BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XXIX
F
9
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE ANIMALIBVS INSECTIS
LIBRI SEPTEM,
CVM SINGVLORVM ICONIBVS
ad viuum expreſſis.
AVTORE VLYSSE ALDROVANDO
in almo Gymnaſio Bonon: rerum
naturalium profeſſore ordinario
AD SERENISS: FRANC. MARIAM
SECVNDVM,
VRBINI
Ducem Sextum.
Cum Indice copioſiſſimo.
Semper honos, nomenq; ſuum, laudeſq; manebunt.
Cum priuilegio S. Cæſareæ Maieſtatis.
Bonon. apud Ioan. Bapt. Bellagambam cum conſenſu Superiorum An. 1602.

SERENISSIMO PRINCIPI
FRANCISCO
MARIÆ SECVNDO
VRBINI DVCI
SEXTO.

NON poſſum equidem eos non probare vehementer (Sereniſsime Princeps) qui morem antiquitùs receptum ſecuti, lucubrationes ingenij ſui, & monumenta, quæ in publicum exire volunt, ijs nuncupant, quos vel amant, vel reuerentur, licet in Imperio ſint conſtituti: his enim par eſt, vel in primis huiuſmodi libros offerre, dicareq́; partim vt ijs nos ita plurimùm debere teſtemur, partim vt eos aduerſus maleuolorum morſus, patronos nobis quodãmodò adoptemus, partim etiam, vt ad philoſophandum hoc modo eoſdem alliciamus. tùm enim demùm Regna, aut Reſpublicæ optimè ſe habebunt (vt aiebat admirabilis Plato) cùm aut Principes circa philoſophiam, aut philoſophi circa Imperium verſabuntur. Cęterùm quia ſicut fortaſse pleriq́; homines me rectè in hoc ſentire, & opinari libenter fatebuntur, ita acriter negabunt hoc opere de Inſectis, quod Celſitudini tuæ nunc offero, aliquid eſſe, quo probari queat, aut me tibi quàm maximè deuinctiſſimum exiſtere; aut Principem ſeu Regem doctrina huiuſmodi ad naturalem & ciuilem ſcientiam magis promoueri poſſe. Ego verò iſtorum voces facilè contemnam: etſi enim animalia hæc adeò parua ſunt, vt vix cognoſcantur, & multa ex cognitis à vulgo contemnantur, à cordatis tamen hominibus, qui res non magnitudine, ſed pondere æſtimant, habentur in pretio, & admiratione. Tanta in his profectò elucet Dei ſapientia, tanta ſui (vt ita dicam) demonſtratio, vt ob id Camelis, Elephantis, nedum Leporibus, & Cuniculis meritò ſint præferenda. Hoc feciſſe veteres illos Ægyptios in omni diſciplinarum genere præſtantiſsimos, vel ex eo manifeſtum, quòd ex Ranis, Cancris, Oſtreis, Cicadis, Veſpis, Araneis, & alijs minutiſſimis id genus ſexcentis, multò plura, & magis abſtruſa obſeruatis eorum naturis deduxere hieroglyphica, quàm ex beſtijs, quantumuis magnis & ingentibus. Id porrò Scarabæi vnius contemplatio, quam nobis ſcriptam reliquit Orus Apollo Niliacus, palam oſtendit. Cùm
„ mas (inquit) ſobolem procreare vult, Bouis fimum nactus, globulum ex eo
„ eiuſdem cum mundo figuræ fingit: quem vbi ab ortu in occaſum auerſis pedi-
„ bus volutarit: mox pilam hanc in terra defoſſam reponit in dies octo & viginti.
„ nam & totidem diebus Luna duodecim Zodiaci ſigna perluſtrat, ſub qua toto
illo tempore permanens animatur, ac ſemen vitale ſuſcipit Scarabæorum ge-

nus; Nono autem, & vigeſimo die apertam pilam in aquam conijcit (cum enim diem eſſe putat, quo & Luna cum Sole congrediatur, & mundi inſuper fiat generatio) quæ dum in aqua aperitur, prodeunt animalia, hoc eſt, Scarabæi. Quod autem ſacrarum ſcripturarum interpretes eximij; Baſilios dico, Ambroſios, & Auguſtinos, an non & ipſi pariter animalculis iſtiuſmodi ſummam Dei ſapientiam, & prouidentiam, non minùs, quàm Cælo ipſo, & Sole nobis declarari affirmant, & prædicant? An non quàm plurima ex his ad Chriſtianæ vitæ inſtitutionum documenta paſsim colligunt, & collecta enarrant? Negent ergo, qui volunt, homines philoſophos, aut male ſuam induſtriam in his Inſectis quantumuis puſillis, & ſordidis collocare, aut conſcriptas de his lucubrationes indecenter principibus viris offerre, dummodò ſciant, non me, aut mei ſimiles, ſed Naturam & Deum ipſum calumniari. At ego interim ineptè nimis, cum tua Celſitudine egiſſe me ſentio, quaſi neſciam te ab ineunte ætate, non humanioribus tantùm litteris, ſed & Naturali Philoſophiæ ſimul, & Ciuili operam tam ſeriò dediſſe, vt inter omnes noſtri æui Principes tam doctrina, quàm prudentia primum locum non immeritò tibi comparaueris. Enimuerò Celſitudinem tuam ad hæc omnia præclaro quidem naturæ impetu, & ſponte commotam reor; ea tamen conditione, vt conſtanter aſſeram, plurimum etiam tibi ad id maiorum tuorum innumera, eaq; perilluſtria exempla profuiſſe. Quis enim ignorat tuis illis Heroibus ſapientiſſimis, atq; præſtantiſſimis nihil æquè magnum fuiſſe aut volupe, quàm vt eximio virtutum ſuarum ſplendore poſteritati omni, nedum ſuis prælucerent, iterq; certiſsimum ad veram ſolidamq; laudem oſtenderent. Tu igitur ex his (Dux Sereniſsime) virtutes omnes, quibus mirificè fulges, liberalitatem in primis, beneficentiam, & de omnibus deniq; bene merendi ſtudium, tanquàm gentili fonte, ſic iure tuo exhauſiſti, vt, quod tibi cum illis commune erat, proprium omnino feceris. Hinc eſt, vt nemo te conſtantiùs doctos viros (cæteros prætermitto) maiore ſtudio, humanitate, beneuolentia, atq; etiam liberalitate amet, foueat, & proſequatur. Hæc ego non ab alijs accepta refero, ſed re ipſa expertus nota omnibus, & vulgata eſſe cupio. Tu enim commentarios meos de auibus ad te honoris cauſa anno ſuperiore miſſos, non modo Bibliotheca illa tua, cuiuſcunq; profeſsionis libris inſtructiſsima, non indignos exiſtimaſti; ſed me ipſum quoq; ſumma liberalitate es proſecutus. Vt ergo aliquod grati animi teſtimonium, ac pignus Celſitudini tuæ in hoc meo ſenio exhiberem, volumen hocce de Inſectis nunc do, dicoq; vt Patrono meo clementiſsimo, atq; munificentiſsimo. Vale Princeps optime, & Neſtoris annos tibi, & bonis omnibus feliciter viue.

Ad

Ad Lectorem.

INTER omnes philoſophiæ naturalis partes, candide lector, quarum cognitio difficilis, contemplatio laborioſa, naturaque recondita eſt, eam ego difficillimam offendi, quę circa Inſecta verſatur, idq; vel maximè ob notabilem ac admirandam eorum paruitatem, adeo vt ἄτομα potiùs quam ἔντομα quædam, quin pleraq; rectè dixeris. eaq; ratio eſt, cur nulli hactenus (quòd ſciam) de ijs quicquam memorabile memoriæ prodiderunt. Solus enim Ariſtoteles ex Græcis nonnulla quidē ſcitu digna de ijs reliquit: plura ex Latinis Plinius, qui ea ex veterum cùm Græcorum, tùm Latinorum monumentis, quæ nūc à nobis deſiderantur, in ſuum opus naturale ſparſim congeſſit; ſed ita mutila, ita deprauata, vt ſemper ſit, qui ea emendare & priſtinę integritati reſtituere laboret: ita cōciſè & breuiter conſcripta, vt eorū obſcuritas plurimos fallat; quæ eò etiam maior eſt, quò res ipſa minus cognoſcitur, ob loci diſtantiam, in quo naſcitur, aut corporis exiguitatem. Audio & quoſdam noſtri æui viros aliquid in hac opera conatos fuiſſe, ſed eorum conatus nondum videre mihi contigit. Haud ſatis tamen laudare eos poſſum, quòd in re tam ardua perueſtiganda operam ac tempus impenderint. Sin ſuas lucubrationes in lucem prodire noluerint, quò minus alios iuuent, & mihi non exiguam laborum horum partem ſubleuent, ſummoperè doleo. Quales autem & quanti hi labores ſint, tu velim, candide lector, iudices. Cùm autem mecum reputo, quot dies ijs impenderim, quos ſumptus fecerim, mirari ſubit, quo modo tot animalcula inuenire, examinare, deſcribere potuerim. Equidem illorum inueniendorum cauſa, in ſuburbium, non ad recreandum animum (vt plerique faciunt) totis æſtiuis ac autumnalibus menſibus, me conferebam; vbi ruſticos & prece & pretio excitabam, vt, ſi quid per agros, ſub terra, in aquis Inſectorum ſiue volatilium ſiue reptilium inuenirent, ad me deferrent: Si quid portabatur nomen, naturam, locumque vbi cepiſſent, inquirebam, ac ſæpe etiam ipſe vnà cum amanuenſibus & pictore, cùm ob continua ſtudia feſſi eſſemus, per vineta, agros, paludes, monteſq; expatiabar: pictor ſecum penicillum, amanuenſes pugillares & ſtylum ferebant; ille, ſi quid caperemus pictu dignum, pingebat, illi quod notatu erat dignum me dictante notabant; atq; hoc modo tam variam Inſectorum ſupellectilem nanciſci contigit. Verùm, ſi eiuſcemodi meos labores ceu nimiam curioſitatem quis redarguat, is magnoperè fallitur: ſiquidem quæ ad nos non pertinent, ſcire & indagare velle curioſitatis vitium eſt, ſed hæc ad nos pertinent maximè: ſin imperfectos eſſe contendat, quia nemo vnquam eiuſcemodi animalcula, ob infinitas eorum ſpecies obſeruare queat, eum ego obnixè rogabo, vt quæ à me derelicta ſunt, eâdem animi erga ſtudioſos propenſione, eâdemq; voluntate ac voluptate, addat. Spero interim, quin certò mihi perſuadeo, & iucundum fore legentibus hocce meum opus, & non inutile: iucundum autem, cùm in tantillis beſtiolis, tam varios colores, conſtitutionemq; corporis omnibus numeris abſolutiſſimam, robur item atq; virtutes plurima laude dignas, ſit conſpicere. Tanta autem nonnullis colorum diuerſitas, vt ne Apelles, aliuſuè præſtantiſſimus pictor eos æmuletur. Robore & animi & corporis cæteris beſtijs, præfertur Leo, eum vel minimus Culex in Meſopotamia vincit, & cum Aquila auiū regina Scarabæus congredi non timet. Apes verò & Formicæ, vt infinita alia prætercam, arte, ac prudentia cætera animantia, & ipſos etiam homines ſuperant. Quæ omnia vt iucundiſſimum eſt contemplari, ita quoq; ab eiſdem ad labores, prudentiamq; adhortari, & plurima remedia aduerſus quàm multos morbos hinc haurire, aliaq; ad humanos vſus neceſſaria, vt ab Ape mel & ceram, ab Erucis holoſericum, ab alijs alia, vtilitati ſummę adſcribendum eſt: quæ qualis quantaq; ſit, tu lector candidiſſime, iudica, & vale.

EGO Fr. Daniel Mallonius ſac. Feſulanæ Cong. Sancti Hieronimi, Theologiæ profeſſor publicus atq; pro Archiepiſcopali Cur. Bononien. Reuiſor deputatus, opus Excellentiſſimi atq; inter præcipuos noſtræ ætatis Philoſophos eminentiſſimi Vliſſis Aldrouandi, quod de animalium Inſectorum hiſtoria inſcribitur, admirabili eruditione conſcriptum, diligenter legi, & quod nihil contra ſancta fidei dogmata vel probatos mores, vel ſac. Indicis regulas contineret, vt typis mandaretur probaui.

Idem qui ſupra Fr. Daniel Mallonius.

EGO Fr. Aloyſius Feſta Vrceanus in Conuentu Sancti Dominici de Bononia Baccalaureus, & Sanctiſsimæ Inquiſitionis Vicarius, hoc opus de Animalium Inſectorum hiſtoria inſcriptum, atq; per Illuſtrem admodum, eruditiſsimumq; virum D. Vliſſem Aldrouandum Philoſophum ſuæ tempeſtatis celeberrimum, compilatum, diligenter perlegi, cumq; nihil in eo quod fidem, bonos mores, ſeu catholicos principes lædat, animaduerterim, quinimò opus & doctrinæ ſubtilitate, & ſtyli nitore, & rerum, quæ in eo tractantur, copia, & varietate adeò inſigne comperérim; vt ne dum philoſophis, verùm & theologis quàm utile futurum iudicauerim, ideo facultatem, vt imprimatur, concedo.

Ita eſt ego Fr. Aloyſius qui ſupra.

Digitized by Google

Inſecta ſunt animalia parua habētia inciſuras, ſeu annulos, vnde et annuloſa dicunt Albert. Horum alia, vel ſunt

- Terreſtria. Quorū alia
  - Pedes habēt. Quorum rurſus alia ſunt vel
    - Alata, alas habentia
      - Detectas a nelitra dicta
        - Quatuor
          - Mēbranaceas. Quorum alia ſunt
            - Fauiſica
              - Apis
                - Domeſtica
                - Sylueſtris
              - Fucus
              - Fur
              - Veſpa
              - Crabro.
            - Non Fauiſica
              - Cicada
              - Orſodacna
              - Perla
              - Cimex Sylueſtris
          - Farinaceas, vt Papilio
            - Vulgaris
            - Lucernarius
            - Alij
        - Binas
          - Muſcarum genera
          - Tabanus
          - Culex
          - Ephemerum
      - Opertas, quæ Coleoptera, ſeu Vaginipennia vocantur, vt
        - Locuſta
        - Gryllus
        - Scarabæus
        - Cantharis
        - Ips
        - Bupreſtis
        - Coccoius
        - Cicindela
        - Blatta.
    - Aptera, ſiue alis carētia, quorum alij dicuntur
      - Paucipeda, habentq; pedes vel
        - Sex, vt
          - Formica
          - Cimex
          - Pediculus
          - Ricinus
          - Pulex
          - Lens. Cuſſus
          - Forbicina
          - Talpa
        - Octo
          - Scorpio
          - Araneus
        - Duodecim, Geometra
        - Quatuordecim, Eruca.
      - Multipeda
        - Millepeda, ſiue Centipeda.
        - Oniſcus ſiue Aſellus
        - Scolopendra terreſtris
        - Iulus
  - Pedibus carent, vt
    - Vermes naſcentes, vel in
      - Hominibus
      - Animalibus alijs
      - Plantis
      - Lapidibus
      - Metallis
    - Teredo
    - Lūbricus terreſtris
    - Tinea
    - Orips
    - Limax
- Aquatica. Atque hæc quoq; ſunt vel
  - Pedata nempe
    - Paucipeda, vt
      - Muſca fluuiatilis.
      - Cantharis aquatica.
      - Viola aquatica.
      - Tipula
        - Alata.
        - Aptera.
      - Ligniperda, ſiue Phryganium
    - Multipeda, vt
      - Scrophula ſiue Tinea.
      - Pulex marinus.
      - Pediculus marinus.
      - Oeſtrus ſiue Aſilus marinus.
      - Scolopendra marina.
      - Vermes in tubulis deliteſcentes.
  - Apoda, vt
    - Vermis Indicus
    - Vermis Martij menſis
    - Seta aquatica
    - Hirudo
      - Paludoſa
      - Marina
    - Lumbricus marinus
    - Inteſtinum aquaticum
    - Vermis macrorinchoteros
    - Vermis microrinchoteros
    - Hippocampus
    - Vua marina
    - Stellæ marinæ

CATALOGVS AVTHORVM,

Quibus in hoc opere de Inſectis vſus ſum.

A

ABenzuar.
Abrahamus Ortelius.
Achilles Buchius.
Acron.
Actuarius.
Adagiorum author.
Adrianus Iunius.
Adrianus Turnebus.
Aelianus.
Aelius Lampridius.
Aelius Iulius Crotta.
Aemilius Macer.
Aemilius Probus.
Aeneas Philoſophus Platonicus.
Aeneas Syluius.
Aeſchylus.
Aeſopus.
Aetius.
Alanus poeta moralis.
Albertus.
Albucaſis.
Aldus Manutius.
Alexander ab Alexandro.
Alexãder Benedictus Veronen.
Alexander Trallianus.
Alexis Pedemontanus.
Aloyſius Cadamuſtus.
Aloyſius Lipomanus Veron.
Aloyſius Mundella.
Alphonſus Toſtatus.
Alfabaranius.
Alumnus Ferrarienſis.
Amalarius Fortunatus Epiſcopus Treuirenſis.
Amatus Luſitanus.
Ambroſius.
Ambroſius Calepinus.
Ambroſius Leo Nolanus.
Ambroſius Paraus.
Ammianus Marcellinus.
Ammonius.
Anacreon.
Andreas Alciatus.
Andreas Baccius.
Andreas Caſalpinus.
Andreas Dactius.
Andreas Diu⁹ Iuſtinopolitanus.
Andreas Libauius.
Andreas Marachius.
Andreas Matthiolus.
Andreas Placus.
Andreas Thenetus.
Andreas Tiraquellus.
Angelus Politianus.
Antidotarium Auguſtanum.
Antigonus.
Antonius Liberalis.
Antonius Beniuenius.
Antonius Guaineriu.
Antonius Mizaldus.
Antonius Muſa Braſauolus.
S. Antonius Patauinus.
Antonius Picentinus.
Anutius Fœſius.
Aphthonius Sophiſta.
Apuleius.
Aratus.
Archelaus.
Aretaus Cappadox.
Ariſtophanes.
Ariſtoteles.
Arnobius.
Arnoldus de Villa noua.
Arrianus.
Arrianus Epictetus.
Arthemidorus.
Aſcanius Martinengus.
Aſconius Pedianus.
Athanaſius.
Athenaus.
Auenzuar.
Auerroes.
Auicenna.
D. Auguſtinus.
Auguſtinus Gallus.
Auguſtinus Niphus.
Aulus Gellius.
Auſonius.
Author de natura rerum.
Author theſauri linguæ Græcæ.

B.

BAldus Angelus Abbatius.
Baptiſta Egnatius.
Baptiſta Fiera.
Baptiſta Mantuanus.
Bartholomeus Anglicus.
Bartholomaus Montagnana.
Baſilius Magnus.
Beda.
Benedictus Curtius.
S. Bernardus.
Bernardinus Gomeſius.
Beroſus.
Biblia ſacra.
Bonardus.
Banſinius.
Brocardus Teutonicus.
Brodeus.
Budæus.

C.

CAelius Aurelianus.
Calius Calcagninus.
Calius Pannonius.
Calius Rhodoginus.
Calius Secundus Curio.
Cæſar Baronius Cardinalis.
Q. Calaber.
Callimachus.
Calphurnius.
Caluus.
Capitolinus.
Carolus Cluſius.
Carolus Ruinus Senator Bonon.
Carolus Sigonius.
Carolus Stephanus.
Caſſiodorus.
Cato.
Catullus.
Chriſtianus Adrichomius Delphenſis.
D. Chryſoſtomus.
Cicero.
Claudianus.
Clemens Alexandrinus.
Cleopatra.
Columella.
Conſtantinus Africanus.
Conſtantinus Cæſar.
Conſtantinus Landus.
Cornelius Celſus.
Cornelius Fronto.
Cornelius Gemma.
Cornelius Ianſenius.
Cornelius Nepos.
Cornelius Tacitus.
Corrippus.
Corteſius.
Cranzius.
Criſpinus.
Q. Curtius.
Cuſpianus.
Cyrillus.

D.

DEmocritus.
Demoſthenes.
Deſiderius Iacotius.
Dictionarium Bohemicum.
Diodorus Siculus.
Diogenes Laërtius.
Diogenianus.
Dion Caſſius.
Dion Chryſoſtomus.

Dio-

Catalogus Authorum.

Dionyſius Corronius.
Dionyſius Lambinus.
Dioſcorides.
Dominicus Leonus.
Domitius Calderinus.

E.

EDuardus VVottonus.
Elìota Anglus.
Ennius.
Epigrāmata Græca.
Epiphanius.
Erotianus.
Etymologus.
Eucherius.
Euripides.
Euſtathius.
Enodius Vzalenſis.
Eutropius.

F.

FAbius Columna.
Ferdinandus BonZetius Card.
Ferrantes Imperatus Neapol.
Feſtus Pompeius.
Flauius Ioſephus.
Flauius Vopiſcus.
Florentinus.
Franciſcus Giorgius Venetus.
Franciſcus LopeZ.
Franciſcus Maſſarius.
Franciſcus Petrarcha.
Franciſcus Picolomineus.
Franciſcus Ruſcrius.
Franciſcus Sanſoninus.
Franciſcus Santius Brocenſis.
Franciſcus Valeriola.
Franciſcus Nauſea.
Fulgentius.

G.

GAbria fabula.
Gabriel Fallopius.
Gabriel Humelbergius.
Galenus.
Gariapontus.
Garzias Lopius.
Gaſparus Balbinus.
Gaſparus Stiblinus.
Gaudentius Merula.
Gentilis.
Georgius Agricola.
Georgius Berſmannus.
Georgius Cedrenus.
Georgius Pachymerus.
Georgius Phi'āder Caſtilionius.
Georgius Pictorius.
Georgius Præsbyter.
Georgius Reiſchius.
Georgius Valla.
Georgius Venetus Minoritanus.
Gilbertus.
Gloſſa magna.
Gloſſarium Benedicti Abbatis.
Gloſſarium vtrumq;.
Gonzaluus Ouiedus.
Gordonius.
Gorrhæus.
S. Gregorius Papa.
Gregorius Turonenſis.
Gulielmus Canterus.
Gulielmus Pantinus.
Gulielmus Rondeletius.

H.

HAli Abbas.
Herculus Schoffanus.
Hermolaus Barberus.
Herodotus.
Heſychius.
D. Hieronymus.
Hieronymus Cardanus.
Hieronymus Gabucinus.
Hieronymus Mercurialis.
Hieronymus Montuus.
Hieronymus Vida.
Hieronymus Velmius Venetus.
Hippocrates.
Hiſtoria plantarum.
Homerus.
Honorij chronicon.
Horatius poëta.
Horatius Tuſcanellus.
Hubertus Golzius.

I.

IAcobus Dalecampius.
Iacobus Bilsius.
Iacobus Greuinus.
Iacobus Hollerius.
Iacobus Meyer.
Iacobus SanaZarius.
Iacobus Syluius.
Iacobus Vitriacus.
Iacotius.
Ianus Damaſcenus.
Ianus Gruterus.
Incognitus in Pſalmos.
Ioacchimus Camerarius iunior.
Ioacchimus Forzius.
Iodocus Badius Aſcenſius.
Ioannes Anglicus.
Ioannes Argenterius.
Ioannes Baptiſta Folengius.
Ioan: Bapt. Montanus.
Ioan: Bapt. Pius Bonon.
Ioan: Bapt. Porta Neapol.
Ioannes Bauerius.
Ioan: Bruyerinus Campegius.
Ioannes Boterus.
Ioannes Britannicus.
Ioan: Chryſoſtomus Stancus.
Ioannes Coſtaus Laudenſis.
Ioan: Cremonenſis.
Ioannes Fernelius Ambianus.
Ioannes Goropius Becanus.
Ioan: Guinterius Andarnacus.
Ioan: Iacobus VVecKerus.
Ioan: Leo Africanus.
Ioannes Monardus.
Ioannes Meurſius.
Ioannes de Mondauilla.
Ioannes Mosbanus.
Ioannes Rauiſius Textor.
Ioannes Ruellius.
Ioannes Serapio.
Ioannes Stobæus.
Ioannes Tzetzes.
Ioannes Verzanus.
Ioannes de Vigo.
Ioannes Villanus.
Ioannes Vrſinus.
Ioſephus Acoſta Ieſuita.
Ioſephus Scaliger.
Iouianus Pontanus.
Irenæus.
Iſaac.
Iſidorus Hiſpalenſis.
Iſidorus Peluſiota.
Iſychius.
Iulius Caſſerius Placentin.
Iulius Cæſar Scaliger.
Iulius Pollux.
Iulius Pomponius.
Iuſtus Lipſius.
Iuuenalis.

K.

Kiranides.

L.

LActãtius Firmianus.
Lactantius in Statiū.
Lampridius.
Laurētius Ioubertus.
Laurentius Renatus de Labarres.
Laurentius Surius.
Leo Baptiſta Albertus.
Leonardus Iacchinus.
Leonardus Thurneiſerus.
Leuinus Lemnius.
Lexicon vetus.
Lexicon vulgare.
Leonicenus.
Lilius Gregorius Gyraldus.
Liuius.
Lodouicus Arioſtus.
Lodouicus Duretus.
Lodouicus Mercatus.
Lucanus.
Lucianus.
Lucilius.

Lu

Catalogus Authorum.

Lucretius.
Lycophron.
Lycoſthenes.

M.

MAcrobius.
Manlius in Virgiliū
Manilius poëta.
Marcellus Donatus.
Marcellus Virgilius.
Marcellinus.
Marcus Marulus Palatenſis.
Marianus Victorius.
Marſilius Cagnatus.
Marſilius Ficinus.
Martianus Capella.
Martianus Iuriſconſultus.
Marullus.
Mathias Lobelius.
Meſue.
Michael Toxites.
Monachi in Meſuem.
Michael Sauanarola.
M. Ant. Muretus.
Mycillus.

N.

NAuigationes in Indiā
Nemeſianus.
Nicander.
Nicephorus Calliſtus.
Nicolaus Alexandrinus.
Nicolaus Leonicus.
Nicolaus Lyranus.
Nicolaus Myrepſus.
Nicolaus à Nicolais.
Nicolaus Perottus.
Nonius Marcellus.

O.

OLaus Magnus.
Oppianus.
Oribaſius.
Origenes.
Orus Apollo.
Ouidius.

P.

PAlladius.
Paulinus.
Paulus Aegineta.
Paulus Diaconus.
Paulus Iouius.
Paulus Morigia.
Paulus Marſus Picenas.
Paulus Oroſius.
Pauſanias.
Petronius Arbiter.
Petrus Alcyonius.
Pet. Angelius Bargæus.
Petrus Aponenſis Conciliator.
Petrus Bellonius.
Petrus Berchorius.
Petrus Creſcentienſis.
Petrus Crinitus.
Petrus Gyllius.
Pet. Gregorius Tholoſanus.
Petrus Martyr.
Petrus Nellus.
Petrus Pena.
Petrus Razanus.
Petrus Victorius.
Philalthæus.
Philes.
Philippus Beroaldus.
Philon Iudæus.
Philoſtratus.
Phocylides.
Pierius Valerianus.
Pindarus.
Platina.
Plato.
Plinius.
Plotinus.
Plutarchus.
Polybius.
Polydorus Virgilius.
Pompeius Vizanius.
Pomponius Mela.
Pontanus.
Porphyrion.
Priſcianus.
Probus Grammaticus.
Procopius.
Propertius.
Proſper Alpinus.
Prudentius.
Pſellus.
Ptolomæus.

Q.

Quinquarboreus.

R.

RAſes.
Rēbertus Dodonæus.
Robertus Conſtantinus.
Rodoricus Flauiacenſis.
Roſa Angelica.
Rodulphus Flauiacenſis.
Rufus Epheſius.

S.

SAbellicus.
Santes Ardoinus.
Santes Pagninus.
Sauanarola.
Scapula.
Schenckij obſeruationes.
Scholiaſtes Ariſtophanis.
Scholiaſtes Nicandri.
Scholiaſtes Theocriti.
Scribonius Largus.
Sebaſtianus Errius.
Seneca Philoſophus.
Seneca Tragœdus.
Seruius in Virgilium.
Sextus Empyricus.
Sextus Philoſophus.
Sidonius.
Sigebertus.
Simon Maiolus Epiſcopus.
Simonides.
Solinus.
Sophocles.
Sozomenes.
Statius.
Stephanus Aquæus.
Stephanus Bizantius.
Strabo.
Suetonius.
Suidas.
Syluaticus.

T.

TArdinus.
Tertullianus.
Thucidides.
Theodoretus.
Theodorus Gaza.
Theophraſtus.
Theophraſtus Paracelſus.
Theophilactus.
Theophilus.
Theophilus Zimara.
Thomas Aquinas.
Thomas Bozius Eugubinus.
Tibullus.
Torquatus Taſſus.
Trotula.
Turnus Auruncus.

V.

VAlerius Maximus.
Valfridus Maximus.
Varrinus.
Varro.
Vegetius.
Verrius Flaccus.
Veterinaria authores.
Victor Trincauellius.
Vidus Vidius.
Vincentius Bellouacenſis.
Virgilius.
Vitalis.
Vitruuius.
Vlpianus.
Volaterranus.
Volcherus Coiterus.

X.

Xenodotus.

Z.

Zaccharias Calliergus.
Zoographus.

Digitized by Google

Digitized by Google

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS,

IN HISTORIAM DE INSECTIS PROLEGOMENA.

In quibus agitur de Inſectis in genere.

C

PROOEMIVM.

DE quinq; exanguium animalium generibus ab Ariſtotele recenſitis, nimirùm Teſtaceis ſiue Conchilijs, Cruſtaceis, Malachijs ſiue Mollibus, Zoophytis, necnon Inſectis quanquam multa ſuo quoq; tempore (ſi vita, ac facultas dabitur) promulganda conſcripſerim, ſingulaq; iconibus domi meæ illuſtrauerim: placuit tamen haſce de Inſectis (quæ primum potiſſimumque, atque ampliſſimum inter cætera exanguia genus ſunt, & plures quoq; quàm illa ſpecies complectuntur) lucubrationes præuertere, tum quia iſtiuſmodi animalcula per ſe ipſa cæteris alijs exanguibus præſtent, ſicut fuſa admodum oratione, ſi tempus, & locus permitterent, efficaciſſimiſq; argumentis poſſem demonſtrare; tum verò maximè, quia grauiſſimi quidam, atque illuſtriſſimo loco nati Viri me ad hoc opus edendum ſeriò exhortati ſint; tum deniq; quia nemo (ni fallor) de Inſectis hiſce exactè pertractarit hactenus, fortè quoniam ob corporis ſui exiguitatem contemptui habeantur à vulgo, quod plerùnque res
D ipſas leuiter, niſi ruditer potiùs dicas, contemplatur, non autem cauſas examinat earum, aut effectus: cùm aliàs in minimis hiſce, ac tantillis animalculis Deus immortalis, huiuſque adminiſtra natura longè maiora collocaſſe videantur miracula, quàm in enormibus alijs animalibus, vt vel ſic videâtur oſtendiſſe non molis quantitate, ſed virtutis amplitudine res ipſas dimetiri oportere. Exemplo ſint nobis gemmæ minimum lapidū genus, quas ſaxis præferendas ob incredibilem virtutē eadem natura inſtituit: exiguas autē eſſe voluit; ſaxorum interim montibus altitudine cælum attingentibus, nullius aut modicæ virtutis vim habere iuſſis. Eodem pariter modo ſi bouem ingentis molis quadrupedem, eundemq; admodum laborioſum, & qui arando hominibus alioqui victum ſuppeditat, exiguæ compares Apiculæ, aſinumq; Formicæ (examinatis prius omnium naturæ dotibus) has omnino videbis minutiſſimorum horum animalculorum longè præferendas eſſe ijs, quæ prægrādibus illis beſtijs inexiſtunt. Ad cuius rei corroborationem optimè ſpectant, quæ [a] Plinius clariſſimus naturalis hiſtoriæ ſcriptor circa Inſectorum laudem memoriæ prodidit his verbis: In ma-

Cur inter alia exanguia, Inſecta præfeerat author.

[a] Li.11.c.2.

gnis ſiquidem corporibus, aut certè maioribus, facilis officina ſequaci materia fuit. In his E
tam paruis,atq; tam nullis,quæ ratio,quãta vis,quàm inextricabilis perfectio? Vbi tot ſen- „
In Culice mirãda naturæ opera. ſus collocauit in Culice? & ſunt alia dictu minora. Sed vbi viſum in eo prætendit? vbi gu- „
ſtatum applicauit? vbi odoratum inſeruit? vbi verò truculentam illam, & portione maxi- „
mam vocem ingenerauit? qua ſubtilitate pennas adnexuit? prælongauit pedum crura? „
diſpoſuit ieiunam caueam vti aluum? auidam ſanguinis, & potiſſimùm humani ſitim ac- „
cendit? Telum verò perfodiendo tergori,quo ſpiculauit ingenio? Atq; vt in capaci, cùm „
cerni non poſſit exilitas,ita reciproca geminauit arte,vt fodiendo acuminatum pariter, ſor- „
Teredo. bendoq; fiſtuloſum eſſet. Quos Teredini ad perforanda robora cum ſono teſte dentes affi- „
xit? Potiſſimumq; è ligno cibatum fecit? Sed turrigeros Elephantorum miramur hume- „
ros,taurorumq; colla, & truces in ſublime iactus, Tigrium rapinas, Leonum iubas,cùm re- „
rum natura nuſquam magis quàm in minimis tota ſit. Quapropter quæſo,ne hæc legentes, „
quoniam ex his ſpernunt multa,etiam relata faſtidio damnent, cùm in contemplatione na- „
[b] *Li.29.c.1.* turæ nihil poſſit videri ſuperuacuum. Hucuſque ille, qui [b] & alibi ſcripturus de remedijs, „
quæ à diuerſis animalibus accipiuntur:neque enim dubitauerim, inquit, aliquibus faſtidio „
futura quæ dicentur animalia. At non Virgilio fuit nominare Formicas nulla neceſſitate, F
& Curculiones,ac lucifugis congeſta cubilia Blattis:non Homero inter prælia Deorum im- „
probitatem Muſcę deſcribere:non naturæ gignere iſta,cùm gignat hominem. Proinde cau- „
ſas quiſq;, & effectus, non res æſtimet. Homerus autem mirum eſt quot hinc ſimilitudines
hauriat; quin obſcurari in eo iubet Euſtathius interpres eius acutiſſimus grauitatem poë-
tæ,qui ab hiſce minutiſſimis animalculis petitis comparationibus ſuos elegantiſſimè exor-
net heroes,non paruitatem in ijs conſiderans, ſed peculiarem in quocunq; naturam, vt au-
daciam in Muſcis,animoſitatem, fortitudinemq; in Veſpis, in Apibus prudentiam. Diuus
[c] *Lib.3. de Geneſi.* pariter [c] Auguſtinus de Inſectorum creatione loquens,non minoris faciendam hãc innuit,
quàm vel maximorum quorumcunq; animalium, inquiens: Quorum omnium non poſſu- „
mus rectè dicere Deum non eſſe creatorem. Ineſt enim omnibus quoddam naturæ gene- „
ris decus, ſicut in his ſit admiratio benè conſiderantis, & laus vberior omnipotentis artifi- „
cis,qui omnia in ſapientia fecit, qui à fine vſq; ad finem pertendens, & ſuauiter cuncta di- „
ſponens, nec ea ipſa rerum nouiſſima, quæ pro ſui generis ordine diſſoluuntur, & quorum „
diſſolutionem ex pœna noſtræ mortalitatis horremus, reliquit informia, ſed creat minima „
corpore, acuta ſenſu animantia, vt maiore attentione ſtupeamus agilitatem Muſcæ volan- G
tis,quàm magnitudinem iumenti gradiẽtis,ampliuſq; miremur opera Formicarum, quàm „
onera Camelorum. Quæ cùm ita ſint, fit profectò, vt dum huiuſmodi Inſecta contempla-
mur,in magnitudinem miſericordiæ Dei erigamur,quæ vel Vermibus tantam vim, vel in-
genium,aut etiam vtilitatem indiderit. Quamobrem nullum adeo exiguum animal eſt, in
quo Dei non eluceat ſapientia. Nam vt exempli rurſus cauſa de Muſca loquamur: in illa
plus Dei micat ſapientia,quàm in ipſo fulgentiſſimo Sole. Hoc enim quàm maximè admi-
randum eſt, Muſcam mortalem, vel ab ipſa productam putredine, præferendam in ſapientia
Muſca Soli anteponitur. Dei conditoris eius Soli,per quem omnia ſuo ordine fouentur,augentur, ac naturali calore
conſeruantur, aut per prolem, aut per ſucceſſionem alijs modis faciendam. Muſcam verò
Soli anteponi non ex noſtra ſententia,ſed D. Auguſtini proferimus. Sic enim [d] ille: Si for- „
[d] *Li. de duabus animis. 1. cap.4.* tè quis à me quærat,num etiam Muſcæ animam huic Solis luci præſtare cenſerem; reſpon- „
derem,etiã: nec me terreret Muſca,quòd parua eſt,ſed quòd viua firmaret. Quęritur enim, „
quid illa membra tam exigua vegetet, quid huc atque illuc pro naturali appetitu tantillum „
corpuſculum ducat,quid currẽtes pedes in numerum moueat, quid volantis pennulas mo- „
deretur & vibret? Quòd qualecunq; eſt benè conſiderantibus,in tam paruo tam magnum H
eminet,vt cuiuis fulgori perſtringenti oculos præferatur. Certè quòd nemo dubitat,quic- „
quid intelligibile eſt omni ſenſibili, & ob hoc huic etiam luci diuinis legibus antecellit. „
Sic ille. Propterea non minus Muſcæ creator fuerit Deus,quàm hominis, quin nec minus,
quàm Angelorum: quin etiã tanta foret hæreſis Muſcam negare cum Manichæis Dei crea-
turam eſſe:vt ſit neceſſe concludere,ſi à Deo Muſca creata non eſt, & hominẽ quoq; à Deo
creatum non videri, quod impium,& ſupra omnia nefandiſſimum eſt. Scribit enim idem
[e] *Tract.1.ſuper Ioann.* D. [e] Auguſtinus: Cùm neſcio quis tœdium patiebatur à Muſcis,inuenit illum Manichæus
tœdio affectum,& cùm diceret,ſe non poſſe pati Muſcas,& odiſſe vehementer illas;non au- „
ſus eſt dicere, Deus illas non fecit:erat autem catholicus: ille ſtatim ſubiecit: Si Deus illas „
non fecit,quis illas fecit? Planè ait ille,ego credo,quia diabolus fecit Muſcas. Et ille ſtatim. „
Si Muſcas diabolus fecit, ſicut te video confiteri, Apem quis fecit, quæ paulò amplior eſt „
Muſca? Non auſus eſt ille dicere,quia Deus fecit Apem,& Muſcam non fecit,quia res erat „
proxima.

A proxima. Ab Ape duxit ad Locuſtam, à Locuſta ad Lacertam, à Lacerta ad Auem, ab Aue
,, duxit ad pecus; inde ad Bouem, inde ad Elephantem, poſtremò ad hominem, & perſuaſit
,, homini, quia non à Deo factus eſt homo. Ita ille miſer, cùm tœdium paſſus eſt à Muſca,
,, Muſca factus eſt, quem diabolus poſſideret. Emicat ergò Dei ſapientia etiam in minimis hi-
ſce animalculis, quæ cur ab ipſo ſint genita, rationem putat Hieronymus Cardanus, ornatũ
quendam vniuerſi. Et reuera ſunt inter illa quàmplurima, in quibus pœnè nullum non co- *Inſectorum*
loris genus conſpicere licet, adeò vt doctiſſimum ſæpè Philoſophum requirant qui exactè *pulchritu-*
colorum diuerſitatem diſcernat, & deſcribat; pictoremq; diligentiſſimum, qui ſingula mem *do.*
bra tantillis in corpuſculis tantoperè maculatis depingat, ſpectatoribuſq; ob oculos propo-
nat. Atqui quæſo eſt, vel Philoſophus, qui deſcribere omnia in Papilione, qui obſecro pi-
ctor, qui delineare ſeſe poſſe profiteri audeat? Bouem quis non poſſit.: quis Pulicem?
quis Muſcam exactè? quis Erucas, Cantharides, Curculiones? Plurima enim Inſectorum
genera, haud aliter ac in Pauone pulcherrimo alite obſeruamus, Soli obuerſa nũc hunc, nũc
illum colorem effundunt. Nam qui antea æreus videbatur, mox inclinantibus ſe paululum
illis, aureus conſpicitur, & rurſum qui ad Solem cæruleus apparebat, ſi ſub vmbra transfe-
B ratur, viridis videtur, adeò ad luminis viciſſitudinem variatur. Quod præcipuè innuit Lu-
cianus exemplo Muſcæ, inter cuius encomia hoc quoque recenſet, hanc, ſi quis intentiùs in *Muſca vt*
eam oculos defigat, cùm expanſis ad Solem alis ſeſe verberat, Pauonum inſtar variegatam *colorẽ mu-*
eſſe: De Vtilitate, quam nobis præbent Inſecta, non eſt, quod hic agam, quando in proprijs *tet.*
ſingulorum capitibus abundè de ea ſimus locuturi, quanquam etiam multa ſint, quæ ad ho-
minis peccata punienda quodammodo facta videantur, adeo vt non remedijs tantum adhi-
bitis, verùmetiam exorciſmis publicis fugentur, maximè quæ multitudine ſua fruges, her-
bas, fructuſq; abſumunt.

INSECTVM QVID. SYNONYMA.

INSECTA autem voco cùm ex Plinij, tùm Ariſtotelis placitis, ea ani-
malia exanguia, quæ (vt nomen ipſum declarat) inciſuras parte ſui, vel
ſupina, vel prona, vel etiam vtraq; poſſident; nec oſſeum quicquam diſcre
C tum, aut carneum, ſed quiddam inter hæc ipſa medium continent: quip-
pe quæ corpore pariter intus foriſq; duro conſtent, ſicut latiùs poſtmodũ
patebit, vbi de eorum forma, differentijsque agemus. Ariſtoteles ἔντομα *Ἔντομα.*
vocat, Gaza Plinium ſecutus Inſecta, (quo nomine nos quoq; ferè ſemper vtemur), non- *Inſecta.*
,, nunquam etiam rugoſa, Albertus annuloſa. Inſecta dicuntur ab inciſuris, quæ nunc cerui- *Rugoſa.*
,, cum loco ([a] Plinij verba ſunt) nunc pectorum, atq; alui procincta ([b] Adrianus Iunius le- *Annuloſa.*
,, git procinctu ex vetuſtiſſimi antigraphi fide, vt idem ſit quod διάζωμα) ſeparant membra *[a] Li. 11. c. 1.*
tenui modo fiſtula cohærentia. Vocantur itaq; ab inciſura, ac lineari quadam diuiſura, qua *[b] In Nomenclat.*
ſunt inſignita, & commiſſura. Annuloſa autem quoniam corpora eorum per quoſdam annu *Cur dican-*
los formata eſſe videantur, & diſtincta. ערב Arob Hebraica dictio apud Hebræos non eſt vo *tur annulo-*
cabulum inſectorum generi omni, & ſoli propriè ſignificando deputatum, verùm quãdoq; *ſa.*
ſumitur pro animalium, aut beſtiarum, aut ferarum diuerſi generis mixtione, quandoq; pro *Arob quid*
Inſectis teſte D. Hieronymo, item pro Muſca veneno ſa. Italis ſeruato penè vocabulo Lati- *Hebræis.*
no Inſetti dicuntur, Hiſpanis animales Cennidos, Germanis Vngeziffer, Vnziuer; Bohemi-
cè Romari, Mravvency, Zuzalij, Czervvijcxovve, vt legitur in Dictionario Bohemico. Cę-
D terarum gentium Synonyma, quæ in Calepino nouiſſimè edito leguntur, non Inſectis pro-
priè, ſed exanguibus omnibus conueniunt; quamobrem hic ea non pono.

ANIMALIA ESSE PERFECTA.

INSECTA animalia eſſe perfecta, vel inde præ cæteris manifeſtum eſſe
puto, quoniam ex mixtis imperfectis nulla ſint animata. Talia enim ſola
meteora vocantur, vt ſunt fumi, vapores, nubes, pluuia, nix, grando, co- *Meteora,*
metæ, & huiuſmodi cæleſtes vocatæ impreſſiones. Hæc enim Phyſicis mi- *quæ.*
xta imperfecta vocari ſolent, quæ non viuunt, tametſi ex ijs aliquando ani-
malia prodeant, ab aëre cadentia, vt Ranæ, Bufones, Aranei, Locuſtæ, Eru-
cæ. Dicentur verò etiam inſecta reliqua exanguia imperfecta καταχρηστικῶς, alijs ſcilicet
comparata animalibus perfectis, ſanguineis, quòd minorem habeant partium diſtinctio-

nem & varietatem, multiſq; videantur carere inſtrumentis corporis. Sed reuera nullum E
Inſectorum imperfectum eſt, ſicuti neq; aliud quoduis animal, quod ſit naturæ ſuæ congruas partes ſortitum, ne ζωόφυτον quidem omnium viliſſimum. Etenim ſi horum naturam non eſſe abſolutam dixeris, licet ſua conſtent anima: cedo quid ad illorum abſolutionem amplius deſideras? Dices, viſcus ſaltem aliquod, quod nutritioni præſit, & cor ad vitam neceſſarium, & neruos ad ſenſum. Atqui Inſecta, & cætera exanguia ſatis viuunt, & aluntur, quanquam multis ex ijs inſtrumentis deſtituantur: & certiſſimum eſt, & ipſa veritate verius naturam in neceſſarijs nunquam ſibi deeſſe. Si itaque iſta iuſtum locum haberet exprobratio, non modo plantanimalia, Zoophyta, atque etiam Inſecta noſtra omnia dicerentur ἀτελῆ, vel ἀτελείωτα, verùm etiam piſces pedibus carentes, & maxima eorum pars pulmonibus deſtituta. Amphibia his minus imperfecta dicentur, ſi cũ alijs conferantur, quibus maior ineſt partium numerus. Omnia erunt denique ad hominem relata, imperfecta, præter Simiam, quòd manibus careat, & ſimię rurſum, quid deſit ad humani corporis perfectionem, norunt in vtriuſque corporis anatomia exercitati. Verumenimuero de imperfectis animalibus, non ſic eſt ſtatuendum, quin omnia dici merentur abſoluta, quæcunq; ſunt vitæ ſuæ neceſſarijs partibus donata. Veriſſimum eſt varias F
eſſe animæ dotes, nec eas omnes omnibus animantibus communes, non tamen idcirco rectè dicendum perfecti appellationem omnibus animantibus conuenire non poſſe. Etenim non ſolùm variæ ſunt animæ dotes, ſed variæ quoque animatorum ipſorum animæ. Hoc enim nemini non in confeſſo eſt, differentem eſſe non indiuiduo tantùm, ſeu numero (vt dialectici loquuntur) ſed etiam ſpecie animam Bouis ab anima Leporis, & aliam Leporis, & aliam eſſe Canis, Vrſi, Milui, Corui, Balenæ, Delphini, aliam Serpentis huius ſpeciei, aliam alterius, & Pyri arboris diuerſam animam eſſe ab anima Pruni, Ceraſi, Pomi. Sunt profectò animarum tot differentiæ, quot animatorum ſpecies, & illæ quidem inter ſe differentes facultatibus & efficacijs, quæ tametſi mutilum euadat corpus, in anima ſua conſtanter permanent, nec partium defectum corruptela, aut priuatione, unquam obliterantur, quàm diu anima ſuperſtes in corpore vitam exercet. Quo nomine ergo dicemus aliqua eſſe imperfecta, quæ tamen animam ſuis numeris abſolutiſſimam, qualis ſcilicet animatis hiſce conuenit, ſortita fuerint? Quid? Cenſuerimus animalia eſſe imperfecta beſtiolas, quibus natura plus virium, & ingenij contulit, quàm multò grandioribus? Quis non miretur potiùs minutiſſimorum animalculorum (vt Apum, Araneorum, Culiculum, Vermium G
Serici ſtaminis opificum) induſtriam artem, & ſagacitatem? De quibus abunde agemus poſtea, & fusè etiam Plinius ſcripſit. Si quis in Vermiculo (exempli cauſa) quid deſideret, præter congruens Vermis animæ corpus, vt pennas ad volatum, aut pedes ad ingreſſum, roſtrum ad eſum, non erit hoc animal Vermis, ſed monſtrum quoddam verè imperfectum, quod ad nullam certam animalis ſpeciem referri queat, nõ ſecus ac Horatianum illud:

Humano capiti ceruicem pictor equinam,
Iungere ſi velit, & varias inducere plumas.

Perfectum eſt animal quoduis, quando proprio corpore, propriaq; anima conſtat, & nihil deſiderari poteſt ad illius naturæ perfectionem, niſi tamen hoc deliteſcat certo temporis curriculo, vt in volucrum ſpecie Serici ſtaminis opifice, quæ tandem in fila nendo abſumpta Papilio euadit. Idem etiam Erucis accidit, & alijs quibuſdam, quæ interea nec mutila, nec imperfecta dici debeant. Sic enim vitulum & hœdum, quibus nondum emiſſa perfectè cornua, nec infantem ante dentitionis tempus, imperfectos quis rectè appellet, vt nec Canis cæcus dici meretur, qui ante nonum à natiuitate ſua diem non videt. Quippe ſupradicta ijs animalibus inſunt τῇ δυνάμει, & ſuo tempore αὐτομάτως ſe produnt, ac prodibunt H
animæ beneficio, cuius vis formatrix nunquam intermoritur, imo ne ſeriatur quidem vllo temporis momento, vt Phyſicis notum eſt.

Inſecta ſine viſceribus & neruis viuunt.

Vermem eſſe perfectũ animal.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

QVEMADMODVM teſte[a] Ariſtotele Inſecta continent genera vel ſpecies plures, nonnulliſq;, quamuis cognatis, nomen commune ſit inditum, vt Api, Crabroni, Veſpæ, ac conſimilibus, ita quoque plurimùm inter ſe differre videmus. Albertus annuloſorum (ſic, vt dixi, Inſecta appellat) nouem modos eſſe ſcribit, ſex congregari, vt greges, ex quibus, inquit, ſunt Apes, & Veſpæ; genera verò ſolitaria tria. [b] Plinius quoq; multam hanc, & multigenam eſſe ſcribit terreſtrium volucriumq; vitam: aitq; alia eſſe pennata, vt Apes, alia

[a] *Lib.4.c.7.*

[b] *Li.11.c.1.* Inſectorũ varia ſunt genera.

A alia vtroq; modo, vt Formicæ, aliqua & pennis, & pedibus carentia. Verùm plures longè
differentiæ conſtitui poterunt. Ego hoc modo Inſecta diuidere ſoleo: Differunt Entoma — *Inſectorũ diuiſio ſecũ dũ authorē.*
ſiue Inſecta in primis loco, in quo degunt, & naſcuntur, corporis ſui qualitate, vt colore:
quantitate, partibus, victu item, generatione, motu ſiue greſſu, nec non & coitu. A loco dici
mus degere naſciq; alia in ſimplicibus, vt igne, vt Pyrauſta Plinio dicta pennatũ quadrupes, — *Pyrauſta.*
aqua, aëre, terra: alia, imo pleraq; in mixtis, ijſq; vel naturalibus, vel artificialibus: in
naturalibus rurſus vel imperfectis, vt niue, vt vermes hirti, & rubidi teſte [c] Ariſt. vel perfe- — *[c] Li. 5. Hiſt. cap. 19.*
ctis, vt in foſſilibus, plantis, animalibus (nempe hominibus, canibus, ouibus, piſcibus, &
conſimilibus alijs) eorumq; partibus, & excrementis: partibus autem vel ſimilaribus, vt
carne, oſſe, neruo: diſſimilaribus, vt aure, Lingua, iecore, ventriculo, inteſtinis & ſimili-
bus: excrementis vel ſiccis, vt in lana; liquidis vt in caſeo, butyro, cera. Quæ omnia,
priuſquam cæteras differentias proſequar, additis exemplis illuſtranda videntur, ignem,
ac niuem prætereundo, in quibus præter dicta animalcula nunquid alia generentur, imo
nunquid illa ipſa, multa multi diſputant, & nos aliquando examinabimus. Quæ in aquis — *Inſecta in aquis naſcentia.*
naſcuntur, notiora ſunt, & aquatilia vulgo dicuntur. Horum alia marina ſunt, ſiue in ma-
B ri ortum habent (quorum rurſus alia, vel in ipſa aqua ortum ducunt, alia verò in ipſis ani-
mantibus de quibus poſtea) alia in ſtagnis, alia in torrentibus, fontibus, paludibus ſiue la-
cubus, ciſternis, puteis. In marina aqua naſcuntur varia vermium genera, vt qui micro- — *Inſecta marina.*
rinchoteros Rondoletio vocatur, cute molli, tota inciſuris conſtante contectus, item ma-
crorinchoteros priore longior, Scolopendra marina, pulex marinus, & infinita alia. In — *Inſecta in aquis dulcibus.*
dulcibus aquis, vt fluuijs, ſtagnis, fontibuſq; & ciſternis Hirudines naſcuntur (quamuis
etiam in mari, quæ marinæ dicuntur) Phryganium fluuiatile, Scarabeorum quoddam genus
corpore lato compreſſoq; in fundo aquarum reptans, Scrophulæ, Strumæ, vel Cheradeſ
exiguo corpore, quas imprudenter nonnunquam ingerimus, Vitulus aquaticus, ſeu ſeta
aquatica à ſimplici, ac tenuiſſima corporis figura, ita dicta, ſiue quòd ex ſeta equina in aquis
putrefacta naſci putetur. In terra oriuntur in primis Lūbrici, Iuli, Scolopendræ atque quam — *Inſecta terreſtria.*
plurima alia. In aëre prouenire etiam Inſecta credibile eſt, cùm ſæpius ea pluere obſeruatum
ſit. Quædam etiam ex imbre in terra teſte [d] Plinio. In foſſibilibus raró generantur anima- — *[d] Lib. 11. cap. 33.*
lia, nonnunquam tamen in medijs lapidibus, etiam magnis, & duris Inſecta latitare obſer-
uata ſunt. Quod ad plantas attinet, nulla equidem pene eſt, quæ peculiare ſuum non pro- — *Inſecta in plantis.*
C ducat Inſectum, maximè ſi de perfectis ſit ſermo, arboribus nimirum; fruticibus, phryga-
nijs, herbis communi nomine dictis, oleribus, frugibuſq;. In plurimarum in primis arborũ
caudicibus Coſſi & Teredines gignuntur; priuatim verò Ficus Ceraſten gignit, & olea, quę — *Coſſus.*
ſi plantetur, vbi quercus effoſſa ſit, etiam alios vermes procreat qui Ranæ vocantur, nonnul- — *Ceraſtes.*
lis Raucæ: naſcuntur in radice quercus, & tranſeunt. Vermiculi quidam ruffi piloſi in ſorbo
obſeruantur, illumq; adeo infeſtant, vt mortem afferant. In meſpilorum fructibus inuetera-
tis vermes naſcuntur, iſq; morbus vermiculatio dicitur. Vermiculationem & poma ipſa per — *Vermiculatio quid.*
ſe quibuſdam annis ſentiunt. Butyros vocat Tullius animantia, quæ vites erodunt, Ips vi- — *Butyrus.*
tiarius nominatur, quòd eaſdem infeſtet, Græcis ἶπες ſiue ἴκες, verno tempore ſpirante — *Ips vitiarius.*
Auſtro oriuntur, oculoſq; vitium erodunt. Plautus Inuoluulum appellat beſtiam nequam — *Inuoluulus.*
& damnificam, quæ in pampini folijs intorta implicat ſe, eaq; erodit. Fortè fuerit Volucra — *Volucra.*
Columellæ, animal ſcilicet, quod prærodit teneros adhuc pampinos & vuas: alij Voluocem
dicunt & Conuoluulum. Ex vino naſcitur Volucella obuolans in cellis vinarijs, vinum vn- — *Volucella.*
de nata eſt, appetens. Galbæ, à quibus Sulpitiorum gens, Galbę cognomen tulit, in eſculis, — *Galba.*
& in cupreſſo proueniunt, ita dictæ, vt volunt, ab exilitate. Euonymus vocatur arbuſculum
D ab Herbarijs, à Theophraſto (vt Iacobus Dalechampius contendit) Tetragonia, à vulgo in
Italia Fuſario, in quo quotannis, vt in horto publico obſeruaui, quoddam erucarum genus
oritur, & poſt abſumptas frondes emoritur. In pomis quoq; eandem ſtragem ſimilia alia In-
ſecta inferunt. In veſicula vlmi Pſenes naſcuntur, item in veſicula populi nigræ. Culices — *Pſenes.*
quoq; in multis arborum veſiculis procreantur. Habent & Salices ſuos Culices. Populus — *Culices.*
etiam quædam gignit animalia; item abies. In fruticis cuiuſdam pomo, cui coccos nomen
eſt, beſtiola erumpit, cùm fructus ad maturitatem peruenerit, Conopi ſimilis; quemadmodũ
etiam in radice pimpinellæ in monte Eugubio, videlicet ex granis & coccis, quæ ibi adhæ-
rent. ex quiſq; fit color coccineus. Inueniuntur & in gramine vermiculi, qui alligati collo
continent partum: detrahuntur autem ſub partu, aliàs enim eniti non patiuntur. Ariſtoteles
author eſt Crotones in gramine naſci. In dipſaci fructu vermem ſæpius obſeruaui, quem — *Crotones.*
aiunt portatum quartanam curare teſte Dioſcoride. In ſolani folijs vermis viridi, & croceo
colore diſtinctus, cornu in fronte gerens digiti longitudine prouenire cernitur. Qui in por-

Praſocuris. ro oritur, Praſocuris dicitur, Gazæ Blattis. Pennati autem ſunt huiuſmodi vermiculi: cæ- E
terùm non porrum tantùm, ſed braſſicam etiam & lactucam, & alia quædam olera infeſtăt.
Porricida. Gaza etiam Porricidas appellat: naſcuntur, & in aluearijs teſte Philoſopho, ſed rectiùs, vt
Hermolaus legit, Praſocurides dicentur. In lactuca quædam etiam alia Eruca conſpicitur,
Crābides. in braſſica priuatim Crambides ab Aeliano appellātur. Pulex apud [e] Columellam in horto
[e] Li.9.c.39. pro vermiculo ſumitur, ſeu Eruca herbas erodente. In Aſphodelo vermes naſcuntur, qui in
Pulex hortorum. volucres beſtiolas floſculorum ſpecie degenerant: cùm videlicet flacceſcens inaruerit ſcapus
eroſo conceptaculo prouolantes. Malua Cimices producit agreſtes, imo verò in nulla non
Cimices agreſtes. herba, modo flores gerat, putidos eiuſcemodi Cimices, cæterum coloris elegantia, ac varie-
tate ſpectabiles vbicunq; cernimus. Pernitioſos vermiculos ruta generat. Fruges inſuper
Curculio. cùm triticiæ, tum etiam legumina, peculiaria generant inſecta. In Tritico Curculiones ſunt
Cis hordearius. conſpicui, & nemini non noti, nec non etiam in hordeo, qui Cis hordearius nuncupatur, ſi-
cuti Cis Triticiarius, qui in Tritico. In farre oritur vermiculus Teredini ſimilis, quo cauis
Cis triticiarius. dentium cera incluſo, cadere vitiati dicuntur. Midam faba generat. In lente, & piſo vermes
Midas. quotidie obſeruamus: contrà Cicer teſte [f] Camerario, ab Inſectis non infeſtatur. Quæ modo
[f] In horto. in animalibus generantur, varia admodum ſunt, & vix etiam vllum eſt animal, quòd a pedi- F
Inſecta in animalib. culis immune dici poſſit. Homo eos generat, pecudes item, porci, & iumenta, & non in pilis
tantùm, ſed in ipſo quoq; corpore. Lendes vocantur, ex quibus nihil præterea naſci poteſt:
Pediculus. caput infeſtant, humanum præſertim. Pulices quoq; homines torquent, eiuſq; humore vi-
Lendes. uunt. Barbegiæ, & Carpæ, vulgo Blattæ quædam dictæ naſcuntur in carnibus diu ſale inue-
Pulex. teràtis. Blatta præterea aliud Inſectum eſt inter pudenda generatum, Sylphe, & Scolix Græ-
Barbegiæ. cis vocatum, Hiſpanis Rapa coua. Sunt, & aliæ Blattæ, quas Lucifugas appellat Columella,
Carpæ. de quibus aliàs. Cimices lectularij, quamuis in ipſo homine non oriantur, teſte nihilominus
Blatta. Plinio ex vapore humidiore, ab animalium corporibus foris collecto gignuntur. Sub cute
Cimex lectularius. humana, maximè in manibus Pedicellus vulgo dictus, oritur omnium Inſectorum minimus.
Pedicellus. Lumbricorum genera non in homine tantùm, ſed in multis præterea alijs animalibus gene-
Dracunculus. rantur. Dracunculi vocantur, quidam lumbrici in Aethiopia, Indiaq; in locis ſupra Aegy-
ptum, in cruribus frequenter naſcentes, & in brachiorum muſculis, lateribuſq; ipſis: ſimiles
ſunt Lumbricis terræ quandoq; maiores, quandoq; minores. Vermiculus in lingua canum
Litta. generatur, Græcis Litta dictus, quo exempto infantibus catulis, nec rabidi fiunt, nec faſti-
Ricinus. dium ſentiunt. Ricini in ouibus, & capris naſcuntur, & in bobus, & canibus, quorum quòd G
Cynomya. propria ſint Inſecta Græci Cynomyas teſte Hermolao vocant. Ouem infeſtat præterea alius
Scolichia. quidam vermiculus, in ipſo vngulæ diſcrimine oriens. In vulua Mulli piſcis Scolichia vo-
cantur à Græcis nati vermes. In Cyprino primo natiuitatis anno vermiculus, quidam niger
oritur iuxta branchias. Percæ fluuiatiles duodecim ceu vniones generant erui magnitudine,
carnoſos, candidos, qui ſinguli vermem incluſum cõtinent, gracilem, oblongum, ac teretem.
Lumbrici. Gobius piſcis exiguus viriatur vermibus, quos in ventre geſtat. Lumbrici in Leuciſcis oriun
tur, candidi, lati, exigua craſſitudine circumuoluentes ſeſe viſceribus, & inteſtinis extrinſe-
cus. Nonnullis alijs piſcibus innaſcuntur minuta quædam animalcula, quæ partum expel-
Inſecta ex Inſectis. lunt. Ex ipſis quoque Inſectis, vel ipſorum operibus alia Inſecta proueniunt. Ex Formicis
mortuis in India aliç erumpunt. In Apum alueis vermiculus naſcitur quem alij Clerum, alij
Clerus. Pyrautam vocant: item Tineæ Apibus obnoxiæ teſte Columella. Artificialia deniq; ſua pe-
Pyrauta. culiaria habẽr animalcula. Teredines in primis in veſtibus naſci [g] Plinius affirmat. Ips etiam
Tineæ. vermis veſtiarius appellatur. Tineæ quas σῆτας Græci dicunt in lanis operibuſq; nonnullis
Teredo. lanificio confectis præſertim puluerulẽtis oriuntur, Tignolas vulgus vocat. In Cera vetuſta
[g] Li.8.c.48 etiam Tineæ naſcũtur. Charta & Libri beſtiolas quoq; producunt per quam varias, partim H
Ips. ſimiles ijs quæ in veſtibus, partim Scorpioni, at ſine cauda. Gignitur enim in libris beſtiola
Ex libris & chartis inſecta qualia fiant. quædã Scorpioni ſimilis chelas brachiaúe forcipibus biſulcis dentata habens. Libri blattas
quoq; generant, quarũ Martialis meminit. Atq; hæc de loco in quo degunt, & naſcuntur.
Poteſt præterea à loco alia etiã poni differentia, licebitq; dicere Inſectorũ alia in aperto de-
Scorpio librarius. gere, vt Erucarũ, Papilionumq; genus, alia in occulto, horumq; alia ſemper, atq; hæc rurſus
Blatta. in rebus naturalibus, vt terra, aqua, plãtis, animalibus, &c. vel artificialibus, vt veſtibus, &c.
Inſecta latentia quę. alia ad tempus, vt Apes, Formicæ, quæ hyeme latẽt. Scarabei rutili, & Grylli, qui potiſſimũ
noctu ſtridentaridam fodiunt terram, vt in eis cauernis cubent æſtate, Grylli domeſtici etiã
hyeme: Scolopendra in truncis arborum, aut in lignis ſupra terram locatis, aut in palis terræ
infixis latet, vnde nomen inuenit, quibus amotis, aut commotis egreditur, alias plerunque
Aſcarides. ſolet latere: quidam ex Latinis eam Multipedam, & Centipedam appellarunt. Aſcarides ver
mes parui non vnius eiuſdemque coloris (nam alij candidi, alij lutei, alij nigri ſæpius aratro

excitan-

A excitantur) reperiuntur plures in vnum aliquem locum congregati. Hi ſegeres vaſtant, radices earum ſubſecantes. De Lumbricis, cùm nulli non noti ſint, nihil dicam, niſi quod pluuia eijciuntur è terra. A qualitate modo nempe colore, quo quoq; differre inter ſe ſuprà dictum eſt, alia dicuntur vno tantùm prædita colore, alia diuerſo, hæcq; vel in vna parte tantùm, vel in pluribus, vel in toto corpore, vt Papiliones nonnulli, multaq; Erucarum genera. Vnum tantummodo colorem habent Formicæ, & ferè vermes omnes. A quantitate alia dicuntur longa, alia curta, alia magna, alia parua, alia rotunda, alia angulosa, aliaque ouata: rurſus alia glabra, alia hirta, alia lanuginoſa. Quod ad corporis partium diſcrimen attinet: omnibus, teſte Philoſophorum corypheo, & cõmuni præceptore [h] Ariſtotele, ex quo pleraque quæ ſubſequentur, mutuatus ſum, partes pronæ differunt à ſupinis, ſicut vel in cæteris animantibus eſt. Atque omnium partes communes tres illas haberi, caput, aluum, & quod inter hæc ſitum eſt, quale in cæteris pectus, dorſumq; habetur: vnum item quod interiacet, magna ex parte eſſe. Quæ tamen ſunt longa, & multipeda, ijs ferè totidem eſſe, quę interiacent, quot inciſuræ. Cæterùm antequam ex mente eiuſdem Ariſtotelis, nec nõn Plinij ſingulas Inſectorum partes examinem, eleganti prius, ac breui concinnaque methodo,

A qualitate. A quantitate. A partibus corporis. [h] Lib. 4. Hiſtor. cap. 7. Partes neceſſariæ ſiue communes.

B quam tamen ex varijs illorum monumentis excerpſi, oſtendam quomodo partium ratione inter ſeſe differant. Hinc autem alia Apoda, hoc eſt pedibus carentia, quorum non paruus eſt numerus, vt Lumbricorum genera. Alia pedes habent, horumq; alia paucos, ſed non pauciores quàm ſex; alia multos, quæ multipeda dicuntur, quorum quæ pauciores habent, quatuordecim, vt Erucarum genera. Millepeda, & Centipeda ab innumerabili pedum copia nominata ſunt. Iam verò pedes habentium, alia alas ſiue pennas habent, alia pennis carent, qualia ἄπτερα Græci dicunt, atque horum alia mutata forma alata fiunt, vt Erucarum genus, quod poſtea in alatos Papiliones euadit, alia non, vt Scolopendra, & ſimilia alia. Pennatorum rurſus, alia alas habent apertas ſiue ſemper conſpicuas, vt Papiliones, Muſcæ, Apes; alia velut in vagina occluſas, atque tectas, quæ Coleoptera Græci. Gaza vaginipennia ex Plinio nominat, qualia ſunt Scarabei, Cantharides. Quibus alæ ſunt in propatulo, horum alia binis, vt Muſcæ, alia quaternis, vt Apes, prædita ſunt. Vt itaque iſtiuſmodi, ac cęterę differentiæ, quæ à partibus Inſectorum deſumuntur manifeſtiores ſint, rurſus ſingulas earum partes, earumq; vſum recenſebo, a capite exorſus. Quædam cornicula gerunt in capite, quæ Antennas [i] Ariſtoteles vocat, inquiens: Adhæc antennæ nonnullis ante oculos prætenduntur,

Vt partium ratione differant. Millepeda, & Centipeda vnde dicta. Alatorum diuerſitas. Coleoptera. Antennæ quid.

C vt Papilioni, & Fulloni: Culices ficarij eaſdem gerunt: Sed in Lucano cornua potius, vel forcipes dicentur, quàm antennæ obduritiem, vnde Ceruus volans dicitur. Eſt & Lucanus vnicornis, & alius qui niger vocatur, cornua habens ſubtilia, & quæ facile flectuntur. Sunt quibus nullæ ſunt antennæ, vt Lumbrici terræ. Oculos in omnibus patere idem [k] Ariſtoteles ibidem tradit: & alibi, Piſces, ait, Inſecta, & cruſtata, quamuis diuerſos habeant oculos, tamen nullum ex ijs palpebras habet. Quæ enim cruſta integuntur, vſu carent palpebrę, neceſſe eſt, cùm niſi celeri cutis officio præſtari non poſſit. Sed tamen vice eius tutelæ, duritie oculorum, hæc omnia muniuntur, qua ſi per palpebram obductam quandam translucidam cernant. Sed cum ob eam duritiem habetiùs contueri neceſſe ſit, moueri oculos Inſectorum natura voluit, atque etiam magis cruſtatorum, vt nonnullorum quadrupedum auriculas, ſcilicet ea cauſa, vt clariùs cernerent, cùm ſe ad lucem conuerterent, atq; exciperent ſplendorẽ.

[i] Lib. 4. Hiſtor. c. 7. Cornua. Forcipes. Oculi. [k] Lib. 2. de Partib. c. 13. Palpebræ.

Quod poſtremum, nimirũ quod omnia Inſecta oculos habeant, qui mouentur, vt aures quadrupedũ, [l] Plinius repetijt. [m] Alibi etiam Inſectorum omnium, & quibus teſtacea operimenta oculos duros eſſe ſcripſit: omniaq; talia, & piſces, & Inſecta non habere genas, nec integere oculos. Omnibus verò membranam vitri modo tranſlucidam obtendi. Nulla ex cæteris

D partibus ſenſorijs manifeſta eſt, vt teſtatur [n] Ariſtoteles prætérquam lingua in nõnullis, qua & guſtant, & cibum attrahunt. Hæc alijs mollis infirmaq; eſt, alijs dura & valida, vt Tabanis Aſilis, atque alijs plurimis. Omnia enim quibus non in aluo aculeus eſt, linguam huiuſmodi veluti arma gerunt, nec dentes habent, quibus iunctum id eſt, exceptis quibuſdam paucis. nam & Muſcæ eo ipſo pertingentes cruorem mouent, & Culices eodem acriùs pungunt.

[l] L. 11. c. 37. [m] L. 11. c. 37. Partes ſenſoriæ. [n] L. 4. H. c. 9. Lingua.

Idem [o] Philoſophus alias de Inſectorum lingua loquẽs, quibuſdam oris officio fungi aſſeuerat. De dẽtibus verò eorum hæc ſcripta [p] reliquit. Inſecta ſimili ratione (vt teſtata, & cruſtata) aut promuſcidem habent ore prodeuntem, vt Apum, Muſcarumq; genus, aut in ore conditam partem eiuſmodi poſſident, vt Formicæ, & ſi qua alia ſint generis eiuſdem. Dentes quædam ex ijs habent, quanquam diuerſos, vt Apum, Muſcarumq; genus. Quædam non habent, quæ cibo vtuntur humido. Inſectorum enim complura, non victus, ſed armorum gratia dentes obtinent. Et rurſus in eodem capite prope finem fermè de partibus cibo accommodatis: Partes autem, inquit, quæ cibum adminiſtrant, non pari ratione datæ omnibus

[o] Lib. 4. de Part. c. 12. [p] Lib. 4. de Partib. c. 5. Dentes.

Aculeus. bus ſunt, ſed plurimùm differunt. Quibuſdam enim in ore eſt, quod aculeus appellatur, qua- E
ſi compoſitum, & vnà linguæ, ac labiorum obtinens poteſtatem. Quibus autem aculeus non
Inteſtinũ. parte priore habetur, ijs intra dentes tale ſenſorium continetur, idq; excipit inteſtinum re-
ctum, ſimplex, ad oſtium vſque excrementi porrectum; quibuſdam hoc retortum in anfra-
ctum eſt. Sunt etiam quæ ventrem ori adiunctum, inteſtinumq; à ventre reuolutum habeãt,
Cicadæ inteſtini natura. vt quæ edaciora, maioraq; ſunt, conceptaculum cibi obtineant copioſioris. Genus Cica-
darum maximè peculiarem omnium iſtorum naturam ſortitum eſt: quippe, quod partem
eandem in vſum tum oris, tum linguæ conſtitutam aptiſſimè habeat, qua veluti radice ci-
bum ex humoribus trahat: nempe omne Inſectorum genus minimo alimento contentum
eſt, & prope ſibi ipſa ſufficiunt, non tam corporis exiguitate, quam frigiditate &c. De Inte-
[q] Li. 4. Hiſt. cap. 7. ſtino verò rurſus [q] alibi ſic: Intra ſinum ab ore inteſtinum pluribus directum, ac ſimplex vſq;
ad exitum fertur, paucis id eſt replicatum. Viſcus nullum in ijs, nullum pingue, neq; in cæ-
Viſcera. teris, quæ ſanguine carent. Ventrem etiam nonnulla habere aduertimus, a quo reliquum
Venter. inteſtinum, vel ſimplex, vel replicatum proficiſcitur, vt Locuſtas. Ex hoc itaq; Ariſtote-
Plinius correctus. lis de Inteſtino, loco, [r] Plinius reſtituitur à quibuſdam. Hic enim ſic habet: Nil intus, niſi
[r] Li. 11. c. 4. admodum paucis inteſtinum implicatum. Legunt autem, qui reſtituunt. Nihil intus, niſi F
Cordis, & iecoris neceſſitas. inteſtinum, admodum paucis replicatum. Videtur autem in eo ſibi ipſi aduerſari Philo-
ſophus, quòd nullum in ijs viſcus eſſe dicat; nam alias diſertiſſimis verbis cor, & iecur
animalibus omnibus neceſſaria eſſe teſtatum reliquit: alterum ob caloris originem, alte-
[s] Lib. 3. de partib. anim. rum cibi coquendi gratia. Idipſum quoq; & [s] alibi tradit his verbis: Corde carens nullum
animal vnquam ortum eſt. Id [t] verò non ab re, cùm ſit cor eius ſententia, vitæ, caloris,
[t] Lib. 4. de generat. ſanguinis, ſenſus, motuſque, denique omnium facultatum actionumq; origo prima: cæte-
rum iſthæc diſputent alij. Tertiam Inſectorum partem idem Ariſtoteles κυτος appellat, ven-
Κυτος. trem ſeu truncum corporis cauum, ac pęne rotundum: reliquas duas caput, & pedes, ſeu
[u] Lib. 2. de part. cap. 8. brachia. Oſſibus carent, & ſpina [u] eodem teſtante. In genere ſanguineo, inquit, alijs os de-
dit, alijs ſpinam: at verò animalia inſecta, & mollia contrà quàm hæc, & modo inter ſe op-
Os. Spina. poſito conſtant: nihil enim oſſis, nihil terreni habere diſcretum videntur, quod dignum effa-
tu ſit, ſed mollia ferè tota carnoſa, & tactui cedentia ſunt. Ne tamen corpus eorum facile pe-
Caro. reat, modo eorum, quæ carne laſciuiunt, naturam inter carnem, & neruum obtinent. Mollis
enim, vt caro eſt, ſed intendi poteſt, vt neruus. Fiſſilis autem caro eorum non indirectum ſed
[x] Lib. 4. c. 7. in anfractum. Ita enim ad vires commodior eſſe poteſt. Reperit hanc eandem ſententiam G
in [x] hiſtoria animalium his verbis: quod autem pro carne in ijs habetur, id nec teſtam imita-
tur, neque quod in teſtaceis genus carnis continetur, ſed mediam quandam inter hæc refert
naturam: quamobrem his non ſpinam, non os, non aliquid ſepio ſimile, non teſtam ambien-
Cutis. tem natura dedit: ipſum enim corpus ſe ſua duritie tueri poteſt, & ſeruare, nec eſt quod aliũ-
[y] Li. 11. c. 4. de muniri deſideret. Cute omnia circundantur, ſed admodum tenui. Hæc ille, qua [y] Plinius
ita breuiter in ſuam hiſtoriam tranſtulit: Inſecta, inquit, vt intelligi poteſt, non videntur ner-
uos habere, non oſſa, nec ſpinas, nec cartilaginem, nec pinguia, nec carnes, ne cruſtam qui-
dem fragilem, vt quædam marina, nec quæ iure dicatur cutis: ſed mediæ cuiuſdam inter om-
nia hæc naturę corpus arenti ſimile, neruo mollius, in reliquis partibus ſiccius verius, quàm
Cartilago qualis. durius. Et hoc ſolum his eſt, nec præterea nihil &c. Conſtat igitur Inſecta non poſſe inter
cartilaginea numerari. nam cartilago ab oſſe eſt pluris minoriſue ratione: Siquidẽ præciſum
Alarum diuerſitas. os non ſuccreſcit amplius, nec cartilago conuulſa coit: neq; etiam dici poſſunt χονδρακανθα,
Πτίλα. hoc eſt ſpinam habentia cartilagineam. Alarum quoq; ac pennarum diuerſitas, & vſus di-
[z] Li. 4. Hiſt. ligenter admodum ab Ariſtotele annotatur. Penna Græcis πτερὸν dicitur, ſed πτίλα propriè
Ε᾽λυτρον. ſunt Apum, cæterorumq; Inſectorum. Pennatorum alia diximus alas gerere in propatulo; H
alia abſcondere eaſdem, ac tanquam in vagina recondere. Ε᾽λυτρον dicitur [z] Philoſopho cru-
[a] Li. 1. Hiſt. cap 5. ſta illa, quæ pennis ſuperuenit, eaſque velut vagina claudit. Alarum, volatusq; diuerſita-
tem ſæpius [a] recenſet, ac in primis his verbis. Volucrum, aliæ penna volant, vt Accipiter,
alia membrana ſicca, vt Apes, vt Scarabei; alia cute, vt vulpecula, vt Veſpertilio. Volant
Angues volantes. pennis, aut cute, quæ habent ſanguinem; membranis ſiccis, quę ſanguine carent, vt Inſecta.
Sunt porrò, quę vel pennis, vel membranis volant, omnia bipeda, aut apeda. Angues enim
circa Aethiopiam tales volare narrantur. Genus pennatum auem appellamus: reliqua duo
Alæ quibus quatuor, quibus duæ. genera nomine carent communi. Volucris autem generis exanguis, alijs pennarum tutelę
cruſta ſuperuenit, vt vaginipennes poſſint nuncupari, velut Scarabei: alijs pennę nulla cru-
ſta integuntur, quorum alia bipennes ſunt, alia quadripennes. Gerunt pennas quaternas,
[b] Li. 4. Hiſt. cap. 7. quę aut grandiora ſunt, aut aculeo in aluo armantur. Vaginipennis illius ordinis nullum
eſt, quod aculeum gerat. Et rurſus [b] alibi: Quæ autem in eo genere volucrum fortiũtur natu-
ram.

A ram, ijs præter cætera membra pennę adnexæ, alijs binæ, vt Muſcis; alijs quaternæ, vt Api-
,, bus. Nullis binę, quibus in aluo aculeus. Item ex volucribus ipſis alia pennas cruſta ſuper-
,, ueniente, quaſi vagina incluſas, gerunt, vt Scarabei; alia detectas habent, vt Apes. Nullis
,, volatus regitur gubernaculo caudæ: & penna ipſa nullo caule conſtat, nulla ſciſſura diſcer- [c] Li. 11. c. 1.
,, nitur. Diligentiſſimè etiam [c] Plinius hęc eadem pennarum diſcrimina memorat: Inſecto-
,, rum, inquit, quędam binas gerunt pinnas, vt Muſcę; quędam quaternas, vt Apes. Mem-
,, branis, & Cicadę volant. Quaternas habent, quę aculeis in aluo armantur. Nullum cui te- Aculeus caudatus.
,, lum in ore pluribus, quàm binis aduolat pennis. Illis enim vltionis cauſa datum eſt, his aui-
,, ditatis. Nullis eorum pennę reuiuiſcunt auulſę. Nullum, cui aculeus in aluo, bipenne eſt:
,, Quibuſdam pennarum tutelę cruſta ſuperuenit, vt Scarabeis, quorum tenuior fragiliorque
,, penna. His negatus aculeus &c. Cur verò alia binas, alia quaternas alas habeant Inſecta, Alę cur alijs binæ, alijs quatuor.
,, cauſam reddit [d] Ariſtoteles his verbis. Ipſarum autem volucrum, quę paſcuis viuāt, & pabu-
,, li cauſa neceſſe habeant euagari, hę quadripennes ſunt, & corpulentiam habent leuiorem, vt
,, Apes, & reliqua generis eiuſdem. Binas vtroque ſui corporis latere pennas gerunt. At verò [d] Lib. 4. de Part. cap. 6.
,, quę corpore exiguo ſunt, & vitam ſtabilem agunt, multis fulciuntur pennis, vt Apes, & cru-
B ſta pennas obtectas gerunt, velut Galerucæ, & cętera id genus inſecta, ſcilicet vt pennarum
,, vires integras tueantur. Cùm enim ſtabilia ſint, corrumpi faciliùs poſſunt, quàm quæ motu
,, citantur agiliori. Itaq; ſepto propoſito muniuntur. Quin etiam penna eorum caret, & fiſſura
,, & caule. non enim penna, ſed membrana cutis æmula eſt, quæ prę ſiccitate neceſſariò ab- Pennarum ſubſtantiæ diuerſitas.
,, ſoluatur corpore eorum, cùm carnis portio frigeat. Quod modò ad ſubſtantiam pennarum
attinet, ipſę verò etiam non qualitate per ſe differunt, vt alię paruę, alię magnę pro animalis
portione dicantur, ſed aliæ quoq; ſiccę dicuntur, & membranoſę, durę'q;, alię molles, ac fa- Totipenna.
rinacęę, vt in quibuſdam Papilionibus. Ὁλόπτερα hoc eſt totipennia vocantur, & totala, Totala.
quę alas habent non ſciſſas, vt Apes, & Veſpę. Atque hęc de alis: cęterùm cùm de aculeo Aculeus.
quędam obiter dicta ſint, nimirum eo carere Coleoptera, eumq; non in aluo habere, qui-
,, bus binę ſunt pennę, tempeſtiuum erit nunc eiuſdem differentias proſequi. Scorpio, [e] Lib. 11. cap. 28.
,, inquit [e] Plinius, Inſectorum ſolus, & brachia habet, & in cauda ſpiculum. Reliquorum qui-
,, buſdam aculeus in ore, vt Aſilo, ſiue Tabanum dicere placet, item Culicibus, & quibuſdam
,, Muſcis. Omnibus autem his in ore, & pro lingua ſunt hi aculei: quibuſdam hebetes, neque
,, ad punctum, ſed ad ſuctum, vt Muſcarum generi, in quo lingua euidens fiſtula eſt. Nec ſunt [f] Li. 4. Hiſt. cap. 7.
C talibus dentes. Sic Plinius. Habent aculeos, inquit [f] Ariſtoteles, item pleraq; Inſectorum,
,, vel intus conditos, vt Apes, & Veſpę, vel extrà eminentes, vt Scorpio: qui etiam vnus inter
,, Inſecta longo ſpiculo armatur. Et aliàs rurſus fuſiùs. Aculeis etiam armantur, inquit, non-
,, nulla Inſecta contra animalia noxia. Geritur aculeus alijs parte priore, alijs poſteriore, aut
,, enim ore, aut aluo extrema. Nam vt Elephantis pars delegata odoribus commoda etiam Linguæ Inſectorum vſus.
,, tum ad pugnandum, tum ad cibi vſum habetur, ſic Inſectorum quibuſdam lingua pluribus
,, officijs fungitur; quippe quæ, & cibum ſentiat, ſuſcipiat, admoueatque & defendat contra
,, aliorum iniurias. Quibus autem non in ore aculeus, hęc dentes habent, cibi ſcilicet, aut con-
,, ficiendi, aut capiendi, admouendiq; gratia, vt Formicę, vt Apes. At verò, quę aculeo in al-
,, uo armata ſunt, hęc vt animoſa aculeum pro armis obtinuere, qui intra aluum conditus eſt,
,, vt in Apibus, & Veſpis, quoniam volucres ſunt: nam ſi prętenuis fragiliſq; aculeus extra pa- Scorpionis aculeus.
,, teret, facile corrumperetur: ſed ſi vt in Scorpione, diſtaret, onus ita afferret. Scorpio profe-
,, cto, quòd non volatu, ſed greſſu ſe moueat, caudamq; ſortitus ſit, aculeum caudę adiunctum
,, gerat, vel inutilem ad pugnam habeat, neceſſe eſt. Nulli aculeus in aluo, cui pennę binę,
,, Quod enim imbecilla paruaq; ſunt, ideo binas habent, quippe cùm vel à paucioribus efferri
D poſſint, quę parua ſunt. Quod idem cauſę eſt etiam, cur aculeus parte priore geratur. Cùm
,, enim imbecilla ſint, vix parte priore ferire poſſunt. At verò quę pluribus pēnis prędita ſunt,
,, quia auctiora ſunt, meritò pennas plures obtinuere, parteq; poſteriore plurimùm valent. In- Pennę & aculeus non renaſcūtur reſciſſi.
,, ſtrumentum autem non idem ad vſus diſſimiles haberi, ſi fieri poteſt; ſed ad defendendum
,, acutiſſimum, ad guſtandum fungoſum, & cibi attrahens, melius eſt. Albertus poſtquam pen-
,, nas Apis reſciſſas non renaſci dixiſſet, quoniam ex humido radicali cōſtent, ſimiliter, inquit,
,, in aculeo euenit, quando enim hunc amiſerit Apis, emoritur, eò quòd ad locum affectum Cauda.
multæ corporis humiditates concurrant, & cùm eijcitur aculeus ex multo effluxu humidi- Vulua.
tatis, primò debilitatur, dein moritur. Inter omnia Inſecta nullum teſtantibus [g] Ariſtotele, & [g] Lib. 1. de Gener. ca. 3
Plinio caudam habet, excepto Scorpione. Inſectis etiam (vt alijs animalibus) quibus aliquid [h] Li. 8. Hiſt. cap. 7.
,, magnitudinis, vulua bifida eſt; minoribus incerta propter corporis exiguitatem. Author
,, eſt [h] Ariſtoteles, qui quoque alibi eodem modo, vt ſerpentes ſenectam exuere Inſecta ſcri- Quæ Senectam exuāt.
bit, ea nempe quibus hoc ſolitum eſt, vt Silpha, & Culex, & ea quorum pennę vagina con-

tinentur

tinentur, vt Scarabei, ſed omnia facto, quod iam gigni debuerit, exuere, nam vt partui viui- E
paro ſecūdę, ſic vermiculariç proli operculum circumrumpi.

Pedes.

Inſectorum pedes, quibus ſunt, in obliquum mouentur, inquit [i] Plinius. Quorundam extremi longiores foris curuantur, vt Locuſtis. Hoc quoque ex [k] Ariſtotele ſumptum eſt. Quę verò, inquit, ſaliunt, hęc vel crura poſteriora habent longiora, vel gubernaculis quibuſdam ſaltui accommodatis fulciuntur retrò curuatis, vt crura quadrupedum.

[i] Li. 11. c. 48
[k] Li. 4 Hiſt. cap. 7.

Pedū priorū longitudinis ratio.

Meminit & Albertus, & cauſam quoque longitudinis aſſignat, inquiens: In quorundam huiuſmodi animalium corporibus duo pedes, qui ſunt in anteriori, maiores ſunt, quia duri ſunt oculi, nec acuto viſu cernunt, & non poſſunt accipere volatum, niſi per virtutem pedum anteriorum, ſed hoc facit Muſcarum genus, & quę aſſimilantur Apibus. Pedes autem poſteriores ſunt maiores, quàm medij propter ambulationem, & vt eleuentur à terra citò, cùm volare voluerint, & quod ex his coit, hoc manifeſtiùs facit, vt Locuſtę & Pulices. Nam iſta pedes conſtringendo flectunt, deinde illos extendunt, & ſic à terra eleuantur, neceſſaria ſiquidem eſt flexio in pedibus declinans ad interius. Pedes autem anteriores talis diſpoſitionis eſſe non poſſunt, omniaq; iſtiuſmodi ſex pedes habent. Hęc Albertus, nempe ex [l] Ariſtotele, apud quem ſic legitur. Pedes priores nonnulla ex ijs ideo habent, vt quoniam propter oculorum duritiam non exquiſitè cernant, cru- F ribus ijs longioribus abſtergunt incidentem moleſtiam, atque arcent. Quod & facere Muſcas videmus, & Apes & reliqua generis eiuſdem. Semper enim prioribus crutibus vallant, & protegunt. poſteriora medijs longiora ſunt, vt ambulent melius, & attollantur faciliùs de terra, cùm auolare libet. Quod planius ea oſtēdunt, quę ſaliunt, vt Locuſtę, vt Culices.

[l] Libro 4. de partib. ca. 6.

Locuſtarū crura.

Cùm enim inflexa rurſus connixa extendunt, attolli de terra neceſſe eſt. Locuſtę non parte priore, ſed poſteriore habent crura illa ad gubernaculorum effigiem condita. Suffraginem enim intus flecti neceſſe eſt, quod nulli crurum priorum datum eſt. Omnibus his ſeni pedes, ijs etiā quorum enixu ſaliunt, connumeratis.

Cur multos habeant pedes.

Reddit item eodem capite rationem, cur multis ſint pedibus predita, his verbis: Ergo Inſecta animalia, quanquam non partibus numeroſis conſtant, tamen ipſa inter ſe diſſident: quippe quæ cùm omnia multos habeant pedes, quoniam contra tarditatem frigiditatemq; naturę eorum numerus exauctus pedum motionem efficiat faciliorem, tamen variè numerum hunc ſortiantur. Quę enim plurimum pro corporis ſui longitudine frigent, numero pręcipuè ſuperant, vt Iulorum genus. Quin etiam, quod principia plura habeant, hinc & in ſectiones ſunt, & numerus pedum proinde augetur. Quibus autem pedes pauciores, hęc volucres ſunt, vt pedum inopia adlumento pennarum compen- G ſetur. Atq; hęc de partibus Inſectorum, earumq; vſu dicta ſunto.

A victu.

Iam vero, & victu non omnia eodem vtuntur. Quę dentes habent, vt dictum eſt, multum comedunt, & varia; quibus aculeus, aut promiſcis in ore, parum, & humore aliquo contenta ſunt. Quędam ſine diſcrimine omnibus veſcuntur, vt Apes quędam magnę, quas Albertus Lupos, ſi rectè memini, appellat, quędam ſanguine viuunt, vt Muſcę, Tabani: quędam ſucco arborum, & herbarum, vt Apes quędam croceę teſte eodem Alberto: quędam putrida proſequuntur, vt Muſcę quędam, quę in ſtercore obſeruantur, quędam ea planè auerſantur, vt Apes. Quę ferè ad verbum ex [m] Ariſtotele Albertus mutuatus eſt, is enim de paſtione, & potu Inſectorum ſic ſcribebat: Inſecta animalia quibus dentes, omniuora ſunt; quibus autem lingua, tantùm humore vndique eliquando (ἐκχυλίζοντα exugendo) ſua lingua veſcuntur: quorum alia omniuora ſunt, quibus guſtus ſaporum eſt, vt Muſcę: alia ſanguiuora, vt Tabani, & Aſili, alia ſuccis plantarum, & fructuum viuunt. Apis vna nullis putidis aſſidet, nec vtitur alio cibo, quàm dulci. Aquam etiam libentiſſimè inde hauriunt, quàm ſynceri clariſſimiq; fontes ſcaturiunt. Talis animalium victus eſt. Hęc ille.

[m] 8. Hiſt. cap. 11.

Cur parum comedant.

Cur verò omne fermè Inſectorum genus pauco indigeat cibo, ratio eſt, tum quia exiguo ſunt corpore: paruis enim ſufficiunt pauca, tum quia frigida H ſunt omnia exanguia, calida autem illa ſunt, quę & ali expetunt, & cibaria facilè citoque valent concoquere.

Coitus diuerſitas.

Coitus pręterea Inſectorum atque generatio non in omnibus eodem peragitur modo. Quædam enim coeunt cùm ambulant, & habent pedes poſteriores anterioribus maiores: quædam coeundo pedes flectuut poſteriùs, vt quadrupedes. Aues & quæ pedibus vacāt, inquit [n] philoſophus, inſtrumentum accommodatum ad coitum habere nequeunt, quoniam alteris crura ſub media aluo poſita ſunt, alteris nulla ſunt crura, &c. Plurima certè quæ ad Inſectorum coitum, & generationem ſpectant, poſteris ille reliquit. Inſectorum aliqua, inquit [o] alibi, coeunt, atque ex animalibus eiuſdem generis oriuntur, modo eorum, quibus eſt ſanguis, vt Locuſtæ, Cicadæ, Phalangia, Veſpæ, Formicæ: aliqua coeunt quidem, & generant, ſed non ſui generis animal, ſed vermiculos tantùm, neque ex animalibus procreantur, ſed ex putreſcente humido, aut ſicco, vt Pulices, Muſcæ, Scarabei. Quædam, nec ex animalibus naſcuntur, neque coeunt, vt Culices, & vermiculi, & plura huiuſmodi genera.

[n] Lib. 1. de generat. c. 5.
[o] Lib. eodem cap. 16.

Inter

Digitized by Google

A Inter ea verò quæ coeunt fœminæ maxima ex parte maiores maribus ſunt, nec meatus vlli Fęmineque marib⁹ maiores.
„ ſeminales in maribus eſſe videntur. Nullum, parte plurima dixerim, membrum fæminæ
„ à maribus inſeritur, ſed mari à fæmina ſurſum de parte inferiore, quod conſpectum in plu-
„ ribus eſt. Nec de ſuperuentu ambigitur, ſed contrà, vt mas fæminæ inſerat, viſum à paucis
„ eſt. Neque adhuc ita exploratum habetur, vt genere poſſimus diſtinguere. Hoc idem ferè
„ in piſcibus quoque ouiparis eſt, vt fæminæ maiores ſint maribus: quoniam id commodum Ouiparorũ
„ eſt ad vterum magna ouorum copia extumeſcentem. Fęminis in eo genere membrum, quod fæminę ma-
„ pro vulua habetur, fiſſum iuxta inteſtinum, vt cæteris poſitum eſt, in quo fœtus generatur. iores maribus.
„ Patet hoc in Locuſtis, & reliquis, quorum magnitudo aliqua ſit, & natura coitum recipiat.
„ Maxima enim pars generis Inſecti perexigua eſt. Hæc ille. Miraculi ſanè loco habendum
mihi videtur, in annuloſis iſtis, ſiue Inſectis, maſculis eſſe fæmineum ſexum, fæminis maſcu-
linum, atque ita fieri, vt fæminæ concipiant à maſculis, ſed genitale ſit oblongum fœminis,
quo genitalem illam auram hauriant à maſculo. Atq; ideo non fuerit abſonum, ſi quis di-
xerit Inſecta maris, & fæminæ ſexum habere, ſed mares concipere, nam ſi membrorum for-
ma mares efficit, fœminas verò formæ diminuta natura edidit, conſequens eſt, vt ſi quę præ-
B gnantes fiunt in Inſectis, membris ornatiores ſint compare ſuo, mares dicantur. Porrò [p] Ari- [p] *Lib. 3. de generat. c. 9.*
ſtoteles inſcripto capite de triplici generatione Inſectorum, rurſus ſic ſcribit: Inſecta par-
„ tim coitu, partim ſponte oriri dictum iam eſt, item Vermiculum ea parere, & quam ob cau-
„ ſam ita pariunt. Genus hoc enim omne ferè Vermiculum, quodammodo parere videtur.
„ Conceptus enim, qui imperfectior eſt, talis eſt. In omnibus autem vel ijs, quæ perfectum
„ pariunt ouum, conceptus primus indiſcretus adhuc recipit incrementum: qualis natura etiã
„ Vermis eſt. Mox alia conceptum ſuum ouo perfecto edunt, alia imperfecto, quod extrà per-
„ ficiatur, vt ſæpè de piſcibus dictum eſt. Quæ verò intra ſe pariunt animal, ijs quodam mo-
„ do poſt primum conceptum ouiforme quiddam efficitur. Humor enim in membrana tenuĩ
„ continetur, perinde quaſi oui teſtam detraxeris. Quamobrem deprauationes conceptuum,
„ quæ per id temporis accidunt, fluxus vocant. Sed Inſecta, & Vermem generant, quę vim ob- Fluxus
„ tinent generandi, & quæ non per coitum, ſed ſponte naturæ oriuntur, ex tali origine conſi- quid.
„ ſtunt. Nam & Erucas genus eſſe Vermis cenſendum eſt, & fœtum Araneorum, quanquam Eruca ver-
„ propter figuræ orbiculatam ſpeciem ſimilia ouo, tum eorum nonnulla, tum alia complura mis genus, & Araneæ
„ primordia eſſe videantur. Verùm non figura, nec mollitie, aut duritie ouum definiendum fœtus.
C eſt. Sunt enim conceptus nonnullorum duri, quamuis ouo diuerſi, ſed quod totum mute- Ouum vt
„ tur, nec ex parte eius animal gignatur, id Vermis eſt. Omne autẽ hoc Vermiculi genus, vbi definien-
„ ſuæ magnitudinis finem receperit, quaſi ouum efficitur. Indureſcit enim putamen eorum, & dum.
„ tantiſper immota reddũtur. Quod in Vermiculis Apum, & Veſparum, atq; etiam in Erucis Vermis
„ apertum eſt. Cuius rei cauſa eſt, quod natura præ ſua imperfectione quaſi maturans, ante- quid.
„ quam tempeſtiuum ſit, ouum pariat, tanquam hic Vermis ad incremẽtum oui mollis adhuc
„ pergat. Hoc eodem modo in cæteris euenit omnibus, quæ non coitu oriuntur, vel in lanis,
„ vel alijs huiuſmodi, atq; etiam in aquis. Omnia enim poſt Vermis naturam motu ceſſant, &
„ putamine obareſcunt. Mox rupto putamine exit, veluti ex ouo animal, tertia perfectum ge-
„ neratione, idq; pennatum magna ex parte. Ratione illud etiam euenit, quod iure multi ad-
„ mirentur. Erucæ enim cùm primùm capiant cibum, mox non capiunt, ſed motu ceſſant, quę
„ per id tempus Aureliæ à nonnullis vocantur. Veſparum etiam Vermiculis, & Apum idem Aurelia
„ accidit. Poſt deinde quæ nymphæ appellantur, proueniunt, quæ nihil huiuſmodi habeant. quid.
„ Ouorum enim natura adepta ſuum finem, non inſuper accreſcit, ſed antè augetur, & alitur, Nymphæ
„ donec diſtinguatur, & fiat ouum perfectum. Vermium autem alij hoc intra ſe habent, vnde quid.
D excrementum ipſis nutriendis accedat, vt Vermes Apum, & Veſparum: alij de foris capiunt,
„ vt Erucæ, & cæterorum nonnulli Vermium. Sed quamobrem triplicem generationem hæc
„ ſortiantur, & qua de cauſa ex motis immota reddantur, explicatum iam eſt. Oriuntur enim
„ alia per coitum more auium, & viuiparorum, piſcium partis plurimæ: alia ſpõte, modo non-
nullarum plantarum. Hactenus philoſophus diligentiſſimus profectò horum animalculo-
rum generationis indagator, nam & alijs in locis de eadem planè exactiſſimè ſcribit quę præ
„ terire nefas duco. Inſecta, inquit, [q] alibi, auerſa coeunt, deinde quod minus eſt, ſuperuenit [q] *Li. 5. Hiſt. cap. 8.*
„ maius, hoc eſt, mas fæminam. Nec mas in fæminam genitale vllum inſerit membrum more
„ animalium cæterorum: ſed fæmina ſurſum in maris receptum, caudæ vltimum ſuæ meatum
„ quendam procedens reflectit: qui in nonnullis maior, quàm proportione totius corporis eſ-
„ ſe videtur, cum ipſa parua admodum ſint. Sed ſunt etiam in quibus minus incõueniens æſti-
„ metur. Planum hoc fuerit, ſi Muſcas coitu Venereo copulatas diuiſeris. Tardo etiam, quæ Muſcarum
„ coierint, ſeiunguntur digreſſu: diu nanq; eorum copulatio durat: quod in ijs, quæ in noſtro coitus.

conſpectu

conſpectu verſantur, facilè patet, verbi cauſa, in Muſcis, in Scarabeis. Omnia enim ad hunc E
modum cocunt, videlicet Muſcę, Scarabei, Verticilla, Phalăgia, & ſi quid aliud generis eiuſ- „
Phalangiorum texentium coitus.
dem coire ſolet. Phalangijs quæ texunt, coitus agitur hoc modo. Cùm fæmina deductam „
Araneam traxerit, mas eandem mutuò trahit: quod vbi ſæpiùs fecerint, coeunt, & auerſis „
clunibus copulantur. nam propter aluum orbiculatam modus hic coniungendi ijs congruit. „
Cur auerſa aluo coeāt.
Aſtipulatur Ariſtoteli [z] Iulius Cæſar Scaliger, Inſecta ſcribens, quæ habentur pro imperfe- „
[z] *Lib. 4. de cauſ. plant. in Theoph.*
ctiſſimis, diutiſſimè in coitu immorari, qualia ſunt Pulex, Cicendula, quibus Muſcas cele- „
riùs expediri ait, Vidimus tamen, inquit, aliquando Muſcas duas volantes, quarum alte- „
ra alteram inierant, neque abſtiterat. Ait deniq; parere haud ita multò pòſt. quod pariter te- „
Partus.
ſtatur [a] Ariſtoteles ſcribēs de ijs Inſectis, quæ aut ex Erucis, aut ex Vermibus, aut ex fimo gi-
[a] *Li. 5. Hiſt. cap. 19.*
gnuntur. Breui à coitu, inquit, pariunt, maxima ſui parte, quæ ſolent coire. Vermem autem „
omnia faciūt, excepto genere quodam Papilionum, quod durum quiddam ſimile Cartamo, „
id eſt, Cnici ſemini producit, ſed intus fluidum. Vermibus non parte aliqua ſicut in ouis ani- „
mal creatur, ſed totus Vermis accreſcit, & particularim diſcretus formatur in ſpeciem deſti- „
nati animalis. Procreantur porrò Inſecta, aut ex animalibus generis eiuſdem, vt Phalangia, „
& Aranei: ex Phalangijs, & Araneis, vt Bruchi, Locuſtæ, Cicadæ: aut non ex animalibus, ſed F
ſponte, alia ex rore, qui frondibus inſudat, videlicet verno tempore, vt natura fert. Sæpè ta- „
men ex hyberno, quoties tranquillum, Auſtraleq; tempus diutius conſiſtit. Item alia ex cœ- „
no, aut fimo putreſcente oriuntur: alia in lignis, aut ſtirpium, aut cæſis: alia in animalium pi- „
lis: alia in excrementis, aut iam excretis, aut adhuc intra animantem contentis, vt quæ Tineę, „
Lumbrici vbi generētur.
ſiue Lumbrici appellantur, quorum genera tria ſunt, latum, teres, & quod Aſcarida vocatū „
eſt, ex quo nihil procreari aliud poteſt. Naſcuntur Papiliones ex Erucis: Erucæ ex virenti- „
bus folijs, maximeq; ex braſſica. Verùm de horum, ſicuti de cæterorum Inſectorum, quæ
Semen Inſectorum.
hoc capite recenſet Philoſophus, generatione in particulari cuiuſq; hiſtoria agemus. De ſe-
mine Inſectorum ſic alibi ſcribit idem [t] Ariſtoteles: Semen alia apertè emittunt, vt ea quæ „
[t] *Li. 1. de generat. c. 17.*
ſunt natura ſanguinea, alia, id eſt, Inſecta, & Mollia, emittantne, necne incertum eſt. Alias „
Semen non defluere ab omnibus partibus.
quoq; multis diſputat ſemen genitale non decidere ab omnibus partibus, idq; non paucis
aſtruens argumentis, Inſectorum quoque coitum adducit pro exemplo, quia plurimorum
fæmina, etſi non omnium, per coitum particulam quandam ſuam inſerat in marem. Memi-
nit huius quoque [u] Galenus, vbi diſputat contra nonnullos, qui ſe Peripateticos iactitabant,
[u] *Li. de ſem. cap. 3.*
qui ſemen excerni ex vtero, vt nullam fœtus partem fieri ex Ariſtotelis ſententia putabant, G
cùm neq; excernere ſemen nonnulla animalia tradat ille, ſed caliditatem animalem tantùm
fæminam recipere, ciuſmodiq; eſſe Inſectorum quædam, in quibus in corpus maris fæmina,
inquit Galenus, articulum inſerit, atque ita diutiùs cùm ipſo coit, nullumq; corpus in copu-
la illa, ſed vim tantùm, & facultatem recipit informantem, ſpeciemq; formę ipſi exhibētem.
[x] *Lib. 3. de Geneſi.*
Tetigit quoque hanc generationis Inſectorum varietatem [x] D. Auguſtinus, quæſtionem eſſe
ſcribens, vtrum nonnulla de minutiſſimis hiſce animalibus in primis rerum mortalium con-
ditionibus creata ſint, an ex conſequentibus rerum mortalium cōditionibus, aut cadauerum
tabe gignuntur, quædam etiam, inquit, de corruptione lignorum, & herbarum; quædam de
[y] *Lib. 1. in Geneſ.*
corruptionibus fructuum &c. Quod ad quæſtionem eam attinet: [y] Eucherij opinio eſt, exti-
tiſſe a principio rerum omnium formas, ſed alias actu, alias potentia. De minutiſſimis, in-
Inſecta à principio mundi extitiſſe.
quit, animalibus credendum eſt, quæcunque ex aquis, vel terris nunc naſcuntur, in prima „
rerum conditione fuiſſe creata: cætera verò, quæ de vitijs corporum, vel lignorum, vel ca- „
dauerum naſcuntur putredine, nō tunc creata ſunt in ſpecie, ſed inerat in eorum corporibus „
pręſens ſeminis origo, vt conſequenter de eorum corruptionibus pro ſuo quoq; genere exo- „
rirentur. Cęterùm, vt relictis hiſce, quę ad Theologos ſpectant, ad generationem Inſectorum H
[z] *Li. 5. Hiſt. cap. 20.*
reuertatur oratio, [z] Ariſtoteles tempus eius à principio ad finem maximè fermè parti ſepte-
Quot diebus generatio abſoluatur.
narijs ternis deſcribi tradit, aut quaternis. Culicum, & Vermiformis generis parti plurimæ
ter ſeptenos attributos eſſe. Ouiparis quater ſeptenos magna ex parte: Septem ex ijs ab ini-
tu, concretionem, & conſummationem oui ſibi vendicare: reliquis tribus ſeptenis incubare,
atque excludere, ea ſcilicet, quæ ſuo procreant fœtu, qualis eſt Araneus, aut aliquid generis
eiuſdem. Mutationes verò, & tranſitus in figuras alias, trinis, aut quadrinis diebus, parti
maximę peragi: ſicut in morbis quoque dies decretorius euenit. Atque hæc de eorum ortu,
Vt moriantur.
qui ſanè vt multiplex eſt, ita rurſus mors in omnibus non eodem fit modo, ſicuti hoc poſtre-
Tabani vt moriantur.
mo loco idem Philoſophus oſtendit, inquiens: Pereunt ſtriatis, contortiſq; membris, vt ſe- „
nectute genus maiorum animalium moritur. Quæ pennata ex ijs ſunt, pēnis etiam conuul- „
Inceſſus varietas.
ſis autumno ferè moriuntur. Tabani quidem, vel aqua intercute oculorum cæci intereunt. „
Porrò iam, & in inceſſu Inſectorum diſcrimen eſt maximum: alia enim repunt, vt Lumbrico-
rum

A rum genus, alia ambulant, quorum alia volant, alia gradiuntur tantùm. Quæ repunt ſiue ſerpunt, ſerpentia dici poſſint, quanquam Cornelius Celſus quidem Scorpionem, & Phalangium, & Araneum inter ſerpentes numeret, impropriè certè, ſerpentis nomine latè nimirùm ſumpto. Latinis enim nonnunquam ſignificat omne animal terreſtre, quod ſe non attollit in greſſu, ſed humi quodammodo repit, etiamſi quadrupes ſit, vt Seps, Salamandra, vel etiam multipes, vt Scorpio, Scolopendra, præſertim ſi aut morſu, aut ictu venenum inferat. Plinius enim Salamandram Serpentem vocat, & Sepa quoq;, id eſt, lacertam Chalcidicam. Lucanus quoque de ſepe, *parua modò ſerpens*, dixit. Ἕρποντα καὶ βαδίζοντα diſtinxit Galenus: nam ἕρπειν propriè de ſerpẽtibus dicitur, & Vermibus, quibus pedes deſunt: impropriè etiam de pedeſtribus omnibus, quæ tardiùs repunt. Ἑρπυστικὰ & ἑρπετὰ quoq; non ea ſolùm, quæ ſerpentum more repunt, ſignificant, ſed & alia quoq;, vt quadrupedes paruas, quæ apud Ariſtotelem vnguibus numeroſioribus apprehendendo faciliùs obrepunt ad ſuperiora. Nota eſt atque certiſſima eiuſdem Philoſophi doctrina, omne animal, quod ſanguine præditum eſt, quatuor tantùmmodo notis moueri, exanguia pluribus: ita vt viciſſim etiam retrò non abſurdè recurrat ratio, vt ſcilicet cuicunq; quaternis moueri contingit notis, hoc ex ſangui-

B nem habentium genere eſſe ſit neceſſe. Quibus etiam ea, quæ in ipſis reperiũtur animalibus, clariſſimè atteſtari animaduertuntur. Nullum enim ſanguine præditorum in plures reciſum partes diutiùs perdurare valet, motumq; ilicò eum, qui per locum eſt, cuius integrum priùs, & illæſum particeps eſſe videbatur, vniuerſum amittit: quod cùm in multipedum genere, tum in ſanguine carentibus omnibus ſecus eſſe percipitur. Ea namq; in fruſta diuiſa, mutilatis corporibus ſatis diu viuere poſſunt, iiſq; ſecundùm diſcretas illas partes moueri differentijs palam videntur, quibus priuſquàm diſſecta eſſent, integris mouebantur corporibus, qualia ſunt potiſſimùm Inſectorum genera, atque ex ijs maximè Scolopendrę, & ea inſuper, quæ protenſa oblongaq; habent corpora. Horum enim omnium reciſæ à ſe inuicem partes eodem planè tendere videntur. Inſecta autem ſunt, inquit [a] Ariſtoteles, tum ob cauſas prædictas, tum etiam vt ſeſe tutò inflexu ſeruare poſſint. Conglomerantur enim quæcunq; ex ijs prolixo corpore ſunt, quod effici niſi Inſectis non poſſet. Quæ autem glomerari nequeunt, contrahunt ſe in inciſuras. Quod patet cùm tanguntur, velut ea, quæ Canthari vocantur. Vbi enim metuerint, motu ceſſant, totoq; corpore indureſcunt. [b] Plinius quibus pedes ſunt, in obliquum moueri ſcribit.

Serpentis nomen quibus conueniat.

Serpẽs quid Latinis.

Sanguineorum motus.

[a] *Lib. 4. de Cauſ. cap. 6.*

[b] *L. 11. c. 28*

C

TEMPERIES.

INSECTA frigida eſſe, inquit idem [a] Philoſophus argumento eſt, quoniam neque aërem, neque aquam inſpirant; quo pacto autem exanguium calor infrigidatur. Cui ſubſcribens Nicolaus Leonicus quærens, cur Inſecta omnia pauco indigeant cibo? [b] An quia, inquit exiguo ſunt corpore: paruis autem ſufficiunt pauca. An magis quia frigidum eſt Inſectorum genus omne, & exangue: calidum autem illud eſt, quod & ali expetit, & cibaria facilè citoq; valet concoquere. Et [c] Hieronymus Cardanus diſputans, cur ver ſit ſaluberrimum quadrupedibus, æſtas auibus & Inſectis, hyems piſcibus, ita contrarijs in temporibus animalia hæc perire ſcribit; homines ſcilicet, & quadrupedia etiam autumno, aues, & quæ ex putredine naſcuntur, omnia hyeme quia frigida ſint, & plurimo calore aeris ad vitam indigeant: ſic vice verſa piſces ęſtate ob ſiccitatem. Cęterùm omnia vniuerſaliter In-

D ſecta frigida eſſe non facilè concedi poteſt: quin imò vſus docet Inſecta plęraq; eſſe pręcalido temperamento prædita, vt Apes, Pityocampas, Cantharides, quæ erodendi, & exulcerandi vim habent. Serpentes etiam præcalidi exangues habentur, quia pauci ſanguinis, is tamen prætenuis, & acer, eiuſmodi animantibus ſummam dat nobilitatem. Atque talia omnia ſunt frigoris impatientiſſima, ita vt hyeme tota lateant torpentia, & mortuis ſimillima. Quid? nonne & canis (calidiſſimum animalis genus) frigus fert impatientiſſimè? Et homines bilioſi omnium maximè frigus auerſantur. Frigiditas itaque omnibus Inſectis non conuenit.

[a] *Lib. de reſpirat.*

Frigida eſſe.

[b] *In quæſt. natural. 43.*

[c] *In Cõmen. 9. Aph. ſect. 3.*

Inſecta omnia non eſſe frigida.

E

AN RESPIRENT. ET DE ODORATV QVÆDAM.

Cur non reſpirare dicantur. Cor quib*.

ª Lib. de Sõno & vigil.

PLAERIQVE Philoſophorum non ſpirare Inſecta teſtatum reliquerunt, quoniam ijs non ineſſet nexus ſpirabilis, hoc eſt pellicula pulmoni ſimilis, quo aër aduocatur, item quia ſanguinis ſunt expertia: quibus eſt enim ſanguis, ijs & cor; quibus cor, ijs pulmo, pulmone carentia, ea & voce carere neceſſe eſt, de qua pòſt. Ex negantibus eſt ª Ariſtot. tantùm perfrigerari ea volens. Exanguibus Inſectis, inquit, & generatim omnibus, quæ aërem non recipiũt, refrigeratio in parte, quæ inſtar cordis eſt, excitatur. Natiuus enim ſpiritus tùm ſeſe tolli, tùm ſubmitti videtur. Declarant hoc etiam animalia totipennia, vt Veſpæ, vt Apes, vt Muſcę, & reliqua id genus omnia. Sed quoniã id fieri non poteſt, vt motu ciere, & quiſquam tentare ſine robore, ac vi liceat, ſpirantibus autem compreſſio ſpiritus robur, & vim extrinſecus affert, nõ ſpirantibus natiuus ipſe ſpiritus. Ideo Inſecta illa pinnata cùm ſe mouent, attritu ſpiritus in præcinctum prolabentis, murmur extendunt, quod in totipennibus fit. Sic ille, & in libro de reſpiratione ait puſilla & exanguia animantia ab ambiente aqua, & aëre foris tãtùm perfrigerari, neq; his opus eſſe, vt alterutrum penetret ob caloris innati infirmitatem. F

ᵇ In Hexam. Hom. 8.

Inſecta vnde dicta.

Cùm volatilium ea conſpexeris, inquit ᵇ D. Baſilius Magnus, quę Inſecta vocantur, vt Apes, & Veſpas: Sic enim ea nuncuparunt, propterea quòd vndique ſciſſuras quaſdam ſiue inciſuras oſtendant: veniat tibi in mentem, ea prędita reſpiratione non eſſe, pulmoneq; carere, ſed totis omnia ſui corporis partibus nutriri aëre. Quapropter, ſi oleo fuerint madefacta, occluſis meatibus pereunt: ſin aceto protinus aſperſeris ea recluſis foraminibus reuiuiſcunt.

ᶜ Lib. 4. de Piſcibus c. 9.

Contrà ᶜ Ariſtotelem diſputat Gulielmus Rondoletius, vbi de piſcium reſpiratione agit, quòd is inquirat, cur Inſectorum multa in plures etiam particulas diuiſa viuere poſſint: & quomodo, aut qua parte reſpirare: nam mirum ſanè (inquit) Ariſtotelem hoc quęrere, cùm eodem in libello ſcripſerit, animalia exanguia, & exiguo calore prædita à circumfuſo aëre, vel aqua ſatis refrigerari. An eum ignoraſſe credibile eſt corpus animantium ἔναιμον eſſe, & ἄναιμον? Cùm igitur Scolopendræ, & aliorum Inſectorum partes diſſectæ mouentur, & G

ᵈ Li. 11. c. 3.

viuunt, tenuioris aëris aliquid vndiq; inſpirant, & exſpirant. Eiuſdem ſententiæ ᵈ Plinius quoque fuiſſe videtur. Inſecta, inquit, multi negarunt ſpirare, idq; ratione perſuadentes, quoniam viſceri interiori nexus ſpiralis non eſſet. Itaque viuere vt fruges, arboreſq;, ſed plurimùm intereſſe, ſpiret aliquid, an viuat. Eadem de cauſa, nec ſanguinem ijs eſſe, qui ſit nullis carentibus corde atque iecore. Sic nec ſpirare ea, quibus pulmo deſit. Vnde numeroſa quæſtionum ſeries exoritur. Ijdem enim & vocem eſſe negant, in tanto murmure Apum, Cicadarum ſono, & alijs, quæ ſuis æſtimabuntur locis. Nam mihi contuenti ſe perſuaſit rerum natura, nihil incredibile exiſtimare de ea. Nec video cur magis poſſint non trahere animam talia, & viuere, quàm ſpirare ſine viſceribus, quod etiam in marinis docuimus, quàmuis arcente ſpiritum denſitate, & altitudine humoris. Volare quidem aliqua, & animata carere in ipſo ſpiritu viuentia, habere ſenſum victus, generationis, operis, atque etiam de futuro curam, & quàmuis non ſint membra, quæ velut carina ſenſus inuehant, eſſe tamen his auditum, olfactum, guſtatum, eximia præterea naturæ dona, ſolertiam, animum, artem, quis facilè crediderit? Sanguinem non eſſe his fateor, ſicut ne terreſtribus quidem cunctis, verùm ſimile quiddam. Vt ſepia in mari ſanguinis vicem atramentum obtinet, purpurarum H

Sepiæ ſanguinis vice quid.

generi infector ille ſuccus: Sic & Inſectis, quiſquis eſt vitalis humor, hic erit & ſanguis, donec exiſtimatio ſua cuiq; ſit. Nobis propoſitum eſt, naturas rerum manifeſtas indicare, non cauſas iudicare dubias. Hucuſq; Plinius, qui itaque etiam credidit, pulmone quamuis carentia ſpiritum trahere, & reddere per vices poſſe, argumento, quoniam Inſectorum genera multa ſunt, quæ & murmur edere, vt Apes, & canere videntur, vt Cicadæ. Item Culices, & Muſcas ſonum edere ſentimus, quæ niſi arriperent halitum, bombum illum non ederent. Adde etiam hæc animalia olfactu prædita eſſe, quod effici non niſi ex aëris materia poteſt: odorem quidem non aliud, quàm infectum aëra intelligere poſſumus. Cur igitur non ſpirare hæc cenſendum eſt? Quæ quidem argumenta confutare quoque oportet: Dicendum ergo quòd Inſecta neque ſpirant, neque ſpirare neceſſe eſt, quoniam ſpirandi facultas, refrigerandi gratia conceſſa eſt animantibus, quæ pulmone compotes ſunt: Inſecta autem cùm exanguia ſint, frigida ſunt, ideo refrigeratione non indigent; quippe quæ ſuo natiuo ſpiritu

Odor eſt infectus aër.

vel

A vel extrinſecus aëre ſatis refrigerari poſſunt. Quamobrem ijs pulmo deeſt, qui quidem, vt conſtat, non niſi ſpirandi gratia delegatus eſt. Quæ autem ſpirant, pulmonem habent, & hæc calida omninò ſunt, quia ſanguine prædita ſunt. Sanguinis enim copia caloris inditium eſt, quam ob cauſam refrigeratione maximè indigent. Item ſi ſpirarent neceſſariò ſpiritum redderent. Aër autem per inſpirationem attractus non exiret, niſi ab aliquo interiore viſcere propulſaretur. Spiritus extra redditus eſt aër percuſſus ab interiore inſtrumento, hoc eſt, pulmone. Verùm ſecundùm Ariſtotelem Inſecta omnia viſceribus carent, quod neque Plinius ipſe negat. Ergo deficientibus inſtrumentis, per quæ expellitur aër, Inſecta nequeunt reſpirare. Quamobrem contra Plinium audeo dicere haud temerè, vt magis videam cauſam, cur potiùs nequeant trahere ſpiritum talia, & viuere, quàm ſpirare ſine viſceribus, licet ipſe cauſam ſe ignorare fateatur. His autem præhabitis reſpondendum ad rationes Plinij, & primò ad eam, quòd Apes, & Muſcas murmur edere ſentimus. Dicendum, quòd ſonus ille non animam, aut ſpiritum reddentibus vllis viſceribus, ſed agitatu interioris ſpiritus accidit. Ea enim, quæ canere videntur, vt Cicadæ, membrana ſepto tranſuerſo ſubdita, ad quam ſpiritus in eo incluſus atteritur, obſtrepunt. Ad

Cur pulmone careant.

Calida quę animalia.

Vt murmur edant.

B eam verò, quod dicit, Inſecta poſſe ſpirare ſine viſceribus: dicendum, quòd repugnaret naturæ; Si genus Inſectorum halitum traherent, quia cùm exanguia, & frigida hæc ſint, dubio procul nimia refrigeratione citiùs interirent. Itaque natura tutò conſulens, ijs potiùs ſpirandi vſum negauit, vt diutiùs conſeruarentur. Item ſi reſpirandi vſum natura ijs tribuiſſet, non alia de cauſa feciſſet, niſi quia calidiora hæc eſſent. Calida enim exigunt refrigerari, frigida minimè: Inſecta frigida ſunt pleraq;. Ad quid ergò natura tam pretioſum hoc ſpirandi munus ijs animantibus non indigentibus incaſſum indidiſſet, cùm omnia quæ natura efficiuntur, non fruſtra, ſed ratione aliqua ſint? Semper enim natura rei melioris author eſt, quo ad eius fieri poteſt. Cuius rei indicium afferri poteſt, quòd Muſcæ & Apes, ſi ſubter aquam diù non valdè calidam, aut frigidam teneantur, exanimari videntur, & cùm moram contraxerint in cinere, reſurgunt, & reuiuiſcunt. cuius rei cauſa eſt, quòd ſpiritus interior ob humiditatem penetrantem, quaſi corrumpitur, & quaſi enecatur, qui poſtea cùm cinere conduntur hæc animalia, conſumpto humido, calore cinerum ſuſcitantur. Ex quo apparet exanimationem illam, non quia inſpirare non poterant, ſed ob eam, quàm reddidimus, cauſam, accidiſſe. Nam ſi ſpirandi ineſſet facultas, & ſubter aquam diù per-

Cur ſpirandi vſus ijs negatus.

Natura nihil fruſtrà facit.

Vt ſuffocata in aqua reuiuiſcit.

C manerent, adeò ſuffocarentur, vt ne ampliùs quidem reuiuiſcerent. Ad id autem, quod dicit, Inſecta ſpirare videri, eò quòd ſentiant odore; dicendum, quòd ſanguineis ſenſorium odorãdi diuerſum eſt ab eo, quod Inſectis ineſt. Inſecta enim, (quoniam odoratus ſine operculo eſt) natiuo ſpiritu ſui corporis odorantur: qui quidem ſpiritus in omnibus ex natura inſitus eſt, non aduentitius accedit. Ea autem, quæ halitum trahunt, & reddunt, quibus certè hoc odorandi ſenſorium operculo quodam coopertum eſt, niſi operculum illud per inſpirationem aperiatur, odores non ſentiunt: ſicut animalium quorũdam oculi, genis & palpebris, ceu vallo quodam viſus, munimentoq; prominente, eoq; niſi nictentur, aut conniueant, cernere non poſſunt: quorundam ſunt oculi pręduri, & qui hoc genere operculi, & folliculi careant, proindeque exerti ſint, ſed ſtatim ſine diductu aliquo incidentia, & occurſantia contuentur: ita odoratus Inſectis promptus atq; expoſitus ſine operculo eſt, viſus duros oculos habentibus, vnde munere eo ſine naribus, & olfactione funguntur; reſpirantibus adopertus, ac operculo conditus, qui odoratus cùm halamus, adaperitur, panditurq; ampliatis venarum meatuumq; itineribus. Hinc euenit, vt quæ ſpirant, odorem in aqua non ſentiant, quoniam reſpirare non poſſunt. Quamobrem cùm meatus illi in humore pateſieri nequeant,

Inſectorum odorandi ſenſorium diuerſum ab alijs.

Quæ odorẽ in aqua nõ ſentiunt, & quare.

D ſumma ratio eſt, vt vrinantes in eo odorari non poſſint. Ergo ſi quis diligenti ſubtilitate id exigat, reſpiratio non eſt cauſa odorandi, neq; dehiſcentia palpebrarum videndi, ſed adaperiendi meatus, qui odoratui inſeruiunt. Eiuſdem opinionis eſt Theophilus Zimara, nõ indo-
„ ctus Ariſtotelis ſcholiaſtes, qui ſic ſcribit. Vapor etiam ad odorandum poſcitur in his, quæ
„ ſuffiendo duntaxat ſentiunt, ſiue ſenſus noſtri vitio, ſiue ipſius rei odoratæ cauſa, quòd calo-
„ ris vi qui in eis eſt, craſſus vapor, excludatur. Teſtantur id Inſecta, quæ cùm non reſpirent, o-
„ dores tamen proſequuntur, aut auerſantur. Nam odoratu ea eſſe prędita, nullus dubitet, cùm
„ alimenta quærant ſibi, & fumum fugiant. Non reſpirant verò, quia ſpiritalibus carent inſtru
„ mentis. Nullus ergo in his attrahitur vapor reſpirando, ſed ad ea ſpecies odorum tranſeunt
„ ab aëre traductæ, quæ grauium odorum ſint, necant hoc genus, quòd ipſum indicat non
„ carere ea hoc ſenſu. Et ſi quis neget habere Inſecta odoratum, quod nullum in his appa-
„ reat eius ſenſus inſtrumentum: dicendum non carere ea inſtrumento, etſi conſpicuum il-
„ lud non eſt, nec poſſe facultatem vllam ſine ſenſorio ſibi delegato ineſſe. Veriſimi-

lcq; eſt, (vt Themiſtius ait) non aliter odoratus inſtrumentum in his ſine operimento vllo E eſſe inuolucroque, quàm viſus inſtrumentum in durioculis. Sic ille. Naturam itaque con- [*Inſectorum ſubtilitas, & pſtãtia.*] ijcere licet, non minorem ſubtilitatem paruis animalibus indidiſſe, quàm magnis. Plinius rerum naturę argutiſſimus, vt monſtret Inſectorum ſubtilitatem, miratur plurimùm, vbinam tot ſenſus collocarit in Culice, atque Formicis, quibus ſenſus, nedum tactus, ſed etiam odoratus, guſtatusq; ineſt. [*ᶜ Li. 4. Hiſt. Anim.*] ᶜ Ariſtoteles philoſophorum ille antiſtes omnibus Inſectis ſenſus eſſe non minus ſcitè, quàm feſtiuiter etiam ſcriptum reliquit. Nedum profectò, quæ animal pariunt, & ſanguinem, quos ſenſus appellamus, habent, verùm & Inſecta, nam viſu quędam, & olfactu, guſtuq; adornantur. Sentiunt enim mel procul Apes, & Culices, dicti Muliones: quod niſi haberent odoratum, nunquàm è longinquo ſentirent. Sulphuris enim odore Inſecta emori, & langueſcere palàm eſt. Item Formicæ ſulphuris ſuffitu formicario puluiſculo inſperſo, aut origani, aut cornu ceruini, fugantur. [*Guſtus.*] Guſtus ratio ſimilis eſt. nam Apes ad nullam rem putidam aduolant, qua & langueſcunt, & triſtantur; ſed dulcibus alliciuntur. Contrà Culices non dulcia, ſed acida geſtiunt. [*Tactus.*] Tactus verò omnibus animalibus datus eſt.

F

VOCEM NON EDERE, SED SONVM.

[*ᵃ Li. 4. Hiſt. cap. 9.*] [*Vox differt à ſono.*] ᵃ ARISTOTELES differens de animalibus, quę ſonum, quę murmur edant, quę item loquantur, differre ait proculdubio vocem à ſono, & tertiam his adnumerandam eſſe rem, locutionem. Gutture, inquit, parte vna vox agitur: quocircà quibus pulmo deeſt, ijs nulla vocis emittendæ facultas eſt. [*Locutio quid.*] Locutio non niſi vocis per linguam explanatio eſt. Vocales igitur litterę à voce & gutture, conſonantes lingua, & labris proferuntur: quibus literis omnem locutionem confici nulli dubium eſt. Quamobrem, quibus animantium lingua libera, abſolutaque non eſt, ea neque vocem emittunt, neque ſermocinantur: [*Sonus vt fiat.*] at ſonus elidi, vel alijs partibus poteſt. [*Vocē cur careant Inſecta.*] Ergo Inſectis animalibus, neque vocis, neque locutionis vlla facultas, ſonusq; ijs ſpiritu interiore mouetur, non exteriore. Nullum enim G ex ijs ſpirat, ſed alia murmur edunt, vt Apes, alia canere dicuntur, vt Cicadę. Omnia verò in eo genere, membrana ſepto tranſuerſo ſubdita, qua præcinctum corpus diſtinguitur, ſonant, vt genus Cicadarum attritu ſpiritus. Muſcæ etiam, Apes, & reliqua ijs ſimilia cùm [*Son⁹ quid.*] volant, ſeſe attollunt, & contrahunt. Sonus enim attritus interioris ſpiritus eſt. Locuſtæ ſuis gubernaculis atterentes ſonant: nullum Molle, nullum Cruſtatum, vel vocem, vel ſonum aliquem mittit naturalem. Piſces vocis, quidem expertes ſunt &c. Sed planiùs [*Præcinctũ quibus, & eius uſus.*] in libro περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, id eſt de morte, & vita: Habent inquit, id genus pleraque diazoma, id eſt, præcinctum, cui inſitus eſt ſpiritus: is quandoque foras mouetur, quandoque verò è diuerſo: vnde contingit nunc eleuationem fieri, nunc depreſſionem eiuſdem pelliculę. Cùm enim exit ſpiritus, attollitur; ſicut ingrediente deprimitur. Perinde enim Inſectis portio ea mobilis eſt, vt in ſpirantibus pulmo, & in piſcibus branchiæ. Porrò pellicula concuſſa faciunt ſonum: Sicut in calamis pueros interdum videmus factitare, quibus [*Cicada ut canat.*] prętenui folliculo indito, ſonum eliciunt. Sic & Cicadis, quę canunt: calidiores enim ſunt, & imò ſpiritalis motus maior, vt interpretatur Thomas. Proclus verò Diadochus, canit, inquit, Cicada, ſeipſam atterens ſub alis, atque ita ſonum emittens. Plinius quo- H que ex Ariſtotelis doctrina vocem non habere ſcribit, niſi quibus pulmo eſt, & arteria. Idcirco, & Inſectis ſonum eſſe, non vocem: intus manente ſpiritu, & incluſo ſonante. Verùm alia murmur edere, vt Apes; alia cum attritu ſtridorem, vt Cicadas. Quia verò [*Enceladũ.*] hoc genus intus habere ſonum viſitur, hinc Enceladum Inſecti genus appellari Grammatici aſtruunt. [*Animalia Bombycia.*] Vniuerſim verò Bombycia vocant quidam à bombo, vt opinor, ſicuti ab inciſuris, Entoma, id eſt, Inſecta.

A

VITÆ TENACITAS.

VITAM imbecillis huiuſmodi animalculis fortiùs, ac tenaciùs inhęrere, quàm reliquis omnibus animantibus, tum aëreis, tum terreſtribus, tum aquatilibus, quis non admiretur? Conſtat equidem omnia animantia viuere abſciſſo capite, ne tantillo temporis momento poſſe: quanquam [a] Auerroes author ſit, veruecem abſciſſo capite huc atque illuc aliquot momentis nutantem, aliquot paſſus progreſſum eſſe. Viuit ſanè bubulum cor exemptum ab animali; viuunt reſciſſæ lacertæ, viuit Serpentum genus, polypus quoque, & vranoſcopus piſcis, multorumq; piſcium cor ademptum, & marinus pulmo in partes diſſectus ſuperuiuit, item teſtudines auulſo corde: nihilominus in quibuſdam Inſectis, multò magis in Vermibus vitam maioribus fixam eſſe radicibus apertiſſimè liquet,

Animalia abſciſſo capite non uiuunt.

[a] Super 7. Phyſic.

Animalia alia tenacis uitæ.

præſertim ex ijs, quæ tradit Ariſtoteles de ijs, quibus longum eſt corpus, ac pedes mul-

Inſecta quę uiuaciora.

B ti; adeo, vt vtriſque à ſeipſis diuiſis partibus, ſeparata vita oſtendatur. Pars enim, quæ ad caput ſpectat, ſi abſcindatur, caput verſus tendet: pars quæ ad caudam ſpectat, caudam verſus diriget motum ſuum, quod præcipuè in Centipeda patet, vt tradit ibidem, [b] Ari-

[b] H. li. 4. c. 7

„ ſtoteles: Inſecta, inquit, diuulſa etiam viuere poſſunt omnia exceptis ijs, quæ vel admo-
„ dum frigeant, vel præ ſua exiguitate, quàm primùm refrigerentur. Nam Veſpis quoque
„ diuulſis, non deeſt viuacitas. Viuit ergo cum pectore tum caput, tum etiam aluus: at ſine
„ eo caput auulſum viuere non poteſt. Diutiùs ea viuunt diuulſa, quibus corpus longum pe-
„ deſque multi, & pars, quę abſciſſa eſt, in vtrumq; ſe mouet extremum, nam & caput verſus
„ ingreditur, & in caudam, vt in ijs quas vocant Centipedes moueri videmus. Sic ille. Sed

Quæ diuulſa diutius uiuant.

non diuiſione bimembri hoc tantùm verum fuerit, ſed etiam in plures partes abſciſſione fa-
„ cta, vt ſcribit [c] D. Auguſtinus his verbis: Cùm nuper in agro eſſemus Liguriæ, noſtri illi
„ adoleſcentes, qui tunc mecum erant ſtudiorum ſuorum gratia, animaduerterunt humi ia-
„ centes in opaco loco reptantem beſtiolam multipedem, longum dicam quendam vermicu-
„ lum, vulgo notus eſt, hoc tamen, quòd dicam, nunquam in eo expertus eram. Verſo namq;
„ ſtylo, quem ſecum fortè habebat vnus illorum, animal medium percuſſit. Tum ambę partes

[c] Li. de quātit. animæ. cap. 31.

C corporis ab illo vulnere in contraria diſceſſerunt, tantâ pedum celeritate, ac nihilò imbecil-
„ liore, niſi quàm ſi duo huiuſmodi animantia forent: quo miraculo exterriti, cauſęq; curioſi
„ ad nos, vbi ſimul ego, & Alipius conſedebamus, alacriter viuentia fruſta illa detulerunt.
„ Neq; nos parum commoti, ea currere in tabulâ quoquo verſum poſſent, cernebamus, atq;
„ vnum ipſorum ſtylo tactum, contorquebat ſe ad doloris locum, nihil ſentiente alio, ac ſuos
„ alibi motus peragente. Quid plura? Tentauimus quatenùs id valeret, atq; Vermiculum, imò
„ iam Vermiculos in multas partes concidimus, ita omnes mouebantur, vt niſi a nobis illud
„ factum eſſet, & compararent vulnera recentia, totidem illos ſeparatim natos, ac ſi quemq;
„ vixiſſe crederemus: Hęc Auguſtinus cauſam huius rei afferri poſſe non putans, ſed Dei eſſe
occultiſſimum opus, ne vna anima in tot partes diuiſa eſſe videatur. [d] Ariſtoteles inde, quod
diſſecta reuiuiſcant Inſecta plantis ſimilia eſſe ſcribit, inquiens: Inſecta verò hęc eſſe neceſſa-
„ rium propterea eſt, quòd in eorum eſſentia ineſt, vt multa principia habeant, eaq; ratione
„ ſanè plantis aſſimilantur. Vt enim plantæ ipſa quoque præciſa viuere poſſunt: ſed hæc ali-
„ quandiu, illæ vel perfici poſſunt, ac duæ ex vna, atque etiam plures numero procreantur.

[d] Lib. 4. de partib. c. 6.

Inſecta cur plantis ſimilia.

„ [e] Alibi quoq; idem hoc teſtatur, Stirpes cum Inſectis inquiens, congruunt re, atq; neceſſa-
D riò altrix anima vna actu, plures facultate in ijs habentur, quæ illa prędita ſunt. Item ſimilis
„ eſt ratio ſentientis originis. Nam Inſecta poſt diſſectionem indicant ſe ſenſu vigere: Stirpes
„ tamen conſeruandę naturæ facultatem habent, cùm Inſecta nihil tale efficere poſſint, quia
„ inſtrumentis ad pręſidia ſalutis comparanda carent. Nonnulla quoq; inſtrumentum deſide-
„ rant, per quod cibum ingerant: nonnulla id, per quod cibum iam ingeſtum complectantur.
„ Nonnulla ſunt, quę cùm alijs plurimis, tum maximè vtroq; priuantur inſtrumento: quippe
„ cùm illa animalium genera ea imitentur, quæ vnà coaluerint. Quæ verò perfectiſſima corpo-
„ ris fabricatione formantur diſſecta, viuere non queunt, quoniam illorum natura, quoad fieri
„ poteſt, maximè vna eſt. Quamobrem partes quædam diſſectę breui tempore, exiliterq; ſen-
„ tiunt, quia tametſi quandam ſentientis animæ affectionem obtinent, ſentienti tamen carent
„ anima. Viſceribus item abſtractis ſeſe mouent, quod Teſtudines etiam faciunt, poſtquàm

[e] Lib. de Iuuent. & Seneſt.

cor exemptum eſt. Annotat iſthæc quoq; [f] Cælius Rhodiginus, doctéq; plantarum cùm In-
„ ſectis ſimilitudinem hanc diſtinguit his verbis: Verùm quia in vitales rationes volentes inci-

[f] Li. 21. Antiq. lect. c. 1.

 dimus,

dimus, id obiter inſertum huic parti attexemus: plantas eatenùs conſimiles Entomis vide- E
ri, quatenùs, vt Entoma, ſiue Inſecta, interciſæ viuunt. Eius ratio, inquit Thomas, reddi po- „
teſt, quoniam eis ineſt anima actu quidem vna, potentia verò plures. Hoc tamen differre „
deprehenduntur, quod Entoma præciſa conſectaq; viuunt quidem, ſed non perdiu: cuius ra „
tio euidens. Nam ſi perdurare diutiùs deberent, organa illis diuerſa forent neceſſaria, vt os, „
& ſtomachus; quod non fit. Neq; enim habere poſſunt in qualibet corporis portione prin- „
cipium, quo nutrimentum admittant: imoque nec perſeuerare diſſecta diutiùs queunt. At „
plantæ reciſæ viuunt diu, quoniam in qualibet ferè parte potentia, & virtute germen ha- „
bent, ac radicem. Hoc verò in nodis fit, propterea durant, quia trahere alimentum valent, „
g Lib. 4. de part. cap. 5. gignunt quoque cùm germinandi inſita ſit vis. Cæterùm [g] Ariſtoteles etiam ipſe rationem
Cur præciſa viuant. reddens, cur Iuli, ſimiliaq; prælonga Inſecta præciſa viuant, cauſam ad multiplicem princi-
pij eorum partem referre videtur, ſed verba eius clarioris doctrinæ cauſa adſcribam: Inſe- „
ctis, inquit, principij eiuſmodi pars, vt antè diximus, inter caput, & alueum eſt. Quæ etſi ma- „
gna ex parte ſimplex eſt, tamen nonnullis multiplex eſt, vt Iulis, & ſimilibus prælongis. Quo „
fit, vt præciſa viuere poſſint. Natura enim partem hanc ſimplicem, vnamq; tantùm facere in „
omnibus vult. Itaque vbi poteſt ſimplicem, vbi non poteſt, multiplicem &c. Voluit Carda- F
Vitæ fragilitas. nus, quod pro corollario annexum huic loco eſto, proprium inſectorum eſſe, vt cauda ab-
ſciſſa viuant, cùm ſanè, vt demonſtratum eſt, alijs etiam præciſis ſuperuiuant partibus. At
h Lib. 4. de Anim. 18. verò vt ſic mirum eſt præciſa in fruſta viuere, ita è contrario, quàm mirè fragilis ſit eadem
eorum vita, conſtat inde ſaltem, quòd omnia, vel ſolius olei aſperſu enecentur; quemadmo-
i Li. 11. c. 53 dum præter [h] Aelianum, [i] Plinus quoque atteſtatur, præcipuè ſi, vt hic, [k] alibi habet, capite „
k Lib. 11. cap 19. vncto in ſole ponantur. Cuius rei rationem reddens doctiſſimus [l] Alexander Aphrodiſeus,
l Li. 1. probl. 62. quia, inquit, ſpirandi meatus continent (Inſecta) anguſtiſſimos. Oleum enim, quoniam len- „
tum eſt, interſepit, & claudit iter, ita vt via ſpiritui omnis denegetur: quod cùm accidat, in- „
Vt oleo mortua reuiuiſcant. teritum ſequi neceſſe eſt. Sic ille, ſed à morte vindicabis, ſi aceto conſperſeris: ſin nimio pe-
riere humore, vt fit multoties, reuiuiſcent, ſi ante eorum occubitum cineribus commiſcean-
tur; humore quippe conſumpto reſurgunt.

CVR AERIS VIVANT BENEFICIO. G

MIRARI etiam ſubit, cur Inſecta aëris beneficio viuant, piſces verò cali-
diores, vtpotè ſanguine præditi, ab aqua refrigerium petant, cùm alio-
Cur piſces in aquaidegant. qui è contrario illa potiùs aquis, hi verò aëre bene ſe habere deberent.
Frigidiora ſiquidem frigidiorem exigunt locum, & calidiora calidiorem,
eò quòd vnicuiq; nō nimium ſuperans refrigerium natura competere vo-
luerit. Ad id eſſe verùm quoque aſſeueramus, dummodo conueniens com-
paratio fiat. Enimuero Inſecta cùm pauco indigeant refrigerio in aëre viuunt, piſces autèm
atque ſanguinea, eò quòd vtrorumq; vna eſt ratio, calidiores exiſtentes, & maiori indigen-
Inſectorū calor. tes refrigerio, in aëre viuere nequeunt. Quippe Inſecta exanguia calorem tenuem, terre-
noq; humori leuiter commixtum habent, atq; ideo aquis permanere non poſſunt, piſces au-
tem craſſiorem ſortiti ſunt, cum humore aqueo valde permixtum, & ideò gaudent aquis.
Inſecta aquatilia cur minus diu in aëre viuant. Multitudine igitur, non autem ſimplicitate caloris exuperant, atque ideò quodam modo
ſimilioribus in locis ambo conſiſtunt. Nonnulla etiam aquatilia exanguia, ac Inſecta H
diutiùs, cùm modico indigeant refrigerio, in aëre, quàm ſanguinea viuunt, citiùs enim
hæc intereunt, quia vehementius frigus exquirunt, eoque modo marceſcunt. Illa verò
potiùs ab irruente contrario pereunt, & ideò diutius viuunt. Non enim, vt refrigeren-
tur, aquis inhabitant, ſed vt ſuo ſimili ſeruentur loco, propriumque inde ſuſcipiant
alimentum.

A

VT FVGENTVR.

INSECTORVM cùm multa ſint genera, quæ longè plura, & maiora hominibus pariant commoda, quàm vel quæuis etiam maxima iumenta, ita contrà multa etiam ſunt, quæ quando nimia multitudine abundent, ac luxurient, agros abſumere, atque ita inducta ſterilitate maximam annonę caritatem intuliſſe conſtat; quin ſic hominum peccata ijs immiſſis ſæpe à Deo immortali punita eſſe, hiſtoria quæuis teſtatur, maxime Locuſtis, Erucis, Vermibus, Bruchis, & ſimilibus alijs, quæ plantis veſcuntur. Peſtilentiam quoque, & imminentia bella præſagiunt, maximè ſi ſponte ex putredine ortum duxerint. Eiuſmodi noxia Inſecta Nicandro κνώδαλα vocantur. In hiſce itaque fugandis multi ſæpè plurimum operę atque induſtrię impendunt. In vniuerſum autem omnia Inſecta, quinq; modis, Damna Inſectorum. Inſecta hominum peccantũ cauſa immiſſa. κνώδαλα.

„ inquit [a] Cardanus, arcentur: aut prohibendo generationem, ſic in Locuſtis oua conterere

B ſolemus: aut aduentum, clauſis feneſtris, quoniam Muſcæ obſcuro loco non volant, ab ea-

„ rum tœdio ſimus tuti. Quędam apertè Inſecta pellunt, & occidunt, vt duo extrema illa,

„ ignis & pręſertim flamma, & immenſum frigus. Sed & omnes feræ horrent flammam, ac fu-

„ giunt. Inde ſapor acris, & amariſſimus, veluti acetum, fel tauri, decoctum cucumis angui-

„ ni, hellebori albi, colocynthidis, lupinorum. Quędam odoris propria quadam vi, vt ſulphu-

„ ris, atramenti, calcanthiúe, florum & foliorum ſambuci vtriuſque, coriandri, cornuum, &

„ vngularum. Quędam multiplici genere incommodi illa afficiunt, vt ruta, ærugo. Atq; hęc

„ eadem ſerpentibus aduerſantur, & generationi, & ouis eorum. Antiqui verò duobus

„ maxime, quorum nunc obliti ſunt homines, commodiſſimè ad omnia ſeruanda

„ vtebantur, pice, atque amurca olei: pix ab aëre tutatur, amurca ab anima-

„ libus. Inuenio inter odorata Styracem ſuffitu omnia fermè Inſecta animalia pellere. Hæc Cardanus. Pennas Vpupæ, quot volueris, ſi in cubiculo accenderis, ita vt fumum ſentiant, Muſcas, Araneas, Scorpiones, aliaq; ſimilia domo expelles. Cætera in particularibus cuiuſq; Inſecti hiſtorijs recenſebuntur. Cæterùm, quòd ſi eiuſmodi remedia non iuuent, ad exorciſmos deueniendum eſt, de quibus conſule Theologos.

[a] Lib. 7. de varict. rer. cap. 30.

Quæ apertè Inſecta occidant.

Serpentes vt fugẽtur.

C

D

VLYSSIS

B

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS,

F

HISTORIÆ DE INSECTIS LIBER PRIMVS
Qui eſt
DE FAVIFICIS.

De Ape. Cap. I.

G

ORDINIS RATIO. APIS NATVRA MIRA LAVDATVR.

ORDINEM nobilitatis in noſtra Ornithologia ſeruauimus, quo ad fieri licuit, ſemper; eundemq́, hîc ſeruare animus eſt. Quamobrem declarandum prius, quæ Inſecta iudicio noſtro nobiliora exiſtunt. Nobile autem eſt teſte Philoſophorum principe,& communi præceptore [a] Ariſtotele, quod ex bono prodit genere. Si itaque generis, aut ortus ratione nobilitatem horum animalculorum æſtimemus, haud dubio ab ijs exordiendum erit, quæ nobiliori ortu conſtant, eoq́; maximè, cùm & nos in allata ſuperiùs methodo Pyrauſtam, tanquam in nobiliſſimo elementorum, igne videlicet, generatam authore eodem Ariſtotele, H primo loco nominauerimus, vel ſi hanc generationem non admittamus, ſicuti profectò non admittimus, ab ijs ſaltem, quæ cum igne maiorem analogiam habere videntur, vt Vermes quidam Indici nocte lucentes, Cucuios dicunt,& Lampyris ſeu Noctiluca, & ſimilia. Cæterùm ſicuti inter homines nobiles ſoli dicendi ſunt, prudentes,& iuſti, etiamſi ex emptitijs nati ſint, vt [b] Philo Iudæus ait, ita quoque nos hîc nobilitatem ab animi dotibus,& ab emolumento, quod homini inde cedit, & à perfectiſsimis animalium partibus iudicamus, atque menſuramus, nulla vel ortus, vel magnitudinis ratione obſeruata. Inter vtiliora itaq; Inſecta Apis, & holoſerici ſtaminis inuentrix & productrix Eruca, primas obtinent, illa ad cibi obſonia maximè, & lucem noctu in tenebris præſtandam, & ſummum in medicina vſum; hæc ad ſuperbiſsimas veſtes, & vtenſilia, etiam in ſacra Dei Eccleſia. Verùm vti ita in præbendis homini commodis, quodammodo æquales ſunt; ita rurſus Apis pluribus præterea prædita virtutibus, adeò vt Plutarchus cumulum virtutum nominaturus, apiarium dixerit,

[a] *Li. 1. Hiſt. cap. 1.* Nobile quid.

Cucuios. Nobiles qui dicendi.

[b] *Lib. de nobilit.*

Inſecta vtiliſſima.

rit,

A rit, cùm interim Eruca illa poſt ſubminiſtratum holoſericum, in Papilionem tantùmmodo
abeat ſpeciei ſuæ conſeruandę cauſa, cętera inutilem. Plinius ſanè etiam ab Apibus inchoat
eiſque principatum tribuit diſertiſsimis verbis. Inter omnia, inquit, ea (Inſecta) princi-
„ patus Apibus, & iure præcipuè admiratio ſolis ex eo genere hominum cauſa genitis. Mel-
„ la contrahunt, ſuccumq; dulciſsimum, ac ſaluberrimum. Fauos confingunt, & ceras. Illæ ad
„ vſus vitæ tolerant, opera conficiunt, rempub. habent, conſilia priuatim, & duces gregatim:
„ at quod maximè mirum eſt, mores habent. Præterea cùm ſint neq; manſueti generis, neq; fe
„ ri: tamen tanta eſt natura rerum, vt propè ex vmbra minimi animalis, incomparabile effe-
„ cerit quiddam. Quos efficacię, induſtrięq; tantę comparemus neruos? quas vires? quos ra-
„ tioni mediùs fidius viros? hoc certè pręſtantioribus, quo nihil nouere niſi commune, &c. Plu
ra de iiſdem idem Plinius, & vix credibilia. Et Ariſtoteles ſubtiliſſimè de iiſdem ſcribit, & ad De Apibus qui ſcripſerunt.
cęlũ vſq; induſtriam earum, atq; prudentiã euchit: verùm neq; quicquam diligentiùs perci-
pi poſſe [c] Columella atteſtatur, quàm ab Higinio dictum eſt, nec ornatiùs, quàm Vergilio,
nec elegaotiùs, quàm Celſo. Higinius veterum authorum placita ſecretis diſperſa moni- [c] Lib.9.c.2.
mentis induſtriè collegit. Virgilius poëticis floribus illuminauit. Celſus vtriuſq; memora-
B ti adhibuit modum. Quare, ioquit Columella, ne attentanda quidem nobis fuit hęc diſpu-
„ tationis materia, niſi quòd conſummatio ſuſceptæ profeſſionis hanc quoq; ſui partem deſi-
„ derahat, ne vniuerſitas inchoati operis noſtri, velut membro aliquo reciſo, mutila, atq; im-
perfecta conſpiceretur. Hęc ille, qui cùm & ipſe quoq; de Apihus breuiter ſcripſerit, atque
longè ante illum breuiùs doctiſſimus M. Varrò abſoluerit, quid nobis inueniendum, dicen-
dumùe reliquiſſe videntur? Nihil quidem inueniendum, ſed dicenda omnia. Cùm enim
cũcta nos, vel ex illis, vel ex aliis authoribus colligamus, verè fateri poſſumus, nihil noſtrum
eſſe: è contrà, cùm eorundem verba, ac ſententias magno labore, & ſumma induſtria con-
quiſitas ad hunc ordinem, qui noſter eſt, redigamus, omnia nos dicere poſsumus, & aſſeue-
rare. Quòd ſi quis ſuperſtitioſus neget, negem quoq; mel ipſum Apum eſſe, ſed florum ex [d] Eidyll.12.
quibus id colliguot, neque rectè ceciniſſe [d] Auſonium poetam:

Quodq; cibo, & potu placitum, labor acer Apum mel.

Vt verò modo ad laudes Apum reuertamur, has potiſſimùm ab admiranda earum indu-
ſtria, atque ingenio, labore, ac ſedulitate ineffabili, incredibili regendi ſcientia, ac politia,
Plinius in pręcitatis verbis celebrauit. Adiungi poteſt quoq; inuiolata Iuſtitia, Concordia,
C Pietas, Temperantia, munditia, atq; demum incredibilis, quam nobis ſubminiſtrat vtilitas.
Quo ingenio, qua induſtria, qua prudentia, ſapientiaq; Apes reſplendeant, ac præditæ ſint,
innuit Franciſcus Petrarcha, eas in inuentionibus imitandas nobis proponens. Et [e] Ariſto- [e] Lib.8.
teli teſte Athenæo, cognitum eſt Apes prudentia homines antecellere, vt quę vitę perpetuã
ęquabilitatem, ac immutabilem ſeruent, mel ſemper colligentes, idq; ſponte, à nullo edo-
„ ctæ, qua in re (inquit Athenęus) homines Apibus cedunt inani, ſtultaq; exiſtimatione ſui
„ tam pleni, quàm Apes melle. [f] Conſtantinus Cęſar etiam ex Didymo Apem omnium alio- [f] Li.15.c.3.
rum animalium ſapientiſſimam, & artificioſiſſimam, intelligentiaq; ad hominem propè ac-
cedere tradit, nec nõ opificium eius verè diuinum eſſe, & hominibus vtiliſſimum. [g] Virgilius [g] Li.4.Geor.
verò, vel vna hac pictura admirandas ingenii dotes declarauit, prorſus eſſe Apibus partem
diuinę mentis, & hauſtus ætherios exiſtimans, quòd tam propè ad humanam mentem ac-
cedant, imò etiam ſuperent.

His quidam ſignis, atq; hæc exempla ſecuti,
Eſſe Apibus partem diuinæ mentis, & hauſtus
Aetherios dixêre.

D Non itaque Apem ſapientem vocamus, ac celebramus flauum mel meditantem, adulantes
ei ob dulcedinem nos titillantem, & reliquorum animalium ſapientiam, & artem, quam
adhibent partui, & educationi, negligimus, vt voluit [h] Plutarchus, qui tamen, & ipſe mul- [h] Lib. de Amore prolis.
tis in locis Apis ingenium plurimùm prædicat, ſed quia reuera res ita ſe habet. Id ſanè fe-
cit altiſſima Sapientia, vt intelligeremus non corporis magnitudine, ſed anima prudentiam Apis cur ſapiens.
conſtare. ipſam verò animam nulla opus habere magnitudine, quę vt minor ſit, eò eſſe ex-
cellentiorem, vtpotè & ipſam partem animæ mundi. Mirabile equidem in primis, quo-
modo tam puſilla animalcula ex tanta florum diuerſitate mel, ceramq; colligant; mirabilius
verò quomodo collectum per longiſſima ſæpe interualla ad alueos ſuos deferant; ſed quàm
maximè mirabile, quomodo ita in fauis cohęrere faciant, ne excidat. Colligunt autem, te-
ſte [i] Ariſtotele, ex omnibus, quæ florem caliculatum ferunt, atque etiam ex cæteris, in qui- [i] Li.5. Hiſt cap 22.
bus dulcedo eſt, & lingua ſuſceptum genus id ſaporis deportant, ſine vllo fructuum detri- Vnde mel colligant.
mento. Modus verò, quem in colligendo ſeruant, admiratione quoque ſumma dignus eſt.

Nam

k 9. H.a.40. Nam ſi verum eſt, quod idem [k] Ariſtoteles alibi quoq; teſtatur, morem eſſe Apibus, ne flo- E
rum plura genera petant vno eodemq; profectu, ſed ſingulis ſingula: verbigratia, à viola ad
violam aduolare, nec aliud attingere quouſque ſuum in alueum redeant: nonne & homines
in hoc vicerint quamplurimos, qui, niſi longo vſu herbas diſtinguere didicerint, conſimiles
ſimul confundunt? Omnem porrò ſuperat admirationem quòd cùm melle onuſtas redire
certo ſit certius, ferre id tamen nunquam cernantur, vt ibidem Philoſophus ait, addenſque
l Ser. 15. ad fr. in eremo. quemadmodum operentur, viſum adhuc non eſſe. Ariſtodemum Philoſophum ſcribit [l] D.
Auguſtinus annis multis inſudaſſe, vt naturam Apis inueſtigaret, nec tamen potuiſſe, & Ari-
ſtomachum Cicero (neſcio an eundem) Solinẽſem annos duos de ſexaginta nihil aliud geſ-
Heliſcum, Thaſiũ, Plinius, & Aelianus. ſe teſtatur, & Hyliſcum Thaſium Plin: Aelianus, quem quòd Apes in deſertis coleret Agriũ
nominauerunt. Menum quoq; legimus inter Sammites natum mirè ſolitudinem amaſſe,
ibiq; ne quid per ocium perperam faceret, Apes curaſſe, vt earũ ſedulam operam inſpiciẽs,
nunquam eſſet ocioſus. Sed vt ad ingenium Apum reuertamur, mirari rurſus ſubit, qua ar-
te mellificent, id enim hactenùs etiam peritiſſimos quoſque latuit, cum interim mellificare
** In Alcyone.* palàm cernantur, & melle impleri aluearia. Vt rectè * Lucianus Μέλιτταν σοφὴν θεῶν μέλι-
τος ἐργάτιν. i. Apem ſapiẽtem diuini mellis effectricem nominauerit. [m] Seneca non cõſtare F
m Epiſt. 84. ait, vtrum ſuccum ex floribus ducant, qui protinus mel ſit, an quę collegerunt in hunc ſapo- „
Vt mellificent. rem mixtura quadam & proprietate ſpiritus ſui mutent. Quibuſdam enim, inquit, placet, „
non faciendi mellis ſcientiam eſſe illis, ſed colligendi. Aiunt inueniri apud Indos mel in „
arundinum folijs, quod aut ros illius cæli, aut ipſius arundinis humor dulcis, aut pinguior „
gignat. In noſtris quoq; herbis vim eandem, ſed minus manifeſtã & notabilem poni, quam „
perſequatur, & contrahat animal huic rei genitum. Quidam exiſtimant conditura & diſpo- „
ſitione in hanc qualitatem verti, quæ ex tenerrimis virentium florentiumq; decerpſerint, „
non ſine quodam, (vt ita dicam) fermento quo in vnum diuerſa coaleſcunt. Hucuſq; Sene-
n Lib. 7. de Variet. c. 28. ca. [n] Cardanus dicit ideò mel conficere, quoniam in ſuccingente alas parte folliculus ſit lu-
cidus, ac velut mel dulce: ſimile enim, inquit, fit à ſimili. quod alijs examinandum relin-
quo, notiora ac manifeſtiora de earum operationibus ſcribere volens, quas omnes Ariſtote-
o Lib. 5. Hi. cap 22. les diuerſis in locis quaſi admirãdas admirabundus depinxit, [o] aitq; fauos primùm cõſtrue-
Apum operationes. re è floribus, ceram ex lachrymis arborum fingere, mella ex rore aëris, ſyderum exortu po-
tiſſimùm, & arcus cæleſtis incubitu contrahere. Omninò antè Vergiliarum exortum mel
non fieri, fauos autem floribus facere, mel nõ ipſas facere Apes, ſed rorem cadentem defer- G
re: argumento eſſe, quòd non vno aut altero die cellas melle repletas reperiunt Apiarij.
Mel vnde conſtet. Item autumno mel poſteaquàm detractum eſt, non reparari, cùm tamen illo etiam tempore
flores proueniant. [q] Plinius quoq; mel, inquit, ex aëre, maximeq; ſyderum exortu, & præ- „
r L. 11. c. 12 cipuè Sirio ex ſplendeſcente ſublucanis temporibus venit. Itaq; prima aurora folia arbo- „
rum melle roſcida inueniuntur, ac ſi qui matutino ſub dio fuere, vnctas liquore veſtes, ca- „
pillumq; concretum ſentiunt, ſiue ille eſt cæli ſudor, ſiue quædam ſyderum ſaliua, ſiue pur- „
gantis ſe aëris ſuccus, vtinamque talis eſſet, qualis defluit primo, ac non potiùs terræ halitu „
infectus. Et præterea è frondibus potus, & in ventriculis congeſtus Apum (ore enim euo- „
munt) adhæc florum ſucco corruptus, alueiſque maceratus, totieſque mutatus multum de „
cæleſti natura amittens, magnam tamen cæleſtis naturæ voluptatem afferens. In fingendis „
Fauorum artificium. parandiſue porrò fauis diuiuum planè artificium exercent. Cùm enim alueum receperint
mundum, quamprimùm eos conſtruere incipiunt, deferentes ex floribus, ſed præcipuè ex
arborum lachrymis, vt diximus, ſalicis, & vlmi, & reliquarum quæ glutinum pariũt. Author
q L. 9. Hiſt. cap. 11. eſt [q] Ariſtoteles, additque his pauimentum illinere, ne beſtiolæ nocuæ ſubeant, vocarique
Tectorium imũ quid. hoc opus ab Apiarijs tectorium imum. Clarum quoq; eſt, & à pluribus ſcriptoribus prodi- H
Regum cellulæ vbi. tum Regum ſuorum cellas eminentiore velut regio loco, maiori laxitate peramplas ædifi-
care, eaſq; ſepimento tanquam muro quodam ad maieſtatem regiam tuendam circumual-
s Li. 9. c. 40. lare. Ac vt ætate, & conditione illæ inter ſeſe triplices ſunt, ſic tripartito etiam ſuas cellas
diuidere. In regiæ aulæ vicinis, ſumma ſenectute affectas, tanquam regis ſatellites habitare,
poſtque has eſſe natu minimas, & quæ annum nondum exceſſerunt: adoleſcentiores verò,
& ætate confirmatiore, extimas manere. Præterea vt [s] Ariſtoteles, inquit, fauos ſuos æqua-
biles conſtruunt, ſuperumq; totum operimentum politum apponũt, & ad ſingulos vſus fa-
uum ſingulatim effingunt, videlicet partem aliam ad mella, aliam ad prolem, aliam ad Fu-
cos accommodatam. Scribitq; idem eodem loco curare ſummoperè, vt faui illi erecti ſint,
& ſi corruerint erigere, & pilis fulcire fornicatis, vt ſubire poſſint, cumq; via, qua accedant,
non datur, ceſſare ab incubitu; hincq; fieri, vt faui araneentur. Item primos ferè tres verſus
inanes ſtrui, ne quid promptum ſit, quod inuitet furantem. Nouiſſimos maximè impleri
melle,

A melle, ideoq; auerſo alueo fauos eximi. Verùm maior adhuc ars in fingendis fauis eorum
cellisué dicenda reſtat, ſi figurã contemplemur. Etenim Apis eas ſibi vndiq; ſimillimas, ac Fauorum figura.
eaſdem vbiq; in aluearibus adhibet, (cùm tamẽ interim liceret diuerſa etiam figurarum ra-
tione præſtare ſecuritatem) eodemq; ſemper artificio vtitur. [s] Conſtantinus Cæſar ex Di- [s] Li.15.c.3.
dymo aſtruit, imbecillitatis ſuæ cùm ſibi conſcia eſt, anguſtos facere, & non in rectum diſpo-
ſitos ingreſſus in domumculam ſuam: ideoq; ſi quod animal per hos ingreſſum fuerit, vt ip-
ſis damnum inferat, plures circumſtantes facilè occidere. Si duo contingit eſſe examina, etiã
duo ſunt fauorum genera. Etenim in concordia ſuum quæq; plebs ſeruat cerarum figuran-
darum morem: ſed & omnes faui ſemper caucarum tectis, & paululùm latcribus adhæren-
tes dependent, ita ne ſolum attingant, quoniam id præbet examinibus iter, vti iam obiter
attigimus. Cerarum autem figura talis, qualis & domicilij habitus, nam & quadrata, & ro-
tunda ſpatia, nec minùs longa, ſui ſpeciem velut formæ quædam fauis præbent. Proditum
eſt à Plinio fauos in Germania viſos octo pedum longitudine. Sed hoc ad diligentiam earũ
potiùs ſpectat. Ingenium verò Apum ſuſpiciens, rectè [t] M. Varro hîc rationem atq; artem [t] Li.3.de Re
„ eſſe voluit: Ab his, inquit, opera diſcunt, ab his ædificare, ab his cibaria condere. Tria enim ruſt.c.16.
B harum, cibus, domus, opus. Neq; idem, quod cibus cera, nec quod ea mel; nec quod mel do-
„ mus. Non in fauis ſexangulis cella? totidem quot habet ipſa pedes (quod Geometræ ἑξάγω-
„ νον fieri in orbe rotundo oſtendunt) vt plurimùm loci includatur. [u] Plinius quoque omnes [u] L.11.c.11
cellas ſexangulas eſſe tradit, eaſq; à ſingulorum pedum opere, vt hoc ex Varrone tranſtu-
liſſe videatur. Dum itaque in fauis ſuis cellulas ſex æqualibus lateribus ſumma induſtria,
abſque vllo Geometriç inſtrumento ſtruit, ſatis oſtendit, quàm huius artis perita cenſeri de-
beat. [x] D. Baſilius diſcere nos hortatur, quomodo Geometriæ inuentionum rudis non ſit [x] In Hexa.
ſapientiſſima Apis, argumẽto quòd omnes fauorum ipſarum cellæ ſexangulæ ſunt, & æqua- homil.8.
lia latera habent, non in directum alternatim incumbentes, vt ne quid patiantur ima vacuis Geometriã
adaptata, ſed anguli ſexangularum internarum ſedes, & fulcrum ſunt incumbentium, vt ſe- nouit Apis.
curè ſupra ſe onera eleuent, ac ſuſtineant, & ſeparatim in vnaquaq; ciuitate humor cõtinea- Fauorũ cellæ cur Sexangulæ.
tur. Geometricã inſuper hanc figurarum pulchritudinem, [y] Aelianus fingendi elegantiam
ſine arte, ſine regulis, ſine circino, nempe figuras ſexangulas, & ſex laterum, & æqualium an- [y] Lib.5. de
gulorum conficere Apes memorat. Quamobrem Phocillidi ἀριστόπονος, hoc eſt, optimè la- Anim.c.13.
borans, Vergilio Dędala, id eſt ingenioſa nuncupatur. & [z] Plutarchus, quò magis Alcyo- [z] Lib.de Solert. Anim.
C nis mirum in fabricando nido laudaret ingenium, Apum artificio id ſuperius facit, ac ſi nul-
lum aliud maius ingenioſiuſq; eſſet artificium, cui id præferre poſſet. Quæ enim, inquit,
„ muſica Luſciniarum, quæ Hirundinum induſtria, quæ Columbarum humanitas, quod A-
„ pum artificium, cùm Alcyonis virtutibus comparari meretur? Hinc quoque Biſſulam ſuam
alumnam Auſonius pinguendam tradens pictori, hortatur eum, vt Apis artem imitetur:

Pingere ſi noſtram pictor meditaris alumnam:
Aemula Cecropias ars imitetur Apes.

Ingenij iſtius eximij acies non ſolùm in ijs, quæ diximus, ſeſe in Apibus prodit, ſed in alijs
quoque, ac in hoc potiſſimùm, quòd omnia teſte [a] Varrone extra oſtium aluei obturent, quà [a] Li.3.c.16.
venit inter fauos ſpiritus, quam ἐριθάκην appellari Græcis ſcribit. Pluuias non ſolùm etiam Præſagiũt
imminere natura præſagiente norunt (non enim prouolant, niſi dies ſit ſerenus futurus) ſed pluuias.
præterea ſi oriatur, inopinata, vt fit aliquando, procella, lapillis ſe librent, iuxta terram voli-
tantes, quanquam hoc poſtremum Cretenſibus tantùmmodo aſcribere [b] Plutarchus vi- [b] Lib.de Solert. Anim.
deatur. Similes ſunt (canum nimirùm lapillos in amphoram non repletam oleo inijcientiũ)
„ Cretenſium Apum, & Anſerum in Cilicia artes. Illæ enim ventoſum aliquod circumuola- Anſerum
D turæ promontorium, ne diſijciantur, ſeipſas exiguis lapillis in os ſumptis, quaſi ſaburrant. aſtus cõtra
„ Hi quando Taurum traijciunt, animalia alioqui vocalia, & obſtrepera, tum metu Aquila- Aquilas.
„ rum in os iuſtæ magnitudinis lapide ſumpto taciturnitatem ſibi imperant, vt fallere in tran-
„ ſitu eas poſſint. Cæterùm [c] Virgilius ſimpliciter id de omnibus Apibus canit his verſibus. [c] 4.Georg.

Nec verò à pabulis pluuia impendente recedunt
Longiùs, aut credunt cœlo aduentantibus Euri:
Sed circum tuta ſub mænibus vrbis aquantur,
Excurſuſq; breues tentant, & ſæpè lapillos,
Vt cymba inſtabiles fluctu iactante, ſaburram
Tollunt, his ſeſe per inania nubila librant.

Si ex deguſtatis contrarijs atque noxijs floribus, aliquando in morbos incidant, velut ſibi
ipſis medicæ, vrinã hominis, quòd eius ſalſedine, ſanitatem recuperaturas non ignorent, in- Cur ſalſa petant.
ueſtigando petunt, & dum ſe ad fœtus fouendos, & incubandos accingunt, tunc quoque ſal-
ſuginoſa

Digitized by Google

ſuginoſa maximè loca quærunt, ibiq; aut muriæ ſtillas ſugunt, aut ſalſuginoſum, quodcunq; E
reperêre, vel ex ipſis beſtiarum fæcibus, & excrementis delibãt, vt regale ſemen, cui incubi-
turæ ſunt, falſo illo fomento ſuſcitent. Cùm dormiunt extra ſua aluearia, & ſub dio, ſupinè
Quando & cur ſupinè quieſcant. quieſcunt, ne vel aqua, vel ros alas earum madore afficiat, & a ſomno leuatis volatũ impe-
diat; egregium ſanè prudenti viro exemplum præbentes, qui cùm quid facturus eſt laudabi-
le, prius conſiderare debet, ne quid impedire poſſit, quod iam propoſuit. Plura præterea de
Apicularum miro dicenda forent ingenio, verùm quia minima quaſi laudis pars ſit, hîc ve-
d Lib. 2. de part. c. 2. la contrahentes, cum [d] Philoſopho dicimus Apes atque huiuſmodi animalia, ingenioſiora
multis carentibus ſanguine eſſe; nec non inter ea, quæ ſanguinem habent, ingenioſiora ſuis
contrarijs eſſe, quæ ſanguinẽ habent frigidiorem, ac tenuiorem; ſed optimè conſtare, quæ
calidum tenuem, & ſyncerum habent, quippe quæ vnà & viribus corporis, & animæ inge-
Apum diligentia. nio plurimùm valeant. Iam de diligentia earum, operaq; ac ſocietate mutua aliquid dica-
mus; nam hæc optimè ingenio annectetur. Fruſtra animal ingenioſum eſt, quod eo non vti-
e Lib de Solert. Anim. tur, eoq; ſe non exercet. [e] Plutarchus Apes, ait toto corpore, omnibusq; membris laborare,
vt rectè, ac appoſitiſſimo epitheto [f] Tibullus ſedulam vocauerit.

f Lib. 2. Eleg. 1.

Rure leuis verno flores Apis ingerit alueo, F
Compleat vt dulci ſedula mella fauos.

Etymum. Et argutè nonnulli μέλισσαι ἀπὸ τῆς μελέτης, id eſt à meditatione, exercitio, & diligentia
dictam volunt: nam præterquàm quòd ipſa diligentiſſima eſt, maxime verò etiam ſegnes
odit, ocio deditas, conſumenteſq; elaboratum, Fucos nempe, communiter inſurgentes occi-
g Li. 3. c. 16. dunt. Quod [g] Varro meminit his verbis: Neq; ipſæ ſunt inficientes, necnon oderunt iner- „
tes. Itaque inſectantes à ſe eijciunt Fucos, quòd hi neq; adiuuant, & mel conſumunt, quos „
vocificantes plures perſequuntur, etiam paucæ. Tetigit id quoq; Vergilius hoc verſu. „

Ignauum Fucos pecus à præſepibus arcent.

h Li. 9. Hiſt. cap. 11. Quin etiam ſocias ocioſas, ac deſides, aut minùs parcas pellere in more ijs eſſe prodidit [h] A-
riſtoteles. Ceſſantium, inquit [i] Plinius, inertiam notant, caſtigant mox, & puniunt morte. „
i L. 11. c. 10 Apud Sardos teſte [k] Aeliano lex erat, quę pœnas ignauiæ cõſtituebat, & qui ocioſè viueret,
k Lib. 4. c. 1. cum rationem reddere oportebat, & vnde viueret, oſtendere. Atque vtinam noſtro etiam
num æuo ea lex duraret: rectiùs enim ſæpè cùm nobis ageretur. Videntur autem huic legi
occaſionem dediſſe Apes, quæ vt diximus, ſegnes morte puniunt. Ipſæ verò nunquam ab
opere laboreq; ceſſant: quanquam hyberno tempore, nempe à Vergiliarum occaſu, & vltra G
exortum, veriſq; initium, cùm ſcilicet latent frigore cohibitæ, & quia etiam flores non den
tur, ex quibus quid colligant, non operentur. Deinde verò cùm fabæ florent, florent au-
tem omnium primę, ad opera exeunt, & labores, nulluſq; poſtmodùm ſi per cæli ſtatum mo
Quãdo ad opera exeant. dò liceat, dies perit, adeò vt vulgatiſſimum Apellis illud, *nulla dies ſine linea*, Apibus po-
tiùs, quàm vlli alij animanti conueniat. Tetigit quoque hanc ſedulam in principio veris A-
pum operam poëtâ, cùm canit.

Quod ſupereſt, vbi pulſam hyemem Sol aureus egit
Sub terras, cælumq; æſtiua luce recluſit:
Illa continuo ſaltus, ſyluaſq; peragrant,
Purpureoſq; metunt flores, & flumina libant
Summa leues: hinc neſcio qua dulcedine lætæ
Progeniem nidoſq; fouent, hinc arte recentes
Excludunt ceras, & mella tenacia fingunt.

l Li. 5. Hiſt. cap. 22. Cibi cauſa mellificant, inquit [l] Ariſtoteles, tam æſtate, quàm autumno. Et [m] aliàs nullum „
m Li. 9. Hiſt. cap. 40. ipſis tempus certum eſſe ſcribit, conſuetumq; quo operari incipiant; ſed ſi cibarijs nõ carent, H
beneq; degunt, æſtiuo potiſſimùm tempore opus aggredi, & quàm diu ſerenum eſt, aſſiduè
operari. Omnes in opere cernas, ſed non eundem exercere laborem. Sunt enim foris, & in-
tus officia diuiſa: operantur intra ſexaginta paſſus, & ſubinde floribus in propinquo conſum
n Li. 11. c. 8. ptis, teſte [n] Plinio, ſpeculatores ad pabula vlteriora mittunt. Cùm ad opera prouolant, aliæ
flores aggerunt pedibus, aliæ aquam ore, guttaſq; totius corporis lanugine: aliæ quærunt
o Li. 9. Hiſt. cap. 11. mel, aliæ ſtipant, aliæ faciunt cellulas. Adoleſcentiores, vt author eſt [o] Ariſtoteles foris ne-
gotium exercent, prouolando conuehentes, & ea, quæ res exigit, portantes, leuioreſq; ſunt
hirſutie detrita, ſeniores intus operantur, & parcunt ætati. Quæ flores comportant, priori-
bus pedibus femina onerant propter id naturâ ſcabra, pedes priores roſtro, totæq; onuſtæ
remeant ſarcinâ incuruæ. Excipiunt eas ternę, vel quaternæ, atque exonerant. Intus aliæ
ſtruunt, aliæ poliunt, aliæ ſuggerunt, aliæ cibum præparant, ex eo quod allatum eſt. Ne-
que enim ſeparatim veſcuntur, ne inæqualitas operis fiat, vel temporis vel cibi. Cernas,
inquit

A inquit D.[p] Ambroſius, omnes certare de munere, alias inuigilare quærendo victum, alias ſolicitam caſtris adhibere cuſtodiam, alias futuros explorare imbres, & ſpeculari occurſus nubium, alias de floribus ceras fingere, alias rorem infuſum floribus ore colligere: nullam tamen alienis inſidiari laboribus, & rapto vitam quærere: atq; vtinam raptorum inſidias non timerent. Totam etiam hanc operum diſtributionem luculentiſſimè nobis depinxit [q] poeta hiſce doctiſſimis verſibus. [p] Li.6.Hex. cap.21. [q] Li.4.Geor.

Namq; aliæ victu inuigilant: & fœdere pacto
Exercentur agris: pars intra ſepta domorum
Narciſſi lachrymam, & lentum de cortice gluten
Prima fauis ponunt fundamina; deinde tenaces
Suſpendunt ceras; aliæ ſpem gentis adultos
Educunt fœtus; aliæ puriſſima mella
Stipant, & liquido diſtendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portas cecidit cuſtodia ſorti,
Inq; vicem ſpeculantur aquas, & nubila cœli:
B *Aut onera accipiunt venientum: aut agmine facto*
Ignauum Fucos pecus à præſepibus arcent.
Feruet opus; redolentq; thymo fragrantia mella.
Ac veluti lentis Cyclopes fulmina maſſis
Cùm properant: alij taurinis follibus auras
Accipiunt redduntq;: alij ſtridentia tingunt
Aera lacu, gemit impoſitis incudibus Aetna.
Illi inter ſeſe magna vi brachia tollunt
In numerum: verſantq; tenaci forcipe ferrum.
Non aliter (ſi parua licet componere magnis)
Cecropias innatus Apes amor vrget habendi,
Munere quamq; ſuo, grandæuis oppida curæ:
Et munire fauos, & Dædala fingere tecta.
At feſſæ multa referunt ſe nocte minores,
Crura thymo plenæ: paſcuntur & arbuta paſſim,
C *Et glaucas ſalices, caſiamq;, crocumq; rubentem*
Et pinguem tiliam, & ferrugineos hyacinthos.
Omnibus vna quies operum: labor omnibus vnus.
Mane ruunt portis; nuſquam mora: rurſus eaſdem
Veſper vbi è paſtu tandem decedere campis
Admonuit: tum tecta petunt; tum corpora curant,
Fit ſonitus: muſſantq; oras & limina circum.
Poſt vbi iam thalamis ſe compoſuere: ſiletur
In noctem, feſſoſq; ſopor ſuus occupat artus.

Omnes enim, vt in exercitu viuunt, atque alternis dormiunt, & opus faciunt pariter, & colonias mittunt. Hiq; duces, inquit Varro, conficiunt quædam ad vocem, vt imitatione tubæ, tum id faciunt, cùm inter ſe ſigna pacis, & belli habeant. Statio interdiu ad portas more caſtrorum, noctu quies in matutinum, donec vna excitet bombo, ad quem mox prouolant, vt ex Virgilio iam dictum eſt, & cùm iam aduesperaſcit, in alueo ſtrepunt minus, donec rurſus vna circumuolet, eodemq; quo excitauit bombo, ceu quietem capere imperans, & hoc caſtrenſi more, tunc repente omnes conticeſcunt, vt [r] Ariſtoteles, & [s] Plinius tradunt. Hanc eandem Apum laborantium induſtriam, ſedulitatemque maximam elegantiſſimè [t] Aeneidi ſuæ inſeruit, Carthaginenſes ijs comparans, vrbem ſuam tanta diligentia poſt mortem Didonis diruiſſe ſcribens, quanta iſtiuſmodi animalcula vere nouo mellificare ſtudent: Quando dormiant. [r] Li.9.Hiſt. ca.11. [s] L.11.c.10 Comparatio. [t] Aeneid.1.

D (margin letter beside "ſtrenſi more")

Inſtant ardentes Tyrij, pars ducere muros
Moliriq; arcem, & manibus ſubuoluere ſaxa.
Pars optare locum tecto, & concludere ſulco.
Iura magiſtratusq; legunt, ſanctumq; Senatum.
Hic portus alij effodiunt, hic alta theatris
Fundamenta locant alij, immaneſq; columnas
Rupibus excidunt, ſcenis decora alta futuris.
Qualis Apes æſtate noua per florea rura

Exercet ſub ſole labor, cùm gentis adultos E
Educunt fœtus, aut cùm liquentia mella
Stipant, & dulci diſtendunt nectare cellas,
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto
Ignauum Fucos pecus à præſepibus arcent.
Feruet opus, redolentq́ thymo fragrantia mella.

[u] *Li.9.Hiſt. cap.40.* [u] Ariſtoteles alibi nouellas ait etiam tertio, quàm prodierint, die ſtatim negotium inire, ſi cibus non ſuppetit: cumq; incubant, digredi nouellas ad paſtum, ſed breui redire. prolem felicis examinis quadraginta diebus intermitti, tantummodo à bruma &c. Sed maximè labor earum conſpicuus, cùm iam diù propter frigus hybernum in alueis ſuis velut clauſtro quodam incluſæ, ſub æſtatem temporibus lætis, cùm ſcilicet florum vbiq; variorum copia eſt, ſtudioſè admodum mellificationi, ſoboliq; ſuæ operam nauant, quod nobis innuunt etiam elegantiſſimi qui ſequuntur [x] Corripi verſus:

[x] *Lib.4.*

Denſa per antiquas diſcurrunt agmina ſyluas
More Apium, quas ver tepidum noua condere caſtra,
Et munire fauos ceris iubet ahtere captos F
Denſa per herboſos errant examina campos,
Floribus inſidunt varijs, roremq́ madentem
Ore legunt, oneranſq́ humeros, ceraſq́ liquentes
Conficiunt, dulceſq́ lares in pumice figunt,
Incumbunt operi, gratiſq́ laboribus inſtant.

Nemo verò meliùs, nemo elegantiùs, facundiuſue iſtiuſmodi indefeſſos labores tetigit, expreſſitq; quàm * Aelius Iulius Crotta, in cuius os, dum hos verſus meditaretur, quo dulciores, lepidioreſq; euaderent, mel Apes ipſæ ingeſſiſſe videntur: canit autem:

* *Eidyl.3.*

Quales vere nouo Sicula ſub collibus Hybla
Vallibus, aut riguis latè fragrantis Hymetti
Exercentur Apes, ſtabulis vbi pinguibus agmen
Prodit mane nouum, & cælo bacchatur aperto.
Hæ veris populantur opes, Tymbraq; laborant:
Illa apij lachrymam, & graue olentis Centaurea
Narciſſiq́ legunt florem, caſiaſq́ rubentes: G
Cætera dum legio tactis aſcripta, tenaces "
Suſpendunt ceras, & mella liquentia fundunt.

[a] *Li.3. de re ruſt. cap.16.* [b] *Lib.1. de Spir. ani. c.2* Naturaliter opus ſuũ facere.

[a] Varro teſtatur non reſiſtere ipſis, qui opus conetur diſturbare: neque perfeceris, vt ait [b] Actuarius, vt vlla vnquam ab opere ſuo ceſſet, neq; verò ſi feceris, aliud illam opus aggredi animaduertes: quin ſi eam animal iam factam à parentibus ſegreges, idq; cùm nondum mellis faciundi œconomiam didicerit, vnde id, & quomodo conſtet, iamq; dimiſſam liberè euolare ſinas, eadem hæc, quæ progenitrix præſtabit, nec ſanè operis quicquam omittet, propterea quòd non antea initiata à parentibus ſit; nec ſi vel plurimùm laboret, maius vnquam quicquam, quàm reliquæ præſtiterit. Innata itaque Apibus non mellificandi ars tantùm, ſed & diligentia, ac in labore perſeuerantia, vnde breuiſſimo temporis ſpatio bonam aluei partem melle ceraq; oneraſſe conſpiciuntur, cùm interim ſi propius laborantes obſeruaueris, nihil vel parum ſaltem ferre in eos videris. Meritò itaque quaſi bonam operariam [c] Scriptura Apem prædicat, dicens: Vade ad Apem, & vide quomodo operaria eſt. Audis, inquit D.[d] Ambroſius, quid dicat Propheta? Mittit vtique te, vt Apiculæ illius ſequaris exemplum, imiteris operationem. Vides quàm laborioſa, quàm grata ſit: & cùm ſit infirma corpore, valida eſt vigore ſapientiæ, & amore virtutis. A quo H igitur alio animali cùm poëtæ, tùm oratores, cæterique ſoluta oratione ſcribentes, diligentiam incredibilem aliquam expreſſuri, conuenientiùs, atque aptiùs, quàm ab Ape ſimilitudinem hauriunt? Dantes grauiſſimus Hetruſcorum vates Angelorum ſedulitatem expreſſurus hinc nequaquam deflexit, cùm canit.

[c] *Prouer.6.* [d] *Li.6.Hex. cap.21.*

In forma dunque di candida Roſa
Mi ſi moſtraua la militia ſanta,
Che nel ſuo ſangue Chriſto fece ſpoſa.
Ma l'altra che volando vede, e canta
La Gloria di colui che la innamora
Et la bontà, che la fece cotanta.

A *Si come ſchiera d'Api, che s'inſiora*
Vna fiata, & vna ſi ritorna
Là doue il ſuo ſapore s'inſapora.

[e] Aliàs rurſus Apum exemplo, quibus ait mellificandi ſtudium naturaliter inſitum eſſe, nobis quoque intellectum ineſſe ſcribit: [e] *In Purg. cant. 18.*

Però là onde vegna l'intelletto
De le prime notitie, huomo non ſape
Et de primi appetibili l'affetto,
Che ſono in noi, ſi come ſtudio in Ape
Di far lor melle, & queſta prima voglia
Merto di lode, ò di biaſmo non cape.

[f] Plutarchus oſtendens quanta diligentia, & amore optima quæq; domum ferant, maritos hortatur, vt adinſtar Apum optima quæq; vndiq; colligentes, ſecumq; domum portantes, vxoribus ſuis impertiantur. [g] Calphurnius ſuauitatem cantus Aſthaci, & Idæ paſtorum expreſſurus, atque laudaturus, non potuit ingenioſiùs illum extollere, quàm Apes ab opere ſuo ceſſaſſe dicendo, vt auſcultarent, nam hoc prorſùs præter earum naturam eſt. [f] *Li. de Coniug præcept.* [g] *Eglog. 2.*

B

Omnia ceſſabant illis cantantibus, auſa eſt
Dædala Nectareos Apis intermittere flores.

Sic etiam [h] Petrarcha inter alia ἀδύνατα, quæ nunquam eueniunt, Apum quoque à labore intermiſſionem recenſet canens: [h] *Eglog. 11.*

Tum noſtro Galatea tuum de pectore nomen
Exibit, fugient proprijs dum ſedibus aſtra,
Mellis Apes ſtudium linquent, nidoſq; Columba
Coniugium Turtur, prædam Lupus, arbuta capra,
Cuſtodita dolos mulier, mendacia ſeruus.

In eodem ſenſu * Pontanus, de rebus ſcilicet nunquam, vel rariſſimè ſaltem contingentibus: * *In Acone.*

Demiſère comas quercus, liquère Palumbes
Et quercus, frondemq; nuces poſuere, Columba
C *Deſeruere nuces, ramos fregère myricæ,*
Deſeruère, & Aues nidum, & cum prole myricas
Deſeruère, & Apes flores, roremq; Cicada
Et ranæ mutis fecère ſilentia buccis.

Vida [i] Iudæorum primates ingrediente Hieroſolymam Saluatore noſtro occultaſſe ſeſe ait, & ocioſos domi reſediſſe: id verò quàm coactè facerent, horum animalculorum ſimilitudine ſignificat, quæ vt imminentes præſagientia imbres, domi hærere coguntur, & ab opere deſiſtere ſolito, ſic illi Chriſti præſentiam, doctrinamq; fugientes, ocioſè ſeſe in clauſtris ſuis abdebant. [i] *L. 2. Chriſt.*

Ergo infracti animis omnes, terrore ſubacti
Tectis quiſq; ſuo ſepti clauſiq; manebant:
Quales quæ ſolita florentia rura volantes
Carpere Apes, vbi ſæuit hyems, cælumq; profuſos
Soluitur in nimbos, & aquoſus regnat Orion:
Ocia lenta terunt, clauſiſq; aluearibus ægrè
D *Cunctantur, circumq; fores, ac limina muſſant.*

Quamobrem cùm [k] Franc. Petrarcha mirari me non negem, quid eſt, quòd quidam ſolicitudinis exemplum propoſuere Formicam, parſimoniam atque induſtriam eius prædicantes? cùm non omnis ſolicitudo laudabilis ſit. Formicæ enim exemplum fortaſſe prædonibus idoneum, non his quibus de ſuo viuere ſine cuiuſquam iniuria mens eſt. At ſolicitum animal quis neſcit, ſed improbum, ſed iniuſtum, rapto viuens, nullius induſtriæ, niſi in malum, nullius vſus; at incommodi, tædijq; multiplicis. Cur igitur hoc exemplum dederint, cur hoc animal laudauerint, dico iterum, miror, præcipuè cùm adeſſet Apis induſtrium prouidentiſſimumque animal, nulli noxium, multis vtile, ſibique, & alijs arte quadam naturaliter inſita, & ſuo illo nobili labore ſubueniens. Hucuſque ille. Si itaque Heſiodus rectè, (quòd omnes fatentur) virtutem ſudore parandam eſſe Deos voluiſſe dixit, eleganter & verè nos quoque Scaligerum in labore laudem poſitam eſſe dixiſſe fateamur, inquit autem: [k] *Lib. 2. de remed. Fort. vtriuſque in præfat.* Diligentiã ab Apibus diſcendam.

E

Nullus meruit viuere, qui fugit laborem.
Fucis agilis praſtat Apis omnibus vna.

Apis cur incorrupta ſeruāda, & quomodo ita ſeruetur

Digna ſanè, vt ſingulis temporis momentis nobis ob oculos ponatur, vt ſi fieri poſſit, incorruptam ſeruemus, ceu laboris exemplum. quod, vt faciant, qui labores fugiunt, docere placet, quomodo cuſtodita perpetuo incorrupta ſeruari queat. Fiet id commodiſſimè in ſuccino. nam præterquàm, quòd eam à putredine conſeruabit, perſpicuum quoque eſt, & pellucidum, oculiſque aditum præbet, vt eleganter innuit Martialis, dum canit:

Et latet, & lucet Phaëtontide condita gutta,
Vt videatur Apis nectare clauſa ſuo.
Dignum tantarum pretium tulit illa laborum;
Credibile eſt ipſam ſic voluiſſe mori.

Atque hæc de ſedulo Apum labore dicta ſuffecerint. Quod modò ad politiam earundem, & regendi artem attinet, ea ſanè tantoperè ab omnibus cùm prophanis, tùm Eccleſiaſticis ſcriptoribus celebrata eſt, vt collecta mihi eorum loca multitudine ſua ingenium ita obruāt, vt à quo incipiam, ignorem. Scripſerunt de Repub. etſi diuerſo modo Cicero, & Plato, alter qualis eſſe debeat, diſſeruit, alter qualis fuerit à maioribus inſtituta. Hanc tamen vterque, & inſtitutæ, & inſtituendæ præſcripſit formulam, vt vita ciuilis naturam imitetur, quam optimam viuendi ducem ſępiſſimè nominamus: alioquin non modò inciuilis, ſed potiùs beſtialis, & bruta ritè cenſebitur. Quæ autem naturæ inſtitutio ſit, ipſa rationis expertia monſtrare ſufficiunt, atque inter hæc Apes potiſſimùm: quamobrem Plutarchus ad Virgilium deſtinat ſuum Traianum, vt ciuilem vitam ab Apibus mutuetur, de hac enim ille, quàm doctiſſimè, vt patebit, ſcripſit. Enimuerò, teſte eodem [l] Plutarcho, ciuilis vir naturæ ratione ſemper princeps eſt ciuitatis, vt rex inter Apes: idque cogitantem oportet reipub. gubernacula in manibus habere. [m] Alibi quoque Apes & Formicas, ait communitatis ſtudium conſeruare vſque ad finem. nemo enim, inquit, nunquam Apem ſenectute in Fucos degeneraſſe vidit: quod à ciuilibus quidam viris exigunt, vt vigore ætatis præterlapſo domi deſideant, cibumque conquirant, & reponant, ocioq; potiantur virtutem agendi, tanquam rubigine ferrum abſumi. [n] Varro Apes eſſe ait, vt hominum ciuitates, quod hîc eſt rex, & imperium, & ſocietas: ſed non vt quælibet vrbes; nam, niſi vt optimè inſtitutæ.

F

Vita ciuilis naturam imitari debet.

[l] L. de reip. gerenda præcept.

[m] Lib. an ſeni ſit ger. reſp.

[n] Li. 3. c. 16. de re ruſt.

G

Apes enim omnia pro ducis ſui arbitrio, & iuxta præceptum faciunt, adeò, vt natura pro magno ſui miraculo tanquam optimæ frugaliſſimæque Reipublic. ſpecimen, & exemplar imitandum earum regimen propoſuiſſe hominibus videatur. Iuſtus Lipſius toto politicorum ſuorum libro priore luculenter docteque, vt ſolet, ad ciuilem vitam duos duces requiri, oſtendit, virtutem ſcilicet; cum prudentia. Vtrumque hunc ducem in nullo alio animalium genere manifeſtiùs conſpicias, quàm in Apibus, quas ſolas ducem ſibi quęrere conſtat, qui omnium curam agat. Quod ipſum & Sancti doctores aiunt. [o] Baſilius enim Magnus, & Sanctus; ſunt, quædam, inquit, ex brutis etiam politiæ, & Reipub. ſtudioſa, ſi quid politiæ proprium eſt, vt ad vnum communem finem ſingulorum actiones ſint deſtinatæ, veluti in Apibus videre eſt. Nam illarum communis eſt habitatio, communis volatus, opificium omnium vnum, & quod maximum eſt, quòd ſub Rege, & quodam ordinis duce operas attingunt, non priùs ſuſtinentes ad prata exire, niſi vbi viderint Regem volatum auſpicari. Diuus [p] Ambroſius expediturus, quæ volucres velut quandam Rempub. curare videantur, atque vitæ huius ætatem ſub legibus agere, aſſerit hunc eſſe Reipub. vſum, vt leges omnibus ſint communes, atque obſeruentur deuotione communi, vnoque omnes teneantur vinculo, & non alterius ſit, quod alius ſibi intelligat non licere, ſed quod liceat, licere omnibus, & quod non liceat, omnibus non licere. Vt ſit præterea communis reuerentia Senatorum, quorum conſilio Reſpub. gubernetur, & commune omnibus vrbis domicilium, commune conuerſationis officium, vnum præſcriptum, omnibus vnum conſilium. Ait itaque magna quidem eſſe hæc, ſed longè in Apibus præſtantiora, quæ inquit, ſolæ in omni genere animantium communem omnibus ſobolem habent: vnam omnes incolunt manſionem, vnius patriæ clauduntur limine, in commune omnibus labor, communis cibus, communis omnibus operatio, communis vſus, & fructus eſt, communis volatus. Quid plura? communis omnibus generatio, &c. Porrò mirum prorſus eſt, quo apud ipſas in honore ſit Rex, quamque clementer hic cum ijs agat. Regias monarchiæ in vna aluei parte extruunt amplas, & magnificas, ſeparatas ab alijs, tuberculo eminentes, vbi is ceu in throno aliquo ſeu ſede regali, quid faciendum ſit, imperat, vnus multis millibus, quæ ſine mora imperata faciunt. Quamobrem non ſine acerrimo iudicio

H

Ad ciuilem vitam quid requiratur.

[o] In Hexa. homil. 8.

[p] Li. 6. Hex. cap. 21.

Reipu. vſus quis.

Rex Apum in qua dignitate.

Xan-

A Xantippus Lacedęmon Carthaginenſium dux dicebat teſte Polybio, malle ſe ſub rege Apũ Xantippi
,, militare, quàm Formicarum exercitum ducere: ſub rege, inquam Apum, qui ſine aculeo eſt, dictum.
hoc eſt, in neminem tyrannidem exercet, & niſi illa imperat, quæ ad communem reipub.
ſtatum conferre queant, cùm qui Formicarum, hoc eſt hominum, qui parêre & neſciunt, &
nolunt, exercitum ducentes, nihil vnquam præclari præſtare poſſint. Cyrus, quo vix alius
,, princeps pręclarior in bello fuit, apud [q] Xenophontem de ſe: Rex enim nihilominus, inquit,
,, videris natura eſſe, quàm qui in alueari Apium eſt dux. Illi enim Apes parent vltrò, & vbi- [q] Lib. 5. de
,, cũq; maneat, nulla hinc abſcedit: quodſi quò exeat, nulla eum relinquit. amor vſq; adeò ve- pædia Cyri.
,, hemens in his ineſt, vt eius patiantur imperium: identidemq́; quodammodo homines mihi
,, videntur erga ſe habere, &c. Non potuit itaq; aptiùs [r] Homerus (qui item Apes, & viros [r] Lib. 2. I-
ἔθνεα, id eſt gentem vocat) Græcos accelerantes ad concionem Agamemnonis principis liad.
totius exercitus, & vt ille vocat, ποιμένος λαῶν, ideſt paſtoris populorum, quàm Apibus aſ-
ſimilare, quæ à paſtu celerrimo curſu ad alueare, in quo regium palatium eſt, aduolant,
gentem ſcilicet ratione pręditam ad gentem ratione carentem, ſed vtramq; ſtudioſè ad re-
gem principemúe ſuum tendentem: ſed verſus adijciam.

B

Ὣς ἄρα φωνήσας, βουλῆς ἐξῆρχε νέεσθαι.
Οἱ δ' ἐπανέστησαν, πείθοντό τε ποιμένι λαῶν
Σκηπτοῦχοι βασιλῆες. ἐπεσσεύοντο δὲ λαοί.
Ἠΰτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἀδινάων
Πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων.
Βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν.
Αἱ μέν τ' ἔνθα ἅλις πεποτήαται, αἱ δέ τε ἔνθα.
Ὣς τῶν ἔθνεα πολλὰ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων
Ἠϊόνος προπάροιθε βαθείης ἐστιχόωντο
Ἰλαδὸν εἰς ἀγορήν. id eſt:

Sic locutus concione incepit excedere,
Hi ſurrexerunt, paruerunt́q; rectori gentium
Sceptrigeri reges: accurrebant autem gentes
Sicut examina Apum frequentium
C *Petra ex caua ſemper recens venientium,*
Racematim volant ſuper flores vernos:
Hæ quidem huc confertim volant, aliæ autem illuc
Sic horum gentes à nauibus & tentorijs
Littus ante immenſum procedebant
Confertim in concionem.

Sed hîc notandum eſt, longè aliud indicare hos verſus, quàm nos diximus, Græcos nimi-
rùm Apibus ſimiles dici, quæ ex alueari ad pabula euagantur, cùm nos redeuntibus ſimi-
les ſcripſerimus: quæ ſanè noſtra eſt opinio, quoniam alioqui etiam Gręcos à concione
Agamennonis ad naues properaſſe dicere debuiſſet. Alij rogo examinent; interea ego per-
gam. [s] Aelianus de clementia regis Apum agens, mellifluo ſanè ore, ac facundiſſimo opi- [s] Li. 1. 4. 40.
nionem vnam eſſe ſcribit, Apum reges non aculeatos eſſe; eſſe verò rurſus alteram, eos ro- De Aculeo
bore aculeorum peracutorum armatos eſſe, nunquam tamen eo, neq; contra hominem, neq; regis du-
contra Apes vti, quoniam non fas ſit tantæ nationis imperatorem malum admittere: reli- plex opinio
quas autem Apes harum rerum prudentiſſimos teſtari, in conſpectu ſuorum imperatorum
D aculeos ſummittere quaſi faſceis, veluti imperio poteſtateq́; his cedentes. Iam verò hoc
vtrumque in illis regibus quenquam admirari poſſe, ſiue aculeo careant ad inferendam
iniuriam, ſiue quòd habentes, ab iniuria aculeos abſtinere poſſint, idq́ue etiam longè prę-
ſtantius eſſe. Vtinam itaque natura, vt Apum, ſic hominum reges aculeo exarmaſſet, in-
quit Petrarcha, Nunc libero animali exemplum dedit, non eripuit libertatem. Reſpice par-
uum illud, ſed diuinum animal, pone & tu non in vulnere, ſed ante vulnus aculeum: plebe-
ium enim illud, hoc regium: Alioquin, vt ſine iuſtitia, ſic ſine clementia rex non eris, ac non
homo quidem, ſed quod in fabulis dici ſolet, coronatus Leo. Alexandrum Macedonem, Alexandri
cùm haſtatus, ac armatus aliquando ad Diogenem illum Cynicum acceſſiſſet, Diogenes re- cum Diogi
ferente [t] Dione Chryſoſtomo, regiũ ſignum habere negabat. Id Alexander admiratus; non- ne collo-
ne inquit, modò dicebas nihil opus eſſe regi ſignis? Ita per Iouem, inquit, ſed externis, tiara quium.
& purpura. In his enim nulla eſt vtilitas. At ſignum illud naturale omninò illi adeſſe opor- [t] Orat. 4. de
tet. Et quidnam illud eſt, inquit Alexander. Id quod inter maxima, inquit Regi adeſt. regno.

Digitized by Google

An nõ audiuiſti, quòd rex ſit inter Apes natura creatus non ex genere hoc habens, ſicut vos E
dicitis, quòd ſitis ex Herculis genere? Quid ergò, inquit, Alexander, illud ſignum eſt tan-
dem? Non audiuiſti, inquit, ab agricolis, quòd illa Apis ſola aculeum non habeat, quòd
nullis nempe illi armis opus ſit aduerſus quenquam? Nulla enim aliarum Apum cùm ea
diſceptauerit de regno, neq; ea pugnat cùm alia aculeum habente. Tu verò mihi videris
Armorum geſtatio timiditatem arguit. non ſolùm deambulare, ſed etiam dormire in armis. Neſcis, inquit, quòd timidi hominis eſt,
geſtare arma? Timidus autẽ nullus vnquam rex eſſe poterit, nõ magis quàm ſeruus. Auditis
his Alexander, parum abſuit, quin haſtam ex manu proijceret. Hæc autem dicebat Dioge-
nes adhortans eum, vt ſe potiùs tueretur beneficentia, & iuſtitiæ ſtudio, quàm armis. Vnde
Regem vt conſtituãt. D. Hieronymo Apis mella facientis exemplo indicatur rex imperans cum iucunditate. Re-
gem itaq; ſibi conſtituunt Apes, præeſſeq; volunt quidem, non tamen humano corruptoq;
more. Eſt enim ipſis non electus rex, quòd vulgus iudicio carens peſſimum ad principatum
ſæpè euexit; neq; ſorte poteſtatem acquirit rex earum, quòd abſurdi ſunt ſortium caſus, in
extremum omnium ſæpè poteſtatem conferentes; neq; ex paterna ſucceſſione in regno col-
locatur earum rex, quòd hi, & inerudití, & omnis virtutis indocti, ob delicias, & adulatio-
nem quandoq; comperti ſint; neque imperitæ multitudinis vulgari clamore ſignatur, quæ F
non merita virtutis expendit, nec publicæ vtilitatis emolumenta rimatur: ſed ex naturâ
Rex qualis ſit. principatum in omnes habens, & magnitudine, & figura, & morum lenitate excellẽs rex ip-
ſarum conſtituitur. Equidem nihil eſt, quòd reges, & principes magis deceat, quàm man-
ſuetudo, beneficentia, animiq; moderatio, & continentia, vt quantum cæteros imperio, &
poteſtate præcellunt, tantum ſibi ipſis humanitate, & facili animi inductione dominentur.
Clementiæ inclementiam vincẽtis typus. Qua de cauſa, & in ſceptris regum Aegyptij Cucuphum auem ſubiecto Hippopotamo ſu-
perimponebant, quòd pietas impietatem, clementia inclementiam debeat ſupprimere. Cui
rei, & natura teſtimonium attulit illud, quod dictum eſt, nempe quæ, cùm Apibus cęteris a-
culeos dederit, eum ſolis regibus ademit, quaſi ſolis illis inhoneſtum ſit iraſci, inhoneſtius
[u] Lib. 1. de Clement. iram exercere. Noluit illum Natura, inquit [u] Seneca, nec ſæuum eſſe, nec vltionem magno »
conſtaturam petere: telumq; detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplar hoc magnis »
regibus ingens eſt. Eſt enim illi mos exercere ſe in paruis, & ingentium rerum documenta »
minima agere. Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores; cùm tantò hominum mo- »
deratior eſſe animus debeat, quantò vehementiùs nocet. Tantùm autem neceſſe eſt timeat, »
quantùm timeri voluit, & manus omnium obſeruet, & eo quoque tempore, quo non capta- G
tur, peti ſe iudicet, nullumq; momentum immune amet. Sic ille. Hinc & Tribuni militum »
apud Romanos enſes ferebant ſine acumine, innuentes principes exercitus non debere oc-
cidere milites, ſed corrigere, vt Apum Rex ſuas Apes. Sed quid ſi aculeo præditum eſſe con-
cedamus, vt voluiſſe videtur diligentiſſimus naturæ indagator Ariſtoteles, miraculum eò
fuerit grandius, cùm hoc ſaltem veriſſimè conſtet, quòd non noceat, neque eo vtatur, vt di-
Leges optimæ quæ. ximus, ad vindictam. Sunt enim leges naturæ, vt ait Ambroſius, non literis ſcriptæ, ſed mo-
ribus impreſſæ, vt leniores ſint ad puniendum, qui maxima poteſtate potiuntur. Id cùm qui-
dam (nomen enim nõ memini) rex Gallorum, victor Inſubrum vrbem ingrediens typo quo-
[x] In Exhort. ad Inſubres. dam, aut ſymbolo indicare vellet, chlamidem ſuam multis Apum iconibus grauidam fe-
rebat, atq; ipſarum rex in medio eminebat, vt canit [x] Baptiſta Mantuanus his verſibus:

In medio rex victor equo ſublimis in alto
Murice conſpicuus, rutilanti ſplendidus auro
Signabatur Apum ſparſim toga tota figuris,
Cumq; Apibus regnator Apum fulgebat in oſtro
Pictus acu, ſcriptumq; notis epigramma latinis H
Rex mucrone caret, quo ſignificare volebat
Rex pius & clemens, qua mente intraret in vrbem
Quoue animo debent populis conuiuere reges.

[y] In Panegyrico. Præterea cùm pauperibus educandis teſte [y] Plinio ſecundo, vna ratio ſit bonus princeps,
mirùm non adeò nobis eſſe debeat, ſi tam ſanctè vnà rex cum Apibus ſuis viuat. nam
ita eas clementia, ac beneuolentia deuincit, vt etiamſi quærant, inſurgendi contra il-
lum occaſionem, non habeant, nec inueniant. Qua in re homines Apibus longè dete-
riores ſunt. nam, vt malos reges oderunt iure merito, ita bonis morem gerere commu-
Arduũ eſſe homini imperare, & obtemperare. niter neſciunt. Iuſtus Lipſius epiſtolam dedicatoriam ad Impp. Reges, & Principes
ſcribens, quàm difficilè ſit imperare, & quàm arduum morem gerere elegantiſſimè de-
monſtrat his verbis: Amplum, & illuſtre veſtrum munus eſt, quòd ſuſtinetis. Quid »
magis inter homines, quàm vnum pręeſſe pluribus, leges & iuſſa ponere, maria, terras,
pacem,

A pacem, bella moderari? Diuinitas quædam videtur hæc dignitas: & eſt profectò, ſi ſalutari-
„ ter, atq; ex vſu publico adminiſtretur. Sed hoc quam arduum ſit, cùm ratio nos docet, tùm
„ exempla. Illam ſi inſpicimus; quantæ molis, ab vno capite tot capita coërceri, & vniuerſam
„ illam multitudinem inquietam, diſcordem, turbidam, leniter redigi ſub cōmune quoddam
„ obedientiæ iugum? Si hæc; quàm pauci ab omni æuo reperti, qui laudabiliter hoc mune-
„ re functi & defuncti? Nimirùm maius quiddam eſt quàm imperiti ſuſpicentur, curſum re-
„ ctum in vndoſo illo mari tenere, & in ſumma fortuna non abripi licentiæ ventis. Quam mul
„ tis virtutibus opus eſt, quibus velut anchoris hæc nauis firmetur? quàm varia prudētia quo
„ velut clauo gubernetur? Vt veriſſimè dixerim difficile eſſe homini in hominem imperium:
„ nec vnius mente vnquam dirigendum. Ideo meritò Sapientes, quibus olim & nunc hæc
„ cura, vt ſalutarium monitorum face prælucerent imperanti. Qua enim in re melius merea-
„ mur de genere humano? In moribus aut ſcientijs aliquid præcepiſſe, laudem & vſum ha-
„ bet: & non magis in regno & adminiſtratione ciuili? cùm illic vnum aliquem ciuem me-
„ liorem doctioremuè facias; hîc in vno omnes. Nam ita profectò eſt. Arcta quadam cathe-
na deuincti ſumus, qui imperamur, cum imperāte, & vt in corpore mens ſana, aut inſana eſſe

Sapiētia in imperio requiritur.

B non poteſt, niſi vt pariter vigeant, aut langueant eius functiones: non item in hac ſocietate,
„ princeps. Ad virtutem illè præit? ſequimur. Ad vitia? inclinamus. Bene beatéque agit?
„ floremus. improſperè? labimur, aut ruimus cum illo. Atq; vt à ſole in ſubiecto hoc orbe lux
„ aut tenebræ: ſic à Principe apud ſubditos praua plæraq; aut recta. Hæc & plura Lipſius,
„ quæ omnia huic loco inſeruiſſe voluimus, vt quàm ſapientiùs & ſecuriùs Apū rex inter ſuas
„ Apes imperet, quàm inter nos homines Rex noſter, conſtare queat. Nec mirū cū Apum Rex
naturaliter regnet, & ſucum non nouit, noſter niſi edoctus fuerit, regnare neſciat. Hoc tamē
vtriq; commune eſt, vt ſi benè beateq; agant, gens quoq; floreat, ſi improſperè, ſimul laban-
tur. Apum enim Rege prehenſo totum agmen tenetur, amiſſo dilabitur, migrátq; ad alios,
vt ait [a] Plinius. Eſſe vtique ſine Rege non poſſunt, ἀναρχίαν nimirùm fugientes. Defuncto
Rege mœret plebs ignauo dolore, non amplius cibos conuehunt, non procedunt, tantùm
triſti murmure circa corpus glomerantur. [a] Ariſtoteles author eſt Reges nunquam prodire
foras, vel vt paſcātur, vel alia cauſa, niſi vniuerſa cum plebe, & ſi cùm pergunt, rex ipſe aber-
rarit, omnes inquirere, odoratuq; ſagaci perſequi, donec inueniant, geſtari etiam cum à ple-
be, cùm volare non poteſt. Tradit item enecare ipſas etiam ſuos duces, qui plures quàm ſa-

Apū & hominum regibus quid commune.

[a] L. 11. c. 17

[a] 9. H. c. 40.

Regis honor inter Apes, & veneratur.

C tis ſit habeantur, & potiſſimùm improbos, ne principum multitudo ſeditiones in examine
faciat: nempe necare præcipuè cùm non ampla ſobolis copia extitit, nec habent vbi tanquā
coloniam mittant; fauos etiam regum eo tempore, ſi parati ſint, diruere; vtpotè cùm deſint,
quibus mittendis duces ipſi præficiantur. [b] Plinius verò inuitas reges interimere aſſerit,
potiuſq; naſcentium domos diruere, ſi prouentus deſperatur, & tunc Fucos abigere. Quare
nunquid propter multos illos principes, quos per turmas exercitus ſui habent, magis ariſto-
cratiam ament, vt [c] Albertus vult, quam monarchiam quæſtio oritur: quam alij ventilent;
nobis enim tantùm propoſitum eſt naturas rerum manifeſtas indicare, non cauſas iudicare
dubias. Adamantius Origenes cùm Apes hæc nullo animi conceptu facere, vt plæriq; con-
tendunt, ſed naturæ ipſius beneficio, dixiſſet, quæ vel bruta, eouſq; prouexerit, vt pleriſq; in
rebus ratione præditos imitentur, nos vult admonitos, vt vbi Apum mores cognouerimus,
ducibus parere non recuſemus, negociaque ad Reipubl. ciuitatumque ſalutem opportuna
alacri animo ſuſcipiamus. Non enim amat id genus hominum Adamantius, qui ſub pieta-
tis ſpeciè ſuam obtegunt ignauiam, ſuoque tantum ocio, & commodis conſulentes, negotia
ſubfugitant, & velut genus humanum oderint, humanas etiam conſuetudines auerſantur.

Cur plures duces occidant.

[b] L. 11. c. 17

[c] 8. de Ani. tract. 4. c. 6.

D Salutaris ſanè hæc admonitio. Ipſæ enim regem, quem ſpontè ſibi ordinant, miro modo ob-
ſeruant: ipſæ ſibi populos creant, & licet poſitæ ſint ſub rege, tamen liberę prærogatiuam iu-
dicij tenent, & fide deuotionis affectum: quia & tanquam à ſe ſubſtitutum diligunt, & toto
honorant examine. Et Apes quæ non obtemperant legibus Regis (nō obtemperant autem
cùm non omnes ſuas operationes ad communem Reipubl. vtilitatem conferunt) competen-
ti condemnatione ſe mulctant, vt immoriantur aculei ſui vulnere. Quod Perſarum populi
hodieque ſeruare dicuntur, vt pro commiſſi precio in ſe propriam mortis exequantur ſen-
tentiam. Itaque nulli ſic Regem, non Perſæ qui grauiſſimas in ſubditos habent leges; non
Indi; non populi Sarmatarum tantam, quantam Apes reuerentiam deuotionis obſeruant; vt
nullæ è domibus exire audeant, niſi Rex fuerit egreſſus, & volatus ſibi vendicauerit princi-
patum. Cùm verò Regi parent, πολυκοιρανίαν, tanquam inutilem fugiunt, monarchiā amāt,
functioni, ac labori quæque ſuo ad communem vſum incumbunt. Si perierit Rex, omnes
diſcedunt, vt ait [d] Ariſtoteles; vel ſi aliquandiu manſerit, fauos quidem conficiunt, ſed mel

Perſarum mos.

[d] L. 9. Hiſt. cap. 40.

nullum,

nullum, neq; fieri poteſt quin breui omnes diſcedant. Quàm verò Regi obediant, ita tradit E
Plinius, Mira, inquit, plebis circa eum obedientia. Cùm procedit, vna eſt totum examen, „
circaq; eum conglobatur, cingit, protegit, cerni non patitur. Reliquo tempore cùm popu- „
lus in labore eſt, ipſe opera intus circumit ſimili exhortanti, ſolus immunis. Circa eum ſatel „
lites quidam lictoreſq; aſſidui cuſtodes auctoritatis. Procedit foras non niſi migraturo exa- „
mine. Sed non regnantem tantùm venerantur regem ſuum, verùm etiam cùm primum na-
ſcitur, quòd ſcribit [e] Claudianus, canens.

[e] Lib. 22.

—— Sic mellibus olim
Stridula ducturum pratis examina regem
Naſcentem venerantur Apes, & publica mellis
Iura petunt, traduntq́; fauos.

[f] Seneca illius principis magnitudinem ſtabilem fundatamq́; eſſe aſſerit, quem omnes tam „
ſuprà ſe eſſe, quàm pro ſe ſciũt, cuius cura excubare pro ſalute ſingulorum atq; vniuerſorum „
quotidiè experiuntur. Quo procedente, non tanquam malum aliquod, aut noxium animal „
è cubili proſilierit, diffugiunt: Sed tanquam ad clarum, & beneficum ſydus certatim aduo- „
lant, obijcere ſe pro illo mucronibus inſidiantium paratiſſimi, & ſubſternere corpora ſua, ſi F
per ſtragem illi humanum iter ad ſalutem ſternendum ſit. Quo pietatis atque nouiſſimi be-
neficij munere Apes nos homines præcellunt. pauci ſanè enim noſtrum pro principe ſeſe
vouent. plurimi dum ſecunda fruitur fortuna, fideliter, quin infideliter adhęrent, cùm Apes
Regem ſuum ſumma protectione defendant, & perire pro eo pulchrum ducant. Incolumi
eo neſciunt mutare conſilium, iudiciumúe, neſciunt mentem flectere: contrà amiſſo fidem
ſeruandi muneris derelinquunt, atque ipſæ ſua mella diripiunt, quòd is qui principatum
habuit muneris, interemptus ſit: non aliter ſcilicet, quàm vt apud nos euenire ſolet mortuo
Pontifice Romano, noſtro principe, tunc enim in medio etiam foro omnia diripiuntur, &
non apud nos tantùm tumultus eſt, ſed apud alios quoq; populos, vbi rex vel princeps mo-
ritur: mox verò direpto melle huc, atque illuc incerto ordine vagantur, quod eleganter te-
tigit [g] Ouidius, qui mortua Didone poſt abitum Aeneæ, atq; eius vrbe ab Hiarba rege Mau
ritanię occupato Tirios Apum inſtar fugiſſe ſcribit.

[f] Lib. 1. de Clemẽt. c. 3.

Principis cuius ſit ſtabilis magnitudo imago.

[g] Li. 3. Faſt.

Diffugiunt Tirij quo quemq́; agit error, vt olim
Amiſſo dubia Rege vagantur Apes.

Sed vt ad affectum innatum Apum erga ſuum regem reuertamur. [h] Varro etiam Apis, ait G
Regem ſuum, quocunq; it, ſequi, & feſſum ſubleuare, & ſi nequit volare, ſuccollare, quòd, „
inquit, eum ſeruare volunt: Quare [i] Franc. Petrarcha milites Romanos ea animi prompti-
tudine duces ſuos ad bellum ſequi ſcribit, qua Apes ducem ſuum circumſtant:

[h] Li. 3. de re ruſt. cap. 16.

[i] Li. 7. Africa.

Vt verò ad caſtra eſt reditum, clamor ore fauenti.
Qualis Apum ſtrepitus Regem circumſtat ouantem
Pro ſe quiſq́; ducum excipitur, cupidumq́; tuendi
Funditur inquirens certatim ſingula vulgus.

Et [k] Euryalum Q. Calaber Troianorum vrbe egredientem, ingentem militantium vim ſub-
ſecutam ait, vt quando inclyta gens Apum, ſuos duces comitata, ex aluearijs verno tempo-
re proruit cum ſtrepitu: ſic videlicet illum ad pugnam properantem ſecutos eſſe ciues. Et
[l] Baptiſta Mantuanus de Gallorum erga ſuum regem obedientia canebat:

[k] Lib. 6.

[l] In Exhort. ad inſubres.

Altera conditio Gallis præſtantior; omnes
Depoſito regnandi animo concorditer vnum
Suſcipiunt Regem, parent concorditer vni.
Sicut Apes quas humana natura creatrix H
Finxit in exemplum vitæ: nam qua ſua regum
Hoc ratione carens animal, reuerentia monſtrat,
Quod nondum plariq́; hominum didiciſſe videntur.

Sed omnium diſertiſſimè [m] Virgilius, cùm obedientiam, tùm fidem earum, quàm viuo re-
gi ſeruant, notauit, & qua diſcordia inter ſe mortuo ipſæ pernitiem ſibi inuicem adferant.

[m] Lib. 4. Georg.

Præterea regem non ſic Aegyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaſpes
Obſeruant. Rege incolumi, mens omnibus vna eſt.
Amiſſo rupere fidem; conſtructaq́; mella
Diripuêre ipſæ, & crates ſoluêre fauorum.
Ille operum cuſtos: illum admirantur: & omnes
Circumſtant fremitu denſo: ſtipantq́; frequentes

Et

A *Et ſæpe attollunt humeris: & corpora bello*
Obiectant: pulchramq́; petunt per vulnera mortem.

[n] Aelianus de eodem ſtudio Apum erga ſuum Regem agens, addit, etiam fugitiuum ſi con- [n] *Li. 5. c. 10. de Animal.*
ſecutæ fuerint, reducere ad priſtinum ſtatum, & nunquam viſas eſſe in exilium mittere, ſic Regem fu-
„ autem ſcribit. Regem ſuum Apes lenitudine imperij dulcem, & manſuetudine morum ſua- gitiuum in
„ uem, nulloq́; ſpiculo armatum, cùm is deſugiendo ipſas reliquit, accerſunt, & fugitiuum regnum re-
„ à regno inſequuntur: ipſum autem ſagaciſſimè odorantur: ac nimirùm ex eius odore depre- ducunt.
„ henſum, ſua ſponte amantes, & venerantes ipſius naturam, de fuga in regnum reducunt,
nimirùm ſi probus fuerit: improbos enim, vt dictum eſt, & odêre & puniunt. Quid ni autem
in regnum reducãt, cùm illi eodem [o] Aeliano authore, vbi de earundem rege, & repub. mo- [o] *cap. 10.*
ribus, & ingenio agit, curæ ſit, modũ alijs ſtatuere, ordinẽ afferre. Alias enim, inquit, aqua- Regis Offi-
ri iubet, alias intus fauos fingere, extruere, expolire, ſuggerere, alias verò ad paſtiones pro- cium.
ficiſci. Ipſæ verò mutationem operarum, & viciſſitudinem munerum faciunt: prouectâ æta-
te probè ad id delectæ ſunt, vt domo ſe teneant. Rex ipſe ſatis habet illa curare, quæ antè di-
xi, & leges ſancire; perinde ac ſummi principes, quos philoſophi, vel politicos, vel regios
B nominare ſolent. Cæterùm munerum operoſorum immunitatem habens, à laborando
quieſcit. Quod ſi migratio potiùs ad vſum ſit, quàm manſio, tum pergit emigrare, ac ſi ab
ætate firmus ſit, antecedit examen, ceu dux ad proficiſcendum, illæ eius ductu ſequuntur.
Sin ætate affectus ſit, cæteris Apibus vehitur. Signo dato, ſomnum capiunt, cùm tempus eſt
ad quietem proficiſci, vna quæpiam à rege iubetur ſomni ſignificationem dare, quæ ſimul,
vt ad dormiendum ſignum ſuſtulit, ſtatim eæ ſomnum accipere pergunt. Quoad ille viuit,
tamdiu examen pace fruitur, omniq́; ordinum perturbatione caret. Fuci ſuis cellis libenter
ſe continent, ſeniores ſuum locum habent, natu minores item ſuum. Ipſe ſeparatim à reli-
quis habitat, ſoboles quoque Apum ſeorſim. Excrementa in locum ſeparatum conge-
runtur. Ipſo verò extincto omnia, vt dictum eſt, perturbantur, & funditùs peruertuntur.
Fuci in Apum cellis pariunt, atque ita miſcentur omnia, vt examen omninò deterius ha-
beat. Denique regis defectione, ac inopia pereunt. Niſi itaque & talis, qualem diximus
Apum examini ineſſe, nobis Princeps dominetur, omninoq́; ad communem Reipub. ſtatum
pertinenti vtilitati ſtudeat, Fucus erit, aut Fuco ſimilis, non Apum Regi, vt ait [p] Baptiſta [p] *Lib. 3. Agelarior.*
Mantuanus canens.

C *Fucus Apum, non rex, qui non ante omnia fertur*
In commune bonum: cordi quibus eſt ſua tantùm
Vtilitas, inuiſi Erebo cæloq́; tyranni.

Quamobrem diuinus ille [q] Plato, cùm demonſtraſſet Regem non reperiri, qui & poſſet, ac [q] *In Politicis.*
vellet virtute, ac ſcientia imperando, ſanctè & iuſtè ſuum cuique ius tribuere, nunc au- Rex bonus
„ tem poſtquàm, inquit, non naſcitur talis rex in ciuitatibus, qualis inter Apum examina ſta- non inueni-
„ tim à principio tam corporis, quàm animi habitu cæteros antecellens, neceſſe eſt homines tur.
„ in vnum conuenire, & communi conſilio inſtituta conſcribere, veſtigiaq́; veriſſimæ Reip.
illius exquirere. Magna ergo in his animalculis admiratio naturæ, quòd

Solæ communes natos, conſortia tecta
Vrbis habent, magniſq́; agitant ſub legibus æuum,
Et patriam ſola certoſq́; nouêre penates,
Venturæq́; hyemis memores æſtate laborem
Experiuntur, & in medium quæſita reponunt.

Vt canit [r] Virgilius. Iſchomachus apud Xenophontem luculenter vxorem frugi, quæ fide- [r] *In Oeconomico. c. 13.*
D liter, ac ſedulo parta à marito domi conſeruat, Apum regi ſimilem eſſe ſcribit his verbis. Vxor frugi
„ Nam mulieri honeſtius eſt manere domi, quàm foris agere, & ſub dio viuere: viro turpius Apum Re-
„ degere ſub tecto, quàm negocia externa curare. Videturq́; mihi dux Apũ tale munus, qua- gi ſimilis.
„ le mulieris eſt, à Deo præſcriptum ſubire, & domeſticis rebus operam dare. Quibus, inquit,
„ vxor, muneribus fungitur Apum dux, vt in officio debeat mecum comparari? Conſertur,
„ inquam, propterea, quòd manens in alueari, non ſinit Apes ocioſas eſſe, ſed quas in agro
„ laborare eſt neceſſe, ad opus emittit, & quæ à ſingulis importantur, cognoſcit ac excipit, ſer-
„ uatq́; quoad neceſſe fuerit vti. Cùm verò tempus vtendi venit, ſingulis quod iuſtum eſt,
„ diſtribuit. Ijs, quæ domi fauos texunt, præeſt, vt hi pulchrè celeriterq́; contexantur. Quæ
„ naſcitur ſoboles, vt educetur, ſedulò curat. Vbi educata eſt, & iam ſub noua examina labo-
„ rare poſſunt, vt coloniam deducit vnà cum ijs, quæ ducem comitantur. Iſtanc mihi, inquit
„ vxor, erunt facienda? Erit, inquam, domi manendum; & quibus ſeruis erit externum ne-
„ gocium, illi tibi emittendi; quibus domeſticum, imperio tuo cogendi. Quæ domum im-

portantur

portantur excipienda. Quæ ſtatim conſumenda fuerint, diſtribues, atque diſpenſabis. Quæ E
in vſum longiorem relinquenda, curabis, & cuſtodiæ tradita ſeruabis, ne quod in annum „
conditum eſt, vno menſe conſumatur. Cùm lanæ fuerint illatæ, dabis operam, & veſtes con- „
ficiantur illis, quos opus erit veſtire. Curabis & frumentum ſiccum, & veſcentibus ſalubre „
iucundumq; ſit. Ex ijs, quæ te curare decet, hoc vnum quidem fortaſſe videbitur eſſe gra- „
tiſſimum, vt ſeruis omnibus, ſi quo ſint affecti morbo, curatio adhibeatur, videndum tibi eſt. „
Gratiſſimum, ſanè, inquit vxor, ſi probè curati beneficium agnoſcent, & beneuolentiores „
quàm priùs, erunt. Illius ego reſponſum miratus, hæc addidi, Nonne mea coniux, propter „
huiuſmodi curationes, quas Apum dux adhibet in alueo, ſic eam diligunt Apes, vt ſi deſe- „
rat, nulla cæterarum relinquendam putet, verùm ſequantur omnes? Phocillides item „
mulierum quatuor genera recenſens, eam, quæ ex Apicula nata eſt, rem familiarem be-
nè prudenterq; adminiſtrare canit:

— ἡ δ' ἐκ μελίσσης
Οἰκονόμος τ' ἀγαθή, καὶ ἐπίσταται ἐργάζεσθαι.
Ἧς εὔχευ φίλ' ἑταῖρε λαχεῖν γάμου ἱμερόεντος

Id eſt, *Ex Apicula autem* F
Benè adminiſtrat rem familiarem, & nouit laborare:
Cuius, care amice, nuptias amabiles exopta.

Apes caſtra æmulantur. Iam verò non reipub. benè ſalutariterq; inſtitutæ typum præbent Apes noſtræ tantummodò, ſed caſtrorum quoq; ac totius militiæ. Nonne enim dùm per rura redolentia progrediuntur, vbi inhalantes horti floribus, vbi fluens riuus per gramina, vbi amœnitas riparum, velut ludum quendam alacrem iuuentutis edunt? nonne id campeſtre exercitium ceu militare eſt? nonne vt in caſtris, illic curarum remiſſio? Opus ipſum ſuaue è floribus, & herbis dulcibus fundamenta fauorum nonne ceu caſtrorum ponuntur? Ecquid enim aliud, vt inquit D. Ambroſius, eſt fauus, niſi quædam caſtrorum ſpecies? Nonne ab his præſepibus Apum Fucus, vt ignauus, & inutilis miles arcetur? Quę caſtra quadrata tantum poſſunt habere artis, & gratiæ, quantum crates habent fauorum, in quibus minutæ, ac rotundæ cellulæ connexione ſui inuicem fulciuntur? Virgilius Apes admiranda leuium ſpectacula rerum veriſſimè vocans, Apum rempub. regias, ſatellitia, prætoria, vrbes, leges, mores, pugnas, expeditionesq; cecinit. Eſt igitur quicquid de Apibus traditur, ad hominum mores imi-

Apum mira concordia. tatione ſpectans: at admirandum eſt illud præcipuè, tanta concordia hoſtibus ſuis pro Re- G
pub. eas bellum inferre, vt etiam equum occidiſſe legantur apud primarios naturæ indagatores [s] Ariſtotelem & [t] Plinium. [u] Albertus eas nunquam pugnare ſcribit, niſi cum eo, quod vel in alueari vel extra nocet, aut ad nocendum appropinquat. Nemo vnquam vidit examen mouere ſeditionem, aut inter ſe pugnare: ſimul autem opus faciunt, ſimulq; viuunt, atque ſibi ipſæ comparant eſcam, eaq; fruuntur. Nulla earum ſuo relicto alueo in alium ſe confert, aut maiorem, aut fortiorem; ſed proprium implent augentq;, etſi regio ſit frigidior, & paſcua deteriora, & res minor, etſi, inquam, opus fiat ea in regione maiori cum difficultate, atque etſi agricola ſit negligentior. Communiter cibum capiunt, ſine inuidia, ſine ambitione. Minimè, inquit [x] Varro, malefica eſt, quòd nullius opus vellicans facit deterius. „

[s] 9. Hiſt. 40.
[t] L. 10. c. 18
[u] Li. 8. tract. 4. cap. 4.
[x] L. 3. c. 16.

Cur & quã diu Fuci nó eijciantur. Quid ergo? nonne & in alueis naſcuntur Fuci quidam ſæui, & mel deuorantes? hos tamen frequenter ſinunt agricolæ, ſatius exiſtimantes mellis aliquid abſumi, quàm omnibus Apibus quietè agentibus tumultum inferre: quin & ipſæ Apes niſi coactæ eos puniunt, puniunt autem, ſi plus æquo, ſuffurentur. [y] Ariſtoteles aſſerit, cùm morbo examen quoddam laboraret, agmen peregrinum inuaſiſſe, & pugna conſerta, adeptaq; victoria, mella diripuiſſe. idq; cùm apiarius proſterneret, examen ſtatim egreſſum vltum eſſe, nec hominem ipſum vllo pa- H
cto impetiſſe. Ab Ape itaque diſces teſte [z] D. Io. Chryſoſtomo honeſti amorem, ſocietatemq; & inter ſe communionem. Adeo enim eſt Apis, vt Muſonius referente D. Ambroſio

Apis vt conuerſationis amans. obſeruat, conuerſationis, & vitæ ſociæ amatrix, vt ſi ſola relinquatur, deſiderio tabeſcat, & moriatur, quod ad popularis hominis naturam, & ſimilitudinem referri poteſt. Quòd ſi verò & animantia alia ſint, quæ non vt Aquila ſolitaria natura ſint, vt Gracculi, dicam cum Varrone, non idem facere; quòd hîc, inquit, ſocietas operis & ædificiorum, quod illic non eſt, nimirùm apud Gracculum. Atque huc ſpectat [a] Plutarchi illud ſuper exilio dictum: nos quaſi Formicæ, vel Apes, ſi ex vna vel cauerna, vel alueario exciderimus, hoſpites ex- „
ternìq; eſſe videmur. Tetigit hunc communis ſocietatis in Apibus amorem quoq; [b] Pindarus, Neptunum à morum comitate laudans: *γλυκεῖα δ' ἐφρὴν καὶ συμπόταισιν ὁμιλεῖν, μελισσᾶν ἀμείβεται τρητὸν πόνον*. hoc eſt: Dulcis præterea mens eius, & in conuerſando cum „
conuiuis Apum ſuperat cancellatum opus. Præter hanc communem operam communem

[y] Li. 9. Hiſt. cap. 40.
[z] Homil. in Pſal. 110.
[a] Li. 3. c. 16. de re ruſt.
[b] Ode 5. Pythior.

ſocieta-

A ſocietatem, ac conſenſum concordiamq; non ſolùm laudanda inſuper in hiſce Inſectis iam *Apum mira caſtitas.*
dicta caſtitas eſt, ſed imitanda quoq;. D. Ambroſius, qui cuncta in Apibus imitanda homini-
„ bus propoſuit, Apes, inquit, nullo concubitu miſcentur, nec libidine reſoluuntur, nec partus
„ doloribus quatiuntur, ſed integritatem corporis virginalem ſeruantes ſubitò maximum fi-
liorum examen emittunt. Vt hinc fortaſſis Muſarum volucres vocauerit eas M. Varro. nam *Muſarum volucres.*
præterquam, quòd ipſæ caſtitatem ſeruant, homines quoq; à coitu olidos acriter oderunt,
„ quòd [c] Plutarchus teſtatur, inquiens: Apes eos malè accipiunt, qui recentes à muliebri co- *[c] In Coniugalib. præceptis.*
„ pula superueniant: ſed & mulieres, quæ Veneri operam dederint, acriùs inuadunt. [d] Alibi
„ quoq; tradit citiùs illos pungere, qui dudum ſtuprum fecerunt. Cauſam verò eſſe, quòd A- *[d] Li. de cau. nat.*
„ pes munditiæ, & elegantiæ ſint ſtudioſiſſimæ, olfactu plurimùm valeant. Hinc aduerſus
immundiores vehementiùs inſurgere. Quamobrem maximè curandum ei, qui Apes tracta- *Apes cur coeūtes inſequuntur.*
turus, vt à Venere ſit liber. Venerem autem ignorare eas etiam [e] Maro teſtatur; *[e] Li. 4. Geor.*

Illum adeo placuiſſe Apibus mirabere morem
Quod nec concubitu indulgent, nec corpora ſegnes
In Venerem ſoluunt, aut fœtus nixibus edunt,
B *Verùm ipſæ folijs natos, & ſuauibus herbis,*
Ore legunt.

Habet item [f] Plinius, ſi non expreſſis verbis, ſaltem è ſententia. tradit enim Apes quomodo *[f] Lib. 11. cap. 16.*
„ fœtus progenerent, magnam inter eruditos, & ſubtilem quæſtionem fuiſſe. Apis enim coi-
„ tus, inquit, viſus eſt nunquam. Prudentius Apem eadem ratione inſciam connubij vo-
cat, canens:

Mella recens mihi Cecropia,
Nectare ſudat olente fauus.
Hac opifex Apis aërio
Rore liquat, tenuiq; thymo.
Nexilis inſcia connuby.

D. [g] Auguſtinus ſexum habere non putat, qua de rè poſtea. Sed præ omnibus igitur ani- *[g] In Cathemerone.*
mantibus Apibus indita eſt quædam velut vrbana ſapientia. tametſi enim plura quoque a-
nimantia naſcantur abſq; maris, & fęminæ commixtione, vti mures, ac Muſcæ; tamen vbi
in rerum natura ſunt, copulantur, gignuntq;. ſed in Apibus, neque mas, neque fęmina eſt.
C Sunt enim perpetuò virgines, quòd tetigit inſuper Sanctus Cyprianus, aut mauis Ruffinus
„ in expoſitione Symboli ad illa verba: Ex Maria virgine. Sic enim ille. Quid mirùm videtur,
„ ſi virgo cōceperit? Apes certè neſcire coniugia, nec fętus nixibus edere omnibus palam eſt.
Vnde Beatiſſima Virgo virginitatis pudicitięq; ſuæ munus Deo vouens apud Bapt. Man-
tuanum Apem ſe vocat.

—— Cape ſumme Deorum
Munera dicebat, prima cape dona iuuentæ.
Quæ tibi per ſteriles, Apis hæc tua colligit agros.

At verò reliquorū patrum ſententijs acceſſit & B. Gregorius ſuper ſeptem pſalmos ad quin-
„ tum, ad illa verba: Scribantur hæc, &c. Voluit, inquit, immaculatus Dominus, vt homo ſi-
„ ne macula naſceretur peccati, & abſq; vitio carnalis delectationis humanæ ſobolis propa-
„ garetur ſucceſſio: & ideò talem fecit Adam, vt abſq; peccato filios ederet, ſi in conditoris o-
„ bedientia perſtitiſſet: poſſet namq; fieri, vt ſicut abſq; delectatione fructus ſuos terra germi-
„ net, ita ſine peccato filium mulier pareret: quod homini cur eſſe incredibile videatur, cùm
„ Apibus etiam hoc ipſum conferat. Quam admirandam Apum caſtitatem fortè imitari vo-
D lentes, vt ratio mihi dictare videtur, viri illi, quos ſcribit [h] Iacobus Vitriacus S. R. E. Car- *[h] In Hiſtor. Orient.*
dinalis ad exemplum, & imitationem ſancti viri, & ſolitarij Eliæ prophetæ in monte Car-
melo, & maximè in parte illa, quæ hodie Cayphas appellatur, iuxta fontem, qui fons Eliæ *Solitarij in Apū aluearijs habitantes.*
dicitur, non longè à Monaſterio Beatæ Virginis, vitam ſolitariam egiſſe in aluearibus mo-
dicarum cellularum, tanquam Apes domini, dulcedinem ſpiritualem mellificantes. Itaque
& ceræ vſus in Eccleſia eſt: ſicut enim caro Chriſti de mundiſſimo, & optimo odore virtu- *Cæra cur vtatur S. Eccleſia.*
tum referta carne proceſſit, & nec in concipiendo, nec in egrediendo matris integritatem
violauit; ſic cera, quæ geſtatur fidelium manibus, de mundis & odoriferis floribus collecta,
fructus eſt Apis, virginis ſcilicet animantis, cuius, ſicut diximus, ſexum nec maſculi violant,
nec fœtus quaſſant. Quamobrem Simonides mulierem laudat ex Apicula genitam, felicēq;
eum eſſe ait, qui eam in vxorem duxerit, vtpote ſolam inter reliquas reprehenſione indignā;
ſub qua inquit res familiaris amplificatur, coniugi vſq; chara eſt, & laudandos parit liberos,
excellitq; inter cæteras mulieres, eam autem diuina quædam gratia circundat. Mulieres a-

ſpernatur,

ſpernatur, quæ Venereos agitant ſermones. Vt verò contumaciter virginitatem ament, & pudicitiam Apes, elegans hiſtoria ſuo recitabitur loco. Iam verò cùm intus mundæ ſint, animo nempe immaculato, ita quoque mira teſte [i] Plinio, corporis munditia. Amoliuntur omnia è medio, nullæq; inter opera ſpurcitiæ iacent. Quin & excrementa operantium intus, ne longiùs recedant, vnum congeſta in locum, turbidis diebus & operis ocio egerunt. Sic ille. [k] Ariſtoteles mundiſſimum omnium, hoc animal eſſe teſtatur, quamobrem ſæpenumero, cùm aluum deponere neceſſe habeat, auolare, & in ſeceſſu reddere excrementum, quoniam malè oleat. Odiſſe non ſolùm fędos odores, ſed etiam vnguentorum delicias, indeq; fieri, vt homines his delibutos percutiant. Et paulo inferius. Egerunt, inquit, alui excrementa omnes, aut volantes, vt dictum eſt, aut certa in parte faui. Non potant teſte [l] Auicenna, niſi aquam puram, nec eam niſi aluum priùs depoſuerint. Didymus referente [m] Conſtantino Cæſare cùm excellenter purum hoc animalculum eſſe dixiſſet, nulli grauеolenti rei inſidere teſtatur, & neq; ad lucernam, neq; ad carnes, neq; ad ſanguinē, neq; vllam aliam pinguedinem aduolare, ſed ſolùm his quę dulcem ſuccum habent. Verùm non abhorrent modò pinguia male olentia, ſed odorata quoq;, vt [n] Varro teſtatur, inquiens: Itaq; nulla harum aſſidet in loco inquinato, aut eo qui male oleat, neque etiam in eo, qui bona olet vnguēta, itaq; his vnctus qui acceſſit, pungunt. In Mirabilibus Ariſtoteli attributis ſcribitur Apes ex vnguentis inebriari, neque odorem ferre poſſe, itaque redolentes, vnguenta à cæteris vapulare. Aelianus verò habet ſic: Tetro quoque odore non modo Apes offenduntur, ſed vnguento odorato: tanquam enim puellæ vrbanæ, & modeſtæ teterrimum odorem præclarè contemnunt, & vnguenti ſuauitatem à ſe deteſtantur. Quod ergo & prudentiæ earum aſcribendum fuerit, exiſtimandumq; non ignorare, ſi vnctę fuerint, interituras. Oleo enim Inſecta omnia mori conſtat. Contrà fit in floribus, eos enim odoratiores magis proſequuntur, & omnia paſcua odoratiora, vt innuit [o] Ouidius, dum canit:

E

[i] Lib. 11. cap. 10.

Corporis mira munditia.

[k] Li. 9 Hiſt. cap. 40.

Vt & quando, & vbi aluum deponunt.

[l] Lib. 8. c. 3.

[m] Lib. 15. cap. 3.

[n] Li. 3. c. 16.

F

Oleoſa & uncta cur fugiant.

[o] Lib. 1. de Arte amandi.

Aut vt Apes ſaltusq; ſuos, & olentia nacta
Paſcua per flores & thyma ſumma volant.

Carnem non tangunt.

Carnem nullius animalis tangunt, nec obſonium appetunt, vt Philoſophus ſcribit. Non vt Muſcæ, inquit [p] Varro, liguriunt, quod nemo has videt, (vt illas) in carne, aut ſanguine, aut adipe. Plinius ea in re Veſpis, ac Crabronibus præfert, quanquam, & iſta Inſecta mellificent. Omnes (Veſpæ nempe & Crabrones) inquit, carne veſcuntur, contrà quàm Apes quę nullum corpus attingunt. Et quamuis ſacra pagina [q] Sampſonem atteſtetur, in occiſi a ſe Leonis poſt aliquot dies, ore examen Apum mellificantium inueniſſe, nolim quis inde abſurdè colligat, etiam putida cadauera ſectari: nam hoc miraculi loco habetur: vel dicendum vt Nicolaus de Lyra opinatus eſt, (cuius opinioni ego non adhæreo) ſylueſtrium Apum genus fuiſſe, quòd, inquit, non abhorret talia. Sacer locus ſic ſe habet: Et poſt aliquot dies reuertens, vt acciperet eam, declinauit, vt videret cadauer Leonis, & ecce examen Apum in ore Leonis erat, ac fauus mellis, quem cùm ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via; venienſq; ad patrem ſuum, & matrem, dedit eis partem, qui & ipſi comederunt, nec tamen eis voluit indicare, quòd mel de corpore Leonis aſſumpſerat. Hinc tale problema Sampſon propoſuit Palęſtinis. Ex comedente cibus; ex robuſto exijt dulcedo. Nec quoque miræ huic Apum munditiæ aduerſatur, quòd in capite Oneſili ſupra portas vrbis à victoribus ſuſpenſi, cùm iam exinnanitum eſſet, ingreſſum Apum examen fauo referſit: nam & hoc prodigij loco recitatur ab [r] Herodoto. Ea enim de re oraculum Anathuſij (nam oraculum conſuluere) redditum eſt, vt depoſitum caput humarent, Oneſiloq; quotannis tanquam heroi ſacrificarent: hoc facientibus melius cùm eis actum iri. Nec obſtiterit denique, quod de [s] Hippocratis Coi medicorum principis ſepulcro legimus, quod videlicet in eo ad multum tempus examen Apum mellificantium erat, nam & hoc præter earum naturam eueniſſe putandum, quin affirmandum eſt. Aiunt eo melle ad infantum oris vlcuſcula iuxta tumulum illito, nutrices eo facile perſanaſſe, quod & ipſum naturę limites egreditur. Dicamus ergo cum [t] Ariſtotele Apē eſſe animal mundū inter omnia animalia. Pietas ſequitur, quàm potiſſimum erga mortuas exercent, nam ibidem Ariſtoteles tradit, vita in aluo defunctas foras efferre. Student, inquit, bonæ Apes, quoad fieri poteſt, ne quam intra alueum interminant, etſi qua interierit intus, ſtatim foras educunt. Addit Columella, & peſtis tempore, quando nimirum homines ſępe parētes liberos, liberi parentes inhumatos relinquunt. Cum enim etiam peſti, vt homo obnoxiæ ſint, ea affectas eſſe noſci ait, cùm frequenter aliæ mortuarum corpora efferunt, aliæ intra tecta, vt publico luctu męſto ſilentio torpent. Meminit Virgilius.

[p] 9. Hiſt. cap 40.

[q] Iudic. 14.

G

Examen in ore Leonis mortui.

Examen in capite uiri ſuſpenſi.

[r] Lib. 5.

H

Examen in ſepulcro Hippocratis.

[s] In vita eius

[t] 9. Hiſt. cap. 40.

Pietas Apū erga mortuas.

Si verò (quoniam caſus Apibus quoque noſtros
Vita tulit) triſti languebunt corpora morbo;

Quòd

A *Quòd iam non dubijs poteris cognoſcere ſignis.*
Continuo eſt ægris alius color: horrida vultum
Deformat macies: tum corpora luce carentum
Exportant tectis, & triſtia funera ducunt.
Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent,
Aut intus clauſis cunctantur in ædibus omnes.

Similis planè pietas, ſiue amor eſt ipſarum erga prolem, non intus tantùm, ſed extra quoq; quando nempe ab alijs iniuria affici agnoſcunt, vel quando Apiarius melle alueos caſtraturus fœtus offendit, quòd elegantiſſimè olim nobis cecinit [u] Homerus. Pietas erga prolem. [u] Lib. 12. Iliad.

Οἱ δ' ὥστε σφῆκες μέσον αἰόλοι ἠδὲ μέλισσαι,
Οἰκία ποιήσονται ὁδῷ ἔπι παιπαλοέσσῃ,
Οὐδ' ἀπολείπουσιν κοῖλον δόμον, ἀλλὰ μένοντες
Ἄνδρας θηρητῆρας, ἀμύνονται περὶ τέκνων.
Ὥς οἵγ' οὐκ ἐθέλουσι πυλάων καὶ δύ' ἐόντε
Χάσσασθαι, πρίν γ' ἠὲ κατακτάμεν' ἠὲ ἁλῶναι.

B *Hi autem ſicut Veſpa in medio picta, atq; Apes*
Nidos faciunt via in prærupta,
Neq; relinquunt concauam domum, ſed expectantes
Viros venatores, defendunt fœtus ſuos.
Sic hi nolunt à portis quanquam duo exiſtentes
Recedere, antequam vel occidantur vel capiantur.

Quàm verò etiam ereptum mel condoleant elegantiſſima ſimilitudine demonſtrat [x] Vida, ſanctiſſimas illas mulieres ſimillimo mœrore diſcipulos affeciſſe canens, cùm nunciarent his, vacuum eſſe ſepulchrum, & Chriſtum in eo non inueniſſe: Vt mel ereptum doleant. [x] Lib. 6. Chriſtiad.

Aegreſcunt mœſti, ſqualent circum omnia luctu
Haud ſecus atq; olim exemit cùm ſubere paſtor
Cerea dona cauo, vacuumq; alueare reliquit.
Tunc etiam fumus quas longè diſpulit ater
Hinc illinc glomerantur Apes, & inania fruſtra
Tecta adeunt denſo volitantes agmine circum
C *Direptosq; fauos ægrè, populataq; paſſim*
Mella vident, nequicquam hyemi congeſta futuræ.
Ecce viros autem tali mœrore ſepultos
Attonita miris matres rumoribus implent.

Imo verò non dolent tantum, ſed eximenti alueis ſuis mella totis ſe viribus opponunt, non aliter, inquit [y] Claudianus, quàm animę oppreſſorum eos vindicare cupiunt, à quibus dum ætherea hac luce fruerentur, erant oppreſſæ. [y] Lib. 2.

Tunc animæ, quas ille fero ſub iure peremit
Circunſtant, nigriq; trahunt ad iudicis vrnam
Infeſto fremitu: veluti paſtoris in ora
Commota glomerantur Apes, qui dulcia raptu
Mella trahit, pennaſq; cient, & ſpicula tendunt:
Et tenuis ſaxi per propugnacula cincta
Rimoſam patriam, dilectaq; pumicis antra
Defendunt, pronoq; fauos examine velant.

D Eodem ſenſu ferè Statius:

Sic vbi puniceo paſtor rapturus ab antro
Armatas exegit Apes, fremit aſpera nubes,
Inq; vicem ſeſe ſtridore hortantur, & omnes
Hoſtis in ore volant, mox deficientibus alis
Amplexa, flauamq; domum captiuaq; plangunt,
Mella, laboranteſq; premunt ad pectora ceras.

In eodem quoq; ſenſu [z] Q. Calaber Troianos circum interempti Achillis cadauer acriter pugnantes, eoque potiri flagrantes, Apibus comparat aluearia ſua defendentibus, Aiacem verò paſtori ſeu apiario ea caſtranti. At hi, inquit, non abſtinebant nimis territi, ſed collato pede fugam capeſcebant, agmine ſubinde condenſato, vt Apes, quæ circa ſua aluearia infinitæ volant, virum vlturæ; hic verò nihil moratus earum aſſultus, mellis vindemiam facere pergit: at illæ cruciantur fumi, vel viri impetu: attamen tanta licet difficultate rerum [z] Lib. 10. Theb. lib. 3.

D deprehen-

deprehenſæ in aduerſum rapiuntur:hic autem ne tãtillo quidem loco mouetur. Sic Aiax ir- E

Apum iuſtitia.

ruentes pro nihilo duxit. Quàm modò fures oderint (quæ non parua iuſtitiæ pars eſt) id præ cæteris indicauit Plinius, Apes inquiens furto ſubtractas peſſimè fructificare. [a] Dixit etiam

Vt fures oderint.

[a] Lib. 11. cap. 16.

naturaliter fures odiſſe. Didymus hanc iuſtitiæ virtutem tangens, neq; verò, inquit, aliorum labores deuaſtat; reſiſtit tamen fortiſſimè eis, quæ ipſius labores deſtruere aggrediuntur. [b] Ariſtoteles Furis & Fuci nullum munus eſſe ait, ſed cęteris, quibus cõuiuunt, iniuriam facere, nõ tamen impunè ſemper: nam deprehenſos interdum à bonis Apibus occidi. Cùm Fucos

[b] 9. Hiſt. cap. 40.

Vt Fucos puniant.

[c] Lib. 1. de Animal. c. 9

puniunt, animaduertunt priùs in eos pęna leuiore, & ſi denuò apprehendant, grauiore: vti luculenter notauit [c] Aelianus his verbis: Fucus, qui inter Apes naſcitur, de die in mellarias cellas abditus manet: nocte verò cùm Apes dormire obſeruauerit, earum opera inuadit, vaſtatque alueos: hoc illæ cùm intelligunt, plurimę quidem earum dormiunt, nempe defeſſę, paucę verò excubant. Cùm verò viderint furem verberant eum modicè, & leniter, expelluntq; alis, & in exilium proijciunt. Iſte verò non ob id corrigitur: ſua enim natura, & piger, & vorax eſt: quibus duobus malis præditus intra fauos ſe abdit. Vt verò ad paſtionem Apes profectæ ſunt, ille rurſus opus inuadens, quod ſuum eſt facit: confarcit ſe melle, & depopulatur theſauros dulces Apum. Eæ ex paſtione redeuntes, cùm in eum inciderint, non ampliùs F leniter verberant: neq; tanquam eſſent in exilium eum eiecturæ, ſed aſperè aculeis inuadentes, percutiunt latronem, qui iam non ampliùs mulctatur increpationibus, ſed voracitatis, & gulæ nimiæ pœnas vita perſoluit. Apiarij hęc dicunt, ac mihi perſuadent. Hæc ille: verùm

Hermonax ab Apibus occiſus.

Marci ſenis tormentũ.

[d] Lib. 3. c. 7.

quàm & homines iniurios ſibi, furanteſq; mella proſequantur, exemplo ſit Hermonax Amyntoris, & Lyſodices filius, quem aiunt, cùm adhuc infans ad aluearia mellis deſiderio acceſſiſſet, Apum aculeis confectũ eſſe. Idem de Cupidine legitur, vt inter epigrammata recitabitur. Exemplo ſit Marcus ſenex, quem, quòd imperante Conſtantino apud Arethuſos idolorum quoddam tẽplum euertiſſet, tradit [d] Theodoretus ſub Iuliano Apoſtata comprehenſum, nudatum, totumq; verberibus priùs laceratum, Arethuſos in cloacas fœtidas abieciſſe, atq; inde retractum ſtylis compungendum propoſuiſſe: poſtremò in corbe locatum, & melle vnctum, ſub dio Apibus excarnificãdum tradidiſſe. Apes enim mel illud furatum opinantes ad mortem vſq; aculeos inflixerunt. In ſacris Biblijs legitur Amorrhęum ita [e] Iſraelitas eſſe perſecutum, ſicut Apes quemquã ſolent perſequi, hoc eſt, acerrimè: & diuinus [f] Pſaltes hoſtes, à quibus erat circundatus, Apibus fauos ſuos circundantibus comparat, hoc eſt acriter ſuos tuentibus. Auicenna enim author eſt, nullum animal ad vindictam pronius eſſe G

[e] Deut. c. 1.

[f] Pſal. 117.

Apum mira vindicta.

[g] To. 3. in vita S. Medardi.

Apibus irritatis; irritantur autem maximè, cùm mel eripitur: adeò verò ſeſe vindicant, vt legantur furem à ſcelere ad pęnitẽtiam adegiſſe. Fur enim nocturnus, vt refert [g] Surius, aluearia furabatur: erant autẽ iuris Eccleſię S. Medardi: illę collecto agmine furem aggreſſę in fugam verterunt, aculeatis ſtimulis hominem pungentes, nec dimittentes, donec ad ipſum S. Medardum ipſe totus vulneratus perueniſſet, adhuc vndequaq; Apibus circumſęptus, quo cùm vellet, nollet, perueniſſet, prouolutus ad S. Medardi veſtigia, ſupplex ſibi admiſſum crimen dimitti poſtulauit. Medardus pro ſua clementia ignouit efflagitanti, manumq; extendens benedictionem ſigno crucis edito, vt Epiſcoporũ mos eſt, ei abſolutionis ſignũ impendit. Quo facto Apes, a moleſtia inferenda ceſſarunt, dimiſſoq; homine, velut parẽtes Medardi iuſſis in loca ſua redierunt. Poſtrema ratio, cur Api in hoc opere principatus detur, ab incredibili vtilitate, quam nobis præbet, accipitur, ob quam in primis a [h] Plinio animal munificum nominatur: nam vt aiebat Virgilius

Vtilitas ab Apib. quę.

[h] Lib. 11. cap. 19.

Animal munificum dicitur.

Sic vos non vobis mellificatis Apes: Eumq; imitatus [i] Lud. Arioſtus.

[i] Cant. 44. Stant. 45.

Coſi, ma non per ſe l'Ape rinoua
Il melle ogni anno, e mai non lo poſſiede. H

Maxima autem vtilitas eſt, ſi locũ idoneum habeant Apes, & prudenter & ſolicitè procurentur. Nam ex paucis breui tẽpore multa examina fiunt: nec non ſemel tantùm quotannis, ſed bis etiam, & plerumq; ter pariunt & examen emittunt, & ſine magnis impenſis, ac labore alũtur. De fructu, inquit Appius apud [k] Varronẽ, hoc dico, quòd fortaſſe an tibi ſatis ſit, Axi, in quo auctorem habeo, nõ ſolùm, qui aluearia ſua locata habet, quotannis, quinis millibus pondo mellis, ſed etiam hunc Varronem noſtrum: quem audiui dicentem, duos milites ſe habuiſſe in Hiſpania fratres Veianios ex agro Faliſco locupletes, quibus cùm à patre relicta eſſet parua villa, & agellus non ſanè maior iugero vno, hos circum villam totam alueariũ feciſſe, & hortum habuiſſe, ac reliquum thymo, & cytiſo obſeuiſſe & apiaſtro, quod alij μελί-φυλλον, alij μελισσόφυλλον appellant. Hos nunquam minus, vt peræq; ducerent dena millia ſeſtertia, ex melle recipere eſſe ſolitos, tum eos & velle expectare, vt ſuo potiùs tempore mercatorem admitterent, quàm celerius alieno. Hęc ille. Homini itaq; ruſtico ex huius paſtionis

[k] Lib. 3. cap. 16.

Apis ruſticis vtiliſſima & cur.

ſtudio

A ſtudio non contemnẽdum vectigal prouenit, citraq; ſumptum etiam pauperculi, qui amplis agris deſtituuntur, ex hoc ſtudio quæſtum facere poſſunt: citra inquam ſumptum aliquem. non enim flores atq; ſtirpes, vt cætera animantia deuorant, ſed libant tantùm, ac incorruptos relinquunt, vt eleganter cecinit [l] Iouianus Pontanus: [l] *In Epith. nupt. Euge. filiæ lib. 3. Amor.*

Libat Apis tenerum rorem, fluit Atticus ille
Inde liquor, dulci carea mella fauo.

„ Quod ſecum examinans [m] Diuus, & facundus Chryſoſtomus Apem Pauoni, & Pauonem [m] *Homil. in Pſal. 50.*
„ Api conferens, Apem præferendam omninò iudicat, cùm inquit, ita inueſtigando. Ape
„ quid abiectius? ecquid Pauone pulchrius? Vter autem præſtantior? Apis, an Pauo? non dubium quin Apis. Pauonem de medio tolle, & nihil detrimenti attuleris. Apem de medio tolle, & ingens vtilitas adempta erit. Ita ille, ineffabilem Apis vtilitatem extollens: quanquam contra Chryſippus Apes inutiliter, vt ait [n] Plutarchus, datas concluderet, ſi quis Ci- (Apis Pauoni præfertur.) [n] *L. de Stoic. repugn.*
„ mices vtiliter datas eſſe diceret. Sed cur eſt tam vtilis humano generi Apis? mel, quòd cæ- (Apis cur utilis.)
„ leſte donum poëta vocauit, nobis donat, & ceram: qui duo fructus, quàm vtiles ſint, & quàm neceſſarij cùm id omnibus notiſſimum ſit, vix attingam. Foris, inquit [o] Varro, paſcuntur, in- [o] *Li. 3. c. 16.*
B tus opus faciunt: quod dulciſſimum, quod eſt, & Dijs, & hominibus eſt acceptum: quod fauus venit in altaria, & mel ad principia conuiuij, & in ſecundam menſam adminiſtratur. (Mellis uſus)
Poëtæ etiam hinc nectar deorum, & hominum mulſum fieri voluere. Pontanus ad Stellam: (Nectar deorum.)

Libat Apis de rore fauos, melliſq; liquorem;
Inde hominum mulſum, nectar & inde Deum.

Et quamuis Italia nonnullæq; aliæ Europæ regiones, mulſum non potent, Septentrioni tamen expoſitæ omnes, atq; in Aſia id in potũ accipiunt, ſalubritate vino nequaquam cedens, & Cretico viribus, & inebriandi facultate, quàm proximum, vt non temerè mel nobile nectar nominauerit [p] Martialis hoc diſtico: (Mulſi potus ex melle.) [p] *In Xenijs.*

Hoc tibi Theſei populatrix mittit Hymetti
, *Palladis à ſyluis nobile nectar Apis.*

Item [q] Bapt. Mantuanus inter alios optimos, ac vtiliſſimos agrorum fructus, inquit: [q] *Li. 3. Sylu.*

Cæleſtes adiunge fauos, & nectareum mel,
Quòd vaga de florum vertice lambit Apis.

Potum autem, & in cibo ſumptum, non modò, vt vinum, aliudúe quid delicatiſſimum, iu- (Mel homines longæuos facit.)
C cundum eſt, ſed & homines longæuos facit. Aiuntq; qui in ſenectute melle cum pane nutriuntur, diutiſſimè viuere: nam & ſenſus omnes ſanos, ac integros cuſtodire, ac conſeruare. (Qui diu uiuant.) Aiuntq; Democritum interrogatum, quomodo homines incolumes manerent, & longæui fierent, reſpõdiſſe, ſi externas corporis partes oleo, internas melle illinerent. Fructus itaq; Apis ab omnibus deſideratur, nec perſonarũ diuerſitate, vt D. Ambroſij verbis vtar, diſcernitur, ſed indiſcreta ſui gratia regibus pariter atq; mediocribus æquali ſuauitate dulceſcit. Nec (Democriti de melle & oleo dictũ.) regibus ſolùm voluptati, ſed etiã ſaluti eſt, fauces obdulcat, & curat vulnera, internis quoq; medicamenta infundit vlceribus. Huiuſce fructus [r] Eccleſiaſtes meminit his verbis: Breuis in [r] *Cap. 11.*
„ volatilibus eſt Apis, & initiũ dulcoris habet, fructus illius. Quod verò edulij genus eſt, quod eo admiſto non redditur gratius? Hinc omnes fermè gratiores placentæ, quibus cuidam apud [s] Lucianum ſciſcitanti, an etiam Demonax veſceretur: an tu igitur, inquit, Apes exiſti- [s] *In Demonace.*
„ mas fatuis ſuos fauos concinnare? innuens eum planè delirare cui mel, vel aliud edulium ex eo factum diſpliceret. vnde [t] Ouidius ad amiciſſimum ſuum ſcribens eius præſentiam, ſi frui liceret, tam gratam ſibi fore ait, quàm in eſu mel eſt. Alloquitur autem liber amicum: [t] *Li. 5. Triſt. Eleg. 5.*

Nec patriam magis ille ſuam deſiderat, & qua
D *Plurima cum patria ſentit abeſſe ſibi,*
Quam vultus oculoſq; tuos, ò dulcior illo
Melle quod in ceris Attica ponit Apis.

Placentarum, quæ cum melle fiebant, ſic meminit piſtor dulciarius apud Martialem:

Melle tibi dulces operum manus iſta figuras,
Extruit, huic vni parca laborat Apis.

Obſoniorum etiam antiquiſſimus [u] Nicander: [u] *In Alexipharmacis.*

Paſta thymum pedibus, floremq; virentis erica,
Multifidos partus Cereri, atque obſonia præbet.

Sed iam tempus eſt, vt nos pòſt plura de melle dicturi, hîc tandem acquieſcamus, ſi modò vnum adhuc, quòd haud quaquam prætereundum eſt, ſubiunxerimus, nempe veteres (Mortui melle placãtur.) Græcos mortuos ſuos melle placaſſe. [x] Iphigenia apud Euripidem fratri inferias vouens [x] *In Iphig. in tauris.* promittit ſanguinem montanæ vitulę, Bacchiq; liquorem, ξουθᾶντι πόνημα μελισσᾶν, hoc eſt

D 2 flaua-

flauarumq; labores Apum,quibus,inquit placari mortui ſolent, effuſuram: verùm neq; hoc E
ſilentio inuoluendum,quod à Mnaſea Pataręo de Apibus ſcriptum tradunt, eas humanum
genus ab eſu carnium ad arborum fructus, & hortenſia olim auocaſſe, condimento ſcilicet
ſubminiſtrato, per quod vniuſcuiuſq; cibi ſubacidi etiam, & amari ſapor commendaretur.
*In Bacchis Quamobrem idem * Euripides Phrygios ſaltus,& montes Lydos,ad quos Liber pater ſe re-
ceperat, non potuit magis laudare, quàm cùm diceret, quòd ῥεῖ δ' ἐν γάλακτι πέδον, ῥεῖ δὲ
οἴνῳ, ῥεῖ δὲ μελισσᾶν νέκταρι, id eſt, fluit lacte campus, fluit vino, fluit Apum nectare. Tri- »
bus enim iſtis liquoribus vix quicquam eſt aliud magis ad hominis vitam ſuſtinendam ne-
Cerę vſus. ceſſarium. Ceræ modò vſum quis neſcit? Candelæ ad lumen in tenebris, ex tribus tantùm
in tot alijs naturæ donis confici poſſunt,ex cera,ex pice,& ex ſeuo,vt canit Scaliger:

Aut Apis, aut hircus, vel pinguia viſcera pini,
Oſtendere diem poſt ſimul ante diem.

Ceriorum honor. Sed omnium ſaluberrimum lumen prębent cereæ candelæ,vnde in principum primatumq;
menſis earum vſus eſt, & in Eccleſijs non ſine grandi myſterio,vt antè dictum eſt,adhiben-
Liuones ceræ uſũ ignorabant. tur. Mira igitur fuit apud Liuones ſtoliditas, vt velut fęcem expreſſo melle abijcerent ce-
ram. verùm poſtquam noſtra illis ſolertia innotuit, ſeruarunt, pretioque dignam putarunt. F
Idem error apud Africanos in Mauritania euenit,donec ab Aloyſio Cadamuſto edocti,eam
in pretio tenuere,ad rerum humanarum vſus. Certè diuinarum rerum, quędam humanis
oculis maior maieſtas è cera coruſcat: neq; ſine ſacrilegio diuina cùm exercentur, ſubtrahi
Cera ſacrata furata in lapidẽ conuerſa. cera poteſt. Ruſticus enim quidam ex altari ceram furto cùm abſtuliſſet in lapideam duri-
tiem conuerſam eſſe tradit [a] Valfridus Strabus: vnde criminis ſui culpam agnoſcens, cùm
confiteretur coram pluribus aſtantibus, cera amiſſa aduentitia duritie, priſtinam mollitiem
[a] Lib. 2. in vita S Gall. cap. 40. recepit. Eſt igitur cera congrua diuinis rebus peragendis oblatio, quod & alio miraculo
idem author aſſeuerat. [a] Ex aluearijs Apum quidam ſublatam furto ceram offerendam de-
tulerat ſacerdoti in ęde Diui Galli: mox cùm offerretur, in duritiem lapideam conuerſa eſt:
*Cap. 7. conſpecta eare, qui obtulerat, mente conſternatus, pœnitentiam publicè confitens egit.
In cera qd diuinum. Propterea in cera diuinum aliquid latere eſt animaduertendum, quòd in Eccleſiaſticis ri-
tibus vbique ferè adhibeatur: nam & paſchalis cereus fit, & ad omnes aduerſarias poteſta-
Cera agnus dei dicta, & eius uis. tes propellendas conſecratio adhibetur ei ceræ, quæ agnus Dei dicitur, qua & maris æſtus,
& fluminum inundationes cohibitæ memorantur. Verùm vt relictis hiſce ſacris vſibus ad
corporis noſtri commoda veniamus,quis eſt qui prætereà ceræ ad vulnera, dolores, vlcera G
curanda vſum ignoret? Si quis autem ſit,quòd non puto, is nihil prorſus in medicorum, ac
Ceræ uſus in medicina. in primis Hippocratis,ac Galeni libris verſatus fuerit. Prętereà ad lintea,ad coria aduerſus
aquas munienda,ad infinitos deniq; alios vſus ceram requiri quis neſcit? Sed ſi mellis atq;
ceræ multiplicem vſum perſequi hîc vellem, integra mihi eſſent conſcribenda volumina:
dicam itaque,& repetam breuiſſimè,quod mel nobis vitam interius varijs modis,varijsque
nominibus conſeruat,alit,& vinoſo ſpiritu exhilerat. Cera externis quot malis medeatur,
nec ipſe Hippocrates ſic poſſet enunciare,vt non multa omiſiſſe tandem deprehendatur. Mel-
lis & ceræ munera multa videmus, dum illud exterius oculos abſtergit à muco; hęc lumen
ad videndum ſubminiſtrat, ſed tam multa videre non poſſumus, vt eorum quorum bene-
ficio videmus, totum regnum peruidere poſſimus. Huius itaque Inſecti paſtio non operę
ſolum, quo nobis dulciſſimum, ſaluberrimumq; quem diximus, ſuccum colligit, verùm
Apis induſtria homini imitãda. etiam exemplo induſtrię humano generi vtilis exiſtit, ita vt pręter cętera animalia omnia in
vſum hominis data,ab hoc tam munifico, & ſapientiſſimo animalculo à creatore Opt. Max.
conceſſo,ſimul & fructum operis percipiamus, & ad laborem induſtriamq; excitemur,deni-
que liberaliſſimi creatoris benignitatem in hac creatura potiùs, quàm vlla alia contemple- H
Quid in Apibus uitio dandum. mur; in qua hoc ſolummodò à nonnullis dedecori verti videtur, quòd omnes ex ęquo, nec
dominorum ſuorum habita ratione ad alueos ſuos accedentes pungant. Ad quod alluſit
[b] Plutarchus inquiens. Exiſtimo etiam cum Apibus melius actũ iri,ſi eos à quibus nutriun- »
[b] Li. de reip. gerendæ pręcep. tur,& curãtur,admittere potiùs,& adblandiri,quàm abigere velint: nunc eas fumo puniunt. »
Ego verò id quoq; ad laudem potiùs,quàm ad vitium referam. Adulatore enim nihil eſt pe-
Apes non [illegible] ingra[illegible] ius,malleq; Apes mori,quàm adulatrices videri exiſtimo. Neq; etiam Tzetzem audiuerim,
Apes ingratitudinis accuſantem, quòd Fucos, qui aquam ipſis ſuggerunt,tempore hyemali
occidant, ceu beneficij pręſtiti in ęſtate immemores, & ingratę,nam cùm Fucorum genus
mel omne, in quo tantoperè laborarunt colligendo, deuorent, abſumantque, ipſi interim
ad laborem inertes, ſi occidant laudandas potiùs, quàm vituperandas putem. Atque
[c] Lib. 1. de S[illegible]. hęc breuiter de Apum laudibus ſufficiant,ad quas velut pro epilogo,addendi videntur verè
aurei iſti [c] Pontani verſus:

Sola

A *Sola hyemi metuens latebroſo pumice condit*
Triticeos populata hominum Formica labores.
Idem amor, atq; Apibus eadem experientia parcis.
Sed nec agros populare palam, aut incumbere furtis:
Cùm iuuet è proprio vitam tolerare labore.
Iuſtitiam norunt ſola, & ſeruare pudorem,
Aequales cunctis opera, ſtudiumq́; parandi.
Mane nouos adeunt flores examine denſo,
Celeſtemq́; legunt rorem, atque in tecta reportant.
Mox vacuis ſtipant cellis, vt nectare largo
Ignauas ducant hyemes, & frigora temnant.
Quin etiam tempeſtates, & ſidera norunt,
Armataq́; repentinos vicere procellas
Pendentis ſaxi molem ad caua crura ferendo;
Vſq; adeò referunt diuinum à ſtirpe vigorem.
B *Has pater è ſummi deſpectans vertice Olympi,*
Miratur tenueis animas conamine tanto
Nunc fundare vrbes, aditus ac mœnia latè
Munire, & multò portas cuſtode tueri.
Nunc aliam natis patriam monſtrare parandam;
Immunes operum reges dare iura vocatis
In populis, illos iam dudum æſtate ſilentes.

ÆQVIVOCA.

QVANQVAM nobis Apis hiſtoriam ſcribere volentibus ab æquiuocis,
quæ Ammonius non infimæ claſſis philoſophus priùs diſtingui iubet, dein
definire, fuiſſet inchoandum, ſicuti etiam in alijs noſtris operibus tam editis
in lucem, quàm manu ſcriptis obſeruauimus; placuit tamen illa, quæ de
C nobiliſſimi huiuſce animalculi animi dotibus diximus, præuertere, ut non
ab re principem locum ei tribuiſſe videamur. Quamobrem cùm teſte Phi-
loſophorum principe, & communi præceptore [a] Ariſtotele æquiuocorum vtilis ſit diſtin- *[a] Lib. 1. topic. cap. 14.*
ctio, quia hinc diluciditas oritur, ſi quę in hac Apis noſtræ hiſtoria occurrant, priùs ea expli- Meliſſa puella.
care animus eſt, quàm ad cætera pergamus. *Μέλισσα* quam vocem Apem ſignificare dice-
mus, puellæ nomen eſt, nempe Meliſſi Cretenſium Regis filiæ, quę vnà cum Sorore Amal-
thęa Iouem puerum nutriuit, illa ſcilicet lacte caprino, hæc melle, vnde poëtica illa fabula *[b] Lib. 9. c. 2.*
originem ſumpſit, aduolaſse Apes, atque os pueri melle compleuiſſe: Meliſsam verò à patre Meliſſa Periandri.
primam ſacerdotem magnæ Matris conſtitutam: indeq́; adhuc eiuſdem matris antiſtites Meliſſa Epidamni.
μέλισσας nuncupari. Alij volunt Meliſſam in Apem conuerſam dici (nam & hoc poëtę fin-
xerunt, vt in fabuloſis apparebit) quoniam prima mellificij fuerit inuentrix: Ad quod allu- *[c] In vita Periandri.*
» dens [b] Columella: nec ſanè ruſtico, inquit, dignum eſt ſciſcitari, fueritné mulier pulcherrima
ſpetie, quam Iupiter in Apem conuertit. Fuit item alia mulier Meliſſa vocata, Periandri ni- Meliſſa ciuitas.
mirùm Corynthiorum tyranni vxor; quam ille concubinarum delationibus temerè credēs,
cùm grauida eſſet, pedibus conculcans interemit: qua de re conſule [c] Laertium. Fuit etiam Apidis Aegyptij hiſtoria.
D Meliſſa Epidamni filia, authore Stephano, à qua Meliſſonius locus dictus eſt, vbi ex Neptu-
no Dyrrachium peperit. Eſt & Meliſſa proprium ciuitatis nomen apud Suidam, & apud *[d] Lib. 1. Stromatum.*
Stephanū Lybię vrbs eſt, à qua regionem Meliſſęam dici ait: cui deniq; in Cyzico Meliſſa vi
cus eſt; & Gētile, Meliſſenus. Meliſſa poſtremò eſt Heſychio *ὀβολὸς* qui drachmę pars eſt. Iā *[e] Lib. 1. de cura affect. gentil.*
verò Apis quoq; pręter Inſectum, de quo agimus, Aegyptiorum idoli, aut ſimulacri nomen
eſt; de quo, quod obſcura eſt eius notitia, paulò fuſiùs, quàm huic aliàs loco par eſſet, agam.
Hunc Aegyptiū Apim veteres, Pheronei, & Pithonis filium, vt recenſent [d] Clemens Alexā- *[f] Lib. 3.*
drinus, & [e] Theodoretus, medicinam primùm inueniſſe prodiderunt, & ob pulcherrimū hoc Oſiris quid
ſalutiferumq́; inuentū in tanto honore, & admiratione habitū eſſe, ſicuti & ipſe [f] Theodore- Osquid Aegyptijs, &
tus tradit, vt pro Deo coloretur, vocareturq́; Oſiris, id eſt, ſi vocabulū ad Latinam linguam quid Iris.
transferatur, multoculus, vt Diodorus & Euſebius teſtantur, Os enim Aegyptiorum lingua, *[g] Lib. de Iſide & Oſiride.*
multum ſignificat: Iris oculum, vt etiam ſcribit [g] Plutarchus, perinde, ac vir oculatiſſimus, ac
magno ingenio, magnaq; prudentia fuerit, qui tam ſalutare auxilium mortalibus inueniſſet.

h Lib. 1 Saturn. ca. 21. *i In probæmio.* *k Lib. 20. hiſt. Auguſt. ad finem.*

Ob idq; Apollinem eſſe eundem volũt plęriq;, & id quidem autumant ipſi Aegyptij, quibus E
& Oſiris Sol eſt, & Sol Apollo, quemadmodum apud [h] Macrobium videre licet, & [i] Aegi-
nem Laërtium. Verùm non ſatis conſtat, idemnè fuerit Apis, qui Apollo, an diuerſus vterq;
[k] Corn. Tacitus ſcribit multos Oſirim, quem quidam & Serapin vocant, Aeſculapium
quoq; appellare, quòd medcatur ægris corporibus. Cui conuenit illud, quòd ſcribit Cyril-
lus aduerſus Iulianum Cæſarem. Cùm Apis, inquit, Aegyptius non obſcurus inter eos, qui „
illic erant, templi miniſtros, & naturalis philoſophiæ ſcientiam adeptus eſſet, hunc ferunt „
primùm artem medicam exquiſiuiſſe, & tradidiſſe feliciùs, quàm eos, qui eum præceſſerant, „
communicaſſeq; Aeſculapio. Quòd aut ad Serapin peculiariter pertinet, poſſet videri, ex le-
ctione antiquorum ſcriptorum illum morbos, animo & oratione curaſſe. Nam [l] Varro apud

l In Eumenidibus.

Nonium Marcellum: Ego inquit, medicina Serapi vtor, quotidiè precantur, intelligo re- „
ctè ſcriptum eſſe Delphis θεοὶ, ἀρωὶ. Nec multo pòſt: Hoſpes quid miraris animo curare Se- „
rapim? Apud nonnullos verò Eccleſiaſticos ſcriptores legimus, Apim Argiuorum regem

Apis Argiuorũ Rex.

fuiſſe, & nauibus Aegyptum tranſuectum, ibiq; cùm homines rudes ad mitiorem vitæ cultũ
traduxiſſet, colendarumq; vinearum rationem edocuiſſet, cõcordibus omnium votis in re-
gem eſſe aſcitum. cumq; aliquandiu mira prudentia, pariq; clementia Aegypti regnum F

Serapis cur dictus. *m Li. 16. de ciuit. Dei.* *n Lib. 8. de præp. Euãg.* *o In 1 halia.*

adminiſtraſſet, multaq; in ſubditos beneficia contuliſſet, vita tandem functum, factum eſſe
Serapin omnium maximum Deum. Cur autem Serapis dictus ſit. D. [m] Auguſtinus & [n] Eu-
ſebius rationem reddunt, quoniam inquiunt arca, in qua mortuus erat, σορὸς dicitur Græcè, „
& ibi eum ſepultum venerari cœperunt. Soros Apis primò, deinde litteris, vt fieri aſſolet, Se
rapis dictus eſt. Erat autem Apis, inquit [o] Herodotus, idemq; Epaphus, è vacca genitus, „
quæ nullum alium poteſt concipere fœtum: quam Aegyptij aiunt fulgere, ictam concipere „
ex eo Apim. Habet autem hic vitulus, qui appellatur Apis, hæc ſigna. toto corpore eſt „

Apis figura

niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem Aquilæ, Cantharum „
in palato, duplices in cauda pilos. Hæc Herodotus, [p] Ouidius cornigerum vocat.

p Lib. 3. de Ponto.

Et comes in pompa corniger Apis erat.

q Lib. 17. *Apis ubi colitur.*

Sed vbi, & quomodo coleretur, & qui bos mortuo illo ſuccedere poterat, audi [q] Strabonem. „
Propinqua eſt etiam, inquit, Memphis Aegyptiorum regia. Tribus enim ſchœnis diſtat à „
Delta. Ea Apidis templum habet, qui idem eſt, qui Oſiris. Ibi bos Apis in ſepto quodam a- „
litur, & apud eos pro Deo habetur albus frontem, & quaſdam paruas corporis partes. cæte- „
ra verò niger, quibus ſignis iudicant, qui ſit ad ſucceſſionem idoneus, alio vita functo. Ante G
id ſeptum aula quædam iacet, in qua eſt aliud ſeptum matris eius bouis. In hanc aulam non- „
nunquam emittitur, præſertim vt peregrinis oſtendatur. Videtur enim per feneſtram quan- „
dam in ſepto, & extra viam, ſi velint. Vbi verò paululùm laſciuerit, rurſus in propriam man „
ſionem recipitur. Eum certos vitæ annos excedere non licebat: quibus peractis in ſacerdotũ
fontem demergebant, deinde dicto in iuſtitio, veſte ſciſſa, & laceratis crinibus defunctum
plangebant: inuento verò alio mirificè lætabantur. Vnde illud præclarè apud Tibullum:

Te canit atq; ſuum pubes miratur Oſirim,
Barbara Memphitam plangere docta bouem.

Reſponſa, non vt reliqua oracula, dabat, ſed ſi manu oblatum pabulum ſumpſiſſet à cõſulen-
tibus, ſecundos euentus atq; omnia proſpera decernebat: ſi verò abnueret, omnia ſiniſtra
portendebat. Ideò cùm à Germanico Imperatore pabulum oblatum renuiſſet, funeſtum
omen & dubiam necem, quæ paulò pòſt ſecuta eſt, prænuntiauit. [r] Plutarchus quoque hunc

r Lib. de Iſide & Oſiride.

Apim Memphi nutriri ſcribit, vtpotè animæ eius ſimulacrum (vtor interim eius verbis) ibi-
que etiam corpus conditum perhiberi. Porrò animatam dici Oſiridis eſſe imaginem. Itaque
etiam figuris Lunæ ſimilia habere multa; atratum circum ſplendidas partes, & vmbroſis te- H
ctum. Scribit inſuper conſecrationes animalium, quæ coluntur occultè, neque ſtatis fieri
temporibus, & vulgo eſſe ignotas, niſi quòd ſepulturam Apidis celebrantes, atque illa pro-
ducentes, quædam omnibus præſentibus vnà in ſepulchrum conijcerent; exiſtimantes hoc
pacto ſe Typhoni voluptatem percipienti viciſſim moleſtiam obijcere, lætitiamq; eius in-
fringere. Etenim Apim videri cum paucis alijs ſacrum eſſe Oſiridi. Ei autem plęraq; attri-

Apidis ſepultura. *Cambyſis in Apim ſcomma.*

buere. Huius Apidis ſepulturam incredibili impenſa Ptolomæi Lagi tempore celebratam
ferunt. Cambyſes, qui primus Perſicorum Regum Aegyptum ſub iugum miſit, cùm mucro-
ne educto femur Apis percuſſiſſet, cachinnans teſte Herodoto, Sacerdotibus dixit: O capita
nequam, huiuſmodi dij exiſtunt ſanguine atq; carne prędditi, & ferrum ſentiẽtes? dignus ni- „
mirùm Aegyptijs hic Deus, &c. Rurſùm cùm huiuſmodi animal raro videri cenſerent, vi-
dereique forte Cambyſes ex Aethiopia, vbi bonam exercitus ſui partem amiſerat, reuer-
ſus cùm apparuiſſet Apis, Aegyptios omnes præ lætitia pulcherrima ferre veſtimenta
putans,

A putans, lætari ſuis ipſius infortunijs, quàm plurimos ex ijs necauit, immo omnes, qui à feriatione Apis non deſtiſiſſent. Cambyſes itaq; iſta. forte Ochus ille fuerit Perſarum item rex, quem [t] Plutarchus, regũ crudeliſſimum, ac apprimè terribilem, quòd multis interfectis Apim quoq; ad extremum mactaſſet, & cum amicis epulãdo abſumtiſſet, Aegyptios Gladiũ uocaſſe teſtatur; atq; ita etiamnum in recentione regum appellari, non ſanè inquit, ſubſtantiam eius ita exprimentes, ſed morum aſperitatem, ac malitiam inſtrumento cædibus parato adſimilantes. Porrò non ab Aegyptijs tantùmmodo Apis iſte cultus eſt, ſed ad Romanos
„ eadem idolatria dimanauit. Etenim [t] Minutius Felix eis exprobat hoc, cùm ait: Nonnè &
„ Apim bouẽ cum Aegyptijs adoratis, expaſcitis? Iudęosq; pariter, qui olim in deſerto aſſueuerant ſecundum ſuam ipſorum ſuperſtitionem in deſerto conflaſſe Apim, notum eſt iuxta
„ illud [u] Pſalmi: Mutauerũt gloriam ſuam in ſimilitudinem uituli comedentis fœnum; prout in [x] Exodo ſcriptum eſt: Fecerunt ſibi vitulum conflatilem. Vnde mirabilis manifeſtatur Cacodæmonis calliditas & aſtutia, qua omnia ſemper pietatis inſtrumenta (ex quibus ſanè uitulus erat in ueteri teſtamento) ad idolomaniã detorſit, vbiq; Dei Opt. Max. cultum in rẽ ſuam ad multorum pernitiem uertens. Scribit [y] Spartianus referente [z] Cęſare Baronio, Tra

B ianum compoſitis in Britannia rebus, trangreſſum in Galliam, Alexandrina ſeditione turbatum eſſe, eamq; natam ob Apim, qui cùm repertus eſſet poſt multos annos, turbas inter populos creauit, apud quem deberet collocari, ſtudioſè omnibus certantibus. Atq; hæc de Api Aegyptiorum Deo dicta ſufficiant, qui plura uolet, Rufinum adeat, in Appendice Eccleſiaſticę hiſtoriæ, quam texuit Euſebius, qui de origine Serapis, & ſimulacro & nomine copioſiſſimè, & elegantiſſimè ſcribit. Fuit præterea alius Argiuorum rex Apis dictus, quem aiunt annos LIIII. regnaſſe, & tertium ibi regem fuiſſe. Item quartus Sicyoniorum rex Apis uocatus eſt, regnauitq; annis vigintiquinque. [a] Pauſanias tradit Telchinis filium Apim vocari, eiuſq; ante Pelopis in Olympiam aduentum eouſq; opes creuiſſe, ut tota regio ea, quæ intra Iſthmum eſt, ab eo fuerit Apia nominata. Apis deniq; apud eũdem [b] Pauſaniam Iaſonis fi-
„ lius eſſe perhibetur. De Pelope enim agens, hunc, inquit, dicunt Elei primum in Pelopon-
„ neſo fanum Mercurio exędificaſſe, & ſacra feciſſe, quo Deum ſibi ex Myrtili cæde infenſum
„ placaret. Aetolum, qui Epeo in regnum ſucceſſit, ex Pelopõneſo fugere oportuit, quòd eum
„ ob admiſſam imprudenter cædem, Apidis filij ad pœnam vocabant. Nam cùm Apim Iaſo-
„ nis filium à Pellantio Arcadiæ oppido virginem ducentem, funebribus ludis, qui Azaui fie-

C bãt, incitatis quadrigis obuium euertiſſet, atque interimiſſet Aetolus, ab Aetolo Endymio-
„ nis filia & (ſi cui id credibile creditur) Neptuno genitus. Sic Pauſanias. Apis pręterea vicus eſt in Africa, ſic dictus, quia nobilis Aegypti regione eſſet. Eſt & Marmaricæ oppidum eiuſdem nominis apud Ptolomæum. Ortelius Herodoto Apiam dici exiſtimat. Hęc autem Herodoto urbs eſt in Agypto circa fines Lybię, quanquã Euſtathius Argon Peloponneſi oppidum eodem Ortelio referente, etiam Apim uocatam eſſe ſcribat. Io. Chryſoſtomus Zanchus Oſiridem ſcribit Italię nomen dediſſe (ex Beroſo,) vtique à cognomine ſuo Apiam ſiue Apeninam appellaſſe conſentaneum eſſe, à quo antea & Peloponneſum, inquit, τὴν ἀπίην γαῖαν, ut eſt apud Homerum, cognominauerit. Apis inſuper [c] Straboni alterius uici nomen
„ eſt, propè inſulam Aeneſipaſſam. Poſtea inquit (poſt Tindarios ſcopulos) eſt Drepanũ pro-
„ montorium, & inſula Aeneſipaſſa cum portu: poſt vicus Apis, à quo Prætonium uſque ſunt
„ ſtadia centum &c. Poſtremò Apicula libri titulus eſt ſiue poëmatis apud Scaligerum.

Cambyſes cur Aegyptios occidetit. — [t] *Lib. de Oſiride & Iſide.* — Ochus rex Perſarum Gladius dictus. — Apis ab alijs etiã cultus. — [t] *In Octauio.* — [u] *Pſam. 115.* — [x] *Exord. 32.* — [y] *In Traiano.* — [z] *To. 2. Annal. Eccleſ.* — Seditio Alexandrina ob Apim. — Apes Reges dicti. — [a] *In Corynthiacis.* — Apia regio. — [b] *In Eliac. Prior.* — Apis uicus & oppidũ. — [c] *Lib. 17. Georg.* — Apicula liber.

SYNONYMA.

D

DEBORAH דבורה Hebraicam dictionem exponunt Apes ab ordine operũ, quæ facit mira induſtria. Eſaiæ 7. ולדבורה, & Api, quæ eſt in terra Aſ-
„ ſur. Et plurale ſecũdum formam maſculeam. Iudicum 14. & ecce examen
„ Apum דבורים. Pſalmo 118. Circundederunt me דבורים, ſicut Apes. Syro, Chaldęis ſeruato prorſus ferè Hebraica voce Deboretha דבורתא. Dicitur, in plurali Debarjatha דבריתא. & דביריתא, aliàs, ſed redundante Aleph. Deriuant autem à דבירא Debera, id eſt Reſpublica, gubernatio populi, Gręcis πολιτεία. Maduph מירף ijſdem idem eſt, quòd רף vel קרש, tabula quę ponitur ante apiarium. Item examen Apum. Et vas in quo ponitur fimus bouis, ut incenſus ſuo odore effuget Apes, ex alueario. Examen Arabicè dicitur נחיל. Græcè Μέλισσα dicitur & μέλιττα, cuius alij aliud adferunt etymum: Quidam enim à μέλι hoc eſt, melle, cuius opifex eſt, dictam volunt: alij à Meliſſa puella, quæ fauos melle plenos reperiẽs in Peleponneſo cæteras nymphas ad guſtandum

Deborah. — Deboretha Dabariatha. — Debera. — Maduph. — μέλισσα, & eius etymum.

ſtandum adhortata eſſe dicitur: eumq́; cibum cùm ſuauiſſimus illis fuiſſet viſus, tanto gaudio deguſtaſſe, vt Apes ipſas de inuentricis nomine μέλισσαι appellari voluerint. Alij deniq; μελίσσαι à μελέτῃ deriuant, id eſt, meditatione, exercitioue ſeu diligentia, quoniam hoc animalculo vix aliud vllum obſeruemus diligentius, atque induſtrius. In Synonymis Martini Rolandi hæc leguntur Synonyma: Ἀνθηδὼν, Ἄπις, Μέλισσα & Μέλιττα, Πυραμῆα, Σιμαὶ, Σχάδων. Quæ poſtrema vox ſobolem ſignificat, vt ἐσσὴν Regem. Apud latinos ſynonymia caret: Apis autem, & diminutiua voce Apicula ſiue Apecula,[a] Iſidoro ita dicta videtur, vel quòd ſe pedibus inuicem alligent, vel pro eo, quòd ſine pedibus naſcantur; nam poſtea, inquit, & pedes & pennas accipiunt; vnde Lucianus quoq; Apem ζῶον ἄπουν nominat. Cæterùm cùm non ſeruet analogiam, ſicut reliqua compoſita, bipes, bipedis, tripes, edis, compés, edis, Ambroſius Calepinus magis ſimplex iudicandum eſſe exiſtimat. Apes etiam Simblides appellari tradit [b] Lud. Cælius Rhodiginus his verbis: Mel denique Siculum nuncupari Simblium, ex Græcis, & Dioſcoride didici. Nam & Apes ipſæ, Simblides vocantur: ſicuti eſt Simbla earundem theca; ſed theſaurum Attici etiam Simblum appellant. Ne quem tamen fallamus: ſunt qui apud Dioſcoridem, non Simblium ſcribant, ſed Hyblæum: quia Simblium nullum ſit. Simblum pro theca legimus in Heſiodi Theogonia. Interpres ſcribit ſic appellari, quoniam Apes dicantur ſimæ, quia ſint aculeo hebetiore: tanquam Simobolum dicatur, in quod ſimarum, id eſt, Apum laborem conijcimus. Hæc ille. Italis Apis eſt Ape, item Pecchia. Germanis Vmb aut Bijn. Belgis Bie, ab imperando, vel quòd plurima bona homini impertiatur, vt elegantiſſimè docet [c] Goropius: Hiſpanis Belgas, vt apparet imitantibus, Abeia: Anglis à Bee: Polonis Pſciola, Hungarice Mćh, Bohemicè VViela.

E

F

[a] Lib. 12. cap. 10.
Apis etymum.
Apes Simblides dici.
[b] Lib. 28. Ant. lect. cap. 27.
Sibla quid. Simblum quid.
Apes ſimæ cur dicantur.
[c] Li. 6. Hermat. in princip.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

ANTEQVA'M Apis genera, ac differentias recenſeam, operæpretium eſt, priùs demonſtrare eam Inſectum eſſe & exangue, nam quamuis [a] Ariſtoteles Apes exangues eſſe profiteatur, habereq́; quid reſpondens in proportione ſanguinis.[b] Plinius tamen, ſanguine pręditas eſſe innuere videtur his verbis. Non ſit de anima quæſtio: conſtet & de ſanguine, quantulum tamen eſſe in tantulis poteſt. Mirabatur * Plinius, quomodo Inſectum tantæ paruitatis tantos efficaciæ induſtriæq́; haberet neruos, quos niſi in ſanguine præditis videre liceret, redditq́; ijs verbis naturam Apum admirabiliorem. Apes autem Inſecta eſſe, alibi idem [c] philoſophus atteſtatur, eas membrana ſicca volare ſcribens, dixerat enim nulla alia membrana ſicca volare, quàm Inſecta. Denique Inſecta diuidens penes eorum partes, Apes inter ea [d] recenſet, quæ pennata ſunt. Eſt item alia quæſtiuncula, ferane ſit dicenda Apis, an cicur, aut manſueta. Etenim Plinius, etſi neque feri generis, neq; manſueti, aut cicuris rectè dici ſcribit, tamen [e] Varro feras vocat, quæ ſylueſtribus locis, & cicures quę cultis paſcuntur, aliamq́; rationem habendam cicurum, vt aliam ſylueſtrium. Aiunt in Liuonia, & Sarmatia, quin toto Septentrionis tractu, in quem vaſtis Lacinijs Hercinius ſaltus per immenſa ſpatia ſeſe diffudit, tam infinitis Apum examinibus, in quercubus abundare, vt non obſonium modò delicatum, & in frigida regione ſalubertimũ inde ſuppeditetur, ſed totæ etiam illæ regiones ſuauiſſimo mulſo, loco vini vtantur, & propter domeſticum vſum ingentes pecunias cùm è cæteris, tùm è cera faciant. Sed & [f] Ariſtoteles Apes inter ſe differe ſcribit, natas vrbanis, ab ijs quæ ruſtico montanoq́; victu educatis prodierint. Eſſeq́; has ſylueſtres horridiores aſpectu, & iracundiores & minores, ſed opere, ac labore præſtantiores. Iam verò Plinius vrbanarum quoq; duo genera facit: optimaſq́; iudicat breues, variaſq́; & in rotunditatem compactibiles: deteriores longas, & quibus ſimilitudo Veſparum: ac etiamnum deterrimas ex ijs piloſas. Sed antequã, quę alijs pręſtent, oſtendam, neceſſe eſt, priùs quomodo inter ſe differant, & quot Inſecta ſub Apum genere contineantur, dicere. Differunt autem Apes operariæ (Rex enim & Fuci, & cęteræ, quas ſtatim recenſebo ex Ariſtotele non operantur,) corporis figura, ætate, moribus, operatione, colore & aculeo. [g] Ariſtoteles nouem Apum genera meminit; atque illa ex his gregalia Lex, vt ſunt Apes, Reges Apum, Fucis, qui inter Apes degunt, Veſpæ annuæ, item Crabrones, & Teredines, ſolitaria verò tria, vt Sirenis minor, qui fuſcus totus eſt: Sirenis maior, niger, varius: tertium, quem Bombycem vocant: qui maximus inter hæc eſt. Quem locum vertens vel commentans [h] Albertus Apum, inquit, ſunt nouem genera, quorum ſex habitant in caſa, & ciuilitate

G

H

[a] Li. 1. Hiſt. cap. 4.
[b] Lib. 11. cap. 5.
* Lib. eodem cap. 37.
[c] Li. 1. Hiſt. cap. 5.
Inſecta mẽbrana ſicca volant.
[d] Li. 4. Hiſt. cap. 1.
Apis an fera dicenda.
[e] Li. 3. c. 16.
Apes feræ vbi.
[f] Li. 9. Hiſt. cap. 40.
Apes feræ & cicures quæ meliores.
Apum vrbanarũ duo genera.
Apum operariarũ differentiæ.
[g] 9. Hiſt. cap. 40.
Apum nouẽ genera.
Sirenis maior & minor.
[h] L. 8. tract. 4. cap. 2.

vna

A una, & tria per ſe ſolitaria morantur. Prima earũ, quæ ſimul cohabitant eſt Apis quæ alueare ſibi inuenit, in quo Regem habet & fauum præparat, in quo mella reponit, & quaſi colorem pulueris habet. Secunda eſt mala Apis, propter quod etiam Kakym Græcè uocatur, & in colore ſimilis eſt primæ, ſed minor, & nihil operatur, ſed immiſcetur bonis, & ſtat inter maſculos examinis, & nihil operatur, neq; maſculi Apum; ſed comedit mel & conſumit, & ideò quando tales multæ ſunt, moritur examen ex defectu mellis, & ex hoc orta eſt opinio eorum, qui habent Apes, quod extraneæ Apes aliquando comedunt mella domeſticarum. Hæc igitur ſunt duo Apum genera. Tertium eſt Veſpa, quæ Apibus non miſcetur, ſed ex fœtidis colligit ea, quæ ſuo examini reportat. Quarta eſt Apis cæca, eò quòd in anteriori capitis ſui parte oculi neq; ſunt, neq; apparent. Sed ut dicunt paſtores poſt ſuccinctorium poſterius habet oculos, qui quando eruuntur, uolat errando. Hoc autem genus Græcè Caramendos uocatur, quod eſt acerrimum, audax & magnum, & longum, inuadens quodlibet, quod ad nidum ſuum appropinquat, & ſi congregatum fuerit in grege, interficit equum uel hominem puncturis, eò quòd aculeum habet maximum, & ualde uenenoſum. Tria autem genera ſub terra morantur, quorum quidam nomen commune dicunt eſſe Atactum, &

Apis kakim dicta. *Veſpa.* *Apis cæca.* *Caramendos Apis dicta qualis.* *Atactũ qđ*

B horum primum genus eſt, quod Græcè Tyrin uocatur, & eſt quaſi figuræ ſpicæ, & eſt minoris quantitatis, quàm alia duo genera, & nidum per modum faui facit in terra circa radices arbuſtarum; & ideò raſa terra aliquando inuenitur nidus eius adhærere plantæ, ſicut fauus ceræ, ſed cera ſua eſt mala & inutilis. Secundum autem genus uocatur quidem Græcè etiam Tyrin, ſed eſt longius aliquantulum: & inuenitur apud nos trium colorum; nigrum uidelicet, rubeum, & uarium. Id autem quod eſt rubeum, eſt quaſi purpureum uel ſanguineum obſcurum habens colorem. Tertium genus eſt quod Græci Iomalyas uocant & eſt maximum quantitate inter tria, & frequentiſſimè eſt uarium & curtum. Inter hæc tria genera apud hoc quæ uocantur communiter Apis parua eſt & longitudinis mediæ. Citrina autem eſt longitudinis maximæ in generibus iſtis. Tertium autem genus, quod Atactum quidam uocant, eſt minimæ longitudinis, & maximæ rotunditatis & ſpiſſitudinis. Omnia autem hæc genera commune habent, quòd ſonant in uolatu, & quando tenentur in ſono illo, alæ mouentur criſpo motu, ſicut uentum concutiant, & huius cauſa eſt, quòd ſonus horum animalium ſpiritu naturali percutiente diaphragma eorum, & ibi ſunt quaſi abſciſa & ſuccincta iſta genera animalium, & ſpiritus ibidem ſpirans percutit radices & membranas ala-

Apum genus. *Tyrin Apis quæ.* *Tyrin alia Apis.* *Iomalyas Apis.* *Apis parua quæ.* *Atactum.* *Quid omnibus Apibus ſit commune.* *Sonus Apũ unde.*

C rum, & ideò criſpari in ſono & tremere uidentur. Cùm autem hæc genera ad inuicem comparantur in operibus, omnia quidem conueniunt in hoc, quòd in cauernis habitant, præter Veſpam, quæ eſt coloris pulueris, quæ etiam ex cadaueribus generatur, & quia ex fœtido generatur humore, ideò etiam fętida quærit in cibum, & frequenter non inuenitur domum propriam habere, ſed ſedet in parietibus & herbis, & ibi moritur tempore frigoris. Omnia autem alia genera cauernas ſibi parant ad habitandum, & in illis fauos conſtruunt, & mella reponunt: ſed mel Apum ſolum eſt bonum, & ſimiliter cera. Alia autem mella ſunt aquatica, parum ualentia, & cera quaſi in toto ſicca, terreſtris & inutilis. Differunt autem in hoc, quòd quædam habitant in congregatione, ſicut Apum genera & citrinarum Apum. Sed alia genera Atactorum habitant ſolitaria, cùm mellificant & faciunt ceram, ſicut & Apum genera. Hucuſq; Albertus, diligentiſſimè ſanè Apum genera tradens, quanquam nomina illa, quæ Græca eſſe dicit, ex Arabum cœno hauſiſſe uideatur. Nos Veſparum, Crabronumq; nec non aliorum Inſectorum illorum genera, de quibus meminit Ariſtotiles, ſeparatim trademus, eorumq; tãtùm hîc mentionẽ faciemus, quæ unà cum operarijs Apibus
» in alueo habitant. Regum ſeu ducum [i] Ariſtoteles duo genera eſſe ſcripſit; alterum ruffum

Vt conueniant inter ſe. *Veſpæ habitatio.* *Mel quale bonum & quale non.* *[i] Lib. 1. Hiſt. cap. 40.*

D ut Gaza uertit ex Plinio, fuluum ut Columella ex Virgilio, quod præſtantius eſt; alterum
» nigrum magiſq; uarium, magnitudinem ijs eſſe duplo, quæ cæteris frugi Apibus, auctorem
» partem eius à procincto inferiorem proportione ſeſquialtera longitudinis haberi. Vocari à
» quibuſdam matres, utpotè originis auctores, argumento quòd Fucorum fœtus editur etiam
» ſine duce, Apum nunquam. Virgilius quoque duo ducum genera commemorat, canens;

Alter erit maculis auro ſqualentibus horrens
(Nam duo ſunt genera) hic melior inſignis & ore
Et rutilis clarus ſquammis: ille horridus alter
Deſidia, latamq; trahens inglorius aluum,

» Nec non [k] Plinius, duo autem, inquit genera eorum, melior rufus, quàm niger uariuſque.
» Omnibus forma ſemper egregia, & duplo quàm cæteris maior, pennæ breuiores, crura re-
» cta, ingreſſus celſior, in fronte macula quodam diademate candicans. Multùm etiam nito-
» re à cæteris differunt. Alias quoque [l] Ariſtoteles duo ducum genera eſſe dixerat; ſed non

Rex qualis & qui melior. *[k] L. 11. c. 16* *[l] Li. 5. Hiſt. cap. 22.* *Plures ſunt duces.*

vnum

unum in quoquo examine tantummodò eſſe, ſed plures; perireque uerò ipſum examen, ſi B duces uel non ſatis habeantur (quod, inquit, non tam principis deſiderio, quàm ortus, ut aiunt, ad quem illi neceſſarij ſunt, incidit) vel plures quàm ſatis; diſtrahere enim examen.

m L.3.c.16.

Varium eſſe meliorē.

Fucus quid & eius etymum.

n L.9.Hiſt. cap.40.

m Varro cùm quoſdam dixiſſet dicere, tria genera eſſe ducum in Apibus, nigrum, rubrum, varium, pòſt Menecratem ſcribit, duo eſſe dicere, nigrum & varium, nulla ruffi facta mentione: atq; varium ita meliorem eſſe, vt expediat mellario, cùm duo ſunt eadem aluo, interficere nigrum, quem, inquit, ſcit cum altero rege eſſe ſeditioſum, & corrumpere aluum, quod fuget, aut cùm multitudine fugetur. Fucus etiam in aluean eſt, nonnulli à ſouendo dictum volunt. Eſt autem vt, inquit Plinius, ſerotinus Apum fœtus & quaſi ad earum ſeruitutem natus, vt in eius hiſtoria patebit. n Ariſtoteles omnium maximum eſſe ſcribit, ſed ſine aculeo & ignauum. Sunt qui inter Apes mares eſſe exiſtiment, atque tametſi genitura carent, ſeminalem tamen gignendi rationem in ſe continere; indeq; Fucos appellari, quod fucum faciant; perinde ac Eunuchi, quibus tametſi ſubſunt virilia, ſteriles tamen ſunt & ad generandum inepti. Sunt verò etiam alij, qui aſſerunt, Reges Apum eſſe de genere ac proſapia Fucorum, atq; inter hos naſci, cùm & aculeo ſimiliter vt Reges careāt, & ſeminalē gignendi rationem habeant ampliſſimam, quam non facultate tantùm, vt Fuci, ſed fœcun- F diſſimo actu præſtant. Eſt poſtremò quod Fur appellatur teſte o Ariſtotele, nigrum hoc, alioq; ampliore. Sed tempeſtiuum iure eſt, vt operantium differentias proſequamur, & quæ præſtent dicamus.

Fur; Apis ſpecies.

o Lib.9.Hi. cap.40.

Apum operātium differentiæ.

p Lib.9.c.3.

Apes quæ bonę, & q non.

Peripateticæ ſectæ conditor Ariſtoteles, inquit p Columella, in ijs libris quos de animalibus conſcripſit, Apum ſiue examinum genera plura demonſtrat, earumq; alias vaſtas, ſed glomeroſas, eaſdemq; nigras & hirſutas Apes habent: alias minores quidem, ſed æquè rotundas & infuſci coloris, horridiq; pili: alias magis exiguas, nec tam rotundas, ſed obeſas tamen, & latas, coloris meliuſculi, nonnullas minimas, gracileſq;, & acuti aluei ex aureolo, varias atq; leues: eiuſq; autoritatem ſequens Virgilius maximè probat paruulas, oblongas, leues, nitidas, ardentes auro, & paribus lita corpora guttis, moribus etiam placidis. Nam quanto grandior Apis atq; etiam rotundior, tanto peior. Si verò ſæuior, maximè peſſima eſt. Hactenus Columella. Locus autem Virgilij, quem citat, iſte eſt:

Vt bina Regum facies, ita corpora gentis:
Namq; alia turpes horrent, ceu puluere ab alto
Cum venit, & terram ſicco ſpuit ore viator
Aridus; elucent alia & fulgore coruſcant G
Ardentes auro, & paribus lita corpora guttis.
Hæc potius ſoboles, hinc cæli tempore certo
Dulcia mella premes, nec tantum dulcia, quantum
Et liquida, & durum Bacchi domitura ſaporem.

q Li.9.Hiſt. cap.22. & l. 9.cap.40.

r Lib 26.

Differentia bonitatis ab ætate.

s Li.9.Hiſt. cap.40.

t Lib.5.c.11

Apum ętas. ut noſcaē.

Veteranarum laus.

q Ariſtoteles binis in locis plura Apum genera eſſe ſcripſit, ſed optimas, quæ breues ſunt, variæ & in rotunditatem compactiles. r Albertus tria recenſens quoq; Apum mellificantium genera, vnum inquit, eſt horridum, piloſoſum, malum & iracundum, & vocatur Tuſſicum: quoddam eſt ſubtile, lōgum, nec idem bonum: tertium eſt compactū, benè rotūdum, columnale, non longum, & eſt illud nobile multum & mellificatiuum. Differentia bonitatis etiam ſumitur ab ætate. Nouellæ enim Apes, hoc eſt anniculæ, quarum examen quotannis auolare ſolitum eſt, non periude ac veteranæ pungunt, cùm copia mellis non ſuppetit, vt tradidit s Philoſoph. Quomodo verò cognoſcantur, & num veteranis pręſtent, ēt docet t Aelianus, dum ait: Apum quiſpiam ætatem ad hunc modum internoſcere poterit. Quæ annum non exceſſerunt, niteſcunt, oleiq; ſimilitudinem & ſpeciem gerunt. Vetulæ verò & aſpectu, & tactu horridulę euadunt, atq; ex ætate affecta rugis plenæ videntur: eæ tamen fin- H gendorum experientia & induſtria præcellentiores ſunt ex longitudine temporis nimirùm ad mellis ſcientiam eruditæ. Eædemq; tanta diuinitate præſtant, vt & pluuias & frigora futura præſentiant; & quando horum alterum vel vtrumq; impendere coniecturis aſſequuntur, non longiſſimè ab aluco volatu præcedunt: ſed circum alueria volantes, veluti foribus incubant, &c.

Differentię ab operatione.

Bombylius Apis inutilis.

u L.5.c.41.

x Li.1.c.10.

Ab operatione alias vtiles dicemus, alias inutiles, vt Apis illa ingens eſt, quæ Bombylius nominatur, ad mellificium prorſus inutilis, item Fuci, & fures & ſimilia alia. Inter Apes, inquit Aelianus, alias nouimus, quæ ſint & dicantur duces, quædam σειρῆνες, id eſt, Sirenes, aliquæ verò ἐργοφόροι, ſunt quæ plaſtides ſortè ab artifici figmento, vel quia emplaſtica & paremplaſtica Græcis dicuntur, quæ infarciunt, opplentq;, ſed viſcida priuatim ac glutino tenacia. Cephenas, id eſt κηφῆνας abundare in primis Nicander ſcribit &c. Et u rurſus: Apum, inquit, quædam duces appellantur, quædam Sirenes, aliæ operariæ, aliæ figulæ. Idem x rurſus author eſt operariarum quaſdam inertes eſſe, non tamen

A men moribus Fucos eſſe, quoniam neq; fauos corrumpant, neq; melli inſidientur, ſed ex
floribus quidem ali etiam & cum alijs euolare & compaſci. Et quamuis mellis conficiendi
& condendi induſtria careant, haud tamen prorſus ocioſas eſſe. Nam ſeniores apud Regem
ad eius ſtipationem ſelectas permanere. Alias verò hoc munere fungi, vt mortuas ex alueo
efferant, cum mũdos & puros fauos eſſe velint; itaq; mortuam Apem intra alueos fauorum
eſſe non pati. Alias præterea ex his nocte excubare, & fauorum ſubſtructiones, non ſecus
ac paruam vrbem vigilijs aſſeruare. Quæ omnia, hoc loco repetere placuit, (nam eadem
vel ſimilia ſaltem ſuprà diximus, cùm de earundem Republ. & munditia ageremus) vt quæ
in alueis operantur, non eaſdem omnia ſcire operari lector animaduerteret. Iam verò mel-
lificantium aliæ, vel in alueis, ſi dentur, vel arborum cauis, & petris excauatis mella ſua po-
nunt, aliæ ſub terra, & quæ in alueis, aliæ in fauis, aliæ nullos fauos faciunt: quod præ cęteris
cùm magis ſit mirabile, prius etiam aſtruendum eſt aliqua authoritate. Hæc autem eſt ipſius
,, [y] Ariſtotelis, ſic ſcribentis: Ad Amiſſum vrbem conuehitur à locis ſuperioribus mel, candi-
,, dum, craſſumq́; maiorem in modum, quod Apes faciunt ſine fauo, quale etiam fieri in Pon-
,, to cognitum eſt. [z] Petrus Hiſpanus tradit in Cumana inſula nouo miraculo ex arboribus
B pendere examina, adeò vt mel fluat, & longè ante illum [a] Strabo, Apes, inquit, in Hircinia
in arboribus operantur, & mella de frondibus fluunt. Verùm fauoſné faciant, neuter addit,
id autem putandum eſt. Apud Themiſcyram circa Thermodoontem amnem Apes, teſte
[b] Ariſtotele, in vltimùm citato loco, tàm in terra, quàm in alueis fauos ſuos faciunt, parum
admodùm ceræ continentes, & mel craſſius reddunt. Fauus ipſe leuis atque æquabilis eſt,
quem non ſemper, ſed hybernis temporibus tantùm conſtruunt. Copia enim in eo tractatu
eſt hederæ, quæ hyeme floreat, vnde Apes mel capiant. Addit deniq; Philoſophus eſſe etiã
Apes, quæ fauos ſub terra triplici ordine faciant: in quibus inquit mel eſt, vermis nullus: ſed
nec fauos omnes huiuſmodi eſſe, nec Apes ita omnes confingere. Quod poſtremum genus
[c] Plinius cum eo coniungit, quin confundit, quod circa Thermodoontem amnem naſci di-
,, ximus, nam ſic ſcribit: Circa Thermodoontem autem fluuium duo ſunt genera: aliarum quę
,, in arboribus mellificant: aliarum quæ ſub terra, triplici cerarum ordine vberrimi prouẽtus.
Variat in Apibus item color, nam ijdem [d] Ariſtoteles & Plinius genus quoddam Apum al-
bum eſſe prodiderunt, in Ponto, idq́; bis in menſe mellificare. Præterea non ijſdem vbiq;
moribus præditæ ſunt. Franciſcus Aluerez in Aethiopia Apes ſcribit adeo cicures eſſe, vt
C inter hominum cubilia ſua conficiant examina: Et apud Halizones, teſte [e] Pauſania, certè
adeo manſuetæ ſunt, vt cùm hominibus vnà pabulatum exeant, ac liberè vagentur, quippè
quæ aluearibus nullis continentur: paſſim verò opus faciunt, illudq́; ita concretum, vt mel à
cera nequeas ſeiungere. Poſtremò non omnes quoq; aculeo armantur, ſiquidem [f] Ouiedus
aſſerit in Indijs occidentalibus magnum eſſe Apum numerum generantium in cauis arbo-
rum, ſed eſſe admodum exiguas, magnitudine ſcilicet Muſcę, alarum extremo obtuſo, & ve-
lut abſciſſo, eas item tranſuerſalem albedinem quandam percurrere, non pungere aut dolo-
rem inferre, carere vtique aculeo, fauos facere maximos, in quorum ſingulo plura habeant
foramina, quàm quatuor noſtrates, mel eſſe bonum & ſalubre, ſed album, & quaſi vinum co-
ctum.

Munditiæ cura quib. — Vbi laborent. — Apes nullos fauos facientes vbi. — [y] Li. 5. Hiſt. cap. 22. — [z] Li. 5. c. 12. — [a] Li. 2. Geog. — [b] Li. 5. Hiſt. cap. 22. — Apes in terra, & in alueis agentes. — Faui ſub terra triplicis ordinis. — [c] L. 11. c. 17 — Differentia à colore. — [d] Li. 5. Hiſt. cap. 22. — A moribus. Apes cum hominibus degentes. — [e] In Atticis. — Differẽtia ab aculeo. — [f] Cap. 51. — Apes ſine aculeo.

FORMA INTERNA. ET EXTERNA.

D PAVCIS hîc, quę circa externam Apum formam dici poſſent, agam, cùm
quòd in pręcedenti rubrica oſtendimus, qualis bona, ac laudabilis Apis,
eiuſque rex ſiue dux eſſe debeat, tùm quia eicon hic ponenda ſimul cum
ſylueſtribus Apibus coniuncta ſit, vt pòſt patebit. [a] Ariſtoteles Apes ſcri-
bit pennas habere detectas, eaſq́; quatuor: cuius rei etiam [b] alibi hâc ratio-
,, nem reddit: Ipſarum autem volucrum, inquit, quę paſcuis viuere neceſſe
,, habent, & pabuli cauſa euagari, hę quadripennes ſunt, & corpulentiam habent leuiorem, vt
,, Apes, & reliqua generis eiuſdem. Ait [c] etiam Apes vnicolores magis eſſe, quàm Crabrones
aut Veſpę: quo exẽplo aſſerit, animãtia varia magis eſſe ea, quæ vario magis cibo veſcuntur.
,, Nam ſi cibi cauſæ, inquit, ſint mutationis, meritò ciborũ varietas facit, vt magis varient mo-
,, tus & alimenti excrementa, ex quibus & pili, & pennæ & cutis gignuntur. [d] Cardanus Apes
generaliter nigras eſſe autumat, quoniam cùm leues ſint, tenuis earũ ſubſtantia (vtor autem
interim eius verbis) facilè excoquitur, quod excoctũ & humidũ velut carbo, nigrum euadit;

[a] L. 4. H. c. 7 — Cur alę ſint detectæ. — [b] L. 4. de partib. cap. 6. — [c] L. 5. de generat. c. 6. — Apes cur unicolores. — Mutationis coloris cauſa. — [d] Lib. 7. de Variet. rer. cap. 28. — Cur nigræ ſint.

terreum

terreum enim manet, nec aërem admittit ob humidi copiã, qua ratione & Muſcæ tales ſunt. E
Apes tamen agreſtes iuxta Carthaginem Perù albæ feruntur, quæ minores noſtris, multum
conficiunt mellis, ſed acrioris atq; diluti. Occludũt cera oſtium aluei, canalemq́; ſolùm, per
quem ingrediantur, relinquunt. Sed & Ariſt. albarum Apum meminit, Contingere poteſt
id materia circa exuſtionem concocta, aut ob tenuitatem in ſumma ſuperficie reſiccata. Hæc
itaq; Cardanus. Crura Apibus ſcabra ſingulari naturæ prouidentia, beneficio, ac arte, videli-
cet vt flores, quos portãt, facilè adhæreãt. Lingua, teſte [e] Plinio, Apibus prælõga eſt, & (ſicut
[f] Ariſt. ſcribit) eam foris gerunt, velut aculeum fungoſum, & cauum, vt eo ſimul, & guſtare,
cibum trahere poſſint. Habent præterea dentes authore eodem [g] Ariſtotele. Vterculos vo-
cat Plinius in his Inſectis, ventriculos, in quos congeritur mellis liquor aërius. Excremen-
tum earum rubrum eſt, ἰθυίαν vocant Greci: Aculeatas eſſe Apes ipſę inmaniſſimo, quem
inferunt dolore, & relicto in vulnere aculeo per ſe atteſtantur. Fucos eo carere conſtat: de
rege habeatúe, aut non habeat, dubitatur: Ariſtoteles habere affirmat, alij atq; inter hos Ec-
cleſiaſtici ferè omnes, habere negant: Plinius atque Aelianus dubitant. Aculeum, inquit,
[h] Ariſtoteles, Apes poſſident: Fuci eo carent: Reges, ducesq́; habent, ſed non vtuntur: quo-
circa eos carere aculeo nonnulli exiſtimant. Aeliani verba ſuprà citauimus, & nunc non F
repetimus. [i] Plinius velut ira percitus, quòd in re, quę quotidiè noſtris in villis videri, & cer- »
tificari poſſit, etiamnum hæſitemus, ac veritatem ignoremus. Quærat nunc aliquis, inquit, »
vnuſné Hercules fuerit, & quod Liberi Patris ſepulchrum, & reliqua vetuſtatis ſitu obruta: »
Ecce in re parua, villiſq́; noſtris annexa, cuius aſſidua copia eſt, non conſtat inter authores: »
Rex nullumne ſolus habeat aculeum, maieſtate ſaltem armatus: an dederit eum quidem »
natura, ſed vſum eius illi tantùm negauerit. Ego quidem Ariſtotelis authoritatem magni- »
facio, cæterùm pluris [k] Columellę, qui omnia vel ſaltem plęraq; ſua ex propria experien- »
tia ſcribit: Regemq́; ſine ſpiculo eſſe, niſi quis fortè, inquit, pleniorem quaſi capillum, quem »
in ventre gerunt, aculeum putent: quare pilus iſte fortaſſis Ariſtoteli, vel quiſquis ille tan- »
dem fuit, qui id ei perſuaſit, impoſuerit. Verùm alij, qui Apes alunt, periculum facere po- »
terunt, & de veritate litteratos reddere certiores. Operarię aculeum habent fragilem, & prę-
tenuem, tamen pro ſuis armis, intus verò in aluo conditum, ne foris pendens corrumpatur,
ſicut [l] philoſophus ſcribit: Apes verò, inquit, quę aculeo in aluo armatę ſunt, hęq́; ipſum »
aculeum pro armis obtinuere, qui intra aluum conditus eſt: quoniam volucres ſunt: nam »
ſi prętenuis fragiliſq́; aculeus extrà pateret, facilè corrumperetur. Quòd verò pro armis G
aculeum dederit natura Apibus, etiam meminit Phocilides, eam ſcribens omnibus animan-
tibus ſua arma dediſſe, quibus, vbi opus ſit, ſeſe defendant.

Apes albæ ubi & cur, & earum opera.
Crura Apũ cur ſcabra.
Lingua.
[e] *Lib.* 11. *cap.* 17.
[f] *Lib.* 2. *de partib. cap. vltim.*
Dentes.
[g] *Lib.* 4. *de part. cap.* 5.
Vterculus.
Excrementum.
Aculeus.
Rex an aculeatus.
[h] *Li.* 5. *Hiſt. cap.* 21.
[i] *Lib.* 11. *cap.* 17.
[k] *Li.* 9. *c.* 10.
Aculeus Apum qualis.
[l] *Lib.* 4 *c.* 6.
Natura omnibus animantibus ſua dedit arma.

> Ὅπλον ἑκάστῳ νεῖμε θεὸς, φύσιν ἠερόφοιτον,
> Ὄρνισι μὲν πολλὴν ταχυτῆτ᾽, ἀλκὴν δὲ λέουσι,
> Ταύροις δ᾽ αὐτοχύτοις κεράεσσιν, κέντρα μελίσσαις
> Ἔμφυτον ἄλκαρ ἔδωκε. id eſt.
> *Arma vnicuiq; dedit Deus, naturam aëripetam*
> *Auibus quidem magnam celeritatem, & robur Leonibus*
> *Taurisq; in ſponte natis cornibus, & Apibus aculeos*
> *Innatum tutamen dedit.*

Cæterùm princeps [m] Auicenna duplicem huius aculei vſum agnoſcit, videlicet ad tutelam,
& ad humidi ſuperflui conſumptionem. [n] Ariſtoteles tradit, & vulgo etiam conſtat, Apis
vel pennam cùm euulſa eſt, vel aculeum cùm detrahitur, non renaſci, quin detracto aculeo
mori, idq́; vel ab aliquo, vel ſi ipſa aliquem percuſſerit, aut pupugerit: quòd [o] Nicander H
quoq; meminit, cùm ait:

> Κέντρον γὰρ πληγῇ περικάλλιπεν ἐμματέουσα,
> Κέντρον δὴ ζωῆς τε φέρει, θάνατόν τε μελίσσαις.

id eſt, vt vertit Pet. Iacobus Steue.

> *Mordentes ſiquidem linquunt proboſcida fixam*
> *Qua vita & mortis cauſa eſt, mirabile dictu.*

Ratio autem mortis eſt, quoniam natura aculeum inteſtino annexerit, vt niſi diffracto eo
euelli poſſit. Viſæ etiam ſæpè ſunt euadere, ſi qui ictus eſt curam adhibet, vt infixus aculeus
iunctus cum aluo extringatur. Sunt qui dicunt teſte [p] Plinio, qui & ipſe Apibus aculeum à
natura datum ait ventri conſertum, haud quaquam ipſas interire, niſi in tantum adacto acu-
leo, vt illius tactu ſæpè inteſtinum conſequatur: ſed Fucos poſtea eſſe, nec mella conficere
veluti caſtratis iam viribus, pariterq́; nocere, & prodeſſe deſinere. De ducum forma, ſuprà
quoque meminimus. Sunt autem, vt ait [q] Columella ij maiores paulò, & oblongi magis,
quàm

[m] *Lib.* 8. *de Animal. c.* 3
[n] *L.* 3. *Hiſt. cap.* 12.
Apes extracto aculeo moritur.
[o] *In Theria.*
[p] *Lib.* 11. *cap.* 17.
Ducum forma.
[q] *Li.* 9. *c.* 10.

A quàm cæteræ Apes, rectioribus cruribus, ſed minus amplis primis, pulchri coloris & nitidi, leuesq́;, ac ſine pilo, ſine ſpiculo: quidam etiam infuſci, atque hirſuti reperiuntur quorum pro habitu, inquit, damnabis ingenium.

SEXVS.

SEXV carere Apes etiam ſuprà aſſeruimus multorum authoritatibus freti. Neque obſtiterit Ariſtoteles citante [a] Athenæo tradens Apum, & Veſparum (Fucorum, quidam κηφῶν) quia nunquam viſus ſit coitus earum, diſcerni non poſſe marem à fœmina. Eorumq́; facilè refellitur opinio, qui Fucos mares earum putant, item eorum, qui ſęminas credunt. Nam etſi Apes aculeo armentur, vt inquit idem [b] Ariſtoteles, dici non poteſt probabili ratione eſſe mares, Fucos ſęminas: mas enim nullus ſolet in prole elaborare: quod Apes faciunt omnino, cùm fœtus Fucorum gigni videatur, etiam cùm nullus eſt Fucus. Ri-
B diculumq́; prorſus, quod prodidit [c] Auicenna maſculos tantùm operari, eoſq́; carere aculeo, vel ſaltem paucos eo armari:

Sexu carere.
[a] Lib. 8.
[b] L. 3. de generat. Animal. c. 10.
[c] Lib. 8. de Animal. capit. 3.

LOCVS.

NON hîc quem locum ament Apes, docebimus, (hoc enim reſeruamus adhuc, tradituri pòſt, vbi cętera pręcepta recenſebimus, quę optimo Apum curatori ſiue mellario obſeruanda ſunt:) ſed quæ loca Apibus maxime abūdare celebrentur. Inter quæ Attica terra, & Sicilia omnium celeberrimæ ſunt, illa melle Hymettio, hæc Hyblæo, mox etiam Calydna Inſula, vt refert [a] Plinius. Hymettus enim Atticæ mons paſtiones habet, teſte [b] Pauſania, Apibus omnium aptiſſimas, & quæ ſolis cedunt Halizenum paſcuis. Hinc paſſim Hymettia mella poëtis vocantur, Apes verò Atticæ, & Hymetti populatrices, item Cecropiæ, à Cecrope videlicet primo Athenienſium Rege, à quo item Hymettus ille mons
C Cecropius vocatur: ſed quō Apium numero abundaret inter alios luculenter innuit [c] Martialis tot baſia optans, quot ſunt in Oceano fluctus, in littore conchæ, in Hymetto Apes:

Baſia da nobis Diadumine preſſa. Quot inquis?
Oceani fluctus me numerare iubes.
Et maris Aegei ſperſas per littora conchas
Et quæ Cecropio monte vagantur Apes.

[d] Alibi etiam & Hymetti, & Hyblæ Apum vbertatem notans ait:

Paſcat & Hybla meas, paſcat Hymettus Apes.

Apum copia vbi.
[a] Lib. 11. cap. 13.
[b] In Atticis.
Hymettus mons cur Apes multas habeat.
[c] Lib. 6. Epig.
[d] Lib. 9.

Hybla autem ſiue Hyble, ſiue Hybles mons Siciliæ, qui thymi, & ſalicum copia maximè abundat, vnde & Apibus ſimili paſtione gaudentibus. Poëtis hinc Hybleæ, & Sicaniæ vocantur, quanquam [e] Rauiſius Textor Hybleas Apes Atticas interpretetur. Sicaniaſq́; ab Hymetto Siciliæ monte dictas velit, Hymettus in Attica eſt, vt diximus, Hybla in Sicilia. Montem verò hunc mellis copiam, & bonitatem ferre meminit [f] Stroza filius, canens:

Hi: quibus inuideant cultores fertilis Hyblæ,
D *Grata ferunt liquidi munera mellis Apes.*

Hybla mōs ubi.
Textoris error.
[e] In Epithe.
[f] Lib. 4. Erotic.

Sed eleganter, vt ſolet, [g] Ouidius malorum ſuorum multitudinem, Apum abundantiæ in eodem monte aſſimilat, canens:

Quàm multa madida celantur arundine foſſa
Florida quàm multas Hybla tuetur Apes,
Quàm multa gracili terrena ſub horrea ferre
Limite Formica grana reperta ſolent,
Tam me circumſtat denſorum turba malorum.

[h] Idem quoq́; incommoda, ac dolores indicaturus, qui amanti ferendi ſunt, antequàm proca, fruatur atq́; amica, tot, inquit, eſſe tolerandos,

Quot Lepores in Atho, quot Apes paſcuntur in Hybla
Cerula, quòd baccas Palladis arbor habet,
Littore quot concha, tot ſunt in amore dolores.

[g] Lib. 5. de Triſt. Eleg. 7
[h] Lib. 2. de Arte aman.

E Eiuſdem

[i] In Oepido.

Eiuſdem copiæ meminit [i] Seneca. E

Non tot caducas educat frondes Eryx,
Nec Vere flores Hybla tot medio creat,
Cùm examen alto nectitur denſum globo.

Padus ſiue Eridanus.
[k] Lib. 21. cap. 12.

In Italia, circa Padum maximè ſiue Eridanũ, Apum melliſq; laudabilis copia eſt, eaq; paſſim ab authoribus celebrata, ac in primis à [k] Plinio: Hoſtilia vicus, inquit, alluitur Pado. Huius „ inquilini pabulo circa deficiente imponunt nauibus alueos, noctibuſq; quina millia paſſuũ „ contrario amne naues ſubuchunt. Egreſſæ luce Apes paſtæq; ad naues quotidiè remeant „ mutantes locum, donec pondere ipſo preſſis nauibus, pleni aluei intelligantur, reuectiſq; „ eximantur mella. Pontanus Eridani fertilitatem recenſens ſic meminit:

Fundit mella fauis è dulcibus, eq; liquenti
Rore premit tenera culta Meliſſa manu.
Illa Brianoreis Minci pulcherrima ripis
Regna tenet mellis pulcher Hymette tui.
Regna tenet laticis, quem florida deliquat Hybla,
Hybla faui & mellis diues, & Hybla thymi. F
At longè ſuperatq; Hyblam, ſuperatq; & Hymetton
Eridanus Cypria ditior ambroſia.

Veronæ fertilitas.
Mellis inuentor.
[l] Lib. 4.
[m] Lib. 5.
[n] Lib. 22. cap. 3.
Regiones frigidas Apibus abũdare.
Apes vbi non ſint.
Moſcouia.
Podolia.

Veronam non longè à Pado diſſitam, laudatiſſimam abundantiſſimamq; vrbem inter alias eius fertilitates, quas Pantheus eiuſdem Vrbis ciuis celebrat, etiam hoc recenſet, quòd Apes ibi propter læta paſcua luxurient. Arcadiam mellis abundantem etiam eſſe credibile eſt, & Peleponneſum, quòd ibi, teſte Iuſtino, Ariſtæus Arcas, mellis vſum primus hominibus demonſtrauit, vt hic Meliſſa puella. Apud Zygantes Africæ populos magnam vim mellis Apes conficiunt teſte [l] Herodoto, ſed multo plus opifices viri facere dicuntur. [m] Idem Thraces ſcribit dicere, Apes ea loca, quæ ſunt trans Iſtrum, obtinere, & ob illas vlteriùs pergi non poſſe. Quę, inquit, cùm dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc „ animal conſtat frigoris impatiens eſſe. Cæterùm regiones ferè omnes Aquilonares con- „ ſtat, idque inter alios [n] Olaus Magnus, qui eis partibus patriam ſuam debet, atteſtatur, melle in plurimis rebus, tàm neceſſarijs, quàm etiam ſuperfluis in vſum cæterarum nationum communicandis, abundare, ita vt ſingulari naturæ benignitate prouidente, maximam mellis Apumque copiam habeant, ſummamque curam ſemper & vbique circa Apes adhibeant, vt pura cuſtodia ſeruentur, & coaleſcant. G At in extremo climate polari Apes non eſſe ob vehementiam Circij venti, tum Crabronum, Veſparum, ac Locuſtarum innumeram multitudinem: contra quas beſtiolas nequaquam ſolæ Apes ſe opponere valent. Non ergo frigora ita horrent, vt eorum cauſa loca fugiant, vt Herodotus credidit. Moſcouitæ Apes etiam tam numeroſè alunt, vt mel & cera, quę colligunt, in viliſſimo apud ipſos pretio habeantur. Podolia Moldauiæ, & Valachiæ contermina mellis quoque feraciſſima eſt, ſed examina Apum non ſolùm in melleficijs, & arboribus cauatis mellificant, ſed in ripis etiam, & ſponte in terra mella reponunt. Contingitque ſæpenumero, vt examina Apum superuenientia, & priores Apes exterminantia, ruricolæ aduolantia agmina Apum trucident, aut in aquis mergant, vt, quæ præfuerunt, hæreditariè mellificarent, & manerent.

[o] Lib 22. cap. 19.
Scythia.
[p] L. 4. Car.
[q] Li. 8. Metam.
[r] Li. 3. c. 53.
[s] Probl. 180
Sarmatæ cur Apibus abundent.
Pinum cur amēt Apes.

[o] Olaus Magnus rationem tanti prouentus reddens, in Podolia, inquit, Regi Polo- „ niæ ſubiecta, Apes propter paſcuorum vbertatem, odorem ſuauem, florem abundantem, „ ac ſaporem iucundum, maximas ſiccarum terrarum foueas fauis melle plenis replent, ita „ vt immanes vrſi in tales foueas cadentes ob nimium mel deuoratum ſuffocentur. Sed Scy- „ thę, quos ob immane quo affliguntur frigus, gelidos [p] Horatius, ipſam verò regionem, H [q] Ouidius glacialem vocat, fœcundè ſatis Apes alunt, tantùm abeſt, vt frigidas regiones fugiant, vt meminit [r] Aelianus his verbis: Et memini quendam litteris mandaſſe, Apiculas „ etiam in Scythia nihil offendi frigore; & Scythas mel non externum, ſed vernaculum, & indigenas fauos venum portare ad Myſos. Denique antè diximus totum Septentrionalem tractum mirè melliferum eſſe, & ex melle mulſum facere pro ſuo potu. Eſt inter [s] Ambroſij Leonis Nolani problemata, etiam & hoc, cur apud Sarmatas Apum examina, & magna, & frequentia ſunt. In qua, inquit, regione quòd vino carent, melle abundant, populi omnes mulſam bibunt. In Africa verò minima eſt Apum conſuetudo. An quia Sarmatæ ſyluas immenſas præſertim pinearum poſſident. Pinus autem perpetua fronde eſt, ac tepidum quoddam ſpirat aſſiduè: coma celſa, ac ramis patulis pollet: quamobrem ingentem perpetuamque circa ſe vmbram parit: Idcirco Apes æſtate ſub vmbra volant, pabulanturque omnino, ex ardore Solis illæſæ, hyeme tegmine pinorum,

atque

A atque tempore aſſiduo, à frigore defenduntur. Florum, quin etiam & pomorum magna copia præſto eſt. Fontium quoque, & fluminum, ac riuulorum mira frequentia; quibus omnibus gaudent Apes. In Africa verò, & ſolis ardores nimij ſunt, & arborum, & fructuum paucitas. Flores quoque ſicubi frequentes habeantur, breui defloreſcunt, nam à calore aëris nimio abſumuntur: fontes, ac lacus, & fluuij rariſſimi. Quo fit, vt deficientibus ijs, quæ Apibus ſunt neceſſaria, neceſſe eſt, & Apes abeſſe. Nam in Germania, Gallia, Britannia, Italia, ac cęteris locis, in quibus arborum, aquarum, pomorum raritas eſt, Apes aut nullas, aut perpaucas inueniri: in quibus verò locis horum copiam natura eſſe contigit: in hiſce quoque frequentiſſimas Apes oriri, ac viuere compertum eſt. Hucuſq; Leo, qui tamen Italiam omninò non alere Apes non aſſerit. nam & [t] ipſe Gecalę vulgo vocatæ collem in agro Nolano, certam atque optatam Apum manſionem eſſe tradidit, propter miram eius feracitatem. Ibi enim Bacchi vis maxima. Oleæ nuſquam generoſior liquor, pomorum, vt omnia genera, ita nullis ſecunda: æſtate aura perpetua, hyeme apricitas maxima: niues, aut gelu, aut pruinas neſcit: quamobrem fructus, & flores præcoces quamplurimi in eo proueniunt: alij contra ſerotini vſque ad hyemem in arboribus integerrimi pulcherri-
B mique conſeruantur. Citreorum item omnis varietas, pinus, cupreſſus, myrtus, roſmarinus, atque complures frutices nuſquam frondem linquentes: medicarum, odoratarumque herbarum ingens numerus. Calabria quoque gratiſſimis Apibus, & floribus abundat. Hinc dicebat [u] Horatius:

Africa cur paucas alat Apes.

[t] Lib. 2. de Nola. c. 5.

Gecalæ mõtis fertilitas.

Calabria.

[u] Li. 3. Car.

Quanquam nec Calabra mella ferant Apes.

Cyrnus inſula ſiue Corſica, vt in Titulo Latrones, prædones legitur, melle abundat, quòd alij laudant, alij ceu peſſimum, & noxium reijciendum volunt. Inter laudantes eſt Athenæus, qui Corſicæ incolas ideo longæuos eſſe tradit, quòd mellis cibo, quo plurimùm abundant, vtantur aſſiduè. Contrà [x] Ouidius, quia mel eius inſulæ ob taxi copiam venenatum ſit, dicebat:

Corſica quale mel ferat.

[x] Eleg. 1.

Mella ſub infami Corſica mittit Apis.

Præterea Seruius Grammaticus Corſicana mella amara eſſe ſcribit, explicans illud [y] Virgilij:

[y] L. 4. Geor.

—— Hinc cæli tempore certo
Dulcia mella premes.

C Meminit & [z] Martialis dum canit:

[z] Li. 9. Epigram.

Palleno uiolas, & cana liguſtra colono
Hyblais Apibus Corſica mella dabat.

Apes multas alunt Iucatan incolæ, quocirca maxima ibi eſt mellis copia, atque ceræ, ſed eius vſum ad luminaria ignorabant, donec noſtri monſtrarent. Goa denique ab Apum copia celebratur, dicunturque ibi etiam Apes annuos prouentus eoſque ingentes ei Vrbi reddere. Contrà in Inſulis nouæ Hiſpaniæ Apes nullæ ſunt. Idem de Scotia tradit [a] Iſidorus, & longè ante illum [b] Solinus his verbis: Apis in Scotia nuſquam. Aduectum inde puluerem ſeu lapillos ſi quis alibi ſparſerit inter aluearia, examina fauos deſerunt. Idem de Hybernia nonnulli ſcripſere, ſed falsò, nam [c] Polydorus Virgilius Apes ibi paſſim reperiri teſtatur. [d] Ariſtoteles Inſecta omnia hyeme latere ait: ſed alia alijs diutiùs, quàm diu algor vehemens, vt Apes: nam & ipſæ, inquit, ceſſant, & latent. Cuius rei argumentum eſt, quòd minimum cibum ſibi appoſitum guſtare videntur, & ſi qua crepſerit ieiuna ſpectatur, ventre tranſlucente nulloq; penitus contento, quod manifeſtum ſit. Quieſcunt ab occaſu Vergiliarum, vſque ad uer. Conduntur autem quæq; locis apricis abdita, & vbi
D cubile conſtituere tutiùs ſolent. Quem locum [e] Plinius ſic repetit: Hyeme Apes conduntur. Vnde enim ad pruinas, niueſq;, & Aquilonum flatus perferendos vires? Sanè & Inſecta omnia: ſed minus diu, quæ parietibus noſtris occultata maturè tepeſiunt. Circa Apes, aut temporum locorumúe ratio mutata eſt, aut errauerunt priores. Conduntur à Vergiliarum occaſu, & latent vltra exortum: adeò non ad Veris initium, vt dixêre, nec vt quiſquam in Italia de alueis exiſtimat. Ante fabas florentes non exeunt ad opera, & labores. Si itaque lateant, & condantur, cur [f] Ariſtoteles omnibus anni temporibus apparere dixit? Ita ſanè in opere Lugduni impreſſo legitur: ſed Græcè ἄπυς legitur, quæ eſt hirundinis ſpecies.

Iucatan regio.

Goa.

Apes vbi non ſint.

[a] Lib. 14. cap. 6.

[b] Cap. 24.

[c] Lib. 13. Hiſt. Angl.

[d] Li. 8. Hiſt. cap. 14.

[e] Lib. 11. cap. 6.

[f] Li. 1. Hiſt. cap. 1.

ODORATVS. MEMORIA. VISVS. AVDITVS. E

[a] Li.4.Hiſt. cap.8. Odoratu valere.

ARISTOTELES [a] Apes odoratu plurimùm valere, vel inde conſtare
exiſtimauit, quòd mel è longinquo ſentiant. Mel, inquit, Apes procul ,,
ſentiunt, quòd niſi odore agnoſcerent, nunquam è longinquo ſentirent. ,,
Conſpicimus ſanè Apes in medijs etiam vrbibus ad officinas Pharmaco-
polarum, aliorumq; mella venditantium ex agris mellis odore illectas, nu-
meroſè aduolare, reuolareq; ad alueos ſuos melle onuſtas, aut cera. Saga-
cis huiuſce Apum odoratus [b] Lucretius quoq; meminit, dum ait;

[b] Lib. 4. de nat. rer.

—— Ideoq; per auras
Mellis Apes quamuis longè ducuntur odore.

[c] Lib. 20. Ant. lect. cap.8. Quæ animantia memoria valeant. Viſus. *[d] Li.4.Hiſt. cap.10.*

Memoriam verò huiuſce Inſecti celebrat [c] Cælius his verbis: Inter animantes verò memo- F
riæ facultate pollent in primis, quibus expurgatior, abſolutiorq; imaginatio eſt, cuiuſmodi
pernoſcuntur Apes, & Columbæ. Obliuioni autem obnoxiæ, quibus vis ea offenſior, tur-
bulentiorq; eſt: ſicuti vſu venire vermibus liquet, ac Muſcis: Siquidem in ea parte animi
ſtatuenda memoria eſt, in qua imaginationis potentia viget. De viſu obſcurè admodum
[d] Ariſtoteles, Apes, inquit, præcipuè quieſcunt noctu, & conticeſcunt, vt nullus omnino ,,
bombus ſentiatur. Conſtat hoc idem, vel argumento eorum, quæ maximè in conſpectu no- ,,
ſtro, & intra noſtros parietes verſantur. Non enim modò, quia clarè non videant, idcirco ,,
noctu quieſcunt (nam omnia quibus oculi duri, exiliter vident,) ſed etiam ad lucernarum ,,
lucem nihilominus quieſcere videntur. Hæc ille, hoc ſaltem innuens, Apibus, quia vt cæte-
ra Inſecta habeant duros oculos, hebetē viſuum eſſe: idq; ego facilè mihi perſuadeo: ſiquidem

Auditu carere.

ſi procul cernerent, non tam facilis Hirundinibus, ac Meropi præda forent. Quòd ad audi-
tum attinet. D. Thomas, vt Apes oſtenderet animalia indiſciplinabilia eſſe, id eo argumento
affirmat, quia carent auditu, Quæ enim naturaliter ſurda ſunt, diſciplinam non admittunt.
Sed verba eius adijciam. Apes, inquit, audire non poſſunt: carent ergo auditu ex Ariſto- ,,
tele primo Phyſicorum, licet memoriam habeant, & licet prudentiam habere poſſint, nō ta- G
men ſunt diſciplinabilia, vt licet alterius inſtructione poſſint aſſueſcere ad aliquid facien- ,,
dum, vel vitandum, Huius enim inſtructio præcipuè recipitur per auditum, vnde dicit in ,,
lib. de ſenſ. & ſenſato, quòd auditus eſt ſenſus diſciplinæ, & licet auditum non habeant, non ,,
repugnat tamen, quòd ſonis quibuſdam exterreantur, nam ſicut ſonus vehemens occidit ,,
animal, & ſcindit lignum, vt in tonitru patet non propter ſonum, ſed ob commotionem aëris ,,
vehementem in quo eſt ſonus: Ita animalia, quæ auditu carent, iuditium de ſono non ha- ,,
bendo poſſunt per ſonos aërios exterreri. [e] Plinius tamen auditum tribuit, quoniam plau-
ſu æris gaudeant.

[e] Lib. 11. cap.20.

VOLATVS.

[a] Li.4.Hiſt. cap.9. Cur non recta via volent. Vaginipēna ut uolent.

APES & reliqua ijs ſimilia Inſecta, cùm volant, ſeſe teſte [a] Ariſtotele attol-
lunt, atque contrahunt. Cur verò non rectà volent vna ratio eſt, quia cau-
da deſtitutæ ſunt, quare, & parum in volatu perſeuerant, aut in aëre di- H
morantur: præſtant tamen hac in parte vaginipennis, quæ cùm pinnas pro
portione exiguas habeant, non ſolùm non rectà procedunt, verùm & bre-
uiſſimum volatum exercent.

SONVS

A

SONVS.

SONVM non vocem edere Inſectorum omne genus antea aſſeruimus, huncq; ſonum eſſe attritum quendam interioris ſpiritus. Apes βομβεῖν, & bombilare dicuntur, & bombiſſare: & earum ſonus ζυγγος & βόμβος, appellatur, Latinis murmur, & ſuſurrus, quam poſtremam vocem Hetruſci reſeruarunt, Suſurro vocantes, vnde Sanazarus *Le ſolecite Api con ſuaue ſuſurro, volano intorno à i fonti*. Adeo autem familiaris ipſis iſte ſuſurrus eſt, vt ſilentium earum habeatur pro miraculo. Vnde Pontanus Perinelli inſignis muſici cantum laudaturus, etiam arbores, & Apes inter auſcultandum, neque ſibila, neque ſuſurros edidiſſe canit:

Sonus Inſectorum quid.

Apum ſilẽtium pro miraculo.

Sibilaq; arboribus deſunt, & murmura riuis,
Deſtituit tacitas ipſe ſuſurrus Apes.

B Meminit huius ſtrepitus Apum etiam [a] Q. Calaber, Græcos inquiens inuaſuros Troianorum vrbem, tot fuiſſe, & tantos edidiſſe clamores, vt circum aluearea Apes perſtrepunt. Didymus referente [b] Conſtantino Cæſare Apes modulari optimum, ac ſuauiſſimum cantum ait; ideoq; paſtores ipſas diſperſas, cymbalis pulſatis, aut aliàs manuum concinno plauſu congregare, quod falſum eſt: non enim audiunt Apes, ſed propter aëris commotionem, in quo ſonus eſt, remorantur, vt ex D. Thoma ſuprà oſtendimus. Præterea nemo Apum ſuſurrum modulationem vocauerit. Apes enim murmur, edunt, Cicadæ verò teſte [c] Ariſtotele canere dicuntur.

[a] *Lib. 11.*
[b] *Lib. 15. cap. 3.*
[c] *Li. 4. Hiſt. cap. 9.*

ÆTAS.

VITAM Apum ſex annorum eſſe tradidit [a] Ariſtoteles, nonnullas verò ſeptem poſſe complere: item quòd ſi examen nouem, aut decem annos durauerit, proſperè cum eo actum exiſtimari. Alueos nunquam vltra decem

C annos duraſſe [b] Plinius ſcribit, nec vllum examen hanc ætatem poſſe excedere, quamuis in demortuarum locum aliæ ſubſtituantur quotannis. Nam ferè decimo ab internecione anno, gens vniuerſa, vt ait [c] Columella, totius aluei conſumitur. Itaq; ne hoc in toto apiario fiat, ſemper propaganda erit ſoboles. Virgilius Ariſtotelem, vt apparet, ſecutus, ſeptimum annum non ſuperare ait, canens:

[a] *Li. 5. Hiſt. cap. 22.*
Quot annos uiuãt.
[b] *Lib. 11. cap. 20.*
[c] *Lib. 9. c. 3.*

Ergo ipſas quamuis anguſtus terminus æui
Excipiat (neq; enim plus ſeptima ducitur ætas)
At genus immortale manet, multoſq; per annos
Stat fortuna domus, & aui numerantur auorum.

Contrà [d] Cardanus conſtare aſſerit robuſtiores Apes quandoq; ad duodecimum annum peruenire poſſe, ſed examine in decimo abſumpto etiam validiores, quæ tum etiam ob ſenium, inquit, ſunt imbecilliores, inopia perire. Si itaque terminus æui vel ſexto, vel ſeptimo, decimoúe, vel ad ſummum duodecimo anno circumſcribatur, cur eſt, quòd [e] Plinius, vitam eis longiſſimam eſſe dixit? Eſt ſanè longiſſima, ſi ad aliorum inſectorum æuum con-
» feratur. Quæcunq; enim ſanguine carent, quia frigida ſunt, teſte Ariſtotele, niſi magnitu-
D dine ſibi ſuffragentur, minus longæua ſunt: non enim, inquit, pinguedinem neq; dulcorem
» habent. In animalium namq; genere pingue dulce eſt, & idcirco Apes, inquit, pleriſq; maioribus animalibus diuturnioris ſunt vitæ. Ad quem locum commentãs Nic. Leonicus: Hoc autem idcirco, inquit, quoniam id, quòd in illis ſanguini proportione reſpondet, pingue eſt & dulce. Talis enim illarum eſt cibus. Porrò dulcedo omnis calida eſſe cenſetur. Calidum autem in pinguedine, & lentore diutiùs contineri, & præſeruare poteſt. Iure igitur meritò tot annis viuunt, cùm ex melle progignantur, alanturq; tenuiſſima, pura atque concocta ſubſtantia: quòd item argumento eſſe poteſt quantum etiam humanæ vitæ producendæ prolongandæq; commodi atque auxilij diuinus iſte liquor afferat.

[d] *Lib. 7. de varieta. rer. cap. 28.*
[e] *Lib. 11. cap. 20.*
Cur longiſſimè uiuere dicantur.
Apes cur longæuiores cæteris inſectis.

 E

COITVS. INCVBATVS. GENERATIO.

[a] *Lib. 11. cap. 16.* COETVS quonam modo progenerent Apes, magna, inquit [a] Plinius, inter „
eruditos, & ſubtilis quęſtio eſt. Apum enim coitus viſus eſt nunquam: plu- „
res exiſtimauere oportere confici floribus compoſitis aptè atque vtiliter. „
Ex rege nō generari. Aliqui coitu vnius, rex in quoq; appellatur examine. Hunc eſſe ſolùm ma- „
rem, præcipua magnitudine, ne fatiſcat. Ideò fętum ſine eo non edit, Apeſq; „
reliquas, tanquam marem fęminas, comitari, non tanquam ducem: quam „
probabilem aliàs ſententiam Fucorum prouentus coarguit. Quæ enim ratio, vt idem coi- „
tus alios perfectos, imperfectos generet alios? Propior vero prior exiſtimatio fieret, ni rur- „
ſus alia difficultas occurreret. Quippe naſcuntur aliquando in extremis fauis Apes grandio- „
res, quæ cęteras fugant. Oeſtrus vocatur hoc malum: quonam modo naſcens: ſi ipſæ fin- F
gunt? Quod certum eſt, Gallinarum modo incubant, &c. Ambiguitatem hanc, quæſtio- „
[b] *Lib. 3. de generat. Animal. c. 10.* nemq; pluribus verbis explicat [b] Ariſtoteles, quæ nobis exactè Apum hiſtoriam tradere
volentibus, nequaquam prętereunda ſunt. Apum, inquit, generatio magnam recipit ambi-
guitatem, & quęſtionem. Cùm enim in genere piſcium talis quędam ſit generatio nonnul-
Piſces quidem ſine coitu generant. lorum, vt ſine coitu generent, hoc idem in Apibus euenire videtur, quòd ſenſus ratioq; ap-
parens admoneat. Aut etiam aliunde portare fœtus eas neceſſe eſt, vt quidam, eumq; vel
ſponte naſcentem, vel ab aliquo animali editum, aut ipſas generare, aut partim portare,
Opinionū uarietas circa Apū generationē. partim generarę. Nam id quoque aliqui dicunt, Fucorumq; fœtum tantùm portari opinan-
tur. Item generare eos, aut per coitum, aut ſine coitu: & per coitum generare, aut ſingula
genera per ſe, aut quodlibet vnum cętera, aut aliud cum alio iunctum: verbi gratia Apes
ex Apibus coeunribus inter ſe gigni, Fucos ex Fucis, Reges ex regibus, aut cętera omnia ex
vno, vt ex ijs, qui reges, & duces vocantur, aut ex Fucis & Apibus. Sunt etiam qui Fucos
mares eſſe, Apes fęminas arbitrantur; alij contrà Apes mares eſſe, Fucos fęminas opinan-
Refutatio opinionū. tur. Quę omnia impoſſibilia ſunt ratiocinanti, partim ex ijs, quę Apibus priuatim eueniant:
partim ex ijs, quę cum cęteris ſint animalibus communiora. Nam ſi non ipſę pariunt, ſed G
Non oriri ex allato ſemine. aliundè portant ſœturam, oriri Apes oportet, etiam ſine vlla opera Apum, ſcilicet eo loco,
de quo ſemen portetur. Cur etiam tranſlato ſemine oriantur: manente ſuo loco non orian-
tur? prorſus oriri nihilominus conuenit, ſiue ſpontè in floribus ſemen id naſcitur, ſiue ab
aliquo editur animali, quanquam non Apes, ſed illud animal gigni oportebit, quod ſemen
generet. Adhęc mel portari ab Apibus rationis eſt: cibus eſt enim. Ad fœtum alienigenam
deferre, abſurdè credideris. Nam cuius rei gratia, quęſo? quando omnis labor, qui prolis
Apes non eſſe fœminas, nec Fucos mares. cauſa ſuſcipitur in ea, quę propria eſſe videtur. Nec verò Apes fœminas eſſe, Fucos mares ra-
tio patitur. Arma enim ad pugnā, vireſq; exercendas nulli fęminæ à natura tribuuntur. Sunt
autem Fuci inermes: carent enim aculeo. Apes omnes aculeo armantur: nec contradici ra-
tione probabili poteſt Apes eſſe mares, Fucos fęminas. Mas enim nullus ſolet in prole ela-
borare, quod Apes faciunt omnino, cùm fœtus Fucorum gigni videatur, etiam cùm nullus
eſt Fucus. Apum autem non gigni ſine regibus, & quidem ob eam rem fœtum Fucorum
tantùm portari aliqui putant. Conſtat non per coitum gigni, vel ex alterutro genere ſecum
Non gigni per coitū. coeunte, vel ex Apibus, & Fucis; portari etiam fœtum Fucorum tantùm cùm impoſſibile ſit,
tum ratio aſpernatur, vt in genere earum toto talis affectio non eueniat. Quin etiam fieri non H
Apes non eſſe partim fœminas, partim mares. poteſt, vt ipſę Apes partim mares, partim fęminę ſint. In omnibus enim generibus mas à
fęmina differt. Generarent etiam ſeipſę: at nullus earum cernitur fœtus, niſi duces adſint,
Commune autem argumentum tam ad agendam viciſſim generationem, quàm ad eam,
quàm Fuci efficiant, & ſiue ſeorſum, ſiue promiſcuè agi dicitur, quòd nullum eorum coire
vnquam viſum ſit. At ſępenumero eueniret, vt coitus cerneretur, ſi alterum mas, alterum
Reges non generare Apes. fęmina in ijs eſſet. Reliquum eſt, vt ſi per coitum oriantur, Reges coeuntes inter ſe generent:
At Fuci oriri cernuntur, etiam cùm nulli ſunt duces, quorum fœtum nec portare, neque
Apes ſine coitu generare. parere Apes ſno coitu poſſunt. Relinquitur itaque, vt piſcibus enenire videmus, Apes ſine
coitu Fucos generent,¦& fęminę ſint, qua generant ratione: ſed habeant intra ſe, vt plantæ
ſexnm maris, & fœminę: quamobrem ijs datum eſt inſtrumentum ad pugnam. Nec fęmina
appellandum eſt, in quo mas diſtinctus non eſt. Quod ſi in Fucis id euenire videtur, ortuſq;
eorum exiſtit ſine coitu. Iam & Apibus, & Regibus eandem ſeruari rationem neceſſe eſt, vt

ſine

A ſine coitu procreentur. Cæterùm ſi ſine regibus gigni fœtus Apum videretur, Apes etiam ſine coitu ex ſe generari neceſſe eſſet. Sed cum hoc negent, qui in eorum animalium cura verſantur, relinquitur, vt Reges ex ſe generent, & Apes. Itaque cum ſingulari quadam, peculiariq; natura genus ſit Apum, ortus quoq; peculiaris meritò eſſe percipitur. Nã, vt Apes ſine coitu generent, minus proprium eſt, cùm idem vel in alijs eueniat animalibus, ne idem procreent genus, proprium eſt: rubri enim generant rubros, & hiatulæ hiatulas. Cauſa eſt, quòd ipſę generantur, non vt Muſcæ & reliqua id genus animalia: ſed ex diuerſo, tamen cognato genere prodeunt. Ex ducibus enim oriuntur. Quamobrem proportio quodammodo in eorum generatione ſeruatur. Duces etiam magnitudine Fucis, aculeo Apibus ſimiles ſunt. Apes igitur aculeo regibus aſſimilantur, Fuci magnitudine. Aliquid etiam diſcriminis ineſſe neceſſe eſt, niſi ſemper genus ex quouis idem gigni neceſſe ſit: quod impoſſibile eſt. Ita enim genus totum duces eſſent. Apes itaq; viribus, & pariendi facultate ſimiles ducibus ſunt: Fuci magnitudine æmulantur: quòd ſi aculeum quoq; haberent, duces vtique eſſent. Sed nunc id ipſum ex propoſita quæſtione reſtat, & ſolutum iam eſt, quæ etiam ſuperiùs dicta ſunt, totam hanc ſoluunt quæſtionem. Duces etiam ijdem ſimiles ſunt generi vtri-

Ortus peculiaris.
Vt inuicem ſimiles.
Apes ut ducibus ſimiles.
Duces vt Apibus & Fucis ſimiles.

B que, qua etiam aculeum gerunt, Apibus, qua magnitudine præſtant, Fucis aſſimilantur. Sed Duces etiam ipſos ex aliquo gigni neceſſe eſt. Itaq; cùm nec ex Apibus, neq; ex Fucis creentur: ipſos ſe etiam generare neceſſe eſt. Cellulæ eorum nouiſſimæ conſtruuntur, nec multæ numero. Itaq; euenit, vt Duces generent, & ſeipſos, & aliud genus quod Apum eſt: Apes aliud generent, id eſt, Fucos: ipſi verò Fuci non inſuper generent, ſed hoc ipſi priuentur. Cùm etiam ſemper, quod ſecundum naturam eſt, ordinem habeat: ideo Fucos ea quoq; facultate priuari, vt aliud generent, neceſſe eſt, & quidem ita hoc euenire videmus. Ipſi etiam generantur, nil verò aliud generant, ſed in ternario numero finem generatio recipit. Atque adeò bene inſtitutum eſt à natura, vt ſemper hęc genera ſeruentur, & nullum deficiat, quanquam non omnia generent. Ratione illud etiam euenit, vt annis proſperis copia mellis proueniat, & Fucorum: Imbribus verò crebris fœtus omninò ſuperet: humor etiam facit plus excremẽti in corporibus ducum. Anni verò temperies facit hoc idem in Apibus: cùm enim corpore ſint minore, temperiem magis deſiderant. Rectè etiam reges intus manent immunes omni negotio neceſſario, quaſi nati ad ſobolis procreationem. Magnitudine item præſtant, quaſi ad prolem generandam corpus eorum ſit inſtitutum. Conuenit & Fucos ocioſos

Duces unde gignantur.
Fucos non generare.
Copia mellis & Fucorũ quando.
Apes temperiem deſiderant.

C inerteſque eſſe, cùm nulla habeant arma, quibus de cibo poſſint dimicare, cùmque pigritia tarditateq; corporis degenerent, Apes medium inter reges & Fucos tenent. Ita enim & viles ad negotia, officioſæq; operariæ eſſe poſſunt, vtique & filios alant & parentes, quin & ſequi ſuos reges, vt faciunt, cõſentaneum eſt rationi, qua generationem Apum à regibus proficiſci ſtatuimus. Nam ſi tale quid eſſent, ratione carerent ea, quę aguntur, in earum imperio: atq; etiam regibus concedere, nil laboris ſuſcipere vt parentibus, Fucos verò caſtigare vt filios. Iuſtiùs enim filij caſtigantur, & quorum negotium nullum eſt. Apes autem multas à ducibus ipſis paucis generari, ſimile videtur Leonum generationi: qui cùm primùm quinq; numero genuerint, mox pauciores generant, poſtremò vnum, tum deindè nullum. Nam & Apum duces primùm multitudinem generant, mox ſeſe paucos, atq; illarum fœtum minorem, ſuum verò auctiorem: quod enim eorum numero natura ademerat, id magnitudini addidit. Generatio Apum ita ſe habere videtur, tùm ratione, tùm etiam ijs, quæ in earum genere euenire viſuntur: non tamen ſatis adhuc explorata, quæ eueniant, habemus. Quòd ſi quando ſatis cognita habebuntur, tunc ſenſui magis erit, quàm rationi credendum. Rationi etiam fides adhibenda eſt, ſi quæ demonſtrantur, cõueniunt cum ijs, quę ſenſu percipiun-

Reges cur immunes, & magni.
Apes cur Fucis, & Regib. minores.
Apũ generatio generationi Leonis cur ſimilis.

D tur, rebus. Apes ſine coitu generare, argumento illud etiam eſt, quòd fœtus exiguus admodum in cellulis faui cernitur, cùm Inſecta, quæ per coitum oriuntur, coëant diu, pariant breui, magnitudine ad ſpeciem vermis. Quod ad generationem cognatorum ijs animaliũ pertinet, vt Crabronum, Veſparumque ſimilis quodammodo ratio eſt: ſed defuit his locuples naturæ dotatio meritò: nil enim (vt Apum genus) habent diuinitatis: generant quippè matrices vocatæ, primoſque fauos confingunt: generatione verò coeundo inter ſe funguntur. Viſus eſt enim ſæpè eorum coitus: ſed quotnam differentijs hæc genera inter ſe diſſideant, aut cum Apibus, petendum eſt ex ijs, quæ per hiſtorias explicauimus. Hæc itaq; omnia Ariſtoteles. Et * rurſus: De generatione Apum varia ſententia eſt. Alij enim eas parere & coire negant, ſed deportare fœturam exiſtimant. Nec vnde portent, conſtat inter omnes: Sed alij ex flore cerinthi, alij ex flore arundinis, alij ex flore oleæ aiunt: argumentumq; afferunt, quòd cùm oliuarum prouentus ſit largior, tunc plura examina prodeant. Sunt qui Fucorum quidem fœturam comportare ab aliquo ex ijs, quæ modò dixi, arbitrẽtur: ſed Apum generi

ortum

Apes ſine coitu generare.
Apũ generatio diuerſa à cæteris fauificis.
* *Lib.5. Hiſ. cap.21.*
Vnde fœturam portare dicãtur.

Digitized by Google

ortum præſtari à ducibus. Mirum autem hîc videtur, cur de hiſce opinionibus nihil iudicet E
Ariſtoteles, cùm tam exactè eaſdem, vti ex præcedentibus videre eſt, refellat: quare libros

[d] *Lib. 17. tract. 2. c. 2.*

de generatione animalium, poſt eorundem hiſtoriam exaraſſe videri poſſit. [d] Albertus
quoque Apum generationis opiniones celebres quatuor eſſe tradit: primamq; eſſe, quòd
aliunde apportent ſemen, & fouendo ex illis Apes producant; quòd, inquit, falſum eſt,

Opiniones quatuor de Apum generatione.

quia vel eſt ſemen Apum, vel non: ſi Apum, ergo generantur ex ſemine Apum, cùm tranſportatur, & cùm non tranſportatur, non generatur, quod videtur abſurdum, quia potiùs
ſemine in loco manente generatur animal, quàm ſi circumferatur: ſi non eſt ſemen Apum,
non eſt veriſimile laborare Apes circa ſemen aliorum, & cùm conſtet in Apibus eſſe ſexus
differentiam. Secunda eſt, quòd ſemen ex rege totum procedat, quod etiam falſum eſt,
tum propter eandem rationem, tum etiam quia hoc eſt irrationale, quòd Apes colligant ſemen aliorum. Tertia quòd fiat ſemen ex Apibus non habentibus aculeum, habentibus aurem vtrumq; ſexum, quòd abſurdum eſt, eadem de Rege dicta ratione, quia Apes fœminæ non fouerent illud ſemen. Quarta eſt, quòd ex coitu xyricum (Fucos, niſi reges videtur intelligere) cum Apibus aculeatis, quòd non apparet: nunquam enim obſeruatum eſt,
Apes ſimul coire. Reſtat ergo, vt dicamus, quòd generantur ſine coitu, ſicut generantur F

[e] *Lib. 26.*
[f] *9. Hiſt. cap. 40.*

etiam piſces. Adducit autem plurima alia argumenta [e] Albertus, quæ qui volet per ſe legere poterit. Debeant ea nobis ſatisfacere, quæ ex [f] Ariſtotele paulò antè adduximus.
Addam tamen & hoc ex eodem Alberto, Apis, inquit, eſt vermis notus, cuius generatio eſt
ex ouis ſine ſemine ouali, eſt vermis, & ex vermibus in Apes mutatur, & rex Apum generaliter omnium Apum pater eſt, quia non inuenitur ſemen, niſi in domo ſua. Cogor præterea

[g] *Lib. 9. de ſubtil.*

Cardani, & doctiſſimi [g] Scaligeri opinionem adiungere. Quærens ille, cur, cùm Formicæ,
Papiliones & Lneuſtæ oua gignant, Apes gignere non poſſunt, cauſam eſſe ait, quòd cùm

Cardani opinio cur oua nõ gignant.

illa pariunt, non volent, ſed formam retinent Erucæ aureliæue, aut cum his commoriuntur, vt Bombyces, ac Locuſtæ. nam oua, inquit, in tam paruis animalibus volatui impedimento erant; igitur cùm Apes præſtaret ob egregiam vtilitatem viuaces eſſe, in ſeptimum
enim, aut octauum annum earum vita producitur, oua parere impoſſibile fuit. Sic ille, &
antea cùm de generatione earundem ex boue (de qua nos pòſt) ſcripſiſſet: Verùm de harum, inquit, generatione Ariſtoteles ſatis dubitat, conſtat tamen, nec mel, nec ceram alio

Ex melle generari.

ex animali gigni potuiſſe. Nam mel neceſſariò ex humido tenui pinguiq;, roriq; mixto gigni oportuit. Animalia igitur parua, quæ inſiderent, volantia, quæ citò redirent, multa G
quæ colligerent, quòd minimum eſt, ſollicita quæ opus celeriter implerent, eſſe debuerant. At talia oua incubare non poterant: gignuntur igitur è melle Apes. Hæc omnia

[h] *Exercit. 191. 2.*

Cardanus, aduerſus quem hoc exercitium ſcripſit [h] Scaliger. Apibus, inquis, non ſunt oua
ſed ex melle naſcuntur. Ecce quàm verum eſt, quòd ſuprà dicebamus: non ex ſolani pu- „
trefactione vermes naſci. Quando Apes ex mellis parte optima, non ex putrefacta. Quòd „

Vt ex melle generentur.

quemadmodum fieri queat, a plebeijs ingenijs capi difficile eſt. Non enim è melle, qua- „
tenus mel eſt, fieri poteſt generatio. Eſſet enim ſemen Apis. Hoc autem falſum eſt. Neq; „
ſicuti dicebamus, è melle putrefacto. Quippe non putreſit, ſed prohibet putrefactionem. „
Atquis intus obſeruauit, Apeſné coeant, an coitus expertes ſint? Quòd ſi vt pudoris ple- „
niſſimus, Parthenias eis adimas Venerem, haud continuo tamen auferas appetitum propa- „

Erythrinorum ſexus. Anguillæ ſex[e] & purpuræ.

gationis. Itaque ſicut in Erythrinis ſexus altera pars ſola eſt, quæ in ſeſe oua concipiat ſine „
mari: in quibuſdam nullus, ut Anguillis, & purpuris, è quarum ſaliua, non è coitu purpu- „
rillæ ſuboriuntur: Ita Apes genitale quiddam, in cellis ponere par eſt; è quo Apiculæ pro- „
gignantur. Quid mirum? Nonne è roribus vermiculos creari dicebamus in folijs? Quan- „

Scaligeri opinio circa Apum generationem.

to commodius lectus ros ille, atque fotus calore parentis genitali, tanquam ab architecto H
in ſchadonem animabitur? Nonne & ranis pluere vidimus nos? Quas qui è lacunis à „
nubibus hauſtas arbitrantur, non videre, quod vidimus nos: complutam terram ſola aqua „
ſine ranis, Gyrinulis tamen poſt ſemihoram ſcatere totam. Eſt in Santonibus oppidum „

Ranis pluiſſe.

Mirambellum: cuius viæ, & angiportus ranarum (alij Bufones fuiſſe dicunt) pluuia tam re- „
ferti fuere, vt primùm horror perculſerit oppidanos, deinde ſtupor ceperit, tum faſtidium „

Ranarum generatio ex putri.

ex illuuie: poſtremò lues ex odore malo putrefactorum. Quod ſubdis: Apibus oua ſimul „
habere in vtero, ſimul in opere continuo eſſe, non licere: propterea, quòd neq; Bombyci- „
bus, neque Locuſtis, quandiu volant, oua nulla ſint, nihil prorſus eſt. Nihil autem eſſe, ſo- F
lis liquet exercitatis in natura rerum. Itaque duo tibi, etiam ſapientibus ignota, declarabo. „

Cicindulæ coitus & generatio ſubitanea.

Primùm ſcito: Cicindulam à me cum ſuo mari deprehenſam in coitu. Mas ne contactus, „
quidem abſtitit. In pertuſa pyxidi condidi, fuêre totam noctem, Poſtridie adhuc hęrebat „
mas. In meridie ſolutus obijt. Ab ea hora ſub veſperam vſq; oua multa edidit fæmella, „

quæ

A quæ intra viginti horas viuificata abierunt. Sic momento eduntur Inſectorum oua, atque
„ perficiuntur. Quod & [i] Philoſophus docebat: De Inſectis loquens ait: Συμπλέκεται μὲν
„ πολὺν χρόνον· διαλυθέντα δὲ τίκτει ταχέως. Apes igitur pauculis horis coire poſſunt: dein-
„ de illico parere. Alterum exemplum. Tyro cùm eſſem, è grandioribus Muſcis vnam albis
„ pictam lineis ſpecie illectus cepi. Ea in vola manus aliquandiu retenta, pluſculos edidit
„ vermiculos candidos, mobilitate propria inſignes. Quocirca, vt illa vermes, ita Apes quoq;
„ oua etiam inter volandum geſtare valeant. Quid enim prohibere dicas? Beſtiolæ paruitatē?
„ Ridiculum. Ouorum enim proportio reſpondet corpori. Quæ Hirundini (æquè enim ſedu-
„ litas, & volatus penè perpetuus ei eſt) cum ſuis ouis inchoatis ratio, & lex magnitudinis, qua
„ re non & alijs? Nam quod ais, Apes eſſe in continuo opere: id quoq; falſum eſt. Perfecto
„ enim melle quieſcunt: ac deſides partis opibus fruuntur. Quo etiā tempore ſoboles generan-
tur. Hæc itaq; Scaligeri opinio eſt. Quam qui volet, amplectatur, ſicuti de cæteris omnibus
ſuum cuiq; relinquimus iudicium: nos interim pergamus. Ariſtoteles author eſt minus fœ-
tificare (non enim ampliùs quærimus quo modo fœtificent) ſi ver ſerotinum ſit, aut ſquallor,
aut rubigo inciderit. Dixit [k] item Schadones (ſobolem dico) optimas fieri cùm mellificatur,
B fœtuq; poſito incubare auiū more: excluſum autem inde vermiculum, dum paruus eſt, iacere
in fauo obliquum, poſt deinde ſua ſeipſum facultate erigere, cibumq; capere, & fauo ita ad-
hærere, vt retineri videatur. Fœtum Apum, & Fucorum candidum eſſe, & ex eo vermicu-
los fieri, qui in Apes Fucoſq; tranſeant. Primordium Regum colore cerni fuluo, corpulen-
tia mellis craſſioris, magnitudine illico proxima ſuæ futuræ ſoboli: Nec primùm ex eo ver-
miculum gigni, ſed ſtatim Apem, vt ferunt. Qua autem parte fœtus conſtitutus ſit, mel ibi
è regione confici. Schadones, ſi fœtus oppreſſus intercipiatur, truncatas ſine pennis, &
cruribus prodire. Sed ſi liberè ad finem generationis venerunt, rupta qua cinguntur, mem-
brana euolare. Stercus, quamdiu ſit vermis, emittere, poſtmodum non, niſi perfectè pro-
dierint. Dixerat [l] etiam antè Apum vermes, quamdiu recentes ſunt, & aluntur, tantiſper,
& ſtercus emittere videri, at cùm formæ lineamenta receperint, ſub qua facie Nymphæ ap-
pellantur, iam neque cibum prætèrea capere, neque vllum reddere alui excrementum: ſed
coercitos & contractos quieſcere, nec vllo pacto mouere ſe pati vſq; dum ſpecies deſtinata
perficiatur, quo facto euolare prolem, rupto, quo continebatur, folliculo. Dixit [m] item om-
nium Inſectorum vermiculos, vbi ſuæ magnitudinis finem receperint, quaſi ouum effici. In-
C dureſcere enim putamen eorum, & tantiſper immotam reddi, hoc autem in vermiculis Apū,
& Veſparum, atq; etiam in Erucis apertum eſſe. Cuius rei, inquit, cauſa, quòd natura præ
ſua imperfectione quaſi maturans, antequàm tempeſtiuum ſit ouum, pariat, tanquam hic
Vermis ad incrementum oui mollis adhuc pergat. Hoc eodem modo in cæteris quoq; eue-
nire addit omnibus, quæ ſine coitu oriuntur, vel in lanis, vel alijs huiuſmodi, atque etiam
in aquis. Omnia enim poſt vermis naturam motu ceſſare, & putamine obareſcere: mox ru-
pto putamine exire, veluti ex ouo animal, tertia perfectum generatione, idq; pennatum ma-
gna ex parte. Ratione autem illud etiam euenire, quòd iure multi admirentur. Erucæ enim,
inquit, cùm primo capiant cibum, mox non capiunt, ſed motu ceſſant, quæ per id tempus
Aureliæ à nonnullis vocantur. Veſparum etiam vermiculis, & Apum idem accidit. Poſt
deinde quæ Nymphæ appellantur, proueniunt, quæ nihil huiuſmodi habeant. Ouorum
enim natura adepta ſuum finem, non inſuper accreſcit, ſed antè augetur, & alitur, donec
diſtinguatur, & fiat ouum perfectum. Vermium autem alij hoc intra ſe habent, vnde ex-
crementum ipſis nutriendis accedat, vt vermes Apum, & Veſparum: alij de foris capiunt,
vt Erucæ, & cæterorum nonnulli vermium. Sic ille: quo pariter [n] teſtante Apes incubant ſuis
D fauis, & concoquunt, quòd niſi fecerint vitiari ex aranea fauos Aiunt. Quòd ſi de cætero ſe
continere potuerint, vt incubitu perſeuerent, partis quaſi abortus ſit: ſin minus toti pereunt
faui. Gignunturq; in ijs, quæ vitiantur, vermiculi, qui mox pennis enatis euolant. Idem
[o] Ariſtoteles cùm Reges dixiſſet à nonnullis matres appellari, vtpote originis authores: cæ-
teræ, inquit, in concauis imiſq; fauorum proueniunt. Duces ſubter ad fauum pendentes
oriuntur ſeparatim ſex, aut ſeptem, contrà quam cæteræ turmæ fœturæ, adhærentes. [p] Fu-
ci ſeorſum gigni dicuntur, ſi dux viuit, ſed ſi obijt, in Apum loculamentis oriri ex ipſis Api-
bus, atque hos fieri animoſiores, quocirca aculeatos vocari, quamuis aculeo careant: animo
namq; feriendi, non poteſtate, nomen hoc meruerunt. Monſtra verò non generant Apes,
quia diſcretis cellulis partus earum continetur, quod quoq; idem [q] philoſophus prodidit.
Sed quot diebus incubent, nondum dictum eſt. [r] Plinius, fœtum intra quadrageſimum
quintum diem peragi ſcripſit: dein quòd paulò antè de abortu ex Ariſtotele diximus, repe-
tit his verbis: Fit in fauis quibuſdam, qui vocatur Clerus (κλῆρος vermiculus in aluearis
pauimento

[i] *Lib. 1. de generat. cap. vltim.*
Muſcæ ſubitaneus partus.
Apes oua gerere poſſe.
Apes non eſſe in continuo opere.
Quando minus fœtificent.
[k] *Li. 5. Hiſt. cap. 22.*
Vt incubēt.
Apum & Fucorum fœtus.
Regū primordium.
Quando ſine pedibus prodeat fœtus.
[l] *Li. 5. Hiſt. cap. 19.*
Quamdiu ſtercus emittant.
[m] *L. 3. de generat. c. 9.*
Cur putamen induteſcat.
Erucarum generatio.
Aurelia quid.
Nympha quid.
[n] *Li 9. Hiſt. cap. 40.*
Incubatus ut neceſſarius.
[o] *Cap. 21.*
[p] *Li. 9. Hiſt. cap. 40.*
Mōſtra cur non generent.
[q] *Lib. 4. de gener. c. 4.*
[r] *L. 11 c. 16.*
Clerus quid.

pauimento naſcens, quo creſcente alueus totus aranea obducitur, & fauus putreſcit, vt Ari- E
ſtoteles ait) amaræ duritia ceræ: cùm fœtum inde non eduxêre, morbo aut ignauia, aut „
Abortus Apum qui dicatur. inſœcunditate naturali. Hic eſt abortus Apum. Id quòd excluſum eſt primùm vermiculus „
videtur, candidus, iacens transuerſus, adhæreſcensq; ita, vt paſcere videatur. Rex ſtatim „
Regis generatio. mellei coloris, vt electo flore ex omni copia factus, neque vermiculus, ſed ſtatim penniger. „
Cætera turba cùm formam capere cœpit, Nymphæ vocantur, vt Fuci, Sirenes aut Cephe- „
nes (alij legunt, vt Sirenes Fuci, quos Cephenas vocant ἀπὸ τῦ σειρᾶσθαι, quòd intra mem-
Nympha ut à Sirene differat. branam contracti, & curuati iaceant. Nymphæ autem ſunt Apum, Veſparum, Crabro-
num: Sirenes Fucorum) Si quis alterius capita demat, priùs quàm pennas habeant, pro „
gratiſſimo ſuut pabulo matribus. Tempore procedente inſtillant cibos, atque incubant, „
maximè murmurantes, caloris, vt putant, faciendi gratia, neceſſarij excludendis pullis, do- „
nec ruptis membranis, quæ ſingulos cingunt, ouorum modo vniuerſum agmen emergat. „
[a] Li. 8. tract. 4. cap. 80. Spectatum hoc Romæ conſularis cuiuſdam ſuburbano alueis cornu laternæ tranſlucido ſa- „
ctis. Hæc omnia Plinius: Scribit [a] Albertus Apes toto eo tempore, quo nutriunt pullos,
Naſcuntur ſine pedibus. tantùmmodo horum curam habere, nec aliud operari. Sed mirum videtur, neutrum ho-
rum meminiſſe, quòd ſine pedibus naſcantur, cùm præter [t] Virgilium, vt mox patebit, nul- F
li non alij quoq; ſcriptores meminerint. Ac natura quidem, inquit, *Lucianus, cùm infor- „
[t] Li. 5. de re ruſt. 16. me fermè animal compararet, & pedum, & manuum, & pennarum expers, pedes ſubijciens, „
*In Alcyone. atque adhibens pennas, ſed & varietate quadam multiplicium variorumq; colorum exor- „
nans, Apem effinxit ſapientem diuini mellis effectricem. Et [u] Ouidius meminit dum canit: „
[u] Lib. 15. Metam.

Nonne vides, quos cera tegit ſexangula fœtus,
Melliferarum Apium ſine membris corpora naſci,
Et ſeroſq; pedes, ſeraſq; aſſumere pennas.

Σμηνουργεῖσθαι quid. Σμηνουργεῖσθαι dicuntur Apes, cùm fœtificant, & ſua examina ponunt. Fœtura νεόττια, νεόττος
& nympha, vt diximus, vocatur, Fucos aiunt fœtu Apes adiuuare: his nempe ad paſtum
Apes ex boue putrefacto naſci. abeuntibus, incubare, & ſuo quoq; calore fouere. Mirum inſuper cur Ariſtoteles è boue
naſci etiam non ſcripſerit, quin neſcierit. nam Plinius Virgilium citat, non Ariſtotelem.
Bos enim mortuus, generoſa quædam res, & dignitatis plena exiſtimanda eſt, quòd Apes
ex illius animantis reliquijs enaſcantur, animalia operoſiſſima, & mellis fructum vtiliſſimũ
ſuauiſſimumq; homini comparantia. Vnde Varro, partim, inquit, naſcuntur ex Apibus, par-
tim ex bubulo corpore putrefacto. Itaque Archelaus in Epigrammate ait eas eſſe G

βοὸς φθιομένης πεποιημένα τέκνα.

[x] Lib. 11. cap. 10. [x] Plinius cùm mortuas, ſi intra tectum hyeme ſeruentur, deinde ſole verno torreantur, ac „
ficulneo cinere toto die foueantur, reuiuiſcere putari dixiſſet: in totum verò, inquit, amiſ- „
Vt mortuæ reuiuiſcãt. ſas reparari ventribus bubulis recentibus cum fimo obrutis: Virgilius iuuencorum corpo- „
re exanimato, ſicut Equorum Veſpas, atq; Crabrones, ſicut aſinorum Scarabeos mutante „
natura ex alijs, quædam in alia. In Aegypto loca quædam eſſe aiunt, vt *Antigonus quoque
*In mirabil. narrat. meminit, vbi ſi defodiatur taurus, ita vt cornua duntaxat ſupra terram emineant, eaq; dein-
Vt ex tauro Apes naſcũtur. de terra amputentur, ferunt Apes euolare: putredine enim taurum in iſtud animalculum
commutari. Si itaque eo modo Apes procreare volueris, Florentinus referente [y] Con-
ſtantino Cęſare, iubet, vt domus tibi ſit alta decem cubitorum, latitudinis itidem cubitorum
[y] Lib. 5. c. 2. decem, & reliquis lateribus comparibus. Ingreſſus in illa formetur vnus, feneſtræ quatuor,
ab vnoquoque latere vna. In hanc inducas bouem triginta menſium, carnoſum, valdè pin-
guem, faciaſq; aſtare ipſi iuuenes multos, qui ipſum fortiter verberent, & fuſtibus cæſum
occidant, ſimul cum carnibus ipſa etiam oſſa comminuentes, diligentem autem animaduer-
ſionem habeant, ne quid bouis cruentent. Non enim ex ſanguine Apis generatur, & circa H
primas plagas non violenter in ipſum irruant. Statim verò obturetur omnis bouis meatus,
linteolis puris, ac tenuibus pice tinctis, veluti ſunt oculi, nares, & os, & quæ à natura produ-
ctæ ſunt partes ad euacuationem neceſſariam. Deinde thymo ſubſtrato multo, boueq; ſupi-
no ſuper ipſum inclinato, domum egrediantur, & ſtatim ianuam, & feneſtras luto denſo ob-
linant, vt neque aëri, neque vento vllus aliquis ingreſſus, aut perſpiratio pateat. Tertia au-
tem hebdommade vndiq; domum aperire oportet, & lumen, aëremq; durum admittere,
præterquàm ex ea parte, vnde vehemens ventus procedit. Si enim ſic contigerit, ingreſſum
qui ſecundum ventum ſitus eſt, clauſum relinquere oportet, & luto velut priùs oblinere.
Regum ortus ex cerebro & medulla ſpinali bouis. Vndecima deinde poſt hanc diem vbi aperueris, inuenies plenam Apibus racematim inter
ſe coagmentatis, & ex boue reliqua cornua, & oſſa, ac pilos, & præterea nihil. Aiunt ex ce-
rebro gigni Reges, ex carnibus verò alias Apes. Naſcitur autem, & ex medulla ſpinali Rex;
præſtare tamen ex cerebro natos & magnitudine, & pulchritudine, & robore omnibus alijs
traditur.

A traditur. Primam porrò mutationem, & transformationem carnium in animalia, & velut conceptum quendam, ac generationem inde cognoſces. Adaperta enim domo parua, & alba ſpecie, inter ſeq; ſimilia, & non perfecta, neque iam omnino animalia, circa vitulum multiplicata videbis, immobilia quidem omnia, paulatim verò augeſcentia. Videbis etiam alarum excretionem iam exarticulatam, videbisq; proprium colorem accipientes Apes circumſedentesq; Regem, & aduolantes. Verùm breuibus, & ſubtrementibus alis, propter inſuetudinem volandi, & membrorum debilitatem. Aſſident autem feneſtras impetuosè impellentes, & violantes ſe mutuò, ob deſiderium lucis. Præſtat tamen apertiones, & obturationes feneſtrarum, velut dictum eſt, alternis diebus facere. Timor eſt enim ne aut Apũ naturam tranſmutent, aut oblongiorem ſtabuli concluſionem aëre priuatæ velut ſuffocatione pereant. Quæ fermè omnia his verſibus complexus eſt poëtarum princeps Latinorum [a] Virgilius: [a] 4. Georg.

Sed ſi quem proles ſubito defecerit omnis,
Nec genus vnde noua ſtirpis reuocetur, habebit,
Tempus & Arcady memoranda inuenta Magiſtri
B *Pandere, quoque modo caſis iam ſæpe iuuencis*
Inſyncerus Apes tulerit cruor: altius omnem
Expediam prima repetens ab origine famam.
Nam qua Pellæi gens fortunata Canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine Nilum,
Et circum pictis vehitur ſua rura phaſelis,
Quaq; pharetrata vicinia Perſidis vrget,
Et viridem Aegyptum nigra fœcundat arena,
Et diuerſa ruens ſeptem diſcurrit in ora.
Vſque coloratis amnis deuexus ab Indis:
Omnis in hac certam regio iacit arte ſalutem.
Exiguus primùm, atq; ipſos contractus ad vſus
Eligitur locus: hunc anguſtiq; imbrice tecti
Parietibusq; premunt arctis, & quattuor addunt,
Quattuor à ventis obliqua luce, feneſtras.
C *Tum vitulus bima curuans iam cornua fronte*
Quæritur: huic gemina nares, & ſpiritus oris
Multa reluctanti obſtruitur: plagisq; perempto
Tunſa per integram ſoluuntur viſcera pellem.
Sic poſitum incluſo linquunt, & ramea coſtis
Subyciunt fragmenta, thymum caſiasq; recentes.
Hoc geritur, Zephyris primùm impellentibus undas,
Ante nouis rubeant quàm prata coloribus, antè
Garrula quàm tignis nidum ſuſpendat Hirundo.
Interea teneris tepefactus in oſſibus humor
Aeſtuat, & viſenda modis animalia miris,
Trunca pedum primò, mox & ſtridentia pennis
Miſcentur, tenuemq; magis, magis aera carpunt.
Donec vt æſtiuis effuſus nubibus imber,
Erupere, aut vt neruo pulſante ſagitta,
D *Prima leues ineunt ſi quando prælia Parthi.*

Huc vſque Virgilius, inuentum hoc Arcadio magiſtro, nimirùm Ariſtæo tribuens, quem fama eſt Apum, & mellis vſum primùm inueniſſe, ſed cùm Nymphæ, vt in fabulis eſt, omnes eius Apes occidiſſent, oraculo Prothei edoctum ex mactatis tauris Apes ſuas recuperaſſe. Meminit eiuſdem generationis [a] Ouidius, dum ait: Ariſtæi inuentũ Apes ex bobus generare. [a] Lib. 15. Metamor.

Nonne vides quæcunq; mora fluidoq; calore
Corpora tabuerint, in parua animalia verti?
I quoque delectos, mactatos obrue tauros
(Cognita res vſu) de putri viſcere paſſim
Floriſega naſcuntur Apes; quæ morte parentum
Rura colunt, operiq; fauent, in ſpemq; laborant.

[b] Lib. An animal id ſit quod in vtero continetur.

Cur verò ex bobus putrefactis generentur Apes, occulta ratio eſt vel [b] Galeno teſtante his „ verbis: Si quiſpiam verò à nobis rationes quærat, eamq; omnia à ſe ipſa doctam ex ſeſeque

diſcentem agere ſciat. Neque enim quo pacto vermes in plantis gignuntur, aut ex equis E
bobusq; Veſpæ, atque Apes, facilè nos dicere licet, verum à natura ſimpliciter fiunt, nam „
neq; aues docet volare quiſpiam, neque nos intelligere, audire, videreq; Sed antequàm „
miræ huic generationi finem imponam, duo priùs mihi minimè tacenda ſunt, quòd in re alioqui per ſe admiranda, aliud adhuc miraculum afferant. Quorum primùm huius generationis cognitione detegitur. Eſt autem hoc, quod refert * Plutarchus de ijs, qui Cleomenis corpus in crucem actum cuſtodiebant: Hos, ait, iuſtæ magnitudinis ſerpentem vidiſſe, qui caput eius circumplicaret, faciemq; operiret. Idq; ſuperſtitionem Ptolomæo iniecisse, quòd vir Dijs charus, & præſtantioris humana naturæ interfectus videbatur, tantiſper dum eum errorem doctiores minuerunt, docentes, inquit, putrefacto bouis cadauere Apes, equi Veſpas, aſini Scarabeos generari: in humano autem corpore confluente ſanie, quæ eſt circa medullam, & in vnum coaleſcente, angues naſci: id quòd intelligentes antiqui ex omnibus animantibus draconem potiſſimùm heroi conſecrarùnt. Alterum eſt, quod in Fucis ſeſe obſeruaſſe ſcribit [c] Bernardinus Gomeſius Miedis Saguntinus his verbis: Verumtamē, quoniam falſum pulchro conſonat, haud inſulsè profectò me facturum putem, ſi hæc inter falſa, perpulchra quædam, ſatisq; ſcitu digna permiſceam, de excellenti origine, primi- F
genioq; ortu Apum, quem à mortuo atq; putreſcenti boue duci poſſe, Maro, & Plinius confirmant. Quæ planè ſtupendo quodam naturæ miraculo in ipſiſmet Fucis nuper vera eſſe deprehendi. Idq; Sagunti, dum ibidem animi recreandi gratia inter Apum aluearia verſarer, ac ſummopere mirarer inter ſingularia earum opera, in primis Fucorum obſequium, & benignitatem, tum in ipſis incluſum Apum ſeminarium; quod vnum me quidem in magnā admirationem traduxit. Referam enim rem nouam, inauditam, neque viſam hactenus, neq; ab vllo ſcriptore, quòd ſciam, memoriæ proditam. Nam cùm interim captus à me Fucus, digitis atq; vngue medius premeretur, ſi fortè aliquid vice aculei emitteret: ecce ruptis viſceribus, atq; poſterioris partis pellicula, album, ſeu croceum caput bouis, expanſis & tortuoſis cornibus, roſtroq; adunco, affabrè formatum derepente emerſit. Quam rem ſummè qui aderant, admirantes, atq; idcirco id ipſum denuo experiri efflagitantes, alijs ſubinde quinque Fucis à me, vt antea preſſis, totidem ſimiliter boum capita eruperunt. Natura quidem (cui meritò ſumma ineſt cura Apum) in hoc portento, ſeminalem ipſarum rationem, atque vnde tandem amiſſæ inſtaurandæ ſint, per Fucos mirè oſtendente. Addo ego
poſtremùm ex [d] Io. Baptiſt. Porta, Naturam cùm Apum generationem cùm ex ſeipſis, tùm G
etiam ex bobus putrefactis feciſſet fœcundiſſimam, herbas quoq;, quæ illas floribus exprimunt, vt cynoſorchidis aliquot ſpecies, ad fœcunditatem plurimùm valere voluiſſe: quare & radices harum herbarum fecit ſpecie teſticulorum, à quibus Orchides appellari meruerunt.

* In Cleomene.

Serpens caput Cleomenis circumplicās.

Draconis in Homine generatio.

[c] Lib. 1. de Sale.

Bouis caput in Fuco.

Natura quantam Apum curam gerat.

[d] Li. 4. Phytog. cap. 3.

Orchidum uis ad fœcũditatem.

QVI PRIMVM APVM CVRAM HABVERINT.

[a] ALEXANDER ab Alexandro ſcribit mellis inuentionem à vetuſtate Saturno tribui, ideoq; in eius ſacrificijs Sacerdotes ficulneis frondibus ornatos fuiſſe, & placentas muſſitaſſe: ſed [f] Ouidius hoc inuentum Baccho aſcribit, inquiens:

Liba Deo faciunt, ſuccis quia dulcibus idem H
Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.

Gellius apud Plinium lib. 7. cap. 56. Soli Oceani filio mellis inuentionem aſſignat. Mellis quoque vſum inueniſſe Græci produnt nympharum vnam nomine Meliſſam (cuius inter æquiuoca quoq; mentio facta eſt) propagata inde Apibus nomenclatura. Geſtum id in Peloponneſo volunt. Meminit idem [g] Alexander his verbis: In Peleponneſo autem Meliſſa nympha, quæ vſum mellis gentibus dedit, in omni præfatione ſacrorum, principium precationis fecit. Quam quidem precationem plerunq; ter repetebant, ſicut libationem. Hanc nympham fingunt vnà cum Amalthea ſorore Iouem infantem melle nutriuiſſe, vt [h] Lactantius Firmianus quoque meminit, vnde Iuppiter Meliſſæus appellatur. [i] Iuſtinus verò vſum mellis colligendi Gargori regi Curetum attribuit, qui in Hiſpania ſaltus Carteſiorum incoluit. Sunt qui Hebræis potiùs hoc inuentum aſſignauerint; quoniam hi, teſte Ioſepho, & mortalium omnium primi paſtores fuerunt, & apud eos multò ante Ariſtæum,

[a] Lib. 2. cap. 12.

Saturni Sacerdotes cur placentas muſſitarent.

[f] Lib. 3. Faſtorum.

[g] Lib. 4. cap. 17.

Precationis principium Meliſſa.

[h] Lib. 1. cap. 22.

Iuppiter Meliſſæus cur dictus.

[i] Lib. 24.

Hebræi mellis inuētores.

A ſtæum, qui & ipſe id inueniſſe dicitur, maximè quomodo ex boue reparentur, mellis vſus fuerat. Plurimi nihilominus Ariſtæum celebrant, atq; inter alios [k] Oppianus de eo dicebat: [k] *Lib. 4.*

Primus Apes ex arboribus ſemouit, & arctis
Includens cellis, aluearia Dædala finxit.

OPTIMI MELLARII SIVE APIARII OFFICIVM.

QVI Apum curam gerit, atque paſcit, & ſuo tempore earum alueos caſtrat, Latini Apiarium, mellarium, & paſtorem, item cuſtodem, & ſeruatorem, curatoremq; Apum dicunt, Græci μελισσοκόμοι & μελιττουργοί. Dicitur & μελίσσοος παῖς in Epigrammatib. item μελισσεὺς, & μελισσοτρόφος: necnon σμηνοκόμος, qui examinum curam gerit, vt μελιττώδης, qui ad Apes acce-
B dit, & σμηνοδόχος, qui examina excipit. Mellarij autem officia recenſens M. [a] Varro, quatuor tantùm meminit, primò, vt verno tempore ter in menſe inſpiciat, fumigans leuiter eas, & à ſpurcitijs aluum purget, & Vermiculos, ſi qui ſint, eijciat; ſecundò, vt animaduertat, ne Reguli plures exiſtant: inutiles enim, inquit, fiunt propter ſeditiones; tertiò, vt ſanitatis ſigna obſeruet, quæ mox enumerabimus; quartò, vt ſi transferendæ ſint alui in alium locum, id diligenter faciat, & tempora quibus id potiſſimùm faciat, animaduertat, & loca, quò transferat, idonea prouideat. Plura documenta ſiue præcepta memoriæ prodidit exercitatiſſimus in re ruſtica Iunius Columella, quibus non nihil neoterici etiã addidêre. nos ex ijs omnia hoc ordine referemus, primò docentes, quales eſſe debeant aluei, & vnde conſtare: & quid circa eoſdem obſeruandum perito ſit mellario: quo loco dein ſint collocandi, & quid circa locum procurandum, item quæ loca fugienda: Apes quæ, & quando, & vbi emendæ: vt ſanæ ab ægrè hebentibus dignoſcantur: vt ſi ægras eſſe contingat, ad ſanitatem reducantur: quid circa Apum examina obſeruandum: vt paſcendæ: quę ſtirpes proſint, item quæ obſint: quibuſq; gaudeant. Deinde quid ſingulo anni menſe mellarius ſiue apiarius facere debeat: & cùm propter tempeſtatem exire non poſſunt: item vt
C paucitas earum emendetur: vt pugnantes inter ſe cohibeantur: pręterea alia quædam addam, quæ & ipſa peritum mellarium latere non debent. Alturus Apes vaſcula ſiue domicilia, in quibus Apes habitent, habere in primis debet, quę à ſcriptoribus rei ruſticæ Latinis aluei, alui & aluearia promiſcuè appellantur, Græcis σιμβλοὶ, σιμβλαὶ, & σιμβλά, item μελίσσια, Ariſtoteli etiam σμῆνοι, apud [b] Dioſcoridem σμήνια: appellantur & κυψέλα & κυψέλαι in fœminino, vt Tzetzæ dum ait:

[a] *Lib. 3. cap. 16.* Mellarij officium ſecũ dum Varronem.

Καὶ τὰ ἀγγεῖα λέγονται τῶν μελισσῶν κυψέλαι,
Καὶ κύψελα δὲ πόλις πὼς ἀπό τινος κυψέλου,
Ἢ τῷ κυψέλας μελισσῶν εἶναι πολλὰς ἐκεῖσε.

Et vaſa dicuntur Apum cypſela,
Et Cypſela autem vrbs, à quodam Cypſelo,
Vel eo quod Cypſela Apum ſunt multa illic.

Aluearior꞊ ſynonyma. [b] *Li. 8. Chiliad. 178.*

Cypſela quid, & vnde dicta.

Foramina introituſq; Cittari vocantur, aut faui ſecũdum Iulium Pollucem, & fiſtula σύριγξ.
Cogitur autem mellearius omnino alueos habere, quia alioqui Apes ipſæ ſibi, vel lapides vel arbores cauas eligunt, & in ijs mellificant, vt ante alueorum inuentionem facere ſole-
D bant. In Arborum cauis habitare meminit inter alios Heſiodus dum canit: Cur aluearia neceſſaria.

—— Ὄρεσι δὲ δρῦς
Ἄκρη μέν τε φέρει βαλάνους, μέσση δὲ μελίσσας.

hoc eſt. *In Montibus autem quercus*
Summa quidem fert glandes, media verò Apes.

In lapidibus habitare etiam ait Statius:

Sic vbi pumiceo paſtor rapturus ab antro
Armatas exigit Apes.

Meminere & alij plærique. Viſæ ſunt & ſub terra fauos poſuiſſe, vnde dicebat Virgilius:

Sæpè etiam effoſſis (ſi vera eſt fama) latebris
Sub terra fodêre larem, penitusq́; reperta
Pumicibusq́; cauis, exeſæq́; arboris antro.

Nimirum ex Phocilide, apud quem hoc legimus: E

Κάμνει δ' ἠεροφοῖτος ἀριςοπόνος τε μέλισσα
Ηὲ πέτρης κοίλης κατὰ χηραμὸν, ἢ δονάκεσσι,
Ἢ δρυὸς ὠγυγίης κατὰ κοιλάδος ἔνδοθι σίμβλων
Σμήνεσι μυριότρητα κατ' ἄνθεα κηροδομοῦσα.
Operatur quoq; aërea, optimeq; laborans Apis
Siue in caua petra ſpecu, ſiue in arundinibus,
Siue etiam in antiqua quercus cauitate, inter aluearia
In aluearibus infinitas ex floribus domos cereas extruens.

Aluearia qualia eſſe debeant, & eorum diuerſitas. Sed vt ad alueos reuertamur, de quibus primùm ſibi prouidere debet bonus Apiarius, hi diuerſis conficiuntur modis, nimirum pro regionum locorumq; conſuetudine, & oportunitate. Callere tamen debet, quales commodiores Apibuſque conuenientiores, & ad mel colligendum aptiores ſint: alij enim rotundos faciunt, alij quadratos, alij oblongos pedes circiter ternos, latos vnum: alij aliter. Sed vt exigui nimis reijciuntur, ita quoque nimis magni minimè probantur, quia videlicet Apes in loco vaſto, & inani animum deſpondent. *[c] Lib. 9. cap. 105.* Florentinus præcipit, vt latitudo cubitalis ſit, longitudo duorum cubitorum. [c] Petrus Creſcentienſis à perito mellario didicit quadratos rotundis longè præferri. Bonitas eorundem F *[d] Lib. 9. c. 6.* etiam ex materia, qua fiunt, dependet. [d] Columella ex corticibus ſuberis, ſi regio in qua mel- *Cur ex corticibus ſuberis laudentur.* larius habitat, eius arboris ſit ferax, haud dubitanter vtiliſſimos fieri ait, quia nec hyeme rigent, nec candent æſtate: ſecundum laudat ferulas, quòd ijs quoque, cùm ſint naturæ corticis ſimiles, commodè vaſa texantur. Sed ſi neutrum adeſt, opere textorio ſalicibus, inquit, connectuntur: vel ſi nec hæc ſuppetent, ligno cauatæ arboris, aut in tabulas diſſectæ fabricari iubet. *Cur fictilia reijciantur.* Deterrimam eſſe conditionem fictilium, quia & accendantur æſtatis vaporibus, & gelentur hyemis frigoribus. *[e] Li. 15. c. 2.* [e] Florentinus apud Conſtantinum Cæſarem aluearia optima eſſe ait ex tabulis oxenis, aut ficulneis, ſimiliter ex pineis, aut fagineis. Fagineorum *[f] Lib. 2. de rapt. Proſerpinæ.* quoque meminit [f] Claudianus, cùm canit:

—— Fagiq; cauo demiſſus ab aluo
Mellifer electis exercitus obſtrepit herbis.

Idem Ilicem etiam plenam fauis paulò antè dixerat, ac ſi & huius arboris tabulæ Apibus promouendis ſint vtiliores, quàm aliæ, quòd quoque mihi Virgilius innuere videtur, hiſce verſibus: G

Nec non torrentem vndam leuis innatat alnus
Miſſa Pado: nec non & Apes examina condunt,
Corticibuſq; cauis, vitioſaq; Ilicis aluo.

Annotat etiam ex viminibus fieri & corticibus.

Ipſa autem ſeu corticibus mihi ſuta cauatis,
Seu lento fuerint aluearia vimine texta.

[g] Lib. 1. de reme. Amo. Vimineorum quoq; meminit [g] Ouidius:

Quid cùm ſuppoſitos fugiunt examina fumos
Vt relevent dempti vimina curua faui.

[h] Lib. 9. c. 6. Cur ex lateribus, & ex fimo non laudentur. Reliqua modò alucorum genera duo eſſe exiſtimauit [h] Columella, vt vel ex fimo fingantur, vel lateribus extruantur: quorum, inquit, alterum iure damnauit Celſus, quoniam maximè eſt ignibus obnoxium: alterum probauit, quamuis incommodum eius præcipuum non diſſimulauerit, quòd ſi res poſtulet, transferri non poſſit. Itaque non aſſentitur ei, qui putat nihilominus eius generis habendos eſſe aluos: neq; enim id ſolum repugnat rationibus domini, quòd immobiles ſint, cùm vendere, aut alios agros inſtruere velit (hoc enim commodum H pertinet ad vtilitatem ſolius patrisfamilias) ſed quòd ipſarum Apium cauſa fieri debet, cùm aut morbo, aut ſterilitate, aut penuria locorum vexatas conueniat in aliam regionem mitti, nec propter prædictam cauſam moueri poterunt, hoc maximè vitandum eſt. Itaq; quamuis doctiſſimi viri autoritatem reuerebar, inquit idem Columella, tamen ambitione ſubmota, quid ipſe cenſerem, non omiſi. Nam quod maximè mouet Celſum, ne ſint ſtabula vel igni, *Aluearia ne furibus ſint obnoxia.* vel furibus obnoxia, poteſt vitari opere lateritio circumſtructis aluis, & impediatur rapina prædonis, & contra flammarum violentiam protegantur: eaſdemq; cùm fuerint mouendæ, reſolutis ſtructuræ compagibus, licebit transferre. [i] Plinius quoq; optima ait eſſe aluearia è "
[i] Li. 11. c. 9. cortice, ſecunda ferula, tertia vimine. Circumlini alueos fimo bubulo vtiliſſimum, operculũ "
à tergo eſſe ambulatorium, vt proferatur intus, ſi magnus ſit alueus, aut ſterilis operatio, ne "
deſperatione curã abijciant: id paulatim reduci fallente operis incremento. Aluearia hyeme "
ſtramento operiri, crebro ſuffiri, maximè fimo bubulo. Sic ille. In agro noſtro ex quibuslibet

tabulis

A tabulis fiunt, vnde fortè non propagantur feliciter: nam id ego ipſe, cùm Apes ſpeculandi
earum laborum cauſa emiſſem, obſeruaui, Cùm enim primò feliciter ſatis egiſſent, poſt trie-
nium tamen araneas paſſæ interierunt. Hollandi, & fortaſſis cęteri Belgæ alueos ſuos ex ſtra- Aluearia ex ſtramine.
mine conficiunt, rotundos, ſuprà vbi regis ſedes eſt anguſtos, dein paulò ſemper latiores,
donec in fundo ad pedis ferè latitudinem extendantur: aiuntq́; feliciſſimos in ijs Apes pro-
uentus facere. Plinius autor eſt aliquos ſpeculari lapide facere aluearia, vt operantes intrò Ex lapide ſpeculari.
ſpeculentur. [k] Tradit etiam quomodo intus incubent, ſpectatum Romæ Conſularis cu-
iuſdam ſuburbano alueis cornu laternæ tranſlucido factis. Iubet porrò Florentinus referen- [k] Lib. 11. cap. 16.
te [l] Conſtantino Cæſare vaſa hæc, vt forinſecus calce, aut bubuli ſtercoris tectorio oblinan- [l] Lib. 15. cap. 2.
tur: ſic enim minùs, inquit, putreſcent. Vult etiam perforari, quo venti leniter inſpirantes,
tùm Aranearum telas, tùm alia marceſcentia reſiccent, & perfrigerent. Creſcentienſis loco
paulò antè citato autoritate exercitati mellarij melius eſſe iudicat, vt iaceant anteriùs pa-
rum decliuia, quàm erecta, quò commodè poſſint acies (vtor interim eius verbis) vna ſuper Vt ſiſtēda.
alteram collocari, vultq́;, vt fundus eorum ita ſit diſpoſitus, vt inde facilè dimoueri queant,
& mella commodiùs eximi: item vt foramina, per quæ egrediuntur, & ingrediuntur Apes,
B ſint in anteriori parte aluei bina, in poſteriori vnum tantùm, idq́; propè fundum: quod ſanè
poſtremum pręceptum vllibi obſeruari nondum noui: qui volet, experiatur. Dicebat idem
ille mellarius ſeſe didiciſſe longo vſu, quòd meliùs, & diligentiùs operentur in obſcuro in-
tus alueo, ideoq́; foramina debere eſſe minora, & rimulas omnes optimè obturatas: nam
aliàs ipſęmet Apes, cùm plus æquo magna ſunt ea foramina, cera ea obturant, vno tantùm- Aluearia cur obturanda.
modo relicto, quod ſibi magnitudine æquale ſit. Præterea ex recentioribus Auguſtinus co-
gnomento Gallus, qui de agricultura Italico ſermone non illepidum opus condidit, probat
vt aluearia omnia non ſint eiuſdem magnitudinis, quia, inquit, maius requirit alueare exa- Cur non eiuſdē debeant eſſe magnitudinis.
men numeroſum, & magnum, quàm mediocre, & mediocre maius, quàm exiguum; item
quemadmodum examen paruum in vaſto aliquo alueari malè operatur, animum ſcilicet
deſpondens, ita quoque quod numeroſius, & magnum in paruo operari ritè non poteſt.
Vultq́;, vt maximum alueare non excedat longitudinem vnciarum viginti duarum, & mi-
nora ſexdecim ſaltem vncias expleant; latæq́; verò ſint ſingulæ tabulę vncias quinq́;. Fiunt Magnitudo qualis eſſe debeat.
autem vulgò ex quatuor tabulis ſimul coniunctis, & alia quæ pro tegmine eſt. Sunt qui, &
aliam pro fundo adiungant: quod plurimùm laudo: quia Lacertæ, & ſimilia Apes alioqui
C vexantia animalia faciliùs arcentur. Laudat Auguſtinus, vt ita coniungantur tabulæ, vt quę
à lateribus ſunt illæſis alijs duabus, cùm opus eſt vel opus earum inſpicere, vel purgare, vel
caſtrare, ſeparari poſſint. Hetruſcorum præterea alueos laudat, quòd Apes in ijs non infe- Aluearia Hetruſcorum.
ſtentur à noxijs animantibus, & quia neq́; à Solis ardoribus, neq́; hyemis frigoribus lædan-
tur, aitq́; eſſe ſimiles quadratæ pyxidi, viginti vncias vix ſuperare longitudine, nec eſſe la-
tiores octo, tegmine ita poſito, vt tabulam priorem non contingat, ſed Apes egredientes, &
ingredientes admittat, & cooperiat, nec aliud foramen habere. Cùm itaq́; optimas ſibi al-
uos fecerit Apiarius, caſam aliquam, in qua poni debeant, eligat aptam, Græci μελιττῶνας
& μελιτροφεῖον vocant: quidam, teſte [m] Varrone, mellarium, item Apiarium, vt Gellius an- [m] Lib. 3. cap. 16.
„ notauit: quod quale eſſe debeat, & vbi collocandum, [n] Varro ſic ſcribit: Primùm ſecundum [n] Li. 2. c. 10.
„ villam, potiſſimùm vbi non reſonent imagines: hic enim ſonus, harum fugæ cauſa exiſti-
„ matur eſſe. Procerum eſſe oportet aëre temperato, neq́; æſtate feruido, neque hyeme non Mellarium vbi ponendū, & quale eſſe debeat.
„ aprico, vt ſpectet potiſſimùm ad hybernos ortus: quæ propè ſe loca habeat, ea vbi pabulum
„ ſit frequens, & aqua pura. [o] Plinius quoq́; hortis coronamentiſq́; maximè aluearia, & Apes
„ conuenire ait. Atq́; Virgilius Echûs reſonātiam damnat, & vicinos tetros odores, dū canit: [o] Lib. 21. cap. 12.

D *—— Alta ne crede paludi*
Aut vbi odor cœni grauis, aut vbi concaua pulſu,
Saxa ſonant, vociſq́; offenſa reſultat imago.

Gaudent enim maximè quiete, & hominum conſpectum ægrè ferunt. Florentinus ante al-
ueos murum circumſtrui ex raris lapidibus iubet, quo ipſæ per cauernas inuolātes, tum aues
inſidiantes, tùm rorem effugere poſſint. Sed non vbiq́; ęquè aptè mellaria extruuntur, quod
innuens Ariſtoteles locum ęſtate vetat eſſe feruidum, contrà hyeme vult eſſe tepidum. Flo-
„ rentinus, locus, inquit, in quo Apes futuræ ſunt ad hybernum, aut vernum ſolis exortum [p] Li. 9. c. 40.
„ conuerſus eſſe debet: quo & hyeme, & ęſtate calefiant, & auræ inſpirantes ipſas recreent. Itē Mellariorū aptus locus.
[q] Plinius, aluearia iubet, vt Oriētem ęquinoctialem ſpectent, Aquilonemq́; euitent, nec mi- [q] Lib. 11. cap. 9.
nus Fauonium. Sed de ſedibus Apū eligendis ea nobis ſufficere debeant, quę memorię pro-
„ didit diligētiſſimus [r] Columella his verbis: Sedes Apibus collocanda eſt contra brumalem [r] Lib. 9. c. 5.
„ meridiē procul à tumultu, & cętu hominum, ac pecudum, nec calido loco, nec frigido, nam

vtræ; re infeſtantur. Hęc autē ſit ima parte vallis, & vt vacuę cùm prodeunt pabulatū Apes, E
facilius editioribus aduolent, & collectis vtenſilibus, cum onere per procliuia non ægrè deuolent. Si villę ſitus ita competit, non eſt dubitandum, quin ędificio iunctum Apiarium maceria circumdemus, ſed in ea parte, quæ tetris latrinæ, ſterquilinijq́; , & balinei libera eſt odoribus. Verùm ſi poſitio repugnabit, nec maxima tamen incommoda congruent, ſic quoque magis expedit, & ſub oculis domini eſſe apiarium; ſin autem cuncta fuerint inimica, certè vicina vallis occupetur, quò ſæpius deſcendere non ſit graue poſſidenti. Nam res iſta maximam fidem deſiderat, quæ quoniam rariſſima eſt, interuentu domini tutiùs cuſtoditur: neque ea curatorem fraudulentum tantùm, ſed etiam immundæ ſegnitiæ, peroſa eſt: æque enim dedignatur, ſi minùs purè habita eſt, ac ſi tractetur fraudulenter. Sed vbicunque fuerint aluearia, non ediſſimo clauduntur muro, qui ſi metu prędonum ſublimior placuerit, tribus elatis ab humo pedibus, exiguis in ordinem feneſtellis Apibus ſit peruius: iungaturq́; tugurium, quò & cuſtodes habitent, & condatur inſtrumentum: ſitq́; maximè repletum præparatis alueis ad vſum nouorum examinum, nec minùs herbis ſalutaribus, & ſi qua ſunt alia, quæ languentibus adhibentur.

Apes ſegnes & fures oderūt.

Palmaq́, veſtibulum, aut ingens oleaſter obumbret, F
Et cùm prima noui ducent examina reges,
Vere ſuo, ludetq́, fauis emiſſa iuuentus,
Vicina inuitet decedere ripa calori,
Obuiaq́, hoſpitijs teneat frondentibus arbos.

Tùm perennis aqua, ſi eſt facultas, inducatur, vel extructo canali manu detur, ſine qua neque faui, neq; mella, nec pulli deniq; figurari queunt. Siue igitur, vt dixi, præterluens vnda vel putealis, canalibus immiſſa fuerit, virgis ac lapidibus aggeretur Apum cauſa,

Aquæ propè mellarium neceſſitas.

Pontibus vt crebris poſſint conſiſtere, & alas
Pandere ad æſtiuum Solem, ſi forte morantes
Sparſerit, aut præceps Neptuno immerſerit Eurus.

Hucuſque Columella. Inſuper hoc quoque experimento compertum eſt, in locis montanis, maritimis tamen propter ſolitos maris halitus, & floſculorum copiam, Apes vſq; adeò propagari, vt vaga illarum examina arborum corticibus inſidentia, obiectis aluearibus facilè capiantur, modò ipſa aluearia ſale muriaue illita fuerint: tantus illis propagandi appetitus ineſt, quem vi ſalis multò vberiùs expleri præſentiunt. Cùm verò in locis maritimis G ventorum frequentior ſoleat eſſe ſpiratio, itaque ita collocandi ſunt aluei, vt minùs ab ijs infeſtentur, quot quoq; in alijs ſemper locis obſeruandum eſt, item ne noxia accedant animantia, qualia ſunt rubetæ, quæ ſimul, & flatu lędunt, & Apes attrahunt, adde Picos, Meropesq; & Hirundines, Araneas, Crabrones, Papiliones, Blattas, ſerpentes, lacertas, aliaq; quàm plurima. Vnde dicebat Virgilius.

Apes maritima loca amant.

Ventus Apib⁹ nocet.

Animalia Apibus noxia.

Quà neq; ſit ventis aditus, nam pabula venti
Ferre domum prohibent, nec oues, hædiq́, petulci
Floribus inſultent, aut errans bubula campo
Excutiant rorem, & ſurgentes atterat herbas.
Abſint & picti ſqualentia terga lacerti
Pinguibus à ſtabulis, Meropesq́, aliaq́, volucres
Et manibus Progne pectus ſignata cruentum,
Omnia nam latè vaſtant, ipſasq́, volantes
Ore ferunt dulcem nidis immitibus eſcam.

Et rurſus pòſt: H

—— Nam ſæpè fauos ignotus adedit
Stellio, & lucifugis congeſta cubilia Blattis,
Immaniſq́, ſedens aliena ad pabula Fucus,
Aut aſper Crabro imparibus ſe immiſcuit armis,
Aut durum Tineæ genus, aut inuiſa Mineruæ
In foribus laxos ſuſpendit Aranea caſſes.

Quòd ſi modò Apiario alius non ſit locus, cogaturque Apiarium habere, vbi huiuſmodi animalculorum copia eſt, ad profligenda iſtęc animum applicare debet. [a] Aelianus, conyzæ ſuffimento, aut viridi papauere ante alueos poſito ſtratoúe peritos Apiarios depellere ſcribit: Veſpaſque priuatim hoc modo comprehendere: Ante earum nidos, inquit, naſſam, in qua priùs paruulam Mœnam, aut exiguam membradem cùm Iope, vel Chalcide imponi conuenit, appendunt: eæ verò ſua natura edaci eſca illectæ,

Animalia Apibus noxia vt occidantur.

[a] Li. 1. c. 58.

Veſpæ vt deprehendantur.

frequentes

A frequentes in naſſam incidunt, quibus naſſa comprehenſis, non amplius regredi licet.
Intereunt autem faciliùs ſi conſpergantur aqua, aut igni crementur. Lacertæ item inſidias
in Apes faciunt, ac terreni Crocodili; peſtem perniciemq; illis inſtruunt farina cùm vera-
tro ſubacta, aut tithymali liquore, maluæq; ſucco infuſa, & ante alueos diſperſa, guſtan- [t] *Li.9.Hiſt. cap.40.*
tibus illis modò commemoratis perniciem adfert. Sic ille. [t] Ariſtoteles, cùm & ipſe Veſpas
ab auiculis, quas Paros vocant, atque etiam Hirundine & Merope, tum verò ranis ſolita-
rijs, vbi ad aquas acceſſerint, impugnari dixiſſet, Veſpas apiarios venari ſcribit, conſtituta
olla, & carne in ea poſita: vbi enim, inquit, multæ iam ad carnem acceſſerint, appoſito oper- Oues Apibus noxiæ.
culo ſuper ollam ponunt. Abſint præterea ab Apiario oues. Etenim difficilè ſe à lanis ea-
rum Apes explicant. Abſint & Muliones dicti in Culicum genere, & Papiliones ignaui lu- Muliones.
minibus accenſis aduolantes, peſtiferi non vno modo: nam & ceras erodunt, & relinquunt Papiliones.
excrementa, quibus Teredines gignuntur. Naſcuntur & in ligno Teredines, quæ ceras præ- Teredines. [u] *Li.8.Hiſt. cap.17.*
cipuè appetunt. [u] Ariſtoteles quoq; quaſdam beſtiolas, ait innaſci, quæ fauis officiant: ver-
miculum item ſpecie aranei, nocere fauis, quem alij Clerum, alij Pyrauſtam vocant. Hic ſi-
bi, inquit, ſimilem forma aranei parit in fauo, & facit vt examen ægrotet. Obeſt etiam alia
B quædam beſtiola ſimilis Sepiolo Papilioni, qui lucernarum luminibus aduolat. Hæc pul-
uerem ſpirando in alueo parit, nec aculeo ab Apibus ſtimulatur, ſed tantùm fumo abigitur. Aranea.
Sic ille. Aranei verò omnium maximè hoſtiles ſunt, nam cùm præualuêre alueos enecant,
& filis ſuis, quacunq; inceſſerint, alarum Apum lanugines obtexunt. Quarum omnium [x] *Lib.21. cap.14.*
peſtium non tantum [x] Plinius meminit, ſed quomodo abigantur, etiam docet his verbis.
„ Cognatum eſt Apibus fimum bibulum, innaſcentes beſtiolas necat, Araneos Papiliones,
„ Teredines, Apeſq; ipſas excitat. Et Araneorum quidem exitium faciliùs eſt: Papilionum
„ maior peſtis. Tollitur verò cùm matureſcit malua noctu, interlunio, cælo ſereno, accenſis
„ lucernis ante alueos. In eam flammam ſeſe ingerunt. Idem Columella ſcripſit, vt infra pate- Vrſi mella ne diripiât.
bit. In vaſtis Sarmatiæ ſyluis, vbi in cauernis abietum ſedes habent, Vrſi mellis cupi-
ditatem in ſubrectum felium more aſcendunt, domicilia Apum inuadentes. Aduerſus
hoc apiarij malleum ingente grauique pondere ſuſpendunt ante Apum veſtibula, Vrſus
malleum amoturus, quo maiore impetu malleum repellit, hoc vehementiùs in reijcien- Herbæ noxiæ.
tem recidit, eoque remedio tuentur Apes. Abſint longè etiam herbæ nocentes, vt tithy-
malus, veratrum, thapſia, abſynthium, & cucumis ſyluestris; nam mel vitioſum ex his Tithymal⁹ & Samera, vt Apibus noceant.
C conficiunt, Maximuſque earum annuus labor eſt initio Veris, quo tithymali flores, &
quo ſameram vlmi promunt. Nam ſicut nouis pomis, ita his primitiuis floribus illectæ
auidæ veſcuntur poſt hybernam inediam, nihil alioqui citra ſatietatem tali nocente ci-
bo, quo cùm ſe repleuerint, profluuio alui, niſi celeriter ſuccurratur, intereunt. Sol-
uit autem tithymalus, etiam aliorum animalium ventrem. Vlmus autem peculiariter
Apum aluum citam reddit. Quare in ijs regionibus, in quibus eius generis arbores cre- Oliuæ flos. [y] *Lib.31. cap.10.*
bræ ſunt, Apes rarò durant. Oliuæ florem ab Apibus non attingi teſtatur [y] Plinius;
ideoque conſtare hanc arborem cùm procul abſit, melius eſſe. Cornum item arborem Cornus.
cauere iubet, quoniam flore eius deguſtato, aluo concitata moriuntur. Taxi eſum Taxus.
quoque Apibus perniciem adferre per omnes ſcriptores conſtat, melque ex ea arbo- * *In Archilocho.*
re noxium, atque inſaluberrimum, & venenoſum conficere. Vnde dicebat * Sca-
liger:

Apumq; nulla dulcibus laboribus
Venena luctuoſa taxus ingeret.

Hiſce igitur omnibus nocentibus, & animantibus, & ſtirpibus, vel præuertendis, vel
D amoliendis inuigilabit diligens Apium cuſtos, vt herbæ, inquam, ac frutices propin-
quæ, quibus offenduntur, euellantur & extirpentur, animalia inimica procul arcean- Plantę quę propè alueos ſerendæ.
tur, Eę verò res, quibus delectantur, & conſeruantur, adhibendæ, cùm plantas ali-
quas, vt Plinij verbis vtar, quàm proximè ſeri conueniat, quæ, & euolantium exami-
na inuitent, nec longiùs abire patiantur. In ambitu itaque hoſpitij arbuſculæ parui [z] *Lib.21. cap.12.*
incrementi, & frutices herbæque conſeruentur, cùm propter ſalubritatem, tum pro-
pter vtilitatem, maximè dulcis, & ſuauis odoris. Quarum ergo cauſa [z] Plinius ſeri
vult, thymum, apiaſtrum, roſam, violas, lilium, cythiſum, fabam, eruilam, cuni-
lam, papauer, conyzam, caſiam, melilotum, meliſſophyllum, cerinthen. Virgi-
lius:

Hæc circum caſiæ virides, & olentia latè
Serpylla, & grauiter ſpirantis copia tymbræ
Floreat: irriguumq; bibant violaria fontem.

Digitized by Google

ª Li.3.c.16. Atque hoc eſt, quod dixerat ª Varro loquens de Apiarij ſitu, prope ſe loca habeat, vbi pa- E
bulum ſit frequens, & aqua pura. Si pabulum naturale non eſt, ea oportet dominum ſe- ,,
rere, quæ maximè ſequuntur Apes. Ea ſunt roſa, ſerpyllum, apiaſtrum, papauer, faba, ,,
Cythiſi vſus neceſſarius. lens, piſum, ocymum, cyperum, medica: & maximè cythiſum, quod valentibus vtiliſſimum ,,
eſt. Etenim ab æquinoctio verno florere incipit, & permanet ad alterum æquinoctium ,,
autumni. Sed vt hoc aptiſſimum ad ſanitatem Apium, ſic ad meliſicium thymum. Pro- ,,
Mel Siculũ cur laudatum. pter hoc Siculum mel fert palmam, quòd ibi thymum bonum, & frequens eſt. Itaque qui- ,,
dam thymum contundunt in pila, & diluunt in aqua tepida: eo conſpergunt omnia ſe- ,,
minaria conſita Apium cauſa. Quod ad locum pertinet, hoc genus potiſſimùm eligendum ,,
iuxta villam, non quòd non in villæ porticu quoq; quidam (quò tutius eſſent) aluearia col- ,,
ᵇ Lib.9.c.5. locarint. ᵇ Columella verò paulò aliter hęc repetit, Conſeri deinde, inquit, circa totum ,,
apiarium debent arbuſculæ incrementi parui, maximeq; propter ſalubritatem. Nam ſunt ,,
etiam remedio languentibus cythiſi, tum deinde caſiæ, atque pini, & roſmarinus, quin etiam ,,
cunilæ, & thymi frutices: itemq; violarum, & quæcunq; vtiliter deponi patitur qualitas ter- ,,
ræ. Grauis & tetri odoris non ſolùm virentia, ſed & quælibet res prohibeantur, ſicuti can- ,,
cri nidor cùm eſt ignibus aduſtus, aut odor paluſtris cœni, nec minus vitentur cauæ rupes, F
aut valles argutæ, quas Græci ἠχὼ vocant. Sed ea de re iam dictum eſt. Commendantur
mirum in modum propè apiarium arbores fructiferæ, vt poma, pyra, pruna, ceraſa, amygda-
la, mala Perſica, Armeniacaq;, & ſimiles aliæ, item ſpini pruna ferentes, vua criſpina, lenti-
ſcus, terebinthus, idq; genus humiles aliæ, quibus exeuntes cum adhuc tenellæ ſunt Apes
ᶜ Cap.4. aduolare queant, atque inſiſtentes ſeſe reficere. Idem ᶜ Columella iam antè ſcripſerat qua-
les paſtiones, & qui ſitus earum eſſe debeat, quæ nos poſtea adferemus, vbi quid obſeruandũ
emptis iam Apibus ſit, differemus; nunc verò, vt ad locum apiarij aptum reuertamur, quem-
ᵈ Cap.7. admodum ſcilicet aluei collocandi ſint, paulo altiùs ex eodem ᵈ Columella repetemus, vt
Aluei quẽadmodum collocandi. clariùs pateat, ea quæ diximus, tam perito Geoponico non repugnare. Sed quoniam, in- ,,
quit hic, pleriſq; videtur iſtud operoſum (ſcilicet alueos transferre aliò) qualiacunq; vaſa ,,
placuerint collocari, debebit ſuggeſtus lapideus extendi per totum apiarium in tres pedes ,,
altitudinis, totidemq; craſſitudinis, iſq; ſic extructus, diligenter opere tectorio leuigari, ita ,,
ne aſcenſus lacertis, aut anguibus, alijsúe noxijs animalibus præbeatur, ſuperponuntur ,,
deinde, ſiue (vt Celſo placet) lateribus facta domicilia, ſiue (vt nobis) aluearia, pręterquam ,,
à tergo circumſtructa, ſeu quòd pene omnium in vſu eſt, qui modò diligenter iſta curant, G
per ordinem vaſa diſpoſita ligantur, vel laterculis, vel cęmentis, ita vt ſingula binis parieti- ,,
bus anguſtis contineantur, liberęq; frontes vtrinque ſint. Nam & quà procedunt, nonnun- ,,
quam pateſaciendę ſunt, & multo magis à tergo, quia ſubinde curantur examina. Sin au- ,,
tem nulli parietes alueis interuenient, ſic tamen collocandę erunt, vt paulùm altera ab al- ,,
tera diſtet, ne cùm inſpiciuntur ea, quę in curatione tractantur, hęrentem ſibi alteram con- ,,
cutiat, vicinasq; Apes conterat, quę omnem motum imbecillis cereis operibus ſuis, tanquam ,,
ruinam timent. Ordines quidem vaſorum ſuperinſtructos in altitudinem tres eſſe abundè ,,
eſt, quoniam ſummum ſic quoq; parùm commodè curator inſpicit. Ora cauearum, quę ,,
Ne influãt imbres. prębent Apibus veſtibula; proniora ſint, quàm terga, ne influant imbres, & ſi fortè tamen ,,
ingreſſi fuerint, non immorentur, ſed per aditum effluant. Propter quod conuenit aluearia ,,
porticibus ſupermuniri. Sin aliter, luto punico frondibus illitis adumbrari; quòd tegmen ,,
cùm frigora, & pluuias, tùm ęſtus arcet. Nec tamen ita nocet huic generi caloris ęſtus, vt ,,
hyems, itaq; ſemper ędificium ſit poſt apiarium, quòd aquilonis excipiat iniuriam, ſtabu- ,,
liſque prębeat teporem. Nec minùs ipſa domicilia, quamuis ędificio protegantur, obuer- ,,
ſę tamen ad hybernum orientem componi debebunt, vt apricum habeant Apes matutinum H
egreſſum, & ſint expergectiores. Nam frigus ignauiam creat, propter quod etiam foramina, ,,
quibus exitus, aut introitus datur, anguſtiſſima eſſe debent, vt quàm minimum frigus admit- ,,
tant: eaq; ſatis eſt ita forari, ne poſſint capere plus vnius Apis incrementum, ſic nec vene- ,,
Ne noxia animantia ingrediantur. natus Stellio, nec obſcœnum Scarabæi, vel Papilionis genus, lucifugęq; Blattę, vt ait Ma- ,,
ro, per laxiora ſpatia ianuę fauos populantur: atq; vtiliſſimum eſt pro frequentia domicilij, ,,
duos vel tres aditus in eodem operculo diſtantes intra ſe fieri contra fallaciam lacerti, qui ,,
velut cuſtos veſtibuli prodeuntibus inhians Apibus affert exitium, eęq; pauciores intereũt,
cum liceat vitare peſtis obſidia per aliud vadentibus effugium. Hęc itaque ᵉ Columella, ex
ᵉ Lib.1. Tit.38. quo, vt videtur Palladius, cùm meliora, quę ſint aluearia dixiſſet, item quę peiora: Sed in- ,,
ter ea loca, inquit, quę munire debere pręcepimus, podia ternis alta pedibus fabricentur in-
ducta teſtaceo, & albario opere lęuigata propter lacertarum, cęterorumq; animalium no-
xam, quibus eſt moris irrepere: & ſupra hęc podia aluearia collocentur, ita vt non poſſint ,,

imbre

A imbre penetrari, ſpatiolis inter ſe patentibus ſegregata. Anguſtus tamen aditus admittat
„ examina propter frigoris, & caloris iniuriam. Sanè ventis frigidioris altus paries reſiſtat, — Ne frigus noceat.
„ qui locum poſſit defenſis ſedibus apricare. Aditus omnes Soli opponantur hyberno, qui
„ in vno corpore duo, vel tres eſſe debebunt ea magnitudine, quæ Apis formam non poſſit ex-
„ cedere. Sic enim noxijs animalibus ingreſſu reſiſtetur anguſto, vel ſi Apes obſidere volue-
rint exeuntes, alio, vbi non fuerint, vtentur egreſſu. Mellarius itaque eo modo, eoq; quo
dictum eſt loco, collocatis aluearibus, Apes emat, oportet: in quibus emendis multa quoq; — Quid in emendis Apibus obſeruandũ.
„ obſeruanda veniunt. Idem [f] Palladius prouidere eum monet, vt plena aluearia comparen-
„ tur: quam rem, inquit, vel murmuris magnitudo, vel frequentia monſtrat commeantis, ac
„ remeantis examinis, & ex vicina potiùs, quàm ex longinqua regione, ne aëris nouitate ten- — [f] L.1.Ti.39.
„ tentur. Si verò longius aduehendæ ſunt, collo nocte portentur. nec collocare, nec aperire
„ aluearia, niſi veſpere inſtante debemus. Speculemur deinde per triduum, ne omne ianuas
ſuas egrediatur examen. Hoc enim ſigno fugam meditantur aſſumere. Contra hæc, & cę-
tera ſuo vnumquodq; menſe reuidebimus. Tamen creduntur non fugere, ſi ſtercus primo- — Vt non fugiant.
geniti vituli adlinamus oribus vaſculorum. Sed hęc quoq; ex [g] Columella tranſcripta ſunt, — [g] Li.9.c.8.
B qui de comparandis Apibus, ita diligentiſſimè ſcriptum reliquit. Atq; hæc, inquit, de pa-
„ bulationibus, domicilijs, & ſedibus eligendis abundè diximus: quibus prouiſis ſequitur,
„ vt examina deſideremus. Ea porro, vel ære parta, vel gratuita contingunt. Sed quas pretio — Apes quales emẽdę.
„ comparabimus, ſtudioſiùs prædictis comprobemus notis, & earum frequentiã prius, quàm
„ mercemur apertis aluearibus conſideremus: vel ſi non fuerit inſpiciendi facultas, certè id
„ quod contemplari licet, notabimus: vt in veſtibulo ianuæ complures conſiſtant, & vehemẽs
„ ſonus intus murmurantium exaudiatur, atq; etiam (ſi omnes intra domicilium ſilentes for- — Apum multitudo, & paucitas vnde æſtimanda.
„ tè conquieſcant) labris foramini aditus admotis, & inflato ſpiritu ex reſpondente earum ſu-
„ bito fremitu poterimus æſtimare, vel multitudinem, vel paucitatem. Pręcipuè autem cu-
„ ſtodiendum eſt, vt ex vicinia potiùs, quàm ex peregrinis regionibus petantur, quoniam ſo-
„ lent cæli nouitate laceſſiri: quod ſi non contingit, ac neceſſe habuerimus longinquis itineri- — Cur in vicinis locis emendæ.
„ bus aduehere, curabimus, ne ſalebris ſolicitentur, optimeq; noctibus collo portabuntur.
„ Nam diebus requies danda eſt, & infundendi ſunt grati Apibus liquores, quibus intra clau-
„ ſum alantur. Mox cùm perlatæ domum fuerint, ſi dies ſuperuenerit, nec aperiri, nec collo- — Apes emptæ quãdo aperiri debeant.
„ cari oportebit alueum, niſi veſperi, vt Apes placidè manè poſt totius noctis requiem egre-
C diantur, ſpeculariq; debemus ferè triduo, an vniuerſæ ſe profundant. quod cùm faciunt, fu-
„ gam meditantur. Ea remedia quibus debeant inhiberi, mox præcipiemus. At quæ dono, — Fugę ſignũ
„ vel aucupio contingunt, minus ſcrupuloſè probantur, quanquam nec ſic quidem velim niſi
„ optimas poſſidere, cùm & impenſum, & eandem operam cuſtodis poſtulent bonæ, atq; im-
probæ, & quod maximè refert, non ſunt degeneres intermiſcendæ, quę infament, generoſas. — Cur degeneres non admiſcẽdæ bonis.
Nam minor fructus mellis reſpondet, cùm ſegniora interueniunt examina. [h] Varronis quo-
que pręceptum eſt, vt in emendo emptor videat, valeant, an ægræ ſint. Aitq; ſanitatis ſigna
eſſe, ſi ſunt frequentes in examine, & ſi nitidæ, & ſi opus, quod faciunt, eſt æquabile, ac leue. — [h] Li.3.c.16.
Minus verò valentium ſigna eſſe, ſi ſunt piloſæ, ac horridæ, vt puluerulentæ, niſi officij eas — Sanitatis ſigna.
vrget tempus: tum enim, inquit, propter laborem aſperantur, ac macreſcunt. Vult item pro-
uidendum eſſe, ne infirmiores à valentioribus opprimantur, quoniam eo minuatur fructus.
„ Itaque imbecilliores ſecretas ſubijcere ſub alterum Regem. [i] Plutarchus quoq;, qui Apum, — [i] *Li de reip. guber. præceptis.*
„ inquit, curæ atque educationis periti ſunt, eum alueum maximè ſanas, & feliciter agentes
„ Apes putant habere, ad quem ſtrepitus eſt, tumultuſq; plurimùm. Et ante omnes [k] Ariſto- — [k] *Li.9.Hiſt cap.40.*
„ teles; dignoſcitur examen valere, inquit, ſuſurri frequentia, & exeundi ingrediendiq; ver-
D tiginoſa agitatione, tunc enim nouellæ operantur. Vt itaq; ſuſurrus, ac tumultus earum
ſanitatis inditium eſt, ita contrà triſtitia, ac ſilentium morbi: *βλαψιγονίας* Græci dicunt, — Blapſigonia quid.
cùm Apes morbo, ignauia, aut in fœcunditate fœtum non peragunt. [l] Plinius quoq; Apes — [l] *Lib.* 11. *cap.*18.
ſuapte natura morbos ſentire dicens, indicem eorum triſtitiam torpentem eſſe aſſerit, & cùm
ante fores in teporem ſolis promotis aliæ cibos miniſtrant, cùm defunctas progerunt, fune- — Mortuos ſuos efferũt & quid ſignificet.
rantiumq; more comitantur exequias. Et ante ipſum Maro canebat:

Si vero (quoniam caſus Apibus quoq; noſtros
Vita tulit) triſti languebunt corpora morbo:
Quod iam non dubijs poteris cognoſcere ſignis.
Continuo eſt ægris alius color: horrida vultum
Deformat macies: tum corpora luce carentum
Exportant tectis, & triſtia funera ducunt,
Aut illæ pedibus connexæ ad limina pendent,

Aut

Aut intus clauſis cunctantur in ædibus omnes, E
Ignauaq́; fame, & contracto frigore pigra.
Tum ſonus auditur grauior, tractimq́; ſuſurrant,
Frigidus vt quondam ſyluis immurmurat Auſter,
Vt mare ſollicitum ſtridet refluentibus vndis,
Æſtuat vt clauſis rapidis fornacibus ignis.

Hoc modo laborantibus Apibus ſequentibus remedijs medetur, idem Poeta:

Vt ſanētur.

Hic iam galbaneos ſuadebo incendere odores,
Melláq; arundineis inferre canalibus, vltrò
Hortantem, & feſſas ad pabula nota vocantem
Proderit, & tunſum gallæ admiſcere ſaporem
Arenteſq́; roſas, aut igne pinguia multo
Defruta, vel Pſithia paſſos de vite racemos,
Cecropiumq́; thymum & graue olentia centaurea:
Eſt etiam flos in pratis, cui nomen amello
Fecêre agricolæ; facilis quærentibus herba, F
Namque vno ingentem tollit de ceſpite ſyluam
Aureus ipſe, ſed in folijs, quæ plurima circum
Funduntur; violæ ſublucet purpura nigræ.
Sæpe deûm nexis ornatæ torquibus aræ
Aſper in ore ſapor, tonſis in vallibus illum
Paſtores, & curua legunt propè flumina Mellæ.
Huius odorato radices incoque Baccho,
Pabulaq́; in foribus plenis appone caniſtris

Pediculi Apum morbus. Hebetudo. Vt fluxu laborãtes ſanentur. [m] L.9.c.13.

Infeſtantur quoq; pediculis, quos Florentinus curari tradit ramulis mali arboris, & caprificis incenſis ac ſuffumigatis; hebetudine item videndi, quam origani foliorum ſuffitu curamus eodem teſte. Quod ex tithymali nimia depaſtione, profluuio alui corripiantur, & ſæpè inde perire viſæ ſint, antè diximus. Itaq: veris principio ſi medicatos cibos præbeas, iiſdem remedijs ſecundum [m] Columellam & prouideri poteſt, ne tali peſte vexentur, & cùm iam laborant ſanari: nam illud, quod Hyginius maiores ſecutus autores prodidit, ipſe non expertus aſſeuerare non audeo, volentibus tamen licebit experiri. Siquidem præcipit Apum cor- G pora, quæ cùm huiuſmodi peſtis inceſſit, ſub fauis aceruatim enectæ reperiuntur, ſicco loco per hyemem repoſita circa æquinoctium vernum, cum clementia diei ſuaſerit, poſt horam

Vt reuiuiſcant. Quid ęgris exhibẽdũ.

tertiam in ſolem proferre, ficulneoq; cinere obruere. Quo facto, affirmat intra duas horas, cum viuido halitu caloris animatæ ſunt, reſumpto ſpiritu in præparatum vas, ſi obijciatur, irrepere. Nos magis ne intereant, quæ deinceps dicturi ſumus, ægris examinibus exhibenda cenſemus: nam vel grana mali punici tuſa & vino amineo conſperſa, vel vuæ paſſæ cum rore Syriaco pari menſura pinſitæ, & auſtero vino inſuccatę dari debent, vel ſi per ſe iſta fruſtra ſunt, omnia eadem æquis ponderibus in vnum leuigata, & fictili vaſe cum amineo vino inferuefacta, mox etiam refrigerata ligneis canalibus apponi. Nonnulli rorem matutinũ aqua mulſa decoctum cùm gelauerit, imbricibus infuſum præbent libandum. Quidam bubulam, vel hominis vrinam (ſicut Higinius affirmat) alueis apponunt: nec non etiam ille morbus maximè eſt conſpicuus, qui horridas contractaſq; carpit, cùm frequenter aliæ mortuarum corpora domicilijs ſuis efferunt: aliæ intra tecta vt in publico luctu, mœſto ſilentio torpent. Id cum accidit, arundineis infuſi canalibus offeruntur cibi maximè decocti mellis, & cum galla, vel arida roſa detriti. Galbanum etiã, vt eius odore medicentur, incendi con- H uenit, paſſoq; & defruto vetere feſſas ſuſtinere. Optimè facit amelli radix, cuius eſt frutex luteus, purpureus flos: ea cum vetere amineo vino decocta exprimitur, & ita liquatus eius ſuccus datur. Hyginius quidem in eo libro, quem de Apibus ſcripſit, Ariſtomachus inquit,

Ariſtomachus, vt Apibus medetur.

hoc modo ſuccurrendum laborantibus exiſtimat. Primùm, vt omnes vitioſi faui tollantur, & cibus ex integro recens ponatur, deinde vt fumigentur. Prodeſſe etiam putat Apibus vetuſtate corruptis examen nouum contribuere, quamuis periculum ſit, ne ſeditione conſumentur, verũtamen adiecta multitudine lætaturas. Sed vt concordes maneant earum Apiũ, quæ ex alio domicilio transferuntur, quaſi peregrinæ plebis ſubmouere Reges debere: nec

Aluei qui transferendi.

tamen dubium, quin frequentiſſimorum examinum faui, qui iam maturos habent pullos, transferri & ſubijci paucioribus debeant, vt tãquam nouæ prolis adoptione domicilia confirmentur, ſed & id cùm fiet, animaduertẽdum, vt eos fauos ſubijciamus, quorum pulli iam ſedes ſuas adaperiunt, & velut opercula foraminum obductas ceras erodunt exerentes capita:

A pita: nam ſi fauos immaturo fœtu tranſtulerimus, emoriuntur pulli, cùm foueri deſierint.
Sæpè etiam vitio quod Græci φαγέδαιναν vocant, intereunt. Siquidem cùm ſit hæc Apium
conſuetudo, vt prius tantum cerarum confingant, quantum putãt explere ſe poſſe, nonnun-
quam euenit, vt conſummatis operibus cereis, examen conquirendi mellis cauſa longiùs
euagatum ſubitis imbribus, aut turbinibus in ſyluis opprimatur, & maiorem partem plebis
amittat: quod vbi factum eſt, reliqua paucitas fauis complendis non ſufficit, tunc quæ vacuæ
cerarum partes computreſcunt, & vitijs paulatim ſerpentibus corrupto melle ipſæ quoque
Apes intereunt. Id ne fiat, duo populi coniungi debent, qui poſſint adhuc integras ceras ex-
plere: vel ſi non eſt facultas alterius examinis, ipſos fauos antequàm putreſcant, vacuis par-
tibus acutiſſimo ferro liberare: nam hoc quoq; refert, ne admodum hebes ferramentũ (quia
non facilè penetret) vehementiùs impreſſum fauos ſedibus ſuis commoueat. Quòd ſi factũ
eſt, Apes domicilium derelinquunt. Eſt & illa cauſa interitus, quod interdum continuis an-
nis plurimi flores proueniunt, & Apes magis mellificijs, quàm fœtibus ſtudent: itaque non-
nulli, quibus eſt minor harum rerum ſcientia, magnis fructibus delectantur, ignorantes exi-
tium Apibus imminere, quoniam & nimio fatigatæ opere plurimę pereunt, nec vllis iuuen-
B tutis ſupplementis frequentatæ nouiſſimæ reliquæ intereunt: itaq; ſi tale Ver inceſſit, vt &
prata, & arua floribus abundent, vtiliſſimum eſt tertio quoq; die aluearum exitus præcludi,
exiguis foraminibus relictis, per quæ non poſſint Apes exire, vt ab opere mellificio euocatæ,
quoniam non ſe ſperent poſſe ceras omnes liquoribus ſtipare, fœtibus expleant. Aegrotant
verò omnium maximè, teſte [n] Ariſtotele, cùm ſylua flores æruginoſos tulerit, atque etiam
temporibus ſiccis. Inuadit eas nonnunquam, quamquam raro peſtilentia, cuius pręcipuum
remedium, quod in cœtero pecore præcepit Columella, nempè, vt longius aluei transferan-
tur. Atque his ferè morbis corripiuntur Apes, ijſq;, quæ adduximus, remedijs curantur.
Quæ omnia cùm nouerit Apiarius, Apes emendas ſanas & eligere, & conſeruare ſciet, qua-
re quomodo & quando in aluos condendæ ſint, & quomodo ſylueſtria examina inuenienda
ſint, item quomodo fugere volentes cognoſcantur, fugienteſq; cohibeantur, dicendum ve-
nit. [o] Plinius affirmat, eſtq; ab omnibus præſtantiſſimis Geoponicis exaratum, Apes, ſi ea-
rum aluearia melyſſophyllo, ſiue melittide purgentur, non fugituras. Nullo enim inquit,
magis gaudent flore, & copia iſtius examina facilè continentur. Laudantur & aliæ ſtirpes
odoratæ, vt fæniculum. Florẽtinus referente [p] Cæſare Conſtantino aluos, in quibus ſunt, &
C eſſe debent Apes, thymi aut populi albæ floribus diligenter oblini iubet, præſertim vt do-
micilia ſua diligant, & in ipſis maneant; eaq; gratia etiam nardi herbę & myrrhæ pares por-
tiones teri vult quadruplo mellis ammixto, indeq; vaſa oblini. Quod ſi primo anno obſer-
uauerit mellarius, ſequenti magnum Apes ſuas prouentum, tam in propagatione ſobolis,
quàm in mellificio feciſſe animaduertet: quo tempore menſe potiſſimùm Iunio, vt [q] Palla-
dius docet, nouorum examinum curam diligenter habere debet, quia nouellæ Apes vagan-
tibus animis iuuentute, niſi ſeruentur, effugiunt. Exeuntia in aditu ſuo morantur vno, aut
duobus diebus, quæ ſtatim nouis aluearijs excipienda ſunt. Obſeruabit autem cuſtos ille
aſſiduus vſque in octauam, vel nonam horam, quia poſt hæc tempora non facilè fugere, aut
emigrare conſueuerunt, quàmuis aliæ ſtatim & procedere & abire non dubitent. Signa Var-
» ro bina recenſet: Cùm examen, inquit, exiturum eſt (quod fieri ſolet cùm adnatæ proſperè
» ſint multæ, ac progeniem veteres emittere volunt: vt olim crebrò Sabini factitauerunt pro-
» pter multitudinem liberorum) huius quòd duo ſolent præire ſigna, ſcitur. Vnum quòd ſu-
» perioribus diebus maximè veſpertinis, multæ ante foramen & vuæ, aliæ ex alijs pendent
» conglobatæ. Alterum quòd, cùm iam euolaturæ ſunt, aut etiam incœperunt, conſonant ve-
D hementer proindè, vt milites faciunt, cùm caſtra mouent. Quę primæ cùm exierunt, in con-
» ſpectu volitant, reliquas, quæ nondum congregatæ ſunt, reſpectantes, dum conueniãt. Cùm
» à mellario id feciſſe ſunt animaduerſæ, iaciundo in eas puluerem, & circumtinniendo ære,
» perterritas, quò voluerit, perducet. Non longè inde oblinunt (ramum ſcilicet, vel ſimile
» quid) erithace, atq; apiaſtro, cæteriſque rebus quibus delectantur. Vbi conſederunt, affe-
» runt aluum propè ijſdem illicijs illitam intus, & propè appoſita, fumo leni circumeundo co
» gunt eas intrare, vt quæ in nouam coloniam cùm introierunt, permanent adeo libenter, vt
» etiam ſi proximam poſueris illam aluum, vnde exierunt, tamen nouo domicilio potiùs ſint
cõtentæ. [r] Columella eandem mellarij curam ſedulò notauit, eamque ſedulò agendam ſcri-
pſit his verbis. Deinceps talis altera eſt ratio, vernacula examina retinendi: ſemper quidem
» cuſtos ſedulè circumire debet aluearia: neque enim vllum tempus eſt, quo non curam deſi-
» derent, ſed eam poſtulant diligentiorem, cùm vernant, & exundant nouis fœtibus, qui niſi
» curatoris obſidio protinus excepti ſunt, diffugiunt: quippè talis eſt Apium natura, vt pari-

ter

Phagadena.

Si pluuia interierint quid faciẽdum.

Ex nimio opere morti.

Quãdo magis ęgrotẽt.

[n] L. 9. Hiſt. cap. 17.

Peſte rarò laborãt, & vt curetur.

[o] L. 21. c. 20.

Vt in aluos condendæ ne fugiant.

[p] Li. 15. c. 2.

[q] In Iunio tit. 7.

Quando examinum cura magis habenda, & vt exitura cognoſcãtur.

Ne examine fugiant.

[r] Li. 9. c. 12.

ter quæq; plebs generetur cum regibus, qui vbi euolandi vires adepti ſunt, conſortia dedignantur vetuſtiorum, multoq; magis imperia: quippe cùm rationabili genere mortalium, tùm magis egentibus cõſilij mutis animalibus nulla ſit regni ſocietas: itaq; noui duces procedunt cum ſua iuuentute, quæ vno, aut altero die in ipſo domicilij veſtibulo glomerata conſiſtens, egreſſu ſuo propriæ deſiderium ſedis oſtendit: eaq; velut patria contenta eſt, ſi à procuratore protinus aſſignetur. Sin autem defuit cuſtos velut iniuria repulſa peregrinam regionem petit: quòd ne fiat, boni curatoris eſt, vernis temporibus obſeruare alueos in octauam ferè diei horam, poſtquàm non temerè ſe noua proripiunt agmina, eorumq; egreſſus regreſſuſq; vt diligentiùs cuſtodiat. Nam quædam ſolēt cùm ſubitò euaſerunt, ſine cunctatione ſe proripere. Proripiunt autem ſe incredibili numero, vt innuit eleganter etiam [a] Arioſtus, tanta multitudine mulieres ad ſpectandum pugnam Guidonis, & Marſicani concurriſſe tradens: E

Cur vernēt Apes, & cur à mellario tunc maximè obſeruandæ.

[a] Cant. 20. Stan. 32.

Come Api del ſuo chioſtro empie la ſoglia,
Che mutar regno al nouo tempo voglia.

Poterit exploratam fugam præſciſcere cuſtos veſpertinis temporibus, aurem ſingulis alueis admouendo: ſiquidem ferè ante triduum, quàm eruptionem facturæ ſunt, velut militaria ſigna, mouentium tumultus, ac murmur exoritur: ex quo, vt veriſſime dicit Virgilius: F

Corda licet vulgi præſciſcere, namq; morantes
Martius ille æris rauci canor increpat, & vox
Auditur fractos ſonitus imitata tubarum.

Vt colligantur examina.

Sed Virgilius, vt colligantur noua iſtæc examina docuit ſic:

Hac vbi iam emiſſum caueis ad ſydera cæli,
Nare per æſtatem liquidum ſuſpexeris agmen
Obſcuramq; trahi vento mirabere nubem
Contemplator, aquas dulces & frondea ſemper
Tecta petunt, huc tu iuſſos aſperge ſapores
Trita meliphylla, & cerintha ignobile gramen:
Tinnituſq; cie & Matris quate cymbala circum:
Ipſa conſident medicatis ſedibus: ipſa
Intima more ſuo ſeſe in cunabula condent.

[b] Lib. 9. c. 8.

Examina ſylueſtria, vt inueſtigentur.

Hac itaq; ratione vernacula examina in nouas aluos conduntur: veruntamen quoniam, vt ait [b] Columella, interdum propter conditionem locorum, vel mediocre pecus parandum eſt, curam veſtigandis examinibus hac ratione adhibebimus. Vbicunque ſaltus, inquit, ille, docens vt inueſtigantur, ſunt idonei, mellifici nihil antiquius, quàm Apes, quibus vtantur, vicinos eligunt fontes: eos itaque conuenit plerunq; ab hora ſecunda obſideri ſpeculariq; quæ turba ſit aquantium. Nam ſi paucæ admodum circunuolant (niſi tamen complura capita riuorum diductas faciunt rariores) intelligenda eſt earum penuria, propter quam locum quoque non eſſe mellificum ſuſpicabimur. Primùm, quàm longè ſint, explorandum eſt, præparandumq; in hanc rem liquida rubrica, qua cum feſtucis illitis contigeris Apum terga fontem libantium, commoratus eodem loco faciliùs redeuntes agnoſcere poteris. At ſi non tardè id facient, ſcias eas in vicino conſiſtere. Sin autem ſeriùs, pro moræ tempore æſtimabis diſtantiam loci: ſed cùm animaduerteris celeriter redeuntes, ſi non ægrè perſequeris iter volantium, ad ſedem perduceris examinis. In ijs autem, quæ longiùs meare videbuntur, ſolertior adhibebitur cura, quæ talis eſt. Arundinis internodium cùm ſuis articulis exciditur, & terebratur ab latere talea, & per id foramen exiguo melle, vel de fruto inſtillato, ponitur iuxta fontem: deinde cùm ad odorem dulcis liquoris complures Apes irrepſerint, tollitur talea, & appoſito foramini pollice non emittitur, niſi vna, quæ cum euaſit, fugam ſuam demonſtrat obſeruanti, atque is, dum ſuffecit, perſequitur euolantem. Cùm deinde conſpicere deſijt Apem, tum alteram emittit; & ſi eandem petit cæli partem veſtigijs prioribus inhæret, etſi minùs aliam quoq;, atque aliam foramine adaperto patitur egredi, regionemq; notet, in quam plures reuolent, & eas perſequatur, donec ad latebram perducatur examinis: quòd ſi eſt ablatum ſpecu, fumo elicitur, & cùm erupit, æris ſtrepitu coercetur. Nam ſtatim ſono territum, vel in frutice, vel in editiore ſyluæ fronde conſidet, & à veſtigatore præparato vaſe reconditur. Sin autem ſedem habet arboris cauæ, & aut extat ramus, quem obtinent, aut ſunt in ipſius arboris trunco, tunc, ſi mediocritas patitur, acutiſſima ſerra, quò celeriùs id fiat, præciditur primùm ſuperior pars, quæ ab Apibus vacat, deinde inferior, quatenus videtur inhabitari, tũ reciſus vtraq; parte mundo veſtimento contegitur, quoniam hoc quoq; plurimum refert, ac ſi quibus rimis luiat illinitur, & ad locum perfertur: G H

Vt cognoſcantur longiùs euolare.

Vt diſtãtia longè examina inueniantur.

Vt eximantur à ſpec.

Vt ex cauo arboris eximantur.

reli-

Digitized by Google

A relictiſq; paruis (vt iam dixi) ſoraminibus,more cæterarum aluorum collocatur.Sed inda-
gatorem conuenit matutina tempora veſtigandi eligere,vt ſpatium diei habeat,quo explo- Quo tẽpo-
ret commeatus Apum:ſæpè enim ſi ſeriùs cœpit eas denotare, etiã cùm in propinquo ſunt, re eximẽda
iuſtis operum peractis ſe recipiunt,nec remeant ad aquam:quo euenit vt veſtigator ignoret,
quàm longè fonte diſtet examen:ſunt qui per initia Veris apiaſtrum, & (vt ille vates ait) tri
ta meliphylla & cærinthe ignobile gramen, aliaſq; colligant ſimiles herbas, quibus id ge-
nus animalium delectatur,& in aluos perfricent, vt odor & ſuccus vaſi inhæreat: quæ dein-
de mundata exiguo melle reſpergant, & per nemora non latè à fontibus diſponant, eaque
cùm repleta ſunt examinibus,domum referãt,ſed hoc niſi locis, quibus abundant Apes, fa-
cere non expedit.Nam ſæpè inania vaſa nacti, qui fortè prætereunt,ſecum auferunt; neque
tamen eſt tanti vacua perdere complura,vt vno vel altero potiare pleno: at in maiore copia
etiam ſi multa intercipiuntur,plus eſt quod in repertis Apibus acquiritur. Ne verò captans
ſylueſtres fallatur,noſſe debet ſuas ab illis diſtinguere,ne ſuas pro alienis proſequatur. Ari- *Lib.9.Hiſ.
ſtoteles Apiarios ſuas ſcribit cognoſcere farina in prato reſperſa. Capturus itaq; eo ſigno cap.40.
ſuas agnoſcet. Atq; hæc eſt ratio capiendi ſylueſtria examina. Sed vt ad vernaculorum cu- Cur fugiãt
B ram reuertamur, quæ nimirùm maior eſſe debet; ſcire licet nonnunquam fugam capeſſere, examina.
alueoſque derelinquere,idque varias ob cauſas,vt mox patebit;quamobrẽ à mellario, cùm
eo quo dictum eſt,modo,ante triduum,quàm erumpent,tumultuantur & murmurãt, maxi-
mè obſeruari debent,vt ſiue patriam faſtidientes ſedem, ad fugam longiorem capeſſendam
ſeſe accingant,aut ad pugnam (nam inter ſe tanquam ciuilibus bellis, & cum alieris, quaſi
cum externis gentibus prçliantur) erumpant. Fugam moliri id ſignificat,cùm ſic Apis eua- Fugæ ſigna
dit veſtibulum,vt nulla intrò reuoluat,ſed ſe confeſtim leuet ſublimiùs.Aut cùm,vt Ariſto- quæ.
teles ſcribit, mutuo inter ſe annexu alia ex alia dependet in alueo. Præſtò ſit ad vtrumque
caſum paratus cuſtos.Crepitaculis æreis aut teſtarum plerumq; vulgo iacentium ſonitu ter- Tinnitu ter
retur fugiens iuuentus, vt ait [x] Columella. Ita quoq; Lucanus commonſtrat lib.9. compa- rentur.
rans celeritatem iuuentutis redeuntis è nauibus ad littus cum Apibus,tinnitum æris ſequen *Li.9.c.12.
tibus his verſibus:

Haud aliter medio reuocauit ab æquore puppes,
Quàm ſimul effœtas linquunt examina ceras,
Atq; oblita faui non miſcent nexibus alas.
C *Sed ſibi quiſque volat,nec iam deguſtat amarum*
Deſidioſa thymum, tùm ſi ſonus increpat æris
Attonitæ poſuère fugam, ſtudiumq; laboris
Floriferi repetunt.& ſparſi mellis amorem.
Gaudet in Hyblæo ſecurus gramine paſtor
Diuitias ſeruaſſe caſæ.

Meminit & eleganter [y] Claudianus dum canit: *Lib.8.

—— Qualis Cybeleia quaſſans
Hyblæus procul æra ſenex,reuocare fugaces
Tinnitu conatur Apes, quæ ſponte relictis
Deſciuère fauis,ſonituq; exhauſtus inani
Raptas mellis opes,ſolitaq; oblita latebra
Perfida deplorat vacuis examina ceris.

Sed quantoperè tinnitus, æriſq; manuumq; pulſus ſequantur, non fugam tantùm molien-
tes Apes, ſed nouas ſedes etiam quærentia noua examina, innuit [z] Ouidius, vbi Bacchum *L.3.Faſtor
D Apes inueniſſe ſcribit,cuius ſuprà meminimus.

Ibat arenoſo ſatyris comitatus ab Hebro,
Non habet ignotos fabula noſtra iocos.
Iamque erat ad Rhodopem,Pangæaq; flumina ventum,
Æriferæ comitum concrepuere manus,
Ecce nouæ volucres coeunt tinnitibus actæ,
Quoque mouent ſonitus æra, ſequuntur Apes,
Colligit errantes, & in arbore claudit inani
Liber,& inuenti præmia mellis habet.

Sunt qui huius rei,hoc eſt, cur tinnitu coërceantur,& gaudere videãtur,rationem reddant,
quòd harmoniæ muſicalis amatrices ſint. Nam & Varro Muſarum aues eas vocauit. ſed ſi
ſono iſto ceu dulcedine quadam afficerentur, dicendum etiam eſſet, ipſas audire, quod nos
negauimus. Quare, vt ad fugientem iuuentutem regrediatur oratio, iubet Columella, vt
ea quæ

ea quæ vel pauida, cùm repetierit aluum maternam, & in eius aditu glomerata pependerit, F vel ſtatim ſe ad proximam frondem contulerit, protinus cuſtos nouum loculamentum in

Ne fugiant quid agendum.

hoc præparatum perliniat intrinſecùs prædictis herbis: deinde guttis mellis reſperſum admoueat, tum manibus, aut etiam trulla congregatas Apes recondat. Atque vti debet adhibita cętera cura, diligenter compoſitum & illitum vas interim patiatur in eodem loco eſſe, dum aduesperaſcat. Primo deinde crepuſculo transferat, & reponat in ordinem reliquorũ alueorum.

Cur vacuis alueareis opus ſit.

Oportet autem etiam vacua domicilia collocata in Apiarijs habere: nam ſunt nonnulla examina, quæ cùm proceſſerint, ſtatim ſedem ſibi quærant in proximo, eandemq; occupent, quam vacuam repererint. Ariſtoteles Apiarios ait, ne fugiant Apes alueis afflare ex vino dulci.[a] Varro, ſi trãſituræ, inquit, ſunt Apes, aluearia apiaſtro perfricanda, quòd illicium hoc illis, & faui melliti intus ponendi à faucibus non longè, ne cùm animaduerterint, aut inopiam eſcæ habuiſſe dicantur, aut cùm ſunt Apes morbidæ propter primores vernos paſtus, qui ex floribus nucis Græcæ, & cornus fiunt, cæliacas fieri, atq; vrina pota refici. Iubet etiam, ſi ex aluo minus frequentes euadunt, ac ſubſidit aliqua pars, ſuffumigandum & propè apponendum bene olentium herbarum, maximè apiaſtrum & thymum. Author eſt[b] Plinius puluere è veſtigio anguiũ collecto, ſparſas Apes in aluearia reuerti. F Et Apuleius tradit examina non diffugere ſuſpenſo vaſis earum acoro, quod inde piper Apium vocari aſſerit.

[a] Lib.3.c.16

[b] L.31.c.16

Pugna vt coerceat'.

Quod ad pugnam attinet, ea quidem, vel vnius inter ſe diſſidentis, vel duorum examinum diſcordantium facilè compeſcitur pulueris in eas iactu, aut mulſo, paſſo, aut alio quouis liquore ſimili reſperſo, videlicet familiari dulcedine ſæuientium iras mitigãte: nam eadem mirè etiam diſſidentes reges conciliant.

Pugnæ cauſæ quæ.

Sunt enim ſæpè plures vnius populi duces, & quaſi procerum ſeditione plebs in partes deducitur: quod frequenter fieri prohibendum eſt, quoniam inteſtino bello totæ gentes conſumuntur. Itaq; ſi conſtat principibus gratia, manet pax incruenta. Sin autem ſæpius aciem dimicantes notaueris, duces ſeditionum interficere curabis: dimicantium verò prælia prædictis remedijs ſedantur: ac deinde cum agmen glomeratum in proximè frondentis arbuſculæ ramo conſederit, animaduertito, an totum examen in ſpeciem vnius vuæ dependeat, idq; ſignum erit, aut vnum regem ineſſe, aut certè plures bona fide reconciliatos, quos ſic patieris, dum in ſuum reuolent domicilium:

Vt vnum, aut plures reges eſſe conſtet.

ſin autem duobus, aut etiam compluribus velut vberibus diductum fuerit examen, ne dubitaueris & plures proceres & adhuc iratos eſſe, atq; in ijs partibus, quib. maximè videris Apes glomerari, requirere duces debebis: G itaque ſucco prædictarum herbarum, maximè apiaſtri manu illita ne ad tactum diffugiant, leuiter inſeres digitos, & diductas Apes ſcrutaberis, donec autorem pugnæ, quem elidere debes, reperias.

Vt rex inueniatur.

Quæ ferè omnia hiſce verſibus complexus eſt Maro:

Sin autem ad pugnam exierint (nam ſæpe duobus
Regibus inceſſit magno diſcordia motu)
Continuoq; animos vulgi. & trepidantia bello
Corda, licet longè præſciſcere: namq; morantes,
Martius ille æris rauci canor increpat, & vox
Auditur. fractos ſonitus imitata tubarum.
Tum trepidæ inter ſe coeunt, pennisq; coruſcant
Spiculaq; exacuunt roſtris, aptantq; lacertos
Et circa regem atq; ipſa ad prætoria denſæ
Miſcentur, magniſque vocant clamoribus hoſtem.
Ergo vbi ver nacta ſudum campoſq; patentes,
Erumpunt portis: concurritur æthere in alto,
Fit ſonitus, magnum miſtæ glomerantur in orbem:
Præcipiteſque cadunt: non denſior aëre grando,
Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis.
Ipſi per medias acies, inſignibus alis
Ingentes animos anguſto in pectore verſant,
Vſque adeo obnixi non cedere: dum grauis aut hos,
Aut hos verſa fuga victor dare terga coegit.
Hi motus animorum, atq; hæc certamina tanta
Pulueris exigui iactu compreſſa quieſcent.
Verùm vbi ductores acie reuocaueris ambos
Deterior qui viſus eum, ne prodigus obſit.
Dede neci: melior vacua ſine regnet in aula. H

Ariſtoteles

A [c] Ariſtoteles etiam perire Apes ſcribit, tum alijs caſibus, tùm verò cùm multi principes orti ſint, & partem quiſque ſecum, quo libuit, abducat. Quod ſi verò vnicus tantùm rex ſit, iſq; boni regis ſigna (quæ ſuprà attulimus) poſſideat, tamen, vbi ſæpius cum ſuo examine conatur fugere, & ipſe cohibendus eſt à fuga, cohibetur autem amputatis alis: nam ſic quaſi compede retinebitur detractis alis, fugæque deſtitutus præſidio, fines regni non audet excedere, propter quod ne cæteris ditionis ſuæ Apibus permittit longiùs euagari. Virgilius:

[c] Li.9.Hiſt. cap. 40.

Regis fuga vt cohibeatur.

At cùm incerta volant, cæloq́ examina ludunt
Contemnuntq́ fauos & frigida tecta relinquunt
Inſtabiles animos ludo prohibebis inani,
Nec magnus prohibere labor: tu regibus alas
Eripe. non illis quiſquam cunctantibus, altum
Ire iter, aut caſtris audebit vellere ſigna.

Reges autem in ſupremis fauis reperiuntur. Oportet autem ſingulis aluearibus vnum relinquere, & reliquos abolere, vt dictum eſt. nam præterquam, quòd inter populum ſe-
B ditionem mouent Apes, etiam congregatæ iuxta ſingulos diſſident, & ab opere ceſſant. Eſt & alia pugnæ cauſa: nam cùm alicuius aluei cibus defecerit, inquit [d] Plinius, impetum in proximas faciunt rapinæ propoſito. At illæ contra dirigunt aciem, & ſi cuſtos adſit, alterutra pars, quæ ſuis fauere ſentit, non appetit eum. maxima rixa in conuehendis floribus exorta, & ſuos quibuſq; euocantibus. In Germania ſæuitiam ſic coercent: vetuſti lintei fruſto ambuſto fumum excitant, eoq; nidore Apes in priorem partem domicilij, & interdum extra veſtibulum adigunt, atque ſic fit poteſtas inſpiciendi. Varro quæ crebriùs inter ſe pugnant, aſpergi iubet aqua mulſa, quo nempe facto non modò deſiſtunt à pugna, ſed etiam confarciunt ſe lingentes: eo magis, inquit, ſi mulſo ſunt aſperſæ, quo propter odorem auidiùs applicant ſe, atque obſtupeſcunt potantes. Sed Plinius de pugna agens, quæ ex conuehendis floribus inter eas exoritur, dimicationem interiectu pulueris, aut fumo totam diſcuti ait. Reconciliari verò lacte, vel aqua mulſa. Sed eſt & altera pugnę cauſa, cùm ſcilicet breues teſte [e] Ariſtotele contra longas odio flagrant, eaſq; alueis pellere conentur. Qua in pugna, inquit, ſi illę vicerint, optimum ita fore examen putatur: ſed ſi hę ſolę remanſerint, ocioſę viuunt, & nihil boni integrè faciunt: pereunt & ipſę antequam
C autumnus ſit. Scribit etiam nullum eas animal niſi ſui generis fugere: pręliari enim inter ſe, & cum Veſpis. Sed cùm ruri ſunt, nec ſibi inuicem, neque vllis alijs iniuriari: at apud ſuos alueos pugnare acerrimè, & hoſtes quos vicerint, enecare. Quam verò acriter inter ſeſe pugnent Apes, & quanto numero ad pugnam concurrant, dęmonum ab inferno exeuntium & numero & ſtudio innuit Hieronymus Vida:

Regis ſedes.

Cur vnus tantùm rex relinquendus.

[d] Lib. 11. cap. 17.

[e] Li.9.Hiſt. cap. 40.

Non tam olim denſa ſublimes nube per auras,
Florilega glomerantur Apes æſtate ſerena,
Nubifugo Borea, & madidis ceſſantibus Auſtris,
Si quando exorta eſt inter diſcordia reges,
Sæuaq́ collatis inuadunt prælia ſignis.

Eleganter etiam P.* Angelius Bargæus Turcarum & Chriſtianorum pugnam, Apibus inter ſe dimicantibus comparat, canens:

* Lib. 12. Syriad.

Non aliter quàm cùm geminos diſcordia reges,
Cogit Apum tectis in apertum exire relictis,
Stipatos ſtudijs ſectantum atque ag[illegible]ine gentis,
D *Quemq́ ſua, fit pugna atrox & ab æthere ſummo*
Corpora cæſarum complent labentia terram.

Fucorum inſuper nimia copia excreſcens, cùm opera Apum conſumunt, diſſidia in aluo excitant, cauſaque ſunt exigui, aut nullius prouentus: Ad quos tollendos vetus Democriti præceptum eſt, vt veſpere incipiente opercula vaſorum intrinſecus aqua irrorentur, & circa diluculum vaſa aperiantur: quo facto Fucos inuenies guttis operculorum inſidentes. Semper enim melle repleti ſiticuloſi ſunt, & aquæ appetentia inſatiabiles ab humore operculorum non deſcendunt. Quare poſſibile fuerit ipſos omnes diſperdere, ita vt ne vnus quidem aufugiat. Sunt autem magni, aculeoque carentes, & ignaui. * Plinius tradit Apes (vt ad eas reuertamur) certum eſſe fugere tactis aluearijs: quod quantopere hominum conſortia auerſentur, ante omnia indicat; quare mellarius hominum acceſſum ad aluearia prohibere debet. Atque hæc de fuga ſufficiant

Fuci cur diſſidia inter Apes excitent.

Fuci vt occidantur.

* Li.28.c.7.

Cur acceſſus hominũ prohibeatur.

Aluearia plena eſſe cognoſces ex ſuprà allatis ſignis, maximè ex frequenti altoq; Apium E
ſuſurro. Sed ſi nulla naſcantur examina, vel quæ habet, ſoboli non ſtudeant propagandæ,
paucitate laborantia, minimè ignorare debet mellarius, quomodo duo, vel tria aluearia in
vnum conferantur, & paucitas earum emendetur: qua de re audi iterum Columellam.
Nonnunquam, inquit, necandus eſt rex, cùm vetus alueare numero Apum deſtituitur, atq; „
Rex quando necandus. infrequentia eius aliquo examine replenda eſt. Itaq; cùm primo vere in eo vaſe nata eſt pul- „
lities, nouus rex eliditur, vt multitudo ſine diſcordia cum parentibus ſuis conuerſetur, quòd „
ſi nullam progeniem tulerint faui, duas vel tres alueorum plebes in vnum contribuere li- „
cebit, ſed prius reſperſas dulci liquore: tum demum includere, & poſito cibo dum conuer- „
ſari conſueſcant, exiguis ſpiramentis relictis triduo ferè clauſas habere. Sunt qui ſeniorem „
potiùs regem ſubmoueant, quod eſt contrarium; quippe turba vetuſtior, ſi elidatur velut „
quidam ſenatus iunioribus pareat neceſſe eſt, & ſi quæ ſint imperia validiorum contumaci- „
ter ſpernentes, pœnis, ac mortibus afficiuntur: illud tamen incommodum iuniori examini „
ſolet accidere, cùm antiquarum Apium relictus à nobis rex ſenecture deficit, quòd tan- „
quam domino mortuo familia nimia licentia diſcordat, cui facilè occurritur. nàm ex ijs al- „
ueis, quæ plures habent principes, dux vnus elicitur; iſq; translatus ad eas, quæ ſine im- F
perio ſunt, rector conſtituitur. Poteſt autem minore moleſtia in ijs domicilijs, quæ aliqua „
peſte vexantur, paucitas Apium emendari. Nam vbi cognita eſt clades infrequentis al- „
uei, quos habeat fauos, oportet conſiderare; tum deinde ceræ, quæ ſemina pullorum con- „
tinet, partem recidere, in qua regij generis proles animatur: eſt autem facilis conſpectu „
Rex vbi generetur. quoniam ferè in ipſo fine cerarum velut papilla vberis apparet eminentior, & laxioris fi- „
ſtulæ, quàm ſint reliqua foramina, quibus popularis notæ pulli detinentur. Celſus qui- „
dem affirmat in extremis fauis tranſuerſas fiſtulas eſſe, quæ contineant regios pullos. Hi- „
ginius quoque authoritatem Græcorum ſequens negat ex vernaculo (vt cæteras Apes) fieri „
ducem, ſed in circuitu fauorum paulò maiora, quàm ſint plebei ſeminis inueniri recta fora- „
mina repleta quaſi ſorde rubri coloris, ex qua protinus alatus rex figuretur. Sic ille, quæ
[f] Palladius ſic repetit: Sed ſi nulla, inquit, naſcantur examina, duorum vel trium vaſcu- „
[f] *In Iunio Tit.7.* lorum multitudinem in vnum conferre poſſumus: dulci tamen liquore conſperſas Apes, „
atque incluſas, per triduum tenebimus appoſito cibo mellis, & exigua tantùm ſpiracula „
relinquimus in cella. Quod ſi velis aluearium, cui per aliquam peſtem multitudo ſubacta „
eſt, populi abiectione reparare, conſiderabis in alijs abundantibus ceras fauorum, & extre- G
mitates, quæ pullos habent, & vbi ſigum naſcituri regis inueneris, cum ſobole ſua recides, „
& in id aluearium pones. Eſt autem hoc futuri regis ſignum. Inter cætera foramina, quæ „
pullos continent, vnum maius, ac longius velut vber apparet. Sed tunc transferendi ſunt, „
Quando reges in aliũ aluum trãſferendi. quando eroſis coopercilis ad naſcendum maturi capita nituntur exerere: nam, ſi immatu- „
turos tranſtuleris, interibunt. Si autem ſe ſubitum leuabit examen, ſtrepitu æris terrea- „
tur, aut teſtulæ: tunc ad aluearium redibit, aut in proxima fronde pendebit, & inde in „
nouum vas herbis conſuetis, & melle conſperſum manu attrahatur, aut trulla, & cum in „
Quibus ſtirpibus gaudeant. eo loco requieuerit, veſpere inter alia collocetur. Dicendum verò iam nunc reſtat quibus „
ſtirpibus gaudeant (quam rem ſuprà etiam tetigimus) & quomodo nutriantur, item quid
ex ſingulis herbis faciant, qualemq; aquam ad potum recipiant. Scribit [g] Ariſtoteles Apes
[g] *Li.4.Hiſt. cap.10.* ad nullam rem putidam aduolare, ſed dulcia petere; quamobrem cauebit mellarius ne
propè apiarium, quid putidum offendatur, ipſeq; mundus ſemper ad eas accedat, & florum
odoratorum præcipue, ſi locus patiatur, copiam in vicino habeat. Cùm enim alueum,
inquit idem [h] philoſophus, receperint mundum, conſtruere incipiunt fauos, deferentes ex „
[h] *L.9.Hiſt. cap.40.* floribus, atque etiam arborum lachrymis, ſalicis, & vlmi, & reliquarum quæ glutinum H
[i] *Lib.24. cap.8.* pariunt. Populi, teſte [i] Plinio, ferunt & folijs guttam, ex qua Apes propolim faciunt. „
Neque enim, inquit [k] Varro, quæ afferuntur, ad quatuor res faciendas, propolim, eri- „
[k] *De re ruſt. lib.3.c.16.* thacen, fauum, mel, ex ijſdem omnia rebus carpere dicuntur ſimplex: quod è malo „
punico, & aſparago cibum carpant ſolum, ex olea arbore ceram, è fico mel, ſed non bo- „
num. Duplex miniſterium præberi, vt è faba, apiaſtro, cucurbita, braſſica, ceram & ci- „
bum. Nec non aliter duplex, quod fit è malo, & pyris ſylueſtribus, cibum & mel. „
Item aliter duplex, quod è papauere, ceram & mel. Triplex miniſterium quoque fieri, „
vt ex nuce Græca, & è Lapſana, cibum, mel, ceram. Item ex alijs floribus ita carpere,
vt alia ad ſingulas res ſumant, alia ad plures. Mel quoque, eodem Varrone tradente,
ex alia re faciunt liquidum, vt ex ſiſeris flore: ex alia contra ſpiſſum, vt è rore mari-
no. Sic ex alia re, vt è fico mel inſuaue, è cithyſo bonum, è thymo optimum.

Ceterùm

A Cæterùm quanta auiditate ad flores euolent, oſtendit his verſibus Pet. Angelius Bargæus: [l] *Lib. 2. Syriad.*

Ac veluti ingenti vitioſa ex ilicis alueo,
Corticibusq́; cauis denſa ſimul vndiq; nubes
Egrediuntur Apum, volitantq́; ad florea tempe,
Rura cateruatim nuſquam tamen vna petentes,
Sed varios vario populantes agmine ſaltus.

Imitatus autem eſt [m] Bargæus Homerum, qui ſic cecinit: [m] *Iliad. B.*

Ἠΰτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἀδινάων,
Πέτρης ἐκ γλαφυρῆς αἰεὶ νέον ἐρχομενάων,
Βοτρυδὸν δὲ πέτονται ἐπ' ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν,
Αἱ μέν τ' ἔνθα ἅλις πεποτήαται, αἱ δέ τε ἔνθα.
Sicut examina eunt Apum frequentium
Petra excauata ſemper recens venientium,
Racematim volant ſuper flores vernos,
B *Hæ quidem huc confertim volant; alia autem illuc.*

Huc ſpectat, & hoc quoque Virgilij:

Ac veluti in pratis, vbi Apes æſtate ſerena
Floribus inſidunt varijs, & candida circum
Lilia funduntur; ſtrepit omnis murmure campus.

Item illud Theocriti.

— ὑψηλαὶ δὲ πεφύκεσαν ἀγχόθι πεῦκαι
Λεῦκαί τε, πλατανοί τε καὶ ἀκρόκομοι κυπάρισσοι,
Ἄνθεά τ' εὐώδη, λασίαις φίλα ἔργα μελίσσαις,
Ὅσσ' ἔαρος λήγοντος ἐπιβρύει ἂν λειμῶνας.
— *Sublimes autem propè nata erant tæda,*
Populiq́; plataniq́; & frondoſa cupreſſi,
Floresq́; odoriferi, gratum opus hirtis Apiculis,
Qui ſub finem veris vigent in pratis.

[n] Ouidius de re ſtupenda. [n] *Eidyl. 23.*

C *Non Apis inde tulit collectos ſedula flores.*

Luculenter verò etiam, atque elegantiſſimè [o] Claudianus Veneris ſocias Apibus aſſimilans eas ait flores carpere, quæ natura duce Apes proſequi ſolent. [o] *Lib. 2. de rapt. Proſerpinæ.*

Huc elapſa cohors gaudet, per florea rura,
Hortatur Cytheræa legant; nunc ite ſorores,
Dum matutinis præſudat ſolibus aër,
Dum meus humectat flauentes lucifer agros
Roranti prouectus equo. Sic fata doloris,
Carpit ſigna ſui, varios tunc cætera ſaltus
Inuaſêre cohors, credas examina fundi
Hyblæum raptura thymum, cùm cætera reges
Caſtra mouent, fagiq́; cauo demiſſus ab aluo
Mellifer electis exercitus obſtrepit herbis.
Pratorum ſpoliatur honos, hæc lilia fuſcis
Intexit violis, hanc mollis amaracus ornat,
D *Hæc graditur ſtellata roſis, hæc alba liguſtris:*
Te quoque flebilibus metunt hyacynthe figuris
Narciſſumq; metunt, tunc inclyta gramina Veris.

Sed nota quæſo, quod clariſſimus ille Poëta nymphas illas eos flores, ac herbas carpere facit, quæ Apibus gratiſſimæ eſſe ſolent, vt ex ſequentibus patebit. [p] Columella vult, ac præcipit vt regio, in qua Apes habentur fœcunda ſit fruticis exigui, & maximè thymi, tum etiam thymbræ, vel noſtratis cunilæ, quam ſatyreiam Ruſticis vocari ait. Poſt hæc frequens ſit incrementi maioris ſurculus, vt roſmarinus, & vtraque cythiſus. Eſt enim, inquit, ſatiua, & altera ſuæ ſpontis; itemq́; ſemper ſit virens pinus, & minor ilex. nam prolixior ab omnibus improbatur. Hederę quoque non propter bonitatem recipiũtur, ſed quia præbent plurimum mellis. Arbores verò ſunt probatiſſimæ, rutila atq; alba ziziphus, nec minus amaranthus, tum etiam amygdalæ, & Perſici, atq; pyri, denique pomiferarum plereq;, ne ſingulis immorer. At ſylueſtrium commodiſſimè faciunt glandifera robora, quin [p] *Lib. 9. c. 4.* Apes i qua regione habendæ.

Tilia & taxus improbantur.

etiam terebinthus, nec diſſimilis huic lentiſcus, & odorata cedrus. At tiliæ ſolæ ex omnibus ſunt nocentes, taxi repudiantur. Mille præterea ſemina, vel crudo ceſpite virentia, vel ſubacta ſulco, flores amiciſſimos Apibus creant, vt ſunt in irriguo ſolo frutices amelli: caules acanthini, ſcapus aſphodeli, gladiolus narciſſi. At in hortenſi lira conſita nitent candida Lilia, nec his ſordidiora leucoia, tùm punicæ roſæ, luteolæq; & ſarranæ violæ, nec minus cæleſtis numinis hyacinthus, coritius item, Siculusq; bulbus croci deponitur, qui coloret odoretq; mella. Iam verò notæ vilioris innumerabiles naſcuntur herbæ, cultisq; atque paſcuis regionibus, quæ fauorum ceras exuberant, vt vulgares Lapſanæ, nec his pretioſior armoratia, rapiſtriq; olus, & intubi ſyluestris, ac nigri papaueris flores. Tùm agreſtis paſtinaca, & eiuſdem nominis edomita, quàm Græci σαφυλῖνον vocant. Verùm ex cunctis, quæ propoſui, quæq; omiſi temporis compendia ſequens (nam inexputabilis erat numerus) ſaporis præcipui mella reddit thymus. Thymo deinde proxima thymbra, ſerpillumq; & origanum. Tertiæ notæ, ſed adhuc generoſæ, marinus ros, & noſtras cunila, quam dixi ſatureiam. Mediocris deinde guſtus amaranthini, ac ziziphi flores, reliquaque, quæ propoſuimus cibaria, ſed ex omnibus deterrimæ notæ mel habetur nemorenſe, quod ex ſparto, atque arbuto prouenit: villaticum quod naſcitur in oleribus, & ſtercoroſis herbis. Hactenus Columella. Quam pretioſum autem mel ex amaraco Apes gignant, & quantopere eo gaudeant, eleganter oſtendit Pontanus Batillam ſuam exhortans, vt eam herbam colat in ſuo horto: E F

Herbæ ex quibus cera colligitur.

Mel ex quibus herbis præſtantius & ex quibus illaudatum.

Vt amaraco gaudeát Apes.

Felices ſed Apes, nemus beatum
Quæ circumuolitant, leguntq; flores,
Et rorem ſimul, & tuos labores,
In tectis relinunt, liquantq; nectar,
O qui Meſopy liquoris auram:
Hybla & quæritis & valere Hymettum.

[q] Li 9. Hiſt. cap. 40.

Thymum verò etiam laudauit [q] Ariſtoteles, dum inquit: Paſtus gratiſſimus Apibus thymum eſt; ſed rubidum albido præfertur. Et rurſus alijs cum herbis id nominans; eſt ijs, inquit, pro cibo thymus, fuſus agreſtus, ſertula campana, albucum, myrtus, phleus, vitex, geniſta. Cum ex thymo conficiunt, aquam admiſcent antequam fauus occupetur. Claudianus: G

—— Credas examina fundi
Hyblæum raptura thymum cum cerea reges
Caſtra mouent, fagiq; cauo demiſſus ab aluo,
Mellifer electis exercitus obſtrepit herbis.

[r] Lib. 1. Amor.

Laudat, & thymum [r] Pontanus.

Ne time, leuiter ſuauiabor,
Apes, vt tenero ſtudens liquori,
Libat ſumma thymi, & crocum rubentem.

Virgilius:

Dumq; thymo paſcuntur Apes, dum rore Cicadæ.

[s] Lib. 13. cap. 24.
[t] Egloga. 3.

Florentinus deniq; thymi pabulo maximè gaudere aſſerit, & ex eo abundè paſtas, & plurimùm mel conficere, & ſobolem parere. Saluia quoque, inquit, & thymbra, & cithyſus iucundiſſima ſunt Apibus pabula, & recentia examina cithyſo maximè adhærent, eoq; minore labore fruuntur. Democritus & Ariſtomachus, teſte [s] Plinio, promittunt Apes nunquam defore cithyſi pabulo apiarium cingente. [t] Petrarcha eleganti comparatione quoque oſtendit, quantopere ea ſtirpe oblectentur. Etenim Stupens amator ſeſe tam ſuauiter canere iactitat, vt etiam Apes auſcultaturæ cithyſum ſpernerent, capellæ à pabulo deſiſterent, Cicadæ obmuteſcerent: H

Sæpè quidem ramum vidi dulcedine tentas
Linquere, & attonitas in me ſpectare capellas.
Spernere Apes cithyſum, mutas æſtate Cicadas.

[u] Eglog. 10.

Sed antè [u] Petrarcham Virgilius dicebat:

Nec Cithyſo ſaturantur Apes, nec fronde Capellæ.

[x] Lib. 21. cap. 12.
[y] Egloga. 2.
[z] Eglog. 2.

[x] Plinius etiam Apum cauſa ſinapi ſeri ſcripſit; item geniſtas circum[illegible]atiſſimum eſſe. Fagos quoque amant, vnde [y] Calphurnius:

Rorantes fagos damus, & liquentia mella.

Item caſiam, de qua meminit etiam [z] Virgilius:

Vix humiles Apibus caſias, roremq; miniſtrat.

Ericæ

A Ericæ denique floribus gaudent, vt Nicander meminit, quanquam teſte [a] Dioſcoride reprobum mel ex ijs colligant. [a] *In theriaca.*

> *Λάζω δ᾽ ἀνθεμόεσσαν ἄφαρ τανύφυλλον ἐρείκην*
> *Ἥ τε, μελισσαῖος πτοιεῖται ἀλαμοῖς ἕρπων*
> *Floribus atq; etiam folijs inſignes Erica*
> *Caditur: hanc Apium volitant examina circum.*

Atque hæc de ſtirpibus, quæ Apium cauſa, ſi fieri licet, propè Apiarium conſeri debent. Iubet autem [b] Palladius, vt arbores à Septentrionali parte ſint diſpoſitæ: frutices atq; virgulta ordines ſuos ſub macerijs exequantur. Herbas deinde in piano poſt frutices conſeramus. Amant autem mirum in modum conſueta paſcua, & ſi habitationes innouent, ac mutent, non volentes ad pabulum exeunt, & ob id in regione ipſas ſeruare oportet, ſi verò emptori cuipiam, aut etiam ob aliam cauſam neceſſe ſit ipſas transferre, noctu & placidè, & obligatis cum pellibus vaſis, eas tollat ante diem. Hac enim fallacia neque fauos perturbabis, neque animalia contriſtabis ipſa moleſtando. Quia autem paucis locis ea felicitas, vt & æſtiua, & hyberna præbeant pabula, proinde quibus locis poſt Veris tempus (quo

[b] *Li.1.ti.37.* Plantarum poſitio circum aluearia. Quando transferendæ Apes.

B Fabæ, raparum, ſalicis, aliarumq; & fruticum, & herbarum flores ſuppeditantur paſſim) flores deficiunt, tùm à quibuſdam deferuntur, (noctu, vt dixi) in ea loca, vbi ſerotinis floribus veluti thymi, origani, tymbræq; benigniùs, ac vberiùs alantur. Et ſicut olim ex Achaiæ regionibus in Atticas paſtiones transferri conſueuiſſe Apes ſcribit Columella, & aliunde alia: ita noſtris locis, vbi verni flores abſumpti, ad æſtiuos trifolij, & ſimilium, atque poſt hos circa autumnum deferimus Apes in ea loca, vt tamaricis, & ericæ floribus paſcantur ſerotinis. Varro, ſi ita transferrendæ ſunt alui in alium locum, id facere diligenter iubet, & tempora quibus id potiſſimùm facias, animaduertendum; & loca, quò transferas, idonea prouidendum. Tempora, vt verno potius quàm hyberno; quòd hyeme difficulter conſueſcunt, quò ſunt translatæ, manere: itaque, inquit, fugiunt plerumque. Si è bono loco tranſtuleris eò, vbi idonea pabulatio non eſt, fugitiuæ fiunt. Nec ſi ex aluo in aluum in eodem loco traijcias, negligenter faciendum. Cibi pars denique, vt idem Varro ait, quoque eſt potio, & eam ipſis aquam liquidam, vnde bibant eſſe oportet, eamq; propinquam, quæ præterfluat, aut in aliquem locum influat, ita vt ne altitudine aſcendat duos aut tres digitos, in qua aqua iaceant teſtę, aut lapilli, ita vt extent paulum, vbi aſſidere, &

Vbi transferendæ. Quid in translatione obſeruandum. Potio cibi pars eſt.

C bibere poſſint. In qua diligenter habenda cura, vt aqua ſit pura, quod ad mellificium bonum vehementer prodeſt. Florentinus quoque Apum aquam optimam eſſe ait, quæ per aſperos calculos defluit, incorruptaq; ac minimè turbida exiſtit. Nam & ſanitatem, inquit, & bonum mel facit. Verùm petrarum ſaxa, itemque ligna collocare, inquit, oportet aquam paululum ſupereminentia, quibus inſidientes abſque labore bibant. Si verò non ſit fluens à terra aqua, ex puteo exhauriatur, aut è fonte, & per canales inducatur. Sint autem hi propè Apes, ne ex aquæ geſtatione ægrotent. [c] Ariſtoteles quoque bibere Apes tradit, ſi fluuius ſit propinquus, non aliunde, quàm ex eo poſito onere: ſin minus aliunde humore hauſto pergere ad mel euomendum, confeſtimq; negotium repetere. Addit inſuper, tunc aquam potiſſimùm potare, cùm prolem nutriunt. [d] Alibi rurſus, cùm Apem nullis putidis aſſidere dixiſſet, nec alio cibo vti, quàm dulci. Aquam etiam, inquit libentiſſimè inde hauriunt, quam ſynceri clariſſimiq; fontes ſcaturiunt. Qualis verò fons ille eſſe debeat, optimè cecinit Virgilius his verſibus:

Aqua qualis eſſe debeat, & quid in ea obſeruandum. [c] *L.9.Hiſt. cap.40.* [d] *Li.8.Hiſt. cap.11.*

> *At liquidi fontes, & ſtagna virentia muſco*
> *Adſint, & tenuis fugiens per gramina riuus.*
> D *Palmaq; veſtibulum, aut ingens oleaſter obumbret,*
> *Vt cùm prima noui ducent examina reges*
> *Vere ſuo, ludetq; fauis emiſſa iuuentus,*
> *Vicina inuitet decedere ripa calori,*
> *Obuiaq; hoſpitijs teneat frondentibus arbos,*
> *In medium ſeu ſtabit iners, ſeu profluet humor,*
> *Tranſuerſas ſalices, & grandia conijce ſaxa,*
> *Pontibus, vt crebris poſſint conſiſtere: & alas*
> *Pandere ad æſtiuum ſolem; ſi fortè morantes*
> *Sparſerit, aut præceps Neptuno immerſerit Eurus.*
> *Hæc circum caſiæ virides, & olentia latè*
> *Serpilla, & grauiter ſpirantis copia thymbræ*
> *Floreat, irriguumq; bibant violaria fontem.*

Quid mellatio quolibet tempore agendũ.

Menſe Martio quid agendum.

E

Iam verò, quid quolibet anni tempore diligenter mellario faciendum ſit, examinemus, quò maior vtilitas, atque emolumentum ipſi ex altione hac cedat. Hanc autem partem Columella exactè proſecutus eſt ex Higinio, quo iubente illa totius anni cura, ab Aequinoctio primo (quod Menſe Martio circa VIII. Calendas Aprilis in octaua parte arietis conficitur,) ad exortum Vergiliarum dies verni temporis habentur duodequinquaginta, per hos Apes curantur adapertis alueis, vt omnia purgamenta, quæ ſunt hyberno tempore congeſta, eximantur, & vt Araneis, qui fauos corrumpunt, detractis, fumus immittatur factus incenſo bubulo fimo, hic enim quaſi quadam cognatione generis maximè eſt Apibus aptus.

Fimus bubulus cur laudetur.

Vermiculi quoque, qui Tineæ vocantur, & item Papiliones enecandi ſunt. Quæ peſtes plerunq; fauis adhærentes decidunt, ſi fimo medullam bubulam miſceas, & his incenſis nidorem admoueas. Hac cura per id tempus, quod diximus, examina firmabuntur: eaq; fortiùs operibus inſeruient.

Curator qualis eſſe debeat, & à quibus abſtinere.

Verùm maximè cuſtodiendum eſt curatori, qui Apes nutrit, cùm aluos tractare debebit, vti pridiè caſtus ſit ab rebus Venereis, neúe temulentus, nec niſi lotus ad eas accedat, abſtineatq; ferè ab omnibus redolentibus eſculentis, vt ſunt ſalſamenta, & eorum omnia eliquamina, itemq; fœtentibus acrimonijs allij, vel cæparum, cæterarumq; rerum ſimilium.

F

Maio Menſe quid agendum.

Duodequinquageſimo die ab æquinoctio verno, cum ſit Vergiliarum exortus circa V. Idus Maias incipiunt examina viribus, & numero augeri. Sed & ijſdem diebus intereunt, quæ paucas, & ægras Apes habent: eodemq; tempore progenerantur in extremis partibus fauorum amplioris magnitudinis fœtus, quàm ſint cæterarum Apum, eoſq; nonnulli putant eſſe Reges.

Oeſtrorum generatio ſimilis Regum.

Verùm quidam Græcorum autores οἴςρους appellant, ab eo, quòd exagitent, neque patiantur examina conquieſcere. Itaq; præcipiunt eos necari.

Aluei quãdo magis cuſtodiendi.

Ab exortu Vergiliarum ad ſolſtitium, quod fit vltimo menſe Iunio circa octauam partem cancri ferè, examinant alui, quo tempore vehementiùs cuſtodiri debent, ne nouæ ſoboles diffugiant. Tuncq; peracto ſolſtitio, vſq; ad ortum caniculæ, qui ferè dies triginta ſunt, pariter frumenta & faui demetuntur. Sed ij quemadmodum tolli debeant, mox deinde, cùm de confectura mellis, præcipiemus.

Apes quo tempore generentur è bobus, & quomodo.

Cæterùm hoc eodem tempore progenerari poſſe Apes iuuenco perempto, Democritus & Mago, nec minus Virgilius prodiderunt. Mago quidem ventribus etiam bubulis idem fieri affirmat. Quam rationem diligentiùs proſequi ſuperuacuum puto, conſentiens Celſo, qui prudentiſſimè ait, non tanto interitu pecus iſtud admitti, vt ſic requirendum ſit: verùm hoc tempore, & vſq; in autumni æquinoctium decimo quoq; die alui aperiendæ ſunt, & fumigandæ.

G

Quod cùm ſit moleſtum examinibus, ſaluberrimum tamen eſſe conuenit. Suffitas deinde, & æſtuantes Apes refrigerare oportet, conſperſis vacuis partibus aluorum, & quàm recentiſſimi rigoris aqua infuſa, deinde ſi quid ablui non poterit, pinnis Aquilæ, aut etiam cuiuslibet vaſtæ alitis, quæ rigorem habent, emundari.

Papilionis in aluo noxæ, & vt capiatur.

Prætereа vt Tineæ, ſi apparuerint, euerrantur, Papiliones enecentur, qui plerunq; inter aluos morantes Apibus exitio ſunt. Nam & ceras erodunt, & ſtercore ſuo Vermes progenerant, quos aluorum Tineas appellamus. Itaq; quo tempore maluæ florent, cùm eſt eadem maxima multitudo, ſi vas æneum ſimile miliario veſpere ponatur inter aluos, & in fundum eius lumẽ aliquod demittatur, vndiq; Papiliones concurrunt: dumq; circa flammulam volitant, aduruntur, quod nec facilè ex anguſto rurſum euolare, nec rurſus longiùs ab igne poſſunt recedere, cùm lateribus æneis circumueniantur, ideoq; propinquo ardore conſumuntur.

Quid inter caniculã & arcturũ ſit agendum.

A canicula ferè poſt diem quinquageſimum Arcturus oritur, cùm irroratis floribus thymi, & cunilæ, tymbræq; Apes mella conficiunt: idq; optimæ notæ eniteſcit autumni æquinoctio, quod eſt ante calendas Octobris, cùm octauam partem Libræ Sol attigit. Sed inter caniculæ, & arcturi exortum cauendum erit, ne Apes intercipiantur violentia Crabronum, qui ante aluearia plærunque obſidiantur prodeuntibus.

H

Secunda meſſis.

Poſt arcturi exortum circa æquinoctium Libræ (ſicut dixi) fauorum ſecunda eſt exemptio.

Quando nihil mellis detrahendum.

Ab æquinoctio deinde, quòd conficitur circa VIII. Cal. Octobris ad Virgiliarum occaſum diebus xi. & floribus tamaricis, & ſylueſtribus frutetis Apes collecta mella cibarijs hyemìs reponunt, quibus nihil eſt omnino detrahendum, ne ſæpius iniuria contriſtatæ, velut deſperatione rerum profugiant. Ab occaſu Vergiliarum ad brumam, quæ ferè conficitur circa VIII. Cal. Ianuarij, in octaua parte Capricorni iam recondito melle vtuntur examina, eoq; vſq; ad arcturi exortum ſuſtinentur.

Mel cibus.

[e] Li. 9. Hiſt. cap. 40.

Ceragoqd.

[f] Li. 1. Hiſt. cap. 1.

Mel enim teſte [e] Ariſtotele cibus earum eſt. Cuius, inquit, rei inditium faciunt: cùm apiarij eximere » incipiunt fauos: quamuis enim ſuffiantur, vehementerq; ex fumo laborent, tamen plus » mellis tunc edunt, quàm priùs. Quod enim cibi cauſa ſibi reconditerint, parciùs eo tem- » poribus cæteris vtuntur: ſed habent etiam quo altero cibo alantur, quod quidem ceraginem, » alij cereum vocant, verùm hoc deterius eſt, & dulcedine propè ficus. Et [f] alibi rurſus: » Non deſunt, inquit, quæ cibo ſui generis vtantur, vt Apes, vt Aranei: Apes enim melle, & » quibuſdam

A quibuſdam alijs dulcibus aluntur. Ergo Vergiliarum occaſu primò ſtatim conueniet aperi-
re aluos,& depurgare, quicquid immundi eſt, diligentiusq; curare, quoniam per tempora
hyemis non expedit mouere, aut patefacere vaſa. Quam ob cauſam dum adhuc autumni
reliquiæ ſunt apriciſſimo die purgatis domicilijs opercula intus vſq; ad fauos admouenda
ſunt,omni vacua parte,ſed eis excluſa, quò faciliùs anguſtiæ cauearum per hyemem conca- Fauorũ va-
leſcant,idq; ſemper faciendum eſt etiam in ijs aluis,quę paucitate plebis infrequentes ſunt. cua pars
Quicquid deinde rimarum eſt,aut foraminum, luto & fimo bubulo miſtis illinemus extrin- abſcenden
ſecus, nec niſi aditus, quibus commeent, relinquemus. Et quamuis porticu protecta vaſa, da.
nihilominus congeſtu culmorum, & frondium ſupertegemus, quantumq; res patietur à fri-
gore, & tempeſtatibus muniemus. Quidam exemptis interaneis occiſas aues intus inclu-
dunt, quæ tempore hyberno plumis ſuis deliteſcentibus Apibus præbent teporem. Tum Vt calore
etiam ſi ſunt abſumpta cibaria, commodè paſcuntur eſurientes, nec niſi oſſa earum relin- plumarum
quunt. Sin autem faui ſufficient, permanent illibatæ. Nec quamuis amantiſſimas mun- foueantur.
ditiarum offendunt odore ſuo. Meliùs tamen eſſe nos exiſtimamus tempore byberno fame Hyeme vt
laborantibus, ad ipſos aditus in canaliculis, vel contuſam, & aqua madefactam ficum ari- cibandæ.
B dam,vel defrutum, aut paſſum præbere.Quibus liquoribus mundam lanam imbuere opor-
tebit,vt inſiſtentes Apes quaſi per ſyphonem ſuccum euocent. Vuas etiam paſſas, cùm in-
fregerimus, paulùm aqua reſperſas probè dabimus: atq; his cibarijs non ſolùm hyeme,ſed
etiam quibus temporibus (vt iam ſupra dixi) tithymalus,atque etiam vlmi florebunt, ſuſti-
nendæ ſunt. Poſt confectam brumam diebus ferè quadraginta, quicquid eſt repoſiti mel-
lis (niſi liberaliùs à curatore relictum ſit) conſumunt, & ſæpè etiam vacuatis ceris vſque in
ortum arcturi,qui eſt idibus Februarijs ieiunę fauis accubantes torpent more ſerpentum, &
quiete ſua ſpiritum conſeruant, quem tamen ne amittant, ſi longior fames inceſſerit, opti-
mum eſt per aditum veſtibuli ſyphonibus dulcia liquamina immittere,& ita penuriam tem Quandiu
porum ſuſtinere, dum arcturi ortus,& Hirundinis aduentus commodiores polliceantur fu- hyeme ci-
turas tempeſtates. Itaque poſt hoc tempus, cùm diei permittit hilaritas, procedere audent bandæ.
in paſcua. Nam ab æquinoctio verno ſine cunctatione iam paſſim vagantur, & idoneos ad
fœtum decerpunt, atq; intra tecta comportant. Hęc obſeruanda tempora diligentiſſimè Hi- [g] Lib.21.
ginius pręcipit. Hactenus Columella. [g] Plinius quoque, ſi cibus deeſſe, inquit, cenſeatur cap.14.
Apibus vuas paſſas ſiccasúe, ficosq; tuſas ad fores earum poſuiſſe conuenit. Item lanas tra-
C ctas madentes paſſo,aut defruto,aut aqua mulſa, gallinarum etiam crudas carnes. Cibi au-
tem quantitas niſi à perito mellario pręſcribi poterit: ſiquidem [h] Ariſtoteles eſurire potiſſi- [h] Li.9.Hiſt.
mum ab hyeme ſcribit, cùm opus incipiunt, reddiq; otioſiores, ſi in eximendis fauis plus cap.40.
mellis relinquatur, itaque pro examinis numero relinquendum eſſe: item etiam agere an-
xius, ſi plus demętatur, quàm vt reſiduum cibo ſufficiat. Atque etiam ſi alueus iuſto am-
plior ſit, deſidioſiores reddi; ęgriùs enim, quaſi deſperent, operi incumbere. Verùm vt de
cibo, qui hyeme offerendus eſt,nonnulla addamus, quæ vel obiter tantùm Columella teti-
git, vel alij recentiores adiecerunt, ſcire licet, eſſe qui calidam, in qua mellis decima portio Quid offe-
immixta fuit, in canaliculis exhibeant. Nonnulli addunt farinam milij, ſiliginis, aut caſta- rendum.
nearum, quę propter dulcedinem Apibus grata ſunt pabula, & non parum nutrimenti pręs-
bent. Alij eam aquam tantummodo offerunt, qua ſaccos abluêre, quibus mel exprimitur.
Alij ficus decoquunt in aqua, & velut ad oſſas reductas exhibent. Alij rurſus vuas paſſas,
& ficus eadem quantitate in defruto coctas eodem modo Apibus propè alueare collocant
depaſcendas. Sunt item, qui Perſicorum ſiccorum cuique librę, mellis vnciam vnam
adijciunt, ſimulq; in aqua ebulliunt, alij deniq; lac prębent, maximè caprillum ceu ad hoc Hyems A-
D pręſtantius. Sed videndum, ne iſtiuſmodi cibi ita offerantur, vt diutiùs in frigido aëre Apes pibus ini-
verſentur: ſiquidem hyems eis ſummopere inimica eſt. [i] Pontanus. mica.

Sæuit hyems dira & pecori ferus ingruit aër [i] In Meliſ-
Atq; Apibus, tandem ò tandem miteſcet & aër, ſeo.
Et Zephyri ver diffundent.

Varro tradit prouidendum eſſe vehemẽter, ne propter ęſtum, aut propter frigus diſpereant:
docetq; vt reuiuiſcant, ſi quando ſubito imbri in paſtu ſunt oppreſſę, aut frigore ſubito, Vt frigore,
antequã ipſę prouiderint id fore, (quòd accidit rarò vt decipiantur)& imbris guttis vbe- aut ex im-
ribus offenſę iacent proſtratę, & afflictę. Vult autem colligi eas in vas aliquod, & reponi in bre mortuę
tecto loco, ac tepido, pronoq; ad meridiem, cęlo quam maximè clementi, & vas ipſum ci- reuiuiſcãt.
nere facto è ficulneis lignis infriandum paulò plus calido, quàm tepidiore. Deinde con-
cutiendum leuiter, vt manu non tangas, & ponendas in ſole: Quę enim ſic, inquit coalue-
runt, reſtituunt ſe, ac reuiuiſcunt, vt ſolet ſimiliter fieri in Muſcis aqua necatis. Hoc facien-
dum

dum ſecundum aluos, vt reconciliatæ ad ſuum quæq; opus, & domicilium redeant. Varro- E
ni ſubſcribens Columella, ſubdit de Apibus coaceruatim ſub fauis repertis mortuis, eas ſci-
licet ſicco loco per hyemem ſeruatas circa vernum æquinoctium, cùm cæli benignitas inui-
tat in ſolem proferendas, ficulnoq; cinere obrutas, intra paucas horas caloris habitu anima-
ri. Quòd præterea non omnis tempeſtas Apes ad paſtum prodire longiùs patitur, itaq; piæ
parandus, vt idem Varro ait, ipſis cibus, ne tum melle cogantur ſolo viuere, aut relinquere
exinanitos aluos. Ipſe ficorum pinguium circiter decem pondo decoqui ait in aquæ congijs „
ſex, eaſque coctas in offas propè apponi. Alij aquam mulſam in vaſculis propè vt ſit curant. „
In quæ addunt lanam purpuream, per quam ſugant vno tempore, ne potu nimium implean „
tur, aut ne incidant in aquam. Singula vaſa ponunt ad aluos ſingulas, & hac ſupplentur. „
Alij vuam paſſam & ficum cùm pinſerunt, affundunt ſapam, atq; ex eo factas offas apponũt „
ibi, cùm foras hyeme in pabulum procedere tamen poſſint, (alij legunt, non poſſint.) [k] Pli- „
nius quibuſdam etiam æſtatibus, eoſdem cibos præſtandos eſſe ſcribit (vuas paſſas nempe,
& ficos tuſas) cùm ſiccitas continua florum alimentum abſtulit. His itaq; omnibus diligen
ter obſeruatis aluearia & melle, & cera, propter quæ duo totius anni labor exercetur, haud
dubio implebuntur. Quamobrem dicẽdum modò venit, vt profeciſſe cognoſcat mellarius, F
& quoties, & quomodo caſtrare ea debeat, & quantum Apibus relinquere, ne fame pereant.
Matura eſſe ad mellis reditum aluearia, ſignis, vt inquit [l] Palladius, quampluribus inſtrue-
mur. Primùm, ſi plena ſunt, Apum ſubtile murmur audimus. Nam vacuæ ſedes fauorum,
velut concaua ædificia, voces, quas acceperint, in maius extollunt. Quare cùm murmuris
ſonus magnus & raucus eſt, agnoſcimus non eſſe idoneas ad metendum crates fauorum.
Item cùm Fucos à ſedibus ſuis, qui ſunt Apes maiores, grandi intentione deturbant, matura
mella teſtãtur. Quod poſtremum ſignum etiam poſuit [m] Columella; ſicuti primum [n] Varro
his verbis. Eximendorum fauorum ſignum ſumunt ex ipſis, cùm plenas aluos habent, & „
cùm illos geminauerint, ex Apibus coniecturam capiunt, ſi intus faciunt bombum, & cùm „
introeunt, ac foras trepidant, & ſi opercula alui cùm remota ſint, fauorum foramina obdu- „
cta videntur mellis membranis. Tres ſunt vindemię, vernum ex floribus conſtructo fauo „
Anthinum dictum: alterum thymoſum, ſolſtitio, thymo florente confectum: Tertium ęſtiuũ
à tempeſtate pręcipua Syrio explendeſcente, horręum vocitatum. Varro eximendorum fa-
uorum, inquit, primum tempus putant eſſe tempus vergiliarũ exortu: ſecundum ęſtate acta,
antequam totus exoriatur arcturus. Tertium poſt Virgiliarum occaſum. Virgilius verò duo G
tantùm tempora meminit, dum canit:

Bis grauidos cogunt fœtus, duo tempora meſſis
Taygete ſimul os terris oſtendit honeſtum
Pleias: & Oceani ſpretos pede repulit amnes
Aut eadem ſydus fugiens, vbi piſcis aquoſi
Triſtior hybernas cælo deſcendit in vndas.

Sed Virgilius potiora tantùm tempora recenſuit. Ita quoq; Ariſtoteles vindemiari ſcribit
initio caprifici, aitq; tũc mellationis terminum eſſe. Ego ſuaderem, alueos inſpiciendas eſſe,
& ſi bene profecerint Apes, caſtrentur, ſin minus, expectandum. Non enim vbique eadam
pabuli felicitas, neq; noſtro ęuo mellaria tanto ſumptu fiunt, qualia veteres recenſent. Mul-
ti nunc ſemel tantummodò caſtrant, quod non probo, ſi feliciter agant. nam pòſt minus
operantur, & velut ſecordes domi reſident, mella collecta conſumentes. Sed quantum
eximendum? Cùm ſint repleti melle, inquit Varro, in eximendo quidam dicunt oportere „
nouem partes tollere, decimam relinquere. Quod ſi omne eximas, fore vt diſcedant. Alij „
hoc plus relinquunt, quam dixi: vt in aratis, qui faciunt reſtibiles ſegetes, plus tollunt fru- H
menti ex interuallis: ſic in aluis, ſi non quotannis eximas, aut non quoq; multum, & magis „
his aſſiduas habeas Apes, & magis fructuoſas. Dionyſius Thaſeus quoq; decimam partem „
relinquendam ęſtiua mellatione exiſtimauit, ſi pleni fuerint alui, ſi minus pro rata portione,
ſi inanes, omninò non attingi. Plinius tradit mel Anthinum (quaſi vernum, aut ex floribus
collectum dixeris) nõ attingi, propterea à quibuſdam, vt largo alimento valida exeat ſobo-
les. alij ex nullo minus Apibus relinquunt, quòd magna ſequatur vbertas, & herbę tum flo-
rere incipiant, quæ cellis pręcipuam materiam ſuppeditent: qui ſunt diligentiores duodeci-
mam partem relinquere Apibus ex hac vindemia, idq; die triceſima ab educto examine at-
que hanc vindemiam fere Maio includi. Eximentur autem veteres ac vitioſi, relinquendi
maximè integri & melle pleni faui. Et ſi qui tandem pullos continent, vt examini progene-
rando reſeruentur. Rurſus alij poſteriore meſſe examina numeroſiora propter immenſas mi-
nuenda eſſe cenſent, & partem cùm ipſis fauis condiendam, quo minus per hyemem pabuli

opus

Quid dandum cum euolare nõ poſſunt.

Cur lana addatur.

[k] L. 21. c. 14

Quid in ſicca hyeme dandum.

Signa plenitudinis alueorum.

[l] In Iunio. tit. 7.

Fuci vt aluos plenas indicent.

[m] L. 9. c. 15

[n] Li. 3. c. 16.

Vindemiæ mellis quot

Vindemiarũ tẽpora.

Mellationis terminus.

Quantum eximendũ.

Mel Anthenum.

Prima vindemia.

Faui qui eximendi.

Qua vindemia plus vel minus relinquendum.

A opus eſt. Contra [o] Columella rurſus priore meſſe, cùm adhuc rura paſtionibus abundant [o] *Cap. 15.*
quintam partem fauorum; poſteriore, cùm iam metuitur hyems, tertiam relinquendam cen
ſet. Atq; Varro de tertio vindemię tempore loquens, ait ſi fœcunda ſit aluus, vt non plus ter-
tia parte eximatur mellis, reliquum hyemationi relinquatur. Si verò aluus nō ſit fertilis, vbi
quid eximatur, exemptio cùm eſt maior, neque vniuerſam, neque palàm facere oportere, ne
deficiant animum. Didymus verò, optimum quidem putat eſſe tempus vindemię mellis &
fauorum, ortum Pleiadum: ſecundum Romanos verò menſis Maij principium: ſecundam
vindemiam eſſe incipiente autumno: tertiam Pleiadibus occidentibus circa Octobr. men-
ſem: ſed niſi tamen definitis ac certis diebus, ac iuxta fauorum perfectionem. Si enim, inquit
antequam perfectè contexti ſunt faui, mella eximantur, ægrè ferunt, & ceſſant præ ſiti. Idem
facere etiamſi auarior omnem fructum ademeris, & aluearia penitus euacuaris. Oportere
enim decimam partem ipſis relinquere, tum vere, tum æſtate: hyeme verò duabus relictis ip
ſis partibus, tertiam tantùm eſſe auferendam. Sic enim neq; animum præ triſtitia deſpon-
dere, & alimentum abundè ſuppetere. Delinquunt ergo nunc in eo plurimi, tertio quoque
anno Apes excindentes, vacuanteſque aluearia. nam ita coguntur nouellis in vacuos alueos
B immiſſis, rurſum tertium annum expectare ob diſciplinam amiſſam. Quamobrem laudandi
mihi videntur mellarij apud Germanos, qui priore meſſe non niſi cellas inanes reſcindunt, Germano-
vſq; ad fauos, in quibus mella, cauentq; ne ea lædant: poſteriore nempe autumnali vinde- rum in ca-
mia mellitos fauos eximunt: veteres Apes cadis condunt, nouæ Apes ſeruantur ſemper ferè. ſtrādo mos.
In Aquilonaribus regionibus, vbi magnum Apum melliſque ſtudium eſt, cùm mella de al-
ueis exempta ſunt, mos eſt, vt refert [p] Olaus Magnus, genti tantum nouellis Apibus mellis [p] *Li.22.c.3.*
dimittere, quantum eis ſufficere videtur ad hyemalem victum, ſcilicet duas partes: quia in-
quit, in hyeme, ac principio veris, antequam flores apparent, ex melle contritis ficis ac vuis
paſſis aliunde quæſitis, maximè viuunt. Vt ergo vindemiæ ſiue meſſis tempus variat, ita
quoq; non quouis diei tempore caſtrandi ſunt aluei. Dies enim, teſte Columella, ferè matu- Dies caſtra
tinus occupandus eſt: neque enim conuenit, inquit, æſtu medio exaſperatas Apes laceſſiri. tionis apt⁹.
Duobus ferramentis ad hūc vſum opus eſt ſeſquipedali, vel paulò ampliore menſura factis: Inſtrumēta
quorum alter ſit culter oblōgus, ex vtraq; parte acie lata, vno capite aduncum habens ſcal- caſtrationi
prum: alterum prima fronte planum & acutiſſimum, quo meliùs hoc faui ſuccidantur, illo apta.
eradantur, & quicquid ſordidum deciderit, retrahatur. Fumo coercentur, & ceu torpidæ red Apes fumo
C duntur, cùm alias vindemiatorem inſigniter vlciſcantur, vt ſuprà, ex Homero alijſq; oſten- coercētur.
dimus: Eſt autem hoc antiquorum inuentum; Virgilius:

Si quando ſedem anguſtam, ſeruataq; mella
Theſauros relines, prius hauſtus ſparſus aquarum
Ore foue, fumosq; manu prætende ſequaces.

Et rurſus [q] alibi facta hinc ſimilitudine, ait: [q] *L.12.Aeneid.*

Incluſas vt cum latebroſo in pumice paſtor
Veſtigauit Apes, fumoq; impleuit amaro:
Illa intus trepidæ rerum per cerea caſtra
Diſcurrunt, magniſq; acuunt ſtridoribus iras
Voluitur ater odor tectis, nunc murmure cæco
Intus ſaxa ſonant, vacuas it fumus ad auras.

Meminere plurimi alij Poëtæ, quorum verſus ad alios quoq; ſenſus torſimus. Meminit &
[r] Ouidius, cùm canit: [r] *L.1. de reme. amoris.*

Quid cùm ſuppoſitos fugiunt examina fumos
D *Vt releuent dempti vimina curua faui.*

Sed inter alios quantoperè fumus Apum ſæuitiam domet, oſtendit Caſſandra apud Lyco-
phronem, Græcis inquiens, etſi fratrem eius occidiſſent, non profutura omnia ſua robora,
ſed vt Apes fumo, ita & illos aliorum virtute ſuperandos iri. Non minus eleganter etiam
[s] Bargæus: [s] *Li.11.Syr.*

Si quando impendet capiti commune periclum,
Vt fumo cùm paſtor Apes exegit amaro
Dulcia lecturus mella ex alueàribus, illa
Deſtituunt trepidæ cellas, & regē relicto
In diuerſa abeunt, fuſæq; per arua vagantur.

[t] *L.11.c.16*
Verùm ne quid nimis. nimio enim fumo, teſte [t] Plinio, inficiuntur. Columella fumum ad- Fum⁹ qualis laudetur.
moueri iubet factum galbano, vel arido fimo, ac ſi iſtiuſmodi fimus ad eum vſum præſtet. Ne pugnēt
Non ita tamen fumo coercentur, quin pungant etiamnum; quare & alia facere oportet. Apes.

Maluæ

Maluæ ſucco, vt aiunt, ſi quis ſe oleo mixto, perunxerit,ab Apibus negatur feriri,quod te- E
tigit Paxamus,docens vt vindemiator mellis non pungatur. Ad farinam, inquit, fœnugręci.„
torrefacti maluæ ſyluestris ſuccum affundito cum oleo, factaq; mellis ſpiſſitudine,faciem & „
nudas corporis partes largiter illine. Cæterùm omnium tutiſſimum eſt faciem, & manus

Cur fumo coerceri debeant.

velare tegereq; quemadmodum vulgo mellarios facere videmus. Fumo tamen interim
opus eſt, ne Apes ſecando occidamus,quò vt commodiùs pellantur,Columella galbanum,
aut fimum aridum vaſe fictili prunis immiſta condit: aitq; vas iſtud anſatum ſimile anguſtæ

Olla adexcipiēdum fumum.

ollæ figurari, ita vt altera pars ſit acutior, per quam modico foramine fumus emanet, altera
latior, & ore patulo, per quam poſſit afflari. Talis olla, inquit, cùm eſt alueari obiecta,
ſpiritu admoto fumus ad Apes promouetur, quæ confeſtim nidoris impatientes in priorem

Vt faui diſſecentur.

partem domicilij, & interdum extra veſtibulum ſe conferunt,atque vbi poteſtas facta eſt li-
beriùs inſpiciendi ferè, ſi duo ſunt examina, duo genera quoque fauorum inueniuntur. Si
ceræ dependentes in longitudinem decurrunt, eo ferramento, quod eſt ſimile cultro, inſe-
candi ſunt faui;deinde ſubiectis duobus brachijs excipiendi,atque ita promendi. Sin autem
tranſuerſi tectis cauearum inhærent, tunc ſcalprato ferramento eſt opus, vt aduerſa fronte „

Faui qui eximendi & qui non.

impreſſi deſecentur. Eximi autem debent, vt dixi antè, veteres vel vitioſi, & relinqui ma- F
ximè integri,& melle pleni.Et ſi qui tandem pullos continent,vt examini progenerando re-
ſeruentur. Omnis deinde copia fauorum conferenda eſt in eum locum, in quo mel confi-

Cur feneſtræ claudendæ.

cere voles: linendaq; ſunt diligentur foramina parietum,& feneſtrarum,ne quid ſit Apibus
peruium, quę velut amiſſas opes ſuas pertinaciter veſtigant, & perſecutæ conſumunt. Itaq;
ex ijſdem rebus fumus etiam in aditu loci faciendus eſt, qui propulſet intrare tentantes.
Caſtratæ deinde alui, ſi quę tranſuerſos fauos in aditu habebunt, conuertendę erunt, vt al-
terna vice poſteriores partes veſtibula fiant. Sic enim proximè cùm caſtrabuntur, veteres
potiùs faui, quàm noui eximentur, ceræq; nouabuntur, quę tantò deteriores ſunt, quantò
vetuſtiores. Quod ſi fortè aluearia circumſtructa, & immobilia fuerint,curę erit, nobis, vt
modò à poſteriore, modò à priore parte caſtrentur: idq; fieri antè quintam diei horam de-
bebit: deinde repeti, vel poſt nonam, vel poſtero mane. Sed quocunq; faui ſunt demeſſi

Mella quādo conficienda, & quomodo.

die, dum tepent, mella conficere conuenit. Plinius plenilunio ſcribit, vberiùs capi, ſere-
naq; die pinguiùs. Saligneus qualus, vel tenui vimine rariùs contextus ſaccus inuerſę me-
tæ ſimilis, qualis eſt quo vinum liquatur, obſcuro loco ſuſpenditur: in eum deinde carptim
congeruntur faui. Sed adhibenda cura eſt, vt ſeparentur eę partes cerarum, quę vel pullos G
habent, vel rubras ſordes: nam ſunt mali ſaporis, & ſucco ſuo mella corrumpunt. Dein-
de vbi liquatum mel in ſubiectum alueum defluxit, transfertur in vaſa fictilia, quæ paucis
diebus aperta ſint,dum muſteus fructus deferueſcat: iſq; ſæpiùs ligula purgandus eſt. Mox
deinde fragmina fauorum,quę in ſacco remanſerunt,retractata exprimuntur. Atq; id ſecun-

Mel ſecundæ notæ.

dæ notæ mel defluit,& à diligentioribus ſeorſum reponitur, ne quod eſt optimi ſaporis,hoc
adhibito,fiat deterius. Expreſſæ fauorum reliquiæ poſteaquam diligenter dulci aqua per-
lutæ ſunt, in vas æneum conijciuntur, adiectaq; aqua igne liquantur. Quod vbi factum, ce-

Ceræ conficiendæ ratio.

ra per ſtramenta vel iuncos defuſa colatur, ac iterum de integro coquitur, & in orbes vel
alias quaslibet formas aqua prius adiecta diffunditur, ceraq; concreta ex aqua facilè eximi-
tur. Plinius fauos ſcribit antè purificari aqua triduoq; in tenebris ſiccari,& quarta die liqua-
tos igni in nouo fictili,aqua fauos tegēte,ac poſtea ſporta colari, rurſumq; in eadem olla co-

[1] *Li. 9. Hiſt. cap. 40.*

qui ceram cum eadem aqua,excipiq; aqua frigida vaſis melle circumlitis. [1] Ariſtoteles con-
fici ceram ait, cùm ſtirpes florent, quamobrem eximendam per id tempus ceram de alueo
eſſe; continuò enim reparari. Atque hæc de mellarij officio ſufficiant.

H

VOCABVLORVM ALIQVOT, QVÆ IN OPERIBVS APVM OCCVRRVNT, EXPLICATIO.

MEL quid ſit, quod item cera, rudi etiam plebeculæ notum eſt, non autem,
quid fauus, quid propolis, quid comoſis, quid piſſoceros, quid ſandara-
ca,reliquaque,quæ in Apum operibus obſeruantur. Quamobrem ne rudior

Fauus quid ſit & vnde dictus. *κηρίον.*

quiſpiam mellarius ſimul omnia confundat, operępretium videtur, ea ex-
plicare. Fauus itaque eſt, earum domicilium,in quo melificant,& fœtus in-
cubant,vnde fauū à fouendo dici volunt. Gręci *κηρίον* appellāt. Heſiodus de Apum opificio.

Πρωταν

A — Πρώτας ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἠμάτιαι σπεύδουσι, τιθεῖσί τε κηρία λευκά. hoc eſt:
Illa quidem per totum diem ad ſolem occidentem:
Diurna feſtinant, & faciunt fauos albos.

Apud Athenæum Ariſton Chius tradit quoſdam circa Olympum Lydiæ nectar parare, οἷον καὶ κηρία συγκιρναντες εἰς ταυτὰ καὶ τὰ τῶν ἀνθῶν εὐωδη. Plinius verò κηρία interdum ceram, & ceras vertit, interdum cellas. Quod enim Ariſtoteles dicit, τὰ δὲ κηρία κηφήνια
» ἐλάττω ἐςὶ τῶν μελιττῶν: ipſe ſic interpretatus eſt: Fucis cellarum minimæ, ſed ipſis maiores Apibus. Rurſum quod [a] Ariſtoteles ait, εἰσὶ δὲ καὶ μέλιτται αἳ ποιοῦσι τρίπλα κηρία [a] Li.5.Hiſt. cap.22.
» ἐν τῇ γῇ, ipſe [b] dicit eſſe, quæ ſub terra triplici cerarum ordine mellificent. Κήρωσις vocatur materia illa, ex qua cera conficitur. Fauus & cella Suidæ etiam ἀγκοπήνια dicitur, alijs [b] Lib.11. cap.18.
item κυβῆτρα, & κύτταρος. Veruntamen inter fauos, & cellulas Apum ſiue ceras, ita diſtingui oportere videtur, vt faui plærunq; accipiantur pro cellulis illis melle plenis, vt apud κήρωσις.
» Plinium iuniorem: Buccellam panis dedit, & fauum mellis, & ſic accipiuntur loci ex Athenæo citati. Ipſum tamen vocabulum fauus, pro vacuis quoq; cellulis capitur, vt apud Ti- Fauus, & cella vt differant.
B bullum, cùm dicit melle complere fauos Apem. Sed quid ſi ita diſtinguamus, vt fauus ſit plures cellulas complectens continenſúe, cella verò vnicum tantùm loculamentum: nam &
» Varro de fauo loquens, Fauus eſt, inquit, quem fingunt multicauatum è cera veluti cellam,
» cùm ſingula caua, ſena latera habeant, quot ſingulis pedes dedit natura, ita ſexangulæ om-
» nes cellæ, & ſingulorum pedum opere melle vno alteroúe ad ſummum die cellas replent.
Κηριάζειν eſt fauos conſtruere, aut conficere: Plinius etiam interpretatur cerificare: nam κηριάζειν.
quod Ariſtoteles de purpuris (quibus hoc quoque conuenit) dicit: ὅταν δὲ κηριάζωσιν αἱ Cerificare.
» πορφύραι, τότε χείριστον ἔχουσι τὸ ἄνθος, ipſe [c] ita interpretatur. Cùm cerificauere, fluxos habent ſuccos. Sic enim legendum eſſe, Ariſtotelis autoritas confirmat, & non ſœtificare, vt in [c] Li.9.c.38.
quibuſdam exemplaribus legitur. Sed ſunt qui malunt interpretari, Fauificare, quàm cum Plinio cerificare. Faui enim ſunt, qui melle farciuntur ab Apibus, quanquam habeant etiam Fauificare.
» alterum cibum, teſte [d] Ariſtotele, quo alantur, quod quidam, inquit, interprete Gaza ceraginem, alij cereum vocant, ſed de hoc poſtea. Crabronum autem, & Veſparum faui du- [d] Li.9.Hiſt. cap.40.
pliciter ab Apum fauis diſcrepant, materia ſcilicet, & ſitu: Materia ſicciori, aridioriq; ac ad Cerago.
vſum inutili, ſitu ab vno latere tantùm cellas obtinente, cùm in Apibus ab vtroque latere
C conſpiciantur. [e] Plinius prima operis fundamenta commoſim appellari ſcribit, ſecunda [e] Li.11.c.7.
» piſſoceron, tertia propolim inter coria ceraſq; magni ad medicamina vſus. Eſſe autem com- Commoſis.
» moſim primam cruſtam, ſaporis amari: Piſſeceron ſuper eam venire picantium modo ceu Piſſoceros.
» dilutiorem: ceræ initium plærunq; è mitiore gummi: Propolim, craſſioris iam materiæ, Propolis.
» additis floribus, nondum tamen eſſe ceram, ſed fauorum ſtabilimentum, qua omnes frigo-
» ris, aut iniuriæ aditus obſtruuntur, odore & ipſa etiamnum graui, vt qua plęriq; pro galba-
» no vtantur. Præter hæc conuehitur, inquit Erithace, quam alij Sandaracham, alij Cerin- Erithace.
» thum vocant. Hic erit Apum dum operantur, cibus, qui ſæpè inuenitur in fauorum inani- Sandaraca.
» tatibus ſepoſitus, & ipſe amari ſaporis. Gignitur autem rore verno, & arborum ſucco, Cerinthus.
» gummi modo, Africi minor, Auſtri flatu nigrior: Aquilonibus melior, & rubens, plurimus
» in Græcis nucibus. Menecrates florem eſſe dicit, futuræ meſſis inditium, ſed nemo præter
eum. Hæc omnia [f] Plinius. Turnebus pro commoſi legendum arbitratus eſt ſæpè coneſin, [f] L.23.Aduerſ.c.13.
vel coniaſin, vt tectorium quoddam, & illitionem intelligeremus, quæ Apes prima fauis,
vt Maro dicit, ponunt fundamina. Sed quia ab Ariſtotele ita quoq; ſcribitur, καλύουσι δὲ Coneſis.
οἱ μελιτουργοὶ τοῦτο κόνισιν: Gaza tamen apud [g] Ariſtotelem verba Plinij, vt circumferuntur, Coniaſis.
D approbat, & μίτυν commoſim interpretatur, quando præter imum tectorium eſt & μίτυς [g] Li.9.Hiſt. cap.40.
apud Ariſtotelem, quæ commoſi reſpondere videtur. Commoſis tàmen etiam retinet Turnebus auctoritate Heſychij adductus, in quo ſcribitur κόμμωσις ὁ τοῦ σώματος ὡραϊσμός, μίτυς quid.
καὶ ὑπὸ τῶν μελισσουργῶν ἡ τοῦ σμήνους διάχρισις. Vocatur Ariſtoteli ea operis pars modò
μίτυς, modò κόνισις, & non κόμμωσις, ſed hæc dictio ab Heſychio conficta videtur, ad κονίσις.
propoſitam tamen rem ſignificandam accommodata, ſi à κόμμι hoc eſt, gummi deriuemus, κόμμωσις
Gaza verò κόμμωσιν imum tectorium tranſtulit. μίτυν commoſim ex Plinio nimirum, quem vnde dicatur.
vel perperam intellectum ſecutus, vel quod veriſimilius eſt, deprauato codice vſus Sipontinus, Metyn interpretatur purgamentum ceræ, ex quo partem aluei priorem Apes illinunt. Etenim eandem partem [h] Columella gummitionem vocare videtur, & Vir- [h] Lib.12. cap.50.
gilius gluten. nam & Plinius ait ceræ initium eſſe è mitiore gummi. Veruntamen
» [i] Varro priorum horum operum minimè meminit, De his propolim vocant, inquit, è
» quo faciunt ad foramen introitus protectum in aluum maximè æſtate. Quàm rem etiam [i] Lib.3.c.16.

nomine

nomine eodem medici utuntur in emplaſtris. Propter quam rem etiam carius in ſacra
Erithace. uia, quàm mel uenit. Erithacen uocant, quo fauos extremos inter ſe conglutinent, quod E
eſt aliud melle, propoli: itaq; in hoc vim eſſe illiciendi. Quocirca examen vbi volunt conſiſte "
[k] L.2.c.109 re, cum ramum, aliamúe quã rem oblinunt hoc, admixto apiaſtro. Propolis teſte [k] Dioſco- "
Cera virginea. ride reperitur ἐν τοῖς ςόμασι σμηνῶν, id eſt, in ore alueariorũ. [l] Actuarius ceram virgineam "
[l] Li. de compoſ. med. vocari ſcribit. Serapioni Mum dicitur, Pandectario etiam Algiſtros, nonnullis fęx aluearis,
Hiſpanis Alceda, aut Hiez de Colmena. Quæ ex populo nigra fit, Aegirina dicitur. Populi
Mum. autem maximè propolim generant. [m] Plinius, Populi ferunt, inquit, ex folijs guttam, ex qua
Aegirina. Apes propolim faciunt. Gutta quoq; aquæ propolis ex aqua remedium quam efficax eſt. "
[m] Lib. 24. c. 7. Sic [n] ille: ſed antè ſcripſerat è gummi populorum ac uitium piſſoceron fieri, non propolim. "
Quare duo ex populis facere Apes dicendum eſt, piſſoceron ſcilicet è gummi, propolim ex "
[n] Li. 12. c. 8. gutta foliorum. [o] Alibi de uirtute eiuſdem ſic ſcripſit. Prima propolis aluearum aculeos &
[o] L. 22. c. 24. omnia infixa corpori extrahit, tubera diſcutit, dura concoquit, dolores neruorum mulcet, "
Propolis facultas. vlceraq; iam diſperantia cicatrice includit. Dioſcorides propolim vult eſſe iucundi odoris "
& ad Styracem accedentis: quod Plinio repugnat. Qui pro galbano utuntur, facultatem "
Sãdaraca. eius tantùm, non odorem ſpectãt, id quod Plinium fefellit. Sandaracæ item meminit [p] Ari- F
[p] Lib. 9. Hiſt. cap. 40. ſtoteles his verbis. Mel Apibus tum æſtate, tum hyeme in cibo eſt. Sed recondunt alterum
quoq; cibarij genus, cui durities ceræ proxima, quod Sandaracham nonnulli appellant. Et "
antè in eodem capite cerinthum vocauerat, ſed Gaza, ut ſuprà mõſtrauimus, ceraginem red "
didit, voce ficta ad Græcam exprimendam: Sed textum citabo: Habent etiam Apes (habet
Gaza,) alterum cibum quo alantur, quod quidam ceraginem, alij cereum vocãt, verùm hoc "
deterius eſt, & dulcedine prope ficus. Congerunt id quoq; ſuis cruribus. Plinius itaque in "
eo Ariſtoteli ſubſcribit, quod ſit pro cibo etiam Apibus, cùm operantur: contrà Varro (vt "
[q] Georg. 4. ex allatis ſuprà eius verbis cuilibet conſtare poteſt) non cibum eſſe vult, ſed gluten ad glu-
tinandos fauos. [q] Virgilius quoque illius Apum glutinis meminiſſe uidetur, cùm canit:

Vtraque uis Apibus pariter metuenda, neq; illæ
Nequicquam in tectis certatim tenuia ceræ
Spiramenta linunt, fucoq; & floribus oras
Explent, collectumq; hæc ipſa ad munera gluten,
Ex uiſco, & Phrygia ſeruant pice lentius Ida.

[r] Lib. 5. Hiſt. cap. 22. Vocauit id denique etiam [r] Ariſtoteles Erithacen. A Dioſcoride Ceranthemos dicitur, vul- G
Ceranthemos. go, ut ait Hermolaus uernigo, quia, inquit, genita eſt è verno rore. Eſt verò etiam Ἐριθάκη τὸ
ἐγκόιλιον τῶν ἰχθύων μαλακῶν, καὶ τὰ τῶν ᾠῶν ἔμβρυα. Ita enim, inquit quidam, reponen-
Vernigo. dum videtur. Item Sandaracha aliàs eſt ſuccus cõcretus, terreuſq; & quodammodo uſtus;
Erithaces, & Sandaracæ æquiuoca. in metallis ferè iiſdem, in quibus & arſenicum, id eſt, auripigmẽtum, proueniens. Plinius in
aurarijs & agentarijs metallis inueniri ſcribit. Sandarachę eſt maximè ἀνθηρὸν χρῶμα, id eſt,
floridus color: ideoque ἀνθηρὸν Sandaracham expoſuit Heſychius. Duplexq; autem eſt San-
daracha, vna foſſititia, colore cinnabaris, quam arſenicum rubrum uocant: altera factitia: id
eſt ceruſſa in fornace cremata, quam Sandycem uocant: de natiua conſule Dioſcoridem, &
Sandix qd. Matthiolum. Vitruuius id quod fit ex ceruſſa in fictile coniecta cremata Sandaracham ob ſi-
[s] Lib. 6. de Hiſt. plant. cap. 7. militudinem coloris uocat: ſed ipſum Dioſcor. σάνδυκα ſcribit appellari. Arabibus rurſus
Sandaracha eſt gummi arboris, quam Iuniperũ Latini, Græci ἄρκευθον appellant. Poſtremò
Cerinthũ quid Theophraſto. Cerinthũ à [s] Theophraſt. numeratur inter flores ęſtiuos. Itaq; decepit Menecratẽ ambiguus
cerinthi ſignificatus, quo nunc herbam floremq́ue intelligimus, nunc uel Apum cibum, vel
gluten, quo obturãtur fauorum foramina. Videtur autem cerinthum à Theophraſto uocari,
[t] L. 21. c. 12. id quod cerinthen vocant Vergilius & [t] Plinius, ubi de Apum pabulo loquuntur. H

LEGES DE APIBVS.

CVM de captis Apibus ſæpe lis oriri ſoleat inter mellarios, itaque non abſur
dum fuerit eas quas Apibus leges nobis præſcripſerint iuris periti, hoc loco
Apes occupantis fiũt. recenſere. Apium quoque inquit Vlpianus, fera eſt natura. Itaq; Apes, quæ
in arbore tua cõſederint, antequã à te alueo includantur, non magis tuę in-
telliguntur, quàm volucres quæ in arbore tua nidum fecerint, ſed primùm
occupantis fiunt. Fauos quoque ſi quos hæ fecerint, cuilibet eximere licet,
& ſi in agro tuo ſint. Apum examen ſi tuis alueis relictis euolarit, eò vſq; tui eſſe dominij in-
telligitur, donec tuis ſubiacet oculis, & eius perſecutio non eſt difficilis. Si enim aut difficilis
eſt perſecutio,

A eſt perſecutio, aut tuum cõſpectum effugit, ſit occupantis. Si autem priuſquam alius fauos congerit, præuidens ego ingredi ipſum fundum meum prohibuerim (poſſum enim ſecundũ leges id facere) capiam fauos nemine impediente, vt ait Theophilus in §. Apium. Planè in Apibus animus non redeundi facilè intelligitur: cùm enim fugam cogitant, foras exeunt turmatim, ibi ſe agglomerant, cæloq; examina ludunt, vt dixit poëta. Reuocantur creberrimè in alueos, & fugientes perſequi poſſum in fundum alienum, vel inuito domino, ac vetante. l. theſaurus. §. ad exhibend. quia ius cuiq; acquiſitum ei conſeruari debet. l. patre. §. de ijs, qui ſunt ſui. Secus ſi Apes feras nouè in alieno prædio captarem. §. Apium in fine de rerum diuiſione. [a] Plato verò ſi quis Apum voluptati indulgens, & pulſando alienum examen ſibi vindicauerit, vult vt damnũ rependat. Lege ſalica tit. 9. de furt. Apium §. 1. Legitur ſic: Qui Apes claue concluſas reſerato tecto rapuerit, 1800. denarios, id eſt, ſolidos 45. ſoluere debet. Sic iure ciuili Apes in alueis noſtris concluſæ, noſtræ ſunt: ſi tamen euolauerint, vt perſequi extra conſpectum noſtrum nequeamus, vel in arbore ſint, occupantium fiunt, vt dictum eſt. Accurſius ſylueſtres Apes, quæ in arbore conſederunt, eius eſſe domini, ſi arborem ſignauerit, ex lege Longobardorum ait. Lege Gothorum, ſi quis ingenuus deprehẽſus ſit in Apia-
B rio furti cauſa, ex eo ſolo tres ſolidos debet, & quinquaginta flagella: ſi ſuſtulerit centum verberibus ſubijcitur, & ſi dominus eius noluerit, addicitur domino ſeruiturus. In legibus VViſigothorum eſt, & hæc. Si quis Apiaria in ciuitate, aut in villa forſitan conſtruxerit, & alij damnum intulerit, ſtatim moneatur, vt eas in abditis locis transferre debeat, aut fortè in eodem loco hominibus, aut animalibus damnum inferant. Et qui hæc præcepta, aut teſtationem neglexerit, & damnum ſuffocationis in quadrupedes intulerint, quod mortuum fuerit duplum reſtituant, quod verò debilitatum ille obtineat, & ſimile damno reddat, & pro iudicis conteſtatione, quam audire neglexit, quinq; ſolidos coactus componat.

Vt non redituræ cognoſcãtur.

[a] Lib. de Legibus.

PRÆSAGIA.

SI Apes prope ſua aluearia (quòd longius progredi formident) floſculos ad mellificium ſedulo excerpant, tempeſtuoſam, ac pluuiam auræ conſtitutionem augurantur. Hoc nimirum faciunt, vt ſuperueniente aëris prçuiſa perturbatione, citò, tutè & iocundè poſſint euadere. Sũt enim imbecillæ beſtio-
C læ, quç ſubitas, & violentas temporum mutationes difficultet ſuſtinent. Meminit huius præſagitionis, ſed paulo diuerſo ſenſu [a] Ariſtoteles, cùm inquit: Præſagiunt Apes, & hyemem, & imbres; cuius rei inditium eſt, quòd non auolant, ſed ſere-
„ no adhuc in alueo volutantur: quo apiarij hyemem expectant. [b] Theopraſtus tamen id re-
„ petit, quemadmodum nos diximus, Cùm Apes, inquit, non longiùs auolant, ſed ſereno ad-
„ huc circa alueum volitant, tempeſtatem futuram monent. Vterq; vt apparet, ex Arato
„ tranſcripſit, qui ita canebat:

Pluuiæ & tempeſtatis præſagium.

[a] Li. 9 Hiſt. cap. 40.

[b] Lib. de ſig. tempeſt.

> Οὐδ' ἂν ἐπιξυθὰς μεγάλε χειμῶνος ἰόντος
> Πρόσω ποιήσαντο νομὸν κήροιο μέλισσαι
> Ἀλλ' (αὐτοῦ) μέλιτός τε καὶ ἔργων ὀλίσσονται, id eſt
> *Neque ſanè ſubflauæ, magna tempeſtate inſtante,*
> *Antè facere ſolent pabulum ſani Apes*
> *Sed intus melleq; & ſtructuris occupantur.*

Meminit item Maro:

> *Nec verò à ſtabulis pluuia impendente recedunt*
> D *Longiùs; aut credunt cælo, aduentantibus Euris*
> *Sed circum tuta ſub mœnibus vrbis aquantur,*
> *Excurſusq; breues tentant.*

Quòd ſi verò ad pabula longiùs ab vrbe ſua, vt Virgillus vocat, euolauerint, præuiderintq; tunc imminentem aliquam turpem tẽpeſtatem, totis viribus, & quò celeriùs per alarũ debilitatẽ fieri licet, ad alueos ſuos properant, vt eleganter nobis innuit Silius Italicus, dum ait:

Vt pluuiã fugiant.

> *Aut vbi Cecropius formidine nubis aquoſa*
> *Sparſa ſuper flores examina tollit Hymettus,*
> *Ad dulces ceras, & odora corticis antra*
> *Mellis Apes grauida properant, denſoq; volatu*
> *Raucum connexa glomerant ad limina murmur.*

„ Alibi quoq; [c] Ariſtoteles Apes, inquit, ſolſtitia denunciare videntur, ſuo ad labores egreſ-
„ ſu, quòd & melitopolis certo argumento eſt, quippe quæ tum quietem agant.

[c] Li. de mirab. Auſcult.

AVGVRIA.

E

Quandooſtenta faciant.
[a] *Lib.11. cap.17.*
[b] *Satyr.13.*

APES quoq; ſuo examine dira oſtenta ſæpè,& triſte auſpicium fecêre:nonnunquam tamen felicem euentum habuêre. Tunc autem teſte [a] Plinio oſtenta faciunt priuata,ac publica,vua dependente in domibus templiſúe, ſæpè expiata magnis euentibus. Ad quod alluſit [b] Iuuenalis his verſibus:

Egregium ſanctumq; virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, & miranti iam ſub aratro
Piſcibus inuentis, & fœta comparo mula,
Sollicitus tanquam lapides effuderit imber,
Examenq; Apium longa conſederit vua
Culmine delubri; tanquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, & lactis vortice torrens.

Vrbs propter Apes luſtrata.
[c] *In Orat de de Aruſpic. reſponſis.*
In ara ſedētes quid portendāt.
[d] *Lib.2. de bello ciuili.*
[e] *Lib.41.*
[f] *Lib.1.c.6.*
[g] *Cap 124. Prodig.*
In nauibus ſedentes Apes.
[h] *In Dione.*

Sed examina quocũq; ſe dimiſiſſent,polluere & infortunare locum credita ſunt; quare quoties in vrbe comparuerunt, luſtratam vrbem ex Sybillinis inſtitutis legimus. Si examen Apum,inquit [c] Cicero,ludis in ſcenam veniſſet,aruſpices acciendos ex Hetruria putaremus: Videmus vniuerſi repête examina tanta ſeruorum immiſſa in populum Ro. ſeptum atq; incluſum,& non commouemur? Atq; in Apum fortaſſe examine nos ex Hetruſcorum ſcriptis aruſpices, vt à ſeruitio caueremus, monerent. Pro infelici in primis augurio habebatur, ſi in ara inſediſſent, vt ante pugnam Pharſalicam Pompei cum Cęſare eueniſſe [d] Appianus prodidit:quanquam [e] Dion Nicęus,& [f] Valerius Maximus inter ſigna Pompeij cladem denunciantia ſcribant Apes Pompeij ſignis militaribus inſediſſe. Cneum etiam Pompeium, inquit Valerius, Iupiter omnipotens omnino monuerat, ne cum C. Cæſare vltimam belli fortunam experiri contenderet. Egreſſo à Dyrrachio aduerſa agmini eius fulmina iaciens, examinibus Apum ſigna obſcurando, ſubita triſtitia implicatis militum animis, nocturnis totius exercitus terroribus; ab ipſis altaribus hoſtiarum fuga, &c. Meminit etiam [g] Iulius Obſequens. Calamitoſos quoq; caſus prænotabant Apes,& cladem pernitioſam, quando in nauibus per æquora latæ conſpicerentur: quod de Dione referunt. [h] Plutarchus tamen id paulo aliter refert. At cùm, inquit,examen Apum circa Dionis naues à puppe conſpectum eſſet, de illo ſeparatim ſibi, & amicis explicauit. Timere enim ſe ne res illius gerendæ, eùm honeſtate, quidem plenæ ſint, vbi perfloruerint; breui contabeſcant tempore. Præterea in Bruti caſtris conſpecto examine, aruſpices caſtra mutari voluerunt, ne quid diri portenderent. Refert hoc etiam idem [i] Plutarchus pugnam Bruti,& Caſſij cum Auguſto,& Antonio ad Philippos deſcribens. Oſtentum,inquit, Caſſio in luſtratione infauſtum perhibent factũ: nimirum ei coronam inuerſam à lictore porrectam. Prius quoq; in quodam ſpectaculo, & pompa ferunt eum,qui Caſſij aureum trophæum ferret, corruiſſe. Porro & aues multæ carniuoræ interdiu ſuper caſtra conſpectæ, & examina Apum ad locum quendam intra caſtra conuenerunt: cum locum aruſpices exterminauerunt,ſuſpicionem amolientes,quę militum animos planè occupârat,& ipſum iam Caſſium ab Epicuri decretis ad ſe paulatim ſubducebat. Itaq; ergo in pręſentia prœlio decernere non admodum cogitabat,trahēdumq; bellum ſuadebat, &c. Et rurſus de poſtrema Bruti cum Antonio pugna, Volumnius, inquit, homo philoſophia imbutus,& qui caſtra Bruti eſt ſecutus,primam Aquilam ait Apum plenam extitiſſe,& cuiuſdam qui primos ordines duceret,brachiũ ſua ſpōte vnguento roſaceo fluxiſſe, fruſtraq; id ſępè abſterſum fuiſse:ante ipſam etiam pugnam duas Aquilas in medio acierum depugnaſſe,incredibiliq; exercituum ſilentio ſpectatas fuiſſe, conceſſiſſe tandem, & fugiſſe eam quę à Bruti parta erat.Pręterea M.Aſinio,vel vt alij legunt Aſilino,M.Acillo Coſs.mutationem teſte [k] Tacito in deterius portendi cognitum eſt crebris prodigijs. Signa enim,ac tentoria militum igne cęleſti arſere.Faſtigio Capitolij examen Apium inſedit. Biformes hominum partus:& Suis fœtus editur cui Accipitrũ vngues erant.Ad quem locum doctiſſimus Iuſtus Lipſius hoc adijcit ſcoliolum: Quod ſemper,inquit, inter portenta,cùm viſum (ſcilicet Apum examen) loco inſolenti. [l] Silium Italicum emendari velim de prodigijs, quæ ante pugnam Cannenſem:

Castra propter Apes mutata.
[i] *In Bruto.*
Aquila Apibus plena.
Aquilę duę pugnantes.
[k] *Lib.12. Annal*
Apes faſtigio Capitolij inſidentes.
[l] *Lib.8.*
Silius Italicus correctus.

G

H

Obſeditq; frequens caſtrorum limina Bubo
Nec denſa trepidis abſunt ſe inuoluere nubes:
Ceſſaruntq; Aquilis: non vnus crine coruſco
Regnorum euerſor, rubuit lethale cometes.

ſcribiq; *Nec denſa trepidis Apium ſe inuoluere nubes* *Ceſſarunt Aquilis*, Nubes Apium,

examina

A examina vocat, quæ inſederunt ſigna. Sic Lipſius: cui addi poteſt illud Claudiani de victoria Stiliconis contra Alaricum:

Et ſi quod fortaſſe quies neglexerit omen
Addit cura nouus Lapidoſos grandinis ictus,
Molitasq́; examen Apes.

Iam verò Apes rurſus apicem arboris inſediſſe, oppugnationis futuræ, & teterrimi belli afferre ſigna, multi annotarunt: idq́; Lauri exemplo docuit Virgilius cùm canit: Apes apicem arboris inſidere malum.

Huius Apes ſummum denſa (mirabile dictu)
Stridore ingenti, liquidum trans æthera vectæ
Obſedere apicem, & pedibus per mutua nexis
Examen ſubitum ramo frondente pependit.
Continuò vates, Externum cernimus, inquit,
Aduentare virum, & partes petere agmen eaſdem
Partibus ex iiſdem, & ſumma dominarier arce.

„ Nonnunquam fœlicem euentum portenderunt, vt mox ſubinde patebit. [m] Plinius ſediſſe in [m] Lib. 11. cap. 17.
B caſtris Druſi Imperatoris ſcribit, cùm proſperrimè pugnatum apud Arbalonem eſt, haud-
„ quaquam perpetua, inquit, aruſpicum coniectura, qui dirum id oſtentum exiſtimant ſem-
„ per. Sed aliter [n] Iulius Obſequens. In Germania, inquit, in caſtris Druſi, examen Apum [n] Prodig. cap. 132.
„ in tabernaculo Hoſtilij Rutilij præfecti caſtrorum, conſedit, ita vt funem prætendentem,
„ præfixamq́; tentorio lanceam amplecteretur. Multitudo per inſidias ſubiecta eſt. Item
[o] Dion Druſum, ait imprudentibus hoſtibus regionem peragraſſe, VViſurgum etiam tranſiturum, niſi alimentorum inopia hyemis propinquitas, & viſum in caſtris Apum examen deterruiſſet. Itaq; cum [p] Tacitus ſcribat Germanicum ad aras barbaras contra Gernos proſperè dimicaſſe; quidam legunt: in caſtris Germanici imperat. cùm proſperrimè pugnatum ad aras barbaras eſt. Quidam Arbalonem Salam Germaniæ flumen eſſe putant, ad quem Druſus Auguſti priuignus inſignem cladem accepit: quidam Ardfeld VVeſtphaliç oppidũ, quod magis placet ob nominis vicinitatem: quidam deniq; Aruſberg, vrbem eiuſdem prouinciç. Vt ergo dubium eſt, nunquid vel proſperitatem, vel inſelicitatem Druſo portenderit Apum examen, ita contra clarum eſt, Dionyſio, paulò antè quàm regnare cœpit, feliciter oblatum eſſe, cùm equum è voraginibus, in quas demerſus erat, nulla prorſus contentione

[o] Lib. 54.
[p] Lib. 1. Annal.
Arbalon quid.
Felix augurium.

C extrahere poſſet; nam cùm id ęgrè ferens, longiùs diſceſſiſſet, audito mox equi hinnitu reuerſus, alacrem lætus aſpexit, videns in eius iuba examen Apum conſidere, imperij, quòd oc-
„ cupauit inditium. [q] Aelianus hoc ſic refert. Dionyſium, inquit, Hermocratis filium, aiunt,
„ flumen equo traiiciſſe, cumq́; in luto equus concideret, eum diſiluiſſe, & ripę cõpotem eſſe [q] Lib. 12. Var. Hiſt. cap. 46.
„ factum: atq; ſic relicto poſtmodum equo quaſi non amplius ſuo diſceſſiſſe. Cùm autem ſe-
„ queretur equus, & hinniret, reuerſum eſſe, cùmq́; apprehenderet eius iubam ad aſcenden-
„ dum, Apum examen continuò manum circundediſſe: atq; de his interroganti, reſpondiſſe
„ Dionyſio Galeotas, monarchiam ea re prçſignificari. Feliciter quoque Trophonium oraculum, cùm antea prorſus ignoraretur, ex huiuſmodi caſu, vt refert [r] Pauſanias, ad Bœotos eius peruenit notitia. Cùm vnum & alterum iam annum nullis terra imbribus irrigaretur, è ſingulis ciuitatibus Delphos miſſi ſunt, qui opem implorarent. His ſiccitatis remedium expoſcẽtibus, Pythius Apollo imperauit, vt Labadean euntes à Trophonio mali auxilium quærerent. Labadean itaq; profecti, cùm oraculũ reperire nõ poſſent, Saon quidam Acrçphnienſis, collegarum natu maximus, cùm Apum examen conſpexiſſet, quocunq; illæ diuertiſſent, ſequi ſtatuit. Vbi igitur eas ad ſpecum aduolantes vidit, & ipſe ſubiẽs, oraculum, quod quç-

Trophonij oraculi inuentio.
[r] In Bœoticis.

D rebant, illud eſſe intellexit. Saonem hunc cùm ea quorum cauſſa miſſus fuerat, tum ſacrorũ omnem ritum, & quç inter conſulendum fieri fas eſt, edoctum à Trophonio memorant. Hęc Pauſanias. Quæ etiam Apes in ora infantis Platonis aduolarunt, haud dubiam ſpem eius ma-
„ gnitudinis attulerunt. Sedere, inquit, [s] Plinius, in ore infantis tum etiam Platonis, ſuauita- Apes in ore Platonis.
„ tem illam prædulcis eloquij portendentes. [t] Valerius Maximus verò: Formicis, inquit, Mi- [s] L. 11. c. 17
„ dæ iure, meritoq́; Apes Platonis prætulerim: illç enim caducæ, ac fragiles; hæ ſolidæ, & [t] Lib. 1. c. 6.
„ æternæ felicitatis indices extiterunt: dormientis in cunis paruuli labellis mel inſerendo.
„ Qua re audita, prodigiorum interpretes ſingularẽ eloquij ſuauitatem ore eius emanaturam
„ dixerunt. At mihi quidem illç Apes non montem Hymetum thymi flore redolentem, ſed
„ Muſarum Heliconios colles, omni genere doctrinæ virentes, dearum inſtinctu depaſtæ, ma-
„ ximo ingenio dulciſſimia alimenta ſummæ eloquentiæ inſtillaſſe videntur. Idem prodigium
„ prout ſucceſſit, ita recenſet [u] Aelianus; Platonem in vlnis ferebat Perictione. Cùm verò [u] Li. 10. Var.
„ Ariſton ſacra litaret in Hymetto Muſis, aut Nymphis, dum dulcedine rei diuinæ darent hiſt. c. 21.

[x] *Lib. 1. de diuinat.*
Apes Pindarum alentes.
[y] *Li. 12. var. hiſt.*
[z] *Lib. 2. de Stellis.*

operam, illa Platonem in proximis myrtis, denſis & opacis repoſuit. Cui repente exa- E
men Apum, Hymettij mellis opifices, in os inſidentes, ſuis ſtrepebant bombis: præſi- „
gnificantes ita Platonis eloquentiam, & linguæ facundiam. Et rurſus: de Platone, inquit, „
dicitur, quod Apes in ipſius ore fauum effecerint. Meminit huius etiam [x] Cicero. Simile „
planè augurium Pindaro celeberrimo, ac ſuauiſſimo poëtæ contigiſſe narrant, dicentes cùm
adoleſcentulus eſſet etiamnum, æſtiuoq; tempore Thebis Theſpias iret, æſtu meridiano fa-
tigatum, præ ſomno, ac laſſitudine paululum è via declinaſſe, proſtratusq; cùm dormiret,
aduolantes ad eius os Apes, in labris eius mellificaſſe. [y] Aelianus verò hoc aliter refert,
nimirum Pindarum, cùm è patria domo fuiſſet expoſitus, aluiſſe Apes, pro lacte mella fe-
rentes. Idem de Virgilio adhuc infante canit [z] Pontanus his verſibus:

Hæc (Meliſſa) *natum gremio excipiens, flauentia mella*
Inſtillat puero, & dulci rore illinit ora.
Ille fauis ducens tenerum de nectare ſuccum
Paulatim ſomno capitur, circumq́; frequentes
Ora vagantur Apes, lectumq́; è flore liquorem
Intingunt labris, & rora madentia fingunt. F

Hieron ab Apibus nutritus.
[a] *Iudic. 14.*
Platonis & Ambroſij cõparatio.

Sed reuera præter Pontanum nemo alius, quod obſeruauerim huc vſq;, de Marone id tra-
dit: puto autem illud ipſum ab eo ſcriptum, vt miram poëtæ eloquentiam naturaliter in-
ditam fuiſſe indicaret, atque ita ſæpè Apes in diſertorum ſcriptorum ora aduolaſſe, & mel-
lificaſſe dicimus. De Lucano poëta, cùm adhuc infans in cunis cubaret, id in eius vita le-
gitur. Hieroni quoque iuſſu patris expoſito, propterea, quòd ex ancilla natus eſſet, ne no-
bilitati paternę dedecori foret, tamen ita humanę opis indigenti, Apes in os mella congeſſe-
re: quo oſtento pater ab aruſpicibus admonitus, filium recolligendum duxit, moribus &
diſciplinis ijs erudiendum curauit, per quas poſtmodum ad præmonſtratam regni maieſta-
tem facilè peruenit. De Diuo Ambroſio illo magno Mediolanenſium Epiſcopo id quoq;
verè narrat Paulinus, qui illius geſta ſcriptis mandauit, diuinamq́; viri eloquentiam præ-
monſtraſſe: nam cùm, & [a] ſacra pagina teſtetur in ore Leonis occiſi Apes examen confeciſ-
ſe, & fauum mellis, ſignificata eſt dulcedo doctrinæ, & ſapientiæ Chriſti morituri. Cùm
itaque Apes eo modo, & Platonem, & Ambroſium magni feciſſe videantur, ferentes nem-
pe iudicium, futuros & veridicos, & eloquentiſſimos: tamen nobis non ita viſum eſt Pla-
tonicam doctrinam comparandam Ambroſianæ: cui cum liberalibus diſciplinis acceſſit, & G
Chriſti fides, ſacrarumq́; literarum eximia cognitio, qua Platonicos errores confutauit: &
ſi quæ vera docuerat Plato ante Chriſti aduentum, circa rerum diuinarum intelligentiam,
cum non à ſe ſuopteſte ingenio perſcrutatum conſtat, ſed Hieremiæ libris doctrinaq; didi-
ciſſe, Chriſto doctore, vt ipſe idem S. Ambroſius apertiſſimè demonſtrauit Platonico in hac

Plato quid ab Hieremia propheta didicerit.
[b] *Lib. 2. de doct. Chriſt. cap. 28.*

re confutando, qui ſibi pietatem Chriſtianam aſcribebat, ſuoque auctori Platoni. Beatiſ-
ſimus enim ipſe Ambroſius euidenter aperuit, perſpicuumq́; fecit, diſputans cum Platoni-
cis, quidquid philoſophicè de diuinis rebus tradiderat Plato, in Aegypto id didiciſſe ab
Hieremiæ diſcipulis, quos Chriſtus ipſe, ac Spiritus ſanctus edocuerant, cùm de fide illi
narraſſent: ſic enim Ambroſius ipſe habet libro, quem inſcripſit de Sacramentis, ſiue de
prophetia: cuius rei meminit etiam D. [b] Auguſtinus. Apes igitur ſi quid præmonſtrarunt
in Platone futurum, ad eam partem ſpectat, qua humana ſapientia, atque eloquentia inter
philoſophos eminere ſperabatur, vt verè excelluit. At in Ambroſio reuera longè maiora
prænunciauit illud Apum examen, quòd ſcilicet verbum ſpiritusq́; Dei diuinarum rerum
integra cognitio ei conferenda per gratiam foret, ac de Chriſto Sacramentis omnibus im-
buendus tam eximia fide, & fæcundia, vt exquiſitè omnia, tùm verbo, tùm ſcripto aperi- H
ret. Tantùm itaque auſim dicere Platonica ab Ambroſianis abeſſe, quantùm Apes ipſæ
ab homine. Meminit huiuſce augurij Baptiſta Mantuanus, qui quoque vitam Ambroſij
ſcripſit, ſed carmine:

Cùm puer in cunis olim dormiret apertis,
Fortè labris examen Apum ſuper illius ora
Sedit, & ingrediens buccas, tenerumq́; palatum
Inueniſſe fauis tectum ſe credidit: at mox
In ſublime volans altos diſceſſit in Auſtros.
Hoc pater augurio lætus, ſi vixeris, inquit,
Chare puer, tua te mittet facundia ad aſtra.

A

DE NOMINATA.

MELISSA vulgo officiniſq; dicta herba, nobis melladella notiſſima eſt, vt
paſſim ſecus foſſas viarum naſcens. Græci à μελίσσᾳ id eſt Ape μελισσό-
φυλλον, quaſi Apis folium vocant, μελισσοβοτάνον nonnulli etiam. Plinius — Meliſſophyllũ vnde dictum, eiusq; ſynonyma.
priorem dictionem ſeruat, Meliſſophyllum latinè etiam nuncupans. Ita
vocari putant herbarij, quoniam Apes teſte Plinio, & Ariſtotele hac her-
ba plurimùm delectentur. Aiunt enim, ſi hac herba alucaria purgentur,
non fugituras Apes. Quare eadem ratione Latini etiam Apiaſtrum reddiderunt. quo nomi- — Apiaſtrum
ne Meliſſophyllum [a] Plinius ab Hygino Apiaſtrum vocari ſcribit: quanquam interim ipſe — [a] *Lib. 20. cap. 11.*
inter [b] ea, quæ Apibus gratiſſima ſunt, ſeorſum meliſſophyllum, ſeorſum Apiaſtrum recen- — [b] *Lib. 21. cap. 9.*
ſet. Nicander μελίφυλλον nominat, quod mellis folium indicat, quòd hinc nimirum Apes
mellis materiam copioſè colligant; alij μελίτταιναν, Theocritus μελίτειαν. Dicitur denique
B & μέλιττις, & μελῖνος, eadem, vt apparet, ratione. Vuis Apianis ſcribit [c] Plinius Apes de- — [c] *Li. 14. c. 2.*
» diſſe cognomen, præcipuè earum auidas. Aitq; ex his duo eſſe genera, lanugine & ipſa pu- — Vua Apiana.
» beſcere. Diſtare autem, quòd altera celeriùs matureſcat, quanquam & altera properan-
te. Et [d] rurſus vbi de quatuordecim generibus dulcium vinorum agit, Paſſum, inquit, à — [d] *Cap. 11.*
» Cretico Cilicium probatur, & Africum, & in Italia, finitimiſq; prouincijs. Fieri certum
» eſt ex vua, quam Græci ſticam vocant, nos Apianam. Verùm quæ vua iſthæc Plinio, & — Vua ſtica.
Græcis ſtica ſit, arduum eſt ſcire. Ego ſemper exiſtimaui eam eſſe, quæ in agro noſtro Mo- — Vua Moſcatella.
ſcatella vulgò nominatur, quam meam opinionem etiam in quodam opuſculo, quod de
moſchum redolentibus rebus ſcripſi, inſerui, & nunc eò magis id credo, quoniam, & Iaco-
bus Dalechampius priorem Plinij locum commentans, Gallicè id vinum, ſiue eam vuam
potius exponit Moſcat, quaſi Moſcatellam (. Addens inſuper eas vuas è vinea longè ſua-
uiores eſſe, quàm pergulis, iugo, arbuſto: & nobis reuera niſi è vinea laudantur, & in colli-
bus natæ.) & [e] Andreas Baccius id prorſus approbare confirmareq; videtur: qui inter re- — [e] *Lib. 5. de vinis Italicis.*
liqua, quæ de hoc vino Moſcatello ſcribit: videtur nobis, inquit, rationi eſſe conſentaneum,
quòd ſolum Italicum adeo frugiſerum, ac vinis gignendis idoneum, non potuerit vnquam
C hoc nobili vini genere carere: ſed exoleto potiùs vetuſto nomine (vt momentaneę ſunt no- — Vinum moſcatellum ſemper in Italia fuiſſe
minum mutationes, ac ſtudia exoleſcunt vetera, inſurgunt noua) id vini delitioſi genus
non aliud extitiſſe apud veteres, quàm quod à dulcedine, & ab Apum etymologia, ex Api-
cia fieret vua apud Catonem, quæ & Apiana à Columella, eademq; ςίκα à Græcis fuerit — Apicia vua.
nuncupata, ac vinum ipſum Gręcum. Quomodo verò vinum hoc Gręcum ex Apicia ſi- — Vinum Gręcum.
ue Apiana vua fiat, & ex moſcatella conſule eundem Baccium, qui doctiſſimè ea de re diſ-
ſerit: nobis enim rem explicaſſe tantùm, & indicaſſe ſufficit. Idem [f] Plinius Catonem ſcri- — [f] *Li. 19. c. 8.*
bit braſſicæ genera facere tria; vnam extentis folijs, caule magno, alteram criſpo folio, — Braſſicę genera.
quam, inquit, apianam vocat: tertiam minutis caulibus, lenem, teneram minimè proba-
re. Eadem tria genera alio poſtea loco idem [g] Plinius repetit, & quæ Apiana braſſica ſit ex- — Braſſica Apiana.
plicat quodammodo. In tres ſpecies, inquit, diuiſere eam (braſſicam) Græci antiquiſſi- — [g] *Li. 20. c. 9.*
» mi. Criſpam quam Selinada vocauerunt à ſimilitudine apij foliorum, ſtomacho vtilem,
» aluum modicè mollientem. Alteram læam &c. Non itaque Apiana braſſica ab Apibus no-
» men habuit, ſed ab ápio, quod ſelinon Græci dicunt: neque ad hunc locum pertinet, Ad-
ditum tamen eſt propter nominis ſimilitudinem. Nominantur denique [h] Plinio de cedri- — [h] *Lib. 13. cap. 15.*
D nis menſis agenti menſæ apiatæ. Menſis, inquit, pręcipua dos in vena criſpis, vel in verti-
» ce varijs. Illud oblongo euenit diſcurſu, ideoque triginæ appellantur: hoc intorto, & ideo — Menſa apiata.
» tales pantherinæ vocantur. Sunt & vndatim criſpę maiore gratia, ſi Pauonum caudę ocu- — Pantherinę menſæ.
» los imitentur. Magna verò poſt has gratia extra pręd ictas criſpis denſa veluti grani conge-
» rie, quas ob id Apianas vocant. Iunius, & Dalecampius ita dictas exiſtimant, quod Apum
aut Muſcarum excrementa paſſim aſperſa imitentur. Addit tamen Dalecampius alios legere
Apiculatas, crebris veluti Apiculis notatas.

MYSTICA. E

a *Li.3.de re ruſt.c.16.*

b *In Epigr.*

APES Muſis ſacras fuiſſe apud veteres innuit [a] Varro his verbis: Neq; tamen neſciæ ſuæ imbecillitatis, quæ cùm cauſa Muſarum eſſe dicantur volucres, quòd & ſi quando diſplicatæ ſunt, cymbalis & plauſibus numero reducunt in locum vnum. Et vt his Dijs Helicona, atque Olympum attribuerunt homines, ſic his floridos, & incultos natura attribuit montes. Hæc Varro: ſed [b] Claudianus Apes Heliconia quoq; colere vnà cum Muſis ſcribit, mellaq; Helicona nuncupat his verſibus:

Dic mihi Calliope, tanto cur tempore differs,
Pierio meritam ſerto redimere Serenam.
Vile putas donum ſolitam conſurgere gemmis,
Aut rubro radiare mari, ſi floribus ornes
Regina regina comam: ſed floribus illis F
Quos neq; frigoribus Boreas, nec Syrius vrit
Aeſtibus, æterno ſed veris honore rubentes,
Fons Aganippea Parnaſſius educat vnda.
Vnde pia paſcuntur Apes, & prata legentes
Tranſmittunt ſæclis Heliconia mella futuris.

Cur Muſis ſint ſacræ.

Cur verò Muſis ſacræ haberentur, alij aliam cauſam afferunt. Multi Varronis exemplo dum crepitaculis in vnum locum reducuntur, eo ſono tanquam muſica, aliqua harmonia affici volunt, quod & Plinius credidit, ſed auditu eas carere nos aſſeruimus. Alij, quos ego ſequi malim, Apes Muſarum volucres putant propter incorruptam virginitatem, & caſtum animi propoſitum, quod antea celebrauimus; vel quòd Muſarum exemplo in montibus degant, locis ſcilicet ab hominum conſortio remotis, qualia ſtudioſi Muſarum diſcipuli amare, & ex quibus mella deſerre Apes ſolent. Quod Plutarchus non videtur inficiari dum ait: Indignum verò eſt è culinis & proſtibulis accerſitas voluptates cum his contendendo, dedecus inferre Muſis & Heliconi.

Neq; vero paſtor paſcere conatur pecus: G
Ferroq; ſunt intacta loca.

Apes Cereri ſacræ.

Nam mathematicæ hę voluptates verè ſunt paſcua Apum, vitij exſortia. Fuêre item & Cereri ſacræ: nam Pindari interpres, ad hæc verba, *οἱ δ' ἐν τάτῳ λόγῳ χρησμοῖς ὄρθηνοι μελίσσαις*: propriè quidem, inquit, Apes ſacras Cereris miniſtras appellauit, improprie verò omnes alias propter animalis puritatem. Nam & alibi ſacris eam Apibus delectari ſcribit.

HIEROGLYPHICA.

Populi regi ſuo obedientiſſimi hieroglyphicum.

AEGYPTII illi ſacerdotes, ſi populum qui Regi vbicunq; & per omnia eſſet obſequentiſſimus, ſymbolo aliquo hieroglyphico exprimere vellent, Apem pingebant, ſed non omnem, verùm eam tantùm, qualem laudauit Ariſtoteles, breuem vtiq;, variam & in rotunditatem compactilem. Hoc enim diuinum propè animalculum, ex omnibus alijs animantibus ſolum Regem habet more hominum, & quàm mira fidelitate ei obſequatur, cùm H ſuperiùs abundè ſcriptum ſit, hîc non repeto: ſicut quoq; quanta prudentia Rex earum regni gubernacula teneat, ac beneuolentia. Quare nimirum Regem ſignificare volentes, qui vnanimi benignitate clementiaq; populos ſuos deuinxerit, id per Apum quoque regem facere conſueuerunt. [a] Pierius Valerianus, ſed ſine authore, per examen Apum Regem indicari ait, quod non credo, ſiquidem totum examē populum eiuſq; obſequium erga regem potius denotat. Vbicunque autem conſedit, inquit Plinius, ibi cunctarum caſtra ſunt: hoc eſt, populus fideliter proſequitur, & protegit. Ita verò nomini regio fauorabiles ſunt Apes, vt in cauſa fuerint, ne Oneſili Regis Cyprij caput, quod in ludibrium Amathuſij ſuprà portam vrbis ſuſpenderant, inſepultum diutiùs maneret: in id enim iam exanimatū, examen Apum, vt ex Herodoto antea narrauimus, mella contulerunt, fauiſq; refarſerunt. Vnde loci incolæ oraculi ſuper hoc requiſiti reſponſo moniti, caput honorificè ſepelierunt, Oneſiloq; quotannis, vt heroi, ſacra inſtituerunt. Habet ſanè multa præterea hieroglyphica Pierius, quę, cùm ipſe

Regis hieroglyphicum.

a *Lib.16. Hierogl.*

Vt reges amentur Apiculæ.

Digitized by Google

A ipſe feciſſe videatur, nos, ne quid deeſſe poſſit in hoc operis tractatu, quod lectorem iuuare queat, hic eodem, quo ipſe, ordine tranſcribemus, omiſſo vno, de regno nempe, quod inter auguria reiecimus, ad quæ planè erat referendum. Addunt nonnulli, inquit, ſuauem eloquentiam per hieroglyphicum Apis ſignificari. Quanquam Diogenes ſuæ morem geſturus mordacitati, orationem blandam, vtpote ad fallendum, vel ad gratiam parandam, mellitum laqueum vocitabat. Irridebat is Platonem perlibenter, cui paruulo in cunis dormienti Apes in labellis conſediſſent, &c. (Recitat autem aliquo, alia exempla, quæ nos inter auguria recenſuimus) Et paulò poſt. Et ita demum, quemcumq; veteres ab eloquentiæ ſuauitate commendarent, eum ab Apibus enutritum dictitabant. Sic & Theocritus Comatam beatiſſimũ ait, cui huiuſmodi nutricatio contigiſſet. Apud Heſiodum Muſæ amicorum linguis rorem inſtillant. In caſtigaris enim exemplaribus, non ἀοιδὰν, ſed ἔρσαν legitur, vbi interpres ἔρσαν, δρόσος interpretatur, ac perinde mel intelligi debere, inde verò eloquentiæ ſuauitatem. Sanè Pindarus amabile mel Iſthmijs poſuit ἐν δ' ἐρασιθεισᾷ μέλιτι pro felici ſucceſſu, quem Iupiter propinat: vbi commentatores gaudium intelligi volunt, quòd ex commendatione, & laudibus percipitur, ſi præſertim illæ ab eloquenti, & erudito viro optimè prædi-

Eloquẽtiæ hieroglyphicum.

Oratio mellitus laqueus dicta.

B centur: qua quidem voce, teſte Themiſtocle, nulla ſuauior exaudiri poteſt. Hactenùs ille. Addo ego: Suidas Xenophontem ſcribit, Atticam Apem eſſe apellatam, inde nempe, quòd incredibili, ac mira facundia primus philoſophorum vitas, mirabiliaq; & facta, & dicta eorum deſcripſerit. Et Sophoclem legimus non ob aliam cauſam μελισσομον vocatum eſſe. [b] Petrarcha Diuos Ambroſium & Auguſtinum Apes appellat cęleſtis faui, & diuini eloquij. Huc item ſpectat elegantiſſimus de Neſtore (qui Homero, conuenienti & Muſis, & poëtis epitheto ἡδυεπής, hoc eſt ſuauiloquus nominatur) locus [c] Plinij Cæcilij ſecundi ad Auſo-
» nium: Nam & loquenti tibi, inquit, illa Homerici ſenis mella profluere, & quæ ſcribis com-
» plere Apes floribus, & innectere videntur. Denique & hoc Apulei. [d] Pylius orator eloquio
» comis, experimentis cautus, ſenecta venerabilis, cui omnes ſciebant corpus annis abire, ani-
» mum prudentia vigere, verba dulcedine affluere. Eleganter etiam apud [e] Pontanum Lepidina canit:

Xenophon Attica Apis dictus.

Sophocles μελισσόμος dictus.

[b] In Epiſt.

[c] Li. 4. Epi.

[d] Li. de Deo Socrat.

[e] Pompa. 7.

O Macron nympha hac lepido vt ſermone locuta eſt
Illi mel labris, fauus illi ſtillat ab ore.

Reſpondet Macron.

C
O Coniux nympha hac longè eſt ditiſſima melle,
Centum habet hac Apium tabulata, examina centum.

Vt modò ad Pierij hieroglyphica reuertamur, omnium, inquit, conſenſu receptum eſt, per Apis hieroglyphicum poëticam intelligere amœnitatem, vt apud Horatium: Fidis enim
» manare poëtica mella, &, vt ait doctiſſimus Varro, Apes cauſa Muſarum eſſe dicuntur volu-
» cres: quod ſi quando diſplicatæ ſunt, cymbalis & plauſibus, & numeris reducuntur in vnum locum. Pindarus hymnorum ſuauitatem, & elegantiam per mel candido lacte commixtum intelligendum dedit, vbi Nemeis dicit: ἐγὼ τόδε τοι πέμπω μεμιγμένον μέλι λευκῷ σὺν γάλακτι. Lac ponit Pindarus, quod à natura eſt, ac perinde genium, & venam indicat. Mel verò, propterea quòd magno Apum labore conficitur, artem & diligentiam ſignificat. Hinc clamat Horatius:

Poëtica amœnitas.

Mel diligẽtiam denotat.

Vos ô
Quintilius ſanguis carmen reprendite, quod non
Multa dies & multa litura coërcuit, & quod
Perfectum decies non caſtigauit ad vnguem.

D Et ipſe de ſe, quantum pertinet ad laborem, & diligentiam, quam ſcribundis verſibus adhiberi ait:

Ego Apis Matinæ More modoq;

Non enim temere vſque adeo aſſurgit Pindaro tam honorificè, cuius hymnum agnoſcat, & vena diuite copioſum, & magno ſtudio, & arte ſimul elaboratum. Quin ſuam fert ſuper hoc loco ſententiam:

Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt: Ego quid ſtudium ſine diuite vena,
Nec rude quid poſſit video ingenium, alterius ſic
Altera poſcit opem res, & coniurat amicè.

Sic Pierius. Sed quid ſi etiam poëticam hanc amœnitatem ita per Apis hieroglyphicum intelligamus, vt quemadmodum Apes dulcia inſtillant mella, ita Muſæ carminum dulcedinem elargiri poëtis dicuntur: in quo ſenſu Pontanus ad Conſtantiam:

Muſarum dona.

Inſedere

Inſedere tuis Apes labellis, E
In labris reſidens tuis Meliſſa,
Hyblæum liquat Atticumq́; rorem
Quem ſtillent Paphiaq́; Gratiaq́;.
O qui Caſtalios lacus poëta
Quiq; & Theſpiadum ſititis amnes
Hinc & Caſtalij lacus liquores,
Hinc & Theſpiadum petatis vndas.
Has Conſtantia mollibus labellis
Inſtillat, quibus Attica camena
Rorarunt Venerem ſuam, Charinq́;
Qua Muſis comes & comes poëtis.

Futuri ſæculi beatitudo.

Sequitur porro aliud hieroglyphicum inſcriptum ab ipſo: Futuri ſeculi beatitudo; de quo hæc ſcripta reliquit. Quæſierit hic ſanè aliquis, cur polliceatur dominus ducturum ſe populum ſuum in terram lacte, & melle fluentem: paſſim enim hieroglyphicum aliquid ſapit diuinarum litterarum. Igitur theologi noſtri, referente Heſychio, hoc ad futuri ſæculi delicias beatitudinemq́; transferunt, quòd ex cibis, quibus hic vtimur, nihil his ſuauius dulciuſq́; reperitur: tum quia ſine labore comparantur, & nulla indigent præparatione. Nam bona illa abſq; vlla ſolicitudine, ſine dolore, ſtudio nullo, apparatu nullo, conditura nullius egentia, tanquam effuſo copiæ cornu effunduntur. Aliud. Apes autem quia dulcia tantùm guſtant, ſi paſcentes pingantur, hominem hieroglyphicè ſignificant, qui dulcibus tantùm rebus delectetur, dulciaq́; omni cura ſtudioq́; perquirat. Horatius cùm dulcedinem, & ſuauitatem, quodq́; maximè placeret, exprimere vellet. ***Si iuuat & mellis eſt***, inquit. [f] Plutarchus: Mulier, ait, quæ viri primo congreſſu territa coniugalem inde copulam ſubfugitat, ſimilis eſt ijs, qui Apicularum aculeis patienter ſe offerunt, mella ipſa reformidant. Ad eandem reſpiciens iucunditatem Catullus, ſuum illum Paſſerem, Lesbiæ ſuæ delicias, cùm maximè lepidum indicare velit, mellitum fuiſſe dicit. Deniq; Virgilianus Damœtas cùm Pollionis amicis optat mella fluere, nihil aliud ſibi vult, niſi vt copioſiſſima rerum omnium, quę ſuauiſſimæ iudicentur, vbertate diteſcat. Egregiè verò Pindaricum eſt, mel pro ſuaui, tranquillo, & maximè expetendo, amabiliq́; bono ponere: quare de Olympijs victoribus ait, *ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίοτον ἔχει μελιτόεσσαν εὐδίαν*: quod exponunt interpretes: victores vitæ reliquum agere in terra melliflua, hoc eſt, tranquilla deinceps ſuauiq́; perfrui quiete. Idem cùm *κόρον ἔχει καὶ μέλι* dixit, mel etiam ſatietatem habet, nihil aliud voluit exprimere, niſi ſupremam quandam ſuauitatem, atq; dulcedinem ineſſe melli, quę tametſi ſupremè delectabilis eſt, ſacietatem tamen afferat: quam ſententiam *παραδοξικῶς* protulit. Paulò ſecius Horatius ſenſum eundem attigit vbi dixit: ***Dulcia ſe in bilem vertunt***: quòd tamen ex phyſica diſciplina eſt ab eo ſumptum. Aiunt enim medici, cibaria dulcia confeſtim in bilem abire. Aliud. Inuenio vitæ proſperitatem, ac inoffenſam valetudinem in longa æui ſpacia productam per hieroglyphicum Apum in fœcundo oleæ ramo conſidentium ſignificari: id quòd mihi Democrati reſponſum in memoriam adducit, qui olim interrogatus, qua ratione quis longiorem vitam aſſequi poſſet: Interiora, reſpondit, melle irriganda, exteriora verò oleo perungenda: quod hieroglyphicè acceptum oſtendit, animum quantacunque fieri poteſt ſuauitate permulcendum, hilaritatemq́; vndiquaq; captandam, omniq́; prorſus amaritudine atq; acerbitate procul oblegata, neq; quicquam, quod exulceret, intromittendum: corpus verò exercitio conſolidandum, quòd quidem in ocio torpeſcere neceſſe ſit. Nam vt commentario ſuo dictum, oleum inter alia ſignificata, exercitium quoq; denotat. Sed enim Ariſtoxenus Pythagoricos plurimùm melle vſos tradit. Neq; tantùm calidi panis ſuffitu Democritus vitam dies aliquot in amicorum obſequium produxiſſe fertur, verùm & vapore mellis naribus admoto. Omnino autem ferunt, quibus mellis vſus frequentior fuerit vitam diutiùs producere. Contrà verò qui cibis acidis delectentur, breuioris eſſe vitæ. Sanè Cyrnios populos, qui ſcilicet Corſicam incolebant, longæuos vixiſſe tradit Athenæus, quòd aſſiduè mellis vterentur cibo. Nã & Diophanes, qui de re ruſtica libros conſcripſit, longæuos euadere dicit, qui mellis eſitatione delectati fuerint. Præſtat verò in ſenecta ipſa plurimùm pane, & melle paſci: neque enim ſolùm, vt is aſſerit, viuacitatem adiuuat, ſed & ſenſus omnes ſanos, & integros cuſtodit. Quamuis quod ad Athenęum ſpectat, noſtri mel Corſicum dicunt habere aliquid in ſe, quod amaritudinem ſapiat: vnde dixerit Ouidius de neſanda atque exitiali cera:

Homo dulcibus tantũ gaudens.

[f] Lib. de cõiugalib. præceptis.

Paſſer mellitus.

Mel quid Pindaro.

Mel ſatietatem habet.

Vitę proſperitatis & lõgę ſanitatis hieroglyphicum.

Oleũ quid ſignet.

Cyrnij longæui cur dicti.

Mel Corſicum quale.

F G H

Ite hinc difficiles funebria ligna tabellæ

Tuq́;

A *Tuq; negaturis cera referta notis:*
Quam puto de longa collectam flore cicuta
Melle ſub infami Corſica miſit Apis. Et
Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos,

Maro prius dixerat. Inſanioſum mel apud Macronas memorat Xenophon, quod qui copio- Mel inſanioſum.
ſiùs ediſſent, & vomere & excernere cogebantur: neq; quidem omninò ſtare poterant. Hæc
circa id hieroglyphycum Pierius, quorum plęraque nos antea tetigimus. Aliud ex eodem.
Sed quoniam trahente rerum fluxu impegimus in mellis uitia, minimè diſſimulãdum quod Meretricis hieroglyphicum.
quadrageſimis Hebręorum caſtris Hieronymus putat Ionathan cõtra deteſtationem patris
guſtaſſe mel intellectu myſtico, quod ſcilicet deſtillat à labijs mulieris meretricis, & ſorte Ionathan. melle guſtato vix abſoluitur.
deprehenſum, vix populi precibus liberatum. Porrò mel non offertur in ſacrificijs dei: & ce-
ra quæ dulcia continet, non lucebat in tabernaculo, ſed oleum puriſſimum, quod de oliua-
rum exprimitur amaritudiue. Quod verò ſit veriſimilis Hieronymi coniectura ſuper Iona-
tha, Ariſtoteles tum milites pleroſque omnes mulieroſos eſſe, tum ſcriptores rerum, qui re-
cenſent Hebręorum mores, gentem eam eſſe ponunt ſalaciſſimam. Sed Ionathan pro inno-
B centia ſua dicentem mihi videor audire. Cur igitur ego conqueſtus palam ſum, ſatis impru-
denter feciſſe patrem meum, qui populum tam longę addixerit eſuritioni, vt vel modico ci-
bo, quem ſors obtuliſſet, ſuorum vires vetuerit inſtaurari? Quorſum ulla hic impudicitia?
Nam quomodo ego, qui à Sole exoriente hoſtes uno tãtùm comitatus famulo, cùm per in-
acceſſas crepidines ad eos irrepſiſſem, quotquot obuiam habui aggreſſus, cecidi & in ſugam
verti, & mox accitis meis, ad veſperam vſque perſeuerantiſſima occidione perſecutus ſum,
quo pacto delicijs & genio vacare potuiſſem, qui pro ſumma dei noſtri honore, populiſque
totius incolumitate, ad extremam vſque delaſſationem confectus eram? quare illa obſecro
adulterina, conficta, ſubdititia, nequaquàm à tam probo, tam pio, tam acri veritatis propu-
gnaculo, tam immeritò de me vnquã cogitata crederitis. Aliud. Vt verò nos mellis damna Exoticę diſciplinę hieroglyphicum.
proſequamur, id etiam addemus, quod Hieroſolimitanus Heſychius non poëticam tantùm,
verùm omnem gentium doctrinam per mellis Apumuè hieroglyphicum ſignificari tradit,
quod in ſuauitate verborum & eloquij dulcedine tota conſiſtit, rerum autem inanis eſt. Eo-
„ que trahunt Solomonis illud ex prouerbijs. Non reſpicies ad mulierem meretricem, fauus
„ enim deſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouiſſima autem illius amara,
C quaſi abſynthium. Quo minus miremur, ſi qui longo pòſt tempore ſucceſſit, Plato quoque
Muſas ſui temporis meretriculas appellauit. Præceptum verò, vti paulò antè dicebamus,
diuinis literis, ne quicquam mellis in ſacrificium domino adoleatur, ſed in munus primitiæ
eius offerri poſſint. Præcipit enim ex parte, illius ſapientię primitias offerri, non autem,
pleniùs ea vti, quippè, ut fides noſtra non in ſapientia hominum conſiſtere videatur, ſed in
virtute Dei, ut [g] Paulus ait. Ea ucrò de cauſa mel, ut ait Euchetius, in ſacrificijs offerri prohi [g] *Epiſt. 1. ad Corinth.*
bebatur, quia reſoluti blandimentis deliciarum aut dulcedine voluptatum, non poſſunt my- Mel cur in ſacrificijs offerri prohibitum.
ſteriorum Dei eſſe participes. Hinc paſcha domini comedi cum amaritudine iubetur, quia
ſit ſemper auſtera diſtrictio. Aliud. Attingemus ea quoq;, quæ complexu rerum poſſint in
orationem abſolutam coaleſcere, ut ſi quis amaritudinem aliquam, aut infortunium, quod
anteactæ uitæ ſuauiſſimum otium & tranquillitatem exaſperet, per huius generis hierogly- De Vitæ dulcedine amarities.
phica explicare voluerit, non alia congruentiùs pictura ſignoùe vtetur, quam figurato mel-
lis fauo, de ſummo cuius abſynthium pullulet, herba nimirum amariſſima: quod quidem Lu
cretianum illud ſapere videtur, quod in noſtræ uitæ conditione frequenter occurrit:

—— Medio de fonte leporum
D *Surgit amari aliquid, quod in ipſis faucibus angat.*

Aliud. Commenti ſunt nonnulli popularem ſugam per examen Apum & ſubiectum fumũ Popularis fuga.
indicare: quandoquidem Apes nulla re magis conſternantur, in fugamque vertuntur, quàm
fumo ſuppoſito. Atque hac ſimilitudine utitur Apollonius Argonautis in deſcribenda Be-
bryciorum ſuga, ſimulatque interemptum Amycum conſpexere. Aliud. Sed longè ſuauius
illud eſt, quod per Apes ex cadaueroſi Leonis ore prodeuntes innuitur. Pingi poteſt hoc, vbi
quis aut à detractoribus male habitus, inſigniorem fuerit exiſtimationem conſecutus, aut
inimicorum contumelijs affectus clarior euaſerit, aut ex illatis iniurijs creuerit. Mordaciſſi-
mus eſt enim Leo, violentus & ferox. Apes verò in eius faucibus mellificantes proſpera &
ſuauia quæ ſubſequuntur, indicant. Verùm hiſtoria uetus anſam huic hieroglyphico ſubmi-
niſtrauit, quippe Sanſon Dauidanus cùm in ferociſſimi Leonis occurſum illapſus eſſet, vltro Mel in ore Leonis mortui quid ſignificet.
belluam adortus, eam ſtrangulauit, peremptamque ex publica uia in ſyluam proximam
pertraxit, eamque ibi in abſcondito reliquit. Paucis verò poſt diebus prouectæ belluæ ca-

dauer

dauer inuiſurus:eò redijt, vbi mira res oculis obiecta eſt: nam frequens Apum examen in ta- F
bidis eius faucibus fauos fabricare occœperant. Vnde illi poſtea quæſtionis argumentum
fuit, quam Palæſtinæ iuuentuti diſſoluendam propoſuit. Quî fieri poſſet, ut truculenta im-
maniſque res, eademq; voraciſſima, ſuauiſſimum èx ore cibū erogaret. Cuius quidem quę-
ſtionis hiſtoriam ſolius vxoris ſilētio crediderat, eius fidem & taciturnitatem exploraturus.
Hinc illa mox medio conuiuio, ob rem ab vxore proditam, exclamatio Sanſonis plena acer
Propheta-rū oracula. bitatis exaudita. Nihil eſſe fœmina fallacius. Aliud. Minimè verò prætereūda ſunt etiā alia,
quæ ſacris noſtrorum literis traduntur: Quam dulcia faucibus noſtris eloquia tua ſuper mel „
& fauum ori meo. Et alibi. Dei dulciora ſuper mel & fauum. Omnis enim prophetia ſuaues „
cæleſtis doctrinæ fauos & dulcia diuini eloquij mella componit. Et debbora libro Iudicum
prophetiæ particeps facta, Apis interpretatur, vt ait Adamantius. Et omnes denique prophe
Prophetæ Apes dicti. tæ ſub Apis nomine comprehenduntur, eorumque faui ea ſunt oracula, quæ literis manda-
uére. Atque hoc eſt bonum illud mel, quod comeſſe iubemur. Quicunque enim oracula ea
diuina meditatione complectitur, ſcriptis vatum noſtrorum ſermonibus alitur & recreatur,
is mandatum id diuinum exequitur, quo pręceptum eſt, Comede mel fili: bonumq; id eſſe „
re ipſa protinus experitur. Quod autem de Aſſertore noſtro prædictum eſt, mel comedet: I
mel hic Adamantius noſtra de virtute colloquia ſignificare profitetur. Quotieſcunque enim
de abſtinendo à voluptatibus, de domitanda nequitia, de iuſtitia, de prudentia ex animo
diſſerimus, ſermonis iſtiuſmodi ſuauitatem libentiſſimè paſcitur Deus, hoſq; liquores aſſi-
duè ſitibundus inquirit, cui ſi nequitiæ, ſi puſillanimitates, ſi ſcelerum & ſtultitiæ amarulen
ta pocula propinauerimus, guſtum vt offenſus refugit, & vt ſel odioſum auerſatur. Aliud.
Concordię hieroglyphicum. Et quia moris erat infantes à lauacro ſuſceptos lactis & mellis guſtu primùm imbuere, non-
nulli hoc ad concordiæ ſignificationem factum autumant: Tertulliano ita dicente: Inde ſu-
ſceptis lactis & mellis concordiam prægustamus. D. etiam Hieronymus aduerſus Luciſera-
rios de hac ipſa re in hunc modum. Nam & multa alia quæ per traditionem in Eccleſijs ob-
ſeruātur, autoritatem ſibi ſcriptæ legis uſurparunt, vt in lauacro ter caput mergitare, deinde
egreſſos lactis & mellis prægustare concordiam. Id tametſi faciunt iam adulti, quandam ta-
men infantiæ ſignificationem præ ſe ferunt. Fuit uerò aliquibus mos, ut loco mellis, vinum
cum lacte propinaretur. Nam apud Occidentis populos diu obſeruatum eſt, ut tinctis ſacro
lauacro ad eius modi innocentiæ, quę præcipua eſt in parua ea ętatula ſimilitudinē quandā,
vinum & lac tribueretur. Eoq; Tertull. Eſaiæ dictum trahit. Venite, emite abſq; argento, & G
Caſtitatis hieroglyphicum. abſq; cōmutatione uinū & lac. Aliud. Incorruptam ad hæc virginitatem & caſtū animi pro-
poſitum, per Apem ſignificari id argumento eſt, quod ipſæ homines à coitu olidos acriter
Adulatoris typus. oderunt &c. Aliud. Verùm aliud ex Ape. hieroglyphicum ponit Eucherius, nempe ſimula-
crum eam eſſe adulatoris, vtpotè quæ mel in ore habeat, in occulto caudæ ſpiculum, atque
Vltiones hieroglyphicum. ita homines qui lingua blandiuntur, latenter uerè feriunt, ſignificare: loquendo enim mellis
dulcedinem proponunt, re verò ipſa vulnus inferunt. Aliud. Neque defuerunt veteres Theo
logi, qui Apem ultionis & iracundię ſignum in diuinis litteris eſſe dicerēt, citatis ex Prophe
Artificij. ta locis: Et Apis quæ eſt in Aſſur. Et circundederunt me ſicut Apes. Aliud, cui inſcriptum eſt
Artificium. Nam illud quod Salomon ait. Vade ad Apem & diſce ab ea quàm laborioſa ſit
operatrix, vnicuique manifeſtum eſt artificij ſedulitatiſque illam eſſe hieroglyphicum,
Vergilio præſertim naturam eius tam luculenter explicante, ut uerſus eos & decies & cen-
ties memoria repetiſſe neminem vnum pœnitere poſſit. Democritus tamen dicacitate, liber
tateque illa fretus ſua, diligentiam hanc & aſſiduam in reſacienda curam improbaturus, par
eos dicebat Apibus eſſe ſimiles, quę vti ſemper uicturæ laborarent. In quam ſententiam Vir
gilianum illud potiùs detorquerem. H

Sic vos non vobis mellificatis Apes.

Solſtitij hieroglyphicum. Aliud. Eſt & ſolſtitij æſtiui hieroglyphicum Apis, quod ſuo ad labores egreſſu, ut apud
Ariſtotelem habetur, ſolſtitium id denunciat, eo quippe tempore, quaſi ferias quaſdam cele-
brent, quieſcentes. Hæc itaq; omnia Pierius Valerianus, quæ ad moralia potiùs, quàm ad
Aegyptiorum hieroglyphica pertinent.

MORALIA

A

MORALIA.

APES, quæ non ex vno duntaxat floſculo, ſed ex varijs mella ſua colligunt, docent nos non omnes omnium virtutes in vnum collatas, ſed ſingulorum ſuas in ſingulis ſuſpiciendas, non ſolùm, quia nemo vnus facilè videt omnia, tantumúe præſtat ſolus, quantum ſeparatim multi; ſed etiam quòd clarius luceant natiua fictitijs, propria alienis, vera fucatis. Faciliùs enim in Iſocrate iucunditatem, in Platone copiam, in Demoſthene vim natiuam, genuinam ac propriam ſeparatim animaduertas, & imiteris: quàm ſimul haſce dotes in vnũ Ciceronem imperfectè, languidè, & fucatè tranſlatas. Scitum etiam eſt illud Zeuxidis, qui cùm Crotoniatis eſſet picturus Venerem, non vnam aliquam inſignem puellam, ſed multas ſibi propoſuit, vt quid in ſingulis emineret imitaretur; & Homerus cùm Agamemnonem omnibus numeris abſolutum non ab vno aliquo deo, ſed à multis eſt mutuatus membra,
B quibus quiſq; præſtabat. [a] Seneca, vt de liberalibus ſtudijs ſit tantum ſermo, quicquid le- [a] Epiſt.84.
„ ctione collectum eſt, Stylus, inquit, redigat in corpus. Apes debemus imitari, quæ vagan-
„ tur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt: deinde, quicquid attulere, diſponunt, ac
„ per fauos digerunt, &c. & paucis interpoſitis rurſus. Nos quoq; Apes, inquit, debemus imi-
„ tari, & quæcunq; ex diuerſa lectione congeſſimus, ſeparare: meliùs enim diſtincta ſeruantur:
„ deinde adhibita ingenij noſtri cura, & facultate, in vnum ſaporem varia illa libamenta con-
„ fundere: vt etiam ſi apparuerit, vnde ſumptum ſit, aliud tamen eſse, quam vnde ſumptum
eſt, appareat. Facetè equidem [b] Lucianus, Platonis, Socratiſq; atq; aliorum philoſophorũ, [b] In piſcatore.
„ à quibus erat vapulaturus, beneficia erga ſe recenſens, inter alia quæ adfert, vbinam, inquit,
„ vel quando vos iniuria affeci, qui ſemper ſum philoſophiam admiratus, ac vos ipſos ſummis
„ extuli laudibus, cùm ſermonibus quoq; à vobis derelictis aſſiduè conuerſatus? Quin & hęc
„ ipſa, quæ proloquor, vnde quàm à vobis accepi, ac inſtar Apiculæ decerpens, hominibus
„ oſtendo? at illi laudant, ac vniuſcuiuſq; florem, vnde, à quo, & quemadmodum collegerim,
„ cognoſcunt, neq; oratione ob florigeram hanc meſsem commendant: ſed veriùs vos ipſos,
„ ac prata veſtra amœniſſima, qui tam varia, & verſicolora produxiſtis, extollunt; quæ ſi quis
C rectè ſecernere, connectere, ac concinnare nouerit, ita vt minimè alterum ab altero diſcre-
„ pet, nunquid cùm tam egregiè à vobis affectus fuerit, obloqui conabitur viris benefactoribus? &c. Sed quemadmodum Apes ad omnes quidem flores aduolant, quanquam interdum amari aliquid, vel acris in ſe contineant humoris, quales ſunt ranunculi, & alij plurimi ſimiles; nihilominus tamen ſuccum quendam vtilem inde exerunt, ex quo non ſine admiratione mel parant, quod dulciſſimum eſt: Sic etiam ſedulo magnoq; ſtudio, ac iudicio viris bonis, ac doctis annitendum, vt non ſolùm ex optimis, ac ſelectiſſimis autoribus, ſed alijs etiam non adeo commendabilibus ſcriptis, ſi quid boni illis inſit, omnia ad vnicam vtilitatem publicam colligant, & poſteritati commendent, vt hac ratione prodeſse plurimis, nemini autem, ſi fieri queat, nocere poſſint. Sic [c] Baptiſta Mantuanus Athenienſes ait, vt nihil tandem ipſos lateret, in omnes ferè profectos eſse terras, atque more Apum, quæ ex nullis non floribus mella colligunt, domum omni ſcientiarum genere onuſtos redijſse, & ab omnibus aliquid didiciſse: [c] Li.1.Dionyſ. Areop.

Nec minus eſt, quod naturas cognoſcere rerum,
Quòd potuêre oculis homines his collibus orti,
D *Gens propè cæleſtis, cauſas penetrare latentes.*
Nec ſat erat inuenta domi, peregrina ſecabant
Aequora, fatidicam Memphim, ſuppoſitaq; cancro
Aethiopum regna, & combuſtam ardore Syenem
Perpetuo, menſam ſolis, ſtatuamq; loquentem.
Infinita ibant quæſitum ambage viarum,
Chaldæos etiam, nudiſq; habitata ſophiſtis
Trans Indi, trans Ganges aquas deſerta petebant
Tanta explorandi ſitis & ſolertia veri.
Prædati tandem ſophias orientis & Auſtri
In Patriam ſimiles Apibus, quæ rura volantes
Per longinqua legunt flauentia mella, redibant.

Atq; etiam Ludouicus Viues, Franciſcum Philadelphum propter variam lectionem, atque ſcientiam

E ſcientiam laudaturus: Apes, inquit, animalia vatibus multùm cantata, in diuerſos hortos volantes, ex vario florum genere, imitabilem hominibus (vt inquit, Fabius Quintilianus) laborem conficiunt dulciſſimum: planè, ut norunt omnes eas, nobis imitandas (quo & nos dulciſſimum opus efficiamus) boni authores complures proponunt: volant (nec dubium) per plurimos hortos, qui plurimis ornati ſcientijs multos variarum arborũ flores degustarunt; vnde quæ faciunt opera, tãto ſunt Apũ melle dulciora, quanto ſpiritalis dulcedo corporea præſtat. Cùm voluiſſet igitur Philelphus mellifica videri Apis, delectatus lectionum diſtinctione, librum hunc (de conuiuijs nempe) omni eloquentia edidit &c.

[d] Lib. de Auditione.

Elegãter [d] Plutarchus oportere tradit, copia & vanitate dictionis remota, ipſum perſequi fructum, imitarique non eas, quæ ſerta plectunt, mulierculas, ſed Apes; illæ enim, inquit, florida & odorata ſectantes folia, conſerunt, atque pertexũt opus, iucundum quidem illud, ſed in diem duntaxat durans atque infrugiferum. Hæ ſæpenumerò prata prouolitantes, violarum, roſarum, hyacinthorumque copia conſita, in thymum aſperrimum atque guſtus acerrimi deferuntur, eique adſident mel meditantes flauum, perceptoque vtili ſucco ad ſuum reuolant opus. Eo itaque modo debet ſincerus artiſque ſtudioſus auditor omittere florida & luxurioſa verba, reſque ad actiones ſcenicas aut ſpectacula pertinentes, eaque putare pro pabulo Fucorum ſophiſticen ambiẽtium: animo autem in ipſos orationis ſenſus penetrare, intentionemq; dicentis, & quod vtile eſt atque commodum, ad ſe trahere. F Huc ſpectat doctiſſima illa Poëtarum & Apum cõparatio, quam nobis ſcriptam reliquit [e] M. Antonius Muretus incomparabilis doctrinæ vir, his uerbis: Libenter ac ſæpe faciunt poëtæ, vt ſe quidem Apibus, ſtudium autem ſuum mellificio cuidam comparent. neque ſi quis diligenter inſpiciat, parum multa vtriſque inter ſe ſimilia reperientur. Apes inſtruendis operibus ſuis naturam tantùm magiſtram ſequuntur, artem non adhibent: Sic & poëtæ natura tantùm valent: arte ſi qui ſe poëtarum nomen tueri poſſe confidunt, eos grauiſſimus auctor Plato pronunciat, nihil vnquam egregium ac memorabile effecturos. Itaque Pindarus eo ſe gloriatur aduerſarijs ſuis, Bacchilide nimirum, & Simonide, eſſe ſuperiorem: quòd ipſe natura poëta, illi autem didicerint à magiſtris; in quo tantũ eſſe vult, ut eo potiſſimùm nomine ſe Aquilæ, illos Coruorum ſimiles eſſe dicat. Σόφος, inquit, ὁ πολλὰ εἰδὼς φυᾷ μαθόντες δὲ, λάβροι παγγλωσσίᾳ, κόρακες ὣς ἄκραντα γαρύετον Διὸς πρὸς ὄρνιθα θεῖον. Apes, niſi irritentur, innocuę ſunt; irritatæ, figunt aculeis eos à quibus læſæ ſunt, & acerbiſſimos eis dolores infligunt. Idẽ poëtis ingenium: nulla, vbi non læduntur, innocentior hominum natio, laceſſiti ita ſe vlciſcuntur, ut interdum eos, quibus offenſi erant, ad mortem adegiſſe narrentur. G Nam præter id quod de Archilocho accepimus, noui ego, qui hac ætate tantũ verſibus ſuis inimico dolorẽ inuſſerit, ut ex eo ille ſit mortuus. Neq; nõ hoc de ſeipſis [f] poëtæ prædicant, quorũ ſunt illa.

[e] Lib. 8. Var. lect. c. 1.

[f] Horatius Epod. 6.

[g] Idem lib. 2 Saty. 1.

Caue, caue; namque in malos aſperrimus,
——Paraſa tollo cornua. [g] &
Ne quiſquam noceat cupido mihi pacis. at ille
Qui me commorit: (melius non tangere clamo)
Flebit, & inſignis tota cantabitur vrbe.

Quocirca Plato in Minoe præcipit ijs, qui bonæ famę ſtudioſi ſunt, vt diligenter caueant, ne cum poetis inimicitias ſuſcipiant. Apes è varijs floribus ſuccum exprimentes, opus dulciſſimum conficiunt: Poëtæ quoq; vagantes per hortos illos Gratiarum & Veneris, de quibus eſt apud Pindarum, & ex ijs belliſſimum quodque carpẽtes, ea concinnant carmina, quibus ne mel quidem ipſum mellitius videri poteſt. Inde [h] igitur illa ſunt.

[h] Lucre. li. 3.

[i] Horat l. 4. Carm. Od. 2.

Floriferis ut Apes in ſaltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depaſcimur aurea dicta, H
Aurea perpetua ſemper digniſſima vita.
——Ego [i] *Apis matina*
More modoque
Grata carpentis thyma per laborem.
Plurimum, circa nemus, vuidique
Tyburis ripas, operoſa paruus
Carmina fingo.

Meritò igitur Euſtathius ait Apem ζῶον εἶναι συγγενὲς τῇ ποιήσει, διότι τὸν μόχθον τὸν ἐπὶ τῇ ἐργασίᾳ, καὶ διὰ τὴν τοῦ ἔργου γλυκύτητα, καὶ τὸ τοῦ κηροῦ εὐσύνθετον. ὧν πάντων μετέχει καὶ ἡ ποίησις, πόνῳ τε προϊοῦσα, οὐδὲν γὰρ τῶν καλῶν πόνου χωρίς, ἔχουσα δὲ καὶ γλυκύτητα οὐκ ὀλίγην, ἐναγλαϊζομένη δὲ καὶ τῇ τοῦ μέτρου εὐσυνθεσίᾳ. Eſt etiam cùm poëtæ iucundiſſima quadam allegoria vtentes, poëmata ſua coronas vocant, quibus aiunt ornari, ac redimiri

A dimiri à ſe caput illius, quem laudant: vt in Pythijs: σὺν εὐμενεῖ δέξαι στεφάνωμα τόδε. & alibi ſæpe, quod imitatus [k] Horatius dixit: [k] *Lib.1. Od.26.*

—— ô qua fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamia coronam
Pimplia dulcis;

Deliciæ autem meæ [l] Euripides, Hippolytum quoque de hymno, quo Dianam celebrauerat, ita vt de corona quapiam loquentem facit. [l] *In Hippo. Act.1.*

Σοὶ τόνδε πλεκτὸν στέφανον ἐξ ἀκηράτου
Λειμῶνος, ὦ δέσποινα, κοσμήσας φέρω,
Ἐνθ' οὔτε ποιμὴν ἀξιοῖ φέρβειν βοτά.
Οὐδ' ἦλθέ πω σίδηρος, ἀλλ' ἀκήρατον
Μέλισσα λειμῶν' ἠρινὸν διέρχεται.
Αἰδὼς δὲ ποταμίαισι κηπεύει δρόσοις.
Ὅσοις διδακτὸν μηδὲν, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει
B Τὸ σωφρονεῖν εἴληχεν, εἰς τὰ πάντ' ἀεὶ,
Τούτοις δρέπεσθαι, τοῖς κακοῖσι δ' οὐ θέμις.
Ἀλλ' ὦ φίλη δέσποινα χρυσέας κόμης
Ἀνάδημα δέξαι, χειρὸς εὐσεβοῦς ἄπο.

atque equidem hos, ſi potero, vel potiùs, vtcunque potero, Latinè exprimam: vt etiam ij qui Græcè neſciunt, ſingularem eorum ſuauitatem, quoquo modo odorentur. ab ijs autem, qui Græca per ſe ſatis intelligunt, valde peto, vt hæc mea, aut ne legant, aut conniuentibus oculis legant.

Tibi hanc corollam diua nexilem fero,
Aptam è virentis pratuli intonſa coma:
Quo neq; proteruum paſtor vnquam inigit pecus
Neque falſis vnquam venit acies improba.
Apis vna flores vere libat integros.
Puris honeſtus quos rigat lymphis pudor.
C *Illis, magiſtri quos ſine opera, perpetem*
Natura docuit ipſa temperantiam
Fas carpere illinc: improbis atq; nefas.
At tu aurea regina vinculum coma
Amica ſuſcipe, pia quod porrigit manus:

Hæc itaque M. Ant. Muretus. Huc ſpectat præterea locus [m] Platonis, quo Apum more „ poetæ volitare dicuntur. Affirmant poëtæ, inquit, ſe è fontibus quibuſdam melleo latice „ dimanantibus, & quibuſdam muſarum hortis, & viridarijs, carmina illa decerpere, quæ „ nobis offerant, quemadmodum & Apes, ipſi quoque poëtæ volitantes. Et verum quidem „ dicunt. Poëta enim res leuis quædam, & volatilis eſt, & ſacra: neque poteſt priùs verſus „ condere, quàm correptus Deo fuerit, & extra mentem ſuam poſitus, & proinde ipſius „ mens in ſeipſo ampliùs minimè fuerit. Quamdiu enim quis ſuis compos eſt, minimè fieri „ poteſt, vt carmina condat, aut vaticinetur. Itaq; non arte quidem multas, & præclaras faciunt, cuiuſmodi de Homero commemorant; ſed diuina quadam ſorte illud tantùm vnuſquiſq; facere poteſt, ad quod ipſum Muſa impellit. Sic ille. Philoſophi præterea Principem cum Ape compararunt. Si quidem quemadmodum hęc mel habet, atq; ſpiculum; ita bono principi lenitas neceſſaria eſt ad bonos contra malorum inſolentiam, atq; arrogantiam ſubleuandos, & ſeueritas ad improbos coercendos. Sed ipſe Saluator noſter Ieſus Chriſtus, qui princeps principum eſt, ea quoq; ratione Api ſimilis dicitur, quòd ſicut quietis, ac modeſtis Apes mellificant, & hoſtes ſuos aculeo impetunt: ita Chriſtus peccatoribus tartaro conceſſo iuſtos ad cęlos accerſit. Vel potiùs puer etiamnum Api comparabitur: atque ita [n] Iacobus Vitriacus S.R.E. Cardinalis de pueri proprietatibus loquens in diſertiſſima illa concione de natiuitate Domini, inter alias, ipſe autem, inquit, valde dulcis eſt, & amabilis, dum tanquam puer cogitatur. Vnde in Eccleſiaſtico; Breuis in volatilibus Apis, & initium dulcoris habet fructus eius. Initialis dulcedo cordis eſt natiuitas huius pueri, Apis autem modica eſt, & Chriſtus paruulus, ſecundum quod homo: vnde comparat ſe grano Sinapi in euangelio. Hęc Apis in aluearibus nouis mellificat, quia corda per gratiam innouata dulcedine ſua, replet & ſatiat. Apis laborioſa eſt, & ocioſa animalia propellendo fugat, & Chriſtus

[m] *In Ione.*

Princeps Api ſimilis, & Chriſtus.

D

[n] *In vigil. nat.*

Chriſtus Api ſimilis. Monachi Apes.

Chriſtus natus ad laborem, ſeruum à bono opere torpentem damnat. Apis floribus paſcitur, & Chriſtus qui paſcitur inter lilia virtutum flagrantia delectatur. Apis ſecundum regulam, & ordinatè cuncta peragit, & Chriſtus Eccleſiam ſuam regulariter ordinauit. Monachorum quoque vita ſancta, vitam moresq; Apum perquam exactè exprimit, vt diſertiſſimè oſtendit D. Aſcanius Martinengus Brixianus Canon. Regul. ſed quod omnibus Monachis conuenit, ille priuatim Regularibus, quia Regularis erat, aſcribit. Nil certè, inquit, expreſſius Apum exemplum patefacit, quàm Regularium (Monachorum potiùs) clauſtratam vitam: quæ enim Ambroſius de Republicis prodidit, elegantique narratione proſecutus eſt, ea de Regulari congregatione interpretari poſſe non ineptè exiſtimo. Primo itaque in loco inueſtigandum nobis eſt de Regularium communibus legibus, & normis. Communem, inquit, Ambroſius ſobolem habent, communem manſionem, communem laborem, communem cibum, communem vitæ feriem, communem voluntatem, communemq; prolem. Perpendam hæc ſingula. Regulares, vt Apes, communem quandam proſapiam trahunt, quoniam in vnaquaq; congregatione, ſicuti omnes vno, & eodem veſtimento veſtiuntur: ita omnes vnius, & eiuſdem nobilitatis ſunt cenſendi. Germina quæ ex diuerſo loco in hortum regium complantantur, ipſius tantùm in qua conſident, terræ nobilitate inſigniuntur: ita Iuuenes, qui ex diuerſis proſapijs ad religionem ſeliguntur, vt in regio ſolo conſiti, Chriſtiq; nobilitatis compotes effecti, nullam de nobilitate ſæculi præſeferre debent arrogantiam, & faſtum, quòd vnum omnes ſint in Chriſto. Communes manſiones habent Regulares, vt Apes, nempe clauſtrum: Arca Noëtica ſiquidem ſunt clauſtra, in qua manſiones plures ſunt, plures cellulæ, & non niſi bini, & bini exeunt ex ſanctis maiorum ſuorum conſtitutionibus. Communis eſt, vt Apibus, labor ipſis Regularibus. Duplex autem eſt Apum labor, gratam in volatu melodiam reddere, & flores legere: Apes ſiquidem raucum, ſed ſuauem concentum emittunt: & præcipuum Regularium munus eſt pſallere, ſuauiſſimeq; modulari in Eccleſijs eo concentu, de quo Apoſtolus; Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Delibant flores Apes nitidoq; rore paſcuntur: & Regularium partes ſunt ex patrum ſententijs, quaſi ex floribus, perpetuis lucubrationibus, intelligentias, tum literales, tum myſticas Scripturarum cum ſuauitate elicere. Communem cibum habent Apes, rorem ſcilicet ex floribus hauſtum, non ſine florum ſucco. Flores tenues parſimoniæ frugalitatiſq; ſunt indicium, qua Regulares ſuo in victu præcipuè vtuntur. Ros verò eſt ſacra Scripturarum lectio, qua ſimul animi reficiuntur, cùm non ſolæ fauces ſumant cibum, ſed & aures eſuriant Dei verbum. Communem vitæ feriem habent Apes, ſimul egrediuntur, ſimul redeunt, ſimul volant, & quod potiſſimum eſt, ſimili induuntur amictu. Nec ſiquidem aliæ alas aureas, & aliæ argenteas, ſeu aliæ candidas, & aliæ rubentes ferunt. Ex quo diſcant Regulares, quantum in habitu, & indumentis conuenire ipſos deceat; inſtitutionesq; ſuas in his non violare, quæ maximè eò proſpiciunt, ne ſcandalum puſillis afferatur. Chriſti veſtis inconſutilis erat deſuper contexta per totum, vt ſciamus, Chriſti nomen habitumq; ferentium eſſe veſtem, nec vlla temeritate vnquam diſcernendam, cùm nec milites improbi ſecare ipſam auſi ſint. Communis voluntas eſt in Apibus, & Regulares vnam ſibi conſtituere debent voluntatem, quę eſt voluntas Prælati; Atq; ſicut Iſraëlitæ duce columna ignea in nocte, & lucida nube in die per arenoſa deſerta iter ſuum conficiebant: ita Prælati voluntatem, nutum, iuſſaq; proſequi ſtudeant Regulares, quę vtinam clareſcat, & fulgeat puritate, & charitate. Communis tandem eſt Apibus proles, Regulares, vt Apes integritate corporis virginali pollere debent nulloque concubitu miſceri, nec libidine reſolui. Attamen maximum filiorum examen emittunt Apes, è folijs, & herbis elicientes ore prolem ſuam: ſumma, inquam, caſtitate Regulares clari, filios plures ſibi gignunt ſpiritales, prædicationis, & confeſſionis munere. Regulares, vt Apes regem ſibi eligunt non ſorte; ne melioribus peiores caſu præferantur; non communibus emolumentis omnium calculis, quòd imperita multitudo, nec virtutis merita agnoſcat, neque emolumenta publicæ vtilitatis rimetur: non tandem ſucceſſione, quòd eruditus ſæpe aſſumptus non eſſet, delicijsq;, atque adulationibus eneruata ſtirps illa parum publico prodeſſet: ſed optimatum tandem conſilijs, & voto. Debet igitur prælatus talis eligi, qualis ab Apibus regulus earum eligitur, nempe ſingulari magnitudine, & ſpetie corporis præſtans: magnitudine, quàm & pulchritudine morum celebris, & vocatus à Deo, tanquam Aaron: ſiquidem is Antiſtes renunciandus eſt, qui vt virga Aaron inter cæteros floreſcat exemplis ſanctitatis, & prudentiæ, ac literarum munimentis. Floreſcat igitur, vt Aaron virga, amygdalaque proferat, adeo vt eius cortex amarus ſit; vita nimirum extrinſecus mortificata, & auſtera; intus autem medulla ſuauis, & lenis: animus omni manſuetudine, & charitate præcla-

A præclarus; nam ſi habet aculeum, videlicet auctoritatem, ea non ad vindicandum, ſed
ad ſaluandum vti debet; Naturæ enim lex eſt, vt leniores ſint ad puniendum, qui maxi-
ma poteſtate in manſuetudine potiuntur. Aculeum igitur habet prælatus, ſicut Apum Re-
gulus, quo contumaces, atque obedientiæ rebelles compeſcat, & puniat. Aculeus corre- Aculeus
ctio eſt, tum ſecreta, tum publica, iniunctis etiam iuſtis pœnis. Hic gladius eſt verſatilis quid deno-
igneus in manu Cherub: verſatilis, quia non eadem correctio omnibus adhibenda eſt, ſed tet.
alijs lenior, aiijs ſeuerior, nonnullis mitis, quibuſdam aſperior. Igneus, quia charitas
eſt illi iungenda; In manu Cherub, cùm Prælatus ſit Angelus, officioque, & munere An-
gelico fungatur. Aculeus excommunicatio eſt, qua perduelles interemit. Hic enſis eſt
ab vtraque parte acutus, cùm non tantùm confodiat animam, à ſacramentorum vſu, ex
quibus omnis gratia profluit, eam ſeiungens; ſed vt corporis commoda grauiter lædit, cùm
à cœtu fidelium, cæterorumq; clauſtratorum diſiungat. Quis verò feratur fructus à Re-
gularibus, ex Apum ſimilitudine prolixiori oratione demonſtrat Ambroſius, cuius ora-
tionis argumentum eſt. Apes hauſtis floribus madidis rore, ſuis in cellulis gignunt ceram,
atque mel. Et præcipuum eſt Regularium munus ex ſacræ ſcripturæ ſenſibus, tanquam
B ex floribus, rore ſpiritus Sancti madefactis, perpetuis ſuis lucubrationibus elicere ceram,
id eſt, cordis mollitiem, & mel, mentis hilaritatem. Cera enim mirificè ardet, pabulum-
que eſt ignis aptiſſimum. Et cor dum ſcripturarum contemplationibus emollitum eſt, di-
uino amore faciliùs exardeſcit. Mel autem dulce eſt; nam nihil dulcius melle; & mens
dulceſcit, quia ſuaues ſunt intelligentiæ Scripturarum, & nihil dulcius, quàm ſtudijs ſa-
cris incumbere. Verùm cera ardens illuminat: ita Regularis diuino amore efflagrans,
exemplo vitæ in Eccleſia ſummopere refulget. Mel verò eſt medicamentum lene, & cibus
paſcens: Pari euentu doctrina Catholica ex ore Regularium, corda lenit peccatorum, &
mirificam eſcam mentibus ſanis præbet. Vnde Sponſa: Comedi fauum mellis cum lacte
meo; quaſi ipſi adeò iucundum fuerit mel doctrinæ ſibi delatæ, vt quaſi lac id ſuxerit. Ha-
ctenus eo modo Apis vita, cum vita clauſtratorum monachorum congruere oſtenſa eſt ex
Martinengo, ſed idem feciſſe videtur mihi longè ante illum D. [o] Io: Chryſoſtomus his [o] Hom. 59.
„ verbis: Quare qui huius portus continua tranquillitate lætantur, quaſi gratiſſimam tem- in cap. 21.
„ peſtatem tumultus fugiunt vniuerſos, nec canentes, atque orantes ſolùm, ſed diuinis Mathei.
„ etiam libris affixi iucundiſſimè afficiuntur. choro enim ſolo diſſoluto plærunque alius cum
C Eſaia colloquitur, alius cum Apoſtolis diſſerit, alius ab alijs elaborata lectitat, & philo-
„ ſophatur de Deo, de creaturis, de viſibilibus, de inuiſibilibus, de vtilitate huius vitæ, de
„ beatitudine ſutura. Ita non brutorum animalium decoctas ſibi carnes, vt alantur, aſſu-
„ munt; ſed Dei verba melle, atque fauo iucundiora, melioraque cibo etiam Ioannis, quo
„ in deſerto alebatur: hoc mel non ſyluestres è floribus Apes collegerunt, nec rorem con-
„ coctum ſuis aluearibus immiſerunt, ſed ſpiritus gratia conſtituens pro fauis, & aluearibus,
„ atque fiſtulis in animis ſanctorum impoſuit, vt quicunque vult, continuè poſſit comedere.
„ Apes igitur imitantes ſacrorum fauis librorum circumuolant, magnam inde voluptatem
„ carpentes. Si ergo volueris, qualis hæc menſa illorum ſit perdiſcere, propriùs ad eos ac-
„ cedas, & ſenties ſuauiſſimas, & ſpiritualis plenas odoris eructationes illorum. Nullum
„ turpe verbum ab ore illorum vnquam profertur, non dicax, non aſperum, ſed cælo vni-
„ uerſa digna ſunt. Quare non ab re quiſpiam facere poterit, ſi ora iſtorum, qui verſantur
„ in foro, qui ſecularium rerum rabie furiunt, cloacis ſordidiſſimis comparet: illorum verò
„ fontibus, vnde riuis liquidiſſimis fluenta mellis emanent. Sic ille. Cæterùm eodemmet
modò clauſtratarum virginum vita, cum Apibus quadrare dici poſſit, nam Apes, vt dixi- Monachæ
D mus, non tantùm non vtuntur venereo inter ſe complectu, ſed coëuntes etiam, ac maxi- Apibus ſi-
mè adulteros oderunt. De qua virginitate loquens D. [p] Ambroſius: Fauus itaque mel- miles.
„ lis, inquit, tua opera componat. Digna enim virginitas, quæ Apibus comparetur: ſic [p] Lib. prim.
„ laborioſa, ſic pudica, ſic continens. Rore paſcitur Apes, neſcit concubitus, mella com- de ſancta
„ ponit. Ros quoque virgineus eſt ſermo diuinus; quia ſicut ros verba Dei deſcendunt. virginitate
„ Pudor virginis eſt intemerata natura. Partus virginis fœtus labiorum; expers amaritu-
„ dinis, fertilis ſuauitatis, in commune labor, communis eſt fructus. Quàm te velim filia
„ imitatricem eſſe huius Apiculæ, cui cibus flos eſt, ore ſoboles legitur, ore componitur?
„ Hanc imitare tu filia, verba tua nullum doli velamen obtendant, nullum habeant frau-
„ dis inuolucrum, vt & puritatem habeant. Hæc & plura Ambroſius. Poſſunt denique
Apes alio adhuc modo religioſos eleganter exprimere. Sicut enim horum inſectorum
alia futuros imbres præſagiunt, aliæ cibo vehendæ intentæ ſunt, alia fabricæ cella-
rum: Ita illorum etiam alij res cæleſtes contemplando, futurum Dei iudicium præui-

I 2 dent,

denr, alij ſibi ipſis intenti, ſeſe ſæpe cibo diuino cibant, ſiue manna ſacramentali, aſſiduiſq; E
lectionibus ſacris nouum cibum ſolo à Deo procurant, nonnulli confitentes audiendo, bonaque conſilia dando viam ad cœlos ſibi parant. Vnde ipſamet pariter ſancta Eccleſia Apibus quodammodo comparatur ab eodem Ambroſio his verbis: Manducaui panem meum cum melle meo. Quòd diuerſarum virtutum concretum floribus, illarum Apum, quæ ſapientiam prædicant, conſono opere congregatum Sancta Eccleſia in fauis condit, vt cibus Chriſti ſit. Etiam iuſtus ab eodem Apis dicitur, cùm ait. Rectè ergo Dauid ait propheta. Voluntaria oris mei comproba Domine. Oris ſui Domino conferens ſacrificium voluntarium, eò quòd, vt Apis illa prophetica bonos flores colligere ore conſueuerit, fauos ore confingere, mella ore componere, & ex herbis ſuauibus ore filios legere: quę cùm ſit, inquit, robore infirma, ſapientiæ prædicatione ſubſtantiæ ſuæ producit ætatem. Veruntamen ſapientia melior eſt melle Apum, vt ipſe etiam innuit, dum ait: Fauum diſtillant labia tua ſponſa, & lac ſub lingua tua. Os enim iuſti deſtillat ſapientiam; de ore iuſti ſuauitatis, & miſericordiæ mella procedunt. In ore iuſti nullus dolus, nulla fallacia, nulla eſt amaritudo peccati. Audit Eccleſia verba Chriſti, audit plebs Dei præcepta ſapientis, delectatur alloquij ſuauitate, moralis diſputationis iucunditate mulcetur dicens: F
Quàm dulcia faucibus meis verba tua, ſuper mel & fauum ori meo: quia mel Apum ad horam delectat, ſed citò ſapor eius vaneſcit, & plærunque viſcera vitioſa læduntur, verborum autem moralium, etſi pungunt mella, non lædunt. Inueniuntur item prophetæ Apes eſſe. Fingunt ſiquidem ceras, & mella conficiunt, & ſi audienti mihi (inquit Origenes) expedit dicere, faui eorum ſcripturæ ſunt, quas reliquerunt. Quòd autem dicitur, Vade ad Apem, iſtiuſmodi eſt. Eſt quædam (vt ita dicam) Apis ſuper Apes, & quomodo inter Apes rex quidam eſt, qui nominatur eſſe rex: Sic princeps Apum, dominus meus eſt Ieſus Chriſtus, ad quem mittit me ſpiritus ſanctus, vt comedam mel. Iubet nos D. Auguſtinus velut Apes prudentiſſimæ ad alueare Chriſti fideliter feſtinare, vt dulcedinem ſpiritualis mellis ex diuinis lectionibus poſſimus accipere, cum propheta dicentes, quèm dulcia faucibus meis eloquia tua &c. Contra verò maledicos idem Auguſtinus ſic ait: Sunt qui non vt Apes mella ſpiritualia colligunt, ſed quaſi Veſpæ crudelia venena diffundunt: quando flammis iracundiæ ſuæ incenduntur, odium in corde recondunt, murmurationibus alios corrodunt, ventoq; ſuperbiæ ſe etiam de tranquillitatis, ac patientiæ portu faciunt naufragare. Sic ille. Paruæ, & laborioſæ Apes S. Antonio Patauino pœnitentes referunt, G
quoniam & hi ſunt magni laboris, & ſemper, inquit, aliquid operis faciunt, ne domum ſuam diabolus inueniat vacuam, & ocioſam. Et quemadmodum, vt ait D. Chryſoſtomus, vbi quidem eſt cœnum, eò porci concurrunt; vbi autem ſunt aromata, & ſuffitus, Apes illic habitant: ita vbi ſunt quidem meretricia cantica, illic congregantur Dæmones; vbi autem cantica ſpiritualia, illic aduolat ſpiritus gratia, & os ſanctificat animam. Idem explicans hæc D. [q] Pauli verba: Omnis amaritudo & ira, & indignatio & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia: Quomodo, inquit, in vas, & veſtimentum immundum nunquam ſe dimiſerit genus Apum. Propterea enim, & ſuffitibus, & vnguentis, boniſque odoribus locum aſpergunt, qui harum rerum ſunt periti, viniſq; ſuaue olentibus, & alijs omnibus illinunt calathiſcos, in quibus ſunt inſeſſuræ exeuntes ex alueis, ne grauis odor, & inſuauis eas rurſus abigat: Ita etiam in ſancto Spiritu. Vas quoddam, & quidem calathiſcus eſt noſtra anima referta ad excipienda examina gratiarum ſpiritualium: ſed ſi ſit intus bilis, & amaritudo & ira, euolant examina. Proprerea beatus hîc, & ſapiens Agricola, pulchrè purgat vaſa noſtra non falcem tenens, neque vllum aliud inſtrumentum ferreum. Et nos vocat examen hoc ſpirituale, & congregans ipſum purgat precibus, & laboribus, & alijs omnibus. Vide ergo quomodo expurgat, & emundat cor noſtrum &c. D. etiam Baſilius ab eadem Apum munditia morale captans. Sicut, inquit, fumus fugat Apes, & Columbas expellit fœtor; ita & cuſtodem vitæ noſtræ Angelum à nobis exigit lachrymoſum, & fœtidum peccatum. Rurſus D. [r] Chryſoſtomus docens, quod infeſtantem, magnaminiter ferre propter Deum, maius ſit, quàm benefacere, non oportet, inquit, mortuum vlciſci, ſed orare pro eo, vt eruatur à morte. Nonné vides Apem, quemadmodum immoritur aculeo? Per illud nos animal docet Deus, ne proximos afficiamus triſtitia, ipſi namque priùs mortem excipimus. Et illos quidem fortè paululum lædimus, nos autem non amplius viuemus, quemadmodum nec illud animal. Et ſi laudat illud ſcriptura, quod operarium ſit aſſerens, cuius opes reges, & priuati ad ſanitatem offerunt: nihil tamen ipſi prodeſt ne moriatur, ſed omnino moriatur eſt opus. Ergo ſi illam non liberat malefacientem in reliquis pręſtantia, multò minus nos. Ferarum

Iuſtus Apis dictus.

Prophetæ Apes ſint.

Pęnitentes cur Apibus ſimiles.

[q] Comment. in Epiſt. Pauli ad Epheſ. cap. 14. Homil. 15.

[r] Homi. 68. ad Pop. Antiochen.

A rum eſt verè ſæuiſſimarum, nemine quempiam lædente iniuriam incipere; imo verò
neque ferarum. Illæ namq; ſi permittas in deſerto ſe paſcere, neque coanguſtans in ne-
ceſſitatem redegeris, nunquam lædent, nunquam impetent, nunquam mordebunt, ſed
propriam tranſibunt viam &c. Ab Apibus itaque diſcere oportet Chriſtianos nulli malum
pro malo reddere, ſed vincere in bonum malum. Quemadmodum verò Apes mel in ore
ferunt, ſed aculeis pungunt, ita quoq; multi etiam lingua blandiuntur, ſed percutiunt la-
tenter, de quibus ſcilicet dicebat [a] Dauid: Circumdederunt me ſicut Apes &c. Eſt autem [a] *Pſal.117.*
huiuſmodi nequam hominum genus foris candida Columba, intus verò vulpes vafra, & vt
dicitur in prouerbio Foris Cato, intus Nero: qui nempe foris benignitatem, & affabilitatem
dulcem oſtendunt, intus verò reconditam habent malitiam, qua alios perſtringunt, & læ-
dunt, quos mulcere videbantur. Vnde Charon apud [t] Lucianum, ciuitates, inquit, conſpi- [t] *In Charon-*
cio, Apum examinibus ſimiles, in quibus proprium quendam peculiaremq; ſinguli habent *te.*
aculeum, quo ſibi vicinos pungunt. Quidam autem ex ipſis velut Crabrones agunt, fe-
riuntq; imbecilliorem, & viribus infirmiorem. Dicebat etiam Arioſtus.

Ma non gli dir oltraggio, & apparecchi
B *Cento odirne per vno, e chi ti punge*
Più che punger non ſuol Veſpi ne Pecchi.

[u] Plutarchus aſſerens vtilem non eſſe amicorum multitudinem, quando illis nequaquam va- [u] *Li.de mul*
ria poſtulantibus, inſeruire poſſimus, & ſæpenumerò cùm id non præſtetur, quod petunt, ſe- *tit. amic.*
ſe offenſos arbitrantur, & cùm amicitia vera conſiſtat in binario, non autem in grege, quia
qui vult coloniam amicorum, in plures inimicos, inquit, incidet, iuxta illud Timeſij oracu-
lum quærentis de colonia ducenda, cui reſponſum fuit: quære examina Apum, Veſparum
& habebis abundè. Ita qui amicorum gregem quærunt, incauti in examina inimicorum
incidunt: qui multa Crabronum Apumúe examina habent, ſæpenumerò ab aculeis eorum
petuntur, & ſummo dolore afficiuntur, ex eorum veneficis ictibus. Ideo etiam Eſaias Aſſy-
rios Apes vocat, teſte D.[x] Hieronymo: quia, vt Apes ſtimulum emittunt: ſic Aſſyrij vſu ſa- [x] *In Eſaiam*
gittarum erant inſtructiſſimi, & velut Apes volantes, & ſolicitæ ad prælium velociter, & ſo- *cap.7.*
licitè veniebant. D.[y] Cyrillus, Apis, inquit, gens eſt Aſſyriorum. Variegata enim eſt [y] *In Comm.*
Apis, & pulchrè colorata, & multis modis notata, ac maculata. Tales quidem ferè, quan- *Orat.V.*
tum ad amictum, & ornatum pertinet, erant & Aſſyrij, & Perſę: nam & elegantiæ ſtudioſi Gens Aſſy-
C erant, & variegatam veſtem ſemper plurimi æſtimabant, & præterea erant etiam aculeati. riorum Api
„ Tangit & eundem locum Euſebius Pamphilus, citans textum Eſaiæ: Sibilabit Dominus ſimile.
„ Muſcis in die illa, quæ dominantur in parte fluminis Aegypti: & Api, quæ eſt in terra Aſſy-
riorum. Vbi virorum prius ſimulacra adorantium animas, inquit, aut etiam quaſdã immun-
das, & infeſtas poteſtates, Muſcas arbitror nominari: & Muſcas Aegiptiacas, quæ ſacrificijs,
& eruoribus ſimulacrorum gaudent. Apis verò eſt animal aculeo armatum, & quod regnan
di, ac ſub rege degendi, bellandiq; ſcientiam habet, & vlciſci, ac vulnerare aduerſantes ido-
neum eſt. Porro Apis eodem planè modo dicta eſt gentilitas, inquit Iacobus Vitriacus pro-
pter mel carnalis voluptatis, adulationis, & ſeductionis, & aculeum iniquitatis. Habebant
enim hypocritæ, & philoſophi illius gentis mel in ore, ſed aculeum in cauda. Apes, vt dixi-
mus hyeme conduntur propter virium imbecillitatem niues geluq; ac flatus Aquilonis fer-
re non potẽtes, Vere verò florente faba denuo ad labores exeunt, nullaq; earum eſt, quę non
ſedulo laborẽ ſuum exerceat, nulla inquam eſt ocioſa, nulla tempus fruſtra terit, cęterùm an-
tè omnia ex cera cellas faciunt, dein ſoboli incumbunt, moxq; mella parant. Hyems illud
nobis exprimit moraliter tempus, quod fuit ante Seruatoris noſtri incarnationem, cùm non-
D dum ſanctę fidei firmiter iacta eſſent fundamẽta, Apes ſanctos, vel tempus gratię notant, fa-
ba Virginem, flos ipſum Ieſum Chriſtum noſtrum Seruatorem. Hyeme enim, ſiue antè
eius incarnationem, cùm etiamnum frigus veræ fidei frigeret, Apes hoc eſt ſancti latita-
bant in cauernis ſuis, ſiquidem ſæuiſſimo Aquiloni, id eſt, dæmonis tentationibus reſiſte-
re non poterant, ſed poſtmodum faba hoc eſt B. Virgine florem proferente, hoc eſt Ie-
ſum Chriſtum vnicum ſuum filium pariente, & procelloſo Aquilonis ſpiramine ceſſante,
hoc eſt, profligatis Satanæ tentationibus, lęti ad opera ſua exierunt. Sicut Apes triplici cru-
ſtarum munimine fauos ſuos muniunt, prima ſaporis amari, altera diluciore, tertia craſ-
ſiore, quæ fauorum fundamentum eſt. Ita boni, & pœnitentes pro munimento fauorum
ſuorum, hoc eſt bonorum operum, ac virtutum, tres habeant cruſtas neceſſe eſt, primam
autem amaram, quæ dolor eſt verę contritionis, alteram dulcem, quę typus eſt confeſ-
ſionis, tertiam craſſiorem, quę pœnitentiam exprimit. Apes ex floribus tantùm mella ſua
colligunt, & nullis putidis aſſident rebus, vnde niſi, vbi degunt, florum ſit copia, ſpe-

culatores aliò inueſtigandum emittunt. Sic viri boni relictis abominatiſq; putidis, hoc E
eſt peccatis, & peccatoribus in putido peccatorum ſuorum cœno marceſcentibus, floribus
odoratis, hoc eſt, viris ſapientia, pietate, alijſq; virtutibus ornatis adhærere debent; & niſi
adſint, ſpeculatores aliò mittere, quò nanciſci liceat. Apis nocte dormientes vna triplici

Apia dormiẽtes excitãs quid ſignificet.

bombo ad opera ſolita excitatis ſummo manè, prædicatoris munus obire videtur, qui ma-
nè, hoc eſt, oriente ſole iuſtitiæ homines in vtramuis aurem dormientes, velut pectatorum
mole ſopitos triplici bombo, nimirum pœnæ incuſſa formidine, iuxta illud Horatij:

Oderunt peccare mali formidine pœna:

demonſtrationeq; quàm fragilia ſunt, quæ hîc poſſidemus, & quis in ijs poſſidendis ſcru-
pulus exiſtat, item deniq; æternitatis promiſſione, ad bona faciendum opera excitat. Rur-
ſus verò cùm adueſperaſcit, eadem quæ dormientes excitauit Apis, eodem bombo omnes
quietem capere iubet, ac tunc omnes ocyus conticeſcunt. Ita quoq; nos, cùm veſperaſcit,
hoc eſt, cùm dies vitæ noſtræ declinat, hoc eſt, cùm annorum mole obruimur, in ſenectute
inquam noſtra, ad aluearia noſtra, hoc eſt conſcientiæ examinationem deuenire conuenit,
bomboq; eiuſdem qui nos excitauit, prædicatoris, audito quieſcere, & tandem ab ijs, quæ
facere ſolebamus, abſtinere. Cùm in opere ſunt Apes, rex intus omnia circumit, lictoribus F

Apes Sanctos Patres denotant.

ſuis ſtipatus. Eodem modo Sancti Patres, cùm etiamnum laborarent, & velut in ærumna
eſſent ante natum Chriſtum, qui enim erat in cælo lictoribus ſuis aculeatis, nimirum Ange-
lis aculeum diuini feruoris ferentibus vallatus. Et ſicut Apum rex, niſi & totum ſubſequa-
tur examen, alueare ſuum non exit, ita pariter Chriſtus videndum ſe non præbet, niſi ab
Apibus ſuis hoc eſt, ſanctis & angelis comitatus, quod ſcilicet fiet in tremendo die extremi
iudicij. Sed rurſus Apum regem cum examine exiturum ſtrepitus triduanus indicat, &
Chriſti exitus ad iudicium per ſanctos, & prophetas in Eccleſiæ alueari nunciatus eſt, idq;
per tres dies, id eſt, tempore naturæ, tempore legis, & tempore gratiæ, & maximè in ipſo
ſcietur fine, qnando ſcilicet maximo buccinarum ſtrepitu totus Apum exercitus murmura-
bit. Iam verò etiam Apes viſo rege animantur, perdito totus exercitus dilabitur. Ita mor-
tuo Chriſto turbati ſunt diſcipuli, & diſperſi, eodemq; viſo poſt reſurrectionem gauiſi ſunt,
& animati. Eodemq; modo bonus paſtor præſentia ſua ſubditos ſuos lætificat, moriens do-
lorem ac triſtitiam affert. In aluearibus etiam Fuci ſunt, & Fures dictæ Apes, quę mella con-
ſumunt, ſed ſi ab Apibus apprehenduntur, necantur. Sic quoque in alueari ſanctæ Eccle-

Fucia qui ſimiles.

ſiæ eiuſcemodi Fuei, fureſq; irrepunt, Symoniaci, hypocritæ, hæretici, item ambitioſi, qui G
mel bonarum Apum abſumunt, hoc eſt, dignitates Eccleſiaſticas ſuffurantur, ſed vbi cogno-
ſcuntur, falſitatemq; ſuam produnt, ab alueari eijciuntur. Cùm humidum eſt ver multi-
plicatur Apum ſoboles, ſed mellis minus colligunr: contrà cùm ver eſt ſiccum, mellis vber-
tas maior, ſobolis verò minor prouentus. Ver illud humidum, proſpera nobis tempora de-
notant, cùm ſcilicet diuitijs, & delicijs affluimus: ſiccũ verò contraria illis indicat tempora,
quibus nempe paupertatis onere obruimur, aut fortunæ cuiuſuis aduerſitatibus contriſta-
mur: ſoboles amicorum, mel bonorum facultatumq; index eſt. Humido itaq; exiſtẽte Vere,
hoc eſt, cùm nobis omnia ex animi noſtri ſententia eueniunt, non aliter atq; Apes numero-
ſiſſima nobis proles eſt, hoc eſt, vndiq; amici accurrunt, iuxta illud Ouidij:

Cenſus amicitias vtilitate probat.

Vnde tunc mel, hoc eſt, diuitiæ facilè minuuntur. Contrarijs temporibus, hoc eſt, ſicco
exiſtente Vere, vti neq; Apum ſoboles proficit, itaq; neque nobis amici ſunt, mel verò au-
getur, nobis ſcilicet rem familiarem amplificare conantibus. Dicebat enim idem Ouidius:

Cùm fueris felix multos numerabis amicos,
Tempora ſi fuerint nubila, ſolis eris. H

Et Petronius Arbiter:

Cùm fors vna manet, vultum ſeruatis amici,
Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Apes amiſſo aculeo quid denotent.

Apes, vt dictum eſt amiſſo aculeo ceu viribus caſtratæ non tantùm non ampliùs nocere alijs,
nec ſibi ipſis mellificando prodeſſe queunt, verùm etiam non diu ſuperuiuunt. Aculei pun-
gentis exemplo conſcientiæ noſtræ ſtimulus intelligitur, vel etiam timor domini: quæ duo
ſi amiſerimus, omnia in nobis pia bonaq; opera ceſſabunt, moriemurq; in Deo, quando nec
prodeſſe nobis non poſſumus abſq; timore domini, nec nocere dæmonibus: quia niſi in ti-
more domini tenueris te, citò ſubuertetur domus tua. Si alueare mundum inuenerint Apes
immunda fugientes, in eo libentiſſimè mellificant, cæteraq; ſua opera exercent. Sic Ser-
uator noſter Ieſus Chriſtus, ſi in nobis vas mundum, id eſt, conſcientiam puram mũdamq;,
innocentem atque caſtam offenderit, in ea libenter habitat, & mella gratiæ æternæ in eam
ingerit.

A ingerit. Vnde fortè dicebat Sapientiſſimus [z] Regum : Qui diligit cordis munditiam pro- [z] *Prouerb. cap. 22.*
pter gratiam labiorum,habebit amicum Regem. Apes cellas ſibi primùm conficiunt, dein-
de mella : ita quoq; nos antequam mellificare, hoc eſt opes nobis parare ſtudeamus, cæle-
ſtia primùm habitacula fabricare, vel ſaltem quærere debemus, iuxta illud vulgatum;Quę-
rite primùm regnum Dei,& iuſtitiam eius,& hęc omnia adijcientur vobis.Apes in proprijs
tantummodo domicilijs habitãt, & quælibet in ſuo loco, nec aliena domicilia inuadunt:
eodem modo noſtrum quilibet ſua conditione, & quam Deus obtulit, ſorte contentus eſſe
debet, nec ambitione motus, aliena innadere regna. Apes quoque ſcripſimus ex verbera-
torum occiſorumq; boum cadaueribus enaſci. Quæ ſanè generatio moraliter accepta ele-
ganter ad eos torqueri poteſt, qui martyrum ſanctorum exemplo ſeſe veræ fidei adiunxere,
& velut ex eorum ſanguine nati videntur. Volens enim Deus omnipotens in alueari Eccle-
ſiæ ſuæ perditas Apes, hoc eſt fideles aliquo pacto recuperare, tauros ſuos, hoc eſt ſanctos
martyres tyrannis verberandos, laniandos atq; necandos tradidit, vt ex eorum ſanguine in-
gens, atq; incredibilis Apum, hoc eſt fidelium vis emanaret. Quot verò millia hominum,
exemplo illorum martyrum veram fidem amplexi ſint, paſſim nulla non hiſtoria Eccleſiaſti-
B ca teſtis eſt. Primùm enim Eccleſiæ fundamentum eſt ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti,
„ & ſanctorum martyrum. Atque ad hunc ſenſum torqueri poteſt illud [a] Zachariæ: Tu au- [a] *Cap. 9.*
„ tem in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua. In toto
Apum examine nullam diximus eſſe ocioſam, & cùm tot diuerſa opera conficiant, tamq;
diuerſis inter ſe muneribus fungantur, nullam alienis inſidiari laboribus, nullamq; è rapto
viuere, ſed proprio labore, propriaq; induſtria ex ſtirpibus, & floribus victum ſibi parare.
Sic in Eccleſia Dei, imo in toto hoc hæmiſpherio nemo ſemper ocia colere debet, ſunt enim
puluinar Diaboli,& ea ſi tollas, periere Cupidinis arcus, vt ille canit; ſed quiſq; quam didi-
cit artem,& ad quod munus à Deo vocatus eſt, diligenter exercere atque obire. Quæ cer-
tant cum alijs Apes, milites exprimunt & duces, principes, qui vt Apes pręliari debent, hoc
eſt ſuos defendere,& hęreticis, furibusq; ſe opponere, ne peſſimum hoc hominum genus al-
ueare bonarum Apum occupet. Quæ circa victum occupantur, agricolas ſignificant, & Apes vt a-
mercatores, quorum opera nobis omnibus victus procuratur : ſicun doctores,& prædicato- gricolas &
res, quæ futuros explorant imbres : hi enim venturam felicitatem prædicunt bonis, malis mercalores
contrà aduerſitatem æternam. vel iſtiuſmodi præſagientes Apes, eos potiùs in hoc mundo denotant.
C ſignificabunt, quorum munus eſt, proſpicere, ne quid in futuro ad victum deſideretur, vul-
gus eos diſpenſatores nuncupat. Circa mel, & ceram conficienda occupatæ, ruſus prędi-
catores ſunt : ſiquidem vt Apes modò cellas parant rotundas, modò quadras; ſic iſti doctri-
na ſua ſancta cæleſtes in animis noſtris domos extruunt, nunc rotundas propter velocita-
tem,& obedientiam, nunc quadras propter firmitatem, & conſtantiam. Deniq; vt Apes ex
proprio labore viuunt, nec aliena ſurripiunt; ita quoq; nos noſtra nobis induſtria proſpice-
re debemus, nec alienis ſudoribus inhiare, & ſi datur occaſio, ſurripere. Quemadmodum
verò etiam Apes ex herbis,& floribus mella colligunt, alueiq; ſui oſtiolum obturant, ne no-
xia animalia ſubintrent, atq; opera ſua corrumpant, ac abſumant. Sic boni quoq; atq; pij
flores in alueos ſuos ferre debent, id eſt exempla ſanctorum, vel ſanctas ſacrę paginæ ſenten-
tias, quibus mel æternæ gratiæ parent; debent etiam ita alueorum ſuorum, id eſt cordium
foramina obſtruere, ne noxia animantia, id eſt, ſatanæ tentationes irrepant, malæq; cogita-
tiones, atq; peccata. Apes niſi puram limpidamq; potant aquam, & ſi fæces ibi egeſſerint,
non repetunt. Ita etiam qui verè Chriſtiani ſunt, aquam puram, id eſt ſacram theologiam,
ſiue ſcientiam theologicam imbibere in animum debẽt, in qua nempe veritatis claritas exi-
D ſtit ſine vlla turbulentia, contrà ac in cæteris ſcientijs. Aquam verò quam ſemel fæcibus
ſuis conſpurcarunt, hoc eſt mundanis delicijs contaminarunt, vel vbi immiſcuerunt varia
peccata & vitia, vitare debent, & non ampliùs ex illa bibere. Dictum etiam eſt Apes ſono
ęris ceu harmonia, quadam oblectari, eodemq; ad alueum reuocari, ſi egreſſæ fuerint. Hæ
bonos ſignificant, qui prędicatoris vocem ſalutaria docentem audiunt ex animo,& harmo-
niam laudis diuinę; & ſi de alueo ſuo, id eſt à ſtatu gratię relapſi fuerint propter peccata ſua,
eadem voce facilè reuocantur eò, ibiq; pœnitentiam agunt. Vel potiùs Apes ęris ſono gau-
gaudentes, erunt auari, quibus nummorum ſonus gratior eſt, quàm quid aliud, imo
quam ipſius verbi Dei auditio. In quo ſenſu iuriſperitus ſanè ijs cauſidicos Apibus
comparat, qui nimirum præ cęteris inhiant pecunijs : cęterùm Apes, [b] inquit, ipſę [b] *L. etiam §. de verbor. ſignificatt*
plauſu, & ęris tinnitu alliciuntur maximè, & hoc habent commune cum cauſidicis, vt ſo-
no ęris blandiri ſibi gaudeant: ęris verò nomine nunc, & aureos nummos comprehendo.
Apes ex quocunque germine flores lectiſſimos carpunt, ſpinas reijciunt, vt in cellula

fauos

fauos conſtruant, quibus deinde expreſſis, mel à cera ſeiungatur: Ita Chriſticola ſapiens ex E
quocunque euentu ſibi vtilia elicit documenta, vt in cellula contemplationis, mel à cera ſecernat: ex catholico flagitioſo, & ſceleſto, doctrinam hauriet, ſed exempla reſpuet, ſi probitate emicabit, amplectetur.

SYMBOLA.

Apes circa alueare volantes quid denotent.

APVM alueus, circa quem plurimę Apes volitent, & ingredi conentur, cum verbis *omnibus idem ardor*, ſignificat hominem, qui vno eodemq; cum ſocijs ſuis virtutis amore flagrare demonſtrat: nam quemadmodum Apes eodem omnes conatu, ac ſtudio mella, & ceras conficere tentant, cùm ad ſuam, tùm ad aliorum etiam vtilitatem: ita illi vnanimi voluntate alijs ſibiq; ipſis prodeſſe conantur. Apes autem in hoc ſymbolo viros probos denotant, & in virtutis ſtudio operantes; mel fructum, quem virtutis ſtudium parit, eundemq; cera ſignificat. Apes vir ſceptrum habens in manu reſpiciens, principatum denotat obti- F
nentem, hæ enim Regem habent, & nihil ſine eo operantur, is verò etiam nihil ſine ſenatu agit. Apis libans ſuccum è floribus, cum verbis, *vt proſim*, ſignificat virum, qui omnibus prodeſſe ſtudet. Eadem euolans ad flores, vt mel referat in alueum, cum verbis: *Sic vos non vobis*, viri ſimiliter ſymbolum eſt conantis pro viribus, vt alij quoq; ex operibus eius commoda atq; vtilitatem capiant. Operationes etiam Apum, prudentium dicta ſunt, iuxta illud, Fauus mellis, ſermones boni. Apud amatores Apis ſignificat amorem pium, & induſtrium, & qui voluptatem habeat pro fine. Apes videre in ſomnijs, iuſtos videre ſignificare volunt: vnam ex ijs videre mellificantem, Regem iucundè imperantem: ab ea ſe lędi, Cardanus ſe iudicio damnandum ſignificare aſſerit.

EMBLEMATA.

EMBLEMA And. Alciati inſcriptum, *Dulcia quandoq; amara fieri:*

Matre procul licta, paulum ſeceſſerat infans G
Lydius: hunc dira ſed rapuiſtis Apes.
Venerat hic ad vos, placidas ratus eſſe volucres
Cùm nec ita immitis vipera ſæua foret.
Quæ datis, ah, dulci ſtimulos pro munere mellis?
Proh dolor. Heu ſine te gratia nulla datur.

Duo ſunt epigrammata Græca, vnde hoc ſumptum eſt emblema. Antipatri alterum, alterum Bianori, inſcriptum *εἰς θάνατον*. ad quod cùm magis accedere videatur Alciatus, illud apponam.

Κηρὸν ποππλανέλω ἐπιμάζων ἠρμήνευσα
Ψῦ βρέφος ὡς ἀδίκως εἴλετε βουγενέες.
Ηγοίνσω ὁ δείλαιος ἐς ὑμέας οἷα μέλισσα
Ἐλθών. αἰδ' ἔχιον ἔστι χερειότεραι.
Ἀντὶ δὲ οἱ θόωσ ἐσεμάξατε φόνια κέντρα
Ὦ πικραὶ, γλυκερῆς ἀντίπαλοι χάριτος.

Simile ferè eiuſdem ex Theocrito. H

Alueolis dum mella legit, percuſſit amorem
Furacem mala Apes, & ſummis ſpicula liquit
In digitis: tumido gemit at puer anxius vngue.
Et quatit errabundus humum: Venerią; dolorem
Indicat, & grauiter queritur, quod Apicula paruum
Ipſa inferre animal tam noxia vulnera poſſit.
Cui ridens Venus, Hanc imitaris tu quoq;, dixit
Nate feram; cui das tot noxia vulnera paruus.

Integrum autem eſt Theocriti eidyllion, cuius titulus eſt, ***Cupido mellilegus.***

Τὸν κλέπταν ποτ' ἔρωτα κακὰ κέντρασε μέλισσα,
Κηρίον ἐκ σίμβλων συλώμενον. ἄκρα δὲ χειρῶν
Δάκτυλα πάνθ' ὑπένυξεν. Ὁ δ' ἄλγει, καὶ χέρ' ἐφύσση,

Καὶ

Digitized by Google

A Καὶ τὰν γᾶν ἐπάταξε, καὶ ἅλατο. τᾷ δ' ἀφροδίτᾳ
Δεῖξεν τὰν ὀδύναν, καὶ μέμφετο ὅττι γε τυτθὸν
Θηρίον ἐντὶ μέλισσα καὶ ἁλίκα τραύματα ποιεῖ.
Χ' ἁ μάτηρ γελάσασα, τί δ' οὐκ ἴσον ἐσσὶ μελίσσαις,
Χ' ὡ τυτθὸς μὲν ἐῇς, τὰ δὲ τραύματα ἁλίκα ποιεῖς.

Stroza filius admodum venuſtè vertit ſic:

Dum Veneris puer alueolos furatus Hymetti,
Furanti dignum cuſpide fixit Apis.
Indoluit grauiter, puerilesq; ora rigauit
Fletibus, & matri ſpicula queſtus ait.
Vnde hæ tantillis vires animantibus? vnde
Exili poſſunt lædere aculeolo?
Cui Dea ſubridens, inquit, non tu quoque nate
Corpore non magna vulnera magna facis?

[a] Iulius Cæſar Scaliger ſic, ſed ex Moſcho, apud quem ego id non reperio: [a] *In Farragine.*

B *Dum cellas vexat digitis, furtimq; puſilla*
Surripit argutus mella Cupido manu.
Parca operis vindex ſecurum & plura parantem
Verrere, ſæua fero vulnera fixit Apes.
Excutit ille hoſtem, ac terram pede pulſat, & udo
Ter quater incenſam perflat ab ore manum.
Ignea tum lachrymans oſtendit vulnera matri
Singultans preſſis blæſa ſupercilijs.
Quodque adeò tenui ſauiſſet barbara telo
Tantula ſit tanti vulneris autor Apes.
Cui ridens genetrix: Ne me his inceſſe querelis,
Tu quoque tam paruus vulnera quanta facis?

Significat autem illud emblema ſiue ædyllion Theocrlti, voluptati dolorem & calamita- [b] *Lib. 3. de*
tem plerunq; comitem eſſe: Ita [b] Boëtius quoq; voluptatem ſtimulis Apum ſimilem facit *conſola. phi-*
his verſibus, qui ad hunc locum pertinere videntur: *loſ. metro. 7.*

C *Habet hic voluptas omnis*
Stimulis agit furentes
Apiumq; par volantum
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & minus tenaci
Ferit icta corda morſu.

Aliud eſt emblema Alciati inſcriptum EX BELLO PAX.

En galea intrepidus, quam miles geſſerat, & quæ
Sæpius hoſtili ſparſa cruore fuit.
Parta pace Apibus tenuis conceſſit in vſum
Alueolis: atq; fauos grataq; mella gerit.
Arma procul iaceant, fas ſit tunc ſumere bellum
Quando aliter pacis non potes arte frui.

Emblematibus aſcribi etiã poteſt hoc Scaligeri carmen inſcriptum AVARA MILITIA.

Formica & Apes: vtraque deponit in annum;
D *Hanc ſedulitas, hanc ſtudium facit virilem.*
Huic alueus: illi ſatis eſt cauum puſillum.
Aſt vni homini non ſatis, & dies, & annus.
Nec terra ſua propria, vicinaue circum:
Sed protinus vlterius prorogare fines,
Conatur. Erit tamen huic inuenire finem.
Fortaſſe ſuis artibus hic erit ferendus:
Ni ſe miſere, ni populetur ipſe ſeſe
Ni in militiam ſe tribus aſſibus propinet.

[c] Aliud eiuſdem cum verbis *Labor pater fruitionis.* [c] *Epidorp. lib. 3.*

Formica & Apes nos operaria docebunt
Proparte laborare, dein frui labore.

EPI-

EPIGRAMMATA. B

EIVSDEM Scaligeri epigramma inſcriptum legitur his verbis: *Flores ex diuinitate Pholoës facti lethales.*

Quacunq; aërio per inania munera cliuo
Rorilega ſaltus ſolicitatis Apes.
Ah vos decipiat falſi ne floris imago,
Candida qua Pholoa colla reclinat Amor.
Illic frigida vis taxi, & ſedere venena
Maſcula: nec Cyrno lenior vmbra fuit.
Fulgida quinetiam ſic fulminis aura corusci
Aura vitalis ſoluere iura ſolet.

Aliud Marij Moſſę elegantiſſimum epigramma ex Gręcis deſumptum: F

Ferrea noſtra olim preſſis erepta carinis
Qua Nili fractas teſtificamur opes.
Ecce Apibus pandans parcis prapandimus aulas
Congeſto redolent (quis putet) ara thymo.
Caſaris hac ingens laus eſt, quo vindice pacis
Iucundos fructus arma inimica ferunt.

Aliud Scaligeri inſcriptum *Tibi primùm, deinde operario.*

Vt villatica, vel villaticus alucaria caſtrat
Partim ſibè, partim Apibus, dans atq; relinquens;
Sic te ex opera quod redit, hoc tollere fas eſt
Tum pro meritis plenè operario repones.

ÆNIGMA. G

IDEM Scaliger de alueo Apiario tale habet ænigma.

Nobilis vrbs, populus iuſto ſub rege laborat,
Vix ades, larga vix numerantur opes.
Non me coctilibus ſurgentia mœnia plinthis;
Vnica perpetuo ſed pede teſta capit.
Sape etiam ſolo cingit me ſtipite murus,
Sape etiam texto cratibus orbe tegor.
Intus nulla via eſt, ſecto qua limite quadret.
In medio tota eſt, ſed ſine lite forum.
Aſt vbi ſeditio varijs ſub regibus orta eſt,
Soluitur antiqua relligione fides.

EPITHETA.

APES λασιαὶ hoc eſt hirtę vocantur Theocrito, à corporis hirſutię: item H à colore ξυθαὶ, id eſt flauę. A loco Ouidio Atticę dicuntur, Virgilio, Martiali, & Auſonio Cecropię eadem ratione: quia ſunt qui putauere primùm viſas fuiſſe in Attica regione, vbi regnauit Cecrops: vnde & mel Atticum, & Hymettium nominatur, nimirùm propter Hymettum Atticæ montem, vt ſuprà meminimus, quare etiam Hymetti populatrices Martialis elegantiſſimè cognominauit. Ab Hybla Siciliæ monte Virgilio, Martiali, Auſonio, Pontano alijsq; paſſim poëtis Hyblęæ dicuntur; Aelio Iulio Crottæ etiam Siculæ Martiali Sicaniæ ab eodem monte:

Florida per varios vt pingitur Hybla colores
Cùm breue Sicania ver populantur Apes.

Quoniam perpetuam colat caſtitatem, Baptiſta Mantuanus Inubam vocauit; Claudianus inde fortè piam, Aelius Iulius Crotta ſimplicem. Ab ingenio Phocilidi ἱερόφοιτος

&

A & ἀριστοπόνος. Virgilio Dædala, id eſt ingenioſa, quo poſtremo epitheto vſus eſt Politianus. A laboris aſſiduitate, Ouidius & Tibullus ſedulam vocarũt, quidam item ſtudioſam, Pontanus alacrẽ. Πανακρὶς dicitur apud Callimachum, ut quę omnia florum faſtigia peruolitet. Dicuntur & εὐαγεῖς, id eſt Agiles, quòd per aërem citò ferãtur & facilè, ut in vulgari Lexico exponitur ex Iani Laſcaris viri doctiſſimi ſentẽtia, deducentis ab εὖ, & ἄγω. Scaliger quoq; Apem agilem dixit. A legendis floribus florilegas Ouidio & Crottæ; à rore legendo, rorilegæ Scaligero, à melle ferendo, Ouidio melliferę: Iano Grutero melligena, Petrarchæ mellificæ; auidę mellis Silio Italico: quia verò mel conficiant, Varro mellis matres nuncupauit. A me, inquit, Rauiſius Textor fauiſluæ dicuntur dictione, quam finxit Architrenius dicens:

——Pluuiaque fauiſlua lacte
Filius exilio feſſa dedit vbera patri.

A fuga, quam nonnũquam moliuntur, fugaces Claudianus appellauit; à volatus corporiſq; leuitate leues Tibullus, Marullus etiam vagas: nonnulli pariter aërias. Dicitur poſtremò Virgilio, Martiali, Pontano, Baptiſtæ Fieræ parca: Alciato parua:

B VSVS IN CIBIS: ET IN MEDICINA.

QVÆ ad haſce rubricas pertineant, hîc nõ habemus, dicturi ea fuſiſſimè cùm de melle agemus. Nolo tamen interim latere lectorem incolas Cumanæ regionis Apibus veſci. Si pilos vel barbã citò naſci voles, cinere combuſtarũ Apum & ſoricis ſtercore cum roſaceo linimentum compone, & locum pilis vel cæſarie veſtiendum ac decorandum dies aliquot inunge. Poteris addere cinerem corticis auellanę, caſtaneæ, dactylorum, vel fabalium. Apibus inſuper vim aliquam ad amorem conciliandum ineſſe credebat ſtolida antiquitas: atque ita Æopulus apud Theocritum ſuſurrans Apicula fieri cupit, inquiens: *Barba vt citò naſcatur.*

——Αἴθε γενοίμαν
Ἁ βομβεῦσα μέλισσα, καὶ ἐς τεὸν ἄντρον ἱκοίμαν.

C *——Vtinam fierem*
Suſurrans Apicula, atque in tuum antrum venirem

VSVS IN BELLO.

APES irritatæ quàm aſperos acutoſq; dolores puncturis ſuis inferant, nulli non notum eſt, ſi irritentur; irritãtur autem maximè, ſi aluei proijciãtur, vnde ſunt qui eos in hoſtes ſuos proiecere, vt donec ab Apũ ictibus ſeſe vindicare ſtuderẽt, eos facili modo opprimerent. Tradit [a] Appianus Themyſchyrẽſes a Lucullianis obſeſſos, cùm contra eos turribus vterentur Romani & aggeribus & cuniculos tam amplos foderent, ut in eis pugnę cõmitterentur ſubterraneæ: supernè aperuiſſe, & per foramina demiſiſſe in operarios vrſas, aliaſque beſtias & Apum examina. Cùm Amurates Turcarum rex Albam Græcam oppugnaret, oppidani, teſte [b] Bõfinio præter alia, etiam Apum examina in Turcas mittebant, vt aculeis petiti grauiter angerentur. Immo Henrici Imp. Dux obſeſſus à Giſelberto Lothoringiæ rege

D (lego duce) irrumpentes equites, obiectis Apum aluearibus inhibuit: quarum aculeis in furorem verſi equi ſeſſores, ut ait [c] Vitichindus, vel excuſſere, vel ad pugnandum inutiles reddidere. Anno ſalutis 1512 auſpicijs Emmanuelis Luſitaniæ regis, Lupus Barriga in Mauritaniæ oppidũ Xiamaticenſe quod appellant Tornli, impetum fecit referẽte [d] Oroſio. Hoſtes cùm ſe in vltimum diſcrimen adductos cernerent, aluearia Apum innumerabilia, quibus abundabãt incenſa in mœnibus dimiſere. Luſitani & aluneariorum flammis ambuſti & Apũ aculeis ſtimulati oppugnationem diſerere coacti ſunt. Multi etiam vulnera ab hoſtibus accepere, ne Apibus tantùm ea propugnatio aſcribi poſſit. Ipſeque Berriga grauiter vulneratus abſceſſit.

[a] *Lib. de bell. Mithr.*
[b] *L. 4. dec. 3*
[c] *Li. 1. geſt. Sax.*
[d] *Lib. 8. rer. Emman.*

PROVERBIA.

Cicadam Api comparas. Τέττιγι μὲν τὴν μέλιτταν συγκρίνεις. id eſt, Cicadæ Apem comparas. Nam Cicada cum maior, tum canora, cùm Apis ſit non modò minuto corpuſculo, verùm etiam pœnè muta. Simile eſt adagium illi αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις, id eſt, Tibiam tubæ comparas. Conuenit vtrumq; in res ſupra modum impares. propterea quòd exilem vocem edat fiſtula, tuba prægrandem. Lucianus vtrumq; attingit his verbis: τοσοῦτον ὑπερφωνοῦντα εὑρήσεις, ὁπόσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς, καὶ οἱ τέττιγες τὰς μελίττας, id eſt, Inuenies tantò voce ſuperiorem, quantò tuba ſuperat tibias, Apes Cicadæ.

Aſinus inter Apes. Ὄνος ἐν μελίτταις, Aſinus inter Apes: Conſimilem habet ſenſum cum hoc: Ὄνος ἐν πιθήκοις, Aſinus inter ſimias. Dici vtrumq; ſolet, vbi quis infeliciter incidit in homines improbos atq; importunos. Metaphora per ſe liquet, quanquam adagium ab euentu quopiam natum videri poteſt. Meminit Suidas. Nihil autem vetat, quominus etiam vſurpetur, vbi F quis in negocium incidit vehementer moleſtum, aut in infortunium aliquod, vnde ſe non queat extricare. Εἰς μελίττας ἐνήλλασας, id eſt, in Apes inſiliſti. *In Apes incidere.* Vbi quis præter opinionem in ingens agmen, velut examen malorum immergitur, quemadmodum euenire ſolet ijs, qui imprudentes in Apum nidos incidunt. Circumuolantibus, & impetentibus vndiq; illis, & fugientem etiam inſequentibus, haud facilè diſcedit ſine vulnere quiſquis inciderit. Solent autem iuuenes commeſſabundi in conuiuium æqualium irruere; quemadmodum Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuium Agathonis. Et Syrus in Adelphis de Demea, qui ſe proripit in conuiuium filij. Abijt, commeſſatorem haud ſanè commodum præſertim Cteſiphoni. Μήτε μέλι, μήτε μελίσσας, Neq; mel, neq; Apes. *Neq; mel, neq; Apes.* In eos dici ſolitum, qui recuſant incommodum ferre, quod ſit cum commodo quopiam coniunctum. Veluti ſi quis Apes, quòd ſint aculeatæ, nolit perpeti, is nec melle quidem, quod optat, fruetur. Res enim mortalium ita temperauerunt Superi, vt ſemper incommoditas comes ſit commoditatum. Tryphon Grammaticus in figuris hoc exemplum adfert parœmiæ, citatq; ex Sappho poëtria Lesbia: μήτ' ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλιττα: neq; mihi mel, neque Apis. Celebratur minus ad hanc faciens ſententiam. G

Feras quod lædit, & quod prodeſt, perferas.

Eodem pertinet illud Plautinum:

Fortiter malum qui patitur, poſt potitur bonum.

Idem obſcuriùs quidem, ſed tamen eleganter innuit Homerus, vt opinamur per herbam moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit: radicis nigræ ſymbolo, laboris moleſtiam ſignificans, qua peruenitur ad animi tranquillitatem, virtutis abſolutæ præmium.

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξεῖνον δὲ μέλισσα

Siren amicum nunciat, Apis hoſpitem.

Quoties complures eadem de re bene ominantur, aut vbi ſuæ quiſq; ſpei blandiens ex quālibet leuibus argumentis diuinat futurum, quod optat. Nam Siren hoc loco non vnam ex illis virginibus Homericis ſignificat; verùm Inſecti genus, Api non diſſimile authore Suida, quanquam apud Heſychium σειρὴν legitur, non σειρήν. M.[a] Tullius de re interſe quàm ſimillima hoc protulit prouerbij loco: Vt ſimilia ſunt, & oua ouorum, & Apes Apum. Vbi ſcilicet iocatur in Democriti mundos, vſquequaq; ſimiles inter ſeſe. Simili forma dicunt: Quam ouis eſt oui ſimilis. *Primum Apes abigendæ.* [b] Agathius de bello Gothico. Placebant hæc dicta Vlilago Herulorum præfecto, vnde id vſurpatum prouerbium, & barbarum H & parui momenti, vtile tamen, & alicuius energiæ. Identidem prędicabat, primùm abigendas Apes, deinde & mel ſubſtrahendum. Senſit Buzes hoſtium copias aduentantes eſſe ſubmouendas, quo poſſint Aſia potiri, ſumptum à curatoribus Apum, qui quò mel eripiant ex aluearibus, Apes fumo, aut alio quouis modo abigunt. Prouerbialiter quoq; à [c] Platone ſcriptum eſt, *relicto vt Apis aculeo diſcedere*. Si quid, inquit, verum dicere videor aſſentiamini; ſin minus omni ratione mihi aduerſamini, hoc vnum prouidentes, ne ego pro vehementi meo hoc ſtudio, & me & vos in errorem inducam, relictoq; vt Apis aculeo diſcedam, ὥσπερ μέλιττα τὸ κέντρον ἐγκαταλιπὼν οἰχήσομαι. Simile eſt illi adagio: Infixo aculeo fugere: βαλὼν φεύξεσθαι οἴει; id eſt Iaculo immiſſo fugiturum te putas? Metaphora hæc eſt prouerbialis, vbi quis dicto conuitio, ſeu maleficio quopiam peracto, ſtatim ſubducit ſeſe, ne vel tueri cogatur, quod dixerit, aut ne mutuum recipiat. Erixymachus medicus in conuiuio

a In Acad. Quæſt.
b Lib. 3.
c In Phædone.

A uiuio Platonis, Ariſtophani diſcedere paranti, ne cogeretur, & ipſe laudare Cupidinem, ac iocis quibuſdam poëticis eludenti: βαλών γε φάναι ὦ Ἀριστόφανες οἴει ἐκφεύξεσθαι, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσων λόγον. ἴσως μέντοι ἂν δόξῃ μοι, ἀφήσω σε: Vt videtur, inquit, Ariſtophanes, immiſſo in nos iaculo fugiturum te credis? Quin tu animum aduerte, atq; ita loquere tanquam rationem redditurus: Sanè ſi mihi videbitur, fortaſſis te dimittam. Vtitur item aliàs in Phœdone, & in primo de repub. libro quanquam hoc loco mutet metaphoram, & ad balneatorem iniecta aqua diſcedentem refert, ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν, ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἀθρόον καὶ πολὺν ἂν λόγον. Hæc locutus Thrauſymach. in animo habebat diſcedere, ceu balneator quiſpiam, offuſis in aures copioſis, ac multis verbis. Ac mox eodem in libro: οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι, id eſt, velut iniecto dicto paras diſcedere. Reſpexit ad prouerbium Plutarchus in commentario de ijs, qui tardè puniuntur à numine: ἀλλ' εἰ δ' ἐμβαλὼν, εἶπεν ἀπηλλάγη καλὸν οὐχὶ περιορᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον, id eſt, quin etiam ſi diſceſſit, inquit, immiſſo iaculo, non conuenit telum inhærens negligere. Alluſit ad hanc etiam parœmiam [d] Ariſtoteles. Refellens enim Anaxagoræ ſententiam, qui dixiſſet, infinitum im- [d] *Lib. 3. nat. audit.*
B motum eſſe, & in ſeipſo conquieſcere. negat ſatis eſſe dixiſſe tantùm, & aufugere, cùm cauſam etiam reddere debuerit, quamobrem infinitum moueri non poſſet, οὐ γὰρ, inquit, ἱκανὸν, τὸν οὕτως εἰπόντα ἀπηλλαχθῆναι. Quadrabit igitur in eos, qui velut oracula quædam pronunciant, alijs coniectandi materiam miniſtrantes, vt qui non interpretentur, quamobrem ita ſenſerint. Tranſlatum videtur ab Apibus, aut Veſpis, quæ infixo aculeo ſtatim aufugiunt. Id enim innuit Plato in Phœdone. Poteſt & ad Parthos referri, qui iaculo coniecto in hoſtem, mox equis verſis ſe fuga proripiunt, nec audent cominus congredi. Simillimum eſt huic, quod eſt apud [e] Ciceronem: Scrupulum, inquit, abeunti, ſed videbimus. [e] *Lib. 4. de Finib. mal. & bonor.*
Solet enim ſcrupulus eſſe moleſtus ambulantibus. Idem apertiùs alio in loco: [f] Flacco verò quid profuit? qui valuit tam diù, dum huc prodiret. Mortuus eſt aculeo iam demiſſo, ac dicto teſtimonio. Prouerbialiter item à Theocrito prolatum hoc apparet: [f] *In Orat. pro Flacco.*

—— οὔτι γὰρ ὕπνος
Οὔτ' ἔαρ ἐξαπίνας γλυκερώτερον, οὔτε μελίσσαις
Ἄνθεα, ὅσσον ἐμὶν Μῶσαι φίλαι. id eſt

—— *Neque enim ſomnus*
C *Nec ver ſubitum dulcius eſt: neq; tam Apibus*
Flores, quàm mihi Muſæ charæ ſunt,

Illud item Plutarchi:

Neque Muſca lac, neque fauos Apis amat.

Ἀγρία μέλιττα teſte Suida, id eſt Apis agreſtis, dicitur vice prouerbij in valde improbos, & crudeles. Examinis deniq; Apum multitudo in prouerb. ad quod ſpectat illud [g] Sanazarij: [g] *Li. 1. Epig.*

Da mihi, quot cælum ſtellas, quot littus arenas
Syluaq; quot frondes, gramina campus habet.
Aëre quot volucres, quot ſint & in æquore piſces
Quot noua Cecropia mella tuentur Apes. [h] *Cant. 18. Stan. 16.*

Atq; huc referendum illud [h] Arioſti:

V'abunda adhor adhor ſpeſſa, com' Ape
La turba, che vi vien per ogni via.

Eſt & nobis commune aduerbium: Aua (Ape) morta non caga miel: dicitur de ijs, à quibus aliquid expectandum eſt, donec ſunt in viuis: non enim mortua Apis mellificat ampliùs,
D nec talis poſt mortem prodeſt alijs.

HISTORICA.

MENNÆ Samnitum prouinciæ Solitario (vt Gregorius tradit) paucula tantùm Apum aluearia cibum ac victum ſuppeditabant. Quæ cùm Longobardus quidam latro rapuiſſet, à diabolo obſeſſus fuit, donec eum ſuis precibus Menna liberauit, vt ſcribit [a] Marullus ex [b] Gregorio. Comates in Sicilia heri diuitis pecora paſcens, conſueuerat nonnunquam Muſis, aliquid de gregibus domini offerre. Id cùm reſciuiſſet herus, duriter ſeruum increpauit. Orat Comates, ne ſuccenſeat, fore enim, vt Muſarum beneficio omnia cumulatè reddantur. At herus, age, inquit, experiamur, an Muſæ te ſint alituræ, [a] *Lib. 1. c. 8.* [b] *Li. 4. Dial.* Comates arbori mel vſus ab Apibus alitur.

&c ſeruum in arborem excauatam incluſit, atque ab eo diſceſſit, relicto vt fame morire- B tur. Exacto anno, cùm ad eum locum rediiſſet, ſeruum viuum, atq; incolumen inuenit, & multùm fauorum circum eum in arbore, vnde victitauerat incluſus. Apes enim in eam arborem per rimas penetrantes ſuauiter ipſum aluerant. Refertur hæc hiſtoria à [c] Theocrito, qui ſic canit:

[c] *Lib. 1 Narrat. Eidyl. 7.*

> Ἀσεῖ δ' ὥς ποκ' ἔδεκτο τὸν αἰπόλον εὐρέα λάρναξ
> Ζωὸν ἐόντα, κακῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ἄνακτος.
> Ὥς τέ μιν αἱ σιμαὶ λειμωνόθε φέρβον ἰοῖσαι,
> Κέδρον ἐς ἁδεῖαν μαλακοῖς ἄνθεσι μέλισσαι.
> Οὕνεκά οἱ γλυκὺ μοῖσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.
> Ὦ μακαριστὲ Κομάτα, τὺ θὴν τάδε τερπνὰ πεπόνθεις,
> Καὶ τὺ κατεκλάσθης ἐς λάρνακα, καὶ τὺ μελισσᾶν
> Κηρία φερβόμενος, ἔτος ὥριον ἐξεπόνασας.
> *Cantabitq́; quomodo olim exceperit paſtorem ampla arca*
> *Viuum, ob malam impietatem heri:*
> *Et quomodo ipſum ſima aluerunt in pratis venientes* F
> *In Cedrum dulcem, mollibus floribus Apes,*
> *Eo quòd illi Muſa dulce nectar in os infuderat.*
> *O beate Comata, tibi hæc iucunda acciderunt:*
> *Et tu in arcam incluſus fuiſti, atq; tu Apum*
> *Fauis paſtus, totum annum exegiſti,*

Significat autem hæc imago, ſtudia doctrinæ, & ſcholaſticos Deo curæ eſse, & ab eo ali, ac defendi, licet in mundo inopes, & deſtituti videantur. [d] Thomas Bozius Eugubinus aſſerturus in Euchariſtia verum Chriſti corpus eſſe, adducit etiam animalia rationis expertia, quæ hanc veritatem ſuo teſtimonio conſignarunt, atq; inter hæc Apes primo, & ſecundo exemplo. Primum verò refert ex Cæſario, qui ſic ſcripſit: Cùm mulier quædam ſimplicis ingenij nonnulla Apum aluearia poſſideret, neq; illæ redderent expetitum fructum, ſed lue quadam tabeſcentes morerentur; de conſilio alterius fœminæ ſimplicioris, acceſſit ad Sacerdotem perceptura Euchariſtiam: quam ſumptam tamen ore continuit, domumq́; reuerſa extractam collocauit in vno ex aluearijs. Lues ceſſauit, mella effluebant. Itaque ſuo tempore mulier, apertis, vt mel educeret, aluearijs, vidit (miranda res) exædificatum ab G Apibus ſacellum, conſtructum altare, parietes miro architecturæ artificio ſuis feneſtris appoſitè ſuis locis ornatos, oſtium, turrim cum ſuis tintinnabulis, Euchariſtiam verò in altari repoſitam, circumuolabant ſuaui ſuſurro perſtrepentes Apes. tanto miraculo attonita mulier confeſſa rem detulit ad ſacerdotem, qui confluentibus vndiq; multis eo progreſſus Euchariſtiam retulit in ædes ſacras. Huic exemplum ſecundum ſubijcitur, quod auctor libri Apum, refert. Quidam fures, vt argenteum vaſculum, in quo condita erat Euchariſtia, auferunt, & illam ſecum abſtulerunt, ſacratiſſimum verò Chriſti corpus ſub alueari proiecerunt. Poſt aliquot dies dominus aluearis videt Apes certis horis ſexies demiſſis operis ad cibos conuehendos totos eſſe in quodam mellifluo concentu edendo. Cumq; forte de media nocte exſurrexiſſet, conſpicatur ſuper alueare illuſtriſſimam lucem, ſuauiſſimeq; ſuper omnem modum modulantes Apes. Rei nouitate inuſitata, & prorſus admiranda perculſus, Deiq; monitu intimo agitatus rem defert ad Epiſcopum. Is plurimis ſecum aſſumptis eò ſe conferens, aperto alueari, videt vaſculum elegantiſſimè effectum è candidiſſima cera prope aluearis faſtigium: in eo repoſita erat Euchariſtia, circa illud choros Apum circumſonantes, & excubias agentes. Acceptum igitur Epiſcopus ſacramentum maximo cum honore in H templum reportauit, quo multi accedentes ab innumeris ſunt morbis curati. Hæc ille. Aliud miraculum de hiſce Inſectis narrat Auguſtinus cognomento Gallus, ſed quod Apes caſtitatis amatrices eſſe demonſtrat: id autem tale eſt: Apes in quodam ſepulchro (Veronæ in templo S. Cruci ſacro) in quo diuerſo quidem tempore, nimirum anno 1558, & 1562 ſorores duæ clariſſimi Iuriſperiti Bartholomei Vitalis virgines erant conditæ, per rimas proximi parietis, qui horto erat contiguus, non intrarunt modò, ſed mel etiam, fauosq́; copioſè admodum inter vtrumq; cadauer, confecerunt, donec tandem anno 1566. fulmine abſq; vlla vel cadauerum eorum, vel etiam fauorum læſione apertum, fauos ipſos Apesq́; numeroſiſſimè, ac diligentiſſimè mellificantes coram omnibus demonſtraret.

[d] *Lib. 14. cap. 3.*

Apes eucharistiæ ſacellum ædificant.

Apes in ſepulchro virginum mellificant.

APO-

A

APOLOGVS.

IN mellarium ingreſſus quidam domino abſente, fauum abſtulit. Hic autem reuerſus, vt alueolos vidit inanes, ſtando quòd in his erat, perſcrutabatur. Apes autem è paſtu redeuntes, vt deprehenderunt ipſum aculeis percutiebant, peſſimeq; tractabant. Hic autem ad eas, ò peſſimæ animantes ſuratum veſtros fauos illæſum dimiſiſtis, me verò ſatagentem veſtri percutitis. Fabula ſignificat, ſic hominum quoſdam ob ignorantiam inimicos non cauere, amicos autem, vt inſidiatores repellere.

FABVLOSA.

ARISTÆVS Apollinis filius cùm Euridicę Orphei vxoris amore captus Ariſtæi fa-
B vim ei inferre conaretur, illa per auia fugiens morſu ſerpentis eſt occiſa, in bula.
cuius vltionē Nymphę omnes Apes ipſius perdiderunt: quapropter matris
auxilium implorauit, quæ illum ad Protea cōſulendum perduxit: à quo infortunij
cauſam edoctus Euridicem ſacrificijs placare iuſſus eſt, quod cùm
faceret, taurosq; quatuor, & totidem iuuencas immolaret, ingens Apum
multitudo è bobus erupit, atque hoc pacto Apes ſuas recuperauit, vt ſatis diffuſè tradidit
[a] Virgilius: quem quilibet per ſe legere poterit. Fabula verò quo Apes aduolaſſe dicuntur,
atq; os pueri adhuc Iouis melle compleſſe, inde orta eſt, quòd Meliſſa, & Amalthea eius [a] *Lib. Geor.*
ſoror, vtraq; Meliſſci Cretenſium regis (qui primus Dijs ſacrificauit, ac ritus nouos ſacro- *in fine.*
rumq; pompas introduxit) filia ipſum infantem caprino lacte, & melle nutrierunt: quan-
quam alij Meliſſam vnam Oreadum Nympharum fuiſſe velint, quæ primæ mortales à mu- Iupiter ab
tuo carnium eſu diuerterunt, cùm in montibus verſantes caſtaneis, & glandibus veſceren- Apibus nutritus.
tur: reuocaſſe verò in primis Meliſſam, quæ fauos melle plenos reperiens in Peloponneſo
cæteras Nymphas ad deguſtandum adhortata eſt. Iſq; cibus cùm ſuauiſſimus fuiſſet viſus,
tanto gaudio omnes aiunt eſſe perfuſas, vt Apes ipſas de nymphæ nomine Meliſſas Græci
C appellauerint. [b] Antonius verò Liberalis Iouem ſcribit ex Bœo in Creta ab Apibus in an-
tro quodam enutritum fuiſſe. In Creta, inquit, fertur eſſe antrum Apibus ſacrum, in quo fa- [b] *Metamorph. 19.*
bulantur Iouem à Rhea editum partu: & vel Deum, vel hominem quenquam præterire, eſt
religio. Certo autem cuiuſq; anni tempore plurimus cernitur ex antro effulgens ignis: fieriq;
id fabulantur tum, cùm ſanguis de Iouis partu efferueſcit. Obtinent ſpeluncam eam ſacræ
Apes, Iouis nutrices. Hoc antrum intrare auſi ſunt, Laius, Celeus, & Cerberus, & Aegolius,
quamplurimi mellis exhauriendi cauſa: & corporibus vndiq; ære obtectis, mel Apū
hauſerunt, Iouiſq; viderunt cunabula. Tum & æs circum eorum ruptum eſt corpora: & Iupiter
intonuit fulmenq; intendit. Sed eum Parcæ, ac fas inhibuerunt, quod fas non eſſet
eo loco quemquam mori. Ergo Iupiter eos omnes in auium naturam tranſtulit: ab iiſq; ſunt
genera auium, quæ Laij, Colœoi (id eſt Gracculi) Cerberi, & Aegolij vocantur: ſuntq;
boni auſpicij: & præ alijs rebus, quod prædicunt, perficiunt, eò quòd Iouis ſanguinem viderunt.
Hæc Liberalis.

D DE PVNCTVRA APVM, EIVSQVE SYMPTOMATIBVS, ET CVRA.

APES, Veſpæ, Crabrones, Oeſtra, Erucæq; nonnullę morſu puncturaúe vulnerata
cute ingentem dolorem inferunt, propter veneni, quod in corpus
per corpus immittunt, duritatem, haud ſemper tamen læthalem, quan-
quam ſi quando denſiore agmine in hominem inuolent, interficere poſ-
ſunt. Atq; ita intelligendus eſt [a] Nicander, alijq; qui Apis aculei ictum [a] *In Theriacis.*
læthalem eſſe dicunt. Steſichorus amore nimio conflagrans, quos dolores
eiuſmodi punctura inferat, congruè oſtendit apud [b] Athenæum, ſeſe ſine obitu liqueſcere [b] *Lib. 13. cap. 27.*
inquiens, ac ſi ab Apibus morſus eſſet. Quin viſi ſunt, & homines, & animantes ictibus
Apum interijſſe, quemadmodum ſupra de Hermonace, & Marco ſene ſcripſi-

 mus,

mus, & quemadmodum de boue Ariſtoteles alijq; referunt. Quia itaque ab hiſce Inſectis E
puncti, aut alioqui icti propter doloris acerbitatem à virulentiore, & lethaliore animali vulnus ſibi inflictum putant: ſciendum, quæ iſtiuſmodi ictus ſigna comitentur. Ingens igitur ſtatim dolor oboritur, qui eouſq; perſeuerat, quoad denticuli aculeiúe in parte relicti, exempti fuerint, rubore pars ſuffunditur, tumore circum attollitur, puſtula deniq; veſiculaúe aſ-
[c] Li. 4. Fen. ſurgit, vt legere eſt apud principem [c] Auicennam. Aduerſus ictum vtendum extrahentibus,
6. tract. 5. vt ſtercore bubulo aceto macerato, ſucco fici vel mori, ſed valent etiam relaxantia, ſicut ad
cap. 14. ictum Veſparum & Crabronum.[d] Dioſcorides adhibet maluam illitam, & farinam hordea-
[d] Li. 6. c. 41. ceam cum oleo. Valent exiccantia, vt creta Cimolia, & perfuſio muriæ, & aceti. Vtiliter autem bibi ait Auicenna tenera lauri folia ad drachmas duas ex vino aſtringente. Remedio eſt è veſtigio ictum ſuxiſſe vehementiùs, ſuctuq; infixos aculeos reuulſiſſe: quod ſi ſic reuelli nequeant, locus ſi nihil impediat, incidendus eſt, vel cineres cum fermento oleo ſubacti imponendi. Salubriter etiam in calentem aquam pars demergitur, & per integram ferè horam fouetur, tandemq; aqua marina abluitur. Naſturtium tritum, & impoſitum, dolorem ſedat, humoremq; tumore contentum diſcutit. Sunt qui eadem animalcula trita parti illinunt, & imponunt. Dolor etiam ſtatim ſedabitur, ſi illinantur Muſcæ: idem præſtant fabæ F
præmanſæ, & impoſitæ. Acetum mel, & ſal calidiſſimè impoſita proſunt, ſi præterea intinctus pannus relinquatur in parte remedio eſt, & ſulphur viuum ſaliua humana ſubactum. Ficuum immaturarum lac melli concorporatum efficacius eſſe putant, multum tamen the-
[e] Cap. 17. riaca illita pręſtat. Si qui puncti ab Ape, aut Veſpa vel Crabrone fuerint, inquit Sextus [e] philoſophus, lotio infantis eum foueas locum, vbi puncti ſunt. Medetur iiſdem ictibus impoſitio luti ex aceto, panniq; aceto infuſi, & niuis epithema. Non vtatur patiens vino, niſi lymphato. Si calor vehemens ſentitur, accipiat rob ſucci vuæ acerbæ cum pſyllio, vſus lactucarum, vel portulacæ, intuborumq; ex aceto, & ſale modico maximè probatur. Epithema etiã ex ſale, aceto, & bolo Armena plurimùm pollet. Tardiuus laudat rutam vſtam, & ex aqua
[f] Li. 7. c. 19. impoſitam. Confert etiam ſecundum [f] Damaſcenum viriditas ea, quæ naſcitur in ciſternis,
[g] Lib. 20. & aqua aceto permixta, item folia ſeſami, vel ex eo oleum. [g] Plinius folia paſtinacæ, ictibus
cap. 4. illita mederi ſcribit. Lenticula paluſtris appoſita vulneri iuuat plurimùm, magis tamẽ aqua niuis locum lauiſſe prodeſt, donec ſtupidus reddatur, deindeq; camphora, vel aqua roſacea
[h] Lib. 20. linatur ſæpiùs reiterando. [h] Plinius negari ait ab Apibus pungi, qui aſparago trito cum
cap. 10. oleo peruncti fuerint: item qui arborarij [i] Pici roſtrum habeant, & mella eximant ab eiſdem G
[i] Lib. 31. non attingi. Mirum etiam à Scorpione aliquando occiſos, nunquam poſtea ab Apibus Cra-
cap. 16. bronibuſq; aut Veſpis feriri.

NVMISMATA.

NVMISMATIS, quod hîc priore loco delineatum datur, inſpiciundi poteſtatem mihi fecit Fuluius Capibouius Bonon. antiquitatum non ſtudioſus modò, ſed etiam peritus apprimè. Pendet drachmam vnam, ſiliquas duas. Argenteum eſt. Ab vno latere conſpicitur Apis expanſis alis, velut volans. A dextra capitis E, à ſiniſtra Φ. Ab altero ceruus erecto capite, cornibus proceris, palmaq; procera, & comata, fructibus prægnans, cum hac dictione ΔΗΜΗΤΡΙΟ. Demetrij itaque nummus eſt. Demetrij verò multi: Capibouius, vel ad Syrię reges, vel ad regem Macedonum Antigoni filium pertinere putat, ac ita fermè myſterium H
nummi interpretatur. Ceruus ille velut velociter curſurus celeritatem Demetrij in peragendis bellis, aut etiã morum comitatem, incolumitatem, ac regni diuturnitatem denotare videtur. quoniam cerui cornua potentiæ, imperijq; inditia ſint, argumento illius, quod Venetorum Dux geſtat, regiæ potentiæ ſymbolum. Palma grauida dactylis ſuis terræ fertilitatem; ac ſimul etiam vitæ diuturnitatem regi auguratur; palmarum enim vita diuturna eſt. Apis Demetrij erga populum ſtudium, clementiamq;, & qui nocere, & nolit, & neſciat, quoniam Apum rex aculeum non habeat. Litteris E & Φ, vel Epheſus ſignificatur vrbs, in qua cuſus fuerit

D C
B A

A

B

C

rit numus, vel ἔφορος, id eſt, præſes vrbis, ſiue præfectus. Secundò loco expreſſum numum ſimiliter argenteum, formaq; & pondere, cæterisq; ſuperiori conſimilem, ſed nomine, ac palmæ icone differentem videndi copiam fecit Iulius Cæſar Velius, ciuis Bononienſis in antiquitatibus enodandis valde verſatus. Loco ΔΗΜΗΤΡΗΙΟ, habet ΚΑΛΛΙΣΤΡΑ. & palma ſex tantùm ramis inſtructa eſt: vtpote quæ creſcere etiamnum habeat. De Calliſtrato verò obſcurior eſt memoria. Legimus interim apud [a] Ariſtotelem Calliſtratum quendam cùm in Macedonia magiſtratum gereret, feciſſe vt portorium duplo veniret eius, quod antea veniebat. Quare ſuſpicandum eſſe apparet, a magiſtratu eo in illius honorem cuſum eſſe eum nummum, ad beneficij ſcilicet præſtiti memoriam. Hubertus Goltzius inter alia Siciliæ, & Magnæ Græciæ numiſmata, nonnulla etiam depingit cum inſectis volucribus, quæ quanquam ille Muſcas, vel Cicadas eſſe iudicet; ego tamen Apes eſſe potiùs opinor.

[a] *Lib. 2. Oeconom.*

D Ecquid enim Muſca in numis ſignificaret? Cicadæ ſi eſſent, latiori, & maiori corpore pingerentur. Numiſma itaq; tertio à nobis expreſſum loco, argenteum, Meſſanenſium eſt, vt indicat inſcriptio in vtroque latere. A fronte enim, vbi leporis eſt icon arrectis auribus, & pedibus ad curſum inſtitutis, & Inſecti volucris (quod Apem eſſe iudicaui, licet aluo pictum ſit proceriori, procerioribusq; antennis, & exiliori item capite quàm par eſt) circumſcriptũ legitur ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ. A tergo bigæ inſiſtit uir, habenas, & ſcuticam manibus tenens, quibus duas mulas iunctas ad curſum incitat: infra quem duo ſunt delphini. Goltzius numum ab Anaxila Meſſanenſium principe cuſum tradit, eumq; cùm in Olympijs, mulabus viciſſet, epulo ob victoriam Græcis exhibito, Meſſanam reuerſum, numum hunc cum binis iunctis mulabus ſignari iuſſiſſe: partem verò eiuſdem alteram Leporem habere, quia cùm Sicilia prius Lepores non gigneret, Anaxilas eos prius à ſe importatos nutrierit. Sed de Inſecto nihil, nihil item de delphinis. Sed vtrorumq; ibi copiam eſſe, vulgò eſt notiſſimum. Delphinorum quotannis in Sicilia venatio inſtituitur: melle Hyblæo nihil in orbe celebrius: vn-

Numiſmata cum inſectis volucribus.

Anaxilæ numus.

de eſt, quòd Apem eſſe diuinem, quin certo mihi perſuadeam. In hac parte ſcriptum eſt E ΜΕΣΣΑΝΟ. In multis Neapolitanorum nummis ab eodem Goltzio depictis Minotaurus cernitur laureo ſerto à victoria donandus, & Diana ab altera eorum parte, quemadmodum etiam in hîc à me depicto, in quo inter pedes Minotauri legitur ΓΑΛ. ſub iiſdem verò ΝΕοΠοΛΙΤΗΣ. In altera parte ΑΡΤΕΜΙΣ. vbi poſt Dianæ caput conſpicitur figura inſecti volantis, quod quoq; Apem eſſe iudicaui, propter regionis clementiam, fœcunditatemq; qua ceu commendatiſſimam à veteribus celebratam cernimus, tanto ſcribentium conſenſu, vt vel hinc nonnulli non modò Italiæ, ſed totius terrarum orbis pulcherrimam vocare non dubitarint. Nihil enim mollius cælo Campano, aut clementius: nam bis floribus vernat, nihil ſolo vberius, vt mirum non debeat videri, ſi per Apem his ibi omnia florere Indicauerint. Ex floribus enim ſua opera hauriunt hæ volucria. Minotauri figura opinatur Goltzius Neapolitanos originem ſuam ad Theſeum, maioresq; ſuos Athenienſes, quorum coloni Chalcidenſes erant, voluiſſe referre: ſuper qua re ipſe conſulendus eſt. In tertio Brutiorum nũmo ab eodẽ authore ſculpto, ab vno latere cernitur Iuno regina cũ volatili inſecto, quod inquit ille, forſan Cicada fuerit, quòd in agro Rhegino, qui & ipſe Brutiorum erat, ob Iunonis, quam multa religione, & cum ſilentio Brutij colebant, reuerentiam ſilere Cicadæ F crederentur, & obmuteſcere, quæ vltra flumen in Locris canoræ eſſent. Sed cùm Apem potiùs, quòd depingitur inſectum, quàm Cicadam referat, ego Apem eſſe dicerem, indicaſſeq; hac Brutios, cùm olim ipſis cibus eſſet tantùm venatica præda, potum ſuum fuiſſe mellis, & fontium liquorem, eoq; ad labores bellicos induratos fuiſſe. Ab altera parte eſt imago Iouis haſtam ſiniſtra tenentis erectam, dextra femori incumbentis, & ſiniſtro pede ceſpiti cuiquam inſiſtentis. A dextra eius eſt Aquila expanſis alis, pedibus laureum ſertum prehendens, à ſiniſtra ſcriptum eſt ΒΡΕΤΙΩΝ. Inter Metapontinorum numiſmata, quæ idem Goltzius edidit, nonum, & decimum inſculptum habent volatile inſectum. In nono ab auerſo latere facies Martis eſt (ni fallor) galeati, & in galeæ vertice depictam habentis Sirenem; ante ſcriptum eſt ΥΟ. ab aduerſo latere duæ ſunt ſpicæ tritici ariſtati, & inſecti Culiciformis. Diuino tamen Apem voluiſſe exprimere, qui id priùs pinxerunt. Quid enim Culex? Nam vt agri Metapontinorum fertilitatem ſpicæ illæ triticeæ ſignificant, ita quoque Apis mellis ibidem redundantiã fuiſſe indicat. Ad latera ſcriptum eſt ΜΕΤΑ. In decimo eorundem numo, à nobis nouiſſimo loco depicto Apis icon rectiùs exprimitur, vt per hanc ſuperior reſtituẽda videri poſſit: Hic ſupra triticeas ſpicas eadem inſcriptio legitur. Ab altera parte Mars eſt galeatus, vt in ſuperiori, ſed pro Sirene depingitur in galea hippocampus, G & a dextro latere ſcriptum eſt ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ.

Campaniæ amœnitas.

Metapontinorum agri fertilitas.

DE MELLE. Cap. II.

RES non tantummodò ardua, ac difficilis erat de melle, & cera, in Apum hiſtoria agere (nam duos hoſce ſaluberrimos ſuccos, atq; hominibus vtiliſſimos illis debemus), verùm etiam, maximam, quam ſemper euitare ſtudui, confuſionem paritura. Quamobrem, quæ de melle priuatim, item quæ priuatim de cera ab autoribus ſunt tradita; ego pariter priuatim mihi tradenda eſſe cenſui, vt omnis, quo ad fieri licebit, confuſio euitetur.

ÆQVIVOCA. H

SVCCVS Lilij, qui flore expreſſus eſt, ab alijs mel vocatur, authore [a] Plinio, cuius hæc ipſa verba ſunt, ab alijs Syrium, ad emolliendas vuluas, ſudoresq; faciendos, & ſuppurationes coquendas. [b] Theopraſtus, plantam mel frugum appellat, atque inter loti genera recenſet his verbis. Quædam enim formis pluribus conſtant, quanquam nomen vnum ſortiantur, vt ita fermè æquiuoca ſint, ceu lotus. Huius enim genera plura redundant, folio, caule, flore fructuq; diſcreta. Inter quæ vel illud redditur, quod mel frugum appellatur, diuerſis tùm viribus in vſu cibario, tùm quòd non eadem loca deſideret. Non deſunt, inquit, [c] Matthiolus, qui trifolium odoratum eſſe velint. Aliud eſt mel frugum apud [d] Plinium. Panicum, inquit, Diocles medicus mel frugum appellauit. Diocles Græcè habet μέλινος, vt legere eſt in [e] hiſtoria omnium plantarum, inter reliqua panici ſynonyma.

[a] Lib. 21. cap. 19.
Mel frugũ.
[b] Lib. 7. hiſt. plant. c. 14.
[c] Lib. 4. cap. 108.
[d] Lib. 22. cap. 15.
Panicũ mel frugũ dictũ.
[e] Li. 4. c. 19.

A ma. Diciturq; etiam μελίνη, teſtibus Dioſcoride, & Galeno. Notari autem hic ab omni-
bus velim in hiſtoria omnium plantarum, cuius author Iacobus Dalechampius vulgò pu-
tatur, prorſus contrarium illius vocis etymum legi, ab eo quod notauit ille in commento
ad Plinium: vtrumq; aſcribam: Plinio, inquit ille, mel frugum: quæ vox è Meline ſump- Meline.
ta melleum quippiam ſignificat, non autem nigrum, ἀπὸ τοῦ μέλανος, quidam enim Melli- Panteum
nen Panteum nigrum eſſe volunt, ab alijs generibus colore diſtinctum. Elymum certè, ac nigrum.
Melinen tanquam diuerſa, Theopraſtus locis aliquot memorat, &c. In commentario verò
ad Plinium habet ſic: μελίνης σῖτος authore Theophraſto, vt & lotus, vna voce multa ſigni- [f] Li.22.cap.
ficat, diuerſa viribus, locis natalibus, & vſu cibario. Nunc enim priſcis μελίνη, ἔλυμος eſt, vlti.
authore etiam [g] Galeno. Nunc verò ſemen aliud eſt, quàm panicum, & milium, vtriq; ta- [g] Lib.de A-
men ſimile, à colore nigro, ἀπὸ τοῦ μέλανος, ſic vocatum, non à melleo ſapore ἀπὸ τῆς με- limen.& de
λιττώδους γεύσεως, quemadmodum Plinius indicauit, qui mel frugum vocat, niſi legamus, bon.& mal.
Panicum Diocles medicus melian frugem appellauit. Quidam milium nigrum eſſe putant, ſuc.
haud præter rationem. Quidam verò granum in Melita frequens, incolis Cuneno dictum, Cuneno.
Canarijs inſulis familiare, Maſſiliæ notum, nigrum, oblongum, milio ſimile, quo Cana-
B rios Paſſeres canendi ſuauitate, & aſſiduitate nobiles præcipuè nutriunt. Granum id cum
ſeuiſſem, prodijt phalaris, vt probabile ſit alteram melian Theophraſti, à panico diuerſam,
phalarim eſſe, cuius nuſquam alibi meminit idem author. Hactenus Dalechampius.

SYNONYMA.

DEBASCH דבש apud Hebræos mel eſt. Dicitur, inquit Pagninus, & ge- Debaſch.
neraliter de omni alia dulcedine fluente. In diſtinctione per Kaméts ſcribi-
„ tur. Geneſ.43. & parum דבש mellis. Et eſt maſculeum. 1.Sem.14. & fuit
„ דבש mel ſuper faciem agri: & rurſus: & ecce ambulatio (id eſt, fluxus) דבש
mellis; & iterum: parum דבשתה mellis huius. Et Exodi 3. ad terram
fluentem lacte ודבש & melle. Et ſecundum Rab. Dauid תמרים dactyli ap- Dactylus.
„ pellantur דבש ob eorum nempe dulcedinem 2.Paralip.31. multiplicauerunt filij Iſraël pri-
„ mitias frumenti, viui, & olei, ודבש & dactyli. Si quidem de melle non poteſt intelligi, quia
C non offerebantur primitiæ mellis. Et ita doctores Hebræorum exponunt illud Deuter.8.
„ Terram frumenti, &c. olei, ודבש, & dactyli & 1. Sem.14. & intinxit eam in fauum הדבש
„ mellis. Exodi 16. בדבש in melle. Iudic.14. Quid dulcius בדבש melle? Cant.5. Comedi
fauum meum cum דבשי melle meo. Ab hoc fit דבשת Gibbus camelorum, ſiue tubercu- Camelorũ
lum, quod eſt ſuper dorſum camelorum. Elias nominis rationem affert, quòd eius fractu- gibbus.
ram melle ſanent: intempeſtiuè meo iudicio. Alij vocem peregrinam putant. Hæc omnia
itaque Pagninus. Apud Græcos quoq;, nec non Latinos ſynonymia caret, illis enim μέλι,
his mel tantùm nominatur, [a] Plutarchus Latinos nomen ſuum a Græcis mutuatos eſſe ſcri- [a] Li.8.Sym
„ bit. [b] Iſidorus verò mel, inquit, Græcæ appellationis eſt, quod ab Apibus nomen habere poſ. quæſt.6.
„ probatur. Nam Apis Græcè μέλισσα dicitur. Antea autem mella de rore erant, inuenie- [b] Lib.20.
„ baturq; in arundinum folijs, vnde Virgilius: Origin.

Hactenus aërij mellis cœleſtia dona.

Neq; prætereunda mihi eſt etymologia [c] Ioannis Goropij, qui mel à Belgarum Me vocali [c] In Gallicis.
longa deriuat, quod potum ipſis ſignificat è melle confectum, vt infrà ſuo loco dicetur. Hinc
inquit apud Latinos Mel remanſit, & apud Græcos μέλι, vocabulum compoſitum ex me
D & hel, quorum hoc altum, & excellens ſignat, ita vt Mehel, & compoſitione per Syncopam
coaleſcente, M'el, id ſit, quod vehementiſſimè nos iuuat. Sicut igitur Mel excellentiam
adiumenti denotat; ita mele linctum iuuantem, & ſic iuuantem, vt citra eius adiumentum
homo vix queat vitam ſuam tueri. Italis melle vocatur, Gallis miel, ſicut & Hiſpanis, Ger-
manis cùm ſuperioribus, tùm inferioribus honigh, Polonis miod, Hungaris mez, Anglis
honie: incolis ſinus magni Gili tentello, vt legitur in diario nautico itineris Batauorum in
Indiam Orientalem. Faui ſynonyma, quòd quandoq; apud poëtas pro melle ſumatur, adij- Faui ſyno-
cere libuit. Græci ἀνθρήνιον vocant, item κηρίον, dicitur & πλάσιν, κηρός, μελίδριον, μελι- nyma.
κηρίς, ὕρον & ὕρον. Vocatur autem fauus ſecundum Iſidorum, quia comeditur magis, quàm Faui ety-
„ bibitur. φάγειν enim (inquit) Græci comedere appellant. Aiunt enim medici, & qui de mum.
„ humorum corporum ſcripſere naturis, præcipueq; Galenus puerorum, & iuuenum, ac per-
„ fectæ ætatis virorum mulierumq; corpora inſito calore feruere, & noxios eſſe ijs ætatibus
„ cibos qui calorem augeant, ſanitatiq; conducere frigida quæq; in eſum ſumere, ſicut con-

trario ſenibus, qui pituita laborant, & frigore, calidos cibos, & vina vetera prodeſſe. Sic E
ille. Aliàs vocatur cella Apum, loculamentum, operis fundamentum. Italis vna breſchia
di mele. Hiſpanis Panal de la miel. Belgis Honichſraet. Gallis Bournal, ou rayon de miel.

QVID SIT.

SVNT qui dicunt mel eſſe cæli ſudorem, alij ſiderum ſaliuam, alij purgan-
tis ſe aëris ſuccum. Conſtat ſanè ex aëre decidere, atque ita ſiderum ma-
ximè exortu ſublucanis temporibus. Vnde ſub primam auroram folia ar-
borum melle roſcida reperiuntur. Diuino igitur ore dixit [a] Virgilius:

Protinus aërij mellis cæleſtia dona.

[a] *Georg. 4.*
Mel roſcidam eſſe materiam.

Roſcida profectò materia omninò exiſtit, & ab Apibus collecta infertur
aluearijs, formamq; ibi accipit mellis, ſiue Apum aliquo, an qua alia ratione, viden-
dum. Nam quod alicubi decutitur arborum folijs mel, aut melleum quid, ſicuti mannæ vo-
catæ genus, vt roris quoq; materia adſit, aliam induere ſub dio naturam videtur, & noctis F
frigoribus concretum calore diſſoluitur, nec eo pacto coit, vt peculiarem eſſe mellis natu-
ram credamus. Rorem autem eſſe ita probat [b] philoſophus: fauos (vt dictum eſt) floribus ,,
faciunt; mel autem non ipſas facere Apes, ſed rorem cadentem deferre, argumento eſt, quòd ,,
vno, aut altero die cellas melle repletas inueniunt Apiarij. Item autumno mel, poſtquam ,,
detractum eſt, non reparatur, cùm tamen illo etiam tempore flores proueniant. Et rurſus ,,
ibidem: Mella, inquit, ex rore aëris ſiderum exortu potiſſimùm, & arcus cæleſtis incubitu ,,
contrahunt. Omnino ante Vergiliarum exortum mel non fit. Eadem ferè apud [c] Plinium le- ,,
guntur ſic: Venit hoc ex aëre, & maximè ſiderum exortu, præcipueq; ipſo Sirio explende- ,,
ſcente fit, nec omnino priùs Virgiliarum exortu ſublucanis temporibus. Itaque tum prima ,,
aurora folia arborum melle roſcida inueniuntur, ac ſi qui matutino ſub dio fuere, vnctas hu- ,,
more veſtes, capillumq; concretum ſentiunt: ſiue ille eſt cæli ſudor, ſiue quædam ſiderum ,,
ſaliua, ſiue purgantis ſe aëris ſuccus, vtinamq; eſſet & purus, ac liquidus, & ſuæ naturæ, ,,
qualis defluit primò: nunc verò è tanta cadens altitudine, multumq; dum venit ſordeſcens, ,,
& obuio terræ halitu infectus, præterea è fronde, ac pabulis potus, & in vterculos congeſtus ,,
Apum (ore enim vomunt) adhæc ſucco florum corruptus, & alueis maceratus, totieſq; mu- G
tatus, manna tamen cæleſtis naturæ voluptatem affert. Locum illum Ariſtotelis mendo- ,,
ſum eſſe putat, & ſic reſtituit [d] Hieronymus Mercurialis ætatis noſtræ doctiſſimus, cælique
noſtri lucidiſſimum ſidus. Vulgarium, inquit, quorundam iam diu fuit opinio mellis pro-
uentum maximè præmonſtrari, quando frequentiores arcus cæleſtes apparent. Quod pro-
bant nonnulli hiſce verbis Ariſtotelis: *μέλι δὲ τὸ πίπτον ἐκ τοῦ ἀέρος, καὶ μάλιστα τῶν
ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ἡ ἶρις.* Sed ego hanc ſententiam ſemper ſuſpectam ha-
bui: propterea, quòd Ariſtoteles eodem in loco ita ſcribens, *ἀλλ' αὐχμῶν μὲν ὄντος μέλι
ἐργάζονται μᾶλλον, ἐν ὀμβρίαις δὲ γόνον*, id clarè affirmat, quòd etiam omnium ferè com-
muni experimento conſtat, nimirùm in ſummis ſiccitatibus maiorem mellis ſuper herbas,
quas depaſcuntur Apes, copiam ambundare. Icciroo, quin in Ariſtotelis codicibus impreſ-
ſis error aliquis lateat, nemini dubitandum puto: eò magis quòd in vetuſtiſſimo Scipionis
Carteromachi codice, quem mihi opera eruditiſſimi Fuluij Vrſini videre contigit, in hunc
modum ſcriptum inueni: *καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ὁ
σείριος.* Quam lectionem, vt vehementer probem, in primis publica ferè experientia ad-
monet: deinde [e] Plinij ſcriptoris inter latinos grauiſſimi authoritas, qui, cùm omnia ex Ari- H
ſtotele acceperit, ſenſiſſe videtur optimum mel Sirio exoriente produci, apparente verò
arcu cæleſti, ſi imber non ſequatur, medicamenta oculis, & nonnulla fieri. Quid porro aſtro-
rum exortus Ariſtoteli ſignificarent, ſcio alios diuerſa ſentire: mihi verò probatur magis,
vt Canem, & Procyonem interpretemur: quandoquidem [f] Theophraſtus Canem *τὸ ἄστρον*
per excellentiam, vt pleriq; alij vocaſſe, inuenitur. Cùm enim (vt Hipparchus, & Hygi-
nus declarant) ſidus canis plures ſtellas contineat, quarum vna Sirius, & Canicula voca-
tur: Ariſtotelem id ſignificaſſe arbitror, quòd mel tunc maximè ab aëre cadit, quando aſtra,
videlicet Procyon, Canis, & præſertim Sirius, qui Canis ſtella eſt, exoriuntur: eo namq;
tempore ardere terram, & ſiccitates maiores inſtare, vnde roris melli vbertas naſcatur, ne-
mo neſcit. Hucuſq; Mercurialis. Vt modò, vnde digreſſa eſt, regrediatur oratio, mel, inquit
[g] Albertus, eſt occultus ros cadens ſuper flores, & alias plantas, & ſuper lapides, quod Apes
colligunt. Apud Athenæum Alcman mel vocat *ὀπαίρας κηρινὸν*, ceræ aut cereum fructum.

Epi-

[b] *Li. 5. Hiſt. cap. 22.*

[c] *Lib. 11. cap. 12.*

[d] *Lib. 2. Var. lect. cap. 24.*
Ariſtoteles correctus.

Mellis quando maior copia.

[e] *Lib. 11. Cap. 14.*
Aſtrorum ortus quid Ariſtoteli.

[f] *Lib. 1. de cauſis plãt. cap. 6. & alibi.*

[g] *lib. 2. Meteor.*

A Epicarmus verò πόντον ὄρθριον, matutinum mare, quòd ſublucano tempore ex aëre fluat. [h] Galenus, cùm omnem alimentorum materiam, duobus generibus comprehendiſſet, quorum alterum quidem ipſorum à plantis, alterum verò ab animalibus ſumebatur: ab vtroque dein ipſorum mel ſecretum eſſe dicebat. Oririq; in plantarum folijs: eſſe autem, neq; ſuccum earum, neq; fructum, neq; partem, ſed eiuſdem, cum rore generis: non tamen aſſiduè, nec copioſè, vt ille prouenire, meminiſſeq; aliquando, cùm æſtate ſuper arborum, ac fruticum, herbarumq; folia mel, quàm plurimum fuiſſet repertum, agricolas velut ludentes ceciniſſe, *Iupiter melle pluit*. Præceſſerat autem, inquit, nox, vt per æſtatem, benè frigida (nam tum tempus anni æſtiuum erat) pridieq; calida, & ſicca fuerat aëris temperies. Peritis quidem naturæ interpretibus videbatur halitus è terra, & aquis à ſolis calore ſublatos, ac deinde exactè tenuatos, ac coctos, à frigore ſecutæ noctis concretos coaluiſſe. Apud nos verò raro id accidit: in monte autem Libano quotannis perſæpe. Itaq; coria ſuper terram extendentes, & arbores excutientes, quod ab eis defluit, excipiunt, & ollas ac fictilia melle implent; vocantq; id droſomeli, & aëromeli, id eſt mel roſcidum, & aëreum. Proinde conſtat materiam, ex qua mel generatur rori eſſe congenerem. Apud [i] Athenæum, vbi mel B cereum fructum vocat, Epicharmus in libro de terra & mari, de melle ſic inquit: matutino coquenda eſt puls hoc eſt, vt Dalechampius exponit, melleus ſuccus, qui matutino è cælo cadit. Et Amynthas (apud eundem) libro primo de Aſiæ manſionibus, cùm tractat de aërio melle, ita ſcribit. Simul cùm folijs id decerpentes componunt, & fingunt adinſtar Syriacę maſſæ (Caricarum pinguium, quæ è Syria conuehuntur, vt exponit idem Dalechampius). Quidam globos ex eo faciunt, & vbi ſumere collibitum eſt, dilutum antea, & colatum bibunt, guſtu ſimili, ac ſi quis mel dilutum bibat, ſed multò iucundiore. [k] Aelianus præterea roris materiam eſſe mel etiam ſcripſit, etenim in Media, ait mel ex arboribus ſtillare ſe accepiſſe, & vt ait [l] Euripides, in Cithærone dulces è ramis guttas manare. [m] Alibi quoque in India prodidit, & maximè in Praſiorum regione, liquido melle pluere: quod in herbas, ac paluſtrium arundinum comas decidens, mirificas paſtiones ouillo, ac bubilo pecori præſtat, quod quidem (inquit) ipſum à paſtoribus eò, vbi dulcis plus roris de cælo delapſum eſt, agitur: & ſic illis paſtionibus tanquam epulis iucundè accipitur, paſtoresq; viciſſim ſuaui epulo compenſat. nam ex pecore illi ſuauiſſimum lac exprimunt, neq; (ſicuti Græci faciunt) mel miſcere, & temperare habent neceſſe. Sed iam ſatis probatum eſt mel roſcidam C eſſe materiam. Ros verò iſte nihilominus mel non eſt, niſi ab Apibus colligatur, cogaturq; nam cùm ſponte cogitur, fit quod manna ſicca nuncupatur: ſin non cogatur, tum fit manna liquida, eaq; eſt, vt ros congelatus, viſcida, & guſtui maximè iucunda. Ex quo genere etiam eſt, quæ Cedria vocatur, cuius meminit [n] Hippocrates: nam tota penè manna colligitur in coniferis, vt cedro, larice: colligitur & in ſalice, ſed pauca, multoq; minus in alijs arboribus, neque in tota arbore vlla, ſed ſolùm in cacuminibus, & maximè coniferarum. cauſa eſt aër, qui vndiq; circumambit propter foliorum exilitatem; nam in folijs latioribus ſpargitur. Neque aliud Hippocrati cedria eſt, quàm quod apud Hebręos manna. Sed communis interpres perperam oleum cedrinum apud Hippocratem tranſtulit, videturque κεδρέλαιον legiſſe, cùm μέλι κέδρινον ibi legatur. Lapſus autem is eſt dupliciter, primò quòd textum inuerterit, ſecundò quod ignorarit, cedrinum oleum ex alia arbore parari, nimirum ex cedro minore ſeu cedrula, quæ oxycedrus nominatur, cùm mel in cedro maiori tantùm colligatur in monte Libano, & in monte Sinai, vt obſeruauit [o] Petrus Bellonius, quem conſulere poteris. Sunt qui Plinium volunt in præcitatis verbis de manna tantùm locutum eſse, quod falſum eſt. nam & mel (vt id obiter repetam) ex eadem materia ab Apibus D colligitur. Diuerſiſſimum verò eſt ab eo, quod [p] Dioſcorides ſaccharon, nos nunc ſaccharum, Auicenna ſalem Indum nuncupat, vtpotè quod in arundinibus inuenitur, nunc etiam apud Siculos, Dioſcoridis temporibus in India, qui tamen mellis concreti genus eſſe ſcribit, & [q] Aphrodiſæus: quod autem ſacchar Indi, inquit, appellant, mellis coagulum eſt, ſole cogente rores, conuertenteq; ad mellis dulcedinem: quod idem etiam monte Libano fieri certum eſt, &c.

[h] *Lib. 3. de Aliment. facult. cap. 39.*
Mellis ortus eſt in folijs plantarum.
Droſomeli quid.
Aëromeli.
[i] *Lib. 4.*
[k] *Lib. 5. cap. 42.*
[l] *In Bacchis*
[m] *Lib. 15. cap. 7.*
Ros non eſt mel.
Manna ſicca.
Manna liquida.
Cedria.
[n] *Lib. de vulnerib.*
Manna in quibus arboribus colligatur.
Oleum cedrinum.
Cornarij duplex error.
[o] *Lib. 2. Obſ. cap. 65.*
[p] *Lib. 2. cap. 101.* Saccharon.
[q] *Li. 2. Proble. 74.*

E

GENVS. DIFFERENTIÆ.

Mel duplex.

MVLTA de aërio melle, quod nondum ab Apibus collectum, hîc quoq; dicentur: nam omnia mellis genera ex rore conſtare putamus. Mel autem vel natiuum eſt, vel fictitium, de quo poſtea, natiuum vel domeſticum, & vulgo notũ, vel ſylueſtre, de quo ſuo quoq; pòſt loco dicetur. Plurimę equidem in melle differentię obſeruantur. Aliud bonum eſt, laudabile, & ſalutare: aliud prauum, illaudabile, & venenoſum: aliud dulce, amarum aliud, aliud auſterum; aliud liquidum, aliud craſſum & conſiſtentis ſubſtantiæ. Ab ætate quoque & colore differentiæ ſumuntur, item à natalitio loco, alijſque vt patebit. A ſapore acerbo omphacomeli Hermolao Barbaro nominatur. Mellis quod vinũ ſapit, meminit [a] Galenus, meminit & amari, de quo pòſt plura, vt loci ratione differre dicemus, teſtaturq; patrem ſuũ mel habuiſſe ita amarũ vetuſtate redditum, ac ſi in Põto natum videretur. Quamobrem non ineptè Seruius explicans illud poëtę: *dulcia mella premes*: dulcia inquit, non eſt ſuperfluum F epitheton, quia etiam ſunt amara. Fit & acre temporis nimio progreſſu, vt docet idem [b] Galenus, item tenuius & calidius. Albicantis mellis meminit [c] Ariſtoteles, quod negat è ſyncero thymo confectum eſſe; ſed id oculis commodius & vlceribus applicari aſſerit. Mel rubeũ legitur in indice Braſauolæ, in Galenum, citatque librum primum de Antidotis fol. 101. D. ſed ibi hoc non reperitur. Communiter autẽ flauum eſt: vnde Clearchus apud [d] Athenæum tradit aquam & lac candida vocari; nectar & vinum, rubra; mel ac oleum flaua, χλωρά. Sed flauum ne an album præſtet, mox examinabimus. A tempore quo colligitur, triplex ſortitur nomen; Vere collectum, ſiue vernum, Græci ἀνθινόν, hoc eſt, floridum appellant, æſtiuum ὡραῖον, quaſi ſuo tempore collectum, nam quæ vigent, & pulchra ſunt ὡραῖα dicuntur, item ſacra ὡραῖα, τὰ κατ' ὥρας συντελούμενα, oportunè celebrata, vel ſacra tempeſtiua, & ὡραῖα θύειν, eſt frugum primitias ſacrificare. Autumnale quod autumno. Anthinum Gratius ſolitum vocat, vt [e] Turnebus autumat, nimirùm quod è floribus colligitur: Sic enim emendat illius poëtæ locum de melle agentem, vbi inquit, vitioſè legitur: *Præterea ſolſtitio, cùm thymum, & vua florere incipiunt*. Pro ſolſtitio in libris ſanctæ antiquitatis ſoliti, inquit, reperio, quam veriſſimam ſcripturam certum habeo. Triplicis iſtius temporis, vel potiùs collectionis diſtin G
ctio debetur [f] Plinio, apud quem hæc omnia leguntur: Vernum ex floribus conſtructo fauo, „
quod ideo vocatur anthinum. Hoc quidam attingi vetant, ut largo alimento valida exeat ſo „
boles, alij ex nullo minus Apibus relinquunt, quoniam magna ſequatur vbertas magnorũ „
ſiderum exortu. Pręterea ſolſtitio, cùm thymum & vua florere incipiunt, præcipua cellarum „
materia &c. & paulo pòſt. Alterum genus eſt mellis æſtiui, quod ideo vocatur horæum à tẽ- „
peſtiuitate precipua, ipſo Sirio explendeſcente poſt ſolſtitium diebus triginta ferè. Immenſa „
circa hoc ſubtilitas naturæ mortalibus patefacta eſt, niſi fraus hominum cuncta pernicie cor „
rumperet. Namque ab exortu ſideris cujuſcunque, ſed nobilium maximè, aut cæleſtis arcus, „
ſi non ſequantur imbres, ſed ros tepeſcat. Solis radijs medicamenta, non mella gignuntur, „
oculis, vlceribus, interniſque viſceribus dona cæleſtia. Quod ſi ſeruetur hoc Sirio exorien- „
te, caſuque congruat in eundem diem, vt ſæpè Veneris, aut Iouis, Mercurijque exortus nõ „
alia ſuauitas, viſque mortalium malis à morte vocandis, quàm diuini nectaris fiat. Hæc itaq; „
Plinius. Sed antequam de tertio genere, cuius aliàs meminit, agam, rurſus, quem ſupra ex Mercuriale correxi, locum, eũdem prius ex [g] Marſilio Cagnato, qui diligenter eundẽ emendauit, corrigã. Legi idem apud Ariſtotelem ait in veteri Vaticano exemplari calamo nota- H
to non ἶρις, ſed σίριος. Vtra ergo, inquit, lectio melior cenſenda eſt? Ego, inquit, ut ab alijs etiã factum notaueram, perpendebam Plinij verba (ea ſcilicet quæ ego iam nouiſſimè citaui) ut ſi Ariſtotelem ille ſecutus eſſet, quid de hac dubitatione ſtatuendum foret, ex eo concluderemus. Verba eius ſunt: Ab exortu ſideris cuiuſcunque, ſed nobilium maximè aut cæleſtis arcus &c. Hæc autem oratio non aliud docet quàm quo tempore mel præſtantius gigni conſueuerit, tamen Ariſtoteles non de præſtantia mellis, ſed ſolùm de tempore, quo mel naſcitur, verba facere videtur: de mellis præſtantia paulò antè locutus fuerat. ἄμεινον δὲ (ἐς) τὸ μετοπωρινὸν μέλι, mel autumnale præſtantius. Hic uerò de ſolo tempore, cùm illud concludat, omninò non fieri mel ante exortum Vergiliarum, quod præſtantiam non ſignificat, & quæ de ſuauitate, ac vi in medendis malis, & de concurſu ſiderum à Plinio dicũtur, ex Ariſtotelis verbis colligi nequaquam poſſunt. Quamobrem probabile eſt, quod Plinius alium, quàm Ariſtotelem, ſecutus authorem fuerit. Alioqui cùm Plinius non Sirij tantùm, ſed etiã

arcus

Omphacomeli.

[a] *Lib. 1. de Antid. c. 2.*

Mel amarum.

[b] *L. 3. de Cõpoſit. medic. ſecund. gen.*

[c] *Lib. 9. Hiſtor. ca. 40.*

Mel rubeũ.

[d] *Lib. 1.*

Differentię à tempore anni.

ὡραῖον q.d.

[e] *Li. 5. Adu. cap. 14.*

[f] *L. 11. c. 14.*

[g] *Li. 2. Var. Obſer. c. 4.*

A arcus cæleſtis, mentionem fecerit, videretur potiùs concludendum, quod vtraq; lectio eſſet retinenda. Immò ſi diligentiùs conſideres, Iris potius legendum videbitur: nã Sirij ita mentionem facit, ut cum eo coniungat arcum cæleſtem: arcus autem cæleſtis mentionem per ſe facit: dixerat enim ab exortu illius, ſi non ſequãtur imbres, fieri medicamenta, non mella &c. Sirij mentione penitus omiſſa. Poſtea verò inquit: quòd ſi ſeruetur hoc Sirio exoriente &c. quorum hæc ſententia eſt, ſi Sirio exoriente arcus cæleſtis appareat, nec ſequatur imber, ut dixerat, eodemque die Venus, aut Iupiter, aut Mercurius oriatur, non alia ſuauitas &c. in quibus cùm cæleſtis arcus mentio ſit adiuncta cum Sirij mentione, indicium habemus præcipuam auctori fuiſſe arcus cæleſtis mentionem. Quamobrem ſi illa deſumpta ab Ariſtotele eſſe conſtaret, etiam apud Ariſtotelem ipſum Iris legendum eſſet. Sed non eſſe deſumpta videor mihi ſatis probabiliter conieciſſe, ac apertè, paulò antè expoſuiſſe. An potior lectio exiſtimanda eſt σείριος, quoniam in ſiccitatibus mel magis prouenit, quàm in imbribus, αὐχμῶν μὲν ὄντος μέλι ἐργάζονται μᾶλλον, ἐπομβρίας δὲ γόνον, ut Ariſtoteles ſcribit eodem loco, ac repetit libr. tertio de generatione animalium, & Plinius eiuſdẽ libri cap. decimoſeptimo, inquiens. Humido vere melior fœtus, ſicco mel copioſius (quãquam quod dixit, vere, fortè
B minus ex Ariſtotelis ſententia locutus eſt, ut intelliget, qui rectè locis, in quos diximus, verba eius examinauerit, quoniam ſermo eſt, non priuatim de vere, ſed communiter ac promiſcuè, de quocunque tempore: & tertio de generat. animal. manifeſtus ſermo eſt de toto anno, quandoquidem inquit, ἐν εὐετηρίαις, quod ſignificat totius anni ſalubritatem ac proſperitatem) igitur ad procreandos fœtus humidam tempeſtatém eſſe magis idoneam, negari non debet, namque de hominibus etiam [h] Hippocrates inquit, λαγνεύειν δὲ ὕδατος ἐφόδων γιγνομένων πλείονα. in aquarum incurſu Veneri operam magis dandam eſſe. Eſt enim veriſimile genituram in pluuijs, quàm in ſiccitatibus magis abundare. Ad mellis autem prouentum ſiccitate opus eſſe ratio euidens eſt, quòd mel ros quidam eſt, ut ait [i] Galenus, quæ ſententia non abeſt ab ijs, quę vetuſtiores dixêre, quoniam mel uenire ex aëre Ariſt. author eſt hoc loco, & Theophraſtus lib. tertio de plant. Ros autem, ut etiam pruina in ſerenitate & tranquillitate naſcitur, vt ait Ariſtoteles primo lib. meteoron. Iris autem, etſi neque pluuios, neque ſerenos dies cum fide portendit, ut ait [k] Plinius, & accidat, ut arcum cęleſtem imbres non ſequantur, ut [l] idem eſt author, non tamen in ſiccitatibus & ſerenitatibus, ſed humido cælo ac perturbato fieri ſolet. quapropter roſcida, imbrifera, & nimborum creatrix à veterib. di-
C cta eſt, atque ideo Sirij mentio, quàm iridis, probabilior uidetur. Præterea locus eſt Plinij qui legendum Sirius penitus perſuadet. namque vndecimi libri cap. 14. viſus eſt interpretari verba illa Ariſtotelis, quæ principio retulimus: Venit hoc, inquit, ex aëre, & maximè ſiderũ exortu, præcipueque ipſo ſirio explendeſcente, nec omninò prius Vergiliarum exortu. Etſi cùm dixiſſet præcipuè, non ex Ariſtotelis ſententia puto dixiſſe. Ariſtoteles enim non dixit. μάλιστα de Sirio, ſed de aſtrorum exortu. neque experimẽtis reſpondet, quod maximè Sirio explendeſcẽte mel ex aëre decidat. maximè enim id autumno contingit, cùm ſcilicet mellis vindemia fit. quod & ratio ſuadet, quia in ardoribus vapor, ex quo ros fit, exuritur: Itaq; fieri traditur ab Ariſtot. [m] ἐν τῇ εὐδίᾳ, quod eſt, cæli clementia, ut alibi explicabimus, & ipſe [n] Plinius, inquit, rores neq; gelu, neque ardoribus exiſtunt: neque crediderim Ariſtotelem dixiſſe aſtrorum exortum, ut canem tantùm intelligeremus. nam etſi Theophaſtus aliquãdo aſtri nomine canem κατ' ἐξοχὴν appellauit, tamen cùm numero multitudinis aſtra dicuntur canis non intelligitur. [o] Ariſtoteles in problem. καὶ ἐπιτολαὶ τῶν ἄστρων, ὥσπερ ὠρίων, καὶ ἀρκτοῦρος, καὶ πλειὰς, καὶ κύων, exortus, inquit, aſtrorum, velut Orion, & Arcturus; & pleias, & Canis. & Hippocrates libro de aëre, aquis, & locis, δεῖ δὲ καὶ τῶν ἄστρων ἐπιτολὰς
D φυλάσσεσθαι, καὶ μάλιστα τοῦ κυνὸς, ἔπειτα ἀρκτούρου, καὶ ἐπὶ πλειάδων δύσιν. Oportet autem auſtrorum exortus obſeruare, & in primis canis, deinde arcturi, & occaſum pleiadum. Quibus oſtenditur, aſtra multitudinis numero, ſiderum multitudinem ſignificare. Sed crediderim Ariſtotelem poſt communem aſtrorum appellationem, qua Pleias, Canis, Arcturus, & alia comprehenduntur, Sirium priuatim nominaſſe, ne quis exiſtimarẹt, eo tempore mel minimè fieri, ea adductus ratione, quoniam ardor eximius vaporem omnem, ex quo ros fieri ſolet, exureret; ſed ſciret tunc quoque naſci, quia eodem loco æſtiuum & autumnale mel eſſe dixerat, licet nono de hiſtoria vernum ac autumnale memorauerit, omiſſa æſtiui mentione. Theophraſtus autem primo lib. de cauſis plantarum copioſè docuit, etiam ſub cane humorem effatu dignum reperiri. Si itaque, ut videtur, Ariſtotelem Plinius ſecutus eſt, melius legi Sirius, quàm Iris, hic locus oſtẽdit. Tertium genus mellis, inquit [p] Plinius, (ego id autumnale ſupra vocaui) minimè probatum, ſylueſtre, quod Ericæum vocant. Conuehitur poſt primos autumni imbres, cùm Erica ſola floret in ſyluis, ob id arenoſo ſimile, Gignitur

Humidum tempus generationi animalium aptũ eſſe.

[h] Lib. 1. de diæta.

[i] Lib. 3. de Alim. fac.

[m] Li. 1. meteor.

[n] Li. 2. c. 60.

[o] Sect. prima, probl. 3.

[p] L. 11. c. 16

Mel æriceum.

tur id maximè Arcturi exortu à pridie idus Septembris. Quidam æſtiuam mellationem ad E
Arcturi exortum proferunt, quoniam ad æquinoctium autumni ab eo ſuperſint dies xiiij. & ab æquinoctio ad Vergiliarum occaſum, diebus xlviij. plurima ſit erice. Athenienſes tetralicem appellant, Eubœa ſiſaram, quam putant Apibus eſſe gratiſſimam, fortaſſis quia nulla tunc alias ſit copia. Hæc ergo mellificatio ſine vindemiæ, & Vergiliarum occaſu, Idibus

q L.9.c.40. hiſt. animal. r Li.5.c.22.

Nouembris ferè includitur. q Ariſtoteles verò duo mellis conficiendi tempora eſſe ſcripſit, ver, atq; autumnum: ſed vernum ſuauius, candidius, omnino præſtantius autumnali eſſe; item confici melius ex noua cera, nouelliſq; ſtirpibus. Meminit tamen etiam æſtiui, r vbi ait: Cibi cauſa mellificant, tam æſtate, quàm autumno, ſed melius mel autumnale eſt. Autumnale itaq; ſecundum bonitatis locum obtinebit, primum, quod Vere colligitur, poſtremum æſtiuum. De melle anthino in libro de mirabilibus auſcultationibus eidem Ariſtoteli nuncupato ſic legitur. A quibuſdam fertur, mel anthinum, vt vocant, circa Melum, Cnidumq; naſci, odore quidem ſuaui; ſed neutiquam durabile, id erithacam fieri. Per-

Mel plantarum naturam refert, ex quibus colligitur.

magni ſemper refert, vnde mel colligatur, quando plantarum, quibus inſidet, naturam mirum in modum referat, vt venenatum, furioſum, & amarum reperiatur, non aliunde accepta qualitate, quàm ex venenatis, furioſis, amariſq; plantis; vt è contrà ſaluberrimum eſt, quod F
ex ſaluberrimis plantis accipitur. Laudatiſſimum gignitur in locis, vbi thymus, & herbæ, & frutices temperamento calidæ, & ſiccæ proueniunt, vt docuit s Galenus, & Plinius: ibi, inquit, optimum ſemper, vbi optimorum doliolis florum conditur. Atticæ regionis hic & Siculæ, Hymetto & Hybla ab locis, mox Calydna inſula. Higinius quoque optima mella naſci ait, vbi thymus, tymbra, cunila origanum, viola pullulare ſoleant, quod fieri teſtatur Achaiæ montibus, vbi transferuntur Atticæ paſtiones, & in Eubœa, inſuliſq; Cycladibus, nec minus in Sicilia, & Hybla. t Dioſcorides Attico Hymettio melli honorem detulit; in ſecundo ordine Hyblæum mel eſt, quare cecinit u Martialis:

Mel vbi laudatiſſimũ. s Lib: 3. de Alim. facul. t Lib. 2. u In xenijs.

Cùm dederis Siculos media de collibus Hybla
Cecropios dicas tu licet eſſe fauos.

Mel bithymum. x Lib. 11. cap. 16. y Lib. 1. de Antid 4.

Bithymum vocatur mel, quod ex vtroq; thymo paratur, albo ſcilicet, & nigro, id album fieri negat x Plinius, ſed oculis, & vlceribus aptiſſimum exiſtimari. y Galenus conijci in antidotos iubet mella quantum fieri poteſt optima, Hymettia, Thaſia, aut certè Attica: quibus ſi careamus è Cycladibus aductum mel vult imponi, quodcunque ſimilius Attico fuerit. Quanquam in Iſthmo quoq; bonum mel prouenit, ita Iſthmiacum à loco, vbi naſcitur, co- G
gnominatum, ſicut & Tubreum, quòd & ipſum nomen adeptum eſt. Atq; hæc celebrata mella eſſe, in alijs etiam tamen regionibus confici, ſed cùm ob exiguitatem ab incolis totum abſumatur, in alias prouincias non exire, nomenq; idcirco vllum non habere. Noſtra

Mel Iſthmiacum.

Mel bonũ in patria Galeni.

ſiquidem, inquit, in Aſia collis quidam inter Pergamum, & Eleam vrbem maritimam porrigitur, thymo ſcatens, in quo Apes optimum mel reponunt, quod ibidem totum abſumitur: In Myſia quoq; qua parte noſtræ prouinciæ finitima eſt, tractus occurrit, quem Britum appellant, in quo mel Attico ſimile penitus magna cum admiratione conſpexi, quanquam deteriora planè mella ibi quoq; proueniant. Extabat autem ibi quoq; monticulus quidam non magnus ſaxoſus totus, thymo atq; origano plenus, ad cuius radices agri cythiſo quam plurimo abundabant. Ex eo collis dominus mel vſq; adeo dulce colligebat, vt hac in parte Atticum etiam ſuperaret: acre tamen vt Atticum, non erat: ſtatimq; idcirco ſe guſtantes ſubuertebat, & nauſeam citò commouebat, ſi paulò liberalius comeſum fuiſſet. Hoc ſiquidem de cythiſo ſcriptores vno ore tradunt, Apes ex cythiſi floribus plurimùm mellis excerpere. Hæc Galenus. z Ouidius quoque mel commendat, quod ex cythiſo, thymo ac viola collectum eſt. H

Mel dulciſſimum.

Mellis plurimum ex cythiſo.

z Lib. 5. Faſtorum.

Mella meum munus, volucres ego mella daturas
Ad violam, & cythiſos, & thyma cana voco.

Mel Atticũ cur laudatum. a Li. 7. Probl. 79. b Li. 7. Chiliad. 93.

Sed vt ad Atticæ regionis mel reuertamur, a Alexander Aphrodiſæus Hymetto monti laudem præcipuam eſſe ſcribit, propter florum ſingularem præſtantiam: non ergo tantam propter thymum, vt multi volunt: quanquam tamen thymum præcipua ſit herba, à qua laus ea dimanet. Scribit b Tzetzes Muſcas eiuſmodi mel fugere propter thymum.

Τῆς Ἀττικῆς τῶν Ἀθηνῶν ὁ ὑμηττὸς τὸ ὄρος
Μέλι γεννᾷ τὸ κάλλιστον μελίτων τῶν ἁπάντων
Τούτου δ' σοὶ τὸ γνώρισμα σαφῶς νῦν παραστήσω.
Μυῖα οὐκ ἐπικάθηται μέλιτι ὑμηττίῳ,
Ἐκ θύμου γὰρ αἱ μέλισσαι τοῦτο κηροποιοῦσι.
Μυῖα γοῦν ἐπιζήσασα φύγει θυμῷ τοῦ θύμου.

Attica

A

Atticæ Athenienſium, Hymettus mons
Mel generat optimum mellium omnium.
Huius autem tibi argumentum manifeſtum nunc exhibebo,
Muſca non inſedit melli Hymettio,
Ex thymis enim Apes hos componunt fauos.
Muſca igitur inſidere fugit anima thymum.

„ Sed [e] Plinius, hoc de Cretæ quodam monte ſcripſit his verbis: Aliud in Creta miraculum „ mellis: Mons eſt Carina ix.mil.paſſuum ambitu: intra quod ſpatium Muſcæ non reperiun- „ tur: natumq; ibi mel nuſquam attingunt. Hoc experimento ſingulare medicamentis eligitur. Mel è Cnido aduectum, ſi quis ſigna, inquit Galenus præcitato loco, quæ modò retulimus, attendat, optimum adeo cenſebit, vt ipſum Thaſio, & Hymettio proximum eſſe iudicet: quod tamen, vbi conſenuit, vitium haud paruum oſtendit: vini namq; conditiones aſſumit. Idem quoque Rhodio accidit. [d] Strabo mel ait euehi ex Tuditania, id eſt Betica Hiſpania. Hiſpanico autem nunc palma datur. Omnium optimum eſſe iudicat, [e] Aphrodiſienſis, quod in inſulis & locis maritimis naſcitur; hæc enim, inquit, ſicciora ſunt,

[e] *Lib.* 21. *cap.* 14.

Muſcæ vbi mel nō attingant.

[d] *Li.3.Geog.*

[e] *2.Prob.74.*

B & ſynceriora. Summæ bonitatis eſt, quod ex Cephalenia inſula aduehitur, vt refert [f] Cardanus, cui id guſtanti ſuauius ſaccharo viſum eſt. Suauiſſimum quoque gignit Inſula portus ſancti, adeo vt nullibi dicant eſſe præſtantius. Cardanus citato loco, in locis calidioribus, quoniam ros ibi ſit concoctior, præſtantiora mella prouenire iudicat; mouetq; ſubinde quæſtionem, quomodo mel iu Samogithia, quæ vltra Moſcouiam ſub Borea ſita eſt, optimum eſſe poſſit, tum purum, & calidiſſimum. Sex modis, inquit, id verè dici poteſt. Aut quia non ſimpliciter, ſed (velut dicimus) in Germania bonum vinum iuxta Rhenum; non ſimpliciter ſed Germanico comparatum: ita hoc non Cephalenico, aut Hiſpanico, ſed Germanico comparatum. Aut quia ex rore cadente ſuper flores certi generis, in ea regione abundantes, qui rorem ipſum meliorem reddant, vnde mel. Aut quoniam regio inæqualis, calorem aliquando ſentiat: nam & ibi hominum corpora, quandoq; magna, quandoq; parua. Aut propter ventos familiares loco, qui aërem purgent. Aut propter id quòd meridiei ſit expoſita, montibus Septentrionem occupantibus. Vel quia contingat contrarium eius, quod in aliquibus regionibus Perù, quamuis calidis, quæ prauum mel efficiunt, & dilutum, quòd Apes ſint Muſcis ſimiles. Ita in Samogithia, Apes ro-

[f] *Lib.6. de Variet. rer. cap.*25.

Mel præſtātius in locis calidiorib.

Cur bonū & calidum in locis frigidis.

Apes vbi robuſtiores.

C buſtiores: quod veriſimilius eſt, cùm in frigida regione non viuerent, niſi admodum robuſtæ, melius ac diligentiùs repurgent mel, ac elaborent. Nam in Germania, pabuli aut roris potiùs vitio, quàm Apum, mel ignobile eſt. Manifeſtum eſt etiam, quòd, cùm manna ex his cauſis non ſufficiat, plures forſitan ſimul concurrent ad mellis boni in ea regione generationem. Sic Cardanus. Mel quoddam galbanarium vocari teſtatur [g] Aphrodiſienſis, idq; tertium mellis diſcrimen explere, paſtu ſcilicet Apum, quem galbana vitiat: prodeſt hoc, inquit, illitum ad oculorum claritatem. [h] Plinius ſcribit optimum ſorberi, & minimè fronde infectum, è quercus tiliæ, & arundinum folijs. [i] Strabo cùm mel Atticum cuncta bonitate ſuperare dixiſſet, eo verò longè præſtantius eſſe ait, quod ad argentarias gignitur, quod quidem etiam inquit, ἀκάπνιστον, id eſt, à fumo purgatum aiunt, quodam apparitionis modo. Sed [k] Plinius, cùm nimio fumo Apes infici dixiſſet, earumq; iniuriam celerrimè ſentire mella, vel minimo contactu roris aceſcentia: ob id, inquit, inter genera ſeruatur, quod acapnon vocant: In Troglodyticæ parte, quæ dicitur Balgada, mel eſt candidum adeo, vt ne niuibus quidem cedat; durum verò quaſi lapis: ſolidum etiam ita, vt ſportis contineatur: quo de conſule [l] Iulium Cæſarem Scaligerum. [m] Ælianus eſſe ſcribit, qui dicunt in Cappado-

Mel galbanarium.

[g] *2.Prob.74*

[h] *Lib.* 11. *cap.* 13.

[i] *Li.9.Geog.*

Mel acapniſton.

[k] *L.11.c.16*

Mel acapnon.

Mel niueū & duriſſimum.

D cia Apes mel ſine fauis conficere, idq; vt oleum perinde craſſum eſſe. Apud Halizonas, teſte [n] Pauſania, ita concretum eſt, vt à cera nequeas ſeiungere. Fit & in Thracia mel, non perindè ſolidum, ſed arenoſum, vt legitur in libro de mirabilibus auſcultationibus. Sicut, & hoc. In Lydia aiunt ex arboribus mella copioſa colligi, vnde paſtillos abſque cera indigenæ conficiunt duritia tanta, vt niſi vehementiore attritu nihil demi inde poſſit. Ad Amiſum conuehitur à locis ſuperioribus mel candidum, teſte [o] Ariſtotele, craſſumq; maiorem in modum, quod Apes faciunt arboribus ſine fauo, quale etiam fieri in Ponto cognitum eſt. Ægyptium verò humidum dilutumque eſt, vt ait [p] Aphrodiſienſis, videlicet ea de cauſa, quòd flores tractus illius immodicè hument, ex larga Nili amnis irrigatione. Q. Curtius arbores ait in Hyrcania conſpici, quarum folia multo melle tingantur. Faciem autem mellis habere, ac niſi ſolis ortum incolæ præuerterint, fore vt medio tempore ſuccus is extinguatur. Refert [q] Pomponius Mela, tam pinguis alicubi, & tam ſe-racis ſoli eſſe Indiam, vt in eo mella, ex arborum frondibus defluant. In Media

[l] *Exer.*132.

[m] *Lib.*5. *cap.*42.

[n] *In Atticis.*

Mel arenoſum.

[o] *Lib.5.hiſt. anim. c.*22.

Mel dilutum.

[p] *2.Prob.74*

[q] *Lib.* 3. *de ſitu Orbis.*

[a] *In Bacchis* item ab arboribus mella ſtillare, ſicut cecinit [a] Euripides, apud Citheronem dulces à ramis E
guttas manare. verùm & in Thracia mel item arboreum ſuppetere proditum ſcio. Arbores item mellifluas Hyrcaniæ, in pagis qui ſortunati, dicantur, celebrat hiſtoria. Memi-
[s] *Cant.* 18. nit [s] Taſſus.

Rugiadoſa di manna era ogni fronda
E deſtillana de le ſcorze il mele.

[t] *Lib.* 15. *Geogr.* [u] *Lib.* 11. *cap.* 13. [x] *Lib.* 5. *cap.* 22.

Apud Indos melle fluxiſſe tradit [t] Strabo quoſdam fontes. De terra lacte, & melle fluentes ſæpè meminerunt ſacræ litteræ. Eſt autem mel ipſum, inquit [u] Plinius, initio dilutum „ vt aqua, primiſq; diebus ferue, vt muſtum, ſeque purgat, viceſimo die craſſeſcit, mox „ obducitur tenui membrana, qua feruoris ipſius ſpuma concreſcit. Quam ſententiam ab [x] Ariſtotele mutuatus videtur, qui ſic ait: Craſſeſcit autem mel concoctum iam tempore. „ Initio enim, vt aqua dilutum eſt, & primis diebus ſine craſſitudine cernitur. Quod ſi „ exemptum eo tempore ſit, craſſitudine caret: tum viceſimo maximè die ſpiſſatur. Cæterùm „ mella omnia, vt in lib. de mirab. auſcultationibus legitur, concreta eandem craſſitiem ſeruant, diuerſam ab aqua, & liquidis reliquis. Reliqua enim omnia concreta nonnihil ſicceſcunt, attenuanturq;. Acœton vocatur, quod ſine recremento eſt, Acraton, purum atq; F integrum, quod neq; aceſcere cœpit, nec vllum paſſum eſt vitium. Amarum frequentius iuxta Phaſim eſt, teſte [y] Strabone. Mel in Heraclia Ponti, vbi aconitum gigni ſolet, inue- „ nitur, inquit [z] Dioſcorides, quod qui edunt bibuntúe, non ſecus affliċtantur, quàm qui „ aconitum ebiberunt. Quem Dioſcoridis locum legiſſe [a] Plinius non videtur, nam hoc longè aliter narrat. Heracleæ, inquit, in Ponto, quibuſdam annis pernitioſiſſima exi- „ ſtunt, ab iiſdem Apibus facta. Nec dixére auċtores, è quibus floribus ea fierent. Nos tra- „ demus, quæ comperimus. Herba eſt ab exitio & iumentorum quidem, ſed præcipuè ca- „ prarum appellata ægolethron. Huius flores concipiunt noxium virus aquoſo vere marce- „ ſcentes. Ita fit, vt non omnibus annis ſentiatur hoc malum. Sed Petrus Bellonius, qui eas „ vrbes peragrauit, illius veneni nullam aliam cauſam ſeſe refert inueniſſe, niſi quòd ea regio chamæleone nigro abundat, cuius radici excreſcentia quædam adnaſcitur nomine Ixia, quæ pernitioſum venenum eſt, & eos qui deguſtant illico necat. Quod ſi Apes mellis ſubſtantiam, inquit, ex eius Chamæleonis floribus ſuſcipiant, non dubitamus quin id mel hominibus admodum ſit pernitioſum: non ignoramus autem Apes mellis materiam ex ipſis floribus non colligere, ſed ex ſolijs duntaxat, pingui rore cælitus delapto obſitis. G
Et paulò pòſt Plinius aliud ait eſſe genus in eodem Ponto gente Sannorum, mellis, quod ab inſania quam gignit, mænomenon vocant. Id exiſtimatur contrahi flore rhododendri, quo ſcatent ſyluæ. Genſq; ea cùm ceram in tributa Romanis præſtet, mel (quod exitiale eſt) non vendit. Et in Perſide, & in Mauritaniæ Cæſarienſis Getulia, contermina Maſſæſulis, venenati faui gignuntur, quidamq; a parte, quo nihil fallacius eſſe poteſt, niſi quod liuore deprehenduntur. [b] Ælianus verò etiam in Trapezunte Pontica ex buxo mel fieri ſeſe accepiſſe ſcribit: eſſe autem odoratu graue, quod eos, qui eò deducti ſunt, demente vel comitiale correpti, ad ſanitatem reſtituat: ſauos verò dementet. Idem legitur in libro de mirabilibus auſcultationibus. Apud Colchos ex arborum frondibus mella ſtillare legimus, quibus guſtatis proſternantur exanimes, diemq; integrum pro mortuo guſtator habetur.
[c] Strabo ſcribit Heptacometas populos vltra Colchidem tres Pompei cohortes obtruncauiſſe, dum montana pertranſirent. Miſcentes enim, inquit, crateras furentis mellis, quòd rami arborum ferunt, potus & mente alienatos facilè interemerunt. Græci quoq; referente [d] Diodoro è Babylone redeuntes, cùm in agrum Colchorum deſcendiſſent, ibiq; ingentem alucariorum per ea loca multitudinem conſpexiſſent, & fauos multo melle redundantes ad H vſum eripuiſſent, guſtaſſentq;, in quendam incredibilem caſum inciderunt. Nam deglutito mellis liquore, repente in dementiam verſi, humiq; mox proſtrati, extinctis ſimiles videbantur: cumq; multos dulcedo ad edendum traxiſſet, breui creuit proſtratorum eadem cauſa numerus. Poſtera die qua ceciderant hora, ad ſe omnes redire cœperunt, primumq; vires, ac paulò pòſt etiam mẽtem recepere; inde mox humo ſe attollere, mẽbraq; perinde affecta habebant, atq; illos videmus, qui fortè aliquo veneno poto periculũ euaſerũt. In Sardinia, cùm nullum animal homini peſtiferum in ea inſula naſci perhibeatur, mel, quod mirũ eſt, progenitum, virus habet. [e] Dioſcorides obamarum eſſe ſcripſit, quoniã Apes abſynthio veſcantur, quo ait vitia cutis in facie, & maculas aptiſſimè perſugi. Meminit eiuſdem amaritudinis [f] Galenus his verbis: Cęterùm ſi quod mel amarum eſt ceu Sardoũ clarum eſt, & ipſum miſtę eſ- „ ſe facultatis, tanquã ſi noſtrum quippiam ei abſynthium admiſcuiſſet. Falluntur Gręci, inter „ quos & Athenęus, qui Cyrnos, hoc eſt Corſicæ inſulę populos aiunt πολυχρονιωτάτους διὰ τὸ μέλιτι

Marginalia: [y] *Lib.* 11. *Geog.* — [z] *Lib.* 6. *c.* 8. — [a] *Lib.* 21. *cap.* 4. — Melacœtõ. Mel acraton. — Vbi amarum. — Ægolethrõ herba. — Mel mæno menon. — [b] *Li.* 5. *c.* 42. — [c] *Lib.* 12. — [d] *Lib.* 14. — Mel in Sardinia peſſimum. — [e] *Li.* 2. *c.* 75. — [f] *Lib.* 7. *de ſimpl facul. med.* — Athenæi error.

A μέλιτι ἀεὶ χρῶνται hoc eſt, multum viuentes ob aſſiduum mellis vſus: quando ob copiam
taxorum arborum, quibus ea opacatur inſula, mel ſit notæ peſſimæ, etiam Virgilij ſenten-
tia cùm inquit:

Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos.

Et Ouidius de nefaſta & exitiali cœna, nulla tamen facta taxi mentione

Ite hinc difficiles funebria ligna tabellæ,
Tuq; negaturis cera referta notis.
Quam puto de longæ collecta flore Cicutæ,
Melle ſub infami Corſica miſit Apis.

Meminit quoq; [g] Martialis, ſed non taxi. [g] *Lib. 11. ad Cæciliũ.*

Mella iubes Hyblæa tibi, vel Hymettia naſci,
Et thyma Cecropiæ Corſica ponit Apis.

Quamobrem ſcribunt locupletiſſimi in litteris teſtimonij viri (vtor autem verbis [h] Adria- [h] *Lib. 22.*
ni Turnebi) buxi potiùs, quàm taxi ſapore infectum, & vitiatum eſſe, vt [i] Diodorus, cuius *Aduerſar.*
verba ſubſcribam: φύεται δὲ κατὰ τὴν νῆσον ταύτην καὶ πύξος πλείστη, καὶ διάφορος, δι' *cap. 24.*
B ἣν καὶ τὸ μέλι τὸ γινόμενον ἐν αὐτῇ παντελῶς γίνεται πικρόν. Inſimulare ſummum poë- [i] *Lib. 6.*
tam, vel negligentiæ vel vanitatis, non auſim: non enim dubito, quin alicuius boni au-
ctoris fide fretus, & fiducia id ſcripſerit: ab eius tamen ſententia Diodorus, qui & ipſe mul-
tos, vt opinor, teſtes ſuæ ſententiæ producere potuiſſet, recedit. Nos tamen neutrum ac-
cuſemus, & vtrumque verum ſcripſiſſe cenſeamus. Inſanioſum mel apud Macronas me-
morat [k] Xenophon, quod qui copioſius ediſſent, & vomere, & excernere cogebantur, [k] *Lib. 4. de*
neque quidem omnino ſtare poterant. Quærit [l] Plinius quid ſibi voluiſſe naturam ijs arbi- *Cyri minor.*
tremur inſidijs, vt ab iiſdem Apibus, nec omnibus annis fierent, aut non totis fauis? Pa- *expedit.*
rum enim erat, inquit, genuiſſe rem, in qua venenum facillimè daretur, etiamne hoc [l] *L. 11. c. 14*
ipſa in melle tot animalibus dedit? Quid ſibi voluit, niſi vt cautiorem minusq; auidum Mel cur na
faceret hominem? Non enim ipſi melli, ſed Apibus iam cuſpides dederat, & quidem ve- tura etiam
nenatas remedio aduerſus has, vtique non differendo. Affirmat inſuper venenati mellis venenatũ
ſigna eſſe, cùm omnino non denſatur, quòd color magis rutilus eſt, odor alienus, ſternu- fecit.
tamenta protinus mouens, quod ponderoſius innoxio. Qui edêre, abijciunt ſe humi, refri- Mellis venenati indicia.
gerationem quærentes: nam & ſudore diffluunt. Ait denique remedia eſſe multa, quæ, in-
C quit, ſuis locis dicemus. Sed quoniam ſtatim repræſentari aliqua in tantis inſidijs opor- Mellis ve-
tet, mulſum vetus, inquit, è melle optimo, & ruta: ſalſamenta etiam ſi reijciantur, ſum- nenati re-
pta crebrò. Certumque eſt, id malum per excrementa ad canes etiam prouenire, ſimi- media.
literque torqueri eos. Mulſum tamen ex eo inueteratum, innocuum eſſe conſtat, & fæ-
minarum cutem nullo melius emendari cum coſto, ſuggillata cum aloe. [m] Aliàs rurſus [m] *Lib. 32.*
de remedijs aduerſus prauitatem mellis, habet hæc: Venenato melli auxilio eſt piſcis au- *ca. 5.*
rata in cibo, vel ſi ex melle ſyncero faſtidium cruditasúe, quæ ſit grauiſſima incidat: teſtu-
dinem circumciſis pedibus, capite, cauda decoctam antidotum eſſe, author eſt Pelops,
ſcincumq; Apelles. [n] Dioſcorides quoque eos ſcribit, qui mel, quòd in Heraclia Ponti [n] *Lib. 6. c. 8.*
colligitur, edunt, bibuntúe, non ſecus afflictari, quàm qui aconitum ebiberunt; addit-
que inſuper eadem ijs, quæ poto aconito conuenire. Adiuuari autem in primis continuo
vini mulſi potu, cui rutæ folia ſunt adiecta. Hoc itaque remedium Plinius ex Dioſcori-
de hauſit. Habentur præterea, & alia mellis praui genera, quæ roſcida non ſunt, ſed ex Mel vene-
plantis naſcuntur, vt illud, quod ex Anacardijs fluere Arabes ſcribunt, & inter Græcos natum ex plantis.
[o] Strabo ex arborum ſiliquis, quas arbores proferunt, denorum digitorum longitudine, [o] *Lib. 15.*
D mellis plenas, quod qui ederint, non facilè euadunt. Iam verò ſylueſtria mella ea dici *Geor.*
volunt, quæ Veſpæ, & Crabrones faciunt, quæ, inquiunt, adeo melle Apum inferiora eſſe Mella ſyl-
ſuauitate, & paucitate, vt inter mella referri non mereantur. Ego mellificare Veſpas negem: ueſtriaquę.
ſed ſylueſtres Apes, quę plerunq; in cauernulis terrę habitant, quarum mel inſipidum eſt, & Mel quale
prauum. In cuius mellis mentionem, quia inciderim, nodus quidam in ſacra pagina occur- comederit
rit explicandus de Diuo Ioanne Baptiſta, quem [p] teſtatur in deſerto mel ſylueſtre comediſ- Io. Baptiſt.
ſe: De hoc enim variæ ſunt doctorum ſententiæ. Theophilactus interpretatur τὸ ὑπὸ ἀγρίων [p] *Matt. c. 3.*
μελισσῶν γεωργούμενον ἐν δένδροις εὑρισκόμενον καὶ πέτραις, quòd Apes ſylueſtres faciunt *ſui euangel.*
in arboribus, & petris. Contrà [q] Beda in eo deſerto arbores eſſe ſcribit folia lata, & [q] *In lib. de*
rotunda lactei coloris, & melliti ſaporis habentes, quæ, inquit, natura fragilia mani- *locis ſanctis.*
bus confricantur, & eduntur: Hoc eſſe mel ſylueſtre dici. Sanctus [r] Iſidorus Peluſio- [r] *Epiſ. 132.*
ta herbam eſſe negat, verùm mel eſſe montanum, quod ab agreſtibus Apibus confi-
citur, ſummeque amarum eſt, & guſtatui omni infeſtum, atque inimicum. Quibus

L 2 ex

ex rebus, inquit, ſingularem quandam, ac penè incredibilem corporis afflictionem E
Ioannes præ ſe ferebat, vt qui non inedia duntaxat, verum etiam victus aſperitate omnem
corporis appetitionem amaram redderet. Sed Alphonſus Toſtatus ſimiles opiniones refu-
tare videtur, exiſtimans commune illud mel fuiſſe, quod Apes ſponte in cauis arborum po-
nunt, ſylueſtre autem ab Euangeliſta nominari, quia in ſyluis ſine cura humana proueni-
[a] *Lib. 2. Epiſt. 2.* ret. Suidæ ſylueſtre mel manna eſt, vt ſcribit [a] Ioannes Monardes in ſuis epiſtolis. Alijs
quoque ἐρικαῖον nominatur ab Erica frutice, quam & giſarum vocant: de quo ſuprà. Fa-
Mel factitium. ctitium mel non vna ex re paratur: Ex nuce Indica fieri ſcribit [b] Strabo. Exprimitur
[b] *Lib. 15.* etiamnum è vulgaribus ſiliquis, quæ Græcis κεράτια dicuntur, quo tam Indi, quàm qui
Trogloditicam Arabiam incolunt, zinziberis radices recentes virideſque aſſeruant, ac
etiamnum myrabolana omne genus. Quod facilè conijcitur ex ijs, quæ ex Alexandria
Ægypti, Venetias quotannis comportantur. Illud verò admiratione dignum eſt, quod
Eudoxus Cnidius apud Apollonium refert, in Africa quandam gentem eſſe, quæ ſupra
Mel ex floribus. Sirtes, & Carthaginem incolat, Gyzanteres vocata, hancque exerceat artem, vt flores
iſtis in locis colligat, melque ea copia, & qualitate ex ijs conficiat, vt Apum æquet mel-
lificium. F

ELECTIO.

MEL quale optimum ſit, Galenus ſæpenumerò declarauit. Vult enim eſſe
purum atque omnino ſine ſordibus, pellucidum, flauum, boni odoris, gu-
ſtu paulùm acre, ſed ſuauiſſimum, cohærens ita, vt ſi attollatur, continuum
defluat. Eaſdem fermè notas licet ex Hippocrate colligere, qui tunc mul-
ſam incoquendam eſſe ait, cùm mel vitioſum ſit, ſcilicet ſordidum, nigrum,
mali odoris. Quare ſi contrariorum contraria ſunt conſequentia, id bo-
num eſſe dicemus, quod contrarias conditiones habet. Probatiora etiam mella à Dioſco-
ride ſic deſcribuntur. Probatius in omni genere, quod dulcius, odoratius, acre, rutilo co-
lore, non liquidum, ſed ponderoſum, firmumq́;, & quod tractum digitos ſequaci lentore
[a] *L. 11. c. 15.* Mel acœton. ſequitur: ad quæ omnia [a] Plinius videtur ſic alluſiſſe. Mel plenilunio vberius capitur, ſere- G
na die pinguius. In omni melle, quod per ſe fluit, vt muſtum, oleum, appellaturq́; acœ- ,,
ton, maximè laudabile eſt. Æſtiuum omne rutilum, vt diebus confectum ſiccioribus. ,,
Mel thymoſinum cur non laudetur. Aptiſſimum exiſtimatur è thymo coloris aurei, ſaporis gratiſſimi, quod fit palam doliolis, ,,
pingue, marino è rore ſpiſſum. Quod concreſcit autem, hoc minimè laudatur. Thymo- ,,
ſinum non coit, & tactu prætenuia fila mittit: quod primum grauitatis argumentum eſt. ,,
Abrumpi ſtatim, & reſilire guttas, vtilitatis inditium habetur. Sequens probatio, vt ſit ,,
Mel acrius cur commendemus. odoratum, ex dulci acre, glutinoſum, perlucidum. Quærit Aphrodiſienſis, cur mel illud
commendemus, quod acrius ſentitur, & mediocriter hoc idem calidum eſſe exiſtimemus,
cùm acritudo non niſi per calorem immodicum conſiſtere ſoleat? Cenſendum, inquit,
[b] *Lib. 5. de Animal. cap. 22.* non acre mel, ſed temperatum id eſſe; verùm linguam ſuo calore pleniùs calefaciendo in
acritudinem vertere: dulce etenim omne acre primum incaleſcens amarum redditur. [b] Ari-
ſtoteles indicium perfectionis in ſapore potiſſimùm eſſe tradidit: dulcius enim, inquit, quod
[c] *Lib. 9. cap. 40.* craſſius. [c] Alibi quoque mellis exiliorem partem, ait fluitare, eamq́; iubet eximi: puram
[d] *Lib. 15.* verò, & validam ſubſidere. [d] Athenæus quoque præſtantius vnguentum viliori affuſum
[e] *Lib. 2. Saturn.* in ſuperficie manere ait, contrà deteriori melli ſuperiniectum, quod eſt melius, peſſum H
ire, & tanquam vi cogere erumpere, quod bonitate inferius eſt. Item Diſarius apud [e] Ma-
crobium interrogatus quale mel optimum foret, reſpondit id, quod reliquo ponderoſius
[f] *Lib. 1. de Antid. 2.* eſt. In vaſe igitur mellis, pars quæ in imo eſt, vtique præſtat pondere, & ideo ſuperna-
tante præſtantior eſt. [f] Galenus itaque cùm mel optimum perhiberi dixiſſet, quod dulciſ- ,,
ſimum eſt, & acerrimum, eoq́; mellis natura acrimoniam dulcedini iunctam habet. primæ ,,
inquit, optimi mellis notæ ex hiſce ſumuntur: ſecundæ verò ex accidentibus colliguntur, ,,
naturam eius conſequentibus, colore, odore, & corpore. Colore namque luteum mel ,,
ſit, oportet: corpore verò, neque craſſum, neque concretum, neq; valdè dilutum, ſed vni- ,,
forme totum: atq; ita tenax, vt ſi digito particulam ex ipſo ſuſtuleris, deflueretq; permiſeris, ,,
perinde atque viſcum deſcendat, non cæſim, non fruſtatim. Quanquam ob iſta mel opti- ,,
[g] *7. Meth. cap. 5.* mum quidem non eſt, ſed eùm ſuapte natura optimum eſt, tum hæc ſe conſequentia ſigna ,,
ſemper habet, ipſumq́; idcirco optimum eſſe iſta ſignificant. [g] Alibi rurſus habet ſic: ,,

Quod

A Quod igitur mel colore flauum ſit, & odore ſuaui, tum purum adeo, vt totum pelluceat, ac guſtanti parum acre, iucundiſſimumq;, præterea tam ſibi cohærens, vt ſi digito attollatur, continuum ſibi, nec interciſum ad humum defluat: id omnium eſt optimum. Et rurſus [h] alibi, ſed parum aliter: nec parua ſanè, inquit, in melle differentia: prauum certè, quod, aut malè olet, aut guſtatum extraneæ cuiuſdam qualitatis admixtionem detegit: nec mel quidem cenſendum. Inculpati verò mellis differentiæ in eo verſantur, quòd magis minusq; aliud alio dulce, atque acre ſit: in quo quod dulciſſimum, atque acerrimum fuerit, primas virtutis partes obtinet. Alij album laudant. Mel optimum eſt, inquit [i] Alexander Petronius, quod colore ad albidum, velut Hiſpanum vergit, quod ceræ, aut odorem, aut ſaporem nullo modo refert: quod nullum alium ſaporem, quàm dulcem obtinet: vtpotè quod ſine acrimonia quoque ſit. Id enim non ab illius bonitate (vt plurimi putarunt), ſed ab eo, quod aut in Apibus, aut in eorum alimento vitium eſt (vt quidam exiſtimant) acquirit. Sunt qui commendent, quod modicè tum pingue, tum tenue eſt. [k] Virgilius durum laudaſſe videtur, cùm ait:

[h] *Lib. de bon ſucc.*
[i] *Lib. 3. de vict. Rom. cap. 20.*
[k] *Li. 1. Aeneid.*

—— Aut cùm liquentia mella Stipant.

B Optimum quoque, quod vernum eſt, deinde æſtiuum, inutile hybernum. Principem locum obtinet, inquit Dioſcorides, quod Atticæ regionis eſt, præcipuè ex Hymetto, mox Cycladibus inſulis, & è Sicilia, cognomine Hyblæum. Galenus modò Atticum ſiue Hymettium ſummopere laudat, modò quodammodo reijciendum iudicat. [l] Alibi mel Hymettium vnum ex ſimplicibus theriacam ingredientibus eſſe ſcribit, quæ ſibi videntur difficulter haberi. [m] Vbi enim de theriacæ compoſitione, ætate, probatione, doſiq; agit. Oportet, inquit,
„ mel eſſe Hymettium: nam Apes in eo colle Atticæ, quia thymum paſcuntur, mel optimum
„ conficiunt. Contrà aliàs [n] alibi poſt optimi mellis ſigna: Si verò, inquit, abrumpitur (mel)
„ nec demiſſum ad terram vſq; continuitatem ſeruat, id aut craſſius iuſto eſt, aut tenuius, aut
„ anomœomeres. Voco autem anomœomeres (quod ſanè & nomen ipſum indicat,) quod
„ ἐξ ἀνομοίων μερῶν, id eſt, ex diſſimilibus partibus, eſt compoſitum. Deprehendas autem id,
„ ſi diligentiùs inſpicias, aut craſſitudines, aut humiditates habere innatantes, quę nec inter ſe
„ ſint ſimiles, nec etiam toti. Ceroſum itaque magis mel eſt, quod & craſſius eſt, & cui tales *Mel ceroſum.*
„ quæpiam craſſitudines innatant. Excrementoſius verò, ac perſici concoquiq; difficilius, tum
„ quod totum humidum eſt, tum in quo multæ in partibus ſparſæ apparent humoris guttæ:
C porrò in quo vel ceræ qualitas aliqua vel propolis, vel id genus aliud guſtu deprehenditur,
„ adeo non eſt optimum, vt etiam malum ſit: quippe nullam penitus alterius cuiuſquam rei
„ eminentem in ſe continere qualitatem debet. Quocirca quod thymum planè redolet, *Mel thymũ planè redolens reijcitur.*
„ non probo: eſt enim id parum conſummatum, nec planè quodam modo mel. Quanquam
„ non ignoro à quibuſdam id laudari, eoq; fieri, vt nonnulli venditores inciſum thymum il-
„ li inijciant, quò id redoleat, videaturq; optimum. Ipſe tamen, quod tam improbè thy-
„ mum olet, non laudo: multoque minus, ſi cui iniectum thymum ſit. Quod autem confuſam quandam qualitatem odore, guſtuúe prę ſe ferat, id non vitupero. Ex quibus Galeni verbis colligere eſt, thymum nihil vel parum ſaltem ad mellis præſtantiam facere. Si enim Atticum difficultet, vt teſtatur, haberi poſſit, quid nocuerit, parum thymi in melle alio probato imponere? eoq; maximè cùm propter thymum, vt ex antè citatis patuit, mel Atticum ipſe probauerit? Optimum mel, inquit, Diophanes apud [o] Conſtantinum Cæſarem, eſt Atticum, & Attici Hymettion. Bonum eſt, & quod in Inſulis fit. Siculi optimum eſt Hyblæum. Cretici Acramaumorion, Cyprij Chytrium, Coi Calymnium. Dein hoc inſuper addit: Cùm autem omne mel multo tempore reſiccetur, Atticum liquidum
D permanet, colore autem nigreſcit. Hanc itaque ob cauſam fortaſſis rectiùs id damnaſſet Galenus. Nam & [p] Varro Siculum præfert omnibus, quòd ibi thymum bonum frequensq; ſit, quo ad mellificium nihil ait eſſe præſtantius. Strabo è Cycladibus, & inter Cycladas Calymnium anteponit omnibus: nimirum propter thymum. Malum quidem mel teſte [q] Galeno multam egerit ſpumam, quo etiam diutiùs coqui debebit. Optimum verò, vt breuiſſimo tempore coquitur, ita minimum ſpumę euomit, vnde nec pari ei coctione eſt opus. Caueri quoq; debet inueteratum, nam hoc omnem ſuum humorem amittit, qui aliàs immodicum calorem temperare ſoler. Optimum quale ſit mel, poſtremò [r] Andreas Matthiolus in examine ſuo ſimplicium, quæ Theriacam ingrediuntur, ſcribit his verbis. Mel Galeno probatur, quod in Græcia prouenit, nempe Atticum ex Hymetto monte, & omne ferè aliud, quod in adiacentibus colligitur locis: nihil tamen hoc impedit, cùm in alijs etiam regionibus mel præſtantiſſimum reperiri poſſit, vt ipſemet fatetur Galenus. Siquidem affertur ex Creta, & alijs quibuſdam Ægæi maris inſulis, quin etiam ex Dalmatia,

[l] *Lib. 1. de Antidot.*
[m] *Li. de theriaca ad Piſonem.*
[n] *Lib. 7. Methodi.*
[o] *Li. 15. c. 7*
[p] *Li. 3. c. 16.*
[q] *L. 4. de ſanit. tu. c. 6.*
[r] *Li. 5. Epi.*

quod omnes mellis optimi notas oſtendit. Sunt etiam in Italia loca quædam, ac pariter E in Sicilia, vbi præſtantiſſimum habetur. Quò fit vt cuiuſuis loci mel ſumi poſſit, ſi tamen notas omnes admiſerit, quæ ſelectiſſimi mellis indicium præbent. Eligatur itaq; bimum. Hoc enim vetuſtiore, ac etiam recentiore, longè præſtantius eſt. Ideoq; aberrant, qui putant vetuſtate mel fieri optimum: amareſcit enim, (vt inquit Galenus) quod veteraſcit, & ingratum guſtui redditur. Sit præterea odoratum, ſapore dulciſſimum, atq; etiam acre, colore pallidum, vel flauum, craſſum ſubſtantia non ſit, ſed ſibi ipſi vnitum, & tanto præditum lentore, vt ſi rude, vel digito auferatur, viſci modo ferè in longum trahatur, antequam ſecedat. Tale enim, quòd fuerit, præſtantiſſimum dici poterit. Sunt improbi ſeplaſiarij teſte [a] Cardano, qui, vt candidius, denſius, ac dulcius mel videatur, farinam milij miſcent: quo nihil eſt nocentius. Eſt enim, inquit Cardanus, fomes morborum, cùm farina illa nunquam concoquatur. Mel, quod mirum eſt, panis intinctu corrumpitur; quamobrem cauendum ne panis vaſis immittatur. Muſcas ante notauimus Atticum mel non attingere, id verò de Scarabeis alij tradiderunt, de quibus facta comparatione [b] Dion Chryſoſtomus ſic ſcribit: „ Quemadmodum quidam ait Scarabeos in Attica, licet illic mel ſit puriſſimum, illud tamen „ nunquam guſtare neque ſi effundatur, ſed potiùs alium cibum: ita & vos ſermones de vir- F „ tute viroſq; ſapientes non curatis, ſed eſtis hilares, & ad cauillandum omnium facundiſſimi.

Mel eligendum quale.

[a] Lib. 3. de ſanit. tu. cap. 78.

Mellis adulteratio.

Pane iniecto mel corrumpitur.

Scarabei quæ mella non attingant.

[b] Orat. 32.

DENOMINATA.

Μελιτοπώλης Ariſtophani eſt, qui Latinis mellis venditor dicitur, μελιτοφόρος alijs, qui mel fert, μελιτουργός, Mellarius, Meliturgus, quorum vtroque vtitur Varro: ſicut μελιτουργεῖον locus, in quo mel fit: μελιτουργία ipſa mellificatio, opus mellarij: item mellificium apud Ariſtotelem: μελίτωσις mellis vindemia, cùm mel eximitur. Μελίτρεπτος qui melle nutritur, μελιγαθὴς qui eo gaudet, & ſæpius eo in cibis vtitur. Μελίβρομος, & μελίγηρυς, melleum & dulcem ſonitum, aut melleam vocem edens, hoc eſt, ſuauiloquus, ſuauiſonus. Μελίγληνος melleas papillas habens, dulcis aſpectu: μελιηδὴς mellis dulcedine præditus, dulcis inſtar mellis, quanquam Hippocrates μελιηδέα οἶνον vocauit, non tantùm G vinum quod ſuaue eſt, ſed etiam quod cum melle miſtum eſt, quod & ipſe μελίχρουν nominat, vt Galenus in Lexico annotauit. De melitite vino, & melicrato, ſimilibuſq; cum melle factis potionibus infra dicetur. de quibus quæ in theſauro Grecæ linguæ leguntur, legenda ſunt cum iudicio. μελίπηκτον eſt placenta ex melle, aut opus piſtorium melle conditum: & apud Plutarchum libum melle confectum ε opus piſtorium dulciariorum, quale id de quo Martialis:

μελιηδὴς vinum.

Placenta melipecto.

Mille tibi dulces operum manus iſta figuras
Extruit: huic vni parca laborat Apis.

Sed de his quoq; poſtea. Eſt & μελίτωμα, opus dulciarium ex melle; Placenta mellita, opus piſtorium melle conditum. Μελίμηλον genus mali dictum à mellea dulcedine: alio nomine γλυκύμηλον, vt tradit [a] Dioſcorides. μελίμηλον, inquit Gorræus, pomum dulce: ſic dictum à melleo ſapore. Sunt tamen, qui melimelum vocant non omne quod dulce eſt, ſed quod natum ex malo inſerta pyro ſylueſtri, aut cotoneo: ex qua miſcella creari dicunt, quę propriè Athenienſes μελίμηλα, hoc eſt dulcia, & mellita poma, nominarunt. Alij melimela Varroni muſtea dici volunt, quod [b] Plinius quoq; videtur ſenſiſſe, cùm ait: Muſtea à H celeritate miteſcendi (matureſcendi legunt alij) quæ nunc melimela dicuntur, à ſapore melleo. Melimela tamen non ſolùm natura prouenire, ſed etiam mellis conditura fieri, ac dici alia mala poſſe indicat [c] Martialis hoc diſticho.

Melitoma.

Melimelū.

[a] Lib. 1. cap. 162.

Mala muſtea.

[b] Lib. 15. cap. 14.

[c] In xenijs.

Si tibi Cecropio ſaturata Cydonia melle
Ponentur, dicas hæc melimela licet.

Quam cuſtodiendorum, & condiendorum Cydoniorum rationem expoſuit [d] Columella, eiuſq; conditura liquorem Melimeli appellari ſcripſit. quo loco pro melimeli [e] Turnebus melomeli legendum iudicat, vt ſucci nomen ſit è cotoneis malis, & melle: nam melimela, inquit, quæ in malorum genere numerantur, nomenq; ex eo ſibi peperere, quòd melleum palato ſaporem præbeant, nihil ad melomeli pertinent, quod è cotonei ſucco, & mellis ſapore temperatum eſt. Μελίλωτος ſiue μελίλωτον, & Latinis etiam Melilotus, & Melilotum, quaſi Lotus melligenus vocatur; vnde & Apum cauſa ſeritur teſte Plinio. aliàs ſer-

[d] Lib. 12. cap. 45.

[e] L. 17. Aduerſ. c. 13.

Melilotus. Lotus melligenus.

A ſertula Campana dicta. Cunilaginem, inquit [f] Plinius, quæ conyza, meliſſophyllon, quod apiaſtrum, Melilotum, quod Sertulam Cãpanam appellamus. Eſt enim in Campania Italię laudatiſſima, Græcis in Sunio. Coronas ex hac antiquitùs factitatas, indiuo eſt nomen ſertulæ: vnde μελιλώτινοι στέφανοι, coronæ ex meliloto. Μελίχρυσοι λίθοι dicuntur [g] Plinio veluti per aurum ſincero melle tranſlucente: quos India mittit, quanquam ad iniuriam fragiles. Eſt & μελιτίτης λίθος, Lapis melitites, qui ſuccum melleum dulcemq; tuſus remittit, vt idem [h] Plinius refert his verbis: Melitites lapis ſuccum remittit dulcem, mellitumq; tuſus. Et ceræ miſtus eruptionibus pituitæ, maculiſq; corporis medetur, & faucium exulcerationi. Epinyctidas tollit, & vuluarum dolores impoſitus velleri. Meminit eiuſdem huius lapidis [i] Dioſcorides, ὁ δὲ μελιτίτης κατὰ πάντα ἔοικε τῷ γαλακτίτῃ, διαφέρων ἐν τῷ γλυκύτερον ἀνιέναι τὸν χυλόν. ποιεῖ δὲ πρὸς ἃ καὶ ὁ γαλακτίτης. Melitites per omnia Galactitę ſimilis, hoc tantùm intereſt, quòd dulciorem ſuccum remittit. Eiuſdẽ, vt Galactites effectus. Μελίκηρις malum eſt ex melle & cera nomen habens, ſimiliterq; ad tumores pituitę ſub apoſtematis nomine pertinet. [k] Galenus quid melli ſimile in meliceridibus inueniri ait, melli, inquam, Hymettio, vt ipſe habet, quodq; ea membrana ſecta, non aliter quàm mel è fauis

[Sertula Cãpana.] [f Lib. 21. cap. 9.] [Coronæ ex meliloto.] [g Lib. 37. cap. 9.] [Melitites lapis.] [h Lib. 36. cap. 19.] [i Lib. 5. cap. 151.] [Melicens qui morb⁹.] [k Lib. 3. de tum.]

B diffluit. Hinc quoq; μελικηρία ſanies dicitur, quæ craſſior, & glutinoſior, ſubalbida, melliq; albo ſubſimilis, ex malis vlceribus fertur, ubi nerui circa articulos læſi ſunt, vt docet [l] Corn. Celſus: de qua tamen ſcriptura dubitatur. Dicitur eodem etiam nomine aliud vlceris genus, quod propriè κηρίον appellatum eſt, vt legitur apud [m] Aetium, ſimiliter & apud [n] Celſum. Neque enim dubium eſſe poteſt, inquit Gorræus, quin duæ illæ Melicéridis ſpecies, quas Celſus deſcripſit, ſint ſpecies τοῦ κηρίου, non autem μελικηρίδος prius deſcriptæ: quæ apoſtema eſt, quæq; diſſecta cauitatem vnam habet, & intus vno loco atq; ſpatio humorem ſuũ continet, eumq; non multis foraminibus, vt κηρίον, ſed vno ore effundit, poſtcaquam ferro aut medicamento, aperta fuerit. Eſt igitur τῆς μελικηρίδος nomen æquiuocum, propriè quidem, & frequentiùs tumorem prius definitum ſignificãs, interdum verò vlceris illud genus, quod κηρίον peculiari vocabulo appellatur, quodq; à propriè dicta meliceride differt non modò notis prius explicatis, ſed etiam, quòd κηρίον non niſi piloſis locis, magiſq; ad cutem, μελικηρὶς verò pro more reliquorum abſceſſuum, in omni muſculo poſſit excitari. Hæc inter alia Gorręus, cui apud Celſum perperam ſcribi videtur μελικηρία & μελίκηρον. Sed tamen apud [o] Plinium quoque reperitur meliceria, vt vbi de Oxylapatho agit: radice, inquit, me-

[Meliceria cur ſanies dicta.] [l Li. 5. c. 26.] [m L. 6. c. 68.] [n Li. 5. c. 28.] [Meliceris vox eſt æquiuoca.]

C licerias, & lepras curant. At [p] aliàs habet ſic: Peculiariter & contra meliceridas efficax: de meliloto loquitur, de quo etiam [q] Dioſcorides ait: θεραπεύει καὶ μελικηρίδας. Μελικηρὶς Heſychio eſt ſpecies quædam vitis, & herba. Μελίκηρα Ariſtoteli eſt, vt vertit Gaza, fauago purpurarum: lentor cuiuſdam ceræ, quem purpuræ verno tempore congregatæ mutuo attritu ſaliuant: quod Plinius cerificare dixit, vt alibi oſtendimus. Apud Athenæum μελίκηρα ſcribitur paroxytonως. Heſychius autem videtur μελίκηρα facere neutrum plurale. Mellini veſtimenti meminit Plautus. Dionyſius Lambinus eius ſcholiaſtes interpretatur, mellei coloris: cęterùm qualis ſit iſte color, in controuerſiam vocari poſſit. Etenim [r] Plinius agens de coloribus, Melinum quoq;, inquit, coloris candidi ſpecies eſt. Optimum ex Melo Inſula: cùm aliàs clarum ſit melleum, aut meliuum colorem aureum, aut flauum eſſe. Pliniana certè hæc ſententia Marcellum, & Braſauolam impoſuit, qui inde hyperico, cuius florem melino colore Dioſcorides eſſe prodidit, albos flores tribuendos eſſe exiſtimabant, haud ſatis aduertentes Melinum Plinio, non à melle, ſed à Melo inſula nominari. Multis enim plantis Dioſcorides melinum colorem in floribus tribuit, quos ſanè aureos eſſe omnes nôrunt, vt ranunculi, ſertulæ Campanæ, hieracij, peucedani, conyzæ, alterius nymphеæ, buphthalmi,

[o Lib. 20. cap. 21.] [p Lib. 21. cap. 20.] [q L. 3. c. 48.] [Fauago.] [Cerificare.] [Mellinum veſtimentũ] [Melleus color.] [r L. 35. c. 7.] [Marcellus & Braſauola decepti.]

D gallij aliarumq; multarum. Color iſte inſuper μελίχροος ſiue μελίχρους, & μελίχρωος dicitur. Vocatur & μελίχρως, vt colligitur ex [s] Plinio dicente. Colos appellauit χρυσόλιθον, aureum, χρυσόπρασον, herbaceum; melleum μελιχρῶτα: quamuis plura eius genera ſint. Μελίχλωρος etiam mellis inſtar flauus eſt, [t] Theocrito dicenti:

—— Σύραν καλέοντι τὺ πάντες,
Ἰσχνὰν, ἁλιόκαυστον. ἐγὼ δὲ μόνος μελίχλωρον.

[s L. 37. c. 11.] [t Eidyll. 10.]

Vnde [u] Lucretius de amatorum miſerijs, qui amaſiarum vitia extenuant.

Nec ſua reſpiciunt miſeri mala maxima ſæpe.
Nigra, μελίχροος eſt, immunda & fœtida, ἄκοσμος.

[u Lib. 4.]

Qui locus facit, vt Scholiaſtem legiſſe putem μελίχλωρον, cùm exponat ἐοικυῖαν κατὰ τὸ χρῶμα μέλιτι. Μελίχλωρος porro eſt gemma apud [x] Plinium, quam gemini coloris eſſe tradit. μελιτόεις, & μελίτηρος melleus, mellitus, & vt Plinius quoque vertit, melligenus. Μελίφυρτος melle mixtus, μελίφρων, qui mellea dulcedine animum perfundit & oblectat:

[x L. 37. c. 11]

de quibus

Mellona dea. [y] Lib.4. contra gentes. Mellaria vrbs. [z] Plin.lib.3 capit.1.

de quibus & alijs conſule theſaurum linguæ Græcæ, ex quo iſthæc excerpſimus. Mellona, E
vel vt [y] Arnobius legit, Mellonia, erat mellificationis dea: de qua ille ſic: Mellonia dea eſt „
pollens, potenſque in Apibus, mellis curans cuſtodienſque dulcedinem. Dicite ſi omnino „
non eſſent Apes, dea Mellonia non eſſet &c. Mellaria Plinio, Pomponio, & Antonino, vrbs Hiſpaniæ Bæticæ, in littore freti Gaditani, Ptolomæo corruptè *μεσραλία*, & *μηλάρια* Stephano. Stephanus Aqueus à mellis copia dictam ſcribit: vnde forte Morali Beiar de la miel nominatur.

VSVS IN SACRIS.

[a] Lib.3.c.16 [b] L.28.c.27 Mel multorum fuit ſymbolū. Leontica ſacra. Saturnus melle conſopitus. [c] L.4. de præpar. Euang. cap.3.

MARCVS [a] Varro de melle loquens, dulciſſimum quod eſt, inquit, Dijs & hominibus eſt acceptum, quod fauus venit in altaria &c. [b] Cælius notauit Theologis priſcis multorum ſymbolum fuiſſe mel, quoniam ex pluribus conſtet poteſtatibus. Nam vbi ſacris initiabatur (quæ Leontica vocant) quis, aquæ loco in manus mel affundebant, ab omnibus noxijs ſceleribuſq; ac triſtitiam inferentibus ſic expurgari arbitrantes. Linguam item melle detergebant ab omni peccati labe. Apud Orpheum Saturnus ab Ioue mellis ap- F
petitur inſidijs; Inde enim conſopitur, velut temulentus: ſicuti apud Platonem Porus nectare oppletus. Quo innuitur per voluptatem illam eſſe oblaqueatum, qua & ad generationem producantur diuina. Quantoperè autem Dij mellis libatione gauderent, innuit Apollo apud [c] Euſebium Pamphilum:

——Mel verò Nympha atque liquentia vina
Offerri lætantur, ac ignem accendier aris
Quæ circumuolitant terram ſibi numina quærunt
Imponiq; atrum corpus, tum thura ſimulq;
Inycier ſalſas fruges, & dulcia mella.

[d] In Ephemerid.

Idem innuit [d] Auſonius.

Nec thus cremandum poſtulo
Nec liba cruſti mellei
Foculumq; viui ceſpitis
Vanis relinquo altaribus.

Libum vnde fieret. Mel Baccho ſacrificatum. [e] Li.2. Car: Ode. 18.

Libum autem illud fiebat ex farre, melle, & oleo. *Μελίσπονδος* libamentum mellis eſt. Sacri- G
ficabant autem mella in primis ex fauis & examinibus Baccho, quæ ex arboribus erant extracta. Atque hoc eſt quod dicebat [e] Horatius:

——Euæ parce Liber
Parce graui metuende tyrſo.
Fas peruicaceis eſt mihi Thyadas,
Viniq; fontem, lactis & vberes
Cantare riuos, atque truncis
Lapſa cauis iterare mella.

De Baccho quoque canebat Tibullus:

Sic venias hodierne tibi dem thuris honores,
Liba & Mopſopio dulcia melle feram.

Bacch9 cur Bryſeus vocatus. [f] Lib.3.Faſt.

Bacchum nonnulli Bryſeum appellatum putant ab antiquo verbo *βρύω*, quod eſt Scaturio, quia ſcilicet mella ex aluearibus, vel vinū ex vuis exprimere primus docuerit. [f] Ouidius non tantùm mellis inuentorem facit, ſed mel quoq; ei ſacrificari ſcribit his verſibus:

Nomine ab authoris ducunt libamina nomen H
Libaq; quod ſacris pars datur inde focis.
Liba deo fiunt: ſuccis quia dulcibus idem
Gaudet, & à Baccho vina reperta ferunt.

Ægyptijq̄ mel comederent. [g] L. de Iſid. & Oſir. [h] In Eliacis. [i] Li.3.c.12. [k] Lib. 13.

Ægyptij cùm feſtum Mercurij celebrarent edebant mel & ficus, vt innuerēt veritatem dulce quid eſſe, vt ſcripſit [g] Plutarchus. Eleos verò Dianæ in Prytaneo monte ſacra facientes ſcribit [h] Pauſanias, thura & melle ſubactum triticum adoleuiſſe, & aras oleagina fronde velaſſe, vinoq; in libando vſos eſſe. In Aſopo, in æde Eumenidū, niſi mulſo libare, & pro coronis flores vſurpare, licuiſſe legimus apud [i] Alexandrum ab Alexandro. Pluto quoq; melle placabatur, vt meminit [k] Silius Italicus cùm canit:

Duc prædicta ſacris duro placamina Diti
Mella ſimul tecum & puri fer dona Lyei.

Et paucis interiectis:

Ordine

A *Ordine mactari pecudes iubet. Acer operto*
Ante omnes taurus Regi &c.
Fundunt mella ſuper, Bacchiq́; & lactis honorem. — Placenta Cerbero cur oblata à mortuis.

Dabant etiam mellitam placentam mortuis, vt eam Cerbero offerrent, vt & ipſe placaretur: vnde legitur apud Suidam: *ἰϛέον ὅτι μελιτοῦττα ἐδίδοτο τοῖς νεκροῖς ὡς εἰς τὸν Κέρβερον.* Ita Sybilla apud [d] Virgil. cum Aenea, ad inferos deſcendens, ne à Cerbero offenderetur: — [d] *Li.6.Aen.*

Melle ſaporatam & medicatis frugibus offam

Obijcit. Ita autem legere malim cum Turnebo, quàm ſoporatam, vt omnes paſſim codices habent. nulla enim in melle ſoporandi facultas. At enim Maro intelligit, inquiunt, qui ſoporatam legunt, non tantùm melle ſoporatam offam eſſe, ſed & medicatis frugibus. Sed non ſe expediunt. Eſſet enim neceſſe iſta ratione vim etiam in melle ſoporiferam, & ex copulationis natura & conditione eſſe dicere. Nam Maro offam ſoporatam eſſe melle, & ſoporatam eſſe medicatis frugibus dicens, ſic mandragoræ vim aut papaueris in melle poneret, quod aſpernatur ratio, medicina improbat. Nunc itaq; rationi, cui qui aduerſatur, ſe & poëtam inſcitiæ condemnat, addi poteſt, quod in peruetuſto Priſciani libro ſaporatam ſcriptũ — Virgilius emẽdatus.

B reperit idem Turnebus. Accedunt prętereà alia quę ſic legendum eſſe ſuadent. Melle enim veteres in omni dulciario opere vtebãtur, vt nos ſaccharo, illiuſq; condimento ſaporis gratiam palato parabant, & quę triſtioris erant & amarioris ſaporis, melle, quò minus offenderentur, condiebant, & imbibebant, ſic medicamentorum virus emendabãt; vt ex hoc [m] Lucretij in primis conſtat: — Mellis vſus ad dulcorandum. — [m] *Lib.1.*

Sed veluti pueris abſinthia tetra medentes
Cùm dare conantur, prius oras pocula circum,
Contingunt mellis dulci flauoq́; liquore.

Sic Maga apud [n] eundem Virgiliũ papauer oblinit melle, vt auidiùs liguriatur à ſerpente. — [n] *Li.4.Aen.*

Spargens, inquit, *humida mella ſoporiferumq́; papauer.*

Humidum hìc dixit mel, non ſoporiferum. Ex quo facilè prior lectio reſtituitur. Vt enim hîc mel ad condimentum papaueris adhibetur: ſic illic ad gratiam ſaporis adijci medicatis frugibus, id eſt, papaueri & alijs id genus dubitandum non eſt. Quod ſi beneficium ſoporis in melle ineſſet, quid alijs frugibus opus eſſet? Saporata igitur offa dicitur, & medicatis frugibus, non quòd frugibus ſaporata ſit, ſed hoc dictum accipio, vt — Saporata offa cur dicatur.

C *Ille Quirinali lituo paruaq́; ſedebat*
Succinctus trabea.

non enim ſuccingi poterat lituo: ſic *Domus ſanie, dapibuſque cruentis.* Quo genere loquendi Maro vtitur. In multis tamen codicibus, non me præterit, & medicatam frugibus, reperiri. Quod Pierius adnotauit; & noſtram ſententiam magis confirmat. Nam ſi frugibus medicata ſit, non erit ſoporata melle. Apud [o] Valerium Flaccum etiam Medea melle venena temperat, & condit ad draconis epulas, inquiens: — [o] *Lib.1. Argonaut.*

Et dabat heſterno liuentia mella veneno.

Reis etiam venenum potaturis, ſimul cum eo mella mixta offerebant. [p] Ouidius de Socrate morituro: — Venena melle temporata. — [p] *In Ibin.*

Vtque duobus idem dictis mihi nomen habenti
Præfocent animæ Gnoſia mella viam.
Solicitoq́; bibas, vultu, doctiſſimus olim
Imperturbato quod bibit ore reus.

Sed & Turnebi cauſam in primis adiuuat, quod mellita placenta, vt diximus, mortuis dari

D ſolet, qua Cerberum placarent. Denique [q] Septimius Florens, & Ammianus, qui poëticis vocabulis delectantur, ſaporare ex iſto Maronis loco ſumpſiſſe videntur: quorum ille ſic ſcri- — [q] *Lib 3. de Spectac.*
„ bit. Nemo venenum temperat felle, & elleboro, ſed conditis pulmentis & bene ſaporatis,
„ & plurimùm dulcibus id mali inijcit. Et iſte: in vita viſi ſunt ſua aſperi, vt neq; igni, neq;
„ ſaporatis indigeant cibis, ſed radicibus herbarum agreſtium, & ſemicruda cuiuſuis pecoris
carne veſcantur. Verùm vt vnde digreſſa eſt, reuertatur oratio, alijs pręterea Dijs offæ mel-
„ litæ, aut placentæ offerebantur. [r] Pauſanias de Soſipoli Eliacorum genio. Ad Cronij mon-
„ tis, inquit, radices, Septentrionem verſus, medio inter montem & theſauros ſpatio, Lucinæ — [r] *In Eliacis.*
„ fanum eſt. In eo Soſipolis patrius Eleorum genius certis celebratur honoribus. Ipſam certè — Soſipoli deo mellitæ placẽtæ oblatæ.
„ Lucinam Olimpiam cognominant: quæq; ei ſacra faciat, annuam ſacerdotem deligunt. At
„ anus ea, quæ Soſipolin placat, Eleorum ritu operatur: piamina infert, & apponit deo melle
„ ſubactas offas. In antica ſanè templi parte eſt Lucinæ ara, & ad eam duplex hominibus adi- — Lucina Olympia.
„ tus. Foris Soſipolis colitur: neq; ad eum aditus patet cuiquam, præterquam vni illi ſacri-

ficulæ,

Liba Priapo oblata. ¹ Eglog. 2.

ſiculæ, quæ capite & facie candido textili velata, ad numinis ſimulacrum accedit &c. Priapo E
hortorum deo liba offerebant, vnde apud ¹ Calphurnium legimus:

Nos quoq; pomiferi Laribus conſueuimus horti
Mittere primitias, & figere liba Priapo
Rorantes fagos damus & liquentia mella,
Nec fore grata minus, quàm ſi caper imbuat aras.

¹ Eglog. 7.

Et apud ¹ Virgilium ait Thyrſis.

Sinum lactis, & hæc te liba Priape quotannis
Expectare ſat eſt: cuſtos es pauperis horti.

Terminalia feſta. ᵘ Lib. 2. Faſtorum.

In terminalibus feſtis, quę menſe Februario celebrabantur, ara Deo Termino ſtatuebatur à dominis vtrimque: ligna conciſa foco imponebantur: igni fruges caniſtro inſpargebantur: puella fauos porrigebat; alij & vinum. Numę lege nullum animal immolabatur: vt Plutarchus & Halicarnaſſeus tradidere. ᵘ Ouidius tamen porcam, & agnam ſacrificari ait his verſibus:

Termine, ſiue lapis, ſiue es defoſſus in agro,
Stipes ab antiquis, tu quoq; nomen habes. F
Te duo diuerſa domini de parte coronant,
Binaq; ſerta tibi, binaq; dona ferunt.
Ara fit hic: igni curua fert ruſtica texta
Sumptum de tepidis ipſa calona focis.
Ligna ſenex minuit, conciſaq; conſtruit arte,
Et ſolida ramos figere pugnat humo.
Tum ſicco primas irritat cortice flammas
Stat puer; & manibus lata caniſtra tenet.
Inde vbi ter fruges medios immiſit in ignes
Porrigit inciſos filia parua fauos,
Vina parant alij, libantur ſingula flammis
Spectant, & linguis candida turba fauet.
Spargitur & cæſo communis terminus agno,
Nec queritur lactens, cùm ſibi porca datur.
Conueniunt, celebrantq; dapes vicinia ſupplex; G
Et cantant laudes Termine ſancte tuas.

Idem teſtatur Horatius, dum ait:

Vel agna feſtis cæſa Terminalibus.

Ambaruale ſacrum. ˣ Sympoſ. quæſt. 5. Nephalia cur dijs oblata. Oſchophoria. ʸ Lib. 3. cap. 18. Mortuis mella infuſa. ᶻ Iliad. 20. ᵃ In Iphig. in Tauris. act. 3.

Prudentius Terminum cingi faſcijs ſolitum, & rogari pulmone Gallinæ ſcribit. Fuit & Ambaruale ſacrum, quo maturis frugibus, cùm lacte, vino, fauo libatum fuiſſet, porca grauida, aut vitula immolabatur, vclut & Cereri porca præcidanea, priuſquam ſeges meteretur. ˣ Plutarchus author eſt Græcos nephalia, id eſt, ſobria, & libationes melleas Dijs offerre, quòd vino maximè aduerſam naturam mel habeat. Athenienſes nonis Iulij Oſchophoria celebrant: in quibus oleæ ramum, paneficio, cotyla mellis, & fructuum primitijs onuſtum, per ingenuos pueros appendebant ciuitatis, vt ſcribit ʸ Alexander ab Alexandro. Suidas dicit ὀσχοφόρια feſtum ramorum, quæ ὄσχαι vocantur, ſic dictum Latinè, & ὀσχοφόροι duos iuuenes ingenuos, & diuites, qui ſcilicet Mineruæ ſacros eos ramos ferebant, tanquam ramigeros. Mortuis quoque mella infundebant Græci, Achilles in Patrocli funere apud ᶻ Homerum multa animalia mactat, ijsq; excoriatis infundit mellis, & olei amphoras, atque ita cremat. Et Iphigenia apud ᵃ Euripidem inquit. H

Πολύν τε γὰρ σοὶ κόσμον ἐνθήσω τάφῳ
Καὶ τῆς ὀρείας ἀνθεμόρρυτον γάνος,
Ξουθῆς μελίσσης εἰς πῦρ ἐμβαλῶ σέθεν.
Sed multo tum ornatu decorabo tumulum
Et Apis populatricis montium
Liquorem floreum tuo infundam rogo.

Babylonij corpora ſua in melle ſepeliebant, cùm vt à putredine tuerentur, tum etiam, vt innuerent animum omni dulcedine mitigandum eſſe, atque amoliendam omnem acerbitatem, & amaritudinem, cauendumq; ne quid admittatur; quod inquinet eum, exulceret exaſperatúe, deniq; corpus exercitandum eſſe, ne otio putreſcat. Contrà mel erat apud Græcos ſymbolum mortis, vt fel vitæ, vnde mellis libamina terreſtribus infundebantur, quoniam per voluptates obrepat animæ mors, quæ per amaritudinem reuiuiſcat: nam & Dijs offerebatur

batur

A batur fel, aut quia mors laborum meta eſt, quibus exuberat vita. Solebant ad hæc veteres Calendis Ianuarij mella, caricas & caryotides, tum Deo, tum amicis elargiri, vt dulces noui anni dies à dulcibus auſpicarentur: at non veſcebantur modò melle, ſed condita eo etiam potabant vina, vt innuit [b] Ouidius, dum canit: *Dulcis anni votum.* [b] *Lib. 1. Faſto.*

Quid vult palma ſibi, rugoſaq; carica, dixi,
Et data ſub niueo condita mella cado.
Omen ait cauſa eſt, vt res ſapor ille ſequatur
Et peragat cœptum dulcis vt annus iter.
Dulcia cur dentur, video, ſi ſpis adijce cauſam
Pars mihi de feſto ne labat vlla tuo.
Riſit: & ô quam te fallunt tua ſæcula, dixit,
Qui ſtipe mel ſumpta dulcius eſſe putas.

In nuptiali cœna papaueris ſuccum cum lacte & melle dilutum exhibebant, vt idem quoque nobis [c] Ouidius teſtatur, canens: *Nuptiarũ ritus.* [c] *Li. 4. Faſt.*

Nec pigeat tritum niueo cum lacte papauer
B *Sumere & expreſſis mella liquata fauis.*
Cùm primùm cupido Venus eſt deducta marito
Hoc bibit, ex illo tempore nupta fuit.

Hæc autem robur addere ad res Venereas docuit princeps Auicenna. Quemadmodum itaque apud gentiles mel Dijs oblatum gratiſſimum fuit, & in multis, quorum aliqua enarrauimus, feſtis fuit vſus; ità è contra verus noſter Deus eius oblationem non tantùm non admiſit, verùm etiam, vt ſacræ litteræ atteſtantur, prohibuit, quod ex ethnicis tetigit quidem [d] Plutarchus de Iudæis loquens, ſed veram rationem minimè aſſecutus ait: Porro mel ſacrificijs non adhibent: quòd de eius admixtione vinum corrumpi videatur, eoq; libabatur, & ebrietas parabatur, antequam vitis extitiſſet. Opinabatur autem Plutarchus Iudæos Bacchum colere, eiq; ſacrificare: vnde ſubinde addit: Bacchum autem à Iudæis coli, id quoque argumento non leui eſt, quòd inter multas pœnarum formas vna maximè odioſa eſt qua vino interdicitur damnatis ad certũ tempus &c. Cæterùm cur melle ſacrificari noluerit Deus, *Mel cur Deus ſibi ſacrificari noluerit.* [d] *Li. 4. Sympoſ. quaeſt. 5.*
» iam exponamus. Omnis oblatio, inquit ſcriptura, quæ offertur domino, abſq; fermento fiet,
» nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in ſacrificium domino. Quo loco Iſychius: Ni-
C hil communionis, inquit, vult habere doctrina Dei cum exteriori ſcientia. Quòd enim fermentum alienam doctrinam appellat, apertè ipſe dominus docuit, dicẽs [e] diſcipulis ſuis: [e] *Matt. 16.*
» Attendite à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum. Ipſis autem ignorantibus, quæ di-
» cebantur, addidit. Necdum intelligitis neq; cognoſcitis, quia non de panibus dixi vobis.
Et tunc cognouerunt, quia de doctrina Scribarum & Phariſæorum dixiſſet. Mel verò paganorum doctrinam intelligi, propter ſuauitatem verborum, & dulcedinem eloquij: [f] Solo- *Mel paganorum doctrinam notat.*
» mon in prouerbijs docet, dicens: Non reſpicies ad mulierem meretricem. fauus enim de-
» ſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouiſſima autem illius amara, quaſi abſynthium. Nouiſſima autem quæ? quando videlicet inter veram ſapientiam & fictam, falſoq; vtentem nomine, diſcernere cæperis. Nam licet Eccleſiæ in [g] Canticis Canticorum dicat, *Mel & lac ſub lingua tua*; non contradicit præſentibus, ſed & valde conſentit. Neq; enim dixit in lingua tua, ſed ſub lingua, vt oſtenderet, quia paganorum ſapientia, & Iudæorum litera, linguæ Eccleſiæ, id eſt doctrinæ ſubiecta eſt. Ergo horum non vult integram Deo doctrinam offerri. Hæc Iſychius. Alij dicunt mel in dei ſacrificijs non offerri, quia apud illum nihil voluptuoſum, nihil ſuaue huius mundi placet. Nihil enim, quod non [f] *Prouer. 5.* [g] *Cant. 4.*
D habeat mordacitatis aliquid, veritati acceptum eſt: vnde & Paſcha cum amaritudine manducatur. In quo ſenſu D. [h] Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de acceptis muni- *Quæ Deo placeãt offerri & quæ non.*
» ſculis: Parua ſpecie, inquit, ſed caritate ſunt magna, munera accepiſſe à virgine, armillas, [h] *Epiſt. 19.*
» epiſtolam, & Columbas: & quoniam mel in Dei ſacrificium non offertur, nimia dulcedo ar-
» te mutata eſt, & quadam, vt ita dicam, piperis auſteritate condita. Apud Deum enim nihil
» voluptuoſum, nihil tantum ſuaue placet, niſi quod in ſe habet mordacis aliquid veritatis.
» Paſcha Chriſti cum amaritudine manducatur. Tetigit hoc quoque D. [l] Ioann. Chryſoſtomus his verbis, loquens de D. Ioanne Baptiſta: Locuſtas & mel quoque ipſe comedebat, non domeſticum, ſed ſyluestre, inter feras, inter beſtias, non in domo, non in Eccleſia, ſed extra eccleſiam. Syluestre enim mel deficiebat in lege, vnde & mel nunquam in ſacrificijs oblatum legimus. Miretur aliquis & dicat. Quare cùm oleum, cùm ſimila, cùm aries, cùm agnus, cùm ſanguis pecudum, cùm cætera offeruntur in ſacrificio Dei, mel tantùm non offerretur? Deniq; quod dicit: Et quodcunq; offertur, ſale conditum offertur in ſacrificio: & [l] *Homil. 2. in Marc.*

ſermo

Mel voluptatis inditium.

ſermo veſter ſit ſale conditus. Mel penitus non offertur. Mel ſanè voluptatis inditium eſt, E
& ſuauitatis: ſemper enim voluptas mortificat; ſemper voluptas Deo non placet: quodcunq; dulcedinem habet, in dei ſacrificijs nou offertur. Mel quidem ipſum videtur dulce eſſe, & ſenſum ſuauitate demulcens, ſicut & voluptas, ſicut & libido, ſicut & laſciuiæ. Mel videtur quidem hinc inde confectum eſſe de floribus, ſed ſi reſpicias inter ipſos flores & cadauera, & puttedines habebũt, & cætera iſtiuſmodi. Ergo mel non ſolùm de floribus, ſed & de quocunque voluptuoſo eſt. Videtur quidem ſuaue eſſe, ſed ſi diſcrimen reſpicias, mortiferum eſt. Hucuſque Chryſoſtomus.

Mel vt Deo offerri poſſit.

[k] In Commento.

Quomodo verò mella Deo offerre poſſimus, ſic tradit [k] Rodulphus Hauiacenſis: Mellis quoq; primitias Domino offerre poſſumus, cùm (verbi gratia) ſimplici oculo edendi vſum ſuſcipientes, vt ſcilicet ad domino ſeruiendum vires corpori præbeamns, repentè in voluptatem lapſi, gulæ deſiderio ſatisfacimus. Inde igitur venalis iſte reatus eſt, quod rectum noſtræ intentionis propoſitum, infirmitas humana detorſit in vitium. Quòd ſi quis infirmior animi deſtinatione licitis vtatur voluptatibus, & delicatioribus cibis ſe aſſueſcens, gulæ illecebris ſeruiat, ſi eaſdem delicias ſuas indigentibus communicet, quaſi de melle offert domino munera: quæ tamen ſuauitatis odorem nequaquam domino exhibeant, ſed reatum diſſolutionis illius vtcunq; excuſent. Non enim ma- F
gni eſt elymoſina meriti, quæ ex ſuperabundanti, & cum nimia deliciarum reſolutione tribuitur. Illa omnino, illa accepta eſt, quæ ſic indigenti conſulitur, vt & tribuentis nonnulla indigẽtia ſubſequatur. Et fermenti itaq; & mellis primitias domino, muneraq; offerrimus, cùm quædam noſtra reprehenſibilia, bonis ſuis principijs coram domino humiliter excuſamus, & ſi quid perperam conſummauimus, poſtea in vſum virtutis conuertentes, culpam præcedentem boni operis ſubſequentia tegimus. Neq; fermentum, neq; mel coram domino ponitur in altari: quia quod vitioſum eſt, nunquam à domino poterit approbari.

Antiquus baptizandi ritus.

[l] De coron. milit. cap. 4.

Cæſar Baronius S.R.E. Cardinalis Claudium quendam prius Chriſtiani nominis hoſtem, ac inimicum, cùm à Caio Pont. Max. fidei Chriſtianę initiaretur, obtuliſſe Deo ſacrificium ſcribit, & conſecraſſe corpus, & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & lac & mel, & fontem. Aitq; ſe hæc ipſa verba reddidiſſe ex Actis ipſis, quo illius Eccleſiæ conſuetudinis vſus, cuius meminit [l] Tertullianus, eiuſmodi relinquatur teſtatus exemplo. Ille quidem recenſens antiquas in Eccleſia catholica præſcriptas conſuetudines, cùm de baptiſmatis ritibus locutus eſt, addidit: Inde ſuſcepti lactis, & mellis concordiam prægustamus &c. Typum quidem hæc gerebant, quod per baptiſmi gratiam, qui antea erant filij iræ, habitantes (vt ait pſal- G
mus) in terra deſerta, loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis: per baptiſmum terram illam promiſſionis viderentur ingreſſi, quam lacte, & melle manantem, præ ſui excellentia, diuina ſcriptura nominare conſueuit.

MORALIA.

Teſtamentum nouũ & vetus p mel & fauũ notantur.

MEL & fauus apud theologiæ doctores plura ſignificant. Simul poſita vtrũque teſtamentum adobuinbrant, vt habemus apud Caſſiodorum exponentem hæc verba diuini Pſaltis: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, „
ſuper mel & fauum. Spiritualibus, inquit, delicijs magna vbertate saginatus populus beatus exclamat. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua. „
Dicendo, quàm magnam quidem dulcedinem ſibi eſſe profeſſus eſt, ſed nunquam lingua potuiſſet exprimere. Nam, cùm omnis guſtus ſapiat in palato, conſyderandum eſt hic, quare dixit, *Faucibus meis*. Fauces enim ſunt gutturis noſtri via, vbi iam deglu- H
tita dulcedo nulla ſentitur. Sed quia de eloquijs domini erat abſolutè dicturus, mirabiliter illam partem poſuit, vt cito ad cordis noſtri penetralia perueniret. Eloquia enim Domini non in palato ſapiunt, ſed magis cùm fuerint deglutita, dulceſcunt. Super mel & fauum ori meo. Mel ad vetus, fauus ad nouum pertinet vtrq; teſtamentum. Nam licet vtraq; ſint dulcia, tamen faui ſapor eſt ſuauior, quia gratia nouitatis maiore cumulatur.

Mel eſt aperta doctrina ſapientiæ.

Poteſt etiam per mel intelligi aperta doctrina ſapientiæ, per fauũ verò, quæ in quibuſdam profundis cellulis probatur eſſe recondita. Quod vtrumq; in ſcripturis diuinis non eſt dubium reperiri. Addidit, *ori meo*, quando reuera ipſam ſapientiam, quam faucibus deglutiuerat, ore prædicabat.

Fauus eſt allegorica doctrina.

Significat præterea fauus etiam allegoricam locutionem, iuxta illud: Comede fili mi mel, „
quia bonum eſt, & fauum dulciſſimum gutturi tuo: ſic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ, quã, „
cùm inueneris, habebis in nouiſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit. Vbi D. Hieronymus hoc „
pacto ſcribit, Patet facillimè, quare doctrinam ſapientiæ, melli comparet & fauo, quia nimirum,

Digitized by Google

A mirum, ſicut illud cibis, ita hæc doctrinis cæteris dulcedinem præſtat. Sed hoc inter vtri-
uſque ſignificantiam diſtat, quia mel, quod in promptu eſt ad comedendum, mortalem li-
teræ ſuperficiem inſinuat: fauus autem, in quo mel de cera exprimitur, allegoricam locu-
tionem figuratè denunciat, vt ſubducto literæ velamine, ſuauitas ſenſus ſpiritualis ali-
quanto eum labore, vel mora percipiatur. Hæc ille, & rurſus ad illa [a] verba. *Ne intende-* [a] *Prouer.5.*
ris fallacia mulieris. Fauus enim deſtillans labia meretricis: Rectè, inquit, ſapientia huius
mundi, atq; concupiſcentia eius, fallax mulier dicitur, quæ per nitorem gloriæ tempora- **Fallax mulier quæ in ſacris dicatur.**
lis, & peccati dulcedinem, animas reproborum, dum demulcet, a Deo meretricari facit,
& de vana ſpe præſentis ſæculi deceptos fallit. Aliter. Cùm in ore hæreticorum dulce-
do eloquentiæ, non ad ſufficientiam ſolummodo, verùm etiam ad ſuperfluitatem reſo-
nat, ob id falſitas, quia aptè proferri cernitur, veritas à ſtultis exiſtimatur. Et eodem in
libro ſcriptum eſt. [b] *Fauus mellis, verba compoſita, dulcedo animæ, ſanitas oſſium.* Multi, [b] *Proue.16.*
inquit idem Diuus Hieronymus, per eloquentiam poſſunt amantibus, & fauentibus ſua-
uiter pronunciare bona, quæ ipſi non amant, ea autem ſolùm verba ad ſanitatem oſſium
tuorum, hoc eſt, ad virtutum tuarum ſpiritualia incrementa proficiunt, quæ ex interna
B animæ tuæ dulcedine procedunt. Et rurſum alio in loco, inquit. *Anima ſaturata cal-*
cabit fauum, & anima eſuriens, etiam amarum pro dulci ſumet. Hoc eſt, Anima diuitum,
vt idem ait Hieronymus, qui habent conſolationem ſuam, & quibus dicitur à domino:
Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis, ſpernit auditam cæleſtis regni dulcedinem. Ani-
ma autem eorum, qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, etiam aduerſa ſæculi pro domino,
imo etiam ipſam mortem perpeti, dulce habet ſciens ſe per poculum amaritudinis, ad
gaudia perpetuæ ſalutis eſſe venturum. Et Diuus Ambroſius, exponens illud Pſalmi-
ſtæ: *Quàm dulcia faucibus meis verba tua, ſuper mel & fauum ori meo.* Et bene, inquit,
dulcia, quibus prædicatur remiſſio peccatorum, vitæ perennitas, reſurrectio etiam de-
functorum, quæ perpetuæ mortis, & acerbæ, amaritudinem temperant. Per hæc,
mortem cœpimus non timere, qui cœpimus dicere. *Vbi eſt mors victoria tua?* Et bene
faucibus dulcia, eò quod intimis infuſa viſceribus gratia ſpiritualis ſit. *Super mel & fa-*
uum, inquit, *ori meo dulcia.* Et ideo, quia nobis dulcia verba tua eſſe cœperunt, dicit ad
Eccleſiam: *Fauum deſtillant labia tua ſponſa.* Qui ſit fauus, doce nos Salomon. Tu
enim dixiſti: *Fauus mellis, ſermones boni.* Et verè bonus fauus, quem manducat Eccle-
C ſia, multorum prophetarum, velut Apum ſpirituali vbertate congeſta melle, redolen-
tem. Hoc eſt mel, de quo ait. *Manducaui panem meum cum melle meo, bibi vinum cum la-*
cte meo. Myſticus ſermo cæleſtium ſcripturarum ſicut panis eſt, qui confirmàt cor homi-
nis, velut fortior cibus verbi. Suaſorius autem ethicus dulcis, & mollior, eò quòd Ethi-
ca prædicatione, mentis interna mulcentur. Amara febribus, id eſt, pœnitentia delicto-
rum, miti corda ſermone dulceſcunt. Stillant mel labia prædicantis quando colliſa duris
caſibus, vel ruinis, lapſæ animæ membra refouentur. Eſt etiam vis feruentior verbi, ſicut
& vini, &c. Et paucis interiectis, Rectè ergò, inquit, ſponſæ dicitur: *Fauum deſtillant*
labia tua, mel & lac ſub lingua tua. Os enim iuſti deſtillat ſapientiam, de ore iuſti ſuaui- **Os iuſti deſtillat ſapientiam.**
tatis, & miſericordiæ mella procedunt. In ore iuſti nullus dolus, nulla fallaccia, nulla
eſt amaritudo peccati. Audit Eccleſia verba iuſti, audit plebs Dei præcepta ſapientis, de-
lectatur alloquij ſuauitate, moralis diſputationis iocunditate mulcetur, dicens: *Quàm*
dulcia faucibus meis verba tua ſuper mel & fauum ori meo: quia mel Apum ad horam dele-
ctat, ſed citò ſapor eius euaneſcit, & plerunque viſcera vitioſa læduntur: verborum au-
tem mortalium, etſi pungunt mella, non lædunt. Cognoſce tamen cui illa credantur.
D Scriptum eſt enim. *In aurem inſipientis nihil dicas, ne quando irrideat prudentes ſermones*
tuos. Euomet enim, & reijciet ſermonem tuum ſtultus, qui eius non poteſt ſentire ſuauita-
tem. Et Diuus Auguſtinus exponens eundem Pſaltis locum, *Et dulciora ſuper mel & fa-*
uum. Et ſiue (inquit) quiſque iam ſit mel, qui iam ſolutus vinculis huius vitæ, expectat
diem, quo veniat in epulas Dei, ſiue adhuc ſit fauus, vt quaſi cera circumplicetur hac vita,
non huic concretus, ſed implens eam cùm opus ſit aliqua preſſura, non opprimentis, ſed ex-
primentis manus Dei, qua de temporali vita in æternam eliquetur, dulciora illi ſunt iudi-
cia Dei, quàm ſibi ipſi eſt, quia ſuper mel & fauum illi dulciora ſunt. Et exponens illud
eiuſdem Pſalmiſtæ: *Quàm dulcia faucibus meis verba tua* (vel quod de Græco expreſſius) *elo-*
quia tua ſuper mel & fauum ori meo. Hæc eſt, inquit, illa ſuauitas, quam Deus dat, vt terra
noſtra det fructum ſuum, vt bonum verè benè, id eſt, non mali carnalis formidine, ſed boni
ſpiritualis delectatione faciamus. Nonnulli ſanè codices non habent fauum, ſed plures ha-
bent mel, Melli autem eſt ſimilis aperta doctrina ſapientię, fauo verò occulta doctrina ſa-

pientię, quę de abſtruſioribus ſacramentis, tam de cellis cereis ore differentis, velut man- E
dentis exprimitur, verùm ori cordis, non carnis eſt dulcis. Chriſtus poſt reſurrectionem ſpe-
ctantibus diſcipulis ſuis de piſce aſſato, & fauo mellis comedit, vt Luc. 24. ſcriptum eſt: non
φυσικῶς, inquit, Theophilactus, quoniam cibo amplius non indigebat, ſed οἰκονομικῶς, nem-
pe, & reſurrectionis, & veri ſui corporis confirmandi gratia. Fauus autem ille ex Apibus
interprete Theophilacto, γλυκέων τῶν θείων λογίων, id eſt dulciſſimorum oraculorum diuino-
rum fuit ſymbolum. Nam vt κηρίον κηφηνῶδες, fauus ex Fucis, ſapientiæ Græcanicæ, ita
κηρίον μελισσῶν ſapientiæ diuinæ eſt ſymbolum. Origenes ad ea verba: *Butyrum & mel co-
medet*. Quomodo, inquit Chriſtus prophetatur butyrum, & mel comeſturus? Si hoc fue-
rit expoſitum, domino tribuente, rurſus ea quæ ſequuntur, aliam nobis ingerent quæſtio-
nem. Vtinamq; omnes faceremus illud, quod ſcriptum eſt: *Scrutamini ſcripturas*. Plura
ex corporalibus cibis nominata ſunt in ſcripturis pro eſcis ſpiritualibus. Quaſi modo nati
paruuli rationabile ſine dolo lac deſyderate. Ergo & ſine dubio lac rationabile. Et opor-
tet nobis iſtiuſmodi lac quærere. Rurſum in prouerbijs de Melle ſcriptum: Mel inueniens,
comede quod ſufficit, ne forte plenus euomas. Non curauit Spiritus ſanctus de melle iſto,
quod notum eſt, ne fortè plus comedamus? Sed ſciens vtique Spiritus ſanctus mel F
ſpirituale, ait: *Mel inueniens comede quod ſufficit*. Quid autem ſentiens ſpiritus Sanctus
præcepit nobis, vt ſi inueniremus mel (inuenibile eſt ſiquidem mel) comedamus? quid
ſufficit? *Vade* (inquit) *ad Apem & diſce quomodo operatrix eſt*. Et inueniuntur Prophe-
tæ Apes eſſe. Fingunt ſiquidem ceras, & mella conficiunt: & ſi audenti mihi expedit di-
cere, faui eorum ſcripturæ ſunt, quas reliquerunt. Et volens veni ad ſcripturas, & inue-
ni mel. Sed comede mel: Et in prouerbijs rurſus dicitur: *Bonus enim eſt fauus, vt indul-
centur faui*. Cui putas ne hoc dicit Spiritus ſanctus, *Comede mel, quod in vſu eſt, bonum
enim eſt*? Ego non audeo dicere, quia de melle corporeo mihi præcipit Spiritus ſanctus:
Comede mel: Ecce non habeo; aut certè naturæ huiuſmodi ſum, vt de melle comedere
non poſſim, qua ratione mihi dicit, *Comede mel, & noli comedere carnes, ſed comede fili mel,
bonum eſt enim*. Si videas Apes prophetas, & opus eorum mella vel fauos. tunc videbis
quomodo pro dignitate Sancti ſpiritus intelligas, *Comede mel fili, bonum eſt enim*. Si quis
meditatur eloquia diuina, & nutritur ſermonibus ſcripturarum, complet mandatum diui-
num, iubens, *Comede mel fili*, & faciens, quod iuſſum eſt, potitur ſermone qui ſequi-
tur: bonum eſt enim. *Quia bonum eſt hoc mel*, quod in ſcripturis inuenitur. Quod au- G
tem dicitur: *Vade ad Apem*, iſtiuſmodi eſt. Eſt quædam, vt ita dicam, Apis ſuper Apes,
& quomodo inter Apes rex quidam eſt, qui nominatur eſſe rex: ſic princeps Apum domi-
nus meus eſt Ieſus Chriſtus, ad quem mittit me Spiritus ſanctus, vt comedam mel: bo-
num eſt enim, & fauus eius, vt indulcentur fauces meæ. Et fortè ſubtiliores litteræ faui
erunt, mel verò eſt, qui in his eſt intellectus. Iſte porrò, qui natus eſt ex Virgine Em-
manuel, butyrum & mel manducat, & quærit ab vnoquoque noſtrum butyrum mandu-
care. Quomodo à ſingulis noſtrum butyrum quærit, & mel, ſermo edocebit. Opera no-
ſtra dulcia, ſermones noſtri ſuauiſſimi, & vtiles, mella ſunt, quæ manducat Emmanuel,
quæ manducat iſte, qui natus eſt de virgine. Si verò ſermones noſtri amaritudine pleni
ſint, ira, animoſitate, moleſtia, turpiloquio, vitijs, contentione, dedit in os meum fel,
& non comedit de his ſermonibus ſeruator. Comedet autem ſeruator de ſermonibus, qui
ſunt apud homines, ſi fuerint ſermones eorum mel. Et Diuus Hieronymus ſuper illud
Ezechielis. *Similam & mel, & oleum comediſti &c.* Poſt veſtitum, inquit, ciborum cu-
ram gerat, vt comedat Hieruſalem ſimilam, mel & oleum: vel per partes, vt plærique
æſtimant, vel commixtione trium, dulciorem panem, qui panis de cœlo deſcendit. ac ſub H
tribus nominibus, vt nonnulli putant, ſacramentum indicat trinitatis: non quo alia atq;
alia ſubſtantia ſit, ſed quo diuerſis ſimile, & mellis, & olei nominibus, Patris, & Filij, &
Spiritus ſancti vna dulcedo monſtretur. Et hoc animaduertendum, quod in multis ſacri-
ficijs offeratur ſimila, medulla frumenti, atque puriſſima: de qua ſcriptum eſt: *Et de adi-
pe frumenti ſaturauit eos*: non de hordeo, nec de farina, quæ tunc ſolùm offertur, quando
maritus zelotypiæ ſpiritu commouetur. In Iudicum volumine Deboram legimus, quæ
interpretatur Apis; cuius prophetia mella dulciſſima ſunt, & refertur ad Spiritum ſan-
ctum, qui apud Hæbręos appellatur genere fœminino Ruach. [a] Arboreus exponens ea
Salomonis verba: Comede fili mi mel, quia bonum eſt, & fauum dulciſſimum gut- „
turi tuo. Sic, & doctrina ſapientię animę tuę: quam cùm inueneris, habebis in no- „
uiſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit. Terra, inquit, promiſſionis, in qua regna- „
uit Salomon, fluebat melle, & lacte, quibus exprimebatur vbertas, & ſuauitas illius
terrę.

Chriſt⁹ cur mel comederit, & piſcem aſſatum.

Lac rationabile & deſiderabile.

Prophetæ Apes.

Faui ſunt ſcripturæ.

Apes ſuper Apes.

Farina hordei quando offertur.

[a] In Comment. in Prouer. Salom.

A terræ. Et hoc in loco Salomon confert doctrinam ſapientiæ optimo melli, & fauo
ſuauiſſimo. Nam quemadmodum mel cibis dulcedinem, ſic doctrina ſapientiæ cæte-
ris diſciplinis miram ſuauitatem adfert: quam qui aſſiduis ſtudijs, & duris laboribus inue-
nit, in eiusq; exercitio, & iugi meditatione, & bonis operibus optimè proficit, ſpem ha-
bet aſſequendi felicitatem æternam: nec ſpes vlla peribit. Etenim ſpes eſt certa expecta-
tio futuræ beatitudinis. [d] Beda quoque per mel eliquatum intelligi ait patentem ſapientiæ
doctrinam, per fauum verò occultam ſapientiam doctrinæ, quæ abſtruſioribus ſacramen-
tis, ſicut mel in fauo clauditur. Eſt item fauus diuinitas Chriſti in humanitate, vt notauit
„ Ludolphus Saxo ad ea verba. *At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi* (cuius fortè, & aliam
partem comederant) *& fauum mellis*. Fuerunt autem ei hæc, inquit, duo conuenienter
oblata: ipſe enim erat piſcis aſſus, per naturæ humanæ paſſionem: ſed fauus mellis, per
naturæ diuinæ dulcedinem. In fauo quippe mellis vtraque natura ſuæ perſonæ exprimi-
tur: fauus enim eſt mel in cera: hoc eſt diuinitas, ſeu diuinitatis dulcedo in humanitate.
hæc autem duo Domino oblata, ſignificant duo, quæ & nos debemus domino offerre,
ſcilicet piſcem aſſum, per carnis mortificationem, & fauum mellis, per mentis deuotio-
B nem: vel in cibo ſuo Dominus piſci aſſo coniungi voluit fauum mellis: quia ipſe, vt piſcis
latere dignatus eſt in aquis humani generis, & tundi mundi fluctibus, ac capi laqueo
noſtræ mortis, & aſſari igne, & tribulatione ſua paſſionis, & decoqui in ara crucis. Et qui
piſcis aſſus fuit in paſſione, fauus mellis, & melle dulcior nobis extitit in reſurrectione. Pi-
ſcem ergo aſſum, & fauum mellis ei offerunt, qui fidem paſſionis, & reſurrectionis eius
tenent; vel ſecundum Theophilum, per piſcem aſſum ſignificat vitam actiuam, conſum-
mentem noſtram humiditatem laborum prunis: contemplationem verò ſignificat per fa-
uum mellis propter dulcedinem eloquiorum Dei, & manducauit coram eis, per quod ſe
oſtendit habere corpus viuum, anima vegetatiua animatam. Sed hæc ſuprà tetigimus ex
Theophilacto: Mel item humanæ laudis fauorem denotat D. [e] Bernardo ad ea verba:
„ Mel inueniſti, noli multum comedere, ne fortè ſatiatus euomas illud. Poteſt, inquit, hoc
loco non incongruè mellis nomine, fauor humanæ laudis intelligi. Meritoq; non ab om-
ni, ſed ad immoderato mellis huius edulio prohibemur. Eſt enim cùm vtiliter humanas
laudes recipimus, fraternæ duntaxat intuitu charitatis, & ad ſalutem eorum, qui nobis
præterea faciliùs acquieſcunt. Hac ergo parcitate ſeruata, mellis huius moderata come-
C ſtio non nocebit. Si quid verò amplius eſt, à malo eſt, & in perniciem conuertetur. In-
uento enim melle immoderatiùs veſcitur, quiſquis omnino apponens cor ſuum fauore hu-
manæ laudis inflatur, incraſſatur, impinguatur, à quo ſe propheta ſanctus cuſtodiri depre-
catur à domino, non quidem mellis, ſed olei ſatis vicina appellatione, ipſum (quem præ-
„ diximus) fauorem exprimens: vbi [f] ait: *Oleum autem peccatoris, non impinguet caput
meum*. Vis noſſe, quando euomat immoderatus epulator mellis edulium, quod vſque
ad ſaturitatem ſumens, modum parcitatis exceſſit? Tunc ſine dubio laudes, quibus ſa-
tiebatur, non alium fructum quærens, ſed fauore ipſo contentus humano, tunc (inquam)
multa cum anxietate euomit, quod cum pernitioſa delectatione comedit, cùm alium
quemlibet laudari audiens, inuidia contabeſcit. Mens enim dedita vanitati, & arrogan-
tia tumens, laudem alterius, ſuam reputat vituperationem. Eleganter ſancti exprimun-
tur per fauum illum mellis in ore Leonis à Samſone interempti, vt oſtendit Iacobus de Vi-
triaco Cardinalis, in concione habita in die ſancto Paſchæ. Hodie, inquit, Samſon no-
ſter hoſtibus ſuis maxilla aſini interfectis, id eſt, patientia, quam exhibuit, & cruce, quam
pertulit, & Leone, id eſt diabolo, dilaniato, fauum mellis de ore Leonis extraxit, dum
D cum ſanctis ſuis victor ab inferno remeauit. De comedente enim exiuit cibus, & de for-
ti egreſſa eſt dulcedo, id eſt, de inferno, qui animas deuorabat, & abſorbebat, Sancti
egreſſi ſunt, qui per examen Apum, quod inuenit Samſon in ore Leonis intelliguntur.
Intelliguntur & per fauum, quem deſtillant labia ſponſæ, doctores Eccleſiæ ſanctæ, vt do-
cet Theodoretus in explicatione huius loci: *Fauum deſtillant labia tua, ſponſa mel: & lac
ſub lingua tua*. Eccleſiæ, inquit, doctores ſignificat, qui piam tradunt diſciplinam, &
quaſi fauos Apum in labris gerunt, & mellis defluunt ſtillis: Nec verò mel tantùm ha-
bentes, ſed etiam lac: cuique cibum promunt ſalutarem, & cum infantibus commo-
dum, cum perfectis etiam congruentem. Iam faui mellis, qui in doctorum geſtantur la-
bris, ſunt diuinæ ſcripturæ, quæ continent Apes tum ceræ, tum mellis effectrices, ſa-
cros nimirum prophetas, & Apoſtolos, qui per Spiritus ſancti prata volitantes, & di-
uinarum ſcripturarum conſtruentes cellas, easque doctrinę melle, ac nectare diſten-
dentes vtilitatem ad nos tranſmiſerunt. Ac cerę quidem litera videtur ſimilis, mel-

M 2 li verò

Mel doctrina ſapientiæ.

[d] *In Cōmen. Pſal. 19.*

Fauus eſt diuinitas Chriſti in humanitate.

Piſcis aſſus vita actiua.

[e] *Serm. 47. parno. ſerm.*

Mel fauus humanæ laudis.

[f] *Pſal. 140.*

Sancti per fauum melli denotati.

Doctores Eccleſię per fauum denotātur.

Ceræ litera ſimilis, melli ſenſus.

Digitized by Google

li verò ſenſus, qui in eo reconditus eſt. Huius mellis ſtillæ piorum doctorum è labris E
manant: eorum item è lingua lac fluit indigentibus lacte. Sic ille, & Pſellus ferè in eo-
dem ſenſu ad eadem verba: Docendi, inquit, rationem ac modum ſeruant labia tua ſic
inſtructum, vt ab Apicula fauum confectum cernimus. Neque enim vnica ratione cun-
ctis audientibus affers vtilitatem; ſed pro cuiusq; modulo te ſingulis accommodas, vt &
perfectioribus, & rudioribus ſatisfacias. Ac mentem quidem eorum, qui ſunt perfecti, diui-
nioribus verbis, tanquam melle, dulciſſimam reddis. Qui verò rudes, tyronesq; ſunt, eorũ
animos tanquam lacte, naturalibus exples inſtitutis. Duplex hæc igitur, nempe diuinior &
humanior docendi ratio, ita viget ſub lingua tua, vt eas haud intempeſtiuè promas, ſed op-
portunè, atq; accommodatè ad eorum, quæ inſtituuntur, vtilitatem. Et Beda ad ea verba,
Fauus deſtillans labia tua ſponſa. Fauus, ait, mel in cera eſt, mel autem in cera, ſpiritalis eſt „
diuinorum eloquiorum ſenſus in litera, qui rectè fauus deſtillans dicitur. Deſtillat quippe
fauus, cùm plus habet mellis, quàm illæ cæterarum thecæ capiant: quia talis nimirum eſt
ſanctarum fœcunditas ſcripturarum, vt verſus, qui breui in linea ſcribi conſueuerat, multas
impleat paginas, ſi diligentiùs ſcrutando expreſſus, quantam interius dulcedinem intelli-
gentiæ ſpiritalis contineat, probetur. Et paucis interiectis. Fauus ergo, non ſolùm plenus F
melle, ſed etiam deſtillans, labia ſunt ſponſæ, cùm doctores Eccleſiæ, vel in figuris legali-
bus, vel in dictis propheticis, vel in ipſis domini verbis, ſiue factis myſticis multiplicem in-
terioris ſuauitatis copiam ineſſe demonſtrat, atq; ex his dulciſſimas membris eius fidelibus,
id eſt, bonis auditoribus, ac ſaluberrimas mentis epulas parant. Nec repugnat, quòd ſupra
ſponſæ labia vittæ, & nunc comparantur fauo: cùm hic ſatiando fauces delectet, illa crines
vinciendo conſtringat: iſte intus reficiat, illa foris liget. Ijdem namq; doctores, & vittę ſunt
Doctores vt vittæ dicantur.
in præceptis ſalutaribus, & fauus in promiſſis cæleſtibus. Vittæ, cùm nos à fluxu carnalium
voluptatum refrenant: fauus, cùm ſupernorum nobis gaudiorum dona promittunt. Item
vittæ ſunt in eis, quæ apertè agenda, vel vitanda eſſe docent: fauus in illis, quæ typicè geſta
vel dicta, quid intus arcani ſalutaris habent, pandunt. Et rurſus in expoſitione ſententiæ
ſubſequentis: *Mel & lac, ſub lingua tua*, In lacte, inquit, eruditio paruulorum: in melle ea,
quę perfectioribus competit, doctrina ſignatur. Docet Apoſtolus de lacte, cùm quibuſdam
à fide lapſis improperando dicit, Et facti eſtis, quibus lac opus ſit, non ſolido cibo. Docet
de melle ſapientia, cùm dicit, ſicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: ſic qui ſcru-
Mel multũ comedere iuſſi.
tator eſt maieſtatis, opprimetur potentia. Non autem mel comedere, ſed multum comede- G
re vetat: quia non omnimodo maieſtatem Dei ſcrutari prohibemur, præſertim cùm ipſi in
laude iuſtorum canatur, Magnificentiam maieſtatis tuæ, & ſanctitatem tuam loquentur; ſed
à tentandis, his quæ menſuram noſtram excedunt, reuocamur. Vnde & aliàs de amatoribus
ſapientię cęleſtis ait: Mel inuenisti, comede quod ſufficit tibi, ne ſatiatus euomas illud. Be- „
ne autem mel, & lac ſub lingua memoratur habere. Habet enim in lingua verbum Dei, cùm
loquendo profert: habet ſub lingua, cùm ſedulò in corde, quæ proferri debeant, meditatur
habet mel, & lac ſub lingua, cùm rectè nouit diſcernere, quæ incipientibus, quæ ſint dicenda
proficientibus: quæ item eis, qui in ſcientia ſunt eius, & charitate perfecti. Atq; hæc ipſa,
ybi tempus congruerit miniſterio linguæ pro audientium capacitate diſpenſat. Ait idem
[g] In Comm. Pſal. 118.
[g] alibi Beda, Mel iucundum ſanę menti, non febricitanti. Eſt enim, inquit, mel aliquis, qui
iam ſolutus à vinculis huius vitę, tanquam à fauo expreſſus expectat diem, qua veniat in
epulas Dei, Fauus verò eſt ille, qui adhuc circumplicatur in hac vita non concretus ei, ſed
implens eam. Mel ſylueſtre quod comedebat Io. Baptiſta in deſerto, ſunt folia arboris, in-
[h] In Commento.
quit idem [h] Beda, miræ dulcedinis, quod doctrinæ Ioannis nimiam ſuauitatem oſtendit.
Mel ſylueſtre quid denotet.
Ioachim per Locuſtas, & ſylueſtre mel intelligi vult ſcientiam exteriorum, per mel dome- H
ſticum, & piſcem aſſum, quem comedebat Ieſus Chriſtus, ſapientiam interiorum. Aitq;
ſcientiam exteriorum reſpicere ad ſecundum ſtatum; interiorum ad tertium. Vel mel illud
ſylueſtre, quo veſcebatur D. Io. Baptiſta typus eſt iuſtitiæ terrenæ, & veteris teſtamenti: ſi-
cut domeſticum & piſcis aſſus, quo veſcebatur, Saluator, iuſtitiæ cæleſtis, & noui teſtamenti.
[i] Pſalm. 81.
Ad priorem ſenſum reſpexiſſe mihi videtur D. Auguſtinus in enarratione huius [i] Dauidici,
Et de petra melle ſaturauit eos: O ingratos, inquit, cibauit ex adipe frumenti, & de petra melle
ſaturauit eos. In Eremo de petra aquam produxit, non mel. Mel ſapientia eſt primatum
dulcoris tenens in eſcis cordis. Quam multi ergo inimici domini mentientes domino ciban-
tur, non ſolùm ex adipe frumenti, ſed etiam de petra melle, de ſapientia Chriſti: quam multi
delectantur verbo eius ex cognitione ſacramentorum eius, ſolutione parabolarum eius, quã
Chriſt⁹ eſt petra.
multi delectantur, quàm multi clamant? Et non eſt hoc mel de quolibet homine, ſed de pe-
tra. Petra autem erat Chriſtus. Quam multi ergo ſatiantur de melle iſto, clamant, dicunt,
Suaue,

A Suaue eſt, dicunt, nihil melius eſt, nihil dulcius, vel intelligi, vel dici potuit. Et tamen inimici domini mentiti ſunt ei, &c.

SIMILITVDINES.

ELEGANS in primis ſimilitudo legitur apud [a] Plutarchum de vero amico, & melle his verbis: Vera & amici propria libertas peccantes adoritur, adfertq; ſalutarē, & tutelarem dolorem, mellis in morem: quod cùm vlceroſas partes mordeat, atq; expurget, cætera vtile eſt, ac dulce. Comparatur non minus illepidè mel amori proſpero, fel, quem dolor exagitat, vnde dicebat lepidiſſimus [b] Plautus: [a] *Li. de adulat. & amic. diſc.*

Namq; Ecaſtor, amor & melle, & felle eſt fœcundiſſimus.
Guſtu dat dulce: amarum ad ſatietatem vſq; aggerit.

Quam eandem ſimilitudinem exactiſſimè expreſſit [c] Torquatus Taſſus, ſed pro felle habet [b] *In Ciſtellaria.*
B abſynthium, ſed non refert, vtrumq; enim eſt amariſſimū; & ab vtroq; remedia à medicis [c] *Cant. 4.*
accipiuntur. Canit autem:

Ahi crudo Amor, ch'egualmente n'ancide
L'aſſentio e'l mel, che tu frà noi diſpenſi,
E d'ogni tempo egualmente mortali
Vengon da te le medicine e i mali.

Melli & felli optimè etiam aſſimilantur ij, qui aliud habent in ore, aliud in corde, hypocritę, videlicet & ſycophantæ, qui, cùm blandiuntur, intus peſſima nobis mala machinantur. In hoc quoq; ſenſu idem dicebat Comicus: *Melli & felli qui ſimiles.*

In melle ſunt lingua ſita veſtra, atq; orationes:
Corda in felle ſunt ſita atq; acerbo aceto.

Atque hoc eſt, quod dicunt Hetruſci:

Hauer il miel in bocca, & il raſoro à cintola.

Et [d] Auſonius in contrario ſenſu ſimili vſus eſt ſimilitudine de Nepotiano Grammatico:

Facete, comis, animo iuuenili ſenex [d] *In Tuſcul.*
C *Cui felle nullo, melle multo mens madens*
Aeuum per omne nil amarum miſcuit.

Melle eloquentiam & facundiam denotari, atq; aſſimilari, tam notum eſt, vt probatione non egeat: adducam tamen authoritatem: [e] Symmacus de ſtylo Ciceronis: erat quippe in his oblata Tulliano melli feſtiuitas. Eleganter [f] Statius: *Melle eloquētia denotatur.*

Et mixta riſu lachryma? penituſq; loquentis [e] *In Epiſt.*
Hyblæis vox mixta fauis. [f] *Li. 2. Syl.*

Et ex Hetruſcis [g] Taſſus:

Cominciò poſcia, e di ſua bocca vſcieno [g] *Cant. 2.*
Più che mel dolci, d'eloquenza i fiumi.

Ad quod reſpiciens Pindarus, melle & lacte paſci voluit; quanquam hoc etiam alij interpretentur, vt lac fœcunditatem, mel labore artem partam ſignificet. *Pindarus cur melle & lacte paſci voluit.*

PROBLEMATA.

D

QVÆRIT [a] Ariſtoteles, quam ob cauſam cùm mel tenacius, quàm aqua ſit, farina mulſo ſubacta rigidior reddatur, vbi decocta eſt, quā aqua ſubacta? An quod, inquit, aqua feruore ignis cogitur, atq; conſiſtit: mel cōtrahit quidem, ſed non ſine aſſiccatione: itaq; rem facit rigidiorem: cauſa namq; rigoris in ſiccitate eſt. Aliud ex [b] Alexādro Aphrodiſęo: Mel cur vlceribus acre, guſtui dulce ſentitur? Quoniam vlceribus horridis, reſiccatiſq;, mellis tenuitas occurrit: tenue autem omne acre eſt. At guſtus quia humidus eſt, mellis percipere poteſt lenitatem. [c] Idem quærens, cur à regio morbo laborantibus mel ſentiatur amarum? quia, inquit, eorum lingua bile amara redundat. Aliud [d] Antonij Ludouici Olyſſiponenſis medici, Cur vinum, quod in medio natat, mel quod in imo ſidet, oleum quod in alto fluitat, longè antecellunt? An quia vinum quodcunq; in fundo ſubſiſtit, craſſiuſculum id fæculentumq; & vapidum eſt, quod verò in ſummo defertur, ab aëre circumſtante,

[a] Sect. 21. Probl. 11. *Rigoris cauſa.* *[b] Sect. 1. Proble. 130.* *[c] Sect. 1. Proble. 99.* *[d] Li. 1. Sect. 3. Probl. 4.*

 & potiſſimùm

Dolia humo cur defodiantur.

& potiſſimùm ſi calidior ſit, afficitur, & à ſua natura permutatur. Vnde & agricolæ dolia hu- E
mo defodiunt, atq; recondunt, & cellas vinarias ad Aquilonem obuertunt, ne ab aëre prom
ptè patiatur. Quod autem in medio eſt, nec craſſitie fæcis præditum, nec ambientis iniuria

Floces quæ antiquis.

alteratum, haud immeritò præſtantius eſt. Ad hæc fæces (quas floces antiqui dixerunt)
ſunt tanquam acies roburq; vini, & vicem radicis obtinent. Vt autem radici truncus pro-
pior, craſſior, corpulentiorq; eſt, & veluti quia ventriculo proximior, vbi cibi conficiuntur,
obeſo turget omento, popa venter, præq; adipe, & pinguitudine pinguis aqualiculus tre- ,,
mit; ita & medium ob eam cauſam bonitate præcellit. Et tanquam radice abſciſſa, planta
viuere non ampliùs poteſt, & ſua ſede diuulſa arbos exareſcit, ita & vina ſi à fęcibus, quę ful
cimentum præſtant, elutrientur, inq; alia vaſa traſponantur, franguntur, atq; caſtrantur, &
mulieribus potiùs, quàm viris bibendo ſunt apta, & in ſaccos transfuſa amittunt vires & ef-
fœminantur. Porro mel, quod ſuis ponderibus libratam in imu.. deſcendit, ideo magis pro-
batur, quia ponderoſiſſimum eſſe arguitur, quæ in eo eximiæ bonitatis præcipua eſt nota.

Oleũ quod optimum.

Oleum autem, quod in ſupremo bullit, omnium optimum eſt, quia aëri magis proximat, cu-
ius naturæ eſt: quod inde patet, quia in aqua innatat, & fomenta igni & commodiſſima pa-
bula ſuppeditat, quantumq; in eo excrementitium eſt, ab aëre proximo emungitur & emul- F

[e] 7. Sympoſ. qu. 3.

getur. Deſumptum eſt problema ex [e] Plutarcho, cuius verba præteriri nolim. Deridebat, ,,
inquit, ſocer noſter Alexion Heſiodum, qui è ſummo & imo dolio iuberet vinum bibere, ,,

Vinum vbi optimum.

medio parcere, quòd ibi vinum eſſet optimum. Quis enim ignorat, aiebat, vini medium, olei ,,
ſummum, mellis infimum eſſe optimum? At Heſiodus nos vult omiſſo, quod in dolij medio ,,
eſt vino expectare, donec dolio deficiente vinum deterius fiat. His dictis valere iuſſo He- ,,

Mel in fun[illegible] me[illegible]

ſiodo, ſe contulerunt ad cauſam diuerſitatis inquirendam. Ac de melle quidem ratio non ,,
multum nobis exhibuit negocij: cùm nemo ferè neſciat, id quod leuiſſimum eſt, ob raritatẽ ,,
eſſe leuiſſimum, denſa ob grauitatem ſubſidere. Atq; etiam ſi vas ſubuertas, tamẽ rurſum ,,
exiguo tempore vtrumq; ſuum locum occupauerit, graui ſe demergente, leui ad ſuperfi- ,,
ciem efferente. Nec de vino defuerunt probabilia argumenta. Primùm vis eius calor cùm ,,
ſit, conſentaneum eſt eum maximè in medium conduci, idq; ibi optimum conſeruare. dein- ,,
de quod in fundo eſt, fæce vitiari, quod in ſummo, ab aëre vicino corrumpi. Nam nouimus ,,
ab aëre vinum lædi: ideoq; dolia defodere, aut integere ſolemus, vt quàm minimum aëris ,,
ea tangat, & quod maximum habet momentum, aër non ita facilè nocet pleno vaſe vino, ,,
vt aliquantum vacuato: nam in exhauſti locum aër confertim ſubiens, maiorem infert mu- G
tationem: in plenis dolijs vinum ipſum ſeſe ſuſtentat, non multum extrinſecus admittens, ,,

Olei imum cur deterrimum.

vnde vitiari poſſit. De oleo non vilis incidit diſputatio. Quidam imum olei dicebat eſſe de- ,,
terrimum, quia id amurca conturbetur: neq; ideo ſummum eſſe optimum, verùm ideo vide- ,,
ri, quia ab eo, quod ei officit, longiſſimè abſit. Alius denſitatem cauſabatur, ob quam nulla ,,
cum re permiſcetur, neq; vllum alium humorem in ſe admittit, niſi violentia, & ictu diſſin- ,,
datur. Vnde fit, vt aërem quoq; non recipiat, ſed eum tenuitate, atq; cõtinentia ſuarum par- ,,
tium à ſe repellat, neq; ab eo, vtpote non præualente, corrumpatur. Huic rationi Ariſtote- ,,
les videbatur repugnare, qui (vt ait) obſeruaſſet oleum, quod in reconditis eſt vaſis, odora- ,,
tius fieri, & omnino melius, deinde aëri cauſam, quòd reddatur melius, adſcribit. Eſt enim ,,
largior magiſq; præualet ſi ſubeat in vas nõ repletum. Quid verò, inquam ego, ſi aër eadem ,,

Aer [illegible] oleo & obeſt vino.

vi & prodeſt oleo, & obeſt vino. Etenim vetuſtas vino conducit, oleo nocet: aër vtriq; acci- ,,
dens aufert. Nam humorem refrigeratum digerit: Oleum autem ob continuitatem exſpira- ,,
tione carens, facilè veteraſcit. dictum probabiliter, quia in ſuperficie accidens aër, recentia ,,
facit. Itaque vini ſummum eſt viliſſimum, olei optimum. nam ætas oleum peſſimè, vinum ,,

[f] Lib. 7. Satur. cap. 12.

optimè adficit. Hucuſq; Plutarchus. Aliud problema ex [f] Macrobio, ſitne mel recens me- H

Mel recens an melius vetuſto.

lius vetuſto? Non idem ſentiendum eſt de melle & vino: quia mel recentiſſimum, vinum
autem vetuſtiſſimum melius eſt. Nam vini natura humida eſt, mellis arida, quod ex medici-
nis facilè notamus, quæ enim humectanda ſunt, vino fouentur, quæ ſiccanda, melle te-

Mel cur vini fæces eleuet.

guntur. Aliud. Cur ſi mel in vini vaſe ponatur, fæces ipſius vini ſurſum eleuat, cùm per
oppoſitum quorumcumq; aliorum fæx, tanquam grauior inferiorem locum teneat? Ete-
nim fæcis materia, vt ſpiſſa & terrena, cæteris humoribus pondere præſtat melle vincitur:

Oleum & ſeuum cur non cum aqua miſceantur, cum mel id faciat.

mel enim grauitate naturali deorſum ad fundum decidit, & fæcem, vt læuiorem ſurſum
pellit. Aliud Ambroſij Leonis Nolani, cur ſeuum cum tantundem olei miſcetur, & vtraq;
hæc ſimiliter cum melle coeunt; mel item cum aqua miſcetur, oleum verò atq; ſeuum cum
aqua non miſcetur. An quia in eis adeſſe accidit rationem contrariorum & medij. Nam con-
trariorum alterum conſentit cum medio, & medium cum reliquo contrario conuenit: con-
trarium cum contrario non conſentit. Quamobrem, neq; eandem contingit eſſe rationem
miſtionum,

A miſtionum, quod ex hiſce ſpectarę eſt. Seuum enim & oleum, cùm veluti ſpuma ſint humo
rum, in natura aërea, quam multam continent, conueniunt, ſuntque cum tenacitate quadam
quamobrem & ſe tangunt, & confracta miſcentur, miſtaq; ſe continent. Item mel tenacita-
tem, atque craſſitudinem indeptum eſt, quam videre eſt euidenter, cùm parum coquitur, tũ
enim tenacitate tãta pollet, ut in longa fila diducatur: vergit item tum ad ſiccitatem, tum ad
humiditatem. Obdureſcit enim & molleſcit; Qua pro re mel per tenacitatem & craſſitudinẽ
attingit oleum, atq; ſeuum, & attingendo hæret, atque confractum cum eis per tenacitatem
communem ſeruat confractionem, ſed eò meliùs cum illis coierit, quo mel fuerit durius, at-
que ſiccius. Mel item vbi liquatile ſit, ob inclinationem ad humiditatem humeſcens, facilè
cum aqua miſcetur, ſed aqua cum oleo non habet commune quicquam, & ſi quicquam ha-
beant humiditatis & mollitudinis; oleum tamen tenax eſt, aqua nullam tenacitatem habet:
quamobrem in frangendo non ſeruat fracturas: atque omnes particulæ olei confractæ, non
aliquo pacto retentę ab aqua ſtatim tempore de miſcella ſurſum aſcẽdũt, prorſuſq; ab aqua
vindicantur, nec aliter ſeuum agit. Hactenus Nolanus. Aliud ex Georgio Pictorio: Pro-
pter quid ſurculi in melle ſepulti de regione in regionem recentes poſſunt deportari? Quo- Surculi in melle cur longinquè portentur recentes.
B niam mellis humidum tenue eſt, dulce, & temperatum, non pingue, nec putredini obno-
xium. Vnde alendis germinibus teneris commodiſſimum eſt. Problematibus denique ad-
ſcribam hoc ex * Iulio Cæſare Scaligero, cur mel coctum amareſcat. Is autem explicans
hanc authoris libri de plantis Ariſtoteli adſcripti ſententiam. Amarus gignitur fructus, vbi *In lib. 2. de plant.
calor & humiditas non ſunt abſoluta in coctione. Frigus enim & ſiccitas impediunt per-
ſectionem, atque ita fructus in amaritudinem vertitur. Huius argumentum rei eſt: quod Mel coctũ cur amareſcat.
amarum, in ignem ſi mittatur, dulceſcit. Fateamur à calore & humido certa lege diſtribu-
tis, atque temperatis, dulces fructus euenire. A cruditate, inquit, fieri negamus amari-
tudinem. Abſynthium vetus amarius eſt nouello: ſic intubi gènera: ſic lactucarum. A fri- Amaritudo nó fit à cruditate.
gido autem amarum prodire, ſicuti dicebamus, falſum putant, qui ad aras Galeni dixerunt
ſacramentum. Mel quoque porrò coctum amareſcit. In partibus ergo terreſtribus interdum
eſſe amarorem, quæ ſint etiamnum incoctæ. Itaque per calorem eas digerentem, fit acceſſio
dulcorationis in fructibus. Mellis autem partes abſumi teneriores vlteriore percoctione: re-
linqui terreſtris, atque amareſcere. Ab exemplis enim naturę petendas eſſe rationes noſtras,
non ab argumentis noſtris rerum naturas ſubuertendas, iubet Ariſtoteles. Hæc & plura
C Scaliger.

EPIGRAMMA.

INter doctiſſima Claudiani epigrammata, etiam hoc legitur, ſcriptum ad Maximum, qui ſibi mel miſerat.

Dulcia dona mihi, tu mittis Maxime ſemper
Et quicquid mittis, mella putare decet.

PROVERBIA.

MÉλιτος μυελὸς. i. *Mellis medulla.* Dicitur, teſte Suida, de rebus maiorem in mo- Mellis medulla.
dum ſuauibus. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethe-
gum Suadę medullam appellat, ob ſingularem ſuauiloquentiam. Nã quod
D optimum eſt, id naturę videtur intimè recondidiſſe. Vnde & illa paſſim ob-
uia, in medullis & medullitùs amare, nó diſſident à ſimulacro prouerbiali.
Huius eſt formæ, τῆς ἑλλάδος ἑλλάς. *Mel ſummis digitis delibandum.* Mel sũmis digitis delibandum.
χρὴ τῦ μέλιτος ἄκρῳ δακτύλῳ ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι, hoc eſt, mel ſummo digito, haud
caua manu delibandum eſt. Dionyſius Mileſius apud familiares ſuos identidem dicere ſole-
bat, Philoſtratus lib. 1. de Sophiſtarum uitis commemorat. Tranſlationibus alijſq; delicijs,
quibus oratio ornatur, parcè vtendum eſt, non affluenter, & ad faſtidium vſque. Voluptati-
bus modicè frui pro re nota, illaudatum non eſt, modò ne totum te ijs immergas. Vti ada-
gio cõueniet, quoties moderatum rei alicuius vſum laudabimus. *Melle litus gladius*, in per- Melle litus gladius.
nitioſam adulationem dici ſolitum. Alluſum eſt ad morem barbaricum, qui ſolent tela vene
nis tingere, quo vulnus eſſet immedicabile: præſentiſſimum malum erat oleum incẽdiariũ,
quod illitum telo, ſicubi hæſiſſet in corpore, tenaciter cremabat, incẽdium aqua iniecta irita
batur, ſolo puluere inſperſo conſopiri poterat, vt author eſt * Marcellinus. Θανάσιμον μελί- *Lib. 23.
κρατον,

Lethale mulſum.

E *χρατον*, id eſt, *lethale mulſum*. Eandem cum nouiſſimo habet ſententiam. Diogenes formoſa ſcorta *θανάσιμον μελίκρατον*, id eſt, *lethiferum mulſum* appellare conſueuit, tametſi nihil vetabit, & in aſſentationem, in fœdas voluptates torquere, breuiter, quicquid ita iucundum eſt, vt idem ſit pernitioſum. Legimus & mellitum venenum apud Plininm, & idem Diogenes orationem ad gratiam compatatam, auriumque pruritum, *μελιτηρὰ ἀρχόνλω*, id eſt, *melleam præfocationem* appellabat, quod aſſentatione quidem delectaret, cæterùm mendacio ſtrangularet admittentem. Ad hanc formã attinet, quod refert [b] Irenæus; lacte gypſum male miſceri: pręſens enim venenum habet gypſum, & additum lacti fallit. *Ε'ν μέλιτι σ' αυτὸν καταπάττεις*, hoc eſt, *in melle teipſum obuoluis, oblinisq́*, ac ſi dicas, Melle teipſum perungis, hoc eſt, molliter ſuauiterq́; vitam agis, quaſi parum ſit veſci melle, niſi totus ſis melleus. Extat apud Diogenianum. *Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέςη*, id eſt, *Glaucus poto melle reuixit*. Dici ſolitum, quoties aliquis vulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quaſi rediuiuus apparet ijs, quibus perſuaſum fuerat cum vita defunctum eſſe. Satis cõſtat ab euẽtu natum. Nempe Glaucum, quempiam præter omnium exiſtimationem, guſtato mellito pharmaco reualuiſſe. Eamq́; rem in iocũ popularem verſam fuiſſe. Quidam enarrant in hũc modum: Glaucus quidam poto melle, ob bilem penè examinatus eſt. Ad hunc multis accurrentibus medicis, polyidos herba, quam draconem vocant, eum reſtituit. F *Scarabeus citiùs faciet mel*, ad *ἀδυνάτων* claſſem pertinet, quæ referuntur in epigrammatę Palladæ: citiùs mel facit Scarabeus, aut lac Culex.

Mellitum venenum.

[b] L.3.c.19.

In melle teipſum obuoluis.

Glauc[9] poto melle reuixit.

Polyidos herba quæ. Draco.

Scarabeus citiùs faciet mel.

Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος, ἢ γάλα κώνωψ.

Mel citiùs faciet Scarabeus, & antè Culex lac.

Plus aloes quàm mellis habet.

[c] Lib. 3.

[d] In Amphitryone.

Plus aloes, quàm Mellis habet: prouerbialis metaphora, perinde declarans, ac ſi dicas, plus moleſtiæ quàm voluptatis. Nam aloe frutex quędam eſt, odore graui, guſtu amariſſimo, cuius meminit [c] Dioſcorides. Ad hoc adagium alluſiſſe videtur [d] Plautus. *Ita cuique comparatum eſt in ætate hominum, ita Dijs placitum, Voluptati vt mæror comes conſequatur. Quin incommodi plus maliq́, adſit, boni ſi obtigit quid*. Apud eundem alicubi legitur, vitam hominis plus aloes quàm mellis habere. Et Iuuenalis de vxore.

——Plus aloes, quàm mellis habet.

[e] In Floridis

[f] Iliad.Ω.

[e] Apuleius citra metaphoram ſic extulit. Sed verum verbum eſt profectò, quod aiunt, nihil quidquam tam proſperè diuinitùs hominibus datum, quin & tamen admixtum ſit aliquid difficultatis. G Has rerum humanarum vices, ac triſtium lætorumq́; mixturam [f] Homerus perquam elegãter indicauit figmento duorum doliorum, quæ ſcribit in Iouis limine ſita eſſe, quorum alterum ſit plenum triſtibus, alterum lætis: Ex quibus ille mortalium fortunas temperans.

Αλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ.

Nunc lætis vitam miſcet, nunc triſtibus idem.

quemadmodũ & ſuperiùs indicauimus. Verùm admodum malignè temperat Iuppiter Homericus nimio plus admiſcens malorum, quàm bonorum, vt ſi ſuam quiſque fortunam ad calculos vocet, minima ſit futura ratio eorum, quæ nobis ex animi ſententia euenerunt. Id quod eleganter dictum eſt à [g] Pindaro in Pythijs hymnis. *ἓν γὰρ παρ' ἐσθλὸν πήματα σὺν δύο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι*, id eſt. Ad vnum enim bonum duo pariter incommoda diſtribuunt mortalibus immortales.[h] Plinius ſententiam inuertit, cùm ait, nihil eſſe tam malum in rerum natura, cui non boni quippiam ſit adiunctum. Quãdoquidem compertũ eſt etiam aconito, quo non aliud venenum nocẽtius, ineſſe remedium, cùm ad alia, tum ad oculorum vitia: Ad eundem modum Euripides citante Plutarcho:

[g] In Pythijs.

[h] Lib.27.

Aconiti vſus.

Ο'υκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά, H

Αλλ' ἐςί τις σύγκρασις, id eſt.

Bona ſeparare non licet malis, ſed eſt

Mixtura quadam.

[i] Lib. de remed. Fort.

Mel Muſcę ſequuntur.

[k] In Artoxerſe.

Mel lacti mixtum in potu datũ.

Scapharũ ſupplicium.

Prouerbialiter à [i] Seneca prolatum videtur: Mel Muſcæ ſequuntur, cadauera Lupi, frumenta Formicæ, Prædam ſequitur iſta turba, non hominem. Loquitur autem de diuite, quem multi comitantur. Conueniet in adulatores, qui plærunq; alios comitantur, donec aliquid largiantur. Muſcæ verò quantoperè mella proſequantur, nulli non in confeſſo eſt. Quamobrem Perſæ, vt ſcribit [k] Plutarchus, ſcapharum ſupplicio necandis mel lacti permixtum in potu dabant, vt ſcilicet mel & lac olentes, & ſanguinem etiam dulciorem generantes magis à Muſcis infeſtarentur. Supplicij id genus quale ſit, Plutarchus tradit his verbis. Duas ſcaphas, qua mutuo quadrant accipiunt, in alteram harum is, qui plectendus eſt, ſupinus collocatur: alteram imponunt, itaque aptant, vt caput, manus, pedeſque promineant, totum alio-

quin

A quin corpus occultetur. Ita incluſo cibus præbetur: ac ſi edere nolit, oculos cõpungendo eũ cogunt: cùm edit, mel lacti mixtum ei potus loco infundunt: ita verò ſemper eum collocant, vt aduerſus Solem oculos habeat. Porrò autem Muſcarum identidem aſſedentium multitudine facies eius tota obtegitur, & cùm in ſcaphis interius ea faciat, quæ neceſſe eſt hominem cibo potuq; fruentẽ facere, ex putrefactione & corruptione excrementorũ Tarmes atq; Vermes pullulãt, qui in inteſtina ſubrepentes, corpus conſumunt. Cùm enim iam conſtat mortuum eſſe remota ſuperiori ſcapha intuentur carnes quidem deuoratas, inteſtinis autem inhærentia huiuſmodi animalculorum examina: Ab eodem [l] Plutarcho alibi loco adagij pro- [l] 7. Sympoſ. qu. 6.
„ latum hoc videtur: ***tanquam per mel venenum ſumas***. Nam mali, inquit, quanto magis nos
„ apprehendere ſtudent, tanto magis ſentium inſtar amoliendi, & tranſiliendi ſunt, & ſi probi Per mel venenum ſumere.
„ ad non probos ducant, nequaquam eſt obſequendum, neque admittendum, vt tanquam per mel ſumas venenum, amicum parando paruum. Solebant enim venenum bibituris ut ſupra monuimus, mella permiſcere. [m] Ouidius quoq; prouerbialiter ait de *ἀδυνάτῳ*. [m] Lib. 1. de Arte.

Si quis idem ſperat, laturas poma miricas,
Speret, & è medio flumine mella petat.

B Huc ſpectat & hocce [n] Ioan: Tzetzæ, *σύγγνωθι τῷ μειρακίῳ, τὸ μέλι πόνον μελίττης κηρύττοντι*, hoc eſt, ***parce adoleſcenti, mel laborem Apis prædicanti***. Intelligendum ait per ironiam, quoniam nemo eſt qui ignoret mel Apum eſſe laborem. [n] Lib. 8. Chiliad. 208.

Τοῦτο τὸ σχῆμα (inquit) *γίνωσκε τυγχάνειν εἰρωνείας*
Καὶ τίς γάρ, ὃς ἠγνόηκε πόνον μελίσσης μέλι,
Μεθόδῳ δὲ δεινότητος, οὕτως αὐτὸς εἰρήκειν,
Σύγγνωθι τούτῳ λέγοντι, τῶν μελισσῶν τὸ μέλι,
Ἤτοι τοὺς πόνους τοὺς ἐμούς, ἐμοὺς εἶναι φαμένῳ.
Hanc figuram ſcito eſſe Ironiæ
Et quis enim qui ignorauit, laborem Apis mel?
Methodo autem vehementia ſic ipſe dixeram,
Parce huic dicenti, Apum mel:
Siue labores meos, meos eſſe fatenti.

[o] Polydorus Vergilius fuiſſe ſcribit iam inde ab initio modum iſtum loquẽdi valde prouerbialem. ***Terra lacte & melle fluit, mel manat***: Is apud ſacros autores paſſim obuius eſt & præ- [o] Li. Adag. 455.
C ſertim, inquit, apud Moſen, qui cùm in Exodo & Leuitico, tum in Numeris eo vtitur. Eſt autem metaphora ab aquis ſumpta, quod terra fluminibus irrigua pariter pinguis ſit, in qua armenta paſcuntur, quæ lactis copiam præbent, ac amœna, vbi Apes nutriuntur, quæ mella ferunt, & floribus gaudent. Locus prouerbio perappoſitus erit, cùm ſignificauerimus in regione aliqua rerum omnium abundantiam ſimiliter atque amœnitatem ineſſe. ***Sugere mel de petra, & oleum de ſaxo duriſſimo***. Hyperbole prouerbialis ex Cantico Moſis deſumpta, per quam ille docuit populum de vbertate terræ à deo promiſſæ: nunc autem, inquit idem [p] Polydorus Vergilius, in prouerbium recepta, vſui paſſim eſt, cùm ſignificatur locum quempiam affatim quiduis rerum ſuppeditare. Porrò haud dubitanter ille locus felix eſt, vbi ſaxa mel & oleum ſudant. Verùm venuſtius dicitur de homine induſtrio, qui ſuo labore, eo loci norit lucrum facere, quo alij antea nihil tuliſſent commodi. Illud faciunt optimi agricolæ, qui ſaxoſos montes fructus ferre cogunt, quod cernere licet apud Italos, vbi paſſim olіueta vinetaque in montibus altis, magno cum labore, tum arte agricolarum conſita, creſcunt. Italis prouerbialis locutio eſt, ***biſogna guſtar il miel con la punta del dito***, hoc eſt, extremis digitis mel deguſtari debet.

Terra lacte, & melle pluit.

Sugere mel de petra.

[p] Ada. 504.

Mellis vſus ad dulcorandum.

D

VSVS IN CIBIS.

MELLE veteres in omni dulciario opere ſolebant vti, vt nunc nos ſaccharo, quod illis erat incognitum. Mellis enim cõdimento ſaporis gratiam palato parabant, & quæ triſtioris erant & amarioris ſaporis, eo, quò minus homines offenderentur, condiebant & imbibebant, & multa etiam panificia & potus concinnabant, ut rectè Vergilius mel cæleſtia dona, Plinius diuinum nectar vocauerint. Tantoperè autem placebat dulcedo mellis, vt paſſim allegoricè, quodcunq; iucundum ac delectabile eſſent expreſſuri, id exemplo mellis facerent. Stalino ſenex apud [a] Plautum: [a] In Caſina.

Et quia te tango, mel mihi videor lingere,

Et Dinarchus

Digitized by Google

[b] *In Truculento.* Et Dinarchus Phroneſium meretricem amplectens [b] ait:

Ab hee eſt mel melle dulci dulcius.

[c] *In Moſtellaria.* Item [c] Callidamates adoleſcens:

Ob ocellus meus es tu, tuus ſum mel meum.

[d] *In Aſinaria.* [e] *In Caſina.* [f] *Lib. 2. de re ruſt. cap. 5.* Item [d] Argyrippus, *O melle dulci dulcior mihi tu es*. Stalino [e] ſeruus. *Nunc pol demum ego ſum liber, meum corculum, melculum*. Huc ſpectat illud eiuſdem, *Mulſa loquitur*. Item illud Plautij apud [f] Varronem, cùm Hirrium prætorem renunciatum in Senatum ſcriptum diceret: Sed bono, inquit, animo es, non minus ſatisfaciam tibi, quàm qui bugoniam ſcripſit. Varro enim Hirrium Senatorem in Senatum ſcriptum iri optabat, quem ordinem aſſequebantur ędiles, & pretores, alijq́; magiſtratus. Cùm itaq; eum prætorem audiſſet renunciatum Plautius, Varroni dixit, Mulſam tibi offero, affero tibi optabile nuncium: tam tibi ſatisfaciam, quàm qui bugoniam, id eſt apiarium, aut qui de Apibus ſcripſit. Ac ſi diceret. Mel qui tibi daret, gratior & iucundior non eſſet, nec tibi magis ſatisfaceret, quàm impræſentia faciam. Nuncio enim tibi Hirrium prætorem eſſe renunciatum. Sed & Apum iucunda, & dulcis ob mellificium eis memoria erat. [g] Plautus in hoc ſenſu:

Bugonia quid.

[g] *In Curcul.*

Egon' Apicularum opera congeſtum non feram? F

Eleganter etiam Cælius ad Ciceronem ſcribens: Scito, inquit, C. Sempronium Rufum, mel ac delicias tuas, calumnias maximo plauſu tuliſſe. Item ipſe Cicero ad Atticum, Ita ſum ab omnibus deſtitutus, vt tantum requietis habeam, quantum cum vxore, & filiola, & mellito Cicerone conſumitur. Et in eiuſdem fragmentis legimus etiam hoc. Quod alterius ingeniũ ſic dulce, vt acetum Ægyptium: alterius ſic acre, vt mel Hymettium dicimus. Plures ſimiles allegorias in ſacris litteris legimus, vt *dulciora ſuper mel & fauum eloquia tua*. *Comede fili mi mel*. Item, *comedi fauum cum melle meo*. Item, *erit dulcis tanquam mel, &c.* Saporis itaq; gratia mel in pretio erat apud priſcos, de quo dicebat [h] Lucretius.

[h] *Lib. 2. de rer. nat.*

Huc accedit vti mellis lactisq́; liquores
Iocundo ſenſu lingua tractentur in ore.

[i] *Eidyll. 1.* Et caprarius quidam apud [i] Theocritum.

Πλῆρές τοι μέλιτος τὸ καλὸν ςόμα Θύρσι γένοιτο
Πλῆρες δὲ χαδόνων. hoc eſt.
Vtinam tibi ò Thyrſi melle plenum ſit pulchrum os
Plenum & fauis. &c. [k] Et Menalcas Daphnidi, G

[k] *Eidyll. 8.*

Quam tibi os dulce eſt, inquit, *& vox amabilis, ò Daphnis,*
Iucundiùs eſt te audire canentem, quàm mel lingere.

[l] *Eidyll. 5.* [m] *Iliad. 3.* [n] *In Pluto.* Et [l] Comates paſtor Laconi pollicetur octo cymbia mellis plenos habentia fauos. Apud [m] Homerum Venus Pandari filias orphanas caſeo & melle, & ſuaui vino nutrire dicitur, item Machaoni, & Neſtori pro obſonio apponitur mel, & cæpa, item Neſtoris vxor Patroclo cępam potioni condimentum, & mel recens apponit in aurea lance. Mercurius [n] Ariſtophanis queritur non ampliùs ſibi à cauponibus mel præberi, placentas, & caricas:

Πρότερον γὰρ εἶχον μὲν παρὰ ταῖς καπηλίσι
Πάντ' ἀγαθ', ἕωθεν εὐθὺς ὀινοῦτταν, μέλι,
Ισχάδας, ὅσ' εἰκὸς ἐςιν ἑρμῆν ἐσθίειν.
Prius enim habebam quidem apud caupones
Omnia bona, mane ſtatim placentam, mel,
Caricas, quęcunq́; decens eſt Mercurium comedere.

Mel dijs & hominibus gratum cur dictum. [o] *Li. 4. Faſt.* Rectè itaq; Varro, & Dijs & hominibus gratum eſſe dixit. Moſchion iubet, vt nutrix os infantis melle illinat, & mulſam tepidam inſtillet, & ſic ſecunda die lac offerat. Ita apud [o] Naſonem Triptolemo infanti, lac, poma & mella edenda dantur: H

Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte
Pomaq́; & in ceris aurea mella ſuis.

[p] *Lib. 3. de part. Virg.* [p] Iacobus Sanazarius etiam ſcribit Angelum paſtoribus Saluatorem natum nunciantem iubere, vt inter alia etiam ei mella offerant, cibum nempe infantulo congruum.

Tunc ait: O parui vigiles gregis, o bona pubes
Syluarum, ſuperis gratum genus, ite beati
Paſtores, ite antra nouis intendite ſertis:
Reginam ad cunas, poſitumq́; in ſtramine regem
(Certa fides) alti iam iam moderator Olympi
Cernere dat. properate: nouiq́; tepentia lactis
Munera, cumq; ſuo date condita ſubere mella.

Alluſit

A Alluſit poëta ad illud Eſaiæ (loquentis de naſcituro Saluatore, atq; innuentis, & Deum & hominem fore,) *vocabunt nomen eius Emanuel, butyrum & mel comedet*. Quæ doctrina quoq; eſt D. Chryſoſtomi. Mos enim, inquit, eſt, vt his cibis peculiariter paſcantur pueri, mox vt nati fuerint. Zeno philoſophus referente Diogine Laërtio modicè panem, & mel edebat, & ſuauis vini paululum bibebat. Et Pythagoram (inquit) ſolo melle ſine fauo, ac pane contentum vixiſſe quidam autumant, vinumq; interdiu non guſtare ſolitum. [q] Euſtathius quoq; docet mellis vſum apud veteres plurimum fuiſſe, & mel eſſe τρόφιμον, Pythagoræ teſtimonio comprobat, qui cùm frugaliſſimè, inquit, viueret, ſæpè ſolo melle erat contentus. Quin & eiuſdem conſectatorum menſa pane conſtabat & melle, vt Ariſtoxenus ſcribit. Democritum Abderitem ob tœdium ſenectutis, cùm mortem ſibi conſciſcere decreuiſſet, fama eſt, inquit, [r] Athenæus, de quotidiano cibo aliquid detrahentem, inſtantibus iam feſtis diebus Theſmophoriorum, rogantibus domeſticis mulieribus, ne per id celebritatis tempus moreretur, ſibi vt liceret ſolennes, ac feſtiuos illos dies agere: annuiſſe, & mellis vas ſibi iuſſiſſe propius admoueri, atq; ſic in multos dies vitam prorogaſſe, ſolo mellis odore, & halitu continuatam, interijſſeq; diebus poſt aliquot aſportato melle, quo ſemper is delectatus fuerat,

B adeo vt cuidam percontanti, qua ratione vitam ſanus degeret, is reſponderit, ſi corporis interiora melle rigaret, exteriora oleo. Sed vt ad odorem reuertamur. Ego, inquit [s] Marſilius Ficinus, exiſtimo illum, ſi modò vſus eſt melle, mel vino liquefactum albo calentibus panibus infudiſſe. Neq; enim ſpernendus eſt mellis odor. Flos namq; florum mel exiſtit, nec parum nutrit ipſa dulcedine, ac diu qualitate ſua res integras à putrefactione tuetur. Itaq; ſi quis nouerit hoc etiam ad cibum ita veſci, vt nec dulcedine nimia meatus oppleat, nec tali quoq; calore bilem adaugeat, certum habebit longioris vitę ſubſidium. Atq; hoc eſt, quod innuit [t] Apuleus, inquiens: Heus tu Scolaſtice; dulce & amarum guſtulum carpis: Caue ne nimia mellis dulcedine diutinam bilis amaritudinem trahas. Adprimè enim, vt ait Terentianus Soſia, in vita vtile eſt, vt ne quid nimis. Nam alioqui [u] Ariſtoxenus teſte Athenęo author eſt, eos nunquam morbum aliquem ſenſuros, qui pranſuri melle quotidiè veſcantur. Sed vt ad Democritum reuertamur, is philoſophus ita melle, vt diximus, oblectatus, in annum centeſimum nonumq; fati diem diſtuliſſe creditur. Centeſimum annum mulſi potu
„ exceſſit Pollio Romulus teſte [x] Plinio his verbis: Corpora auget. Multi ſenectam longam
„ mulſi tantùm nutritu tolerauere, neq; alio vllo cibo, celebri Pollionis Romuli exemplo.

C Centeſimum annum excedentem cum Diuus Auguſtus hoſpes interrogauit, quanam maximè ratione vigorem illum animi, corporiſq; cuſtodiſſet. At ille reſpondit: intus mulſo, foris oleo: Haud immerito Chryſippus itaq; prouidentiam laudat, apud [y] Plutarchum, quæ mel præbuerit, piſces, aues, & vinum, & alius apud [z] eundem, ideo ſumptuoſam ait eſſe vrbem, quòd mellis hemina vendatur quinq; denarijs. Neq; eſſet equidem mellis authoritas minor quam ſacchari, niſi vbiq; naſceretur; Verùm quia plerumq; ventri, ac gulæ domeſtica ſordent; his nauigandum fuit ad Indos, vt ſaccharum habeant; cùm mel ferè ſe vltro porrigit. Et exotica condimenta magis placent. Quare ita puto à natura comparatum, vt omnium rerum cupido elangueſcat, quarum facilis ſit occaſio. In quo ſenſu dicebat [a] Plinius: Non eſſet mellis authoritas in pretio minor, quàm laſeris, ni vbique naſceretur. Illud ipſa fabricata ſit natura, ſed huic gignendo animal, vt diximus, innumeros ad vſus, ſi quoties miſceatur æſtimemus. [b] Varro ſcribit mel ad principia conuiuij, & in ſecundam menſam adminiſtrari. Atq; idem ferè mos fuit apud Lacedęmonios, nam & hi referente [c] Alexandro ab Alexandro ouum, & mel initium cœnæ fecerunt, & in ſecundis menſis poma, & mel dari conſueuêre. [d] Tranquillus Neronem teſtatur indixiſſe familiaribus cœnas, quarum mellita

D quadragies ſeſtertiûm conſtarent. Budæus mellitorum appellatione mellita dulciora fercula intelligit, quæ, inquit, vltimis menſis apponuntur, vt hodie ſaccharati miſſus epularum à piſtore dulciario, & omnia quę bellariorum nomine continentur, & ſaccharei operis ſtrues in adijcialibus cœnis, atq; nuptialibus, quæ in lancibus argenteis ad oſtentationem traducuntur, magis vt delibentur interdum quàm eſitentur. Hæc ſi centenis millibus aureorum noſtrorum æſtimantur, quanti cœna ipſa æſtimari poterit? Hęc Budęus, cui quamquam non contradixerim; putarem tamen poſſe quoque mellitorum nomine placentas largo mellę irrigatas intelligi; quas nimirum [e] Plutarchus inter multas alias cupedias recenſet his
„ verbis: Mittamus in præſentia hoc, quod ad corporis voluptates natura multiplici ſumptu
„ atq; impendijs indiget, neq; in iure & lente dulciſſimum ineſt: ſed appetitiones deditorum
„ fruendis voluptatibus obſonia requirunt, & Thaſium vinum, & vnguenta, & cupedias, &
„ placentas melle largo rigatas: præterea formoſas, & ætate integra mulieres &c. Meliceridas vocari ſuprà annotauimus. Eas autem in pretio habitas eſſe liquet ex hoc Pherecratis in

Tran-

Qui melle vixerint.

[q] *Iliad.* 10.

[r] *Lib.* 2. *c.* 3.

Democrit' mellis odo revixit diu.

[s] *Lib.* 2. *de dieta. c.* 18.

Mellis odor cur nutriri poſſit.

[t] *Lib.* 1. *de Aſin. aur.*

[u] *Lib.* 2. *c.* 3.

Mella edēs nunquam ægrotat.

[x] *Lib.* 25. *cap.* 24.

[y] *Lib. de Stoic. repug.*

[z] *Li. de trāq. animi.*

Mel cur vile ſit.

[a] *Lib.* 22. *cap.* 24.

[b] *Lib.* 3. *de re ruſt. c.* 16.

[c] *Li.* 5. *c.* 21.

[d] *In Nerone.*

Neronis cęna.

Mellita quę dicantur.

Mellitę placentæ.

[e] *Lib. non poſſe ſuauiter viui ſec. Epicur.*

Meliceridarum pretium.

Transfugis: Veluti capella ([illegible] hoc dictum de aliquo, cui ſœtebat anima) ore Is meliceridas obolet. Huc ſpectat parœmia [f] Ioan: Tzetzæ ex Ariſtophane: Noſtrum omnino, non alterius cuiuſdam facies eſſe pyramuntem. Pyramus enim erat apud antiquos placenta mellis, ex tritico & melle quodammodo apparata. Noſtrum facies autem dixit pyramuntem, ſiue niceterium, voluptatem victoriæ, ſiue pręmium, etenim Nicephoris, inquit, pręmia dabantur placentæ victorijs. Exiſtimarim etiam millitas placentas [g] Apuleo ſcitamenta mellita nominari, cùm ait: Multas numero partes in cellulam ſuam mel ſolebant reportare domini, ille porcorum, pullorum, piſcium & eiuſmodi pulmentorum largiſſimas reliquias: hic panes, cruſtula, iunculos, hamos, lacertulos, plura ſcitamenta mellita. Quantum verò alimenti corpori addat mel, etiam dicendum eſt. Galenus id exiguum eſſe credidit, nimirum ſi per ſe ſolum comedatur, vt teſtatum reliquit [h] Hippocrates, cùm inquit; Mel cum alijs quidem comeſtum & nutrit, & bonum colorem exhibet; ipſum autem per ſe ipſum attenuat magis, quàm reficit; nam per vrinam & ſeceſſum plus iuſto expurgatur. Vbi namq; ſine alijs cibis, aut cum his quidem, ſed perquam exiguis affatim comeditur, vt in ventriculum, in inteſtina, in venas, & reliquum corpus fundatur, oportet, ita quantò copioſius eſt, acri & abſtergente facultate ſua, per aluum, & per veſicam erumpens, corpus tãtò magis expurgat, & gracile reddit. F

[f] 13. Chilia. 478.

Scitamenta mellita.

[g] Lib. 10. de Aſin. aur.

Mel vt nutriat.

[h] Li. de Aff.

Quamobrem ſi moderatè deuoretur, per ſeſe etiã alere non Democriti tantùm exemplo, & aliorum conſtat, ſed ipſiuſmet etiam medicorum principis [i] Hippocratis teſtimonio confirmatur dicentis: Vinum & mel optima iudicata ſunt in hominibus, ſi iuxta naturam & ſanis, & debilibus cum temporis oportunitate, ac mediocritate exhibeantur. Et bona quidem ſunt ipſa per ſe ipſa: bona verò etiam permiſta, & tum alia & quæcunq; memorabilem vtilitatem habent. Quęcunq; ſanis commoda ſunt, ea etiam ægrotis exhibita fortiora ſunt. Et oportet detracto ipſorum vigore ea dare, alioqui non feret ipſa corpus, ſed magis lędunt, quàm proſunt. Optima vocat venerandus ille ſenex, non ſolùm quia non obſunt, verùm etiam quia plurimùm nutriunt. Nutrire autem mel, lapſasq; vires reſtaurare, ac impreſentiarum reficere plurimum, ex Ionathæ Saulis filij exemplo egregiè diſcimus. Hic enim in eo bello, quod Saul geſſit contra Palęſtinos, immemor edicti paterni, ne quis militum ante veſperam, & partam victoriam, cibum vllum caperet, fame impulſus, mel quod in ſylua quadam decurrebat, cęteris ab eo abſtinentibus deguſtauit, cuius eſu oculi eius fuerunt illuminati, hoc eſt, totius corporis vires inedia fractę, atq; debilitatę, fuerunt inſtauratæ. Nam ſicut inedia oculi excęcantur, & caligant, ita cibo reficiuntur, ac quodammodo illuminantur. G

Mel ſolum nutrire.

[i] Lib. de affectionibus in fine.

Ionatha ex ſolo melle reſtauratur.

Quamobrem nõ debebat tantoperè [k] Celſum admirari Gul. Pantinus, mel inter valentiſſima, plurimumq; alimenti largientia recenſentem. Neq; enim mihi Celſus mellita liba placentasq; & quęcunq; cum melle conficiuntur, intellexiſſe videtur, vt Pantinus indicat, quoniam verè valentiſſimi, ſi vllo pacto cõcoquantur, ſunt generis, ſed ipſummet mel, quoniam placentarum nullibi meminit: pręterea placentę illud genus, quod ex melle & farina conficitur, Itrion dictum, difficilis habetur concoctionis, vel ipſo [l] Galeno teſte, maximè ſi glutinoſa fuerit farina: veriſimum tamen eſt, ſi conficiatur in ventriculo, haud malum parere ſuccum. Nutrit itaque mel, non modò, quia quoddam alimentum eſt, ſed etiam quia dulcedine ſua reliquis commixtum, cauſa eſt, vt hęc eadem per totum corpus facilè ferantur ſimul, atq; iucundè attrahantur. Omnia enim (vt quiſq; hactenus exiſtimauit) aut dulci, aut commixto nutriuntur. Bonum colorem efficit, quoniam eius dulcedine cum aliorum mixtura delectatę partes, plus nutrimenti ad ſe rapiunt, retinent, in ſimile ſibi conuertunt, innatus calor augetur, ſubinde color, aucto naturali alimento, floreſcit. Senibus plurimo vtendum conſulit [m] Valleriola in ſuis locis communibus, ſi modo ſuæ valetudinis rationem habere velint, illęſamq; ſenectam in multum æui producere. H Idq; aſſerit Antiochi medici, & Telephi Grammatici exemplis, qui ſenes annoſi, Attico melle & pane, alicaûe excepto plurimùm vtebantur, teſte [n] Galeno, melle, inquam, ſępius cocto, rariùs crudo. Idem Galenus pòſt de victu ſenum loquens pro ratione affectuum, quibus infeſtantur, ſi quando, inquit, propter obſtructionis ſuſpitionem ad cibos medicamẽtaûe, quę obſtructos meatus liberent, conuertimur: quo minus tamen humidi temperamenti cibi ſint, nec illo ipſo die committendum, multoq; magis poſtero die eidem propoſito hęrendum, ac far cum melle exhibendum, acetiq; aliquid ei miſcendum, vtiq; cum ptiſſanę ritu pręparamus, ex mulſo vinoûe Falerno ſumere iubendum, aut lacte, vt pręmdixi, vtendum, aut ptiſſana bene cocta, quę piperis pollinem accepit. Panis quoque, ita, vt dixi, pręparatus, aut cum melle, aut cum mulſo, aut cum vino aliquo idoneo. &c. Clarum autem eſt ad diſtributionem, & concoctionem, ablata acrimonia conuenientiſſimum omnibus reddi: quę tum optimè tollitur, vbi multùm illi aquę commiſcetur, ac deinde tantiſper coquitur, donec ſpumare deſinat, ſpuma aſſiduo deterſa.

[k] Li. 2. c. 18.

Itrion placenta.

[l] Lib. 10. de morb. curat.

Dulci omnia nutriũtur.

Senibus cõuenire mel.

[m] Lib. 3.

[n] Lib. 3. de ſanit. tuend. cap. 4.; & cap. 8.

Mellis acrimonia vt auferatur.

A deterſa. Nam ita nec inteſtina flatibus diſtendet, & vrinam ciebit, & ſputa craſſa incidet, educetúe. Pharmacopolæ aliter depurant, nimirum cum dupla aquæ quantitate, ebullientes ad dimidiæ partis conſumptionem, detracta aſſiduè ſpuma: tunc addunt albumina ouorum, ſingulis libris ſingula, deinde calidum colant, atq; eo modo clarificant. Galenus vetat multis in locis longam, ac diutinam coctionem, propter amarorem, quem inde acquirit. Apud quem præterea plurima de melle lector videre poterit. Ait [q] alibi eſſe qui mellis eſum auerſentur, quamobrem ex [r] Cardano ſubiungam gratiſſimum quendam coctionis modum, vt eo fortaſſis nauſeabundi non fiant. Mel coctum, inquit, quod iucundum eſt, & leuiter mouet ventrem, in vaſe mundo mel puriſſimum coquitur: aſſiduè circumagitur, ac mouetur ligno, quod ſpiſſum, ac tenax fuerit, circumagitur in ferro, vel ligno oleo illito, ducitur in modum penidiarum, ſic enim vocant ſaccharum eodem modo coctum, & agitatum. Spargitur præciſum ſuper marmoream tabulam, farina prius ſubſtrata. Sunt qui in fine addunt piper, aut aniſum, aut cinamomum: ego zinziberi albo nihil prætulerim. Atque hæc de cibis mellis dicta ſufficiant, qui plura volet, ipſos authores, ac potiſſimùm Galenum adeat.

Cur nō diu coquendū.
[q] Lib. 4. de ſanit.
[r] Lib. 13. de var. rer. cap. 66.

B

VSVS IN POTV.

MVLSVM quod apud antiquos in ſumma habebatur exiſtimatione, noſtro æuo, quod mirandum eſt, neglectum eſt omnino. Fiebat id ex melle, & vino, vt teſtatur [a] Platina ex ipſo Plinio. Sed [b] hic mulſum ſcribit ex vetere vino vtiliſſimum fieri, quod facillimè concorporatur. Optimum autem, vt Dioſcorides ſcribit, ex vino auſtero, & melle: propterea q; ex Maſſico vino, & melle Attico commendabatur, vt conſtat ex hoc Martialis:

Mulſi vſus antiquus & vnde fieret.
[a] Lib. 2.
[b] Lib. 22. cap. 24.

Tam bene rara ſuo miſcentur cinnama Nardo
Maſſica Theſeis tam bene vina fauis.

Maſſicum autem vinum ſiue Marſicum naſcebatur, referente Athenæo, & Galeno, in monte Gaurano, in Puteolorum, Baiarumq; proſpectu. Et licet apud omnes ferè Latinos celebretur, craſſum tamen, ac turbidum aliquanto fuiſſe, ex hiſce Horatij verbis colligit do-
C ctiſſimus [c] Mercurialis:

Vinū Maſſicum quale.
[c] Lib. 2. Var. lect. cap. 17.

Maſſica ſi cælo ſupponas vina ſereno
Nocturna ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aura
Et decedet odor neruis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.

Idem [d] Horatius Aufidium damnat, quòd vino Falerno, quod auſteritate caret, mel miſceret:

[d] Lib. 2. Satyr. 4.

Aufidius forti miſcebat mella Falerno
Mendosè; quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet: leni præcordia mulſo
Prolueris melius, ſi dura morabitur aluus.

Canit tamen Martialis:

Attica nectareo turbatis mella Falerno
Miſceri decet hoc à Ganymede merum.

Et antea ſcripſerat ipſe [e] Horatius:

Cùm labor extuderit faſtidia, ſiccus, inanis
D *Sperne cibum vilem, niſi Hymettia mella Falerno*
Ne biberis diluta.

[e] Li. 2. Sa. 2

Atq; [f] idcirco Corippus Riſattica vina, ſuapte natura dulcia, non egere melle canit:

Fuſca dabant fuluo Riſattica vina metallo.
Quæ natura parat liquidi non indiga mellis.

Riſattica vina dulcia.
[f] Lib. 3.

Mella autem vino miſcere antiquiſſimum eſt. Plautus mulſi ſæpiſſimè meminit, ac inter cætera, [g] vbi ait:

Commiſce mulſum, Struthea, coluthea q; appara.

[g] In Perſa.

Circe ſocijs Vlyſſis mel recens vino Pramnio apud [h] Homerum miſcet. Nicander Thyateirenus, vt [i] Athenæus refert, maior calix, inquit, ex iudicibus, ac magiſtratibus in Prytaneio verſantibus Thecleidi admotus eſt, vt mellitum vinum hauriret, ex ſuauiter olente Lepaſta: vbi exponit Dalechampius, melliti coloris, ſaporis, quod non placet. Meminit etiam Mulſi Varro, meminit Virgilius, item Celſus, & ante omnes

[h] Odiſſ. K.
[i] Lib. 11.

k 8 *Sympoſ. quæſt. 9.*
ipſe ſenex Hippocrates, adeo vt mirum videatur, quod ſcribit [k] Plutarchus multa eo- E
rum, quæ guſtari olim, & comedi non ſolebant, nunc pro ſuauiſſimis haberi; qualia, in-
l 3. *Sympoſ. quæſt. 7.*
quit, ſunt mulſum, vina, mel, & vulua. Cùm tamen [l] Ariſtænetum Nicænum teſtetur
dicere, in quibuſdam ſe libris legiſſe, idq; memoria recolere, dulcia vino admixta repri-
mere ebrietatem, & medicorum nonnullos præcipere ebrijs, vt dormituri panem melli in-
tinctum edant. Quare Mercurialis Plutarchum vel erraſſe, vel eius codicem deprauatum
haberi autumat, vbi legitur, veteres mulſum non guſtaſſe: ne præteream, inquit, Plinium,
Mulſi inuentio.
qui Ariſtæum Thracium huiuſmodi potionem primum inueniſſe tradit. Romani certè
mulſum maximi fecerunt, quia non pauci longam ſenectam mulſi tantùm nutritu tolerauere, neque alio vllo cibo. Eſt in exemplis Pollio Romulus, de quo ſuprà ex Plinio diximus.
m *Sympoſ. quæſt. 5.*
Mulſum autem vini naturam referre ait [m] Plutarchus, vbi multis diſputat vinum frigidum
eſſe. Ipſum mel, inquit, nonne aqua pluuia, vel niue temperantes in vinum vertunt, frigo-
Mulſum vnde dictum.
re dulcedinem ob cognationem ſi exuperet in auſteritatem mutante. Dictum aiunt eſſe mul
ſum a mulcendo, hoc eſt, molliendo, eò quòd vini auſteritas mellis dulcedine molliatur.
n *Lib. 2. de Oratore.*
Cui adde. Mulſum ſi calidum bibatur, vocem permulcet: ſi frigidum exaſperat. Memi-
nit eius [n] Cicero. Quum vocem in dicendo obtudiſſet, ſuadebat Granius, vt mulſum fri- F
Vlpiani error.
gidum biberet, ſimul ac domum redijſſet. Perdam (inquit) vocem ſi id effecero. Vlpianus
vini appellatione, ait mulſum non contineri, œnomeli contineri, interpretaturq; οἰνόμελι,
Mulſum & œnomeli idem eſſe.
vinum dulciſſimum. Quæ ſententia ſi vera eſt, mulſum non erit idem quod œnomeli. Si
quis tamen ea, quæ paulò ante de mulſo ex Plinio annotauimus, diligentiùs conferat
o *Li. 5. c. 16.*
cum ijs, quæ [o] Dioſcorides de œnomelitos confectione tradit, facilè intelliget alterum ab
altero non differre. Οἰνόμελι, inquit Dioſcorides, Ruellius Mulſum vertit, è vetere vino
auſteroq; & bono melle factum præfertur: minus enim inflat, ac celeriter id genus in vſum
venit. Vetus corpus alit, media ætate, aluo prodeſt, vrinam pellit: à ſummo cibo ſum-
ptum nocet; & inter initia potum, implet: dein appetendi auiditatem reuocat. Fit mul-
ſum duabus partibus vini veteris, admixta vna mellis. Aliqui, quò celeriùs præberi
poſſit, mel cum vino coquunt, & ita transfundunt. Alij vtilitatis gratia, ad ſextarios ſex
muſti feruentis, vnum mellis adijciunt, & vbi ferbuerit, vaſe recondunt. Dulce autem
p *Lib. 22. cap. 24.*
permanet. Hęc Dioſcorides [p] Plinius quoque ex vetere vino vtiliſſimum tradit, facilli-
méq; cum melle concorporari, quod in dulci, inquit, nunquam euenit. Ex auſtero fa-
ctum non implere ſtomachum, neque ex decocto melle, minuſq; inflare, quod ferè eue- G
nit. Appetendi quoque reuocare auiditatem cibi. Aluum mollire frigido potu pluribus,
q *Li. 8. Geopon. c. 24.*
calido ſiſtere. Corpora augere &c. Eiuſdem συνωνυμίαν tradit [q] Conſtantinus Cæſar, vi-
num mulſum, & œnomelites ſynonyma faciens. Deſcribit autem aliter: Mel Atticum,
inquit, in cacabum teſtaceum inditum, ad calidum cinerem ponito, quo ſpuma ſurſum
feratur, & vbi iam calefactum eſt mel, ad ſextarium mellis, vini ſextarios quatuor addi-
to, ac deinde ipſum vinum mulſum in probe picato vaſe condito, & coſti ſcrupulos duo-
decim contuſos, & linteolo illigatos, in vinum mulſum ſuſpendito, additoq; operculo in
ſecundæ contignationis cænaculo reponito. Quidam folij malabatri ſcrupulos duodecim
œnomeliti ammiſcent, & poſt dies quindecim præter expectationem reperiunt. Inuete-
rato autem nihil comparari meretur. Alij œnomeli ſic faciunt. Myrrhæ ſcrupulos
ſex. caſiæ ſcrupulos xij. coſti ſcrupulos xij. nardi ſcrupulos iiij. piperis ſcrupulos iiij. Mel-
lis Attici ſextarios vj. Vini ſextarios xxiiij. commiſcent, & exponunt ad ſolem ſub cani-
culæ ortum ad dies xl. & hoc nectar vocant. Pollux melicratum, cum œnomeli con-
fundit. Fiebat præterea œnomeli etiam ex muſto, hoc modo, vt notat idem Conſtanti-
nus Cæſar. Collocato, inquit, & deponito muſtum vſquequo conſtiterit, & ſedatum fue- H
rit ad dimidiam partem, & ad decem ſextarios mellis Attici ſextarium vnum ammiſceto,
& in dolium fundito, gypſoq; oblinito, & in vmbram deponito. At verò, quod cognitum
eſſe expedit, œnomeli de muſto flatuoſum eſt, & ſtomacho incongruum, ventri autem ap-
Vinum melitites & eius facultas.
tum. Erat & melitites vinum, de quo ſic Dioſcorides: Melitites vinum datur in longis
febribus, quæ ſtomachum infirmarunt: namque aluum leuiter emollit, vrinam ciet, ſto-
machum expurgat. Prodeſt articulario morbo, renum vitijs, imbecillo capiti, & mulieri-
bus abſtemijs: odoratum ſiquidem eſt, & corpus alit. Diſtat à mulſo, quod fit è vino vete-
re, auſtero, & melle exiguo. Melitites autem adiecto ad quinq; congios auſteri muſti, mel-
Mellina quid.
lis congio, & ſalis cyatho. Cortinis magnis ad efferueſcendum locus pateat, fieri oportet,
ſenſim aſperſo ſale, cùmq; efferuere deſierit, in alia vaſa transfunditur. Hactenus Dioſco-
r *In Epidico.*
rides. Neſcio an ſit Mellina apud [r] Plautum:

Niſi ſi in uidulo aut in mellina attuliſti:

nam

A nam ſunt, qui exponunt: niſi ſi in ſcortea eum habes mantica, aut in œnophoro, vel lagena mellinæ. Alij melinam volunt eſſe Melis pellem. Eſt autem Melis animal cineritij coloris. Atque hoc pacto per ſimplex l. ſcribendum eſſet. Alij per mellinam hic ſignificari volunt veſtimenti genus ſcænicum, quo vtebantur peregrè venientes, eratq; color medius inter candidum, & fuſcum. Fit præterea ex melle potus genus toti nunc Sarmatiæ, viciniſq; Moſcouitis familiare; vnde etiam per totam Europam ferè, præcipuè per Germaniam, tàm ſuperiorem, quàm inferiorem deuehitur. Decoquitur multipliciter aromate addito: Medonem vocant, tam nobile ſæpè, vt laudatiorum tantùm menſarum ſit, & primates ſolùm bibant, tam vinoſum autem, vt non ipſomet minus vino inebriare feratur.

Melis animal quale.

Medo potus ex melle.

Antiquitùs alio fiebat modo, vt ex [s] Plutarcho colligitur, vbi ſcribit Iudæos ideo mel in ſa- „ crificijs ſuis non adhibere, quòd eius admixtione vinum corrumpi videatur, eoq;, inquit, „ libabatur, & ebrietas parabatur, antequàm vitis extitiſſet, & hodie barbari, qui vino ca- „ rent, dulcedinem radicibus auſteris, & vini ſaporem æmulantibus medicamentis, mulſum „ bibunt: Græcè μελιτήϊον legitur, pro qua voce apud Heſychium, ni fallor, μελιτίον ſcribitur, quod eſſe dicit πόμα τι Σκυτικὸν, μέλιτος ἑψομένου σὺν ὕδατι καὶ πόᾳ τινί. Apud Ety-

B mologum reperio μελίγηον, quod eſſe dicit, πομάτιον γινόμενον ἐκ μόνου μέλιτος, μεθ' ὕδατος, βοτάνης τινὸς ἐμβαλλομένης. Sed non dubitatur, quin apud eum reponendum ſit μελιτεῖον, vt apud Plutarchum ſcribitur: at in vulgari lexico peius adhuc ſcribitur μελίγηρον. Sed μελίδειον Suidæ eſt κηρίον, id eſt fauus. [t] Diodorus quoque Celtiberos ſcribit potum mellis confeciſſe. Legimus præterea in mirabilibus auſcultationibus libro Ariſtotelis nomine inſcripto Illytios ferri, quos Taulantinos vocant, ex melle vina reddere. Fauos enim aqua ſuperfuſa exprimere, ac ſimul aheno ad mediam vſque partem incoctam primum fictilibus infundere, iam tum dulciſſimam: dehinc vaſis ligneis reſeruare in multa tempora, donec per omnia vini ſaporem contrahat, cætera potum dulcem, & amabilem, & ſyncerum. Eaq; verò etiam induſtria in Græcia aliquando paratum ferri, vt à vino vetere nihil differret: verùm miſtionem deinceps perquiſitam explorari non potuiſſe. [u] Plinius quoque vini meminit, quod ex aqua, & melle tantùm fit. Quinquennio, inquit, ad hoc ſeruari cæleſtem iubent. Aliqui prudentiores ſtatim ad tertias partes decoquunt, & tertiam mellis veteris adijciunt, deinde quadraginta diebus Canis ortu in ſole habent. Alij diffuſa ita decima die obturant. Hoc vocatur Hydromeli, & vetuſtate ſaporem vini aſſequi-

[s] 4. Sympoſ. quæſt. 5.

[t] Lib. 5. c. 9.

[u] Lib. 14. cap. 17.

C tur, nunquam laudatius, quàm in Phrygia. [x] Dioſcorides aliter deſcribit: quamobrem exiſtimo Plinij hydromeli ſitis extinguendæ gratia bibi ſolere, id verò, quod ponit Dioſcorides, niſi ab ægris, ſed verba adijciam. Fit hydromelum, inquit, duabus menſuris aquæ coctæ, & ſub caniculæ ſydus inſolatæ, additis ad vnam melomelitis facti ex cotoneis. Vis huius eadem eſt. Suprà autem de melomelite dixerat, Melomeli, quod & Cydonomeli nominant, ſic fit: Cotonea mala ſeminibus ſuis caſtrata, in quam plurimum mellis, quo pénitus demerſa contegantur, conijciuntur: id poſt annum miteſcit, mulſo non diſſimile, præſtat eadem, quæ Cydonites. Quod itaque cydonomeli Dioſcoridi vocatur, Hydromelum [y] Conſtantino Cæſari fortè dicetur, quanquam mala ſimpliciter nominet. Parat tamen etiam aliter. Mala, inquit, optima xxxij, in tenuia fruſta per arundinem ſecato, & eiectis nucleis, ipſa in mellis ſextarios viij. mittito, in quo vbi menſes octo manſerint, aquæ pluuialis veteris ſextarios xij. ammiſceto, & in caniculæ ardoribus inſolato, pluuia & rore vitatis. Alij melius facientes hydromelum ſic præparant. Mala optima vigoroſa contundunt, & exſuccant, indeque ſucci ſextarios quatuor, & mellis optimi ſextarios octo, aquæ pluuialis ſextarios duodecim miſcent, inſolant, & mediocriter

Hydromeli quid.

[x] Lib. 5. cap. 30.

Hydromelum vt fiat.

Melomelites quid & eius vſus.

[y] L. 8. Geop. cap. 26.

D coquunt, ac vtuntur. Alij duplici vaſe coquunt, quo aqua magis quàm igne coctura fiat, quemadmodum apud Hiſpanos mos eſt. De melicrato ſimilibusq; alijs potionibus paulo pòſt dicetur: quia ad medicinam potiùs, quàm ſitis ſedandæ cauſa inuenta ſunt. Docet præterea Ioan: Bapt. Porta, quomodo ex melle fiat vinum. Affunduntur, inquit, in nouem aquæ dolijs duodeuiginti libræ mellis in æris cortinis, ſiue ahenis, ſtanno oblitis, & diutiſſimè ferueant, rudiculis ligneis agitando, & ſcopulis tumentes, ſiue vndantes ſpumas eluendo, decapulentur, indanturque vinario vaſe. Aſſumantur mox tartari vini rubri libræ duæ, & aqua conſerueſcant, donec diſſoluantur, cui dolij octaua pars aceti addatur, vt ſapor vber faſtidioſæ, & ingratæ mellis dulcedinis pereat, permiſceanturque: demum bina optimi vini dolia ſuperfundantur, actutum reſideat, poſt aliquot dies tranſmittantur per cilicium colum, vel ſtamen, quo ſordes, & quiſquiliæ eluantur, ex his latex emanabit ad perſimoniam, & rei familiaris compendium, quo in aduerſa, & ſecunda valetudine, vti poteris, operculator, & vtitor. Hæc ille. Quod ſi quis

Vinum vt fiat ex melle.

N 3 ex albo

Vinum rubrum ex albo.

ex albo vino rubrum efficere velit, id abſq; vllo detrimento præſtare poterit, ſi puluerem mellis ad lapideam conſiſtentiam decocti, & ſiccati in vinum album proiecerit, & tranſuaſando miſcuerit. Idem, & minore negotio præſtabit radix omnium lapathorum, ſi recens vel ſicca in vinum mittatur. Recenſet hocce ſecretum Mizaldus. Sunt qui mel, & lac in vino infundunt, vt videant, an purum ſit vinum. Adijciam ceu pro corollario tria epigrammata Auſonij de dodrali potione, nam ex nouem ingredientibus, vnum ac fortè præcipuum mel eſt. E

Secretum an purum ſit vinum. de dodrali potione epigrammata.

Dodra ex dodrante eſt: ſic collige, ius, aqua, vinum,
Sal, oleum, panis, mel, piper, herba, nouem

De eadem.

Dodra vocor. Quæ cauſa? nouem ſpecies gero. Quæ ſunt?
Ius, aqua, mel, vinum, panis, piper, herba, oleum, Sal.

Aliud.

Δόδρα πότος, καὶ ἀριθμὸς, ἔχω μέλι, οἶνον, ἔλαιον. F
Ἄρτον, ἅλας, βοτάνην, ζωμὸν, ὕδωρ, πέπερι.

TEMPERIES.

Mel vt ventrem moueat.

MEL aiunt medici calidum eſſe, & ſiccum in ſecundo gradu, partiumq; tenuium, atq; mundandi vim habere, & aliquid acrimoniæ, cuius nomine ventrem ad excretionem ſtimulet, magiſq; etiam vrinam cicat. Tenuium eſſe partium duobus in locis ſcripſit Galenus, ex quo etiam habemus, & tenuem, & tenuiſſimum ſuccum generare, tenuare quibus miſcetur, exterſorium eſſe, multum detergere cùm intus, tum foris; ſed magis Hymettium, non coctum ſuper omnia mundare. Cùm verò dulcia omnia humida ſint natura, & calidiori tamen conſtent, mel ex hiſce calidiſſimus liquor eſt, adeo vt ſi à calidis hominibus ſumatur, in bilem mutetur, aut ſi etiam ad ignem decoquatur, amarum præ nimio calore fiat. Quo nomine cùm calida omnia magis penetrent, quàm frigida, melq; ſit admodum G calidum, rectè dicitur à Platone, naturæ meatus penetrare. Idem enim palati linguæque meatus aperiens, dulcem efficit ſaporem, Dulcia autem, magis penetrant, quia calor eorum meatus aperit, & in venarum receptacula, vt author eſt [a] Macrobius, ſubit.

Mel inter dulcia calidiſſimum. Mel cur naturæ meatus dicatur penetrare.

[a] Lib. 7. Satur.

VSVS IN MEDICINA.

[a] Lib. 22. cap. 24.

MELLIS quidem natura, inquit [a] Plinius, talis eſt, vt putreſcere corpora non ſinat, iucundo ſapore, atq; non aſpero, alia quàm ſalis natura. Faucibus, tonſillis, anginæ, omnibuſq; oris deſiderijs vtiliſſimum, areſcentiq; in febribus linguæ. Iam verò peripneumonicis, pleuriticis, decoctum. Item vulneribus à ſerpente percuſſis. Et contra venena fungorum. Paralyticis in mulſo: quanquam ſuæ mulſo dotes conſtant. Mel auribus inſtillatur cum roſaceo: lendes & fœda capitis animalia necat. Vſus deſpumati ſemper aptior, ſtomachum tamen inflat, bilem auget, faſtidium creat, & oculis per ſe inutile aliqui arbitrantur. Rurſus quidam angulos exulceratos, melle tangi ſuadent. Hæc Plinius. Eadem ferè apud [b] Dioſcoridem legere eſt. Mel, inquit, abſtergendi vim habet: ora venarum aperit, humores euocat, qua ratione in ſordida vlcera ſinuſque commodiſſimè infunditur. Decoctum, atque impoſitum, abſcedentem carnem glutinat, medetur impetigini coctum cum liquido alumine, & illitum, item aurium ſonitui, & dolori, cum foſſili ſale trito, tepidum inſtillatur: lendes, & fœda capitis animalia illitum necat, nudam glandem recutitis operit, præſertim quæ circumciſione aperta non eſt, ſi melle præputium à balneo triginta diebus emolliatur: oculorum caliginem diſcutit, faucibus, tonſillis, anginæ collutum, gargarizatumq; medetur. Vrinam ciet, auxiliatur tuſſi, & à ſerpente percuſſis, contra hauſtum meconium, cum roſaceo calidum aſſumitur: aduerſus venena fungorum, & rabioſi canis morſus linctum, aut potum proficit: crudum tamen aluum inflat, tuſſim laceſſit, & ea de re deſpumati vſus aptior eſt. Hippocrates

Nocumenta mellis. H

[b] Lib. 2. cap. 101.

A tes plurimis in morbis melle vſus eſt, adeo vt ſi loca omnia colligere libuiſſet, in ma-
gnam nimis molem ſcriptura noſtra excreuiſſet, quam ob rem leuiter tantùm ea attin-
gam. In ſecunda pleuritidis ſpetie præbet fauum in aqua maceratum. Conuoluulo labo-
rantem mel optimum lingere iubet, & vinum ſplendidum vernaculum bibere. Ex alto de-
lapſis in potu præſcribit fauorũ cremorem decoctũ, aqua, aut aceto mulſo dulci: vetat autẽ
vini potum. Fauum quoque mellis in frigidiſſima aqua maceratum in repletione pulmonis
exhibet. In curatione prolapſi ani mel adhibet: ad quem locum Vidius; Indulget, inquit,
ægrotanti in potione vini dulcis, quod partim nutrit, partim ſoluit aluum, quæ ſi nec ſic
quidem liquatur, mel crudum inungit, quod acrius eſt, & deiectionem educit. Plura etiam
loca ſunt apud Galenum, ſed quę & ipſa ſicco pede tranſcurram, cùm lector per ſe ea colli-
gere queat ex indice Braſauolę. In frigidis affectionibus maximè ait eſſe idoneum, è con- Mel in fri-
trario calidis aduerſum: in calidis fieri bilem, in bilem conuerſum non nutrire, inſalubre gidis mor-
eſſe iuueni & bilioſo, inimicum eſſe calidis morbis; depuratum cibum eſſe optimum ven- bis maximè
triculo frigido, peſſimum calido, dentientibus giugiuis adhiberi vtiliter, miſceri oportere idoneum.
cum mitigatorijs, ex eo confecta promouere ſputum, cutis & vulnerum ſordes auferre,
B facere vt medicamenta ſimul tranſeant celeriter, vrinam ciere, humiditatem per vrinam
educere: aures purgare, miſcendum eſſe in medicamentis vlceris, thoracis, & pulmonis,
omnibus antidotis commiſceri, vulnerum ſorditiem adhibitum comedere, faucibus exic-
catis illini deducendo humores aperire, pruna in eius aqua infuſa ventrem lenire, claritatì
oculorum, & faciei prodeſſe, oculorum cænoticum eſſe, ſed Atticum melius haberi ad
claritatem faciei, & oculorum, eo fricandam eſſe linguam aſperam, eo vtendum ante bal-
nea, eo mouendas vrinas in ſenibus, ad ſinuoſorum vlcerum glutinationem prodeſſe, ſpu-
tum craſſum attenuare, & ad ſpuendum adiuuare: herpeti exedenti conuenire; dandum
ijs eſſe, qui cibum in acidum vertunt: Si delingatur ſine aquæ admixtione, nutrire infir-
miùs, ſed aluum deijcere; per ſe copioſius ſumptum purgare per aluum: ab eo abſtinen-
dum eſſe in tertiana, pituitoſis morbis amicum eſſe. Hæc & multa alia Galenus.[c] Plinius [c] L.29.c.6.
ait auribus quoque vtiliſſimum eſſe, in quo Apes emortuæ ſunt: item oculis, & in faciei vi-
tijs, vt [d] aliàs quoq; habet: Mel ex Apibus mellificantibus in tumulo Hippocratis mede- [d] Lib. 30.
batur vlcuſculis oris puerorum. Aiunt ſi ſuper vinum edatur, non ſinere, vt impetatur ca- cap 4.
put, & appetentiæ interitum ex materia præſertim pituituſa reuocare, & exuſcitare. [e] Cor- [e] Li.2.c.30.
C nelius Celſus mel coctum enumerat inter res, quę aluum aſtringunt. Ratio eſt, quia coquen- Mel coctũ aluum con
do acrimonia detrahitur, quæ aluum citare, & alimenti virtutem minuere eſt ſolita. [f] Ni- ſtringit.
cander mel contra opium laudat. [f] In Alexi.

Tu ne cede metu, ſed cura accingere morbi
Dulcia propinans & ſtrudavina trahenti,
Vix animum nonnunquam & Hymettia mella remiſcens
Ex Apium deprompta fauis quarum agmina denſis &c.

[g] Martialis ad tuſſim quoq; celebrat, dum canit, [g] Lib. 11. Epig.

Lenitat vt fauces medicus, quos aſpera vexat
Aſſiduè tuſſis Parthenopae tibi
Mella dari, nucleosq́; iubet, dulcesq́; placentas
Et quicquid pueros non ſinit eſſe truces.
At tu non ceſſas totis tuſſire diebus
Non eſt hac tuſſis Parthenopae, gula eſt.

Ouidius ad ciendam Venerem:

D *Candidus Alcathoe qui mittitur vrbe Pelaſga*
Bulbus & ex horto, qua venit herba ſalax.
Ouaq́; ſumantur, ſumantur Hymettia mella
Quasq́; tulit folio pinus acuta nuces.

Aqua mellita barbam procreat. Aqua mulſa tuſſientibus vtilis traditur. Calfacta incitat vo- Aqua mel-
mitiones. Contra venenum ceruſſæ ſalutaris, item contuſa hyoſcyamum cum lacte maximè lita.
Aſinino. Infunditur & genitaliũ fiſtulis. Vuluis imponitur cũ pane molli, ſubitis tumoribus, Aqua mul-
luxatis, liniendisq; omnibus. Inueteratę vſum damnauêre poſteri, minus innocentem aqua, ſa & eius
minusq; vino firmum. Hæc ferè ex [h] Plinio. [i] Dioſcorides quoq; mirum in modum aquam facultas &
mulſam ſiue melicratũ commẽdat his verbis: Aqua mulſa eaſdem quas mulſum vires habet. vſus.
Cruda vtimur, cùm moliri deiectionem, aut vomitionem incitare volumus, vt ijs qui vene- [h] Lib. 22.
ra hauſerunt, ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominibus elangueſcentis pulſus, quos cap. 24.
illi dixere microſphyctos, tuſſientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico ſudore dige- [i] Li.5.c.17.

runtur. Iam paratum conditiuumq; quod aliqui hydromeli propriè vocant, media ætate E
adynamo vino, aut loræ in recreandis viribus reſpondet, & ſimilem vim adipiſcitur: quare
inflammationibus alicuius membri plus quàm lora prodeſt, Inueterati tamen vſus damna-
Hydromeli. tur, inflammatis, aut conſtrictis, ſed laboranti ſtomacho, aut cibum faſtidienti, ſudatoribusue
conuenit. Fit duabus pluuiæ aquę veteris ad vnam mellis partem additis, & inſolatis. Alij
fontanam aquam adijciunt, & ad tertias partes decoquunt, & ita recondunt. Nec deſunt qui
hydromeli appellent, quod à melle elutis aqua fauis confici, ac ſeruari ſoleat: ſed meracius
fieri conuenit: aliqui id coquunt. Ægrotantibus noxium eſt, quoniam plurimùm cera-
ginis ſibi vendicant. Erat præter melicratum ſiue aquam mulſam, etiam alia apud Græcos
ὀξυγλυκύς. in vſu potio, quæ ὀξυγλυκὺς vocatur teſte Galeno in explicatione horum Hippocratis
verborum: Sed à cibis, & ſorbitionibus abſtinendum (in fracturæ curatione) potioneque
vtendum aquæ, non vino, ſed fauorum cremore decocto, aut aceto mulſo dulci. Quo, in-
quam, loco ſcribit Galenus in Gręcia etiam fieri huiuſmodi potionem (quam ait eſſe aquam
mulſam auſteram) in hunc modum: Fauos expreſſo melle in ollam mundam aqua plenam
inijciunt, ac macerant, deinde eatenus decoquunt, quoad ſatis ipſis viſum fuerit, vt faui hu-
morem omnem quem in ſe habent, decoctura in aqua deponere potuerit, poſtea ita recon- F
Aqua mulſa auſtera. dunt, ac ſeruant, vtunturq; æſtate, vtpote ſitim ſedante aqua frigida adiecta. Sed alia ſanè
aquę mulſę ratio, inquit Andreas Matthiolus, apud Mauritaniæ familiæ authores, ab hac
quæ hic à Dioſcoride traditur. Inter Arabas namq; Meſues de ea ſic ſcribit. Aqua mulſa ex
Aqua mulſa Arabum. antiquorum ſententia, magnis vtiq; viribus prædita eſt. Sitim etenim arcet; frigidis affecti-
bus, pręſertim cerebri, & neruorum, & articulorum auxiliatur. Loco vini pota humida ex-
tuſſientibus prodeſt: quin & pus, & lentam craſſamq; pituitam è pectore trahit. Inteſtina,
viſcera, vrinarioſq; meatus purgat, terget, ac lauat: quapropter conuenit coli doloribus, al-
uum ſubducit, & calculum gigni prohibet. Fit è libra laudatiſſima mellis, non tamen vete-
ris, colore pallido, odore iucundo, ſapore cum dulcedine modicè acri, cum aquæ fontanæ
libris octo, in vaſe lapideo, vel fictili vitreato, lento igni decocta, deſpumataq; & demum
linteo percolata. Verùm ſi aqua hæc paulò pòſt bibenda erit, aquatior fiat, & ſtatim à ſu-
blata ſpuma percoletur. Nam quæ longa coctione iulapij conſiſtentiam acquirit, diutiùs
quidem ſeruari poteſt, ſed ęgrius penetrat in remotas corporis partes, facileq; in bilem ver-
titur, ob ſuam exuperantem dulcedinem. vnde ſitim accendit, niſi plurima affuſa aqua diſ-
ſoluatur, adeo vt aquæ ferè modo reddatur inſipida. Variant autem mulſæ facultates, pro G
diuerſę coctionis ratione; quippe quę breui coquitur tempore, flatus in ventriculo parit,
aluum magis mouet, & minus nutrit; quæ verò longiori coquitur tempore, flatus diſcutit,
magis nutrit, minuſq; aluum ſtimulat. Sunt qui mulſę aromata quoq; addant, nempe gin-
giber, crocum, cinnamomum, macim & id genus alia. Alij galliam muſcatam officinis vo-
catam, & agallochum adijciunt. Fit pręterea ex parte vna mellis, & aquę fontanę partibus
octo, fermenti (aliàs fęni gręci) in his diſſoluti vncijs tribus, & propriè ad centum mulſę li-
bras. Quę deniq; omnia muſti modo efferueſcenda in ligneum cadum conijciuntur, non
tamen ad ſummum repletum, ne ferueſcens reſiliat. Vbi verò deferbuerit obturato vaſe, aſ-
ſeruetur vini modo ad potandum, veruntamen non bibatur, niſi tertio mẽſe tranſacto. Huic
mulſę aromata quoq; admiſceri poſſunt linteolo incluſa, & adalligata in cadum demiſſa.
Medo Germanorum. Hęc omnia Meſues, cuius vltimam mulſæ parandæ rationem, Germani Medonem vocant,
qui tamen fermentum addunt, non ex cerealium genere aliquo paratum, ſed ex vini muſti
recremento, & lupi ſalictarij floribus, quibus etiam vtuntur ad zythum conficiendum, quod
Ceruiſiam appellant. Medonis plurimùm bibunt Poloni & Lituani, quod melle plurimùm
[k] L 8. Geop. cap. 27. abundent. Hactenus Matthiolus. Et [k] Conſtantinus Cæſar, qui Hydromeli compoſitionem H
ab Hydromelitis ſiue aquæ mulſæ præparatione diſtinguit ſeparatis capitibus, Hydromeli-
tem ſiue aquam mulſam ſic pręparat Aquam pluuialem veterem, aut aliàs ad tertias deco-
ctam, inquit, accipito, & mellis, quod ſatis eſt ammiſceto, & in vas coniecta in vmbram ad
dies decem deponito, foramine relicto ad perſpirationem, & ſic vtitor. Inueteratum melius
redditur. Hoc enim empirici medici in ægritudinibus vtuntur ſcientes, quòd ex ſola aqua,
& melle ſit compoſitum. Alij niuem per ſe cum melle committunt, & trita reponunt. Hinc in
Apomeli quid & eius facultas. æſtuoſis febribus medela petitur, & Chionomeli, hoc eſt, nix mulſa appellatur. Habebant ve
teres pręterea Apomeli vocatum, cuius conficiẽdi ratio traditur ab Aetio. A fauis niueo can
dore ſplendentibus mel pellucidũ manibus exprimitur. Optima fontis aqua permiſcetur. Si
quod deſtrictum manauit, melle craſſius apparebit, quaternas aquæ partes ad mellis ſingu-
las adiecisse ſat eſt: ſin liquidius profluxit, ternas. Si aridiores ſint faui, diſſecantur, & mani-
bus ſubacti diſtringuntur. hæc in olla fictili, in qua prius inferbuerit aqua, vt terreſtris elua-
tur

Digitized by Google

A tur ſordes, igni decoquuntur, nullum fumum eiaculãte, deterſa iugiter ſpuma, quæ vel ſummatim enatat, vel faucibus obhæret. At vbi ſeptima, vel octaua pars menſuræ totius fuerit abſumpta, reliqua refrigerari perfectè ſinitur, vinariaq; cella reconditur. Apomeli deterget, digerit, aluo bilioſum humorem excernit, vrinas ciet. Aduerſatur calidioribus, & ſicciori-bus naturis. Damnatur in calidis valetudinibus, & præcordijs inflammationem ſentientibus: ſitim tamen nec excitat, nec extinguit. Dari debet ante ſorbitiunculas, namq; cibis intermiſtum noxam infert. Notandum quòd Actuarius de melicrato, ſiue aqua mulſa agens (vbi Dioſcorides, vt ſuprà citauimus, habet; nec deſunt qui hydromeli vocent &c.) habet ſic: nec deſunt qui inter hydromelitis genera enumerent, quod à melle elutis aqua fauis confici ſoleat, & Apomeli nominent; hoc tamen meracius fieri conuenit. Quod thalaſſomeli vocabatur, Dioſcorides vehementer purgare teſtatur. Temperari autem æquis portionibus maris, mellis & imbris ex alto defæcatis, & picato vaſe per Canis æſtus inſolatis. Alij ad binas partes marinæ coctę ſingulas mellis adijciunt, & vaſe condunt: huiuſmodi moderatius eſt aqua marina, & mitius. Quin & acetum, teſte [l] Plinio, melle temperabatur: adeo nihil intentatum vitæ fuit. Oxymeli hoc, inquit, vocarunt, mellis decem libris, aceti veteris

Thalaſſomeli, & eius facultas.

Aceti melle temperatum.

[l] Lib. 14. cap 17.

B heminis quinq;, ſalis marini libra, aquæ pluuię ſextarijs quinq; ſufferuefactis decies, mox elutriatis, atq; ita inueteratis. Et rurſus [m] alibi: Oxymeli antiqui (vt Dieuches tradit) hoc modo temperabant: mellis minas decem, aceti veteris heminas quinq;, ſalis marini pondo, tymbrę quadrantem, aquæ marinæ ſextarios quinq; pariter coquebant, decies deferueſcente cortina, atq; ita diffundebant, inueterabantq;. Suſtulit totum id Aſclepiades, coarguitq;. Nam etiam in febribus dabant. Profuiſſe tamen fatentur contra ſerpentes, quas ſepas vocant & contra meconium, ac viſcum & anginas, calidũ gargarizatum, & auribus & oris gutturisq; deſiderijs, quæ nunc omnia oxalme contingunt: id ſale & aceto recente efficatius eſt. Apud Dioſcoridem hæc leguntur ſic: Acetum mulſum, quod oxymel vocant, hoc modo temperatur: Aceti heminas quinq; ſalis marini pondo, mellis minas decem, aquæ ſextarios quinq; pariter coquito, decies efferueſcente cortina: atque vbi refrixerit, diffundito. Sumptum craſſos humores extrahere, & iſchiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodeſſe creditur. Contra morſum eius viperæ, quam Sepa vocant, hauſtum meconium, ixiamúe, auxilio eſt. Anginis vtiliter gargarizatur. Sed hîc obiter notandus eſt Plinij lapſus, qui pro ἰξίᾳ, quod chamæleontis nigri venenum eſt, viſcum tranſtulit. Triplicem

Oxymeli.

[m] Lib. 23. cap. 2.

Plinij error.

C oxymelitis componendi rationem poſteritatis memoriæ tradidit [n] Galenus, qui tamen ſal nulli commiſcuit, vt eius verba loco dicto apertè teſtantur, quæ ita ſequuntur. Vni aceti parti, mellis, à quo ſpuma detracta eſt, duplum eſt miſcendum: deinde ambo in leni igni coquenda, donec eorum qualitates in vnum coierint: ita enim, nec acetum ampliùs crudum apparebit. Cum aqua verò ſtatim ita facies oxymeli. Melli quadruplum optimæ aquæ miſcebis: dein coques modico igni, quoad ſpumare deſinat. Ac malum quidem mel multam egerit ſpumam, quo etiam diutius coqui debebit. Optimum verò, vt breuiſſimo tempore coquitur, ita minimum ſpumæ euomit, vnde nec pari ei coctione eſt opus. Plurimum certè quartam partem eius, quod ab initio eſt inditum, amittit: poſt verò dimidio aceti adiecto, rurſus coquendum, donec qualitatum omnino ſit vnitas, nec acetum crudum etiam appareat. Conficitur ſanè oxymeli etiam tribus ſtatim ab initio miſtis, ad hunc modum. Aceti vni parti additur mellis duplum, & aquæ quadruplum: atque hæc ad tertiam partem coquuntur, vel etiam quartam, ſpuma interim detracta. Quod ſi valentius id facere ſtudes, tantundem inijcies aceti, quantum mellis. Huc vſque Galenus. Quem ſecutus Meſues, ipſe quoque de oxymelite ſic ſcripſit. Oxymeli fit ex aqua, aceto & melle. Aqua

Ixia quid.

[n] Lib. 4. de ſanit. tuend.

D verò miſcetur, vt longa coctione reſoluatur id, quod in oxymelite flatus excitat, vt etiam promptiùs deſpumetur, vt denique medicamenti huius facultas, aquæ miſtione tenuior facta, faciliùs in corpus diſtribuatur. Mel verò additur, ad oppugnandam pituitam. Ex melle denique, & aceto miſtis, facultas quædam tertia, quæ neutri eorum ineſt, tanta conſurgit, vt efficaciſſima ſit, atque certiſſima ad attenuandum, incidendum, reſoluendumque craſſa, lentaque excrementa, quæ in ventriculo, & iecore exiſtunt longo tempore genita: quin & ea, quæ articulorum compagines defluxerunt, & diuturnas procrearunt febres: ea namque, & incidit, & coquit. Fit ex aceti parte vna, mellis partibus duabus, aquæ partibus quatuor. Primùm autem mel, & aqua ſimul coquuntur, vbi deſpumata probè ſunt, addito aceto percoquuntur, ſemper quoque deſpumando. Datur ab vncia vna ad vncias tres. Hæc ille. Aqua ex melle deſtillata quater per alembicum, dummodo mel primò fuerit coctum, pulcherrimos reddit capillos, pediculoſq; interficit & lendes res pueris optima & dominabus expetitiſſima. nam non flaueſcunt tantùm, ſed etiam molli-

Cur aqua miſceatur in oxymelite.

Aquæ ex melle deſtillatæ facultas.

molleſcunt & augentur, præſertim ſi ea madefiant in Sole: defluuia præterea cappillorum E
emẽdat. Oculis tumidis ac lippis medetur, & aquoſas eorum tunicas & caliginem diſcutit.
Angulos oculorũ lęſos & vlceroſos ſanat. Locis ambuſtis egregiè medetur, præſertim molli
bus & teneris, ita vt nulla citatrix relinquatur. Deſtillaturus autem in cucurbita vitrea, pu-
ram & bene lotam arenam admiſcebis & ignem lentum facies. Aqua prima abijcitur, colli-
gitur verò ſecunda, cui color aureus & ſub finem ruffus. Ruffa expurgat pus & ſaniem in pu
tridis vlceribus, ſi ea lauentur, & imponantur madida inde lintea, & cùm ea repurgarit, car-
nem etiam producit. Mel inter deſtillandum inflari, & exundare ſolet, cùm incalfactum eſt.
Hoc cauetur, cum deſtillatio fit in roſario communi, ſuperimpoſito in patella ligneo cribro

o Sect. 2. cap. 8. Alia deſtillatio.

(cum ſetis equinis) ita ut mel attingat.[o] Hieronymus Rubeus aliter deſtillat, aliaſque ad-
dit cautiones: E melle, inquit, difficile aqua elicitur, quod facilè vi ignis ferueat, & totum
aſcendat, quamobrem alij vitrum commiſcent, alij arenam, pleriqúe oleo cucurbitam in-
terius inungunt, ſed melius ſyncerum deſtillatur, pręſertim, vbi etiam fæcibus vti conſilium
eſt, lineiſque pannis aqua madentibus, pileo & cucurbitę aſſiduè circumpoſitis, exiguoq́ue
igne inferius admoto, tumenti feruentiq; reſiſtimus, multum vacui in ipſa cucurbita relin-
quentes, ſic vt quinta ſolùm parte impleatur, aut ad ſunimum quarta. Quoniam autem igne F
ſatis vehementi tandem opus eſt, idcirco optimè luto incruſtari debet cucurbita, quam non-
nulli etiam curuam accipiunt. Primò autem aqua exit alba, auctiore mox igne, flaua, & tan-
dem rubra, quæ ſeorſim colligitur, cùm ignis odorem ſapiat, & ad alia adhibeatur, quàm
duæ priores. nam ad vlcera profunda, ſerpentia, ſordida, cum vnguentis vtiliter miſcetur,
& cappillos tingit. ſuperiores alba & flaua, purgato iam corpore, ſuffuſiones & albugines
oculorum ſanant; lenior tamen ea putatur, quæ è melle roſaceo, deinde quæ ex melle com-
muni, poſt etiam ex ſcillitico. quod ſi oculares herbas infuderis, nempe ſeſeli, euphragiam,
chelidoniam, rutam, ſummitates atq; etiam ſemen fœniculi, ſagapenum, modicum ſaccha-
rum candi, ammoniacum, galbanum, multo efficacius medicamentum effeceris. Caſui pi-
lorum, ipſiſque producendis ac ruffandis, optimè faciunt eædem aquæ, & earum, quas ipſis
inſuderis, rerum virus ad ſe trahunt, perinde ac aqua ardens. Sunt qui aquas omnes deſtil-
lantes vnico vaſe recipiant, & vbi pars craſſior ad fundum vaſis, in quo ſeruantur, deſcende-
rit, perſpicuaq́ue aqua euaſerit, tepentis aquæ balneo iterum deſtillant, idque ſexies, aut ſe-
pties repetunt; ruſo enim colore amiſſo, aureum acquiret hic liquor, cuius in tuenda vale-
tudine, producendaq́ue vita admirabiles penè, vires prædicant. catharrò, tuſſi, lieni pro- G
deſt; imbecillas vires reſtituit, ſtipationes reſerat, putredinem arcet, venenis reſiſtit, ac vri-

Oleum ex melle & eius facultas.

p Dial. 7. commen. 2.

nam ſiſtit. Deſtillatur præterea ex melle oleum, de quo ſic[p] Andernacus: Mel cum ſuis fa-
uis vaſi fictili imponitur, & in ſimo equi calido maceratur, dum cera à melle ſeparata ſuper-
natet; qua ablata, melli ſilices minutiſſimi permiſcentur, & ampullę induntur, diſtillaturq́;
primùm aqua acerrima, deinde oleum. Singulare eſt ad dolores podagricos ſedandos, vul-
neraq́ue curanda remedium.

HISTORICA.

DE melle in aurũ conuerſo hanc hiſtoriam narrat Baronius. Nihil ergo (neſcio
quomodo) ex eo repreſſus vir ille admirabilis Nicetas, vocat eos, qui ſe-
quebantur, & ſtatim iubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriar-
chę, niſi ſolas centum libras auri. Interim autem dum deſcendebant ij, qui
eas portabant occurrunt: quibuſdam aſcendentibus ad Patriarcham, qui H
mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inſcriptum erat.
MEL PRIMARIVM. in alijs autem MEL FVMO CARENS. Poſtquam
ergo vidit Patricius, & agnouit inſcriptionem, ſignificauit Patriarchæ, vt ad ipſum mitta-
tur vna ex amphoris. Cùm is autem cuius fidei hæc commiſſa fuerant, eorum (vt mos eſt)
feciſſet periculum, & deinde intellexiſſet, quòd in eis factum erat miraculum, & Beato Ioan-
ni ſignificaſſet, quòd ſunt omnia auri plena; illico vnum mittit ad Patricium, quod inſcri-
ptum erat MEL PRIMARIVM. Ad eum autem mittit etiam litteras, quarum hæc
erat vis. Dominus, qui dixit: Non te dimittam, nec te derelinquam: ipſe pro ijs, quas tua
celſitudo nunc abſtulit, pecunijs reddidit alias: id autem tibi declarabit, quæ nunc ad te
miſſa fuit amphora, quæ eſt vna ex ijs. Scias ergo quod Deum, qui ſpiritum, & alimentum
omnibus ſuppeditat, homo in quem cadit interitus, nequaquam poterit in anguſtum redi-
gere. hæc breuiter ad Nicetam Patricium Patriarcha.

NOCV-

Digitized by Google

A

NOCVMENTVM.

RECTE[a] Galenus mel aliquibus ſalubre, aliquibus verò inſalubre eſſe dixit: item neque ſimpliciter ſalubre, neque inſalubre habendum. [b] Clemens Alexandrinus, mel, inquit, cùm ſit dulciſſimum, bilem generat, quemadmodum quod bonum eſt, contemptum: bilem autem maximè generat mel in corporibus calidis, qualia ſunt potiſſimùm iuuenum. Galenus oculis & auribus ait eſſe mordax, nonnullis mixtum cauſare ſingultum & in hectica febre id ſubtrahit, ſi copioſè ſumatur, ſtomachum pungit & inciſionem facit, ſi non coquitur, flatus in ventriculo & inteſtinis parit: coctum teſte [c] Hippocrate æſtuoſum eſt, & typhum morbum generat. Cleocho ex laſſitudinibus & exercitijs melle per aliquot dies vtenti, tumor ad genu dextrum, inquit idem [d] Hippocrat. obortus eſt, imò potius ad infernam partem circa tendines ſub genu. [e] Idem ait mellita ructum acidum facere & bilis fluxum ſuper-
B nè ac infernè, & tormen & flatum & repletionem. Sunt qui flatus excitare credunt, vbi crudum eſt; coctum verò ſine illo eſſe, vtpotè quod vbi coquitur, ſpumam amittit: cuius cauſa flatum in eo diſſipari credunt. Cæterùm quia Hippocrates mel niſi vitioſum ſit, coquere vanum eſſe perhibet, idemq; vbi coctum eſt, ſi rurſus coquatur, non minus ferè quam antequam coqueretur, aut ſpumat aut in tumorem attollitur, rectiùs videbitur inflationes parere, quoniam à partibus corporis, quas attingit, auidè quidem propter ſuam dulcedinem, retinetur, ſed potiſſimùm quia lentum eſt. Interim enim calefiat, oportet; ob calorem verò quaſi feruet; ferueſcens extenditur quidem, ſed ob lentorem, quo minus facilè diſſoluatur, partibus propter ſuauitatem obnixè ſimul ad ſe trahentibus, prohibetur. Hoc pacto & iecur & lien melle potiſſimùm intumeſcunt. Sic mel etiam ieiuno ſumptum, ſubito ſaturat. Adeo.n. illud ſiue ſtomacho, ſiue iocinori ob lentorem dulcedini cõiunctum apponitur, affigiturq;, vt neque alios cibos admitti, nec ipſum aliò diſtribui facilè ſinat. Aiunt frequentiùs eſum etiam ſcabiem procreare. [f] Gaudentius Merula obſeruauit infantem naribus & labijs exeſis natum, cùm illius cauſas ſciſcitaretur à matre, nihil aliud reſpondit, quàm ſe cogitare id accidiſſe infanti ex plurimo mellis vſu, quo prægnans, cùm pica laboraret, vſa
C fuerat.

[a] L. 1. de alim facult.
[b] Li. 1. Padag. c. 11.
In quibus bilem generet.
[c] L. de inter. Affect.
[d] Li. 7. de morb. pop.
[e] L. de affec.
Cur inflationes pariat.
Iecur & liẽ melle tumeſcunt.
[f] Li. 4. mem. cap. 14.

VSVS AD CONSERVANDA CADAVERA, ALIAQ; PLERAQ;.

MVLTAS atq; omni ex parte homini vtiliſſimas vires, inquit [a] Hieronymus Mercurialis, à natura obtinuit mel, ſed illa reliquarum præſtantiſſima putanda, quòd vitia coërceat, nec ſerpere ea patiatur. Qua ex cauſa etiam exanimum, vt [b] Columella tradit, corpus hominis per annos plurimos innoxium conſeruat. Nam Plinius refert principatu Claudij Hippocẽtaurum in Theſſalia natum, ex Aegypto ad Imper. allatum. Ante [c] Plinium verò Xenophon morem quandoq; ſepeliendi mortuos in melle, vt conſeruarentur, extitiſſe tradit; quod in tertio Lucretium intellexiſſe puto cùm ſcripſit.

D *Aut in melle ſitum ſuffocari, atq; rigere*
Frigore, cùm in ſummo gelidi cubat aquore ſaxi:

Varro in Sciomachia. Quare Heraclides Ponticus (Pontificus mendoſè legitur apud [d] Nonium, vt annotat Pet. Victorius) plus ſapit qui præcepit, vt comburerent; quàm Democritus, qui vt in melle ſeruarent; quem ſi vulgus ſecutus eſſet, peream ſi centum denarijs calicẽ mulſi emere poſſimus. Aemilius etiam Probus, ſiue Cornelius Nepos in Ageſilai vita refert, ipſum inter Cyrenas & Aegyptum ex morbo deceſſiſſe, ibiq; amicos quo Spartam faciliùs perferre poſſent, inopia mellis cera circumfudiſſe, atq; domum ita incorruptum detuliſſe. Vt hac ratione valeant medici in vſu mellis eſſe audaciores, vbi præſertim corruptionibus occurrere, atq; putredinem compeſcere neceſſarium eſt. Alioqui ſi cum ſiccitate contendatur, detrimentum potiùs, quàm commodum mellis vſui ſuccedere, meritò innuit Galenus, dum bilioſis vtpotè ſiccis magno ſtudio id cauendum præcipit. Hæc ille. Huc ſpectant [e] Papinij verſus ex doctis illis ſyluulis, in Metij Celeris propemptico.

[a] Li. 2. c. 24. Var. lec. c. 1.
[b] Lib. 2.
[c] L. 5. Grac. rer.
[d] L. 19. Var. lect. cap. 1.
[e] Lib. 3. Syl.

Duc &

Digitized by Google

Duc & ad amathios manes, vbi belliger Vrbis E
Conditor, Hyblæo perfuſus nectare durat.

[f] *Lib.3.* Babylonij quoq; , vt ſupra notauimus, mortuos ſuos in melle ſeruabant. Huc referamus
præterea hoſce Corripi de [f] Iuſtino Auguſto minore anunculi funus condente verſus:

Thura Sabæa cremant, flagrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balſama ſucco
Centum aliæ ſpecies, vnguentaq; mira feruntur
Tempus in æternum ſacrum ſeruantia corpus.

Si itaq; mella cadauera ſeruentur incorrupta, quanto magis, quæ minus ſunt corruptibi-
bilia. Purpuram pretioſiſſimum olim colorem melle conſeruari ſolitam apud priſcos legi-
mus, vt apud [g] Plutarchū, qui Alexandrum Suſis captis ingentes theſauros comperiſſe cùm
[g] *In Alexādro.* dixiſſet, eoſq; enumerare pergeret, hæc quoq; ſcripta reliquit. Vbi narrat etiam purpuræ
Hermionicæ inuenta eſſe quinq; millia talentum, compoſitæ quidem iam annos ante cen-
tum nonaginta, ſed recentem adhuc florem, & nouum ſeruantis. Cauſam autem huius ſe-
runt eſſe, quod tinctura melle fiat punicearum, oleo verò albo candidarum, quippe quarū
ætate pari ſplendor purus, & fulgens conſpiciatur. Quomodo verò purpuræ melle, & oleo F
conſeruentur, in purpurarum hiſtoria Deo dante explicabo, poteritq; interea lector [h] Mer-
[h] *Lib.6.* curialem conſulere, qui hunc eundem Plutarchi locum diligentiſſimè in varijs ſuis lectio-
cap.16. nibus tetigit, atq; enodauit. Porro de mellis conſeruandi potentia plura quis adducere
[i] *Lib. de cōpos. medic.* queat, potiſſimùm cùm Actuarius tradat, [i] diutiſſimè omnium antidota permanere, melle ſibi
vindicante naturam, vt ſua commiſtione diutius inoffenſa ea perdurent. Verùmenimuerò
mel duplicem ob cauſam theriacę ſimilibuſq; antidotis cōmiſcetur, tùm quia conſeruet vſu
longo, vt dixi, tum quia etiam eadem excipiat, & quàm apta reddat: ad hæc ſuſceptorum vi-
res miſcet, & colligit, prohibetq; ne ambiens aër exhauriat, extraneos ſapores temperat,
proprio lentore mediocrem conſiſtentiam andidoto conſeruat. Notandum verò eſt, mellis
menſuram non ſemper eandem in antidotis requiri. In quibuſdam enim vix quadruplum
ſatis eſt, quibuſdam triplum, alia neq; duplum requirunt. Nam ſi materia omnis arida ex
herbarum comis, & radicibus fiat, quæ molem faciunt, & facilè turgent, & intumeſcunt, ijs
vix quadruplum ſufficere experientia docet; ita in Diacalamintha accidit. Quorum materia
grauior, ſolidior & non multùm intumeſcens, vt Myrabolani, triplum in his ſupereſſe non
dubito. Succorum materia quæ non adeo eſt arida, & mellis minimum combibit, minore G
quàm dupla menſura mediocrem conſiſtentiam retinet. Verùm antidota non ex vno tan-
tùm genere rerum componuntur, cùm plerumq; & herbas, & ſuccos, & foſſilia, & animan-
tium partes recipiant, quare fit, vt raro extremis menſuris vtantur. Idcirco Græci, vt plu-
rimum triplo vtuntur, cùm vinum non immittunt; ſin vinum admittunt duplo, aut paulò
ampliùs, quod in theriaca apparet, in qua mel ad libras decem ponunt, vt deſpumatum ad
duplum deueniat. Mellitas ex Hiſpania placentas ſuo tempore afferri Romam ſolitas cōſtat,
tāto terrarum tractu durabiles ex cydonijs, cum melle coctas; ſeptem item perennaſſe annos
compoſitionem Diacydonitem, coctam itidem cum melle, additis pipere, zinzibere, & ace-
to legimus apud Galenum. Antea notatum eſt, ſurculos in melle ſepultos, in alias regio-
[k] *Lib.8. de ſubtil.* nes incorruptos, & propagationi aptos deferri, quod [k] Cardanus quoq; tradidit, rationem
afferens, quandoquidem mellis humidum, tenue eſt, dulce ac temperatum, non pingue, non
putredini obnoxium: atq; hoc alendis teneris germinibus vtiliſſimum eſſe. Quamobrem,
inquit, & iuglandes toto anno virides in eo ſeruantur; fructus verò, & caro non paucis die-
bus abſq; putredine. Verùm Cardanus, quod mel neget pingue eſſe in eo ſibi ipſi refraga-
tur, cùm ſubinde pingue eſſe ipſemet profiteatur, quamobrem rectè hanc exercitationem in H
[l] *Exerc.179.* ipſum ſcripſit [l] Scaliger. Arborum, inquis, ſurculi in melle ſepulti ſeruantur: quia mellis
humidum tenue eſt, & dulce, ac temperatum, non pingue, non putredini obnoxium. Hoc
autem alendis teneris germinibus commodiſſimum. Quaſi velis dicere, pinguia putreſcere.
Quæ tamen res haud ſæpè contingit. Rancida namq; & lachrymæ, & gummi non ſolùm
non putreſcunt, ſed etiam depoſita ſumma fide ſeruant, vt Cedria, pix, mirrha, aloe, & eiuſ-
modi complura. Mel verò quanam audacia, è pinguium genere eximebas? Accuratius
igitur horum conſeruantium rationem ineamus. Quatuor in primis eſſe vulgo nota, hu-
iuſce facultatis. Mel, eiuſq; pars, vel affinis, cera. Oleum & oleoſa, quæ analoga vocant
philoſophi. Et Acetum. In his liquidis, omnia, ſed alia in alijs ſeruantur: fructus, caſei,
hyſicia. Aceto propter ſiccitatem. Amplectitur internum calorem naturalem, arcetq; quo
minus exeat. Eademq; potentia prohibet externi vim, atq; inuaſionem. Olei denſitas ob-
ſiſtit aeri, & ſupernatat ambiens humiditatem ſeruati corporis interiorem: qua non cedente
humidi-

A humiditatibus peregrinis,nõ fit corruptio,vt in problematis,de Alno ſub aqua, dicebamus. Olei namque peculiare pingue auerſatur humorem, tum aqueum, tum aëreum. Ideo non contrahunt rubiginem gladij oleo aut ſeuo peruncti. Melle verò ſeruantur multa: multa etiam vitiantur. Humor enim ei natiuus,non imbecillis. Quare ipſum ſibi incorruptum corrumpit aliena. Iccirco fructus humidiores ſibi creditos ab iniuria non tuetur. Cuius rei periculum fecimus. Iuglandes quidem in eo ſeruant naturam ſuam incorruptam propter oleaginem peculiarem,qua illius humido reſiſtũt. At ficus,perſica, pyra, mala tabo fluida fiunt. Aceto perſica & ſub hyemem olim ſeruata Mantuæ: & hoc anno menſe Februario vini fęcis beneficio hic vidimus facie quidem ſolida atque incorrupta, ſed triſti, ſapore verò inguſtabili. Hæc itaque Scaliger. cui quidem quod de ficis, pyris, maliſque tradit, credendum eſt, ſed meo iudicio ita credendum eſt, ſi haud debito modo condantur. Quid enim humano cadauere pronius aptiusq; ad concipiendam putredinem tabemq;? id melle ſeruari ſolitum iam demonſtratum eſt. Non debito autem modo condiuntur, cùm mel nimis eliquatur, quod ex [a] Plutarcho colligo, qui ſic de melle ſcriptum reliquit. Calor cùm alia, tũ mel quoq; ſua qualitate exuit: quod crudum alia quoque à corruptela defendens, elixando perditur.

[a] *Lib. ſympoſ. quæſt. 348.*

B

DE CERA CAP. III.

CERANE' an mel præferri debeat, in dubium vocari poteſt. Quin ſanè cera vel ea ſaltem ratione melli præferenda videtur, quia mel ipſum hac contineatur, quanquam in nonnullis locis mel ſine fauis naſci demonſtratum ſit. Vtiliſſimum homini, immo planè neceſſarium mel eſt ad vitam ſuſtentandam. Ceræ non minor vtilitas, potiſſimùm ad præbendam lucem in tenebris, & ad ſacrũ in Eccleſia Romana ritum. Maiorq; eius erat apud veteres vſus. In hac animi ſui conceptus, vti nos modò in papyro, exprimebant, hac pingebant, hac imagines maiorum ſuorum, qui vel domi, vel in bello clari fuiſſent, conficiebant, & ad varios alios haud pęnitendos vſus, conſeruabant; Mel nihilominus, de induſtria prætulimus, naturam ipſam imitantes, quæ mellis cauſa ceram fauoſue genuiſſe videtur.

Mellis & Cerę vtilitas.

De melle cur prius egent author.

C

ÆQVIVOCA.

Κῆρος teſte [a] Euſtathio Armeniæ fluuius eſt: quod miror à nemine annotari. Cera (κέρα) [b] Theophr. braſſica ſylueſtris eſt. Sed quamnam herbã ita appellet, haud ita conſtare video. Criſpinus vulgaris lexici author, exponit paſtinaca
» ſylueſtris, putatq; ita dici à fibrata, & capillata radice. In qua ſententia etiam
» [c] Cęlius eſt, ſed paſtinacam cum armoracia confundit. Apud Theophraſtum,
» inquit, obſeruauimus, armoraciam, quæ ſylueſtris eſt raphanus, ut ſcribit Palladius, ab cor-
» nu imagine κέρας nuncupari. Quod paſtinacis nomen eſt communicatum, Dauco tamen in
» primis, fortè ab radicis capillatæ augumento, [d] Ruellius verò de cera herba hæc ſcripta reli
» quit: Lapſana olus ſylueſtre eſt, pedalis altitudinis, trium foliorum napi ſimillimorum, niſi
» candidior eſſet flore, coquitur in cibo. Hanc diui Iulij carminibus præcipuè iociſque milita
» ribus celebratam Plinius tradit: alternis quippe verſibus exprobrauere, ea ſe vixiſſe apud
» Dyrrachium, præmiorum perſimoniam cauillantes. Hæc eſt, quam rura ſanuas albas, quaſi
D ſylueſtres napos vocant. Quod ſatis Dioſcorides teſtatur, tradens à Romanis napum appel-
» lari. Namque ſylueſtre hoc olus pedali altitudine prodit, tribus hirſutis folijs, cætera napi
» ſimilis, niſi flos eſſet aliquantò candidior. Ea virent arua, & in pauperum cœnas plærumq;
» venit. Apud Arcades eam naſci, quam illi braſſicam ſylueſtrem appellant medici quidam
» ceram, Theophraſtus teſtatum reliquit. Herbæ cuiuſdam, quæ cara nominabatur, meminit
» Hirtius, qua cum lacte victitauit exercitus, radice vſus, non folio. Hęc ille, & rurſus in eodem
» libro, capite de braſſica. Et cera, inquit, Theophraſto ſylueſtris braſſica, quam alij erraticam,
» alij petręam dixerunt. Plinius [e] ſpeciali nomine cramben, coma leui, parua, rotunda, ramis,
» floribusq; permultis conditã, ſatiua candidiorem, ſucco aſpero, & inſtar medicamenti ama-
» ro. Hæc eadem illa eſt quę tot exercuit, imò ſerè occidit grammaticos, illo Satyrici ſenario-
» lo vaticinante quantùm crucis noſtris olim criticis poneret.
» *Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.*
» Hæc Ruellius. Mihi verò cara radix Hirtij longè alia, videtur quàm Cera apud Theophraſtum.

Cerus fluuius.

[a] *In Odyſſ. M.*

Cera herba.

[b] *Li. 9. Hiſt. plant. c. 15.*

[c] *Li. 7. Ant. lect. cap.*

[d] *Lib. 2. de nat. ſtirp. c. 50.*

Lapſana Sanua alba.

Napus ſylueſtris.

Cera herba.

[e] *Cap. 54.*

Crãbe quæ Plinio.

ſtum. Hæc enim braſſicæ genus eſt ſylueſtris, diuerſum tamen à braſſica ſyl. Dioſcoridis, E
nimirum Lapſana, cuius folia cauleſq; teſte eodem Dioſcoride coquuntur in cibo: cùm cara radice tantùm, non folio, vt Hirtius ſcribit, veſcerentur obſeſſi Romani: quia nimirum folia eſui non erant. Eorum tamen opinionem approbare nolim, qui radicem Hirtio caram

Cara radix quę Hirtio.

nuncupatam, paſtinacam eſſe volunt, quia ſcilicet hæc omnium maximè edulis ſit, eam autem, cuius eſui tantoperè indulgent Belgæ (non enim niſi ſata colitur in hortis: non ſuapta natura ſecus vias, & per agros prouenit) cæterùm ſylueſtrem paſtinacam, quæ nullibi non per agros obuia eſt, quæ licet non ſit, vt domeſtica, ad guſtum grata, in fame tamen optimum erat condimentum, maximè ſimul cum lacte comeſa: cùm ſatiua per ſe eſui ſit, neq; lactis condimento egeat, quod in cara radice Hirtius requiri mihi innuere videtur, cùm ea cum lacte victitaſſe exercitum tradat. Videtur deniq; mihi κάρας, non κηρας apud Theophraſtum ſcribendum, vt videlicet peculiarem huius herbæ in ſubminiſtrando ceram naturam nobis manifeſtaret. Mirum enim eſt, quantum ex hac herba ceræ colligant Apes, quod [c] Columellam exactiſſimum de re ruſtica ſcriptorem minimè latuit. Præcepit enim Lapſanam prope aluearia ferendam eſſe, quòd copioſam ex ea ceram Apes colligant. Iam verò, »
inquit notæ vilioris innumerabiles herbæ, cultiſq; atq; paſcuis regionibus, quæ fauorum F
ceras exuberant, vt vulgares lapſanæ, nec his pretioſior armoracia, rapiſtriq; olus &c. »

Theophraſtus correctus.

[c] Lib. 9. c. 4.

SYNONYMA.

נבאח cum Aleph vice Vau in Bereſith Rabbáh exponitur שעה Cera. Rabbi Dauid in lib. Radicum dicitur res deſiderabilis. Vox, inquit Pagninus, videtur peregrina pro aromate, vel omni eo, quod ex aromatibus artificiosè confectum eſt. Geneſ. 37. Et cameli eorum portantes נבאח, res deſiderabiles, vel ceram. Hieron. aromata. lxx. θυμιαμάτων, id eſt ſuffitis. Pſalmo 22. & 68. דנג vertitur cera. Sicut liqueſcit דנג cera à facie ignis. Pſalm. 22. Fuit cor meum כדונג ſicut cera. Ieſ. 41. ne השתע paucas; quia ſum Deus tuus, Doctores Hebræorum exponunt, ne ſis ſicut שעה cera, quæ ſcilicet liquefit, & diſſoluitur à facie ignis, id eſt, ne liquefias, ne diſſoluaris. Rabbi Ioséph exponit, ne debiliteris. Rab. Selom. Ne liquefiat (aut diſſoluatur) cor tuum, ſicut cera. In dictionario Syrochaldaico נבאת idem eſſe dicitur, quod שעות ceræ: Item שעה & שעירא idem, quod דונג cera. Arabibus nomi- G
natur Hamaha, & Semha. Græcis κηρός, & apud Dores καρός. [a] Euſtathius τοῦ κηροῦ καὶ μέλιτος etymum eodem modo indagandum eſſe ab Apis diligentia, curaq; in conuehendo innuit, κηρὸν tradens dici ἀπὸ τοῦ κηραίνειν, τὸ μέλι ἀπὸ τοῦ μέλειν. Vtrumq; enim verbum curare & ſolicitare ſignificat. Accipitur verò etiam κηρὸς pro ceræ piciſq; mixtura; vnde ceratæ naues dici meruerunt, cera piceq; ſimul confuſis oblitæ, de quibus pòſt ſuo loco ſermo fiet. Cera etiam teſte [b] Galeno μάλθη vocatur; atq; ita Hippocrati nuncupari ſcribit Hermolaus. Sed propriè μάλθη ſiue μάλθα cera eſt emollita, μεμαλαγμένος κηρός, vt Heſychius exponit: in quo ſignificato capitur à Polluce, qui inter γραφικὰ quædam σκεύη ponit πλάκιον τιμητικὸν, μάλθην, ἢ κατάλειπτον τὸ πλακίον. Plura quoque in eodem ſignificato poſtmodum citabuntur. Eſt præterea μάλθη Heſychio μαλακία & τρυφερά. Item ῥύπος ξηρός. Pollux autem ῥύπον accipi pro cera qua tabellæ ſcriptoriæ inducuntur, ſcripſit, ita vt μάλθη generalius pro cera tam dura, quam mollita vſurpetur. Diuerſa ab ea eſt Latinorum maltha, permiſtio nimirum picis liquida, vnguinis ſiue auxungiæ, ſiue ſeui, & calcis, ad ſtrigmenti craſſitiem; qua in ciſternis, piſcinis, vel puteis rimas, & lacunas, cùm aqua per ſaxa manat, reſarciunt, atq; pauimenti, vel parietis tecturam ſuccumbentem reparant: cu- H
ius compoſitionem docet [c] Palladius. [d] Plinius verò aliud genus docet hoc modo: Maltha »
è calce fit recenti; tunditur cum adipe ſuillo, & ficu, duplici linamento; quæ res omnium »
tenaciſſima, & duritiem lapidis antecedens: Aliter autem accipit [e] alibi, In Commagenes »
vrbe Samoſitis ſtagnum eſt emittens Limum (maltham vocant) flagrantem. Cum quid at- »
tigit ſolidi, adhæret: præterea tactus ſequitur fugientes. Sic defendêre muros oppugnan- »
te Lucullo: flagrabatq; miles armis ſuis. Aquis etiam accenditur: terra tantùm reſtingui, »
docuêre experimenta. Similis eſt natura naphtæ. Latini ſynonymia carent. Accipitur tamen ſæpiſſimè fauus pro cera, quemadmodum etiam pro melle, vt dictum eſt. Itali latinam vocem ſeruârunt. Hiſpanis parum immutata ciera dicitur, Gallis ciere, Germanis ſuperioribus vvaſchs, inferioribus vvas, Vandalis vvaskis, Polonis vvósk, Vngaris viaſz, Anglis vvaxe.

Hamaha.

[a] In Ody. M

[b] In Exegeſi.

μάλθη.

ῥύπος.

Maltha qd Latinis.

[c] Lib. 1. cap. 17.

[d] Lib. 36. cap. 24.

[e] Lib. 2. cap. 104.

QVID

A

QVID SIT. VNDE FIAT.

MEL donum eſſe cęleſte ſiue aëreum iam dictum eſt. Ceram eiſdem, qui-
bus mel, locis Apes colligunt, in plantis videlicet, nonnunquam iiſdem,
nonnunquam diuerſis. Conſtant tamen materia planè diuerſa, vtpotè mel
ex rore matutino, cera ex ipſa tenaciori plantarum ſubſtantia: quod vel ex
[a] Ariſt. conſtare puto, dicente ex lachryma arborum Apes ceram conficе- [a] Li. 3. Hiſt.
re. Quod verò etiam ceram ex iiſdem plantis, quibus mel, colligant, colli- cap. 21.
„ gitur ex eodem [b] Ariſtotele ſcribente: Conficiunt ceram, cùm ſtirpes florent; quamobrem [b] Li. 9. c. 40.
„ eximenda per id tempus cera de alueo eſt; continuò enim reparatur. Hæc ſunt, vnde acci- Hiſt. anim.
„ piunt, thymus, fuſus agreſtis, ſertula Cãpana, albucum, myrtus, phlœus, vitex, geniſta. Cùm Vnde cerã
„ ex thymo conficiunt, aquam admiſcent, antequam fauus occupatur. Alibi quoq; albucum Apes colli-
„ ſiue aſphodelum gratam herbam Apibus eſſe ſcribit, indeq; ceram accipi. [c] Plinius ceras ex gant. [c] Lib. 11.
B omnium arborum ſatorumq; floribus confingere author eſt, excepta rumice, & chenopode. cap. 8.
(alij legunt, echinopode, alij equinopode: pro quo quidam tribulum interpretantur, alij
echion, alij ſpinæ genus). Falsò excipi ſpartum (non intelligit iuncum ſterilem, & flore fru- Spartum quid Plinio
ctuq; priuatum, deſcriptum lib. decimonono cap. 2. ſed geniſtam iiſdem, quibus ille iuncus,
„ naſcentem, flore Apibus iucundiſſimo) cùm in Hiſpania multa in ſpartarijs mella herbam [d] Lib. 21.
„ illam ſapiant. Falsò & oleas excipi arbitratur, quippe oliuæ, inquit, prouentu plurima exa- cap. 12.
mina gigni certum eſt. [d] Alibi tamen ſui oblitus affirmat Oliuæ florem ab Apibus non at-
tingi, ideoq; hanc arborem procul eſſe, ſatius eſſe putat. Sed prior aſſertio vera eſt: nam &
Maro præcipit, vt

Palmaq; veſtibulum, atq; ingens oleaſter obumbret.

„ Sed & [e] Ariſtoteles, Ceræ, inquit, congeſtio notari potuit in oleis, cùm diutius in eadem mo- [e] Lib. 9.
„ rentur, propter frondem eius arboris ſpiſſiorem. Lampſana item maximum ceræ prouen- cap. 40.
tum præſtat, vti paulò antè ex Columella diximus. Sunt præterea & aliæ plantæ, ex qui-
bus, & mel & ceram eximant. Ait alibi Ariſt. ceram ſuis Apes cruribus aggerere: Obſerua-
ui id quam ſæpiſſimè, etiam in ſylueſtribus: quarum nuperrimè vnam ita crura cera flaue-
ſcente onuſta habentem conſpexi, vt vix propter pondus prouolare poſſet, tum etiam quia
C totam crurum flexuram cerâ impleuerat. Aſſeruerat idem [f] Philoſophus ceram, perreptan- [f] Lib. 9.
do flores, capere Apes, priorum acumine pedum; mox verò priores in medios abſtergere, cap. 40.
& rurſus medios in blæſa poſteriorum, atq; ita onuſtas diſcedere, & quidem grauari, pre-
miq; onere cerni, quoties redeunt. Repetit hæc [g] Plinius breuiùs quidem, ſed diligentiùs,
„ dum ait: Prioribus pedibus femina onerant, propter id natura ſcabra, pedes priores roſtro; [g] Lib. 11.
totæq; onuſtæ remeant. Quæ cùm ita ſint, cùm inquam ſit luce clarius mel & ceram in eo- cap. 10.
dem loco naſci, diuerſam tamen eſſe rem, diuerſamq; eſſe ſubſtantiam, illius roridam, huius
aëriam quidem etiam, ſed ex lachrymoſa, ac gummoſa plantarum inſita natura oriri, &
diuerſimodè ab Apibus ferri in aluearia, illud nempe ore, hanc pedibus, illud liquidum,
hanc ſolidam, firmamq;, atq; aptam ad illud conſeruandũ. Itaq; planè omnibus notum eſſe
exiſtimo ceram eſſe nihil aliud, quàm fauos, ex quibus mel eſt expreſſum. Quomodo autem Cera quid.
„ mel exprimatur ſuo loco docuimus. Cera fit, inquit, [h] Plinius, expreſſis fauis, ſed ante pu- [h] Lib. 11.
„ rificatis aqua, & triduo in tenebris ſiccatis, quarto die liquatis igni in nouo fictili, aqua fa- cap. 14.
„ uos tegente, tunc ſporta colatis. Rurſus in eadem olla coquitur cera cum eadem aqua, ex- Cera vt fiat.
„ cipiturq; alia frigida, vaſis melle circumlitis. Videtur hîc Plinius alluſiſſe ad [i] Columellæ [i] Lib. 9.
D placita, quæ de cera facienda memoriæ prodita reliquit his verbis: Ceræ fructus, quamuis cap. 16.
„ æris exigui, non tamen omittendus eſt, cùm ſit eius vſus ad multa neceſſarius. Expreſſæ fa-
„ uorum reliquiæ, poſteaquam diligenter aqua dulci perlutæ ſunt, in vas ęneum conijciun-
„ tur: adiecta deinde aqua liquantur ignibus, quod vbi factum, cera per ſtramenta, & iuncos
„ (ſporta, Plinius) defuſa colatur, atq; iterum ſimiliter de integro coquitur, & in quas quiſq;
„ voluit formas, aqua prius adiecta, defunditur, eamq; concretam facilè eſt eximere, quo-
„ niam qui ſubeſt humor, non patitur formis inhærere.

DIFFERENTIÆ. ELECTIO. E

Cera adipi ſimilis vbi.

Cera durissima.

IOANNES Guinterius Andarnacus,ceram ait aliam eſſe flauam,aliam
albam ; aliam rurſus pinguem adipi ſimilem,qualis,inquit,ex Moſcouia,
& Polonia affertur,aliam ſiccam & denſam.Ego ceram naturaliter albam
nondum obſeruaui,neq; pręterea capio facilè,quam ſiccam denſamúe vo
cet. Quæ enim ſicca ſimul & denſa ſunt, ſolida ſunt, ac dura, quod ceræ
naturæ aduerſatur. Habeo tamen ego in muſæo meo ceram Indicam co-
lore flauo, viridi & rubro, item nigro, quæ lapidea prorſus eſt duritia. Sed hæc naturalis
non eſt, quin ex lacca confici ab Acoſta didici. Propriè enim cera ad tactum mollis eſt, in
quo ſenſu venuſtè admodum dixit Plinius Iunior:

Vt laus eſt ceræ mollis, cedensq́; ſequatur.

[a] Lib. 2. cap. 76.
Ceræ optimæ notæ.
[b] Lib. 21. cap. 14.
Cera Punica omnium candidiſſima.
[c] Li. 6. Inſt. Chirur. c. 1.
Pontica cera cur amara.
Cera alba vt fiat.

Optima eſt iudicio [a] Dioſcoridis, ſubflaua, ſubpinguis, pura, odorata, & halitum quadam-
tenus melleum referens, natione Pontica, aut Cretica. [b] Plinius vel inuertit hunc Dioſco-
ridis locum, vel alterius ſcriptoris doctrinam ſecutus eſt in eligenda cera. Ait enim opti-
mam eſſe,quæ Punica vocatur (hoc eſt, vt Iacobus Dalechampius etiam exponit,)omnium F
candidiſſima. Proximam, quàm maximè fuluam odoriſq; mellei, puram, natione autem
Ponticam, quam conſtare equidem miratur inter venenata mella. Deinde Creticam. Plu-
rimum enim ex propoli habere. Poſt has Corſicam, quoniam ex buxo fit, habere quan-
dam vim medicaminis putari. [c] Iacobus Hollerius cùm dixiſſet in ceratis cera vtendum eſ-
ſe, quam adoleſcentior Apum populus conficit,alioqui, inquit,cera alba vtendum eſt, non „
ſponte quidē nata,ſed factitia,qualis olim Tyrrhenica,quia ſuauior eſt,& acrimonia hoc ge „
nus remediorum carere debet.Sed de hac ſæpe apud Galenum fit mētio,quem quiſq; adire „
poterit.Idem tradit Ponticam naturaliter amaram eſſe,amaritudinemq́; ex abſynthio obti-
nere,nec non eam lotione non deponere. Candida,authore Dioſcoride,fit hoc modo.Ex ea
radunt album,ſyncerumq́;, atq; transfundunt in vas,quod ſatis habeat marinę ex alto peti-
tæ,inſperſoq; nitri momento, decoquunt; cùmq́; iterum, tertioúe inferbuit, ſeparatum vas
refrigerant,ac cerę paſtillum eximunt, deterſa ſorde, ſi qua fortè adhęſit: tum denuo indita
nona maris aqua feruet, vti retulimus,& vaſe dempto ex igne,fundum ollulę nouę aqua fri-
gida madefactum, in ceram ſummam ſuſpenſa manu intingunt; quò celerius concreſcat, &
quàm minima portio extrahatur.Suſcepto primo ceræ orbiculo,iterum vaſis imum aqua re G
frigeratum,tantiſper in ceram immitti debet,dum tota excipiatur.Orbiculi lino conſuti,in-
teruacante ſpatio ſuſpenduntur,& interdiu continuò ſub ſole, noctu ſub luna aſperguntur,
vſq; dum perfectè albeſcant. Verùm ſi eximius ille candor deſideretur, eadem factitari, &
identidem recoqui operępretium eſt. Nec deſunt,qui pro marina, in muria quàm acerrima
ſemel,aut iterum excoquant;dein laguncula tenui, rotunda,anſam habente extrahunt: po-
ſtea orbiculos ſubſtrato affatim ceſpite herboſo,inſolant, donec candorem ſummum cōtra-
xerint.Pręcipiunt hoc obeundum munus Vere, cùm Sol remiſſa vehementia humorem pa-

[d] Lib. 21. cap. 14.

riat,vt non facilè liquetur. Hæc itaq; Dioſcorides, ex quo [d] Plinius, Punica fit,inquit, hoc
modo: Ventilatur ſub dio ſæpius cera fulua. Deinde feruet in aqua marina ex altò petita,ad- „
dito nitro.Inde ligulis hauriunt florem,id eſt,cādidiſſima quęq;,trāſfunduntq́; in vas quod „
exiguum frigidæ habeat.Et rurſus marina decoquunt ſeparatim, dein vas ipſum refrigerāt. „
Et cùm hæc ter fecere,iuncea crate ſub dio ſiccant ſole,lunaq́;hęc enim candorem facit.Sic- „

Cera candidiſſima quando fiat.
[e] Lib. 5. c. 1.

cantes ne liquefaciant,protegunt tenui linteo.Candidiſſima verò fit poſt inſolationem etiā- „
num recocta. Punica medicis vtiliſſima.Sic ille. Binas quoq; dealbandi ceram rationes no-
bis deſcriptas reliquit [e] Io: Anglicus in ſua roſa Anglica, quarum prima eſt, vt cera tam diu H
in aqua decoquatur,permutando continuo aquam,donec candida reddatur; altera vt dū in
aqua diſſoluitur ab igne, vitreum vas aqua perlutum diſſolutę cerę immergatur,& quod ad-
hęſerit,ſole lunaq; ſiccetur, idq́; tandiu continuetur, donec ita omnem ceram exemeris, &

Cur ſolis vi albeſcat.

ſub dio expoſueris.Albeſcit autem ſolis vi(vt de aqua nihil dicamus pręterea) quoniam ita
tollitur à cera mel,eęq́; partes expirant,quarum tenuitate color conflatur.Quod tetigit om

[f] Exer. 325. 12.

nium doctiſſimus [f] Iulius Cæſar Scaliger.Fieri albū, inquit, ab igni ſcribit Ariſt.in oct.Sect. „
propoſitarum quæſtionum.Quod patet in cera,pilis,cinere. Et in ſeptima idem ſentit, & in „
quinto de generat.animal. & in primo Meteorum. Solem enim eſſe candidum. Vbi duplex „

Sol candidus.

ſententia explicanda eſt. Nam vbi ſolem dicit album, poteſt albi miſtione candoris conſe- „
ctionem profiteri. At cera non hac ratione fit alba,ſed quaſi ab efficiente. Ἐξικμάζεται nam- „
que mel ab igne,quamobrem exuctæ candor relinquitur. Idem modus in pilis,& cinere.Et „
candorem ſuprà ſtatuebamus in ſicco. Tametſi ne hoc quidem videtur. Aqua enim hu- „

midiſſima

A midiſſima in ſuis primordijs apparet alba. Itaque ab aqua etiam creari albedinem gummi indicant; ea namq; ſi ſoluantur, albeſcunt. Quanquam hic quoque tolli tum ſordes, tum denſitatem, atque inæqualitatem, nec minus elui tenuiores partes inſolatas, in quibus aliquid coloris inſit, obijci poteſt, &c. Aiunt Venetijs candidiſſimam ideo fieri, quia ea vrbs non Italiæ ciuitates puluerulenta eſt. Candidam ceram ἀσιγματικῶς Varro in Prometheo apud Nonium referente Iacobo Dalechampio, his verbis ſignificat: Chryſolandolos locat ſibi, & amiculam de lacte (quidam lacteam à cera legunt) ac cera Tarentina, quam Apes Mileſiæ cogerint, ex omnibus floribus libantes, ſine oſſe, & neruis, putam, putam, proceram, candidam, teneram, formoſam. [g] Turnebus verò Varronem amicam ſcribit ceream vocare pro tenera, & pulchra, propter cereas imagines, quas in atrijs habebant, (veteres) aliaq; opera, quæ ſequaci, & flexibili ceræ natura pulcherrima faciebant, & mollia erant. Præterea cera tractando inalbeſcit: vnde τράκτος κηρὸς Ætio vocatur, quæ tractando inalbuit, & τρακταίζω Phauorino eſt λευκάνω, inalbeſco. τράκτα meminit [h] Hermolaus his verbis: Capyridia ſunt, quæ alio nomine Tracta dicimus, vt Athenæo placet: cuius vocis, & apud Catonem mentio eſt, vbi de placenta, & ſpira, & ſcriblita loquitur: quo verbo ipſe

Aqua alba.

Ceræ cur Venetijs cã didior quã alibi fiat.

[g] Lib. 17. Aduerſ. capit. vlt.

Τρακτος κηρὸς.

[h] Corol. 319 in Dioſc.

B non panificium, ſed portiones tota materia detractas, & in ſolum, hoc eſt, ſtratum in tabella, ſiue alucolo diffuſas congeſtasq; ſignificat: proinde in hoc vſu Græci ſic loquuntur, ἔλασι λαγάνα pro eo, quod eſt tracta facere: Hinc, & cera candida tracton dici à Græcis quoque author eſt Phocion, à quo, & verbum τρακταίζω pro eo, quod perficere, ac ſubigere, vt alba fiat cera. Paulus quoque ceram tractam ad pſoras commendat. Mihi capuridia videntur tracta dici, quoniam & tractata manibus albeſcant, & etiam igne vſta, hoc eſt cocta, quemadmodum in panis maſſa obſeruamus, quæ manibus cõtrectata, candeſcit quidẽ, ſed coctione fit poſtmodũ candidiſſimus panis. Euſtathius in hoc forte ſenſu καπυρὸν compoſitum eſſe tradit ἐκ τοῦ κάειν, καὶ πυροῦν. indeq; καπυρίδια apud Dipnoſophiſtam appellari. Cæterùm illud in primis in cera candida obſeruandum eſt, ne ſit impoſtura, nonnulli enim terebinthinam ceræ communi miſcent, atq; addita ceruſa dealbant. Sunt qui ceram candidam, virgineam vocent. Sed ceram virgineam propolim eſſe habemus ex Actuario, & ante hunc ex Scribonio Largo: & neſcio quam bene [i] Hollerius ceram virgineam eſſe putat, quã adoleſcentior Apum populus conficit. Laudari tamen ſatis eiuſmodi cera ad plurimos vſus non poteſt. Eſt enim quam recentiſſima, & cariem nondum ſenſit. Laudatiſſimę autem ceræ

Tracton.

Cera alba vt adulteretur.

Cera virginea.

[i] Lib. 6. Inſt. Chirurg. c. 1

C notæ ſunt, vt ſit quàm maximè recens; quo enim recentior, eò odoratior exiſtit, puriorq; & ad diuerſarum impreſſionum, & figurarum ſuſceptionẽ aptior, & tam formę ſuſceptę, quam ſcripturę in ea impreſſę durabilior. Cęteras notas bonitatis ex Dioſcoride, & Plinio diximus, inter quas etiam non poſtremo loco ponitur, vt ſit odorifera, odore autem melleo. Nunquid verò cera oderata ſiue laudabili odore eſſe queat, vt mihi facilè perſuadeo, quiſpiam in dubium vocare queat ea ratione, qua cera plerumq; ex arborum lachrymis conſtat, quarũ odor ſanè gratus non eſt, tum etiam quatenus propolis grauiſſimi planè odoris ei permiſcetur. In quam diſputationem poſtquam inciderimus, obiter locum [k] Plinij reſtituam, apud quem alibi ſic legitur: In M. Ciceronis monumentis inuenitur, vnguẽta gratiora eſſe, quæ terram, quàm quæ crocum ſapiant: quando etiam corruptiſſimo in genere, magis tamen iuuat ipſius vitij ſeueritas. Ego legendum puto non terram, ſed ceram: nam apud ipſum [l] Ciceronem ita ſcriptum inuenitur. Vnguentis minus diù nos delectari ſumma, & acerrima ſuauitate conditis, quam his moderatis: & magis laudari, quod cęram, quàm quod crocum olere videatur. Vnguenta enim ceram recipere notiſſimum eſt, cùm terram odoris conciliandi gratia ad ea recipi nemo dixerit. Videturq; mihi innuere Cicero doctrinarum lux altera, odoratiſ-

Ceræ nouæ laus.

Cera an ſit odorata.

[k] Lib. 13. cap. 3.

Plinius correctus.

[l] Lib. 3. de Oratore.

D ſima vnguenta, qualia ſunt, quę crocũ pręſtantiſſimi, atq; acutiſſimi odoris aroma accipiunt, nimio odore caput ſenſusq; ferire, ideoq; abominari: moderata, quę tam acuti odoris aromata non recipiebant, ſed ceram ipſam odore vix ſuperabant, ideo eſſe gratiora, quòd nullam capiti ſenſibusq; noxam inferant: putauerimq; demq; Ciceronem moderata vnguenta per ceram potiùs, quàm aliquod aroma ſignificaſſe, cùm quòd aliud non ſit inter ingredientia valentius, tùm verò potiſſimùm, quòd vnguentis ſuam (vt vocant) conſiſtentiam prębeat. Fruſtra itaq; mihi [m] Cęlius Calcagninus Ciceronis locum per Plinium reſtituere conatur. Adducendum enim eſſet aliquod vnguentum, quod terram odoris cauſa conciliandi recipit. neque inſuper verum eſt ceram ideo grauiſſimi odoris eſſe, quoniam ex lachrymis arborum ab Apibus colligatur, reſinaq;: nam & eodem modo mel, quod ſæpè ex inodoris plantis deferunt, & ingratum habentibus odorem, vel inodorum ſæpè, vel ingrati odoris eſſe deberet, quod falſum eſt. quin cerá non ſolùm ex reſinis colligitur, ſed ex odoratiſſimis quoque plantis, ſicuti paulò antè ex Ariſtotele, Plinioq; demonſtrauimus. Quam-

Cicero explicatus.

[m] Lib. 4. Epiſt.

O 2 obrem

[a] Lib. 11. cap. 15.

obrem vbi odoratiores ſunt plantæ, odoratior etiam cera naſcitur: vt in Creta, Attica, Sicilia, Cypro. Quam poſtremam (Cypriam) tam odoratam agnoſcit [a] Plinius, vt balſamum ea vitiari ſcribat, quod omnibus odoribus præferri ipſe quoq; teſtatur. E

ADVLTERATIO. COLORATIO.

Ceræ pondus vt augeatur.

NONNVLLI quæſtus faciendi cauſa, ceram adulterantes, pondus eius excreſcunt hoc modo. Picis Græcę in pollinem reductæ libras duas, librę mellis permiſcent ſimul ad ignem, deinde proijciunt in aquam, & paulatim eximunt, ſeruantes ad futurum vſum. Cùm iam vti volunt, ceræ recentis libris ſex ſeui veruecini vncias ſex adijciunt, ſimulq; miſcentes iterum ebulliunt. Alij addunt ceræ farinam fabaceam optimè contritam, nimirum in candelis, aiuntq; ardere ſine excrementis, augere pondus, & magnitudinem, & vix detegi fraudem. Nigreſcit cera authore [a] Plinio addito chartarum cinere, ſicut anchuſa admiſta rubet: varioſq; in colores pigmentis, inquit, trahitur ad reddendas ſimilitudines, & innumeros mortalium vſus, F parietumq; & armorum tutelam. Sed de his poſtea. Rubram ſigillandis litteris hodie ſic faciunt elegantiſſimam. Ceræ libris tribus terebinthinæ vncias tres miſcentes ad ignem, cinnabari in oleo diſſoluti vncias totidem adijciunt. Viridis fit eodem modo ex flore æris; aurea ex minio trito, flaua ex auripigmento, carnea ex lacca & ceruſa.

[a] Lib. 21. cap. 14.
Vt nigreſcat.
Cera rubra pro ſigillis.
Cera viridis.

VT SINE APVM OPERA COLLIGATVR.

[a] Lib. 2. Alchim. tract. 2. cap. 45.

[a] ANDREAS Libauius docet quomodo mel & cera ab homine ſine Apum opera eximi queat, quod quanquam laborioſum ſit, ceraq; ita collecta pluris, quàm quæ ab Apibus recolligitur, conſtare debeat, colligentemq; fruſta ita tempus perdere iudicem, curioſis hominibus illud tamen hîc repetere placuit. Ille autem ſic ſcribit. In genere plantarum floribus folijsq; mel „ aëreum, & cera inſiſtunt. Cera per ſublimationem facilè ſegregatur, quod G mihi in roſis euenit, inſtrumento figulino cum pannis refrigerantibus. Putauerim, & mel „ ſegregari poſſe per macerationem in aqua deſtillata, & poſtea ad conſiſtentiam mellis coagulata. „ Sed flores eligendi ſunt tunc, cùm maximè eis Apes inſiſtunt, aut inditium eſt mel „ aëreum cecidiſſe: & illi qui decerpti nihil afferunt detrimenti. Requiritur etiam induſtria „ in macerando. Hæc ille.

LOCVS.

VBI Apum copia eſt, ibi & mellis ceræq; haud dubio prouentus. Qualia multa loca antè celebrauimus. Ab Hymetto Atticæ monte, in quo Apes propter læta paſcua abundare diximus, Hymettia cera [a] Ouidio, Attica [b] Martiali, & Cecropia [c] Silio Italico appellatur. [d] Plinius apud Sabęos plurimùm cerę mellisq; prouentum eſſe tradit. Corſica etiam propter ceræ abundantiam celebris eſt, adeo vt [e] Diodorus ſcribat Tyrrhenos vrbibus, quę in ea inſula ſunt, ſubactis, reſinę, ceręq; ac mellis, quorum, inquit, ea fertilis eſt inſula, tributa impoſuiſſe. H Sed & Romanos legimus à Corſis centum millia pondo cerę, tributi nomine exegiſſe, vt ſcribit [f] Alexander ab Alexandro, ex [g] Liuio, vt apparet, qui tamen ducenta millia pondo accepiſſe notauit. Ex Ponto quoq; pro melle, quia id ibi prauum eſt, ceram pro tributo eoſdem Romanos extorſiſſe antè diximus. Sicilia quoque cera abundat. [h] Pontanus commendat ceram Mantuanam.

Electro felix, felix Mantoide cera,

Ex Hiſpania quoque in alias regiones defertur. [i] Strabo è Tuditania euehi tradit; & Baſtetanis Hiſpanię Beticę populis cerea vaſa, vt Gallis in vſu fuiſſe. Idem author eſt iuxta Phaſim in Aſia plurimam ceram gigni. Polonia, Ruſſia, Pruſſia, Podolia, Moſcouia, vbi ceram permutant cum pannis, Liuonia, & tota Septentrionalis plaga copioſè ceram præbent. Teſtaturque Iouius Moſcouitas ceram in omnem Europam mittere. Liuones olim (nam ſub Friderico primo credidere CHRISTO) tanta fuiſſe

[a] Lib. 10. Metam.
[b] Li 5. Epig.
[c] Lib. 14.
[d] Lib 6. cap. 28.
[e] Lib. 6. c. 4. rer. antiq.
Cera pro tributo.
[f] Li 4. c. 24.
[g] Dec. 4 l. 2.
[h] In Eridano
[i] Li. 3. Geog.
Liuonum ſimplicitas.

ſimpli-

A ſimplicitate [k] Crantzius author eſt, vt expreſſo melle ceram velut purgamenta reijcerent, Fecit inquit, pretium illi Germanorum diligentia: quod illi primùm mirantes acceperunt, pòſt verò comperta rei æſtimatione, accreuerunt. Eiuſdem vſum ignorant Acuzamil, & Nigri Sanegæ incolæ, item & in Hea Africæ regione, vbi Io. Leo Africanus contemni, atque proijci ab incolis teſtatur. Ingens vis ceræ aduehitur ad Mombazzæ Indiæ Orientalis vrbem. Abundat & in Quiloa, & Cambaia, Corteſius plurimum mellis, & ceræ eduxit ex Auxamil. Teculeth Africę vrbs, & Agla ab eodem Africano celebrantur, aitq; Rabonę montis in eo tractu incolas nihil agere præterea, quàm quòd ſaponem, & ceram purgent: eſſeq; & alium ibi montem Beni Fenſecare nomine, ad quem omnes concurrant ad emendam ceram: ac aliam deniq; qui Beni Abuſaib nuncupetur, eſſe, cuius habitatores ceram Chriſtianis vendant, indeq; ingentes ſibi comparent diuitias, quemadmodum, & in Cholla vrbe. In Melinda Indiæ ciuitate miram aiunt eſſe ceræ abundantiam. Regnum præsbyteri Iani, Iucatan, Inſula S. Laurentij, totaq; China ceram vili pretio habet, & in plerisq; mundi noui locis abundè colligitur.

[k] Lib. 16. VVand. c. 9.

Ceræ vſum qui ignorent.

B

DENOMINATA.

De cereo ſubſtantiuo, ſiue candela cerea maiori, vulgus torzam vocat, pòſt dicetur. Cereus adiectiuum duplici in ſignificato accipi video, pro coloris genere, & pro mollitie: [a] Horatius cerea brachia in poſtremo ſenſu dixit his verbis:

Cum tu Lydia Telephi
Ceruicem roſeam, cerea Telephi
Laudas brachia.

Cerei ſignificatio.

[a] Lib. 1. Ode 13.

Brachea cerea.

Vetus enim interpres, cerea exponit mollia, aut in modum ceræ flexilia. Atq; ita [b] Pontanus:

Corporaq; extento iactent pendentia fune,
In gyrum cogant artus, & cerea membra
Perq; enſes moueant nudis veſtigia plantis.

[b] Lib. 4. de Stellis.

Ita quoque Pet. Angel. Bargęus canebat:

C *—— Tum pulchra leuia miris*
Flectunt colla modis, & cerea membra puellæ.

Perperam itaq; nonnulli ſolida, nonnulli etiam malè candida interpretantur. nec rectè mihi exponere videtur [c] Adrianus Turnebus pulchra, & formoſa, ac ſi ad pulchritudinem imaginum cerearum, quas in atrijs habebant nobiliores Romani, alluſerit poëta, aut aliorum operum, quæ è cera fingebantur elegantiſſima. Nam & ipſe Horatius hominem pronum ad malum, cereum, hoc eſt, facilem ad flectendum dixit hoc verſu:

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper.

[c] Lib. 29. cap. 2. & li. 27. 24. 2.

Cereus homo.

Iam verò pro flauo colore cereum ſumpſit [d] Martialis, cùm canit:

Cerea ſi pendet lumbis & trita lacerna
Dimidiaſq; nates Gallica palla tegit.

[d] Lib. 1. Epi.

id eſt, vt exponit quoq; [e] Turnebus, detrita, & decolor, flaueſcenſq; flore coloris exoleſcente. Dixit tamen idem [f] Epigrammatarius abollam veſtem tragicam, & grauiorum perſonarum, etiam ceream:

Cerea quem nudum tegit vxor abolla grabati.

[e] Lib. 17. cap. 24.

[f] Lib. 4.

Cereus color.

D Dixit [g] & Ficedulam ceream, hoc eſt, præ pinguedine flauam, tranſlucente nimirum flaua per cutem pinguedine.

Cerea quæ patulò lucet Ficedula lumbo
Cùm tibi fortè datur, ſi ſapis, adde piper.

[g] Lib. 13.

Dixit [h] deniq; cerea pruna ab eodem colore.

Mittimus autumniq; cerea pruna mei.

[h] Lib. 10.

Et ante ipſum [i] Virgilius:

Addam cerea pruna, & honos erit huic quoq; pomo.

[i] Eglo. 2.

Vbi Seruius exponit cerei coloris, ſed qui ſit, non explicat. Plato quoq; κήρινον πλάσμα dixit, κηρίνας ὄρνιθας Athenæus inter fercula. Et κηρίνας ὀπώρας ſunt qui apud eundem interpretentur mel. Sed hoc loco ingens Cardani lapſus à [k] Scaligero annotatus, prętereundus non eſt, vtpote qui colorem cereum cum cæruleo ineptiſſimè eundem arbitratus ſit. Quid ſit cæruleus (color) inquit aduerſus eum Scaliger, hîc planè oſtendis te ignorare.

[k] Exer. 325. 13.

Cardanus lapſus.

Eum namq; propolidi, ac ceræ nouæ attribuis. Obſcurior, inquis, paulò colore maris tran- E
quilli, Quid mariné an propolidi color idem? Vtrum tibi ignotum eſt? Quod verò ais: „
Cerulum a cera, nullum habes authorem. Sed κήρινον & κηροειδὴς: quod nos cereum, vt apud „

[l] Lib. 37. cap. 5. Smaragdi cerini. [n] In Epidico. Cerinum.

poëtam, qui pruna cerea vocat. Hæc ille. [l] Plinius ſmaragdorum genera recenſens, quinto
loco eos poſuit, qui cerini nuncupantur, à cerino ſcilicet colore, (quanquam ſint, qui aceri-
ni legunt.) Nam & alibi ait: Sunt & nigra, ac laudatiora cerina, atq; purpurea. Et [n] Plauto
cerinum veſtimentum eſt, quod & mellinum eidem appellatur à melleo ſiue flauo colore, à
quo veſtes aliquas dictas eſſe innuit etiam Ouidius, canens;

Et ſua velleribus nomina cera facit.

[o] Lib. 13. cap. 5. [o] In Aulularia. Ceroplaſtæ qui.

Turnebus apud [o] Plautum carinarios dici putat eos, qui cerino colore pannum inficiunt.
Nam cera inquit, Doricè κάρος dicitur, quæ alijs Græcorum linguis κηρὸς vocatur. Liben-
tius autem à Doribus, & Æolibus Latini mutuum ſumunt, quàm ab alijs Græcis, ad quos
in mercatum non proficiſcuntur dictionarium, &c. Ceroplaſtæ dicuntur, qui ceram exer-
cent, & qui imagines ex ea, ſimiliaq; conficiunt. Latinè cerarij. Plutarchus χαλκοτύποις μὲν
πλάττονται, καὶ λιθοξόοις, καὶ κηροπλάσταις, ἀνθρωπόμορφα τῶν θεῶν τὰ σώματα εἶναι. Vnde
κηροπλαστέω, ex ceris fingo, in ceris fingo. Eubulus apud Athenæum lib. 13. Τίς ἦν ὁ γρά- F
ψας, πρῶτος ἀνθρώπων ἄρα Ἢ κηροπλαστήσας ἔρωθ' ὑπόπτερον. Accipitur & pro ceras fingo
nimirum de Apibus. Item comæ ornatores, ſed tunc κηροπλάσται ſcribendum, quia κέρας
etiam ſit coma, quod apud Plutarchum indicat Homerus, cùm Paridem κέρ' ἀγλαὸν dicit.
Ceroſtrata quoque à cera nomen non obtinent, ſed à cornibus, quæ & ipſa κέρατα Græcis
dicuntur. De his conſule Vitruuium & Plinium. Proditum eſt ex vrorum cornibus effici,
quę Romani ad ſuas delicias tranſtulerunt, nunc tincta, nunc ſublita. Nunc quæ ceroſtrata
picturæ genere dicerentur, ad ſellas principum, atque lecticas parantur, quales Ægyptij re-
ges inter cætera ornamenta habuiſſe feruntur. Hiſpani neſcio an à cera ceream vocant,

Ceroferarium. [p] Diſtin. 24.

quam nos cereuiſiam, Ægyptij zytum. Fit ex frugibus coctis, & lupo ſalictario. Cerofera-
rium eſt inſtrumentum quo cereus fixus continetur. In [p] decretis canonicis eius fit mentio:
Acolythus accipiat ceroferarium cum cereo, vt ſciat ſe ad accendenda lumina mancipare.

Primicerius qui. Primiceriatus dignitas.

Primicerius eſt nunc primus inter clericos, & diaconos, quibus præeſt in docendo, ſubditus
archidiacono. Butrigarius ratus eſt primicerium accipi pro cantore, quoniam officium can-
tandi etiam ad eum pertineat. Colligitur autem ex reſcripto Innocentij ad Tullenſes Ca-
nonicos, primiceriatum eſſe beneficium cum dignitate: Aliud tamen ab officio primicería- G
tus, quod habet primus inter notarios ſummi Pontificis, antea dictus notariorum decanus,

[q] Lib. 12. cap. 6. Secundicerius.

& protoſcrinarius, vulgò Caponotario. In quo ſignificato legitur quoq; apud [q] Celium
Rhodog. Primicerius, inquit, notarius principis dicitur, & honore inter notarios primus: „
ſicut ſequens appellatur ſecundicerius. κηρὸς autem cera eſt, & in ceratis tabulis ſcribebant „
antiqui. Alius etiam erat primicerius, qui diem, ſeu vt loquuntur, datus adijciebat diplo-
matibus pontificialibus, quas nunc bibliotecarius apponit. Primicerius itaq; cantor dici-
tur, veluti primus in choro, & primus ratione cantus: alioquin non is primus ſimpliciter di-
cendus, cùm is ſubordinetur archidiacono. Exigit enim pronunciatio nominis primicerij,
adiectionem ex relatione alicuius, vel poſtulat ſubintelligi. Quòd primicerius in omnibus
is dici poſſit, qui primus, & aliqua dignitate eſt anteſignanus, vel primus in aliquo: ſic dici-
mus primicerium menſorem, inter menſores primum, & primicerios ex corpore decanorũ:
primicerium fabricæ, primicerium protectorum, domeſticorum, equitum. Sic de ſimilibus.
Nam primicerus & πρωτοκηρος, & πρῶτος τάξεως, eſt primus ordine quolibet ceræ ſeu ſcri-

κηρώματα quæ. Ceratura.

pturæ. Mos enim erat apud veteres in tabulis ceratis ſcribere, quas Græci κηρώματα dicunt:
quanquam ceroma etiam ſit apud Columellam ceratura. Eſtq; item vnguentum, quod H
ſit ſubacta oleo cera, qua in palęſtris vtebantur athletæ. In quo ſenſu Plutarchus libro quem
edidit, an ſeni ſit adminiſtranda reſpublica; ἀσκηθεὶς ὢν ἐν παλαίστραις, καὶ κηρώμασιν ἀκο-
νίσας εὐρύθμων σοφιστῶν, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐν Ὀλυμπιακοῖς, καὶ Πυθικοῖς ἀγῶσι. Vnde κηρωματι-

Ceromaticus.

κὸς ceromate vnctus dicitur Iuuenali:

Et ceromatico fert niceteria collo.

Item κηρωματιστὴς, qui ceromate aliquem vngit. Alij ceroma exponunt oleum, quo perunge-
rentur athletæ ad robur adijciendum corpori, adhibito quodam terræ genere. Sunt qui pa-
thon dici putent cœnum ceromati, hoc eſt, oleo, vt ipſi interpretantur, permixtum. Non ad-

Ceroma duplex. [s] Lib. 35. cap. 4.

debatur autem quælibet terra, ſed quæ robuſtiora corpora & ad tolerandos æſtus algoresq;
reddebãt firmiora. Quamobrem meo iudicio ceroma dupliciter fiebat, vel ex oleo cum cera
permixto, vt nomen quoq; à cera ſit deductum, vel ex oleo cùm terra, vt dictum eſt. [s] Plinio
verò ceroma eſt locus, in quo athletę certabant, vel vngebantur. Idẽ, inquit, palęſtras athle- „
tarum

A tarum imaginibus,& ceromata ſua illuſtrant. Vitruu. eum locũ χονιςήριον nominat, alij ἐλαιοθησίον malunt, quòd ſcilicet cera oleo diluta vngebantur. De Ceragine dictũ eſt. Cerites [1] Plinio eſt gemma ceræ ſimilis, Idem alterius gemmæ meminit, quam cerachatem nuncupat.

Cerites gemma. [1] Li. 37 c. 10. Cerachates.

PROBLEMATA.

QVÆRIT [a] Ariſtoteles, cur oleum & cera Solis calore candeſiunt, caro verò nigreſcit? An illa, inquit, Sol propterea candefacere poſſit, quòd humorem nimium eximit: nigricat enim per naturam, quod præhumidum eſt, propter humoris terreni miſtionem. Carnem verò, quod nullam inde humoris copiam detrahit, adurit, atroq; afficit colore. Attigimus nos ſuprà hoc problema ex Scalig. Aliud Ambroſij Leonis Nolani, cur cera, ſulfur, ſeuũ, dum liquefacta, ſunt, ſunt pellucida, coacta dum ſunt, opaca ſunt: Vitrum & liquefactũ, & coactum eſt pellucidũ, metalla tam liquefacta quàm coacta ſunt opaca. An quia ſunt duę
B qualitates, altera pellucida.i. quæ potẽtia eſt lucida, altera opaca, quæ neq; actu, neq; potentia eſt lucida; atq; vtraq; & magis & minus contingit ineſſe corpori tam multũ quàm parum liquabili, & coactili. Cera itaq; ſulphur & ſeuũ & alia id genus conſtant è corpore multũ liquabili, in quo paucum opacum, pellucidum multum ineſt. Cùm ergo igne ſoluitur eorum aliquod, tum idem corpus generata quantitate ſecundũ omne ſpatium amplius extat, quod liqueſcere eſt: in eo ſtatu partes paucæ opacæ diſtenduntur, & diſtendendo tenuantur, & tenuando vincuntur, & opprimuntur à partibus multis pellucidis & tenuatis: Quamobrem omnis ſubſtantia, apparet pellucida: quod & in vino & alijs liquoribus ſpectare eſt, cùm verò idem cogitur, tum corrupta maiore quantitate in minorem redit corpus, parteſque opacæ contrahũtur & craſſeſcunt, & pellucidæ etiam ſtringuntur adeo opacis ſubſint: in quibus cum opacę præſtant, efficiunt omnia opaca. Vitri autem ſubſtantia tota aut maxima, ex parte pellucida eſt: quamobrem nullo pacto perturbat opacum in eo. In metallis conditio contraria eſt. nam maxima eorum pars aut multa opaca eſt; parua aut minima pellucida: quapro re ſiue liquefacta ſiue coacta ſint, opaca ſemper in eis vincunt, & manent opaca. Eſſe autem aliud liquabile, & coactile, quàm opacum, compertum eſt. Nam etſi vtraque illa contin
C git eſſe opaca, tamen eadem contingit eſſe cum oppoſito opaci, quod eſt pellucidum. Item alia eſſe quàm pellucidum, namq; cum oppoſito pellucidi, quod eſt opacum, cõiunguntur. Sed tamen vt liquabile adiuuat magis pellucidum, quàm opacum. Ita coactile magis confert opaco, quàm pellucido. Verùm alia ratio eſt eorum cum lucido & deferẽte lumen, nam liqueſcens ineptum eſt ei, quod vult lucere; aptum illi; quod deferre lumen amat. Coactile contra commodo eſt volenti lucere; ineptum amanti deferre lumẽ: quamobrem ſoli melius eſt eſſe coactili, cœlo aptius eſſe liquabili. Aliud ex Leonardo Iacchino, cur cera facillimè oleo confunditur, non vino, non aqua? An quòd ſimile ſimili facilè admiſcetur? Cera igitur, & quæcunque pingui atque aëreo humido abundant, ut reſinæ ac plantarum ſucci, qui facilè ignem concipiũt, cognata oleo ſunt, ideo & ſtatim vnà coaleſcunt. At quæ natura diſpari oleo confundi nequeunt, qualę papaueris ſuccus & hypociſtidis, qui tamen vino aut aqua facillimè permiſcentur.

[a] Sect. 38. Probl. 1. Cera cur à ſole cãdeficiat.

Cera cur liquefacta, pellucida, coacta verò opaca.

Vitri ſubſtãtia cur pellucida.

Metalla cur opaca.

Cur cera facile oleo, non aqua aut vino fundatur.

D

CVR, ET QVAM FACILE CALORE LIQVESCAT.

QVAMVIS neminem latere probè nouerim, ceram quàm facillimè calore diſſolui, ſolis ſcilicet atque ignis, placuit id tamen nonnullis, quas ſtudendo annotaui, authoritatibus, poëtarum, potiſſimùm corroborare. [a] Lucretius:

Denique cera liqueſcit in eius (ignis) *poſta vapore.*

[b] Ouidius:

Non tulit vlterius, ſed ut intabeſcere flaua
Igne leui cera, matutinaque pruinæ
Sole tepente ſolent.

[c] Idem de Icaro, cuius alas cerâ humeris conglutinatas ſol reſoluit.

Mollis odoratas pennarum vincula ceras:

Cera quàm facile calore liqueſcat.

[a] Lib. 6.

[b] Li. 3. metam.

[c] Lib. 8. Met.

Tabuerant

[c] Lib. 1. de Arte.

Tabuerant cera. [d] Alibi rurſus de eodem: E
Vincla labant, & cera Deo propriore liqueſcit.

Et antea dixerat:
Ibimus, impatiens cera caloris erit.

Dantes de eodem:
Ne quando Icaro miſero le renì
Sentì ſpennar per la ſcaldata cera
Gridando'l padre à lui, mala via tieni.

[e] Lib. 9.

[e] Lucanus: —— *Calido non ocyus Auſtro*
Nix reſoluta cadit, nec ſolem cera ſequetur.

Virgilius:
Limus vt hic dureſcit, & hæc vt cera liqueſcit
Vno eodemq́ igni, ſic noſtro Daphnis amore.

Cui conſimile eſt hoc Petrarchæ:
Amor m'hà poſto, come ſegno à ſtrale
Com'al ſol neue, come cera al fuoco. F

[f] Cant. 33. Stant. 58.

[f] Arioſtus:
Se di cera noi foſſimo, ò di paglia
E di fuoco egli, aſſai fora quel grido.

[g] Pſal. 77.
[h] Cap. 1.
[i] Lib. aduerſus Stoic.

Luculenter dicebat diuinus [g] Pſaltes, ſicut deficit fumus, deficiant, ſicut fluit cera à facie »
ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei. Item [h] Micheas: ſicut cera ſcindentur à facie ignis. »
Eleganter etiam [i] Plutarchus Stoicos inſectatus autumantes Deos vi ignis perituros, ac ſi, inquit, cerei eſſent, aut ſtannei. Item vbi aduerſus in Platonem inſurgentes diſputat, dicentem orationem verbo, & nomine conſtare, cùm plura requiri dicant exemplo galbani, & ceræ, quæ commiſceri non queant abſq; vi ignis. Quod modò ad cauſam attinet, quare Sol ceram emolliat, eam reddit [k] Alexander Aphrodiſęus, quòd Sol humorem penitiorem euocans, omnem emollit. Sed quid ſi liqueſcentiam hanc ceræ pinguedini tribuamus. Pinguem autem ceram eſſe, vel inde conſtat, quòd ſola inter omnium liquorum feces ſupernatat, & cùm incaleſcit, ad fundum non deſcendit, ſed potiùs quærens ſuperficiem ſurſum tendit propter igneas partes, & aëreas, quæ in ea dominantur. Vnde cera in aqua calida deorſum premit aquam, & per eius ſuperficiem ſe diffundit; vel, inquam, inde potiſſimùm conſtat, quòd accenſa, vt alia pinguedo non flammam tantùmmodo concipit, ſed diu ardere conſpiciatur, vnde candelarum cerearum nobilis vſus. G

[k] Lib. 1. Probl. 87.
Ceram pinguem eſſe.

VSVS IN SACRIS. EORVMQVE ORIGO.

Cerei cur in Eccleſijs accendantur.

NOTISSIMVS equidem cereorum in S. Romanę Eccleſ. myſterijs vſus eſt. His ſacra omnia, tam antemeridiana, quàm pomeridiana celebrantur, his ſanctorum reliquiæ, & diuorum imagines aliàs occultæ capſiſq;, & thecis abditæ oſtenduntur, his funera efferuntur, terraq; conduntur. Sine his nullum ferè myſterium peragitur. Non accenduntur autem ad lucem tantùm inducendam, ſed ad pium religionis cultum amplificandum, in honorem inquam numinis, ſanctorumq; martyrum. Ritus eſt vetuſtiſſimus, quod vel ceroferariorum clericorum exemplo facillimè conſtat, ac lucidiſſimè, cùm ab ipſo Eccleſiæ initio ordinem fuiſſe in ea conſtet eorum, qui & Acolithi dicebantur, vt ad ſacram myſteriorum pompam, ſicut apud Cyprianum legimus, & Euſebium, & in Romano ſub Syluestro concilio, accenſos ferrent cereos. Idem in Orientis Eccleſijs fieri ſolitum, Hieronymus agens contra Vigilantium fidei deſertorem, iſthæc in Catholicos exprobrantem, planè teſtatur his verbis: H
Abſq; Martyrum reliquijs per totas Orientis Eccleſias, quando legen- »
dum eſt euangelium accendunt Luminaria iam ſole rutilante, non vtiq; ad fugandas tene- »
bras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. Quod verò ad diurnum ſpectat lumen, ſic di- »
cit. Cæreos autem non clara luce accendimus, ſicut fruſtra calumniaris, ſed vt noctis te- »
nebras hoc ſolatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tene- »
bris &c. non ipſum diem per lucem claram intelligens, ſed lumen ipſum quo cerei accenduntur, vt ſit ſenſus non fulgenti lumine accendimus cereos, vt tu dicis, ad illuſtrandos

Cereorum vſus in templis, & eius antiquitas.
Ceroferariorum munus.

Hieronymus explicatus.

Martyres

A Martyres. Immo idipſum factitari ſolitum in Eccleſia eadem Occidentali teſtatur S.[a] Pauli-
nus illi æqualis, his verſibus:

Clara coronantur denſis altaria lychnis
Limina ceratis adolentur odore papyri,
Nocte dieque micant. Sic nox ſplendorque diei
Fulget, & ipſa dies cæleſti illuſtris honore
Plus micat innumeris lucem geminata lucernis:

[a] *In Nat. 3. Fel.*

Præterea eiuſmodi pietatis cultum à ſe probari, Hieronymus in eodem commentario pau-
lò inferiùs, & ſuprà eodem argumento, ad Riparium ſcribens, aperte æquè ac liberè profite-
» tur, dum ait: Accenſi ante tumulos eorum cerei, idololatriȩ inſignia ſunt? Fatetur tamen in-
» terim Hieronymus ritum ab antiquis Romanis defluxiſſe, dum ait. Idolatras appellas hu-
» iuſmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui in Chriſto credimus, de errore idololatriæ
» veniſſe; non enim naſcimur, ſed renaſcimur Chriſtiani. Et quia quondam colebamus idola,
» num colere deum non debemus, ne ſimili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud
fiebat idolis, & idcirco deteſtatum eſt: hoc fit Martyribus, & idcirco recipiédũ eſt. Alibiq́;[b]
B rurſus. Ipſaque, inquit, Roma orbis domina in ſingulis inſulis, domibuſque tutelæ ſimula-
» crum cereis venerans ac lucernis, quam ad tuitionem ædium iſto appellant nomine, vt tam
» intrantes quàm exeuntes domus ſuas inoliti ſemper commoneantur erroris. Damaſcenus
in ſermone de dormientibus docet cereos, oleum, & huiuſmodi offerri. Dum enim cerei
circa altare, feretrum, ac tumulos incenduntur ex perſona defunctorum, Chriſtum verum
lumen & æternum, eiuſdemq́; fidem, quæ lumen eſt intellectus viatoris profitemur. Obla-
tionum cereorum in Eccleſia ritus, qui nobis nunc valdè familiaris eſt, etiam in antiqua Ro-
mana Eccleſia fuit, vt liquet ex ſanctiſſimis Patribus eius ſeculi, qui eiuſmodi oblationes à
fidelibus fieri ſolitas maximoperè commendant, adeò vt Sanctus[c] Auguſtinus ad hæc ipſa
» præſtanda populum ipſum exhortatus ſit, dicens: Qui poſſunt, aut cereolos, aut oleum, quod
» in cicindelibus mittatur, exhibeant. Idem iubet Paulinus his verſibus:

Cerei cur accendantur & vnde is ritus ortus.

[b] *Lib. 16. in Eſai. ca. 77.*

Cereorum oblationis antiquitas.

[c] *De temp. ſerm. 215.*

Aſt alij pictis accendant lumina ceris
Multiforeſq́; cauis lychnos laquearibus aptent.
Vt vibrent tremulas funalia pendula flammas.

[d] Corippus Iuſtinum Imper. iuniorem & Sophiam, antequam imperij gubernaculum arri-
C perent, Deo ceram obtuliſſe canit:

[d] *L. 2. in pri.*

Ilicet Angelici pergens ad limina templi
Impoſuit pia thura focis, ceraſq́; micantes
Obtulit, & ſupplex lachrymis ita cœpit obortis.

Eſt & Commentarius Euodij Vzalenſis Epiſcopi, cuius meminit ſæpius Auguſtinus, vbi
de cereis afferri ſolitis ad reliquias S. Stephani, iiſdemque diuinitùs in viſione monſtratis
agit: deq́; eo, qui obtulit candelam argenteam. Deplorat[e] Athanaſius cereos à fidelibus
oblatos, ſed ab Arrianis ſublatos, & idolis incenſos. Offerrimus item cerea ſimulacra, vel
integra, vel mutilata, vel partes tantùm, puta manum, brachium, pedem, cùm ſcilicet vel
morbo aliquo curati ſumus, vel diuina implorata ope curari cupimus. Meminit[f] Ludoui-
cus Arioſtus:

[e] *Li. 1. c. 13.*

Cerea ſimulacra cur offeramus.

[f] *Cant. 19. Stan. 86.*

Lo partì, dico, per dritta miſura
De le coſte e de l'anche à le confine
E le fè rimaner meza figura,
Qual dinanzi à l'imagine diuine
D *Poſte d'argento, o piu di cera pura*
Son da genti lontane e da vicine
Ch'à ringratiarle e ſciorre il voto vanno
De le domande pie, ch'ottennute hanno.

Hunc autem ritum ab antiquiſſima idolomania dimanaſſe ſic oſtendit[g] Polydorus Virgi-
lius: Conſimiliter (ac feſtis diebus exornare templa) ritus offerendi cereas imagines, anti-
quorũ obſeruationibus affines ſunt. Cùm enim Pelaſgi, teſte Dionyſio Halicar. ſedibus pul-
ſi Dodonam perueniſſent, ibi accepto reſponſo, quo admoniti ſunt, ut Siculorum continen-
tem terram quȩrerent, in Latium demum per multos errores venientes in lacu Cutillienſi
enatam deprehenderunt inſulam, quam Cotiliam nominarunt: Hoc igitur quaſi omine ſuſ-
cepto has ſibi prædictas eſſe ſedes didicerunt, pulſiſque inde Sicilienſibus incolis, regionem
ipſi tenuerũt, decima prȩda ſecundũ reſponſum Apollini conſecrata, erectoq́; Diti ſacello &

[g] *Libr. 5. de Inuent. rer. cap. 1.*

Pelaſgi ut Siciliam obtinuerint.

Saturno

Saturno ara, illum humanis capitibus, hunc virorum victimis placare ſe exiſtimabant, pro- E
pter oraculum, in quo erat:

Et capiti inferno, & patri tranſmittite lumen.

Saturnalia. Saturni ſacra, vt quidam volunt, ſaturnalia nominantes. Poſt hæc ferunt Herculem, cum
Geryonis pecore per Italiam redeuntem ſuaſiſſe illorum poſteris, vt fauſtis ſacrificijs infau-
Saturno quando oſcil'a offerri cœpta. ſta mutarent, offerentes Diti non hominum capita, ſed oſcilla ad humanam effigiem forma-
ta, quaſi parua ora, vt pars pro toto foret: & Saturni aras, non mactatis viris, ſed accenſis
cereis excolentes, quia φῶς non ſolùm virum, ſed etiam lumen ſignificat. Inde ergo valuit
conſuetudo, vt ſaturnalibus & cerei miſſitarentur, & ſigilla, id eſt oſcilla arte fictili finge-
rentur, ac venalia exponerentur, quæ homines pro ſe, ac ſuis piaculis Diti, & Saturno of-
ferrent. Hæc quodammodo noſtra vaticinabantur ſacra: nam ſic & nos eadem ex cera ſi-
gillaria, hoc eſt imagunculas templis offerimus, & oſcilla: quoties enim corporis pars ali-
qua læſa fuerit, vt puta manus, pes, mamilla, ſtatim vota facimus Deo, & eius diuis, quibus
mox recuperata ſanitate, illam manum, illum pedem, illam mamillam ex cera formatam of-
ferimus. Quæ conſuetudo pia, & religioſa ſic increbuit hactenus, vt iſtiuſmodi ſigillaria ab
hominibus ad reliqua animalia tranſierint: ſanè ſic pro boue, ſic pro equo, ſic pro oue, oſcil- F
la templis ponimus. Hactenus ille. Erat præterea apud gentiles ceræ vſus in ſolemnibus
votis. Vota enim ſua nuncupata, & in charta concepta conſcriptaq; deorum genibus cerâ
[h] Satyr. 10. obſignata adfigebant: quod è ſitu vetuſtatis erutum pateſaciet [h] Iuuenalis verſus:

Propter quæ fas eſt genua incerare Deorum.

Incerabant enim Deorum genua, qui votum ſuſceptum ſignabant, & ſe voti reum conſti-
tuebat. Tetigit eum ritum Prudentius:

—— Guſtauerat inter
Vagitus de farre mola ſaxi illita ceris
Viderat, vnguentoq; lares humeſcere nigro.

[i] Satyr. 12. Ad prædicta quoque referendum videtur hoc eiuſdem [i] Iuuenalis:

Inde domum repetam graciles vbi parua coronas
Accipiunt fragili ſimulacra nitentia cerâ.

Cereus Paſchalis qd ſignificet. Vt modò ad cereos reuertamur, hi ſabbato paſchæ benedici ſolent ex Zoſimi Pont. Max.
inſtituto, vt Platina, cæteriq; Eccleſiaſtici ſcriptores teſtantur. [k] Fredericus Nauſea qui de
Catholicæ Eccleſiæ ceremonijs libros condidit, per paſchalem illum cereum (ſic enim vo- G
[k] Lib. 6. cap. 22. cant) Chriſtum tradit ſignificari ob tria, quæ ſunt in eo. Lychnum Chriſti animã, ceram
corpus, lumen diuinitatem indicare. Benedici verò cereum propter gloriam reſurrectionis
eius, quem & pater benedixit, ſuper omnia benedictus. Atq; tum imprimi cereo thus in mo-
dum crucis, ac per hoc ſignificari Chriſtum in Cruce fuiſſe ſacrificium veſpertinum, de quo
Dauid: eius paſſio, & oratio pro nobis, vt fumus thuris adſcendit ad patrem in odorem ſua- „
uitatis. Antiquitatem huiuſce cerei paſchalis benedictionis teſtantur quoque Prudentius,
[l] Cap. 5. qui de ea elegantiſſimum carmen conſcripſit, Sanctus [l] Ambroſius in Sermone de myſterio
paſchæ, Concilium Toletanum, Amalarius Fortunatus Epiſcopus Treuirenſis, Vvolfangus
[m] Lib. 4. Syntag. hiſt. Deor. Lazius, aliją. [m] Lilius Gregorius Gyraldus eiuſcemodi benedictionem ex ignis Veſtalium
ceremonia acceptam eſſe putat, ſcribens: Illud autem apud ſcriptores proditum obſeruaui
extincto igne Veſtales à pontifice verberari ſolitas, quibus mos erat tabulam felicis mate-
riæ tam diu verberare, donec ignis conciperetur, qui cribro aheneo in ædem à virgine de-
ferebatur: quotannis tamen, & nouus ignis excitabatur à Veſtalibus, ſicut & à noſtris in ce-
[n] In Faſtis. rei paſchalis (qui dicitur) conſecratione. [n] Ouidius.

Adde quod arcana fieri nouus ignis in æde H
Dicitur, & vires flamma refecta capit.

Ex Paſchali cereo alijs puris admixtam ceram, agni, qui Chriſti typus eſt, impreſſam haben-
tem imaginem, vnde & agnus Dei vulgò vocatur, ſacro Chriſmate delibutam, & benedi-
ctione ſanctificatam, recens natis potiſſimùm ad collum ferendam damus, eaq; multa ſæpè
miracula facta obſeruata ſunt. Et hunc autem ritum gentilitatem ſapere omnibus, qui vel
aliquo pacto in veterum monumẽtis verſati ſunt, notum eſt. Nam cùm ſuis infantibus Gen-
tiles bullas ad auertendas faſcinationes, vt docet Varro, re turpicula conſignatas, vel aliter
ſuperſtitionibus auctas ad collum appenderent, ad eas abolendas, placuit, inquit, Baronius,
ſuperſtitione in religionem mutata, ex eiuſmodi ſacris ceris bullas confici, quas agni Chri-
ſtum præferentis imagine inſignitas geniti in Chriſto geſtarent. Cordis item imaginem in
bullis ſuis Gentiles ferre conſueuerant, quo, vt tradit Macrobius, ſic noſcerent ſe eſſe homi-

nes

A nes, ſi corde præſtarent: Chriſtiani verò Chriſti agni imagine diſcerent eius exemplo eſſe
mites & humiles corde. Solet præterea etiam Summus Pontifex ſolenni diuæ matris Dei-
paræ Mariæ feſto poſtridie Kalend. Februarij non ſolùm conſecrare cereos, ac inter ſuos di-
ſtribuere: verùm & populus Chriſtianus vbiq; locorum ad ſacra antemeridiana conueniens
ex vetere ritu illos ad Templum adferre, & à ſacerdote pijs votis verbiſq; conceptis bene-
dictos accendere & geſtare. Recolens nimirùm animo lumen illud ſalutare, quod eodem
die Simeoni ſemitypum mũdi repreſentanti affulſit in ſpiritu: cùm Chriſtum recens natum
infantem in Templo ex lege comparentem, vt verum mundi lucem, ambabus exciperet ma-
nibus. Quocirca Deum tum precatur Eccleſia Chriſtiana, vti frigida corda noſtra calore
ſuæ charitatis accendat, & vt accenſa candela noctis, ita Sancti Spiritus ſplendor mentis no-
ſtræ tenebras ad nominis ſui gloriam noſtramq; ſalutem illuminet. Laurentius Renatus de
labarre Tertulliani Scholiaſtes author eſt non poſſe negari, ceremonias ardentium cereo-
rum quos hodie Chriſtiani eo die qui purificatæ Marię dicatus eſt, ex more circumferimus,
à Februalibus Romanorum ſacris non planè abhorrere. Pertinaci paganiſmo mutatione
ſubuentum eſſe, quem rei in totum ſublatio potiùs inquit, irritaſſet. Hinc Februarius men-
B ſis dictus eſt, quòd tum extremo annì menſe populus ſebruaretur, id eſt purgaretur cõtinuis
duodecim diebus, hiſque diebus pro impetranda mortuorum manibus quiete, omnis popu
lus piaculis, ſacrificijſque circa ſepulchra accenſis, faſciòus cereiſq; intentus erat, dicens ſe
februare, id eſt interprete Nonio, pura facere. Tetigit hoc quoque Fridericus Nauſea, qui
„ de huiuſce ritus ceremonijs & myſterio ſic ſcripſit: Tertio nominatur hęc ipſa dies, dies can-
„ delabria ſiue luminaris, ob catholicas in ea ceremonias, quas Eccleſia Catholica, authore
„ Papa Sergio eius nominis primo, poſt Chriſtum natum anno D C X I I I I. paſſim recepit,
„ cùm antea Purificationis feſtum fuerat inſtitutum ſub glorioſiſſimo Imper. Iuſtiniano pri-
„ mo, ab ipſo Pontifice Sancto Agapeto, anno poſt Chriſtum natum D X X X I I I I. cum pe-
„ ſtis horrenda graſſaretur Conſtantinopoli, quæ propter inſtitutionem feſtiuitatis eiuſdem
„ ſtatim mirabiliter ſedata traditur. Ceremoniæ verò ſunt tales, quod in ea ipſa die candelæ
„ cereæ diuinis orationibus ex verbo Dei deſumptis, ab ipſo ſacerdote cõſecrantur: deindeq;
„ ſolenni proceſſione deferuntur ardentes, donec peruenitur ad cancellos, vbi cantatur: Re-
„ ſponſum accepit Simeon. Quę quidem ceremoniæ non modo ſunt inſtitutæ ad ſubmouen-
„ dam erroneam & impiam gentilium, maximeq; Romanorum, conſuetudinem, qua iſti ſem
C per anno quinto Kal. Februarij vrbem cereis ac facibus luſtrarunt ad honorem matris Mar-
„ tis, vt is propterea concederet eis victoriam contra hoſtes, prout eorum idolatriam in hoc
„ etiam ſcriptura videtur damnaſſe, ſed & longè potiùs ad ſignificationem myſticam & admo
„ nitionem noſtram mortalem. Candela cerea eademq; ſuccenſa ſignificat duo. Primò qui-
„ dem ſignificat Mariam Virginem, quę tam ſit pura, quàm eſt ignis ipſe, non modo nihil im-
„ puritatis habens, ſed & res omnes ab impuritate purificans: ſecundò ſignificat Chriſtum eſ-
„ ſe verum & æternum illud lumen, quod Maria, tanquam pulcherrima & puriſſima illa au-
„ rora in Canticis & ſtella matutina, peperit ac incendit, quod ſua gratia, vita & doctrina illu-
„ minat omnem hominem, venientem in hunc mundum, de ſe dicens: Ego ſum lux mundi:
„ qui ſequitur me non ambulabit in tenebris, ſed habebit lumen vitæ æternæ. In cuius lumi-
„ nis ortu Magi ab Oriente vſque ad Bethleem citra errorem ambulauerunt. Quod & ipſe Si-
„ meon, ſenex venerandus, ſumma cum lætitia & congratulatione teſtatus eſt, dicens: Nunc
„ dimittis ſeruum tuum domine, ſecundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei
„ ſalutare tuũ, quod paraſti ante faciem omniũ populorum, lumẽ ad reuelationem gentiũ. Et
„ ſignificatur admodum rectè Chriſtus dominus per lucentem eandemq; ceream candelam
D quòd hæc contineat, quæ ipſius ſunt Ieſu Chriſti. Primò quidem cera ſignat eius carnem
„ quæ ſine corruptione nata eſt de glorioſa Virgine Maria, ſicut cera fit ab Apibus ſine alteru-
„ trorum permixtione: Secundo lychnus ſignificat animam Chriſti, quòd ipſa latuerit in car-
„ ne, ſicut Lychnus in cera: tertiò ignis verè ſignat eius diuinitatem, quia Deus noſter, ait ſcri-
„ ptura, conſumens eſt ignis. Quod myſterium his verſibus complexus eſt Baptiſta Fiera.

Libat Apis ſudo ceram de vertice florum
Impolluta artis, Cynthie, candor opus,
Chriſtus homo, eſt ſacro matris de ſanguinis hauſtu
Impolluti vteri gloria, virginitas,
Chriſtum cera, deam candor: quibus omnia dicas
Februa, quid maius candida cera ferat?

Inter ſex ceremonias quibus fit benedictio aquæ baptiſmatis, quarta fit, cereo in aquam im-
mergendo. Quo denotatur myſterio, Chriſtum, qui vbiq; cerei typo exprimitur, ſuo baptiſ-
mo aquas

Cereorum vſus in feſto purgationis diuæ matris Dei.

Februalia Romanorum.

Februarius vnde dict*.

* *Lib. 6. de cerem. Eccl. cap. 5.*

Ceremoniæ in die purificationis circa cereos.

Cãdela cerea duo ſignificat.

Cera ſignat carnẽ Chriſti.

Cerei vſus ĩ aqua baptiſmatis.

mo aquas ſanctificaſſe, ac ijs vim regenerandi contuliſſe. Poſtremò quàm antiquum ſit mor- E
[p] To. 1. Annal. Eccleſ.
tuos cereis accenſis ad ſepulchrum efferre, docet Cardinalis [p] Baronius exemplo beati Cy-
priani, qui præcedente clero diuerſarum claſſium, atq; ſcholarum accenſas faces geſtantibus
ſingulis magna cum pompa, & (vt habent Acta) magno triumpho ſepultus eſt. Athanaſius
in ſermone illo vndecunq; concinno, quem in eos, qui obdormierunt ſcripſit, ſcitè dixit.
Si quis diem obierit, licet in aërem deponatur inhumatus, ne omiſeris oleum, & ceram, in- „
uocato Chriſto Deo ad ſepulturam accendere. Accepta enim Deo ſunt, plurimamq; ſecum „
referunt retributionem. Oleum enim, & cera, holocauſtum eſt. Incruenta autem hoſtiæ „
oblatio, propiciatio eſt, &c. Euſebius deſcribens funus Conſtantini: hic, inquit, milites ar-
reptum cadauer aurea capſula includunt, & vndiq; purpura veſte contectum, Conſtanti-
nopolim perducunt. Ibi tum in omnium magnificentiſſimis Imperatorijs ædibus celſo, at-
que edito loco deponunt, luminibusq; circum funus aurea ſuper candelabra accenſis, ad-
mirabile ſpectaculum intuentibus præbebant. Sic ille. Corrippus de Iuſtino celebrante fu-
nus patris ſui, canebar:

—— Non plura moratus
Auguſtus nutu tolli ſublime feretrum F
Imperat, & tota populus proceſſit ab aula
Mœſtaq; funereas accendunt agmina ceras.

[q] In Cæſare cap. 84.
Sed hunc quoque ritum à Romanis ad Eccleſiam dimanaſſe putem. Author eſt [q] Suetonius
cùm Diuum Iulium pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompei deſtinaret,
repentè duos gladijs ſuccinctos, ac bina iacula geſtantes, ardentibus cereis rogum ſuccen-
diſſe. Præterea ad ſtatuas eorum, qui præclarè quid geſſerant, cereos accendebant. Cicero:
Marius à ſubſellijs in roſtra recta, idq; quòd communiter compoſitum fuerat, ſolus edixit, „
& ea res (ſi quæris) ei magno honore fuit, omnibus vicis ſtatuæ, ad eas thus & cerei. Quid „
multa? nemo vnquam multitudini fuit carior. Quod miror à Baronio non animaduerſum, „
cùm alioqui cæteros enumeratos ritus elegantiſſimè diluciditſſiméq; à gentilibus originem
Cereis more gentiliũ vti in Eccleſia non eſt calumniandum.
habuiſſe demonſtret; & ne quis eos propterea calumnietur, aut vitio vertat, quis prohibet,
inquit, prophana per verbum Dei ſanctificata, in ſacrum transferri vſum? Nonne conſtet
ex Ægyptiorum auro, & argento, Dei iuſſu, ſacra vaſa ad diuinum cultum eſſe conflata?
Multa quidem ex ſuperſtitione gentilitia in Chriſtianam religionem laudabiliter eſſe tran-
ſlata, pluribus exemplis ſuperiùs, patrumq; autoritate ſunt demonſtrata. Sed quod ad ce- G
reos, de quibus eſt ſermo, ſpectare videtur; quis iure calumniam faciet, ſi qui olim idolis
(vt ait Hieronymus) ijdem modo martyribus offerantur? Si qui in Saturnalibus cerei ero-
gabantur, in ſolemnitatem occurſus Domini & Sanctiſſimæ eius genitricis fuerint permu-
tati? Quid, inquam, mirum ſi inolitas apud Gentiles conſuetudines, à quibus eos, quam-
uis Chriſtiani effecti, ſanctiſſimi Epiſcopi conceſſerunt? Hæc & plura Baronius, quæ ſtu-
dioſus antiquitatis lector per ſe videre poterit. Offeramus itaq; & cereos, candelas, faces,
oleum ad Dei ampliorem cultum, & honorificentiorem Eccleſiarum ornatum, circa altare,
circa feretrum, circa tumulos, vice defunctorum: profitentes Chriſtum dominum eſſe ve-
rum lumen, & æternum, ac in primis cum Patre, & Spiritu ſancto adorandum, eiuſdemq;
fidem eſſe ſanctum lumen Chriſtianorum, non ſolùm viuorum, ſed etiam mortuorum cum
charitate viam vniuerſæ carnis ingreſſorum. Cùm verò Saturnalium ſacrorum obiter facta
Indi ceram Idolo offerunt.
fit mentio, ego de cereorum in ijs vſu iam proſequar. Addam tamen hoc ceu corollarium,
incolas Tlaxcalan principi ſuo idolo quandoq; etiam cereos offerre. Contrà Iudæi in ſuis
Iudæi non vtuntur cera.
ceremonijs non vtebantur cera, ſed oleo, quod tetigit [r] Perſius, cùm canit:

———— At cùm H
Herodis venere dies, vnctaq; feneſtra
Diſpoſita pinguem nebulam vomuere lucerna.

[r] Satyr. 5.
Gentiles etiam ſimili religione, qua Iudæi lucernas incendere conſueuiſſe, inter alios teſtis
eſt Iuuenalis hoc verſu:

Et matutinis operantur feſta lucernis.

Sed hæc huius loci non ſunt. Quòd verò Iudæi non vterentur cera, etiam teſtatur D. Hiero-
nymus, & rationem reddit: cùm enim demonſtraſſet quantopere corporis voluptates Deo
deſpliceant, eas melli comparat. Mel enim deſtillare labia meretricis, quod ad tempus im- „
pinguat veſcentium fauces, & poſtea felle amarius inuenitur: vnde, inquit, & in domini ſa- „
crificijs mel non offerunt, ceraq; contempta, quæ mellis hoſpitium eſt, oleum accenditur „
in templo Dei, quod de amaritudine exprimitur oliuarum. „

VSVS

A

VSVS IN SATVRNALIBVS.

CEREOS mitti ſolere in Saturnalibus muneris loco, notiſſimum quidem eſt, ſed non ſatis explorata cauſa monimentis antiquorum. Alij enim ſcribunt miſſos fuiſſe, vt ſatisfieret oraculo (cuius ſuprà mentio facta eſt) quod iuſſerat τὰ φῶτα dari Saturno. Alij huius inſtituti referunt ad Publicium tribunum plebis, qui cùm patroni grauiora munera exigerent à clientibus, voluit vt cerei tantùm mitterentur ditioribus. Vtriuſque opinionis author eſt Macrobius, quem quilibet conſulere poterit. [a] Varro tradit Saturnum à ſatu dictum, vel quòd ignis ſaturnalibus, hoc eſt, cerei ſuperioribus mittantur. Ad quem locum commentans Ioſephus Scaliger. Saturnalibus, inquit, cereos proceribus mittebant pauperes clientes, quod vulgatiſſimum eſt ex vno Macrobio, vt alios taceam. Sic intelligendum epigramma Antipatri ex ſexto Anthologiæ.

Cerei quando in Saturnalibus mitti cœpere.

[a] Lib. 4. de ling. lat.

B

Λαμπάδα κηροχίτωνα, Κρόνε τυφήρεα λύχνον,
Σχοίνῳ καὶ λεπτῇ σφιγγόμενον παπύρῳ,
Ἀντίπατρος Πείσωνι φέρει γέρας. ἢν δέ μ᾽ ἀνάψας
Εὔξηται, λάμψω φέγγος ἀκοσὶ Θεον.

Nam λαμπὰς κηροχίτων eſt cereus. Κρόνε dicit eſſe, quia Saturnalibus mittebatur; deinde γέρας vocat, quòd honorarium cliens debebat patrono. Quod addit, ἢν δέ μ᾽ ἀνάψας εὔξηται, hoc vocabant lucem facere Saturno: Cereis enim accenſis illis preces concipiebantur. quanquam Paulus Diaconus mutilator Feſti, dicit lucem facere Saturno, eſſe caput detegere Saturno. Cuius quidem ritus ne nos quoque ignari ſumus, cùm ſciamus etiam cauſam eius ſuperſtitionis. Non dubitamus tamen, quin quòd cerei accendebantur Saturno, propterea potiùs dixiſſe veteres, lucem facere Saturno, quàm quia caput detegerent. Reliquis enim Dijs caput obnuebant, cùm concipiebant preces. Hæc Scaliger. Porrò à clientibus ad ditiores mitti ſolere cereos, vel vnicus, ac præcipuus teſtis eſt Martialis, canens: [b]

Lampas κηροχίτων.

Abſit cereus aridi clientis

C id eſt, pauperis. Quo verò tempore darentur ex eodem Martiale diſcimus dicente:

Quod tibi Decembri menſe, quo volant mappæ
Gracileſq; ligulæ, cereiq;, chartæq;
Et acuta ſenibus teſta cum Damaſcenis
Præter libellos vernulas nihil mitto.

Cerei quando mittentur.

[b] Lib. 5.

Ait inquam ſe mittere in Saturnalibus non munera, quæ tunc mitti ſolent, ſed verſus: quoniam ea munera, quæ mittuntur à pauperibus, diuitibus, ſunt doloſa, & plus petunt, quàm afferant. Mittebant itaque veteres, donabantq; cereos menſe Decembri: qui ſanè ritus etiamnum durat. Nam & nos obſequij teſtandi cauſa primatibus vrbium, nec non prælatis, ac ſummæ autoritatis viris, patroniſq;, ipſa in vigilia natiuitatis Saluatoris noſtri, die, inquam, vigeſimaquarta Decembris cereos offerimus: qui eos more veterum ad futurum domus vſum reponunt. Sunt qui exiſtimant cereos non ob aliam cauſam inter Saturnalia munera mitti, quàm quòd ſub Saturno à tenebroſa vita quaſi ad lucem, & bonarum artium ſcientiam ſimus euocati.

D

MORALIA.

INCOGNITVS quidam, qui in Dauidicos Pſalmos commentaria edidit, explicans hæc [a] Pſaltis verba: Sicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei. notandum eſſe monet, tres per ceram virtutes ſignificari, tribus præcipuis vitijs oppoſitas, humilitatem, caſtitatem, & charitatem. Nam author de rerum proprietatibus, inter alias ceræ proprietates, ceram ait calori non reſiſtere: in quo, inquit ille, notatur humilitas, quæ calori veri ignis ſcilicet Deo, non reſiſtit per ſuperbiam: ſed liqueſcit, ſe diuinæ voluntati prorſus committens. Etenim cera, vt quotidiana docet experientia, liquefacta, faciliter ducitur, & tractatur ad libitum: ſic qui reuera humilis eſt, ſine vlla repugnantia diuinis acquieſcit, obtemperatq; præceptis, non aliter, ac ſponſa de ſe inquiens: [b] Anima mea

[a] Pſal. 64.

Cera tres virtutes denotat.

Humilitas.

[b] Cantic. 5.

mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. Quid enim eſt dilectum nobis loqui niſi Deum E
ſua præcepta nobis inſpirare: ad cuius vocem anima liqueſcit, quando ſine reſiſtentia omnibus Dei mandatis ſe ſubijcit. Et aduerte, non ſolùm humilitatis virtutem ceræ typo denotari, verùm etiam præmium eiuſdem, quod eſt exaltatio, quia omnis qui ſe humiliat, vt eſt apud Lucam, exaltabitur. Ecquid autem exaltationem animæ expreſſius ſignificat, quàm cera? Hæc enim ceræ eſt proprietas, vt ſuper omnes liquores ſupernatet, & cùm liqueſit, non deſcendat, ſed è contrario potiùs tendat ad ſuperiora, quia ſcilicet partes in ea igneæ plurimæ prædominantur. Eodem planè modo humilis, prædominante in ſe amore Dei ceu igne, ac aëre, nequit deprimi, ſed exaltatur. Secundò cera caſtitatem ſignificat; quoniam & hæc Apibus peculiaris eſt, vtpotè quę nunquam aliquo maculantur coitu, ſed virginitatis illibitatę decorem perpetuò ſeruant. Caſtitas autem nos Deo, quàm maximè ſimiles reddit, qui eſt ſpeculum ſine macula. Atque hæc quoque ſimilitudo in cera denotatur; nam cera inter cętera aptiſſima eſt ad recipiendam rei ſibi imprimendę figuram, vt patet in ſigillis: Sic & caſtitas perquàm apta eſt, nos Deo ſimiles reddere. Charitas tertio in cera deſignatur. Tria enim, quę proximo noſtro pręſtare debemus, per ceram denotantur. Iubemur enim proximo in aduerſis opem ferre, & aduerſum eadem defendere, ſecundò ne occulta eius releuemus; tertiò ad ea, quę præſtanda ſunt, inſtruere. Primum ſignificatur per linteum cera imbibitum, quo incluſa ab imbrium tempeſtatumq; iniurijs vindicamus: ſecundum per cerea ſigilla, quibus arcana occultantur, & reuelantur; tertium per cereos, qui in tenebris lucem ſubminiſtrant. Idem author explicans alium eiuſdem prophetę locum: Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in medio ventris mei. ,,
Per cor accipiendam eſſe dicit Chriſti doctrinam Euangelicam, vel ſacramenta, à quibus ſicut à corde vita procedit: per ventrem, ipſum corpus eccleſiæ, in cuius medio conſiſtit corpus Chriſti; ſcilicet ſacramenta nouę legis, vt ſic ſit ſenſus, per paſſionem Chriſti in medio ventris, ſcilicet eccleſię factum eſt cor Chriſti molle, id eſt ſacramenta, ſicut cera liqueſcens. Sacramenta enim antiqua erant dura, & aſpera, vt patet in Circumciſione, ſed noua ſunt placida, & ſic per Chriſti paſſionem duritia Sacramentorum in mollitiem conuerſa eſt, ſicut cera dura ad ignem poſita molleſcit. Alij de Chriſto in cruce pendente locum illum intelligunt, quem aiunt ſe ijs verbis ſignificaſſe deſtitutum eſſe vitali virtute: defluxit enim cor, in quo reſidet vita, ad modum ceræ dum igni admouetur. [c] Plato hominum ingenia ceræ ſimilia eſſe dicebat, cùm diuerſæ hominum memoriæ tenacioris, & labidę cauſas exprimeret. Ait autem in hominum ingenijs vim quandam ceræ ſimillimam; quę faciat, & acutos ad intelligendum, & celeres ad ediſcendum, & eoſdem ſubinde obliuioſos. Item alios quidem tardos ad ediſcendum, verùm iugiter memores. Quoſdam ita ingenioſos, vt citò diſcant, & diu memoria vigeant. Nam quorum in animo ceræ illa ſimilitudo, quam Homerum dicit cognominaſſe κήριον, fluxior ſolutiorq; erit; facilè quidem diſcunt, ſed citò amittunt, obſoletis ob nimiam remiſſionem ceræ ſignaculis. Contra ingenij, mentiſq; durior cera vix recipit formas, quę imprimuntur; ſed ſi vnquam receperit, diu conſeruat operosè impreſſas figuras, vtpotè ſtabili materia locatas. Tertia diuinę felicitatis concretio, cùm ceræ ſimilitudo ſic ſolida eſt, vt neque reſpuat formas, nec renitatur aduerſum impreſſionem ſignaculorum, nec ita fluxa recipiat ſede, vt incertæ minimèq; viſibiles impreſſiones ſint.

Cera cur animę exaltationem ſignificet.

Caſtitatem cur denotat.

Charitas denotata.

Cor doctrinam Chriſti denotat.

Sacramenta ceræ ſimilia.

[c] *In Theæteto.*

Ingenia hominum ceræ ſimilia.

VSVS IN SCRIBENDO. H

DE veterum more in tabulis ceratis ſcribendi, cùm notiſſimus ſit in eorum ſcriptis verſatis, ſubſequentia loca colligimus, non tanquam teſtimonia (vnus enim, vel duo tantùm ſuffeciſſent) ſed vt curioſis lectoribus ſatiſfieret. Solebant itaque priſci in tabulis ceratis ſcribere, præcipuè ante chartę, & membranę inuentionem, tentatis pluribus ſcribendi materijs, de quibus agit [a] Plinius de papyro loquens; hanc inquit, Alexandri ma- ,,
gni victoria repertam eſſe autor eſt M. Varro, condita in Ægypto Alexandria. Et antea ,,
non fuiſſe chartarum vſum, ſed in palmarum folijs primum fuiſſe ſcriptitatum: quarun- ,,
dam arborum libris: poſtea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & priua- ,,
ta linteis confici cœpta, aut ceris: pugillarium enim vſum fuiſſe etiam ante Troiana ,,
tempora

Quando in tabulis ceratis ſcribebant veteres.

[a] *Lib. 13. cap. 11.*

A tempora inuenimus apud Homerum: & poſt etiam manſit cerarum vſus. κηρώματα diximus tabulas illas ceratas, in quibus ſcribebant. Inuentio Græcis tribuitur. [b] Iſidorus: Ceræ litterarum materies paruulorum nutrices, ipſæ dant ingenium pueris, primordia ſenſus, quarum ſtudium primi Græci tradidiſſe probantur. Hinc paſſim cera pro ipſis tabulis accipitur. [c] Plautus. Ne vlla ſit cera, vbi facere poſſit litteras. [d] Idem. Dum ſcribo, expleui totas ceras quatuor. Facetè apud [e] eundem Calidorus, lege, inquit, vel tabellas redde. Tu hinc eum ex cera cita. Reſpondet Pſeudolus: Eccam in tabellis, in cera cubat. [f] Ouidius.

Cætera fert blandâ cera notata manu.

[g] Laertius de libris Platonis; plerique, inquit, autumant Philippum Opuntium ipſius (Platonis) leges, quæ erant in cera, tranſcripſiſſe. Dilucidiſſimè etiam Iuuenalis.

Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrimio?

Hinc quoque profecta ſunt illa loquendi genera, quæ perſæpè apud veteres occurrunt: in prima cera, in ſecunda cera, in ima cera, in extrema cera. Romani enim ſua teſtamenta
B in huiuſmodi tabulis ceratis perſcribebant. [h] Suetonius de teſtamento Cæſaris: Q. Pedium ex quadrante hæredem inſtituit, reliquos in ima cera; hoc eſt, in vltima parte teſtamenti. Huc ſpectat illud Horatij:

Qui teſtamentum tradet tibi cunq; legendû
Abnuere, & tabulas à te remouere memento,
Sic tamen, vt limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu:

Vbi commentator, pro prima cera primam tabulam exponit; nam in primæ, inquit, tabulæ ſecundo verſu hæredis nomen continetur: teſtatoris autem nomen erat in primo, vt liquet etiam ex Suetonio in Nerone: in ima verò cera, id eſt, in extrema parte tabulæ cætera pro teſtatoris voluntate notabantur. Martialis quoque teſtamentum vocat vltimas ceras:

Nil Ammiano, præter aridam veſtem
Moriens reliquit vltimis pater ceris.

Atq; hoc modò extremam ceram lib. 3. Ciceronis in Verrem interpretatus eſt Aſconius vl-
C timam tabulam, vltimam partem tabulæ. Alibi verò [i] Martialis raucas ceras, libellos forenſes nuncupat; inquiens:

Cùm modo diſtulerint rauca vadimonia ceræ.

hoc eſt, cùm peregerint iudicia, nam hora tertia in foro obuerſabantur. [k] Ouidius:

Aptius hæ capiunt vadimonia garrula ceræ.

Stylus vocabatur, quo in ceratis tabulis, ſiue in ceris ſcribebant. Chryſalus ſeruus apud [l] Plautum Mneſiloco ait: Cape ſtylum properè, & tabellas tu has tibi. Mneſilocus. Quid pòſt. Chr. Quod iubebo, ſcribito iſtic, nam propterea te volo ſcribere, vt pater cognoſcat litteras, quando legat. Mneſ. Quid ſcribam? Chr. ſalutem tuo patri verbis tuis. Piſt. Quid ſi potiùs morbum mortem ſcribat? Mneſ. ne interturba iam imparatum in cera eſt. Alibi idem Chryſalus Piſtoclero, Nunc tu, inquit, abi intus Piſtoclere ad Bacchidem, & effer citò. Piſt. Quid? Chr. ſtylum, & tabellas, & linum: Linum autem quo tabellas exaratas obligabant. Ex quo liceat intelligere veteres lino tabellas, & litteras, & reliqua, quę obſignabant, obligare conſueuiſſe. [m] Lucianus: Poſteaquam autem ſignum ablatum fuerit, & linum inciſum, & tabellæ apertæ, & declaratus meus nouus dominus. Et [n] Cicero:
D Ac ne longum ſit Quirites tabellas proferri iuſſimus, quæ à quoque dicebantur datæ. primùm oſtendimus Cethego; ſignum cognouit, nos linum incidimus. Sed reuertentes ad ſtylum, plurimorum de eo authoritates adducere poſſim, ſed breuitatis cauſa paucis agam. [o] Plinius iunior: Erat in proximum non venabulum, aut lancea, ſed ſtylus aut pugillaris: meditabar aliqua, annotabamq; vt ſi manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem. [p] Tertullianus; Zacharias temporali vocis oratione multatus, cum animo conlocutus linguam inritam tranſit, manibus ſuis à corde dictat, & nomen filij ſine ore pronunciat, loquitur in ſtylo, auditur in cera, manu omni ſono conclarior, litera omni ore vocalior. Luculenter [q] Ouidius de Biblide:

Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum; vacuam tenet altera ceram:
Incipit: & dubitat, ſcribit, damnatq; tabellas:
Et notat, & delet, mutat, culpatq; probatq;:

Ceroma. [a]
[b] Lib. 6.
[c] In Aſinaria.
[d] In Curcul.
[e] In Pſeud.
[f] Lib. 1. Amor.
[g] In vita Plato.
Teſtamenta Romanorum vt notarētur.
[h] In Cęſare.
Ima cera.
Prima cera quid.
Vltima cera.
[i] Lib. 8.
[k] Lib. 1. Amor.
Styl[us] quid.
[l] In Bacch.
Lino obligabant litteras ſuas veteres.
[m] In Timone.
[n] Lib. 3. Catilin.
[o] Lib. 2. Epi.
[p] Li. de Idol.
[q] Lib. 9. Metam.

mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt. Quid enim eſt dilectum nobis loqui niſi Deum E
ſua præcepta nobis inſpirare: ad cuius vocem anima liqueſcit, quando ſine reſiſtentia omnibus Dei mandatis ſe ſubijcit. Et aduerte, non ſolùm humilitatis virtutem ceræ typo denotari, verùm etiam præmium eiuſdem, quod eſt exaltatio, quia omnis qui ſe humiliat, vt eſt apud Lucam, exaltabitur. Ecquid autem exaltationem animæ expreſſius ſignificat,

Cera cur animę exaltationem ſignificet.

quàm cera? Hæc enim ceræ eſt proprietas, vt ſuper omnes liquores ſupernatet, & cùm liqueſit, non deſcendat, ſed è contrario potiùs tendat ad ſuperiora, quia ſcilicet partes in ea igneæ plurimæ prædominantur. Eodem planè modo humilis, prædominante in ſe amore Dei ceu igne, ac aëre, nequit deprimi, ſed exaltatur. Secundò cera caſtitatem ſignificat;

Caſtitatem cur denotat.

quoniam & hæc Apibus peculiaris eſt, vtpotè quę nunquam aliquo maculantur coitu, ſed virginitatis illibitatę decorem perpetuò ſeruant. Caſtitas autem nos Deo, quàm maximè ſimiles reddit, qui eſt ſpeculum ſine macula. Atque hæc quoque ſimilitudo in cera denotatur; nam cera inter cętera aptiſſima eſt ad recipiendam rei ſibi imprimendę figuram, vt

Charitas denotata.

patet in ſigillis: Sic & caſtitas perquam apta eſt, nos Deo ſimiles reddere. Charitas tertio in cera deſignatur. Tria enim, quę proximo noſtro pręſtare debemus, per ceram denotantur. Iubemur enim proximo in aduerſis opem ferre, & aduerſum eadem defendere, ſecun- F
dò ne occulta eius releuemus; tertiò ad ea, quę præſtanda ſunt, inſtruere. Primum ſignificatur per linteum cera imbibitum, quo incluſa ab imbrium tempeſtatumq; iniurijs vindicamus: ſecundum per cerea ſigilla, quibus arcana occultantur, & reuelantur; tertium per cereos, qui in tenebris lucem ſubminiſtrant. Idem author explicans alium eiuſdem prophetę locum: Factum eſt cor meum tanquam cera liqueſcens in medio ventris mei. „

Cor doctrinam Chriſti denotat.

Per cor accipiendam eſſe dicit Chriſti doctrinam Euangelicam, vel ſacramenta, à quibus ſicut à corde vita procedit: per ventrem, ipſum corpus eccleſiæ, in cuius medio conſiſtit corpus Chriſti; ſcilicet ſacramenta nouę legis, vt ſic ſit ſenſus, per paſſionem Chriſti in medio ventris, ſcilicet eccleſię factum eſt cor Chriſti molle, id eſt ſacramenta, ſicut cera li-

Sacramenta ceræ ſimilia.

queſcens. Sacramenta enim antiqua erant dura, & aſpera, vt patet in Circumciſione, ſed noua ſunt placida, & ſic per Chriſti paſſionem duritia Sacramentorum in mollitiem conuerſa eſt, ſicut cera dura ad ignem poſita molleſcit. Alij de Chriſto in cruce pendente locum illum intelligunt, quem aiunt ſe ijs verbis ſignificaſſe deſtitutum eſſe vitali virtute: de-

[a] *In Theæteto.*

fluxit enim cor, in quo reſidet vita, ad modum ceræ dum igni admouetur. [a] Plato hominum ingenia ceræ ſimilia eſſe dicebat, cùm diuerſæ hominum memoriæ tenacioris, & labi- G

Ingenia hominum ceræ ſimilia.

dę cauſas exprimeret. Ait autem in hominum ingenijs vim quandam ceræ ſimillimam; quę faciat, & acutos ad intelligendum, & celeres ad ediſcendum, & eoſdem ſubinde obliuioſos. Item alios quidem tardos ad ediſcendum, verùm iugiter memores. Quoſdam ita ingenioſos, vt citò diſcant, & diu memoria vigeant. Nam quorum in animo ceræ illa ſimilitudo, quam Homerum dicit cognominaſſe κήριον, fluxior ſolutiorq; erit: facilè quidem diſcunt, ſed citò amittunt, obſoletis ob nimiam remiſſionem ceræ ſignaculis. Contra ingenij, mentiſq; durior cera vix recipit formas, quę imprimuntur; ſed ſi vnquam receperit, diu conſeruat operosè impreſſas figuras, vtpote ſtabili materia locatas. Tertia diuinę felicitatis concretio, cùm ceræ ſimilitudo ſic ſolida eſt, vt neque reſpuat formas, nec renitatur aduerſum impreſſionem ſignaculorum, nec ita fluxa recipiat ſede, vt incertæ minimèq; viſibiles impreſſiones ſint.

VSVS IN SCRIBENDO. H

Quando in tabulis ceratis ſcriberent veteres.

[a] *Lib. 13. cap. 11.*

DE veterum more in tabulis ceratis ſcribendi, cùm notiſſimus ſit in eorum ſcriptis verſatis, ſubſequentia loca colligimus, non tanquam teſtimonia (vnus enim, vel duo tantùm ſuffeciſſent) ſed vt curioſis lectoribus ſatiſfieret. Solebant itaque priſci in tabulis ceratis ſcribere, præcipuè ante chartę, & membranę inuentionem, tentatis pluribus ſcribendi materijs, de quibus agit [a] Plinius de papyro loquens; hanc inquit, Alexandri ma- „
gni victoria repertam eſſe autor eſt M. Varro, condita in Ægypto Alexandria. Et antea „
non fuiſſe chartarum vſum, ſed in palmarum folijs primum fuiſſe ſcriptitatum: quarun- „
dam arborum libris: poſtea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & priua- „
ta linteis confici cœpta, aut ceris: pugillarium enim vſum fuiſſe etiam ante Troiana „

tempora

A tempora inuenimus apud Homerum: & poſt etiam manſit cerarum vſus. *κηρώματα* Ceroma.
diximus tabulas illas ceratas, in quibus ſcribebant. Inuentio Græcis tribuitur. [b] Iſido- [b] *Lib. 6.*
„ rus: Ceræ litterarum materies paruulorum nutrices, ipſæ dant ingenium pueris, primor-
„ dia ſenſus, quarum ſtudium primi Græci tradidiſſe probantur. Hine paſſim cera pro ip- [c] *In Aſina-ria.*
„ ſis tabulis accipitur. [c] Plautus. Ne vlla ſit cera, vbi facere poſſit litteras. [d] Idem. Dum [d] *In Cucul.*
„ ſcribo, expleui totas ceras quatuor. Facetè apud [e] eundem Calidorus, lege, inquit, vel [e] *In Pſeud.*
„ tabellas redde. Tu hinc eum ex cera cita. Reſpondet Pſeudolus: Eccam in tabellis, in ce- [f] *Lib. 1. Amor.*
„ ra cubat. [f] Ouidius.

Cætera fert blandâ cera notata manu.

[g] Laertius de libris Platonis; plęrique, inquit, autumant Philippum Opuntium ipſius (Pla- [g] *In vita Plato.*
tonis) leges, quæ erant in cera, tranſcripſiſſe. Dilucidiſſimè etiam Iuuenalis.

Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrimio?

Hinc quoque profecta ſunt illa loquendi genera, quæ perſæpè apud veteres occurrunt: in Teſtamenta Romanorum vt notarētur.
prima cera, in ſecunda cera, in ima cera, in extrema cera. Romani enim ſua teſtamenta
B in huiuſmodi tabulis ceratis perſcribebant. [h] Suetonius de teſtamento Cæſaris: Q. Pedium
ex quadrante hæredem inſtituit, reliquos in ima cera; hoc eſt, in vltima parte teſtamenti. [h] *In Cęſare.*
Huc ſpectat illud Horatij: Ima cera.

Qui teſtamentum tradet tibi cunq; legendi
Abnuere, & tabulas à te remouere memento,
Sic tamen, vt limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu:

Vbi commentator, pro prima cera primam tabulam exponit; nam in primæ, inquit, ta- Prima cera quid.
bulæ ſecundo verſu hæredis nomen continetur: teſtatoris autem nomen erat in primo, vt
liquet etiam ex Suetonio in Nerone: in ima verò cera, id eſt, in extrema parte tabulæ
cætera pro teſtatoris voluntate notabantur. Martialis quoque teſtamentum vocat vlti- Vltima cera.
mas ceras:

Nil Ammiano, præter aridam veſtem
Moriens reliquit vltimis pater ceris.

Atq; hoc modò extremam ceram lib. 3. Ciceronis in Verrem interpretatus eſt Aſconius vl-
C timam tabulam, vltimam partem tabulæ. Alibi verò [i] Martialis raucas ceras, libellos fo- [i] *Lib. 8.*
renſes nuncupat; inquiens:

Cùm modo diſtulerint rauca vadimonia cera.

hoc eſt, cùm peregerint iudicia, nam hora tertia in foro obuerſabantur. [k] Ouidius: [k] *Lib. 1. Amor.*

Aptius hæ capiunt vadimonia garrula cera.

„ Stylus vocabatur, quo in ceratis tabulis, ſiue in ceris ſcribebant. Chryſalus ſeruus apud Styl° quid.
„ [l] Plautum Mneſiloco ait: Cape ſtylum properè, & tabellas tu has tibi. Mneſilocus. Quid [l] *In Bacch.*
„ pòſt. Chr. Quod iubebo, ſcribito iſtic, nam propterea te volo ſcribere, vt pater cogno-
„ ſcat litteras, quando legat. Mneſ. Quid ſcribam? Chr. ſalutem tuo patri verbis tuis. Piſt.
„ Quid ſi potiùs morbum mortem ſcribat? Mneſ. ne interturba iam imparatum in cera eſt.
Alibi idem Chryſalus Piſtoclero, Nunc tu, inquit, abi intus Piſtoclere ad Bacchidem, &
effer citò. Piſt. Quid? Chr. ſtylum, & tabellas, & linum: Linum autem quo tabellas exa- Lino obligabant litteras ſuas veteres.
„ ratas obligabant. Ex quo liceat intelligere veteres lino tabellas, & litteras, & reliqua, quę
„ obſignabant, obligare conſueuiſſe. [m] Lucianus: Poſteaquam autem ſignum ablatum fue-
„ rit, & linum inciſum, & tabellæ apertæ, & declaratus meus nouus dominus. Et [n] Cicero: [m] *In Timone.*
D Ac ne longum ſit Quirites tabellas proferri iuſſimus, quæ à quoque dicebantur datæ. pri-
mùm oſtendimus Cethego; ſignum cognouit, nos linum incidimus. Sed reuertentes ad [n] *Lib. 3. Catilin.*
„ ſtylum, plurimorum de eo authoritates adducere poſſim, ſed breuitatis cauſa paucis agam.
„ [o] Plinius iunior: Erat in proximum non venabulum, aut lancea, ſed ſtylus aut pugillaris: [o] *Lib. 1. Epi.*
„ meditabar aliqua, annotabamq; vt ſi manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem.
„ [p] Tertullianus; Zacharias temporali vocis oratione multatus, cùm animo conlocutus [p] *Li. de Idol.*
„ linguam inritam tranſit, manibus ſuis à corde dictat, & nomen filij ſine ore pronunciat, [q] *Lib. 9. Metam.*
„ loquitur in ſtylo, auditur in cera, manu omni ſono conclarior, litera omni ore vocalior.
Luculenter [q] Ouidius de Biblide:

Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum; vacuam tenet altera ceram:
Incipit: & dubitat, ſcribit, damnatq; tabellas:
Et notat, & delet, mutat, culpatq; probatq;:

P 2 Inq;

Inq; vicem ſumptas ponit, poſitasq́; reſumit. E
Quid velit, ignorat, quicquid factura videtur,
Diſplicet: in vultu eſt audacia mixta pudori.
Scripta ſoror fuerat: viſum eſt delere ſororem,
Verbaq́; correptis incidere talia ceris.

Stylum vertere. Hinc prouerbialiter *ſtylum vertere*, eſt mutare quod ſcripſeris. Horatius. »
Sæpe ſtilum vertas. Hieronymus in eodem ſenſu aduerſus Ruffinum. Quamdiu non renue- »
bam laudationem tuam, ſequebaris vt magiſtrum, fratrem & collegam vocabas,& catholi- »
cum in omnibus fatebaris. Poſtquam verò non agnoui laudes tuas, & me indignum tanti »
[t] Act. 4. In Verr. viri præconio iudicaui, vertis ſtylum, & omnia laudata priùs, vituperas, de eodem ore, & »
dulce proferens,& amarum. Hieronymus imitatus eſt [t] Ciceronem,qui ſcribit in hunc mo- »
dum: Timuit aliquando,& commotus eſt: vertit ſtylum in tabulis ſuis,quo facto cauſam om
nem euertit ſuam. Inuenitur, & *ſtylum infigere*, & *ſtylo appetere*, pro eo quod eſt ſcriptis
inſectari, atq; inuehi. Prudentius metaphoricos Caſſiani martyris corpus eiuſmodi ſtylis
à tortoribus infixum canit:

Innumeri circum pueri miſerabile viſu F
Confoſſa paruis membra figebant ſtylis,
Vnde pugillares ſoliti percurrere ceras
Scholare murmur adnotantes ſcripſerant.

Et paulò pòſt de eodem Caſſiano:

Buxa crepant cerata genis impacta cruentis
Rubetq́; ac ictu curta tum & pagina,
Inde alij ſtimulos, & acumina ferrea vibrant,
Qua parte aratis cera ſulcis ſcribitur.

γλαφῖον. Stylum eiuſcemodi Græci γραφῖον dicunt. [s] Athenæus de Eurip. πινακίδα, καὶ γραφῖον
[s] Lib. 13. ἐξηρτημένον ἔχοντα, hoc eſt, tabulam ſcriptoriam, & ſtylum præparatum (ad ſcribendum)
Penicellus. Peniculus. habentem. Vocatur alio etiam nomine penicillus,ſiue peniculus, ſed hic potiùs picturæ in-
ſeruit, & mollis eſt,vtpotè ex cauda animalium, quam antiqui penem vocabant. [t] Ouidius
[t] L. 2. Amor. Græcam dictionem ſeruauit, cùm canit:

Quid digitos opus eſt graphium laſſare tenendo
Hoc habeat ſcriptum tota tabella veni. G

Graphium. Vnde graphiarium dicebatur, graphij repoſitorium. Martialis.

Hæc tibi erunt armata ſuo graphiaria ferro.

id eſt graphio intus incluſo: tale apud nos eſt, quòd vocamus calamarium, in quo calami
Pugillaris quid. reponuntur, quamuis hac pauci hodiè dictione vtantur. Sed vt ad tabulas reuertamur, has
quoq; pugillares appellabant,ſiue cereæ eſſent,ſiue ligneæ,ſiue alterius materiæ, in quibus
ſtylo ſcribebatur,ita dictæ quòd pugno comprehenderentur; vel à pungendo,quòd ſcilicet
ſtylo in his pungendo ſcriberent. Legitur & pugillar in ſingulari numero apud Auſonium:
[u] Lib. 2. cap. 30. *Bipatens pugillar expedi.* [u] Alexander ab Alexandro agens de varijs chartarum generibus,pu- »
gillarium ſiue tabellarum genera recenſet his verbis: Erant quoq;, inquit, tabellæ cera illi- »
tæ,in quibus monumenta literis nonnunquam mandari legimus, aliquando duplices, ple- »
rumq; triplices, aut quintuplices, colore diuerſæ. Nam & luteæ erant,virides,croceæ,pur- »
pureæ. In triplicibus epiſtolas, in quintuplicibus honores, & magiſtratus: in duplicibus, ſi »
quid eſſet arcanum,& ſubticendum, interioresq́; animi notas magis adnotabant. Hæc ille.
Erant autem etiam pugillares citrei,eborei, membraneiq́;, qui ex citro, ebore, & membra-
[x] Lib. 13. na erant confecti. De Citreis ſic [x] Martialis. H

Secta niſi in tenues eſſemus ligna tabellas
Eſſemus Lybici nobile dentis opus.

De quintuplicibus canebat ſic:

Cæde iuuencorum domini calet area felix,
Quintuplici cera cùm datur altus honor.

Pugillares eburnei ex eodem:

Languida ne triſtes obſcurent lumina ceræ
Nigra tibi niueum litera pingat ebur.

Eburnei cur darentur ſenib⁹. Pugillares enim eburnei dabantur ſenibus, & lippis, vt apertior his eſſet viſus ad ſcriben-
dum. Triplices ex eodem.

Tunc triplices noſtros non vilia dona putabis
Cùm ſe venturam ſcribet amica tibi.

Pugillares

A Pugillares membranei ex eodem.

Eſſe puta ceras; licet hæc membrana vocetur,
Delebis, quoties ſcripta nouare voles.

Erat deniq; cera alia legitima, alia infamis dicta. Vtriuſq; meminit[y] Tullius his verbis: Et ait idem, vt aliquis metus adiunctus ſit ad gratiam, certos eſſe in conſilio, quibus oſtendi tabellas velit: id eſſe per facilè, non enim ſingulos ferre ſententiam, ſed vniuerſos conſtituere: ceratam vnicuiq; tabellam dari cera legitima, non illa infami, ac nefaria. Huc ſpectat illud[z] eiuſdem: Deinde in codicis extrema cera nomen infimum in flagitioſa litura fecit. Quod modò ad ipſam ſcriptionem attinet in cera, fuerimè facilis, ac celer, aut è contrario diſci poteſt ex Fabio[a] Quintiliano, qui hoc quæſitum videtur tetigiſſe his verbis: Illa quoque minora (ſed nihil in ſtudijs paruum eſt) non ſunt tranſeunda, ſcribi optimè ceris, in quibus facillima eſt ratio delendi: niſi fortè viſus infirmior membranarum potiùs vſum exiget: quæ vt iuuant aciem, ita crebra relatione, quoad intinguntur calami, morantur manum, & cogitationis impetum frangunt. Relinquendæ autem in quolibet genere vacuæ tabellæ, in quibus libera adijcienti ſit excurſio. Nam interim pigritiam emendandi anguſtiæ B faciunt, aut certè nouorum interpoſitione priora confundunt. Ne latas quidem vltra modum ceras eſſe velim, expertus iuuenem ſtudioſum alioqui prælongos habuiſſe ſermones, quia illos numero verſuum metiebatur: idq; vitium, quòd frequenti admonitione corrigi non poterat, mutatis codicibus eſſe ſublatum. Sic ille: Laudans inde cereas tabellas, cùm quòd facillimè, ac ſine litura, quid in ijs poterat deleri, tùm etiam, quòd longè celeriùs in ijs ſcriberetur, quàm vel in membrana, vel charta, quoniam hæ ſcribentis manum, dum calamum atramento intingit, nimis remorentur. Celer equidem ſcriptio, vt ex ijſdem Quintiliani recitatis verbis conſtat, ſcribentibus quid ſeriò, perquàm neceſſaria, vt quod iam mente concepit, quam primùm, exprimere ſcribendo poſſit. Quod[b] alibi etiam meminerat antè his verbis: Non excludo autem, id quod eſt, irritandæ ad diſcendum infantiæ gratia, eburneas etiam literarum formas in luſum offerre, vel ſi quid aliud, quo magis illa ætas gaudeat, inueniri poteſt, quod tractare, intueri, nominare, iucundum ſit. Cùm verò iam ductus ſequi cœperit, non inutile erit eas tabellæ, quàm optimè inſculpi, vt per illos velut ſulcos ducatur ſtylus. Nam neq; errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim vtrimq; marginibus) neq; extra præſcriptum poterit egredi, & celeriùs ac ſępiùs ſequendo certa veſtigia, C firmabit articulos: neq; egebit adiutorio manum ſuam manu ſuperimpoſita regentis. Non eſt aliena res, quæ ferè ab honeſtis negligi ſolet, cura bene, ac velociter ſcribendi. Nam cum ſit in ſtudijs præcipuum, quoq; ſolo verus ille profectus, & altis radicibus nixus paretur, ſcribere: tardior ſtylus cogitationem moratur, rudis & confuſus intellectu caret: vnde ſequitur alter dictandi, quæ ex his transferenda ſunt labor. Hactenus Quintilianus. De facilitate verò delendi, quæ in cereis tabellis ſcripta erant, vulgo natum erat adagium, idq; etiamnum in vſu eſt, *Imis ceris radere*, pro eo, quod eſt, penitus delere, ſic vt nullum omnino memoriæ priſtinæ veſtigium extet.

[y] Diuinit. in Q. Cæcil.
[z] Lib. 1. in Verrem.
An fuerit vtile ſcribere in cera.
[a] Lib. 10. Inſt. Orat. cap. 3.
Ceræ cur debeant eſſe latæ.
Celer ſcriptio cur ſcribenti neceſſaria.
[b] Lib. 1.
Celeris, & bonæ ſcriptionis la°.
Imis ceris radere qd.

VSVS AD SIGILLANDVM.

D SIGILLARE quid dicimus, cùm ſignum, ſiue ſigillum noſtrum alicui rei imprimimus: quod equidem in nulla re aptius fieri poteſt, quàm in cera, vt non ſolùm ad hoc, vt dixi aptiſſima cera eſt, ſed ad ſimulacra etiam, ac imagines conficiendas propter facilem ductilitatem. In quo ſenſu[a] Tullius dicebat. Sed verba nos cùm iacentia ſuſtulimus è medio, ſicut nobiliſſimam ceram ad noſtrum arbitrium formamus, & fingimus. Veteres verò non ſolùm tabulas ſuas, & tabellas ſiue epiſtolas, verùm etiam cellas, & ſimilia nonnulla, vt & lagenas obſignare conſueuerunt.[b] Q. Frater ad Tironem: Sicut olim matrem meam facere memini: quæ lagenas etiam inanes obſignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuiſſe. In eodem ſenſu[c] Horatius:

Comis in vxorem poſſet qui ignoſcere ſeruis
Et ſigno læſo non inſanire lagena.

Item[d] Plautus:

Triparcos homines vetulos, auidos, aridos,
Bene admonere, qui ſalinum ſerui obſignant cum ſale.

Sigillare quid.
[a] De Oratore.
Quæ veteres obſignarent.
[b] Li. 16. Epi.
[c] Lib. 2. Epiſt. 2.
[d] In Perſa.

In Caſina. Et [e] aliàs dilucidiùs. E

Obſignate tallas, referte annulum ad me.
Ego huc tranſeo in proximum ad meam vicinam.

Ex quo nouiſſimo loco conſtat antiquos etiam annullis obſignauiſſe, vt & nonnulli hodie faciunt. Iſq; vſus vel ſimilis Bononiæ percrebuit aduerſus famulorum ſecretas comineſſationes, vel etiam tacitas rapinas, quanquam vaſa tantùm vinaria ſigillent. [f] Vlpianus meminit eiuſdem ritus: Signum autem vtrum annulo tantùm impreſſo adhibemus, an verò & ſine annulo, verùm alio quodam impreſſo? Variè enim homines ſignant. Et magis eſt, vt tantùm annulo quis poſſit ſignare, dum tamen habet χαρακτῆρα. Sigillis præterea eiuſmodi cereis litteræ etiãnum muniuntur, vt & olim, & ſignantur & ſecreta occultantur, priuilegiaq; confirmantur, atq; ita confirmantur, vt niſi ſigillo cereo principis concedentis munitum fuerit, nullius planè exiſtat valoris. Cerarium apud [g] Ciceronem accipi videtur pro tali munimine, quod ceræ nomine penditur, cuiuſmodi, inquam eſt, quod etiam hodie pro diplomatum ſigillis exoluimus. Ex omni, inquit, pecunia, quam oratoribus ſoluere debuiſti, certis nominibus deductionibus fieri ſolebant, primò pro ſpectatione, & collybo; deinde neſcio pro quo cerario. Annulum obſignatorium Galli, ac Belgæ vulgo dicunt vn ſignet, quia ſcilicet inſigne familiæ ſuæ ei ſit impreſſum, quod à veterum quoq; ritu dimanauit, qui imagine ſua eum honeſtarent. [h] Plautus: F

[f] Li. 28 Digeſtit. pr.

Cerarium quid Ciceroni.

[g] Lib. 5. in Verrem.

Annulus obſignatorius.

[h] In Pſeud.

Et cauſa miles hic reliquit ſymbolum
Expreſſam in cera ex annulo ſuam imaginem,
Vt qui huc afferret eius ſimilem ſymbolum
Cum eo ſimul me mitteret.

Et rurſus in eadem comœdia:

Et eum in tabellas porrectum; in cera cubat.

Deorum imagines in cera.

Quin & Deorum ſuorum ſimulacra in ſigillis exprimebant, vt me docet [i] Plutarchus, dum ait: Ergo fabris ærarijs, lapicidis, ac ijs qui cerea ſigilla fingunt, credentes humano corpori ſimilia putant eſſe deorum corpora, ac talia fingunt, adornantq; & adorant: philoſophos autem, & ciuiles viros deſpiciunt, qui deorum maieſtatem docent, cum bonitate, magnanimitate, benignitateq; & procuratione illi coniunctam. Rhypon pro ſigillari cera acceptum, quandoq; tradit Iulius Pollux ab authoribus, niſi quis typon, non rhypon in Polluce, inquit [k] Hermolaus, lectitet. Sed & apud [l] Ciceronem rhypos ſcriptum eſt pro ceris ſiue formis, vnde ſigilla fingebantur, fortaſſis à ſitu vetuſtatis appellatas: quanquam etiam ſtrigmenta ita vocentur, vt ex Celſo Plinioq; colligimus. Maltha quoq; eidem [m] Polluci, vt tradit Turnebus, cera qua tabellæ iudicum illinebantur, & interprete Feſto pix erat cum cera mixta. Similis eſt, inquit, quam in Verrem Cicero ceram legitimam vocat, qua tabellæ iudiciales incerabantur. [n] Heſychio cera mollis eſt. Ritum verò hunc cum cera ſigillandi ſæpe [o] Dantes celebrat, vt G

[i] Lib. de ſuperſt.

Rhypon quid.

[k] In Coroll. 34. ad Dioſ.

[l] In Epiſt. ad Attic.

[m] Lib. 8. cap. 4.

[n] Lib. 6. c. 9.

[o] Cant. 13. Parad.

Se foſſe à punto la cera dedutta
Et foſſe il cielo in ſua virtù ſuprema
La luce del ſuggel parebbe tutta.

[p] Cant. 2. Et [p] aliàs:

Et hauea in atto impreſſo eſta fauella
Ecce Ancilla Dei ſi propriamente
Come figura in cera ſi ſugella.

[q] Cant. 33. Et rurſus [q] alibi:

Et io, ſi come cera da ſuggello
Che la figura impreſſa non traſmuta
Segnas'e hor da voi lo mio ceruello. H

Democriti mos in ſignando.

Democritum verò aiunt, ea quæ eſſet expertus homini eſſe ſalutaria ſignaſſe cera minio infecta, cui ſignum annulo eſſet impreſſum, idq; feciſſe, vt quorum periculum non feciſſet, internoſcerentur, & data occaſione experiretur, aut ſi ædere non poſſet, haberent qui lecturi erant, quæ ſequerentur, haberent, & de quibus non liqueret. Meminit [r] Vitruuius inquiens: Admiror etiam Democriti de rerum natura volumina, & eius commentarium, quod inſcribitur χειροτονητὸν, in quo etiam vtebatur annulo, ſignans cera ex milto, quæ eſſet expertus hoc eſt, vt Georgius Philander Caſtilionius, doctiſſimus Vitruuij interpres exponit, miniata cerula, vt (inquit) loquitur Cicero ad Atticum lib. decimoquinto, & miniatula cerula, vt lib. decimoſexto: quibus in locis indicat Atticum, quæ in ipſius ſcriptis non probraret, miniata cera notare ſolitum. Μίλτον, autem Græcos etiam minium vocare, vnus fuerit

[r] Lib. 9. cap. 3.

Miniata cerula.

Μίλτον minium ſignificare.

A erit locupletiſſimus teſtis [a] Plinius. Neque enim nobis ſuſpecta eſt ea ſcriptio, etiamſi viſa [a] Lib. 33. c. 7.
fuerit [b] Ioanni Monardo, inter eos, qui medicinam cum bonis litteris coniunxere, publi- [b] Lib. 4. Epi-
co omnium conſenſu celeberrimo. Nam μίλτω vocabulum eſſe πολύσημον vidiſſe Plinium ſtol. med.
non poſſumus non credere, vt Theophraſti atque Dioſcoridis ἄμμιον id eſt, minium, exitia-
lem vel tractantibus in officinis puluerem ſignificârit, & eam quæ Vitruuium ipſum, cæte- Α'μμιον.
roſq; ſecutis rubrica vertitur, quæq; hauſta non vni medetur morbo, tantùm abeſt, vt reſpi- Rubrica.
rando tracta noceat. Nihilo ſcilicet inſolentius atque à Celſo graui, & latinæ linguæ autore,
quinto ac ſexto libris non ſemel minium Sinopicum pro milto Sinopica dictum eſt. Neque Minium ſi-
video cur ab [m] Homero Cephaloniorum, & finitimorum locorum ductæ naues ab Vlyſſe, nopicum.
μιλτοπάρῃοι vocatæ fuerint, quòd rubrica, ſeu ea ſit ſinopſis, ſeu ſit fabrilis, pictas habuerint [m] Iliad. 5.
proras, ac non potiùs, quòd minio, quando eas commendare voluerit, & iſtud apud Roma-
nos aliquot etiam ſeculis tantæ fuerit autoritatis, vt Iouis ipſius faciē feſtis diebus minian-
dam Cenſores locarint, & triumphantium corpora lini ſolita legantur. Rubricæ verò pretiū Iouis facies
longè minus fuiſſe plerique omnes teſtētur. Quin & ipſe Plinius, cùm rubricam iam Troia- quando mi
nis temporibus in honore fuiſſe Homeri autoritate tradit, μίλτος quomodo verti queat, niaretur.
B oſtendit, rem ipſam non exprimit: quæ verò antè dixit, quæq; ſubiungit, ſi quis penitiùs, atq;
penſiculatiùs legerit, ea ἄμμιον intellexiſſe comprobauerint. Itaque ſemel de ijs ita ſtatuo, ru
bricam, miniū, & milton generaliter audiri, & pro re nata, aut adiecto gentis, vſusue cogno-
mine intelligi; ἄμμιον verò nuſquam, niſi pro pernitiali illa coccinei coloris farina vſurpa-
ri. Hęc & plura Philander. Nonnunquam teſte [x] Alexandro ab Alexandro diſcoloribus ce- [x] Lib. 4. c. 3.
ris ſigna ſuffragiorum, & ſententiarum notabantur: quod in iudicijs quoque fieri animad-
uertimus.

VSVS AD PINGENDVM.

CERA diuerſis permixta coloribus, prout res depingenda expoſtulabat,
pingere ſolitos eſſe veteres, inter cæteros [a] Seneca luciidiſſimè adteſtatur [a] Li. 3. Epiſ.
his verbis: Pictor colores, quos ad reddendum ſimilitudinem, multos va 122.
rioſque ante ſe poſuit, celerrimè denotat, & inter ceram opuſq; facili vul-
C tu ac manu commeat. Et diù ante illum M. [b] Varro: Nam vt Pauſias, & [b] Lib. 3. de
cæteri pictores eiuſdem generis loculatas magnas habent arculas, vbi di- re ruſt. c. 17.
ſcolores ſunt ceræ. Vt perquam appoſito epitheto [c] Statius Papinianus ceram Apelleam vo [c] Li. 1. Sylu.
cauerit, dum canit:

Vtere perpetuùm populi, magniq; Senatus
Munere, Apelleæ cuperent te ſcribere ceræ.

Ceras coloribus pingi ſolitas fuiſſe ad eas picturas, quę inuruntur, author eſt [d] Plinius, dum [d] Li. 35. c. 7.
ait, Ex omnibus coloribus cretulam amare, vdoq; illini recuſant, purpuriſſum, Indicum, cæ-
ruleum, melinum, auripigmentum, Appianum, ceruſſa. Cerę tinguntur iiſdem his coloribus
ad eas picturas, quæ inuruntur, alieno parietibus genere, ſed claſſibus familiari, iam verò &
onerarijs nauibus: quoniam & pericula expingimus, ne quis miretur & rogos pingi. Dale-
champius hoc addidit Scholiolum. Eucauſticè pingēdi ratio fit aut ceris, aut coloribus, aut Eucauſtice
metallis igne liqueſcentibus ceris, vt in nauium pictura cùm ſcalptæ varijs figuris, cera di- pingēdi ra-
uerſis etiam coloribus picta oblinebantur, &c. Verùm etſi Plinius id picturæ genus parieti- tio.
bus alienum fuiſſe inquit, attamen [e] Vitruuius ſcribens de ornamentis columnarum, harum [e] Lib. 4. c. 2.
D tabellas cera cærulea depictas fuiſſe tradit, inquiens: tum proiecturas tignorum quantum
eminebant, ad lineam & perpendiculum parietum perſecuerunt: quę ſpecies cùm inuenuſta
ijs viſa eſſet, tabellas ita formatas, vti nunc fiunt triglyphi, contra tignorum præciſiones in
fronte fixerunt, & eas cera cęrulea depinxerunt, vt pręciſiones tignorum tectæ non offende-
rent viſum. Cera depictarum nauium meminit [f] Valerius Flaccus: [f] Lib. 1. Ar-

Puppis & vt tenues ſubiere latentia ceræ. gonaut.
Lumina pictura varios ſuperaddit honores.

Sed hic obiter locus [g] Senecæ occurrit caſtigandus: Cui triremes, & ceratas non mitte- [g] Lib. 7. de
rem, luſorias, & cubicularias, & alia ludibria regum in mari laſciuientium mittam? Le- benef.
gunt, qui locum reſtituunt æratis, non ceratis. Idem [h] Plinius ceram alibi ait varios [h] Li. 21. c. 13.
in colores pigmentis trahi, ad reddendas ſimilitudines, & innumeros mortalium vſus: vt [i] Li. 7. c. 28.
mirum videri non debet, ſi [i] Iulius Pollux, & [k] Martianus Iuriſconſultus, vbi agit de fun- [k] Lib. 35.
do inſtructo, ceram in pectoris inſtrumento ponant. Hermolaus meminit ceram, quæ ſic in Pandect.
colores

Cera tracta quæ. [l] Lib. 35. cap. 11.

colores pigmentis trahitur, tractam vocari. Ceris verò pingere, ac picturam inurere, quis B
primus excogitauerit, non conſtat teſte eodem [l] Plinio. Quidam inquit, Ariſtidis inuentum putant, poſtea conſummatum à Praxitele. Ait etiam duo fuiſſe antiquitus genera, cera & in ebore ceſtro, id eſt viriculo, donec claſſes pingi cœpére, tum acceſſiſſe tertium, reſolutis igni ceris, penicillo vtendi. Id genus picturę Callixenus Rhodius apud [m] Atheneum κηρογραφίαν vocat, alij (vt dixi) encauſticen dicunt. Sunt enim, & ſua pictoribus cauteria, quorum pręter cæteros meminit pręcitato loco Martianus, vbi & conchas appellat vaſcula ſiue teſtas, in quibus pictores ſuos colores reponunt, quòd marinis conchis ad eam rem pictores vti ferè ſoleant.

[m] Lib. 5. κηρογραφία

VSVS AD FVCANDVM.

Fucus muliebris picturę genus eſt. [a] Epiſt. 39. Cereæ mulieres. Colores ad fucandum apti.

FVCVS ille muliebris, quo, vt pulchræ videantur, fæminæ vtuntur, picturæ quodammodo genus eſt; quamobrem alio nomine pigmentum, & ornatus peregrinus nominatur. Eiuſmodi fucatæ mulieres [a] Philoſtrato κηρίναι dicuntur γυναῖκες, hoc eſt cereæ mulierculæ, quæ ſcilicet ceris in fucando corpore vtuntur, dicitq; τὸ φυκίον καὶ τὸν κηρὸν, & alia huiuſmodi Laidis & Thaidis eſſe pharmaca. Cera autem fucus eſt, & pictura, propterea quòd ceris, vt dictum eſt, pingere antiqui ſolebant. Cùm verò duobus potiſſimùm ſeſe mulieres coloribus fucare ſoleant, albo & purpureo, illo ad candidum reddendum vultum, & totum corpus, quod cera præſtabat, vt ex Plauto ſubinde, & Ouidio patebit, hoc ad rubore buccas inficiendas. Eiuſmodi purpuriſſum Plautus, Latinè rubricam dixit: nam cùm dixiſſet: *Iſtas buccas tam bellè purpuriſſatas habes:* non multò poſt ſubiecit: *Buccas rubrica, cera omne corpus intinxit tibi*. Idem innuit [b] Ouidius dum canit: F

[b] Lib. 3. de Arte.

Sciitis & inducta candorem quærere cera,
Sanguine quæ vero non rubet, arte rubet.

Vbi Merula pro cera exponit ceruſſa, qua potiſſimùm nunc mulieres vtuntur.

VSVS IN IMAGINIBVS.

[a] In Pădect. [b] L. 1. Elect. cap. 19. [c] Lib. 5. cap. 23. [d] Lib. 35. cap. 2. [e] Lib. 1. Amorum.

ELEGANTER quædam & doctè [a] Budæus, [b] Lipſius elegantiùs plura, & doctiùs de cereis veterum imaginibus, earum vſu, ac dignitate conſcripſere. Quæ omnia cùm ad cerę hiſtoriam pertineant, nobis repetenda ſunt, & ſi quid de ijſdem obſeruauerimus, ab illis intactum, id addendum eſt. Meminit earundem [c] Alexander ab Alexandro vbi agit, qui cultus domorum quondam fuerit, & quare maiorum imagines in poſtibus, & arma in atrijs, & veſtibulis haberent. Docet id inter alios [d] Plinius his verbis: Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armarijs, vt eſſent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera &c. [e] Ouidius: G

Nec te decipiant veteris plena atria cera
Tolle tuos secum pauper amator auos.

Lipſius legit, cincta atria ceræ, aitq; in Ouidij verbis eſſe priſcam labem, nam legebatur quinquatria; in meo exemplari legitur plena atria, vt citaui. Sed optimè idem Lipſius in eodem [f] Poëta, vbi vulgaris lectio habet:

[f] Li. 6. Faſt.

Vidimus ornatos ærata per atria, picta
Veſte triumphales occubuiſſe ſenes. H

legendum cenſet, cerata per atria: quoniam æris in atrijs nulla mentio, at cerarum frequens: [g] Iuuenalis:

[g] Satyr. 8.

Tota licet veteres exornent vndiq; cera
Atria. Nobilitas ſola eſt, atq; vnica virtus.

Corrippus de [h] Iuſtino patris funera celebrante:

[h] Lib. 3.

Vaſa aurea mille
Mille columnarum ſpecies, argentea mille
Quæ ſuperimpoſitis implebant atria ceris.

Auſonius:

Hos ille Serum veſte contexi iubet,
Hos calat argento graui.

Ceris

A *Ceris inurens ianuarum limina,*
Et atriorum pegmata.

[l] Euſebius vt Porteſius vertit, ſic ſcribit: Columnis illa quidem nullas æui timentibus iniurias æſtimata: videlicet natura hominum ſortis fragilis & caducæ, commenta ſolatium imaginibus edendis, maiorum memoriam colere ſe putauit honore permanſuro, partim adumbratione picturæ cera delibutæ, partim à materia ſculptum & dolatum experte motus ſimulacrum machinata. Sanazarius de ruinis Cumarum, vrbis vetuſtiſſimæ:

[l] *Lib.1.de vita Coſtãt.*

Plenaq; tot paſſim generoſis atria ceris
Ipſa ſua tandem ſubruta mole iacent.

Lipſius ait has imagines non aliud fuiſſe, quàm expreſſam corporis effigiem humerorum tenus, è cera. Dico, inquit, humerorum tenus; non enim corporis totius erant, ſed capitis atq; vultus. Plinius. Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armarijs. ait diſertè, vultus. Cicero in Bruto, cui ab hac obſeruatione lux: Ex quo tanquam ex ore imago, exprimatur. Addidi item è cera. Idq; adeo verum, vt vulgò eas nobilium imagines poëtæ appellent ceras. Sic ille. Habebant autem haſce imagines per atria ſua poſitas, cùm potiſſimùm vt

Ceteræ imagines humerorũ tenus.

B generis ſui nobilitatem, & qui in eo quid vel domi vel foris præclari geſſiſſent, oſtẽderent, tùm etiam vt ad alios ad bene fortiterque ſeſe gerendos exhortarentur, quod me in primis docet [k] Valerius Maximus his verbis: Prudentiſſimoq; viro ſuccurrebat, effigies maiorum cum ſuis titulis idcircò in prima ædium parte poni ſolere, vt eorum virtutes poſteri non ſolùm legerent, verùm imitarentur. Erant ergo & tituli eorum, quorum erant imagines: Seneca: Qui imagines in atrijs exponunt, & nomina familiæ ſuę longo ordine ac multis ſtemmatum illigata flexuris in prima parte ædium collocant. Qui equidem ritus ad noſtrum vſq; æuum perdurauit. Sed non cereas, at lapideas imagines maiorum noſtrorum eadem ratione, quas veteres per atria collocamus. Hinc duplex erat apud Romanos nobilitas. Alij enim dicebantur nobiles, alij noui, vt luculenter oſtendit Lipſius. Nobiles dicebantur illi ſoli, quorum maiores magiſtratum cęperant, quiq; ius habebant imaginis ponendæ. Noui, quorum maiores vitam priuatam vixerant, & quibus imagines nullæ. Cenſebaturq; nobilitas omnis ex imaginum multitudine: & imagines ex magiſtratu. Vnde [m] Cicero ſignificare volens ſe nouum hominem, id eſt nulla generis nobilitate commendabilem, Conſulem tamen factum, ita ad populum inquit. Quemadmodum cùm petebam, nulli me vobis autores gene-

Cereas imagines vbi, & cur haberent.

[k] *Lib 5.c.8*

[l] *L.3.de beneſic.c.28.*

Nobilitas duplex.

Nobiles q.

Noui qui.

[m] *De lege Agraria. Orat.2.*

C ris mei commendarunt: ſic ſi quid deliquero, nullæ ſunt imagines, quæ me à vobis deprecentur. Idem in Piſonem, Obrepiſti ad honores errore hominum, commendatione fumoſarum imaginum, quarum ſimile habes nihil præter colorem. Fumoſas imagines appellans antiquiſſimi generis ſtemma. In eodem ſenſu [n] Seneca: Non facit nobilem atrium plenum fumoſis imaginibus. vt legi omnino debeat apud [o] Iuuenalem:

Imagines fumoſæ q.

[n] *Epiſt.44.*

[o] *Satyr.8*

Fumoſos equitum cum dictatore magiſtros.

Claudianus ceu Ciceronem & Senecam ſecutus:

Non ego luxuriam (inquit) *regum moremq; ſecutus*
Quæſiui vultum thalamis, vt nuncia forma
Laua per innumeros iret pictura penates.
Nec varijs dubium thalamis lecturus amorem
Ardua commiſi falſa connubia cera.

[p] Statius.

[p] *L.2.Sylu.*

Quid referam veteres ceraq; ariſq; figuras
Si quid Apellai gaudent animaſſe colores?
D *Si quid adhuc vacua, tamen admirabile Piſa*
Phidiaca raſere manus.

Idem [q] rurſus:

[q] *Li.3.Sylu*

Tot virides lucos, tot ſaxa imitantia vultus,
Aëraq; tot ſcripto niuentes limine ceras
Finxiſti? Quid enim iſta domus? quid terra, priuſquam
Te gauderet, erat?

Penes nobiles itaq; erant imagines. [r] Suetonius. Gens Flauia obſcura illa quidem, & ſine vllis maiorum imaginibus, ſed tamen reip. non penitenda. Plinius iunior ſubitas imagines appellat, nobilitatem parum antiquam, ſed repentè fortunæque beneficio quæſitam. Quò itaque plures habebant imagines, eò habebantur nobiliores [t] Ouidius de Germanico:

[r] *In Veſpaſiano.*

[s] *L.8.Ep.10*

[t] *Li.1.Faſt.*

Perlege compoſitas generoſa per atria ceras
Contigerant nulli nomina tanta viro.

Sic

Conſolat. ad Polyb. Sic [u] Seneca: Vides omnes has imagines, quæ impleuêre Cæſareum atrium: nulla non harum aliquo ſuorum incommodo inſignis eſt. Atq; ita dicebat Martialis. E

Atriaq́ immodicis artat imaginibus.

[x] Lib. 1. [x] Liuius de Anco Martio. Ancus Martius nobilis vna imagine Numæ. Habebant enim prę-ter ſuorum auorum imagines, etiam ſuorum patronorum, quos quiſq; colebat: quare L. Vitellius Vitellij pater, Narciſci & Pallantis imagines in atrijs inter lares coluiſſe legitur.

[y] In Galba. [y] Suetonius, Neroni Galba ſucceſſit, nullo gradu contingens Cæſarum domum: ſed haud dubiè nobiliſſimus, magnaq; & veteri proſapia, vt qui imperator in atrio ſtemma propoſuerit, quo paternam originem ad Iouem, maternam ad Paſiphaën Minois vxorem referret.

Imagines ex quòmagiſtratu. Dixi autem ſuprà imagines è magiſtratu fuiſſe, nimirum ex Lipſio: qui addit, non tamen quouis, ſed curule, Quæſtura, Tribunatus; & qui alij inferiores honores, ius, inquit, imaginis non dabant: dabat inter ordinarios magiſtratus, prima curulis ædilitas: quod ex hiſce

[z] Lib. 5. in Verrem. [z] Ciceronis verbis diſcere ſeſe ait, vbi loquitur de ſe ædile: Ob earum rerum ſolicitudinem atq; labores, fructus illos datos, antiquiorem in Senatu ſententiæ dicendæ locum, togam prætextam, ſellam curulem, ius, imagines (ſcribendum vult Lipſius, ius imaginis) ad memoriam poſteritatemq; prodendam. Clariùs idem Cicero in eo ſenſu, in principio legis F Agrariæ: Eſt hoc in more poſitum, Quirites, inſtitutoq; maiorum, vt ij qui beneficio veſtro imagines familiæ ſuæ conſecuti ſunt, eam primam habeant concionem, qua gratiam beneficij veſtri cum ſuorum laude coniungant. Qui autem ius gentilitatis, & maiorum ima-

Terræ filij qui. gines nullas habebant, ij teſte Budæo terræ filij, & à ſeſe orti, & homines noui nominabantur: quibus locutionibus non ſemel Cicero vſus eſt: Cornelius quidem tuus familiaris ſummo genere natus, terrę filius. Summo autem genere, per ironiam ab eo dictum eſt. Præterea mos erat, quin vt Lipſius loquitur, vſus præcipuus, vt imagines iſtæ maiorum in funeribus ducerentur, ad gentilitatem oſtendendam, id quod [a] Cicero oſtendit, dum ait: Brute,

[a] Lib. 2. de Orator. quid ſedes? quid anum illam patri nunciari vis tuo? quid illis omnibus quorum imagines duci vides? quid maioribus tuis? De anu Iunia agnata Bruti loquens quæ funere efferebatur. Et [b] alias, inquit. Nec verò non eadem ira deorum hanc eius ſatellitibus iniecit amen-

[b] Pro Milone. tiam, vt ſine imaginibus, ſine cantu, ſine ludis, ſine exequijs, ſine lamentis, ſine lauda-

Funerum ceremoniæ Romanor. tionibus, ſine funere oblitus cruore, & luto, ſpoliatus illius ſupremi diei celebritate, quàm concedere etiam inimici ſolent, ambureretur etiam abiectus. Quo in loco cerçmonias funerum omnes Cicero ſtrictim enumerauit. Huc ſpectat hoc Propertij: G

Nec mea tunc longa ſpatietur imagine pompa.

Liuij etiam hoc Epitome 48. de Lepido. Præcepit filijs lecto ſe ſtrato, ſine linteis, ſine purpura, efferrent, imaginum ſpecie non ſumptibus nobilitari maximorum virorum funera ſolere. Ne verò quis has à iam dictis quas dicebamus in atrijs collocatas fuiſſe è cera, diuerſas aliasq; arbitretur, facient hoc loco optimè lucidiſſima Plinij verba partim antè citata, ſed hîc exactè repetenda, integreq; ponenda. Apud maiores, inquit, in atrijs imagines erant; quæ ſpectarentur, non ſigna externorum artificum, nec æra, aut marmora. Expreſſi cera vultus ſingulis diſponebantur armarijs, vt eſſent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera, ſemperq; defuncto aliquo totus aderat familiæ eius, qui vnquam fuerat populus. Stemmata verò lineis diſcurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, & monumentis rerum in magiſtratu geſtarum. Aliæ foris & circa limina animorum ingentium imagines erant, affixis hoſtium ſpolijs, quæ nec emptori refringere liceret, quæ etiam dominis mutatis domus ornamenta erant. Hactenus Plinius. Legimus quoque de Cæſare, cùm Antonius populum Rom. incitaret ad vindictam cædis, veſtemq; ſanguine madentem oſtéderet coram eo, quendam etiam Cæſaris imaginem extuliſſe è lecto, ac in ea tres, & viginti H

[c] Lib. 6. c. 2. plagas, quot ille confoſſus fuerat, expreſſas monſtrauiſſe. [c] Fabius Quintilianus de imagine maiori, quæ in epilogo ad miſericordiam commouendam ſępius proferebatur, ſcribit: & prolata nouiſſimè, deformitate ipſa (nam ceris cadauer attulerant infuſum) pręteritam quo-

[d] Lib. 29. cap. 13. que orationis gratiam perdidit. Quem locum annotans [d] Turnebus. hîc ius ſuum, inquit, tenuit emendatorum licentia, nam cadaueri infuſa legerunt; quòd tamen eodem ſenſu accipi poterit. Verùm ego puto veram eſſe, quàm protuli lectionem, vt ſenis imaginem ceris impreſſam dicat. Quòd enim infuſum ceris eſt, id in cera fuſum intelligitur, & expreſſum. Apuleius interdum non malus author, præſertim cùm laſciuiæ ingenij non indulget, neq; ludum ſibi permittit, Enimuerò quòd luto fictum, vel ære infuſum, vel lapide inſciſum,

Vt imagines colorētur. vel cera inuſtum, vel pigmento illitum. Scribit Alexander ab Alexandro præcitato loco, Romanos ita cereas eas imagines celebraſſe, ac coluiſſe, ac ſi illi, quorum vultus exprimebantur, viuerent. Aitq; eaſdem feſtis diebus, & in ſumma gratulatione, & lætitia, laureis

ſertis

A ſertis & floribus ornare, illorumq; natales dies feſta luce celebrare ſolere. In luctu verò &
gemitu familiæ tanquam conſcij doloris eſſent, & tacita mœſtitia funeſtarentur, deformaſ-
ſe, tantoq; honore dignos iudicaſſe, vt illos cum ſingulis imaginum titulis, illorum præci-
puè quorum dignitas,maximæq; res geſtæ fuiſſent,in exequiali pompa & apparatu funeris,
extra ædes producerent, & longa ſerie velut familiæ decora repræſentarent, illæq; defun-
ctorum exequias, & vna funus comitarentur; ita tradito more, vt domino aut aliquo ex fa-
milia vita functo,illius imago tam circa limina,quàm pro foribus locaretur,vt defuncti de-
ſiderium repreſentata illa ſpecies leniret, poſteroſq; ad præclara facinora domi foriſq; ob-
eunda inuitaret. Verùm cereas etiam imagines in foro poſitas fuiſſe,recẽtiorum eorum me-
minit nemo. Docet id me [e] Plutarchus his verbis. Sciuit populus laudandum eſſe Lycur- [e] *In Vitis x. Rhetor. in fine.*
gum Lycophronis filium Butadem virtutis, ac iuſtitiæ cauſa: eique à populo ſtatuendam
,, ceream imaginem in foro, niſi ſicubi lexeam ſtare vetat &c. Sed vt ad funeris ritum re- Vt ferrétur
uertamur, Lipſius, ratio ferendi, inquit, in oblongis perticis erat ſiue haſtis, vt fercula in funere.
ſolent triumphorum. Ideò feretra ea dixit [f] Silius: [f] *Lib.10.*

Non coniux, natiuè aderant, non iuncta propinquo
B *Sanguine turba virûm; aut celſis de more, feretris*
Præcedens priſca exequias decorabat imago.

Dio Caſſius affirmare videtur,non ferri ſolere imagines eorum, qui relati eſſent in deos; de
qua ſententia Lipſius ambigit. Illud, inquit, mihi certius,ſi quis turpi & immani crimine Imagines
damnatus eſſet,damnari etiam & frangi imaginem ſolere,nec in exequijs ferri. Iuuenalis, quorum
Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem. frangerentur.
[g] Tacitus,Cotta Meſſalinus, ne imago Libonis exequias poſterorum comitaretur, cenſuit.
Notat etiam Budæus huiuſmodi imaginum iura,ac nobilitatis inſignia damnatione reorum [g] *Lib. 11.*
amitti ſolere: id quod [h] Cicero docet his verbis: Nam ipſe quidem ſi erit veſtro iudicio li- [h] *In Ora. pro Sylla.*
,, beratus, quæ habet ornamenta, quæ ſolatia reliquæ vitæ, quibus lætari & perfrui poſſit?
,, Domus erit,credo,exornata,aperientur maiorum imagines, ipſe ornatum & veſtitum recu-
,, perabit. Omnia iudices hæc amiſſa ſunt: omnia generis, nominis, honoris inſignia atq; or-
,, namenta, vnius iudicij calamitate occiderunt. Hæc Cicero, ex quibus quoq; didicimus Imagines
,, imagines eas clauſas ſeruari ſolitas,quod indicat ijs verbis: aperientur maiorum imagines. claudeban
C Cùm nos in atrijs poſitas fuiſſe ex tot auctorum monumentis dixerimus. Collocabantur tur.
autem,inquit Lipſius,ordine in ligneis thecis,ſiue vt Plinius appellat, armarijs. Auſonius
in verſibus, quæ ſuprà, pegmata maluit dicere. Eæ thecæ diebus feſtis aut lætioribus tan-
tùm aperiebantur;aliàs,vt videtur, clauſæ. [i] Vopiſcus, Tantùm illud dico, Senatores om- [i] *In Floria.*
,, nes ea lætitia eſſe elatos,vt domibus ſui omnes albas hoſtias cæderent, imagines frequentes
,, aperirent,albati ſederent,conuiuia ſumptuoſiora præberent. Apud [k] Senecam patrem Tria- [k] *Lib. 7. Contr. 6.*
,, rius,Indicit diem feſtum, aperiri iubet maiorum imagines, cùm maximè tegendæ ſunt. Et
,, hoc eſt, quod [l] Polybius ſcribit; bas imagines publicis ſacrificijs proferri, & magnificè or- [l] *Lib. 6.*
nari. Cui curæ haud dubiè olim præfectus Atrienſis. Hæc ille.ſed cur tegerentur imagines Cur tege-
iſtæ,non addit. Quid ſi propter fragilitatem ceræ factum dicamus,& ne externus puluis pi- rentur ce-
cturis maximè infeſtus, damnum inferret; Quamobrem poſtmodum etiam ex lapidibus & reę maiorũ
metallis fieri fortè cœperunt. Aerearum meminit [m] Statius imagines. [m] *L. 11. Thebaid.*

——Læto regalia cœtu
Atria complentur: ſpecies eſt cernere auorum
Comminus, & viuis certantia vultibus æra.

D Budæus opinatur poſteriora tempora pro ijs cereis imaginibus inſignia gentilitia babuiſſe
quæ arma vulgò vocantur: quoniam & hæc quoq; primùm, vt ſimile eſt veri, virtutis præ- Armorũ ſi-
mia fuerunt, ac rerum præclarè geſtarum decora. Iam verò alius apud eoſdem veteres ba- ue inſigniũ
rum imaginum vſus fuit,atq; is quoq; ad nos dimanauit,& nihilo infrequentior eſt. Quili- ortus.
bet enim natorum ſuorum parentes, & parentum nati, item qui arcta quadam inuicem de- Alius ima-
uincti ſunt amicitia, cùm peregrè eundum eſt, aut longnm ac difficile aliquod iter facien- ginũ vſus.
dum,imagines domi retinet,vt ſi peregrinantes mori cõtingat,earum aſpectus velut quod-
dam afferat ſolatium, mortuorumq; felix ſubeat memoria. Author eſt [n] Ouidius Laodo- [n] *In Epiſtol. Herod.*
miam Proteſilai mariti ſui,cùm bellum gereret aduerſus Troianos ceream imaginem ſępiùs
fuiſſe amplexam, ſæpiuſque cum eadem, ceu cum præſente Proteſilao ſecretos ſermones Laodomia
habuiſſe. ceream mariti ſui habuit imaginem.

Cùm tamen arma geris diuerſo miles in orbe
Quæ referat vultus eſt mihi cera tuos.

Illi blanditias, illi tibi debita verba E
Dicimus, amplexus accipit illa meos.
Crede mihi plus eſt quàm, quod videatur imago,
Adde ſonum ceræ, Proteſilaus erit.
Hanc ſpecto teneoq́ ſinu pro coniuge vero
Et tanquam poſſet verba referre queror.

Sed cùm ille in bello Troiano perijſſet, Laodamia auditâ mariti ſui morte, eius deſiderio
[n] *Lib. 2. de remed. amo.* in amplexu imaginis ceteæ expirauit, vt meminit [n] alibi idem poëta hoc verſu:

Si potes & ceras remoue, quod imagine muta
Carperis, hoc perijt Laodamia modo.

[o] *Li. 7. Epig.* [o] Martialis de amico amici imaginem habente dicebat:

Maximus ille tuus Ouidi Cæſonius hic eſt
Cuius adhuc vultum viuida cera tenet.

[p] *Lib. 11.* Apud procos amaſiarum ſuarum imagines fuiſſe idem me docere videtur [p] Martialis: Lydiam ſuam, cum qua concubuerat, fore formoſiorem inquiens, ſi vt imago ſua cerea, quam habebat domi, in coitu ſilere poſſet. F

Non eſt mentitus, qui te mihi dixit habere
Formoſam carnem Lydia; non faciem.
Eſt ita ſi taceas, etſi tam muta recumbas
Quam ſilet in cera vultus & in tabula.

Atq; iſte ritus nobis familiaris. Vidi in hac vrbe, quàm plurimarum matronarum imagines feliciſſimè in cera expreſſas, ligneisq; thecis clauſas, ſed & diuorum diuarumq; in thecis vitreis. Veteres quoque in hac arte excelluiſſe, diſcimus ex hoc Agathiæ apud Suidam: *Vah audaciſſime, cera iſtud effecit:* loquitur autem de imagine cerea ſolertiſſimè expreſſa: item ex hoc Auſonij epigrammate in imaginem Medeæ:

Quin ne picta quidem ſis barbara: namq; tui vim
Cera tenax zelo concipit immodicam.

Deorum cereæ imagines. Magi quoq; varijs modis deorum imagines efformabant, imagines, inquam, ſtellarum vires habentes. Erat & alter fabricandi imagines modus. Nam vbi odium illaturi erant, cereas ac plumbeas imagines duplices confabricabant ſeſe diuexantes, ac quodammodò inter ſe digladiantes: fronti earum apponentes, quæ non ſubpingere collibuit, quòd putem G
pijs hominibus abigenda explodendaq;. Vbi verò amoris conciliandi cauſa agendum erat, imagines ſeſe amplectentes conformabant, apponentes quædam fronti earum, quæ prætereunda cenſui, quod certè perſuaſum habeam eſſe vaframenta quædam, & vt veriùs paulò dicam, deliramenta anilia. quibus itaq; omiſſis, duo etiamnum dicenda ſuperſunt, quis cerearum harum imaginum fuerit inuentor primus, & cur ex cera factæ.
[q] *Lib. 35. cap. 12.* [q] Plinius agens de plaſtices primis inuentoribus, inuentum hoc tribuit Lyſiſtrato Sicyonio Lyſippi fratri, & ſi-
Imagines cereas quis primus inuenerit. mul docet id artificium. Hominis, inquit, imaginem gypſo è facie ipſa primus omnium ex- „
preſſit, ceraq́; in eam formam gypſi infuſa (imaginem ceream, quam gypſea forma reddi- „
diſſet, abſoluere diligentiùs, ac emendatiùs: quidam legunt, ceramq́; in eam formam gypſi
infuſam emendare) emendare inſtituit Lyſiſtratus Sicyonius frater Lyſippi, de quo diximus „
Cur imagines fierent ex cera. &c. Iam verò cera, quia ductu facilis eſt, facileq́; impreſſionem quamlibet admittit, & quod impreſſum eſt, tenacitate ſua, quàm ſolidiſſimè vbi vis retinet, vbi vis, quàm facillimè deles propter mollitiem: dura enim eſt, ſi placet, ſin minus, mollis, in ſumma omnes qualitates, quæ ad faciendas imagines ex vſu eſſe poſſunt, induere poteſt. Atq; ita [r] Statius Abſcantij,
[r] *Lib. 5. à princ.* & Priſcillæ deſcripturus pietatem ait: H

Si manus aut faciles docilis mihi fingere ceras
Aut ebur, impreſſis aurumúe animare figuris
Hinc Priſcilla tuo ſolatia grata marito
Conciperem. namq; egregia pietate meretur
Vel vt Apellæo vultus ſignata colore
Phidiaca vel nata manu, reddare dolenti.

[s] *Lib. 3. Syl.* Et [s] alibi rurſus:

—— Ego ritè minor, ſemperq; ſecundus
Aſſidue libabo dapes, & pocula ſacris
Manibus, effigiemq; colam. te lucida ſaxa
Te ſimilem docta referet mihi linea cera
Nunc ebur & fuluum vultus imitabitur aurum.

Eleganter

A Eleganter [t] Cicero: Vt enim ſi omnis cera commutabilis eſſet, nihil eſſet cereum, quod commutari non poſſet. Idem innuit [u] Dantes: [t] *Lib. 3. de nat. deor.* [u] *In Purg. Cant. 18.*

Però che forſe appar la ſua matera
Sempr'eſſer buona: ma non ciaſcun ſegno
E' buono, ancor che buona ſia la cera.

„ Lucidiſſimè [x] Plutarchus: Ac ceram, inquit, quidem mitto, aurum, argentum, æs, & quæ „ alia fingi poſſunt, excipientia vnam formam impreſſæ ſimilitudinis: aliud autem aliam differentiam imitando apponit. [y] Ouidius: [x] *Lib. de Pyth. Orac.* [y] *Lib. 10. Metam.*

—— & Hymettia Sole
Cera remolleſcit, tractataq; pollice multas
Flectitur in facies. Et [z] rurſus: [z] *Lib. 15.*
Vtq; nouis facilis ſignatur cera figuris
Nec manet vt fuerat, nec formam ſeruat eandem
Sed tamen ipſa eadem eſt: animam ſic ſemper eandem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.

B Rectè itaque Horatius hominem ad vitia apprimè pronum cereum in vitia dixit. Iacobus Dalechampius ſcribit imagines, de quibus hactenus diximus, nunc ex cera, & maſtice fieri. Sunt qui (referente Mizaldo ex ſecretis cuiuſdam ingenioſiſſimi vitrarij,) ſanguinis hirci, & cineris æquas portiones mittant in acetum, deinde chymico organo deſtillent, & in exempta aqua vitrum macerent, plicabile, cereum ac ductile reddant. Aiuntq; indurari, & priori naturæ reſtitui ſi in frigidam mittatur, vel ea lauetur. Quod pro corollario addere volui, vt ſi lubet, ex eiuſmodi vitro imagines quis conficiat. Forent enim meo iudicio omnium pulcherrimæ. Atq; hæc de cereis imaginibus dicta ſufficiant. Cereus in vitium.

VSVS IN STATVIS.

C CEREAS olim etiam fuiſſe ſtatuas doceor ex ſubſequenti Iuliani Epigrammate, perperam inſcripto εἰς Ἴκαρον χαλκοῦν pro κηρινὸν, ἐν λουτρῷ ἱστάμενον. nam titulus iſte ad ſecundo loco à Iuliano poſitum epigramma pertinet, quod quia de ærea agit ſtatua, hîc non ponam. Epigrãma Iuliani correctum.

Ικαρε, κηρὸς μέν σ' ἀπώλεσε· νῦν δέ σε κηρῷ
Ἤγαγεν εἰς μορφὴν αὖθις ὁ χαλκοτύπος.
Ἀλλ' ἄγε μὴ πτερὰ πάλλε κατ' ἠέρα, μὴ τὸ λοετρὸν
Ἠέροθεν πίπτων, Ἰκάριον τελέσῃς.

hoc eſt, vt ex tempore luſi:

Cera fuit, quæ te malè perdidit Icare: cerâ.
Ora dedit nobis nunc tua χαλκοτύπος.
Noli igitur cælo pennas committere: lapſus
Ne tuus Icario nomina des pelago.

VSVS IN LVDICRIS.

D FERTVR Heliogabalus Imperatorum omnium effeminatiſſimus, ac perditiſſimus, pro nimia luxus affluentia in ſecundis menſis nono genere edulij ſaginaſſe: nam cereas dapes, aut lignea edulia, vel eburnea, ſæpè fictilia, aut marmorea exhibuit, cùm per ſingulos miſſus biberent, velut veſcerentur & manus abluerent. Author eſt Lampridius. Eodem artificio etiamnum nonnulli imitantur cera fructus omnes, & tam exactè quandoque exprimunt, vt mater rerum natura eos protuliſſe videatur. Solemus autem nos quoq; eos in menſa exhibere brumali potiſſimum tempore, cùm fructus deſunt. Heliogabali luxus.

E

VSVS AD LVCEM PRÆBENDAM.

Cereorum viridium laus.

ª *In Curcul.*

SALVBERRIMAM lucem præbent cereæ candelæ, maximè ſi virides fuerint, qualibus proceres in Germania vtuntur, ne lux viſum offendat. Hermolaus apud ſuos, nempe Venetos candidam tantum ceram cremari ſcribit, candidis verò etiam Bononia, ac fortè tota Italia vtitur. Vtebantur autem olim ijs teſte Feſto, vt nunc, ditiores tantum. Vnde apud [a] Plautum intemperantis pueri ſumptus caſtigantem legimus:

Tute tibi puer es lautus, luces cereum.

ᵇ *In diſti. is.*

Præferebatur tamen lucerna. [b] Martialis:

Hic tibi nocturnos præſtabit cereus ignes

Subducta eſt puero namq; lucerna tuo.

Prima fax.

Hinc primam facem veteres noctis principium vocitabant, quòd tum primùm vti face incipiamus. Gellius: Sed cùm iam prima fax noctis, & denſiores eſſe tenebræ cœpiſſent, diſceſſimus. Primus omnium, inquit Hermolaus Cornelius è Senatu domum rediens funali candido vſus fertur tanta verecundia, vt non priùs accendi pateretur, quàm tota curia, & foro diſceſſiſſet, quia cæteri, aut laterna, aut triuiali cera deducerentur. Exemplum eius deinde ſecuti omnes, maieſtatiq; hoc illius ordinis ampliſſimi non luxuriæ datum. Itaq; Senatu miſſo poſt occaſum ſolis, tam longus eſt ordo luminum, vt planè diem reddant. Feſtiuè admodum Martialis [c] Cottam furem ſcribit velle cereos geſtare, vt aliquid furaretur: F

Cornelij verecudia.

ᶜ *Lib. 10,*

Omnes perſequeris pratorum Cotta locellos

Accipis & ceras; officioſus homo es.

Faces nouis nuptis præferebãtur.

ᵈ *In Orat. pro Cluent.*

hoc eſt, dum prætores ſenatu miſſo domum deducere lucente cereo te velle fingis, eorum interim, beneficio lucis, inſidiaris loculis. Iam verò, & faces nouis nuptis præferri ſolitas eſſe, notiſſimum eſt. Hinc faces nuptiales apud M. [d] Tullium, & apud Virgilium legimus:

Si non pretaſum thalami tadaq; fuiſſent.

Item aliàs:

Mopſe nouas incide faces. G

Faces cur in nuptijs præire ſoleant.

Aquæ vſus in nuptijs.

Ad quem locum notat Seruius: quæ ſolent præire nubentes puellas. Sanè Varro dicit, in nuptijs ideo faces præire, quòd antea non niſi per noctem nuptæ ducebantur à ſponſis. Alij inde ortum eſſe hunc ritum putant, quod Ceres in quærenda Proſerpina face vſa eſſet, vel vt alij, vt noua nupta ignem, & aquam, quæ duo ſunt in vita maximè neceſſaria, cum viro communicare videretur. Etenim aqua quoque aſpergi ſolebat, vt caſta puraq; ad ſponſum duceretur. Plautus:

Primum omnium huic lucebis noua nupta facem.

Quot cerei nuptis præferrentur.

ᵉ *In Quaſt. Rom 2.*

Impar numerus non diuiditur.

Lumē procreationis ſignum.

ᶠ *Li. de ſubt.*

ᵍ *Exer. 154*

Sed quanquam in ſingulari facem hîc dicat Comicus, conſtat tamen quinq; nec plures, nec etiam pauciores prælatas fuiſſe. Super quo myſterio, ne quid præterire videamur, quòd antiquitatis ſtudioſos iuuare poſſit, [e] Plutarchi quæſtionem adijciemus. Cur, inquit, in nu- „ ptijs quinq; faces (cereos ipſi vocant) non plures his, aut pauciores accendunt? An quia, vt „ Varro ait, prætores trinis, pluribus ædiles vtebantur, ab his autem ſponſi accendunt ignem? „ An quòd cùm vtantur compluribus aliàs etiam numeris, tum alioqui præſtantior, atque „ perfectior impar creditus eſt, tum ad nuptias quadrare viſus? Par enim diuidi ſe patitur, „ parteſq; eius equis inter ſe viribus contendunt. Impar autem omnino diſhndi ſe non fert, H ſed diuiſus ſemper aliquid relinquit. Inter impares porro omnium maximè congruit nu- „ merus quinarius. nam ternarius primus eſt de imparibus, binarius primus de paribus: ex „ his tanquam mare, & fæmina miſcetur quinarius. Aut potiùs, quoniam lumen procreatio- „ nis ſignum eſt, mulieres autem ad quinq; plerumq; pariunt, totidem vtuntur facibus? Aut quia matrimonium contrahentes quinq; deorum ope indigere putant, Iouis perfecti, Iunonis perfectæ, Veneris, Suadæ, ac Dianæ, (ea Lucina eſt) quam parturientes inuocant. Hæc Plutarchus. Sultanus olim Ægypti tyrannus referente [f] Cardano, ſolebat cereis immiſcere ambram, voluptati, atque ſimul valetudini conſulens. Lethali veneno inſici poſſe nuper teſte [g] Scaligero compertum eſt. In Bongo ligneis quod mirum eſt, cereis vtuntur, qui maximam lucem præbent, qui fortè ex tedifera arbore fuerint.

A
VSVS AD CONDIENDA CADAVERA.

ASSYRIOS antè diximus corpora ſua melle,& cera condire ſolere, vt ita diutius incorrupta ſeruarentur. Diximus item ex [a] Plutarcho Ageſilaum regem Spartanum, in portu Menelai mortuum mellis penuria,cera conditum Spartam reuectum eſſe. Perſæ referente [b] Alexandro ab Alexandro defunctos cera circumlitos, vt maximè diuturni eſſent, domi condebant. Idem legimus apud Ciceronem,quanquam [c] Herodotus aliam illius rationem reddat his verbis: Magi Perſarum cadauera non priùs humant, quàm aut ab alite, aut
» à cane tacta fuerint. poſtea cera condiunt & terra obruunt,non cremant: quoniam nefas eſſe
» aiunt igne, quem pro Deo colunt, cadauer attingere.
»

[a] In Ageſilao. [b] Lib.3.c.2. [c] Lib.1. Perſæ cur cadauera non crement.

VSVS AD CONGLVTINATIONEM.

B

APPRIME appoſito epiteto [a] Poëta ceram tenacem vocauit. Quam tenacitatem præcipuè innuit fabula Dędali, & Icari, qui conglutinatis cera ad humeros alis per longa æquoris ſpatia volaſſe feruntur. Quin glutinis vſum præſtitiſſe ceram conſtat. Hac enim paſtorales fiſtulas coniungebant olim, [b] Calphurnius:

Iam puerum calamos, & odora vincula ceræ
Iungere nunc cohibes, leuibus quem ſæpe cicutis
Ludere conantem vetuiſti fronte paterna

[a] Georg.4. Ceræ vſus pro glutine. [b] Eglog.4.

Claudianus de Hymenæo

——Platano namque ille ſub alta
Fuſus inæquales cera texebat auenas.

[c] Virgilius: [c] Eglog.3.

Cantando tu illum? aut vnquam tibi fiſtula cera
Iuncta fuit.

C Facetè Martialis de fiſtula:

Quid me compactum ceris & arundine rides?
Quæ primùm extructa eſt, fiſtula talis erat.

A [d] Plutarcho citantur hi iambi: [d] Lib.de cohibenda ira.

Vt paſtoralis cerá iuncta fiſtula
Quando ſoporiferos ſonitu ciet modos.

Hinc eſt quod [e] Theocritus fiſtulã vocet πνεῦμα κηρόδετος. [e] In Epigra.

Ἄρξῶμαί τι κρέκειν· ὁ δὲ βουκόλος ἄμμιγα θέλξει
Δάφνις, κηροδέτῳ πνεύματι μελπόμενος.
Incipiam aliquid ſonare. Bubulcus autem ſimul oblectabit,
Daphnis, cera compacto ſpiritu modulans.

[f] Athenæus ex Euphorione tradit τὸν πολυκάλαμον σύριγγα inueniſſe Silenum; Marſiam verò τὸν κηρόδετον, id eſt cera coniunctum. At Virgilio teſte [f] Lib.14.

Pan primùm calamos cera coniungere plures
Inſtituit. Quem ſecutus [g] Sanazarius de Luna, & Pane canebat: [g] Li.2. Epi.

D

Effudit longas Tegeæa in rupe querelas
Pan captus formâ candida luna tuâ.
Cumq́; leui calamos cera coniungeret, addit
Prædata es ſenſus tu quoq; canna meos.

Et [h] rurſus de eodem Pane & Satyris: [h] In Salicib.

Dumq́; leues aptat calamos, dum ſibila preſſis
Explorant digitis, tenuiq́; foramina cera
Obducunt, vario modulantes carmina cantu.

Dilucidè quoque Bembus.

Paſtorum pecoriſq́; Deus cui garrula cera
Prima dedit varios fiſtula iuncta modos.

Pocula quoq; cerâ conglutinata fuiſſe à veteribus, docemur à [i] Theocrito, apud quem Æpolus paſtor poculum ſeſe daturum ait dulci cera collutum. [i] Eidill.1.

Καὶ βαθὺ κισσύβιον κεκλυσμένον ἡδέϊ κηρῷ. E

[k] *Li.8. Metam.*

Pocula autem lignea, vt diſertiſſimè teſtatur [k] Ouidius:

—— Fabricataq́; fago
Pocula, quæ caua ſunt flauentibus illita ceris.

Dolia cerabantur.
[l] *Lib.12. cap.50.*

Dolia præterea cerari (vtitur hoc verbo [l] Columella, vt patebit) ſolita author eſt, quem nominaui, Columella, oleum quemadmodum fiat, docens: Dolia, inquit, & ſeriæ, in quibus oleum reponitur, non tantùm eo tempore curanda ſunt, cùm fructus neceſſitas cogit, ſed vbi fuerint à mercatore vacuata, confeſtim villica debet adhibere curam, vt ſi quæ fæces, aut amurcæ in fundis vaſorum ſubſederint, ſtatim emundentur, & non calidiſſima lixiuia, ne vaſa ceram remittant, ſed ſemel atq; iterum eluentur &c. Et paucis interpoſitis: Poſtea cùm res exigit, pura eluunt aqua, nonnulli priùs amurca, deinde aqua vaſa perluunt, & aſſiccant, tum conſiderant nunquid ceram nouam dolia deſiderent. Nam ferè ſexta oliuitate cerari oportere antiqui dixerunt, quòd fieri poſſe non intelligo. Nam quemadmodum noua vaſa ſi calefiant, liquidam ceram facilè recipiant, ſic vetera non crediderim propter oleí ſuccum, ceraturam pati. Quam tamen & ipſam ceraturam noſtrorum temporum agricolæ repudiarunt, exiſtimaueruntq; ſatius eſſe noua dolia liquida gummi perluere, ſiccataq; F

Vaſa cera obturant.

ſuffumigare alba cera ne pallorem capiant. Hæc ille. Quod verò etiam vaſa cùm magna, tùm exigua, ſiue ampullæ cerâ obturentur, tam vulgò notum eſt, quàm quod notiſſimum.

Cera obturatoria.
[m] *Lib.2. Alchy. tract.p. cap.39.*

Fit tamen & hoc, propter eius tenacitatem, qua licet naturaliter illud præſtet, inuenit tamen humanum ingenium, quæ in hoc præualeant, vocantque eas effectu ceras obturatorias, quarũ ceu præſtantiores aliquot deſcriptiones ex [m] Andrea Libauio adijciam, ne quid vnquam, quantùm per me licebit, in hoc opere deſideretur. Itaq; Cera, colophonia, reſina miſceantur: vel, vernix liquidus, & pix. Vel Cera noua, colophonia, maſtix, thus: colliquantur, & immiſcetur farina laterum. Vel, ſulphur, pix, ceruſſa. Vel, cera, & lacca. vel, Propolis, mel, ceruſſa, reſina; vel, pix per ſtramenta fuſa, cera per ſtramen fuſa dupla, commiſceantur. Vel, ceræ, reſinæ, ana vncias ſeptem, terebinthi vncias duas, drachmas duas, ſolue & miſce ad ignem. Hæc inſeruit inſerendis ſurculis, tegendisq;. quin etiam ad nauium rimas

Naues cera & pice obturabãtur.
[n] *Lib.3. de bell.ciuil.*

obturandas erit vtiliſſima, ad quas, & pice, & cera vtebantur veteres, vt patet ex hiſce verſibus [n] Lucani de nauium incendio ſcribentis:

Nulla tamen plures hoc edidit æquore clades
Quàm pelaga diuerſa lues: nam pinguibus ignis G
Affixus tædis, & tecta ſulphure viuax
Spargitur, ac faciles præbêre alimenta carinæ
Nunc pice, nunc liquidâ rapuere incendia cerâ.

An ſola etiam cera naues cerarentur.
[o] *Lib. 11. Metam.*
[p] *Lib. 2. Amor.*

Sed cùm picem ſeparatim à cera ibi nominet poëta, quæſtio oritur, nuncquid etiam ſola cera, hoc eſt, ſine picis admixtione, naues cerare veteres ſoleant. Nam hoc multi inficiantur, qui ceratas naues interpretantur, ceræ & picis mixtura ſimul oblitas, & apud [o] Naſonem

—— Spoliataq́; tegmine cera
Rima patet, exponunt picis cum cera permixtæ. Ceratas autem puppes dixit idem [p] Naſo:

Nec ſatis vna tenet ceratas anchora puppes.

[q] *In Quæſt. natur.*
Aqua ſalſa cereis vaſis hauſta dulciſcit.
[r] *Lib. 16. cap.12.*
Zopiſſa qd.
[s] *Lib. 14. cap.7.*

Quàm ſanè expoſitionem probo, vel ea ſaltem ratione, quoniam ceram per ſe aquæ, quo minus per rimas tranſudet, impedire non putem, quod vt magis mihi perſuadeam, facit diſputatio [q] Plutarchi de ſapore ſalſo, vbi aſſerit eſſe multos, qui aquam marinam cereis vaſis haurientes, excipiunt dulcem, & potabilem, percolato videlicet, quod ſalſum erat, & terreſtre. Iam verò ceram pici permiſceri ſolere, inter cæteros teſtis eſt [r] Plinius, apud quem H ſic ſcriptum reperio. Non omittendum, apud eoſdem zopiſſam vocari deraſam nauibus maritimis picem cum cera, nihil non experiente vita, multò efficaciorem ad omnia, quibus pices reſinæque proſunt, videlicet adiecto ſalis callo. Et id rurſus repetit [s] pòſt inquiens: Zopiſſam etiam è nauibus diximus, cera marino ſale macerata. Dalechampius hoc addidit ſcholium. Zopiſſa ſiue apochyma non tantùm cera eſt nauibus deraſa, ſed cera cum reſina mixta, qua naues oblinuntur, tum vt facilior, & magis lubricus, per vndas earum ſit curſus, tùm vt eo velut tectorio nauium tabulæ, maris, edaci ſalſugine minus corrumpatur. Hæc ille. Græci quoque κηρὸν ſimpliciter in hoc ſignificato pro cera pici permixta ſumunt, atque ita Mercurius apud [t] Lucianum Charonti ait, καὶ

[t] *In Dial. mort.*
Cera ſola pluuiá diu non arcet.

κηρὸν, ὡς ἐπιβλάσαι τοῦ σκαφιδίου τὰ ἀνεῳγότα, hoc eſt, & ceram ad oblinendas nauigij rimas tibi emi. Proinde etiam qui pannos lineos cera illinunt, ne aqua, vel pluuia, quæ ijs includuntur, perfundantur, ſimplicem ceram non accipiunt: quanquam

non

A non me lateat ceræ quandam ineſſe vnctuoſitatem, qua humida fuget, & per pannorum poros penetrare non patiatur, ſed ea tanta non eſt, vt diu perduret, quemadmodum facit, ſi reſinæ, & terebintho permiſceatur. Denique qui ſurculos alijs inſerunt arboribus, eadem, vel conſimili mixtura vtuntur, quamquam de eiuſmodi inſitione agens [a] Pontanus ſimpliciter ceram nominet, cuius verſus, quòd breuiter hanc artem complectantur, adijciam:

Inſitionis modus.
[a] Li. de hort. Heſp.

Hinc ſpecies miſtis creſcit variata figuris
Ergo nunc ramos libro demitte ſub vdo
Artifici dextra, fixo tunc inyce ligno,
Atq; aliè impacto cuneo inſere, alteriusq;
Cortice coniunge, & cera mox illine adacta
Vlmeaq; obſepis conſtringe, & vincula plagis
Arceto & pluuiam contectis ceſpitis herba.

B

VSVS IN MEDICINA.

CERA, inquit, [a] Galenus, quodammodo medium tenet calfacientium, refrigerantium, humectantium, & deſiccantium. Habet verò quiddam etiam craſſarum partium, atque emplaſticum: quamobrem non modò exiccare, ſed & per accidens humectare fortaſſis videri poterit, perſpirationes videlicet prohibens. Quamobrem aliorum medicamentorum, tum excalfacientium, tum refrigerantium materia eſt. Ipſa autem per ſe ex genere fuerit, debiliter concoquentium: nec tamen intrò in corpus aſſumptorum, ſed foris impoſitorum. Habet enim paulum quiddam digerentis calidæq; potentiæ, quæ plurima melli inerat. Sic Galenus, cui velut calculum addens [b] Ægineta ſcribit, ceram cùm temperata ſit, reliquorum medicamentorum materiam effici, ipſam verò per ſe ex ijs eſſe, quæ leuiter abſtergunt: nam & diſcutientem, & calidam vim exiguam obtinere. Cæterùm quanquam Galenus intùs dari inficietur, non deſunt tamen, qui pillulas ex cera conficiant, & [c] Dioſcorides cum iure ſorboli pręcipit in vlceribus inteſtinorum. Cera omnis, inquit, mollit, calfacit, mo-
C dicè explet corpora: datur in ſorbitione dyſentericis, ac milij magnitudine decem grana ceræ hauſta, lac in nutricibus non patiuntur coagulari. Quę etiam [d] Plinius exactè repetit his verbis: Omnis autem mollit, calefacit, explet corpora. (hoc eſt, vt exponit Dalechampius, in cauis vlceribus carnem gignit.) recens melior. Datur in ſorbitione dyſentericis, fauiq; ipſi in pulte alicæ priùs toſtę. Aduerſantur lactis naturę; ac milij magnitudine decem grana cerę hauſta, non patiuntur coagulari lac in ſtomacho. Si ingen tumeat, albam ceram in pube fixiſſe remedio eſt. Hactenus Plinius. Non quęlibet autem cera ſine delectu eſt vſurpanda. Galenus nouam & mollem pro medicamento meliorem eſſe aſſerit, vultuq; ſi noua non ſit & mollis, vt arte paretur. Quam normam obſeruari ſemper nolim. Nam pro actionis, quam exequi deſideramus, & temporis ratione, cerę ſpecies mutandas eſſe exiſtimo. Vt ſi quid ſolui, aut dilatari, aut emolliri poſtulet, aut ſi dolor leniendus eſt, tunc cera noua, recens & pinguis, vel quę facilè emolleſcat, eligenda eſt. Sin autem refrigerari quippiam, ſiccari, repelli, indurari, aſtringiq; oporteat recens cera candida addetur. Nam quę diaphona ſeu pellucida euaſit, aquę fortis acrimoniam ſeruat. Noua autem frequenti lotione ob pinguem illam, & aëream eſſentię ſuę portionem, indiget, vel irrigata aqua frigida, & aceto,
D quod nunc inter dealbandum additur, indurata ſiccior, & frigidior redditur. Rectè igitur vnguentum reſumptorium, & alia reſoluentia ex flaua recentiq; cera, quæ facilè molleſcat, vel liqueſcat. [e] Rondoletius ceram albam arte factam, quia durior eſt, vſurpari ait ad excipiendos puluceres in maſticatorijs; verùm in ſuffumigijs, quando ex lignis, & aridis fiunt, flauam, & pinguiorem. Additque earum doſim eſſe, quantum ſufficit ad excipienda alia medicamenta: Eligi autem molliorem in ceratis, vnguentis, & emplaſtris, ad conſiſtentiam, & liquidorum inſpiſſationem; & hoc diuerſa menſura, pro forma diuerſa remediorum, & pro miſcendorum materia, ſcopo, & intentione. In linimentis verò ad olea retinenda ſufficere drachmas duas ceræ pro vncia vna olei. In vnguentis eandem proportionem ſeruari, & inſuper drachmam vnam puluerum vnciæ vni olei addi, quia ſpiſſet puluerem, & vnguentum craſſius reddat. In cerato maiorem addi quantitatem ceræ, potiſſimum ſi nihil ad inſpiſſandum addatur. [f] Iacobus Hollerius iubet, vt in ceratis vtamur cera, quam adoleſcentior Apum populus confecerit; ceram, inquit, virgineam apiarij nominant,

[a] Lib. 7. de ſimpl.
Ceræ temperies.
[b] Lib. 7.
Ceram intus dari.
[c] Lib. 2. cap. 76.
[d] Lib. 22. cap. 24.
Cera quæ eligẽda ad vſum medicum.
Ceræ nouæ vſus.
[e] Li. de pond. & menſ. capit. 29.
Cerę doſis.
[f] Li. 6. Inſt. Chir. cap. 1.

nant, camq; è nouis fauis ſeparandam: alioqui cera alba vtendum eſſe, non quidem ſponte E
nata, ſed factitia, qualis, inquit, olim Thyrrhenica, quia ſuauior eſt, & acrimonia hoc genus remediorum carere debet, ideoque præferendam eſſe iudicat ceram è dulci, ac diluto melle. Quod ſi verò ea cera ad manum non ſit, poterit vel quævis, vt mordicationem acrimoniamúe deponat, lauari (quod monet ipſe [g] Galenus docens quomodo candida emplaſtra componenda ſint aduerſus vlcera cacoëthe) frigida. Sed vt ad miſtionem ceræ cum oleis reuertamur, docet etiam [h] Paulus, qui ceræ modus cum oleo eſſe debeat. Quòd ſi vnguina, inquit, quæ Græci à leuanda laſſitudine, acopa appellant, conficere conſtitueris, oleum ceræ quadruplum immittes: at ſi liquidum ceratum, vt in fracturis præparamus duplicatum: „ ſi medicamentum, quod emplaſtri figuram habeat, efficere cogitauerimus, portionem olei „ ceræ æqualem miſcebimus, ſi aër ambiens moderatus extiterit. At ſi cera vetus, aut ſqualida, aër frigidus fuerit, oleum paulò copioſius, quàm cera erit: quemadmodum etiamſi cera „ pinguis, aër exiſtat calidus, paulò minor olei portio erit, paulum autem hoc, medij in quamlibet partem exceſſus duodecima erit portio, etenim vndecim, & tredecim olei vncias ceræ „ libræ admiſcebis.

[g] Lib. 1. de comp. med. per loca cap 18.
[h] Lib. 7.
Acopa medicaméta.

Cera diuerſæ diuerſis adhibétur.

Ceterùm ceræ cùm aliquot ſint differentiæ, aliæ etiam alijs admiſcentur medicamentis. Flaua ob aëriam naturam ex melle, magis emollit, relaxat, dolorem ſoluit: F
eoq; illa vtimur ad abſceſſus calefaciendos, emolliendos, concoquendos, & maturandos: Hinc ſæpè præſcribitur in officinis cera noua. nam frequentiùs liquefacta aëriam naturam amittit, magis terreſtris redditur, reſpondetq; ceræ albæ. Quæ autem talis efficitur, vt indureſcat faciliùs, vt diximus ex Rondoletio, pulueres in maſticatorio accipit. Eadem cera noua, & flaua, partibus quæ relaxari deſiderant, vt pectori conuenit: fit etiam cum illud dilatare oportet, vt quæ magis reſoluat. Alba verò vt refrigerans, renibus inflammatis, vbi materia repellenda eſt, magis vtilis eſt: id quòd hodie à factitantibus medicinam negligitur. Cerata autem, quæ vocentur medicamenta, nemo eſt, qui ignoret, neq; de ijs hic nobis agendum puto. Neq; enim ceræ vſus, vt inquit [i] Plinius, quos miſta alijs præſtat, enu- „ merare medicina poſſit, ſicuti nec cæterorum, quæ cum alijs proſunt. Iſta (vt diximus) inge- „ nijs conſtant. Non fecit cerata, malagmata, emplaſtra, collyria, antidota, parens illa, ac „ diuina rerum artifex: officinarum hæc imò veriùs auaritiæ figmenta ſunt. Naturæ qui- „ dem opera abſoluta, atque perfecta gignuntur, &c. De mixtis itaque cum cera nihil dicemus: dicemus tamen interim ceram poëtis nonnunquam pro cerato accipi. [k] Pontanus: G

Cera noua quibus cóueniat.

Cera alba quibus vtilis.

[i] Lib. 22. cap. 24.

[k] Lib. 1. de hort. Heſp.

Nam veniet quocunq; voces, ſed frigora vita
Neué altè inflictum cera contingere vulnus
Sit pudor, vrat ne calor, aut ne frigora lædant.

Sunt qui ceram per ſe adhibitam paronichiæ mederi dicant, ſunt item qui ceram, oleum, æruginem, cauum vulnus implere per ſe non poſſe velint, admiſta id poſſe:. [l] Hollerius inter medicamenta vulnera purgantia, cera viridis, inquit, in Ægyptiacis numerari poteſt: trita inſpergitur, vel mollita oleo imponitur. [m] Cælius Aurelianus ſcribit ceram conuenire digitis emolliendam dare arthriticis, vel manipulos tenendos, quos paleſtritæ halteras appellant, tum mouendos cereos, vel ligneos, primo cum paruo plumbo interfuſo, tum pro modo profectus grauiores. Mirum quod ſcribit [n] Ariſtoteles, cornua iuniorum boum tepefacta in cera flecti, ducique facilè, vbi volueris: item boues pedum dolorem non ſentire, ſi eorum cornua cera, aut oleo, aut pice illinantur. Percellebre apud neotericos vſus eſt olei è cera per chymicam artem extractum. Præſtantiſſimum enim eſt, ad emollienſtas duritias: quia maximè penetrat, emollit, & diſcutit, nec vulgare medicamentum eſt ad cicatrices pulchras reddendas, modò poſt aliquot dies poſt vulneris conſolidationem eo H
vtaris, ne noua fiat inflammario. Oleum ſic paratur. Ceræ nouæ odoratæ libræ duæ in ſartagine liquantur: deinde in vas vino Cretico, aut alio generoſo repletum effunduntur, ſinunturq; dum refrigeſcant: poſtea excipiuntur, & manibus fortiter exprimuntur, rurſusque liquantur, & ſuper vinum funduntur, vt priùs, iſque labor ſepties repetitur. poſtremò cera iterum ſoluitur, & laterum tritorum manipuli tres inijciuntur, commiſcenturque diligenter. Omnibus dein refrigeratis, ampullæ vitreæ luto obductæ induntur, & commiſſuræ probè circumlinuntur, ne quid expiret: tum ignis paruus ſubſtruitur, donec phlegma citrinum effluere deſinat; mox aliud vas, quòd excipit, applicari, & ignis paulatim augeri debet, vſque dum guttæ primùm turbidæ, deinde citrini coloris, verum ceræ oleum, emanare cœperint: atque hoc peculiari vaſi excipere conuenit, ne turbidis permixtum, ipſum quoque fiat turbulentum, & butyri inſtar congeleſcat. Hinc igne auctiore vrgendum erit, quoad rurſus guttæ turbidæ extillent, quibus viſis,

[l] Lib. 6. Inſt. Chir. cap. 7.
[m] Lib. 4. Chron. c. 2.
Haltera quid.
[n] Li. 8 Hiſt. cap. 7.
Oleum ceræ ut fiat.

Digitized by Google

A viſis, vas excipiens ſtatim cum oleo remouebitur, aliudq; quod reliquum recipiat, appone-
tur. Tria hæc oleorum genera cum aqua, ſuo ſingula vitro recondi debent ad vſum. Aliter Alius parã-
etiam paratur compendioſius quidem, verum minus nobile: eò quòd in hoc fæces arenę ca- di oleũ ce-
lore attenuatæ ſimul euehantur. in illo autem per ignis gradus ſeparatæ, primùm aqua citri- ræ modus
na, deinde oleum craſſum, poſtea pellucidum, verum ceræ balſamum, tãdem turbidum pro-
uocetur. Habet autem in hunc modum. Ceræ in ſartagine liquatæ, permiſcetur arenæ à
pulueribus repurgatæ quod ſatis eſt: vbi refrixcrit, ampullæ erectæ imponitur, & igne pri-
mùm lento, poſtea auctiore vrgetur, dum nihil effluat. Præſtantiſſimum eſt oleum ad dolo- Vſus.
res præſertim podagricos ſedandos, vulnera, vlceraq; curanda. Sanat crepaturas & fiſſuras
labiorum, rimas & corroſiones papillarum in mammillis mulierum, ex libro quodam ma-
nuſcripto Italico. ℞. olei de cera noua deſtillati per alembicum vitreum, eo penitus modo, Ad labiorũ
quo thuris oleum deſtillatur, & hoc oleo rimas inungas labiorum, & papillarum in mam- rimas.
millis, & ſubito ſanantur: & nihil impedit etiam noctu puerum lactare. dolorem enim tollit.
Alij eliquatam ceram in aquam communem proijciunt, idq; octies vel decies repetunt, ma- Alius parã-
nibus ſemper agitando, macerandoq;, inde retorta cucurbita, abſq; cineribus lento igne eli- di modus.
B ciunt oleum, quod cùm primùm exeat butyri modo, quinquies, ſexieſúe deſtillationem re-
petunt, donec oleum exeat quod non concreſcit, nec cogitur, atq; id ſignum perfecti olei,
repetitis deſtillationibus expectandum eſſe inquiunt, conferre autem hoc oleum doloribus
ſtomachi, & præcordiorum, tuſſi, humoribus craſſioribus è pectore expurgandis, vulneribus
quoq; cruentis & partium neruoſarum optimè conducere. Sunt qui, vbi mel ac cera dili-
genter ex Apibus expreſſa ſunt, Apes ſiccant & cum cera miſcent, oleumq; deſtillatione eli- Alius mo-
ciunt, podagricis apprimè vtile. Vt tamen oleum ceræ efficacius ad vulnera habeatur, ple- dus.
riq; eliquatam ceram vino albo generoſo, ſexies, octieſúe, vt diximus, extinguunt, nam vi-
num magis extenuat & ad partium ſeparationem conducit. Alij rurſus ceram eadem ratio-
ne eliquatam in vrinam proijciunt. Alij ceræ adiũgunt, thus, myrrham & aloen æquis por-
tionibus, & oleum eliciunt, ad vlcera & vulnera vtiliſſimum. Sumunt interdum æquales
ceræ & aluminis plumoſi partes, deſtillantq; ex arena. Deſtillatum ponunt in alia cucurbi-
ta, & addito manipulo ſalis cum tribus libris fontanæ deſtillant igni lento: ſeparant deſtilla-
tum. Eſt & cùm incidunt minutim ceram; funduntq; in aqua & butyro ſalſo, locantes ad ca
lidum fornacem, donec pulmentum euaſerit. Addunt ſalis ammoniaci duas drachmas &
C farinæ ſilicis albi cochleare vnum, deſtillantq; lento igne. Alij ad libram vnam ceræ adij-
ciunt aluminis plumoſi quadrantem & deſtillant. Si aduſtum eſt oleum, affunditur calida
deſtillata, circulatur vna per aliquot dies. Inde deſtillatur per cineres. Adhibent ad pleuri-
tidem, colicam, tumores, vulnera citò ſananda, ſpaſmum &c. Sunt qui per retortam deſtil-
lant. Sed per alembicum efficacius & ſubtilius euadit.

PROVERBIA.

EADEM *cera*, ſiue *ἓν κηρίον*, id eſt, idem fauus, dicebatur olim prouer- Eadẽ cera.
biali figura, qui vno ore idem affirmarent, aut qui inter ſe conſpiraſſent.
Dictum à fauorum cellulis inter ſe connexis: Siue quòd cera tenax, ſibiq;
hærens: ſiue quòd olim in ceratis tabellis ſcribebant: vnde & Horatius
Cera laudatur eadem: ſiue quod olim imagines è cera fingebantur, varia
quidem forma, nunc deorum, nunc regum, nunc plebeiorum, ſed hęc om-
nia erant cera. Refert Zenodotus non diſſimile illi, *Idem puluis*, & *Eadem Farina*. *Imis ceris* Idẽ puluis.
D *eradere*, prouerbialiter dicitur pro eo, quod eſt, delere penitus, ſic vt nullum omninò memo- Eadem fa-
riæ priſtinæ veſtigium extet. Sumptum ab his, qui in ceratis ſcriptitabant tabulis: quibus rina.
mos erat, ita nonnunquam verſum ſtylum per ſummum æquor ceræ ducere, vt qualiacum- Imis ceris
que tamen priori ſcripturæ remaneant veſtigia. Aliquoties funditus delebant. Conueniet eradere.
in profundam obliuionem vel amicorum, vel priſtinæ fortunæ, vel ſi quid eſt ſimile. Vtitur
„ hoc adagio D. Hieronymus in Epiſtola ad Chryſogonum Monachum in hæc verba: Ita no-
„ ſtræ es neceſſitudinis penitùs oblitus, vt illam Epiſtolam quam in corde Chriſtianorum ſcri
„ ptam, Apoſtolus refert, non parua litura, ſed imis (vt aiunt) ceris eraſeris. *Cera & ære nobilis* Cera & ęre
dicitur, cuius nomen & ſcriptis & ſtatuis celebratum eſt. Romani enim maiorum egregia nobilis.
facta, & literis mandabant, & in foro ſtatuis honorabant. In cereis autem tabellis olim, vt
ſæpè diximus, ſcribere ſolebant, & ex ære ſtatuas formare. *Cerite cera dignos* vocabant olim, Cerite cera
notari dignos atq; improbos & nequam homines, nimirum Ceritem ceram, inſignem igno- dignus.
miniam appellantes. Horatius:

Quid

Quid deceat, quid non, obliti, Cerite cera E
Digni, remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſſis.

Acron & Porphyrion huiuſmodi tradũt originem adagij. Romani Ceritibus bello ſubactis eam dixere conditionem, ne ſuffragij ius haberent, ne leges vllas, aut ederent, aut habe-
[a] *Lib. 16. cap. 13.* rent: eamq; ignominiam in adagium abijſſe. Meminit de tabulis Ceritibus,& [a] Aulus Gellius. Primos autem municipes, inquit, ſine ſuffragij iure Cerites eſſe factos accipimus, conceſſumq; illis, vt ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent, ſed negocijs tamen, atque oneribus vacarent, pro ſacris bello Gallico receptis, cuſtoditisq;. Hinc tabulæ Cerites appellatæ vice verſa, in quas Cenſores referri iubebant, quos notæ cauſa ſuffragijs priuabant.
[b] *Li. 7. de honest. discipl. cap. 6.* [b] Petrus Crinitus Horatij interpretes ineptiſſimè eum locum expoſuiſſe ſcribit, aitq; Flaccum dignos cęrite cera appellare Romanos, quoniam luxu, atq; voluptatibus turpiſſimis tenerentur. Iodocus Badius Aſcenſius cùm priùs eodem ferè ſenſu quo ex Porphyrione & Acrone dictum eſt, eundem locum expoſuiſſet, poſtmodum addit: Cerites, id eſt, Græci, qui vrbem priùs Agellinam dictam incolebant, viſi ſunt Latinis ſurdaſtri: Cùm enim ſæpè percunctarentur, quod nam eſſet nomen ciuitatis, illi non intelligentes latinos, reſalutabãt, dicentes, chærete, hoc eſt, ſaluete, illi dixerunt corrupto nomine, vrbem Ceritem vocari. F
Ideo quidam dicunt ceram Ceritem eſſe, quæ ſurdos faciat, ſicut remigium Vlyſſis cera obſtruſas habens aures, ſurdum tunc fuit. Hæc Badius.

Ceris rubris notare. *Ceris rubris notare*, ſimile eſt illi, *Stellis ſignare*. Translatum ab Ariſtarcho, qui Homeri carmina in corpus redegit, atq; in libros digeſſit, verſus nothos, hoc eſt, adulterinos,& ſubdititios, qui non viderentur inſignes, ac genuini, *ἀστερίσκοις*, id eſt, ſtellulis illuſtrans. Quin hoc ipſum Ariſtarchi nomen in prouerbium abijt, quod is eum damnandi notulis probandiq; morem excogitârit. M. Tullius Attico: Totum hunc locum, quem in ariſtocratia ego varie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro, noſti illas ληκύθους, valdè grauiter pertexuit. Atticum vocat ſuarum orationum Ariſtarchum, id eſt, cenſorem, emendatorem, quòd illi mos fuerit, ſi quæ parum probaſſet in ſcriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare. Quod qui-
[c] *Lib. 16. ad Atticum.* dem etiam alibi declarat apertius idem [c] Tullius: Quæ mihi florentia viſa ſunt tuo iudicio. Cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam. Sed de his ſupra quoque ſcripſimus, &
[d] *Lib. 5. in Verrem.* hîc non repetimus. Addam tamen hoc ceu ibi prætermiſſum ex eodem [d] Cicerone: Sed me Hercules veſtra reiq; publicæ cauſa, iudices, nolo in hoc delicto conſilio tantum peccatum eſſe commiſſum; nolo eos, iudices, quos ego probarim, atq; delegerim, ſic in hac vrbe no- G
[e] *Lib. 20. cap. 12.* tatos iſto abſoluto ambulare, vt non cera ſed cœno obliti videantur. [e] Seneca referente Cęlio ad faces,& cæreos viuere dixit, de luxu perditis hominibus, vita quorum in contrarium

Ad cæreos viuere. circumagitur, Lucifugę infames, ac Lychnobij, quibus res ſordida eſt trita, & vulgati vita viuere.

Ceram auribus oblinis. *Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπαλείφεις*, id eſt *Ceram auribus oblinis*. In eos qui recuſant audire, vel æqua vel iniqua. Natum ab Vlyſſis cera qua ſuas, & ſociorum aures obturat apud Homerum, aduerſus Sirenarum cantilenas.
[f] *In Charon.* [f] Lucianus: O beate, neſcis quàm fortiter eos tum ignorantia, tum error occupauerit, adeo vt eorum aures ne terebra quidem ampliùs aperire queas. Tanta obturârunt cera, haud aliter, ac ſociorum aures, & Vlyſſes, veritus ne Sirenum cantus exaudirent. Quanquam ſunt in eis, & pauci quidam, qui quoniam ceram in au-
[g] *In imagin.* res non accipiunt, ad veritatem ipſam declinant, &c. Et [g] rurſus de eiſdem Sirenibus loquens: Atq; etiam auribus, inquit, cera obſtructis, per ceram quoq; oppoſitam penetrabit iucundiſſimæ vocis modulatio; tantam cantando voluptatem audientibus exhibet. Alludit ad hoc quoque Io. Tzetza agens de illarum allegoria.

Οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἡδόνας, νικῶσας τοὺς ἀνθρώπους
Ὅσοι μὴ φράξωσι κηρῷ τὰ τῶν ἑταίρων ὦτα H
Ἤγουν τὰς πέντε κλείσωσιν αἰσθήσεις πρὸς ἐκείνας,
Νοῦν τε μετεωρίσωσιν. id eſt.
Alij autem omnes, voluptates, vincentes homines,
Quicunq; non obturant cera amicorum aures
Videlicet quinque clauſerint ſenſus ad ipſas,
Mentemq; ſubleuauerint.

[h] *Lib. de cohib. ira.* [h] Ariſtoteles quoque tradente Plutarcho, ait Satyro amicos cauſam in iudicio dicturo, aures cera obturaſſe, ne inimicorum irritatus maledictis ob animi feruorem à propoſito deli-
[i] *Cant. 33. Stan. 144.* baretur. Apud [i] Ludouicum Arioſtum Aſtolphus regi aures calida obturat cera, ne cornu ſui ſono, quo fœdas Harpyias debebat fugare, audito, & ipſe cogeretur fugere.

Et prima fa, che'l Re co ſuoi Baroni
Di calda cera l'orecchia ſi ſerra,

Acciò,

A *Acciò, che tutti, come il corno ſuoni*
Non habbiano à fuggir fuor de la terra.

Κηρῦ εὐπλαστότερος, id eſt *Cera tractabilior*, de vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabili.que & in quemuis habitum ſequaci. Horatius Cera tractabilior.

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper.

[k] Perſius: [k] Saty. 5.

Artificemq; tuo ducit ſub pollice vultum.

Rurſum Horatius:

—— *Argilla quiduis imitabitur vda.*

Eſt autem hoc ceræ peculiare, vt manibus contrectata molleſcat. Et hinc variæ rerum formæ ſolent effingi. Quanquam rudis ætas ſimilior eſt argillæ, quàm ceræ: primo quidem fingi poteſt, dum tenera eſt, verùm vbi diruit ingenium, non facilè refingitur in aliam ſpeciē, ſed quemadmodum dixit [l] Plato, κινδυνεύει γοῦν ἐκ τῆς παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ [l] Lib. 4. de
„ ἑπόμενα εἶναι, id eſt periculum eſt, ne ad quæcunque ſe quis appulerit a pueritia, talia ſint, & Rep.
quæ ſequuntur. Videtur autem ad hocce adagiū alluſiſſe, vel quid ſimile dixiſſe apud [m] Plu [m] Li. 1. Sym
B tarchum Crato diſputans cum Theone, qualem optimè conuiuio præeſſe poſſe iudicaret. Il- poſ. q. 4.
„ lud nemo ſanè, inquit, ignorat, magiſtrum conuiuij omnibus debere amicum eſſe conuiuis
„ atque acceptum, cùm nullo ſimultates atque inimicitias exercere: alioqui neque imperan-
„ do tolerabilis, neque diſtribuendo æqualitatis obſeruans, neque colludendo inculpabilis
„ erit. Talem ergo (aiebat) tibi ego mi Theo, conuiuij præfectum verbis tanquam è cera fa-
„ ctum trado. Tum Theo: equidem, inquit, accipio virum probè & conuiuio conuenienter
„ formatum. Simili præterea, ſed contrarium indicante parœmia *cereas opiniones habere* dicun- Ceree opiniones qui
tur, qui facilè diffiuunt, & in propoſito non perſeuerant. Vtitur hac prouerbiali locutione [n] dicātur habere.
„ Arrianus Epictetus; Priuſquam igitur, inquit, eruditæ ſententiæ confirmatæ apud nos fue-
„ rint, priuſquam facultatem paraueritis, qua in tuto collocemini, author vobis ſum cautè in- [n] Li. 3. c. 16.
„ doctorum vtendi conſuetudine. Alioquin ea quæ in ſcholis annotatis in dies, haud ſecus ac
„ cera ſole diffluent. Longè igitur à ſole recedite, dum cereas habetis opiniones. Quam diffluat verò ad ſolem cera, iam dictum eſt. Arioſtus quoque ceram pro re apprimè fragili, & molli dixit his verbis:

Giunſe al fin sù l'arneſe, e come cera
C *L'aperſe, con la falda ſopra poſta.*

Prouerbialiter hoc quoque à [o] Pauſania ſcriptum Οὔτε κηρὸν, οὔτε μέλι ἀπ' αὐτοῦ ποιήσεις, [o] In Atticis.
„ hoc eſt, neque ceram neque mel ex ipſo facies. Conueniet in illos, ex quibus quis temerè quid pulchri expectat. Huc ſpectat hoc Scaligeri de hominibus inutilibus, & quorum animus continuo eſt in patinis:

Gratis vt alueare farcias ventris
Nec vnde cera prodit, & nihil mellis.

HISTORICA.

G[a]REGORIVS Turonenſis in libro, quem ſcripſit de rebus S. Martini, de ſacrata cera hanc tradit hiſtoriam, hoc inquam miraculum. Factum eſt autem, vt inuidia tentatoris immiſſum incendium domum voraci flamma combureret, & ſparſum per aridas tabulas cuncta vaſtaret. Interea clamor
D ad cœlum tollitur, & B. Martini auxilium imploratur. Meminit ille etiam ceræ particulæ à ſancti templo delatæ, quæ reperta, & igni iniecta protinus cunctum reſtrinxit incendium, nouoque miraculo cera, quæ ignem alere eſt ſolita, violentias ignis vi ſanctitatis oppreſſit. Addit Baronius hac noſtra ætate complura his ſimilia conſtare edita eſſe miracula ex ceris illis, quæ ex cereo acceptæ Paſchali, alijsq; puris admixtæ, & ſacro chriſmate delibutæ ac benedictione ſanctificatæ ſunt: quæ & eò quòd agni, Chriſti typum præſeferentis, haberent impreſſam imaginem, Agnus dei dici conſueuerunt, quas recenter baptizati ferrent ad collum. Tradit [b] Krantius S. Popponem, cùm in perfidam gentē incidiſſet, ignis experimento ſuam fidem veram eſſe hoc modo teſtatum: Tunicam indutus ceratam, in medio increduli populi iuſſit incendi; ipſe verò oculis ac manibus in cœlū porrectis liquentes flammas adeò inuicta mente ſuperauit, vt veſte prorſus ambuſta illæſus ipſe extiterit; ac cùm illa in fauillam eſſet redacta, hilari vultu, nec fumum incendij ſenſiſſe teſtatus eſt. Noſtro ſæculo anno Domini 1561. Petrus Arboleda Ieſuita referente [c] Simone

[a] Lib. de mirac. S. Martini, c. 2.
Incendium cera immiſſa extinctū.
[b] Lib. 3. Metrop. c. 34.
Popponis tunica cerata ardet eo illæſo.
[c] Colloq. 1.

Aquę tempeſtas cerã ſacra ſedatur.

Cerei ardẽtes non cõſumuntur, & eorũ mira vis.

Maiolo Epiſcopo Vulturiacenſi, eminente naufragio iuxta Triſtani inſulas,iniecta mari ſa- E
cra cera(Agnus dei vulgo dicta)vim fluctuum procellæque cohibuit,ſeque cum comitibus
incolumem reddidit.Extant ea de re litteræ impreſſæ.Dum beati corporis,inquit Surius de
S.Gallo,theſaurum felix locus in pace ſuſcepiſſet, volens dominus de morte famuli ſui mę-
rentibus conſolationis præbere medelam,nouitate miraculi patefecit, qua apud ſe claritate
ſpiritus fulgeret amici. Nam duo cerei in caſtro, dum corpus eius eleuaretur,accenſi, ita ar-
dentes delati ſunt vſque ad locum ſepulturæ,Poſiti autem vnus ad caput,alter ad pedes,per
triginta deinceps dies,mirabile dictu,non deficiendo ardebant, & ardendo non deficiebãt.
Et vt monſtraretur has durandi vires cerę liquenti cælitùs attributas,de huius miraculi ma-
teria plurimæ in poſterum virtutes emanarunt. Nam quicumque dentium fatigati dolori-
bus, vel oculorum lippitudine, vel aurium præcluſione laborantes, de eiſdem cereis quip-
piam ceræ tulerunt,& locis quę huiuſmodi tenebantur incommodis aptauerunt,optatæ ce-
leriter dona percepere ſalutis.

APVM AB AVTORE OBSERVANTARVM DESCRIPTIO ET ICONES. Cap.IIII. F

Regio forma.

Apis domeſtica.

Fuci deſcriptio.

CVM de Apis communis domeſticæ forma ageremus,dicebamus nos exhi-
bituros iconem, quando de ſylueſtribus ſermo foret, quia ſimul in eadem
tabula depictæ eſſent.Quæ itaque priori loco exhibetur,Apum regulus eſt,
Ape duplo fermè procerior, ſed Fuco macilentior: magis etiam luteſcit, &
aluum habet in extremo acutiorem.Alæ ſunt longę & latę,coloris albi,fla-
uis punctis conſperſi.Caput eiuſdem cum ventre coloris eſt. Antennæ ſunt
breues,ſed parum benè à pictore expreſſæ.Apis eſt vulgaris,quæ ſecundo loco ponitur, co-
lor ei magis ad cinereum vergit, hirta ferè tota, aluo eſt obtuſiori,breuiſſima, exerit aculeũ.
Alæ ſunt candidæ intercurrentibus lineolis flauis,breues,breuiores, inquam, ipſo corpore.
Caput magnum;antennæ vt in ipſo regulo.Fucus qui tertio loco exprimitur, media eſt ma- G
gnitudine inter regem & Apem;magis tamen ad regem accedit,Ape duplo maior,rege cor-
pulentior, ſed breuior, colore etiam magis fuſco.Alæ fermè,vt in rege,pedes breuiores,ca-
put maius.Alui extremum velut in duas appendices deſinit. Inter Apes ſylueſtres, quarum
multa ſunt genera,duæ priores vnà cum ſuis fauis expreſſæ,domeſticis quodammodo accé-
ſeri poſſint.Mel enim,quod parant,non omnino ſpernendum videtur,propter ſuum dulco-
rem, & ex fauis non contemnenda cera parari poſſit. Ipſarum verò Apum ſpecies domeſti-
cis noſtris multò eſt pulchrior,venuſtiorque.Differunt autem & magnitudine inter ſe,& co
lore.Quæ maior eſt,& priori loco pingitur,fauos & cellas etiam conficit maiores.Has ſimul
cum ſuis Apibus inuentas F. Gregorius Regienſis Capuccinorum ordinis, diligentiſſimus
pharmacopola, & herbarum etiam apprimè peritus,cùm ad montem Padernum vulgò di-
ctum in noſtro agro herbarum inſpiciendarum gratia iuiſſet, ad me attulit, cùm vt gratum
mihi faceret,tùm verò etiam, vt tam pulchrum naturæ arcanum poſteris aliquando cõmu-
nicarem.Cellarum aliæ erant vacuæ,aliæ plenæ;plenarum aliæ continebant mel,aliæ ſobo-
lem albam,qualem à latere fauorum pictor exhibuit. In vacuis Apes quieſcere putauerim.
Omnium figura non ſexangulis terminatur,vt in communibus,ſed erant rudes,& rotundæ, H
neque omnes eiuſdem magnitudinis.Apis ipſa aſpectu venuſta admodum,tota hirſuta,capi
te,antennis, & pedibus aterrimis; aterrima item ac rotunda macula in tergore inſignis: alæ
ferrugineæ,cætera modò rubicundo, modò atro colore variat. Altera quæ plures, & mino-
res fauos conſtruit,minor eſt,vt dixi,& colore diuerſo. Caput enim in hac, pedes,& tota al-
uus nigricant,dorſum totum rubicundum eſt,alę proceræ,anguſtæ,nigricãtes. Vtraque fa-
uos ſuos operit quiſquilijs,palea,& muſco,ne facilè ſit inuenire.Quid ſi harum melle D.Ioã
nem Baptiſtam in diſerto vixiſſe dicamus?

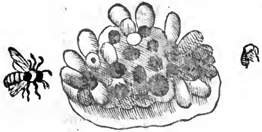
Icones, quas diximus,proxima pagina dabit.

Quæ

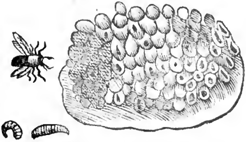
A

B

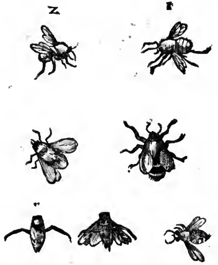

C

D

Quæ duæ deinceps pinguntur, noſtris ruſticis Auoni vocantur, inuicem ferè conſimiles Prior capite antennis, & pedibus eſt nigris; toto corpore magis, quàm præcedentes hirſuto, & luteſcente, minus in dorſo, magis in aluo. Sed colorem iſtũ luteum corporis hirſuties facit, non ipſum corpus. Altera eadem omnino videretur, niſi candidior eſſet, & paulò minor. Reperiuntur in hoc genere etiam virides, & nigræ, & aliorum colorum. Hollandi, vt audio, omnes, neſcio cur Keijſers, hoc eſt, Imperatores vocant, niſi dicamus propter aculeum quo acerrimè pungunt, Reges in eo vincentes, qui vel eo carent, vel ſi habent, non vtuntur,

vtuntur, nigrarum duarum hîc iconem etiam dedi, prior maior eſt, & breuioribus tamen alis. Vtraque corpulenta eſt admodum. Prior vndiq́ue nigra eſt, præterquam in ceruice, & ſuperiori alui parte, vbi macula lutea eſt, & in extrema ferè, vbi candicat. Altera eaſdem habet maculas, ſed multo maiores, colorq́; eſt intenſior. Priori pedes hirſutiores, & craſſiores. Vtriq; atri. Antennæ in ſecũda breuiores, ac exiliores. Quæ deinceps picta eſt, ex earũ genere eſt, quę prope latrinas, & fœdas cloacas bombos ſuos edere ſolent. Aſpectu elegans eſt, aluo craſſa ex nigro, & luteo varia, in extremo acuta, capite, & dorſo cinereis, oculis magnis, extuberantibus, nigris, pedibus breuibus etiam cinereis, alis proceris anguſtis eiuſdem cum dorſo coloris. Eſt præterea alia Apis fera, quam aquaticã vocaui, ſeu potiùs amphibiam, quòd & in terra, & aqua degat. Sed rariùs videtur. Hanc aliquando, vt me exercerẽ, ſic deſcripſi. Api vulgari valde ſimile Inſectum amphibiũ, extra aquam volãs, in aquis natans, quadripenne, ſepes. Duos pedes oblongos habet, nimirum anticos, quibus vtrimq́ue diſtentis tanquam temone ſimul & remigibus ad natatum vtitur. Cæteri breuiculi, ſub ventrẽ contracti. Caput compreſſum, oculis nigris, grandiuſculis ac ſplendidis inſtructum. Corpus alis tectum, prorſus atrum. Alæ ſuperiores ſimul & inferiores duriuſculæ ac cruſtaceę, nonnihil maiori ſui parte eaq́ue ſuperiore è luteo colore habent, & nigro maculoſę ſunt, ſed extrema parte ano proxima ſubtiliſſimæ ac pellucentes, inſtar inferiorum alarum, quas operiunt ipſæ, appendices duæ ſunt raræ obſeruatũ, imo in nullo alio Inſecto à me viſæ, quarum vna alteram incumbens tegit, quę faciunt vt laciniosæ interna parte ac triangulo ſinuatæ appareant. Sed & extremo ſui erectam ſeu fiſſuram leuem habent. Roſtrum aculeatum eſt, vt Culicibus. Pedes antici, quibus natat, tribus articulis diſſecti ſunt. Ruſtici Bonon. Guardaſole vocant, forſan quòd lucente Sole, aquæ ſumma petat, velut apricari cupiens, & nebuloſo cœlo non conſpiciatur. Aliquando cœlum tuetur ſurſum ex aqua exerto ore, alias deorſum, & vel leuiſſimo ſtrepitu aut vmbra percepta, ſagacitate mira ſtatim quouis telo velocius in fundum lancinans ſubducit, adeo vt captu difficillimum ſit.

E F G

Apis amphibia.

DE FVCIS. Cap. V. H
AEQVIVOCA.

ADIVNGENDI ſunt Apibus Fuci, vtpote qui neque ab aluearijs digrediantur, neque ab alio genere quàm ab Apibus, vt Ariſtoteles voluit, ortum ducant. Fucus præterquam quòd hoc genus eſt Inſecti, multa quoque alia ſignificat. Nam fucus pro pigmento, & ornatu peregrino ponitur, quem fœminæ adhibere ſolent, vt potiſſimùm candidæ, aut rubicundæ videantur. Hoc vtroque enim colore maximè fucamus. Propertius tamen cærulei fuci meminit hoc verſu:

Fucus pro pigmento.

An ſi cæruleo quadam ſua tempora fuco
Tinxit. Tibullus ſplendentis

Fucus cęruleus.

Quid

A *Quid Fuco ſplendente comas ornare? quid vngues*
Artificis doctâ ſubſecuiſſe manu?

[a] Plautus ridens cum mulieribus, & cum vetulis edentulis, quæ ſe fucare ſolent, ac pigmentis ſua corporis vitia occultare, ait vbi ſe ſudor cum vnguentis conſociauerit,, ilicò itidem olere. Transfertur quoq; Fucus ad colorem præſertim purpureum quo lanę, veſtes, tapetes, tingi ſolent. In quo ſignificato citat [b] Aulus Gellius hos mimiiambos ex peruetuſto ſanè autore. [a] *In Moſtel.* [b] *Lib. 20. cap. 8.*

Iam tonſiles tapetes ebrij fuco,
Quos concha purpura imbuens venenauit.

Ponitur quoque interdum pro ipſa herba, qua veſtes tinguntur, vt [c] Virgilio inquiente, quod Apes Fucus pro herba. [c] *Li. 4. Geor.*

—— Fucoq; & floribus oras
Explent, collectumq; hac ipſa ad munera gluten.

Nam eum ad locum commentans Seruius, ait hic Fucum eſſe herbæ genus: Fucum autem, & flores Virgilium pro cera poſuiſſe, quam ex his rebus colligunt. Hoc herbæ genus eſſe
B exiſtimo φῦκος θαλάσσιον à [d] Plinio celebratum, aut pro quauis herba dummodo virtutem colorandi tingendiúe habeat, à Poëta accipi, ac præcipuè pro croco, cuius floribus Apes mella ſua tingere peritiſſimus rei ruſticæ Columella ſcribit. Vtcunq; ſit, id tamen certum eſt apud Dioſcoridem φῦκος θαλάσσιον, & apud Plinium Fucum marinum algæ eſſe ſpeciem, cuius tria inueniuntur genera, latum vnum, alterum verò longius, tertium, criſpis folijs, quo in Creta veſtes tinguntur. omnia tamen ad eoſdem vſus, nimirum ad inficiendas lanas. Meminit Theophraſtus Ποντίου φύκους, quo tingi dicit non ſolùm ταπίας, ſed etiam ἔρια καὶ ἱμάτια. eſſe autem hoc quibuſdam æſtimatur illud genus, quod Dioſcorides vocat φοινισσον, Plinius quadamtenus rubens. Sed quoniam ſuperiùs paulò, de Fuco mulierum facta mentio eſt, haud oſſitanter prætereundum, φῦκος quoq; radiculam eſſe, qua ſe tingere ſolent mulieres, atq; hinc Fucum Latinè dici mutata y littera Gręcorum, in u Latinorum. hoc quibuſdam viſum eſt algæ genus, frutexq; potiùs, quàm herba. φῦκος rubens Plinij & Theophraſti illud φῦκος, quo infectores vtuntur, & quo, vt anchuſa, mulieres ſubalbidæ genarum colorem purpureum roſeumq; ementiuntur, Nicander φοινικοῦν φῦκος appellauit. [e] Dioſcorides tamen ſcribit Nicandrum tradere τὸ φοινικοῦν φῦκος eſſe θηριακὸν, quòd nonnulli puta-
C rint id eſſe, quo vtuntur mulieres. Vt vt ſit, illud tamen fuiſſe radiculam ὁμωνύμως dictam φῦκος, qua mulieres ad ementiendum ori ruborem vtebantur, ex varijs variorum autorum ſcriptis conſtat. Fucus per translationem quoq; ſumitur pro fraude; vnde facere Fucum
„ pro decipere apud [f] Terentium; Deum ſeſe in hominem conuertiſſe, atq; per alienas tegulas
„ veniſſe clanculum, Fucum factum mulieri. Apud Athenæum φυκίδα piſciculum, & φυκίδα Fucam transferunt.

[d] *Lib. 26. cap. 10.* Fucus marinus algæ ſpecies facultate tingendi inſignita. Fucus pro radicula. [e] *Lib. 4. cap. 100.* φοινικοῦν φῦκος. Fucus pro fraude. [f] *In Eunuc.* φυκὶς piſcis.

SYNONYMA.

QVOD Græcis Κηφὴν, Latinis Fucus, dicitur, vt nonnulli cenſent, à furando quòd furtim mella deuoret. quę fortè ratio eſt, quòd Fur à Varrone dicatur, quamuis inter Furem, & Fucum diſcrimen ſit, de quo paulò pòſt ſumus acturi. Veriſimilius autem eſt, Fucum dici, quòd Apibus Fucum faciat, & prætextu calfaciendi aluei, illarum mellificia abſumat. ſunt etiam qui à verbo
D φαγοῦμαι deduci putent, quòd Apum labore parta mella deuoret. Italis dicitur Ape che non fa mele. Gallis Bourdon & Fullon, Mouche Gueſpe, Muſche ſans aguillon, Hiſpanis Zangano de la colmena. Germanis ein tran oder Braem hummel. Belgis, holm, bommel. Polonis Czervv. Hungaris Here. Anglis à Dorre or dronne bee.

Κηφὴν. Fur Varronis.

DESCRIPTIO GENVS DIFFERENTIA.

QVI Fucos inter Veſparum genera referunt, vt [a] Aſcentius in ſuis ad Virgilium Commentarijs feciſſe videtur, toto errant cælo. Nam præterquam quòd corpore grandiores multò ſint, etiam lato pectore, & πλατυγάστορες exiſtunt, quorum neutrum Veſparum generi competit. [b] Ariſtoteles quartum genus Apum facit μεγέθει μὲν μέγιστον πάντων, ἄκεντρον δὲ καὶ νωθρόν. ideſt multò grandius quàm cęteræ corpo-

Fucos non eſſe Veſpas. [a] *Li. 4. Geor.* [b] *Li. 5. c. 22.*

re,ſed abſq; aculeo & veluti imperfecta Apis. Sunt enim magnitudine ducibus ſimiles, differunt autem, quòd duces aculeo armentur, vt voluit Ariſtoteles, reclamante Columella, cui nos ſubſcripſimus. Quare præcipuum diſcrimẽ in craſſitie. Craſſior enim, & compactior rege Fucus eſt, Rex Fuco procerior. Sed cur Fuci magnitudine regibus aſſimulentur, Apes aculeo Regibus, cauſſam tradidit [c] Ariſtoteles. Aliquid enim, inquit, diſcriminis ineſſe neceſſe eſt, niſi ſemper genus ex quouis idem gigni neceſſe ſit, quod impoſſibile eſt. Ita enim genus totum duces eſſent. Apes itaq; viribus, & pariendi facultate ſimiles ducibus ſunt, Fuci magnitudine æmulantur. Quòd ſi aculeum quoq; haberent, duces vtiq; eſſent. Sunt igitur inter Apes maximi Fuci, ſed cùm hoc tempore à ſcriptoribus Fucus, & Fur (qui φὼρ Ariſtoteli, φώριος Heſychio dicitur) confundantur, videndum quonam modo differre ab autoribus dicātur. Sanè magnitudine potiùs corporis quàm quouis alio differre videntur. Nam quòd etiam generandi modo differant ſuo dicetur loco. Ariſtoteles itaq; Fures maiores Apibus minores Fucis agnoſcit, [d] Plinius Fures inter Apes grandiſſimos nominat nigros, lataq; aluo, ita appellatos, quòd furtim deuorent mella. Cæterùm quod Bernardinus Gomeſius Saguntinus ſcribat caput bouis in Fuco cùm premitur obſeruari (veluti prolixè ſatis, atq; amplè capite præcedenti eius verba citaui) nondum eſt à me animaduerſum. E F

Magnoeſſe & Apib[us] maiores.

[c] Lib. 3. de Gen. Anim. cap. 10.

Cur Regibus & Apibus ſimiles.

Fur & Fucus quid differant.

[d] Lib. 11. cap. 17.

Caput bouis in Fuco.

GENERATIO.

An Fucis proprium genus Furibus proprium genus vnde generẽtur.

[a] Lib. 5. cap. 21.

Fuci non naſcuntur ex equis.

QVAMVIS ſuperiùs cùm de Apibus ageremus de Fucorum generatione facta ſit mentio, ita efflagitante materia ob cognatum Apum, & Fucorum ortum; tamen cùm conuenientior hîc eadem de re inciderit ſermo diligentiùs agemus. An autem proprium ſit Fucis genus dubitari aſſerit Plinius; & meritò, quandoquidem ſint, qui æſtimauêre, non aliter quàm Furibus, ita quoq; Apibus, ac Fucis ſuum genus eſſe, per quod propagentur. alij in his nil fidei ponentes (vt inquit [a] Ariſtoteles) Fucorum fœturam comportari ab aliquo ex flore Cerinthi, aut oleæ, aut arundinis autumant. Alij non his contenti opinionibus Fucos reges, & duces procreare, Apes verò Fucos aſſerunt. nec deſunt, qui adſtruant Apibus mares eſſe, & à Latinis hos dici Fucos, quorum autoritate commotus Varrinus Κηφῆνας τοὺς ἄρρενας τοὺς ἀπράκτους τῶν μελισσῶν exponit, id eſt Fucos Apum mares, quorum nulla opera. Sed cùm horum omnium opinio exploſa ſit à philoſopho, quomodo ab Apibus generentur, vt idem opinatus eſt, in conſiderationem venit. Nam quod Seruius ſcribat in ſuis ad Virgilium Commentarijs Fucos de Equis oriri, præter omnium reliquorum probatiſſimorum autorum opinionem eſt, qui Veſpas, atq; Crabrones tantùm, ex equis naſci tradiderunt. Verùm relictis hiſce, & plurimis alijs opinionibus id ſcire eſt, quod maximè in quæſtione verſatur, hoc eſt, cur ſine aculeo naſcantur. Nobis quantum in hac re ſcire contigit, cum Ariſtotele eadem ſententia eſt, Fucos ab emeritis Apibus naſci. Euenit, vt ait [b] Philoſophus, vt duces generent & ſeipſos, & aliud genus, quod Apum eſt: Apes aliud generent, id eſt Fucos. Ipſi verò Fuci non inſuper generent, ſed hoc ipſi priuentur. Cùm enim ſemper, quod ſecundum naturam eſt ordinem habeat, ideo Fucos ea quoque facultate priuari, vt aliud generent, neceſſe eſt. Et quidem hoc ita fieri videmus. Ipſi enim generantur, nil verò aliud generant, ſed in ternario numero finem generatio recipit. atque adeò bene inſtitutum eſt à natura, vt ſemper hæc genera conſeruentur, & nullum deficiat. Huius autoritate fretus Plinius non dubitauit aſſerere Fucos eſſe imperfectas Apes, quòd à feſſis iam & emeritis inchoatę ſint, eademq; ratio eſſe poteſt, cur ſine aculeo naſcantur. nam cùm effętarum vires langeant, fieri nequit, vt fortiores ab eis producantur, quales ſunt, quæ aculeo armantur. Gigni itaque ab Apibus certum ſit, non tamen ſemper, ſed annis tantùm proſperis, quibus largior mellis copia ſperatur. cuius rei cauſſam in excrementi copiam retulit [c] Ariſtoteles, quæ tunc in Apum corporibus maximè abundat. Hanc enim facit anni temperies. Nam cùm ſint minores corpore, temperiem magis deſiderant. Quare cùm Apes contubernia Fucis adijcere volunt, non cellas ipſis maiores, ſed multò minores quàm Apum ſunt, effingunt, quamuis grandiores ſint corpore; nec eas ſparſim per alueum, ſed proprio in loco. nam quæ fauis Apum ſparſim inſeruntur, quod raró accidit, eximi debent. Verùm nil prohibet, quominus eadem in Apum cella, & pulli, & Fuci melq́ue exiſtant. Nam Ariſtoteles ſcribit, quòd gigni Fucos ſeorſim dicitur, ſi dux viuit: ſed ſi obijt in Apum loculamentis oriri ex ipſis Apibus, atque hos fieri animoſiores, quocirca Κεντρωτοὺς vocari (aculeatos Gaza vertit) quamuis aculeo careant. animo namque G H

Cur ſine aculeo naſcantur.

Fuci unde naſcantur.

[b] Lib 3. de gen cap. 10.

Fuci cur imperfectæ Apes:

Cur ſine aculeo.

[c] Loco citato.

Cur annis proſperis gignantur.

Mel, Fuci, pulli in eadem cella exiſtere poſſunt.

Fœtus Fucorum qualia.

A que feriendi, non poteſtate hoc nomen meruerunt. Fœtus autem veluti Apum candidus eſt, ex quo fiunt Vermiculi, ex his nymphę, quas proprio nomine Seirenes appellari vult Dalechampius, ἀπὸ τ̃ σειρῶσθαι, quòd intra membranam contracti, & curuati iaceant. Fucum autem paruulum, aut fœtum aiunt quidam apud Ariſtotelem dici κηφήνιον in libris Hiſtoriarum, vbi inquit, Πλάττουσι δὲ κηρία πρῶτον, εἶθ' εἰς αὐτὰ γόνον, εἶτ' ἐκεῖ οἱ καλούμενοι βασιλεῖς, καὶ τὰ κηφήνια. in vulgatis tamen Lexicis adfertur non ſolùm pro Fuco paruulo, ſed etiam pro fauis Fucorum. Rurſus alij Cephenes aiunt dici Latinis paruulos & recentes Fucorum fœtus, nomen hoc à Græcis deſumptum videtur: qui, vti dixi, Fucos ſiue grandiores corpore, ſiue minores, quàm adulti, κηφῆνας appellant. [d] Plinij au- *Κηφήνιον quid.* *d. Lib. 11. cap. 16.*
» tem locum, quem adducunt, lubet hîc ſubijcere. Rex, inquit, Apum ſtatim mellei coloris,
» vt electo flore ex omni copia factus; neque Vermiculus, ſed ſtatim penniger. Cętera turba
» cùm formam capere cęperit, Nymphæ vocantur, vt Fuci, Sirenes, Cephenes. Ariſtoteles (fortè ex aliorum ſententia) ex Apibus porrectioribus, quæ fauos ſuos inæquales conficiunt, generari ait, quàm plurimos Fucos. Sed in alijs codicibus non μακραὶ, vt Gaza legiſſe videtur, verùm μικραὶ, ideſt paruæ legitur. *Apes quales plures Fucos generent.*

B

NATVRA. MORES.

INTER ἀγελαῖα ideſt gregalia Apum genera Fucos connumerat [a] Ariſtoteles, quamuis natura deſides, & otioſos. Vnde à Varrino Κηφὴν εἶδος μελίσσης ἀργόν exponitur, quod eſt Fucus, ſpecies Apis pigra. Sed conuenit, ut ait, [b] Ariſtoteles, Fucos otioſos inerteſq; eſſe, cum nulla habeant arma, quibus de cibo poſſint dimicare. Propterea parere coguntur meo iudicio Apum imperio, non quòd prorſus nihil agant, ſed potiùs, quòd mellificandi ſtudio, atque labore ſua natura deſtituantur, melq; ipſum, quod Apum labore partum erat, auidiſſimè abſumant. Videntur enim non parum ipſis Apibus auxiliari, cùm aquam portant, vnde Varrinus μελισσῶν ὑδροφόρους appellat, & cùm ſuo calore promouent Apum fœtus. Atqui id eſt, quòd dicere voluit [c] Plinius his verbis. Fuci, inquit, *a Lib. 9. c. 4. Hiſt.* *Fuci otioſi.* *b Lib. 3. de gener. c. 10* *Aquam Apibus portant.*
» ſunt quaſi ſeruitia verarum Apum. Quamobrem imperant ijs primoſq; in opera expellunt, *c Lib. 11. cap. 11.*
C tardantes ſine clementia puniunt. Neque in opere tantùm, ſed in fœtu quoque adiuuant
» eas multùm ad calorem conferente turba. Certè quò maior fuerit multitudo, eò maior fiet
» examinum prouentus. Itaq; pigritia, atque deſidia ob mellificandi imperitiam, non quòd à labore omnino immunes ſint, attribuuntur. Enimuerò cur ab Apibus odio habeantur, facit eorum voracitas potiùs quàm iners, & deſidioſa natura. Nam vbi plures ſint quàm mellis exigua portio ferat, aut vbi iam mella maturuerint, tum demum ſingulos multę Apes aggreſſæ vociferantes perſequuntur, vtque inquit [d] Poeta: *Cur ab Apibus odio habeantur.* *d 4. Georg.*

Ignauum Fucos pecus à præſepibus arcent.

His quoque & illud addo, quod ſuperiùs dictum eſt, Apes emeritas nec Fucos gignere, nec fauos, aut domicilia ijs fabricari annis aduerſis, quibus mellis penuria timetur, ſed tantùm proſperis, quibus abundè eius copia ſuppetit. Quæ enim alia ratio eſſe poteſt, cur Fucis non parcant, regibus verò parcant, quorum nullus ferè labor eſt, nullum mellificium, quorum deſidioſior vita quàm Fucorum eſſe videtur: niſi cum [e] Ariſtotile confiteamur concedi regibus, vt otio fruantur tanquam parentibus, Fucos verò caſtigari tanquam filios. Iuſtius enim filij caſtigantur, quorum nullum eſt negotium. Sed & [f] Tzetzes poëtico ſuo ſtylo af- *Reges cur otioſi.* *e Lib. 3. de gener. c. 10.*
D firmare videtur Apes odiſſe Fucos, quòd multùm commedant. verſus autem eius, quòd vniuerſam Fucorum naturam comprehendant breuiter, libentiùs adſcribam. *f Chil. 8. Hiſt. 207.*

Κηφῆνες ζῷα σύντροφα τῶν μελισσῶν τὸ γένος,
Ἅμα σὺν ταῖς μελίσσαις γὰρ κυΐσκεται καὶ ταῦτα.
Μείζονα δὲ τῶν μελισσῶν, καὶ ἄκεντρα τυγχάνει.
Καὶ ταῖς μελίσσαις ὑπουργεῖ ταύταις ὑδροφοροῦντα.
Μέλι δὲ οὐκ ἐργάζεται, ὡς μέλισσαι, καὶ ταῦτα.
Ὄντα δὲ μεγαλόσωμα, πολὺ ἐσθίει μέλι.
Ὅθεν αἱ μέλισσαι αὐτὰ χειμῶνος ἐστερημένα
Κτείνουσι, ὡς πτοούμεναι μὴ θάνωσιν ἐνδείᾳ.
Χειμῶνος φθάσαντος δ' αὐτοῦ, καὶ μὴ παρόντος ἄνθους,
Ὅθεν ἀνθολογήσωσαι χρῶσι τροφὴν καὶ μέλι.
Πολὺ γὰρ κατεσθίουσιν, ὡς ἔφην οὗτοι μέλι. Id eſt.

R 2 *Fuci*

Fuci animantia connutrita Apum generi, E
Simul enim cum Apibus generantur & hi.
Maiores autem Apibus, & ſine ſtimulis ſunt,
Apibusq; ſubminiſtrant aquam ijs ferentes.
Mel autem non conficiunt, vt Apes, & iſti.
Cùm autem ſint ingentes corpore multum commedunt mellis
Vnde Apes ipſos hyeme inſtante
Occidunt, tanquam verita ne moriantur inedia
Hyeme occupante graui, neq; ſuppetente flore
Vnde colligentes habeant cibum atq; mel.
Multum enim commedunt, vt dixi, iſti mellis.

*Chil. 8. 217.

Ingratæ igitur Apes Fucis cùm eos occidunt, quorum opera priùs in ferēda aqua erant vſi, de quarum ingratitudine eligans extat apud eundem * Tzetzem carmen:

Κηφῆνες ζῶα σύντροφα γίνονται ταῖς Μελίσσαις
Μέγιστα τε, καὶ ἄκεντρα, ὑδροφοροῦντα ταύταις,
Κτείνονται ταῖς μελίσσαις δὲ καιρῷ τῷ τοῦ χειμῶνος, F
Μήπως ἐκεῖναι θάνωσιν, ὑπὸ τροφῆς ἐνδείας.
Ὄντα γὰρ μεγαλόσωμα τὰ γένη τῶν κηφήνων
Πολὺ καταναλίσκουσι βιβρώσκοντα τὸ μέλι.
Εἶπον ἀχαριστότερος μὴ γίνου δὲ κηφήνων.
Ὅτι τὸ μέλι τρώγοντες ὡς εἶπον οἱ κηφῆνες,
Οὐ γίνονται ἀχάριστοι τῶν μελισσῶν τῷ γένει
Ἀντισφορὰν διδοῦσι δὲ ταύταις, ὑδροφορίαν. Id eſt.
Fuci animantia eiuſdem nutrimenti procreantur cum Apibus.
Maxima, atq; aculeis carentia, aquam geſtant his.
Occiduntur autem ab Apibus tempore hyemali,
Ne fortè ipſæ obeant ob cibi defectum.
Cum ſint enim ingenti corpore genera Fucorum
Multùm abſumunt comedentes mellis.
Dixi autem ingratior ne tu ſis Fucis.
Quoniam mel deuorantes, vt dixi, Fuci, G
Non ſunt ingrati Apum generi.
Sed munus reddunt his aqua geſtationem.

alueos ſuos fingere. [g] *Lib. 9. cap. 40.* [h] *Li. 9. Hiſt. cap. 40.* Fures otioſi

Sed quoniam antè probaui, non omni prorſus labore immunes eſſe, addam etiam eſſe qui apud [g] Ariſtotelem exiſtimant, Fucos per ſe fingere fauos in eodem alueo, & cum Apibus negotium conficiendi faui partiri. Quòd igitur in alueis ſemper ferè lateant, nec ita vt Apes frequenter euolent, inertes cenſentur. Manent enim Fuci, teſte [h] Ariſtotele, magna temporis parte intus, cùmq; exeunt, efferunt ſeſe fuſim in ſublime, gyroq; volitant, & quaſi exercitium faciunt, quod vbi ſatis iam fecerint, redeunt domum, & epulis perfruuntur. Furibus quoque ait idem philoſophus eodem in loco nullum eſſe munus, ſed cæteris quibuſcunq; viuunt, iniuriam facere. non tamen ſemper impunè: nam deprehenſi interdum à bonis Apibus occiduntur, cùm earum alueos inuaſerint. ita enim ſe melle diſtendunt, vt egredi rurſus nequeant, quo fit, vt facilè pœnas luant.

DAMNA ANTIPATHEIA. H

Damna Fucorum in vuas. [a] *In Alexi.*

NVLLVM præterea eſt homini à Fucis damnum, nullæq; noxæ, ſolis autem Apibus, ac vuis, veluti [a] Nicander aſſerit:

—— cùm Fuci, ignauaq; Veſpa
Vuarum libant Crabronum examina ſuccum.

[b] *Lib. 4.* [c] *Lib. 11. cap. 11.* Fuci demptis alis quid faciant. [d] *Hiſt. c. 22.*

Refert [b] Manilius in ſuis ad Virgilij Georgica Commētarijs Fucum ipſum ademptis alis in alueum reiectum cæteris adimere, id fortè ex [c] Plinio, qui ita habet. Fucus ademptis alis in alueum reiectus, ipſe cæteris adimit. Sed Donatus Marcellinus (eoſdem quos Manilius, Virgilij verſus commentans) dicere videtur Fucos Apibus cæteris alas auferre, ſi ſint in alueum ſine alis reiecti. [d] Ariſtoteles tamen paulò aliter ſcribit, nimirum Apes cæteras ſibi alas adimere, ſi Fuci in alueum abſq; alis reiecti ſunt, verba eius Græca ſunt. „ Κἂν κηφῆνος τὸ πτερὸν ἀποτίλας ἀφῇ τις, τῶν λοιπῶν αὐταὶ τὰ πτερὰ „ ἀποτίλουσι. itaq; Plinius pro αὐταὶ οὗτος legiſſe videtur.

A

HIEROGLYPHICA ET MORALIA.

HOMINEM ex alienis laboribus vtilitatẽ, & dilicias, & gloriam ſibi comparantẽ, ſignificare cùm vellẽt Ægyptij, Fucũ pingebãt. Hic enim ignauus,

Immuniſq́; ſedens aliena ad pabula

vt ait [a] Maro, nunquam ferè domo egreditur, aut vbi egreſſus fuerit exercitij, non cibi querendi gratia, ſtatim domum reuertitur, vt epulis alieno labore partis perfruatur. Vnde Cyrus apud [b] Xenophontem milites improbos inerteſq; Fucis aſſimulat, & ex exercitu eijciendos iubet. Quare, inquit, vbi ex inertia, atq; laborum fuga improbiores ſint, hos ego arbitror veluti Fucos ſolùm impenſo ſocijs eſſe detrimento. Quicunq; verò ad labores mali ſocij ſunt, ad habendi verò auiditatem vehementes imprudenteſq;, hi ſeſe ad res improbas duces præſtant. Quare Fucis non inuenuſtè ignaui illi homines aſſimulantur, qui cùm nil egregij per ſe præſtare poſſunt, aut volunt, alterius laboribus inſidiantur, falcemq́; in meſſem inijciunt, cuius ipſi ſementem non fecerant. Horum quoq; naturam præclarè repręſentat ſumptuoſa fœmina, quæ

Homo ex alieno labore commodum ſibi quærens Fucus.

[a] Lib. 4. Geor.

[b] Lib. de Pæd. Cyr.

Fœmina ſumptuoſa fucus.

B *—— Facili congeſta marito*
Lucra rapit, mundum prodigit inq́; ſuum.

Atqui talem vxorem habuiſſe Ocnum refert [c] Pauſanias, à qua quidquid hic immenſis laboribus collegerat, non ita multò pòſt dilapidabatur. Idcircò pulchrè [d] Heſiodus mulieres Κηφῆσι κουθούροισι μάλιστα εἰκέλους canit his verſibus:

Ὡς ὁπότ' ἐν σμήνεσσι κατηρεφέεσσι μέλισσαι
Κηφῆνας βόσκουσι, κακῶν ξυνήονας ἔργων,
Αἱ μὲν τε πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἡμάτιαι σπεύδουσι, τιθεῖσί τε κηρία λευκά
Οἱ δ' ἔντοσθε μένοντες ἐπηρεφέας κατὰ συμβλοὺς
Ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται
Ὡς δ' αὔτως ἄνδρεσσι κακὸν θνητοῖσι γυναῖκας
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης θῆκε, ξυνήονας ἔργων
Ἀργαλέων. Ideſt:

Ac veluti cùm in aluearijs tectis Apes
C *Fucos paſcunt malorum participes operum:*
Illæ quidem per totum diem ad ſolem occidentem
Diuturna feſtinant, & faciunt fauos albos:
At illi intus permanentes coopertis in aluearijs,
Alienum laborem ſuum in ventrem metunt.
Similiter viris rem malam mortalibus mulieres
Iuppiter altitonans dedit participes operum
Moleſtorum.

[c] In Phocicis.

[d] In Theogonia.

Elegans quoque apud [e] Platonem locus, in quo abliguritorem bonorum ſuorum Fuco aſſimulat, qui cùm antea diues eſſet, nil beneficij, aut adiumenti in rempublicam contulerat. Viſnè, inquit, de eo homine dicamus, quemadmodum Fucus in fauo naſcens examinis ſit morbus, ita & illum abliguritorem in domo ſua naſci, velut morbum reipublicę, vt quidem & ſibi ſit incommodus, & vniuerſę ciuitati? Omnino, inquit Socrates. Nonne Adamante animaduertiſti Deum creaſſe volatiles illos Fucos omnes ſine aculeo, hos autem pedites partim diris etiam aculeis armatos? & ex his ſanè qui aculeos habent pauperes tandem in ſenectu-
D te fieri videmus, vt miſeram fœdamq́; vitã tollerent: aculeis autem armati hi ſunt, qui malefici vocantur. Sint quoq; polyticis alia hinc exempla, vt cautè maleficos ciuitate eijciant ſi hanc ingenti aliquo damno affecerint, ſin autem peccarint leuiter, ſinant, ne maior ex futuro tumultu noxa conſequatur, quam ex leuiori peccato commiſſo. Nam agricolæ ſæuos Fucos melq́ deuorantes in aluearijs ſinunt, nolentes totum perturbare examen: & ſatius putant mellis aliquid abſumi, quàm omnibus Apibus inferre tumultum.

[e] Lib. 8. de Rep.

EPITHETA.

Κούθουρος proprium Fuci epitheton apud Heſiodum, quòd non vt cæteræ Apes aculeũ exerat ἀπὸ τοῦ κεύθειν τὴν οὐράν. dicitur & ὀλοὸς in [a] Epigrammatibus, id eſt, perniciolus damnoſusúe hoc verſu:

Ὡς ὀλοοὶ κηφῆνες ἐδηλήσαντο μελίσσας.

Immunis autem Virgilio dicitur, quòd abſque aliquo labore vitam tranſigat.

[a] Lib. [illegible]

E

DE VESPIS. Cap. VI.
PROOEMIVM

PROXIMÆ Apibus, ac earum generi Veſpæ ſunt, quamuis nec mel, nec bonam ceram progignant. Natura enim haud vſq; adeo diſſimilis, vel diſpar viuendi ratio eſt, aut ordo. quin & corpore, & alarum numero, ac ſpecie ęędem ferè cum Apibus ſunt, ob illa inter Apes ſyluestres quoq; numeratæ, licet latiore nominis ſignificatione, ob hanc vnà cum eiſdem, & Muſcis, ab Ariſtotele ἀνέλυτρα nuncupatæ, quòd cruſta minime earundem alas ſuperueniat. Fauos quoque conficiunt, ſed qua induſtria, quaue arte, quantumq; in his ab Apibus diſcrepent, differendum pluribus. Quamobrem cùm plurima, quæ de Apibus dicta ſunt ad hoc caput pertinere videantur, nos prolixiori ſermoni parcentes, ea aut omittemus, quæ ſatis diligenter in præcedenti capite exarata ſunt, aut quàm breuiſſi- F
mis verbis repetemus, ſi quæ digna ſint, vt repetantur.

ÆQVIVOCA.

Veſpilones.

VESPÆ, & Veſpilones erant olim cadauerum funeratores, ita dicti, quòd
veſpertino tempore cadauera efferrent. nam ita Feſtus, Veſpæ & veſpilio- „
nes (aliqui codices habent veſpillones) dicuntur, qui funerandis corpori- „
bus officium gerunt, non à minutis illis volucribus, ſed quia veſpertino „
tempore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. „
Sed Fulgentius in eo libello, quem de priſco ſermone inſcripſit, vocabuli
Veſpæ non meminit, Veſpillones ſolummodo nominans, his verbis: Veſpillones dicti ſunt „
baiuli, quamuis Antidamus Heracleopolites veſpillones dixerit cadauerum nudatores: ſi- „
cut in hiſtoria Alexandri Macedonis ſcripſit: Pluſquam trecentos cadauerum veſpillones „
reperiens crucibus affixit. Mnaſcas tamen in Cecrope ſcripſit, Apollinem poſtquam ab Io- G
ue vinctus, atq; interfectus eſt, à veſpillonibus ad ſepulturam elatum eſſe. Veſpas quidam „
in ſacris Biblijs exponunt acerrimos timores, quibus corda gentium pungebantur, vt Sapien. 12. Sed & his tanquam hominibus pepercisti, & miſiſti anteceſſores exercitus tui Veſpas, vt illos paulatim exterminarent. Cyprum Inſulam ab antiquis Spheciam appellatam fuiſſe, quod eam Spheces inhabitarint, notat [a] Cœlius Rhodiginus, ſed nō addit, num Spheces fuerint populi ita dicti, quod magis credibile eſt, an verò Veſpæ Inſectorum genus, de quo agimus. Extat & apud Ariſtophanem comœdia σφῆκες ſiue Veſpæ intitulata, quòd perſonæ, quæ ibidem introducuntur, Veſpis noſtris aſſimulentur.

[a] Lib. 30. cap. 1. Spheces dicti Cyprij. Veſpa comœdia Ariſtophanis.

SYNONYMA.

צרעה eſt nomen reptilis alati percutientis oculos, & venenum infundentis, & occidentis ſecundum Rab. Selom. in Comment. Exod. 23. quod in Haruch exponitur Apis, aut Veſpa. Hieron. Crabronem vertit Exod. 23. Ver. 28. Et mittam את—הצרעה Crabronem ante H
te, & expellet Chiuuæum &c. Aliqui ערעתא Veſpam: Idem Deut. 7. 20. & Iehos. 24. 12. vbi Rab. Dau. in Commen. ſcribit, quod eſt ſpecies Muſcæ malæ emittentis venenum, quæ percutiebat oculos, & veneno illos afficiebat, & non poterant pugnare. Et ſic veniebat Iſrael, & occidebat illos: quemadmodum dixit Iehos. 24. 12. non gladio tuo neque arcu tuo. Arabicè Zambor Veſpa eſt, vt Serapioni in cap. de Bezoar. In terminorum Arabicorum expoſitione eſt inuenire Deibrane pro Veſpa. dicitur in Pandectario Medicinę Azamphari. Græcis quoq; non ſua deſunt ſynonyma, ſed confuſa valde, & interdum vario modo ab autoribus interpretata. Nam apud [a] Ariſtotelem σφήξ (quod alioqui commune Veſparum nomen eſt) Crabro transfertur, verba Ariſtotelis ſunt hæc. Τῶν ἡμέρων σφηκῶν δύο γένη. οἱ μὲν ἡγεμόνες οὓς καλοῦσι μήτρας, οἱ δ' ἐργάται, vnde [b] Plinius vertiſſe videtur, Aliorum
(de Crabronibus loquens) qui mitiores videntur duo genera: opifices minores corpore qui „
moriuntur hyeme, matres, qui biennio durant. Ego verò (vt etiam rectè alij indicarunt) „

[a] Li 9. Hiſt. Anim. c. 4. Σφὴξ crabro interpretatus.
[b] Lib. 11. cap. 21.

cnico

A cenſeo hunc locum corruptum, & pro aliorum legendum Veſparum. Scio quidem apud Nicandri Scoliaſtem σφηκοειδὴς dici Veſpæ ſimilis, ſeu Crabronis figuram referens, qui è Veſparum, aut Crabronum genere eſt. Verba Scholiaſtis hæc ſunt in Theriaca, βίμβηξ δ' ἐστὶ ζῶον σφηκοειδὲς, μέλαν κατὰ τὴν χροιὰν κέντρῳ χρώμενον, ὡς οἱ σφῆκες. Sed perperam in illo Scholiaſtis loco σφηκοειδὴς legitur pro σμηνοειδὴς, vt notat autor Theſauri linguæ Græcæ. tamen animaduertendum, in eodem Plinij capite, quod ſuprà citauimus ſynonymōs poni σφηκιῶν & σφήκιον, pro nido Veſparnm, & Crabronum mitiorum, & apud Xenophontem σφῆκας à quibuſdam Veſpas, ab alijs Crabrones interpretari, vt Spondanus hæc verba tranſtulit, ὁρῶ δ' ἔγωγ' ἔφη, καὶ ὁπόσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται ἐὰν μὴ ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας ἐπιχειρῶνται θηρᾶν ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους, ideſt, & ego, inquit, video etiam eos quicunque Crabrones excipere volunt, ſiquidem euolantes conentur venari, à multis feriri. Huius tam confuſæ interpretationis, meo quidem iudicio, nulla alia ratio eſſe poteſt, quàm vtriuſq; huius animalculi ſumma, & corporis, & vitæ ſimilitudo. nam magnitudine potiùs, quàm alia quauis re inter ſe differunt. Itaq; καταχρηστικῶς hoc eſt abuſiuè Σφῆκα Crabronem vertunt. Eademq; ratio eſt cur Gaza Ἀνθρήνην modò Veſpam, modò Crabronem interpretetur. Ἀνθρήνη.

B Ariſtophanes in Nubibus, καὶ τ' ὀφθαλμὼ κεντούμενος, ὥσπερ ὑπ' Ἀνθρηνῶν, & oculis ſtimulatus tanquam à Veſpis, vt exponit Andreas Dinus Iuſtipolitanus. Suidas ait Ἀνθρήνην genus eſſe Veſpæ, ſed poëtas abuti pro Ape. Heſychius genus eſſe Apis. Scholiaſtes in Ariſtophanem dicit poëtas ſic continenter Apes appellare, & congenerem Apibus Ἀνθρήνην vocare, in vniuerſum de Apibus dici, cum ſit ſpecies Apis ſimilis Veſpis. Ἀνθηδὼν (quod Ἀνθηδών. paucis mutatis litteris cum ſuperiori ſimile eſt) in Lexico Latino græco, quod Gloſſarium inſcribitur, Veſpa eſt, & alia eius lexici parte Græcolatina εἶδος σφηκὸς ideſt ſpecies Veſpę. Arbitror hunc errorem ab autore Theſauri Gręcę linguæ animaduerſum, qui Ἀνθηδόνα ait eſſe Apem ſic dictam παρὰ τὸ τὰ ἄνθη ἔδειν, ideſt ex eo, quòd flores edat. Δέλλιδες Heſychio ſunt Σφῆκες, vel ζῶον ὅμοιον Μελίσσῃ. Suidæ verò Δέλλιδες ſunt σφηκία, Veſparum cellæ. Ruſum Heſychius Δελλίθια affert pro ἀνθρήνια καὶ κηρία, ideſt faui. Κίμβικα, inquit, Criſpinus in ſuo Lexico Veſpa, aluearia (forte Veſparum aluearia, aut Veſpeta ſcribere voluit.) Poſteriores linguę Gręcę illuſtratores aiunt Κίμβια, ex Heſychio eſſe σφήκια Veſpulas, Veſparum fætus recentes adhuc à partu. item ſingulari numero μικρολογία ſordes, vt nimis tenax, & reſtricta parſimonia, pro quo apud Suidam in manuſcripto codice κίμβικα Δέλλιδες. Κίμβικα.

C legitur. Ita enim ibi, κίμβικα Σφηκία, ἢ μελισσία, ἢ μικρολογία, quibus addit ἢ διαφορά. forſitan tamen in prima ſignificatione ſcribendum Κιμβήκια, vel κιμβίκια, vt ſit diminutiuum à κίμβηξ idem ſignificante, quod βίμβηξ, & βίμβιξ, nam & hoc animalculum è Veſparum vel Apum genere eſt. Inuenio & apud Euripidem in Bacchi Gaſparum Stiblinum κηφῆνα exponere Veſpam, cùm tamen ſit ab omnibus Græcis præſertim Ariſtotile ita appellatus Fucus ſeu quartum genus Apum ἄκεντρος. Veſpa inſectum aculeatum Api ſimile Latinis dicitur ab eo, quòd veſperi Muſcas putatur venari in cibum. Gręcè communi nomine σφὴξ. Euſtathius denominari ſcribit τοὺς σφῆκας ἀπὸ τῆς διασφάγου ideſt ἐκ τῆς κατὰ τὸ μέσον ἐντομῆς, vt exponit Scapula, quoniam nimirum inſectæ in medio ſunt Veſpæ, ita vt hiatus quidam in ijs conſpiciatur. Vulgo Itali Veſpa, Bononienſes Vreſpa, vt Latini dicunt, aliqui Muſcone. Galli Mouche, Gueſpe ou burdon. Hiſpani Abiſpa, & Veſpa, Germani Latinos quoque imitati ein Vveſpe. Belgę idem efferunt vnica vltima littera dempta. Poloni Oſſa: Hungari Daras: Angli à Vvaſpe.

D

GENVS. DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO.

ANTEQVAM Veſparum ſpecies proſequamur, pauca quædam deſcribenda ſunt, quæ omnibus in vniuerſum Veſpis competere poſſunt, qualia ſunt, qualis ſit Veſparum figura exterior, & hæc quantùm ab Apum figura differat. Corporis magnitudo non omnibus eadem; nec tamen diuerſus alarum numerus: omnibus enim quatuor ſunt alæ, vt etiam Apibus; gracile in medio corpus, ita vt aluus tenui fiſtula, aut ligamento corpori annexa videatur. Breuiter itaq; M. Varro. „ Veſpa quæ ſimilitudinem Apis habet, neque ſocia eſt Apis ſimilitudine eſt Veſpa. „ operis, & nocere ſolet morſu, quam Apes à ſe ſecernunt. Inter vtraſq; autem hoc diſcrimінis eſt. Apis breuior, & compactior, pectore, ac dorſo piloſis, capite oblongiore, acutiore roſtro,

Digitized by Google

roſtro, minus colorata aluo, annulorum lineis colore ruffis, & nigris, vt plurimùm diſtincta; antennas ſub oculorum regione locatas habet; Veſpa verò longior veluti quædam fiſtula medio cohærentibus aluo & pectore, glabra tota, rotundiori, & breuiori capite, coloratior. Aureus enim color, & niger (qui vterq; tranſuerſam aluum ſecant, ille quidem ſimplici linea, hic verò notis quibuſdam triangularibus deorſum tendentibus punctisq; conſtitutus) in Veſpa, vt plurimùm ſaturatiores ſunt, & pleniores. Deniq; Veſpa ſupra oculos antennas gerit, atq; hæc de communi Veſpa dicta ſint: non enim id, quod iam diximus, diſcrimem in omnibus generibus perpetuum eſt. Quod modò ad Veſparum genera attinet, nimirum quot numero ſint, dicere quidem eſt difficile, alia enim ab antiquis recenſentur: alia recentioribus: nec antiqui inter ſe omnes conſentiunt. Nam [a] Ariſtoteles duorum generum meminit in principio capitis, vbi de earum generibus agit, his verbis. Veſparum duo ſunt genera: alterum ferum, quod rarum eſt naſcens in montibus, & pariens non ſub terra, ſed in quercu, ſpecie grandius, porrectius, nigrius: Varium etiam aculeatumq; eſt, & robuſtius, ictuq; acerbius, quàm alterum eſt: aculeo enim maiori, quàm ex proportione ſui corporis ſpiculatur. Viuit hoc toto anno: & quidem tempore hyberno, quercu cæſa euolare ſpectatur. Exigit hyemem in latebra, & ſemper in macerie diuerſatur. ſunt eius aliæ matrices, aliæ operariæ, vt & in altero genere, quod placidius eſt. Quæ autem ſit natura operariæ, ac matricis in eo ipſo placidiori genere percipi faciliùs poteſt. Sunt enim huius quoque duo genera: alterum duces quas matrices appellant, alterum operariæ; maiores, mitioresq; duces ſunt. & paulò inferius: Veſpas in aculeatas, & non aculeatas deſtinxit, inquiens. Veſparum autem aliæ carent aculeo, vt Fuci, aliæ habent, minores imbecillioresq; ſunt, quæ carent, neq; repugnant: contrà quæ habent maiores, robuſtæ, atq; pugnaces. Sed [b] Varro lib. de re Ruſtica Ariſtotelis priorem à me citatum locum imitatus, eaſdem differentias commemorat. Eæ (Veſpæ) inquit, differunt inter ſe, quæ feræ & cicures ſunt. Nunc feras dico, quæ in ſylueſtribus locis paſcitant; cicures, quæ in incultis. Silueſtres minores ſunt magnitudine, & piloſæ, ſed opifices magis. Plinij locus dubius eſt. nam aliqui eum corruptum eſſe autumant, vtpote qui vt ſuperiùs dictum eſt, ex Ariſtotele pro aliorum legunt Veſparum. nam ſi aliorum legendum eſſet, vt vulgati codices habent, ad Crabrones referrentur ea genera, de quibus loquitur. Sin verò Veſparum, vt ego cenſeo, ad Veſpas. Aliorum, inquit, qui mitiores videntur duo genera: opifices minores corpore, qui moriuntur hyeme: matres qui biennio durant: ij & clementes. Sunt & minus cognitę Veſparum ſpecies ab antiquis traditæ. quales ſunt Ichneumones apud [c] Plinium & [d] Ariſtotelem nuncupatæ, quæ minores quàm ceteræ ſunt, à Phalangijs aſtutè venandis ita appellatæ. diſſident, inquit, Plinius, inter ſe Ichneumones Veſpæ, & Phalangia Aranei. nec enim antè Veſpæ diſtinguendum eſt, quaſi Ichneumones, Veſpæ & Phalangia inter ſe diſſideant, ſed poſt. Meminit quoque Plinius Pſeudoſpheces, quæ ſingularis volitat; quod fortè ferum, ac rarum eſt illud genus, quod in montibus naſcitur: ita enim opinari videtur [e] Edouardus Vvottonus Anglus. Grandiores maioresq; quàm ſupradictæ corpore quas Bombyces appellant (à bombizatione, vt vult Dalechampius) Plinius quartum Veſparum genus ſtatuit, inquiens: Quartum inter hęc genus eſt Bombycum, in Aſſyria proueniens, maius quàm ſupradicta corpore. Cum quo idem fuerit Bombylius Suidę dictum genus Apum obſtreperum, à bombo, vt vult ſic appellatum quem edit; ingēs eſt inquit, ſed ad mellificium inutile, fauos nectit è luto. Vnde prouerbiali figura homo bombylius, βομβύλιος ἄνθρωπος dicitur verboſus multiq; ſtrepitus, cæterum inutilis. Alia denique apud autores reperiuntur Apum ſylueſtrium, aut Veſparum genera, vt ſunt πάρνοπες appellatæ, quæ vuas tam immaturas, quàm maturas exſugunt, has aiunt depaſci ab aue quadam nocturna cui Κερχνῇς nomen eſt, Latini Stridulam dicerent. Vnde [f] Ariſtophanes.

a Li. 9. Hiſt. anim. c. 41.

Veſparum genus ferū.

b Lib. 3. cap. 16.

Veſparum ſpecies rariores.

c Lib. 11. Hiſt. natur. cap. 21.

d Hiſt. animal. 5. c. 20.

Ichneumones.

Pſeudoſphece.

e Lib. 9. de diff animal. cap. 208.

Bombyces Veſpæ.

f In Auibus.

Πρῶτα μὲν αὐτῶν τὰς οἰνάνθας οἱ Πάρνοπες οὐ κατέδονται,
Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἷς αὐτοὺς καὶ κερχνῇδες ἐπιτρίψει.

Noctuarum & Stridularum agmen in ipſas ingruet, & eas conteret. Verùm quid Πάρνοπες ſignificent, nequeo ex autoribus ſatis colligere, cùm varias, & admodum diuerſas ſignificationes ſcribant. nam & Locuſtarum genus faciunt, vt ἀττέλαβοι. citatur ad hoc Ariſtophanes in Auibus ὅσον τὸ χρῆμα Παρνόπων προσέρχεται. Pauſanias ponit in numero maleficorum, quæ ſegetes exedunt, vt in eadem Comœdia Ariſtophanis in verſibus primùm citatis. ſunt qui è Culicum genere τῶν κωνώπων eſſe velint. Πεμφρηδὼν inſectum σφηκώδης è Veſparum genere, & vt ait Nicandri Scholiaſtes, maius Formicą, minus Ape, aligerum, albo nigroq; colore varium; montes ſaltusq; amat, & è fructicum floribus melleos ſuccos carpit, indeq; in cauas quercus deuolat, meminit verò eius [g] Nicander:

Πεμφρηδών.

g in Alexipharm.

ὅτι

A — ὅτι ῥοιζηδὸν ἐνὶ Μέλισσαι
Πεμφρηδών Σφῆκές τε, καὶ ἐκ Βέμβικες ὄρειαι
Γλῖνος ἄλις δαίονται ἐπιρραγέεσσιν ἀοσσηταί.

Et [h] alibi rurſus: [h] In Theriaca.

— ὀλοὸς Σφὴξ
Πεμφρηδὼν ὀλίγητι.

Æſtimatur hoc Inſectum eſſe idem cum Ariſtotelis τενθρηδὼν, vt quod, & ipſum Crabronibus non abſimile ſit, ſed varium, & latitudine ſimile Apibus. hoc tamen a Criſpino in ſuo Lexico, Teredo exponitur, Inſecti genus, quod inter Apes verſatur, Inſectum Veſpæ ſimile, Fucus, apud [i] Ariſtotelem. Alij idem eſſe dicunt cum τενθρηδών, quod eſt Inſectum aculeatum Veſpæ ſimile, mellificans. Apud Nicandrum vtentem hac voce in Alexipharmacis Scholiaſtes eſſe ait, ζῶον μελισσόποιον, quod à nonnullis dicitur βέμβιξ. Apud Heſychium ſicut apud Ariſtotelem eſt τενθρηδὼν: dicitq; à nonnullis appellari ἀγρίαν μέλισσαν. quidam putarunt τενθρηδὼν dici quaſi τενθηδὼν, nimirum ἀπὸ τῆς τενθείας; quod ligurione delectetur; & ab hoc nomine eſt τενθρηδόνιον apud Ariſtotelem de illius animalis fa-
B uo, vel de loco, vbi fœtum edit. Heſychius τενθρήνιον exponit κηρίον, τενθρηνιῶδες πολὺ καὶ κενὸν κηρίον καὶ ἀραιόν. Ανθηδόνα in Gloſſario vocari εἶδος σφηκὸς dictum eſt, ſed num idem ſit cum Suidæ Ανθρήνη dubito: hæc enim & Veſpæ ſpecies dicitur, qua poëtæ abutuntur pro Ape. Eſt & Inſectum volucre βέμβιξ apud [k] Nicandrum.

Τυθρηδὼν. quid.
[i] Li. 9. Hiſt. Animal.
Βέμβιξ.
Ανθηδών.
[k] In Ther.

Οἶδα γε μὴν φράσσασθαι ἀλέξια τοῖσι βολάων
Οἷά περ ἐκ βέμβικος ὀρεστέρου ἢ μελίσσης.

Scholiaſtes ait eſſe σφηκοειδὲς ζῶον, μέλαν κατὰ τὴν χροιὰν κέντρῳ χρώμενον ὡς οἱ σφῆκες, id eſt animal Veſpæ ſimile nigrum aculeo vtens, vt Veſpæ. Sed Scholiaſtes videtur legiſſe βεμβίδος; nam & βεμβὶς id ipſum animalculum appellatur. καὶ αἱ βεμβίδες δὲ, inquit, τῶν σφηκωδῶν εἰσὶν εἶδος μελισσῶν, αἳ ἔνιοι βέμβικας καλοῦσι; indicans βέμβικας, & βεμβίδας eſſe Apum ſpeciem quandam ex Veſparum genere; eamque, etiam a Nicandro vocari ὀρεστέραν, & ὀρείαν. ideſt montanam. eſt ne Bombyx [l] Plinij, de quo egit in eodem libro, vbi de Apibus, Veſpis, & Crabronibus agit? atque hæc eſt quorundam ſententia, cui ego lubentiſſimè ſubſcriberem. Apud Epiphanium Veſpa eſt, quæ irritata nocuo ictu aculeum in petram illidit. [m] Razes paruam Veſparum ſpeciem commemorat Can-
C tharidibusq; aſſimilari ait. Deniq; Fiber, vt ſcribit Calepinus, genus eſt Veſpæ quadrupes
„ incitatiſſimum. Mendum proculdubio eſt, nam Feſtum citat, qui ita habet. Fiber genus
„ beſtiæ quadrupes, Plautus, ſi me ſubes, quotidie quaſi fiber ſaluem. atque hanc veram eſſe lectionem Feſti certum eſt, non enim Veſpæ genus quadrupes exiſtit, cùm omnia Inſecta ſex pedibus, aut pluribus à natura donata ſint. His addam ea genera, quæ à recentioribus tradita ſunt, primumq; quæ apud nos, deinde quæ apud exteros celebrantur. [n] Ardoynus
„ libro de Venenis octauo plura enumerat Veſparum genera, Veſpa, inquit, Vermis eſt ſimi-
„ lis Api mel inutile colligens, cuius plura ſunt genera, ex quibus quædam ſunt paruæ, quæ-
„ dam verò magnæ; & ex magnis quædam ſunt habentes capita nigra, & aculeos plurimos,
„ quos in locis morſuum non demittunt, & ideo Veſpæ ſæpius mordent, quàm Apes. huius
„ quoque meminit [o] Albertus Magnus: eſt, inquit, genus magnæ Veſpæ, quod habet caput nigrum, & plures aculeos. Ad me ſcripſit Conſtantius Felix diligens animalium ſpeculator, tres à ſe eſſe obſeruatas ſpecies Veſparum, quibus aculei ſunt. aliæ colore, inquit, flauæ (has forte citrinas Ardoynus appellat) quæ videntur in duas partes diuiſæ, & in medio tenuiſſimo ligamento hærere: quarum duæ reperiuntur ſpecies, vna corpore grandior,
D altera minor. Aliæ autem his ſimiles maioriq; corpore, ac fero aſpectu, intenſiori colore, magisq; nocuis aculeis, viuuntq; libentiùs in cauis arborum, vulgoq; Arimeni appellantur Scaraffoni. (nec ob id æſtimandum eſt hos eſſe Scarabeos, quod nominis vicinitas arguere videtur, quin, inquit, potius ſentio eſſe antiquorum Crabrones ſylueſtres) ſæpiusq; viuunt corticibus Vlmi. Aliud quoq; inquit, animal Veſpæ ſimile reperitur idq; frequens maioribus cruribus, ac in medio ſtricto magis corpore, magisque diſcolor, ſed cùm eius nomen ignorem, nil dicam de eo ampliùs, & hæc eſt ſententia Conſtantini Felicis. At qui Indicas hiſtorias tractarunt, narrant apud [p] Chiribicenſes duo Veſparum genera inueniri; vnum innoxium, valdè moleſtum alterum, hoc domos, illud verò ſyluas inhabitare. idem eſſe arbitror, quod in inſula Spagnola dicta maximè eſt damnoſum & noxium; de quo hæc dicit [q] Iohannes Verzanus. Hæc inſula (Spagnola dicta) abundat noxijs, & venenoſis Veſpis, quarum ictus ingentem dolorem infert, multę per campos, ſyluas, arbores conſpiciuntur, non abſimiles eis, quæ apud Bardulos ſiue Caſtilianos Hiſpaniæ populos ſunt, paulò

[l] Lib. 11. cap. 22.
[m] 2. Continentis.
Fiber.
[n] Cap. 18.
[o] Lib. de Animal.
Scaraffoni.
Veſpæ Indicæ.
[p] Pet. Martyr. de Orbe nouo decad. 8. cap. 7.
[q] Lib. 15. Hiſt. Occid. c. 13 tom. 3.

tam en minores, & in alis ſupra eam partem, quæ flaua eſt, verſus finem nonnihil habent co- E
[1] Lib. Occid. nauig.
loris caſtanei. Eadem ſcribit [1] Ouiedus, nimirum in India multas Veſpas inueniri periculo-
ſas, & venenoſas, quarum morſus maiorem inferunt dolorem, quàm earum, quæ ſunt in
Hiſpania, eodemq; eſſe colore, maiores corpore, colore autem luteo ad album tendente,
alis maculatis nigris, alarumq; extremitate obſcurè albicante. Iam verò quæ à me obſer-
uatæ ſunt Veſpæ, eę inter ſe differunt magnitudine, cùm aliæ alijs maiores ſint, & contrà: &
figura: nam quædam communem habent formam, hoc eſt, oblongam, protenſam, aluoq;
ſunt varijs circulis picta, & tenui quodam ligamento pectori connexa. Suntq; & alię quę
Veſpę ſpuriæ.
aut Apum, aut Muſcarum figuram obtinent, quę ſpuriæ dici poſſent. Rurſus aliæ alterius
ſunt coloris. Quæ legitima ſunt forma, ſemicircularibus quibuſdam lineis, aut rubris,
aut aureis, aut viridibus, aut alijs coloribus variegatis in ſupina alui parte cinguntur.
Quædam etiam circulos hos ſiue annulos integros habent vtraque alui parte, ita vt vndi-
quaque aluum circundent. Sunt item quæ in dorſo depictæ, ac maculis quibuſdam trian-
gulis nigris, in fronte luteis, & rubeis antennis præditæ, quales ſunt quæ vnici illius ve-
ſpeti, de quo mox dicam, conditrices ſunt. Inueniuntur item nigræ, quæ cæteris ſunt
longiores, & circulo nigro, qui aluum ambit, quæ in ſublimi nidificant. Quæ omnes ſpe- F
cies hîc ferè expreſsę exhibebuntur, ſed nullo ſeruato ordine, quia nimirum diuerſis tempo-
ribus à me, & obſeruatæ ſunt, & depictæ. Prior Veſparum omnium, quotquot obſerua-
ui maxima eſt, toto corpore atro, præterquam in ſuprema aluo, vbi quatuor ſunt macu-
læ luteæ, illæ ſcilicet, quas albas icon exprimit. Caput minus, quàm in pleriſque alijs à
ceruice diſtinguitur, in quo oculi nonnihil luteſcunt. Antennæ ſunt magnæ, & latiores,
quàm in alijs, nigræ, nigri quoque pedes, & hirſuti. Alæ argenteo, & aureo obſcuro ad
Veſparum depictarũ deſcriptiones.
caſtaneum inclinante reſplendent. Secunda genus eſt Veſparum minimarum, alis pro
portione latiuſculis, & oblongiuſculis, ſubflaui coloris. Corpore toto ex nigro ad caſta-
neum vergente, ſed zonis ex aluo flauis ad croceum inclinantibus diſtincto. Caput erat exi-
guum valdè, punctis duobus croceis ferè, supernè inſignitum. Oculi nigricabant, antennæ
nigerrimæ in extremo obtuſæ. Pedes exigui, colore croceo. Tertia magnitudine Veſpæ
vulgari compar, vel paulò minor, ſed tota atra, antennis pedibusq; longiſſimis, capite oua-
li, aluo breuiori, lineis exiguis tranſuerſalibus, ſubflauis diſtincta, tenui ligamento pecto-
ri annexa. Alæ verò ſunt argenteæ, ſplendidæ, ſubrubris velut venulis percurrentibus
præditæ. Ex mininnarum genere ſunt quarta, & quinta; quarum prima tota atra eſt, capi- G
te nimirum, pectore, & aluo, quæ partes ferè æquè magnæ ſunt, quod in alijs non obſer-
uabis: Pedes quoque nigri ſunt, & leues, antennæ item nigræ, & exiles: Alæ fuſceſcunt.
Altera capite item eſt nigro, rotundo. Huic antennæ breuiores ſunt, ſed neſcio quid ve-
lut tricuſpidem exerit: pectore eſt anguſto, qua capiti hęret latiore, ac luteſcente, qua aluo
anguſtiore, & nigro: aluo ferè rotunda, primò lutea, dein modò luteo, modò nigro va-
ria. Alæ ad aureum colorem accedunt. Allatam ad me eam, quæ ſexto loco depingitur,
Veſpa ſimiformis.
propter miram capitis formam, Simię quodammodo aſpectum ęmulantem, Veſpam Simi-
formem nominaui. Tergore eſt craſſo, rubicundo: rubicundo item vertice, oculis nigris, ma-
iuſculis: infra linea ſemilunaris ceu os conſtituit. Aluus item craſſa eſt, ſed tenui pellicula ter
gori adhęret: Anterius nigricat, in extremo candicat, punctis tranſuerſalibus nigris. Alę fu-
ſcę, ſed perperam duas tantùm pictor expreſſit. Septima inter magnas, & paruas ambigit, to-
ta atra, ſed maculis vndiq; aureis, aut flauis interſtincta, ijs autem, quę in expreſſa icone albę
apparent. Pedes, non vt in alijs Veſpis, tenues, ſed craſſę, reſpectu corporis, quod compactius
eſt, colore ſubcroceo, antennę aterrimæ, exiles, & breues, Alę cinereo luteę. Octaua icon
Veſpæ eſt imperfectioris, quàm vt poſſet volare, ſeminympha adhuc, aut ex nympha recens H
orta. Corpus ex albo ad iuteum vergere incipit, nondum maculis diſtinctum. Eſt eius gene-
ris, quod decimo ſubinde loco depingetur, nimirum fauis inſidens. Nona pectore eſt longiſ-
ſimo, aluo mediocris longitudinis, ita inuicem hærent, ac ſi duę diuerſæ eſſent Veſpæ. To-
ta flauo & nigro colore alternatim conſtat, pedes & antennæ ſunt longi, ſed valdè tenues,
coloris ferruginei. Ferrugineæ quoque alæ ſunt, quatuor, quanquam binæ tantùm ſint de-
pictæ. Caput quoque luteo, & nigro colore variat. Decima eiuſdem omnino cum nouiſſimè
deſcripta coloris eſt, ſed breuiori pectore. Veſpeta talia, quali inſidet, ferè ædificat, vel ad
feneſtras, vel ad arborum ramos, vel alicubi alio in loco. Vndecima elegans genus ſylue-
ſtrium Veſparum eſt, aluo miniacei coloris, ſed annulis nigris, & nigra podicis extremi-
tate. Alas habet quatuor, oblongas, ſed anguſtas coloris fermè cinerei. Pectus & dorſum
nigricant, & ad ferrugineum vergunt. Caput eiuſdem eſt coloris, rotundum, exiguum: an-
tennæ verò longiuſculæ, nigræ in extremo acutæ. Duodecima tota eſt coloris fuſci ad

atrum

Digitized by Google

A atrum vergentis, pedibus longiuſculis, longis item antennis: capite & alis nonnihil ad ferrugineum accedit. Decimotertio, ac poſtremo loco depictum Veſpis congener iudicaui, quanquam reuera nondum didicerim an fauificet. Corpore eſt procero, nigro & flauo coloribus vario, tenui. Alas pictor duas expreſſit, ſed nunquid vel duas, vel quatuor habeat, vt quod res eſt dicam, ignoro. Capite interim Veſpas potiùs, quam Muſcas refert. Antennæ in extremo obtuſæ ſunt. Pedes ſublutei.

B

C

L O C V S.

D NON omnis generis Veſpas vbiq; locorum reperiri credendum eſt. Quæ aculeatæ ſunt, & citrinæ non ſolùm in Italia, Græcia, Hiſpania, ſed & in cæteris Europæ regionibus proueniunt: nam & in Septentrionalibus reperiuntur. narrat Olaus Magnus lib. 22. in extremo climate polari Apes non eſſe ob vehementiam venti circij, at tum Crabronum, tum Veſparum, ac Locuſtarum innumeram multitudinem. & in Inſula Niceſia ait Ortelius Veſpas eſſe, quarum punctiones homini mortem inferant. Indis quoq; eædem ſunt præſertim, qui Occidentalem mundi plagam inhabitant, grandiores corpore, & vt dictum eſt magis, quàm noſtræ venenoſæ. Quartum inter hæc genus Bombycum in Aſſyria prouenire Plinius autor eſt. Certum eſt omnes ferè locis aſperis gaudere, cùm in ijs fœcundiores ſint.

SEXVS.

SEXVS. E

Matrix quid. MATRICES quæ appellantur apud Ariſtotelem, & Plinium arbitror eſſe
fœminas Veſparum, opifices (operarias traducit Gaza) mares. nam μήτρα
Græcis matrix, Latinis præterquam, quòd vterum ſignificat, etiam fęmi-
nas quasq́;, tum ad fæturam, tum ad educandos pullos idoneas denotat,
quod ex Columella cognitu perquàm facilè eſt, de Gallinaceis educatrici-
bus ſic ſcribente. Nam pullos octies educat ſi bona eſt matrix. Idem, ſint
ergo matrices robuſti corporis, quadratæ, pectoroſæ, magnis capitibus. Sed ſint ne mares,
[a] 9. Hiſt. cap. 41. & fæminę dubitat [a] Ariſtoteles, qui mares appellat maiores, & robuſtiores, quæq́; habent
aculeum, fæminas quæ carent. Minores, inquit, imbecillioresq́; ſunt, quæ carent aculeo „
neq; repugnant: contrà quæ habent, maiores robuſtæ, atque pugnaces, quas nonnulli ma- „
res appellant: fæminas verò eas, quæ carent. Plæræq; ex ijs, quæ aculeum gerunt amittere „
eum putantur hyeme inſtante: ſed hoc ex nemine, qui vidiſſet, accepimus. & paulò pòſt, ſi F
Veſpam ex pedibus ceperis, bombilareq́; ſiueris, aduolant quę aculeo carent: quod non fa- „
ciunt, quæ aculeatæ ſunt. Itaque argumento quidam hoc vtuntur, vt alteræ mares ſint, al- „
teræ fæminæ. Sed has fęminas, quæ carent aculeo diuerſas eſſe ab eis, quas in præcedente
matrices appellauit, habeo quid dicam certi: Nam Ariſtoteles eas, quæ carent aculeo mi-
nores imbecillioresq́; eſſe dicit, matrices latiores, ponderoſiores, craſſiores, ac Veſpa ma-
iores: eius hæc ſunt verba. Eſt autem matrix, latior, ponderoſior, craſſior & maior, quam „
Veſpa, volatuq́; haud plurimùm valet. Præ pondere enim ſui corporis volare longiùs ne- „
quit. Quo fit vt ſemper in Veſparijs ſedeant effingentes fauos, & munere ſungentes cella- „
rio. Inſunt porrò matrices nuncupatæ in Veſparijs plurimis: ſed aculeatæ ſint, nec ne am- „
bigitur. Videntur tamen & ipſę, vt Apum duces, gerere quidem aculeum, ſed non extin- „
gere, aut ferire. „

ÆTAS. G

NON omnes ęquè diù viuere veteres aſſerunt. nam, earum quæ placidiores
ſunt, opifices, vix annum durare, vel inde liquet; quòd hyeme pereant, cùm
matrices diutiùs perdurent. docet id [a] Ariſtoteles. Ætas, inquit, operariarum „
[a] Li 9. Hiſt. Anim. c. 41. annum non complet, ſed omnes hyeme inualeſcente moriuntur. Quod ea re „
conſtat, quia hyeme incipiente ſtupeſcant: bruma autem nullæ omnino ap- „
pareant: duces verò, qui matrices vocantur, tota hyeme viſuntur, atque ſub terra latitant. „
Plęriq; enim cum per hyemem ararent, aut foderent matrices viderunt, operarias nemo. „
idem ait Plinius. Opifices, inquit, minores corpore, qui moriuntur hyeme, matres quæ bien- „
nio durant. notat [b] Edouardus Vvottonus Σφῆκα ἐπέτειον ab Ariſtotele alibi dici, quòd
[b] Lib. 9. de differ. Ani. cap. 218. annua Veſpa ſit, & vnico anno in vita perduret.

COITVS.

SVNT qui coire eas affirment, ſunt qui negent, & prioris quidem opinio- H
[a] Lib. 1. de gener. anim. cap. 16. nis eſt [a] Ariſtoteles. Inſectorum, inquit, aliqua coeunt, atq; ex animantibus „
eiuſdem generis oriuntur, modo eorum quibus eſt ſanguis: vt Locuſtæ, Ci- „
cadę, Phalangia, Veſpæ, Formicæ. Et [b] alibi idem philoſophus hęc ſcribit.
[b] 9 Hi. c. 41 Coire nonnullæ ex cæteris viſæ ſunt: ſed an ambæ aculeo careant, aut ha- „
beant, aut altera careat, nondum exploratum eſt. Ferarum etiam nonnullę „
coire viſæ ſunt, & alteram gerere aculeum conſtitit, ſed de altera incertum eſt. Et Vincen- „
tius recitat alibi ex [c] Ariſtotile, viſas eſſe aliquando Veſpas coire cum alio Veſparum ge-
[c] Lib. 41. cap. 176. nere, vt cum agreſtibus domeſticas. Sed cùm Ariſtoteles ſcribat aliquando viſas fuiſſe
[d] Lib. 8. Diepſop. coire, mirum eſt, earum ſexum non poſſe diſcerni, ac propterea Athenæus contrarium ſen-
tijſſe videtur, poſtęrioremq́; ſententiam tenuiſſe. Apum, inquit, & Veſparum nunquam vi-
ſum fuiſſe coitum, ideoq́; diſcerni non poſſe marem à fæmina. Verùm ſunt, vt ibidem notat
doctiſſimus Dalechampius, qui pro σφηκῶν, ideſt Veſparum, legant κηφήνων, ideſt Fucorũ.

ORTVS

A

ORTVS ET GENERATIO.

VESPARVM duplex eſt ortus; vnus quidem per putredinem, alter verò per coitum. Atqui eorum, qui per putredinem oriri ferunt, aliqui ex cadauere, vt equi; aliqui ex Crocodili ſanguine, aut ventre bubulo, aut corio Aſini, aut alijs animalibus aliqui ex putredine arborum; & fructuum, produci autumant. quorum omnium autoritates ordine recenſebimus, & ſi quas habeant rationes, adducemus; mox quomodo harum fiat per ſui generis ſpeciem generatio ſubtexemus. Varius Veſparum ortus.

Eorum qui ex equi cadauere oriri non aliter, quàm Apes ex Tauro dicunt, antiqua planè ſententia eſt, vt pote cui & Ægyptij multùm crediderunt, vt ex Hieroglyphicis poſtea patebit, & Græci, vt ex vetuſtiſſimo [a] Nicandro probatur, hoc verſu, quem Archelao Varro tribuit, & libr. Epigrammatum ex Pallada citatur. Ex equo. [a] In Theriaca.

B *Ἵπποι γὰρ Σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ Μελισσῶν.*

Equi enim Veſparum generatio, Tauri verò Apum.

Archeſilaus quidam Ægyptius (vnus eorum, qui Epigrammatis miracula Ptolomæo enarrarunt, hoc de Veſpis carmen reliquit, quod alioqui inter Epigrammata recitaremus, niſi tam vetuſta autoritate, in tanta autorum diſſentione, opus haberemus. eſt igitur hoc:

Ἐκ νέκυος ταύτην ἵππου γράψασθε γενέθλην.
Σφῆκες δὲ ζώων οἷα τίθησι φύσις. Id eſt.
Ex mortuo hanc equo ſcribite progeniem.
Veſpis animalium qualia ponit natura.

Idem Antigonus in Mirabilibus, inquit, ferunt etiam Crocodilum Scorpios generare, & ex
,, Equis Veſpas naſci, & Plutarchus ait in vita Cleomenis: Veſpas ex putredine oriri æſtima-
,, runt veteres, quòd ex Equorum cadauere naſcerentur. Sed hi nihil diſtinctè ſcripſerunt, nec ex qua cadaueris equini parte oriantur, & an ex toto cadauere omnibusq; eius partibus, an ſolummodò ex aliquibus, vt carnibus, aut cerebro. nam [b] Plinius ex equinis carnibus na-
,, ſci Veſpas opinatus eſt. Ex quo fortè autor de Natura rerum, Veſpas etiam ex equinis car-
C nibus aliquando procreari ſcribit, citante [c] Vinzentio; & [d] Georgius Pachymerus Veſpas ex cerebro oriri tradit: ex medulla, inquit, cerebri bouis quidem Apes, Equi autem Veſpę generantur. Ex qua equi parte. [b] Lib. 11. cap. 20. [c] Lib. 21. cap. 178. [d] Lib. 4. de ortu & interitu.

Cęterùm quidam ipſos Lupos arbitrantur ad huiuſmodi Veſparum ortum, ſummoperè conferre, præſertim qui in Nicandrum commentati ſunt. aiunt enim Apes, & Veſpas tunc maximè generari, quando corium, tam equorum, quàm boum, lupinis dentibus eroſum fuerit. Nam lupi eiuſmodi armenta nudantes in cauſa ſunt, quòd hæc animalia naſcantur. hincq; volunt à [e] Nicandro tam Apes, quam Veſpas *λυκοσπάδες* dici, hoc verſu: Qui ad Veſparum ortum faciat lupus. [e] Lib. de theriaca.

Σήπισι πυθομένοισι λυκοσπάδες ἐξεγένοντο. id eſt.
Corpore nam putrido Inſectum conſurgit vtrumq;.

Non tamen ignoro *λυκοσπάδας ἵππους*, Id eſt equos Lycoſpadas, Græcis quibuſdam nominari animoſos, & rebelles a freni genere, quod *λύκον* vocant. Scribit Iſiodorus Veſpas ex corio Aſini naſci, niſi per Veſpas, Crabrones intelligat. Apud Horum legas Veſpam ex corrupto Crocodili ſanguine, vel ex eius cadauere, procreari: hunc enim citat Pierius Valerianus in Hieroglyphicis. Ex aſino. Ex Crocodilo.

Vincentius Belleuacenſis, ex peruetuſtis autoribus retulit, cerui ad integritatem grandæuam venientis, oſſe capitis ſub oculo terebrato Veſpas concreuiſſe, ac
D conformatas fuiſſe ex humore ſuperfluo, & vt alij voluerunt, ex medulla prodijſſe euolantes: aliquando etiam è naribus concreuiſſe, & conformatas Veſpas in ceruo proditum fuiſſe. Ex Ceruo.

Iam verò ex putredine arborum, & fructuum quaſdam Veſpas naſci, teſtatur [f] Al-
,, bertus Magnus, his verbis. Ex putredine enim terræ, & quarundam aliarum partium pu-
,, trefactione quædam (animalia) generantur. Quædam enim Veſpæ, & Muſcarum quædam
,, genera, non ex terrâ quidem; ſed ex quorundam fructuum, & arborum putredinibus gene-
,, rantur; præcipuè autem ex putrefactione arborum glutinoſarum. De talibus autem arbo-
,, rum naturis in libro ſpeciali de Vegetabilibus eſt à nobis conſideratum. [f] Li. 15. trac. 1. cap. 1. fol. 125. col. 4.

Nunc vero ſuper eſt, vt quomodo per coitum propagentur, narremus. Hoc enim modo generare probat [g] Ariſtoteles, qui ait viſum ſæpe fuiſſe earum coitum. Cæterùm qualis poſt coitum ſit Veſparum ortus, ex ipſo principe philoſophorum, qui nobis in libris de [h] Animalium Hiſtoria,
,, quàm diligentiſſimè ea de re ſcriptum reliquit recenſebo. verba eius ſunt hæc. Ortus talis
,, Veſparum eſt. Duces vbi iam locum ſibi oportunum delegerunt, fauos opere æſtiuo con- Veſpas per coitum propagari. [g] Lib. 3. de Gen. c. 10. [h] Cap. 41.

fingunt, & Veſpeta (cellulas dico quas σφηκωνίας Græci vocant, conſtituunt quaternis fori- E
culis, aut prope, ita Gaza vertit τετραθύρους ἢ ἐγγὺς τούτων: Id eſt quaternis foriculis fere) »
in quibus Veſpæ non matrices naſcuntur. quæ cùm increuerint, rurſus altera ampliora efin- »
gunt. quorum item proles, eùm creuerit, alia faciunt, ita vt poſtremo autumno plurima, »
ampliſſimaq; veſpeta condita habeantur: in quibus dux, quæ matrix vocata eſt, non inſu- »
per Veſpas, ſed matrices iam procreat: quæ quidem supernè per ſumma veſpeti Vermium »
ſpecie multò grandiorum gignuntur in cellulis continuatis quatuor numero, aut paulò plu- »
ribus. Alioqui increſcendi ratio ducibus eadem, quæ Veſpis eſt. Sed cùm Veſpæ opera- »
riæ fauis aſſuerint, non præterea duces operantur, ſed operariæ ipſę cibum ſuis ducibus ſub- »
miniſtrant. Quod ea re conſtat, quia duces non item euolant, ſed intra tecta quieſcunt. Ce- »
terùm vtrum duces anni ſuperioris, nouellis iam procreatis ducibus, interimantur à Veſpis »
nouellis, idq; ſimili modo eueniat, an plus etiam temporis poſſint viuere, nondum explo- »
Apum & Veſparum idem ortus. ratum eſt. Nec verò ſenectutem matricis, & Veſparum generis fieri, aut aliquem eiuſmo- »
di affectum annotare adhuc quiſquam potuit, & paulò pòſt. Fœtus non partu prouenire »
videtur: ſtatim enim auctior, quàm partus Veſpæ patiatur, exiſtit. His itaque talis ferè, »
[l] Cap. 9. qualis Apum generatio eſt: Propterea[l] libro de Generatione animalium tertio, Veſparum F
Vermiculis idem accidere ait, quod Apum, in generatione ſcilicet indureſcere putamen
[k] Cap. 23. eorum, neq; moueri, mox rupto putamine exire veluti ex ouo, quod idem affirmat in[k] libro
de generatione animalium quinto, poſteaquam dixerat Veſpas ſi ſint abſq; duce nidificare
ſuæ proli in ſublimi, & foraminibus, ita inquit: Fœturam modo Apum inſtillant ad latus »
cellularum faui, & parietibus admouent: Verùm non in omnibus cellis ineſt æqualis fœ- »
tus, ſed alius iam grandiuſculus, vt vel queat volare: alijs in nympha eſt, alijs adhuc in »
Vermiculo. Excrementum Vermiculis tantùm, vt & in Apum genere eſt. Manet fœtus im- »
mobilis, cùm in nympha eſt, & membrana velatur. Veſpas quoq; quemadmodum Apes »
[l] Lib. 11. cap. 21. tradit crebris imbribus pluuijsq; annis magna copia generari. His lubet addere, quę [l] Pli-
nius ſuper hac re breuiùs ſcripſit, eius hæc ſunt verba. Fœtus ipſe inæqualis, vt barbaris
(alij legunt, & barbarus: & manuſcriptus in cytaris Ariſtoteles libro quinto capite vigeſimo
tertio Hiſt. animal.) alius euolat, alius in nympha eſt, alius in vermiculo, & autumno non »
vere omnia ea. Plenilunio maxime creſcunt. & paulò pòſt hæc, quæ alij libri eum de Cra-
bronibus dicere indicant, alij de Veſpis, vt cum Ariſtotele eadem dicere videatur. Nidos »
inquit, vere faciunt ferè quadrifores, in quibus opifices generentur. iis eductis alios dein- G
de nidos maiores fingunt, in quibus matres futuras producant. Iam tum opifices funguntur »
munere, & paſcunt eas. Latior matrum ſpecies: dubiumq; an habeant aculeos, quia non »
egrec iuntur, & his ſui Fuci. Quidam opinantur omnibus his ad hyemem decidere aculeos. »
Nec Crabronum autem, nec Veſparum generi reges, aut examina: ſed ſubinde renouatur »
[m] Lib. 21. cap. 278. multitudo ſobole. His plura ſubiecit[m] Vincentius. rectores earum, qui anno præterito illas
regebant cum moriuntur alium rectorem cõſtituere, quòd de Apibus ab Ariſtotele dictum
eſſe ſuprà qu m pleniſſimè probauimus. Scribit quoque ibidem idem Vincentius Veſpas
citrinas, & rubeas non generari niſi à Veſpis, quæ mares dicuntur, nec eis quemadmodum
nec Apibus, monſtra fieri, quod quilibet earum pullus in ſingulis foraminibus ſeu cellulis
per ſe exiſtat. Senectutem autem, quam vtrum nam exuant in Ariſtotile dubium eſt, exue-
Veſparum Ichneumonum ortus. re Vincentius loco citato affirmat. talis igitur Veſparum communi nomine dictarum gene-
ratio eſt. Sed Ichneumones, vnum genus ex Araneis perimunt, Phalangium appellatum, &
in nidos ſuos ferunt, deinde illinunt, & ex ijs incubando ſuum genus producunt. verùm
[n] Lib. 11. cap. 22. hæc[n] Plinius. Planiùs autem[o] Ariſtoteles. Veſpæ autem Ichneumones nuncupatæ, quæ »
[o] Hiſt. lib. 5. cap. 20. minores quàm cęteræ ſunt, Phalangia perimunt occiſaq; ferunt in parietinas, aut aliquid H
tale foramine peruium: deinde illinunt luto, atque ex ijs incubando ſuum procreant genus. »
Ab hoc genere plurimum in generatione differunt Pombyces uocatæ. Nam hæ ſub ſaxis
nidificant binis, aut paulo pluribns cellulis. in quibus pariunt Vermiculos, candidos mem-
branà obuolutos nigra, ſeorſumq; à membrana ceram in luto faciunt. [p] Plinius ait maio-
[p] Lib. 11. cap. 22. rem quàm Apum eſſe Vermiculum, dixerat enim antea maiores eſſe corpore. ex quo maio-
rem fœtum procreari conuenit.

NIDVS

A

NIDVS SIVE VESPETA.

NIDVM quoq; de Veſparum cellulis dici ex [a] Plinio colligimus. Veſpæ, inquit, in ſublimi è luto nidos faciunt, & in ijs ceras. & rurſus ibidem. Nidos vere faciunt quadrifores. Κηρία καὶ οἷον σφηκεῶνας appellat Ariſtoteles id eſt Fauos, & veluti Veſparia, aliqui veſpeta dicunt, quod vtrum apud probatos Latinos autores reperiatur, non auſim aſſerere. Conſtat autem earum nidus ex multis fauis ſeu cellulis: vnde οἴκια [b] Homerus appellat de Veſpis inquiens:

[a] Lib. 11. cap. 21.
[b] Iliad. μ.

Οἰκία ποιήσονται ὁδῷ ἔπι παιπαλοέσσῃ. Id eſt.
Domunculas faciunt in via prærupta.

& rurſus:

—— ὁδῷ ἔπι οἶκι' ἔχοντας. Id eſt.
—— In uia domunculas habentes.

[c] Iliad. Π.

B

Nec hoc fugit Plinium, qui non nidum in ſingulari numero, ſed nidos in plurali nominauit, de fauorum, aut domuncularum multitudine intelligens. eſt tamen [c] Homerus in ſingulari numero vſus, κοῖλον δόμον, ideſt cauam domum appellans:

[c] Iliad. μ.

Οὐδ' ἀπολείπουσι κοῖλον δόμον. Id eſt:
Nec relinquunt cauam domum.

Sed aut numero ſingulari pro plurali abuſus eſt, aut quod credibilius eſt, latibulam ſeu antrum, aut cauitatem intellexit, in qua recunditas habent ſuas cellulas. De Veſpetis hæc notabimus. qua conſtent materia, quales ſint Veſpæ quæ efficiant, cuiuſq; ſexus, quomodo & qua forma, quo loco. [d] Ariſtoteles autor eſt fauos Veſparum fieri ex materia corticea, & araneoſa, inquiens. Fauos extruunt omnes vt Apes: ſed ex materia corticea quadam, & araneoſa. Longè tamen latior fauus Crabronum, quàm Veſparum eſt. [e] Plinius è luto facere ait, alij ex terræ congetie, Vinzentius ex cera. Obſeruaui ego horum ſubſtantiam nec ceream eſſe, nec lutoſam, ſed quemadmodum ait Ariſtoteles corticeam, & araneoſam, aut potiùs membranoſam, & chartæ tenui ſimilem, quam non ex luto, aut terra, ſed potiùs her-

[d] Lib. 5. Hiſt. anim. cap. 23.
[e] Lib. 11. cap. 278.

C bis, & floribus, vt Apum fauos conſtare autumo, & proprio earum glutine, quod ex iiſdem colligunt, coniungi ac combinari. Sed ea Veſparum genera, quæ Bombyces Ariſtoteli βομβύκια, dicuntur, nidos ex luto fingunt, eius lib. quinto Hiſtoriæ Animal. verba ſunt hęc interprete Gaza. „ Nonnulla ex Bombycum genere, nidos in acutũ exeuntes e luto quaſi illitos, vitri ſpecie affigunt lapidi, aut alicui tali tam craſſos duroſq;, vt ſpiculo perforari vix poſ„ ſint. Idem ferè [f] Plinius. Nidos luto fingunt ſalis ſpecie applicatos lapidi tanta duricia, vt ſpiculis perforari vix poſſint. ſed differt Gaza à Plinio, non Ariſtot. is. n. πήλινον ὀξὺ καὶ ὥσπερ οἱ ἅλες καταλείφοντας, ſcribit: id eſt ſi aduerbũ reddas, lutoſum, acutũ, & vt ſales oblinuntur. non vitri ſpecie. ſed vt ad alias Veſpas reuertar, multo ſiccior Veſparum fauis materia eſt, quàm Apum: ſiccius enim his nutrimentum, ſicciora ſunt, & magis arida, quæ ad ſuos nidos effingendos ab eis colliguntur: ſicciora quoq; ea quæ à Veſpis ad effingendos fauos collecta ſunt, credibile eſt, ſi vera ſunt, quæ ab Ariſtotele narrantur, duces vbi iam locum ſibi oportunum delegerunt, fauos æſtate ineunte confingere, perpetuoq; in iiſdem conficiendis intentos, in confectis ſedere, munerę ſemper fungentes cellario. operarias autem ea, quæ his ad vitam neceſſaria ſunt ſubminiſtrare. nam ita quoq; neceſſe eſt, opifices cùm cibum

[f] Lib. 11. cap. 22.

Veſparum cellæ vt à cellis Apũ diſtent.

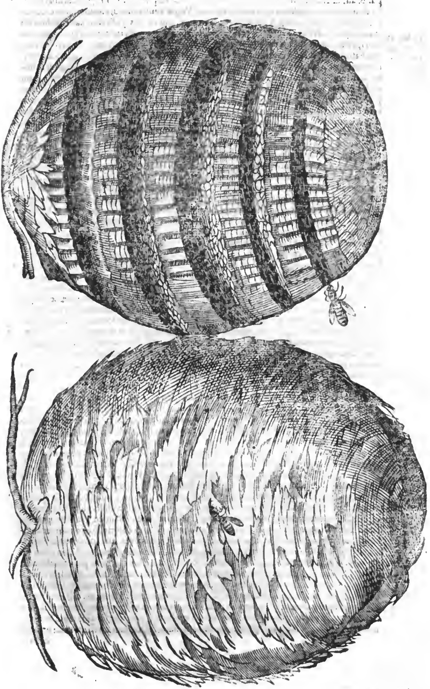
D ducibus miniſtrant, eam vna materiam dare, quę ad ſuos fauos effingendos idonea eſt, quam poſteaquam ſe ex meliori nutriuerunt, operi tanquam reliquam applicant. fieri enim non poteſt, vt tam ſiccam materiam ſecum conferant abſq; aliquo humore, qui ipſis in cibum cedat, aut ſaltem, qui idoneus ſit ad ſicciorem ſubſtantiam ferruminandam. Sed vtrum ſoli duces perpetuo fauos conficiant, an cum his vna opifices, facilè, cognoſci poteſt, ex [g] Ariſtotele, qui cùm alibi dixerit, duces ſiue μήτρας continuo operi intẽtas veſpeta elaborare, rurſus tamen [h] alibi ita ait. Crabrones, & Veſpę, ſi duce amiſſo aberrauerint, fauos ſuæ proli conſtituunt, in ſublimi, & foraminibus: Crabrones in ſublimi, Veſpæ in foraminibus. Sed ſi habeant ducem ſub terra nidificant. Quibus probatur vtraſque hoc opus efficere, duces ſi adſint ſub terra, ſi abſint opifices in ſublimi. Atque hæc ratio eſt cur faui grandiores ſint, qui ſub terra reperiuntur, quam in ſublimi. nam cùm matres horum effectrices ſint, quas maiores grandioreſque corpore ipſis opificibus eſſe ſcimus, maiores quoque eſſe iidem faui debuerunt. [i] Ariſtoteles aliàs ſcribit ſua Veſparia pauca, & exigua con-

Duces an ſoli fauos conficiant.
[g] Hiſt. 9. cap. 41.
[h] Li. 5. Hiſt. cap. 23.
[i] 9. Hiſtor. cap. 41.

dere, aliàs plura & ampliora. Veſpæ tamen (quas ex Ouiedo in India eſſe diximus maiores noſtris, ac venenoſiores multò) maiora habent Veſpeta, cellulis, & foraminibus plena, fortaſſis id fit, quòd corpore cũ ſint grandiores, maiores fauos conficiant: aut quia maxima ibidem copia repetiãtur. Incipiunt autem condere à fundamento, quod pediculus eſt tenuis ſatis, qui quandoq; vnicus eſt, quandoq; plures, quibus nidi alligati, aut tectis, aut arboribus, aut herbis eſſe videntur: quo facto primordio, tanquam à radice, fauos ſingulos facere incipiunt, nouosq; ſuper eos, quos vltimo cõſtruxerant confingunt, atq; ita paulatim ampliora, immo ampliſſima Veſpeta reddũtur. quo fit vt in autumno maxima hęc Veſpeta videantur vere autem cùm nidificare incipiunt parua, & exigua. Hæc ſuo cortice cinerio (qualia etiam in India repetiuntur) ſiue membrana duriore tanquam muro cingunt, vt ab iniurijs externis immunes eſſe poſſent. nec eadem omnia ſunt forma, ſed varia, modò enim rotunda ſunt, & concameratæ domus multis tabulatis præditæ, figuram referunt: modo oui, aut alterius cuiuſpiam partis rotundioris, aut phialę, vt quale mox deſcribemus, ſed quæ rotunda ſunt ac interius admodum concaua, tabulata habent plurima ex fauis conſiſtentia. quæ verò plana ſunt nulla certa formâ, niſi inæquali, nimirum modò triangulari, modò quadrangulari, modò circulari prædita conſpiciuntur. Faui autem multis ſunt in partibus perforati ſinguliq; ſexanguli, vt Apum. Nidos rurſus ſuos conficiunt, aliæ in ſublimi, vt tectis, & arborum truncis, aut ſub harum frondibus. Ariſtoteles feras in montibus, & quercubus non ſub terra parere ait. Aliæ ſub terram macerijs cauernis, ac ſpeluncis, ibiq; plerunq; hyeme ſe recundunt. Bombyces quoq; ſubſaxis apud ipſam terram fœtificant, aut lapidi affigunt nidos, vt eſt apud Plinium. Omnia faciunt, vt à frigore, pluuijs, ventis, tempeſtatibus liberæ, & immunes eſſe poſſint: ab his enim non aliter ſe defendunt, quàm Formicæ, aut Blattæ. In India autem, vt plurimùm in altis ædium lignis, & altioribus arboribus reperiri, aiunt. ſub terra autem reperiri non meminerunt, qui de India ſcripſerunt. Nos & in leguminibus, & in humilioribus arbuſculis conſpeximus. Ceterùm quam ob cauſam Veſpæ ſi ducem habeant ſub terra nidificent, ſi verò duce deſtituantur, in ſublimi, videor poſſe rationem dare. matres enim ponderoſo corpore, cùm ad volandum nil, aut parum valeant, prope terram nidificare debuerunt; Veſpæ autem leues, ac graciles aliſq; grandioribus veſtitæ, cùm ſint in volatu celeres admodum, in altioribus locis degere poſſunt. Hæc cuncta cùm de Veſpeis dicta ſint ſecundum alios autores, ea apponere non grauabor, quæ ipſe circa hæc, tum quæ in ſublimi, tum quæ in terra inuenta ſunt, animaduerti, eorumq; figuram & deſcriptionem addere; vt quæ à veteribus ſuper his tradita ſunt, facilius à quouis curioſo lectore intelligantur; quæ autem nos inſuper addidimus, noſtræ induſtriæ adſcribantur. Veſpetũ integrum, terra ad pedis altitudinem effoſſa, media agrorum via, ſub nucis iuglandis arbore inuentum, hac fere conſtitutione ac figura. Antrum ſeu foramen anguſtum; nempe ea amplitudine, qua ſingulis pateret aditus in terræ ſuperficie conſpicuum erat, à quo iter erat eiuſdem amplitudinis tendens ad Veſpetum, non quidem rectà ſeu perpendiculari lineæ deorſum ducens, ſed ad latera per cuniculos quoſdam duorum plus minus palmorum interuallo, a primo (quod in ſummam humum deſinit) foraminis veſtibulo. Hic maiori, & ampliori ſinu terra excauata eſt rotunda propemodum, ac ipſius Veſpeti ouali figuræ proportione reſpondens. ita tamen, vt inter Veſparum domicilium, & telluris caua latera, tantum ſit ſpacij, quantum ingreſſuris ſua penetralia Veſpis ſufficit, ad tranſeundum arctum illud oſtiolum totius alucaris vnicum, ad latera collocatum. Hac ſcrobe aperta effoſſaq; Veſparum ędificium domiciliumq; apparuit, figura ferè ouali, altum ferè dodrantem, duas palmas tranſuerſas medio latum, vndique ceu ouum teſta, ita hoc membrana corticea obductum, eaq; ſubalbida arenoſa, ſimili licheni marino, eiuſdem cum fauis ſubſtantię, non vt Apum cerea, ſed lignoſum quid habente, ſiliquiſq; tenuioribus leguminum ſeu lunariæ maioris bulbonaca dictæ pericarpio, aut ſcabioſæ ſimillima ſubſtantia. Huius ſuperna pars, tecti vicem gerebat, & veluti tuguria, ac mappalia culmine medio in conum faſtigiato, ab imbre vndiquaque (cùm forte incidit) defendebat, inq; parietum lateribus omnem hoſtilem incurſum aditumq; præcludebat. Infima, baſis fondamenti vice fungebatur, deniq; vndiquaq; à ſordibus, putredine tutas reddebat. Hoc veluti putamine detracto ſeni fauorum ſeſe produnt claſſes ſeu orbes, qui ſibi mutuo tanquam tabulata ſolaria, aut contignationes ſuper ponuntur, ac imminent iuſtoque diſſitæ interuallo. Sed ne tabulata ſuperiora in inferiora collabantur, fœtusq; premant, aut ſuffocent, ſingula columnis quibuſdam ſuſtinentur, quæ non ſuſq; deq; formatæ ſunt, & conſtitutæ, ſed à lata baſi incipiunt, & ad concauam ſeu pronam ſuperioris tabulati faciem lato, ac protenſo epiſtilio protenduntur, inſtar claui vtrinque capitati pollicis lati longitudine, ita vt fornices, & hypogæa videantur. infimi ac ſupremi orbes exigui,

Margin notes: Veſpeta plana qua forma exiſtant. — Vbi nidificent. — Authoris obſeruationes. — Veſpeti ſub terra inuenti deſcriptio. — Cortex ex qua ſubſtãtia.

Margin letters: E F G H

Digitized by Google

E gui,& anguſti,medij ampliſſimi,reliqui orbes mediæ amplitudinis. Singuli plurimis cellulis abundant ſexangulis,in quarum quibuſdam Veſpæ adultæ,in alijs fœtus iuniores, attamen perfecti, & alati, alijs Vermiculi condebantur, qui omnes poſteriori parte ſurſum ſiti erant,capite deorſum. Faui hi ea re maximè ab Apum Fauis differunt,quantùm ad ſtructuram ſpectat, quòd hi parte conuexa ſeu ſupina,loculos habent hexagonos; illi verò vtrinq; vna baſi duas cellulas, veluti ἀμφικύπελλον ſeu cyatum duplicem vno fundo, ac duobus orificijs in diuerſa patentibus,efficiunt. Hoc autem Veſpetum pediculo radici polygoni fœminæ annexum videbatur,vnde ab hoc nidi huius fundamenta iacta fuiſſe exiſtimauerim,cùm & Apes idem facere, & Crabrones ſoleant, qui à trabe vel tecto incipientes deorſum opus perficiunt. Huiuſmodi ferè Veſparum fabrica mirificè conſtructa, ad Pierium Valerianum cùm Belluni eſſet,ex cuiuſdam ſyluæ ſolitudine allata eſt,quam hoc pacto deſcripſit. Septẽ ſunt concamerationum orbes,alter ſuper alterum duorum digitorum interuallo impoſiti,pilarum columellarumq; interſtitio diſtincti,vt vnicuiq; commodum ſit ſpacium,ad eundum & redeundum ad domos ſuas. Diameter orbium ad quintum vſq; duodecim circiter digitorum: à quinto reliqui faſtigiatim coarctantur,vt vltimus ad quinos ſenosue digitos porrigatur. F Maior orbis, primum quidem tabulatum, antiqua arboris ramo appenſus erat; cruſta supernè ad omnes ventorum,& pluuiarum iniurias contemnendas ſolidata munitaq;. Infrà hexagonales cellæ confertiſſimæ: ita reliqua tabulata eadem cruſta cellisq; eiſdem fabrefacta, ſuisq; collumellis ſingula ſuſtentata. E ſuperioribus verò ſtationibus beſtiolæ omnes aduolauerant: medias concamerationes innumerabilis multitudo compleuerat folliculo, quodam tenuiſſimo,pro tegumento vniuſcuiuſq; loculi ſuper inducto,quorum aliquot cùm ſuſtuliſſem, aduerti Veſpas capitibus ad imum redactis,domos eas omnes compleuiſſe. Quę verò in inferioribus erant tabulatis,tanquam embrya videbantur Vermiculorum inſtar imperfecta: ipſa quoq; eo tegumento,tanquam hybernæ cochleę, ſed admodum tenui præmunita,in benigniorem verni temporis horam aſſeruabantur: quæ tamen omnes, ſiquidem grauis hyemis fuit,ibidem extinctæ ſunt,neq; tamen computruit quicquam,& tot iam annos eadem forma ſtatuq; ſpectantur. Expectabam quidem veris temperiem, vt quid acturæ eſſent exploratum haberem, ſed nil vlterius proceſſit. Fabrica apud me remanſit,non ſine magna omnium,qui eam conſpiciunt,admiratione,tantum artis,& ingenij,tantumq; in conſtruendo ædificio iam operoſo perſeuerantiæ, beſtiolis his ineſſe obſtupeſcentium. Itaq;, ibidem concludit Pierius, Apum texta, metarum quaſdam propemodum formas imitari. G Veſparum caſtra potius eſſe, & Mauſolea, orbiculari ambitu, tabulatis ſuper altera alteris aggeſtis. Quæ omnia citare libuit, vt conſtaret hoc genus Veſpas aliquando hanc ſuam admirandam fabricam etiam in aëre, ad arborum ramos conſtruere: non ſemper in terra, vt nos obſeruauimus.

Vt faui ab Apum fauis differunt.

Veſpetum aliud ſubterraneum.

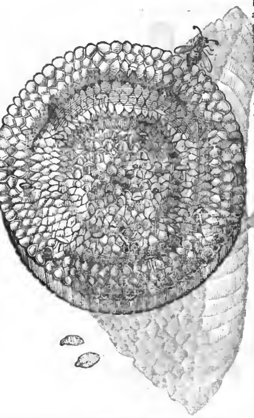
Aliud Veſpetum, quod ſecundo à nobis loco exhibetur pariter ſubterraneum eſt,ſed orbiculatum,& alterius Veſparum generis,breuiorum,& compactiorum. Æditæ ſunt earum nymphæ. Obſeruaui præterea Veſpeta extra terram varia,inter quæ vnum conditum à Veſpis nigrioribus, & longioribus, quod alio ſeſe modo habuit, vnico nempe, ac ſimplici orbe, cellulis item & loculamentis refertum: quorum continuus ambitus ſcabioſæ pericarpium ita referebat, vt cùm rurſus exiguum eiuſmodi Veſpetum offendiſſem, pericarpium ſcabioſæ deieraſſem, niſi poſtea accuratiùs inſpexiſſem.

Veſpetum nigrarum Veſparum.

Huius fundus auerſa facie æqualis niger cuius materia comoſi in Apum fauis reſpondebat, ita vt picea obductus oblitusq; appareret. Sed neſcio qua incuria iconem non expreſſi. Veſpæ illæ nigriores, & longiores, quas ſuo loco depinximus etiam in ſublimi, locis varijs, & varia ſtructuræ figura fauificant; ſed fauorum tantùm ſingulos orbes faciunt, non vt aliæ ſex ordinibus conſlatum ac vndiquaq; clauſum munitumq;. H Quaſdam in ædium lateritijs tegulis ædificaſſe inueni, ac ſuum opus tegulæ facie caua interna,ac deorſum ſpectante ſuſpendiſſe, eiq; clauis ſeu pediculis binis, aut ternis pro operis varia magnitudine affixiſſe. Nam in vna tegula ternos fauos à ſe mutuo iuſto interuallo diſcretos vidimus. Vnum cæteris maiorem figura oblonga, ac ferè ouali tranſuerſim adhæreſcente, qui ob cauitatem qua continebatur imbricis,interiore ſeu ſupina parte tereti nonnihil gibbo erat conuexus. Huius pòſt icon datur tertio loco. Omnibus in hac tegula inuentis hoc commune eſt, vt ſuprema pars, tranſuerſim ducta, à qua opus auſpicantur nonnunquam, rectam lineam tranſuerſalem æqualem conſtituat, reliqua latera ferè hemicyclum æqualem nonnunquam, nonnunquam inæqualem faciant. Vnde fit vt quidam horum ſcuti figuram referant fermè trigonam, alij mitulorum ſeu pinnarum marinarum. Quanquam etiam ſunt, quæ rotunda propemodum ſunt forma. Quibuſdam, vt maximo antè picto,pediculus in medio erat velut dorſo; alijs tamẽ ferè parte ſuprema,maximè his quæ à planta quadam aut muro, ſuſpenduntur. Alius enim in fumi-

bulo

A

B

C

bulo in ædium culmine adhærere compertus figura muſculi, ſuprema parte annexus tribus clauiculis retrò gibboſus, antè nonnihil concauus. In his cellulę maxima ex parte patulæ, quędam tamen aditu ſeu foramine obturatæ. Harum nihilominus vacuæ nonnullæ. At in quibuſdam denuo Veſpa abſcondita latet, quæ perrupto illo operculo in conſpectum prodit. At contraria inter ſe tum hæ, tum aliæ Veſpæ, quæ in ſubterraneis aiuecare conſtruunt, ratione, ac ſitu collocatæ videntur, fœtus nempe, capite deorſum ſpectante, cùm aliæ adultæ, ano terræ obuerſæ ſtent, ac vt Ariſtoteles ait, retrò ire videantur. Cellularum quædam eminentiores ſunt, ac cæteris altiores, in quibus duces Veſparũ agere creduntur. Totius autem fauificij eſt ſitus vt quæ in eo ſunt Nymphæ deorſum, qua apertum eſt, capite propendeant, adultę autem ano, vt in Crabroneto optime, ac conſpicue animaduerſum eſt. Aliud Veſpetum phialiforme nuncupaui, quòd phialæ in modum exterius conſpiceretur, erat enim collo anguſto, contrà ventre, quàm maximo, ac capaciſſimo, cui latus pediculus appendebat inſtar eius, cui phialæ noſtræ vitreæ inſiſtunt, dum menſæ apponuntur. hoc inter leguminis genus eruilia dictum, quod ſua natura [illegible] eſt, inueni, cui ſuo pediculo, adhærebat. Materia eius erat ſubtilis, membranoſa, qua vndique erat circumductum, quæq; exteriùs multas circumcirca eminentias ſiue [illegible] habebat, ex quibus auſim aſſeuerare à latiori baſi ſiue pediculo ad ventrem vſque Veſpas hoc opus orſas fuiſſe, deinde ad collum

D vſque perueniſſe, atque ita tandem totam phialam perfeciſſe. Et vt ea quæ interius contenta erant, diligentiùs inſpicerem, forfice per longitudinem diſſecui, atque alias membranas offendi, ſingulas quidem inani ſpacio diſiunctas, per quod Veſpæ circumcirca percurrere poterant, prima membrana exteriori minor, ſecunda amplior erat, tertia omnium minima. Hæ itaque omnes eam figuram habebant, qualem exterior, quæ primum, antequam diſſecueram apparebat, nimirum phialæ, nam intima membrana, quæ poſtrema videbatur. collum quàm breuiſſimum obtinuit, reliquæ dein ex ordine longius, extremaq; longiſſimum. In intimæ membranæ medio, cùm ſeptem tantùm eſſent cellæ, eæq; hexagonæ, quis non in congruè conijciat, ſeptem tantùm etiam fuiſſe domus tam præclaræ fundatrices. Adiecimus item Fauos Apum domeſticarum, vt ſimilitudo appareret. Reliquum eſt modò, vt conſideremus, vtrum nam ceram, & mel conficiant Veſpæ, præſertim cùm de hac re variæ ſint multumq; diſcrepantes quorundam autorum opiniones, quorum quænam palmaris

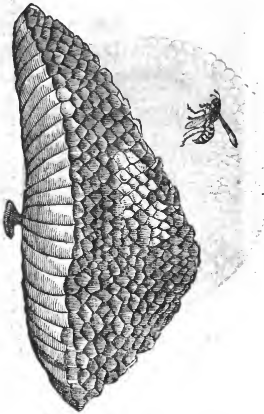
„ ſit, difficilè eſt diſcernere. Veſpæ, inquit [1] Plinius, è luto nidos faciunt, & in ijs ceras: Huius

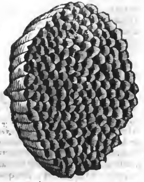
quod

Veſpetũphialiforme.

Veſpæ an mel & ceram conficiant.

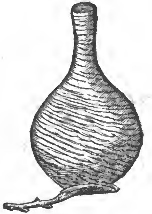
[1] Lib. 11. cap. 21.

Digitized by Google

A

B

C

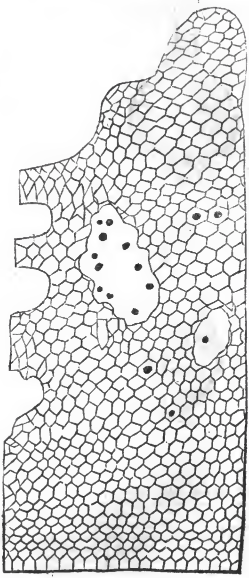

D

quod ſciam, non meminit Ariſtoteles. Ait Ouiedus Veſpas maiores, quas in India eſſe dicit, Veſpeta habere maiora, cellulis, & foraminibus plena, eiuſdem ſpeciei, quæ in Hiſpania à Veſpis fiunt, ſiccas tamen nihilq; humiditatis, aut liquoris continentes, præterquam illam materiem, ex qua fit earum propago, atque hæc in arboribus reperiri. Alij etiam Indicarum Hiſtoriarum ſcriptores nidos aiunt in arboribus conficere, ſed addunt, nec ibi mel, aut ceram, ijs ineſſe, ſed ſiccos eſſe, vt in Hiſpania, alijsq; locis, vbi Veſpæ reperiuntur. Neq; ego unquam quod ſciam mel, aut ceram in ijſdem deprehendi, ſed Fauos aliquos quidem plenos fœtibus, & Vermiculis, alios prorſus aliquo humore deſtitutos, & eorum materiam non ceream vt Apum, ſed membranoſam, duriuſculam, ac veluti dictum eſt chartaceam. Verum eſt, quod liquorem quendam ore vel ano tenuem aquoſum atque inſipidum emittant, qui num Mel fieri poſſit dubito, cùm id neutiquam deprehenderim. de Bombycibus Veſparum Indicarum veſpeta.

autem

Fauus Apum domeſticarum.

m lib.5. Hiſt. 32.

autem Veſparum grandiorum generibus notum eſt, apud veteres mel ceraſq; eſtingere. nam in earum cellulis mellis etiam parui, cuiuſdam (teſte [m] Ariſtotele) inchoatio reperitur. & Plinius. in ijs (nidis) inquit, ceras largiùs, quàm Apes faciunt. videtur autem id Plinius tranſtuliſſe ex Ariſtotelis quinto de Hiſtoria animalium, sed hic non largiùs ceram facere, verùm pallidiorem eſſe affirmat his verbis: ſeorſimq; à membrana ceram in luto faciunt, quæ multo pallidior ſit, quàm cera Apum. Quid ſi itaq; è Bombycum genere eſſe dicamus, quas ſuprà inter Apes ſylueſtres vnà cum ſuis Fauis depinximus?

E F G H

VOLA-

A

VOLATVS. VICTVS. CAPIENDI RATIO.

VESPÆ quoq; non rectà volant, ſed circulariter. Ratio eſt, quòd cauda Cur Veſpæ non rectà volent.
careant. Nam quæcunq; animalia volatum exercent, caudæ ſuæ beneficio
rectà volare queunt, ſi verò hac deſtituantur, præter quam, quòd circula-
riter volant, etiam haud diu ſe in aëre continere poſſunt: diutius tamen
volant, quibus alæ corporis longitudini correſpondent, & quæ plures ha-
bent. Quare κολεόπτερα hoc eſt, quorum alæ cruſtaceo, operimento te-
guntur, & tanquam vagina includuntur, cùm ſupra dictis breuiores habeant alas, breui
„ tempore volando defatigantur. Veſpæ fructibus, & putridis carnibus viuunt. Cibum, in- Cibus.
„ quit [a] Ariſtoteles, ex floribus quibuſdam, & fructibus petunt: ſed quàm plurimùm ex car- [a] 9. Hiſt. cap. 41.
B ne. [b] Plinius verò de Veſpis, & Crabronibus loquens carne, inquit, omnes veſcuntur, con- [b] Lib. 11.
„ trà quàm Apes, quæ nullum corpus attingunt. Fructuum non meminit. His tamen veſci, cap. 21.
quædam antiquorum loca palam faciunt. [c] Nicander vuis eas veſci ſcribit. [c] In Alexipharmacis.

—— Cùm Fuci ignauaq; Veſpa
Vuarumq; bibunt Crabronum examina ſuccum. Vuas edi à Veſpis.

Vnde [d] Q. Calaber Æneæ promptitudinem, & celeritatem in occidendo Deilona, & Am- [d] Lib. 10.
phionem (qui occiſorum arma rapere conabantur) illis aſſimulat, qui Veſpas in campum Paralip.
vineis conſitum ingruentes, ad matureſcentes vuas mactant, antequam fructus guſtauerint.
Vlmi quoq; lentore, & glutinoſitate gaudent, vt pote ex quo materiam colligant, aut nido
ædificando idoneam, aut quod magis veriſimile eſt, victui. Quin quotidie Veſpas videmus
per varia herbarum genera peruolare, modo his, modo illis floribus, ac fructibus adhære-
re, eaſq; depaſcere. nam & vuis alijſq; maturis fructibus, maculas quaſdam nigras impri-
munt, quæ nobis oſtendunt non propter odorem ad eas aduolare, ſed vt aliquod alimen-
tum ex ijs colligant. Cæterùm magis carniuoras eſſe ex Ariſtotile ſuprà dictum eſt, nec à
„ Serpentibus abſtinent, quibus eas viuere his verbis [e] Plinius aſſerit. Veſpæ, inquit, ſerpen- [e] Lib. 11.
C te auidè veſcuntur, quo alimento mortiferos ictus faciunt. Sed quod idem autor eodẽ libro cap. 53.
Veſpas, ſcribat Muſcas grandiores venari, & amputato capite reliquum corpus ijs auferre,
id de Crabronibus dictum vult [f] Ariſtoteles. Veſpa tamen veſperi putatur Muſcas venari in [f] L. 9. Hiſt.
cibum, vnde nomen habet. Sed non Muſcas ſolùm communiter ita dictas, ſed ſimilia Inſecta cap. 41.
minuta alia, vt Apes. Cùm itaq; non modò fructibus, ſed etiam Apibus, maximè humano ge- Quando & quomodo capiantur.
neri cõmodis, noxam inferant, modi quoq; eis inſidiandi, ac capiẽdi inuenti ſunt. Capiuntur,
inquit [g] Ariſtoteles, hyberno tempore in ſpeluncis, & quæ aculeum habent, & quæ carent. [g] 9. Hiſt.
Capitur magna matricum pars à ſolſtitio apud Vlmos: colligunt hinc enim lentam, & glu- cap. 41.
tinoſam materiam. Capiuntur per præcipitia, & terræ ripas, præruptaq; directoria, omneſq;
viſuntur aculeum gerere. & capite præcedenti modum quo capiantur ab Apiarijs docet,
his verbis. Impugnantur Apes à Veſpis, vt dixi; quam obrem Apiarij eas venantur, conſti-
tuta olla, & carne in ea poſita: vbi enim multæ iam ad carnem acceſſerint, appoſito oper-
„ culo ſuper ignem ollam imponunt. Aliter [h] Ællianus Veſpas, inquit, priuatim hoc modo [h] Lib. 1.
„ comprehendunt. Ante earum nidos naſſam, in quam priùs paruulam Mœnam, aut exiguam cap. 58.
„ Membradem cum Iope, vel Chalcide imponi conuenit, appẽdunt. eæ verò ſua natura eda-
D ci eſca allectæ, frequentes in naſſam incidunt, quibus naſſa comprehenſis, non ampliùs re-
„ tro regredi licet. Intereunt autem faciliùs ſi conſpergantur aqua, aut igni cremẽtur. Autor
„ eſt Bonardus, qui alium occidendi modum ſcribit. Sumito, inquit, vas oblongo collo angu-
„ ſto ſuperius foramine, ventre inferius amplo, cui veſpertino tempore lumen impones: adhoc
„ Veſpæ accurrent, omneſq; comburentur calore luminis. Vt autem vuæ à Veſpis immunes
„ ſint, oleo aſpergi ex ore ſuadet [i] Plinius. Idem Gaudentius Merula. Vuas, inquit, ne Veſpæ [i] Memora.
„ (de hac enim re ſuperiùs, vbi de oleo agitur, leuiter eſt facta mentio) & alios fructus attin- lib. 4. c. 37.
„ gant, oleum ore ſorbeto, & veluti inflans ad vuas, & fructus accedito.

SONVS,

SONVS, RESPIRATIO, VIVACITAS.

Suſurrus Veſparum: HAVD exilem eſſe Veſparum ſuſurrum, præſertim ſi plures vno ſint in loco, indicat Lucianus. Rectè eſt, inquit, vt dicis, confertim ſiquidem, vt „ vides, accedunt tumultuantes, & perinde ac Veſpæ, circumſtrepentes ver- „ ticem. Quamuis quoque poſſemus hunc locum intelligere de modo, quo vtuntur ad vlciſcendum eos, à quibus læſæ ſunt, aut irritatæ. Quandoquidem irritatæ ab hominibus, circa caput & verticem, mirum in modum circumſtrepunt. Respiratio. Terreſtria omnia reſpirare, & quæcunq; pulmones habent: Veſpas autem, & Apes, vt & reliqua inſecta non reſpirare, ex Ariſt. docuimus. Quanta autem ſint Veſpæ viuacitate prædita, declarant earum alui quæ ſi à capite, aut pectore ſeparentur, diutius, Viuacitas. quàm quoduis aliud Inſecti genus volans, viuere videntur, aculeoq; nonnunquam poſt F mediam etiam horam tangentem pungere.

INGENIVM. MORES.

Nidi artificium. EST in primis quid admiratione dignum in ſexangulis Veſparum nidis. Mirum enim eſt, quantam in his conſtruendis ſolertiam, quantam induſtriam, quantumq; ingenium adhibeant, vt ex antè dictis, & pictis Veſpetis ſatis ſuperq; conſtare exiſtimo. Quæ certè vix à nobis cognoſcerentur, niſi eiuſdem operis, omnes inter ſe eſſent coadiutrices, mutuaſque præſtarent operas in rebus quàm maximè neceſſarijs. Nam, cùm duces quas matres appellant, domi continuò ſedeant, & intra tecta quieſcant, eas non victum quærere, ſed proli potiùs intentas eſſe, ac nido conficiendo, alimentum autem ab opificibus adminiſtrari, oportet. Hoc enim dictum ex Ariſtotele eſt, non præterea duces operari cum Veſpæ operariæ fauis aſſuerint; ſed ipſas operarias cibum ſuis ducibus ſubminiſtrare: G

[a] Li. 1. Hiſt. cap. 1. idq; ea re conſtare quia duces non euolent vnquam. Vnde [a] Ariſtoteles ciuilis generis Veſpam facit, vt pote quarum opus communi efficitur opera, idemq; munus omnibus eſt. & alibi gregalia Inſecta Veſpas annuas eſſe dicit. Nec multò minor in harum opere ſedulitas, [b] Li. 9. Hiſt. cap. 41. quàm in Apum conſpicitur; proptereaq; [b] Ariſtoteles inter ἐργατικώτατα Inſecta eas numerat inquiens. Inſectorum operoſiſſimum, & præ cæteris ferè omnibus animalibus genus „ Formicarum, & Apum eſt: Crabrones item, ac Veſpæ, & prope dixerim omnia huius co- „ gnata generis. Nec quoque ibidem, in vitæ muneribus minus, quàm Araneæ ſunt, ingenioſas eſſe negat. Veſpæ nū reges habeant. Vtrumnam reges habeant, ambigitur, Sunt qui id negent, ſunt item, qui affirment. Plinius ait, nec Crabronum, nec Veſparum generi reges, aut examina eſſe: ſed ſubinde renouari multitudinem ſobole. Cùm tamen duces, & reges eſſe, tum Veſpis, tum [c] Hiſt. 9. cap. 42. Crabronibus [c] Ariſtoteles pluribus locis apertiſſimè ſcribat, præſertim, vbi hæc loquitur de Crabronibus. Duces more Apum Veſparumq; habent, qui proportione ad Crabrones „ maiores, quàm Veſparum ad Veſpas, & Apum ad Apes ſunt. Degunt hi quoque intus, vt „ [d] Lib. 6. tra. 4. cap. 5. Veſparum duces. idem confirmat etiam [d] Albertus Magnus, Veſpas & Apes reges, & ductores habere ſcribens. Amorem præterea erga prolem, & pro ea dimicandi audaciam, H promptitudinem, vlciſcendi cupiditatem eos qui ſummoperè læſerunt, animoſitatem in pugnando animaduertere oportet, quantùm hę omnes animi dotes in his excellant. Non enim maior Apum cura erga fœtus, quàm Veſparum eſſe poteſt, nec maior defendendi [e] Iliad. μ. promptitudo, atque cupiditas, ſi à prætereuntibus offendantur. Quod innuit [e] Homerus, Aſij Ioui indignantis exemplo dicentisq; Achiuos tam fortiter impetum toleraturos, ſeſeq; defenſuros, quàm Veſpæ, aut Apes quæ ſuos defendunt filios:

—— ἐγὼ δ' ἐγώγ' ἐφάμην ἥρωας Ἀχαιοὺς
Σχήσειν ἡμέτερόν γε μένος, καὶ χεῖρας ἀάπτους.
Οἱ δ' ὥστε Σφῆκες μέσον αἰόλοι, ἠδὲ μέλισσαι,
Οἰκία ποιήσονται ὁδῷ ἐπὶ παιπαλοέσσῃ.
Οὐδ' ἀπολείπουσι κοῖλον δόμον, ἀλλὰ μένοντες,
Ἄνδρας θηρητῆρας ἀμύνονται περὶ τέκνων. Hoc eſt.

non

A — *non enim ego putaui heroas Achiuos*
Suſtentaturos noſtrum robur, & manus inuictas
Illi autem quaſi Veſpæ acres atq; Apes,
Quæ nidos faciunt ad viam pulueruIentam,
Neque deſerunt cauam domum: ſed expectantes
Viros venatores pugnant pro filijs.

Sed quæ nam elegantior, concinnior, accommodatior rei præſenti comparatio à tota poëtarum caterua fingi poteſt, quàm ea quæ ab eodem [f] Homero ex ſola Veſparum natura ſumitur? inquit enim: [f] *Iliad. μ.*

Αὐτίκα δὲ σφήκεσσιν ἐοικότες ἐξεχέοντο
Εἰνοδίοις, οὓς παῖδες ἐριδμαίνουσιν ἔθοντες
Αἰεὶ κερτομέοντες, ὁδῷ ἔπι οἰκί' ἔχοντας.
Νηπίαχοι. ξυνὸν δὲ κακὸν πολέεσσι τιθεῖσι.
Τοὺς δ' εἴπερ παρά τίς τε κιὼν ἄνθρωπος ὁδίτης
Κινήσῃ ἀέκων. οἱ δ' ἄλκιμον ἦτορ ἔχοντες
B Πρόσσω πᾶς πέτεται, καὶ ἀμύνει οἷσι τέκεσσι.
Τῶν τότε Μυρμιδόνες κραδίην καὶ θυμὸν ἔχοντες
Ἐκ νηῶν ἐχέοντο. Id eſt.
Protinus autem Veſpis ſimiles effundebantur
In via habitantibus, quas pueri irritant aſſueti
Semper inſtigantes in via domicilia habentes,
Stulti, commune autem malum multis faciunt.
Has ſi præter aliquis iens homo viator
Mouerit nolens; Hæ autem acerrimum cor habentes
Vltra quæq; volat, & defendit ſuos fœtus.
Horum, tunc Myrmidones cor & animum habentes
Ex nauibus effundebantur.

Nota hîc poëtę grauitatem, qui non modò Veſpas filiorum amantes eſſe, ſed etiam animoſas ad defendendum patriam hoc eſt tecta & nidum, acceptasq; iniurias vlciſcendi & naturâ vindicandi cupidos oſtendit, vt harum comparatione Myrmidonum cor, & vlciſcendi cupi-
C ditatem extolleret. Atqui has omnes proprietates paruorum horum Animalium animis inſidere pluribus teſtimonijs veterum comprobare licet. Memini me in carmine Sulpitiæ de ſtatu reipublicæ, & temporibus Domitiani hos verſus legiſſe.

— *Nam cum defendier armis*
Suadet amor patriæ, & captiua penatibus vxor
Conuenit vt Veſpis: quarum domus arce Moneta
Turbalegens ſtrictis per lutea corpora telis.

Eandem quoq; iram vlciſcendiq; libidinem naturalem Homerus in proximè allata comparatione expreſſit, eamq; puerorum irritamentis acriorem fieri indicauit. Propterea Græci apud [g] Lycophronem Veſpæ dicuntur. Nam Alexander cùm Helenam rapuiſſet, & in patriam reuerteretur, excitauit Græcos vindicandi cupidiſſimos. [g] *In Caſſandra ſiue Alexandra.*

χ' ὡμβρ' παλιμπόρευτον ἵξεται τρίβον,
Σφῆκας δαφοινοὺς χηραμῶν ἀνωρύσας
Ὁποῖα κοῦρος δόμα καπνοῖς κάπνῳ.

D Vertit ita Canterus.

Et hic quidem retrogradam ibit viam,
Veſpas cruentas è cauernis extrahens
Inſtar pueri, domum fumo qui ſuffijt.

Quamobrem Euſtathius Veſparum, maximè earum, quæ circa vias habitant, proprium eſſe ait τὸ ἀμυντικὸν: Id eſt ad defenſionem, ac vindictam inſtructum, vel iniuriæ propulſandæ aptum. Ipſæ verò iracundas ſe eſſe, & ad iram præcipites apud [h] Ariſtophanem confitentur apud quem ſic dicunt: Οὐδὲν ἡμῶν ζῷον ἠρεθισμένον Μᾶλλον ὀξύθυμον ἔςιν οὐδὲ δυσκολώτερον. Promptitudo animi. [h] *Pardi. 131*
„ Id eſt. Nullum nobis animal laceſſitum magis in iram præceps, aut moroſum eſt. His & promptitudinem animi, & τὸ εὐκίνητον, id eſt motus facilitatem Q. Calaber aſſignat: tam magna animi promptitudine Græcos inquiens Equo erupiſſe, cùm Troiam irrumperent, vt Veſpæ ſolent quas turbauit frondator. nam hæ conglomeratæ, & furore elatæ, vbi ſtrepitum audiuerint, ramo ſuperfunduntur. & alibi cùm eis Græcos comparat magna lætitia
„ affectos, quòd Troiani in campum deſcenderent. Conglomerabantur, inquit, circa Neo-

ptolemum magna animi promptitudine euibrati, triſtium Veſparum in modum, quæ E
cum tumultu cauernis ſuis euolant, cupientes virilem ferire cutem, ac omni ope conni- „
tentes, magnam meditantur moleſtiam mortalibus corruentibus. Sic illi è nauibus, & „
muris ſe defendebant pugnæ cupidi. Ex quibus quoque concludi poteſt magnam iiſdem audaciam ineſſe: multoq; magis ſi conſideremus, quàm audacter in hominis faciem inuolent, quod προσωπίτιδαι [i] Homerus antea vocauit, pro προσώπετιδαι, additum fuit σ ſyllabe producendæ gratia per ἰκανον, maleq; tranſtulit interpres Homeri hæc verba πρόσσω πέτεται, vltra quæque volat, quin potiùs in faciem quæq; volat transferre debuiſſet. eſt autem in hoc medio verſiculo poëtæ ſchema illud, quod Rhetores τμῆσιν, & διαιρεσιν dicunt. dicitur itaque προσωπίτιδαι quaſi πρὸς ὦπα πέτεσθαι id eſt in oculos, aut faciem inuolare. Cæterùm vnde illa his animalculis animoſitas, vnde audacia, vnde velocitas, multi multa diſputant. nam ſi per coitum ſolummodo hæc generentur, vt quibus viſum fuit, ab vniuerſa illa mundi natura innata ingenerataq; eſſe dicentur: ſi verò ab Equorum putredine, ab his quoque ea mutuatæ eſſe videbuntur. Dicere itaque poſſimus ex audaciſſimo, velociſſimo & maximè animoſo nil quidquam aliud, quam velocem progeniem prouenire poſſe, quemadmodum contrà ſeſe res habet in Aſinis, Tauris, Hominibus, è F
quibus Scarabeos, Apes, ſerpentes generari aſſerunt. Id etiam [k] Nicander innuiſſe videtur θρασαλέην γενεὴν, Id eſt audacem progeniem Veſpas nominans, quòd ex Equis originem ducant, hoc verſu.

Audacia.

προσωπίτιδαι quid.

[i] *Iliad. Π.*

[k] *In Theriaca.*

Ος δὲ θαρσαλέην γενεὴν ἐμμάσσεται ἵππος. Id eſt.

Acris Equi ſobolem quam magna audacia monſtrat.

Ad hæc pertinere videntur tres illæ rationes Scholiaſtis Nicandri, quas, cur Nicander Veſpas λυκοσπάδας vocat, adducit; vel inquit, quia aſperæ ſunt, ſimileſq; colore Lupis, vel „
quia impudentes, & audaces ſunt, vt Lupi; vel denique, quòd ex corio equi oriantur „
quos Lupi momorderunt. Prçtereà à [l] Pierio Valeriano commemoratur tam Veſpam, quàm Apem, & Formicam, quandam ciuilis gubernationis ſimilitudinem præ ſe ferre, quòd ipſa collegia quoque celebret, tribuſq; & centurias diſtinguat, habitationeſq; ſibi conſtruat magnificentiſſimas, in quibus cellæ fauorum in morem ſexangulæ omnes.

[l] *Lib. 26. Hierogl.*

SYMPATHIA ET ANTIPATHIA. G

EX Ariſtotile ſuperiùs relatum eſt Veſpam ſi quis cruribus arripiat, bombumque edere ſiuerit, non eas quæ aculeum habent, ſed quæ carent, aduolare, tanquam auxilium, & opem allaturas, idem refert Antigonus libro Mirabilium Narrationum. Plures autem his cum reliquis animalibus inimicitiæ, quàm amicitiæ ſunt, vt cum Apibus, quæ contra has ſeſe defendunt, & à ſuo examine ſecernunt. Vnde [a] Ariſtoteles; Inferunt Apibus iniuriam, inquit, maximè Veſpæ, & Auiculæ, quas Paros vocant. Eiſdem & noctuæ contrariæ. Noctua Apibus (inquit [b] Plinius) contraria, Veſpis, Crabronibuſq;, & Sanguiſugis: & pici quoque martij roſtrum habentes ab iis non feriuntur. Ælianus quoque eas tam malignas eſſe dicit in viperam, vt in eam veneno aculeum infectum demittant, quo certè multò pernicioſiores ictus faciunt, vt ex Plinio ſuprà recitauimus: vnde arbi- H
trandum eſt homines diſciplinam (non eam quidem bonam) veneno inficiendi ſagittas habuiſſe. Rurſus apud Plinium legimus à Scorpionibus percuſſos, nunquam poſtea à Veſpis, Crabronibus, Apibuſue feriri. Mirum quoque Ichneumonum eam eſſe, cum Phalangijs conſentientem naturam, vt ex his ſuum genus procreent.

Antipathia cũ Apibus.

[a] *Li. 9. Hiſt. cap. 40.*

Noctuę Apibus contrariæ.

[b] *Li. 29. c. 4*

Cum vipera.

Cum Scorpionibus.

DENO-

A

DENOMINATA.

Σφηκὼν ſedes, & domicilium Veſparum eſt: Σφηκία & σφηκωνῖς, niſi mendoſè Σφηκών.
Ariſtoteles legatur, τὰ κηρία τῶν Σφηκῶν appellat, id eſt fauos Veſparum, & Σφηκία.
cellulas. Σφηκίωσιν quoq; Heſychius fauos Veſparum interpretatur, aut cel- Σφηκίωσις.
lulas ſiue nidos Crabronum aut Veſparum, in quibus fauos ſuos confingunt.
Apud Plutarchum libro περὶ ἀοργησίας, Σφηκιὰ examen Veſparum eſt, καὶ Σφηκιά.
μὴν, inquit, τὰς γε συνεχεῖς, καὶ πυκνὰς, καὶ κατὰ μικρὸν ἐν τῇ ψυχῇ συλλεγομένας ὀργὰς· μάλιστα φιλαυτία καὶ δυσκολία μετὰ τρυφῆς καὶ μαλακίας, διω σμῆνος ἢ σφηκιὰν ἡμῖν ἐντίκ-
„ τουσι. Id eſt. Equidem continentes, & crebras, & paulatim apud animum collectas iras, præ-
„ cipuè ſui amor, & moroſitas cum luxu mollicieq; iuncta nobis velut Apum, aut Veſparum
„ examen nobis ingenerat. & apud [a] Euripidem Vlyſſes. [a] In Ciclope.

Εἰ τοῦ κύκλωπος τοῦ κακῶς ὀλουμένου
B Ὀφθαλμὸν, ὥσπερ Σφηκιὰν ἐκτρίψομεν. Id eſt.
Si Cyclopis deperiuntis miſere
Oculum exterere liceat, tanquam Veſparia.

Hic autem Σφηκιὰν interpres Veſparia tranſtulit, quàm rectè, videant alij. Quintum Phalangij genus à Nicandro Σφηκεῖον appellatur, alio nomine Δύσδηρι dicitur, à ſimilitudine quam cum Veſpis habet, vt ex eiuſdem poëtæ verſibus colligere licet, quemadmodum etiam Μυρμήκιον aliud Phalangij genus, quòd ſit Formicis ſimile. Eius autem Sphecij deſcriptio apud neminem antiquorum præterea inuehitur. quidam verò in eos Nicandri verſus, quos nunc ſubijciam, ait hoc quintum Phalangij genus colore, & alui habitu Veſpas referre.

Ἄλλο γε μὴν Δύσδηρι, τὸ δὴ σφηκεῖον ἔπουσι
Πυρσὸν ἅλις σφηκὶ σπαταλόγχιον ὁμοβοίης,
Ὅς ῥα θρασαλέην γενεὴν ἐχμάσσεται ἵππου.

Id eſt, vt Iacobus Greuinus tranſtulit.

Mox aliud grauius genus eſt: Dyſderi vocare
C *Sphecaumq; ſolet rutilo quod fulget honore,*
Crudeliorq; ſua ſimulatur imagine Veſpa,
Quæ fortis ſpectatur equi non languida proles.

Fuit olim quoq; Cyprus vocata Σφηκεία teſte Heſychio. Sed [b] Stephanus teſtatur dictam fuiſſe σφηκεΐαν κεραστίαν, adſerens hunc locum Lycophronis: Cyprus olim dicta Σφηκεΐα.

Οἱ πέντε τὴν σφηκεΐαν ἐς κεραστίδα.

Dixerat tamen initio idem Stephanus σφηκίαν eſſe vrbem Euboeæ. eſt & σφηκισμὸς genus harmoniæ, quod Veſparum ſuſurro, aut bombo non erat abſimile: Heſychio εἶδος αὐλήσεως, μέλος ἀπὸ τῆς ἐμφερείας τοῦ βόμβου. Σφηκώδης Veſpæ ſimilis. Vnde apud [c] Rhodiginum Sphecodes homines exili ventre de Veſparum imagine nuncupantur, qui etiam lagari, hoc eſt inanes, & ſine inteſtinis quodammodo. Veſpæ ſiquidem contractiores viſuntur parte ea, poſterioribus prætenuibus gracilibusúe, propterea acuminatum lignum Sphecilcum dicunt, quippe Spheces vocantur Veſpæ. A [d] Plinio quoq; nominatur Pſeudoſphece quaſi falſa mentitaq; Veſpa, vt interpretatur Hermolaus Barbarus. [b] Lib. de Vrbib. [c] Lect. anti. Lib. 16. c. 2. Sphecilcus [d] Cap. 8. Lib. 30.

D

PRÆSAGIA ET AVGVRIA.

IMBRES, ac tempeſtates longamq; hyemem diuerſimodè nobis Veſpæ præſagiunt, vt ſi ante finem Octobris apparuerint (vt [a] Carolus Stephanus refert) longam fore hyemem protendunt. Item ſi multis in locis ante veſpertinum vergiliarum exortum, ſubterraneos ſpecus glomeratim ingrediantur, pluuiolæ hyemis, ac frigidæ ſignum eſt, quod etiam de Muſcis dictum ſit. Cauſam videtur tradidiſſe Mizaldus, nimirum, quòd loca ſubterranea nimiùm perflata (in quibus per hyemem, pluuias & frigora, calor plurimus latitare ſolet) vt caleant, cumulatim petunt. nam frigidula ſunt animalcula, & exanguia pro-
„ indeq; iniuriarum aëris impatientiſſima. Refert quoq; [b] Theophraſtus ingentes imbres pro-
„ tendere, ſi multæ autumno Veſpæ generentur: qua de re ſic Aratus. [a] De Agric. lib. 1. cap. 8. [b] Lib. de ſignis temp. Autumno multæ Veſpæ quid præſagiant

Αυτὰρ ὅτε Σφῆκες μετοπωρινὸν ἤλιθα πολλοὶ E
Πάντη βεβρίθωσι; ἑσπερίων προπάροιθεν
Πληϊάδων, ἔποι τὶς ἐπερχομένου χειμῶνα;
Οἷος ἐπὶ Σφήκεσσιν ἑλίσσεται αὐτίκα δῖνος. Id eſt.

Sed cùm Veſpæ autumni tempore glomeratim multæ
Paſſim conſtipatæ fuerint, etiam veſpertinas antè
Pleiades, dixerit quis ſubſecuturam hyemem,
Qualis in Veſpis conglomeratur itidem turbo.

c Lib. 3. de Animal. ortu. cap. 15. ad finem.

Huius rei cauſam Theon in commentarijs retulit. Veſparum namq; copia produci nequit,
niſi terra maximè humida ſit, & vaporoſa; quòd c Ariſtotelis autoritate confirmatur, aſſe-
rentis, ſimilem eſſe quodammodo rationem de Veſparum generatione, atque Apum; ſed
vt ipſe ait crebris imbribus, & pluuijs annis magna Apum copia generatur; humiditates
enim faciunt plus excrementi in corporibus ducum. Itaque cùm Veſparum multitudo au-
tumno apparens, humoris plurimùm, & vaporis redundare oſtendat; meritò pluuiam hye-
mem minitatur: accedente enim frigore concreſcere vapores neceſſe eſt, atque in aquam
conuerti, proindeque ingentes imbres, & tempeſtates accidere. Iam verò quod ad augu- F
ria pertinet, Examen Veſparum naturâ calamitoſum auſpicium facere probatum eſt, quod
Liuio placuiſſe videtur: Capua nunciatum eſt examen Veſparum ingens in forum aduolaſ- „
ſe, & in Martis æde conſediſſe: eas collectas cum curâ, & igni crematas eſſe. Horum prodi- „
giorum cauſa decemuiri libros adire iuſſi, & nouendiale ſacrum factum, & ſupplicatio
indicta eſt, atque vrbs luſtrata.

Examē Veſparum calamitoſum auſpicium facere.

HISTORICA.

a Sap. c. 12.

REFERT a Nicolaus de Lyra (ſupra hæc verba. Miſiſti anteceſſores exer- „
citus tui Veſpas, vt illos paulatim exterminarent) ex quorundam expoſi-
torum ſententia, quod ante ingreſſum filiorum Iſrael ad terram promiſ-
ſionis, dominus ad litteram immiſit Chananæis Veſpas habentes aculeos
venenatos, quæ plures Chananæorum interfecerunt, & per hoc alij occa-
ſionem pœnitendi de peccatis ſuis habuerunt. Alij verò dicunt iſtas Ve- G
ſpas ſumi hîc pro timoribus, quos Deus Chananæis immiſit, per quos aliqui receſſerunt
de terra ante ingreſſum filiorum Iſrael, ſcilicet Heuæi.

MORALIA.

a Lib. de Cohib. ira.

CONTINENTES, & crebrę paulatim apud animum collectæ irę, quas
præcipuè ſui amor, & moroſitas, cum luxu mollicieq; iunxit, cum Veſpa-
rum, aut Apum examine à a Plutarcho comparantur. Nam quemadmo-
dum hę (vbi antea ab aliquo irritatæ ſunt) obuios quoſq; pungunt, etiam
eos, qui nil nocuerunt; ita quoq; hæ apud animum collectæ iræ efficiunt,
vt erga quoslibet homo exaſperetur, ac canibus latrantibus, aut aſinis occur
rentibus indignetur. velut is, qui cùm Agaſonem vellet ferire, & is exclamaſſet Athenien-
ſem ſe eſſe, ad aſinum conuerſus, ac fatus; Tu verò Athenienſis non es, multis verberibus,
beſtiam obruit. H

HIEROGLYPHICA.

a Lib. 2. de Notis Hieroglyph.

Veſparum hieroglyphicum: Pernicies ſummota, vt ab Ægyptijs monſtretur.

PIERIVS Valerianus ex Horo citat Veſpam ex Crocodili ſanguine atque
eius cadauere procreari. noſtros autem dicere, eam ex equino cadauere na-
ſci. Nihilominus apud a Horum leges. Veſpas cùm volunt ſignificare, equi „
cadauer pingunt: ex huiuſmodi enim cadauere plurimæ Veſpę generan- „
tur. Quomodocunq; ſeſe res habeat, cùm Ægyptij corruptum oſtenderent
Crocodili corpus; & per hoc perniciem ſummotam extinctamq;, Veſpam
cōmoſtrabant. Philoſophis autem vetuſtioribus pugnacitas per Veſpā innuitur, nō quòd ex
equi corrupto ſanguine oriri æſtimetur, qui belli indicium eſt; ſed potiùs, quòd ſua naturâ
pugna-

A pugnaces ſint Veſpæ,atq; ijs vlciſcendi libido ingenerata ſit. Stobæus ex Demoſthene re-
citat Antiſthenem aliquando à Diogene correctum, vt qui exili admodum voce homines περὶ Διο-
caſtigaret, reſpondiſſe: Veſpas itidem ſonum haud magnum alis excitare, aculeum ta- γενοῦς διατριβῶν.
men acerrimum habere. Quare apud Æneam philoſophum Platonicum Euxitheus, dum
Theophraſti dicta diluit, ſi quæ ille opinabatur vera eſſent, Veſpæ, inquit, item Hector
colligabitur: ambo enim caput varia galea redimiti ſunt, ac perinde pugnaciſſimi. De ga-
lea ad id alludit, quod Homerus Hectorem κορυθαίολον vocat. & mulierum chorus apud
Ariſtophanem in Lyſiſtrata, quieturum ſe dicit, niſi acceſſerit aliquis, qui tanquam Ve-
ſparum examen ſodicare ſe, vel irritare aggrediatur. Plato quoque eos, qui popularem
ciuilemq; virtutem exercuiſſent, non eam quidem ex doctrina philoſophorum, atque ex Imperfectorum morũ ciuilium significatio
eorum ſententia deſcriptam, ſed ex conſuetudine quadam exercitationeque, ad aliorum
exemplum acquiſitam, poſt obitum in Veſparum Apumue, aut Formicarum genus mi-
grare contendit: His enim natura aliquid dedit, quod ciuilis gubernationis ſimilitudi-
nem aliquam præ ſe ferat. nam & ipſæ (vt ait Pierius Valerianus) collegia celebrant, tri-
busq; & centurias diſtinguunt habitationesq; ſibi conſtruunt magnificentiſſimas,in quibus
B cellæ fauorum in morem ſexangulæ omnes. Veſpa quoque, & malua ſignificat furioſum
mitioribus reſponſis læniri. nam ſicuti maluæ ſuccus remedium eſt contra Veſparum ictus, Furioſus mitiori reſponſo mitigatur.
ita quoque leniora mitioraq; reſponſa,contra excandeſcentis aſperiora verba. iuxta dictum
illud μέγιστον ἐστὶν ὀργῆς φάρμακον λόγος. id eſt maximum iræ remedium ſermo eſt.

EMBLEMATA.

CIRCA ſupraq; Archilochi monimentum volitantes Veſpæ maleficos
quoſq; vel dicto, vel ſcripto petulantes denotant. Illæ enim magno cum Maledicentia.
murmure acriter pungunt, neque mel, neque ceram fingunt. Archilochus
autem fuit tanta maledicentia, vt eius ob hanc apud autores crebra ſit fa-
cta mentio; vnde [a] Alciatus de hoc Emblema ſcripſit; cuius hi ſunt verſus.

Archilochi tumulo inſculptas de marmore Veſpas, [a] Embl. 51.
Eſſe ferunt, lingua certa ſigilla mala.

C De eodem & multa alia veterum extant Epigrammata, vnum autem, quod huc rectiùs,
quàm inter [b] Epigrammata referri poteſt, appono. [b] Ex lib. 3. Epigra. tit. εἰς πομπὰς

Σῆμα τόδ' Ἀρχιλόχου παραπόντιον ὅς ποτε πικρὴν
Μοῦσαν ἐχιδναίῳ πρώτος ἔβαψε χόλῳ,
Αἱμάξας Ἑλικῶνα τὸν ἥμερον. οἶδε Λυκάμβης,
Μυρόμενος τρισσῶν ἅμματα θυγατέρων.
Ἠρέμα δὴ παραμεῖψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
Κινήσῃς τύμβου σφῆκας ἐφεζομένους.

Quidam vertit.

Archilochus iacet hoc in littore tectus, amara
Cuius vipereo carmina melle madent.
Sanguine fœdauit Muſarum Helicona; Lycambes
Luget natarum turpia lora trium.
Hoſpes abi tacitè, moueas ne fortè Crabrones,
Illius in tumulo quos habitare vides.

D Notandum quod interpres huius Epigrammatis καταχρηστικῶς hoc eſt abuſiuè σφῆκας Cra-
brones traduxerit, cùm hoc vocabulum Veſpas ſignificet. Sed vſus eſt vicino nomine, quod
apud poëtas haud infrequens eſt; vt etiam apud Alciatum per Veſpas Apes intelligimus
hoc verſu, in quo principium clementiam deſignat.

Veſparum quod nulla vnquam rex ſpicula figet:
Quòdq; alijs duplo corpore maior erit,
Arguit Imperium Clemens, moderataq; regna,
Sanctaq; iudicibus credita iura bonis.

Etenim Veſpæ immundæ ſunt, & carniuoræ, nec regem vllum habent quorundam ſenten-
tiâ.

E

EPIGRAMMATA.

DVO autem à nobis ſuperiùs fuêre citata Epigrammata, quòd ea loca ita poſtularent, vnum vbi de generatione Veſparum egimus, idq; Archeſilai cuiuſdam Ægyptij, alterum iam citatum Archilochi. quæ vtraque mihi hîc non videntur repetenda. Extat verò tertium apud [a] Scaligerum hoc, de Veſpis inſcriptum:

[a] In Poem.

Dignoſcitur de tergoris coloribus
Quodcunque viuit mite ſiue ferum pecus,
Canem [illegible] atritate græculus
Leo [illegible] barbarus criſpat iubam,
[illegible]
[illegible] colore [illegible] pilis,
At at [illegible] pauperum venter ſaturi, F
Mundi nocentes ora ſurgida arguunt
Pilis reſectis eſſe [illegible] ſuper.

Aliud quoq; [illegible] habet hoc & elegans ſibi.

Neſcis miſella Veſpa barbara hoc: quod non
Es amplius victura ſpiculo amiſſo.

EPITHETA.

VOCAT Homerus Veſpas [illegible], id eſt [illegible], eo, quòd in via domunculas habeant: id autem iis Veſpis competere poteſt, quæ circa vias [illegible] ſunt, per quas homines frequenter iter faciunt. ab eodem quoque [illegible] vocantur, quod medio corpore pictæ ſint, variíque in ijs colores appareant [illegible] Lycophron [illegible] appellantur, hoc eſt nigræ, [illegible] ſanguineis [illegible] G
bris diſtinctæ, vt ſunt quidam ſerpentes. niſi quis [illegible] interpretari, non à colore, ſed eius pernicie, quam [illegible]. Nam ob hanc ſunt plurima alia epitheta à poëtis inuenta [illegible] perniciosa [illegible] moleſta apud [a] Q. Calabrum, & πτερόεσσα [illegible] in Epigrammatibus.

Πτερὸν ἐγείρετε Σφῆκ' [illegible]

[b] In Theriaca.

Et [b] Nicander quoque ὀλοὸν Σφῆκα dixit, id eſt atrocem & pernicioſam.

Οἶδα γε μὲν καὶ ἴουλος [illegible]
Nouimus haud aliter quæ patrat Iulus, & atrox Veſpa.

Ariſtophanes quoque Σφῆκας ὀξυκαρδίους nominat, quaſi [illegible] habentes, quòd ſint in iram præcipites, & acuta ira excandeſcant. apud Nicandrum itidem legitur Σφῆκες παναλίγκιον ὠμοβορῆι, carniuoras, [illegible] Veſpæ [illegible] meliùs tamen crudiuoræ. In Poematibus Scaligeri Veſpam [illegible], & in Petrarcha amoroſe:

Inſtai negli occhi, onde amoroſe Veſpe
Mi pongon ſi, che'n fin quà il ſenſo è plora.

H

APOLOGI.

VESPÆ & perdices ſitibundæ ad agricolam venerunt, ab eo petentes bibere, promittentes pro aqua hanc gratiam redituras: perdices fodere vineas; Veſpæ circumcirca eundo aculeis arcere fures. At agricola ait: ſed mihi ſunt duo boues, qui nihil promittendo, omnia faciunt; melius igitur eſt illis dare, quàm vobis.

A

PROVERBIA.

ΣΦηκιαν ἐρεθίζειν Græcis idem ferè ſignificat, quod Latinis, vt apud Plautum, irritare Crabrones. Qui autem malum ſibi fabricat Σφηκιὰν ἐξεγείρειν καθ' ἑαυτὸν dicitur, vt inquit Euſtathius, id eſt examen Veſparum (vt Liuius loquitur) ſibi irritat. Xenophon indicat vnde natum ſit, nimirum, ab his qui ſtudent eximere Veſpas ex antris ſuis. ὁρῶ δ' ἔγωγ' ἔφη καὶ ὅσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκδιώκωσι, τῶν σφηκῶν πλείονες ἐπ' αὐτοὺς ἵενται, ὑπὸ πολλῶν τιτρώσκονται. Et ego, inquit, video etiam eos, quicunque Veſpas accipere volunt, ſiquidem euolantes conentur venari, à multis feriri Veſpis. Inuenio & apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata (nam hoc titulo comœdia quædam inſcripta reperitur) Σφηκιὰν ἐρεθίζειν, quod idem cum ſuperiori ſignificat.

Ἢν μή τις ὥσπερ σφηκιὰν βλίττῃ με κἀρεθίζῃ.

B *Niſi ſi quis, vt veſparum frondes, me, ſtimuletque.*

Eodem quoque[a] Arioſtus vſus eſt prouerbio hoc verſu:

Mal, conſiglio ti diè Meliſſa in vero
Che d'attizzar le Veſpe ti propoſe.

Σφὰξ βομβεῦν τέττιγος ἐναντίον, id eſt,

Scilicet obſtrepitans argutæ Veſpa cicadæ.

Apud Theocritum eſt, in Hodœporis, quibus verſibus contemnit quidam paſtor paſtorem, à quo prouocatur. conuenit in eum, qui cum impotentior ſit, potentiorem adoritur, aut qui certat longè impar cum ſuperiore. aut qui negotium faceſcit longè ſe præſtantioribus. Quod genus eſt illud, *Catulus Leonem adlatrans*: nam ſonus, aut ſuſurrus Veſparum à Cicadarum ſtrepitu obſcuratur, vnde Theocritus:

Dulciſonam contra ſtas Veſpa Cicadam.

» *Veſparum examen mouit Phrynichus, velut gallus gallinaceus*, quadrat in eos, qui damnum patiuntur. Cum enim Phrynicus tragicus Mileti captiuitatem ageret, Athenienſes metuentem perhorreſcentemq; eiecerunt. *Conuenit, vt Veſpis*, prouerbij loco citatur ab[b] Adria-
C no Turnebo ex Probæ Falconis verſibus, eius verba ſunt hæc. Tranſgredior ad Probæ car-
» men, in quo prouerbiale eſt, conuenit vt Veſpis. Veſpæ enim prorſus latibulis ſuis veluti
» coniuratæ magno conſenſu dimicant; petunt propè accedentes, & aculeis fodiunt. Suſpi-
» cor autem, vt in templo concordiæ fuerit nidus ciconiarum, ſic in fano monetæ fuiſſe exa-
» men Veſparum, carmen ſubſcribam.

Conuenit vt Veſpis, quarum domus arce moneta
Turbat, agens ſtridulis per lutea corpora telis.

Hos autem verſus Sulpitiæ eſſe antea diximus, idq; ex quorundam ſententia.

[a] Can. 43. Stan. 47.

Veſpa Cicadæ obſtrepit.

Catulus Leonē adlatrans.

Conuenit vt Veſpis.

[b] Aduerſ. Lib. 1.

VSVS IN MEDICINA ET ALIIS.

PSeudoſphecem vocant Veſpam, quæ ſingularis volitat, apud[a] Plinium: hanc ſiniſtra manu apprehenſam ſubnectunt, alij verò quam quis eo anno viderit primam. Laudant quidam hoc contra quartanas. Sed eandem facultatem[b] Iohannes Vrſinus, in eo carmine, quo proprietates Veſparum complexus eſt, omnibus Veſpis in genere aſſignat: ſic enim canit.

D

Nil præter bombos, & equum infeſtare potentem
Si nequeo, cogor cedere Muſca tibi.
Sunt qui me credunt Scorpij depellere virus.
Imo & ferè aliis ſola ſiniſtra manu.
Sola volans vel tuſſi, prior procul arcet febrem.
Quartanam lanæ ſim modò capta manu.
Sed nondum valuit noſtra medicamine quiſquam.
Iure igitur cogor cedere Muſca tibi.

Fit & aqua ex Veſpis, quæ miras habet virtutes tumores faciendi abſque dolore; de qua[c] Mizaldus hunc in modum loquitur. Si quis aqua deſtillationis, vel decoctionis Crabro-

[a] Lib. 30. cap. 11.

[b] Lib. 2. de Proprieta. anim.

Aquæ Veſparum vis.

[c] Mem. cēt. 7.

num

num aut Veſparum cutem alicuius attigerit, ſic intumeſcet locus: vt hydropis, aut veneni, E
magnæve alicuius ęgritudinis ſuſpicionem ingerat, ſed abſque dolore. Remedio eſt Theria-
ca pota, vel loco illita. Hac fraude meritriculę quædam geſtationem vteri, etiam apud cir-
cumſpectos & cautos, artificioſè mentiri ſolent: & ſuam miſeriam credulæ plebi falsò atte-
ſtari, qui ſtipem vicatim emendicant.

REMEDIA CONTRA ICTVS.

QVAS noxas Apibus ac fructibus inferre ſoleant eſt à nobis dictum ſupe-
riùs: item quàm doloriſica vulnera infligant hominibus. Itaque ſequitur
vt quæ erga earum ictus adferri poſſunt auxilia, breuiter perſtringamus.
cum enim de his abundè à multis ſcriptoribus ſit tractatum, ijs præcipuè,
qui de venenis integra volumina edidêre; cumque etiam nos in capite de
Apibus multa dixerimus, quæ huc transferri meritò poſſint, viſus ſum de
his hîc breuiùs agere. Quàm noxius, & pernitioſus ſit Veſparum aculeus, nobis [a] Pharſalitę F
confiteri queunt, nempè quos à Veſpis eiectos eſſe commemorant, non aliter quàm Rhœ-
tienſes à Scolopendris. Refert [b] Franciſcus de Roſiers, quendam in Gallia cùm ligna cæde-
ret, ſub Smaragdi Rauennatis Exarchi temporibus, tam acriter à Veſpis punctum, & infe-
ſtatum fuiſſe, vt biennio inſaniuerit, habituque religionis ſe prophetam, deinde magum di-
ctitarit, qui populi furore diſcerptus eſt. Propterea cùm inimico alicui malè vt ſit exopta-
mus, Veſparum & Apum aculeos imprecamur. Vnde Arioſtus.

[a] Aelia. lib. 11. cap. 28. Hiſt. anim.
[b] To. 3 ſtem. Lothar. & Bar. Duch.

Ma non gli dir oltraggio, ò t'apparecchia
Cento vdirne per vno, & chi ti pungi
Più che punger non ſuol Veſpa, ne Pecchia.

Ceterùm num Veſparum aculeus venenoſus exiſtat, diſquiſitione dignum nō videtur, cun-
ctis id ſcriptoribus affirmantibus. Sed nunquid idem cunctis Veſparum generibus venenū
in aculeis inſit, iure dubitari poteſt. Sunt autem quædam inter maiora feraque, quæ maiorē
veneni vim aculeis ſuis continent, ſunt quæ cùm ſerpentes comederunt ictus pernicioſiores
faciunt, aut in hos ſuos aculeos infigentes, eos lethaliori veneno imbuant: ſunt itidem quæ
in alijs regionibus venenoſiores, quàm in noſtris ſunt, vt quas in Niceſia inſula reperiri ſcri- G
bit Ottelius, quarum punctio vſque adeò eſt peſtifer, vt mortem adferat. Contra quas itaq;
non deſunt remedia veterum, quibus nos ab eiuſmodi periculis præſeruare poſſimus. Sed
hoc Scorpionum ictu præſtari inutile hîc mihi videtur, [c] vt referatur; cùm nullus tantæ vn-
quàm ſit amentiæ, qui ſe à Scorpionibus pungi patiatur, vt à Veſparū aculeis immunis eſſe
poſſit. Nam mitiora iocondioraq; nobis exiſtunt, vt ſunt althea, malua, oleū. ait enim [d] Vin-
centius, ei non appropinquare Veſpas, qui ex althea, vel ſucco maluę, & oleo vnctus ſit, &
Ruellius in Hiſtoria Plantarum à Veſpis non ici ſcribit, ſilueſtris maluæ ſucco perunctum.
Illęſum quoq; ac tutum permanere vult [e] Ætius Eruca, ſiue Brucho, his verbis. Qui ab Api- „
bus, aut Veſpis illæſus permanere velit, eum maluę folia cum oleo illita, aut Eruca, ſiue Bru „
chus cum oleo aſſeruabunt. Nec Veſpæ, nec Muſcæ attingunt eum, qui vnctus eſt melle, & „
lapidem Heraclium ſecum habet, vt ſcribit [f] Albertus Magnus. Venenum autem id, quod
in Veſparum aculeis eſt, æſtimare quis poſſet frigido eſſe temperamento, propterea, quòd
quidam aduerſus earum ictus calida præſidia præſcripſerint, cùm longè aliter ſe res habeat.
Non enim hæc calida remedia virus depellunt ratione temperamenti, ſed proprietatis, quā H
contra hoc virus obtinent. Calidum verò eſſe, & authoritates, & rationes conuincunt. [g] Ar-
doinus ait tam Apis, quàm Veſpæ venenum eſſe calidum, vtraſque etiam totas eodem eſſe
temperamento. ſed Veſparum quàm Apum venenum eſſe calidius, videor poſſe ex eo con-
iecturare, quòd (quamuis ferè omnia eadem accidentia, quæ Apum ictibus conſequuntur
Veſparum quoque adſint) maiora multò grauioraque hæc ſymptomata in Veſparum mor-
ſibus exiſtant. Id [h] Aetius confirmat his verbis. Hos qui ab Apibus punguntur, dolor ictus „
ſequitur, & rubor loci, cum tumore partium in ambitu ſitarum: ſtimulus autem omnino in „
percuſſo loco inuenitur. Eadem etiam quos Veſpa pupugit, concomitantur, ſed intentiora: „
Verùm ſtimulum Veſpa in percuſſo loco non relinquit. Quibus certè multò ſęuiora ſym- „
ptomata addidit loco citato Ardoinus, cuius verba (nā diſtinctiùs hac de re ſcripſit pleniuſ-
que quàm alius quiſpiam) non grauabor apponere. Accidentia, inquit, morſus tam Apis,
quàm Veſpæ conſequentia ſunt ſimilia. Verùm ſæuiora ſunt accidentia conſequentia mor- „
ſus Veſparum præcipuè citrinarum, præſertim in calfaciendo, & Veſparum magnarum ha- „

Veſpæ quæ venenoſiorem ictum faciant.
A Veſparū ictibus vt p̄ſeruemur.
[c] Pli. li. 28. c. 3.
[d] Lib. 21. c. 179.
[e] Tetrab. 4. ſer. 1. c. 11.
[f] Lib. 2. de Lapid.
Tēperamētū veneni Veſparum.
[g] Lib. 8. de vene. c. 11.
[h] Lib. 1. Tetrab. 4 c. 11

bentia

A bentia capita nigra, & aculeos plurimos. Accidentia namque morſus Apum, & Veſparum
conſequẽtia ſunt, dolor, rubedo, apoſtema videlicet in locis morſuum. accidit tamen quan-
doque ad morſus Veſparum magnarum ſpaſmus, debilitas genuum, & quandoque mors.
Et ſimiliter quoque accidunt ad morſus quorundam Veſparum paruarum malarum veſicæ
in circuitu puncturæ, & grauedo linguæ. Huc vſque Ardoinus, qui ibidem prolixius horum
accidentium cauſſas ſubnectens, omnes ferè ad veneni calorem intenſum refert. Itaque co- Curatio
gnito ex prædictis accidentibus Veſparum morſu, ſi curari volimus, conſiderandum eſt, nũ- ictus Veſparum.
aculeus in vulnere relictus ſit: quod tamen rariſſimè accidit. ſolidius enim ac firmius Veſpa-
rum aculeus, quàm Apum, ligamentum ſortitus eſt. Relictus igitur è vulnere extrahendus
eſt: quod aut manu, aut medicamento fieri ſolet, vt cinere, oleo, & fermento ſimul mixtis, &
impoſitis; poſtea ſugendus locus, aut ea medicamenta applicari conuenit, quæ virus extra-
hẽdi facultatem habent, qualia plurima ſunt ab antiquis celebrata. Laudat præcipuè [i] Dio- [i] *Li.2.c.42.*
ſcorides maluam hortenſem illitam: item lauri folia trita, & illita, ſaturеam, ſyſimbrij quoq;
folia impoſita: ſal cum ſeuo vitulino adhibitum. [k] Plinius ſalem ex aceto illitum commen- [k] *Li.31.c.9*
B dat. [l] alibi præſentiſsimum remedium ait eſſe meliſſophyllum, [m] Althęam, item merum & [l] *Li.20.c.20*
folia ibiſci. [n] Rutam quoque extollit ad Veſparum aculeos; ſi folia trita, vel commanduca- [m] *Ibid.c.21*
ta imponantur cum melle, & ſale, vel cum aceto, & pice decocta. Galenus libro de ſimplici- [n] *Lib.20.c.13.*
bus ad Paternianum. ſiſimbrium collaudat eiuſque ſemen potatum, & lib. de Simplicium
decimo capite de ſtercore bouis, ſtercora boum ratione attractiuæ facultatis. & [o] alibi ad Medicamẽtorũ facultatibus.
eoſdem centauream minorẽ. [p] Iohannes Serapio præſcribit emplaſtrũ ex baſiliconis fluuia-
tilis folijs cum aceto tritis confectum: item ex mercurialis, mandragoræ folijs, cum farina
hordei: cõferre quoque muſcum qui in ciſternis & aqua inuenitur, ſcribit, cum aceto tamen [o] *Lib de Centaurea virtute ad Papiam.*
illitum. Cæteri quoque Arabes plurima alia commemorant, vt lenticulam paluſtrem, cum
butyro recenti aut capitibus Muſcarum illitam, ſuccum citrulli, folia carubiæ arboris recen
tis, ſampſuchum, lutum cum aceto, bolum Armenum, calamentham, taraxacon, niuem, ca- [p] *Breuiarij c. de punct. Apum & Veſp.*
phuram cum aqua roſacea, Muſcas recentes illitas, & infinita, alia quæ ſi omnia hîc recenſe-
rentur, faſtidium nauſeamque pariendo, lectorem à ſedula lectione deterrerent. Ex recentio-
ribus ſunt, qui affirmant Veſpas tritas, & ſuis morſibus impoſitas prodeſſe non aliter quàm
Scorpiones. His alij quoque conuenire aiunt aſparragum cum melle illitum, aut ſeſamum Veſpæ ſuos
C cum poſca, aut momordicæ oleum inunctum, aut ferrum, in quo ſtrombi conchylij imago ictus curãt
exſculpta fuerit loco affecto ſuperimpoſitum. Alij dolorem leniri aiunt morſumque mi- impoſitę.
teſcere bufonis lapide; ac ne veſtigia relinquantur, in loco icto ſtatim ferrum adigi oportere.
At verò grauioribus malis ſuperuenientibus, qualia ſuperuenire aliquando Ardoinus aſſe-
uerat, nil tutius eſt quàm cor corroborare, ne veneno aſsiliatur: aut ab ingenti dolore in cõ-
ſenſum trahatur. idque commodiſsimè præſtari aiunt folijs teneris ipſius lauri, ſi ad drach-
mas duas bibantur ex vino adſtringente. Ego præ cęteris quæ præſcribi poſſunt ipſam The-
riacam tanquam ad id præſtantiſsimam laudarim.

DE CRABRONIBVS. Cap. VII.

QVI Crabrones inter Veſparum ſpecies retulerunt, nimis ampla profectò
nominis Veſpæ ſignificatione vſi ſunt, ac more Grammaticorum diuerſas
rerum appellationes mirum in modum cõfuderunt, ſimilitudinis alicuius,
D non autem diſcriminis habita ratione. Haud eo inficias paruam inter hæc Veſpæ & Crabronis ſimilitudo.
duo (quod ad viuendi legem moreſque, atque ortus, & generationis modũ
attinet) differentiam exiſtere; tantùm tamen in cæteris, vt in corpore diſcri
minis intereſſe arbitror, quantùm ſatis eſt ad diuerſum à Veſpis genus conſtituendum. Pro-
pterea de Crabronibus in hoc particulari capite agere inſtitui, Ariſtotelem alioſque non in-
fimæ famæ viros imitatus, qui ſeparatim propioque capite de ijſdem tractauerunt.

SYNONYMA.

צרעא Tzircha Crabro, Veſpa exponitur in Dictionario Syrochaldaico צרעה; inquit San- Tzircha.
ctes Pagninus eſt nomen reptilis alati percutientis oculos, & venenum infundentis, & occi-
dentis ſecundum Rab. Dau. in libro Rad. & Rab. Selom. in commento Exod. 23. quod in
Haruch exponitur Apis aut Veſpa, Hieronyn, Crabronem vertit. Exod. 23. v. 28. Ermit-

tam

Zambor. Σφὴξ. Ἀνθρήνη. [a] Lib. 12. Crabro vnde dictus. [b] In Com. Var. de ling. lat. Cracere quid. Σφηκώδεις Andreæ Placi error.

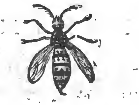
tam את הצרעה Crabronem antè te expellet Chiuæum &c. Crabro fortè Zambor Serapionis apud Ardoynum de Venenis. In Gloſſario veteri Crabro Σφὴξ Græcè dicitur: proprium tamen nomen ἀνθρήνη eſt, quo vſus eſt Ariſtoteles. Suidas ſcribit Ἀνθρήνιον eſſe genus Veſpę, ſed poëtas abuti pro Ape. Heſychius ait genus eſſe Apis. Crabrones putat [a] Iſiodorus à cabo, id eſt caballo vocatos quòd ex his creentur. Sicut autem, inquit, Crabrones naſcuntur de equorum carnibus putridis, ita ex ijs iterum ſæpè naſcuntur Scarabei, vnde & cognominati ſunt. Pulchriùs de huius vocabuli etymo [b] Ioſephus Scaliger; à Craceo, inquit, Craber, qui poſtea Crabro, Σφὴξ, Cracere ſignificat gracilem eſſe Ennio; & Σφηκώδεις graciles dicuntur apud veteres comicos. Pro Crabronis apud Ouidium in aliquibus codicibus legebatur Scrabronis: ſed erratum eſſe à liberarijs commiſſum, ſcriptam reliquit doctiſſimus vir Hercules Schioffanus in ſuis erudidiſsimis ad Ouidij Metamorphoſim commentarijs. putat tamen, ſed falsò Andreas Placus in lexico Biblico Scrabronem Vermem eſſe, qui naſcitur de carnibus equorum putridis, Germanicèque dici eyn Pfertzvvubel: Crabronem autem ſine S Inſecti genus eſſe affine Veſpis, & Oeſtris pertinaciſsimum, aculeoq́; peſtilentiſsimo. Italis Calauron, Crabrone, Scaraffon quibuſdam, quod nomen Scarabeo potiùs conuenire videtur, qui vulgo Italicè Scarafazzo dicitur. Galauron Bononiēſib. Gallis Frelons, Froiſons, & Froulons, Hiſpanis Tauarro. Germanis eyn hurnauſs, hermuſe; horlitſs. Belgis een Horſele. Polonis Szerſzenie. Hvngaris lo daras, Anglis Hornettes, o grat Vvaſpes. Indis Orientalibus Barattæ, vt teſtatur Hugo Lanſchottus in Nauigatione in Indiam Orientalem. F

[c] Cap. 45.

DESCRIPTIO. GENVS. DIFFERENTIA.

Crabrones omnes aculeati. [a] Li. 9. Hiſt. c. 42. Phalangiũ Crabroni ſimile. [b] Li. 29. c. 4. Genus Crabronũ unicum. [c] Li. 11. c. 21. [d] Li. 9 Hiſt. c. 42. [e] Corol. in Dioſc. Tenthredõ.

MVLTO maiores corpore ſunt, Crabrones, quàm Apes aut Veſpæ. Autores ſunt, qui de India Orientali ſcripſerunt, in ijs regionibus bis Apes magnitudinem ſuperare. Eadem quoque noſtratibus magnitudo eſt. Albertus Magnus ait Plinium Crabrones vocare Veſpas maximè citrinas, aculeos ſęuiſsimos habentes, ita vt veneno equi pullos interficiant, cùm pungunt, oculoſque habere poſt ſuccinctorium, mel ceramq́; in urilem facere. G Cùm verò in genere Apum careant aculeo & Fuci, & reges, atque etiam Veſparum nonnullæ ἄκεντροι ſint, vt antè dictum eſt, Crabrones tamen omnes aculeo armari putat [a] Ariſtoteles; ſed de eorum duce conſiderandum eſſe, an habeat aculeum. Eſt Phalangij quoddam genus cęruleum lanugine nigra, quod caliginem & vomitus araneoſos concitare, ait [b] Plinius, pennaq́; tantùm à Crabrone differre. Porrò inter Veſpam & Crabronem hoc intereſſe videtur. Crabro quòd maior multò ſit, etiam aluum minus habet gracilem, cuius pars ea, quæ cũ tenui ligamento thoraci annectitur, latior eſt multò veluti in Apibus, itemq́; thorax cōpactior. Veteres vnici tantùm generis, quod ſciam meminerunt. Quamus enim [c] Plinius ſcribat: Aliorum qui mitiores videntur duo genera, opifices minores corpore, qui moriuntur hyeme, matres qui biennio durant, id non de Crabronibus, ſed de Veſpis dici, multi ex autoritate [d] Ariſtotelis affirmant. nam hîc ea omnia, quæ à Plinio Crabronibus adſcribuntur, de Veſpis ſeparatim quàm apertiſsimè ſcripſit. Vnde aliqui in Plinio, pro aliorum legunt Veſparum, vt hos vtroſq; grauiſsimos autores eiuſdem ſententiæ faciant. Meminit [e] Hermolaus Barbarus beſtię cuiuſdam Tenthredon vocatę, deq́; eo dixiſſe Ariſtotelem, quòd inter Crabrones viueret. nihilominus corruptè ibidem apud Ariſtotelem legi putat Tenthredon pro H Anthredon quod Crabronem Græcis ſignificat. Habes hîc Crabronis iconem. Totus ferme flaui coloris eſt ad caſtaneum vergentis: aluo craſſa, nunc nigro nunc flauo diſtincta. Oculi nigricant, antennæ proceræ ſunt, caput magnum, alæ item magnæ totam contegentes aluum. Pedes craſsi, ſubflaui.

SEDES

A

SEDES. LOCVS.

FACIVNT ſibi fauos ſub terra Crabrones, terramq́; egerunt,& excauãt,
non aliter quàm Formicæ. Si verò dux eorum ab alueo aberret, aut perda-
tur,ad aliquam arborem ſe colligunt,& ibi fauos faciũt. Quod Ariſt. auto-
ritate cõfirmatur, [a] qui lib. de Animal. Hiſtoria ita inquit. Crabrones & Ve
ſpæ,ſi duce amiſſo aberrauerint,fauos ſuæ proli cõſtituunt in ſublimi & fo-
raminibus: Crabrones in ſublimi, Veſpæ foraminib. ſed ſi habeãt ducẽ ſub-
terra nidificant. [b] Plinius ait; Crabrones ſylueſtres in arborũ cauernis degere,hyeme vt cæte
ra Inſecta cõdiri,vitã bimatũ non tranſire. Videtur aũt Plinius clariùs hîc loqui; quod antea
obſcuriùs [c] dixerat, nimirũ Crabrones in cauernis degere & ſub terra nidos facere. nã hoc
locò anceps ſum, vtrum cauernas arborum intelligat,quando dicit in cauernis degere,an ve-
rò cauernas ſub terra,in quibus profectò ſe cõdere ſolent, cùm hyems & brumalis aura im-
B minet. proptereaque diſputat eleganter Georgius Agricola, num ſubterranea animalia me-
ritò dici poſſint,tandemque negat productis rationibus à ſimilium animalium natura, quæ
propter ingens frigus, aut æſtiuum ſolis æſtum ſub terræ ſpecubus ſe recipiunt, temperatis
verò temporibus in aëre viuunt. Sed in arborum cauernis Crabrones habitare, videtur quo-
dammodò nobis poëtico ſuo eligantiq́; ſtylo [d] Ouidius innuiſſe in iocoſa illa fabula, in qua
cùm retuliſſet Bacchum mellis inuentorem concomitatum à Satyris fuiſſe, hoſque mel gu-
ſtaſſe, eiuſque dulcedine allectos idipſum quæſijſſe, tandem ait, vnum inter hos ſenem fuiſſe
Silenum nomine, qui apud vlmum examinis ſtridorem animaduertens, ac arbitratus Apum
eſſe, applicanſq́; aſellum cui inſidebat arbori, eam aſcendit, nidumq́; Crabronum offendit,
qui hunc ſenem aculeis ſuis mirum in modum exceperunt: ita canit.

Vt Satyri, lenisq́; ſenex tetigêre ſaporem,
Quærebant flauos per nemus omne fauos
Audit in excelſa ſtridorem examinis vlmo
Aſpicit, & celat, diſſimulatq́; ſenex.
Vtq́; piget pandi tergo reſidebat aſelli,
C *Applicat hunc vlmo corticibusq́; cauis.*
Conſtitit ipſe ſuper ramoſo ſtipite nixus,
Atq́; auidè trunco condita mella petit.
Millia Crabronum coeunt, vt vertice nudo
Spicula defigunt oraq́; prima notant.

Præterea ego in agello meo Crabrones in arboris (quercus) cauo nidum habuiſſe obſeruari
ſuperioribus annis. Qui de vtraque India hiſtorias cõſcripſerunt, aſſerunt ibidem ingentem
Crabronum multitudinem eſſe, & in inſula Spagnola dicta, Crabrones quoque ſub terra ni-
dificare, quemadmodum de noſtris ſcripſit Plinius.

Sub terrane an in ſublimi nidificent Crabrones.
[a] Li. 5. c. 23.
[b] Li. 11. c. 21
[c] ibidem.
An ſubterranea animalia ſint.
[d] Faſt.
In vlmo inuenti Crabrones.
Crabronũ ingẽs in India multitudo.

VICTVS. DAMNA.

NON autem cibum more Apium in fauis recondunt per hyemem, ſed vt
ait [a] Ariſtoteles, ieiuni eo tempore latent, multiq́; moriuntur: an verò om-
D nes incertum eſt. Quo autem cibo vtantur nobis ibidem ſcriptum reliquit
Ariſtoteles his verbis. Crabrones non floribus, vt Apes, ſed carne magna
parte viuunt. vnde fit vt verſari vel in ſtercore ſæpè ſoleant. Venantur etiã
Muſcas maiuſculas, quas vbi ceperint abſciſſo capite, reliquum corpus ge-
ſtantes auolant. Sed pomum etiam dulcem appetunt. per pomum verò dulcẽ intelligit hîc
Ariſtoteles fructus dulciores autumnales, qui molli cortice veſtiuntur, quos Græci ὀπώρας
γλυκείας vocant. Vuas enim corrodere ijſque delectari ex eo fit manifeſtum, quòd autumni
præſertim tempore plurimi interdum circa vites inueniantur. Obſeruandum preterea eſt in
ſuprà citato Ariſtotelis loco, vbi dicit venari Muſcas grãdiuſculas, de Veſpis id dicere [b] Pli-
nium. Sed Veſpæ, inquit, Muſcas grandiores venantur, & amputato ijs capite reliquum cor-
pus auferunt. In India certè pernicioſum genus Crabronum eſt, cibique magis quàm noſtrũ
auidum. nam oleum, butyrum, cunctaque alia cibaria liquida inuadit, nihil abſcõditum, nil
opertum tenetur, penetrat cuncta, imò verò ipſa linteamina notis lituriſque deturpat, com-

macu-

[a] Li. 5. Hiſt.
Cibus Crabronũ qualis.
Muſcas venãtur Crabrones.
Fructus dulces appetunt.
ὀπώρα γλυκεῖα quid apud Græcos & Ariſtotelẽ.
[b] Li. 11. c. 21.
Veſpæ ĩ India cibaria liquida petunt.

maculatque adhærentibus ouis lenta quadam tenacitate. Itaque non aliter quàm Formicæ E
inter Indiæ mala, connumeratur. Præterea omnes carne veſci, tum de Crabronibus, tum de
Apibus noxij Crabrones. Veſpis à Plinio dictum eſt, Apibus nullum corpus attingentibus: Atqui quænam detrimenta adferre & quibus ſoleant, cùm de ijs nobis incidit ſermo, dicendum pluribus. Apes cùm
plurium animalium inſidijs obnoxiæ, tum maximè Crabronum. nam hi quoque à poëtarũ
[c] 4. Georg. principe [c] Marone inter ea animalia recēſentur, quæ noxam aut damnum Apibus inferre ſolent, ita inquit.

Nam ſæpè fauos ignotus adedit
Stellio: lucifugis congeſta cubilia Blattis.
Immanisq; ſedens aliena ad pabula Fucus,
Aut aſper Crabro imparibus ſe immiſcuit armis.

Itaque ſumma diligentia adhibenda eſt, diligenſque cuſtodia, ne obſidijs horum inſidioſo-
[d] Lib. 5. de Re Ruſt. rum animalculorum diripiātur, quod nobis quoque præcepit [d] Columella ita inquiens. Sed »
inter Caniculæ & Arcturi ortum cauendum erit, ne Apes intercipiantur violentia Crabro- »
num, qui antè aluearia plerunque obſidiantur prodeuntibus. Vt autem probem iuuencos à »
Crabronibus infeſtari, ad Ouidium me conferam, qui cùm Dędalionis in fugiendo celerita F
Iuuencis infeſti. tem cum iuuencorum à Crabronibus punctorum celeri curſu compararet, idipſum innuiſſe
[e] Metamor. 11. videtur. Nam cùm [e] Dœdalion Dianæ infenſus eſſet ob mortem filiæ, ſeſeque vellet de alto
præcipitare, ad verticem Pernaſſi,

Concita membra fuga mandat: ſimilisq; iuuenco
Spicula Crabronum preſſa ceruice gerenti
Qua via nulla ruit.

ORTVS. GENERATIO.

QVEMADMODVM ex bobus ſiue tauris Apes, ex equis Veſpæ, ita quoque Crabrones ex cuiuſdam animalis putredine naſci dicuntur, ſiue
Ex equis naſci Crabrones. id equus ſit, ſiue aſinus, ſiue quoduis aliud animal. Multi enim opinantur illud Nicandri ſiue alterius cuiuſuis autoris carmen

Ἵπποι γὰρ Σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δ᾽ Μελισσῶν. Ideſt. G

Nam quia equi Veſpas generant, examina tauri,

tam de Crabronibus quàm de Veſpis dictum eſſe. nam ex mortuis equis Veſpas & Crabro- »
[a] Li. 11. c. 20. nes oriri ſcribit ex quorundam autoritate [a] Plinius, his verbis. In totum verò (tradũt Apes) »
amiſſas reparari, ventribus bubulis recentibus cum fimo obrutis: Virgilius iuuencorum cor »
pore exanimato, ſicut equorum Veſpas atque Crabrones, ſicut aſinorum Scarabeos, mutan »
te natura ex alijs quędam in alia. Sunt rurſus alij, qui affirmant, ex Aſini cerebro Crabrones
naſci: & Conſtantinus Landus libro de Nummiſmatibus veterum ex Plutarcho tradit ex bobus Apes, ex equis Fucos, ex Aſinis Crabrones generari. vtcumque ſit, conſtat plurimorũ
[b] Metamor. 15. veterum ſententia, quod vt ait [b] Naſo,

Preſſus humo bellator equus Crabronis origo eſt.

Hinc hallucinari quidam Seruium exiſtimant, quòd in primo Aeneidos libro hæc verba ponat. Propriè tamen Apes vocantur ortæ de bobus; Fuci de equis; Crabrones de mulis, Veſpæ de Aſinis. cum quo eruditus quoque Paulus Marſus Picenas in ſuis ad Naſonis Faſtorum libros Commentarijs, deceptus eſt, qui eadem cum Seruio aſſeruit. Quomodo autẽ per H
Ex coitu generari Crabrones. coitum propagentur, audi [c] Ariſtotelem ita loquentem. Quod, inquit, ad generationem co- »
gnatorum ijs (Apibus) animalium pertinet, vt Crabronum, Veſparumq́ue, ſimilis quodam- »
[c] Li. de Gen. cap. 10. modo ratio eſt: ſed defuit his locuples naturæ dotatio meritò. Nihil enim, vt Apum genus »
habent diuinitatis. Generant quippè matrices vocatas, primoſq; fauos confingunt. Genera- »
tione verò coeundo inter ſe funguntur. Viſus eſt enim ſæpè eorum coitus. Fœturam autem »
Fœtus Crabronũ qualis & quomodo fuit. Apum modo inſtillant ad latus cellularum faui, & parietibus admouent. Sed quemadmodũ Veſparum fœtus, ita quoq; Crabronum haud eſt æqualis. nam alijs cellis grandiuſculus ineſt, vt queat volare, alijs nympha, alijs adhuc Vermiculus. Excrementum Vermiculis tan-
[d] 5. Hiſt. c. 19. tũm, vt & in Apũ genere eſt. Nã, vt ait [d] Ariſtoteles, Apum & Crabronum & Veſparum Vermes, quamdiù recentes ſunt; tantiſper & ſtercus emittere videntur: at cùm formæ lineamenta receperint, ſub qua facie Nymphæ appellantur, iam neq; cibum præterea capiunt, neque vllum reddunt alui excrementum, ſed coerciti & contracti quieſcunt, nec vllo pacto mouere ſe patiuntur, vſque dum ſpecies deſtinata perficiatur, quo pacto euolat proles rupto quo cõ-

tinebatur

Digitized by Google

A tinebatur folliculo. Cæterùm quòd fœtus inæqualis ſit, à [e] Plinio quoque traditur. Fœtus „ (inquit tam de Crabronibus, quàm de Veſpis) ipſe inæqualis eſt, & barbarus (alij legunt, „ vt barbaris) alius euolat, alius in Nympha eſt, alius in Vermiculo. Et autumno, non Vere „ omnia ea. Plenilunio maximè creſcunt. Mellis quoque paululum quantùm gutta, in cellis Crabronum è regione parari ſcribit [f] Ariſtoteles, Schadonesq; huius generis non vere, ſed autumno fieri, creſcereq; plurimùm plenilunio.

[e] *Lib.* 11. *cap.* 21.

Mel in Crabronũ cellis.

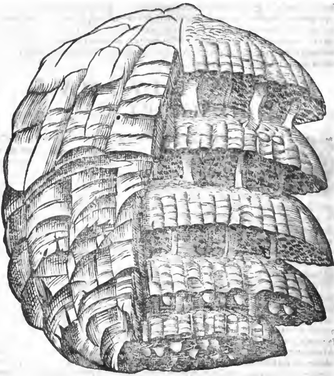
[f] *Lib.* 5. *Hiſt. cap.* 23.

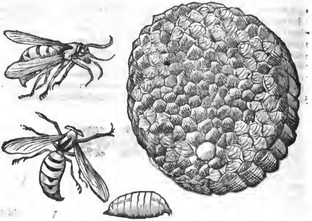
NIDVS EIVSQVE DESCRIPTIO.

CRABRONVM fauus, qui apud Suidam ἀνθρήνιον vocatur, plurimis conſtat cellulis continuis, ijsq; ſexangulis, non aliter quàm Apum aut Veſparum, quæ conſtructæ ſunt ex materia quadam corticea, & membrano-
B ſa. Longè tamen latior fauus Crabronum, quàm Veſparum eſt, vt ait Ariſtoteles. Ego verò quomodo hic ſe habeat nidus aliquoties conſideraui, ſimilemq; ferè Veſparum, quæ ex tabulatis ſiue orbibus ſuum conſtruxerunt, ſemper comperi; vnico verò orbe nunquam animaduerti. Porro cùm Crabronum nidis maiores ſint cellulæ, facilè à Veſparum diſcerni poſſunt. Inueniuntur autem quinis, aut ſenis, vt plurimùm ſex ordinibus ſeu tabulatis conſtructi, cuius modi is erat, quem agricola meus, cùm quercum per medium ſerrâ diuideret, offendit: cuius cacumen in ſuperna trunci caui parte ſitum, tecti loco fungebatur, ſubſtantia membranea betulæ mediano cortici ſimili, quam ex populi nigræ, & ſalicis ligno putrilaginoſo, ac puluerulento ab excedente carie, humore glutinoſo ijs peculiari, compingere dicuntur; nec ea contigua, & ſolida eſt, vnica veluti membrana conſtans; ſed pluribus, ita vt lamellæ plures ſibi mutuò adhærentes videantur. in eo quod inter ipſas intercedebat interſtitio, rotundos quoſdam ductus canalium modo ſeu fiſtularum continua ad fundum ſeu vltimum orbem via, effinxerant, per quos ſupernæ deorſum ferri poſſent. in fundo autem cortex, quo totus alueus circumueſtitur, patulo aditu dehiſcebat, vt pote per quem aluei penetralia ſubeuntes, ad ſin-
C gula tabulata adſcendunt. inerant enim & ſingulis tabulatis ſua foramina ſatis ampla, per quæ in ſingulas cellas ſingulæ ſe recipere poterant. Obſeruauimus quoque alueum tam prudenter ab his fuiſſe conditum, quàm ab alijs quibuſuis, aut Apibus, aut Veſpis, nam ſuperna arboris caui parte vno latere, in quod non nihil parte ſuperiore reclinabat, ſuſpenſus erat, eo ſitu, vt cellularum oſcula deorſum propendentia fundum antri arborei ſpectarent, & Crabrones, ac eorum Nymphę, & Vermiculi capite deorſum tanquam ruituræ conderentur. nec id aliam ob cauſam, quàm vt ab omni aëris iniuria, & quæ deſuper in ea arbore incidere poterant, pluuia alijsque vtpote adrepentibus tutiores eſſent. nam ſi cellulæ ea parte, qua patent, cælum ſpectaſſent, magnis certè incommodis obnoxij fuiſſent. Singula autem tabulata eiuſdem erant materiæ, cuius cortex exterior, verſicoloribus lineis, albis dico & ferrugineis, tanquam ſegmentis interſtinctæ. Reperiuntur nonnulli quoque aluei Crabronum maiores multò quàm prædicti, & ſeptem tabulatis exornati, eiuſmodi rurí meo in tecto repperi trabi appenſum, altitudine duorum dodrantum circumferrentia quinq; ijſdem lineis cum ſuperiori eminentibus albis & ferrugineis, tabulatis rotundis tanquam orbibus, cellulis plenis, digitum tranſuerſum altis, quæ digitorum duorum lati-
D tudine à ſe inuicem diſtabant, ad facilem ſingulis ingreſſum; hæc columnis optimæ erant fulta. in ſuperiori huius nidi parte foramina erant maiora, in quibus parentes degebant, in inferiori minora, in quibus filij. Ejus figuram hîc cum ſuperiori coniunxi.

Nidi primi à me obſeruati deſcriptio.

Nidi alterius deſcriptio.

Digitized by Google

NATVRA. MORES. E

CVM plantarum agreſtium natura Crabrones optimè conueniunt, nam vt
hæ ſuis natalibus fruentes ac terris, quæ cuiuſque naturę cõueniunt ad vi-
tæ ſuæ principia conſeruanda, nullius cura egent: ita quoque Crabrones,
cùm nunquam maſueſcant, curam reſpuunt. Porrò duces more Apum ha-
bēt (vt teſtatur [a] Ariſtoteles) qui proportione ad Crabrones maiores ſunt,
quàm Veſparum ad Veſpas, & Apum ad Apes. cui apertiſſimè contradi-
cit [b] Plinius his verbis. Nec Crabronum, nec Veſparum generi reges aut examina; ſed ſub
inde renouatur multitudo ſobole. Duces autem non plures vno ſunt ſingulis eorum exami-
nibus, inter Apes verò plures gignuntur, qui examina diſtrahunt: Cum autem Crabrones,
aliqui ſuo aberrarint alueo, colligunt ſe (vt tradit [c] Ariſtoteles) in aliquam arborem, ibique
fauos conficiunt, qui vel ſæpe conſpicui apparent: in quibus vnum procreant ducem, qui
cùm adoleuerit, agmen adducit, & ſecum in alueo collocat. Magna quoque inter has con- F
cordia, magna ſocietas, magna confœdaratio, communis opera, commune inter hos auxiliũ:
atque hæc omnia laudabiliora multò in his, quàm in Apibus exiſtunt. his enim ſua ſunt exa-
mina; nam nouam ſobolem, ad alias quærendas ſedes, exire cogunt; illi verò nunquam. Miſ-
ſio enim (vt eſt apud Ariſtotelem) vt Apum nulla vel eorum (Crabrones intelligit) vel Ve-
ſparum fieri ſolet: ſed qui ſubinde oriantur nouelli, ibidem manent, & alueum terra egeſta
faciunt ampliorem amplificant maiorem in modum, & iam ex valentiori quodam examine
qualli tres & quatuor fauorum pleni excepti ſunt. Nec verò cibum ritu Apum ibi recon-
dunt, ſed ieiuni latent per hyemem, quo tempore plurimi moriuntur; an etiam omnes non-
dum certum eſt.

Crabronib. eſſe duces.
[a] Li. 9. Hiſt. c. 42.
[b] Li. 11. c. 21.
Dux vnus Crabronũ.
Apum plures duces.
[c] Li. 9. Hiſt. c. 42.
Gregales ſunt magis Crabrones quã Apes.

ANTIPATHIA.

HABENT & Crabrones, cum quibus odium habent cum quibus amicitiã
exercent. Veſpis, vtpote quibus valdè ſimiles ſunt, tum corpore ac viuendi G
modo, tum etiam ea natura, qua quibuſdam animalculis repugnant, amici
ſunt. Ait enim [a] Plinius à Scorpionibus percuſſos, à Crabronibus aut Ve-
ſpis non feriri, nec etiam qui pici Martij roſtrum habeant. Noctua quoque
ijſdem contraria. Apes autem quemadmodum & Muſcas non eo planè mo
do contrarias eſſe æſtimandum eſt, ſed potiùs quòd vtraſque in cibum venentur.

[a] Li. 28. c. 3.

MORALIA. SYMBOLICA.

SVNT qui arbitrentur Platonem cum Crabronibus ſophiſtas comparare,
cùm aculeo infixo diſcedunt. id neutiquam credimus: nam Crabrones,
vbi pupugerint aculeum in vulnere non relinquunt, ſed retrahunt. Apum
ſolummodo id proprium eſt, vbi icerint aculeum perdere, proptereaq; hãc
Platonis comparationem in primo huius libri capite pleniùs perſecuti ſu-
mus. At cur [a] in ſacra ſcriptura promiſerit dominus populo ſuo Iſrahel, ſe cũ H
ctorum inimicorum terga verſurum, emittens Crabrones prius qui fugabunt Heuæum, &
Chananæum, & Hethæum antequam introeant, nec firma nec conſtans commentatorũ eſt
ſententia. Nam Diodorus hoc loco per Crabrones putat intelligi oportere, non genus illud
Inſectorum homini alioqui infeſtiſſimum, ac cunctis ijs qui id ipſum prouocando irritarũt;
ſed maxima quæq; præſidia, tanquam ſub parua nota, pronunciare. Nam Philonem Hebręũ
teſtari ait, Crabrones ſymbolum eius ſubſidij gerere, quòd à Deo inopinum proficiſcatur.
& ab alto ſtringens aures, certum faciat ictum. Alij dicũt allegoricè per Crabrones angelos
accipi exitiales, qui Iſrahelis partes tuerentur. Nec deſunt qui ea ratione, qua ranas & Inſe-
cta congeſſit in Aegyptum, Crabrones quoque in Chananæos irritaſſe dominum opinen-
tur. vt inde incredibilis Dei potentia cognoſcatur, qui tantulis aculeis hoſtes ſuos debellat.

[a] Exod. 23.
Cur Deus Crabrones Chananęis immiſerit.
Crabrones angelos ſignificare exitiales.

DE-

A

DENOMINATA.

Aνθρηνοειδὴς Crabronis ſpeciem habens eiq́; ſimilis, quo vocabulo Theophraſtum vti vult autor Theſauri linguæ Grecę, nec benè à [a] Gaza legi ἀνθηροειδὴς, id eſt, floridum. verba Theoph. ſunt hæc. ἐν δὲ τῷ ἀνθερικῷ συνίσταται σκώληξ, ὃς εἰς ἄλλο μεταβάλλει ζῷον πτηνὸν ἀνθρηνοειδὲς, ὃ δ᾽ ὅταν ὁ ἀνθέρικος ἀναθῇ διωθῶν ἐκπέταται. Quę ita traducenda. Vermis in albuco gignitur, qui in aliud animal volatile Crabroniq́; ſimile figuratur: quod cùm herba florere incipit, e roſo ſtatim operculo euolat. [a] Li.7.c.12.

INSOMNIA.

B HOSTIVM nocumenta aiunt protendi, ſi Crabrones inſomnio videantur; vnde Suidas citat, neſcio ex quo.

Σφῆκες φανέντες δυσμενῶν εἰσὶ βλάβαι. Hoc eſt.

Crabrones viſi ſunt hoſtium nocumenta.

PROVERBIA.

IRRITARE *Crabrones*. Soſia apud [a] Plautum monet Amphitruonem ne irritet Crabrones: hoc eſt ne obiurgando Alcmenam ſuam vxorem iracundiorem reddat. Crabrones autem irritati, infeſtiores ſæuioresq́; redduntur, cùm ſua natura ſit Inſecti genus pertinaciſſimum, aculeoq́; peſtilentiſſimo. vtitur eodem adagio D. Hieronymus in quadam epiſtola. idemque in eadem Comœdia eligantiùs planiusq́; mutata allegoria expreſſit Plautus. Irritare Crabrones [a] In Amph.

C

Baccha bacchanti ſi velis aduerſarier,
Ex inſana inſaniorem facies, feriet ſæpius;
Sin obſequaris vna te ſoluas plaga.

Conuenit in mulierum ingenium, quibus iratis ſi repugnes, magis prouoces, neque ſine tuo malo diſcedas: aut quadrabit etiam in eos, qui quouis minimo peccato ſtatim in iram prouocantur, & excandeſcunt. Mulierum ingenium.

EPITHETA.

ASPER Crabro à [a] Virgilio dictus, quòd ſit nigri coloris, aut viridis, vt vult Iulius Pomponius in Commentarijs, quæ in poëtam conſcripſit; aut potiùs vt ego cenſeo, quòd ſua natura nimium ſit iniquus, & nocens: in qua ſignificatione ſumitur & alibi à [b] Virgilio. [a] 4. Georg. [b] 3. Georg.

Aſper, acerba ſonans.

D

VSVS.

AQVA decoctionis & deſtillationis Crabronum, cutem alterius ſi attigerit, ſic intumeſcet locus, vt hydropis, aut veneni magnæ & pernicioſæ alicuius beſtiæ ſuſpicationem ingerat, ſed abſq́; dolore. remedio eſt Theriaca pota, vt ait Mizaldus. Hac fraude meretriculæ vteri geſtationem mentiri ſolent, & mendici miſerias ſuas fingere, quò plus pecuniæ à plebe credula accipiant. Idem in Veſpis dictum eſt. Aqua Crabronum quid præſtet

 E

CONTRA CRABRONVM ICTVS REMEDIA.

Crabronis aculeus maximè venenoſus.
[a] *Lib.* 11. *cap.* 21.
Aculeata inſecta quo tempore magis noceant.
Venena quando peiora.
Interna remedia.
Theriacæ, & Methridatij vſus in ictibus Crabronū.
externa remedia.
[b] *Li.* 31. *c.* 9
[c] *Li.* 20. *c.* 5.
[d] 3 *Faſt.*

CRABRONIS aculeus multò eſt nocentior, ac periculoſior quàm Veſparum. Nam, vt ait [a] Plinius, Crabronum ictus haud temerè ſine febre eſt. Autores ſunt ter nouenis punctis interfici hominem. magis autem diebus canicularibus nocet eorum aculeus, quàm alio quouis tempore, quod etiam ſemel de cæterorum aculeatorum ictibus dictum eſto. flagrante enim Syrio aſtro magis effera ſunt, ac eorum venenum multò eſt acri us, ac potentius redditum, corpora autem hominum ſicciora, & imbecilliora. vnde non eſt mirum ſi eo tempore magis patiantur. Crabronum itaque ictus, vt curentur, erit conſiderandum, num plura ſint vulnera quàm vnum. nam ſi frequenter pupugerint, erit metuenda febris animiq́; deliquium, quæ accidentia, vt prohibeantur, opus erit aliqua interiùs antidoto ſumpta, vt vis veneni à vitalibus partibus arceatur, qua nulla celebrior, quàm ea quæ Theriaca appellatur, hanc ſequitur Methridatium. poſſunt & alia remedia ad id exhiberi, ſed nulla prædictis præſtantiora. Exteriùs autem applicari ſolent, quæ peculiari vi venenum extrahunt, aut oppugnant, vt ſunt à Dioſcoride celebrata, fimus boum, ſaturea. Laudatur à quibuſdam hominis ſani, & ieiuni ſaliua. [b] Plinio probantur lauri folia viridia trita, & ictibus impoſita, item rutæ, ſiſimbrij, ſal item ex aceto, Ibiſcum paſtinacæ ſimile, quod quidam molochen agriam vocant, aliqui piſtolochiam (Dalechampius eſſe putat elaphoboſcum officinarum, & paſtinacam pratenſem hodiè dici) huius folia, vt idem affirmat [c] Plinius, Apum, Veſparum ac Crabronum ictibus illita medentur. Probantur ad eos, & terra ſigillata, & bolus Armenus, ac cæteræ ferè omnes terræ, ſi modo lutoſæ ſint. Propterea [d] Ouidius Silenum, cùm Crabronum fauos loco Apum in vlmi trunco reperiſſet, & ab ijs grauiter eſſet vulneratus, fingit ſociorum opem imploraſſe, Bacchumq́; limum Sileno monſtraſſe, vt eo faciem inungeret, non tam riſus mouendi, quàm etiam morſus ſanandi gratia: verſus autem poëtæ, quòd peruenuſti eligantesq́; ſint, hîc ſubiungam, F G

Millia Crabronum coeunt, & vertice nudo
Spicula defigunt, oraq́, prima notant.
Ille cadit præceps, & calce feritur aſelli:
Inclamas ſocias auxiliumq́, rogat.
Concurrunt Satyri, turgentiaq́, ora parentis
Rident, percuſſo claudicat ille genu.
Ridet & ipſe Deus, limumq́, inducere monſtrat,
Hic paret monitis & linit ora luto.

Sunt & apud Arabes plurima alia remedia, quæ cùm partim in præcedenti capite, partim mira quadam vocum barbarie ſint expreſſa, lubens hîc prætéribo.

H

VLYSSIS

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI
BONONIENSIS,
B

HISTORIÆ DE INSECTIS
LIBER SECVNDVS
QVI EST
De cæteris Anelytris quadripennibus, & primùm
DE PAPILIONIBVS.
C
Cap. I.

ORDINIS RATIO. SYNONYMA.

INTER alata, quæ ἀνέλυτρα Philoſopho vocantur, quadripennia reliqua, Papiliones, quòd vulgaris notitiæ ſint, primùm ſeſe nobis obtulerunt. Neq; etiam, ſi de his ſubinde poſt fauificorum hiſtoriam agere inſtituam, pręter ordinẽ fore exiſtimo. Etenim inter illos ſunt, Bombycũ laus. qui Bombyces generant, ex quarũ telis, quicquid veſtium eſt pretioſarum, conficitur. Sed cùm ex eorum ouis generentur Erucę, ipſiq; ex his in Aurelias trãsformatis, neceſſe fuit de Erucis etiam vnà agere in hoc eodem libro, immo verò quædam in præſenti capite recenſere, quanquam finis Papilionis ſemen edentis non eſt ad generandum Erucas, ſed procreandum nouos Papiliones. Papilionem Græci ψυχὴν dicunt. Grammatici ita dictum volunt ἀπὸ τῆς ψυχῆς, id eſt, ſpiritu ſiue potiùs flatu, fortè quia admodum leuiter vento fertur. ψυχὴν autem Synonyma ψύχη, eiusq; etymum.
D Heſychius interpretatur τὸ πνεῦμα, hoc eſt ventum ſiue ſpiritum. Author theſauri linguæ Gręcę ſcribit quoſdam ad differentiam malle ſcribere ψύχη paroxytonως, quia nempe ψυχὴ aliàs anima eſt. In Gloſſario B. Benedicti Abbatis Floriacenſis E'σπίνα exponitur Papilio: E'σπίνα. quam dictionem in alijs Lexicis non reperias. Apud Heſychium Σποδόκαλις exponuntur Σποδόκαλις. ψύχαι, ἢ πτηνὰ ζῶα, hoc eſt Papiliones, aut volatilia animalia. Latini ſynonymia carẽt. Italis Farfalla. ſeruato ferè nomine Parpaglione, & in fœminino vna Parpaglia, item Farfalla nominatur, quamquam hęc poſtrema vox illum Papilionem priuatim Petrarchæ, & Taſſo nobiliſſimis Italiæ poëtis ſignificet, qui veſpere ad lumen candelæ aduolat, de quo ſuo loco agam priuatim. Hiſpanis Mariposa: Germanis Pfeiffholter, Sommer vogelin, quaſi auicula æſtiua. Belgis Cappellexen, Vlindere, Boterulieghe, Pellerin: Flandris priuatim Boterſchyte. Gallis Papillon: Polonis Motil: Vngaris Louoldex, Anglis à Butterflie.

DIFFE-

DIFFERENTIÆ. DESCRIPTIO. E

Antennæ. [a] *Li.4.Hiſt. cap.7.* [b] *Lib.11. cap.28.* Cornicula ignaua. Alæ. [c] *Lib.26.*

QVAMQVAM plurima ſint Papilionum genera, nulla tamen à veteribus deſcripta reperias.[a] Ariſtoteles antennas ijs ante oculos prætendi ſcripſit: idq; ex eo repetijt [b] Plinius, vocans iſtiuſmodi antennas ignaua cornicula. Neque aliud quicquam apud ipſos inuenire eſt, quod ad formam corporis extrinſecam Papilionum pertinet. Sunt autem plęriſq; alæ molles, ceu farinaceæ, & fragiles: ſeruantq; ipſi colorem Erucarum, ex quibus ortum ſuum duxere. Omnes, quos mihi licuit obſeruare (obſeruaui autem plurimos) ea quæ dixi, communia habebant. Suntq; alij diurni, alij nocturni, hoc eſt tenebrarum amantes. Alij magni, alij parui, alij mediocres: alij vno tantùm præditi colore, alij duobus, alij pluribus, alij maculati, alij ſine maculis. Colorum differentias tetigit [c] Albertus, dum ait. Papiliones ſunt Vermes volantes multorum colorum. Quidam enim ſunt in alis ſicut purpura, quidam albi, quidam hyacinthini, & quibuſdam quædam ineſt rubedo. Hi ſunt qui in autumno coeunt. Sic ille, ſed quàm diuerſis alijs coloribus præditi Papiliones reperiantur, ex ſubſequentibus hîc ordine depictis, ac deſcriptis patebit: inter quos tamen nullus exiſtit aculeo infeſtus, quales in India reperiri ſcribunt, qui Sciſcioni vocentur. F

Papiliones aculeati Sciſcioni vocati. Primi deſcriptio. Quartus.

Qui itaq; in priori tabula primo loco ſculptus datur, non incongruè ἱπποψύχη dicetur. Eſt enim Papilionum maximus. Veſpere potiſſimùm cernitur, interdiu latet. Latus eſt palmum, & amplius. Alæ ſingulę rotundam habent, ac notabilem maculam, oculum diceres, nigrum, ſed primò miniaceo, dein candido circulo obductum: cęterò ſubnigræ, aut fuſcæ, molles, lanuginoſæ, farinaceæ, in extremo candicant. Corpus pronum ad caſtaneum vergit; ſupinum nonnihil albicat, cornicula ſiue antennæ plumarum inſtar molles, ſatis proceræ. Femora quoque mollia, ſed tibiæ duræ. Oculi nigricant. Quartus in hoc ordine ſimilis ferè proximo, ſed corniculis latioribus, & filicis ramulum figura quodammodo æmulantibus, luteis: corpore etiam magis luteſcente; denique oculis longè pulchrioribus: miniaceus enim ille circulus longè in hoc maior eſt, minorq; niger, qui velut pupillam conſtituit.

Papilio ſecundus viridis.

Secundus totus erat viridis, annulis candidis. Alæ etiam lineas habebant roſeas deorſum deſcendentes, item maculas tranſuerſales albas. Roſtrum erat longum, trigonum; oculi magni, nigri. Corpus procerum admodum; craſſumq;, in extremo acutum, Alæ pro cuius portione ſunt exiguæ. G Ex hoc genere alium mihi deſcribendum, ac depingendum tradidit F. Gregorius Regienſis Capuccinus, illius inſolenti forma, ac colore captus, ſed in quo annuli eſſent lutei, alæq; maculis ſubflauis, caſtaneis, ſubcæruleis, & nigricantibus diſtinguerentur: Longitudo huic Papilioni palmaris eſt. Quid ſi ſexu diſtinguamus: priorem fœminam eſſe ex editis mihi ouis comperi.

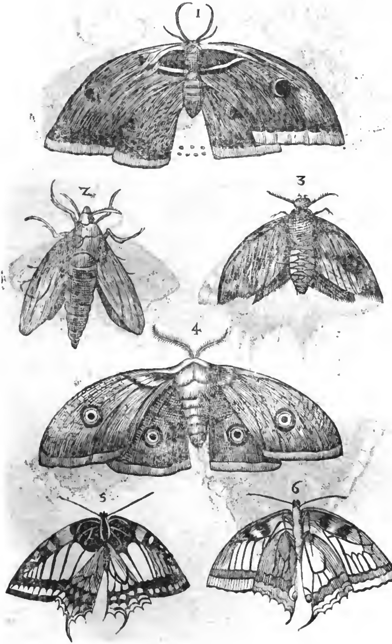
Papilio ex Eruca non texente folliculum.

Tertium ex Eruca naſci obſeruaui ſub finem Augusti anno ſuperiori, eaq; caudata, & immenſæ magnitudinis, ſuo poſtmodum loco depingenda. Folliculum non texit, ſed in Aureliam mutata Papilionem hunc generauit decem ferè dierum interuallo, corpore craſſo eiuſdem cùm alis coloris, nimirum ex luteo, & fuſco variantis. In tergore notabilis macula eſt candicans, humanum quodammodo cranium anteriùs exprimens. Caput totum nigricat, pedeſq; & antennæ, quæ latiuſculæ ſunt. Alę internę totę ferè luteſcunt.

Alius ex Eruca ſine folliculo. Viperini fœtus.

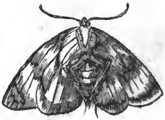
Poſtremum in hoc ordine depictum prona, & ſupina parte anno 1592. menſe verò Iulio, huiuſq; die vigeſimaſexta gigni aduerti ex parua quadam Eruca, hirſuta, colore ex rubro, albo & nigro variante. Hanc enim cùm cepiſſem in tamariſco ſiue myrica ſub meridiem, ſubſequenti nocte verſa erat in Aureliam viridem, quę filo ſeſe capſulæ, cui incluſa erat, ex alui extremitate edito, appenderat, atq; ita quindecim diebus H continuis adhęrens in eodem colore perſeuerauerat, deinde mutato eo lutea partim, partim nigra facta erat; quare iam iam in Papilionem abituram conieci, cuius, ſcilicet colores per ſenectam, quam mutando relinquunt exuentes, tranſplenderent. Quod, cùm viperinis fœtibus commune hiſce Papilionibus fuerit, eos enim supernè in ouo conſpici teſtatur Ariſtoteles. Cùm itaq; erupiſſet Papilio, alis ſeſe fecit cōſpicuum ijs, quos diximus, coloribus pronè & ſupinè. Color niger luteuſq; in primis alis intenſior eſt, in ſupinis remiſſior. Alę internę, quę aliàs minores eſſe ſolent, in hoc animali proceriores ſunt, infraq; ſerrata ſerris eiſdem coloribus diſtinctis, ex quibus ferè media ceu cauda quædā dependet. Corpus totum pronū atrum eſt, ad latera, & ſupinè luteum: eſtq; pro alarum longitudine admodum exile. Oculi magni nigerrimi. nigerrimę item antennę, quę in extremo obtuſę ſunt, totę ſubtiliſſimę. In alarum internarum extremis lateribus macula rubra ſiue roſea conſpicitur, rotūda internè, ſemicircularis externè. In ſumma eligans eſt Papilio. Cōſpicitur paſſim per agros, & hortos.

Primo

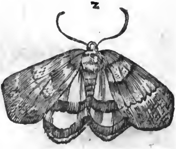

Digitized by Google

1

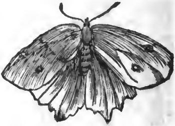
2

3

4

5

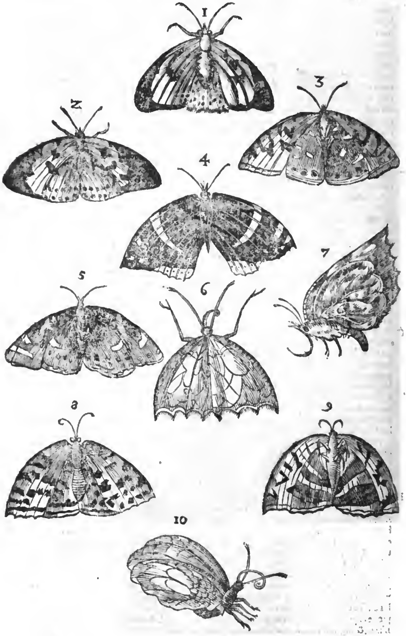

6

A Primo & ſecundo loco, ſupinè nimirum & pronè depictus in ſecunda tabula Papilio ex-
panſis alis, coloribus quatuor potiſſimùm variat, miniaceo, nigro, albo, & cinereo ad cæru-
leum nonnihil vergente. Suntque colores in extimis alis intenſiores, vt remiſſiores in inti-
mis. Capite, dorſo, aluoq; eſt cinereis, ſed albis ſtrijs ſubtiliſſimis deorſum rectà tendenti-
bus color ille cinéreus inſignis eſt. Corpus obtinet craſſum, latumq; parte ſupina cãdicans,
Annuli coloris ſunt caſtanei. Oculi eiuſdem coloris, magni, & prominentes. Alæ pariter am-
plæ ſunt: quarum externæ maxima ſui parte cinereæ videntur, ſed explicatę quatuor, quos
dixi, coloribus ita euariant vt deſcriptu admodum ſint difficiles. Septem velut venæ rubi-
cundæ eas percurrunt, inter quas in extremo totidem ſunt velut columnæ nigræ albis cir-
culis notatæ, ac ſupra haſce ſeptem etiam maculæ nigræ V literam exactiſſimè exprimunt:
ſed in dextra tantùm, ſiniſtra enim neque columnas eas, neque litteras habet; in qua re mi-
rus naturæ luſus conſpicitur: coloreſq; omnes in hac ſunt dilutiores, pallidioreſque. Dextra
etiam punctis exiguiſſimis nigris erat notata, quæ in ſiniſtra quoque non ſunt, niſi qua cor-
pori nectitur, nam deinceps in ſtrias oblongiuſculas mutantur. Poſtremò dextra in extremo
candicat, ſtrijſq; inſignis eſt nigris deſcendentibus; cũ ſiniſtra nigreſcit eo loco, neq; ſtriarũ
B aliquod habet rudimentum. Internæ verò alæ totæ ſunt coloris miniacei, præterquam vbi
duæ illæ faſciæ apparent, nã hæ nigerrimæ ſunt. Alæ externæ inuerſæ modò albicantis, mo-
dò nigricantis coloris areas obtinent; internæ loco albedinis habent colorem miniaceum,
ſed dilutiorem quàm externæ. Antennæ erant nigricantes, proceræ, leues, in extremo obtu-
ſæ. Tertium in hoc ordine Leucomelanum nominaui, quòd præter colorem alarum album Papilio leucomelanos
ad ſubflauum nonnihil vergentem, totum corpus per tergus nigrum, ac exile habeat. Alę in-
ternæ in extremo ſunt ſerratæ, habentque longas appendices, vt icon ipſa declarat. Supra
ſerras, quæ ſemicirculum conſtituunt, maculæ ſunt quoque ſemicirculares, candidæ, atque
in his maculæ rotundæ, ferè cæruleę, quæ ſimul omnes egregiam ſpeciem ac venuſtatem Pa
pilioni præbent: Cætera, vt dixi, leucomelanus eſt, excepto ventre, qui candicat. Antennæ
in extremitate, quàm in pleriſq; obtuſiores: Quemadmodum etiam in quarta ſerie poſito,
qui totis alis nigricat, & quatuor habet in hiſce oculorum ſpetie maculas rotundas nigerri-
mas cęrulea velut pupilla decoratas. Alæ internę longiores ſunt externis, & ſerratę, ſed ali-
ter ac in pręcedentibus. Huius enim ſerrę obtuſę ſunt & rotundę. A macularum multarum
ſerie, quę in alis internis, tam foris, quam intus Papilionis ſexto loco depicti expreſſę à natu-
C ra cernũtur, Papilionẽ πολυόφθαλμον aliqñ nominaui. Oculi nigri ſunt: pupilla cãdida, circu
lus ambiens luteus: ſuntq; vt dixi in internis alis tantùm: nam quę in externis apparent ma- Papilio πολυόφθαλμος
culæ rotundæ, totæ candidę ſunt. Habent tamen etiam hæ vnicum oculum, eiſdem, quibus
internæ, coloribus ad externà latera: cęterò alæ totę ex luteo ad caſtaneum vergunt. Per ſu-
periora corporis ater eſt, aluo ſupina ex cinereo ad fuſcum vergit. Alę internę, item pectus
longa quadam lanugine viridi ſplendente veſtiuntur. Quintus ex maximorum genere eſt,
ſed eorum qui interdiu per hortos obuolitant. Corpore eſt procero, mediocris craſſitudinis,
coloris fumati, annulis per aluum luteſcentibus; alis eiuſdem coloris in medio, infra candi-
dis, & nonnihil ſerratis, deinde nigris, & in ipſa nigredine maculas habentibus candidas ad
latera, infra verò ad cęruleum vergentes. Antennę longiſſimę, obtuſę ſunt, & nigrę.

Primò loco in tabula tertia depictus Papilio ex mediocriũ genere eſt. Natus mihi ex Eru
ca, quàm olim Bononiæ pluit. Capite eſt, tergore, aluoque coloris aurei, ad latera nigri. Alæ
internæ ſerratæ ſunt, totę ex aureo miniaceę, & nigris punctis conſperſæ, & in extremo etiã
nigrę. Alas externas uenę percurrunt deorſum deſcendentes nigrę in area aurea ſeu potiùs
miniacea, item maculę magnę tranſuerſales eiuſdem coloris, ipſæq; alę in extremitate vndi-
D quaq; nigræ ſunt, & ibi maculas habent candidas. Pedes & antennę luteſcunt, & ad inſtar pe
dum polypi cirris prediti ſunt, vt ad ea quibus inſiliunt, fortiùs adhęreant. Ex eodem gene-
re videtur qui numero ſecundo & tertio pronè & ſupinè pictus cernitur. Corpus enim ha-
bet mediocre, nigricans, aluum ferè auream, nigris annulis diſtinctam. Oculi candicant. Alæ
externæ in extremo nigræ ſunt, & albis maculis inſignes, cætera aureæ, veniſque nigris, &
tribus alijs nigris maculis incertæ figuræ ſpecioſę. Internæ in eiuſdem aurei coloris area du-
plicem habent ordinem maiorum macularum nigrarum velut oculorum, ſicut in icone ex-
primuntur. Colores omnes ſupina parte variant. In internis enim alis (ita voco quæ corpori
ſunt viciniores) qui extra erat aureus, nunc ferè eſt amethestinus ad cinereum vergens, adeò
vt luteſcere videatur, eſtq; vnus tantùm oculorum ordo nigrorum, maiorumq; hos circu-
lus ambit candidus. Corpus etiam ſupinum totum luteſcit; pedes cinerei ſunt. Alæ externæ
prope caput cinereæ, nigriſque guttulis oblongis notatæ, dein maiori parte coloris ſunt mi-
niacei, & nigris maximas maculas habent; denique in extremo rurſus ſunt cineræ. Quartus
toto

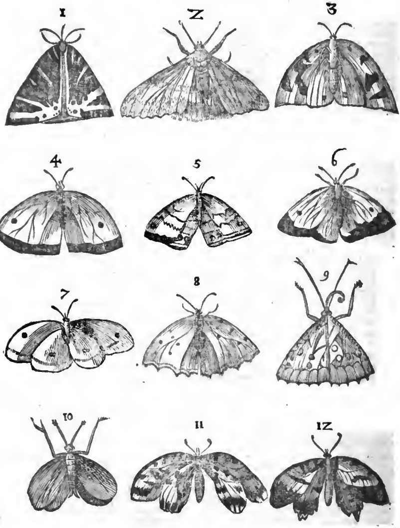

Digitized by Google

A toto corpore pronè aterrimus,aterrimæ item alæ externæ,ſed faſcia ferè tranſuerſali coloris
miniacei decoratæ, nec non alterius faſciæ candidæ rudimento,& punctilis aliquod rotun-
dis candidis. Internæ totę ferè extra miniaceæ ſunt, punctuliſq́; nigris admodum exilibus
inſignes. Quintus cum hoc idem eſt, ſed ſupino corpore pictus, alæ externæ hic plus ha-
bent ex miniaceo, & albo colore, quàm in prona parte, atrq; color remiſſior eſt. Internæ
in extremitatibus ad miniaceum vergunt,cætera cinereæ fuſcis maculis reſperſæ, & alba ad
latera externa macula conſpicuæ. Toto corpore ad cinereum vergit. Color ſexto totus eſt Papiliones
miniaceus, notis diuerſis, lineiſq́; nigris, alis angulofis, & leuiter ſerratis. Promuſcidem habentes
habet longiſſimam, ac dum vult, recuruam eiuſdem cum pedibus coloris, nempe ex cine- promuſci
reo ad luteum vergentis. Ex hoc genere ſeptimus eſſe quoque videtur, longa item arma- des.
tus proboſcide, aliſq́; præditus angulofis. Supra caput præter antennas etiam bina alia ha-
bet cornua, quæ in alijs pleriſque non videas. Corpore, aliſq́; colore ferrugineo, albo,cæ-
ruleo, viridiq́; varius eſt. In ſupremis præterea alis puncta quædam habet viridia in alba
area. In dorſo item virideſcit. Octauus totus luteus eſt, verſus caput tamen alæ ad fer-
rugineum vergunt, nimirum vbi maculas non habent. Suntq́; hæc numeroſæ admodum,
B at incerti ordinis, omnes aterrimæ. Nonus idem eſt ſupinè ſculptus, quòd colorem mutet.
Internæ enim alæ partim virideſcunt,partim cãdicant,& maculæ illæ atræ vix hìc cõſpicuæ.
Externæ ferè palearis ſunt coloris: inq́; his maculæ euidentiores. Corpus etiam flaueſcit. Pe
des habet luteo, antennas caſtaneo colore. Alæ vtræq; leuiter anguloſę. Poſtremus in hac ſe
rie corpore nigro eſt, nigroq́; capite & hirſuto,proboſcide procera admodum:alis intus can-
didis, ametheſtinis ſtrijs ornatis,extrà nigricantibus: ſuntq́; anguſtæ,laciniatę & lõgiuſculę.
Mediocris magnitudinis ſunt, qui in hac quarta tabula ſculpti exhibentur. Primus
complicatis alis literam Δ quodammodo exprimit. Corpore eſt prono fuſco, pedihus
hirſutis, antennis admodum exilibus. Alæ externæ ex candido, & aterrimo ſplenden-
tibus coloribus variant, internæ totę ſunt miniaceo. Idem ſupinus exhibetur tertia ſe-
rie, in quo color ille miniaceus dilutior eſt: Externæq́; alæ totę candicant, venis decoratæ
miniaceis, & maculis nigris,magnis. Et corpus totum ex albo luteſcit;Aluus nigris punctis,
ſiue guttis exiguis conſperſa eſt. Secundus Papilio eſt hirſutus, ac craſſus, alis ſupernè ci-
nereis, infernè miniaceis, lineis tranſuerſim nigris diſſectis. Quartus corpore eſt exiguo,ni-
gro,luteis circulis diſtincto: oculis magnis luteis, & eiuſdem coloris antennis. Alas habet
C tàm internas, quàm externas etiam luteas, in extremo nigras. Verſus corpus ad caſtaneum
vergunt; verſus nigram verò ambientem faſciam planè eſt color ochros. Externę prope
exteriora latera maculam habent, rotundam, nigram. Quintus totus eſt ferrugineus ſiue
caſtaneus, corpore intenſiùs, alis remiſſiùs. Alę externę vnico tantùm oculo, pluribus in-
ternæ exornantur nigris, intus albis. Vtræq; faſcias habent nigras tranſuerſales incuruas,
quæ àngustæ ſunt, rectaſq́; quę latę ſunt, & extremæ. Sexto caput eſt luteum, oculi lutei,
luteiq́; pedes,& antennæ.Corpus nigricat. Alæ vtręq; ferè aureę in extremo,vt icon oſten-
dit, aterrimæ. Externę ad latera externa maculam habent rotundam, nigram, exiguam.
Septimus ex luteo totus ad viridem colorem vergit, minus in exterioribus, magis verò in
interioribus, hoc eſt interiores exterioribus magis virideſcunt. Externæ maculam ha-
bent nigram, rotundam; internæ albam: caput quoque nigra macula inſignitum eſt.
Octauus antennas habet proceras, in fine obtuſas, caput exiguum, oculos magnos. Cor-
pore eſt luteo, & nigro diſtincto. Alæ quoque lutcę ſunt, ſed magis ad caſtaneum ver-
gunt. Externę nigris punctis maculantur, quibus internę carent. Vtręque dentatę ſunt.
Nonus ex eorum genere eſt, qui proceras habent proboſcides. Alis eſt primùm verſus ca-
D put luteis, nigris modò punctis, modò maculis, hiſq́; & rotundis, & longis maculatis; de-
in cęruleis, in extremo nigricantibus, & dentatis. Qui decimus eſt in hoc ordine propter
inſolentem vultum quo Satyrum, quàm exactè ęmulatur Σατυροειδὴς dici poſſit. Corporę Papilio σα-
toto eſt flauo, rubro diſtincto: aluo bifurcata, alis nigricantibus, & velut ſtellis candidis τυροειδὴς.
elegantiſſimè exornatur. Vndecimus corpore eſt nigro, aluo annulis albicantibus. Alę
eius ex albo ad luteum vergunt, ſed maculę ferrugineæ,& nigrę alternatim huc illucq́; con
ſperſę luteum illum colorem ferè extingunt ſua copia. Poſtremus corpore etiam atro eſt,
ſed tenuiori. habetq́; alas internas dentatas, & exterioribus proceriores. Vtręq; aterrimo
& luteſcente coloribus varię. Habent tamen etiam in fine aliquid candicantis.

Ex mediocribus etiam ſunt,qui in hac quinta tabula exhibentur, Papilionibus. quorum
primus corpore eſt nigricante,aluo extrema,& dorſo cinereis. Alę externę internis ſunt an-
guſtiores, ex albo ad viridem nonnihil inclinant, magis tamen virideſcunt internæ. Vtræq;
in extremo circumcirca roſei coloris velut circulo ambiuntur. Externæ prope finem nigrę-

X ſcunt

Tabula quarta.

Tabula quinta.

1

2

3

4

5

6

7

8

Digitized by Google

ſcunt,habentq́; in medio ferè maculam nigram. Antennæ purpureæ ſunt, in extremo ob- E
tuſæ & albæ. Idem ſecundo loco datur ſupinus, in quo quod in externis alis prope finem
erat, nigricat, hic virideſcit; ſed macula tamen nigra colorem retinuit nigrum: internæ pro-
pe corpus prorſus virides, in fine ad luteum vergunt: cinguntúrq; eodem circulo roſeo:
eſtq́; hoc obſeruam dignum in internis, quod maculam habeant albam cum circulo ferru-
gineo, quæ extrinſecus non eſt. A potioribus coloribus λευκόχλωρος dici poteſt. quemad-
modum etiam qui ſequitur pronè, & ſupinè etiam pictus, ſed hunc quia admodum macu-
loſus eſt, λευκόχλωρον variegatum nuncupaui. Prono corpore leucophæo eſt, capite nigri- F
cante, oculis inſtar ſaphyri viridibus, antennis nigris cum appendicibus in ſummitate al-
bicantibus, pectore hirſuto: alis candidis, ſuprà prope caput ad cæruleum vergentibus, ma-
culis magnis nigricantibus inferius reſperſis, dico inferiùs, nam vbi cæruleæ ſunt, nullam
cernere eſt maculam. Supino corpore magis candicat. Alæ externæ ſunt candidæ, & ni-
gro variæ, internæ ex albo, & viridi eleganter admodum decoratæ. Quintum Papilio-
nem crucigerum nominaui, quòd externis alis complicatis, albis tęnijs quibus ornatus cer-
nitur, crucem vel potius litteram X exprimat, quanquam id in icone pictor non expreſſe- G
rit. Sunt itaque alæ illæ nigræ, faſcijs, ſeu tænijs albis inſignes, & venis rubicundis deor-
ſum deſcendentibus. Interiores ſunt totæ miniaceæ, maculis nigris, rotundis illuſtres. Se-
xtus idem eſt parte ſupina exſculptus; in cuius internis alis maculas illas nigras non videas,
& faſciæ, quæ in externis alis prona parte albæ erant, hîc aureæ ſunt. Corpore eſt iſte Pa-
pilio pronè luteo toto, ſupino ventre albo nigris guttis triplicis ordinis conſperſo. Oculi
nigri ſunt, & exigui, exiguæ, exileſq́; antennæ. Sextus ac poſtremus alas externas, ac in-
ternas exteriùs rubicundas ad caſtaneum vergentes habet nigris guttis conſperſas. Supina H
parte alæ internæ candicant, exteriores colorem eundem fermè, quem prona earum pars
reſeruant. Corpus pronum atrum eſt, ſupinum cinereum: cinerei quoque pedes; anten-
næ nigræ: oculi lutei, prominentes.

Papilio λευκόχλωρος.

Papilio cruciger.

Tabula ſexta.

1

2

3

4

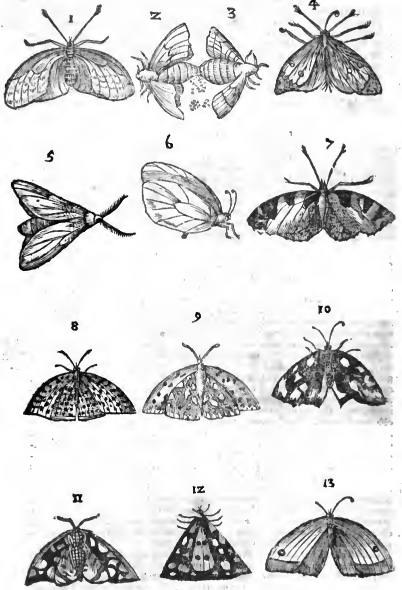
Papilio-

A Papilionem qui in tabula ſexta primo depingitur ordine πολυόφθαλμον nũcupaui, quòd Papilio
in internis alis intus ac extra multis notaretur oculis, qui tamen licet duo tantùm in exter- πολυόφ-
nis exterius, & interius elegantiores ſunt. In his enim iris eſt nigerrima, pupilla alba. Alæ θαλμος
ſupinè ex luteo, & caſtaneo variant. Internæ intus prope corpus primùm cęruleæ, dein fe- alter.
rè ametheſtinæ, in quo colore cernere erat lineas duas tranſuerſales, flexuoſas, caſtanei co-
loris. Sub quarum poſtrema color ſubſequitur luteus, deinde rurſus ametheſtinus, quem
lineæ percurrunt caſtaneo colore, atque intra has ſiti ſunt quos dixi, oculi, quos ſubcæru-
leus cingit circulus. Corpus animantis nigricat. Pedes & antennæ lutei. Oculi nigri. Alter
alas habet dentatas, rubicundas, ad ferrugineum accedentes, & maculis reſperſas nigris,
in medio rotundis, ad latera oblongis, ac magnis. Alæ ſupinè nigricant, & albam faſciam
habent, quæ vel currentes æmulatur fluminis vndas. Corpus ſupinum cinereum eſt, pro-
num nigricat.

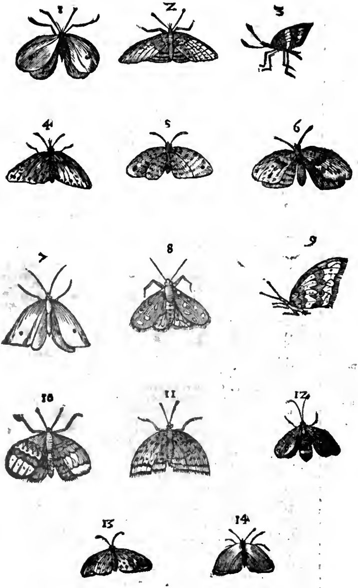
Qui hîc ſeparatim depingitur, ex ijs eſt, qui in arborum truncis
naſci infrà dicam, capite admodum exiguo, albo, antennis fer-
B rugineis, latis, & quodammodo ſerratis, dorſo ferrugineo & al-
bo, alis, aluoq; luteis, zonis caſtaneis.
Ex mediocribus etiam ſunt qui ſeptima tabula pinguntur: quo-
rum primus corpore toto niger eſt, annulos verò habet luteos.
Alę omnes candicant, & venis diſtinguuntur nigricantibus. Ter-
tius & ſecundus Bombylij ſunt, ex Erucis bombyciuomis orti,
vulgo noti, vndiq; candidiſſimi, exceptis antennis, quę nigrę
ſunt & hirſutę. Inuicem coeunt, mas eſt tenuiori corpore, ſecun-
do ſcilicet loco pictus. Inter vtrumq; oua appinximus exigua, co-
loris ferè crocei. Alas habent breues, & ad volandum velut ine-
ptas. Horum pòſt priuatim trademus hiſtoriam. Quartus in hac
ſerie totus quoque candicat per alas, per quas venas habet ſubcęruleas deorſum deſcen-
dentes, & punctorum rubicundorum triplicem ordinem, quæ tranſuerſalia ſunt. Externę
duobus velut oculis nigricantibus decorantur; in extremo ad luteum vergunt. Oculi &
deorſum luteſcunt. Quintus corpore ex craſſo, caſtaneo, luteis zonis. Antennas habet fer-
rugineas, latas, & hirſutas, vel plumoſas. In capite & ceruice candicat. Alę etiam albę ſunt,
C ferrugineas habentes venas, & vbi corpori hęrent, ſtriarum nigrarum rudimenta. Sextus
totus eſt candidus corpore ſcilicet, ac alis, quę venas habent nigras, nigros item pedes, &
antennas. Septimus πολύχλωρος dici queat propter colorum diuerſitatem; Corpore toto Papilio
nigricat; nonnihil tamen ad ferrugineum vergit, ſicut item pedes, proboſcides & anten- πολύχλω-
nę, quę admodum tenues ſunt & obtuſæ. Alæ internæ totę ſunt miniacei coloris, ſed ni- ρος.
gris lineis flexuoſis diſtinctę. Externę quæ corpori annectuntur atræ, dein mineaceæ, dein
rurſus atræ, mox albæ; poſtremò iterum nigræ. Maiorem tamen aream albus color occu-
pat, eumq; percurrunt venæ ferrugineæ, rubeſcentes. Notandumq; eſt album illum colo-
rem infra verſus corpus, in luteum commutari, & guttis modò rotundis ac exiguis, modò
oblongis diſtingui. Octauus ſuperioribus omnibus minor eſt, corpore prono nigricante:
alis ex luteo ferrugineis maculis nigris refertis. Nonus idem eſt, at ſupinè pictus corpore,
quod candidum eſt: alæ externæ colorem retinent, internæ planè mutant, vtpote quę ma-
culoſæ ſunt argenteo ſplendidiſſimo, & ferrugineo. Decimo alæ externæ, ac internæ niger-
rimæ maculoſas habent alas, vti pictura indicat. Corpus etiam nigrum eſt. Vndecimus
corpore ex luteo ad ferrugineum vergit, & nigro diſtinguitur. Alæ exteriores ex albo, &
D nigro variant, internæ luteæ ſunt, & quatuor nigris maculis inſigniuntur. Externæ ſupino
corpore pictę, vt duodecima icon oſtendit, etiam ex albo & nigro variant quidem, ſed ad
laterea ſunt ferrugineę: internę colorem retinuerunt, ſed nigræ illæ maculæ minores ſunt,
in extremo tam hic, quàm illic nigræ ſunt. Decimus tertius, qui in hac tabula poſtremus
eſt, totus eſt ferrugineus. Alæ externæ in medio oculum habent, cuius pupilla alba eſt, ni-
grum. Internæ denticulatæ ſunt: vtræq; in extremo nigricant.
Ex minimorum Papilionum genere ſunt, qui in tabula octaua depinguntur. Inter quos,
qui tertio loco datur, non inuenuſtus eſt, triplici nimirum colore, albo, ruffo, & luteo varians
per alas. Nam lineæ, quæ in his cernuntur, & tranſuerſales, & deſcendentes, ruffæ ſunt, cæ-
tera vel candida vel lutea, punctis etiam notata ruffis. Corpore anguſto, exili & nigrican-
te, aluo bifurcata, pedibus exilibus & proceris. Huic conſimilis eſt quodammodo ſecun-
dus: corpore item nigricante, ſed craſſiori, craſſiori item capite. Alæ externę luteæ ſunt, ſu-
pernè magis, minus verò infernè, vtrumque tranſuerſalis linea nigra diſtinguit, totæ macu-

Tabula ſeptima.

Digitized by Google

Tabula octaua.

Digitized by Google

lis ſeu punctis exiguis nigris ſunt diſtinctæ. Internæ nigricant, & in extremo faſcias anguſtas habent luteas. E Primus corpore toto nigrer eſt, aluo in extremo acuta: alis rotundis, candidis. Quartus corpore quoq; nigricat, oculos habens luteos: alas ex luteo ferrugineas, vbiq; nigerrimis decoratas notis. Quintus luteſcit, punctis inſignis cinereis, quæ totas ferè alas occupant. In externis alis macula conſpicitur nigra. neque aliud in hoc notatu dignum. Sextus corpore eſt paulò proceriori, ac craſſiori pariter nigricante. Alæ vt in præcedenti maculas habent cinereas, in area lutea. Septimus corpore & alis totis ſubalbis eſt, pedibus & antennis nigris. In medio externarum macula eſt nigra. Octauus aluo eſt rubra nigris punctis notata, pectore & externis alis nigris quidem, ſed neſcio quid cęrulei etiam demonſtrantibus, alæ internę luteæ ſunt, ſtrijs plenæ nigris deorſum deſcendentibus. Nonus corpore eſt admodum breui & exili, candicante: alis item candidis ad latera ſubluteis; vndiq; nigris guttulis refertis: In medio duæ tænię ſunt coloris aurei, tortuoſę, in ſingulis gyris punctum habentes nigrum. Decimus toto corpore candidus eſt, & nigris punctis variat: alas verò habet pulcherrimas maiori areæ parte ferruginei coloris, in quo mirum eſt, quàm luſerit natura: primùm enim in eo fecit faſciam ex maculis rotundis literam O exprimentibus, dein parua addidit eiuſdem coloris puncta, poſtmodum alias duas tęnias F tortuoſas, tum deniq; albam cum punctis intus nigris. Vndecimus niger eſt, alas verò habet ex ferrugineo ad luteum vergentes, totas nigris, vt icon oſtendit, maculis diſtinctas. Duodecimus craſſam admodum habet aluum coloris propè cęrulei lutea faſcia ſiue circulo inſignem. Tergus nigricat, vt & caput, & oculi, pedes, & antennæ, quæ admodum ſunt proceræ. Alę verſus corpus ceruleę, deinde nigricant, ſupra duabus maculis rotundis, luteis, infrà tribus albis conſpicuę. Decimotertio corpus eſt nigrum, præterquàm in dorſo, vbi cinereum eſt. Alæ luteæ auro reſplendentes, oculis innumeris nigris, quos circulus ambit candidus cohoneſtatæ. Decimus quartus hirſutus eſt, ac alis totis cæruleis parte externa, interna cinereis, maculis albicantibus (in quibus medijs punctum eſt atrum) ordine pictis, in extremo margine notis rubicundis oblongis, oculis caudæ pauonum ſimilibus, albo ac nigro vtrinq; clauſis diſpoſitis, lineaq; nigra in latitudinem alæ diſcurrente terminatis. Totum corpus nigerrimum; item pedes, oculi, & antennæ. Alæ in fine albæ ſunt: cætera vt dixi, exteriùs cæruleæ.

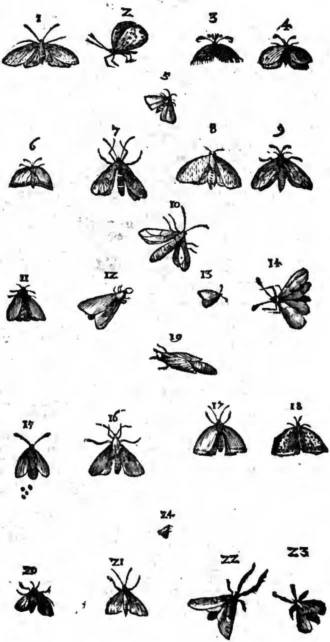
Nona tabula vigintiquatuor habet Papiliones exiguos, quorum equidem infinitus eſt numerus, infinitaq; diuerſitas. G Primus in hac ſerie corpore prono nigricat: pedes & antennæ ſunt cinerei. Alæ prius nonnihil ad ferrugineum vergunt, mox candicant, punctis & lineis vbiq; atris conſpicuæ. Secundus corporis mole vix Culicem vincit; quin ni alas Papilionis haberet, Culex omnino foret. Aluus ei cinereus, pectus nonnihil ex cæruleo poſſidet. Alæ albæ ſunt, ita tamen vt nonnihil etiam fuſceſcant, habentq; puncta minutiſſima nigra, cum circulis ambientibus ea, candidiſſimis. Tertius πολύχλωρος minimus dici poterit propter alas albo, nigro, rubro, & ſubcæruleo maculoſas. Externæ in notabilem acutiem deſinunt. Corpus ei totum ſubatrum eſt; proboſcis & antennæ luteſcunt.

Papilio πολύχλωρος minimus.

Quartus alas habet aureas, in margine ferè caſtaneæ colorem imitantur. Prope extremitatem eſt macula ferruginea. Aluus argento micat, pectus ſupernè nigricat. In capite duo ſunt puncta coloris argentei. Quintus ex ijs eſt, qui ad ignem candelarum aduolant, corpore ſubcinereo, alis totis candidis, lineis ſiue venis ad ferrugineum inclinantibus. Sextus alas habet infra nigras, cætera coloris rutili. Corpus cum antennis, & pedibus nigrum eſt. Niger quoque eſt ſeptimus, ſed circulis ſiue annulis duobus per aluum luteis diſtinctus. Oculi quoque lutei ſunt. Alæ ſupernè magis, infernè minus nigricant, & maculis vbique inſigniuntur candidis. Octauus ex aduolantibus etiam ad lucernas eſt, aluo coloris flaui, nigris, vt in icone apparet, punctis rectà deorſum vergentibus inſignis, reliquo H corpore candidiſſimo: alis item candidiſſimis, ſed quæ exiguis admodum ferrugineis ferè punctulis inſigniuntur, & in fine nigricant. Nonus ſeptimo ſimilis. Sed corpore maiori eſt, minoribusq; contrà alis, & in quibus maiores maculæ albæ ſunt, & velut argento reſplendent. Decimus alas pro corporis portione breues habet anguſtaſq;: Aluum admodum proceram, nigricantem, annulis candicantibus diſtinctam. Alæ leuiter, pallideq; luteſcunt. Vndecimo caput magnum, ac nigrum; corpus, & internæ alæ miniacei coloris, lineis tranſuerſalibus nigris in extremo inſignitæ: externæ totæ ſunt coloris caſtanearum: pedes breuiſſimi. Duodecimus corpore eſt flaueſcente, proceroq;, dorſo craſſiuſculo, in quo color ille flauus paulo eſt intenſior: capite exiguo, ac rotundo, pedibus breuioribus: alis candicantibus, vel pallidè luteſcentibus. Decimustertius vulgatiſſimus ille eſt, qui candelarum lumini infeſtus eſt, de cuius natura poſtea priuatim agemus. Corpore eſt admodum

Papilio lucernarius.

Tabula nona.

Digitized by Google

dum exiguo, nigricante: alis & antennis flauis. Decimusquartus internas alas totas ha- E
bet rubras, ſupernasq; eiuſdem coloris, ſed ad internos margines cinereas: corpus totum
atrum, præterquam in ceruice vbi circulus aureus eſt: pedes ſunt rubicundi, antennæ ni-
græ, in extremo obtuſæ. Decimusquintus idem eſt ſupino pictus corpore, ut alui craſſi-
ties magis appareret: nam alioqui nihil vel parum differt. Fæmina erat, & oua mihi pe-
perit rubicunda. Decimoſexto corpus eſt oblongum, & fuſceſcit infernè, supernè argen-
teo micat. Alæ eiuſdem ſunt coloris fuſci, & argento auroq; micantis. Decimusſeptimus
toto corpore nigricat, alas habet ferrugineas, ſed elegantiſſimè aureo colore reſplenden-
tes. Idem decimooctauo loco exhibetur ſupinus, quia variat admodum: nam corpore to-
to candicat, alæq; minus ſunt ferrugineæ, minusq; reſplendent auro, ſed contrà innu-
meris punctis atris maculantur, quas circuli ſui ambiunt candidi. Habent verò eandem fa-
ſciam auream propè extremum marginem. Decimusnonus aluo admodum eſt procera,
tota lutea, ceruice nigra, pedibus, antennis, & ſummo capite candidiſſimis: alæ quoque
candidiſſimę ſunt, ſed ſtrijs ſiue lineis nigris interſtinguuntur, ſuntque adeo breues, vt ad
volandum videantur eſſe inutiles: nam hoc in eo obſeruaui, quòd continuo folijs velut
zoophyton quoddam adhæreat. Vigeſimus niſi alas haberet latiores ex Muſcarum potiùs, F
quàm Papilionum genere videretur: corpore enim eſt admodum compacto, nigricante,
alis ex cinereo ad caſtaneum inclinantibus, & aurum reſplendentibus. Vigeſimusprimus
ab alis tam internis, quàm externis prorſus argenteo ſplendore emicantibus, argenteus
dici poteſt. Corpore præterea toto candido eſt, pręter oculos, qui nigri ſunt, & antennas,
quę ſunt luteę. Vigeſimusſecundus toto corpore aterrimo, alas habet nigras colore ruber-
rimo diſtinctas; pedes & antennas longiuſculos, nigros. Vigeſimustertius antennas ha-
bet latiſſimas, hirſutas ac velut plumoſas, coloris flaueſcentis, caput & alas candidiſſimas,
has tamen fuſcę tranſeunt lineę ſubtiliſſimæ. Aluus tota craſſa eſt, & grauis, colore luteo.
Nihil vel parum volat, folijs ſemper adhęrens. Poſtremus omnium minimus, breuiori-
bus tamen, quàm par eſt, ac latioribus alis pictus: ſunt enim anguſtiores, ac oblongiores.
Totę albicant. Triticiarius dici poteſt; nam tritico infeſtus eſt, vtpotè ex tritico prognatus.
Rectiùs depingetur in ſubſequenti tabula decima.

Papilio argenteus.

Papilio primo ordine in hac decima tabula depictus figura corporis eſt admodum inſo-
lenti. Habet enim in aluo ſeriem quandam velut plumarum ſubtiliſſimarum, penicillos pi-
ctorum exactè exprimentium, coloris partim albi, partim nigri. Corpore toto admodum G
craſſo eſt, dorſo & vertice ſummo cinereis; aluo lutea, annulis diſtincta atris. Inter quin-
tum & ſextum annulum ab vtroq; alui margine macula eſt candidiſſima, inter ſextum ve-
rò, & ſeptimum aterrima. Alę exterius ex cinereo fuſceſcunt, intus ſunt rubicundę, cor-
pore ſupino, ſicuti etiam qui ſecundo loco depictus eſt, candicat. Antennæ latę ſunt, &
ex cinereo fuſcę. Aluus ſupina nigra eſt, in medio candida. Ad mediocres pertineret, niſi
tam craſſus eſſet. Tertius ex minoribus eſt, aluum habet luteam nigris zonis diſtinctam.
Alę quoque flaueſcunt; tergus ferrugineum eſt, eiuſdemq; coloris antennę quæ latę ſunt
& hirſutæ. Supino ventre albicat. Quartus aluo quoque luteo eſt, ſed magis ad croceum
accedit, & punctis notatur in medio deorſum deſcendentibus aterrimis. Alę internæ eiuſ-
dem cum aluo ſunt coloris, & ſimilibus quoque punctis maculantur; exteriores leuiter pal-
lideq; luteſcunt, tergus & antennæ colore ſunt ferrugineo, pedes croceo. Habes eundem
alis complicatis, prout ex ſua chryſalide erumpit. Sextus valdè eſt exiguus, corpore ſu-
perno fermè ferrugineo, inferno planè aureo. Alas habet luteas ad croceum vergentes, ad-
modum paruas. Septimus corpore nigricat, alas habens luteas ad ferrugineum nonnihil
vergentes, & ferrugineis venis diſtinctas. In exterioribus macula eſt nigra, rotunda, pun- H
cto intus albo. Idem eſt, qui octauo loco depingitur erectis alis, quæ eundem planè colo-
rem retinent, præterquam vbi corpori iunguntur, qua parte ad cæruleum vergunt, ha-
bentq; lineam albam, quæ medias percurrit. Ex minimorum genere eſt, qui nono loco
exhibetur, corpore cinereo nigreſcente, alis cinereis admodum obſcuris, internis luteis. In
externis macula eſt candida literam V exactè exprimens, item altera figurâ ſemicirculi. De-
cimus alas habet longas & anguſtas, colore flaueſcente, faſcijs ſiue tæneis ornatas tribus,
atris. Pedes & antennæ flaueſcunt. Oculi admodum exigui ſunt, & nigri. Poſtremus om-
nium minimus Papilio eſt triticiarius rectiùs, quàm in præcedenti tabula exaratus, ſimul
cum ſua chryſalide, & Vermiculo ſui ortus. Alas habet vt cæteri quaternas, albidus
totus, cinereusue, corpore leui in acutum aluo deſinente, argenteo ſplendore. Vermi-
culus iſte Curculio vocatur, de quo pòſt ſeparatim.

Papilio tri- tiuarius.

Rariores

Tabula decima.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

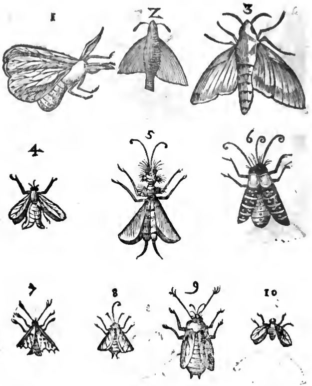
10

Tabula vndecima. E

F

G

Rariores ſunt & formæ inſolentioris, qui in vndecima tabula depinguntur. Ex quibus primus aluo eſt craſſiſſima ſupernè candida, infernè nigreſcente, ſeu potius ad cæruleum inclinante: annulis & punctis diſtincta nigricantibus: tergus ac caput candicant, admodum hirſuta. Antennæ latiſſimæ, ac villoſæ, coloris ferè ametheſtini. Alæ ex amethiſto & cyaneo mediæ, venas habent rutilas primùm, pòſt nigras: In extremo candicant, vbi punctis maculantur exiguis, aterrimis. Pedes robuſti, eiuſdem cum antennis coloris. H
In aluo notatu dignum eſt, quòd in extremo longè craſſior ſit, quàm vbi corpori iungitur. Secundus ex eodem vel conſimili genere, licet minor, corpore eſt fuſco capite acuto, oculis protuberantibus, per tergus & ſummo vertice cinereus, alis breuibus pariter cinereis, internè prope aluum rubicundis. Antennas non rectà vt cæteri erigit, ſed ad latera extendit. Ex eodem genere eſt tertius, & ipſe acuto capite, & ad latera emittens antennas ſuas. Corpulentus eſt, craſſiori tamen thorace quàm aluo, quæ nigris extenditur annulis. Toto corpore ſuperno leucophæus eſt, inferno candicat. Alæ totæ fuſcæ ſunt, internæ qua ventrem ſpectant, nonnihil poſſident rubicundi. Quartus totus ex cinereo fuſcus eſt, alas habens longiuſculas, & anguſtas. Aluo eſt craſſa & bifurcata. Hæc annulis, alæ venis inſigniuntur ferrugineis. Caput admodum breue eſt, antennæ minutiſſimæ, ac vix apparentes. Inſolentis profectò formæ caput obtinet quinto loco pictus, à cuius lateribus duo ſunt tubercula rotunda, nigra multis capillamentis nigris hirta, & in extremo alia duo, ſed eiuſ-

eiuſdem

A ciuſdem cum capite ſunt coloris, nimirum ruberrimi, qui quoque color communis eſt tergo, à cuius quoque lateribus duo alia ſunt tubercula nigra, vt priora. Alæ ex infima tergoris parte exoriuntur, colore ferè nigricante, luteis aureiſque lineis & guttis refertæ. Aluus eſt biſurcata, tota lutea rubris zonis interſtincta. Pedes & antennæ nigricant. Sextus tota aluo rubra eſt aureis prope finem lineis notata, in quibus puncta ſunt rubra. Alæ primùm luteæ ſunt, dein totæ nigræ albis conſperſæ punctis, & lineis diſtinctæ aureis. Caput villoſum eſt & nigrum tribus antennis inſtructum, vt pictor pinxit. Septimus minimòrum generis alis eſt denticulatis luteſcentibus, nigris lineis & punctis rubris inſignibus; aluus albida eſt biſurcata nigris lineis ornata ambientibus, pedes nigricant. Octauus aluum item habet biſurcatam, ſed craſſiorem, eiuſdem prorſus cum præcedẽte coloris, ſicut & ipſæ alæ, ſed quæ loco punctorum in extremitatibus infernis rubeſcebant. Nonus craſſiſſimam habet aluum rubram, supernè luteo diſtinctam, alas anguſtas ferrugineas nigris lineis refertas. dorſum candicat. Poſtremus aluo eſt craſſiuſcula, alis & toto corpore cineteis, pedibus nigris.

B
COITVS. PARTVS. GENERATIO.

COIRE Papiliones necdum obſeruaui, id verò credibile eſt argumento
noſtrorum Bombyliorum, qui coire cernuntur. Eſtque authoritas autho- An Papiliones coeant.
ris de natura rerum, qui ſcribit Papiliones poſt Auguſtum coire, & moriẽ
te poſt coitum maſculo fœminam oua parere, hiſque editis ipſam mori.
Ego alijs etiam temporibus coire puto. [a]. Albertus ouis quandam ineſſe Oua qualia.
ait rubedinẽ: atq; hoc quoq; omnibus conuenire negauerim, cùm & alba, [a] *Lib. 26.*
„ & lutea quoq; obſeruauerim. Eiuſmodi ſemina [b] Columella ſtercora vocabat, vbi quædam [b] *Li. 9. c. 14*
„ præcepta tradit, vt mundanda ſint aluearia. Pręterea, vt Tineæ, inquit, ſi apparuerint, euer- Tineæ aluorum.
„ rantur, Papiliones enecentur, qui plerunque inter aluos morantes Apibus exitio ſunt. Nã
„ & ceras erodunt, & ſtercore ſuo vermes progenerant, quos aluorũ Tineas appellamus. [c] Iſi- [c] *Li. 12. c. 8.*
C dorus id videtur ſic repetiſſe, ait enim Papiliones eſſe auiculas, quæ maximè abundant florentibus maluis, quique vermiculos ſuo ſtercore faciunt naſci. Cùm itaque oua ędere certo certius ſit, ita è contrario quomodo & quo loco per hyemem conſeruentur, à nemine hactenus annotatũ obſeruaui. Id cùm aliquando à ruſticis quęrerem reſpondebant, ſeſe quandoque folia ſeminibus Papilionum grauida, cùm terram vomere ſcinderent, huius viſceribus recondere eiuſque tepore per hyemem foueri: ſed cùm eo modo in terra potiùs ſuffocarentur, arbitrari cœpi ea tantùm conſeruari, quæ in cauitatibus corticum arboris reponuntur: quę verò in folijs eodem anno, viuificari. Et reuera oua obſeruaui ędita ſub chamæfici folijs, ex quibus ſub finem Auguſti Eruculæ ſponte erumpebant. Erant autem tenui inuoluta lanugine, ne ab ambiente læderentur: ipſæ verò Eruculæ decidentes terræ non illidebantur, ſed tenuiſſimo admodum filo more Aranei appenſæ in aere remanebant. Cùm ſub folijs pariunt, ita ea plicant, vt imbres nocere non poſſint, & quaſi ſub tecto quopiam ea reponunt. Obſeruaui item bis Erucam, quam inter braſſicas ceperam, primò parere oua, lutea, tenui inuoluta etiam lanugine, ijſque editis, in chryſalidem commutari, eiſdem quo illa fuerat, coloribus, luteo, viridi, & nigro, & quod mirum mihi videbatur, ex ijs ouis volucria erum-
D pere animalcula adeo exigua, vt viſum ferè ſubterfugerent, qualia ſcilicer in veſicis vlmo- Oua Papilionum ut per hyemẽ conſeruentur.
rum reperiri ſolent. Quatuor habebant alas Papilionum more. Sed coire eas non obſeruaui. Colore ſunt viridi ac luteo, atris reſperſa maculis supernè, infernè tota ſublutea. [d] Albertus tradit ex Papilionum ouis per hyemem alios Papiliones volantes produci, longas & flexuoſas habentes promuſcides, quibus rores ſugant, ſed id apud me prorſus eſt ridiculum. Quis enim Erucas hyeme obſeruauit, aut Aurelias? Si qui itaque hyberno tempore, ſereno cœlo apparent, eos iamiam genitos eſſe crediderim, & propter frigus Chryſalides eorum prius couſque latuiſſe. Omnis enim Papilio ex Chryſalide naſcitur, Chryſalis ex Eruca, Eruca ex ouis Papilionum, quorum, vt dixi finis eſt, non Erucas aut Chryſalides, ſed alios procreare Papiliones. Scio interim iſtæc Philoſophorum principi & communi præceptori [e] Ariſtoteli aduerſari. Hic enim cùm omnia Inſecta Vermem facere ſcribat excepto quodam Papilionum genere, quod ait durum quiddam ſimile cartamo, hoc eſt, cnico producere, cęteros Papiliones dicere videtur non oua, ſed Vermem gignere: Equidem nihil

[d] *Lib. 26.*

[e] *Li. 9. Hiſt. cap. 19.*

vel parum rectè aut verè de Papilionum generatione ſcripſiſſe videtur: cùm interim exa- E
ctiſſimè de ea ſcribere tentauerit. Naſcuntur, inquit, Papiliones ex Erucis; Erucę ex viren- „
tibus folijs, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου, ἣν καλοῦσί τινες κράμβην, hoc eſt, & maximè „
braſſicæ, (nam ῥάφανος, & κράμβη ſunt Synonyma) Primum minus quid milio conſiſtit „
in folio, mox Vermiculi inde contrahuntur, & accreſcunt, tum intra triduum Erucul æ inde „
efformantur: quæ auctæ motu ceſſant, ſuaq; forma immutātur, appellanturq; tantiſper Chry- „
ſalides (quaſi Aurèlias dixeris) duro intectę putamine ſunt, ad tactum mobiles, meatibus are- „
noſis obductæ. Non os non aliud ex membris, quod conſpicuum ſit poſſident. Longo poſt „
tempore, putamine obrupto euolant inde animalia pennigera, quos Papiliones vocamus. „
Itaq; primùm cùm Erucæ ſunt, cibo aluntur, atq; excrementa edūt. At verò cùm in Aurelias
dictas tranſierint, nihil vel guſtant vel excernunt. Hæc Ariſtoteles, mutationem Erucarum
in Aurelias, & harum in Papiliones optimè tradens: ſed non aduertit illud, quod conſiſtit in „
folio, Papilionū ſemen eſſe, prætereą Vermiculos illos, quàm primùm erumpūt ex ouis Eru- „
[f] Lib. 3. de gener. c. 9. culas eſſe: cùm tamen aliàs de hac eadem [f] generatione agens Erucas ipſas nominet Vermes „
his verbis: Omnia enim poſt Vermis naturam motu ceſſant, & putamine obdureſcunt, mox „
rupto putamine exit velut ex ouo animal tertia perfectum generatione, idq; pennatum ma- F
gna ex parte. Ratione illud etiam euenit, quòd multi admirentur. Erucæ enim cùm primò
capiant cibum, mox non capiunt, ſed motu ceſſant, quæ per id tempus Aureliæ dicuntur.
[g] Lib. 11. cap. 32. [g] Plinius grana illa ex rore fieri credidit, ſoleq; denſari, quod ipſum naturæ ſpeculatores „
non facile comprobant. Lapſusq; in eo præterea eſt Plinius, quod pro ῥαφάνου tranſtulerit „
Plinij lapſus. raphanum, qui ῥαφανὶς Theophraſto nominatur. Sed verba adſcribam: Multa autem, in- „
quit, Inſecta & aliter naſcuntur, atque in primis ex rore. Inſidet hic rhaphani folio primo „
vère, & ſpiſſatus ſole in magnitudinem milij cogitur. Inde porrigitur Vermiculus paruus,
& triduo Eruca, quæ adiectis diebus accreſcit, immobilis, duro cortice, ad tactum tantum
mouetur Aranei. Hæc Eruca quam Chryſalidem appellant, rupto deinde cortice volat
Papilio. Quidam in margine pro raphani legit braſſicæ ex Dioſcoride, ſed Dioſcorides
Erucas generari tradit ἐπὶ τῶν λαχάνων, hoc eſt ex oleribus, ex quibus etiam raphanus
[h] Li. 7. Hiſt. plant. c. 5. eſt. Quare vel ex [h] Ariſtotele, vel ex eius diſcipulo Theophraſto locum illum reſtituere de-
bebat. Hic enim Erucas ſcribit priuatim braſſicam infeſtare, atque ex ea oriri his verbis:
θηρία δὲ γίνεται ταῖς μὲν ῥαφανῖσι, ψύλλαι· τῇ δὲ ῥαφάνῳ κάμπαι, καὶ σκώληκες, hoc eſt,
[i] Lib. 19. cap. 10. Animalcula, quædam gignuntur, in radicibus Pulices, in braſſica Erucæ, & Vermiculi. G
Quem quoque rurſus locum transferens idem [i] Plinius, pro radiculis reddidit napis pro „
Braſſicam quę animalia infeſtāt. braſſica raphano. Sed hic in Plinij textum, inſigne mendum irrepſit: nam textus Culices
habet, cùm Pulices ſit legendum. Textus itaque Plinij nunc habet ſic, Napis Culices,
raphano Erucæ, & Vermiculi: item lactucæ & oleri: Legendum ex Theophraſto. Radicu-
lis Pulices, braſſicæ Erucæ, & Vermiculi &c. Ex quo loco lapſus manifeſtatur Ariſtotelis,
qui cùm Vermes videret in braſſica, opinabatur eos naſci ex ouis illis milio ſimilibus, ac de-
in in Erucas abire, cùm & Vermes & Erucæ quandoque ſimul, quandoque ſeparatim braſ-
ſicam infeſtent, ſicut ex allatis Theophraſti verbis facillimè quiuis colligat. Ῥάφανον verò
[k] Li. 7. Hiſt. plant. c. 5. braſſicam eſſe, cùm ex præcitatis [k] Ariſtotelis verbis, tùm ex Theophraſto liquidiſſimè con-
ſtat, qui eodem capite τῆς ῥαφανίδος, & τῆς ῥαφάνου genera deſcribit, vbi cautè ac pruden-
ter Theodorus pro ῥαφανὶς radicem, hoc eſt raphanum, pro ῥάφανος braſſicam tranſtulit.
Et Heſychius ῥάφανος exponit κράμβη, id eſt braſſica, vt ex Dioſcoride conſtat, cui etiam
ῥαφανὶς raphanus eſt. Raphanum tamen infeſtare non nego, in omni enim olerum genere
paſſim reperiuntur Erucæ, idque ex Dioſcoride iam tradidi, ſed aliæ braſſicam, aliæ ra-
Erucæ aliæ alias plantas infeſtāt. phanum, aliæ alias herbas, & arbores infeſtant: neque etiam omnes in Papiliones abire H
arbitror. nam multæ cùm vniuerſa quibus inſiſtunt, conſumpſere, ipſæ etiam conſu-
muntur. Quędam enim cum in arboribus inſtar Bombycum contexta reliquerunt, moriun-
tur, ſequenti verò anno illæ rurſus nouis vermibus coaleſcunt, ſicut ſæpè in arboribus ob-
ſeruaui, & priuatim in ea, quæ vulgò Euonymus Theophraſti putatur: Plinius arborum
morbum eſſe dicit, vocariq; Araneum, & fieri præcipue in oliuis, & vitibus. Eſt etiam- „
num, inquit, peculiare oliuis, & vitibus (araneum vocant) cùm veluti telæ inuoluunt fru- „
ctum, & abſumunt. Sed nos id in pomis præcipuè obſeruauimus: Quædam etiam tecta
domorum ſubeuntes, è parietibus dependent, ibique in nihilum rediguntur. Præterea
cùm aliquando Erucam quandam hirtam ſiue echinatam coloris totam cærulei aluiſſem,
ea quidem folliculum quendam rudi modo texebat, ſed poſtea, ceſſante paulatim motu
moriebatur. Alia quædam, cùm ex ea pulchrum quendam expectarem Papilionem, mi-
hi peperit oua numero quadraginta magnitudine grani tritici, luteo colore, tenui ob-

ducta

A ducta carthilagine in quorum ſingulo inerat Vermiculus, ſed nunquid poſtea ex hiſce ver-
mibus fierent Chryſalides, vt veriſimile eſt, vt verum fatear, neſcio, qua incuria non obſer-
uaui. Et rurſus earum, quæ in Papiliones commutantur, non omnes putem ex ouis gene-
rari, ſed quaſdam etiam ex plantarum putredine: Sed nunquid campeſtrium illorum, quos
per agros & hortos leuiſſimo volatu ferri videmus, etiam ex putredine nonnunquam ge-
nerentur, plurimum addubito. Id tamen veteres omnes ſibi perſuaſiſſe videntur, cùm nul-
lam ouorum mentionem faciant, vt ex allatis manifeſtum eſt. Solus [l] Plutarchus oua Papi- [l] *Li. 2 Sym-*
lionum agnouiſſe videtur: Etenim plurimis argumentis diſputans, priusné fuerit ouum ip- *poſ. queſt. 3.*
ſa Gallina, primò Papilionis ortum, deinde Scnipum & Teredinum, quæ ex putri naſcun-
„ tur ortum, in exemplum adducit his verbis: Vt verò primùm naſcitur Eruca (ſcilicet ex
„ ouo de quo diſputat, nam poſtea ſubiungit de ijs quę ex putri oriuntur) deinde ſiccitate
„ concreſcens tandem rumpitur, atque è ſe aliud alatum animal exhibet, quod ψύχη, id eſt,
„ Papilio vocatur, ita hîc ouum prius exiſtit, tanquam materia ortus. Nam in omni mutatio-
„ ne neceſſe eſt prius re mutante eſſe id, è quo mutatur. Conſidera enim Scnipes, & Teredi- Scnipes vt
„ nes in arboribus, & lignis innaſci, humoris putrefactione, aut concoctione, quibus nemo generẽtur.
B negauerit priorem natura eſſe vim generandi. Nam materia aduerſum ea quæ naſcuntur,
„ rationem habent matris, vt ait Plato & nutricis. Materia autem omne id eſt, ex quo con-
ſtituitur id quod naſcitur. Hæc Plutarchus. Author theſauri linguæ Græcæ pro ψυχὴν legi
tradit in antiquo codice *νύμφην*: quæ lectio ſanè laudari non poteſt: nympha enim alata non
eſt. Iam verò non omnes Papiliones oriuntur ex Erucis; quidam enim ex Vermibus, vt do-
mi noſtræ videmus in ijs qui in frumento proueniunt. Frumentum enim ſi humidius fue-
rit, Vermes producit, hi chryſalides, ex quibus Papiliones fiunt. Exire etiam vidi Papilio- **Papiliones**
nes ex arborum, maximè ſalicum cauis ſuo vix ſpolio denudatos, Papiliones, inquam eiuſ- **ex Vermi-**
dem cum cauitatibus craſſitudinis, in quibus ſanè oua fuiſſe nemo dixerit: ex ſingulis enim **bus.**
cauis ſinguli exeunt Papiliones, cùm qui ſemen in quodam loco edunt, id niſi admodum
numeroſè pariant. Sunt id genus Papiliones corpore admodum craſſo, alis plurima lanu-
gine obſitis, colore plerunq; fuſco ad caſtaneum vergente; quare Papilionibus proprium
eſſe, vt ex Erucis oriantur, ſtatuere non poſſumus, quanquam id teſtetur [m] Theophraſtus [m] *Li. 5. Hiſt.*
„ his verbis: Mirum omnino fortaſſis non minus eſt, quòd in populo alba euenit, cùm in pro- *cap. 8.*
„ ximum atq; ſimile quodammodo tranſeat. Nam & in animalibus mutationes huiuſmodi
C plerasq; videmus, alias in generatione, vt cùm in cæteris, tum in ijs quos (ψυχὰς) Papi-
„ liones vocamus. Enimuerò ex Erucâ, Aurelia naſcitur, mox de ea Papilio. Id enim non
alijs quàm Papilionum generi euenit. Erucas ſponte naſci facilè credo, ſed ex his Papiliones
procreari non puto, quanquam Erucis vento ſimul raptis pluere bis terue obſeruaui in hac **Erucas etiã**
ipſa vrbe, quæ in chryſalides, & Papiliones conuerterentur, atque ex his vnum depictum **ſponte na-**
exhibui: quare has ex putri genitas fuiſſe, negem certo mihi perſuadens, qua ſponte oriun- **ſci.**
tur ex ijs, quamuis non omnibus eſſe, quæ abſumptis folijs, ipſæ quoque conſumuntur,
& ad nihilum rediguntur. Harum præcipuus ortus eſt, aere nimia peccante humiditate, ac
putredine tepida. Hæc enim Erucas maximè procreat, vt teſtatur [n] Plinius, dum ait: Sunt
„ ex eadem cauſa naſcentes, & Erucæ, dirum animal, erodunt q; frondem, aliæ florem oliua- [n] *Lib. 27. cap. 24.*
„ rum quoque, vt in Mileto, ac depaſtam arborem turpi faciè relinquunt. Naſcitur hoc ma-
lum tepore humido & lento. Deſumpſit hoc ex [o] Theophraſto, qui ſic ſcribit: In Mileto [o] *Li. 4. Hiſt.*
„ oleas cùm florent, Erucæ erodunt, aliæ frondem, aliæ florem; genere diuerſæ: itaq; arbo- *plant. c. 16.*
„ res diſpoliant. Naſcuntur tempore Auſtrino; & vento, ſi acrior inſecutus fuerit, rumpun-
tur. Poſtremò [p] Columella etiam poſt pluuias noxia ſcribit inceſſere animalia, quæ à [p] *Lib. 11.*
D nobis appellantur Erucæ. Atque hæc eſt de Erucarum, & Papilionum generatione,
noſtra opinio, quam ſi videbitur iuſta, ac bona, lector amplecti poterit, ſin minus, bo- Gazæ la-
ni eam conſulat, rogamus. Sed antequam huic rubricæ finem imponamus admonen- pſus.
dus eſt lector, Gazam apud [q] Ariſtotelem ſcribere, nonnulla animalia oriri ex nullis, [q] *Lib. 1. de*
vel eiuſdem, vel diuerſi generis animalibus, inter quæ recenſet Muſcas & Papiliones, *Generat. ani-*
ex quibus ait gigni quidem animalia, ſed non ſimilis naturæ, ſed genus quoddam Ver- *mal. c. 18.*
miculi: cùm Ariſtotelis textus Græcus habeat eo loco ψυλλῶν, hoc eſt paruorum Pha- [r] *Li. 9. Hiſt.*
langiorum, non ψυχῶν, vt Gaza vertit præcipitanter certè. nam alias apud eundem *cap. 39.*
[r] Ariſtotelem, vbi Araneorum, & Phalangiorum genera recenſet, rectè Pulicem tran- Phalangiũ
„ ſtulit his verbis: Araneorum, & Phalangiorum plura ſunt genera. Mordax in duo Pulex di-
„ diſtinguitur, alterum ſimile ijs, quæ Lupos appellant, eſt paruum, varium, procax, ctum.
ſalax, ψύλλα, id eſt, Pulex nuncupatum, &c. Non enim hic generandi modus Araneorũ
Papilionibus conuenit, ſed Araneis, quos ſcribit [s] Ariſtoteles parere Vermiculos, qui non generatio. [s] *Li. 5 Hiſt. cap. 27.*

ex parte; ſed toti in Aranei formam immutantur. Ex Papilione auem gigni pennatam compertum eſt hoc ipſo ſæculo, vti tradit Ioſephus Acoſta Ieſuita 1560. ex Breſilia. E

LOCVS. VOLATVS. CIBVS. ÆTAS.

Quo loco gaudeant.

PAPILIONES non eadem omnes loca amant. Illi enim, qui leuiſſimo hinc inde per aëra volatu feruntur, locis gaudent apertis, ac amœnis, herbis floribusq; refertis, quos rectè quis campeſtres nuncupauerit. Contra grauiore corpore prędití, vel arborum truncis, vel parietibus, ac feneſtris velut affixi hærent, ac parum volant, gaudentq; magis tenebricoſis, quàm lucidis locis. Vnde cùm author de natura rerum ſcribit Papiliones eſſe Vermes volantes, qui maximè floribus innituntur, & ex eis cibos capiunt, de prioribus intelligendus eſt; F

An cibum capiant.

Sed cibum capere non puto argumento noſtrorum Bombyliorum, qui cùm craſſo alioqui ſint corpore, cibum non capiunt, & ſubito moriuntur, cùm proli incubuerint, hoc autem, quamprimum in lucem editi ſunt, faciunt: quare & cæteros, ocyus interire, etſi id necdum obſeruaui, ſuſpicandum eſt. [a] Collumella, & ex eo, vt videtur [b] Iſidorus ſcribunt, eo tempore quo florent maluæ, magnam eſſe Papilionum multitudinem. Sed cùm maluarum aliæ ſint ſylueſtres, aliæ ſatiuæ, quaſnam intelligat videndum eſſet. Satiua etenim, ſiue hortenſis Iulio & Auguſto præſertim menſibus florent; ſylueſtris per totam æſtatem, & in maximam autumni partem durat. Equidem Papiliones ipſo ſæpe vêris initio videre eſt, vêrisq; noui teſte Plinio habentur nuncij: item tota æſtate, ac autumno, niſi frigus ocyus ingruat. Quamobrem ego Columellam de domeſticis maluis loqui puto: nam de illis Papilionibus loquitur, qui in alueis Apum nati, Apes infeſtant. Sunt autem hi ex eorum genere, qui ad lumen candelæ aduolant, quales Auguſto potiſſimùm menſe abundare cernimus. quamobrem etiam eos candelæ in olla poſitæ igne eos interimi ſcribit. Quod pôſt etiam repetijt idem [c] Iſidorus: Papiliones, inquit, vocantur à ſimilitudine paruuli animalis volantis, quod maximè abundat florentibus maluis. Hæ ſunt auiculæ, quæ lumine accenſo conueniunt, & circa volitantes ab igne interire coguntur. G

[a] Li. 9. c. 11.
[b] Li. 12. c. 8.

Malua alia ſatiua & ſylueſtris quãdo floreat.

Papilio ver nunciat.

[c] Lib. 15. cap 10.

DENOMINATA.

Papilio ſiue tentorium.

PAPILIONIS volantis ſimilitudine tentorium Papilionem vocari nonnulli volunt. Calepino Græcè etiam ſcribitur παπιλίων, ſed eam vocem nullibi reperio. [a] D. Chryſoſtomus vocem eſſe tradit Romanam; apud quem fortè cùm ille Græcè ſcribi videret, Græcam eſſe credidit. Chryſoſtomi verba adſcriberem, ſed Græco careo: Latinus factus ſic habet: Quemadmodum ergo Moſis in deſerto tabernaculum, erat tigurium in quo congregari poterant, quod Romani vocãrunt Papilionem. Italis & Belgis etiamnum Padiglione vocatur. Gallis parum mutata dictione Pauillon. Apud [b] Plinium vbi habet, Numidæ verò Nomades à permutandis Papilionibus, mapalia ſua, hoc eſt, domus, plauſtris circumferentes, caſtigatoria exemplaria habent, à permutandis pabulis. Eſt tamen vox à latinis recepta. [c] Vegetius: Porta quæ appellatur prætoria, aut Orientem ſpectare debet, aut illum locum, qui ad hoſtem reſpicit, aut ſi iter agitur, illam partem debet attendere, ad quam eſt profecturus exercitus, intra quam primæ centuriæ, hoc eſt, cohortes, Papiliones tendunt, & Dracones & ſigna conſtituunt. Sunt autem eidem Vegetio propriè è velis tenſis. [d] Procopio etiam ex aſſeribus. Ipſe poſt hæc, inquit, vbi legatum appropinquare audiuit ſubito tugurio ex craſſis aſſeribus compacto, quod Papilionem vocant, ibidem reſidebat. Sed hæc huc non pertinent, dicam tamen & hoc, inter huiuſmodi Papiliones ſiue tentoria primum locum amplitudine tenere Regis Sinarum; quo aiunt, præter duo hominum millia, quæ ſub illo degunt, etiam regum, principum, rerumq; publicarum oratores hoſpitio excipi. Papiliones item nominantur maculæ illæ, quibus per peſtilẽtes febres cutis ſuffunditur variis locis, Pulicum aut Cimicum morſui ſimiles, vario ſæpè colore, pro veneni feritate, & materiæ conditione, modò rubræ, modò flauæ, ſubnigræ, violaceæ ſeu purpureæ, cæruleæ, liuidæ, nigræ, H

[a] Homil. in Pſal. 14.
[b] Lib. 5. c. 3.
[c] Li. 1. c. 23.
[d] Lib. 2. de bell. Perſ.

Papilio regis Sinarũ maxime notabilis.

Papiliones pro maculis cutis in febre peſtilenti.

A nigræ, & quia ferè purpurei ſunt coloris, ideo purpuræ nomine Gallis intelliguntur. Lenticulæ alijs dicuntur, quòd ſæpe lenticulari colore, & effigie viſuntur.[c] Ambroſius Pareus Papiliones ideo nominari vult, quia alatorum Papilionum inſtar varias ſubito inuolent corporis velut regiones, nunc faciem, nunc brachia, nunc crura, nunc totum corpus. Ego potiùs à maculatis illis Papilionibus pulcherrimis, qui floribus deſides perpetuo inſident, propter conſimillimas maculas ita vocari arbitror. Quare & flores multorum leguminum Papilionacei vocantur, quòd Papilionum figuram quodammodo exprimant. Plurimos enim videre occurrit, qui Papiliones, quàm ſimillimè ementiuntur, vt non modica laſciuia naturam in ijs depingendis luſiſſe conſtet. Piſum præ cæteris flores Papilionis forma circa vmbilicum purpureos galeatos habet: nec longè a iam dicto fabæ flos abit, criſtatus, purpureus, varijs punctulis variegatus: Smilaces hortenſes ſiue phaſeoli Papilionis effigie flores gerunt: Cicer eiuſdem effigiei vt ſuperiores, flores producit. Porta arbitratur naturam ideo luſiſſe horum animalculorum in floribus illis figurâ, vt cùm fœcunda hæc eſſe conſter propter eorum vbiq; locorum copiam, hac eadem fœcunditate pollere ſignificaret. Reuera legumina fœcunditatem promouere credendum eſt, quando venerem & ſtimulent,
B & augeant.

[c] Lib. 21. cap. 28.

Flores Papilionacei cur ſic vocantur.

Piſi flos.

Legumina Venerem cient.

PRÆSAGIA.

SVNT, inquit[a] Plinius, qui certiſſimum Veris indicium arbitrentur, ob infirmitatem animalis, Papilionis prouentum. In ipſo anno cùm commentaremur hæc, notatum eſt, prouentum eorum ter repetito frigore extinctum, aduenasq; volucres ad vj. Cal. Februarij ſpem (ſpeciem legunt alij ex veteri textu) vêris attuliſſe; mox ſæuiſſima hyeme conflictas. Noſtri quoque agricolæ papilionem incertum vêris inditium habent, ſicut quoq; Hirundinem, quoniam vtriuſque aduentum frigora ſæpiſſimè ſubſequantur; ſed Cicada, cum apparuerit, metum frigoris deponi iubent, vnde prouulgatum ipſorum eſt velut adagium:

[a] Lib. 18. cap. 25.

Vêris ſignũ

papilio incertus Veris nuncius.

Non credo alla Rondine ne alla Farfalla
C *Ma ben alla Cicala che mai falla.*

Papiliones viſi ſunt nonnunquam nimia copia luxuriantes aëris perniciem indicaſſe. Tradit [b] Cornelius Gemma anno 1562. circa 15. Auguſti ingentem Papilionum exercitum in Belgio natum fuiſſe, anno, inquam, cuius ſtatus admodum erat, ventôſus, tempeſtatibusque multis, atque procellis infeſtus. Volabant, inquit, hæc animalcula propter aquas, ea frequentia, vt curſum fluminis obſcurarent, potiſſimùm poſt occaſum Solis: hinc ſeſe ſub noctem referentes, per vicos velut inſtructis copijs vagabantur, nihil ferè à Tineis differentes. Hæc ille, addens inſuper parentem ſuum in Ephemeridibus ſuis adnotare idem viſum anno 1551. Auguſt. 16. tertioq; iam, & quartò annotauiſſe, ſemper cùm apparerent, eadem anni parte ſpectatum, circa Auguſti medium ſcilicet, poſt conſtitutionem æſtatis omninò conſimilem, per ſchematiſmos Saturni, & Veneris. Sed an quicquam in prodigiorum genere valeat necne, nondum ſibi ſatis eſſe exploratum, præſertim quando cauſarum præcedentium conſtans analogia ſit ſatis ex naturæ viſceribus deprehenſa. Idem author agens de ingentibus calamitatibus, ac cladibus, quæ illic anno 1573. contigere, inter cætera prodigia, ac earum præſagia Papilionum frequentiam iterum recenſet his verbis: Papilionum
D ingens exercitus rurſum apparuit 18. Auguſti, qualis & anno 1551. item 1560, aliasq; ſæpius ijſdem temporibus anni, & conſtitutione conſimili. Durant hæc animalcula Tinearum inſtar, vt plurimum dies continuos tres, quæ nube denſiſſima propter curſus fluminum vecta, hinc ſole occiduo per vicos & Lares ſeſe diſpergunt, & corruptelam aëris ex anni madore ſignificant. Præceſſerat copula diuturna Saturni, & Veneris: vigeſimo die tempeſtates horrendæ cum ventis aſſiduis ſubſecutę: die vigeſimo primo frigus inſolens, ac ſupra temporis rationem. Febres contagioſæ ampliùs inualeſcebant: Vermes & id genus putredines ſupra modum. Nam & huiuſmodi mali præſagia ex illo Inſecti genere vel duce natura colligi potuerunt, quòd nimirum vnius parentis germanæ ſoboles videantur.

peſtis præſagia.

[b] Lib. 2. Coſmocrit. c. 1.

[c] Lib. 2. c. 4.

E

PROVERBIA.

Feſtina lentè.

Σπεῦδε βραδέως, id eſt, Feſtina lentè, vetus eſt adagium, de quo multa ſcribit adagiorum author pulcherrima admodum eruditè, quæ qui volet, ipſum adire poterit. Non inuenuſtam, inquit, ænigmatis ſpeciem præ ſe fert, propterea quòd conſtat ex verbis inter ſe pugnantibus, ideoq; referendum eſt ad formam eorum, quæ per ἐναντίωσιν, id eſt contrarietatem efferuntur. Monet adagium tutiora eſſe, quæ lentis conſilijs prouidentur, quàm quæ calidis properantur. Quamobrem duobus Imperatoribus Romanis, omnium facilè laudatiſſimis, Octauio Augusto, & Tito Veſpaſiano, quorum vtroque nemo alius ſapientiùs, ac prudentiùs imperij habenas rexit, tantoperè placuit, vt typo vterq; id expreſſerit hyeroglyphico, quo ſeſe à nimia præcipitatione, ac credulitate illa, qua plæriq; principes, ac iudices mox primo impetu paraſitorum ſuorum delationibus fidem adhibentes, cum quibuſdam iniquiſſimè interdum egerunt, alienos eſſe indicarent, temperantiamq; & regendis imperij habenis moderamen iuſtum obſeruare teſtarentur, Auguſtus Papilione cancri marini chelis prehenſo, Veſpaſianus delphino anchoræ circumuoluto. Papilione enim nihil leuius in aëre fertur, delphino nihil celerius in mari natat: illo itaque à cancro cuius greſſus lentiſſimus eſt, prehenſo, atque hoc anchoræ, quæ & naues maximas remoratur, ſtabilitate retento, temperamentum quoddam enaſcatur, neceſſe eſt, quod tantis principibus conuenire exiſtimabant. Illud quoque à Martiale dictum videtur prouerbialiter in Ligurram, qui timebat, ne mordaci aliquo epigrammate ab ipſo proſcinderetur, ac perſtringeretur:

Auguſti & Veſpaſiani ſymbolum.

F

In tauros Lybici ruunt Leones
Non ſunt Papilionibus moleſti.

Adhiberi poterit, quoties ſignificabimus excelſis animis leues, & vulgares iniurias eſſe negligendas.

DE PAPILIONE AD LVMINA ACCENSA ADVOLITANTE.

G

Ordinis ratio.

HVIVS generis Papiliones aliquot ſuprà, quòd cum alijs permixti ſint, deſcripſimus. Alas plerumq; habent membranoſas, ſiccas & quæ tangenti velut cinere aſperſæ appareant. Quorum, quòd diuerſa quodammodo à cæteris ſit natura ad lumina accenſa aduolitandi, priuatim agere placuit: tùm etiam quia peculiaribus nominibus apud authores veteres veniant, quæ quidem confundere cum alijs nefas foret.

SYNONYMA.

[a] li. 8. Hiſt. cap. 27.
[b] In Theriacis φάλαινα.

ARISTOTELI[a] ἠπίαλος nominatur, Gaza ſeruata Græca voce Hepialum reddidit. Scribendum ita denſo ſpiritu, nam alioqui ἠπίαλος genus quoddam febris eſt ex vitrea pituita.[b] Nicandro φάλαινα vocatur, vt ex ſubiectis verbis clarum euadit. H

—— φαλαίνη ἐναλίγκια τὴν περὶ λύχνους
Ἀκρόνυχος δ' ἐπινηστὸς ἀπήλασε παιπάλουσαν

Phalenæ ſimiles (beſtias) ſtrepitu quam lampada circum
Aëra tranantem cœnandi tempus abegit.

Vbi Scholiaſtes φάλαιναν ait eſſe animalculum, quod ſua ætate vocaretur ψυχή, & ψώρα, quæ poſtrema vox alias ſcabiem ſignificat: diciq; ait φάλαιναν παρὰ τὸ εἰς φῶς ἅλλεσθαι, hoc eſt, quòd ad lumen aduolet. Lycophroni per apocopen dicuntur etiam φάλαι: vnde [c] Turnebus apud Nicolaum, vbi in pulueris confectione legitur φάλης κεκαυμένης interpretatur Blattas & Papiliones lucernis aduolitantes. Eſt præterea φάλαινα balena. φάλαινα, inquit Varrinus animalculum eſt, quod ad lumina aduolat, πυρασύμορος, & ψώρα etiam vocatum: item piſcis κτηνώδης, hoc eſt iumentarius, nec non θηρίον θαλάσσιον, bellua marina:

[c] Lib. 18. Aduerſ. cap. 18.

vbi

A vbi fortè ſcribendum πυραύςου μόρος, quod prouerbij vice effertur in eos, qui ſibi mortem aſciſcunt. Papilio enim iſte, de quo agimus Zenodoto, & Æſchilo teſte Æliano Πυραύςης dicitur, quanquam Pyrauſta Plinio ſit Inſectum, quòd in igne naſci putatur:& aliud rurſus [d] Ariſtoteli, quòd Apibus ait eſſe infeſtum, vermiculus,inquam, quem etiam Clerum appellari ſcribit, ſpecie Aranei. Ah Adriano Iunio vocis, vt videtur, illius vicinate decepto Pyrallis exponitur animalculum pennatum, lucernarum luminibus aduolans. aitq; dici Ariſtophanis Scholiaſti μύκλω; cæterùm Pyralis [e] Ariſtoteli auiculæ genus eſt, Gaza Ignariam reddidit, Plinius Græcam vocem reſeruauit. Apud Athenæum Pyrallis legitur, & apud Heſychium Πυῤῥαλὶς eſt ὄρνις ποιός, idq; ſuo loco poſt πυῤῥίαν, ordine alphabetico: quæ ſcriptura ſi verior eſt, nomen fortaſſe inuenit à ruffo colore. Μύκης verò fungus eſt, & quandoq; fungus elychnij τὸ περὶ τὴν τοῦ λύχνου θρυαλλίδα ὑφιστάμενον, cuius meminit Ariſtophanes, inquiens ſi huiuſmodi fungi in ellychnijs fuerint, pluuiæ præſagium eſſe: quod & ipſum Iunio impoſuerit. Scholiaſtes Nicandri ψυχῇ ſimilem eſſe tradit κρανοκολάπτην, & circa lumen volitare: Sed [f] Aetio κρανοκολάπτης eſt quartum Phalangiorum genus, de quo ſuo pòſt loco dicetur. A poſterioribus Græcis Papilionis hoc genus κανδηλοσβίστης nuncu-
B patur. [g] Plinio videtur appellari Papilio ignauus, & inhonoratus, luminibus accenſis aduolitans, peſtifer ſcilicet Apibus, de quibus ibi agit. ſed [h] Ariſtoteles Papiliones, qui Apibus in alueis obſunt, ab Hepialo, hoc eſt, Papilione ad lumina aduolante, diſtinguit diſertiſſimis hiſce verbis: " Obeſt & alia quædam beſtiola ſimilis Hepialo Papilioni, qui lucernarum luminibus aduolat. Quamobrem Papilionis ad lumina aduolantis nomine duo diuerſa Papilionis genera, ſed inuicem ſimilia, intelliguntur, nimirum Hepialus, & qui in aluearibus Apum naſcitur: videturq; [i] Plinius alio quàm Ariſtotele, authore vſus: nam & Columella non alios, quàm quos Plinius, Papiliones ibi generari ſcribit, & igne candelæ occidi docet. Scaliger loca illa in quibus in alueis Papiliones iſti fiunt, hordearia vocat. Ego oua horum Papilionum in tecto aluearis in vnam veluti maſſam conglomerata, tenui quadam lanugine ea continente obruta inueni, ſubnigra, ſplendida, dura, rotunda, numeroſa: Erucas etiam albicantes, exiguas, quæ mihi inſequenti nocte folliculos fecerunt, quales in alueo quoq; obſeruaueram magnitudine piſtachij inuicem numeroſè admodum cohærentes, & in ſingulis ſuas chryſalides, quæ denique mihi diſſectæ Papiliones pepererunt quales quoque in alueis videram Papilionibus, qui in tritico oriuntur, non diſſimiles. [k] Ar-
C douino neſcio qua barbara voce Papilio iſte etiam Campalio nominatur. Italis Farfalla, & vt Alumnus addit, Pauiglione, & Poueia.

Pyrauſtæ mors. Pyrauſtæ quæ inſecta vocentur. [d] Lib. 8. cap. 27. Clerus: Pyrallis. [e] Li 9. Hiſt. cap. 1. Μύκης quid. In Veſpis. [f] Tetrab. 4. ſerm. 1. c. 18 [g] Lib. 11. cap. 19. [h] Li. 8 Hiſt. cap. 27. [i] Li. 9. c. 12. [k] Lib. 4. de Venenis. cap. 11.

MORES. INGENIVM.

" EX ignis fulgore Pyrauſta, inquit [a] Ælianus, quàm vehementi afficitur vo-
" luptate, idcirco cùm flamma vel maximè uiget, ad lucernas aduolat, atq;
" nonnihil captare videtur. At enim lapſus viuus comburitur. Meminit
" verò eius etiam Æſchylus Tragœdiarum ſcriptor hoc ſenario.

Δέδοικα μωρὸν κάρτα Πυραύςου μόρον

Magnoperè ſtultum metuo Pyrauſtæ exitium.

Citat eiuſdem Æſchyli ſenarium Zenodotus cui etiam Pyrauſta eſt Inſectum, quod lucernis aduolet, atq; ita exuſtis alis concidat, pereatq;. Abiuitq; in prouerbium πυραύςου μόρος, Pyrauſtæ interitus, in eos, vt dixi, qui ſibiipſis exitium accerſunt, & πυραύςου χαρὰν χαίρεις, id eſt. Pyrauſtæ gaudium gaudes, de momentaria fluxaq; voluptate vulgò dicimus. Eandem, quam ex ignis ſplendore voluptatem percipit, expreſſit Martialis hiſce verſibus ad Paullum de phiala.

Illa poteſt Culicem longè ſentire volantem
Et minimi penna Papilionis agi,
Exigua volitat ſuſpenſa vapore lucerna
Et leuiter fuſo rumpitur icta mero.

Sed nemo meliùs, quàm [b] Torquatus Taſſus Armidæ forma captum Euſtathium inquiens ſimiliter, ac Pyrauſta ignis ſplendore; in qua doctiſſima ſimilitudine admodum ingenioſè luſit poëta. nam cùm amor ipſe, velut ignis ſit quiſpiam, ac flamma, vtrumque flamma gaudentem, & amore vrentem Euſtathium, & igni inuolitatem Pyrauſtam inuicem comparat:

[a] Lib. 12. Hiſt. Animal. cap. 8. Pyrauſtæ interitus. [b] Cant. 4. Amans Pyrauſtę comparatus.

Ceme

Digitized by Google

Come al lume Farfalla ei ſi riuolſe E
A lo ſplendor de la beltà diuina:
E rimirar d'appreſſo i lumi volſe,
Che dolcemente atto modeſto inchina.
E ne traſſe gran fiamma, e la raccolſe
Come da fuoco ſuole eſca vicina.

Imitatus autem eſt Taſſus Petrarcham, qui & ipſe amorem ſuum Pyrauſtæ comparat.

Son'animali al mondo di ſi altera
Viſta, che contra il Sol pur ſi defende,
Altri, però che il gran lume gli offende,
Non eſcon fuor, ſe non verſo la ſera.
Et altri, col deſio folle, che ſpera
Gioir forſe nel fuoco, perche ſplende
Prouan l'altra virtù, quella, che incende;
Laſſo, il mio loco è in queſt'vltima ſchiera,
Ch'io non ſon forte ad eſpettar la luce F
Di queſta Donna, e non sò fare ſchermi
Di luoghi tenebroſi, o d'hore tarde.
Però con gli occhi lachrimoſi, e infermi
Mio deſtino à vederla mi conduce
E sò ben, ch'io vo dietro à quel, che m'arde.

Et pòſt rurſus in eodem ferè ſenſu:

Che poſs'io far temendo il mio Signore
Se non ſtar ſeco infin à l'hora eſtrema?
Che bel fin fà, che ben amando muore
Come talhora al caldo tempo ſuole
Semplicetta Farfalla al lume auuezza
Volar ne gli occhi altrui per ſua vaghezza,
Ond'auuien ch'ella muore altri ſi duole.
Coſi ſempr'io corro al fatal mio Sole
De gli occhi, onde mi vien tanta dolcezza, G
Che'l fren de la ragion amor non prezza.

Cùm proprium itaq; ſit huic Papilioni, vt ad lumen aduolet, lumenq; ſymbolum ſit diuinitatis, iuxta illud Dauidicum: in lumine tuo vidimus lumen, ſimiles rectè dicentur ei qui luminis iſtius arcana curioſiùs, quàm par eſt, rimari volunt, antequam quæ ante oculos habent, naturam perſpectam habeant: in quo ferè ſenſu Langius apud [e] Lipſium: Vaga, inquit, mens, quid per hanc curioſam curam tibi vis? Tangere cæleſtes illos ignes? Liqueſces. Scandere in Prouidentiæ arcem? cades. Vt Papiliones, & minuta quædam animalcula veſperè lucernæ lumen identidem circumuolitant, donec amburantur: Sic humana mens laſciuit circa arcanam illam flammam.

[e] Lib. 2. de Conſtant. cap. 12.

NOCVMENTA.

NVNQVID eiuſmodi Papilionum genus aliquam homini præbeant vtilitatem, quod veriſimile eſt, nondum diſcere potui: quemadmodum è contrario duplex eorum damnum, quod inferunt, paſſim ab authoribus celebrari palam eſt. H Papilio, inquit [a] Plinius lucernarum luminibus aduolans, inter mala medicamenta numeratur. Huic contrarium eſt iecur caprinum. Non rectè itaque Matthiolus Blattas & Papiliones hircino iecore accenſo abigi ſcribit; nam id Plinius, vt patet ex citato loco, priuatim de hiſce ſcribit, qui ad lumina lucernarum aduolant. [b] Ardoynus eorum naturam venenoſam eſſe ſcribit, accidentiaq; aſſumptorum præſertim in notabili numero eſſe valde mala. Sed qualia ſint ab authoribus non aſſeri. [c] Raſis teſtatur, ſi crines equini habeantur in aliquo loco, non intraturos Campaliones, ſic enim ille hoſce Papiliones nominat: item nigellæ, ac cicutæ ſuffitu fugari. Curatur qui ſumpſit eodem modo, quo qui venenum potauit. Altera earum noxa eſt, quam Apibus inferunt. [d] Columella author eſt, niſi enecentur, aut diutiùs inter aluos morentur, Apibus exitio eſſe: nam & ceras, inquit, erodunt, & ſtercore ſuo Vermes proge-

[a] Lib. 28. cap. 10.

[b] Lib. 4. de Ven. ca. 11.

[c] Lib. 20. cap. 2.

[d] Li. 9. c. 14. Vt Apibus noceant.

A progenerant, quos aluorum Tineas vocamus. Itaque quo tempore maluæ florent, cùm eſt eadem maxima multitudo, ſi vas æneum ſimile miliario veſpere ponatur inter aluos, & in fundum eius lumen aliquod dimittitur, vndique Papiliones concurrere; dumq; circa flammulam volitant, aduri, quòd nec facilè ex anguſto rurſus euolare, nec rurſus longiùs ab igne poſſint recedere, cùm lateribus æneis circumueniantur, ideoq; propinquo ardore conſumi. Idem remedium notauit [e] Plinius, addens inſuper ſtercore bubulo ſi ſuffiantur alui, Papiliones arceri. Aluearia, inquit, hyeme ſtramento operiri, crebrò ſuffiri, maximè fimo bubulo. Cognatum hoc ijs; innaſcentes beſtiolas necat, Araneos, Papiliones, Teredines: Apesq; ipſas excitat. Et Araneorum quidem exitium facilius eſt: Papilionum maior peſtis. Tollitur verò cùm matureſcit malua, noctu, interlunio, cælo ſereno, accenſis lucernis ante alueos. In eam flammam ſeſe ingerunt. Idem repetit [f] Palladius, idq; faciendum eſſe vult menſe Aprili cùm maluæ florent; quod Columellæ aduerſatur, qui de media ferè loquitur æſtate, vt qui vtrumq; authorem conferet, facilè animaduertet: neque etiam maluas eo menſe florere puto, & quo anni tempore floreant, præcedenti capite oſtendi.

[e] Lib. 21. cap. 14.
[f] In Aprili. tit. 8.

B

DE BOMBYLIO SIVE PAPILIONE BOMBYCVM. Cap. III.

SYNONYMA.

SVPRA ex Suida βομβυλιὸν diximus eſſe genus Apis ſylueſtris, ita dictum παρὰ τὸ βόμβειν, nimirum à bombo, quo obſtrepit. Sed cùm dicat fauos conficere ex luto, lapſus eius manifeſtatur, etenim id de Bombyce, non de Bombylio tradidit Ariſtoteles, ex quo patet dilucidiſſimè τὸν βομβυλιὸν eſſe Papilionem noſtrum, qui ex Bombyce prouenit, hoc eſt, Eruca Serici ſtaminis textrice: quem ſi etiam παρὰ τὸ βόμβειν dici quis velit,
C non contradicam, quia inter cætera Papilionum genera magis eſt obſtreperus. vnde βομβυλιὸς teſte Polluce, & Athenæo poculi genus erat anguſti oris, βομβεῖν ἐν τῇ πόσει, hoc eſt, bombum inter bibendum edens. Maior adhuc lapſus eſt Heſychij, cui βομβυλιὸς præter poculum, eſt ζῶον ἦχον τινὰ ποιοῦν τὸ γένος τῶν σφηκῶν, ἢ μέλισσα μεγάλη, ἢ μυῖα, hoc eſt animal ſonum faciens more Veſparum, aut Apis magna, aut Muſca. Locus Ariſtotelis, vbi βομβυλιὸς nominatur, eſt in quinti de animalibus, capite decimonono, ſed textus corruptus eſt, & ſubinde eum corrigam: Gaza Bombycem tranſtulit perperam. Plinio latinè Bombylij quoque dicuntur, ſi & ipſius textus reſtituatur, vt ego iam iam reſtituam. Italis vocantur Brendole, Pauagliotte, Parpagliotte, Bardelli, & Farfalle nonnunquam, ſed impropriè.

Etymum: Suidæ error.
Bombylius vaſis genus
Heſychij error.
Gazæ error.

GENERATIO. ET TOTA HISTORIA.

D HVIVS generis Papilionum generationem paulò aliter, quàm apud nos nunc fit, deſcribit [a] Ariſtoteles his verbis: Ex quodam magno Verme, qui cornua habet, & ab alijs differt: primùm quidem cùm is mutatus eſt, naſcitur Eruca, dein Bombylius, atque ex eo Necydalus. Sex porrò menſibus in has omnes formas mutatur. Sic ille, paulò aliter, vt dixi, de Bombylij ortu tradens, quàm nunc fieri videmus. Non enim noſtræ Erucæ ſiue Bombyces ex Vermibus fiunt, ſed ex ouis Bombyliorum. Notandumq; præterea ibi textum philoſophi à quopiam eſſe corruptum, ac inuerſum, & debere legi, naſcitur Eruca, dein Necydalus, atque ex hoc Bombylius, quanquam mendoſam illam lectionem ſecutus ſit [b] Plinius, niſi & apud hunc quoque corruptè omnia legi dicamus, quod certiſſimè affirmare auſim. Textus corruptus habet ſic: Eſt & alia Bombycum (de Bombycibus Veſparum, aut ſylueſtrium Apum generis erat locutus) origo è grandiore vermiculo, gemina præten-

[a] Li. 5. Hiſt. cap. 19.
Bombycis ortus.
[b] Lib. 11. cap. 22.

prætendens ſui generis cornua. Hi Erucæ ſunt. Fit deinde, quod vocatur Bombylius, ex eo E
Plinius correctus.
Necydalus, ex hoc in ſex menſibus Bombyx. Ego verò lego ſic: Eſt & alia Bombycum origo è grandiore vermiculo gemina prætendens ſui generis cornua: hinc Eruca fit, quæ & Bombyx appellatur, ex eo Necydalus, ex hoc Bombylius. Omnia ſex menſibus. Locus Ariſtotelis
Ariſtoteles correctus.
corrigitur facilè ex ipſiuſmet præcedentibus in eodem capite verbis, quæ nos antè citauimus, vbi nimirum diſertiſſimis verbis ſcribit ex Eruca fieri Chryſalidem, & ex hac Papilionem. Idem ex [c] Plinio diximus, idem [d] Theophraſtus tradit, binis in locis, nimirum in quinto de cauſis plantarum, & in ſecundo de hiſtoria earundem; in quo poſtremo loco mutari ſcribit generationes quaſdam per plura animalia, vt cùm ex Eruca fit Chryſalis, ex Chryſalide Papilio; ſed Theodorus perperam ibi habet, cùm ex Tineâ Eruca, tum ex ea Papilio gignitur. Nam Theopraſtus Tineæ non meminit, ſed Chryſalidem ait naſci ex Eruca. Iam verò νεκύδαλον idem eſſe quod χρύσαλις, ipſum nomen indicat, cùm velut mortuum, vel potiùs ſopitum ſonet, vnde Gaza rectè Inualidam tranſtulit, talem autem eſſe Chryſalidem præterquam, quod vulgo notum eſt, ipſemet ibidem Philoſophus atteſtatur. Cuius dictionis vim cùm non aſſequeretur Iacobus Dalechampius in fœdiſſimum errorem impegit, & ſuo ſe ipſum gladio iugulat. Nam cùm prius locum Ariſtotelis eodem planè quo ego reſtituiſſet ſenſu, immo iiſdem penè verbis, in ſubſequenti Plinij capite mutata prorſus ſententia, quamdiu, inquit, filum ducit Eruca, & latebras illas ſibi ædificat, Bombylius, Erucæ nomine relicto, nuncupatur, non à ſono, quem bombyzationem Feſtus vocat, ſed a bombycio, id eſt vellere, quod orditur, vnde bombycina veſtis nomen habet. Poſt quadragesimum diem, quàm Eruca ſe abdidit, & in bombylium mutata eſt, ſubnaſcens Papilio, nimirum cornutus Vermis, & quatuór alis pennatus, tum ſuccum exhaurit, qui mollitiem velleri præbet, tum exeſo folliculo, vt exitum ſibi quærat, velleris extrinſecus incumbentis filum proſcindit, ac diſſecat, vt eius tractum, qui rota carminare nititur, ſequi non poſſit, ſed diſcerpatur, ac diuellatur. Papiliones νεκύδαλους Ariſtoteles vocat, vt equidem cenſeo, ἀλλαττομένους νεκρῶν, veluti rediuiuos, morte liberatos, ac vita reſtitutos, commutata forma, vel νεωτάτους, id eſt, νεωτάτους καὶ προσφατωτάτους ἐξαλλομένους, vltimos, recentiſſimos, nouiſſimè proſilientes. Sic ille. In quibus hoc præterea notandum, quòd bombycinum vellus, & veſtis bombycina, non dicuntur a Bombylio, ſed a Bombyce. Bombyx enim eſt Eruca, quæ texit, non Bombylius, vt patet ex Plinio, cuius caput vigeſimum tertium libri vndecimi de Bombyce Coa inſcribitur, & in fine capitis de bombycinis veſtibus loquens, Aſſyria, inquit, bombyce adhuc fæminis cedimus. Sed cùm & in huius capitis mentionem inciderimus, in eo quoque nodus explicandus eſt, locus, inquam, alius emendandus, non tamen eo modo quo reſtituit eum idem Dalecampius: Plinij verba ſunt: Bombycas & in Co Inſula naſci tradunt, cupreſſi, terebinthi, fraxini, quercus florem imbribus decuſſum terræ halitu animante. Fieri autem primò Papiliones paruos, nudoſq; mox frigorum impatientia villis inhorreſcere, & aduerſum hyemem tunicas ſibi inſtaurare denſas, pedum aſperitate radentes foliorum lanuginem in vellera. Legit Dalechampius: Fieri autem primò Vermes paruos, deinde Erucas nudas, mox frigore &c. Ego lego ſic: Fieri primò Erucas nudas mox frigore &c. Erucæ enim prius Vermes non ſunt. Vt modo ad Bombyliorum noſtrorum generationem reuertamur, ea planè eo quo dixi modo ſe habet, nimirum ex Eruca iam folliculo incluſo fit Chryſalis, ex quo Papilio, qui folliculum terebrat. [e] Vida:

Gaza error.
Necydalus quid.
Inualida.
Dalechampij error.
Bombycina veſtis.
Plinius rurſus correctus.

Ecce autem vt roſtro follem terebrauit acuto
Protinus erumpit (viſu mirabile monſtrum
Alites in parua Bombyx collecta figuram,
Et noua ſe rerum facies mirantibus offert. H

Ætatis breuitas.
Summæ equidem imbecillitatis, & breuiſſimæ vitæ Papiliones iſti ſunt, vt qui ex folliculo erumpentes haud ita multò pòſt Venerem ineuntes diebus tribus coeunt, quo peracto maſculus moritur, fæmina verò, ordine iterato oua parit innumera rotunda, minuta, ſemini hyoſcyami non diſſimilia, aut herbæ peti ſiue nicotianæ, ſubſtrato ſibi panniculo, vel albo, vel rubro, deinde emoritur: tunc panniculus cum ouis ſuſpicitur, & vbi non poſſit hyemis pertingere frigus, reponitur, vt doctiſſimis hiſce verſibus idem Vida, quem omnes de hiſce agentem beſtiolis videre velim, cecinit:
Oua vbi reponenda.

Carpe manu reſides, & funibus inſidentes
In tabulamq; refer, ſtratam velamine molli.
Quippe vbi ſubtracto ſe rurſum ad fata vocari
Senſerunt victu, turbantur.
Concubitu indulgent omnes, & femina gentis

Munere

[c] Lib. 5. de cauſſ. plant. cap 8.
[d] & lib. 2. hiſt. cap. 6.
[e] Lib. 2. de Bombyc.

A *Munere defuncti vita poſt fata relinquant,*
Et ſeruare genus valeant, ſtirpemq́ tueri.
Nec verò, velut in ſyluis genus omne ferarum,
Alituumq́, vagos paſſim furantur amores,
Sed connubia certa, ſed electi hymenæi.
Ille ſuam tenet, illa ſuum, dulciq́ fruuntur
Amplexu caudis ambo permutua nexis.
Inſtant, & validis iuncti compagibus hærent.
Nec Veneris breuis vſus erit, videre reuincti
Quartam ſæpe diem; nec quas legêre, relinquent,
Donec vterq́ cadat, nec enim, ſi viribus hauſtus
Mas prius occiderit, longum tamen ipſa ſuperſtes
Fœmina erit; ſed vbi concepta effuderit oua,
Nulla mora, amplexu nondum diuulſa ſequetur.
At verò quæ infuſa vides mantilibus albis
B *Semina ſeu milij exigui tenuiſſima coge.*
Hæc tibi poſt annum ſobolis ſpes certa creandæ.
Abde domo, his aptam ſuper omnia delige ſedem,
Quæ neq́ ſint aditus torrenti æſtate calori,
Nec Borea bruma in media. contraria vis eſt
Vtraq́ ſeminibus ſeruandis: frigora diræ
Vim genitalem omnem perimunt, fruſtraq́ fouebis
Semen inane: calor verò ſi admiſſus in oua
Paulatim ſeſe inſinuet, parua eſt mora; proles
Ante diem ſuperas incaſſum rumpet in auras,
Cùm frondes iam conſumptæ, cùm pabula ſylua
Deficiunt, & tonſa comam Thysbeia nudos
Oſtentat ramos populatis frondibus arbor.

Cùm itaque tam breuis vitæ ſit noſter Bombylius formari ex eo poſſet hieroglyphicum, quod, inquit [f] Pierius Valerianus, indicaret, re bene geſta vitam exhalatam, vt Epaminon-
C dam Thebanum, & Leonidam Spartanum feciſſe legimus. Tam breuis vitæ abſq; vllo dubio cauſa eſt, quòd non edant: ſed cur non edant, obſcurior mihi videtur ratio. Ad quid enim os, & aluum natura, quæ nihil facit fruſtra, eis dedit? Alij inquirant; ad me quod attinet, dicam liberè, & iterum dicam, neſcio. Vida credit ideo non edere, quòd vereantur, ſi rurſus ederent, ſimilibus, quibus prodiere, carceribus includendos iri. Canit itaque:

[f] Lib. 16. poſt rem. bene geſtã mortui typus.

Cur breuis vitæ ſint.

Cur non edent.

Ergo carceribus cùm rupit multa viam vis,
Et ſeſe cæcis populi eripuere tenebris
Aligeri, atq; iterum lucis venere ſub auras
Hærent attoniti rerum nouitate, neq; audent
Remigio alarum ſe aperto credere cælo
Diſſimilesq́ ſui tacitè noua corpora ſecum
Mirari forma, nec ſeſe agnoſcere in illa.
Cornua mirantur fronti, mirantur & alas,
Et vires nil ſupra audent tentare priores
Diffiſi, memoresq́ ſui, ſed tum neq; guſtant
D *Pabula, nec vitæ quærunt alimenta prioris*
Tantus adhuc memores timor atri detinet Orci.
Iccirco aligeræ neq; frondem ſuffice genti
Incaſſum, neq; potandos admoneris amnes.

Scribit [g] Ariſtoteles eſſe quoddam Papilionum genus, quod durum quiddam ſimile cartamo, id eſt, cnici ſemini producit, ſed intus fluidum. Docti conſiderent, nunquid exactè hoc noſtris Bombylijs competat. Ego id neq; negare, neque certò affirmare auſim. Modus enim ille generandi alijs Papilionibus etiam eſt communis, & Ariſtoteles in eodem pòſt capite de Bombylio agit. Rurſus cùm Bombylij Erucam inquiat ex magno & cornuto verme oriri, cùmq; noſtræ Erucæ naſcantur ex ouis, aliquãdo credidi, Ariſtotelem utrumq; generationis modum ſcripto mandaſſe, prout à diuerſis audiuerat. Videtur enim ex mera aliorum relatione iſthæc ſcripſiſſe. Quamobrem ſi ex utraq; relatione unam, eamq́; ueram conficias, reiecto ſcilicet cornuto illo Verme, & in eius loco ſuppoſito, duro illo ſimili cartamo, noſtris Bombylijs

[g] Li. 5. Hiſt. cap. 19.

Cornutus Vermis qd Ariſtoteli. Semen Papilionum cur cnico ſimile.

bylijs applicari poterit. Nolim enim cum Dalechampio cornutum illum Vermiculum interpretari cornutos noſtros Papiliones: nam ſic ſemeſtri ſpatio varia formarum ſucceſſio, non complebitur, vt voluit Ariſtot. repetit Plinius, quanquàm confirmat experientia binis menſibus omnia abſolui. Semini autem cnici ſemen Papilionum horum ſimilare potuit, non quia æquè magna ſint, ſed quia intus vtrumq; eſt humidum. E

DE ERVCIS VVLGARIBVS.

Cap. IIII.

Erucæ vulgares quæ.

VVLGARES Erucas nomino, quæ nobis nullam ſua tela vtilitatem adferunt, de quibus nonnulla etiam in vulgarium Papilionum hiſtoria diximus coacti propterea, quòd ex illis oriantur, quamobrem inuertere etiam ordinem nobis propoſitum cogimur, & de Erucis etiam & Chryſalidibus quædam ſcribere, & primùm, vt diximus de vulgaribus, quia & de vulgaribus Papilionibus primo loco egimus propter multa, quæ cum ijs vtiles Erucæ & Papiliones, hoc eſt, Bombyces & Bombylij commune habent. F

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

Eruca herba.

ERVCA herbæ genus eſt vulgaris notitiæ, cuius cùm ſatiuæ, tum agreſtis plurima obſeruaui genera, Italis ſeruato ferè nomine Rucla dicitur, Græcis εὔζωμον. גזם Gezam Rabbi Dauid eſt genus Locuſtæ, quam D. Hieronymus Erucam vertit Ioel 1.4. *Reſiduum* הגזם *Eruca comedit Locuſta*. Et ſunt, inquit Rabbi Dauid, qui dictam putant à גזז Gezam, quòd fruges videlicet tondeat, & excidat. Alij habent, חסיל, quod Vermem ſignificat: & ſic propriè, tranſtulit Hieronymus Erucam, quæ eſt genus Vermis olera, & præſertim braſſicam erodentis. Hamos 4.9. *& oliueta veſtra comedet* הגזם *Eruca*. Κάμπη cùm accentu in priori Eruca eſt, nam cum accentu acuto in fine, ſignificat articulum, ſiue etiam nodum, cùm graui verò accipitur de cantu, qui inflectitur, de qua re conſule lexica Græcolatina, ac præſertim Theſaurum linguæ Græcæ. Columellæ nonnunquam Latinè etiam Campe nominatur. κάμπη ἀπὸ τοῦ κάμπτειν deriuatur, quod eſt flectere, propterea quòd flexo obliquis tractibus corpore progrediatur. Campa dicebatur, & illud genus beſtiæ, quàm liber pater in Lybia ſuſtuliſſe dicitur ad Zambirram oppidum tumulo in monumentum eius facto, vt Diodorus meminit.[a] Theophraſto Eruca oleas infeſtans alibi κάρπαι nominatur, Gaza Carpe reddidit. Sed cùm in quarto de [b] hiſtoria plantarum κάμπας iiſdem arboribus inquiat eſſe infeſtas, & Plinius Erucas reddiderit, poſſet fortè prior locus per poſteriorem reſtitui; id tamen facere non audet doctiſſimus Scaliger, quoniam priori loco Theophraſtus quatuor animalium plantas infeſtantium genera diuerſis nominet nominibus, vnum nomine communi σκώληκα Vermem in quibuſdam leguminibus, & frugum radicibus: vnum in cicere κάμπας, Erucas: vnum in vitibus ἶπα, Conuoluulum, vnum in oleis κάρπας. Vbi notandum, inquit Scaliger Plinium legiſſe videri κάμπας, non κάρπας: cuius nominis licet ne veſtigia quidem vſquam inuenerim, non tamen auſim, hic corruptè legi κάρπαι, & legendum κάμπαι. Quia rem nouam atque aliam à ſuperioribus aſſignat, oleæ peculiarem. Sic ille: Sed cùm & κάμπας idem Theophraſtus, vt notaui oliuis infeſtas faciat, quid de hac controuerſia ſentiant viri docti, libenter ſcirem: ego Scaligero adhærere potiùs, quàm temerè oblatrare volo. Quidam Græcorum, vt annotat [c] Stephanus Aquæus, Erucam Chryſelidem vocant, ſed hanc vocem diu quæſitam inuenire non potui. Τρωξαλλὶς [d] Athenæo non alia videtur quàm Eruca. Ait enim olea depaſcere, κατεδηδόκασι τὰ λάχανα Τρωξαλλίδες. nam & τρῶξις eſt arroſio, ἀπὸ τοῦ τρώγειν, quod eſt, terere, arrodere & comedere.[e] Cardanus Praſtocotidas Græcis appellari ſcribit animalia, quę hortis ſolent nocere. Sed Πρασοκουρίδες fortaſſis voluit dicere, quas [f] Theophraſtus naſci ſcribit in Lactucis & porris, alijſq; pluribus: Gaza vt vim nominis exprimeret, eleganter admodum, & congruè Porricidas reddidit. Sed apud [g] Ariſtotelem ceu ſui oblitus vertit Blattas, additq; generari in aluearijs Apum, quòd fortaſſis in textu quo vtebatur, vox quæpiam haberetur, quæ ſimile denotaret. Hermolaus ipſum ait legiſſe κύραμβον pro κράμβων, ſed quid κυραμβον ſignificet, neſcio, neq; enim apud vllum illius dictionis veſtigium extat, quare nec alueos ſignificabit, vt Hermolaus ſomniauit, quanquam planè cum eo ſentiam κράμβων ibi legendum eſſe pro qua-

Margin notes: Gezam. — Κάμπη. — campe. — [a] Lib. 3. de cauſſ. plant. cap. 27. — [b] Li. 4. hiſt. cap. 16. — [c] Lib. 11. in Pli. cap. 22. — Chryſelis. — [d] Lib. 3. — Troxalis. — [e] Li. 7. Var. cap. 30. — Praſocuris. — [f] Li. 7. Hiſt. cap. 5. — [g] Li. 5. Hiſt. cap. 19. — Gazæ error. — Ariſtoteles correctus. (G, H)

quacunq; quę irrepſit, voce; in meo textu Baſileæ impreſſo, item in Veneto legitur καράβων intolerabili ſanè errore. Inſanientis enim foret dicere Praſocurides ex Scarabeis oriri. Nec etiam Praſocuris alata eſt, vnde & verba illa ἔχουσι δὲ τὰ πτερὰ καὶ αὗται, ad ſubſequentia animalcula pertinere mihi videntur, & ſic ibi legendum cenſeo. Ἐκ δὲ τῶν κραμβῶν γίνονται αἱ Πρασοκουρίδες· ἔχουσι δὲ πτέρα καὶ ὄιστροι, οἱ ἐκ τῶν ἐν τοῖς ποταμοῖς πλατειῶν ζωδαρίων τῶν ἐπιθεόντων γίνονται. hoc eſt. In braſſicis naſcuntur Praſocurides, ſiue Porricidę. Habent & alas Aſili, qui è latiuſculis quibuſdam beſtiolis, quæ in fluuijs ſupernatant, enaſcuntur. Cur verò Praſocurides ex Erucarum genere eſſe affirmare non verear, facit quoq; Heſychius doctiſſimus Grammaticus, cui πρασοκουρὶς eſt ζῶον χλωρὸν κεῖρον τὰ ἐν τοῖς κήποις λάχανα, hoc eſt, animal viride, rodens in hortis olera. atq; ita etiam exponit Varinus. Palladius herbicidas vocat non alia animalia quàm Erucas. [h] Adrianus Turnebus Plinio ſcribit appellari Vrucas, itaq; dici quòd prata & arbores vrāt. Item qui marginalia in Plinium ſcholiola edidit, vbicumq; in textu habetur Eruca, legit Vruca. Sed Erucam tamen latinam dictionem eſſe habemus ex [i] Columella, qui ſic ſcribit: vbi verò apricis regionibus poſt pluuias noxia inceſſerint animalia, quę à nobis appellantur Erucæ, Græcè autem κάμπαι nominantur, &c.

Praſocurides eſſe Erucarum genus.
Herbicida.
[h] Lib. 18. Aduer. cap. 16.
[i] Lib. 11 c. 3.

B Dici volunt Erucam ab erodendo, quòd erodit frondes & maximè olerum, quaſi Erodam, vel vt Apuleius voluit ab hærendo, quod pertinaciter quid comprehendens adhæreſcat. [k] Columella etiam Hirſutam vocauit, Ouidius agreſtem Tineam, canens:

Etymum Erucæ.
[k] Lib. 15.

Quæq; ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes Tinea, res obſeruata colonis
Ferali mutant cum Papilione figuram.

Ego eiuſmodi Erucas quę frondibus arborum telas intexunt, non omnes in Papiliones commutari puto, ſed aliquas tantùm; cęteras mori nō editis Papilionibus, vt ſuprà dixi. Italis vocatur Ruga, alibi Brucho, vt ait Matthiolus, qui Arabibus Riapſa dici ſcribit. Hiſpanis Oruga. Gallis Chenille. Germanis Rup, Graſs aut Krautvvurm, Raupen. Belgis Riſpe, & Rype.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

ERVCAS Vermis genus eſſe notum eſt ex [a] Ariſtotele agente de triplici eiuſmodi animantium mutatione. Omnia enim, inquit, poſt Vermis naturam motu ceſſant, & putamine obdureſcunt, hoc eſt, in Aurelias conuertuntur. [b] Bartholomæus cognomento Anglicus ſcribit Erucam Vermem eſſe mollem, & ſanioſum, diuerſis coloribus diſtinctum, nocteq; more ſtellarum micare, de die verò deformem eſſe, & diuerſis diſtingui coloribus. Noctu lucere Erucas apud me mirum eſt, quin expertus id falſum eſſe offendi; nec prętere omnes verſicolores ſunt. Sunt enim quędam prorſus virides, quędam prorſus nigræ aliæq; aliorum colorum, plerumq; tamen maculatæ. Differunt verò inuicem qualitate potiſſimùm, & quantitate, loco, & corporis partibus. Alię enim corporę ſunt glabro, hirſuto aliæ, quarum tantus eſt numerus, vt hirſutas Columella Erucas vocauerit. Alię magnę ſunt, paruæ aliæ, mediocres aliæ. Aliæ arbores ſcandunt, aliæ non, ſed per humiliores tantùm ſtirpes repunt. Rurſus numero pedum inter ſe non cōueniunt. Aliæ quatuordecim habent, quo numero nulli pauciores ſunt; alijs totidem ſunt pedū paria, quot corporis flexus, quot, inquā corporis annuli. Præterea aliæ caudatę ſunt: aliæ cauda carēt. caudatarū aliæ vnam, alię duas caudas habent. Deniq; alię hirſutæ ſunt, glabræ alię. Atq; hæ potiores ſunt differentię. Differunt præterea generandi modo, & opificio. Quædam enim, quin plurimę in Aurelias & hę in Papiliones abeūt, quędam non, ſed cùm omnia, quibus inſident, conſumpſēre, ipſę quoq; conſummuntur, & in nihilum redactæ intereunt. Earum verò quę Aureliæ fiunt, alię ita immutantur immediatè, alię priùs oua pariunt, vt domi meę proprijs obſeruaui oculis: quas tamen paucas eſſe arbitror. Rurſus aliæ telas texūt, alię non texunt, quales immediatę abeūt in Aurelias. Texentium quędam faciunt folliculos, eoſq; nonnunquam adeo compactos & duros, vt ne acutiſſimo telo rumpas, atq; harum aliæ eodem anno Papiliones fiunt, aliarum Aureliæ ita tota hyeme incluſæ permanent, & nouo iam Vere, cùm clementior affulſerit aura, maximè flante Auſtro in Papiliones conuertur, atq; hi potiſſimùm illi ſunt, quos Plinius Vêris indicium eſſe ſcribit. Quę modo folliculos non faciunt, telas texunt more Araneorum quales Plinius Araneum vocari tradidit, vt ſuo loco dictū fuit. Atq; hiſce ferè modis Erucas differre obſeruaui. Quamobrem quas obſeruaui, & in tabulis ſubſequentibus depingendas in communem ſtudioſorum, & arcana naturæ perſcrutari cupientium gratiam curaui, hic ordine eodem, quo in ijs à pictore ſunt expreſſæ, quàm breuiſſimè deſcribam.

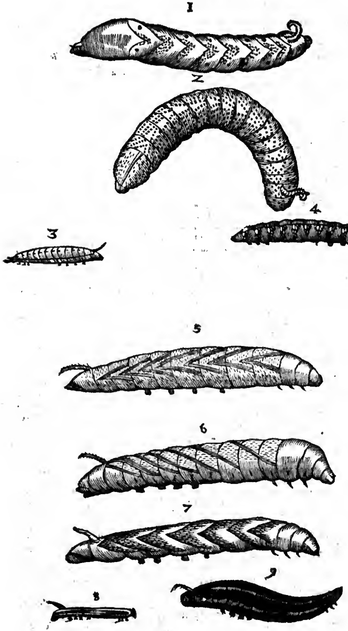
[a] Lib. 1. de Gener. ca. 9.
[b] Lib. 18. de Propr. animal. ca. 45.
Erucarum differentię.
A magnitudine.
A moribus.
A corporis partibus.

C

D

Z Quæ

Tabula Prima.

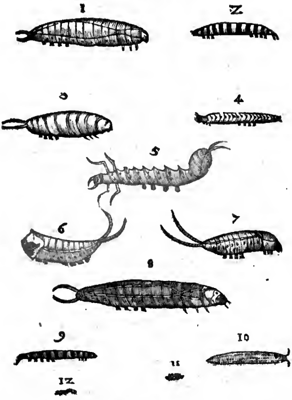

Digitized by Google

A Quæ prima in prima tabula depingitur, ex maximis eſt; & caudata, cauda nimirum inſtru
cta ſurſum reuoluta: tota eſt lutea, annulis verò cæruleis, iiſq; triangularibus, inter quorum
ſingulas ſingula ab vtroq; latere nigra ſunt puncta. Os item nigricat. Cùm eam aliquo tem-
pore domi aluiſſem, telam non texuit, aut folliculum, ſed in Chryſalidem immutata Papi-
lionem peperit atro luteum, eum quem in prima Papilionum tabula tertium exhibuimus.
Secundam, quæ eiuſdem eſt magnitudinis, identidemq; caudata, leuiter luteſcit, ſubfu-
ſca, tota, nigerrimis punctis ac annulis inſtructa. Quarta ex mediocrium genere, etiam
caudata eſt, ad latera ſublutea, per tergus flexibus arcuatis coloris elegantiſſimi miniacei
decorata, annulis verò nigris, ſed qui candidis notentur punctis. Tertia caudam habet
in extremo acutiſſimam, tota viridis, annulis nigris, pedibusq;, qui ſunt quatuordecim.
Braſſicas & olera infeſtat. ex hoc potiſſimùm genere Papiliones illi exiguo corpore pro-
generantur, ſubuirides, & albicantes. Papiliones enim Erucarum ſuarum colorem ferè
referuant, vt [c] Ariſtoteles quoque teſtatum reliquit. Quinta ex maximis eſt, colore flauo & [c] Li.5.Hiſt.
viridi, & lineis per dorſum latis triangularibus, viridibus, & punctis maculata purpureis. cap. 19.
Caudam gerit ſemper erectam, & caput etiam erectum, quare cùm incedit, inceſſum canis
B quodammodo æmulatur. Cauda hirſutis quibuſdam villis præmunitur, parteq; infernè
notabilem habet maculam nigram. Liguſtri foliorum eſu gaudet. Pedes habet quatuor-
decim. Sexta corpore maior eſt, roſtro & pedibus exilioribus, colore tota eodem, ſed di-
lutiori, lineis verò tranſuerſalibus flexuoſis magis ad cæruleum, quàm ad viridem incli-
nantibus. Inter ſingulos annulos, ſingulis infrà notatur punctis nigricantibus, nam cæte-
ra puncta, quæ per ſupernum corpus conſpiciuntur, ad purpureum vergunt. Supernè per
tergus color magis eſt luteus, infernè ad pedes magis viridis. Degit plerunque in viti ſyl-
ueſtri. Cauda ſuperioris ſimilis. Septima tota eſt flaua, infernè ad croceum vergente
colore, lineis diſtincta ſupernè triangularibus, vt in quinta, ſed cæruleis, & quæ punctis
conſperguntur atris. Pedes & roſtrum nigricant. Octaua admodum eſt exigua, cauda-
ta tamen, maxima ſui parte nigricans. In tergore lineas habet binas admodum exiles, lu-
teas, inter quas altera eſt lata, viridis. Caput habet rotundum, pedes quatuordecim,
in extrema aluo appendicem, quam per terram trahit: cauda pro corporis portione ma-
iuſcula eſt. Poſtremam paulò rudiùs, quàm par erat, pictor expreſſit: nam puncta il-
la candida, quibus modo maioribus, modo minoribus toto corpore conſpergitur obſcu-
C rè admodum apparent. Tota colore ferè eſt ferrugineo, extremo alui, cauua, pedibus,
& capite rubris. rubra item linea lata à capite, ad anum vſque per dorſum extenſa fer-
tur. Anterius corpus exilius eſt, quàm extremum. extremumq; exilius medio, ſangui-
ſugam diceris.

Quæ in ſecunda tabula dantur Erucæ, omnes ferè bicaudæ ſunt: in quibus hoc notan-
dum eſt, quòd caudæ ſint in extrema aluo, cùm in iis quas pinximus in prima tabula, in
extremo dorſo ſurſum enaſcantur. Prima tota purpuraſcit, præterquam inter primum &
ſecundum flexum, vbi viridis eſt. Binæ item lineæ, eo quo pictor expreſſit modo à capi-
te ad extremum vſque alui extenduntur, candicantes. Cauda vtraque nigricat. Pedes
habet quatuordecim. Secunda caudis duabus inſtructa minimis tota atra eſt, ſed luteis in-
terſtincta zonis. Tertia corpore eſt craſſo, & compacto, ex luteo vireſcente, zonis annu-
liſue admodum viridibus, capite verò, quod exiguum eſt, & primo flexu coloris aurei.
Pedes habet quatuordecim, nigricantes; caudas exiles, proceras. Quarta breuiſſimis eſt
caudis, oblonga, ſed exili ac tenui corpore, tota ferruginei coloris, exceptis annulis ſe-
micircularibus, qui ab ima parte flaui ſunt, ab altera nigri. Quintam monſtruoſæ quo-
D dammodo figuræ, quòd partim ex Eruca, partim ex Araneo conſtare videatur, Ἀραχνο-
κάμπην, ſiue Erucaraneum nuncupaui. Sex primùm à capite ex primis corporis flexibus
pedes Araneorum pedibus ſimillimos emittit, dein interpoſitis aliquot flexuum inter- Erucaraneus.
uallis, alios octo more Erucarum, quas alioqui toto corpore refert. Tota ex cinereo ad
luteum vergit, ſed annuli coloris ſunt planè caſtanearum, ſicut etiam pedes, & cau-
dæ. Inſolentis profectò etiam formæ eſt, quæ ſexta in hac ſerie ponitur; capite ſcilicet,
cùm id contrahit, compreſſo, facie Muris aut felis, ſed nigra. Supra enim rotundam il-
lam nigredinem linea eſt alba, ſub qua puncta duo, nempe ab vtraque eius parte vnum,
nigra, velut aures efformant, in medio verò nigredinis puncta alia duo oblonga naſum,
qui iis animalibus admodum eſt compactus, tria denique alia ſub his minima, os aliquo
rudi modo æmulantur. Tota eſt viridis, corpore pallidiùs, intenſiùs annulis. A capite ad
caudas vſque porrecta linea alba per medium corpus transfertur. Caudæ eriguntur, & pun
ctis atris conſperguntur. Pedes numero quatuordecim, quorum qui poſteriores ſunt,

Tabula Secunda. E

F

G

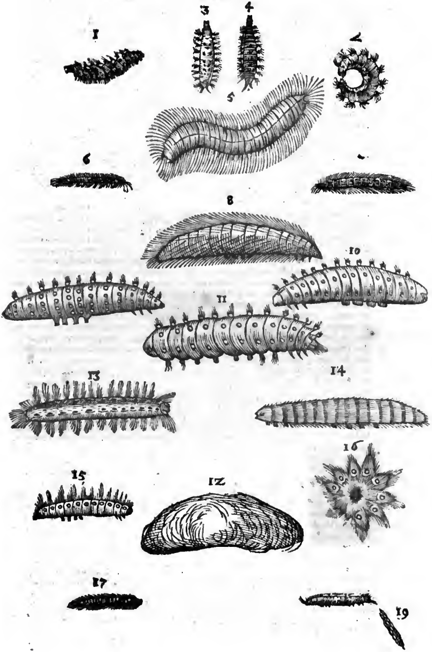
admodum ſunt craſſi: Septima eadem eſt naturali ſitu procedens. Rurſus octaua à primo loco depicta differt tantùm in eo, quòd primo poſt caput flexu ſit luteo, duobusque punctis nigris diſtincto: item quòd lineæ illæ, quæ per ſuperiora feruntur, inter quintum & ſextum flexum, inuicem coniunguntur: denique quia in hac ſub inferiori linea inter ſingulos flexus, album ſit punctulum. Nona eadem eſt cum ſecunda, bis per errorem depicta: infeſtum eſt hoc genus braſſicæ. Habes decimo loco Scolopendram terreſtrem paruam, ſed de hac ſuo poſtmodum loco. Vndecimo loco depicta exhibentur Erucarum oua lutea, ſimul conglomerata; exigua. Poſtrema Erucularum minima, in frumento inuenta eſt. Inſectulum hoc tam tenui ac exili eſt corpuſculo, vt potiùs fili cuiuſpiam particella, quàm animalculum videatur: Longum eſt digitum tranſuerſum. Maximum tantillo in corpuſculo robur aduerti. velociter mouetur, & nunquam ferè à motu ceſſat. Pedes multarum Erucarum more habet quattordecim. Capite nigricat, cætera cinereus. Sex integris diebus nihil edebat. H

Prima in tertia tabula Eruca echinata ipſius videtur Hippocratis, zonis luteis & punctis nigris & candidis variegatur: quam vel ſaltem ſimillimam ſuperiori ad me allatam æſtate ſic deſcripſi. Vermis eſt digitum, & medium longus, poſteriore parte caudæ vicina latior quàm anteriore, duodecim conſtat annulis, ſiue ſegmentis, ſiue flexibus, qui ſupini nigro colorati ſunt, linea medium dorſum ſecante caſtanea. Interſtitia annullorum pallent. Caput duabus appendicibus velut corniculis armatur. Sex pedibus, tribus vtroq; latere antè

instru-

Digitized by Google

Tabula Tertia.

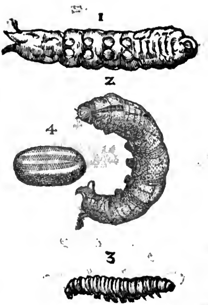

Digitized by Google

inſtructus graditur, poſtica parte Erucæ inſtar arcuatur, qua latior eſt. Quatuor in eo villorum in penicilli formam adunatorum ordines in ſingulis annulis conſpiciuntur, bini ſingulo latere: vnus ſuperior ad marginem dorſi, alter inferior ventri propior, ille octenos annulos vltimos eminentibus penicillis ornat, hic nouenos. In vltimo, quem caudam dicas, extant duo, colore omnes ferrugineo. Conuoluitur in glomum ad inſtar vertibuli: quemadmodum etiam quæ ſubſequitur, quæ in orbem conuoluta depingitur, ſimillima ex toto cum illa, niſi quòd in hac inter ſingula interſtitia puncta candida non ſunt, quæ illic ſummã conciliant venuſtatẽ, contra in hac puncta iiſdem locis nigra ſunt, & ſemicircularibus maculis ex albo luteſcentibus ambiuntur. Tertia tota aterrima eſt, ſed caſtaneis tantũ interſtincta zonis & punctis. Supina parte, quę quarto loco depingitur, minus nigreſcebat. Quinta tota lõgiſſimis veſtitur villis denſiſſimis, fuſcis, ſed & ipſa Eruca tota ad latera fuſca eſt, ſupina luteſcit, pluribus prędita annulis nigricantibus, à capite ad extremam aluum linea item nigricans defertur, mediam aluum diſtinguens. Loco ſexto quæ datur, ex minimarum genere eſt, quin etiam paulò minor, quàm pictor expreſſit. Niſi moueri, aut incedere videas, aluum à capite vix interſtingues. Pedes habet innumeros. Toto corpore coloribus miniaceo, nigro, luteo & albo varia eſt. Caput totũ eſt nigrum, nigri itẽ pedes, nigra capillamenta, dorſumq́; F
& venter, tergus miniaceo colore conſpicuum eſt; annuli nigerrimi, inter quos ſuprà punctum eſt album, infra luteum. Septima paulò maior iiſdem ferè coloribus variat, ſed pedes tantùm habet quatuordecim. Totum corpus quadrangularibus punctis conſtat, primò (à tergore ad inferna deſcendendo) nigris, dein flauis, tertiò miniaceis, quæ latiores ſunt: quartò iterum nigris, quintò flauis, ſexto nigris, flauis rurſus ſeptimo, vltimo ac octauo nigris. Caput totum, vt in præcedente nigrum eſt, pedes item nigri. Sed capillamenta ferè ferruginea. Octaua murem montanum, qui vulgo Marmotta nobis dicitur, facie æmulatur, Tota coloris eſt caſtanearum, admodum hirſuta, longa palmum. Color prope annulos dilutior eſt. Cùm inuertit ſe color inter annulos apparet niger holoſerici inſtar micans, & cùm ingreditur, capillamenta quæ ſunt à lateribus, ad cineream vergere videntur. Caput totum eſt nigerrimum. Nona ex mediocrium genere eſt, corpulentior tamen, tota viridis, exceptis tuberculis, quæ per ſingula annulorum interualla, tria habet, & quartum in dorſo, ex quo capillamenta enaſcuntur ſimilitudine penicillorum, quæ coloris ſunt planè aurei. Os nigricat. Pedes anteriores luteſcunt, poſteriores virides ſunt; omnes numero quatuordecim. Vndecima ſimiliter per dorſum habet tubercula rotunda cum ſuis penicillis, nec non inter ſingulos corporis flexus, ſed cærulea, roſtrum item cæruleum, & pedes, præter tres anteriores, qui minores ſunt, & coloris ex caſtaneo rubicundi, qui colore corpus totum conſtat. Durum mihi peperit folliculum. Pedum numerus corporis flexibus reſpondent. Decima tota etiam eſt viridis, tuberculis & floccis cæruleis roſtro, & anterioribus pedibus ferrugineis, reliquis nigris. In aluo, maculam habet ferrugineam. Habes duodecimo loco huiuſce decimæ Erucæ expreſſum folliculum coloris ferè ferruginei, admodum denſum & durum. Decimo tertio loco picta tota hiſpida eſt. Linea candida à capite exorta ad caudæ finem per tergus fertur. In dorſo duodecim habet velut puncta, aut potius tubercula rotunda, ſex ad ſingula latera colore mali punici; item quatuor alia à ſingulis lateribus ex nigro ad caſtaneum vergentia; ex quorum omnium medio capillamenta, quædam exeunt numero quatuordecim, quorum octo magna ſunt, parua ſex. Cætera per dorſum cærulea, ſupina pars, & pedes flaueſcunt. Decimaquarta tota colore eſt ferrugineo, ſupernè admodum diluto, & ad luteum vergente, infernè admodum intenſo. Annulos habet nigros, & punctis ad latera maculatur exiguis candidiſſimis. Decimaquinta inter minimas maiuſcula eſt, colore tota flauo, infernè ad aureum, ſupernè ad caſtaneum inclinante. Caput & alui extremum nigra ſunt. In dorſo nigra etiam habet puncta, ſed intus candida; capillamenta penicillorum inſtar diſtinguuntur inuicem. Pedes habet exiguos ferrugineos. Decima ſexta eadem eſt, ideo picta, quòd tacta ſe velut in vertibulum contorquens ſtellæ figuram exprimat, coronatæ. Decima ſeptima rubra eſt, annulis nigris, & albis vbique maculis variegata, capillamentis exilibus, rubicundis. Decima octaua, capite eſt coloris aurei, corpore verò toto cæruleo. Linea aurea nigris conſperſa guttulis rotundis à capite ad anum vſque per ſuperna fertur. Ab vtroque illius lineæ lateribus, rurſus aliæ maculæ ſunt ſeu potiùs puncta minima nigra ita poſita, vt etiam lineas duas, hinc inde vnam efficere videantur. Alui extremitas acuta eſt, & nigra. nigri quoque pedes, numero quatuordecim, licet quatuor ab vtroque latere in anteriori parte pictor pinxerit. Capillamenta habet ſubtiliſſima planè aurea. Oua mihi peperit candicantia, quæ appinximus poſtremo loco.

E (margin, line 1) · G (beside "nicillis, nec non") · H (beside "te. Caput")

A **Tabula Quarta.**

B

Ex maximarum genere eſt, quæ pronè & ſupine primo & ſecundo loco in, quarta tabula datur. Aluum habet bifidam, & ex dorſi extremo caudam exerit erectam. Toto corpore ferè vni color ex luteo fuſca. A ceruice ad quartam vſque vertebram lata eſt linea aterrima, exiguis alijs vna recta, cæteris tranſuerſis candidis inſignita. Superno etiã vertice atro eſt, facie anteriore flaua. Pedes habet monſtroſæ magnitudinis. Supina parte ad cinereum vergit. Altera quæ tertia eſt in hac ſerie, tribus conſtat coloribus: viridi, aureo & nigro. Corpore nimirum vndique toto viridi, ſed annulis nigris aureis punctis diſtinctis. Inter annulos ſingulos linea eſt annularis item ſublutea. Pedes habet quatuordecim virides. Fructumnè arboris, an potiùs folliculum cuiuſpiam Inſecti dicas, quod quarto loco depingitur, id

C Frat. Gregorius Capucinus Regienſis menſe Iulio anni 1597. in abietè offendit. Folliculum eſſe arbitror: erat enim intus plenũ telis Araneo ſimilibus. Inerant & oua. Quare cùm aliquot Erucas oua edere obſeruauerim, Erucæ cuiuſpiam eſſe iudicaui, eam hoc ſibi fabricare operculũ, vt oua ab omni externa iniuria protegat. Figura & colore maturas æmulatur oliuas. Eius exterior ſubſtantia erat cartilaginea, & varijs exiguis tuberculis ceu punctis extuberabat. Sed nunquid hanc Eruca ipſa texat, quod veriſimilius eſt, vel aliundè Crabronum more allata materia conficiat, necdum didici. Fructum interim non eſſe, abietis exẽplo diſcimus, quæ conifera eſt: niſi quis dicat abortiuum eſſe, quales multos obſeruamus in quercu. Cùm reperiretur, non erat vnicus, ſed quatuor ſimul erant coniuncti: quatuor ni fallor, Erucarum opus ac labor. Qua in coniectura ſi fallar, lector boni conſulat.

Quæ in quinta tabula primum locum habet, magnitudine eſt duorum digitorum tranſuerſalium, colote fuſco, quaternis macularum nigrarum ſeriebus diſtincta; capite flaueſcẽ-
D te, toto corpore glabro; vtrimq; ad latera propè ventrem linea quadam flaueſcente inſignito: ſubtus toto colore albicante. In braſſica naſci ruſtici dicebant. Secunda deſcriptæ aliquo modo eſt ſimilis, quo ad formam & glabritiem, ſed minor tamen, coloreque caſtaneo magis diluto; capite duabus maculis nigricantibus inſignitur. Ab eo ad extremum vropygium duobus macularum ordinibus, partim atris, partim luteis decorata eſt; & vtrimque ad latera linea quædam rubeſcens per longitudinem fertur, cui in ſingulis annulis punctula quædam in medio candida, & in circumferentia nigra ſuperſidet. Parte ſupina tota dilutè luteſcit. Tertia bina è lateribus frontis emittit cornicula exilia & breuia: caput etiam habet paruum, & nigrum. Toto corpore hirta eſt, & colore ferrugineo, annulis verò nigricantibus. Capillamenta penicillos ęmulantur vbique, præterquam in ceruice & dorſi initio, vbi vix ipſa videntur capillamenta, quia rariſſima ſunt, & exilia admodum. Cauda etiam penicillis horret, quod necdum in alijs vidi. Quarta eiuſdem cum ſecunda magnitudinis, colore eſt terræ illius quam vmbram pictores dicunt: Inter ſingulos annulos tria habet tubercula, ex quibus pili oriuntur penicillorum figura coloris caſtanei. Albicans verò linea per dor-

ſum

Tabula Quinta. E

F

G

ſum recta à capite ad caudam ducitur. Pedes anteriores magis quàm poſteriores nigri ſunt. Inter ſingulos quoque flexus à lateribus punctula ſunt albicantia alternatim poſita. Quod quintum datur in hac tabula, in dipſaci fructu naſcitur. Celebre eſt apud [d] Plinium aliosq; probatos ſcriptores ad quartanam. Alibi de hoc Inſecto, hoc etiam prodidit, loquens de remedijs aduerſus dolores dentium. Is quoque Vermiculus, qui in herba labrum Veneris appellato inuenitur, cauis dentium inditus mirè prodeſt. Nam Erucæ braſſicę, eius contactu cadunt. Idem mihi proprijs ante multos annos manibus oſtendit Cardinalis Paleottus: neque id amplius videre potui, licet multos fructus diuerſis aperuerim temporibus: donec tandem anno 1592. ſub finem Septembris, cùm forte ſpeculaturus nunquid potiùs in maturis, quàm immaturis naſcerentur, inueni in illis qui maturi erant. Longitudo digiti auricularis tranſuerſim dimenſi: ſed cùm nunc exactiùs deſcripturus id intuerer, offendi ex Erucarum genere eſſe, nam quatuordecim progreditur pediculis. Caput atrore ſplēdet, vt ſemen amaranthi æmulari quodammodo videatur; cętera albicat. Dioſcorides etiam meminit, ſed nemo veterum Erucam eſſe ſciuit. Sexta à lateribus leuiter luteſcit, infrà ac ſuprà colore eſt caſtaneo, annuli quoque caſtanei, caput nigrum, pedes exigui, ſublutei. Septima pictura eſt involumenti cuiuſpiam Erucæ, affabrè facti ex folio quodam arboris, aliaque materia bombicina. Folium id extrinſecus multis velut laminis ſericis albicantis coloris erat obuolutū; in-

H

[d] Lib. 30. c. 10.

Vermiculus dipſaci ex Erucarū genere.

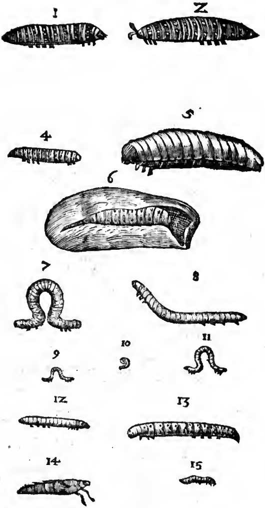
A intuſque quidem eodem modo, ſed pluribus laminis intricatum erat. In centro ſeu medio
laminarum plurima oua, nigra, parua, ſeminibus vel hyoſcyami, vel nicotianę comparibus,
vnà cùm fœtibus etiam numeroſis latebant. Ex quo docemur etiam Erucas eſſe, quæ & oua,
& eodem etiam anno fœtus edant. Aliud nidulamentum ſiue folliculus exhibetur loco octa
uo, figura pudendi humani. Inferna enim parte referebat quodammodo ſcrotum, ſupe-
riore virgã, ac eo magis cùm duabus, vt hæc inſtructũ eſſet fiſtulis aut ductibus. Eo aperto
vidimus rami fruſtulum & folij pediculum figuram virgæ efformare: hæc enim ſimul com-
plicata Eruca filis obtexerat; ſicut item folium, quod ſcrotum efformabat. Intus vt in pro-
ximè deſcripto & oua & fœtus diliteſcebant. Erant ambo iſtęc nidulamẽta ita vndiq; clau-
ſa, vt ne hilum quidem aëris, nedum pluuiæ admitteret. At cùm ita vndiq; clauſa ſint, qui-
ſpiam quærat, quomodo ea ibi poſuerit Eruca, cùm hæc intus non reperiatur. Reſponderem
ego, texere quidem primò folliculum Erucam non totum, & in ea quam texuit parte oua
edere, dein occludere & abire, ſed nunquid poſtmodum moriatur, aut in Aureliam cõuerta-
tur, necdum didici. Poſtremò loco depicta Eruca tota erat viridis punctis conſperſa nigris,
capite rubro.

B Tota etiam eſt viridis, quæ in ſexta tabula primò datur, lineis tranſuerſalibus atris, ſed
ſingulis tribus aureis pũctis decoratis, quales in pluribus alijs obſeruaui, annulis luteis, ſub
quarum ſingulis punctum eſt atrum: roſtro etiam atro eſt, atris anterioribus pedibus, poſte-
rioribus viridibus. Secunda quoque eſt viridis, ſed in hac lineæ nigræ illæ corpus ambiẽ-
tes latiores ſunt, & binis tãtùm maculis aureis inſigniuntur; præterea annulos habet nigros,
& luteas lataſque velut è capite antennas emittit. Tertio loco habet figuram Coſſi, de quo Coſſi icon.
ſuo pòſt loco ſeparatim agemus, hic ideo poſitam, quòd ſi poſteriores haberet pedes, omni-
no eſſet Eruca. Quartùm depicta Eruca glabra, ex minorum genere, toto corpore ex viridi
luteſcit, ſed annulos habet nigros, & inter ſingulos puncta oblonga tria, itidem nigra. Ca-
put rubeſcit, retro quod duobus minutiſſimorum punctulorum nigrorum ordinibus con-
ſpergitur. Pedes quatuordecim nigricantes. Habes ſexto loco Erucæ ſuo inuolutæ follicu-
lo rubicundo Chryſalidem ſiue Aureliam. Ad tactum tantũ mobilis & tota viridis eſt, & ni-
grum habet inter ſingulos annulos punctum, quod ſupra candicat. Habes deinceps aliquot
Geometrarum icones, ideo hic adiectas, vt quomodo ab Erucis differrent, vnico intuitu cõ- Geometrarum icones
ſpicias. (Geometras eas voco, quòd hominis Geometræ ferè inſtar incedendo agros dime-
C tiantur.) Pedes enim in hiſce animantibus contrario ſeſe habent modo, ac in Erucis, qui-
bus nimirum anterius pauciores ſunt, poſterius plures (loquor autem de ijs, quæ habent
quatuordecim) cum Geometræ ſex habeant anteriùs, poſteriùs etiam totidem, in medio
ventre nullos, quo fit, vt eo quo pictura in prima oſtendit, modo incedant. [f] Ariſtoteles [f] Hiſt.c.19.
huic Erucarum generi nomen non dedit, ſed appellat κάμπας, αἳ κυμαίνουσι τῇ πορείᾳ, hoc
eſt Erucas, quæ vndatim incedunt. Parte enim, inquit, innitentes priore contrahunt ſeſe,
adducentes poſteriorem, arcuatimque incedunt, & ex his ſcribit naſci πηνία & ὕπερα quæ
Gaza vertẽs, Acias & Superas dixit. Prima tota luteſcit supernè, infernè ad ferrugineũ acce
dit: A lateribus inter ſingulos flexus punctulis nigris maculatur. Quæ ſubſequitur eadẽ eſt,
extenſo corpore depicta. Caput candicat, pedes nigricant. Nona in hac ſerie Geometra eſt
omnium minima, tota viridis, vel potiùs coloris herbacei, excepto capite quod rubicundũ
eſt. Decima pictura eiuſdem eſt in ſpiram reuolutæ: nam ſi tangas, eo modo ſe contrahunt,
& caput celant contra pericula ac iniurias. Vndecima ex minorum genere eſt, corpore colo-
ris ferè ferruginei, à lateribus lutei. Pedes, caput, & extremum caudæ habet nigra. Duodeci-
ma rurſus ex vulgatiſſimarum Erucarum quæ braſſicas infeſtant, tota herbacei coloris, ex-
D ceptis annulis qui luteſcunt. Decimatertia eiuſdẽ coloris herbacei, ſed annulos habet ater-
rimos, ſerici inſtar ſplendentes; pręterea inter ſingulos annulos rotũdos habet velut oculos
luteos, & in medio horum nigerrima puncta. Caput luteum eſt, punctiſq; nigris minimis ma
culatum. Quod decimo tertio loco depingitur Inſectũ, corpore quodammodo Erucas ęmu
latur glabras, ſed pedes habet ab vtroque latere ternos, quanquam bini tantùm à pictore ex-
preſſi ſint: toto corpore eſt nigerrimum. Epidauro id allatum mihi donauit Antonius Maria
Alberginus philoſophiæ & medicinæ doctor eximius, inquiens illius puluerem ad ſtrumas
curandas remedio eſſe peculiari ac pręſtantiſsimo. Ex minimarum genere eſt poſtrema Eru-
cula, tota ferè cinerei coloris, annulis verò ſubluteis.

GENE-

E

Tabula Sexta.

F

G

H

GENERATIO. MORES. VICTVS.

Quæ noxiores hortis ac agris.

DE varia Erucarum generatione diximus in hiſtoria Papilionum: itẽ in hoc quædam etiam tractatu, inter differentias. Omnium maior prouentus humidis temporibus, maximè cùm humor reſederit, & pòſt Sol acrior inuſſerit. De moribus ac natura earum nihil obſeruaui, niſi quòd ad hortorum & agrorum internecionem quodammodo natæ videãtur: qua in re pernitioſiores fortaſsis fuerint, quæ hirſutæ ſunt, quemadmodum innuere mihi videtur [a] Columella, dum canit:

[a] *Lib.* 10.

Nec

A *Nec ſolum teneras audens erodere frondes*
Implicitus concha Limax, hirſutaq; Campe.

Cæteræ tamen etiam eadem damna nobis inferunt. Eruca, inquit Iſidorus, eſt frondiũ Ver-
mis in olere vel pampino inuoluta ab erodendo dicta: de qua meminit Plautus: Imitatus ne-
quam beſtiam, maleficam, inuolutam in pampino. Implicat ſe item, nec auolat, vt Locuſta,
vt huc illucq; diſcurrens ſemipaſta dimittat, ſed permanet parituris frugibus & tardo lapſu
pigriſque morſibus vniuerſa conſumit. Vt rectè dixerit Martialis ludens cum Lupo amico,
quòd exiguum prædium donaſſet.

Erucam malè paſcit hortus vnam.

Author eſt Pompeus Vizanius Bononiæ tantam natam fuiſſe Erucarum copiam, vt præter [b] *Li. 8. Hiſt. c. 10.*
frondes & pampinos, omnes etiam fruges abſumerent. [b] Theophraſtus quoq; teſtatur Eru-
cas frugibus infeſtas eſſe, vt meritò Erucæ dirum animal dicātur [c] Plinio: erodūtq;, inquit, [c] *Li. 17. c. 24*
frondem, aliæ florem, & depaſtam arborem turpi facie relinquunt. Sed hunc locum ſuprà
tetigimus, diximuſque ex Theophraſto eſſe deſumptum; quo vtroque itaque authore aliæ
frondem depaſcuntur, flores aliæ. Subiungit ſubinde Plinius: Eſt etiamnum peculiare oli-
B uis & vitibus (Araneum vocant) cùm velut telæ inuoluunt fructũ, & abſumunt. Ego eam pe
ſtem in malis & pyris ſæpè, pruniſque ac ceraſis nōnunquam notaui. Cùm rodunt, eduntúe
ſonum quempiam ædunt, maximè Bombyces, qui peculiariter τρισμος dicitur, vt [d] Scaliger τρισμος
annotauit. [e] Ariſtoteles ſcribens de inceſſu animalium carentium pedibus, alia ait procede- quid.
re vndoſo motu: id autem bifariam accidere: nam alia quidem ſuper terram, vt ſerpentes in- [d] *Lib. 5 de*
flecti: alia verò supernè curuari, vt Erucas: Vndoſum autē illum motum, inflexum eſſe. Sed *cauſ. plant.*
quamuis ſupernè curuentur & arcuentur incedendo, pedibus tamen non carent: quare mi- *c. 19.*
rum mihi videtur, cur philoſophus inter apoda animantia, ſerpentes nimirum & Lumbri- [e] *Lib. de in-*
cos, etiam Erucas recenſeat. Alia præterea ab hiſce Inſectis homini noxa eſt. Nam quando *ceſſu anim.*
per mēbrum aliquod noſtrum calefactum ſerpit, cutem adurit, & poſt ſe puſtulas relinquit. Alia noxa.
Atque hoc eſt, inquit [f] Vincentius veneni ſignum, etſi nō eſt efficax ad magnum malum. Te [f] *Lib. 20.*
ſtatur Hierocles, ſi ſuper Erucas equi ſeſe volutent, aut arbori eiſdem ſcatenti ſe ſcabant, ad- *c. 130.*
fricentq;, ſtatim vibices aſſurgere: tumere cutem & occalleſcere, item oculos curuari. Opor-
tet igitur, inquit, aceti quàm acerrimi ſelibram cum atramenti ſutorij quadrante contere,
ijſque corpus illinere. Sed cauendum eſt, ne quippiam huius in oculos delabatur.

C

VT FVGENTVR.

VBI verò apricis regionibus, inquit [a] Columella, poſt pluuias noxia inceſſe- [a] *Lib. 11.*
runt animalia, quæ à nobis appellantur Erucæ, Græcè autem καμπαι no-
minantur, vel manu colligi debent, vel matutinis temporibus frutices ole-
rum concuti. Sic enim adhuc torpent nocturno frigore, ſi deciderint, non
amplius in ſuperiorem partem prorepunt. Sed vt operoſum eſt, ſingulas Erucarũ fu
frutices concutere, ita longè adhuc operoſius ſingulas Erucas manu colli- gendarum
gere: quare ſuadeo, vt ad alia deueniat agricola remedia, quæ dupliciter conſideranda ipſi remedia.
ſunt, nimirum vt agros ſuos ab ea peſte præſeruet, vel ſi iam irrepſit, tollat. Vtrumque præ-
ſtare tradunt cinerē tenuiſſimum, ſi ſtercoris loco, vel ſimul cum ſtercore permixtus olerum
radicibus detur: ſic Pulices hortenſes, Vermes, Erucas, Limaces, ac cętera animalia ſtirpes
depopulantia occidere, abigere, & prohibere. Sunt nonnulli qui reſperſo ficulneo cinere il-
D las proſequuntur. Stercora Veſpertilionum, ſi nidor è fumo pluribus locis excitetur, eas fu-
gat: quam rem aiunt præſentiſsimum habere miraculum. Sunt qui in hortis ſcillam areatim
ſerant, aut hinc inde ſuſpendant. Naſci quoque prohibentur, imò verò præſentes collectim
perduntur, ex Gręcorum obſeruatione ſi aliquot ſublatas in aqua cum anetho coxeris, eaq;
perfrigerata herbas aut arbores reſperſeris, quæ nidulantes Erucas, & ad fotum incubantes
ſuſtinent, ſed valdè cauendum erit, ne aqua illa faciem vel manus contingat. Porrò remo-
dium certum ac paratu facilè erit, ſi circa arborum crura, aut brachia, bitumen & ſulphur in
cendas. Vel fungos ſub nucis arbore naſcentes fumum dare ibidem cogas, galbanumúe, aut
caprarum vngulas, vel ceruinum cornu, à venti flatu auerſus, comburas. Sunt qui cinerem
vitigineum per triduum in aquam mittant, quà poſtea olera & arbores copioſè aſpergine
luſtrãt. Multi in ficulneo lixiuio proijcienda ſemina præmacerãt. [b] Antonius Mizaldus ſuos [b] *Lib. de Se-*
hortenſium colonos ſcribit arte admodum facili Erucas ſic hodiè paſſim expurgare. Vbi *cretis horto-*
apricis locis illæ poſt pluuias inceſſerunt, matutinis horis frutices olerum aut ramos arbo- *rum.*

rum

Digitized by Google

rum ſuccutere ſolent: ſic enim dū adhuc nocturno torpent frigore, facilè decidere, nec am- E
plius ad ſuperiora perrepere:prębereque occidenti viam admodum pronam & præſentem.
Sed hoc vetus Columellæ præceptum eſt, quod operoſum eſſe exequi,paulo antè notaba-
mus; facilè tamen erit,ſi paucæ fuerint arbores quæ infeſtantur. Traditque idem Mizaldus
ruſticos ibi paleis intortis arborum truncos armare,& crura coronare;quibus ſumma arbo-
rum petentes Erucę implicantur,ac veluti obiectis laqueis & compedibus,vel profligantur,
vel die à cœpta via actutum reuocantur. Verùm ſi obſtinatè reſtiterint, & præſcriptis auxi-
lijs pugnauerint, hāc oppones machinam. Vrinam bubulam & amurcam æqualiter miſtas,
igni,donec ferueant admouebis, & ubi refrixerint, illarum imbre olera ac arbores conſper-
ges:quod Anatolij eſt experimentum. Palladius fuſticulos,vel faſciculos alliaceos ſine capi
tibus,per omne horti ſpatium comburit.Idem iubet,vt ſemina,quæ ſpargenda ſunt,ſemper-
uiuæ ſucco madefiant,vel Erucarum ſanguine,hoc eſt humore intus contento, nam ſangui-
ne alioqui Erucæ carent. Cicer eodem authore inter olera propter multa portenta ferendū
eſt.Hoc itidem voluit [c] Plinius: Olerum,inquit, medicina eſt cicer. arcet enim Erucas. cùm
tamen [d] Theophraſtus Erucas (κάμπας) priuatim vocet,quibus cicer infeſtatur. Et Erucas
in cicere naſci,etiam ſcribit [e] Aelianus. Quamobrem mihi ciceris remedium ſuſpectum eſt. F
Quo ſi omiſſo,addit deinceps Plinius,iam natæ ſint,remedium eſt abſynthij ſuccus decocti
inſperſus,& ſedi,quam aizoum vocant.Semen olerum ſi ſucco eius madefactum ſeratur,ole
ra nulli animalium obnoxia futura tradunt.In totum verò nec Erucas (necari legitur in ve-
teri codice,Dalechampius legit,nec Erucis) ſi palo imponantur,oſſa capitis ex equino gene-
re fœminæ duntaxat.Aduerſus Erucas cancrum fluuiatilem in medio horto ſuſpenſum au-
xiliari narrant.Hæc [f] Plinius,qui aliàs etiam ſcripſerat antè,cōtra Erucas & mala,ne putre-
ſcant lacertæ viridis felle tangi cacumina iuberi.Democritus, Columella,& idem Plinius,
aliją; paſſim à muliere menſtruata fugari tradunt quod cùm friuolum, quin ſuperſtitioſum
mihi videbatur remedium, lubens prætereo. Theophraſtus braſſicis innaſci Erucas dixit,
eaſque ab humore collecto interimi,& à fimo aceruatim iniecto. Sunt qui, vt Palladius no-
tat,ſanguineis virgis tangant ea, quæ nolunt his obnoxia eſſe. Omnia olera Fronto ſcribit
in vniuerſum iuuari, ſi inter illa Eruca fuerit conſita. Vt eadem olera infeſta animalia non
generent, in corio teſtudinis omnia ſemina,quæ ſparſurus es,ſiccas, vel mentam pluribus lo
cis maximè inter caules feris. Hoc prȩſtare fertur eruum aliquantulum ſatum,præcipuè vbi
radices & rapa naſcuntur.Praſtocoridas (lego Praſocurides) inquit [g] Cardanus,Græci vo- G
cant animalia,quæ ſolent hortis nocere: ferunt ergo,quod ſi vētriculum veruecis ſtatim oc-
ciſi plenum ſordibus ſuis ſpatio quo abundant, leuiter defoderis, poſt biduum reperies ibi
animalia congeſta:hoc cùm bis vel tertio feceris,genus omne quod nocebit,extingues.Plu
ra quì volet,geoponicos adeat,& qui de hortorum cultura ſcripſerunt.

[c] Li.19.c.10 [d] Lib. 3. de cauſ. plant. c.30. [e] Lib. 9. de Anim. c.39 [f] Li.17.c.28 [g] Li.7.var. cap.30.

VSVS IN MEDICINA.

PAVLVS Aegineta [a] ſcribit Erucas olerum cum oleo inunctas,dici tutos à viru-
lentorum animantium morſibus conſeruare.Eædem oleo mixtæ authore [b] Dio-
ſcoride fugant ſerpentes.Cuius,inquit [c] Greuinus,rationem certè afferre minimè
poſſem, niſi ad proprietatem eam, qua natura donauit eas, recurrerem: neque
enim hoc ex proximo ſuo ortu habent. H

[a] Lib.7. [b] Lib.2. [c] Lib.1.c.6.

PROVERBIVM.

IN Alciati ſcriptis hocce prouerbium notatum inuenio, *Campas abigo* de his qui verba non curant. Campæ enim ſiue Erucæ difficulter pelluntur.

DE

A

DE CHRYSALIDE SIVE AVRELIA. Cap. V.

ERVCÆ omnes quæ folliculos texunt, cùm ſe in ijs incluſerint, figuram prorſus mutant. nam cùm priùs molles eſſent, pedibusq́; inſtructę, ac mouerentur, ederentq́;: tunc indureſcunt, pedes non apparent ampliùs, non mouentur, niſi ad tactum, nec ampliùs edunt, ſed veluti oui ſpeciem accipiunt: cuius meminiſſe videtur * Ariſtoteles his verbis: Alia non perfectum animal generant, ſed ouum, idq́; perfectum. Quæ autem ijs frigidiore conſtant natura, generant quidem ouum, ſed non perfectum, verùm quod foris perficiatur, vt genus piſcium, ſquamata, & cruſtata, & mollia. Quintum genus, quòd frigidiſſimum eſt, ne ouum quidem ex ſe parere poteſt. Sed hæc affectio foris euenit ei, vt
B dictum eſt. Inſecta enim primò Vermiculum pariunt, qui addito tempore ſpeciem accipit oui. Aurelia enim appellata oui obtinet facultatem, tum ex ea animal naſcitur, tertia mutatione finem recipiens generationis, nimirum ex braſſica Vermiculus, ex hoc fieret Eruca, ex hac Chryſalis ſiue ouum, inde Papilio. ſed hæ de re ſuprà diſputatum eſt, vbi diximus ex ouis Papilionum ſub braſſicarum folijs latentibus ſuo tempore Erucas prorumpere, has in Aurelias conuerti, ex quibus demum alij procreantur Papiliones, hi enim oua non pariunt, vt Erucas producant, ſed finis eorum eſt genus ſuum conſeruare, hoc eſt alios generare Papiliones. Quod modo ad nomen Aureliæ ſiue χρυσαλίδος attinet, non ſatis percipio cur hoc illo ouo nomen tribuerit philoſophus: non enim omnia aureo ſunt colore, ſed item viridia, item pallida, vt mox patebit, cùm quædam & deſcribam, & depingam. Apud Heſychium ſcribitur cum gemino Λ, & in Lexico Græco latino veteri, vbi perperam exponitur Blatta. Euſtathius ex veteri quodam Grammatico annotat χρυσαλίδα vocatam fuiſſe etiam τὴν μηλολάνθην ſiue μηλάνθην, ſeu μηλόνθην, aut μηλολόνθην. Quas voces alij interpretantur Scarabeorum quoddam genus, qui peculiari nomine χρυσοκάνθαρος dicitur. Nam μηλολόνθη teſte Heſychio, eſt εἶδος κανθάρου, quos aliqui χρυ-
C σοκανθάρους appellant. At Scholiaſtes Ariſtophanis non ait eſſe Scarabei ſpeciem, ſed ζωΰφιον χρυσίζον κανθάρῳ ὅμοιον, hoc eſt, animalculum aurei coloris Scarabeo ſimile. Sed de hac dictione plura dicemus in Scarabeo. Νεκύδαλον quoque vocari ſuprà diximus, vbi quoque etymologiam veram huius nominis dedimus, & breuitatis cauſa hîc non repetimus.

* Lib. 1. de Gener. ca. 1.

Oua generantium diuerſitas.

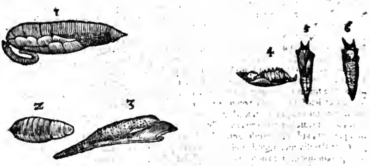
Nominis ratio.

FORMA. DIFFERENTIÆ.

CVM in Aureliam ſiue Necydalum tranſierit Eruca, formam æmulatur infantis faſcijs inuoluti, facie quidem humana propè cum mitra & cornibus: aliæ quidem aureo, alio argenteo colore, aliæ alio, vt nihil mirum ſit, aliquid ineſſe ijs egregij, quod nos lateat.

Habes hac tabula quatuor Chryſalidum Icones, quarum prima inſo-
D lentis, & forſan monſtroſæ eſt figuræ, cùm ob enormem magnitudinem, tùm maximè quòd in capite annexam hab eat velut promuſcidem. Tota aureo colore reſplendet, ſed annulos habet nigros. Eiuſdem coloris ſunt Chryſalides ſiue Necydali Bombycum, ex quibus quoque vnam dipinximus, eam autem, quæ ſecundo loco poſita eſt. Tertia coloris eſt viridis nonnihil ad cæruleum vergentis, punctis toto corpore maculata aterrimis. Huius generis Erucæ folliculos non texunt, ſed in Chryſalides immutaturæ eo quo hic pingitur, modo ſuper aliquod lignum, foliumuè aut etiam lapidem extendunt, & ſolis ardore dein mutantur in Papiliones, eos autem, qui ex albo virideſcunt. Quarta etiam viridis eſt, ſed auri inſtar reſplendet, depicta eſt pronè, & ſupinè, item à latere.

Tabula Septima.

DE BOMBYCE. Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

Bombaciũ

[a] Lib. 19. cap. 1.

APVD Nicolaum Myrepſum βομβάκιον vocatur, quod Itali Bombagio vocant, lanugo ſcilicet, ſiue lana xyli ſiue goſſypij, quam [a] Plinius bombycem nuncupaſſe videtur. Ita enim ſcribit: Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui goſſypium vocant, plures xylon: & ideo lina inde facta xylina. Paruus eſt, ſimilemq; barbatæ nucis defert fructum: cuius ex interiore bombyce lanugo netur, nec vlla ſunt eis in candore mollitieſue præferenda. Veſtes inde Sacerdotibus Ægypti gratiſſimæ. Dicitur itaque Latinè bombyx etiam lana goſſypij: vnde fit vt paſſim apud recentiores, maximè qui de nouo orbe ſcribunt, inuenies bombycem dici, non ſolùm hanc lanam, ſed ipſam etiam plantam, nec non quamuis arborem laniferam. [b] Propertius Bombycem Arabium H vocans, de eadem xyli lana potiùs, quàm de Serico loqui mihi videtur. nam xylon Plinius ſuperiore Aegypti parte naſci ſcribit, quæ in Arabiam vergit. Ait autem.

Goſſypij lana bombyx dicta.

[b] Lib. 2.

Nec ſic qua Arabio radias Bombyce puella.

[c] Li. 3. c. 18.

[c] Dioſcorides acanthium deſcribit folijs, lanugine araneoſa obductis, atq; ex hac βαμβακινὰς fieri, hoc eſt, veſtes bambacinas. Sed quamquam etiam βάμβαξ, & βαμβάκιον, item πάμβαξ, & παμβακὶς xylon Suidæ nominetur, malim tamen apud Dioſcoridem legi βομβυκινὰς, atque ſic legit Ruellius, veſtes bombycinis ſimiles vertens. Etenim βάμβαξ apud priſcos Græcos non reperias. Bombyx præterea [d] Cælio inter multa rhombi numeratur ſignificata, rhombum inquiens communiùs Strombam dici, quæ & Bombyx, inquit, nuncupatur. Eodemq; teſtante quidam Inſecta Bombycia vniuerſim vocant à bombo. Bombyx ſanè [e] Ariſtoteli & Plinio Apis ſylueſtris genus eſt, quod valdè obſtreperum eſſe puto, eſtq; illud quod βομβύλιος perperam vocatur à Grammaticis.

[d] Lib. 9. cap. 22.

Stromba.

[e] Lib. 17. cap. 6.

SYNO-

SYNONYMA.

HOCCE Erucæ genus Ariſtoteli βόμβυκα vocari, ſuprà dictum eſt, & Bombycem Plinio. Heſychio Ὑλομήτρα ſiue ὕλης μήτηρ eſt εἶδος σκώληκος. Aliq; eſſe qui βόμβυκα eo nomine intelligant, cui quadrat: nam ſponte, vt patebit, in ſyluis habitat. D. Ambroſio & Baſilio vocatur Vermis Indus, quanquam, quæ de eo ſcribunt, ex Ariſtotele, & Plinio ſint mutuati. Alberto & authori de rerum natura, Vermis lanificus. Baptiſtæ Pieræ Eruca bombiciuora. Scaligero Ser, Auſonio Ser veſtifluus, Pauſaniæ Seres. Sed cùm ſpecie Araneæ eum depingat, multi differre credunt; quemadmodum etiam ſunt, qui Sericum quod Seres populi olim ſubminiſtrabant, diuerſum eſſe à bombicino exiſtimant: quorum omnium opinionem mox refellam. Serem Scythicam vocem [a] Goropius è ſua lingua petendam eſſe multis, ijsq; non contemnendis rationibus contendit, quem qui illius linguæ ſtudioſi ſunt, adire poterunt. Italis diuerſis venit nominibus. Bononienſibus vocatur Bigatto, Hetruſcis Bacho da Seta, & Caualliere, alijs Vermicelli, Bigatti di ſeta, Bruchi, Bargelli, Mignani, Mignatti, Bombici, Cuculi, cum qua poſtrema voce modernorum Græcorum Cuſſuguli quandam conformitatem habere videtur. In Oriente nominantur Ippequti, in Illyrico Guſinnicci, in Africa AſmaaK ſanti, In Hiſpania Guſanos di ſeda. Germanis Zeidtvvorm, Belgis Syvvorm.

Vermis Indus.
Vermis lanificus.
Ser.
[a] In Vertumno.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

SIMON Maiolus Epiſcopus Vulturiacenſis in ſuis diebus canicularibus ſcribit, hoc noſtro cælo Europæ Bombyces factas eſſe exiliores, velut frigidiore loco. nam digito, inquit, humano minores ſunt, cùm Indicę pollicis humani muſculi magnitudinem longè excedant, domusq; illarum humani capitis magnitudinem ſuperant, noſtro autem cœlo, vix præparuo ouo gallinaceo æquari poſſunt, prægrandes pugno humano. Huius Erucarum generis folliculum ſuperioribus annis depictum mihi miſit Sereniſſimus Hetruriæ Dux quē pòſt in calce delineatum dabo. Eſt tamen inter Europæas Bombyces quoq; in magnitune differentia. Etenim Hiſpanę noſtratibus corpore quidem minores ſunt, folliculos nihilominus maiores texunt. Rurſus Calabrę noſtratibus etiam maiores ſunt, & maiores etiam folliculos, præſtantioresq; texunt. [a] Hieronymus Vida omnibus vnicum tantum colorem, nimirum candidum tribuere videtur, ſcribens Papiliones ipſis concolores naſci. Papiliones enim candidiſſimi ſunt. attamen non omnes Bombyces albę ſunt, vt mox ex deſcribendis patebit. Canit autem:

Nam quæ longa fuit Tinea olim, fit leuis alis
Papilio, Tineæ pallentes concolor alis.

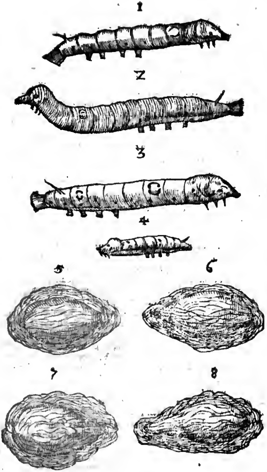
Alias ego obſeruaui eſſe albas, alias cinereas, alios ſubflauas. Omnes ſeptem habent annulos. Pedes quatuordecim, anteriores ſex, qui minores ſunt, poſteriores octo, qui poſt tertium annulum incipiunt: poſtremę duę omnium ſunt maximę, ſupra quas cauda eſt, acuta & ſurrecta. Inter ſingulos annulos macula conſpicua eſt nigra. In dorſo inter eoſdem annulos quatuor ſunt Semicla litteram C maiuſculam formantia, quorū priora euidentiora ſunt poſtremis, quæ nempe tam ſunt ſæpe exigua, vt viſum fere effugiant. A capite ad caudam vſque linea per dorſum medium fuſca fertur. Rinctus omnibus idem, porcorum fermè ſimilis, oculi magni, & nigri. vropygium caudæ piſcium fermè ſpecie.

Bombyces Indicæ.
Folliculus magnitudine capitis humani.
[a] Lib. 2. de Bombyce.
Differentię à colore.

Tabula Prima.

E

F

G

H

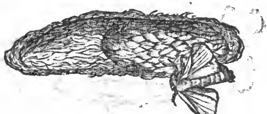
Priori loco depicta fœmina eſt, & tota candicat, exceptis poſterioribus pedibus, qui flaueſcunt. Secunda tota eſt albocærulea, mas. Tertia ex albo læuiter flaueſcit, & pedes habet omnes candidos. Hic album texuit folliculum. Poſtrema ita picta eſt, ſicut nonnunquam ſeſe contrahunt, vel metu, vel frigore. Prior folliculus totus erat candidus & à candido Bombyce textus; Secundus pariter candidus eſt, & Bombycis fęminæ opus. Tertius totus ferè virideſcebat, maris opus. poſtremus fœminæ, eiuſdem coloris.

Qui

A

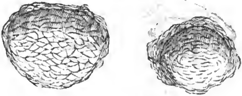
Tabula Secunda.

B

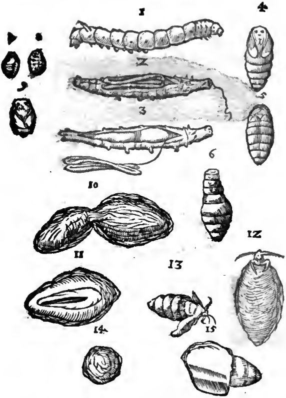
C

Qui in ſecunda tabula ponitur quartus, gemellus eſt, à mare & femina vnà laborantibus factus, vulgus hoc folliculorum genus doppiones vocat. Tertius quodammodo Lacertæ, vel alterius animantis caput æmulabatur oblongum, deinde paulatim extenuatum in acutum declinabat. Primi aureo ſunt colore, vterque etiam monſtroſus, quoniam ouales non ſint. Quorum vnus amygdalam efformare, videbatur, cortici ſuo etiamnum inuolutam; alter malum armeniacum. Tales vulgo nobis Venturini dicuntur.

D In tertia tabula primo loco habes Bombycis iam ſerico grauidi integri iconem, ſecundo ſupina parte ſectam, & ſericum velut quædam inteſtina demonſtrantem, tertio ſericum exemptum, quarto, quinto, ſexto, diuerſas figuras Chryſalidum prout nimirum, magis vel minus perfectæ ſunt. Septimo, octauo, & nono Bombycum diuerſa exuuia, decimo folliculos duos inuicem cohærentes, vndecimo follicullum planum & compreſſum, duodecimo alium folliculum oblongum, ex quo Papilio iam iam erumpere tentat, decimotertio Chryſalidem ex qua exiturus Papilio media ſui parte propēdet, decimoquarto folliculum, qui ceraſum magnitudine vix excedit, poſtremo ſemichryſalidem, quæ ex folliculo peræ figura erumpit.

Tabula Tertia. E

F

G

BOMBYCES VETERIBVS ROMANIS ET GRÆCIS FVISSE IGNOTAS. H

Sericũ non eſt diuerſũ à bombycino.

MVLTI, quòd Erucas haſce ſiue Bombyces cùm Græcis, tùm Romanis, incognitas fuiſſe cernerent, Sericumq; Plinius & Virgilius à Seribus Scythię populis ex arborum frondibus depectꝰ ſcriberent, Sericum à bombycino diſtinguendum eſſe exiſtimarunt; ſed meo iudicio falluntur. Bombyces verò non agnouiſſe, nec Gręcos, nec Romanos veteres ex ijs facilè colligitur, quæ de eis memoriæ prodiderunt. Tradit [a] Ariſtoteles fieri ex quodam • Verme grandiore (citabo autem locum prout priùs reſtitui) qui veluti cornua protendit, ſuiq; generis eſt, primò toto immutato Erucam, deinde qui Necydalus appellatur (inua- „ lidam dixeris) ex hoc Bombylius, hanc variam formarum ſucceſſionem, in ſemeſtri tem- „ poris ſpatio compleri. Ex hoc animalis genere bombycia illa mulieres nonnullas retor- „ quendo

[a] *Li.5.Hiſt. cap.19.*

Texere vbi prius inuẽtum.

A quendo in filum deducere, deſiſſe texere. Primam texiſſe in Co inſula, Pamphilam Platis filiam dici. Noſtra verò Eruca ex Verme nō fit, ſed ex ouo Papilionis, quem ſi pro cornuto illo Verme accipias, vt Dalechampius facit, omnes illæ transformationes ſemeſtri ſpatio nō explebuntur: ſed neque verum eſt ſex menſibus abſolui: nam id duobus menſibus & paucioribus diebus noſtræ Bombyces abſoluūt. Bombycina itaque in Co texi nouit Ariſtoteles, Bombyces nō nouit. Non nouit item [b] Plinius qui multos poſt annos vixit. Hic enim iam allatis Ariſtotelis verbis ad verba recitatis, ſubinde ſequēti capite abſurdiora longè nobis de Bombycibus Cois reliquit. Et alia, inquit, primo loco, Bombycum origo è grandiore Vermiculo, gemina protendens ſui generis cornua (legam autem, prout reſtituendum eſſe hunc locum ſuprà dixi.) Hic Eruca fit, quæ & Bombyx vocatur, fit deinde quod vocatur Necydalus: ex hoc Bombylius. Omnia ſex menſibus. Telas Araneorum modo texunt ad veſtem luxumque fœminarum, quæ Bombycina appellantur. Prima eas redordiri (retorquere legitur in codice manuſcripto) rurſuſq; texere inuenit in Ceo (in manuſcripto legitur Co) mulier Pamphila Latoi (alij legunt Plateæ) filia, non fraudanda gloria excogitatæ rationis, vt denudet feminas veſtis. Hæc ille, & ſequenti capite, Bombycas, inquit, & in Co inſula (Ego hic

[b] Lib. 11. c. 22. & 23.

B Ceo, & in primo loco Co legendum arbitror, nam, cùm cætera ex Ariſtotele, vt dixi, mutilata ſint, locus etiam reſpondere debet. Ceos verò & ipſa ſubtilioris veſtis amicula arte lanificatæ ſcientiæ prima in ornatum feminarum dedit, vt ex Varrone [c] Solinus loquitur.) naſci tradunt, cupreſſi, terebinthi, fraxini, quercus florem imbribus decuſſum terræ halitu animante. Fieri autem primò Erucas nudas (hæc in communi textu non leguntur, ſed nos antea ita correximus, nam ibi abſurdè habetur fieri primùm Papiliones paruos, nudoſque) mox frigorum impatientia villis inhorreſcere, & aduerſum hyemem tunicas ſibi inſtaurare denſas, pedum aſperitate radentes foliorum lanuginem in vellera. Hanc ab his cogi ſubigique vnguium carminatione, mox trahi inter ramos, tenuari ceu pectine. Poſtea apprehenſam corpori inuolui nido volubili. Tum ab homine tolli, fictilibuſque vaſis tepore, & furfurum eſca nutriri: atque ita ſubnaſci ſui generis plumas, quibus veſtitos ad alia penſa dimitti. (hoc eſt, vt exponit Dalechampius, vt eodem ordine Vermiculos gignant (oua potiùs, vnde fiant Erucæ, quæ neant alia vellera.) Quæ verò cœpta ſint lanificia, humore leneſcere, mox in fila tenuari iunceo fuſo. Hactenus Plinius, ex quo, quamquam, vt vides, Bombyces non cognouerit, ſi ita, vt nos correximus, legatur, tota generationis mutatio manifeſtè colligitur,

Plinius rurſus correctus.

[c] In Polyhiſ. c. 13.

C ſi hoc expungas quod earum arborum flore terræ halitu animato generētur. Idem [d] Plinius ſericum crediidiſſe videtur, diuerſum eſſe à Bombycino, nam de Scytharum gente loquens, tradit Seres primos eſſe hominum, qui noſcātur, lanificio ſyluarum nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem; vnde, inquit, geminus feminis noſtris labor, redordiendi fila, rurſumque texendi. Tam multiplici opere tam longinquo orbe petitur, vt in publico matrona tranſluceat. Quare ſi Plinius diligentiſſimus naturæ myſtes ac indagator Bombyces non agnouerit, minus mirum eſt ſi alijs Romanis idē incogniti fuerint, cùm ſerici tantū, non Bombycum meminerint: [e] Seneca Tragœdus:

[d] Li. 6. c. 17.

Seres lanificio nobiles

Remouete famula purpura atq; auro illitas
Veſtes procul ſit muricis Tyrij rubor
Quæ fila ramis vltimi Seres legunt.

[e] In Hippolito.

Idem alibi: [f]

Nec Mæonia diſtinguit acu,
Quæ Phœbeis ſubditis Euris,
Legit Eois hæc arboribus.

[f] In Hercule Oetæo.

D Virgilius: [g]

Velleraq; arboribus depectant tenuia Seres.

[g] Li. 2. Geor.

Claudianus. [h]

Stamine quod molli tondent de ſtipite Seres.

[h] Lib. 18.

Strabo. [i] Τοιαῦτα δὲ τὰ σηρικὰ ἐκ τινῶν φύλλων (non φλοιῶν) ξυομένης βύσσου. [k] D. Hieronymus apertiſſimè ſericum, a Bombycum telis diſtinxit, his verbis: Spernat, ſcilicet puella decora, Bombycum telas, Serum vellera, & aurum in fila lenteſcens. Pauſanias, qui ſub An-
„ tonino vtroque vel paulo poſt vixit, Serem Vermem deſcripturus, longè à veritatis ſcopo
„ aberrauit; quid mirum itaque ſi qui ipſo antiquiores ſunt, Bombyces non agnouerint. Eſt
„ enimuero, inquit, Eleorū ager & cætera ferax, & byſſum educat feliciſſimè, Cannabem qui-
„ dem, linum & byſſum, ferunt, qui idoneum ad hæc ferenda ſolum colunt. Sed enim quæ fila
„ ad textrinam vſurpant Seres, ea nulla è ſtirpe ſunt. Naſcitur in eorum terra Vermis, quem
„ Serem Græci, ipſi Seres longè alio appellant nomine. magnitudine eſt id Inſectum dupla

[i] Lib de Inſtit. puellæ.

[k] In Eliacis in fine.

Pauſaniæ error.

maximi

maximi Scarabæi,cætera Araneo ſimillimum.Hoc Seres accuratè nutriunt,cellas illas cùm E
æſtiuas,tum hybernas aptè fabricantes:pedibus(habet verò octo,quot & Aranea)ſub arbo- ,,
ribus textile opus facit.Annos fermè quatuor panico alitur:quinto demũ (neque enim lon- ,,
gior contingit vita)viridem apponunt arundinem ; quo pabulo beſtiola illa omnium maxi- ,,
mè delectatur:eo ſaturatum,ſagina rumpitur.Educunt inde è viſceribus plura ſtaminum vo ,,
lumina.Hęc itaque Pauſanias,quorum alia Bombycibus noſtris congruunt,alia nequaquã.
Conuenit nomen,conuenit deſcriptio,licet id multi inficientur,non conuenit ætas,non cõ-
uenit pabulum. De nomine non eſt quod dubitemus. Bombyx noſter Scarabeo maior eſt multò,ſi corporis longitudine metiaris,ſin craſſitie,minor. Et quamquam magno ille Scarabeo duplo maiorem eſſe dicat,non repugnat, Seres enim in proprio ſolo inſignis ac notabilis magnitudinis eſſe ſuprà dictum eſt,& noſtros ab ijs degeneraſſe, quia in frigidioribus locis.Pedes octo dixit,nimirum poſteriores,qui potiſſimum ad inceſſum faciunt.Conuenit & textura,ſed cur cellarum alias æſtiuas,alias hybernas faciat,non percipio. Hoc ſaltem conſtat Vermis genus eſſe,quod ſericum ſtamen apud Seres net. Quamobrem cùm barbari eſſent iſti populi,ignorarentq́; Bombyces enutrire(quanquam & hoc diligẽter factitaſſe Pauſanias velit,quod non videtur,vt patebit)ſtamina ab hiſce animalculis ſponte in arboribus F
cõtexta quotannis depectebant,atque ita in alias regiones venditabant, quæ Romanæ poſt modum mulieres& nebant,& texebant, ut ex Plinio diximus, in Co verò,quod ciuiliores & induſtriores eſſent,Bombyces domi, vt nos,alebant,& factis Bombycinis ad alias etiam prouincias mittebant. Atque ideo Romani veſtium Coarum magis quàm Sericarum meminere. Propertius:

Bombycis magnitudo

Bõbyces in proprio ſolo maiores ſunt.

Bombyces vbi ſponte nent in arboribus.

Quid iuuat ornato procedere vitta capillo
Aut tenues Coa veſte mouere ſinus?

Ouidius:

Siue erit in Cois, Coa decere puta.

Cùm itaque Vermes apud Seres populos factis folliculis ſiue cellis ex arboribus dependerent, [m] Martialis Bombycem pendulum mihi vocaſſe videtur,cùm canit:

Nec vaga tam tenui diſcurſat Aranea tela,
Tam leue nec Bombyx pendulus vrget opus.

Seruius quoque doctiſſimus grammaticus & interpres Virgilij, ad hunc poëtæ verſum,

Quid nemora Aethiopum molli canentia lana. G

[m] *Li.8.Epig.*

Bõbyx cur pendulus vocatus.

apud Indos,inquit,& Seres ſunt quidam in arboribus Vermes,qui Bombyces appellantur, qui Aranearum more,fila tenuiſſima deducunt,vnde eſt Sericum. Sic ille. Damaſci in Syria,vt intellexi à viris fide dignis, paucis ab hinc annis iſti Vermes ſua ſponte in moris ſuos folliculos texebãt,quos incolæ,eo quo de Seribus dictum eſt, modo ex arboribus exemptos concinnabant,totq́ue ibi relinquebant, quot ſatis forè conijciebant ad nouam anno proximo generationem.Iidem aſſerebant pręterea alios non procul a Damaſco populos eſſe,qui, quòd rariſſimè ibi pluat,cœlumq́ue ſit calidum,Bombyces cùm iam quindecim diebus domi ſuæ aluerunt,fortunæ committant,ponentes eos in moris,ibiq́ue ſpontè viuere, & folliculos texere,ſed etiam ſi fortè oboriatur vel imber, vel tempeſtas alia, Bombyces ſeſe ſub arboris folijs abſcondere.Quæ cùm ita ſint,cùm,inquam,conſtare iam ſatis exiſtimem,Bõbyces apud Seres ſponte in arboribus ſerica ſtamina texuiſſe, etiam credendum eſt arbores eas moros fuiſſe: quemadmodum eas quoque quarum lanuginem in vellera Coas Bombyces pedum aſperitate radere tradidit Plinius turpiter falſus,cùm eam lanuginem, quæ nidus Papilionis,vel potius Necydali ſiue Chryſalidis,eſt, à Papilione dicere debuiſſet, non è folijs radi quibus inſidet,ſed ex aluo ſua promere.Iacobus Dalechampius diſputans de eo H
dem Serum lanificio,& an eadem ſit Coa veſtis ac ſerica, ſcribit ſe folia eiuſmodi ex Perſide aduecta & Arabia aliquot vidiſſe, mori folijs ſimilia,paullo anguſtiora & longiora,conuoluta,vellere Sericeo inuoluta, ſinu plena quod,inquit,Bombyx intus occultatus neuerat, vt planè ſit eadem res Sericeum filum Orientale,quod noſtras Bombycium,aut Comm:niſi quòd ſponte,& nulla hominum induſtria Bombyces in arborum fronde id gignunt,animal autem id magno apud nos educationis & cultus labore tuendum ſit. [n] Scaliger quoq; eos ridet,qui ſericum aliud faciunt,quàm Bombycum opus.cuius verba,quod noſtram opinionem aſtruant,neutiqnam prætteribo,Reſtat,inquit, vt quid ſit ſericum,videamus. Factum enim eſt,diligentia quorundam,an peruicacia? vt res vulgata, recepta, confeſſa, vſitata,fieret controuerſa.Ita recentiorum ſectę veterum opinionum immortuas reliquias fouere aggreſſi ſunt,vt antiquatos errores nouis obruerent inſanijs. Non enim defuere,qui vero nos hordeo carere litigarent, cùm ptiſanam pinſere,coquereq́ue neſcirent, in hordeum noſtri

Plinij lapſus.

[n] *Exerc.158 9.*

Sericum quid.

vel

A vel ſæculi, vel orbis ſuæ inſcitiæ culpam tranſtulerunt. Ita nos antiquorum ſericum quid ſit, penitus ignorare. Nec repetam argumenta. Ex Pauſaniæ mendacijs acceſſunt teſtimonia. Ex arboribus depectunt apud Virgilium: non autem explicant ex opere Bombycum. Tum è Plinio neſcio quę febriculoſa: verum uana omnia. Quando & in Calabria neglectos in arboribus vermiculos ſine cura, cultuque ſericum facere vidimus: è quibus detrahunt incolę. Et a Cataio, & à China ſericum fertur, non aliud, quàm quo vtimur. Id ex nauigationibus compertum eſt. Atheres Tartarorum nunc Horda eſt: à quibus in Perſiam, & Turcoſtaniam ſerica deferuntur opera. Quod nobis adoleſcentibus factum ſcimus: narrante id Veneto legato, qui ab Vſſumcaſſam reuertebatur, apud optimum regem Sigiſmundum Poloniæ. Aiebat tamen leui ſatis materia, & opera texta eſſe. Ex aliorum hiſtoria, qui eiuſdē Regis tempore peregrinationes ſuas deſcripſere, ſatis conſtat: Seras eſſe in extremis Perſiæ ciuitatem. In qua tantum illius operis fieri, vt dena millia pondo Serici in quotidianas operas diſpenſentur. Iuxta mare Caſpium Straua ciuitas, à qua Sericæ texturæ cognomine celebrantur. Etiamnunc Madaixa vocant Hiſpani collecta in unum fila ſerici: idque voce antiqua. Metaxa enim dicebatur. Hunc Seres illi Perſæ parent, quos communi totius gentis nomine Tartaros vocant, peculiari voce Calmuchi: propterea quod ſoli Scytharum capillos alunt. Trans Vuolgam ſunt, haud procul mari Caſpio. In Taprobana quoque ſericum ſine cultu ex arboribus detrahi à Bombycibus confectum, legere eſt in cómmentarijs nauigationum. Quamobrem Virgilianæ arbores non ſunt aduerſus nos. Alij litigarunt odio Arabum philoſophorum, qui ſerico ſcripſerunt corroborari cor. Aiunt hi, ſericum eſſe frigidum; quia morus frigida. Vermes illi frigidi. Si, quod nobis compertum eſt, non ignorarint: in Syria, & Aegypto ficulnis ali frondibus: an ipſi ſuæ ſubſcripſerint ſententiæ? Hactenus Scaliger. Verùm & Iulius Pollux capite de byſſinis non diſtinguit, ſed eſſe ſcribit, qui diſtinguant. Quædam autem (telæ) inquit, ex Bombycibus colliguntur. Bombyces, Vermiculi ſunt, à quibus fila ducuntur, quemadmodum & Araneæ. Sunt etiam nonnulli, qui Seres, ab alijs quibuſdā animalibus telas ſuas colligere tradant. Iam verò Sericum in Perſia colligi à Vermibus, ut ex Scaligero proximè diximus, etiam teſtatur ° Nicephorus hiſtoricus, inquiens, in Perſia Vermes eſſe quàm plurimos, fila Serum nentes, multiplici & vario colore: eos barbaros magno ſtudio curare. Ioannes Rauiſius Textor laudatiſſimum ſericum apud Orontem fluuiū reperiri ſcribit, citatque hocce Sidonij:

Serici vnde deferatur.

Seres ubi.

Madixa quid Hiſpanis.

B

Metaxa quæ.

Serici temperamentū

Sericum in Perſia colligi.

° *Li.18.hiſt. Eccl. c.30.*

Sericū optimum vbi.

C

Alter Orontaa radiat ceruice decorus,
Alterius roſea fronte coruſcat Onyx,

Orontes autem fluuius Cœleſyriæ eſt, qui non procul à Seleucia Pieria & Libano monte naſcens, deinde terra abſorptus rurſus emergit in agro Apameno, & præter Antiochiam fluens, in mare Seleuciæ proximum defertur. Nos quoque ex quorundam relatu in Syria & vicinis regionibus Bombyces etiamnum ſponte in arboribus ſua tela texere diximus, & Plinius Bombycem Aſſyriam laudat, qua viri fęminis ceſſerunt. Quare non â Seribus tantū Bombycina aut ſericum habuere Romani, ſed etiam ex Co, Ceo, & Aſſyria, in quibus locis, vti & alibi Bombyces ſponte ſua texebant tela, nam

Bōbyx Aſſyria.

—— Poſtquam homini diuini eſt muneris vſus
Traditus in terris, atq; intra tecta domorum
Syluestres Tineas alere atque impendere curam
Cœpit: opes multi hinc ad ſummas emerſere?
Quamuis eſſe alias etiam nunc fertur in oris
Longè alijs gentes, quæ nondum in tecta relatas

D

Per lucos errare ſinunt, nulloq; labore
Fila ſuo carpunt oneratis mollia ramis,

ut canit Hieronymus Vida: qui item Serum vocatum fuiſse ait, qui primus ſericum in Italiam attulit, ſed quando non addit. Zonaras tradit Bombycem ante [p] Iuſtiniani tempora fuiſse in Italia incognitum, & ante Zonarā [q] Procopius author Græcus literis & monumētis recentium hiſtoriarum prodidit Iuſtiniani temporibus commentum hoc ſerici, ſolerti ingenio quæſitum, primúm in Italiam allatum fuiſse, cùm antea incompertum foret & incognitum: Bombyces autem à Perſide Romam delatos eſſe. Sic enim ille. Iuſtiniani temporibus tela ſerica à Romanis texi cœpit, quę prius à Perſicis mercatoribus tantùm afferebatur, dum ignorarent, quomodo fieret, neque ſcirent fila eſse Vermium. Cæterùm duo monachi ex India Byzantium profecti originem illius declararunt, polliciti ſe fœtum illorum Vermium, oua nimirum perexigua allaturos & oſtenſuros Romanis, quemadmodum illa fouēdo animata in Vermes mutentur, & ſericum texant, natura magiſtra vſi. Eos monachos Iu-

Serus primus ſericū portauit in Italiam.

[p] *In Iuſtiniano.*

[q] *Lib. 4. belli Perſici.*

Bombyces quando in Europā illati.

ſtinianus

ſtinianus in præſentia muneribus, de cætero magnis pollicitationibus ad illud præſtandum E
confirmauit. Itaque Serum oua Byzantium attulerunt & in fimo collocata in Vermes trãſ-
formarunt & mori folijs aluerunt, indeque ſericum confecerunt. Ex eo itaque Romani co-
gnouere, quo pacto ſericum conficiatur. Hæc ille. Et ſic à Perſide primùm in Europam de-
latos Bombyces apertiſſimè ex ijs verbis liquet. Nam in Perſide maxima eius ſerici merci-
monia eſt, Vermiumque plurima illorum induſtria, vti ex Nicephoro diximus. ᵃ Cardani
opinio eſt Pamphilam de lata ex India fila & iam victoriâ Alexandri Magni cognita, non
tamen translatis Vermibus, docuiſſe ſericum texere. Inde verò primum ſub Iuſtiniano &
oua & artem educandi per monachos ad nos perueniſſe. Interimq; dum latuere, perſuaſum
eſſe antiquis è frondium lanugine depecti: ſiue quòd hoc veriſimilius videretur, ſeu quòd
Bõbyces ibi ſpontè in ſyluis proueniant, ſeu quòd ſic incolæ occultare originem ſerici me-
liùs poſſe ſperarent. Verùm vt Cæſaris huius ac materni aui beneficio totus orbis innotuit,
patuiſſe apertè præter hoc ſerici genus nullum aliud eſſe. Platina refert in vita Vrbani pri-
mi M. Aurelium Antoninum primum Romanorum Imperatorum, ſerica veſte vſum eſſe.
Quod ᵇ Plinio aduerſari non putamus, nam licet ſericæ veſtes tam pretioſæ ei nõ ſint, vt ſo-
lius Imperatoris fuiſſe putemus. Nec puduit, inquit, has veſtes vſurpare etiam viros læuita- F
tem propter æſtiuam. In tantum à lorica gerenda diſceſſere mores, vt oneri ſint etiam veſtes.
Aſſyria tamen Bombyce adhuc fæminis cedimus. Et licet ex his verbis conſtet, matronarũ
veſtes, & multorum etiam virorum, qui bella ſequi ſolẽt ex ſerico fuiſſe: Idemq; ferè etiam
dixerit de Seribus loquens. Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, vt in publi-
co matrona transluceat, tamen non eſt contradictio; nam ſericum Pliuij ab holoſerico dif-
ferre pòſt dicimus.

ᵃ Lib. 9. de ſubtil.

Quis primus ſerica ueſte uſus.

ᵇ Li. 11. c. 23.

GENERATIO.

Quid in ouis obſeruandum.

DE Bombyliorum ouis pauca ſuprà diximus. Ea autem candida tela exci-
piuntur: quidam chartam telæ præferunt, chartam autem cęruleam. Faci-
lius enim auferri cultro ſinit. Telę adhærentia vino irrigantur, & ad focum
leuiter dextreque auferuntur. Ablata cyatho vini Maluatici, vel Falerni,
vel alterius generoſi infunduntur, & quę fundum petunt, ſeliguntur, inna-
tantia ceu vana & irrita reijciuntur. Selecta rurſus in mundo aliquo linteo
in vmbra quidem, at non procul à ſole exſiccantur. Quod ad infuſionem attinet, ea momen- G
tanea tantùm eſto, laudatur autem, quòd Erucas reddat longè robuſtiores. Sunt qui ex ſic
natis vix duas aut tres emori aſſerunt, cùm ex communiter natis plurimas interire conſtet.
Idem de infantibus quidam ſcribunt. Oua laudantur Hiſpanica, & quæ ex toto regno Nea-
politano, potiſſimumq; Calabria habentur. Hæc magnas procreant Bombyces, ac conſequẽ-
ter ſerici plurimum, Hiſpania paruas, & ſericum finum ac præſtantiſſimum. Neapolitana fa-
cilè eſt nanciſci ex nundinis Romanis, & quæ Nuceræ quotannis celebrantur. Sed tertio an-
no degenerant, euaduntque Bombyces eorum noſtratibus ſimiles. Sunto omnia recentia;
nam quæ exoleta ſunt, irrita fiunt, & fruſtra incubantur. Incubandi ea diuerſimoda ratio eſt.
Sunt qui ſub puluinari molli pluma pleno & ad ignem calefacto ponant, & ſuperdormiant:
ſed fœliciùs naſcuntur, ſi mulier in ſinu ſub mammis ea foueat. Mulier hæc eſto ſana; nam
morboſæ ſi incubent, Bombyces moriuntur, cùm iam aliquamdiu ederint. Incubans ſit vir-
go. Incubare incipiat inter quartum & decimum Lunę diem. nam, cùm quadrageſimo quin
to die ab ortu ſuo plerumque texere ſoleant, Luna eis texentibus vigebit, atque adiumento
erit, vt melius ac robuſtius tibi ſericum faciant. Nequaquam verò incubari debent, ſi necdũ
morus geminauerit; nam hæc arbor peculiare Bombycum nutrimentum ac pabulum eſt, co- H
gunturque hae nondum germinante alio cibo veſci, qui ſericum minimè generat; Is autem
eſt, rubus, lactuca, vrtica. Hieronymus Vida incubationem fieri voluit in plenilunio, & cùm
morus germinat.

Cur vino infundantur.

Ouorũ electio.

Vt incubẽtur, & à quibus & quãdo.

Morus peculiare Bõbycibus pabulum.

Ne verò ante diem, ſed tempeſtiua creata
Sit ſoboles, veto ne renoces in luminis oras
Progeniem extinctam, attonſis cùm gramina campis
Nondum vlla, aut frondes apparent arbore nulla
Ante noua incipiat morus reuiniſcere ſylua:
Neuè fames teneris, neuè obſint frigora alumnis.
Ipſi etiam agricola morum, ne tempora fallant,
Obſeruare ſolent. nam cùm ſeſe illa virentem
Induit in frondem, ne ſtrus tum protinus oris

A *Exceſſiſſe hyemem, & manes abyſſe ſub imos*
Nil dubitant: nec ſaua vltra pecori ue ſatiue
Frigoraúe, glaciemúe timent, canamq́ pruinam
Præterea tibi lunai gelida incrementa
Sunt ſeruanda, ſeneſcentis fuge tempora lunæ,
Nec tum etiam liquidis cùm ſeſe nuper ab vndis
Extulit Oceani, pallenteſq́ humida vultus
Oſtentat gracili incedens per inania cornu,
Vtile erit teneros ouis excludere fœtus,
Expecta cùm plena animis, cùm lumine largo
Solis ab igne tumens, altumq; per æthera vecta
Carpit iter, fratremq; audet ſe attollere contra.
Tum fas fœtura, tum iuſtum incumbere tempus,
Quandoquidem validas creſcentia lumine vires
Semina concipiunt genitalia, tum fauet æther
Maioremq; trahunt naſcentia membra vigorem.

B Quocirca ſi tarde incubentur, eò robuſtiores germinabunt Bombyces; nam frigida earum natura eſt; argumento quod in Sarmatia, alijsq; frigidis regionibus non naſcantur. Sunt qui dam, qui neſcio quā ſuperſtitione oua eadem, qua Saluator noſter paſſus eſt die incubare in cipiant, arbitrantes ita feliciſſimè naſcituras Bombyces: cæterùm, cùm dies is mobilis ſit, & ſtatutum tempus quotannis non ſeruet, ſæpè falluntur, coguntúrq; mortuis frigore Vermibus & fame, noua deinde oua incubare. Tota incubatio triduo abſoluitur. Tertio enim die Vermiculi apparent, canente etiam Vidâ:
Bombycũ natura frigida.
Incubatio triduana.

Cùmq; dies alterq; dies proceſſerit, ecce
Cernere erit formis animantia feruere miris,
Ecce ſinu incipiunt tepido calefacta moueri
Semina, iam viſenda nouis animalia formis
Irrepunt, paſſimq; albis mantilibus errant.

Porrò quod ſi quis tamen præcoces fœtus alere velit, procurabit etiam vt morus citiùs ſolito geminet. Citiùs autem germinabit, ſi in nouilunio Februario menſe ſtercoretur.
Vt morus citò germinet.

C

EDVCATIO. ET QVÆDAM RVRSVS DE GENERATIONE.

IN Bombycum educatione duo potiſſimùm exactè alturo eas cognoſcẽda ſunt, nimirum quo loco tutiùs cõſeruentur, & quo cibo ali debeant, & rurſus in hoc obſeruandum, quoties in die, & quantum, & quando nihil ſit exhibendum. Quod ad locum attinet, eligatur ſiccus, nulli humido obnoxius, feneſtras habeat ab Septentrione & Meridie. Flante Auſtro aperiantur, quæ Septentrionem ſpectant, ſin Septentrionalis, quæ ad Auſtrum. Vterq; enim iſte uentus Bombycibus inimicus eſt, Auſter humido, Septentrionalis frigore. Si aër nebuloſus, nulla aperiatur, donec Sol nubes repulſerit. Cauendũ verò etiã, ne vel feneſtræ, vel tabulata, vel parietes rimis foraminibuſúe hient, ne & radij ſolares vel infeſta animalia penetrent, Sol enim occidit, hæc eoſdẽ deuorant, vt Hirundines,
D Lacertæ, vel pungunt, vt Formicæ. Hieronymus Vida loca laudat, quæ Solem admittunt, & quæ feneſtras habent ab Oriente, & Occidente, iubetq́; ita occludi, vt ne flatus ſubingredi queat, tantum abeſt, ut noxia queant irrepere animantia, ſed ipſum audiamus:
Quæ paſtori cognoſcẽda.
Locus apt⁹.
Venti Bõbycib. inimici.
Feneſtræ quãdo aperiendæ.

Interea populis ſedes & tecta futuris
Ipſa nouare iube, tabulataq; vecta ſenecta.
Non apta ſine Sole domus, ſine luce penates
Sed duplices recta lumen regione feneſtra.
Admittant, quarum ſurgentes altera Phœbi
Spectet equos, feſſos contra altera, iamq; cadentes.
Tum vitri pellucentes opponere quadras
Hinc atque hinc iubeo, lini aut firmiſſima texta,
Vt neque contuſiant venti, neque nubila nimbis
Conſpergant, vbiq; intus penetrabile frigus.

Tuq; etiam, varia vt nequeant irrepere peſtes E
Parietis antiqui vitium ne neglige ſegnis
Sed calce aut creta linito.

Electo loco apto qualem diximus, introducendæ ſunt Bombyces, quæ recens natæ minimo loco ſeu capſa contentæ ſunt, dein creſcentes paulatim maiores deſiderant capſas quin lata deinceps tabulata, qualiacunque autem ſunt. Tetigit hæc quoque Vida, dum canit:

Nec verò iam tum hæc thalamis ſubliminibus infer,
Exiguus primùm capiet ſobolem locus omnem,
Corpora deinde aucta cunabula prima relinquent:
Tum cunctam in populos & vicos diuide gentem,
Diuiſiq; dabis ſedes, ſecretaq; regna.
Nec ſatis hoc ſemel: at quoties his arcta videbis
Eſſe domus ſpatia, augentur dum corpora cuiq;
Has toties legero, inq; nouas diducere ſedes
Ne dubita, donec tabulas impleueris omnes.

Tabulata quæ eligenda.

Noſtræ mulierculæ tabulata plerumq; habent, vel ex arundinibus, vel ex alga paluſtri, vulgus ruſticorum pauiram vocat, quę vel idcirco probantur, quia eorum ſingula ſingulis ſuperimponi poſſunt, cùm ſi ex arundinibus coniunctis ſint, ſuperiores Bombyces in inferiores excrementa egerunt. Sed in arundineis præterea obſeruandum eſt, ne per rimas latius hiantes Bombyces ipſæ decidant. Cibus offerendus ætatem eorum reſpiciat, nam paruis dandum parum, plus grandiuſculis, plurimum prouectis & ter in die, manè ſcilicet, meridie & veſperi. Neq; hoc quoq; præterijt Vida, nam cùm priùs dixiſſet: F

In Cibo q[uid] obſeruandum.

Mane petunt igitur ſyluas, & quaq; reportant
Pabula lecta die famula:

pòſt ſubiungit.

Protinus emergunt Tineæ folioq; iacenti
Victrices ſuper aſſiſtunt, omniſq; iuuentus
Veſcitur, atq; auidè dapibus implentur opimis.
Nec mora nec requies properant, & grandia morſu
Attondent folia emenſa; redeuntq; iterumq;
Incumbunt, longum nequeunt explerier aluum, G
Dum ſuperant frondes & plenę pabula menſæ.
Tuq; ideo parcis epulas moderare caniſtris,
Terq; die tantum paſces; nam prodiga cunctam
Si frondem ſimul effundas, ſine more, dapeſq;
Accumules, menſaſq; oneres, auertitur vltrò
Ingratum ſaturum morum pecus, atq; repente
Ipſa parit largi faſtidia copia victus.
Sed ne longa fames noceat tamen aſpice prudens,
Dum nimium differs epulas & gaudia menſæ.
Nam ſoliti impaſtis ſi deſit copia victus,
Nulla mora eſt, miſeras macies deformat iniqua.

Vt cibandę cũ magnæ ſunt.

Ter itaque offerendus eſt cibus, ſed cauenda vt canit Vida, ſatietas nimia, fugiendaq; fames. Cùm ad perfectam excreuere magnitudinem, quinquies etiam cibantur, ſed minus offertur. Cùm vorant, ſuaue iucundumq; nonnullis murmur ſiue ſonum edunt, gratum autem, quod ijs ſomnum inducat. Mirum omnino videtur, quòd cùm cætera Erucarum H genera omnes fermè plantas depaſcuntur, ſolæ Bombyces ex mori tantùm foliorum eſu ſericum texant. Hæc gratum ipſis pabulum, modò ſint recentia, nam:

Primam autem mori pubem atq; tenerrima ſemper
Queq; legunt, dum grex tener eſt, atq; inſcius aui.
Continuo veterum veluti memor ille parentum
Agnoſcat veſcas frondes, ipſaſq; recentes

Depoſcit, vt ille canit. Teneris tamen adhuc etiam datur lactuca, vrtica, & rubus. Prouectis etiam in quibuſdam locis folia ficus. [a] Bellonius Bombyces in Antiochia, inquit, magni eſſe quæſtus, aliq; fici & mori folijs ſecundum fluminis ripas cultarum. [b] Idemq; de Emiſſa vrbe agens, quæ Hamza Arabibus, Turcis Haman dicitur, magna eſt, inquit, in Haman ſericei ſtaminis abundantia. nam Bombyces magna cura, & diligentia alunt ob riguorum hortorum commoditatem, in quibus ficum, morum & alias arbores fructiferas colunt: riui:

[a] *Lib. 2. Obſer. c. 105.*
[b] *Lib. eod. cap. 97.*

A tu etenim è montibus delabentes totam planitiem vberiorem reddunt. Vida vlmi frondem
ſi morus haberi nequit, ſurrogat, canens:

Quin etiam haud paruì mutari pabula refert.
Eſt bicolor morus, Bombyx veſcetur vtraq;.
Fortè etiam ſi deficiant folia omnia mori,
(Orandi ſuperi eueniant ne talia nobis)
Si tamen vrgeris, conſcendat robora paſtor
Vlmea per ſyluas, & ſumma cacumina carpat.
His etenim arboribus multum eſt affinis origo.

Ceterùm cùm noſtrates Erucæ bombyciuomæ mori frondibus duntaxat, ſi adſint, alantur,
quid in ijs obſeruandum ſit, breuiter explicemus. Eligatur loco nata macro, & petroſo, Mori electio.
inq; montibus, & collibus. nam quæ in locis naſcuntur eminentioribus, ventus perflat, &
ab omni humido roridoq; recremento repurgat. Vitentur, ſi fieri licet locis natę pinguibus,
ſecus fluenta & foueas: nam ſuccoſa quidem etiam folia proferunt, ſed Serici parum, eiuſq;
illaudabilis. Fugiantur teneræ ætatis. nam harum folia flaccida ſunt, & multo humore ſuc-
B coque redundant. Cumq; mori duo ſint genera, alba ſcilicet & nigra, nigræ frondes præfe- Mori genera.
runtur, quòd craſſiores ſint, ſolidioreſq;, atq; nutrimenti melioris, necnon & Bombyces
impinguent, & Serici copiam optatam pariant, eiuſq; perfecti, ac laudabilis: quamobrem
alba quoties licet, fugiatur, vel hoc ſaltem obſeruet paſtor, vt cùm priùs nigræ pabula diu
iam obtulerit, albæ folia ceu peſtem pòſt non offerat. A primo ſubinde ortu, cùm etiam-
num teneriuſculæ ſunt Bombyces, quid præbeat, nihil refert. Curet tantùm, vt quodcumq;
præbet, ſiccum ſit & nullo madeat humore: nam

Illa quoq; in primis cura eſt, vt pabula ſemper
Sicca legant, nullaq; fluant aſpergine ſylua
Aut pluuiæ, aut roris nocturni: quippe venenum
Sæpè fuit quamuis tenuis Bombycibus humor.
Nunquam igitur, cùm nox horis licet intempeſtis
Accedant ſyluam: expectent dum gurgite Eoa
Tethyos exterit, ſurſumq; eduxerit omnem
Collectum noctis humorem purpureus Sol,
C *Et iam tres ſcandens ſupera alta peregerit horas.*

hoc eſt, cùm ſol delapſum nocturno tempore madorem, roremq; reſiccauerit. Quodſi au-
tem nocte præcedente pluerit, non colliget priùs, quàm videret ſicca omnia eſſe folia. Col- Quando colligenda folia.
ligẽs comas relinquat, & niſi perfectas frondes auferat. Comæ enim teneræ ſunt, & humidius
præbent nutrimentum, quo pecus interimitur. Fructus quoq; ſua humiditate nocent, eos au
tem, cũ frondes deſunt, quandoq; Bombyces famelicę deuorantes, facillimè intereunt. Mori
effœtæ, ac carioſæ etiam fugiendæ ſunt, quòd plerumq; in putridarum carie Formicæ ſua ha Formicę peſtis Bombycum.
beant domicilia, Bombycũ præſentanea peſtis. Scanduntq; nonnunquam exitioſa iſtæc ani
malcula quaslibet alias moros, quamòbrẽ ſumma ſemper adſit cautio prohibẽdi fugandiq;
illa. Fugãtur autem diuerſimodè, vt proprio de Formicis capite docebimus. Collectæ æquo
iam tẽpore folia loco ſeruentur frigido & ſicco, vt in cellarijs, vbi ſolis radij non pertingunt, Frõdes vbi ſeruandę.
maximè ſi prouectiores iã fuerint Vermes. Eorũ nunquam ſit inopia, quin contra habeat pa
ſtor, quibus ſemper triduo ſuſtentare poſſit, ne ſi fortè pluuiæ obortæ fuerint cogatur, humi
das ac madidas offerre frondes. Quod ſi tamen, vt fit ſępenumerò, ex inopinato imbres inua-
ſère, collecturus arborũ ramos priùs fortiter quatiet aliquoties, dein collectas frondes domi
D in vmbra exſiccabit linteaminibus ad ignẽ excalfactis. Sed notet etiam, quòd ne ſereno qui-
dem tẽpore collectę eadem die offerri debeant, tantũ abeſt, vt illa, quę nebuloſo, vel pluuio- Folia per pluuiam collecta quando & qua copia offerenda.
ſo per pluuias. Quæ colliguntur, etſi optimè fuerint reſiccatæ, non dantur eadẽ quantitate,
qua quę per ſerenũ cœlũ, nam retinent ſemper aliquod ſaltem humiditatis illius veſtigium,
quare vt cõcoquant, minus ex hiſce præbetur. Si paſtoris mori longè à domo diſſitæ ſint, ha-
beatq; etiã quę vicinę ſunt, lõginquas priùs ſpoliet, vt ſi iniuria tẽporis longiùs euagari non
patiatur, habeat vicinas, quibus pecus alat. Atq; hæc fermè cura eſt circa moros, ſine quibus
ſanè hiſce in regionibus ſericũ nõ texerent Bombyces, idq; quodãmodo nobis natura in hac
arbore demonſtraſſe videtur. nam lignũ eius flaui & Sericei, vt ita dicam, coloris, plurimiſq;
fibris adinſtar filorum ſericorum inſigne eſt. Cùm iam aliquot diebus frondes oblatas voca-
uerint, ſomno corripiuntur fermè triduano, qui fermè decima fit die, dein rurſus vorant, Somnus Bõbycum deſcribitur.
Somnum hunc ſic depingit Vida, & cauſam eius reddit:

Sæpè etiam impaſtas auerti pabula cernes

Digitized by Google

Sopitaſq́; graui, veluti torpere veterno E
In tabulis: hi parce metu, ne corpora morbus
Forte aliquis, gentemq́; lues inuaſerit ægram.
Hunc illis morem, natura hunc ipſa ſoporem
Addidit, indulgent ſomno, ſtratiſq́; quieſcunt.
Sopitiſq́; dies, alter, tranſibit & alter.
Cùm verò expulerit noctem lux tertia rebus
Conſurgent, lætaq́; ad pabula nota redibunt.
Ergo illas tumidas iubeo obſeruare: nec ingens
Noſſe labor, ne improuiſus ſopor occupet: vltrò
Signa dabunt ipſa: cœlo capita ardua tollent
Arrecta, ſpernentq́; dapes, tum pigra notabis
Corda, animos reſides, inſueta ſilentia menſis.

Senectam quando exuant.

Vbi obdormiêre, ſenectam more ſerpentum exuunt, quo tempore viribus deſtitutæ torpent, quare tunc nihil offerri debet. Cùm dormiunt parte corporis anteriore eriguntur, quin quam diu dormiunt, ita erectæ perſeuerant. Si elapſo à depoſita ſenecta biduo lubet F experiri, nunquid adhuc ægrè habeant, nonnihil frondium ipſis præbeto; ſi enim vires recepêre, ac conualuêre, alacriter vorare incipient, ſin cibum videantur reſpuere, expectandum vlterius, donec vires recolligant. Vbi conualuêre cauebit paſtor, ne nimis liberali manu frondes præbeat, hoc eſt, ne eadem concedat quantitate, qua ante depoſitum ſenium, nam etſi conualuere, tamen vires prioribus nedum reſpondent. Præterea fit nonnunquam, vt quædam dormiant vigilantibus alijs: quamobrem inuicem ſeparabit, vigilanteſq; ſeparatas alet, donec & ipſæ coveterno corripiantur. Meminit huiuſce regulæ etiam noſter Vida.

Vigilantes à dormientibus ſeparãdæ.

Non tamen aduenict ſomnus ſimul omnibus idem
Cura ſit interea inſomnes lege atq; vagantes
Secretaſq́; alijs etiam citò transfer in aulam:
Sopita ſtabulant ſimul: his par omnibus ætas:
Vnà operi incumbent, & eodem tempore ſeſe
Artubus exoluent ſupera ad conuexa volantes.

Bombyces cur diſparis magnitudinis.

Præterea paſtor, ſi dormientium, item vigilantium aliæ alijs maiores ſint, ſingulas eiuſ- G dem magnitudinis inuicem coniunget, paruas ſcilicet cum paruis, magnas cum magnis. Diſparilitatis huius cauſa eſt, quia oua non fuerint vino infuſa. Vida tradit ter ſenectam exuere, cùm id quater facere notiſſimum ſit:

Dumq́; Deus (inquit) *ſtratis, thalamiſque ſilentibus ales*
Regnat lethæo perfundens corpora rore,
Pabula ſubtrahito ſolita, frondemq́; negato.
Nam tumida interea renouant torpentia alumnæ
Corpora, & exuuias veteres, ac tegmina ponunt,
Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam.
Annuus hic angui mos: at Bombycibus ipſis
Ter pigra, dum viuent, renouabit corpora ſomnus.

Excrementis cur careant folliculi.

A quarta ſenij depoſitione (quater enim, vt dixi, id exuunt, neſcioq; nunquid hoc cum cætero Erucarum genere commune habeant) ſpatio fermè octidui auidè adhuc vorant, dein verò minuitur appetitus, etiam de ſerico nobis texendo cogitare videntur, paulatimque prorſus à cibo abſtinent, quò fit, quòd in folliculis nulla reperiantur excrementa: Eo H tempore quo cibo ſibi temperant, ſi luci obuertas, ſericum intus reſplendere conſpicies, vt canit etiam Vida:

Iamq́; age, iam grandes fœtus, iam ducitur ætas
Vltima, turgenti filum tralucet in aluo
Omnibus, accingunt alacres, operiq́; parant ſe:
Pabula iam ſatura fugiunt; noua quærere regna
Ardor agit; tollunt oculos, arrectaq́; terga.
Omnia veſtigiant latè loca, ſicubi rami
Arbuſti per quos poſſint ſua tendere fila.
Tum famula properare, omnes præuiſa parare
Sarmenta & ſteriles tectis inferre geniſtas.
Ipſa etiam manibus ſecernunt grandia mora

Corpora

A *Corpora iam matura operi, iamq́ apta labori,*
Per ramosq́ locant arentes agmina denſa.
Summotas alias arcent, dum funditus omnes.
Corporeæ excedant labes, ac temporis orbe
Perfecto, ſua cuiq; dies exemerit omnem
Alui inſyncera illuuiem, purumq; relinquat
Lanitium & fili tralucens ſimplicis aurum.

Præter ſarmenta atque geniſtas non ſpernuntur etiam rami quercus, & caſtaneæ propter ſiccitatem, quæ in oībus, in quibus ſericum euomere debent, requiritur maximè. Laudantur item ſcopæ, quibus domus verruntur, nec non filix, cæterùm omnibus ferè præfertur abrotanum propter odorem quo allectæ Bombyces alacriùs texunt. Cùm itaque à cibo abſtinere videris, paratas debes habere ſcopas, quæcunque tandem illæ fuerint, paulatimq; quas iam iam texturas iudicas ab alijs ſeparare, ſcopisq; imponere, caucbisq; interim ne locus deficiat, ne inquam plures vni imponas ramo, quàm locus concedit ac patitur. Nam quo rariores ſint, eo ampliores texunt folliculos, neque inuicem impediunt. Cùm operi incumbunt, adſit continuè, etiam noctu, qui & aduerſus noxia protegat animantia, & ſi in terram, vt contigit ſæpe, dilapſæ fuerint, recolligat, ſuisq; ramis rurſus imponat. Quod ſi interea pluat, vel venti ſilent, frigidi, ſtruat ignem, thalamumq; reddat calidum & ſiccum. Siccitatis enim admodum ſtudioſæ ſunt, & frigoris inimicæ. Quæ ſi omnia diligenter procurentur, Bombyces ſumma cum diligentia opus ſuum exequuntur non ceſſant inquam priuſquam abſolutis textisq; folliculis, ſeipſos ijs velut carceribus obſcuris incluſerint. Quanta verò ſedulitate texant, audiamus ex ipſo Vida.

Rami qui laudentur.

Quid in texturis obſeruandum.

B

Quam diligenter texant.

Cùm demum tabulis paſſim ſarmenta relictis
Complerunt omnes: perq; aurea virgea læta
Exercentur, & effundunt quæſita per anum
Stamina ditis opes uteri, ſuſpenſaq; denſos
Fila regunt inter ramos, atque ordine ducunt.
Mille legunt, releguntq; vias, atq; orbibus orbes
Agglomerant cæco donec ſe carcere claudant
Sponte ſua; tanta eſt edendi gloria fili.
C *Mox autem clauſa interius circum vndiq; lecta*
Stamina condenſant, teretisq; oui inſtar opus fit.
Nulla operum immunes, eſt omnes cernere paſſim
Noctes atq; dies niti præſtante labore,
Et quaſi de palma ſummas contendere vires,
Dum noctes reſens ſe lauerit æquore Titan.

Quin ſunt, quæ cùm alios diligentia, ac labore vincere ſtudent, in medio opere immoriantur, vt idem canit poëta.

Quadam adeò (viſu mirabile) ſæpe reperta
Dum tendunt ſuperare alias, inſtamq; labori,
Vitam opere in medio clauſa ſub nocte dediſſe
Ante diem ab miſera: iacuit labor interruptus.
Parua mora eſt tamen: vt ſe alia incluſêre latebris
Extremoq; manum ſummam impoſuere labori,
Exhauſta intereunt omnes terrasq; relinquunt.

D Iam verò etiam duo dicenda mihi reſtant, quomodo ſcilicet, & quando à fæcibus ſuis repurgentur, item ſi ægrè habeant, quomodo curentur. Cùm itaq; tabulata in quibus aluntur Bombyces fœcibus, frondiumq; reliquijs onerentur, continuè, etiam quotidie repurgari debent, hoc vulgus mutare vocat, quia Bombyces ſimul collectæ tantiſper alium ad locum deportantur, donec ſtoreas, aut tabulata à fæcibus diligenter excuſſerit, & parumper exſiccauerit. Caueat ſummoperè mutaturus, vel purgaturus, ne duriùs eas tractet: nam perquam facilè læduntur tenera, ac mollia earum corpora. Vbi in ſtoreas conſuetas repoſuerit, vino irrorabit generoſo, aut aceto, ipſasq; etiam ſtoreas abſynthio, vel fœniculo, vel abrotono, vel alia planta ipſis grata atteret, ac fricabit, vt alacriùs cibum iam offerendum amplectentes deuorent. Quę omnia hiſce verſibus Vida expreſſit:

Vt à fæcib. purgentur.

At labor interea famulas exerceat alter.
Curà ſit heſterna ſemeſas tollere menſa
Reliquias, tabulisq́ immundam auertere ventris

Proluuiem? manè antè, pecus quàm pabula guſtet, E
Tergenda ſedes, & gramine peruerrenda.
Tum Bacchi irrorant gratum benè olentis odorem,
Purgatiſq; abigunt tabulis triſtem omnibus auram.
Hinc leuiter digito medicatis ſedibus omnes
Traducunt cœtus latos melioribus auris:
Nec ſuper extremas errare licentiùs oras
Permittunt: ſemper media ad penetralia cogunt
Præcipitesq; timent lapſus, altasq; ruinas,
Huic generi facilis lethi via.

Poſt meridiem conſultiùs purgari. Tabulata arundinea cur damnentur. Vt ſine noxa purgentur.

Vida itaq; manè antequam pecus pabula guſtet, fęces auferendas eſſe conſulit. Noſtrę muliercułæ ferè contrà tempore id faciunt pomeridiano, & fortaſſis conſultiùs. Nam cùm mane admodum ſint familicæ Bombyces, tanta mora proficua eſſe non poteſt: eam autem poſt prandium faciliùs ferunt, quia iam bis edêre. Scio interim eſſe qui dicunt nihil referre, quocunque tempore purges, cùm nempe nimio recremento redundent, ſiue id mane ſit, ſiue in prandio, ſiue veſperi. Si tabulata fuerint arundinea, ſtercora per rimas decidunt; F quamobrem improbantur, quòd ſuperiores ſubiectas ſtercore alijsq; fæcibus inquinent: probantur verò ſi locus ſingula inuicem contigua capiat. Abſque vlla læſione, & noxa ita purgabis. Accipies retia anguſtiora tredecim, ſi duodecim tibi ſint tabulata. Singula ſuo cooperies reti, & frondes ſuperinijcies, ad quas depaſcendas aſcendet per retis foramina pecus, cùm aſcenderit, ſimul cum reti auſertur, & vacuũ tabularum à fæcibus excutitur. Quod modo ad ægritudinem Bombycum attinet; hãc quoq; callere paſtor debet. Aegras eſſe poëta noſter Vida qui diligẽtiſſimè omnia in hiſce animãtibus eſt perſcrutatus, ſic cognoſci ait:

Vt ægras eſſe cognoſcatur.

Protinus elucet languentibus aurea pellis,
Deinde tument, turpiſq; animis ignauia venit
Deſidibus tandem rumpuntur, & omnia tetro
Inficiunt tabo: ſanies fluit vndiq; membris.

Morbi cauſa.

Cauſa morbi diuerſa eſt, aër in primis ſi humidior, frigidiorq; inuaſerit. Si feneſtræ noctu fuerint patulæ. Si locus quo degunt, tetro odore ſit infectus; ſi folia vorauerint teneriora, ac humida, ſi fructus, eosq; potiſſimum immaturos; ſi folijs nigræ mori prius, pòſt albæ paſtæ fuerint. Atq; hæ fermè cauſæ ſunt noſtris mulierculis notiſſimæ; ſed aſſidua præterea G iactatio & contrectatio plurimùm officit; quare pueros arcebis, terrebiſq; ne accedant. Cauendumq; diligenter ne accedant, qui fœtore, & graui anhelitu comeſi alij, cæpæ, porrique putent. Eos enim nobile hocce pecus auerſatur, vt vel ſolo eo in morbum incidat, item tractaturi manus oleo, vel alia pinguedine prorſus munda ſit. Oleum enim omnia Inſecta occidit: alius quoque liquor quilibet obeſt, præſertim ſalſus: ideo tabulata cuſtodienda, ne aſpergine ab occulto aliquo hoſte, aut inuido inficiantur, Deniq; omnis ſtrepitus, ac ſonus grauior eos occidit, quin leui quoque perire viſi ſunt, vnde Vida,

Oleum occidit Inſecta.

Inualidas ſæpe exanimat leue murmur alumnas.

Si frigus perpeſſæ ſunt, feneſtras occludes, vel accenſo in talamo igne eos excalfacere, igne autem ex lignis odoratis, pini, iuniperi, conſimilibusq;, nam & calefient, & odore ſanitatem recuperabunt. Quod ſi verò locus camino careat, nec adſint ea ligna odorata, carbones idem aut prunæ præſtabunt, quibus thus, ladanum, benſuinum, ſtyracem, vel ſimilia gummata inijcere poterit, Bombyceſq; ſuauiſſimo, ac gratiſſimo ſuffitu reficere. Proderit etiam ore irrorare ex vino generoſo. Cùm à calore morbus oritur, vt cùm radijs ſolaribus fuerint infeſtatæ, irrorabis leuiter aqua roſarum vel violarum, leuiter autẽ, quia humor omnis eas occidit. Si colorem natiuum perdiderint, & luteæ euaſerint, & flaccidæ, eas eximes, ac in vmbra, ne ſol languidas extinguat, quatuor vel quinq; horarum ſpatio collocabis, ac interea diligenter earum tabulata odoriferis, ac gratis herbis inficies. Si efferrendi commoditas non adfuerit, feneſtras à ſeptentrione aperiat, auramque eam hauriant Bombyces ſalutarem. Omnino autem languidæ à ſanis ſeparari debent, ne his tabes communicetur. nam vt Vida etiam monuit: H

Nil adeo Tineis fuerit præſentius agris,
Quàm ſubito è medio, iucundo-lumine caſſas,
Tollere, ne totam perfuſa cadauera tabo
Latiùs inceſſent miſerando funere gentem.

Diligentia Bombycũ in texendo.

Atq; hęc de morbis, eorumq; cura. Vt modo ad diligẽtiam Bombycũ reuertamur, qua vtuntur, dũ telam ſuam texunt, cuius cauſa aluntur. Eam ſanè nemo ſatis laudet, cùm vel biduo

totum

A totum ſuum folliculum abſoluat tanto texens artificio, vt ad finem vſq; filum ſeruetur integrum, cùm alioqui fragiliſſimum ſit, ac tenuitate humanum prope viſum fugiat, longum verò adeo, vt vel maximam vrbem cingat. Pallas ab omnibus celebratur, quòd texere docuerit. Sed maior laus debebitur Bombycibus, cùm Palladis eiuſq́; diſcipularum fila, vel millies in die rumpantur, operamq́; rupta remorentur, illis in magno æſtu vnico die totam telam abſoluentibus. Abſolutos, ac perfectos eſſe folliculos cognoſcitur hoc modo. admouentur ad lucem, ſi Vermis omnino eſt immobilis, perfecti ſunt, ſin etiamnum moueantur, nondum recolligendi ſunt folliculi, ſed expectandum, donec mortui videantur, quin cùm texunt velut texentiũ quendam ſonum edunt. Colorem Bombycum folliculi ferè ſemper imitantur. nam albæ albos, flauæ flauos generant. Cum itaq; texere deſierint, inquit Vida,

Folliculi vt cognoſcantur eſſe perfecti.

Iam licet, ingredere, artificum mirare laborem
Egregium, mirare artes, vt pendula ramis
Omnibus hæſerunt varij glomeramina fili.
Qualiter autumni primo ſub frigore in hortis
Arboribus pendent haud vno poma colore,
B *Sic hærent nitidi varia diſcrimine ramis*
Folliculi, ſunt quæ viridem traxere colorem
E folijs quæ depaſta eſt Saturnia Bombyx,
Fila auri quædam, electriq; ſimillima puri:
Omnibus eſt reliquis color albi velleris inſtar.
Ergo vbi per ramos iam perfeciſſe laborem
Clauſas quamq; ſuum, vigili exploraueris aure.
Atq; vbi nec ſtrepitus, nec vim datur amplius vllam
Audiri, ſed iam motus requieuerit omnis
Pelle moram, exonera ramos, impone caniſtris.
Carpe vtraq; manu, & famulas properare iubeto.

Collectis iam folliculis prima ac externa detrahitur lanugo inutilis ferè, quam tamen neri, & in fila duci à ruſticis Vida cecinit:

Primus deinde labos extrema & inutile quicquid
Lanicij detraxe, & luxuriantia circum
C *Vellera, quæ ſtuppa veluti nodoſa puella*
Ruris penſa trahunt, torquentes pollice fila.

Folliculi quoq; albi vile generant ſericum, probanturq́; quo plus ad aurum accedunt. Ex his elige pro ſeminio, maximè verò gemellos, doppiones vulgus vocat: nam maſculum, & fæmellam generant Bombylios, & ſericum eorum vile eſt. Quomodo verò ad generationem ſeruandi ſint, in Bombylio dictum eſt. Admirabile itaq; creatoris in abiectiſſimo animalculo artificium eſt. Vermis primùm eſt, folliculo incluſus emoritur informis. E folliculo denuo prodit alatus Papilio. Itaq; Inſectum reptile in volatile per medium zoophytum motus, atque ſenſus expers admiranda metamorphoſi commutatur. Nam cùm primùm ouo excluſus eſt Vermiculus, alimenta quærit copioſa: quibus auidè depaſtis capitis crebra arrectione cum veterno veluti luctans tandem obdormiſcit triduum, vel biduum; pelleq́ue interea exutus ad conſueta redit alimenta. Cùm qua ter paſtus, quater obdormiens, quater pellem renouarit, ſpreto deinde pabulo ſublime petit, & virgultis conſcenſis, aluo ritè purgata, lanificij rudimenta inconditis primùm mæandris per ramos exercet, mox folliculo incluſus pellucido, indefeſſi laboris fructum è centro ad circumferentiam protrudit filum al-
D bum, viride, flauum, ouali figura, cum æqualibus veluti certans, nouem dierum ſpacio, abſolutoq́; operi immoritur. E folliculo loco ſubterraneo depoſito, Papilio poſt decimum diem prodit cornutus: ſed alarum alimentiq́; immemor, breuis æui iacturam fœtificatione reparaturus, molli impoſitus velleri, concubitu perpetuo per triduum, rarius per quatriduum, fæmina connexus, emoritur: nec multò poſt vidua, relicto poſt ſe inſtar granorum milij ſemine centenario ferè, mariti fata ſequitur. Semen loco temperato depoſitum, per hyemem aſſeruandum: nec priùs, quàm morus germinare cœperit, inter papillas muliebres vitali concepto ſpiritu animandum eſt. Scribit Vida Bombyces ex toto perditas ex iuuenci cadauere reparari, eodem planè, ac de Apibus, nos ex Virgilio ſcripſimus:

Folliculorũ electio.

Admiratio i Bombyce.

Oua vt ſeruanda.

Quod ſi ſpes generis defecerit omnis vbiq;
Seminaq; aruerint Iouis implicabilis ira,
Sicut Apes, teneri reparantur cæde iuuenci,

Hic ſuper accedit tantum labor: ante iuuencus E
Bis denoſq; dies, bis denaſq; ordine noctes
Graminis arcendus paſtu: prohibendus ab vndis
Interea in ſtabulis tantum illi pinguia mori
Sufficiunt folia & lactenti cortice ramos.
Viſcera vbi caſi fuerint liquefacta, videbis
Bombycem fractis condenſam erumpere coſtis
Atq; globos toto Tinearum efferuere tergo,
Et veluti putres paſſim concreſcere fungos.

DENOMINATA.

[a] *Lib. 1. Poëtices c. 10.* — IVLIVS [a] Cæſar Scaliger agens de tibijs veterum, ſcribit Bombyces tibijs Syris ſimiles fuiſſe, & aptas ὀρθίοις νόμοις. Fiebant ex Bombycia arundine, quam tradit Theophraſtus à reliquis arundinibus differre alimenti F

Arundo Bõbicia. — natiui penuria: nam macilentiorem, graciliorem, & facie planè fœminam ſpectari, foliumq; latius habere & candidius, & minus lanuginis, quàm cæteræ, quaſdam etiam nihil prorſus habere, quas ſpadones appellent. Has tempeſtiuè cædi ſolitas ante Antigenem, cùm adhuc ſimplicius tibia canerent ſub arcturo menſe Septembri: ſic enim cæſas multis pòſt annis vtiles eſſe, multaq; ſonandi exercitatione egere, ſed ora linguarum conniuere, quod erat illis ad res populo ſignificandas vtilius. Poſteaquam verò varietas fictioq; acceſſit, cæſura mutata eſt: cædunt enim noſtra ætate menſe Maio & Iunio ferè circa ſolſtitium, aut ſub ipſo ſolſtitio, & fieri in trimatu vtiles, & breui exercitatione egere, linguaſq; decliues eſſe, & quaſi deorſum flecti, quod his neceſſarium

[b] *Lib. 16. cap. 36.* — eſt, qui ſonos variè fingunt. Hæc itaque Theophraſtus: quæ [b] Plinius paucioribus verbis ſic explicauit. Contra Bombyciæ maturiùs reciproco, graciles, fœminarum latiore folio, atq; candidiore, modica lanugine, aut omnino nulla ſpadonum nomine inſignibus. Hinc erant armamenta ad incluſos cantus, non ſilendo & reliquo curæ miraculo, vt venia ſit, argẽto iam potiùs cani. Cædi ſolebant tempeſtiuè vſq; ad Antigenem, cùm adhuc ſimplici muſica vterẽtur, ſub arcturo: ſic præparatę aliquot poſt annos vtiles eſſe incipiebant, tunc quoq; G multa domandæ exercitatione, & canere tibiæ ipſæ docendæ, comprimentibus ſe lingulis, quod erat illis theatrorum moribus vtilius. Poſtquam varietas acceſſit, & cantus quoq; luxuria, cædi ante ſolſtitia cœptæ, & fieri vtiles in trimatu, apertioribus etiam lingulis ad flectendos ſonos: quæ inde ſunt & hodie.

Bombycia arũdo qualis. — Erat itaq; Bombycia arundo, vt ex vtroq; ſcriptore liquet, ad tibiarum vſum laudatiſſima. Iacobus Dalechampius in hiſtoria plantarum paluſtrium Bombyciam fuiſſe dictam videri ſibi ſcribit, vel quòd ex ea βόμβυξ tibiæ genus fieret, vel quòd Bombycijs Inſectis corporis exilitate, & ſtrigoſo habitu, arundo hæc ſimilis ſit. Cæterùm quanquam horum Inſectorum ſimilitudinem habere non negem, ab hiſce tamen nomen inueniſſe non puto, quòd Græcis, vt ex Ariſtotele facilè liquet, incognitę Bom-

[c] *Li. 17. Aduerſ. c. 20.* — byces eſſent. Quare priùs etymum recipiendũ puto, alterum reijciendum. [c] Turnebus in longis tibijs ponẽdas eſſe ait, & Ariſtoteli etiã βόμβυκας appellari, qui eas difficiliùs inflari dicit.

MORALIA.

Reſurrectionis mortuorum typus. [a] *In Hex. homil. 8.* — RESVRRECTIONIS mortuorum typum quendam certiſſimum triplicẽ harum Erucarum metamorphoſim facit [a] D. Baſilius his verbis: Quid H dicitis vos, quæſo, qui D. Paulo non creditis de ea mutatione, quam in reſurrectione fore dicit, qui pleraſq; videtis aëris animantes formas permutare, qualia de Verme quoq; Indico cornua protendenti gemina narrari ſolent. Hic in Erucã vertitur primùm; fit deinde temporis progreſſu id quod Bombyx appellatur: at neq; hac in forma perſiſtit, ſed illis præmollibus corniculorum bracteolis ſeſe ſenſim prolatantibus in alarum ſpeciem, ita demum fit volucris. Cùm igitur vos ò mulieres repetitis vicis ordimini, & retorquetis veſtram operationem ſedentariam, fila nimirum, quæ ad vos vſq; Seres tranſmittunt ad raras iſtas & prẽmolles veſtes concinnandas: veniat vobis in mentem huiuſce varietas animalis in formas, atq; mutatio, indeq; reſurrectionis dilucidam certamq; ſententiam ſumite, neu fidem futuræ immutationi abrogetis ei, quam hominibus omnibus communem fore Diuus Paulus pollicetur.

VSVS.

A

V S V S.

DE Serico hîc nihil dico, priuatim de eo ſcripturus. Præter id etiam alio modo nobis vtilis eſt Bombyx. Nam ſi de ægrè habentium ſalute deſperes, hiſce cohortales aues paſcere poteris, vel agros ſtercorare: mirum enim eſt, quantoperè aues impinguent, numeroſioraq́; oua pariant, mirumq́; vt agros fœcundent. Adeo vt nihil ſit in hoc Inſecti genere, quod homini vtile eſſe nequeat.[a] Scribit quidam vir doctus Germanos milites Bombyces frixas comediſſe delitiarum cauſa, idq́ue (inquit) iure, quia innoxiæ ſunt, & ſapore, & odore tetro carent.

Bõbycibus ægris aues aluntur.

[a] *Lib. 2. conuiual.*

D E S E R I C O. Cap. VII.

B

SYNONYMA.

SERICVM, & Bombycinum idem eſſe ſatis ſuperq́; declaratum eſſe exiſtimo: quanquam ſericum etiam Zizyphum ſiue iuiubam Galenus vocet, quem ſuper eo conſule. Apud Græcos σηρικὸν, ſine adiectione rarò inuenitur. Aliàs σηρικὸν νῆμα, hoc eſt ſerica tela, ſericus pãnus, & σηρικὴ ἐσθής: ſerica veſtis dicitur. A recentioribus Græcis, μέταξα, inquit author theſauri linguæ Græcæ, & nominatim ex Actuario, & Nicolao Myrepſo afferunt μέταξαν ὠμὴν, id eſt, ſericum crudum, hoc eſt Bombycum vellus nondum euolutum, nec infectum. Legitur hoc vocabulum etiam in Pandectis libro trigeſimonono, tit. de publ.
» & vectig. Ibi enim Martianus ait, Metaxa, veſtis ſerica, vel ſubſerica, vela tincta. Sic Codic. lib. 11. de muricilegis, Lotas ſericoblattæ, & metaxæ huiuſmodi ſpecies inferri præcipimus. Vnde metaxarij lib. 8. Codic. de pignorib. & hypoth. appellantur, ſerici negotiatores. Verũ & μεταξωτὸν communi lingua à Græcis vocari ſericum tradũt. Sic ille, & Heſychius, Σῆρες, inquit, ζῶα νήθοντα μέταξα, ἢ ὄνομα ἔθνους, ὅθεν ἔρχεται καὶ τὸ ὁλοσήρικον, id eſt, Seres, anima-
C lia vocantur, quæ ſericum nent, vel nomen eſt gentis, vnde etiam holoſericum deportatur. Ex quo loco clariſſimum eſt, metaxan, & holoſericum idem eſſe. Sed nunquid veteribus ſericum, vel ſericæ veſtes eędem eſſent, quæ holoſericæ pòſt denodabo. Δράς ις in lexico vulgari exponitur ſericum, byſſus. Sed Heſychio ſimpliciter eſt Byſſus. Βομβύκιον verò ſericum eſt, ſiue vt Plinius vocat, Bombycinum. Italicè Seta vocatur, & Officinæ Setam crudam dicunt, quod ſericum crudum eruditi. Dicendum autem etiam erat potiùs ſera, à ſeris vermiculis, & haud dubiè initio ita vocata eſt, ſed deinde rerum ignoratione factum eſt, vt r in t mutatum ſit. Hiſpanicè Seda, Gallicè Soye, Germanicè Seyden, Belgis Syde, Anglis Silke, Fine ſ lexe, Vngaris Seliem, Polonis Iedvvab. In Samatra inſula Pedir. Serici etymum etiã nobis reliquit Martianus Capella, vndis aſpergunt arbores ſuas, vt lanugo, quæ ſericũ creat poſſit admitti: aliarum gentium homines aſpernantur, ac refugiunt. Ab eorum lanis veſtes appellantur Sericæ, quæ apud nos in delicijs habentur: & ſericati huiuſmodi veſtibus induti; & ſericarij ſericorum textores. Sic ille.

Serica tela.

Metaxa.

Seres vermis.

Δράς ις.

Serici etymum.

D

HOLOSERICVM DIFFERRE A SERICO.

AVRELIANVS Imperator negauit vxori ſuæ vſum holoſerici, propter pretij magnitudinem. Sic enim ſcribit Flauius Vopiſcus.[a] Aurelianum
» veſtem holoſericam neque ipſum habuiſſe in veſtiario ſuo, neque alteri
» vtendum dediſſe; & cùm ab eo vxor ſua peteret, vt vnico pallio blateo ſe-
» rico vteretur, illum reſpondiſſe. Abſit vt auro fila penſentur. Libra enim auri tunc libra ſerici fuit. Sic Vopiſcus. Blateum Baptiſta Aegnatius expoſuit purpureum. Imperatorum verò primus Heliogabalus, qui nullum non lapidem mouit, vt imperium dilapidaret, holoſerica veſte vſus eſt, teſte Lampridio, qui & hoc addit, tunc ex vna lance appenſum fuiſſe aurum, ex alia verò lanuginem ſericam, vt non immerito etiã

[a] *In Aureliano.*

Blateum.

Serica veſte q prius vtus.

ſicuti

ſicuti ex naufragio auro ſaluato decimæ pendebantur ei qui ſaluarat: ſic & ſtatutum legi- E
mus in legibus Rhodijs de ſerico ſicco conſeruato his verbis: holoſerica, ſi ſicca ſaluata ſint,
decimas ſoluunto tanquam auro paria: cæterum aſpergine commadefacta, exſiccantor, & ita
ad collationem veniunto. Hanc ſerici ſummam eo tempore caritatem cùm mecum perpen
derem, & contrà viderem primorum Imperatorum æuo in minori fuiſſe exiſtimatione, cœpi
credere, quòd ſericum hiſce eſſet, non holoſericum, ſed quale nunc vocamus mezza
ſeta, quaſi ſemiſericum, Latini ſubſericum dicunt, quod ſimul cum ſerico lanam admi-
ſtam habet, quale eſt quod vulgo Satinum Brugenſe nominatur, vel forte Tramoſeri-
[b] Li. 19. c. 28 cum, hoc eſt, vt [b] Iſidorus exponit, ex ſtamine lineo; trama ex ſerico. Suſpicãdi anſam in pri
mis mihi præbet [c] Plinius de Bombyce Coa agens: Nec puduit has veſtes vſurpare etiam
[c] Li. n. c. 22. viros, leuitatem propter æſtiuam. In tantum à lorica gerenda diſceſſere mores, vt oneri ſint
etiam veſtes. Aſſyria tamen bombyce adhuc fęminis cedimus. Et Claudianus canit.

Veſtis odorata ſtudium laus maxima, riſum
Per varios moniſſe ſales, minimeq; viriles
Mundicia, compti vultus, oneriq; vel ipſa
Serica, &c. Item Iuuenalis. F
Hæ ſunt quæ tenui ſudant in cyclade, quarum
Delicias, & panniculus bombycinus vrit.

Si itaque fœminæ communiter ſerico induerentur, & molliores, ac effæminati etiam viri,
cur non idem decuiſſet Aurelianum, ac eius vxorem? Matronarum opulentarum veſtes ſe-
[d] Lib. 11. Epig. 9. ricas fuiſſe diſertiſſime etiam inquit [d] Martialis.

De Pallatinis domina quod ſerica prælis, &c.

Dominę, id eſt, Auguſtæ, vt [e] Turnebus exponit. Et rurſus:

[e] Li. 21. Aduerſ. c. 6. *Fœmineum lucet ſic per bombycina corpus.*

[f] Li. 2. Annal. Quin etiam decreto cautum fuiſſe teſtatur [f] Cornelius Tacitus, Octauio Frontone prætura
functo à Quinto Halerio conſulari, ne veſtis ſerica viros fœdaret. multoq; magis turpis mu-
[g] Li. 7. de beneficijs. lieribus viſa [g] Senecæ, dum ait: Video ſericas veſtes, ſi veſtes vocandæ ſunt, in quibus nihil
eſt, quod defendi, aut membra, aut corpus, aut denique pudor poſſit, quibus ſumptis mulier
parum liquido nudam ſe non eſſe iurabit, &c. Et Clemens Alexandrinus de hac eadem ſeri-
ca tela, ſuperflua hæc, inquit, & perſpicua, mentem minimè conſtantem arguunt, quæ exi-
guo expanſo velo, tanquam quodam lenocinio probrum corporis illiciunt. Non eſt enim G
amplius tegumentum mollis, ac delicata veſtis, quæ nudam figuram non poteſt occulere:
eiuſmodi enim veſtis in corpus incidens mollius ipſi corpori imprimitur, & amplificatur fi-
guræ carnis inſtar adhærens, & mulieris typum ita exprimit, vt vel non videnti manifeſta ſit
tota conſtitutio corporis, &c. Ne verò quis ex allato ſupra Martialis verſu, & hoc Clementis
loco arguât bombycina olim rarioris quàm nunc texturæ fuiſſe, quoniam corpora mulierũ
translucere dicant, adferam hunc Plutarchi locum, apud quem Theo: quid verò, inquit, ho
ſpes obſtat, quin idem ſit & tenue, & denſum, ſicut ſunt ſerica, & byſſina texta, de quibus, &
Homerus.

Lintea pexa, olea queis lentus defluit humor,

Oſtendens accuratam texturæ ſubtilitatem, quæ oleum non tranſmitteret, ſed id ob denſi-
tatem deflueret. Hinc ergo patet etiam denſas fuiſſe veſtes ſericas, ex antè citatis locis verò
tam ſubtiles, vt corporis membra extra cernerentur. Si itaque opulentiores mulieres ſericis
induerent ſeſe veſtibus, cur poſt id facere non licuit Imperatrici? Quin maior etiam vilitas
[h] In Epod. Od. 8. colligitur ex [h] Horatio, qui Stoicorum libros puluillis ſericis gaudere dicit, cùm alioqui de-
licatioribus rebus, ac mollibus abſtinerent: H

Quid quod libelli Stoici inter ſericos
Iacere puluillos amant?
Illiterati non minus nerui rigent.

[i] Li. 3. Epig. Et [i] Martialis in Zoilum.

Effultus oſtro, ſericiſq; puluinis.

Nolim interim, vt quis inde inferat, ſericum, vt cæteram lanam, vile fuiſſe. nam contrariũ
[k] Lib. 43. facilè ex antedictis colliget, nec non ex [k] Dione Caſſio, qui diſertiſſimè ſericum barbaricæ
luxuriæ texturam vocat, ab ijſque ad luxum mulierum inuentam ſcribit, ac inſuper nimiæ
Sericæ cortinæ. luxuriæ, ac ſumptuoſitatis exemplnm ponit, quod Auguſtus in ludis ſuis naualibus, ſericas
cortinas ſuper populos ſpectantes extenderit, ne à ſole moleſtarentur. Item ex Martiale
dum canit.

Nunc ploras ſpeculo fallax ancilla relicto

Gemma

A *Gemma vel à digito, vel cadit auro lapis.*
Nunc furtiua lucri fieri bombycina poſſunt
Præfertur Coſmi nunc mihi ſiccus onyx.

Quamobrem ſtatuo primum hocce ſericum non fuiſſe holoſericum, ſed permixtum cũ ſubtiliori alia lana. nam & Galenus teſte [l] Mercuriale, ſericum ſuo æuo rariſſimum fuiſſe, ait quando id ipſe, inquit refert, ſub ditione Romana, & in magnis ciuitatibus penes ſolas mulieres opulentas inueniri potuiſſe. Idem innuit Prudentius, dum canit: [l] Lib. 1. Var. lect. c. 4.

Placet fermentum publicis ieiunijs
Placare Chriſtum, mos edendi ſpernitur
Glaucos amictus induit monilibus
Matrona demptis, proque gemma, & ſerico
Crinem fluentem ſordidus ſpargit cinis.

Fiebat optimum Sericum Romę in Tuſco vico, vt meminit [m] Martialis hoc verſu. [m] Lib. 11. Epig.

Nec niſi prima velit, de Tuſco ſerica vico.

Fuit præterea ſericum longo tempore in pretio, minori tamen quàm prius, vt militum etiã
B ornamentum factum fuerit, at non quorumlibet, ſed præfectorum, ac ducum, Claudianus de Stilicone.

——Gaudet metuens, & pollice monſtrat
Quod picturatas Galea Iunonia criſtas
Ornet auro, vel quod rigidos vibrata per armos
Rubra ſub aurato criſpantur ſerica dorſo.

Alibi quoque filium [n] Stiliconis frenis ſericis pro equi ornamento vſum canit: [n] Lib. 6.

Parte alia ſpumis fumantem ſerica frena
Purpureo prima ſignatus flore iuuenta
Eucherius flectebat equos.

Cùm verò poſtmodum à nullo non alerentur, vt nunc fit, Bombyces, factum eſt vt holoſericum propter copiam vileſceret, & paſſim à quouis viro, ac muliere indifferenter acceptũ fuerit, adeo vt nunc, vel quiuis plebei ſericati incedant, etiam ij ſæpe quibus res anguſta domi, vt ille canit, quibus, inquam, neque panis eſt, quo famelicum ſuum ventrem exſaturent. In quibuſdam tamen Italiæ ciuitatibus decreto cautum eſt contra ſericatos, ac ſerica- Sericũ cur vileſcat.
C tas more veterum, Decretum id vulgo la pragmatica dicitur.

VSVS.

HOLOSERICVM nemo ſanè ſatis commendare queat, cùm propter veſtium vſum, tum propter cętera quæ ex eo fiunt, ornamenta. Veſtes.n. in primis ſuppeditat, quibus, & frigus hyberno tempore, & æſtiuo calorẽ pellimus, nec non quæ autumno, & vere conueniunt. Felpa vulgo vocatur, qua nobiles pallia ſua ſuffulciunt in hyeme aduerſus frigus. Velutum enim eſt valde hirtum. Commendatur eodem tempore velutum quod vocant ſimpliciter, Belgę Fluueel, quoniam hoc quoque pondere ſuo, ac hirſutie calfacit. Aeſtate ſi mediocris eſt æſtus, laudantur, quæ Ormeſina dicuntur, ſi ingens, quæ Tafetata propter incredibilem leuitatem. Vere, & autumno Raſa, velutum leue, vulgò veluto riccio, Caneueta, tabita, ſimiliaque ex vſu ſunt. Taceo infinita opera quæ vario modo exornantur, Serici laus. Felpa, Velutum. Ormeſinũ. Tafetatum
D qualia ſunt quæ in Damaſco inuenta ſint. taceo quæ varijs illuſtrantur imaginibus, auiũ, florum, aliarumque rerum, quas longum foret enumerare. Quantum verò ſerica tela cæteris præſtet, innoteſcit ex eo quòd ſerico veſtitus longè nobis prælucere videatur alijs omnibus, etſi auro alioqui, gemmiſque ſit decoratus, neque etiam aurum, ac argentum elegantius emicat, quàm in ſerico, qualia opera Phrygia dicta olim putem, vulgò nunc brocati d'oro dicuntur, ex quibus Aeneæ veſtem Didonem donauiſſe ſcribit [a] Virgilius. Phrygia opera. Brocati d'oro.

Aeneam fundantem arces, ac tecta nouantem
Conſpicit, atque illi ſtellatus iaſpide fulua
Enſis erat, Tyrioq; ardebat murice læna
Demiſſa ex humeris, diues quæ munera Dido
Fecerat, & tenui telas diſcreuerat auro.

Meminit item Claudianus.

Hoc etiam quamuis corrumpi munere nullo

Te

Te certum eſt, mirare libens ac ſuſpice cinctus E
Quos tibi diuino mecum Tritonia duxit
Pectine, tincta ſimul repetite murice fila
Conſulimus penſis, & eodem neuimus auro
Aurea qua Lachesis ſub te mihi ſecula texit.

Quod ad domus ornamenta modo attinet, quid venuſtius, ac elegantius, ne dicam ſuper-
bius in aulis Pontificum, Regum, Principumq; ac Cardinalium videre eſt, quàm lectos,
parietesq; ſerico relucere? Sed iſtæc tam nota ſunt, vt non opus ſit in hiſce orationem ex-
tendere.

VSVS IN MEDICINA.

a Lib. 2. de cauſ. Plant. Theoph. c. 6

Ardeolarũ exceremẽta calida.

RECENTIORES Scholaſtici, inquit [a] Iulius Cæſar Scaliger, argutabã
tur ſericum non eſſe temperatum, quòd Ser vermiculus illius opifex eſſet
frigidus. Iam videmus ex piſcibus eſitatis Ardeolarum excrementa vſque F
adeo calida eſſe, vt arbores exurant. Corroborat cor, vnde eius vſus rece-
ptus eſt in diamoſco, confectione alchermes, ſpeciebus cordialibus, item
in ſyrupo de pomis, & de corticibus citri. Serapio præſtare ait forfice in
tenues, ac minutas potius particellas conſcindere, quàm vt vulgo fit, vrere ad ignem. Idem
vult Haly, addens inſuper ſi quis vrere velit, tenuiter conciſum, vt ponat in furno, ex quo

b Lib. 20. c. 119.

recens extractus eſt panis. [b] Vincentius tradit combuſtum ſericum putrida vulnera munda
re, ac corroborare, item cum ſale uſtum dentium curare rubiginem. In vulneribus capitis
duræ matri applicatum cerebrum corroborat, & à putredine tuetur, maximè verò etiam
ſericum cocco tinctum. Fieri audio ex eodem funiculos, quibus ſi viperæ fuerint ſuffocatæ,
ad anginam felici ſucceſſu medici vtuntur.

DE PITYOCAMPE. Cap. VIII.

a Li. 13. c. 2.

b Li. 48. tit. ad leg. Cornel. de vene.

QVAS Græci Πιτυοκάμπας, Latini Erucas pinorum vocant, ſeu picearum. G
[a] Plinius: Vſus ſapæ, inquit, contra Cantharidas, Bupreſtin, pinorum Eru
cas, quas Pityocampas vocant. In digeſtis apud [b] Marcellum l. Eiuſdem
perperam Pityocarpa legitur. Cæteris Erucis ſimiles, & congeneres ſunt,
loco tantummodo differentes. Hermolaus vermiculos poſtea (Chryſali-
des intelligere videtur) ex ijs naſci ait, qui acceptis alis euolant. Numero-

Locus.

ſæ habentur teſte Matthiolo, in Tridentinis montibus, quòd ibi pinorum perpetuo vireant
ſyluæ, Ananienſi præſertim tractu, & Flemarum conuallibus. In extremis, inquit, arborum
ramis, & ijs plerumque, qui in earum cacumine attolluntur, innumerabiles Erucæ ruſeſcen
tes, ac piloſæ miro artificio nidificant, quibuſdam tenuiſſimis velleribus innumeris inuolu
cris contextis. Latent in his hyeme, ita frigoris noxam euitantes. Nidi magnitudo adeo am

Tela earũ.

pla eſt, vt nonnunquam concluſi vermiculi millenarium numerum excedant. Inuolucri ma
teries qua concluduntur, tenuiſſima ſerici velamina maximè æmulantur, tenuior tamen eſt.

c Lib. 6. c. 2.

[c] Dioſcorides de Pityocampe hæc ſcripta reliquit. Iis qui Erucas pinorum hauſerunt, illico „
dolor in ore, & palato exoritur, vehemens alui, linguæ, ac ſtomachi inflammatio torquet; „
inteſtina dolor excruciat, ita vt pruriginem ſentire videantur: corpus totum exæſtuat; faſti- H
dium vrget. Quibus eſt ſuccurrendum remedijs, quæ deuoratis Cantharidibus dantur. Pe- „
culiariter tamen pro ſimplici oleo, & irino melinum quod è cotoneis pomis, & oleo tempe- „

d Li. 5. c. 34.

Vſus Pityocamparum

Septica q̃.

ratur, accipies. Eadem habes apud [d] Paulum. Vt merito inter Septica medicamenta à me-
dicis recipiatur, qui eiuſdem prauitatis eſſe volunt, ac eſt dryopteris, Sarcocolla, arſenicũ,
& ſimilia, quæ natiuo calori noſtro aduerſiſſima ſunt, vt cuius vim, ac ſubſtantiam prorſus
demoliantur. Septica autem ſunt, quæ tum humorum, tum corporis materiam labefactant,

e Lib. 1. de Vene. c. 24.

& cum fœtore quodam corrumpunt. [e] Cardanus Pityocampen inter ea venena recenſet,
quæ erodendo occidunt. Contra eas Plinius, vt dictum eſt ſuprà, ſapam commendat. Ali-
bi etiam oleum præſcribit, alibi oxymel, alibi denique lac recens. Haud minus prauæ natu-

Eruca in fœniculo maligna.

ræ eſt Erucula, quam tradunt Florentiæ in fœniculo naſci, ac ſuas contexere telas Araneo-
rum more. Aiunt admodum eſſe exiguam, & praua excitare ſymptomata eſum fœniculo-
rum, quibus inſedit, nimirum incompeſſibilia primùm in ventriculo tormina, dein fluxum

qui

Digitized by Google

A qui vires quàm ocyſſimè proſternens mortem affert, niſi præſentaneis obueniatur remedijs. Pityocampa teſte Dioſc. Plinio, ac Paulo eaſdem habet vires cum Cantharidibus, & Bupreſti, ſeruanturq; eodem modo ad futurum vſum, nimirū ꝓ ſeptico medicamento. Apparet prætcrea eiuſmodi animantia veneficis ex vſu fuiſſe, nam Marcellus in digeſtis l. ſuprà citata, alio, inquit, S.C. effectum eſt, vt pigmentarij, ſi cui cicutam, ſalamandram, aconitum, Pityocampas, aut Bupreſtin, mandragoram, & id quod luſtramenti cauſa, dederint, pęna teneantur huius legis. Quæ verba ideo libenter recitauimus, vt duas voces Pituocarpas, & Bobaſtrum perperam in vulgatis codicibus ſcriptas in Pityocampas, & Bupreſtin, natiua vocabula verteremus. Mathiolus Pityocamparum telam ſanguinis manationibus aptiſſimam eſſe ait, quare impoſitam confeſtim fluorem ſiſtere. Vires. Telę vis & vſus.

DE CVRCVLIONE.

Cap. IX.

B ORDO. ÆQVIVOCA.

CVRCVLIONEM in Papilionem abire ſuprà demonſtratū eſt exhibita eius inter Papiliones icone: quamobrem Erucarum hiſtorijs non ab re ſubnectetur. Curculio, inquit Lactantius Firmianus eſt gula interior, qua cibi demittuntur in ſtomachum. Sed hæc œſophagus dicitur à medicis, Curculio verò via ea patens, ſeu fiſtula colli exterior, per quam ſpiritus attrahitur, atque emittitur, tracheam arteriam dicūt, Plinius aſperā arteriā. Eſtq; item Curculio idem quod columella Latinis Græcis γαργαρεὼν dicitur, & κίων cùm pręter naturam auctus, & oblongior, tenuiſq; æqualiter factus eſt, tunc enim κίων, hoc eſt, columnæ ſimilis euadit, Hunc Curculionem Galenus eſſe vult, quòd eo ablato vox intercipiatur, cùm tamen in alijs animantibus, quæ quidem omnia columella carent, vocem eſſe validam conſtet. Porro Curculio inſcribitur vna comœdiarum Plauti, quo nomine paraſitum inducit, vel deridiculi cauſa, vt plerumque facere aſſolet, ſeu quòd is paraſitus puden- C dam vitam traduceret, & inteſtabilem, & ventri, & ijs quæ ſub ventre ſunt, obedientem. Curculio enim Perſio à ſimilitudine membrum virile dicitur, Curculio ꝓ regula. Galeni error. Curculio Plauti comœdia cur ſic dicta.

Quare dentoſus Curculio extat,

Siue à Vermiculo, de quo inſtitutus eſt ſermo, quod veriſimilius eſt. Curculio enim peſtis eſt tritici, adoleſcentum paraſiti, ad implendum ventris ſaccum nati. Alluſit ad nomen hu- Satyr. 4.
,, ius comediæ Auſonius in 24. Epiſtola ad Paulinum, Qui ad Hebromagum conditis merci-
,, bus, quas per agros diuerſos coemit, conceſſo ab hominibus tuis hoſpitio, immaturè pericli
,, tatur expelli. Quod niſi indulſeris, rogante me: vi & mora habitandi ad commodum ſuum
,, vtatur: & nauſo aliauè quauis naui vſque ad oppidum præbita, frugis aliquantulum noſtrę
,, aduehi poſſit, Lucanicus, vt inopia liberetur maturè: tota illa familia hominis litterati non
,, ad Tullij frumentariam, ſed ad Curculionem Plauti pertinebit.

SYNONYMA.

D CVRCVLIO, ſiue Curgulio, ſiue Gurgulio (alij enim aliter ſcribunt, quāquam per c à principio, & in medio rectiùs ſcribatur) κὶς [a] Theophraſto vocatur, aitque peculiare tritico eſſe, & hordeo, Midam verò fabæ. Quo
,, loco Scaliger, Curguliones, inquit, hic vocat κῖας in hordeo, ac tritico, in faba μίδας. Eſt & in tritico alia forma ſine roſtro, quod eſt Curgulioni. Heſiodus verò ita etiam vocat τὰ ξυλοφάγα, docens quæ ligna fiant ἀκιώτατα. Et Heſychio κὶς eſt ζωύφιον, ἐν τοῖς ξύλοις καὶ τῷ σίτῳ γινόμενον, hoc eſt animalculum in lignis, & in tritico naſcens. Τρὼξ quoque ἀπὸ τοῦ τρώγειν ὁ τῶν ὀσπρίων σκώληξ hoc eſt Vermiculus leguminum, quibuſdam exponitur Curculio: ſic enim Scholiaſtes Heſiodi, Δὴξ, εἶδος σκώληκος ἐγγινομένου ἔνδον τῶν ξύλων. Ἴψ δὲ σκώληξ ἐστὶ κεράτων, Ἴξ ἀμπέλων. Σὴς, ἱματίων. Τρὼξ ὀσπρίων. Ψὴν, σύκων. Quamobrem Trox mihi Midæ potiùs quàm Curculionis ſynonymum eſſe videtur, nam & Etymologus Τρῶγες exponit τὰ τοῖς ὀσπρίοις ἐμφυόμενα ζωύφια. Triticum enim legumē nō eſt, ſed ſeges, quanquā Columella Curculiones in fabis quoq; generari inquiat. Κὶς. [a] *Lib. 4. de cauſ. plant. c. 16.* Μίδα. Τρὼξ.

Notandum

Scholiaſtis Heſiodi error. Notandum ibi apud Scholiaſten Heſiodi Ipa perperam Cornubus aſcribi, nam vitium pro F
prius vermis eſt, vt ſuo loco dicetur, quare prius ἴξ ſcribendum eo loco eſt, ἴψ ſecūdo. Cur-
Pediculus frumenti. culio in lexico Græcolatino veteri vocatur φθεὶρ σίτου, id eſt, Pediculus frumenti. Ibidem, &
Σκνὶψ, ἢ μύρμηξ, Ἀκρὶς, ἢ Κώνωψ vertitur Curculo, lego Curculio, ſed Σκνὶψ neutiquam repe-
rire eſt, & Σκνὶψ, Vermiculus eſt ligna erodens, Culici ſimilis, & ſecundum alios eſt genus
Etymum. Culicis, quæ aliàs Κώνωψ vocatur, & Μύρμηξ Formica eſt, Ἀκρὶς locuſta. Curculio teſte Var
rone nominatur per antiſtichon, eò, quòd nihil in eo penè aliud quã guttur videtur. Plauto
In Rudēte. diminutiua voce dicitur Curcuriunculus. Gallis Calande, Charenſon, Chattepeleuſe. Iu-
nius Italicè etiam Calandra interpretatur; quod nomen nobis Bononienſibus inauditum
eſt, nam vulgò nos id circumſcribimus, vocantes Bigattello da frumento, hoc eſt Vermi-
culum frumenti: Belgis Calander, Hiſpanis Gorgoio. In dictionario Horátij Tuſcanelli ,,
exponitur Gargatone, Verme picciolo, che rode il formento, itẽ Tignuolo, quaſi parua Ti- ,,
nea: atque eo ferè modo cęterę gentes circumſcribunt.

FORMA. GENERATIO. I

DESCRIPTIONEM huiuſce animalculi dedimus ſuprà, vbi icon po-
ſita eſt. Naſcitur in frumento cùm hoc calore afficitur extraneo, ac putre-
dinali, quem concipit ex ſuperfluo humido dulci, vt eleganter, ac diſertè
a Lib. 4. de cauſ. plant. cap. 16. demõſtrauit [a] Theophraſtus his verbis. Omnium optimè reponuntur mi- ,,
lium, & panicum, quia tunica multiplici integuntur, & ſicca ſunt; ſeſama ,,
quia pinguis: lupinum, & cicer, quia amaritudinem quandam, & acredi- ,,
Quæ plantę aĩalia gignant, & q̃ non. nem habent: quæ quidem qualitates ſeruare impunè poſſunt, vt dictum. Quamobrem, & ,,
corrupta hæc nullas beſtiolas creant, quemadmodum, nec ſemina olerum. Eteſſim ea quo- ,,
que nulla animalia contrahunt, nec quæcunque ſicca, & acria. Euenit namque, vt veluti ,,
permiſtio quædã alimenti extrinſecus fiat. Singula pro ſuo humore peculiare animal creāt, ,,
ceu triticum, atque hordeum Curculionem: fabæ, quod aliqui Midam vocant. Simili mo- ,,
do & lens, lenticula, piſum, & alia. Ratio communis plurium eſt. Sic ille, & ſubinde docet
quomodo frumentum putreſcat, quod quoque aſcribere libuit, vt quilibet canere queat, ne
ſuum Curculiones generet. Triticum, inquit, puluerulentum putreſcit celeriùs, & quod in G
Frumentũ puluere putreſcit. domicilijs opere tectorio leuigatis conditum eſt, celerius, quàm quod non leuigatis condi- ,,
tum eſt, quoniam id caloris plus ſentiat. Puluis enim calidus eſt, vtpote ſiccus, & illimen- ,,
tum calcis calorem conceptum vtique ſeruat. Nam cùm vniuerſum, altumque aceruatum ,,
eſt, putret. Cùm putruit itaque nouus ſuccedit calor, qui Curculiones procreat, vt memi-
In caprifico, vt fiat putredo. nit etiam Scaliger vbi rationem reddit, quomodo in caprifici cruditate fieri queat putrefa-
ctio: contraria namque ſunt. Eſt quidem, inquit, cruditas ceſſatio eius caloris, qui intende- ,,
bat fructus maturationẽ. In hac huiuſce operæ ſuſpenſione ſubit externus calor, qui fit au- ,,
tor putrefactionis. In tritico verò perfecto naturalis calor, qui prius erat integer, aboletur. ,,
ac debilitatur, cui ſuccedens gignit Gurgulionem. Non autem totus ſemper abolétur: quip ,,
pe ex eroſi tritici ſatu ſegetem exire videmus. Hactenus Scaliger. Curculionum verò equi-
dem multa examina ineunte vere progerminant, vbi frumenta luna plena recens demeſſa,
eaque madida, ac rorulenta, antequam occalluerint, reconduntur, vel vbi granarij fene-
Siccitas putredini aduerſa. ſtrę Auſtrinis flatibus, non Aquilonijs ſunt oppoſitæ. Siccitas enim efficit, vt omnia putredi
ni minus obnoxia ſint. Perſuaſum eſt nonnullis, quorum mea quidem ſententia non vana fi-
Curculiones cœlitus immiſſi. des, nec inanis auguratio, Deum Opt. Max. nonnunquam hanc calamitatem immittere in H
vindictam eorum qui plus ſatis lucro inhiantes, vel fruges abſcondunt, vel ſupra legitimum
tempus aſſeruant magno inopum detrimento, qui hoc commeatu diſtituti vitam tueri ne-
queunt. Hoc enim alimentum in edendi, paſcendiq; corporis vſum affluenter elargita eſt
prouida Dei benignitas, ac munificentia, adeo vt ſi cætera edulia deſint, atque obſonia quę-
que deſiderentur, ſatiari homines pane poſſint, eoq; inediam famemq; ſolari. Quamobrem
Solo frumẽto egeni viuere poſsũt grauiter culpandi ſunt negotiatores frumentarij, qui magno tenuium damno, annonæ, fru-
gumq; pretia intendũt, nec in ſumma egeſtate granaria laxant, quò illis quæſtus ſit vberior.
Eo ſiquidem fit, vt in Remp. ſint iniurij, atque in plebem cuius maledicta in ſe concitant,
Prouer. 11. fraudulenti. Qui.n. (vt Salamon teſtatur) frumenta abſcondit, illum execratur populus. Pa-
titur tamẽ plerumq; Deus huiuſmodi malis, qui verò diuendit, huius capiti fauſta exoptat, ,,
beneq; precatur. affligi nos, cùm erga illum ſumus ingrati, cuius liberalitate, ac munificen ,,
tia cumulatè fruimur. Siquidem per Ezechielem immiſſurum ſe minatur religionis, ac pie-
tatis

A tatis deſertoribus calamitates quatuor, famem, peſtem, bellum; & nocentes beſtias; vt his
diuexati ad ſaniorem mentem agnitamq; veritatem perducantur. Eiuſmodi auaros, ſicut à
Curculione exeſum frumentum, & inutile redditum in fluuios iaciunt, ſic propter hoc fa-
ctos inutiles proijcit Deus, inquit [b] D.Chryſoſtomus, in fluuium ignis. Sicut enim frumē- [b] *In Epiſt.*
tum Curculio,& Vermis, ita iſtorum animas exedit crudelitas,& inhumanitas. Quodſi ita- *1. Paul. ad*
que naturales cauſæ,non irati numinis vindicta malum hoc inuexerit: ineunda ratio qua ani *Cor. cap. 15.*
malcula iſtæc noxia,vel abigi poſſint,vel interimi. *Hom. 39.*

VT FVGANTVR.

EQVIDEM nihil eſt in hac caduca vita, & mortali, quod ſuas non expe- Nihil omni
riatur aduerſitates, atque incommoda, multiſq; vexationibus, atque inſul- parte bea-
B tibus non ſit expoſitum. Vt enim homines innumeris malis ſunt obnoxij, tum.
multaq; illos circumuallant quæ valetudini, vitæq; inſidiantur: ita & fru-
gibus ſui non deſunt hoſtes, qui illas infeſtant, ac demoliuntur, rubigo, Cu
lices, Formicæ, Limaces, Cochleæ, Locuſtæ, Blattæ, Erucę, Teredines, Ver-
miculi, & qui funditus granaria depopulatur Curculio, de quo ſermo eſt: Quæ peſtis prohi-
betur, vel ortum eius inhibendo, vel ſi iam nati ſint, fugando ac interimendo. Ortum Cur- Quid in fu
culionum inhibebimus, ſi frumentum debito modo reponatur, & granaria quoque rectè ſint gando ob-
exædificata. Debito modo reponitur ſine puluere, hic enim, vt ex Theophraſto diximus, pu ſeruandum
trefacit, optimè ſiccum, atque refrigeratum, ſicut fabæ exemplo prodidit [a] Columella, do- [a] *Li. 2. c. 10.*
cens quomodo faba ſeri debeat: nā cùm dixiſſet maceratam priuſquam ſeminaretur, amur- Vt fabā nō
ca, vel nitro, cùm ad maturitatem perducta ſit, minus à Curculione infeſtari, iubet ſubinde, exedat Cur
cùm in area exaruerit, confeſtim priuſquam luna incrementum capiat, excuſſam refrigera- culio.
tamq; in granarium conferri. Sic enim condita à Curculionibus inquit, erit innoxia. Et qui-
» buſdam interpoſitis. Ea, inquit, ne Curculionibus abſumatur (nam etiam dum eſt in ſiliqua
» eſtur) curandum erit, vt cùm extrita ſit, in aquam dimittatur, & ab inani, quæ protinus inna-
C tat, ſeparetur ſolida: tunc in ſole ſiccetur, & radice Silphij trita cum aceto aſpergatur, defri-
» ceturq;, atque ita rurſus in ſole ſiccata, & mox refrigerata recondantur, &c. Debet itaq; ſum-
» mopere caueri humiditas, vnde [b] Varro tradit in Hiſpania citeriore puteos (meminit horū [b] *Lib. 1. de*
quoque Columella, vt pòſt patebit) vt in agro Carthaginenſi, & Oſcenſi, haberi. Quorum *ruſt. c. 57.*
ſolum paleis ſubſternunt, & curant, ne humor aut aer tangere poſſit, niſi cùm promitur ad
» vſum. Quo enim ſpiritus non peruenit, ibi, inquit, non oritur Curculio. Sic conditum fru- Granarium
» mentum manet ad annos quinquaginta, milium verò plus annos centum. Quod ad grana- quale eſſe
» rium attinet, de eo ſic prodidit [c] Vitruuius: Granaria ſublimata, & ad ſeptentrionem, aut debeat.
» Aquilonem ſpectantia diſponantur. Ita enim frumenta non poterunt citò concaleſcere, ſed [c] *Li. 6. c. 9.*
» afflatu refrigerata diu ſeruantur. namq; cæteræ regiones procreant Curculionē, & reliquas
» beſtiolas, quæ frumentis ſolent nocere. Hæc Vitruuius. Cato ne Curculiones, aut mures lę-
» dant, areas amurcâ ſubigi præcipit, quod tamen [d] Plinius inter amurcæ encomia præterijt, [d] *Li. 13. c. 8.*
cùm certè tacere non debuerit: nam, & Columella, quamuis aliter, amurcæ vſum contra Amurcæ v-
Curculiones commendat his verbis: Parietes (granarij) oblinuntur amurca ſubacto luto, cui ſus contra
pro paleis admiſta ſunt arida oleaſtri, vel ſi ea non ſunt, oleæ folia. Deinde cùm prædictum Curculio-
D tectorium inaurit, rurſus amurca reſpergitur, qua ſiccata frumentum infertur. Ea res ab no- nes.
» xa Curculionum, & ſimilium animalium commodiſſimè videtur conditas fruges defendere
» quæ niſi diligenter repoſitæ ſint, celeriter ab ijs conſumūtur. Sed id genus horrei, quod ſcri-
» pſimus, niſi ſit in ſicca poſitione villę, quamuis granum robuſtiſſimum corrumpit ſitu: qui ſi
» nullus adſit, poſſunt etiā defoſſa frumenta ſeruari, ſicut tranſmarinis quibuſdam prouincijs,
» vbi puteorum in modum, quos appellant Syros, exhauſta humus, editos à ſe fructus recipit.
» Sed nos in noſtris regionibus, quæ redundant vligine, magis illam poſitionē penſilis horrei,
» & hanc curam pauimentorum, & parietum probamus, quoniā, vt retuli, ſic emunita ſola, &
» latera horreorum prohibent Curculionē, quod genus exitij cùm incidit, multi opinantur ar
» ceri poſſe, ſi exeſæ fruges in horreo ventilentur, & quaſi refrigerētur. Id autē falſiſſimum eſt:
» neque enim hoc facto expelluntur animalia, ſed immiſcētur totis aceruis: qui ſi maneant im
» moti, ſummis tantùm partibus infeſtantur, quoniam infra menſurā palmi non naſcitur Cur
» culio, longeq; præſtat id ſolum, quod iam vitiatum eſt, quàm totum periculo ſubijcere: nam
» cū exiget vſus, facile eſt eo ſublato, quod vitiatū eſt, integro inferiore vti. [e] Plin. quoq; mul- [e] *Li. 18. c. 30*
» tos ſcribit ventilari frumentū vetare, q Curculiones nō deſcēdant infra quatuor digitos, nec

amplius periclitari. Perperã itaq; noſtri agricolæ quotidiè frumẽta ſua ventilant, arbitrantes, E
ideo minus à Curculionibus infeſtari, nam quod exeſum eſt, cum ſolido, ac nondum à Cur
culionibus tacto permiſcent, ac putrefacientes Curculionum aliorum ortum procurant.
Atque hæc de prohibenda eorum generatione. Cùm iam nati ſunt Curculiones ad remedia
[f] Li. 1. c. 63. deueniendum, quibus fugari queant. [f] Varro ſcribens quemadmodum frumentum promen
dum ſit. Tuendi cauſa, inquit, promendum id frumentum, quod Curculiones exeſſe inci- „
piunt. id enim, cùm promptum eſt, in ſole ponere oportet aquæ catinos, quòd eò conue- „
niunt, vt ipſi ſe necent Curculiones. Nihil autem ad perimendos Curculiones efficacius,
quàm ſalſugo, in qua allium decoctum ſit, ſi ea irrigentur pauimenta, ac parietes; confeſtim
enim aliò repunt, ac granaria deſerunt, odorisq; tetri halitu exanimantur. Idipſum præſtat
etiam ſagapenum, caſtorium, ſabina, ſulphur, cornu ceruinum, hedera, galbanum, ac gra-
ueolentia quæque, quorũ ſuffitũ nec Curculiones, nec cæteræ noxiæ beſtiolæ ferre poſſunt,
quemadmodum nec ſerpentes, nec colubri, nec Veſpertiliones, quod indicat omnis erudi-
[g] Li. 1. Geor. tionis parens [g] Virgilius, dum canit:

Diſce & odoratam ſtabulis incendere cedrum
Galbaneoq; agitare graui nidore chelydros. F

Lupus ſalictarius. Eadem ratione lupi ſalictarij nidoroſos floſculos refugiunt, qui etiam hominum cerebro
infeſti ſunt, capitiq; grauedinem, ac temulentiam inducunt. Similiter, & ſambuci flores,
quorum odor etiam Erucas arcet, Blattasq; ac Tineas perimit; quemadmodũ abſynthium,
ruta, mentaſtrum, abrotanum, ſatureia, iuglandis folia, filix, pſeudonardus, quæ nobis lauen
dula dicitur, nigella, coriandrum viride, pſyllium, anagyris, Pulices, Cimicesq; interimunt,
vel culcitris ſuppoſita, aut toris, in aceti ſcyllitici decoctione conſperſa. Obſeruatum eſt au-
tem noſtræ, & auorum memoria, naporum ſemen miram obtinere vim in proſternendis,
Napi ſemina Curculiones interimunt. conficiendisq; Curculionibus, non ratione deleteria, ſed ſuauitatis illecebra. Cùm enim id
dulce ſit, atque oleoſum, illud deſerto tritico, auidiſſimè appetunt, eoq; diſtenti pereunt.
Quod ipſum ijs etiam vſu euenire ſolet, vbi fiſcellis vuarum paſſarum inſederint. Sunt qui
milium frumento miſceant contra Curculiones, quod hoc calorem frumenti temperet.

PROVERBIVM.

CVRCVLIVNCVLOS minutos fabulare, inquit Grypus piſcator labraci G
[a] In Rudẽte. lenoni apud [a] Plautũ, hoc eſt res mihi narras nihili, & nullius vſus. Citat hunc lo
[b] Lib. 3. cum [b] Priſcianus. Conueniet vbi quis nugas, & res exigui momenti adfert pro
veris, ac ſerijs.

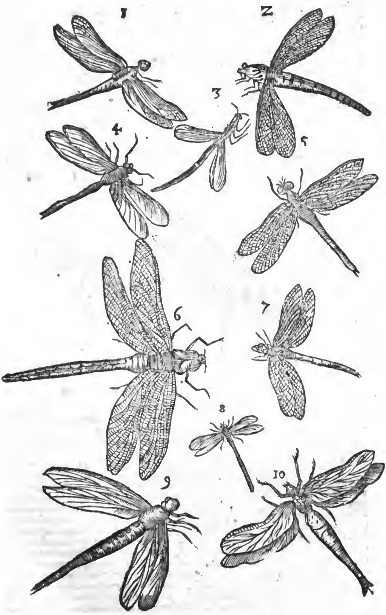
DE PERLIS VVLGO DICTIS.

Cap. X.

Nominis ratio. PERLAS vulgus noſtrum vocat eiuſcemodi volatilia inſecta, à capitis, vt
arbitror, cùm rotunditate, quæ perlam ſiue vnionem æmulatur, tùm ſplen-
dore, nam ſpeculi ferè inſtar receptas extrà recipit imagines. In Lombardia
Ceuettone. Ceuettoni dicuntur, ab Hollandis, vt audio, Romboudt. Volatum exercent
velociſſimum, alis nimirum prȩditæ longis, robuſtis, cartilagineis, quatuor.
Pomeridiano, & antemeridiano tempore, nonnũquam ſolæ, plerumq; gre-
gatim volitant, raro altè, ſæpiſſimè præter humum inuicem occurrentes, meridie, ardente H
maximè ſole quieſcunt, ſtipiti cuidam, ſi nanciſci licet inſidentes, vnde natum ruſticum pro-
Prouerbiũ. uerbium eſt, la Perla và a' ſticchi, indicans prandendi tempus eſſe. Perlarum multa ſunt ge
Genera. nera, vt mirum planè ſit veteres non meminiſſe tam frequentiũ, & vulgo notiſſimorum ani-
mantium. Differunt inter ſe corporis, ac alarum magnitudine; coloreq; nec non caudæ ex-
tremitate, quȩ cùm pleriſq; ſit bifurcata, in quibuſdam tamen obtuſa eſt, & bifurcatione ca-
ret. Aliæ rurſus antennas habent, aliæ ijs deſtituuntur. Poſtremò loco differunt. Sunt enim,
quas niſi propè aquas reperias, cæruleo ferè corpore. Omnibus hoc cõmune eſt, vt quatuor
Forma cõi- habeant alas, aluum verò admodum proceram, quæ tamen in volatu nihil prorſus incurua
nis. tur, cùm alioqui curuetur facilè, ſi manibus contrectes: quin & mas quãdo ſȩmellæ coit plu-
rimùm incuruatur. Coeunt autẽ more Muſcarũ fæminæ mare inſidente, & membrũ fæminæ
ſurſum immittentis recipiente. Tenaciſſimè coeuntes inuicem hærent, ſæpiusq; per agros
cohærentes volare cernuntur. Aeſtate, vere, ac autumno cernũtur, hyeme latẽt, vel moriũtur.

Prima

Digitized by Google

Digitized by Google

Prima earum,quæ à me obſeruatæ ſunt,& binis tabulis depictæ exhibentur,ex mediocribus eſt,capite,& toto corpore ruffis,alis candidis,extremo macula nigra notatis,pedibus nigris. Secunda capite perlam,ſiue vnionem nequaquam refert. non enim rotundum eſt, ſed acutum. Oculos habet enormis magnitudinis, ſubcæruleos. Pectus admodum craſſum; aluum proceram, tenuem, Tota luteſcit, nigroq; vt pictura expreſſit, maculatur. Alæ ſunt ſubcæruleæ. Tertia alas habet breues,ad ſubcæruleum inclinantes, aluum longiſſimam, tã ſubtilem,vt mirum ſit,quomodo eam regere poſſit. Oculi quoque vt in proximo; maximi, ſed caput orbiculatum. Infra candicat, per dorſum ſupernè ad latera luteſcit, in medio ferrugineo colore eſt. Antẽnas habet,admodum breues ſubflauas. Quarta ex mediocrium genere eſt, corpore toto purpureo, aureis zonis vndique interſtincto,alis planè argenteis, nigro maculatis. Quinta alas quoque habet argenteas, ſed non tam reſplendentes. Maculam in extremo ſingulæ habent nigricantem. Corpus totum aurei ferè coloris eſt,nigricantibus zonis interſtinctum. Pedes ſunt atri. Ex maximis eſt, quæ ſexta in hoc ordine depingitur, ſpecioſa ac elegans Perla,capite,pectore,ac dorſo viridis,aluo tota cærulea, per quam linea fertur à dorſo ad extremum vſque aterrima. Alæ cinereæ ſunt,pedes nigri. Septima oculos habet virides, tota lutea, nigro maculoſa. Minimarum generis eſt octaua,alas habens argenteas,corpus virideſcens. Nona ex maximis eſt,capite,dorſoq; viridis,aluo dilutè flaua, primùm craſſa,dein tenui,alis ſine maculis. Decima,ac poſtrema toto corpore eſt flauo, nigro interſtincto,pedibus etiam flauis, alis cinereis ſplendidis.

E F

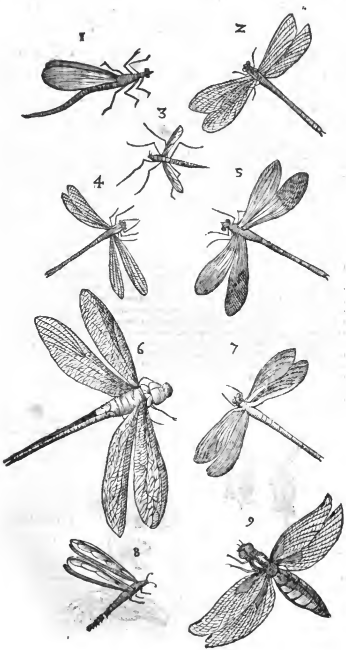

G

Ex vulgarium genere ſunt,duę iſtæ ſeparatim pictæ, quòd præcedens tabula eas non caperet, prior alas habet ſubflauas, & corpore toto flauo eſt exceptis zonis,quæ ſunt ferrugineæ. Altera tota viridis eſt,maculis quatuor candidis in alarum extremitatibus.

Primo loco picta in ſecunda tabula, ex ijs eſt,quæ circa aquas volitat. Alas habet breues, & latas,primùm virides, deinde cæruleas, cuius coloris quoque totum eſt corpus à capite ad anum vſque,præter oculos,& pedes,qui atri ſunt. Oculos autẽ habet enormiter magnos ac prominentes. Aluus in exilem acutiem, velut acum deſinit. Secunda etiam aquas proſequitur,toto corpore viridi, nigris, exiguis zonis diſtincto. Oculi protuberant. Alæ quà corpori hærent argenteo colore,& ſplendore micant, dein cæruleæ ſunt, & argenteis venis refertæ. Tertia minimarum generis pedes habet longiſſimos, Aranearum pedibus non diſſimiles, ſed admodum exiles. Corpore, aliſque ex luteo ſubalbidis eſt cauda ſimplici.Quarta ex minimis eſt, tota ferè viridis, ſed à lateribus tergoris lutea. Oculi candicant. pedes nigri ſunt. Quinta cum ſecunda admodum ſimilis,pariter aquas petit,aluo cærulea, pectore viridi,alis primum argenteis,deinde cæruleis. Sexta ex maximis eſt,capite,& pectore viridibus, dorſi lateribus,vbi alæ enaſcuntur, nigris,aluo longa,cærulea,quam nigra linea lata coloris aterrimi mediam diſſecat. Pedes atri ſunt. Septima mediocrium generis toto corpore viridi, aurum reſplendente. In dorſo nigricat: alę cinereæ ſunt, & argenteo micant. Octaua aluum habet obtuſam,ac minimè bifurcatam, toto corpore ferrugineo, alis candidis, à latere ferrugineis. Nona, ac poſtrema aluo eſt craſſa, & breui, lutea, nigris circundata Zonis, capite,pedibus,dorſo,& alarum principijs ferrugineis. Alearum cætera candicant. H

DE

1
2
3
4
5
6
7
8
9

DE XYLOPHTHORO. E

Cap. XI.

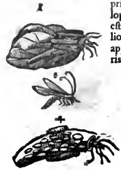
[a] Li.Hiſt.5. cap.32.

NASCITVR, teſte [a] Ariſtotile, Vermiculus cui nomẽ à corrũpendis lignis Xylophthoro, quaſi Ligniperdi, nullo minus abſurdũ (ὀυδ᾽ ἑνὸς ἧττον ἄτοπον τοῦ᾽ των τῶν ζώων, quid ſibi his verbis Philoſophus velit, non facile percipio: ſcribendumque arbitror ὀυδ᾽ ἑνὸς μᾶλλον ἄτοπον, vt nihil magis abſurdum, aut mirabile videatur dicere, quàm huius animalculi naturã figurã, & conſtitutionẽ) caput enim ſuo putamine exerit, variũ pedes in poſtremo (ita Gaza vertit ἐπ᾽ ἄκρου, VVottonus in ſuprema parte, & ſic melius) habet, vt alij Vermes: reliquum corpus tunica araneoſa integitur, ſuoque tegumento hærentes feſtucas gerit, ita vt forte eas caſuq; ſibi contraxiſſe, dum ambularet, videretur: verùm ipſæ natiuæ inhærent tunicæ: & vt Limacibus teſta, ſic totum id Vermiculo huic adhæret: nec decidit vnquam, ſed euellitur, vt natiuum. Quod ſi hanc eius tunicam detrahas, expirat pari modo, atque limax F teſta detecta hebeteſcit. Proceſſu vtique temporis id quoque in Chryſalidem tranſit, vt Eruca, atque immobile viuit. Sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertum adhuc non eſt. Huius Vermis, ſeu Erucæ, & [b] Plinius meminit ſub Tinearum nomine tunicas trahentium cochlearum modo. Eſt, inquit, earum (Tinearum) genus tunicas trahentium quo cochleæ modo. Sed harum pedes cernuntur. Spoliatæ expirant. Si accreuere faciunt Chyſalidem. Xylophthoros, cuius hic formam delineatam exhibemus, in caudice pini inuentus, à Fr. Gregorio Capucino, nobis allatus eſt. Primo aſpectu cum ab arbore diuulſus eſſet lignorum, aut feſtucarum caſu quodã ferruminatarum congeriem exprimebat: ac tale quidquam inuentor deieraſſet, niſi continuo motu laceſſitus, ac crebra manuum tractatione prouocatus fuiſſet ad caput exerendum. erat id colore nigrum maculis quibuſdam luteis per oblongum reſperſum, ſpinoſum, duabus antennis, ſeu corniculis limacum ferè modo, ſed breuibus, & nigris. in ſingulis annulis qui terni poſt caput, binos habebat pedes, num autẽ octo habeat adhuc poſteriori parte corporis, nondum adhuc obſeruare ſatis benè licuit; reliquũ verò corpus tectum tegumentũ ex multis feſtucis conflatũ erat. feſtucarum earundem quædam erant longitudine medij digiti per tranſuerſum colore albo, & punctis quibuſdam G nigris reſperſæ, fiſtuloſæ, reliquæ colore fuſco, & magis acuminatæ. Hunc cùm paucis poſt diebus diſſecuiſſem feſtucasq; eleuaſſem, texuiſſe folliculum more Bombycum denſum, atq; lanoſum ac in Chryſalidem abijſſe, ac tandem in exiguum Papilionem fuſcum alis, aluo craſciuſcula rubraq; transformatum offendi: & hoc fuit pennatum animal quod Ariſt. cæteroſque naturalium rerum perſcrutatores vſque in hunc diem latuit. Eundem Xylophthoron nudum, & è folliculo diſſectum ſecunda figura exhibuimus.

[b] 11. lib. 35 cap.

Aliud porro à deſcripto prorſus differens ſecũda hac tabella exhibeo depictum genus Malalbergi inuentum, tegmine ſuo feſtucis pleno tectum, & eodem exutum, cum eius inſecto volucri diuerſo item ab eo, in quem prior deſcriptus Xylophthoros mutatus eſt, quod fuit Papilio, cuius figuram in H appendice huius operis exhibebimus.

DE

A

DE ORSODACNA. Cap. XII.

LVBET hîc paucula quædam inter alia, quæ ſupererant, de Orſodacna, ſcribere; quòd eam videam à quibuſdam Grammaticis τετραπτερίδα nuncupari, quòd quatuor habeat alas. Ab [a] Hadriano Iunio exponitur, ac deſcribitur Inſectum volucre, quaternis pennis, ore largo, & prope denticulato, puſtulas puerorum appetens Puyſtbyter Belgis appellatum. Gaza Mordellam nuncupari poſſe ſcribit, quaſi ad mordendum concitatū. huius ortum [b] Ariſtoteles his pauculis verbis complexus eſt. Orſodacnæ (naſcuntur) ex Vermiculis immutatis, qui in braſſicę caule generantur. vbi notandum eſt malè in vulgatis editionibus legi ὀρσοδάκνη, à nominatiuo ὀρσοδάκνη. Nam mendoſam hanc eſſe

B ſcripturam ex Heſychio diſcimus; Varrino item, & alijs Grammaticis, apud quos ſic legimus. ὀρσοδάκνη ζωύφιον τι ἐν τῇ κράμβῃ γινόμενον. animalculum in braſſica natum. hæc enim ex Ariſtotelis loco citato ſumpſiſſe videntur.

[a] In Nomenclatura.

Mordella Gazæ.

[b] Li. 5. Hiſt. cap. 19.

DE CICADA. Cap. XIII.
ORDINIS RATIO.

VIX Papilionibus, ac eorum Erucis finem impoſueramus, cùm ad nos Cicada, continuati ſui ſoni raucitate moleſta vltrò aduolaret, nec immeritò. Nam præterquā quòd quadripennis eſt, habet preterea ſua dona ſuaq; munera, quibus à diuino numine dotata, multis alijs Inſectis antecellit. Et reuera eius cantui, quem tamen plurimi obſtreperum autumant, plus ſuauitatis ac μελωδίας ineſt, quàm Apum Veſparum, aut Crabronum ſuſurro, plus

C vtilitatis, quàm Muſcarum quarundam, aut Culicum, & id genus animalculorum. vt pote qui nobis, & æſtum diei, quo nos ſub vmbra retrahere oportet, prædicat; & tempus meſſis oſtendit. Si enim cùm Cuculus cuculat, Ciconia gloterat, turturq; mœret, lætamur ob lętum Veris nuncium, quo ſeminare ſolemus, aut ſulco terram ſcindere, nonne magis geſtire debemus, cùm Cicada fritinniendo lætius metendi nuncium adfert, cuius cauſſa & arauimus, & ſementem fecimus? Papiliones autem Cicadæ prætulimus, cùm quòd quædam earum genera maximum nobis emolumentum adferunt; tum, quòd Cicada quodammodo Papilio ſit degener, vtpote quæ generationis, ac ortus modo Papilio exiſtat, corporis verò conſtitutione cum ijs conueniat, quæ alis pellucidis, ac membraneis prædita ſunt, qualia ſunt Apum, Muſcarumq; genera.

Papiliones cur Cicadę prælati.

ÆQVIVOCA.

TEττιγες dicebantur coqui quidam apud veteres. ἐκαλοῦν inquit [a] Athenęus οἱ παλαιοὶ τὸν μὲν πολιτικὸν μάγειρον μαίσωνα, τὸν δὲ ἐκ τόπου τέττιγα. Id eſt vocarunt veteres vrbanum, & eligantem coquum Mæſonem, peregrinum

D verò, & ſuburbanum (vt videtur exponere Cælius [b] Rhodiginus) Tettiga. Idem ſcribit ex Athenæo Euſtathius. Heſychius autem τέττιγας ab Atticis vocari ait τοὺς τῶν μαγείρων ὑπηρέτας, ξένους, τοὺς ἐντοπίους autem vocari μαίσωνα. ex quibus concludit autor Theſauri linguæ Græcæ Μαίσωνα eſſe coquum, aut coqui ſeruum indigenam: τέττιγα autem qui è peregrino aduenit ſolo. Τέττιξ θαλάσσιος, id eſt Cicada marina, quam [c] Aelianus τέττιγα ἐνάλιον nuncupat, eſt è genere cruſtatorum, diuerſaſq; ſpecies ratione magnitudinis ſortitur, quarum maxima parui carabi ſimilitudinem gerit, mantire Rondeletij Bellonius putat, inter Cruſtata à nobis deſcribetur. Cicadam autem Iulius Scaliger in Hipponace pro aurea Cicada poſuit, quàm gerebant Athenienſes.

Torquem, nitelam ſericam, Cicadamq;
Quæ fibulabat Athidas comas morſu.

Ita

τέττιξ coqu[9] quis.

[a] Lib. 14.

Μαίσων coquus quis.

[b] Lib. lect. Antiq. 6. cap. 18.

τέττιξ θαλάσσιος Cicada marina.

[c] Li. de Ani. 13. c. 29.

Cicadę nomen pro aurea Cicada Athenienſium.

[d] *Lib. de velandis virg.* Ita quoque & ante Scaligerum vſus eſt hac voce [d] Q. Septimius Florens. Debebunt, inquit, etiam & ipſi ſibi aliqua inſignia defendere, aut pennas Garamantium, aut crobylos barbarorum, aut Cicadas Athenienſium, aut cirros Germanorum, aut ſtigmata Britonum. E

SYNONYMA, EORVMQVE ETYMVM.

בגז eſt Locuſta, aut Locuſtæ ſpecies. ſunt qui vertant Bruchum. Alij Cicadam eſſe credunt, quæ recuruum dorſum, & quatuor ſuprà pedes habet (ſic habet Pagninus) quorum adminiculo ſuper terram ſaltitet; eius eſus à Moyſe permittitur: צלצל eſt ſpecies Locuſtæ inquit Rab. Dan. in libro Rad. Cicada videtur ex Hebræorum deſcriptione, inquit, Santes Pagninus. Dicunt enim conſcendere arbores, & exſugere earum folia. Addit Elias rationem nominis eſſe, quòd ſtrepitum edat cymbalorum more, quæ צלצלים & מצלתים dicuntur: alij צלא vmbra, quam volatu ſuo obducit, vel qua terram occupat. In Pandectario Cicada exponitur ab Arabibus Gicuale, & rurſus eodem libro, derethricht. Græci varia ſortiuntur nomina. τετραπτερυλλίδες vel τετραπτερυλλίδες dicuntur Cicadæ, quòd quatuor habeant alas, quamuis vt Locuſtarum, & Mordellarum (quas ὀρσοδάκνας vocat Ariſtoteles) ita quoque Cicadarum potiùs eſt epitheton, quàm nomen ſubſtantiuum. dicuntur quoq; πεταλίδες ἀπὸ τοῦ πέτεσθαι hoc eſt a volando; ſunt enim animalcula volatilia. Κίξιοι autor eſt Heſychius Cicadam dici. item βιβάκους ab Eleis, βατράχους à Ponticis, quamuis hoc vocabulo reliqui Græci Ranas vocitent. Apud Martinum Rulandum ἐρπυλλὶς, ἡλιομανὴς, ἠχέτης, κιξάλης, ἀλίζων Cicada exponitur, quæ certè nomina adiectiua potius ſunt, quàm ſubſtantiua. qua ratione, & αἰθαλίωνες dictæ ſunt Cicadæ; vt explicat Theocriti Scholiaſtes, παρὰ τὸ αἴθεσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, propterea quòd à ſole adurantur. Aiunt quoq; Tithonin dici à Tithono filio Laomedontis regis Troiæ, quem ſucco Auroræ, à qua adamabatur, aiunt tandem ad tantam ſenectutem perueniſſe; vt optarit in Cicadam conuerti. Commune omnibus Græcis vocabulum eſt τέττιξ deriuatum fortè à ſono, quem edit: aiunt enim τεττίζειν ideſt titiſſare. Qui enim ſtrident potiùs, quàm canunt, στρουθίζειν Græcè dicuntur, quòd Latinè enunciare licet ſtruthiſſare ex paſſerum voce, qui στροῦθοι vocantur, verbo deflexo. Paſſerculi verò dicuntur τιτίζειν, ex quo tytis corriuatur, vt ſcribit Aelius Dionyſius, auiculæ ſpecies, aut etiam auis quædam minutior. eſt & verbum huic affine τρίζειν. Sed id veſpertilionum proprium: nam τρύζειν vocem exprimit aſperiuſculam, vnde & inflectitur trygon. Itaq; à priori verbo τιτίζειν τέττιξ Græcis deriuari autumo, quamuis cætera poſteriora vocabula huic ſint ſatis affinia, à quo & τεττιγόνιον (quòd aliqui Cicadæ ſpeciem, aliqui Cicadæ ſimile animalculum putant) deriuari iudico. Cicadam nonnulli dictam putant quaſi citò cadentem, hoc eſt euaneſcentem, quia æſtiuis tantùm menſibus appareat. Iſidorus tamen à canendo dictam conijcit. Italis Hiſpanis Galliſq;. Latino vocabulo affinia ſunt nomina, his enim Cigale, illis verò Cicala, & Cigala, Hiſpanis Cigaro, & cigarra dicitur. Germanis ein Thierlin daſim ſommer auf die beuumen ſingt, etlich nennen es heuuſchrec. A Belgis neſcio, quid nominis imponatur, cùm apud eos, vt audio id animalculum non ſit. Falluntur quidam, qui aiunt krekel ijs appellari, cùm krekel apud eos ſpecies ſit Grilli. Polonis dicitur Szuuierezeck. Hungaris Pruutſox. Anglis à graſhopper.

(F, G: margin letters)

Margin notes: τετραπτερυλλίδες. — πεταλίδες. — Tytis. — Cicada vnde dicta.

H

FORMA DESCRIPTIO.

CICADARVM omnia genera corporis magnitudine differunt, cùm & maiores & minores inueniantur, conueniunt in eo, quòd nigro plerunque ſint corporis parte ſuperiore, nam inferiore cinereo vergente ad nigrum. Inde [a] Martialis nigrum colorem Cicadæ tribuit, cùm in Procillum qui ei inuidebat, quod à pulchra puella adamaretur, ſcribat ſe nigriorem exoptare Cicada, his verſiculis.

[a] *Lib. 1. Epigra. 116.* Cicada nigra.

Quadam me cupit inuide Procille
Toto candidior puella Cygno,
Argento, niue, lilio, liguſtro:

Sed

A

Sed quandam volo nocte nigriorem
Formica, pice, graculo, Cicada.

Caput reſpectu corporis craſſum habet, cui & breues antennæ, & oculi immobiles, lucidi, eminentes more cancrorum inſunt, quos hebetes eſſe [b] Plinius his verbis affirmat. Oculi, „ inquit, tam hebetes, vt ſi quis digitum contrahens, ac remittens ijs appropinquet, tranſeant „ velut in folia, & ante Plinium [c] Ariſtoteles; ſi quis inquit, digitum contrahens atq; remit- „ tens ſubinde appropinquet magis expectant, quàm ſi illico extendat: & quidem tranſire in „ digitum alliciuntur: quod enim oculis hebetes ſunt, quaſi frons aliqua moueatur, digitum ita admotum conſcendunt. Quę ratio Nigidium fortè impulit, vt apud [d] Pliniū, nec Locuſtis nec Cicadis oculos ineſſe ſcripſerit. Ore inter cętera Inſecta caret, cuius loco fiſtuloſum quid habere, quo alimentum attrahat, prodidit [e] Ariſtoteles. Cicada inter hæc (inquit Inſecta) & omnino in animalium genere vna ore caret: prolixum quiddam compactum diuiſumq; gerit, ſimile ei quod linguæ ſpeciem refert, in ijs quibus aculeus in ore: eoq; ipſo rorem haurit alimentum vnum, & peculiare; Hanc autem partem linguam [f] Plinius forte appellauit, quando, inquit, Apibus (lingua) etiam prælonga, eminens & Cicadis: nam [g] antea dixe-

B

rat Cicadam ex omnibus, quæ viuunt ſine ore eſſe, pro eo aculeatum quiddam in pectore habere linguæ ſimile quo rorem lambit, & pectus ipſum fiſtuloſum, quo vocem emittit. Verùm quod dicat in pectore hoc fiſtuloſum corpus linguæ ſimile eſſe, id neutiquam verum eſſe reipſa comperi, quin potiùs in capite, & ea capitis parte, qua cætera Inſecta os habent; nec vlla eſt ratio, cur in pectore eiuſmodi corpus aculeatum nutritioni aſſumendoque alimento aptum, eſſe debeat, cùm omnia animantia per caput alantur. Mihi quidem eorum, qui id Plinio perſuaſerint, erroris cauſa nulla alia eſſe videtur, quàm partis capitis ex qua hoc corpus aculeatum initium ſumit, ſumma cum pectore vicinitas, vt non pauci arbitrarentur ex pectore oriri, niſi penitus rem inſpicerent. huic addatur, & alia ratio quòd deorſum à capite tendens pectori quodammodo connexum videatur. hanc partem quidam ſatis aptè promuſcidem appellarunt, non à figura quæ triangularis eſt, aut colore, qui caſtaneus, ſed fiſtula ſeu perforatione, per quam euidenter apparet roridam materiam attrahi. Alarum ſuperiores duplò maióres longioreſq; ſunt inferioribus, imo toto corpore. Quo ſenſu dixit „ [h] Plinius de Cicadis inquiens. Pennarum illis natura, quę Apibus, ſed pro corpore amplior. Alas autem Apum habent, quia ſunt membraneæ, vndę & Cicadæ ὑμενόπτεροι rectè dici

C

poſſunt, antea enim [i] Plinius tradiderat membranis & Cicadas volare. Pedes ſunt ſubtiliſſimi, & in fine aſperi, quò facilè arbores conſcendere poſſent, coloreq; caſtanei. lata ſunt aluo, & aſpero duroq; pectore, vnde [k] Martialis non inepta ſanè comparatione vetulis pectus Cicadæ tribuit, deridens Vetuſtinam, ætate quæ iam decrepita concubitus oeſtro flagrabat, inquit enim:

Cum tibi trecenti conſules Vetuſtina
Et tres capilli quatuorq; ſint dentes
Pectus Cicadæ, cruſculumq; Formicæ, &c.

Verùm quod quidam Cicadam ἄναιμον, & ἄσαρκον id eſt ſine carne, & ſanguine dicant, magis generali epitheto vſi ſunt, quàm vt particulari eius naturæ & deſcriptioni competat, vtpote cùm hoc reliquis omnibus Inſectis inſit.

Antennæ. Oculi. [b] Lib. 11. cap. 26. [c] Li. 5. Hiſt. cap. 30. Viſus. [d] Lib. 11. cap. 37. [e] Li. 4. Hiſt. cap. 7. Cicada ore caret. Lingua Cicadarum quid apud Plinium. [f] Lib. 11. cap. 37. [g] Lib. 11. cap. 26. Plinij error. Erroris ratio. Promuſcis Cicadæ. Alæ cicadarum. [h] Lib. 11. cap. 26. ὑμενόπτεροι Cicadæ cur dictæ. [i] Lib. 11. cap. 18. Pedes. Pectus aluuſq; Cicadæ. [k] Lib. 3. Epigram 93. Ἄναιμος Ἄσαρκος.

GENVS DIFFERENTIÆ.

D

PLVRA ſunt Cicadarum genera, quorum quædam, quòd ſolo tantùm nomine ab antiquis prodita extant, difficilè cognoſcuntur; reliqua verò propterea, quòd diſtinctiùs de ijs locuti ſint, faciliùs diſtinguũtur, & exactius cognoſcuntur. [a] Aelianus omnia Cicadarum, quæ vnquam nouit, genera recenſet his verbis. Cicadarum genus multiplex à peritis harum re- „ rum, & cognitum & nominatum eſt. Vnum appellatur ex colore cine- „ reum, alterum Membrax, quod quidem nomen neſcio cur huic generi impoſitum ſit: „ aliud id eſt argutum, aliud Cercopem, aliud Achetam, aliud Acanthiam nuncupant. „ tot Cicadarum genera audiuiſſe memini, cui plura cognita fuerint explicet, hactenus Aelianus. qui certè hîc valdè obſcurus eſt, ita vt abſque dubio exiſtimem hunc Aeliani locum prorſus eſſe corruptum, lubet itaq; & hæc genera, quorum hic locus meminit, ex vete-

[a] Libro 10. de Anim. c. 44. Genera ab Aeliano cognita.

veterum autoritatibus diligentiùs conſiderare. Membrax quid ſit vlterius, quàm Aelianus ſcribit, quid item Lacetas apud neminem ex ſcriptoribus inuenio. Cercopas interpretatur Dalechampius apud Athenæum Cicadas fœminas mutas, oblongas, puſillas. Κερκώπη tamen Heſychio eſt Cicada quædam paruula, alios verò accipere tradit pro Cicada fæmina citans ex Alexide hunc locum. E

Lachetas.

— σοῦ δ᾽ ἐγὼ λαλιςέραν
Οὐπώποτ᾽ εἶδον, οὔτε κερκώπην γυνή,
Οὐ κίτταν, οὐκ ἀηδόνα, οὐ τρυγόνα, οὐ τέττιγα.

[b] Lib. 4.

A Libanio quoq; vſurpari hoc vocabulum docet idem apud [b] Athenæum ex Ariſtophane. Ἐρᾷς τέττιγα φαγεῖν καὶ κερκώπην θηρευσάμενος καλάμῳ λεπτῷ, vbi Athenæus ex Speuſippo docet eſſe animal τέττιγι καὶ τριγονίῳ, ideſt ſimile Cicadæ, aut Trigonio, fortaſſe hîc ſcribendum τεττιγονίῳ, de quo poſtea dicemus. quamuis dicat Dalechampius, fortaſſe ita Gryllum vocari à ſoni trij proprietate. Ακανθίας quoque Cicadæ ſpecies, vt ait Heſychius: at Suidas negat Cicadæ ſpeciem eſſe ἀκανθίαν, ſed potius eius eſſe epitheton affirmat, eò quòd ἐν ἀκάνθαις hoc eſt inter ſpinas canat. Et Ακάνθιος item Etymologiaſtæ eſt ſpecies Cicadæ. Sed epitheton potius eſſe, quàm nomen facilè crediderim: deriuari autem à ſpinis quas ἀκάνθας Græci vocant, quamuis aliter Suidas autumet. Quandoquidem ex Stephani monumentis patet, ab Athamantum vrbe in Aetolia, quam Acanthum dicunt, nuncupari Acanthias Cicadas: quæ quoniam ferè conſileſcant, vt Simonides atteſtatur, inde receptum, vt qui non loquantur, eo appellentur nomine. Verùm Suidas Acanthiæ Cicadæ id tribuit, quod aui Acanthiæ adſcribere deberet. Nam apud Theocriti interpretem obſeruatum eſt (vt inquit [c] Cœlius Rhodoginus) dici Acanthida auem colore, voce, λιγυρὸν id eſt ſtridulam, quam ex varietatis ratione Pœcillidam vocari ſcribit. Hanc autem in ſpinis quas Acanthas vocant, habitare Ariſtoteles & Alexander ſcribunt. Hic Pontani ſolertiam maximè admirari licet, qui in libro de Aſpiratione lenem Acanthida pronunciat, cùm vbique apud Græcos per θ ſcribatur. Αχέτα autem τέττιξ maior eſt Cicada. Achetæ, inquit [d] Stephanus Aquæus, in ſuis ad Plinium commentarijs, maiores dicuntur Cicadæ, & minores, quæ primæ proueniunt. Ex his Tettigonia ſunt, quas Theodorus Gaza Cicadaſtras vocat, aliæ Tettigometræ quas Cicadarum matrices vocat, vtrumq; certè genus canit, ſed magis Achetæ, quas aliqui Gryllos vocant. Suidas Αχέτας οὐκ εἶδος τέττιγος, ἀλλὰ ἐπίθετον τέττιγος hoc eſt non ſpeciem Cicadæ, ſed epitheton eſſe ſcribit, vt de acanthia Cicada. quoque tradidit. Heſychius Αχέτα ὁ ἄρρην τέττιξ ὁ λαλίςατος hoc eſt Cicada mas quàm maximè loquax, exponit. Verùm quàm vterq; benè ſentiat videamus: quòd autem ſcribat Suidas Epitheton eſſe verum eſt apud Theocritum, qui eas ab arguto, quem edunt, ſono Argutas ſiue Αχέτας nuncupauit. Apud [e] Ariſtotelem video inter Cicadarum ſpecies Achetas recenſeri, & inter maiores quæ canunt, cuius hæc ſunt verba. Cicadarum duo ſunt genera, aliæ enim minores ſunt, quæ primæ prodeunt, & nouiſſimæ pereunt, aliæ maiores quę canũt, eædemq; nouiſſimę pereunt: ſunt quæ canunt præcinctu diuiduę, ſiue minores ſiue maiores ſunt. Quę autem non canunt, indiuiduæ conſtant. Vocant nonnulli grandiores illas, & canentes argutas (Αχέτας habet Ariſtoteles) minores mutas τεττιγόνια, ſed canere, vel in ſecundo hoc genere poſſunt paululum quæ præcinctæ prodierunt. Et [f] antea dixerat. Plura earum (Cicadarum) ſunt genera, quæ magnitudinis modo differunt: atq; etiam alijs corpus ſub ſepto tranſuerſo præcinctum diſtinguitur membranamq; liquidò refert: vt ijs quas ab argutulo ſono Achetas appellarunt: alijs non ita eſt, vt Cicadaſtris. Ea Plinius ſic habet de Cicadarum vita locutus, quæ inquit canunt vocantur Achetæ, quæ minores ex ijs ſunt Tettigoniæ, ſed illæ magis canoræ. Vbi etiam nota, quòd Cicadæ hæ minores Tettigoniæ ab Ariſtotile ſuperiùs mutę ſeu ἄφωνοι dicantur, non quòd omnino mutæ ſint, vel nihil canunt, vt in quibuſdam regionibus fieri contingit, ſed potiùs quòd valde parum canãnt, vt cum reliquis maioribus (quæ maiorem ſonum edunt) comparatę ἀφωνότεροι videantur. Hinc mihi quorundam Grammaticorum diſplicet commentum, qui Achetas mares eſſe voluerunt, Tettigonias verò fœminas, ipſa veterum plurium autoritate reclamante, quę Tettigonias minus canoras Achetis dicit, non prorſus mutas veluti ſunt fœminæ, ac velut [g] Euſtathius innuere videtur, quando inquit, Αφωνον τὸ θηλυκὸν εἶδος ὃ καὶ τεττιγόνια. Id eſt Mutum fæminarum genus, quod Tettigonia dicitur. Porrò quod Cicadarum genus apud Heſychium, κώβαξ dicitur, cùm μεγάλη τέττιξ exponatur, idem arbitror cum Ariſtotelis Acheta. Præter prædicta alia quoque à [h] Plinio commemorantur. Quidam, inquit, duo genera faciunt earum; ſurculariam quę ſit grandior: frumentariam, quam alij auenariam vocant. Apparet enim ſimul cum frumentis areſcentibus. Verùm vtrumnam hæc à ceteris hoc eſt minoribus,

Margin notes: Cicada & eius etymõ. Suidæ error. Erroris ratio. [c] Lib. lect. Antiq. 13. cap. 6. [d] Lib. 11. cap. 26. [e] Li. 5. Hiſt. cap. 30. Cicadarũ duo genera. Minores. Maiores. Tettigonia. [f] Li. 4. Hiſt. cap. 7. Cicadę mutæ quæ. Achetas mares non eſſe. Tettigonias non eſſe fœminas. [g] Iliad. γ. [h] Lib. 11. cap. 26. Cicada auenaria frumentaria, ſurcularia.

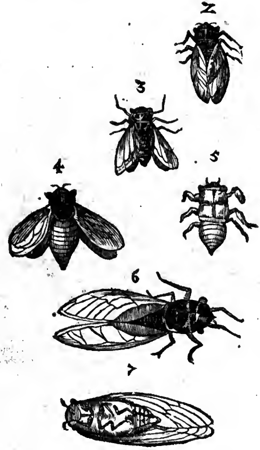
F G H

A Quæ primum ait prouenire Ariſtoteles, nouiſſimèq́; perire, & maioribus quæ ſerius apparẽt, diſtinguantur, nondum certò ſcire poſſum. eæ tamen magis inclino ſententiæ, quòd ſurcularia ſit maius Cicadæ genus, cùm eam grandiorem eſſe dicat: Auenaria verò, aut frumentaria ſit minus, quod altero prius apparet.

B

C

D

Quæ verò nos obſeruauimus genera omnia hac tabula delineanda curauimus, quę pauca nunc egent deſcriptione, cùm quia corporis magnitudine, & ſexu, tantùm differant; tum etiã quòd ſuperius in vniuerſum de Cicadarum forma, ac deſcriptione dictum ſit, quę in ſingulis non eſt neceſſe, vt repetantur.

a 5. Cicada lineis in aluo ruffeſcentibus cum eiuſdem tettigometra. Huic in pedibus

bus anterioribus natura duabus prouidit chelis duriuſculis, quibus terram excauat paulatim Veris tempore, cùm è terra prodire cupit. poſteriores pedes quatuor in extremitate aſperi ſunt, quibus & aſcendit, & ſe ſuſtinet, ne in eundem locum recidat: ſunt & hi aliquantulum hirſuti. chelas priorum pedũ dũ tettigometram deponit, relinquit, & in fine pretenues vt cętera Inſecta pedes adipiſcitur. habet & mediocres antennas Tettigometra, coloreq; tũ plurimùm temporis ratione variat. nam cùm primum è Vermiculo exit, colore magis albicat, & quantò vicinior eſt ei tempori quo tettigometram exuit, eo apparet nigrior. Tettigometram quæ iam pridem è Vermiculo ſuo prodierat cultello diſſecuimus aluumq; plenam muccoſa, & alba materia deprehendimus. E

3. Cicada minor Tettigonion, aureis lineis pronam partem corporis perreptantibus.
4. Cicada non diu ex inuolucro egreſſa lineis viridibus pronam partem depingentibus.
6.7. Cicada maior Acheta prona & ſupina.

ORTVS. GENERATIO.

F

TRADIDIT [a] Iſidorus Cicadas ex Cuculorum ſputo naſci. quæ & puerilis, & valde abſurda eſt opinio, nec digna, vt refutetur. Preclarius ſentierũt olim Athenienſes, qui affirmarunt è terra naſci. [b] Plutarchus in eo problemate, quo diſputatur, vtrumnam ouum prius ipſa gallina fuerit, docet, terram ἀναδιδόναι τέττιγας, & alia quædam animalia. Hinc inquit, eſt quòd nullum ouum è terra editum memoratur: atque Tindareum de cælo delapſum poëtæ fabulantur. Animalia autem perfecta, & integra hodieq; terra parit, mures in Ægypto paſſim, ſerpentes, ranas & Cicadas extrinſecus alio principio aliaq; vi accedente. Plato in Sympoſio cenſuiſſe videtur Cicadas χαμαὶ εἰς τὴν γῆν, non more cæterorum animalium εἰς ἀλλήλους, quando inquit. Quocirca miſeratus Iuppiter, remedium aliud excogitauit, permutauitq; genitalia (hominum) & quæ priùs retro erant ad anteriores partes tranſtulit. Antea ſiquidem cùm ad nares hæc haberent, non inuicem, ſed in terram ſpergentes ſemina Cicadarum inſtar concipiebant, atque generabant. Ad hanc ſententiam pertinere videtur, quidam Diui [c] Baſilij locus, in quo idem opinari cernitur. ſcribit enim in hunc modum, ad illa ſacræ ſcripturæ verba: producat terra animam viuentem, iumentorum, beſtiarum, reptilium. Præceptum hoc, inquit, ſic impreſſum eſt terræ elemento, vt ne hodie quidem deſinat ſubſeruire ſuo creatori. Nam animalia partim ex antecedentibus oriuntur ſucceſſione, partim nunc etiam ex ipſamet emergere terra, generariq; cernuntur. Non ſolùm enim Cicadas humus pluuio tempore edit, & innumeras alias beſtiolas in aëre peruolantes, quarum plurimæ præ tenuitate nullam ſortitæ ſunt nomenclaturam, quin & mures ranaſq; & ſeipſa iam profert & edet vtpote cùm circa [d] Ægyptias Thebas poſt vehementes in æſtibus pluuias vniuerſa arua ſoricibus impleri protinus nouimus. [e] Ariſtoteles ſucceſſionem per coitum effici ſcribit. Cicadæ inquit coeunt, atque ex animalibus eiuſdem generis oriuntur modo eorum quibus eſt ſanguis; & rurſus. Coeunt inquit tam maiores, quàm minores ſupinæ complexu mutuo, maſq; inſerit in fæminam ſicut cætera Inſecta agunt. Quibus verbis, ſi examinentur, Ariſtoteles ſuo ſe gladio iugulat, ſi legitima ea eſſet lectio: nam vt ſuo antè loco oſtẽdi, diſertiſſimè ſcribit Inſecta, quæ fæminę ſunt membrum genitale inſerere in marem. Sed mea quidem ſententia imperitia cuiuſpiam textus corruptus eſt, qui negatiuam particulam (οὐκ) exemit, nam hic coeundi modus Cicadæ priuatim conuenit, vti ſubinde ex eodem patebit. [f] Plinius quoque ex eo breuiter de coitu inquit, coitus ſupinis. Et certè ad quid Cicadis natura generationis membrum dediſſet, niſi coirent. nam genitale habere, & quotidiana inſpectio demonſtrat, & [g] Ariſtotelis autoritas, Genitale, inquit, fęmina habet reſciſſum quo recipit id quod à mare inijcitur. Accedit ad hæc, & alia ratio, quod alibi tradat idem philoſophus oua candida guſtui grata Cicadas producere, ex quibus veriſimile eſt Cicadas ipſas gigni. [h] Baldangelus in ſuis controuerſijs, & diſcuſſionibus vbi hunc Ariſtotelis locum citauit, multùm dubitat an Cicadæ omnes ex ſemine naſcantur. credit enim eſſe aliquas quæ generantur ex putredine ſponte. Ego vero, inquit, teſtari veraciter poſſum, quòd in terra non proſciſſa, aut culta ad orientem ſolem ſpectante, cùm effoderetur ſub quercubus rarioribus ſtatim, effoſſæ ſunt Cicadæ non perfectæ, ſed forma ſolita, & multæ, albæ, ſine alis, quę ſua terra latebant. Propterea ego neſcio an omnes ex ſemine vt dicit Ariſtoteles, vel quędam etiam ex putri materia oriantur. Ego vero id naturæ minime repugnare cenſeo, vt hæc animalcula, & ſponte oriantur, & ex ſemine, quandoquidem, & alia animalia ſunt quæ ex pu-

Margin: [a] Lib. 12. Orig. cap. 8. E cuculorũ ſputo non naſci. E terra oriri. [b] Lib. Sympoſ. 2. quæſt. 2. [c] In Hexemero Diui ni officij Homil. 9. [d] Lib. 1. de Gen. c. 16. [e] Li. 5. Hiſt. cap. 30. Per coitum generari. [f] Lib. 11. cap. 26. Genitale cicadæ. [g] Li. 5. Hiſt. cap. 30. [h] Lib. 8. c. 7. Baldangeli opinio. Sponte & ex ſemine oriri.

Section letters in margin: G (beside "illa ſacræ ſcripturæ"), H (beside "patebit").

A tredine ortum ducunt, poſteaq; per coitum propagent alia. Nam & anguillas non ſolùm è
fęculenta materia,atq; limoſa progigni conſpicimus, ſed poſtea inter ſe alias generare.idem
de multis alijs ſuperius ex D.Baſilio commemoratis animalibus dictum eſto. Cæterùm quo
modo id ſemen Cicadarum poſt coitum fœcũdetur differendum pluribus. Iohannes Bapti-
ſta Pius in ſuis ad Lucretium commentarijs,ait Cicadas naſci in arboribus & folijs compli-
catis, quod neutiquam credimus. quippe de Erucis id verum eſſe poteſt,quæ folia filis quæ
ducunt, plicant, ac in ijs ſemen ſuum ſpergunt. Cicadæ cùm id præſtare nequeant, aut in
» terram,aut in arundinem, aut aliud quid ſimile ſemen immittunt. Pariunt (inquit [i] Philo-
» ſophus) in aruis ceſſantibus, excauantes (terram) aſperitate præacuta quam parte habent
» poſteriore, quomodo Bruchi ſolo eiuſmodi pariũt: quapropter in Cyrenẽſi agro copia eſt.
» Quin etiam in arundinibus quo adminiculo vites eriguntur, nidum fœturæ excauant. Et
» in caulibus ſquillæ herbę interdum pariunt: ſed hic fœtus facilè in terram dilabitur. pro-
» ueniunt largè copia imbrium. Similiter ferè [k] Plinius. Aſperitas præacuta, inquit, qua ex-
cauant fœturæ locum. Hoc nunc ſemen non à terra fœcundum redditur, vtpote quod ab
vtriuſq; ſexus mixtione fęcundum euaſit,ſed tantùm à terra conſeruatur tamdiu,donec cle-
B mentior aëris euaſit temperies,quo tempore primo ex hoc ſemine fieri credo Vermiculum,
» ac deinde reliquas mutationes ſubire,quas his verbis recenſet [l] Ariſtoteles. Creſcit in terra
» Vermiculus, deinde fit ex eo,quod Tettigometra appellatur parẽtis nomine, quo tempore
» guſtu ſuauiſſimæ ſunt antequam cortex rumpatur. Poſt modum circa ſolſtitia noctu exeunt
» ſtatimq; rupto cortice prodeunt Cicadæ ex matrice illa Cicada,quam Tettigometram mo-
» do dixi, nigræ protinus, & duriuſculæ, & maiuſculæ. Hæcq; hunc in modum [m] Plinius.
» Fit primo vermiculus, deinde ex eo, quod vocatur Tettigometra, cuius cortice rupto circa
» ſolſtitia euolant noctu ſemper, primùm nigræ, atque duræ. Ex hoc Plinij loco quidam
elicere conantur Tettigometram apud Ariſtotelem eſſe fœtum in terra emiſſum, & cortice
obductum, è quo poſtea Cicadarum enaſcatur multitudo. Verùm fatua eſt prorſus horum
ſententia, quandoquidem è Tettigometra non plures, quàm vna Cicada prouenit. Simi-
lis enim Cicadarum ortus & Papilionum eſt, quod enim in his primum eſt Eruca,id in illis
Vermiculus, quodq; in Eruca poſtea chryſalis ſeu aurelia, id in Cicadis Tettigometra, ex
qua demum Cicada. Differt autem illa plurimùm à Chryſalide, quòd hæc rudis quædam
fit moles, in qua nullæ partes corporis diſtinctæ conſpici queunt, in Tettigometra verò ca-
C put, oculi, pedes, pectus, cæteræque partes exceptis alis apertiſſimè cognoſcuntur, colore
ſubalbida eſt, ſed multis lineis ſubferrugineis reſperſa, ex hac Tettigometra; vt mihi ſin-
gulis annis videre contigit,exit Cicada hoc pacto. cùm è Tettigometra egredi cupit,aſcen-
dit primùm arborem, & ilico alicui ramo adhæret, (quamuis ſcribat [n] Ariſtoteles, vbi Ci-
cadæ eruperint,oleis, & arundinibus inſidere) deinde exit parte ſuperiore,in qua rima pri-
mum apparet. rupto autem operculo, vt rectè ſcripſit philoſophus,parum in eo relinquunt
humoris, nam hoc operculum cùm manibus contractarem, humore aliquo aquoſo digitos
illeuit. iam tum ſimulatque Cicada emerſit, toto ferè corpore viridis eſt, dein ſuperiore
parte aliquantum ad caſtaneum vergit, quæ ſpacio vnius diei ſubnigro fit colore. inſidet
tam diu huic exuuio, donec volare incipiat, imbecilles enim primùm ſunt alæ pedesque,
vt difficulter incedere queat.Huic verò Cicadæ exuuio nullum,quod ſciam,nomen à Græ-
cis eſt impoſitum peculiare. τρύγα quidem Heſychius ſcribit vocari γῆρας τέττιγος, ἢ
ὄφεως ἢ τῶν ἐκδυομένων, hoc eſt ſenectam ſeu exuuium Cicadæ, aut ſerpentis, & aliorum
quæ pellem, & ſenectam exuere ſolent. Idem teſtis eſt exuuium anguis, vel Cicadæ σύφαρ
appellari, quod alio modo λεβηρὶς, & γῆρας dicitur. [o] Lucretius modò tunicam appella-
D uit, vt in hoc verſu:

Quum veteres ponunt tunicas æſtate Cicadæ.

modò folliculos, vt in [p] alio:

Folliculos vt nunc teretes æſtate Cicadæ
Linquunt, ſponte ſua victum vitamq; petentes.

Ex quibus verſibus notare licet, & tempus, quo ſe à cartilagineo illo inuolucro liberant,
nimirum æſtatem.

Marginalia: Anguillarũ generatio. — Semen Cicadarum vi fęcundetur. — In arborib⁹ non naſci. — [i] 5. Hiſtor. cap. 30. — In terra parere. — In Arundinibus. — In ſquilla. — Pluuioſo tẽpore plurima. — [k] Lib. 11. cap. 26. — [l] Li. 5. Hiſt. cap. 30. — [m] Lib. 11. cap. 26. — Tettigometra quid; & eius deſcriptio. — A Chryſalide quid Tettigometra differat. — Vt è Tettigometra exeat. — [n] Li. 8. Hiſt. cap. 17. — Exuuium Cicadæ. — [o] Lib. 4. Tunicæ. — [p] Lib. 4. Folliculi. — Quando exuuium relinquant.

E

LOCVS.

In frigidis locis non ſunt.
a Li.5. Hiſt. cap.30.
Oleas amant.
b Lib.11. cap.27.

IN frigidioribus regionibus, vt ſeptentrionali plaga non reperiri certum eſt, vtpote cùm loca calidiora ament, propterea; in Italia frequentes. Naſci (inquit [a] Ariſtoteles) non poſſunt, vbi arbores deſunt, quocirca apud Cyrenam nullæ in campo ſunt, cùm circa oppidum ipſum multæ proueniant. Oleas maximè amant, vt minus vmbroſas. Loca enim frigida aſpernantur; quamobrem in opacis nemoribus eſſe nequeunt. Quæ ſic tradit [b] Plinius: Cicadæ non naſcuntur in raritate arborum, idcirco ſunt (alij legunt non ſunt). Cyrenis. circa oppidum: nec in campis, nec in frigidis, aut vmbroſis nemoribus. Deſunt quoque in alijs regionibus, vbi & arbores conuenientes ſunt, & cæli calidior aura fauet, neſcio qua de cauſa. Diuerſitate locorum, inquit [c] Ariſtoteles differentia oritur. vt enim locis nonnullis gigni aliqua nequeunt; ſic alijs generantur quidem, ſed pauciora, & vita breuiore, nec proſpera. Locis etiam vicinis diſcrimen eiuſmodi exiſtit: vt agri Mileſij F locis ſibi propinquis Cicadæ alteris gignuntur, alteris non. Amnis in Cephalonia inſula dirimit, cuius citra alterum latus Cicadarum copia eſt, vltra altrum nullæ. Quæ [d] Plinius breuiùs hoc modo. Eſt quædam & ijs locorum differentia. In Mileſia regione paucis ſunt locis. In Cephalenia (quidam codex manuſcriptus habet Cephania) amnis quidam penuriam earum, & copiam dirimit. Melius hic arbitror ſcribi Cephalenia, quàm Cephania, quia id ex Ariſtotele tranſtuliſſe videtur, cuius lectionem veram eſſe Antigonus in Mirabilibus Narrationibus confirmat, qui hæc eadem ex Ariſtotile tranſcripſit. Cephaleniam quoque, inquit, fluuius diuidit, cuius ab altera parte ſunt Cicadæ, ab altera verò non ſunt. Nec id vſque adeo mirum eſt, quod de Cephalenia ab his commemoratur, quandoquidem & idem Antigonus eodem in libro narrat, quòd in Dulichio maris Ionij inſula in flumine quodam ab altera parte illius fluuij Cicadæ ſint, ex altera parte non ſint. Simile quid in agro Nolano in Veſuuio monte accidere recitat [e] Ambroſius Nolanus. Et, inquit, Veſuuius (qui Nolanum agrum à meridie claudit) Cicadas neſcit: Abella (quo monte idem ager ab arcto ſepitur) plurimas producit & alit. Caret his & Gecala mons in agro Nolano ſitus & vniuerſus ager, vt tradit idem autor in [f] Opuſculo de Nola, cùm tamen vinorum, ac fructuum ſit mons ille Gecala fœcundiſſimus. G Ne aliquando, inquit, aures offendat Gecala dulcis Cicadas nullas gignit, admittitq; veluti omnis ager Nolanus ea moleſtia caret. Aiunt quoque Neapoli Cicadas non eſſe, cuius cauſam quidam in hominum induſtriam ſeu artem referunt, qua ſimilia animalcula à locis prohiberi poſſe autumant. quæ autem hæc ars ſit me latet, nec ij explicant. potiùs itaque cenſeo id naturæ fieri beneficio, quemadmodum & alia plurima, quæ quotidie à ſcriptoribus commemorantur, vt quod Romæ in Templum Herculis nunquam ingrediatur, aut Muſca, aut Canis, nec in Inſula Boryſthene in Templum Achillis vlla auis. & ſimilia plurima. Aegyptus verò Cicadis plurimùm ſcatet vtpote cuius terra putetur has ſponte producere. Quod autem prouincia Narbonenſis ijſdem abundet, ait [g] Iohannes Bruyerus fieri ob oleas, quarum ibidem ingens eſt copia. Nam haſce à Cicadis ſummoperè amari ſuperiùs ex Ariſtotelis citato loco licet cognoſcere. Sunt & alia plurima loca ab autoribus celebrata, quæ Cicadas habent, verùm mutas. Scribit [h] Plinius in agro Rhegino Cicadas omnes ſilere, vltra flumen in Locris canere, idem teſtatur Pauſanias rerum Eliacarum ſecundo. [i] Strabo quoque refert Rheginum agrum à Locrenſi dirimi fluuio, cui nomen Alex. Cicadas autem, quæ in Locrenſi verſantur ripa ſonantiùs ſtridere, cùm in Rhegino ſint mutæ. H Huc referendi ſunt verſus quidam Martialis quibus ad Frontinum ſcribens ſe excuſat, quòd non amplius cum eo exſpaciaretur in nemus Rheginum, quod placidos receſſus vocat Anxuris, cùm ſciret ibi Cicadas ſilere: canit enim:

Ceph. margin notes:
c Li 9 Hiſt. cap.28.
Vbi nó ſint, & vbi ſint.
Mileſius ager.
Cephalonia.
d Lib.11. cap.27.
Dulichiū.
Veſuuius mons.
e Lib 1. c.1
Gecalamōs in agro Nolano.
f Lib.2. c.5.
Cur Neapoli nō ſint.
Aegyptus Cicadis abundat.
Narbonenſis prouincia.
g Lib. 13. ca.46. de re cibaria.
Mutæ Cicadæ.
h Lib.11. cap.27.
Rheginus ager.
i Li.6. Geog.

Anxuris æquorei placidos Frontine receſſus
Et propius Baias littoreamq; domum
Et quod inhumana cancro feruente Cicada
Non nouere nemus, flumineosq; lacus
Dum colui, doctas tecum celebrare vocabat
Pierides: nunc nos maxima Roma terit.

Acanthus.
Seriphus.
k Lib.3. de Anim. c.35.

Ait præterea in Acantho vrbe Aetoliæ mutas eſſe Cicadas: idemq; traditur de Seripho, & Macedonia. vnde [k] Aelianus. In Cyrene ranæ tantùm omnino mutæ ſunt: vt in Macedo-

nia

A nia ſues, & genus quoddam Cicadarum. Ex quibus manifeſtè patet [l] Iſidorum hallucina- Macedo-
tum fuiſſe, qui apertiſſimè ſcribat apud Rheginos tantùm mutas eſſe Cicadas, nec vſquam nia.
alibi. [l] Li. 12. Ori.

CANTVS, EIVSQVE RATIO.

CICADAE inter Inſecta ἐγκέλαδα numerantur, quòd ſonoram vocem
edant. id τεττίζειν Græcis dicitur, id eſt ſtridere, [a] Theocritus à ſono, quem [a] εἰδιλ. ζ.
emittunt Cicadæ τέττιγας λαλαγεῦντας vocat. Latini Cicadas fritinnire Fritinnire.
aiunt autore illo, cuius de Philomela carmen extat.

Et cuculus cuculat, fritinnit rauca Cicada.

Adrianus Turnebus in ſuis ad Varronem de lingua Latina Commentarijs
B ait. Hirundo fritinnit ſuauiter; alij Cicadam fritinnire, hirundinem trinſare dicunt. In- [b] Eglog. 5.
crepare Cicadas dixit [b] Calphurnius, quod propriè ſignificat cum ſtrepitu, & ſonora voce
incuſare, fortè imitatus Sidonium, qui cecinit auribus inſonare Cicadas meridie concrepan-
tes. Sed ſi propriè loqui velimus, eas canere dicemus, vt Apes bombum, aut murmur emit-
» tere. Nec id ab [c] Ariſtotelis doctrina abhorret, is enim ita. Nullum, inquit, ex ijs (Inſe- [c] Hiſtor. 4.
» ctis) ſpirat, ſed alia murmur edunt, vt Apes: alia canere dicuntur, vt Cicadæ. Cantus hu- cap. 9.
ius ſuauitatem tanquam μελῳδίας plenam multi veterum nobis commendarunt. Quam Cantus Ci-
dulcis (inquit Diuus [d] Ambroſius) etiam in exiguo guttere Cicadis cantelena, quarum cadarum
cantibus medio æſtu ambuſta rumpuntur, eoq; magis canoræ meridianis caloribus, quo commen-
puriorem aërem id temporis attrahunt ſpiritu, eò cantus reſonant clariores. Adſcribunt, datio.
& poetæ Cicadis canendi dulcedinem: Pontanus in Eridano. [d] Hexam. 6. cap. 22.

Sunt etiam geminæ frondoſa in vite Cicadæ
Ceſſerit his cantu vel Philomela ſuo.

& [e] Theocritus alibi quendam ita ob cantum commendauit, vt eum Cicadis prætulerit. & [e] εἰδιλ. ζ.
inſuper in amœniſſimo illo rure, quem deſcripſit, cantum Cicadarum, qui aures audientium
C oblectaret, non omiſit, canit enim:

— αὐτὰρ ἐγώ τε καὶ Εὔκριτος ἐς φρασιδάμω
Στραφθέντες, χ᾽ ὁ καλὸς Ἀμύντιχος, ἔν τε βαθείαις
Ἁδείας σχοίνοιο χαμευνίσιν ἐκλίνθημες,
Ἔν τε νεοτμάτοισι γεγαθότες οἰναρέαισι.
Πολλαὶ δ᾽ ἄμμιν ὕπερθε κατὰ κρατὸς δονέοντο
Αἴγειροι πτελέαι τε τὸ δ᾽ ἐγγύθεν ἱερὸν ὕδωρ
Νυμφᾶν ἐξ ἄντροιο κατειβόμενον κελάρυζε
Τοὶ δὲ ποτὶ σκιαραῖς ὀροδαμνίσιν αἰθαλίωνες
Τέττιγες λαλαγεῦντες ἔχον πόνον. Id eſt.

— Sed ego & Eucritus ad Phraſidami domum
Conuerſi, ſimulq; pulcher Amintichus, in profundis
Amœniſſimi iunci thoris recubuimus,
Inq; recens abſciſſis læti pampinis
Multa nobis ſupra caput quatiebantur
D *Populiq;, vlmiq;, & prope ſacer riuus*
Nympharum ex antro defluens murmurabat.
Ad opacos verò frutices ardenticulæ
Cicadæ garrientes laborabant.

Apud [f] Athenæum ex Simonidis Epigrammatibus citatur verſus, quibus pſaltriam quan- [f] Li. 15. c. 11.
dam ſuauiter canentem adducit, qua Cicadas, & aliàs canoras aues ſuaui ſuo cantu Deipnoſop.
alliceret.

Tindarides qua caneret hanc (nimirum Pſaltriam) Phœbus
Illam verò mites Cicadæ chorono cinxerunt inducti.

Lucianus quoq; in quodam dialogo Icones ſiue Imagines inſcripto, vbi formoſiſſimā mulie
rē honeſtiſſimamq; & omnibus numeris virtutum abſolutiſſimā effingit, ait quoq; hanc de-
cere vt eloquens ſit, dulci ac ſuaui ſermone loquatur, vt quādo voce illa tinnula canere ador
ta fuerit, præcipuè verò ad citharā, tū verò tēpus ſit ex æquo tacēdi & Alcyonibus & Cicadis

Quo canāt tempore. & canoris oloribus. Nunc verò, quo canant anni tempore, quaue diei hora, & quando incipiant, quomodo in ijs cantus fiat, dicamus. Canere autem incipiunt, vbi paululum temporis è Tettigometra exierunt, quod fit æſtatis tempore. Minores autem Cicadæ, vt citiùs prodeunt, ita citiùs canere incipiunt, quamuis earũ cantus non tam facilè ſentiatur, obſcuriorq; ſit, quàm Cicadarum, quę maiores, & Achetæ appellantur, de quarum cantu, ſi quid ab autoribus traditum, intelligendum arbitror. Hæ autem canunt ſub Sirio Aſtro, cùm capræ, ac vinum optima ſunt, mulieresq; maximè ſalaces, vt canit[g] Heſiodus. E

[g] Εργ. καὶ ἡμερ.

Ἦμος δὲ σκόλυμός τ᾽ ἀνθεῖ, καὶ ἠχέτα τέττιξ
Δενδρέῳ ἐφεζόμενος λιγυρὴν καταχεύετ᾽ ἀοιδὴν
Πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων θέρεος καματώδεος ὥρῃ
Τῆμος πιόταταί τ᾽ αἶγες, καὶ οἶνος ἄριστος
Μαχλόταται δὲ γυναῖκες, ἀφαυρότατοι δέ τοι ἄνδρες
Εἰσὶν, ἐπεὶ κεφαλὴν καὶ γούνατα Σείριος ἄζει. Id eſt

Quam verò carduus floret & canora Cicada
Arbori inſidens ſtridulum effundit cantum
Frequenter ſub alis æſtatis laborioſo tempore, F
Tunc pingues capræ & vinum optimum,
Salaciſſimæ mulieres & viri imbecillimi
Sunt; quoniam caput & genua Sirius exiccat.

Scire autem plurimùm refert, quo anni tempore Cicadæ canant, quia alioqui poëtæ intelligi, nequeunt vtpote qui cantus Cicadarum frequentem mentionem faciunt. Mediam autem æſtatem, & dies caniculares per earum cantum exprimunt, & circumſcribunt. Velut Ananias Iamborum ſcriptor apud[h] Athenæum, tunc tempeſtiuum ait è cane, aut lepore, aut vulpe cibum, cùm Cicadæ ſtrident, hoc eſt, cùm æſtas viget, & Sirius æſtuat. &[i] Plinius inquit, ex modo citatis Heſiodi verſibus. Cicadæ ſunt cantus acerrimi, quo tempore ſcolymus floret. Hic autem, vt loquitur[k] alibi, floret ſerò, diu, & æſtate. Nam alio rurſus in loco de Cicadis ex profeſſo ſcribens, quo anni tempore canant, inquit circa ſolſtitium id fieri, intelligendum autem hîc ſolſtitium æſtiuum. Verùm mirari aliquos video, cur ad cantum eo tempore nimirum æſtate excitentur. mirari autem deſinent, ſi ſciant id fieri ratione caloris, quo maximè ad cantum excitantur, propterea q; quamuis ſint dies caniculares tamen non canunt, niſi cùm ſplendeat ſol vehementiùs, magnumq; calorem radijs emittat, quod plærunq; fit horis duabus, aut tribus poſt auroram, maximeq; Heſiodum admiror, qui per totam diem & ſub aurora canere ſcribit his verſibus. G

[h] Lib. 7. c. 9. deipnoſoph.
[i] Lib. 21. cap. 22.
Scolymus quo floreat tempore.
[k] Lib. 21. cap. 16.
Aeſtate cur canant.
Sub Aurora nõ canere.

Καί τε πανημέριός τε καὶ ἠῷος χέει αὐδὴν
Ἴδει ἐν αἰνοτάτῳ, ὁπότε χρόα Σείριος ἄζει. Id eſt,

Atque per totam diem & manè ſub aurora fundit vocem
Aeſtu in grauiſſimo quando & corpus Sirius exſiccat.

Niſi hîc per auroram non diluculum, ſed antemeridianum tempus intelligat, in qua ſignificatione aliquando ab autoribus, & poëtis præſertim ſumitur, hoc enim diei tempore canere incipiunt[l] Aeliano etiam teſte. A prima, inquit, luce donec impleantur hominum conuentu fora, ſilent. vigore ſolis progrediente, cantare aggrediuntur. & tanquam laborioſi cantores ſupra caput meſſorum ſtantes, aures ipſorum & paſtorum viatorumq; demulcere ſtudent.[m] Calphurnius quoque docens paſtores quomodo æſtatis tempore greges, & armenta paſcere debeant, ait ante diem pecus debere exire, hoc eſt ipſa aurora, vel primo diei diluculo, propter gramina, & herbas, quæ iam rore nocturno madẽt, poſtea verò inquit. H

[l] Lib. 1. Animal. c. 10.
[m] Egloz. 5.
Greges qua diei hora tempore æſtiuo ſint paſcendi.

Vt ſimul arguta nemus increpuêre Cicadæ
Ad fontem compelle greges; nec protinus herbas
Vel campos permitte ſequi; ſine protegat illos
Interea veteres quas porrigit Eſculus vmbras.

Quis hîc non videt Calphurnium intelligere tempus illud, quo ſol iam æſtuat, & inualeſcẽs fortiùs percutit radijs, vt tunc ſcilicet fontibus admoueantur greges, & ſub vmbra deinde retineantur; in quo ſenſu & ſua hæc carmina fecit[n] Virgilius:

[n] Li. 3 Geor.

At verò zephyris cùm læta vocantibus æſtas
In ſaltus vtrumq; gregem, atq; in paſcua mittet:
Luciferi primo cum ſydere, frigida rura
Carpamus, dum manè nouum, dum gramina canent,
Et ros in tenera pecori gratiſſimus herba.
Inde vbi quarta ſitim cæli collegerit hora

Et

A *Et cantu querula rumpent arbuſta Cicadæ*
Ad puteos aut alta greges ad ſtagna iubeto
Currentem ilignis portare canalibus vndam.

Nec hîc omittendus pulcher quidam apud [o] Nicandrum locus, quo ruſticis, quibus interdum frigora media hyeme adeo ſtupidas reddunt manus, ac torpidas, vt neceſſe ſit ijs ab operibus inceptis deſiſtere, ſuadet, vt ad vſum ſpolij Amphisbænę ſe conferant, quod ante cantum Cicadæ, ſiue vt eius verbis vtar, πρόσθε βοῆς τέττιγος, exſiccatum ſit. Quo autem id fiet tempore? ſed verſus eius adijciam.

[o] *In Theriaca.*

Amphisbęnæ pellis quo tempore ſiccanda ruſticis, & ad quid.

Τὴν μὲν ὅθ' ἀδρυνθῆναι ὀροιτύπος βατῆρα
Κόψαντος ῥάδικα πολυσπέρεος κοτίνοιο
Δέρματος ἐσκύλευσεν, ὅτε πρώτιστα πιφάσκει
Πρόσθε βοῆς τέττιγος ἐαρτέρου.

Id eſt vt quidam vertit.

Hanc (Amphisbænam) *capere vt potuit primum lignator adultam*
Exuuijs ſpolians, oleaſtri ex arbore caſum
B *Connectit baculum, tereti ſerpentis amictu*
Ante crepent querula quàm rauca voce Cicadæ.

πρόσθε βοῆς id eſt, vt exponit Nicandri interpres, πρὸ τοῦ ἔαρος hoc eſt ante ver, ἤγουν ἐν τῷ χειμῶνι, inquit, πρὶν τὸν τέττιγα ἐπιφάναι. Id eſt, in ipſa hyeme, antequam Cicada appareat. malè quidem. vbi verò vnquam vere Cicada apparuit? cùm ex tot diuerſis autoribus comprobatum iam ſit media æſtate ſonum edere? [p] Maronis etiam veriſſimi rerum indagatoris, ac poëtæ nobiliſſimi hic verſus reclamat,

[p] *Eglog. 2.*

Sole ſub ardenti reſonant arbuſta Cicadis.

Sed ait idem Scholiaſtes [q] Nicandri in quibuſdam exemplaribus ſeu codicibus inueniri, aut legi κόκκυγος, id eſt Cuculi pro τέττιγος id eſt Cicadæ, ita vt ſenſus ſit antequam cuculi cuculant, qui plærunq; id facere ſolent verno tempore. Ego verò priorem lectionem probo, nec id ſine ratione. Quandoquidem ἐαρτέρου, quo epitheto vtitur Nicander, non eſt, vt vult Scholiaſtes, poſitum ἀντὶ τοῦ ἐαρινοῦ, id eſt verni, tanquam ſi comparatiuus propoſitiuo acciperetur, ſed pro λεπτοῦ ἁπαλοῦ tenero, aut tenui. Nam ἐάρτερα Heſychius exponit λεπτὰ, ἁπαλὰ, πυκνὰ, χλωρά. Ita vt ſit ſenſus, pellem Amphisbęnę ſtringendam eſſe,
C & areſaciendam, cùm iam recens interempta fuerit ante tenerę Cicadæ teretiſinata ſiue cantus. Nec huic ſententiæ quidquam reclamat βοῆς vocula, vtpote quæ potiùs Cicadæ, quam cuculo conuenit. Nam & Ariſtophanes in Auibus cecinit, Ἀχέτας βοᾶν. Id eſt Cicadas clamare. Cantus autem earum quandiu duret, certò ſcire non poſſum. fieri enim poteſt, vt in ipſa æſtate nouæ ſubinde enaſcantur alijs pereuntibus, certum tamen eſt omnes iam autumno appropinquante ſilere. Nunc verò quomodo ab ijs ſonus elidatur (de qua re tam diſcrepantes ſunt autorum ſententiæ) docendum eſt. Putarunt Aegyptij, ſi Horo credere eſt, Cicadas per aculeum emodulari, quòd motu ſuo ſtridorem cierent, veluti plectrum, quo citharæ pulſantur. Videtur [r] Diuo Baſilio aëris id fieri reſpiratione, his verbis. Quis inquit, canendi modus Cicadæ, vt meridie magis incumbant Cicadæ cantui aëris tractione (quę fit cùm pectus expanditur) ſonum elidentes. Verùm id neutiquam credendum, cùm antea firmiſſimis rationibus probatum ſit, Cicadas nullo pacto reſpirare, vtpote quę pulmonem non habeant. quæ ratio eſt, cur Plinius eas vocem habere neget, & ante ipſum Ariſtoteles firmiſſimis rationibus comprobauerit. falſam quoq; Aegyptiorum eſſe opinionem (per aculeum nimirum modulari) vnica hęc ratio probat. quia capite, cui hæc in-
D hæret fiſtula, ablato canere nobis apertiſſimè ſcripſit [s] Cardanus. Canit autem, inquit, Cicada capite abſciſſo, vt experti ſumus, ac diu ſuperuiuit: quod etiam ei Locuſtarum generi, quod Gryllus vocatur, accidit. idem quoque ante Cardanum ſe expertum eſſe: tradidit [t] Albertus Magnus. Quodſi, inquit, Cicadæ cantanti excidas caput, viuit adhuc, diuque canit in pectore, quandoque etiam auolat. Quidam quoq; exiſtimarunt in commiſſura ſcapularum habere quaſi dentes, eoſq; vt loquitur [u] Plinius, inter ſe terendo, ſonum edere. Cæteri verò omnes membrana ſub pręcinctu, quod Gręcis διάζωμα dicitur, ſonum hunc elidi putant, idque docet Celianus; Cęterę, inquit, aues Indię os expreſſum habent, ac ore valent ad cantum, moreq; hominum lingua loquuntur. Cicadę non ita, ſed circa cinctum (membranę verberatione κατὰ τὴν ἰξὺν habet Gręcus codex) loquuntur. hac autem membranula ſpiritum contineri putant, eiuſq; attritu canere. Sonum enim in Inſectis putat [x] Ariſtoteles ſpiritu intimo moueri, ſic enim loquitur de omnibus Inſectis, quę ſonãt. Omnia verò, inquit, in eo genere mẽbrana ſepto tranſuerſo ſubdita,

Quandiu canunt.

Canendi modus.

[r] *Homil 8. Hexam. diuini officij.*

Vocem cur nõ habeãt.

Per aculeũ non canere falſum.

[s] *7. de Var. rerum c. 28.*

Abſq; capite Cicadã canere.

[t] *Lib. 26. de Animal.*

[u] *Lib. 11. cap. 29.*

[x] *Li. 4. Hiſt. cap. 9.*

qua præcinctum corpus diſtinguitur ſonant, vt genus Cicadarum attritu ſpiritus. Quę omnia planiùs in libro de Reſpiratione nobis patefecit, de Inſectis oſtendens quomodo refrigerentur, ait. Quæ verò de ſanguine orbatis longiùs vitam protrahunt (Omnes enim Inſecta ſanguine priuantur) ijs ipſis membranula ſepto tranſuerſo ſubdita adhibetur, quà præcinctum corpus diſcriminatur, vt per eam graciliorem ipſæ quoq; refrigerentur. Nam ſi calidiores ſint, maiorem deſiderant refrigerationem, vt Apes, de quibus etiam nonnullæ vſq; ad ſeptem annos vitam protrahunt: & alię quę murmur edunt, vt Veſpæ, vt Galerucæ, vt Cicadæ. Hæ enim perinde, ac ſuſpirabundę ſpiritu ſonum reddunt: quia cùm innatus, & inſitus ſepto tranſuerſo ſpiritus attollitur, & contrahitur, euenit ipſius membranulæ fieri attritum. Siquidem hanc partem non ſecus mouent, atque cętera animalia extrinſecus aërem pulmonibus arripientia, & piſces branchias agitantes. Atq; idem propemodum Inſectis accidit, quod ſpirantibus animalibus, ſi faucibus obſeptis ſtrangulentur, hæc enim pulmonibus id genus elationis agent. Sed intereſt, quòd his è tali motu non valde idonea adfertur refrigeratio, illis omnino adfertur. Atq; etiam ex confrictu membranulæ, vt proximè docuimus murmur exprimunt, quale pueri ex arundine perterebrata elicere ſolent, cui tamen tenuior affixa ſit pellicula. Hoc etiam modo ea Cicadarum genera canunt quæ ſuo ſtridore canora ſunt, Hucuſq; Ariſtoteles: hunc in Cicadis canendi modum ſe expertum eſſe teſtatur [y] Pierius Valerianus. Cæterùm, inquit, de ſono diuerſa aliorum ſententia, quippe qui attritus ſit interioris ſpiritus. Quin etiam experimento compertum eſt, Cicadam non canere per oris aculeum, ſed colliſo attrito agitatoq; frequenter cauo vtero, quòd pueri digitorum ſtimulatione non ſemel explorauimus. Quia verò hæ partes, quibus cantus eliditur, ſub alis ſunt, haud impropriè mihi locuti videntur antiqui Poëtę ſub alis Cicadas canere. Nam apud Demetrium Sapphus de Cicada, πτερύγων, inquit, ὑποκαταχέει λιγυρὰν ἀοιδάν, ὅτι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον, καταυδείη. hoc eſt. ſub alis autem funditat argutam cantilenam, quemcunq; tandem in locum æſtuoſum aduolans ſonorum reddat. Nec diuerſo ab hoc ſenſu ſunt hęc [z] Heſiodi.

Præcinctũ Inſectorũ.

[y] *Lib. 26. hieroglyph.*

Cicadę cur ſub alis canere dicantur.

[z] ἔργ. καὶ ἡμερ.

— καὶ ἠχέτα τέττιξ
Δενδρέῳ ἐφεζόμενος λιγυρὴν καταχεύετ' ἀοιδὴν
Πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων θέρεος καματώδεος ὥρῃ.

Atque ita quoq; intelligendus Proclus Diadochus, qui, vt alij arbitrati ſunt ex alarum qualeſcunq; ſunt attritu cantum Cicadarum prouenire putat, cum dicit, Ὁ τέττιξ ὑπὸ ταῖς πτέρυξι τρίβων ἑαυτὸν, καὶ ἦχον ἐκπέμπων, quod eſt, Cicada canit ſub alis ſemetipſam applodens, & ſtrepitum ita ciens. Sed ne in his diutiùs moremur, vlterius progrediamur, cauſſam quęrentes, cur Cicadæ non omnes canant. Dictum enim eſt Cicadas alias mutas eſſe, alias canoras, quas Achetas appellarunt, nec etiam has vbiuis locorum ſtridere, ſed in quibuſdam item locis mutas eſſe: [a] Plinius ait Achetas canere ſub pectore, quod ijs eſt fiſtuloſum. Plinius Ariſtoteles, qui ob præcinctum ſciſſum, quod habent, eas quæ canunt, ait canere, mutas verò eas eſſe, quæ hoc ſciſſum non habeant, idq; patet ex pluribus eius ſententijs, quæ varijs in libris ſuper hac re ſunt reſperſæ. In [b] Hiſtoria Animalium, inquit, Cicadarum duo ſunt genera; aliæ enim minores ſunt, quę primę prodeunt, & nouiſſimę pereunt, alię maiores, quę canunt, eędẽq; nouiſſimę prodeũt, & primę intereunt. Sũt quę canũt pręcinctu diuiduę, ſiue minores ſiue maiores ſunt. Quæ autẽ non canunt indiuiduę conſtant. eadẽq; dixit libro de Spiratione his verbis. Hoc etiam modo Cicadarum genera canunt, quę ſuo ſtridore canora ſunt, quoniam calidiore conſtant natura, & pręcinctu diſcreta ſunt, cùm muta indiſcreta formentur. Eademq; ratio eſt, cur in vtraq; ſpecie tam maiori quàm minori fœminę ſileant. Nam ex diligenti vtriuſq; ſexus inſpectione cognoui mares omnes membranam habere exterius circa pręcinctum in medio bifidam, cuius figura fructui reſpondet Thlaſpi parui hieracifolij à Lobelio depicti, hacq; membrana ſęminas carere. Hoc ruſticis notum eſt, qui etiam omnes affirmarunt Cicadas tali membrana deſtitutas ſilere, canere verò quę ea ſunt prędite. cęterùm quòd ſęminę ſileant, locupletiſſimi ſunt teſtes [c] Ariſtoteles, & [d] Plinius, is enim in Hiſtoria Animalium, Mares, inquit, in vtroque genere canunt, ſęminę ſilent. Eademque [e] Ælianus. Hoc, ait, cantandi ſtudium ſolis maribus à natura tributum eſt. Cicadę ſęmina muta eſt, ac more ſponſę verecundę ſilentium ſibi conuenire exiſtimat. Sed loquaciſſimi etiam mares aliquando ex ipſa ſoli, aut loci natura obmuteſcunt, vt de Inſula Seripho, Macedonia, agroque Rhegino traditum eſt. res certè hęc maximè mira eſt, eiuſque cauſa inueſtigatu difficillima. neque enim ad pręcinctum cauſa referri poteſt, quo deſtitui fœminas videmus. Nam ſcribit Ælianus, quod video paucos animaduertiſſe Cicadas in agro Rhegino ſilere, ac viciſſim Rheginas Locris mutas eſſe, ita vt vtręque ſimul

Cur mutæ alibi Cicadæ.

[a] *Lib. 11. cap. 26.*

[b] *Li. 5. c. 30.*

Cur fœminæ ſileant mares cantent.

Fœminæ ſilent.

[c] *Li. 5. Hiſt. cap. 30.*

[d] *Lib. 11. cap. 20.*

[e] *Li. 1. Animal. c. 20.*

Rheginenſes Cicadæ cur mutæ.

canorę

A canoræ ſint, & mutæ, ob loci diuerſitatem. Simileq; quid ſcribit de Seripho inſula Plinius. eas nimirum Cicadas, quæ ibidem mutæ ſunt, ſi aliò transferantur ſtridere, quemadmodum etiam de Ranis Cyrenaicis affirmant, quæ in terra patria ſilentium præſtant, ſi aliquo verò portentur, coaxant. Alia itaq; huius rei cauſa quæritur. an frigida temperies? Nam Theophraſtus apud [f] Ælianum tradit vbi cæli conſtitutio frigida eſt Gallinaceos non canere. Itemq; Cicadas calore ad cantum excitari docet quotidiana experientia, cùm iam inualeſcente ſolis calore obſtrepere incipiant. accedit ad hoc, quod tradat [g] Ariſtoteles Cicadas eas quæ canunt, fœminis multò eſſe calidiores. Hæc fortaſſe ratio eſſe poteſt, cur in Macedonia quædam ſileant. Sunt tamen alij, qui alias producunt rationes, cur in Rhegino ſileant agro. Fabuloſas quaſdam narrat Solinus, & alij de quibus inter fabulas agetur. Strabo putat vmbroſam opacamq; eſſe Reginorum regionem. vnde horum animalium pellicu-
,, læ inhumidantur in Locrenſi vtpote loco aptico areſcere æſtu, verba eius ſunt hæc. Cùm
,, fluuius Alex Rheginum à Locrenſi diſterminet agro, qui per vallem profundam curſum
,, habet, peculiare quoddam hîc de Cicadis obuenit. quæ enim in Locrorum ripa verſantur
,, ſonantiùs ſtridentalijs vox nulla contingit. Eius rei hanc cauſam ſuſpicantur eſſe. Nam cùm
B ijs omnino vmbroſa regio ſit, vnde roſcidas alarum pelliculas minimè pandant. illis ſole
,, feruida eſt, vt aridas, & veluti corneas habeant, vnde aptè ſtridor emittitur. Huius taciturnitatis cauſam non equidem arbitror ad frigus reduci rectè poſſe, nec ad vmbroſum humidumq; aërem, ſed occultam cauſam prorſus exiſtimo, prudenterq; propterea ſcripſiſſe [h] Plinium ignota quadam ratione Cicadas agri Rhegini mutas eſſe, tranatoq; flumine ſtatim eſ-
,, ſe canoras. Hunc ſecutus eſt [i] Aelianus. Rhegini, & Locri pacem, inquit, inter ſe habent,
,, atq; vtriſque ad alterius agros accedere, & agricolationem exercere liberum eſt. Cicadæ
,, tamen cum ijs non ſentiunt. Nam Locrenſes in Rhegino agro ſilent, Rheginæ viciſſim
,, Locris mutæ ſunt. Huiuſce ſilentij, nec ipſe cauſam neque quiſquam alius, niſi ad diſſe-
,, rendum ſit temere audax, intelligit, ſola natura nouit. Fluuij igitur, & ſi inter Rheginos,
,, & Locros medij ripæ, non iugeri ſpacio diſtant; tamen neutræ tranſuolant Cicadæ.

[f] Lib. 3. de Anim. c. 88.
[g] Lib. de Spiratione.
Vmbroſa Reginorũ regio.
[h] Lib. 11. cap. 27.
[i] Lib. 5. de Animal. cap. 9.

VICTVS.

C OLEAS, non vt commedant, amant maximè, ſed propter vmbram, quæ nec nimium leuis, nec denſa eſt. [a] Athenæus de aquarum natura, ac earum varietate diſſerens, aqua Cicadas nutriri oſtendit, eoq; argumento vtitur contra eos, qui aquam minimè nutriendo idoneam eſſe aſſeuerabant. Quod autem, inquit, aqua nutriat id conſiderantibus manifeſtiſſimè patet, quòd
,, animalia quædam hac ſola nutriuntur, velut Cicadæ. Rore has veſci com-
,, munis eſt opinio maximeq; poëtarum. teſtatur hoc hic verſus Heſiodi in ſcuto Herculis.

Οὔτι πόσις καὶ βρῶσις θῆλυς ἔερσι. Id eſt.

Cuius & potus & cibus fœmineus ros eſt,

Theocritus in Nomeo.

Μὴ πρῶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ. quod eſt,

Nunquid rorem depaſcitur vt Cicada.

Et Menalcas apud [b] Virgilium.

Dum Thymo paſcentur Apes, dum rore Cicadæ
Semper honos nomenq; tuum laudesq; manebunt.

D Huc refero & alios quoſdam verſus à Suida ex aliquo Epigrammate citatos.

Ηχήεις τέττιξ δροσεραῖς σταγόνεσσι μεθυσθεὶς
Ἀγρόνομον μέλπει μοῦσαν ἐρημολάλον. verto.

Vocalis Cicada roſcidis guttis ebria
Agreſtem cantat muſam in ſolitudine reſonantem.

Rore veſci & [c] Ariſtoteles ex ruſticorum opinione putat: Excitatæ, inquit, cùm ſubuolant
,, quendam reddunt humorem modo aquæ; quo ruſtici eas mingere, & excremento non ca-
,, rere roreq; ali aſſeuerant. quæ planè ſic [d] Plinius. Excitatæ cùm ſubuolant, humorem red-
,, dunt, quod ſolum argumentum eſt rore eaſdem ali. Quomodo autem hunc rorem hauriunt, & per quas partes ſi ore carere diximus? idcirco tradit ibidem Plinius, vnum hoc animal ex ijs eſſe, quæ viuunt ſine ore, pro eoq; quiddam aculeatum linguis ſimile, & hoc in pectore eſſe, quo rorem lambunt. [e] Ariſtoteles tamen ipſe opinari videtur alimentum, quo aluntur Cicadæ in ipſa corporis humiditate ſitum eſſe, quam à natura habent; nec vllum in-

ter

Cur ament oleas.
Aquam nutrire.
[a] Lib. 2. deipnoſ. cap. 2.
Rores veſcuntur.
[b] Eglog. 5.
[c] Li. 5. Hiſt. cap. 30.
[d] Lib. 11. cap. 26.
Per quas partes hauriant roré.
Alimẽtum proprium.
[e] de par. Anim. 4. c. 5.

ter Inſecta eſſe, quod magis ieiunet, quia cùm parum caloris ijs inſit, pauco egeant alimen- E
to, vt contrà in calidioribus animalculis licet cernere. Genus, inquit, Cicadarum maximè ,,
peculiarem omnium iſtorum naturam ſortitum eſt: quippe quòd partem eandem in vſum ,,
tum oris, tum linguæ conſtitutam aptiſſimè habeat, qua veluti radice cibum ex humoribus ,,
trahat: nempe omne Inſectorum genus minimo alimento contentum eſt, & propè ſibi ipſa ,,
ſufficiunt, non tam corporis exiguitate quàm frigiditate. Quod enim calidum eſt, cibum & ,,
deſiderat, & concoquit citò: contrà quod frigidum eſt, cibo carere facilè patitur. Sed om- ,,
nium maximè Cicadarum genus ieiunum eſt, ſatis enim ijs alimento eſt humor, qui in cor- ,,
pore remanet: ſicut animalibus Ponticis, quæ non diutius, quàm diem vnum viuere queunt. ,,
Quamquam illis vita die vno perquam breui temporis ſpacio deſcribitur, his plus tempo- ,,
ris datur, tamen id quoque breue eſt. Hic itaque non negat philoſophus nutriri, cùm augeantur Cicadæ: ſed tamen dubitare videtur, an aliunde alimentum accedat aliud, quàm id humoris, quod in corpore à natura datum eſt. Si enim partes habeat cibum adminiſtrantes, vt dixit, videtur rationi eſſe conueniens, aliunde hoc animal nutriri, quàm ex humore, quem intus in corpore continet. Sibi tamen [f] alibi contradicere videtur, quando ait, excrementum ijs in aluo nullum eſſe. quod veriſſimum eſſe aliquoties comprobauimus diſſecto F per medium ventre. Aluumq; propterea quidam habere negarunt, hoc eſt foramen excremento excernendo idoneum, nos tamen foramen tale conſpeximus, per quem humorem eijcit aquoſum, qui in ventre continetur. Quomodocunque ſit, vidi eas maximè ieiunas inter cætera Inſecta, qui diu eaſdem in pixide concluſas viuas tenui, quo equidem inducor non alia eas ratione viuere, quàm qua Erucarum Papiliones.

[f] *Li.4.Hiſt. cap.7.*

Aluum habere.

ÆTAS. TEMPERAMENTVM, ET CAPIENDI RATIO.

[a] *In Auibus*

PROBARI poſſe ex [a] Ariſtophane puto, Cicadas hyeme omnino non mori, ſed in montium antris, aut terra ſe condere.

Ἡνίκα ὁ θεσπέσιος ὀξυμελὴς ἀχέτας
Θαλπέσι μεσημβρινοῖς ὑφ' ἡλίῳ μανεὶς βοᾷ G
Χειμάζω δ' ἐν κοίλοις ἄντροις
Νύμφαις οὐρείαις συμπαίζων, id eſt.

Quando diuina acute canens Cicada
Caloribus meridianis à ſole furens clamat.
Hyeme autem in concauis ſpeluncis
Nymphis montanis colludens.

Hyeme perire.

[b] *Lib. 11. cap. 26.*
[c] *Li.5.Hiſt. cap.30.*
[d] *Lib. 4. de par. Anim. cap.5.*

Hyeme tamen, imo verò in ipſo adhuc autumno perire ſcimus, quin & [b] Plinij & [c] Ariſtotelis idem comprobat autoritas. vtriq; enim affirmant genera ea, quæ minora ſunt altero genere citius prodire, nouiſſimeq; interire. & [d] Philoſophus, vbi de earum vita agit, & cum Ephemeris animalculis eas comparat, hæc minus diu viuere (vtpote quæ vnum diem non excedant in vita) illas verò diutiùs, non tamen longam vitam protrahere ait. huius tam breuis vitæ cauſa eſt frigida temperies, qua præditas eſſe magis dicunt, quàm alia Inſecta vt Apes, quas proditum duodecimum vſque annum vitam degere. Ioubertus tradit vt Apes, Cantharides, ac reliqua talia Inſecta, ita quoq; Cicadas præualido eſſe temperamento. Capi manu poſſe Cicadas notum eſt vel etiam lippis tonſoribusq;, quòd hebetiore ſint viſu: H arundine autem venari, non eſt vſq; adeo notum, docet me id verſiculus Ariſtophanis ex Anagyro apud [e] Athenæum citatus, quo inquit: κερκώπην θηρωσαμένην καλάμῳ λεπτῷ, hoc eſt Cercōpem gracili captam arundine, quæ (vt annotat ibidem Dalechampius) inſidentes arboribus & canentes decutiat, eſt autem vti diximus κερκώπη Cicadę ſpecies, quamuis dicant alij eſſe anamalculum Cicadæ ſimile. facilè autem ab Hirundinibus capiuntur, quòd Philes in eo libro, quem de Animaliū proprietatibus inſcripſit, his Iambis atteſtatur.

Breuis vitæ cauſa.

Temperamentum.

[e] *Li.4.deipnos.cap.3.*

Arundine capi.

ab Hirundinibus capi.

Ἁλίσκεται δ' οἰῶ εὐχερῶς ὄις λύκοις,
Ἔποψι ἡ μέλιττα, καὶ χελιδόσι
τέττιξ φιλῳδός. hos Georgius Berſmannus metris latinis ſic expreſſit.

Balans inermis à lupis prehenditur,
Ab vpupa Apes, filia Pandionis
Cantus amans Cicada.

ANTI-

A

ANTIPATHEIA.

SVNT, qui adeo à Cicada ſibi Cuculum timere putant, vt nunquam cantet, vbi illa fritinnit. Vnde ruſticum eſt prouerbium, Doue canta la Cigala, non canta il Cucco, quod eſt, vbi Cicada cantat, ibi nō cantat Cuculus. adeo enim Cicadis exoſus eſt Cuculus, vt eum in mortem adigant. Hoc ſi verum eſt, Iſiodorus falſiſſimè commentus fuerit, Cicadas è Cuculorum ſputo naſci. Eſſet enim profectò nō ferenda earum, ac nefanda ingratitudo, infenſo animo eum aggredi, & ad mortem vſque deuexare, à quo vitam acceperunt, cùm à filijs expectandum ſit, ſi quid parentibus feceris. Quidam enim apertiſſimis verbis prodiderunt Cicadas, ſimul atque cuculum abſurdam illam vocem toties ante Canis æſtum ingeminare audiunt, veluti indignatas frequenti agmine inuadere, & ſub alis eius ſeſe recipientes, ac recundentes acerrimos morſus infligere, quorum cruciatu, atque dolore, cùm nec B loco ſtare, nec quieſcere poſſit, nec cibum capere, tandem Cicadarum multitudine oppreſſum vitam cum morte commutare. Hancq; cauſſam eſſe exiſtimant, cur ſub exortum Caniculæ cuculi cuculare deſinant, nam eo tempore, veluti dictum eſt,

Cuculus timet Cicadam.

Sub caniculæ exortum cuculi cur nō amplius cuculent.

——— *raucis*

Sole ſub ardenti reſonant arbuſta Cicadis,

vt ait Maro, quæ vocem eorum hoc modo impediunt.

DENOMINATA.

Τεττιγομήτρα Cicadarum eſt mater, ſiue matrix, quæ fit ex vermiculo, è qua tandem euolat Cicada, non autem Cicadarum fœtus in terram demiſſus, corticeq; obductus, è quo poſtea Cicadarum naſcitur multitudo. Τεττιγοφόροι olim appellabantur Athenienſes, eò quòd comæ cincinnis implicitas geſtarent Cicadas aureas, quò argumento ſe probarent terræ filios, & C αὐτόχθονας eſſe, ac γηγενεῖς, vt teſtatur Heſychius, & Euſtathius, οἱ δ' ὕστερον, inquit Euſtathius, εὐγενεῖς Ἀθηναῖοι πραγματικῶς τέττιγα ἐφόρουν ἑαυτοὺς τεττιγοφόρους ὄντες. Τέττιγας γὰρ ἐφόρουν χρυσοῦς εἰς σύμβολον τοῦ γηγενεῖς εἶναι, ideſt Poſteriores Athenienſes, qui nobiles erant ſe inuicem ſtudioſè Cicadis colebant, Cicadiferi (ita enim quidā vertunt) cùm eſſent. Cicadas enim aureas, vt nobiles ſe eſſe monſtrarent, portabant. Sed de his poſtea vberiùs agemus. Τεττιγόνιαι, alij Cicadas fęminas mutas, alij minores, quas Cicadulas, & Cicadaſtras appellat Gaza, arbitrantur. Τεττίζω eſt more Cicadarum ſtridorem edo, fritinnio.

PRAESAGIA.

CICADA æſtatem præſagit certò, hirundines, & Papiliones ver potius quàm æſtatem, nam poſteaquam apparuere, ſæpe rurſus tēpeſtates, dieſq; D rigidiores ſuperueniunt, quibus aut pereunt, aut ſeſe in antra recipere coguntur, aut in latibula recondere, cùm poſt Cicadæ aduentum, nunquam frigus rediſſe viſum ſit. Hinc eſt vſitatū apud noſtros Italos agricolas hoc eligans prouerbium.

Aeſtatem præſagiunt

Non credo alla Rondine, ne alla farfalla,
Ma ben alla Cigala, che mai falla.

Extant ſuper hoc præſagio, & hi verſus, [a] Heſiodi.

Ἦμος δὲ χλοερῷ κυανόπτερος ἠχέτα τέττιξ
Ὄζῳ ἐφεζόμενος θέρος ἀνθρώποισιν ἀείδειν, ideſt
Quando autem viridi nigricans alis ſonora Cicada
Ramo inſidens æſtatem hominibus canere
Incipit ———

[a] *In ſcuto Herculis.*

In æſtate quoque cùm citiùs ſolito canunt, illius diei æſtum maiorem fore indicant; heſterno

Aeſtus diei æſtiuo præſagiunt tépore.

quin

[b] *Eglo. 2.*

quin ſemper æſtum, dum canunt, indicant. Propterea [b] Maro, cùm fingeret perditè Alexim à Corydone amari, hunc quærentẽ introducit, ꝙ æſtu diei feruentiſſimo per montes ſyluasq́; ſequatur luſtreturq́;, quum ſcilicet Cicadæ, quæ diei calore incitatæ vocalẽ, & querulam ſuam vocem ſecum geminant, arbuſtaq́; omnia perſonant. E

At mecum (inquit) *raucis tua dum veſtigia luſtro,*
Sole ſub ardenti reſonant arbuſta Cicadis.

Hyemis ſiue tempeſtatis ſignũ.

[c] *Secreta ſecretorum.*

Morbiferi anni ſignũ.

Ad quos verſus hoc annotat Adrianus Turnebus. è Cicadarum cantu maximum æſtum ſignificat, perinde ac ſi diceret (Maro) at nunc meridiano tempore ſolis vapore omnia torrentur, & arbuſta Cicadis reſonantia oſtendunt; per æſtum enim Cicadæ vehementiùs canunt. Theophraſtus autor eſt in eo libro, vbi de ſignis tempeſtatis agit Gracculos ab auſtro volantes, & Cicadas tempeſtuoſum tempus ſignificare, hoc eſt pluuioſum, gaudent enim ſolis radijs, ſiccoq́; aëre, quemadmodum & pleraq́; alia Inſecta, quò fit vt ea loca fugiant, quib. ſol obſcurabitur, & aër humidior futurus eſt. In quodam libro [c] Ariſtoteli adſcripto legitur Cicadas copioſiùs genitas morbiferi anni ſignum eſſe, cuius rei facilis eſt ratio: quippè Ariſtotiles prodidit Cicadarum magnum fore prouentum copia imbrium. Sed imbres ſiccitatibus longè inſalubriores, & magis mortiferi, vt teſtatum reliquit omnium medicorũ princeps [d] Hippocrates. Refert [e] Sanſouinus anno mileſimo quingenteſimo vigeſimoſeptimo, vento ingenti magnam Cicadarum copiam in Poloniam fuiſſe translatam, quæ homines, ac beſtias in vitæ periculum coniecit, annoq́; ſubſequenti peſtem ingentem per diuerſas Italiæ partes permeaſſe, quæ multa hominum millia abſumebat, itemq́; Germaniam, & Angliam morbum quendam ſudorem Anglicum dictum depopulaſſe. Nec huic contradicit id quod de ea peſte (quæ anno mileſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quinto per quædam Italiæ loca graſſabatur, vt Venetias, & Patauium) proditum eſt, Cicadas nimirum eo anno, aut nullas, aut valde paucas fuiſſe, vel ceciniſſe, ſi quidem tùnc rore tanquam aſſueto alimento orbatas fuiſſe docet [f] Hieronymus Mercurialis inter medicos noſtra hac tempeſtate clariſſimus, his verbis: Nec id, inquit, etiam negligendum eſt, quod ab omnibus obſeruatum fuit, hoc anno, aut nullas, aut rariſſimas Cicadas ceciniſſe. Victitant Cicadæ, vt noſtis rore: & ratiẽni conſentaneum eſt, eas conſueto alimento orbatas, aut fuiſſe extinctas, aut tacuiſſe. F

[d] *Aphoriſ. lib. 3.*

[e] *Chronolo. lib. 1.*

Cicadarũ copia vẽto ĩ Poloniam tranſlata.

Sudor Anglicus quãdo.

Cur paucæ.

[f] *Lib. de Peſte cap. 6.*

A V G V R I A. G

Belli ciuilis prioris i augurium.

[a] *In Sylla.*

PRIORIS belli ciuilis, quòd nimirum Marius cum Sylla, cum maximo vrbis detrimento, contra ſe mutuo geſſerunt, augurium paſſerem feciſſe ferunt, cũ Cicadam decerpſiſſet, atque partem vnam in æde Bellonæ reliquiſſet, alteramq́; abſtuliſſet. Meminit eius augurij [a] Plutarchus his verbis. Cùm Senatus Ariolis hac de re vacaret, inq; æde Bellonæ conſediſſet, omnibus inſpicientibus paſſer Cicadam ore gerens intrò aduolauit, partemq́; „ Cicadæ ibi reliquit, cum altera abijt. Itaque coniectores ſeditionem inter agrorum poſſeſ- „ ſores, & vrbanam, forenſemq́; turbam videri reſponderunt: hanc enim vocalem eſſe inſtar „ Cicadæ, ruſticam verò, forenſem. „

H I S T O R I C A.

[a] *Tom. 5 de Vitis ſanct.*

Cicada S. Franciſco morem gerit.

NARRAT [a] Aloyſius Lipomanus Veronenſis Cicadam S. Franciſco morem geſſiſſe in hunc modum. Apud Sanctam Mariam de portiuncula, iuxta cellam viri Dei, ſuper ficum Cicada reſidens, & decantans cùm ſeruum Domini, qui etiam in paruis rebus magnificentiam Creatoris admirari didicerat, ad diuinas laudes cantu ſuo frequentiùs excitaret, ab eodem quadam die vocata, velut edocta cœlitus ſuper manum volauit ipſius. Cui cũ dixiſſet canta ſoror mea Cicada, & dominum Creatorẽ tuo iubilo lauda; ſine mora obediẽs canere cœpit, nec deſtitit, donec iuſſu patris ad locum proprium reuolauit. Manſit autem per octo dies ibidem, quolibet die veniendo, cantãdo, recedendo; eius iuſſa perficiens. Tandem vir Dei ait ad ſocios. Demus iam ſorori noſtræ Cicadæ licentiam, ſatis enim nos ſuo cantu lætificans, ad laudes Dei octo dierum ſpacio excitauit. Et ſtatim ab eo licentiata receſſit, nec vltra ibidem apparuit, ac ſi mandatum ipſius non auderet aliquatenus præterire. H

MYSTI-

Digitized by Google

A

MYSTICA.

NONNVLLI tradunt aues omnes canoras Muſarum eſſe volucres, Cicadas autem Apollini eſſe ſacras ob cantum dulcem, & Muſicum: docet id Scholiaſtes Ariſtophanis in nebulis. οἱ τέττιγες, inquit, μουσικοὶ ὄντες ἀνάκεινται τῷ Ἀπόλλωνι: id eſt, Cicadæ propter Muſicam Apollini conſecrantur: tribuitur enim & illis canendi ſuauitas. Teſtatur hoc caprarius apud Theocritum, qui Thirſi ob canendi ſuauitatem (nam melle, ac fauis eius os plenum eſſe canit) poculum profundum, & è dulci cera collutum, varijsq; figuris inſculptis exornatum donat, capramq; gemellorum matrem, quam antequam Thyrſis caneret, donat his verſiculis. Apollini cur ſacræ. Cãtus ſuauis.

Πλῆρές τοι μέλιτος τὸ καλὸν στόμα Θύρσι γένοιτο,
Πλῆρες δὲ χαδόνων· καὶ ἀπ' Α'γίλω ἰσχάδα τρώγοις
Ἁδεῖαν. Τέττιγος ἐπεὶ τύγα φέρτερον ᾄδεις.
Ἠνὶ δὲ τοι τὸ δέπας· θᾶσαι φίλος, ὡς καλὸν ὄσδει.
B Ὡρᾶν πεπλύσθαι νιν ἐπὶ κράναισι δοκησεῖς.
Ὧδ' ἴθι Κισσαίθα. τὺ δ' ἄμελγέ νιν, αἱ δὲ χίμαιραι
Οὐ μὴ σκιρτασῆτε, μὴ ὁ τράγος ὔμμιν ἀναστῇ. idest.
Vtinam tibi melle plenum ſit pulchrum os,
Plenum, & fauis: atque commedas ficum ex Aegilo decerptam
Dulcem; ſuauius enim canis quàm Cicada.
En tibi poculum contemplare amice, quam ſuauiter olet,
Horarum in fontibus ipſum collutum eſſe dices;
Huc veni Ciſſatha, iam tu mulge hanc: vos verò capella
Nolite ſaltare, ne forte hircus in vos incurrat.

Myronem ſtatuarium percelebrem Eleutheris natum, & Ageladis diſcipulum feciſſe, quoque Cicadæ monumentum ex carminibus Erinnę [a] Plinius affirmat, quod ſanè monumentum ob diuinam canendi potentiam à tanto viro factum mihi certò perſuadeo. Iam verò & Aelianus, quanto eas honore proſequatur, indignabundus, & ira incenſus in eos, qui haſce commedunt, tanquam Muſarum oſores, oſtendit hiſce verbis. Vidi, inquit, ego qui C connexas Cicadas ad cibum venderent hominibus, homines animalium ſcilicet voraciſſimi, imo omniuori, & ab omni procul humanitate, ac Iouis filiabus Muſis alieni; qui ne Ci- » cadis quidem abſtineãt, & ad cibum illas quoque reponere, & inueterare velint. Mirum ta- » men eſt, cur illis tanta cantus dulcedo ineſſe dicatur, cùm hiſce iam temporibus, & locis no- » ſtris amabilem ſonum minimè reddant, ſed potius querulum, & obſtreperum, ac ſumopere moleſtum ijs, qui Muſarum ſtudia colere volunt.

[a] Li.39.c.8.

Cicadę monumentum

MORALIA.

QVI ſe Muſis conſecrare in animo habent, ac ſtudijs incumbere, cibo potuq; minimè ſe impleant, ne hac intemperantia caligines menti, ac animali facultati inducantur. Præclara hæc cuiuſdam antiquiſſimi ſententia eſt. Inter epulandum conſidera duos tibi excipiendos conuiuas corpus, & animam. Tum quod omne in corpus collatum, ſtatim rurſum eſt luxurum ſit: quod autem in animam, perpetuo ſeruandum. Apud [a] Stobæum, itaque ſapien- D ter ex Epicteto hęc proferuntur. Cicadę, animal ſunt muſicum: Cochleæ verò mutæ: & hæ quidem humectari gaudent, illæ verò caleſcere. Rurſum has quidem ros prolicit eiusq; gratia prodeunt: illas autem ſolis vigor excitat, & in ipſo cantillant. Quamobrem ſi volueris vir eſſe muſicus, & concinnus, cùm tibi vino irrorata fuerit anima, tunc ipſam non ſines egreſſã inquinari. Vt cùm in cõfeſſibus à ratione fuerit accenſa, tum vaticinari eã, & canere iuſtitiæ oracula iubebis. [b] Phyllius quoq; apud Athenęũ in hanc forte ſententiã hunc verſum fecit,

Litterarum ſtudioſis parcè epulandum.

[a] Serm.3. de Temp.

Cochleę mutæ.

[b] Li.2.c.24. deipnoſoph.

Οὐκ εἰμὶ τέττιξ, οὐδὲ κοχλίας, ὦ γύναι. idest.
Cicada vxor nec ego ſum, nec Cochlea.

In quem verſum hæc annotat Dalechampius. Parcus paruo victitans ab hominum frequentia ſemotus omnino tacitus, diuerſus à Cicada, quæ eſt maximè vocalis. Oratores qui nil orando proficiunt, nec ſua oratione auditorum animos in ſuam ſententiam vertere queunt, cum Cicadis conferuntur, vt enim Cicadæ ſub ardenti ſole cantantes, ſeu potius perſtrepentes, appropinquãtes, ac vicinos magis fugãt, quã alliciũt, ita quoq; hi, quãuis eloquẽtes, ſi ab auditori-

Parcus homo. Oratores, qui nil orãdo proſunt Cicadis cõparati.

[b] *Concione i patria 47.* auditoribus non auſcultentur, obſtrepere potiùs quàm benè dicere videntur.[b] Dion itaque E
Chryſoſtomus in hoc ſenſu ſe Cicadis aſſimilat, quando inquit. Benè, me Luſciniam ſophi- „
ſtarum quidam dixit, vituperare volens, propterea vt mihi videtur, quòd Luſciniam poëta „
tardilinguam appellat. Fortaſſis autem potiùs eſſem ſimilis Cicadarum: nam & illæ ſub
Eloquentes cum Cicadis comparati. ſole ſitientes canunt ob dementiam, cùm nil proſint. Et rectè quidem. nam oratores boni,
& eloquentes Cicadis ſimiles pluribus poëtis, & alijs autoribus dicuntur. extat Maronis
Epigramma (ſi non ſit alterius cuiuſpiam) quo rethoras demittens, ad philoſophos ſe con-
fert, in hoc, inquam, Epigrammate hi ſunt verſiculi.

Ite hinc inanes Rhetorum manipli: ite
Inflata rore non Achaico verba.

[c] *Lib. 2. Adverſ. c. 7.* In hos verſus poſuit hæc[c] Adrianus Turnebus, poſteaquam primum verſum, qui antea ſu-
blata vna ſyllaba curtior erat, ex pleuiſſet repetitione Ite. Non ſatis aſſequor, inquit, & com-
modiùs ſcribi poſſe putarem.

Inflata rore non Achaico turba.

Vt Latinorum ſignificet rethorum eloquentiæ tranſmarinæ rudium auditores inanes, & in-
diſertos. Ac rorem Achaicum dixit, vt ad Cicadas fortaſſe reſpiciens, quæ rore veſci ferun- F
Ros Achaicus. tur, canoræq; ſunt, ac ſtridulæ, vt illi loquaces, & garruli. Sed & Cicadis diſertos Troianorū
principes Homerus comparauit. Huc vſque Turnebus. Sed qui ſtudio tenentur petulanter
Sophiſtæ, ac Rhetores. contra omnes dicendi, vt plerumque ſophiſtarum, ac rethorum genus eſt, qui nomina, aut
verba turpiter, & indecorè eiaculantur, ſeipſos, ac eorum qui ſibi adhærent, oculos perſtrin-
gentes, perpulchrè Cicadis aſſimilantur, vt enim his nil præter cantum, ita Rhetoribus, ac
ſophiſtis nil præter linguam. Quamobrem bene de ſophiſtarum calumnijs ſenſit[d] Clemens
[d] *Stromatū lib. 1.* Alexandrinus. Ob hanc ergo artem, inquit, ſe efferentes ſophiſtæ infelices, canoris quibuſ- „
dam ſuis nugis garrientes, cùm in nominum delectu, & certa dictionum compoſitione, & „
connexione, tota vita laborant, Cicadis (alij codices Græci legunt Τρυγόνων, ideſt turturi- „
bus; priorem lectionem magis probo) apparent loquaciores, eos quibus pruriunt aures, nō „
ſatis, vt mihi videtur, viriliter demulcentes, & titillantes

Verborum non ſtilla cadens, ſed flumen inertum.

Et certè, quomodo veterum calceorum, imbecilla quidem ſunt eis alia, & diffluunt, ſola au- „
tem eis reſtat lingua. Pulchrè autem eos inſectans ſcribit Solon Athenienſis. G

Ad linguam adſpicit, & dulcia verba loquentis,
Quibus aſt veſtrum vulpis veſtigia figit,
Cunctis eſt vobis petulans mens..

[e] *Serm. 95.* Eſt apud[e] Sanctum Auguſtinum locus de Ranis, quibus cùm alij Cicadas comparēt, hic ad-
Hæretici, & Philoſophi cū Cicadis, & ranis cōparati. ducam eum. In Ranis, ait, Hæretici intelliguntur, atque Philoſophi. Philoſophi enim, atq; „
Hæretici, quia in Chriſto omnia falſa dicunt, ranæ ſunt clamantes in paludibus limoſis, per „
ſuperbiam, & inanem contentionem, ſtrepitum vocis habere poſſunt, doctrinam veræ ſapien „
tiæ inſinuare non poſſunt: qui enim Chriſtianæ veritati contradicunt, & in ſua vanitate de- „
cepti decipiunt, ranæ ſunt tædium adferentes auribus non cibum mentibus. Hæc illæ. Quas „
ob ratiocinationes eadem de Cicadarum loquacitate ferenda ſententia eſt: tametſi in ſolis
feruore canant, limum deſerentes, arbores inhabitantes, nihil tamen in eis niſi vocis ſtrepi-
tus importunus eſt, qui eas ad mortem tandem trahat, ita hæretici qui ſe mundos putant,
eleuantes ſe in ſummas arbores, durante tantùm æſtus felicitate canunt; tandem ipſi confi-
ciuntur, deſtruuntur, atq; moriuntur etiam abſque perſecutore. Eſt & aliud Myſterium
Peccatores muti. in taciturnitate, & loquacitate earundem Cicadarum. Si enim verum eſt, quod ſcripſit Aelia
nus Locrenſes Cicadas in Rhegino agro ſilere, ac viciſſim Rheginas Locris mutas eſſe, ita H
vt vtræq; ſimul ſint, & canoræ, & mutæ; non vacat, inquam, myſterio quod ab ipſo B. Grego-
rio docetur ſuper ſeptem pſalmos, ſuper ſecundum ad illa verba. *Dum clamarem tota die.* Is
enim hæc ſcribit. Cùm clamare, & tacere inter ſe repuguent, quomodo poteſt fieri, vt aliquis „
taceat, & clamet: qui peccata quidem ſua ſilentio contegit, merita quidem per vocem ma- „
gnificationis extollit. Aut certè ille tacet, & clamat, qui peccata quidem præterita per con- „
feſſionem non annunciat, & per cor impœnitens alia committere, accepta peccandi liberta- „
te, non ceſſat. Nam quòd peccatum clamor ſit, teſtatur ſcriptura, quæ dicit: *Clamor Sodomo-* „
rum, & Gomorrhæorum adſcendit ad me; & iterum deſcendam videre vtrum clamorem, qui „
venit ad me opere compleuerit. Peccatum quippe cum voce culpa eſt in actione, peccatum „
cum clamore, eſt culpa cum libertate. Igitur tota die clamat, qui publicè peccare non trepi- „
dat. Cicadæ item quod ſolo rore viuant, fœminæq; inter eas ſileant, mares item loquantur,
probum documentum præbent concionatoribus, & prædicatoribus. Sic enim, vt do-

cet

Digitized by Google

A cet [a] Petrus Berchorius, licet prædicator ſit minimus corpore, tamen ſonum cantilenæ di- [a] Li.7.c.18
uinæ hoc eſt prædicationis ſuæ debet reſonare, quantoq; habet aërem, hoc eſt, Spiritum ſan
ctum puriorem, vel etiam aërem ſcientiæ mundiorem, tantò ſonum prædicationis efficiet
dulciorem. Iſti ergo rore deuotionis debent viuere, & inter eos viri, ideſt homines perfecti
debent concionari, & canere, fœminæ, ideſt ignari debent tacere iuxta illud, 1. Timoth. 2.
docere mulieribus in Eccleſia non permitto. Quod etiam vbiq; debet eſſe, quia ſcilicet pru Mulieres i
dentiores, & meliores debent loqui, fœminæ verò tacere. poteſt quoque ſimpliciter intel- Eccleſia ta
ligi de fœminis quibus in Eccleſia tacere conuenit, non loqui. Mulieres (inquit S. Paulus ad ceant.
Timotheum) in Eccleſijs taceant, non enim permittitur eis loqui. Verùm non ſolum in Ec-
cleſijs, ſed etiam in alijs negotijs coram marito mulieres, quòd natura multò quàm viri lo-
quaciores ſint, ſilere decet, ſecundum hoc dictum.

Γύναι γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. ideſt.
Fœmina fœminis ornatum adfert ſilentium.

Ne alioqui rurſus aliquis Xenarchus exclamet Cicadas omnes eſſe fœlices, quarum fœminę
mutæ ſunt. loquitur enim ſic apud Athenæum in Somno.

B *Εἶτ' εἰσὶν οἱ τέττιγες οὐκ εὐδαίμονες.*
Ὧν ταῖς γυναιξὶν οὐδ' ὁτιοῦν φωνῆς ἔνι.
Nunquid Cicadæ ſunt beatæ, fœminis
Vox nulla cum donata ſit nullus ſonus?

Sunt certè beatæ, ac fœlices, non tamen ſolæ. nam & in alijs multis animaliū generibus ipſa
rerum omnium natura parens maribus tantùm cantum dedit, fœminis ademit, vt Gallis gal
linaceis, & Coturnicibus. Poteſt quoque Cicadarum hic cantus in hodiernos rabulas, & li- Rabulæ li-
tigiatores detorqueri, qui inextinguibili rixandi amore æſtuantes, totum tempus in litigan- tigiatores.
do conſumunt, nec ad finē litis vnquam perueniunt, vt ius vnicuiq; tribuant. quod itaq; de
Athenienſibus rabulis olim dixit Suidas ex quodam vetere autore: de noſtris nunc dictum
eſſe æſtimemus. *Οἱ μὲν γὰρ τέττιγες ἕνα μῆνα ἢ δύο ᾄδουσιν. Ἀθηναῖοι ἀεὶ ἐπὶ τῶν δικῶν*
ᾄδουσι πάντα τὸν βίον. ideſt Cicadæ menſem vnum, atque alterum in ficubus cantillant.
Athenienſes verò per omnes ætates in iudicio cantant. quaſi loquaciores eſſent ipſis Cica-
dis. Eos qui maſculam venerem, aut talem aliam inſectantur [b] Plutarchus Cicadis, quæ in [b] In Amatorio.
Scillam, aut tale quid ſimile ſemen ſuum ſpergunt, non ſine ratione comparat. Nam ſic illi Venerei.
C libidine exſaturata in quouis corpore, matrimonio valedicunt, nec proli ſtudent, ac curæ
habent, vt ament ſuas vxores, & fœminas, aut amentur ab ijſdem. Nunc appellanda gula
eſt. Quidni? Guloſos enim Cicadas eſſe dicimus, vt olim priſci illi Athenienſes coquos Guloſi Ci-
cæteros Cicadas appellarunt, non quòd cantandi arte excellerent, ſed quòd ore ſemper ple cadæ ſunt.
no cibis ventrem diſtenderēt, vt rumpi metus ſit non aliter, quàm Cicadæ continuo cantu.
Hinc eſt quod de quodam coquo Poſidippus dixerit. Cùm ſis coquus profectus, extra li-
men es, cùm priùs non cęnaueris. Itaq; & guloſi à ciborum potuumq; repletione caueant,
ne more Cicadarum intereant. Homines porrò lucri cupiditatumq; amantes, & idiotas,
qua de cauſſa [c] D. Ambroſius Cicadis comparauerit, cùm Irenæum doceret Chriſtianorum [c] Epiſt. li. 3.
Sacerdotum vitam à cæterorum hominum conuictu remotam eſſe debere, audi ipſum lo-
» quentem. Quid igitur, inquit, nobis cum iſtius ſeculi via, in qua eſt tentatio, imò ipſa vita
» hominis tentatio eſt, & exilior quàm ſermo fabularum, habitare in luteis domibus, dies, &
» noctes in lucris ponere, & de lucris ſemper cogitare, & ſicut mercenarius diuturnam merce
» dem quęrere, atque (vt Cicadas aiunt) aura quadam paſci cupiditatum? Verè ſicut Cica-
» das, quia de die in diem viuunt, quęſtuq; rumpuntur ſuo. Quid enim aliud ſunt homines
D nullius ponderis, nullius diſciplinæ, niſi vt videantur ſicut Cicadæ, ad mortem nati diur-
» nam, ſtrepentes magis, quàm loquentes? Qui ſub ardore feruentium cupiditatum ſe mul-
» ceant cantu ſibi noxio, ſtatimq; occidant, nullum fructum ferentes, nil habentes gratię. Di-
» ximus ex Iſidoro Cicadas de ſputo Cuculorum naſci. itemq; ex Ariſtotele viſu maximę
hebetes, ità vt ſi digitum, aut aliquem obicem admoueris, non propterea de via deflectant,
ſed potiùs in rem admotam impingant, nec ab eo ſibi pręcaueant. Tales, inquit, [d] Bercho-
rius, ſunt multi qui rectè oculos intellectus hebetiſſimos habere videntur, qui quamuis quo [d] Li.7. Moral. c. 18.
tidie in ſuo itinere malo certò ſciant obices infinitos, & impedimenta, & offendicula inue-
niant maxima, vt potè tentationes, tribulationes, ipſi tamen propterea à malo incepto iti-
nere non deſiſtunt, imò potiùs ſtudio in obices, & offendicula impingere, & pertranſire con
tendunt. oculos autem habent, & non videbunt, viſu enim priuantur, quatenus contra for
tunam nituntur, & diuertere à malo itinere non dignantur. Tales ergo de ſputo cuculorum
ideſt, de ſuggeſtione dæmonum videntur creati, quatenus more dæmonum videntur ſuis

 maleficijs

maleficijs obſtinati. Apud Solinum Cicadæ, quæ apud Locrenſes ſonoræ ſunt, mutæ factæ dicuntur apud Rheginos, quòd Hercules, cùm ibidem obdormiſceret Cicadęq; perſtreperent, ijs cantum inhibuerit. Rheginenſes itaq; ſignificant mundi Principes, & Reges, apud quos pro certo conſtat Cicadas, hoc eſt, cōcionatores mutos eſſe, nec veritatem dicere audere. Si ergo contingat quòd Herculem, ideſt magnum aliquem Principem in vitijs quieſcentem velint clamore, aut ſono orationis diuinę à vitijs reuocare, & excitare, ſtatim indignatus redargui recuſat, ac ne orent, interdicit; itaque cùm veritatem dicere non audeant, neceſſe eſt in dominorum curijs mutos eſſe. E

CVR HOMERVS SENES CICADIS COMPARAVERIT.

Iliad. 3. HOMERVS ſenes concionatores frigidos (nam in ijs nunc calor ille bellicus deferbuit) in excelſa turri ſedentes, cum Cicadis in arboribus cantantibus confert, hiſce verſibus. F

Οὐκαλέγων τε καὶ Ἀντήνωρ πεπνυμένω ἄμφω
Εἵατο δημογέροντες ἐπὶ σκαιῇσι πύλῃσι
Γήρᾳ δὴ πολέμοιο πεπαυμένοι, ἀλλ᾽ ἀγορηταὶ
Ἐσθλοὶ, τεττίγεσσιν ἐοικότες, οἵτε καθ᾽ ὕλην
Δένδρῳ ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι
Τοῖοι ἄρα Τρώων ἡγήτορες ἧντ᾽ ἐπὶ πύργῳ. Id eſt.

Vcalegon, & Antenor prudentes ambo
Sedebant populi ſeniores in Scæis portis,
Ob ſenectutem iam à bello ceſſantes, ſed concionatores
Egregij, Cicadis ſimiles, quæ in ſylua
Arbori inſidentes, vocem ſuauem emittunt:
Tales Troianorum proceres ſedebant in turri. G

Putat Plutarchus, & cum eo Euſtathius plurimiq; alij Homeri interpretes, poëtam hîc Cicadas conferre cum ſenibus, ob continuum ſermonē, & vt eorū vtar verbis, συνεχῆ τὴν λαλιὰν, καὶ ῥοῖζον ἀδιαχῆ, καὶ εὔροιαν ἔχειν, non ob eloquentiam; eſt enim hoc animal, vt inquiunt loquaciſſimum, ſtridulus atque aſper eius ſonus. Quid enim, inquit, Euſtathius ſuaue habet Cicada? nam ſuauitas ſermonis cum melle comparatur. Sed mirum eſt, ò Euſtathi, cur Cicadarum vocem appellet ὄπα λειριόεσσαν, quod interpretatis ἀνθηρὰν id eſt floridam, Ἄνθος *Lilium floris genus.* γὰρ, vt dicis, εἶδος τὸ λείριον, Floris enim genus lilium eſt. quandoquidem floridum ſuaue quodammodo eſt: qua ratione, & ad eloquentiam rectè hæc comparatio accomodari poteſt; tùm quia poëtis quiduis licet; tum etiam quòd plurimi ſapientiſſimi viri, & poëtæ poëtam eum ſecuti, eloquentes quoque, ac ſuauiter canentes, cum Cicadis contulerunt. Apud [b] Diogenem Laertium Timonis hoc extat tamen in Platonis eloquentiam.

Floridū eſt ſuaue.

[b] In Vita Plato.

Τῶν πάντων δ᾽ ἡγεῖτο πλατύστατος, ἀλλ᾽ ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς τέττιξιν ἰσόγραφος, οἵθ᾽ ἑκαδήμου
Δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι.

Quod ſic tranſtulit F. Ambroſius. H

Plato eloquens.

Hos inter dux ille Plato celſiſſimus ibat,
Cuius ab ore melos manabat, quale Ecademi
Arbuſtis lepida modulantur voce Cicadæ.

[c] Lide vir. cap. 8. Et D. [c] Chryſoſtomus locum hunc Hieremiæ citans, Turtur, & Hirundo, & Cicada agri „ paſſeres non cognouerunt tempus aduentus ſui, hæc commentatur. Turturem dicit omnem „ caſtam Eccleſiam. Hirundinem verò Ioannem hominum amatorem. Cicadam autem eloquentiſſimum Paulum Eccleſię organum. Non prętermittam Tithonem Troianum fuiſſe, qui in Cicadam conuerſus fingitur, forſan propter ſuam in ſenio eloquentiam. vt itaque hinc plus leporis habitura eſſet hęc comparatio in Troianos, ab Homero quorundam ſententia excogitata putatur.

S. Paulus Cicada.

A

HIEROGLYPHICA.

HOMINEM myſticum hoc eſt ſacris initiatum, & myſticæ diſciplinę peritum Aegyptij Sacerdotes per Cicadam ſignificabant, in eam ſcilicet admirationem inducti, vt vult [a] Pierius Valerianus, quòd animal tam exiguũ nullo oris commodo, non faucibus, non lingua præditum, tam argutè, tamen caneret, tamq; altùm inſonaret. Eſſe huius inſtar doctrinam myſticã, & ſuas præſertim litteras, quæ nullo ſyllabarum cõplexu, nulla partium orationis textura conſtructæ, ſed ſola animalis cuiuſpiam, vel alterius rei repræſentatione, abſolutæ ſignificationis orationem facere videantur, quæ ſeſe longè diuerſo ab alijs litteris modo legendam exhibeat. Putabant verò Aegyptij Cicadam, vt apud Horum legere eſt, per aculeum emodulari, quòd motu ſuo ſtridorem cieret, veluti plectrum, quo citharæ pulſantur. ore quippe, vti dictum eſt, caret Cicada, prolixum quiddam compactumq; in linguæ ſpeciem habens, quo rorem lambit peculiare earum alimentum. Loquacitatem vanã

Homo myſticus.

[a] Lib. 26. hieroglyph.

B inertemq; garrulitatem, cur per Cicadam ſignificari dixerint, ex Ariſtotile, quem non intellexerunt, credit Pierius Valerianus deſumptum eſſe, qui Platonis ideas à materia diſſeparatas, prioribus Analyticis Τερετίσματα eſſe dixerit, quippe, vt nonnulli aiunt interpretes, nihil niſi inanem cantilenæ cuiuſdam garrulitatem præſeferentes. Quem Cicadarum cantum, vt importunum, & impudentem, ita Demetrius Philoſophus notat, cùm a Domitiano pulſus Italia cum Apollonio quæreretur: Cicadis, inquit, impunè licet obſtrepere, nobis ne quidem mutire fas eſt. Apud Ariſtophanem in Nubibus, quæ iuſtus ſermo commendauerat, iniuſtus ait Cicadarum plena eſſe. Sed quantum ad Ariſtotelis Τερετίσματα pertinet, nos piè magis facturos putat Pierius, ſi dixerimus, diſcipulum longè honeſtiùs, quàm alij putent, de præceptore ſuo loqui, ſanctiusq; ſentire ſuper id eis, quàm interpretes noſtri præſertim temporis opinentur. Quippe cùm Ariſtoteles de ijs tractaret, quę facerent ad demonſtrationem per ea quę ipſe conſtituit artis elementa, nõ obijciendas hîc ait ideas Platonis, quia Τερετίσματα ſunt, hoc eſt myſticum quiddam ſapiunt, atq; ideo nihil ad demonſtrationem, de qua nos hîc agimus, conferunt: ingenij illud, atque animi ſupra ſenſum elati negotium eſt: hoc

Garrulitas loquacitatiuè.

Idea Platonis.

C quod præ manibus eſt nobis vni applicitum eſt ſenſui. Vocabulum enim Τερετίσματα, inter alia ſignificata myſterium etiam ſignificat: & ſuperiùs myſtici hominis hyeroglyphicum Aegyptijs eſſe commonſtrauimus. Sanè Propertius in garrulitatis ſignificatus Acanthidem lenam vocat, à ſermonis tędio, & loquacitate, auriumq; offenſione, nam Acanthias Cicadæ ſpecies, & Epitheton eſt, vt ex Heſychio antea patefecimus. Cicadarum cantum alij aliter accepêre, plures tamen fuêre qui Muſicen intelligi cenſuerint. ideoq; Cicada in citharœdi ſtatua citharæ inſidens, Hieroglyphicum dedicabatur. quem morem, cùm ad Græcorum fabulas pertineat, inferiùs ex Strabone interpretabimur.

Muſica.

SYMBOLA.

PRODVNT autores Athenienſium vetuſtiſſimos capillis colligendis Cicadas aureas annexiſſe. quem modum expreſſit in Ciri Virgilius de Pandonide loquens.

Athenienſium Cicadæ aureæ.

D

Aurea ſolenni comptum quem fibula ritu
Mopſopio tereti nectebat dente Cicada.

Gregorius Nazianzenus.

Κεκροπίδαι τέττιγα πλόκων ὕπο γαίης
Πηγενέα. id eſt.

Cecropidæ indigenam natam tellure Cicadam
Innodant Cirris.

Sic apud Athenæum quidam Aſius poëta Samiorum luxus deſcribens, inter alia dicit, Χρύσεαι κορύμβαι, ἐπ' αὐτῶν τέττιγες, & quidam Anonymus τέττιγι χρυσέῳ ἀναδεδεμένος, cincinnis aurea reuinctus Cicada. Erat autem congeſtus capillorum, qui, vt inquit, [a] Ioſephus Scaliger, mulieribus Romanis vocabatur tutulus. Eam crinium metam Τεττίγων ἐνέρσει, vt loquitur Thucidides cõprehendebant, ac in viris vocabatur hic congeſtus κρώβυλος καὶ κορδύλη, in mulieribus κόρυμβος, & κορύμβη, in pueris σκόρπιος. Hunc autem nimirũ

[a] In Cirin. Virgil.

quid. Tutulus

ritum aureas Cicadas portandi cur obſeruarint antiquitùs Athenięſes, aut quid ſibi cum eo ſignificare voluerint, non vnica autorum eſt ſententia. Natalis de Comitibus putat Athenienſium opinionem fuiſſe, ſe rem gratam facere Apollini Deo patrio, ſi ipſi geſtarent muſicum, & canorum animal, quo ipſe Apollo delectaretur: muſicus enim cùm ſit, rebus muſicis delectatur: ſed eius verba apponam, de Apolline itaq; loquens ſic inquit. Hic deus patrius, & ciuitatis defenſor creditus fuit ab antiquis Athenienſibus: ad cuius Dei memoriam mos fuit priſcis Athenienſibus comam nutrire, & aureas Cicadas capillis adnexas geſtare, vt his verbis teſtatur [c] Thucidides, καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνας λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες, καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐνέρσει κρώβυλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν. id eſt. Atqui antiqui, qui inter illos diuitijs præſtiterunt, nec longum intercedit temporis ſpacium, ex quo lineas tunicas geſtare ceſſarunt, & aurearum Cicadarum corymbos è capillis capitum dependentes. Verùm hanc rem apertiùs patefecit Ariſtophanis enarrator in his: Ἀρχαιότατοι τῶν Ἀθηναίων τέττιγας χρυσοῦς ἐν τοῖς τῶν τριχῶν πλέγμασιν εἶχον. διότι οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες, ἀνάκεινται τῷ Ἀπόλλωνι, ὅς ἦν πατρῷος τῇ πόλει. Antiquiſſimi Athenienſium aureas Cicadas capillis implicitas geſtabant; quoniam cùm muſicæ ſint Cicadæ, ſacratæ ſunt Apollini: qui patrius eſt Deus illius ciuitatis. Hucuſque Natalis Comes. Verùm ab hoc planè diuerſa dicunt plurimi veteres. [d] Lucianus ait; vt apud Aegyptios erat nobilitatis ſignum coma (nam cuncti illorum pueri ingenui capillum à tergo collectum gerebant, vſque dum ex ephebis exceſſiſſent) ita quoque apud Athenienſes aurea Cicada. Id quod probari poteſt, ex ipſo Athenæo, is enim de voluptatis ſtudio, & laude agens, tunc ait Athenienſes maximè Cicadis vſos, cùm opibus abundarent; Athenienſiũ, inquit, Ciuitas, quamdiù luxus in ea viguit, aluitq; maximi viros animi purpureis veſtibus amictos, ſubtus varijs tunicis indutos, ſumma coma religata, Cicadis aureis circa frontem, & capillos appenſis. Fuit itaque hæc Cicada nobilitatis ſymbolum, quo ſe ditiores tantùm exornabant, vel pueri, vel ſenes, ſeu mulieres, nam, & pueros, ſeu adoleſcentes haſce aureas Cicadas cincinnis implicaſſe video, tum ex Luciano, tum etiã ex Theophylacto, hic enim, inquit, κρωβύλῳ τέττιγι ὁ Γοργίας σέμνυται μήπω τοῖς ἰούλοις κατασκιάσας τὸ πρόσωπον. Id eſt Crobulo, & Cicada ſuperbit Gorgias nondum inumbrante malas lanugine. Ex Luciano tamen colligo prouectiores ætatis, & ſenes magis geſtaſſe. Pallenę noſtri maiores (quibus pulchrum videbatur comam nutrire ſenes redimitos crobyli textura ſub aurea Cicada religata) &c. Fortaſſis hæc fuit ratio, cur quædam Varronis Satyra Atticus Tettix, hoc eſt, Attica Cicada dicta ſit, qua Athenienſium hanc laſciuiam, ac ſuperbiam damnauit, & in ea carpſit. Verùm, vt me cito ex hac re expediam, putant plures Cicadas ab Athenienſibus portatas, vt ſe αὐτόχθονας, & γηγενεῖς, hoc eſt primos, & ſine origine, aut è terra editos eſſe hoc ſymbolo declararent, quia è terra oriri Cicadas arbitrabãtur. Nam idem Ariſtophanis Scholiaſtes, quem ſuprà adduxit Natalis Comes, hęc verba in Nebulis habet. οἱ μὲν παλαιοὶ κατὰ τὴν ἀνάπλεξιν τῶν τριχῶν χρυσῷ ἐχρῶντο τέττιγι τεκμήριον ὅτι αὐτόχθονες ἦσαν. id eſt. Antiqui cirris innodabant auream Cicadam, vt eo ſigno demonſtrarent ſe è terra ęditos, aut terræ filios. Huius ſymboli meminit ſic [e] Nonnus.

Καὶ πολὺς ἀγγέλλων προτέρην αὐτόχθονα φύτλην
Χρύσεος ἀπλέκτοισι κόμαις ἐφθέγγετο τέττιξ.

Aiunt enim Athenienſes ex ſemine Vulcani in terram decidente ortos: aut Erichtheum ex terra editum præbuiſſe argumentum, vt Athenienſes, quibus is imperarit, terra item geniti cenſerentur, ac nominarentur αὐτόχθονες, ſicut etiam docuit Plato.

Apollo Athenarum defenſor.
[c] In probem. lib. 1.
[d] In dialog. Nauigium.
Nobilitatis ſignũ apud Aegyptios, & Athenięſes.
Athenięſes quando floruerint.
In Nauig.
Atticus tettix Varronis Satyra cur dicta.
[e] Lib. 1.

E F G

NVMISMATA.

H

CICADIS Locrẽſes in numiſmatibus vſos fuiſſe, idq; frequentiùs probat [a] Golzius, eiuſq; cauſſam dare conatur hiſce verbis. Locrẽſium, inquit, fines ab Rheginis diuidebat Alex amnis per vallem profundam labens: inſignis miraculo Cicadarum, quæ cùm Locrenſium ripa admodum ſint vocales, & canoræ, in aduerſa Rheginenſiũ ripa obmuteſcunt, atque hinc Locrenſes Cicadæ ſymbolo frequentiùs vſos apud quoſdam inuenio, quorum tamen nullum ad manus meas peruenit. aliam quoque refert, cùm ſcribit. Oſtendebatur quoque apud Locrenſes Eunomi citharœdi ſtatua, quæ Cicadam citharæ inſidentem habebat quòd in certamine, quod illi cum Ariſtone Rhegino de artis pręſtantia fuerat, rupta chorda vna Cicada forte ſuperuolans adſtiterat, quæ ſupplementum vocis faceret.

[a] In Magna Græcia.
Locrenſes cur in Numiſmatis Cicadas habuerint.

ÆNIG-

A

ÆNIGMATA, ET APOPHTHEGMATA.

ATHENAEVS inter Aenigmata hoc Simonidis Epigramma recenſet, *Lib. 10. Deipnoſop.*
quod hiſtoriæ ignaris maximum iniecit ſcrupulum, magnamq; dubitan- Simonidis
di occaſionem attulit: eſt autem tale, ænigma.

Φημὶ τὸν οὐκ ἐθέλοντα, φέρειν τέττιγος ἄεθλον
Τῷ πανοπηϊάδῃ δώσειν μέγα δεῖπνον Ἐπειῷ.

Vertit ſic doctiſſimus Dalechampius.

Aio eum qui nolit Cicada obire certamen
Luculentam cænam daturum Epeo Panopeiadæ.

» Fama eſt (vt narrat Athenæus) cùm in Carthcia (quæ eſt Cei inſulæ oppidum apud Pli-
B nium) degeret (Simonides) agendi canendiq; choros rationem docuiſſe, ſchola procul à
» mari ſita, in vrbis ſuperiore parte iuxta templum Apollinis. Aquam verò petiuiſſe, & alios,
» & Simonidem ipſum, ex inferiore oppidi regione, vbi fons erat, aduehente aſino, quem E- Aquam he
» peum cognominabat, quòd fabulæ tradant ad Troiam heroibus aquam præbuiſſe, & quòd roibus a
» in Apollinis delubro picta ſit Troiæ fabula, in qua Epeus (Panopeæ, & Endymionis filius) Troiâ præ-
» Atridis aquam fert, quod & his verbis Steſichorus dixit, buit Epeus.
» *Eius regibus ſemper aquam ferentis miſerta eſt Iouis filia.*
» Cùm igitur ita hęc eſſent, Simonidem, aiunt ſanxiſſe, ad condictam horam ſi quis abeſſet eo-
» rum, qui chori modos, & cantum docebantur, vt is aſino daret hordei ſemodium. Illud ni-
» mirum eſt quod ſignificat, vt is qui cantare nollet, certamen Cicadæ recuſare dicatur, & Pa-
» nopeades nomen aſini ſit, ampla verò cæna hordei ſemodius. Perobſcurus, ac prorſus ænig-
maticus loquendi modus eſt is, quo Steſichorus ad Locrenſes vtebatur, dum ijs diceret, Steſicho-
ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσι. ideſt quod non oportet con- rus poeta.
tumelioſos eſſe, ne Cicadę humi canant. Hoc enim obſcuro Apophthegmate, & abdita re-
ſpondendi formula voluit Locrenſes caſtigare, & à contumelioſa improbaq; agendi ratio-
C ne, abſterrere: ſignificauit enim occultè illos incommodum expectaturos, qui contumelio- Contume-
sè aduerſus potentes, fortunatoſq; populos, & Reges agunt: agri enim poſtea eorum diua- lia erga vi-
ſtantur, & omnes ita inde arbores exſcinduntur, vt vbi conſidant Cicadæ, non habeant, ſed cinos ne
humi cogantur cantilenam illam ſuam exercere. Idem hoc apophthegma retulit in com- fiat.
mentario de Elocutione Demetrius Phalereus, deq; ea copioſius diſputauit; ſed hic à Dio-
nyſio Sicilię Tyranno, non à Steſichoro poëta pronunciatum putat. Ab [a] Ariſtotile tamen
Steſichoro adſcribitur, quemadmodum ab alijs plurimis autoribus.[b] Euſtathius quoq; cùm [a] *Li. 2. Reth.*
locum illum Homeri interpretaretur τεττίγεσσιν ἐοικότες, huius dicti mentionem fecit, & [b] *Iliad. 5.*
eundem planè autoris (quicunque is fuit) ſenſum fuiſſe iudicat, quem expoſuimus.

PROBLEMATA.

QVAMOBREM Cicadę cantum ſuum æſtate media primum incipiant, Aeſtate
ſoluit Michael Glyca his verbis. nimirum inquit, quia natura frigidę ſunt, cur primū
D qua de cauſſa poſt æſtiuum ſolſtitium canendi faciunt initium, nec niſi ex canere in-
» orto ſole ſtrepunt, ipſaq; meridie maximè ſunt canoræ. Et quidem fęmel- cipiant.
» la quum longè ſit mare frigidior, arboribus taciturna inſidet quaſi Pitha-
» goræ diſciplinis eſſet imbuta. Quæſtionem elegantiſſimam in ſuis ad Ari-
ſtotelem de Spiratione Commentarijs diſcuſſit doctiſſimus Nicolaus Leonicus, nimirum
cur nam Culices, & Muſcæ, nonnullaq; alia id generis animalia Inſecta in ſolo perſtrepant Cicadę cur
volatu, ſtantia verò haud quaquam ſonent: contrà verò Cicadæ faciant, quæ ſtantes, & vo- ſtantes, &
lantes canere percipiuntur. Huic quæſtioni iſtęc (inquit Leonicus) pro temporis captu nō volātes ca-
incōmoda videri poterit reſponſio: Cicadas quidem, ſeu calidiores natura frequentiùs, & ve nant.
hementiùs mouere aërem, ad connatum calidū pluri indigentes refrigeratione: quapropter
in vtroq; canunt habitu, ſtantes ſcilicet, & volantes meridiano maximè, cùm maximè feruet
dies, tunc.n. quia pluri indigēt refrigerationis ope, vehementiùs ſanè, & crebriùs aërē cōmo
uent, quod tamen non ęquè matutino faciunt, aut veſpertino, quoniam eius rei illas non vr-

gat neceſſitas, In frigidioribus quin etiam locis neque canunt quidem, quoniam, vel nulla, vel parua ſanè refrigerationis indigent opera. Muſcæ verò, & Culices cæteraq; id genus animalia, cùm ſint frigidiora, non vehementer adeò, & frequenter dum ſtant aërem commouent. Aut fortaſſe iſtæc etiam, dum reſident, obſtrepunt: ſed quoniam exiguo calore imbecilliter admodum id faciunt, non ſentiuntur, & idcirco non id facere æſtimantur. Et ad propoſitam ſanè quęſtionem hoc reſponſum ſit modo. Hæc Leonicus. Cæterùm ad hanc quæſtionem non parum luminis adſerre videtur locus quidam [a] Plinij, qui ex Ariſtotele traductus eſt, & in quo hanc quæſtionem breuiter ſoluit. De vocibus itaque loquens Plinius ſic ſcribit. Vocem non habere, niſi quæ pulmonem, & arterias habent, hoc eſt (quæ poſteriora omnia verba in quodam codice non leguntur, & merito, vtpotè quæ gloſſema ſunt, nec ab Ariſtotele dicta) niſi quæ ſpirant Ariſtoteles putat. Idcirco & Inſectis ſonum eſſe, non vocē, intus meante ſpiritu, & incluſo ſonante. Alia murmur ædere, vt Apes, alia cum tractu (legũt alij contactu) ſtridorem, vt Cicadas. Recepto enim, vt duobus ſub pectore cauis (alij legunt cannis) ſpiritu, mobili occurſante membrana intus attritu eius ſonare viſcera, ſat notum eſt. Cætera ſimul cum volatu, & incipere audiri, & deſinere, vt Muſcas, Apes. Sonum enim attritu, & interiore aura, non anima reddi. Ego autem aliquoties ſum expertus Cicadas ſonum edere ſi deorſum, ac ſurſum in pectore ſcalpantur, quod neutiquam fit in Muſcis, & Culicibus.

[a] Lib. c. 51.

EMBLEMATA.

TRIA apud Alciatum extant Emblemata, primumq; inſcriptum *Nobiles, & Generoſi*, hoc habet carmen:

Aurea Cecoprias nectebat fibula veſtes,
Cui coniuncta tenax dente Cicada fuit.
Calceus Arcadico ſuberat cui lunula ritu,
Geſtatur patribus mullea Romulidis,
Indigenas quod ſe adſererent, hac ſigna tulerunt
Antiqua illuſtres nobilitate viri.

Lunati calcei Romanorũ quid ſignificent.

Vt enim Athenienſes, qui ſeſe ἀυτόχθονας, appellarunt, ad Nobilitatis inſigne Cicadas aureas (vt abundè ſuperiùs diximus) cincinnis implicitas portabant, ita quoque Romani Lunatos calceos, de quibus extat hoc apud [a] Plutarchum problema. Quid eſt, inquit, quod qui nobilitate præſtare videntur, lunulas in calceis ferunt? An vt dicit Caſtor ſignum eius quæ in luna eſſe dicitur habitationis, & quòd poſt mortem animi rurſum lunam ſub pedibus habebunt? An quòd antiquiſſimis pręcipuum fuit, qui fuerunt Arcades ab Euandro Proſelini appellati: & reliquas cauſſas adiecit. Sed de hoc Arcadico ritu, & ſimilibus vide Alexandrum ab Alexandro. Secundum eſt *in Detrectatores*.

[a] In Proble. Rom.

Secundum in detrectatores.

Audent flagiferi matula ſtupidiq; magiſtre
Bilem in me impuri pectoris euomere;
Quid faciam? reddamne vices? ſed nonne Cicadam
Ala vna obſtreperam corripuiſſe ferar?
Quid prodeſt Muſcas operoſis pellere flabris?
Negligere eſt ſatius, perdere quod nequeas.

Obtrectatores Cicadis ſimiles.

Nam ſi Cicadam alis comprehendas, magis ſtrepit, quòd alarum beneficio ad ſtrepitum, ſeu ſtridorem edendum non vtatur. Obtrectatores, itaque Cicadis ſimiles, quibus ſi contradixeris, teq; contrà defenderis, magis eos in pugnam prouocaueris, & ad contradicendum, atque obtrectandum ſtimulaueris. Quamobrem appoſitè Lucianus, cùm à quopiam deriſus, quòd Apophradis vocabulo non rectè vſus eſſet, ſe ipſum defendere vellet, dialogum quē Pſeudologiſtam inſcripſit, confecit, quo his verbis obtrectatorem increpat. At quòd ignorabas nomen Apophradis (hoc eſt diei atri) cuiuis facilè patet. Quomodo enim accuſares me ceu barbarum lingua ob hoc, quòd de te dixi, Apophradi ſimilem eſſe te (Nam mores tuos memini me cum tali die conferre) niſi prorſus ne audiſſes quidē nomen hoc? Ego vero ipſam quidē Apophradē, quid ſibi velit, quidue ſignificet paulò pòſt docebo te. In pręſentia autē Archilochi illud tibi dico, quod videlicet Cicadā ala comprehenderis; ſi modo de poēta quodā iambico Archilocho audiuiſti aliquando, qui genere quidē Parius fuerit, cæterũ homo ſuprà modũ liber, dicax, neq; conuiciari vnquā veritus, etiamſi qua maximè moleſtus futurus eſſet ijs, qui in Iamborũ ipſius ociũ incurrerent. Ille igitur cùm malè à quopiam iſtorũ audiuiſſet, Cicadam ait comprehendiſſe hominem alis, comparans ſeipſum Cicadæ Archilochus

Apophradis nomen.

A chilochus, Inſecto videlicet natura quidem obſtrepero, & nulla cogente neceſſitate, voca-
» li; quoties autem etiam ala comprehenditur, altius quiddam ſtridenti. Tu quoque igitur,
» inquit, homo infœlix, quid tibi vis, qui poëtam loquacem contra te ipſum irritas alioqui cauſas, & materiam Iambis ſuis quærentem. Atq; hæc tibi quoq; nunc interim minor &c. Sed de eo quod dicat Cicadam alis corripuiſſe, plura in Prouerbijs, ad quæ propriè hic locus pertinet, explicabitur. Tertium ſiue vltimum eſt inſcriptum *Muſicam Dys curæ eſſe:*

Locrenſis poſuit tibi Delphice Phœbe Cicadam
Eunomus hanc, palmæ ſigna decora ſuæ,
Certabat plectro Sparthin commiſſus in hoſtem
Et percuſſa ſonum pollice fila dabat.
Trita fides rauco cœpit cùm ſtridere bombo
Legitimum harmonias, & vitiare melos,
Tum cithara argutans ſuauis ſeſe intulit ales.
Quæ fractam impleret voce Cicada fidem.
Quaq; allecta, ſoni ad legem deſcendit, ab altis
Saltibus vt nobis garrula ferret opem.
B *Ergo tua vt firmus ſtet honos (ô ſancte) Cicada*
Pro cithara hic fidicen aneus ipſa ſedet.

Eſt autem hoc emblema deſumptum ex libro Epigrammatum Græco. tit. Εἰς κιθαρῳδούς, autore Paulo Silentario. Epigramma tale eſt.

Τὸν χαλκοῦν τέττιγα Λυκωρεῖ Λοκρὸς ἀνάπτει
Εὔνομος ἀθλοσύνας μνᾶμα φιλοστεφάνου.
Ἦν δ᾽ ἀγὼν φόρμιγγος, ὁ δ᾽ ἀντίος ἵστατο Πάρθις,
Ἀλλ᾽ ὅκα δὴ πλήκτρῳ Λοκρὶς ἔκρεξε χέλυς,
Βραγχὸν τετριγυῖα λύρας ἀπεκόμπασε χορδά.
Πρὶν δὲ μέλος σκάζειν εὔποδος ἁρμονίης.
Ἁβρὸν ἐπιτρύζων κιθάρας ὑπερέζετο τέττιξ,
Καὶ τὸν ἀποιχομένου φθόγγον ὑπῆλθε μίτου.
Τὰν δὲ πάρος λαλαγεῦσαν ἐν ἄλσεσιν ἀγρότιν ἠχὼ
Πρὸς νόμον ἁμετέρας τρέψε λυροκτυπίης
C Τῷ σε μάκαρ Λητῷε τεῷ τέττιγι γεραίρει
Χάλκεον ἱδρύσας ᾠδὸν ὑπὲρ κιθάρας.

Hoc itaque Emblema, cùm ad fabulam, quæ fertur de Eunomo Locrenſi, qui ſtatuam in Cicadæ honorem poſuerat, quòd ea ipſi cùm cum Ariſtone citharœdo certaret, auxilio fuiſſet, pertineat, poſtea fuſiùs recitabimus.

EPIGRAMMATA.

IN eandem ſententiam [a] extat Epigramma incerti autoris εἰς κιθαρῳδούς, vbi loquitur ipſe Eunomus Locrenſis. [a] *Epig.li.4.*

Εὔνομον, ὦ Ἄπολλον σὺ μὲν οἶσθα με πῶς ποτ᾽ ἐνίκων
Σπάρτιν ὁ Λοκρὸς ἐγώ· πυθομένοις δ᾽ ἐρέω.
Αἰόλον ἐν κιθάρᾳ νόμον ἔκρεκον· ἐν δὲ μέσῳ σοι
Ὠδᾷ μοι χορδὰν πλᾶκτρον ἀπεκρέμασεν.
D Καί μοι φθόγγον ἑτοῖμον ὁπανίκα καιρὸς ἀπῄτει
Εἰς ἀκοὰς ῥυθμὸν τὠτρεκὲς οὐκ ἔμενεν.
Καί τις ἀπ᾽ αὐτομάτου κιθάρας ἔπι τᾶχυ ἀνᾴξας
Τέττιξ ἐπλήρου τὠτρεκὲς ἁρμονίης.
Νῶρα γὰρ ἑξετίνασσον· ὁ θ᾽ ἑβδόματου δὲ μελοίμαν
Χορδᾶς, κἂν τούτῳ γῆρυν ἐκιχχάμεθα.
Πρὸς γὰρ ἐμὰν μελέταν ὁ μεσαμβρινὸς οὔρεσιν ᾠδὸς
Τῆνο τὸ ποιμενικὸν φθέγμα μεθηρμόσατο.
Καὶ μὲν ὅκα φθέγγοιτο σιω᾽ ἀψύχοις, τὸ καὶ ὀλβιᾶ
Τῷ μεταβαλλομένῳ συμμετέπιπτε θρόῳ.
Τοὔνεκα συμφώνου μὲν ἐγὼ χάριν, ὃς δὲ τυπωθεὶς
Χάλκεος ἁμετέρας ἕζεθ᾽ ὑπὲρ κιθάρας.

Quod vt intelligi poſſet ſic vertit Franciſcus Sanctius Brocenſis.

Eunomus

Eunomus vt Parthin Locrenſis carmine vici
Delphice ſcis: dicam ijs qui mea facta rogant.
Aeolico cithara reſonabant pectine cantum,
Concentu in medio diſilit vna fides.
Inde per attentas non ibat dulciter aures,
Legitimusq́ mihi non erat ille ſonus.
Tum cithara cubito ſedit tum fortè Cicada,
Vt dulcem cantum conderet harmonia.
Fracta namq́ fide rithmum meditabar eundem
Supplere & netes æquiparare vicem.
Ecce mihi venit cantor de montibus altis
Aeſtiuus, dulces concinuitq́ modos.
Extinctis qui voce leui ſua carmina neruis
Aptabat reparans, qui periere, tonos.
Propterea grates ſoluo tibi Delphice, noſtraq́
Aeneus hic cantor deſidet in cithara. F

Meleagri haud dubiè omnium [b] Epigrammatariorum vetuſtiſſimi ex libris Epigrammatum hoc collegi inſcriptum εἰς τέττιγα. hoc eſt in Cicadam, Cicadas enim hoc tum ad cantum cohortatur, cùm paſtores canere minimè conuenit, ne Pana quieſcentem ſuſcitent.

[b] *Lib. 3. Epigram.*

Ἀχήεις Τέττιξ δροσεραῖς σταγόνεσσι μεθυσθεὶς,
Ἀγρονόμον μέλπεις μοῦσαν ἐρημολάλον.
Ἄκρα δ' ἐφεζόμενος πετάλοις πριονώδεσι κώλοις,
Αἰθίοπι κλάζεις χρωτὶ μέλισμα λύρας.
Ἀλλὰ φίλος, φθέγγου τι νέον, δενδρώδεσι νύμφαις
Παίγνιον, ἀντῳδὸν Πανὶ κρέκων κέλαδον,
Ὄφρα φυγὼν τὸν ἔρωτα, μεσημβρινὸν ὕπνον ἀγρεύσω
Ἐνθάδ' ὑπὸ σκιερῇ κεκλιμένος πλατάνῳ.

De verbo ad verbum nos ita tranſtulimus vt poſſet intelligi.

Reſonans Cicada roridis guttis ebria
Agreſtem canis Muſam in ſolitudine loquacem. G
Summis inſidens folijs pedibus pectine inectis,
Fuſco frangis corpore cantum lyra.
Sed ò amica caue aliquid noui arboreis nymphis
Ludicri contra ſonantẽ Pani modulans ſtrepitum.
Vt fugiens cupidinem meridianum ſomnum vener
Hic ſub opaca recubans platano.

Habetur [c] incerti cuiuſdam autoris multo eligantiſſimum Epigramma propter verborum reduplicationem. Alloquitur autor, ſicut mea fert opinio, hoc Epigrammate hirundinem, quæ captam Cicadam nidis loquacibus infert ad eſcam.

[c] *Lib. 1. Epigram.*

Ἀτθὶ κόρα, μελίθρεπτε, λάλος, λάλον, ἁρπάξασα
Τέττιγα, πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκνοις.
Τὸν λάλον, ἁ λαλόεσσα. τὸν εὔπτερον, ἁ πτερόεσσα.
Τὸν ξεῖνον, ἁ ξείνα, ἁ ἠρινὸν, ἠρινά.
Οὐχὶ τάχος ῥίψεις; οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον
Ὄλλυσθ' ὑμνοπόλους ὑμνοπόλοις στόμασιν.

Vertunt quidam hoc modo: H

Attica puella Pandion, ideſt *hirundo melle nutrita garrula garrulam cùm rapueris*
Cicadam, volucribus cibum fers pullis.
Garrulam garrula, bene alatam alata,
Hoſpitem hoſpes, vernam verna.
Nonne ſtatim abijcies? neq; enim fas eſt, nec iuſtum
Perire muſicos muſicis oribus.

Sed quàm ſuauiter tu appellandus ò Anacreon, qui dulci tuo carmine, ac docto εἰς τέττιγα hoc eſt laudes Cicadæ cecineris? tuiné obliuiſcar? adſcribam, quod ſcripſeris.

Μακαρίζομέν σε τέττιξ
Ὅτι δενδρέων ἀπ' ἄκρων
Ὀλίγην δρόσον πεπωκὼς
Βασιλεὺς ὅπως, ἀείδεις. Σὺ γὰρ

A Σὰ γὰρ ἐςὶ κεῖνα πάντα
Ὁπόσα βλέπεις ἐν ἀγροῖς,
Χ᾽ὁπόσα φέρουσιν ὧραι.
Σὺ δὲ φίλιος γεωργῶν,
Ἀπὸ μηδενός τι βλάπτων.
Σὺ δὲ τίμιος βροτοῖσι,
Θέριος γλυκὺς προφήτης.
Φιλέουσι μέν σε μοῦσαι,
Φιλέει δὲ φοῖβος αὐτός,
Λιγυρὴν δ᾽ ἔδωκεν οἴμην
Τὸ δὲ γῆρας οὔ σε τείρει
Σοφὲ, γηγενὴς, φίλυμνε
Ἀπαθὴς, ἀναιμόσαρκε
Ἐχεδὸν εἶ θεοῖς ὅμοιος.

B Quæ omnia ſic à quodam Latino metro eligantiſſime tradita ſunt.

O terq; quaterq; fœlix
Cicada, quæ ſupremis
In arboribus viretis,
Roris parum, vt bibiſti
Cantare dulce gaudes
Reginam agens potentem.
Quodcunque conſpicaris
Tuum eſt: quod arua gignunt;
Quod ſylua cunq; profert.
Te amplectitur colonus
Quod eius in labores
Iniurioſa non ſis.
Colunt Cicada te omnes
Diuina, quod puteris
Aeſtatis imminentis.
C *Te diligunt camenæ:*
Te diligitq; Phœbus,
Vocemq; dat canoram.
Te non ſenecta carpit
Feſtiua terra alumna,
Cantus amica, & omnis
Mali & doloris expers.
Vlla nec aucta carne,
Nec aucta ſanguine vllo:
Ipſis abes parum à dijs.

De amantum infœlicitate doctum, quod ſequitur Epigramma condidit Iouianus Pontanus; in quo oſtendit, quantopere infœlices ſint ij, qui œſtro amoris ſunt perciti, vtpote, qui noctedieq; atque omni anni ætatiſq; tempore inquieti degant. quibus itaque longè fœliciores ait eſſe Cicadas, qui noctem diemq; optimè tranſigunt, & ſine mœrore, ac vltimo vitæ D die cum ſumma lætitia, ac gaudio moriantur. Amantibus fœliciores Cicadæ.

Cantando luces peragit ſub fronde Cicada,
Et mulcet ſylvas, carmine læta ſuo,
At tenebras ſub rore leui, ſub deſide ſumno
Tranſigit, & noctes, nocte iuuante, ſuas.
Cantando moritur; ſentit nec tædia mortis,
Quin cantu vitam ducit & exequias.
O fœlix ortu, interitu fœlicior. At me
Et nox nigra grauat; vexat & atra dies
Ante fores iaceo gelida ſub frigora bruma;
Nec pudet ætatis, Pieridumq; ſenem.
Ante fores, ſub ſole leo dum feruet, & ignis
Vſtulat Icarius, conqueror vſq; ſenex.

Vrer

Digitized by Google

Vror amans; tabeſco ſenex; lux omnis amara: E
Nox inimica mihi eſt; noxq́, dieſq́, nocet.
Sors iuuenum miſeranda, ſenum deflenda: Cicada
Sors fœlix. o iam diſcite quid ſit amor.

PROVERBIA.

Cicada vocalior.

Τέττιγος λαλίστερος, id eſt *Cicadâ vocalior*. Dicebatur in hominem impendio garrulum, aut admodum muſicum, propterea quòd hoc Inſectum rore duntaxat viuens cantu potiſſimùm delectetur. Et quoſdam ita muſicæ deditos, vt neglecto cibo perituri fuerint inedia, in Cicadas à dijs mutatos, narrat apud Platonem Socrates in Phœdro, Theocritus in Daphnide.

Τέττιγος, ἐπεὶ τύγε φέρτερον ᾄδεις.

Quippe canis melius quacunque Cicada.

[a] *Lib. 6. Deipnoſ.*

Magis tamen in garrulos conuenit. veluti apud [a] Athenæum paraſitus quidam ſeipſum depingens λαλῶν, inquit, τέττιξ, ideſt garrulitate Cicada ſum, & apud eundem libro vndecimo, Theopompus τέττιξ κελαδεῖ *Cicada ſtridet*, quòd tamen illic videtur boni ominis cauſa dici. Citatum quoq; hoc antiquiſſimi poëtæ Næuij à Nonio eſt. „Quando ad ludos venit alij cum tacerent, totum diem argutatur, quaſi Cicada; „quo in loco Nonius argutari exponit loquaciter proloqui. Chœnix Ennij eſt fabula de nomine menſuræ Græcæ, vt Modius apud Varronem, ex ea eſt iſtud, Tum tu iſti crede, atq; exerce linguam, vt argutarier poſſis, vſitato itaq; vocabulo vſus eſt Næuius, & in ea ſignificatione, qua exponit „Nonius. Nam Næuius ijs verbis loquacem perſtringit, vt Ennius. In Loquaces, & maledicendi cupidos dicitur, & hæc parœmia τέττιγα πτεροῦ συνείληφας id eſt *Cicadam ala corripiſti*. Lucianus in Pſeudologiſta ſcribit Archilochum poëtam iambographum, & ad malè dicendum egregiè inſtructum, ad hunc modum reſpondiſſe, quidam à quo fuerat conuiuio prouocatus τὸν τέττιγα πτεροῦ συνείληφας. eſt autem huius Inſecti mira quædam, & prodigioſa loquacitas, maximè efferueſcente ſole. Ergo quemadmodum ſi Cicadam natura garrulam ala comprehendas, clariùs obſtrepit; ita ſi poëtico homini præbeas occaſionem ſimultatis, non modò non tacebit, ſed clariùs obſtrepet, & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Platonem aiunt admonuiſſe, ne quis hominem poëtam ſibi faceret inimicum, & Horatius: G

Argutari quid.

Chœnix Ennij.

Modius Varronis.

Cicadam ala corripiſti.

Poëtarum natura.

——— *Genus irritabile vatum*

[b] *Chil. 8. 166.*

dixit. Expoſuit hanc parœmiam hiſce quatuor verſiculis [b] Iohannes Tzetzes.

Ὁ Τέττιξ μεθυσκόμενος ἡλιακαῖς ἀκτῖσι.
Γίνεται λάλος, ᾠδικός, κἂν τις κατέχῃ τοῦτον,
Μᾶλλον ἐστὶ λαλίστερος ὅθεν ἡ παροιμία
Τέττιγα λέγει τῶν πτερῶν δόξας κατεσχηκέναι. id eſt,
Cicada ebria facta ſolaribus radijs,
Fit loquax occentrix: quamuis quiſpiam hanc teneat,
Magis eſt loquacior: vnde & adagium
Cicadam dicit per alas æſtimabis detinere.

[c] *Chil. 10. 301.*

[c] Alibi quoque idem autor linguam ſcribens loquaciorem eſſe Cicadis, & Atticis, qui prolixiori vtebantur ſermone, quam Lacones, eandem parœmiam latiùs exponit. verſus adijciam. H

Οἱ τέττιγες ζωΰφια τυγχάνουσι τῶν λάλων
Τῷ καύματι τοῦ θέρους δὲ μᾶλλον λαλοῦσι πλέον
Κἂν περ κατέχῃ τῶν πτερῶν τούτους, τὶς παῦσαι θέλων
Μᾶλλον εἰσὶ λαλίστεροι, καὶ τῶν ὀχληροτέρων
Ὅθεν τοῖς λάλοις λέγεται τοιαύτη παροιμία,
Τέττιγα δόξας τῶν πτερῶν τάχα κατεσχηκέναι
Καὶ ὅτι λάλοι τέττιγες, κατάδηλον τοῖς πᾶσι.
Οἱ Ἀττικοὶ ὁμοίως δὲ πάλιν τῶν μακρηγόρων
Λάκωνες βραχύλογοι δὲ τούτοις ἐναντίως. vertitur.
Cicadæ animalcula ſunt loquacia
In calore autem æſtatis magis ſtrepunt amplius.
Quamuis detineat alis has quiſpiam, ſedare volens,

Magis

A *Magis ſunt loquaces, atq; turbulenta,*
Vnde loquacibus dicitur talis parœmia
Cicadam videris alis fortè cohibuiſſe,
Et quod loquaces ſint Cicadæ clarum eſt omnibus.
Attici ſimiliter autem rurſus ſunt, qui longum concionantur,
Lacones verò breuiloqui his ex aduerſo.

Cicadæ vterum ne ſcabito, eiuſdem cum priori ſententiæ, prouerbium his verbis [d] Pierius Valerianus exponit. Cùm verò, inquit, ſonus ipſius animalis argutus, quidam ſtridor potiùs, ſit, quàm cantus vllus, & ſtrepitu aures offendat, natum inde prouerbium, *Cicadæ vterum ne ſcabito,* quoties reprimenda eſt cuiuſpiam dicacitas, aut petulantia, vt ſi pergat dicere, quod vult, ſcurrilíq;, aut maledico morſu impatientiorem aliquem tetigerit, ipſe poſtea repercuſſus, quæ nollet audiens erubeſcat, & quòd in hanc ſententiam ait Heſiodus. Cicadæ vterum ne ſcabito. [d] Lib. 26.

Εἰδὲ κακὸν τ᾽ εἴποις, τάχα κ᾽ αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις..

Et huiuſmodi apud Sophoclem, Euripidem, & Plutarchum plura.

Σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον, id eſt:

B *Scilicet obſtrepitans arguta Veſpa Cicadæ.* Veſpa Cicadæ obſtrepens.

Vtitur hoc [e] Theocritus. Nam his verbis, quidam paſtor contemnit paſtorem, à quo prouocatur. conueniet in eum, qui longè impar cum ſuperiore congreditur in certando, aut qui negotium faceſcit longè præſtantioribus. Cuiuſmodi eſt illud, Catulus Leonem adlatrans. [e] In Hodæporis.
Cicada Cicadæ cara, Formica Formicæ. [f] Ariſtoteles referens hoc prouerbium, *ὅθεν ὅμοιον φασὶν ὡς τὸν ὅμοιον,* id eſt, vnde ſimilem aiunt ad ſimilem, poſtea addit, & ſi quæ ſunt alia; quibus verbis proculdubio intellexit illa, quæ ſunt apud Theocritum. Cicada Cicadæ cara. [f] Ethicor. 8.

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ
Ἴρηκες δ᾽ ἴρηξιν. Id eſt,
Formica grata eſt Formicæ, Cicada Cicadæ,
Accipiter placet Accipitri.

Conuenit hoc & in probos, & in improbos. vt enim illi cum bonis gaudent, & libentiſſimè conuerſantur; ita hi cum malis. In quos lepidum illud eſt Catulli:

Pulchrè conuenit improbis cinædis

Item illud Martialis:

C *Vxor peſſima, peſſimus maritus,*
Miror non benè conuenire vobis.

Cum eo quod poſtremum præceſſit prouerbio, aliud ſimile eſt iſtud *τέττιγα τῇ μελίττῃ συγκρίνεις,* id eſt Cicadæ Apem comparas. Nam Cicada cùm maior, tum canora eſt: Apis non modò minuto corpuſculo, verum etiam penè muta. Lucianus in Rhethorum doctore prouerbium hoc attigit vna cum altero ei ſimili: *τοσοῦτον ὑπερφωνοῦντα εὑρήσεις, ὁπόσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς καὶ οἱ τέττιγες τὰς μελίττας.* Id eſt, inuenies tantò voce ſuperiorem, quantò tuba ſuperat tibias, Apes Cicadæ. *Cicadæ potiùs æſtate taceant:* dicitur prouerbialiter de aliqua re, quæ fieri non ſolet: Ouidius in Arte hoc vtitur: Cicadæ Apem comparas. Cicadæ potius æſtate taceant.

Vere prius volucres taceant, æſtate, Cicadæ.

Ἀκάνθιος τέττιξ *Acanthia Cicada*, in indoctos, atq; infantes, aut muſices ignaros torqueri prouerbio ſolitum. *ἐπὶ τῶν ἀφώνων καὶ ἀμούσων,* vt Græci exponunt: quod Cicadæ Acanthiæ dictæ, minimè ſint vocales, ſed mutæ. Autor enim eſt Stephanus Bizantius iuxta oppidum Ætoliæ Acanthias Cicadas alibi vocales, mutas eſſe, atq; hinc ortum adagium, cuius autorem citat Simonidem. *Cicadæ ſibi canent.* Cœlius Rhodiginus huius meminit his ver- Acanthia Cicada.
D bis. Fuit ab hoc animali (Cicada nempe) à veteribus concinnata comminatio. *χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται.* Id eſt, à terra vobis concinent Cicadæ. ſignificatur enim agri vaſtitas cum arborum exciſione. Verùm ſic allegoricè pronunciatum vehementius grauiusque putat Demetrius Phalaræus. Quæ vis ſua eſt orationis conciſæ. Propterea, & ſymbola ob breuitatis aſſimilationẽ efficatiora multò, & grauiora cenſeri: quod enim breuiùs profertur, multorum ſuſpicionem præſtat. Hucuſq; Cælius Rhodiginus. Huius verò ſuperiùs quoq; meminimus. eſt autem [g] Ariſtotelis exemplum ſchematis, quo quis dicit, quòd non dicit, adducitq; ex poëta Steſichoro. Nec aliud addit, vnde poſſis dicti ſententiam deprehẽdere: niſi quod ſuſpicamur poëtam his verbis comminatum ijs, vt inquit Adagiorum autor, à quibus erat læſus, quos ſi vlciſci alioqui non poſſet, certè carminibus ſuis eſſet illos infamiæ traditurus. Adducit autem, & Ariſtoteles Rheth. lib. ſecundo inter ſententias obſcurè dictas *ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν.* Quod quidem Steſichorus apud Locrenſes dixit, Non oportere cuiquam iniuriam facere, Cicadæ ſibi canent. [g] Rhethor.

ne

ne Cicadæ ex humo canant. Cicadæ poëtarum habent ſymbolum. χαμᾶθεν dixit ob inopiam, & conditionis humilitatem, vt rurſus exponit Adagiorum autor. Vnum quodq; animal minatur his armis, quibus à natura inſtructum eſt; poëtæ præter verſus nil habent, quibus tamen homines, vel album, vel nigrum ad poſteros tranſmittunt. Vnde & Plato dicitur amicos admonere ſolitus, ne quem hominem poëticum ſibi redderent inimicum, eſt enim in his, qui fœnum habent in cornu. Doctis tamen nonnullis placet alio ſpectare Steſichori dictum. Quoniam Cicadæ ſolent Marone atteſtante, in arboribus canere, apparet Steſichorum ciuiliter Locrenſes admonere hoc dicto, ne per petulantiam à finitimorum iniurijs parum temperantes, tandem arma illorum in ſe concitent, qui cum exercitu fines illorum ingreſſi, quidquid arbuſtorum ſit in agris, hoſtiliter excidant: itaq; fiat vt Cicadæ illis iam humi canere incipiant, ſublatis arboribus quibus inſideant. Fortaſſe tale quiddam refert Gregorius Nazienzenus, cuius in hoc opus Commentaria Venetijs Aldus Manutius ſcribit ſe vidiſſe. E

Cicadis pleni. Τεττίγων ἀνάμεςοι, *Cicadis pleni*. In glorioſos, & ſtultos olim dicebatur, aut obſoletis, ac iam deſitis vtentes. Antiquitùs enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas Cicadas addere. vnde Τεττιγοφόροι dicti ſunt, quemadmodum abundè dictum eſt ſuperiùs, hoc autem declarabant ſeſe αὐτόχθονας eſſe ſiue indigenas, veluti Cicadæ quæ non aliunde commigrant, ſicut plæraq; alia, ſed innibi naſcuntur vbi viuunt. Ariſtophanes. F

Ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεςα
Καὶ κηκείδου, καὶ βουφονίων. id eſt,
Priſca hæc ſanè atq; abſita canis, nec non repleta Cicadis
Ac Cecide cum Buphonijs.

Cecides peruetuſtus quiſpiam fuit ditramborum ſcriptor. Buphonia item feſtum priſcum, & iam ob vetuſtatem deſitum. Quæ ſanè omnia prouerbiali ſchemate ſunt dicta. Non minus prouerbialiter vſurpari poteſt *Cicada nigrior*, vt graculo nigrior, quotieſcunq; ſermo eſt de rebus nigerrimis. Vtitur hoc [h] Martialis in Procillum, qui ipſi inuidebat, quod à pulchra puella adamaretur, ſe tamen inquiens nigriorem velle

Cicada nigrior.

[h] *Li 3. Epigram.*

Formica, pice, Graculo, Cicada.

Nec minus, & hoc *Cicada inanior*, quòd à [i] Scaligero vſurpatum video de homine loquens pauperrimo; cùm ait

[i] *Poem. in manes Catulli.*

G

Rore paſcitur.

Audes temnere ruſticus colonum?
At qui, dij, homo? qui? qui inaniore
Ventre eſt, quam media die Cicada
Cum cæli meditullio ſilet ſal:
Et longas ſubiens vorauit vmbras.

Rore paſcitur. ſi hoc referamus ad prouerbium, inquit Adagiorum autor, transfertur ad ingenium ſiue ſtylum ieiunum, & aridum, aut per ironiam in hominem vehementer obeſo corpore. Theocritus in Nomeo Batto: σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ; Nunquid rorem depaſcitur, vt Cicada? Cicadas autem rore ali teſtati ſumus. Virgilius in Daphnide.

Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit
Dumq; thymo paſcentur Apes, dum rore Cicadæ,
Semper honos nomenq; tuum laudesq; manebunt.

Hæc ſunt τὰ ἀναγκαῖα id eſt neceſſaria, & prouerbij ſpeciem habent, quibus indicare licebit, quòd in vita perpetuum nobis futurum intelligi volumus. Itidem Virgilius hoc, quòd habetur quarto Æneidos: H

Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus.

Cigale ſchioppate. *Cigale ſchioppate* apud Italos vſitatum, quaſi dicas Cicadæ crepatæ, aut ruptæ. tales dicuntur poëtæ, & aſſentatores principum, qui cùm ignominioſos ſuos verſus ediderunt, aut de aliquo maledixerint quidquam, quòd principi fore gratum exoptant, non aliter tandem, quàm Cicadæ ſuo cantu rumpuntur, & moriuntur, vbi per aſſentationes nequeant conſequi, quod cupiunt. poteſt quoque hoc prouerbio notari res, quæ nullius eſt vſus amplius, non aliter, quàm Cicadæ, cùm rumpuntur, non ampliùs ad cantum idoneæ exiſtunt: eſt autem hoc apud [k] Arioſtum:

[k] *34. Canz. 77.*

Vede in ghirlande aſcoſi lacci, e chiede
E ode, che ſon tutte adulationi
Di Cigale ſchioppate imagini hanno
Verſi, che in lode de i Signor ſi fanno.

Γηγ,θι

A *Γέγηθε μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς.* Id eſt. Gaudet magis quàm qui ſenectã exuit.

Gaudet magis quàm qui ſenectam exuit,

de vehementer hilari, & geſtienti gaudio. [1] Ariſtophanes. [1] In Pace.

Ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέποδα καὶ γελῶ
Μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα. Id eſt,

Gaudeo ſiquidem atq; lætor, atq; pedo & rideo
Qui clipeum ſuffregerim, magis ac ſenectam qui exuit.

Ductum eſt a ſerpentibus, & Cicadis, qui ſtatis temporibus exuunt ſenectutem, & veluti renaſcuntur.

EPITHETA.

EX quodam Epigrammate Simonidis peruetuſto apud [a] Athenæum colligo Τέττιγας dici ἀμέτρους, hoc eſt, immoderatas. neſcio cur immoderatæ, [a] Li. 11. depnoſ. B niſi quòd in cantu intemperantes ſint, & aſſiduæ nimium, ita vt ob aſſiduitatem rumpi dicantur. Alij verò legunt hic ἄμητροι, quòd ſponte naſcantur, & abſq; matre ſint. alij εὔμετροι hoc eſt ſonoræ, ob cantum ſonorum quem edunt. alij ἄμιροι pro ἥμιροι blandæ, vt notat ibidem doctiſſimus Dalechampius. At verò φιλόμβριον τέττιγα pro φιλόμβρον. Id eſt, pluuiæ cupidam in Epigrammatibus veterum dici annotat autor Theſauri linguæ Græcæ. videtur & hoc epitheton Cicadarum naturæ non rectè conuenire, vtpote quæ cunctæ anni temperiem ſiccam efflagitant, æſtatem, & ſolis æſtum, niſi ſit per ἀντίφρασιν intelligendum: poteſt quoque ea ratione conuenire, qua Cicadas diximus ex Ariſtotele plurimas generari, cùm plurimi fiunt imbres. Similiter & in Epigrammatibus δρυοκοίτης dicitur, quaſi in quercu ſeu generaliter in arbore cubans. Nam & Græci, vt quidam tradunt δρυὸς nomine omne arboris, & ligni genus complexi ſunt. etenim vitem quidam poëta δρυὸς ὀπωχέτωνα nuncupauit. Philes ob cantus amorem quo detinetur, φιλῳδὸν vocat, Suidas ἡλιομανῆ, hoc eſt, inſano ſolis amore captam, quoniam ἐπιμαίνεται τῷ ἡλίῳ. Αἰθαλίωνες apud Theocritum παρὰ τὸ αἰθάλῳ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. quia à ſole comburantur: concinere enim tunc vbi καῦμα fiat hoc eſt, C vbi maximè inardeſcat ſol, notat Theocriti Scholiaſtes. [b] Heſiodus ab alarum colore κυανοπτέρους: exponunt alis nigricantes. dicitur enim κυανόπτερος, cuius alæ ſeu pinnæ cyani colore ſunt, hoc eſt cæruleæ. Dicuntur apud Virgilium à cantu querulæ, itemq; raucæ. argutas (vt Heſiodus & alij poëtæ Græci ἠχέτας) dixit in Culice. [b] In Scuto Herculis. Arguta.

Argutis & cuncta fremunt ardore Cicadis.

& Martialis.

Arguta tegit ala quot Cicada.

Nemeſianus æſtiuas, quòd æſtate canere incipiant & æſtu delectentur.

——Aeſtiuis cantu concede Cicadis.

Quidam graciles vocauit, quòd tenui ſint corpore. Pontanus choraliſtriam Cicadam, quòd alternatim, & inſtar chori canat, ſed apud quem id ex veteribus legerit me latet. Policianus rauciſonam. Rauciſona.

Poſt vbi rauciſona pinna vibrante Cicada.

D

FABVLÆ.

PHILOSTRATVS in Apollonij Tyanæi vita, & Plato in Phædro Cicadas à Muſis cantum habuiſſe ſcribunt, dicente ſic Socrate: Fertur autem A Muſis cãtum habuerunt Cicadę.
" olim Cicadas homines fuiſſe ante Muſas: natis deinde Muſis cantuq; mon-
" ſtrato, illorum nonnullos voluptate cantus vſq; adeo delenitos fuiſſe, vt Cicadę homines fuerunt ante Muſas.
" canentes cibum potumq; negligerent, imprudenterq; perirent: ex quibus
" deinceps Cicadarum genus ſit natum, cui Muſæ hoc munus dederunt, vt
" alimonia non indigeant, ſed abſq; cibo potuq; quamdiu vixerit, cantet: poſtea verò ad Mu-
" ſas proficiſcatur, quam quis hominum Muſam hîc colat renunciaturum. Ergo Terpſichore
" renunciantes, qui præcipuè illam in choreis cœtibusq; celebrarint, eam ipſis propitiam red- Tithon[a] in Cicadam mutatus, & eius fabulę allegoria.
" dunt, atq; itidem alijs pro ſua cuiq; venerationis ſpecie. Tithonũ fabulatur Hellanicus, Lao-
medontis filiorum eligãtiſſimũ fuiſſe & ab aurora (alij Die) adamatum, in cęlo ſublatum, ac

ſucco illius perfuſum: inde petẽti immortalitatem cõceſſit. Porro vbi conſenuiſſet, poſtremo prius cœpit cogitare, quod per incogitantiam vnà cum viuacitate perpetua ἀγηρασίαν nõ petiuiſſet. Itaq; vbi ipſe ſibi diſplicere cœpiſſet, quòd frui voluptatibus vitæ humanæ non liceret, contendit à dea, vt immortalitatem mortalitate commutaret. Aurora verò, cùm id in manu non eſſet, vertit eum in Cicadam volatilium μουσικώτατον, vt eius voce oblectaretur. Reliquit hîc Hemathionem filium, & Memnonem Aegyptiorum regem. Addunt nonnulli ἀμφιμήτριον Priami fuiſſe, hoc eſt ex vno quidem patre Laomedonte, ſed diuerſis matribus. Priamum ex Leucippa, Tithonum verò ex Strymone, aut Rhæone. Et qui eius ſenectutem amplificant, aiunt eo ſenij illum prouectum fuiſſe, vt in cunis, & calathis vimineis infantum more agitatus interquieſceret. Nata hinc parœmia τιθωνοῦ γῆρας, & καταγηράσαις τιθώνου βαθύτερον: id eſt Tithoni ſenecta, & Tithono profundiùs ſeneſcas. Lucianus καὶ ὑπὲρ τιθωνὸν ἔζη ὁ γέρων: atque vltra Tithonum viuebat ſenex. Ariſtophanes.

Tithoni ſenecta prouerbium quid.

Ἄνδρα τιθωνὸν καὶ σπαράττων, ταράττων, καὶ κυκῶν.
Virum Tithonum & lacerans & turbans, & miſcens.

[a] Chiliad. 8. 166.

Hanc fabulam carmine explicauit [a] Iohannes Tzetzes, ſimulq; exponit Homerum, cur Cicadis aſſimulauerit Troianos, peſſimeq; interpretes eius opinatos eſſe, propterea id factum quòd Tithonus, cùm conſenuiſſet, in Cicadam verſus ſit; de Cicadarum itaque loquacitate primùm locutus, hos verſus ſubdit.

Ὅθεν καὶ ὅμηρος εἰδὼς τὸ τῶν τεττίγων λάλον
Τοῖς τέττιξι παρῄκασε τοὺς τρώων δημηγόρους,
Δημηγορίας χέοντας λόγων συχνὰς νιφάδας
Ἃς δὲ φασὶν οἱ βούκρανοι πλάττοντες ἱστορίας
Ὡς ὅμηρος τοῖς τέττιξι παρῄκασε τοὺς ἄνδρας
Ἀνθ' ὧν ὁ τούτων συγγενὴς ὁ τιθωνὸς γηράσας,
Ἐκ τῆς ἡμέρας τέττιγος εἰς φύσιν μετημείφθη,
Λῆρος τυγχάνει μυθικὸς, ὃν ἀλληγορητέον.
Τὸν Τιθωνὸν ἐρώμενον ἡμέρας οὕτω νόει
Τὸ εἶναι μακροχρόνιον, καὶ τάχα δὲ φιλῆσθαι,
Ταῖς τῆς ζωῆς ἡμέραις τε καὶ τῷ μακρῷ δὲ χρόνῳ.
Ἐπεὶ δ' ὑπεργεγήρακε, καὶ δίκην βρεφυλλίων
Ἐν λίκνῳ συνεστρέφετο, χάριν τοῦ καθευδῆσαι.
Πάλιν παῖσαι θέλοντες τοῦτον ὡς βρέφος λέγειν,
Ἐπεὶ καὶ τέττιγες γηράζουσιν, ὡς ὄφεις·
Λαλῶν γὰρ τέττιξ ῥήγνυται, ἄλλος δ' ἐκτρέχει νέος.
Ἔφασαν ὡς γηράσαντα τὸν Τιθωνὸν, ἡμέρα
Εἰς τέττιγα μετέβαλεν, ἤγουν μακρῷ τῷ χρόνῳ
Ὁ Τιθωνὸς ἐξ ὑπαρχῆς πάλιν ἀνηνεώθη. Id eſt,

Vnde & Homerus cùm ſciret Cicadarum loquacitatem
Cicadis aſſimulauit Troianorum concionatores
Conciones fundentes verborum denſas niues.
Quas autem aiunt bubali fingentes hiſtorias
Quòd Homerus Cicadis aſſimulauit viros
Propterea, quòd harum cognatus Tithonus cùm ſenuiſſet
A Die Cicada in naturam mutatus eſt,
Nugæ ſunt fabuloſæ, quæ explicandæ ſunt.
Tithonum amantem diem ſic intellige
Eo quòd eſſet longæuus, & fortè ſanè amari
Vitæ diebus atq; longo tempore.
Poſtquam autem ſenuit & inſtar infantulorum
In cuna voluebatur gratia dormiendi.
Rurſus pueraſtare volentem hunc vt infantem dicere:
Quoniam Cicadæ ipſæ repueraſcunt, vt ſerpentes.
Loquẽs enim Cicada rumpitur, alius autem excurrit iuuenis
Dixerunt quod cùm ſenuiſſet Tithonus, Hemera
In Cicadam mutauit: id eſt in longam vitam
Tithonus à principio rurſus renouatus eſt.

Allegoria fabulę Tithoni.

Quidam Grecorum hanc fabulã paulò aliter allegoricè interpretantur, in hunc ſcilicet modum.

A dũ. Tithonus hîc in orientali mundi plaga vxorem duxit, ſuſcepitq; ex ea libros, quos ſuprà commemoraui, & ad tantam peruenit ſenectutem, vt in cunas componeretur. Auroram vocant temperatam orientalium partium plagam, qua ad miraculum viuacitatis venit. Quod verò in Cicadam eum transformatum fabulantur, id factum exiſtimant propter Cicadarum naturam, vt etiam ſuperiùs Iohannes Tzetzes admonuit, quæ ſenio confectæ perinde, vt ſerpentes exuunt ſenectutem. Sed & Phyſicam huius fabulæ neſcio quam rationem, quidam ſomniant, quam non eſt operepretium hîc perſequi. Auget miraculum Rheginenſium Cicadarũ etiam fabuloſè celebrata vocalitas vicinarum. Nam [b] Strabo Timæũ citat autorẽ, quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrenſem, & Rheginenſem Ariſtonem in canendi certamen veniſſe, Ariſtonem Apollinem inuocaſſe Delphicum, vt ſibi canenti auxilio foret, quòd à Delphis Rheginenſes olim eſſent profecti. Eunomum reſpondiſſe cũ Rheginenſibus, ne certandum quidem omnino de Muſica, apud quos Cicada vocaliſſimum animal voce careret. Vtriſq; certantibus cùm in Eunomi cithara, vna inter canendum corda frangeretur, Cicadam ſuperuolantem adſtitiſſe, ac vocem alioqui defuturam ſuo cantu ſuppleuiſſe, atq; ita victorem fuiſſe declaratum, ſtatuamq; citharædi poſuiſſe, cum Cicada citharę inſidente.

De Eunomo & Ariſtone.

[b] Lib. 6. Geogrph.

B Huiuſmodi ferè narrat [c] Strabo, & Antigonus ex eodẽ Timęo qui Siculas cõſcripſit hiſtorias. [d] Clemens Alexandrinus ſcribit hanc fabulam, ſed prolixius & elegantius, & aliquantulum allegoricè interpretatur. Hanc enim Cicadam ait canendi arte, qua Eunomus præſtabat allectam fuiſſe non aliter, quàm Thracij cantu feræ manſuetæ redditæ ſunt, & Arionis Methymnæi ſuaui harmonia piſces ineſcati: per Cicadam autem hiſtrionem, aut

„ Muſicæ imitatorem intelligi, & alia plurima, quæ his ſequentibus verbis continentur. Thra-
„ cius autem, inquit, alius ſophiſta (alia eſt hæc Græca fabula) ſolo cantu feras reddebat man-
„ ſuetas: quin etiam, & cæteras arbores, & fagos ſuis locis motas Muſica tranſplantabat. Poſ-
„ ſum tibi quoque aliam narrare fabulam, quæ huic non minus, quàm frater fratri eſt ſimilis,
„ ſimilem & Crantorem Eunomum Locrenſem, & Cicadam Pythicam. Dies feſtus maximo
„ Græcorum conuentu Pythone celebrabatur propter Draconem mortuum: Eunomo canen-
„ te ſerpentis epithaphium, neſcio an hymnus an lamentatio ſerpentis eſſet canticum. Erat
„ autem certamen conſtitutum, & æſtus tempore cithara canebat Eunomus, quando Cicadæ
„ quæ ſole incaleſcebant, ſub ramis canebant in montibus. Canebant autem non Draconi
„ mortuo, ſed Deo ſapientiſſimo verè liberum canticum, modis Eunomi præſtantius. Locro
C chorda rumpitur, in citharæ iugum aduolat Cicada, & ſuper inſtrumentum tanquam ſuper
„ ramum perſonat, & cithara cantico apta harmonia conueniens citharœdus, chordam ſup-
„ pleuit deficientem. Cicada ergo Eunomi cantu ducitur, vt vult fabula, quæ æneum Euno-
„ mum in Pithone poſuit cum ipſa cithara, & Locri ſocium certaminis. Ea autem, & ſua ſpon-
„ te aduolat; & ſua ſponte canit: Græcis autem viſus eſt fuiſſe hiſtrio, & imitator muſicæ.

Quanam ergo ratione (alloquitur enim nunc autor Græcos & gentes) crediſtis inanibus fabulis, ęſtimantes animantia demulceri muſica, lętus autem, ac ſpecioſus vultus veritatis ſolus, vt eſt veriſimile videtur vobis eſſe ſimulatus, & infidelitatis oculis ſubijcitur? Hucuſq; Clemens Alexandrinus. Aliud quoque apud Rheginos, vt autor eſt [e] Antigonus fabulę loco narratur, Herculem quodam eius regionis loco ſomno ſe dediſſe, cumq; ob turbarent Cicadę, imprecatum ijs eſſe, vt obmuteſcerent. Atque ob id factum (vt apud Solinum tradidit Granius) vt iam inde toto tractu, omniq; anni tempore, id Inſectum volucre in ſilentio ibidem permaneat.

[c] Lib. Mir. Nar.

[d] In Adhortatoria ad Græcos & gentes.

[e] In Mirab.

Cur Regi-nis Cicadæ ſit mutæ fabuloſa ratio.

Herculis ſomnum Cicadæ obturbarunt.

D APOLOGI.

AESOPVS ille è Phrygia fabulator haud immeritò ſapiens æſtimatus eſt, cùm quæ vtilia monitu, ſuaſuq; erant, non ſeuerè, non imperioſè prçcepit, & cenſuit, vt philoſophis mos eſt, ſed feſtiuos delectabileſq; apologos commentus res ſalubriter, ac proſpicienter animaduerſas in mentes animoſq; hominum cùm audiendi quadam illecebra induit: velut hęc eius fabula de Cicada, atque Formica, qua monet quemlibet ne in aliqua re ſit negligens, ne poſtea mœreat, ac periclitetur. Hyemis, inquit, tempore cùm triticum efferueret, Formicę refrigerabant, Cicada autem eſuriens petebat ab eis cibum: Formicę verò dixerunt ei, cur æſtate non colligebas alimentum? hęc ait, non eram ocioſa, ſed canebam muſicè. Tum hę ridendo dixerunt, ſi ęſtiuo tempore modulabaris, nunc ſalta. Hoc etiã exemplo Aphthonius ſophiſta in Exercitamentis ad laborem iuuenes cohortatur. Cicadæ, inquit,

Negligẽtia damnatur.

olim æſtate aſſiduis cantibus indulgebant, Formicæ verò hyemis memores, laboribus fructibusq; colligendis operam dabant, Verùm cùm hyems aduenisset, Formicæ ijs, quę collegerant, paſcebantur, Cicadas autem delectatio illa, & canendi voluptas eò indigentiæ miſeriæq; perduxit, vt eſurirent omnes, & fame conficerentur. Sic iuuentus laborum fugitans male habet in ſenectute. Hanc quoq; fabulam carmine reddidit Iohannes Tzetzes, quàm nôn opus eſt hîc repetere. Aliam Æſopus Crœſo, qui contra Samios bellum gerebat, non omnino ſuperiore imparem vtilitate, de Locuſta, & Cicada dixit, qua audita non modo vitam largitus eſt Crœſus, ſed ſe etiam cùm Samijs conciliauit. Narrat enim Maximus Planudes in Æſopi vita, cùm Crœſus ad Samios Legatum miſiſſet, hicq; renunciaſſet regi fieri non poſſe, vt Samij debellarentur, quam diu apud eos eſt Aeſopus, vtpote qui illis optima prudentiſſimaq; conſilia ſuggereret, denuo regem ad Samios legatum miſiſſe, qui Aeſopum ab illis poſtularet, Aeſopumq; inuitis Samijs vnà cùm legato ad Crœſum ſe contuliſſe, hunc, cùm Aeſopum vidiſſet indignatum fuiſſe, atque dixiſſe: vide qualis homuncio impedimento mihi ad tantam inſulam ſubigendam fuit. Tùm Aeſopum; maximè o rex, non vi neq; neceſſitate coactus ad te veni, ſed ſponte. Patere me autem parumper audire. Vir quidam cùm Locuſtas caperet, occideretq;, cepit & Cicadam; cùm & illam vellet occidere, inquit Cicada, ô homo ne me fruſtra occidas. Ego enim neq; ſpicam lædo, neq; alia in re quapiam iniuria te afficio. Motu verò quæ in me ſunt membranalarum, ſuauiter canto, delectans viatores. Præter igitur vocem in me ampliùs nihil inuenies. Itaque regem his auditis permiſiſſe, vt abiret. Atq; Aeſopum rurſus dixiſſe, tuos igitur o rex pedes attingo, ne me ſine cauſa occidas. Non enim poſſum iniuria, quemquam afficere, ſed in vili corpore generoſum loquor ſermonem. Poſtea ſcribit idem Planudes miratum regem, ac miſeratum huic reſpondiſſe: Aeſope non tibi ſolùm largior vitam, ſed fatum. Ergo quod vis pete, & accipies. illum rogaſſe, vt rex reconciliaret ſe Samijs, regeq; ſubinde dicente reconciliatus ſum, Aeſopum in terram cecidiſſe gratiasq; illi egiſſe.

Aeſopus Cicadę ſe cõparat.

E F

VSVS IN CIBIS.

[a] Lib. 4.

IOHANNES Boterius ex aliorum relatu recenſet apud Carabi populos, & eos qui iuxta ſinum Darien, & Vraba in Occidentalis Indię parte habitant, ſportas plenas Cicadis, Locuſtis Gryllisq; ab Hiſpanis repertas fuiſſe, ijsq; aut ſiccis, aut ſalatis eos populos veſci, vendere item atq; emere, & pro alijs mercibus commutare, vt auro, argento, veſtibus, ſcripſit Gonzalautus Ouiedus. Quin & antiquis in cibum Cicadæ ceſſerunt. Anaxandrides in Proteſilao apud [b] Athenæum, conuiuium irridens nuptiarum Iphicratis, cùm regis Thracię Cotijs filiã in vxorem duceret, ait inter alia plurima lauta, & optima edulia, in cuiuſdam conuiuio haud defuiſſe Cicadas aſſas. & Ariſtophanes in Horis apud [c] Atheneum pulchras Athenas laudans, hyberno tempore circumlatas menſis fuiſſe his verbis teſtatur: G

[b] Lib. 4. Deipnoſo. c. 2.
[c] Li. 9. Deip.

Media conſpicias hyeme cucumeres, temporarios
Ac fugaces fructus, è violas coronas & oculos excecantem puluerem
Idem inſtitor vendit, turdos, pyra, fauos, oleas
Coloſtrum, inteſtina, Cicadas.

Quo in loco annotat Dalechampius aſſis vſos fuiſſe Athenienſes. Quin etiam Parthi opibus abundantes, & ij qui ad orientem habitant, ijs veſcebantur, vt prodidit [d] Plinius, qui quo tempore in cibum aſſumi debeant nobis his verbis docuit. Ante coitum, inquit, Parthi mares præ ſe ferunt, à coitu fæminas ouis earum correptis (aliqui legunt corrupti ideſt illecti, & deliniti nimirum Parthi, & populi ad Orientem) quæ ſunt candida. Nam ante coitum teſte [e] Ariſtotele mares ſunt ſuauiores, à coitu verò fœminæ; quippe quæ tum oua candida & guſtui grata habeant, ſunt item, & ea ſuauiſſima antequam cortex cadit. Creſcit, inquit Philoſophus, primo in terra Vermiculus, deinde fit ex eo quæ Tettigometra appellatur parentis nomine, quo tempore guſtu ſuauiſſimæ ſunt antequam cortex rumpatur. tenerrimæ enim, vt obſeruaui eo tempore, ſunt; poſtea verò duriores, quo fit vt tunc minus eſui ſint. ſunt & canibus quibuſdam ſummoperè gratæ non modo, cùm ſuo inuolucro, & Tettigometra obuolutæ ſunt, ſed etiam poſtea cùm canere incipiunt. vt in catella mea prægnante obſeruaui, quàm ruri habebam, cui cùm aliquoties obijeciſſem, cùm ſumma auiditate eas comedebat, & tantoperè earum eſu delectabatur, vt quoties famulorum aliquis per agros vagaretur, ſponte non inſequebatur tantùm, ſed ſub arbore, vbi eæ ardentius canebant conſiſtens, continuo caudæ motu voceq; querula inuitabat ad capiendum. H

[d] Li. 11. cap. 26.
Quãdo ſuauiſſimæ.
[e] Li. 5. Hiſt. cap. 30.

Canibus quibuſdam grata.

A

VSVS IN MEDICINA

ANTIQVI veſcebantur Cicadis ad aperiendas venas, vt perhibet [a] Athenęus de conuiuijs Atticis loquens his verbis. Veſcebantur Cicadis pręterea & Cercopis venarum aperiendarum (ſed ἀνασομώσιως Dalechampius vertit excitandæ appetentiæ) gratia. Ariſtophanes in Anagyro. [a] Li. 4. c. 3. Venas aperiunt.

— πρὸς θεῶν ἐρᾷς τέττιγα φαγεῖν,
Καὶ κερκώπην θηρευσαμένην καλάμῳ λεπτῷ. Id eſt,

Cicadis Cercopiſq; tu per deos libenter veſceris
Ex arundine illas gracili venaris.

Docet [b] Rondeletius modum vtendi in medicina, vt nimirum toſtis eis vtamur totis, quemadmodum Scorpionibus, & Vermibus, nulla parte dempta, velut aluo, aut alis, aut capite, vti in Cantharidibus fieri ſolet. atq; hoc modo aſſæ offerendæ ijs, quibus affecta veſica eſt. [b] *Lib. de Ponder.*

B Cicadas toſtas ait [c] Plinius, in patellis ediſſe contra difficultatem vrinæ prodeſt. & hæc ex [d] Dioſcoride, qui inquit, Cicadæ, quæ inaſſatæ manduntur, veſicæ doloribus proſunt. quo in loco peritiſſimus herbarum Mathiolus ingentem Alberti cognomento Magni adnotauit errorem, qui arbitratur Gryllos noctu ſtridentes, ac hyeme circa hypocauſtorum fornaces plærunq; ſtabulantes, æſtate verò in campeſtribus canentes Cicadas eſſe, cùm in Germania regione frigida, & maximè ad arctum ſpectante Cicadæ non ſint. Sed vt vnde digreſſi eramus, reuertamur. eaſdem commendat [e] Aretæus ad acutas, & difficiles veſicæ paſſiones hoc modo. vtiliſſimum, inquit, vtiq; veſicæ remedium Cicadæ ſunt tempore ſuo toſtæ, pro cibo exhibitæ, extra tempus autem, aridæ, tritæ cum aqua. Sed radicis nardi parum cum Cicadis elixetur, vt ijſdem quoquè loco balnei ad veſicæ laxamentum æger deſideat. Sed & Cicadis ſiccis quidam, autore [f] Galeno, vtuntur ad colicos affectus, cùm paribus numero piperis granis, dantq; aut tres, aut quinq; aut ſeptem, per intermiſſionem videlicet, & per ipſos etiam paroxyſmos.

[c] *Lib. 30. cap. 8.* Ad veſicæ vitia. [d] *Lib. 2. cap. 45.* Alberti magni error. Germanis Cicadę deſunt. [e] *Lib. 6.* Ad colicũ dolorem. [f] *Lib. 11. de ſimp. med. fac.*

C

VSVS IN VARIIS.

SI vinum aquis infuſcatum. (vtar interim Plautino verbo) cognoſces Cicada eo modo, quo nobis præcepit [a] Gaudentius Merula. Malum in vas inijcito, vel pyra ſylueſtria, vel Locuſtam, aut Cicadam; & ſi quidem hæc ſupernatauerint, vinum eſt purum; ſi verò merguntur aquam habent vina. Meropem auem antiquis dictam Græcis, hodiernis Meliſſophago, eligantiſſimo colore præditam Cretenſes pueri Cicada venantur, quem capiendi modum his verbis narrat [b] Bellonius: aciculam hami inſtar incuruam per mediam Cicadam figunt, eamq; capite filo alligant, cuius extremum manu retinent: Cicada ſic transfixa nihilominus in aëre volat, quam conſpiciens Merops, impetu in eam irruit, atque eam deuorat; at acicula curua, quam cùm Cicada deuorauit retentus capitur. Sanè poſſent, & hoc modò facillimè capi hirundines, quæ Muſis ſacras, & canoras Cicadas, vt loquitur [c] Plutarchus facillimè capiunt, ijſq; veſcuntur.

[a] *Li. Mira. 4. cap. 17.* Vina num aquoſa quomodo cognoſcãtur. Merops vt capiatur. [b] *Lib. 1. obſer. cap. 9.* Hirũdines quomodo capi poſsũt. [c] *Sympoſ. 8. quæſt. 7.*

D

FINIS.

 E

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS,
HISTORIÆ DE INSECTIS LIBER TERTIVS,
QVI EST
DE ANELYTRIS BIPENNIBVS.

F

DE MVSCA. Cap. I.

G

ABSOLVTA iam Inſectorum anelytrorum quadripennium hiſtoriâ, bipennium, hoc eſt, eorum quæ binis, vt Plinius loquitur, aduolant pinnis, tradenda reſtat. Inter quæ velut primùm locum petitura Muſca, vt naturaliter eſt audax, proterua, importuna, dum alterius hiſtoriam meditor, moleſtat me pungendo, & quanquam ſæpiùs repellam, redit tamen, pungitq; iterum, quin totis contendit viribus, vt & me velut comitem ijs adiungam, qui in eius laudibus plurimum temporis impendere non ſunt degrauati: in quibus principem in primis recenſet poëtarum Homerum, feſtiuiſſimumq; Lucianum ex veteribus, ex neotericis Leonem Baptiſtam Albertum, aitq; hos integris eam celebraſſe voluminibus. Diuum [a] Auguſtinum mihi obtrudit, quòd eam Soli omnium rerum fotori anteponat his verbis: Si quis à me quærat, num etiam Muſcæ animam huic Solis luci præſtare cenſerem: „ Reſponderem etiam. Nec me terreret Muſca, quòd parua eſt, ſed quòd viua firmaret. Quæ- „ ritur enim, quid illa membra tam exigua vegetet, quid huc atque illuc pro naturali appeti- H „ tu tantillum corpuſculum ducat, quid currentes pedes, in numerum moueat, quid volan- „ tis pennulas moderetur & vibret. Quòd qualecunq; eſt bene conſiderantibus in tam paruo, „ tam magnum eminet, vt cuius fulgori perſtringenti oculos præferatur. Hæc & alia mihi ſæ- „ pius repetebat Muſca, tantumq; apud me valuit importunitatis aſſiduitas, vt potiùs morem ei gerendum eſſe duxerim, quàm deinceps nouis ab ea moleſtijs affici, quàm alijs, inquam, rurſus aculeis impeti. Et multa equidem mihi dicenda forent Muſcam laudare volenti, quę tamen in præſentiarum ſponte prætereo, cùm ne ex Muſca (quod aiunt) elephantum facere velle videar, tùm verò maximè, quia omnia in hiſtoriæ progreſſu patebunt, tùm deniq; quia à commemoratis modò authoribus fusè enarrantur, quos qui volet, per ocium adire poterit; ego interim proſequar.

[a] Li. de duabus animab. 1. cap. 4.

Muſcę anima ſoli præfertur.

ÆQVI-

A

ÆQVIVOCA.

MVSCA in pleriſq; linguis æquiuocationem patitur. Apud Græcos in primis Μυῖα, & apud Latinos Muſca quodlibet Inſectum volucre, quòd exiguum eſt, denotat. Quo ſenſu Hippocrates ægros Muſcas captare ſcribit, quorum deplorata cura eſt. Ita quoque Apes Μυιῶν, id eſt Muſcarum appellatione quandoq; veniunt. Χαλκῆ Μυῖα olim dicebatur luſus quidam puerilis, in quo pueri clauſis oculis, protenſiſq; manibus obambu- *Muſca pro quolibet paruo volucri. Muſca luſus.*
,, labant, donec aliquem prehenderent. De hoc ita ſcribit [a] Petrus Victorius. Luſus pue- *[a] Lib. 15.*
,, rilis, qui in vſu veterum Græcorum erat, & in alias etiam terras manarat, vſque ad no- *Var. lect.*
,, ſtra tempora apud nos permanſit, & (quod non minus mirum eſt) quamuis diuerſa lingua *cap. 16.*
,, ab eadem re nomen traxit: ipſum enim illi ſuo ſermone χαλκῆν Μυῖαν vocabant, vt teſta-
,, tur Pollux, qui nono libro Onomaſtici eum deſcribit, omnemq; rationem ipſius tradit. No-
B ſtri verò pueri, & ipſi Muſcam appellant, non tamen aheneam, ſed cæcam. Pollux igitur *Muſca cæca.*
,, inquit, ita olim exerceri ſolitum, vt puer aliquis cum faſcia oculos obuoluiſſet, in orbem ver-
,, ſaretur, clamaretq; aheneam Muſcam venabor: alij verò reſpondentes, venaberis, nec ta-
,, men capies, cæderent illum ſcutica, è leui materia facta, donec aliquem è numero ipſorum
,, comprehendiſſet. Nam quod eſt in excuſis libris σύτεσι, arbitror corruptum eſſe, legiq; de-
,, bere σκύτεσι. Euſtathius quoq; in vigeſimo primo Iliados meminit huius ludi, quo loco,
,, quid valeat κυνόμυια declarat. Illo enim contumelioſo nomine appellârat in acie Mars Pal-
,, ladem: & ea quæ de eo tradita ſunt à Polluce, immutatis aliquantulum verbis exponit. Nam
,, quod ad hanc partem pertinet, in qua maculæ aliquid ineſſe ſuſpicor, ille inquit: οἱ δ' ἐκύκλῳ
,, σκύτεσι, βίβλοις, ἢ καὶ χερσὶ παίοντες ἀποκρίνονται, ἀλλ' οὐ λήψῃ. Sed idem etiam docet, vn-
,, de χαλκῆ, id eſt, ahenea Muſca vocata ſit; tradens genus eſſe quoddam Muſcarum, quæ à *Muſca ahenea quæ.*
colore æris, illo modo à Græcis vocatæ ſint. Hæc Victorius. Noſtri etiam pueri hoc ludi genere paſſim vtuntur, ſed diuerſo nomine appellant, nimirum giocare à ſcapuccia l'orbo, quòd in eo pueros velut occæcatos cadere contingat: ſed & in alijs Italię locis, alijs item nominibus venit, vt giocare alla gatta cieca, aut alla gatta loſca, In Hetruria, vt apud Burgen-
C ſes Gallina bubù. Apud Hollandos, vt audio, Hoender koy. Sunt qui κηφῆνας interpretentur, referente [b] Cælio Rhodigino, Apes maſculas, alij Muſcas ἀκέντρους id eſt, ſine aculeo, ſterileſq;. Μυῖαι Græcis præterea ſunt, vt etiam Muſcæ Latinis vocatæ multæ mulieres, de quibus pòſt. Eſt poſtremò Μυῖα apud Athenæum piſcis teſte [c] Hermolao. Nos præter Muſcas propriè dictas alia etiam plurima Inſecta Muſcis ſimilia, nonnunquam Moſche vulgò appellamus; quod præterea non Gallos ſolùm, quibus Mouche teſtante [d] Iacobo Greuino Gallo generale eſt ad omnia Inſecta, quæ cùm Muſcis aliquam gerunt ſimilitudinem; verùm etiam pleraſq; alias nationes facere exiſtimo. Lepidè & argutè Hiſpani Pancos Indiæ populos ob eorum frequentiam Moſche, id eſt, Muſcas vocare conſueuerunt: quòd nimirum, vt Muſcæ, numeroſè admodum generarent. Κυνόμυια, id eſt, Muſca canina herbę quoque nomen eſt, quæ aliter κυνοειδὲς dicitur.

[b] Li. 23. Antiq. lect. c. 35
[c] Lib. 20. in Dioſ. c. 207.
[d] Lib. 4. de Venenis.
Panci Muſcæ cur dicti.
Cynomyia herba.

SYNONYMA.

D זבוב Zebub Hebręis Muſca eſt, ita dicta à fluxu humoris tetri fętoris, à זוב, quod eſt fluere. Hinc Acaronitæ ſuum deum בעל זבוב Belſebub, quaſi dominum Muſcæ dixerunt 2. Reg. & alijs. Ieſah. 7. Sibilabit dominus לזבוב Muſcæ. Eccleſiaſtæ 10. זבובי מות Muſcæ mortis (id eſt, ſicut quælibet Muſca mortua) fœtore faciet. דדיבא Dediba in dictionario Syrocaldaico Muſca eſt, item קצירה Kartzith: item ערודא Arura; nec non דיבריא Dibraia Muſcæ, in ſingulari דיבבא Dibba. Græcis, vt dixi, Μυῖα dicitur à μύω, vt Euſtathius vult, à μυιᾶν, vt Etymologus, quod quidem etiam fit à μύω. Latinis Muſca, & diminutiua voce Muſcula. Pro Muſca etiamnum Itali, & Hiſpani Moſca dicunt: Galli Mouche, Germani Muggen, Mugg Fliegen: Belgæ Vliege à volando, quod Vliegen dicunt. Adrianus Iunius his quoque Mugge vocari ſcribit, quod ſicut ex doctis quibuſdam Belgis percepi, falſum eſt, qui Mugge Culicem eſſe affirmabant: Angli à Flye. Cùm verò inter tot Muſcarum genera, de quibus mox agemus, eius quæ Canina vocatur, frequentior eſt, apud ſcriptores mentio, non ab re hu-

Zebub.
Μυῖα vnde dicta.
Moſca.
Muſcæ caninæ Synonyma.

ius

ius quoque nomenclaturas, quibus apud diuerſos populos venit, hîc ſubnectam. Græcè B
κυνόμυια dicitur, compacta dictione à κυνὸς, id eſt cane, & μυῖα, id eſt Muſca, quòd canum
præcipuè aures infeſtet. Quia verò canis impudens animal eſt, & Muſcâ vix aliud reperia-
tur audaciùs, metaphoricè pro homine impudente, & audace tum alibi, tùm in epigramma-
tibus ponitur. Pro κυνόμυια etiam κυνάμυια verſo o in α, ſed infrequentiùs legitur. Κυνοραίστας

Ricinus.

aliqui etiam Muſcas caninas interpretãtur. Gaza Apud Ariſtotelem Ricinum vertit. Sed
Ricinus à Muſca canina toto cælo differt. Sunt tamen, qui ineptè ſimul confundant. Non

Cyniphes.

deſunt etiam qui Cyniphes eaſdem exiſtiment, ſed has ex Culicum genere eſſe nos potiùs
arbitramur, quare de ijs in Culice ſermo fiet. Κυνόμυια, Italicè Moſca canina dicitur, Gal-
licè Mouche de Chien, Germanicè Hundſmuck, Belgicè Hondtuliege, Hiſpanicè Moſqui-
to de los que pican, ò Muſca muy chica, y que pica agramente, ſeu Moſca de perro, Polo-
nicè Pſgia Mucha, Vngaricè Eb legy, Anglicè à Horſe Flee, or Dogge Flie.

GENVS. DIFFERENTIAE.

F

Vt differãt.

Moſcini.

Differentia partium.

EQVIDEM ſunt innumera fermè Muſcarum genera, & pleraq; nomine
etiam diſtincta. Differunt autem magnitudine potiſſimùm. Quædam enim
paruæ ſunt, quædam magnæ. Minimas nos Moſcinos dicimus, de quibus
pòſt priuatim agetur. Magnas Lucianus στρατιώτιδας, id eſt, militares vo-
cat. Sunt quæ mediam magnitudinem habeant. Iam verò, & membra ea-
rum, tùm numero, tùm conformatione variant. Quædam capite ſunt ma-
gno, quædam paruo, alia ventre craſſo, alia exili, alia breui, alia procero.
Rurſus aliæ piloſæ, aliæ pilis carent: nonnullæ antennas, ſiue cornicula in fronte gerunt,

A colore.

plurimæ non. Color pleriſq; niger eſt; ſunt tamen & albæ, ſuntq; cinereæ, cęruleæ, viri-
des, æneæ, luteæ, ruſæ; aliæq; alio colore prędıtæ eoq; vel ſimplici, vel mixto. Differunt

A loco.

item loco. Nam quæ apud homines libenter verſantur, domeſticas haud abſurdè poſſimus
nominare, ſicut quæ in agris, & ſyluis frequentiores ſunt, agreſtes, ac ſylueſtres, & quæ pro-
pè aquas, aquaticas. Videtur, & in victu differentia; quia, cùm omnes fermè ſanguini inhia-

Ab animalibus quæ infeſtant.

re conſtet, non eadem tamen omnes animalia proſequuntur, ſed ſunt quæ priuatim aliæ
alia infeſtant, vt Canina canes, Boaria boues, Equina equos. Sunt denique, & aliæ differen- G
tiæ, quæ cùm infrà multa Muſcarũ genera ſim deſcripturus, ex ijs facilè colligentur: quam-
obrem eas hìc breuitatis cauſa prætereo. Addam tamen nonnulla Muſcarum genera, quæ

Muſcæ latifrontes.

ſtudendo apud alios obſeruaui. In Cyrene, vt refert author mirabilium, aiunt non vnum
tantùm Muſcarum genus reperiri, ſed plura, formiſq; & colore diſtincta. Latifrontes enim

Echidnæ.

Muſcæ venenoſæ.

alias veluti muſtelas, alias viperis ſimiles eſſe, quas & Echidnas vocant. In Sicilia, & Italia,
aiunt, eodem referente Muſcarum genus eſſe, quod morſu necat, ad quę deuolarit. Mirum

[a] Lib. 17. lect. Ant. cap. 11.

quoque eſt, quod notat [a] Cælius Rhodiginus, apud Tolletum in macello publico, vnam mo-
dò comparere Muſcam per integrum annum, albedine inſigni notabilem. [b] Aelianus de Mu-

[b] Lib. 15. de Anim. c. 1.

ſcis in Aſtræo fluuio à noſtris ſpecie penitus differentibus, Hippuris ab indigenis appella-
tis miram etiam hanc recitat hiſtoriam: Huiuſmodi Macedonicam, inquit, piſcandi rationē
auditione comprehenſam habeo. In fluuio nomine Aſtræo, qui inter Beroeam, & Theſſa- ,,

Hippuri Muſcæ.

Piſces diuerſi coloris.

lonicen medius fluit, diſtincti varijs coloribus piſces gignuntur; qui indigenis Muſcis à flu- ,,
uio volitantibus paſtum ſibi comparant. Eæ nec ſimile de ſpecie quicquam aliarum Muſca- ,,
rum habent, quæ vbiq; ſunt; nec ad Apum ſimilitudinem accedunt, nec Veſparum, nec de- ,,
nique Anthedonum (Crabronum) ſpeciem gerunt: harum tamen aliquam cuiuſq; pro- H
priam particulam referunt. Nam in audacia quiddam ſimile cæterarum Muſcarum habent, ,,
tum magnitudine Anthedoni ſimiles ſunt, tùm Veſparum colorē reddunt, & ſimiliter qui- ,,
dem, atque Apes bombo ſtrepunt. Eas Hippuros appellant indigenæ. Ea ad ſummam a- ,,
quam verſantes ſui gratia alimenti, piſcium nationem non latent. Nam vt his quiſpiam ea- ,,
rum aliquam per ſumma apparentem conſpexit, ſilentio ſub aquas ſubiens, ne prædam a- ,,
quæ agitatione moueat, proximè ad illius vmbram accedit, & quemadmodum, vel de grege ,,
ouem lupus, vel Anſerem ex cohorte Aquila rapit, ſic is ore hianti, atque imminenti eam ,,
deuorat, & mox ſub aquæ ſuperficiem denuo mergitur. Quod quidem ipſum etſi piſcatores ,,
haudquaquam ignorant, non ijs tamen Muſcis ad ineſcandos piſces vtuntur. Simul enim, ,,
ac hominis manu continguntur, & natiuum colorem perdunt, & pennæ euaneſcunt, & ine- ,,
ptæ ad eſcam piſcium omnino redduntur. Quæ cauſa eſt cur earum odio incenſi ipſis à ſe ,,
deteſtentur, &c. Cæterum Hippuros iſtos ego non Muſcarum, ſed vel Apum, vel potiùs Ve- ,,
ſparum

A ſparum genus iudicauerim. Ex Apum item genere fuerint Muſcæ illæ, quas minores Formi
cis in Moluccis inſulis eſſe tradunt, & mel in arboribus conficere, vt in Hiſpanicis commen- Muſcæ mellifere.
tarijs nauigationum in Indiam legimus. Nec verè Hollandi, qui hiſce poſtremis temporib.
ad Indos nauigarunt, referunt in Sumatra Muſcas eſſe, quæ laccam magna copia in arborum Muſcæ laccam congerentes.
magnarum ramis congerant. (credo ab Officinis laccam Sumetri vocari) Nam hoc alij de
Formicis alatis tradiderunt, quas Hollandi cum Muſcis confuderint. Eſſe tamen apud Indos
alias Muſcarum ſpecies, quæ ſub hoc noſtro cæli climate inuenire non ſint, non iuerim infi-
cias. Tradit Gaſpar Balbius, dum illic quendam nauigaret fluuium, magnum Muſcarum
numerum ad cymbam qua vehebatur, aduolaſſe, colore albo, & aculeis acutiſſimis, adeo vt Muſcæ aculeatæ.
non minora, quàm Veſpæ vulnera infligerent. Sed & iſtæc volucria; ſi Veſparum more,
hoc eſt aculeo in aluo exiſtente pupigerint, neutiquam Mucæ vocanda ſunt, ſed vel ex Apũ
vel minorum Veſparum genere iudicanda, quas bonus ille Balbus cum Muſcis confudit, tri-
ti illius Ariſt. & Plin. axiomatis ignarus, nullum cui aculeus in aluo, bipenne eſſe. Franciſcus
Lopius apud Iaguazzios Regni Auanares incolas infeſtiſſimas ait reperiri Muſcas, & accẽſo Muſcæ infeſtiſſimæ.
titione deterreri, aut vuidis lignis accenſis, quia fumo eorum maximè fugentur, ſed qui ocu
B lis adeò grauis ſit, vt multis Hiſpanis lachrymas eliciat. In Hiſpaniola vocata inſula, &
præcipuè in vrbe Diui Dominici nomine celebri genus Muſcarum viride, pictumq; reperi-
tur, magnitudine (vt aiunt) Veſpæ, terram pedibus effodiens, & ſubterraneos ſibi nidos Muſcæ virides, & pictę.
extruens, in quos Cicadas, aliaq; animalcula, quæ paſſim venantur, numeroſè pro futuro,
dum latent, alimento congerunt: Quibuſdam enim tantùm diebus foras prodeunt, cùm ni-
nimirum maximè calet, & ſolum humidum eſt. De Muſca Napelli aliàs agemus.

FORMA. DESCRIPTIO.

MVSCAM inſectum bipenne eſſe, non paucis in locis ſcriptum reliquit
Ariſtoteles, inter quæ hic ceu clariſſimus eſt: Quæ autem in eo genere (In- [a] Li.4. Hiſt. cap. 7.
ſectorum) volucrum ſortiuntur, inquit, naturam, ijs præter cætera mem-
bra pennæ adnexæ, alijs binę, vt Muſcis, alijs quaternæ, vt Apibus. Idem
innuit alibi, vbi in anteriori parte promuſcidem, ſeu aculeum gerere ſcrip-
C ſit: nam aſſeuerat, quibus hoc telum in ore eſt, ea omnia bipennia eſſe, ſicu
ti abundè in prolegomenis dictum, & explicatum eſt à nobis: vbi prætereà de vſu eius teli Quot pedes habeāt
diſputatum eſt ſatis. Muſcas ſenos habere pedes ſcripſit [b], Plinius, addens & vſum, primos, [b] Li.11. c.48
inquiens eſſe ideo longiores, vt oculos, quos duros, atque idcirco hebetes obtinuere, ſub- Pedes priores cur longiores.
inde detergere valeant; ſed & hoc fuſiùs, & clariùs ex Ariſtotele ſuprà docuimus, & breui-
tatis cauſa hîc non repetimus. Quæ omnia Muſcis omnibus generatim conuenire puto, nõ
item quæ à Luciano prodita ſunt circa Muſcæ formam, nam hæc vulgari domeſticæ per ę- In Muſcæ encomio.
ſtatem nullibi non obuię quadrare exiſtimo; quam tam exactè deſcribit, vt nihil penè, vel Muſcæ vulgaris deſcriptio.
» addi, vel demi queat. Muſca, inquit, eſt ſic minima volucrum, vt poſſit cum Muſcellis, & Cu
» licibus comparari: ſed tanto illis eſt maior, quantum ipſa ab Ape relinquitur. Pennata eſt
» autem, non eo modo, quo cęterę volucres; quarum hæ quidem pennas in toto habent cor-
» pore, hę verò velocibus vtuntur, & pernicibus alis. Sed ex pelliculis ſunt illi pennæ, quem-
» admodum Locuſtis, & Cicadis, & Apibus: ſed tanto molliores habent pennas, quanto Grę-
» ca veſte tenuior, & mollior eſt Indica. Si quis Muſcam diligenter inſpiciat, quando in Sole
" alas expandit, & concutit, varijs eam pictam coloribus, vt Pauones videbit. In reliquo verò
D corpore caput quidem tenuiſſimum collo continetur, & eſt verſatile, non compactum, & af-
» fixum humeris, vt eſt Locuſtarum. Oculi verò prominent; qui cornu plurimum habent. Pe-
» ctus eſt bene compactum. Sunt ei innati pedes, non vt Veſpis aſtricti valdè, & complexi. Al-
» uus autem minuta eſt, & ipſa, & thoraci etiam ſimilis, & zonas latas, & ſquamas habens. Vl-
» ciſcitur tamen, non aculeo, vt Apis, & Veſpa, ſed ore, & proboſcide, quam & ipſa eodem mo
» do habet, vt elephanti, præpaſcitur, quę aſſumit, & inhęrens continet concauo vaſe in ſum-
» mitate proboſcidis: ex ipſa verò dens foras prominet, quo pungens ſanguinem bibit, & lac.
» Sed dulcis, & ſuauis eſt ipſi, vel ſanguis, non magno cum dolore eorum, quos pupugit. Sexi-
» pes verò eſt, quatuor ſolis incedit, duobus autem anterioribus etiam vt manibus vtitur. Vi-
» detes igitur ipſam gradientem quatuor, atque edulium aliquod tenentem ſublimè manibus
» more valdè humano, atque nos. Hęc ille omnia. Quibus addi poſſit ſexus diſtinctio. Fęmina Sexus diſtinctio.
enim aliquantò mare maior eſt, aluo craſſiori, & materia quadam lenta, & ductili repleta,
quam, ſi leuiter digitis prematur, extra emittit: pueri nonnunquam filo nectunt, vt poſtea li-
bera

Muſcæ militares: Moſconi. bera emiſſa illud ſecum volando trahat: Mas autem ventrem ferè vacuum habet, non diſtentum, vt fęmina, ſed velut rugoſum. Ab hiſce vulgaribus ſola magnitudine differre videntur, maiores illæ quas στρατιωτιδας, id eſt, militares Lucianus appellat, vulgus noſtrum Moſconi, quaſi magnas Muſcas: quæ tum ingrato ſuſurro, quem inter volandum edunt, tum deteſtanda corporis fœditate, ſunt moleſtæ. Sicubi enim, & præcipuè in carnibus incidant, ſtatim emiſſa aluo proluuie Vermiculos albos in aliquibus Italiæ locis Scianſcioni dictos procreāt. Quædam earum vulgaribus Muſcis colore ſimiles ſunt; aliæ minus nigricant, ſed caninas potiùs referunt, ad cinereum vergentes: Caninæ aluo ſunt tumida, & plurimo plena ſanguine, ſanguine autem quem ex animalium corporibus flagrantiſſimè exugunt, vt ex earum acutiſſimis, & dolorificis morſibus homines etiam ſępè percipiunt. De his fortè intellexerit [c] Plinius, cùm ait: Eſt & volucre canibus peculiare ſuum malum, aures maximè lancinans, qua defendi morſu non queunt. Omnium maximę ſunt, quas boarias dicunt, à bobus, quos præcipuè lancinant: ruſticis noſtris Tauanelli vocantur. Corpore ſunt oblongo, alis magnis, etſi parum volent, boum, aliorumq; iumentorum cuti ſemper ferè affixæ adhęrentes. Colore plerumq; luteſcente, aut rufo, aut ferrugineo ſunt. Cætera in cuiuſque deſcriptione dicentur poſtmodum. Cùm ętenim plurimas Muſcas inuicem differentes longo vſu obſeruauerim, curioſis lectoribus non ſolùm depictas exhibere viſum eſt, verum etiam eo ordine, quo in tabulis ſunt diſpoſitę, ad vitandam confuſionem, breuiter deſcribere.

Scianſcioni

Muſca canina.

[c] Li.11.c.34.

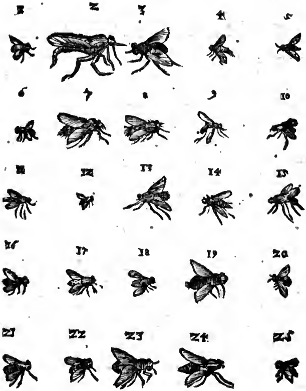
Boariæ.

Tauanelli.

E

F

Tabula Prima.

G

H

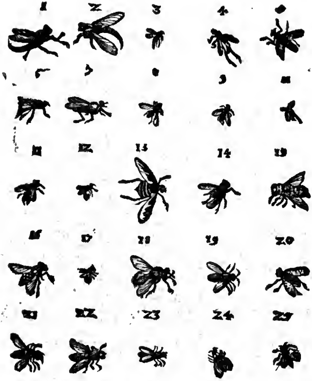
Quę

A Quæ igitur in prima tabula, prima eſt, Megalocephale haud ineptè vocari queat. Capite Muſca me-
enim eſt pro corporis portione, ſatis magno, cùm interim vulgaribus vix maior ſit. In fronte galocepha-
candicat. Oculi rubent; aluus propè pectus ſublutea eſt: cætera fuſca: alę ex luteo, & nigro le.
variegatæ. Secundam ad Boariarum genus reducẽdam iudico: longa eſt duos ferè digitos, Secunda.
lata tranſuerſum pollicem, colore per totum corpus luteo, capite triangulari, in medio lu-
teo, & hirſuto, oculis colore caſtaneis, & figuræ oualis. Pectore lato, eminente, gibboſo,
vtrinque ad latera depreſſo. Ventre longo, anguſto, annuloſo, deorſum inflexo, in extremi
tate acuto, colore luteſcente, ac lucido, in fine nigricante. Alę ſubluteę totum corpus longi-
tudine æquant, quas dum quieſcit, ſimul coniungit, & ſupra ſupernas partes ita extendit, vt
ferè totas obtegant. Pedes flaueſcunt, in extremo ſerrati, vel denticulati, & bifidi. Prona
parte ex luteo ad fuſcum colorem accedere videtur. Tertia Muſcis vulgaribus maioribus Tertia.
paulò maior, vt potè ex Boariarum genere, corpore eſt craſſo, & rotundo, coloris nigri ſatu-
rati, lucidi & ſplendentis. In capite maculæ ſunt aureæ duæ, oblongæ & obliquæ C literæ
conſimiles. Alæ quà pectori hærent, eleganter admodum luteſcunt. Pedes aterrimi, ſed mi-
nimè ſplendidi, Quarta propter cinereum, ſeu leucophęum colorem Caninis poterit accen Quarta.
B ſeri. Vulgaribus aliquanto minor eſt, figura corporis eleganti, & viuida, colore cinereo, ſed
alæ ad luteum vergunt. Caput rotundum, venter oblongus, & hirſutus, pedes ruffeſcunt.
Quinta formâ item corporis eſt admodum venuſta, caput rotundum habens, & rubeſcens, Quinta.
lineolis duabus candidis inſignitum. Pectus quod leucophęum eſt, duabus maculis nigri-
cantibus perornatur. Alæ cinereæ nigris maculis eleganter variegantur. Venter oblongus
& rotundus in extremo ceu in aciculam deſinens. Partem ſupinam lineæ duæ albicantes
tranſuerſim ſecant. Prona pars cinerea eſt. Pectus pronum cæruleum. Sexta pectore eſt Sexta.
æneo, valdeq; ſplendenti, ventre rotundo, colore viridi, ſed tribus lineis tranſuerſalibus ni-
gricantibus diſtincto. Prona tota vireſcit. Septima maiori Muſcæ compar eſt, capite in me- Septima.
dio coloris argentei, antennis breuibus, pectore leucophæo, aluo ſupina ſubrubra, quæ ta-
men ſi ſoli obuerſetur, colorem etiam quendam lucidum cinereum præſeferre videtur. Pro
na tota ſimiliter ſubrubra eſt, & toto ferè corpore hirta. Octaua nouiſſimè deſcriptæ valde Octaua.
cognata eſt, & ſimilis. Capite ſimiliter albicat, cornicula que eadem in fronte gerit, & to-
to corpore piloſa eſt. Colore tamen quodammodo differt. Pectus enim, & aluus ex cinereo
ad cęruleum vergunt, & ſi ſoli obuertatur, ſubrubri quid in eius aluo conſpicitur. Eſt præte
C rea aliquanto minor. Nona à vulgarium Muſcarum generibus ob alui gracilitatem degene- Nona.
rare videtur, & ad Culices accedere. Caput ei rotundum, pectus nigricans, dein color cer-
nitur luteus, qui lineis duabus nigris inuicem inſtar crucis interſecantibus inſignitur: cæte-
rò nigra eſt. Decima tota lutea eſt. Alas cùm quieſcit, ſupra aluum coniungit, & explicat. Decima.
Pectore eſt latiuſculo, ventre anguſto, & gracili. Alas habet valde ſubtiles, & punctulis in-
numeris variegatas. Caput ſubtus albicat, ſuprà luteſcit, & è medio duo breuia exilia corni
cula erumpunt. Vndecima contractior, & breuior eſt, pectore cinereo obſcurè, ventre nigro, Vndecima.
ſed ad cęruleum quodammodo tendente, tota hirſuta. Duodecima valde puſilla, capite ru- Duodeci-
feſcente, pectore ſubalbo, multis tamen nigris punctis eleganter variegato; aluo ſimiliter ma.
ſubalba, aut cinerea dilutè, quam lineę multæ nigricantes tranſuerſim ſecant, altera tantùm
per longitudinem excurrente. Decimatertia in arborum truncis, pyri verò, & pomi potiſſi- Decimater
mùm inſidere deprehenditur. Color toto corpore ęneus, aut viridis, ſed admodum obſcu- tia.
rus. Venter autem ſupinus ſoli oppoſitus cinereo, lucido nigroq; variegatur, pronus obſcurè
vireſcit. Pectus ſupinum lineis quibuſdam rectis exornatur. Decimaquarta ad maiores Mu- Decima-
ſcas ferè accedit. Pectus ei obſcurè luteſcit: aluus admodum exilis eſt, anguſta, & in extre- quarta.
D mo acuta, ex nigro, & luteo eleganter variegata. Lineæ namque quaternę nigræ ipſam cin-
gunt, quarum duas priores linea alia quędam intermedia coniungit, & ferè vnit: ſed reliquis
punctula quędam nigra ſubſternuntur. Alæ corporis longitudinem ęquant. Decimaquinta
vulgaris magnitudine eſt, aluo graciliori, colore luteo obſcuro, capite rotundo, in medio ele Decima-
ganter rubro, oculis nigris, pectore lato, prominente, & vtrinque ad latera depreſſo; ventre quinta.
exili, & gracili, & deorſum reflexo. Alę, & pedes dilutiùs, quàm reliquum corpus luteſcunt.
Decimaſexta, vulgares aliquanto excedit: pectore ſupino nigro, ſed pilis quibuſdam lute- Decima-
ſcentibus inſignito. Aluus depreſſa eſt, & verſus pectus duas habet maculas luteas, cętero ſexta.
penitus nigricant, pręterquã extremo, quòd obſcurè albicat. In alis qua pectori connectun- Decima-
tur, macula luteſcens vtrinque conſpicitur. Decimaſeptima ex Caninarum maiorum nu- ſeptima.
mero, cinerea eſt, ſed punctis quibuſdam nigris depingitur. Decimaoctaua tota viridis, ac Decima-
maximè ſplendidi coloris, pedibus, ac capite nigricat. Decimanona illis videtur accenſen- octaua.
da, quę carnes ęſtiuis temporibus deſœdant. Figura enim omnino eſt eadem, colore tamen Decimano
na.

magis

magis fuſco, lucido, & ad cęruleum obſcurũ tendente: toto pręterea corpore hirſuto, aliſq; E
Vigeſima. circa exortum flaueſcentibus. Vigeſima vulgarium magnitudine eſt, corpore tamen oboſiori. Pectus ei admodum obſcurè luteſcit. Alę maculis duabus, vel tribus fuſcis pinguntur. Eędem in exortu flaueſcunt. Aluus tota ex cęruleo nigricat, & admodum plana eſt.
Vigeſimaprima. Vigeſimaprima capite eſt rubro, oculis colore caſtaneę, pectore piloſo, aluo nigra, ſed tribus lineis ſubluteis tranſuerſis inſignita.
Vigeſimaſecunda. Vigeſimaſecunda ex Caninarum maiorum numero, ſed aliquantò minor, pectus habet atrum, & in eo lineas ſubalbas per longitudinem ductas, aluum cineream, ac admodum lucidam, maculis multis partim nigris, partim rufeſcentibus reſperſam. Pediculi ſunt aterrimi.
Vigeſimatertia. Vigeſimatertia alis eſt colore argenteo ad aurum tendentibus. In ore aculeum gerit. Caput maiuſculum, & pectus obſcurè lutea ſunt. Aluum planè luteam linea longa in duas partes ſupinè diſſecat. Fucum fermè exprimit magnitudine, ſicut
Vigeſimaquarta. inſuper Vigeſimaquarta, quæ ob varietatem colorum valde ſpecioſa eſt, caput habet album, oculos amplos, ſpadiceos, thoracem nigrum, ſed lineis duabus ſubalbidis rectis exornatum. Aluus oblongiuſcula eſt nigra, aliiſq; coloribus conſpicua. Quà enim pectori iungitur, maculas quatuor luteas habet, duas vtrinq;, intercurrentes lineę nigrę diſtingunt. Cętera albo, F nigro, luteoq; elegantiſſimè variat. Prona pars pęnitus flaueſcit, pręterquam in extremo,
Vigeſimaquinta. vbi nigricat. Vigeſimaquinta vulgaribus Muſcis magnitudine ęqualis pectus habet nigrum, lineis aliquot ſubalbis variegatum; aluum colore ęris politiſſimi, & ſplendidi.

Tabula Secunda.

G

H

Earum

A Earum modò quę in ſecunda tabula primo, & ſecundo loco poſitæ ſunt, inuicem ferè ſi- Prima, &
miles ſunt, quanquam prior caudam ſurſum, altera deorſum flectat. Vtraque anteriori par- Secunda in
te Muſcas communes ad amuſſim repręſentant, capitis ſcilicet, & pectoris figura. Dorſo ſunt ſecunda ta
eminenti, elatoq; ac gibboſo, piloſoq;. Alæ longæ, anguſtæ, ad caudam propemodum extre bula.
mam exporrectæ. Aluus nigra, anguſtaq; in octo diſterminata annulos, tandem ita acuitur,
& reflectitur, vt Scorpionis caudam efformare videatur. Pedes oblongi ſcabri, in extremo
veluti in minutulos digitulos diuiſi. Tertia exigua admodum alas habet argenteas, lineolis Tertia.
nigris ternis tranſuerſim ſectas, aluo breuiores, quæ initio craſſior eſt, ſed poſtea magis, ma-
giſq; attenuata paulatim in mucronem deſinit. Quicquid alui vltra alas protenditur, id to-
tum nigerrimum eſt. Petioli colore ſunt ferrugineo diluto ad luteum vergente. In ventre,
aut eius apice nulla obſeruare licet ſegmenta, quæ annulos vocat Albertus. Caput & dorſũ
nonnihil ruſeſcunt ſupernè. In dorſo extremo, vbi aluo iungitur, appendicem paruam quan
dam habet albicantem. Quarta oblonga eſt, & gracilis, capite pro corporis portione magno, Quarta.
fuſco, fuſco item thorace, qui gibboſus eſt. Aluus exilis in medio rubra, cęterò nigricat. Pe-
des atri, quorum poſteriores longiſſimi ſunt. In quinta, quæ tota cinerea eſt, nihil eſt præte- Quinta.
B rea notatu dignũ. Sexta Culiciformis eſt, caput, & dorſum fuſca ſunt. Caput Culicis exiguũ, Sexta.
ſed nulla fiſtula. Alæ longæ, & anguſtæ, ad extremam aluum exporrectę, aut etiam vlterius,
ex fuſco ſplendidæ. Aluus annuloſa, anguſta, oblonga: dorſum ſupinum, luteum, nigris ma-
culis varium. Septimæ in media fronte inter ocellos nigros punctulum aliquanto prominet Septima.
colore iuiubæ. Proboſcide armatur inſigni. Corpus totum, pedes, & alæ colore ſunt ferrugi
neo. Membrorum conſtitutionem icon exactè oſtendit. Octaua ex minimarum genere eſt; Octaua.
tota nigricans. Alæ in ipſo exortu nigræ, cætera argenteo ſplendent. Nona pariter ex mini- Nona.
mis eſt, colore viridi pereleganti conſpicua, qui ſi Soli obuerſetur, velut aureus apparet. Al-
uus anguſta breuis, & in extremo nonnihil acuminata. Alæ vltra anum protenſę. Eiuſdem
generis, imo minor eſt decima, & ipſa pariter viridis, aluo exiliori, magiſq; acuminata. Al- Decima.
uum quoque acuminatam, ſed non adeo, habet vndecima, colore nigro eſt, ſed maculis albis Vndecima.
in capite, dorſo, & media aluo varians. Alæ argenteæ purpureum quid, ſi Soli obuerſantur, Duodeci-
oſtentant. Duodecima à minimis illis viridibus nihil differt, niſi quòd ano eſt rotundiore, ma.
craſſioreq;. Decimatertia ad maiores accedit, tota atra præterquam in aluo (quæ compacta Decimater
C & craſſa eſt) vbi tribus, quatuorùe lineolis, ſeu circulis cinereis tranſuerſim ſecatur. Alæ am- tia.
plæ, & duplo fermè toto corpore longiores, in extremo albicant, cætera aterrimæ. Decima- Decima-
quarta vulgaris Muſcæ ſpeciem refert, ſed thorax, & aluus ex cinereo virideſcunt. Alæ, & quarta.
pedes flaueſcunt. Decimaquinta Fucum, & Veſpam refert; illum corporis craſſitia; hanc Decima-
colore, potiſſimum alui. Hæc enim lutea eſt, lineis quatuor tranſuerſis nigris inſignita: per quinta.
quarum medium linea alia eiuſdem coloris rectà percurrit. Pectus pariter ſubluteum, & ma
culis item duabus nigris vtrimque decoratur. Caput in medio luteſcens linea quędam ni-
gra tranſit. Oculi ſunt fuſci. Antennæ admodum exiguæ. Pedes lutei, in extremitatib. quo-
dammodo ſubnigri. Decimaſexta ex caninis maioribus eſt. Oculos rubros, magnos, promi Decima-
nentes linea alba interſtinguit. Pectus cinereum eſt, ſed tribus lineis rectis, albis, diſtinctum. ſexta.
Aluus quadrangulis fuſcis, albiſq; inuicem alternatim ſubeuntibus varia, latrunculorum lu
ſum repręſentat. Ipſa tota in prona parte ex cinereo ad fuſcum tendit. Decimaſeptima exi- Decima-
gua eſt, & nigra, Muſca vulgaris fortè nondum adulta, Apem quodammodo refert decima- ſeptima.
octaua. Aluum luteam, & piloſam linea quędam nigra ſupernè à pectore ad extremitatem Decima-
protracta rectà percurrit. Pectore eſt nigro, capite albo, oculis fuſcis extuberantibus. E me- octaua.
dia fronte cornicula breuia, nigra, & apicibus rotundis inſignita emittit. Alas ſubluteas, & Decimano
D ſplendidas habet. Anus niger eſt, & hirſutus: cętera luteſcunt, præter pedes, qui nigricant, na.
pręterquam in extremo, vbi albicant. Decimanona toto corporis habitu vulgares refert, ſed Vigeſima.
magnitudine inter maiores, & minores ambigit. Vigeſima eadem magnitudine eſt tota ferè Vigeſima-
atra. Alæ maculis fuſcis colorantur. Neque ab his diſcrepat magnitudine vigeſimaprima prima.
hirſuta, pectore nigro, aluo rufa, ſed ſupinè nigris notis ad podicem vſque nigrum item con- Vigeſima-
tinuatis variegatur. Alæ fuſco maculantur. Vigeſimaſecunda maioribus congener, tota pe- ſecunda.
nitus cęrulea eſt. Vigeſimatertia vulgaris domeſtica eſt, nulli non nota. Vigeſimaquarta co Vigeſima-
loris eſt ſpadicei auri adinſtar rutilantis. Vigeſimamquintam, quæ vltima eſt in hac ſerie, to- tertia.
tam penitus auream alę argenteæ cohoneſtant. Vigeſima-
quarta.
Vigeſima-
quinta.

Tabula Tertia.

Prima in tertia tabula. Quę in tertia tabula depingitur priori loco, paruula eſt, corpore exili, capite albo, antennis proceris, pectore nigro, aluo rubente. Hac aliquanto maiores ſunt duæ ſubſequentes pulchræ admodum, & valdè ſimiles.
Secunda, & tertia. Prior capite, & thorace, pedibusq́; eſt cęruleis, corniculis oblongis, alis luteis, aluoq́; inter rubrum, & luteum ambigente.
Quarta, & Quinta. Quæ poſt has in eadem ſerie quartum, & quintum locum obtinent, Veſpæ quodammodo ſpeciem præſeferunt, quamquam minores ſint, antennis pariter inſtructę, capite & pectore fuſcis, aluo, & alis luteſcentibus, his intenſiùs, illis obſcuriùs.
Sexta. Sexta corniculis adeo breuibus, vt carere eis videatur. Corpus totum annulis aureis, & nigris alternis variegatur. Alę auro, & argento miſtis reſplendent.
Septima. Septima ex ijs eſt, quas Tauanellos vulgus vocat, longa proboſcide, breuiſſimis corniculis prędita, thorace obſcuriùs, aluo dilucidiùs luteſcēte, alis argēteis.
Octaua. Octaua ex maiorum numero eſt; tota penitùs viridi colore obſoleto veſtitur, ſed caput rubet: alę albēt.
Nona. Nona eadem videretur, niſi multò gracilior, & minor eſſet.
Decima. Decimā quoq; ex Muſcarū genere iudicaui. In orę promuſcidem habet valdè longā, & bifidā. Capite eſt rufo, & hirſuto, antennis exiguis, corpore toto plano, & depreſſo, colore aterrimo, & ſplendido inſtar holoſerici; alis longiuſculis, quæ in parte externa nigreſcunt, in interna argentum referunt. Totum corpus ſupinum admodum hirſutum, & piloſum eſt, in medio nigricans, ad latera albicans. Pedibus eſt flaueſcentibus, hirſutis. Alæ tametſi flaueſcant, ſi Soli obuerſentur, argento ſplendent.
Vndecima. Muſciforme Inſectum, quod vndecimo loco exhibetur, libuit appellare, quòd proboſcide, capitis, & pectoris conformatione omnino Muſcam referat. Caput nigrum eſt, thorax item niger, viridis in dorſo macula longa; aluus valde longa, deorſum inflexa, & acuminata, ferruginea, & maculis atris ſupinè per longitudinem ductis. Crura item ſunt ferruginea.
Duodecima. Duodecimo ordine depictum Inſectum, Muſciforme quoque dici poteſt, capite craſſo ferrugineo, pectore, & aluo oblongis, anguſtis, colore viridi, alis albis, nigris fibris intercurrentibus, pedibus ſubflauis.
Decimatertia. Tertium, & decimum Inſectum aluo pariter eſt admodum procera, colore modo nigro, modò croceo luteſcente diſtincta, tenui, & in extremo obtuſa. Alę latiuſculæ ſunt, argenteæ, breues. Per tergus luteum fuſca linea deorſum tendit. Caput nigrum, ceruix lutea, antennæ perbreues, per-

A breues item pedes,qui cinerei ſunt. Iã verò decimaquarta in hoc ordine elegans Muſca eſt, Decimaquarta.
alas habens planè argenteas,caput nigrum,nigras item,& ſubtiliſſimas antennas,oculos fla
uos: cætera viridia præterquam in ſuprema aluo, vbi elegantiſſimo miniaceo colore inſignis
eſt. Decimaquinta exigua eſt,at longis proportione alis, iiſq; fuſcis. Tota ipſa candicat.
Caput rotundum eſt,exiguum;alnus hirta. Decimaſexta Muſcula eſt omnium minima tota Decimaquinta.
aterrima,alis albis,longiſſimis pro corporis exilitate. Decimaſeptima alis pariter longis, & Decimaſexta.
totam cooperientibus prædita eſt, corpore fuſco,& nigro,ſuperiùs vario,pedes habet poſte
riores valde longos,longas item antennas,eaſq; nodoſas,& flexiles. Decimaoctaua tota eſt Decimaſeptima.
coloris fuſci,corpore exili,breuiſſimis antennis. Decimanona alis,& aluo coloris aurei ſplẽ-
didiſſimi,longiuſcula,pectore fuſca. In capite pũcta duo habet lutea,antennas nigras,in ex- Decimaoctaua.
tremo obtuſas. Vigeſima capite eſt nigro,antennis breuiſſimis nigris; alis argenteis, cætera
ex cæruleo viridis. Quæ penultimo loco picta eſt, ſimilis eſt ei, quæ in ſecunda tabula depi Decimanona.
cta eſt ſexto ordine,ſed craſſior,& elegantior,nigra,& luteis annulis: alis item proceris ex lu Vigeſima.
teo ad caſtaneum vergentibus,capite nigro,rotundo,vnionem nigrum æmulante, antennis Vigeſimaprima.
breuibus,quà capiti inſeruntur,admodum tenuibus,in extremo craſſis, & obtuſis: pedibus
B longis, ſubflauis. Poſtrema ex Tauanellorum vulgò dictorum genere eſt, ſed inſolenti a- Vigeſimaſecunda.
ſpectu,quo ranam, bufonemuè quodammodo æmulatur. Corpore eſt procero, craſſoq; co-
loribus nigro,& flauo variegato. Oculis nigris,amplis, & obtuſo rinctu ranam bufonemuè
(vt dixi) exprimeute. Antennis caret. Pedes ſunt breuiſſimi. Alæ longitudine aluum exce-
dunt, & latitudine: color iis aterrimus.

LOCVS. VICTVS.

ARISTOTELES[a] Muſcam inter ea animalia recenſet,quæ domicilia ſi- [a] Li. 1. Hiſt. cap. 1.
bi comparant. Sed non ita id accipiendum eſt, vt in iis morari eas conti-
nuò putemus: nam animal eſt inquietum, nec manet in certo firma tenaxq;
loco. Vnde Lucianus magnus Muſcarum encomiaſtes,tugurium, ſeu nidũ
non vno in loco conſtituere ſcribit, ſed errabundum volatum tollere more
Scytharum,& vbi à nocte deprehendũtur,ibi & domum, & lectum facere.
Vbicunque terrarum reperiuntur, & nullus penè locus datur, in quo Muſcas non ſit reperi
C re, niſi ſit quod eas interimat, ſicut de metallorum fodinis [b] Plinius ſcribit his verbis: Om- [b] Lib. 34. cap. vlt.
" nium verò metallorum halitus noxius ſentitur,& peſtilens Muſcis,& Culicibus;quamobrẽ
non ſunt ea tœdia in metallis.[c] Lipſius Muſcas leuibus politiſq; nõ diu inſidere tradit,quòd [c] Lib. 2. de Conſt. c. 19.
his minus,quàm ſcabris adhęrere queãt. In Creta Mons eſt Carina nomine IX. M. paſſuum
ambitu,intra quod ſpatium,teſte,eodem [d] Plinio non reperiuntur Muſcæ. Idem quoq; tra- [d] Lib. 21. cap. 14.
dit Romæ in ędem Herculis in foro boario,nec Muſcas,nec canes intraſſe. Et vt Apollonius
narrat in Papho inſula nulla Muſca per fores Veneris ingreditur. Mirum verò etiam eſt,
" quod refert [e] Cranzius his verbis: Luderi comitis Hermanni Saxoniæ inferioris ducis filij [e] Lib. 4. Saxon. c. 29.
" vxor Emma multa bona contulit in Eccleſiam Bremenſem. Inter alia, quæ donauit auri, &
" argenti, & lapidum pretioſorum donaria fertur ciuibus permiſiſſe pratum non longè ab vr-
" be feraciſſimum,cuius vſque hodie illa pręcipuè eſt indulgentia, vt nullis ibi pecora Muſcis,
" nullis Crabronibus,aut Veſpis vexentur. Id referunt in merita eiuſdem venerabilis Emmę.
Præterea Venetiis, vt refert Cardanus, in quandam domum non ingrediebantur:cuius rei
cauſam variis rationibus inueſtigare conatur;quas omnes longa oratione cõfutat [f] Scaliger [f] Exercit. 246. 4.
cuius verba,ꝙ præterea alia multa doceant,huc ſpectantia libenter adſcribo. Domũ,inquis,
D fuiſſe Venetiis,in quã Muſcæ non ingrederentur. Eiuſce rei cauſam diſquirenti tibi, neceſſe
" fuit,multa monſtra cõfingi. Siue inquis in ſublimi poſita,& valde perflata. Quaſi neſcias,in
" lacunis totã illã mirabilẽ ſedere molẽ. Quæ loca, ferunt,tot ſcatere Muſcis,tot feruere Cu-
" licibus,vt infeſtas faciant illæ diurnas negotiationes, hi nocturnas quietes. Aliorſum igitur
" lembũ dirigis. Aut quia,inquis, ferro,& marmore rigens. An ædes ferreæ, vel Venetiis, vel
" alibi ſint,id quoq; me latet. Illud in memoria habeo: in armis noſtris, iiſq; nitidiſſimis mu-
" ſcerdę nõ parũ,non ſemel inuentũ:totidemq; plagis armigeros pueros luiſſe pœnas. Templo
" rũ quoq; marmora tota pęne Muſcis operta interdũ ſunt. Quin & ſuper cucurbitas ſtãtes ob-
" ſeruaui:quarũ ſucco arceri prædicãt. Tũ ꝙ ais; haud ferè metalla attingere,quia nõ facilè his
" hærcãt,nõ admittendũ eſſe pro cauſa,qua Muſcę non inuolarent: redarguent homines, qui
" ibi intus erant,ad quos illæ,non enim erant ænei,aduolaſſent. Ad hęc omnino aliud eſt: Mu
" ſcas non ingredi, aliud, non immorari. Poſtremò nullius formæ, ſtructuræ, materiæ, ſitus,
" ædes inuenias in ea ciuitate, quæ ſingulari prærogatiua differant ab aliis ædibus omnibus

propter quę priuilegia Muſcæ ab illis, non à cæteris debeant abſtinere. Bellum commentū. E
Aedis nunc, olim abſumptas incendio, non extare. Cardane qui tibi dederunt ouum hoc abſorbendum, gallinam ſuſtulerunt, ne illi malum obijceres ſaporē. Adiungenda eſt huic lucubrationi iucunditas. A mago cattiterinam lamellam ad arcendas Muſcas conflatam vidimus aliquando, ſed non ſine riſu. Etenim ſpectantibus nobis ad eam depoſitam pro feneſtris extemplò aduolans Muſca, illico aluum ſuam exonerauit. In Herculis ędes canes non ingreſſos, quòd in veſtibulo ſepultum, aut appoſitum fuiſſet quippiam, quod res fugiant canes. Quare non & aliquid tale in illiſce ædibus aduerſus Muſcas comminiſcebare. Saltem è Plinio eſſes aliquid mutuatus. An exemplorum te pigere poteſt, qui exemplis vteris? Legiſti in Gellij noctibus, Scipionem in Capitolini Iouis cella etiam noctu ititantem canes non latraſſe? De baſilici corio diceres aliquod, quod appenſum eſſet in Dianę templo: propter quod nulla hirundo introuolare auderet? Plinius neque Muſcas, neque canes in forum Boarium ingredi, quorum neutrum ferreum eſt. Hæc omnia, itaque Scaliger. Quanquam verò omnia ferè loca abundent Muſcis, tamen calidæ & exuſtæ regiones in primis, Muſcis ſcatent, vt Apulia, vbi tam numeroſæ ſunt, vt cum F quempiam è magno aliquo numero deſiderari contingat, Muſcam in Apulia perijſſe non minus facetè, quam appoſitè prouerbialiter dicamus, & magnam aliquam multitudinem ſignificaturi cum Apuliæ Muſcis cōparemus. [a] Hieronymus Mercurialis à Strabone memoratum eſſe ſcribit, Hiſpanis eſſe peculiarem Muſcarum multitudinem, eamq; ſæpè comitari peſtilentiam, adeo vt Romani interdum in Cantabria aliquos conſtituere ſint coacti, qui Muſcas venentur, & pro numero captarum, mercedem ſoluere. Ita nimirum Strabonis locum Mercurialis reſtituit, μυιῶν, id eſt, Muſcarum, non μυῶν, id eſt, murium (vt alij legunt) ſcribēdum eſſe aſſerens. Cui vt ſubſcribam, facit [b] Plinij authoritas, qui ſcribit ab Eleis Myagrum deum Muſcarum inuocari ſolitum, cùm nimia multitudine peſtem inferunt. Refert [c] Bellonius, dum per Aegyptum iter faceret, Muſcarum apud pyramides tam magnam fuiſſe frequentiam, vt aër illarum volantium murmure reſonaret. Quod euenire exiſtimaerim, tum ob regionis feruorem, tum ob ſepulchrorum copiam. Innumera enim ea ibi eſſe idē Bellonius tradit. Quid mirum? carnium enim, & cadauerum præcipuè ſunt auidiſſimæ, inde ad lanienas, & carnificinas vndiq; confluunt, mactatis animalibus inhiantes, & inſidiantes. Quod quantoperè faciant, innuit Achilles apud [d] Homerum, timens ne Patrocli cadauer defœdent, cuius hæc ſunt ad Thetidem matrem ſuam verba. G

Ridiculum de mago, & Muſcis.

Muſcam in Apulia mori quid ſignificet.

[a] Li. 4. var. lect. c. 14.

[b] Lib. 10. cap. 27.

[c] Lib 2. Obſer. cap. 4.

[d] Lib. 19. Iliad.

> Νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ θωρήξομαι· ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
> Δείδω μή μοι τόφρα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
> Μυῖαι καδδῦσαι κατὰ χαλκοτύπους ὠτειλὰς
> Εὐλὰς ἐγγείνωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρόν
> Ἐκ δ' αἰὼν πέφαται, κατὰ δὲ χρόα πάντα σαπήῃ.
> *Nunc certè quidem ego armabor, ſed valdè grauiter*
> *Timeo, ne mihi interea Menœtij forte filium*
> *Muſcæ ingreſſæ in impreſſa ære vulnera,*
> *Vermes generent, deturpentq; cadauer,*
> *Vita autem interfecta eſt in q; corpore toto putreſcat.*

Cui ſtatim reſpondens Thetis mater pollicetur ſe illud defenſuram à Muſcis:

> Τῷ μὲν ἐγὼ πειρήσω ἀλαλκεῖν ἄγρια φῦλα H
> Μυίας, αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσι
> *Ab hoc quidem ego conabor arcere improba examina*
> *Muſcas, quæ viros bello necatos comedunt.*

Quo in loco Spondanus Muſcas cadauerum eſſe appetentiſſimas ait hanc ob cauſam, quia humidis nutriuntur, & lubentiſſimè viuo cruore, & carnibus paſcuntur. Neque alia de cauſa Euronymum quendam inferorum deum, qui mortuorum carnes deuorare dicebatur, ita, vt nuda relinqueret oſſa, colore inter cæruleum, & nigrum medio, quales ſunt præſertim Muſcæ, quæ carnibus inſident, pingi ſolitum puto, niſi vt oſtenderent ipſum, non ſecus, ac illæ faciunt, auidiſſimè mortuis carnibus veſci. Muſcæ ſunt præterea aliarum rerum dulcium appetentiſſimæ, præſertim lactis, ad quod quanta copia vndiq; confluant, demonſtrauit idem [e] Homerus, Græcos tanto numero Troianis bellum machinari ſcribens, quanta multitudine Muſcæ ad mulctras verno tempore aduolant: canit autem.

[e] Li. 2. Iliad. Græci Muſcis, vt comparati.

E'ςαν

A *Ἔσταν δ' ἐν λειμῶνι Σκαμανδρίῳ ἀνθεμόεντι*
Μυρίοι, ὅσσα τε φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὥρῃ
Ἠΰτε μυιάων ἀδινάων ἔθνεα πολλά.
Αἵ τε κατὰ σταθμὸν ποιμνήϊον ἠλάσκουσιν
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τε γλάγος ἄγγεα δεύει
Τόσσοι ἐπὶ τρώεσσι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Ἐν πεδίῳ ἵσταντο διαρραῖσαι μεμαῶτες.
Steterunt autem in prato Scamandrio florido
Infiniti, quotq; folia, & flores gignuntur tẽpore verno
Veluti Muſcarum frequentium gentes multa
Quæ in ſtabulo paſtorali errant
Tempore in verno, quando lac vaſa madefacit,
Tot contra Troianis conati Achiui
In campo ſtabant diſrumpere prompti.

Eadem ſimilitudine rurſus alibi vtitur, vbi Troianos, & Græcos pro [a] Sarpedonis cadauere — [a] *Lib.* 16. *Iliad.*
B decertantes, & circa id vndiquè numeroſè confluentes inducit: — Troiani, & Græci Muſcis ſimilantur.
Οἱ δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ὁμίλεον, ὡς ὅτε μυῖαι
Σταθμῷ ἔνι βρομέωσι περιγλαγέας κατὰ πέλλας
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τε γλάγος ἄγγεα δεύει.
Hi autem ſemper circum cadauer verſabantur, vt cùm Muſca
In tugurio ſuſurrant lacte plenas ad mulctras
Tempore in verno, quando lac vaſa madefacit. — Vt mel ament.

Pari ratione ad mel conuolant, & præ nimia auiditate in illo ſuffocantur: quamobrem [b] Plinius ſignum balſami melle adulterati ponit certiſſimum, ſi multùm à Muſcis infeſtetur. Idẽ tamen [c] Plinius alibi pro re mira mel in Carina monte natum nuſquam à Muſcis attingi ſcribit, & hoc experimento ſingulare medicamentis eligi. Idem de Attico melle, ſi rectè memini, tradit Tzetzes idq; euenire, quòd Attica thymo abundet, ac ſi illo odore fugarentur Muſcæ. Muſcam inquit Michael Glyca, qui hoc quoque repetit, Attico melli inſidere. Nam thymo Atticam abundare videmus; cui herbæ, vt plurimùm Apes Atticæ inſident, quò fit, vt mel Atticum etiam odorem habeant acriorem. Idcirco melli Attico tanquam ſacro, Muſcæ C non inſident; ſed vt maximè cum ſtrepitu circumuolent, ab direptione tamen laborum Apis Atticæ arcentur. Contrà ſphondylio maximè delectantur, quod innuit nobis [d] Plinius eius ſuccum, cùm exprimitur, integi iubens, ne in eum inuolent Muſcæ. Præterea omnibus fere edulijs inſidiantur, aduolando omnia guſtant, omnia liguriunt, maximè, vt dixi dulcia. [e] Varro ligurire Muſcarum propriũ eſſe ait, quod eſt, teſte Budæo paulatim ore commanducare aliquid guſtu ſuaue. Hanc Muſcarum in omne ciborum genus auiditatem eleganter admodum innuit Lycophron, eas *δαίτας*, id eſt, voraces & helluones appellans; oſtenditq; id quoque Lucianus his verbis: Et quanquam ocioſa & remiſſa eſt Muſca, veſcitur tamen quæ laborantur ab alijs; & plena eſt ei vbiq; menſa. Nam ipſi, & capræ mulgentur, & Apis non minus Muſcis laborat, quàm hominibus: atque huic coci obſonia condiunt, & degustãt antequam ipſi reges, deambulanſq; per menſas, vnà cum ipſis conuiuatur, & ſimul veſcitur omnibus. Idem author paulò antè ſcripſerat Muſcam conuiuam, & contubernalem, & commenſalem hominum eſſe, deguſtare omnia præter oleum: mortem enim hoc ei afferre epotum. Sed cur oleum Muſcis ſit exitioſum, alibi docuimus.

Vt mel ament. — [b] *Lib.* 12. *cap.* 25. — Balſamum melle adulteratur. — [c] *Lib.* 21. *cap.* 14. — Mel à Muſcis intactũ — [c] *In Annal.* — Sphondilio delectãtur. — [d] *Lib.* 26. *cap.* 6. — [e] *Lib.* 3. *de re ruſt. c.* 16. — Muſcæ prærogatiuæ. — Ex oleo mors.

D

SONVS. VOLATVS.

CVR ſonum, non vocem Muſcæ edant, nec non Inſecta omnia, ratio reddita eſt à nobis in prolegomenis, eaq; potiſſimùm ex Ariſtotelicis monumentis deprompta, nimirum ſonum reddere, intus meante ſpiritu (vt Plinius loquitur) & incluſo ſonante: dictumq; ibi à Proclo Diadocho Cicadam dici canere ſeipſam ſub alis atterendo: neque aliud dicere vult Suidas, Muſcas, inquiens, cùm alis aërem feriunt, ſonare: vbi verò conſtiterint, ſonare deſinere. Idem habes apud Arioſtum. — **Cicada, vt canat.**

Soglion con rauco ſuon di ſtrido l'ali
L'impronte Moſche.

Sonum autem duobus modis fieri in Muſcis, docet etiam Albertus, cuius opinionem, cùm

illic non poſuerim, hîc inſerere non piguit. Strepitus autem, inquit, & ſibilus omnium iſtorum (Inſectorum) eſt per telam, quæ eſt ſub pariete diaphragmatis, in loco, vbi cingitur, tanquam abſciſſa ſint corpora ipſorum. Sic enim ſonant Muſcæ, & Apes, & omnia huiuſmodi. Iſta etiam faciunt ſtrepitum volando, & alas extendendo, percutiendo aërem cadentem inter alas eorum, & ideo continuè ſonant, dum volant. Et illum quidem continuum ſonum non faciunt, niſi modo dicto, ſed quando capta tenentur, etiam præciſis alis ſonant alio ſono, & aliquando ſonum non faciunt, in ore ſpiritu exeunte, ſed potiùs ſub diaphragmate per modum, quem diximus. Hactenus Albertus. Et reuera cùm veritatis indagandæ gratia Muſcis aliquot alas amputaſſem, protinus diuerſum ſonum edere obſeruaui ab eo, quem volantes edebant. Quamobrem ſonum, qui fit in ipſo volatu, ex vtroque conſtare crediderim, eum verò qui fit attritu aëris interioris, maiorem in uolatu effici, quòd tunc, vt ait Ariſtoteles, ſe attollant, & contrahant, quo diuerſo motu maiorem aëris copiam ad interiora attrahentes ad ſeptum tranſuerſum allidant: & in quieſcentibus nullum audiri, quòd tunc ſeſe non contrahant, aut attollant, ideoq; aërem ad partes internas thoracis non attrahant, quem iſtiuſmodi ſoni cauſam ſtatuimus eſſe. Lucianus Muſcarum volatus qualis ſit expreſſurus, iſtius quoque ſoni eodem in loco meminit his verbis. Eſt illi volatus non continuò pennarum remigio, vt Veſpertilionibus; neque ſaltu, vt Locuſtis, neque cum ſtridore, vt Veſpis, & Crabronibus: verùm flexilis, ad quācunque aëris partem ſe moueat. Adde, quòd non volet quietè, & cum ſilentio, ſed cum cantu, & melodia, non item immitè, & ſæuè, quemadmodum Culices, & Muſcellæ; neque cum graui fremitu Apum, & Veſparum, horribilem oſtentans ſonū, & minacē: ſed tantò volat his ſuauiùs Muſca, quantò ſunt tuba, & cymbalis tibię dulciores. Et alibi rurſus. Luce, inquit, plurimùm gaudet, & in hac ciuiliter verſatur: nocte verò quieſcit, & ſilentium agit, & neque volat, neque cantat, ſed contrahit ſe, & non mouetur. Non rectà volant ob caudæ defectum, qua volatus dirigitur, vt ſuo quoq; loco diximus.

Sonum dupliciter fieri.

ª Li.4. Hiſt. cap. 9.

Muſcarum volatus cū ſono.

Non rectà volant, & cur.

B

F

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

MVSCAS, vt reliqua Inſecta coire dictum eſt ex Ariſtotele, fæmina ſcilicet in marem ſurſum immittendo genitale membrum. Quæ hîc breuiter ex Scaligero repetam. Gignendi autem, inquit, ratio non vna. Nam ſine coitu nonnulla, affricatione, vt piſcium multi: alia feminis immiſſione, vt equi in equam; alia per receptum membrum, vt Muſca. Recipit enim mas fæminæ membrum in ſe, quo illa ſemen quærit, aut feminis aliquam vim. Muſcæ moram trahunt in coitu, coeunteſq; ſæpè volant, mare fæminam ſuperueniendo, vt Lucianus meminit his verbis: Coitus verò, & venereorum, & nuptiarum eſt ipſis multa libertas, nec vt Galli, cùm mas inſcenderit, ſtatim reſilit, ſed vehitur à fæmina diù, fertq; illa ſponſum, conuolantq; nec aerium illum coitum volatu deſtituunt. Idem Lucianus de coitu Muſcarum maiorum, illud eſſe ait admiratione dignum, quòd mas fęminam, fæmina itē marē ineat, conſcendantq; viciſſim, & Mercurij, & Veneris filius, qui miſta natura fuit, & dupli ci forma. Ariſtoteles, vt vertit Gaza, ipſas hyberno tempore coire, & ſerenis auſtriniſq; dieb. enaſci tradit, vtpotè quę condere non ſoleant. Sed Muſcas hyeme cernere pro miraculo quodammodo habetur, tantū abeſt, vt tunc coire eas mihi perſuadeā. Quare omnino aliud mihi dixiſſe videtur philoſophus, ſed Gaza eū non eſt aſſecutus, pro χειμῶνι hyemem transferens, cùm & tempeſtatē, & tempus pluuioſum ſignificet, quo Muſcas coire veriſimile eſt, quia vagari hincinde nō poſſunt. Ex huiuſmodi coitu gigni quidem animalia alibi tradit, ſed non ſimilis naturæ, nimirum genus quoddam Vermiculorum, ex quibus poſtea fiunt Muſcæ. At non ſolùm coeundo Vermiculos eos generant Muſcæ, ſed etiam quæ ex putri naſcūtur, prius Vermiculi ſunt. Duplex enim ortus, ex coitu, vt ex philoſopho diximus, & ex putreſcente humido, aut ſicco, vt idem ſcriptum reliquit. De ortu Vermiculorum, & ex illis Muſcarū idem Ariſtoteles hæc nobis prodidit Muſcæ ex Vermiculis fimi digeſti in partes gignuntur: quamobrem, qui eo funguntur munere, contendunt reliquum fimi promiſcuum diſcernere, etiam confectum concoctumq; eſſe fimum confirmant. Principium autem vermiculorum ipſorum exiguum eſt, quod primum rubeſcit, atque ex immobili quaſi hærens adhuc fibris moueri incipit: mox Vermiculus immobilis redditur, qui cùm poſtea motus eſt, rurſus immobilis fit: demumque generat Muſcam, quæ flatus, aut ſolis beneficio moueatur. Scaliger eiuſmodi generationem perfectiorem eſſe ſcribit, quàm quæ fit per oua: nam cùm dixiſſet, non in omni animalium genere è ſemine ilicò animal fieri, ſed quoddam medium,

Ariſtoteles corrigitur.

Muſcæ oēs naſcuntur ex vermib.

G

H

hoc

A hoc medium, inquit, eſt duorum modorum, vnum eſt perfectius, vt Vermiculi Muſcarum
ſoboles, è quibus fiunt Muſcæ: alterum imperfectius, vt oua. Agnouit in Muſcis vtramq;
hanc generationem Lucianus, inquiens: Naſcitur autem non ſtatim talis, ſed Vermis ab ini-
tio, vel ex alijs animalibus, deinde ſenſim, & pedes effert, & producit alas, fitq; volucris,
& concipit paruum Vermem, qui Muſca fit poſtea. Cùm itaq; Vermiculorum generantium
Muſcas, duplex (vt oſtendimus) ortus ſit, vel ex coitu earum, vel ex putredine, quærat quis,
ex qua potiſſimùm putredine Vermes procreentur. Sunt qui rentur partim ex fructibus cor-
ruptis, & animalium cadaueribus, partim ex corruptione aëris fieri, vt declarat [g] Ouidius;
præcipuam tamen materiam earum terram eſſe. Ego ſicut ex quacunq; ferè putri materia
Muſcas oriri poſſe non renuo, ita ex hominum in primis cadaueribus gigni aſſerere non ve-
reor, non ſecus ac ex taurorum carne putreſcente ceu re maximè apta Apes erumpere ſu-
prà docui.

Muſcæ ex qua putredine orian-tur.

[g] *Lib. 15. Metam.*

Ex cadaueribus maximè naſci.

INGENIVM. MORES. SENSVS.

B

HÆC ſunt potiſſimùm, ob quæ malè audit ipſa Muſca, audacia, feritas, im-
portunitas, ingenium diſciplinam non admittens, obliuio. [a] Ælianus eam
ait eſſe audacem ad omnia, & [b] aliàs Muſcam, & canem animalia vocat im-
pudentia, ac importuna: neq; enim cedere, neq; repelli velle. Idem tradit
[c] Philo Iudæus, ſed priuatim de Muſca canina, vt rectiùs eadem vitia expri-
meret. Cui (Cynomiæ) veram, inquit, appellationem impoſuerunt periti
,, hominum, vt erant ſapientiſſimi, compoſitum ex duobus impudentiſſimis animalibus, Mu-
,, ſca & cane. Altera vincente omnes volucres temeritate, altera omnes terreſtres quadrupe-
,, des. Accurrunt enim intrepidè, & ſi quis arceat, non cedunt peruicacia, donec latientur
,, carnibus & ſanguine. At Cynomyia particeps amborum audaciæ, mordax & inſidioſa
,, eſt. Nam è longinquo cùm ſtridore in teli morem, magnoq; impetu aduolat, infixaq; cuti
C hæret pertinaciter. Et reuera miram dixeris Muſcarum audaciam, nedum dicam temerita-
tem. Ecquid enim tam ferum, tam magnum, tam robuſtum animal, in quod morſus ſuos
dolorificos non inferat, quod non exagitet ſine vllo metu mortis? Atq; hæc eius eſt quoq;
impudentia, vt pulſa non obediat, ſed mox obliuioſa reuertitur, & rurſus acriùs, quàm fece-
rat anteà pungit. Adeo vt multa aduerſus eam animalia arma dederit ſagaciſſima natura, vt
equis, & bobus caudam longiſſimam, & mobiles aures quibus Muſcas infeſtantes pellerent,
nec non ipſis hominibus manus, quos profectò miro modò vexant, nullam commodorum
ipſorum rationem habentes, ſiue loquantur, ſiue dormiant, ſiue bibant, ſiue edant, ſiue
legant, ſiue ſcribant, ſiue quid aliud agant, operenturúe, parata ſemper aſtat, vt in faciem
inſiliat eorum, infeſta, importuna, incommoda, nulli rei niſi faſtidio de ſe concitando ido-
nea. Hinc apud [d] Ciceronem ridiculè dictum de moleſtiſſimo iuuene, Abige Muſcas puer.
Hinc Platonicus vir Aenæas ſummæ integritatis philoſophus, dum Euxitheum introducit
Theophraſti commenta deludentem, qui dictitabat, animas relicto humano corpore, id ge-
nus bruta ſectari, eiſq; inhærere, quorum opera vitæ fuerint imitati, vt hyperbolum quen-
dam impudentiæ notaret, inquit, Muſca item hyperbolum trahet: quippe par fuit vtriuſq;
impudentia. Ea tamen improbitas pertinaciſſima, quia nunquam rebus quietem eſſe ſinit,
D tanti fuit, vt inter prælia deorum, grauiſſimaſq; res poëtarum principem Homerum illexe-
rit ad eius pertinaciæ perſeuerantiam demonſtrandam, qua ferox hoſtis inſultat hoſti, neq;
moram, neque requiem dat vllam, donec vulnus inflixerit, & audaciæ confidentiſſimę mu-
nus executus fuerit. Idem Homerus Aiacem faſtidioſum, moleſtum, & quemcunq; probris
inceſſentem Muſcæ aſſimilauit, quæ modò hunc inceſſit, modò tactu fœdo alium infeſtat,
quod tamen Homericum probrum Lucianus, vt erat ingenij feſtiuiſſimi, ad laudem Muſcæ
contraxit; tanquam multiſcius Homerus illam baroni, & Satrapi inclytiſſimo Aiaci com-
parauerit. Temeritas verò Muſcarum in eo eſt, quòd ab ijs, à quibus ſibi ſępè vitę pericu-
lum imminet, vitare declinareque neſciat. Maximo enim numero ſeſe in lac, mel, uinum,
aliosque conſimiles humores temerè pręcipitant, & miſerè moriuntur. Quin nec animali-
bus parcere ſolent, à quibus aliàs ſibi plurimùm cauere deberent: ſicut in primis ab homini-
bus, qui uarijs modis eas occidunt. Elephantos uerò etiam inuadunt non impunè. Nam li-
cet breuem habeant caudam, qua ſe aduerſus Muſcas tueantur, natura prouida pellem ijs
dedit

[a] *Lib. 2. cap. 29.*

[b] *Lib. 7. cap. 19.*

[c] *In vita Moyſis.*

Cynomyia cur illaudetur.

Muſcę miræ audacia.

vt homines uexent.

[d] *Lib. 2. de Orato.*

Muſca inter prælia deorũ cur recẽſeatur.

Aiax cur Muſcæ aſſimilatus.

Muſcę temeritas.

Elephanti, vt Muſcas occidant.

dedit rimis pertuſam, ad quam, cùm illæ aduolant, elephanti cutem conſtrigentes, eas in ijs rimis perimunt. Iam verò feras eſſe, & indociles, meminit Plutarchus, duo eſſe tradens animantium omnium, quæ noſtro vtuntur conſortio, Muſcam & Hirundinem, quæ nulla queunt arte cicurari. Vult tamen Plutarchus Hirundinem, quàm Muſca magis feram eſſe, eo argumento, quòd Muſca ne moleſti quicquam patiatur, prehenſa horreat, cùm Hirundo ſuapte natura hominem oderit. Quàm modò ſint immemores, ipſæ produnt, dum loco pulſæ ſtatim redeant, velut repulſæ immemores. Sed videndū nunquid tam fluxilis memoriæ naturalis ratio dari poſſit. Conſtat inter animantia memoriæ facultate pollere ea in primis, quibus purgatior, abſolutiorq; imaginatio eſt, cuiuſmodi pernoſcuntur eſſe Apes, & Columbæ; vt contrà obliuioni obnoxia, quibus vis ea offenſior turbulentiorq; eſt, ſicuti vſu venire Vermibus liquet, & Muſcis. Siquidem in ea parte animi ſtatuenda memoria eſt, in qua imaginationis potentia viget. Sunt modò etiam in Muſca, & ſingulares, & laudandæ animi dotes, quas ſic ferè Lucianus proſequitur. Non paruam eſſe eius intelligentiam queo dicere, cùm inſidiatorem, & hoſtem ſuum Araneum effugiat. Inſidiantem enim, & obſeruat, & contrà intuetur, declinans illius impetum, ne capiatur irretita, & in beſtiolæ incidens caſſes. Fortitudinem enim, & robur ipſius non oportet dicere, ſed Homerus poëtarum maximus, cùm quæreret, quonam modò laudaret heroem optimum, non leoni pardoúe, aut apro comparat robur illius, ſed audaciæ Muſcæ, & intrepiditati, & conatus magnitudini: neq; enim audaciam, ſed fiduciam eſſe illi refert. Quanquam eſt, (inquit) repulſa, non deſtitit tamen, ſed eſt appetens morſus: Sic autem laudat magnoperè Muſcam, & amplectitur, vt non ſemel, neque paucis in locis de ea meminerit: ſed ſæpè exornat ſic carmina commemorata Muſca. Nunc enim gregarium eius volatum ad lac exponit: nunc autem Mineruam curanti matri dormientem infantem comparans, quando à Menelao telum repellit, ne ad lethalia loca incidat, Muſcam rurſus ducit in exemplum. Atqui pulcherrimo eius adiectiuo ornauit, cantatrices confertas appellans, & cùm gregem earum gentem vocat. Sic autem fortis eſt, quòd mordens aliquid, vulnerat non hominis ſolùm pellem, ſed & bouis & equi: elephantem quoq; mœrore afficit, in illius ingreſſa rugas, & pro magnitudine proboſcidis lacerans. Et paulò inferiùs. Tragœdia verò magna etiam cùm laude de Muſca meminit, ſicut in his: Graue quidem, & moleſtum eſt, forti robore, ſaltare Muſcam in virorum corpora, vt cæde impleatur; viros autem armatos hoſtilem haſtam timere. Hæc Lucianus. Homeri carmina, quæ ille in Muſcæ laudem interpretatur, necdum à nobis recitata adſcribam. Hic igitur deorum, ac heroum prælia recenſens Menelao inuicto, ac ſtrenuo bellatori [e] Mineruam Muſcæ audaciam immiſiſſe ſcribit:

Duo animalia indocilia quæ.

Muſcę cur obliuioſæ.

Memoriæ locus.

Muſcæ laudes.

F

G

[e] Iliad. Li. 7.

Καὶ οἱ Μύιης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν
Ἥτε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
Ἰσχανάᾳ δακέειν, λαρὸν τέ οἱ αἷμ᾽ ἀνθρώπου, Id eſt,

Et ei Muſca audaciam in pectoribus immiſit,
Quæ quamuis depulſa frequenter à corpore humano,
Appetit mordere, dulcisq; illi ſanguis hominis eſt.

Quem tamen locum Spondanus in alium ſenſum, quàm Lucianus accipit. nam poſt adducta, quæ citauimus, Luciani verba, Euſtathius tamen, inquit, illud θάρσος per θράσος videtur interpretari. Ait enim: Ὅτι δὲ κατ᾽ ἀναλογίαν φύσει πάντων ζώων ἡ Μυῖα θρασυτατον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ hoc eſt, quòd Muſca reſpectu aliorum animalium audaciſſimum ſit animal, nullus non nouit. At Didymus in voce θάρσος, τὸ ἐπίμονον, inquit, τοῦ ἥρωος λέγει. οὗτος γὰρ ἀποτρεπόμενος εἰς ἄλλον τόπον ἐπιτρέχει εἰς τὸν αὐτόν. Quicquid ſit, ſanè Lucianus nimis hunc locum detorſit ad ſuam mentem. Nam proculdubio non indicauit robur, aut fortitudinem herois hac comparatione: quia ridiculum eſſet, vt ait Euſtathius: deinde falſum eſt illud, quod Menelaum ἄριστον τῶν ἡρώων appellat. Nam quid de Aiace? A Didymo porro diſſentio, maloq; intelligere continuam illam inuadendi hoſtem proteruiam, quam Menelao Minerua dicitur indidiſſe. vt quamuis ſubinde rurſus in medios hoſtes irrumperet, vt Muſcæ ſolent, quæ paululum fugantur, ſtatim audaciſſimè reuolant. Sic Euſtathio aſſentimur, qui θάρσος pro θράσος accipit. Hoc Veſpis in Eryxia Platonis tribuitur. Nam mihi, inquit, Syracuſani erga nos non aliter affecti eſſe videntur, quàm ſint Veſpæ; quæ ſi leuiter irritatę prouocentur, fiunt inuictæ, donec eas aliquis aggreſſus funditus extinguat. Et forſan generali Muſcæ vocabulo poëta intellexit. Hæc Spondanus, qui Muſcas Homerici encomij quoquo modo defraudare nititur. Alter locus Homeri de Minerua repellente ſagittas à Menelao, vt mater Muſcas à filio, quem idem [f] Lucianus in Muſarum laudem citat, hic eſt:

H

[f] Iliad. Li. 4.

Ἡ δὲ

A

Ἡ δὲ τόσον μὲν ἔργω ἀπὸ χρωὸς ὡς ὅτι μήτηρ
Παιδὸς ἐέργῃ Μυῖαν ὅθ' ἡδέϊ λέξατο ὕπνῳ.
Hæc verò tantum quidem inhibuit à corpore, vt cùm mater
A filio arcet Muſcam, quando dulci ſopitus eſt ſomnio.

Reliqua loca, quæ citat Lucianus, alibi ni fallor, recitaur. Eidem Muſca animal eſt ingenuum, & generoſum, quia ipſa in tenebris nihil operetur, ac ſi indignum putet, vt aliquid latens faciat. Lucianum in celebranda Muſca æmulatus Leo Baptiſta Albertus, encomium eius feſtiuiſſimum elegantiſſimumq; edidit, in quo plurimas huius Inſecti dotes longa oratione recenſet, quem quiuis per ocium legere poterit. Quod modò ad Muſcæ ſenſus exteriores attinet, paucula hæc de guſtu apud [g] Philoſophum legimus. His guſtus omnium ſaporum eſt. Et [h] alibi. „ Foris gerunt velut aculeum fungoſum, & cauum, vt eo ſimul, & guſtare, & cibum trahere poſſint. „ Cæterùm odoratu, & viſu etiam Muſcas pollere ex hoc quis haud abſurdè conijciat, quòd ad ea, quæ ſibi grata ſunt, è longinquo aduolent, vt ſuprà de melle, & lacte dictum eſt.

Senſus exteriores. Guſtus. [g] Lib. 8 Hiſtor. cap. 11. [h] Lib. 2. cap. vltim. Odoratus. Viſus.

B

MORSVS. MOLESTIA. ET ADVERSVS HÆC REMEDIA.

QVAM dolorificos morſus inferant Muſcæ, nemo eſt, qui non ſuo cum malo ſit expertus. Sed Lucianus, qui vt Muſcarum patrocinium agat, & quicquid eis probo verti poteſt, id niſi ad virtutem detorqueat, ſaltem refellat, morſus cum exiguo admodum dolore infligere, perſuadere conatur. Atq; ita per totum illud ſuum encomium ludit, non diſputat ſeriò: Muſcæ autem non mordent tantùm, ſed diù etiam poſt morſum corpori infixæ hærent, quod [a] Plutarchus Formicarum, & Muſcarum proprium eſſe aſſerit. & Homerus, cuius verba ſuprà recitaui, huiuſmodi morſus, ſagittarum ictibus comparat. Cęterùm vt nunquam morſus earum eſt, ſine dolore, ita guſtato ſerpente Muſca teſte [b] Æliano, vel cùm eiuſmodi quippiam attigerit, acriores morſus habet, & dolorem maiorem facit, & C quod Ælianus non notauit, cùm imminent pluuiæ. Pariunt prætetea mille alijs modis faſtidium Muſcæ, vti luculenter, facetè, & appoſitè, vt ſolet, [c] Plautus lenones, qui nihil non fingunt, quo homines vexent, lædantq;, Muſcis & alijs id genus Inſectis comparat, dum ait:

Item genus eſt Lenonum inter homines meo quidem animo,
Vt Muſca, Culices, Pedesq;, Puliceſq;, Cimices.
Odio & malo, & moleſtiæ, bono vſuiq; eſtis nullo.

Eadem ratione alibi eorundem [d] Lenonum, meretricumq; conſortium quantis ſcateat moleſtijs, explicaturus, Muſcis aſſimilat homines infeſtantibus, quando maximè calidum eſt: tunc enim abundant maximè, & maximè pungunt.

Nam nunc Lenonum, & ſcortorum plus eſt ferè
Quàm olim Muſcarum eſt, cùm caletur maximè.

Inter cæteras, quas inferunt noxas, in primis eſt, quòd veſtes, ac potiſſimùm candidas maculis nigerrimis frequentibus, quæ difficillimè eximuntur, inquinant, conſpurcantq;, aut cùm in carnes, quæ nobis in cibum ceſſuræ ſunt, emiſſa ab aluo, prolunie multos Vermi- D culos exonerant. Idem facere cùm pecoris vlceribus adhærent, teſtatur Columella. Quapropter ad fugandas ipſas diuerſi diuerſa excogitarunt. Sunt qui vt ad carnes non aduolent, cæpæ fruſtulum carnibus apponant. Sic enim arceri Muſcas. Scribit [e] Mizaldus, Lupi caput, ſi intra domum ſuſpendatur non ingreſſuras, ac inuolaturas arcere. Traditq; aliàs ex [f] Alberto, & Cardano lupi caudam alicubi ſepultam, vel ſuſpenſam inde Muſcas fugare. Lyſimachia ſiue ſalicaria teſte [g] Dioſcoride acerrimo nidore, quem ſuffita reddit, Muſcas interficit. [h] Plinius foliorum minoris ſambuci decocto, ſi locus ſpargatur, Muſcas arceri aſſerit. Idem [i] Elleboro albo, trito, & cum lacte ſparſo præſtari. Vtrumq; ex illo repetit [k] Ruellius: quo referente optimum gith, quàm excitatiſſimi odoris, & quàm nigerrimum, Culices, ſuffitu occidit, & Muſcas. [l] Matthiolus ex Plinio, vt videtur, ellebori albi radicem decoctam in lacte ad Muſcas perimendas commendat, nam vbi, inquit, deguſtauerint, paulò pòſt moriuntur. Sunt qui vbi ex cucurbitæ folijs factus eſt ſuffitus, adire Muſcas negent. Similiter ſi cucurbitæ decocto locus conſpergatur. Alij abſynthio trito, & cum lacte

[a] Lib. de ira cohibenda. [b] Lib. 9. de Animal. cap. 15. [c] In Curcul. Lenones Muſcis cõparau. [d] In Trucul. Noxæ præcipuæ. Ne carni inſideant. [e] Cent. 7. aph. 72. [f] Memor. cẽt. 8. Aph. 92. [g] Lib. 4. c. 3. [h] Lib. 23. cap. 8. [i] Lib. 25. c. 5. [k] Lib. 1. de nat. Stirp. cap. 129. & l. 3. 138. [l] In Dioſc. l. 4. c. 149.

coćto ad idem vtuntur. Quidam etiam origani ſuccum, cum lacte, & ſuillo felle, & malo granato contuſo ex aqua diluunt, eoq; humore ſolum aſpergunt. Vidi qui myrti, aut aliarum huiuſmodi plantarum faſciculos è tećto ſuſpenderent, ad quos ſub nočtem congregatas vndiq; Muſcas, tacitè ſimul cùm faſciculis in latum aliquem ſaccum immiſſas quotidiè E

[m] Lib. 2. Veter. med.

Ne veterinaria infeſtentur à Muſcis.

magna copia occiderent. [m] Beretius vt equi aliaq; iumenta à Muſcarum iniurijs tuta ſint, hæc præcepta tradidit: Laurus cum nigro veratro trita ſi in lacte, vel paſſo, vel hydromelite, cum aqua maceretur, Muſcas enecabit. Si caſiam ex oleo tritam illeueris, nullam impetent animantem. Muſcas, ſi voles, nepetæ abiges odore. Item foliorum eius decoćtum reſperſum eaſdem fugat: ſi quantum Anatolius ſentit, tibi ſit in animo Muſcas in vnum cogere locum, in excauatum ſcrobem frutices rhododaphnæ tunſos conijcies, in eumque examina vndecumq; conuolabunt. Eę dein boues, aut reliquos quadrupedes, nullo afficient tœdio, ſi lauri baccis ex oleo perungantur. Cæterùm Muſcæ prorſus mutis (fortè nullis) inſidebunt animantibus, quæ Leonino pingui ſunt delibutæ. Porrò veratrum, quod in lacte, vel ſapa cum auripigmento maduit, imbre reſperſo Muſcas abolet. Si quippiam alumine, cunilaq; linatur trita, Muſcæ nunquam adſilient. Hæc ille. [n] Africanus Muſcas nullam allaturas moleſtiam affirmat, ſi tritis lauri baccis, & in oleo coćtis veterinum illinatur. Solent enim, inquit, Muſcæ vulnera infeſtare, quas ſummonebimus pice, & oleo, vel vnguine miſtis, & infuſis. Sed ſi quæ partes vlceribus præoccupatæ fuerint, coćtam picem liquidam ſuillæ adipi vulneribus ſtillari conueniet. Sed quotieſcunq; mel remedijs adhibetur, cauendum erit, ne pars à Muſcis infeſtetur. Nam ad mellis dulcedinem, non hę ſolæ, ſed Apes aduolant: quare purgatis ijs, confeſtim adhibenda ſunt linamenta cum pice, & oleo, veteriq; axungia, & extra eodem medicamento circumillinenda. Eadem ex vtroq; repetit Mizaldus. [o] Columella pariter Muſcas vulnera infeſtantes ſummouet pice & oleo, vel vnguine miſtis. Idem præſtant, teſte [p] Matthiolo, folia recentia cucurbitæ. Et vt Volaterranus ſcribit, fermentum cum ferri limatura miſtum, Muſcas, ſi deguſtauerint, occidit, nec non chalcantum ſuffitu. F

[n] Ibidem.

[o] Li. 2. de re ruſt. cap. 35.

[p] In Dioſc. lib. 4. c. 146.

AE T A S.

Vitæ terminus anguſtus.

BREVISSIMAM eſſe Muſcarum vitam nulli non notum eſt. Lucianus valdè anguſtum vitæ terminum illis datum eſſe dicit: & Simonides, vt rerum omnium celerrimam oſtenderet viciſſitudinem eſſe, & æuo nos noſtro non oportere confidere, canit: G

Homo cum ſis, nunquam dixeris, quid futurum ſit,
Nec inſpiciens hominem, quàm diu ſit victurus:
Etenim celeris Muſcæ prępetis inſtar, rerum ſit mutatio.

Muſcæ quæ viuaciores.

Cùm verò Muſcarum omne genus breuis æui ſit, Lucianus maiores viuaciores eſſe tradit his verbis: Naſcuntur, & maximæ quædam Muſcæ, quas militares quidam appellant: nonnulli verò canes, ſonitu aſperrimæ, & volatu velociſſimæ. Hæ & longiſſimæ vitæ ſunt, & tota hyeme incibatæ perdurant, contraćtæ præſertim, & connexæ tećtis, & culminibus. [a] Cardanus calorem earum exiguum, ac penè per hyemem extinćtum nouo calore, ſcilicet ignis, vel quouis alio adueniente ſuſcitari retur, negatq; tunc generari; inquit enim; Vnde etiam Muſcæ magnę verno tempore apparent, quas certum eſt ob perfećtionem non eo tempore genitas, ſed vt mortuas iacuiſſe; cùm antea non fuerint viſæ. H

[a] Lib. 7. de Varietat. cap. 36.

SYMPATHIA. ANTIPATHIA.

Rhododaphnē amat. Antipathia cum lupo. Cum Araneis.

CVM rhododaphne Muſcis fortè occulta fuerit amicitia, cùm ad eam, etiam in ſcrobe defoſſam vndiq; conuolent. Contrà quòd domum non ingrediantur, vbi lupi caput, aut cauda ſuſpenſa ſepultaúe eſt, dixerit quis clandeſtinum odium inter vtroſq;, intercedere. Mihi ſaltem ipſas Araneæ non ſolùm capere videntur, vt comedant, ſed naturali quodam inſuper odio in ipſas debaccari. Neq; eſt, quod retia illa commemorem ſummo fabrefacta artificio, quæ vix dum natæ ad illaqueandas Muſcas texunt, quando ijs domus

omnes,

A omnes, maximè autem pauperum, plenæ ſunt. Crabrones quoque eodem [a] philoſopho teſte Muſcas maiuſculas venantur, quas vbi ceperint, abſciſſo capite, reliquum corpus geſtantes, inquit, auolant. Cibus ijs talis eſt: Sed & hi cibi ne tantùm gratia, vt ego puto, aut odio, ac peculiari antipathia id fecerint, ſicut an & multæ aues, & in primis hirundines (quas ſine Muſca viuere poſſe [b] Scaliger negat, adeo illis neceſſariam eſſe inquiens, vt propter illas facta fuerit) alij diſputent.

cum Crabronibus.
[a] *Li.9.Hiſt. cap.42.*
Cum Hirundine.
[b] *Exer.256. 3.*

COGNOMINATA.

DE Muſca vocata muliere, quæ in huius nominis Inſectum transformata eſt, fuſiùs dicetur in fabuloſis. Corinna quoque percelebris illa poëtria Muſca cognominabatur, de qua ſic [a] Cælius. Corinnę verò an obſcura eſſe gloria poteſt, quæ in Lyrico certamine Pindarum quoque nouem Lyricorum principem exſuperaſſe traditur? Eam fuiſſe Thebanam memorant. Sunt
B qui Tanagræam malint. Achelodori, & Procratiæ fuiſſe filiam conſtat, ac Myrtidis diſcipulam. Muſcã quoq; Lyricam fuiſſe cognominatam non ferè ambiguum eſt. Hæc ille. [b] Lucianus eiuſdem meminit, cùm ait: Fuit etiam antiquis mulier quædam cognomento Muſca, poëtria per quam famoſa, & docta. Fuere, & aliæ duæ poëtriæ eiuſdem cognominis, quarum vna Theſpiaca, quam [c] Lilius Gregorius Gyraldus eandem exiſtimat cum ea, quam nominauit citatis verbis Lucianus. Altera ratione Spartiatis, quæ hymnos in Appollinem, & Dianam conſcripſit. Fuerunt præterea aliæ mulieres, non poëtriæ, Muſcæ vocatæ, ex quibus vna famoſa meretrix fuit; altera Pythagorę filia teſte Suida. Has quoque Lucianus nominat. Et alia, inquit, (fuit cognomento Muſcæ) perinſignis Athenienſium meretrix, de qua ait poëta comicus: Ad cor vſq; eum Muſca mordebat. Sic autem neq; comica gratia dedignata eſt, neque Muſcæ nomen excluſit à ſcena, neq; pudebat parentes hoc nomine filias appellare. Tragœdia verò magna etiam cum laude de Muſca meminit, ſicut in his:

Graue quidem, & moleſtum eſt forti robore
Saltare Muſcam in virorum corpora, vt cæde impleatur,
C *Viros autem armatos hoſtilem haſtam timere.*

Mulier Muſca dictæ quæ.
Corinna Muſca cognominata
[a] *Lib. 14. Ad.c.1.*
[b] *In Muſcę encomio.*
Muſcę poëtriæ aliç.
[c] *Lib.6.hiſt. de poët.*
Muſca meretrix.

DENOMINATA.

BEELZEBVB Cacodæmonum princeps à Muſcis dictus eſt, vel vt D. Hieronymus verti vult, habens Muſcas, vel vir Muſcarum. Zebub enim Muſca eſt. Beel verò interpretatur habens vel vir, vel vetuſtas, vel deuorans. Beda Beelzebub vult eſſe Deum Accaron, nam, inquit, Beel ipſe eſt Baal. Cur verò à Muſca Beelzebub ſit vocatus, rationem ſit reddit Catenæ author. Nulla Muſca (vt aſſeritur) vnquam viſa fuit, vbi ſanguis animalium (quæ vero deo ſacrificabantur) fundebatur: quò ſolent Muſcæ confluère, & inde generari. Quo miraculo læti Hebræi irridebant Chaldæos, & Allophyllos, in quorum ſacrificiorum loco ſolebant abundare Muſcæ. Hinc vocabant deum ipſum Beelzebub, id eſt, patronum Muſcarum &c. Cyrenaici, vt quibuſdam placet, Achorem vocabant, Elitini Sa-
D corem. Suntq; qui eundem eſſe volunt, cum eo quem [a] Plinius Myiagron vocat, & ab Eleis coli ſcribit, ne à Muſcis infeſtentur. Inuocant, inquit, & Ægyptij Ibes ſuas contra ſerpentium aduentum, & Elei Myiagron deum, Muſcarum multitudine peſtilentiam adferente: quæ protinus intereunt, qua litatum eſt illi, die. Meminit eiuſdem [b] Pauſanias, vbi de incolis Alipheræ vrbis ab Aliphero Lycaonis filio dicta ſcribit. Iam verò ait, & nundinas celebrant, cui deo non ſatis conſtat: Mineruæ arbitror. In ijs nundinis vni ante omnes Myiagro rem diuinam faciunt, heroemq; ſuper hoſtijs precati, & Myiagri nomine implorato, ſecuritatem ſibi fore inter immolandum ab omni Muſcarum proteruitate pro certo habent. Hæc ille. Cum Myiagro idem eſt Myiodes, cuius etiam tanquam dei Muſcarum propulſoris meminit [c] Plinius his verbis: Nullum animal minus docile exiſtimatur, minorisue intellectus: eò mirabilius eſt, Olympiæ ſacro certamine, nubes earum immolato tauro deo, quem Myiodem vocant, extra territorium id abire. Eundem etiam fuiſſe Iouem Apomyium ex Pauſania in primis apparet, qui idem de Ioue Apomyio, id eſt, abactore Muſcarum narrat, quæ Plinius

de

Beelzebub vt vertatur.
Deus Accaron.
Acor.
Sacor.
Myiagros.
[a] *Li.10.c.28*
[b] *Lib.8.*
Myiodes deus.
[c] *Lib.10. cap.6.*
Iuppiter Apomyius.

de Myiode. Scribit autem proditum eſſe Herculem Alcmenę filium, Ioui proiicientem, cùm E
Muſcas abigere non poſſet, vel quòd ei tunc primùm in mentem venerit, vel quòd tralati-
tium fuerit, abactori Muſcarum (Ἀπόμυιον Elei appellant) hoſtiam mactaſſe, cùm perlita-
tim eſſet, omnes repentè Muſcas trans Alphęum euolaſſe. Inde ſeruatum ab Eleis, vt ad
[d Li. 22. ant. lect. c. 2.] abigendas ex Olympia Muſcas, idem ſacrum vſurparetur. Eadem [d] Cælius Rhodiginus
repetit his verbis: Quin Herculem, inquit, in Olympia rem diuinam obeuntem, cùm Mu-
ſcarum multitudine infeſtaretur, Ioui ſacrificaſſe Ἀπομυίῳ, protinusq; vltra Alphæum Mu-
ſcas eſſe abactas. Sed & Elei itidem Ioui Apomyio dicuntur quandoq; immolaſſe. Beelze-
bub igitur, Myiagrum, Myiodem, & Iouem Apomyium eundem fuiſſe, tum ex relatis ſa-
tis conſtat, tum ex ipſis etiam nominibus, quæ omnia à Muſca deducta ſunt. Quare fallitur
[e In epiſt. adhortat. ad gentes.] [e] Clemens Alexandrinus, Romanos ſcribens, Ἀπομυίῳ Herculi ſacrificaſſe, cùm Ioui vt di-
ctum eſt, Apomyio Romani ſacrificauerint, non Herculi. Fuit item Myiagrus nobi-
lis ſtatuarius, vt meminit Plinius. Hoc etiam nomine vrbem quandam Paleſtinæ nuncupa-
[Myiagrus ſtatuarius.] ri aliqui ſcribunt. Myagron ſiue Myagros, quæ etiam melampyron cognominatur, herba
eſt, cuius plures ſpecies eſſe traduntur ab herbarijs. Myagron ſcribit autor theſauri linguæ
[Myagrum herba.] Græcæ, idem ſonare, quod Μυιοθήρας, hoc eſt, Muſcarum venator, vt ipſe interpretatur. F
Μυιοσόβαι dicuntur Muſcarum abactores, de quibus alibi. Orchis Myiodes eſt teſticuli ge-
[Orchis Myiodes.] nus quoddam, ſic dictum, quòd flores ferat Muſcis ſimiles, eſtq; plurium ſpecierum, vt nos
[f Li. 4. Phyt. cap. 3.] in noſtris hiſtorijs deo dante, dicemus. Harum ad fœcunditatem vires, [f] Porta ex ipſis flo-
ſculis Muſcarum æmulis, indicari aſſerit. Muſcæ etenim, vt ille ait, ſunt fœcundiſſimi pro-
uentus. Sunt etiam, & aliæ plantæ, à Muſcis nomen habentes, cuiuſmodi duæ illæ, quas
[Muſcaria.] Pena depinxit, & à plebecula Muſcarias, & Muſcipulas, & viſcarias vocari ait, quòd ve-
[Apiana vua] luti glutine quopiam adeò ſunt perlitæ, vt non ſolùm manui adhæreant, ſed etiam Muſcas,
Papilionesq; præteruolantes affixas retineant. Nos tum de his, tum de alijs, quæ hoc no-
[g Lib. 23. cap. 35.] mine vocantur, alibi agemus. Apianam vuam perperam meo iudicio [g] à Muſcis Muſcatulam
dici putat. Peritiores enim herbarij à Moſcho deducunt, cuius odore fragrant. Anates quæ-
[Anates Muſcariæ.] dam Muſcariæ dicuntur, quòd Muſcas ſuprà aquas volitantes caperent, de quibus nos in ter
[Muſcicapa Muſcipeta. Pigliamoſche.] tio Ornithologiæ noſtræ tomo. Eſt & Muſcicapa ſeu Muſcipeta auis, Pigliamoſche vulgò,
quòd Muſcas captare ſoleat, de qua etiam in ſecundo tomo egimus: licet ſint etiam plures
aliæ Aues, quæ Muſcis viuunt, vt in primis Hirundinum, & Motacillarum genus, Hæma-
[Muſcaria vrbs.] topodes, aliæq; innumeræ. Muſcaria, vt refert Ortelius, Ptolomæo vrbs eſt Hiſpaniæ Tar- G
raconenſis, ſed cùm Græcè dicatur μυσκάρια, à Muſcis dicta non fuerit. Muſcarum turris in
[Turris Muſcarum.] medio portu Ptolemaidis vrbis etiamnum ſpectatur, de quo ſic [h] Chriſtianus Adrichomius.
In cuius (portus Ptolomaidis) medio inſignis turris eſt, quæ quod Beelzebub olim fanum
[h In Theatro terrę ſanctę.] celeberrimum fuerit, turris Muſcarum vocatur, quam etiam Pharum fuiſſe, Heroldi vide-
tur fuiſſe opinio, quòd neq; eius vſus fuerit tempore nocturno, nauium curſui ad promun-
[Inſula Muſcarum.] cianda vada ignes oſtendere. Inſula Muſcarum inter inſulam Sanct. Thomæ, & Pegù in-
teriacet, ſic dicta, vt refert Gaſpar Balbius, ob multitudinem Muſcarum illuc circum
[Muſcariũ.] fluentium, quod ibi multi piſces ſaliantur. Muſcarium eſt flabellum, quo Muſcæ abigun-
[i Lib. 14. Epigr. 72.] tur, quòd olim ex pennis caudæ pauonum fieri ſoleuit, veluti oſtendit [i] Martialis hoc dy-
ſticho.

Lambere quæ turpes prohibent tuo prandia Muſcas,
Alitis eximia cauda ſuperba fuit.

Erant & Muſcaria bubula, quæ ex boum caudis conficiebantur, pulueri veſtibus excutien-
[Paramoſche.] do idonea, quorum etiam eodem in loco Martialis meminit. Hodie ex diuerſis rebus fiunt.
[Moſcarola.] In Guinæa, vt referunt, qui Indiarum hiſtorias conſcripſerunt, ad abigendas Muſcas ab Ido- H
[Muſcariũ quid in plãtis.] lis mulieres vtuntur elephantorum caudis, quæ ideo Muſcaria etiam dici queant. Paramo-
ſche Italis dicuntur omnia quibus Muſcæ fugari queunt: Moſcarola verò ruſticis eſt, quæ ad
oculos boum arantium appenduntur, ne Muſcæ oculos eorum infeſtent. Fit ex floccis. Mu-
[k Lib. 19. cap. 6.] ſcarium ſimiliter appellatur quarundam herbarum coma, in qua ſemina dependent, qua-
lis eſt ferulæ, fœniculi, anethi, oluſatri & ſimilium, quo vocabulo non ſemel vſus eſt [k] Pli-
nius. Idem Araneum Muſcarum nominat, qui Muſcas venatur. Clauos muſcarios apud Vi-
truuium Gulielmus Philander interpretatur vmbellatos, id eſt, capite latiore, & expaſſo in
orbem cacumine; quomodo vmbellatos fœniculi ſimiliumq; flores dicimus. Caualli mo-
ſcati, id eſt, equi muſcati vulgò dicuntur, qui maculis quibuſdam Muſcarum æmulis di-
ſtinguuntur, quales, ni fallor, Latinis guttati dicuntur. Myiocephalon ſpecies eſt τῆς προ-
πτώσεως, id eſt, procidentiæ vueæ. Sic autem dicitur, cùm exigua adhuc fuerit, vt Muſcæ
capitis formam præ ſe ferat. Nam cùm vlcera, quæ eroſa, vel rupta tunica accidunt, pro-
funda

A ſunda euaſerint, portio vuee excidit, quodq; prolapſum eſt Muſcæ caput initio, & colore, & figura refert.

PRÆSAGIA.

INSITVM eſt à natura animantibus, vt imminente tempeſtate, & pluuijs celeriùs, quàm alio tempore pabula quęrãt, & voraciora ſint. Cuius poteſt eſſe ratio, quoniam frigidiori reddito iam aëre, caloreq; earum naturali appetitus excitatur. Muſcæ itaq; alteratione aëris permotæ ad paſtum feſtinant, ac auidiores factæ, vehementiùs mordent, nosq; infeſtant. Huius prognoſtici meminit [a] Mizaldus, ſed aliam reddit rationem. Si ſummam corporis cuticulam, inquit, Muſcæ, & Pulices ſolito infenſiùs ſua proboſcide vellicabunt, hominumq; ac iumentorum faciem, & oculos ſæpiùs abactæ cæſim (quod dicunt) & punctim recurrentès appetent, breui venturas pluuias nunciabũt. Sic ille, hac addita ratione. Exhauſtas
B in circũfluum aërem vnà cum vapore humidi ſubſtantifici (quod paucum habent) portiũculas, qua patet via reſarcire, ac reſiccata corpuſcula humectare moliuntur. [b] Aelianus quoque pluuias præſignificare, cùm in aromatis apparent. Idem Mizaldus ſcribit paruulas Muſcas (Muſciglioni) ſub ſolis occaſum pyramidis, aut globuli in modo ſurſum paſſim coactas, longis obſeruationibus ſerenitatis indices eſſe. In typho, quę eſt morbi attoniti, quędam ſpecies facto ab humore, qui eſt in corpore, putrefacto, & magis quàm oportunũ eſt, reſiccato, inter alia ſigna [c] Hippocrates, patientem muſcas à ſtragulis venari ſcribit. In cataracta autẽ ſi ęger cernit quaſi Muſcas, & ſimilia, teſte [d] Galeno, ſignũ eſt, humorem, qui morbi cauſa eſt in particulas eſſe diuiſum, diuulſumq;. Idem peſſimum eſſe ſignum in febricitantibus ex eodem Galeno habemus: ſignificat enim magnam humorum perturbationem agitationemq;, qui in vapores conuerſi ad caput attolluntur.

Pluuię præſagium.

[a] *Sect. 1. Ephem.*

[b] *Lib. 7. de Anim. c. 8.*

Typhi ſignum.

[c] *Lib. de intern. affect.*

[d] *De Oculis part. 4. c. 4.*

AN VTILITER CREATA.

C CVM tot moleſtijs afficiant Muſcę: quærũt nonnulli curioſi, cur eas ſimiliaq; animalcula Deus creauerit: quia, vt inquit Plautus, odio, & malo, & moleſtiæ omnibus ſint, bono autem, vſuiq;, nemini? Hebręi quidã, vt refert [a] Alphonſus Toſtatus, circa id quęſitum ineptias quaſdam, & anilia deliramenta narrãnt. Cõminiſcuntur Dauidem aliquando quęſiuiſſe à Deo, cur homines ſtultos, Araneas & Muſcas procreaſſet cùm cæteris, quia iſta tria videntur eſſe ſuperflua in rerum natura, imò noxia: Deum reſpondiſſe, monſtraturum ſe Dauidi tria iſta vtilia eſſe ad aliquid, imò, & ei ipſi aliquando vtilia fore. De ſtultitia patere, quia niſi ſe ſtultum finxiſſet coram regem Achis, captus fuiſſet, & fortè periſſet. Muſcam vtilem fuiſſe, cùm deſcendit de colle Hachilla in caſtra Saulis dormientibus cunctis, & accepit lanceam Saulis. Tum enim pedem inter pedes Abner apud Saulem cubãntis implicaſſe, & cùm timeret, iam captũ iri ſe, ſi pedẽ vi extraheret, Deum immiſiſſe Muſcam, quæ mordens crura Abner, vincula reſoluerit, neq; tamen excitauerit Abner, atq; ita liberatũ fuiſſe Dauidem. Araneam deniq; profuiſſe, quòd os ſpeluncæ, in qua latebat Dauid, cùm eũ quæreret Saul, telis ſuis occluſiſſet. Author eſt D. Auguſt. illa animalia, quæ nos pungunt, & diuexant creata eſſe
D ad ſuperbiam noſtram puniendam. Si populum Pharaonis ſuperbũ, inquit, potuit Deus domare de Vrſis, de Leonibus, de Serpẽtibus: cur Muſcas, & Ranas illis immiſit? profectò ideo factum eſt, vt rebus viliſſimis ſuperbia domaretur. [b] Alibi etiam tradit omnia pulchra eſſe conditori & artifici ſuo, qui omnibus vtitur ad gubernationem vniuerſitatis, & ſumma lege dominatur. Faceturq; ſe neſcire, cur mures & ranæ creatæ ſint, aut Muſcæ, aut Vermiculi: videre tamen omnia in ſuo genere pulchra eſſe, quamuis propter peccata noſtra, multa nobis videantur aduerſa. Omnia vnde veniant, non intelligere, niſi in ſumma menſura, & numero, & ordine: quæ in ipſa Dei ſublimitate incommutabili, atq; æterna conſiſtunt. Et certè omnia, inquit, animalia aut vtilia nobis ſint, aut pernitioſa, aut ſuperflua. Aduerſus vtilia non habent, quod dicant (Manichæi) De pernitioſis autem, vel punimur, vel exercemur, vel terremur, vt non vitam iſtam multam periculis, & laboribus ſubditam, ſed aliam meliorem, vbi ſecuritas ſumma eſt, diligamus & deſideremus, & certam eã nobis pietatis meritis comparemus. De ſuperfluis verò, quid nobis opus eſt quærere? Vſurpa ergo vtilia, caue

Muſcę omnibus nocent.

[a] *In lib. 1. Reg. ca. 14. quæſt. 5.*

Stultitia, Muſca, & Aranea vt Dauidi vtiles fuerint

Animalia pungentia cur creata

[b] *Lib. 1. contra Manic. cap. 16.*

perinitioſa, relinque ſuperflua. In omnibus autem, cùm menſuras, & numeros, & ordinem E vides, artificem quære; nec alium inuenies, niſi vbi ſumma menſura, & ſummus numerus, & ſummus ordo eſt, hoc eſt deum; de quo veriſſimè dictum eſt, quod omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuerit. Hæc ille, qui & alias rurſus de hac re verba facit, quæ ne nimis me extendam, lubens prætereo: Franciſcus Georgius Venetus Minoritanus etiam inquirit: cur deus fecit Muſcas, Culices, Pediculos, Cimices, & huiuſmodi? An hæc omnia in exercitium noſtrum fecit, vt aliqui aſſeuerauerunt. An in mundi complementum, in quo exquiruntur, aliqua præſegmina, & fruſta inciſa, vel (vt melius dicamus) deciſa à nobilioribus rebus; ſicut de huiuſmodi animalibus, à quibuſdam dicitur. Quæ omnia faciunt, & ſunt in vtilitatem, ac decorem vniuerſi: ſicut ea quæ à carpentarijs, aut alijs fabris inciduntur, & eorum vſibus coaptantur. An ſunt neceſſaria hæc omnia ſicut inſtrumenta obliqua, retorta, & complicata carpentarijs ea ratione, quæ ſola ipſis opificibus nota eſt? Sicut hęc nota ſunt ſoli Deo mundi opifici. Quamuis nobis importuna, ac ſuperuacua videantur, ſicut Auguſtinus Fauſtum curioſum redarguens diſſerit. Sic Georgius. Eſt & alia dubitatio vulgata an Muſcæ, Culices, Pulicesq; & huiuſmodi moleſta animalcula à Deo in ipſis mundi primordijs creata ſint; quam longa oratione proſequitur, & diſſoluit Hieronymus Vielmus Venetus, quem lector per ocium adire poterit. F

Deus omnia in menſura fecit.

An Muſcæ in exordio mũdi creatæ.

MORALIA.

Muſca quid ſignificet.

* Lib. 18. cap. 28.

QVID Muſca myſticè ſignificet, Diuus docet Gregorius, exponens illud Exodi: *Venit Muſca grauiſſima &c.* Populus, inquit, qui Deum ſequitur, accipit Sabbatum, id eſt, requiem mentis, vt nullo in hac vita deſideriorum carnalium appetitu fatigetur. Ægyptus verò quæ huius mundi ſpeciem tenet, Muſcis percutitur. Muſca enim inſolens, & inquietum animal eſt: in qua quid aliud, quàm inſolentes curæ deſideriorum carnalium deſignantur? vnde aliàs dicitur: Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti: quia cogitationes ſuperfluæ, quæ aſſiduè in animo carnalia cogitante, & naſcuntur, & deficiunt, eam ſuauitatem, qua vnusquiſq; intrinſecus per ſpiritum vnctus eſt, perdũt, quoniam integritate eius perfrui non permittunt. Aegyptus ergo Muſcis percutitur, quia eorum corda, qui terrenam G vitam diligunt, dum deſideriorum ſuorum inquietudinibus feriuntur, turbis cogitationum carnalium ad ima depreſſa ſunt, vt ad quietis intimæ deſideriũ non leuentur. Vnde quum mira ope pietatis ad cor veritas venit, priùs ab eo cogitationum carnaliũ æſtus eijcit, & poſt in eo virtutum dona diſponit. Quod bene nobis ſacra Euangelij hiſtoria innuit, in qua cum ad reſuſcitãdam filiam principis inuitatus dominus duceretur, protinus additur. Et cum eiecta eſſet turba, intrauit, & tenuit manum eius & ſurrexit puella. Foras ergo turba eijcitur, vt puella ſuſcitetur, quia ſi non priùs à ſecretioribus cordis expellitur importuna ſęculariũ multitudo curarum, anima quæ intrinſecus iacet mortua, non reſurgit. Nam dũ ſe per innumeras terrenorũ deſideriorum cogitationes ſpargit ad conſiderationem ſui ſeſe nullatenus colligit. Et D. Bernardus in ſermone 4. feriæ hebd. ſanctæ: Abſit inquit, vt Muſcæ morituræ exterminent ſuauitatem vnguenti, quod de tuo corpore fluit, quia apud ſinum tuũ miſericordia, & copioſa apud te redẽptio. Muſcæ morituræ miſeriæ ſunt, blaſphemiæ ſunt, inſultationes ſunt, quas tibi reddit generatio praua, & exaſperans. Et D. Hieron. Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguẽti, vel ſecundũ Septuaginta: Muſcæ morituræ exterminant oleũ compoſitionis. Exemplũ, inquit, ſuperioris ſenſus dedit; in quo ait: Per vnum ſtultum multa bona ſubuerti, quòd ſic malus mixtus bonis contaminet plurimos, quomodo Muſcæ ſi moriantur in vnguento, perdant odorem illius, & ſaporem. Aliter: Muſcæ quæ ſecundum Eſaiam principantur parti fluminis Aegypti, perdunt olei ſuauitatem in vnoquoq; credentium, relinquentes immunditiæ ſuæ odorem, atq; veſtigia. Ab his Muſcis etiam princeps appellatus eſt dæmoniorum Beelzebub, qui interpretatur, aut idolum Muſcarũ, aut vir Muſcarum, aut habens Muſcas. Et Auguſt. ſermone ſecũdo de decem in lege præceptis, & de decem plagis: Tertium præceptũ eſt, inquit, Memento, vt diem ſabbati ſanctifices, in quo inſinuatur quædam vacationis indictio, requies cordis, tranquillitas mentis, quã facit bona conſcientia. Qui verò inquieti ſunt, & iugiter terrenis actibus implicantur, hi tertiò præcepto contrariantur, & per Scyniphes ſignificantur, qui nati ſunt in terra Aegypti de limo. Muſcæ minutiſſimæ inquietiſſimæ, inordinatę volãtes, in oculos irruentes, non permittentes homines quieſcere, dũ abiguntur, iterũ irruunt, dũ expulſæ fuerint, iterũ redeunt. Quales iſtæ ſunt Muſcæ, tales

Ægyptus cur Muſcis dicatur percuti.

Vnus ſtultus multa bona ſubuertit. H

Sabbatum obſeruare quid.

ſunt

A ſunt homines inquieti,qui ſublatũ ſpiritualiter obſeruare, id eſt bonis operibus ſtudere, &
lectioni vel orationi inſiſtere volunt,& quomodo corpus humanũ ab iſtis Muſcis affligitur,
ita cor illorũ diuerſis cogitationibus inquietatur,& compungitur. Tenete præceptum;caue-
te plagã.Quartum præceptũ eſt:honora patrem tuũ, & matrem tuam. Huic contraria quarta
plaga, Aegyptiorum Cynomyia, id eſt, Muſca canina. Græcum enim vocabulum eſt.Qui
enim parentes honorare diſſimulat, Muſca hunc canina, id eſt, diaboli nequitia ſpirituali-
ter aff ligit,& cruciat.Caninum eſt enim parentes non agnoſcere.Nihil tam caninum,quàm
cùm illi, qui genuerunt, non agnoſcuntur. Et Origenes homilia quarta ſuper Exodum:

Caninum non agnoſcere parẽtes.

Poſt hoc, inquit, Scyniphes producuntur. Hoc animal pennis quidem ſuſpenditur per aëra
volitans, ſed ita ſubtile eſt, & minutum, vt oculi viſum, niſi acutè cernentis effugiat, cor-
pus tamen, cùm inſederit, acerbiſſimo terebat ſtimulo, ita vt quem volitantem videre quis
non valeat, ſentiat ſtimulantem. Hoc ergo animalis genus digniſſimè puto arti dialecti-
cæ comparari, quæ minutis, & ſubtilibus verborum ſtimulis animas terebrat, & tanta cal-
liditate circumuenit, vt deceptus, nec inuideat, nec intelligat, vnde decipitur. Quarto
quoq; in loco Cynomyiam Cynicorum ſectæ comparauerim, qui ad reliquas deceptiones

Muſca dialecticæ cõparata.

B ſuæ improbitatis etiam voluptatem, & libidinem ſummum prædicant bonum. Quoniam
igitur per hęc ſingula priùs deceptus eſt mundus adueniens ſermo, & lex dei huiuſmodi
cũ correptionibus arguit,vt ex qualitate pœnarum, qualitates proprij agnoſcat erroris. Sic
ille. Muſcam eam caninam pleriq; alij dicunt,adiecta ſcilicet ad improbitatem canis etiam
impudentia, Cynicorum ſectam, qui ad reliquas improbitatis ſuæ deceptiones, volupta-
tem etiam, & libidinem, vt dictum eſt, inter ſumma bona commemorabant. Nam quod
moleſti eſſent contra ciuiles omnes mores, omnia deridendo, multorum eſt teſtimonio ma-
nifeſtum. Quod verò, & impudentes, vel vnius Diogenis improbum facinus indicat, qui
vel medio in foro ſpectante populo, hominem, vt ipſe iactabat, plantare non erubeſcebat.
Ita pleriq; hodie, dùm leuia quædam publicè reprehendunt,grauiſſima quæq; ipſi ſibi per-
mittunt. Sed quamuis Cyniphes à Muſcis diuerſos exiſtimemus,neceſſe fuit hîc quoq; me-
moraſſe,quòd eorum ſimul meminit ſacra pagina. Eundem Exodi locum explicans Iacobus
Vitriacenſis: Quarta plaga, inquit,fuit Cynomyia, ſcilicet Muſca canina valde pungens, &
vſq; ad ſanguinem mordens. De qua plaga dominus ait.Faciam admirabilem in die illa ter

Cynici typus.

Diogenis impudentia.

C rã Geſſen, in qua populus meus eſt,vt nõ ſint ibi Muſcæ.Et venit Muſca grauiſſima in domo
Pharaonis,& ſeruorum eius,& in omnem terram Aegypti. Hę Muſcæ inquietę,& immundę
malas ſignant cogitationes,& motus pungitiuos iræ,inuidię,& cuiuslibet ſpiritualis nequi-
tiæ,& anguſtiam remordentis conſcientię. Muſca canina detractores,aduocati latrantes,cau
ſarum ſecularium inquietudo, & pungens ſollicitudo. Et quoniam canes cæci naſcuntur,&
parentes non agnoſcunt,qui mores caninos imitantur,& parentibus ſuis honorem, & reue-
rentiam,& auxilium non impendunt, hanc plagam incurrunt, & quartum tranſgrediuntur
peccatum, quod eſt,honora patrem tuum,& matrem tuam.Hæc plaga non tangit populum
dei, qui prauos animi motus ad petram allidit,qui ſerenitatem conſcientiæ cuſtodit,qui pa-
rentibus ſuis tam ſpiritualibus, quàm corporalibus honorem debitum impendit, qui bene-
dictionem contra maledictionem reddit,qui pro detractoribus,& perſecutoribus orat. Hæc
Vitriacenſis,qui item explicans illud Eſaiæ: In die illa ſibilabit dominus Muſcæ,quæ eſt, in
extremo fluminum Aegypti: ſibilabit igitur dominus Muſcæ,inquit, id eſt,gentilitati,dum
illam inſpirando conuertit, quæ meritò ſecundum priorem ſtatum Muſcæ aſſimilatur, quæ
eſt animal inquietum,importunum,ſordidum,& laſciuum,pungitiuum,cunctis animalibus
moleſtum & exoſum,locum,cui inſidet,fœdat & cibos inquinat.Gentes enim inquietę erant
D per curioſitatem,importunę,& impetuoſæ per indiſcretionem:ſordidæ, per gulam,& luxu-
riam:laſciuæ per diſſolutionem: pungitiuæ per detractionem,& iram: ſibi inuicem moleſtę,
& exoſæ per diſcordias, rixas & pugnas. Locum, cui inſidebant, fœdantes, ſcilicet alios ad
peccatum inducentes. Cibos mundos inquinabant, quia cùm multa vera de deo, & de re-
rum creaturis cognoſcerent, admixtione falſitatis doctrinam ſuam maculabant. Hæc autem
Muſca in extremo fluminum Aegypti conuerſabatur. Sunt enim ſeptem flumina Babylonis
ſiue Aegypti, id eſt, huius mundi, ſcilicet ſeptem principalia vitia,quæ ex vno fonte ſuper-
bię procedunt. Initium enim omnis peccati, ſuperbia. Primum autem turgidum eſt, & ela-
tum, ſed quoniam falſo nitore ſeductorium, & attractiuum, hoc eſt, inanis gloria, ſecun-
dum autem liuidum, & veluti quadam profunditate occulta ſuſpectum hoc eſt inuidia.
Tertium feruidum, impetuoſum, & turbulentum, & hoc eſt, ira. Quartum tetrum, nebu-
loſum & pigrum, habens aquas ponderoſas & mortiferas, hoc eſt triſtitia ſiue accidia. Quin-
tum quaſi abyſſus profundiſſima, & ſtilla rapax, vertigine omnia trahit ad ſe, & abſorbet,

hoc eſt, auaritia, & cupiditas. Sextum quaſi vorago quędam, & barathrum ex ſe ipſo fę- E
das, & corruptas generat exhalationes, hoc eſt, gaſtrimagia. Septimum luteum, & vi-
ſcoſum, hoc eſt luxuria, vltimum ſcilicet Ægypti flumen, in quo Muſca præ cæteris flu-
minibus capiebatur, & detinebatur. Cùm enim denuo ad aliud volitaret, hoc vltimo im-
plicabatur, delectabatur, & mergebatur &c. Huc ſpectant etiam hæc: Muſca vt eſt animal
inſolens, & inquietum vanam hæreticorum eloquentiam ſignificare poteſt, item ſpurcitiam
idolatriæ. Deſignat etiam ipſum diabolum, eiusq; miniſtros hæreticos, qui ſunt Muſcæ
morientes, quæ perdunt ſuauitatem vnguenti. Et Muſcæ dicuntur Ægyptij Eſaiæ ſeptimo,
forſitan propter ſacrificiorum immunditiam, ad quæ Muſcæ accurrebant. Et generaliter
Muſcæ ſunt peccatores, quorum deus eſt Beelzebub, hoc eſt, deus Muſcarum. Poteſt etiam
Muſca ſignificare curas carnalis appetitus, titillationes libidinis, ac cogitationes moleſtas,
quæ ſunt in Aegypto, hoc eſt, in mundanis & terrenis. Apud D. Hieronymum ſimiliter Mu
ſca luxuriam denotat. Quod autem, inquit, matronis offertis Muſcaria, paruis animalibus
ventilandis, elegans ſignatio eſt, debere luxuriam citò reſtringere, quia Muſcæ morituræ
oleum ſuauitatis exterminant. [b] Bapt. Pius explicans illud Plauti: *Muſca eſt meus pater*: ſol-
lers indagator, inquit, hîc & illic, vt ad nidorem Muſca circumluſtrans, & obambulans: F
Aiacem faſtidioſum, & moleſtum, & quemcumq; probris inceſſentem Homerus Muſcæ
aſſimilauit, quæ modò hunc inceſſit, modò tactu fœdo alium inquinat: quod tamen pro-
brum Lucianus, vt erat ingenij feſtiuiſſimi, ad laudem Muſcæ contraxit.

Vana eloquentia hæreticorum.

Muſca luxuriam. ſignificat.

[b] *In Merc.*

HISTORICA. SACRIFICIA.

MIRAM ſanè hiſtoriam nobis narrat [a] Aelianus his verbis: Muſca etiam
ſilentio nobis prætereunda, & contemnenda non eſt, ipſa quoque naturæ
opus. Muſcæ Piſatides eo tempore, quo Olympia feſtum celebratur, velu-
ti inducias cum incolis ſimul: & peregrinis paciſci videntur. Mirum inter
tot ſacrificia, & ſanguinis paſſim fluentis copiam, & carnes ſuſpenſas, illas
abeſſe velle, ac ſponte vltra Alphæum flumen diſcedere. Diſcedunt, &
mulieres, ſed lege, & imperio. Muſcæ vltro in eo mulieribus ſuperiores, & præferendæ. So-
luto iam feſto reuertuntur, tanquam decreto aliquo reuocatæ. Itaq; cum mulieribus in Eli- G
dem, & Muſcæ redeunt. Intelligere autem videtur ſacrificia, quæ ficbant Myiodi deo, de
quo diximus. Huic enim, vt Muſcas fugarent, immolabant taurum. At non ei deo tantum-
modo ſacrificabant, ſed & Muſcas ipſas tanquam deos venerabantur, & ſacrificabant; vt
idem [b] Aelianus refert, inquiens: Muſcas in Olympia tempore feſto ſua ſponte diſcedere,
& vt ita dicam, vnà cum mulieribus in vlteriorem Alphęi ripam traijcere, iam ſuprà memo-
raui: cæterùm in Leucade (inſula) promontorium eſt excelſum, & ſacrum in eo Apollinis
Actij fanum; cuius bonori dedicatum tempus, feſtum cùm inſtat, in quo ſaltando etiam cer-
tatur, bouem Muſcis feriunt: cuius illæ ſanguine ſaturatæ recedunt veluti munere ad id, fa-
ciendum perſuaſæ. Piſeæ verò Muſcæ, cùm non mercede, ſed dei reuerentia motæ, quod ab
eis requiritur, faciant, laude mihi digniores videntur. Hæc ille. [c] Cælius Rhodiginus hoc
dæmonis illuſionem fuiſſe oſtendit, & ſimul repetit in hunc modum: Et quia ex veteri ſu-
perſtitione animalium miracula conſectamur, & anquirimus ſtudioſè, addamus illa quoq;.
In Olympia cognitum hoc annorum plurium experimento, ingruente certaminum ex Pa-
nagyris celebritate, Muſcas inde omnes ad vlteriorem Alphæi ripam, ſponte velut mulieres
aſſectentur, auolare. Porro in Leucade, vbi in promontorio eminentiore Apollinis ſtat tē- H
plum, quem Actium nuncupant, futura inibi, vt aſſolet, Panagyrici, in qua & honori diuino
editur ſaltatio, bouem Muſcis immolare fuit receptiſſimi moris: quę illius diſtentæ cruore
confeſtim credebantur euaneſcere, hac velut mercede delinitę, ac (vt ſignificāter dicunt Grę
ci) [illegible]. Cùm omnino Piſeæ animaduerterentur [illegible], & proinde probiores quo-
que, vt quæ dei reuerentia quadam, non mercedis vi iuſtitiæ opus inirent, & (quod addecet
in primis) ſi modo ibi erat deus, ac non ſpurciſſimus dæmonarches, miſerorum mentibus
ad ſatietatem illuſurus. Hactenus ille. Beatus [d] Theodoretus Moabitarum amentiam dolet,
qui non ſolùm maxima animalia in deos referebant, ſed etiam minima, viliſſima & odioſa,
id eſt Muſcas. Quid enim eſt, inquit Muſca odioſius? ſed tamen, & eius ſimulacrum de vita
ſciſcitabantur, & quam viuentem flabellis expellunt, eius figuram deum appellauerunt.

[a] *Lib. 5. de Animal. cap. 17.*

Muſcæ inducias cum hominibus faciunt.

Muſcę pro dijs veneratæ.

[b] *Lib. 11. cap. 8.*

[c] *Lect. Ant. L. 23. 30.*

Moabitæ Muſcas adorabant.

[d] *In Lib. 4. Regum.*

HIERO-

A

HIEROGLYPHICA.

IMPORTVNITATEM ſanè, & impudentiam Ægyptij ſacerdotes notare ſi vellent, Muſcam haud indecenter faciebant: cam enim licet ſæpiùs, & aſſiduè expellas, & à te ſummouere contendas, mirum eſt quanta impudentia prædita eſt, vt identidem redire, & infeſtare te minimè vereatur, vt antè ſatis ſuperq; diximus. Vnde etiam Hebræis Beelzebub dęmonis nomen, quem aliorum longè principem prędicant, cuius Muſca eſt hyeroglyphicum, quòd D. Hieronymus agnoſcit. Nunquam enim ceſſat ille humanum genus modis omnibus infeſtare, & modò hos, modo illos, ad pernitiem laqueos tendere, ac omnes, quibus nos perdat, vias tentare. Obſeruauerat etiam Euchèrius Muſcam in diuinis litteris modò pro Cacodæmone, modò pro impuro, atq; malefico homine, modò pro idololatriæ ſpurcitia poni, eo Salomonis citato loco. Muſcæ morituræ exterminant olei ſuauitatem, hoc eſt, adeo malignum eſt Muſcarum genus, ac perinde Beelzebub, vt vel ſi moriendum ſit, dum aliqua noceat, quippe vel bonos, alicuius mores corrumpat, vel virtutem aliquam infringat, ſe quoq; ſimul perdi pro nihilo habeat. Muſca etiam aliquando in Laconum clypeis inſigne fuit, quàm cùm quidam non omnino verà maiorem in parma figuraſſet, obijcienti, quòd latitandi cauſa id feciſſet. imo reſpondet, ſignum eſt, me tam proximè ad hoſtes accedere, vt Muſca ab eis internoſci poſſit. Quin etiam indocilitatis hieroglyphicum eſt Muſca. Nullum ſiquidem omnium animantium minus docilè exiſtimatur, neq; minoris intellectus, vt ſupra ex Plutarcho Plinioq; dictum eſt. Deniq; Muſca illius hominis ſtatui poteſt hieroglyphicum, qui amicus noſter eſt eo tantùm tempore, quo „ aliquam à nobis percipit vtilitatem, qua ſi priuetur, ab amicitia noſtra, quàm primùm re„ cedit, quod docent hæc Plutarchi verba. Porrò cùm in domibus diuitum, aut procerum „ magnam vident turbam hominum ſalutantium, pręnſantium, ſtipantium, vulgò eorum „ laudant fortunas tot amicos habentium. Atqui in culinis eorum plures Muſcas videre poſ„ ſint: neq; tamen, vel hæ eſca, vel illi vtilitate ſublata manent.

Importunitatis & impudentiæ hieroglyphicum.

Beelzebub per Muſcã notatur.

B

Muſca quid in ſacris litteris ſignificet.

Rei cominus geſtæ hieroglyphicum.

Indocilitatis.

Amici ollæ ris.

C

EMBLEMA.

EXTAT Alciati de Muſca emblema huiuſmodi, cum lemmate IN DETRACTORES.

Ardent flagriferi matula, ſtupidiq; magiſtri
Bilem in me impuri pectoris euomere.
Quid faciam? reddamne vices? ſed nonne Cicadam
Ala vna obſtreperam corripuiſſe ferar?
Quid prodeſt Muſcas operoſis pellere flabris?
Negligere eſt ſatius, perdere quod nequeas.

EPIGRAMMA.

D

EXTAT etiam cuiuſdam Andreæ Dactij de Muſca epigramma, quòd tale eſt:

Lunarat rigidum ſinuatis cornibus arcum
Armaratq; ſuas in mea damna faces.
Indoluit, lumenq; manu fricuiſſe Cupido
Dicitur, in cauſa Muſca doloris erat.
Ergo furens animi pharetram laniauit, & arcus
Et ſcidit ardentes impia tela faces.
Quid tibi pro tanto reddam pia munera Muſca?
Elyſias habites vmbra beata domos.

VT OLEO MORIATVR, ET REVIVISCAT.

ᵃ *Sect. 1. proble. 62.*
Cur oleo moriantur.
ᵇ *Lib. 2. de ſimpl. med. cap. 20.*

CVR Apes, Formicæ, Muſcę, cęteraq; Inſecta oleo pereant, rationem reddidimus in prolegomenis ex [a] Aphrodiſeo, quia cùm ſpirandi meatus continent anguſtiſſimos, oleum ſuo lentore interſepiant, & claudant iter, vt via ſpiritui omnis denegetur. Sed ſunt & aliæ ſolutiones, quas recitat [b] Galenus, vbi olei temperiem indagat. Pręterea, inquit, inde adeo, quòd madefactę oleo Apes, Muſcę, Veſpę, Formicæq; intereant, alij quidem calidum, alij frigidum, comprobare ipſum tentant: ac rurſum alij humidum, atq; alij ſiccum. Etenim cùm iam dictæ animantes exangues ſint, ac proinde frigidę, quidam eas celeriter refrigerari aiunt, atq; ita mori, quidam contrà, dum excalfiant, haud poſſe in contrarium F mutationem perferre. Quia & quòd immoderatè exiccantur, alij quippe cùm natura iam antea exiccata ſint, immoderationis ratione offendi: alij verò, quòd humectentur, idq; naturę contrarietate &c. Cęterùm nos Alexandri ſolutionem ceu veriorem accepimus antè, vbi pręterea Inſecta, aut in oleo, aut alio in humore extincta, ſi cinere condantur, aut radijs ſolaribus exponantur, reuiuiſcere diximus. Hoc quoq; ad Muſcę encomium detorquet Lucianus inquiens: Quod autem eſt maximum in natura ipſarum non eſt ſilentio prętereundũ, quod Plato in ſermone de anima, deq; animorum immortalitate ſolum pręterijſſe mihi videtur. Mortua enim Muſca, ſuperinfuſo cinere reuiuiſcit, & noua ei generatio quędam, atq; ab integro alia fit vita, vt verè perſuaſum ſit omnibus, quòd illarum quoq; immortalis ſit animus. Siquidem & digreſſa reuertitur iterum, & agnoſcit, & ſuſcitat corpus, Muſcamq; volare facit: & verificat de Hermotimo Claromenio fabulam, quòd ſępè cum reliquiſſet eum anima, per ſe ipſa ibat peregrè, deinde reuerſa implebat iterum corpus, & ſuſcitabat Hermotimum. Sed videtur ipſum latuiſſe, Muſcam ſolius Solis calore reuiuiſcere, quod meminit [c] Aelianus, Muſca, inquit, animal ad omnia audax ſi quando in aquam decidit, nec natare ſcit, nec ex ſubmerſione ſeruare quit. Si verò eam humore exanimatam extrahas; G atq; in ipſo ſole illuſtri ponas, ad priſtinam vitam reuiuiſcit. Idem [d] Plinius, idem Philes, idem [e] Iſidorus, [f] Vincentius, alijq; tradidere. Ratio ex pręcedenti problemate peti poteſt: nam cùm ab humore aliquo exiles corpuſculi meatus infarciuntur, calor vitalis ita ſuffocatur, ſtrangulaturq;, vt penitus extinctę videantur (non enim omnino vitam amiſiſſe credendum eſt) ſublato eo apertiſq; ſolis, aut cinerum calore obſtructionibus, idem exiguus ille calor iterum per tranſpiratum refocillatur, & ceu reuiuiſcit. In eiſdem prolegomenis fusè dictum eſt, cur Inſecta diſſecta ſuperuiuant: quod quoq; inter Muſcæ laudes minimè ſibi tacendum duxit Lucianus.

ᶜ *Lib. 2. de Anim. c. 29.*
ᵈ *Lib. 11. cap. 36.*
ᵉ *Lib. 12. cap. 8.*
ᶠ *Lib. 20. cap. 147.*

PROVERBIA.

Elephantē ex Muſca facere.
Ex aſino equum facere.
Muſcæ qui olim dicti.
Paraſiti Muſcæ vocantur.

Ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖς, *Elephantem ex Muſca facis*, pro res exiguas verbis attollis, atq; amplificas. Hoc Lucianus libellum ſuum clauſit, qui inſcribitur Μυίας ἐγκώμιον, id eſt, Muſcæ laus, ita ſcribens: Poſſem etiam adhuc multa dicere, ſed finiam orationem, ne videar ſecundum prouer- H bium ex Muſca elephantem facere. Huic ſimile eſt illud vulgatum noſtrũ: *Tu fai d'vn aſino vn deſtriero*, hoc eſt, ex aſino equum facis. Ὅσον μέλει χελώνῃ μυιῶν, *quàm curat teſtudo Muſcas*. Conuenit cùm quid oſtendimus, quod flocci facimus, nihili pendimus. Nam teſtudo duro cortice, vndiq; in tecta Muſcarum aculeos non curat. Vnde Suidas: An ignoras etiam Therſitem inter Gręcos liberè fuiſſe locutum? Agamemnonem verò Therſitis petulantiam minoris feciſſe, quàm teſtudo Muſcas. Lepidiùs, inquit author adagiorum erit ad res animi detortum. Animus virtute, ac philoſophia munitus, nihil plus timet fortunę incurſum, quam teſtudo Muſcas. Μυῖαι olim dicebantur, ait idẽ, qui delectabantur alia menſa, quos Plautus muribus comparat ſemper alienum edentibus cibum. Apud Athenæum libro ſexto paraſitus quiſpiam, ſe Muſcæ comparat. Δειπνῶν ἄκλητος Μυῖα, ideſt, quod inuocatus cœnitare amo, Muſca ſum. Aduolat enim hoc inſectum ad cibum alienum, & ægrè poteſt abigi. Apud eundem Hegeſander narrat, cùm Alexander

A xander dixiſſet, ſe morderi à Muſcis, ſic vocabat paraſitos, iamq́; conaretur illas abigere, Cineſias vnus eius ordinis, qui fortè aderat, profectò aliæ Muſcæ ſiticuloſę magis vrgebunt te, ſemel guſtato tuo ſanguine. Extat apologus de erinaceo, qui voluit vulpi *Μυιοσόβας* eſſe. Plautus in marcatore deflexit ad hominem curioſum, & ad omnia aduolantem:
„ Muſca eſt meus pater, nihil potè illum clam haberi, nec ſacrum, nec tam profanum quicquã
„ eſt, quin adſit illico. *Μυιοσόβαι*, id eſt Muſcarum abactores, à Perſarum delicijs natum adagium, vt indicat Athenęus, qui in conuiuijs *Μυιοσόβας* adhibebant, quod apud Italos iam vulgare. Dicitur rectè in eos qui friuolis cuipiam obſeruire conantur. In improbum, ac ſubinde redeuntem quadrabit illud ex Homero.

Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν
Ἥτε καὶ ἐργομένη, μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
Ἰσχανάᾳ δακέειν.
Atq; illi Muſca vim intra præcordia miſit,
Quæ quamuis de pelle viri ſit ſæpè repulſa
Adſultat morſura tamen.

B *Ἔχει καὶ ἡ Μυῖα σπλῆνα*, id eſt, habet & Muſca ſplenem, ſimillimum illi. Habet, & Muſca ſplenem.
Et pueri naſum rhinocerotis habent.
Item illi: *Ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολὴ*, id eſt, Ineſt & Formicę bilis. *Muſcas depellere*, etiam vulgato ioco dicitur, qui ocioſo, atque inutili fungitur officio. Ariſtophanes: *Ἀλλὰ φυλάττει διὰ χειρὸς ἔχων καὶ τὰς μυίας ἀπαμύνει*. id eſt, immo cauet præ manu habens etiam Muſcas deprehendere curans. Prouerbialis eſſe videtur hyperbole, quam refert [a] Ariſtoteles; *ἀλλὰ δέδιε μὲν τὰς παραπετομένας μυίας*; id eſt; qui Muſcas etiam pręteruolantes metuet: id eſt, quauis friuola de cauſa. Idem ſimilem quandam commemorat alibi loquens de ijs, qui vſqueadeo natura ſunt timidi, vt etiamſi ſorex obſtrepat, protinus expaueſcant.

Muſcã depellere in Veſpis.
[a] *Lib. 7. de Repub.*

Ne Muſca quidem. Hac prouerbiali hyperbole maximam hominum ſolitudinem ſignificamus.[b] Plautus: Quas tu mulieres mihi narras? Vbi Muſca nulla fœmina eſt in ædibus. Huc alluſit Vibius Criſpus Orator, qui rogatus ecquis eſſet cum Cęſare in conclaui, reſpondit ne Muſcam quidem intus eſſe: Ancipiti ioco Domiciani conſuetudinem notans, cui mos erat quotidie ſibi ſecretum horarium captare, nec interim aliud ferè agebat, niſi quod Muſcas captas ſtylo configeret. Illud etiam videtur prouerbialiter dictum apud [c] Plutarchum. Nõ
C quantũ, vel Muſca animũ aduertit maledictis. Ioannes Bapt. Pius refert apud Mediolanenſes hoc ferri adagium. Non magis obeſſe poterit, quàm in temone Muſca conſueuit. de quo Apollonius Rhodius Lib. primo Argonauticon *σὺν δ᾽ ἐπὶ πολλαὶ μυῖαι μέγα σπέρχονται*. Vulgatiſſimum eſt apud nos, *Caualli magri Moſche*, ſubaudi *trauagliano*, id eſt, equos macilentos impetunt, aut lancinant Muſcę, pro eo quod eſt, homines tenuióris fortunę obruuntur infortunijs. Sicut enim equis macris infeſtę ſunt muſcę, ita huiuſmodi homines infortunia. *All' Alba dè Moſconi*, hoc eſt, in aurora Muſcarum, id eſt, otto iam diu Sole, omniaq; perluſtrante, Tunc enim Muſcę circumuolitant. Illud deniq; prouerbialem figuram habet: *Non mi far ſaltar la Moſca ſul naſo*, ne muſcam mihi in naſum induxeris, pro eo quod eſt, ne mihi ſtomachum facias, ne me irrites, quod ijs quæ de hoc Inſecto ſcripſit Homerus, optimè reſpondet.

Ne Muſca quidem.
[b] *In Truculento.*
[c] *Lib. de cap. ex inimic. vtilit.*
All'alba de Moſconi.

APOPHTHEGMATA.

D DOMITIANVM Imperatorem ex Suetonio, cùm certis horis ſecretum captaret, Muſcas ſtylo ferreo configere ſolere diximus, quęrentiq; cuidam, an quis cum Imperatore eſſet, ne Muſca quidem, reſpondiſſe. Alius iocus legitur apud [a] Plautum: vbi Lyco quęritanti hoſpitium à Muſcis liberum, in quo ne Muſcę quidem ſint arbitrę, reſpondet Colabiſcus: minimè gentium. Quid ita? ait Lycus; quia, inquit ille, à Muſcis ſi mihi hoſpitium quę-
„ rerem, adueniens huc irem in carcerem recta via. Quo loco Lambinus, iocus, inquit, ex
„ ambiguo. Nam cum Lycus hoc ſentiret quæritare hoſpitium à Muſcis liberum; Colabiſcus aliorſum accipiens quaſi dictus ſit, quæritare à Muſcis hoſpitium, negat ſe à Muſcis hoſpitium quęritare. Nam ſi à muſcis quærerem, inquit, rectà in carcerem iuiſſem, vbi ſolet eſſe magnus Muſcarum numerus.

Domitianus ſolitus Muſcas cõfigere.
[a] *In Pœnulo*

HISTO-

HISTORICA.

Pharao qđ plagis affectus.

DECEM ſæuiſſimis plagis in Pharaonem, & Aegyptios Deus animaduertit, quod populum Iſrael dimittere nollet: quæ quinque hiſce, licet barbaris verſibus compræhenduntur:

Prima rubens vnda, tabes, ranaq́; ſecunda
Inde Culex triſtis, poſt Muſca recentior iſtis,
Quinta pecus ſtrauit, veſicas ſexta creauit,
Ponè ſubit grando, poſt Bruchus dente nefando,
Nona tegit Solem, primam necat vltima prolem.

De quarta Aegyptiorū pœna.

Nos de quarta tantùm pœna ſcribemus, quæ ad præſentem hiſtoriam ſpectat: de qua ſic in ſacris litteris legitur, iuxta translationem Beati Hieronymi. Dixit quoq; dominus ad Moyſem. Conſurge diluculo, & ſta coram Pharaone. Egredietur enim ad aquas, & dices ad eum. Hæc dicit Dominus: dimitte populum meum, & ſacrificet mihi. Quod ſi non dimiſeris eū, F
ecce ego mittam in te, & in ſeruos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas omne genus ”
Muſcarum, & implebuntur omnes domus Aegyptiorum Muſcis diuerſi generis, & vniuerſa terra, in qua fuerint. Faciamq́; mirabilem in die illa terram Geſſen, in qua populus meus ”
eſt, vt non ſint ibi Muſcæ, vt ſcias, quoniam ego dominus in medio terræ. Ponamq́; diuiſionem inter populum meum, & populum tuum. Cras erit ſignum iſtud. Fecitq́; dominus ”
ita. Et venit Muſca grauiſſima in domos Pharaonis, & ſeruorum eius, & in omnem terram ”
Aegypti: corruptaq́; eſt terra ab huiuſmodi Muſcis. Vocauitq́; Pharao Moyſen, & Aaron, & ”
ait: Ite & ſacrificate Deo veſtro in terra hac: Et ait Moyſes. non poteſt ita fieri. Abominationes enim Aegyptiorum immolabimus domino Deo noſtro? Quod ſi mactauerimus ea, ”
quæ colunt Aegyptij coram eis, lapidibus nos obruent. Viam trium dierum pergemus in ſolitudinem, & ſacrificabimus domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis. Dixitq́; Pharao. Ego ”
dimittam uos, vt ſacrificetis domino Deo veſtro in deſerto: veruntamen longiùs ne abeatis, ”
rogate pro me. Et ait Moyſes. Egreſſus à te orabo dominum: & recedet Muſca à Pharaone: ”
& à ſeruis ſuis, & à populo eius cras. Veruntamen noli vltra fallere, vt non dimittas populū ”
ſacrificare domino. Egreſſusq́; Moyſes à Pharaone, orauit dominum: qui fecit iuxta verbū G

Muſcę Pharaonis pereunt.

illius: & abſtulit Muſcas à Pharaone, & à ſeruis ſuis, & à populo eius. Non ſuperfuit, nec ”
vna quidem, & ingrauatum eſt cor Pharaonis, ita vt ne hac quidem vice dimitteret populū. ”
Septuaginta interpretes Muſcam caninam, non omne Muſcarum genus fuiſſe interpretantur, quod reprehendit Eucherius, aſſerens quamcunque fuiſſe Muſcam. Similem pœnam ”

Romanorū pœna Muſcæ.

luiſſe Romanorum exercitum author eſt Dion, tradens eo tempore, cùm Traiano omnia proſperè ſuccederent, Chriſtianos nonnullos tunc aſſiduè pſallentes, & ieiunantes, rerum mutationem in malum, & Romani exercitus cladem fore pronunciaſſe: ſed cùm omnino contraria ijs quæ prædixerant, nunciarentur, paſſim ab infidelibus eſſe deriſos, cùm nihilominus, vt Cæſar Baronius notauit, vera illa Chriſtianorum vaticinia fuiſſe poſtmodum probauerit euentus. Nam non tantùm Traianus nihil poſthac rebus antè geſtis, & ſuperiori vita dignum efficere teſte eodem Dione potuit, ſed & prouincię, quas ſubegerat, rebellantes, Romanos milites, qui earum fines tuebantur, partim eiecere, partim interfecere: itē

Romani milites eiciuntur.

rebellantibus fortè etiam in Arabia Agarenis, tantum abſuit, vt eos Traianus domare potuerit, vt pœnè periclitans, prohibente numine recedere coactus fuerit, propter multa quæ ibi contigere prodigia, inter quę poſtremò loco non eſt referendum quod orta ſubinde Muſcarum vis edulijs, & poculis inſidens, fœdo contractu cuncta Romano grauia, & moleſta faciebat; quamobrem digrediens inde Traianus, morbo primùm tentatur, &c. Megarenſes antē H

Megarēſes Muſcis infeſtati.

populos à Muſcis multò magis vexatos fuiſſe legimus, vtpotè à ſedibus ſuis Muſcarum multitudine, referente [a] Aeliano depulſos, vt vel hinc etiam pateat, nullum eſſe, tam exiguum, tamq́; imbecillum animal, quo ad hominum peccata punienda ceu conuenientiſſimo, ac fortiſſimo Deus vti non poſſit. Narrat Baronius ex annalibus Hiſpanicis anno 1386. Septēbri menſe, capta Gerunda à Carolo Siciliæ, & Philippo Francorum Regibus, cùm milites vim inferrent Sepulchro S. Narciſſi, Muſcarum adeo ingētem inde prodijſſe multitudinem & in exercitum irruiſſe tam inſeſto impetu, vt in fugam illum verterit, & à cœpto deſiſtere coegerit, illata magna clade. Eandem hiſtoriam, ſed longè aliter narrat [b] Ioan. Villanus, nempè Philippo Francorum Rege. Gerundam Cataloniæ vrbem obſidente, Muſcas obortas in exercitu, venenato morſu homines, atque animalia pungentes neci tradidiſſe. In Hi-

[a] Li. c. 28.
[b] Li. 7. Hiſt.

ſpanicis

A ſpanicis hiſtorijs alia ſimilis hiſtoria legitur de Alphonſo decimo, in Regni ſui initijs Nie-
blam oppidum in Vandalia à Saracenis diù occu patum menſibus decem obſidente, machi
niſq; continuò debellante. Nam & in caſtris eius innumeram quandam Muſcarum plagam
quæ manducare homines non ſineret, quin & vnà cum cibis ingererentur, ortam refert, in-
deq; omnes ferè in caſtris ventris fluxu, quem dyſenteriam vocant, correptos eſſe, pluri- Dyſenteria exMuſcarũ hauſtu.
moſq; interijſſe. Et cùm Barones, & milites Regi ſuaderent, vt ab obſidione recederet, ille
autem perſeuerandum in re incœpta diceret, ecce duo Monachi ad Regem accedunt, hor-
tantes ne ab incœpto deſiſteret. Mauritanos enim ſummoperè annonę premi anguſtia: Mu-
ſcas iam iam receſſuras, ſi annuat Rex hortantibus. Perſuadent vt publico edicto, ſtatutoq;
prę̨mio muſcas occidi iubeat, & in puteum proximum ad caſtra deferri. Id cùm factum eſ-
ſet, Muſcas aiunt eſſe extinctas, & dyſenteria liberatos eſſe milites. Qua re intellecta Sarace
ni, & obſeſſum oppidum, & caſtra, & vrbem Regi dedidere. Non itaque, vt dixi, parui fa-
cienda ſunt, tam minuta animantia, quin potiùs quàm fragilis, quamquam caduca ſit huma-
na vita, etiam Deus immortalis exemplo Muſcæ oſtendere voluit, quæ nimirum potens ſit
hominem occidere, vt vulgò notum eſt, Adriani Quarti Summi Pontificis infelice infortu-
B natoq; exitu. Hunc etenim narrat Ioannes Cremonenſis, cùm Anagniæ cum ſuis vmbrę ca- Adriani 4. infœlix mors.
ptandæ gratia expatiaretur, aquamq; ex fonte hauſiſſet, Muſcam cum magno impetu in fau-
ces impactam ſuffocaſſe. D. Hieronymus de Martyre quodam ſcribit, cum equuleorum la-
minarumq; tormenta viciſſet, à Valeriano melle perunctum eſſe, & ſub ardentiſſimo Sole, li
gatis manibus poſt tergum reſupinatum, vt Muſcarum aculeis obrueretur, qui ignitas ſarta-
gines antè ſuperaſſet. Poſtremò [c] Petrus Gregorius Tholoſanus huiuſmodi hiſtoriam nar-
rat. Memini, inquit, cuiuſdam hiſtoriæ relatæ per Paulum Diaconum lib. ſexto de geſtis Lõ [c] *Lib. 13. de Repub. cap. 31.*
bardorum capite tertio, quæ & abſciſſionem illam mirabilem (dæmonum) probant. Chuni-
bertus enim Rex Longobardorum, ſecretò in palatio cum ſtratore ſuo determinauit de nece
Aldonis, & Granſonis. Cùm autem conſularet, apparuit Muſca in feneſtra, quam cultello,
quem tenebat, occidere volens, non potuit, ſed pedem tantùm abſcidit. Cùm verò Aldo, & Dæmon Muſcæ figura.
Granſo in palatio Regis venirent, decreti necis inſcij, apparuit quidam claudus obuius alte
ro pede ligneo, iubens vt ſecederent, eò quòd de eorum nece determinatum fuiſſet à Rege:
cui credentes in baſilicam ſe receperunt in aſylum S. Romani martyris. Quod nunciatum
Chuniberto, cùm tamen ſtrator à ſe non diſceſſiſſet, interrogauit per nuncium, cur fugiſſent,
C & poſtea quis conſilium de nece aperuiſset, & audiens factum fuiſse à claudo illo obuio, in-
tellexit eum eſse malum dæmonem qui ſpecie Muſcæ eis conſultantibus adfuit, & pedem
ei abſcidit. Hæc ille.

F A B V L AE.

DE muliere in Muſcam conuerſa huiuſmodi fabulam narrat Lucianus. Ait Mulier in Muſcã conuerſa.
„ verò fabula perpulchram fuiſse Muſcam, loquacem tamen, & garrulam, &
„ cantatricem, & in amore contendiſſe cum Luna eodem tempore Endymio
„ nis: deinde cùm dormientem adoleſcentulum aſſiduò excitaret, friuola lo-
„ quens, & cantans, & circa ipſum laſciuiens, ęgrè illum tuliſſe. Lunam verò
„ iratam in hoc animal tranſmutaſſe Muſcam; & nuncpropterea omnibus in-
„ uidere ſomnum, qui dormiunt, Endymionis memorem, & adoleſcentulis præcipuè, & tene-
„ ris. Morſus autem ipſe, & cruoris auiditas, non ruſticitatis, ſed amoris eſt, & humanitatis ſi-
D gnum; nam eo, quo poteſt, modo fruitur, & ex pulchritudine decerpit aliquid. De Polyte-
chno à Pandarei famulis in vincula coniecto, & melle perunꝺto, vt Muſcarum aculeis expo- Polytechi fabula.
neretur, fabulam in Aedonis hiſtoria ex Antonino Liberali recitauimus. In Græcorum mo
numentis legimus Neptunum Periclymeno conceſiſſe, vt in quam vellet figuram ſe conuer
teret, ac vt ait Euphorion, ſimilem euaſiſſe maritimo Protheo: interfectum autem ab Hercu
le in Muſcam tranſmutatum in bello aduerſus filios conſilio Palladis.

APOLO:

B

APOLOGVS.

IN cella quadam melle effuſo, Muſcæ aduolantes comedebant. Implicitis autem eorum pedibus euolare non poterant. Cùm verò ſuffocarentur, dicebant, miſeræ nos, quia ob modicum cibum perimus. Fabula ſignificat, multis gulam multorum malorum cauſam eſſe.

VSVS IN MEDICINA.

Aduerſus napelli venenum.

INTER remedia, & antidota, inquit author hiſtoriæ plantarum, quibus napelli lethaliſſimo veneno ſtatim ſuccurrendum, Auicenna murem napelli radice nutritum refert, qui naturæ huius maleficæ tota ſubſtantia aduerſetur, & ſumentem ab omni liberet periculo. F Matthiolus murem napelli radicibus victitantem à ſe ſæpius inuentum affirmat, aitq; napellum Moyſi dici ab Auicenna. Et Petrus Aponenſis napelli Bezoar vocat murem naſcentem in radice Napelli, iubetq; exiccari, & dari in potu drachmarum duarum pondere. Contrà Antonius Guainerius Papienſis ſua ætate celebris medicus, in tractatu de venenis Muſcas, non murem in ea radice habitare exiſtimat:

Muſcæ in radice napelli.

refertq; quendam philoſophiæ, ac veritatis ſtudioſum, ſolicitè admodum, & diligenter murem huiuſmodi quæſiuiſſe, neq; vnquam, vel murem, vel arroſam etiam napelli radicem ab eo repertam, ſed Muſcas abundè multas folia depaſcentes inuentas. His itaque pro mure acceptis, antidotum ex eis confecit aduerſus multa vtilem, ſed in primis contra napelli venena vtiliſſimam.

Antidotum ex Muſcis napelli.

Accipit terræ lemniæ, baccarum lauri, antidoti Mithridatis, ſingulorum vncias duas, Muſcas napelli vigintiquatuor, mellis, & olei quantum ſatis eſt. Hunc ſequuntur Pena, & Lobelius ſcribentes, accliues montium ſaltus Rheticarum alpium napello abundare Iunio, & Iulio menſibus, eiq; licet omni illic arroſo gramine parere pecus omne, nec ab vllo animali attingi, præterquam à muſcis, quæ gregatim aduolent, & illi inſideant, quin floribus fortè innaſcantur: G eſſe enim fermè concolores, maiores, quàm communes, alis capitibusq; ex lucido viridiq; vel cæſio virente quaſi Cantharides, vel Cincedulæ. Haſce ſe attentiùs obſeruaſſe quidem continenter flores roſtello delibantes, cæterùm murem napelli fruſtra dici, & multis auulſis plantis quęſiuiſſe, & an vidiſsent opiliones percunctatos, vſquam ſibi viſum negaſse; quare tum ſuſpicatos Arabes ex μυῖα μῦν fecisse, id eſt, ex Muſca murem. Nullum enim antidotum ex mure parant, ex Muſcis verò præſtantiſſimum aduerſus

Napellus vbi abūdet

funeſtum Tarantę morſum, & epidemicos morbos. Cuiuſmodi hoc: Accipe Muſcas quæ paſtum acceperunt de napello viginti, ariſtolochiæ, boli Armeni ana drachmam vnam. Nec in vlla planta huic congenere Muſcas has cęruleas inſidere, aut victitare. Quo certior ſit coniectura, iſtum napellum eſse Arabum, & vnum eſse ex Dioſcoridis aconitis. Et veriſimile fieri, non murem eſse, qui napello victitet, ſed Muſcas quę linctu eius viuant. nam aconitum, cuius napellus eſt ſpecies, mures interimit, atque inde μυοκτόνον, & μυοφόνον, id eſt, muricida dicitur. Idem ſentit [a] Baptiſta Porta, docens herbas, & animalia, quæ damna, eadem remedia præſtare. Alter napellus, inquit, murinus vulgò dictus, priori multo peior, in floribus fert Muſcas, vel ei perpetuo inſident, eius veneni antipharmacum. H Eiuſdem quoque ſententiæ fuit [b] Scaliger, qui aduerſus quoſcunque venenatos morſus, ſed pręcipuè Tarantularũ, hanc antidotum præſcribit, Ariſtolochiæ rotundæ, Mithridati, ſingulorum vncias duas, terræ ſigillatæ vnciam ſemiſsem, Muſcas quę de napelli frondibus victum capiunt, duodeuiginti, ſucci citri quantum ſatis eſt. Namq; inquit, vel aduerſus hoc maleficium (Tarantularum, vel Phalangiorum) vel contra quemuis alium morſum nulla cum hoc eſt comparanda theriaca.

Ad Tarantæ morſum

Napellus cur muricida dictus.

[a] *Lib. 3. Phytog. c. 2.*

[b] *Exercit. 185.*

Aduerſus Tarãtulas.

Sunt qui Muſcas iubent cum radice lapathorum vitiliginibus illini. Sunt item, qui eas impari numero affricatas digito medio furũculis mederi velint. Ad alopecias folio prius ficulneo aſperatas Muſcarum capita recentia applicant. Alij ſanguine Muſcarum vtuntur. Alij decem diebus cinerem earum illinunt cum cinere chartæ, vel nucũ, ita vt ſit tertia pars è Muſcis. Alij cum lacte mulierum cinerem Muſcarum ſubigunt, quidam melle tantùm. [c] Soranus apud Galenum aduerſus eaſdem alopecias hoc remedium præſcribit. Alcyonij drachmam vnam, ſulphuris viui drachmas ſex, Muſcarum ad ariditatem torrefactarum cyathum

Ad alopecias.

[c] *Lib. 1. de comp. med. sec. loc. c. 1.*

thum

A thum vnum: Muſcā per ſe terito, itemq́; ſulphur. Alcyonium verò aqua coctum vnà cum
„ ſiccis læuigato, felle ſuillo, ac aceto viciſſim affuſis vſquequo ſtrigmentoſum reddatur. De-
„ inde axungiam à rotis deraſam, & manu emollitam, vt emplaſtri forma conſtat, miſceto, &
„ præraſa alopecia, ac rubificata, pharmacum, vt optimum confidenter illinito. Idem aliud
ibidem medicamentum tradit, quod admirandum eſſe ait, & verbis eius, qui ea prodidit in
ſcriptum ad alopecias, caluitiem, raritatem capillorum ęgrè curabilem in capite, in mento,
„ ac ſupercilijs: Pilorum ouis vnciam vnam, radicis arundinis vncias ſex, filicis cum radice Ad capillorum raritatem.
„ quadrantem, ac vnciæ dimidium, caſtanearum hiſpidi corticis quadrantem, lanarum ſucci-
„ darum, quàm pinguiſſimarum ſexcunciam, capita Muſcarum numero triginta ſex, Muſcas
„ quinque reiectis capitibus, omnia in ollam nouam indita in furnum mittito, deinde cinerem
„ ipſorum terito. Sint autem tibi in vino Aminæo prius trita ladani vncia vna, myrrhæ vn-
„ cia vna, adijciaturq́; olei veteris ſextans, & cedrini vncia vna, malabathrini ſextans: deinde
„ inſperſis aridis tritis medicamentum ſume; atque vbi linteolo alopeciam perfricueris, dein
„ deque, aut cepa, aut ſcilla vellicaueris, aut fici folijs lentè excalpſeris, pharmacum ipſum il-
„ litu affricato; homini in ſequentibus diebus locum intento linteolo validè confricato
B contentus illitione vſque ad menſes duos. Quod ſi amplius in hac curatione perſeueraueris Ad Epilepſiam.
etiam caluitiem ea ſuperabis. Pro morbo comitiali curando voluit [d] Plinius eſse, qui vigin [d] Lib. 30. cap. 16.
tiunam Muſcas rufas, & quidem emortuas in potu darent, infirmioribus pauciores. [e] Mar- [e] Lib. 28.
cus Seruilius Nouianus verò, princeps ciuitatis, eodem Plinio referente ſuperſtitioſè non cap. 2.
pridem in metu lippitudinis, priuſquam ipſe eam nominaret, aliusuè ei prædiceret, duabus
literis Græcis P. & A. chartam inſcriptam, circumligatam lino ſubnectebat collo. Mutianus Ad lippitudinem.
ter conſul eadem obſeruatione viuentem Muſcam in linteolo albo his remedijs carere ipſos
lippitudine prædicantes. Ad chymoſim hoc eſt, vtriuſque palpebræ diſtortionem ex inflam
matione obortam [f] Galenus hęc præſcribit. In quibus verò chymoſis fortis contingit, oui lu Ad Chymoſim.
teum cum Muſcæ carne terito; atque vbi ad cerati formam deducta fuerint linteolo excepta [f] Lib. 4. de
impone, confeſtim ſedant. [g] Idem capita muſcarū è cera ꝓ cataplaſmate oculorum carboni- comp. med.
bus conferre ait. Chritas etiā, id eſt, inſtar hordei oblongos circa palpebrarum pilos abſceſſus ſec. loc. c. 7.
qui item poſthiæ Græcis appellantur, ceræ albæ fomento dilui, aut muſcę corpore, abſciſſo [g] De Ocul.
abiectoq́; capite confricari iubet. Apud eundem [h] Dionyſius Mileſius ad pilos palpebrarū part. 6. c. 7.
pungentes, leporem marinum in figulino nouo vri, & cinerem tritum caninarum Muſcarum [h] Lib. 4. de
C ſanguine excipi, reponique in cornea pyxido, & ad vſum aſſeruari. Denique ouis Formica- comp. med.
rum ſupercilia denigrari cum muſcis tritis tradunt, referente [i] Plinio. Si vrinam equus non ſec loc. c. vlt.
facit, Columella ſi alia remedia non proſunt, foramini, quo meat vrina, muſcam viuam [i] Li. 6. c. 33.
inſeri iubet.

ICONES.

LACEDAEMONIVS quidam, vt antea obiter diximus, à nonnullis pu- Muſca in
ſillanimitatis notatus, quòd in ſcuto depictam haberet Muſcam, eamq́; vul ſcuto depicta.
gari non maiorem, quaſi inſtar Muſcæ nollet ab hoſte palam videri, reſpon
dit: quin imo ego cominus hoſtem excipio, & ſic adorior, vt quamuis pu-
ſillum ſit ſignum, poſſit vel ab hoſte cognoſci. Inter eos ſculptores, qui res
maximas paruis figuris imitati ſunt, duo potiſſimùm celebrantur, Myrme
cides, & Theodorus; vterque quòd, vt ait [a] Plinius, currum feciſſet tantæ exiguitatis, vt eum [a] Lib. 34.
D muſca alis contegeret ſuis. Theodorus, inquit, qui labyrinthum fecit Sami, ipſe ſe ex ære fu cap. 8.
„ dit, præter ſimilitudinem mirabilem fama magnæ ſubtilitatis celebratus. Dextra limam te- Currus minimus ſub Muſcæ alis
„ net, lęua tribus digitis quadrigulam tenuit translatam Præneſte, tantæ paruitatis, vt totam
„ eam, curruḿq; & aurigam integeret alis ſimul facta Muſca. De Myrmecide habet ſic. [b] Myr-
„ mecides quidam in eodem genere inclaruit, à quo quadrigam ex eadem materia (ebore) [b] Li. 7. c. 21
„ quam muſca integeret alis fabricatam, & nauem quam Apicula pinnis abſconderet. Et ali-
„ bi: Sunt & in paruis marmoreis famam conſecuti [c] Myrmecides, cuius quadrigam cum agi- [c] Li. 3. 6. c. 5
„ tatore cooperuit alis Muſca, & Callicrates, cuius Formicarum pedes, atque alia membra pro
„ uidere non eſt.

DE

 E

DE MVSCA VINACEORVM.
Cap. II.

> *Moſcini nõ naſcuntur in putri aceto, nec ſunt ephemera.*

AELIANVS, Ephemera, inquit, animalia vnum diem viuunt: ex fæce vini aceſcente originem trahunt, aperto dolio, vt luce ſuſcepta ſunt, vita excedunt. Ariſtotiles verò Culices (κώνωπας) ſcribit naſci ex vermiculis, qui fæce aceti gignuntur. Quo loco Gaza pro κώνωπας reddidit Culices vinarij, ſed quàm benè, dicetur in Culice. Naſcitur quidem in ipſis vinaceis Muſcarum quoddam exiguum genus, Moſcinos vulgus vocat; ſed hi meo iudicio, neque Culices illi Ariſtotelis fuerint, non enim ex aceti fæce gignuntur, argumento quod vindemiæ tempore tantùm appareant cùm noua vina fiunt: neque Ephemera Aeliani etiam eſſe puto: nam plurimos quótidie prope dolia extinctos reperire eſſet, quod alioqui non fit. Moſcini autem noſtri animalcula ſunt admodum exigua, corpore craſſiuſ- F culo, coloris ex cinereo fuſci, breui: capite rotundo, breuiſſimis antennis, breuibus etiam pedibus, quæ ferè omnia contrario in Culicibus modo habentur. Hę namq; antennas habent longas, corpus procerum, pedes longos. Moſcini vini valde ſunt appetentes, adeò vt in eo ſeſe ſubmergant, vnde bibaculorum adagium, cupientium Moſcinorum more mori, hoc eſt, in vino, vt inextinguibilem ſuam ſitim ſedent. Vinulas eas vocat Scaliger.

DE EPHEMERO.
Cap. III.

EPHEMERVM Ariſtoteli binis in locis vocatum animalculum, quòd vnum tantummodò diem viuat, quanquam quod ſit, ignorem, tamen quę de eo prodidit, hic inſeram, quia quadripenne id eſſe teſtatur. At verò, inquit, quæ ſanguine vacua pedibus ſe pluribus moueant, ſiue volucres ſunt G ſeu pedeſtres, ijs certè motus per notas plures exercetur: vt animal, quòd à vita die vno deſcribenda Ephemerum appellatum eſt, pedibus quatuor, penniſq; totidem: quippe quod non ſolum vitæ ſuæ ratione proprium, id meritò habeat, ſed etiam cùm quadrupes ſit, volucre quoque eſt. Sic ille: & alibi rurſus: Hypanis fluuius, inquit, apud [a] Cimmerium Boſphorum ſub ſolſtitio defert velut folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erumpunt: quod genus animalis in poſtmeridianum vſque diei tempus viuit, & volat: mox diſcedente ſole macreſcit, & languet, deinde occidente emoritur, vita non vltra vnum diem peracta; vnde Ephemerum, id eſt, diarium appellatum eſt. Cæterùm ego lectoribus conſiderandum propono, nunquid quod de Ephemeri pedibus ſcribit Ariſtoteles, præceptis eius conueniat, quæ vniuerſaliter de Inſectorum pedibus ſcripta reliquit, tribuens ijs, quæ pauciores habent, ſex ad minus. [b] Plinius tamen ſic repetijt: Hypanis fluuius in Ponto, circa ſolſtitium defert acinorum effigie tenues membranas, quibus erumpit volucre quadrupes, nec vltra vnum diem viuit; vnde Hemerobion vocatur. Meminit etiam [c] Aelianus citans Ariſtotelem, ſed neque alarum, neque pedum mentionem facit, vocatq; Monomeron. Ariſtoteles (inquit) ait beſtiolam apud Hypanin fluuium, vnũ H diem viuentem, ſub lucem matutinam naſci, pòſt autem ad ſolis occaſum extingui. Iacobus Dalechampius in Plinij locum citatum hoc addit ſcholiolum. Tali tempore id Culicum genus in Arari naſcitur, eodemq; die mortuum aquis innatat, piſcibus auidiſſimè conſectantibus: Lugdunenſes piſcatores vocant de la Manne. Sic ille. Sed cùm Ephemerum, ſiue Hemerobium, ſiue Monomerum Ariſtoteli quadripenne ſit, è Culicum genere, quod bipenne eſt, eſſe non poteſt. Sunt tamen multa Inſecta Culiciformia quo ad corpus, quæ alas habent quatuor, vt ſuo loco patebit. Bocatius addit Ephemerum manè eſſe infantem, iuuentutem tenere meridie, veſperi ſenio confici, & mori. Scaliger nobis Ephemeron deſcripſit his verbis: Ephemeri ab Ariſtotele ſcriptam, à Cicerone repetitam reponis hiſtoriam: animalis faciem non apponis. Quibus igitur ſcribebas hæc? Omnia legimus, & relegimus: in memoria habemus. Occidet miſeros crambe repetita. Igitur da nobis aliquid noui. Quid tu? inquies. Egon'? Nihil equidem. Niſi ſi animal, quod deſcribam pedes habet quatuor, Ephemeron puto.

[a] *Li. 5. c. 19.*

[b] *Lib. 4. de partib. c. 6. Animal.*

[c] *Lib. 5. de cap. 43.*

A puto. Namq; ad Sarcam, & Benacum, frequentem vidimus veſperi; manè nullum. Captum
,, noctem tantùm vixit. Sin ſex habet pedes: non enim memini: de noſtro Ephemero actum eſt.
,, Nec iam diem vnum viuet hic in lituris hiſce noſtris, ſed poſt vnius modò lineæ tractum ;
,, obijt. Et parui refert: parua enim iactura eſt. Tamen hoc pro alia hiſtoriola cenſeatur. Qua-
,, tuor oblongas gerit alas. Pedes quot, neſcio. Caput, quale Muſca. Oculos grandiſſimos. Pro
,, muſcidem in ſe conuolutam. Ventrioſum eſt. Cauda eſt longiſſima, ſectiunculis coaggeſta,
,, atque coaptata, in extremo bifida. Etiam in quibuſdam trifurcata: vt in Gryllorum fæmel-
,, lis, quorum mares vno tantùm ſulco bicornem habent. Color auri ſplendore ſubluſtris in
,, maioribus: minoribus ſubfuſcus. Taurini Moniettan vocant, quaſi Monachellam. Adriatici
,, ad Maranum, & Tergeſte, Curoculum. Puto ad Iuſtinopolin Exarchatum multa nomina
,, Græca attuliſſe. Plurima enim recenſere poſſumus. Ab oculorum ſpecie, tanquam Homeri-
,, cam Iunonem, Βοῶπιν, ſic hoc κούρης oculum. Luſerim; ſi ita non ſit. Maiora enim moli-
,, mur. In his interea pro deambulationibus ocioſi, & haud falſò σχολάζοντες. A noſtratibus Situolla, id eſt, Sagitella nominatur. Hæc ille: ſed notandum de pedum numero voluiſſe potius tacere veritatem, quàm Ariſtoteli repugnare. Non enim credendum cùm cætera memi-
B nerit optimè, pedum numerum fuiſſe oblitum. Ab huius animalculi vitæ breuitate natum eſt adagium Ἐφημέρου ζωή, Ephemeri vita, de ijs qui ſubito moriuntur, aut pereunt. Eſt & Ephemerus piſcis, cuius ex Iorath meminit Vincentius, inquiens naſci ſine parentum complexu, & vix tres diei horas ab ortu ſuperuiuere. Ephemeron denique duarum herbarum nomen eſt Dioſcoridi: quarum vna ita dicta, quòd vno die interimat; altera quòd vna die flores amittat, de quibus alibi. Ephemeri vita de quo dicatur.

DE OESTRO, ET TABANO.
Cap. IIII.

C INTER Muſcas referre Oeſtrum quoque itemq; Tabanum veterum autoritas iubet, ac vtriuſque ſimilitudo corporis, alarumq; numerus. Nam Suidas ait οἶστρον μυῖαν ὑπόχαλκον eſſe, hoc eſt Muſcam ſubæratam, & Ariſtoteles bipenne inſectum. Varia tamen, ac diſpari veterum, & recentiorũ de Oeſtro, & Tabano opinione cõmotus, de vtroq; ſeparatim hoc capite agere inſtitui. Nam quid ſit apud veteres Oeſtrus, quid Tabanus, quid Aſilus, multi recentiorum multa diſputant, cùm ſint qui diuerſa hæc nomina ſignificare, item qui prorſus eadem eſſe velint. Quorum diſcrepantes ſententias ſeligentes, ſi quæ præſtantiores melioresq; ſint, recenſebimus, & examinabimus. Interim tamen admonitum velim lectorem, ne quando aut Aſili, aut Tabani, aut Oeſtri apud autores antiquiores præſertim, fit mentio, eadem eſſe ſtatim exiſtimet animantia, neque etiam diuerſa penitus; ſed prius conſideret, à quo autore hæc nomina vſurpentur, & num idem diuerſa hæc nomina ſtatuat, num verò eadem eſſe dicat. Quàm enim vario ſignificatu, & confuſa appellatione multi autores vſi ſint inter Synonyma, quàm pleniſſimè docebo ſubinde. Oeſtrus, & Tabanus Muſcarum ſpecies.

AEQVIVOCA.

D Οἶστρον, & Oeſtrum tum Latini, tum Græci oratores, atque Poëtæ μεταφορικῶς pro ſtimulo furibundo, quo quis agitatur, accipiunt, vt apud D. Chryſoſtomum de Sacerd. οἶστρον δαιμονικὸν ὑπομένειν, id eſt, diabolicis ſtimulis agitari. [a] Statius poëticum etiam furorem, & inſtinctum Oeſtrum vocat, hoc verſu. Oeſtrus pro furore. [a] Lib. 1. Theba.

Tempus erit quum laurigero tua fortior Oeſtro
Facta canam.

Sed alij teſte Lactantio in ſuis ad hunc verſum commentarijs, hic per Oeſtrum fontem intelligi dicunt apud Siculos, vbi Muſæ colebantur. Cupiditatum quoque ſtimuli hoc nomine efferuntur, vt à Lucilio. Fons apud Siculos Oeſtrus dictus

Μή σε γ' ἀπειρεσίων οἶστρος ἕλῃ κτεάνων, id eſt.
Ne te capiat inſana immenſarum opum cupiditas.

Eſt etiam οἶστρος apud [b] Ariſtotelem auis nomen, quæ Vermiculis victitat Gaza Aſilum tran- [b] Hiſt. 8. c. 3

ſtulit, de quo tomo ſecundo noſtræ Ornithologiæ quàm vberrimè ſcripſimus. Aſilus autem marinus, quem Græci οἶστρον θαλάσσιον nuncupant, animal eſt ita vocatum ab Aſili terreſtris natura, quòd thunnos gladioſq; piſces, interdum etiam delphinos ita exagitat, vigente canicula, tantoq; interdum dolore afficit, vt propterea in naues ſæpenumero delphini inſilijſſe narrentur. Oritur ſub pinna thunnorum Scorpionis effigie, Aranei magnitudine, Pediculus marinus Bellonio dicitur, ſed falsò; de hoc alibi pleniùs agemus. Apud Auic. Aſilus ſerpentis ſpecies eſt, vt Leonicenus in libro quodam de Dipſade & alijs ſerpentibus autumat, nec id ſanè abſque ratione; ſiquidem ea omnia ſigna quæ à Dioſcoride, & Paulo in his quos Aſpis momorderit, enarrantur, eadem in morſu Aſili ab Auicenna referuntur. Μύωψ cũ Græcis Tabanus ſit, vt poſtea probabimus, ſi ſpectemus etymon, ſonat potius Μύων ὦπα, ſeu ὦπας, etiam ſignificat eum, qui claudit oculos, & conniuet. Certum autem oculorum vitium hoc vocabulo exprimi video. Gellius Μύωπα luſcioſum vocat. Fulgentius luſcioſos, inquit, dicunt, qui interdiu parum vident, Græcè Μύωπες dicuntur. differunt autem ἀπὸ τῶν νυκταλώπων, quòd hi propter viſus hebetem vim interdiù contueri nequeant, niſi clauſis oculis: Μύωπες autem dicantur, qui ab ortu primo proxima quidem vident, remota verò non vident. Senibus huic vitium contrarium accidit, ſiquidem ſenes admota non videntes, longè reducta vident. Ponitur Μύωψ, ſed per υ & ι. pro calcari, quo vrgẽtur equi, apud Xenephontem ὅταν δ᾽ μέλλῃ τὸ πηδᾶν, παίειν τὸ αὐτὸν τῷ μύωπι. Quidam exponũt etiam flagellum: ſed de minimo digito dici (qui alio nomine ὄπτης appellatur) annotat vulgare lexicon. E F

Aſilus apud Auicẽnam, & Aſpis Græcorum idem.

SYNONYMA.

PRIMVM hîc recenſebimus eorum autoritates, qui Oeſtrum, ſiue Aſilum Tabanumq;, aut Μύωπα, idem eſſe ſtatuunt; mox eorum, qui inter hos ſua diſcrimina ponũt. Tanta.n. in his vocabulis exponendis difficultas exiſtit, vt quid ſignificẽt, hæreat, fluctuetuè animus. Iſiod. Oeſtrũ eſſe ait animal aculeis permoleſtũ Græcumq; id eſſe nomen, Latinè Aſilũ dici, vulgò Tabanum. His Μύωψ quoq; ſynonymum ſtatuit Hadrianus Iunius, cuius expoſitioni ſubſcribunt alij plurimi, forte Heſychij, & Euſtathij authoritate ducti, nempe quibus Μύωψ, & οἶστρος eadem ſunt: vtriuſque loca placuit adſcribere. Οἶστρος, inquit, Heſychius, καὶ εἶδος ζωΐου ὑφ᾽ οὗ κεντριζόμεναι αἱ βόες σκιρτῶσι, ὁ Μύωψ καλεῖται. Id eſt Oeſtrus eſt ſpecies volatilis animantis, à quo puncti boues ſaltant, quod Myops vocatur, & Euſtathius duobus in locis idem dixiſſe videtur. Οἶστρον, inquit, θηρίδιον ὃ καὶ Μύωψ λεγόμενος, μυίας μὲν μεῖζον τὰ δ᾽ ἄλλα ἐμφερὴς &c. & rurſus alibi. Τοῖς βουσὶν ἐκπολέμιον τὸν Οἶστρον τὸν καὶ Μύωπα, ὃς δὲ ζωΰφιον ἐστὶν ἐχθρὸν τοῖς βουσί. Nam vbi hic dicit: Τὸν καὶ μύωπα, ſubintelligit καλοῦσι. Hinc quidam interpres apud Lucianum Μύωπα Oeſtrum tranſtulit, dum ait Lucianus Ἀθοὺς Μύωπι διὰ τοῦ ὠτὸς τυπείς, vertit Oeſtro in auriculam immiſſo. Notandũ ibi etiã Euſtathio in nominatiuo Οἶστρον vocari. Qui modò Tabanũ cũ Oeſtro confundunt, [a] Plinij autoritate nituntur: is enim hæc ſcripſit. Reliquorum quibuſdã, inquit, aculeus in ore, vt Aſilo, ſiue Tabanum dicere placet. Item Culicibus, & quibuſdam Muſcis. Qui diſtinxerunt, Oeſtrum, & Aſilum quidem idem animal faciunt, Tabanum verò diuerſum. Nam quòd ad Plinij autoritatem attinet, aiunt quidam non ignobiles doctrina viri Tabanum Plinij, & Aſilum idem eſſe, apud alios tamen autores differre, quidam rurſus incuriæ Plinium arguentes multis contra eum rationibus pertinaciter contendunt, Tabanum eam potius Muſcam eſſe, quam caballinam, eò quòd equos maximè infeſtet, vocamus: nec alia mouentur ratione, niſi quòd Tabanus armenta in fugam non vertat, ſicut Oeſtrus facit, quod falſum eſſe aſſerit Marianus Victorius olim Epiſcopus Reatinus in ſuo, quem in opera Diui Hieronymi edidit, Indice copioſiſſimo. Nam ſi Tabanorum copia, inquit, iumenta vexet, facilè in fugam vertuntur: appellat itaque, & hic Tabanum Oeſtrum, ne à Plinio diſſentire videretur. At verò longè aliter, quàm illi ſentio, Pieriumque magni facio, qui mihi hunc honorem præripuit, ait enim is ſe vereri ne vbi Plinius inquit, Aculeus in ore, vt Aſilo, ſiue Tabanum dicere placet, hæc vltima verba, ſiue Tabanum dicere placet, ſubdititia ſint, & adulterina, & ab aliquo apud hunc autorem addita, quemadmodum pleraque alia, quæ non niſi quotidiana, ac diligenti doctorum virorum obſeruatione cognoſci, & auferri queunt. Nam Tabanus ab Aſilo diuerſus eſt, qui οἶστρος Græcis propriè dicitur, Marone interprete hiſce verſibus. G H

Tabanus Aſilus idẽ Plinio.

[a] Li. 11. c. 8.

Muſca caballina.

Eſt

A *Eſt lucos Silari circa ilicibusq; virentem*
Plurimus alburnum volitans, cui nomen Aſilo
Romanum eſt (Oeſtrum Grai vertere vocantes)
Aſper acerba ſonans, quo tota exterrita ſyluis
Diffugiunt armenta.

Tabanus verò Μύωψ Græcis dicitur, idq; cognoui ex [a] Plinio, qui ait Tabanos è ligno naſci, quod ex Ariſtotele tranſtuliſſe videtur, qui Μύωπα, ait ex ligno prodire his verbis, οἱ μύωπες γίνονται ἐκ τῶν ξύλων. αἱ δ' οἰστρώδεις, ἐκ τῶν σκωλήκων μεταβαλλόντων, item Soſiſtratus Oeſtrum è fluuiatili materia naſci tradit, Μύωπα verò ex lignis: propterea interpretes Aeliani, & Ariſtotelis rectè vbiq; Μύωπα Tabanũ tranſtulerunt. Hi autem ſi Aſilum aut Oeſtrum tranſtuliſſent, ſępius coacti fuiſſent bis hæc vocabula repetere, quod abſurdum lectoribus viſum fuiſſet, vt potè, quod Ariſtoteles multis in locis Μύωπα καὶ οἶστρον vnà coniungit, & in vna eademq; periodo vtriuſque vocabuli mentionem faciat, vt vbi, inquit, ἔχουσι καὶ οἱ κήρυκες τοῦτο καὶ αἱ πορφύραι στερρὸν καὶ ὥσπερ οἱ μύωπες καὶ οἱ οἶστροι. Sit itaque conſtans, ac firma ſententia Tabanum ab Aſilo in plurimis differre, quod in ſequentibus,
B vbi naturam planiùs ex veteribus recenſebimus, fiet manifeſtum. Sed antequam ad ea dicenda perueniamus, quid apud alios quoſdam, & apud me Oeſtrus ſit atque Tabanus, pau cis abſoluo. Iacobus Greuinus in ea videtur eſſe ſententia, vt Teredines ſint Oeſtri. Sat, in-
» quit, eſt vt intelligamus Apum, Veſparum, Crabronum, Fucorum, & Teredinum, quod vl-
» timum genus Oeſtrum eſſe exiſtimo, aculeum vehementiſſimum inferre dolorem. Pierius Valerianus, ait Tabanum Muſcam eſſe lentam cineritiam, multoq; Aſilo copioſiorem, vbiq; reperiri. Nos verò ſtatuimus Tabanum veterum eſſe eam Muſcam quam caballinam dicũt vulgoq; Tauano ab Italis vocatur, Oeſtrum verò quid aliud Inſectum aculeo peſtilentiſſimo: de vtriſque plenius in deſcriptione agetur. οἶστρον putat Euſtathius deduci ab οἴω, quod eſt ſerio, fortaſſis quod ab Oeſtro icti boues impetu ferè quodam percelluntur. ita enim nomen vertitur quoties à proprio in aliud tranſmutatur, vt Byrſa cùm ſit proprie corium, ab re ipſa quoq; dicta eſt arx Cartaginis: ſic Oeſtrus cùm ſit furor ab eodem effectu Oeſtrus dictum eſt animal. Aſilum autem à vocis ſimilitudine, quam hoc animalculum edit, Latini vocarunt, quod etiam placuit [b] Seruio Grammatico, qui ſuper hos verſus Virgilij

Propria de Tabano ſẽtentia.

Aſilus vnde dictus.

[b] 3 Georgic.

—Cui nomen Aſilo
C *Romanum eſt, Oeſtrum Grai vertere vocantes,*

» annotat inquiens. Vertere ex ſoni ſimilitudine onomatopoeam facere, non enim poſſimus
» accipere ex Latina lingua mutauere, cùm conſtat Græcam primam fuiſſe. Cæterùm Μύωπα quem Tabanum eſſe dicimus per υ & ι ſcribendum arbitramur, maleq; in plurimis tum ſcriptis, tum impreſſis codicibus legi Μύωψ per υ ſimpliciter, cùm ἀπὸ μυίας, & ὠπὸς dicatur, quòd Muſcę ſit aſpectu, eſt enim è Muſcarum genere. Aſilum, atque Tabanum cæteræ linguæ vno eodemque vocabulo indifferenter exprimunt. Itaque Italis Tauano, ò Tafano dicuntur. Hiſpanis el Tauano, Moſcarada que ahuyenta las vacas oraſes. Gallis Tahon, vn mouche fort picant qui moleſte ſort les buefs, & les vaches. Germanis ein Braem, rosbram roſmuck, groſſe vliege, hummel. Belgis een peerde vliege, Coeuvliege, Brem. Polonis qziex Konie ſzezipiaci. Hungaris Barom Bergetoe, fenebogar, varga legy. Anglis Agraet flie byting beaſtes, alſo à vorme found in fishes.

Aliarũ nationum nomina.

D
DIFFERENTIA, DESCRIPTIO. GENVS.

ASILO, atque Tabano id commune eſt, quòd aculeo in ore armentur eoq; duriori, quàm cæteræ Muſcæ, quæq; binis volent pennis. Hæc teſtatum reliquit [a] Ariſtoteles plurimis in locis, his verbis. Bipennia anteriorum par-
» te aculeos gerunt, vt Muſca, Tabanus, Aſilus, Culex. Et alibi rurſus. Nulla
» ex cæteris partibus ſenſorijs manifeſta eſt, præterquam lingua in nonnul-
» lis, quæ vel teſta inſectis omnibus data eſt, quia & guſtant, & cibum attra-
» hunt. Hæc alijs mollis infirmaq; eſt: alijs dura, & valida, vt purpuris, Tabanis, Aſilis, atque
» alijs plurimis. Omnia enim quibus in aluo aculeus non eſt, linguam eiuſmodi veluti arma gerunt. idem confirmat Plinius: & Aelianus ait Aſilum maximè Muſcæ ſimilem eſſe

[a] Li. 1. Hiſt. cap. 5.

ex aliorum ſententia, robuſtum eſſe, ac benè compactum, habere quoque aculeum in ore E appenſum, durum, validumque. Tabanum autem ſimilem videri Muſcę caninæ, aculeum verò minorem poſſidere. Meritò his natura duriorem, quàm Muſcis aculeum tribuit, vt animantium grandiorum cutem, quæ durior eſt cæterorum plurium animalium, faciliùs penetrent, quò ſanguine eorum potiantur. De magnitudine Aſili, atque Tabani nil habeo certi quod ex veteribus proferam, memini tamen Ariſtotelem alibi Araneum Aſilo ſimilem magnitudine facere. Euſtathius ſcribit Oeſtrum, ſiue Tabanum eſſe Inſectum Muſca maius, eiq; per omnia ſimilem, quoſdam tamen tradere Oeſtrum eſſe beſtiolam Locuſtæ ſimilem, colore variam, mobilem, in boues inſolenter impetentem, forma verò, ac colore ὑπόχαλκον, quaſi ſub æratam diceres: quod Suidas de ſolo Oeſtro, οἶστρος, inquit, μυῖα ἐστὶν ὑπόχαλκος ἐγχρίμπτουσα ἐν τῷ καύματι τοῖς βουσὶ καὶ ποιοῦσα ἐλαύνεσθαι. Sed cùm ex horum autoritatib. nil certi cognoſci poteſt, ingenuè fateor ignorare adhuc me, quid ſit Oeſtrus, quaue corporis magnitudine. Obſeruauimus nos quoddã Inſectũ quod hic loco Oeſtri damus Pſeudo oeſtrum appellantes; magnitudine ferè Crabronis, ſed corpore craſſiori magisq; obeſo to- F

Aculeũ cur habeat duriorem.

Locuſtæ ſimilis Oeſtrus.

nigerrimo ſplendente, alis quatuor amethiſtino colore perpulchrè micantibus, pedibus hirſutis, duabus in capite antennis, quæ in extremo aliquo modo luteſcunt, præter aculeum in ore duo quoq; alia aderant cornicula, quibus res oblatas fortiter apprehendebat. aluum inſtar Apum admodum annuloſam, & obtuſam in extrema parte habebat. dum volat maximum ſtrepitum edit. rariſſimè hoc Inſectum videtur. Tabanorum apud Indos occidentales, ait Ouiedus diuerſa eſſe genera, quæ omnia, quòd prolixior eius hiſtoria euaſiſſet, deſcribere noluit. nos autem duo animaduertimus, vnum cuius figura hic à nobis priori loco da- G

Pſeudooeſtri noſtri deſcriptio.

M N

H

tur corpore minori, quàm Pſeudooeſtrus graciliorIq;, capite nigro antennis breuiſſimis, vt vix appareant, pectore item nigro, ac pedibus, alis ſubluteis, circuliſq; ſubluteis aluum ambientibus. Tabanum maximum voco. Alterum genus quod ſecundo loco depictum ponimus, bobus equiſque maximè infeſtum, præcedenti paulò minor, capite nigro, in cuius vertice duo punctula alba, pectore item nigro, ſed nonnihil ſubcinerei coloris habente, itemq; aluo circulis cinereis, quo colore, & alæ inſigniuntur. nullum quod ſciam hi Tabani ſonum emittunt, & quamuis ſcribat [a] Aelianus Tabanũ maiorem bombum q̃ Aſilus edere, tamen cùm id ab Ariſtotele neutiquã animaduerſum video, maximè dubito, ſit ne verum quod ſcripſit ille: Virgilius ſonum Aſilo ſuo tribuit hoc verſu.

Aſper acerba ſonans quo tota exterrita ſyluis
Diffugiunt armenta.

[a] Lib. 4. de Animal. cap. 51.

ORTVS,

A

ORTVS, ET GENERATIO.

DVPLEX Aſilorum ortus, ſi veteribus ſit credendum, veluti cenſeo. Nam à materia putrida oriuntur, quæ aut eſt in fauis Apum, vt viſum eſt Plinio, & Columellæ: aut in aquis ſtagnantibus, vt [a] Ariſtoteli; ait enim quòd Aſilus è latiuſculis quibuſdam beſtiolis quæ in fluuijs ſupernatent, enaſcantur, & quòd propterea magna Aſilorum copia circa aquas inueniatur; & alio in loco ex Culicibus paluſtribus generari voluit, his verbis; ſunt porro, inquit, quæ viuant in humore, deinde forma immutata, foris vitam incipiũt agere, vt Culices paluſtres, ex ijs enim Aſili proueniunt. Quod in extremis naſcantur fauis ſcripſit [b] Plinius his verbis. Naſcuntur aliquando in extremis fauis Apes grandiores, quæ cæteras fugãt

[a] Li. 5. cap 19. Hiſt.

circa aquas Aſilorũ copia.

[b] Lib. 11. cap. 16.

B Oeſtrus vocatur hoc malum, quonam modo naſcens ſi ipſa fingunt. Idem legitur apud Columellam, ex quo Plinius id tranſcripſiſſe videtur. Verùm hic ſummoperè hæret animus, nunquid hîc Oeſtrus, cùm Plinius dicat eſſe Apis grandioris ſpeciem, diuerſus ſit ab Oeſtro Ariſtotelis. Rurſus [c] Plinius de quorundam animalium naſcendi modo tradens, hęc verba habet. Multa autem Inſecta, & aliter naſcuntur, atque imprimis ex rore. Inſidet hic raphani folio, primo vere, & ſpiſſatus ſole in magnitudinem milij cogitur. hîc quidam peruetuſti codices legunt. Multa autem Inſecta, & aliter naſcuntur, atque Aſilus imprimis ex rore, de qua lectione, num nimirum recipienda ſit, alibi ſcripſimus. Tabani quoq;, eodem autore, ex ligno naſcuntur. Sic quædam, inquit, ex imbre generantur in terra, quædam & in ligno. Nec enim Coſſi tantùm in eo, ſed etiam Tabani ex eo naſcuntur, & alia vbicunque humor eſt nimius: & alio in loco Vermiculorum meminit, ex quibus Tabani fiunt, de quibus quãuis apud Ariſtotelem nil, quod ſciam, ſcriptum reperiatur, tamen cùm is antè Plinium tradiderit Tabanos ex ligno naſci, cenſendum eſt eoſdem antea ex Vermiculis oriri, cùm omnia volantia Inſecta eodem ferè modo producantur.

[c] Lib. eodem cap. 32.

C

LOCVS.

CVM Aſilorum copiam circa aquas eſſe dixerit Ariſtotiles, fieri poteſt, vt non in omnibus regionibus ęquè frequentes ſint, ſed in ijs tantùm, quę plura habent flumina, aut ſtagna pluresq; aquas, & paludes. Silarus fluuius Lucaniæ in parte Apennini naſcitur, & ad mare exit, vbi eſt Leucoſia inſula, ad cuius amnis oſtia Alburnus eſt, apud quem multos eſſe Aſilos cecinit [a] Virgilius. Neque enim, vt rectè Probus Grammaticus animaduertit, cenſendum eſt Silarum fluuium apud Virgilium eum eſſe, qui à Strabone dicitur veterem Campaniam diuidere à Picenſibus, cui fluuio illud proprium ineſſe dicitur, vt in eius aqua demiſſa virgulta ſaxificentur, forma tamen coloreq; ſeruato. Refert ſimiliter Euſtathius ex Dydymo apud Leſtrigonas Aſilos, vel Tabanos, & Oeſtros, vel ſi mauis Græcè, μυώπας, τηχὴ δ' οἴστρους plurimùm naſci, animalculaq; hæc maximè inimica bobus eſſe. Cęterùm Lęſtrigonas regionem illam Siciliæ, quæ poſtea fuit Leontinorum, incoluiſſe commemorant, quę bobus, equisq; ac cæteris glabris, & villoſis pecoribus abundat. Alij Lęſtrygonas ſub capite Draconis ſitos eſſe autumant: de quo capite Aratus dixit, ortus, occaſusq; ſolis confundi. Eos Formias Campaniæ vrbem habitaſſe Plinius, & Solinus ſcribunt. Verùm ſcribunt Indiæ occidentalis Hiſtoriographi ibidem, in terra continenti, Tabanos maximè moleſtos eſſe infeſtosque ſuis morſibus, magnamque ibidem eorum copiam reperiri.

Silarus fluuius.

[a] Lib. 3. Georg.

D

Tabanorũ copia in India occidẽtali.

 E

VICTVS. DAMNA, EORVMQVE REMEDIA.

SI verum eſt quod à Philoſophis pro firma conſtantiq; ſententia ducitur, animalia ex qua conſtant materia, ex eadem quoque viuere, erit neceſſe Aſilos, & viuere, & ali ijs humoribus, qui aut in aquis ſtagnantibus, aut extremis fauorum partib. ſunt; itemque Tabanos ijs qui in lignis putridis exiſtunt, taleſq; humores ſanguini quorundam animalium quadrupedum ineſſe, vtpotè quòd ad ſanguinem eliciendum boues, equoſque, & cætera eiuſmodi glabra armenta impetant. Nam Tabanum Camelos infeſtare ſcripſit [a] Plinius, itemque Heſychius boues omneque animal agitare, Aſilos verò tantummodo boues laceſſere, qua de cauſa ab [b] Ariſtotele vtraque hæc animalcula αἱμοβόρα appellantur. De Oeſtris ſcribitur paſſim apud autores, tam vehementer interdum boues ſuo aculeo mordere, ac pungere, aut in aures eorũ (vt aliqui volunt) incurrere, vt eos furibundos reddant. Hinc Oppianus cùm vellet furorem vehementem deſcribere, quem Oeſtri marini Gladijs, Thunniſque inferunt, cum furore, quem Oeſtri frequenti inuaſione Tauris concitant, comparat, inquiens.

[a] Li. 31. c. 2.

[b] Lib. 8. c. 11. Hiſt.

Furor deſcribitur.

Καὶ γὰρ τοὶ καὶ βουσὶν ἀνὰ ῥόας, εὖτε πελάσσῃ
Οἶστρος ἐνιχρίμψας δὲ βοὸς λαγόνεσσιν ἀραιαῖς,
Οὔτε τι βουφορβῶν μέλεται σέβας, οὔτε νομαῖος,
Οὐδ' ἀγέλης, πόιηδ' ἐ, καὶ αὔλια πάντα λιπόντες
Σεύονται λύσσῃ πεδούμενοι, οὐδέ τις αὐτοῖς
Οὐ ποταμὸς, οὐ πόντος ἀνέμβατος, οὐδὲ χαράδραι
Ῥωγάδες, οὐ πέτρη τις ἀφοίτητος κατερύκει
Ῥίπὴν ταυρείην, ὅτ' ἐπιζέσῃ ὀξὺ κελεύων
Βουτύπος, ὁ τρηρῆσι ἐπισπέρχων ὀδύνῃσι
Πάντη δὲ βρυχὴ πάντη δέ οἱ ἅλματα χηλῆς
Εἰλεῦται. τοῖν μὲν ἄγει δριμεῖα θύελλα. Id eſt.
Quin etiam fontes Tauros infeſtat Aſilus
Ilibus, & lateri medio cùm fixus inhæret.
Nec iam paſtores curant, nec paſcua læta,
Et virides herbas, ſtabulum atque armenta relinquunt.
Confoſſi, furiunt rabie, non flumina poſſunt
Non mare, non valles præruptaq; ſaxa tenere.
Mugitu complent ſyluas, ſtimuloq; coacti
Exiliunt, flectuntq; pedes horrore minaci
Piſces, atque boues tangit furibunda procella.

Hos Oeſtros autem, aiunt, vt plurimùm æſtiuo tempore, aut cùm Sirius flagrat aſter bobus eſſe permoleſtos: nam eo tempore non aliter, quàm alia animalia videntur plurimùm ſitire. Terrorem itaque procorum Penelope, quòd Minerua ſuſtuliſſet Aegida, eleganter Homerus expreſſit, eum cum boum timore, quos Oeſtrus æſtate exagitat comparans.

Aeſtate boues maximè infeſtãt Oeſtri.

Οἱ δ' ἐφέβοντο κατὰ μέγαρον βόες ὣς ἀγελαῖαι,
Τὰς μέν τ' αἰόλος οἶστρος ἐφορμηθεὶς ἐδόνησεν
Ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε τ' ἤματα μακρὰ πέλονται. Id eſt.
Hi autem fugerunt in domum boues tanquam gregaria.
Quas quidem varius Aſilus impetu aggreſſus exagitauit
Tempore in verno, quando dies ſunt longæ. H

Propterea diligenter cauendum eſt, ne boues, & vaccę, & alia animalia, quæ à Tabanis, & Aſilis infeſtantur iuxtà paludes, & militarem viam paſcantur: quod illę caloribus noxium virus, hæc aculeis infecta Inſecta generent. At quoniam pauperioribus, quibus commodiora paſcua locaq; à paludibus, & ſtagnis aliena plerumque non ſuppetunt, diligenter enitendum ne ſub flagrante ſole animalia paſcant, ſed ſub crepuſculo, aut ortu ſolis, vel etiam noctu, quod nos prudẽter admonuit Virgilius, dicens quomodo vaccæ, & equæ grauidę ab Oeſtro tueri poſſint.

Hunc

Digitized by Google

A *Hunc quoq; (*Oeſtrum intelligens *) nam medijs feruoribus acrior inſtat*
Arcebis grauido pecori armentaq́; paſces
Sole recens orto, aut noctem ducentibus aſtris.

Id quoq; à Læſtrigonum paſtoribus obſeruari apud Homerum inuenio. Is enim ait hos inſomnes noctes traduxiſſe, duplicemq; mercedem accepiſſe, quòd noctu diuq; paſcerent, noctu quidem boues, & equos, & cætera minus piloſa pecora, diu verò villoſa, vt oues, quarum vellera ab œſtrorum aculeis tutiſſima exiſtunt. Verſus Homeri hi ſunt.

Ἔνθα κ' ἄϋπνος ἀνὴρ δοιοὺς ἐξήρατο μισθούς,
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν ἄγυφα μῆλα νομεύων
Ἐγγὺς γὰρ νυκτός τε καὶ ἤματός εἰσι κέλευθοι. Id eſt.
Ibi verò inſomnis vir paſtor duplicem capit mercedem
Vnam quidem paſcendis bobus, alteram paſcendis albis pecoribus.
Prope enim noctisq; & diei ſunt viæ.

Porro ne Aſili Camelos infeſtent, iubet [d] Plinius Arabum exemplò, piſcium adipe eos perungere his verbis, Cetos (inquit) ſcribunt ſex centorum pedum longitudinis, trecentorum B ſexaginta latitudinis in flumen Arabiæ intraſſe, pinguiq; eius negotiatores, & omnium piſcium adipe Camelos perungere in eo ſitu, vt Aſilos ab his fugent odore. Idem ad Tabanos valere veriſimile eſt, ad quos Varro frondem vaccis, aut bobus ſubſternit his verbis. Itaque (inquit de Vaccis) quòd eas æſtate Tabani concitare ſolent, & beſtiolæ quædam minutæ ſub cauda, ne concitentur aliqui ſolent includere ſeptis, ijs ſubſterni oportet frondē, aliudue quid in cubilia, quò mollius conquieſcant.

Cameli ne ab œſtris pungātur.
[d] Lib. 31. cap. 2.
Vaccas ne Tabani infeſtent.

ANTIPATHIA. MORBVS.

OCCVLTVM hoc videtur propriumq; Tabanis, quod ſcribit vetuſtiſſimus poëta [a] Nicander, eos nimirum ſerpentem teterrimo fœtore inſignem (quem Chelidrum, & Hydrum appellant) circa Helleſpontum frequentem, inuadere. Aiunt enim in huius ſquamis Muſcas pennis æreis ſua domicilia habere; quas fortè Nicander Tabanos vocauit inquiens.

[a] In Theriaca.
Hydrus ſerpens qualis.

C Ὕδρον μὲν καλέουσι, μετεξέτεροι δὲ χέλυδρον,
Ὅς τε βρύα προλιπὼν, καὶ ἕλος, καὶ ὁμηθέα λίμνην,
Ἀγρώσσων λειμῶσι μολουρίδας, ἢ βατραχῖδας,
Σπέρχεται ἐκ μύωπος, ἐπὴν θρασὺ δέγμενος ὁρμήν.
Ἔνθα κατὰ πρέμνον κοίλης ἀπεδύσατο φηγοῦ
Ὀξὺς ἀλεὶς, κοίτην δ' ἐνὶ βάθρῳ ἐνεδείματο θάμνοις.

Vertit hos verſus ſic Iacobus Steue Valentinus.

Quem alij appellant Hydrum, rurſusq; Chelidrum.
Hic linquens muſcos, ſtagnantes atq; paludes,
Dum ranas ſequitur, vaſtans per prata Locuſtas,
Vrgetur grauiter ſæuo Crabrone petitus;
Atq; cauas ſtatim latebras conſcendere fagi
Feſtinat fugiens, denſo ſe in ceſpite condens.

Obſeruandum hîc eſt μύωπας interpretem Crabrones tranſtuliſſe poëtica licentia, & καταχρηστικῶς pro Tabano. A cæteris quoq; Inſectis plurimùm Tabani variant, quòd nimirum D cæcitate, & aqua intercute pereant, vt ſcripſit [b] Ariſtoteles.

[b] Li. 5. Hiſt cap. 20.

DENOMINATA.

Οἰστρώδης quo quis velut œſtro agitatur, ſi de re aliqua dicatur; ſin de homine, qui œſtro agitatur, œſtro percitus, inſanus, furioſus, quemadmodum etiam οἰστρήεις apud Nonnum. nam οἶστρος veluti dictum eſt furorem quoq; ſignificat. Οἰστράω & οἰστρέω œſtro ſeu aſilo agitor, idem cùm οἰστρηλατοῦμαι. [a] Ariſtoteles πολλοὶ ἀλίσκονται διὰ τὸ οἰστρᾶν, Gaza vertit propter infeſti Aſili ſtimulum. capitur etiam actiuè pro œſtro agito, œſtro exerceo, œſtro ſtimulo. Nam Heſychius οἰστρεῖ exponit οἰστρολατεῖ, ἐκμαίνει, id eſt ad inſaniam agitat. Similiter apud eundem legitur οἰστροῖ pro eodem. Οἴστρημα vel οἴστρησις œſtrum, vel ſtimulus, & aculeus quo

[a] Li. 8. Hiſt. cap. 15.

quis velut œſtro agitatur. οἴστρησις tamen ſignificat potiùs ipſam paſſionem, hoc eſt, cùm quis E
œſtro agitatur, vt οἰστρηλασία. οἰστρήσεις metaphoricè dicuntur etiam αἱ θηλυμανίαι, inſani mulierum amores, quibus videlicet aliquis velut œſtro ad eas amandas impellitur. apud Suidam, τὰς ὑπὲρ τῶν γυναικῶν οἰστρήσεις καὶ μανίας παρ' οὐδὲν ἐτίθετο. ex his ἀνοιστρέω & ἀνοιστροῦμαι, item ἐξοιστράω & ἐξοιστρέω ἐξοιστροῦμαι œſtro exagito: œſtro ſtimulo, furore agitor, idem etiam παροιστρέω & παροιστράω, niſi fortè præpoſitio παρὰ vim diminuat. apud [b] ſeptuaginta interpretes inuenio vaccam παροιστρῶσαν dici, hoc eſt, œſtro agitatam. Accipitur autem & παροιστρέω & παροιστράω neutraliter quandoq;, quippe apud Heſychium inuenio, παροιστρῆσαι, παροξυνθῆναι, ἐρεθίσαι, & παροιστρήσουσι, μαίνονται, & παροιστρῶσαι, ἐρεθίζουσαι ἐξιστῶσαι. in Epigrammatibus eſt οἰστροβολέω œſtro exagito, ſtimulo. Qui autem œſtro ictus in gyrum ſe agit, & quaſi rotatur οἰστροδίνητος dicitur. quemadmodum quem Aſilus percuſſit, aut œſtrus furoréue agitauit οἰστροπλὴξ. nam Suidas οἰστροπλῆγα exponit τῇ μανίᾳ πεπληγότα. itemq; Heſychius οἰστροπλῆγος, τῇ μανίᾳ πληγείσης. Οἰστρηλασία, cùm quis œſtro agitatur, ſtimuli œſtri, quibus aliquis agitatur. Metaphoricè voluptatis ſtimulos, & irritamenta ſignificat, aut aculeos quibus aliquis veluti œſtro ad voluptates amplectendas impellitur. Hinc οἰστρηλατέω œſtro exagito, & paſſiuè οἰστρηλατέομαι œſtro exagitor. furore, & inſania agitor. Item qui inſanis cupiditatibus æſtuant, οἰστρηλατούμενοι dicuntur. Heſychio πυρούμενοι. Orpheus in Hymnis vtitur φιλοιστρομανὴς inſani œſtri amans, aut furoris. eſt autem hoc bicompoſitum ab οἰστρομανὴς cuius tamen exemplum non reppetit author theſauri linguæ Græcæ. Μυωπίζεσθαι eſt oeſtro, aut Tabano agitari, metaphoricè quoq; μυωπίζειν eſt calcari vrgere. Xenophon μυωπίζοντα καὶ μαστιγοῦντα τὸν ἵππον, alibi quoq; apud eundem μυωπίζειν καὶ παίειν.

[b] In Oſee.

F (beside "das impellitur. Hinc …")

MORALIA.

* Lib. de Amicitia.

Adulatores Aſilis comparati.

SIC habendum (ait M.* Tullius) in amicitijs, nullam peſtem eſſe maiorem, quàm adulationem, blandicias, aſſentationem, quæ adulatores ſunt ſoliti exercere. quibus ſi pateſecerimus noſtras aures, & adulari nos ſinamus, facillimè fallimur. Recte itaque Plutarchus eorum naturam Aſilis aſſimilat. vt enim hi Taurorum colla aureſq; ſubire ſolent, ac tandem grauem G
aliquem dolorem inferre, ita quoq; Aſſentatores aures ambitioſorum hominum laudibus occupantes, & aſſentationibus, ac blandimentis, iiſq; adhærentes, non facilè abſq; damno depelluntur.

SYMBOLA. HIEROGLYPHICA.

Aſilo percuti vaccã quid.

Quietis perturbator.

ASILO vaccam percuti, vt eſt in Oſee: *quoniam ſicut vacca Aſilo percuſſa*, ſignificat aliquem propter peccata in furorem cadere, permittente Deo. Peruulgato Hieroglyphico Aſili ſignificaturis, qui aliorum otia perturbat, quietiſq; rebus tumultum, ac moleſtiam adfert. nam is aſpero, & acerbo ſono, itemq; aculeo exterret armenta, & in fugam conuertit. Veriſimile quoque videtur verba illa apud Tranquillum de Aſilo Roma- H
na voce dicto intelligi, quæ ab Othone Galbæ manibus deturbato identidem obmurmurato in damno fuerunt, ſi vt vulgata habent exemplaria legamus τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς. ſed fortè caſtior lectior ſubſtituenda. Nam illud quoq; quod magni viri excogitarunt de longis tibijs, ad huc non conſtat.

FABVLÆ.

A

FABVLAE.

POETÆ diuino quodam furore correpti œſtro perciti dicuntur. eo enim Iuno in pellicem Io immiſſo, eam ad inſaniam adegit. Fabulam hanc à principio repetam. Inachus apud Argos primus regnauit annos quinquâginta authore Euſebio, cuius filiam Io (cùm eſſet à Ioue compreſſa, & Iunonis aduentu ab eodem in Vaccam conuerſa) poſtea Iuno dono accepit tradiditq́; ſeruandam Argo paſtori ſuo. quæ cùm à Mercurio obtruncata eſſet, Iuno irata in Io œſtrum immiſit, quo illa exterrita vſq; in Ægyptum fugit, ibiq́; Ioue agente in humanam redijt figuram, mutatoq́; nomine Iſis dicta eſt, & ab Aegypto pro deo culta. Aliqui referunt Iunonem, propter adulterium, quòd Io Inachi filia cum Ioue commiſerat, iratam fuiſſe, & in Io Aſilum immiſiſſe, totumq́; per orbem eam egiſſe & fatigaſſe, vnde Virgilius de Aſilo inquiens:

Io œſtro agitata.

Io in vaccã verſa œſtro agitata.

Iſis.

B *Hoc quondam monſtro horribiles exercuit iras*
Inachiæ Iuno peſtem meditata iuuencæ.

Non minus elegans quam moralis hæc fabula narratur. Cùm Bellerophon ab Iobate ſucceſſor regni conſtitutus eſſet, & hic (quale eſt ingenium pleriſque mortalium) ſumma rerum geſtarum fælicitate nimium elatus, in cælum quoq; aſcendere ſuper equo Pegaſo voluiſſet, a Ioue omnis temeritatis grauiſſimo vindice, ob tantam arrogantiam, depreſſus eſt, œſtro illi equo immiſſo. Quare Bellerophon præceps in terram deturbatus. at Pegaſus nunc ſublimis, nunc depreſſus per aëra volans in cælum deniq; redijt, in Iouis præſepe, quæ ſtellæ ſunt ita vocatæ. Bellerophon verò in Alæam Ciliciæ planiciem cecidit, ibiq́; inedia abſumptus eſt.

Bellerophũtis fabula.

Iouis præſepe.

PROVERBIA.

C IN quodam Platonis dialogo, credo in Phędro, prouerbij loco vſurpatur οἰστροπαραπλῆγες, id eſt, *œſtro percitus*, hoc eſt ingenti animi cupiditate commotus, ac veluti attonitus, ſumptum à natura œſtri Inſecti, quod ſuo horrendo ſtrepitu attonita reddat armenta, & aculeo exagitat.

Oeſtro percitus.

EPITHETA.

EVSTATHIVS putat αἰόλον οἶστρον, hoc eſt varium ab Homero dici, quòd forma ſit ὑπόχαλκος. alij quòd celeriter, & turbinis in modum moueatur, nam αἰολλέσθαι, vnde αἰόλον deriuare volunt, eſt τὸ ταχέως καὶ δίνην ἀέλλης κινεῖσθαι. ἀεροφοῖτον; id eſt in aëre verſantem nominat [a] Orpheus hoc verſu:

[a] In Argõn.

Νῦν δ᾽ ἐπεὶ ἀεροφοῖτος ἀπέπτατο δήλιος οἶστρος.

A truculenta, ac feroci eius natura Oppianus ἄγρον nominat. [b] Virgilius aſprum, inquiens,

Aſper acerba ſonans.

Aper.

[b] Lib. 3. Georgic.

D Sed in quibuſdam exemplaribus inuenio ſemper acerba ſonans, magis tamen probanda eſt prior lectio. nam naturam feriendi boues & exagitandi melius exprimit. Qua de cauſa horribilem [c] appellauit inquiens:

Horribilis.

[c] In Ciri.

Fertur & horribili præceps impellitur Oeſtro

Quamuis hoc epitheton eius horrido ſono adſcribi poſſit.

VSVS IN MEDICINA.

EX Magorum commentis tradit, [a] Plinius contra febres alligari Vermiculos, ex quibus Tabani fiunt, antequam pennæ germinent.

Contra febres remedium.

[a] Lib. 30. cap. 11.

DE

 E

DE CVLICIBVS. Cap. V.

PROOEMIVM.

MINORA nunc proſequamur corpore, maiora facultate, ac viribus. Quis
autem curat, inquiat aliquis, Culicem? tenue corpuſculum, vile, ineptum,
ac moleſtum omnibus: Tu autem, quisquis es, qui hæc obijcis, nobis mul-
to es moleſtior, quàm tibi Culex, quem non fruſtra creauit rerum natu-
ra, à qua nihil quicquam vnquam fruſtra. Nonne enim de Culice æquè
ſolicita fuit, quàm de Elephanto, aut gigante, aut homine? [a] Galenus
certè, cæteriq; ipſum ſecuti, non nugabantur duntaxat, ſed ridiculos ſeſe poſteris expoſuê-
re, quòd Culicem non ab eodem opifice, a quo homo fieri crederent. Ineptit plane etiam
Cardanus, dum lapides, quodammodo homini præferre conatur, maiores ijs vires tri-
buens, quàm plantis, quòd ſcilicet longiori tempore à natura perficiantur. Nam & hic F
toſum rem leuiſſimam brutiſſimamq;, quamuis naturæ longinqua opera factam, ſibi ipſi
prætulerit, cùm interim Culex longè adamante duriſimo ſit operoſior. Nam & ſecum
ipſe tubam fert, & equitis vim. transfigit enim. Vnus tuba, equus, eques, volucer. Idem
Pegaſus, & Bellerophon. Sanguinem ſibi ſugit, per eius tubi cauum, quem totum vix
oculis capias. Tantùm abeſt, vt canalem ipſum vllo obtutu indipiſcaris. Hæc autem in
tam exiguo corpore cùm exiſtant, & peragantur, longè mirabiliora ſunt; quàm quæ in
Elephanto, aut Leone, aut tigride; quorum naturas ob corporis magnitudinem facilè li-
cet cuilibet cognoſcere: Culicis autem ob exiguitatem difficulter. Quamobrem digniorem
Culicis naturam perſcrutatione iudico, quàm eiuſmodi grandiorum.

[a] *Lib. de fœtuum form.*

Adamante Culex operoſior.

ÆQVIVOCA.

MAronis quoddam poëmatium Culex inſcribitur, in quo Culicis fatum de-
fletur. Hoc ignobilis, quidam Grammaticus iam tum à poëta factum pu- G
tat, cùm eſſet puer, & quindecim annorum, cuius ſententia meritò vtpo-
te abſurda, multis ac firmis rationibus, a doctiſſimo viro Ioſepho Scali-
gero exploſa fuit. Meminerunt huius poëmatij vtpote grauiſſimi, & no-
biliſſimi complures veterum. Papinianus;

Ante annos Culicis Maroniani.

Suetonius Tranquillus, in vita Lucani, quæ adhuc formis excuſa non eſt, ait Lucanum
inter æqualium ſuorum plauſus, quum magno ſucceſſu, ac fauore poëma aliquod à ſe com-
poſitum, recitaſſet, vt oſtenderet quantò iunior, quàm Virgilius Poëticam attigiſſet, exul-
tabundum dixiſſe: quantum mihi reſtat ad Culicem? [a] Martialis in quodam epigramma-
te ad lectorem, de eodem Maronis opuſculo ſic loquitur.

Accipe facundi Culicem ſtudioſe Maronis
Ne nuges poſitis arma virumq; legas.

Nugis, inquit, hoc eſt iocis, & ludis Saturnalibus; quaſi dicat leuiora in ſaturnalibus ſunt
legenda. Apud [b] Plinium herba quædam Culix vocatur: ſunt, inquit, qui herba, quæ vo-
catur Culix nomine, trita, ſemen eorum (cucumerum) aceratum ſeri iubeant, vt ſine ſe- H
mine naſcantur.

Culex poematiū Virgilij quando conſcriptum.

[a] *Lib. 14. Epigr. 185.*

[b] *Lib. 19. cap. 5.*

Culix herba.

SYNONYMA.

Cyniphes.

כ inde כנים pediculi. Quidam, vt ait Pagninus Cyniphes nomine efficto ex
Græco [illegible] vel [illegible], qui ſunt Vermiculi ligna erodentes, Culices iuxta
deſcriptionem Originis, qui hoc animalculum pennis quidem per aerem vo-
litare tradit, ſed ita minutum eſſe, vt oculi viſum effugiat, niſi quis acutiſſimè
cernat: & corpus vbi inſederit acutiſſimo terebret ſtimulo, vt ſentire citius
ſtimulantem, quàm volantem videre valeas. ſunt qui ad כנ reducant, quòd firmiter in-
nitatur, & incubat corpori. Hebræi credunt eſſe Pediculos. Arabibus, vt in Pandectario

eſt

A eſt, Heagi Culex dicitur. Græcis, vt in Synonymis Martini Rulandi, ἐμπὶς, κωνώπιον, Heagi.
σκνὶξ, κώνωψ, σαλβιτος, σίρφος, σέρφος, σκνὶψ & κνὶψ σύρφος. Sed examinanda ſunt hæc ſin-
gula diligentiùs. ἐμπίδα vbiq; apud Ariſtotelem Culicem Gaza vertit, itemq; apud alios
autores varij eorum interpretes. quidam putant Culicis potiùs quoddam eſſe genus. Scri-
bit Scholiaſtes Ariſtophanis ἐμπίδας à comico vocari, quos ſui temporis homines nomi-
narent κώνωπας, quoſdam verò velle eſſe εἶδος κώνωπος παραποτάμιον ζωὴν ἔχοντος: id eſt
ſpeciem Conopis prope flumina viuentis: & alibi ζῶον παρὰ τοῖς ὕδασι γινόμενον ὅμοιον τῷ
" κώνωπι, μεῖζον δὲ τῇ περιοχῇ, κατὰ δὲ τὸ μέσον λευκῷ περιεζωσμένον. ideſt, animal propè
" aquas genitum Conopi ſimile, maius verò in circumferentia, & circa medium linea alba
cinctum. Nihilominus apud Sextum Empiricum philoſophum ἐμπὶς & κώνωψ indifferẽter
Culex exponitur. hoc tamen inter hæc duo vocabula ibidem diſcriminis ponitur, quod
κώνωψ cùm ſit generis maſculini, etiam de fęmina dicatur, vt ἐμπὶς fęminini, cùm dicatur
de maſculo. Cæterùm, & κώνωψ vbiq; ferè apud authores Culex communi nomine dictus Quid ſit.
exponitur, apud Ariſtotelem verò Culex vinarius à Theodoro Gaza traducitur, quemad-
modum quoq; ab alijs interpretibus apud [a] Plutarchum. Verùm hi omnes in maſculino [a] Sympoſ.
B genere hoc vocabulo vſi ſunt. Solus, quod ſciam Ariſtophanes in Pluto fęminino genere
dixit τὴν κώνωπα, teſte Suida. Κνώπετα quaſi ἐν γῇ ἀνέδην κινούμενα, καὶ κνωπεύσαι in Le-
xico vulgari exponitur Culices, ſed abſq; vllo authore. alioqui Κνώπετα Heſychio ſunt,
κνώδαλα θηρία, id eſt reptilia animalcula. Callimachi quoque Scholiaſtes ita dici ſcribit
τὰ θηρία ὅσα κνώπετα, παρὰ τὸ ἐν τῷ ἐδάφει κινεῖσθαι: idem Scholiaſtes Nicandri κνώ-
πετα dici θηρία τὰ ἐν τῷ ἐδάφει κινούμενα, ὅσα κνωδάλωδά τινα ὄντα. Κνὶξ in vulgari item
Lexico Culex vertitur, abſq; vllo veterum teſtimonio, ni fortè ex aliquo minus correcto
codice hoc vocabulum tranſcriptum ſit, in quo σκνὶξ pro σκνὶψ legebatur. Etenim κνὶψ ſiue
σκνὶψ Culex vbiq; ferè exponitur. quidam verò Inſectum putant ficos infeſtans, ducti au-
thoritate [b] Ariſtophanis, qui ita ſcripſit. [b] In Auib.

Εἶθ' οἱ κνῖπες καὶ ψῆνες ἀεὶ τὰς συκᾶς διακατέδοντες,
Ἀλλ' ἀναλέξει πάντας καθαρῶς αὐτοὺς ἀγέλη μία κιχλῶν.

Vbi cùm ψῆνες etiam ſint Culices, ſunt qui ψῆνας eſſe velint, quos vocat [c] Plinius Culi- [c] Lib. 11.
ces ficarios, & κνῖπας ſiue σκνῖπας, quos idem appellat Culices muliones, in eo præſertim cap. 8. &
loco, in quo ſcribit, in Culicum genere muliones arborarij pici roſtrum habere. Sed idem Lib. 3. c. 16.
C Plinius ſimpliciter etiam, & ſine adiectione Culices vocat, quos Theophraſtus κνῖπας. Muliones.
Nam hęc Theophraſti verba, ἐγγίνονται καὶ κνῖπες ἐν τισὶ τῶν δένδρων, ὥσπερ ἐν τῇ δρυῒ
καὶ τῇ συκῇ. καὶ δοκοῦσιν ἐκ τῆς ὑγρότητος συνίστασθαι τῆς ὑπὸ τὸν φλοιὸν συνισταμένης. αὕτη
δὲ ἔτι γλυκεῖα γινομένη, [d] Plinius ſic tranſtulit: Sunt & Culicum genera aliquibus mole- [d] Lib. 17.
ſta, vt glandibus, fico, qui videntur ex humore naſci, tunc dulci ſubdito corticibus. ſic cap. 23.
idem [e] alibi infeſtant (inquit) & Culices hortos riguos præcipuè, ſi ſunt arbuſculæ aliquæ. [e] Lib. 19.
Et [f] Columella. Qui æſtate iſta feret, caueat, ne propter ſiccitates Culex adhuc tenera folia cap. 11.
perrumpentia conſumat. Meminit [g] Galenus quoque horum σκνιπῶν ſiue κνιπῶν tradens & [f] Lib. 11.
ipſe ab eis infeſtari vitem, & quidem oculos vitis germinantis: ſed Vermium generi eos an- cap. 3.
numerans, Ἀμπελῖτιν γῆν ex eo nominari tradit, quoniam περιχριομένη ταῖς ἀμπέλοις [g] 9 Symp.
φθείρει τοὺς γινομένους ἐπ' αὐτῶν σκώληκας, οὓς, inquit, κνῖπας ὀνομάζουσιν οἱ παρ' ἡμῖν ἀμ-
πελουργοί. hoc eſt, Ampelitim terram dici, quòd illita vitibus, Vermes qui inibi naſcun-
tur, occidat, quod ij qui vitium curam habebant, appellarunt Scnipas. Quibus ibidem ad-
dit Galenus generari hos Vermes ineunte vêre, cùm germinant vites, & τὸ ἐκφύεσθαι μέλλον
αὐτῶν μέρος ὅθεν ὁ βλαστὸς φύεται, quod appellant ὀφθαλμόν. ſic paulò pòſt τούτους δ' οὖν, in-
D quit, τοὺς ὀφθαλμοὺς διεσθίοντες οἱ σκνῖπες, οὐ μικρὰ βλάπτουσι τὰς ἀμπέλους. διὸ καὶ τὰς
ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν τούτων περιχρίουσιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοί. Quibus continenter adiungit
hæc. κατὰ τοῦτο μὲν οὖν ἀμπελῖτίς τε καὶ φαρμακῖτις ἡ τοιαύτη γῆ προσαγορεύεται, δηλοῦσα
κἀκ τοῦ φθείρειν τοὺς σκνῖπας ὅσον αὐτῇ μέτεστι δυνάμεως φαρμακώδους, Verùm quum Ga- Galenus e-
lenus hîc dicat τοὺς σκνῖπας eſſe σκώληκας, Vermes, ſuſpecta videtur nonnullis ea ſcriptu- mendatur.
ra: quòd σκνὶψ ſiue κνὶψ ſit potiùs Inſectum pennatum & pennigerum: & Culex non pri-
uatim vites erodat, ſed Vermis ille, qui Plinio Conuoluulus dicitur, Plauto Inuoluulus, &
Volucra Columellæ. Quapropter eo loco reponendum exiſtimant ἴπας vel etiam ἶπες canen
te Alcmane καὶ ποικίλον ἶπα τὸν ὀφθαλμῶν ἀμπέλων ὀλετῆρα. De hac διορθώσει ſic putat
author Theſauri linguæ Græcæ, vt nihil ſit niſi temerè in Galeni codicè immutandum,
quum terq; quaterq; conſtanter ibi ſit ſcriptum σκνῖπες, quumq; apud [h] Aetium eadem pro- [h] Lib. 2. c. 9.
pe reperiatur ſcriptura, tantùm verſo π. in φ. tractans enim ipſe de terra ampelitide, cùm
dixiſſet agricolas ἄρος ἐκβάλλοντος δεῖν τὰς αὐτὴν χρίειν τὰς ῥίζας τῶν βλαστησάντων ἀμπέλων
πρὸς

πρὸς τὸ μὴ ἅπτεσθαι τούτων τὰ βλάπτοντα τὰς ἀμπέλους ζωΰφια, ſubiungit, ἐκ δὲ τοῦ φθείροντα τὰς κεῖρας, δηλοῖ ὅσον μέγεθος δυνάμεως φαρμακώδους αὐτῇ. Deinde ait idem au- E
thor ſe reperiſſe apud [i] Theophraſtum κνῖπας nominari Vermiculorum etiam genus, nam-
[i] lib. 2. cap. vlt.
que in Hiſtoria plantarum ſic ſcripſit, φασὶ δὲ ἐρινάζειν τὸ σκώληκα ὁπόταν αἰγίπυρος ᾖ πολὺς κατὰ τὴν τῆς πτελέας κύπρον. ἐγγίνεται γὰρ καὶ ἐν τούτοις θηρίδια ἄττα κνῖπες· οἳ ὅταν ἐν ταῖς συκαῖς γίνονται κατεσθίουσι τοὺς ψῆνας. Verùm vt ſuper hac Galeni lectione liberè dicam, quod ſentio, puto malè hunc authorem Theſauri Græcæ linguæ opinari, nihil in Galeno immutandum eſſe, optimeq; eo loco legi ἴπας pro σκνῖπας, nec me terret in eodem Galeni loco frequens eiuſdem vocabuli repetitio. nullos enim apud authores inuenias σκνῖπας dici Vermes, qui vitium oculos erodunt, præterquam apud hunc ſolum Galenum qui poſt paucos annos, quibus in lucem prodijt, hoc loco mutilatus fuit, ex quo deinde Actius malè ſua tranſcripſit. Sed ille locus, qui ex Theophraſto allatus eſt ad probandum ibidem κνῖπας ſignificare Vermiculos, omnino id non probat. dicit enim non σκώληκας aut σκώληκας, ſed θηρίδι' ἄττα κνῖπας, hoc eſt animalcula quæcunq; Cnipes. quæ Dioſcorides vocat θηρία κωνωποειδῆ beſtiolas Culicibus ſimiles. Et Heſychio quoq; eſt κνὶψ ζωΰφιον ὅμοιον τῷ κώνωπι. ita vt κνῖπες generale ſit nomen Culicum, & ſpeciei cuiuſdam, F
atque hæc omnia, quæ nunc diximus, magis fient perſpicua, ſi ea quæ de generatione Culicum dicturi ſumus, diligentiùs conſiderentur. pergamus ad reliqua. Σκνῖπες Heſychio ſunt Κώνωπες. Σίρφος Varrino eſt animalculum ſimile Formicæ, aut Vermi, quo aues paſcuntur, quibuſdam putatur Culex, vnde id prouerbij ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή quod ſimile eſt illi, *habet & Muſca ſplenem & Formicis ſua bilis ineſt*. Σίρφων apud Varrinum eſt Vermis ſimilis Formicæ, & in quodam Meleagri Epigrammate Culex eſſe dicitur. Σύρφος apud Heſychium & Σέρφος idem animalculum, vt σκνῖπες, βομβύλιος: & βομβυλιὸς quidam Culicem interpretantur apud Iſocratem, vbi ſcribit quoſdam βομβυλίων laudationem ſcripſiſſe: apud Suidam tamen, & quoſdam alios exponitur Apis ſpecies, nobis Papilio ex Bombyce genitus, veluti in præcedenti libro à nobis dictum eſt. Citatur & hic verſus à Pierio Valeriano;

Theophraſti locus explanatus.

Galenus correctus.

Nam Culices ab equi, ſed Apes ab origine tauri.

qui proculdubio Nicandri hunc verſum expreſſiſſe videtur.

Ἵπποι γὰρ σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν.

Sed malè quidem ibidem Σφηκῶν transfertur Culices, cùm hoc ſit Græcis vocabulum, quo communiter Veſpas nominant, vt ſuperiùs comprobauimus, vbi de Veſparum ſynonymis egimus quàm pleniſſimè. nec ſcio qua licentia poëtica ſe excuſare queat Pierius, ſi is hunc verſum ita tranſtulerit. Cæterùm commune vocabulum Culex eſt Latinis, quo omnes ſpecies comprehenduntur, cuius quid ſimile, vt videmus Græcis videtur denegatum, vt ex prædictis facilè eſt videre, niſi apud eos ſit κώνωψ, quod frequentius, & vſitatius eſt. Ab aculeo Culicem dictum putat [k] Iſiodorus, habet enim in ore, inquit, fiſtulam in modum ſtimuli, qua & ſanguinem ſugit, & carnem terebrat. Culex autem maſculini generis eſt. [l] Angelus Politianus ſuo Bartholomæo Scalæ, dum ſcribit, eum ludit, quòd Culicem fœminino genere dixerit, cùm maſculino debuiſſet. Egi, inquit, tecum liberiùs (ita enim ſoleo) qui quoniam tu Culicem muliebri genere, quod contrà virili decuit, vſurparas in Epigrammate, luſerim ſic ex tempore Culicis verbis: G

Culex vnde dictus.

[k] Orig. Lib. 12. cap. 8.

Cuius generis.

[l] Li. 12. Epiſ.

Non ſum fœmina Scala, nec Latinis
Nec Græcis ideo placet puella.

Verùm non eſt, quòd ludas cum tuo Scala ô Politiane, quandoquidem & à [m] Plauto in fœminino genere vſurpatum inuenies, qui canam Culicem dixit. Reliquæ porrò nationes nullum, quòd ſciam vocabulum Latino habent ſimile. Galli quod ſit Muſcæ quodammodo ſimilis Moucheron tout petit verayant aiſſes nominant. Hiſpani Muſquilo, Angli à grat or Flye. Itali ob ſonum, vt arbitror, quem edunt Zanzara vocant. Germani ein Muck oder Braem. Belgæ Mucſie, & Mugge. H

[m] In Caſina.

A

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

CVLICVM omnia genera, quæ à veteribus commemorantur, partium diuerſitate aut parum aut nihil differunt; ſi eorum libris, qui extant hoc tempore, fides ſit adhibenda. Omnibus autem aculeus eſt in ore, quum ſint bipennia teſte [a] Ariſtotele. Bipennia, inquit, anteriore parte aculeos gerunt, vt Muſca, Tabanus, Aſilus, Culex; quem ἐμπίδα eo loco appellat Philoſophus; eademq; ſic [b] Plinius. Reliquorum quibuſdam aculeus in ore, vt Aſilo ſiue Tabanum dicere placet, item Culicibus, & quibuſdam Muſcis. Omnibus autem his in ore pro lingua ſunt hi aculei. Differunt autem hi aculei in ſingulis ſpeciebus, quibuſdam enim durior eſt, vt meritò ſtimulus nuncupari poſſit: quibuſdam paulò laxior,

Culicũ omnia genera quibus differant.
[a] Li.1.Hiſt. cap. 5.
[b] Lib. 11. cap. 28.

B omnibus tamen durior, & acutior, quàm Muſcis, eaq; de cauſa acriùs pungunt. durioribus autem egent ſtimulis, vt cruorem eliciant, & cutem animalium penetrent, quæ durior eſt, quàm caro putrida, aut aliud quid ſimile, quod putrido humore diffluuit, quo victitant Muſcæ. Cæterùm harum, & Culicum aluus maximè differre conſpicitur: itemq; vtrorumq; pectus. hoc enim latum Muſcis, & longius magis, ab aluo diuiſum, & tenui ligamento annexum: in Culicibus id contrà apparet breue, & tenue reſpectu alui, quę maximè longa eſt, & craſſitudine ferè æqualis pectori, & hanc non vnicam eſſe in ijs, quæ à nobis mox recenſebuntur obſeruatis ſpeciebus dicemus. Differunt autem, vt plurimùm magnitudine, & generandi modo ſeu ortus materia. Magnitudine quidem; ſunt enim Culices alij magni ſeu maximi, quos [c] Strabo κώνωπας μεγάλους nuncupat, qui Leones impugnant. alij minores ſeu mediocres; quorum quoque inter ſe magnitudines differunt; alij minuti, inter quos ea recenſenda eſt ſpecies, quàm his verbis [d] Pierius Valerianus depinxit. eſt, inquit, genus Culicum minutum admodum in volatilium Inſectorum genere, quod animal in aëre ſuſpenſum, oculi viſum inter volandum fallit, niſi aciem intenderis validiſſimam: corpus tamen cùm inſederit, acutiſſimo maximeq; tenui ſtimulo terebat. Generandi modo plura

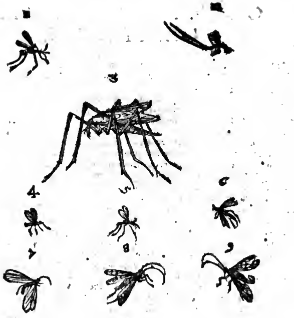
Acule⁹ cur durior Culicibus quàm Muſcis.
Muſcæ & Culicis diſcrimen.
Magnitudine vt differant.
[c] Geogr.16.
[d] Lib.16. Hierogly.

C ſunt genera. Alij enim ſunt Vinarij, quos apud [e] Ariſtotelem Gaza, itemq; alij apud Plutarchum κώνωπας appellari volunt. ita dicti ſunt, quòd in vini aceto naſcantur. Alij Muliones quos ab Ariſtotele quidam ἐμπίδας nominari putant, & ex Aſcaridibus generari. cùm tamen Dalechampius ad eum Plinij locum, quo inquit (in Culicum genere Muliones non ampliùs, quàm vnico die viuere) annotet, Muliones eſſe qui Mulis ſunt infeſti. Cæterùm ἐμπὶς à quibuſdam genus peculiare Culicum putatum, quod circa aquas, & paludes naſcitur, cuius medium corpus linea alba cingitur. Hoc dicitur Hiſpanis Moſquito de lagunas. quemadmodum vinarius Culex Moſquito de vini. Alij rurſus dicti ficarij, quòd in caprifico & ficibus generentur, vnde Hiſpani hos appellant, Moſquito de cabrahigos, & Moſquito dehigos. hos Ariſtoteles ψῆνας Ionica voce appellauit, etiamſi in vulgato, & impreſſo codice corruptè legatur ψῆρας: quod Hermolaus Barbarus litteris homo multis, & in perquirendis veterum monumentis diligens, & accuratus animaduertit. Atq; etiam poëtæ, cùm ψῆνας dicunt, caluos, & glabros intelligunt, vt eſt apud poëtam Simonidem. Annotandum tamen & ψῆνα dici apud Ariſtotelem, & Theophraſtum σκωλήκιον ἐν τοῖς ἐρινοῖς γινόμενον, id eſt Vermiculum in Caprificis naſcentem. itemq; apud Ariſtopha-

Generandi modo differunt.
[e] Hiſt.5. cap.32.
Muliones Dalechampij.
Ariſtoteles correctus.

D nem in eo verſu, quem ſuprà citauimus, ab Andrea Dino Iuſtinopolitano ψῆνες interpretari auiculas. Sed cùm ignorem quo teſtimonio innixus ita tranſtulerit, fidem huic interpretationi libenter detraham. Ficariorum item Culicum duo rurſus ſunt genera; ſunt enim qui veri nuncupantur, alij qui falſi, Centrini dicti, Apum Fucis ignauia malitiaq; ſimiles, interimendo enim vtiles, & veros Culices vtique, & ipſi moriuntur. Sed de hiſce omnibus poſtea pleniùs agetur, quæ autem à nobis obſeruatæ ſunt deinceps proſequamur. Sunt autem, vt in vniuerſum dixerim, Culices minores alij, quidam maiores, imo maximi, alij minimi, quidam alis quatuor, quidam duabus; ſunt & aculeo armati, & abſq; aculeo, qui omnes hiſce ſequentibus tabulis continentur.

Ficariorũ duo genera.
Genera à me obſeruata.

G

Culex communis primus. *Secundus cauda bifurcata.* *Culex maximus.*

Tabula prima nu. 1. Culex communis, & magnitudine mediocris bipennis, aculeo in ore longo & acuto colore nigro, pedibus duobus poſtremis valdè protēſis, & aluo ſatis craſſa, luteis ac nigris lineis circuncincta vndiq;, vt in Veſpis vulgaribus contingere ſolet. Qui verò ſecundo loco ponitur, valdè eſt exiguus, cauda bifurcata, ſupra caput duobus tuberculis iuxta ſe poſitis, ſub quibus poſtmodũ oculi conſpiciuntur nigri, & parũ protuberantes, pectore elato & gibboſo; aluo anguſtiore, & oblonga ex caſtaneo, & nigro alternatim variegata, in alui extremitate duas habet appendices longas, ſubtiliſſimas, ſeparatas, ac vnà cum alui extremitate verſus ſuperiora erectas, alas habet etiã binas, ſed quàm in primo latiores. Tertiò loco datur Culex maximus, capite oblongo acuto, duabus antēnis in fronte nonnihil recuruis inſignito, pectore eleuato, duabus alis: aluo oblonga, anguſta & annuloſa (conſtat enim ferè ſeptem, aut octo annulis) eius extremitas nonnihil ſurſum retorta eſt, quamuis pictor id non euidenter expreſſerit. Pedibus longiſſimis, vt auricularis digiti longitudinẽ adæquare videantur. ſub alis duas habet appendices cum apicibus, quę Inſectorum quorundam antennas mirum in modum referunt. ſed in quem finem his à natura dotetur, me vt verum fatear, H adhuc latet, cùm eas in alijs Inſectis me obſeruaſſe meminerim nunquam. corpore toto eſt cinereo, niſi, quòd pedes aliquantulum ruſeſcant, quibus etiam natura tres articulationes dedit, quemadmodum Araneis, quarum more cùm quieſcit, ſuos pedes expandit. arbitrabar primùm ſimulatq; conſpicatus eſſem, Araneam alatam eſſe, ſed diligentiùs inſpicienti mihi ſe obtulit aluus oblonga, & pedum numerus ſexenarius, qui minimè cum Araneis quadrat, quibus octo ſunt.

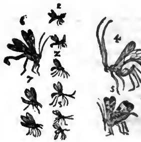
Quartus Perlæ ſimilis minim⁹. *Quintus.*

Quartus ſecundo loco deſcripto ſimilis, differt autem cauda, aut appendicibus bifurcatis, quibus hic deſtituitur, & colore. hic enim toto corpore ſubuiridis, vt ille caſtaneus. eo Inſecto alato, quod Perlam de noſtro idiomate nuncupauimus valdè ſimilis, niſi tantùm binis eſſet alis, corporeq; exiguo. Quintus prædicto paulo grandior, capite plurimis veluti antennis minimis inſignito, ita vt plumoſum anterius videatur, caput autem vix apparet ob paruitatem, minimeq; oculi; magis conſpicuum eſt pectus, quòd aluo quamuis plus dimidia parte curtius, craſſius tamen, & aliquantulum eleuatum. pedibus ſex quamuis pictura quatuor tantùm oſtendat. talis, vt ſemel dixerim, error aliquo-

ties

A ties à pictore commiſſus eſt. Sextus cum reliquis ſubſequentibus in hac prima tabula quadripennis eſt: hos enim omnes cum ijs, qui in ſecunda tabula dabuntur Culicum ſpecies fecimus, non ob alarum numerum, ſed potiùs figuram alui, quę neq; cum Muſcis, nèc cum alijs ſimilibus alatis Inſectis plus ſimilitudinis, quàm cum Culicibus habet. Sextus itaq; alis quatuor capite Muſcę vnà cum eius antennis, cui craſſitie pectus reſpondet, à pectore autem vſq; ad extremam alui partem, paulatim fit tenuior, magiſq; mucronatus, ita vt alui finis maximè acuminetur. aluus autem cum vltima ea pectoris parte, quæ aluum proximè contingit, circulis nigris, & rubicundis variegata: De ſeptimo maximè dubito, num inter Culices ſit referendus, neſcioq; qua incuria hìc inter Culices poſitus. nam Perlis dictis minimis potius adſcripſerim. Culicibus vulgaribus ſiue lacuſtribus maior, corpore tenui, gracili, oblongo, viridi, linea ex luteo pallida medium dorſum interſecante, quæ à capite incipit, & in caudam deſinit, antennis mediocribus, abſq; oris aculeo, alis quaternis argentei ſplendoris, magnis. Octauus corpore ferè pollicē longo vnà cum antennis longitudine ſua conſpicuis, eſt autem caput Muſcæ ſimile, in epiboſcide fiſtula ſatis inſigni, rubicūda, pectore lato, aluo verò luteo & nigro coloribus diſtincta, cui quid in fine adhæret caudæ ſi-
B mile annuloſum, & in extremo bifidum, quod vbi vult contrahit, & extendit, alis quatuor albo, & nigro maculatis. Poſtremus prædicto per omnia ſimilis, excepta cauda, quæ Scorpionis in modum ſurſum incuruabatur, eius caudæ vltimus articulus erat quoq; craſſior, & tanquam duobus ſpiculis armatus.

Sextus quadripennis mucronata aluo.
Cur quadripennes Culicū ſpecies poſitæ ſint.
Septimus dubius Perla potius minima.
Octauus.
Nonus cauda Scorpionis.

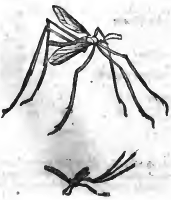

C

Tribus primis numeris, qui in ſecūda conſpiciuntur tabula, notati adeo ſunt exigui, & vix deſcribi poſſint, binis omnes alis duo priores barbati, quorum primus acuminata aluo, poſterior obtuſiore, & deorſum curuata. Hos ſequuntur duo alij antennis longioribus, aluis oblōgis, colore varijs. duo reliqui tertio numero ſignati aluo rotūda, colore fuſca, ad Muſcas potiùs referendi, antennis ſatis longis. Quartus binis item alis, antēnis longiſſimis erectis, rotūdo capite, gibboſo pectore, aluus parte ea quę proxima pectori ſubtilior, tenuior, quæ paulatim vſq; ad finē obtunditur, & incraſſatur, coloreq; nigricat. Quintus alis quatuor, nigriſq; maculis, aluo acuminata, annulis cōſpicuis, cui ſextus corpore reſpōdet, ſed cauda deorſum incuruata variat, nono primæ tabulæ congener. Septimus mediæ magnitudinis, alis argēteis, macula in dorſo viridi, aluo lineolis traſuerſim diſtincta. His duos alios ſubiecimus. Primus è Culicum maximorum eſt genere valdeq; ſimilis ei, quem in tabula prima tertio loco poſuimus. ſed toto corpore anguſtior eſt aluiq; extremitate tumida, duabuſq; exilibus appendicibus inſignita. Alter κωνωποειδὴς ſed mōſtroſus vt apparet, toto corpore niger capite ferè Formicæ, antennis longiuſculis, alis binis argenteis, & anguſtis, aluo digitum tranſuerſum longo, ſeptenis annulis conſtante, parte qua pectori annectitur tenuiſſima paulatimq; ad extremum ani craſceſcente, è qua ternæ exeunt appendices cuſpidatæ capillaceæ, quarum media ſeſquidigitum longa, rectà protenſa, ferruginei coloris, reliquæ duæ vtrinq; deorſum incuruantur extremis earum partibus, poſterioribus duobus pedibus longioribus, qui ſecundo & tertio articulo candido maculantur, cætera nigri.

Priores tribus primis notati numeris in tabula ſecunda.
Quartus aluo obtuſa.
Sextus.
Septimus.
Culex maximus.

D

SENSVS. VOLATVS. NATVRA.

Olfactu plurimum valere.

Muliones mel ſentiût è lôginquo.

[a] 4. *Hiſt.* c. 8.

Volatus.

Cur volant quietè.

[b] *Lib.* 8. *Epigr.*

OLFACTV plurimùm valere argumento eſt, quòd è longinquo acida percipiant, ad dulcia non aduolent, exceptis ijs Culicibus, quos *ὠλῶπας* Ariſtoteles nominauit, Gaza Muliones, hos enim ait [a] Philoſophus mel procul ſentire, quemadmodum & Apes. Volant & Culices, vt cætera bipennia, ſed magis quietè, minimeq; in volando aërem commouent. idq; ita accidere veriſimile eſt, non exiguitate corporis, quandoquidem & minora multò magis aërem quaſſant, ſed potiùs alarum mollicie, & alui tenuitate. vix autem in volando alas mouere conſpiciuntur. Quamobrem [b] Martialis facetè Pauli auaritiam deridens, quòd ſibi dono in Saturnalibus miſiſſet, tam exilis, ac tenuis laminæ phialam, vt à quàm minimo vento concuteretur, innuit de eadem phiala,

Illa poteſt Culicem longe ſentire volantem;
Et minimi penna Papilionis agi.

Lumen diligunt.

Lumen vſq; adeo diligunt, vt aliquoties nimis incautè in lucernas aduolent, & comburantur, non aliter quàm Phalænæ. Naturæ ac vitæ tam fragilis exiſtunt, vt minimo tactu rumpantur, & pereant.

SONVS.

Quomodo ſonent.

[a] *In Nebul.*

Per quas partes putet Socrates ſonare.

PER quas partes, & quomodo ſonent (edunt enim veluti quandam ᾠδὴν) difficillimum eſt cognitu, ob corporis ac partium exiguitatem. Apud [a] Ariſtophanem facetè dicitur Chærephon interrogaſſe ſuum præceptorem Socratem, quî canerent, per podicemné, an per os, Socratemq; reſpondiſſe per podicem. Interloquuntur enim hæc inter ſe diſcipulus Socratis, & Strepſiades irridentes Socratem.

ΜΑΘ. Ἀνήρετ' αὐτὸν Χαιρεφῶν ὁ Σφήττιος
Ὁπότερα τὴν γνώμην ἔχοι, τὰς ἐμπίδας
Κατὰ τὸ στόμ' ᾄδειν, ἢ κατὰ τοὐρροπύγιον.
ΣΤΡΕΨ. τί δῆτ' ἐκεῖνος εἶπε περὶ τῆς ἐμπίδος.
ΜΑΘ. Ἔφασκεν εἶναι τοὔντερον τῆς ἐμπίδος
Στενόν, διὰ λεπτοῦ δ' ὄντος αὐτοῦ, τὴν πνοὴν
Βίᾳ βαδίζειν εὐθὺ τοὐρροπυγίου.
Ἔπειτα κοῖλον πρὸς στενῷ προσκείμενον,
Τὸν πρωκτὸν ἠχεῖν ὑπὸ βίας τοῦ πνεύματος
ΣΤΡΕΨ. Σάλπιγξ ὁ πρωκτός ἐστιν ἄρα τῶν ἐμπίδων.
Ὦ μακάριος τοῦ διεντερεύματος
Ἦ ῥᾳδίως φεύγων ἂν ἀποφύγοι δίκην
Ὅστις διοιδε τοὔντερον τῆς ἐμπίδος. Id eſt.

DISCIP. Interrogauit ipſum Chærephon Sphettius
Quomodo opinione haberet, Culices
Per os canere, an per culum.
STREPS. Quid certè dixit circa Culicem?
DISC. Dixit eſſe inteſtinum Culicis
Anguſtum, per paruũ autem exiſtentis ipſius ſpiritum
Vi ire rectà in culum,
Poſtea concauum ad anguſtum adiacentem
Podicem ſonare vi ſpiritus.
STR. Tuba podex igitur Culicum.
O ter beate trula,
An facilè fugiens aufugiet pœnam,
Quicunq; ſciuerit inteſtinum Culicis.

[b] *Lib.* 2. *de Prop.* 12. *cap.* 12.

Sed omiſſis hiſce iocis de hac re feriò agatur. At continua alarũ, & replicata percuſſione ſtrepitum generare [b] Bartholomæus Anglicus putat: cui ego ſententiæ libentiſſimè album calculum adijcio. Non enim aliter, quàm Muſcæ ſonant volantes, minimeq; cum quieſcunt.

Digitized by Google

A

LOCVS.

PALVSTRIBVS & lacuſtribus locis maximè gaudent ea Culicum genera, quæ circa ea naſcuntur: nam qui ex quibuſdam fructibus generantur, in ijs abundant locis, vbi plurimi tales ſunt frúctus, vnde in Babylone apud Herodotum, quem citat [a] Athenæus, circa palmas plurimi. Cæterùm Tricorinthe multæ exiſtunt Empides, vtpote nemeroſo, & humecto loco teſte Suida. Alit & Culices inſignes Meſopotamia mirum in modum infeſtos Leonibus. Eſt & Ægyptus ob Culicum copiam ab Herodoto nobilitata, vnde Conopæa dicta. [b] Bellonius & qui ipſi in itinere comites fuerunt, prima nocte, qua in Cairum venerant, à Culicibus plurimis ita fuerunt vexati, vt poſtridie exanthematibus laborare viderentur. In diuerſis Indiæ locis Culicum ſunt ſpecies, quarum aliæ æſtiuo maximè tempore, cùm campi ſunt expurgati in ſyluis, abundant, aliæ iuxta littus. nec id mirum; quandoquidem & littora Adriæ Culicibus ſonoris fœcunda carminibus ſuis [c] Martialis celebrat,
B ijs, inquam, quibus vetulam edentulam irridet, quòd vix loqui poſſet, multò minus cantare,

Meliusq́; Rana garriant Rauennates,
Et Adriaticus dulcius cantet Culex.

Palustria loca quæ genera Culicum amēt.
[a] Lib. 14. Deipn.
Meſopotamia.
[b] Obſ. lib. 2. cap. 35.
Adriæ Culices ſonoræ.
[c] 3. Epi. 93.

Occidentalis Indiæ ea regio, in qua Vrabæ ſinus, miræ ſunt anguſtiæ, perpetuas habet paludes, quas, teſte [d] Petro Martyre, non modò veſpertilionum, Crocodilorum ac draconum, ſed etiam Culicum maximè altrices eſſe dicunt. Teſtatur idem author in Inſula Hiſpaniola dicta cæteriſq́; inſulis Oceaneis loca eſſe paluſtria pabulandis armentis aptiſſima: ſitas in marginibus eorum colonias diuerſarum ſpecierum Culices ex humēti ibidem ſolo creatos, noctu dieq́; acriter infeſtare. quibus inſuper addunt alij, in eadem inſula magis vno, quàm altero tempore ad faſtidium vſque permoleſtos, nec omni vento, & in planicie certiſq́; locis tantam eorum eſſe multitudinem, vt quis ſupportare non poſſit; peſſimosq́; ibidem eſſe, quoſdam minimos, quos ibidem appellant ſcieſceni, qui mirum in modum pungunt, aliosq́; itidem eſſe, qui veſtes transfigant. Nouit etiam Septentrionalis plaga copiam Culicum, & noſtra Europa tota ferè maximeq́; Italia, eaq́; loca, quæ ſunt circa Eridanum, is enim plurimos ſuppeditat, qui admodum ſub caniculæ æſtibus Ferrariam moleſtant. Antiochia atq́;
C Byzantium ſola, quod ſciam hac moleſtia vacant, quod Apollonium Tyanæum feciſſe his verſiculis canit [e] Tzetzes.

Ο Ἀπολλώνιος αὐτὸς Νέρωνος ὢν ἐν χρόνοις
Ο Τυανεὺς ὁ πάνσοφος, ὁ προειδὼς τὰ πάντα
Ἀντιοχεῖα μὲν ποιεῖ, καὶ μὴν καὶ Βυζαντίῳ
Μὴ παρεισδύειν κώνωπας ἕτερα τὰ τοιαῦτα, id eſt,
Apollonius hic Neronis qui fuit temporibus,
Ille Tyanaus ſapientiſſimus, qui praſciebat omnia,
Antiochia quidem facit imo & Byzantij,
Ne ingrederentur Culices aliaq́; huiuſmodi.

[d] Lib. 4. Decad. 3. de Reb. Ocean.
[e] Lib. 9. Decad. 7.
Sciſceni minimi Culices Indici peſſimi.
Apollonius Tyanæus.
[f] Chil. 6o. a

VICTVS.

D PERELIGANS quęſtio eſt, nū Culices acida petant, ijsq́; delectētur, nec vnquā dulcibus, quemadmodū ſcripſit Plinius, & ante eum [a] Ariſto. quum tamen idem [b] Plinius ſanguinem potiſſimùm humanum appetere tradiderit, & in Epigrammatum libis αἵματος ἀνδρῶν σίφωνες apellentur. Sanguis autem ex [c] Ariſt. plurib[9] in locis dulcis eſt, vnde ſequitur, quòd Culices etiam dulcia petant. Quęſtionem hanc mouit doctiſſimus Franciſcus Maſſarius, atq; hoc modo eā ſoluere conatur. Dicēdum, inquit, quòd Plinius quādo dixit Culices acida petunt, ad dulcia non aduolant, puta flores, mel & huiuſmodi alia, quæ in ſe dulcedinis aliquid continent: queadmodum Apes, quæ ad dulces aduolant flores, quod elici poteſt ab Ariſt. eodem quarto de Hiſtor. Nec cruor ille quem Culices attrahunt dulcis eſt, quia ſanguinis pars dulciſſima leuiſſima, ac puriſſima tota ad corpus nutriendum aſſumpta, interius eſt. quę verò alieniſſima crudiſſima, ac putrida eſt, quoniam nec apta nutritioni eſt, ſegregatur atq; ad ſumma corporis euenit: quo fit, vt puſtulę extra corpus erumpant, quod igitur putridum ſalſum eſt, quū ſalſedinis cauſa putrefactio eſt, Galenus febriū ſecundo, quod autē ſalſum & putridū eſt, tēpore procedēte propter conſumptionē maiorem

An dulcia vnquam petant.
[a] 4. Hiſt.
[b] Lib. 11.
[c] Hiſt. 3. & de partib. Animal. 4.
Puſtulæ à Culicum morſibus relictæ vnde fiant.

iorem in humiditate factam efficitur amarum, quod & in ſudore etiam euenit. Hucuſque Maſſarius, cuius ſolutio ſatis bona eſſet, niſi in eo deliquiſſet, quòd aſſerit Culices ad mel, & dulcia non aduolare, quum ei his verbis apertiſſimè contradicat Ariſtoteles. Inſecta (inquit Gaza interprete) tam pennata, quàm non pennata (quæ poſteriora in Græco codice non ſunt) procul ſentiunt, vt mel Apes, & Culices dicti Muliones. Itaq; alio modo ad prædictam controuerſiam reſpondendum eſt, nimirum quando Plinius loquitur Culices ad dulcia non aduolare, de ijs Culicibus intelligendum id eſſe, quos κώνωπας appellat [d] Ariſtoteles, qui id huic Culicum generi adſcripſit, quæ Plinius vniuerſis. ὅδ', inquit, κώνωψ πρὸς οὐδὲν γλυκὺ, ἀλλὰ πρὸς ὀξέα. Proptereaq; rectè ab Ariſtot. dictũ eſt non Culices ſimpliciter, ſed Culices dictos Muliones quos Philoſophus propria lingua ἐμπίδας vocat ad mel aduolare, vtpote diuerſos a Conopibus. Quot enim ſunt Culicum ſpecies, quas modo commemoraui, tot diuerſa ſingulis alimenta, de ijs dico ſpeciebus, quæ inter ſe generationis modo differunt. Nam ficarijs dictis alimento ſunt ipſæ ficus, ex quibus ſuperuacaneum humorem hauriunt; & Therebentinis terebinthus. quærunt itaque eum victum qui ijs conueniat, feruntur q; ad id auidè, quod ipſis ſimile eſt: omnibus enim rei cognatæ deſideriũ natura iniecit, quemadmodum & Pediculi ſanguinis ex quo putrefacto naſcuntur. Plutarchus aduerſus ſtoicos Culices ait ſpuma vini gaudere: & [e] Martialis ſalicibus in eo Epigrammate, quo iocatur cum Lupo amico, qui ei exiguum donauerat prædium, à quo mallet accepiſſe prandium,

E

[d] 4. Hiſt. c. 8.

Alimenta ſingulis diuerſis Culicibus diuerſa.

Ficus ficarijs Culicibus alimẽtum.

F

[e] Lib. 11. Epigr.

Salicibus gaudent.

Erucam, inquit, male paſcit hortus vnam
Conſumpto moritur Culex ſalicto.

In hoc enim prædiolo vult dicere hortum tam fuiſſe paruum, vt Culex fame periret.

ORTVS. GENERATIO.

CVLICVM alij ex putridis cadaueribus naſcuntur, alij ex putrida in aquis paluſtribus & ſtagnis ſubſidente materia; alij ex herbis, vt polio; alij ex arboribus, vel lentiſci, fici, terebinthi, palmæ, vlmi, & ſi quæ ſint aliæ. ex putridis generari cadaueribus authores ſunt, quamuis id potiùs quadam læui opinione ducti affirmarint, quàm certa obſeruatione, qua Muſcas, non Culices ex cadaueribus putridis naſci ſcimus. è Coſſis autem putabant Aegyptij Culices generari, atq; prodire, quæ meræ ſunt nugæ, cùm hi è lignis naſcantur. Qui autem ex fæce aquarum putrida generantur Empides ſunt apud Ariſtotelem, qui ait hos primùm in humore viuere, mox immutata forma foris incipere vitam agere ex ijſdemq; œſtros prouenire. Horum itaq; generatio, vt vult [a] Ariſtoteles, hoc modo ſe habet. ex Aſcaridibus generantur Empides. Aſcarides ferè in puteis, aut puteorum fæce (ἐστὶ ἰλὺς τῶν φρεάτων) & vbicunq; aqua ſe colligit, terrena ſubſidente concretione oriuntur. fit principio fæx ipſa putreſcens, vt colorem candicantem trahat, mox nigricantem, poſtremò cruentum. Talis cùm fuerit minutiſſima quædam, & rubra ſpecie algulæ (φῦκος pro Inſecto hîc accepit Ariſtoteles, vt vult Lexicon vulgare) prodeunt, quæ ad tempus hærentia ſuæ origini mouentur, deinde abſoluuntur. Itaq; feruntur per aquam Aſcarides nuncupatæ: tum paucis pòſt diebus, erigunt ſe ſuper aquam duræ atq; immobiles, mox diſrupto putamine Empis emergit, ac inſidet, donec vel ſole, vel flatu moueatur & volet. Commune omnium Vermium eſt, & eorum, quæ ex Vermibus oriuntur animaliũ, vt primordium generationis, aut à ſole, aut à ſpiritu præſtetur. Sed copioſiùs, ac celeriùs fiunt Aſcarides ex aquis, quarum ſedimentum varium, & promiſcuum ſit, quale in agro Megarico in operis ſolet miſceri putreſcit enim hoc faciliùs, & autumno vberiùs generantur. minus enim tunc humoris eſſe accidit. Sed Empides haſce vbiq; apud Philoſophum Gaza vertit, aut Culices Muliones, aut Culices ſimpliciter; Aſcarides, autem Tipulas vertit, nec benè, cùm Aſcarides longè à Tipulis differant, vt alibi monſtrabimus. Generantur quoque alij Culices ex acido humore, quos κώνωπας vocat Ariſtoteles, Gaza modo Culices vinarios, modo Culices ſimpliciter, de his hæc ſcripſit Plinius. Culices acida petunt, ad dulcia non aduolant, & genera Culicum aceſcens natura (alij legunt materia) gignit: & rurſus [b] alibi ait piſces, qui durioris teſtæ ſunt, vt murices, purpuras, ſaliuario humore gigni, ſicut aceſcente (alij legunt creſcente, quidam maniſcriptus acreſcente; neutrum magis probo, quàm vt vulgaris co-

G

Ex putridis generari cadaueribus.

Ex Coſſis non generari.

Empides vt generẽtur.

[a] Li 5. Hiſt. cap. 19.

Aſcaridum generatio.

H

Vermibus in generando quid cõmune.

Empides vt Gaza vertat.

Aſcarides non ſunt Tipulæ.

[b] Lib. 9. cap. 51.

dex

A dex nunc legit) humore Culices. ad quem locum hæc commentatur Franciſcus Maſſarius.
Intelligit, inquit, hic Culices vinarios, qui ex Ariſtotele quinto de Hiſtoria animalium ex
Vermiculis, qui fæce vini aceſcente gignuntur, originem trahunt. Verùm non ita dicit
Ariſtoteles, vt putat Maſſarius, ex Gazæ traductione deceptus, ſed eius hæc ſunt verba.
οἱ κώνωπες ἐξ σκωλήκων, οἱ δ' ἐγίνονται ἐκ τῆς περὶ τὸ ὄξος ἰλύος, quæ fideliter ſic vertit Vvot-
tonus. Conopes (Culicum genus) ex Vermiculis, qui in fæce aceti gignuntur originem
trahunt. Niſi Gaza codicem alium habuerit, in quo legit ἐκ τῆς περὶ τὸ ὄξος οἴνου ἰλύος, — Tempus generationis.
quod neutiquam ſuſpicor. hi autem ter ſeptem diebus generantur, quemadmodum ouipa-
ra animaalia quater ſeptenis. Conopum (inquit [c] Ariſtoteles) & Vermiformis generis par- — [c] Li.5. Hiſt.
ti plurimæ, ter ſepteni attributi ſunt. loquitur enim de temporis ſpacio quo perficiuntur. — cap. 20.
Conopas quoque nonnullos ex igne generari ferunt teſte [d] Vvottono; ex flamma ſcilicet, — Ex igne nó generari.
& ſcintillis, quemadmodum Vermes ex niue. Sed vbi id legerit, aut apud quem nam au- — [d] Lib. 9.
thorem, tacet Vvottonus; proculdubio id eſt ex [e] Ariſtotele, qui non Conopes in igne na- — cap. 213.
,, ſci, ſed beſtiolas ſimpliciter pennatas Muſcis grandibus maiores, (θηρία πτερωτὰ μεγάλων μυιῶν — [e] Li.5. Hiſt.
,, μικρὸν τὶ μείζονα ὑπὸ πυρα) ſcribit: quando inquit in Cypro inſula, ærarijs fornacibus, vbi chal — cap. 19.
B citis lapis ingeſtus compluribus diebus crematur, beſtiolę in medio igne naſcuntur pennatę
,, paulo Muſcis grandibus maiores, quæ per ignem ſaliant, atq; ambulent. recenſet autem
hæc Ariſtoteles, non vt probet Conopes ex igne prodire, ſed potiùs ex quibuſdam mate-
rijs, quæ contra putredinem poſſunt, & imputreſcibilia dicuntur, vt eſt nix & ignis, ani-
malcula prodire; nec propterea mirum eſſe, ſi Conopes ex aceto generentur; quod alioqui — Acetum putredini reſiſtit.
ſummoperè putredini reſiſtit. Reliqua ferè Culicum genera in plantis diuerſis innaſcuntur
ex humore quodam in ijs exiſtente, qui, aut putrefactus eſt, vt voluerunt quidam; aut non
putrefactus, vt voluit doctrinæ ſummum decus Iulius Scaliger. Apud [f] Plutarchum in ea — Ex Plantis vt oriantur.
quæſtione, quæ eſt priusné gallina an ouum fuerit, Firmus probans ouum priùs Gallina ex- — [f] Sympoſ. 2.
,, titiſſe, hæc à ſimili argumenta adduxit. Nam in omni, inquit, mutatione neceſſe eſt prius re
,, mutante eſſe id è quo mutatur. Conſidera enim Scnipes (ita enim hic appellat Culices in
,, arboribus naſcentes)& Teredines, in arboribus, & lignis innaſci, humoris putrefactione, aut
concoctione. Sed [g] Scaliger ſubtiliſſimè contra Cardanum diſputauit, ex ſemine in plantis — [g] Exerc. 59.
,, Culices fieri, idq; non eſſe ex putredine; dum ſic ſcribit. In terra mutantur plantæ aliæ in
,, alias: ita ſupra terram è ſe ipſis gignunt animalia: idq; non è putrefactione, ſed quædam
C quaſi ſemina fouentes ad generationem. Neq; ſolum in ipſis fructibus, quales in tritico ſunt
,, Gurguliones, in nucibus Vermiculi, in alijs aliæ beſtiolæ, de quibus Theophraſtus: ſed vt è
,, folliculis lentiſci quos fert, præter baccas, oblongiuſculos facie ſiliquarum: vt non ſine con-
,, ſilio naturæ apparati eſſe videantur, quaſi futuræ matrices primo, mox etiam domicilia il-
,, lorum volucellorum, ſicut in Vlmorum quoq; veſiculis non abſimiles ijs. Quapropter
,, Arabes arborem Cimicum Vlmum appellarunt. ſic è medulla cardui fullonij, cùm matu-
,, ruerint Vermiculus fit, de quo non falsò prodidit ad quartanas remedium Dioſcorides. Ta- — Vlmus arbor Cimicũ Arabibus.
les fert etiã Terebinthus & Culices. Quæ omnia idem Scaliger in doctiſſimis ſuis ad [h] Theo
phraſtum de cauſis plantarum Commentarijs repetens confirmat. Quo in loco (nam an- — [h] Lib. 5 c. 6.
,, tea Theophraſtus de ijs plantis erat locutus, quæ ſponte proueniunt) vides noſtram de vi-
,, ſco ſententiam hac fulciri ſententia. Sola namq; alteratione produci poſſe plantas in plan-
,, tis, ex ſubſiſtentis plantæ communibus principijs, quæ ſymbola vocant ſapientes. Sic in
,, Lentiſci, atq; aliorum folliculis Culices innaſci dicebamus alibi: non ex putredine, ſed ex
principijs quibuſdam alteratis, vt hic ait (Theophraſtus) πολὺ διϊςαμένων. Ficarios
autem Culices, Caprificus generat, quos Pſenas, & Cnipes appellari putat Cælius Rho-
D diginus, hos è putri tabe ſilueſtris ficus generari putat [i] Plinius, itemq; [k] Theophraſtus,
dum inquit. vt enim in cęteris putreſcentibus genus quoddam animalis concreſcit, ita etiam — [i] Lib. 4.
his (Caprificis) viuifica quædam natura eſt: ad quem locum commentans idem Scali- — cap. 19.
ger, planiùs magiſq; perſpicuè ſuam ſententiam explanat, quam ſuprà poſui, dum inquit. — [k] Lib. 1. de cauſ. plant.
,, Nec miretur quiſpiam quomodo in caprifici cruditate fieri queat putrefactio: contraria — cap. 12.
,, namq; ſunt. Eſt quidem cruditas ceſſatio eius caloris, qui intendebat fructus maturatio-
,, nem. In hac huiuſce operæ ſuſpenſione ſubit externus calor, qui eſt author putrefactio-
,, nis. In tritico verò perfecto naturalis calor, qui priùs erat integer, abolctur aut debilita-
,, tur, cui ſuccedens alienus gignit Gurgulionem. Non autem totus ſemper aboletur.
,, Quippe ex eroſi tritici ſatu ſegetem exire videbimus in ſequentibus. Culices autem mul-
,, tis in plantis oriuntur, Vlmi, quercus, Lentiſci folliculis vel baccis: neque ſemper fortaſ-
,, ſis ex putrefactione. καὶ ἐν τούτοις (ſunt hæc verba Theophraſti de caprificis, quæ ſub-
inde explicat, & commentatur) ζωοποιὸς ἡ φύσις animaligena eſt natura. Non igitur neceſ-

ſaria

ſaria eſt putrefactio. Neque fit è terra putrefacta filix: ſicuti nec adamas. quemadmodum E
non fit è tritici ſemine putrefacto ſeges, ſed reducto ad actum. Ita fit adiantum ex primor-
dijs, quæ habent cum vero ſemine proportionis quandam proportionem. Fatetur itaq; Sca-
liger ex putrefactione oriri poſſe, non tamen eſſe putrefactionem neceſſariam ad animalia
generanda in herbis, vtpotè in quibus ſua ſunt generationis primordia, à qua ſententia non
abhorreo, vtpotè ad mentem multorum veterum explicandam ſatis conuenienie. Pſenes
[l] Hiſt. 2. c. 32. itaque in Caprificis generantur, at quomodo docet nos id [l] Ariſtoteles. Ficarios, inquit, Cu-
lices, Caprificus generat ſuis pomis, mutataq; ſede petit fructus immaturas; quibus ſe inſinu
ans facit, ne decidant. Quæ ſic Theophraſtus, adijciens ex granulis fructuum prodire: Culi-
ces ficarij pomis caprifici egrediuntur, vt dictum. Sed ex putreſcentibus eorundem granis
gignuntur, cuius indicium adſerunt, quòd poſteaquam euolauerunt, grana ficubus nulla pe
nitus inſunt. Euolant magna ex parte pedem, aut pennam relinquentes in pomo, nec diuer
[m] Lib. 17. cap. 27. ſo modo hæc habet [m] Plinius. Nam Caprificatione (ficus) maturata in ea Culices naſci è
groſſis manifeſtum eſt. quoniam cùm euolauere, non inueniuntur intus grana, quæ in eos
verſa apparent. Exeundi tanta eſt auiditas, vt plerique, aut pede relicto, aut penna pariter
erumpant. Hæc autem pomorum grana, quæ etiam in alijs frumenta noſtri vocant, Cenchra F
midas Galenus, ex quadam milij ſimilitudine, appellauit teſte Cęlio Rhodigino. Ficarij ve
rò Culices, cur in ficubus generentur, mox ex Theophraſto docebimus. eſt & alterum Culi
cum genus è ficubus natum, Centrine veteribus appellatum, quod Teophraſtus, ac Plinius
aiunt ociosè viuere, vt Fuci inter Apes, & quos ex altero genere ſua poma egreſſos, hoc eſt ve
ros vtilesq; maturandis fructibus adſpexerit, protinus necare; id verò ſuis mori operculis.
Scribit quoque Athenæus ex Herodoto, cùm de Babylone loquitur, ex palmæ fructu conci
[n] Lib. Hiſt. 2. cap. 9. pi Culices, non aliter, quàm in caprificorum groſſis. Gignuntur & ijdem in alijs quibuſdam
arboribus, vt Vlmorum folliculis, & terebinthi. Videtur [n] Teophraſtus non hos Culices fa-
cere; ſed ab ijs non multùm differre, cùm dicat, in Vlmi folliculis genus quoddam beſtio-
larum innaſcitur, quod Cnipes appellant: qui cùm in ficis gignuntur, ficarios illos Culices
generant, fortaſſis hi cum Centrinis dictis eidem ſunt, vtpotè qui idem præſtant. Culices
[o] Lib. 13. cap. 11. verò eſſe, & [o] Plinius affirmat, aitque non ex folliculis, ſed è gummi naſci: de gummi enim
generibus, & eorum viribus agens hæc ſcribit. Vlmo etiam in Coryco monte Ciliciæ, ac iu
nipero ad nihil vtile: ex Vlmi verò gummi, & Culices ibi naſcuntur. Sed folliculum Vlmi
teſte Dalechampio, & Terebinthi, κώρυκοι Græci appellant, inepteq; Plinius hîc Cory- G
cum montem Ciliciæ arbitratus eſt. Qui autem è robore, aut quercubus generantur, viden
tur Theophraſto, & Plinio ex humore naſci, tum dulci ſubdito corticibus. Miror qua auto-
[p] Lib. 16. cap. 7. ritate ſcripſerit [p] Plinius, è folio quercus rubente aquoſos nucleos candicantes, & transluci
dos eſſe quamdiu molles ſunt, in ijsq; Culices naſci. Si ex Teophraſto hæc fuerint transla-
ta à Plinio, non ſatis ſincerè, cùm Teophraſtus Μύας ſic naſci ſcribat, quæ ſunt Muſcæ Lati-
nis. ex Vlmis natos quidam ψῆνας eſſe apud Ariſtophanem putant. Sed magis & hoc mi-
rum eſt, quod ex polio naſcantur eo modo quo caprificis, cum veſtibus impoſitum arceat a-
nimalia nocentia: nihilominus id ex Teophraſti authoritate mihi perſuadeo. Quin & poliũ
inquit, Culices gignit, cùm copiosè fructificat. His dictis ſupereſt diluenda quæſtio, quam
[q] Hiſt. 5. ante me mouit Franciſcus Maſſarius. Dixit [q] Ariſtoteles Culices Empidas dictos ex Aſcari-
dibus generari, Conopes autem ex Vermiculis, qui in aceto gignuntur, cùm tamen alio
in loco dicat, Culices ex animalibus non generari. Quid igitur? contradicit ipſe ſibi Ari-
ſtoteles, nonne & Aſcarides, & Vermiculi animalia nuncupantur? Dicendum itaq; quod
duplex eſt generatio, ſui generis, & non ſui generis, & ſic quando inquit, Culices neque ex
Animalibus naſcuntur, ſenſus eſt, quòd non generantur ex animalibus, quæ ſunt cognati H
generis: hoc eſt Culices ex Culicibus non generantur, non enim coeunt, vt alibi idem autor
tradidit. Adagiorum autor, quod vltimo loco adijciam, reuiuiſcere, ait Culices exuendo
[r] 8. Hiſt. c. 17. ſenectam. Hanc enim [r] Ariſtoteles exuere declarat his verbis: Inſecta eodem modo nempè
ſerpentum exuunt ſenectutem, quibus hoc ſolitum eſt, vt Culex (ita enim ἐμπὶς transfert
Theodorus Gaza, ſed meum exemplar habet ἀσπὶς, quod minus probo, eſt enim hoc ge-
nus ſerpentis, non Inſecti) vt ea quorum pennæ vagina continentur, vt Scarabæi: ſed om-
nia facto iam quod gigni debuerit exuunt: nam paruæ viuiparo ſecundæ; ſic Vermiculariæ
proli operculum circumrumpitur. Cæterùm quomodo ſerpentes exuunt ſenectam, ex
eodem loco ſic docet. Cùm ſerpens exuere incipit, ab oculis primùm detrahi aiunt, ita,
vt obcæcari videantur, ijs qui rem non intelligunt: tum caput exuitur: glabrum enim hoc
omnium antè quàm reliquum corpus apparet: atque vna ferè nocte, & die ſenectus tota
exuitur à capite orſa ad caudam, & ante altera intus ſubnaſcente ipſa remouetur. Vt enim
fœtus

A fœtus inuolucro ſecundarum, quo contentus prodierit, exitur, ſic iſta ſenectute detracta, renouantur.

COGNOMINATA. DENOMINATA.

OETEI Herculem Conopium, ne prouinciā infeſtam Culicibus redderet, venerati ſunt. Nam Culices Oetei Conopas vocant, ſicut de Apolline Culicario proditum eſt, qui in Attica colebatur, quod infeſtos Culices ex agro propulſaret. Hæcque Alexander ab Alexandro ex Strabone, qui ita habet: à Culicibus, quos Oetei Conopas vocant, Hercules Conopius, apud illos colitur, quoniam eos ab ijs liberauit. Sunt autem, qui non Conopium, ſed Cornopium hìc legant: quòd ſcilicet Cornopas ſugauerit, Id eſt, Locuſtas

Hercules Conopius cur dictus.

B quas illi κόρνοπας, vel ἀκρίδας vocant, vt ſuo loco patebit. Κωνωπεῖον, velum eſt ad arcendos Culices, quo vocabulo, & Latini vtuntur, exponuntque tentorium, ſeu velum, & papilionem lineum, vel laneum, vel bombicinum, qui toro circumdatur ad arcendos Culices: quo maximè vtuntur Alexandrini, quòd ex Nilo Culices confluant, quos κώνωπας dicunt. Inde κωνωπεῖον per ει diphthongum. Poëtæ tamen Latini ſuo quodam iure abijciunt vocalem ſubiunctiuam, & penultimam corripiunt. Propertius.

Fædaq; Tarpeio Conopea tendere ſaxa.

Et apud Horatium.

Et inter ſigna turpe militantia
Sol aſpicit Conopeum.

Poſterius carmen eſt iambicum dimetrum, cuius vltima ſedes poſcit iambicum. Ineptiſſimè autem lapſi ſunt, qui per œ diphthongum hanc dictionem ſcribendam præceperunt. Affertur & κωνώπιον ex Epigrammatibus pro genere inſtrumenti ad arcendos Culices, κωνωποειδής Culicis ſpeciem gerens, Culici ſimile apud Theophraſtum κωνωποειδῆ θηρία. Κωνωποθήρας Heſychio ὄρνις ὁ κώνωπας θηρεύων, auis, quæ venatur Culices. Κνιπολόγος

C eſt auis quædam ex genere τῶν ξυλοκόπων, id eſt earum, quæ roſtro arbores tundunt, vt οἱ δρυοκολάπται, qui Latinis ſunt Pici, ſeu pici arborarij: quorum roſtrum habere Culices Muliones teſtatur Plinius, meminitque huius auis Ariſtoteles, eſſe eam dicens τὸ μέγεθος μακρὸν ὅσον ἀκανθυλλίδα, τὴν δὲ χρόαν σποδοειδῆ καὶ κατάστικτον, φωνὴν δὲ μικρὸν, id eſt longam ſecundum magnitudinem, vt parua Acanthis, colore verò cinericeam, maculoſam, parua voce. Nominis ratio eſt, quòd Culicibus inſidietur, ſeu ſcribendo κνιπολόγος, quòd Culices colligat in cibum, vnde & Culicilegam vocat Gaza. Metaphora à Culicibus ψῆνες dictis dicitur ὑποψηνωμένη, fætu turgentem habens vterum, vt ficus, cui ſummiſſi ſunt iſti Culices. Affertur verò & ſimplex ψηνίζω caprifico, ἐρινάζω, hoc eſt ſubmiſſis Culicibus ficarijs ad maturitatem perduco. Aliàs ψηνίξαι, Suida teſte eſt ξύσαι radere (exponente etiam σοβῆσαι) proculdubio eſt ab adiectiuo ψηνός, quod eidem eſt φαλακρὸς caluus. Heſichio ἀραιὸς, ψιδνὸς, δάψιλος, raros habens pilos, pilis propemodum nudatus; vt ſit reddo ψηνὸν, ac depilem, deglabro, idem verbum habet obſcænam ſignificationem.

D

MORALIA.

CONVICIATORES detractores Culices non ſine ratione dici poſſunt; vt enim hi aculeum habent, quo & ſugunt ſanguinem, & pungunt, durisq; & ferocibus animalibus nocent; ita illi, conuiciandi, ac maledicendi aculeo armati, ſanguinem vindictæ ab alijs expetunt, quos ſuis conuicijs lacerant, & cruentant, dicentes illud Deuteronomij, inebriabo ſagitas meas ſanguine, & gladius meus deuorabit carnes, & corporis virtutibus; atque animi mediocribus cum valeant, magna tamen animalia hoc eſt doctrina præſtantes viros, ac nobilitate inſignes, vt ſunt principes, inuadere non formidant. Atque vt ciuiles inter volatilia computantur, Vermes tamen, ita hi inter monaſticos, cùm tamen Vermes ſint, qui computreſiunt Culices quoque in aëre ſtrepitum generant, equos maximè vlcerofos infeſtant, itemque dormientes, candelęq; lumen aduolant, quo incenduntur & pereunt,

Detractores Culices dicti.

& pereunt, minimo etiam tactu rumpuntur, & pereunt. Ita quoque Hypocritę in aëre hu- E
ius mundi perſtrepunt, diſcordiamq; generant, dormientes, hoc eſt innocentes pungunt,
& excitant, & plures pedes quàm alas, id eſt plures affectiones, quàm virtutes ſcrunt, equos
vlceroſos, id eſt luxurioſos, & eorum vlcera, hoc eſt eorum malefacta mordent, & lacerant,
plus in vlceribus, hominum dico criminibus, quàm in virtutibus ſe delectant, gaudent cã-
delæ lumine, quia malefacta aliorum ſibi aperiri deſiderant, vt habeant quem conuicientur,
& maledictis lædant, à candelæ tamen lumine comburuntur, quoniam nimium hæc inqui-
rentes malis aliorum reſponſis feriuntur: & quamuis maledictis plùrimùm laceſſant, & uo-
ceant; tamen ſi ipſi minimis maledictis tangantur, rumpuntur: hi cibus hirundinum
ſunt, quia dæmones, hos in inferno abſorpturi ſunt. Breuiter igitur hi os habent aculeatum
quo ſugunt punguntq;. Sugunt quidem adulando, & propriæ vtilitati ſtudendo, pungunt
autem mordendo, & inquietando alios: quia iſti quum non ſugunt pungunt: quia quando
non inueniunt qui det eis aliquid, eum conuiciando corrodunt. Mich. 3. ſi quis non dederit
in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prælium: ideo Eccl. 28. Suſurro, & bilinguis »
maledictus; multos enim turbauit pacem habentes. Plutarchus aduerſus Stoicos de amore »

Amores Stoicorum.

eorum diſputans, Deformes (inquit) aiunt (Stoici) eſſe adoleſcentes qui vitioſi ſunt, aut F
ſtulti: formoſos qui ſapiunt, atque horum nullum neque amatum eſſe, neque amari dignũ. »
Neque hoc grauiſſimum eſt; addunt eos qui turpes amauerint, finem amandi facere vbi hi »
pulchri ſunt facti. Quis verò talem amorem cognouit, qui cum deformitate corporis animĩ »
prauitatem cernens conſtet, pulchritudine vnà cum prudentia, iuſtitia, & temperantia inna »
tis extinguatur, & contabeſcat? Tales ego Culicum ſimiles iudico, qui ſpuma vini, & aceto »
gaudent, bonum, ac potui aptum vinum auolantes fugiunt. Apud Plautum quoque Culices »

Amatores Culices dicti.

amatores dicuntur. Is enim Cleoſtratam vxorem Stalinonis ſenis amaſij, ſic ſuo marito re-
ſpondentem introducit, qui non aliter, quàm iuuenes, aut adoleſcentes amatores, vn-
guenta olebat.

— Eho tu
Nihili cana Culex, vix teneo quin quæ decent te, dicam.
Senecta ætate vnguentatus per vias incedis ignaue.

Adrianus Turnebus verſatus quàm maximè in veterum monumentis, cùm hæc verba de
amaſio ſene dicantur ſibi perſuadet, Culicẽ hîc figuratè amatorem eſſe, quod cum ſua pro-
muſcide formoſorum, & formoſarum cutem Culices pertundant, & tanquam quodam Si- G
phone ſanguinem eliciant, amore quodam eorum capti eſſe videantur. Dionyſius Lambi-
nus eundem Plauti locum explicans, Canam Culicem ſic appellare ſcribit Cleoſtratam ſenẽ
amatorem inſtar Culicis fœtidum; vel proinde moleſtum, & odioſum, vt ſunt Culices, qui
formoſis puellis, dum eas promuſcide ſua verberant, & pertundunt, vel ſuo tinnitu obtun-
dunt, & ſomnum capere non ſinunt, moleſti ſunt.

HIEROGLYPHICA.

Guloſus.

Culex popinator.

POTEST per Culicem guloſus, & helluo ſignificari. hunc fortè Lucia-
nus ὀψόπωνον, id eſt popinatorem Culicem vocat, apud quem Gallus qui
ex Pythagora in auem transformatus eſt, ſe longè ſuauiùs vixiſſe fatetur,
cùm eſſet rana, quam cùm eſſet rex. Illud autem, inquit, vnum in genere »
dixerim, nullam ex omnibus vitam, non viſam tranquilliorem vita huma- »
na, naturalibus duntaxat cupiditatibus, & vſibus circumſcriptam. Siqui- H
dem publicanum equum, aut Sycophantam Ranam, aut Sophiſtam gracculum, aut popina »
torem Culicem, aut Cinædum gallum, atque id genus alia quæ vos ſtudio comminiſcimini »
haudquaquam inter illos videbis. Sed Aegyptij hominem acidis illectum propoſito Culi- »
ce indicabant, quod Culices obſeruaſſent, non admodum cupidè appetere dulcia, ſed acida
quam auidiſſimè. Hæc fortè (inquit Pierius) leuia videantur, ſi quis ſimpliciter acceperit.
Sed enim veluti per mel omnem rerum iucunditatem intelligebamus, ita per acorem quid-
quid eſt amænitati contrarium, nobis fuerit proponendum. Eſſe enim homines qui iucun-
ditatem auerſentur veriſſimum eſt: Culicis minuti genere quod cum oculorum ob-
tutu vix aſſequamur acriter pungit, ſi corpori inſederit, Dialecticam interpretari vult A-
damantius, quæ minutis, & ſubtilibus verborum ſtimulis animos terebrat, & tanta callidita-

Doctrina Ariſtotelis.

te circumuenit, vt deceptus, nec videat, nec intelligat, vnde decipiatur. Ab hoc autem pun-
gendi munere Hieronymus quoque doctrinæ Ariſtotelicæ ſpineta attribuit, contra Helui-
dium.

A dium. Ingruentem quoque Culicum multitudinem Aegyptij ſignificare ſi vellent, Coſſos Vermiculos ſi non pingebant, certè loquendo ſignificabant. Hieroglíphicè enim modò loquimur, modò ſcribimus. Idq; ea de cauſſa, quod ex eiuſmodi Vermiculis Culices generantur, vt erat eorum ſententia, ſed ex Culicum multitudine infeſtum aliquod agmen intelligebant. Vti enim Culices, quaqua feruntur, ſunt incolis omnibus moleſtiſſimi, ita exercitus quantumlibet amicus, quaqua iter fecerit, & moleſtus eſt, & damnoſus. Quod ſi vllo vnquã tempore experimento compertum fuit, infeliciſſima ætate noſtra per tot continuos annos magna cum Italiæ clade perſpeximus. Longè enim grauiora damna nunc ab armatis amicis inferuntur, quàm olim ab hoſtibus, qui rerum potiti eſſent: cuius mali cauſſa militum improbitas, ſummam diſciplinæ militaris gloriam in ſola rapacitate reponentium.

Agmen militum.

Exercitus ſemper dãnoſus.

HISTORICA. DAMNA.

B NVLLVM ferè inter Inſecta pluribus nocet quàm Culex, homini inquã, ac multis quadrupedibus. quin etiam hortos, ac rigua infeſtat, ſi plurimę adſint arbuſculæ, quamuis corpore ſit ſatis exiguus. Hominibus autem, ac multis animalibus moleſti ſunt, aut ſonum edendo, vt à ſomno arceant: aut pungendo, quo dolor, ac puſtulæ inferuntur exanthematibus ſimiles, quas ſe obſeruaſſe ſcripſit Hippocrates in febribus æſtiuis circa ſeptimam, & octauam, & nonam diem: aſperitudines, inquit, in cute mileaceæ Culicum morſibus maximè ſimiles, non valde pruriginoſæ: ob has itaque moleſtias tanto ab hominibus odio habentur, vt nihil ferè odioſius. præclarè Plautus in Lenones.

Noxij quibus.

Hortos infeſtant.

Culicum morſus.

Item genus eſt lenonum inter homines, meo quidem animo,
Vt Muſca, Culices; Pedesq; , Pulicesq; , Cimices,
Odio aut malo, & moleſtia. bono vſuiq; eſtis nulli.

Petrus Bargæus horum Culicum damna, & moleſtias breuiter attigit, hiſce verſiculis.

Ipſi etiam Culices, tellurem atque aëra magnum
C *Complentes, hominumq; genus, iumentaq; paſſim*
Lædere, & impreſsis maculoſos dentibus artus
Linere. Cardanus hæc recenſuit. Culicem, inquit, armauit in noſtram iniuriam (naturá) „ animal exiguum & frequens, adeo vt vix iuxta aquas commodè liceat habitare. Robuſta „ promuſcide, vt natura Elephantem meditari, dum hoc generaret animal videatur: terebrat, „ non humanam tantùm carnem; ſed & equorum pellem, hauriens ſanguinem acri dolore, „ denique & bombo egregio ſomnos diſturbat, æſtiuis noctibus, vt nil ſit odioſius. Nec obi„ ter ferit, vt Muſcæ quæ paſſim omnes impetunt, ſed diligit quos feriat: nam ſolùm ſanguine „ dulci gaudet. Inuiſa eſt Muſca. Quamobrem vbi à Deo punienda regio eſt grauiter, eiuſmodi animalculis grauibus punitur. Sed exempla proferenda. Satis autem imprimis hoc conſtat tertiam nimirum Aegyptiorum plagam factam fuiſſe per Culices, qui è puluere nati pro„ ductiq; erant. Sic enim perſcriptum legimus: Aron manu virgam ſuam de mandato domini protendit, ac terræ puluerem percuſſit, qua percuſsione Culices, tum in hominibus, tum quadrupedibus extiterunt. Atque hinc, inquit Michael Glyca, diſcito animalculum illud, quod Culicem appellamus, tametſi, vel minimum ſit, nihilo tamen minus longè nobis eſſe mole-
D ſtiſſimum. Non enim tantùm cutis ſuperficiem ſtringit, atque lædit, obſcuris morſibus graues moleſtosq; pruritus efficiens; verumetiam per nares, & aures ad interiora vi penetrare nititur; ac pręterea pupillis oculorum, in eos inuolando detrimentum adfert. Deinde hîc etiam Aegyptiorum excantores conſimile quiddam moliri nitebantur, vt Culices pruducerent, ſed irrito conatu. Quamobrem Pharaoni confeſſi ſunt; hæc Dei digito effecta eſſe. Potentia enim Dei in Aegyptijs plagis, vt ait D. Hieronymus per parua animalia oſtenſa eſt, & „ præcipuè Cyniphes (Cnipes dicere voluit) qui tam parui ſunt Culices, vt vix cernantur o„ culis, & alibi rurſum per Culices res minimas viles, & inutiles damnoſasq; intelligit, dum ait: Et ſi quando Aegyptiæ filium viderit iraſcentem, recordatur patris, qui lucem, boues crearit, & Culicem, hoc eſt maximas res in vſum humanum fecit, & minimas in punitionẽ. Narrat quoque Nicephorus Perſis diuinitus Culices immiſſos fuiſſe (dum Sapores eorum Rex Niſibim oppugnaret) qui victoriam Romanis reportarunt. Ephrain autem, inquit, qui „ apud Syros optimus fuit ſcriptor, muro conſcenſo, vbi innumerabilem illam hoſtium multi

Aegyptiorum plaga tertia per Culices.

tudinem

tudinem vidit, Iacobum qui tum ibi, vt dictum eſt, Epiſcopum agebat, rogauit, vt Muliones E
& Culices Perſis immitteret: quibus illi etiam per minima animalia Deum eis abundè auxi
lium ferre cognoſcerent. Et ecce ſimul cum ipſa precatione, animalculorum aërius exerci-
tus nubis inſtar confertim in illos inuolat, & in elephantorum proboſcides quæ veluti tibiç
erectæ eminebant, equorumque & aliorum iumentorum aures, & nares irruit. Illi verò ani
malculorum eorum non ferentes congreſſum nullo ſeruato ordine, cum impetu diſcurren-
tes miſcentur, fugienteſq; turpiter concidunt. At Sapores ex rebus minimis maximo Dei
ſubſidio cognito, quum multa per eam expeditionem tentaſſet, cum probro tamen, & igno
minia inde diſceſſit, clade ſibi ipſi potius quàm Victoria parta.

Myontem vrbẽ à Culicibus vaſtatam.

Myontem quoque Ioniæ vr
bem dum floreret maximè, caſu tali derelictam deſolatamq; fuiſſe, memoriæ proditum eſt.
Ferunt enim eo regionis in tractu, quo ſita erat ciuitas maris, quendam haud ſanè magnum
fuiſſe ſinum, quem Meander è regione influens amnis limoſus alioquin, & materiæ ſemper
aliquid ſecum adferens, obturatis aduectitio luto obtruſiſq; illius faucibus, & obſepto adi-
tu annis voluentibus paulatim paludem effecit; ex qua tanta Culicum vis poſtea eſt enata,
vt eorum moleſtia, & tædio coacti ſint Myontij relicta vrbe patrijſq; ſedibus Miletum po-
pulariter commigrare. Quod Atharnenſium ciuitati, quæ iuxta Aſiæ Pergamum ſplendidè F
frequenterq; habitabatur, quondam eueniſſe dicitur talem enim ob cauſſam relictam ab in-
colis fuiſſe illam, in Achaicis ſuis Pauſanias commemorat. Simileque quid prodidit Aelia-
nus de Culicibus Indicis qui diſertum locum, & inhabitatum effecerunt.

Deſert⁹ ob Culices locus.

Circa lacum, in-
quit, etiam Arathan (qui & ipſe in India eſt prope fluuium iam dictum eſtamenum) feros
iſtos Culices abundare aiunt. Vbi locus deſertus & eſt, & appellatur. quamuis poſtea
dicat locum eum ab initio, & perpetuò habitatoribus minimè caruiſſe, ſed vt accolæ aſſeue
rant, & circum vicina illa loca habitantes, ob Scorpionum, & Phalangiorum copiam dereli
ctum fuiſſe.

Leones infeſtantur à Culicibus, & vbi.

Sed vt mirari deſinamus animal hoc adeo ignobile, ac imbecillum homini om-
nium animalium nobiliſſimo, & generoſiſſimo infeſtum eſſe, ſcimus etiam Culices, in Leo-
num greges petulanter adeo ferocire, vt eos magna interdum clade ad internecionem adi-
gant. Inter enim arundineta Meſopotamiç Leones innumeri iuxta fluminum ripas, & fru
teta vagantur eo tempore, quo hyemis clementia ibi molliſſima eſt, ſemper innocui: Verùm
vbi per æſtatem cælum exarſerit, regionibus ijs æſtu candefactis arbuſtiſq; propemodum,
ipſi tam vapore ſyderis, quàm multitudine Culicum agitantur, quorum denſiſſimis exami
nibus per eas terras, omnia referta ſunt, qui quidem ad ſplendorem oculorum tanquam hu G
midiora membra conuolantes eos appetunt, palpebrarum libramentis mordicus inſidentes.
Hinc Leones cruciati diutius, aut fluminibus ad quæ remedij cauſſa confugiunt, abſorben-
tur; aut amiſſis oculis immanius efferaſcunt, quod ni fieret, omnis ea quæ ad Orientem latè
diffunditur plaga, huiuſmodi beſtijs oppleretur. Id ſibi compertum eſſe teſtatur Ammianus
Marcellinus. Non ſanè prædicta hiſtoria diuerſam ſuper Rizophagis populis refert Diodo-

Leones Rizophagorũ à Culicibus expulſi.

dorus Siculus. Aeſtate in regionem, inquit, Aethyopum Rizophagorum è diſerto Leones
irrumpunt, & vmbræ cauſſa, & vt minores venentur feras. Ad hos Aethyopes ex paludibus
exeuntes, multi pereunt, tum inferiores viribus, tum deficientibus quibus ſe tutari valeant.
Et iam diù ea deleta eſſet à Leonibus natio, niſi natura eis ſpontè præſidium tuliſſet. Nam
ſub ortu canis mirabilis, atque innumera nullo exagitata vento Culicum multitudo ad ea
loca aduolat. Homines ad paludes confugientes minimè lædunt, Leones abire ex his regio-
nibus compellunt; tum morſu, tum vocis ſono territos. Quæ ferè omnia ſic, ſed breuius Stra
bo. Circa Meroen, inquit, Aſtaboras, & Aſtapas influunt. Hæc flumina Rhizophagi acco-
lunt, qui etiam Elei vocantur, propterea quòd ex adiacente palude euulſis radicibus maſſu-
las conficiunt, & ad ſolem coctis veſcuntur. Hæc loca Leones alunt, qui ſub canis ortum à H
maximis Culicibus hinc expelluntur. Itaque ſummoperè mirari ſubit, quomodo dicat Ae-
lianus Culices ciuitati apud Rhizophagos nocuiſſe, Leonumq; nullam mentionem faciat,
dum inquit. Indica regio eſt circa Eſtamenum (alias Aſtabaram) fluuium, vbi Rizophagi
habitant. Illic oriente Sirio Culices quidam terribiles, magna vi occupato aëre, ſubito ſu-
peruentu ciuitatem quandam infeſtarunt. Niſi dicamus aliter in hoc loco legendum eſſe,
aut etiam fieri poſſe, vt & tam incolis, quàm ipſis Leonibus infeſti ſunt eiuſmodi Culices,
quod tamen Diodoro Siculo aduerſatur, qui homines mihi habitantes, & ad paludes con-
fugientes minimè lædi ab ijs atteſtatur in ſupernè allatis verbis. Heſychius quod huic loco
ſubijciendum velim Empida ſpeciem Culicis appellat βόυτυπα, quòd bobus infeſta ſit, hoc
tamen propriè ad Oeſtrum, ſeu Aſilum pertinere arbitror.

PRÆ-

A

PRAESAGIA.

CVLICVM multitudo ingens anno Domini noſtri Milleſimo quingenteſimo octuageſimo menſe Maij viſa per quatuor dies continuos euolare ex Italia in occidentem, ſignificauit bella in parte occidentali, vt nobis refert Andreas Marachius in iudicio, quod fecit ſuper anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo primo. Bella anni 1580.

PROBLEMATA.

B LEONARDVS Iacchinus vnicam eamque perelegantem hanc ſoluit quæſtionem, nimirum, cur Culices non æquè omnes morſu impetunt? Quoſdam enim, nec attingunt quidem: at Muſcæ ſine diſcrimine omnia, rum homines, tum bruta affligunt? An, inquit, quia ſapores quoſdam lubens proſequitur, quoſdam verò reſpuit? Porro duce odoratu bruta paſcuntur: qua enim alia via in multiplici illa herbarum varietate, non ingratas modò, verùm, & lethiferas quoque ſecernerent? Gaudet autem præcipuè acidis Culex, vt vſus monſtrat, & Ariſtoteles obſeruauit. Fructus enim non attingit, priuſquam corruptione acorem contraxerint. Quibus igitur ſanguis purus, & minimè putidus, huc Culex non inſectatur: Muſca verò omniuorum animal eſt, & dulcibus maximè oblectari ſolet. Cur Culices non omnes mordeant.

EPIGRAMMATA:

VIRI amatores quomodo Culicibus comparentur ex hoc Epigrammate Græco, cuius adhuc me latet autor, licet cognoſcere. Amantes Culicibus comparantur.

C

Τοὺς κώνωπας ἐρᾶν μᾶλλον πρέπει, ἤπερ ἄνδρας
Φύντας τῶν γοίμων ὡς κύπρις ἐξ ὑδάτων,
Καὶ μιμησαμένους ἀερσιπότητον ἔρωτα
Εἰρεσίῃ πτερύγων, τοῦτ' ἔμεν αἱμοπότας,
Τὸν κώμων' ἄδοντας ἐγέρτι γυναῖκα, πλανῆτιν
Αὐτὰς ὑπνοπατῶν ἱεμένους ὄαρον,
Ἐς λέχος ἱπταμένους ἐς αὐτοὺς πολλάκι μαζοὺς
Κ'ἀμφαφόωντας ὅλης ἅψεα θηλυτέρης,
Ψαύοντας χειλέων καὶ ἐκμυζῶντας ὀπωπῆς
Μαρμαρυγάς, γλώσσης τ' ἠρέμα γευομένους
Ἀγρύπνους, ἰταμούς, σκοτοδέρκας. ἆρα τίς ἀνδρῶν
Ὅσσαγε κώνωπες δείγματ' ἔρωτος ἔχει;

Hos verſiculos ſic Angelus Politianus tranſtulit.

Culices amare magis decet quàm viros.
Productos fertilibus, vt venus ex aquis,
Et imitatos altiuolum amorem
D *Remigio alarum, vt ſint ſanguinis potores.*
Comumcantantes ſuſcitatorem mulierum vagum.
Grauiter ſomno captarum cupidos mulierum,
Ad lectum inuolantes, ad ipſas ſæpe mammas,
Et contrectantes totius membra effœminatioris,
Tangentes labraq; & exugentes faciei
Splendores linguamq; paulatim guſtantes,
Vigiles, impudentes, tenebris videntes: nunquis virorum
Quanta ſanè Culices ſigna amoris habet?

LI EPITA-

EPITAPHIVM. E

VIRGILIVS in eo poëmatio quod Culicem inſcripſit, eius enim mortem deflet, vltimis verſiculis hoc Culici epitaphium poſuit.

Parue Culex pecudum cuſtos tibi tale merenti
Funeris officium vita pro munere reddit.

APOLOGI.

Magnos à paruis proſterni.

AESOPVS hac ſequenti fabula docet eos, qui magnos proſternunt, à paruis ſæpè ſuperari. Culex, inquit, ad Leonem accedens, ait: neque timeo te, neque fortior me es. Sin minus: quod tibi eſt robur? Quod laceras vnguibus, & mordes dentibus? hoc & fæmina cum viro pugnans facit. Ego verò longè ſum te fortior: ſi verò vis, veniamus ad pugnam, & cùm tuba cecinisset Culex, inhæſit mordens circa nares ipſius Leonis leueis genas, Leo F autem proprijs vnguibus dilaniauit ſe ipſum, donec indignatus eſt. Culex autem victo leone cùm ſonuiſſet tuba, & epinicium cecinisset, euolauit. Araneæ verò vinclo implicitus cum deuoraretur, lamentabatur, quòd cum maximis pugnans, à vili animali Aranea occideretur. In Gabriæ tetraſtichis aduerſus eos, qui volunt eſſe docti, aut prudentes, potentesvè, nec tamen ſunt, poſitus eſt hîc apologus.

Κώνωψ καθῆστο πρὸς κέρας ταύρου πάλαι,
Ὅσπερ καλεῖν ἀπιέναι εἰ χρήζοι θέλει,
Ἤκουσε δ' ὥσπερ οὐκ ἔγνω καθημένον,
Οὕτω δὲ μὴ πετόμενον αἴσθησιν λάβῃ. Id eſt.
Culex olim in cornu tauri ſedebat,
Quem dicere iuſſit, an ſe volare velit,
Audiuit quemadmodum non nouerat ſedentem,
Itaq; neque euolantem ſentiret.

PROVERBIA. G

Culicem elephanti cōferre.

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλειν. Id eſt. *Culicem elephanti conferre*, dicuntur, qui minima maximis comparant. Libanus ad Caſiliū: τόδε ἐμὸν τοῦτον, ὥσπερ κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος, Id eſt: ego verò perinde ſum, quaſi Culex cum elephante collatus. Huius generis eſt illud Virgilianum.

Sic canibus catulos ſimiles ſic matribus hædos
Noram: ſic paruis componere magna ſolebam. &
—— *Si parua licet componere magnis.*

E Culice elephantem.

Sus elephā to ſimilior.

E Culice Elephantem facis, id eſt, res paruas, & viles nimium extollis, aptè hoc prouerbium in Cardanum torſit Iulius Cæſar Scaliger, Nemo, inquit, vnquam melius prouerbium expreſſit vetus. Quanquam haud è Muſca, ſed è Culice feciſti Elephantum: ais enim. Dum Culicem natura conderet, Elephantum meditatam. Vbi neſcio vter ineptior: tu ne quem referre ,, non pudeat: an ego quem refellere non pigeat. In priſtinum tamen quandoq; meum me fatū ,, impulit, molendum eſt. Quin etiam argutemur. Natura cùm Elephantum meditaretur, eius H formulam, quod & pictores, & Architecti ſolent, in Culice propoſuit, quaſi ichnographiam ,, vt ectypum faceret. Muſcæ promuſcis proprior elephanti manui eſt. Quare ſuper, ea non ,, ſuper Culice priſci prouerbium condidere. Quin promuſcis à Muſca ad elephanti- ,, naſum deſignandum translata credi poteſt. Quid elephanto cum beſtiola ſenum crurum, ,, quæ ſimul & valgia ſunt, & vaccia? Quorum poſtrema longiſſima, contrà quàm Elephan ,, to. Præterea promuſcide pro manu, & calce vtitur elephas, non pro ore ſicut Culex. Simi- ,, milior Elephanto Sus. Quam ob cauſam, vt opinor ſtultiſſimus ſimul, atque nequiſſimus ,, impoſtorum omnium Mahomet: in arca Noæ ſuem ortum ex Elephanti ſtercore blaterat. ,, Nihil alioquin Elephanto infeſtius, quàm Sus. Eius enim ſtridore ſolo, quod facere tela ne- ,, queunt, in fugam vertitur. Macte Culex Cardanice, cuius idea Elephantus eſt. Iam te aſſerto ,, rem video Platonicorum exemplarium, Ariſtotelicis iſtis nugatoribus perniciem minitantem. In epiſtolis, quæ Phalaridis nomine feruntur, extat huiuſmodi quoddam adagiū, κοινώ-

νος

A πος ἐλέφας ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει id eſt, *Culicem haud curat elephantus Indicus.* Dictum eſt autem ob ſingularem duriciem cutis elephantinæ, qua fertur etiam iacula excutere, tantum abeſt, vt Culicis morſu poſſit offendi. Adhiberi poterit quotiens ſignificabimus excelſis animis leues, & vulgares iniurias eſſe negligendas. Ἐμπὶς τρικορυσία, prouerbij loco ponitur apud Suidam. Tricorinthæ enim multæ exiſtebant Empides, vtpotè nemoroſo, & humecto loco. Ἀνερίναστος εἶ, *incaprificatus es.* Suidas putat in mollem, & infrugiferum conuenire. Sunt qui referant ad eos qui tueri non queant id, quod nacti ſunt boni. Adagium vſurpauit Hermippus in Militibus. Eius rationem eiuſmodi reddunt Suidas, & Zenodotus. Aiunt mariſcis, qui caprifici fœtus eſt, innaſci Vermiculum, quem Græci ψῆνα vocant. horum vim colligunt ruſtici, deq; fici ramis ſuſpendunt, ne videlicet fœtus antè tempus, & immaturi diffluant. Nam Vermes protinus per rimas, irrepunt, atque hoc modo matureſcunt fici. Vnde arborem cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuit, ἀνερίναστον appellabant, atque hinc deinde transferebant in hominem inutilem, à quo nil bonæ frugis eſſet expectandum. Vox compoſita eſt ἐκ τοῦ ἀ στερητικοῦ μορίου καὶ ἐρινοῦ, quaſi dicas incaprificatus. de caprificatione paulò inferiùs plenius ſatisfaciemus. *Excolantes Culicem, Camelum glutiunt.*

Culicē non curat elephantus Indus.

B Euangelicum eſt adagium in Phariſæos: illi enim maximis rebus indormientes, minimis ſuperſtitioſè vigilabant. Si quidem Deus præceperat propter alimentum Sacerdotum, & Leuitarum omnium rerum offerri in templo decimas: ex quo illi hoc vnum habebant ſtudij, vt quę iuſſa fuerant comportarentur, etiam vilium olerum decimæ, at cætera quę erant maiora vtrum quis faceret, nec ne, parui pendebant. Quapropter Chriſtus eos auaritiæ peruenuſta hyperbole arguens apud Matthæum. *Duces cæci excolantes Culicem, Camelum autem glutientes:* qui innuit per Camelum magnitudinem præceptorum, iudicium, miſericordiam, & fidem ab illis largiri; per Culicem autem quæ parua eſt beſtiola decimas menthæ, & cumini & anethi liquari, vt D. Hieronymus ſuper eadem Matthæi verba, & Polydorus Virgilius ex eo, exponſit: nam quæ voramus, minus deguſtamus, quæ verò liquantur, plus palato ſapiũt. Sic denique Chriſtus docet Phariſæos negligere maiora Dei mandata, & in paruis tantùm quæ lucrùm habent, diligentiam ponere, adhibere, demonſtrare. Quadrabit prouerbium in ſuperſtitioſos Chriſtianos, qui timentes, vel potius timere ſimulantes, vbi non eſt timor, & neſcire volentes, in quo vera exiſtat pietas, in ceremonijs duntaxat obſeruandis hęrẽt, quod hypocritarum proprium eſt ſtudium. Sed Santes Pagninus in Iſagoge ad myſticos Sacræ

Excolantes Culicē Camelum glutiunt.

C Scripturæ ſenſus ſic hęc verba ſacra interpretatur. Quod, inquit, Dominus dicit excolantes
» Culicem, refertur ad id quod dixit, Decimare illos minuta quæque; Camelum glutientes re
» fertur ad id, quod dixit, pręteritis grauiora legis, miſericordiam, & iudicium, & fidem, vt iſte
» ſit ſenſus Minima obſeruatis, maxima contemnitis. Ex hac enim peruerſitate etiam eis illud
» accidit, quo poſſunt hæc per allegoriam referri, vt demitterent Barnabam, quia videlicet ip-
» ſe non ſoluerat Sabbatum, quod magna diligentia carnaliter obſeruabant. Occiderunt au-
» tem Dominum, ſpiritualiter Sabbatum inſinuantem, per miſericordiam, & iudicium, & fidem quę illi maximè contemnebant. Nam & Culicis nomine non abſurdè figuratur ſeditioſus homicida; quia hoc animal & ſtrependo inquietat, & ſanguine delectatur, & Cameli nomine propter humilitatem, ſe ad ſubeunda onera ſubmittentis propter magnitudinem, intelligitur congruenter Dominus. Aliud quoddã ferè quid prouerbij ſapiẽs, ex Adriano Turnebo viro vndequaque doctiſſimo explicandum eſt, ſed caſto lectori caſtisq; auribus, cùm ſit obſcæni ſenſus. Nam quamuis obſcęnitas in optimorum autorum ſcriptis, valdè improbetur, tamen nè cùm eorum volutamus libros, & angimur, cùm quæ vis verborum ſubiecta ſit, non intelligimus, declarandum eſt id, quod Adrianus Imperator per Culices rotundos

Culicis nomine ſeditioſus homicida figuratur.

Culices rotundos pati quid ſit.

D intellexit, quando hos Floro obijcit lepidis hiſce verſiculis.

Ego nolo Florus eſſe
Ambulare per tabernas
Latitare per popinas
Culices pati rotundos.

Ego, inquit, Adrianus Turnebus ad caprificationem alluſum puto, in qua Culices è caprificis euolantes, in ficos penetrantes, maturitatem afferunt. id Gręcè ἐρινάζειν dicitur. Culices autem vocantur ψῆνες; vnde ὑποψηνωμένην, id eſt, caprificata mulier, quæ propè exactis menſibus vicina eſt partui, & inſciens, & οἱ ψηνούμενοι Culices paſſi, & caprificati à Græcis appellantur, pathici, vt è nouiſſimo conſtat verſu.

Οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ ψηνίζεται. id eſt.
Nullus comatus, qui non caprificatur.

VSVS IN VARIIS.

Vtilitas q̃ à Culicibus

NE minima,& viliſſima animalcula à natura quis abſque fine,& propoſito fa
cta arbitretur,itaq; & Culicũ cõmoda exequamur. Cedunt autem nobis in
vſum,itẽ & alijs animalibus,nec omnes tamẽ ſpecies eodem vtimur modo
nec cætera animalia,vt aues,& piſces,& ſi quæ nã ſint alia. nam qui ψῆνες
vocantur ficuum,& aliorum quorundam fructuum, maturitati conſulunt,
cæteri verò ferè omnes victum animalibus ſuppeditant,vt auibus quibuſ-

Culices ficarij,vt maturẽt ficus.

dam,piſcibus,Crocodilo,Araneis,de quibus omnibus ſingulatim nunc dicamus,& primùm
de caprificatione,quomodo Pſenes fructus quoſdam maturent. Nam,vt ex autoritate [a] Ari-

[a] Li.5.Hiſt. cap.32.

ſtotelis confirmatur,agricolæ appendere ficis caprifici ficus ſolent, & iuxta eaſdem caprifi-
cos ſerere,vt hinc orti Culices ficos petant,& maturent, & ne decidant, prohibeant, quod
faciunt continuis,& crebris morſibus crudum earum ſuccũ abſumendo, ſoliſq; radijs ſimul
aditum aperiendo. Atq; hanc eſſe cauſam ait Theophraſtus,cur Pſenes in caprificis generen

[b] Lib.4.c.9.

tur,quia inquit,fructus illi perſici nequeunt. [b] Plinius hæc eleganter nouiſſimis his verbis
proſequitur. Caprificus,inquit,è ſilueſtri genere ficus nunquam matureſcens,ſed quod ipſa F
non habet,alijs tribuens:quoniam eſt naturalis cauſarum tranſitus, atque è putreſcentibus
identidem generatur aliquid. Ergò Culices parit; hi fraudati alimento in matre,putri eius
tabe, ad cognatam volant, morſuq; ficorum (ficuum legit Dalechampius) crebro hoc eſt
auidiore paſtu aperientes ora (coria Dalechampius) earum, atque ita penetrantes, intus
ſolem primo ſecum inducunt, cerealeſq; (fœcundas,fertiles exponit Dalech.)mittunt fori-
bus apertis. mox lacteum humorem hoc eſt infantiam pomi abſumunt,quod fit ſpontè (na-
turæ vi,ſed longiore temporis ſpacio) Ideoq; ficetis caprificus permittitur ad rationem ven
ti,vt flatus euolantes in ficus ferat. Inde repertum vt illatę quoque aliunde,& inter ſe colli
gatæ inijcerentur fico. Sed videndum eſt inquit Scaliger quemadmodum huic cauſſæ poſſi-
mus aſſentiri. Principio in maturis quoque fructibus animalia concreantur,fabis, tritico a-
lijs. Deinde τὸ πάρεργον ἐκ ἂν ἐργολαβία ἀξιώτερον τοῦ πρόυργου. Propoſuit natura caprifici
fructum perficiendum rem vilem admodum: non poteſt: vertit operam illam plebeiam ad
operoſiorem functionem,quippe Culicem:quemadmodum contingit hominibus nequam,
quibus pœnitentia eſt fœdior peccato. Dicẽdum naturam omnem vbi nacta fuerat materiã,
adiungere formam idoneam. Neque eſt Culex πάρεργον,aut acceſſorium operæ quę paraba- G
tur ad caprificum: ſed æquale propoſitum,vt ex materia caprifici Culicem generet,nihilomi
nus quàm caprifici fructum. Sed vtcunque ſit,ſiue hi Culices generentur, vt fructum matu
rent, & vt ne decidat prohibeant, ſiue ijdem alia de cauſſa ſint generati,certum eſt fructum
perficere,quod nos volimus. atque hic maturandi,& conſeruandi fructus modus Palmarum
quoque fructibus adhibetur. idq; ex [c] Atheneo comprobari poteſt,qui ex Herodoti libro

[c] Deipn.14.

primo,cùm de Babylone loquitur,hęc citat. Addit præterea,inquit,is ſcriptor (nimirum He
rodotus)palmarum quas mares appellant,poma illis circumligari quæ balanos edunt,vt ea-
rum fructum maturet fructus ſubiens, nec ex arbore ijs defluat: Culices autem in maris fru-
ctu concipi,non aliter quàm in caprifici groſſis. Atque idem videor ex [d] Theophraſto didi-

[d] Li.2.Hiſt. cap.9.

ciſſe,qui inquit. Fructum autem antequam coquant,amittere poſſunt,amygdala,malus,pu
nica,pyrus. Omnium maximè ficus,& palma,quibus vel auxilium magnoperè quæritur,vn
de & caprificatio comperta habetur:nam ex pomis annexis Culices egredientes,corrodunt,
& peruia reddunt ficuum ora. Sed & hic maturãdi fructuſq; conſeruãdi modus alijs quoq;
Culicibus,quã ijs qui in caprificibus appenſis naſcuntur,aut qui ex Palmę maris pomis pro-
ducuntur,perfici poteſt,nimirum ſi conſeruatur locus ijs plantis, qui Culices producunt,vt H
polio. Cauendũ tamen ab vlmo eſt,in cuius folliculis genus quoddã beſtiolarũ innaſci ait
Thophraſtus,quod Cnipes appellant:qui cũ in ficis gignũtur,ficarios illos Culices deuorãt.
Huius remediũ cancros ſtatuunt alligandos:in eos.n. vertere ſe Culices inquiunt. Sed hîc ca
prificandi per Culices modus,vt nullus alius,non vbiq. locorũ deſideratur, maximeq. in ijs
vbi nulla fructuũ iactura eſt,vt in Italia,in aquilonio,& macro ſolo,vt in Phalarico Megarẽ-
ſis agri,& partibus quibuſdã agri Corinthij. Spontè enim areſcunt fructus loci ſitu,eademq;
prẹſtantur,quæ Culicũ opera. Volucrũ quędam genera Culicibus gaudent in victu. in ciba-

Aues quæ Culicibus, gaudent.

tu,inquit,Plinius Culices gratiſſimi ſunt Veſpertilionibus. Sunt & alia Auium genera quæ
ob id σκνιπόφαγα, & κνιπολόγα dicta ſunt,quę his verbis ab Ariſtotele cõmemorantur. Aliæ
inquit,aues Culicibus gaudent,nec alio magis quàm venatu Culicũ viuunt,vt pipo, tũ ma-
ior tum minor,vtrumq. picum martium vocant. Similes inter ſe vocemq; ſimilẽ emittũt: ſed
maiorem qui maior eſt. Paſcuntur ad maceriem aduolantes. Itemq; galgulus,cui magnitu-
do quan-

A do quanta turturi ferè eſt, color luteus. Piſcis quoque Thymallus Ticini fluuij alumnus his animalculis viuit, cùm ijſdem nec vllis alijs faciliùs capiatur, vt teſtis eſt Aelianus, qui „ qualis ſit piſcis his verbis vnà teſtatur. Piſcem Thymallum ſic nuncupatum, Ticinus flu- „ uius Italiæ procreat: is ad cubiti magnitudinem accedit: & lupi, & mugilis communem, „ ac mediam ſpeciem ſimilitudinemq; gerit. Eius capiti odor non indignam admirationem „ habet: non enim vt cæteri piſces piſculentum quendam mittit odorem: imo verò æſtimes „ te eius gentilem herbam recentem ex terra lectam manibus tenere. Tanta ſanè odoris ſuaui „ tate fragrat, vt qui eum ipſum non videt, gratiſſimam Apibus herbam, vnde nomen duxit, in „ manu tenere putet. Retibus facile capitur: non item hamatis eſcarum illecebris: non adipe „ ſuis, non Serpho (inſecto vti dixi, aut Vermi ſimili, aut Formicæ, aut Culici) non Chama, „ non alterius piſcis inteſtino, non denique ſtrombi collo, ſed ſolo Culice, improba ſanè be- „ ſtiola, noctes dieſq; homini, tum morſu, tum ſtrepitu ſuo moleſta, quòd hac ſola delectetur „ eſca, comprehenditur. Crocodili quoque paruuli ijſdem victitãt. Plutarchus igitur de Cro- „ codilo ſic loquitur. Excluſis catulis qui primùm in lucem progreſſus, non ſtatim ore arripit obuiũ aliquid, Muſcam puta, Culicem, Vermem, aut feſtucam, vel herbam, cum mater mor

Thymallus piſcis qualis ſit, facile q; culicibus capitur.

Crocodili paruuli victitãt ijſdẽ.

B ſibus dilaniat, atque enecat. Araneæ quoque eoſdem paſcunt, ac ſuis retijs venantur. Philes de Aranea, ac tela eius hæc compoſuit carmina.

Μυίαις δὲ, καὶ κώνωψι καὶ κρυψιπτέροις,
Ἐπιταιθμίον θήρατρον ἀράχνης φέρον
Ἐκ τοῦ παρεμπίπτοντος ἁπλῶς ἐσθίειν.

Quidam ſic tranſtulit.

Muſcis, & Culicibus, & id genus volatilibus.
Intenſa nectens fraudulenter retia,
Quod incidit, ieiuna paſcens tamen.

VT FVGENTVR, ET OCCIDANTVR.

C PRO varijs nocendi modis diuerſa quoq; remedia excogitata ſunt. Morſu ne hominem moleſtent, D. Ambroſius, & Plinius ſuadent, vt homo abſinthium cum oleo coquat, & eo ſe perungat; Aemilius Macer loco olei vino vtitur, in quo tritum ſit Abſinthium, his verſiculis:

Acri cum vino trita (herba Abſinthij) *ſe quilibet vngens.*
Non metuit Culices, vſtaq; fugantur odore.

Laudatur ab alijs ſuccus ſeminis Cymini, qui dentibus, dum teritur, conficitur, hocq; perungunt faciem, manus, & ſi quæ aliæ ſint partes horum morſibus obnoxiæ. Sunt qui reticulo Conopeo dicto, in ſimilitudinem tentorij cõtexto vtantur, vt Alexandrini, & Aegyptij teſte Herodoto. Sunt, inquit, aduerſus Culices, quorum magna ibidem vis eſt, hæc ab eis (Aegy- „ ptijs) excogitata. Illos quidem qui ſupra paludes incoluut, iuuant turres quas dormituri ad „ ſcendunt. Nam Culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habitant, a- „ lia turrium vice machinati, hæc videlicet. Singuli ſua habent retia, quibus per diem piſces „ capiunt, eiſdem noctu vtuntur cubili in quo requieſcunt. Circumdatis illis, deinde operti „ ſomnum capiunt, qui ſi in veſtimento inuoluti, aut in ſyndone dormirent, eos per ipſa indu- „ menta Culices morderent: per retia verò nè tantùm quidem mordere conantur. Ad hunc ferè modum Bellonius cùm Cairi eſſet, à Culicibus quum primis diebus in quibus iſtuc ve-

Aegyptij à morſibus Culicum vt ſe liberent.

Alexandrini, vt ſe à Culicibus defendant.

D niſſet aff ligeretur, ſe tutatus eſt; aut enim ibi noctu tegenda eſt facies, vt ait; aut ſub tentorijs dormiendum, aut in ſummis ædibus ſub dio. Indi à quatuor Culicum generibus, quorum ij qui parui ſunt, & exigui maximè nocui, hoc pacto ſe tuentur, obruti arena, faciem contegunt frondibus inter ramos. Alij quidam inter eos Culices adorant, ne ab illis noctu vexentur, vt Paulus Griſaldus teſtatum reliquit. Certè ſtultum hoc & ſuperſtitioſum auxilium, hominiq; Chriſtiana fide imbuto impium. In ſeptentrionali plaga homines à Culicum grandiorũ maxima moleſtia præſertim in pungendo, quando in continua dierum, & noctium luce dormiendum eſt hoc modo euitant. Incolę (vt inquit Olaus Magnus) caput cæteraq; membra decoctione abſinthij aſpergunt, vel rutę, vel nigellę, quum haberi queunt: vel atramento ſutorio permixto eum iunipero vſto. Dormientibus autem tentoriolum ex panno lineo, vel cortice confectum neceſſarium eſt, ſub quo tanquam velamento, contra iniuriam Culicum tutò dormire liceat. Gaudentius Merula cannabis humidæ ramuſculos penes te cum dormiturus es apponendos ſuadet; quæ ante eum ſcripſit Democritus, additq; non etiã ad

Indi vt ſe à morſibus Culicum defendant.

Septentrionaliũ mod° à corpore arcendi Culices.

 cum

eum accedere qui manna thuris, aut aceto, & oleo corpus illeuerit. Si ſpongiam acri aceto imbutam à capite ſuſpenderis, & ſub pedes, non te contingent; itemq; ſi ſpongiam aceto imbutam ex faſtigio domus ſuſpendas: omnes enim Culices illic congregantur. Fallopius ſaluia contuſa, & mixta cum aceto, aut oleo inungi corpus iubet, itemq; cumini ſemine contuſo ſolummodò, aut cum vino albo ſubacto, & corpori illito. Porrò nil melius, quàm fugare Culices ex domibus: alioqui enim non ſolùm pungendo, ſed ſono, vt ait Horatius, E

—— mali Culices ranæq; paluſtres
Auertunt ſomnos.

Suffumigia ad arcēdos à cubiculis culices, & alia remedia.

Arcentur autem à cubiculis, & conclaui ſuffimigijs. Coniza frutex totus ſuffitu ſubſtratuque Culices abigit, vt autor eſt Dioſcorides, Cupreſſi pilulæ cum arboris coma ſuffitæ, Culices fugare æſtimantur eodem teſte, & alibi fimi bouis maſculi accenſi nidore Culices abigũtur. Quin & necari melanthio, quod alij melaſpermum vocant ex quorundam ſententia Plinius affirmat, & alio in loco abſinthij fumo eoſdem abigi tradit, quemadmodum Auicēna odore ligni pyri. Suffitum ex nigella, & ſutorio atramento laudat Galenus. Decoctione lupinorum, aut nigellæ, aut abſinthij, aut rutæ domus aſpergatur, aut feneſtræ limina ne per eas tranſuolent. Eoſdem non permittit introire domum; pilus equinus extentus per mediã F domum, vt autor eſt Democritus. exigit eoſdem calamintha, & nigella ſuffitu, idem continget ſi ex enulæ ſextante, & muricum vſtorum drachmis duabus, amiculá ſuffumigaueris. Puluerem cimini ſubtiliſſimè triti commendat Alexis Pedemontanus, quem cum vino albo optimo miſcendum ſtatuit, deinde pampinum vitis, aut alterius herbæ, ſeu arbuſculæ ramum viridibus oppletũ frondibus, hoc vino irrorandum eoque feneſtræ, oſtia, parieteſq; cubiculi madefacienda. Ex Atramēto ſutorio, & iuniperi ligno ſuffumigia fiunt in Aquilonari plaga.

A candelis cur abſtineant Indi aliisq; luminibus.

Indis ea cautio eſt, vt abſtineant à candelis, & lumine, ne domos ingrediantur Culices, faciunt id incolæ præſertim, qui in Inſula Hiſpaniola dicta habitant, nam lumen tædarum, aut facium ingentem copiam Culicum allicit, ſunt enim lucipetæ, vt dictum eſt. atqui nũc domum ingreſſi ſunt, aut occiduntur, aut capiuntur ab ijs animalculis quæ Cucuios ibidem appellant: cedunt enim Culices his quoque in cibum. vt itaque natura Indis dedit peſtem Culicum, qui quãdoq; Veſpis ibidem maiores ſunt, ita & illis præbuit remedium Cucuios quàm lepidiſſimos Culicum venatores, quemadmodum nobis feles dedit ad fœdam muriũ extirpandam progeniem, hæc animalcula quidam putant eſſe Scarabæorum genus quum ſint eorum alæ vaginis incluſæ, minora paulò Veſpertilionibus, quatuor habent in corpore lucidiſſima ſydera, quibus noctu lumen domeſticis præbent; hæc ſemper vigent in ijs donec habeant vnde paſcantur. G Nam exploſis Culicibus, & expurgatis qui in domo, aut cubiculo erant, ijsq; fameſcentibus, lumina hæc ipſa deficere incipiunt. proptereaq; eius terræ incolæ, vbi ea languida ſentiunt, oſtium aperiunt, liberumq; ijs aditum faciunt alicubi quęrendi eſcam; ſed de hoc cum putetur è Scarabæorum eſſe genere poſtea plenius agetur, vbi de Coleopteris mentio fiet.

Iumētis nè noceant.

Ne autem equis noceant, aut iumentis, ijſdem vti poſſimus remedijs. Aquilonares paſtores, vt eſt apud Olaum magnum iuniperorum rubos, vbiq; tam in campis, quàm in ſyluis abundantes, vel pineas arbores, vbi greges paſcuntur, penes radices incendere ſolent, ſimiliter, & iuncos odoratos, ac aridas radices, herbæ ſerpentariæ; quoniam horum omnium fumo mirè arcentur. Quòd verò Culices tam multi frequenteſque in ſubpolaribus illis regionibus vagentur, ea cauſa eſt, quam idem Olaus retulit nulli (inquit) ibidem Veſpertiliones, qui hos ſimiliaq; Inſecta noctu deprędari ſolent, propter continuã dierum, & noctium lucem, ibidem manent, neque aliæ lucifugæ, ſeu nocturnæ aues; quamuis quędam à natura deputatæ, Culices, ac Muſcas in eſcam colligentes reperiantur. Verùm vt à putreſcentibus celeriter incrementum accipere apparet, ita & aſpero flatu euaneſcere H citò conſueuerunt: paſtu namq; deficiente, ad cognatam putredinem paſcendis euolant, atque ibi tabeſcunt. Infeſtant & Culices hortos riguos præcipuè; hos galbano accenſo fugari ſcripſit Plinius, itemq; mali punici corticis fumo, aut lupinorum crematorum. Amurcam recentem, & ex caminis fuliginem hortis inſpergi iubet Palladius. Culices, inquit Mizaldus, fugantur aceti, & origani decocto, ſi reſpergas, quemadmodum in ſuis Georgicis annotauit Democritus, ad hæc rutę madefactæ aſperſione, & ſulphuris, aut cymini, aut bubili ſtercoris, aut bdelly ſuffitu, aut conizæ decocto, ijſdem quoque aquilonares vtuntur remedijs ad expellendos è domibus Culices.

F I N I S.

A

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS,

B

HISTORIÆ DE INSECTIS LIBER QVARTVS,

QVI EST

DE COLEOPTERIS SIVE VAGINIPENNIBVS,

& primùm

C

DE LOCVSTIS. Cap. I.

ORDINIS RATIO.

ANELYTRORVM, hoc eſt detectas habentium alas Inſectorum, quotquot nobis obſeruare licuit, tradidimus hiſtorias, Itaq; ſuperſunt tradendæ eorum, quæ velut in vaginis quibuſdam incluſas habent alas, inde Vaginipennes Theodoro Gazæ, Ariſtoteli κολεόπτερα vocata. Quibus omnibus commune eſſe obſeruaui, quòd nullo aculeo infeſtent, quòd difficulter volent, quòd alas habeant fragiles, ideoq; duro cortici incluſas, quòd ſedentia, alata neutiquam eſſe videantur, aliaq; nonnulla quæ ſuis pòſt locis dicemus. Inter iſthæc Inſecta Locuſtæ, quòd vbiuis ſint obuiæ, nulliq; non notæ, quòd tam frequens earum in ſacra pagina fiat mentio, & non earum tantùm, ſed & Bruchi, Ophiomachi, & Attaci; quòdq; tam famoſa vbiq; quæ modò huic, modò illi regioni detrimenta inferunt, exiſtant; quòd eis quaſi ſolis Deus immortalis, peccata hominum, vt patebit, vniuerſaliter punire videatur; quòd Diuo Iohanni Baptiſtæ, quo non alius propheta maior fuit, in deſerto agenti in cibum ceſſerint; quòd denique non vno hominis morbo medeantur, principem locum ſibi vendicare videntur. Quare hiſtoriam Locuſtarum ſeruato noſtro ordine aggrediamur.

D

Vaginipennes quæ ſiue coleoptera.

Cur à Locuſtis ordiatur author.

ÆQVI-

E

ÆQVIVOCA.

Ἄκρις duo Græcis ſignificare obſeruaui, cacumen montis, & ſummitatem herbarum. Cùm montis, & ſummitatem, aut cacumen ſignificat, inuenio apud Homerum in plurali ἄκριες. Ex hoc ἄκρις, Iupiter, vt volunt, ἄκριος cognominatus eſt, vt tradit Euſtathius; item Minerua ἀκρία ἐπί τινος ἄκρας ἱδρυμένη, vt ſcribit Heſychius. Fit autem ἄκρις ex ἄκρη, vt κίθαρις ex κιθάρη, ſi Euſtathio credimus. Cùm verò, & herbarum ſummitates, vt dixi, ſignificet, multi apud D. Matthæum, vbi dicitur D. Ioannes Baptiſta eſitaſſe ἀκρίδας, accipiendum putàrunt pro fruticibus, aut ſurculis quibuſdam delicatis, nouam huic voci tribuentes ſignificationem, cùm recepta optimè conueniat, vt ſuo loco pòſt declarabitur fuſiùs. Neq; credendum apud Euangeliſtam ἀκρίδες Locuſtas maximas intelligi poſſe. Erat enim in deſerto Ioannes longiſſimè à mari. Inuenio enim apud [a] Galenum ἀκρίδες nominari vnà cum áſtacis, & carabis, aitq; eſſe nutrimenti, quod haud faciliter digeritur: ſed meo iudicio corrupta eſt ea vox, legendumq; καρίδες, hoc eſt, ſquillæ, atq; ita legiſſe videtur interpres, qui ſquillas tranſtulit. Diſputat ſuper hac voce contra Lonicerum Braſauolus in longis ſuis ad eum locum commentarijs, ſed vnico tantùm verbo lectori ſatisfacere potuiſſet, locum, vt ego feci, reſtituendo; nam Locuſta marina Ariſtoteli alijsq; Græcis non ἀκρὶς eſt, ſed κάραβος, pro qua voce Gaza ſemper Locuſtam reddidit, & pro καραβοειδῆ Locuſtacea, Plinius plerunq; etiam Locuſtam, nonnunquam tamen Græcam vocem Latinè reſeruauit. [b] Adrianus Turnebus agens de ſiphone inſtrumento, quo incendia extinguuntur, citat hoc ex lexico antiqui cuiuſpiam critici, ἀκρὶς, ἀςακὸς, κάραβος, καὶ εἶδος ἐμπρηστικοῦ; ac ſi ἀκρὶς ſiue Locuſta idem illud inſtrumentum ſignificaret, quòd non puto: nam cùm de aqua ignem extinguente ſermo ſit addaturq; ἀςακὸς & κάραβος, rurſus in eadem opinione ſum qua priùs, nimirum σίφων legendum. Locuſta iam verò præter Inſectum, de quo agimus, & piſcem, nomen eſt famoſiſſimæ veneficæ, quam Galba Cæſar vnà cum alijs pluribus veneficis morte affecit teſte [c] Dione Caſſio, qui eam præterea tradit immedicabile venenũ præbuiſſe Agrippinæ, quo intra boletum condito, maritum Cæſarem Claudium necauit. Eadem Neroni Cæſari cariſſima fuit, vt author eſt Suetonius, qui [d] Neronem ait illius opera Britannicum interimiſſe, veneno priùs in hirco expertum, poſtquam is quinq; horas protraxit, iterum ac ſæpiùs recoctum à Locuſta porcello obiciſſe; quo ſtatim exanimato, inferri in triclinium, datiq; cœnanti ſecum Britannico imperaſſe, & cùm ille ad primum guſtum concidiſſet, comitiali morbo ex conſuetudine correptum apud conuiuas ementitum, poſtero die raptim inter maximos imbres tranſlatitio extuliſſe funere; Locuſtæ pro nauata opera impunitatem, prædiaq; ampla, ſed & diſcipulos dediſſe. Qua de re citatur fragmentum Turni Aurunci ex ſatyris, quod ita recenſco.

F

G

Et quæ Cæſareas ſoboles horrenda Locuſta
Occidit, curis dum liberat arte Neronem.

Meminit eiuſdem [e] Iuuenalis, canens:

Inſtituitq; rudes melior Locuſta propinquas
Per famam & populum nigros efferre maritos.

[a] In cõment. 1. Sect. Aph. 18.

Locuſta piſcis

Locuſta inſtrumentũ quale.

[b] Lib. 19. Aduer. cap. 23.

Locuſta venefica.

[c] Lib. 60.

[d] In Nerone cap. 33.

Britannici mors.

[e] Sat. pri.

SYNONYMA.

H

LOCVSTÆ omnibus notæ, varia pro morum ac locorum diuerſitate ſortiuntur nomina; quare ſi fortè paulò confuſiùs, quàm decuiſſet, ſingularũ nationum ſynonymiam tradidero, lectores æquos etiam, atq; etiam rogo, vt boni conſulant, & ſi quid deſit, addant, ſi quid ſuperfluum, reſcindant. Inuenio in primis varia apud Hebræos, & Chaldæos ſynonyma, quibus vel Locuſta, vel aliqua eius ſpecies ſignificatur. Leuitici vndecimo quatuor Locuſtarum genera inter aues mundas recenſentur, quarum prima ſpecies ארבה Arbeh dicitur à multitudine, à Rabah id eſt augeſcere, ſeu multiplicari. Rab. Dauid Kimhi ſuper Iolem ſic putat nominari, quòd hæc Locuſtarum ſpecies omnium ſit maxima, & copioſiſſima, vnde nomen ſpeciei pro genere vſurpatur; vel quòd agminatim aggregentur. In priori ſenſu hoc lego apud Pagninum הרבות educatio, incrementum, multitudo, vnde, inquit, etiã

Arbeh.

Arbeh,

A Arbeh, Locuſta, ſic appellata quòd ſit ſpecies multa, Exod. 10.4. Alibi vtramq; etymolo-
giam repetit, nimirum quòd agminatim, & magna copia gradiantur. *Ecce ego adducam cras*
Arbeh *Locuſtam in termino tuo*, Et verſu 13. *& ventus Orientalis eleuauit* Arbch *Locuſtam* pro
Locuſtas, nam numerus ſingularis Hebræis maiorem, quam apud Græcos, vel Latinos mul- Numerus ſingularis plˀ hebrǫis notat.
titudinem denotat: & multis alijs in locis. Atq; id genus Locuſtarũ Aegyptios agros Moy-
ſis tempeſtate diuino iudicio Orientali vento immiſſum horribilem illis vaſtitatem intulit,
ſicut in decimo Exodi ſcriptum legitur. Vocem porro Arbeb nonnulli vertunt voce ἀκρίδος,
quam & ipſam eſſe videri generaliorem ad quoduis Locuſtarum genus ſignificandum puta-
mus. Chaldaicè vertitur גובא Goba ab altitudine, ſiue vt alij volunt, Goba dicitur colle- Goba.
ctio a גבב Gabbeb, id eſt congregauit, quòd videlicet in magno numero veniat, atq; vt Pro-
uerb. 3. legitur, veluti turmatim procedat. Ea vox etiam apud Nahum in tertio ponitur, *Par-
uuli tui* Cegob gobai, id eſt, quaſi *Locuſtæ Locuſtarum*. Septuaginta ſimpliciter tranſtulerunt
ἀκρίδα; Kimchi, Abraham & Ionathan intellexerunt etiam eximiæ magnitudinis Locuſtas,
nam plerunq; geminatio verbi ἐπίτασιν babet. Rab. Sel. exercitum Locuſtarum expoſuit.
Amos quoq; ſeptimo gobai ponitur, vbi per examen Locuſtarum fænum cordum ſiue au-
B tumnale depaſcentium, terræ ſanctæ futura depopulatio, & deuaſtatio à numeroſiſſimo Aſ-
ſyriorum, Babyloniorum, & Romanorum exercitu deſignatur. Septuaginta interpretes ἐπι-
γονὴ ἀκρίδων. id eſt fœtum Locuſtarum reddiderunt. Secunda ſpecies Leuitici vndecimo
סלעם Salaam, nuſquam alibi in ſacris literis reperitur. R. Abraham Ben Ezra, & Hizkuni pu- Salaam.
tant ſic Hebraicè dici, eò quòd aſcendat, & ſaliat ſuper rupes, & ſilices. Nam Sæla Latinè ſi- Sæla.
licem, ſaxum, ſiue rupem ſignificat. Alij ſic volunt dici à Sullam inſerta litera v, quod ſcalam
ſignificat, à Salal, id eſt, viam complanauit, ſeu contriuit, exaltauit, conculcauit. R. Dauid
Kimchi definit genus eſſe Locuſtarum alatũ, gibboſum, & ſine cauda cum capite oblongo,
quòd à Chaldæis & Rabbinis רשון Raſchon appellatur. Septuaginta interpretes, & poſt il- Raſchon.
los Hieronymus ἀττάκην, Attacum verterunt. Tertia ſpecies חרגל Chargol. Hebraicum
Chaldęus paraphraſtes retinet, qui vocat Chargola. Vetus interpres vertit ὀφιομάχην, de qua Chargol.
voce pòſt. Kimchi Chargol exponit genus Locuſtæ. Quarta ſpecies Hebraicè חגב Chagab, Chagab.
Chaldeis Chargeba dicitur. Chagab D. Hieronymus Eccleſiaſt. vltimo dicit eſſe ambiguũ,
quòd & Locuſta & Ἀττέλαβος poteſt transferri, & metaphoricè illo nomine ſignificari ſenũ
crura tumentia, & podagræ tumoribus prægrauata. Atq; bæ ſunt quatuor Locuſtarum ſpe-
C cies in vndecimo Leuitici commemoratæ, quæ Iudæis concedebantur in cibum, vt ſuo loco
poſtmodum declarabitur. Rab. Selom. in Leuit. ſcribit Iudæos non poſſe has quatuor Locu-
ſtarum ſpecies à ſe inuicem diſcernere. Sunt prætera tres aliæ Locuſtarum ſpecies, de qui-
bus Ioel ſcribit cap. 1. & Amos 4. Prima dicitur גזם Gazam à גזז gazas, quòd tondere, rade- Gazam.
re, exſcindere ſignificat, quòd omnia è terra naſcentia detondeat, depaſcat, & abſumat. Chal
daicè Ioel. 1. Zachala vertitur, quod nomen generale eſt reptilium, à Zachal, quod repere ſi- Zachala.
ue ſerpere ſignificat, inde Sechale ærçts, id eſt, reptilia terræ Mich. 7. Apud Rabbinos paſſim
ad ſignificandam Gazam vſurpatur. Chimchi quoq; Ioel. 1. Gazam ſcribit eſſe vermem ole-
ra & præſertim braſſicas abrodentem. Sic dicitur, quòd per humum rependo omnia abſu-
mat & perdat. Sunt qui Ioel 1. putant βροῦχον poſſe verti, de qua voce infrà. Quinquarboreus
in Amos 4. cap. dentibus, inquit, durioribus valet, ita vt arbores etiam comedere poſſit, vn-
de apud Amos ſcriptum eſt: *Et oliuas veſtras comedet*. Septuaginta verterunt κάμπην, id eſt, IelaK.
Erucam. Secunda ſpecies apud Iolem eſt ילק Ielak quaſi dicas Ligurio, à lakak, quod lam-
bere, & lingere ſignificat, quia herbas lambant & deuorent. R. D. Kimhi in 1. Ioel definit
animalculum alatum inſtar Crabronis, ſed minoris quantitatis, quod arborum folia depopu
D latur, & in maxima multitudine vaſtat. Ielek Ioel. 1. Chaldaicè vertitur כורת Coret, ideſt, in-
cidens. Nahũ 3. *Gladius deuorabit te* Caiælæk, congregare, ſiue vt R. Abraham & Kimchi in-
terpretãtur, aggrauare Caięlęk; & verſu ſequẽte *ialaK expanſus eſt & auolauit*. Hîc Chaldaica
verſio nomen Ielek interpretatur partim nomine Sochala, ideſt, reptilis ſiue Vermis, partim Sochala.
nomine Kameza, quòd & ipſum Locuſtam ſic dictam ſignificat, de quo ſuprà, à collectione Kameza,
ſeu congregatione, (vnde & Camez punctum à collectione oris dictum volunt) quoniam
gregatim ſiue agminatim volent. Syriaca quoq; noui teſtamenti verſio eadem voce pro no- Pirha.
mine ἀκρίδος vtitur. Eandem vocem Ielek Chaldæus Paraphraſtes interpretatur nomine Pi
rha, quaſi dicas motatio ſiue curſitatio, à perah id eſt, motũ eſt, volitauit, curſitauit, eò quòd
huc, atq; illuc vaſtando fruges curſitet, ac ſubſiliat. Secundum commemoratas ergò illas
Chaldæas interpretationes colligitur Iælæk Locuſtæ genus eſſe, quod prꝛter copiam & nu-
merum volatu etiam præſtat celeriore, & latiùs quàm cætera extenditur, pluresq; agros ce-
leriùs conficit, atque conſumit: vnde & Ieremiæ 57. legitur: *Adducite equos quaſi IalaK aculea-
tum:*

tum: & quinquaſeſimo primo: *Niſi impleuero te, hominibus quaſi Locuſtis*, & Pſal. 105. v. 34. de E
plagis Aegyptiacis: *Dixit & venit Arbe veialeK abſq; numero.* Exodi 10. vox Arbe tantùm po
nitur, quæ eſt generalis: *Et Locuſta abſq; numero.* Hinc rectè Grammatici Iælæx definiunt
genus eſſe Locuſtarum numeroſum, turmatim volans, quod aculeo tanquam lingua vtitur
herbis, & frugibus allambendis atq; corrumpendis accommodato. Porro Septuaginta in-
Ielek non terpretes plerumq; vertunt βροῦχον. Hieronymus & pleriq; Græcum vocabulum retinentes
eſſe Bru- Bruchum vertunt, ſed cùm Bruchus, vt pòſt Græcam vocem explicando declarabo, Locuſta
chum. ſit etiamnum imperfecta, ſine alis: contrà Iælæx ſecundum Grammaticos, vt dictum eſt,
propriè ſit genus Locuſtæ aculeatum pennatum atq; volans, meo iudicio plurimum diffe-
runt, quantum quod perfectum eſt, ab eo quod ſuam nedum perfectionem ſit conſecutum.
Quidam apud Ioelem vertit pro Içlæx Erucam, quod quibuſdam viris doctis probatur, mihi
autem non, ob allatam rationem. Dauid Pſal. 104. & Arbe & Iælæx nominans, docet in octa
ua Ægypti plaga non vnum ſæuijſſe Locuſtarum genus. Tertia deinceps Locuſtarum ſpe-
cies apud Ioelem eſt חסיל Chaſil, quaſi dicas perditio ſiue abſumptio, ſiue depaſtor, à Cha-
Chaſil. ſal, quod abſumere ſignificat, quòd omnia vaſtet & perdat, ita vt nihil reliquū faciat, Deut.
28. *Sementem multam ſparges in terra, & modicum congregabis, quia à Locuſta Iechazilu,* id deuo- F
rabuntur omnia. Chal paraphraſtes Ioel. 1. vertit Schemota, vel vt tradit quidam, quòd
Schemota. longa ſit, & ſubtilis (id enim hoc nomen Thalmudicis ſignificat teſte Aruch) vel quòd ter-
ram incultā reddat, ſed quoniam שמט Schemat etiam rapere, euellere, extrahere in Tharg.
Eſther, necnon exilire Deut. 20. ſignificet, Schomota inde videtur eſſe dicta Locuſta, quòd
huc & illuc ſaltando fructus, & grana euellit atq; perdit. 1. Reg. 8. Arbe & Chaſil coniun-
guntur. Septuaginta Ioel 1. verterunt ἐρυσίβην per υ in antepenultima (nam ἐρισίβη per io-
ta aliud eſt, etſi vtrumq; frugum eſt vitium) id eſt, rubiginem vel robiginem, forſan quòd
nomen Hebræo reſpondens, non inuenirent. Res tamen ipſa communis videtur: vt ſicut
Vermis ſiue Locuſta Chaſil totum exhaurit & abſumit, ſic robigo in ſegetibus, nihil relin-
quat, quod ſit vſui. Chaſil autem Locuſtæ, aut Vermis noxij genus eſſe alia quoq; ſcripturæ
Rubigo quid. loca teſtantur. Rubiginem quidam recentiorum putant Vermem eſſe, qui maximè rorem
ſequatur. Hier. Rubigo rorem noxium ſequitur, qui cùm in folia depluit, ſole ſuperuenien-
Thelarſal. te animatur & viuit, varieq; plantis nocet. צלצל Thelatſal Deut. 28. ab Hieronymo etiam
transfertur rubigo. Rabbi Selom. in commentar. ſcribit eſſe ſpeciem Locuſtæ: idem tradit
Rab. Dauid in lib. Rad. Pagninus putat eſſe Cicadam; dicunt enim, inquit conſcendere ar- G
bores, & exugere earum folia. Addit Elias rationē nominis eſſe, quòd ſtrepitū edat cymba-
lorū more. Sed cùm & alij à צל vmbra deriuent, quā volatu ſuo obducit, vel quæ terram oc-
cupat, iudicandum eſt Locuſtam eſſe, tum inde, tum quòd ſenſus verborum id etiam indi-
cent Deut. 18. 42. *Omnem arborem tuam, & fructum terræ* (tuæ) *depauperabit Locuſta.* חנמל
Chenamal Chenemal à quibuſdam exponitur genus grandinis, aut glacies fortis: alijs frigus: Pſal. 78.
47. q. Locuſta, eò quòd maneret, & excideret virentia. Aben Eſra in lapide, id eſt lapidibus
magnis è cælo demiſſis. In Syro Chaldaico dictiorio legitur Bachenomol, & exponitur
etiam Locuſta, ſic dicta quòd בא veniebat, חן manebat. vel caſtrorum in modum locum
Gierat. occupabat, & טל ſe ſuccedebat. Gierat (Scaliger ſcribit Gierard) Bellunenſi exponitur Lo-
Ziſza. cuſta. Ziſa in continenti Raſis Locuſta magna eſt, & Bariol eidem Locuſta ſine alis. Apud
Bariol. kercules. Gentilem in expoſitione vocabulorum Kercules redditur Locuſta magni corporis, non ha-
[a] *Exer. 192.* bens alas. Troglodytæ teſte [a] Scaligero vocant Ambat. Apud Græcos, prout vario in mo-
Ambat. do inter ſeſe differunt, diuerſa nomina reperio, inter quæ tamen Ἀκρὶς vox videtur eſſe ge-
ralior ad quoduis Locuſtarum genus ſignificandum. Huius triplex etymum apud Gram-
maticos obſeruaui. Ἀκρὶς teſte Euſtathio ſecundum veteres dicitur à γράω, quod eſt, edo, H
cum adiectione literæ α, quaſi ἄγρις, & per inuerſionem Ἀκρίς. Ἀκρὶς ὀξυτόνως Etymolo-
go eſt animal παρὰ τὸ κάρη, id eſt à capite, & adiecta litera α ἀκαρὶς, & per ſyncopen ἀκρὶς,
hoc eſt caput non habens, aut paruo capite, aut quòd magnum caput habeat, aut παρὰ τὸ
ἄκρας τῶν ἀσταχύων καὶ τῶν φυτῶν νέμεσθαι, quòd ſummitates ſegetum, & plantarum depa-
ſcatur. Quod poſtremum etymum communius à doctis recipitur, & ab edendo Euſtathius,
Locuſtula. vt oſtendi, dici voluit. Locuſta diminutiua voce dicitur Ἀκρίδιον, Latini reddunt Locuſtu-
Attelabus. la. Ἀττέλαβος Ariſtoteli memoratur Locuſtæ ſpecies, de qua loquens [b] Plinius, Græca ſer-
[b] *Lib. 29. cap. 4.* uata voce, Aduerſantur, inquit (Apibus & Veſpis, & Crabronibus) & Locuſtarum mini-
mæ ſine pennis, quos Attelabos vocant. Scribitur & Ἀττελέβος cùm apud Heſychium, tùm
apud Plutarchum in ſympoſiacis. Eſt autem Ἀττέλαβος ſiue Ἀττελέβος, Heſychio εἶδος ποδ-
[c] *In Comment. 3. cap.* αλυζῶν μικρῶν καὶ λεπτῶν, ſeu ſpecies ἀκρίδος, & quidem ἀκρὶς μικρά, vt Suidæ quoque
ἀκρίς τις, Locuſta quædam. Sic Hieronymus etiam apud [c] Nahum prophetam, Locuſtæ,
inquit,

A inquit, & Bruchus, & parua genimina Locuſtarum, quæ vocantur Attelabi. Et mox. Porrò Attelabus, quem ſignificantius comeſtorem interpretatus eſt Aquila, parua Locuſta eſt inter Locuſtam & Bruchum, & modicis pennis reptans potiùs quàm volans, ſemperq; ſubſiliens; & ob hanc cauſam vbicunq; orta fuerit, vſq; ad puluerem cuncta conſumit, quia donec creſcant pennæ, abire non poteſt. Et rurſum. Confertur exilienti Attelabo, & Locuſtæ, quæ in die frigoris, eò quòd auolare non poſſit, reſident in ſepe, & poſtea orto ſole, & illius ardore calefacta exiliat, & ad alias regiones auolans, nequaquam meminerit ſepis, in qua tẽpore frigoris ſederat. Hæc omnia D. Hieronymus. Videtur porrò ὁ Ἀττελάβος dici παρὰ τὸ ἅττειν, quoniam paruas habens pinnas, ſubſilit potiùs quam volat. Notandum Plinio planè pennis carere, D. Hieronymo alas habere, ſed paruas, vt etymum nominis quoq; indicat: quin & apud [d] Plutarchum lego Lemnios galeritas honorare, quia Ἀττελάβων (Bruchorum vertit interpres) oua confringat, quod generatim de Locuſtis ſcribit Plinius, quanquam Gracculos ibi, non Galeritas ideo honorari ſcribat, quare non probo, qui apud Dioſcoridem duo Locuſtarum genera facientem, alatum vnum, ſine alis alterum, hoc poſtremũ Attelabum Plinij eſſe volunt: nam quantum ego percipere potui, Bruchus potiùs erit. Vo- *Attelabus vnde dict⁹.* *[d] Lib. de Iſide et Oſirid.*

B catur autem id Dioſcoridi Ἀσίρακος (Hermolaus corruptè legi ait Aſitacon & Aſſiracon, legitur etiam teſte Vvottono Axiarchus: ſunt qui pro ἀσίρακος habent Ῥιζαχόσκη, vt annotat author theſauri linguæ Græcæ in ſua Appendice) aut ὄνος, vel vt Scaliger legit, ὀνίσκος, id id eſt aſinus, vel aſellus, facto, vt videtur nomine à tardiori motu, quoniam alis cùm careant, alatis comparatæ, ſegnes videantur; quanquam [e] Scaligero quiduis potiùs, quàm aſellorum vel ſpeciem, vel lentitudinem referre videantur ad appellationem conſequendam. Paulo Aeginetæ ὄνος ἄπτερος nominatur; ego Bruchum verterem, quem alis prorſus carere ſubinde docebo. Scaliger dum dixiſſet Plinlj Attelabum eſſe, ſubiungit idcirco aſellos dictos quoſdam authores eſſe, ob pigritiam ſi cum alatis comparentur. Saliunt tamen, atque adeo, vt ab Italis Cauallette, à Gallis Saltatrices meruerint appellari. Non deſunt qui eos Bruchos putent eſſe Bibliorum. Scriptum eſt in hiſtorijs Abiſſinorum: ab his fruticum etiam excindi truncos, vbi ad alius inopiam pabuli deuentum ſit. Tum alas ſuboriri, quarum perfectarum præſidio abeuntes veſtigent parentes ſuos. Hæ ſunt illorum atq; etiam Mauritanorum ſuperſtitioſa verba. Hæc Scaliger. Fallitur Hermolaus, qui apud Dioſcoridem cap. de Ono, qui Latinis Millepeda vocatur, inquiens eſſe etiam Locuſtæ genus, quod Onos, & *[e] Exer. 192.* *Aſellus & vnde dict⁹.* *Hermolai error. Millepeda.*

C Millepeda vocatur. Non enim Onos vocatur, quòd plures, quam cæteræ Locuſtæ habeat pedes, ſed quòd Aſelli inſtar pigra ſit, quin pedibus carere tradit Dioſcorides. Porro verba prophetæ quorum ſupra in explicatione Attelabi meminimus, hæc ſunt: Βροῦχος ὥρμησε καὶ ἐξεπετάσθη. Ἐξήλατο ὡς Ἀττελάβος, ὁ σύμμικτός σου, ὡς ἀκρὶς ἐπιβεβηκυῖα ἐπὶ φραγμὸν ἡμέρᾳ πάγους, ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ ἀφήλατο, καὶ οὐκ ἔγνω τὸν τόπον αὐτῆς. Vbi Bruchus Hieronymo eſt animalculum nihil volare valens, & ventri tantùm ſtudens, Attelabus ſaltans potiùs, quam volans, paruis alis: Locuſta iam perfectas alas habens. Et [f] Alberto Bruchus eſt primus partus Locuſtæ, & cùm efficitur maior, vocatur (inquit) Archalabus (lego Attelabus) & quando perficitur, eſt Locuſta. Bruchus autem, quòd adhuc immobilis eſt, totum depaſcitur, vſq; ad radices nihil viroris relinquens. Liranus etiam Bruchum, & Locuſtam differre ſcribit, ſicut perfectum & imperfectum in eadem ſpecie. Bruchus, inquit Gloſa, vocatur fœtus Locuſtæ, antequam alas habeat, deinde cùm incipit parum volare Attelabus dicitur, cùm verò pleniter volat, Locuſta dicitur. Multoq; grauior eſt Bruchus, quàm Locuſta, vel Attelabus, quòd iacens in vno loco radicitùs comedit fructus. Sic & [g] Chryſoſtomus ad ea verba, *Venit Locuſta & Bruchus* &c. Locuſta, inquit, & Bruchus non ſimul exi- *Bruchus quid.* *[f] Lib. 26.* *Bruchus vt à Locuſta differat.* *[g] Pſal. 4. in Homil.*

D ſtere ſolent; aut enim præcedens Locuſta Bruchum parit; aut Bruchus auctus in Locuſtam tandem euadit. Βροῦχος Varrino eſt εἶδος Ἀκρίδος παρὰ τὸ βρύκειν, τὸ ἐσθίειν, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ Μάσαξ καλεῖται, παρὰ τὸ μασᾶσθαι. Καὶ βροῦχος ἡ Κάμπη, ἡ ἄρτι νεογνὴς, καὶ ἄπτερος ἀκρὶς genus Locuſtæ ita dictum à vorando, quod & Maſtax dicitur à mandendo; item Bruchus, Eruca primũ nata, & Locuſta alis carens. Suidę pariter, & [h] Scaligero Βροῦχος eſt κάμπη Eruca. Hic enim Bruchum, Theopbraſti, & Dioſcoridis Ericam (ſic habet meus codex, ſed lego Erucam) eſſe ait, & à Lombardis Bruc dici, à ſuis vicinis Brecole, à Romanis qui ſunt in Gallia, Brughiera, Vaſconibus Brana; naſciq; in terra frugum fœcunda ex ouis, quæ parens ibi depoſuit, poſtquam ſegetes ibi conſumpſerit. Alphonſo Toſtato Bruchus animal eſt paruum, quantitatis Muſcæ nigerrimum, quòd demolitur vineas, & idiomate Hiſpano dicitur Pulgon ſiue Brugo; item fœtus Locuſtarum. quod primum animalculum Ips fortè fuerit. Βροῦχος verò Etymologo, & in lexico veteri cæteriſq; rectiùs dicitur eſſe εἶδος ἀκρίδος παρὰ τὸ βρύκειν τὸ ἐσθίειν, pleonaſmo τοῦ ο, & τροπῇ τοῦ υ quaſi βρυχος. Vnde fortaſſis Ita- *[h] Exerc. 36.*

lorum

lorum broccare pro vorare, qua voce de capris ferè vtuntur, quæ omnia abſumunt, aut brochezzare, quod eſt folia & cymas decerpere, & Germanorum Bruchen, quod conſumere, & E
& conficere ſignificat, necnon Belgarum brocken, quod eſt minutim conſcindere. Βροῦχος Ionicè Heſychio eſt Ἀκρίδων εἶδος, ſpecies Locuſtarum, qui etiam addit, Cyprios viridem Locuſtam vocare βροῦχον: Tarentinos autem Ἀττελάβον; alios ἀμφοτέρως Μάντιν. Author theſauri linguæ Græcæ innuere videtur βροῦχος non eſſe vocem Græcam, ſed à recentioribus Græcis receptam à Latinorum Bruco, nam in dictione Μηλολόνθη ſic ſcribit. Ab authore γεωπονικῶν vox latina vſurpatur in βροῦχος commutata; ſed ſi latina eſt, mirum fuerit [i] Plinium non meminiſſe. Verba Geoponici ſunt, περὶ τὸ σέλαχος τῆς ἀκαπάλης παρὰ τὰς ῥίζας πρὸς κόχλου σηπέσεως χῶσον. φυτευόμενα γὰρ ταῦτα τῇ ὀδμῇ τοὺς βρούχους ἀναιρεῖ. In lexico Latinogræco veteri Bruchus dicitur βρούκος, Μωρὸς, ἠλίθιος, βραδύς. Βρούκοι Heſychio ſunt Ἀττέλαβοι, Ἀκρίδες; pro qua infra Βροῦκοι & βροῦχοι. At βρουκὸς eidem eſt μωρὸς, ἠλίθιος. Aliquanto pòſt apud eundem βρούκων, ἀμαθὴς, ἀπαίδευτος: ſed μωρὸς, ἠλίθιος, & βραδὺς ſtolidum ſignificat, & inſipidum, neq; ad Locuſtas, aut Bruchos pertinent. Quidam incognitus, qui commentaria edidit in Pſalmos Dauidis, Bruchũ ſcribit dici à brachys, quod eſt breue, eò quòd breuis ſit, & Bruchum exponit paruum Vermem à Locuſta generatum. Brucus F
denique [k] Iſidoro eſt, cuius penè totum corpus in ventre colligitur: ſed in tribus exemplaribus manuſcriptis id non legitur. Vbi apud Septuaginta in Complutenſi editione legitur Leuit. 11: καὶ ταῦτα φάγεσθε ἀπ᾽ αὐτῶν· τὸν βροῦχον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. Καὶ τὸν Ἀττάκην, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ τὸν ὀφιομάχην, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ τὴν Ἀκρίδα καὶ τὰ ὅμοια αὐτῇ. id eſt, Et hæc comedetis ab ipſis, Bruchũ, & ſimilia illi, & Attacum & ſimilia illi, & Ophiomachen, & ſimilia illi, & Locuſtam & ſimilia illi: D. Hieron. Græca vocabula Latinè reſeruauit: Comedere, inquit, debetis vt eſt Bruchus in genere ſuo, & Attacus & Ophiomachus atq; Locuſta, ſingula iuxta genus ſuum. In alia editione legitur τὸν Ἀττακὴν. Cùm itaq; hic Ἀττάκης, vel Ἄττακος, & Ὀφιομάχης numerẽtur inter reptilia volucria, quę; quatuor ingredictia pedib. longioribus itẽ pedibus ſubſaltitant, Ἄττακος fortè idẽ erit, quod Ἀττέλαβος, vt rectè quoq; iudicat author theſauri linguæ Græcæ: de Ὀφιομάχῳ non eſt dubium, nam & Suidæ Ὀφιομάχης eſt εἶδος Ἀκρίδος, οὐκ ἔχον πτέρα, genus Locuſtæ ſine alis. Sed Heſychius habet Ὀφιομάχος, & exponit Ἰχνεύμων, & ἀκρίδων γένος μὴ ἔχον πτέρα. Nos Locuſtam Serpẽtibus pugnare infrà ſuo loco dicemus ex Ariſtotele, Plinio & alio quodã oculato teſte, & Ὀφιομάχος alias eſt, qui ſerpentibus pugnat. Sunt qui Stellionem interpretentur. Alij interpretantur G
genus volucris, aut Lacertæ pugnantis cum Serpentibus, vnde nomen ſit ſortita. Μάσταξ vt Euſtathius tradit ex lexico Rhetorico inter alia ſignificata eſt Ἀκρὶς Locuſta: Similiter & Nicandri Scholiaſtes Μάστακι exponit Ἀκρίσι in hoc [l] Nicandri loco:

Μάστακι σποργίγγοιο ἐναλίγκια, τοὶ δ᾽ ὑπὸ ἄκρων
Ἴπτανται ἄτερον, λεπυρὸν φάρχον ἐνθρώσκοντες

Heſychio quoq; Μάσταξ eſt non ſolùm στόμα & ἐσθίεις, ſed etiam Ἀκρίς. A μασάομαι autem deriuari Μάστακα teſtatur Euſtathius. Locuſtas rodentes lata, inquit [m] Cælius Rhodiginus, Bruchos appellari & Attacos, atq; ita Maſtacas vti eſt apud Nicandrum. Alij tamen, inquit, ſunt, qui vniuerſum Locuſtas dici Maſtacas velint, idq; in Ambracia in primis. Apud [n] Theocritum in hoc verſu:

Μάντις τοι τὰν νύκτα χροΐζεται ἁ καλαμαία

nonnulli καλαμαίαν vertunt Locuſtam, ac ſic dictam poetę volunt, quòd in ſtipulis naſcatur, atq; arrodat ariſtarum ſummitates, μάντιν verò vocari, quòd famẽ prænunciet, quia cùm plurimæ naſcuntur, prænunciant eo anno difficultatem frumenti, & hoc quidem benè, ſed καλαμαία adiectiuum eſt, μάντις verò Locuſta, vt meminit etiam his verbis [o] Cælius Rhodiginus, proditur memoriæ in Græcorum cõmentariolis quibuſdam, eſſe Mantim Locuſtæ ge- H
„ nus, quæ in ſtipulis enaſcatur, virens colore, corpore prælongo, pedibus item prælõgis, quos
„ & agitat aſſiduè. Ex qua ratione ſunt, qui putent præmacram, & prætenuem ſignificari puel
„ lam à Theocrito. Ariſtarchus in commentariolo Lycurgi, Locuſtam hanc ſcribit, ſi quod in-
„ ſpexerit animal, protinus illi quippiam producere mali: vnde, inquit, Μάντις dicitur ἐπιβλαβὴς καὶ χαλεπὴ ὁρᾶσθαι, hoc eſt, Mantis vocatur, quæ noxij moleſtiq; aſpectus eſt: vel dicitur
„ Mantis, quia Locuſtis aduentantibus, præſagium ſit ingruentis penuriæ. Sic ille. Idem ſcribit Zacharias Caliergus Theocriti Scholiaſtes alius Græcus, qui nouiſſimè prodijt ex officina Cõmeliana. Eſt autem Poetæ ſenſus, Amica tua, quæ nigro, & macro corpore eſt, ſicut Locuſta, ad inopiã, & famem te rediget, arrodens rem tuam familiarem, ſicut Locuſtæ ariſtas arrodere ſolent. In quo ferè ſenſu hoc lego apud Pſaltem, Sicut vmbra deplorans miſerrimum te rum ſuarũ ſtatum, dum inclinat tranſeo, excuſſus ſum quaſi Locuſta. Nam & hanc ſimilitudi

ncm

[i] Lib. 13.
[k] Lib. 12. cap. 4.
[l] In Theriaca.
[m] Lib. 3. cap. 25.
[n] Edyl. 10.
[o] Lib. 30. cap. 22.

A nem multi ad corporis maciem nimio mœrore cõtractã referunt, quòd Locuſtæ tenues ſint,
atq; leues: alij ad iniurias quibus animalculũ hoc eſt expoſitum, cùm ſæpe ventorum vi ma-
gna agmina Locuſtarum abripiãtur, & præcipitentur in mare, vel in loca deſerta. Suntq; qui
hoc ſimili inſtabilem Dauidis conditionem exprimi volunt, quòd Locuſtarum inſtar huc
atq; illuc migrare, & quaſi ſaltare cogatur, nec habeat certã aliquam, & quietam ſedem. Sed
vt ad dictionem Μάντις reuertamur, Μάντις, inquit Heſychius, ὁ ἐν τοῖς κήποις βάτραχος, καὶ
εἶδος Ἀκρίδος, hoc eſt, Mantis eſt rana in hortis, & genus Locuſtæ: Hoc repetit Varrinus. Et
apud Suidam inuenio inter μάντις ſignificata, ὅτι Ἀκρὶς δυσκίνητος χλωρὰ καλουμένη Μάντις.
ὡς τοὺς προσέχοντας ταῖς κινήσεσι μαντεύοντας. Eſt Locuſta pigra ſeu ad motum difficilis, viri-
dis Mantis vocata: aliquid abundantes motibus vaticinantes. Κόρνοψ Euſtathio alijsq; af-
fertur pro Locuſta, Heſychio verò & Varrino Κορνωπίδες ſunt Κώνωπες, Culices. Κορνωπίων
tamen Hercules dici meruit à fugandis Locuſtis, vt dicemus. Πάρνοπες quibuſdam exponi
genus Locuſtarum diximus in Veſpis. Sed cùm Pauſanias ponat in genere volatilium male-
ficorum, quæ ſegetes exedunt, & Ariſtophanes vuas dicat depaſcere, arbitror è Locuſtis eſſe,
cum quòd harum illud ferè ſit proprium inter alata Inſecta, tùm quòd ab alijs ita quoq; ver-
B ti videam, & priuatim Heſychio Πάρνοπες ſunt Ἀκρίδες. Suidę quoq; Πάρνοψ eſt εἶδος ἀκρίδος;
οἱ δὲ Μελλούσας ἀγρίας, καὶ κλήονται Πάρνοπες. οἱ δὲ κώνωπας: Ἀριστοφάνης. Eadem ferè Varrinus
repetit. Sunt qui Πόρνοπες ſcribant.[p] Plinius alibi eſſe ſcribit animal Locuſtæ ſimile ſine pen- [p] Lib. 30.
nis, quod Tryxallis Græcè vocatur, Latinum, inquit nomen non habet, vt arbitrantur, nec cap. 6.
pauciores hoc eſſe, quod Gryllus vocetur. Ex his viginti torreri iubent, ab bibi è mulſo con- Tryxallis.
tra orthopnæas. Et [q] alibi rurſus de eodem, Tryxalidum cinis margines vlcerum duros au- [q] Lib. 30.
fert cum melle adiuuat purgationes parientium. Ego id nomen apud Græcos non reperio; cap. 13.
quare ſuſpicandum eſt, Troxallis legendum eſſe, licet huius vocis ſignificatio nõnihil varia-
re videatur. Apud [r] Athenæum, vt in Eruca dictum eſt, Vermis genus eſt, quod olera conſu- [r] Lib. 3.
mit, nimirum Eruca. Sed ex [s] Æliano conſtat, Locuſtę genus eſſe, cùm ἀκρίδα, πάρνοπα, & Τρω- [s] Lib. 6.
ξαλλίδα ſimul nominet; diſtinguatq; ſolo ſono: καὶ βομβεῦσαν ἀκρίδα, καὶ Πάρνοπα ὑποκορί- cap. 19.
ζοντα (aliàs ὑποκοίζοντα) καὶ μὴ σιωπῶσαν Τρωξαλίδα, & bombis ſtrepere Locuſtam, & Par-
nopem ſono minuto obſtrepere, neq; ſilere Troxalidem. Vbi interpres Tigurinus Parnopa
interpretatur Locuſtę, vel Culicis ſpeciem, vel Apiculam ſylueſtrem (ſecutus vt videtur
Suidam & Varrinum) Troxalidem ait eſſe, qui Gryllum ex Plinio vertant. Volunt non-
C nulli Locuſtas in Ionia à pennarum numero Tetrapelyridas vocari. Apud Ariſtopha-
nem Acharn.

Ἀλλ' εἴτι βούλει πρίασθαι τῶν ἐγὼ φέρω,
Τῶν ὀρταλίχων, ἢ τῶν τετραπτερυλλίδων:

Scholiaſtes exponit τῶν Ἀκρίδων, Locuſtarum, παρὰ τὸ τέτταρα ἔχειν πτερά, id eſt, quòd qua-
tuor habeant alas: eadem lego apud Varrinum. Suidas eandem reddit etymologiam, ſed Lo-
cuſtã eſſe nõ dicit. Et Cicadę etiã τετραπτερυλλίδες dicũtur, item Ὀροσδάκναι, quas Mordellas
Gaza vertit; adeo vt epitheton potiùs, quàm ſynonymũ ſit, vt voluiſſe etiam videtur author
Theſauri linguę Gręcæ. Ἀβρόταν apud Varrinum legitur, diciturq; eſſe genus Cochlearũ, ſe-
cundum alios Apuin: quibus addit quoſdam legere Ἀπρόταν, eoq; nomine intelligere λῃ-
στῶν, prædonum. Ex quo intelligitur, hoc Ἀβρόταν ſiue ἀπρόταν eſſe pluralis numeri, &
genitiui caſus, non autem nominatiuum ſingularem, vt exiſtimarunt vulgaria lexica. Ἄχηρον
Cretenſes teſte Heſychio dicunt τὴν ἀκρίδα, Locuſtam. quod Varrinus quoque repetijt.
Suidæ Ἀχήρας eſt nomen proprium, & ὁ σκώληξ, id eſt Vermis: fortaſſis Locuſta, vel
Bruchus. Ἀβαδδὼν legitur in nono Apocalypſeos de Angelo Abyſſi, ſiue perdente; ſunt
D qui regem Locuſtarum interpretentur nocentium hominibus; ſed Locuſtæ, vt pòſt pate-
bit, rege carent. Βρίττηνα Heſychio, & Varrino eſt φαβαρά, Cretenſibus ἀκρὶς Locuſta.
Ῥιξαχόσανς Locuſta nonnullis vertitur, ab hiatu fortè oris patentiore, niſi rectiùs ſcriben-
dum ſit Ῥιζοχόσανς. Μολυρὶς dicitur eſſe σιτοφάγος ἀκρὶς Locuſta frumenta rodens, aut de-
uorans. Apud Nicandrum de Chelydro ſerpente in hoc verſu,

Ἀγροιώταν λειμῶνι Μολυρίδας ἢ βατραχίδας

Scholiaſtes Μολυρίδας eſſe dicit animal ſimile Locuſtis. At μόλουροι ab eodem poëta nume-
rantur inter ſerpentes, & eos quidem innoxios; adeo vt Μολυρὶς, & μόλουρος plurimùm dif-
ferant. Μολυρίδαι Heſychio ſunt βατραχίδαι, & τῶν σταχύων τὰ γόνατα. Suidas Μολυρίδας
vocari ſcribit τὰς ἀκρίδας, Locuſtas: apud quem legitur & μολυρίδος κεφάλαιον: Fortè ita
dicta fuerit Locuſta ἀπὸ τοῦ μολυροῦ, quod Heſychio eſt νωθρὸν, βραδὺ ſegne, tardum: item
ἀνιαρὸν, λυπηρὸν, ἀηδὲς, ἀχάριστον; dolorificum, moleſtum, iniucundum, ingratum: Si qua-
ſi ſegne vocari dicamus, cõueniet ſignificatio Bruco, poſteriora omnibus Locuſtis cõpetunt.

In veteri lexico ex Maximo Tyrio Μυλακομὺς ponitur pro quodã genere Bruchi. Atq; hæc de ſynonymis cùm Hebraicis, tum Græcis, ex quibus ſatis patere puto Arbeh Hebræorũ & Græcorũ ἀκρὶς nomen videri generaliſſimum; idem de Latinorum Locuſta dicendũ, quam volunt Grammatici dictam ab vredine locorum, quaſi loca vrens ſiue exuſtulans. Iſidoro verò, & Lyrano ſic videtur dicta, quòd longis ſit pedibus; vnde & eam tam maritimam, quàm terreſtrem (addit Iſidorus) Haſtago appellant, quòd poſtremum etymum aſtruit [c] Albertus Magnus, improbans alios, quibus dicitur quaſi loco ſtans. Italis vocatur Caualletta, vel à ſaltibus, quos exercent, vt Scaliger voluit, vel fortè, quòd equũ capite quodammodo referant. item Saltello, Gallis Sautarelle, Hiſpanis Logoſta di tiera, & Gaſantholes grãdes: Germanis Hevvſchreckcn, fortaſſis quòd in fœni aceruis deliteſcãt, maximè vbi recens reſectũ de pratis iam conuectũ eſt: item Veyualter, quam vocem ex veteri Gothica lingua dimanaſſe volunt. Belgis Sprinckhaen, quaſi Gallus ſubſiliens. Polonis Konix, Szarancza, Vngaris Sáska. E

Locuſta vnde dicta. Haſtago. [c] Lib. 26.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

F

VARIAVIT, inquit [a] Marcellus Virgilius, admirabili artificio Locuſtas Natura. Nec facile eſt toto orbe naſcentiũ colores, formas, motus, diſcriminaq; alia penè innumera cõmentationis huius noſtræ anguſtijs cõplecti: Nec qui hactenus id egerunt, totã expleſſe rem nobis videntur; neq; immeritò. Quis enim tot primùm in eodẽ colores facilè deſcripſerit? quis tã diuerſas corporũ formas, quis ingreſſus, ſaltus, volatusq; earũ? Sũt enim quæ virides, quę nigræ, quæ liuentes, quæ aliqua parte hunc, alia illum colorem oſtendant. Sunt quæ volãtes tantùm latentem antea colorem aliquẽ proferant. Sunt quæ ſimplicibus, quæ pluribus alis volent, quæ alis carentes ſaltent, quæ vtroq; hoc motu priuatæ ingrediantur tantùm. Sunt quæ lõgioribus, ſunt quæ breuioribus, & paucioribus, lõgioribusq; internodijs. Sunt quæ canãt, quæ mutæ ſint; quæ per diẽ, quæ in tenebris tantùm audiãtur; & ne longiores ſimus; Sũt quæ nihil homini in re ruſtica noceãt, innocentesq; à pueris capi ſe patiantur: Sunt contrà quæ peſtem, & calamitatẽ ſatorum omnium totis regionibus afferant, illataq; fame antiquos agros deſerere ſepenumero gẽtes coegerint. Hæc ille. [b] Scaliger noſtrates alias dicit eſſe virides, alias fuluas, alias colore ſquillarũ marinarum: Æthiopicas rubras, aut luteas. Ego ſanè G plurimas cùm figura corporis, tum colorihus differentes obſeruaui, alatasq; & non alatas, ſed nigras nunquã: earũ ſubinde deſcriptiones vnà cum ſingularum iconibus lectori ob oculos ponã. Indicas deſcribit Plinius ternũ pedũ magnitudine cruribus ſuis ſerrarũ vsũ ſubire.

[a] In lib. 2. Dioſc. c. 24. [b] Exer. 192.

FORMA. DESCRIPTIO.

QVOD ad formam corporis Locuſtarum attinet panca apud Ariſtot. & Plinium reperio. Author de natura rerum, Locuſta, inquit, colore viridis eſt, ca- »
put habẽs formatum vt equus, os ad modum quadranguli, aculeum pro cau- »
da, crura lõgiora, & ad ſeipſam reflexa; vnicum inteſtinum ſanie, & immun- »
ditia repletum. Sic ille. Huius Locuſtæ (nã vni priuatim ea deſcriptio conuenit) iconem mox dabo. Apud [a] Albertum reperio hoc ſcriptum de Locuſta.
Caput habet, figura equi, & ante os duo additamenta dura, quę ſimul vicem labiorum ſup- »
plent, & dentium: dura eſt ante, & dura eſt poſt ſuccinctorium habens quaſi cornua phy- »
lana pro cauda; lõga retrò habet crura ad ſaltum, & quatuor alia in vno latere, & quatuor in H
alio ad gradiendum: alas etiã quatuor mobiles habet ad volatum membranales, & inteſtinũ »
vnum ſorde plenum, quæ eſt ſuccus plãtarum. Sed nota, quod decem pedes tribuat Locuſtæ »
Albertus, cùm ſex tãtùm habeat, ex quibus quidem duos poſteriores cęteris lõgiores eſſe veriſſimum eſt, vnde μεγαλόκωλος Dioſcor. hoc eſt prælongis cruribus, vt Ruellius vertit, nominatur, quãquã ſint qui craſſioribus cruribus vertendũ perperã velint. Eiuſmodi pedes alibi idẽ [b] Dioſcor. ἀκρίδια δίκωλα, hoc eſt Locuſtas paruulas bipedes vocauit, Auena, inquiẽs,
genicula quędã habet, folio & ſtipula triticum imitatur, & in cacuminib[9] dependentes par- »
uulas veluti Locuſtas bipedes gerit, in quib[9] ſemen cõtinetur: Quod & [c] Plinius tradidit, fo- »
lio & ſtipula triticum imitatur, in cacuminibus dependentes paruulas velut Locuſtas habet. »
Sic hîc Hermolaus reſtituit, nã perperam lobos legebatur. Vſus poſteriorum pedũ, de quib[9] ſermo, eſt ad ſaliendum, quod meminit etiã cõmunis pręceptor [d] Ariſt. his verbis: Poſteriora »
crura medijs lõgiora ſunt, vt ambulent melius, & attollãtur faciliùs de terra, cũ auolare libet. »

[a] Lib. 26. Quot pedes habeãt & quales. [b] Lib. 2. cap. 116. [c] Lib. 22. Pedum poſteriorum vſus. [d] Lib. 4. de part. cap. 6.

Quod

A Quod planiùs ea oſtẽdunt,quæ ſaliunt,vt Locuſtæ & Pulices. Cùm enim inflexa rurſus cõ-
„ nixa extẽdunt,attolli de terra neceſſe eſt.Locuſtæ nõ parte priore,ſed poſteriore habent cru-
„ ra illa ad gubernaculorũ effigiem condita.Suffraginẽ enim intus flecti neceſſe eſt,quod nul-
„ li crurum priorum datũ eſt. Omnibus his ſeni pedes,ijs etiã quorum enixu ſaliunt,enumera
tis. De hoc eodẽ vſu loquens Galenus,eadẽ ferè habet,quæ Ariſt.quin Ariſtotelẽ citat, atq;
opinionẽ eius omnino recipiendã eſſe iudicat;quẽ lector plura volens adire poterit. Plinius
tradit hoſce Locuſtæ pedes foris curuari,Inſectorũ,inquit,pedes quibus ſunt , in obliquum
mouentur,& quorundã extremi longiores foris curuantur,vt Locuſtis.Idem [e] alibi Nigidiũ [e] Lib. 11.
ſcribit,& Locuſtis,& Cicadis oculos negare, ſed cùm & Locuſtæ, & Cicadæ Plinio etiã ſint cap. 37.
marinæ,dubium videtur, de terreſtribusnẽ an de marinis id debeat intelligi. Mihi vtrumq; An oculos
„ falſum videtur:etenim nonnullis interpoſitis Plinius de marinis agens, Locuſtis, Squilliſq; habeant.
„ inquit,magna ex parte ſub eodem munimento(cruſtarũ)præduri eminent oculi.Et ſubinde
„ de Inſectis ſubiungit:Inſectorũ omnium,& quibus teſtacea operimenta,oculi mouẽtur,ſicut
„ quadrupedũ aures:adeo vt & terreſtribus oculos eſſe nõ neget,ſi omnibus conueniat eos au-
rium modo mouere. Senectam exuit teſte [f] Philoſ.quo tẽpore eius operculũ circũrumpitur, Senectam
B vt omni vermicularia prole. Claudianus de Locuſta tale ſcripſit carmen in ſuis Epigrãmat. exuit.

Horret apex, capitis , medio fera lumina ſurgunt , [f] Lib. 8.
Vertice cognatus dorſo dureſcit amictus ca. 17. Hiſt.
Armauit natura cutim , dumiq; rubentes
Cuſpidibus paruis, multis acuere rubores.

Quæ ſequũtur deſcriptiones ad icones Locuſtarũ pertinẽt,quas author obſeruauit,& hiſce
tabulis expreſſit. Inter quas omniũ maxima eſt, quæ prima depingitur alis clauſis, & rurſus
apertis,à capite ad extremũ alui vſq; cõmenſurata lõgitudine ſex digitos explet extẽtis verò
pedib⁹ digitos decẽ. Reperitur in noſtris collib⁹ nõnunquã inter herbas in locis ferè incultis.
Capta acriter mordet,dolorẽ inferens haud exiguũ.Oua mihi peperit innumera,quę omnia
animari nõ puto:nã ſi ita eſſet, inextinguibilis ſemper earũ eſſet numerus,omnẽq; quotannis
ſegetẽ abſumerent.Volat magis,quàm ſalit:quamobrẽ pedes natura dedit anteriores,neſcio
ad quẽ vſũ,niſi ad hęrendũ,cui inuolat firmius tenaciusq; craſſiores,cùm in cęteris poſterio
res craſſitiè pręcellere ſoleãt,vt ijs inſiſtentes faciliùs ſalitурę à terra eleuẽtur. Toto corpore,
pedib⁹q; colore veſtitur gramineo viridi,aluus tamẽ nõnihil per interualla rubet,potiſſimũ
C in ſuperiori parte.Differt ab alijs nõ ſola magnitudine,& ventris craſſitie(craſſus eſt autẽ pol
licem)ſed & partiũ quarundam ſitu,& figura. Capite Perlam vulgò nominatã potiùs quàm
Locuſtas,quæ equinum quodãmodo caput habent,exprimit. Dorſum gibboſum eſt,è prio-
rũ pedũ regione,longiùs quàm alijs: pedes anteriores,quos diximus poſterioribus eſſe craſ-
ſiores,è principio ferè pectoris ortũ ſuum habẽt, in extremo chelis aſtacorum more inſignes
ſubflauis,neutiquam ſerratis, ſed ipſi inter primũ, & ſecundum articulum inſigniter ſerrati
ſunt, vt minus horũ exemplo Plinium miremur,qui ex Indicis ſerras fieri tradidit:Medij ſub
alis oriuntur,anterioribus breuiores,quibus ferè cõtigui poſtremi,omniũ longiſſimi. Alę in-
tus argento reſplendẽt,albo cinereoq; variãtes,in extremo virides ; viridi includuntur teg-
mine ſiue vagina. Antennas è fronte exerit exiles,breuiuſculas, ſubflauas. Ex minimis eſt,
tertio loco picta Locuſta,dorſo ac vagina rubicundis,aluo nigra,luteis zonis diſtincta. capi-
te planè equũ refert. Antennas habet breuiſſimas,breuiſſimosq; pedes anteriores,& medios,
poſtremos cõtrà longiſſimos luteſcentes. Mediocribus adſcribenda eſt quarta , toto corpore
flaueſcens, Tænijs quibuſdam fuſcis trãſuerſalibus inſignita. Pedes, ac potiſſimùm poſtremi
albo nigroq; diſtinguuntur. Aluus coloris caſtanei diluti,reſperſa multis maculis,exiguis,fu
D ſcis. Alæ vaginæ incluſę ex cæruleo diluto perpulchrè admodũ vireſcunt. Quinto,& Sexto
loco poſita ex maximis eſt medium digitum corporis craſſitie æquans,palmũ ferè longa, ca-
pite viridi,nec nõ toto capiti continuato articulo,qui in dorſum deorſum excurrens triangu
lari cuſpide,ac ſquamaceis marginibus cuculli cuiuſpiã ſpeciem præbet,medio accliui,& in
acumen ſurgente ſupercilio à frõte ad alarum principium,quod ipſum integit, diſſeptus, in
cuius lateribus vtrinq; lacunæ quædam, ſeu ſcrobiculi in longum excauati hinc ab hoc ip-
ſo medio gibberæ,illinc exiguo tuberculo cõſtitutæ. vti inter montes valles mediæ iacere ſo
lẽt,colore nigro diſtinctæ ſpectãtur. Ocelli vt cãcri immobiles,nigri,minimè ſphærici,ſed lõ
giores,quàm latiores. Inter hos medios duæ nõ ita longæ nempe digitũ tantũmodo, antẽnæ
extant. Reliquũ corpus, nẽpe pectus latũ,ac cõpreſſum,ac æquabile, aluus nouenis coagmen
tata inciſuris,quę veluti loricatũ lamellæ exterius imbricatim ſeſe excipiũt. Petilli item qua-
terni,nempe antici,& medij coloris cinerei;poſtici verò longiſſimi,quibus tãquã remigibus
nixa ſeſe vibrans procul ſalit,verſicolores ſunt . Fęmen enim nigris maculis notatur , femur

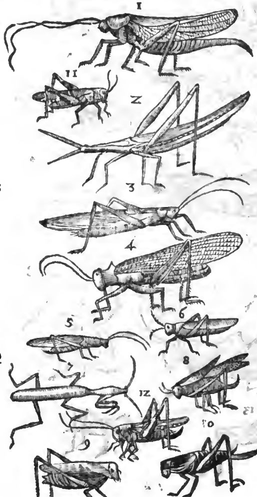
A verò viridi,& ſubalbido variat. Tibia ac pediculi inſtar ſerræ dentati, dilutè punicea ſunt. Alæ media ſui parte vltra extremam aluum in longum protenduntur, quaternæ. Harum binæ ſuperiores fuſco, & balio maculoſæ. Inferiores ex fuſco argenti ſplendore micant, ac à volatus officio ceſſante inſecto, minimè vt illæ ſimplæ ſunt, ſed decuplo rugarum ordine in ſe complicatæ, quomodo mantilia extergendis manibus dicata, & puerorum illæ ex charta laternæ viæ duces, multiplici plicarum ſerie ſibi mutuo incumbentium componi ſolent; quas cùm ad volatum explicat, in trium digitorum latitudinem diſtenſas eſt intueri.

Secũda Tabula duodecim habet Locuſtarum diuerſas ſpecies. Prima è maiorum genere dorsũ habet colore ochrę nigris minutis pũctis ſiue guttulis conſperſo. Alarũ tegmen viri-deſcit,& eiuſdẽ coloris & magnitudinis punctulis notatur. Caput, pectus & aluus itẽ pedes viridi ochroq; variãr. Aluus in aduncũ aculeũ orhrę colore deſinit: capite Perlis ſimilis eſt. Antẽnas habet mirę lõgitudinis, & tenuitatis, rubicũdas ſubrutilas. Nu. 2. Locuſta capite & antennis Cochleã ſiue Domiportã ęmulatur. Capite, niſi oculi id proderẽt, carere videretur.

B

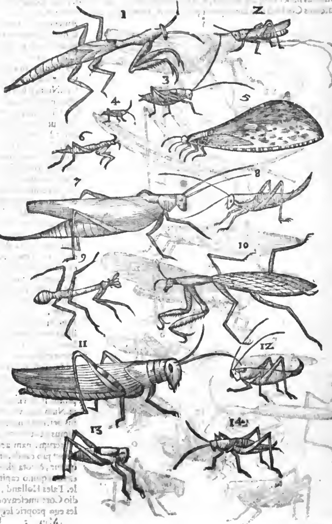
C

D

Antẽnę craſſæ ſunt,& craſſa quoq; admodũ femora poſteriorum pedum. Alas habet corpore protenſiores. Vndiq; concolor ſibi. Color eſt cinereo flaueſcẽs. Num. 3. Locuſta eſt è genere vulgarium, vnicolor, viridis, pręter antẽnas quæ luteſcunt. Quarta tricolor Locuſta vocari poteſt. Vulgo Frate hoc eſt monachus nominatur, nõ ob colorũ diuerſitatẽ, ſed quòd cucullata eſt. Caput collũ cucullatum, pectus, & femora poſteriorum pedũ ſunt viridia. Tibiæ verò eorundẽ pedum ſanguinei planè coloris: cætera omnia cinerea. Antennæ exiles, ſurſũ erectę. Quinta ex aculeatarũ ſiue caudatarũ genere, vbiq; vnicolor, viridis. Num. 6. ex atro cinerea, vndiq; ſibi concolor eſt. Septima ἄπτερος, Bruchus dici poteſt, fœtũ illius maximæ, quę primo loco in prima tabula ſpectatur, eſſe puto: nam etiã gibboſa eſt, & priores pedes, è pectoris initio è gibbi ſeu tuberculi regione, producit, & viridis eſt tota. Num. 8. ea videtur, cuius deſcriptionẽ ſupra dedimus ex authore de natura rerum: nam aculeum habet pro cauda, vt ille loquitur, & tota viridis eſt, caput equino capiti ſimile. Tales Hollandi, vt audio Corenmeſen vocãt. Tales ego propriè legitimas

Locuſtas eſſe putem. Hanc cùm Cyprio oſtẽderem, Bruchum vocabat, quod non probo. Numero 9. ex Attelaborum genere dici poteſt, propter alarũ breuitatẽ. Hæ enim, aluo quæ admodũ craſſa eſt, comparatę, inutiles eſſe videntur, impotentes ſcilicet eam de terra attollere. Cucullum quoq; habet, eumq; viridem. reliquo toto corpore ex viridi, albo, flauo, & nigro varia. Decima inſigni ac notabili aculeo furſum reflexo, viridi, inſignis, ex vulgarium genere eſt, ſed differens plurimùm colore. Tota aluo & dorſo coloris eſt ametheſtini ſiue violacei, roſtro viridi, fronte, cucullo & antennis, quæ proceræ ſunt, ac exiles, coloris ochræ, pedibus poſterioribus viridibus. Alis caret, Bruchus adhuc ac imperfecta Locuſta. Vndecimo & poſtremo numero Locuſta ſeu Attacus cinereus linea in vertice, & dorſo ferrugineo, alis exterioribus nigro, & cinereo varijs, cruribus poſtremis in femore interno, & infimis tibijs phœniceo ſuaue rubentibus, & maculis atris in rubeo colore, & poplitibus diſtinctis. E

F

G

H

Tertia

A Tertia tabula tredecim habet Locuſtas. Prima etiamnum bruſchus eſt, eius generis Locuſtarum, quod ceu maximum primò poſuimus: nam & chelas habet in anterioribus pedib. Figura corporis, qualem figura oſtendit. Vbiq; ſibi concolor, tota ex cinereo luteſcens. Numero 2. Locuſta ex minorum genere, ſiue Attacus, ſiue Attelabus, capite, dorſo, pectore, aliſq; & pedibus è viridi luteſcentibus, aluo miniacea, zonis diſtincta atris. Numero 3. Bruchus, viridi, & atro varius, alui extremum habet bifurcatum. Quarto numero datur Bruchus ſiue ἀκρίδιον ἄπτερον, omnium minimum, totum viride exceptis pediculis, qui flaueſcunt. Numero 5. Papilionis icon eſt, quam ſuprà dedimus inter Papiliones. Numero 6. Bruchus eſt corpore tenui, totus viridis. 7. Numero ex vulgaris Locuſtis maximis eſt aculeo admodum longo, tota viridis; per dorſum verò, & alui zonas purpuraſcit. Numero 8. ex eodem genere, ſed minor, & alis caret, Bruchus adhuc, ſupino ventre flaueſcit pectore candicat, cætera viridis. Numero 9. Bruchus eſt inuſitatæ planè formæ, aluo fermè rotunda, ſiue ſphęrica, aſſulatim compacta tota ex cinereo fuſceſcens. Numero 10. Attacus, vel Attelabus haud dubio omnium maximę Locuſtæ, capite, pedibus, & dorſo ſubflauis, alarum tegmine ad ferrugineum vergente. Vndecima tota ferruginei coloris ex maioribus eſt.
B Numero 12. Bruchus alius totus viridis. Numero 13. Bruchus viridi, albo & atro varius. Numero 14. Bruchus viridi, luteo & nigro diſtinctus.

C

D

Numero

Numero 1. in quarta tabula Bruchus eſt omnium minimus, totus ex flauo ad ferrugineũ vergit. Numero 2. & 3. inſolentis admodum formæ Bruchum F. Gregorius Capuccinus, Regienſis rarioribus ſtirpibus inueſtigandis intentus, in pratis collium noſtrorum inuentũ ad me detulit, vt eum ſtudioſis curioſisq́; lectoribus communem facerem. Cùm quieſcit, ita ſedet, quemadmodum prior icon exprimit; incedit verò, progrediturue, vt in altera oſtenditur. Capite ceruum, vel equum criſtatũ refert, item cauda quæ multifida eſt, ſed ſurrecta. Sub articulis poſteriorum pedum tubercula habet ſphærica. Corpore toto fuſco, luteo, & albo variat. Rariſſimum eſt Inſectum, & mihi aliàs nunquam viſum, vel obſeruatum. Numero 4. depictum Inſectum Locuſtaceum, Bruchus quiſpiam imperfectus, totus fuſcus eſt, & exiguo admodum corpore. E

F

G

Tres iſtæ ſeparatim pictæ, cùm præcedentes tabulæ eas non caperent, ex minimis ſunt. Prior alis, corpore toto, & anterioribus pedibus coloris cinerei, dorſo viridis, pedibus poſtremis rubicundis. Alter per ſuperna viridis, cætera cinerea. Poſtrema tota purpurea.

LOCVS.

Quæ loca ament.

LOCVSTARVM omne genus eadem loca amant, vbi ſegetes, vel gramina ſaltem luxuriant, maximè ſi & vitium, arborumq́; aliarum adſit copia. Hæc enim in cibum illis cedunt, adeo vt omnia quandoque radicitùs abſumãtur, vt poſtea fuſiùs dicetur, vbi de damnis quæ agris inferunt, agemus. Poſt meſſem inter ſtipulas latent, vnde καλαμαίας, Theocrito vocari diximus. Cur locis montanis, aut tenuibus Locuſtæ non fiant, ſed planis rimoſisq́; dicetur, vbi agemus de partu, & coitu, ex Ariſtotele. Plinius quoque non naſci teſtatur niſi in planis, & rimoſis locis, vbi perperam ſunt qui legunt, non naſcuntur in rimoſis locis. Reperire tamen eſt Locuſtas in montibus plurimas, modo gramen abundet, H Lacon apud Theocritum Comatam inuitat, vt ad Syluam ſuam accedat, vbi gelidus fons eſt & herba naſcitur, & Locuſta murmurat. Canit verò.

—— Ἅδιον ᾀσῇ
Τᾷδ' ὑπὸ τὰν κότινον, καὶ τἄλσεα ταῦτα καθίξας.
Ψυχρὸν ὕδωρ τηνεὶ καταλείβεται. ὧδε πεφύκει
Ποία, χ' ἁ στιβὰς ἅδε, καὶ ἀκρίδες ὧδε λαλεῦντι.
—— *Suauis cantabis*
Hic ſub cotino, & ad ſyluam hanc aſſidens
Gelida vnda illic fluit. Hic enata eſt
Herba, & thorus iſte, & hic Locuſta murmurant.

Cotinus

A Cotinus autem in montibus naſcitur. Interpres oleaſtrum vertit, ſed idem eſt teſte Dioſco-
ride, quanquam & alia arbor cotinus vocetur Plinio, ea nimirum quam coccygriam nomi- Cotinus arbor.
nauit Theophraſtus. Sed vtraque arbor in collibus naſcitur, raro in planis. Locuſtas nulla
non terra alit, aliæ tamen alijs copioſiùs, & numeroſiùs. Circa Brunduſium quotannis om-
nes pènè agros abſumere referunt. Necari eas in Syria militari imperio coguntur teſte Pli-
nio. In Lemno inſula certa menſura, inquit idem, præfinita eſt, quam ſinguli enecatarum ad
magiſtratus referant. In Cyrenaica regione lex etiam eſt ter anno debellandi eas, primò oua
obterendo, deinde fœtum, poſtremò adultas; deſertoris pœna in eum qui ceſſauerit. Aethio
piæ familiares eſſe conſtabit poſtmodum, cùm magnam illius partem Locuſtis tantùm vi-
uere, & Plinius ſcribat, & id noſtrates nauigatores in Indias referant. Partes eædem in cibo
gratę ſunt. Vniuerſa pęnè Aſia, inquit Scaliger, laborat ea peſte. Apud Caſſini montis inco
las tot abundant, vt Iouem precentur, vt Seleucidas aues immitat, quæ eas abſumant. M.
Varro narrante Plinio author eſt ciuitatem à Locuſtis in Africa pulſam. Africam autem Lo
cuſtis ſcatere, atque infeſtari, idem Plinius innuere videtur, dum inquit. Italiam ex Africa
” maximè coortæ (maxima cohorte, vt legunt alij) infeſtant, ſæpè populo ad Sybillina coa-
B ”ćto remedia confugere, inopiæ metu. Apud Nigritas numeroſiſſimam Locuſtarum multitu
” dinem aëra, inquit Aloyſius Cadamuſtus, vidimus inumbrantem; nam ferè ſingulis trien-
nijs aduentant, & vbi terras cooperuerint, corrodunt ferè omnia, adeoq; ſunt frequentes, vt
ſpatio miliarium duodecim cælum inumbrent: rubent & maiores ſunt Cauallettis, non ap-
parent niſi triennio, vel quadriennio ſemel; quæ ſi quotannis aduenirent, corroſa & deſerta
iam forent omnia: ego aliquando eas vidi cateruatim ſupra mare volare, numerus erat pro-
pe infinitus. In Inſula Spagnola vulgo vocata Locuſtæ raro ſunt alatæ, niſi eùm aliunde eò
deuolant, & omnia abſumunt. In cæteris etiam pleriſque Indiarum locis Locuſtarum, vt a-
pud nos copiam reperire eſt.

MORES. VOLATVS. GRESSVS.

C

LOCVSTA animal paruum inter volatilia, & reptilia medium eſt, ac am-
bigit, argumento quòd non ſatis à terra attollitur, & cùm paululum eleua-
tur, non tam volat quàm ſalit, iterumq; pennis deficientibus, cadit in ter-
ram. Quando in aërem ſeſe attollere conantur, primùm cruribus ſeſe im-
pellentes ſubuolant, & poſtmodum alis euaginatis volant. Nocturno frigo
re torpét, nec matutinis adhuc horis à terra ſeſe ſubleuant; cùm verò æſtus
exardet, altiùs volant; vnde ſcriptum eſt, nunquid ſuſcitabis eum quaſi Locuſtas. Et alibi:
” Cuſtodes tui quaſi Locuſtæ, & paruuli tui quaſi Locuſtæ Locuſtarum, quæ conſident in ſæ-
” pibus in die frigoris. Sol ortus eſt & auolarunt, & non eſt cognitus locus earum vbi fuerũt,
Cæterùm non ſemper nocturno frigore torpent, quin Plinius cùm dixiſſet ſublatas vento in
maria, ac ſtagna decidere, atque ita mori, contrà ac priſci opinabantur; ijdem, inquit, nec
volare eas noctibus propter frigora tradiderunt, ignari etiam longinqua maria ab ijs tranſi-
” ri, continuata plurium dierum (quod maximè miremur) fame quoque, quam propter exter
” na pabula petere ſciunt. Sed eiuſmodi altus volatus naturalis Locuſtis non eſt; Etenim li-
” cet animalia ſint leuia, ac facilè mobilia, alacriſq; volatus, hic tamen, vt authoris de rerum
D natura verbis vtar, cito eſt deciduus. Quamobrem diuini aliquid in alto eo volatu eſt, quod
ſcripſit etiam D. Auguſtinus his verbis: Vſque ad Locuſtas quoque gracia diuina penetra-
” uit, quæ cùm agmine conferto regionis cuiuſque occupauerit latitudinem, innoxio primùm
” fertur habitaculo, nec fructus in hoſpitali incurſione depaſcitur, niſi diuinæ ſignum præce-
” ptionis acceperit. Sed & ipſe ibidem Plinius ſubiungit, Deorum iræ peſtis ea intelligitur.
” Namq; & grandiores cernuntur, & tanto volant pennarum ſtridore, vt aliæ alites credan-
” tur: Solemq; obumbrant, ſolicitè ſpectantibus populis, ne ſuas operiant terras. Sufficiunt
” quippe vires: & tanquam parum ſit maria tranſiſſe, immenſos tractus permeant, &c. Mirum
porro eſt etiam quomodo, cùm rege carere eas etiam ſcriptura teſtetur, vna acie tam ordina Rege carẽt
tum, vt videtur, exercitum ducant. Tradit Hiſtoria Locuſtas anno 852. quando Galliam de
uaſtarunt, viginti millibus paſſuum vno die per aëra inſtructa acie compoſitiſq; ordinibus Exercitus
lata eſſe, terræ incumbentes caſtra feciſſe, duces cum paucis, itinere vnius diei præce- Locuſtarũ
debant agmen, quaſi loca oportuna caſtris capturi. Eadem hora, quia anteceurſores pridie ve- deſcriptio.
nerant,

nerant, vniuerſæ copiæ poſtridie aderant. Ante ortum ſolis à loco, cui inſederant, non mouebantur; orto Sole demum per cohortes ſuas proficiſcebantur. Eadem ferè de illis Locuſtis refert Cuſpinianus, quæ eandem regionem anno 874. infeſtarunt. Ex quibus patet militarem aliquam diſciplinam migrantibus Locuſtis ineſſe ac concordiam; vnde Origines Adamantius per Locuſtarum in octaua Aegyptiorum plaga mentionem putat, diſſidentis ſemper à ſe, & diſcordantis humani generis inconſtantiam confutari, quòd homines rationales cùm facti ſint à Deo, neque ſemetipſos ordinatè regere potuerunt, neque Dei regis patienter moderamina pertulere. Aegyptiæ verò illę Locuſtæ, eæ inquam, quæ Aegyptum deuaſtarunt, non erant genitæ in Aegypto, ſed in alio loco deſerto Orientali. nam ſcriptura teſtatur ab vrente vento ſublatas fuiſſe, ſcilicet à media fronte Orientis, ac in Aegyptum deuolaſſe. Niſi itaque miraculosè vento quopiam à terra abripiantur, regionem in qua naſcuntur, non tranſeunt; quanquam naturaliter admodum ſint inquietę, & in continuo ſaltu, vnde diuinus Pſaltes, excuſſum ſeſe eſſe inquiens, ſicut Locuſtæ, ad morem illum horum animantium alludit, vagæ ſuæ vitæ motum exprimens, vt planè vagi ſunt, qui à tyrannis acti, nulli certę ſe dedunt ſedi, ſed modò huc, modò illuc tranſmigrantes Locuſtarum morē imitari videntur, quæ de loco in locum paſſim ſparſimque, quo ſuus ille naturalis fert motus, ſubſiliunt. E F

Aegyptiæ Locuſtæ vbi natæ.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

LOCVSTARVM genus generari vel ex coitu mutuo, vel abſque eodem, idq; diuerſa ratione, proditum inuenio apud authores. Coire eas apertè atteſtatur Ariſtoteles eodem modo, quo cætera Inſecta, ſcilicet minore ſuperueniente maius. Sunt enim, inquit, in eodem genere mares minores quàm fęminæ. Pariunt in terra fixo cauliculo, quo mares vacant, ac vniuerſę, & loco eodem fœtum deponūt, ita vt quaſi fauus eſſe videatur. Hinc Vermiculi ſpeciem oui gerentes oriuntur, qui terra quadam prætenui, tanquam membranula ambiūntur, qua diſſecta emergunt Locuſtæ, ac euolant. Tam mollis fœtura hæc eſt, vt ad tactum leuiſſimum dilabatur, & pereat. Non ſummæ telluri partus committitur, ſed paulò altiùs. Hic concoctione peracta exeunt ex illo terreno amiculo paruę Locuſtæ, & nigricātes; deinde cute abrupta, maiores ſtatim efficiuntur. Pariunt exitu Veris, & ſtatim à partu moriuntur, Vermiculis circa collum innaſcentibus tempore partus, qui eas ſtrangulent. Mares quoque eodem tempore obeunt. Vere terra emergunt. Locis montanis, aut tenuibus Locuſtæ non fiunt, ſed planis rimoſisq;. Pariunt enim in rimis ſua oua, quæ durant hyeme: in terra ineunte æſtate proueniunt ex fœtu anni ſuperioris Locuſtę. Sic Ariſtoteles. Sed [a] Plinius paulò aliter hęc repetijt. Hæ inquit, pariunt in terram (in terra, legitur in manuſcripto codice) demiſſo ſpinę caule (ſpiculo caudæ legit Dalechampius, ſed rectè in Plinio legi conſtat ex ſuperioribus Ariſtotelis) oua condenſa, autumni tempore. Ea durant hyeme ſub terra. Subſequenti anno exitu Veris emittunt paruas, nigricantes, & ſine cruribus penniſque reptantes. Itaque Vernis aquis intereunt oua: Sicco Vere maior prouentus. Alij duplicem earum fœtum geminumq; exitum (exitium, in manuſcripto) tradunt. Vergiliarum exortu parere, deinde ad Canis ortum obire, & alias renaſci. (Pint. legit parere, deinde obire, & alias renaſci.) Quidam Arcturi occaſu renaſci. Mori matres cùm pepererint, certum eſt, Vermiculo ſtatim circa fauces innaſcente, qui eas ſtrangulat. Eodem tempore mares obeunt. H

Vt pariant.

Vt moriantur.

[a] Lib. 11. c. 29.

Plinius itaque in autumno parere ſcribit, Ariſtoteles veris exitu. Plinio ſubſcribit Albertus, Ouat, inquit autumno, quæ verno tempore faciunt Bruchū omnia deuorantem. Ego pariter pręgnātes offendi Octobri menſe, ſed ſubinde mihi oua peperere. Quamobrē credendum, & Vere, & autumno, & fortaſſis etiam æſtate parere, quod ex Pſalmo etiam docemur, vbi legitur, quòd cùm Locuſtæ frondes, & ſegetes prius conſumpſiſſent, nati deinde Bruchi etiam fructus demoliti ſunt. Quin etiam Scaliger Aethiopię indigenas dicere ait à volucribus oua deponi, è quibus illæ aliæ carentes alis excludantur, quæ reliquias abſumant omnes. Sed quod Ariſtoteles de Attelabis dixit (Brucos vertit hic Theodorus) id Plinius ſimpliciter Locuſtis aſcripſit: adeo vt ex Ariſtotele etiam palam fit, Vere generari Locuſtas, poſtmodum Attelabos. Is enim ſubinde de Attelaborum ortu ſic loquebatur: Pari modo, & quos Attelabos appellant, pariunt, & cùm pepererint, moriuntur. Intereunt oua eorum aquis autumnalibus,

Quādo pariant.

Attelaborū ortus.

nalibus,

A nalibus,cùm nimis inceſſerint. Ac ſicco autumno largior prouentus Attelaborum eſt, quoniam minus oua intereant. Inormis enim eſſe videtur eorum quidem interitus: quinetiam ortus nulla certa agitur ratione. Ita ille. Oua Locuſtarum intus generantur,numeroſa admodum,ac minutiſſima,vt magnum eas habere vterum ſit veriſimile: nam & prægnantes ſummoperè tument. Ariſtoteles agens de coitu Inſectorum, piſcium & quadrupedum ouiparorum,fęminis in eo genere membrum quod pro vulua habetur, fiſſum iuxta inteſtinum, vt cæteris poſitum eſſe tradit,inque eo fœtum generari,quod patet,inquit, in Locuſtis, & reliquis,quorum magnitudo aliqua eſt, & natura coitum recipit. Cùm coeunt fœminam mas portat,aliorum Inſectorum more,quod Plinius notauit,dum ait: Coitus Locuſtarum,qui & Inſectorum omnium,quę coeunt,marem portante fęmina,in eum fęminarum vltimo caudę reflexo tardoque digreſſu. Minores autem in omni hoc genere fœminis mares. Poſtremò Ariſtoteles agens ex profeſſo de Inſectorum coitu,& generatione Locuſtas,Cicadas,Phalangia,Veſpas,Formicas ſcribit coire & ex animalibus ſui generis oriri modo eorũ,quibus ſanguis eſt. Aliàs tamen de diuerſo tractans Inſectorum coitu, Locuſtas, & Attelabos, & Cicadas teſtatur procreari ex Phalangijs,& Araneis,apertiſſimè non ſibi contrarius,vt multis vi-
B deri queat,ſed alio etiam modo generari volens. Non fuit tamen omnis generationis Locuſtarum diuerſitas meo iudicio nota philoſopho.nam cùm ſine mutuo generantur coitu,non tantummodo ex Phalangijs ortum ducunt, ſed & aliorum putridorum corporum humore. Teſtatur Plutarchus,in Sicilia ſub ſeruile bellum,cùm ſanguinis multum, & inſepulta corpora computruiſſent in terra,ingentem Attelaborum (Bruchorum vertit interpres Xylander) erupiſſe copiam,qui per totam inſulam frumentum corruperunt. Et Iſidorus pleraque inquit per naturam recipere mutationem,& corrupta transformari in diuerſas ſpecies: ſicut de Equis Scarabęos,de Mulis Locuſtas,de Cancris Scorpiones: quanquam dubitem, nunquid è mulis Locuſtæ generentur,ſaltem ex equis Crabrones gigni,non Scarabæos, ex alijs probatis authoribus ſuo loco antè innotuit. Porrò ſi verum eſt quod Albertus, & Vincentius ſcribunt,omnes Locuſtę fœminæ fuerint,vt omnes Scarabęos mares eſſe volunt. Narrat Vincentius Locuſtam cùm vociferantem quædam haberet mulier, eamq; nutriret paruam, vbi iam creuiſſet,ipſam per ſe imprægnatam inueniſſe. Et hoc,inquit,argumento eſt quòd fęmina quælibet ſperma naturaliter habeat. Citat Vincentius Ariſtotelem,ſed Albertum fortaſſis citare voluit,apud quem id quoque legere eſt,apud Ariſtotelem minimè. Poſtremò *Locuſtæ oẽs fœminę*
C cùm tanto numero in aliquã regionẽ inuolent,vt volando ſolis radios impediãt, has ego ex putri generari autumo,idq; nõ tã humidiori,quam ſicciori temporis conſtitutione,maximè ſi calor immodicus ſeſe coniunxerit, dubium non eſt. [b] Diodorus Siculus Veris tempore tradit à Zephyro, & Lybico ventis infinitum pænè Locuſtarum numerum ex deſerto ad Æthiopes Acridophagos deſerri. Ita ſacra pagina Auſtro in Ægyptum,& vrente vento inferri ait,quanquam Ioel ab Aquilone dicat. Vbi D. Hieronymus,iuxta litteram,inquit,greges Locuſtarum magis Auſter,quàm Aquilo conſueuit adducere, id eſt non ex frigore veniunt, ſed ex calore. Verùm quoniam de Aſſyrijs loquebatur, Locuſtarum ponens ſimilitudinem, ideo Aquilonem interpoſuit,vt non veram Locuſtam,quæ ab Auſtro venire conſueuit, ſed ſub Locuſta intelligamus Aſſyrios, & Chaldæos. Non itaque dubium eſſe debet,fuiſſe Auſtrum,quippe qui ventus eſt caldiſſimus,& à Zona torrida profectus, ac propterea imperfectis animalibus generandis aptiſſimus. Itaque interpretes Septuaginta expreſsè Auſtrum verterunt, καὶ κύριος ἐπήγαγεν ἄνεμον Νότον, & dominus induxit ventum Notum,ſiue Auſtrum; appellaturq; notus ab humiditate,quæ in rebus omnibus eo flante ſolet contingere. Non errant tamen,qui vrentem ventum ibi interpretantur ventum calidum,& ſiccum. Nam *[b] Lib. 3. c. 3. Ex humido generari.*
D tametſi Locuſtæ à vento Auſtrali generentur, vt diximus, & Septentrionali, & Aquilonari moriantur,vt author de rerum natura etiam prodidit, & ſacra teſtatur pagina,eaſdem illas Locuſtas ſuborto Borea extinctas eſſe,& in mare rubrum coniectas; nihilominus ſiccis temporibus,ſiccis, inquam ſpirantibus ventis plus quàm par eſt, multitudinem numeròſiſſimã quandoq; Locuſtarum natam eſſe conſtat, modo cum calore coniuncta ſit ſicca ea intemperies. [c] Poſidonius teſte Strabone ſcribit in Libya,& Aethiopia,quòd in partibus Septentrionis non pluat,& paruis fluuijs irrigentur propter ſiccitatem peſtem ſæpè incidere, & lacus cęnoſos fieri,& Locuſtas abundare. Meminere item hiſtorici infandę ſiccitatis per annos ferè quinque quam Locuſtarum ingens exercitus eſt ſecutus anno 1553. Hanc graphicè in ſuis obſeruationibus pingit Franc. Valleriola,qui tã diuturni ſqualloris cauſam conuenientiſſimè retulit in illam eluctabilem naturalis viciſſitudinis legem,quod alternata contrariorum permutatione rerum æternitas conſtet. Sic enim,& in homine diuturnas febres natiui caloris diſſipatione ſequitur hydrops, ſæpè & hydropem intercedente putredine, febris. *Siccitate generari. [c] Lib. 17. Geograph.*

Vnde

Digitized by Google

Vnde & magnam ſiccitatem magni imbres inſequi ſolent, ſic vt à pluuijs diuturnis calores immenſi redeant. Paulus Diaconus quoque refert circa decimum annum Maurltij Imperaris maximam fuiſſe à Ianuario, vſque ad Septembrem, ſiccitatem, hancque inauditam Locuſtarum multitudinem eſſe ſubſecutam, quæ abſumptis biennio longè lateq; ſegetibus grauiſſimam Italiæ intulere famem. Atque hæc de varia Locuſtarum generatione, quibus ceu corollarium adde quod tradit, neſcio ex quo, Gaudentius Merula: Si Luna conſtiterit in Aquario, morietur princeps magnus, frumenti erit corruptio, Locuſtarum aduentus, pluuiarum raritas, peſtilentia. E

MORS.

ARISTOTELES agens de Locuſtarum generatione matres ſcribit mori à partu, vermiculis circa collum innaſcentibus tempore partus qui eas ſtrangulent: mares quoque eodem tempore obire. Hęc cùm repetiſſet Plinius, paucis interpoſitis ſubiungit. Eſt & alius earum obitus. Gregatim ſublatæ vento in maria, & ſtagna decidunt. Fortè hoc caſuq; euenit, non (vt priſci exiſtimauere) madefactis nocturno humore alis. F

SONVS. VISVS.

LOCVSTAS alarum opera ſonare argumento eſt, quod cùm volant, ſonum edant, vt ait Albertus, cùm ſedent, nullum. [a] Plinius tamen non tantùm pennarum, ſed & feminum attritu ſonare credi ſcripſit. Atque hoc fortaſſis dicere voluit communis pręceptor, αἱ δ' Ἀκρίδες τοῖς πηδαλίοις τρίβουσαι ποιοῦσι τὸν ψόφον. Gaza vertit. Locuſtę ſuis gubernaculis atterentes ſonant. Pedalia autem ſunt quaſi nauium claui, & gubernacula: hęc enim alias & fæmina vocaſſe videtur, nimirum quibus mouentur & fulciuntur Locuſtę. Huius ſoni cauſam, organaque indagaturus Iulius Caſſerius Placentinus hanc fecit obſeruationem. G

[a] *Lib. 11. cap. 51.*

Sonum Locuſtarum genus alis edit, ita vt ſibi inuicem impoſitæ moueantur alę, quarum ſuperior, parte intima corpus habet ſubnigrum, durum per tranſuerſum locatum. Inferior eiuſ »
dem ſubſtantiæ corpuſculum in extremitate orę ſuperioris, parte externa, cui adiacet per- »
bellum tympanum. Horum mutuo attritu ſtridor ille (imo & in mortuis ſtyli tactu) excita- »
tur, at multo maior in viuente animali, vbi copioſior intercipitur aër & natura mouente va- »
lidiùs alæ colliduntur, non inutile membranæ, quæ admodum tenſa cernitur opera. Hæc il- »
le adita tympani illius icone. Subodoratus aliquo pacto iſtæc mihi videtur Plinius hiſce verbis. Vox earum proficiſci ab occipitio videtur. Eo loco in commiſſura ſcapularum habere quaſi dentes exiſtimantur, eoſq; inter ſe terendo ſtridorem edere, circa duo æquinoctia maximum, ſicut Cicadæ circa ſolſtitium. Quo loco Iacobus Dalechampius legit; Vox earum proficiſci ab occipitij videtur eo loco, vbi commiſſura ſcapularum. Habere quaſi dẽtes, &c. adeo vt dentes non ſint in commiſſura ſcapularum, ſed vbi cæteris animalibus Inſectis. Sed aliud meo iudicio dicere voluit Plinius, nimirũ illud quod ex Caſſerio diximus. Vt vt eſt, ſonus iſte non ingratus omnino quin' paſtor quidam apud [b] Theocritum, cùm omnes eum dicerent optimum eſſe cantorem ἀοιδὸν ἄριστον, idque is non crederet, ait: H

[b] *Eidyll. 7.*

Οὐ δᾶν ἐ γάρ πω κατ' ἐμὸν νόον, οὔτε τὸν ἐσθλὸν
Σικελίδαν νίκημι τὸν ἐκ Σάμω, οὔτε Φιλητᾶν,
Ἀείδων: βάτραχος δὲ ποτ' Ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω.
Non enim, non per terram, meo iudicio, neque præſtantem
Sicelidam Samium vinco, neque Philetam
Cantando: ſed velut rana quadam contra Locuſtas contendo.

vbi nota quod interpres ἀκρίδας, reddidit imprudenter Cicadas. Alibi apud eundem poëtam Lacon paſtor Comatam inuitat ad ſuam ſyluam, in qua gelida perfluit aqua, & herba naſcitur, καὶ ἀκρίδες ὧδε λαλεῦντι, & Locuſtæ murmurant. Aelianus τὴν ἀκρίδα ſcribit βομβεῦσαν, καὶ πάρνοπα ὑποκορίζοντα (ὑποκριζοντα) καὶ μὴ σιωπῶσαν Τρωξαλίδα, & bombis ſtrepere Locuſtam, Parnopem ſono multo obſtrepere, neque ſilere Troxalydem. Sed epigrammata aliquot pòſt citabimus in quibus Locuſtę cantus commendatur. Quod ad viſum attinet, ſupra dictum eſt non carere oculis Locuſtas, ſed viſu eſſe hebetiori, vnde Medi-

cus

A cus ille apud Plautum rogat Menæchmum.

Dic mihi hoc etiam, ſolent tibi vnquam oculi duri fieri?

Reſpondet ille;

Quid? Tu me Locuſtam cenſes eſſe homo ignauiſſime?

Vbi Lambinus hoc addidit ſcholiolum. Locuſtæ palpebris carent, idcirco duriſſimis ſunt oculis. Quod enim alijs animantibus præſtant palpebræ, id in Inſectis præſtat durities, vt docet Ariſtoteles. *Locuſtæ cur duros habeant oculos.*

VICTVS. DAMNA.

HERBIS & ſegetibus infeſtiſſimum eſt genus Locuſtarum, quod ſepius, vt quibuſdam exemplis ſubinde oſtendetur, quibuſdam in regionibus paucis admodum diebus vniuerſæ terræ germina abſumant. Author de
B natura rerum Locuſtam ait eſſe animal dente noxium, & pluſquam cætera inimicam frugibus nocere, vt rectè & appoſitè Maſtaca σιτοφάγον vocauerit antiquiſſimus poëta [a] Nicander, Scorpionem pennatum deſcripturus. *[a] In Theriaca.*

Οἷς δὴ καὶ νώτοισι περὶ πτέρα λευκὰ χέοντες
Μάστακι σιτοφάγῳ ἐναλίγκια, τοί θ' ὑπὲρ ἄκρων
Ἱπτάμενοι ἀθέρων, λεπυρὸν στάχυν, ἐκβόσκονται,
Πίδακα, καὶ κνημοῖο, κατὰ πτύχας ἐμβατέοντες.
Huic igitur denſis armantur tergora pennis
In morem Cereris vaſtantis dona Locuſtæ,
Quæ ſuper excelſas volitans abſumit ariſtas
Quæq; colit montes, hedera per gramina ſaltans.

Arboribus quoq; ſtragem inferunt. Amygdalarum autem floribus teſte authore de rerum natura citius impinguantur. Idem tradit lauri folia abradere, abroſaq; infirmitatis ſuæ re-
C media habere, & ab ægritudine liberari. D. Ambroſius verò oliuæ folijs abroſis ſe ab ægritudine liberare tradidit. Vitibus quoque noxam inferunt, quod de Brucho meminit [b] Prudentius, dum canit: *[b] In Amartigenia.*

Aut populata redit gemmantia germina Bruchus
Aut auibus decerpta feris lacerabitur vua.

Apud [c] Theocritum quoq; Comatas orat Locuſtas, ne vites ſuas abſumant. *[c] Eidill. 5.*

Ἀκρίδες αἱ τὸν φραγμὸν ὑπερπαδῆτε τὸν ἁμὸν
Μή μευ λωβάσησθε τὰς ἀμπέλους. ἐντὶ γὰρ ἆβαι.
Vos Locuſtæ, quæ maceriam noſtram tranſilire ſoletis,
Ne meas lædatis vites: ſunt enim tenera,

Meminit huiuſce noxæ etiam D. Chryſoſtomus in homilia, cui inſcribitur, quòd nemo læditur, niſi à ſeipſo. Omne, inquit, quod eſt in rebus, habet aliquid quo corrumpi poſſit ac *Nihil ab omni parte beatum.*
" lædit, lanam Tinea, ouium greges lupus, vinum aceti permutatio, dulcedinem mellis
" amaritudo corrumpit: lolium ſegetibus nocet, grando vineam lædit, virgulta ac diuerſa
" plantaria Locuſtæ, ac Bruchi exercitus vaſtant, & ſingulis quibuſque corporibus (vt ne
D enumerando omnia longiùs producatur oratio) variæ morborum ſpecies inferunt corruptelam. Vnde Meliunti populi ſacrificabant Herculi, quòd Bruchos fugaſſet erodentes, &
" conſummentes eorum vineas [d] Cælius Rhodoginus notat præterea ex agricolationis libro Bruchorum feſtum veteribus celebrari ſolere octauo calendas Decembris, id eſt, τῶν βρούχων ἑορτὴν. Maiora damna inferunt, cùm conſumptis priùs omnibus, vbi ſunt, vel ſpretis, ac contemptis ijs, alienas terras quærunt, quod naturale ijs eſſe putat [e] Al- *[d] Lib. 4. A. L. cap. 15.* *[e] Lib. 26.*
" bertus, dum ſcribit. Locuſta eſt Vermis gregatim egrediens, & tranſiens de terra in
" terram ad pabulum; ita quod etiam ad exteras ad modum nubis vento immiſſo ve-
" nit regiones, & tot aliquando ſimul egrediuntur, quòd omnes fructus terræ deſtru-
" unt. Et [f] Plinius cùm demonſtraſſet, quàm ingenti copia maria quandoque vento ſub- *[f] Li. 11. c. 29.*
" latæ gregatim volando tranent, & tanquam, inquit, parum ſit maria tranſiſſe, immen-
" ſos tractus permeant, diraque meſſibus contegunt nube, multa contactu adurentes;
" omnia verò morſu erodentes, & fores quoque tectorum. Italiam ex Africa maximè

coortæ (maxima cohorte, in manuſcripto Codice) infeſtant, ſæpè populo ad Sybilli- E
na coacto remedia confugere, inopiæ metu. Sed nos Auguſtini teſtimonio diximus niſi diui
nam propter iram alienas regiones petere, id quod Baſilius magnus quoque memorat his
verbis: Quonam pacto tibi militias exercituſq; Locuſtæ terribiles enarrauero, quæ velut ,,
agmine facto, ſub vna teſſera in ſublime vniuerſa ſimul elata, caſtris toto latè poſitis agro; ,,
non antea ſanè fructus depaſcitur, quàm ipſi ſit à Deo conceſſum, atque mandatum. Ita de ,,
octaua Ægyptiorum plaga, quæ Locuſtarum erat immiſſio, legimus. Cùm enim propter ſe-
ptem alias plagas Pharao nollet dimittere populum, dixit dominus ad Moyſem: Extende
manum tuam ſuper terram Aegypti ad Locuſtam, vt aſcendat ſuper eam, & deuoret omnem ,,
herbam, quę reſidua fuerit grandini. Extendit Moyſes ſuper terram Aegypti, & dominus in ,,
duxit ventum vrentem tota die, & nocte, & mane facto, ventus vrens leuauit Locuſtas, quæ ,,
aſcenderunt ſuper vniuerſam terram Aegypti, & ſederunt in cunctis finibus Aegyptiorum ,,
innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerunt. Deuorata ſunt ergo omnia, quæ gran ,,
do dimiſerat. Quo factum eſt, vt Pharao ſe in Deum deliquiſſe fateretur. Itaque Moyſes ite ,,
rum deprecatur ad Deum, ac ventum educit è mari, cunctaſq; Locuſtas in mare rubrum ,,
abiectas demerſit. Et quanquam Locuſtas ſimpliciter nominet hic Scriptura, tamē diuinus F
propheta Dauid diſertiſſimè oſtendit non vnum genus fuiſſe, ſed plura, dum ait: Venit Lo-
cuſta & Bruchus cuius non erat numerus, & comedit omne fœnum in terra eorum, & come ,,
dit omnem fructum in terra eorum. Quo loco D. Chryſoſtomus, per grandinem, inquit, & ,,
ignem arbores corrumpebat; per Locuſtam autem & Bruchum, paludes, prata, & ſegetes, ,,
Non enim fructum duntaxat, ſed etiam ipſorum fœnum abſumpſit. Atqui Locuſta, & Bru- ,,
chus non ſimul exiſtere ſolent. Aut enim præcedens Locuſta Bruchum parit, aut Bruchus ,,
auctus in Locuſtam tandem euadit. ita vt alterum prius exiſtat, alterum autem aliquāto pòſt ,,
ſequatur. Eſt ita ſanè. Verùm quoniam miraculum erat, ac Dei iuſſu ac imperio ſignum ede ,,
batur, eodem temporis puncto vtrumque extitit, atque vnà cum fœno fructum etiam vora- ,,
uit. Itaque pręter hominum cibum, pecudum quoque alimentum corrumpebatur. Quan- ,,
quam itaque generalis, qualem ſtatuimus ex Ariſtotele, & Plinio Locuſtarum detur quan-
titas, tamen, vt vides, non ſine numine iræq; diuinæ ſuſpitione, portenti ſpeciem acquiſiuit,
vnde alibi dicebat idem propheta. Dedit ęrugini fructum eorum, & labores eorum Locu-
ſtæ. Sed nota, quod annotari voluit D. Auguſtinus, plerumque plus intelligi cùm aliquid
dicitur ab Hebræis ſingulariter, quàm ſi pluraliter: manifeſtum enim eſt, inquit, plus ſonare G
Locuſtam, quàm Locuſtas multas. Iudæi putant referente D. Hieronymo, in diebus Ioel tā
innumerabilem Locuſtarum ſuper Iudæam veniſſe multitudinem, vt cuncta complerent, &
nō dicam, inquit, fruges, ſed ne uinearum quidem, & arborum cortices ramoſq; dimitterēt;
ita vt omni virore conſumpto, arentes arborum rami, & ſicca vinearum flagella remanerēt.
Hoc virum factum nec ne ſit, liquido affirmare non poſſumus: neque enim Regum, & Para-
lipomenon narrat hiſtoria. Quod vtique ſi fuiſſet (quomodo famem ſub Helia trium anno-
rum, & ſex menſium legimus) nunquam ſcriptura tacuiſſet. Verba Ioelis ſunt: Reſiduum E-
rucæ comedit Locuſta, & reſiduum Locuſtæ comedit Bruchus, & reſiduum Bruchi comedit
rubigo. C. Popilio Lenate, & P. Aelio Ligure Coſſ. Locuſtarum, inquit Liuius, tantę nu-
bes à mari vento repentè in Apuliam illatæ ſunt, vt examinibus ſuis agros latè operirent.
Tradit Pompeus Vizanius anno 232. Locuſtas agros Bononiēſes deuaſtaſſe quidem, maius
tamen vitibus, quàm ſegeti damnum intuliſſe, adeo vt cùm ſumma quoq; eſſet frumenti pe-
nuria, maior tamen fuerit uini, vt nuptias ſine Baccho celebrarent ciues. Anno Chriſti 593.
poſt ſiccitatem maximam, Locuſtæ omnia abſumentes famem terrarum orbi non mini-
mam peperunt. Magnis item agminibus per Syriam, & Meſopotamiam volitarunt an- H
no 677. Prima ęſtate anni 852. grandiores ſolito Locuſtæ, vt teſtatur hiſtoria, pollicem
viri æquantes ab Oriente externa pabula quæſitura occiduum ſolem verſus, tanto ſtrido-
re pennarum peruolarunt, vt aliæ alites crederentur. Dira meſſes contegebant nu-
be, multa contractu adurentes, cortices quoque arborum, atque fores tectorum. Cen-
tum quadraginta iugera vno die depaſtas fuiſſe memoriæ proditur. Viginti millibus paſ-
ſuum vno die per aëra, inſtructa acie compoſitiſque ordinibus ferebantur, terræ incum-
bentes caſtra faciebant. Duces cum paucis itinere vnius diei præcedebant agmen, quaſi
loca oportuna caſtris capturi. Eadem hora, qua ante curſores pridie venerant, vniuerſæ
copiæ poſtridiè aderant. Ante ortum ſolis à loco cui inſederant, non mouebantur, orto
ſole demum per cohortes ſuas proficiſcebantur. Germani inopiæ metu ad diuina re-
media confugere coacti. Tandem illæ à vento ſublatæ in Oceanum Belgicum actę ſunt,
reiectæque æſtu ad continentem, fœtore corruperunt aërem, vnde dira peſtilentia ſubſe-

cuta

Aegyptiorū plaga octaua per Locuſtas.

A cuta eſt. Refert D. Hieronymus ſuis ſeſe temporibus vidiſſe agmina Locuſtarum terram te-
xiſſe Iudæam: quæ poſtea miſericordia domini inter veſtibulum, & altare (hoc eſt inter cru
cis, & reſurrectionis locum, ſacerdotibus, & populis dominum deprecantibus, atque dicen-
tibus: parce populo tuo) vento ſurgente in mare primum, & nouiſſimum præcipitatæ ſunt.
Mare primum quod inter ſolitudinem eſt & vergit ad Orientem, illud intellige, in quo fuit
Sodoma, & Gomorrha, Adoma, & Seboim, quod nunc mortuum nominatur, eò quòd nul- Mare mortuum.
la ibi viuant animantia. Mare autem nouiſſimum hoc quod ad Occidentem eſt, & quod du-
cit in Ægyptum. Cumq; littora vtriuſque maris aceruis mortuarum Locuſtarũ, quas aquæ
euomuerãt, implerentur, putredo earum & fœtor in tantũ noxius fuit, vt aërem quoq; cor-
rumperet, vt tam iumentorũ, quàm hominũ ſtrages ſubſecuta ſit. Anno ſexto Romani Ar-
gyropoli Imperat. cùm Locuſtę teſte Georgio Cedreno, aliquando Oriẽtales eſſent depaſtę
prouincias, coacti ſunt incolæ liberos ſuos diuẽdere & in Thraciã migrare: quibus Impera-
tor terna in ſingulos numiſmata largitus eſt, & domum redire iuſſit. Interim Locuſtas ven-
tus vehemens corripuit, inq; Helleſpontum abiecit, vbi in littus eiectę arenam operuerunt.
Altero deinde anno examina Locuſtarum ſponte ſua reuixerunt, & omnia Helleſponti loca Locuſtæ mortuæ reuiuiſcunt.
B infeſtarunt, cumq; prouinciam Thracenſem per integrum triennium depopulata eſſent, a-
pud Pergamum perierunt. Anno nono Childeberti Regis legati principis Chilperici ex Hi
ſpanijs regreſſi nunciauerunt prouinciam Carpitaniã, vt ſcribit Gregorius Turonenſis, gra-
uiter à Locuſtis fuiſſe vexatam ac vaſtatam, ita vt non arbor, non vinea, non ſylua, non fru-
ctus aliquis, ac quicquam viride remaneret, quod non à Locuſtis euerteretur. Eædem cùm
quinque annis continuis eo modo eam regionem depopulatæ eſſent, ad aliam ſe prouinciã,
quæ huic vicina erat prouincię contulerunt. Apud Platinam legimus in Adriani Secundi
Pontificis Rom. morte Galliam à Locuſtis tranſuectis mirum in modum fuiſſe vaſtatam.
Anno Conſtantini Progonati octauo Locuſtæ per Syriam, & Meſopotamiam teſte Paulo
Diacono, agminatim volitarunt. Idem Honorius tradit in ſuo Chronico. Anno 1084. Ruſſiã
infecerunt, quo tempore Boleslaus Rex Poloniæ in Hungariam exulans, factus eſt amens,
atq; à ſuiſmet canibus deuoratus. Anno 1271. Mediolani omnes ſegetes depopulatæ ſunt,
& anno 1339. totius Lombardię agros. Anno 874. immenſa Locuſtarum multitudo, vti Cu-
ſpinianus ex Sigeberto refert, quę alijs maior, ſenis alarum remigijs, volitabat ab Oriente
cum ſenis pedibus, ac duobus dentibus duriſſimis, totam pœnè deuaſtauit Galliam menſe
C Auguſto. Et quod mirum eſt dictu tanto ordine volitauit præmiſſis ducibus, qui pridie ca-
ſtra meterentur, vt militaris diſciplina in ijs animalibus cerneretur. Ea ſegetes depaſcendo
detondebat, vt nihil reliquum eſſet. Volitabat diurno itinere quatuor, aut quinque millia
paſſuum. Delata ad mare Britannicum cùm totam ferè terrę ſuperficiem obtegeret, vento-
rum flatu in profundum delata eſt & ſubmerſa: Sed refuſione Oceani in littus reiecta putre
dinem aëris ex fœtore peperit. Vnde magna nata eſt fames, & peſtilentia, qua tertia pars ho
minum fertur abſumpta. Scribũt anno 1475. Siradienſem, & Lencicienſem oram atque Ma
ſouiam, ingentem Locuſtarum vim ex Vngaria, Morauia, & Sileſia aduenientem peruaga-
tam eſſe, & non modò ſegetes, atque prata, verùm & arborum frondes depaſtam continua-
tis ad ſeſquimilliarium in latitudinem, & alterum tantùm in longitudinem examinibus con
currentibus inter ſe nonnunquam & Solis aſpectum denſitate ſua terræ adimentibus. Anno
1477. in Agro Brixienſi, & Mantuano maxima cũm pernicie locorum infeſtę fuere. Anno
1535. tanta vis Locuſtarum peruagata eſt Poloniam, vt volantes Solis aſpectum homini-
bus adimerent; humi verò ſtratę equorum vngulas craſſitudine ſuperarunt, quę depaſtę ma
tureſcentes ſegetes, anguſtiorem annonam fecere, vt tradunt. Item anno 1541. Locuſtę Po-
D loniam, & Vallachiam deuaſtarunt. Sub finem verò Septembris 1542. Locuſtarum innu-
mera turba magnam Europę partem inſtar nubis denſiſſimę peruagata eſt. Carebant, inquit
Cornelius Gemma, alis per initia, mox duas, deinceps quatuor aſſumebant, vnoq; agro de-
paſto in alium tranſuolantes depopulabantur paſſim humi naſcentia fœtore grauiſſimo poſt
ſe relicto, tandem & autumnali frigore tabeſcentes, in pernitioſum alimentum pecori faceſ-
ſebant. Meminit huius plagæ etiam Surius, ſed Locuſtas aliter deſcribit, vt pro regionis di-
uerſitate, variaſſe etiam, illas ſit credendum. Illã inquit æſtate 1542. innumera ingentiũ Lo-
cuſtarũ turba Italiã citeriorẽ, & in Germania Sileſiam Miſniamq; multa clade affecit; habe
bant digiti longitudinem, turgida capita, ventres obeſos, & ſanie refertos. Itaq; extinctę in-
tolerabili fœtore aërem corruperunt, vt etiam corui, cornices, accipitres, aliiq; aues cadaue
ribus alioqui inhiantes ferre nequiuerint. Et præcedenti anno 1541. non tantum Po-
loniam, & Vallachiam infeſtarunt, vt iam diximus, ſed omnes finitimas illis etiam
regiones teſte eodem Surio. Fuit, inquit, hoc anno incredibilis multitudo ingentium Locu-

ſtarum in regionibus Poloniæ regno finitimis. Hę primò nullas habebant alas, ſed magnos E
dabant ſaltus; paulò poſt quatuor adeptæ ſunt, tantaque multitudine prouolarunt, vt duo
milliaria in longum, & latum cubito tenus ita occuparent, vt Solis quoque ſplendorem à to-
to illo terræ ſpatio ſua denſitate excluderent. Tranſuolabant aquas, arbores, ędes, & obuia
quæque. Cùm alę ſuccreuiſſent, erãt magnitudine humani digiti, & tunc atrociùs graſſaban-
tur in fruges, & ea quæ in vſus hominum neceſſario gignit humus. Tota æſtate nulla neque
vi neque arte earum ſæuitia retardari potuit, ſed in autumno denique cœlo frigeſceate ex-
tinctæ ſunt, atro poſt ſe relicto ſemine, vnde proximo anno alij vermes orti ſunt. Fuit ea pro-
cul dubio plaga, & animaduerſio Dei in hominum peccata: putatæq; fuere non abſimiles
fuiſſe illis Aegyptijs, quarum in Exodo fit mentio. Extiteruntq; primùm in Vallachia, cun-
ctaq; in circuitu Leopolim vſque milliaribus circiter ſexaginta ad ſolum vſque deuorarunt.
Nonus annus hic agitur, inquit Scaliger, de eijſdem, ni fallor loquens, cùm huiuſmodi tem-
peſtas orta in Mæotide atque Aquilonibus, in Pannonias delata, cunctam obruit regionem.
Cujus diluuij ne Noricum quidem immune fuit. Anno 1564. itẽ 1566. in Lombardia om-
mnia deuaſtarunt, anno verò 1565. Cyprum depopulata ſunt. Cæterùm vt hiſce plagis à
Deo hominibus immiſſis finem imponamus, neque enim omnes hîc recenſere potuimus, F
ſed eas tantùm, quas ſtudendo legendoue apud hiſtoricos obſeruauimus, ex hiſce ſaltẽ con-
ſtare poterit, quanta damna Locuſtarum genus regionibus integris inferre queant. Quam-
obrem prudenter admonet Nahum propheta principes omnes, ne confidant ſuis munitio-
nibus, quoniam volente Deo nullo ſint auxilio, ingredere, inquit, lutum & conculcare in pa-

Admonitio ad principes.

leis, obtine ſuper laterem, ibi comedet te ignis, diſperdet te gladius, & comedet te quaſi Lo-
cuſta, aggregaberis quaſi Bruchus: multiplicaſti negotiationes tuas ſicut ſtellas cæli, Bru-
chus irruit, & euolauit, exiliuit quaſi Attelabus commixtus tuus, ſicut Locuſta quæ aſcendit
ſuper ſepem in die gelu. Sol ortus eſt, & exiliuit, & non cognouit locum ſuum. Scribit Sca-
liger Locuſtas quotannis alias atque alias partes depopulari. Adnatis enim alis tollere ſe hu-
mo, atque auolare. Earum aduentum ex agrorum coloratione multò antè præcipi: Splende-
ſcere enim ſolum è reflexione. Idem alibi in Cardanum ſerio, vt apparet, inuectus, quòd ſer-
pentes alis carere dixerat, ne vagaretur latè pernicies, multis exemplis falſiſſimũ id eſſe do-
cens, inter reliqua, de Locuſta, inquit, quid? quas tu à natura ad humani generis perniciem
factas ſcribis. Nonne maria tranſuolant? Non vt homini venenata vulnera infligant vni,
aut alteri, ſed integris nationibus ex fame mortem, ex fœtida corruptione læthalem atque G
ineuitabilem peſtilentiam. Ob tantam vnà volantium multitudinem, & audaciam, irruenti-
bus hoſtium copijs D. Hieronymus eas aſſimilat, in explicatione horum prophetæ Ioelis

Hoſtis Locuſtis ſimilis.

verborum vrbem apprehendent, & ſuper muros diſcurrent, ſuper domos aſcendent, & per
feneſtras intrabunt ſicut fures. A facie eius contundetur terra, & commouebitur cælum, &c.
A facie, inquit, iſtiuſmodi Locuſtarum terra contremuit, cęli moti ſunt; quæ dicta hyperbo-
licè ſentiamus, non quòd Locuſtarum, aut hoſtium tanta vis ſit, vt poſſint mouere cęlos, &
terram concutere; ſed quòd aduerſa patientibus præ terroris magnitudine, & cælum ruere,
& terra fluctuare videatur. Denique præ multitudine Locuſtarum obtexentium cælum ſol
& luna conuertentur in tenebras, & ſtellæ retrahent lumen ſuum, dum lumen in medio nu-
bes poſita Locuſtarum, ad terram non ſinit peruenire. Q. Calaber quoque Troianos ſcribit
cum omnibus ſuis auxiliaribus copijs in Græcos tam numeroſè inuehi, & malum machina-

Troiani Locuſtis comparati.

ri, quàm ſolent Locuſtæ in arua inuolantes. Statim igitur diſertus, inquit, erat vniuerſus cã-
pus: hi autem infundebantur Locuſtis in promontorijs ſimiles, quæ feruntur ſupra latam ter-
ram, in morem nubis, aut impetuoſæ pluuiæ, magnam annonę penuriam mortalibus allatu- H
ræ: ſic illi erant, & copioſi, & fortes, &c. Et Petrus Angelius Bargæus ab eadem Locuſtarum
ſtrage deſumpta hac vſus eſt comparatione in deſcriptione ſcabiei, totũ erodentis corpus,

Illa quoque in primis ſcabies eſt improba: quæ nunc
Corporis has partes raptim, nunc occupat illas,
Atque ita diuerſis artus deſæuit in omnes
Temporibus; ceu cùm longa procul orbe Locuſta
Acta Euris noſtros ſeſe effundere per agros,
Et miſeris ſegetem latè abſumpſere colonis,
Inde aliam atque aliam; donec ſimul omnia fœdè
Direpta (heu) facie iacuere informis rerum.

PRÆ-

A

PRAESAGIA. PRODIGIA.

LOCVSTARVM, inquit Mizaldus, Vermium, Erucarum, & huius pi
cturæ, Bacchi Cererisq; prædonum, ingens idoneis temporibus facta irru
ptio, vitibus & terræ ſatis, nec non fructibus detrimentum portendit. Quan
docunque id accidit, hoc eodem exemplo iram indixit Dei. nam & Liuius
Locuſtarum multitudinem in Africa prodigij loco habitam ſcribit, vt etiã
Oroſius, & Eutropius. quin & S. Auguſtinus, Locuſtarum, inquit, in Afri-
ca multitudinem prodigij ſimilem fuiſſe, cùm iam eſſet populi Rom. prouincia, literis Eth-
nici mandauerunt, conſumptis etiam fructibus, folijsq; lignorum, ingenti atque inæſtima- Peſtem præſagiunt.
B bili nube in mare dicunt eſſe deiectam, qua mortua redditaq; littoribus, atque hinc aëre cor
rupto, tantam ortam peſtilentiam dicunt, vt in ſolo regno Maſſaniſſæ octingenta hominum
millia perijſſe referatur, & multo amplius in terris littoribus proximis. Hieronymus Mercu
rialis peſtis Venetæ, ac Patauinæ ſignum ponit, quòd per vias, ac parietes multi apparuiſſent
Bruchi. At non peſtem ſolummodo, ſed & bellum Locuſtæ portendunt. Scribit quidam
Locuſtas anno ſeptuageſimo tertio turmatim in Italiam aduolantes, circa Brixiam, & Man-
tuam omnia terræ germina, cùm ſua inexplebili voracitate radicitùs deuaſtaſſent, ingentem
& immanem ſubſecutam eſſe peſtem, quæ plus quàm quinquaginta hominum millia inter-
emerit. Quin neque illud, inquit, te latebit, quod elapſis iam vigintiquatuor annis ex Thra-
cia immenſa Locuſtarum nubes in Poloniam, Vngariam, & Germaniç vltra limites, aduola
uit: quæ non fruges tantùm, ſed & olera, & quicquid in pratis virebat, & agris, præter vites
depaſcebat: ob idq; crudelis (vt plerique diuinabant) futuri Turcarum exercitus prodigia, Turcarum aduentum
& portenta. Nec eos fefellit præſagium. nam altero anno ſtatim Viennæ obſidio, Vngariæ Locuſtæ de
deuaſtatio, & ex Anglia, & Brittannia febris illa ſudore exitialis, ad nos deuoluta eſt; non tan notant.
tùm arborum, ſed etiam peſtifera hominum pernicies, ex aëris putredine, & intemperie con
C cepta. Sed & anno 1543. Surius Locuſtæ, inquit, illæ quæ ab Oriente per Illyricum ſtupen-
dis agminibus in Italiam conuolarunt, maximaq; paſſim damna dederant, Turcarum aduen
tum portendere viſç ſunt, neque id prorſus temerè: nam & Turca Rhegium occupauit,
Romęq; trepidatum eſt, dum Hoſtiæ ſubſediſſet. Nicæam cepit, Chriſtianorum armis ab-
ducit plus 5200. 200. ex ijs ſacras virgines, & prædam ſexcentorum millium ducatorum,
quam tamẽ iterum amiſit in freto Siculo, à Garſia Neapolitano prorege recuperata magno
Dei beneficio. Tamberlanes referente Cranzio Hieroſolymam expugnare inſtituerat: ſed
cum Bruchi exercitum eius vexarent, admonitum ſe interpretatus à Deo, ea de re tempera-
uit. Primam expeditionem ſacram, vt Sigonius teſtatur, Hieroſolymitanam anno 1096.
Claramonte inſtitutam, Locuſtarum repente nata vis tanta præceſſit, vt nubium inſtar So-
lis lucem adimerent. Mirum quod ſcribit Georgius Turonenſis, duas acies Locuſtarum per
Auernum, atque Lemouicinum tranſeuntes, Romaniacum campum veniſſe, in quo prælio
magno inter ſe acto, maximę ſint conciſæ, cùm Chlotarius cum Chranno filio ſuo eſſet pu-
gnaturus, quem victum vnà cum vxore & filijs comburi iuſſit. Patet itaque & peſtis, & bel-
li præſagia eſſe Locuſtas, at ſemper non, quod notauit Scaliger aduerſus Cardanum: quod
D ſcribis inquit, eorũ aduentũ omen eſſe futuri belli, ridiculum eſt; vt omittã minus latinã lo
» cutionem. A Mauris enim Siciliç pænè quotannis obnunciaretur. Inde enim eò deferun-
» tur. Et tu quibus ex partibus adueniant, inde bellum imminere ſcribis. Sic ille. Locuſtarũ
verò exercitus, quòd ſæpè irruptiones externorum militum pręſignificent, ipſius animalcu- Cur exercitus ſignificent.
li forma, & qualitas ſatis affirmat: accedit euentus rerum, vt dictum eſt, qui rationem anci-
pitem vbiq; confirmat. Plinius equidem annonæ caritatem ex his prędicere non veretur,
quòd ferè per ſquallores diuturnos è ſicca putredine (vt Hippocrates vocat) atque ex vna
terrarum ariditate progerminent. quodq; virulenti cuiuſdam morſus contagio plantas &
ſata inficiant, vt mox vredine contabeſcant. Quare & aliud conſequi neceſſarium eſt partim
ex inſpiratu, dum viuunt, partim à reſolutione dum pereunt: hæc Inſecta vitiatis paulò pòſt
alimentis, ac potibus ipſius etiam ſpiritus corruptelam tum in hominem, tum in animalia
cętera propagari. Auguſtinus Niphus Locuſtas, Apes, & Formicas ponit inter cętera augu-
ralia, aitq; de his Appionẽ diffuſè ſcribere. Quin & μάντις, id eſt Vates vocatur Locuſta, q

ex eius inceſſu nonnulli curioſa vanitate futurorum euentus capere ſoliti erant. Mirum, E
ac prodigioſum eſt, quod de ficu, & Locuſtis ſcripſit Plinius, agens de prodigijs, &
oſtentis, quę ex arboribus ſumuntur. Ait inquam in Bœotia deraſas à Locuſtis ficus
iterum germinaſſe.

VT FVGENTVR.

QVEMADMODVM varia Locuſtarum, & innumera genera diuerſis
modis generari voluit natura, ita quoque diuerſa dedit remedia homini-
bus, quibus eas vel occidere, vel fugare ſaltem poſſint: verùm ego expedi-
tiora inde ſelecta ſcribam. Si nebula Locuſtarum, inquit Democritus, acce
dat, omnes intus maneant inconſpicui, & deliteſcentes, & præteribunt re-
gionem. Si verò antequam hoc obſeruatum ſit, derepente inſtiterint, ni-
hil omnino contingent, ſi lupinis amaris, aut cucumeribus ſylueſtribus in muria feruefactis
conſpergantur. Eueſtigio enim moriuntur, Similiter præteribunt ſubiectam regionem, ſi F
Locuſtæ, vt Locuſtas fugent.
captas veſpertiliones ex ſublimibus regionis arboribus ſuſpenderis. Si autem captas Locu-
ſtas exuſſeris, ab odore vertigine afficientur, & partim moriuntur, partim demiſſis alis vena-
torē expectant, & à ſole corrumpuntur. Hoc naturale exiſtit. Nam ſi etiam Scorpium vſſeris,
reliquos aut capies, aut fugabis. Idem & in Formicis contingit, quemadmodum docuit ex-
perimentum. Fortaſſis autem & in alijs huiuſmodi animalibus idem contingit. Fugabis Lo
custas, ſi confecto ex ipſis garo ſcrobes effoderis, eoſque garo reſperſeris, ac madefeceris.
Antequam enim præterient dies, ſi acceſſeris, reperies ipſas in ſcrobibus ſomno aggrauatas,
quomodo verò ipſas perimas, tuæ curæ relinquo. Nihil omnino continget Locuſta ex eis,
quæ abſynthio, aut porro, aut centaurea, aqua tritis reſperſeris. Didymus circum vitis trun,
cum iuxta radicem tria ſinapis grana obrui iubet. Hæc enim enata odore ſuo Bruchum ene-
[a] Lib. 37. cap. 9.
care. Magorum vanitas teſte [a] Plinio amethyſtum promittit grandinem quoque auertere,
& ſimilia, & Locuſtas, precatione addita, quam demonſtrant. Chuerch inquit Scaliger (legi-
tur id quoque in nauigationibus in Indiam) Scytharum Catainorum ciuitas eſt: in qua ſta-
gnum, cuius præſentia Locuſtas arcet. Olim eam ob cauſam inde petitis à Cypri rege aquis.
Quarum vaſe ſtanneo pleno turri appenſo, factum eſt, vt eo tempore non ſit à Locuſtis inſu- G
la tentata. Author eſt Strabo Aethiopes Sillis finitimos Locuſtas hoc modo capere, fumo-
ſam materiem in conuallibus inijcientes, & incendentes (cùm illæ parum volent) obtene-
bratas, & cadentes colligere, & admixto ſale ex eis maſſulas conficere, & vti. Idem ſcribit
Diodorus Siculus, cuius verba pòſt adferemus. Igne quoq; fugari poſſe indicare mihi vide-
tur Homerus, cùm canit.

Ὡς δ' ὅθ' ὑπαὶ ῥιπῆς πυρὸς ἀκρίδες ἠερέθονται
Φευγέμεναι ποταμόνδε, τὸ δὲ φλέγει ἀκάματον πῦρ
Ὄρμενον ἐξαίφνης, ταὶ δὲ πτώσσουσι καθ' ὕδωρ.
Sicut autem quando ab iniectu ignis Locuſtæ euolant
Vt fugiant ad fluuium; ardetq́ indefatigatus ignis
Excitatus repentè: hæ verò ſubeunt præ timore aquam.

Aues Locuſtas capientes.
Poſſunt & aues aliquę ali, vt Locuſtis internecionem adferant. Plutar. prodidit à Lemnijs ga-
leritas honoratas fuiſſe quòd Attelaborum oua inueniant, & abſumant. Iidem & Graccu-
[b] Lib. 11. cap. 29.
los teſte [b] Plinio colunt, aduerſo volatu occurrentes Locuſtarum exitio. Aelianus idem non
ſolùm de Lemnijs tradit, ſed etiam de Theſſalis, & Illyrijs. Gracculorū ſe beneficiarios exi- H
ſtimāt, inquit, Theſſali, Illyrij, Lemnij, ob eamq; rem his victum ciuitates illorum publicè „
præbendum eſſe decretum fecerunt, quòd Locuſtarum fruges vaſtantium oua deperderent, „
earumq; ſobolem perimerent. Vnde magna ex parte Locuſtarum nubes, & examina minue- „
bantur, frugesq; ipſorum incolumes ad tempeſtiuitatem perueniebant. Sic ille: dupliciter „
itaque Gracculi Locuſtas interimunt, aduerſo volatu earum exitio occurrentes, vt Plinius
aſſerit, & oua conſumendo earundem, vt Aelianus. Tradit ibidem Plinius Seleucides aues
vocari, quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant Caſſini montis incolæ Locuſtis fru-
ges eorum vaſtantibus. Quod repetens D. Ambroſius, aues has datas eſſe ait ad remedia ma
lorum, quæ Locuſta conſueuit inferre, cui, inquit, creator dedit inexplebilem deuorandi na-
turam, vt inſatiabili paſtu plagam poſſit extinguere. Inuenio & apud Diodorum Siculum „
Ibim auem vtiliſſimā cenſeri, quòd ſerpentes, Locuſtas & Bruchos extinguat. Eſt præterea,
ſerpens drinus vocatus quē chelydrū alij vocant, hunc Locuſtas venari Nicander atteſtatur.

Ὅς τὰ βρύα προλιπὼν, καὶ ἕλος καὶ ὁμιχθώδη λίμνην
Ἀγρώσσων λειμῶσι μολουρίδας, ἢ βατραχίδας,
Hic linquens muſcos, ſtagnantes atq; paludes,
Dum ranas ſequitur, vaſtans per prata Locuſtas.

Inuenio item ab ipſis hominibus necatas eſſe. [i] Plinius in primis in Syria ſcribit militari Homines
imperio coactos eſſe eas necare: & in Cyrenaica regione legem eſſe etiam ter anno debel- Locuſtas oc
landi eas, primò oua obterendo, deinde fœtum, poſtremò adultas; deſertoris pœna in cidunt.
eum qui ceſſauerit; & Liuius prodidit de Locuſtis, quæ Apuliam deuaſtarant, ad eam pe- [i] *Lib. 11.*
ſtem frugum tollendam Cn. Sicinium prætorem deſignatum cum imperio in Apuliam miſ- *cap. 29.*
ſum, ingenti agmine hominum ad colligendas eas coacto, aliquantulum temporis abſum-
pſiſſe. Anno 1542. cùm in agris Mediolanenſium omnia abſumebant Locuſtæ, præfectus
vrbis referente Paulo Morigia conſtituto præmio in collectas, breui tempore duodecim
milla ſaccos impleuit. Sed obſeruandum eſt, vt terra obruantur, nam vel mortuarum oua Locuſtas
nouas progignunt, vel ipſæ etiam putrefactæ peſtem, vt ſuprà oſtendimus: quare dicitur mortuas
» per prophetam; congregabuntur ſpolia veſtra ſicut colligitur Bruchus, velut cùm foſſæ ex cur ſepelire
B eo fuerunt plenæ, Collecturi mane ſummo eas inuadant, cùm frigore noctis etiamnum debeamus.
» torpidæ, & immobiles deſident: nam orto ſole alis earum laxatis omnes egrediuntur per Orationi-
» turmas, inquit Albertus, ſine rege & lege ciuilitatem tyrannicam cuſtodientes. Sed nullum bus fugari
humani ingenij inuentum ſæpe prodeſt, vt ad orationes publicas, exorciſmos, ac excom-
municationes, vt vocant, deuenire cogamur. Cum Italiam vexarent aliquando, conſtat
ex conſilijs Hieronymi Grati, cenſuris Eccleſiaſticis animaduerſum in eam impiam vaſta-
tionem turpiſſimorum animalium, datis hinc inde aduocatis, atq; patronis, vt proceſſus
formula ſeruaretur. De exorciſmis, priuatos Eccleſiæ libros adeat lector. Quod ad ora-
tiones attinet, de his aliquot Sanctorum miracula recenſebimus. Aphrates religioſiſſimus
vir teſte [k] Theodoreto, cùm in Perſide magna Locuſtarum vis more flammæ, omnes ter- [k] *In Philo-*
ræ fructus, ſegetes, plantas, & nemora ac prata deuaſtaret, rogatus à pio quodam, vt agel- *teo.*
lum ab huiuſmodi clade defenderet, vas aquæ ferri iubet, manuq; illi impoſita, Deum ro-
gat, vt elemento illi ſuam gratiam impartiatur; abſolutis precibus, iubet vt agelli fines aqua
illa aſpergantur; quæ pro imperio ſperſa, ſe inexpugnabile, atque inuiolabile illius agelli
munimentum præſtitit. Nam cùm ad illius fines Locuſtarum acies perueniſſet, diuinam
C aquæ potentiam verita, & tanquam aliquibus habenis repreſſa, retrogreſſa eſt: ſane & reli-
quorum agrorum ſalus eadem fuiſſet, ſi reliquorum agrorum domini à Deo eadem poſtu-
laſſent: ſicuti in Mazania ad Sibarim cùm Iunio menſe Locuſtarum multitudo nebulæ inſtar
totam regionem operiret, frugesq; & fructus omnes deuoraret, incolæ ſupplices ad Theo-
dorum Siccorum contenderunt, vt ſuis precibus tantam calamitatem expelleret. Profe-
ctus ille cum eis ad S. Euenici Eccleſiam, ipſeq; tribus acceptis Locuſtis in manu ſua, pro
populo dominum obſecrabat, atq; interim tres illæ Locuſtæ in eius manu mortuæ ſunt, &
gratias agens Deo, dixit ad populum: Deus celeriter miſericordiam ſuam nobis oſtendet.
Igitur in S. Euenici templo diuinum ſacrificium peregerunt, poſtero autem die in agros
egredientes Locuſtas omnes mortuas inuenerunt, & Deum collaudauerunt, vt ſcribit Geor
gius Præsbyter miraculi inſpector in vita huius [l] Theodori apud Lipom. M. Marulus Spala- [l] *Li. 2. Exēp.*
tenſis de Seuerino in Panoniæ finibus Abbate, quod cùm Cuculli caſtelli agrum Locuſta-
rum agmina deuaſtabant, iuſſit omnes loci incolas vnà ſecum ad Eccleſiam pergere. Dumq;
ibi ſimul orarent, omnis illa Locuſtarum tempeſtas inde ſublata fugam fecit. Ac ne caſu ali-
quo diſceſſiſſe viderentur, pars earum non minima in cuiuſdam agro reſidit, qui cum alijs
D ad orandum non venerat. Tantumq; homini illi obfuit non oraſſe, quantùm cæteros oraſſe
iuuit. Apud Muriſiam Ciuitatem Hiſpaniæ citerioris quadam æſtate Locuſtæ & Bruchi in-
numerabiles intra dies quatuordecim omnia, quæ in agris erant, deuaſtarunt. Cùm per id
tempus venerat eò B. Vincentius, eum ciues vrbis dolenter adeunt, precum eius ſuffragia
implorant. Ille, vt [m] Pet. Rauzanus tradit in eius vita, iubet confeſtim adferri aquam bene-
dictam, deinde cum clericis, qui eum aſſectari ſolebant, hymnos canentibus ad ſingulas vr- [m] *Lib. 3. ad*
bis portas acceſſit, ſtansq; in illarum medio contra ea loca, in quibus dicta animantia graſ- *finem.*
ſari dicebantur, aquam ſacratam aſperſit, & ecce poſtridie omnia extincta reperta ſunt, & in-
tra paucos dies agri, & vineæ adeò reſtitutæ ſunt, vt illo anno nulla fuerit penuria ſubſecu-
ta. Plures eiuſcemodi hiſtorias recenſere poſſim, ſed ne longior ſim, hic vela contraham.

ANTI-

E

ANTIPATHIA. PVGNA.

SVperiori rubrica dictum eſt, Galeritas, Gracculos, Seleucides, & Ibides inter aues, & Chelydrũ inter Serpentes Locuſtis infeſtos eſſe, & deuorare, & oua earum abſumere, quòd nunquid occulto quodam faciant odio, ac antipathia, authores tamen non tradunt. Equidem Locuſtæ, quod ſaltem ad Serpentes attinet, egregiè ſeſe vlciſcuntur. Tradit enim [a] Ariſtoteles Locuſtã à comploribus viſam, quoties cum ſerpente pugnat, collum eius prehẽdere. Quod repetens [b] Plinius, cùm quomodo Locuſtæ moriantur, dixiſſet, quàm friuola, inquit, „ ratione morientes, ſerpentem cùm libuit, necant ſingulæ, faucibus eius apprehenſis mor- „ dicùs. Scribit [c] Simon Maiolus Epiſcopus Vulturiacenſis, olitorem ſuum, cùm ex agro rediret, narraſſe commemorandam Locuſtæ de ſerpente victoriam: apprehenderat illa ſerpentis guttur, atq; ita beſtiam extinxit abſq; pugna. Mirum ſanè tam imbecillum animal ſuperare fortiſſimum; fatuum vincere aſtutiſſimum. Legimus item in mirabil. auſcult. Ariſtoteli nuncupatis in Argo genus Locuſtæ eſſe ferri (Scorpiomachum vocant) quod viſo Scorpione ſtatim pugnæ accingitur, ipſo viciſſim opponente. Itaq; vndequaq; circumuentum ſtridore aſſultare: contrà aculeum eodem illum loco velut in gyrum actum vbique obtendere, donec auidius fortè, ac nimis eductum totum amittat: Quocirca aduolantem beſtiolam velut exarmatum iam deuorare. Scorpionumq; ictibus, hanc comeſtam ſtatim mederi. Minimum præterea Locuſtarum genus ſine pennis, [d] Plinio teſte, aduerſatur Veſpis, Crabronibus, & Apibus. Quin & ipſæ mutuo ſe comedunt, maiores deuorant, vt author de rerum natura prodidit.

[a] Li. 9. Hiſt. cap. 6.

Vt ſerpentes occidat.

[b] Li. 11. c. 29.

[c] Colloq 10. in princ.

F

Locuſtæ cũ Scorpio pugna.

[d] Lib. 29. cap. 4.

DENOMINATA.

Ἀκριδοθήρα inſtrumentum eſſe dicitur ad venandas Locuſtas. In veteri lexico capſula ad venandas Locuſtas. Meminit [a] Theocritus, aitq; id factum à puero vineas cuſtodiente ex culmis & iuncis,

G

Αὐτὰρ ὅγ᾽ ἀνθερίκεσσι καλὰν πλέκει ἀκριδοθήραν
Σχοίνῳ ἐφαρμόσσων. Id eſt.
Sed ille ex culmis pulchram Locuſtis capiendis decipulam nectit
Iunco concinnans.

[a] Eidyll. 1.

[b] Alexander ab Alexandro ſcribit ab Oetæis, Herculem Conopium, ne prouinciam Culicibus infenſam redderet, veneratos eſſe: nam Culices, inquit, Oetæi Conopas vocant. Hæc ille ex Strabone, vt videtur. Sed huius textus deprauatus Alexandro impoſuit, quem in communem ſtudioſorum gratiam ex Euſtathio corrigere, & reſtituere libuit. Deprauatus textus nunc legitur ſic: *Καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν κωνώπων, οὓς οἱ Οἰταῖοι κώνωπας λέγουσι, κωνωπίωνα τιμᾶσθαι παρ᾽ ἐκείνοις Ἡρακλέα ἀπαλλαγῆς ἀκρίδων χάριν.* Legendum: *Καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν παρνόπων, οὓς οἱ Οἰταῖοι κόρνοπας λέγοντες, κορνοπίωνα τιμᾶσθαι παρ᾽ ἐκείνοις Ἡρακλέα ἀπαλλαγῆς ἀκρίδων χάριν.* id eſt, Nam à (Locuſtis) Parnopibus, quas Oetei Cornopes vocant, Cornopiona honorari ab ipſis Herculem, quòd Locuſtas fugaſſet. Atq; ita vt dixi habet Euſtathius, licet breuius. *Οἱ γὰρ περὶ Τραχῖνα Οἰταῖοι κορνοπίωνα λέγοντες τιμᾶν Ἡρακλέα, χάριν ἀκρίδων ἀπαλλαγῆς: οὗτοι παρνόπων, οὓς ἐκεῖνοι κόρνοπας λέγουσι.* Notandum verò etiam interpretem ibidem pro *ἀκρίδων*, reddidiſſe Culicum. Sicut quoque ibidem paucis interpoſitis, vbi Strabo habet: *Παρ᾽ Αἰολεῦσι δὲ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ μήν τις καλεῖται πορνοπίων, ὅτω τοὺς πάρνοπας καλοῦντων Βοιωτῶν. καὶ θυσία συντελεῖται πορνοπίῳ Ἀπόλλωνι*, id eſt Apud Aeoles, qui in Aſia ſunt, mus quidam Pornopion vocatur. Bœoti autem hoc modo Parno- „ pes (interpres Culices perperam vertit) vocant, & ſacrificium fit Apolloni Pornopio. Su- „ pra Parnopes, Locuſtas eſſe conſtitit, & in ſynonymis pro Parnopes alios Pornopes ſcribere diximus, quare hîc nihil muto, quanquam Apollo [c] Pauſaniæ *Παρνόπιος*, non *πορνόπιος* nominetur. *Παρνοπίον δὲ καλοῦσιν*: inquit, *ὅτι σφίσι παρνόπων βλαπτόντων τὴν ἀποστρέψειν ὁ θεὸς ἔφη ἐκ τῆς χώρας*, id eſt Parnopium, quòd ſe Deus Parnopes (Bruchos vertit interpres) quæ totum agrum magna afficiebant calamitate, ex finibus pulſurum dixiſſet: & pulſos quidem ſciunt, addit Pauſanias, quo autem modo, non tradunt. Scio equidem ter in Sipylo monte deletos Parnopes, non vno tamen modo: nam vehemens aliquando, & ſubita

[b] Lib. 2. cap. 13.

Hercules Cornopius.

H

[c] In Atticis.

procella

A procella eas eiecit: iterum acri æſtus vapore, qui ſtatim eſt imbres conſecutus, enectæ ſunt: iam tertio repentino frigore oppreſſæ perierunt; atq; hæc quidem, quæ de abolitis Parnopibus memoraui, ætate mea acciderunt. Hæc Pauſanias. Quod verò ad murem illum attinet, quem Strabo apud Aeoles [illegible] vocari ait, vt verum dicam, necdum habeo, quod dicam: Suſpicor tamen ita vocari, vel quòd Parnopibus ſiue Locuſtis pugnet pabuli cauſa, vel quòd earum more agros vaſtet.

HISTORICA.

S.Gregori* à Locuſta remoratur.

DE S.Gregorio in Angliam ituro, ſed à Locuſta remorato hanc hiſtoriam narrat Surius: Iamq; trium dierum itinere profligato, ad quendam locum requieturi fortè diuerterant. Quò ſingulis quieſcentibus, Gregorius lectitabat. Quem Locuſta ſuperueniens, coegit paululum à legendo quieſcere, & ex conſideratione ſui nominis docuit eum in eodem loco reſtare de-
B bere. Tunc fertur dixiſſe: Locuſta, inquit, dici poteſt, quaſi Loco ſta; ſtatimq; comites adhortatus, feſtinantius ire certabat, ſed præuenientibus Apoſtolicis nuncijs, licet magnoperè triſtaretur, redire ad proprij compulſus eſt monaſterij curam. Hæc Surius.

MORALIA.

Adulatio.

PER Locuſtas moraliter, quæ omne bonum conſumpſerunt, adulatio ſignificatur, quę omnia bona hominis deuorat. Vnde D.Gregorius ſuper Exodum ait: Exhibitæ cælitus Aegypti plagæ, exigentibus meritis corporaliter illatæ ſunt. Sed quæ mala quotidie prauas mentes feriant, ſpiritualiter ſignauerunt. Quibus exteriori concuſſione commota humana mens, dolenſq; perpendet, quæ vaſtationis damna exterius negligens toleret. Per Locuſtas enim, quæ plus quàm cætera minuta animantia fructibus nocent, linguæ adula-
C torum figurantur, quæ terrenorum mentes aliqua bona proferentes immoderatiùs laudando corrumpunt. Fructus enim Aegyptiorum opera cenodoxorum, quæ Locuſtæ exterminant, dum adulantes linguæ ad appetendas laudes tranſitorias cor operantis inclinant. Herbam Locuſtæ comedunt; quando adulatores verba loquentium fauoribus extollunt. Poma verò bonorum deuorant, dum vanis laudibus quorundam tanquam fortium opera enarrãt. Sic ille, & Iacobus de Vitriaco S.R.E.Cardinalis agens de eadem plaga. Locuſta, inquit, volatilis quæ omnia bona atterit, & arrodit, inconſtantes, & adulatores deſignat, quo immoderatè hominum facta extollendo, omnia bona illorum corrumpunt; ſicut Iſaias ait: Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant. Et B.Gregorius ait: Reſiduum grandinis comedit Locuſta, quia ſæpe bonum, quod non tollit aduerſitas frangens, perimit adulatio demulcens. Locuſta à poſterioribus ſe attollens, ſaltum habens deciduum, & adulatores, dum verbis mendacibus attollere cupiunt, in infernum decidunt. Herbam Locuſtæ comedunt, quando adulatores verba loquentium fauoribus attollunt. Poma arborum deuorant, quando opera aliorum adulando commendant. Hæc peſtis omnia virentia conſumit; plus enim nocet lingua adulatoris, quàm gladius per-
D ſecutoris. Locuſtarum multitudo vexans omnia, radicituſq; exterminans, falſarius eſt, multa variaq; confingens, qui rodit vt Locuſta famam, vitam, actuſq; alienos, donec totum, aduerſus quem falſa confingit, radicitus exterminet. Vnde Gloſſa, Octauum, inquit præceptum, falſum teſtimonium non dices, octaua plaga Locuſta, animal ſcilicet dente noxiũ. Falſus enim teſtis nocet mordendo, & conſumit mentiendo. Vnde Apoſtolus. Si mordetis & conſumitis, videte ne ab inuicem conſumamini. Et Vitriacus de eadem plaga: ventus autem vrens, id eſt tempeſtas iræ diuinæ, Locuſtas proiecit in mare, id eſt, in amaritudinem pœnæ æternæ eos, ſcilicet qui ſpecialiter octauum tranſgrediuntur mandatum. Falſus enim teſtis Deum ore offendit, proximum lædit, iudicem fallit, & ſicut Locuſta fruges conſumit mordendo, ſic falſus teſtis bona proximi vaſtat mentiendo. Sic Vitriacus. Verùm hoc maximè hæretici faciunt, & omnes, qui loquuntur mendacium, quorum mendacium, & vis per ſpeciem Locuſtarum in [a] Apocalypſi hoc modo deſignata eſt: Et aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnæ, & obſcuratus eſt ſol, & aër de fumo putei, & de fumo exierunt

Inconſtantes & adulatores.

Falſarius.

Hæretici.

[a] *Cap.9.*

Locuſtæ

Locuſtæ in terram, & hic ventus vrens leuauit Locuſtam. Myſticè idem intelligendum, vi- E
delicet quia ſicut Locuſtę proprium non habent volatum, ſed vento in perniciem Ægyptio-
rum ſunt leuatæ: ſic omnes falſi teſtes, ſiue in foro, ſiue in Eccleſiaſtico concilio contra ſan-
Falſi teſtes. guinem proximi, ſiue contra fidem Chriſti falſa de ſcripturis teſtimonia proferentes, volare
ſe putant pennis ſcientiæ, ſed proculdubio per inane tolluntur vento diabolicæ ſuperbiæ ad
[b] *In Comment. ca. 9. Apocal.* ſubuerſionem audientium, ad perditionem ſibi conſentientium. Et D.[b] Ambroſius ad eadē
Apocalypſeos verba: de fumo, inquit, id eſt de doctrina eorum qui hæreſiarchæ appellan- „
tur, magna multitudo hæreticorum generata eſt, In terram exierunt, quia à ſocietate electo- „
rum ſeparati, eis qui terra vocantur, id eſt, infidelibus coniuncti ſunt. Et paulò inferiùs ad „
hæc verba: Et ſimilitudines Locuſtarum, ſimiles equis paratis in prælium. Per equos, ait, „
Prædicatores ſancti. prædicatores ſancti ſæpe deſignantur, ſicut Abacuc propheta in cantico ſuo loquitur, dicēs:
Viam feciſti domine in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. Viam fecit dominus in
mari equis ſuis in luto aquarum multarum, quando initio fidei pacem mundo largitus eſt;
vt Apoſtoli domini per vniuerſas gentes, quæ per mare, & lutum deſignatæ ſunt, poſſent di-
ſcurrere, & ſemina fidei ſpargere. Equi ergo Dei ad prælia parabantur, quando prædicato-
res ſancti, & verbo, & virtutibus adhoc armabantur, vt genus humanum de poteſtate dia- F
boli eruerent. Locuſtæ verò ſimiles equis paratis in prælium eſſe dicuntur, quia ſicut prædi-
catores ſancti tota virtute laborant, vt quoſcunq; poſſunt de laqueis diaboli eripiant, ita &
hæretici ad hoc ſemper armãtur, vt quoſcunq; poſſunt decipere, in barathrum ſuæ damna-
[c] *Comm. in c. 13. Oſeæ.* tionis inuoluant. Et[c] D. Hieronymus ad hæc verba: Idcirco erunt quaſi nubes matutina,
&c. Huic Locuſtæ (ſic habent ſeptuaginta) & nubi matutinæ, & rori, & pulueri hæretici
comparantur: de quibus & in epiſtola, inquit, catholica dicitur: hi ſunt nubes ſine aquis. ha-
bent enim ſpeciem prophetarum, & nubium Apoſtolicarum, ad quas Dei veritas peruenit,
ſed non habent aquas, id eſt, gratiam ſpiritus ſancti, dicenti domino in Euangelio. Qui cre- „
dit in me, flumina de ventre fluent aquæ viuæ. Locuſta etiam vanam gloriam moraliter „
[d] *Lib. 33. moral. c. 39.* deſignat, & Bruchus gulam, vti legimus apud [d] B. Gregorium in expoſitione iſtius ſenten-
tiæ Ioelis prophetæ: Reſiduum Erucæ comedit Locuſtæ; reſiduum Locuſtæ comedit Bru- „
chus, reſiduum Bruchi comedit Rubigo, dicens: Quid enim per Erucam, quæ toto in terram „
corpore repit, niſi luxuria deſignatur: quæ cor, quod tenet, ira polluit, vt in ſuperioris mun-
ditiæ ſurgere amorem non poſſit? Quid per Locuſtam, quæ ſaltibus euolat, niſi inanis glo-
ria exprimitur, quæ ſe varijs modis præſumptionis exaltat? Quid enim per Bruchum, cuius G
pœnè totum corpus in ventrem colligitur, niſi edendi ingluuies figuratur? quid per rubigi-
nem, quæ dum tangit, incendit, niſi ira innuitur? Reſiduum ergo Erucæ Locuſta comedit,
quia ſæpe, dum luxuriæ vitium à mente receſſerit, inanis gloria ſuccedit. Nam quia iam
quaſi per amorem Dei caro ſternitur; mens quaſi ſe ſanctam ex caſtitate gloriatur. Et reſi-
duum Locuſtæ comedit Bruchus, quia ſæpe cùm inani gloriæ, quæ quaſi ex ſanctitate venie-
bat, reſiſtitur, vel veneri, vel quibuslibet ambitionis deſiderijs indulgetur. Mens enim Dei
neſcia tanto atrocius ad quemlibet ambitum ducitur quanto nullo vel humano laudis amo
re refrenatur. Reſiduum verò Bruchi conſumit rubigo: quia ſæpe, dum ventris ingluuies
per abſtinentiam reſtringitur, impatientia acriùs dominatur. Et more rubiginis, quaſi exu-
rendo meſſem comedit: quia virtutem fructus impatientiæ flamma tabeſacit. Dum ergo in-
tus vitia ſuccedunt, agrum mentis alia peſtis deuorat, quod alia relinquit. Sic etenim, quod
Hoſtium impietas. plaga grandinis dimiſit, Locuſta & Bruchus conſumpſit. D. Hieronymus eadem Ioelis ver-
ba declarans narrari ait impietatem hoſtium ſub figura Locuſtarum, & rurſum ſic de ipſis
Locuſtis dici, quaſi hoſtibus comparentur, vt cùm Locuſtas legeris, hoſtes cogites; cùm ho-
ſtes cogitaueris, redeas ad Locuſtas. Aſcendit ergo gens Locuſtarum de ſolitudine, ſiue exer H
citus Chaldæorum ſupra terram Dei, fortis & innumerabilis. Quid enim Locuſtis innume-
rabilius, & fortius, quibus humana induſtria reſiſtere non poteſt? Dentes eius, gentis vide-
licet Locuſtarum (omnia autem τροπικῶς intellige) quaſi dentes Leonis & molares illius, vt
Catuli Leonis: vt qui in fortitudine, & multitudine Locuſtis coæquantur, in ferocitate & cru
delitate Leonibus comparentur. Quod modo D. Ioannes Baptiſta Locuſtis in deſerto veſce
[e] *In Ionam. cap. 4.* retur, myſterio minimè vacat. Eodem [e] Hieronymo diuo per eas legis, & Iſraelitici populi
imbecillitas denotatur. quòd animal ſit alis infirma, de terra conſurgens, ſed altiùs non auo-
lans, vt plus ſit, quàm reptile, & tamen auibus non æquetur. Et D. Gregorius, profectò, in-
quit, Iudæorum populum Locuſtæ ſignificant, ſubitos ſaltus dantes, ſed protinus ad terram
cadentes. Saltus enim dabant, cùm præcepta domini ſe implere promitterent, ſed citius ad
terram cadebant, cùm per praua opera hæc ſe audiſſe denegarent. Videamus in eis quaſi quē
dam Locuſtarum ſaltum. Omnia verba quæ locutus eſt dominus, & faciemus, & audiemus.

Videamus

A Videamus ergo quomodo citiùs ad terram ruunt. Vtinam mortui eſſemus in Aegypto, &
non in hac vaſta ſolitudine. Vtinam pereamus, & non inducat nos dominus in terram iſtam.
Locuſtæ ergo erant, quia habebant ſaltum per vocem, & caſum per actionem. Pariter
S.[f] Chryſoſtomus loquens de eiſdem Ioannis Baptiſtæ Locuſtis, hiſce legem ſimilem fuiſ- [f] *Hom. 2. in*
ſe ait; nam Locuſta cùm à terra ſe paullulum eleuauerit, iterum pennis deficientibus cadit *Marc.*
in terram: ita & lex, inquit, videbatur quaſi quidem ab idolatriæ errore paullum recedere,
ſed ad cælum volare non poterat. regnum enim cælorum nunquam legimus in lege. Et
[g] antè etiam dixerat de Iudæis. Vides quia omnis continentia eorum corporalis erat, pecca- [g] *In tert. ca.*
ta tantùm actuum deprimens, non voluntatum. Item Locuſtæ ſunt volatilia quidem mun- *Matth.*
da, tamen parua, & non ſatis in altum volantia, quæ manducabat Ioannes conſtitutus in de-
ſerto. Quòd docebat Ioannes, idem manducabat. Volatilia quidem erant, non autem ma-
gna volatilia, nec ſatis in altum volantia, quia ſecundum iuſtitiam legis metu pœnæ corpo-
ralis viuebant, non ſecundum ſpiritualia, & altiſſima Chriſti præcepta. Deniq; quomodo
magnæ volucres erant Iudæi, aut ad alta volantes, quibus à Ioanne pœnitentia ſola iniun-
gebantur? Qui enim abſtinet ſe ab opere malo, & non inſuper facit bona opera volat qui-
B dem, non autem in altum volat. Parua ergo volatilia, & non in altum volantia manduca-
bat Ioannes: maiora autem volatilia, & in altum volantia, quæ altiſſima cæli poterant pe-
netrare, Chriſto pòſt venienti, quaſi regi magno ſeruabat. Vnde & paulò pòſt dicit. Ede-
bat autem Locuſtas, & mel ſylueſtre; oſtendens eos, qui longè volabant, prope futuros,
ſicut & Apoſtolus ait ad gentes: Et vos qui aliquando eratis à longè, propè facti eſtis in ſan-
guine Chriſti. Et qui agreſtium gentium dulcedinem futuræ fidei docens, quæ ad ſublatio-
nem curationis præceſſerat, mel ſylueſtre edebat. Denotant eædem D. Ioannis Baptiſtæ Lo- Populus
cuſtæ populum gentilem, ſicuti perquam breuiſſimis verbis atteſtatur facūdiſſimus [h] S. Am- gentilis.
broſius. Cibus quoq; prophetici index officij, nunciuſq; myſterij eſt. Quid enim tam ocio- [h] *In comm.*
ſum ad hominis officium, quàm Locuſtas quærere? & quid tam plenum ad vatis myſteriū? *in c. 3. Luc.*
Nam quo magis ad fructum inutiles, ad vſum laboris inertes, ad tactum fugaces, vagæ ſal-
tu, ore ſtridulæ ſunt Locuſtæ; eò conuenientiùs his populi figura gentilis aptatur, qui nul-
lo vſu laboris, nullo operis fructu, ſine grauitate, ſine voce ſonum querelæ ederet, verbum
vitæ ignoraret. Hic igitur populus cibus eſt prophetarum. Nam quo numeroſior populus
congregatur, eo vberior prophetici oris vſus augetur. Hæc ille. Ex Locuſtarum in diuer-
C ſas partes volatu, non tamen pleno curſu, D.[i] Hieronymo Sapientes mundi, & imperfectæ, [i] *In Comm.*
incertæq; ſcientiæ auctores denotantur. Is enim explicans ea verba prophetæ Nahum: Bru- *in cap. 3.*
chus irruit, & euolauit; exiliuit quaſi Attelabus commixtus tuus; ſicut Locuſta quæ aſcen- *Nahum.*
dit ſuper ſepem in die gelu, & non cognouit locum ſuum; mixtitium putat in hoc differre à Sapientes
Brucho, quòd Bruchus imperitæ multitudini, & innumerabili comparatur, mixtitius autem mundi.
cunctis gentibus hinc inde collectus. Et quomodo alij ſunt in vrbibus ciues, alij peregrini,
quibus placet habitare in vrbe non ſua. Sicut mixtitium puto, qui habitat in Niniue, eos
eſſe qui videntur ſibi, iuxta opinionem ſuam aliqua ſequi dogmata veritatis, & in eo melio-
res eſſe Brucho, quòd Bruchus nihil aliud faciat, niſi ſemper in terra ſit, & abſq; alis cibo,
& ventri ſeruiat: Attelabus autem modicas aſſumat alas, & cùm in altum volare non poſſit,
tamen de terra exilire nitatur, & tandem perueniens in Locuſtam volitat quidem, ſed non
eſt perpetuus volatus eius: deficientibus enim pennulis, & contractis frigore, etiam Locu-
ſta conſidet, & conſidet non in frugifera arbore, & in virentibus folijs; ſed in ſepe, ſentibus
virgultiſq; contexta: ſiue in maceria fortuitu hinc inde lapide compoſita. Conſideremus
Sapientes Græciæ & Aegyptiorum, atq; Perſarum, Indorumq; gymnoſophiſtas, & Samari-
D tanos, & varias inter ipſos ſententias, & Iudæos, Phariſæoſq; eorum, & Sadducæos, & Ec-
cleſiæ multiplices hæreſes: & videbimus Attelabum à terra ſe paululum eleuantem, & Lo-
cuſtam volantem quidem, ſed non pleno curſu, & quia non habeat calorem Solis iuſtitiæ,
frigente in Deum charitate, ſedere in ſpinoſis ſepibus. Omnia enim dogmata eorum cùm
frigeant, & volare non poſſint, ſedem ſibi, & requiem inter Ariſtotelis, & Chryſippi ſcripta
reperiunt. Et paucis interpoſitis. Hæc igitur Locuſta, quæ nunc ſedet in ſepibus, cùm iudi-
cij tempus aduenerit, & mundus ad ortum ſolis incaluerit, dimittet ſedem & loca ſua, in
quibus tempore frigoris inhærebat, & ad meliora conuerſa, prioris ſedis non recordabitur.
Quod autem generaliter de iudicij tempore diximus, & nunc ex parte intelligi poteſt, vt per
eruditos, & doctos viros huiuſmodi Locuſtis Solis iuſtitiæ lumen oriatur; & relinquentes
ſpinas ſuas, in purum & liberum tranſeant volatum. Alio quoq; ſenſu, inquit Iſidorus Lo-
cuſtæ per mobilitatem leuitatis accipiendæ ſunt, tanquam vagæ, & ſalientes animę in ſęcu- Animæ va-
li voluptates. Bruchus cùm ſit modicæ quantitatis & fuſci coloris, eorum nobis præbet ſpe- gæ.

cicm, vti ſcribit Rodericus Flauiacenſis, qui in religionis habitu conſtituti, ſi temporalibus B
ſubleuentur honoribus, nec mentis deſerunt humilitatem, nec habitus ſui mutant deformi-
tatem. Quid verò Ioel propheta intellexerit his verbis: Reſiduum Erucæ comedit Locu- »
ſta, & reſiduum Locuſtæ comedit Bruchus, & reſiduum Bruchi comedit Rubigo, docet D. »
Hieronymus in commento inquiens. Erucam Hebræi interpretantur, Aſſyrios, Babylonios, »
atq; Chaldæos: qui de vno orbis climate procedentes, tam decem tribuum, quàm duarum,
hoc eſt Iſraelitici populi cuncta vaſtarunt. Locuſtam autem Medos interpretantur, & Per-
ſas, qui ſubuerſo imperio Chaldæorum, Iudæos habuere captiuos: Bruchum Macedonas,

Hieroſolymæ quatuor vaſtationes.

& omnes Alexandri ſucceſſores, maximeq; regem Antiochum cognomento Epiphanem,
qui inſtar Bruchi ſedit in Iudæa, & omnes priorum regum reliquias deuorauit, ſub quo Ma-
chabæorum bella narrantur. Rubiginem referunt ad imperium Romanorum, qui quarti, &
vltimi in tantum oppreſſere Iudæos, vt de ſuis finibus eos pellerent. Scribit pleniùs Ioſe-
phus ſeptem voluminibus, Veſpaſiani & Titi narrans triumphos. Helij quoq; Adriani con-
tra Iudæos expeditionem legimus, qui ita Hieruſalem muroſq; ſubuertit, vt de vrbis reli-
quijs, ac fauillis ſui nominis Heliam conderet ciuitatem. Hæ quatuor regna, quæ ſubuer-
tere Iudæam, in quatuor cornibus Zacharia ſe vidiſſe ſcribit, dicente ad eum angelo: Hæc F
ſunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam & Iſrael, & Hieruſalem. Et rurſum: Leuaui, inquit, »
oculos meos, & vidi, & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium, »
& montes, montes ænei: in quadriga prima equi ruffi, & in quadriga ſecunda equi nigri, »
& in quadriga tertia, equi albi, & in quadriga quarta, equi varij fortes. Cumq; propheta »
dixiſſet ad angelum, qui loquebatur in eo: Quid ſunt hæc domine mi? Reſpondit angelus, »
iſti ſunt quatuor venti cæli, qui egrediuntur, vt ſtent coram dominatore omnis terræ, & eſt
ſenſus: iſti ſunt qui egrediuntur à facie domini, & eius impleant voluntatem. Cum habita-

Perturbationes quatuor.

toribus terræ, percipimus auribus, quid Eruca, Locuſta, Bruchus, Rubigo, ſignificet: nunc
cum ſenibus, quod dictum eſt, audiamus: quatuor eſſe perturbationes, quibus animarum
ſanitas ſubuertatur, omnes philoſophorum ſcholæ conclamant. Duæ præſentes ſibiq; con-
trariæ, duæ futuræ mutuo diffidentes: Præſentes ægritudo & gaudium. Ægritudinem animi
dicimus, alioquin corporis non ægritudo, ſed ægrotatio nominatur. Aut igitur triſtes ſu-
mus, & mœrore conficimur, ſtatuſq; noſtræ mentis euertitur. Vnde & Apoſtolus monet: ne
abundantiori triſtitia abſorbeatur frater. Aut è contrario gaudemus, geſtimuſq; lætitia, &
bona noſtra moderanter ferre non poſſumus: iuſtiq; & fortis viri eſt, nec aduerſis frangi, nec G
proſperis ſubleuari, ſed in vtroq; eſſe moderatum. Diximus de perturbatione præſentium,
dicamus de futurorum, in quibus metus, aut ſpes eſt. Aduerſa timemus, proſpera præſtola-
mur, & quod ægritudo, & gaudium operantur in præſenti, metus & ſpes faciunt de futuro:
dum aut aduerſa pluſquam decet, timemus eſſe ventura, aut proſpera quæ ſperamus in tan-
tum nos faciunt exultare, vt non timeamus modum: maximè in his quæ incerta ſunt, quia
futura ſperantur potiùs, quàm tenentur. Has perturbationes vno, & non pleno verſiculo
illuſtris poëta comprehendit:

Hi metuunt, cupiuntq; (hoc de futuro) *dolent gaudentq;* (hoc de preſenti) *neq; auras*
Reſpiciunt clauſi tenebris, & carcere caco.

Cauendum eſt igitur, ne ægritudo, quaſi Eruca nos comedat: ne Locuſta vaſtet in gaudio,
huc illucq; volitans, & geſtiente lætitia per diuerſa ſe iactans; ne Bruchus id eſt pauor, &
futurorum metus, radices ſapientiæ deuoret: ne Rubigo & deſiderium futurorum res inuti-
les concupiſcat, & nos perferat ad ruinam. Sed vt in omnibus, quatuor quadrigas, & qua-
tuor cornua, & quatuor equos rufos, & varios, & albos & nigros, id eſt, vel aduerſa vel pro-
ſpera, vel ex vtroq; ſociata frenis ſapientiæ gubernemus. Ego reor Erucam eſſe inſipientem H
in animo paſſionem; quæ tarda eſt, & diſcurrere non poteſt, & mora ipſa ac pertinacia ebi-
bit, & exugit omnem vigorem: quam ſi non occiderimus, in nobis creſcet, & auolat, & nunc
deuorat, quicquid attigerit, nunc ſemeſa dimittens pergit ad alia: reuertenſq; ad priſtinam
ſedem, Bruchus efficitur, vt non ſolùm fruges, & folia & cortices, ſed & ipſam medullam
deuoret tarditate. Sin autem euenerit (quod tamen rarum eſt) vt etiam poſt Bruchum vi-
talis quippiam in nobis ſpiritus reſideat, cuncta Rubigo popularetur, ita vt ſtipulam, & vi-
le fænum vertat in nigredinem, vt non ſolùm eſui, ſed & fimo inutilia ſint. Hæc itaq; D. Hie-

Cur in cibo concedantur.

ronymus. Cur verò Locuſtæ, ac Bruchus in Leuitico in cibo à Deo concedantur, ratio mo-
ralis talis ab Iſychio aſſignatur. Quibus autem ſunt crura excelſiora pedum, vt per ea exi-
liant in terra inter munda propterea ponuntur, quia cùm ſint in carne, non ſecundum car-
nem militant, ſed à ſordidis exiliunt actionibus, & ſecularibus hominibus, vt doceant eos,
atque inſtruant, permiſceantur: ita vt & cum adulteris aliquando, & publicanis habitent, &

[illegible]

A tamen immundis eorum non commiſceantur actionibus: reſiliunt enim ab eis, & auolant; & cùm ſocietatem peccati ipſorum refugiant, peccatoribus tamen, vt eos à peccatorum ſordibus liberent, atque reuocent, plerunq; cohabitant. Sicut dominus qui peccatum non fecit, nec in ore eius dolus fuit, cum peccatoribus comedebat, & bibebat, doctrina eos, & inſtitutione, iuſtificans & ad ſui prouocans æmulationem, nihil eorum ipſe imitans, nec ab eis inquinatus. Propter quod dixerunt cantica canticorum. Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiens ſuper colles. Oportet ergo nos habere ſublimiora pedibus, non qualia Iudæorum pedes habent, qui in vtriuſq; veſtigijs ſuis, in lege videlicet, & prophetis claudicant, ſed qualia habent ea, quæ dicuntur Cherubin, de quibus dictum eſt: Et crura eorum crura recta, & pennati pedes eorum rectè, & inclinabiliter in euangelicis pedibus, de quibus dictum eſt: Calciati pedes in præparatione euangelij pacis. Hic quamuis ſuper terram ambulet, quamuis cum peccatoribus diſpenſationis cuiuſdam gratia, iuuaminisq; conuerſetur, illud implens Apoſtolicum: Si quis vocat infidelium ad cænam, & vultis ſcire omne, quod vobis appoſitum fuerit, comedite, nihil interrogantes propter conſcientiam: tamen volatile permanet, & mundus eſt, ſciens, à terra emicare, atque exilire, & non adB hærere ſecularibus actionibus. Bene autem talium animalium etiam vocabula protulit legiſlator, Bruchum & Locuſtam, Attacum atque Ophiomachum nominans. Cuius autem operationis ſint, ſiue virtutis, Nahum Propheta ſatis explicat, ait enim: Bruchus expanſus eſt, & auolauit: cuſtodes tui quaſi Locuſtæ Locuſtarum, quæ conſidunt in ſepibus, in die frigoris: vel ſicut Septuaginta: emicuit ſicut Attacus commixtus tibi, ſicut Locuſta, quæ tranſcendit maceriam in die frigoris. Ex quibus cernis, quia etſi peccatoribus commiſceamur, etſi in die gelu ſiue brumæ, id eſt abundantiæ peccati, cùm enim, inquit, abundauerit peccatum, refrigeſcit charitas multorum, tranſiliamus maceriam, ſpinoſam videlicet peccatorum exacerbationem, non ſimiles effecti eis, ſed ſubijcientes eos nobis, vt fiant doctrinæ obedientes, apertè ſaluamus; & ſaluabimur, vnde ait Paulus, Factus ſum Iudæis ſicut Iudæus his, qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem, cùm ipſe ſub lege non eſſem: his qui ſine lege ſunt, quaſi ſine lege eſſem cùm ipſe ſine lege Dei non eſſem, ſed ſub lege eſſem Chriſti. Omnibus omnia factus ſum, vt omnes lucrifacerem. Sed tamen in morem Bruchi, ineptum facere & euolare neceſſe habemus, vt ſicut Locuſta, ſiue Attacus eſſe, qui pro huiuſmodi Attacum dicunt, exilire poſſimus. Sic enim aptè conueniet, quod in C eodem propheta ſequitur: Sol ortus & eleuatus eſt, & non eſt inuentus locus eius: quoniam orto iuſtitiæ ſole, qui illuminat abſcondita, emicant atq; exiliunt hi qui cum peccatoribus conuerſantur, ad ſolatium iuſtitiæ, & non iam locus illorum ille eſſe cognoſcitur, cuius habitum pridem demonſtrabant, cùm quodammodo vterentur, quos & erat neceſſe ſaluari. Ophiomachi autem ab appellatione manifeſtatur & virtus, quem imitari bonum eſt, & intelligibilibus repugnare ſerpentibus: reminiſcentes quod non ſit nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Hi ſunt quippe intelligibiles ſerpentes & venenati dracones. Hæc Iſychius. Locuſtæ etiam nomine per comparationem Redemptoris noſtri reſurrectio denotatur. Vnde & voce eius per prophetam dicitur. Excuſſus ſum ſicut Locuſta. Tenceri enim à perſecutoribus vſq; ad mortem pertulit, ſed ſicut Locuſta excuſſus eſt, quia ab eorum manibus ſaltu ſubitę reſurrectionis euolauit. Quod referri quoq; ad prædicatorum numerũ poteſt. In ipſis quippe ſicut Locuſta excuſſus eſt, quia Iudæa in ſua perſecutione ſæuiente, dum per diuerſa fugiunt, quaſi quoſdam receſſionis ſuæ ſaltus dederunt. Quia verò ille prædicator ad perfectionis culmen erigitur, qui non actiua D ſolummodo, ſed etiam contemplatiua vita ſolidatur, rectè ipſa prædicatorum perfectio Locuſtis exprimitur, quæ quoties ſe in aëra attollere conantur, primùm ſe cruribus impellẽtes, ſubleuãt, & poſtmodum alis volant. Ita nimirum ſunt ſancti viri, qui dum ſuperna appetunt, primum quidem actiuæ vitæ bonis operibus innituntur, & tunc demum ad ſublimia ſe per contemplationis ſaltum volando ſuſpendunt. Crura figunt & alas exerunt, quia rectè agendo ſtabiliuntur, & alta videndo ſubleuantur. Qui in hac vita poſiti, diu in diuina contemplatione manere non poſſunt, ſed quaſi Locuſtarum more à ſaltu, quẽ dederant, in pedibus ſuis ſe excipiunt, dum poſt contemplationum ſublimia, ad neceſſaria actiuę vitę opera reuertuntur, nec tamen in eadem vita actiua remanere contenti ſunt. Sed dum ad contemplationem deſideranter exiliunt, quaſi rurſus aëra volantes petunt, vitamq; ſuam quaſi Locuſtæ aſcendentes, deſcendentesq; peragunt, dum ſine ceſſatione ſemper, & ſumma videre appetunt, & ad ſemetipſos naturæ corruptibilis pondere reuoluuntur. Eſt adhuc aliud, quod Locuſtæ ſimile ſanctis prædicatoribus gerunt. Matutinis namq; horis, id eſt, teporis tempore vix à ter-

Reſurrectio per Locuſtam.

Prędicatorum perfectio.

ra ſe ſubleuant, cùm verò æſtus exarſerit, tanto altius, quanto alacrius volant. Sanctus autem quiſq; prædicator, dum quieta fidei tempora conſpicit, humilis & deſpectus aſpicitur, & Locuſtæ more vix à terra ſubleuatur. Si autem perſecutionis ardor incandeat, corde cæleſtibus inhærens, mox quantæ ſit ſublimitatis oſtendit, & pulſatis alis, in altum rapitur, qui quietus in imis, torpuiſſe videbatur. De hoc ergo equo, id eſt, prædicatore ſuo, beato Iob dominus dicit: Nunquid ſuſcitabis eum quaſi Locuſta? Subaudis, vt ego qui eò illum ad altiora excitando ſubleuo, quo grauiori perſecutionis æſtu excrutiari permitto, vt tunc in illo robuſtior virtus euigilet, cùm ſe ei ardentior infidelium crudelitas illidit. E

HIEROGLYPHICA.

a Lib. 28. Hierogl. Temperantiæ & modeſtiæ typus.

AEGYPTII per Ophiomachum, inquit [a] Pierius Valerianus, modeſtiam, temperantiam, atque continentiam intelligebant; quippe quæ nequitiæ virtutes oppoſitę ſunt. Ea ſiquidem Serpentem oppugnat, voluptatem quippe terræ prorepentem allidit. Ipſa autem crura habet, quæ corpuſculum altè tollant humo, à terraq; interim eorum innixu reſiliat, & feratur in ſublime, colliſoq; ſerpentis capite intellectui proximior fiat, qui quidem terrenis obrepere neſcius, ab ijs diſiungi abalienariq; aſſiduè meditetur. Sunt qui per huiuſmodi Locuſtam referente eodem [b] Pierio, famem intelligant, propterea quòd magnam ſatis inferant calamitatem, cùm agminatim innumerabili aliquando multitudine congregatæ ſegetes inuaſerint, magna clade radices abrodentes, quare diuinatrix apud Theocritum dicitur: Cùm enim apparuerit, famis eſt prænuncia. Multa Locuſtæ huius ſignificata ponit Eucherius, ſed quoniam nullam ſuper illis cauſam adducit, in quo nos præcipuè verſamur, ea prætereunda iudicaui: vnum illud tantùm tangam, quòd per comparationem reſurrectionis dominicæ ſimilitudo quædam ſit, cùm aſſaltum Philo dicat per Locuſtam ſignificari; nullam enim à terreſtribus animal tanta ſe pernicitate proripit in ſaltum, ſi corpuſculi rationem habeamus. Sed hæc alij viderint. Inuenies in diuinis litteris aliud Locuſtę huius hieroglyphicum, vt apud [c] Salomonem pro pedibus poni, eò quod animal id pedum longitudine pro corporis modulo omnia excedit animantia. Scriptum igitur. Florebit amygdalum, & impinguabitur Locuſta: hoc eſt ſuperuenient cani, & pedum accedet tumor, podagra ſcilicet, quæ plurimùm ætatem grandiorem infeſtat. F

b Famis hierogl.

c Pedum hierogl. G

APOPHTHEGMA.

a Lib. 6. de vita philoſ.

ANTHISTENES Athenienſis teſtante [a] Diogene Laërtio Athenienſibus, quòd indigenæ eſſent gloriantibus exprobans, dicebat illis Attelabis, & Cochleis nihilo nobiliores eſſe.

EMBLEMA.

EMBLEMA Andreæ Alciati, cum verbis NIL RELIQVI. H

Scilicet hoc deerat, poſt tot mala deniq; noſtris
Locuſta vt raperent, quicquid ineſſet agris.
Vidimus innumeras Euro duce tendere turmas,
Qualia non Atyla, caſtraq; Xerxis erant.
Hæ fœnum, milium, farra omnia conſumpſerunt,
Spes & in anguſto eſt: ſtant niſi vota ſuper.

A

EPIGRAMMATA.

IN Epigrammatibus Græcis quoddam incerti authoris legitur epigramma de futuræ meſſis prædictione, quod ſic quidam luſit Latinè:

Calligenes cùm iam mandaſſet ſemina terræ,
Vatis Ariſtophanis limina docta petit.
Num ſibi fœcundam auderet promittere meſſem,
Et num ſpicarum copia, quærit, erit?
Ille manu ſumptos verſans hinc inde lapillos,
Et flectens digitos, talia voce refert.
Si, quantum ſatis eſt, tibi ab imbre rigantur agelli,
Vlla nec agreſtis ſtrangulat herba ſata,
Nec glacies ſulcos rumpet, nec grandine triſtè
B *Decuſſa à ſummo pinguis ariſta cadet.*
Si nec tonſa ſeges ceruit, vitiauerit omnem
Aeris & terræ deniq; perniciem:
Fauſtam vaticinor meſſem tibi, demete ſpicas
Bellè: ne noceat ſola Locuſta, caue.

Aliud Lucillij, quo facetè, & feſtiuiter irridet Gaium pumilionem, inquiens: Si contrà Attelabos, & Muſcas caninas, aut mures, aut Pulices, aut Ranas expeditio ſuſcepta fuerit, ſanè tibi metuendum eſt, ne & tu conſcribaris. Si contra viros fortes erit belligerandum, tum planè tranquillo ſis animo: neque enim vllum bellum Romanis cum Gruibus eſt.

Εἰ μὲν ἐπ' Ἀττελάβους ἄγεται στρατὸς, ἢ κυνομυίας,
Ἢ μῦς, ἢ ψυλλῶν ἱππικὸν, ἢ βατράχων,
Γάϊ', καὶ σὺ φοβοῦ, μὴ καί σέ τις ἐγκαταλέξῃ,
Ὡς ἂν τοῖς τούτων ἄξιον ὄντα μάχης.
Εἰ δ' ἀρετῆς ἀνδρῶν ἄγεται στρατὸς, ἀτρέμας ἴσθι

C (ſic pro ἴτο reſtituit Camillus Veronenſis)

Ῥωμαίοις οὐδεὶς πρὸς γεράνους πόλεμος.

Si contra Attelabos, aut Muſcas Gaie caninas,
Aut contra mures bella gerenda forent:
Aut contra Pulices equites, ranasq; paluſtres,
Horrida ſanguinei prælia Martis erunt.
Ne noua fac metuas bellator in arma voceris,
Et dare cogaris nomina militia.
Si virtutis erunt certamina, Gaie quieſce,
Romulidæ Gruibus prælia nulla mouent.

Aliud inſcriptum εἰς ἀκρίδα, in Locuſtam, quod nonnulli Anytæ, alij Leonidis eſſe volunt, in quo Myro puella virgineam deſtillans lachrymam Locuſtæ per campum garrienti, & in quercubus dormienti Cicadę dicitur communem feciſſe tumulum, atq; ita gemina illius ludicra, vel delectamenta, imperſuaſibile, ſiue contumax, ſiue ſurdum buſtum accepiſſe.

D

Ἀκρίδι τᾷ κατ' ἄρουραν ἀηδόνι, καὶ δρυοκοίτᾳ
Τέττιγι, ξυνὸν τύμβον ἔτευξε Μυρώ,
Παρθένιον στάξασα κόρα δάκρυ. δισσὰ γὰρ αὐτᾶς
Παίγνι' ὁ δυσπαθὴς ᾤχετ' ἔχων ἀΐδας

Vbi notandum, quod in epigrammatibus Græcis legitur ἀηδόνι, quodq; interpres vertit Luſciniæ, cùm duobus tantùm animalculis Myro tumulum extruxiſſe legatur etiam apud Plinium, & poſt in epigrammate dicitur à tumulo gemina puellæ delectamenta abſorberi. Ego id ex tempore ſic luſi:

Ingratam per agros Locuſtam vna atq; Cicadam
Arbore quæ recubat, condidit in tumulo,
Myro virgineos deſtillans fronte liquores
Ludicra ſurdaſter ſic gemina ille capit.

Aliud Mneſalci in eandem:

Οὐκ ἔτι δὴ πτερύγεσσι λιγυφθόγγοισιν ἀείσεις B
Ἀκρὶ, κατ' εὐκάρπους αὔλακας ἑζομένα
Οὐδέ με κεκλιμένον σκιερὰν ὑπὸ φύλλα διατέρψεις
Ξουθᾶν ἐκ πτερύγων ἁδὺ κρέκουσα μέλος.

Quod ſic verti,

Amplius in ſulcis Locuſta feracibus, alis
Dulciſonis modulans carmina nulla dabis.
Phœbaq; cubans; iam deinde ſub arboris vmbra
Audiet alarum nemo ita ſuaue melos.

Aliud Meleagri epigramma, quo exc tat Locuſtam, vt carmẽ amabile canat, quod eius ærumnas, quibus diu noctuq; cruciatur, leuet atq; diſcutiat, promittens ob id ipſum ei munera: Canit ergo.

Ἀκρὶς ἐμῶν ἀπάτημα πόθων, παραμύθιον ὕπνου,
Ἀκρὶς ἀρουραίη, μοῦσα λιγυπτέρυγε,
Αὐτοφυὲς μίμημα λύρας, κρέκε μοί τι ποθεινόν,
Ἐκκρούουσα φίλας ποσσὶ λάλας πτέρυγας. F
Ὥς με πόνων ῥύσαιο παναγρύπνοιο μερίμνης,
Ἀκρὶ μιτωσαμένη φθόγγον ἐρωτοπλάνον.
Δῶρα δέ σοι, γήθειον ἀειθαλὲς ὀρθρινὰ δώσω,
Καὶ δροσερὰς στόμασι σχιζομένας ψακάδας

Ego ex tempore ſic verti:

Quæ mala noſtra leuas, ſomni & ſolatia præſtas,
Arua colens, alis dulce Locuſta ſonans.
Atq; lyra noſtra ſimilatrix optima, ſuaue
Pennarum motu carmen amica cane,
Quo mala noſtra leues, & ſomni tædia frangas:
Verba illi immiſcens plena Cupidinibus.
Munera namq; tibi viridantia gethya ponam
Et manè roſtrum rore rigabo tuum.

Aliud Anytæ, quo alloquitur Locuſtam, dicens Solem non viſurum amplius eam cantaturam iuxta opulentam Acidis domum; quòd iam ad Plutonis prata aduolauerit, & ad G aureæ roſcidos Proſerpinæ flores.

Οὐκ ἔτι λιγυρά σε κατ' ἀφνειὸν Ἀκρίδος οἶκον
Ἀκρὶ (ſic legendum & non ἄκρα) μελιζομέναν ὄψεται ἀέλιος.
Ἤδη γὰρ λειμῶνας ἐπὶ κλυμένου πεπότησαι
Καὶ δροσερὰ χρυσέας ἄνθεα περσεφόνας.

Verti & hoc ex tempore ſic:

Dimitis ante Lares non Acidis, ipſe, Locuſta
Phœbus dulciſonos deinde ſonare modos
Audiet: ad Ditis cùm iam vaga prata volaſti,
Quosq; colit flores aurea Perſephone.

Legitur ibidem & aliud Phaenni, in quo Locuſta alloquitur viatorem, inquiens ſibi à Democrito, quem ſuo cantu demulſit, tumulum eſſe congeſtum.

Δαμοκρίτῳ μὲν ἐγὼ λιγυρὰν ὅκα μοῦσαν ἐνίην,
Ἀκρὶς ἀπὸ πτερύγων, τὸν βαθὺν ὕπνον ἄγων.
Δαμόκριτος δ' ἐπ' ἐμοὶ τὸν ἐοικότα τύμβον ἔδειτα H
Ἐγγύθεν Ὠρωποῦ χεῦεν ἀποφθιμένα.

Quod obiter ſic verti:

Dulcia Democrito cecini quia carmina pennis,
Alta tenebroſâ ſomnia nocte vocans.
Non longè Oropo mihi pulchellum hunc ille, Viator,
Extinctæ poſuit, Democritus tumulum.

Aliud Leonidis, quod quoq; Locuſtæ epitaphium eſt, commendantis humanitatem Philænidis, quæ mortuæ parentauit extructo ſepulchro:

Εἰ καὶ μικρὸς ἰδεῖν, καὶ ἐπ' οὔδεος ὦ παροδῖτα,
Λᾶας ὁ τυμβίτης ἄμμιν ἐπικρέμαται.
Αἰνοίης ὤνθρωπε Φιλαινίδα, τὴν γὰρ ἀοιδὸν
Ἀκρίδα, τὴν ἔνσαο τετρῆν ἀκανθοβάτιν.

Ἀπλῶς

A Διπλᾶς δ' ἐς λυκάβαντας ἐφίλατο. καί με θανοῦσαν
Κάτθετ' ἐφυπνιδίαν χειραμένην λαλάγων.
Καί μ' οὐδὲ φθιμένην ἀπανήνατο. τοῦτο δ' ἐφ' ἡμῖν
Τύλιγον ὄρθωσεν σῆμα πολυτροφίης. id eſt,
Tametſi eſt modicus lapis videndo, & in ſolo ô viator
Lapis ſepulcralis nobis incumbit,
Laudaueris merito ô homo Philenida. Etenim muſicam
Locuſtam, exiſtentem priùs ſpinarum incenſorem,
Geminum in annum dilexit, & me mortuam
Recondidit ſubtilibus viduatam vocibus,
Et me neq; vita defunctam abnegauit, hoc autem ſuper nos
Modicum erexit ſepulchrum.

B

PROVERBIA.

Ἀρουραία Μάντις, id eſt rureſtris vates, aut Locuſta, prouerbialiter dicitur teſte Suida de homine ocioſo, deſide, & ſegni. Sed fortè de prodigo potiùs diceretur, iisq;, qui ex aſſe omnia parta dilapidant. *Mantis te vidit*, eſſe in eos adagio videtur, quibus faſcinator oculis mali obijcit aliquid: Qua de re ſuprà dictum eſt fuſiùs ex Cælio Rhodogino. *Prius Locuſta bouem pariet* πρὶν τὰ ἀδύνατα. [a] M. Varro refert ex Ennio hunc verſum, — Mantis agreſtis. Mantis te vidit. [a] *Lib. 3. de ling. Lat.*

Atq; prius pariet Locuſta Lucam

Nam Lucas antiqui boues appellabant ob magnitudinem: alij Lucam bouem interpretantur elephantem. Ἀκρίδων νοῦν ἔχειν, Locuſtæ mentem habere; à [b] Luciano prouerbialiter prolatum eſſe videtur, vbi Momus nos dicit vocari à Themiſtocle aſinos, ac mulos, qui tam facilè perſuaſi, illius verbis credamus; neq; tantùm habeamus mentis aut cerebri, quantùm habent Locuſtæ. — [b] *In Ioue Tragœdo.*

C

NVMISMA.

INTER vetuſtiſſima Metapontinorum numiſmata, quę Hubertus Goltzius depingit, vnum eſt argenteum, quòd in aduerſa parte inſculptum habet caput mulieris ſpica triticea coronatæ cum duabus à ſiniſtro latere literis ΣT. & in auerſa parte verò integram frumenti ſpicam, cui à ſiniſtro latere adhæret Locuſta, ſeu potius Attelabus, & à dextro latere ſcriptum eſt M E T A. Frumenti ſpicam, agrorum fertilitatis indicium eſſe, ac è contrario Locuſtam cùm abundat, agrorum peſtis ſignum eſſe, nemo non nouit: cur verò hęc ſimul in hoc nummo depingantur, obſcurior ratio eſt, neque id tetigit Goltzius. Videor tamen id ex eius ſcriptis poſſe expiſcari.

D

Fertilitatem in primis agri Metapontini alia etiam teſtantur numiſmata, quorum ferè omnium partes auerſæ ſpica triticea, vel granis frumentaceis ſignantur, & in quibuſdam caput Cereris etiam ſpectatur, quemadmodū & in hoc, quod ex eo depictum damus. Locuſtam verò adiunxerunt, quantum iudicare poſſum, in memoriam peſtilentiæ, & ſterilitatis, qua Palladis contempto numine aliquando laborarunt. Cùm enim celebre intra mœnia eorum Mineruæ eſſet templum, eius numen eo bello, quod cum Sybaritis, & Crotonianitis ſocijs aduerſus Gręcos Italicos geſſerunt, cæde iuuenum, & ſacerdotis Metapontini violarunt, vnde ira deorum, vt credebatur, peſtilentia & ſterilitate cùm laborarent; oraculum Delphicum de mali remedio conſulerunt: id calamitatis finem futurum prædixit, ſi offenſum deæ numen, & cæſorum manes placaſſent. Paruerunt oraculo Metaponti- — Fertilitas Metapontinorum.

ni, & iuuenum interfectorum ſtatuas in templo Mineruæ erexerunt, deamq; ſacrificijs E
ſibi propitiam reddiderunt, ſedataq; ad hunc modum calamitate, cùm agrum admodum fœcundum poſſiderent, Apolloni Delphico meſſem auream dono miſerunt, aliqquorq; numiſmata in rei perpetuam memoriam fecerunt Apollini, Palladi & Cereri, in quibus omnibus triticeam ſpicam eſt cernere: Apollini propter memoratum oraculum, Palladi ob depoſitam iram, Cereri tanquam fertilitatis inuentrici. Eundem hunc nummum videndi copiam mihi fecit Iulius Cæſar Velius Bon. ſed qui ab altera parte vultus fœminei iconem non haberet.

VSVS IN CIBIS.

APVD Sanctiſſimos Euangeliſtas Matthæum, & Lucam cap. 3. Marcum cap. 1. legimus inſignem illum Chriſti Saluatoris noſtri πρόδρομον Ioãnem Baptiſtam, qui duro omnino atq; aſpero corporis cultu victuq; vtebatur, ἀκρίδας in deſerto manducaſſe. Cæterùm cùm nonnulli velut nodum in F
ſcirpo quærentes, eam vocem contra omnem Grammaticorum conſenſum in alienum ſenſum detorqueant, vel etiam (quod videtur eſſe nefas) corruptam ſuſpicentur, quid ij ſentiant prius adducemus, & quantoperè à veritatis ſcopo aberrent, cùm ex ſacris, tum ex prophanis ſcriptoribus oſtendemus. Quidam teſte Theophilacto ἀκρίδας voluerunt eſſe herbas, quas μελάγρα appellant, alij etiam ἀκρόδρυα, ſiue ὀπώρας ἀγρίας, id eſt arborum gemmas aut fœtus, aut ſylueſtrium fructuum cibos, quibus Ioannes vſus ſit. Sed vox ἀκρίδος nuſquam in illa ſignificatione reperitur apud vllos authores. Non deſunt qui velint quaſdam herbarum radices intelligi, alij verò nõnullas arborum ſummitates, in qua ſententia Hermolaus Barbarus magnum authorem Chryſoſtomum, & priorem eo Athanaſium eſſe ſcribit, ſed [a] Chryſoſtomus, ad locum hunc Marci Euangeliſtæ: Veſtitus pilis Cameli, & Locuſtas & mel ſylueſtre comedebat: Locuſta, inquit, animal paruulum eſt, & inter volatile, & reptile medium. [b] Hieronymus Montuus putat ἀκρεμόνας eſſe legendum, quæ vox turyones, aſparagos, cymas, ſummitates arborum ſignificat. Theophraſtus ſimiliter Paracelſus, vbi de melle ſcribit, & qui eum ſectantur Michael Toxites in Onomaſtico ſuo ſuper Theophraſtum, & Leonardus Thurneyſſerus, per ἀκρίδας ſiue Locuſtas plantarum extremitates, non Inſecta illa intelligenda eſſe volunt. Nam vt Toxites, inquit, G
nos ſolemus Lupulos, aſparagos, & ſimilium Locuſtas cum oleo, & aceto edere; veterum autem cibus olim herbis potiùs, quàm carnibus conſtabat. Hæc ille. Sed nuſquam conſtat in vllo authore, vel vocem Græcam ἀκρίδος, vel Latinam Locuſtæ in illa ſignificatione vſurpari, quam illi fingunt, linguarum forſan illarum ignoratione decepti. Alphonſus Toſtatus tradit huius quoq; opinionis eſſe F. Brocardum Teutonicũ in libro ſuo de terra ſancta, quia ſcripſerit ſe fuiſſe in multis Monaſterijs apud Iordanem, ibiq; cum multis Monachis comediſſe herbas, quas illi Locuſtas vocent, ibiq; abundent. Sed hunc Brocardi locum Cornelius Ianſenius diu quæſitum non inuenit. In eadem hæreſi fuit quoq; Perottus, hîc potius intelligendum putans Ioannem victitaſſe herbarum ſummitatibus, quàm Locuſtis animalibus ſcilicet noxijs, & venenoſis. Sunt etiam qui ἀχράδας ſcriptum fuiſſe exiſtiment exigua mutatione deflexo nomine, quas pyraſtros ſeu pyros agreſtes interpretantur apud Theophraſtum, & [c] Dioſcoridem. Tradit Hermolaus Locuſtam, ſiue pedem Locuſtæ pro herba ſumptam igitur multos interpretari, quam vulgo rapunculum ſiue napunculum vocamus folio anguſto, deſinente in mucronem cauliculis vertice torulos habentibus, vt in aſparago & ſalictario lupo cernitur, itemq; multi lateris. Ex quibus minores alij alterno ſemper H
inguine proſiliunt. Radicula vel diuitum lautorumq; menſis petita, rapiſtri quidem ſapore, non tamen ad ructus illiberali, ac fatuus omnino guſtus, ſed cum aceto, & ſale non iniucundus. Alij pedem Locuſtæ pro blito, aut valde ſimili herba capiunt in Arabicis ſcriptoribus. Sunt qui non herbam vnam, ſed ſumma herbarum omnium intelligant. Iam verò Epiphanius contra Ebionæos annotat nõnullos Iudæos deprauatè pro ἀκρίδες legiſſe ἐγκρίδες, quod nomen interpretatur bellaria ex melle ſiue oleo, veritatis ſermonem, ita in mendacium conuertentes, vt Epiphanius ait. Euſtathio ἐγκρὶς eſt πεμμάτιον ἑψόμενον ἐν ἐλαίῳ, ἔπειτα μελιτούμενον, id eſt bellarium in oleo ſiue melle coctum. Idem etiam ἐγκρίδα, panis ſpeciem ex Epicharmo probat. Acceperunt etiam quidam hoc loco ἀκρίδας genus eſſe cancrorum marinorum, qui ab Athenæo καρίδες & ἀχαρίδες (nam vtroq; modo ſcriptum reperi) appellantur, quorum Apitium ita appetentem fuiſſe ſcribit, vt & Minturnis (quæ vrbs eſt Campaniæ) plurimùm ſit commoratus pretioſos cancros, quorum ibi magna

Locuſtas Ioannis Baptiſtæ animalia fuiſſe.

[a] *Hom. 2. in Marc.*

[b] *Lib. de tuen. Sanit.*

Herbæ Locuſtę dictę.

[c] *Coroll. 37. in Dioſcor.*

Pes Locuſta herba.

A gna erat copia, comedendi gr͂a, & in Lybiam vſq;, cùm ibi mira magnitudine naſci cognouiſſet, peregrinationem ſuſceperit. Gaza apud Ariſtotelem Squillam ſiue ſquillum vertit, de qua ſic ſcribit Robertus Conſtantinus in ſupplemento linguę Latinæ: inquiens, ſquilla καρὶς (quia capite quòd κάρα, magno eſt: vel quia ἀκρὶς marina) & κάρις & κωρὶς apud Athenæum lib. 3. Gallis Cherette, & Northmanis creuete eſt. Differentiæ plures. Eſt enim καρὶς πλατεῖα, ſquilla lata, Liguribus Orchetta, & Maſſacara Siculis ac Nepolitanis. Magnitudinis hæc Locuſtarum multo latior. Altera eſt cælatá, tota rubra, quæ τέττιξ ἐνάλιος [d] Æliani, id eſt Cicada marina, cammarus ſiue gammarus Columellę, ac Plinij. Tertia κράγγων ſiue κραγγὼν [e] Ariſtoteli cui criſta tenuis, candida, interdum rubeſcens, longitudo palmi maioris. Quarta ſquilla gibba, καρὶς κυφὴ. Eſt & ſquilla parua, καρὶς μικρὰ (aliaq;, quæ καρίδιον in pinnis) Monſpeli Ciuade, Italis Gambarello. Vltima Squilla μάντις (à μάντις magna Locuſtæ ſpecie) dicitur. Cũ duo brachia Locuſtæ magnæ terreſtris. Verùm hæc quoq; opinio à vero videtur aliena, cùm & cancri illi marini non ἀκρίδες, ſed καρίδες, ſiue ἀκαρίδες appellentur, & deſertum à mari procul abſit, & cancri illi marini, in delicijs habeantur, à quibus Ioannem Baptiſtam conſtat omnino abſtinuiſſe, & duro rigidoq; victu contentum. [d] Lib. 13. cap. 25. [e] Li. 4. Hiſt. cap. 2.

B Nos ergo repudiatis his omnibus opinionibus ſimpliciter credamus Ioannem Baptiſtam veſci Locuſtis fuiſſe ſolitum cùm & vox ἀκρίδος nuſquam niſi pro Locuſta apud authores Græcos accipiatur, & cõſtet, cùm olim, tum hodiè quoq; illas quorundam populorum cibum eſſe, & denique doctiſſimi quiq; cùm patrum veterum, tum recentiorum interpretum in eadem ſint ſententiâ: quorum priùs nonnulla exempla adducam, dein qui Locuſtis veſci ſoleant, quiq; etiamnum veſcantur, ſubiungam, Chaldaica verſio pro voce ἀκρίδος habet קמצא Kamza, quod Locuſtam ſignificat Nahum. 3. & Eſaiæ 40. ſic dicta à colligendo. Suidas eandem vocem in Euangelio interpretatur εἶδος ζωυφίου, genus animalculi. S. Chryſoſtomus, vt dixi, ſcribit parua fuiſſe animalcula, quorum in deſertis Iudeæ maxima fuerit copia, oleo coqui ſolita, qui pauperum fuit cibus. S. Auguſtinus quoq; in epiſt. ad Roman. Ioannem Baptiſtam Locuſtis veſci ſolitum dicit. Idem teſtatur Theophilactus, qui tamen ſimul eſum illum Locuſtarum allegoricè interpretatur, id quod etiam facit Adamantius Origenes. S. [f] Hieronymus & ipſe idem ſentit, dum ſimpliciter vocem ἀκρίδες Locuſtas interpretatur. Nec mirum cùm Moſes in ſelegendis cibis diligentiſſimus, Locuſtas Hebræis, [f] Hom. 11. in Luc.
» vt ſalutares comedere permiſerit in Leuitici vndecimo. Omne de volucribus, quod gradi-
C tur ſupra quatuor pedes, abominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat quidem ſuper
» pedes quatuor, ſed habet longiora retro crura, per quæ ſalit ſuper terram, comedere de-
» betis, vt eſt Bruchus in genere ſuo, Attacus atq; Opiomachus, ac Locuſta, ſingula iuxta ge-
» nus ſuum. De Ioanne Baptiſta canebat [g] Prudentius. [g] In Cathemerin.

Hic dicata parcus abſtinentia
Potum, cibumq; vir ſeuera induſtria,
In vſq; ſerum reſpuebat veſperum
Parum Locuſtis & fauorum agreſtium
Liquore paſtum corpori ſuetus dare.

Eum quoq; Locuſtis veſci ſolitum, ex vetuſto Eccleſiæ carmine conſtat.

Præbuit huic tum tegumen camelus
Artubus ſacris ſtrophium bidentes
Cui latex hauſtum ſociata paſtum
Mella Locuſtis.

D. [h] Auguſtinus rationem redditurus, cur Locuſtas pro mundis animalibus habeat ſcriptu- [h] Lib. 2. retraction.
D ra, eam ait non computare in pedibus duo poſteriora crura, quibus Locuſtæ ſaliunt, quas dicit mundas, & ideo (inquit) diſcernit ab immundis talibus volatilibus, quæ non ſaliunt illis cruribus, ſicut ſunt Scarabęi. Omnia quippe huiuſmodi volatilia quadrupedia vocantur in lege. Reliquum eſt modo, vt de populis dicamus, quibus olim, & nunc quoq; in cibum veniunt. De Æthiopibus acridophagis hæc ſcribit [i] Diodorus Siculus. Aethiopes Acridophagi deſerto contermini, homines cæteris paulo breuiores, macilenti ac ſupra modum nigri, Veris tempore Zephyrus ac Libycus vẽti infinitum penè Locuſtarum ex deſerto ad eos deferunt numerum. Hæ permagnæ ſunt, ſed colore alarum turpi, ac ſquallido. Aethiopes ad id aſſueti, in quandam latam longamq; multis ſtadijs conuallem plurimùm materiei ex propinquis ingerant. Cùm ſuo tempore Locuſtarum tanquam nubes à ventis ſupra vallem defertur, materiem congeſtam, omnemq; loci herbam antea ſucciſam incendunt. Locuſtæ deſuper volantes ingenti fumo enectę paullum vltra vallem ad terram tanta decidunt copia, vt victum omni genti abundè præbeant. Has enim ſale, quod regio plurimum fert, [i] Lib. 3. c. 31

ſuper-

ſuperinfuſo, diutius ſeruant cibum guſtu eis ſuauem. Hi eſt ſolus eorum per omne tem- E
[k] *Lib. 16. Geog.* pus Locuſtarum eſus. Idem ferè his verbis tradidit [k] Strabo: Aethiopes Sillis dictis, qui
cum Struthophagis bellum gerunt, finitimi, cęteris minores, nigriores & vitæ breuioris (ra-
rò enim quadrageſimum annum excedunt, eorum carne iam in ferinam verſa) viuunt ex Lo
cuſtis, quas Verni, ac zephyri vehementius flantes in ea loca compellunt. Eas hoc modo
capiunt, fumoſam materiem in conuallibus inijcientes, & incendentes (cùm illæ parum vo-
lent) obtenebratas & cadentes colligunt, & admixto ſale, ex eis maſſulas conficiunt, & vtun-
[l] *Li. 6. c. 30.* tur. Meminit eorum etiam populorum [l] Plinius, pars quędam Aethiopum, inquit, Locu-
ſtis tantùm viuit, fumo & ſale duratis in annua alimenta: ij quadrageſimum vitæ annum
[m] *In Polyhiſt. cap. 43.* non excedunt. Item [m] Solinus dum ait: Confines Mauritaniæ certo tempore Locuſtas ter-
reſtres legunt, duratasq́; falſugine, in præſidium vitæ ſola habent: ſed ex illis quadrageſi-
[n] *Lib. 7. cap. 2.* mum æui annum nullus ſupergreditur. [n] Plinius aliàs Agatarchidis teſtimonio comprobat
eos populos à Clitarcho & Megaſthene Mandros appellari. Apud Africanos, Syros, Perſas
[o] *Exer. 192.* in cibum recipi illas, quæ alis carent, ſcribit [o] Scaliger: ex illis veſci Arabes, toſtas etiam re
[p] *Lib. 2. cap. 57.* digere in pollinem. [p] Dioſcorides alatarum carnes nullo ait eſſe in vſu, ſed quæ ſine pennis
eſt, Aſiraeos, & Onos dicta, ea abundè veſci Afros, qui Leptim incolunt. [q] Leo quoq; Afri- F
[q] *Lib. 9. de ſcrip. Afric. cap. 3.* canus Locuſtarum in Africa plerunq; tantam frequentiam conſpici tradit, vt volantes inſtar
nebulæ. Solis radios operiant, & arboribus atq; ſegetibus magnam perniciem afferant, vn-
de magnam annonæ caritatem relinquant. Verùm Arabiæ deſerta, & Libyæ populos Locu-
ſtarum aduentu felici omine gaudere: nam vel elixas, vel ad ſolem deſiccatas in farinam
[r] *Lib. 11. cap. 29.* tundunt, atq; comedunt. Parthis quoque Locuſtas in cibo gratas eſſe [r] Plinius prodidit.
Quanquam putet Albertus alterius generis fuiſſe. D. [s] Hieronymus Orientales tradit & Li-
[s] *Lib. contr. Iouin. 2. c. 6.* byæ populos, quia per deſertum, & calidam eremi vaſtitatem Locuſtarum nubes operiant,
Locuſtis veſci ſolere. Hoc verum eſſe, inquit, Ioannes Baptiſta probat. Hodiè quoq; vulgo
eas comedunt Ægyptij referente Hermolao. Et qui in Indiam cùm Orientalem, tum Oc-
cidentalem nauigationes percurrit, multos populos diſcet Locuſtas vorare, vt gratum ci-
bum. in Inſula, quam Spagnolam dicunt, ſunt gratiſſimus cibus. Legitur ibidem Luſitanos
in quadam arce preſſos, diutina rerum penuria, ac fame pœnè extinctos, Locuſtis in mari
Cananor enatis menſe Auguſto, die B. Marię Virgini ſacro refectos fuiſſe. Et [t] Porphyrius
[t] *Lib. 1. de Abſtinen. à carne.* ſcribit in Libya exercitui inedia laboranti Locuſtarum nubes ſeſe obtuliſſe. Sed & de Man-
dis Indorum populis legimus olim Locuſtis veſci ſolere, & Crates Pergamenus teſtante G
[u] *Lib. 7. c. 2.* [u] Plinio Indos Macrobios iunctos quadragenos non excedere annos, quorum feminę ſemel
pariant; idq́; & Agatarchides tradit, præterea Locuſtis eos ali, & eſſe pernices. De quibus
etiam Euſtathius in illa Homeri; σῖτον ἔδοντες. Hoc, inquit, dictum eſt ad differentiam alio-
rum hominum, qui non tales ſunt; cuiuſmodi Aethiopas Macrobios hiſtoria teſtatur, qui
cùm panem vidiſſent, illum ſtercori compararunt. Sunt etiam qui Locuſtis ac piſcibus vi-
ctitant, qui idcirco ἀκριδοφάγοι, & ἰχθυοφάγοι dicebantur. Scythica autem gens & Maſſage-
tica carnibus victitans, ne ipſa quidem vult σιτοφάγος. Quin & Ariſtophanes eſus Locuſta-
tum meminit, cùm inquit:

Δ. Οὐχ· ἀλλ' ἐγὼ χὼ παῖς ἐρίζομεν πάλαι, βούλει περίδοσθαι,
Κἀπιτρέψαι Λαμάχῳ πότερον ἀκρίδες ἥδιον ἐστιν ἢ κίχλαι;
Λ. Οἴμ' ὡς ὑβρίζεις. Δ. τὰς ἀκρίδας κρίνει πολύ. id eſt,

Non. Sed ego & puer iam diu contendimus, vis paciſci,
Et Lamacho committere vtrum Locuſtæ ſuauiores ſint, aut turdi,
L. Eheu quàm me contumelia afficis. D. iudica Locuſtas longè ſuauiores eſſe.

Hinc & apud Plutarchum in ſympoſio Thales ita loquitur: nihil enim eſſe diſcriminis inter H
colonum, qui loco tritici, & hordei Locuſtas comportare velit, atq; aues, atq; tyrannum, qui
mancipijs, quàm viris malit imperare. Atq; hæc de Locuſtarum eſu: ſed notandum popu-
los illos ἀκριδοφάγους, vitę breuis ab authoribus deſcribi, quod annotauit etiam [x] Hierony-
[x] *Li. 2. Var. lect. 10.* mus Mercurialis præſtantiſſimus medicus, inueſtigaturus, quamobrem rubri maris incolis
dracunculi quidam parui crura, & brachia deuaſtarent: an inquam is morbus ab aëre, an à
regione, an à victu naſceretur, certum ſe eſſe tradit, victum potiùs ſimili morbo occaſionem
dediſſe, ex ijs, quæ in quinto περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης Agatarchides & [y] Diodorus Sicu-
[y] *Lib. 3. c. 3.* lus ſcripta reliquerunt; nimirum quoſdam populos, ob frequentem Locuſtarum eſum non
modò breuiori cæteris vita eſſe, verùm etiam ſæuiſſimo quodam pediculorum alatorum
genere, nec admodum dracunculis prædictis diſſimili morbo conſumptos interire. Vnde,
inquit, vehementer mirari ſoleo, quomodo Parthi, ac Iudæi potuerint Locuſtis victitare:
niſi Dei immortalis beneficio, id perinde factum eſt in ipſis, ac in Ioanne Baptiſta obſerua-
tum

Digitized by Google

A tum eſt apud Matthæum: alioquin, vt [a] Galenus & Suidas tradunt, Seleucidas aues in Aſia Locuſtis veſcentes, ſtatim eas excernere, & proinde nihil ferè nutriri, ſic par erat homines eo vnico cibo haudquaquam diù ſupereſſe poſſe. Hiſtoriam ab Agatarchide relatam, quoniam medicos adiuturam, ac delectaturam ſpero, eam latino ſermone expoſitam hic ſubiungam. A prædictis non multùm differunt Locuſtarum eſores, gens quidem ſtaturæ aliâs breuioris, aſpectu macilens, ac ſupra modum nigra. Sub æquinoctium vernum, quando apud ipſos Africi & Zephyri ſpirant, ex loco quodam incognito ineffabilis magnarum Locuſtarum multitudo vnà cum illis ventis ad ipſos prouehitur, quæ ab auibus volandi facultate parum, at corpore longè differunt. Ab hoc animalium genere toto corpore nutriuntur, ijs ſalitis atq; alio modo paratis veſcentes. Atq; hi agilitate quidem, & pedum velocitate pollere dicuntur: ſed cùm valde ſiccum nutrimentum capiant, vltra quadrageſimum annum minimè vitam producunt, imò vita miſeriorem ſanè mortem obeunt. Siquidem appropinquante ſenectute eorum corporibus alata quædam pediculorum genera innaſcuntur, figura quidem caninis Muſcis ſimilium, ſed alioquin minorum. Incipiunt à pectore, ac ventre breuiq; vniuerſam faciei cutem depaſcuntur. Atq; horum alij primùm ſcabioſorum inſtar
B afficiuntur, deinde ſeipſos grauiter dilacerant, tandemq; morbo conſiſtente, necnon beſtiolarum exortu tenuibus effuſis humoribus, intolerabiles cruciatus ſubire miſeri coguntur, ſicq; vel ob alimentum, vel ob aëris prauitatem intereunt.

[a] Lib. 5. de loc. affect.

VSVS IN MEDICINA.

D [a] IOSCORIDES Locuſtas ſcribit odoris ſuffitu vrinę difficultates adiuuare, præſertim quæ fæminas malè habent. Quem vſum [b] Plinius quoq; his verbis celebrat; Locuſtarum ſuffitu ſtranguriæ, maximè mulierum iuuantur; vbi ſtranguriam, vrinæ ſtillicidium pro dyſuria, vrinæ difficultate poſuit, quare minus mirari Hermolaum debebat Marcellus, quod ita etiam verterit: nam & Auicenna, conferunt, inquit, guttationi vrinæ, & difficultati ipſius, ac præcipuè mulieribus. Fitq; cum eis vaporatio hæmorrhoidibus. Eodem authore Locuſtarum ſtercus pano confert, & morpheæ, & pedes earundem eradicant
C verrucas. Sed [c] Plinius pedes Locuſtarum cum ſeuo hircino ſcribit lepras ſanare, ipſas verò virtutem habere pellendi calculum. Auicenna ex rotundis earum duodecim grana ſumi ait (oua fœminarum intelligere videtur) abiectisq; capitibus, & extremitatibus poni cum eis parum myrti ſiccæ, bibiq; contra hydropem. Raſes datas, quæ pedibus carent, ex vino cõtra morſum omnium venenatorum prodeſſe prodidit. Sed Dioſcorides Locuſtam ἄπτερον exiccatam, ſi ex vino bibatur contra Scorpionis morſus magnoperè iuuare aſſerit: & Auicenna, Locuſtæ, inquit, meliores ſunt craſſæ, quæ alas non habent, & hæ aſſantur, & comeduntur propter puncturam Scorpionis. Qui ab Apibus, aut Veſpis illæſus permanere velit, eum maluæ folia cum oleo illita, aut Eruca ſiue Bruchus, inquit [d] Ætius, cum oleo aſſeruabunt, ſed cum Eruca & Bruchus plurimùm differant, inſpiciendus eſſet textus Græcus, quo ego deſtituor. Sunt qui aſſerunt Locuſtam collo appenſam liberare hominem à quartana. Admirandum eſt, quod ſcribit [e] Gaudentius Merula, Locuſtam aut Cicadam ſi ſupernatauerit, vini puri indicium eſſe, ſi verò mergantur, aquam habere permixtam.

[a] Lib. 2. cap. 57.
[b] Lib. 30. cap. 14.
[c] Lib. 30. cap. 8.
[d] Tetrab. 4. 179.
[e] Lib. 4. cap. 37. de memorab.

D

DE GRYLLO.
Cap. II.

GRYLLORVM genus corporis forma tota Locuſtas æmulatur, & mores etiam quoſdam cum Locuſtis communes habent, necnon eodem vt illæ modo ſaliunt: quo fit vt à nonnullis perperam Grylli cum Locuſtis ſæpenumero confundantur. Differunt etenim plurimùm, vt mox patebit.

AEQVI-

 E

ÆQVIVOCA.

LEGIMVS inter ſocios Vlyſsis quendam fuiſſe Gryllum nomine, quem Circe in Suem commutarat. Is beneficio Vlyſsis in priſtinam formam reſtitutus non deſijt inclamare ſecum actū eſſe infœliciter, quòd in hominem rediijſſet, qui tam ſuauiter antea in Sue viueret. Hunc eundem Gryllum Plutarchus in brutum commutatum in ſuo doctiſsimo libello, quo diſputatur, bruta animalia ratione vti, cum Vlyſſe, & Circe colloquentē facit, ac demonſtrantē Vlyſsi fœlicius eſſe brutum eſſe quàm hominem. Γρύλλος autem Græcis Sus ſiue porcus eſt. Fuit & alius Gryllus Xenophōtis Socratici filius, qui pro patria fortiter pugnans honeſtam mortem oppetijt, multorum ob id encomijs celebratus teſte [a] Ariſtotele. Hiſtoriæ tradunt hunc Xenophontem, vt [b] Plutarchus refert, cùm ſacrificanti ipſi nuncium è bello allatum eſſet, Gryllum filium in pugna perijſſe, ſertum capiti detraxiſſe, & quonam modo cecidiſſet perquiſiuiſſe: cumq; reſponderetur, eum generoſè & fortiter præ cæteris prælliantem, multis hoſtium interfectis occubuiſſe: exiguo admodum temporis ſumpto interuallo, dum ratione motum animi compeſceret, rurſus impoſita capiti corona reliquum ſacrificij abſoluiſſe, nuncijſque hoc reſpondiſſe. Non vt immortalem, aut longæuum filium meum redderent, à dijs poſtulaui: (cùm incertum ſit an hoc expediat) ſed vt probum & patriæ amantē: cuius quidem nunc voti ſum damnatus. Congros piſces Nicander aliter Gryllos vocari ſcribit. Et Itali plærią; hodie Gryllum nominant teſte Bellonio muſtelæ marinæ ſpeciem, quam Rondoletius ophidron vocat. Gryllus item Pet. [c] Creſcentienſi ciui olim & Senatori Bonon. eſt arbuſtum exiguum in arenis fluuiorum proueniens. Berillum intelligit, nam & corbes & caueas volucrum ex eo fieri tradit, & alia nonnulla addit, quæ ad Berillum omnia pertinent, & fortè typographus imprudenter Gryllum pro Berillo poſuit. Gryllus verò etiam genus eſt ludicræ picturæ. Author enim nobis eſt [d] Plinius Antiphilum pictorem iocoſo nomine Gryllum ridiculi habitus pinxiſſe. Vnde, inquit, hoc genus picturæ Grylli vocantur. Hinc apud Belgas Grillen vocantur nugæ, omniaq; minus ſeria. Gryllum deniq; nonnulli, ſed nullius veteris quod ſciam, authoritate, vocant clauſtri illud Teutonici genus, quod recludi nequit, niſi cognitis litteris, vulgò Lochetto vocatur. G

Gryllus filius Xenophontis.
[a] In Politic.
[b] Lib. de cōſolat. ad Apol. F

Gryllus piſcis.
[c] Lib. 5. de Agricul.
Gryll° plāta.
[d] Lib. 35. c. 10.

SYNONYMA.

GRYLLVS, quanquam notiſsimum animal, apud Græcos, quod obſeruare hactenus potui, nomen non habet. Calepino & Adriano Iunio ἀχέται Græcè vocatur, ſed perperam. Etenim hæc Ariſtoteli & Plinio Cicada eſt cæteris magis vocalis. Sarſir vox Arabica Bellunenſi Gryllus eſt, animal paruum, noctu canens. Apud Pandectarium Cerad inuenio pro Gryllo Tryxallis [a] Plinio vocatur animal Locuſtæ ſimile, quod alijs Gryllus vocetur. Sed cùm inquiat vocem eſſe Græcam, & apud Latinos nō habere nomen, nos in præcedenti capite ex Aeliano legimus Troxalis. Equidem Gryllus ex Locuſtarum genere eſſe videtur, ob magnam ſimilitudinem, Locuſtæ tamen id nomen magis quàm Gryllo conuenire videtur. Τρώγειν enim Locuſtarum potiùs eſt quàm Gryllorū, tametſi & hi agris damnū inferant, herbas abſumendo. Gryllus, ſi [b] Iſidoro credimus, nomen à ſono vocis habet. Italis & Hiſpanis Gryllo dicitur, Gallis Crignon, vel Grillon des camps, Belgis Krekel, & Nachtkrekel, Germanis Muheim, Heimenmug, Hauſeim, Feldheim. Polonis Svvierc, Vngaris Oſzifereg, Anglis à Kind, aut Locuſt. H

[a] Li. 30. c. 7.
[b] Li. 12. c. 3.

GENVS

A

GENVS. DIFFERENTIAE. FORMA.

PLINIVS[a] Scarabęos vocare videtur omne genus Inſectorum, quod cruſta tegitur, quod, inquam, vaginipenne eſt: nam & Gryllos illis accenſet, dum ait: Alij (Scarabęi) focos & prata crebris foraminibus excauant, nocturno ſtridore vocales. Hæc enim Gryllis ſolummodo competũt, quemadmodum & ipſe[b] Plinius aliàs teſtatur bis verbis. Auribus prodeſt Gryllus cum ſua terra effoſſus & illitus. Magnã autoritatem huic animali perhibet Nigidius, maiorem Magi, quoniam retrò ambulet, terramq; terebret, ſtridat noctibus. Qui iuxta focum in muro deliteſcunt, plerumq; candidiores, maximè vbi panis excoquitur, hos Hieronymus[c] Cardanus domeſticos vocat, palamq; eſſe dicit putredine gigni, & mi-
B nus quàm pratenſes vocales eſſe. Et Georgius Agricola libro quem eruditiſſimum edidit de ſubterraneis animalibus, Gryllorum facit alios domeſticos, alios ſylueſtres, illos inquiẽs æſtate & hyeme aridam terram fodere; hos verò ante hyemem interire. Gryllus in foci ſeu in fumibuli pariete, ſeu etiam fornace, vbi plerumq; degit repertus, nuper nati nec conſummati fœtus ſpeciem exhibebat, alis breuibus & candicantibus, tenero corpore ac nulli, caſtanei coloris, annuloſo; ſex pedibus inſtructus; quorum poſteriores anterioribus triplo erãt longiores. Sub oculis ei duo cornicula veluti capillamenta tenuia eminebant. In cauda, cui vtrinq; duo acuti extant appendices, medio protenditur veluti promuſcis quædam longa, bifida. Alius in aruo inter frumenti herbam repertus, totus niger, alis orbus (vnde conijcio, quin certo mihi perſuadeo ſine alis naſci, atq; hoc quoq; cum Locuſtis commune habere) caudam priore deſcripto ſuprà breuiorem obtinens in medio duorum appendicum vtrinq; ex vropygio exortorũ locatam. pedes hirſutos & veluti ſerratos ad firmiorem comprehenſionem habebat. Priori loco pictus Gryllus aruenſis, totus & vndique ater, cæteris maior. Numero 2. Locuſta vel Bruchus potiùs eſt quàm è Gryllorũ genere, vndiq; coloris cinerei. Numero 3. alas habet cinereas, cætera niger. Numero 4. Blatta fortè Lucifuga piſtrinaria
C in farina inuenta, de qua ſuo loco. Numero 5. Gryllus eſt domeſticus alis ſubnigris. Nouiſſimus aruenſis, maior, eiuſdem coloris.

[a] L. 11. c. 28

[b] Lib. 29. c. vlt.

[c] Lib. 7. de Varieta. rer. cap. 28.

D

SONVS. RESPIRATIO.

IVLIVS Caſſerius Placentinus quibus inſtrumentis & qua ratione ſtridorem Locuſtæ excitant, ſimilibus inſtrumentis, & ſimili formãdi ratione ſtridorem à Gryllis edi profitetur. nam & in his, inquit, duo obſtrepentia reperiuntur corpora, quæ motu & agitatione alarum, colliſa atq; percuſſa obſtrependi vim habent. Sic ille exhibitis etiam membranis ſquameis, quarum interuentu facto mutuo attritu ſtridorem illum ſoni perſentiri arbitratur. Contrà doctiſſimus[a] Iulius Cæſar Scaliger, Gryllum & Cicadam aliter quàm Locuſtam vocalem eſſe teſtatur:

[a] Exer. 273

ſtatur: inquiens Locuſtam alis ſtridere, Gryllos verò & Cicadas alui parte caua fiſtulata. Vt E
vt eſt, ſonus ille ingratus non eſt, quin tantoperè multis placet, vt eo propter domi alant. Aiunt conciliare ſomnum. [b] Cardanus ſcribit, audiri qui procul abſunt, ſilere proximos præ timore. [c] Virgilio arguti dicuntur, haud dubio à ſono ſuaui, ac arguto.

Occupet arguti Grylli caua garrula rana.

[d] Cardanus obſeruauit Cicadam & Gryllos capite abſciſſo non tantùm ſuperuiuere diu, ſed per medium diuiſos etiam canere. Iam verò [e] Scaliger cùm nocturni cantus gratia in pixidem incluſos haberet, tertiò pòſt die mortuos eſſe inuentos aduertit, non quidem fame, arroſæ namq; Lactucæ, ſupererant etiamnum, quas in cibum appoſuerat: quamobrem alij, inquit, poſtea pertuſis pixidibus, aut fiſcellis, totam æſtatem ſeruati ſunt. Ex qua obſeruatione diuinare licet, excluſo aëre viuere non poſſe.

[b] *Lib. 15. Var. cap. 85.*
[c] *In Diris.*
[d] *Lib. 7. Var. rer. cap. 28.*
[e] *Li. de plāt. Ariſt.*

CAPIENDI RATIO.

PLINIVS [a] venantur, inquit, Gryllum Formica circumligato capillo in cauernam eius coniecto, efflato prius puluere ne ſeſe condat, ita Formicæ complexu extrahitur. F

[a] *Lib. 29. cap. vlt.*

V S V S.

GRYLLIS [a] Scaligero eadem quæ Cantharidibus vis nota eſt experimento. Gryllus teſte [b] Plinio, ex quo diuerſis in locis ſubſequentia remedia hauſimus, faucium aſperitates lenit infricatus, aut ſi quis manibus quibus eum contriuerit, tonſillas attingat. Eorum excrementorum fauilla ex oleo putridis vlceribus prodeſt: ipſeq; igni ſacro medetur contritus in manibus. Legimus apud ſcriptores nauigationum in Indias, ab Occidentalis Indiæ Populis vnà cum Locuſtis comedi.

[a] *Exer. 186.*
[b] *Lib. 30. 4. 9. 12.*

P R O V E R B I V M. G

RANA cum Gryllo, prouerbium de maximè diſſimilibus dicitur. Gryllus enim valde, vt diximus, muſicus eſt, & ob acutum molliter ſtridorem, conciliando ſomno à delicatis hominibus expetitur.

DE SCARABÆIS. Cap. III.

PROOEMIVM.

EVOLVCRIBVS Inſectis quorum alę cruſta integuntur Scarabæorum ſunt cuncta genera, quæ à vetuſtioribus, & iunioribus autoribus commemorantur. His & reliquis omnibus, quæ κολεόπτερα dicuntur ea ſunt communia, vt aculeo careant, atq; proboſcide. Dentes enim habent, quibus edendi munus explent. Fragilibusq; pennis cuncta eiuſmodi donata ſunt, quæ his verbis aſſeruit poſt Ariſtotelem [a] Plinius: quibuſdam, inquit, pennarum tutelæ cruſta ſuperuenit, vt Scarabęis, quorum tenuior fragiliorq; penna: His negatus aculeus: quibus etiam verbis ſimul docuit, cur Inſectis quibuſdam volatilibus cruſta ſit, quæ alas contegat, nimirum, vt ab externis iniurijs tuta ſint, quibus alioqui magis, quàm alia volatilia ἀνέλυτρα dicta, obnoxia exiſtunt. non enim vt hæc per aërem tam frequenter tranant & ab hominum conſpectu remota ſunt, ſed continuo in puluere ſub hominum oculis, & pedibus verſantur. rectè itaq; Plinius: quibuſdam pennarum tutelæ cruſta ſuperuenit. Sed quis hæc ipſum docuit? perſpicaciſſimus ille [b] Philoſophus. at ne quis id falsò me dixiſſe putet, vtq; quæ ab illo nimis breuiter, & obſcurè prolata ſunt, clariora euadant, huius verba apponam. Quæ, inquit parua ſunt, & vitam ſtabilem agunt, multis fulciuntur pennis, vt Apes & quæ cruſta obtectas pinnas gerunt, vt Melolonthæ, & cætera id genus Inſecta, ſcilicet vt pennarum H

Aculeo carent Scarabæi.
Dentes Scarabæis & ſimilibus.
[a] *Lib. 11. cap. 28.*
[b] *Lib. 4. de Partib. c. 5.*

narum

A narum vires integras tueantur. Cùm enim ſtabilia ſint, corrumpi faciliùs poſſunt, quàm quę motu citantur agiliori. Itaq; ſepto propoſito muniuntur. Exuunt quoque omnia, quorum
„ pinnę hoc modo tutatę ſunt ſenectam, vt idem teſtatur [c] Philoſophus, quando, inquit: In-
„ ſecta enim eodem modo exuunt ſenectutem, quibus hoc ſolitum eſt, vt Silpha, Culex, Em-
„ pis, & quorum pennæ vagina continentur, vt Scarabæi. Nomen quoq; commune iiſdem nullum, vt idem author aſſeruit. Nonnullis, inquit quamuis cognatis nomen nullum commune eſt inditum, vt Api, Crabroni, Veſpæ, cæteriſq; generis eiuſdem. item quibus pennę vagina incluſæ continentur, vt Melolonthę, Carabo, Cantharidi, & quæ ſunt eiuſdem generis. Hæc autem in vniuerſum dicta hoc capite dicere volui, quòd mihi hîc locus aptior videretur, & accommodatior. Nam quamuis & de Locuſtis, quæ κολεόπτερα ſunt, ſuperiori capite actũ eſt, in quo hæc ſcripta in vniuerſum requiri videbantur, aptius tamen (cùm eæ à nullis, quod ſciam, ſcriptoribus inter ea Inſecta, quæ vagina incluſas pennas gerunt, connumeratæ ſint, Scarabęi verò ab omnibus ferè) hoc capitis procœmio ſunt poſita. Locuſtas autem his prætulimus, quòd multò ſint prȩſtantioris naturæ, & generationis. De Scarabęorum autem laude, quid multa commemorem? ipſa eorum hiſtoria, quid in ſe præclari ha-

[c] *Hiſt.* 8. *cap.* 17.

Nomen cõmune nullis Coleopteris.

Laus Scarabæorum.

B beant, teſtabitur. At quoniam non vbiq; deſint naſuti, qui horum tetro odore, fędo aſpectu, ac infami nomine tędium animo concipiunt, oculoſq; auertunt, dicendum item aliquid, quo animo quietiore tranquillioreúe horum lectionem aggrediantur. Scimus nulli non eſſe notos Scarabæos, vt qui paſſim ſint obuij, niſi ſic vbi deſunt ſtercora. Sed non eſt eadem omnium ſpecies, quas ſingulas commemorare non eſt huius loci. Illud in primis dico, quod ſi excrementis ſe delectent, ijs vtuntur, id ad ſui commoditatem: proptereaq; ingenij laus eſt, non crimen. Non pudet Alchymiſtas ad quintam illam eſſentiam extrahendam vti fimo, qua tanquam panacea, aut Theriaca, multos propellunt morbos. Norunt etiam excrementorum vtilitatem agricolę; quo quidem hominum genere nullum fuit olim nobilius & honorarius, dum iiſdem arua ſaginant. Sunt populi quibus ad incruſtãdos domiciliorum parietes, fimus eſt pro gypſo, aut creta, aut calce. eodem contuſo, & exſiccato ad ſolem, ligni vice ad ignis alimentum vtuntur & nos etiam. nonne & quorundam animalium excrementa nobiſcum ferimus in animi mollicie. putandum itaq; ea ſtercora, quibus ſe quotidie defatigat Scarabæus, illi benè olere, nobis autem malè. ſtultum autem in Scarabęo naſum hominis deſiderare, cui id peculiare, vt ſui odore offendatur, nec idem accidit vllo cę-

Excrementorum vtilitas.

C terorum animantium. Quare haud immundus Scarabæus, aut teter, quòd in ſtercoribus vitam agat, aut ſordibus delectetur. Colorem quoq; ne quiſpiam calumnietur, qui pretioſiſſimas gemmas ſuo nitore, & ſplendore commendat. Ecce in tantulo corpore, quantum animi, quantum roboris, quàm Heroica mentis vis, quantus ad Aquilam inuadendum huic impetus, vt nil iam ſit ad Scarabęum Homerica Muſca. Iam opinamur futurum, vt aliquis Romanis ducibus impensè fauens Aquilæ vicem deploret, cui cum tam humili tamq; plebeio hoſte res inciderit, quem vincere glorioſum non ſit, & à quo vinci turpiſſimum, & cui deinde multum laudis accedit, quòd cum Aquila decertarit, etiamſi victus deceſſerit. Apud poëtas pudet Aiacem Vlyſſis aduerſarij tam imbellis, & Aquila cogitur cum Scarabæo tam imbelli confligtari? Rurſum alius magis etiam demirabitur, vnde huic Inſecto tantum animorum, tantum audaciæ, vt non ſit veritum cum pugnaciſſima aue conflictari. Tum vnde opes, vires, facultates, vnde auxilia, vt tot iam annos bellũ ducere potuerit. Verùm ſi quis hunc explicet Silenum, & contemptum hoc animalculum diligentiùs domi contempletur, tam multas animi inueniet dotes, vt omnibus diligenter penſitatis ſe propemodum eſſe malit Scarabæum, quàm Aquilam. Quamobrem naſum illum tuum, quiſquis Scarabæum

Coloris in Scarabæo cõmendatio.

D aſpernaris ob tetrum eius odorem, deponas: ſplendorem & colorem eius eligantiſſimum contempleris, animiq; robur, & multa alia laudanda, quæ relinquimus, & hæc quæ ſequũtur lege, & relege.

ÆQVIVOCA.

Κάνθαρος & Græcis & Latinis eſt poculi genus, quo Liberum patrem vſum ferunt. [a] Plinius: C. Marius poſt victoriam Cimbricam Cantharis potaſſe Liberi patris exemplo traditur. [b] Virgilius:

Et grauis attrita pendebat Cantharus anſa.

Dictum autem hoc Bacchi poculum à Cantharo nauigij genere. Eſt enim, & Cantharus nauigij quoddam genus, vt ex Ariſtophanis quadam comœdia licet conijcere in qua ſic legitur κάνθαρος Ναξιουργής, id eſt in Naxo confabricatus Cantharus: quippe de

Cantharus poculum Bacchi.

[a] *Lib.* 35. *cap.* 11.

[b] *Aegl.* 6.

Cantharus piſcis nomen.

Inſularum nominibus ſæpe nauibus impoſita reperias nomina, quippe κνιδουργοῖς, quandoq; dicuntur naues, quia in Cnido compingerentur. Cercyronq; à Cercyra, quæ Corcyra eſt, vocarunt. Πάρωνα item à Paro: vnde forte obtinuit, vt gubernatores ita paſſim dicantur. Eſt & κάνθαρος piſcis quidam dictus apud [c] Ariſtotelem, Scarabæus itidem dictus à Gaza. At Georgius Valla in Ethicis eiuſdem Ariſtotelis Crabronem vertit, vt habet Lexicon vulgare. Sed Cantharum Latini item traduxere. [d] Columella. Nam & halecula modo capta, & Cantharus exiguusq; gobio, & Ouidius. E

[c] Lib. 8. Hiſt.
[d] Lib. 8.

Cantharus ingratus ſucco & concolor illi
Orphus.

Κάνθαρος eſt quoque portus cuiuſdam Athenienſis nomen, ὄνομα λιμένος Ἀθήνησι, inquit, Suidas. In vulgari Lexico ex Ariſtophane citatur κανθάρου λιμένα. Apud Heſychium legitur κανθάρων. [e] Vlpianus Iuriſconſultus ſcribit Cantharos eſſe per quos aquæ ſaliunt. Vnde [f] Cælius Rhodiginus Mediolani inoleuiſſe arbitratur, vt cloacæ euehendis aquis, ac ſordibus dicantur Cantharenę: nam & Canthatia legimus forma diminuta. Quin & apud nos Bononienſes alioſq; Italiæ populos olla aut vas excrementis humanis dicatum, Cantaro dicitur. Fuit & Comicus, quidam Athenienſis dictus Cantharus, cuius ſcripta commemorantur à Suida. Eſt quoq; ſic dictum cœleſte ſignum in aquario, ex tribus conſtans ſtellis. Apud [g] Herodotum notam quidam eſſe putant in lingua Apidis bouis Aegyptiorum, ait enim in fronte habere candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ: Cantharum in palato; duplices in cauda pilos. ab alijs hic nodus vocatur ex [h] Plinio: Bos inquit in Aegypto numinis vice colitur, Apio vocant: inſigne ei in dextro latere candicans macula cornibus lunæ creſcete incipientis, nodus ſub lingua, quem Cantharum appellant. Racemus item vitis κανθαρος appellatur, vt doctiſſimus [i] Iulius Scaliger in commentis ad Theophraſtum aſſeruit. & [k] Hermolaus Barbarus ornamenti nomen apud Athenęum eſſe ſcribit. Dictum quoq; inſtrumentum ſeu malleus aptus feriendis foribus Cantharus apud Plautum, quod me primus docuit [l] Iohannes Baptiſta Pius Bononienſis, cuius verba noui quid habentia hoc loco lubens adſcripſerim. Exteræ, inquit, manus mallei ferrei pultandis foribus idonei dicuntur. quoniam extra oſtio adpinguntur, vicem manus in claudendis, & aperiendis foribus præbentes. Quidam nihil immutant dexteras, dextras epitheton idoneum malleis oſtij dicentes: quoniam ſunt dextri, id eſt opportuni celeritudini itus, & reditus. Amplius hanc manum exteram ſiue dexteram Plautus in Menæchmis Cantharum vocat à ſimilitudine, quam præferre videtur. Fiebant autem hi mallei ferrei manus humanæ ſimilitudine, qui ventre capaciore, & anſa Canthari effigiem præ ſe ferunt: quod nos fugit. Quid enim pudeat noua diſcere per mare Plautinum veliſicantes? Plautina carmina ſunt hæc, quæ in alium ſenſum torqueri vix poſſunt.

[e] Digeſt. 37.
[f] Lib. 8 cap. 5 lect. Ant.
Canthare næ.
Cantharus ſignum cęleſte.
[g] Lib. 3.
[h] Lib. 8.
[i] Lib. 2. de cauſ. plant. cap. 19.
[k] Coroll. ad Dioſ. lib. 1.
[l] Annotam. cap. 5.
Malleus pulſandis foribus aptus Plauto dictus Cantharus.

(F and G in the right margin beside "commemorantur" and "ſimilitudine" lines.)

Expedite fabulatus. iam fores ferio. MEN. feri
Vel manè etiam mille paſſum commoratus: Cantharum
Placide pulta.

Quod ſi ductus Plautinis verbis: quæ ſubſequuntur Cantharum pro notiſſimo vaſe vinario ſumere libet, tuum ſit iudicium. Doctiùs tamen, & ſenſui conuenientiùs pro inſtrumento oſtij capi poſſe Cantharum affirmauerim. Hactenus Pius.

SYNONYMA.

גב Gob eſt Locuſta ex lingua Syriaca. Huius plurale ſũt, qui exiſtimẽt imbrices eſſe, & canales quibus aqua def luit, a cõcauitate. quidã quoq; Scarabæos, vel Bruchos ſic dictos putant, quòd ſcrobes effodiant, & inhabitent, quaſi ſcrobarios dicas. ſed Pagninus ex lingua Chaldaica potius dictas putat hoc nomine Locuſtas. כלעם eſt ſpecies Locuſtæ. Huius eſus à Moyſe permittitur: quidam Scarabæũ eſſe putarunt. חפושיה Chephuſith in Dictionario ſyrochaldaico exponitur Vermis niger, Scarabęus. In Pandectario Arabũ Caneſis, & Caneſibu, Abogeatan, Aboſeſas ex libro doctrin. Arab. Gręci Scarabæũ κάνθαρον dicunt, qua voce Ruffinus pro Latina vtitur apud D. Clementem, tametſi cantherium eius loco Germani reponere maluerint. Scholiaſtes Ariſt. dicit κάνθαρον eſſe εἶδος ζώου παρὰ τὰς τίλφας τὸ μέγεθος, animalis ſpeciẽ magnitudine Tilphæ. ſed quid ſit Tilpha dubiũ eſt, & valde apud veteres recũditũ: ali qui apud Lucianũ τίλφα poni putãt pro σίλφα (σ in τ mutato) quod Blattã ſignificat. τοῖς μύσι διατριβὰς αὐτὰ καὶ ταῖς τίλφαις οἰκήσεις, vbi ĩdoctũ ridet libros multos ementẽ. Dictus autẽ κάνθαρος, quaſi κάθαρος per antonomaſiã, vt arbitror, quòd valde ſit ĩpurus. Scarabæus & ſter H

A core ſe infarciat, quemadmodum apud noſtros hodie Cantaro vas ſtercorarium. κάνθαρος enim purum ſignificat. Aliqui deriuant παρὰ τὸν κάνθωνα, quod ex aſini ſtercore, quem κάνθωνα Græci vocant, ortum ducat. At Suidas παρὰ τὸν κάνθωνα, & τὸν ὄρον deducit, vt ſit κάνθαρος, quaſi κανθορος. ita enim apud illum repoſuit author Theſauri linguæ Grecæ, παρὰ τὸν κάνθωνα καὶ τὸν ὄρον· τοῦτ᾽ ἐστι τὸ σπέρμα κανθορός τις ὤν. Sumitur quoq; apud [a] Ariſtophanem κάνθων pro κάνθαρος. [a] In Pace.

Ἥσυχος ἥσυχος ἠρέμα κάνθων.

Scarabæum cur dicant Romani [b] Iſidorus docere videtur, nimirum à Cabo hoc eſt equo, [b] Lib. 12. ſed nimis remotè etymologiam huius vocabuli detorſit: vt autem videat lector, ſi quid pro- Orig cap. 8.
„ babilis adferat, verba addam. Crabrones, inquit, vocati à Cabo id eſt, Caballo, quòd ex his Scarabæus
„ creentur: ſicut autem Crabrones naſcuntur de equorum carnibus putridis: ita ex eis iterum vnde.
„ ſæpe naſcuntur Scarabæi, vnde & cognominati ſunt. Italis Scarafaggio, Scarafazzo. Hiſpanis Eſcaranaio. Gallis Eſcharbot, & Charbot. Germanis Roskefer, ein kaatkefer; quanquam hæc vocabula cuidã Scarabæorum generi, quod in ſterquilinijs iumẽtorum degit, aptiora ſint. Belgis Perdsuliegen, Schalbyter, & Schalbote Flandris. Polonis kruvvka
B vvkobiliencach grzebaca. Hungaris Zaruas Zarhatto bogar. Anglis à Betell.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

SCARABÆORVM non eadem omnium eſt ſpecies. Differunt enim colore, magnitudine, ſono, generandi modo, capitiſq; conſtitutione, quod alijs cornutum, alijs eſt abſq; cornibus, & ſimilibus alijs. Colore differunt, Colore. quia alij ſunt nigri, alij alio quouis colore inſigniti, albo quod ſciam nulli; qui autem virides ſunt Galerucas vocant Ariſtotelis aliquot interpretes præſertim Gaza: quanquam id, quod ſciam nomen nullibi apud probatum autorem reperi in hac ſignificatione. Hos Μηλολόνθας apud Ariſtotelem, & Ariſto- Melolonthæ. phanem comicum facetiſſimum vocari ijdem exiſtimant. Horum enim, apud Philoſophum
C præſertim, frequens fit mentio, quotieſcunq; quædam eorum Inſectorum genera recenſet, quæ vagina obtectas alas habent, itemque quæ ſunt alata; vt [a] eo loco quo diuidit Inſecta in pennata, & impennata. Sunt, inquit, Inſecta alia pennata, vt Iuli, & Centipedæ; alia [a] Li. 4. Hiſt. cap. 1. pennata, vt Apes, Veſpæ & Melolonthæ: quanquam hic Gaza Scarabæos vertit, cùm ſint Gazæ verſio in Ariſtoteli improbata. Scarabæorum ſpecies. idem quoq; error in alijs ab eodem commiſſus eſt locis; vt quando rurſus, inquit Philoſophus ἔχει γὰρ ἐν λούτρῳ τὸ πτερὸν, οἷον αἱ μηλολόνθαι καὶ οἱ κάνθαροι. quæ Theodorus ſic tranſtulit. Alijs pennarum tutelæ cruſta ſuperuenit (vaginipennes poſſent nuncupari) vt Scarabęis: qua in tranſlatione, quamuis & ipſe interpres vera dixerit, tamen vocabulorum vis, & quæ ſingulis ineſt proprietas, eiuſmodi indiſtinctam verſionem nõ patitur. Petrus item Alcyonius libri Ariſtotelis de animalium greſſu interpres κάνθαροι vertit Scarabęi, Galerucę verò μηλολόνθαι. Si quidem (inquit [b] Philoſophus) integram haben- [b] de Animal. greſ. tia pinnam, vt rem ſimplici ratione complectar, vropygio carent; quod idem cauſæ eſt, quare tanquam nauigium temone priuatum, agitentur; & quocunq; ſors tulerit allidant, & impingant. Idem quoq; ſentiendum eſt de ijs, quę pinna in vaginam incluſa inſtruuntur, vt de Scarabęis, & Galerucis, & de ijs, quę alis nudis prædita ſunt. Sed hîc Galerucas vertit,
D quemadmodum rurſus ſic alibi Gaza apud eundem [c] Philoſophum. Cęterùm μηλολόνθη, aut [c] Li. 4. Hiſt. μηλάνθη ſiue μηλολάνθη, vel etiam μηλάνθη dicitur. Μηλολόνθη eſt teſte Heſychio εἶδος κανθάρου, cap. 7. quos aliqui χρυσοκανθάρους vocant. At Scholiaſtes Ariſtophanis non ait eſſe εἶδος κανθάρου, id eſt Scarabęi ſpeciem, ſed ζωΰφιον χρυσίζον κανθάρῳ ὅμοιον, id eſt, animalculum aurei coloris Scarabæo ſimile. verùm eiuſdem vocabuli alia expoſitio his verbis ſubiungitur, ſecundum quam eſt illud ipſum, quod χρυσοκάνθαρος appellatur. ita enim ibi ſubintelligendum eſt, aduerbium ἄλλως, vt vult author Theſauri linguę Gręcæ, quod in plęriſq; horum ſcholiorum, & aliorum autorum locis obſeruandum eſt, à vulgaris Lexici cõſarcinatoribus nondũ animaduerſum. Sed ſcribit Euſtathius ex quodã veteri grãmatico, & Lexicographo, Μηλολόνθην eſſe animal Veſpa maius, quod naſcitur ἐκ τῆς μηλέων ἀνθήσεως, aut μηλιᾶς, id eſt pomis arboribus, aduolare cũ florere incipiunt. ſic & Pollux ἐκ τῆς ἀνθήσεως τῶν μήλων (quod pro μηλέων accipiendũ erit nisi potius ſcripſiſſe μηλεῶν non μήλων ęſtimandus ſit) aut σὺν τῇ ἀνθήσει γίνεσθαι tradit. Dicit autẽ duntaxat eſſe animal volucre vocariq; μηλολάνθη.

Suidas eſſe ſcribit animalculum, quod floribus inſidet: ſed fortaſſe ſcriptum reliquit τοῖς ἄνθεσι τῶν μηλεῶν, vel τοῖς τῶν μηλεῶν ἄνθεσι. A nonnullis μηλολόνθη redditur etiam Bruchus, quanquam hic μάσαξ propriè dicatur. Quidam deniq; annotant, illud eſſe animalculum, quod à Gallis Haneton appellatur. Vtcunq; autem ſit, plurimorum tamen conſtans eſt & firma opinio Scarabæi ſpeciem eſſe, quod ex Ariſtotelis locis paulò antea allatis facilè etiam conijcere licet. Inuenitur etiam apud Scholiaſtem Ariſtophanis χρυσομηλολόνθιον, ſpecies quædam μηλολόνθης χρυσιζούσης τὴν χρόαν, ſecundum quoſdam idem quod χρυσοκάνθαρος. Ariſtophanes. B

Haneton Gallis qd.

> Ἀνάβαιν' δεῦρο χρυσομηλολόνθιον
> Τῇ χειρὶ πουδ' ἱ λαβομένη τοῦ χορίου
> Ἔχου.

Hîc enim Scholiaſtes χρυσομηλολόνθιον eſſe ſcribit ζωύφιον τὶ ξανθὸν κατὰ κάνθαρον, ὃ κατέχοντες οἱ παῖδες δεσμοῦσιν ἐκ ποδὸς, καὶ ἀφιᾶσι πρὸς τὸν ἀέρα. id eſt, animalculum flauum Scarabæo ſimile, quod, cùm habent, pueri ligant, ac pedibus vincula inijciũt, ac deinde volare ſinunt. vocari autem ita ibidem ait, quòd habeat χρυσίζοντα τὰ πτερὰ, id eſt, alas aureas, quanquam hoc loco autor Theſauri Græcæ linguæ μηλολονθίον legi exiſtimet. Sed vt ad priſtinum ſermonem reuertatur oratio, ſciendum eſt Scarabæum viridem μηλολόνθην non eſſe, ſi ex nominis etymologia veritas aliqua expiſcari poteſt. Dalechampius in [d] Plinium commentans Scarabæum viridem putat eſſe Bupreſtem, aut Longipedem. ſunt rurſus & rubei, & virides, quos Cantharides appellant, de quibus peculiari capite agemus. Sunt & rutili, quos in terris nidificare commemorant. Magnitudine quoque differentias ſortiuntur, ſunt enim alij mediocris magnitudinis, alij maioris, vt ſunt quos rutilos appellant, quos prægrãdes [e] Plinius vocat. minimi verò ſunt ij plerunq;, quos in domibus frequentes eſſe vidimus. Sonum autem alij magnum edunt, alij minorẽ, alij nullũ quorum qui ſonant, alij noctu, alij circa veſperã plerunq;. Eſt quidam Scarabæus vulgo cognitus, & domibus frequens Burdigone dictus, vnde verbũ Burdigare Scarabæorum horũ more ſuſurros edere. κεράμβηλον, & κέραμβον, & κεραμβυξ Heſychio autore dicitur θηρίδιόν τι κανθάρῳ ὅμοιον, ὃ περὶ τὰς συκᾶς δεσμευόμενον ἀποδιώκει τῇ φωνῇ τὰς σκνῖπας, id eſt, beſtiola Scarabæo ſimilis, quæ ficui arbori circumligata, voce ſua Culices abigit. Generãdi modo diſcrepant, quippe ſunt alij, qui è ſtercore oriũtur, è quorum genere is eſt, qui in quibuſdam Galliæ locis Fodimerda dicitur, teſte [f] Ruellio, Latini Scarabæum pilularium & ſolarem fimarium, quorum omniũ nominũ cauſa eſt, quòd è fimo ingentes pilulas auerſis pedibus volutet, è quo genus producat ſuum, qua etiam de cauſa à Græcis ἡλιοκάνθαρος dicitur, & κοπριὼν ab Hippocrate, quaſi ſtercorariũ dixeris. annotandum & hunc cõmuni nomine etiam κάνθαρον dici, vt à Latinis Scarabæũ, & Cantharum. Qua propter interpretem Diogenis Laërtij ſcribentis deorũ colloquia fieri per Cantharum, & accipitrem negligentiæ inſimulat [g] Philippus Beroaldus, cùm putet non Cantharum ſeu Scarabæũ fido interpreti vertendum fuiſſe. alij ex ligno cornibus inſignes. Alijq; ex alijs ſordibus humidis, talesq; in domibus humidioribus proueniunt. Ariſt. quod ſciam, Scarabeorũ genera nulla expreſſa conſtituit, ſed inter ea Inſecta, quæ Coleoptera dicuntur, κάνθαρον, μηλολόνθην κάραβον & κανθαρίδα, præcipua connumerat. Sed horũ nullam, quod ſciam, corporis notam ſuis, quæ extant, ſcriptis Philoſophus exhibuit. Carabo autem (quem Gaza modò Taurũ, modò Fullonem vertit inepte ſanè) ait cornua prætendi, vt Papilioni. Plinius plura Scarabæorum genera commemorat; de ijſdem enim ex profeſſo alicubi ſic loquitur. Quibuſdam pennarũ tutelæ cruſta ſuperuenit, vt Scarabæis quorũ tenuior fragiliorq; penna. His negatus aculeus: ſed in quodam genere eorum grandi cornua prælonga, biſulcis dentata forcipibus, in cacumine, cùm libuit, ad morſum coëuntibus, infantum etiam remedijs è ceruice ſuſpenduntur. Lucanos vocat Nigidius. Aliud rurſus eorũ genus, qui è fimo ingenteis pilas auerſi pedibus volutant, paruosq; in ijs contra rigorem Vermiculos fœtus ſui nidulantur. Volitant alij magno cum murmure, ac mugitu. Alij focos, & prata crebris foraminibus excauant, nocturno ſtridore vocales. Lucent ignium modo laterum, & clunium colore (fulgore alij) Lampyrides nunc pennarum hiatu, refulgentes; nũc compreſſu obumbratæ, non antè matura pabula, aut poſt diſſecta conſpicuæ. E contrario tenebrarum alumna Blattis vita, lucemq; fugiunt, in balneis maximè humido vapore prognatæ. Fodiunt ex eodem genere rutili, & prægrandes Scarabæi tellurem aridam, fauosq; paruæ, ac fiſtuloſæ modo ſpongiæ, medicato melli fingunt. Dalechampius in hoc caput annotans ſimiliter Scarabæorum genera, ac nomine tenus recenſens Scarabæorum, inquit, genera ſunt, Lucani, ſtercorarij, κοπριώνες. Fullones, virides Mylagrides, ſiue Mylabrides: Grylli: Blattæ piſtrinariæ, Mololonchtæ χρυσίζουσαι: Rutili prægrandes: longipedes, Tauri eoſdem

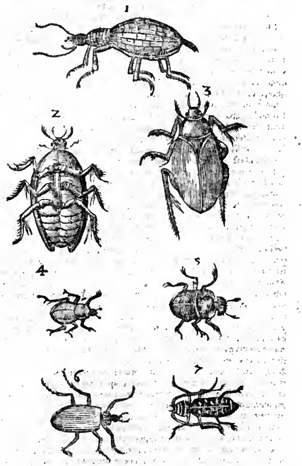
Margin notes: [d] Lib. 29. cap. vlt. — Bupreſtis. — Scarabæus longipes. — Prægrãdes ſunt rutili Scarabæi. — [e] Lib. 11. cap. 28. — Burdigone — [f] De Nat. ſtirp. c. 115. — Scarabæus pilularius. — Cãtharus. — [g] Hom. in Apuleium de Aur. Aſi. lib. 7. — Scarabæorum genera Plinij.

Right margin letters: F, G, H.

A ri eoſdem eum Lucanis,quidam eſſe putant à cornibus dictos,atq; hæc genera ex Plinij plu-
rimis locis,quos ibidem citat,colligit. Cæterùm ad ea Plinij verba: Lucanos vocat hos Ni-
gidius;animaduertenda Scaligeri coniectura:is enim in Commentis ad Varronem legi poſ-
ſe credit, Lucas vocat hos Nigidius, &c. qua forma elephantos appellarunt Lucas boues,
eadem vt Lucas Scarabæos nominet.Non ſunt hîc tranſilienda Ægyptiorum ea genera,quę Aegyptij
prodidit Horus; is enim tres apud Aegyptios ſpecies noſcitari tradit. primam αἰλυρόμορ- Scarabæo-
φον, id eſt, felis forma. traditum enim marem ælurum eum ſolis inceſſu pupillam demutare, rum gene-
vt quæ ſolis exortu ſubintendatur, meridie rotundetur, occaſuro hebeſcat ſydere, quo ar- ra quæ ha-
gumento apud Heliopolim ſolis ſimulachrum effingi αἰλυρόμορφον: alteram ſpeciem eſſe δι- buerunt.
κέρων & ταυροειδῆ, quæ ſacra Lunæ cenſetur: hinc & in Tauro Lunæ fieri exaltationem tra-
dunt: Tertiam porro μονόκερον eſſe, & ἰδιόμορφον, hanc Mercurij ſtatuunt,ſicut & Ibim. Duo
quoq; recenſet [a] Cardanus Scarabæorum genera, quorum quidem alterum, quod pri- [b] Lib. 7. de
mum ſequentibus verbis deſcribit, Scarabelaphum appellat nomine confićto ex vocabulo Varietat.
„ Latino Scarabæus, & Græco Ἔλαφος, quod ceruum ſignificat; idem fortè cum Lucano Ni- cap. 28.
„ gidij. alterum Moſcardinũ. Scarabelaphus ſeu Scarabæus ceruus, præciſo capite, vtrinq; Scarabela-
B „ vitam diu ſeruat;ſed tamen diutiùs caput viuit: cornua habet mobilia,atq; inuicem concur- phus.
„ ſantia,ramoſa vt Ceruus,nigra,nitentia,dura, oblonga. Ego habeo, quantum digiti minimi
„ longitudo eſt. Non expers in medicina vitium eſt. Sunt & ex hoc volantium Scarabæorum
„ genere benè olentes, quos ab odore pueri Moſchardinos vocant, excellentioris vſus. Atque
„ hos omnes Scarabæos, quorum ſcriptores, & veteres & iuniores meminere, obſeruauimus
eo excepto, quem Moſchardinum Cardanus vocat. ſed & vltra eos, & alios plurimos, quos
tamen omnes ad ſua genera reduximus pluſculis tabulis contentos. Suprema Scarabæorum
genera, duo facimus, ob partium varietatẽ: alia enim cornuta: alia verò abſq; cornibus: quę
verò cornuta ſunt. aut vnicum habent cornu: aut duo: aut tria, quæ raro videntur: rurſus
quæ vnicum, μονόκερος nuncupantur, apud Aegyptios nobiles: quæ duo, aut ſunt Lucani ſi-
ue Tauri, quorum nimirum cornua ſunt dentata; ac forficum modo clauduntur, & coniun-
guntur, cùm apprehendere quid volunt: aut Carabi, quorum cornua nodoſa ſunt, ad præ-
tendendum iter facta. Tria, quæ habeant in capite nulla, niſi impropriè habere dixerimus. Tabulæ
Reliqua quæ ſunt ſine cornibus, differunt inter ſe multifariam. Horum igitur differentias Primæ.
tabulis ſequentibus deſcripſimus. Primus qui depingitur in prima tabula è Caraborum Primus.
C videtur eſſe genere, quo ad figuram corporis, quam habet communem cùm alijs Carabis:
quamuis locum, quo naſcatur neutiquam obſeruauerim. Toto corpore niger, antennis lon-
giuſculis, paruis nodulis conſtantibus, longis, in poſtica capitis parte ſitis; cornibus ſeu po-
tius appendicibus binis prope os nodoſis, item craſſioribus, quàm ſunt antennę, ſed plus
quàm media parte breuioribus. Pedibus in extremo bifurcatis, aſperis: caudam conſtituunt
duæ appendices vaginarum, cùm coniunguntur. Secundus eſt Scarabæus aquaticus pronus, Secundus
& ſupinus. Aquaticum nuncupaui, quòd præter reliquorum morem in aquis degat, inter Aquaticus.
maiores ſanè connumerandus: toto item corpore niger pronè, & ſupinè exceptis capillamen
tis, qui in pedum extremitate cernuntur, itemq; antennis: nam hæc rubeſcunt. Quartus è Quartus.
minimorum genere, pollicem enim latum longus, totus quoq; niger, capite paruo, trigono,
minutis antennis, quarum extremitas obtuſa, & veluti rotunda quadam pilula inſignitur, pe-
dibus bifidis in extremitate: paulo verſus corpus habebat quaſdam aſperitates ſeu appendi-
ces, quibus ingreſſu iuuabatur, tanquam cirris polypus. In ea parte qua vaginæ ſeſe inuicem
in alijs contingere ſolent, euidens apparebat rimula; qua delatata, & aperta prodibant alæ
ſubuirides, ſed nonnihil ad caſtaneum vergentes: cùm eas ad volandum expandit, toto cor-
D pore maximè ſplendet: aluoq; robuſtiſſima. Quintus eſt Scarabæus pilularius, ſeu Cantha- Quintus.
rus compacto latoq; corpore & nigro, ſed cœruleum ſplendeſcente. Capite plano inferiùs, &
ſuperiùs nonnihil arcuato, & lato cucurbitę inſtar, ac multis eminentijs, ſuperiùs conſpicuis,
è quo ab vtraq; parte duæ prominent antennæ breuiuſculæ, ſed in fine diuiſæ in plurima te-
nuia filamenta. pedes ſunt anterius ſerrati in fine, ita à natura facti, vt illis cùm conti-
nuo in ſtercore vitam tranſigant, abſtergere anteriores capitis partes faciliùs poſſent. Craſſo
magnoq; pectore, cuius medio ab vtroq; latere pedes priores annectuntur. Sexto loco datur Sextus Sca
Scarabęus viridis Melolontha Ariſtot. quorundã ſententia, quę inter volandum putant ſoni rabæus vi-
tũ edere. corporis parte ſupina, & alui maximè colore eſt obſcurè viridi vnde nomẽ ſortitus: ridis.
capite paruo nigro ferè, & ab vtroq; oris latere duobus cornibus nodoſis inſignito, itemq; dẽ
tibus quibus apprehendit validè: antẽnis lõgis, æqualibus, in extremo paulatim in acutũ de-
ſinentibus. pectore autẽ rotundo, tenuiorịq; ligamento aluo latę annexo. Vltimus eiuſdẽ ta- Vltimus.
bulę nigro corpore eſt, in quo maculę virides, ſed aliquid flauedinis in ſe habentes, proceris

Pp 3 cornibus

cornibus eiſdẽ maculis cõſperſis, quæ verſus poſteriora flectuntur; eiſdem quoq; maculis, & ipſi pedes, præſertim eorum femora: aluo procera, quam non vniuerſam vaginæ contegunt. E

F

G

H

Lucani deſcriptio.

In ſecunda tabula primus eſt Lucanus Nigidij, Ceruus volans Leoniceri, Scarabelaphus Cardani, Taurus Scaligeri; aliqui Scarabæum bicornem appellant: apud Theſſalos κεράμβυκα dici & ξυλοφάγον βόιω quaſi bouem ligni edacem, autor eſt Antonius Liberalis. Gallis dicuntur Cerſs volants: Turo Lugdunẽſibus ruſticis forte à Tauro deriuato nomine Italisq; Ceruo volante, Bucarone del corno, Guſano con cuernos Hiſpanis. Ferrantes Imperatus Cerui volanti vocat. Belgis een Vliegende hert. Germanis ein Schrotter dicitur. Nigro eſt toto corpore, & maximo, huic duo cornua prætenduntur ramoſa ſeu dentata, quibus cùm conſtringuntur, validè apprehendit. oculi vtrinq; à latere horum poſiti, intra verò cornua duo parua cornicula veluti antennæ: capite latiori quàm pectore, ſed minus longo. huius & caput & corpus reliquum, à ſe inuicem diuiſa, diutius viuunt. Qui verò hunc ordine conſequitur, cætera priori ſimilis, vt magnitudine tantùm differre videatur, qua dimidia parte minor eſt: Sequuntur duo alij μονόκεροι hoc eſt vnico cornu in ſummo capitis, quos ab

Tertius & quart⁹ Monoceros.

Aegyptijs

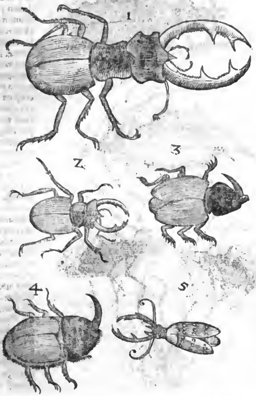
Digitized by Google

A Aegyptijs Mercurio dedicatos ſuprà meminimus,corpore nigro,cui nonnihil rubri admiſtũ ſit,craſſo magnoq; capite.horum poſterior hirſutus atq; piloſus eſt prona parte.horũ ſpecies Rinocerotas appellat Ferrãtes Imperatus, ob ſimilitudinẽ cornuũ,quam habent cum Rinocerote,animali quadrupede, tardè volant, quo fit vt vltrò ferè in manum eius, qui prehendere voluerit,inuolent. Quinto loco Lucanus eſt Papilioni ſimilis: eſt enim verſicolor toto corpore duos digitos per tranſuerſum longo, cornibus inſtar Cerui dentatis,nigris: quibus ab vtraq; parte poſterius ante oculos prominent antennæ tenues, longas, vt ad latera viam tendant factæ: nam ad latera vtræq; protruduntur. capite albis inſignito maculis per quas rubor,quidam obſcurus perfunditur. pectore anguſtiori,quàm capite eſt,tribus albis maculis in medio notato, aluo prolixa,craſſa,longa,vt Papilionibus, quibuſdam contingit,annulis rubris: alis non vniuerſam aluum contegentibus,ſed multò breuioribus, &, vt puto,farinaceis: nam, vt verum fatear,id nunc me fugit, cùm eiuſmodi Inſectum inuentu rarum exiſtat,nec eiuſdem deſcriptionem exactam, quam olim feci, reperire poſtea vnquam potuerim: varijs coloribus huius alę exornantur.nam ſuprema parte,quæ ſuperiori alui parti contingunt, vicinæq; ſunt pectori,rubicundam maculam ingentem præbent cordis, quod vulgo
B pictores depingere ſolent, compreſſi mucroni ſeu cono ſimilem. reliquum deinceps alarum corpus nigrum eſt: maculis aliquot primùm argenteis, deinde lineis latioribus obſcurè rubentibus, quæ vtræq; aliquoties per uices iterantur: ita vt in huius animalculi alis natura illuſiſſe pictores, artemq; eorum videatur.

Quintus Lucanus Papilioni ſimilis.

C

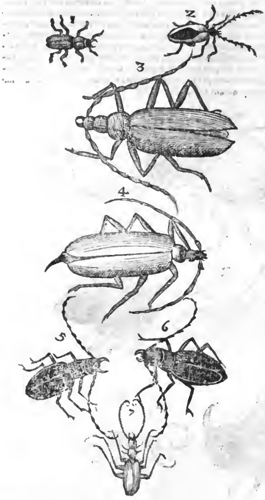
D

Tertia tabula tota Caraborum plures continet ſpecies, excepto primo, qui ad Lucanorum genera potius pertinet, paruo corpore nigerrimoq;, cornibus incuruis paruis ſine dẽtibus

Primus.

bus ad eundẽ vſum, ad quem Lucanorum aliorum, his itẽ antennæ poſtponuntur ſingulis à E
latere, pectore modicè craſſo, & craſſiori, quàm caput eſt, aluo duplo lõgiori, eiuſdẽq; craſſi-
Ceruettino. tiei, & latitudinis. Ceruettino vulgo dicitur. Secundo loco datur Carabus inter minima ge-
nera referendus, eius caput quod paruũ eſt, itemq; pectus, antennæ, & pedes nigra ſunt: ſunt
autem antennæ longę, nodoſæ: vaginis rubris ab vtraq; parte, quæ in medio maculam nigrã
Portaterra. grandem habent. Portaterra vulgo Italis dicitur. Huic ex ordine ſecundo loco ſuccedit Ca-
rabus, quem Ariſtot. verum eſſe arbitror, cum aliquoties in ligno is ſit repertus arido, è quo
Carabus verus. poſtea euolauit: Secundus Carabus è ligno arido quoq; naſcitur, vt vidimus nodoſis pro-
ceriſq; cornibus: quæ nodis conſtant nouem, aut decem, grandioribus primùm prope ca-

put, deinde minoribus,
in quos ſingulos extre-
mitates tenuiores ſupe-
riorum nodorum inſerũ
tur, ita vt articulationes
nodoſæ appellari poſ-
ſent. Vltima autẽ articu F
latio ex parte cõſtat no-
doſa, & abſq; nodis, ita
vt ea, quæ nodis deſtitui
tur, tenuis in fine in no-
doſam partẽ inſeratur,
veluti in vltimis digito-
rũ articulationibus faci-
lè eſt videre: porro hæc
cornua, quæ antennæ
meritò ab Ariſtotele no
minantur (ſupplẽt enim
earum vſum) quandoq;
corpore multò breuio-
ra, quandoq; longiora
ſunt: vidi quandoq; du- G
plo longiora ipſo corpo
re: cęterum colore niger
rimo, vt totũ corpus. Ca
pite paulò minor, quàm
pectore, quod inęquale
eſt: venter omniũ longiſ
ſimus latiſſimusq; prona
parte annulis quatuor,
aut quinq; latis cõſtans:
in ventris fine, vbi aluus
eſt, hirſutus, pedium ex-
trema ſerrata sũt, & aſpe
ra, multis hirſutis parti-
culis conſtãtia, quarũ vl
tima biſulca ſeu bifida, H
& adunca in modum ha
mi, qua validiſſimè cui-
que obuiæ rei velut lapi
di, ligno, linteisq; adhę-
ret, vt vix inde tutò auel
li ſubito poſſit. Vnde
Portapeſo ab Inſubri-
bus dictus putatur: Nã
etiamſi paruum ſit ani-
mal, tamen quandoq;
ſuſtinet retinetq; pondera ſextuplo, aut amplius ipſo animalculo longiora, cùm ſuis cornibus
ſuſpenditur, & in altum euchitur: hunc aliquando in pertuſa pixide conſeruaui viuum per ali-
quot

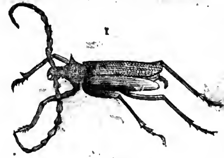
A quot hybernos menſes, apponens lignum aridum, & carioſum: Sed hybernis illis temporibus obſeruare non potui, num eo veſcatur, quod quidem veriſimile eſt, cùm duobus dentibus aduncis ſit inſtructum, vt reliqua Scarabæorum genera; bis enim ſe coniungentibus ſectum alimentum ori ingeritur: vniuerſum autem corpus exceptis cornubus longum duos digitos, latum minus vno. Qui deſcriptum ſequitur eiuſdem generis, differt autem corporis vniuerſi colore, qui fuſcus eſt ad caſtaneum vergens: cornua ſunt tenuiora, breuiora, longioribus conſtantia internodijs, ſed tenuioribus. pectore multò minus caput in quo oculi ſunt ſatis conſpicui: ſiti in poſteriore magis parte, nec ita diſtantes, & ad latera, vt in præcedenti pectore quoq; minore, ventreq; longiori, & nigra cauda inſignito. Succedunt duo alij ſub eodem Caraborum genere referendi, minores, corpore nigerrimo: capite maiori, quàm pectore, quod linea quadã fuſca à pectore ſeparatur. aluo ſeu ventre figura ferè ouali, qui totus vaginis binis cooperitur, ſecus quàm in prædictis: pedum extremitas nõ vſq; adeo aſpera, vt cuiq; obuiæ rei adhærere poſſit. Vltimus eſt Carabus dubius: nam eæ antennæ, quę in alijs nodoſæ erant, in his veluti Papilionum ſunt quorundam plumatę: toto corpore nigro: capitis, ac pectoris ferè magnitudo eadem: ſed in pectore ab vtraq; parte duæ appen-

Quartus Carabus caudatus.

Vltimus Carab⁹ dubius.

B dices videntur nodulis aliquot conſtantes: quæ cùm pectus pedibus duobus deſtituatur, ſecus, ac in multis alijs pedum vicem ſupplere putantur. pedum vtiq; conſtitutio differentia eſt notabili: nam ſecundus eorum articulus, atq; tertius ijſdem villis eſt, ſeu aſperitatibus, & capillamentis, quibus ſunt antennæ, & deſcriptæ appendices pectoris: vniuerſi autem corporis ea eſt paruitate, qua in icone cernitur.

1

C

2

Quarta tabula duos tantummodò continet, quorum primus ad Caraborum quoque genera referendus, ac præcedenti tabula quarto loco deſcripta congener, dorſo multis punctis protuberãtibus reperſo, aluoq; caudata. Secundus totus niger dentato capite, abſq; cornibus nodoſis quorum loco duas antennas nigras æquales, mediocriter longas habet.

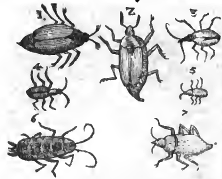
Quintæ tabulæ primus vuas corrodit, toto corpore niger exceptis pedibus, vaginis, & antẽnis quæ ſunt colore caſtaneo, antennæ in extremitate multifidæ ſunt veluti ſcopæ. vaginæ ad finem alui non pertingunt. Alter ferè eiuſdem generis caudatus, pectore & capite nigris, viride reſplendentibus, vaginis non totam aluum circumdantibus colore caſtaneis, pedibus in extremitate magis rubentibus, itẽ antennis eodem colore præditis

D quæ cùm in fine craſſæ appareant, vt fructus tenues, & oblongi æqualesq; paruo admodum pediculo capiti adnectuntur. Inſecta tria, quæ ſubſequuntur ad Cãtharidum genera referantur. quorum primum toto corpore nigrum exceptis vaginis, quæ mineaceæ ferè totæ ſunt. Nam linea nigra in principio latiuſcula à medio vaginarum ambarum, qua parte ſibiinuicem contingunt, oritur; & verſus anum protenditur, finitq;: antennæ ſunt in eo longæ. Secundum capite, pectore, antennis, & duobus prioribus pedibus ferrugineo colore, reliquis membris colore nigris cæruleum fere ſplendentibus, ſeu plumbeis. Tertium, & vltimum pedibus antennisq; nigris, reliquis membris mineaceis. Sexto loco ponitur Scarabæus Vermis facie, toto corpore niger. duabus in ano appendicibus craſſis, antennis proceris. Septimus caudatus eſt toto corpore ex cinereo ad caſtaneum vergente, pectore & vaginis aurum ſplendentibus, antennis tenuiſſimis, oculis conſpicuis à latere capitis collocatis.

Cantharidis tres ſpecies.

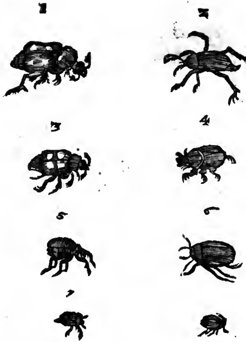
In

Scarabæus fœtidus.

In Sexta tabula ordine primus ponitur Scarabæus fętidus dictus quod tetrum haberet odorem, in cãpis repertus Scarabæo pilulari magis, quã alteri alicui Inſectorũ ſimilis: anténis eſt nigris geniculatis, in quarum extremitate duo ſunt globuli, ſeu pilæ, maculamq; prope has habet ferruginei coloris: cæteræ partes omnes nigerrimæ exceptis vaginis in quarum ſuprema parte quatuor apparent maculæ ferrugineæ. pedes erant in fine maximè ſerrati & aſperi: cauda annuloſa quam extingere, & retrahere poterat. Dum tangitur ſtridet: curritq; velociter. Notandum in hoc eodem animalculo in parte inferna circa os Vermiculum, aut exiguum animalculum extitiſſe: quod vtrum ei naturaliter inſit, an verò per accidens adhuc me profectò latet: nam tandiu, quã apud me continui ſemper apparuiſſe deprehendi. Secundus & ille fœtidus, totus niger, minor, antennis ſerratis, & abſque pilulis, pedum extremitate aſpera. Tertius ſerpentarius à nobis nominatus, nõ quòd ſerpentis figu- E F

Terti⁹ Serpentarius.

G

H

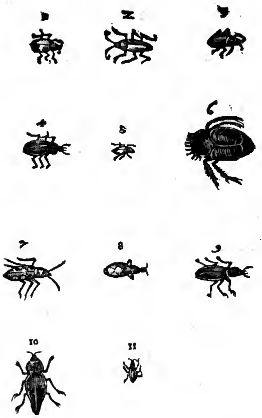
ram referat, ſed quòd in occiſi ſerpentis corpore, cuius carne veſcebatur deprehenſus ſit. Pilulario minor anguſtiorque corpore; capite nigro depreſſo; antennis nigris, paruis, quarum

apices

A apices flaueſcunt: roſtro bicorni oculis emiſſitijs. Pectore nigro ſcutiformi: vaginis quadrangularibus breuibus (non enim totam aluum coperiunt) nigris; quarum vtraq; duas in medio habet faſcias luteas paululum ſerratas: aluo valde annuloſa, & circa extremitatem valdè piloſa: pedibus omnibus ſerratis; quorum tamen anteriores in extremo articulo reliquis erant latiores, vt manum quodammodo imitarentur; ſubtus verò flaueſcentes. Inter medios, & poſticos pedes colore eſt aureo, obuerſusq; ea parte ſoli ſplendorem emittebat: ſed hunc colorem aureum pili quidam ruffeſcentes efficere videbantur. in pectoris parte ſupina cruce erat notata: inter antennas macula obſcurè luteſcente, & triangulari: pars eius inferna multis pediculis ſcatebat. Quartus è Pilulariorum fortè eſt genere: nam circa excre- Quartus
menta eum verſantem deprehendi: breui corpore, & obeſo, nigerrimo colore, & relucenti: ca- Tricornis.
pite rotundo, & inſtar ſcuti militaris efformato, è cuius medio cornicula duo exerit breuiora cum apicibus, & alias duas appendices his multo exiliores: Pectore item ſcutiformi, quod tamen in anteriori parte appendicem quandam protenſam, & acuminatam habet, vt tertium cornu referre videatur: vaginis ſtriatis: pedibus in fine ſerratis, & aſperis: anteriores horum minus aſperi, poſteriores magis: ad latera pilis quibuſdam ruffeſcentibus veſtitus:
B ani figura medij ſcuti figuram exprimit. Quintus niger, paruo capite, antennis longioribus, Quintus.
nec pedibus aſperis. Sextus Aquaticus minor dictus, quòd in aquis degat, corpore eſt ni- Sextus A-
gro, lucido, ad viridem quodammodo accedente: pectore, ac ventre lato: vaginis ven- quaticus
tre maioribus: in medio ventre inter pedum exortum appendicem quandam habet, qua minor.
pedes à ſe inuicem ſeparari videntur. Duo poſtremi minimi dorſo vterq; virgato. Prior Poſtremi
pectore ſcutiformi, ac capite rotundiuſculo duabus antennis exilibus inſignito. dorſo au- duo mini-
tem multis punctis ſeu granulis reſperſo, coloreq; nigro. Poſterior corpore magis rotun- mi.
do, & compacto, capiteq; exiguo; antennis longioribus; dorſo toto virgato, & colore magis nigro.

Poſtremæ tabulę primus è minimorum genere eſt: toto corpore nigerrimus, compactus: Primus.
antennisq; exiguis. vaginis vniuerſam aluum tegentibus. Qui hunc ordine ſequitur ma- Secundus.
ior & corpore item nigro, magis oblongo, antennis longioribus. pedum extremitatibus minimè aſperis, ſed leuibus, & æqualibus, vt ad ſcandendum non vſque adeo aptus videa-
tur; niſi eius paruitas has aſperitudines cernere non ſinat. Tertius inter Scarabæos quoq; Tertius.
à nobis relatus, quòd cum eorum natura corporisq; conſtitutione, magis quam cum alio-
C rum conueniat: capite paruo cuius articuli cum dorſo aurei ſunt: cæteræ partes nigerrimæ.
Quartus corpore vniuerſo niger: capite rotundo paruo, antennis mediocribus: pectore tri- Quartus.
plo maiori: vaginisq; vniuerſum ventrem contegentibus. Quintus è minimorum genere Quintus.
niger ferè totus, præterquam in vaginis, in quibus aureus color, ſed obſcurè videtur. Ca-
pite rotundo, & exiguis valde antennis, nec facilè conſpicuis. Sextus totus niger: capite Sextus.
ſerrato, & magno: pedibus ſerratis & aſperis, in fine bifidis: vaginis breuibus, nec aluum
totam contegentibus. Septimo loco poſitus eſt Gryllus potius: oblongo corpore, colore Septimus.
flauo, ſed circum latera, præſertim vaginarum nigris quibuſdam maculis variegato, an-
tennis rectis, longis, & nigro, atq; flauo colore diſtinctis. Octauus ſupinè depictus: capi- Octauus.
te rotundo & exiguo nigro: antennis paruis, & tenuibus nigris cum pectore, quod maius
capite eſt. pedibus item nigris: inferna ventris parte ſeu prona rubra. Nonus totus niger,
& oblongus: capite minutiſſimo, antennis mediocribus acuminatis: pectore grandi, quod à Nonus.
ventre diuiſum longo interſtitio, & exiguo ligamento connexum: pedum vltimis articulis ſerratis, & aſperis. Decimus quoque niger excepto dorſo, quod quodam argenteo ſplendore nitet, mixto ſcilicet cum nigro: capite eſt exiguo, exiguisq; antennis: ventre paula-
D tim verſus inferiora gracileſcente: pedum extremis particulis bifidis: Vltimus & is exi- Decimus.
guis antennis totusque niger: minus gracili extrema parte alui; inter minimos hic computandus.

E

F

G

LOCVS.

AB Indicarum rerum ſcriptoribus relatum eſt, in Indiæ Occidentalis pluri- H
mis regionibus vbiq; variorum ac ſpecie differentium Scarabæorum ingentem copiam reperiri. Alit Europa plurimos, & omnes Italia quos deſcripſimuspræſertimq; ager Bononienſis. In Aetna monte horum natio fæliciſſima perhibetur. Contrà eſſe aiunt in Thracia iugerum aliquot ſpacium apud Olynthum: in quo ſi imprudens Scarabæus pedem intulerit, capitalis eſt: nec fas eſt exire ſemel ingreſſo: Verùm ibi ſe torquet donec emoriatur. Didici hoc ex [a] Ariſtotele: In Thraciæ Chalcide, inquit, quæ proxima eſt Olyntho; locus eſt paulò maior area, Cantharolethron dicitur; interfector ſcilicet Scarabæorum: in hunc locum, quodcunq; perueniat animal, loci abhorreſcentia diſcedit; incolume tamen. at ſolus Scarabæus nequit diſcedere', ſed locum circumambiens, & vagans fame denique moritur. In Thracia, inquit [b] Plinius, iuxta Olynthum locus eſt, paruus, in quo vnum animal exanimatur, ob hoc Cantharolethrus appellatus. Cornuti Scarabæi, Imperati (hi enim à noſtris Carabis

[a] *Lib. Adm.*

Cantharolethrus locus in Thracia.

[b] *Lib.* 11. *cap.* 28.

Carabi Imperati.

A rabis diuerſi ſunt, quamuis eorum ſpeciem conſtituant) frequentes in agro Neapolitano, etiam Monoceri, qui ibidem menſibus calidiſſimis Iulio & Auguſto, maximè apparere dicuntur.

VICTVS.

NON omni generi idem eſt alimentum. Nam Carabi ligno arido nutriuntur: ſunt & qui frumenta erodunt ac panes, ob id frumentarij dicti. Eriphiam quandam herbam prodidere veteres, Scarabæum in auena habentem, ſurſum deorſumq; decurrentem, cum ſono hœdi, vnde & nomen accepit. Viuunt & Canthari excrementis iumentorum: [a] Ariſtophanes facetè quendam introducit ſeruum Cantharo pro cibo dantem excrementum humanum, & poſtea mulorum. interloquuntur autem duo ſerui, quorum vnus victum ſuppeditat, alter imperat. Scarabæus frumentarius. Scarabæus Hœdus in Eriphia herba. [a] *In pace in principio.*

B OIK. Αἶρε αἶρε μᾶζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ.
ET. Ἰδού. OIK. δὸς αὐτῷ τῷ κάκιστ' ἀπολουμένῳ
ET. καὶ μήποτ' αὐτῆς μᾶζαν ἥδιον φάγοι.
OIK. Δὸς μᾶζαν ἑτέραν ἐξ ὀνίδων πεπλασμένην
ET. Ἰδοὺ μάλ' αὖθις. OIK. ποῦ γὰρ ἣν νῦν δὴ 'φερες,
Οὐ κατέφαγεν; ET. Μὰ τὸν Δί', ἀλλ' ἐξαρπάσας
Ὅλην ἐνέκαψε περικυλίσας τοῖν ποδοῖν.
OIK. Ἀλλ' ὡς τάχιστα τρῖβε πολλὰς καὶ πυκνάς.
ET. Ἄνδρες κοπρολόγοι προσλάβεσθε πρὸς θεῶν
Εἰ μή με βούλεσθ' ἀποπνιγέντα περιιδεῖν
OIK. ἑτέραν, ἑτέραν δὸς παιδὸς ἑταιρηκότος,
Τετριμμένος γάρ φησι ἐπιθυμεῖν. ET. ἰδού
Ἑνὸς μὲν ὦ ἄνδρες ἀπολελῦσθαι μοι δοκῶ.
Οὐδεὶς γὰρ ἂν φαίη με μάττοντ' ἐσθίειν.
C OIK. Αἰβοῖ, φέρ' ἄλλην χἀτέραν μοι, χἀτέραν
Καὶ τρῖβ' ἑτέρας γε. ET. μὰ τὸν Ἀπόλλω 'γὼ μὲν οὔ.
Οὐ γὰρ ἔθ' οἷός τε εἰμ' ὑπερέχειν τῆς ἀντλίας,
Αὐτὴν ἄρ' οἴσω προσλαβὼν τὴν ἀντλίαν. Id eſt.
SER. Extolle, extolle maſſam quàm citiſſimè Cantharo.
AL. SER. Ecce. SER. Da ipſi peſſimè perdito.
AL. SER. Et nunquam ipſa maſſam dulciorem edat.
SER. Da maſſam alteram è ſtercoribus mulorum factam.
AL. SER. Ecce valde iterum. SER. vbi enim quã nũc tuliſti?
Non deuorauit? AL. SER. Per Iouem, ſed rapiens
Totam reflexit circumuoluens pedibus.
SER. Sed quàm citiſſimè tere multas denſas.
AL. SER. Viri ſtercorum lectores accipite per Deos,
Si non me vultis ſuffocatum inſpicere.
SER. Alteram alteram da pueri ſcorti:
Tritam enim dicit cupere. AL. SER. Ecce.
D *Vno quidem ò viri liberatus eſſe video:*
Nullus enim dicit me pinſentem comedere,
SER. Papa fer aliam & alteram mihi & alteram
Et tere alteras. AL. SER. Per Apollinem quidem non.
Non enim amplius poſſum ſupereſſe ſentinæ:
Ipſam certè portabo accipiens ſentinam.

Et paulò pòſt idem ſeruus ingrediens dat potum Cantharo, ſed qualem, non exprimit.

E

NATVRA.

Immobiles fieri tactu.
[a] *Lib.4. de Partib. c.6.*

VIDETVR Cantharis ineſſe quædam innata timiditas, cùm tactu reddantur immobiles, veluti prodidit [a] Ariſtoteles, de Inſectis ſic inquiens: Quę, glomerari nequeunt, contrahunt ſe in inciſuras. Quod patet cùm tãguntur, velut ea quæ Canthari vocantur, vbi enim metuerint, motu ceſſant, totoq; corpore indureſcunt.

ORTVS. GENERATIO.

[a] *Lib.12. Orig. cap.8.*
[b] *Lib. 11. cap.20.*
[c] *In vita Cleomen.*

SCARABÆORVM omnium non idem ortus; ſed ſingulæ ferè earum ſpecies diuerſo generantur modo; ſed quomodo Pilularij (quos vbique apud Græcos ſcriptores Cantharos appellari video) non apud autores ſatis conſtat: [a] Iſidorus Scarabæos ex equorum carnibus putridis naſci tradit. [b] Plinius ex Aſinis. Virgilius, inquit, iuuencorum corpore exanimato, ſicut equorum Veſpas, & Crabrones, ſicut Aſinorum Scarabæos mutante natura ex alijs quædam in alia. Idem confirmat [c] Plutarchus, ex ſapientum placitis. Poſt dies, inquit, haud multos ij, qui in crucem actum corpus Cleomenis cuſtodiebant, iuſtæ magnitudinis Draconem viderunt caput eius circumplicaſſe, faciemq; operuiſſe, ita vt nulla carniuora auis aduolaret. Id ſuperſtitionem regi iniecit, metusq; expiationum nouarum cauſam mulieribus præbuit: quod vir Dijs charus, & præſtantioris humanâ naturæ interfectus videbatur. Alexandrini etiam frequentes ad eum locum commeantes, Heroem Cleomenem & Deorum filium appellarunt tantiſper, dum errorem doctiores minuerunt: docentes putrefacto bouis cadauere Apes, equi Veſpas, aſini Scarabæos generari. [d] Ariſtoteles ait Cantharos in fimo, quem volũnt per hyemem condi, & inibi Vermes parere, ex quibus ipſi procreantur. Sic & Melolontas naſci ſcribit Vermibus ex fimo bouis, aut iumenti creatis. Atq; etiam [e] Plinius Scarabæorum genus celebrat (idem nimirum cum Cantharo Ariſtotelis) quod è fimo ingentes pilas pedibus auerſum volutat; paruosq; in ijs contra rigorem hyemis Vermiculos fœtus ſui nidulatur: hoc eſt, vt exponit Dalechampius, velut in nido reponit, & recondit. Hieronymus Gabucinus probaturus Lumbricos in inteſtinis & excrementis generari, adducit hanc rationem, quod quædam animalcula, foris in excrementis animalium generentur. Siquidem, inquit, quotidiè videmus, in excrementi bouilli equiniue humiditate, quædam naſci animantia, cortice quodam nigro contecta, quo ſub alæ inſunt, quibuſcum volitat: quæ ex eo, quod reliquum eſt humiditatis excrementiæ veſcuntur; velut quotidiè æſtate in vijs cuiq; licet intueri; quos Gaza Scarabæos pilularios vocat. Sunt qui ex Aſinorum ſtercore tantùm produci tradant, alij ex Mulorum; quidam promiſcuè ex quorumuis iumentorum, vt Ariſtoteles de Meloſontis aſſeruit. Suidam plurimiq; alij veteres, ſemen emittere Cantharum in fimum bubulum aiunt, & ita pedibus agitare donec fœtus procreet. Scarabæum autem fœminam non naſci. Corroboratur idem [f] Clementis Alexandrini teſtimonio: Scarabæus inquit, cùm rotundam ex bubulo ſtercore effinxit figuram, eam vultu auerſo conuoluit: hoc animal ſex menſibus ſub terra; alteram autem partem anni vitam degit ſupra terram, & ſemen in globum emittit, & gignit, & non naſcitur fæmina Scarabæo. Accedit & [g] Aelianus: In ſuo, inquit, genere Scarabæorum ratio, fæminini ſexus quod ſit expers, ideo in fimi pilam, ſemen emittit, quam octo, & viginti dierum ſpacio, & volutat, & calfacit, deinde fœtum procreat. Quod ſi hæc ita ſint, vt fæmina careant, fimus erit loco ſexus fœminini: admirorq; [h] Plinium, qui vbi Veſpas, & Crabrones ſcribit ex equorum corpore exanimato; Scarabæos ex aſinorum naſci, ſtatim ſubiungat horum omnium videri coitum: Quis enim coitus Scarabæis, qui fæmina carent? niſi cum ſtercore eos coire dixeris: excrementum enim fœminæ eſt loco, cùm in id ſuum ſemen emittant. Potius tamen opinor Pliniũ non intellexiſſe Scarabæos pilularios ſiue Cantharos, ſed aliud Scarabæorum genus, in quo fæmina reperitur. Atque hæc de ortu Scarabæorum Pilulariorum, & aliorum quorundam. Carabus autem (quem Gaza modò Taurum, modò Fullonem tranſtulit) ex Vermibus ex lignis aridis naſcentibus procreatur teſte [i] Ariſtotele. Primùm enim, inquit, Vermes ipſi immobiles fiunt, mox diſrupto putamine Carabus exit, aliorum more, qui ex Vermibus gignuntur. Hoc autem loco notandum eſt valde

F G H

[d] *Hiſt.5. cap.19.*
[e] *Lib.11. cap.28.*
Fœmina nulla Scarabæis.
[f] *Strom. l.5.*
[g] *Hiſt. ani. lib.9.c.16.*
[h] *Lib.11. cap.20.*
E ligno arido fiunt Carabi.
[i] *Hiſt.5. cap.19.*

Ariſto-

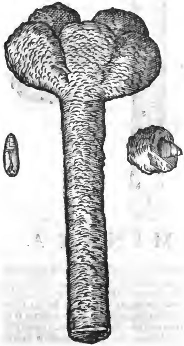
A Ariſtotelis textum mutilatum, qui dicit ex ijſdem Carabis gigni Praſocurides, qui vocantur Vermiculi braſſicam, & Blattas infeſtantes, Gaza Blattas vocat: verba Ariſtotelis hæc ſunt. ἐκ δὲ τῶν καράβων γίνονται αἱ πρασοκούριδες; ſed quædam exemplaria legunt κυράμβων: Ego & ante me doctiſſimus Hermolaus Barbarus, neque κυράμβων, neque καράβων legendum cenſemus, ſed κράμβων, vt ſit ſenſus. Praſocuridas in braſſica gigni apertum eſt, quæ & ipſæ pennatæ ſunt. Cæterùm vt ad rem reuertamur: eoſdem Carabos non ſolum obſeruaui ex lignis aridis maximè quercus, aut roboris naſci, ſed etiam per coitum propagari, quod ſapientem latuit. Superioribus enim annis menſe Maij fœminam à me deprehenſam peperiſſe vidi Vermiculos albos ſpacio duarum horarum pluſquam quadraginta, figura Curculionis: hos intimiùs conſiderans cognoui eſſe Erucas paruas Bombycum modo progredientes mouentesq́;, quæ ſpacio quinq; aut ſex horarum cœperunt texere folliculos tenuiſſimo conſtantes filo, candidos, magnitudine ſeminis Melopeponis ſine cortice. Fodiunt rutili, & prægrandes Scarabæi tellurem aridam, fauosq; paruæ, & fiſtuloſæ modo ſpongiæ medicato melle fingunt; hos in his fauis Vermiculos facere credendum eſt, ex quibus ſuum producant genus more Apum Veſparumq́;, ac cæterorum, quæ fauos faciunt.

Ariſtotelis locus emaculatus.

Carabos per coitum propagari.

Scarabæi rutili.

B

C

D

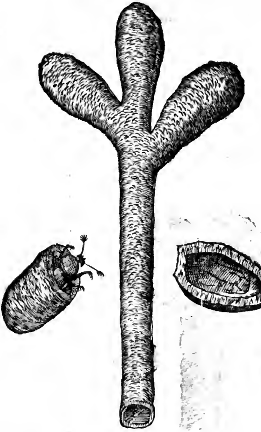
Horum autem fauos, aut nidos nunquam videre contigit: ſed aliorum quorundam duos, quos mihi attulit Frat. Gregorius Capuccinus, vterque horum eadem constructus erat materia nimirum lutoſa, ac valde fragili, fortè ex ſtercore iumentorum admixto cum terreno puluere, vnde ſuſpicor Cantharorum vtroſque fuiſſe nidos, multoq́; magis, cùm talem ferè Scarabæū mortuum, in his nidis deprehenderim. Qui priori oſtenditur tabula figura eſt pudendi vnico canali, cuius infernę parti teſtes duo appendebant, veluti ſcrotum, ſingulisq́; hiſce teſtibus ſuus erat ductus, qui cum maioris canalis ductu continuabatur: & in hiſce teſtibus latebant Scarabæi: Aliquando hi teſtes plures ſunt numero, magisq́; figura oblonga, in quibus quoque nidulantur Scarabæi ſinguli in ſingulis, & prolem ſuam contra hyemis iniuriam tuentes pariunt, atque educant. cuiuſmodi in ſecunda tabula apparet.

Digitized by Google

E

F

G

DENOMINATA.

Κανθαρόλεθρος lacus Thraciæ Scarabæis exitioſus, veluti ſuperius dictum eſt. & ἡλιοκάνθαρος Scarabæus ſolaris, & fimarius. Κανθαρίζειν apud Atticos eſt tremere, vt ſcribit Ammonius: ſunt enim κάνθαροι natura timidi, vnde hoc verbum originem ſuam deduxit. Κανθάριον eſt paruus Cantharus; vtitur Plutarchus in ſuo περὶ ἀοργησίας libro: ἔνιοι, inquit, πολλῶν παρόντων ἐν ἐξελόμενοι κανθάριον (vt Marius) ἢ ῥυτὸν, οὐκ ἂν ἑτέρῳ ποιῶν: Κανθαρίας gemma quoq; eſt ab effigie Scarabæi cognominata, cuius meminit [a] Plinius. Ἡ κανθαρέα καλουμένη ἄμπελος: apud [b] Theophraſtum vitis eſt, quæ Canthareos dicitur, ex eorum genere, quæ ἐὰν μὴ κολουσθῇ τὸν καρπὸν οὐ πέπτει: id eſt niſi auxilietur, fructum non concoquit. ſed ſuſpecta ſcriptura autori Theſauri Græcæ linguæ videtur, quum apud Heſychium reperiatur, Κανθάριος ἀμπέλου εἶδος: in Gazæ verò verſione legatur Canthara. Inde forſan eſt κανθαρίτης οἶνος, cuius meminit [c] Plinius inter vina tranſmarina. Refertur & ab eodem [d] Lapathum Cantherium, quod vtrumnam ab hoc Inſecto ſic ſit denominatum, valdè addubito, an ab equis quos Cantherios appellant, vt putat ibidem Dalechampius. Nam Hexaſtichon hordeum Cantherium H

Cătharias gemma.
[a] Lib. 37. cap. 11.
Cāthareos vitis.
[b] De cauſ. plan. 2. c. 20
[c] Lib. 14. cap. 7.
[d] Lib. 20. cap. 21.

A therium ait vocari [a] Columella, quòd Cantherijs, id eſt, equis pabulum detur: ſic lapathum Cantherinum hoc rumicis genus vocari probabile eſt, quòd eo valdè Cantherij delectentur. In equis enim Cantherij, quod in porcis maiales, in omnium genere verueces. Lucilius:

[a] *Lib. 1. c. 9*

Penula, ſi quæris, Cantherius: ſeruus ſegeſtre
Vtilior mihi quàm ſapiens,

PRÆSAGIA.

INTERLVNIVM ex Scarabæorum generatione prodi, ac manifeſtari ſcripſit [a] Ruellius his verbis: Quin & Scarabæus omnibus cognitum animal, totidem digitis vel potiùs pedibus innititur, quot menſis diebus con-
„ ſtat, in quibus exoriens ſol ſuos proſequitur curſus. Is Solis & Lunæ coitũ
„ nobis apertè demonſtrat. Quandoquidem ex bubulo ſtercore pilulam ab
B ortu ad occaſum rotando verſans, in orbis imaginem effingit: quam vigin-
„ tiocto diebus facto humi ſcrobulo adobruens, tantiſper celat, dum ſigniferum ambiens luna
„ ad intermenſtruum reuertens ſileat: aperto tum orbiculo coitus ſyderum denuncians nouã
„ prolem ædit, nec aliam naſcendi nouit originem.

Interlunij indices Scarabæi.
[a] *Lib. 2. de Nat. ſtirp. cap. 151.*

MYSTICA. MORALIA.

ARISTOPHANES in ea fabula, cui εἰρήνη nomen eſt, ſiue ſerio ſiue ridiculo (qui mos illius frequens eſt) Scarabæos dicit eſſe in tutela Iouis Catebatis, ideſt, deſponſoris. Porro eoſdem coluerunt Aegyptij. Scarabæum (inquit [a] Pamphilus) Ægyptij ſummoperè venerantur, animatam ſolis effigiem eſſe putantes: Scarabæus autem virilem ſexum habet, & ſpermate in ſtercus infuſo, ac pila deinde confecta, pedibus inuoluit ac velut ſol cœlũ
„ & menſem lunarem expectat. & [b] Plinius de eodem loquens, propter hunc, inquit Aegypti
C magna pars Scarabæos inter numina colit, curioſa Appionis interpretatione, qua colligat ſolis operum ſimilitudinem huic animali eſſe, ad excuſandos gentis ſuæ ritus. Sed Plutarchus, Porphyrius, & Horus aliam huius venerationis cauſam reddunt, nimirum, quòd mares ſint omnes Scarabæi nulla fœmina. Huc Auſonij locum in maſculæ veneris ſectatorem refer:

Ægyptij cur ſacri.
[a] *Li. de Præp. Euãg. 3. c. 3.*
[b] *Lib. 30. cap. 11.*
Maſculæ veneris ſectatores.

Peruerſa Veneris poſtico vulnere foſſor
Lucilli vatis ſubulo, pullopremo.
Non Taurus, non Mulus erit, non Hippocamelus:
Non caper aut aries; ſed Scarabæus erit.

Clemens Alexandrinus Hypotypoſeon ſexto homines voluptatibus impenſiùs deditos, & immerſos ac ebrios, tanquam Cantharos in ſtercore volutari ſcribit. [c] Plutarchus ad animi tranquillitatem collaudans memoriam bonarum rerum, & iucundarum, eos perſtringit, qui à iucundarum memoria defluentes recordationi moleſtarum implicantur. Imo
„ ſicut Olynthi (inquit) Cantharos ferunt in locum quendam (qui ab exitio eius Inſecti
„ Cantharolethron dicitur) iniectos, quòd exire inde nequeant, perpetua circumuerſatio-
„ ne enecari: ita ipſi quoque in malorum commemorationem vbi incidere, inde ſe reuocare,
D & recreare nolunt. Naturam Scarabæi ad Chriſtum accomodant Theologi. D. [d] Ambro-
„ ſius in Lucam ad ea verba, *Poſtquam venerunt in locum qui vocatur Caluaria, &c.* Deniq; inquit,
„ licet in Cruce erat Dominus Ieſus, ſupra Crucem tamen regis maieſtate radiebat. Vermis
„ in Cruce; Scarabæus in Cruce. Et bonus Vermis, qui hæſit in ligno. Bonus Scarabæus
„ qui clamauit è ligno. Quid clamauit? ſequitur. *Ieſus autem dicebat; Pater dimitte illis:*
„ *non enim ſciunt quid faciunt. Pater dimitte illis;* hoc eſt, ne ſtatuas illis hoc peccatum.
„ Clamauit Latroni hodiè mecum eris in paradiſo. Clamauit quaſi Scarabæus: Deus
„ Deus meus reſpice in me. quare me dereliquiſti? Et bonus Scarabæus, qui lutum
„ corporis noſtri antè informæ, atque pigrum, virtutum verſabat veſtigijs. Bonus Sca-
„ rabæus, qui de ſtercore erigit pauperem. Erexit Paullum, qui propter Chriſtum æſtimatus eſt, vt ſtercora. Erexit Iob, qui ſedebat in ſtercore. Ab horum quoque animalculorum natura ſumpta collatione præclarè Diuus [e] Chryſoſtomus maledicos perſtringit. Nè ergò maledixeris, inquit, ne teipſum polluas: nec lætum con-

[c] *Lib. de trãquill. anim.*
Memoria bonarum rerum.
Chriſti typus Scarabæus.
[d] *Luc. 23.*
Maledici.
[e] *Homel. in Pſal. 49.*

texueris cum luto, & lateribus, ſed coronas ex roſis & violis, & reliquis floribus connexueris: nec ſtercus ore tuleris, quemadmodum Scarabæi (id enim faciunt, qui maledicunt: vt qui ipſi fœtorem primi ſentiant) ſed flores ſicuti Apes, fauosq; vt illæ compoſueris, ſisque omnibus comis, & affabilis. Omnes enim auerſantur maledicum, vt eum qui lutum redoleat, vt hirudinem qui ſanguine, Scarabæum qui ſtercore, alienis malis aluntur. Et iterum [f] alibi hæc ſcripſit in inuidum. Cùm, inquit, aliquid triſte, ac doloris efficiens proximo acciderit, tunc aliquantulum acquieſcit, atque reſpirat inuidus: alienas enim iacturas ſuos quæſtus exiſtimat, & aliorum fœlicitatem miſeriam ſuam arbitratur: nec magis conſiderat, quid ipſe ſuaue conſequatur, quàm quid proximo calamitoſum inferatur. Nonne igitur tales homines lapidibus petendi? Nonne omni cruciatu contorquendi ſunt? Non aliter quàm canes rabie concitati, infeſtiq; dæmones, atque furiæ ipſæ. Nam quemadmodum Scarabæi alieno ſtercore, ſic inuidi aduerſa aliorum fortuna nutriuntur, cùm ſint communes humano generi hoſtes, & inimici. E

[f] *Hom. 42. in Matth. cap. 12.*

Inuid' Scarabæo ſimilis.

HIEROGLYPHICA. F

Bellator ſtrennus.

BELLATOREM ſtrennuum Aegyptij ſacerdotes per Scarabæos deſignabant. At dixerit imperitior aliquis. Quid Scarabæo cum duce belli? Permulta ſanè congruunt. Principio vides, vt totus armis luceat Scarabæus, nullaque pars corporis ſit non diligenter cruſtis, ac laminis communita, vt melius non videatur armatus Mauors Homericus, cùm illum maximè ſua inſtruit panoplia. Adde nunc militarem aſſaltum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuq; verè militari. Quid enim inſuauius claſſicorum ſonitu? Quid ἀμουσότερον tympanorum ſtrepitu? Nam tubarum vocem, qua nunc reges tantoperè delectantur, olim Buſiritæ non ferebant, quòd Aſino rudenti videatur adſimilis. At ei genti inter abominanda habebatur aſinus, adde laboris in voluendis oneribus patientiam, inuictum animi robur, & vitæ contemptum. Ad hæc negant in Scarabæorum gente fœminam inueniri, ſed omnes eſſe mares: Verùm quid magis congruere poteſt, in fortem Imperatorem, aut Principem bellicoſum? Quin & illud ad hanc rem aptè quadrat, vt indicat [a] Plutarchus, quod in delicatis illis pilis, veluti dictum eſt, fœtus ſuos edunt, fouent, alunt, educant: nec alius eſt locus naſcendi, quàm cibi. Verùm hoc myſterij non facilè ſit interpretari. Rectius exponunt Imperatorij milites, qui norunt, quid ſit ἐν ἀσπίδι ξυνίζεσθαι, qui norunt χαμευνίας, qui in obſidione nudi duras hyemes, duriorem famen ſæpenumero pertulerunt, qui vitam ægram non iam herbarum radicibus, ſed fœdo victu produxerunt, qui menſes aliquot in nauibus exegerunt. Si quis huius vitæ ſordes perpendat, mundus erit Scarabæus, ſi quis miſerias, eſt quod Scarabæo inuideat. At hæc eſt laudatiſſimorum Imperatorum ſors, & conditio, ne quis forte cōtemnat. Cur itaque ipſi ſacerdotes maſculam virtutē, ac ferociam, per Scarabæum expreſſerint, vides: cur quoq; imagines eorū annulis inſculptas geſtarint, nam id tradiderunt pluribus [b] Plutarchus & Aelianus. Scarabæus, inquit Cælius Calcagninus in annulis ſculptus, ſignificat hominem geſtantem illos annulos debere eſſe animo virili, & non effæminato, ſicuti Scarabæus tantummodo eſt maſculus, neque habet fęminas. Erat & ſignum Romanorum militum Scarabæus, quo virilem animum præſtare ſe debere admonerentur, neque muliebriter, quidquam meditarę facereúe: eaque de cauſa dictum ab Horatio: G

[a] *Lib. de Iſi. & Oſiride.*

Scarabæus annulis inſculptus.

[b] *Li. de Iſid. & Oſirid.*

> *Tyrtæus mares animos in Martia bella*
> *Verſibus exacuit.* H

Contrà verò & Phrygas & ἀχαιίδας, in effæminationis opprobrium, Virgilius & Homerus vterque ſuos appellauit, quod nihil ſaperent maſculum, ſed muliebri torpore ignauiaque ceſſarent. Solem quoque per idem Inſectum expreſſiſſe Aegyptios, plurimi ſunt locupletiſſimi teſtes: adduco [c] Diogenem Laërtium, qui hæc ſcripſit: Aegyptiorum autem, inquit eiuſmodi Philoſophiam de Dijs, ac iuſtitia dixere Materiam principium fuiſſe rerum. ea deinceps quatuor elementa diſcreta, perfectaſque complures animantes. Solem & Lunam Deos eſſe, alterumque Oſirim, alterum Iſim appellatos. Exprimere illos per Scarabæum, & Draconem, accipitrem, aliaque animalia, Manethus author eſt, in naturalium epitome, & Hecathæus in primo de Aegyptiorum philoſophia libro. At cùm Scarabæorum tres ſint ab Aegyptijs celebratę ſpecies, vna αἰλουρόμορφος, altera ταυροειδὴς, tertia μονόκερως, veluti dictum eſt, dubitare quiſpiam poſſet, quam nam horum trium ſoli conſecrarint. Plurimorum

Solis Hieroglyphicū

[c] *Lib. 1. de vit. Philoſ.*

eſt

A eſt conſtans, ac firma opinio αἰλυρόμορφον fuiſſe, quæ ſcilicet felis faciem mira refert ſimilitudine, eſtq; radijs quibuſdam inſignita: eaq; de cauſa ſolis hieroglyphicum formam hanc eſſe voluerunt. Aiunt verò Aelurum (qui apud Latinos catus, & felis nominatur) oculorum pupillarumq; vſum cum ſolis curſu ἀντιπαθείᾳ quadam commutare. quippe quæ & noctu, & ingruente matutino tempore vegetiores fiunt, & acutiùs cernunt, ad ortum vſq; iubaris, vnde ſenſim paulatimq; incipiunt hebetari meridiem verſus, atque ita quo magis ad occaſum declinat ſol, eo minus obſcuriores fieri. Ad hæc Scarabæo digituli vnicuiq; ſunt triginta, totidemq; ſunt menſis dies, quibus ſol ortu continuo gradatim per ſingula ſigna curſum peragit ſuum. Altera verò ſpecies, quam δίκερον, id eſt bicornem, & ταυροειδῆ appellant, quòd Tauri faciem præ ſe ferat, Lunæ dedicata fuit, propterea quòd cæleſtem Taurum Lunæ Aegyptij exaltationem commentati ſint. Tertiæ ſpeciei hieroglyphicum Mercurio dedicatum fuit, quippe vnicornis, & à reliquis forma admodum diſſimili. Cæterùm Scarabæis communi nomine ſic dictis (nos Cantaros appellauimus ex ſtercore iumentorum orientes) Aegyptios ſacerdotes mundum eiuſq; conuerſiones motuſq; ſyderum ſignificaſſe putant plurimi, quod pilulas illas, ex quibus ortum habuerunt, ad mundi ipſius formam,

Felium natura.

Luna.
Mercurius.

B & imaginem effingant: Vbi enim bubulum, aut alterius iumenti excrementum nacti fuerint, pilulas efficiunt, quas ab exortu occaſum verſus poſticis impellentes pedibus, non intermiſſa rotatione protrudunt, ipſi interim aduerſus ortum ſpectant, quaſi de induſtria id dent operæ, vt cœli ipſius exemplar intuendo, imaginem eius exprimere conentur. Quid verò illud, quòd inter trudendum à ſubſolano in Africum fertur, quaſi aſtrorum ortui fieri obuiã contendat, qui quidem proprio motu ab Africo ad ſubſolanum eſt? Rerum procreatio atq; principium ex eiuſdem animalis imagine ſignificarunt, ſi quidem quidam affirmarunt haſce eius pilulas in aquas volutando protrudi. ſi igitur ex aquis in lucem prodeunt Scarabæi, fieri non abſq; ratione arbitror, vt rerum generationem ſignificent: Hanc enim ab aquis eſſe ſapientes quidam viri non infimæ ſanè autoritatis crediderunt, Homerum ſecuti, cuius hoc fuit placitum:

Mũdi Hieroglyphicũ
Motus ſyderum.

Procreatio rerum & principium

Aqua principium generationis, quibuſdã.

Ὠκεανὸς ἐξ οὗ πρῶτον μὲν πάντ᾽ ἐγένοντο. Id eſt.

Oceanus ex quo primum ſunt omnia nata

Nam ea quis quotidie non intueatur, ſcandere aquas in cęlum, vt ait Plinius, eaſdem cadentes omnium in terra naſcentium eſſe cauſas, fruges inde gigni, arbores, fruticeſq; viuere; vi-
C talem etiam herbis animam elargiri; omnes deniq; terræ vires aquarum eſſe beneficia. At verò quod ex aquis dixerimus Scarabæos oriri, inde cognoſcitur planiùs: nam ſimul ac pilæ illæ ex fimo fabricatæ ſunt, Scarabæus terram infodit, vbi eas per dies aliquot viginti ſepultas ſub terra detinuerit, quot nimirum diebus Luna duodecim ſigna Zodiaci permeauerit: atq; hæc hyeme potiſſimum rigente fiunt: poſtea hæc pilæ tamdiu ſepultæ animantur, primùm in Vermiculos, mox in Scarabæos, qui tamen adhuc fimi folliculo incluſi viuunt. nono autem & vigeſimo die pater è nido prodit, pilulas egerit, & ſingulas, vti diximus, protrudẽdo in aquam deuoluit; vtpotè qui diem eum Solis Lunæq; coitum conciliare non ignorat, ac perinde mundi ipſius generationem quandam aſſimilare, Luna noua incipiente. Pilæ autem in aquis mollitæ primum, atq; haud ita multò poſt adapertæ cùm fuerint, informati iam excluduntur Scarabæi, & nigrum it campis agmen. Quod verò apud Aegyptios legitur, hieroglyphicè per Scarabæi figuram ſignificari Vnigenitum, non eo tantùm modo accipiendum, inquit [d] Pierius Valerianus, quo quempiam vnicum filium vnigenitum appellare conſueuimus: ſed ea etiam de cauſa, quòd ab vno tantùm genus agnoſcat, imò quòd ſolus ipſe ſibimet feminium fuerit: ſinguli enim ex pilulis ſingulis procreati, nequaquam

Ex aquis vt oriãtur Scarabæi.

Vnigenitus
[d] *Lib. 8. Hieroglyph.*

D habent ad quod genus referant ſuum; ſed abſq; vlla propagine nulla maris genitura, nullo fœminæ conceptu Vermium ſponte naſcentium inſtar in eam ſpeciem prodierunt. Exigere & is locus videtur, vt Deum optimum & maximum humano corpore aſſumpto Scarabæi ſimilitudinem ſubijſſe, dictis Theologorum oſtendamus: neque verò quiſquam indignum facinus clamitet Deum ipſum omni admiratione maiorem, Inſecto omnium putidiſſimo, viliſſimo, teterrimoq; aſſimulari, qui legerit apud D. Auguſtinum in ſoliloquijs, de admiranda Chriſti humanitate dictum: Bonus ille Scarabæus meus non ea tantum de cauſa, quòd vnigenitus, quòd ipſemet ſui autor, mortalium ſpeciem induerit, ſed quòd in hac fæce noſtra ſe volutarit, & ex ipſa naſci homo voluerit. Neq; veritus eſt probus ille Theologus, pietatis & integritatis columen, dum in niditiſſimo Dei fulgore contemplando, hominiſq; ex oppoſita parte cloacalem quendam putorem expendendo, ſubturpiculam locutionis quodammodo ſtomachoſæ nauſeam, delicatiori cuipiam habitam iri deriſui, qui ſatis exploratum haberet, Deum ſe Vermen etiam per Prophetam appellaſſe: proindeq; eos, qui

Deus in humano corpore.

tanti myſterij cognitionem aſſequerentur, ac perinde ſtercorariam Scarabæi procreatio- E nem ex hiſtoria callerent, dictum vtroq; pollice probaturos. Quod verò ad Pſalmographi dictum pertinet; *Ego ſum Vermis & non homo*, fuêre nonnulli, qui pro Vermis ſum, Scarabæus traduxêre: quaſi diceret, contemptiſſima res ego ſum. Euthymius ita ex Chriſti perſona humiliare ſe Dauidem ait, qui alioqui & Propheta erat & Rex, alibiq; ſe canem mortuum appellare, vt libro Regum legitur. Qui verò putant dictum hoc, propter humanam Chriſti generationem, quæ abſq; vlla viri coniunxione fuit, id nobis indicare videntur, quod quemadmodum Vermis è pluuia naſcitur deſuper in terram veniente, ita & Chriſtus ſuperno ſancti ſpiritus in Virginem aduentu generatus eſt, quam ob cauſam Chriſtus Vermis dicitur. Porro Auguſtini dictum eo quoq; reduci poteſt, vt aſſertor noſter ait, *Ego ſum Vermis & non homo*: quia ſcilicet ex mare & fæmina naſci ſolet, ego verò non ex maſculo, & fœmina ſecundum ritum humanum, atq; naturam, ſed in exemplum Vermis natus ſum, cuius non eſt aliunde ſemen, ſed in ipſis, in quibus eſt corporibus, ſua eſt origo. Clementis recognitionum opus circumfertur qualecunq;, non vocabulis tantùm vitiatum, verùm ſententijs etiam deprauatum, in quo quidem multa à malignis ingenijs in inſtitutionis noſtræ ludibrium inculcata ſunt. Sed hæc corrigere alterius fuerit cenſura, illud hoc loco tantùm F attingam, quod circa texti finem ſcriptum eſt, nos vt Canthari libenter vellemus in ſtercore: vbi is qui gloſſemata quædam adſcripſit, non vt Canthari, ſed vt Cantherij legendum putat, tatus nimirum Campanum prouerbium ad hoc facere, Canterius in foſſa. In Epiſtolis verò bonus ille vir quiſquis cenſor fuerit, ſed non ſatis eruditus, audacter Cantherij fecit, cùm Cantari dubio procul ſit legitima lectio, ex hac ipſa, quam retulimus hiſtoria naturali deſumpta. Sed ne quid, quod ad Vermen facere ſuccurrat, prætereamus, is prauæ nonnunquam cogitationis inſuetudinem Hieroglyphicè ſignificat. Quod Eucherius ad Eſaiæ dictum trahit: Vermis eorum non morietur. Atq; hæc omnia, quæ nunc diximus ad Pierium Valerianum autorem ſunt referenda, qui de hoc hieroglyphico, quàm copioſiſſime ea ſcripſit, qui etiam cauſam tradidit, cur vir paterñe Scarabæo exprimeretur. Cùm verò ita, inquit, naſcatur Scarabæus, vt nullo fæminę beneficio progignatur, ſolaq; patris cura, labore, diligentia, vitam auſpicetur (non enim fęmineum inter ipſos genus) hinc fit, vt Ægyptij ſacerdotes patrem ſignificaturi, Scarabæi prætulerint imaginem: & vbicunq; maris officium maſculamq; vim exprimi voluerint, non alio magis vterentur hieroglyphico: G nam velut pro matris, & fæminei ſexus ſymbolo vulturem pingebant, quòd illa abſque patris ope procrearetur, vti commentario ſuo diſputatum eſt: ita virum ob ſimilem, quam attulimus, cauſam, per Inſectum eiuſmodi intelligi voluerunt. Hominem quoq; à ſole febricitantem, ac pereuntem per Scarabæum intellexerunt: Hunc autem cæcum pingebant, oculos vel acu, vel alia quauis leui cuſpide transfoſſum, ita vt exoculatus omnino videretur. Aiunt enim ſolares radios Scarabęo inimicos eſſe, quibus ſi vehementius impetatur, accidere vt ſtatim occæcetur: ſimulac cœcus effectus fuerit, breui etiam commori. Virtus quoq; eneruata dilicijs eodem Inſecto ſignificari poteſt; nam cùm ſit egregius bellatorum dictator, tam alienus eſt à mollitie, vt cùm primum venereas roſas olfecerit emoriatur. ſi itaq; quis, inquit Pierius, Hanibalem ducem Capuæ deſidentem velit, effœminatum pingere, ſcutum illi cum Scarabæi ſigno tribuat, oras verò clypei roſarum ſertis ambiat, aut quid huiuſmodi.

Vermis Deus.

Chriſti humana generatio.

Clemens emẽdatus.

Cãtherius in foſſa.

Vir paternè.

Homò febricitans & moriens.

Virtus èneruata delicijs.

EMBLEMATA.

IN eandem Pierij ſententiam quadrat, & illud Emblema à Ioachino Camerario iuniori conſcriptum ſub titulo *Turpibus exitium*, cuius hi ſunt H verſus.

Cantharidum roſa mors. ſic luxu diliciaq;
Eneruant animos eripiuntq; virûm.

In hos verſus hanc explicationem addidit idem Camerarius. Canthari ac Scarabæi, & huius generis Inſecta plurima, ita fœtoribus & ſordibus, ex quibus originem duxerunt, delectantur, & illis ſuſtentantur; vt contrà odorum ſuauitate planè exanimentur, & pereant. ideoq; roſis inſidentes Scarabæi vel Cantharides torpeſcere, vel tandem emori dicuntur. Ad hunc modum molles, & effœminatos, in ſuis voluptatibus, ac delicijs, quę non ſolùm corpori, ſed menti quoq; obſunt, plurimumq; nocent paulatim contabeſcere, ac tandem ilico luxus interitu ſuo meritas pœnas luere conſtat. Quod Claudianus libro ſecundo ad Stiliconem egregiè hiſce verſibus nobis explicauit.

Roſas fugiunt Scarabæi.

Luxu-

A *Luxuries prædulce malum quæ dedita ſemper*
Corporis arbitrijs hebetat caligine ſenſus,
Membraq́; Circæis effœminat acrius herbis.
Blanda quidem vultu, ſed qua non tetrior vlla
Interius fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, toruos auro circumligat hydros.
Illa voluptatum multos innexuit hamis.

Silius quoq; Italicus breuiter hæc expoſuit.

—— Nec ira Deum tantùm, nec tela nec hoſtis
Quantùm ſola nocet animis illapſa voluptas.

A minimis quoq; timendum eſſe, Emblemate ſuo à Scarabæi fabula deſumpto, expoſuit his verſibus Andreas Alciatus: A minimis timēdum.

Bella gerit Scarabæus & hoſtem prouocat vltrò
Robore & inferior, conſilio ſuperat.
Nam plumis aquilæ clam ſe neq; cognitus abdit,
B *Hoſtilem vt nidum ſumma per aſtra petat,*
Ouaq́, confodiens prohibet ſpem creſcere prolis
Hocq́, modo illatum dedecus, vltus abit.

FABVLÆ. APOLOGI.

EX Fabella Aeſopica de Scarabæo, & Aquila ſuperiùs Emblema Alciati deſumptum videtur, quæ docet inimicum quamuis humilem, doctis prudentibusq; eſſe metuendum, nec cuiquam cōtemnendum hoſtem, quamuis infimę fortunę. Itaq; vt præcedens Emblema melius intelligatur, lubet ipſius Aeſopi apologum huc referre. Lepus Aquila inſectante, in luſtrum Scarabæi profugit, rogans vt ab eo ſeruaretur. Scarabæus autem rogabat Aquilam, ne occideret ſupplicem, obteſtans ipſam per maximum Iouem, ne ſcilicet contemneret paruitatem ſuam. Illa verò irata ala percuſſit Scarabæum, & leporem arreptum deuo- De Scarabęi & Aquilæ inimicitia.
C rauit. At Scarabæus, & cum Aquila volat, vt nidum eius diſceret, & iam profectus oua ipſius deuoluta dirupit. Illa indignè ferente, quòd quis hoc auſus fuiſſet, & in ſublimiore loco ſecundo nido conſtructo, & illic rurſus Scarabæus eiſdem eam affecit. Aquila autem conſilij inops penitus, adſcendit ad Iouem (huius enim ſacra eſſe dicitur) in eius genibus tertium partum ouorum poſuit, Deo ipſa commendans, ac ſupplicans, vt cuſtodiret. Scarabęus autem pilula facta, & adſcendit & in ſinum Iouis eam demiſit, ſed Iuppiter cùm ſurrexiſſet, vt fimum excuteret, & oua proiecit oblitus, quæ & contriuit deiecta. Cognito à Scarabæo, quòd hoc feciſſet, vt Aquilam vlciſceretur; nam non modo Scarabæum illa iniuria affecit, ſed & in Iouem ipſum impia fuit, reuerſæ Aquilæ, ait Iuppiter, Scarabæum eſſe qui mœſtitiæ cauſa fuerit, & certè iure fuiſſe. Nolens igitur genus aquilarum rareſcere, conſulit Scarabæo, vt Aquilæ conciliaretur. Sed eo non parente, Iuppiter in aliud tempus aquilarum tranſmutauit partum, cùm Scarabæi non appareant. Meminit huius fabulæ comicus [a] Ariſtophanes hiſce eiſdem verſibus. [a] *In Pace.*

Ἐν τοῖς Αἰσώπου λόγοις ἐξευρέθη,
Μόνος πετεινῶν ἐς θεοὺς ἀφιγμένος,
D Ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ πάτερ,
Ὅπως κάκοσμον ζῶον ἦλθεν ἐς θεούς.
Ἦλθεν κατ' ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτέ
Ὠ' ἐκκυλίνδων, κἀντιτιμωρούμενος. Id eſt.

In Fabulis eſt repertum Aeſopicis
Adiſſe diuos vnicum è volucribus.
Haud credibilem ais fabulam pater pater,
Adiſſe diuos animal obſcænum atq; olens.
Peruenit olim inquam, ob ſimilitudinem aſperam,
Quæ illi fuit cum Aquila, oua voluens illius
Et expetens pœnas ab hoſte mutua.

Ariſtophanes etiam Εἰρήνη comœdiam inſcripſit: hanc bello Peleponeſiaco, cùm iam defeſſos, bello vniuerſos Græcos, & Athenienſes videret conſcripſit: admonens ciuitates depo- Ariſtophanis comœdiæ pax inſcriptæ argumentū.

nere

nere debere mutuas contentiones concordiam, & pacem propriori inimicitia accipere. Adducit igitur in ea Comicus quendam agricolam Trygæum nomine, maximè pacem expetentem: qui triſtans in bello, in cœlum aſcendere conſultatus eſt ad Iouem, interrogaturus ab ipſo propter quam cauſam, ſic excurrunt Græcorum res, tantùm facientem bellum ipſis; quem iam dubitantem, quomodo in cælum iter faceret, adducit nutrientem Cantharum tanquam euolaturum in cęlum per ipſum, Bellerophontis iure. Incipiunt autem loqui primùm duo ſerui, quibus & nutrire iuſſit Cantharum, ægrè ferentes eius cibum, qui cùm eſſet tam fœtido odore illis fuerit tractandus. Therambum in Carabum mutatum fuiſſe prolixè ſatis tradidit [b] Antonius Liberalis, hiſce verbis. Euſeiro, Neptuni, & Eidotheæ nymphæ Othretidis F. Therambus fuit filius, in Melienſium terra domicilium habens ad montis Otbris radices. Is pecus, quod ei obtigerat copioſiſſimum, paſcebat adiuuantibus nymphis, quòd eas in montibus cauendo oblectabat. Fertur enim ſuæ ætatis hominibus arte Muſica antecelluiſſe, qui & bucolicis carminibus famam reperiſſet, & paſtoralem ex arundinibus fiſtulam in montibus reperiſſet, lyraq; primus hominum vſus eſſet, & plurimas eligantiſſimasq; cantilenas compoſuiſſet. Eam ob rem aiunt apparuiſſe aliquando ei nymphas, & ad ictus pollicis Therambici ſaltaſſe. Pana verò beneuolentia adductum, monuiſſe hominem, vt Othrij relicto, greges in campo paſceret: inuſitatum enim, & incredibile frigus inſtare. At Therambus, qui iam inde à puero iactantia ea fuiſſet, vt à Deo ſana priuatus ratione iudicari poſſet, greges ab Othrij in planiciem depellere in animo nequaquam induxit: nymphas autem ingtato, & fatuo ſermone eſt inſectatus, non eſſe eas Iouis genus, ſed Dinaſperchij natas dicens: & Neptunum deſiderio vnius de ſororibus Diopatræ nimirum impulſum, reliquas radicibus terræ affixiſſe, inq; Alnos mutaſſe, dum eas concubitus fatur demiſerit, priſtinæq; naturæ reſtituerit. Hoc fuit Therambi in nymphas conuicium. Paruo poſt tempore ſubitò gelu incidit, quo valles ſunt adſtrictæ, copioſaq; nix decidit, & oues Therambi vnà cum vijs ac arboribus perierunt. Nymphæ autem, in eum iratæ ob maledictum mutarunt in Cerambicem, quę eſt auis ligniuora, conſpiciturq; in lignis curuis dentibus, malas ſemper mouens, nigra, oblonga, ſolidis alis, adſimilis magnorum Cantharorum. vocatur bos ligniuorus, & apud Theſſalos Cerambix. Hunc pueri proludo habent, caputq; amputantes circumferunt: quod ſimul cum alis ſimilitudinem gerit Lyræ è teſtudine confectæ. Hæc Antonius Liberalis ex Nicandri libro de immutatis.

Theramb⁹ in Carabũ mutatus.

[b] *Lib. Metamorph.*

PROVERBIA.

Scarabæus Aquilam quærit.

Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id eſt, *Scarabæus Aquilam quærit*: cùm imbecillior, atque impotentior mali quippiam molitur, ſtruitq; inſidias inimico longè potentiori. Eſt & altera lectio ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται. id eſt Scarabæus aquilę obſtetricatur. ſenſus ferè idem eſt, ſiue legas μαίεται, ſiue μαιεύεται. Competit enim in humilem, & imbecillum, qui viribus longè præpollenti, malitioſis inſidijs, & clancularijs dolis perniciem machinętur. Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Ὑπερχολῶ γὰρ ἀετὸν τίκτουσαν κάνθαρος
Μαιώσομαι. Id eſt.
Supra modum iraſcor tibi. Scarabæus aquilam ego te,
Quando oua pares obſtetrix iuuabo.

Porro ad huius prouerbij planiorem expoſitionem pertinet ea fabula, quàm paulò ſuperiùs ex Aeſopo citauimus. Meminit eiuſdem prouerbij etiam Suidas.

Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος, ἢ γάλα κώνωψ
Mel citius faciet Scarabæus & antè Culex lac

Mel citius faciat Scarabæus.

Prouerbium ad τῶν ἀδυνάτων claſſem pertinet, quæ referuntur in epigrammate Palladæ. Κανθάρου σοφώτερος, id eſt *Canthare aſtutior*, aut callidior, Zęnodotus ait, Athenis cauponem fuiſſe quempiam, nomine Cantharum, quem ob maleficia & impoſturas, ac proditiones capitis affecerint ſupplitio, proinde vulgo receptum, vt in verſutos ac impoſtores diceretur. At vero proprius videtur, ſi referatur ad animantis naturam, & apologum Aeſopicum, quo narratur, quemadmodum Scarabæus tanto aquila inferior viribus, tamen ingenio ſuperauit auium omnium reginam. Κανθάρου σκιά, id eſt *Scarabæi umbra*. Dictum de inani metu, quòd hoc Inſectum ſub noctu repentè aduolans horribili bombo, nonnunquam terrere ſoleat parum attentum. Recenſetur à Diogeniano.

Cantharo aſtutior.

Cantharus caupo Athenis.

Scarabæi vmbræ.

Ἀετ

A *Αἶρε αἶρε μάζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ.* ideſt
Mazam ſine mora pone pone Cantharo.

Hoc verſiculo exorditur Ariſtophanes Εἰρήνην comœdiam quem eruditi quidam prouerbij loco referunt. Eũ vſurpare licet quoties ſordidus cibus immundo conuiuæ apponitur. Quidam miniſtris panem furfuraceum apponunt, furfur autem tritici purgamentum eſt, vnde per furfuraceam Mazam cibum aluo redditum innuit, vt vult adagiorum autor: hinc enim vt naſcuntur, ita & aluntur Canthari; cognoſcitur autem ex ſequenti verſiculo quo inquit, Tolle Mazam Cantharó.
Δὸς μᾶζαν ἑτέραν ἐξ ὄνου πεπλασμένην. ideſt
Mazam alteram da è ſtercore aſini conditam.

Porro Maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panem imitans. Simillimum eſt illi prouerbio, *Cypria boui merendam.* *Μυσῶν κανθαρὶς, abominanda Cantharis.* de contemptiſſimo viliſſimoq; homunculo dicebatur. Cantharides vermiculi ſunt lethali veneno. Quanquam hoc loco magis conuenit, vt ſit diminutiuum à Cantharo Scarabęo quaſi dicas Scarabęolus. Apud Suidam legitur *Μυσὶ κανθαρὶς*.i.muribus Cantharis, quòd quid ſibi velit nondum doctioribus compertum; ſuſpicatur autor adagiorum mendum ſubeſſe. Si legatur *Μύσον* ſonat abominanda inquit: ſi *Μυσῶν* ſonat Myſiam Cantharidem. Myſos autem olim fuiſſe contemptui, docuit alias idem autor, hocq; contemptum maximè probatur. Maza quid Abominandus Scarabæus.

B *Κανθάρου μελάντερος.i. Scarabæo nigrior*; in fœdos vehementerq; atros, & fuſcos. Nam Scarabæus inſigni, & fœdo nigrore eſt, vt pluries dictum eſt. *Αἰτναῖος κάνθαρος. Aetnæus Cantharus* de magnis, & fœdis dictum. [a] Ariſtophanes. Scarabæo nigrior. Aetnæus Cãtharus. [a] *In Pace.*
Οὐκ ὅτι ἰδ᾽ ὅποι εἰσήγαγ᾽ Αἰτναῖον μέγιστον κάνθαρον. ideſt.
Non ſciuit qui introduxit Aetnæum maximum Cantharum.

Aetnæum autem dixit, & prægnandem vel quòd in Aetna varij maximiq; Scarabæi ſint, vel Aetnæus dixit tanquam inſtar Aetnæ montis maximus. Fabulis quoque proditum eſt, Aetnam vnum è gigantibus præcipuè complexam fuiſſe, ac ſeruaſſe ne cum reliquis periret fulmine: vnde & illud, *οὔτε πῦρ οὐράνιον ἐπὶ αὐτὸν ἦλθεν, οὔτε Αἴτνη μίζει αὐτοῦ.* ideſt; nec ignis cœleſtis ipſum attigit, nec Aetna ipſum premit. Auctor Diogenianus. *Θᾶττον ὁ κάνθαρος ἂν μεταπεισθείη.* ideſt citius Scarabæum in diuerſam ſententiam protraxeris. De ijs, qui malis aſſueuerunt, à quibus tamen reuocari non poſſunt, eo quod aſſuetis videantur optima: [b] Lucianus *οὔτε γὰρ αὐτὸς ποτὲ βελτίων γένοιο πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν, οὐ μᾶλλον ἢ κάνθαρος μεταπεισθείη ἄν μηκέτι τοιαῦτα κυλινδεῖν, ἅπαξ αὐτοῖς συνήθης γενόμενος.* Scarabæo citius perſuaſeris. [b] *In Pſeudologiſta.*

C ideſt. Neque enim vnquam ipſe fieres melior increpatione mea, nihilo magis quàm Scarabæo perſuaderi poſſet, ne amplius talia voluat, poſteaquam ſemel illis aſſueuit. Scarabæus fœtus ſuos educat in ſtercore iumentorum, & id idem paſcit atque ibidem habitat. Excrementa verò fingunt in ſphærulas, eaſque in nidum deuoluunt, capite in terram demiſſo, poſterioribus pedibus in altum erectis. Nemo facile abducitur à vitijs, in quibus natus & educatus eſt, & quæ per ſe ſunt fœdiſſima, videntur & pulchra, & dulcia diutinæ conſuetudinis commendatione. Eiuſdem ſenſus, & hoc eſt *Cantharus pilulam*, dicitur in eos, qui, caſtigati ſæpius nihil proficiunt: ſed quod pertinaciter ſemel arripuerint, pertinacius fouent. Quod enim animali ingenitum, nulla prorſus arte viceris. *Ὁ κάνθαρος τὴν κάνθαρον συνάγει*.i. Scarabæus Scarabæam cumulat. Poteſt torqueri in peccatorem, & hominem impurum, qui multa peccata committit, cui poſtea non ſupereſt tantum temporis, vt ea quę commiſit vitia & peccata expiare poſſet, quemadmodum Scarabæus, qui plurimas cumulat pilulas, nec expectat donec ex vna fœtum excluſerit. Cantharus pilulam. Scarabæus Scarabęam cumulat.

D Vtitur hoc adagio [c] Iſiodorus Peluſiota, hominem oſtẽdens in ſacra ſcriptura recte [c] *Epiſt. lib.* 2.135.
„ cum feris, ac iumentis comparari. Nam, (ſcribit ad Nemeſium) ſi rem accuratè atque exactè
„ perpendere velimus, non iumentis duntaxat, ſed etiam truculentis feris comparari poſſe vi-
„ detur. Imò etiam eas ſuperat qui turpium affectionum ac libidinum amator eſt. Quodque
„ mirum atque ab hominum opinione alienum eſt, quæ que fera vni tantum vitio ſeruit: at qui
„ hominis ſpeciem habet omnibus vitijs in vnum congregatis, & cumulatis, vltra eorum te-
„ meritatem & amẽtiam progreditur. at ne me hyperbolicè loqui putes, ipſas res incorrupta
„ mente perpendamus. Cùm enim quiſpiam vt taurus ſubſultat, vt aſinus calcitrat, vt ſala-
„ ciſſimus equus in fœminas hinnit, vt vrſus voracitati ſtudet, vt mulus corpus ſaginat, vt ca-
„ melus iniuriarum memoriam retinet, vt leo iraſcitur, vt lupus rapit, vt Scorpius ferit, vt ſer-
„ pens ſubdolus eſt, improbitatis venenum vt vipera conſeruat, opes denique vel vt rectius
„ loquar, peccata cumulat vt Scarabæus Scarabæas, quonam pacto quiſpiam belluino animo
„ præditum, inter homines recenſeri poterit, &c.? Hæc autem omnia hiſce noſtris paginis inferenda duxi, vt ſi quis meliori præditus ingenio (cum ſciam hunc autorem non ita cuique ad manus eſſe) clariorem expoſitionem, & aptiorem quam nos dedimus inuenerit, cæteris

quoque

Scarabæi non guſtãt Atticũ mel.

quoque litterarum cupidis communicare poſſet. *Scarabæi non guſtant Atticum mel.* conuenit in homines ſceleratos, improbos, nebulones, qui ſapientum virorum dicta non exaudiũt, nec virtutem ſequuntur, ſed perpetuò latrocinijs, ſceleribus, cęteriſq; vitijs intenti ſunt, iiſq; tanquam Scarabæi ſtercore, quotidie ſe inuoluunt, & in ijs verſantur. Vtitur hoc Clemens Alexandrinus in oratione ad Tharſenſes, qua eos caſtigat, quod Theophilum Alexandrinum virum prudentiſſimum & ſapientiſſimum, audire noluerunt, eique obſequi. Theophilum, inquit, haud ſcio an vnquam audiueritis, Quemadmodum quidam ait Scarabæos in Attica, licet ibi mel ſit puriſsimum, illud tamen nunquam guſtare, neque ſi effundatur, ſed potius alium cibum, ita & vos ſermones de virtute, viroſque ſapientes non curatis, ſed eſtis hilares, & ad cauillandum facundiſſimi. Illud poſtremò annotandum vice prouerbij à Plutarcho in ſympoſiacis eſſe pronunciatum ridiculos videri qui in conuiuio innoxias auerſantur voluptates, ſicuti *οἱ κάνθαροι τὰ μύρα*, vt Canthari vnguenta. E

VSVS IN MEDICINA ET ALIIS. F

SCARABÆORVM nullus, quod ſciam, veteribus vllis populis vſus in cibo fuit, immo nec Iudęis quidem. His enim prohibebantur ea animalia, quæ quatuor pedibus incedunt (nam poſteriores, qui longiores erant, non numerabãt) nec ſaliũt, vnde & Scarabæi Hebræis prohibiti teſte [a] Auguſtino. Lucanos ait [b] Ferrantes Imperatus quos aliqui Ceruos volãtes vocant in Italia, in magno eſſe pretio, ad dolores ſedandos fęliciter vſurpari, & neruorum contractiones, quod malum hodie Neapolitanis Grancio dicitur; ad eaſdem ægritudines portari quoque vice amuleti auro, & argento obductos. Ex eorundem cornibus amuleta faciunt pueris ad terriculamenta & faſcinationes; alij laudant ad omnes infantium morbos collo ſuſpenſa eadem cornua. Lucanorum, inquit Pierius Valerianus, cornicula nõ tantùm collo ſuſpenſa ad quartanas, quibus id remedij applicat Plinius, verùm etiam in frigidiuſcula lauatione vrinatoribus ad neruorum ſtuporem, qui plerunque fit in aquis, amuletum creditur. Nam [c] Plinius ait Magos ad quartanam adligare Scarabæum cui cornicula ſunt reflexa, ſiniſtra manu collectum: Proculdubio hic Taurum intelligit, vt etiam exponit Dalechampius: nam & ſuperius eodem [d] libro, Tauri, inquit, vocantur Scarabæi terreſtres, Ricino ſimiles (colore, non magnitudine, inquit Dalechampius in ſuis annotationibus) nomen cornicula dedere. Alij Pediculos terræ vocant. Ab his quoque terram egeſtam illinunt ſtrumis, & ſimilibus vitijs, & podagris. Triduo non abluunt, prodeſtq; hæc medicina in annum. Omniaque his adſcribunt, quæ nos in Gryllis retulimus. Sed ad quartanas, de quibus ſuperiùs paulò facta eſt mentio, etiam Scarabæum laudat, qui pululas voluit, idem [e] Plinius, aitq; ad eaſdem etiam magos, tertium Scarabæum, qui vocatur Fullo, albis guttis, diſſectum (alij legunt ab his diſſectum) vtrique lacerto adligare; cætera (nimirum Scarabæorum genera) ſiniſtro; Aurium doloribus item Scarabæum prodeſſe, ſi oleum in quo efferbuerit auribus inſtilletur, aſſeruit Galenus in libro de Theriaca ad Piſonem. in alio item de Dynamidijs Galeno quoque falsò licet adſcripto, mirificè prodeſſe calculoſis Scarabæum nigrum ſiccum ſcribitur. Febris accenditur (vt tradidit Cardanus) ſi cornuti Scarabæi in oleo decoquantur, atque ex eo pulſus illinatur. Confert enim non parum quandoque febris ſuperueniens, vt in conuulſione & arthritide, cùm ex materia frigida fuerint, nonnunquam etiam in reſolutione. Cur potius id contingat, an ex ſola caliditate, vt in Euphorbio, quod idem præſtat; an occulta proprietate quadam, vt putat Cardanus, difficile eſt diſcernere; Cardani tamen opinio mihi potior eſſe videtur. Scarabæi viridis natura, inquit [f] Plinius, contuentium viſum exacuit, itaque gemmarum ſculptores contuitu eorum acquieſcunt. Idem quoque autor ex Magorum vanitate aſſerit Scarabæis è ſmaragdis ſculptis, Locuſtas, grandinem, & ſimilia auertere. Sunt & Chelonitides gemmæ oculis teſtudinum ſimiles, ex quibus ad tempeſtates ſedandas multi multa vaticinantur. Ea verò quæ ſit aureis guttis cum Scarabæo deiecta (alij legunt decocta) in aquam feruentem, tempeſtates auerti tradidit idem [g] autor. Iam & pueri ſe Scarabæis recreant: nam & ei qui apud Theſſalos Cerambyx dicitur pueri amputant caput, ac circumferunt. Annotat alibi Scholiaſtes Ariſtophanis Melolonthen à pueris olim filo alligatum emitti. Poſsimus autem ex Suida & Euſtathio puerilem hunc luſum exactiùs cognoſcere, coniungentes, quæ vnus dicit ijs, quæ ab altero dicuntur. G H

Scribunt

Margin notes:

[a] Retract. 2. quæ ſcripſeris epiſcop.

[b] Lib. 28. Hiſt. Nat.

Ad neruorum cõtractiones.

Dolores ſedandos.

Ad quartanam.

[c] lib 30. c. 11

[d] Cap. 5.

[e] lib. 30. c. 11

Ad Auriũ dolores.

Febris, vt accẽdatur.

Scarabæi viridis vis ad viſum acuẽdum.

[f] lib. 37. c. 9.

Ad Tempeſtates.

[g] lib. 37. c. 10

Puerorum luſus.

A Scribunt enim pueros filum (τρίπηχυ, id eſt trium cubitorum, vt refert Euſtathius) pedibus huius animalculi appendere ſeu alligare, deinde in aërem emittere, & ſinere volare. Dum autem ſic alligatum volat, velut in gyros circumagi, & circumuolui: puerosq; tali ſpectaculo gaudentes, non ſine manuum plauſu ipſum comitari. Suidas tamen non dicit tantùm λίθοι τοῦ ποδὸς ἐξαρτῶντες, ſed adijcit, καὶ ξυλίφιον ὃ οὐκ ἔχουσι ἀνακουφίσαι. Quidam verò (addentes fortaſſe de ſuo) ſcribunt pueros huius fili pedibus Melolonthæ appenſi, caput digitis ſuis alligare.

VT FVGENTVR.

MIRVM quòd tanta viuendi Scarabæis inſit facultas, vt etiam diuiſi viuant, roſarum tamen odore moriantur, vt tradidit Ariſtoteles, itemq; Plinius. Quin roſaceo oleo ſi inunguntur moriuntur vt tradit Clemens Alexandrinus. Sed id iure ſic illis contingit, exemplo perſimili in vulture auiū B ferè omnium rapaciſſima, quæ eodem vnguento moritur, qnod cadaueribus oblectatur. Si enim Scarabæus in ſtercore viuit, & ſtercore ſe delectet, æquum eſt roſas; quæ alijs habentur in delicijs, illi eſſe in mortem, ſicut ſtercore, & alia mille odore fœtida alijs ſunt in necē. Sed [a] Ælianus non roſarum vnguento; verùm quibuſuis, alijs eoſdem enecari ſcribit, his verbis: Scarabæi beſtiolæ fœtidæ, vnguento odorato, ſi inſtillentur intereunt. Sic etiam Cerdones aiunt aëri putrido aſſuefactos vnguentis abhorrere. Abominari qnoque vnguenta teſtatur [b] Plutarchus & [c] Philes hoc verſiculo.

Καὶ κάνθαρος δ' ὄλλυται ἐγγίζας μύρῳ. Id eſt.

Moriturq; Scarabaus propinquans vnguni.

Laudant ad eundem enecandum Thracium puluerem; laudarem & ipſe ſi ex eo deportetur loeo, qui Cantharolethrus dictus eſt, ab eiuſdem animalis exitio. Ridiculam Methrodorus Scepſius obſeruationem ponit, noſtro etiam tempore, haud quaquam abolitam in frumentis oleribusq; ab Erucarum iniuria ſoſpitandis, quod in Cappadocia inuentum prodit ob mnltitudinem Cantharorum: menſtruas quippe mulieres, ire per media arua, hortosq;, retectis (ſit verbo venia) ſupra clunes veſtibus, Erucas ita, Vermiculos, & noxia alia animal- C cula decidere. Buſonius lapis (crapaudina dictus) ſuo contactu, & blando attritu, inflationes illatas à venenatis beſtijs, & virus earum omne elicit. vnde ſi Scarabæus, aut Aranea, aut ſimile venenatum animal læſerit, vt autor eſt [d] Mizaldus, admoto lapide eo dolor miteſcit, & tumor omnis ſedatur. Medetur & eorundem virulentiæ hominis ieiuni, ac ſani ſaliua, ſi illinatur, aut pars laborans cum eo confricetur. [e] Simon Maiolus Epiſcopus Vulturiacenſis male Scarabæos viginti morſibus, aut puncturis hominem interficere credidit ex [f] Plinio, qui id Crabrones facere tradidit.

Roſis periτe & cur.

[a] Lib. 1. c. 38

[b] 7. Symp.

[c] De Animal. prop.

A frumēto vt arceātur.

[d] Memmor. cen. 4.

[e] Dies Canicula. colloq. 3. de Inſectis

[f] Lib. 11. cap. 21.

DE CANTHARIDE. Cap. IIII.

ÆQVIVOCA. ETYMON.

MVLTA profecto ſunt, quæ Scarabæis congeneres Cantharides faciunt, vn- D de à quibuſdam, non infimæ autoritatis ſcriptoribus, inter Scarabæorū genera relatæ ſnnt. Sed nihil tam æquè amborum cognationem oſtendit, quā vaginis clauſæ vtriuſq; animalis pennæ, ob quam ſimilitudinem diminuta de Scarabæo (quem ſupra oſtendimus κάνθαρον Græcis appellari) Cantharida ſimilem illi, ſed minoris corporis hoc animalculum dixerunt, ac ſi Scarabæolum, aut paruum Scarabæum nuncupares. Quapropter ſi huius hiſtoriam in alium locum reieciſſemus, alterius cuiuſuis in huius locum ſubſtituta, quæ nam nobis reliqua, aut vnde petenda fuiſſet excuſatio? Ne itaq; in tantam incurramus moleſtiam, aut culpam potiùs, de eo agendum erit, quod ordo eſflagitat. Cantharis à quibuſdam appellatur herba, quæ καπνὸς Dioſcoridi Latinis fumaria, & officinis fumus terræ dicitur in medicina perquam celebris. Videtur etiam Cicero Papyrio ſcribens pro venenata potione poſuiſſe. Caius, inquit, Carbo accuſante Lucio Craſſo Cantharidas ſumpſiſſe dicitur. Hermotimi inimici Cantharidæ quoq; appellati ſunt teſte [a] Plinio. Apud Heſychium κανθαρὶς eſt χρυσοειδὴς ἰχθῦς idest piſcis aurei coloris.

Etymon Cantharis vocabuli.

Pro quouis veneno.

Hermotimi inimici.

[a] Lib. 7. cap. 52.

B

SYNONYMA.

Κετωνιὰς dicitur eodem autore ἡ ποικίλη κάνθαρις, forſitan quia in modum teſtudinis eſt compuncta, & diſtincta varijs maculis, vt opinatur Theſauri Græcæ linguæ auctor. Nam χελώνιον tegumentum eſt ſeu teſta dura, qua teſtudo tegitur. Cantharis verò commune nomen eſt, & Græcis & Latinis, Plinius paruum Scarabæum interpretatur. Eſt, inquit, & Cantharis dictus Scarabæus paruus frumenta erodens. Arabibus Dherarie ſiue Carariha dicitur. Gallis Cantharide ou Mouſche verde, & venineuſe. Italis Cantarella, Hiſpanis Cubillo abadeio. Germanis, Cantharides, Goldtxefer Golht vvormlim, Meilādiſcher Keſer. Belgis Groene Vliege, ſpaēſche vliege. Polonis Chrzaſzczix zelonyna ieſienie albo oldrzeuuie, gvvogioim. Hungaris Fán terme fonijes es merges pox. Anglis Agrene vvorme venimouſe and shynin glix gold.

F

GENVS. DIFFERENTIA; DESCRIPTIO.

CANTHARIDEM aliqui rudi modo deſcribentes ſimilem Veſpæ faciūt, parumper tamen longiorem. Alij Vermem terrēnum aiunt viridis coloris, auri colore ſuperlucentem: Quidam Inſectum oblongum paruum viride aurei coloris. Hic autem cum ſuperioris ſententiæ autoribus idem dicit, qui Vermem ampla, & confuſa ſignificatione, quali plerunq; vtuntur Grāmatici pro Inſecto, & quouis minuto animalculo, quamuis alato, accepit. Scarabæi genus, inquit quidam eſſe luteo auri colore lucens. Autor verò Theſauri linguæ Græcæ Cantharidem ſcribit eſſe animalculum, paruum, varium, luteis lineis, quas in pennis tranſuerſas habet, promiſſo corpore, Blattarum modo præpinguem. Eandem aurum colore G
æmulari, aſpectu eſſe iucundo ob lineas luteas, quas varias, & in pennis tranſuerſas habet, ſcribit [a] Iacobus Greuinus. Verùm hi omnes diuerſas Cantharidum depinxere ſpecies: priores quidem eas, quibus nunc in officinis, quotidie vtuntur. poſteriores verò, quas ſummopere nobis commendauit Dioſcorides ad vſum medicum, quæ prorſus à prioribus differunt, & ijſdem multò laudabiliores iudicandæ. Cantharides autem, quas in roſis reperire eſt, alis rubentibus, paruis Scarabæis ſimiles eſſe ſcripſit Baptiſta Pius Bononienſis in ſuis ad Plautum Commentarijs, & ab ijs quarum in medicinis frequens eſt vſus, longè differre aſfirmat: repeririq; item in oleaſtro ſcutellatis auri maculis. Cæterùm (ſi fides aliqua adhibenda ſit prędicto autori) Cantharidem rubeam eam nuncupandam iudico, quæ ſparſim per varias plantas, non ſolummodo per roſas, æſtatis tempore reperiri facillimè poteſt. Hanc Violam Itali, Germani onſer frouen Kule, Belgæ onſer vrouvven haentxen vocant; quam vnà cum alijs à nobis animaduerſis ſequentibus tabulis depictam exhibemus.

[a] Lib. 2. de venen. c. 4.

Roſæ Cantharides.

Cantharis roſarum.

Tabulæ primæ prima.

Primæ tabulæ primo loco depingitur Cantharis, è maximarum genere, colore viridi, atque aurum lucente in roſa reperta. Secundo prolixiori corpore, lineis luteis, in capite pectore ac dorſo, antennis longiuſculis ac nodoſis, luteis vt etiam pedibus, in roſa ex H
Eruca nata. in qua, & tertiam repperi rotundo corpore nigro, & piloſo. Violarum ſpeciem exiſtimo. Quarto, ac Quinto loco eſt Cantharis rotunda, ſeu Viola nigra prona, & ſupina, obſcuris in vaginis punctis albicantibus, & rarioribus. in alui verò parte prona quatuor lineis paruis, & albis. eiuſdem generis & ea eſt, quæ hanc ſequitur, niſi, quod punctula illa alba, quæ in priori rariora erant, magis ſint frequentia, & conſpicua. Septimo loco eſt Araneus, quem exactius ſuo loco deſcribemus. Proxima huic Cantharis oblonga capite, ac pectore nigra, duabus antennis ſatis conſpicuis, in extremitate pilulam habentibus, pedibus item nigris, vaginis rubro & nigro colore tranſuerſim maculatis. eadem ſequenti pictura expanſis alis oſtenditur, vt aluus, quæ tota rubra eſt, exactè videri poſſit. Decimo loco eſt Cantharis alia fuſco colore, ſeu potiùs ſubcinereo ad obſcurum tendente antennis longis. Vndecimo colore nigriore multo, antennis nonnihil nodoſis, & in fine obtuſis. Duodecimum locum negligenter Culex occupauit longis alis, & antennis, rubicundis

A bſeundis pedibus. Poſtremo eſt Cantharis tota viridis, & in vaginis colore mixto aureo, pedibus nigris.

B

C

D

Secundæ tabulæ prima eſt viridis, antennis longiuſculis, è mediocrium genere, oblongo corpore. Secunda inter minimas numeranda tota cærulea. Tertia inter fabas reperta prædicta paulo maior, tenuibus antennis, lineis in vaginis tranſuerſalibus nigris; reliquo corpore nigro. Quarto & quinto numero notatur Scarabæus χλωρόχρυσος, ſiue colore viridi in ſupina parte, qui ſoli expoſitus aureum fulgorem edit, vt in alijs quibuſdam Cantharidibus: tamen inter Scarabæorum genera referendus; fortè erit Scarabæus viridis Plinij

Tabulæ ſecundæ explanatio.

Scarabæus uiridis Plinij fortè.

quem ait ſuo iucundo aſpectu contuentium, viſum exacuere. Prona parte niget totus, antennis exiguis. Sexta eſt Cantharis parua pectore nigro, antenniſq; exiguis, vaginis ſubaureis, recteq; ob paruitatem deſcribi nequit. Poſtrema è Violarum ſeu rotundarum Cantharidum ſpecie, capite nigro, & pectore, antennis longiuſculis, vaginis rubris, pedibus in fine nonnihil diuiſis,& rubris. Melancephalon appellaui. E

F

G

Tertiæ tabulæ deſcribuntur ſpecies.

In tertia tabula primo loco oſtenditur Cantharis omnium minima cœrulea. Secundo Longicolla dicta paulò minor Veſpa, toto corpore nigro. roſtro ſeu collo protenſo, cui vtrinque duæ inſunt antennæ. Tertiò minima colore aureo, & viridi. Quarto numero notata, eſt capite, antennis, ac pedibus nigris, vaginis luteis, quibus ſex nigra rotundaq; inſunt punctula, bina ſuperiori parte, qua caput proximè contingunt, reliqua in parte extrema verſus aluum per tranſuerſum ex ordine poſita. Hanc alia ſequitur latiori corpore atro, capite & pedibus luteſcentibus vaginis obſcurè, longiuſculis antennis. Sexto loco ponitur Muſca viridis, antennis longis, inter Muſcarum genera referenda. Septimo & octauo duæ exiguæ prior cærulea tota, altera cinerea. Octaua oblonga corpore, capite, pectore, antennis ac pedibus nigris, vaginis rubris. Nonus numerus ſignificat Conuoluulum, ἶπα Græcis

Tagliadizzo.

Tagliadizzo vulgò apud Italos agricolas, corpore cæruleo, pedibus obſcurè luteſcentibus, in vite repertum, ac folia eius depopulantem. naſcitur hic ex ouis Bombicum ouis ſimilibus magnitudine, colore rubicundis. hic cùm parere vult multa cumulat conuoluitq; folia (vnde fortè à Latinis, id nominis datum) at qùi in his ſua oua reponit. Sequens numerus, aliam eius ſpeciem cœruleam continet. Duodecimus Cantharidem nigram duabus maculis fuſcis, nigris in vaginis diſtinctam. Minima, & è viridi aurea decimatertia eſt. Hanc ſequitur nigra ſemicirculis mineaceis in cruſtis inſignita. Poſtrema mineaceis vaginis, ſed nigro maculatis; pedibus, antennis, ac capite nigris. H

Quæ

A

B

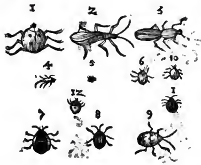
C

D

Quæ in quarta tabula proponuntur, omnes ferè ſunt Cantharides rotundæ, Violæ dictæ à nobis nomine & Idiomate Italico, è quarum numero prima eſt lato corpore ac pedibus nigris, quos extendit in vtraq; latera cancri marini, aut Paguri modo. Capite nigro, antennis eiuſdem coloris longis in fine obtuſis, vaginis rubris, quatuor maculis nigris rotundis æque à ſe inuicem diſtantibus, quadratæ figuræ modo. Secundo loco Culex idem, quem prima in tabula numero duodecimo exhibuimus. hunc eximere ſumus veriti, ne notas numerorum, atque ordinem depictorum interturbaremus, quemadmodum & eum, qui hunc ex ordine ſuccedit, numero vndecimo primæ tabulæ delineatum, & ibidem deſcriptum. Sequuntur Coleoptera duo, quorum primum fuſcum corpore, alterum viride, & vſq; adeo

Quarta tabula quæ genera contineat.

exiguum, vt ad aliquod genus rectè E
referri non poſſit, nos inter Cantharides retulimus. Sexto loco datur Viola colore rubra, maculis nigris inſignita, Septimo & octauo eadem, ſed nigra vtraq; quarum prior linea rubra cingitur. Nona eſt ex prædictorum genere, rubro nigroq; colore varia. Alia decimo numero notatur rubra duobus punctis aſperſa nigris. Vndecimo & duodecimo pectore ſunt nigro albis punctis maculato, vaginis luteis, maculis nigris aſperſis.

Vltima tabula quatuor continet Violas, quarum prima eſt minima F
punctis albis ornata. Secunda magna nigro, & aureo varia, triangulo in lineas diſſecto nigras, dorſo pulcra. Tertia nigra quinque aureis notis ornata. Vltima exigua cinnabari colore tincta.

LOCVS, NATVRA, VICTVS, TEMPERAMENTVM. G

SVNT autem in Italia Cantharides frequentiſſimæ, & in alijs regionibus præſertim calidioribus; vbi non modò in frumentis inueniuntur, ſed etiam in fraxinis ſtabulantur, ac roſis & oleaſtris, alijsq; quàm pluribus arboribus, quarum folijs nutriuntur, perinde atq; Bombyces mori, inter ſegetes tamen frequentiores inueniuntur, frugesq; conſumere natæ dicuntur. Quapropter Nicander κανθαρίδες σιτοφάγου meminit in Alexipharmacis, quaſi frumenta erodentem dixeris. Volare per totum diem aſſerit [a] Vincentius, nocte verò in vnum diem congregare, ita mutuis auxilijs conſortioq; vrgent, & conſeruantur Formicarum modo. Illud quoque non ignorare oportet, cùm de loco facta ſit mentio, in Belgio, & vltra eius prouincias verſus Septentrionalem plagam, ea Cantharidum genera, quæ in frumento reperiuntur, neutiquam reperiri, nec ea, quarum in medicinis vſus eſt hodierno tempore; ſed tantùm, quę Cantarides rotundæ, & Violæ ſunt à nobis dictæ; hæ autem ibidem varia, ac multiplici ſpecie cernuntur. Mirum eſt de earum, quarum eſt in medicina vſus, temperamento tam varias eſſe ſententias: cùm illud ab omnibus H
pro confeſſo habeatur cauſtica inſigniq; vrendi facultate præditas. Leonicerus calidas, & ſiccas eſſe dicit in primo gradu, cùm tamen paulò pòſt eaſdem calidiſſimas affirmet. aut ignoraſſe videtur medicamentorum gradus, aut perperam de earundem temperamento iudicaſſe primum, melius itaque cenſent, qui calidas, & ſiccas in ſummo gradu ſtatuunt.

Frumenta erodunt.

Volare per diem tantū

[a] Lib. 20. cap.

Temperamentum.

ORTVS

A

ORTVS. GENERATIO.

IPSÆ autem in ſummis fraxini ramis generantur, item in ficis, pyris, pinis ac Cynacantha: Prodidit Ariſtoteles teſte [a] Aeliano, inter tritici ſegetes inque populis arboribus procreari. Sed in ficis, ſi generentur, perire arborem veriſimile eſt. Quippe apertiſſimè ſcripſit Theophraſtus, mala & ficus cùm vermiculos, patiuntur perire, vbi & de [b] crambe vuarum morbo loquitur. Atqui Cantharides ex Erucis natis ex humore, qui eſt in folijs prędictarum arborum produci, duo ſunt antiquiſſima teſtimonia, quæ id comprobent. Cantharides inquit [c] Philoſophus, ex Erucis fici & pini, atque etiam ſentis caninæ (ſic κυνάκανθαν vertit Gaza) oriuntur: fiunt enim in hiſce omnibus Vermes. Petit id genus animalis fętida, quoniam ex tali materia conſtitutum eſt: Et [d] Plinius, ipſæ, inquit, Cantharides naſcuntur ex vermiculo, in ſpongia, maximè cynorhodi, quæ fit in caule, ſed fœcundiſſimè in fraxi-
B no: cæteræ in alba roſa. Sed & eaſdem coire ex binis Ariſtotelis patet locis. [e] Primò quidem ait: aliqua inſecta coeunt quidem, & generant, ſed nō ſui generis animal, ſed Vermiculos tantùm, neque ex animalibus procreantur, ſed ex putreſcente humido aut ſicco: vt Pulices, Muſcæ, Cantharides: & rurſus [f] alibi de Inſectorum loquens coitu: tardo, inquit, etiam quæ coiuerint ſeiunguntur digreſſu: diu namque eorum copulatio durat, quod in ijs, quæ in noſtro conſpectu verſantur, facile patet, verbi gratia in Muſcis, & Cantharidibus. Omnia enim ad hunc modum coeunt, vt Muſcæ, & Cantharides, &c. Quo in loco, vt etiam in ſuperiori ingens à Gaza in Ariſtotelis textum transferendo commiſſus eſt error; is enim in vtroque hoc loco Cantharides Scarabæos tranſtulit. niſi codicem habuerit, in quo κάνθαροι legerit, quod tamen neutiquam ſuſpicor: quin ſi ita eſt, mendoſa fuit lectio. nam κάνθαροι, qui apud Ariſtotelem Scarabæi pilularij dicuntur, ſęminino ſexu carent. Qui itaque coire queunt?

Vbi generētur, & in quibus arboribus.
[a] De Animal. lib. 9. c. 39.
Ficum perire ſi in eo naſcātur Cātharides.
[b] De cauſ. plan. 5. c. 13
Ex Erucis fiunt Cantharides.
[c] 5. Hiſt. c. 19.
[d] Lib. 29.
Coire Cantharides.
[e] Lib. 1. de Gen. c. 16.
[f] Hiſt. 5. c. 8
Error Gazę

MORALIA:

C AVARI valdè ac ſordidi, qui nulla in re vtuntur bonis vndique conquiſitis, Cantharidibus comparantur. Plutarchus, Ergo, inquit, quemadmodum viperas, Cantharides, & Phalangia magis vituperamus atq; odimus, quàm leones & vrſos: quòd illæ beſtiæ homines interficiant, neque interfectorum vllus ijs eſt vſus. Ita, maiori digni ſunt odio, qui propter illiberalitatem, & ſordes mali ſunt, quàm qui propter intemperantiam. & alibi de ijs diſſerens qui ſerò à diuino numine puniūtur, probat ſumpta ab earum natura ſimilitudine ſimul cum flagitio pœnam exiſtere. Cantharidem, inquit, ferunt in ſe habere quoddam damni, quod iniuxit remedium, aduerſo modo afficiētibus præditam facultatibus. Sic malitia ſimul ſecum gignens id, quod animum mordet atq; vexat, non ſubſequentem, ſed in ipſo malefacto præſentem pœnam habet. Aſſimulantur, & inuidi Cantharidibus, qui optimos quoſque & præſtantiſſimos viros reſpiciunt ac maledictis lacerant vbi poſſunt, veluti Cantharides, quæ optimis frugibus, ac roſis quàm odoratiſſimis damnum accerſunt. Atqui hac eligantiſſima parœmia rurſus vſus Plutarchus eſt, dum de odio atque inuidia diſſerit. Itaque inquit etiam Themiſtocles dicebat, ſe adoleſcentem nullum ſplendidum feciſſe facinus, nondum enim
D ſibi fuiſſe inuiſum. Sicut enim Cantharides maximè adultis iam frugibus, & roſis florentibus incumbunt: ita inuidia maximè adoritur bonos, & ad virtutem proficientes atque gloriam. Et rurſus ab eiſdem inuidis, & maledicis laceratæ ſuæ famæ auxilium petere poſſunt, non aliter quā à Cantharidibus paſſi, alarum earundem beneficio mederi queunt. Nam eadem lingua, qua quis alterius famam læſit, recuperare priſtinam, vbi vult, poteſt. Plutarchus quoque docens iuuenes modum audiendi ac fructum legendi poëtas, monet occaſiones eas quæ ad corrigendum dictum prębentur ex adiectis, & vna pronunciatis verbis, non eſſe prętermittendas. Nam quemadmodum medici pedes, & alas Cantharidis, cùm quidem ipſa ſit mortifera, prodeſſe & diſſoluendi vim habere putant: ſic in poëmatis quoque ſi quod eſt nomen aut verbum appoſitum, quod efficiat, quo minus ad deteriorem ſententiam abducamur, arripiendum eſt, adque explicationem adhibendum ſicut quidam in hiſce Homericis verſibus faciunt.

Auaritia.
Inuidia.
Maledici.
Epitheta poëtarum.

Scilicet hoc miſeris mortalibus extat honoris — Odyſſ. δ

Vt

Vt lachrimis malaſq́ rigent, ponantq́ capillos. Et E

Hunc ſuperi ſtatuere modum mœrore carentes
Viuendi miſeris mortalibus.

Non enim ſimpliciter omnibus hominibus miſeram vitam à dijs fatali neceſſitate deſtinatam dicit Poëta: ſed ſtultis, ac imprudentibus, quos prauitatis ſuæ cauſa miſerabiles cùm ſint, miſeros ſolet appellare, & ærumnoſos.

NOCVMENTA.

OBIISSE plurimos Cantharidum veneno legimus. Caius Carbo accuſante Lucio Craſſo Cantharidas ſumpſiſſe dicitur, quamuis hic Cantharidas pro quouis veneno, quod ad mortem hominem adigat, intelligi quidam velint. Hoc tamen genus necis [a] Ouidius inimico ſuo imprecatur:

[a] In Ibim.

Vtq́ nepos dicti noſtro modo carmine regis:
Cantharidis ſuccos dante parente bibas. F

In quibus carminibus Domitius Calderinus cæcutit, & penitus ignorat quiſnam fuerit huius regis nepos. Erat autem Pyrrhus tertius ab eo, qui cum Romanis bella geſſit pro Tarentinis. Is enim puellam, quæ Tygris dicebatur ardentiſſimè diligebat. Cui Olympias Pyrrhi mater Cantharidas, quibus contabuit puella, propinauit. Sed Pyrrhus re intellecta præ dolore, & amoris impatiens, quod ſuperfuit reliquum veneni protinus hauſit, perijtq́. Coſſinum item equitem Romanum, vt narrat [b] Plinius, amicitia Neronis principis notum, cùm is Lichene, peculiari olim Ægypto morbo, correptus eſſet, vocatus ex Aegypto medicus, ob hanc valetudinem eius à Cæſare, cùm Cantharidum potum propinare voluiſſet, interemit. Quidã [c] Coſſinum hunc externa Cantharidum applicatione, qua ſua virtute cauſtica lichenas, pſoras, lepras, & duros, atque calloſos in plantis pedum, & digitorum clauos extirpare ſolent, interijſſe, quàm interna Cantharidum potione, quæ nihil ad Lichenis curam prodeſt, ſuſpicatur. Sequentem hiſtoriam regius Pariſienſis Chirurgus Ambroſius [d] Paræus commemorat, ex qua magnam huius veneni vim licet colligere. Scortum quoddam quo iuuenem abbatem, in ſui amore detineret lauta cœna excepit, additis etiam conditibus puluiſculo Cantharidum conſperſis. Poſtera die cùm merum ſanguinem ano virgaq́; rigida abbas G redderet, medicos conuocauit, qui ſtatim ex ſymptomatibus commemorandis, quæ abunde aderant, intellexerunt ei Cantharidas exhibitas fuiſſe. Vomitorijs ergò aluũ supernè cient, clyſteres ex hordeo mundato, oriza, decocto maluarum, ſeminis lini, fœnigræci, oleo liliaceo, ſeu hircino infundunt, paucam mox Theriacam cum multa conſerua violarum, quæ venenum foras eliceret, exhibent, lac potandum præbent iniectiones in vrethram & inteſtina ex refrigerantibus, vt ſucco lactucæ, portulacæ, cucumeris, cucurbitæ, melonum, & ex lentis, & viſcidis, quo faciliùs, & diutiùs vlceratis partibus blando oblitu adhæreſcerent, vt muccilaginibus pſillij, maluarum, cydoniorum, ſyrupo de nenuphare, papauere & violis, butyro recenti, & oleo amigdalarum dulcium fieri procurant, ſolum hordei decoctum, aut ptiſanam vulgo dictam ei in potum concedunt, cibant vitulinis, hœdinis, & porcellorum cum lactuca, & portulaca, hordeo, & violaria elixis carnibus: quæ ſua humiditate aluum laxarent, & lentore obductam aſperitatem oblinerent, refrigerantia, & humectantia lumbis, pectini, & perinæo admouent ad ardorem temperandum. Tandem in balneum tepidum, ægrum dimergunt, nihil denique non tentarunt, ſi qua arte venenum foras eiicere, aut infringere poſſent. Sed fruſtranei omnes illorum conatus. Interijt enim abbas non remedijs H conuenienter præſcriptis deſtitutus, ſed veneni contumacia victus. At nequis fortè opinetur omnes ex huiuſmodi veneni potu mori, animumq́; abijciens, medicorum auxilio ſe tradere nolit, referam exempla, qui ex huius modi veneni potu conualuerunt. Retulit hocce Paræus. Nobilis, quædam mulier, cui rubris adhuc, & ardentibus fœdisq́; puſtulis facies vniuerſa deformis erat, adeò vt hanc tanquam elephanticam, omnes aduerſarentur parati hominum conſortio interdicere, Lutetiam venit, vocatisq́; Hollerio & Grealmo medicis, me verò, & Caballo chirurgis, auxilij quærit, ecquid aduerſum tantam faciei deformitatem remedij ſit. Expenſo diligenter malo, elephantia, vacare ipſam pronunciauimus. Ceterùm vniuerſæ faciei imponendum eſſe veſicatorium ex Cantharidibus, tribus, vel quatuor horis poſt, è facultate ad actum redacto medicamento, inſigniter illi ardere veſica, ceruix verò vteri intumeſcere cœpit, cum torminibus aſſiduo vomitu, mictione & deiectione, corporis membrorum phanatica iactatione, febre [illegible]peratente, & planè ignea. Cogo repente medicos,

Coſſinus eques Romanus qui obijt.

[b] Lib. 29. cap. 4.

[c] Li. 1. Epiſt. Medic. 47.

[d] Lib. 20. cap. 28.

Exempla eorum qui medicorũ auxilio à veneno Cantharidum conualuerunt exterius & interius adhibito.

in

A in eam ſententiam itum eſt, vt illi lac multum potandum exhiberetur, per anum in inteſti-
na, per vrethram in veſicę, & vteri ceruicem inijceretur, in lauacro tepido decoctionis ſemi-
nis lini, radicum, & ſollorum maluæ, bismaluæ, violariæ, hyoſcyami, portulacæ, & lactucæ,
ad doloris vſque ſedationem, contineretur. Lumbi, & genitalia vnguento roſato, & popu-
leone in oxycrato agitatis, & concorporatis linerentur. his artibus mitucrunt omnia ſym-
ptomata. E facie interim tota in veſicas ſublata, cùm purulenta multa ſanies prorupiſſet, eua-
nuit in perpetuum, quæ ante faciem occupabat deformitas, adeò vt paulò pòſt viro deſpon-
ſata, multa prole fœlix hodie etiam ſuperſtes incolumi ſanitate fruatur. Hæc itaq; mulier ſic
cõualuit: Verùm is Gallus iuuenis, quẽ refert [c] quidã, peius ſe ex Cantharidum aſſumptione — [c] *Lib. 1. Epiſt. Medici. 47.*
habuiſſe, nihilominus medicorum, & is ope ſuperſtes euaſit. Erat, inquit, Bononiæ ex Gallia
adoleſcens diuitijs, & ſtemmate nobilis, Gallo quouis Gallinaceo ſalacior: qui puellam
non adeo longè ab ędibus Diui Dominici habitantem deperibat: quæ cùm illi noctem con-
dixiſſet, illius amore ineſcatus, conſilio ſui commilitonis, ne in Veneris conflictu ſuccumbe-
ret, ad coitus illecebram Cantharidum puluerem in iuſculo quodam abſorpſit. poſtea cùm
ad primã noctis facem pruritum circa pudendum ſentiret, lętus, ac ratus eſſe libidinis à phar
B maco tentiginem, amicam adijt. in concubia verò nocte cùm pũctionibus corpus vellicare-
tur, & in ore cedrini picis odorem perciperet, nec mente ſibi probè conſtaret, ac animę defe-
ctu, & vertigine penè concideret, triſtis auxilij, & inops, domum redijt. Vbi cùm cruento
vrinæ ſtillicidio, ac ardore continuò diſtorqueretur, deûm hominumq;, & præcipuè Lodo-
uici de Leonibus mei in re medica præceptoris, opem implorauit. Quem cùm eius ex Gal-
lia conterranei noctu conſultum acceſſiſſent (nempè cui noctu egredi ob quorundam Bono-
niæ factionum inſidias, tutum non foret) mihi accerſito negotium viſendi ægrum dedit: iuſ-
ſitq; vt dato ad ſorbendum oleo, vomitum prolicerem: ventrem clyſteri ex mercuriali, mal-
uarum, radicis altheæ decocto, in quo caſſia, addito liliorum, ac violarum oleo, diſſoluta eſſet
eluerem, & vt ſingulis horis plenum lactis caprini, aut bubuli cyathum patiens ebiberet.
Quod ſi hoc deeſſet, lac ex nucleis pinearum, ac melonum, & cucurbitę, ac papaueris ſemini-
bus contuſis, cum ſtillatitio maluarum, & halicacabi liquore, aromatarium per colum emun
gere iuberem, ac id loco veri lactis patienti, etiamſi in ſolio aquæ calidæ deſideret, affatim
potandum præberem. iſtis remedijs Gallus ſanitatem recuperauit.

C

PROVERBIA.

CANTHARIDVM ritu aſtans ſomniat. ita in Plauti quibuſdam codi- — Cantharidum ritu aſtans ſomniat.
cibus ſcriptum reperio in Menæchmis.

Certè hæc mulier Cantharidum ritu aſtans ſomniat.

Sed hunc locum Plautinum Philippus Beroaldus, in ſuo ad aureum Apulei
aſinum commento, mendoſum iudicat, ac legi vult Cantharino pro Cantha
ridũ: quia hoc intellectu, ait, fœminã ſomniare aſtantem ritu Canthari vaſis
vinarij, qui ea forma eſt, vt rectus aſtet conſiſtatq;. quæ autem de Cantharidibus produntur
futilia eſſe, nec quidquam ad Plauti eligantiam pertinere. Erant enim qui ita interpretaren-
tur hunc locum; Aſtans ſomniat hæc mulier more Cantharidum Vermiculorum in pyro na-
ſcentium; qui aſtantes ſomniare ſolent. Porrò Baptiſta Pius, eum in Plauti locum commen-
tans, autorem eius rei deſiderat, qui Cantharides paruos Vermiculos ſtantes ſomniare aſſe-
rat: cùm ſint minutili, ac ferè nulli. Adde, quod ſi deflectis epitheton etymologicũs à Can-
D tharidis, fiet Cantharidinus: propterea mauult ſic exponere. Hæc aſtans, in ſtatu enim ſtabat
& recta, cum Menæchmum alloquitur Erotium, ſomniat, ſomnioſas loquitur affannias in-
ſtar Canthari, hoc eſt, ſtat illa ſomnians, vt Cantharus ſtare conſueuit. ita hic Pius à Cantha-
ro Cantharinum deflectit. quem Cantharum ſcimus lenticulari fundo ſemper ſtare. Melius — Plautus correctus.
tamen mea quidem ſententia hunc locum reſtituunt, qui pro Cantharino canterino legunt
à canterijs equis deducto epitheto. Sunt autem equi canterij caſtrati. Itaque canterios ſtan- — Canterij qui.
tes ſomniare, & canteriorum ſomnia placidiora, & tranquilliora eſſe, quàm equorum proba-
bile eſt. Quin conſtat canterios magis, quàm equos ſtantes dormire, & ſomniare. Vt cunq;
ſit locus eſt difficillimus, quod ſi autem eo modo legatur quo vetuſti codices legunt, qua-
drabit, aut in ſomnolentos, aut inepta, & futilia proloquentes.

Digitized by Google

APOPHTHEGMATA.

THEODORVS Philoſophus Cyrenæus Lyſimacho regi mortem ſibi minitanti, enimverò, inquit, magnifica res tibi contigit, quia Cantharidis vim aſſecutus es. Cumque hoc dicto accenſus, cruci eum affigi iuſſiſſet: terribilis hæ (ait) ſit purpuratis tuis; mea quidem nihil intereſt, huminè an ſublimè putreſcã. Ignobilis quidam Grammaticus hoc apophthegma, exponẽs, relatum à [a] Valerio Maximo, & [b] Cicerone, Cãtharidem Vermem exponit perexiguum ſimilem Araneæ, nigrum, atq; terrenum, qui eius dicitur eſſe naturæ; vt in quo affectu quempiam momorderit, in eo ſemper perſiſtat vſque ad mortem: vt ſi ridentem momorderit, ille ridens moriatur. Sed hîc interpres à vera aberrat via, nec formam, nec naturam animalculi planè aſſecutus. formam quidem quia nec Araneæ ſimile, nec nigrum, nec terrenum, ſed potius Veſpæ, aut alterius cuiuſdam coleopteri oblongi corporis ſexq; pedibus, colore aut viride, cui nonnihil aurei ſplendoris ineſt, aut vaginis lineis rubris conſperſis, in arborum quorundam, aut fruticum ſummitatibus naſcens. Sed & naturam, vt dixi, ignorauit, non enim morſu lethale venenum ſpargit per corpus, ſed ſi eius puluis per potum intus aſſumatur, aut exterius partes prope vitales applicetur, necem infert. Itaq; hoc modo interpretanda eſt hoc reſponſum philoſophi: tu tyrannus cùm ſis, vim Cantharidis aſſecutus es, hoc eſt potentiam necandi homines quoſcunque vis, non aliter quàm Cantharides, quæ cum cuicunq; homini applicantur, eum interimunt, ac necant. F

[a] Lib. 6.
[b] 1. Tuſ. 4.

VSVS IN MEDICINA.

CVM ſit tam frequens apud medicos Cantharidum vſus, tamque diuerſæ de earundem vſu ac facultate ſententię, nolui hac de re paucis agere, ne videar lucem aliquam, qua tam multæ controuerſiæ clariores fiant, lectori denegare velle. In his itaque quæſtionibus elucidandis verſabimur. An tutò medico liceat hoc genere medicaminis vti: contra quos valere plurimi autores prodiderunt. In qua corporis parte venenum lateat. Quomodo aſſeruandum, & colligendum: ac poſtea morbos quibus medeatur recenſebimus, & vtendi applicandivè modum exponemus. Scire itaque primùm oportet, meritò à pluribus dubitari, num Cantharidum vſus medico conueniat. Neque enim potum earum, nec externam applicationem tutam eſſe facilè ex ſuprà dictis patet hiſtorijs. Quin & Bartholomæus Montagnana inſignis medicus refert quendam ciuem Patauinum, cùm alteri genuum Cantharides admouiſſet, ſupra quinque libras ſanguinis eminxiſſe. atq; idem accidiſſe alteri, qui eas ad vnguium leproſorum ſcabritiem tollendam pollici pedum applicuiſſet. Quinimo reperti ſunt qui plura etiam adiecerint, ſcilicet Cantharides manus detentas ſanguinis mictum efficere; propterea quòd aliquando legiſſent, nonnullos purgantibus medicamentis fuiſſe purgatos, quę in manu ſolùm geſtaſſent. Sed hoc ipſum mirum eſt plerosq; ſimpliciter crediidiſſe, cùm abſque inſigni aliquo periculo quiſpiam experiri facilè poſſet, quàm ſit id à veritate alienũ. Afficere enim noſtram naturam, ac labefactare minimè poteſt, niſi vis eius ad interiora viſcera penetret, & ad veſicam præſertim, quam peculiariter lædere dicitur. At facultas eius venefica ad tales partes interiores peruenire non poteſt, niſi prius partes exteriores exulceret. H
Opinamur itaque in manu retentas nil damni adferre, niſi cùm exulcerentur. Atqui hoc modo ſi intelligant, nil noui adferunt, cùm id clarum ſit ac manifeſtum ex prædictis exemplis, & ſimilis in alijs noxijs medicamẽtis experiẽtia, Quandoquidẽ ſcripſit [c] quidã ſe crebro expertum eſſe, quum ſordidis in genu, & iuxta talos vlceribus, Mercurij præcipitati puluerem paulò frequentius inſpergeret, illius virus cæteris membris illæſis, ad dentes penetraſſe, & os, ac pharyngas diuturno nocturnoq; ſaliuæ effluxu maduiſſe. Ex his itaque cõſtat Cantharides, à medicis, vt aſſolet, minimè vſurpari oportere, cùm ſint medicamina noxia. Quin & lege Iureconſultis vetitum eſt atq; ſanxitum, ne quis cuipiam Cantharides, aut aliud quodpiam venenum dederit, aut vendat. Quapropter Cantharides obiectæ ſunt Catoni Vticenſi, ceu venenum vendidiſſet in auctione regia, quoniam eas ſeſtertijs ſexaginta adduxerat, vt teſtatum reliquit [d] Plinius, ac idem [e] Seneca confirmat. Venenum, inquit, Cato vendidit, „ quærite an ex proſcripto licuerit emere, quod licuit Catoni vendere? Quare ſi venditio ea- „ rum

[c] lib. 1. Epiſ. Medic. 47.
Mercurij præcipitati pulu is.
G

Cato Cantharides uẽdidit.
[d] Lib. 29. c. 4.
[e] Cõtro ver. lib. 6.

A rum ab antiquis fuerit improbata, multo magis vſus erit improbandus. Verùm ſi res titè tantoperè controuerſa examinetur, rationem vt rectè medici vtantur, ac quiuis hominum, ſitam eſſe iudico in menſura ſeu modo, mixtura, in ſtatu corporis ægrorum, in electione. In menſura autem, vt grana tria, vel quatuor intus præbeantur ægro, ſi eas in potu aſſumere debeat. Nihil enim nocet minima veneni quantitas, vt nec minima ignis ſcintilla nihil vrit. exterius autem maiori in copia applicari poteſt, ſed quæ ad veſicas excitandas ſolummodo ſufficiat; ſed nec diu applicatæ parti detineantur, ne venenum vlterius longitudine temporis per venas, & interiora corporis viſcera ſerpat. Refert quoq; mixtura, hoc eſt cum quibus miſceantur: nam ſi interius ſumi debent, vt vrinam prouocent, aut aliquem alium morbum profligant, danda erit diligenter opera, vt talia medicamenta commiſceantur, quæ earum venenum obtundant, ac mitigent, quemadmodum ſcripſit [f] Galenus: Cantharis, inquit, ſi ſola exhibeatur veſicam exulcerat, & cùm inimicam nobis facultatem obtineat, hominem plerunque necat: at ſi quibuſdam alijs miſceatur, auxilium veſicæ præbet, & vrinam magnoperè prouocat. Adhibentur quoque externis partibus cum ijs commixtæ, quæ earum acrimoniam temperant. Aegrum quoque intueri oportet in quo ſit ſtatu, quodnam ipſi temperamentum, quæ vires, ac facultates corporis. Non dantur deploratis, nec quibus viſcerum

Medici, vt rectè vtantur Cantharidibus.

Cum quibus miſcendæ Cantharides.

[f] Ad Piſ. de Theriaca.

Quibus nõ ſint dandæ Cantharides.

B ſcirrus, aut alius morbus inſanabilis eſt. Aegrius ferunt temperamento calidi, quàm frigidi; imbecilles corpore, quàm validi. Refert etiam non parum in ijs deligendis cura, de qua poſtea plenius agetur. Videtur quoque ad hunc locum pertinere, ſi dixerimus, in qua parte horum animalculorum venenum exiſtat. nam ſi aliqua in parte lateat dempta ea, ſecurus erit eorum vſus, nec tam circumſpectè in ijs vtendis agendum erit. Verùm hac de re nõ conſtat inter autores: alij enim in pedibus, & capite venenum eſſe exiſtimant, alij negant: rurſuſq; alij caput, & corpus abijciunt, alas, & pedes ad vſum redigunt, vt ait Galenus. [g] Hip-
» pocrates poculum præſcribẽs hydropi, abiecit caput, pedes, & alas. Cantharides, inquit, tres,
» abiectis ſingularum, tum capite, tum pedibus, tum alis in cyathis aquæ tribus terantur, &c.
» Galenus in commento, Quidam, inquit, dictionis huius mentem haudquaquam intelligens
» audax medicus, prædictas partes à Cantharidibus abiecit, deditq; hydropi, cui cùm à primo
» die abſceſſus in ſura comparuiſſet, poſt tres alios dies ſectus eſt, effuſaq; copioſa aqua, cura-
» tus eſſe viſus eſt, quod pars tumoris præter naturam plurima ſanè ſtatim ad moderationem
» redacta ſit; Veruntamen non multis pòſt diebus obijt. Quam ob cauſſam medico quidam

In qua parte venenum lateat.

Lib. de ſimplici med. facul. 11.

[g] lib. de Vict. rat. in morb. acutis.

C crimen ingeſſit, perperam data eſſe Cantharidũ corpora, inquiens nempè, propinanda abla-
» tis corporibus, tum caput, tum pedes, tum alas, idque eſſe, quod in dictione enunciaretur.
» Quare non cunctatus audax ille medicus hydropi altri ita propinauit, moxq; facto ſimiliter
» in femore abſceſſu, ſectoque atque effluxo ſimiliter humore, multis pòſt diebus hominem
» mori contigit. Quanquam vrinarum prouocatorio ex Cantharidibus confecto quidam ci-
» tra bibentium incommodum vſi ſunt. Quapropter ex hac medici audacioris hiſtoria, qui nunc corpora tantùm, nunc alas, capita, & pedes ſolummodo infœliciter dederat, integras ſe dare profitetur Galenus; quaſi in quibuſdam earum partibus vis ſit venenum reprimendi. Conuenit tamen inter omnes ſcriptores alas earum veneno auxiliari. At quidam, inquit, [h] Galenus ſolas alas, & pedes inijciunt, quæ aiunt eſſe alexiteria ijs, qui corpora ipſorum bi-
» biſſent; alij contra; at nos totas indimus: & Plinius, Cantharides, inquit, Vermiculi ficorum,
» & pyri, & peuces, & cynacanthæ, & roſæ. Venena hoc remedia ſecum habet: alæ medentur
» quibus demptis læthale eſt. Notandum autem hunc locum Plinij mirè mutilatum, confuſumque eſſe verborum ordinem, qui aliquo Aſculapio opus habet, qui eum priſtinæ ſanitati reſtituat: nam cùm locutus eſſet de Tineis, & Culicibus quibuſdam ficarijs, hæc de Cantha-

[h] lib. 11. ſimpli. med. facul.

Lib. 11. c. 35

D ridibus mutilator, quiſquis ille fuerit, impoſuit, tum ruſus ad Culicũ, qui ex acidis gignuntur, naturam reuertitur. Per Cynacanthen alij oxyacanthen alij cynorhodon intelligunt. Quum itaque in Cantharidibus obſeruatum ſit, venenum certis ineſſe partibus, merito redarguenda erit Cardani ſententia, quę affirmat, vltimam ſiccitatem eſſe venenum. nam ſi alæ ſint ſicciſſimæ partes totius corporis, in ijs venenum latere magis, quàm in cæteris partibus, fateri cogitur, cùm tamen & experientia Galeni reclamet, & veterum autoritas. Virtutem habent ſi integra ſumantur corpora calorem eliciendi, vlcerandi, erodendi, vt autor eſt [i] Dioſcorides; ex quibus Galenus vult conijcere terrenæ eas eſſe ſubſtantiæ, guſtuſq; acris, quamuis ob eroſionem, & putrefactionem non guſtentur. Ad varios morbos vtiles, & quia calidiſſima ſunt ad vlcera maturanda aperiendaque adhibentur. In pulueres tritæ ſanguineq; hircino, vel maſtici miſtæ, in vino ſumptæ intumenti corpori ſunt vtiliſſimæ. ad hydropicos præſcribit [k] Hippocrates Cantharides tres demptis alis capitibus, & pedibus in cyathis aquę tribus tritas. Sed antequam æger bibat, calido perfundendus, vngenduſque, ieiunus bibere

[i] lib. 2. c. 55.

Ad quos morbos vtiles.

[k] lib. de Vict. rat.

Ad hydrop.

debet

debet & panes calidos ex oleo, & pinguedine edere. Cantharidas antidotis impoſitas aquæ E
inter cutem auxiliari prodiderunt aliqui teſte Dioſcoride. Quin rurſus Hippocrates, aquæ
inter cutem, quæ in vteris fit, præſcribit, Cātharidas tritas, & modico tempore appoſitas. Pul
Ad vrinam prouocandam.
uerem earum ex aduſtione factum, (nam ſic præparatas magnam facultatis deleteriæ partem
exuri putant) addito ceraſorum gummi, vt magis ſit ſalutaris minuſq; noxius in diureticis
electuarijs cōmiſcendum ſuadēt, atque exhibēdum cum apozemate morbo conuenienti
diſſolutum. Quod ab Aetij doctrina non abhorret, qui ait quendam ex præceptoribus ſuis
in pharmacum vrinam ciens parum de Cātharidibus indidiſſe, reiectis alis ac pedibus. Non
Lichenem. [l] Lib. 29. cap. 4.
dubium eſt, quin brachio, ac ſcapulis appoſitæ vrinam potenter prouocent. Illitas licheni
prodeſſe cum ſucco taminiæ vuæ, & ſeuo ouis, vel capræ, autor eſt [l] Plinius. Excoriatorium
Lichenum quo Romæ vtebatur Pamphilus, ac plurima, cum eo lucratus, cùm mētagra morbus
appellatus inualeſceret, ventres Cantharidum recipit. Ijſdem vtitur Axorius ad idem
malum in ſuo excoriatorio, quod recipit, ſquamæ ęris drachmas ſex, atramenti ſutorij drachmas
quatuor, Cantharidum ſeſquidrachmam, veratri albi tantundem, ſandarachæ drachmam
Ad Alopecias. [m] Lib. 29. cap. 9. [n] De comp. med. ſecun. loc. 5.
vnam, excipitur cedria. Aliqui, vt tradit [m] Plinius, Alopecias Cantharide trita illinunt
cum pice liquida, nitro præparata cute, cauſtica cū ſit vis earum, cauendum ne exulcerent al- F
te. Poſtea ad ulcera ita facta, capita murium, & fel murium, & fimum cum helleboro, & pipere
illini iubent. Et Apius Phaſcus citante ipſum [n] Galeno ad Alopecias inueteratas, cum
haſce in ſole, aut ad ignem illeuiſſet, & bulla excitata acu humorem euocaſſet, cerato hoc reliquam
curationem perficiebat: habet autē ſandarachæ drachmas duas, auripigmenti drachmas
totidem, veratri nigri, & elaterij drachmam vnam ſingulorum, ventrium Cantharidum
tantundem, excipiuntur cedria. quidam tritis tantùm cum aceto vtuntur ad producendos
capillos capitis, eodemque modo lepris fœliciter illinunt. Tritas cum vua taminia ad ver-
Ad Verrucas. Ad aliena corpora extrahenda. [o] 11. de ſympli. med. fac.
rucas laudat Plinius, & cum farina hordeacea mixtas atque contritas ad aliena corpora extrahenda.
Sufficientem, inquit [o] Galenus, habemus experientiam de Cantharidibus, quod
in vngues pſorocidas cum idoneis ceratis, & emplaſtris impoſitę ſic illos educunt, vt toti cadant.
Miſcuimus, inquit, eas facultatibus pſoris, & lepris congruentibus, necnon quibuſdam
ſepticis, atque interim etiam ijs, quæ clauos quos vócant, eijciunt. Quendam etiam
Ad Podagram. [p] Li. 3. c. 78. Phęnigmus ex Cantharidibus.
medicum medicamento ex Cantharidibus ad podagras vtiliter vſum Plinius, & [p] Paulus
Aegineta referunt. neque id mirum, cùm virtutem habeat erodendi, humorem ex alto euocandi,
ac veſiculas excitandi, quibus ruptis humoris plurimum excreuit atque ita curauit. G
Quapropter & hodierno tempore phœnigmis ex Cantharidibus frequenter vtuntur ad ſimiles
morbos articulorum doloreſque, & ad humores parti cuiuis firmiter inſidentes, qui
neque emollientibus, attenuantibus, diſcutientibus, attrahentibus reſolui poſſunt. modus
autem vtendi hic eſt. Cantharides tritæ in exquiſitiſſimum leuorem parti imponuntur iam
frictione rubenti, & excalefactæ. atque ſic promptiſſimè, nec admodum vehementi dolore
ardoreuè humores ſeroſi largiter euocantur. At mitius vnguentum fuerit, quod in portione
vna tritarum Cantharidum, axungiæ, & cerati liquidi quádriplum contineat. Tutius
quoque & moderatius fuerit cataplaſma, quod habet Cantharidum tritarum partem vnam,
ſeminis ſinapis contuſi partes tres, pulpæ ficuum & fermenti acris partes ſex. Et hoc quoque
compoſitum, quod veſicas eccitet, apparari poterit. Saponis nigri, & ſalis vulgaris triti
pares portiones confundito, dum concorporentur, & emplaſtri forma fiat: impoſitum veſicas
excitat, aquamque ducit nullo ſenſu doloris. Rupta autem, & aperta veſica humor
ſenſim emanat, inductoque pingui, aut leniente medicamento, non antè finitur exulceratio
ſiccari, quàm omnis humor ex affecta parte ſit exhauſtus, hoc itaque modo cum Cantharidibus,
acriter ac firmiter impacti humores ex alto corpore educuntur, doloreſque per- H
Adpuſtulas faciei. Scabiem. Pſoras. Nomas. Carcinomata.
tinaces ſedantur. Sananr quoque albas faciei puſtulas cum aceto illitæ, Scabiem, Pſoras,
& Nomas, item Carcinomata cum oleo coctæ ad mellis craſſitudinem. hoc etiam pacto
vſurpatæ molliendis maturandis aperiendiſque vlceribus conueniunt: nam miſta calce, (vt
Plinius tradit) panos ſcalpelli vice aperiunt. Hippocrates eiſdem vtitur in nobiliſſimo illo
medicamento Carico dicto, quo carnem in vlceribus exedere ſolet. Dicuntur non ſolùm vrinam,
ſed & menſes quoque ciere. Quapropter in plurimis mulierum morbis à menſium
Menſes cient. [q] Li. de nat. mulieb. Ad varios mulieres morbos.
obſtructione profectis [q] Hippocrates dedit. Si verò, inquit, menſes non fiant, vbi hæc opportuno
tempore ſceceris, Cantharidas bibendas dato, & poſtquam prodierint ieiuna, & illota,
ac ſuffitu cum viro dormiat. & alibi; At in menſibus ſiquidem ſanguis eruperit, ſatis
eſt: ſin minus Cantharidas quatuor bibat pedibus, alis, ac capite reiectis, & pœoniæ grana
nigra quinque, & ſepiæ oua, & apij ſemen cum vino, &c. & rurſus ad vtęros aperiendos purgandoſq;
hoc adhibet medicamentum. Cantharidas quinq;, inquit, aceto albo affuſo terito,

A & non valde liquidum medicamentum facito, ſed vt digitis effingi poſſit, & de ficu alba pin-
gui ſine granulis, & pelle, & duplam Cantharidum partem admiſceto, & efformatam glan-
dulam tenui lana inuolutam ſubdito. Vt mulier cõcipiat, valet hoc, quod ſequitur, ſecũdum Contra ſte-
eundem [r] autorem. ſumito Cantharidas tritas quinq;, & colocinthidis longæ internam par- rilitatem fę
tem ſpongioſam myrrhamq;: hæ melle cocto ſubacta in glandem efformata lana, inuoluito; minarum.
excepta ſumma parte: deinde in oleum ſuauiſſimum intingito, & apponito. Et alio in loco [r] Lib. de ſte-
Cantharidas in vino ſubactas in lana ſubdit, vt fœcundas mulieres reddat. Idẽ ad vteri ſtran rilib.
gulationes commendat Cantharides quinque thuri, & myrrhæ commiſcens, & glandulam Adverſus ſtrã
longam magnitudine gallæ faciens, ac lana obuolutam linteo albo circundans, & vnguento gulationes.
Aegyptio albo, aut roſaceo madefactam apponens. Vbi autem vehemens dolor vterum in-
uaſerit, prodeſſe [s] ait Cantharides ſimul coctas in vino nigro cum cypero, calamo, iunco odo [s] lib. de mor
rato, & iride. Vtero verò ad præcordia prolapſo ſuadet, vt poſtquam purgata ſit mulier, fo- b. mulieb.
mentum vtero adhibeatur ex hiſce, quę ex lauro præparantur, ea quę ex narciſſo fiunt appo-
nens, ac tribus interpoſitis diebus id quod ex Cantharide pręparatur. Idem autor ad ſecũdas
eijciendas Cantharidibus vtitur. [t] Alibi quoq; ijſdẽ ad alias internas affectiones, vt ad mor [t] Lib. de in-
B bum regium. Exhibeto, inquit, & Cantharidas ſine alis & capite quatuor tritas, & in vini al- ternis affe-
bi hemina dimidia dilutas modico etiam melle affuſo, atq; has bis, aut ter in die bibat. Con- ctionib.
tra lumbricos tritas, & cum radice vitis albæ bibitas celebrat [u] Galenus. Mathiolus à cane Ad icterũ.
rabido demorſis præbet. Si telæ Aranearum inuolutæ, & quartanario ſuſpendantur, cum [u] De Theria
perfectè liberari cum [x] Mizaldo aſſero. Scribit [y] Ruellius eaſdem venerem concitare tan- ca ad Piſo.
quam omnibus notum. Iam verò, & Salamandræ produntur Cantharidum potu. Hæ enim Cõtra quar
Salamandris contraria, vt ſcripſit [z] Plinius. Phalangiorum quoq; morſibus in Apulia occur- tanam.
runt experimento [aa] Iohannis Baptiſtæ Portę nobilis medici: id nouum eſt: quapropter eius [x] Memora-
verba ſubſcribam. In Apulia, inquit, genus Phalangij viget, Tarantula vulgo dictum, cuius bi. Cent. 3.
morſus pernicioſiſſimus, naſcitur ibi copioſiſſimum frumentum in quo Cantharides oriũtur. [y] Lib. 2. de
Nos hac contemplatione (nempè in ijs locis vbi malum, ibi quoque remedium naſci) ima- Natu. ſtirp.
ginati ſumus tres, vel quatuor in potu datas ſuccurri poſſe ab eo demorſis, nec fefellit expe- 127.
rientia: nam verum compertum eſt periculo facto. Cõtra Sala mandras.

[z] lib. 29. c. 4

[aa] lib. 6. Phy togn. c. 23.

C ELECTIO MODVSQVE REPONENDI.

Cõtra Phalangia.

PLVRIMVM, vt dixi, refert ad rectum in medicina vſum, vt optimis vta-
mur. Eliguntur ad recundendum, quæ in frumentis colliguntur, teſte Dio-
ſcoride, qui potentiſſimas eſſe ſcribit varias, lineis tranſuerſis, promiſſoque
corpore, craſſas, & Blattarum more præpingues; ſed inertes, & imbecillas,
quæ ſunt vnius coloris. In quibuſdã codicibus vulgaribus laudantur luteis
lineis quas in pennis tranſuerſas habent, hęc lectio melior iudicãda, vtpotè
» cũ [a] Plinio conueniens, qui hæc ex Dioſcoride tranſtuliſſe videtur. Potentiſſimæ, inquit, in- [a] lib. 29. c. 4
» ter omnes variæ, luteis lineis quas in pennis tranſuerſas hahent, multùm pingues: inertiores
» minutæ, latæ, piloſæ; inutiliſſimæ verò vnius coloris macręq;. Et Aetius affirmat ſe id exper-
tũ eſſe, nimirũ, quæ in tritico reperiuntur, & virgulas tranſuerſales melini coloris in alis ha-
bent, meliores eſſe reliquis. In quodã libello edito [b] Galenoq; adſcripto efficaciſſimæ haben [b] De ſimpl.
D tur, quæ in ſpicis frumenti adhuc florentis virides, & quaſi diſtrictę circa ſuas papillas, viola- medic.
ceo colore oblongę, & vaſtę: inertiores eæ, quę circa roſas colliguntur, quod cum Plinio cõ-
gruit ſcribente, in alba roſa minus efficaces eſſe. Pręſtant autem, quę ſunt ſolidę, recenteſq;:
nam inueteraſcentes facilè cariem ſentiunt, vnde inutiles fiunt in medicamentis. Selectę ita-
que viuæ ſecundum Dioſcoridem, in fictili vaſe non picato conduntur, & raro mundoq; lin Recunden
teo obligato ore, & deorſum conuerſo ſuſpenduntur, ſuper aceti ſeruentis quã acerrimi hali- di modus.
tum, donec ęſtu exanimentur, poſtea lino transfixę reponuntur. De eadẽ re ſic breuiter [c] Pli- [c] lib. 29. c. 4.
nius. Conduntur, inquit, in calice fictili non picato. (ἀκόνιτον vocat Dioſcorides, quanquam
ibidem interpres vas non picatũ expoſuerit hanc Plinij verſionem ſecutus. ἐς βάλω, inquit,
ὡς τὸ ἀκόνιτον ἀγγεῖον. Eſt autẽ vas ἀκόνιτον τὸ μὴ κεκονιαμένον, hoc eſt non illitũ albario opere,
aut calce. aliàs idẽ Dioſcorides ἄπισσον vocat de Thalaſſomelite loquens, quod contrariũ eſt Vas ἀκόνι-
τῷ κεκονιαμένῳ, & linteo colligato, congeſtę roſa matura, & ſuſpenduntur ſuper acetũ cũ ſale τον quid.
feruens, donec per linteolũ vaporentur: poſtea reponuntur. Placet cuidam, vt circa menſem

Auguſtum ad remedium colligantur, & in aceto merſæ necentur, ſicq; reponantur, durareq; per quindecim annos putat; nos per biennium & experientia, & veterum autoritate perſuaſi, vbi enim per duos annos repoſitæ fuerint, cariem ſentire incipiunt. E

VSVS IN ALIIS.

Viperæ Cãtharidibus aluntur.

[a] *De Theri. ad Piſon. c. 13.*

SI quis viperas domi in vaſe vitreo diu conſeruare viuas cupiat ſpectaculi gratia, quod hodie pharmacopolas in Italia frequenter factitare videmus, eum oportet ipſis Cantharides in cibum dare. hoc enim conueniens eſſe earum alimentum [a] Galenus docuit. Qui viſu hebetes facti ſunt ex continuo rerum ſplendidarum, ac lucidarum intuitu, viſum eundem acuere poſſunt, earum Cantharidum contuitu, quæ virides ſunt, & quarum nunc apud medicos frequens eſt vſus, quamuis minus ſint præſtantes.

CONTRA VENENA SEV POTVM. F

Signa potarum Cãtharidum.

[a] *Lib. 6. c. 1.*

[b] *In Alexipharma.*

QVIBVS datæ ſunt Cantharides (vt docet [a] Dioſcorides) ſigna eueniunt grauiſſima. Ab ore enim ad veſicam vſque cuncta erodi ſentiuntur; picem aut ſimile quiddam cedriæ reſipiunt: dextera præcordia inflammantur. Vrinam egrè reddunt, & ſubinde cum lotio ſanguinem emittunt. ſtrigmenta non ſecus atque dyſentericis, aluo deferuntur: faſtidia vrgent: animo linquuntur, obortaque vertigine concidunt. poſtremò mente abalienantur. Quarum plurima [b] Nicander hiſce verſibus expreſſit.

Μὴ μὲν Κανθαρίδος σιτηφάγου εὖτ' ἂν ὀδωδὴ
Κῆνο ποτὸν δέξαιο χυτῇ ἐναλίγκια πίσσῃ.
Πίσσης γὰρ ῥάθωσιν ἄγει βάρος. ἔνδ' ἐ χαλφῶ ἡ
Οἷά τε δὴ καρφεῖα νέον βεβρωμένα κέδρου.
Αἱ δ' ὅτε μὲν πλαδόωντι ποτῷ ἐπὶ χείλεϊ δεγμὸν
Τεύχουσιν. τοτὲ δ' αὖτε περὶ στόμα νείατα γαστρὸς.
Ἄλλοτε καὶ μεσάτη ἐπιδάκνεται ἄλγεσι νηδὺς.
Ἠ' κύστις βροθῶσα. περὶ ψαύουσι δ' ἀνίαι G
Θώρηκος. τόθι χονδρὸς ὑπὲρ κύτος ἵζετο γαστρὸς.
Αὐτοὶ δ' ἀχαλόεσσ', ἄλλη δ' ἔφρα ἐ'θαφωτὸς
Ἄψυχος πτοιᾶται. ὁ δ' ἀελπέα δάμναται ἄταις.
Οἷά τε δὴ γέρρα νέον τεθρυμμένα πάππου,
Ἠὲρ ἐπιπλάζοντα διαψαίρουσιν ἀέλλαις.

Hæc Iacobus Greuinus hiſce Latinis verſibus explicauit.

Nec tu frugiſecam, piceum quæ reddit odorem,
Cantharidem pota, quia talem imitata reſinam
Plenas illa trahit nares, & dentibus ipſis
Infecto cedria ſapor obuerſatur in ore;
Morſaq; labra dolent: aliâs extrema ſuperni
Ianua ventriculi, contortaq; vellitur aluus, H
Atq; cruentam acer veſicam ſupprimit angor,
Multa coarctatum ſtringitq; anguſtia pectus,
Subcidensq; cibi coquus imo ad viſcera tendit.
Redditur impatiens mutatis moribus æger,
Vt pulſa ob tantum mente, & ratione dolorem,
Lamentabilibus cadat interiatq; querelis;
Qualis in horrenti ſpinarum pappus echino,
Quem violenta rapit per inaneq; diſſipat aura.

Horum omnium ſymptomatum cauſſas examinemus. Nocent priuatim veſicæ omnibuſque vrinæ inſeruientibus membris, non modò hauſtæ, ſed exteriùs appoſitæ, vt ex relatis hiſtorijs, licet cognoſcere. Quo fit, vt qui haſce hauſerint, exulcerata inde veſica, magnis in

vrina

A vrina reddenda excrutientur doloribus, & propterea vrinam ægrè excernunt. quanquam præter veſicam, omnia in vniuerſum lædant viſcera, quòd virtutem habeant erodendi, & poſtremò necē inferant. Sua enim deleteria, & pernitioſa vi deradunt internos omnes meatus, quibus obuiant. Proinde non mirum ſi cum lotio ſanguinem extrahant eroſis veſicę vaſis ab eis: neque, ſi quando (vt recentiores quidam dixere) penis ipſe, teſtes, pubes, & veſicæ ceruix intolerabili inflammatione vexentur. Hinc enim plerunque euenit, vt qui hauſerint, vrinæ ſtillicidio afficiantur, non ſine intolerabili ardore anguſtiaque. Cæterùm & picis, & cedriæ odor, quem à Cantharidibus malè affecti guſtu, & olfactu percipiunt, aliunde Mathioli iudicio, non prouenit, quàm à vaporoſis humoribus in ventriculo, & iecinore aduſtis, intenſa huius iecinoris caliditate. Ab ea ſi quidem dum exuruntur humores, quædam inuicem fit commiſtio, quæ propriam, tum guſtum, tum odoratum inficiendi, facultatem adipiſcitur. Inflammantur præterea dextri lateris præcordia. quippe cùm veneni vis in iecur faciliùs quàm in lienem excurrat, mirum vtique non eſt ſi concitatis vtique inflammationibus, potius dextrum, quàm ſiniſtrum ægrotet latus. Nec alia ratione fit inde fluxio dyſenteriæ ſimilis, ſecum deferens inteſtinorum ramenta, quàm quòd Cantharides ipſæ ad inteſtina deſcendentes acerrima ſua vi, ea exulcerent, & abradant. Defectus verò animi, ingenſque

Vrinam cur ægrè excernant ægri.

Picis aut cedriæ odor vnde.

B anxietas, & cordis angnſtia partim eueniunt doloris, ardoris, intolerabiliſque inflammationis exuperantia: partim verò deleteria vi pharmaci, quę vſque adeò reſoluit vitales ſpiritus, & imbecilles reddit, vt inde affecto corde, hæc tam ſæua oriantur ſymptomata. Quin & ob id vertiginoſi fiunt, phrenitide amentiaque capiuntur, qui eas ſumpſerint, quod venenoſæ exhalationes, quæ à colliquatis humoribus in inferioribus membris ſurſum in cerebrum feruntur adeò, vt ipſum inficiant, & animales facultates corrumpantur, ratioque pereat. Sanguis item corruptus, & plus æquo ab hoc venefico medicamento incenſus febrem concitare poteſt, ex qua delirium & mentis alienatio, aut furor oriantur. Sed antequam grauiora talia ſymptomata accidant, ſolicitè diligēterq; vomitus eliciendus, dato oleo, aut decocto capitis hircini, porcini, vel agnini, veluti [b] Nicander his verſibus pręcepit.

Febris vnde.

Vomitus.

[b] *In Alexiphar.*

Δὴ πότε δ' ἢ σιάλοιο καρήατος, ἠὲ καὶ ἀμνοῦ
Ἀμμίγδην σποράδεσσιν ἐυτροχάλοιο λίνοιο.
Ἡ' ἐνίον χοροῦα ταμὼν κεραῶντα χιμαίρης
Ἠ' ἔτι πουχνῶς, μορόεν ποτὸν ἀΐνυσο χύτρου,

C Εἰς δ' ἔμετον χορίσαιο, τὰ δ' ἀθρόα νειόθι βράσσοις
Ἐμματίων, ἔτ' ἄπεπτα πύλῃ μεμιασμένα δόρπα. Hoc eſt.

Praterea iuuenis caprave ſuiſve, vel agni
Decocto capite, aut etiam anſere pinguia iura;
Qua tamen adiecto lini ſint lubrica fructu
Offer, & oppleto dum ſurgat nauſea ventre.
Mox vbi tunc imo ſederunt omnia fundo
Infimam ad vſque gulam crudas dum ſenſeris eſcas,
Inſerto vomitum prorităs indice produc.

Cerebella enim omnium animantium, cùm lentore quodam ſint prædita, difficillimeq; eon coquantur, ſuccum generant craſſum, vomitumque mouent, quod melius pręſtant, ſi cum lini ſemine, quod craſſum eſt, & flatulentum, elixentur. Nam & ventriculum laxat, & aluum lenit, & acrimoniam maleficamque vim Cantharidum obtundit. Quod & iura carnium pinguium cunctarum præſtant, quibus ita infarciendus eſt ventriculus, vt tandem ea, vel ſpontaneo vomitu, vel digito in fauces immiſſo reijciat. Aſclepiades apud [c] Galenū paſſum cum

[c] *Lib. 1. de Antid. c. 7.*

D oleo miſtum, & ſeuum cum aqua decoctum atque colatum bibenda dabat, vt vomerent. Poſt vomitum clyſteres è lacte parandi, vt cecinit Nicander.

Clyſteres poſt vomitum.

Πολλάκι δ' ἐγκλυστῆρι νέον γλάγος οἰὸς ἀμέλξας
Κλύζε, τὰ δ' ἤλιθα γαστρὸς ἀφόρδια κενώσας. ideſt.

Sapenumero per clyſterem recens ouis lac mulſum
Immerge: ſicq; ventris recrementa plurimùm euacuabis.

Ouis autem lac laudat, vt præſtātiſſimum, cùm tamen & bouis, & capræ rectè præſcribi poſſit. Præterquam enim quòd omne lactis ferè genus vniuerſas corporis ſordes abſtergit, eam quoque vim poſſidet, vt reſtinguat, & aliquo modo temperet caliditatem, & ſiccitatem Cantharidum, quam ob cauſſam conſulit idem poëta, vt lac etiam per potum ſumatur. Laudat ſummoperè Mathiolus lac humanum ab vberibus exſuctum: crudum recenſq; butyrū eclegmatis modo linctū. [d] Dioſcorides per clyſterem infundi præcipit, halicæ aut orizę, tragi aut ptiſanæ cremorē aut decoctū maluę, aut ſeminis lini, aut fœnigreci, aut radicū altheę, quam

[d] *Lib. 6. c. 1.*

Digitized by Google

Latinus ſermo Ibiſcũ appellat. Deinde nitrũ dat ex hydromelite, vt quę ſtomacho adhuc aut inteſtinis adhærent eluendo excernantur, & diſcendant. Quæ niſi ſic diſcutiantur, ingeſta in aluum ex nitro aqua mulſa vacuari debent. Deinde præbet vinum, aut paſſum in quo pineoli nuclei, aut cucumeris ſemina contrita ſint, aut ex lacte, aut mulſa, aut anſerinum adipem è paſſo liquefactum. [e] Celſus tanquam proprium remedium panacem cum lacte contuſa, vel galbano, vel vino adiecto dari, vel lac per ſe iubet. Mathiolus pſyllij, cydoniorum malorum, & maluæ ſeminis ſpiſſamentum præbet; item ſeraplum ex nymphææ floribus, & purpureis violis: quin & quod ex papaueribus conficiunt: nec non lactucæ, & portulacæ, & cucumeris, & cucurbitæ ſuccum: præterea cremorem lactis ſpeciem referens, qui è papauerum melopeponum, cucurbitæ, cucumeris, anguriæ, & lactucæ ſemine exprimi ſolet, affuſa violarũ aqua, aut radicis althææ, aut ſolani, quod veſicariam, aut halicacabum vocant, cuius etiam rubentes baccas decem, aut duodecim numero fractas, & ex aqua portulacæ, vel ptiſana hordeacea potas, hoc in negotio præſentaneo remedio prodeſſe ſcribit. facereque item ad hoc amigdalinum oleum, quod ſcilicet ex dulcibus nucibus elicitur vnciarum ſex pōdere hauſtum. hinc autem præfertur, quod ex recentibus pineis nucibus exprimitur; ſed omnium præſtantiſſimum eſt, quod è ſemine albi papaueris eximitur. Quandoquidem hoc præter id, quod tanquam pingue plurimùm conuenit, poteſt ſuaptè natura inflammationes extinguere, veneni acrimoniam retundere, & dolores quantumuis vehementes ſedare. Sunt etiam qui præferant aquam, quæ feruentis balnei calore vitreis inſtrumentis elicitur è maluæ folijs, ibiſci radicibus, & recentibus cucurbitæ ramentis: quod propriè vi vrinæ ardoribus opem ferat, & inteſtinorum inflammationes repellat. Porrò ſuccurritur exulceratis inteſtinis ijſdem quibus dyſenteria profligatur: nempè pinguium carnium iuribus clyſtere infuſis, addito hirci ceruiq; adipe; & omphacino roſaceo, plantaginis aut portulacæ aqua prius elota. Inflammatæ autem partes ſecundum Dioſcoridem hordei farina cum mulſa decocta perungendæ. Ab initio admota cataplaſmata nocent, quod citatus ab eis calor, ita illapſum virus remoratur, vt in principes partes ſe inſinuet: ipſa tamen interiecto tempore moleſtiſſimis inflammationibus opitulantur, vtpotè quæ dolores, & permulceant, & leniant. Tum vbi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in ſolium deſcendere oportet, ac lauare, vt per cutem ſummam, quæ corpori noxia inhæſerunt, etiam excernantur. Victitare ægrum oportet gallinaceis carnibus, hœdinis, aut ſuillis catulis, maximè pinguibus, & tenerrimis, ac cum lini ſemine coctis ſecundum Dioſcoridem. ſiquidem aluum cient, & venenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce liberalius bibat. Natura Cantharidum aduerſari muſtum aſſeruit [f] Plinius, quemadmodum & ſapam, quæ muſto cognata res eſt: decocoquitur enim muſtum donec tertia pars ſuperſit vt fiat ſapa. Poſtea ea quoque adhiberi conuenit, quæ peculiari quadam vi venenum expugnent, quale eſt pulegium. Neque autem Cantharidibus qualitate ſua, quæ eſt calida ſicca, & acris ſolummodo, ſed ſpeciali ſuæ naturæ proprietate, quæ à Græcis ἀλεξιφάρμακον dicitur, aduerſatur. Hanc potionem Ceres aſſumpſit tum, cùm tota mœrens eſſet ob amiſſam filiam Proſerpinam à Plutone inferorum Deo raptam, & hoſpicio exciperetur in ędibus Hippothoontis filij Neptuni, ab illius coniuge Metanira. Cui Ceres cum vinum oblatum bibere recuſaret, in mandatis dederat, vt aquam illi, cui pulegium admixtum eſſet, porrigeret. Interim Iambe Thracia oriunda Metaniræ ancilla, fabulas, & alia ridicula verſibus recitabat, qui deinde Iamblci ab ea ſunt denominati. Quam fabulam Nicander de remedijs, & antidotis contra Cantharidum potum agens his verſibus incluſit.

Margin: E (at first line); [e] lib. 5. c. 27.; F; Inflammatis partibus vt ſuccurratur.; Victus ratio ægri.; G; [f] lib. 22. c. 1.; Ceres quã ſumpſerit potionẽ, ob mœſtitiam.

Τῷ δ᾽ ἐσὺ πολλάκι μὲν γλήχω ποταμήϊσι νύμφαις
Ἐμπλήδην κυκεῶνα πόροις ἐν κύμβισι τεύξας
Νῆς ἤρης δηοῦς μορόεν ποτὸν, ᾧ ποτε Δηὼ
Λαυκανίην ἔβρεξεν ἀν᾽ ἄστυρον Ἱπποθόωντος
Θρηΐσσης ἀθύροισιν ὑπαὶ ῥήτρῃσιν Ἰάμβης; H

Quæ ſic Latinè ſonant Iacobo Greuino interprete.

Huic etiam, vt medeare malo frugale ſubinde
Pulegium dulci nympharum munere funde,
Ieiuna, & Cereris facto agris porrige potu,
Hæc quo diua ſuas apud Hippothoonta rigauit
Fauces, Threicea numeroſum ad carmen Iambes.

Vinum præterea contrariam habet naturam omnibus venenis, & ob hanc cauſſam raro illius Nicander obliuiſcitur in ſuis alexipharmacis, quemadmodum rurſus in hiſce verſibus minutarum gemmarum in vitibus meminit cum melle mixtarum.

Ἢ σύ γ᾽ ἀμπελόεντα γλύξιν ἐνὶ καυλίᾳ κόψας

χλωρὰ

A *χλωρὰ νέον πετάλοισι περιβρίχθοντα κολούσας*
Ἢ μελισσαίων καμάτων ἐνὶ ταῦρα μορύξαις. Hoc eſt.
Pampineas etiam viridi de palmite frondes
Accipe,& infuſo potandas melle propina.

Imperat præterea herbæ cuiuſdam vſum, quæ radicem aculeatam habet, ac in petris naſci-
tur perpetuis frondibus. Quæ autem ea ſit herba, adhuc inter ſcriptores non conſtat. Leoni-
cerum Latinum interpretem carpit non immeritò Iacobus Greuinus. is enim in ſuis anno-
tatiunculis hunc textum exponens. aſphodelum, ſeu haſtulam regiam intelligit, quando in-
» quit, Radicibus Molothuri in monte creſcentis cum melle vtere aduerſus Cantharides. Mo-
» lothurus eſt herba perpetuò florens. vnde & Euphorion, inquit. Molothurus.

Πτῶκες ἀεὶ χλωροῖσιν ἰαύουσι μολοθούροις. ideſt.
Dormitant lepores viridi ſemper molothuro.

Quandoquidem Nicander herbam eius radicis (quam valere dicit contra Cantharides) flo-
rere ait altis ramis inſtar molothuri. non autem molothurum accipiendum eſſe. Idque per-
ſpicuum euadit ex hiſce eius verſibus.

B *Σκορπιόεντα τάμοιο ψαφαρῆς ἐκ ῥίζια γαίης*
Ἄγρια κεντρήεντα. πόα γε μὲν ὕψι τέθηλεν
Οἷάπερ μολόθουρος' ἐν ἴχνια δ' ἐκαυλέα βάλλει.

Quæ metro ſimili ſic Iacobus Greuinus reddidit Latine.

Quin & acuta inter petras radicula prodeſt.
Cuius perpetui frondes apricantur aculei:
Illius herba velut molothurus floret,& altis
Conſpicitur ramis,graciliq; aſſurgere caule.

Eiuſdem poëtę cōſilio drachmæ quatuor terræ Samiæ, quæ aſter appellatur, aſſumi poſſunt. Terra Samia.
laudat eam terram cum paſſo Dioſcorides. Proficit autem aduerſus Cantharides duabus
de cauſſis. Primùm ob naturæ ſuæ ſpecialem quandam proprietatem: deinde ob tẽperamen-
tum aliquo modo frigidius, quo caliditatem Cantharidum hebetat, fluxumq; ſanguinis re-
primit,& vlcera inteſtinorum, quæ Cantharides potas ſequi diximus, ad cicatricem perdu- Lutum Armeniũ cur
cit. Salutare & ægris eſt lutum Armenium. Cardanus id fieri putat, quòd ſit tenuiſſimum. aduerſus
C cuius cauſſam iure his verbis [g] Scaliger improbauit, aliamq; dedit. Quis enim, inquit, dicat Cãtharides
» eroſioni tenuitatem aduerſari? nihilo pręſentius ipſi quoq; putrefactioni. Implanantia nãq; ſalutare.
» (Emplaſtica Galenus vocat) prohibent eroſionem: non autem partiũ tenuium, ac diſſitarum [g] *Exerci.95*
» medicamenta. Obducitur ergò ſuperficies quaſi trulliſſatione luto ipſo: qua tanquam incru-
» ſtatione muniuntur partes neq; vlcerantur. Galenus cùm eſſet in Lemno Inſula à quodam,
qui inter principes ibidem habebatur, perſuaſus fuit terram Lemniam aduerſus epota ve-
nena valere, idq; ſe expertum eſſe aſſerit in lepore marino, & Cantharidibus, cùm homines
tale quid ſe ſumpſiſſe ſuſpicarentur: nam hauſto eo, quod terram Lemniam habebat medica
mento, protinus omne venenum euomuerunt, nec poſtea vllum ſymptoma accidit eorum,
quæ ad Cantharidas, aut leporem marinum concomitari ſolent, tametſi coniuncta eſſet per-
nitioſorũ medicaminum exhibitio. ſed cùm hãc terram dicat ea ratione prodeſſe qua vomi-
tum concitat, non loco alexipharmaci, vt terra Samia,& bolo Armeno, vtendum erit. Alte-
rius quoq; antidoti Dioſcorides Galenuſq; meminerunt: cùm octo drachmis paſſi rutæ ſuc-
cum atque oleum irinum, ſeu roſaceum miſcent. Nam ruta,& paſſum eam vim per ſe habẽt:
Aſclepiades apud [h] Galenum rutam tantùmmodo tritam, cum irino vnguento dabat com- [h] *2. de Antidot.c.7.*
D mixtam, vel Cantharidum alas & pedes ex melle tritos lingere iubebat. Veruntamen huiuſ-
modi remedium ſuſpicione non vacat, non propterea, quòd Galeni teſtimonium nequaquã
valeat, ſed quia à multis pręſertim Arabibus improbetur, qui pro certo habent Cantharidi-
bus, ſi quid inſit veneni, id in alis, pedibus, ac capite exiſtere: tum etiam quia nullus noſtro
tempore eius periculũ fecerit, quod ſcribit Galenus, ideo nec damnare, nec improbare hoc
remedium poſſum. poſtponendum tamen alijs, quæ ſunt notiora, & fortè efficaciora, & de
quibus ſcriptores inter ſe conueniunt. Oleum Laurinum Cantharidi aduerſari auctor eſt [i]
Plinius. Eius veneno Lycus Neapolitanus ex atriplice occurrebat. Contra idem [k] gaudẽtius [i] *lib.23.c.4.*
Merula, maxime aceti naturam pollere dicit. Acetum probare non audet Mathiolus, quod [k] *Lib. 3. de ven. c. 19.*
antiquorum recentiorumque neminem repererit, qui ſcripſerit acetum contra Canthari-
das auxiliari. Longè tamen omnium potentiſſimè antidota auxiliantur, vt Theriaca, &
Methridacium, cum aqua mulſa quatuor drachmis pota, vt probat Dioſcorides. Cæ- Antidota.
terùm ad vrinæ ardores,& veſicæ præcipuos cruciatus ea quoque illini poterunt medica- Ad vrinæ
menta, quæ interius aſſumi diximus. Poſtremò ad omnes huius veneni reliquias, quæ cor- ardores.

Electuariũ ad roboran das partes corporis.

pori hæſiſſent, eradicandas, læſaque membra corroboranda, & ad priſtinum temperamentum reſtituenda, probatiſſimum erit electuarium Mathioli, bis in die manè & veſperi, vnciæ pondere ex humano, vel caprillo, vel aſinino lacte potum. Fit autem hoc modo. Accipe nucleorum pineorum vncias tres: nucis Indicæ recentis vncias duas: piſtaciorum ſeſcunciam: ſeminum melopoponum, cucurbitæ, cucumeris, papaueris albi, maluæ, ſingulorum vnciæ dimidium: corticis arboris thuris (hunc enim ad Cantharidum venena valere Dioſcorides teſtatur) drachmas tres: margaritarum, corallorum alborum, ſantalorum albhorum, ſingulorum ſeſquidrachmam: ſucci glycirrhizæ drachmas duas: baccarum iuniperi drachmam vnam: gummi Arabici ſeſcunciam: terræ Lemniæ drachmas ſex, ſucci baccarum halicacabi, portulacæ, ſingulorum vncias ſex: ſerapij violacei vncias quatuor: de floribus nymphæç, de papauere cuiuſque vncias decem. diluti violarum vncias octo: ſpiſſamenti è ſeminibus malorum cotoneorum, aqua violarum maceratis vncias ſex. Quæ terenda ſunt, conterantur, deinde commiſtis omnibus ſecundum electuariorum regulam fiat electuarium. E

VT FVGENTVR.

Vites, vt à Cantharidibus ſeruabi tur.

NOCENT quoque Cantharides viti, & ſegetibus: Erucæ autem numero centum, quæ naſcuntur in roſis, coquuntur ex oleo, ex quo ſi falces, quibus putaturus es vites illeueris, teneros pampinos, & à Cãtharidibus, & à pruinis ſeruabunt incolumes. Baptiſta Pius in ſuis ad Plauti comœdias commentarijs, contra animalcula, quæ vitibus nocent, accipit Cantharides, quas in roſis inuenire conſueuimus, ſi oleo immergantur, ac in tabem reſoluantur. Alij non obſeruantes, quo loco aut qua in herba naſcantur, ipſas qualeſcunque ſint Cantharides in oleo coquunt, ex eoque cotem, in qua falx exacui debet, obducunt. Idem præſidium præſtabit falx illita cum hircino adipe, aut ranarum ſanguine, aut coticulæ cinere, vel oleo illita, qua falcem exacues. Gaudentius Merula Cantharides vitibus noxias, ſtercoris bubuli, cui aliquantulum galbani commixtum ſit, ſuffitu procul abigit, cùm ſpirant auræ. Ne fruges depaſcant, Methrodorus Scepſius in Cappadocia id ridiculum remedium inuentum prodit, de quo alibi memini. F

Ne fruges corrodant.

DE IPE. Cap. V. G

Ips non eſt ſerpens.

In Coroll. l. 21.12. Plinij.

NONNVLLA ſuprà de hoc Inſecto diximus, & Iconem etiam expreſſimus. Vulgus ruſticorũ Tagliadizzo nominat Ipem ſiue Ipa eſſe credimus. quanquam erant qui Ipa ſerpentis genus interpretabantur, quos redarguit doctiſſimus Hermolaus ad hunc Plinij locum commentans: Contrà flos albæ (violæ) ſuppurata aperit: ipſa diſcutit: Quidam legunt, inquit, ipſa, non „
Ipa, vt ſit ſerpentis nomen, qui Græcè Ips dicatur. Nihil cæcius; quando „
Ips non ſerpens, ſed Vermiculus ſit qui cornua viteſque prærodit, vt Cis frumenta, Thripes „
ligna, Sis veſtes, Ix vitra, Midas fabam. Sed quamuis necdum obſeruarim an cornua corro- „
dat noſter Taliaditius, auſim tamen affirmare Ipa eſſe: etenim in vitibus tantùm reperitur, eas rodens. Theophraſtus quatuor animalium genera recenſet in plantis, vnum communi nomine σκώληκα, Vermẽ, in quibuſdam leguminibus, & frugum radicibus: vnum in cicere κάμπας, Erucas, vnum in vitibus ἶπα, vnum in oleis κνῖπας. Scaliger ἶπα à Catone Conuoluulum vocari teſtatur, hîcque frigere Grammaticos. Inuoluulus eſt Plauto, vt nos quoque in prolegomenis diximus. Quod verò etiam cornua rodat habemus apud Homerum de Vlyſſe arcum inſpectante. H

Animalia quatuor in plantis.

Conuoluulus.

Odyſſ. φ.

> Πάντῃ ἀνα; φορέων, πειρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα
> Μὴ κέρα ἶπες ἔδοιεν ἀποιχομένοιο ἄνακτος.
> *Penitus reuoluens, experiens huc & illuc*
> *Ne cornua Vermes edißent abſente domino.*

Ix quid.

Hercules Ipoctonos.

Ampelitis terra vnde dicta.

Alcæus videtur diſtinxiſſe, ita ut ἶπες cornua rodant, ἶκες verò vites. Sed Ix vitro, non viti ſecundum alios infeſtum eſt animalculum. Et Strabo, & ex eo Euſtachius, Cæliuſq; Herculem ab Erythræis Ipoctonon appellatum eſſe ſcribunt, quòd ἶπας fugaſſet ἀμπελοφάγους, id eſt vites arrodentes: & Galenus ampelitim terram, ita dictam eſſe teſtatur, quòd Ipes (non σῆπας, vt nunc in eius codice deprauatè legitur) interimat, vitibus infeſtas.

Deri-

A Deriuatur ab ἴπτω, id eſt, βλάπτω, quòd ſua corroſione noceat, vel vitibus ſcilicet, vel cornibus. Extat de hoc Inſectulo parœmia apud Diogenianum: Κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δὲ ἶπες, mala quidem Thripes, mala rurſum Ipes. de duplici malo dici ſolitum, vt non magni referat, vtrum elegeris. Quo loco author Adagiorum: Thrips enim, inquit, Græcis eſt Vermiculus, qui lignis innaſcitur, materiasq; vitiat: Ips item cornibus, & vitibus infeſtus. Adagium.

DE BVPRESTE. Cap. VI.

ÆQVIVOCA. SYNONYMA.

BVPRESTIS eſt oleris ſpecies, vt Galenus in Hippocratis Gloſſario tradit. eius & [a] Theophraſtus meminit de olerum germinatione loquens: Germinatio, inquit, tam eorũ, quàm reliquorum, partim cum primis imbribus B poſt æquinoctium fieri ſolet, vt aphacę, canariæ, & eius quam Bupreſtem quidam appellant. Quæ fortè non intelligẽs [b] Plinius hæc ſcribit. Bupreſtin magna inconſtantia Græci in laudibus ciborum etiam habuere, iidemq; remedia tanquam contra venenum prodiderunt. Et ipſum nomen indicio eſt boum certè venenum eſſe, quos diſſilere deguſtata fatentur. Etymologiam autem Bupreſtis animalis venenati, & Cantharidibus ſpecie, ac viribus ſimilis, vt loquitur [c] Galenus, optimè tradidit [d] Nicander.

[a] Li. 7. Hiſt. Plant. c. 8.
Plinij ignorantia.
[b] Lib. 3. c. 8.
[c] 11. de ſymp. med. facult.
[d] In Alexi.

Η καί που δαμάλεις ἐργάστορας ἄλλοτε μόσχους
Πίμπραται ὁππότε θῆρα νομαζόμενοι δατέονται
Τούνεκα τὴν βούπρηστιν ἐπικλείουσι νομῆες. Id eſt.

Sapè pigram hac vaccam, vitulum quandoq; ſalacem
Perdit, paſcentes ſua quando armenta magiſtri
Diſcernunt, & ob id Bupreſtem nomine dicunt.

Huic ſubſcripſit Plinius, vt ex ſuperiori allato loco licet conſpicere, tum etiam ex hiſce verbis, quæ [e] alio in loco poſuit. Bupreſtis animal rarum in Italia, ſimillimum Scarabæo longi- [e] Lib. 30. cap. 4.
C pedi. Fallit inter herbas bouem maximè, inde nomen inuenit: deuoratumq; tacto felle ita inflammat, vt rũpat. Dicitur itaq; Bupreſtis παρὰ τὸ τοὺς βοῦς ἐμπίμπρασθαι, quòd hoc animal boues incẽdat, & vrat. Aliter autẽ ſentit Etymologiaſtes: ait enim dici, quòd ſummopere intumeſcere hominem faciat. Βούπρηστιν δὲ, inquit, φασὶ λέγεσθαι διὰ τὸ τοὺς γευσαμένους αὐλῆς μεγάλως πίμπρασθαι. τουτέστι φυσᾶσθαι. τὸ γὰρ βοῦς ἐπὶ τοῦ μεγάλου ἔτασσον οἱ ἀρχαῖοι. καὶ βουπαῖδα τὸν μέγαν παῖδα. id eſt. Bupreſtem dicunt nominari, quòd eos qui eam guſtarint inflatos, ac tumidos reddat multum, quod πίμπρασθαι Græci dicunt. Βοῦς enim nomen, magnum antiquis ſignificabat. vnde βουπαῖδα magnum puerum dicunt. Etymologia autem vtraq; toleranda: prior tamen, quæ Nicandri eſt, magis arridet. Idem quoq; animalculum aliud apud Græcos nomen obtinuit, nimirum βουδάκη teſte Heſychio: fortè ita dictum quòd boues multùm mordeat. Græci hodierni præſertim Cretenſes Voupreſti adhuc dicunt. Arabes Xoſoſtis. Itali Bupreſti. Germani Knoelſter, ein Qualſter, Gauchkapher. Hiſpani Archentabuei.

D GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

SCIRE equidem, vt verum fatear, deſidero, quid ſit apud antiquos Bupreſtis. rarum hoc eſſe animal in Italia ſcripſit Plinius; frequens eſſe in Lybia [a] Lucianus. Nullus tamen veterum, id ita deſcripſit, vt cognoſci poſſit, ac à cæteris Cantharidibus ſecerni: Scarabæo longipedi aſſimilat Plinius: nec de eo quidquam amplius veteres meminerunt, quàm quòd in herbis latitans, ab animalibus prætereuntibus deuoratum, ea interficiat. Id quoq; in veruecibus plærunq; paſtores experiri, refert [b] Iacobus Greuinus, qui tympani inſtar intumeſcunt. Noxã itaq; ſeu damnum ſolummodo indicare, id animal poteſt. Quapropter [c] Bellonius rerum rariorum, dum eſſet in Græcia, diligentiſſimus obſeruator, quoddam ge-

In Italia rarum.
[a] In Dipſadibus.
[b] De venen.
[c] Obſer. c. 45 lib. 1.

nus

Digitized by Google

nus Cantharidis in monte Ato Cretæ inuentum, à noſtris vulgaribus Cantharidibus diuerſum, Bupreſtim eſſe veterum putat, quod magno ſuo malo incolæ eorum locorum experti ſint, iumenta ac alia ruminantia animalia necare, ptimumq; intumefacere, ſi aut ipſum ab eodem deuoretur, aut herbæ, quibus inſederit, depaſcantur. Vulgaribus Cantharidibus ſimili forma eſſe dicit, niſi eſſet craſſius, pallidi ſiue lutei coloris, admodum putidum indifferenter veſcens rubo, vel cichorio, vel vrtica, vel conyza, vel alijs herbis. hoc Caloieri antiquo nomine appellant Vouprîſtis, alis ad volatum aptis prędictum, vt Muſcæ. Suam Bupreſtem ſimili ferè modo depinxit Leonicerus animal, vt inquit, Scarabęo ſimile, altis ingrediens pedibus, fœtore peſſimo, adeo vt Cimices etiam ſuperet, ac frondes fructusq; per quos irrepſerit inficiat. Videtur autem ignoraſſe, aut ſaltem malè depinxiſſe Iacobus Greuinus Bupreſtim, cùm eum octo pedibus depingat, Scholiaſtis Nicandri forte autoritate deceptus qui id animal ὅμοιον φαλαγγίῳ eſſe ſcribit. Nos autem quamuis in inueſtigandis hiſce reconditis diligentiores fuerimus, quàm quæ magis ſunt nota, tamen adhuc non reperiſſe veram Bupreſtem confitemur, etſi tres eius ſpecies hac tabella exhibeamus depictas. E

Bupreſtis Bellonij deſcriptio. Victus. Leoniceri.

Primæ deſcriptio.

Quarum quę prima eſt in aruis deprehenſa, rinctu ſatis magno, coloris candidi, in interna parte ſerrato; ſupra cuius duo cornicula, quibus conſtat, aliud corpus habetur candidum ſimiliter. in ipſo rinctu appendices illi quatuor breues & piloſi, quibus videtur primum cibum guſtare, antequam in os ſumat. capite eſt obſcurè viridi, item dorſo, & vaginis, quarum vtraq; maculam habet rotundam albamq;. Antennis longis. Lineam quam vtræq; vaginæ, cùm in alui medio coniunguntur, conſtituunt, ænei coloris. ſub alis viridis, vt elegantiorem colorem vix intueri quiſpiam poſſet. pedibus longiuſculis piloſis colore non ſemper vno, ſed prout ſoli obuertuntur, ita nunc colorem viridem, nũc æneum referentibus, plus tamen ænei participantibus. Color qui ſupina eſt parte, nullum colorem de ſe fundit: in parte prona omnia eleganter micare conſpiciuntur. F

Secundæ. Tertiæ Greuini.

Secunda ſuperiori ſimilis, colore tamen differt, qui in toto (exceptis pedibus qui flaui ſunt) niger eſt, & hæc quoq; in aruis reperta. Tertia eſt Iacobi Greuini, quam quatuor pedibus ab vtroq; latere depinxit, colore viridi. Similem depinxit Mathiolus in ſuis ad Dioſcoridem Commentarijs. Sed cùm ibidẽ eam non deſcribat, dubito num velit eam eſſe Cantharidem, quibus in medicina vtendum eſt, an Bupreſtem. G

VSVS IN MEDICINA. ET ALIIS.

Vt ſecundantur.

[a] Lib. 2. cap. 59.

[b] Lib. 2. de nat. ſtirp.

[c] Lib. 30. cap.

[d] Li. de mor. mulieb.

Menſes cient.

SIMILI modo reconduntur Bupreſtes quo Cantharides, vt author eſt [a] Dioſcorides. ſimiliq; facultate pollent, erodendi nimirum, exulcerandi caloremq; eliciendi. Venerem his accendi, non aliter, quàm Cantharidibus, Ruellius exiſtimat, ſi in potu ſumantur. Admiſcentur autem medicamentis, quæ lepras, ferosq; lichenas, & carcinomata ſanant. Bupreſtis H autore [c] Plinio cum hircino ſeuo illita, lichenas ex facie tollit, ſeptica vi: Menſes cient peſſis emollientibus addita. Quapropter [d] Hippocrates ad varios muliebres morbos eam vſurpauit. Vt ſi menſes non compareant, ſubdit purgatorium ex ea trita confectum demptis alis, & capite, ac pedibus, cum ficus interna parte commiſta: ita vt pinguedinis ficus portio dupla ſit. idq; eſſe optimum deſperatis affirmat. Inter ſubdititia acria, quæ ſanguinem ducunt, refert & id quod ex Bupreſte fit. cui ſi parua ſit demptis alis, pedibus, & capite commiſcentur ea, quæ cum Cantharidibus miſcet ad ſubditium ſeu peſſum efficiendum, nimirum myrrha, thus, mel, oleum roſaceum, aut Ægyptium tinctum. Si verò magna ſit, ſola ſumitur, & apponitur. At verò vbi molliore opus fuerit ad Bupreſtem vinum, & cuminum Aethiopicum ammiſcetur: vua item paſſa, & pollen ſeſelis, & aniſi: vinum autem ferueſacere oportet, eoq; affuſo reliqua terere, in paſtillos drachmales efformare, eosq; apponere myrrha, & thure ammixtis, facere autem eodem modo velut cum Cantharidibus præcepit.

A præcepit. Peſſariũ quoq; hoc conferre ait ad vteri ſtrangulationem, quod ſequitur. Bupreſtas primùm in vinum immittit, & cuminum Æthiopicum, ſeſeli, & aniſum addit, ac ferueſacit. ad decem verò Bupreſtes acetabulum olei ammiſcet, & reliquis omnibus eadem portione acceptis, commiſcet deinde myrrham, & thuris parum, & ex hoc glandulam factam ſubdit. Quam etiam, vt exiſtimo intellexit, quando ad obduratos vteros præſcribit id, quod ex Bupreſte paratur. hoc enim medicamentum apponit, ac per diem manere in loco ſinit, & vbi fortiter momorderit glandem extrahit, pudendum colluit, cum aqua calida, & in oleo ægram inſidere iubet; poſtridie verò lotæ ceruinum adipem liquatum, & molli adipe exceptum apponit. Iiſdem ſubdititijs [e] vtitur ad molam expellendam, epoto dictam no è vino. Si quis Viperas ſpectaculi, aut alterius alicuius emolumenti gratia domi alere cupiat, cum non latere debet, Bupreſtem hiſce in alimentum cedere, ſi fides aliqua [f] Galeno ſit.

Ad vteri ſtrangulationem.

Ad obduratos vteros.

[e] *Lib. de ſteril.*

Viperas nutrit Bupreſte.

[f] *De Theriaca ad Piſon.*

VENENVM, EIVSQ; CVRA.

B

RECTE apud Iuriſconſultum titulo ad legem Corneliam ſcribitur: quod, ſi cui temerè pigmentarij Pithyocampas, aut Bupreſtes dederint, teneri pœna legis Corneliæ de ſicarijs, & veneficijs: ſunt enim ambo venenata, non aliter, quàm Cantharides. Quod ſi verò homini contingat Bupreſtis in ventriculum ingeſta, aut epota, hunc certè quædam ſymptomata fatigant, ab his planè diuerſa, quæ ab epotis Cantharidibus proferri ſolent. Qui Bupreſtem biberunt, inquit [a] Dioſcorides, non diſſimile nitro virus ſapiunt: ſtomachi ventriſq; vehemens dolor inſequitur: tam venter, quàm ſtomachus mirum in modum, vt in aqua inter cutem difflatus, inturgeſcit. vrina ſupprimitur. Quæ omnia hoc carmine cecinit [b] Nicander:

Signa potæ Bupreſtis.

[a] *Lib. 6. cap. 3.*

[b] *In Alexiphar.*

Μὴ μὲν ἐπαλγαίνουσα πόσις Βουπρήστιδος ἐχθρῆς
Λησείω. σὺ δὲ φῶτα δαμαζόμενον πεπύθοιο.
Ηδ' ἤτοι λίτρῳ μὲν ἐπιχρώζουσα χαλινὰ
Εἴδεται ἐμβρυχθεῖσα βαρύπνοος· ἀμφὶ δὲ γαστρὸς
C *Αλγεα δινεύοντα περὶ στομάτεσσιν ὄρωρεν.*
Οὖρα δὲ τυφλοῦται· κύστη δ' ὑπὸ κύστις ὀρεχθεῖ.
Πᾶσα δέ οἱ νηδὺς διαπίμπραται· ὡς δ' ὅποθ' ὕδρωψ
Τυμπανόεις ἀνὰ μέσον ἀφυσγετὸν ὀμφαλὸν ἵζει
Ἀμφὶ δέ οἱ γυίοις τέτανον περιφαίνεται ἔργον.

Quæ ſic vertit Iacobus Greuinus.

Noſce etiam inuiſa Bupreſtidis atre venenum
Conuenit, & domitum qui affligat & opprimat agrum.
Hac alio aſpergens ſumentis labra colore
Nitroſo infectum grauiter cis in ore ſaporem;
Et facit eroſo non ſuauia tormina ventre,
Quorum vel ſolo eſt cruciatum cernere vultu:
Obſtruit vrinam, ima hinc veſica laborat,
Et tumet inflatus ſicco velut hydrope venter;
Per mediasq; effert vmblicum in ſumine ſordes.
D *Ac leuat extenſam ſurſum circa ilia pellem.*

Odoris autem, & guſtus nitroſi quem æger percipit, vehementis ventriculi doloris, ac ſuppreſſionis nulla alia ratio eſſe poteſt, quàm veneni malignitas. Ventris autem tumor, qui hydropis ſpeciem, quam tympanitem Græci dicunt, præ ſe fert, non aliunde prouenire poteſt, quàm à ſuppreſſione vrinæ, quæ per totum corpus, maximè verò ventrem regurgitat; quamuis Iacobus Greuinus exiſtimet fieri ob vapores, & humores qui à veneno colliquantur, & ſurſum petunt. Huius animalculi potui aduerſantur ea medicamenta, quæ ijs qui Cantharidem hauſerunt, prodeſſe diximus, vt muſtum, ſapa, omne oleum potum redditumq; vomitionibus; lac marinum, & recens, lardum capræ eiuſq; decoctum ius hauſtum, item ius ſuillum pingue, ac nitrum cum aqua, oleum laurinum, & oxymel antiquorum. Verùm poſt vomitum, & vacuationes quas clyſteribus molimur, peculiaria antidota contra hoc malum antiqui tradiderunt. Vomitus autem peculiariter fieri poteſt ex oleo œnanthino; quod contra Bupreſtem valere ex aqua potum, & per ſe lotum vomitionibusq;

Cauſæ ſymptomatum. Ventris tumor vnde.

Curatio.

Vomitus.

reddi-

Digitized by Google

Antidota. reddịtum, Vincentius ex Plinio tradit. Propria autem antidota poſt vomitionem ſunt fi- E
[e] In Alexi. cus aridæ, vel earum decoctum ex vino, veluti nobis præcipit [e] Nicander:

Τῷ καὶ ἀμπαδίης τριπετῆ ἐν νέκταρι μίξαις
Σῦκα ἀναυανθέντα ἅλις πόσιν ὀμφαλόεσσαν.
Ηὲ τε καὶ σφύρῃ μεγάδην τεθλασμένα κόψας
Ἐν πυρὶ τηξάμενος πυρετῶν ἀλκτήρια νούσων.
Καίνε μελιζώροιο νέον χορίσαιο ποτοῖο.

Id eſt, vt Greuinus interpretatur.

Hic coctum ficcis cum ficubus accipe vinum,
Imo ſua abſciſſos ipſos à fronde minutim
Contere, & elixa dulcemq́ hinc porrige potum.
Certa calentis enim fuerit medicina veneni.

Verùm hoc in Nicandri loco animaduertendum eſt variare lectionem, vt eius interpres indicauit. legi enim poteſt *τριπετῆ* vel *τριπτῆ*. præterea *κραδὴν* non ficum, ſed propriè teneriorem, & ſummum ficus coliculum, quod traſplantari poteſt, ſignificat, vt doctiſſimè Marcellus Virgilius Dioſcoridis interpres ex Theophraſto alijsq; docet. Si *τριπετῆ* legatur, ſententia erit, Ficuum tenerioris ſummi coliculi cui tria ſunt folia, vmbilicoſam ſiue nutrientem ſatisq; arefactam potionem vino miſceas. Sin verò *τριπτῆ*, ita vt *κραδὴ* pro ipſa ficu accipiatur, ſenſus erit: Bonæ ficus arefactæ vmbilicoſam potionem vino tres annos nato miſceas. Quum verò Nicander ait; F

Καίνε μελιζώροιο νέον χορίσαιο ποτοῖο:

dubium eſſe Scholiaſtes ait, num *μελιζώροιο* adiectiuum ſit, pro dulci quo alibi quoq; vſus eſt in Theriaca, vt ſit ad potum ex aridis ficis confectum referendum, veluti retulit quoque Greuinus in carmine eius Latino; an verò ex melizoro herba intelligar. Quid verò herbæ ſit *μελίζωρος* non indicat. Cæterùm quod ad ſuperius dubium attinet, videtur Dioſcorides non colicula tenera per *κραδὴν*, ſed ficus aridas intellexiſſe, dum eas, vel per ſe, vel cum vino decoctas præſcribit. magis autem proderunt ficus ſi vinum ſit generoſum vetus, id enim maiorem habet vim reſiſtendi venenis. Ficus autem aridæ ita mixtæ ſuo temperato calore etiam flatus diſcutiendi, aluum ſoluendi, & veneni portionem aliquam per ſedem eijciendi, vim habent. Ab eodem Poëta pyrorum omne genus, myrtus, & lac muliebre maximè laudatur: G

Ἄλλοτε δ' αὖ αὐαλέης δ' ἀχράδος· ἢ ἀπὸ βάκχης,
Ἢ ἀπὸ μυρσίνης, ὅτε μυρτίδας ὄναδις βάλλοι.
Ἢ ὄγχι καὶ θηλῆς· ἅτε δὴ βρέφος ἀμπελάοιτο
Ἀρτιγενές· μαζὸν δὲ ποτὸν μοχθοῦν ἀμέλγοι.
Οἷα τ' ἐξ ὑμένων ταλῆς ὑπὸ οὔθατι μόσχος
Βεάττε ἀνακρούουσα χύσιν μυοεσσία θηλῆς.
Vel montanorum præbe genus omne pyrorum,
Interdumq́ ipſas in vinum conijce myrtos.
Et ſe fœmineum, qualis puer, æger ad vber
Admoueat, preſasq́ tenax trahat ore papillas;
Vt petulans vitulus fœta qui ſemina matris
Pulſat, & haud tacitis cit dulcia flumina labris.

Bacche. Myrtine. Achras, Bacche & myrtine aiunt interpretes eſſe ſpecies pyrorum. quin & oleæ ſpecies eſt myrtine vocata. Acheras teſte Dioſcoride ſylueſtris pyri ſpecies eſt tardè matureſcens. Quia H
Acheras quid. autem Bupreſtis calida eſt, ideo Nicander pyris ſylueſtribus, & myrthi baccis, quæ facultatem habent refrigerandi, & adſtrictione ſua ventriculum corroborandi, vtendum eſſe
Bupreſtis calida. conſulit. Cæterùm vbi accidentia remittere aliquantulum febrilisq; calor mitigari parum
Lactis vſus quatenus vtilis. cœperit, Thebaicarum palmularum fructum pro cibo, aut tritas eaſdem in mulſo, aut lacte, ſecundum Dioſcoridem, loco potus dare expediet. Lac etiam (muliebre præſertim) & deinde bubulum, præterquam quòd peculiari quadam vi aduerſus venena pollet, vehementes compunctiones etiam, quæ in vẽtriculo, & inteſtinis adhuc ſupereſſe poſſent, ſedare atq; lenire poteſt. Minimè tamen dandum, cùm corpus adhuc tumidum apparet, & febris vehemens adeſt. Augere enim tum morbum poſſet. Aſclepiadis ad idem malum apud [d] Ga-
[d] Lib. 2. de antidot. lenum hæc ſunt remedia. Bupreſtem autem quiſquis ebiberit, paſſum multum primò hauriat, deinde vomat: ius demum carnis ſuillæ, & lac calidum ſorbeat: Prodeſt etiam ad ſaturitatem non edere. Dandum quoq; ficuum decoctum: vel nitri rubri drachmas quatuor, contuſas ex aqua bibendas trade. Eſt & hoc Inſectum venenum iumentis, & porcis veluti

dictum

A dictum eſt, quapropter ſigna eius ingeſti tradiderunt veteres præſertim, qui de re veterinaria ſua nobis commentaria reliquerunt. Si Bupreſtem beſtiolam, vt ſcribit [e] Ælianus bubulum pecus deuorauerit, tantoperè inflatur, vt & rumpatur, & non multò pòſt halitum efflet extremum. De equo autem tradit Hierocles, ſi fœno veſcens Bupreſtem guſtauerit diſtentus venter, dolorè diſſilit, quod & Pelagonius confirmat. Addunt præterea ventrem incendi, cibi faſtidium vrgere, totumq; pabulo diſtendi, crebrius alui recrementa ferri, paulatimq; ſpiritum elidere. eiq; hoc modo ſuccurri. Illigatum caput reflectitur, venæ quæ ſupra nares tendunt reſcinduntur, quo ſanguis extra per os profluat: braſſica cocta cum oleo & garo datur voranda. [f] Vegetius paulò aliter curat. Equus, inquit, ſi Bupreſtem commederit in fœno, vel in pabulo, hæc ſigna ſtatim ſequuntur. venter ei inflatur, & à cibis reſilit, & ſtercora minutatim, ac frequenter reddit; qui ſtatim ſternendus eſt, & cogendus ad curſum. Pòſt ei vena tangenda eſt, de palato leuiter, vt ſanguinem ſuum defluentem transgluttiat, aſſiduè deambulet, triticum cum paſſo infuſum, & porros adferes ad cibandum. Vinum autem tepefactum cum vua paſſa diligenter contritum ad cornu dabis eidem in potu.

[e] 6. de animal. cap. 35. Equus ſi Bupreſtem eiu tauerit.

Curatio.

[f] Li. 3. c. 78. artis veter.

B

DE COCCOIO. Cap. VII.

ORDINIS RATIO.

DESCRIPTIO.

COCCOIVM in nouo orbe in Hiſpania compertum eſſe, rerum Indicarum ſcriptores commemorant. horum aliqui Scarabæi ſpeciem faciunt, aliqui Noctilucarum ſeu Cicindelarum. videtur eſſe mediæ cuiuſdam inter vtraſq; naturæ: ob lumen enim, quod præ ſe fert Cicindelam appellare poſſimus, ob alarum vaginas, quibus eſt præditus Scarabæi inter genera referre, qua de cauſa hoc medio inter Scarabæum, & Cicindelam loco poſuimus. Hunc Muſcarum forma aliqui deſcribunt, non quòd alis ſit detectis, ſed quòd volans ſit Inſectum, quod confuſa nominis appellatione Muſcam multi ſcriptores appellant.
C [a] Simon Maiolus Epiſcopus Vulturiacenſis ſcribit tantæ Coccoium eſſe magnitudinis, quanta ſit auellana nux, aut quantus Scarabæus noſtras; quaternas autem habere alas, binas vero leuiores, reliquas duriores Scarabæorum more. [b] Cardanus magnitudinem ipſi attribuit, qualem Scarabæis noſtris, quos ceruinos à cornuum longitudine vocamus. Sunt huic prægrandes oculi pro corporis magnitudine, & prominentes, quibus multò magis lucet, quàm reliquo corpore. Sed quattuor habere lucidiſſima ſpecula teſtis eſt [c] Petrus Martyr. in oculorum ſede duo; in ilibus ſub vagina duo, quæ tunc apparent cùm alas expandit, & vaginas detegit.

Deſcriptio.
[a] Dier. cani. coll. 5.
[b] De ſubtil. lib 9.
Oculi quales.
[c] 7. Decad. cap. 9.

CAPIENDI RATIO.

CVM tantus ſit huius animalis vſus apud Indos, modum, quo capiatur pulcherrimum Indiæ incolæ inuenerunt. Primo noctis crepuſculo (vt ſcribit
D Petrus Martyr) exit domo Cucciuorum indigus, titionem manu geſtat igni
„ tum, tumulum vnde queat à Cuccuijs proſpici, adſcendit vicinum, elatis
„ vocibus Cuccuium appellando circumrotat titionem. Cuccuie Cuccuie in-
„ clamitando aërem obtundit. Ad vocantis reboatum ſimplices putant nonnulli Cuccuios
„ eo delectatos ſtrepitu conuolare: veniunt namq; properanti, & præcipiti acceſſu. Ego verò
„ accurrere arbitror ad titionis fulgorem Cuccuios, quòd ad lucem quamcunq; agmina Cu-
„ licum aduolent, quibus Cuccuij veſcuntur in aëre ipſo, vti Cipſelli, & hirundines. En Cuc-
„ cuiorum numerum exoptatum, titionem, venator manu proijcit. Titionem aliquando ſe-
„ quitur Cuccuius aliquis, & ſolo ſe demittit, captu facilis tunc eſt, vti Scarabæum ambulan-
„ tem vagina clauſa, licet viatoribus, ſi quis eo indigeret, capere. Negant aliqui hoc pacto ſolere capi Cuccuios: imo aiunt paratos habere venatores frondoſos maximè ramos, aut lata lintea quibus ablato volantem percutiunt Cuccuium, in terramq; impellant, vbi iacens torpeſcit, & capi ſe patitur, vel vt alij dicunt, ſicuti volucris lapſum frondoſo eodem ramo,

mo, & linteo proiecto ſuper eum prædam aſſequuntur, vtcunq; ſit, venator venatore Cucuio apprehenſo, domum reuertitur. E

CIBVS. VSVS.

Culices venator. Lucis eius vſus.

C APTVS duo præſtat Indis commoda. venatur Culices, ac lumen candelarum loco præbet. Aiunt enim, quod qui Culices domi habere non vult, aut timet ne ingreſſuri ſint (magna enim in India Culicum copia, vt alibi dictum eſt) huius animalis inuigilet venatui, ac domi clauſum contineat. Clauſo enim oſtio totam circumit domum præcipiti volatu, ſub lectis penſilibus, & circum facies dormientium quæritans Culices, ita vt cuſtodis nocturni officio vnà fungi videatur. Culicibus verò iam exploſis, & captis, eoq; fameſcente lumen dificere incipit, idcirco vbi langueſcere vident eius lucem oſtiolo domus aperto, abeundi & quærendi victum, liberam poteſtatem tribuunt. Elucent enim eius oculi veluti lucerna: noctuq; volitantes non minori coruſcatione aërem illuſtrant, quam quæuis candela cerea ſoleat illuſtrare: quin ſiquis noctu manu hoc animal deferat, procul putabitur lucernam ab omnibus deferre: facilèq; ita quiſq; falli poterit, dum ad eum accendendi luminis cauſa acceſſerit. tantam veræ lucernæ imaginem procul præ ſe fert. Quapropter in cubiculis Coccoium ardentis luminis loco ſumunt, & vſurpant Indi legentes, ſcribentes, aut aliud quid operis peragentes. Iter facientibus per ſyluas, aut alia quæuis loca tres quatuorue eiuſmodi Coccoij laternę vicem præſtat. Atq; vbi turma cohorſue proficiſcitur, omnibus horum lux vias dirigit, nec in itinere oberrare permittit. Solent etiam plæriq; ſibi reſtes ex eiſdem animalculis conficere, & collo appendere nocte modo torquium: atq; ex ea copia tanta lux emicat, vt ſi fides Ouiedo, quatuor millibus paſſuum eminus confici poſſet. Eiuſmodi autem lumen, multo ſecurius ipſis facibus accenſis, cùm illud à vento nullo modo extinguatur. hoc verò quo à facibus præbetur, ilico leuiori vento conquaſſatum moriatur. Totam hanc lucem de cuius vtilitate hactenus diſſeruimus, partim dant oculi, partim partes, quæ ſunt ſub axillis. Quæ cauſa eſt cur volans longè fulgidius ſplendeſcat, ac remotius, quā cùm quieſcit. Extinguitur ſenſim hoc lumen marceſcente animalis vita, adeò vis hæc vitali animæ coniungitur. Remanere tamen liquorem illum, qui reſplendebat in oculis, ac ventre putauit Cardanus, ac in ſe luminis aliquid adhuc poſt mortem retinere. nec alio id argumento ſibi perſuaſit, quàm quòd ſcriptum repererit, eo liquore perungi faciem Indorum, vt ſplendidi noctu appareant, ac flammis accenſis facies eorum ſimilis noctu videatur cùm terrere quempiam cupiunt. Verùm & hanc eius liquoris lucem, & igneam vim breui tempore elangueſcere tradit Petrus Martyr, quòd ſit in tenui ſubſtantia receptus. F G

DE CICINDELA. Cap. VIII.

ORDINIS RATIO.

* Lib. 11. cap. 28. Scarabæi genus Cicindela. Papilionē non eſſe.

S CARABÆORVM genus Cicindelam quoq; conſtituere oportet, ex plurium, & * Plinij autoritate. Nam quamuis ſint, qui dicant, Papilionem eſſe, tamen cauſam, cur ita opinentur, ſubticuerunt. fortaſſis eſſe poteſt ratio, quòd eodem ferè modo generatur quo Papilio, nimirum ex Erucis. Sed quamuis has Erucas appellarit Ariſtoteles, ex quibus Cicindelæ oriuntur, tamen Erucarum deſcriptionem minimè tolerant, vt poſtea dicetur planiùs. Nec alarum numerus cum eo quem Papiliones habent conuenit, binis enim aduolant pennis, iiſq; non detectis, ſed vagina quadam coopertis membranoſis, quam ob cauſam inter Scarabæorum genera relatę ſunt. Quapropter hoc capite, quod Scarabæorum hiſtoriam ſubſequitur, lubet eius animalculi innato quodam ſplendore notabilis, naturam, perſtingere. H

ÆQVI-

A

AEQVIVOCA.

ACICINDELA Inſecto lychnus penſilis,quem vocant vulgò lampadẽ, Cicindelæ.
Cicindela appellatur,quæ nocte tota ſeruatur accenſa,& Lampyridis inſtar lucet,vt autor eſt Calepinus. eius tamen ſignificationis nullum autorem citat,quod mirarer ſummoperè,niſi mihi,vt credã abſq; autoritate perſuadeat ſimilis quædam vocabulorum apud Græcos affinitas, qua vtrumq; & animalculum, id de quo agimus, lumen, quod plærunq; circa lares,ac domos ſuſpenditur, non valde diſſimili nomine ſignificatur. nam λαμπυρὶς, vt illis Cicindela dicitur, ita λαμπτῆρες, οἱ κατὰ τὴν οἰκίαν φαίνοντες λύχνοι, vt ait Varrinus in ſuo Lexico. Λαμπυρὶς præterquam,quòd meretricis eſt nomen apud [a] Athenæum, quæ & λαμπάς dicitur, Meretricis nomen. [a] Lib. 13. Deipn.
etiam apud Heſychium λάμπουρις ſeu λάμπυρις mutato accentu in prima ſyllaba,vel addito o in media, eſt ἀλώπηξ ſeu vulpes,cui canes quidam ſimiles ſunt. nam in vulgari Lexico
B λαμπουρὶς vulpis genus albicante cauda exponitur. Eſt etiam canis nomen λάμπουρος apud [b] Theocritum. [b] Idil. 8.

Ω λάμπουρε κύων, οὕτω βαθὺς ὕπνος ἔχει σε; Id eſt,
O Lampure canis, tam profundus ſomnus habet te?

Canis, inquam, nomen hîc eſt. nam ita tradit Scholiaſtes, vel ἀπὸ τὴν λαμπρὰν ἔχειν τὴν οὐρὰν, ἢ πυῤῥὰν, id eſt ab eo,quòd ſplendentem habeat caudam,aut ruffam,aut rutilam.nã λάμπουρος adiectiuè dicitur, qui lucentem caudam habet,& cuius cauda fulget; vel παρὰ τὸ λαμπουρίδι ἴσως εἶναι, id eſt quod Lampyridi ſiue Cicindelæ ſit ſimilis.

SYNONYMA.

Λαμπυρὶς & λαμπουρὶς accentu graui dicitur apud Grçcos volantis Inſecti genus, ac veſpere per arua lucentis communi nomine;apud Ariſtotelem πυγολαμπὶς quod reſpondet ſuperiori λαμπουρὶς, vt enim λαμπουρὶς dicitur παρὰ τὸ ἔχειν
C λαμπρὰν τὴν οὐρὰν, id eſt,quòd ſplendentem habeat caudam,ita quoq; πυγολαμπὶς. nam πυγὴ & οὐρὰ ſynonyma ſunt. Nec in eam ſentẽtiam adduci poſſum,vt apud Ariſtotelem πυρολαμπὶς legi putem,quum multos ita, ſi non putaſſe,ſaltẽ ſcripſiſſe video, fortaſſis ab Heſychio ita edocti, qui πυρολαμπὶς exponit ζῶον πτηνὸν ἐν σκότει λάμπον,hoc eſt,animal volatile in tenebris lucens.nã πυγολαμπὶς nomen huic Inſecto multo magis conuenit,quàm πυρολαμπὶς,habet enim caudam ſplendentem fulgentẽq; vt mox in deſcriptione patebit. Scribitur quoq; apud Ariſtotelem in quibuſdã codicibus πυγολαμπάς. Κυσολαμπὶς,dicitur etiam Heſychio ἡ περιλαμπομένη ἐν ταῖς νυξὶ κανθαρὶς, id eſt lucens nocte Cantharis, quod ſi κάνθαρος legatur, quod Scarabœum ſignificat,erit fortaſſis & hoc nomen huic Inſecto accommodatum,quum id è Scarabæorum genere multi opinentur. κανδήλα in Gloſſario Græcolatino dicitur Cicindela,quod apud alios probatos autores nullibi reperio. Eſt quoq; Latinis haud vnicum vocabulum,quo hoc Inſectum exprimunt, communiſſimum autem eſt omnium Cicindela, qua voce frequẽtius vtitur Plinius. Apud quoſdam autores huius vocabuli ſcriptio variat. Sunt enim qui Cincindelã ſcribunt,vt Adrianus Iunius,& Iulius Cæſar Scaliger,ambo & bonarum artium ſtudioſiſſimi viri,& in ijſdẽ præ-
D cellẽtes. Cçterùm cùm apud eundẽ Scaligerum vno tantùm in loco Cincindela,nimirum in Poematibus,ſcriptum cõperiam,in alijs autem locis Cicindela prioris ſyllabæ n dempto,& apud alios ſimiliter plurimos autores optimos,& peruetuſtos aſſerere auſim poſteriorẽ ſcriptionem probandã eſſe,alteram minimè. Vtuntur quoq; Latini Grçco vocabulo Lampyris; ſed infrequentiùs,cùm ipſis plurima alia à Græcis minimè mutuata, ſed propria, & ſuis diducta verbis, nomina ſuperſint. Nitedulam à nitendo dictam,muris exigui genus eſſe docet Nitedula quid.
Seruius;alij Vermẽ eſſe putant noctu lucentem,qui dicitur Cicindela & Lampyris.[a] Cicero [a] Pro Seſtio.
„ Quoniam id etiam fatum ciuitatis fuit,vt illa ex Vepreculis extracta Nitedula,Remp.conaretur
„ arrodere. Hîc Seruius Nitela legit citante Nizolio in Theſauro, quem in Ciceronis opera conſcripſit. Verùm poſſem ex Iulio Cçſare Scaligero probare Nitedulam hoc animalculum,de quo agimus,poſteriori parte nitẽs nominari poſſe,is enim in Ænigmatibus Cicindela,Nitedula,Lucula tanquã eadem ſignificantia ponit,quanquam poſterius vocabulũ,nimirum Lucula ab eo confictũ putem ex Italico,qui Luciola hoc animalculũ nominant. Flã- Lucula vnde dicta. Flammis.

[a] *Hierog.16.* mîdẽ quoq; ab Apuleo nuncupari [b] Pierius Valerianus teſtatur. A recentioribus Latinis No E
Noctiluca. ctiluca dicitur, quæ apud veteres Lunam aut Venerem ſignificat. [c] Varro, Luna, inquit, quòd „
[c] *De Ling. lat. lib.4.* ſola lucet noctu. Itaq; ea dicta Noctiluca in Palatio, nam ibi noctu lucet templum. ad quem „
locum Varronis, ſic inquit Ioſephus Scaliger in Collectaneis: Horatius quoq; eandem cum
Luna facit,

Ritè creſcentem face Noctilucam.

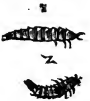
Leuinus verò vetuſtiſſimus autor videtur eam Venerem nominare: Venerem igitur almam
adorans, ſiue fœmina, ſiue mas eſt, ita vti alma Noctiluca eſt. Quare ab eadem ratione di-
Noctuuigila dicta venus. citur Noctuuigila à Plauto in Curculione, hoc eſt νυκτιλαμπής. Dicitur etiam hoc nomine
Lucerna in Bimarco. Noctilucam tollo, ad forum fero, intlo, anima reuiuiſcit. & alibi idem
[d] *Lib.5. de Ling.lat.* [d] Varro à luce Noctiluca. Lucere item à luce, quòd propter lucem cultus inſtitutus. ad quæ
verba Adrianus Turnebus, Varro, inquit, libro ſuperiore de Luna. Itaq; ea dicta Noctiluca
in Palatio. nam ibi noctu lucet templum. Atq; is eſt cultus, quem hoc loco dixit Varro. ſi-
gnificans Romæ eius templum nocte lucere. Itali Luciola, & Lucio à lucendo nominant.
Galli Verluiſant. Mouſche claire, Ver ou Mouſche luiſant de nuict au temps que les bleds
ſont muers ou ſciez. Hiſpani la Luciernega, Germani S. Ioannis fliegen, S. Iohannis kefer, F
quod tempore feſti Diuo Iohanni ſacri appareat, vt notat Adamus Leonicenus. Nam [e] A-
[e] *In Nomenclatura.* drianus Iunius putat ab ijſdem Germanis Licht oder nachtmugk vocari, quemadmodum
etiam à Belgis een licht ofte nachtmugge, quaſi ab hiſce populis inter Culicum genera re-
ferretur, mugk enim vel mugge Culicem appellant. Poloni Zl'omik chrzaszczek vvnocij
szvviecacij. Hungari Eyel tvvundoekloe bogaratska vilant ſo. Angli à globert, à gloevvor
me that sbynith bynich.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

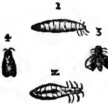
Genera. Pennatę deſcriptio. CICINDELARVM pars pennata eſt, pars impennis autore Ariſtotele,
quod etiam & Formicarum generibus accidere dictum eſt. Pennata pennas
incluſas in vaginis fuſcis habet. Caput à ſuperna parte ceu Cucullo quo- G
dam clypei inuerſi, & incumbentis formam habente totum contegitur, fu-
ſci vt vaginæ coloris. capitulum ei paruum nigerrimum, in duo tubercula
diſpartitum; ceu gagatis ſplendore ocellos. Aluum habet annuloſam mul-
tis ſegmẽtis diuiſam, in cuius extremo guttulæ duæ ignis inſtar pellucidæ, ſed è lucido igneo
ad viride ſeu ſubcæruleum tendentes, qualis nonnunquam flammæ eſt ex ſulphure incenſo
color, conſpiciuntur tunc maximè cùm aluo compreſſa humor ille diaphanus ad extremum
Vt luceat, & vbi. alui vergit. ſupina pectoreq; luci obuerſo ignis inſtar lucet. Non ſatis diligenter hoc con-
ſideraſſe videtur Plinius, & qui cum ipſo ſentiunt, nunc pennarum hiatu Cicindelam relu-
cere, nunc compreſſu obumbrari. quod autem modò ſplendeat, modò verò non, fit quia hu-
mor ille modò ſurſum in aluo retrahitur, modò propendet, & extruditur, idq; motu volun-
Lucidus humor qualis & vbi. tario ita euenire videmus. nam vbi hoc animalculum laceſſitur, aut eius aluus digito premi-
tur, lucentem humorem emittit. hunc autem humorem veneni alicuius, quamuis non vſq;
[a] *Li. de virt. Lapid.* adeo inſignis, participem eſſe credi poteſt, propterea quòd [a] Albertus Magnus commemo-
ret, ſe id expertum eſſe, quòd calor eius ſi manui imponatur, perſentiatur, leuiterq; perurat.
Pennatas Lãpyrides Boſtrychos vocat Ariſtoteles, Gaza Cirros vertit. Eſt autem βόστρυχος H
& βόστρυξ, Cincinnus capilli certo modo plexi. ſunt & qui propriè Cirrum muliebrem ita di
[b] *In Nubibus.* ci putent. [b] Ariſtophanes ὥσπερ ἴδετ' ἀδελφοῦ τοὺς βοστρύχους. Ab Heſychio βόστρυχοι exponi
tur πλόκαμοι. itidemq; βόστρυχος ab Etymologo πλόκαμος. qui & notationem huius nomi
Lampyris ſine alis. nis addit, videlicet à βότρυς, vt nimirum dicatur quaſi βότρυχος. Cæterùm Inſectum hoc
quod prima tabula Erucæ ferè ſimile in ſepium fouea repertum Lampyridem ἄπτερον eſſe
iudico, cùm & ipſum proprio ſuo lumine in fouea latens noctu proditum fuerit, Tæneæ eſt
inſtar cõpreſſum, pollicem ferè longum, ſex pedibus anteriori parte inſtructum, nullis poſte-
riore. Capitulum nigrũ quatuor cirris tanquam corniculis Limacis inſtar munitũ, collo albo
quod ad libitũ modò exerebat, modò contrahebat, præſertim laceſſitum ſub primę inciſurę
lamellã tanquã galeam caput contegentem. Compoſitum enim eſt ſegmentis duodecim, ſibi
mutuo imbricatim ſuccedẽtibus, ac ſe ſubeũtibus laminarũ inſtar dorſo ęqualibus, ac cõpreſ-
ſis nigris, quę tamẽ ſingula ad latera puncto vtrinq; notata purpureo. Pedibus, inquã, ſenis
oblon-

Digitized by Google

A oblongiuſculis, & trium articulorum: ſtans & cauda trahens dracunculi quodammodo ſpeciem præbet. Cùm verò his pedibus anticis progreditur, caudam ſub ventrem inflectens, & antrorſum complicans poſtica parte arcuatim repit. Nam & cauda pedum eorum vicem ſubit, qui in poſteriori parte in veris Erucis exiſtunt. Hanc enim candidam, & tricuſpidem promit, qua poſticam corporis partem iuter ſerpendum ſuſtinet, & cuilibet rei, vt aciculæ affixa adhæreſcit pendula. Prima & antica ſegmina longiora ſunt, breuiora verò verſus caudam vergentia, & medio latiſſimum corpus paulatim in caudæ penicillatum mucronem attenuatur. Aluo extrema egerit excrementum quoddam lentum, ac ceræ in modum fuluum, quod ipſum nonnunquam cauda ad os adducta in circulum ceu vertitur, contractum ori

B admouet, quo tamen etiam ſimilem liquorem vomere videtur, ac veluti filo facto retrocedit illud diducit, ac protrahit lentore ſequax, deinde denuo abſorbet. Parte prona modicè nigreſcens diluta purpura, qualis Perſici florum eſt, admixta variat. Qui purpureus huic eſt macularum color in quibuſdam magis luteſcit. [c] Iulius Scaliger in Vaſconia ſine alis Cicindelas eſſe ſcribit, Erucæ maioris quantitate, craſſiores, ventricoſas, Lucrambam ibi vocari. Ex harum grege ea forte erit quam ſecunda tabella pronam, & ſupinam oſtendo, vnà cum Lampyride alata. [c] *Exer. 194.*

LOCVS. ORTVS. GENERATIO.

C MENSIBVS Aprilis, Maij, & Iunij veſperi per prata cernuntur Lampyrides, necnon & alijs anni temporibus, vt autumni, ſed tunc rarò volant. Quo circa Plinius de Scarabæorum agens generibus, & ijs Inſectis quorum alæ vagina cooperiuntur, inquit: Lucent, ignium modo noctu, laterum & clunium colore (legunt alij fulgore, alij candore) Lampyrides, non antè matura pabula, aut poſt diſſecta conſpicuæ. Hyemis autem tempore nullibi apparent; arcet namq; has iniuria frigoris, cuius vt cætera plurima Inſecta, ſunt impatientiſſimæ: proptereaq; in frigidiuſculis regionibus nullibi conſpicuæ. Has putat [a] Iohannes Baptiſta Porta Neapolitanus è rore naſci, quod neutiquam arbitror. Heſychium autem, qui ait λαμπυρὶς ζωύφιον ἐκ φρυγανίων γινόμενον, id eſt Lampyris eſt animalculum ex ſtuppa natum, non ita intelligere oportet, quaſi materialem ortus cauſam ſtuppam, aut ſarmēta, aut ſimilia quæ φρύγανα Græci dicunt, conſtituat, ſed quòd in ijs tanquam in aliquo loco generentur. nam inter pabula plærunq; volitant. Harum autem procreationem ignotam antea ſapientibus, primus omnium, quos noſtrum adſpexit ſeculum, doctiſſimus Iulius Scaliger, aperuit. is enim plurimis in locis atteſtatur per coitum propagari, in doctiſſimis ſuis in [b] Theophra-

Quo tempore volēt.
Ex rore non naſci.
[a] *Phytog. 6. cap. 3.*
Coitu propagantur.
[b] *Lib. 4. de cauſ. Plan.*

D ſtum Commentis, quando inquit. Inſecta, quæ habentur pro imperfectiſſimis (animalibus) diutiſſimè in coitu immorantur, vt Pulex, Cicindela. & rurſus ibidem: Inſecta pariunt haud ita multò poſt: Cicindela poſtridiè. in cuius rei confirmationem hanc [c] alicubi hiſtoriam recitauit, docens contra Cardanum Apes oua poſſe ſimul habere in vtero, & continuo eſſe opere, Duo inquit, tibi, etiam ſapientibus ignota declarabo. Primùm ſcito Cicindelam à me cū ſuo mari deprehenſam in coitu. Mas ne contactus quidem abſtitit. In pertuſa pixide conditi ſuêre per totam noctem. Poſtridiè adhuc hærebat mas: in meridie ſolutus obijt. Ab ea hora ſub veſperam vſq; oua multa edidit fœmella: quæ intra viginti horas viuificata abierunt. ſic momento eduntur Inſectorum oua, atque perficiuntur. Quod & Philoſophus dicebat in primo de Generatione animalium. De Inſectis loquens ait: Συμπλέκεται μὲν πολὺν χρόνον, διαλυθέντα δὲ τίκτει ταχέως. Hæc ſi ita ſint, vt mihi ex tanti viri autoritate perſuadeo, neceſſarium eſt ex ijs ouis, quæ parit Cicindela Erucam, quandam fieri, quam impennem Cicindelam nominat Ariſtoteles, & ex hac tandem alatam gigni. ſic enim ait [d] Philoſophus,

[c] *Exer. 191.*
Cicindelæ hiſtoria mira.
[d] *Hiſt. 5. cap. 19.*

loſophus, Ex Erucis quibuſdam corpore piloſo (ἐκ καμπῶν δασειῶν hoc eſt denſo corpore, δασὺς enim præterquam, quod ſit piloſus, & hirſutus, etiam denſus exponitur) non grandi primùm fiunt Cicindelæ non volucres: quibus deinde mutatis pennigera animalia gignuntur quos Boſtrychos vocant. has Erucas arbitror eſſe eas, quas paulò antè depictas oſtendimus; quamuis minimè ſint hirſutæ. nam dubito valdè vtrumnam δασείας καμπὰς intelligat Ariſtoteles loco citato, denſas, an hirſutas, vt Gaza cæteriq; tranſtulerunt interpretes. E

[c] Lib. 3. Memor. cap. 61.

Nihilominus [c] Gaudentius Merula Vermes nocte ſplendentes in Italia ſe obſeruaſſe ſcribit, quæ erant piloſæ, cùm inquit. Euolant autem Lampyrides per totum ferè autumnum. Hyeme & primo vêre nuſquam apud nos apparent. Vermes etiam piloſos per æſtatem, & autumnum in foſſis herbidis, & aquis carentibus cùm eſſem in foro Lebetiorum, qui hodiè Burgus Lauizarius appellatur patria mea, per noctem ſplendidulos collegi. eoſdem etiam vidi per lacunas circa Vigleuanum, quod veteres Vergeminum appellabant, cùm captandæ auræ gratia cum Simone Puteo, & litteris, & moribus ornatiſſimo deambularem. hos autem Vermes aliquis non ſine ratione affirmare poſſet eſſe Erucas, quarum ſuperius mentionem fecit Philoſophus, & ex quibus Cicindelæ procreantur: ait enim Ariſtoteles Formicarum modo impennes eſſe Lampyrides, & pennatas. Pennatarum his verbis ſexum diſtinxit [f] Scaliger: Marem verò alatum hic quoq; (in Vaſconia) eſſe, ſed non lucere compertum habemus. F

Sexus. [f] Exer. 194.

MORES. NATVRA.

Benignum animal. Luminis amans.

MIRA naturæ benignitate præditum hoc Inſecti genus. neq; enim ſi tangatur, aut manu teneatur, quidquam homini nocet; non morſu impetit, aut punctione obuium laceſcit, atq; moleſtat. Ad candelas, & lumina frequenter auideq; aduolat, quemadmodum Papilionis id genus, quod ſuperiùs deſcripſimus inter Papilionum genera. atque hæc erit fortaſſis ratio, cur à quamplurimis Lexicographis Lampyris Cicindela, & φάλαινα Nicandri (quæ per ἀποκοπὴν φαλη Lycophroni dicitur) ſynonyma putentur, παρὰ τὸ εἰς τὸ φῶς ἄλλεσθαι, quòd ad lumen volet. Sed cùm φάλαινα ψυχὴ, dicatur à vetuſtiſſimo Nicandri Scholiaſte, vt etiam ſuprà docui, æſtimandum erit, φάλαινα à Nicandro Lampyridem non dici, ſed Papilionis eſſe genus. G

LVMINIS NATVRA.

[a] Lib. 2.

CONSIDERANDVM nunc eſt, quomodo Cicindelæ, ſimiliaq; Inſecta, quæ noctu lucent, eluceſcere videantur. Ariſtoteli in opuſculo de ſenſibus (vt ſcribit Philalthæus in ſuis ad [a] Ariſtotelis libros de cælo Commentarijs) polita terſaq; præſertim aquea, & aëria apta eſſe ad producendū fulgorem, ſed non ad mittendam lucem aſſerit. Idcirco illa animalia quæ noctu vagantur perpolita dum volant, aërem terunt nocturnum, & fulgent. at gemmæ, & diaphana perpolita apta ſunt ad fulgorem. Melior certe eſt ea ratio, quam reddit egregius philoſophus, omniumq; ſcientiarum peritiſſimus [b] Georgius Reiſchius in ſua Margarita philoſophica. Noctilucæ, inquit noctu ideo viſibiles dicuntur, quia intrinſecum, & connatum lumen habent, vnde etiam in nocturnis tenebris videntur, ſicut & ligna putrida, Vermiculi, ſquamæ piſcium, lumenq; illud ingenitum habent ab igne. H Nam huiuſmodi Vermes, quoniam ſine ſanguine ſunt, & frigidi, igneæ partes circa digeſtionis locum concurrunt, & ibi lucent. Sic & piſcibus qui frigidi ſunt, & in frigido degunt elemento, natura ſquamas prouidit multum duras, & terreſtres partes igneas conſeruantes pro fortificatione caloris naturalis. In lignis autem putridis ignis, cum humido aërio ad extremitates colligitur. Sed cur lumen Cicindelæ, aut Noctilucæ aqua, aut glacie non extinguatur, hanc poſuit cauſam [c] Albertus Magnus. Non enim, inquit, poteſt dici lumen illorum eſſe de natura cæleſti: quod natura cæleſtis non venit in compoſitionem corporum generatorum, & corruptibilium. Sed huius & ſimilium determinatio accipitur ex his, quæ à nobis in ſecundo de anima ſunt determinata, vbi oſtendimus, quòd natura perſpicui, non eſt propria alicuius elementi, ſed communi natura quæ eſt in multis, & participata eſt per prius, & per poſterius ab illis; quæ quidem purior eſt, quanto eſt ab opacitate remotior; & hoc eſt, quanto eſt naturæ ſuperiorum ſimilior: & huius

[b] Lib. 10. tract. 2. c. 10.

Piſciū ſquamæ cur noctu luceant.

Ligna putrida cur noctu luceāt.

[c] De ſenſu & ſenſato.

Lumen Cicindelarū cur aqua non extinguatur.

propriè

A propriè actus eſt lux. quæ fieri habet in illa natura. Fit autem in ipſa quotiens conſtat partes eius limpidiores, & nobiliores: & ideò tunc micant omnia talia. Hæc autem compoſitio aliquando eſt, in toto compoſito; aliquando non in toto; ſed in exterioribus alicuius; cuius cauſa eſt, quòd cùm talis natura ſit elementorum leuium, magis accedit ab intimis compoſitorum ad extrema, eò quòd talia ſupernatant: & ſic inuenitur in capitibus, & ſpinis & oſſibus quorundam piſcium; & in teſtis ouorum quorundam, eò quòd tales partes minus aſſæ ſunt & egit in eis calor multam naturam denſatorum perſpicuorum: aliquando agit hic calor in exterioribus quarundam rerum, quando exhalat ab eis, & trahit ſecum ſubtile multæ diaphanitatis, & ſic lucent partes quercus putrefactæ. Omnia tamen hæc, quæ debilem habent lucem, tegunt clariori luce ſuperueniente: ſicut alibi determinatum eſt. Hucuſq; Albertus, qui cùm de Noctilucarum lumine ageret de alijs item noctu lucentibus ſuam opinionem haud ſanè aſpernandam prorſus, tradidit, vt ſuam rationem de Cicindelis horum exemplo clariorem faceret. Sed & nos librum de noctulucentibus compoſuimus, quem ſi vita ſuperſit, ſuo tempore edituri ſumus, præmiſſis ijs qui magis ſunt neceſſarij. Dedit autem natura Cicindelis hoc parte poſteriore lumen quo noctu videant cùm volant, B exiguum id nobis eſſe fateor, illis tamen ſufficiens ad monſtrandam agrorum viam, quam nocte peruolant.

DENOMINATA.

Λαμπυρίζω Lampyridem refero, Cicindelæ inſtar luceo, vtitur hoc vocabulo [a] Dioſcorides, in Stibij deſcriptione, & probitate, ςίμμι, inquit, δεῖ κράτιςον ἐςὶ τὸ ςιλπνότατον καὶ λαμπυρίζον. Plinius quoque de Stibio (ideſt lapide ſpumæ candidæ nitentiſq;, non tamen tranſlucentis) magis probari fœminam ait, cùm ea niteat, mas contrà cùm minus radiet. Pro λαμπυρὸν autem, quod apud Heſychium legitur, exponitur, εὔλαλον, εὐτράπελον, καταπληκτικὸν, ex Euſtathio, & veteri quodam lexico reponendum λαμυρὸν. quæ ſcriptura ordini litterario in Heſychij codice non repugnat.

[a] *Li.5.c.99.* Stibij bonitas.

C

PRAESAGIA.

DOCET [a] Plinius Lampyrides indicare tempus maturitatis hordei, & vltimæ ſationis, quo ſolet milium, & panicum ſeri. Extremo autem, inquit, hoc tempore, panici milijq; ſatio eſt. Iuſtum eſt hoc ſeri maturato hordeo, atque etiam in eodem aruo. Eſtq; ſignum illius maturitatis, & horum ſationis commune, lucentes veſpere per arua Cicindelæ. Ita appellant ruſtici ſtellantes volatus. Græci verò Lampyridas, incredibili benignitate naturæ, & [b] ſubſequenti capite, dum monet agricolas, ne aſpiciant ſtellas, ſed magis tempora ſerendæ frugis: Iam, vergilias, inquit, in cælo notabiles caterua fecerat. non tamen his contenta, terreſtres fecit alias, veluti vociferans: Cur cælum intuearis agricola? cur ſydera quæras ruſtice? iam te breuiori ſomno premunt noctes. Ecce tibi inter herbas tuas ſpergo peculiares ſtellas, eaſq; veſpere, & ab opere diſiungenti oſtendo: ac ne poſſis præterire miraculo ſollicito. Videſne, vt fulgor igni ſimilis alarum compreſſu tegatur, ſecumq; lu-D cem habeat, & noctem? [c] Baptiſta Mantuanus in eodem ſenſu hæc canit:

His tandem ſtudijs hyemem tranſegimus illam.
Ver redijt, iam ſylua viret, iam vinea frondes,
Iam ſpicata ceres, iam cogitat hordea meſſor.
Splendidulis iam nocte volant Lampyrides alis.

[a] *Lib.18. cap.27.* Sationis vltimæ indicium. Miliũ quando ſerendũ. Hordeum quando maturum.
[b] *Lib.18. cap.28.*
[c] *Aeglo.1.*

 E

ÆNIGMATA.

[a] *In Ænig.* DE Nitedula ſeu Cicindela Ænigma tale confecit [a] Iulius Scaliger.

Non ignis, non ſtella micans, non candida Luna:
Me tamen in cæca non niſi nocte vides.
Sic ſcribit ſapiens, ſapiens ſibi lumina præfert.
At mihi ſic ſapio, lumina pone gero.

EPIGRAMMATA:

ELIGANTIBVS ſanè verſiculis Cicindelę naturam hiſtoriamq́; complexus eſt Antonius Teleſius Goſentinus, quos non pigebit ſubnectere, habentq́; ſe hunc in modum: F

Tantula nocte volans volucris micat aëre tantum,
Ardenti ſimilis ſcintilla, quam puer olim
Aequales inter metuebam tangere, ne me
Vreret, infirma eſt ætas cùm neſcia rerum:
Quæ quoniam noctu lucet, cognomen adepta eſt,
Aut incenſa nitet quoniam velut ignea lampas
Cauſa ſit vna licet, nomen non eſt tamen vnum.
Hæc modo ſumma petens commotis emicat alis,
Rurſus & adductis fuluum decus aurea condit,
Ardensiq́; procul fugiens lenis igne coruſcat.
Et quocunq; volat ſecum ſua lumina geſtat;
Lumina quæ tenebras arcent quæ flamina temnunt.
Nunc, velut obſequioſa videntibus, aduolat, atq;
Fit magis atq; propinqua magis, ſcintillat & ante
Ora minuta velut candentis fruſtula ferri. G
Ex quo rapta Ioui Stygia Proſerpina: namq́;
Vna fuit comitum: veterem mutata figuram
Quærit adhuc dominæ veſtigia, & omnia luſtrat.

VSVS IN VARIIS.

HVIVS liquor ille lucidus in chartis ſulco tractus ad oſtentationem aliquando fuit ab Hadriano Iunio cum in Bononiēſi agro ruſticaretur. Quod enim cum hoc liquore de die ſcribitur, id noctu legi facillimè poteſt. Sunt qui hunc liquorem non ſimplicem ſumunt, ſed cum alijs commiſcent, quo poſtea ſcribunt, aut imagines in parietibus pingunt, quas orto ſole abſcondi, occidente verò apparere volunt. Accipit itaq; [a] Vitalis fel canis, lignum ſalicis putrefactum, & Noctilucam, quæ omnia ſimul commiſcet, cum ouorum albumine, ac ea mixtura vtitur. Cicindelæ quæ noctu lucent (vt inquit Cardanus) docent nos liquorem fieri poſſe, qui luceat in tenebris. fit autem putreſcentibus his, quæ candorem, lucem, ac perſpicuitatem ſummam habent: & fieri poſſe [b] Euonymus non dubitat, ſed quibus, & quomodo, adhuc ipſi incertum eſt. Modum autem nobis docuerunt nunc plurimi. [c] Gaudentius Merula, Lampyrides inquit, quas nos Cicindelas vocamus, per noctem emicant. Ex ijs putreſcentibus in vaſe aqua fit, ſiue liquor potius ſit, qui mirè eluceat in tenebris. Ex his animalculis laticem conficit Iohannes Baptiſta Porta Neapolitanus citante hunc [d] VVeckero, qui tantum luminis, atque ſplendoris nocte refundat, quanto lectionis præauido eſt opus. Nitedulæ, inquit igneo multùm colore coruſcantes, inter omnia principatum obtinent (ſunt enim alia plurima, ex quibus idem fieri poteſt) Nos earum caudam à corpore reſcindimus præcauendo, ne alieni quippiam nitidis partibus immiſceatur, porphyretico lapide terendo, diebus quindecim, vel pluſculis ſub fimo vitro condimus: fueritq́; præſtantius ne latera contingant, ſed pendeant: nam elapſis diebus, furno, vel calentis aquæ balneo vaſi impoſito

[a] *Ad diuer. morb. reme, cap. 85.*

Liquor lucens in tenebris. H

[b] *De Reme. ſecr.*

[c] *Memor. lib. 3. cap. 61*

[d] *Lib. 3. de Secre.*

A poſito, & accommodato, paulatim luculentum, & ſtillatitium laticem ſubiecta paropſide recipias, ac pellucido criſtallino orbe condito: ſic conclauis medio lucigena pendeat aqua, & aërem illuminabit, qui eſt circa illam, vt maiuſculæ litteræ noctu poſſent conſpectari, dummodo à non magis ſplendido illuſtretur. Sic enim illius penitus lumen exiguum exoleſcit, vt interdiu videri nequeat. [e] Mizaldus paulo aliter hunc parandi laticem refulgentem modum docuit. Lampyrides enim vult vitreo vaſculo, quod diligenter opertum ſit, immitti, ac fimo equino per dies aliquot obrui, vt in liquorem ſoluantur, qui cum æquali portione hydrargyri, vt decet, purgari, vitrea phiala pellucida includi, medijsq; ædium laquearibus appendi debet. Sed hæc & ſimilia irridet Iulius [f] Scaliger contra Cardanum ſic inquiens. Cicindelæ exemplo cum dicis arte poſſe liquorem excogitari, atq; parari, qui reluceat in tenebris, videris poſſe lucem è cælo diductam in materia, tanquam in triremum captiuum remigem imponere, atq; in catenis habere. Lampyrides vt ſcripſit [g] VVeckerus in cucurbita vitrea lento igne decoctæ aquam efficiunt piſcibus capiendis aptam. [h] Baptiſta Porta Neapolitanus ait Lampyrum Vermiculum (per quem Cicindelam intelligo) in matrice mulæ alligatum, mulieri ſterilitatem facere.

[e] *Memorab. Cent. 6.*
[f] *Exer. 194.*
[g] *De Secret.*
[h] *In Phytog. lib. 6 cap. 3.*
Sterilitas mulierum qui fiat.

B

DE BLATTIS. Cap. IX.

ORDINIS RATIO.

QVANTVM ex antiquis autorum monumentis colligere poſſum, non conſtat quænam ſit Blatta veterum. Quin potius arbitrandum eſt nomen commune multis Inſectis fuiſſe, aut beſtiolis, quarum cùm de generibus agam, aut Blattarum differentijs, numerum recenſebimus. illud autem hoc in primis loco dicendum eſt, cuius cauſa poſtremò hic à nobis inter ea, quæ incluſas vagina alas gerunt, tractandum fuit, [a] Plinium nimirum Blattas inter Scarabæorum genera retuliſſe, vt ferè omnia Inſecta Coleoptera.

[a] *Lib. 11. cap. 28.*

C

AEQVIVOCA.

RECENTIORES ſcriptores Blattam Vermiculum Bombicem intellexerunt, cuius textu veſtes ſericæ conficerentur: vnde Blattea veſtis, & Blatteum paludamentum apud Lampridium Capitolinumq; pro ſerico, aut alio quouis pretioſo: vel, vt Paulus Ægineta, pro purpura: quoniam Indicum conchilium vulgò Blatta dicitur. Sic Caſſiodorus in Epiſtolis Blatteum pro purpureo cepit; Chamæleon, inquiens, modo praſina, modo cyanea, modo Blattea varietate ſe commutat. Ab hoc colore Blatta etiam dicitur frumentum, quod rubicundum ſit, ſementi accommodatius, in purpuram declinans. Blatteum pallium [a] Adrianus Turnebus interpretatur purpureum, vel coccineum à Blattis, & Vermiculis, vt quidam putant, qui è Chermes, vt Arabes vocant, & è cocco ſanguinei coloris erumpunt. Alij Blatteum colorem pro purpureo dictum putant à Flauio Vopiſco in Aureliano à Blatta Byzantia, quæ [b] Dioſcoridi vocatur onyx, Latinis vnguis odoratus, & Conchula

D odorata ſeu Indica. Eſt autem teſta cuiuſdam generis conchiliorum non diſſimilis purpuræ: vt quod in India reperitur, & Dioſcoride teſte aromaticum odorem habet, propterea, quod nardo in paludibus iſtic naſcente ea conchilia paſcantur. Βλάττιον Βυζάντιον, apud Actuarium, & recentiores medicos Græcos, dicitur os anterius narium purpuræ; vt & apud Nicolaum Alexandrinum in quorundam vocabulorum expoſitionibus legitur, βλάττιον Βυζάντιον ὄστομα τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας. Diuerſum itaq; hi ſtatuunt Blattam Bizantiam ab Onyche Dioſcoridis. in qua ſententia eſt etiam [c] Adrianus Turnebus. Blattium etiam Bizantium, inquit, os naris purpuræ dicit Actuarius eſſe, vt inde & purpureus dicatur color Blatteus. Eutropius ſcribit Neronem piſcatum eſſe retibus aureis, quæ funibus Blatteis extrahebat; quod Tranquillus dicit, piſcatus eſt reti aurato, purpura coccoq; funibus nexis. Andreas Alciatus (in lib. xi. Iuſtiniani cod. in l. notas ſerico blatæ, & metaxæ ſpecies) Caſtigatior, inquit, lectio erit ſerico baptæ, id eſt, ſerici tincti; Βάπτω enim ſignificat tingo. inde baptæ apud Iuuenalem dicti, quod faciem fuco illinerent. Μέταξα autem Græcis à nobis

Blatta dicitur Bōbyx.
Blatteum pro Serico.
Purpura Blattadicitur Æginetæ.
Blatteum palliū quid.
[a] *Aduerſ. lib. 18. c. 17.*
E Chermes Blattæ.
Blatta Bizantia.
[b] *Lib. 2.*
[c] *Aduerſ. 18. cap. 17.*
Blatteus color.
Sericum.
Serico bapta.

bis ſericum dicitur: cuius tinctores baphij, παρὰ τὸ βάπτειν, quod eſt tingere. Hinc baptoſe- E
ricum pallium Flauio Vopiſco in Aureliano; licet corrupti codices brattoſerico, ſeiunctim
habeant, quamuis nunc mihi fiat magis veriſimile, & Vopiſcum, & Imperatorem ſenſiſſe
non de bapta, ſed de Blatta hoc eſt purpura: nam Blattam pro conchilio capi ſcribit Paulus
Aegineta, & quem Suetonius in Nerone coccineum funem, & Oroſius purpureum, Eutro-
pius Blatteum dixit. Meminit & Caſſiodorus in Epiſtolis, & Lampridius in Alagab. Para-
uerat funes Blatta, & ſerico, & cocco intortos. Cenſeo itaque hîc legendum ſericoblattæ: &
Blattoſericum palliũ. apud Vopiſcum Blattoſericum pallium, & cùm vxor ſua peteret, vt vnico pallio Blattoſeri-
co vteretur, ille reſpõdit abſit vt auro fila penſentur. libra enim auri tunc libra ſerici fuit, &c.
prohibet igitur Imperator non ſolũ veſtes inferri purpureas ſerico intextas, ideſt ſericoblat-
tam, ſed etiam ſericum ipſum ſimplex, ideſt metaxam. Hunc autem Iureconſultum Cœlius
lib. Antiq. lect. li. 8. c. 11 Rhodiginus contumelioſè reprehendit tanquam lapſum in errorem manifeſtarium, quod
Aeginetæ Pauli autoritate purpuram dici Blattam velit.

SYNONYMA.

F

THEODORVS Gaza apud Ariſtotelem πρασοκουρίδας Blattas tranſtulit, ſed quam benè dictum eſt à nobis ſuperiùs. Praſocurides appellat Hermolaus Vermiculos porrum braſſicamq; infeſtãtes, & lactucas, & alia quædam olerum. Extant Nicandri hi verſus in Alexipharmacis.

Ἰξιόεν δ᾽ ἔτι σοι μὴ τι δόλον παρὰ χείλεσι πῶμα
Οὐλοφόρον λήσειεν ὅτ᾽ αἰκιμοειδὲς ὄδωδε.

ἰξία quid. In quorum interpretatione Scholiaſtes meritò reprehenditur, qui annotauit ἰξίαν eſſe γένος τῆς σίλφης τῇ χροιᾷ μέλαν, ideſt genus Blattæ colore nigrum; cùm Paulus Aegineta non inter Blattas, ſed venenatas radices poſuiſſe videtur, quãdo inquit, τῶν δὲ λοιπῶν ῥιζῶν χαμαιλέων, ἀκόνιτον, θαψία, ἰξίας. Idem tradit [a] Aetius. Inter lethalia quoque medicamenta Dioſcori-
[a]lib. 13. c. 71 lib. 6. c. 21. des ἰξίαν refert, ſic inquiens. Ἰξία δ᾽ ἡ καὶ οὐλόφονον καλεῖται, ἐν τῷ πίνεσθαι ὅμοιόν τι αἰκίσματα τὴν ὀσμὴν καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμφαίνει. ita enim ſcribendum putat autor Theſauri linguæ Græcæ, non ὅμοιον τι αἰκίσμῳ. Obſeruandum itaque Nicandrum in illis verſibus ἰξιόεν πῶμα periphraſticè ἰξίαν appellaſſe. Nam αἰκιμοειδὲς ὄδωδε conuenit cum eo, quod dixit Dioſcorides ὅμοιόν τι αἰκίσμῳ καὶ κατὰ τὴν ὀσμὴν ἐμφαίνει. Obſerua item obiter vocem οὐλοφόρον, quæ itidem apud Dioſcoridem eſt nomen, quo à quibuſdam vocatur ἡ ἰξία. Adeo, vt non ſimpliciter conſiderandum ſit hoc vocabulum οὐλοφόρον tanquam epitheton, vt cenſuiſſe videtur Scholiaſtes, cùm exponit τὰ ὅλα βάπτον, ἢ ὅλον φονευτικόν. Itaque intelligenda illa poëtæ carmina ſunt non de Blattæ quadam ſpecie, ſed de quodam medicamento lethali, ſiue ſit radix ſiue, ſiue planta Chamæleon, quàm ait Dioſcorides ἰξίαν appellatam, quia ἰξὸς ideſt viſcum quibuſdam in locis circa eius radicem inuenitur, quo pro maſtiche vtuntur mu-
Chamæleõ ἰξία appellata, ſed nõ omnis. lieres. vnde Gorræus exiſtimat non omnem Chamæleonem ἰξίαν appellatam fuiſſe, ſed tantum eam, quæ viſcum profundit. Scire eſt etiam Galenum in expoſitione vocum Hippocraticarum ἰξίον interpretari φύλλον τοῦ λευκοῦ χαμαιλέοντος, ideſt folium albi Chamæleonis, Σίλφην autem Blattam in Gloſſario dici ridiculum eſt. Vicino nomine eius proprio deceptus Gloſſarij autor. Nam Σίλφη vbique ferè apud Græcos Blatta dicitur, Σίλφιον ſuccus ille nobilis, qui Cyrenaicus nuncupatur, & à Latinis Laſerpitium. Hinc ridendus, & alterius
Laſerpitiferus ager Cyrenis. cuiuſdam interpretis error, qui Silphiophoron Cyrenis agrum hoc eſt, vt Catullus, inquit, Laſerpitiferum, à Blattis cognominatum ratus Blattiferum conuertit in Strabone. Apud Ari- H
ſtotelem Σίλφη à Gaza Silpha traducitur, quæ non eſt Blattarum earum ſpecies, quæ vagina incluſas pennas gerunt, quandoquidem non numerat inter coleoptera, ſed inter ea genera Inſectorum, quæ ſenectutem exuunt, & bipennia tantummodo atq; anelytra ſunt, vt ex eius hiſce verbis cognoſcere licet. Inſecta enim, inquit, eodem modo exuunt ſenectutem quibus hoc ſolitum eſt; vt Silpha & Culex, & ea quorum pennæ vagina continentur, vt Scarabæi. Scribitur etiam τίλφη. Ineptè χρυσαλλὶς in Gloſſario Blatta vertitur, quid autem ſignificet alibi à nobis dictum eſt cùm de Papilionibus ageremus. Blatta dicitur à pluribus ſcripto-
Etymon. ribus Vermis, qui aluearia lædit à βλάπτω, quod eſt noceo. Iſidorus à colore Blattam nuncupatam ſcribit, quòd comprehenſa manum tingat, vnde Blatteum colorem dicunt. Ha-
In Nomenclatura. drianus Iunius Σίλφην Blattamque Plinij, & Tineam Horatij Vermiculum exponit libros, & veſtimenta erodentem, qui Σὴς Theophraſto dicitur, Italis Tignola, & Tarma. Quomodo autem in alijs linguis dicantur, cùm videam omnes, quotquot ſunt, Grammaticos mirum

in mo-

A in modum ea nomina confudiſſe, quæ cuique Blattarum ſpeciei conuenire putamus, planius in ſequenti loco, vbi de generibus earum agemus, indicabimus.

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

IN pulueris cuiuſdam confectione apud Nicolaum Myrepſum legitur φαλης κικαυμένης, quo nomine intelligit [a] Adrianus Turnebus Lucernarias Blattas, vel Papiliones lucernis aduolantes, quas φάλας, & φάλαινας Græci nominant, & apud Aelianum Phalænas exponit interpres Blattas quaſdam noctu ad lucernas volantes. Phalænas autem Apibus inſidiari tradit Aelianus. Sed Papiliones lucernarios neutiquam Aeliani Phalænas eſſe exiſtimo, quamuis non dubitem apud alios autores hoc nomine eos vocari. Nam Blattas, B quas Virgilius, & ex eo Columella, Apibus noxias eſſe ſcribunt, non lucis, ſed tenebrarum amore teneri ſignificant hi [b] Maroniani verſus.

[a] lib. 18. Aduer. cap. 18.

φάλη, & φάλαινα Blatta lucernaria.

[b] Georgic.

Nam ſæpe fauos ignotus adedit
Stellio, lucifugis congeſta cubilia Blattis.

Quapropter Robertus Conſtantinus in ſupplemento linguæ Latinæ, alijque non ignobilis famæ viri, Blattas Lucifugas Virgilij, nigra animalcula eſſe ſcripſerunt, Scarabæis, vel Gryllis ſimilia, velocia, quæ interdiu deliteſcunt. aiunt hæc Gallis vocari Caphards, Græcis Σίλφας, nũc vulgo καλονρ ϱοὶ, Italis Piattole, Venetis ſchiam. Sed Piattole arbitror propriè apud nos eſſe ea Blattarum, aut Pediculorum potius genera, quæ obſcenas hominum partes ex concubitu contracta inuadunt, Platluyſen Belgæ appellant. Blattæ autem Lucifugæ Bucaroni vulgo dicuntur, ac inter Scarabæos referuntur. has putant eſſe apud Dioſcoridem Σίλφας ἀρτοκοπεῖον, ſiue Blattas piſtrinarias; Mathiolus in doctiſſimis ſuis ad [c] Dioſcoridem commentarijs Blattarum plura eſſe genera ex Plinio confirmat, verùm has, quarum in Hetruria aliquibus in locis ingens eſt multitudo, quæ vulgò vocantur ibi Piattole, noctu magis quàm interdiu in cellis vinarijs apparentes, circa latrinarum ora, in piſtrinis, balneis, vliginoſiſque C ædium partibus, fœdiſſima quidem nauſeoſaq; animalia, Dioſcoridem intellexiſſe autumat, non autem Vermiculos illos oblongos, quæ in Apum aluearijs, & in carnibus diù ſale inueteratis naſcuntur, quanquam hi Blattæ nomen ſibi vindicarint, Barbeggie vulgo dicti Senenſibus alijs Carpe. Sed illæ, vt ait, Gryllos, qui noctibus æſtate ſtrident, quadamtenus referunt: planiores tamen cruribus quadamtenus tenuioribus Araneorum modo, proinde fugæ citiſſimæ. Lux iſtis aduerſiſſima, ita vt ſi nocte lumen repentè inferatur, humentibus locis in quibus degunt, celerrimo curſu refugiant. Hæ Latinis pariter, & Italis Blattę nominantur: Germanis Gryllen, & Heymichem: Hiſpanis Rapacoua. Blattas quaſdam frumentaceas commemorat [d] Scaliger alis carentes, quæ inter furfures, nutriuntur pro alendis Luſcinijs, cùm ſaluber illis ſit cibus: tonſores plerunque habent hanc curam, vt nutriant, & cuſtodiant. Porrò Plinius tria Blattarum genera recenſet, Molles, Myloecon, & tertium odore fœdo inuiſum acuta clune. Molles, vt cenſet Dalechampius, Inſecta ſunt oblonga, & teretia, & colore ſubrubra. Reperiuntur in ſaccis, & arcis farinaceis. Auidiſſimè ijs luſciniæ veſcuntur, illarumque eſu à morbis familiaribus liberantur. Σιτοφάγους quidam eas vocant, quod farina nutriãtur, Dioſcorides ἐν ἀρτοκοπείοις ἀριστωμένας appellat. Heſychius quoq; Σίλφης μελανῆς meminit Μυλακοὶ, & μολοικοὶ, quæ & μυλακρίδες, & μυλακρίδας, & μυλαβρίδες, & apud D Heſychio μυλακρίαι Scarabæis, ſiue Cicadis ſunt ſimiles, vt idem annotat Dalechampius, quæ in moletrinis, & piſtrinis gignuntur, colore quidem nigro, ſed ob farinam conſperſam albicantes. Μυλακρὶς (ita enim in vulgatis codicibus legitur, pro quo reponendum ſuſpicatur autor Theſauri linguæ Græcæ μυλακρὶς) à Polluce tribuitur cuidam Inſecto, magnitudine Cicadæ, colore exalbido, quod farina veſcitur in moletrinis. Hanc ait autor Theſauri linguæ Græcæ σίλφην appellaſſe, pro quo habemus τίφην apud Pollucem. quod ſi τίλφην legas? Hæc erit vera Blatta Piſtrinaria cuius tot ſunt à Dalechampio paulò ante citata ſynonyma. Fœtidæ Græcis βδέουσαι, quaſi βδέλυκται, & βδελυττόμεναι abominandæ, in aggeribus terrenis, & apricis inueniuntur, Cimicum modo putidæ autore Dalechampio. idem tradit haſce Σίλφας appellari ab Andromacho apud [e] Galenum, & ab Archigene apud eundem Σιλφας αἰνῶ πτερῶν. Dicitur σφονδύλη eſſe Inſectum odore tetro de Blattarum genere. [f] Ariſtophanes. Ως ἡ σφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. Vbi Scholiaſtes annotat Σφονδύλην eſſe

Blattę lucifugæ Virgilij quales.

Blatta piſtrinaria.

[c] lib. 2. c. 35.

Vermiculi oblongi in carnib. ſalſis inueteratis.

Blatta frumentacea.

[d] Exercit. 194.

Molles dictæ.

Myloecon, ſiue Piſtrinaria Blatta.

Tertiũ genus Blattarum Plinij.

[e] lib. 2. ſecundum loca & lib. 5.

Σφονδύλη Blattæ genus.

[f] In Pace.

eſſe σίλφην τινὰ βδέλλῃ πρὸς ὁμοίαν δυσώδη οὖσαν. id eſt Blattam quandam ſimilem Hirudini, aut Sanguiſugæ (non corporis figura, aut magnitudine, ſed colore, vt arbitror) valde fœtentem. [g] Ariſtoteles quoque inter Inſecta numerat de Inſectorum coitu loquens. Πάντα δὲ τὸν τρόπον τοῦτον ὀχεύονται, ὥσπερ μυῖαι καὶ αἱ κανθαρίδες καὶ αἱ σφονδύλαι, vbi Gaza interpretatur Verticilli. Idem [h] Ariſtoteles Staphilinum (quod & ipſum Inſecti genus eſt) dicit eſſe ὅμοιον ἡ σφονδύλη. Quemadmodum Abſyrtus quoque in Mulomedicina Staphilinon dicit eſſe ὅμοιον ταῖς σφονδύλαις ταῖς κατ' οἰκίαν, μείζονα δὲ addens eum γίνεσθαι ἐν τοῖς ἀγροῖς πανταχῆ καὶ πορεύεσθαι ἐπὶ πρηστήν τὴν ὥραν: & equum deuorato ſtaphilino non aliter cruciari, quàm vipera deglutita: quemadmodum Ariſtoteles in loco citato ſcribit ἀνίατον eſſe ſi equus σταφυλῖνον περιχάνῃ. [i] Theophraſtus de radicibus loquens, quæ à beſtiolis arroduntur, & quæ ſecus τῶν δ' ἔξω θηρίων ἄλλο μὲν οὐδὲν ἅπτεται ῥίζης εἰδωμένης, ἡ δὲ σφονδύλη πασῶν. [k] Plinius vertens, & animalium, inquit, cæterorum nullum aliud radices à nobis dictas attingit, excepta Spondyle, quæ omnes perſequitur. genus id Serpentis eſt. Quidam annotat eſſe ſubnigro corpore, & emittere grauiſſimum odorem, quum emoritur. Idem tamen Ariſtophanis locum ſupra citatum ita interpretatur: E F

Vt feles quoties fugitat male perdere ſueta eſt,

Heſychium ſecutus, qui Σπονδύλην Atticis vocari τὴν γαλῆν, id eſt felem, eſt autor. ſecutus etiam ipſum Ariſtophanem, qui [l] alibi ſic inquit:

Ὑπὸ τοῦ δέους βδέουσα δριμύτερον γαλῆς.

[g] *Hiſt.* 5. *cap.* 8.
[h] *Hiſt.* 8. *cap.* 23.
Staphilinũ Inſecti genus.
[i] *Hiſt* 9. *cap.* 15.
[k] *Lib.* 27. *cap.* 13.
[l] *In Plauto.*

Verùm & eorum, qui Σπονδύλην, interpretantur Σίλφης fœtentis, quandam ſpeciem, non vſque quaque reprobanda eſt opinio. Nos autem hic damus depictam Blattam, pronam, & ſupinam colore fuſco; pedibus tamen, & antennis paulo plus rubentibus, quàm corpus reliquum.

ORTVS. GENERATIO. G

SI Blattæ ſint apud Ariſtotelem Praſocurides, vt nos, quamuis falſò, Gazæ verſio docet, generabuntur eæ ex Vermiculis, non aliter quàm alia volatilia Inſecta; quandoquidem Praſocurides commemorat [a] Ariſtoteles inter ea Inſectorum genera, quæ pennata ſunt, quæq́; aut ex Erucis, aut Vermibus gignuntur. [b] Cardanus in ligno Blattam generari putat, quod calor in ligno concluſus non poſſet exhalare. [c] Lucianus in eo dialogo quo diuitiarum, & potentiæ moleſtias perſequitur, innuere videtur homines, poſt mortem, in Culices, Muſcas & Blattas commutari, vbi in auarum hæc verba poſuit. Vides, inquit, hunc quoque curis inuigilantem, & vſurarum rationem iterantem digitis contortis? cui propemodum relictis hiſce omnibus ſit in Silpham, aut Culicem, aut Muſcam abeundum. Naſcuntur autem diuerſa genera diuerſis in locis. Nam qui Mylœcij dicuntur, in piſtrinis, & farina humida producuntur, Fœtidæ autem in balneis maximè, tum etiam alijs humidioribus domus locis generantur, ob humidum vaporem, vt loquitur [d] Plinius. Hinc [e] Seneca Blattaria vocat balnea, ſi qua non ita aperta ſint, vt totius diei ſolem feneſtris ampliſſimis recipiant. Blattarum enim natura, quæ inibi generantur, omnem lucem auerſantur, præſertim ſolis: tum quòd is ſuo calore humiditates ác terreos, ex quibus generantur, vapores exſiccet, & exhauriat; tum etiam, quia ſplendore ſuo, quo cætera præſtat lumina mirum in modum officiat. Tenebrarum alumna Blattis vita, lucemq́; fugiunt ait [f] Plinius. Verùm Spondylum, quem Verticillum Gaza vocauit in traducendo Ariſtotelem, ſi inter Blattarum genera referre non pigeat coire Muſcarum more dicimus [g] Philoſophi autoritate, qui & eundem à noctua comedi aſſerit. H

[a] *Hiſt.* 5. *cap.* 19.
[b] *Lib.* 1. *de vene. cap.* 7.
[c] *In Gallo.*
Mylœcij vbi oriantur.
[d] *Lib.* 11. *cap.* 28.
Blattaria balneaquę.
[e] *Epiſt.* 87.
[f] *Lib.* 11. *cap.* 28.
[g] *Hiſt.* 5. *cap.* 8. & 9. *cap.* 34.

MORA-

A

MORALIA, PROVERBIA, EPITHETA.

LABERII vetuſti poëtæ,ae comici extat hic verſus in Virgine.

Amore cecidi tanquam Blatta in peluim.

Quo fortè poëta innuere voluit eos, qui perditè amant,non aliter eſſe miſeros quàm Blattæ,quæ incidunt in peluim,aut aliud vas,è quo effugere amplius nequeunt. *Cum Blattis, & Tineis rixari*, dicitur prouerbialiter de re quæ computruit. ſunt enim libris,& veſtimentis inimicæ.Horatius de auaro ſene,

Amoris miſeria.

Cum Blattis,&Tineis rixari.

Satir. 2.

Cui ſtragula veſtis
Blattarum, & Tinearum, epula putreſcat in arca.

B Et [a] Martialis

Ne toga cordylis, & panula deſit oliuis;
Aut inopem metuat ſordida Blatta famem.

[a] *Lib.Epigr. 13.*

[b] Idem alibi de carmine, quod Pompillus, ſine vlla venuſtate,aut lepore compoſuerat,cùm tamen à multis ingenioſus æſtimaretur, ſcribens, negat doctrinam ſolummodo carmini adeſſe debere,quod frequenter à populo legi perpetuumq́ue eſſe cupit: cui enim lepos deeſt & gratia, à populo negligi,& à Blattis, ac Tineis corrodi: inquit enim:

[b] *Lib.6.*

Libros à Blattis corrodi.

Ingenioſa tamen Pompilli ſcripta feruntur;
Sed fama non eſt hoc mihi crede ſatis.
Quam multi Tineas paſcunt Blattasq́ diſerti:
Et redimunt ſoli carmina docta coci.

Et rurſus [c] alibi monet ſcrinium, in quo libri includi ſolent, non admiſſurum libros, niſi prius compingantur,ne Blattis ſit aditus.

[c] *lib.14. Epigr.*

Libri vt à Blattis cuſtodiantur.

Conſtrictos niſi das mihi libellos,
Admittam Tineas trucesq́ Blattas.

C Blattas pallidas,ſordidas,truces dixit Martialis;frugimordicam [d] Scaliger.

[d] *In Hipponace.*

Et lucis hoſtem frugimordicam Blattam.
Sed hanc putauit eſſe pro tuis libris.

VSVS IN MEDICINA.

QVAMVIS remur gratioribus ſalubrioribuſque remedijs morbos ſanari poſſe,quàm ijs, quæ à tam fœtidis,& execrandis ſumuntur animalibus,tamen propter naturæ admirationem priſcorumque, vt [a] Plinius loquitur, curam, eorum in medendo vires, hoc loco explicandæ ſunt. Loco Bupreſtis ponit Galenus Blattas in ſuccedaneis. Itemq́ue apud Paulum Aeginetam ἀντὶ βουπρήστεως σίλφαι βδέουσαι. idest pro Bupreſte Blattæ fœtidæ. ex quibus facilè colligimus hoc,autores eãdem illis Blattis facultatem aſſignare, quam cæteri ſcriptores Bupreſti. Phryges,& Lacones,vt ſcripſit [b] Plinius,mammis (mulierum) puerperio vexatis inuenere otidum adipem vtilem eſſe:hisq́ quæ vulua ſtrangulentur,& Blattas illinunt. Eſt & quædam pinguetudo Blattæ ſi caput auellatur eodem [c] teſte: hanc tritã vnà cum roſaceo auribus mirè prodeſſe dicunt, ſed lanam, in qua incluſerint pòſt paulùm extrahendam. Celerrimè enim id pingue tranſire in animal,fieriq́; Vermiculum. Alij binas ternaſue in oleo decoctas efficaciſſimè auribus mederi ſcribunt, & tritas in linteolo imponi contuſis. Iam & Blattarum diuerſa genera diuerſorum morborum remedia exiſtunt. Molles in oleo decoctas verrucis efficaciter illini experti ſunt. Alterũ genus, quod Mulœcon appellauere, circa molas ferè naſcens lepras ſanaſſe detracto capite attritum, Muſa & Picton in exemplis reliquerunt. Blattarum ut docet [d] Dioſcorides, quæ in panificijs piſtriniſque verſantur interanea exempta,contritaque cum oleo & decocta,doloribus aurium infunduntur. Tertium genus odoris tædio inuiſum ex acuta clune cum piſſelæo ſanant vlcera aliàs inſanabilia:ſtrumas,panos, diebus viginti, & vnum impoſitum,percuſſa,contuſa,cacoethe,ſcabiem,furunculoſque detractis pedibus,& pennis. Diodorus & morbo regio, & orthopnoicis ſe dediſſe

[a] *Lib.29 c. vlt.*

Bupreſtis loco Blattæ.

[b] *li.30.c.14.*

D

Ad mãmas puerperarum.

[c] *Lib.29.c. vlt.*

Ad lepras.

[d] *lib.2.c.36*

Ad aurium dolores.

Vlcera inſanabilia.

tradit

tradit cum reſina, & melle. Tantùm poteſtatis habet ars medica pro medicamento dandi E quidquid velit. Humaniores medici cinerem earum Blattarum crematarum ſeruandum ad hos vſus in cornea pyxide cẽſuere, aut tritas clyſteribus infunde orthopnoicis, aut reumaticis. Infixa vtiq; corpori illitas extrahere conſtat.

Ortopnoicis.

VT FVGENTVR.

* Lib. 25. c. 9.

E domo, vt expellãtur: Ab hortis, vt fugẽtur.

EST ſimilis verbaſco herba, teſte * Plinio, quæ ſæpe fallit pro ea capta, folijs minus candidis, coliculis pluribus, flore luteo. Hæc abiecta Blattas in ſe contrahit; ideoq; Romæ Blattariam vocant. idem ſcribit Dioſcorides de verbaſco ſylueſtri. Cunilæ quoque tertium eſt genus, quod à Græcis maſculum, à latinis Cunilago vocatur, vt Plinius tradit; huius manipulo abiecto, omnes etiam à tota domo Blattæ conueniunt. Vt fugentur ab hortis Diophanis conſilio vtendum eſt. Ventriculum veruecis, inquit, recenter mactati, & ſuis adhuc ſordibus excrementitijs pleni, diligenter tibi comparato, eumque ſpacio illo quo be- F ſtiolis ſcatet hortus, terra leniter adobruito. Peracto biduo ibi Blattas, & alia animalia gregatim congeſta reperies: quę vel alio deportabis, vel eo loco altiſſimè defodies ne reſurgant.

Pudendorũ Blattæ, vt pellantur. Apes, vt a Blattis tuẽdæ.

Pudendorum autem exterminant omnia, pilos radicitus euellunt & abolent, talis eſt ex auripigmento fons Suſis in Perſia, taliſq; ex atramento ex Volaterrano: vel balnea valdè ſalſa, & acria nitrata. Qui Apes benè à Blattis conſeruare cupit ab Apum caſtris, & aluearibus longè fugare debet, quod fieri poterit acribus ſuffumigijs, aut ſi hæc nil proſint, lucernas veſperi propè aluearia apponere conueniet, aut ipſa aluearia in loco ponere, quo mediocriter ſolis radij pertingunt, quique ſublimis Blattarum adſcenſum prohibeat, vt docent autores, qui de Agricultura ſuos nobis libros reliquerunt.

Libri, vt à Blattis tuẽdi. Veſtibus ne noceant.

Libri ne ab ijſdem damno afficiantur compacti in ſcrinijs, & arculis collocandi Martialis conſilio. arbitror plurimùm eas defendi poſſe à libris, quorum folia acri aluminis, aut nitri aqua lauata ſint & bene exſiccata. Veſtibus ne noceant in arculis collocandæ herbæ calidæ odoratæ, lauendulæ floribus nil præfero, aut roſmarini, Mentharum omnia ferè genera, quòd ſua ariditate aẽrem admodum exſiccent efficacia plurimùm cenſeo, etiam abſynthium, ſtœchas, Scordium.

Vpupa, vt Blattas è nidis depellat. Cornix. Hirũdines.

Vpupa ne eius nidus à Blat- G tis infeſtetur, cum amianto gramine munit, quod & capillus veneris appellatur. Cornix ad eaſdem exturbandas è nidis verbenacam ponit. Hirundinibus naturam largitam eſſe, teſtatur Aelianus, vt cum earum ouis Blattæ ſint pernitioſæ, matres apij folia antè pullos proijciant, ne fiat ab illis ad pullos acceſſus.

FINIS.

VLYSSIS

A

VLYSSIS ALDROVANDI
PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS,

B

HISTORIÆ DE INSECTIS LIBER QVINTVS
QVI EST
DE INSECTIS APTERIS PEDATIS.
& primùm
DE FORMICA. Cap. I.

C

ORDINIS RATIO. ENCOMIVM.

INTER Inſecta aptera, ſiue pennis carentia (nam de habentibus pennas omnibus quotquot videre vel obſeruare hactenus mihi licuit, iã dictum eſt) Formica communiter familiariterq; & eodem victu viuens nobiſcum, prima ſeſe nobis obtulit; animalculum equidẽ induſtrium, diligens, ac in labore indefeſſum, cuius improbus atq; ineffabilis labor, cùm in eum aliquando per agros, colles atq; alpes exſpaciatus herbarum colligendarum cauſa incidiſſem, & non modò quàm diligentiſſimè mecum obſeruaſſem, verùm etiam tantum ac tam arduum, tam paruo in corpuſculo admirarer, me etiam ad conſimilem diligentiam inuitauit, cepitq; me temporis inutiliter, & ſine fructu perditi penitentia deſideriumq; horum
D tam exiguorum animalculorum incredibilem induſtriam, & ſudores continuos, prout ipſe obſeruabã, quàm poſſem accuratiſſimè exarare, vt ſumpto ab illis exemplo in poſterum meliorẽ temporis rationem haberẽ; idq; à plurimis factitatum video, ijsq; grauiſſimis, ijſq; antiquiſsimis ſcriptoribus cùm eccleſiaſticis, tũ prophanis, quos vt nihil hic me fugeret, quod ad laudem ac gloriam indefeſſorum horum animantium facere poſſet, obiter percurram, & fideliter eorũ verba hîc inſeram. Admirabar ego in primis quanta diligentia, quantaq; celeritate, cùm alioqui repere potiùs, quàm currere videantur, eandem ſemper iterarent viam, neq; vnquam aberrarent à loco, in quo quicquam repoſuerint, quanto nixu grana, ſeminaq́ue, quæ præ nimio pondere geſtare non poſſunt, pedibus protruderent, quàm officiosè aliæ feſſis ſuccederent, opẽq; afferrent, quomodo quæ ferrent ad ſuam foueam cibaria omnes, vt ait [a] Auicẽna recta linea eaq; vna tantũ ſecundum longitudinem, ducerent, neq; hęc ab illa deflecteret, ſed ſimul ſeſe cuſtodirẽt: & certè niſi quoq; alijs experiẽtiã teſtẽ adhibere liceret incredibile videretur tã puſilla animalcula tot fruges in cõmeatũ cõgere, & tã pulchro, quo

[a] Lib. 8 de Anim. c. 5.

cernimus,ordine res ſuas gerere ac tueri. Obſtupeſcebã etiã,nec ſatis inſpicere poterã, quàm
mordicùs fructus,quos volunt in futurum tẽpus recondere,apprehẽderent,& aduerſus eorũ
põdera,toto corpore,totis humeris,totis viribus obniterẽtur,& quod vnica vice non poſſent,
præ viriũ debilitate,ſecunda vel tertia, vel quarta ferrent,quomodo ore tã exiguo onera ſæpe
viribus maiora gererent,& auerſæ maiora pedibus, poſtremiſq́; humeris tam obnixè moli-
rentur, vt meritò ſit exemplum nobis magni Formica laboris. Scribit [b] Ariſtoteles inſecto-
[a] *Li. 9. Hiſt. cap. 38.* rum officioſiſſimum, & præ cæteris ferè omnibus animalibus Formicarum genus, & Apum
eſſe,earumq́; negocia omnibus in promptu haberi,& cibaria recondere,& cellas promptua
rias facere,nec interdiù ſolùm, ſed etiam noctibus plena Luna laborem exercere, nemineq́;
[c] *In Vita Malchi monachi.* eſſe,qui hæc non videat. D. [c] Hieronymus cùm & ipſe aliquãdo ſolus in eremo ſederet,mul-
taq́; tacitè ſecum de vita monaſtica perpenderet,in Formicarum indefeſſos labores incidẽs,
non aliter, atq; ego de meipſo dixi,ſummo eos ſtupore inſpiciens, ceu rem memoratu di-
gniſſimam ſcriptis ſuis inſeruit: Sicq́; cogitans,ait,aſpicio formicarum gregem anguſto cal-
le feruere,ferre onera maiora, quàm corpora. Aliæ herbarum quædam ſemina forcipe oris
trahebant;aliæ egerebant humum de foueis,& aquarum meatus aggeribus excludebant;il-
læ venturæ hyemis memores, ne madefacta humus in herbam horrea verteret, illita ſemina F
præcidebant; hæ luctu celebri,corpora defuncta deportabant;quodq́; magis mirum eſt, in
tanto agmine egrediens,non obſtabat intranti; quin potiùs ſi quam vidiſſent ſub faſce, &
onere concidiſſe,ſuppoſitis humeris adiuuabant. Quid multa? pulchrum mihi ſpectaculum
dies illa tribuit;vnde recordatus Salomonis,ad Formicarum ſolertiam nos mittentis, & pi-
gras mentes tali exemplo ſuſcitantis, cœpi tædere captiuitatis, & monaſterij cellulas,quæ-
rere,ac Formicarum illarum ſimilitudinem deſiderare,vbi laboratur in medium, cumq́; ni-
[d] *Lib. 11. cap. 30.* hil cuiuſquam proprium ſit,omnium omnia ſunt. Addit [d] Plinius apud quem multa quoq;
de Formicarum laude legere eſt, itinere earum attritos ſilices, & ſemitas factas: Ex quo hoc
ſaltem licet intelligere, quantum in ſingulis rebus, etiam duriſſimis quantulacunq; valeat
aſſiduitas. In ſumma tanta Formicarum eſt ſedulitas, & in ſedulitate aſſiduitas, vt multitu-
dine ſua,ac continuis operibus arbores etiamſi prægrandes,ædificia, turres,horrea,cellaria,
aliaq́; loca cùm æditiſſima,tum profundiſſima perambulent,& nihil illic intactum, quin pe-
ragrent ſua diligentia, relinquant. Equidem iucundiſſimum eſt ſpectaculum,Formicas tam
puſilla animalcula tanto pondere onuſta,& tanta ſolicitudine curaq́; ac tanta velocitate fer-
ri,currereq́; & ſocias ſuas ad idem onus inuitare alias vacuas onuſtis occurrere,vt & ipſæ ſe- G
ſe onerent. Depingit inter alios poëtas hanc Formicarum curam,ac diligentiam [e] Pontanus
[e] *Lepid. 5.* poëta elegantiſſimus perquam doctis hiſce verſibus:

Apparet certo tenuis ſed ſemita calle
Qua nigrum Formica agmen trahit ordine longo
Feſtinant aliæ, vt plenos populentur aceruos
Illa redit rapto grauida, atq; e pondere feſſa
Inuitat ſociam in prædam,ac ſeſe ore ſalutant:
Pars condit terra, atq; hyemi male credit iniquæ.
Emicat agmen agens,ſegetiq́ infertur abacta.

Diligenter etiam hanc diligentiã earum in colligendis ſibi granis memorat, & ad cœli vſq;
[f] *Lib. 2. de Animal. cap. 25.* extollit diſertiſſimus [f] Ælianus,dum ait: Factis meſſibus circum areas verſantes Formicæ ad
triturã conueniunt,aut ſingulæ,aut binæ,aut ternæ,domicilia ſua,& conſueta tecta relinquẽ
tes,triticum & hordeũ legunt;eademq́;omnes ſemita iter faciunt:aliæ ad legenda grana eũt,
aliæ onus portantes redeunt,ac ſummo cũ honore,& modeſtia aliæ alijs de via decedunt,in
primis quidẽ expeditæ onus gerentibus. Et [g] alibi rurſus: Formicæ in primis ſedula atq; ope H
[g] *Li. 4. c. 43.* roſa animalia tanto laborãdi ſtudio tenẽtur, idq́; abſq; vlla excuſatione,& prætextu,quo vti
ſolent ignaui,vt ne noctes quidem in ſuo opere ceſſent,modò ſit plena Luna:nec verò quẽad
[h] *Li. 6. c. 43.* modum homines inertiæ fugæq́; laborãdi excuſationes prætendunt &c. [h] Exactiùs verò ſin-
gularum opera depingens,cùm cauernarum illarum artẽ deſcripſiſſet, ac vſum, addit tertiũ
granorũ aceruis deſtinãt,cùm tamen ab Iſchomacho,& Socrate rei œconomiæ peritis,nihil
tale didicerint. Cùm autẽ tanquam ad pabulandũ proficiſcuntur, natu grandiores ſimiliter
eas atq;exercitus duces,ducũt, vt ad ſegetes peruenerunt,adoleſcẽtiores ſub ſtipula ſtant,du
ces verò aſcẽdunt,& ſpicas abſciſſas inferioribus deijciunt; hæ verò circũſtantes diſtrahunt,
ſimul & ex ſuis glumis, & vaginis grana incluſa explicant,neq; ad excutiendũ vllo inſtrumẽ
to egent,neq; ad ventillandũ viris,neq; vẽtis ad purgãda à ſordibus grana ex frumẽtis quæ
[i] *Lib. 11. cap. 30.* homines exarãt,ſeruntq́; cibos ſibi cõficiẽtes,humanis laboribus fruũtur. Teſtatur præterea
[i] Plinius,ſi quis cõparet onera earũ corporibus, fateatur oportere, nullis portione vires eſſe
maiores.

A maiores. Porrò longè maiorẽ laudem, & honorẽ Formicis debebimus, ſi prudentiam earum, prouidentiamq; item & pietatem in ſuos, & cæteras virtutes longè clarius, ac dilucidiùs in illis, quàm in vllo etiam maximo animali reſplendentes, ſedulitati atq; ſolertiæ comites addiderimus. Perquam prudenter in primis in ſequentem hyemem, cùm omnia arent, & frigoris iniuria perduntur, ac conſummuntur, cibum recondunt, cùm inquam etiam homines nõnulli imprudentiores, vt bruta interim plurima prætercam, famelici ſunt, & non habent quo famelicum ſuum ventrem expleant. Tradit [l] Plinius Sphingiorum, & ſatyrorum genus condere in theſauros maxillarum cibum, moxq; inde ſenſim ad mandendum manibus exprimere, & quod Formicis in annum ſolẽne eſt, his in dies vel horas: vt à Formicis potiùs tam abiectis animalculis, quæ ex tempore fermè viuunt, ſapientiores homines exemplo ſumpto reponere ſibi aliquid in futuram hyemem didicerint, ab his, inquam, animalculis, quibus nullum aliud eſt animal, aut in cogendis cibarijs diligentius, aut in ijs, quæ contingere poſſunt, aduerſis cautius, aut prouidum magis, vt rectè cecinit Horatius; l Lib. 10. cap. 72.

Paruula nam exemplo eſt magni Formica laboris,
Ore trahit, quodcunq; poteſt, atq; addit aceruo,
B *Quem ſtruit, haud ignara, ac non incauta futuri*
Quæ ſimul inuerſum contriſtat Aquarius annum
Non vſquam prorepit, & illis vtitur ante
Quæſitis patiens. Et Baptiſta Mantuanus ait:
En Formica breuis, ſed prouida beſtia condit
In brumam noua farra cauis æſtate latebris.

Sed nemo meliùs, nemo facundiùs hanc prudentiamq; Formicarum in congerendo cibo, & condendo in futuram hyemem expreſſit, quàm antiquiſſimus Phocilides, dum canit;

Μύρμηκες γαίης μυχάτης προλελοιπότες
Ἔρχονται βιότοιο κεχρημένοι, ὁππότ' ἄρουραι
Ἀνῆα κειράμεναι καρπῶν πλήθουσιν ἀλωάς.
Οἱ δ' αὐτοὶ πυροῖο νεοτριβὲς ἄχθος ἔχουσιν.
Ἢ κριθῶν αἰεὶ δ' ὁ φέρων φορέοντα διώκει.
Ἐκ θέρεος ποτὶ χεῖμα βορὴν σφετέρην ἐπάγοντες,
Ἄτρυτον, φῦλον δ' ὀλίγον τελέθει πολύμοχθον. Id eſt.
C *Formica obſcuris antris æſtate relictis.*
Deſcendunt, dulci victus ratione carentes.
Quando rara iacent demeſſis frugibus alba
Tonſa ſuis, complent vacua horrea fructibus acres.
Triticeum quarum hæ tritum nuper graue pondus
Conuectant humeris, aut hordei: & vſq; ferentem
Sectatur, quæ geſtat onus, victumq; cibumq;
Ad brumam gelidam cogunt æſtate ſub antrum:
Infractum genus & modicum, multiq; laboris.

Eleganter etiam Iuuenalis luxurioſas pauperculas perſtringens, quæ cùm ſæpe futura non perpẽdunt, & in diem tantùm viuunt, tandem diſcunt quid non mali ex ocio proueniat, per collationem Formicarum propoſuit nobis, quantum momenti ad virtutem adferat labor, & induſtria, & prouidentia ad parandum victum.

Multis res anguſta domi, ſed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec ſe metitur ad illum
D *Quem dedit hæc, poſuitq; modum, tamen vtile quid ſit*
Proſpiciunt aliquando viri, frigusq; famemq;
Formica tandem quidam expauere magiſtra.

Coniungit deniq; hanc tam vtilem, ac neceſſariã prouidentiam ſummo labori earũ princeps poëtarum [k] Virgilius, Troianos è Carthaginis littore fugientes, luculenter admodum & elegantiſſimè Formicis cibaria ex agris in ſua latibula deferentibus comparans ac canens: k Aeneid. 4.

Migrantes cernas totaq; ex vrbe ruentes
Ac veluti ingentem Formica farris aceruum
Cùm populant, hyemis memores, tectoq; reponunt.
It nigrum campis agmen, prædamq; per herbas
Conuectant, calle anguſto, pars grandia trudunt.
Obnixè frumenta humeris, pars agmina cogunt,
Caſtigantq; moras, opere omnis ſemita feruet.

Nota quæſo atque animum aduerte, quàm doctè, quàm venuſtè, quamq; artificioſè poëta E
ſpondæorum tarditate, vehendi tarditatem difficultatemq; deſignauerit Troianorum. For-
mica enim animalculum eſt minimæ molis, nec niſi ſummo cum labore atq; tarditate granũ
impellere poteſt: cui præterea illud accedit par incommodum, quòd calle anguſto, multiſq;
difficultatibus impedito illud trahit. Maior verò & præſtantior adhuc in minimis hiſce ani-
malculis obſeruatur prudentia, prouidentiaq;, dum non quodlibet ſemen aut granum recon
dunt, at ea tantùm, quæ arroſerint primùm, quia non ignorant, ſi integra terra obruerent, e-
naſcitura aliquando, & in fruges expullulatura, quare antequam ad maturitatem peruenirẽt
fruges, ipſis moriendum eſſet præ fame. Addunt præterea, & aliam cautelam: nam etiamſi
prius arroſerint, & vix pullulatura certò ſciant, tamen ſi, vt fit per humidiores tempeſtates,
fortè madorem aliquem contraxerint, ea è terra proferunt, & ad ſolem ſiccant, cùm ne pu-
treſcant, tum ne iterum pullulent, adeo vt non immeritò ἴδρις vocetur ab Heſiodo, hoc eſt,
perita, & prouida: ὅτι τ' ἴδρις σωρὸν ἀμᾶται, cùm & prudens (Formica) aceruum colligit.
[l] *Lib. 2. de Partib. 4.* Ariſtoteles [l] non modò etiam in Formicarum genere prædicat prouidentiã, ſed animalibus
ſanguinem habentibus ſapientius eſſe tradit, cauſamq; reddit hanc, quòd humorem tenuio-
rem nactum ſit, quod proportione ſanguini reſpondet. Sapientiora enim ea animalia, quorũ F
ſanguis tenuis ſit ac mundus probèq; temperatus, ſenſumq; habent, vt ibi, & pleriſq; alijs in
locis ab eodem inculcatum, inuenimus. Non erie mirum ſi tam multa paſsim ab authoribus
de Formicis narrentur, ſiq; ex eius operibus plura veteres indicia captauerint. Afficitur enim
maximè ob temperamenti nobilitatẽ quacunq; ingruente in aërem mutatione, ac mira qua-
dam naturæ ſagacitate imminentibus malis occurrit, vt propterea nõnulli dubitauerint, an
[m] *lib. 2. natur. Auſcul. tex. 80.* Formica, Hirundo, Aranea, & eiuſcemodi alia animalia intellectu operẽtur, quemadmodum
notatum reliquit idem Philoſophus. Alij verò [m] recentiores dixerint dirigi ea ab intelligen
tia, quod tamen tanquam minus Peripateticum repudiatur, cùm in agentibus naturalibus
naturaliter videãtur eſſe inſitæ qualitates ac virtutes actiuæ, per quas naturaliter ac ſufficien
ter determinantur ad ſuos fines, & actiones, vt non minus propria natura agantur, quàm in-
telligentiæ ope; At iſtæc alij diſputent. Laudanda quoq; eſt, omnibuſque imitanda Formi-
[n] *In Epiſt ad Praſidium.* carum iuſtitia, vnde dicebat dictiloquus, & ſanctus [n] Hieronymus hoc pręcipuè eis eſſe à na-
tura tributum, quòd quæ nihil portant, non ſurripiunt, earum quę portant, onera: addebatq;
hæc amplius Epiphanius, & ipſe uitæ ſanctitate clarus, cũ ſolicite diſcurrunt, & ſingulæ gra-
num portant, à ferentibus uacuæ non petunt, nec vi auferunt, ſed vnaquæque colligere ſibi G
ſtudet. Plutarchus verò, qui licet prophanus, & ethnicus, multa ſalutaria, & uelut Chriſtia-
na documenta poſteritati tradidit, in libro de vitando ære alieno, homines increpans, ac re-
prehendens, quòd præ ſocordia propria, atq; incuria alienas operas ſæpe mutuentur, Hirun
dinum, & Formicarum brutorum animalium, & exiguorum exemplum obijcit, inquiẽs: Hi-
rundines, Formicæq; mutuantur, quibus neque rationem, neque manus, neq; artem natura
dedit, &c. Quapropter Ariſtoteles ciuiles appellat animantes, quæ labori communicant ei-
dem, quarum, inquam opus cõmuni efficitur opera, munuſq; vnum omnibus eſt: hiſq; annu-
merat hominem, Apem, Formicam, Gruem: ſed homo eò Formica deterior, quò quę vnus ſę
pe ſummò cum labore, multoq; tempore acquiſiuit, alter uel vnico momento ſurripit, conſu
mitque: cùm Formica perpetuam ſemper colat æquitatem, omneſque vnanimiter operẽtur.
Plato quidem tradit, eorum animas, qui popularem ciuilemq; virtutẽ abſque philoſophia,
conſuetudine exercitationeque freti exercuerint, in Formicas poſt obitũ abire. Eſt præterea
In Phœdone. inter Apum & Formicarũ Rempub. illud differentię: non enim vt illarũ Reſpub. ad Monar-
chiã pertinere videtur, ſed ad eas, quæ populariter adminiſtrant, & quarũ gubernatio demo
cratia aut ariſtocratia nũcupatur. Nullus enim rex, nullus præſes, omnes ex æquo ciues pro H
opportunitate tẽporis prçeſſe, aut ſubeſſe ſolent, ſeruatis inſtitutionibus, ſuęq; reipub. ordi-
nibus. Attamen omnes, vt veri ciues ſolent omnia ad communem vtilitatem agunt maxima
ſolertia, ut dictum eſt, animantia videlicet ciuilia, ſed nulli imperio ſubdita. Porrò de pieta-
Pietas erga ſuos. te Formicarum erga ſuum genus aliquod quoque dicendum eſt: nam & hæc homines quã-
plurimos mouere poterit crudeles dicò, ac impios in ſuos. Formicas tradunt, imo ſępe obſer-
uatæ ſunt à plurimis fide dignis hominibus, qui hanc pietatem, ceu ad alta ſydera vſq; eue-
hentes, ſcriptis conſecrarunt, mortuos ſuos humeris efferre ac ſepultura honore afficere, cùm
ſanè homines ſæpe inſepulti per agros reperiantur, nec habeant qui hoc pietatis genus erga
ſe exerceat. Diſcant igitur, & hoc à Formicis homines, quæ pręter hos ſolæ teſte Plinio ani-
mantium inter ſe ſepeliunt, cauernaſque ſuas cùm ob hoc, tum ob iam dicta, in tres par-
tes diuidunt, in quarum ſcilicet vna vitam degunt, ac communiter commedunt, in altera
alimenta ſua tanquam in horreo, aut granario recondunt, & in tertia mortuos ſuos, vt

A Plutarchus alijque ſcribunt, ſepeliunt, inſigni ſanè amoris, ac beneuolentiæ bonitatiſq; ar-
gumento, in qua recenſenda non me longius extendam. Ad artificium me confero, quo in
fabricandis ſuis domicilijs, ſiue latebris vtuntur, id præterire nefas duco, eoq; magis cùm in
ijs deliniandis facundiſſimus Aelianus.[a] non parum elaborauerit. Aegyptias foſſas, inquit, [a] lib. 6. c. 43
& Creticos labyrinthos Hiſtorici litterarum memoria celebrant, & poëtarum natio verſi-
bus decantat. Verùm foſſionum, quas Formicæ efficiunt, varia diuerticula, flexiones, anfra-
ctus nondum ſciunt: enimverò eæ mirabili ſapientia ſubterraneas ędificatiunculas tortuoſiſ-
ſimè conſtruunt, vt vel difficilem aditum, vel omnino inuium, inſidias ſibi molientibus effi-
ciant. Terram verò quam effodiunt, pro foraminibus aggerunt, & tanquam muros quoſdam
& propugnacula circũijciunt, ne ex cęlo aqua pluuia defluens ipſas funditus aluuione per-
dat. Intermedia item ſepimenta, cauernas alias ab alijs ſecernentia, ſolertiſſimè machinãtur.
Atq; vt de ſplendidis hominum ædibus fieri ſolet, domum ſuam triplici regione formaque
circũſcribunt: alterum enim in ea locum Andronem, in quo mares, & iunctæ eis fœminæ ha-
bitent, ædificant: alterum Gynæcium nuncupatum, vbi fœminæ pariant, moliuntur, tertium
granorum aceruis deſtinant. Hęc ille: in quibus aduertendum eſt, quòd in neutra triũ earum
B latebrarum parte ſepeliri mortuas dicat, quemadmodum nos ſuprà diximus ex Plutarcho
alijſq;: mortuas interim ab ipſis humari non inficiatur, quin ſua etiam idem authoritate ele-
gantiſſimis verbis confirmat, inquiens. Illud etiam auditum habeo prudenter factum, eas hu
matione mortuas aliqua neceſſitudine ſibi coniunctas afficere, & in granorum folliculis con
dere, vt homines in vrnis parentes ſuos, vel amicos. Celſus quoque ille, aduerſus quem mul
ta ſcriptitauit Origenes, defunctis Formicis viuas, ait proprium quendam locum ſecernere,
illumque his eſſe monumenta patria. Simon Maiolus Epiſcopus[b] Vulturiacenſis in doctiſſi- [b] Colloq. 7.
mo, & iucundiſſimo opere ſuo, quod dies Caniculares nuncupauit, philoſophum interlocu-
torem introducit ita loquentem, & circa ingenioſiſſima domicilia earum diſſerẽtem: Dicam
& ego, quod mihi contigit memorabile. Inambulabam aliquando corporis exercendi cauſa Formicarũ
ſummo manè Iulio menſe extra Apuliæ oppidum, cui nomen eſt Sancti Bartholomæi: com- habitaculo
perique quadratam trabem longam pedes octo: aduertiq; ſub ea Formicarum eſſe domici- rum deſcri-
lium; quamobrem ſubijt mihi deſiderium ſpectandi illarum habitacula: moxque neceſſarij ptio.
mei trabem tanta leuitate ſubmouerunt; ut nulla earum rerũ, quæ ſuberant, facta fuerit mo-
tio, aut turbatio. Apparuit tunc in argilloſa humo vrbs quædam quadrangularis, longa pe-
C des ferè quatuor, lata vltra pedem; in qua per vias velut ad negocia vltro, citroq; curſitare,
velut ciues, ipſæ Formicæ viſebantur. Admiranda erat angulorum laterumq; directa deli-
neatio, quam artificum amuſſi, circinoq; fabrefactam putaſſes, quòd æqualis ſemper dimen-
ſio longitudinis latitudiniſq; ſeruaretur. Vrbis longitudinem media ſecabat via quædã dire-
ctiſſima, profumditate latitudineq; digitali: quam rurſum per tranſuerſum æqualibus inter
ſe ſpacijs tres aliæ viæ eadem digilitali profunditate, & latitudine directiſſimè interſecabãt,
vt ita tria compita, foraq; ſpectarentur. In extremis viarum angulis, velut angiportibus ſpe-
ctabamus collecta in aceruos ſeruari oua, vnde Formicarũ proles gignitur. Altera vrbis par-
te autra vidimus frumento, ita oppleta, vt in vias ipſas redundarent. Mira fuit omnium via-
rum munditíes, nihil in illis lapillorũ, nihil pulueris, nihil feſtucarum, nihil humoris, ut de-
prehendas vrbem illam ab ſuis ciuibus ita curatam, vt prolis eximium ſtudium, annonæ &
ſtructurarum ornatus vbique ſpectaretur: quin omnes illi ciues communi ſtudio ad Reipub.
beneficia incumbentes, dum alij domi de rebus conſulunt, alij foris res agunt, ſumma pace,
concordiaq; curandam Rempub. nos docebant; ſtuduiſſe quoq; ijdem ciues viſi ſunt omniũ
incolarum incolumitati. Erat enim in vrbis longitudinis medio vnica porta Zephyro obie-
D cta, quòd ab Aquilone, Euro, atq; Auſtro immunem vrbem ſua philoſophia oportere eſſe di
dicissent. Res iſtas omnes ſpectabamus curioſè, admirabamur induſtriam eximiè operantem
omnia in obſcuris, cęciſq; tenebris, memoriaq; dignam cenſuimus, quòd in plano pro op-
portunitate loci eam vrbem Formicæ condidiſſent, haud dubiè alibi inter ſaxa, inæqualiaq;
loca pari induſtria vrbes ſuas conſultò eas ædificaturas iudicabamus: neq; adeo admirati ſu-
mus Neapolim, quam homo rationis compos condidiſſet, ſicut eã vrbem perſpeximus, quã
ratione carens animal ornatè conſtruxiſſet. Simile Formicarum domiciliũ in putrida quercu
inuentum ad me detulit ruſticus, cuius iconem pòſt, quia nondum ſculpta erat, dabo, hic ve-
rò alterius, qđ in ſemiputrido trunco obſeruaui, appinxi. Pulchrè ſanè atq; eruditè Formicis
vrbes cõparantur, ſicuti etiã Menippus facit apud Lucianũ diſertiſſimis hiſce verbis: Equidẽ, In Icarome
inquit, arbitror ſępenumero Formicarũ concionẽ vidiſſe, aliquas in orbẽ obambulantes, nõ- nippo.
nullas exeuntes, rurſus has in ciuitatẽ redeuntes. Atq; hęc quidẽ fimũ exportat, hęc aliunde Formicis
raptã fabæ tunicã, aut dimidiatũ frumenti granũ currens apportat. Cõſentaneũ eſt autẽ pro vrbs ſimilãtur.

E

F

G

H

ratione vitę Formicarũ eſſe apud illas, & ædiũ fabros, & concionatores, & magiſtratus, & muſicos, & philoſophos. Sed vrbes ſanè cũ ipſis viris Formicarum nidis maximè videbãtur aſſimiles. Quod ſi tibi videtur humilius exemplũ, viros cum Formicarum Repub. conferre, vetuſtas Theſſalorum fabulas ſpecta. Reperies enim Myrmidonas gentem bellicoſiſſimam è Formicis natos eſſe. Plutarchus deniq; eo in libro, in quo diſputat, an ſeni ſit gerenda Reſpub. ait honoris ſtudium non conſeneſcere, ſed multò minùs communitatis atque Reipub. quod Apes, & Formicæ conſeruant vſque ad finem. Mirum inſuper eſt, Formicas cœleſtium quodammodo notionem habere, curſum ſyderum tenere, atq; vim intelligere, ſæpeq; Babylonios, & Chaldæos, vt teſtantur Hiſtorici, imitari. Cęlum ſuſpiciunt, neq; digitis tamen

menſis

Digitized by Google

A menſis dies ſupputare norunt, hoc interim eis natura donauit admirabile, vt menſis nono
quoquo die non ex cauerna egredientes admodum quietè ſeſe tecto contineant, vt ex Æliano Gylius prodidit; alij verò pleriq; interlunio eas ceſſare ſemper volunt, nimirum primo
quoquo die, vt ipſemet quoq; [p] Aelianus tradit, vnde ſunt, qui aſtrologiæ peritas cenſent, [p] Lib. 1.
indicantq; hoc aſtrologiæ ratione fortè pernouiſſe, eam diem, qualiſcunq; ſit, ſi foras pro- cap. 22.
direnr, infeſtam eis fore. [q] Ariſtoteles etiam author eſt Formicas cellaria, & promptuaria [q] 9. Hiſt.
facere ordine diligenter ſeruato, verùm non omni tempore, ſed plena tantùm Luna. ceſſa- cap. 38.
req; verò interlunio, quaſi vel aſtrologiæ, inquit, peritiam habere oſtentent. Annotat [r] Cæ- [r] Lib. 14.
lius Rhodoginus, trigeſimum diem ab Heſiodo laudari, eiusq; rei Proclum authorem citat, Antiq. lect.
quia in eo ſit Lunæ coitus, quem veritatis arbitrantur imaginem; propterea inſinuare poë- cap. 9.
tam, eſſe tunc operum inſpectionem opportunam, ſed & familiæ tum cibaria contribui de-
bere; quam rem Latini nuncupare Demenſum ſolent. Ceſſabant tunc veteres ab opere ſuo,
ſumpto nimirum exemplo ab his animalculis, quæ eodem tempore cùm ferientur, opera ſua
inſpicere, & recenſere putandum eſt, cùm aliàs plenilunio etiam totis noctibus operentur;
& quoniam ex diuerſo conuehunt, altera alterius ignara, certi dies, inquit [s] Plinius, ad reco- [s] Lib. 11.
B gnitionem mutuam nundinis dantur. Quis præterea in tantulis, & tam minutis, & abiectis cap. 30.
animantibus vaticinam expectarit præſentionem? Videntur enim eiuſcemodi Inſecta quen-
dam futurorum ſenſum habere: nam imminente annonæ caritate, imminente, inquam, vni-
uerſali fame, cùm ſcilicet granorum futura eſt inopia, mirum in modum ſunt laborioſæ ad
comportandum victum, & reponendum ſibi frumentum, ac cæteros fructus quibus veſcun-
tur, quod non ſolùm [t] Ælianus nobis atteſtatur, ſed quotidiana etiam docet experientia. [t] Lib. 1. Var.
Porrò & hoc in Formicis noſtris præclarum eſt, & memoratu dignum, quod ſenes, & oneri hiſt. cap. 12.
ſuccumbentes (nam tunc alas emittunt, vt homo canos capillos) è reipub. adminiſtratione
à iunioribus deiecti, in eminentem vſq; locum, teſte [u] Alberto, euolent, velut faſtidientes [u] Lib. 26.
terrena ad cæleſtia; adeo vt Romanæ Reipub. æmulæ videantur, vel potius Romani, cùm
Formicæ his longè ſint antiquiores, Formicarum æmuli aliquando fuiſſe videantur. Con-
ſtat enim apud Romanos, cùm ſexagenarij eſſent Senatores, de ponte conſuetum fuiſſe eos
præcipitare, velut qui Reipub. vlterius curam gerere non poſſent. Poſtremò noxia ſibi in-
ſtinctu quodam naturali, ita agnoſcunt, vt lædi ab ijs ſe non patiantur. Scribit [x] Plinius ra- [x] Lib. 11.
narum rubetarum alteram fibram à Formicis non attingi propter venenum, vt arbitrantur. cap. 37.
C [y] Alibi etiam geminum eſſe ranæ iecur, ait, obijciq; Formicis oportere, nam partem, quam
appetunt, contra omnia venena eſſe pro antidoto. Alij addunt tacta menſtruo ſanguine mu- [y] Lib. 32.
lierum germina non attingere, conſcendentes ſpicam olfacere conſueuiſſe etiam nonnulli cap. 6.
volunt, atq; ſiquidem hordeum reperit, fugere inde, ſeq; ad tritici ſpicam conferre. Poſſem
modò aliorum etiam ſcriptorum de mirabili Formicarum natura ſcripta encomiaſtica per-
cenſere, ſed cùm alia etiam ſcribere animus eſt, & multi ſæpe eadem repetunt, itaq; hîc vela
contraham; cæterùm ne & ego velut Formicarum laudis inuidus, omnes omnino præteream,
[z] Plutarchi, quo nemo accuratiùs omnia proſecutus eſt, quæ ad laudem earum pertingere
poſſunt, encomium, quod de illis memoriæ prodidit, ſolùmmodo recenſebo. Formicarum, [z] Lib. de So-
inquit, apparatus & diſpoſitiones exactè enarrare nefas pœnè eſt; omnes autem præterire, lert. Anim.
nimiæ ſocordiæ. Nullum enim ita exiguum habet natura magnarum, & pulchrarum rerum
ſpeculum. Sed tanquam in pura gutta inſunt omnium effigies virtutum. Intus amicitiæ ſi-
mulachrum eſt, nempe cultura ſocietatis. ineſt etiam fortitudinis imago, laborum toleran-
tia. Inſunt multa continentiæ ſemina, multa prudentiæ & iuſtitiæ. Cleanthes, tametſi nega-
bat animalia ratione prædita eſſe, nihilominus in tale ſe narrat incidiſſe ſpectaculum: Veniſ-
D ſe Formicas de ſuo cauo ad aliud Formicarum examen, Formicam portantes mortuam. Ex
hoc adſcendiſſe alias Formicas tanquam ad colloquium, rurſumq; deſcendiſſe. Id bis teruè
factum. Tandem has ſurſum extuliſſe vermem, tanquam redemptionis precium pro mor-
tua. Hoc illas accepto, & reddito Formicæ cadauere diſceſſiſſe. Sed inter ea quæ manifeſta
ſunt omnibus, eſt in occurrendo æquitatis ſtudium, cùm nihil geſtantes, geſtantibus aliquid
de via decedant; & rerum portatu difficilium corroſiones, atq; partitiones, vt è pluribus poſ
ſint ferri in particula diuulſæ. Omnem earum calliditatem ſuperat præſenſio tritici germi-
nationis. Non enim manet aridum, aut putredinis exſors, ſed humectatur, & lacteſcit, cùm
iam eò tendit, vt in herbam mutetur. ne igitur ſeminis vim ſeruans, inutile eſui fiat: exedunt
illud principium ſeu acumen grani, è quo germen emitti à tritico ſolet. Non probo eòs, qui
quaſi corporis diſſectionem æmulantes, earum cauernas rei perſpiciendæ cauſa luſtrant. Si
quidem dicunt, à foramine non eſſe rectum in eam deſcenſum, aut quam alia beſtia facilè
poſſet perrepere: ſed anfractibus atq; flexibus cuniculisq; variè interceptum in tres deſine-

re cauitates: quarum vna commune ſit omnium domicilium, ſecunda penu rerum ad victũ pertinentium, in tertiam mortuæ reponantur. Puto autem non importunum vobis viſum iri, ſi poſt Formicas &c. Tantas itaq; & tam varias animi dotes in Formicis animaduertentes, atq; admirantes antiquiſſimi Philoſophi, multi eorum in certamen commiſere vtrum brutum, an humanum, aut diuinum etiam earum eſſet ingenium altercantes. Equidem [a] Cicero non parui nominis philoſophus in Formica non ſolùmmodo ſenſum eſſe ſcribit, ſed mentem etiam, rationemq; ac memoriam. Pythagorici item animam omnem, quæ ſenſibus, & memoria ſit prædita, rationis identidem, atq; etiam orationis eſſe participem aſſeuerabant, neq; interioris tantùm, ſed etiam exterioris, qua vniuſcuiuſq; generis animalia, quantum neceſſe habeant, inter ſe mutuò loquantur. Et reuera vt de Formicis loquamur, cum obuijs quaſi quædam interlocutio eſt. Dum enim operi ſunt intentæ, onuſtis vacuæ occurrunt, & antequam eis locum dent, prius facta quadam mora cum illis in occurſu mutuo colloquuntur: quamobrem Celſus, aduerſus quem multis egit Adamantius Origenes, Formicas inter bruta non recenſebat, ſed animantia rationis participia exiſtimabat. Quàm verò Deus immortalis admirabilem ſeſe præbuerit in creaturis minutiſſimis in primis nos docuit doctiſſimus Tertulianus, dum ait: Animalia minutiora maximus artifex de induſtria ingenijs, aut viribus ampliauit, ſic magnitudinem in mediocritate probari docens, quemadmodum virtutem in infirmitate ſecundum Apoſtolum imitare (ſi potes) Apis ædificia, Formicæ ſtabula, Araneæ retia, Bombycis ſtamina. Et D. [b] Hieronymus ad hæc diuini Pſaltis verba, Impleta eſt terra poſſeſſione ſua, ſic habet: Et reuera omnia opera Domini, plena ſunt ſapientia: quando enim videmus Formicam ſcire, quãdo hyems venit, & reponit ſibi eſcam, & iterum Culicem tam minutum habere oculos, ventrem, & vniuerſa membra, ſicut & nos habemus &c. nonne ſunt hæc miratione digna, & ſapientia plena? videlicet cùm rerum natura nuſquam, quam in minimis mira ſit. Vnde [c] Salomon quoq; regum ſapientiſſimus hoc genus minimorum animantium in primis obſtupuit. Quatuor, inquiens, ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus. Formicæ populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſibi; Lepuſculus, plebs inualida, qui collocat in petra cubile ſuum: regem Locuſta non habet, & egreditur vniuerſa per turmas ſuas: Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis. Atq; hæc ſunt, quæ de diuina potiùs, quàm bruta Formicarum natura dicenda videbantur, nunc ad reliquam earum hiſtoriam conſcribendam animus aſpirat.

[a] Lib. 3. de Nat. Deor.

[b] In Comm. Pſal. 103.

[c] Prou. 30.

SYNONYMA.

נמלה, Nemalah Prouerb. 6. exponitur Formica. Vade ad נמלה, Nemelah, id eſt, Formicam, piger. Et plurale ſecundum formam maſculeam, Prouerb. 30. הנמלים, Nemalim, Formicæ, populus non fortis. Ita autem dicta eſt à radice נמל Nemal, hoc eſt, excidere, circumcidere, quòd nimirum Formica grana collecta incidat, ne naſcantur, aut germinent. Syrochaldæus priori adducto loco habet שומשמנא Schumſchemana, vt legere eſt in dictionario Syrochaldaico fol. 188. col. 3. item fol. 192. col. 1. Græcis Μύρμος dicitur, & μύρμηξ, pro quo Dores μύρμαξ dicunt: quibus μυρμηδόνας etiam μύρμηκας vocari, id eſt, Formicas Heſychius ſcribit. Apud Romanos ſynonymia caret, & à ferendis, vel vt alij volunt à forandis micis Formica nomen obtinuit. Mica autem propriè eſt puluiſculus ille, qui in arena quaſi argentum fulget, à quo & panis, & omniũ rerum minimæ partes micæ dicuntur, quaſi minutim cadentes: vel ſimpliciter à ferẽdo, quòd nullum animal frequẽtius põdera conuehat. Galli vocãt Fourmi, aut Formis, Itali latinũ nomẽ reſeruarunt, Germani ein Ameñſz, Belgæ een Miere, Hiſpani Hormiga, Poloni Mrowka, Hũgari, Hãgya, Angli Anãt. Emote, aut Piſmire.

Formica vnde dicta.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

FORMICÆ in Europa aliæ venenoſæ, aliæ non venenoſæ, quæ magnitudine potiſſimùm differunt. nam quæ hic alatæ ſunt, ſenes ſunt, & inutiles, & eiuſdem generis, & nymphæ dictæ, Arabibus Arazaſi. Maiores [a] Ariſtoteles ἱππομύρμηκας nominat, Gaza Formicas equites transfert. Eaſdem [b] Plinius, teſte Dalechampio, vocat Herculanas. Has negat Ariſtoteles in Sicilia inueniri, Auicenna in Lycia. De venenatis poſtea dicam. Sed quanquam hîc de Europæis Formicis potiſſimùm agamus, ijs inquam, quas nemo nõ norit, operæpretium

[a] 8. Hiſt. c. 28.

[b] li. 30. c. 4.

A ræpretium tamen eſt etiam obiter meminiſſe multas in alijs regionibus Formicarum diffe-
rentias reperiri, earumq; alias venenatas eſſe, alias innoxias, harumq; alias alatas, alias apte-
ras ſiue alis carentes, quarum rurſus aliæ colore, ac magnitudine differunt, de quarum om-
nium diuerſitate, & mira natura, quæ alij referunt, nos qui eas terras non perluſtrauimus,
hic obiter recenſebimus. Referunt ij qui nouum orbem luſtrarunt, ibi Formicas luteas do-
mos ſibi conſtruere, non minores humano capite, ſphæricas, & ad eas non ingredi per fo-
ramen, ſed acceſſum prælongum parare, quaſi per exiguuam fiſtulam, per quam vix illis ſit
aditus in domuncula. Ingreſſas igitur habitare, horrea conficere, & alimenta condere, [c] au- [c] In Sumr. cap. 52. &
thor eſt Ouetanus, qui alibi etiam tradit aliud de Formicarum alio genere memorabile, hoſt lib 15. cap. 1.
Formicas ſcilicet eſſe minimas, quæ ſibi in ſoli ſuperficie domum condant non minorem va-
ſe modium, aut ſextarium capiente, dureſcereq; adeo lutum, quo conſtruunt, vt cùm gluti-
nis modo ſibi optimè cohæreat, perinde ac calx in lapidem tranſire; nec enim ferro pene-
trari poſſe. Ad ingreſſum, oſtium latens conſtituere, habitare ſecuras quaſi in aſylo aduerſus
ferarum hoſtilitatem; præcipuè verò aduerſus Vrſum Formicarium, cui hoc inditum nomẽ,
quòd Formicas ignauiſſimè depaſcatur. In regno Senegæ Formicas aiunt, teſte [d] Scaligero, [d] Exer. 367.
B eſſe albas, de quibus ita ſcribit Aloyſius Cadamuſtus: Inueniuntur ibi multiplices animaliũ
ſpecies, præſertim ſerpentium fere omnium generum, venenoſi alij, alij innoxij ſunt, duo-
rum pedum menſuram excedunt, alas nec pedes habent, vt ſerpentes, alioquin immenſi, &
tantæ quidem vaſtitatis, vt integras capras hauriant, nec lancinent, ſolidè deuorantur: fe-
runt incolæ Serpentes huiuſmodi congregari ſtatis anni diebus, & migrare in loca quędam,
vbi Formicarum eſt vis magna, quibus & colos albicans, quæ ſuapte natura humiles quaſdã
caſas inſtar ſpecus extruunt; nam ore terram portant, & ferruminant abſq; calce, diceres
clibanos aliquos vel ruſcula in ordine diſpoſita. Nam ex huiuſmodi caſis videbis C & C L
continenter ſubordinatas, vt alteram ſequatur altera miro naturæ ordine. [e] Pauſanias quoq;
in Pephno parua inſula nihilo ingenti ſaxo maiore Formicas conſpici ait vulgaribus albican [e] In Laconicis.
te colore diſſimiles. [f] Aelianus habet in Pheneo Laconicæ. Sed in Græco, inquit, legerim [f] Lib. 4. c. 5.
non μύρμηκας ſed κοσσύφους; & ἐν Φενεῷ τῆς Ἀρκαδίας, non autem Λακωνικῆς. Eſt enim Phe-
neus oppidum in Cyllene Arcadiæ monte: in quo Merulas albas reperiri authores habeo
Ariſtotelem, Pauſaniam, Plinium. Fortè κοσσύφους aliquis Merulas interpretatus eſt, idq; vo-
cabulum in textu repoſitum, & in μύρμηκας deprauatum eſt. Sic ille. In prouincia Mangi
C Formicæ rubræ ſunt, quibus vt nos Gammaris, cum pipere veſcuntur, vt meminit quoque
[g] Scaliger. Prægrandes & colore albas apud Indos in regno Negritarũ reperiri tradit Aloy- [g] Exer. 96. 7.
ſius Cadamuſtus. Apud Brachmanas palmaris longitudine ſunt: in noua Hiſpania Scara-
bæos æquant, quarum morſus dolores, & tubercula excitat. Sed maximas canum more eſſe
multi tradiderunt, Herodotus, Plinius, Solinus, Mela, Philoſtratus, alijq; haſq; aurum pe-
nitus egeſtum cum ſumma pernicie attingentium cuſtodire; quorum authorum verba, vt
vel veritas, vel falſitas ex ijs appareat opus eſt in medium afferre. [h] Herodotus, quem pro- [h] In Thalia. Lib. 3.
pter antiquitatem primo loco citare placuit, de Indis loquens, qui Æthiopiæ proximi ſunt,
& nigro etiam corpore, horum, inquit, omnium, quos recenſui, Indorum coitus in propatu-
lo eſt, ſicut pecorum: color ſimilis, ac proximus Æthiopico. Genitura, quam in mulieres
emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, ſed atra, vt color corporis; qua-
lem Aethiopes quoq; emittunt. Hi Indi longius à Perſis abſunt, & vento Auſtro obnoxij:
eoq; Dario neutiquam obtemperabant. Cæteri Indi Caſpatyro vrbi, & Pactyicæ regioni
contermini ſunt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex alijs Indis ij, qui proximam Ba-
ctrianis vitam degunt, pugnaciſſimi ſunt, & qui ad aurũ præcipuè mittunt. Circa hanc enim
D plagam vaſta ſunt propter arenam loca. In ea ſolitudine arenoſa Formicę gignuntur, canum
quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ, & apud eos, &
apud regem Perſarum viſuntur, hinc venatu captæ. Hæ Formicæ in faciendis ſub terra do-
micilijs egerunt arenam, vt apud Græcos Formicæ, atq; eodem modo, ipſa ſpecie corporis
ſimillima. Ea autem, quæ egeritur arena, auracea eſt; pro qua in deſertum mittentes Indi,
ternos ſinguli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frænatos trahunt, fæminam in me-
dio, in quam ipſi aſcendunt, data opera vt à recentiſſimis fętibus abſtractas iungant. Etenim
apud eos cameli cum nihilo ſunt minori pernicitate, quam equi, tum verò ad ferenda onera
multò valentiores. Qualem autem habeat camelus ſpeciem, Græcis, vtpotè ſcientibus, non
puto ſcribendum: ſed quod de eo animali neſcitur. Camelus in poſterioribus cruribus ge-
rit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter poſteriora crura caudam verſus ſpe-
ctans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum legendum tendunt, vt cùm feruen-
tiſſimus fuerit æſtus, ſint in rapina. Siquidem præ ęſtu Formicæ ſub terra ſe occultas tenent.

Eſt

Eſt autem illis hominibus ſol ardentiſſimus matutinus, non quemadmodum alijs meridie, E
eouſq; efferueſcens dum tempus eſt à foro diſcedendi: per quod ſpatium multò magis vrit, quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua ſe abluere. Meridies verò Indos vrit ferè, peræquè atq; alios homines: declinante meridie, talis eſt illic ſol, qualis alibi matutinus; ac deinceps magis, ac magis frigeſcens, dum ad occaſum peruenit, quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culcis, quos attulere, arena completis, rapidiſſimè retrò ſe recipiunt. Quos protinus Formicæ (vt à Perſis fertur) olfactu perceptos inſequuntur, tanta pernicitate quanta in alio eſt nullo: ita vt niſi viam, ad quam Formicæ cõgregantur, anticipent Indi, nemo ſit ipſorum inde euaſurus. Ideoq; camelos mares, quòd impares fæminis ſunt in currendo, ne trahantur, diſſoluunt, ſed non vtrumq; pariter, Fœmina verò pulli quem reliquit memor, nihil ſibi remittit: Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciſcuntur, vt Perſæ memorant. Nam quod effoditur in eadem regione aurum,
[i] *Lib. 15. Geog.* rarius eſt, &c. Eadem fermè ſed breuius apud [i] Strabonem legimus, qui tamen Herodotum non nominat, ſed Megaſthenen, & Nearchum. Hic quoq; (Nearchus) inquit, vidiſſe ſe ait Formicarum auriferarum pelles, pardalis pelli perſimiles. Megaſthenes de Formicis ait, apud Derdas, quæ maxima natio eſt Indorum montanorum, ad Orientem expoſitorum, F
collem quendam eſſe trium millium ſtadiorum ambitu, & ſub eo aurifodinas, quas Formicę effodiant, vulpibus magnitudine non minores, mira celeritate, victum ex venatione comparantes: fodere autem terram per hyemem, & ad oſtium accumulare, quemadmodum talpę. Talis auri ſtrigilis parua decoctione eget, eam vicini iumentis clam rapiunt. Apertè enim non poſſunt, prohibentibus Formicis, quæ & pugnant, & fugientes inſectantur, quos cùm deprehenderint, cum iumentis interimunt. Vt ergo illas lateant, ferinas carnes per loca plurima diſponunt, quibus diſtractis, auri ſtrigilem aſportant, & fuſionis ignari cuicunq; mer-
[k] *Lib. 11. cap. 31.* catori diuendunt. [k] Plinius quoq; omnium, quæ diximus, meminit, ſed Formicas, neſcio ex quo cornua gerere tradit. Indicæ Formicæ, inquit, cornua, Erythris in æde fixa, miraculo fuere. Aurum ex cauernis egerunt terræ, in regione Septentrionalium Indorum qui Dardę vocantur. Ipſis color felium, magnitudo Aegypti luporum. Erutum hoc ab ijs tempore hyberno, Indi furantur æſtiuo feruore, conditis propter vaporem in cuniculos Formicis, quæ tamen odore ſolicitatæ prouolant, crebroq; lacerant, quamuis præuelocibus camelis fugientes. Tanta pernicitas feritaſq; eſt cum amore auri. Solinus aliud addit miraculum, dum
[l] *In Polyhiſt. cap. 43.* Formicis iſtis pedes tribuit [l] Leoninos. Formicæ, inquit, ibi ad formam canis maximi, are- G
nas aureas pedibus eruunt, quos Leoninos habent, quas cuſtodiunt, ne quis auferat, captan-
[m] *Lib. 3. c. 4.* teſq; ad necem proſequuntur. [m] Aelianus eaſdem Formicas auri cuſtodes, Campylin appellatum fluuium nunquam tranſire author eſt; cumq; his regionem eandem Iſſedones inco-
[n] *Lib. 16. cap. 15.* lere, qui & ipſi Myrmeces, id eſt, Formicæ appellantur. [n] Alibi etiam iſtæc de illarum mira prudentia memoriæ prodidit: Naturali quodam ingenio, & prudentia, valent etiam apud nos animantia, non totidem tamen, quot ſunt in India: Illic enim eiuſmodi ſunt, Elephantus, Pſittacus, Sphinges, & nuncupati Satyri, & Indica Formica. Noſtrates quidem Formicæ cauernas, & latibula quædam effodiunt, ſub terra habitantes, & veluti in fodinis metallicis cuniculiſq; eruendis ſeſe exercent. At Indicæ ſingulari ſapientia præditæ domunculas commodas in excelſis locis conſtruunt: non in deuexis, & planis qui facilè inundari queant. In eis ambitus, & vt ita dicam, foſſas Ægyptias & Creticos Labyrintos magna ſapientia effodientes, domeſticas ſedes conſtituunt: non rectas quidem, & peruias, aut in quas quippiam influere poſſit, ſed ſinuoſis foraminibus obliquas: in quarum ſuperficie foramen vnum relinquunt, per quòd quidem ipſum ingrediantur ipſæ, & ſemina quæ colligunt, in ſuos theſauros inferant. In excelſis quidem locis latibula machinantur, vt fluminum allu- H
uiones effugiant. Itaq; hac ſua induſtria, veluti in ſpeculis habitant, aut etiam inſulis, cùm ſcilicet adiuncta colliculis illis humiliora circumquaq; ſtagnant. Ipſorum verò aggeres quanquam congeſti, tantum abeſt alluente aqua, vt ſoluantur, vt confirmentur magis. Primum enim ex matutino rore admixto pulueri, tunica quadam veſtiuntur tenui ſed valida: deinde parte inferiori de fluuiatili cœno cortex muſcoſus adnaſcens aggerem aſtringit. Me-
[o] *In Epiſt. 3 ad Sat.* minit item [o] Lucianus ſcribens ad Saturnum, ſe niſi concedatur, quod poſceret, precaturum vt Formicæ, vt in India ſolent, diuitum hîc theſauros eruant. Quandoq; futurum eſt, inquit illis grauiſſimum, vt Formicæ tales, quales feruntur, Indicæ aurum è theſauris effoſſum, noctu in publicum efferant, &c. Eaſdem intelligere volunt Theocritum his verſibus:

Οὐ μὰν ἀχρεῖος γε δόμῳ ἐνὶ πίονι χρυσὸς
Μυρμάκων. ἀπὸ πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μεγιστων.

Non

A *Non tamen abſq; vſu, in domo optima aurum,*
Ceu Formicarum opes ſemper jacet laborantium.

Iam verò nunquid reuera tales dentur Formicæ tantæ magnitudinis, & qu[illegible] eruant,
& mira innataq; auiditate cuſtodiant, haud facilè mihi ipſi perſuaderent, niſi etiam eadem
(nam etiam in Braſilia Formicas canum magnitudine eſſe, qui aurum cuſtodiunt, referunt)
& alia longe admirabiliora de alijs Indicis neoterici, qui per vaſtas Indorum regiones diuagati
ſunt, referrent: nihilominus ego nunquam ea affirmarim.[p] Strabo ſanè duobus in locis [p] *Lib. 2. & 15.*
ridet eos, qui ſimilia prodiderunt. Neque etiam [q] Arrianus ea admittit, qui alioqui quam [q] *Lib. Indic. rer.*
plurima de Indicis rebus ſcripſit. De Formicis, inquit, etiam ſcribit Nearchus, ſe quidem
eas non vidiſſe, cuiuſmodi nonnulli tradunt in India naſci. Pelles tamen earum non paucas
abs ſe viſas in caſtra Macedonum allatas. Megaſthenes certa veraq; eſſe quæ de Formicis
ſcribuntur, dicit, eas nimirum eſſe, quæ aurum è terra effodiunt, non quidem auri ipſius
cauſa, ſed vt ſibi antra, in quibus deliteſcant, parent, quemadmodum noſtræ etiam Formicæ
exiguæ cum ſint, nonnihil terræ eruunt. Eſſe autem Formicas illas vulpibus maiores, ratione
magnitudinis earum terramq; fodere, quæ aurum miſtum habeat, & ex ea Indis au-
B rum fieri, Sed Megaſthenes auditum narrat. Ego verò cum nihil habeam certius, quod de
ea re ſcribere poſſim, libenter hunc de Formicis ſermonem miſſum faciam. Sic ille, & ex recentioribus
Georgius Agricola, qui doctiſſimè de ſubterraneis ſcripſit, quid in hac re ſentiat,
ita quam breuiſſimè explicauit. Quod autem Formicæ Indicæ, inquit, eruant aurum, crediderim
Formicas illas Indicas eſſe diuerſæ naturæ à noſtris, licet hoc nomine Formicæ nuncupentur.
E contra Raſis, author ſane fide dignus, referente [r] Cardano, ſcribit in Suſide in-
clyta vrbe Perſidis regionis fuiſſe nutritam Formicam publicè, ſiquidem in foro Auiano, [r] *Lib. 9. de Subtil.*
quæ ſingulis diebus libram carnis ederet. Catuli quoq; magnitudine reperiuntur Formicæ
teſte [s] Bocatio apud hydrophagos, id eſt ſerpentiuoros, qui inſulam illam habitant, in quo [s] *Lib. de Fluuijs.*
Gargarus fluuius eſt. Veriſſimum autem eſt Formicas in nouis Indijs laccam cõficere: nam
& plerunq; alæ Formicarum laccæ permixtæ reperiuntur. In regno Pegù, cum terra pluuia
vel arte plus iuſto irrigatur, Formicæ alatæ ligna quædam tenuia ab incolis ſic diſpoſita conſcendunt,
in quibus laccam generant, è quibus, inquam certa gummi ſpecies defluit, quod
illæ exſugunt, & circa ramos, perinde laccam, vt Apes mel, ac ceram diffundunt.[t] Dalechampius [t] *Lib. 18. Hiſt. plant. cap. 16.*
certum eſſe ait laccam, non gummi eſſe, nec arboris plantæue alicuius lachrymam, ſed
C potius Formicarum alatarum ſtercus, fauaginemúe, veluti ceram Apum. Sed vt cera Apum
non eſt, niſi prius hincinde colligant, ſic meo iudicio gummi illud, vt vocant, ex arbore,
quam prunorum ſpecie eſſe ſcribunt alij, extillat, & à Formicis circum ligna illa elaboratur,
vt ab Apibus cera. Magna hęc arbor eſt, & in Canara bor in Decan ber, & in Malaxo
Vidaras, apud Luſitanos Mancanos de la India: id eſt, mala Indica dicitur, quo nomine pariter
depinxit Acoſta. conſpicitur æſtate alatis illis Formicis perpetuò onuſta, quæ in ramis
eius laccam elaborant, vt dictum eſt. Hæc profectò communium Formicarum labor cum
Indicis illis quas aurum eruere, & cuſtodire aiunt, non parum congruit. etenim fieri poteſt,
Formicas ibi incredibili eſſe magnitudine, quas cum ijs in locis degere viderent, & antra
ſua ſiue latibulas acriter defendere, multis anſam dederint, longè admirabiliora affingere.
nam cùm Indi aurum auferre inde conarentur, Formicas haud dubiè pellere conari fuerint;
ea verò Formicarum natura eſt, vt irritatæ egregiè ſeſe vlciſci ſtudeant: vnde etiamnum vulgata
paſſim omnium in ore eſt parœmia, ineſt & Formicæ, & Serpho ſua bilis. Eſtq; noſtrarum
Formicarum morſus admodum moleſtus, adeo vt Æſopi Formica venatori, cum auem
captaret, rete è manibus excuteret: ex quo quantum doloris, ac moleſtiæ attulerint Indica-
D rum illarum morſus quiſpiam facilè iudicet. Vt itaq; magnitudinem illarum admitto, ita
contra nunquam credidero auri amore id tueri, vt Plinius ſcribit, hoc enim apud me fabulas
ſapit; quare iam de reliquis monſtroſis, vt ita dicam, Formicis pergamus. In nouo orbe in Monſtroſæ Formicæ.
Baia Saluatoris ingens eſt Formicarum copia, quibus in ore extant, velut forfices ad quæcunq;
ſata, aut fruges abſcendendas: quarum etiam morſu areſcunt omnia: ſtudent tamen
incolæ eas diligenter alere, vt faturæ fertilibus pareant. Eædem quoq; Formicæ in Braſilia
dantur. Scribit [u] Olaus Magnus Formicas in Aquilonari regione in plura genera diuidi, [u] *Lib. 22. cap. 5.*
inter quæ ſpecie vnam comperiam, quæ ſibi è frondibus nidum conficiat è pino, & abiete,
in aliquo ædito campeſtri loco. His, inquit, inſidiatur vrſus: at illæ adeo ſolerter in eum
inuadunt, vt eijciant; quin ſi fortè vnicam Formicam in foueas ſuas pilis occultam intulerit,
eaq; ibi fortè nidificauerit, & fœtificauerit, etiam inde vrſum cum prole vniuerſa perpetuò
exulem faciet. Sunt enim huiuſmodi Formicæ alatæ, & grandiores. Alatæ etiam ſunt & magnæ,
& coloris rubri, quas Indi in Braſilia Iza nuncupant, dum conteruntur, odorem cedri
fundunt;

Digitized by Google

ſundunt, magnas ſibi ſub terra latibulas ſiue caſas effingunt. Verno autem tempore, hoc eſt, menſe Septembri magnum ſenium fœtuum agmen educunt,idq; eo potiſſimum die,qui pluuiam ſubſequitur, atq; tonitrua, cùm videlicet Solis æſtus viget maximè. Parentes præcedunt, ducesq; ſunt liberis, ore aperto huc illucq; curſitantes, viasq; vndiq; complentes, morſus multo quàm alijs temporibus acerbiores inducunt,ad ſanguinis effuſionem vſq;Sequuntur ſubinde liberi magnitudine prçualẽtes,volatuq; nouas ſibi habitationes quçrunt, tanto ſæpe agmine,vt velut denſiſſimam in aere nubem efficiant. Vbi quieſcunt, terram eo in loco effodiunt, ac quæq; ſibi habitacula conſtruit. Vita earum breuis eſt, at ex ſingularũ ventre ingens fœtuum numerus erumpit. Cum latibula ſua egrediuntur,accurrunt Indi,accurrunt & volucres cæli. Indi autem magno cum deſiderio tempus hoc expectant,Formicas iſtas ceu nouos fructus in cibi vſum colligentes. Accedunt autem ad cauernarum ingreſſus, eas aquæductibus circumſæpiunt, aduerſus mordaces,& grauiter morſu vulnerantes parentes Formicas ſeſe defendentes.Nouas recẽtesq; eas Formicas in multos dies ſeruant, ac igne torrentes deuorant. Quam modo ſuauem delicatumq; cibum prçbeant, teſtantur Ieſuitæ, qui & ipſi illis veſcuntur. In Occidentali India duo item eſſe ait Cæcus[x] Adrianus Formicarum genera,quorum vnum agros depopuletur,aliud contrà eos conſeruet,pellatq; vaſtantes. [y] Ouiedus ait ibi Formicarum tot eſſe genera, & multitudinem, & multas etiam tam noxias,ac damnoſas,vt fidem ſuperarent,neq; credibile videatur,niſi qui viderint.Inter dãnoſas verò primas obtinere,quas indigite voce Comixen vocant, quæ inquit, ſemiformicæ ſunt,& ſemiuermes,alba velut cauda prorepentes. Ligna penetrant erodendo, & domibus ingentia damna inferunt. Cùm arborem,vel parietes ædium ſcandunt,opercula terrea, digitum craſſa, ſecum ferunt: ſub quibus,vbi habitandum eſt,degunt,eaq; amplificant, & tribus, & quatuor palmis maiora faciunt; in his nidulantur, ligna & parietes,niſi auferantur, teredinis inſtar erodentes atq; conſumentes. Venenatæ modò Formicæ,& quæ hominibus plus quàm noſtrates nocent, cùm apud eoſdem Indos, tum apud nos quoq; reperiuntur. Venenatas Italiam non nouiſſe aiunt.Solifugas(aliter Solpugas)Cicero teſte[a] Plinio appellat; Salpugas Bætica. Animal eſt,vt refert Solinus,exiguum,aranei ſpecie,in Sardinia in metallis argentarijs plurima: occultim repat,& per imprudentiam ſuperſedentibus peſtem facit. Solifuga dicta, quod diem fugiat. Sardinia eſt quidẽ abſq; Serpentibus. Sed quod alijs locis ſerpens eſt,hoc Solifuga Sardois agris. Plinius hiſce, & cæteris Formicis cor Veſpertilionis contrarium eſſe tradit. Telephus Cretenſis ex Myſio Pergamo oriundus mortiferum quoddam,vt ſcribit[a] Ælianus,Formicarum genus eſſe ait: quæ Laertç nuncupantur; quo nomine etiam Veſpæ quçdam nuncupantur. Præterea leguminibus innaſcuntur beſtiolæ, quædam venenatæ etiam, quæ manus pungunt, & periculum vitæ afferunt, Solifugarum generis. Aduerſus hçc omnia eadem medentur, quæ contra Araneos,& Phalangia demonſtrantur. Venenoſæ pariter Formicæ,eæq; magnæ habentur in Braſilia quas aiunt in arboribus ſeſe enutrire,& nidum facere more Hirundinum. In Iſthmo Sur & Nort occidentalis Indiæ caſulas adeo duras efficiunt Apum ſimilitudine, vt vix ſecuribus tandem rumpi queant,atq; ſic arboribus perniciem afferuut teſte[b] Cardano. Ait item Ouiedus, eſſe quæ prædictas (paulò ſuperius commemoratas) magnitudine ſuperent, harumq; varia genera videri,at quæ cæteris ſint noxiores, & damnoſiores, nigreſcere, atque noſtrates adæquare Apes,Harum,inquit,tantum ineſt venenum,vt Indi in ijs ſagittas ſuas inficiant,ijsq; vulneratis moriendum ſit ſine vlla ſpe ſalutis recuperandæ. Viſi ſæpe ſunt Chriſtiani icti ab hiſce Formicis in febrem,quàm ocyſſimè incidiſſe,eamq; lethalem. Atque hæc de varijs Formicarum generibus: quæ in Indijs potiſſimùm reperiuntur. Ad paruas noſtrates pertinere volunt, quæ κνῖπες aut σκνῖπες nominantur. Mel appetunt, vt Apes, quod vel è longinquo olfaciunt. Galenus verò non Formicas, ſed vermiculos σκνῖπας vocat, qui vitibus ineunte vere innaſcuntur; cũm germinare vites incipiunt: earumq; germina (oculos vocant) depaſcuntur: quamobrem agricolæ, vt hus interimant, oculorum radices inungunt ampelitide vocata terra. A Cnipe Scnipeue Auicula quædam σκνιπολόγος dicitur Ariſtoteli,de qua conſule Ornithologiam noſtram. De his quid ſentiamus, antè in Culice diximus. Poſtremò Serphum quoque vocant animalculum Formicæſpecie, quo etiam veſcuntur Auiculæ.

[x] Lib. 4. de mune.

[y] In Summ. India Occident. ca. 52.

[a] Lib. 19. cap. 4.

[a] Lib. 10. cap. 42.

[b] Lib. 9. de Subtil.

E F G H

A

FORMA. DESCRIPTIO.

FORMICAM minutiſſimum Inſectum,& nulli non notum deſcribere ſuperfluum eſt: attamen non inconueniens, imo velut neceſſarium, atque vtile quædam,quæ ad corporis formam ſpectant, referre. Habes expreſſam Formicam maiorem, vulgarem, alatam & ſine alis, item alia duo Inſecta Formiciformia. [a] Ariſtoteles Inſectorum alia membrum illud, quod natura ad ſentiendum accommodauit, intus continere ſcribit, hiſq; Formicas accenſet, & alia multa ex teſtatis; alia contrà foris gerere. Nec non teſtata, inquit, etiam [b] alibi omnia huiuſmodi eadem cauſa, qua ſanguinea, videlicet ad cibum ſentiendum: quoniam etiā Inſecta ſimili ratione, aut promuſcidem habent ore prodeuntem, vt Apum Muſcarumq; genus, vt dictum iam eſt, aut in ore conditam partem eiuſmodi poſſident, vt Formicæ, & ſi qua alia ſint generis eiuſdem. [c] Plinius quibuſdam Inſectis, vt Formicis, intus linguam tribuit,& ex recentioribus [d] Vvottonus dentes habere Formicas ait, & gerere aculeū non in ore, ſed parte poſteriore. De oculis hæc prodidit [e] Cardanus: Formicæ viſu omninò priuantur, quòd terreſtre animal non adeo viſu indigeret, cornibus auxiliantibus, quæ illis loco baculi ſunt ad tētandum viam, velut & Limacibus: Hæ enim ob ſiccam temperiem, illæ ob paruitatem oculis priuatæ cornua pro baculis acceperunt, vt cæci. Nullum autem animal volans poterat eſſe: nā non adeo ſenſim animal volare poteſt, an impingat & excidat, ſi viſu careat. Hæc ille, quæ nunquid veritati ſint cōſona, dubito plurimùm. Formicæ enim ſenes, alas, vt dictū eſt, emittunt, & volant non parum: quas viderene in ſenectute dicemus, cùm in iuuentute non viderint? Quare libentius cum [f] Alberto Magno non parui momenti philoſopho dixerim,

B

C Formicam propter paruitatem ſui capitis oculos non habere in eo, ſed ſuper quædam additamenta, quæ ceu duo pili egrediuntur de capite. nam ibi oculos eſſe locatos ſignum eſt, quod quando illa amputantur, tunc vadit errando, neſciens quo eat, proximam quamque apprehendens, & quàm tenaciſſimè amplectens, vt per ipſam ad caſam ſuā reuertatur. Cùm ſeneſcit genus Formicarum, alatum efficitur. Conſolatur enim illorum imbecillitatem natura, inquit [g] Cardanus, volatu addito: ſed ab editis alis parum ſuperuiuunt. Author [h] quoque de natura rerum ſolam Formicam inter animalia ſenio fortificaturi ait & creſcere. Quod ad temperamentum attinet, Formica ſicci eſt temperamenti. nam canis ei comparatus à [h] Galeno dicitur humidus: Canis namq;, inquit, ad Formicam & Apem comparatus eſt humidus: in animantium genere eſt ſiccus.

[a] Lib. 3. de Parti. c. vlt.
[b] Lib. 4. de part. cap. 5.
[c] Lib. 11. cap. 37.
[d] Lib. 9. de diff. animal. cap. 210.
[e] Lib. 9. de Subtil.
[f] Tract. 4. lib. 6. cap. 1.
[g] Lib. 9. de Subtil.
[h] Lib. 1. de temp. cap. 9.

LOCVS.

D QVIBVS in locis degat genus Formicarum, nemo etiam eſt, qui ignorat, & ante, vbi multa de miro earum ingenio, & induſtria egimus, inter alia quoque, quàm inextricabiles labyrintos ſibi in ſuis labibulis conforment, demonſtrauimus, & ex imagine, quam in fine dabimus, quiſq; per ſe conſiderare poterit. Conduntur autem in aceruis, in quibus congerendis vere, & æſtate multùm operæ, & laboris conſumpſerunt. Non ſunt in Sicilia pennatæ teſte [a] Plinio. Nidum earum Ponticum quendam, gratumq; odorem emittere ſcribit [b] Albertus, eoq; aſſeres circumuicinos inficere.

[a] Lib. 11. cap. 30.
[b] Tract. 4. lib. 8. cap. 1.

COITVS, PARTVS. GENERATIO. E

[a] *Li:5. Hiſt. cap. 9.* [b] *Cap. 25.*

INSECTA, inquit [a] Ariſtoteles, hyberno quoque tempore coëunt, & ſerenis auſtriniſq; diebus naſcuntur ea, quæ ſe abdere non ſolent, vt Muſcæ, & Formicæ. [b] Alibi etiam coire Formicas ſcribit, & Vermiculum parere nulli annexum, qui accreſcens ex minutulo, & rotundo longiuſculus fit, formamq; accipit debitam, & ortum eorum verno tempore agi. [c] Plinius hanc eandem generationem pauciſſimis verbis complexus, plurima, inquit, Inſectorum Vermiculum gignunt; nam & Formicæ ſimilem ouis vere. Cur verò Formicæ, Papiliones & Locuſtæ, non autem Apes, oua gignant, rationem hanc rèddit [d] Cardanus, quòd cum pariunt, non volant. Oua ipſa teſte [e] Alberto in Vermes albos panniculis inuolutos erumpunt, & ex his ſuperficie ad ſolem expoſitis Formicæ naſcuntur. Idē F [f] Albertus animalium vermes generantium, quoſdam Vermes moueri, ait in eadem hora ſuæ natiuitatis, & quoſdam hoc non facere, niſi poſt aliquot dies, ſicut Vermes Formicarum, & Apum. Alibi quoque eiuſcemodi oua oblonga eſſe ait, & quaſi columnalem exprimentia figuram, extraq; corpus paulatim recipere in locis calidis muſcidis incrementa quouſque perfectè compleantur: & ſi fortè ab aliquo de loco ſuo mota, ac diſperſa fuerint à Formicis recolligi, & ad ſuos nidos referri. Cæterùm longè alio modo Formicæ in orbe nouo generantur, quàm vt de noſtratibus dixi, vt illi tradunt, qui de eius mirabilibus ſcripſerunt, videlicet à parentis iam defuncti corpore fieri innumeros vermiculos, eoſq; miro modo viuere, donec ex habitaculis ſubterraneis iam alati erumpant: quanquam viuentes adhuc parentes, aliquando etiam pariant; atque ita fit non ſpernendum miraculum, vt genus ſeruetur, vel partu, vel etiam corporis defuncti corruptione; atque ita parentum mors tametſi ſine prole ſequatūr, prole tamen non caret, quam vel parere poſſit etiam mortuus genitor.

[c] *Lib, 11. cap. 30.* [d] *Lib. 9. de Subtil.* [e] *Lib 26.* [f] *Lib. 1. de Animal.* [g] *Tract. 4. lib. 8. cap. 1.*

VICTVS. G

QVAM ſtudioſè in futuram hyemem grana frugum colligant, abundè antè demonſtrauimus, vnde agricolæ, & ciues etiam eas tanquam agrorum peſtem, ac perniciem non odere ſolùm, ſed fugare etiam diuerſimodè ſtudent, quare perquam appoſito epitheto frugilegas nominabat [a] Ouidius cum canit:

Frugilegæ. [a] *Metam. 7.*

Hic nos frugilegas aſpeximus ordine longo
Grande onus exiguo Formicas ore legentes.

Et agmen graniferum hoc verſu:

Graniferumq; agmen ſubiectis ſpargere in aruis.

[b] Plinius cupreſſi ſemen mirè à Formicis expeti tradit: & quàm papaueris ſeminibus inhient, oſtendit [c] Plautus his verbis: Quid factum eſt? Comeſum, expotum, exutum, elotum in balneis, piſcator, piſtor abſtulit, lanij, coqui, olitores, myropolæ, aucupes; confit cito. Quàm ſi tu obijcias Formicis papauerem. A fructuum genere etiam non abſtinent, H quin damna quoque inferunt non toleranda, eos exugendo. [d] Albertus animalium corpora etiam exugere ſcribit, quæcunque inuenerit, & exinde nutrimentum capere: cæterùm Formicas à cadaueribus abhorrere apud Aelianum legimus, at humanis fortè, nam mortuis anguibus libenter veſci inter confeſſa habetur.

[b] *Lib. 17. cap. 10.* [c] *In Trinummo.* [d] *Lib. 26.*

Anguibus veſci.

DAMNA

A

DAMNA A FORMICIS, ET REMEDIA ADVERSVS EA.

A[a]LBERTVS Formicas morſu ſuo venenum ſpargere ait, & puſtulas ex- [a] Lib. 26.
citare; earum autem proprium eſt mordere teſte [b] Plutarcho. Sunt qui ve- [b] Lib. de co-
lint Draconem Formicas, & Cantharidas edere, quibus comeſtis excitetur, bib. ira.
vt Didymus prodidit. Quod autem ad Formicas ipſas attinet, venenoſas eas
eſſe volunt, vnde μυρμηκιᾶν & in Formicarum nidos inſpirare dicuntur, qui
malum ſibi imprudenter accerſunt. nam vt author eſt [c] Albertus, ſi quis vel [c] Tract. 4.
tantillum irritauerit, vel nocuerit illis, mordicatiuum quendam humorem, & in cute puſtu lib. 8. cap. 1.
B las haud facilè curabiles eijciunt in ipſum. Cumanenſes diuerſimodè ſagittas ſuas inficiunt,
cæterùm peſſima inter venena eorum numeratur, quod ex capitibus Formicarum venenatis
conficitur. Oua etiam in potu ſumpta incredibilem faciunt ventoſitatem, & tumultum in
ventre hominis, vnde ſunt quandoq; qui ex aſſumptis hiſce ouis inter proceres etiam in me-
dia menſa à crepitibus ſeſe continere non poſſent. Porro alia ac frequentior earum noxa
eſt, & damnum, quod agris, hortis, horreis, arcis, arboribus, pennarijs, ſimilibusq; locis, in
quibus, frugibus, fructibusq; ac alijs cibis mirum in modum inſidiantur, inferunt. [d] Virgi- [d] Lib. 1.
lius ſanè Formicas etiam inter areæ peſtes recenſet, inquiens: Georgic.

—— Populatq; ingentem farris aceruum
Curculio, atq; inopi metuens Formica ſenectæ.

Diuerſis ſane remedijs peſtis iſta fugatur. Iubet [e] Varro, vt area ſit pauita, maximè argil-
la, ne æſtu perminoſa, in rimis eius grana oblitescant, & recipiant aquam & hoſtia ape- [e] Lib. 1. de re
riant muribus & Formicis. Itaq; inquit, amurca ſolent perfundere; ea enim herbarum eſt ruſt. cap. 51.
inimica, & Formicarum, & Talparum venenum. Aream, inquit [f] Cato, vbi frumentum
teratur ſic facito: Confodiatur minutè terra, amurca bene conſpergatur, vt combibat [f] Cap. 129.
C quamplurimum. Comminuito terram, & cylindro aut paucula coæquato, vbi coæquata
erit, neque Formicæ moleſtæ erunt, & cùm pluerit, lutum non erit. Idem ferè legimus
apud Columellam:

Oxima comprimite & grauibus denſate cylindris,
Exurat ſata ne reſoluti pulueris æſtus;
Paruulus aut Pulex irrepens dente laceſſat
Neu Formica rapax populari ſemina poſſit.

Eſt quoque Formicarum infeſtiſſima omnium arborum lues: quas vt non infeſtent, rubrica
abigunt, ac pice liquida caudices perungunt, nec non & piſce coracino ſuſpenſo iuxta in
vnum locum congregant: aut lupino trito cum oleo radices linunt. Author eſt Palladius,
Sed Cælius Rhodiginus multæ vir lectionis, atque eruditionis Palladij locum ita corrige-
bat. Legebatur prius in veteri exemplari non coracinum piſcem, ſed coracinam picem, vt
differret à reſina, quæ alba pix eſt, ſic ex Græco Diophane coracinum piſcem ſubſtituit.
Sed ego cum Rondoletio, male commutatum locum exiſtimarem, quippe ſe expertum
dixit, coracinum piſcem Formicas non arcere, quemadmodum etiam [g] Ioann. Baptiſta [g] In Pomar.
D Porta falſum id eſſe experientia ſe comperiſſe ait. Ne Formica vitem aſcendat, [h] Colu- [h] Lib. de ar-
mella lupinum teri iubet, & cum fracibus miſceri, eoq; imam linea vitem circumlini; vel borib. c. 13.
bitumen cum oleo coqui, eo quoq; imas vites tangi, atq; ita Formicas non exedere. Sabi-
nus Tyro teſte [i] Plinio contra Formicas non minimum hortorum exitium, ſi non ſint, rigui, [i] Lib. 19.
remedium monſtrauit, limum marinum, aut cinerem obturandis earum foraminibus, ſed cap. 10.
efficaciſſimè heliotropio herba necari. Quidam & aquam diluto latere crudo inimicam
eis putant. Sunt qui caudices arborum ſucco cyrenaico, ex aceto ſoluto inungunt. Mul-
ti fel taurinum cum pice, & amurca diluunt, & madefaciunt. Oportet autem per circui-
tum truncum omnibus ſupradictis madefacere; ne locus tanquam ianua, & ſcala quædam
ad aſcenſum & deſcenſum Formicis patefiat. Multi caudicem hedera amiciunt: pòſt ſub
huius vmbra Formicæ torpidæ inueniuntur, vt facilè comminui poſſint. [k] Petrus Bello- [k] Lib. de ne-
nius tithymali cuiuſcunque generis plantæ ex aqua decoctum vtiliter ipſarum latibulis glect. Stirp.
inſpergi ait. Contra eaſdem Diophanes his vtitur. Si Formicas captas vſſeris, reli- cult. cap. 10.

quas fugabis, quæ res experimento conſtat. E cauernis ſuis expelles, ſi cochlearum tegmi- E
na cum ſtyrace viſceris, & contuſas in agmen ipſarum conſperſeris. Cauernas ſuas relinquent
teſte [l] Ariſtotele origani ſulphurisq; puluiſculo inſperſo, alioq; migrant. Idem repetit [m] Al-
[l] 4. Hiſt. c. 8. bertus. Equidem quantoperè origano fugentur, vel inde clarum eſt, quod apud antiquiſſi-
[m] Lib. 26. mos, ac ſapientiſſimos Aegyptios Formicarum internecio origani picturâ denotaretur. Pe-
nitus intereunt, radice ſyluestris cucumeris ſuffumigata, aut ſiluro maximè Alexandrino
ſuffito ad lentum rogum. Si in horto habent foramen, & flores depaſcant, & folia rodant,
fructusq; edant, quos ſi dulces ſint, ſummopere proſequuntur, cor Noctuæ authore Palla-
dio, prope id poſitum eas arcebit. Præſens ætas, vt ſcribit [n] Benedictus Curtius ad hanc la-
[n] Lib. 14. cap. 5. de Hortis. bem, vas terreum in medio perforatum, & per ambitum obice ad continendam aquam oc-
cluſum excogitauit. Quod, cùm ferunt, arboris caudicem in foramine ſtatuunt, & vas om-
nino aqua replent: ſic enim Formicarum nociuus exercitus, tanquam vallo via ad arbores
prohibetur. Si ceraſus ſpeciatim Formicis infeſtetur; portulacæ ſucco, cum aceti media
parte miſto, vel vini fæce florentis arboris truncum adlinunt. Alij ne exeant è foramini-
bus ſuis, & caligine operiunt, aut raſuram quercus abunde ad arboris radices ſpergunt: nam F
ſuborta poſtmodum pluuia, ac cum ijs permixta, vel exitum Formicarum prohibet, vel ne-
cem quoque affert. In India præterea pernitioſa vbiq; earum multitudo, omnia edulia, etiã
linteamina confeſtim magno numero inuadit. Ideo omnes ciſtæ, ac promptuaria quatuor
columnis in India imponuntur, ac à parietibus remouentur, ne hiſce animalibus aſcenſus
ſit, ac ſub columnis peluis cum aqua ponitur, & ſi ſiccata tempore, neq; renouata fuerit, con-
tinuò omnia Formicis plena ſunt. Etiam ſub lecticis eadem vaſa habent, vt ſomnus ſecurior
ab infeſto harum Formicarum curſu, & morſu ſit. Auiculæ ex Canaria, aliæq; Fringillæ, quę
ex Luſitania à quibuſdam cauſa deliciarum in has partes deferuntur, vt tutæ ſint à Formicis,
baculo impoſitæ ſtant, cui vas cum aqua ſubſit, alioquin morſu aculeato petitæ à Formicis,
mox intereunt, etiamſi funiculo ſuſpenderentur, cùm & per funiculũ beſtiolæ conſcendant.
Milites, atque pauperiores, quibus non ita facultates ſuppetunt, ad ciſtarum cum pelui em-
ptionem, cibum, ſi quid (quod rarò contingit) ſuperſit, inuolutũ, ſtrophiolo ex clauo ad mu-
rum demittunt, circulo carbonibus facto, qui curſum Formicarum ſcandentium impediat.
Aliud genus digiti longitudine, ac colore rubro agros, herbas fructusque maximo agricola-
rum damno, inuadit. G

PRÆSAGIA. AVGVRIA. PRODIGIA.

QVAM præſaga prouidẽtiaq; animalia ſint Formicæ, ex ſuo ante loco dictis
manifeſtũ eſt, vbi inter alia hoc quoq; dictum eſt, quod ſenſum quendã di-
uinationis habere videantur, quod cùm futura eſt annonæ caritas, & fames,
tum maximè ad recondenda frumenta, & reliqua ſemina ſuo vſui apta ope-
roſiores exiſtant. Supra humanæ intelligentiæ captum eſſe etiam nemo ne-
gauerit, quod nunquã imber effluxiſſe è nubibus viſus ſit, cùm à Formicis
expoſitum eſt ad ſiccandum frumentum. Pauciſſimos equidem homines ea præſagitura inſi-
gnes obſeruaui. Talem Democritum fuiſſe memorant, quem tradunt iuſſiſſe fratri cælo ad-
modum ſereno, vt quàm rapidiſſimè poſſet, meſſem omnem ſub tecta referret, atq; effuſiſſi-
mum paulò pòſt diluuium ſubſecutum. Aratus tamen teſte [a] Plutarcho, quando mutuas res H
[a] Lib. de Solert. Anim. ſuas foras efferunt, & frigori exponunt, pluuiam præmonſtrari aſſerit:

Καὶ κοίλης μύρμηκες ὀχῆς ἐξ ὠὰ πάντα
Θᾶσσον ἀνηνέγκαντο. Id eſt.

Etiam cauo Formica foramine oua omnia
[b] Giorg. 1. Ocyus efferunt. [b] Virgilius ſic vertit, & ipſe inter varia venturæ pluuiæ argumenta.

Sæpius & tectis penetralibus extulit oua
Anguſtum Formica terens iter.

Politianus ſic vnico verſu:

Progerit oua cauis patiens Formica laborum.

Et ante vtrumq; Varro Seruio referente:

Nec tenuis Formica cauis non euehit oua.

Meminit etiam Plinius, at paulò aliter: ſegniterque & contrà, inquit, induſtriam ab-
ſconditæ

A ſconditæ Formicæ, vel concurſantes, aut oua progerentes. Quidam, inquit Plutarchus, non oua interpretantur, ſed verſum ita legunt, vt intelligant eos fructus, quos reconditos habent, metu rubiginis, ac putredinis, quam præſentiant imminentem, exitioq; futuram, foras efferre. [c] Theophraſtus verò Formicas ſcribit in depreſſiori, & cauo loco commorantes, ſi oua ex cubili ad eminentiorem exportauerint, imbrem ſpondere: ſed ſi importauerint ad proprias ſedes, tranquillitatem. Si denſioribus agminibus prædam tepidè adeo conuectent, vt per ſemitæ anguſtias in ſe inuicem incurrant, & allidantur, pluuias quoque imminere putant. Prognoſticantur auras, inquit [d] Albertus, quia imminente tempeſtate, ad caſas ſuas accelerant. Quòd ad auguria, & prodigia ſpectat, Formicæ infeſtæ multitudinis ſignum apud aruſpices fuiſſe docemur ex veteri hiſtoria, vt quæ Neroni mortis appropinquantis præſagium attulerunt: qui ſibi viſus eſt per ſomnum pennatarum Formicarum multitudine oppleri: nã & paulò pòſt concitata in eum multitudo, mortem accelerare compulit. Meminit eius ſomnij prodigioſi [e] Tranquillus, inquiens. Terrebatur Nero euidentibus portentis ſomniorum & auſpiciorum, & omnium tum veteribus, tum nouis: nunquam antea ſomniare ſolitus. Occiſa demum matre vidit per quietem nauem ſibi regenti extortum gubernaculum, trahiq; ſe
B ab Octauia vxore in arctiſſimas tenebras; & modo pennatarum Formicarum multitudine oppleri; modò è ſimulacris gentium ad Pompeij theatrum dedicatarum circuiri, arceriq; progreſſu &c. Cimoni teſte Plutarcho (in Cimone) contra Perſas, expeditionem ſuſcipienti, agmen Formicarum inter ſacrificandum ſanguinem concretum rapiens, paulatimq; ad Cimonem deferens, & pollicipedis circumijciens, mortem portendit. Tradit Æneas Syluius certamen inter Formicas maiores, & minores, ſpectante exercitu Eugenij quarti commiſſum in agri Bononienſis pyro arbore à minoribusq; multitudine maiores ad internecionem delatas: ſed quid protenderint, non addit. Formicæ anno 1521. in regijs hortis Vpſaliæ, & Holmiæ infeſtis coeuntes animis Chriſtierno II. regi apud Suecos exilium denotauit, vt teſtis eſt Olaus Magnus. lib. 22. 20. Ferales quoq; fuere Formicæ Tiberio, quæ ſerpentem ab eo in delicijs habitum adhuc viuentem corrosêre: nam aruſpices cauendum ſibi eſſe à multitudine reſponderunt. Sunt qui inauſpicatas eſſe putent ob colorem, qui omnino feralis eſt. In vniuerſum coniectores ideo Formicas indicium eſſe mortis aſſerunt, quòd terræ filię ſint, & in ſubterraneis cauis habitent, quo identidem mortuorum cadauera inſeruntur.

[c] Lib. de ſig. pluuia.
[d] Lib. 16 & tract. 4. lib. 8. cap. 1
[e] In Nerone

C

DENOMINATA. COGNOMINATA.

FORMICVLA quidem Latinis paruam Formicam ſignificat, cæterùm Neapolitani Iyngem auem, quæ & Torquilla latinè dicitur, Formiculam nuncupant; quare vbi apud Kiranidem ad ſuperſtitioſum phylacterium, Formicarius, & Itygos legitur, ab interprete Formicarium pro Iynge redditum, & vtrumque in textum aſcitum iudicandũ eſt. Auis autem ita fuerit dicta, quòd Formicas lingua in cauis indita captet, vt in noſtra Ornithologia docuimus. Formicinus exponitur, quod ad Formicam pertinet: Vtitur hac dictione [a] Plautus dum ait: Nunc cogito, vtrum me dicam ducere medicum, an fabrum. Atq; eccum incedit, mouet Formicinum gradum. Formicoſus verò, qui Formicis plenus eſt, apud [b] Plinium; Diffident, inquit, Thoes, & Leones, & minima æquè ac maxima: Formicoſam
D arborem ſorices cauant. Μύρμηκόν ab Heſychio eſt ξυνοικία τῶν μυρμήκων, Formicarum contubernium, hoc eſt multitudo Formicarum vnà domicilium, & ſedes habentium, quæ & μυρμηκία. A Formica medici etiam pulſum deſignant formicantem, ob mobilitatem exilem, exhauſtis ſcilicet, deiectiſq; viribus, adeo vt homini quàm minimum vitæ ſupereſſe poſſit, eo ſe pulſu proferente: cui affinis vermiculans à Vermiculi motu, atq; ingreſſu, qui non magnam etiam recuperandæ ſanitatis ſpem decũbenti pollicetur. Philaretus quærit, quo diſtet à formicante vermiculans pulſus; & hunc quidem putat, quandoq; conuerti, demutariq; in melis, eius item amplius patere inæqualitatem: Formicantẽ verò virtute prorſus inter mortua fieri, & interitum pręnunciare. [c] Plinius quoq; inter ſigna ingruentis mortis inæqualem, formicantemq; venarum percuſſum enumerat. [d] Galenus alibi pulſum hunc formicantem intelligit minutum, denſum ac ſummè debilem, qui velocitatis opinionem exhibeat, cùm ſit minimè velox: quemadmodum abundè alibi etiam idẽ [e] Galenus diſputat doctiſſimè, apud quem præterea varijs in locis de hoc pulſu leges. [f] Raſis pulſui nuper editi infantis ſimilem

[a] In Mènæc.
[b] Lib. 10. cap. 74.
Pulſus Formicans.
[c] Lib. 7.
[d] Lib. de tra. pulſ cap. 3.
[e] Lib. 2. de dign pul. c. 1.
[f] Lib. 10 ad Almanſor.

tradit. Equidem μυρμηκίζων iſte σφυγμὸς, ſiue pulſus Formicans omnium pulſuum minimus E
eſt,& cùm motus amiſerit multos, in vnum eumq; prorſus paruum deſinit, vnde & nomen quidam inditum volunt, quòd perinde paruus ſit, ac Formica; alij verò ex eo nominatum volunt, quòd eodem Formica modo agatur. Eſt enim inæqualis in vna pulſatione, & diuerſis partibus arteriæ, Formicarum motui ſimilis. In libro de compagine membrorum, qui Galeno aſcribitur, ſaporum nouem ſpecies enumerantur, dulce, amarum, acre, ſalſum, conditum, acidum, comprimens linguam, Formicans, & ſine ſapore. A μύρμηξ deriuatur μυρμήκειον, Phalangij genus, de quo ſic [g] Plinius: Myrmecion Formicæ ſimilis capite, aluo nigra, guttis albis diſtinguentibus, Veſparum dolore torquet. Id à [h] Nicandro dicitur μυρμήκειον: Μυρμήκειον, ὁ δ' ἦ μύρμηξιν ἔϊκται. Soſiſtratus, vt annotat Scholiaſtes vocat & μυρμήκειον, & μύρμηκα Ἡρακλεωτικόν: ab alijs appellatur μυρμηκοειδὲς, à Formicæ ſimilitudine, vtpote quòd μύρμηξιν ἔϊκται; Formicis ſimile ſit. Alioqui μυρμήκια dicuntur etiam verrucæ quædam lupini magnitudine, ferè in plantis pedum, & manum palmis naſcentes, ita dictæ, quòd Formicæ in morem pungant. A Græcis medicis vocantur μυρμηκίαι, vt cùm ab Aetio & Polluce, tum Paulo [i] Aegineta, vbi de myrmecia, & acrochordone ſimul tractás, Verumq; F
vitium, inquit, cutis excreſcentia eſt exigua, calloſa, & plerunq; figura teres: ſed Formica, quæ Græcè μυρμήκιον dicitur latiore baſi, ſimilem ſi quis non tractet, mordentis Formicę ſenſum inducit. Verruca autem, quæ Græcis vocatur Acrochordon, anguſtiore, vt chordæ ſummo aſſimilata, pendere videatur. Cornelius [k] Celſus quoque de acrochordone, & thymio loquens, Myrmecia vocari ait humiliora thymio duriora q; quæ radices altiùs exigunt, maioremq; dolorem mouent, infra lata, ſuper autem tenuia: minus ſanguinis mittunt, magnitudine vix vnquam Lupini modum excedunt. Naſcuntur ea quoque aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. Et mox. Myrmecia latiſſimis radicibus inhærent, ideoque ne excidi quidem ſine exulceratione magna poſſunt. Sic ille. Latini etiam Formiculam vocant: videturq; eſſe Formicatio [l] Plinij dicentis: Capilli mulierum, ſi crementur, cinis Formicationes corporum ſiſtit. Et [m] alibi dilucidiùs: Verendorum Formicationibus verrucisq; medetur arietini pulmonis inaſſati ſanies. Eſt & alius morbus Arabibus medicis Formica dictus, qui nullas non corporis partes interreptat, atque erratica, vagaq; incurſione inuadit, Belgæ à doloris inquietudine hunc affectum vocant, de Mieren, à Formica deducto nomine, animalculo agili atq; inquieto, quod nouas ſubinde ſedes perſequitur. Latinis etiam Formicatio dicitur, & Græcis μυρμηκίτα. Corpus foris fœdis tuberculis, ac puſtulis deformat, intus G
verò mordentis Formicæ ſenſum affert, ac cruciatum, ita vt ſubinde ſcalpurire cogantur, atque attritu aliquod leuamen conquirere, vt aſſolet morbo Venereo infectis, qui nuſquam quietè conſiſtunt, ſed continenter frictionibus inſiſtere coguntur. Hinc Plautus, quoniam multi eo ſæculo fędiſſimis morbis erant contaminati, nempe mentagra, impetigine, lepra, tum pleriſq; alijs, qui ſe in honeſtiſſima ferè parte corporis proferunt, illis vitijs deformatos, Formicinos, mucidos, vietos, putridos, vlceroſos vocat. Hunc eundem, vel ſimillimum ſaltem morbum (Eſt enim inter nonnullos hac de re quædam, at nullius momenti, controuerſia) Sancti Antonij ignem vocant. Dicitur & pruna, ignis Perſicus, carbo ſiue anthrax, quibuſdam Græcis herpes, Dioſcoridi, eryſipelas, apud Plinium Zoſter, & circinus, apud Scribonium Zona. Dicitur autem ignis ſacer, ac Formica, quoniam erodendo, & per artus quos occupat, exurendo ſerpat, vt optimè declarat [n] Lucretius:

Exurit ſacer ignis & vrit corpora ſerpens
Quamcunq; arripuit partem, repitq; per artus.

Meminit etiam Virgilius, inquiens:

—— Contractos artus ſacer ignis edebat. H

quo loco malè Seruius putauit ſacrum ignem eſſe, quem Græci ἱερὰν νόσον vocant, ideſt, morbum ſacrum. nam ἱερὰ νόσος, vt elegāter ſcribit Hieronymus Mercurialis in varijs ſuis lectionibus, nihil eſt aliud, quàm epilepſia. [o] Plinius hunc ſacrum ignem à Formicatione diſtingit, his verbis: Panos, podagras cum adipe ſuillo ſacrum ignem ſanguinemq; ſiſti ilico, & formicationes corporum, Apud [p] Aetium μυρμηκίζων dicitur de ita affecto, vt ſi Formicas repentes per artus ſentiat: quomodo μυρμηκιᾷν quoque & μυρμηκιάσεις ſignificare poſſint, ſentire reptationes, vel morſus quaſi Formicarum. At μυρμηκιάω eſt infeſtor mijrmecijs, infeſtor verrucis, quæ μυρμηκίαι dicuntur, ex quo etiam verbale μυρμηκίασις, πάθος illud dicitur, cùm nimirum aliquis iſtas verrucas patitur. Παρὰ τοὺς μύρμηκας, hoc eſt à Formicis prætere a μυρμηκιὰ dicitur, Idem ſignificans, quod ἡ μυρμηδὼν, contubernium ſiue agmen formicarum, vnde prouerbium μυρμηκιὰ ἀγαθῶν pro ingenti bonorum multitudine ceu Formicarum. Alioqui μυρμηκιὰ dicitur quoque ſedes, & domicilium Formicarum: & alibi apud Heſy-

[g] Lib. 29. cap. 4.
[h] In Theriacis.
[i] Lib. 4. cap. 15.
[k] Lib. 5. cap. vltimo.
[l] Lib. 28. cap. 7.
[m] Lib. 30. cap. 8.
[n] Lib. 6.
[o] Lib. 28. cap. 7.
[p] Lib. 12. cap. 41.

A Heſychium ponitur ἐπὶ διδασκαλίου καὶ συμφοιτήσεως, quoniam in ſcholam puerorum ag-
men velut Formicarum confluit. Μυρμηκολέων, vel Formicoleo [q] Alberto Magno vocatur [q] *Lib.26.*
Inſectum quaſi inter Formicas leo, ſimulq; Formica & leo, animal quidem paruum, ſed For-
micis adeo infeſtum, vt ſe in puluere abſcondens, ſemiſphæricum ſibi velut vallum è pulue-
re, munitionemque ædificans, Formicas frumenta geſtantes aggreſſus interficiat ex inſidijs. Formica-leo.
Alij aiunt eſſe quidem ex Formicarum genere, ſed multò maiorē, & dum adhuc paruus eſt,
& inualidus robore, pacem ac modeſtiam ſimulare; at vbi vires acceperit, priſtina conſortia
deſpicere, & contra maiores turbas concitare: inualeſcentem enim audacia, Formicas ad la-
bores conuenientes fallere, laborantibuſque deliteſcentem inſidiari, & aggredi annonam
rapiendo in via, & qui nihil ſibi in æſtate parauerat, in hyeme labores earum diripere. [r]Car- [r] *Lib. 7. de*
danus ſic meminit: Inſidiatur Formicis animal Erucæ paruæ ſimile, ſic interpretor Alberti, *variet. rer.*
qui hoc vidit, verba: in ſabulo foueam ſibi fingens, hæmiſphærij forma, in cuius apice quaſi *c.28.*
polus, foramen exiſtit anguſtum ex quo improuiſus inſultat Formicis, eaſque deuorat. hoc
Formicaleon ab Alberto appellatur. Meminit etiam D. [s] Hieronymus his verbis: Myrmi- [s] *Lib. de ve-*
coleon ab ante leo, retrò Formica, de duabus feris naſcitur. Eſca verò ipſius in primis eſt lac *ra circumciſ.*
B matris, ideſt, Formicæ. Nutritur enim mater legumine, tanquam Formica. Meminit denique *ad Præſidiū.*
bibliorum interpres in libro Iob: Myrmicoleo perijt, eò quod non habeat prædam. Nōnulli
leonem formicarium dicunt. Cæterùm in promontorio quodam extremæ Arabiæ, quod ſi-
tum eſt inter Diram, & Auſtri cornu, leones Formicæ dicti reperiuntur teſte [t] Strabone, qui [t] *Lib. 16.*
nunquid ijdem ſunt cum leonibus Formicarijs, nondum didici. Eſt & Vrſus quidam Formi- Vrſus For-
carius dictus, animal formæ abſurdæ ob oris, & linguæ longitudinem, animal inquam, aliàs micarius.
inerme, & iniuriæ obnoxium. Maior eſt noſtrate vrſo, ſine cauda, facie ſeu rinctu longiore,
viſu non adeò acuto, lingua Formicas ex foueis venatur more Pici Martij. Capitur canibus
in India Occidentali. Huic Vrſo myrmiciphago longè maior induſtria eſt, quàm Formicis:
cùm etenim pluuijs earum domus aliquando alluatur, ſuperueniente calore rimulæ quæ-
dam in ea fiunt, adeò tamen exiguæ, vt vix videantur, neque in eas gladioli cuiuſuis cuſpide
penetrari poſſit. Attamen vrſo eſt prætenuis atque oblonga lingua: ille tanto ſtudio inuiſibi-
lis linguam admouet, atque humore perpetuò defluente adeò rimulas madefacit, vt ibi lu-
tum emoliatur, paulatimque ingerit linguam, vt etiam ipſam domum ea tranſmittat: quam
ibi pendulam aliquo momento demittens, Formicæ fraudis neſciæ, & in tuto ſe eſſe putan-
C tes, ab hoſte illectæ humore, & frigiditate linguæ ſicuti verme omnes quotquot lingua ca-
pere poteſt, adhærent, quaſi ad paſtum. Ille verò vbi ſenſerit onuſtam eſſe linguam, ad ſe re-
trahens, ſtultam plebem depaſcitur ignauiſſimus vrſus. Cumanenſes Indiæ etiam populi ani
mali cuidam Formicis victitanti retia tendunt, quod fortè idem fuerit cum Vrſo formicario,
nam aiunt eſſe ore vaſto, magnitudine ſpithamæ, & foramen in ore habere. Accedit ad for-
micarum cauernas, & arbores cauas, linguamque egerit, & quæcunque Formicę ad linguam
acceſſerint, eas deuorat. Formicarium ſiue myrmeciphagon etiam dici poteſt animal illud,
cuius meminit Ioſeph Ieſuita ſcribēs ex Braſilia anno 1560. allatum eſſe, vbi Tamandrua ei
nomen eſt, magnitudine maximi canis; ſed ob breuitatem crurum nullius eſſe pernicitatis;
nam curſu ab homine anteuerti poteſt. Setoſum eſt animal, vnde ſe tuetur: eſt autē illi adeo
durum tergus, vt vix ſagittis ſit penetrabile, collo eſt oblongo, capite exiguo pro corporis
portione, ore ſine hiatu rotundo, annulo, quo in digitis vtimur, non latiore: linguam inde
exerit trium ferè pedum menſura; exerit autē pręcipuè iuxta Formicarum latibula, ad quam
imprudens Formicarum grex occurrit, totamque ipſam linguam obrepit, quam vbi prorſus,
cōtectam Formicis ſentit, ad ſe eam retrahit; atque ita Formicarum exercitus illi cedit in ci-
D bum: anteriora crura adeo ingentia ſunt, vt ſuperent hominis femora: vexatus ſedet, atq; for-
tiſſimis anterioribus pedibus pugnat. Id ſe vidiſſe Ioſephus ipſe teſtatus eſt. Noſter item
Vrſus fortè eodem modo formicarius dici poſſit: nam & ipſe Formicis inſidiatur, vt memi-
nit [u] Scaliger, his verbis: Hiſtoriam Hiſpanicam de Vrſo narras, tanquam nouam, ac pere- [u] *Exercit.*
grinam. At apud nos vulgò prædicatur; Formicis Vrſos veſci. Id quod equidem ad medici- *216. 2.*
nam eos facere ſuſpicor. Nam quot Formicarum modijs Vrſo Germanico, aut Numidico Myrmici-
(ſi in Numidia Vrſi ſunt) opus fuerit ad explendam famem? Μυρμηκίτης λίθος, ſiue myrmici- tes lapis.
tes lapis ſeu gemma eſt authore [x] Plinio, repentis Formicæ effigiem habens, vt κανθαρίας [x] *lib. 37. c. 11.*
Scarabæorum. Memoraturque ab eodem præcedente capite μυρμηκίας λίθος, Myrmecias
lapis, nigras habens eminentias ſimiles verrucis, quas verrucas μυρμηκίας, ſiue μυρμήκια no-
minari diximus. Nonnulli bellidem maiorem Formicariam nominant. Μυρμιδόνες Ægine-
tæ dicti fuerunt populi, quoniam Formicarum modo terram eruentes locis petroſis inſper- Myrmido-
gebant, vt colere ea poſſent, nec non in foueis habitabant lateribus parcentes, vt ait Strabo, nes popoli.

vbi

[y] Lib.8. v'οἱ reijcit [y] fabulam, quę μυρμηδόνας ex eo nominatos vult, quoniam olim peſte ſublato populo, Æaci precibus Formicæ in homines mutati ſint; de qua ſuo pòſt loco fuſiùs dicemus. Myrmecides quidam dictus eburneum currum cum quatuor equis feciſſe dicitur tam exiguum, vt vnica Muſca alis ſuis totos cooperiret. Myrmex verò Epimethei vxor erat, & filiũ habuit Ephyrum, à quo Corinthus olim Ephyra dicta fuit teſte Stephano. οἱ μυρμηκάνθρωποι, Fabulæ nomen à Pherecrate conſcriptæ, apud Athenæum, & Suidam. Μύρμηκας γυιοτόμους quidam dixiſſe fertur τοὺς πυκτικοὺς ἱμάντας, cæſtus pugilum, quòd artus perforent, ac mordicent Formicarum modo. Eleganter quoque [z] Apulęus vndas populorum ſepedum vocat Formicarum herbam, quæ ſex pedibus ambulant. Formicarum inſulæ ſunt in Corcyro, in quibus nihil peculiare reperiri aiunt. Beroſus ſcribit Cort Enebram, quam adhuc munitiunculam fuiſſe apparet, & à Formicis deletam, caſtrum Formicarium vulgo dici. Sæpe enim magnæ vrbes à minutis animantibus deletæ ſunt, vt author eſt [a] Plinius. E

[z] Lib.8. Aſin. aur.

[a] Lib. 8. c. 27.

ANTIPATHIA.

F

DE plurimis remedijs, quæ occulta quadam ratione Formicas fugant, ſupra egimus. Apibus inimicam eſſe Formicam teſtatur Philes: alij Elephanti metui eſſe eaſdam volunt, ne promuſcidem ſubeant.

HISTORICA:

MIDAS Gordij bubulci filius, Phrygiæ rex, quòd Bacchum hoſpitio ſuſcepiſſet, iuſſusque eſſet petere quicquid vellet, fingitur in fabulis veteribus optaſſe, vt quicquid attigiſſet, protinus in aurũ verteretur. Huic cùm puer etiamnum eſſet, dormienti Formicæ in os tritici grana congeſſere teſtante veteri hiſtoria, ex quo ditiſſimum hunc fore ita prædictum eſt, vt euenit. Hiſtoriam de Formicis ex diuerſis cauernis, quarum alteræ cum alteris cadauer pro Lumbrico commutarũt, narrat talem Ælianus: Cleanthem [a] hęc de Formica hiſtoria coegit, & inuitum, & fortiſſimè contradicentem beſtias concedere rationis non expertes eſſe. Nam eum aliquando ocioſa ſeſſione fruentem, ferunt Formicas, quę complures ad eius pedes eſſent, animo cœpiſſe vacuo, & ſoluto contemplari: alteras nimirum vidiſſe alicunde mortuam in alienarum domicilium, & ſuarum minimè contubernalium portantes, in Formicariæ cauernę faucibus conſiſtere; atque inde continuo alteras perſpexiſſe prodire, & cum externis velut quoddam contrahentes, iterum & ſæpius vltro citroque commeare: denique Lumbricum tãquam redemptionis pretium attuliſſe, eumq; alteras accepiſſe, & ſimul quam ferrent mortuam dimiſiſſe: alteras cum gaudio, & libenter ſimiliter atque vel fratrem, vel filium recepiſſe. Quid ad hæc dicet Heſiodus? qui ſcripſit Iouem naturas diſtinxiſſe, beſtijsq; terrenis, aquatilibus volucribus dediſſe, vt & inter ſe conficerent, & minimè quidem mutua inter ſe iuſtitia vterentur: hominibus autem iuſtitiæ munus largitum fuiſſe. Atqui non hæc diceret Priamus, ſi quidem is ipſe homo ab homine, & heroe, & ex Iouis ſtirpe oriundo, ipſe quoq; Iouis progenies, multa Hectorem pecunia redemit. Idem Aelianus [b] aliam narrat hiſtoriam de Formicis ſacri draconis cubile expurgantibus. Eſt & peculiaris, inquit, Draconum diuinatio. Nam & in Lauinio oppido Latinorum, quod à Lauinia Latini, (regis) filia nomen tulit: quo tempore Latinus Aeneę aduerſus Rutulis auxiliatus eos deuicit, & Aeneas Troianus Anchiſæ filius ciuitate prædicta potitus eſt; quæ quidem non temere Romæ veluti auia nominari poſſet. Ex hac enim profectus Aſcanius Aeneæ, & Creuſæ Troianæ filius Albam condidit, cuius Colonia eſt Roma. Cæterùm in Lauinio ſacer eſt lucus magnus, & opacus, iuxtaque ipſum ædes Iunonis Argolidis. In eodem luco latibulum eſt amplum, & profundum, Draconis cubile. In lucum quotannis virgines, certis diebus ingrediuntur, quæ mazam geſtant manibus, oculos faſcijs deuinctæ. Eas rectà ad latibulum diuinus quidam ſpiritus deducit. Progrediuntur illæ ſenſim, ac pedetentim ſine offenſione, ac ſi detectis oculis viderent. Quod ſi virgines fuerint, cibos tanquam puros, & Deo gratæ animanti conuenientes admittit Draco: ſin minus non attingit, corruptas eſſe intelligens, & diuinans: Formicæ verò hanc relictam ab illo mazam minutatim confractam, ut leuius ferant, è luco exportant, expurgandi gratia loci. Hoc cùm fit, ab indigenis animaduertitur, & quæ ingreſſæ fuerant, indicantur, examinanturque & cuius pudicitiam eſſe violatam conſtiterit,

[a] lib. 8. c. 50. G

[b] lib. 10. c. 26. H

poena

A pœna legibus conſtituta plectitur. Dracones igitur non expertes eſſe vaticinationis hoc
modo demonſtrarim.

MYSTICA.

FORMICA etſi minutiſſimum, ac abiectum deteſtabileque animalculum,
apud nonnullos veteres habuit etiam ſuos cultores. Nam in Iſthmo occul-
ta ac myſtica quadam ratione Soli immolabatur, quoniã quemadmodum
Sol omnia quotidie terrarum opera viſitatione colluſtrat, ita pari diligen- Soli cur immolata Formica.
tia Formica omnia deprehendit, quæ quiſquam accuratiſſimè occultauerit.
Quinimò Gryphes atque Formicas Indicas Aethiopicaſque aurum in mon
tem coaceruare, nec non cuſtodire diligenter, ſabulati ſunt antiqui: inſinuantes labore, ac di-
ligentia, & item animi magnitudine ſapientiam adipiſcendam eſſe. Nam Formica indefeſſi
nobis laboris exemplum præbet, & Gryphes ex Aquila, & Leone conflatum animal, vt fa-
B bulantur, ſimulacrum eſt generoſi, & magni animi, adeo vt non ineptè Gryphes, & Formicas
Apollini, ideſt Soli, ſapientiæ præſidi dedicarunt.

MORALIA.

DE Formicæ naturali induſtria, & ſolicitudine, in quibus eam imitari debe-
mus, audi obſecro, quòd ſcribit D. Ambroſius dulciſſimis hiſce verbis: Eſt
etiam, inquit, in natura quadrupedum, quòd imitari nos ſermo Propheti-
cus adhortatur. Quo exemplo caueamus deſidiam, & exiguitate, vel infir-
mitate corporis à virtutis ſtudio non reflectamur, neque reuocemur ab vl-
lius propoſiti magnitudine. Exigua eſt enim Formica, quæ maiora ſuis au-
det viribus: neque ſeruitio ad operandum cogitur, ſed ſpontaneæ propoſito proſpicientiæ
futura alimentorum ſubſidia ſibi præſtruit. Cuius, vt imiteris induſtriam, Scriptura te com-
monet, dicens: Confer te ad Formicam ò piger, & æmulare vias eius, & eſto illa ſapientior.
C Illa enim nullam culturam poſſidet, neque eam, quæ ſe cogat, habens, neque ſub Domino
agens quemadmodum pręparat eſcam, atque de tuis laboribus ſibi meſſem recondit, & cum
tu plerumque egeas, illa non indiget. Nulla ſunt enim clauſa hortea, nullæ impenetrabiles
cuſtodiæ, nulli inuiolabiles aceruí. Spectat cuſtos, furtaque prohibere non audet. Aſpicit ſua
damna poſſeſſor, nec vindicat. Nigro conuectatur agmine præda, per campos feruent ſemi-
tæ comitatu viantium, & quæ comprehendi anguſto ore non poſſunt, humeris grandia fru-
menta truduntur. Spectat hoc Dominus meſſis, & erubeſcit tam parca piæ induſtriæ negare
compendia. D. Hieronymus in declaratione communium horum Salomonis verborum: va-
de ad Formicam ò piger, exemplum Formicarum hominibus deſidioſis proponit, inquiens.
Hinc vacantem hortatur quemque: vt ſi ad alios erudiendos, non ſufficit, ſaltem ſuimet cu-
ram agere non negligat. Et ſi ſapientiam docendi nequit ab homine diſcere, vel opęrandi
ſapientiam, diſcat à Formica. Formica dicitur ſtrennuus quiſque, & prouidus operarius, qui
in præſenti vita, velut in æſtate, fructus iuſtitiæ, quos in æternum recipiat, ſibi recondit. Et
ſubinde ad hæc verba: Quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat
æſtate cibum, & congregat in meſſe, quod comedat: Si tantillum, inquit, animal principe ca-
D rens, & rationis expers natura duce ſibi prouidet in poſterum, multò magis tu ad imaginem
Dei conditus, ad videndam eius gloriam vocatus, Doctorum magiſterio adiutus, ipſum con
ditorem habens ducem: debes in præſenti bonorum operum fructus congregare, quibus in
æternum viuas in futuro. Hæc etenim vita in eo meſſi comparatur, & æſtati, quòd tunc inter
ardores tentationum tempus eſt colligendi ſuturorum merita prœmiorum. At dies iudicij
hyemis ſimiletur rigoribus: quia tunc nimirum nulla relinquitur facultas pro vita laboran-
di, ſed tantùm cogitur quiſq; de horreo priſcæ actionis, quod recondidit, proferre. Vnde do-
minus præcipit, dicens: Orate autem, vt non fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbato. Hyeme
enim facultas; Sabbatho licentia iuxta legem, deeſt fructus vitæ colligendi, ac penuriam fu-
giendi perpetuam. Hactenus D. Hieronymus. Eodem planè modo D. Baſilius Magnus idem
exemplum proponit nobis inquiens: * Non laborabis pro te ipſo ò homo, non in præſenti * In Hexa.
ſæculo prædepones, ac recondes requiem futuri? Ad Formicæ exemplum reſpectum habe- hom. 9.
to, quæ in æſtate alimentum hyemale ſibi recondit, & non propterea, quòd nondum adſunt
hyemis

Digitized by Google

hyemis moleſtiæ, per ocium tempus tranſmittit, ſed diligentia quadam indeſinente ſeipſam E
ad laborem intendit, donec ſufficiens alimentum in penu repoſuerit, & neque hoc ſegniter,
ac negligenter, ſed ſapienti quadam verſutia excogitans, quo ipſum alimentum, quàm diu-
tiſſimè perſeueret. Suis enim vngulis medios fructus diſſecat, vt ne enaſcentes inutiles ipſi
ad alimentum reddantur; eoſdem etiam ſiccat, vbi ſenſerit ipſos madefactos;& non in omni
tempore aduentum exponit, ſed vbi perſenſerit aërem in ſerena conſtitutione conſeruari.
Profectò non videas imbrem ex nubibus defluere, quo tempore frumentum à Formicis ex-
poſitum eſt. Hucuſq; ille. Huius itaque animalculi prudentia ſpeculum eſt,& exemplar ad
laborandum monens dandam nobis eſſe operam, ne in poſterum egeamus. Nota fabula eſt
Formicæ,& Cicadæ,quarum altera induſtriæ,& prouidentiæ mortalibus,altera ignauię do-
cumentum eſſe debet. Diſcat igitur hinc quiſque, quanta ſit homini, ratione prædito igna-
uia,quando ab hoc animalculo virtutem oporteat edoceri. Affirmabat Pythagoras laborem
omnem ſi paulatim à primordio vitæ ei nos dedamus, quemadmodum Formica facit, dul-
cem & facilem fieri toleratu, neque aliud nobis perſuadere ſtudebat ſapientiſſimus ille phi-
loſophus, quàm vt ocia fugiamus, à quibus omnia malorum genera oriuntur, atque in pri-
mis corporis animæq; interitus. Ab homine enim ocioſo nihil expectari poteſt aliud, quàm F
vt in deterius ruat,Coruoque ſimilis dici poteſt,Aquilæ reliquias ſectanti: quare nihil quic-
quam ac ſalutarius diſcipulos ſuos docere queat præceptor, quàm vt fugientes ocium labo-
ri ſeſe dent ac honeſto litterarum ſtudio, ſæpiuſq; in memoriam eorum inculcet Cicadæ, &
Formicæ exemplum. Monet iuuenem Alanus poëta moralis, vt exemplo Formicæ in iuuen-
tute pro viribus ſtudeat, quiſq; ne in dura ſenectute, quando quieſcendum eſt,& ex ijs,quæ
in florida ætate acquiſita ſunt,quietè viuendum,egere cogatur,& non habeat,vnde tunc vi-
uat: Canit autem:

Dum calor eſt, & pulchra dies, Formica laborat
Ne pereat, dum nix venerit alta fame.
Sic iuuenis, dum tempus habet ſudoribus aptum
Quærat quò poſſit laſſa ſenecta frui.

Atque ita pro vita ęterna coaceruare merita, & cuſtodire, edocet Formica. Pro his enim cu-
ſtodiendis ne euaneſcant, nullum certè aptius exemplum habet homo, nullum ducem pro-
uidentiorem,quàm ipſa Formica.In hac ſi quidem triplex perpendi poteſt prouidentię mu-
nus:Primùm quod pabulum ęſtate ſibi ſedulo cōdat,quòd in hyemali tempore neceſſarium G
præuiderit.Aeſtatis tempus nobis certè vita noſtra eſt,qua coruſcat radius gratiæ.Hortamur
vos,ne in vacuum gratiam Dei recipiatis;ait enim: Tempore opportuno exaudiui te. Tem-
pus hyemis,iudicij, ſeu mortis tempus eſt,quo abſcedente Sole gratiæ, & miſericordiæ,iu-
ſtitiæ tempus exurgit,tuncque quaſi in hyeme caligines oppreſſionis mentis,nubes timoris,
venti iudicij animam iactant, atque obruunt,atriſque tenebris confuſionis ipſa obuoluitur,
& obſcuratur. Eo igitur tempore,ne deficiamus inopia meritorum,huius vitæ æſtate exem-
plo Formicæ congerendæ ſunt ſegetes, ne id contingat nobis,quòd imprudentibus virgini-
bus,quibus dictum eſt: Neſcio vos. Deinde Formica, quòd mirificum eſt, morſu, & vngui-
culis fructus ſecat, arroſoſque recondit, ne rurſum ex terræ humiditate marceſcentes pullu-
lent,in herbaſque exeant. Conſimili euentu opera noſtra,quę facilè ex tumore ſuperbię,vel
inanis glorię carie putreſcere, atque inde in mundi faciem pullulare,in vanitatemque quaſi
nouas herbas erumpere poſſent, aculeo conſcientiæ ſunt corrodenda, idque nobis ſem-
per meminiſſe iuuabit: Quid habes, quod non accepiſti? quod ſi accepiſti, quid gloriaris,
quaſi non acceperis? Mirificum quoque eſt illud in Formicis,quòd vbi fructus madefactos H
ſenſerint,non omni tempore,ſed cùm aerem in ſua temperie vigeſcere intellexerint,ex hor-
reo ad Solem deferunt, vt exiccent. Humectantur certè, & opera noſtra cum lethifero ſce-
lere occupata mortificantur, ideóque nouo pœnitentiæ auxilio exiccanda ſunt, vt ad priſti-
nam meriti rationem reſtaurentur. Seligendum eſt igitur tempus ſerenitatis, tempus con-
ualeſcētis vitæ,dum Sol Chriſtus gratiæ radio hęmiſphærium noſtrum,Eccleſiam illuſtrat.
Neque expectanda eſt atra procella, & ſuperuenientes imbres mortis, & ſenectutis,quòd in
ſenectute,& in morte difficillima ſit pœnitentia, poſt mortem autem impoſsibilis. Nam &
Eſau exauditus non eſt, vt benedictionem impetraret quamquam cum lachrymis quæſiuiſ-
ſet eam. Antequam igitur imbres ſe occupent,ſatage,vt fugax Formica,fruges operum tuo-
rum pœnitentia exiccare. Inſuper exemplo Formicę ſecernendi ſenſus ſcripturarum habe-
tur; nam Epiphanius, Formica, inquit,cum ſit animal ſolers,& æſtum ſolis nimium,& hy-
bernum tempus præſentit. Itaq; cùm eam videris triticum in cauernã condentem,hyemem
aduentare intellige. Si verò illud extra educentem ipſam videris, tranquillum inſtare ſcito.

Tu verò

A Tu verò ò homo, ſermones veteres à ſpiritualibus ſepara: littera enim interficit; & Paulus
ait: Lex ſpiritualis eſt. Iudæi autem legi minimè adhærentes, fame perierunt. Non inſcien-
ter, & eleganter, inquit, Aſcanius Marunengus, Epiphanius granum a Formicis recõditum,
ac in duas partes ſecatum, ſenſibus è ſacra ſcriptura hauſtis deprompti sq; comparat. Quem-
admodum ſiquidem granum alimonia eſt corporis, ita Dei verbum eſca eſt animæ ſuauis:
quinimò manna deſuper ſcatens, quòd omnes ſapores præfert. Cæterùm ſi ſenſus ſacrarum
ſcripturarum non ſeiunguntur, ſed litteralis tantùm accipitur, periculoſum eſt vt hyeme in-
gruente, algore ſcilicet ſpiritus ſuperueniente, ſenſus ille putreſcat, & pullulet, nimirum ad
carnalia, & terrena trahatur, & documenta exhibeat prudentiam potius humanam, quàm
pietatem Chriſtianam redolentia. Verùm ſi diſſecetur, & farina à furſure diſiungatur, litte-
raliſque ſenſus quaſi furſur proijciatur, & ſpiritualis farina deſumatur, nec putreſcere, nec
pullulare certè poterit, ſed aqua pietatis conglutinata, ſine fermẽto veteris hominis, vel me-
lius fermento ipſo Chriſto contemplationis, panis euadet nitidus, & ſuauis, mentem opipa-
rè, & iucundè reſecturus. Verùm a Formicis alia adhuc poſſumus depromere documenta.
Cùm triticum in cauerna condit Formica in hyeme, edocet nos merita noſtra in ſecreto obli
B uionis concludere, in hyeme tentationis, ne eorum memoratio blanda in inanem gloriam
mentem pertrahat. Et cùm educit ipſa tranquillo tempore, vt à Sole exiccetur, edocet pari-
ter merita noſtra tempore gratiæ Chriſto offerre, vt magis inualeſcant. Cùm per ſolum car-
bone limitum, & nigreſcens, onera ſua ferre negligat, potiuſque prolixiores petit circuitus,
erudit nos pariter, culpa & peccato merita noſtra non ſordidare, nec contaminare. Sic ille.
Iuſtitia inſuper, quam ſeruant Formicæ altera alteri non ſurripiens nobis, exhibent nobis do-
cumentum, niſi quod laudem, gloriam, dignitates, præmia cæteris debita, falſo nomine, vel
ſimulata probitate minimè ſuffurentur, ſed vigilijs, lucubrationibuſque noſtris ea compara-
re ſtudeamus. Et ſi Formica vitato hordeo ad triticum ſe confert multò magis nos abhorren
tem à veritate doctrinam cauere debemus, & ad triticum doctrinam videlicet rectiſſimam,
accedere. Formicæ licet hominibus noceant, flores & germina erodendo, fructuſque, & ſe-
mina conſumendo, vrſos tamen iuuant, quoniam oua hiſce medicina ſunt. Sic iudices, prin-
cipeſq; iniqui crudelitate ſua flores, & fructus arborum, hoc eſt, res alienas pauperibus eri-
piunt, ac ſpoliant, vrſis hoc eſt potentioribus parcentes. Formicarum quoque nimia in cibo
acquirendo ſedulitas, eos etiam exprimit qui nihil aliud cogitant, nihilque ſtudent aliud,
C quàm vt ventrem expleant. Vetat enim Chriſtus nos nimis anxia, & præpoſtera earum re-
rum cura affici, quæ ad huius vitæ vſum ſpectant.

HIEROGLYPHICA.

SAPIENTISSIMI illi Sacerdotes Aegyptiaci tria potiſſimùm Formi-
cæ pictura denotabant, diligentiſſimam in primis inueſtigationem, quæ ad
vſum vitæ facerent; mox & prouidentiam; tertiò laboris perſeuerantiam. Diligentia, & prouidẽtia.
Formica ſiquidem ea quoque deprehendit, quæ quiſquam accuratiſsimè
occultauerit, quod ſummum in inueſtigando ingenium indicat, ſicut ſum-
mam prouidentiam, quòd hyemis memor cibaria comparat ſibi in æſtate,
& recondit: Indefeſsi verò laboris indicium eſt, quòd non interdiu ſolùm, verùm etiam no-
ctibus eum continuet. Rectè autem etiam pietatem, quæq; mutuò mortales mortalibus of-
ficia debent, inquit Pierius [a] Valerianus, per Formicam expreſsis, ſi commeare eas in For- [a] Lib. 8.
D micarium ſpectes Formicæ alterius cadauer inſerentes, prodire ex cauo aliquas, factaſq; ob-
uiam quaſi conſternatas retrocedere, bis idem terque ſactitare: alias demum Vermiculos ab
inferiori loco, vtpotè redemptionis præmia quibus cadauer redimant, conuectare: alias verò
tentare, ſi quæ diſſectæ fuerint, vt partes committant, & cohærere faciant, impellere etiam, vt
quæ nihil intermittant, quo explorent, an per ſe demum redire queant. Sunt qui eodẽ Pierio
tradente collegas impares, aut inæqualitatẽ in moribus, in dignitatibus, in cenſu, & in omni
deniq; vitæ colore ſignificantes, Camelum & Formicam pingant, laborioſum vtrumq; ani-
mal, ſed facie, magnitudine, reliquoq; ingenio magnoperè inter ſe diſsident, vt nullis com-
parationis terminis circumſcribi valeant. Apud Ægyptios fateor Hieroglyphicum hoc non
haberi, ſed vſitatiſsimi prouerbij citatio. μύρμηξ ἢ κάμηλος, ne prætereatur monet. Illud quo- Opulentia.
que exploratum ſatis, opulentiam per Formicas ſignificari non tam apud Ægyptios, quàm
etiam apud Aruſpices, ſiue de noſtratibus, ſiue de Indicis intelligamus: quarum hæ quidem
victui neceſſaria oppidò congerunt, Indicæ aurum & pretioſam ſuppellectilem accumulant:
vt non

Digitized by Google

vt non immeritò Formicaria bona de affluenti diuitiarum copia dicantur, quam augures ijs E
portendi aſſueuerant, apud quos illæ rem congerunt: alioqui Formicæ apud aruſpices infe-
ſtæ multitudinis inditium fuerũt, vt antè monuimus, & mortis ſignum. Tradit prçterea Pie-
rius probatiſſimos ſapientiſſimoſque morum ſcriptores quoſdam κενοδοξίαν per Formicæ
Gloria inanis. hieroglyphicum expreſſiſſe. Inanem, inquit, noſtri gloriam dicunt, qua nos ipſos ſupra mo-
dum, & meritum æſtimamus, tacitique nobis applaudimus. Latet enim plurimùm hoc vi-
tium in abditis animi receſſibus, cogitationiſque delicijs paſcitur, & educatur. Formica verò
in cauernis ſeſe libenter continet, nec niſi neceſſitatis cauſa prodit in propatulum, cùm ſcili-
cet aut ſpeculatum, aut prædatum properat, vel congeſtas opes curat: de quarum ſolicitudi-
ne ſuperiùs ſatis dictum. Habet verò hoc Formica cum cenodoxia ſimillimum, quod labo-
ribus, & fructibus inſidiatur perinde ac inſidioſa peſtis: hæc quicquid præclarè egerimus, &
quaſcunque adoreas acquiſiuerimus, labefactare furtim aggreditur: illa in opes iam paratas,
hæc in virtutes, & partam iam exiſtimationem populabunda. Fecimus quid in bello forti-
ter, forſan & corona donati ſumus, ſurripit hæc clanculum, & folia decerpit ſingula, dum
noſtra nos facinora narramus, & glorioſum militem, vt in comœdiarum fabulis eſt, imita-
mur. Prudenter aliquid cauimus, id quicquid eſt, cenodoxia vitiat, & gloriando mutat in F
imprudentiam. Beneficio aliquem affecimus, deſtruit illud gloriatio, efficitq; vt de quo be-
ne meriti fuerimus, maleficio ſe à nobis affectum putet, operamque ira & oleum perdamus.
Plurimùm temporis in ieiunijs, in vigilijs, in orationibus, in continentia, in animi corporiſ-
que moderatione ſine vlla mentis auerſione conſumpſimus, aduenit cenodoxia, quæ fru-
ctum omnem, quem per labores tot collegeramus, rapidiſſimè depopuletur. Ingenioſè,
doctè & accuratè aliquid conſcripſimus, ſed dum nos ipſi illud efferimus, & aut noſtros non
apparere labores ingemiſcimus, aut eorum vendicatione moleſta gloriam affectamus, ceno-
doxia illa, illa inquam ſtatim obſcurat, quæ alioquin futura erant illuſtria, proque ingenio
ſtoliditatem, pro doctrina imperitiam, pro ſtudio negligentiam obiectat. Danda itaque eſt
opera, vt laudabilia quidem faciamus, ex quibus gloria ſponte naſcatur: ſed cùm eam viſi
fuerimus acquiſiuiſſe, negligamus potiùs quàm efflagitemus: ita enim cumulatior, & corol-
larijs etiam aucta vltrò percita ſubſequitur. Siquidem virtus ipſa ſibi pretium eſt, nihil
indiga laudis, diceret Claudianus: eam tamen vel inuitam honor, & commendatio comi-
Agrorum vaſtatio. tatur. Sed vt ad Ægyptios reuertamur, inquit idem Pierius, agrorum vaſtationem, & in- G
frequentia facta loca, quæ populoſa prius fuerant, per Formicam, & origani faſciculum ſa-
cerdotes illi ſignificabant: per Formicam, vti ſuperius declaratum eſt, Hieroglyphicum po-
puli, quod paſſim iam habetur: per origanum, ſolitudinem eius intelligentes. Ea ſiquidem
herba loco appoſita, quà Formicæ meant, modico, vel ſalis, vel ſulphuris puluiſculo ſimul
inſperſo, efficit vt iter deſerant, ſuiſque relictis cauernis alio migrent, &c. Fęliciter etiam
mihi quidam videntur excogitaſſe, vt ſi hominem grauiore aliquo morbo confectum mi-
nimæ tamen rei cuiuſpiam ope incolumitati redditum ſignificare vellent, vrſam lingua in
Formicas exporrecta hieroglyphicè pingerent. Vrſam enim ferunt Formicarum eſu, quas
lingua illexerit, ac mox potu adhibito deglutierit, morbi opem ſibi comparare: quod eo
præcipuè tempore facit, cùm primùm è ſpecu prodit, vbi ieiuna hyemarit. Nam Aron in
primis agreſte paſcitur (eam dracontij ſpeciem medici ponunt) cuius acerbitas inteſtinum
inedia concretum laxat: quòd ſi nullam attulerit opem Formicis eo modo deuoratis, inco-
lumitati priſtinæ reſtituitur. De latebris verò in quibus aliquis ſe contineat, per veſperti-
lionis alam, & Formicam indicatis, inter reliqua Veſpertilionis ſignificata diximus, nimi-
rum eam eſſe dici inter veſpertilionem, & Formicas naturæ diſcordiam, vt ſi ala tantùm
veſpertilionis Formicarum cauo admota fuerit, nulla earum foris progrediatur: quin etiam H
ſunt qui tradant credi ſolitum, Formicam eò nunquam exire quò veſpertilio, vel ſemel ac-
ceſſerit. atque ideo Formicam ſub veſpertilionis ala poſitam, & moræ, & tarditatis, aut im-
pedimenti ſignificatum habere.

EPIGRAM-

A

EPIGRAMMATA.

IN Græcis epigrammatis hoc quoque inter alia Lucillij veteris poëtæ legitur, quo irridet Adreſtum rhetorem, conferens eum inſidentem Formicæ Bellerophonti, ſed tamen à ſemimortua vmbra nihil diſcrepantem, eſt autem tale.

> Μύρμηκος πτερόεντος ὕπερ νώτοιο καθεσθεὶς
> Ἄδραστος ῥητὼρ, τοῖον ἔλεξεν ἔπος·
> Ἔπτασο, τὸν σὸν ἔχεις ὦ πήγασε βελλεροφόντην,
> Φέρτατον ἡρώων, ἡμιθανῆ σκελετόν.

Quod ita quidam tranſtulit

> *Formica alata conſcenſo tergore rhetor*
> *Adreſtus, cœpit talia verba loqui.*
> B *Nunc volita, portas ò Pegaſe Bellerophontem*
> *Heroa eximium vix retinentem animam.*

Legitur quoque aliud Lucillij inter eadem epigrammata.

> Ἱππεύων μύρμηκι Μενέστρατος ὡς ἐλέφαντι
> Δύσμορος ἐξαπίνης ὕπτιος ἐξετάθη.
> Λακτισθεὶς δ' ὡς εἶχε τὸ καίριον, ἀφθόνῳ φωνῇ,
> Οὕτως ἱππεύων ὤλετο καὶ Φαέθων.

Hos verſus Auſonius tranſtulit, ſed paulò aliter: nam quæ in Fauſtulum hic ſcribit, de Meneſtrato dicit Lucillius.

> *Fauſtulus inſidens Formicæ, vt magno elephanto*
> *Decidit; & terra terga ſupina dedit.*
> *Moxq; idem eſt ad mortem mulſatus calcibus eius*
> *Perditus, vt poſſet vix retinere animam.*
> *Vix tamen eſt fatus: Quid rides improbe liuor?*
> *Quòd cecidi? cecidit non aliter Phaëthon.*

C Notandumq; hic τὸ καίριον exponi lethaliter, & mortiferè.

EMBLEMA.

ACHILLES Bocchius [a] Bononienſis emblema habet, inſcriptũ Formicæ aratra non ſibi ferunt boues, in eos qui alienis laboribus perfruuntur: [a] *Symb. 38.*

> *Arantis olim fortè per cornu bouis*
> *Formica viſa errare, arare ſe dixit.*
> *Sic vos aratra fertis haud vobis, boues.*

Aliter

> *Per cornu Formica bouis dum fortè vagatur*
> *Quidnam ageret quidam quæris, aramus ait.*

D

PROBLEMATA:

FORMICÆ cur oleo pereant, in Muſcæ tractatu dictum eſt, Plutarchus [a] quærit, cur dicunt, Triticum in cœno ſerito, hordeumque in puluere? An quia, vt diximus, triticum conficere plus alimenti poteſt: hordeum nõ fert eius copiam, ſed ea obruitur? Aut triticum cùm ſit denſum, & lignoſum melius prouenit in humido emollitum, & laxatum ſolo, hordeo autem ob raritatem ab initio commodum eſt ſiccius? Aut quia ob calorem congruit temperies, & innoxia eſt: frigidius autem eſt hordeum. Aut verentur in ſicco triticum ſerere, Formicarum cauſa, quæ ſtatim ei inſidiantur: hordeum autem non ita facilè eæ portare, ac differre poſſunt, cùm ſit grandiuſculum. Sic ille. [a] *In quæſtionib. natu. 16*

APOLOGI. E

Formica & Columba:

FORMICA ſitiens deſcendit in fontem, ac tracta à fluctu ſuffocabatur. Columbæ verò hoc viſo ramum arboris acceptum in fontem proiecit ſuper quo ſedendo Formica euaſit. Anceps autẽ quidam poſt hoc calamis compoſitis ad Columbam comprehendendã ibat. Hoc autẽ videns Formica aucupis pedem momordit; qui dolens, & calamos abiecit, & vt Columba fugeret, authot fuit. Fabula indicat, oportere benefactoribus gratiam referre.

Cicada, & Formica.

Alius apologus legitur inter Aphthonij Sophiſtæ exercitamenta, qui talis eſt: Cicadæ olim æſtate aſſiduis cantibus indulgebant, Formicæ verò hyemis memores, laboribus fructibusq́; colligendis operam dabant. Verùm cùm hyems aduenisſet, Formicę ijs, quę collegerant, paſcebantur. Cicadas autem delectatio illa, & canendi voluptas eò indigentiæ miſeriæq́; perduxit, vt eſurirent omnes, & fame conficerentur. Sic iuuentus laborum fugitans, male habet in ſenectute. legitur hic idem apologus inter fabulas Gabriæ Græci: F

Η'τει τροφὴν μύρμηκα τέττιξ ἐν χρόνῳ.
Μύρμηξ δ᾽ ἔφησε, τὶ θέρους ὄντος ἔδρας;
Ως ἐν θέρει ἄρπην ἦδον ὀξείως
χειμῶνος ὄρχει φησὶ μὴ τροφῆς ἐρᾷ.

Sic Latinè redditur

Petebat à Formica Cicada cibum.
Sed Formica ait. quid æſtate faciebas?
Quòd acutè æſtate canerer dixit:
Hyeme ſalta, inquit, ne ama cibum.

Formica homo fuit.

Æſopus aliam rurſus recenſet de Formica fabellam. Quæ nunc Formica, homo olim fuit. Hic agriculturæ aſſiduè incumbens, non erat proprijs laboribus cõtentus, ſed & vicinorum fructus ſurripiebat. Iuppiter autem indignatus huius auaritia, tranſmutauit eum in hoc animal, quæ Formica appellatur. Verùm cùm mutaſſet formam, non & effectum mutauit. Nam vſq; nunc arua circumeundo, aliorum labores ſurripit, & ſibi recondit. Fabula ſignificat natura prauos, etſi maximè ſpeciem tranſmutarint, mores non mutare. G

VSVS IN MEDICINA.

FORMICÆ, alatæ potiſſimùm in medicinæ vſum quoque cedunt, adeò vt nullum ſit animalculum etiam minimum, ex quo non aliquid ſaltem vtilitatis homo capiat. Inuenio, inquit, Plinius, [a] & Formicas Herculaneas appellatas, quibus tritis adiecto ſale exiguo talia vitia (pſoræ, leprę, & lentigines) ſanentur. Formicas quinq; epotas contra omniũ Phalangiorũ morſus auxiliari alij volunt. Formicæ volantes oleo Sambacino exceptæ, & mẽbro virili illitæ, impotentes in venerea paleſtra curant: quare vbi apud Galenum, vel in libro Secretorũ Galeno attributo medicamen legitur, cui non eſt ſimile ſuper terrã ad ſatyriaſim, interpretare non ſedandã, ſed excitandã: quippè ingredientia omnia Venerem ſtimulant. Recipit autẽ olei ſambacini, vel de zambac, ideſt, de ieſmino, libram vnam: Formicas habentes alas, mille; nemeretin vnã; & eſt fęmina parua vulpes, quæ in Sabano moratur: cũ Formicis miſcentur, & inungitur cũ hoc vnguento mirach, & duo teſticuli, & virga, poſtquã ſuſpenditur in ſole duabus hebdomatibus. H Vrſum dum ægrè habet, Formicas deuorare ſuprà dictum eſt, ſed ad quem morbum nõ expreſſimus. Plinius [b] Vrſos cùm mandragoræ mala guſtauere, Formicas lambere aſſerit, Plutarchus [c] hoc eos facere vult, cùm tentantur nauſea. Vrſa, inquit, cùm primùm ex antro ſuo prodit, aro veſcitur agreſti, cuius acrimonia aperit inteſtinum ipſius concretum. Alioqui nauſea cùm tentatur, ad Formicarum cauernam ſe confert, linguamq́; ſuam pinguem, & dulci ſucco mollitam exerens eis proponit, dum hæc Formicarum fiat plena, quibus deglutitis iuuatur. Aelianus [d] verò rurſus aliam rationem cauſamque adducit, cùm videlicet cibis ſeſe rurſus impleuerit, quo pacto facilè exinaniri, neque quemadmodum hominibus ad plenitudinem, & deiectionem illi, vel medicos, vel libros opus eſſe. Plinius [e] ouorum vſum etiam agnoſcit. nam eſſe ait qui ijs per ſe vtuntur ad aurium grauitatem. Alibi [f] ijſdem ſupercilia denigrari cum Muſcis tritis ait. Nonnulli ne malę ſint hirſutæ, Formicarum oua pueris infricata præſtant. Arnoldus de Villanoua Formicarum ouorum vncias duas conficit cum ſucco hyoſcyami,

[a] lib. 30. c. 3.
[b] lib. 8. c. 27
[c] Lib. de Solert. Anim.
[d] Lib. 6. c. 3.
[e] Lib. 29. c. vlt.
[f] Lib. 30. c. 15.

A hyoſcyami,& ſanguine Veſpertilionis,& cũ hoc fricat locũ, in quo pili eradicati fuerint bis, vel ter in die,& nunquã renaſci pollicetur. Eadem oua luſciniç, cùm ægrotant, ſibi medẽtur, [g] lib.30.c.5 vt in luſcinia monuimus. Mirum, quod ſcribit Plinius[g] terram à Formicis egeſtã aliquos illinire ſtrumis,& conſimilibus vitijs,& podagris. cęterùm longè admirabilius, quòd idẽ tradit [h] lib.28.c.7 inter vanitates magorum, nempè ex his omnium digitorum reſegmina vnguium ad cauernas Formicarum abijci iubent, eamq́; quę prima cęperit trahere, correptam ſubnecti collo; ita diſcuti morbum, nimirum febrem, vel tertianam, vel quartanam, vel quotidianam.

VSVS IN CIBIS.

IN Indię quibuſdam partibus Formicas eſſe ſuprà ſcripſimus, quæ pipere conditæ in cibi vſum cedunt. Cenuſuciæ quoque inſulæ incolæ, apud quos Smaragdorum minerę ſunt, Formicis veſcuntur. nobis, vel viſæ tantùm abominabiles exiſtunt, tantùm abeſt, vt quis edere eas ſomniet. B

PROVERBIA.

Μύρμηξ ἢ κάμηλος, ideſt, Formica Camelus de vehementer inæqualibus, & modò minimis, modò maximis, quòd perinde ſit, quaſi repente Camelus in Formicam vertatur. Conuenit in eos qui ſibi non conſtant, in vtramq́ue partem immodici. Meminit Lucianus: ὡς δ᾽ νῦν ἔχομεν, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ὡς ἡ Epiſt.Saturnal.prima. παροιμία φησί, ideſt. Nam vt nunc viuitur à nobis, Formica Camelus, quemadmodum prouerbio dicitur. Loquitur de opibus inæqualiter inter mortales diſtributis, ut huic plurimum ſuperſit, huic multum deſit. Satis celebris eſt Formicarum paruitas, adeò vt quid paruum eſſe, aut videri, oſtendere cùm volumus, id velut prouerbialiter Formicæ conferimus, ſicut cõtrà, cùm aliquid magnum, monti, quod facit Galenus[a] in- [a] lib.2.de dignoſc. pulſ. c.1. quiens: Atqui montem etiam ſi magnitudine ſit ſtadij, paruum dicimus, & Formicam magnam, longè quidem cubito minorem. Herotymus quoq; apud Lucianum homines è ſubli- Dial. de ſectis. C mi contemplatur tam exiguos apparentes, vt Formicæ videantur. Quicunque inquit, omnibus ſuperatis incommodis, & diſcriminibus in finem vſque animosè perdurauerint, illi tandem ad faſtigium vſque conſcendunt, & ex illo felices facti, vitam quandam admirandam per reliquam ætatem exigunt, alios quidem mortalium non ſecus atque Formicas è ſublimi contemplantes. De Formicarum quoque indefeſſo labore, ac ſtudio prouerbialiter profertur hoc ab Ouidio:[b] [b] Lib.1.de Triſt.8.

Horrea Formica tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Illud inſuper Theocriti, Eidyl.9.

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ
Ἴρηκες δ᾽ ἴρηξιν. Ideſt.
Formica Formica placere, Cicada Cicada,
Accipitri ſolet Accipiter.

Nihil indicat aliud, quàm quòd ſimilis ſimili gaudeat, ſcilicet doctus docto, probus probo & contrà. Ἀγαθῶν μυρμηκία, bonorum myrmecia dicitur de immenſis opibus: nam myrmecia D Græcè ſignificat cauernam, aut agmen Formicarum: quamquã à Formicis Indicis ſumptum adagium videri poſſit, quas dictum eſt in Septentrionali Indorum regione aurum è cauernis egerere: nihil tamen prohibet quo minùs ad noſtras Formicas referatur, non ſolùm propter innumerabilẽ agminum multitudinem, verùm etiam propter genuinam quandã animantis in accumulãdo fenore induſtriã. Videtur autẽ Theocritus ad hoc prouerbiũ alluſiſſe cũ ait: In encomio Ptolomæi.

Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μογεόντων
Non ſecus, ac Formicarum ſemper properantium
Diuitia ſunt extructa. Idem alibi. In Syracuſanis.
Ὦ θεοί, ὅσσος ὄχλος. πῶς καὶ πόκα τοῦτο περᾶσαι
Χρὴ τὸ κακόν; μύρμακες ἀνήριθμοι καὶ ἄμετροι.
Dij boni, quanta turba, quomodo & quando tandem pertranſire
Oportet hoc malum? Sunt vt Formica innumera, & infinita.

Vſus videtur eadem parœmia Petrus Nellus Satyricus Italus, inquiens. Satyr.5.

Digitized by Google

Gli era vn volerui dir, quante formiche E
Habbia l'Eſtate, ò Stelle il Ciel ſereno
O Aprile, à Maggio fior, ò Luglio ſpiche.

Eodem ſenſu quoque dicimus bona terræ, τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, de bonis & immenſis, & omnigenis: quaſi dicas, quicquid terra progignit omnium rerum parens. Pro turba numeroque immẽſo Plato, * (quod hùc etiam ſpectare videtur,) dicebat τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος, ideſt, voluptatum examen, & Socrates apud Plutarchum ἀρετῶν σμῆνος, ideſt examen virtutum. Formicarum nidos inſpirare, quòd eleganter vnica voce μυρμηκιᾶν efferunt Græci, quaſi Formicari dicas, prouerbio dicuntur, qui malum ſibi imprudenter accerſunt. Natum inde quòd qui inſpirant, aut aperto ore loquuntur, in Formicarum antra ſeu cauernulas, his lingua vlcere intumeſcit atque inflatur, cuius rei cauſam aſſignant venenatum aërem, quo illarum antra imbuuntur è paſtu ſerpentium: Formicas namque mortuis anguibus veſci, inter confeſſa habetur. Ἔνεστι κᾀν μύρμηκι κᾀν σέρφῳ χολή, ideſt, Formicæ ineſt ſua bilis, & Serpho ſua. Admonet adagium, non eſſe contemnendum inimicum quempiam, nec vllum temere laceſſendum: quandoquidem nullum animal tam minutum, aut imbecillum, quòd irritatum non excandeſcat ira. Quadrabit & in homunculos nullis præditos viribus; tamen vin- F dictam molientes, ira vt ſolet, animos ſuppeditante. Serphus minutum animal non diſſimile Formicæ. Braſidos auctore Plutarcho cùm manum in caricas temerè miſiſſet, & à mure inibi forte fortuna latente morderetur. Papæ, inquit, vt nullum eſt animal tam puſillum, neque tam inualidum, quod laceſſitum, non cupiat vlciſci ſeſe. Formicæ ſemitam canit, de eo dicitur, qui ſubtilitates omnes proſequitur, & minutiſsima quæque dictioni immiſcet, vt elabatur: aut qui vltrò citroque narrationem rei implicat, prima medijs, vltima primis inuoluens temere. Extat apud Ariſtophanem de Agath. Comico dictum, quem ſugillat, vt ſubtilia ac flexiloqua carmina ſcribentem; Formicę viam ſuam obliquant diſcurſu implicito.

* Lib. 9. de Republ.

In Theſmophor.

I C O N E S.

CALLICRATES referente Plinio, [a] ex ebore Formicas, & alia tam parua fecit animalia, vt partes earum à cæteris cerni non poſſent. Alibi etiam habet ſic: [b] Sunt & in paruis marmoreis famam cõſecuti Myrmecides, cuius G quadrigam cum agitatore cooperuit alis Muſca, & Callicrates, cuius Formicarum pedes atque alia membra peruidere non eſt.

[a] lib. 7. c. 21.
[b] lib. 35. c. 5.

F A B V L O S A.

DE ouo, inquit, D. Hieronymus, natum Caſtorem Pollucemque confirmant (pagani) & ex Formica Myrmidones, & alia mille, quæ quamuis contra naturam rerum venientia, ipſis tamen ſunt viſa credibilia. Fuere autem Myrmidones Theſſali, ab Aeginetis profecti, qui cum Peleo ea loca tenuerunt, infeſtiſsimi etiam Troiani nominis hoſtes, & ad Troiam Achillis ſocij, quorum quinquaginta naues plenas duxit. Homerus, cuius locum quoque Plinius [a] citat, tribus eos nominibus nominauit, Myrmidones, Hellenas, & Achæos. Euſtachius ab Heroë quodam Myrmidone, ſic eos appellatos exiſtimat. Alij huiuſmodi fabulam de eorum origine referunt. In faucibus ſinus Sauronici inter Atticam, & Peloponne- H ſum ſita fuit Aegina inſula, contra Atthidem. Hic regnaſſe fertur Aeacus Iouis ex Aegina filia filius: quam cùm Iupiter comprimere vellet, & Iunonem vereretur, detulit eam in inſulam Delon. Quam rem cùm reſciſſet, indignè ferens Iuno, ſerpentem in aquam miſit, atq; ita totam inſulã peſte immiſſa infecit, vt breui omnibus mortalibus fuerit exhauſta: Heſychius eam venenaſſe ait, quod qui ex ea aqua biberent, debitum naturę ſoluerent. Aeacus ſolitudine perturbatus Iouem precatus eſt, vt aliqua via damnum reſarciret. Itaq; Iupiter Formicarum numerum, hęrentem in quercu proxima, in homines conuertit, & filio in hos imperium fecit. Cæterùm fabula verbis aliquanto diuerſioribus ab alijs in hunc fermè modũ narratur. Iupiter Aegina Aſopi fluminis filia abducta, deſcendit Phliuntem quo loco ſtupro vitiũ obtulit puellæ, ac grauidam fecit. Ex hac paulò pòſt progn atus fuit Aeacus. Porrò Aſopus vbi diutulè quæſiſſet filiã, tandem à Siſypho didicit, à quo rapta & quò abducta eſſet. Itaq; pater nihil ſegniter agendũ raptus, quo potuit, eò maturauit. Iupiter aduertẽs fore, vt in adulterio depre-

In ſymb. Ruffini.

[a] Lib. 4. c. 7.
Iliad. B.

A deprehenderetur, Aeginam transformauit in ſui nominis inſulam, ſe verò in lapidem. Venit Aſopus; ſed cū neminē ibi offenderet, redijt in ſuos alucos. Iupiter iratus, cùm vellet indicē peſſimè multari, eū apud inferos tanti pōderis ſaxū ſurſum deorſum verſare cogit, in quantum ipſe paulò antè mutaret. Aeaci item miſertus, quòd ſolus inſulam incoleret, Formicas eius regionis omnes mutauit in homines. Hinc ἀπὸ τῶν μυρμήκων, μυρμιδόνες ἐκλήθησαν. Alij locum non Phliuntem, ſed Philiuntem nuncupant. Sunt qui aliam fabulam adducunt de Formicis. Peleus interfecto à ſe fratre ſuo, fugit, atque in Theſſaliam delato, cùm exercitu opus eſſet, Iouem precatur: ac Formicæ regionis mutatæ extemplò ſunt in viros. Sunt qui Iouem in ignem cōuerſum Aeginam compreſſiſſe dicant, quod & Ouidius [b] innuit, cùm ait: [b] Metamorph.6.

Aureus vt Danaen, Aſopida luſerit ignis.

Idem Ouidius [c] prolixè, ac elegantiſſimè hanc eandem fabulam proſequitur, quam lector conſulere, adireq; poterit. Addit autem Formicas eas, quas Iupiter in viros conuertit, in ſacra Ioui quercu habitacula ſua habuiſſe. [c] Lib.7.

Fortè, (inquit,) *fuit iuxta patulis rariſſima ramis*
Sacra Ioui quercus, de ſemine Dodonæo.
B *Hic nos frugilegas aſpeximus agmine longo*
Grande onus exiguo Formicas ore gerentes;
Rugoſoq; ſuum ſeruantes cortice callem.

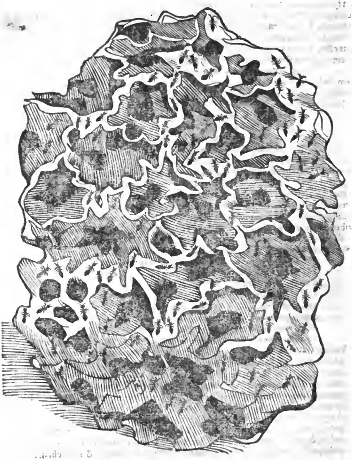
Cæterùm quid per hanc fabulam ſignificarent antiqui, explicauit Theagenes in rebus quas ſcripſit [d] Aeginetarum, quod Aeginetæ perrari erant aliquando in inſula, quia frequentibus piratarum, aliarumque nationum incurſionibus infeſtarentur: qui cùm minimè ſcirent reſiſtere, in ſpeluncis tanquam Formicæ delitèſcebant. Aeacus autem naues ædificare illos docuit, populoſque ad rei militaris exercitationem euocauit, quare timore deiecto, externiſque viribus paulatim reſiſtere docti, è ſpeluncis in apertum prodierunt: inde è Formicis in homines dicuntur conuerſi, vt eleganter admodum ſcribit [e] Tzetzes. Heſiodus Myrmidones primos mare nauigaſſe ait, & è Formicis in homines mutatos. [d] Lib.3. [e] Hiſt.133; Chil.7. In Theogonia.

Μοῦνος; ἐὼν ἤσχαλλε, πατὴρ ἀνδρῶντε θεῶντε
Ὅσσοι ἔσαν μύρμηκες ἐπηράτου ἔνδοθι νήσου,
Τοὺς ἄνδρας ποίησε, βαθυζώνους τε γυναῖκας
Οἵ δ' ἤτοι πρῶτοι ζεῦξαν νέας ἀμφιελίσσας.
C *Solus triſtis erat, hominum ſator atque Deorum*
Inſula quas habuit Formicas, protinus omnes
Has homines facit, vt mas eſt, aut fœmina in illis.
Hi ſalſas primùm ſulcarunt puppibus vndas.

At Strabo fabulæ locum datum fuiſſe inquit, [f] quia Formicarum more terram fodientes, vt agriculturæ locum haberent, ad petras transferrent: foſſaſque incolerent, ne in ædificia ſumptus facerent. Alij dicunt eos prius Formicarum more ex illis fructibus, qui ſponte naſcerentur, in ſpeluncas congeſtis victitaſſe, ignaros prorſus agriculturæ, aut nauigationis, aut omnis politioris victus, quæ omnia per Aeacum edocti dicuntur è Formicis homines fuiſſe conuerſi. Alij rurſus Myrmidones volunt homines aliquando fuiſſe agreſtes, eodem fermè ingenio, quo reliqui ferè omnes ruſtici malè audiunt, ac damnantur, furaces ſcilicet, & raptores, qui licet in id genus animalia fuerint tranſmutati, priſtinum tamen conuectandi prædas, & rapto viuendi morem obtinuerunt. Contrà Ouidius ab Aeaco Myrmidonibus ait impoſitum nomen, quod Formicarum inſtar ſeduli eſſent, & indefeſſi in tolerando labore: [f] Lib.8.

D *Myrmidonaſq; voco, nec origine nomina fraudo.*
Corpora vidiſti; mores quos ante gerebant,
Nunc quoque habent: parcum genus eſt, patienſq; laborum,
Quæſitiq; tenax, & quod quæſita reſeruet.

E

F

G

H

DE CIMICE Cap: II.

[a] *lib.29.c.3.* Paupertatis, & moleſtiarũ ſymbolum.

DILIGENTIÆ atque ſedulitatis typus nobis hactenus fuit Formica, & calcar ad laborem: iam verò Cimex, quem fœdiſsimum animal, & dictu quoque faſtidiendum Plinius [a] nominauit, itē Pediculus & Pulex, de quibus pòſt, paupertatis fuerint ſymbolum, quin & ſorditiei, & continui faſtidij. Equidem inter hoſce, & diurnos, & nocturnos hoſtes, qui placidam nobis noctu, & dulcem ſomni quietem; interdiu curas, ſolicitudines, amores, metus, gaudia, dolores, partim inuident, partim intercipiunt, partim præbent, & quæ ſordi-

bus

A hus naſcuntur humanis, humanoq; ſanguine veſcuntur Inſecta, Cimices grauiores, nocentiores, infeſtioresq́; ſunt, quippe qui non ſolùm morſu dilacerent, quo & ſomnum interturbant, & ſanguinem nobis adimunt, vt & Pediculi, & Pulices faciunt, verùm etiam teterrimo odore torquent, &, vt Matthiolus ait, fœtorem adeo deteſtabilem abominandumq; nobis ex ſe relinquunt, vt eo longè magis ſenſus, ſpiritusq; lædantur, quàm vniuerſæ corporis partes, quæ ab ijs fuerint ictæ. Dixi autem paupertatis etiam eſſe ſymbolum, nam hoc me docuit facetiſſimus Comicus in Pluto, vbi Peniæ ſiue Paupertati conanti perſuadere ne diteſcere optaret, Chremulus reſpondet. Tu quidem quid mihi præbere poteris boni, præter veſicas ex balneo, & puerulos fameſcentes, & vetularum tumultum, Pediculorumq́; numerum, & Culicum & Pulicum infinitum, adhæc lectum iuncorum Cimicibus plenum, qui dormientes excitat, proq; pallio veſtem laceram, & ſtoream pro tapeto marcidam, pro puluinari non mediocris magnitudinis lapidem &c. Idem innuit lepidiſſimus [b] Epigrammatarius, cum Cheræmone ludens, qui mortem laudabat, volens in eo videri ſectari ſapientiam Stoicorum, qui mortem contemnunt, & de contemnenda morte præcipiunt, cùm id ageret deſperatione, & ex rei domeſticæ difficultate, nulla inquit, Cheræmon, laus eſt, ſi in iſta miſeria mortem optas: maior laus fortitudinis erit ei, qui inopiam magno animo ferre poteſt. — Cimicum noxæ. — [b] Lib. 11. Epig. 57.

B

Quod nimium laudas Cheræmon Stoice, mortem,
Vis animum mirer, ſuſpiciamq́; tuum.
Hanc tibi virtutem, fracta facit vrceus anſa,
Et triſtis nullo qui tepet igne focus.
Et teges, & Cimex, & nudi ſponda grabati,
Et breuis, atq; eadem nocte dieq; toga.

Cæterùm etſi Cimex tam abominandum ſit animal, vt omnes vbiq; terrarum nullum non lapidem moueant, vt eum domo ſua expellant, ac occidant, non defuere tamen, qui eum laudarint, non quòd medicos nobis vſus præbeat, (præbet autem plurimos) ſed quòd noctu nos mordeat, vt Chryſippus, qui, teſtante [c] Plutarcho, in quinto de natura dixit, vtiliter nos à Cimicibus è ſomno excitari, & à muribus admoneri, vt in rebus locandis curam adhibeamus. — Cimicē vtilem eſſe hominibus. — [c] Li. de Stoi. repugnant.

C

AEQVIVOCA.

Κόρις (ita Cimex Græcis appellatur) etiam herbæ ſeu fruticis eſt genus, quod [a] Dioſcorides alio nomine hypericon, ait dici, Ita quoq; [b] Plinius: Semen hyperici, quod coris appellatur. Et antè dixerat: Eſt & aliud hypericon, quod alij corin appellant, folio tamaricis. Apud Heſychium oxytonως ſcriptum κορὶς, ab eoq; eſſe dicitur piſcis quidam: item herba quædam alio nomine dicta χαμαιπίτυς. Plinius ſanè paulò ante Locum citatum ſcripſerat hypericum ab alijs χαμαιπίτυν, ab alijs corion appellari. Sed Dioſcorides tamen ſeorſum de cori tractat, ſeorſim de chamæpyti, diuerſa eſſe indicans. — Coris herba. — [a] Lib. 3. cap. 174. — [b] Lib. 16. cap. 11. & cap. 8. — Chamæpytis non eſt coris.

SYNONYMA.

CIMEX κόρις, vt dixi, Græcis nominatur, nonnunquam etiam κόρυς. Sed à Dioſcoride κόρεις οἱ ἀπὸ κλίνης, hoc eſt Cimices lectularij dicuntur: In

D glosſario in plurali κορίδες etiam inuenio, & in Epigrammate Antiphanis κόρεις. Recentiores Græci κορέξα nominant: reperio deniq; in veteri Lexico Ἄφις pro Cimice. Apud Latinos nullum hactenus vidi Synonymum: apud Arabes verò non pauca, nempe Alcard, Alcarid, Alfeſim, Alfeſeſim, Deboliar, Dgarſames, Corab, Coroda, Alhalem, Alcaradol, Faſaſos, Flaſis, Feſeſiſi, Ieſaſes, Igil. Germanis vocatur Vuantzen, Hiſpanis Chiſmes, Chimeſas, & Parauelhos, Gallis Puneſes, Italis Cemice, Belgis Vvaechluijs, & Vuandtluijs, Polonis Pl'usnuua, Vngaris Palazk ſcrog, Tſimaz. [a] Iſidorus Cimicem vocari putat de ſimilitudine cuiuſdam herbæ, cuius fœtorem habeat. — [a] Lib. 12. Orig. cap. 5. — Etymum.

GE-

E

GENVS, FORMA.

^a Lib. 19. cap. 4.

CIMICVM duo genera ^a Plinius recenſet, quorum primum ſimpliciter Cimicem vocar, quod illud eſt, quod lectis noſtris tantoperè infeſtum eſt, alterum agreſte, quòd in malua naſci ſcribit. de quo pòſt ſeparatim agam. Domeſtici Cimicis differentiam nullam obſeruaui. De eius forma autem agere ſuperuacuum eſt, cùm omnibus fœtore ſuo horrendo, ac odioſis morſibus notiſſimus ſit. Icon pòſt dabitur.

LOCVS. GENERATIO.

Cimex pro lecto ſumitur.

NASCVNTVR communiter Cimices in lectorum grabatis, & præſertim in eorum rimulis ſiue confractibus, atque item in parietibus lecto proximis, qui tam communis eorum locus eſt, atq; habitatio, vt doctiſſimus poëta Catullus Cimicem pro lecto in ſuis carminibus acceperit, F

Furi cui neq; ſeruus eſt, neq; arca,
Nec Cimex, neq; Araneus, neque ignis.

Pauperes cur multùm Cimicibus infeſtentur.

^a Lib. 5. de Anim. c. 31.

^b Lib. 11. Epigr. 33.

Cæterùm licet omnium & diuitum, & pauperum thalamos infeſtent Cimices, pauperes tamen ijs magis moleſtantur: cuius duplex dari poteſt ratio, ex materia ſcilicet, qua naſcuntur, & cura, quam locus requirit, in quo Cimices generari prohibentur. Non enim naſcuntur hæ moleſtiæ in lectis, quorum linteamina, & ſtramina ſæpe renouantur, vt in diuitum ædibus fieri ſolet. Oriuntur autem ex ſordibus humanis, vel vt ^a Ariſtoteles ait, ex humore, qui per ſumma corporis animalium conſiſtit. Is verò etiam in pauperum lectis, panniſq; ac ſtramine magis colligitur, quoniam rarius linteamina, & camiſias renouant. Quantopere pauperes Cimicibus affligantur, oſtendimus antè ex Ariſtophane, & Martiale: apud quos ſimile, quid aliud lego. Hic enim in ^b Neſtorem inuectus, quòd ſe pauperē ſimulabat, inquit:

Nec toga, nec focus eſt, nec tritus Cimice lectus.

^c In Nebulis

^d In Tereciſmat.

Apud illum verò ^c Bacchus deſcenſurus ad inferos iter illud oſtendi ſibi precatur, & eas dari G cauponas, in quibus pauciſſimi Cimices eſſent. ^d Scaliger quoq; agens de vita hoſpitia, faſtidijs hiſce plena eſſe innuit, dum canit:

Hac ſumma eſt; ano vt dulci lætoq; fruamur.
Hoc quodnam eſt, aliud, quàm hîc vita ponere metam
Nullam aliam ſperare? vtrum malisnè? Viator
Semper in hoſpitio, dat quod prouincia, plenum
Pulicibusq; & Cimicibus: qua incommoda latro
Et peſtis faciet ventura viderier, aut te
In patria nitidum, terſum, florente, beatam
Inter amicitias & noti pignora cali?

Vnde naſcantur.

^e Lib. 3. de ſanit. tuen. cap 87.

Cur in charta naſcātur.

Ariſtoteles loco citato Cimices, Pediculos & Pulices per coitum ea ſcribit generare, quæ Lendes vocantur: ex hiſq; nihil præterea naſci poſſe. Ipſos autem Cimices naſci, vt dixi ex humore, qui per ſumma corporis animalium conſiſtit. In quem philoſophi locum incidens ^e Cardanus: In Cimicibus, inquit, putat eſſe ſordes humanas (& ſanè ſunt ſanguineæ corpulentæq;) ſed videmus quotidie, inquit Cardanus, ex libris naſci, ſeu tum incerta ratione H hac chartæ; vel quoniam linteorum fragmentis charta noſtra fiat, tam diu ſeruato viru. Sic Cardanus. Sed ſi virus illud tam diu conſeruari velimus, vt ille conijcit, certè ſtatuendum eſt, ex ea tantùm charta Cimices oriri, quæ ex linteis factæ fuerit, in quibus dormierit homo, vel veſtem habuerit, ſed eum in omni charta reperiatur, etiam in ea fortè cuius materiam homo nunquam contigit, non poſſum Cardani opinionem omnino recipere, neque etiam prorſus auerſari. Idem Cardanus hoc quoq; non videtur recipere, quod neget ex coitu generari, ſed Lendes generare ſteriles dicat: cur ergo eſt, inquit, quod ibi multi ex his, multi etiam generantur, vbi pauci, pauci? Nunquid errauit, an rectè potiùs intelligendus eſt, ex eorum igitur coitu duplex fit generatio, atq; vna quidem ex ſeipſis; atq; ſic ob imperfectionem non ſimile, ſed aliud generatur. Ex materia autem propria ex qua illi geniti ſunt, id eſt ex ſudore, aut recremento animalium eiuſdem generis, quoniam à Sole aut Luna præparatur, quàm in ipſo animali: Hæc igitur cauſa eſt, quod excindere hoc animalium ge-

Duplex generatio.

nus

Digitized by Google

A nus eorum prohibet generationem, non vt materiam, ſed vt agens, ac generans. Hoc igitur
eſt, quod à Sole, ab igneq; melius conſumitur, ab aqua autem eluitur, a frictione perturba-
tur, atq; corrumpitur. Ita cubicula principum ſic mundari ſolent. Hæc itaq; Cardanus. Ad-
do ego, qui fiat, quòd minus infeſtentur lecti, quamdiu ab homine occupantur, cùm contrà
fieri deberet, ſi ex recremento eius ortum habeant, vt philoſophus dixit. Vidi ſæpè peregri-
nantium, vel rus euntium lectos ſubito infeſtos eſſe Cimicibus, cùm præſentibus ipſis nullus
appareret: præterea vnde ipſis cibus abſente homine? ijs enim viuimus, quibus conſtamus.
Sed hic lubens incido in locum quendam [f] Cardani de Carthuſianis Monachis, à quibus
cùm audiuiſſet illos Cimicibus non infeſtari, idq; multorum teſtimonio corroborari vide-
ret, vt puderet ipſum negare, quod leuitatis eſſe putabat credere, eos cauſam afferre addit,
quòd carnes non edant: ſeu id ſit, inquit, ob munditiem, aut artem aliam quampiam, non-
dum aſſequi potui. Ego tamen minus laboro quærere cauſam cur ſit, vbi mihi abundè non-
» dum exploratum eſt, ſi ſit. Aduerſus quam opinionem ſic agit [g] Scaliger. De Carthuſianis
» Cimicibus arriſere tibi fabulæ. Quarum nugas audes inſerere ſubtilitatibus. Sed adiungis
» his mendacijs cauſas non minus vanas non tentari ab illis, quia carnibus abſtineant. Vtinã
B Pythagoræ id ſcire contigiſſet. An non meminiſti: canes à Cimicibus non appeti: ab equis
» fugere Pulices Mures tantùm alere, atq; inferre Pulicum, vt paulò minus accuratè proſpe-
» ctanti Pulicis interdum corio tecti eſſe videantur. Eſto. Cimicum incurſionibus nemo Car-
» thuſianus vellicetur. Reſtat illud tamen: in eorum cubiculis an oriantur. Nam Toloſani le-
» ctuli non eſitant carnes, & tamen ea peſte infames ſunt. Magnam verò ſanè rem. Si Carthu-
» ſianorum aſarcophagia exterminet ex illorum toto cęlo tam fœtidam beſtiam. Nam in Mar
» ſis Viperæ ſunt: ſed illis, quanquam infenſis, non infeſtæ. Naſcuntur abiegnis potiſſimum
» cubilibus maximeq; vbi palea inueterauit. Si intra telam coacta fuerit, conſutaq; non na-
» ſcuntur. Inter chartaceos quoq; libros generantur. Sed mirum quantum in caueis gallina-
rum. Hactenus Scaliger. Sed illud ſummoperè miror, quamobrem Cimices non generet
palea intra telam coacta, ac conſuta, cùm æquè tela, ac palea, quin imo prius recremento
hominis inquinetur. Bononiæ & fortaſſis in tota Italia, paleam intra telam conſuunt, ſed
nunquid ad hunc finem, neſcio, hoc interim ſcio, cùm Cimices vel fugant, vel interimunt,
paleam non renouare, ac ſi ea inſecta non eſſet. Vt itaque fabuloſum eſt Carthuſianos Ci-
micibus carere, ita contrà verum eſt, in Inſula S. Thomæ non reperiri Cimices: ſed Pulices
C tantùm. Vulgo item iactatum eſt, è Cimicibus contritis nouos exoriri Cimices, quod, vt
[h] Scaligeri verbis vtar, mihi quidem non ſit veriſimile. Sed quibus primordijs, illis in locis
concreabantur olim ij, qui fuerint ibi contriti, ſubnaſci alios. Ligna enim quædam, inquit
ille, vt abiegna, & paleas habere illiuſce ſpeciei ſecum rudimenta naturalia manifeſtum eſt.
Qua natura ſuperſtite, atq; incolumi permanente, non tam redintegretur, & contrariorum
tabo, quàm noua ex veteribus principijs ſubſtituatur generatio. Mirum ſanè eſt, quod re-
fert [i] Cornelius Gemma, nempe quandam fuiſſe matronam in ciuitate prope Moſam, cui
poſt capitis vehementiſſimos, & diuturnos cruciatus diſſecta caluaria magnam putredinis
vim oſtendit circa ſubſtantiam cerebri, & inter meninges tum Vermiculorum, tum Cimi-
cum copiam incredibilem. Quod ad victum attinet, is talis eſt, qualem diximus, nimirum
humor ille, ſiue excrementum animalis, quo orſi ſunt, quamquam [k] Ariſtoteles viuæ carnis
humore ali velit. Vnde itaq; eis cibus in eo lecto, quem nemo frequentat?

[f] Lib. 10. de Subtil.

Carthuſiani monachi an Cimicibus infeſtētur.

[g] Exer. 246. 5.

Palea intra telam coacta Cimices nō generat.

Cimices vbi non reperiantur.

[h] Lib. 2. de plant.

[i] Lib. 1. Coſmocrit. c. 4.

Cimices inter meninges.

[k] Li. 5. Hiſt. cap. 31.

DENOMINATA.

D CIMICVM arborem vocant Arabes vlmum, quòd veſiculas proferat, in
quibus Culices generantur, de quibus inter Culices diximus, vt Culicum
arborem rectiùs nominaſſent: non enim ibi Cimices naſcuntur. Cimicia
dicit [a] Iſidoro propter ſimilitudinem Cimicis. Vnde, inquit, & eam Græ-
ci Corionem vocauerunt. Naſcitur in locis aſperis & cultis. Ἀκορίζειν pro
perdere Cimices affertur ex quodam Epigrammate,

Arbor Cimicum. Cimicia.

[a] Li 17. Ori. cap. 9.

VT FVGENTVR.

[a] Lib. 1. de re ruſt. c. 3.

M[a]ARCVS Varro cucumerẽ anguinum condi iubet in aquam, eamq; in-
fundi quò voles, ita nullos accedere Cimices, & felle bubulo aceto mixto
lectum vngi. Didymus Cimicibus abolendis, picem liquidam & ſylue-
ſtris cucumeris ſuccum cubilibus inſpergit, item ſcylla particulatim diſ-
ſecta tritaq; in aceto, & ſpongia hoc liquore imbuta detergit. Itidem me-
dicæ mali frondes cum oleo decoctæ, vt hanc peſtem arceant, lecticarum
coagmentis illinit: traditq; præterea taurino, aut hircino felle, addito acri aceto, cubiculo-
rum parietes illini vtiliter: atque idem etiam præſtare, ſi viuum ſulfur, & oleum vetus adie-
ceris. Cimices Lectularij non adderunt, vbi locum glutini piſcium (quod ichthyocollon
vocant) decocti reſperſeris iure. Incubantes enecabis, ſi coctis olei fracibus & bubulo felli
miſtis ex oleo roraueris: aut hederæ, aut capparis frondibus ex oleo litis. nec ſecus parieti-
bus delitcſcentes perimes. Præſens eis moliuntur exitium, cum herbæ pedicularis acetabu- F
lum, ſcyllæ in taleolos diſſectæ tantundem, acris aceti ligula, teruntur vnà, & cùm incalue-
rint igni, linuntur. Aliqui cedrini liquoris portionem adijciunt, & quadrantalem paſſi mo-
dum: vitulini vel caprini fellis, quantum volæ ſinu capi poteſt, & tantundem paſſi cum ace-
to. Florentinus memoriæ prodidit Hirudines, & Cimices mutuo halituum eiaculatu confi-

Hirudinũ & Cimicũ antipathia.

ci. Illas, cum conceptum Cimicis nidorem ad eas fiſtula detulerit: hos, cùm graui fumi vi-
rus hirundinibus emiſſum inſederit, ambitu velaminibus ſtipato, ne vapor euaneſcat in au-

[b] Lib. 32. Epig. 2.

ras. [b] Plinius quoq; vrentium ſanguiſugas necare Cimices ſcribit. Scolopendra ſiccata ſuo
odore eundem præbet effectum. Ad idem pollent hederæ folia cum hirudinibus decem tri-
ta. Democritus aſſerit Cimices nec ſitu cubilium, nec aſpergine creari, leporis aut ceruis pe-
des à tergo circum lecti fulcra pendeant. Si quis inter peregrinandum vas aquæ frigidæ ple-

Vt dormiẽtem non attingant.

nam lecticæ ſubijciat, dormientem non attingent. Lupini madentis imber, quo pleriq; om-
nes vtuntur, exanimat quos attigerit. is tamen non prohibet conſperſus, quin paulò pòſt re-
diuiui conualeſcant. Ad Cimices necandos probatum Alexij, Accipe abſynthij, rutæ, olei
communis aquæ, ſingulorum, quod ſufficit, coquantur omnia bene vſq; ad conſumptionem
aquæ, deinde coletur oleum, cui miſceatur axungiæ, quantum ſatis eſt, & fiat vnguẽtum, quo G
lecticarum iuncturæ inungantur. Aliud ad Cimices interficiendos expertum, eiuſdem. Acci-
pe axungiæ porcinæ, argenti viui, ſingulorum quantum ſatis eſt, miſceantur optimè, & fiat
vnguentum, quo lecticarum iuncturæ, & rimæ inungantur. Idem facit tinctura ſulphuris.
Aliud. Accipe abſynthij m. 1. ellebori albi vnciam: coquantur in Lixiuio, vſque ad tertiæ
partis conſumptionem, quo iuncturæ lectorum inungantur. Aliud. Abſynthium, ruta, abro-
tonum, mentaſtrum, ſatureia, iuglandis folia, filix, pſeudonardus, quæ nobis lauendula di-
citur, nigella, coriandrum viride, pſyllium, anagyris; omnia, vel aliqua culcitris ſupponan-

[c] Lib. 27. cap. 9.

tur: aut coquantur in aceto, ac inde toralia conſpergantur. [c] Plinius folia vtriuſq; filicis Ci-
mices necare ſcribit. Geniſtæ communis ſiliquæ ſemine prægnantes, quòd Cimices referre
figura quodammodo & colore videtur, ſi ſub puluinari, & lecto ponantur, Cimices fugant,
quod nuper fortuito quidam didicit, & mihi retulit. Democritus tradit, ſi crines equi ſuſpẽ-
dantur in oſtio cubiculi, non intraturos Cimices; ſimiliter præſtat nigillæ, & cicutæ fumus.
Raſis teſtatur, ſi inungatur corpus ex oleo, in quo decoctum ſit abſynthium non appropin-
quare Cimices. Si cannabis ponatur per lectum, fugient, & non iterum veniẽt, vt voluit Hip
pocrates. Stercus tauri ſi credendum Auicennæ, propriã fugat Vermes venenoſos, & Cimi- H
ces, ſi eo ſuffitus fiat. Cimices quoq; referunt pelli, ſi ebulls viridis in ſpondarum capitibus

[d] Lib. 7. de Var. rer. cap. 30.

ponatur, forſan ob odorẽ tetrum: hoc certè, inquit [d] Cardanus, eſt malum malo pellere. Oc-
cidit eos fumus chalcanthi & æruginis, ſed non ita quin denuo redeant: itaq; nil melius eſſe
iudicat Cardanus, calce cum lixiuio feruente mixta, & vt ſic diu torreantur tabulę & vndiq;
inde miſceantur ſtaphiſagria & hydrargyrium, & ſulphur, & oleum laurinum chalcantho &
ærugini, ſi illinantur. Fumus ex ſtercore bouino expellit eoſdem, item ligni aloes, myrtuum
ſiccarum, & cymini, & bdellij. Cimices grauis odor rubrarũ pellium, quæ à Germanis Reu-
ſch leder appellantur, mirificè tollit: hæ autem à Moſcouia per Bulgariam in Italiam & Ro-
mam venales aduehuntur. Iuuat in primis ſtorea eos ſub ceruicali poſita excipere, & manè
excutere collectos, & veſperi etiam, antequam ſe ad dormiendum conferant: ſic enim quo-
ſcunq; occident, à moleſtia auferent alios. Storea vt eſt vetuſtior, ita fit melior: nam ſocie-
tate odoris alliciuntur. Sic plerumq; fit Bononiæ.

VSVS

A

VSVS IN MEDICINA.

PLAVTVS[a] Lenones animalculis, quæ homines infeſtant continuò, cõparans, minus rectè Cimices putat nullius vſus eſſe, dum ait:

Item genus eſt Lenonum inter homines meo quidem iudicio.
Vt Muſca, Culices, Pedeſq́, Puliceſq́, Cimices
Odio & malo & moleſtiæ, bono vſuſq́ eſtis nulli.

Tametſi enim infeſtiſſima, fœdiſſimaq; ſint animalia, noluit tamen eos genuiſſe natura omnium rerum parens, quin ſuum haberent in medicina vſum. Quædam pudenda dictu, inquit[b] Plinius, tanta authorum aſſeueratione commendantur, vt præterire fas non ſit. Siquidem illa concordia rerum, aut repugnantia, medicinæ gignuntur, veluti Cimicum animalis fœdiſſimi, & dictu quoq; faſtidiendi natura, contra ſerpentium morſus, & præcipuè aſpidum valere dicitur. Item contra venena omnia: argumento, quòd dicunt gallinas, B quo die id ederint, non interfici ab aſpide: carnes quoq; eorum percuſſis plurimum prodeſſe.[c] Dioſcorides quoq; Cimices ad multa mala celebrans: Cimices, inquit, qui in cubilibus enaſcuntur, cauis fabarum incluſi, ſi ante febrium ſignificationes ſepteni deuorentur, quartanis ſunt auxilio: & citra fabas ſumpti, percuſſis ab aſpide proſunt. Vuluarum exanimationes olfactu reuocant. Poti cum vino, & aceto, adhærentes ſanguiſugas abigunt: triti & vrinariæ fiſtulæ impoſiti, vrinæ auguſtias leuant. Hæc ille, quæ præcitato loco Plinius partim confirmat, partim refellit, his verbis. Ex his quæ tradunt, humaniſſimum eſt illinere morſibus cum ſanguine teſtudinis. Item ſuffitu eorum abigere ſanguiſugas adhęrentes, hauſtusq; animalibus reſtinguere in potu datos, quanquam & oculos quidam ijs inungunt tritis cum ſale, & lacte mulierum, aureſq; cum melle, & roſaceo admixtis. Eos qui agreſtes ſint & in malua naſcantur, crematos cinere permixto roſaceo infundunt auribus. Cætera quæ de his tradunt, vomicæ & quartanarum remedia, aliorumq; morborum, quanquam ouo, aut cera, aut fala incluſos cenſeant deuorandos, falſa, nec referenda arbitror. Lethargi tamen medicinæ cum argumento adhibent, quoniam vincatur aſpidum ſomnifica vis, ſeptenos in cyatho aquæ dantes, puerilibus annis quaternos. Et in ſtranguria fiſtulæ impoſuere. Adeo C nihil illa rerum omnium parens ſine ingentibus cauſis genuit. At verò de potu ipſorum ad hirudines eijciendas Galenus ita cenſet: Quidã de Cimicibus ſcripſerunt, quòd ſi cum aceto bibantur, deuoratas hirudines eijciant. Nos autem per allij eſum ipſas eijcientes, Cimicibus nihil opus habuimus. Equidem & ego à tam fœdo medicamento plurimum abhorreo.[d] D. Hieronymus tamen Cimices ad ſangui ſugas celebrans, hoc remedium in tam inutili neſcientibus animale proponit, ceu quid admirandum. Quid ita inutile inquit eſſe videtur, neſcientibus vt Cimices? Si ſanguiſuga faucibus hęſerit fumo eius excepto, ſtatim euomitur, & difficultas vrinæ huius appoſitione laxatur. Hierocles, ſi tardius reſpondeat vrina in equo, viuum Cimicem in aurem indi iubet, aliumq; in parte genitalis ſuperiore in foramen quo meat vrina pertritum imponi, itaq; ſtatim lotium erumpere. Itidem recentiores quidam ad ciendam vrinam, viuis Cimicibus in penis organum immiſſis, non autem mortuis, vt Dioſcorides voluit, vtuntur, quod Mathiolo magis conſentaneum eſſe videtur, quòd in meatum vrinarium inditi viui, ingreſſu titillationem excitent, & vrinæ vim expultricem proritent. Michael Sauonarola tamen[e] Dioſcoridi ſubſcribit, laudatq́; præterea ad lapidem oleum, in quo ebulliti ſunt Cimices multi contriti, ſi in eò plùs quàm tepido in vaſe D aliquo exiſtente virga teneatur; immo, inquit, creditur, quod etiam hoc modo iam egredietur è veſica. Et quamuis Plinius Cimicum remedium à Dioſcoride memoratum ad quaternas improbet, Serenus tamen Cimices inter quartanæ remedia recenſens canit:

Allia non pudeat terno cum Cimice trita
Et diluta mero, medijs haurire diebus.

Et Marcellus Virgilius Cimices in vrbe & agro dari vidit tritos in puluere in cunctis febribus. Idem Serenus Cimices celebrat ad hæmorrhagiam.

Si modicus pleno manat de corpore ſanguis
Subuenit; at nimius cum vita funditur ipſa.
Quapropter multo naris completa cruore
Cùm fluit, attritus Cimex conducit odore.

[a] *In Curculione.* Cimices vtiles eſſe.

[b] *Lib. 28. 4.*

[c] *Lib. 2. cap. 33.*

Cimicum agreſtium vſus.

[d] *Lib. 2. contra Iouinianum.*

Contra urinam retentã in equo.

[e] *Tract. 6. cap. 18.*

PRO-

PROVERBIVM.

E

TAMETSI Cimex tam immundus ſit, tamq; humilis, atque tam peſſimè olens, ſit nihilominus interdum eiuſdem mentio, vt nihilo plus ſit is, quem illi comparamus. Immo Italicum prouerbium eſt, aliquem Cimice ſordidiorem fore. Sapitq; adagium hoc antiquitatem, nam & Horatius Pantilium poëtam quendam, ſordidum Cimicem vocat,

Pantilius poëta Cimex cur dictus.

Men' moueat Cimex Pantilius? aut crucier, quòd
Vellicet abſentem Demetrius.

a Lib. 15. cap. 19.
b In Nebulis.
Corynthy ſerpentes.

Quem locum Horatij notans [a] Turnebus, Cimicem, inquit, dixit Horatius Pantilium ad contemptum, ex Inſecti nomine, & fœtore omnibus inuiſi, & quòd ab eo morderetur, roderetúrq;. Elegantiſſimè etiam Strepſiades apud [b] Ariſtophanem, Corynthios ſerpentes, Cimices vocat, & quantopere homines infeſtent, oſtendit. Is enim cùm prius dixiſſet ſeſe pœnas Cimicibus daturum, pòſt ſubinde morſus à Cimicibus exclamat: F

Ἀπόλλυμαι δείλαιος ἐκ τοῦ σκίμποδος.
Δάκνουσί μ' ἐξέρποντες οἱ κορίνθιοι,
Καὶ τὰς πλευρὰς δαρδάπτουσι,
Καὶ τὴν ψυχὴν ἐκπίνουσι,
Καὶ τοὺς ὄρχεις ἐξέλκουσι
Καὶ τὸν πρωκτὸν διορύττουσι
Καὶ μ' ἀπολοῦσι. Id eſt:
Perditus ſum miſer è ſcabello,
Mordent me extra ſerpentes Corynthy.
Et latera deuorant,
Et animam ebibunt,
Et teſticulos extrahunt,
Et culum defodiunt.
Et me perdunt.

c In Ata.

[c] Scaliger quoq; quendam Sabaudianum Cimicem ſordidiſſimum vocat: & aliàs quoque de Picaro & Ipnio, canebat: G

Curtus Picatus, Pertica Ipnius longa eſt
Cimex Picatus repit, Ipnius nutat.

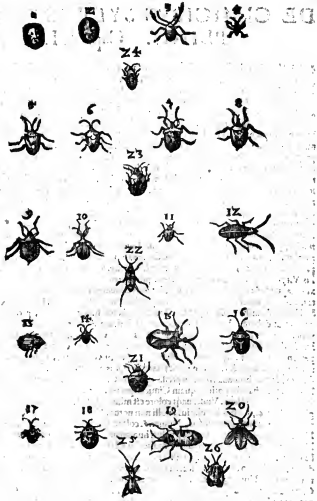
EPIGRAMMA.

ANTIPHANIS epigramma in Grammaticos, quos Cimices vocat.

Γραμματικῶν περίεργα γένη, ῥιζώρυχα μούσης
Ἀλλοτρίης, ἀτυχεῖς σῆτες ἀκανθοβάται.
Τῶν μεγάλων κηλῖδες, ἐπ' Ἠρίννῃ δὲ κομῶντες
Πικροὶ, καὶ ξηροὶ, Καλλιμάχου πρόκυνες
Ποιητῶν λῶβαι, παισὶ σκότος ἀρχομένοισι,
Ἔρροιτ' εὐφώνων λαθροδάκναι κόριες.
Grammaticorum curioſa genera, eradicatores muſæ H
Aliena, infelices Tineæ ſpiniſeræ.
Magnorum macula; propter Erinnam enutrientes comam
Auari & ſicci Callimachi ante latratores.
Poëtarum contumelia, pueris incipientibus tenebræ
Valeatis in malam rem, clanculum mordentes Cimices.

A DE CIMICIBVS SYLVESTRIBVS. PLINII. Cap. III.

TAMETSI eiuſmodi Inſecta, quorum aliquot diuerſas ſpecies ſubinde
depingam, alata cùm ſint, ad præcedentem librum de Coleopteris perti-
nere videantur; nihilominus ob communem, quem habent cum lectula-
rijs Cimicibus fœtorem peſſimum, vnde meritò Syluestres Cimices appel
lauit [a] Plinius naturæ ſcientiſſimus, & vulgò in agro noſtro Cenici Borari [a] Lib. 29. cap. 4.
nominantur, non incongruè hîc ponenda arbitramur. [b] Cardanus etiam
» horum videtur meminiſſe; Referunt, inquit, in Darianæ prouincia Occidentalis Indiæ Ci- [b] Lib. 7. de Var. rer. cap. 28.
» mices eſſe volantes: ſed nil prohibet, quippiam tale oriri: nam & apud nos inter herbas duo
» progignuntur animalia Cimicibus ſimilia; vnum odore, non forma: alterum forma non
B odore: neutrum ex ea ſpecie eſt; ita de illis dicendum. And. Matthiolus eſſe quoq; memi-
nit ſylueſtres Cimices, qui in herbis & victum, & locum habeant, lectularijs maiores, co-
lore viridi, æquè ac illi fœtidi: ſed hos, nullum in medicina vſum obtinere exiſtimans,
non parum fallitur: nam Plinium ſi adijſſet, quem aliàs conſulere ſemper ſolet, vſum per- Matthioli error.
» cipiſſet. Is enim præcitato loco: Eos, inquit, qui agreſtes ſint, & in malua naſcantur, cre-
» matos cinere permiſto roſaceo infundunt auribus. Et [c] alibi pôſt idem remedium repetit. [c] Lib. 30. cap. 3.
Præterea Matthiolo vnicum tantùmmodo horum ſylueſtrium Cimicum genus cognitum
fuiſſe apparet, cùm viride eſſe dicat. Ego multorum aliorum colorum eſſe obſeruaui, vt mox
patebit. Et quamuis Plinius maluæ Cimices vocet, ac ſi in ea generentur peculiariter,
paſſim tamen in alijs etiam ſtirpibus eos eſt reperire, ac potiſſimùm in oleribus, vt Marcel-
lus Virgilius quoque ait. Inuenio apud principem Auicennam in ſecundo canone ex fra-
xino capita inflata ſicut granata (vtor interim eiſdem verbis) egredi, in quibus ſit humidi-
tas, de qua Cimices oriantur; cumq; capita huiuſmodi aperiuntur, Cimices ex illis egredi.
Sed locus iſte mihi valde ſuſpectus eſt: arbitrorq; pro fraxino vlmum, pro Cimicibus Cu-
lices ſcribi debere. Vlmum enim arborem Cimicum Arabes appellare diximus, & ex eius
C veſicis Culices, non Cimices oriri, neque fraxinus veſicas, quod ſciam, procreat. [d] Iu- [d] Exer. 189.
lius Scaliger hoſce volantes Cimices ſenectam exuere negat, eoſdemq; igneos eſſe ſeſe ex-
pertum eſſe ſcribit. Ij, quos ego diuerſis temporibus obſeruaui, differunt inuicem colo-
re, magnitudineq; & latitudine: ſed pictor deceptus nominis vicinitate exiguum quendam
ſilicem, in quo humana facies expreſſa eſt, pro Cimice primo & ſecundo loco depinxit.
Num. 3. Cantharidis potiùs, quàm Cimicis ſpecies. Pedibus enim eſt longioribus, quàm
Cimices habere ſolent. Vndiquaq; colore eſt miniaceo, ſed maculis nonnullis atris reſper-
gitur. Num. 4. Cimex lectularius, nulli non notus. Num. 5. Cimex ſylueſtris non fœtens,
vndiq; ſubflauus, lineis fuſcis. Numer. 6. colore flauo: alter verſus caudam albeſcens.
Num 7. 8. 9. etiam flaueſcunt, ſed veluti humanam ferè faciem per alas expreſſam gerunt.
Num. 10. colore fermè eſt caſtaneo, & alterius fortè generis, vel Cantharidis, vel Scara-
bæorum. Num. 11. Cimex ſylueſtris minor vndiq; cinereus. 12. Num. Ex Scarabæis vi-
detur, aut Ricino congener, ſi alati dentur, quòd nondum obſeruaui, ex cinereo ad caſta-
neum vergit. Num. 13. Totus eſt coloris caſtanei, lineis nigris in longum ſectis. Num. 14.
Cimex atrocœruleus propè caudam tribus notis albis reſperſus. Num. 15. Colore eſt caſta-
D neo, macula in extremis alis cinerea. Num. 16. Luteus, nigro & albo conſperſus. Num. 17.
Cinereus macula argentea. Num. 18. Cimex oleraceus atrorubens, macula circa anum ci-
nerea, Mordella vulgò. Num. 19. Mordella ſiue Orſodacne alia oblonga. Num. 20. Ci-
mici & Pamphreno ſimile inſectum. Num. 22. Cimex cinnabarinus cruciger. Num. 21. Ci-
mex viridis. Num. 23. Cimex non fœtens, atrouiridis, guttis albis plurimis ornatus. 24.
Cimici ſimile Inſectum cinereum ferè anelytrum. Num. 25. Cimici ſimile anelytrum aliud
pedibus longis Locuſtæ. Num. 26. Cimex ruber lineis nigris in longum inſignitus.

DE PEDICVLO. Cap. IIII.

CIMICES meritò Pediculi ſequuntur, Pediculosq; Pulices: ſiquidem omnes humano potiſſimum generi infeſti ſunt ſuis morſibus, & ex eiuſdem excremētis, licet diuerſimodè, oriuntur: odioſius tamen nomen Pediculorum, quàm Pulicum: quanquam Lodouicus Imperator, cùm familiarium ſuorum quidam Pediculum fortè in veſte eius offendiſſet, hominem ſeſe eſſe dixiſſe feratur, ac ſi humanum eſſet, hac lue infeſtari.

ÆQVI-

A

AEQVIVOCA.

Φθεῖρες (ita Græci ferè omnes Pediculos vocant) vocantur etiam τὰ τῶν πευκῶν ἐξανθήματα; id eſt tubercula picearum, vnde, inquit Euſtathius φθειρῶν ὄρος, id eſt, Pediculorum mons Cariæ onomaſticῶς nomen habet, qui etiam φθιρῶν per iota à quibuſdam ſcribitur, ampla ſignificatione: qua de re qui plura volet, ipſum Euſtathium adeat. Meminit eiuſdem montis [a] Strabo loquẽs de La- Pediculorũ mons. [a] Lib. 14. Geog.
» mico ſinu, & Heraclia oppidulo ſub Latmo. Id prius, inquit, Lamius dicebatur eodem no-
» mine, quo & imminens mons, quem Hecatæus putat eum eſſe qui à poëta Pediculorum
» mons appellatur. Dicit enim vltra Lamium vrbem, Pediculorum montem eſſe. Pediculos vocatos populos [b] Plinius enumerat inter populos Italiæ: Eodemq; teſtante Pediculorum oppidum Iapyx erat, à Dedali filio denominatum, à quo & Iapygia. Ager autem Pediculorum Brundusio conterminus eſt. Et Pediculorum fluuius Pactius nominatur, de quo vi- Pediculi populi. [b] Lib. 3. cap. 5.
B de Abrahamum Ortelium. Pediculos terræ quoſdam Scarabæos appellari, ex Plinio, ſuprà ſuo loco diximus. Eſt & φθεὶρ piſcis nomen apud Ariſtotelem, vbi Pediculus itidem dicitur à Gaza: Plinius eiuſdem meminit; ita autem dictus eſt à ſimilitudine Pediculorum capitis. De Pediculo marino, nos poſtea: Pediculus deniq; eſt Latinis, quo fructus, nonnullaq; folia ſtirpibus aduectuntur. Pediculus terræ. Piſcis Pediculus dict.

SYNONYMA.

כנים Hebræis credunt eſſe Pediculos: quidam Cyniphes, nomine efficto ex Græco σκνῖπες, vel κνῖπες: qui ſunt Vermiculi ligna erodentes, Culices iuxta deſcriptionem Origenis, qui hoc animalculum pennis quidẽ per aëra volitare tradit, ſed ita minutum eſſe, vt oculi viſum effugiat, niſi acutiſſimè quis cernat; & corpus vbi inſederit, acerbiſſimo terebret ſtimulo, vt ſentire citiùs ſtimulantem, quàm volitantem videre valeas: Alij Cyniphes, quibus puniti fuere Aegyptij, Pediculos interpretantur, ea propter fortaſſis, quod Flauius Ioſephus illos Cyniphes.
C ſcribat Pediculis infeſtatos fuiſſe; ſed nos quoque antè Cyniphes Culices interpretati fuimus, quia ad κώνωπας magis ea vox accedit. Sunt qui dictionem illam Hebraicam ad כן reducunt, quod firmiter innitatur, & incumbat corpori: quod Pediculis, ac maximè feris conuenit. Huius ſingulare non inuenitur in ſcriptura, ſed apud doctores Hebræos eſt in vſu in fœminino genere, כנה. Plurale verò eſt defectiuum, id eſt ſine Iod ſigno pluralis præter vnum. Exodi 8.17. *Omnis puluis terræ fuit* כנם, *Pediculi*, id eſt, verſus eſt in Pediculos. Idem pſalm. 105.31. Exodi 8.18. cum iod, *vt educerent* את הכנים *Pediculos*, & verſu 16. *& erit* לכנם *in Pediculos*, id eſt conuertetur in Pediculos. Hieron. *& ſint Cyniphes*. Et nomen ſpeciei ſeu collectiuum, cum Mem, quod tamen non eſt ſignum pluralis, ſed ſpeciei ſecundum R. D. Exodi 8.17. & 18. & fuit הכנם Pediculus in homine. Φθεὶρ ferè vbiq; Græcis Pediculus appellatur, nunc vulgari Græco ψύρα. Inuenio & alia ſynonyma, licet minus vſitata. Ἔγκαρ exponunt cerebrum, vel Pediculum, vt apud [a] Homerum, vbi Achilles [a] Iliad. I.
de Agamemnone dicit, Τίω δέ μιν ἐγκαρος αἴσῃ, vt ſit, Non pluris eum facio, quàm Pediculum vel cerebrum: non minus enim cerebrum olim faſtidiebatur in cibis, quàm Pediculus; quod cerebrum à Lycophrone ἔγκαρος, quoque dicitur eadem compoſitionis
D forma qua ἐγκέφαλος, videlicet παρὰ τὸ ἐν τῷ κάρα ἤτοι τῇ κεφαλῇ εἶναι: ſed rectiùs ij, qui ſcribunt diuiſum ἐν καρὸς, & interpretantur, habeo eum pro carico, mancipio. Vtriuſq; expoſitionis meminit Euſtathius. Alij legunt ἐγκαρὸς & κάρα quoque Pediculum exponunt, aut κάρα ἄγουσι θάνατον, ſicut [b] Cælius annotat. Apud Heſychium ἔγκαρος legitur ex- [b] Lib. 2.
poſitum δίκαιμος, id eſt, iuſtus: poſitumq; forſan Doricè pro ἔγκυρος. Κάρος eidem He- cap. 24.
ſychio eſt φθεὶρ, βόσκημα, πρόβατος, id eſt, Pediculus, pecus, ouis, Et καρνοστάσιον ſtabulum ouium. Νίρμος ſiue Νίρμος Achæis eſt φθεὶρ, Pediculus eodem ſcribente, & Σάθραξ etiam φθεὶρ, item βρεῦλα. Λακία verò μικρὰ φθειρία, parui Pediculi, fortè Ricini, ſiue Plactulæ. Ἀρπεδόνες in veteri Lexico Græco ſunt Pediculi: Suidæ verò τὰ σχοινία, funiculi. Πολύποδες, εἶδος ἰχθύος καὶ εἶδος φθειρῶν apud Heſychium, id eſt, genus piſcis, & genus Pediculorum. Pediculi quoque Latinis, à pedibus ſi Iſidoro Pediculi.
credimus, nomen meruerunt: dicuntur, & Peduncули Plinio, alijſque nonnullis, pri- Pedunculi.
ſcis etiam Pedes, vnde apud Liuium Andronicum legimus: *Pulicesne, an Cimices, an* Pedes.

Zz 2 *Pedes,*

Digitized by Google

Pedes, reſponde mihi: vbi Feſtus, Pedes inquit, hîc pro Pediculis: & apud Neuiũ: *Eſt Pedis vnus in naſo:* nec non apud Lucilium: *Vbi me videt, caput ſcabit, Pedes legit:* Quo loco Nonius Marcellus, Pedes, inquit, quem nos Pediculnm dicimus. Vtitur eadem voce nonnunquã Plautus E

Vt Muſca, Culices, Pedesq́, Pulicesq́, Cimices,
Odio & malo & moleſtia, bono vſuiq́, eſtis nulli,

[a] In Menaechmo.

[a] Alibi quoq; Pedes nauales, meo iudicio Pediculos vocauit, quoniã captiui remiges ijs plurimùm infeſtari contingit, vt in hiſtoria patebit: Lego tamen apud Nonium, remos eſſe nauales pedes. Alij apud Plautum eo loco exponunt ſeruos remiges, alij nautas, alij pueros, qui vſq; in naui herum ſecuti ſunt. Malim tamen Pediculos exponere ob allatam rationem: Sed notandum Pedem, cùm pro Pediculo Inſecto accipitur, eidem Plauto, vt Nonius annotat, fœminino genere proferri in Vidularia: *Vbi quamq́ Pedem videbat, ſuffurabatur omnes.* Hinc pedicoſum, pro pediculoſo idem dixit: *Pedicoſus, ſquallidus, vbi me vidit, caput ſcabit.* Et apud antiquos teſte Feſto aliquando inuenitur pedecoſus in eodem ſignificato: citatq; illud Titinnij:

Pedicoſus, Pedecoſus.

Rus detrudetur pedecoſus, ſquallidus:

Sexcupes. Vermes. Serpentes.

[b] Lib. 5 Var. lect. cap. 6.
[c] Li. 7. c. 51.
[f] Li. 2. Flor.
[g] Lib. 11. cap. 33.
[h] Lib. 3. c. 3.

Dicuntur & Sexcupedes, item ſimpliciter Vermes, Plinioq; ſecundum nonnullos, etiam F. Serpentes, quanquam alij contrà ſentiant, quorum nouiſſimorum opinionem iure refellit [d] Mercurialis his verbis: Pherecydem Syrum pediculari morbo interijſſe prodiderunt Ariſtoteles, Plutarchus, Serenus, Aelianus: cæterùm [e] Plinius non Pediculis ſed copia ſerpentiũ ex illius corpore erumpente Pherecidem expiraſſe tradit, quod ſimiliter ſcripſit [f] Apuleus. In hac controuerſia fuerunt, qui putarunt apud Plinium & Apuleum, alium eſſe morbum quo interijt Pherecydes, alium pedicularem: eò magis quod ipſemet aliàs [g] Alcmanem poëtam & Syllam dictatorem, Pediculis obijſſe dicit: vt etiam Ariſtoteles, Plutarchus, & alij teſtati ſunt. Ego verò ſum huius ſententiæ, Plinium & Apuleum pro ſerpentibus, quibus perhibẽt eſſe extinctum Pherecydem, nil aliud intellexiſſe, quàm Pediculos, & fortaſſe æmulati ſunt hac in re [h] Diodorum Siculum, qui de Acridophagorum morbo ſermonem habens, modò φθεῖρας appellat, modo ἑρπετά. Pediculus Italis Pedocchio nominatur, Gallis vn Pou, Germanis ein Lauſs, Hiſpanis Pioio, Belgis een Luys, Polonis Vveſe, Vngaris Tetvue, Anglis à Louſe.

GENVS. DIFFERENTIÆ. G

[a] Lib. 5. Hiſt. cap. 31.

Pediculiferi qui ſint Ariſtoteli.

[a] ARISTOTELI duo tantùm Pediculorum genera nota fuere; primum grandins hominibus valde ſamiliare, in inſantia potiſſimum, & ad pubertatem vſq; à capite orti, & toto corpore errans. Alterum ferũ vocauit, aitq; eſſe durius eo, quod magna ex parte prouenit, & corpori detrahi difficilius. Hoc communi omnium probatiſſimorum medicorũ iudicio illud eſt, quod Plactulas nonnulli & Plattas, Itali Piattolas, & Piattones, à latitudine corporis dicunt, Galli Morpiones, Gordonius Peſſulatas, Arabes Gardan: Itali nonnunquam etiã Ceccam: quam [b] Iulius Scaliger Ricinum eſſe rectè iudicat, ſed minus rectè Ricinum hominis, ſi ita cum eo Plactulas vocare velimus, cum Ricino canis, qui fæcibus deſtinatum exitum non habet, implicare videtur, vt mox cùm verba eius citauero, cuiq; patebit. Duo tantùm etiam genera agnouit [c] Cælius Aurelianus: Plurimi, inquit, Pediculi creantur, nunc formæ, nunc ignoti, nunc per eas partes, quæ capillatura conceptæ ſunt, & nunc conſueti ac ſimplicis formæ, nunc ignoti, hoc eſt latiores, & duri magis, ac ſæuientes morſibus vehementer, quos quidam ferales appellant: nam ſæpe etiam ſub capillis inueniuntur, corpora penetraſſe. Sic ille. H Hoc poſtremum genus pubem plerunq; occupat, vnde Pediculus inguinalis etiam dicitur, axillas item, barbam, & palpebras. [d] Mercurialis pedibus carere ſcribit, & non ambulare, ſed remanere infixos, & corrodere. Recentiores tertium genus addũt, quod ſine pedibus eſſe rectius Mercurialis dixiſſet, Scirrones eos vocan, vulgus Pellicellos, quòd inter pelliculam & cutem ſerpant, ſinuantes ſibi velut cuniculos, ſeu veſiculas non ſuppurantes, quas ſi quis perforet, exeunt albi, adeo tamen parui, vt vix deprehendi oculis poſſint, non tamen fugiunt acriorem viſum in loco maximo lucido. Ariſtoteles ſcribit in cera generari animalculum omnium minimum, quod Acari vocetur, ſed nunquid Pedicello (ſic nos in Italia vocamus) vel minus, vel maius ſit, cùm Acari nunquam viderim, iudicare non poſſum, diuerſa tamen animalcula eſſe non dubito, quanquam ſunt, qui ſecus arbitrentur. Cyrones multi vocant: latent, vt dixi, ſub epidermide, ſub qua ſerpunt clam erodendo,

[b] Exer. 195. 7.

Scaligeri error.

[c] Lib. 3. cap. 2.

Pediculus inguinalis.

[d] Lib. 1. de morb. cut. cap. 7.

Pediculorum tertiũ genus.

Acari animalculum minimum.

Cyrones.

A do,& moleſtiſſimum excitando pruritum, quodſi inter vngues comprimantur, vbi extracti
ſunt, paruulum quendam ſonum reddunt. De paruitate iſtius animalculi, & de Plactula hæc
„ [e] Scaliger prodidit aduerſus Cardanum: De Acari ſcribens Ariſtotelico, rectè cum cum Ga- [e] Exer. 194. 7.
„ rapate comparaſti: At quare longè minoris animalis oblitus es? Pedicellum Piceni, Scirum
„ Taurini, Brigantem Vaſcones vocant. Nempe admirabile eſt. Et forma nulla expreſſa, præ-
„ terquam globi. Vix oculis capitur magnitudo. Tam puſillum eſt, vt non atomis conſtare, ſed
„ ipſum eſſe vna ex Epicuri atomis videatur. Ita ſub cute habitat, vt actis cuniculis vrat. Ex-
„ tractus acu, ſuper vngue poſitus, ita demum ſeſe mouet, ſi Solis calore adiuuetur. Altero
„ vngue preſſus haud ſine ſono crepat, aqueumq; virus reddit. Homini Ricinus innaſcitur è
„ ſordibus in barba, alis, inguine. Eſtq; id quod canibus Cynoraiſtes. Crotonem Græci com-
„ muni cum Arabicæ xeruæ ſeminis nomine, Galli Platam vocant: cùm tamen turgidus, &
„ globoſus ſit. Admiranda natura: à qua vos materiales (omnia enim cum Alexandro veſtro
„ ducitis à qualitatibus elementorum) admoneri æquum eſt. Vt videamus, ad quem materiæ
„ vel defectum, vel confuſionem confugiatis. Hoc animal cùm cibi habeat aditum, excremen-
„ ti exitum non habet: Scio vobis, quid ſit comminiſcendum. Defuiſſe naturæ ſabulam, qua
B illi eam partem terebraret. Iccirco Italia cùm id animal Cæcam vocet: maiore fide fuiſſe ex-
„ cogitandum illis nomen arbitror: quo alterius, quàm oculorum, loci cæcitas declaretur. Cæ
terùm Cicam primùm dictam reor: quia Cicy, Croton ſit. Hæc itaq; Scaliger, Ricinum ho-
minis, cum Ricino canis meo iudicio implicans. Atq; hiſce tribus, quæ enumerauimus, Pe-
diculorum generibus homines torquētur, differuntq; inter ſe & loco & corporis figura. Pri- Differētiæ.
mum enim genus, quod communius eſt & familiarius, plerumque capitis capillos occupat,
quanquam in veſtibus laneis, maximeq; leucophæis etiam gignatur; hoc cæteris eſt oblon-
gius, in poſtica parte craſſius, verſus caput in acutum deſinens. [f] Ariſtoteles pueris ſcribit ma- [f] Li. 5. Hiſt. cap. 31.
gis, viris minus in capillis oriri. Idem tradit referente [g] Mercuriale, quod omnes illi quibus [g] Lib. 1. c. 7. de mor. cut.
in capite ſunt Pediculi, in reliquis optimè valeant capite: ratio eſt, inquit, quia illa animal-
cula & generatione, & nutritione ſua abſumunt plurimam excrementorum copiam, quibus
excremētis cùm poſtmodum vacent capita, facilè in reliquis ſana degunt. Adyrmachidę po-
puli ſunt interioris Libyæ ab ea parte, qua Ægyptum ſpectat. De his memoriæ proditum eſt
vtrumq; ſexum æquè comatum eſſe, quo fit vt plurimos alant tales Pediculos, quos vbi ce-
perint, præmorſos abijciunt. Qui pubem infeſtant, barbamq;, axillas & ſupercilia, lati ſunt
C & plani. Minimi, quos Cyrones & Pedicellos nominari diximus, manuum, ac pedū digitos
potiſſimū inficiunt, inter cutim, & cuticulam, oua Papilionū quodammodo ſua figura æmu-
lantur: ſunt enim rotundi, exigui, ſubcandidi. [h] Scaliger Pediculos capitis nigriores eſſe ſcri- [h] Exer. 59.
bit, quia ſuccus ibi pinguior: ad cæteras corporis partes albidiores, quia ſiccius excrementū.
Sed de colore Pediculorum mox, vbi de eorum generatione & victu agemus, nonnulla iterū
dicemus. Sunt præterea alij Pediculi ab hiſce quos enumerauimus, plurimùm differentes, Pediculi aliorum animalium.
qui nimirum alia animalia infeſtant: quin quot ferè animalia, totidem quoq; Pediculorum
genera. Auium Pediculi vulgo notiſſimi ſunt, exigui admodum, quos homines nō mordere
expertus ſum. Vulgò Pulini dicuntur à pullis, vt videtur, Gallinarum. Columbis tamē nihil
minus infeſti ſunt, hyeme minus, æſtate plurimùm, vt vnico in nido incredibilis ſit numerus,
non omnes æquè magni, fragiles adeo, vt vel leuiter contacti rūpātur. Phaſianas hiſce quoq;
interire author eſt Ariſtoteles, niſi ſeſe puluerent: omnibusq; auibus quibus penna caule cō-
ſtat, Pediculos gigni. Luſcinias quoque plurimùm moleſtari Pediculis ſunt qui velint. [i] Al- [i] Lib. 26. tractat. 2.
bertus Magnus maximè in auibus rapacibus generari ſcribit. Vulturis Pediculus, (quidam
Pediculum Aquilæ nominant) teſte Galeno exiguus eſt. Auicenna ab eo non caueri ait, nec Pediculus Vulturis.
D videri morſum eius: promouere verò eruptionem ſanguinis per vrinā, per nares, ac per aluū
nec non in ventriculo per vomitum, item ex pectore, pulmone & radicibus dentium, & quan
doq; ita vehementer ſanguinē educere, vt remedijs nequaquam cedat. Laudat autē Auicen
na aduerſus huiuſce Pediculi morſum, lac dulce, nimirum caprinum, & butyrum crudū, ter-
ram preterea ſigillatā, & portulacam & ſimilia. Eiuſmodi Auium Pediculi in capite atq; alis
potiſſimum oriri, colligere licet ex conſultiſſimo rei ruſticæ [k] Columellæ: Etenim vbi docet [k] Lib. 8. cap. 7.
quomodo Gallinæ farciantur, præcipit vt pluma omnis è capite, & ſub alis, atq; clunibus de
tergatur: illic ne Pediculum creet: hic ne ſtercore loca naturalia exulceret. Suntq; tales Pe-
diculi quoque ſexcupedes. Quadrupeda omnia excepto aſino hiſce Inſectis obnoxia ſunt, Aſinus Pediculis caret.
vt ſubinde ex Ariſtotele dicemus, ſed hæc inuicem diſſimiles ſunt, vt dixi: alium enim
canes, ſues alium, alium equi, boues alium generant, curioſeq; hæc omnia aliquando
perſcrutatus ſum atque obſeruaui, ſed obſeruationem in tam magno ſtudiorum meorum
oceano reperire nequeo: quamobrem id ſolummodo, quod ſuper hac re philoſophus

Digitized by Google

ſcriptum reliquit, adferam: Quin & ex cæteris, inquit, animalibus complura Pediculo in- E
feſtantur, vt Aues. Et Phaſianæ quidem intereunt, niſi ſe puluerent. Omninò quibus pen- »
na caule conſtat, ijs Pediculus gignitur. Nec ea quibus pilus eſt, carent eodem, excepto aſi- »
no, qui non Pediculos tantùm, verùm etiam Rediuos (κρότωνας) non habet. Boues vtrumq; »
id habent. Oues & capræ Rediuos habent, Pediculis vacant. Suibus quoddam Pediculi »
genus grande ac durum, familiare eſt. Canibus proprium Ricinus, qui ab eodem animali »
nomen Cynoraiſtæ accepit, (Græcè legitur, ἐν δὲ τοῖς κυσὶν οἱ καλούμενοι γίνονται κυνοραῖσται »
hoc eſt, in canibus generantur, qui Cynoraiſtæ vocantur.) Hæc Ariſtoteles: quæ, vt appa-
ret transferens in ſuam hiſtoriam [l] Plinius, nulla ratione horum animalculorum, cùm dixiſ-
[l] Lib. 11. cap. 33. ſet de ijs animalibus, quæ in ligno generantur: Iam in carne, inquit, exanimi, & viuentium »
quoque hominum capillo, qua fœditate &c. hoc quidem & aues infeſtat; Phaſianas verò »
interimit, niſi puluerantes ſeſe. Pilos habentium Aſinum tantùm immunem hoc malo cre- »
dunt, & oues (in margine rectè legitur boues, nam de ouibus id falſum eſt; quin & Plinius »
ſubiungit; gignuntur autem, & veſtis genere, præcipuè lanicio interemptarum à Lupis »
ouium, qua de re nos poſtea agemus) Aquas quoque quaſdam, quibus lauamur fertiliores »
eius generis inuenio apud authores. Atq; hæc de varijs Pediculorum generibus, quæ in hoc F
noſtro orbe cùm homines, tum aues, tum terreſtria quadrupedia infeſtant, qui omnes alis
Pediculi alati. carent: dantur tamen etiam alati Pediculi, quos ex Locuſtarum continuò eſu in Acridopha-
gis ſiue Locuſtiuoris populis quibuſdam Aethiopiæ naſci [m] Diodorus Siculus atteſtatur,
[m] Lib. 4. ser. antiq. cap. 3. finem eorum vitæ non ſolùm mirabilem eſſe ſcribens, ſed etiam incredibilem: nam appro-
pinquante ſenecta, Pediculi, inquit, alati, non ſolùm viſu varij, ſed etiam ſpecie horridi, ac »
turpes in corporibus nati, ventrem primò, tùm pectus, deinde totum corpus paruo tempo- »
re exedunt. Qui morbum patitur primùm veluti ſcabiei cuiuſdam pruritu allectus, corpus »
ſcalpit, voluptate ſimul & dolore perceptis: deinde exorientibus Pediculis ſimul effluen- »
te ſanie, morbi acerbitate, ac dolore percitus, vnguibus corpus magno cum gemitu lacerat. »
Tanta verò Vermium copia effluit, alijs ſuper alios tanquam ex perforato vaſe ſcaturienti- »
bus, vt deleri nequeant. Hoc pacto ſiue cibi, ſiue aëris cauſa miſerum ſortiuntur vitæ finem. »
Hæc Diodorus. ſuprà quoq; capite de Locuſtis de ijſdem Pediculis egimus. In mari quo-
que piſces Pediculi infeſtant teſte [n] Ariſtotele; verùm cùm non in piſcibus ipſis, ſed è limo
[n] Li. 5. Hiſt. cap. 31. ſimile gigni id animal dicat multipedibus Aſellis, itaq; de eo pòſt priuatim agemus. Habent
Pediculi in plantis. deniq; & plantæ ſuos Pediculos, vulgo Pedocchietti dicuntur. Corpore ſunt viridi, admo- G
dum exiguo, flores & fructus interimunt, pedes ſex habent, in capite binas antennas. Ru-
ſtici inquiunt oriri ex rubigine, quæ vulgo melumo dicitur.

GENERATIO. VICTVS.

De cauſa materiali, & loco generationis Pediculorum (loquimur autem hic
potiſſimùm qui homines infeſtant) controuerſæ ſunt veterum authorum
ſententiæ. Philoſophorum enim princeps [a] Ariſtoteles ex carne Pediculos
[a] Li. 5. Hiſt. cap. 31. oriri putauit, quemadmodum diſertiſſimis hiſce verbis ſcriptum reliquit:
Quæ ex numero Inſectorum non carne viuunt, ſed carnis viuæ humore »
aluntur, vt Pediculi, Pulices, Cimices, hæc per coitum generant ea quæ »
Lendes (κονίδας) vocant; ex quibus nihil præterea naſci poteſt. Illorum autem generatio ta- »
lis eſt. Pulices minima quadam putredine gignuntur, ſedemq; ſui ortus ſordes obtinent ari- »
das. Cimices ex humore, qui per ſumma corporis animaliũ conſiſtit. Pediculi ex carne: qui- H
bus futuris emergunt ceu puſtulæ quædam exiguę; quas ſi pungas, Pediculi exeunt. Accidit »
morbus hic nonnullis hominibus prę nimio corporis humore. Quibuſdam item morborum »
generibus copia naſcitur Pediculorum: Et pòſt eodem capite, Genus autẽ vnumquodq; Pe- »
[b] Lib. 2. de cauſ. plant. cap. 12. diculi ex corpore ſui animalis enaſcitur. Atq; hæc eſt opinio [b] Ariſt. Theophraſtus verò eius »
diſcipulus voluit ex corrupto ſanguine Pediculos naſci, nam apud illũ ſic legimus: Omnibus »
cognati nutrimenti deſiderium eſt: quemadmodũ Pediculis ſanguinis, ex cuius corruptione »
generatio eorũ exiſtit. Theophraſto calculum adijcit [c] Plinius, qui ſcribens Syllam dictato-
[c] Lib. 26. cap. 13. rem cõſumptũ eſſe phthiriaſi ſiue morbo Pediculari, Pediculorum generationẽ ponit in ſan
guine hominis. Vnde fortaſſis Ægyptij morbum hunc in corde, quod fontẽ ſanguinis conſti
[d] Li. 5. Var. lect. cap. 6. tuunt, poſuere. Sed eiuſmodi ortũ nihili facit doctiſſimus [d] Mercurialis; Pedicularẽ morbũ, »
inquit, in corde fieri, vt Ægyptios, qui mortuorũ corpora, valetudinũ cauſas cognoſcẽdi gra »
[e] Lib. 4. c. 1. tia, diligenter perſcrutabãtur, inueniſſe teſtatur [e] Plinius Medicus: omnino fabuloſum puto, »

cùm

A cùm neq; humores prauos,nedũ animalia noxia cordi appropinquare natura patiatur.Idem
Mercurialis Theophraſtum cum Ariſtotele ceu concilians, neutrum feſelliſſe putat, cũ vtro-
que modo animalcula illa producantur,& caro ſit ipſiſſimus ſanguis. Idem Mercurialis meo
iudicio rectè, & Ariſtotelis , & Theophraſti opinionem impugnauit : illius, duabus rationi-
bus, prima eſt; quia in cute capitis naſcuntur Pediculi, vbi minima eſt carnis portio:quòd ſi Ex carne nõ naſci.
fierent ex carne corrupta , ſanè in pueris , quorum capita abundant his animalibus , prorſus
deſtituerentur carne,quia tota conſumeretur:altera ratio eſt,quia Pediculi maximè abundãt
in ſecunda,& tertia hecticæ ſpecie: veruntamen in hoc morbo,ita carnes ſunt conſumptæ,ut
nullus remaneat locus Pediculorum generationi . Itaq; remanet nullo modo fieri poſſe , vt
Pediculi gignantur ex carne, quemadmodum dicit Ariſtoteles. Theophraſti quoque ſenten Nõ naſci ex ſanguine.
tiam duabus itidem rationibus refellit: prima eſt, quia in febribus ijs,in quibus ſanguis pu-
treſcit,nullus apparet Pediculorum prouentus,quod ſignum eſt,non eſſe materiam Pedicu-
lorum ſanguinem corruptum. Altera ratio eſt:quia cùm orta principijs ſuis atteſtẽtur, ſi fie-
rent ex ſanguine,aliqui ſaltem apparerent coloris rubri,& ſanguinei;ſed nulli videntur;imò
color ipſorum eſt prorſus alienus à colore ſanguinis, vnde patere poteſt non generari à ſan-
B guine corrupto. Cæterùm quamuis neq; Ariſtotelis,neque Theophraſti opinionem aſtrue-
re velim, ad Mercurialis argumenta tacitè tamen reſpondere poſſim.nam quod dicit capitis
carnem citò abſumendam iri, ſi ex ea Pediculi orirentur,id leue argumentum eſt. non enim
carnem edunt Pediculi, vt ex Ariſtotele diximus,ſed carnis viuę ſucco aluntur:neq; in vtra-
que illa hecticæ ſpecie caro ita abſumpta eſt , quin ſua putredine Pediculos generare poſſint
niſi multos,paucos ſaltem,qui alios generabunt copioſè (non enim in ea ſententia ſum qua
Ariſtoteles, qui ex eorum coitu Lendes ait naſci,ex Lendibus deinceps nihil) propter nutri-
menti abundantiam.Quòd autem ipſa caro in quandam humiditatẽ ſoluatur,ex Vermibus,
& Pediculis,qui in his hoc tempore apparent,licet cognoſcere.Neque hęc [f] Ariſtotelem la- [f] lib.5.Hiſt. cap.31.
tuere,qui in quibuſdam morborum generibus copiam naſci Pediculorum ſcribit.Auenzoar
etiam lib. 1. tract. 1 . cap. 1 1. ſcribit fuiſſe ſententiam Galeni, quòd gignantur intra cutem &
carnem,hoc eſt, in loco medio inter cutem,& carnem.Atque hac ratione quis etiam Ariſto-
telem interpretari queat, quanquam Galenus locum, vbi generantur Pediculi,imum cutis,
hoc eſt propè carnem eſſe velit. Iam verò ad primam rationem,quam adfert Mercurialis ad-
uerſus Ariſtotelis diſcipulum Theophraſtum , quòd videlicet Pediculi non dentur in febri-
C bus, quæ fiunt ex putreſcente ſanguine, in promptu ſua eſt reſponſio, quòd ſanguis ille non
putreſcit in loco vbi Pediculos generare aptus ſit: ſed hoc ſaltem verum non eſt,quòd rubei
non dentur Pendiculi:quin contrà,hi colorem humoris quo conſtant, ſequuntur, vt mox pa-
tebit. Ego arbitror Pediculos,vel intra, vel extra corpus gigni;cùm extra gignuntur,id puto
fieri dupliciter,vel enim ex excrementis tertiæ concoctionis ſudore,ſordibuſq; & immundi-
tia,vt fit in longis itineribus,vel per contagium,& conuerſationem cum pediculoſis,qua de
re pòſt. [g] Galenus verò eumq; ſecutus Princeps [h] Auicenna, ex huiuſmodi excrementis pu- [g] Lib. 1. de comp. med. cap.7.
trefactis , non acribus, non prauis, Pediculos in profunda cute oriri dicentes,non aduerſan-
tur:nam ij de phthyriaſi loquuntur,non de vulgatis Pediculis,qui extrà fiunt . Sed eorũ ſen- [h] Lib.4.fen. 7. tract.3.c. 26.
tentia vt rectè intelligatur, ſciendum eſt , inquit Mercurialis,quòd vbi ſanguis in ſubſtãtiam
membrorum conuertitur , multa excrementorum genera producuntur , quorum alia diſſol-
uuntur per inſenſibilem tranſpirationem,alia per ſudorem,alia conuertuntur in ſordem;alia
verò retinentur in ipſa cute: quæ retinentur in cute, ſi in ſummo eius retineãtur, faciunt fur-
furationẽ ſi in profundo,aut ſunt praua,& acria,& faciunt ophiaſim; aut non ſunt acria,neq;
praua, & faciunt Pediculos. Proxima ſanè , & continens cauſa Pediculorum eſt materia pu-
D tris calida,& humida,quæ in cute redundat. Hæc autem eſt ſordes quædã,quæ ſuperat,cùm
aluntur partes ſolidę,retinetq; aliquo pacto naturam humoris ſuperantis.Poteſt autẽ quiuis
humor putreſcere , non tamen æqualiter , qui calidus eſt, & humidus, putreſcit facilè,facilè
etiam putreſcit pituita, quæ humida eſt,vbi ob circumfuſam fuliginem incaleſcat: eiuſmodi
ſuccus cùm in cute putreſcit Pedunculos profert quales voluit Ariſtoteles , ſed ſi extrà pro
pulſus capillorum fundo hæreat , communes illos generat,quales pueros, & mulieres magis
infeſtant , illos quòd communiter tales ſuccos producere apta ſit eorum humida ætas , has
tum ob eandem cauſam,tum quòd longos alant capillos, quos nõ ineptè ſyluam,aut nidum
Pediculorum vocare liceat; bilioſus verò & melancolicus ſuccus ægrius putreſcit, magis in-
terimit,quàm gignit Pediculos: nam hos conſtat felle illito interimi. Sordes autem illa,quæ
communes Pedunculos gignit,à ſanguine pituitoſo maximè,vt dixi proficiſcitur;quæ Plat-
tas à pituita glutinoſa;quæ Scirrones à ſanguine vel pituita,cui admixtum ſit aliquid flauę,
vel atræ bilis tenuioris vim habens leniter erodendi . Qui capillorum ſyluam frequentant,
minus

minus præter naturam eſſe videntur. Plattę ſiue Morpiones aridiorem ſortiuntur materiam, E qualis eſt ſemiaſſata: vnde minus turgidi, ſed preſſiores videntur. Cyrones ſiue Pedicelli ex ſicciore adhuc ſunt materia, quæ lentoris inopia velut in atomos diſcinditur. Rurſus Pediculi illi communes cum putrefactum ſui ortus cauſam habent ſanguinem, rubei ſunt, qui pituitam, vt plerumque fit, albi, cui admixta bilis portio eſt, veloces ſunt, longi, & citrini, cui melancholia, cinerei, macilenti, & tardi. Iam verò extra corpus ex contagio, & cõſortio cum pedicoſis, itemq; ex neglecta corporis munditia naſci Pediculos communes neminem latere puto. Accidit, inquit, Hali peregrinanti copia Pediculorum in corpore propter ſudorem, ac puluerem, balneique paucitatem. Milites vulgares non ipſi etiam tantùm ſcatent Pediculis in caſtris propter rarius mutatas veſtes, maximè camiſias, & linteamina, ſed ipſos etiam præfectos ac nobiles inficiunt. Ad cuius corroborationem narrabo quoddam augurium ex Pauſania, de Phalantho Spartano Pediculis ex longo itinere infecto. Phalanthus Spartanus, inquit itaque Pauſanias, claſſe in Italiam vectus cum Tarentinis congreſſus, & repulſus caput in ſinu Æthræ vxoris repoſuit; illa marito Pediculos legens profuſis lachrymis ſortem eius aduerſam defleuit. Itaq; oraculum Delphicũ de ſede ibi figenda, vbi ἀπὸ αἴθρας imbrem decidere animaduertiſſet, Phalanthus intelligens, non multo poſt Tarento potitus eſt. Paupe- F res item non tam ob prauitatem eſculentorum & potulentorum, quàm quòd nullam adhibeant munditiam, neque mutent lintea ſæpius, ſed pannis iiſdem veſtiantur, Pediculorum multitudine vexantur: quod & remigibus vſu venit in triremibus, & his, qui religionis cauſa, non linteis, ſed ex lana contextis tunicis vtuntur. Scorta & hi qui frequenter concumbunt, ſi non lauentur ſæpè, ſi non detergant ſordem, ſi eadem veſte vtantur, quę vt inquit Lucretius, veneris ſudorem excitat, Plattis vexantur. In publicis noſocomijs quantum vigeat Pediculorum, nemo neſcit.

Præfectis militũ etiã Pediculis in bello infici.

In Phocicis.

Phalanthi Spartani augurium.

Sed vt ad locum generationis reuertatur oratio: poſſunt quidem in toto corpore gigni, vbique enim poroſa eſt cutis, vbique ſordes oriuntur. Eſt tamen locus omnium maximè excepto capite opportunus, qui eſt ad emunctoria cùm axillarum, & inguinum, vbi ſcilicet copia excrementorum colligitur, & ſordes tecta preſſaq; ac pilis obſita minus patent diſſlationi. Collum etiam licet detectum, & ferè glabrum plurimos edere ſolet Pediculos, quòd illic emunctorium quoq; ſit, cum ampliſſimis vaſis calidiorem humorem ad caput deferentibus, quorum ſanè cauſa frequentior, & copioſior illic eſt ſudor. Ariſtoteles [i] in ea etiam fuit ſententia, quod in capite magis, quàm cæteris corporis partibus abundent, cuius verba modò inter cauſas citabimus. G

Loca Pediculis gignẽdis apta.

[i] *Sect. 1. Probl. 16.*

Videamus itaque nunc cauſam effectricem: circa quod, inquit Mercurialis videntur conuenire omnes authores, efficientem cauſam Pediculorum eſſe calorem: ſed non eſt certum quis calor faciat Pediculos. Auicenna videtur voluiſſe duos calores concurrere ad eorum productionem, alterum vniuerſalem, quem appellat creatorem, ſeu chalcodeum; alterum verò particularem, quẽ tertia tertij, tract. 3. c. 1. appellat naturalem: illum mediatam cauſam vocat, hunc verò immediatam: ſed circa hanc ſententiam duæ, inquit, Mercurialis, oriuntur quæſtiones. vna eſt quo pacto calor naturalis in re putrefacta poſſit generationem vllam moliri: quia ſi materia eſt putrefacta, videtur omnino priuata eſſe calore naturali, & putredinalem duntaxat poſſidere: Altera dubitatio eſt quomodo ſi vera eſt hæc generatio Pediculorum dixerit Ariſtoteles etiam piſces Pediculis tentari. Ad primam dubitationem fuerunt aliqui, qui dixerunt litteram Auicennæ negatiuè legendam eſſe: quaſi dicat, quòd non naturalis calor faciat Pediculos. Sed hæc reſponſio eſt mera fuga. Eapropter fuerunt alij, qui dixerunt duplicem eſſe calorem putredinalem, alium qui perfectè & integrè putrefacit materiam atque eam deducit ad incinerationem: alium verò eſſe qui putrefacit quidem, ſed non perfectè; ita quod non producit prorſus materiam ad incinerationem. Primum calorem dicunt nullo pacto generare poſſe, ſecundum verò gene- H rare hoc pacto; quia cùm non perfectè putrefaciat materiam, eam aliqua ex parte diſponit ad ſuſcipiendam formam animæ. Sed hæc ſententia Mercuriali non videtur cõſtare poſſe; quia tametſi calor iſte putredinalis non prorſus putrefaciat materiam, tamen cùm ſit extraneus, & putredinalis, nullo modo poteſt materiam diſponere ad vitam ſuſcipiendã: quia hoc opus proprium eſt ipſius caloris natiui: præterea non poteſt hæc reſponſio accommodari verbis Auicennæ; quia ipſe dicit effectorem Pediculorum eſſe calorem naturalem. Iam verò calor non eſt naturalis. Itaque dicendum eſt id quod dicit Ariſtoteles, [k] vbi ſermonem faciens de ijs, quæ gignuntur ex putri materia, ſcribit quòd putrefactio nihil producere poteſt, ſed omne quod generatur, ex concocto generatur. Ex quibus verbis colligitur ſecundum placita Ariſtotelis, quod vbi ex putrefactis generatur aliquid, generatur, quia ibi eſt ſemper aliquid concoctum: quod ſi adeſt aliquid concoctum, neceſſum eſt etiam vt in omni tali generatione adſit ſemper natiuus calor, quia ſolius caloris natiui eſt concoquere. Vnde dicit idem Mercurialis,

Qui calor Pediculos gignat.

Calor putredinalis duplex.

[k] *lib. 5. de generat. Anim. cap. 11.*

A curialis, quòd in omni putrefactione, ex qua generatur aliquid, non prorſus interit natiuus
calor, ſed ſemper aliquid eius remanet, quod concoquens partem aptam & diſpoſitam, eam
etiam induit diſpoſitione ad ſuſcipiendam vitam, & formam. Atque hoc idem dicendum de
Pediculis, quòd fiant à calore natiuo concoquente partem illorum humorum, qui putrefiũt.
Ad ſecundam modò dubitationem reſpondeo, quòd Pediculi, qui exercent piſces, primò nõ
gignuntur in ipſis, ſecundò non ſunt eiuſdem generis; nam, inquit, Ariſtoteles, quòd gene-
rantur Pediculi quidam in limo, qui tentant & excruciãt piſces. Cùm itaq; eo, quo diximus
calore proueniant, eodem etiam foueri volunt, & ſine eo viuere nequeunt: quamobrem vbi — Quo calore foueãtur.
hominis iam corpus tabeſcere ſentiunt, membraq; ſenſim ſanguine & ſpiritu vitali deſtitui,
vel ipſum deſerunt, vel ipſas partes occupant, quibus ſanguis, calorq; natiuus diutius inhæ-
ret. Expertumq; eſt à libitinarijs, ac veſpillonibus in ea ſe lacuna recondere circa ſtomachi
orificiũ, in quam deſinit cartilago enſiformis, vel in ea, quæ mento ſubeſt, ac vocali arteriæ
incumbit. Siquidem illæ partes, vtpotè cordi vicinæ ad extremum vſque halitum caleſcunt:
quod à nonnullis incunctanter pronunciatur certiſſimum id eſſe imminentis mortis argu- — Pediculi mortua corpora deſerunt.
mentum, iam iamq; emigrantis animæ indubitatum ſignum. Relatum eſt quoq; ab Apollo-
B nio in libris mirabilium hiſtoriarum, ſententiam fuiſſe Ariſtotelis, quòd in illis, qui iam iam
morituri ſunt, Pediculi deſerunt capita, atq; in puluinaribus reperiuntur, cuius rei reddens
rationem Alexander Aphrodiſæus [l] dicebat, idcirco à Pediculis deſeri morituros: quoniam — [l] lib. 2. Probl. 30.
opus habent tepore quodam atque etiam ſucco ſanguineo, & dulci, quibus cùm deſtituan-
tur in morituris corporibus, facilè fit, inquit, vt ipſa deſerentes, quærant meliora loca. Teti-
git hoc quoque Scaliger: [m] Pij ciues, inquit, maximè ſciunt hoc quod ſcribam: vbi è miſeris — [m] Exercit. 246. 5.
illis moritur aliquis, confeſtim ex veteri hoſpitio, ſcilicet cadauere demigrant Pediculi. Eſt-
que ſuper hoc etiam problema Ambroſij [n] Leonis Nolani, qui quærens, cur à defuncto Pe- — [n] Probl. 215
diculi diffugiunt? An quia, reſpondet, defuncti ſanguis extincto eius calore refrigeratur,
quamobrem etiam vaporem halitumque omnem amiſit, quo Pediculi viuunt & gignuntur,
vt ait Plutarchus. An quia defunctus frigidus eſt, vt marmor, quare cuncta, & pili, & veſtes,
quæ in eo ſunt, vehementer frigent: frigus autem fugiunt Pediculi, quod & pedibus, & ven-
tre, & dorſo atque vndiq; ſentiunt. Quod pertinet ad cauſam finalem Pediculorum, Q. Sere- — Cauſa finalis.
nus ſecutus eſt hanc ſententiam, quòd natura faciat Pediculos, ad hoc, vt abrumpantur ſom-
ni, atq; vt homines vigilent, & curis incumbant: ſunt enim carmina ipſius hæc:

C *Noxia corporibus quædam de corpore noſtro*
Progenuit natura, volens abrumpere ſomnos
Senſibus admonitis, vigileſq; inducere curas.

Sed hæc ſententia Mercuriali videtur explodenda; propterea quod cùm Pediculi fiant, in-
quit, maximè in pueris, ſanè illis opus eſt multo ſomno. Vnde natura ſi hoc tentaret, potiùs
tentaret deſtructionem, & damnum illorum, quàm ſecus. Fatetur interim, illis, qui in trire-
mibus viuunt, opus eſſe hoc excitatorio, ſed pueris minimè. Quocirca dicẽdum iudicat cum
Auicenna, quòd ſi vlla cauſa finalis tradi poteſt Pediculorum, hæc vera eſt, vt conſumantur
putridi humores exiſtentes in corpore: vel dicendum eſt quemadmodum dicit Auerroes, [o] — [o] Lib. 12. Metaph. 18
finem eſſe Pediculorum, vt non ocietur natura, quippè quæ nunquam debet feriari, ſed ſem-
per aliquid producere: eapropter etiam in generatione Pediculorum, & aliorum animalium
nullum finem alium habere videtur, quàm vt non ocietur. Cęterùm Serenus Ariſtophanem
ſecutus videtur, apud quem Chremulus diteſcere cupiens Peniæ ſiue paupertati exprobrat,
quòd Pediculos generet, qui dormientes excitant. Ait autem:

Σὺ γὰρ ἂν πορίσαι τί δύναι ἀγαθὸν, πλὴν φῴδων ἐκβαλα
D Καὶ παιδαρίων ὑποπεινώντων, καὶ γρᾳδίων κολοσυρτὸν,
Φθειρῶν τ' ἀριθμὸν, καὶ κωνώπων, καὶ ψυλλῶν; οὐδὲ λέγω σοι
Ὑπὸ τοῦ πλήθους αἳ βομβοῦσαι περὶ τὴν κεφαλὴν ἀνιῶσιν
Επεγείρουσαι καὶ φράζουσαι, πεινήσεις. ἀλλ' ἐπανίσω.
Tu enim præbere aliquid poteris bonum præter veſicas ex balneo?
Et puerulos ſubfameſcentes, & vetularum tumulum,
Pediculorumq; numerum, & Culicum, & Pulicum (neque dico tibi
Sub qua multitudine) qua reſonantes circa caput, dolorem inferunt,
Exuſcitantes, & dicentes, eſuries, ſed ſurge.

Inter cauſas primatiuas, quàs apud authores inuenio, potiſſimùm ſunt ætas, ſexus, victus, & — Cauſæ primatiuæ.
habitus corporis; ætas autem puerilis, & ſexus muliebris maximè Pediculos procreare apti
ſunt, quemadmodum paullò antè ex Ariſtotele diximus, nimirum propter humiditatem:
quanquam viri etiam interdum ijs affligantur non ſolùm in capite, pube, axilliſq; & palpe-
bris,

bris, quin inſuper in totò corpore, ita vt ſæpius mortem inferant, ſicuti fuſiùs de pluribus re- E
cenſebimus poſtea. Ocium eſſe de præcipuis Pediculorum occaſionibus ego ſemper exiſti-
maui, quòd eo ſcraper natiuus calor torpeſcat, & excrementa faciliùs putreſcant, nam

Et vitium capiant, ni moueantur aquæ.

[p] *Lib. 20. c. 12.*
[q] *Lib. 2. de aliment. facult.*
Ficus cur Pediculos generent.
[r] *Probl. 179.*

Diodorus in empiricis teſte Plinio, [p] ocimi cibum Pediculos etiam facere author eſt. item
caſtaneæ, vti Galenus [q] memoriæ prodidit, maximè idoneæ ſunt, Pediculos proferre, potiſ-
ſimùm in pueris, & mulieribus, in quibus ob cruditatem redũdat humorum multitudo. Qui
ficis frequenter veſcuntur, etiam Pediculis frequenter tentari ſolere putantur. Sanè ficus ſcri
bit Galenus libro præcitato, item libro de cibis boni & mali ſucci, ſi frequenter edantur, Pe-
diculos proferre; idem Oribaſius, & Paulus aiunt. Cuius rationem aſſignaturus Ambroſius [r]
Leo Nolanus: An quia Pediculus, inquit, gignitur de ſanguine humido leni ſubcutaneo atq;
calidiuſculo: ficus autem hunc ipſum ſanguinem comedentibus auget, vel ſi ipſa in illũ ver-
tatur: vel ſi eius ſuccus in venis adauctus concalfaciat ſanguinem atque humidum ſpume-
ſcentemq; efficiat, qui natura ipſa ad cutem tendit, ac ſub cute aliquanto retentus putreſcit,
inq; Pediculos vertitur, ſignum, quòd ficus comeſſantes etiam tubercula, & verrucas malas
in cute oriri ſentiunt. Laurentius Ioubertus verò ficus prima menſa ſumptos, non poſſe no-
cere tradit: nulla enim, inquit, peculiari qualitate Pediculos gignunt (vt quidam exiſtimãt) F
ſed tantùm ſua corruptela, dum in ventre diutius commorantes ipſæ corrumpuntur. Author
eſt Galenus de bono & malo ſucco, caricas, & ad morbos faciendos, & ad bonam valetudi-
nem eſſe comparatas. Si enim ipſæ ventrem pertranſeant, & hepar, & renes (ſic enim legen-
dum iudicat Ioubertus, non cum alijs cutim vice hepatis, aut venas vice renum) liberè per-
meant, quia abſtergere valent, & vias ductuum expurgare; ſin diutiùs morantur, deteriorem
ſuccum gignunt, & qui Pediculorum vim magnam progeneret, ait Galenus, hęc eſt, calidum
humidumque & facilè putrens excrementum. Reliquæ agalochi ſpecies (præter Indicum)
ſuffitu Pediculos ob dulcedinem creant: ſolum Indicum hos ſua acrimonia naſci prohibet,

[s] *Lib. 1. de ſtirp. nat. c. 56.*
[t] *lib. 29. c. 6.*
[u] *lib. 9. c. 19.*
[x] *lib. 1. Probl. 16.*

vt ſcribit Ruellius. Dioſcorides [s] ſcribit quoſdam putare viperarum eſu Pediculos procrea-
ri, ſed id ipſe refellit, & Plinius [t] Pediculos è toto corpore expellere ius viperę ait. Qui guſtãt
de oleo, in quo eſt extinctus Stellio, Aeliano [u] teſtante, ſcatebit Pediculis. Proueniunt etiam
largiùs Pediculi mutatione aquarum, quibus lauare ſe ſolent ea quorum natura Pediculos
patitur. Quod ſcriptum eſt ab Ariſtotele, [x] vbi quærit cur mutationes aquarum faciunt, vt G
Pediculi, in quibus haberi poſſint, multi habeantur? An quod, inquit, humoris eruditas, quã
perturbatio illa committit, quæ ex aquæ vario vſu in crebra commutatione redundat, humo
ris creare copiam poteſt, præſertim in loco humori opportuniore. Cerebrum autem natura
humidum eſt: quare caput maximè perpetuò humet: huius autem loci vis, ad progenerãdos
Pediculos apta eſt: patet hoc in puerili ætate. Caput enim puerorum madet abundè, & ſæpè
aut grauedine conflictatur aut ſanguinis profuſione. Quin etiam Pediculos plures illa ætas
habere ſolet. De immunditia veſtium antè diximus, item de conuerſatione cum pedicoſis:
ſunt tamen etiam veſtes, quæ miraculosè Pediculos generant, quales ſunt quæ fiunt ex lanis

Pelles ouiũ à Lupo cõmorſæ cur Pediculos generent.
[y] *Plutarch. lib. 2. ſymp. q. 9.*
Carnes à lupo laceratę cur dulciores.
[z] *Lib. 10. Hierogl.*

ouium à Lupo morſarum, adeò vt ſint qui hominem Pediculoſitate confectum ſignificare ſi
vellent, ouillam illi pellem inducant, quam Lupi caput impactis dentibus dilaceret: ſiquidẽ
ouium, quas Lupus occiderit pelles, ac vellera, & facta ex his veſtis, lõgè quàm cætera aptio-
ra ſunt ad Pediculos procreãdos. Quod cùm ſit tum ab Ariſtotele, [y] tum ab alijs receptum,
quæſiuere multi cauſam, illudque cupedinariorum experimento deprehenderunt, carnes
huiuſmodi quæ lupinis dentibus laceratæ fuerint, dulciores eſſe, quòd tactum ab Horatio
volunt, vbi inter ea, quæ iucundiora delicijs regijs enumerat, hœdum etiam ereptum lupo H
recenſet: quod tamen Pierius [z] Valerianus ad frugalitatem potiùs redigendum arbitratur,
vtpotè quia Horatius parſimoniam eo loco in primis laudet, hiſque tantum carnibus frua-
tur, quæ aut inemptæ ſunt, aut niſi abſumantur perituræ. Vel ex eo magis iucũdum, quia qui
ſemel amiſſus erat, ſit receptus. Sed vtcunq; illi, ſanè dulcedinis huius cauſam eſſe dicunt ca-
liditatem, & igneam propè vim, quæ ſit in anima lupi, vtpotè quæ oſſa, vel duriſſima in vtero
liquefaciat, ariditate permollita, euenireque inde vt carnes facilius atq; celerius putreſcant,
ſi morſu fuerint huiuſmodi vitiatæ: lanaſq; identidem contaminatas, contagionem illã etiam
in veſtibus pertinaciter perſeuerare. Cæterùm ſunt qui iudicent hoc non à calore, vel putre-
dine prouenire, ſed ab aſperitate potiùs, & medicorum vtar vocabulo, vellicatiua quadam
vi, quæ carnem ſcabritie interterat, prurituraque ſuſcitet, vnde poſtmodum humanæ cutis
humore corrupto Pediculi ſuboriantur: abſurdumque eſſe dicunt aſſerere vim illam à lupi
ſpiritu morſuuè vſque adeo in vellera diffundi, quæ totiens abluantur, ſolentur, depurgen-
tur, inungantur, deſęcentur, ac propè modum excoquantur. Referunt verò venatores, & cau-

pones

A pones animalia, quæ ictu vno procubuerint, vno, vt ita dicam, ſpiritu ſuffocata, ſolidiora, minuſque putrefactioni obnoxia reddi. Quare Homerus rerum omnium doctrina inſignis, ſiue coria, ſiue lora commendet, bouis ea dicit eſſe ἰφιταμένοιο, ictu quippè valido mactati; Itaque eorum, quæ neque morbo, neque ſenecta pereunt, ſed iugulatione, coria validiora ſunt, neruoſioraque. At quæ pluribus conficiantur plagis, difficulterq; aut cunctanter exagitata, delaſſataque perimantur, præſertimque ſi ferro ſaucientur, facilè putreſcere, neque in alterum diem aſſeruari poſſe. Eorum autem quæ tam lenta perimantur morte, contaminatam vim & in pelles, & in vellera, quin & in vngues penetrare, præcipuè autem ſi mordeantur à feris: vngues etiam ipſos obnigreſcere, ſanguine, humore, & medullis etiam ipſis præ timore, & cruciatu contaminatis, inditiumque id tabis eſſe. Quare minimè mirum ſi contagio huiuſmodi etiam in vellera diffluat, coriaque tentet, & omnia denique compuтreſcere compellat. Atque hinc pediculoſitatis ſignificatum. Agitat hanc quæſtionem [a] etiam Mercurialis ex Plutarcho. Scitum eſt illud etiam, veſtes ex lana morticinorum Pediculos facere: ita verò morbidorum alias infectiones. Auicenna inter cauſas effectrices Pediculorum; leuem capitis fricationem etiam recenſet; quam ſententiam ſano modo intelligi vult Mercurialis, quandoquidem ſi corpus ſit mundum, fricatio leuis, inquit, nullo modo producit hunc morbum; ſed ſi ſit vitioſum, & immundum, procul dubio fricatio illa leuis excitat materiam, calefacit ipſam, & cùm non inducat, diſponit ipſam ad generationem Pediculorum. Hac eadem ratione dicitur ab Auicenna coitum in immundis corporibus hunc morbum parere. Ariſtoteles quoſdam morbos ceu cauſas Pediculorum effectrices ponere videtur, ſed qui ij ſint, non explicat: nos in ſecunda, & tertia hecticæ ſpecie plurimos Pediculos generari diximus, ſed rationem non reddidimus: eam reddidit Alexander Aphrodiſæus, [b] quærens cur tabidis, & purulentis copia interdum Pediculorum oriatur? Quoniam, ait, pus humores corrumpit: humores denique vitiati calore naturali concalfacti animalia creant, ſicut etiam in cœno, aut quibuslibet fæcibus enaſci Vermes conſueuerunt. Sic ille: ex qua etiam ſententia dicere licebit, humores illos prauos, (Pediculorum materiales cauſas,) quos calidos eſſe voluimus, non adeo calidos dici poſſe, vt acres videantur, tantum abeſt, vt aduſti & erodentes dici queant, qualis eſt materia faciens elephantiaſim, quam perperam Gordonius per morbum Pedicularem indicari ſomniauit. Eam enim gignendis Pediculis ineptam eſſe, vel inde patet, quòd naturæ animantium, tam ſit inimica, vt nec mures, nec Muſcæ eam guſtare audeant, quin inſtar aceti terram fermentat, teſte medicorum Coryphæo Galeno. Quin etiam experimento conſtat elephantiacos non eſſe Pediculis obnoxios, adeò vt carere Pediculis, à nonnullis inter lepræ æquiuoca ſigna reponatur, niſi tunc Pediculi ab externa cauſa in ijs prouenìant. Videntur denique quædam loca hoc habere velut proprium, vt Pediculoſos reddant homines. Hoc enim memoratu dignum refert Gonzaluus Ouiedus, dum in Indiam Occidentalem ex Hiſpania ſolueret, lineamque æquinoctialem traijceret, omnes Pediculos quos in veſtimentis, ac capite habebant, quibuſcum proficiſcebatur, extinctos fuiſſe, iam verò cùm rurſus domum verſus nauigarent, & ad eandem lineam peruenirent, capita, corpus, ſtragula, tegumenta, veſteſque Pediculis infeſta ac referta fuiſſe; quod ſe aliquoties expertum eſſe ſcribit Ouiedus. Multi ex recentioribus Pediculos ex Lendibus generari quoque exiſtimant, ſed contrarium ſcripſit Ariſtoteles. Sed neſcio quid reſponderit Ariſtoteles ijs, qui ex vnico, vel duobus tantùm Pediculis, quos ex contactu pauperum pediculoſorum accepere, adeò plenas habuere veſtes, vt vix medicaminibus adhibitis ceſſerint. Vnde autem illi, niſi ex eorum Lendibus, quę meritò oua Pediculorum vulgus appellat, non minus de hiſce, quàm ipſis Pediculis occidendis ſolicitum.

Animalia vnico ictu occiſa, ſolidiora.

a lib. 1. Var. lect. c. vlt.

Morbi Pediculorum cauſa.

b lib. 1. Probl. 31.

Gordonij error.

B

C

D

MORTVI A PEDICVLIS.

PHTHYRIASIS Græcis, Latinis morbus Pedicularis appellatur, vbi ex ſanguine, & humoribus malis, & corruptis intra cutim Pediculi generantur. Hoc qui laborant, à Vermibus deducto nomine σκωληκόβρωτοι etiam appellantur, qua dictione vtitur etiam D. Lucas de Herode loquens quem ita obijſſe modò dicemus. Eſt autem iſte morbus malus & prauus, & præſertim ſi increſcat: quoniam non modò turpe eſt Pediculis ſcatere atq; hoc tædio affligi, verùm etiam interdum ad mortem producit. Phtyriaſis, inquit Marcellus, plerunq; in perniciem conuertitur, niſi occurratur. quid mirum, ſi corpus exedant,

Morbus Pedicularis.

quemad-

a *Lib. 26. cap. 13.* quemadmodum [a] Plinius quoq; atteſtatus eſt his verbis: naſcuntur in ſanguine ipſo homi- E
nis animalia exeſura corpus. quemadmodum aliquot exemplis corroborare libuit, ex qui-
bus conſtabit plurimos diuinitùs punitos propter commiſſa in diuinum numen, ac proxi-
mos ſuos peccata; nonnulloſq; ea fœditate correptos eſſe ob collectos, quales diximus, in
corpore humores, cùm ex deprauato victu, quemadmodum de Acridophagis diximus, tùm
Antiochus Epiphanes. varias alias ob cauſas, vt pòſt patebit. Antiochus Epiphanes Aſiæ rex, qui fanum Hieroſo-
lymitanum Iouis Olympij ſtatua profanauit, & Iudæos ad internecionem delere ſtatuit, ex
Perſide re malè geſta fugiens, inteſtinorum dolore, vt legitur in libro ſecundo Machabæo-
rum cap. 1. grauiſſimo correptus, minas maiores ſpirans, Hieroſolymam properabat: Ve-
rùm in itinere ex curru delapſus tanta putredine affici cœpit, vt Vermibus è corpore ſcatu-
rientibus fœtorem aſtantes vix poſſent ferre: cœpit tum erratum ſuum confiteri, & ſeſe Iu-
dæorum Deum colitùrum, templum quod diripuiſſet, longè magnificentiùs reſtauraturum
Herodes Aſcalonita. vouit, verùm ſimulata pœnitentia Deum permouere non potuit, ſed deſperabundus in me-
dijs montibus vitam infelicem finiuit. Herodes Aſcalonita, referente [b] Flauio Ioſepho, rex
b *Lib. 18. ant. Iud. c. 8.* Iudeæ Antipatri filius, poſt interfectos Alexandrum, Ariſtobolum, & Antipatrum filios,
trucidatos item innocentes, ad intercipiendum ſacrum Virginis partum Vermibus ad ex- F
tremum toto corpore ſcaturientibus perijt. Lento calore torrebatur, qui non tam externo
tactu deprehenderetur, quàm intus popularetur viſcera, aderat & vehemens voracitas,
cui neceſſe eſſet continuò cibos ſuggerere, ſimulq; vexabatur inteſtinorum exulceratione,
& colicis paſſionibus. Pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, ſimiliterq; ingui-
na. Ipſa quoq; verenda putrefacta ſcatebant Vermiculis, accedente fœda, nec minus mo-
leſta tentigine, non ſine fœtore grauiſſimo: ſuper hæc omnia neruorum contractione labo-
Herodes Antipas. rabat, & difficultate anhelitus. Herodes Antipas ſedens pro tribunali, & veſtitus veſte re-
gali, concionabatur ad populum: populus acclamabat Dei vox, non hominis. Confeſtim
autem percuſſit eum angelus domini, eo quòd non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à
Alcman. n Pheretinia. Vermibus expirauit, vt legimus in actis Apoſtolorum. Alcman vnus ex clariſſimis Græciæ
poëtis hac etiam fœditate perijt. Pheretima Batti filia Cireneorum regina, cùm ob interfe-
ctum filium ſuum Arceſilaum tyrannum Barcæos ope Perſarum victos crudeliſſimè vlta eſ-
c *Lib. 4.* ſet, viua Vermibus, teſte [c] Herodoto, abſumpta computruit. Pherecides Syrus Pythagoræ
Pherecides præceptor Pediculari morbo correptus primùm emiſit ſudorem calidum, viſcoſum & mu-
cori ſimilem poſtea verò prorſus belluinum, tandem Pediculi creuerunt, cumq; carneſq; in G
Pediculos diſſoluerentur, ac fœda iam turpiſq; facies euaſiſſet, abſtinuit, à conſortio fami-
liarium, & eos fugiebat. Ad eum grauiter affectum cùm viſendi gratia Pythagoras diſcipu-
lus aduenisset, ac πῶς διάκειτο, quonam pacto haberet, eſſet ſciſcitatus? protendens is digi-
tum per ianuam χροῒ δῆλα ex corpore, inquit palam eſt: quod & parœmioides apud philo-
ſophos mox eſt factum, ſed ita vt deteriora ferè indicentur. Q. Serenus de eodem cecinit:

Sed quis non pancat Pherecidis facta Tragœde
Qui nemio ſudore fluens animalia tetra
Eduxit, turpi miſerum qua morte tulerunt.

Caſſander Antipatri. De Platonis Pediculis, quoniam in prouerbium abiere, in prouerbijs dicemus. Caſſander
Antipatri filius Rex ſceleſtiſſimus, qui Olympiadem Alexandri matrem, & Alexandri fi-
d *In Bœoticis.* lios interfecit, ex hydrope in phthyriaſim incidẽs perijt, vt [d] Pauſanias prodidit. Caliſthenes
Olynthius dum carceris cuſtodia teneretur, præterea & Mutius Iuriſconſultus eadem tabe
Sylla. interiere narrante Plutarcho in Sylla, qui Sylla Metrobium Lyſiodum licet exoletum, non
diſſimulabat perpetuò amare: vnde etiam morbum aluit ex leui ortum occaſione, & perdiu
vlcerata viſcera ſua ignorauit. Hinc putrefactum corpus, & in Pediculos totum verſum, vt H
cùm multi interdiu noctuque tollerent eos, nulla parte potuerit tamen, quod reijciebatur
æquare illud, quod ſuccedebat: verùm omnes veſtes, pallium, pallubrum, illo tepleretur flu-
xu & tabe, adeo ſuppullalabat. Ideo bis die ingrediebatur balneum, abluens, & abſtergens
corpus. Cæterùm nihil proficiebat, ſuperabatque copia omnem purgationem. Meminit il-
e *Lib. 7. & lib. 11. 33.* lius Plutarchus in eius vita, item [e] Plinius ſcribit Syllam periſſe erodente ſeipſo corpore, &
ſupplicia ſibi gignẽte. Meminit item [f] Pauſanias his verbis: Sylla quidem multa in Athenien- „
f *In Bœoticis.* ſes crudelia admiſit facinora, & à Romanorum more aliena. Diſſimiliaq; non fuerunt, „
quæ in Thebanos, & Orchomenios fecit. Quibus, & addidit, quod illud ipſum, quod „
Alalcomenis fuit, Mineruæ ſignum erupuit. Hunc hominem qui Græcorum ciuitates, & „
patrios deos tam furenter vexarat, morbus omnium teterrimus oppreſſit, Pediculis è toto „
corpore erumpentibus: huc priſtina hominis felicitas recidit; vt rectè etiam dixerit
Serenus:

A *Sylla quoq; infœlix tali languore pereſus*
Corruit, & fœdo ſe vidit ab agmine vinci.

Fama eſt eum qui bellum ſeruile mouit in Sicilia fugitiuum Eunum nomine, poſtquam at- Eunus fugitiuus.
tractus Romam captiuus eſt, morbo pediculari, interijſſe, de quo conſule Plutarchũ, & Dio-
dorum. Galerio Maximino Cæſari in Chriſti nomen arma mouenti putrefactis introrſum
vitalibus (Egnatius genitalia habet) ex auribus, ore, naribuſq;, non aliter quàm ex putredi-
nis cloaca Vermes continuè ſcaturiebant, intolerabili quodam cum fœtore quocunq; defer
retur: cùm nulla medicorum ope leuaretur, ſibi ipſi manus intulit. Speuſippum Euryme- Speuſippus
dontis filium Athenienſem philoſophum, Platonis ex ſorore nepotem, quem nonnulli mor-
tem ſibi intuliſſe tradunt, Plutarchus efferueſcentibus toto corpore Pediculis interijſſe ſcri-
pſit. Pleminius legatus à Scipione Locris cum præſidio pop. Rom. præfectus, cùm templum Pleminius.
Proſerpinę opulentiſſimum diripuiſſet, vinctus Romam Senatu iubente ductus eſt, carceriq; [g] Lib. 9. 2. bell. Pun.
incluſus Pedicularі morbo, ſi Liuio [g] credimus, & Valerio Maximo, [h] ante cauſę dictionem
miſerè perijt. Iulianus Iuliani apoſtatæ auunculus (qui Antiochiæ ſacram menſam in tẽplo, [h] Lib. 1. c. 2.
lotio emiſſo proſanauerat, Euzoio epiſcopo ob id eum obiurganti alapam impegerat) non Iulianus.
B multò pòſt graui morbo correptus inteſtinorum putreſcentium, miſerè interijt, excrementis
non amplius per meatus ſuos, ſed per os ſceleratum egredientibus. Sozomenus [i] addit etiam [i] lib. 5. c. 8.
carnem eius putrefactam in Vermes conuerſam eſſe, qui in proſundo abditi, viuam carnem
tantiſper depaſti fuerunt, donec eum interimerint. Honorius Vandalorum Rex Arrianus in Honorius.
Africa phthyriaſi perijt, vt Sigebertus ſcribit, cum 444. Catholicos epiſcopos in exiliũ egiſ-
ſet. Eodem Sigeberto referente Arnulphus Septimus a Carolo magno Imperator, Norma- Arnulphus Imp.
nis perdomitis nimio ſucceſſu elatus, ita contumax in omnes, tum vel maximè Eccleſiaſti-
cos factus eſt, vt dei nutu pediculari morbo breui conſumptus ſit. Metropius ob ſocietatem
Vngarorum contra Morauos introductorum hoc illi accidiſſe ſcribit. Alij tradunt profliga-
tis Formoſi pontificis hoſtibus à proditore quodam veneno potionatum euicto per tridua-
num ſomnum pharmaco in phthyriaſim poſtea incidiſſe. Author eſt Vincentius [k] in Auer- [k] lib. 22. ca. 119.
nenſi ciuitate, Proiecti epiſcopi occiſorem Radbertum viuum eſſe à Vermibus corroſum.
Fulcherus Nouiomagẽſis epiſcopus in Gallia morbo Pediculari interijt, cuius cadauer cùm
Pediculis ſcaturire non ceſſaret, ceruino corio inſutum terræ mandatum eſt: magnum puni-
tæ ambitionis, & ſimoniæ exemplum inquit Iacobus [l] Meyer. Leoſtanus adoleſcens ſamam [l] In Chron. Fland.
C de crinibus, & vnguibus Edmundi regis Anglorum ſenſim creſcentibus in dubium reuocãs
ſibi corpus oſtendi minis impetrauit. Eo viſo in amentiam incidit, & phthyriaſi haud multò
poſt perijt. Platina narrat ex Sigeberto Alpindim Dodouem, quòd Lambertum virum ſan-
ctiſſimum epiſcopum Vltraiectẽſem apud Leodium intercimiſſet, quia Pipinum eius fratrem
reprehenderat, quòd vxori pellicem ſuperinduxiſſet, pediculari morbo poſtea conſumptum
fuiſſe. Lambertus Conſtantienſis epiſcopus phthyriaſi, vt Bruſchius annotat, perijt anno
1017. & noſtro ſęculo Clemens Septimus Pont. Maximus, vt ſcribit Folengius Pſal. 105.
Napus Turrianus Mediolanenſium tyrannus ab Othone Vicecomite captus, clatrataeq; ca-
ueæ incluſus narrante Iouio, [m] poſt annum vnum, menſes ſeptẽ, dies vigintitres, in eo ſqua- [m] In vita Othonis.
lore, ſęda illuuie, & enatis ſubinde Pediculis conſumptus eſt. Antonius Picens monachus
eremita, vt teſtantur Anton. Panormitanus de rebus geſtis Alphonſi, & Aeneas Syluius in
commentis, phthyriaſi perijt. Tertia Aegypti plaga à Domino per Moſem immiſſa, puluere
ab Aarone percuſſo in Pediculos conuerſo, qui homines, & beſtias miſerè afflixit per vniuer
ſam Aegyptum, excepta Goſene, quam incolebant Iſraelitæ; quod prodigiũ cùm magi imi- Aegypti plaga ex Pediculis.
tari non poſſent, confeſſi ſunt digitum eſſe Dei. Meminit huiuſce plagæ etiam Flauius Ioſe-
D phus his verbis: [n] Rurſum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum vindicat. Pe- [n] lib. 2. Antiq. Iudaic. cap. 5.
diculorum enim magna vis è corporibus Aegyptiorum ſcatebat, à quibus mali malè perde-
bantur, neque lauacris, neq; medicamentorum inunctionibus eos extinguere valentes. Qua
noua peſte turbatus rex, & non magis ipſo periculo, quàm eius fœditate, ac turpitudine ter-
ritus, nequam cùm eſſet ægrè dimidiata ex parte reſipuit. Hebræis enim exire permiſſis, ac
mox malo ceſſante liberos, & vxores reditus obſides ab eis exigebat, &c. Antiochus Syriæ Antiochus.
rex Iudææ infeſtus tanta laborauit putredine, vt enatis è corpore Pediculis non ipſe tantùm
ſit extinctus, ſed integrum ferè exercitum infecerit. In Inſula S. Thomæ duplex hominum
genus, albi & nigri, hi Pediculis infeſtantur, albi minimè.

VT FVGENTVR, ET OCCIDANTVR. E

DVO hęc conſideranda nobis veniunt, nimirum ne homo, vel aliud quoduis
animal Pediculos generet, item ſi iam generati ſunt, vel continuè generen-
tur, vt eos occidere fugareq́ue queamus. A Pediculis ſeſe quilibet facilè
pręſeruabit bona victus ratione ſi vtatur, vt cibis, & potu boni ſucci, & cor-
poris, veſtiumq́ue & lectorum munditia, potiſſimùm verò quæ ex lana con
ficiuntur: hęc enim aptior eſt gignendis Pediculis, quàm quę ex lino, quod
Aegyptijs aduerſus horum ſerpentium ortum maximè commendatum fuiſſe author eſt Plu-
a Lib. de Iſide & Oſiride. tarchus, qui ſcribit [a] eorum Sacerdotes, ſeu ſapientes lineis veſtibus vſos fuiſſe, quia pluri-
mum ab excrementorum natura abhorrebant. Si verò iam nati fuerint Pediculi, hîc duo rur
ſus obſeruanda, nunquid in corpore, vel extra corpus ortum habeant: nam qui extrà vel ex
Aegyptij Sacerdotes cur lineis veſtibus vteſentur. neglecto corporis veſtiumq; cultu, ſudoreq́ue naſcuntur, facili modo, & breui fugantur, ce-
duntq; remedijs paruo negotio; contrà ac illi qui intus generantur prauitatem humorum, F
non tamen malignitatem denotantes. Hoc malum phthyriaſim, ſiue morbum Pedicularem
medicis vocari diximus. Huius curatio duobus continetur capitibus: vnum eſt vt demus ope
ram, ne Pediculi amplius naſcantur: alterum, vt eos qui iam nati ſunt, interimamus: non na-
ſcentur amplius, ſi non adſit materia putris: hæc non aderit, ſi & non contrahatur in corpore,
& contracta non feratur ad cutem, aut in ea retineatur, & putreſcat; non contrahetur ſi den-
tur eſculenta, & poculenta boni ſucci, & ad moderationem redigatur viſcerum temperatio:
qua iam contracta, non feretur ad cutem neq; in ea ſuperabit, ſi educatur, vel ſanguinis miſ-
ſione, vel purgatione, prout res poſtulat, non retinebitur, nec putreſcet in cute, ſi parua fora-
mina relaxentur, ac detergantur. nam ſic etiam calida expiratio exhalabit, neq; habebit vim
b Lib. 1. de morb. cut. c. 7. putrefaciendi, quam habet calor externus. [b] Mercurialis tantoperè in fœdiſſimo hocce affe-
ctu purgationem commendat, vt ſi quid ſit, quod poſſit hunc morbum tollere, id ſit exacta,
& repetita purgatio. Cuius opinioni, cùm malum ſit contumax, & vix medicamentis cedat,
lubens ſubſcribo, qua de re lector ipſum adire poterit. Purgato corpore, deueniendum eſt ad
remedia quæ & humores prauos cuti impactos, tollere, & malam corporis temperiem corri-
gere poſſunt; quorum alia intus ſumuntur, alia exterius adhibentur: quæ intus ſumuntur ſe- G
cundum Auicennæ ſententiam ſunt allia cocta, calamenthum montanum: ſinapi laudatur à
Paulo & Sereno. Theriacæ etiam vſus eſt ex illis medicamentis, quæ magno pręſidio in hoc
morbo eſſe ſolent: puluis cornu ceruini quoq; optimus eſt. Inter externa medicamenta pri-
mò fomenta occurrunt, & balnea ad relaxandum, deinde tergentia, ad aperiendum: apertis
enim foraminibus cutis, & deterſa ſorde non naſcentur, & illi qui iam nati ſunt, facilè deci-
c Lib. 1. de med. comp. ſec. loc. dent, neque vltra hęrebunt ſi interimantur: interimuntur autem ab illis teſte Galeno, [c] quæ
validam ſiccandi facultatem habent, cuiuſmodi ſunt ſalſa, acida, auſtera, acerba: de quibus
nunc omnibus agemus. Raſis ſcribit vſum balneorum, & lauacrorum, Pediculorum genera-
tionem prohibere, ſed qualium non explicat: ſunt qui balnea aquæ dulcis laudent, mihi ma-
rinæ aquæ magis laudantur, quoniam ſalſa eſt, & facultatis abſtergentis, qua Lendes, & tetra
hæc corporis animalia curantur authoribus Plinio, & Dioſcoride: quod ſi verò ea in medi-
terraneis, vt ſit, haberi non poſſit, arte paretur, quæ ei æquiualeat: quæ quomodo fiat, docet
Plinius. Laudat etiam Q. Serenus.

Vnda maris Lendes capiti deducit iniquas
Et quicquid crebri defendit ſylua capilli. H

d lib. 1. c. 4. Priſcianus [d] alijq; innumeri laudant lupinos amaros in aqua infuſos per plenum diem, & ſe-
quenti die decoctos, ſi ex ea decoctione loca frequentiùs delauantur. Hoc quoq;, vt ille teſta
tur, pyrethri & gallarum puluis ex æquo commixtus, in balneis adhibitus, facit: poſt hunc ve
rò puluerem ſucco betarum loca lauari iubet. Similiter acetum cum aqua marina, ſi credi-
mus Iſaac Arabi, occidit Pediculos [e] & ſi deſit marina aqua, ſal & aqua cum modico aceto
e li. 4. pract. c. 9. idem præſtabit. Serum, ideſt, aquam lactis, quæ remanet facto caſeo, ſi quis adiecto aceto in
f Cap. 3. potione aliquotiens, inquit Marcellus acceperit, ita liberatur à Pediculis, [f] vt penitus ex-
tirpentur, nec poſtea in eo renaſcantur. Sic ille, mihi etiam probatur ſi eo pro fomen-
g Cap. 5. to deterſorio vtamur. Sextus philoſophus ad Pediculos, [g] aquam celebrat, quæ è ca-
præ palato effunditur, & quicquid comedit, miſceatur cum melle, & ſale, & ex eo ca-
h Cap. 130. ferri. put, & corpus ſero fricetur. Pollicetur ex recentioribus Gabriel Fallopius, [h] ſi facto ex
cinere ſtœchadis lixiuio manus lauentur nunquam infeſtatas iri Pedicellis, ſi caput, Pe-
diculis;

A diculis; nunquamq́ue naſcituros ſi facto ex ſtechadis puluere vnguento, inungamur. Fo-
menta autem, & perunctiones, & cataplaſmata membratim adhiberi iubet Cęlius Aure-
lianus.[i] ſed ea loca quæ capillatura veſtita ſunt, præterea radi,& iugia adhiberi ſmegmata, [i] li.3.Chron. cap.2.
quæ nos laceſſentes,inquit,atque purgatiuos pulueres appellamus:item inunctiones magis,
cùm mox fuerit capillatura deraſa præſotis partibus aqua marina, vel aceto ſalſo. Eſſe hæc
plurima ſpeciatim poſita,vt bulbi cum nitro atque oleo contriti quo mellis faciat craſſitudi-
nem,ex quibus corpus iubet illini. Eodem authore ſtaphiſagria cum aceto,& oleo,tunc con
trita cum ſalis fluore, quem Græci halos anthos vocant,donec liquidi mellis ſimilitudinem
faciat. Nunc etiam cum ſulphure atque aceto: vel ita ponderibus compoſita medicamenta,
ſtaphiſagriæ drachmas duas, ſandaracæ drachmas duas, nitri obulos duos, admixto oleo,&
aceto,donec in mellis craſſitudinem veniat: Vel ſandaraca cum oleo,& nunc ſtaphiſagria,&
abrotonum ęquis ponderibus admixta calce,quam Gręci conin uocant,& ijs ſimilibus.Sta-
phiſagriam autem, quæ Plinio etiam vua taminia dicitur, cuncti ceu peculiare aduerſus Pe-
diculos omnes celebrant. Eam laudat Galenus loquens de morbo pediculari. Et Plinius[k] [k] li.26.c.13
ad eundem,reſiſtitur,inquit vuæ taminiæ ſucco cum oleo perunctis corporibus: item in acé-
B to decoctam etiam veſtes eo tœdio liberare tradit;idem ſcribit Dioſcorides.[l] Priſcianus ſta- [l] lib.1.c.4.
phiſagriam tundi vult,& oui album admiſceri, & commixtione loca fricari. Filum madefa-
ctum aut intinctum oleo, in quo ſemina ſtaphiſagriæ attrita fuerunt, Pediculos necat, ſi ca-
piti circundetur;hoc me docuere Albertus,& Dioſcorides,alijq́ue. Auicenna laudat ſtaphi-
ſagriam cum arſenico. Vnguentum ad Pediculos, Accipe ſeminis ſtaphiſagriæ vncias duas,
ellebori albi vnciam vnam, ſalis drachmas duas, argenti viui vncias duas, aceti vini drach-
mas duas,axungiæ porcinæ libram vnam, olei laurini vncias nouem,ſaponis Veneti libram
ſemis,fiat vnguentum ſecundum artem. Ex Antidotario Auguſtano. Puluis ad Pediculos
Io. Guinterij Andernaci.[m] Seminis herbæ pediculariæ quæ & ſtaphiſagria dicitur, vnciæ [m] Comment. 2.dial.8.
duæ,ſalis communis vncia,aloes vncia ſemis,cinnabrij drachmæ duæ,detrita capiti inſper-
gantur. At ſi hoc remedio non intereant, adhiberi poterit paulum ſublimati, aut argenti vi-
ui in ſulphure. Priſcianus loco citato ſtaphiſagriæ vncias duas, ſandaracæ vnciam vnam
cum oleo, & aceto poſtquam contriueris, corpus omne perungendum præcipit: item poſt-
quam capillos abſtuleris, melle aut cedria loca contingi. Plinio[n] autem quoque mel,Len- [n] li.22.c.24
des, & fœda capitis animalia necat: Cedri ſuccus defuncta corpora conſeruat, viuentia
C corrumpit,mira differentia,cùm vitam auferat ſpirantibus,defunctiſq́ue pro vita ſit, inquit
idem Plinius, addens phthyriaſes perungere eo needum dubitauerim, itemq́ue prurigines.
Marcellus nitri Alexandrini, & ſtaphidos agriæ æquale pondus ſumit, aphronitri quoque
aliquam portionem, & ſulphuris viui particulam ſimul omnia terens, & decimo die in bal-
neo corpus fricat, omnes ita Pediculos necari inquiens. Ad Pediculos necandos hoc me-
dicamine etiam vti iubet: oleum cum puluere cineris cuiuslibet de foco, ſed bene creti pari-
ter miſcebis,& ita teres, vt ſit ad ſpiſſitudinem mellis, atque inde cùm opus fuerit,caput vn-
ge. Ad Pedunculos in omni parte corporis nęcandos, ellebori albi vncia, ſtaphidos agriæ
tantundem,ſimul trita,adiectoq́ue oleo totum corpus perunctum etiam in tunicis necabun-
tur,ſi eidem credimus,item œſypum ex oleo tritum, & inſtillatum capiti,phthyriaſi mede-
tur. Lendes,& alia capillorum animalia alumen permiſtum aqua interimit.Plinius.[o] Gum- [o] li.35.c.15
mi hederæ inunctū Pediculos necat. Dioſcorides.Lachryma hederæ pſylothrum eſt,phthy-
riaſimq; tollit. Plinius.[p] Galenus item, vt Serapio refert, gummi hederæ ac propriè nigræ [p] li.24.c.10
facultatem tribuit,quæ adurit aduſtione occulta,ideoq; occidere Pediculos,& abradere pi-
los. Succus geniſtæ cum raphanino,vel ſinapino exceptus,tutiſsimum eſt remedium aduer-
D ſus Pediculos, ut Ant. Mizaldus[q] notauit ex cuiuſdam experimentis. Sinapi cum rubrica [q] Cent.3 memorabil. Aph.4.
vtuntur ad pſoras,lepras,& phthyriaſes,ſcribente Plinio.[r] Serenus ad phthyriaſim,inquit, [r] li.20.c.22

Sæpius ergo decet mordax haurire ſinapi
Nitro,vel ſale permixtis, acidoq; liquore
Laxatis,vt ſint ſimul allia, tangere corpus
Aut lachrymis hedera, aut ſucco perducere cedri.

Cęterùm allium non modo cum nitro,ſale, acetoq́ue vt Serenus hîc docet,inunctum, ſed &
per ſe tum potum, vt antè dixi,tum inunctum phthyriaſi medetur. Bibitur,inquit, Auicēna,
decoctio allij & interficit Lendes,& Pediculos,& inungitur ſuper eos. Phthyriaſes,& pruri-
gines potū curat alliū,tuſum itē cum aceto,& nitro. Plinius.[s] Dioſcorides idē alliū cōtra Pe- [s] lib.20.c.6.
diculos,& Lendes,ſed cū origani decocto vtiliter bibi tradit. Folia tamarici in aqua bullian-
tur,ex ea decoctione fricari Pediculoſos vult Priſcianus. Marcellus ſtercus ſcrofinū immixtū
cum roſa liquida, ideſt roſę ſucco,Lendes, Pediculoſq; diſcruciare voluit. Pediculi ſi ſint in

[x] li. 4. pract. cap. 9. corpore calido, Iſaac[x] hoc vnguento vngit: Argentū viuū, cineres filicis cū aceto & oleo tempera. In frigido corpore, hoc vtitur vnguento. Staphiſagriā, nitrū, auripigmentū cū oleo, & aceto tēpera, & caput vnge. Itē auripigmētū rubrū capiti cū oleo inungi iubet, atq; ſi poſt infirmitatē Pediculi naſcantur, fieri vult vnguentū de ſemine croci hortenſis, vngiq; quotidie & lauari cū aqua, in qua decoctæ ſint roſæ, vel folia pini contuſa, & iſto ſucco ſimiliter illini. Argentū viuū nulli non tradunt Pediculis internecionē afferre. Raſes oleo id extinctū ſi permiſceatur, natos Pediculos interficere profitetur; Author de natura rerum, & Albertus argētum viuum in oleo oliuæ diutius bullitum commendant, & Zonam pedicoſi eo intingi præcipiunt. Puluis etiam argenti viui cum puluere plumbi ſi ſuper carbones ſpargatur, & ſuffumigentur veſtes, vel homo fumum accipiat, occiduntur Pediculi, vt inquit, idem Albertus. E

[u] lib. de Metall. Argentum viuum, quod ſit calidum, inquit[u] Fallopius, oſtendo exēplo familiariſſimo, & eſt quod enecat, & quaſi comburit Pediculos illos latos, quos vulgus vocat Piattole, & nihil ad hoc reperitur præſtantius argento viuo, quo ego, inquit, vtor hoc modo in tali caſu. Accipio pomum dulce, & coquo ſub prunis, deinde cum carne illa cocti pomi miſceo paucum argentum viuum, & mando illi qui cruciatur ab huiuſmodi animalculis, vt quando it veſperi dormitum, inungat ſibi alas, pecten & alias partes, in quibus animalcula reſident, & ſi obſeruaueritis, videbitis manè animalcula illa rubra, & fermè combuſta. Hæc ille. Vnguento enulato, F quòd argenti viui plurimum recipiat, multi etiam vtuntur. Ego tamen argentum viuum non probo, maximè in pueris. nam hinc ſęuiſſima ſæpè ſuboriri ſymptomata multi obſeruarunt:

[x] Lib. 26. quod inconſultis matribus, & nutricibus, quæ plerunq; eo vtuntur, dictum eſto. Albertus[x]

[y] Exercit. 346 5. a ſaxifragia Pediculos efficaciter occidi tradit, ſi contrita apponatur. Scoti teſte Iulio Scaligero[y] aduerſus Pediculos induſia croco tingunt, Bacchū & Crocota, & alio viuendi genere imitati. Marcellus fęlle vituli caput perunctum Lendes ait exterminare. Aduerſus Lendes, Pediculos, Cimices, Pulices ſummoperè commendatur hoc vnguentum. Accipe cineris hirudinum ſiue ſanguiſugarum vnciam vnam, coſti & ſtyracis liquidæ ana vnciam ſemis, ſanguinis ſuilli, quod ſatis eſt, miſce. Olibani, & lardi ſuilli partes ęquales vitriato fictili coquuntur & ad linimenti conſiſtentiam per ſetaceum excernuntur. Hoc ſi pediculoſum caput inungatur, proculdubio immune euadet à Pediculis: eritq; præſidium eam in rem, & propugnaculū

[z] lib. 3. Chro. cap. 2. multò tutius, quàm ex vnguento enulato, vel alio quod argentum viuum accipit. Palpebris autem Cęlius Aurelianus [z] adhiberi vult pulueres ſiccos, atq; collyria, quæ Græci blepharica vocant, nos palpebraria dicere, inquit, poterimus, ex ære vſto atq; aneſo aſſo, ſed & lapide ſciſſo, & pipere, & ſtaphiſagria confecta. Hæc etiam in ijs, qui præter phthyriaſim pruritu vexantur, ſunt adhibenda, adiectis magis feruentioribus aquis in vſu lauacri, & aſperginibus pulueris, ex thure & nitro, & ſulphure confectis. Item ſolicationes, quas Græci helioſes vocant, adhibendæ ſunt: dropaces quoq; & vomitus radicū, & ea quæ iam ſæpe de alijs memorauimus ſcribentes paſſionibus, quæ corpus recorporatiua virtute fortificare, atq; in meliorem habitudinem commutare valeant: ſic enim detracta corporis cachexia, eius quoq; comi- G

[a] lib. de paſſionib. mul. tantia depellentur. Hæc itaq; Aurelianus. [a] Trotula antiquus etiā medicus cōtra Pediculos generales circa oculos vnguentum fieri ſcribit ſatis valens ad expulſionē eorum, & ruborem oculorum, & ad mitigationem doloris eorum. Accipe aloes vnciam vnam, ceruſæ, olibani ana vnciam ſemis, laridi quantum ſufficit: larido minutim contrito, cætera pulverizata imponuntur, & fit vnguentum. Idem ad Pediculos, qui in pectine, & ſub aſellis (ſic habet) naſcūtur diſtemperari ait cineres cum oleo, quo inunguntur illa loca. Ad Pediculos Plactulas quidam ex recentioribus accipiunt olei cōmunis vncias tres, idq; bulliunt in vaſe vitreato cū drachmis tribus cineris quercini, & inungunt locū infeſtatū; pòſt per aliquot horas abluunt cū lixiuio & ſapone nigro. Si autē Pediculi fuerint in palpebris oculorū, laudant ſuccū foliorum H Perſici, vel Recipe myrrhæ, aloes, thuris, ſingulorū partes ęquales, trita larido miſceantur, & palpebræ inungantur. Nonnulli elixant ouum ad duritiē, & adiecto vitello macerant ipſum in aceto per ſpatium ſex horarū: inde ſuper palpebras cubitū ituris imponunt: manè autē Pediculi mortui ouo remoto adhærent. Pediculi iſti feri in pube, & genitalibus ſi nō cedāt pręcitatis remedijs, ſecundum multos ad argentum viuum deueniendum erit. Componitur à

[b] Lib. de vlcerib. c. 24. Fallopio [b] ceratū, quod accipit olei vncias tres, argenti liquidi ſiue viui vnciam vnam, ceræ albæ vncias quinq;, quo illinitur cutis. Teſtantur nōnulli etiā ſi cingulum ex lana hoc cerato illitum nudo ventri alligetur, ſtatim Pediculos omnes interimi. Idē Fallopius ad Pediculos

Ad Pedicellos. pudendorū, accipit axungiæ porcinæ, argenti viui, ſaluiæ ana quod ſatis eſt, miſcet omnia ſimul, faciens vnguentum, quo partes Pediculis obſeſſas inungit. Cyrones, ſiue Pedicellos vulgus peculiariter acicula extrahit: ſed cū non ſimul tollatur cauſa eorūq; fomes, perſeuerat affectio. Itaq; præſtat vnguēto, vel fotu eos extinguere, quo ſimul tollatur pruritus ille infeſtiſſimus.

Digitized by Google

A ſtiſſimus. Maximè εὐποριςῶν Cyrones enecans eſt acetũ ſalſum. Practici quidã hyoſcyamũ
in primis ita commendant, tanquam à proprietate, vel antipathia vnicè conferens, ſed non
alio nomine iuuat, quàm ſtupefaciendo, qui fit vt pruritus, & eroſio mox ſiſtatur. Idem poſ-
ſunt alia quæuis narcotica: omnia ſanè vitanda, niſi cùm grauiſsimus vrget dolor, quod per
hunc affectum minimè accidit. Frequentior enim hyoſcyami, & ſimilium contactus tremu-
las reddit manus: quamobrem erit præſtantius vti eorundem oleis, vt mandragoræ, hyoſcya
mi, & papaueris, quæ minus noxia eſſe poſſunt, neque verendum eſt vngere pauco hydrar-
gyro, vel pauciore ſublimato cum axungia rancida, quibus Cyrones interficiuntur, & pruri-
tus extinguitur. Eſto verò hydrargyri ad axungiam proportio ſexcupla, ſublimati verò de-
cupla. Multi, quod magis probo, vbi Cyrones ſunt, perforant veſiculas illas, deinde abluunt
muria, in qua cancri bullierint, aut aqua in qua decocti ſint piſces ſaliti, vel ſucco foliorum
perſicæ, vel hederæ terreſtris. Alij accipiunt ſcabioſæ vnciam ſemis, ellebori albi drachmam
vnam & ſemis, terebinthinæ optimè lotæ, axungiæ porci recentis ana vnciam vnam, miſce,
& vtitor. Aliud adhibendum infantium pedibus pruritu ob talem luem multùm infeſtatis.
Accipe oua recentia eliſa, quouſq; indurentur, quorum albumina fruſtim inciſa inter duas
B tenuiſsimas vittas pedibus alligabis, & ſic per multas horas permittes; poſtea ſolue, & inue-
nies omnes Pediculos in ſuperficie vittæ inferioris; quod cognoſces excutiendo ſuper pru-
nas; nam crepitabunt dum aduruntur. Vnum notandum, quòd in quocunque vnguento ad
huiuſmodi affectum, acetum admiſceri poteſt, & vt fortiùs operari poſsit, acetum ſcilliticum
erit præſtãtius: nam per ſe ſolum Pediculos interficit. Sed de animalibus alijs etiam aliquid
dicamus, quæ ſi hoc morbo infeſtentur, ſi Pediculis ſcateant, pelles, & carnes nobis ſubmini- Ad animalium aliorũ Pediculos.
ſtrant, non ſolùm illaudabiles, ſed etiam abominandas. Si itaque Pedunculis, aut Ricinis in-
feſtentur oues, aceris radices, inquit Didymus, contundantur, & aqua addita coquantur, &
poſtquam à capite vſque ad ſpinam, lanam ac vellus diuulſeris, hæc aqua tepida infunda-
tur, donec per totum corpus progrediatur. Quidam & hîc cedria ſola vtuntur. Alij mandra-
goræ radice conſimiliter vtuntur. Cauendum autem ne guſtent inde, periculum enim indu-
cit. Alij experti radicem decoquunt, & decocto lauant. Si ſylueſtres Pediculos, inquit, Hie-
rocles, necare voles, primùm ſi interna his ſcateant, Sandaracæ liquorem, inſtar heminarum
duarum infudiſſe ſatis eſt. Si exteriora ijs pedibus obſita ſunt, eiuſdem Sandaracæ, quod ſa-
tis eſſe videbitur, ex oleo linas aut fracibus calidi olei in ſole perungas. hoc vnguine conta-
C cti Pediculi decident. Si Gallinæ, Anſeres, & alites aliæ Pediculis infeſtentur, illitu ex oleo Ad Auium Pediculos.
lini facilè curantur: quin imò ſæpenumerò ſibi ipſis magiſtræ, eo malo ſeſe aliæ puluerando,
aliæ lauando liberant. Palladius Paxamuſque laudant ſtaphiſagriam, & torrefactum cumi-
num pari pondere cum vino contuſa, ſi malum leue eſt, ſin pennarum penetrarit ſecreta, de-
coctum lupinorum. Sunt qui proprio experimento edocti Gallinas arena littotali, aut quod
prçſtantius eſſe aiunt, cineribus ſaponariorũ à lixiuio relictis, cura mulierum ſeſe puluerau-
tes iſtoc malo ocyus liberari referunt. Varro ab eadem Pediculorum lue præſeruandas iri
tradit, ſi in cubilibus cùm pepererunt, auferatur ſubſtramen, & recens aliud ſubijciatur. Atq;
hæc de occidendis Pediculis dicta ſufficiant. Cæterùm quemadmodum nos de occidendis
ijs tantoperè ſumus ſoliciti, ità è contrario Bancanorum, gens eſt in Guzzarat regno Indiæ Bancani Pediculos nõ occidunt.
mercaturę dedita, mira ſuperſtitio eſt nolle tangere, quod mortuum eſt, nolleq; quodquam
animal occidere; ideoque quando Pediculis infeſtantur, accerſunt ex deſerto homines ſoli-
tarios ſiue heremitas, qui eos captant, & captos capiti ſuo imponunt, & nutriunt. Alij etiam
captos in parietum foraminibus occultant, nihil ita ægrè laturi, quàm mortem beſtiarum,
quam coram vident inferri, quin totis viribus, adhibitis etiam precibus inſtant, ne vita au-
D feratur, quam ſcilicet nemo concedere poteſt, pecuniaſque offerunt tanquam in redemptio-
nem. Iam verò Americani referente Andrea Theueto, [c] ſi mordeantur à Pediculis, vel à Pu- [c] *Lib. 1. de America.*
licibus, eos captos dentibus interimunt. Et Herodotus antiquiſsimus ſcriptor tradit Li-
byum [d] Adirmachidarum vxores, ſuos Pediculos, vbi ceperint, non antè abijcere, quàm eos [d] *In Melpom.*
viciſsim momorderint. De Tartaris etiam referunt, quòd quando capitis, & aliorum loco-
rum Pediculos deuorant, dicant eodem modo ſeſe aduerſus inimicos ſuos vindicaturos.

E

DENOMINATA. COGNOMINATA.

Phanoſtrates. PHANOSTRATES nobile fuit, at impudicum ſcortum. Hoc apud [a] Athenæum Apollodorus in libro de ijs amicis, quę ſunt Athenis vocatum fuiſſe Phthcropylen ſcribit propterea, quòd Pediculos, cùm ſtaret in limine ianuæ, quæritaret. Φθειρίζω in veteri Lexico eſt venor Pediculos, φθειροφαγῶ, Pediculis veſcor, φθειροφάγος qui ijs veſcitur, de φθειροφάγοις dicam poſtea. φθειροποιὸς faciens & procreans Pediculos. Σταφὶς ἀγρία & ἀσαφὶς ἀγρία, Latinis herba Pedicularis & pituitaria dicitur, Officinis Staphiſagria. Pedicularis autem dicitur à viribus. Quantoperè enim Pediculos interimat, ex ſuperioribus facilè cuiq; liquere exiſtimo. [b] Hieronymus Tragus aliam quandam herbam, Pedicularem campeſtrem, ſed ab contrario effectu, vocauit. Eſt autem ea quam alij herbarij criſtam galli F alteram, ſiue alectorolophon nominant. Dodonæus fiſtulariam, quòd ad fiſtulas, & ſinuoſa vlcera ſit vtilis. Dicitur autem Phthirion ſeu Pedicularis, ſeu Pedicularia, quòd pecori, ac iumentis, quæ in pratis, vbi hæc prouenit, paſcuntur, Pediculorum copiam gignat: quemadmodum idem Tragus hiſce verbis teſtatum reliquit: Radicem habet tenuem, ac perbreuem, ita vt quàm facillimè euelli poſſit. Quare in noxia hac ſtirpe naturæ conſilium, ac prudentiam admirari certè debemus, qua pecorum ſaluti conſuluit, eò quòd peſtilentiſſimam herbam radices altè agere non permiſit, admonens interea pecuarios, vt è pratis, ac paſcuis, eijci illam curent ſedulò. Cùm enim à pecoribus inter cætera pabula deuorata fuerit, Pediculorum in illis ingentem procreat copiam, quo morbo vix tandem citra magnum periculum liberantur. Hinc apud Germanos Leuſs kraut, hoc eſt, Pedicularia vocari cœpta eſt. In [c] hiſtoria omnium plantarum alia ſtirps, Pedicularis maior alpina vocatur; ſed cur ita dicatur, non explicatur; ſuſpicor autem Pediculos generare eius eſum. nam præcedenti non eſt abſimilis multùm. Veretrum nigrum tertium quibuſdam nuncupatum, quod nonnulli etiã Plinij conſiliginem appellant, Germani Lauſs kraut, teſte [d] Carolo Cluſio dicunt, quòd Pediculos interimere credatur, perinde ac ſtaphiſagria, quam eodem nomine indigitari G diximus. Anacardum vocant quidam Arabes Pediculum elephantis.

[a] Lib. 13. cap. 19.

[b] Li. 1. Hiſt. ſtirpium cap. 83.

[c] Lib. 10. cap. 22.

[d] Lib. 2. rar. ſtirp. c. 63.

ÆNIGMA. LVDICRVM. APOPHTHEGMA.

Nautarum de Pediculis ænigma. IN vita Homeri tale legitur ænigma de Pediculis: Nautis cæteriſq; aliquot qui è ciuitate conuenerant, in Io inſula apud Homerum conſidentibus, fortè pueri piſcatores eò appulerunt, qui è nauicula egreſſi hæc illis verba fecerunt: Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis? Ibi è præſentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, nos, inquiunt, quæcunq; cepimus, reliquimus: quæ verò non cepimus, nobiſcum portamus. Et cùm nemo id ænigmatis interpretari poſſet; piſcatores explicabant: ſignificantes nimirum ſe, cùm piſcium nihil capere poſſent, deſidentes in ſicco, Pediculos venatos, & H horum quotquot cepiſſent, abieciſſe, quos autem non inueniſſent, domum retuliſſe. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina.

Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε
Οὔτε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄσπετα μῆλα νεμόντων.
Hi vos, ô pueri, tales genuere parentes
Nec latis fundis, gregibus neq; mille potentes.

Ariſtippi dictum. Sunt qui Homerum mortuum eſſe volunt, quòd hoc ænigma explicare neſciuiſſet, quod falſum eſt: æger enim iacebat in litore. Ariſtippus cauſante quodam, quòd filium quaſi non ex ſe natum proijceret: An verò, inquit, ignoramus & pituitam, & Pediculos ex nobis gigni, quæ tamen velut inutilia, quàm longiſſimè proijcimus. de quo vide Laërtium in illius vita.

Ageſilai apophtegma. Ageſilaus magnus ille aſtans aliquando aræ Mineruæ, quæ ab æde ærea Chalciœcus dicitur, bouemq; immolans, morſus à Pediculo, nihil reueritus [a] Plutarcho referente, in conſpe-

[a] In Apoph. Lacon.

A ctu omnium arripuit eum,& occidit,his additis verbis: Per deos, iucundum eſt, vlciſci inſidiatorem,etiam ponè aram. Lodouicum Imperatorem ferunt, quòd quidam è familiaribus fortè coram eo vnaq; obequitans viſo in eius veſte Pediculo, ſuffundi rubore ceu pudibundum cerneret,ab eo quæſiuiſſe, quid ita eueniſſet, quòd tam inopinato rubore per vultum ſuborto ipſum puderet,eumq; pudoris cauſam percepiſſet, oblato prius munere reſpondiſſe, ſeſe quoq; hominem eſſe: rurſus cùm alius Pulicem ſeſe in veſte eius vidiſſe ſimulato pudore diceret, vehementer obiurgaſſe, addito & hoc, tunè canem eſſe me arbitraris? Quod ſi verò quiſpiam in ſtratu hominis,ludicri cauſa velit, vt appareant Pediculi ſcaturientes, vt non poſſit dormire, proijce, inquit Albertus Magnus, in lecto eius pondus vnciæ vnius, vel mediæ alkakengi,& ſi acceperis pilos aſturis, fiet inde Licinium, (ſic habet) quod quando accenditur,vident ſe inuicem omnes infirmos ex vehementia infirmitatis,extenuationis. Accipe Locuſtam citrinam, & exicca ipſam & tere & pone in panno exequiarum, & incende ipſum oleo Sambucino, in quocunq; loco fueris, erit quod tibi dixi, & mirabile.

Vt Pediculi in ſtratu appareant.

B PROVERBIA.

Οἱ Πλάτωνος φθεῖρες, id eſt, ***Platonis Pediculi*** in prouerbium abierunt, vti referente Laërtio in vita huius philoſophi,teſtatur Myronianus in opere, cui titulum fecit de ſimilibus: hinc coniectans hoc morbo perijſſe Platonem, quòd vulgo Pediculi Platonis appellarentur. Myronianus nullum indicat vſum prouerbij: Suſpicari tamen licet, dictum in ſordidos, quòd philoſophi minimum indulgeant nitoribus externis, dum circa mentis cultum toti ſint occupati. In ſordidos ac auaros homines bina habent Itali prouerbia eiuſdem ſenſus: Egli è più miſero d'vn Pedocchio,hoc eſt,Pediculo multò auarior eſt, & egli ſcorticarebbe vn Pedocchio per hauer la pelle, hoc eſt, etiam Pediculum excoriaret,vt pelle potiatur. Belgæ quoq;, vt audio, hinc habent adagium, Cael als een luijs,hoc eſt,æquè glaber ac Pediculus,in eos quibus nihil eſt,reliquum, qui vel omnia conſumpſere, vel qui nihil vnquam habuere diuitiarum.

Platonis Pediculi.

C VSVS.

APVD Belgas audio Pediculos potos commendari à nonnullis aduerſus morbum regium. Cæterùm cùm ciuiles hominum mores à tam fœdo abhorreant remedio, neſcijs dandum erit, ſi modò verum eſt, eum affectum curare. Fœdius verò multò eſt, quin dictu turpe ac abominabile ijſdem veſci, quod [a] Herodotus de Budinis Scythiæ populis prodidit,quos [b] Plinius Salas vocare videtur: nam hos antiquis Pthirophagos,& Suauos dictos fuiſſe ſcribit: Eorum etiam Arrianus in periplo Ponti Euxini, Phtolomæus in Sarmatica Aſia, nec non Mela & [c] Strabo mentionem faciunt. Sabellicus ſic dictos eſſe vult,à ſordibus & fame, quemadmodum nos vernacula lingua hominem ſordidum Pedocchioſo,& tignoſo vocamus,id eſt,Pediculoſum & tinea affectum. In Cumana inſula, ſicut in libris de nauigationibus in Indias legimus, Pediculis coctis & crudis veſcuntur.

[a] *In Melpomene.*
[b] *Plin.6. cap.4.*
[c] *Lib.6.*

D DE RICINO. Cap. V.

P[a]LINIVS cùm eſſet locutus de Pediculis, ſubinde de Ricino, quanquam animal non nominet,agit,eiuſdem turpedinis animal eſſe inquiens,vt poſtea patebit, cùm eius verba fideliter recitabo: Quin etiam ipſemet [b] Ariſtoteles Pediculi eum ſpeciem facere videtur, cùm eodem de eo agat capite, adeo vt doctiſſimus [c] Iulius Cæſar Scaliger Ricinum vocet tam in homine, quàm animantibus alijs. cuius opinionem ſuprà refelli, ac mox iterum refellam. Quidni itaque & nos de eo poſt Pediculos agere debemus?

[a] *Lib.11. cap.34.*
[b] *Lib.5.Hi. cap.31.*
[c] *Exer.196.5*

ÆQVI-

Digitized by Google

E

AEQVIVOCA.

[a] *Lib.4. cap.164.* KΡότων Dioſcoridi,ac [a] Theophraſto plantæ fruteſcentis nomen eſt: interpretes eorum rectè Ricinum latinè vocant. Quod enim Latinis Ricinus, id Græcis κρότων & κίκι eſt. quin herbam eam ab Crotone ſiue Ricino animante dictam diſertiſſimis hiſce verbis ſcriptum reliquit idem Dioſcorides: Cici aut croton, quod ſeſeli Cyprium, & ſeſamum ſylueſtre vocant, à Ricini animalis ſimilitudine dicitur &c. Herba eſt vulgo nota, officinis cataputia maior appellata ob purgandi facultatem quam obtinet, quibuſdam pentadactylon & palma Chriſti à foliorum digitata effigie, Meſuæ granum regium, Italis giraſole, ab Herodoto συλλικύπριον. Iam verò Polluce authore κρότων in aure dicitur τὸ ὥσπερ ἔδαφος. Eodem teſte κρότων vocatur μελιτηρὰ ὑγρασία ἐλαιώδης, ὅταν ἕλκος ᾖ περὶ

[b] *Lib.2. de morb.* τὰ ὦτα. Et [b] Galenus ab Hippocrate κρότωνας nominari ſcribit τὰ ἐν τῷ πνεύμονι χονδρώδη βρόγχια, id eſt carthilaginea pulmonis bronchia. Nec non Heſychius κρότωνα ſcribit à quibuſdam exponi πύρσον. Alioqui & vrbis nomen eſt, cuius incolæ dicuntur κροτωνιᾶται. Κρότων F

[c] *Lib.12. Orig. cap.6.* denique dicitur oleæ morbus, qui ſolis quædam inuſtio eſt. [c] Iſidoro Ricinus etiam piſcis eſt, à Ricino terreſtri nomen trahens, quem vulgus inquit, eritium vocat, huius teſtula duplex ſpinis aculeata in modum caſtanearum, quando adhuc opertæ de arboribus cadunt: caro eius mollis & minio ſimilis. Hæc ille. Ricinus præterea & Ricinum, vel (vt quidam malunt) Recinum, veſtis antiquiſſima, quadrata, à reijciendo, vt inquit Varro, cuius partem

[d] *Lib.1. Aeneid.* mediam retrorſum iaciebant, vnde Riciniati momi. Meminit eius veſtis Seruius [d] Virgilij interpres, dictam ita eſſe inquiens, quòd poſt tergum reijcitur. Feſtus Ricinum vocat om-

[e] *Lib.2. de legib.* ne veſtimentum quadratum. Apud [e] Ciceronem legitur Ricinium per quatuor ſyllabas. Extenuato (inquit) ſumpto tribus Ricinijs, & vinculis purpuræ, & decem tibicinibus, tollit etiam lamentationem. Ex quibus Ciceronis verbis veſtem lugubrem fuiſſe conſtat, quod ex Varrone etiam confirmatur, qui colorem eius inſuper expreſſit. Is enim de vita patrum apud Nonium inquit: Vt dum ſupra terram eſſet, Ricinis lugerent, funere ipſo pullis pallis amictæ. Quo loco Nonius: Erat autem, inquit, Ricinum, quod ſua ætate maſurtium dicebatur, palliolum fœmineum breue.

G

SYNONYMA. ETYMVM. FORMA.

[a] *Li.5. Hiſt. cap.31.* ARISTOTELES cùm Aſinum neq; Pediculis, neq; Crotonibus infeſtari dixiſſet; boues è contra vtriſq; oues & capras Crotonibus, ſubiungit, in canibus fieri, qui Cynoraiſtæ vocentur. Theodorus Gaza neſcio an diſtinctionis cauſa κρότωνας interpretatur Rediuos, & canibus proprium eſſe ait Ricinum, qui ab eodem animali nomen Cynoraiſtæ accepit, cùm tamen Græcè legatur tantùm, Ἐν δὲ τοῖς κυσὶν οἱ καλούμενοι γίνονται κυνοραῖσται, hoc eſt in canibus naſcuntur Cynoraiſtæ dicti. Quare ſi diſtinguere voluerit Ricinum à Rediuo, lapſus eſt. idem enim eſt animal Rediuus, qui Ricinus, quin vt mox patebit, multi apud Columellam, ex quo hanc vocem ſumptam eſſe volunt, Ricinus legendum eſſe doctiores iudicant, atq; ita habet meum exemplar Pariſijs impreſſum. Taxat hanc quoq; verſionem Gazæ doctiſſimus Hermolaus Barbarus: Ricinus à noſtris (inquit) dicitur (planta nimirum, de qua ſuprà diximus) vt ipſum quoq; animal canibus præcipuè infeſtum, quod & Cynoraiſta Græcè dicitur & Croton, quanquam Theodorus Crotonas Rediuos conuertit, non Ricinos. Pertini etiamnum hodie, vt ex Didymo Zenotele accepimus, vernaculo vocabulo Rhaiſtas canum vocant. Dicuntur & Cynomyiæ (hoc falſum eſſe infrà dicemus) à quibuſdam. Sed & ouibus moleſtos eſſe Ricinos teſtis eſt Cato. Vulgus ipſum eos Græco nomine appellat Cica. Galenus Cica dici vult etiam beſtiolas, quæ frumentum corrodunt, quarum cœtus Cion dicatur. Hic Vermis etiam Cis vocatur &c. Hæc Hermolaus. Heſychio etiam κυνοραῖσται ſunt κρότωνες οἱ τὰς κύνας πιπίζοντες, id eſt, Crotones qui canes mordent: & κυνοραιστῶν, τῶν κροτώνων ἀπὸ τοῦ ῥαίνειν ὅ ἐστι φθείρειν. Attici geminato ρ dicunt κυνορραῖσται teſte Euſtathio. Sunt & nonnullis τὰ τῶν κυνῶν φθαρτικὰ ζωΰφια, nonnullis, ſed perperam κυνόμυιαι id eſt, Muſcæ caninæ, vt ſuo loco in Muſcis demonſtrauimus. Iam verò H

A tô Crotonem eundem eſſe cum Ricino, in primis habemus ex [b] Varrone, apud quem hoc lego: Quidam nucibus Græcis, in aqua tritis peſungunt catulorum aures, quòd Ricini ſoleant (ſi hoc vnguine non ſis vſus) eas exulcerare; nec non ex Plinio, qui inſcripto capiti trigeſimoquarto libri vndecimi titulo, de animali, cui cibus exitus non eſt. Eſt, inquit, animal eiuſdem turpitudinis, (ſubaudi cum Pediculis) infixo ſemper ſanguini capite viuens, atq; ita intumeſcens, vnum animalium, cui cibi non ſit exitus: dehiſcitq; nimia ſatietate, alimento ipſo moriens. Nunquam hoc in iumentis (Ariſtoteles, id priuatim de aſino dicit) gignitur: in canibus aliquando (quin plerunq;, vt idem [c] alibi, vt ſubinde patebit, tradidit.) in quibus omnia. In ouibus, & in capris hoc ſolùm. Æquè eſt mira ſanguinis, vt Hirudinum generi in paluſtri aqua ſitis. Quanquam autem Ricinum non nominet hîc Plinius, aliàs tamẽ ſeipſum velut explicans, eum nominauit his verbis: Minus miremur hoc, qui ſciunt fœdiſſimum animalium in quantum magnificent Ricinum, quoniam nulli ſit exitus ſaginæ, nec finis alia (alius in manuſcripto codice) quàm morte, diutius infame viuēti. Septenis ita diebus duraſſe tradunt: at in ſocietate paucioribus dehiſcere. (deficere in manuſcripto.) Hunc ex aure ſiniſtra canis omnes dolores ſedare adalligatum. Suidæ quoq; κρότωνες ſunt οἱ τῶν κυνῶν τὸ
B αἷμα ἐκπιπίζοντες, qui canum ſanguinem exugunt. Eiuſdem ſententiæ eſt Scaliger. Κρότωνες Heſychio ſunt eidem, qui κρότωνας, & κυνοραϊστὰς ζῶόν τι, quoddam animal, tale proculdubio, quale βοοραϊστής, canibus nimirum ea mala inferens, quæ illa bobus. Inuenio item apud [d] Homeri Scholiaſtem τριβίαια pro κρότωνας, citaturq; in veteri Lexico. [e] Vincentius ex authore de natura rerum Engulam vocari ſcribit. Engula eſt Vermis à re nomen habens: Habet enim ſemper in ſanguine caput, continueq; ſugens ita intumeſcit, vt medius crepet. Non enim exitum ſuperfluitatis habet. Hoc à quibuſdam Pediculus agreſtis dicitur. In iumentis nunquam, ſed in lupis & canibus frequens. Sic ille. Hiſpanis dicitur Rezno, & Garapata, Germanis Hundſlauſs, Zack, Holtzbock, Belgis Hondtsluijs, quaſi Pediculus canis, Gallis teſte Ruellio Gallo Thiques. Cùm verò duo Inſecta prorſus inuicem & colore, & magnitudine, nec non figura differentia Ricini dicantur, vtrumq; ruſticis noſtris notiſſimum, vnũ paruũ, nigricans, figura Plactulę ſiue Pediculi inguinalis, alterum magnũ, rotundum ac quaſi orbiculare, illud Cecca vulgò, hoc Coſſo vocatum, meo iudicio illud poſtremum Ricinus eſt veterum; etenim Dioſcorides Crotonis herbæ ſemina Crotonis ſiue Ricini animalis figuram exactè repręſentare ſcripſit; vnde vel quiuis videat doctiſſimum virum Scaligerum Cec
C cam noſtram cum veterum Ricino implicaſſe. Homini, inquit, Ricinus innaſcitur è ſordibus in barba, alis, inguine. Eſtq; id quod canibus Cynoraiſtes. Crotonem Græci communi cum Arabicæ Keruæ ſeminis nomine, Galli Platam vocant: cùm tamen turgidus & globoſus ſit. Admiranda natura: à qua vos materiales (omnia enim cum Alexandro veſtro ducitis à qualitatibus elementorum) admoneri æquum eſt. Vt videamus ad quem materiæ, vel defectum, vel confuſionem confugiatis. Hoc animal cùm cibi habeat aditum, excrementi exitum non habeat: ſcio, vobis quid ſit comminiſcendum. Defuiſſe Naturæ ſubulam, qua illi eam partem terebraret. Iccirco Italia cùm id animal Cæcam vocet: maiore fide fuiſſe excogitandum illis nomen arbitror: quo alterius, quàm oculorum, loci cæcitas declararetur. Cæterùm Cicam primùm dictam reor, quia Cicy Croton ſit. Sic Scaliger. ſed Plata plurimùm, vt dixi à Crotone differt. Deceptus autem fuit Scaliger cæco animalis exitu excrementorum. Hoc enim cùm vidiſſet fortè in canum Plãta, ex eo Crotonem eſſe iudicauit, cùm id vtriq; conueniat animanti canibus infeſto. Poſtremò Plata canis plurimùm differt à Plata hominum. Ricinum multi talpæ inimicum eſſe ſcribunt: ſed de animali ne an de herba intelligendum id ſit, necdum didici. Alibi [f] Scaliger Ricinum ſcribit neq; gignere, neq; gigni: item [g] alibi
D etiam viuere non poſſe, niſi in alijs animantibus. quod poſtremum veriſſimum eſt, de priori ſententia dubitari poteſt. Etenim [h] Ariſtoteli Ricinus Pediculorum genus eſſe videtur, Pediculus autem quomodo generetur, fuſiùs ſuprà explicauimus. Sed verum tamen eſt, quod dicit Scaliger, non gigni ſcilicet è ſuo genere, quoniam Ricinus, vbi ſanguine ſatur eſt, quod exitum non habeat, rumpendo moritur, & nihil procreat. Ortus enim eius eſt ex animantis excremento, iuxta philoſophi mentem. An verò etiam in herbis naſcuntur? Obſeruaui enim ſæpe in canibus, quòd cùm domo egrederentur, prorſus Ricinis carerent, redeuntes verò ex agris vbi frequentior, ſpiſſiorq; altiorq; herba erat, ijs infecti eſſent vtroq; genere, & magno & paruo. Nigidius teſte Plinio fugere tota die canes conſpectum eius qui è ſue id animal euulſerit, ſcriptum reliquit.

[b] Lib. 1. de Re ruſt. c. 9.
[c] Lib. 30. cap. 10.
[d] In Ody. π.
[e] Lib. 20. cap. 130. Engula.
[f] Lib. 1. de plant.
[g] Lib. 2. de cauſ. plant. cap. 23.
[h] Li. 5. Hiſt. cap. 31.

VT FVGENTVR, ET OCCIDANTVR.

CVM verò eiuſcemodi fœdiſſimæ, ac tetræ beſtiolæ boues, oueſq; (vt de canibus taceam,) infeſtantes, non tantùm noceant illis diuexentq; quo minus impinguescant, vel nobis inſeruiant, verùm etiam carnes eorum abominandas, ac nauſeabundas reddãt, itaq; haud ab re fuerit aliquot recenſere remedia, quibus vel fugẽtur, vel interimantur. Si ergo quadrupedes, & detonſæ oues totæ amurca, ſic vt biduum vel triduum conſudent, illinantur cum aqua, vbi lupinus deferbuerit, deinde mari vel aqua ſalſa lauentur, neq; ſcabræ fient, neque (quod nos requirimus) Ricini erunt moleſti. Si veterinum, inquit Didymus, Pediculis obſitum eſt, aut Ricini hærent, aceris radices tuſæ in aqua coqui debent, & decocti iure tepido perfundi, ſic vt imber totum corpus proluat: ſed villi prius à capite ad dorſi ſpinam detondendi. F Sunt qui ſolo cedriæ liquore vtantur. Alij mandragoræ radicis decocto conſimiliter irrorant. Sed cauendum ne eam deguſtent, quippe cùm periculum adferant. Alij ciperi radicem decoquunt, & iuris imbre lauant. Ricini quoq; pice liquida cum ſuilla adipe cocta contacti decidunt: qui manu non ſunt vellendi, ne faciant vlcera. Chamæleon niger quoq; teſte [a] Plinio Ricinos canum necat.

[a] Lib. 22. cap. 18.

MORALE. PROVERBIVM.

P[a]LVTARCHVS Ricino & Aſilo egregiè adulatores aſſimilat: quandoquidem vt Aſili tauris, Ricini canibus ſub aures ſubeunt, eodem planè modo adulatores, ambitioſorum aures laudibus occupantes, iiſq; adhærentes, non facilè depelluntur. Κρότωνος ὑγιέστερος, Ricino ſanior, prouerbium à Suida citatum, neſcio in quem ſenſum. Is enim, inquit ille, Vermiculus vndique eſt æqualis & planus, nec vllam habet ſciſſuram. G De ano videtur intelligere, qui in eo deſideratur: ſed ano carere, inditium ſanitatis eſſe non poteſt.

[a] Li. de adu. & amic. diſcipl.

VSVS IN MEDICINA.

RICINI ſanguis, inquit [a] Plinius, euulſi è cane pſilothrum eſt. Et antè, hunc ait ex aure ſiniſtra canis omnes dolores ſanare ad alligatum. Eundemque in augurio vitalium haberi. Nam ſi æger reſpondeat ei qui intulerit, à pedibus ſtanti interrogantique de morbo, ſpem vitæ certam eſſe: moriturum nihil reſpondere. Adijcere etiam, vt euellatur ex aure læua canis, cui non ſit alius, quàm niger color. Aliàs denique idem [b] Plinius Ricini ſanguinem igni ſacro mederi tradidit. Q. [c] Serenus eundemque ſanguinem ad inueterata vlcera, quæ iam in fiſtulas abiere, celebrauit ſuis hiſce verſibus: H

At ſi iam veteri ſuccedit fiſtula morbo
Muſtela cinere immiſſo ſanabitur vlcus
Sanguine vel Ricini quem bos geſtauerit antè.

[a] Lib. 30. cap. 14. cap. 10.
[b] Cap. 12.
[c] Cap. 35.

DE

A

DE PVLICE. Cap. VI.

EX notiſſimis ac infeſtiſſimis Inſectis Pulex eſt, eoq; magis infeſtus, quò ad fugiendum promptior ac dexterior. Captantem enim celerrimo, quem exercet, ſaltu eludit, & rurſus mordet, nec facilè ſe capi ſinit. Et quia facilè per quoslibet artus ſaliendo diuagatur, Ouidius, vel quiſquis ille fuit, qui elegiam eam de Pulice ſcripſit, in Pulicem conuerti exoptat. Elegãs verò etiam Pulicis encomium ſcripſit Cælius Calcagninus: in quo mirè Pulicem celebrat: adeo vt nihil ſit tam noxium tamq; infeſtum humano generi, quod non à felici aliquo ingenio laudari poſſit. Apud Mexicanos Indiæ populos Pulex pro Deo adoratur. *Pulex pro Deo.*

B

AEQVIVOCA:

EST & Pulex marinus, de quo aliàs. Item Pulex ex Phalangiorum genere, quod Pithece Æliano vocatur, de quo agam inter Phalangia. *Pithece quid.* ψύλλοι (ſic Pulices Græcis dicuntur) Pſylli Lybiæ populi, qui & ipſi à ſerpentibus non lęduntur odore ſuo eos fugantes, & alijs qui læſi ab illis beſtijs fuerint, venenum ſuctu extrahunt. *Pſyllorum vis contra ſerpentes.* [a] Plinius, Pſyllorum corporibus ingenitum fuit virus exitiale ſerpentibus, vt cuius odore ſopirent eas. Ibidem dicit eſſe gentem Africæ è Pſyllo rege dictam.

[a] *Lib. 7. c. 2.*

SYNONYMA.

פרעש Paras Hebræis Pulex eſt. *Paras.* Quidam audaciùs, inquit Pagninus à radice פרש deducentes, Haijm putant inſertum, quod inſiliat & excurrat ad depopulandum, & ſeſe expandat,

C ac explicet. Extenuandi ſe cauſa Dauid ſe cani & Pulici comparat. I. Sem. 24. 15. poſt פרעש Pulicem vnum. In Syrochaldaico dictionario מאכולת Macholeth, Pediculus niger, id eſt, Pulex. Græcis ψύλλος eſt, Atticis ψύλλα, vt ſcribit Scoliaſtes in Ariſtophanem. ψύλλα verò frequentiùs in vſu eſt, & raro ψύλλος legitur.[a] Cælius Calcagninus redditurus huius vocis etymologiam, cùm dixiſſet non rectè aſcribi inuentionem ſecandi venam hippopotamo, quia Pulex id primum oſtenderit mortalibus; atq; hinc, inquit, Græci hominum prudentiſſimi eum ψύλλαν appellauere, non à breuitate corporis, vt craſſiores antiquitatum exiſtimant: ſed quòd Pſyllorum imitatione exundans ſanguinis virus, ſolo ſuctu, nullo diſpendio, minima cum moleſtia, leuiſſimo tantùm pruritu euocet. *Venæ ſectionis inuentio.* ψύλλαζας dici τὰς ψύλλας refert Heſychius. Apud Latinos quoq; nullum reperio ſynonymum. Iſidorus à puluere dictum autumat, quòd eo potiſſimùm nutriatur, generetur potiùs dixiſſet. *Pulex vnde dictus.* Italis dicitur Pulce, Gallis Poulce, Hiſpanis Pulga, Germanis Floch, Belgis Vlo aut Vloije, Anglis à Flee. A volatu hoc eſt celerrimo ſaltu, & fuga tribus hiſce nationibus nomen habere videtur.

[a] *In Encomio Pulicis.*

D

FORMA. GENVS. SEXVS.

PVLEX notiſſimum animalculum colorem corporis, in quo eſt, ſequitur. In catellis, in candido dilutiores, in ruffo fului, in nigro nigriores, vt annotauit doctiſſimus [a] Iulius Scaliger. Mare eſt fæmina duplo maior. Pulicem verò, etſi tam exiguum animal ſit, artifex quidam Africanus aurea catenula reuinxit. Quin tradit idem ille [b] Scaliger ita reuinctum ſalijſſe. Cæterùm Pulicem in collo aureola catella, eaq; prælonga (inquit) vinctum atq; in delicijs habitum haud minori debet eſſe miraculo: cùm ille ſaliret aliquando: nonnunquam heræ ſuggereret delicatulum ſanguinem: deinde in lectulo ſatur ſeſe collocaret. Idem ego à duobus artificibus factum vidi, Belga vno, altero Veneto. Nigua animalculum eſt minus Pulice, *Nigua.*

[a] *Exerc. 59.*

[b] *Exer. 326.*

quod

[a] Exer.194.8 quod homines tantùm infeſtat. Pulicellus eſt, inquit [a] Scaliger, roſtro acutiſſimo. Pedes E
potiſſimùm inuadit, rarò partes alias, non ingredientium tantùm, ſed cubantium quoque.
Ideo in ſublime cubant Indi. Frequentiſſimè partem eam quæ ſubeſt vnguibus, lancinant.
Quarta die creſcere tumor incipit: tum ad eam turgent magnitudinem, vt Piſum ſuperet.
Tumor fœtus eſt Lendinibus candidis, quibus extractis calidos imponunt cineres. Sunt &
herbarum pulices, qui raphanis potiſſimum innaſcuntur, vt infra dicemus.

L O C V S.

NON in animantibus tantùmmodo locum habent Pulices, ſed per terram in
puluere numeroſè etiam habitant, in locis cubiculiſq; immundis, & deſer-
tis. In Africa, ac potiſſimùm monte Dedes tanta eſt huius peſtis copia, vt
quieſcere homines nunquam patiantur, maximè qui eò veniunt, inſueti ita
moleſtari. In Inſula S. Thomæ etiam abundant, item in Europa. contrà cir-
ca Segelmeſſe Africæ vrbem nulli reperiuntur Pulices. F

GENERATIO.

[a] Li.5.Hiſt. cap.1. DE Pulicum generatione iſthæc legimus apud [a] Ariſtotelem. Quæ per ſe vel »
in animali, vel in terra, vel in ſtirpe, vel etiam in eorum ipſorum partibus »
creantur, eademq; maris & fæminæ ſexu diſtincta ſunt, ijs coëuntibus gi- »
gnitur quidem aliquid, ſed ex quo nihil amplius gigni poſſit: verbi gratia »
coitu Pediculorum Lendes dictæ procreantur, Muſcarum Vermiculi, Pu- »
licum, genus Vermiculorum oui ſpeciem referens: ex quibus, nec ea quæ »
generarint, proueniunt, nec aliud vllum animal, ſed id quod ſunt, ſordes tantùm perſiſtunt. »
Sic ille, quod ſanè diuerſum eſſe apparet ab eo, quod ſcriptum reliquit eiuſdem libri ca.31. »
vbi nimirùm non tantùm Pediculos tradit, & Cimices procreare Lẽdes, ſed & Pulices idem »
facere. Quæ (inquit) ex numero Inſectorum non carne viuunt, ſed carnis viuæ humore alun- »
tur, vt Pediculi, Cimices, Pulices, hæc per coitum generant ea, quæ Lendes vocantur, ex G
quibus nihil præterea naſci poteſt. Pulices minima quadam putredine naſcuntur, ſedemq; »
ſui ortus ſordes obtinent aridas. Nunquid itaq; vel Lendes, vel Vermiculos ouorum ſpecie »
[b] Lib.18. cap.87. gignant Pulices, needum obſeruaui. [b] Bartholomæus Anglicus ad priorem ſententiam ac-
cedere videtur, dum ait: Quamuis autem non ſit de animantibus, quæ procedunt per ma-
nifeſtam ſexus commixtionem: multiplicat tamen ſuam ſpeciem per ouationem; quæ oua
quædam in ſe gignit, ex quorum commixtione, vel emiſſione vnicus Pulex multos produ-
cit: vnde Pulex albus, quidem naſcitur, ſed quaſi ſubitò in nigrum commutatur. Ego quoq;
Lendes nihil gignere, non puto, vt antè etiam ſignificaui. ex puluere verò naſci minimè
dubito Pulices, atque id quoque ſcribit Author de natura rerum: Pulices, inquit, atro co-
lore de puluere calefacto, & poſtmodum humore corrupto procreari dicuntur. Ariſto-
teles quoque putreſcens humidum, aut ſiccum Pulicum generationis cauſam iudicauit,
quemadmodum hiſce verbis diſertiſſimè ſignificauit: Inſectorum aliqua coëunt, atque ex »
animalibus eiuſdem generis oriuntur modo eorum quibus eſt ſanguis, vt Locuſtæ, Cica- »
dæ, Phalangia, Veſpæ, Formicæ: aliqua coëunt quidem, & generant, ſed non ſui generis »
animal, ſed Vermiculos tantùm, neque ex animalibus procreantur, ſed ex putreſcente hu- H
[c] Lib.7.Var. rer.cap.28. mido & ſicco, vt Pulices, Muſcæ, Scarabæi. Loquitur & [c] Cardanus de hac generatione:
Sunt & animalia exanguia, quæ quia ſanguine viuant, ſanguinea videntur, cuiuſmodi ſunt
Hirudines, Pediculi, Cimices & Pulices: hi maximè ſanguinem pro corporis magnitudine
hauriunt: qui parui ſunt, maſculi, fæminas maiores frequenter incubare cernuntur: nati
vêre, maio pereunt, qui pòſt naſcuntur, ſub hyeme, Auguſto menſe infeſti. Ob id Maius
menſis ſine Pulicibus, quòd priores iam interant, poſtremi nondum adoleuerint.

NATV-

A.

NATVRA. MORES. VICTVS.

SANGVINEM appetit Pulex & carnem, cui & inſidet, terebrat, perfodit & exſugit, ſuctu quin morſu, ac pruritu rubicundum relinquit veſtigium; dormire cupientes acri morſu impetit, neq; etiam regibus parcit. Salit potiùs quàm volat, noctu quàm interdiu magis homini moleſtus eſt, & niſi vehemens torpor aut grauis ſomnus mentem obrepat, ſeſe tueri ab eo non poteſt. Cùm quis manum adhibet, celeriùs fuga dilabuntur, nec inueniri poſſunt; vbi verò quies eſſe creditur, celeriùs ad infeſtandum reuertuntur. Vnde canebat Ouidius vel author ille de Pulice.

Tu laceras corpus tenerum duriſſime morſu
B *Cuius cùm fuerit plena cruore cutis.*
Emittis maculas nigro de corpore fuſcas
Leuia membra quibus commaculata vigent.
Cùmq; tuum lateri roſtrum defigis acutum
Cogitur è ſomno ſurgere virgo graui.

Quia itaque morſu ſuo tam moleſtus eſſet Pulex, veteres habebant ſua ſcalptoria, inſtrumenta in ſpeciem manus confecta, quo pruritus ſcapularum terebatur, cùm manus eo protendi non poſſent, vnde carmen eſt [a] Martialis inſcriptum, Scalptorium. *Scalptoria. [a] Lib. 14. Epig.*

Defendet manus hæc ſcapulas mordente moleſto
Pulice, vel ſi quid Pulice ſordidius.

id eſt Pediculum. Oſtendit etiam Philes quantoperè morſibus ſuis moleſtus ſit Pulex.

Τί δ' ἂν ὀνομάζων ψύλλαν ἤδη τις λέγοι,
Σκωλήκιον ἄρ', ἢ ζωΰφιον, ἢ θηρίον;
Ὅτι οὖν δ' ἂν φαίημεν, τοῦτ' οὐκ ἔστ' ἄλλο πλὴν
Δέρμ' αἵματος πλῆρες, ὑπόπουν, ὀξύστομον
C Ἐν στόμασι λυπηρὸν ἀγρίῳ δάκει. Id eſt.

Quid nominando quis vocauerit Pulicem,
Num Vermiculum, animalculumne, vel feram?
Quodcunq; dicamus, nihil quàm pellis eſt
Cruore ſuffuſa, atq; ſuffulta pedibus
Oriſq; acutis infeſta morſiunculis.

Temporibus frigidioribus pigreſcunt, vel omnino deficiunt, æſtiuis calidiſq; vigent maximè, & infeſtant. Author de natur. rer. ſcribit. Si frigus circa Iunium menſem fuerit, cito perire Pulices, nec earum prouentum reliqua æſtate fore copioſum. Calidis temporibus cùm imminent pluuiæ, maximè mordent. Idem author Pulicem ſcribit in duas partes diuiſum reuiuiſcere. Cùm progrediuntur, ſaliunt more Locuſtarum, vt tradidit [b] Ariſto- *Inceſſus. [b] Lib. 4. de part. cap. 6.*
» teles, inquiens: Poſteriora crura quibuſdam Inſectis longiora ſunt, vt ambulent melius,
» & attollantur faciliùs de terra, cùm auolare libet. Quod planius ea oſtendunt, quæ ſa-
» liunt, vt Locuſtæ & Pulices. Cùm enim inflexa rurſus connixa extendunt, attolli de ter-
» ra neceſſe eſt. Locuſtæ (ſic de Pulicibus dicendum) non parte priore, ſed poſteriore ha-
D bent crura ea ad gubernaculorum effigiem condita. Suffraginem enim intus flecti neceſſe
» eſt, quod nulli crurum priorum datum eſt. Omnibus his ſeni pedes, ijs etiam, quorum eni-
» xu ſaliunt, connumeratis. Meminit etiam [c] Plinius, licet Pulicem non nominet. Alia rur- *[c] Lib. 11. cap. 33.*
» ſus, inquit, generantur ſordibus aridi ſoli, poſteriorum crurum laſciuia petauriſtarum. hoc eſt, vt Hermolaus Barbarus exponit, qualis petauro-ludentium aſpicitur. Petauriſtæ autem ſunt, inquit Marcellus, quicunq; ſaltibus vel ſcenis leuioribus mouentur. [d] Ariſtophanes Pediculos, Pulices & Culices ait βομβεῖν: quo loco Scholiaſtes Pulices propriè animalia eſſe ait aphona, id eſt, ſine voce. *Petauriſtæ qui. [d] In Pluto.*

DE NOMINATA. E

Pulegium. Pylium.

[a] Lib. 1 Ver. hiſt.

QVÆ γλήχων Dioſcoridi herba vulgaris notitiæ appellatur, Latini pulegium nominarunt, quòd Pulices interimat. ψύλλιον Dioſcorides, & ex eo Plinius (Latinè enim pſyllium quoque vocatur) nomen inueniſſe ſcribunt, quia ſemen ferat ψύλλης ſiue Pulici ſimile. Conyza verò Pulicaria & pulicaris herba nominatur, quoniam Pulices interimat. Sunt etiam qui hydropiper eo indigitent nomine. ψυλλοτοξόται [a] Luciano dicuntur magnorum Pulicum ſeſſores. Aduenerunt, inquit & à Septentrione auxilia Pſyllotoxotæ quidem numero triginta millia. Horum ſanè Pſyllotoxotæ magnorum Pulicum ſeſſores ſunt, vnde & appellationem trahunt: Pulicum verò magnitudo, vt duodecim elephantes. Terra de Pulici dicitur Leandro, quæ Ptolomæo Pintia dicta eſt, Siciliæ vrbs, Pollucis templo olim clara.

NOCVMENTA. F

[a] In Inferno.

QVANTOPERE morſibus ſuis in homines graſſentur Pulices, nemo neſcit, pruritum tamen leuem potiùs, quàm dolorem inferunt, contrà ac in canibus qui ex morſibus non parum dolent, quod innuit [a] Dantes ſacta ſcilicet inde ſimilitudine.

Per gli occhi fuori ſcoppiaua lor duolo
Di quà, di là ſoccorrean con le mani
Quando a' vapori, & quand al caldo ſuolo
Non altrimenti fan di ſtate i cani
Hor co' piedi, hor col ceffo, quando morſi
Da Pulci ſon, da Moſche, o da Tafani

[b] Li. 8. Hiſt. plant. c. 10. [c] Lib. 7. c. 5. [d] Lib. 19. cap. 10. [e] Lib. 12. Geopon.

Nec verò animalia ſolum infeſtant αἱ ψύλλαι, ſed & olera etiam. [b] Theophraſtus fruges ſcribit infeſtari à Pulicum eroſione: & [c] antea dixerat Pulices naſci in raphanis, in braſſica Erucas. Quem locum transferens [d] Plinius, napis Pulices (perperam hîc Culices legitur in vulgatis exemplaribus) raphano Erucas & Vermiculos innaſci ſcripſit. Et apud [e] Anatolium inuenio à Pulicibus braſſicas magis infeſtari. G

VT FVGENTVR,

VARIA, quibus Pulices fugantur, inuenio remedia, Pulices, vt Pamphilus refert, necat aquæ reſperſus, in qua gith, quod melanthium Græcis dicitur maduerit. Ebuli quoq; radices, & cauliculi in aqua macerantur, vt ipſa ſparſa Pulices enecentur. Acetum acre ſucco miſtum hyóſcyami fertur olerum Pulices necare ſi ſpargas. Aqua decoctionis cucumeris aſinini rorata per domum interficit eos. Domus irrorata ex decoctione ſeminis rapæ, necat Pulices, item aqua tribuli marini eos arcet. Decoctionem rutę depellere Pulices vno ore omnes medici atteſtantur, nec non decoctionē rubi. Nil æquè verò deijcit Pulices, atq; res fortis odoris, velut ruta, menta, mētaſtrū, allium, lupulus, præcipuè tamen fęces vel vrina equi. Eiſdē abſynthium eſt venenum ſimiliter, & folia Perſicorum, vt ait Conſtantinus: Colocynthidis puluis cum aqua ſparſus per loca vbi Pulices abundant, idem præſtat. Pulices etiam muria acris reſperſa & aqua marina fugat & occidit. Pſyllium Pulices, ac Cimices fugat, modò culcitris, ac puluinari imponatur. Author de natura rerū optimum remedium eſſe putat aduerſus Pulices, ſi quotidie cùm dormituri ſumus, corpus abſynthio fricemus, vel eadē herba cum oleo decocta corpus perungamus. Fugantur & amurca per pauimenta frequenter aſperſa, vel cumino agreſti cum aqua trito. Odor crematæ calcis eoſdē expellit. Si vngatur virgula ex adipe heritij & ponatur in medio domus, omnes eò conuenire Pulices author eſt [a] Raſis. Idem tradunt alij de axungia ſimiæ: idem facit paropſis ſanguine refertus. Aduerſus Pulices in Goa caſas ſuas fimo vaccino inungunt. Necare eos etiam putatur radix anchuſę. Saluia contuſa & oleo permixta & aceto, illinitur aduerſus eoſdem. Fel pecoris ex oleo idem pręſtat illitū. Pulegium recens incenſum Pulices arcet, inde nomen pulegio. Cunilæ contritę cū aqua ſparſæ eos occidunt. Sanguis hirci ſi ponatur in fouea quadā in domo, Pulices accur-

[a] Lib. de Animal.

H

runt

Digitized by Google

A runt & moriuntur. Si quis pallio vel alia veſte facta ex pelle lupi induatur, nunquam eum attingent Pulices. Lupinorum cremor infuſus abigit eos: item ius decoctæ conyzæ perfuſum. Hoc Cuculo miraculum, inquit Plinius, quòd quo loco primùm auditur, ſi dexter pes audientis ibidem circumſcribatur, & veſtigium id effodiatur, non gigni Pulices, vbicunq; puluis eo veſtigio compreſſus, ſparſus fuerit. hæc obſeruarunt magi. Quamobrem nonnulli, quoniam Aegyptios animaduerterant de Pulicum defectu deſcribendo ſolicitos fuiſſe, quippe origanum in eo ſignificato propoſuerant, addidere ipſi cuculum, & humanum veſtigium, qua ſpecie Pulicum exterminationem indicarent. Meminit huius remedij quoque Philes Magorum nugas id nominans, cùm aliàs nugas plerumq; pro veris obtrudere nobis ſoleat.

Λῆρον κατείποιμ᾽ ἂν μάγων, εἰ δὴ θέμις
Τί δρῶν τις ἂν δύναιτο κωλῦσαι τὸ μὴ
Ἀρχὴν γενέσθ᾽ ἐν ᾧπερ ἂν ψύλλας τόπῳ.
Κοκκυσμὸν εἰ πρῶτον γ᾽ ἀκούσοι κόκκυγος
B *Ὅδε τότ᾽ ἐπιστὰς, δεξιὸν ἴχνος ποδὸς*
Κἆθε περιγράψας, ὅπη τὴν χοῦν ἐξέλῃ.
Ὅπου τεθῇ γὰρ φασ᾽ ὅδε κατωρυγμένου
Ἐκεῖ φύεσθαι ψύλλας οὐδεμίας ποτέ.
Quod ſi lubet, nugas Magorum proferam,
Quæ poſſit, edocens, quis artis machina,
Arcere pubem hanc quolibet deram loco,
Quod ſi Cuculi quis audiens, primùm ſonos
Veſtigium dextro quod occupat pede
Deſcribat, ac deinde puluerem eximat,
Quocunq; ſubrutum loco diſperſerit,
Illo creari Pulices nullo ferunt.

Pro captione Pulicum nihil melius eſt, quàm impoſitio pauci bombicij in lecto: quoniam in eo congregantur. Contra Pulices, radicibus ne noceant, Theophraſtus docet remedium interſerere eruum. Sed ne naſcantur Pulices, nullum remedium eſt hactenus inuen-
C tum. Anatolius olera à Pulicibus non corrodi aſſerit, ſi ſeminibus eorum parum erui inter ſeminandum admiſcueris. Semen ſinapis, & rhododaphne feruefcunt vnà vt Pulicoſis oleribus infundantur. [b] Columella ne Pulex, & Formica maturas ſegetes erodant & rapiant, allia, cæpas, papauerq; cereale & anetum miſceri iubet, & ocimum contundi, ſed ipſum audiamus. [b] *Lib. 10.*

Sed cùm matura flauebit meſſis ariſtis,
Atq; diem gemino Titan extenderit aſtro,
Hauſerit & flammis Lernæi brachia cancri,
Allia cum cæpis, cereale papauer aneto
Iungite, dumq; virent nexos deferte maniplos,
Et celebres fortis fortunæ dicite laudes
Mercibus exactis, hilaresq; recurrite in hortos
Tum quoq; pro ſciſſo, regnoq; inſperſa nouali
Ocima comprimite, & granibus denſate cylindris,
Exurat ſata ne reſoluti pulueris æſtus,
D *Paruulus aut Pulex irrepens dente laceſſat,*
Nec Formica rapax populari ſemina poſſit.

Vulpes Pulicibus vexata eſt homine prudentior in illis excutiendis. Fœnum enim & leuiſſimam ſtipulam ore tenet, aquam ingreditur, ac paulatim genua, mox ventrem, humeros & collum ſubmergit. Pulices interim omnes iam ad caput cùm venere, tum illa ſenſim quoque caput ipſum mergit, donec Pulices omnes ſeſe in ſtipulam, aut fœnum recipiant: quod vbi illa factum animaduertit, totam ſe aquis properè demergit illis prorſus libera. Tradit illud Iorath, & ex eo [c] Albertus, & [d] Olaus Magnus. Vulpes vt à Pulicibus ſe liberet. [c] *Lib. 26.* [d] *Lib. 18. cap. 31.*

E

PRÆSAGIVM.

Pluuiæ præſagium.

SI ſummã corporis cuticulam Pulices, & Muſcæ ſolito infenſius ſua proboſcide vellicabunt, hominumq; ac iumentorum faciem & oculos ſæpiùs aba ctì cæſim (quod dicunt) & punctim recurrentes appetunt, breui venturas pluuias nunciabunt. Exhauſtas enim in circumfluum aërem vnà cum vapore humidi ſubſtantifici (quod perpaucum habent) portiunculas qua patet via reſarcire, & reſiccata corpuſcula humectare moliuntur. [a] Ant. Mizaldus.

[a] Sect. 1. Ephem. de ſig. plu.

PROBLEMA.

FRANCISCVS [a] Georgius Venetus Minoritanus quærens, cur Pulices acriùs infeſtant nos in lino, quàm in lana? An fortè, inquit, decipitur ſenſus? Sed quomodo poteſt decipi ſenſus in his quæ experimur? An igitur, quia Pulex haurit maiorem fauorem à lino, quàm à lana: cùm ex eodem Aquilonari fonte linum, & Pulex prodeant? Vtrumque enim Arietinum & Martium eſt. Vnde ſicut planetæ robuſtiores ſunt in domibus proprijs, & ſibi conuenientibus, quàm alienis: ſic & animalia in locis proprijs, & ſibi magis conuenientibus robuſtiora ſunt. Hinc [b] Mercurius ſapientiſſimus docuit concordiam lapidum, herbarum & ſiderum, ſymbolum ad inuicem habentium, vt per congeneum ſuum vniuſcuiuſque vis augeatur. Sic ille. Ego verò (ſi modò verum eſt Pulices acriùs in lino, quàm in lana infeſtare, ſecus enim credidere Aegyptij ſacerdotes, qui, vt ex Plutarcho diximus Lino induebantur, quòd ſordes, ex quibus Pulicum ortus eſt, arceat.) id fieri putarem, quoniam linum, quàm lana corpori vicinius eſt, vnde in plicis reperiuntur camiſiarum cùm eſuriunt, ſaturi verò in plicis femoralium, maximè laneorum, in quibus & coëunt, & oua ſua deponunt. F

[a] Tō.6 Sect. 6. de Anim.

[b] In tract. de concordia

G

EPIGRAMMA.

EPIGRAMMA præſtantiſſimi poëtarum noſtri æui Iacobi Sanazarij, quo Pulitianum Pulicem vocat, & ducem turmarum, exercituſq; Muſcarum.

Vanas gignantum iras & impetus graues
Miratur aliquis audiens mortalium
Auſumq; cælo vincula inferre irrita
Sæuum Typhoëa, cùm iugoſum Pelion
Adderet Olympo matre nec terra ſatum
Agnoſceret ſeſe, impium donec pater
Iratus ardenti igne ſubſtulit caput
Vt par erat: nam quis petat ſanus Deos?
At nunc quis hoc, quis hoc ferat mortalium?
Iners, puſillus, vnus, heu Pulex ciet
Turmas, cohortes, copias, manipulos
Muſcarum, & altos ſcandere adparat toros,
Heroum, opacis qui ſub vmbris arborum
Strati, ac perenni flore ſubfulti caput,
Ducunt quietem perpetem, æternam optimam,
Nec noſtra curant dicta, vel facta amplius,
Vt qui beatos incolant tuti locos,
Et nomen alta in arce ſacrarint ſuum,
Functi periclis, & malis laboribus
Cunctaſq; fortunæ improbæ calcent minas
Nedum puſilli Pulicis morſus leueis. H

At

A *At tu moleſte, amare, veſane, impie*
Pulex, inepti comeſſator agminis,
Quò prorepſiſti te? quò vocas Muſcarias
Iſtas phalanges? quò volatiles globos
Impellis audax? i procul miſer, miſer,
I criminoſe maximam in malam crucem.
Haud fas quietas manium ſedes Deûm
Muſcas ſubire, Pulicumq́; copias.
Nil hîc negoci vel tibi vel peſſimis
Tuis manipliſ: quid moraris impie?
Abi profundam in noctem & vltimum chaos.

PROVERBIA.

B Ἐν ψύλλας δῆξει θεὸν ἐπικαλῶται, id eſt, in Pulicis morſu Deum inuocat: in eos dictum, qui quantumlibet leui de re grauiter perturbantur, perinde vt in maxima. Tractum ab apologo qui fertur inter Æſopicos. Quidam offenſus dolore Pulicis pedem mordentis ſubſedit & Herculem ἀλεξίκακον implorauit. Mox deſiliente Pulice, malè precatus eſt Herculi, qui cùm in tantillo periculo vocatus non tuliſſet opem, non videri veriſimile, eum in grauioribus adfuturum. Simile eſt quod refert [a] Ariſtoteles de vehementer timidis, οἷος δεδιέναι πάντα κἂν ψοφήσῃ μῦς, veluti qui metuit omnia, ſi vel mus obſtrepat. Hanc timiditatem appellat θηριώδη, hoc eſt, ferinam. Pulicum morſus in omni ferè idiomate populorum Europæ, de leuiſſimo dolore prouerbialiter dicitur. Ἴδοιν τοῦ ψυλλῶν ἴχνη noſce Pulicum veſtigia adagij vice ab [b] Ariſtophane effertur, ridente mores philoſophorum, qui quaſlibet etiam minutias, & res nullius momenti inueſtigant, & perſcrutantur. Suprà diximus Italorum vulgarem parœmiam eſſe de Pediculo, Egli ſcorticarebbe vn Pedocchio per hauer la pelle, id de Pulice nonnulli etiam dicunt, vnde [c] Petrus Nellus illuſtris Satyricus:

In Pulicis morſu Deũ inuocat.

[a] 7. Moral.

[b] In Nebulis

[c] Saty. 6.

Che la caualleria gliè ſpeſſo à noia
C *Egli à les biaſmo, ch'altiero è mendico*
Scortica i Pulci per hauer la cuoia.

Sunt autem eiuſdem fermè forditiei animantia Pulex & Pediculus. Vnde etiam Pulicum nuncupatione, humiles rectè, ſordidæq; curæ ſunt intelligendæ, quibus impliciti vitam agimus anxiam & inquietam. [d] Dauid etiam propheta & rex Pulicem ſeſe vocat ad humiliandum ſe, hoc eſt, abiectiſſimum, & in quo nulla reſiſtendi vis ineſſet.

[d] 1. Reg. 24. & 26.

DE LENDIBVS. Cap. VII.

[a] ARISTOTELES ex Pediculis, Cimicibus & Pulicibus Lendes (κόνιδας) naſci rectè quidem ſcripſit. ſed quod ex ijs nihil prorſus procreari dicat, id nos refellimus ea ratione, quòd ex paucis ſæpe Pediculis multi ſubinde prouaſci cernamus, & vulgus non tam de Pediculis, quàm Lendibus interficiendis ſolicitum eſt. [b] Hieronymus Mercurialis Lendines dici ait paruos Pediculos, qui permanent in capillis.
D Et Euſtathio κόνις eſt ζωΰφιον τι μικροφυὲς κατὰ ἄτιμον κόνιν, ἀφ' ἧς οἱ φθεῖρες γινῶνται. Occiduntur iiſdem remedijs ferè quibus Pediculi eorum ſoboles & parentes, priuatimq́; aqua marina, mellis intinctu, aqua lithargyrij, nitrum illitum cum terra Samia ex oleo; ſulphur viuum cum aceto ſandaracato eos tollit in palpebris. In morbis pedum Nicolaus Ceonidas vſtas: ſed quæ ſint nemo explicat, ac ne explicare quidem poteſt quiſpiam: ſed fortaſſis comminiſci. [c] Turnebus onidas, id eſt ſtercus aſininum legendum eſſe iudicat: ſunt qui κόνιδας, id eſt Lendes. Κόνις multa alia etiam ſignificat, vt quilibet in Lexico Græco videre poterit.

[a] Li. 5. Hiſt. cap. 31.

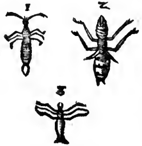
[b] Lib. 1. de morb. cut. cap. 7.

[c] Lib. 18. Aduerſ. cap. 18.

DE FORBICINIS. Cap. VIII.

E

EIVSCEMODI Inſecta vulgo Forbicinæ dicuntur, quòd caudam habeant biſurcatam adinſtar forficis: apud Belgas (vt audio) Oor Vuormen, id eſt Vermes auriculares, ſeu potiùs aures petentes, ſiquidem Belgæ exiſtimāt in aures irrepere, vt cerebrum offendant. Habitant multùm inter vuas, in cauis arborum, foraminibus parietum, ſub lapidibus, ſub terra. Color eis fermè caſtanæus, pedes ſex, corpus oblongum. Quæ prima pingitur, omnium eſt vulgatiſſima, ſed necdum magnitudinem ſuam adepta. Secunda rara & inſolens, capite etiam biſurcato, corpore craſſo, tota ſubfuſca & flaueſcens. Tertia euſdem cum proxima ſpeciei, minima, candida. Prima verò in ſecunda tabula, neſcio an è Forbicinarum genere, (alata enim eſt) leucomelana, ſiue F nigra & alba, alis expanſis. numer. 2. eadem clauſis alis. Tertia caſtanei coloris caudam habet, & biſurcatam & ſerratam. Num. 4. omnium eſt vulgatiſſima. Quinta omnium minima caudam habet trifurcatam: ſicut etiam ſexta corpore admodum craſſo, magnis & craſſis pedibus, tota nigra. Poſtremo loco pictum Inſectum, è Gryllorum fortè potiùs, quam Forbicinarum genere, coloris leucophęi, cauda trifida.

G

H

A

DE TALPA FERRANTIS IMPERATI. Cap. IX.

FERRANTES Imperatus Neapolitanus diligentiſſimus, ac eruditiſſimus aromatarius[a] in naturali ſua hiſtoria Inſectum, quale hîc depingimus, Talpam nominauit, quòd talpæ more pedibus anterioribus ceu manibus terram effodiat: ſunt enim pedes vtriuſque animantis ſimillimi. Ruſticis Neapolitanis, inquit, Guffolo, dicitur: ſed cur, non explicat. Noſtri ruſtici vocant Zuccaram, quos ego ſecutus Vermem cucurbitarum nominaui. Siquidem cucurbitas quas zuccas vocant, ſummoperè infeſtant. Imperatus hortulanis hoc Inſectũ apprimè odioſum eſſe ait propter plurima, quæ ſtirpibus damna infert, earum radices deuorando. Inſectum eſt quatuor digitos longũ, vnum verò latũ, habitu, corpulentia ferè Locuſtæ. In tria ſegmenta præcipuè diuiditur. Caput enim prima ſectione ab ea parte, quam pectus libet appellare ventri ſuperſtãtem, ſeparatur. Hoc Locuſtæ ora & faciem ferè anterius repræſentat, ſed oculorum medio quidpiam eminens nonnihil conſpicitur, quod naſi vices, & locum tenet. Ocelli vtrinq; aterrimi ſplendentes gagatis in modum: ſub his duo velut cornicula oblonga tenuia, forſan ad prætentandum iter extant. Extremo rictu ſeu fræno alia velut emiſſitia cornicula ſeu appendices in articulos, ſeu

[a] lib. 28. nat. hiſt.

Deſcriptio.

B

C internodia quaterna, aut quina ad commodiorem flexum, minora tamen ſuperioribus, intra verò rictũ ipſum, ac oris lateribus aliæ binæ vtrinque appendices, deniq; ſub mento vtrinq; vna protenduntur, quibus, vt opinor, tanquam digitis quibuſdam alimentum in ore retinet, ac complectitur, & forſan comminuit, ita vt partim dentium munus obeant. Terni vtroque latere pedes. Primi antici lati, tribus articulationibus compacti, quarum extrema velut in digitulos ſecta eſt plures acutos ſerræ dentes referẽtes, criſtam galli diceres, aut equitis calcar. Media & poſtica crura ſimiliter tribus conſtant articulis, ſed hæc maiora & in femore craſſiora in altum ſupra tergũ eleuato medio, ſeu poplite, anticis longiora, ſed minus lata, maiora medijs, hirſutie molli infernè. Venter lanoſus octo compactus eſt annulis. Dorſum veſtiunt quaternæ alæ, ſuperiores breues, & latæ, alijs anguſtis longioribus, & ad caudam ferè extenſis incumbentes. E cauda geminum exit ſpiculum longiuſculum ac ſubtile. Cum Gryllo Locuſtæ ſpecie affinitatem quandam habere videtur, eſtque colore ferè per totum ſubcaſtaneo.

D

DE SPONDYLI. Cap. X.

EIVSDEM cum præcedenti Inſecto generis eſſe videtur, quod Spondylis Georgio Agricolæ in doctiſſimo ſuo de animalibus ſubterraneis libro dicitur, quanquam eam vocem in hoc quo ille vtitur, ſignificato nullibi inueniam. Spondylis (Σπονδύλη. Gaza verticillam vertit) Ariſtoteli ſerpentis genus. Plinius[a] tamẽ, ſerpentem licet etiam faciat, radicum peſtem eſſe innuit, dum ait: Ex animalium quidem cęterorum nullum aliud radices à
„ nobis dictas attingit, excepta Spondyli, quæ omnes perſequitur genus id ſerpentis eſt. Sed audiamus quid de Spondyli ſcribit Agricola: Spondylis autem Vermis, inquit, intra terram reperiri ſolet; ita circa radices conuolutus, vt verticelli, quod Græci σπονδύλον vocant, ſpeciem præſeferat, vnde nomen inuenit. Ei longitudo, & craſſitudo minimi digiti: caput rubrum, reliquum corpus album, niſi quòd supernè ſit aliquantum nigrum, vbi cibo, quem ſumit,

[a] lib. 27. 3 7.

Deſcriptio.

mit, turget: quæ hortorum peſtis, cùm nec careat pedibus, nam ſex habet, nec ſerpat, tamen E
Plinius ſcribit, genus id ſerpentis eſt, radices herbarum totas conſumit, fruticum corticem, quo radices eorum obducuntur, tantum abrodit: quinetiam edit radices cucumeris aſinini, chamæleontis nigri, centaurij, peucedani, ariſtolochiæ, vitis ſylueſtris, cùm aliud animal eas non attingat.

DE SCORPIONE.
Cap. XI.

AEQVIVOCA.

Scorpio piſcis.

Σκορπίοι Græcis, & Latinis Scorpius ſiue Scorpio varia ſignificat, quemadmodum in primis apud Ariſtotelem præter Inſectum, de quo futurus eſt ſermo, etiam piſcem, qui bis anno parit, cuius fœmina vocatur *σκόρπις*, & *σκορπαίνα*, vt nonnulli volunt: ſed Athenæus dubitat, nunquid Scorpius, & Scorpis ijdem ſint Ariſtoteli, aut diuerſi. Maſſilienſibus Scorpeno nominatur. Bellonius vbique ſuum nomen retinere ait; Græcum tamen vulgus Scorpidi pronunciare, ad Scorpænæ differentiam, quam, inquit, Scorpinam nominare ſolet. Genuenſes, eodem teſte, Scorpionem Scorpium dicunt, Scorpænam verò Strafinam, quam ait eſſe cineream, cùm Scorpius ſit ruffus, & multò maior: præterea hic pelagius, & ſaxatilis eſt, illa paluſtris, & cænoſa. Dicitur autem Scorpius piſcis non à Scorpij terreni formæ ſimilitudine, ſed quòd ſit *πληκτικὸς*, vt ex Ariſtotele citat Athenæus, [a] vbi perperā *πλουτικὸς* legitur pro *πληκτικὸς*: ideſt, quòd pungat & feriat, venenumque effundat Scorpij terreni ritu: quod indicat etiam Plinius [b] his verbis: Sic & Scorpio lædit, dum manu tollitur: tot enim aculeos habet in capite, vt ſine noxa tractari non poſſit, niſi cauda arripiatur, vel duobus tantum digitis medium corporis apprehendatur. Plura de huius piſcis natura dicam in hiſtoria aquatilium. Scorpionis item, ſiue ſcorpij nomine inuenio diuerſas quaſdam plantas, de quibus omnibus dicemus inter denominata. Eſt & ſignum cęleſte, quod cùm Græci, tum Latini Scorpium vocant. Antiquis Latinis nomine nepæ etiam dicitur, quanquam & cancrum & gammarum ſub hoc nomine lingua noſtra intelligat. Gammarus autem propriè eſt cancer caudatus, cancer verò rotundiore forma, & ſine cauda eſt, & quia cauda nonnullis putatur ceruix, prouerbium natum, vt retrocedentes more gammari ambulare dicantur, & hinc Plautus à Nonio Marcello allegatus, retrouerſum cedam, imitabor nepam: Sed Cicero ab eodem citatus Scorpionem ſub nepæ nomine dici oſtendit, cùm ait, natare Anaticulas, volare merulas, cornibus vti videmus boues, nepas aculeis. Item in Arato.

[a] Lib. 7.
[b] Lib. 32. c. 11.
Plāte Scorpij dictæ.
Scorpius ſignum cęleſtæ.
Gammari more ambulare.

F G

Atque oculos vrget pedibus pectuſq; nepai.

Columellæ quoque de Nepa haud infrequens eſt mentio. Feſtus autem ait: Nepa Afrorum lingua Sydus, quod cancer appellatur, vel vt quidam volunt, Scorpius. Plautus:

Dabo ad parietem, imitabor Nepam,

Nepa quid.

Ex horum itaque authoritate, Nepa tam Scorpius, quàm Gammarus caudatus eſt, cancer verò ſine cauda, & rectè. vterq; enim chelas caudamque gerit. Similitudo autem chelarum in geſtu diſſimilitudinem habet, & hinc Ouidius facta de Scorpio mentione ait:

Saeuaq; circuitu curuantem brachia longo
Scorpion atq; alter curuantem brachia cancrum. H

Virgilius quoq; Scorpium brachijs vti dixit, de eodem ſidere loquens:

Tibi brachia contrahit ardens
Scorpius.

Chelę quale ſignum.

Aſclepiadeus poëta ſcholaſticus ipſum Scorpium vocat chelas, cùm tamen confundi non debeant chelæ, & Scorpius: nam chelæ, etſi quaſi pars quędam videantur Nepæ ſiue Scorpionis, tamen duo diuerſa ſunt ſigna: chelę etenim ipſum Librę ſunt ſignum teſte Arato:

παρθένος αἰδ' ὑπὸ οἱ χηλαὶ καὶ σκορπίος αὐτὸς
Virgo & prope eam chelæ, & Scorpius ipſe

Scorpij fabula.

Scorpius autem idcirco in cœlum tranſlatus eſſe fingitur, quòd Orion cùm venaretur, iactare auſus eſſet ſe omnia quęcunque ex terra orirentur, interficere valere: quare terram indignatam, Scorpium maximum emiſiſſe, qui illū interficere conaretur. Iouem autem vtriuſq;

animum

A animum admiratum, Scorpium inter aſtra collocaſſe, vt ſpecies eius hominibus documento
eſſet, ne quis eorum aliqua re ſibi confideret: Dianam autem propter ſtudium Orionis, pe-
tiſſe à Ioue, vt idem ſibi beneficium daret petenti, quod terræ vltrò tribuiſſet, Orionemq; in
cœlum acciperet. Ita igitur fuit conſtitutum vt cùm Scorpius oritur, Orion occidat. Quam
fabulam ſic breuiter complexus eſt Nicander.[a] [a] *In Alexipharmacis.*

At verò algificum Titania virgo creauit
Scorpion, armatum ſtimulo, caudaq; timendum.
Bœoto pœnas ex Oarione repoſcens,
Sacram auſo manibus veſtem temerare Dianæ
Qui latitans parui cæco ſub fornice ſaxi,
Duram improuiſo violauit vulnere calcem:
Cuius ob id tanquam venantis in aſtra relatum
Sidus, & immotum magno fulgore coruſcat.

Sidus iſtud Plotinus[b] dici Scorpium ait, quoniam tunc aër primo frigore pungit. Quare [b] *Ennead. 2.*
aliam cauſam reſpexit Virgilius, dum ardentem vocaret, quia nimirum Scorpius iſte Martis *cap. 2.*
B domicilium eſt, & ſignum libidinoſum, adeo vt quidam Grammatici luxurioſos pro libidi-
noſis ponentes, dici à Nepa nepotes putarunt, vt Nepotes vnde dicti.

Pentalobum ſcurram, nomentanumq; nepotem,

cùm acutiores alia via hoc tractum referant teſtimonio Feſti. Infeſtum fertur eſſe hocce ſidus
geneſi iuxta matheſin, idcirco dicunt phyſici, qui ſub Scorpio naſcitur, cito mori. In quo fe-
rè ſenſu Horatius:[c] [c] *lib. 2. Car.*

Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit *Od. 17.*
Formidoloſus, pars violentior
Natalis horæ, ſeu tyrannus
Heſperiæ Capricornus vndæ.

Alij nepotes Nepas, ſiue Scorpios vocari putant, quoniam vt Scorpij liberos ſuos deuorant
teſte Plinio,[d] vno ſolo relicto, ſic illi bona dilapidant, & decoquunt ſua. Ioannes Meurſius [d] *li. 11. c. 25*
ſcribit in ſuis criticis exercitationibus Scorpiones à Latinis appellari homines feroces, & Homines
aſperos. Σκορπίος quoque ſecundum quoſdam dicitur coma plexilis puerorum cincinnus cri- feroces.
nium in acumen deſinens, idq; in pueris, vt in fœminis κόρυμβος, in viris κρώβυλος. Eſt item Coma plexilis.
C Scorpio tormenti bellici genus, quod Cæſar quoque Scorpionem vocat. Scorpiones,[e] vt in-
quit Vegetius, dicebantur, quos nunc manubaliſtas vocant, ideo ſic nuncupati, quòd de par- Tormentum bellicum.
uis ſubtilibuſq; ſpiculis inferant mortem; Græci frequentiùs vtuntur diminutiua voce σκορ- [e] *Lib. 4.*
πίδια. Scorpionibus, & catepultis ſagittas mitti ſolitas, baliſtis iaci lapides docet Vitruuius,[f] Scorpidia:
Ammianus Marcellinus[g] contrà Scorpionibus lapides, baliſtis ſagittas mitti tradit. Ego ſa- [f] *lib. 10. cap.*
gittas Scorpionibus miſſas putem: nam apud Vegetium[h] ſic lego: Per Scorpiones, ſpiculis, *15. 16.*
ſaxis item grauioribus per onagrum deſtinatis, non ſolùm equi eliduntur, ſed etiam hoſtium [g] *li. 15. et 24*
„ machinamenta frangũtur. Et Nonius Marcellus Scorpionem genus teli eſſe dicit: alij à No- [h] *Lib. 4.*
„ nio minus diſſidentes Scorpionem ſagittam, ſed veneno oblitam eſſe aiunt, quæ virus quo
„ figitur, infundit, vnde & Scorpio nomen accepit. Ex quo item Iſidorus,[i] Scorpio, inquit, eſt [i] *lib. 18. c. 8.*
ſagitta venenata arcu, vel tormentis emiſſa, quæ dum ad homines venerit, virus quo figit in-
fundit, vnde & Scorpio nomen accepit. Scorpiones huiuſmodi à Scythis originem traxiſſe
„ arbitror; illi enim viperea ſanie, & humano ſanguine tinctis ſagittis, quolibet vulnere, leui
licet tactu, ſed irremediabili illico mortem afferunt, de quibus Lucanus;

Spicula nec ſolo ſpargunt fidentia ferro
D *Stridula, ſed multo ſaturantur tela veneno.*
Vulnera parua nocent, fatumq; in ſanguine ſummo eſt.

Verùm ſiue Scytha ſiue Cretenſis, vt voluit Plinius,[k] ſiue alio cœlo genitus fuerit, qui Scor- [k] *li. 7. c. 56.*
pionem primus ad mittendas ſagittas inuenit, aut proditor ſanè fuit, aut nocendi auidus,
aut metuens hoſtis: cogitauit enim, quod idem Lucanus inquit:

Longè tendere neruos
Et quò ferre velit committere vulnera ventis.

Inter flagella veterum erant etiam hamata; quare Scorpiones dicebantur, quia veluti Scor- Scorpio flagellũ quale
piones caudis lædunt, ſic & flagellorum extremitatibus, & apicibus ſæuæ addebantur appen
„ dices, quibus cutis mirificè laniebatur. Hæc intelligit Iſidorus, dum ait: Scorpio eſt nodoſa,
„ & aculeata virga, quia arcuato vulnere in corpus infligitur. Poſtremò monticelli ex lapidi-
bus congeſtis, qui monticelli pro terminis erigebantur, ab authoribus de agris limitandis,
vocantur Scorpiones, quia in metam deſinebant. Σκορπίος enim etiam Græcis appella-

tur, quicquid in metam ac conum faſtigiatum eſt, vnde & tutulus in pueris ita vocabatur, vt dictum eſt. E

SYNONYMA.

Acrab.

עקרב Acrab eſt Hebræis Scorpio. Quidam ר inſertum putant, inquit Pagninus, ab עקב calcaneo, quòd calcatus pungat, & feriat. Apud Arabes Hacharab, Harrab, Scorpio eſt, in continenti Raſis Conches, in Pandectis etiam Satocaxon, Hatarab, Acrab, & Akrol. Græcis Σκορπίος dicitur. Dioſcoridi σκορπίος χερσαῖος ad differentiam marini. Dici autem volunt

Etymum.

σκορπίον παρὰ τὸ σκαιῶς ἕρπειν, ideſt, quòd flexuosè ſerpat, vel vt alij, παρὰ τὸ σκορπίζειν τὸν ἰὸν, hoc eſt, quòd venenum eiaculetur. Ad quod nouiſſimum etymum reſpexit Iſidorus, Scorpium dictum eſſe ſcribens Græcè ex eo, quòd caudam figat, & arcuato vulnere venenum diffundat. Apud Latinos etiam, vt apud Græcos ſynonymia caret: inuenio tãtummodo pro Scorpio Ὀκτώπους, quòd octo pedes habeat, & apud Heſychium, Βλίσας, Scorpio terreſtris. Latinis, vt Plinio Scorpius, & Scorpio indifferenter appellatur. Italis Scorpione, Hiſpanis Eſcorpion, aut Alacran, Germanis, & Gallis Scorpion, Belgis Scorpioen, Polonis Sxorpion, niedzuviadex, Vngaris Scorpio, Anglis à Scorpion. Ex quibus patet idem ferè vbique nomen obtinere terrarum in Europa. F

GENVS. DIFFERENTIAE.

Scorpio cur ſerpẽtis genus dixit Celſus.

* Lib. 6. de Animal. c. 20.

Aeliani error.

SCORPIONES Cornelius Celſus inter ſerpentes recenſens à nonnullis temerè reprehenditur, nam hoc ideo ab eo factum, quòd ſolus inter inſecta Scorpio venefico ictu caudæ, quam per terram trahit ſerpentinum more, hominem interimat, quanquam Scorpiones, vt poſtea patebit, vbique terrarum non ſint virulenti. Aelianus * nouem eſſe Scorpionum genera ſeſe accepiſſe ſcribit, album, ruffum, fumoſum, nigrum, viride, vẽtricoſum, aliud cancro ſimile, infeſtiſſimum omnium flammeum vocari, aliud etiam dici alatum eſſe, & duplici aculeo armatum, aliud denique quod ſeptem haberet internodia. Cæterùm Aelianus nouem iſthæc Scorpionum genera videtur confundere perperam intellecto Nicandro, nam è viridi & ventricoſo duas facit diſtinctas ſpecies, cùm vnam tantùm faciat Nicander, præterea diſtinguit alatos ab ijs quos flammeos appellat, qui flaui ſeu ruffi ſunt, hos Nicander igneo colore eſſe ait, cui octo ſunt genera Scorpionum, quæ etſi diuerſa accidentia inducãt, G

Scorpionũ genera ſecundum Nicandrum.

in nullo tamen diſcrepare videntur, niſi quòd aliqui diuerſis coloribus ſunt præditi, aliqui verò ſimilitudinem quandam cum cancris habent. Primum itaque albicat, & ut Nicander aſſerit, minimè lethale eſt. Secundum eſt ore ruffeſcente; tertium nigreſcit; quartum colore eſt ad viride inclinante, quintum liuido pallidouè colore eſt, amplo ventre diſtentoq; nam eſt inexplebili, ſextum marino cancro littorali ſimile eſt, non propterea abſque cauda putandum, ſed quòd cæteris rotundius magis ſit, & eodem cum cancro colore, quemadmodum etiam cum de ſeptimo genere loquitur, quod paguro comparat, qui ſpecies eſt cancri, qui teſta tegitur dura, valida & horrida ob appendices quaſdam acutas, in quo ſimile illi eſſe ait.

Scorpio melichloros.

Octauum genus melichloron eſt à colore melleo dictum, ſummæ caudæ nodus in hoc genere niger eſt, alas habet Locuſtæ ſimiles. Sed ipſum Nicandrum Latinum redditum audiamus: H

1 *Inde dolorifica cantandus Scorpio cauda,*
Et tetrica illius ſpecies, qui primus eorum
Albicat, haud mala, nec mortalia vulnera figit.

2 *Sed rutilis quem fortè genis ſplendere videbis,*
Hic calidas flammas, flagrantemq; incutit ictum,
Quo detenti homines, horrore & frigore quodam
Concutiuntur, vti qui febre ſitiq; laborant.

3 *Luridus apparens, trepidantes vulnere motus*
Fert percuſſo homini, bipatenti qui oris hiatu
Vt ſolet attonitus, vel vanus morio, ridet.

4 *Eſt viridans alius, qui quem percuſſerit, illi*
Mox tremulum horrorem ciet, & penetrabile frigus.

Atq;

A *Atq; acri corpus ſe aſpergi grandine ſentit,*
Supremus rapida quamuis Sol lampade flagret.
Tam grauis, & tanta eſt facta hoc afflictio noxa,
Cuius nexa nouem iuncturis horrida ſpina
Extremo nocuum iaculatur acumine virus.
5 *Liuidus eſt alius grandi qui cernitur aluo,*
Nam roſea veſcens manet inſaturabilis herba.
Quæ ferit, infuſo depaſcit membra veneno,
Et licet exiguo tamen inguina ſubleuat ictu.
Tam malus, & vehemens infixus aculeus illi eſt.
6 *Deprendes aliud genus aſſimilante figura*
Octipedum cancrum, qui albentes incolit algas
Extremoſq; maris carpendo pabula fluctus.
7 *Incuruis quidam ſimiles etiam eſſe paguris*
Cernuntur, maiore alios qui corpore vincunt.
B *Chelis, forcipibuſq; æquè ſolidi atque paguri,*
Qui ſaxoſa tenent timidi caua, quin etiam illi
Hiſce ſuum ducunt, ſed non genitoribus ortum.
Nam comuras quando ſua nempe cubilia, rupes
Deſtituere, nec algoſum propè littus oberrant,
Inſidioſus eos timidis piſcator in vndis
Extrahit: hac vbi ſe ſenſerunt fraude teneri,
Confeſtim ſubfoſſa petunt à muribus antra,
Noxia vbi illorum ſoboles nutritur, ibiq;
Euectis è corporibus damnata propago
Iſta per erumpit formamq; foramina ſumit.
8 *Inde melichlori ſpecies venit vltima, cuius*
Summum ventriculum multa fuſcedine nigret.
Fundit in extinctum, quos percutit ille, venenum,
Excretiſq; viris longè infenſiſſimus hoſtis,
C *At paruos natu pueros celeri nece perdit,*
Aliti bus ſimilis, quæ rodunt farra, Locuſtis
Quæ ſuper extremas ſolita ſe tollere ſpicas
Extritam illarum planè populantur ariſtam
Pedaſios per agros vaga inhorrenteſq; corymbos.

Hęc itaque Nicander, Apollodorus quoque teſte Plinio [b] nouem genera deſcripſit per colo *[b] li.11.c.25.*
res quos Plinius ſuperuacuos iudicat, quoniam non eſt ſcire, ait, quos minimè exitiales prę-
dixerit. Virides Scorpiones apud Valentinos aiunt naſci in ſiliquarum arboribus, In India **Scorpiones viridės.**
occidentali verò, qui prona parte lutei ſunt, ſupina nigri. Eſt in magnitudine quoque diffe-
rentia. In Tonerifa Inſula ex Canarijs vna naſcuntur Scorpiones, qui viribus, & magnitudi-
ne ſuperant eos, qui ſunt in Turcia, ex quibus fit oleum præſtantiſſimum ad eorum ictus. In
ſolitudinibus Brachmanum referente Cedreno reperiuntur Scorpij bicubitales, & Formicę **Scorpiones maximi.**
palmi magnitudine. Nicolaus à Nicolais in ſuis in Indiam nauigationibus ſcribit eo in loco,
vbi Chriſtiani à Turcis venduntur, (locus Bezar dicitur) ſeſe vidiſſe Scorpionem flaui co-
loris, digiti longitudinis. Circa Hieroſolymam, & per totam Syriam aiunt magnos eſſe Scor
D piones, ſicut ſunt apud nos cancri fluuiatiles, quos gammaros vulgo nominant. Albucaſis [c] *[c] Part.2.tra*
quoſdam Alhatrakay, aliàs Altraham vocat, inquiens multos, & paruos habere pedes, & aſ- *ctat.2.ca.de*
ſimilari radici polypodij, atque eſſe longos palmum circiter, eorumque alios eſſe rubeos, ali *Scorp.*
quos citrinos, aliquos virides, viderìq; habere bina capita, cùm alioqui vnum tantummodo
habeant. Pluribus teſtante Plinio [d] ſena ſunt caudæ internodia, quibuſdam tamen ſeptena, *[d] li.11.c.25.*
quos ſæuiores eſſe conſtare dicit. Sunt & Scorpij duplici aculeo in cauda præditi, quaſi non
vnus, inquit Cardanus, [e] ſufficeret ad nocēdum: item geminos quibuſdam eſſe aculeos apud *[e] lib.7.de va*
Plinium author eſt Apollodorus. Sed vt de alatis etiam aliquid dicamus, tales enim ex Ni- *riet.rer.cap.*
candro memorauimus, Pammenes, vt refert Aelianus, [f] in eo opere quod de feris venenatis *28.*
ſcripſit, alatos tradit Scorpiones in Aegypto naſci duplici aculeo armatos, & id quidem ip- *[f] lib.16.c.42*
ſum ait ſe non auditione accepiſſe, ſed ex ſeſe hanc hiſtoriam profiteri. Et apud Praſios tra- *[g] lib.15.Geo*
dit Megaſthenes apud Strabonem, [g] Scorpios pennatos eſſe magnitudine admirabili. Alati *gr.*
&: magni item reperiuntur in Palimbotra Indiæ regione. Addit Ælianus [h] Megaſthenem in *[h] li.16.c.41.*

India

India dicere Scorpiones alatos, eoſdemque maximos procreari, & ſimiliter aculeis atq; Eu- E
ropæos pungere: imò Strabo etiam ipſe eos alarum opera, nunc hanc nunc aliam regionem
petere affirmat, & Diodorus Siculus ſcribit Scorpios [i] traduci à mari in continentem in Æ-
gypto. [k] Pauſanias volucres ſeſe ſerpentes, nuſpiam ſpectaſſe profitetur, ſed vt reperiri ta-
men credat, eò maximè ſe adduci ait, quòd homo Phryx Scorpium in Locuſtarum modum
pinnatum in Ioniam attulit. Et Cardanus [l] aſſerit ſe quandoque magno timore à Scorpio
alato tactum fuiſſe, non tamen pupugiſſe, nec mali quicquam paſſum fuiſſe, idq; in agro Pa-
tauino iuxta oppidum Saccenſe; vnde Italiā eo malo carere dicere non poſſumus, niſi aliun-
de inuolaſſe dicamus. Alatorum Scorpionum Plinius [m] quoque meminit his verbis. Hoc »
malum Africæ volucre etiam Auſtri faciunt pandentibus brachia, & remigia ſubleuantes. »
Apollodorus planè quibuſdam pennas ineſſe tradit, Sic ille, addens ſæpe Pſyllos, qui reli- »
quarum venena terrarum inuehentes quæſtus ſui cauſa peregrinis malis impleuere Italiam,
hos quoque importare conatos eſſe, ſed viuere intra Siculi cœli regionem non potuiſſe: vi-
deri tamen aliquando in Italia, ſed innocuos, multiſque alijs in locis, vt circa Pharum in Æ-
gypto. In Scythia interimere etiam ſues, alioquin viuaciores contra venena talia, nigras qui-
dem celerius, ſi in aquam ſe immiſerint. Ceterùm dubioſa hæc ſunt, an de alatis, aut non ala- F
tis ea tradat Plinius: ſi enim de alatis intelligi velit, aduerſatur Ariſtoteli, ex quo poſteriora
verbo ad verbum mutuatus eſt, ſin de non alatis, ſuperiora falſiſſima ſunt; Italia enim Scor-
piones alit plurimos, de quibus nunquid exitiales ſint, diſputationem apud authores repe-
rio. Etenim Hieronymus [n] Mercurialis videns Theophraſtum [o] ſcribere, hominem à Scor-
pione ictum, non interire, contrà Galenum ſcribere, interire, exiſtimat Theophraſtum loqui
de Italicis Scorpionibus, & alijs quibuſdam, quos innocuos eſſe, inquit, Plinius affirmat. Bal-
dus Angelus verò Abbatius, qui eandem quæſtionem agitat, potius dicendum arbitratur,
vniuerſales propoſitiones contrarias omnino falſas; videlicet omnes homines à Scorpione
ictos interire: nullos homines à Scorpione ictos interire: quoniam nō omnes intereunt, qua-
re particularis omnis propoſitio vera. Non omnis ictus interit. Aliquis ictus interit. Vel
ambo hi vniuerſaliter falſa ſcripſerunt, vel particulariter vera ambos enunciaſſe eſt credibi-
le: ſic etiam videntur contraria quandoque dicere ſcriptores. Hæc ille: cæterùm quibuſdam
locis mortem afferre Scorpiones, ſicut contrà innoxios alibi eſſe veriſſimum eſt, idque teſta-
tum reliquit non obſcurè communis præceptor Ariſtoteles [p] morum diuerſitatem à locis
etiam effici demonſtrans, morſus itidem belluarum ex locorum diuerſitate plurimùm dif- G
ferre, argumento quod in Pharo, lociſque alijs Scorpiones non lædant, at alijs, & præcipuè
in Scythia multi, & magni, & nocui ſunt: & ſi vel hominem, vel quamuis beſtiam percuſſe-
rint, interimunt. Nec ſues euadere poſſunt, quanquam cæteros virulentos ictus minimè ſen-
tiunt, & nigri eorum potiſsimùm interimuntur. Quiſque tamen celerrimè interit, ſi ictus
adierit aquam. Plinius [q] quoque cùm locutus fuiſſet alibi de animalibus, quæ indigenis in-
noxia, aduenas interimunt, contrà, inquit, in Latino Cariæ monte Ariſtoteles tradit à Scor-
pionibus hoſpites non lædi, indigenas interimi. Alexander ab Alexandro [r] legit in Altenio
Cariæ monte, vbi Tiraquellus legendum ait Latino ex Plinio, ſed apud hunc habetur in La-
tmo. Scorpiones in Melitenſi inſula, aiunt non nocere. Athenagoras Argiuus nullum ex
Scorpionum, & Araneorum ictu dolorem ſentiebat, vt ſcribit Sextus Empiricus, ſed & Æ-
thiopes [s] illi, qui ex aduerſo Meroes habitant, Hydaſpis fluuij accolæ Scorpios, & ſerpentes,
& huius genera alia citra periculum comedunt. Sed vt ad innocuos Scorpios, & nocuos re-
uertatur oratio, quibuſdam locis, inquit [t] Scaliger, mortem afferunt Scorpiones, alibi ſunt »
innoxij, vt in auitis noſtris ſedibus, quæ ſub Noricarum alpium tractu iacent. Totam eam »
regionem, ſine maleficio colunt. Quorum multitudine ſi tibi nota ſit, non ſine admiratione H
obſtupeſcas. Nullum enim penè mouebis ſaxum, ſub quo non offendas plurimos. Fœcun- »
diſſimū enim id animal eſt. Contrà in Ægypto exitioſiſſimos, quales Dioſcorides prodidit, »
haberi ſcribit Proſper Alpinus, [u] noſtratibuſque longè maiores eſſe, colore viridi, claro,
nulloſque nigros illic inueniri. Apud Albanos læthiferos morſus inferunt, quoſdam flen-
do, quoſdam ridendo interimentes, quod ſcribit Alexander ab Alexandro. Cardanus quo-
que raro putat in Italia exitiales eſſe, deteriores regione, & tempore calido ac ſqualido, vt
reliqua omnia venenata. Sed & Scorpionum alij alijs ſunt nocentiores, vt ex Nicandro ſu-
prà ſcripſimus, cùm generà eorum traderemus. Licet autem in Italia minus venenoſi, mi-
nuſque nocui, quàm alijs in regionibus ſint (Scorpiones,) quæ ſub meridie ſitæ ſunt, ta-
men And. Matthiolus complures ſe vidiſſe ſcribit in Hetruria à Scorpionibus ictos, qui ſæ-
uiſſimas perpeſſi ſunt exercerbationes, & quaſi ad mortem redacti. Contrà in regionibus
frigidis idem etiam exiſtimat minus nocuos eſſe, & in agro Tridentino à Scorpionibus ictos
nihil,

[i] Lib. 4. c. 3.
[k] In Bœoticis.
[l] Lib. 9. de ſubtil.
[m] li. 11. c. 25.
Plinij lapſus.
[n] Lib. 5. de var. lect. c. 6.
[o] Lib. 4. de cauſis plāt. c. 10.
Scorpiones non vbique noxij.
[p] lib. 8. hiſt. c. 29.
[q] lib. 8. cap. vlt.
[r] li. 2. c. 17.
[s] lib. 1. Pyrrhon Hypo.
[t] Exercit. 189. 5.
[u] lib. 4. med. Aeg. c. 22.

A nihil, inquit, noxæ percipiunt, quod tamen euenire aiunt gratia peculiari ſibi à Deo impe-
trata precibus diui Vigilij epiſcopi quem & patronum præcipuum habent, & aduocatum
apud Deum. Tradit Ælianus [x] in Æthiopia Scorpios Sibritas, quos ita indiginæ ſolent no- [x] lib. 8. c. 15.
minare, ſeſe lacertis explere & aſpidibus, & Verticillis, Blattiſq; omnique ſerpentium gene-
re, & eorum excrementa calcantes exulcerari. Adeo vt ex victu etiam venenoſiores euade-
re inde arguere liceat. Porrò præter commemorata Scorpionum genera reperitur paſſim Scorpio librarius.
aliud genus exiguum admodum, quod in libris, & charta oritur, cuius binis in locis ipſe Ari-
ſtoteles [y] meminit, nam in quarto de hiſtoria animalium, cùm dixiſſet Scorpium habere bra [y] li. 4. Hiſt. c. 7. & lib. 5. c. 32.
» chia quinque biſurcata forcipibus, addit; atque etiam beſtiola quæ in libris ſimilis Scorpio-
» ni creatur, Et in quinto eiuſdem hiſtoriæ. Nec non & alia, inquit, animalcula generantur in
» chartis, aut ijs proxima, quæ in veſte, aut Scorpioni, ſed ſine cauda generantur perquam exi-
gua. Monachus quidam eiuſmodi Scorpij genus, [z] credit eſſe ſpeciem Tarantulæ. Et eodem [z] Lib. de ſerpentib.
ſcribente quibuſdam Vinula vocatur, Sed rectius Scaliger [a] Volucellam, quæ obuolat in cel
lis vinarijs, atque vinum, vnde orta eſt, appetit, Vinulam vocauit. Meminit ibidem Scaliger [a] Exercit. 196.
B iſtius Chartarum Scorpionis, & bina eius genera agnoſcit, inquiens: In libris noſtris duos
» inuenimus (in Vaſconia) quales deſcribit Ariſtoteles, ſine cauda. Et profectò eorum alter
» maior, colore ſubpuniceo, carneo, in ipſo Ariſtotelis codice inuentus eſt à nobis. In orbem
» adeo celeriter gyrant ij, vt quaſi circino perinde circumagi videantur, quod eò magis mi-
rum eſt, quòd in Vaſconia ne cognitus quidem eſt Scorpio eodem ſcribente. Monachi, qui
in Meſuem ſcripſere, apud ſuos, ainnt minimos eſſe Scorpiones, fabæ magnitudinem non
excedentes. In Heluetiæ quibuſdam, ſed raris locis, vt Raperſuylæ ad Tigurinum lacum
minimi viſuntur, ſed pauci ijque innoxij, quos eius generis eſſe putant, quos Vinulas vocari
dicunt, admodum exiguos, & rubros, vini roſei diluti colore, vnde fortaſſis etiam nomen
traxere.

FORMA. DESCRIPTIO.

C

SCORPIVS animalculum eſt corpore in oui formam obrotundo, pedi-
bus octo, vnde Octopes vocatur, & cauda oblonga, vertebris multis, tan-
quam articulis coagmentata: vertebrarum huiuſmodi vltima, reliquis craſ-
ſior, & paulò longior eſt: ad cuius apicem præfixus eſt aculeus, quibuſdam,
vt Auicenna quoque ſcripſit, duplex, cauus, vt mox examinabimus. Ca-
put habet notabiliter exertum, & prominens nullum, ferè ad cancrorum
ſimilitudinem formatum. Præter pedes octo, duo alia habet crura, chelis & forcipibus ſoli- Chelæ.
dis furcata, cæteris pedibus grandiora, fluuiatilibus aſtacis, & cancris haud abſimilia. Color
ferè ſubater, & veluti fuligineus eſt. Ariſtoteles [a] Scorpium ſcribit habere brachia quin- [a] lib. 4. Hiſt. c. 7.
que biſulcis dentata forcipibus, cùm bina tantùm forcipibus armentur, vt dixi, quanquam
multi id quoque ex Ariſtotele repetant. Plinius omnium Inſectorum ſolum Scorpium, &
brachia habere ait, & in cauda ſpiculum: brachia autem vocat quos diximus forcipes, quæ
Apuleius in cancro furcas, in quorum extremitate forcipes ſunt manuum loco: ijs enim,
quod apprehendunt retinent, dum punxerunt aculeo caudæ. Linguam habent, qua corpora
D lambunt, & cùm diligant pannos mundos, ſeſe camiſijs, & fœmoralibus inſinuant, ac iuxta
corporum carnes poſiti, lingua eorum cutem lambere dicuntur, vt refert Gordonius. Tota Cauda.
cauda longa eſt ad formam ferè rotularum præcariarum, quarum vltima reliquis grandior
eſt, & longiuſcula. Ouidius [b] ſub ſideris nomine ſic depinxit. [b] li. 2. Metamor.

Eſt locus in geminos vbi brachia concauat arcus
Scorpius, & cauda, flexiſq; hincinde lacertis
Porrigit in ſpacium ſignorum membra duorum.

Apollodorus mares gracilitate, & longitudine intelligi author eſt referente Plinio. [c] Et Aui- Sexus diſtinctio.
cenna quoq; maſculum ait eſſe extenuatum, & minutum, fœminã verò pinguẽ, & magnam. [c] li. 11. c. 25
Ariſtoteles [d] agens de Inſectorum varietate Scorpioni tribuit aculeum extra prominentem, [d] li. 4. Hiſt. cap. 7.
addens eum inter omnia Inſecta [e] vnũ lõgo ſpiculo armari. Alibi aculeũ ad pugnã inutilem [e] li. 4. de partib. c. 6.
eſſe ſcribit, rationem reddens, quoniam extrà pendet. At verò quæ, inquit, aculeo in aluo

armata ſunt, hæc vt animoſa aculeum pro armis obtinuere, qui intra aluum conditus eſt, vt E
in Apibus,& Veſpis,quoniam volucres ſunt.nam,ſi prætenuis fragiliſq́ue aculeus extra pa-
teret, facilè corrumperetur: ſed ſi vt in Scorpione diſtaret, onus ita afferret. Scorpio profe-
ctò quod non volatu,ſed greſſu ſe moueat,caudamq; fortitus ſit,aculeum caudæ adiunctum
[f] li.11.c.37. gerat, vel inutilem ad pugnam habeat, neceſſe eſt. Plinius [f] hunc Scorpionis aculeum tenui
fiſtula perſoratum eſſe tradit, vnde venenum infundant,ideoq́ue aſpidis,ac ſerpentium den
tes ſimiliter tenui fiſtula perforatos eſſe iudicat, & ſimiliter venenum infundere. Et mox
Aculeus Scorpij an perforatus. pauculis interpoſitis cùm dixiſſet eſſe quoſdam, qui ſerpentium vnum eſſe dentem,cumq́ue
aduncum, & reſupinari cùm momorderit; rurſus aliquos eſſe qui arbitrentur, tunc decide-
re eum, rurſuſq́ue recreſcere, facilem decuſſu, & ſine eo eſſe quos tractari cernamus, addit
[g] lib.9.c.4. etiam Scorpionis caudæ ineſſe eum, & pleriſque ternos. Aelianus [g] pariter Scorpij aculeo
meatum quendam ſinuoſum replicari dici tradit,adeo verò anguſtum,vt viſu non percipia-
tur: in eo venenum gigni contineriq́ue, quòd cum illo ferit, mox per foramen,id quoq; mi-
nus quàm cerni poſſit,emanet. Eiuſdem opinionis Nicander fuiſſe videtur, ſic enim ex eius
mente Tertullianus ſcribit in exordio ſui Scorpiaci contra Gnoſticos: Magnum de modico
malum Scorpio, terra ſuppurat, tot venena, quot genera,tot pernicies, quot & ſpecies, tot F
dolores, quot & colores Nicander ſcribit,& pingit,& tamen vnus omnium violentiæ geſtus
de cauda nocere, quæ cauda erit, quodcunque de poſthumo corporis propagatur,& verbe-
rat proinde Scorpij ſeries illa nodorum venenata intrinſecus venulas ſubtilis arcuato impe-
tu inſurgens,hamatile ſpiculum in ſummo tormenti ratione reſtringens. Vnde & bellicam
machinam, & retractu tela vegetantem de Scorpio nominant. Id ſpiculum & fiſtula eſt pa-
tula tenuitate, in vulnus, & virus qua figit,effundit.Sic ille,Contra medicorum Coryphęus
Galenus ſentit, nullum in Scorpionis aculeo foramen eſſe ſcribens. Quis enim crederet,
inquit, vel à Scorpionibus infixo aculeo, vel à Phalangiorum paruorum ictibus totum cor-
pus ingenti,& inuſitata mutatione affici,niſi ſæpenumero id accidere videret,præſertim mi-
nimam quandam ſubſtantiam feris in ipſum demittentibus. Cùm itaque Phalangium ali-
quem momordit, quamuis paruum ſit animal, exiſtimare tamen debemus venenum ex ip-
ſius ore in morſum corpus deſcendiſſe. Porrò marinæ Turturis, quemadmodum & terreni
Scorpionis, aculeus, in partem extremam acutiſſimam illam quidem finitur, vbi nullum fo-
ramen eſt, per quod venenum deijci poſſit: neceſſe tamen eſt, vt excogitemus ſubſtantiam
quandam eſſe aut ſpiritalem,aut humidam,quæ, vt mole minima, ita facultate quàm maxi- G
ma eſt. Etenim cùm nuper ictus quidam eſſet à Scorpione, videor mihi videre,inquit, quòd
grandine percuſſus ſum: eratq́ue omnino frigidus, ſudore etiam frigido accedente: ſed tan-
dem debitis adhibitis remedijs,non ſine negotio ſeruatus eſt. Itaque Pelops, impoſſibile eſt
ait,in corpore ſimilem aliquam eſſentiam generari, non accedente cauſa extranea: quæ, vbi
neruoſam aliquam partem occupauerit, per continuas partes vſque ad neruorum principiũ
vim ſuam tranſmittit,ſiue id per alterationem (vt ipſe dicebat) fiat,ſiue ſpiritali eſſentia ve-
luti aura ad ipſum elata: ſæpenumerò enim infigente aculeum Scorpione, aut in neruum,
aut venam, aut arteriam, manifeſtè videmus percuſſos vehementiſſimis infeſtari accidenti-
bus. Atqui Scorpionis aculeus totam cutim penetrando ad profundum uſque poteſt perue-
nire: Phalangiorum verò paruorum morſus ſolam afficit ſuperficiem: vnde conſtat inter-
dum à ſola cute veneni vim ad totum corpus deferri, quippè tota cutis, & continua eſt, &
neruoſa. Proinde haud quaquam impoſſibile eſt, cùm ex icta parte per totam ipſam celeri-
ter distributa fuerit veneni vis, eam inde eodem rurſus contactu in ſingulas ſubiectarum
partium recipi, mox ex illis in alias continuas, atque iterum ex ijs, quæ afficiuntur, in alias;
cumq́ue ad dominantium partium aliquam peruenerit, tum mortis periculum homini in- H
[h] lib.6. de locis affect. c. 5. ſtare, &c. Et pòſt rurſus. [h] Quibus, inquit, nequaquam perſuaderi poteſt exiguum ſuccum
in parte contentum tantorum accidentium, quæ vniuerſo corpori eueniunt, eſſe cauſam, ij
omnino immemores eſſe videntur eorum, quæ quotidiè contingunt. Etenim à Phalangij
ictu totum corpus affici videtur, exiguo veneno per minimum foramen iniecto. Sed longè
maiori admiratione dignus eſt Scorpionis ictus, qui breui admodum tẽpore grauiſſima in-
ſert accidentia: & id quod inijcitur, dum ipſe pungit, aut perquam exiguum eſt, aut nihil
omnino, nullo apparente foramine in ipſius aculeo. Atqui neceſſarium eſt, non ſimpliciter
quia quis perinde quaſi acu punctus eſt, vt vniuerſum ſtatim corpus veluti grandine per-
cuti videatur, animi ſimul defectione: ſed rationi magis conſentaneum eſt, vt vel à
ſpiritu quodam, vel tenui humiditate iniecta, hæc eueniant accidentia, &c. Ego ſanè acu-
leum carere foramine non putem, argumento quòd & in viperæ ſectione ſub dentibus
veſiculam

A veſiculam offendi, è qua, cùm mordet, venenum effundit. Animaduertendum porrò etiam eſt ne quis Nicandri verſu decipiatur, vbi dicit à cuſpide nouem compagibus Spondylos contineri. N. expl.

Τοίῳ δ' ἐπὶ κέντρῳ
Σπόνδυλοι ἐννεάδεσμοι ὑπερτα'μ σκαιρε'ις

Ἐννεάδεσμοι enim non eſt ibi ſimpliciter pro nouem nodis poſitum, vt Antigonus, & Demetrius arbitrati ſunt, ſed pro multis, vt ait interpres. Plures.n.quàm ſeptē viſi ſunt nunquā, plerunque autem ſex habent. Septem compages habere Scorpij caudam manifeſtum eſt: ſæpe verò nouem pro multitudinis numero ponitur. Quin etiam Nicander idem *ἐννεακέντρον* dixit de eo, qui duos tantùm aculeos haberet, quæ quidem opinio eſt Apollodori, & de nodis numero ſeptem, vnicuique cernere volenti facilè conſtabit. Habes hic primo loco depictum Scorpionem fœminam, ſecundo marem, tertio marem alium, ſed longè minorem, & ſubalbidum, quarto alatum, qualem tamen nunquam obſeruaui, ſed iconem ex Mathiolo mutuatus ſum.

B

C

D

 E

LOCVS.

SCORPIONES ſub lapidibus plerunq; degere vel ex communi adagio notum eſt, ὑπὸ παντὶ λίθῳ Σκορπίος εὕδει, *ſub omni lapide Scorpius dormit*. Habitant item in vetuſtis parietibus, vt ſæpe obſeruaui, priuatim in pariete ædium nobiliſſimorum Pepulorum. In Africa in primis ingens, ac pernicioſa Scorpionum multitudo eſt, adeo vt Plinius [a] Scorpionem dirum animal Africæ vocet. Mauritania, alatos alit, & non alatos teſte [b] Strabone. Numidia ijſdem abundat. In Aethiopia, inquit Strabo, [c] vltra Acridophagos regio eſt deſerta, quæ paſcua larga habet, ob Scorpionum multitudinem derelicta. Eundem innuere locum videtur Plinius, [d] dum inquit: Citra Cynamolgos Aethiopas latè deſerta regio eſt, à Scorpionibus, & Solpugis gente ſublata. Meminit itẽ Diodorus [e] Siculus, Aethiopibus, inquiẽs, Acridophagis regio adiacet perampla varietate paſcuorum fertilis, ſed deſerta, & quæ penitus adiri nequeat. Non tamen hominibus à principio caruit, ſed poſtmodum intempeſtiua F ex pluuia deſerta eſt, multitudinem Aranearũ Scorpionumq; ferente. Tantam enim harum beſtiarum excreuiſſe copiam ferunt, vt morſibus peſtiferis incolæ vexati patriam deſerere, & ad alia loca confugere compellerentur. Sic ille. Ptolomæus quoq; regionem quandã Scorpioferã vocari ſcribit, quòd ſcilicet Scorpios copioſiſſimè alat. Tinos vna Cycladũ, Ophyuſa dicta, quòd multos alat Scorpiones mortiferos, & ſerpentes varios. In Peſcara Africæ antiquiſſimo oppido maxima Scorpionum copia eſt, à quibus icti continuo moriuntur: quamobrem ciues ferè omnes æſtatis tempore, relicta vrbe, teſte Leone Africano, rus commigrant vbi in menſem vſq; Nouembrem manent. Circa lacum Arratham in India locus deſertus, & eſt, & appellatur, teſtante Aeliano. [f] Eum accolæ & finitimi circunquaq; negant ab initio, & perpetuo habitatoribus caruiſſe, ſed Scorpionum copias infeſtas ſuperueniſſe, & nimium Phalangiorum extitiſſe prouentum illorum, quæ tetragnata nominant. Hanc beſtiolarũ diritatem ex corrupta aqua pluuia generatam aiunt, & incolas primum huius mali impetũ aliquandiu magna patientia toleraſſe, ſed malo iam aucto, cùm paſſim omnis ætatis homines interirent, tandem conſilij inopia, cùm nulla ratione aduerſus totam luem tueri ſe poſſent, deſerta regione, gratum prius, & optimum paternum maternumq; ſolum reliquerunt ſoli- G tarium. Apud eundem Aelianum [g] legere eſt in Aegypto Ibin auem coli, quòd Scorpios, & ſerpentes occidat: Et antè alibi apud Aegyptios [h] ſcribit maximos Scorpios verſari, qui vt percuſſerunt, ſtatim interficiunt, ad quorum vitationem omne cautionis genus Aegyptij adhibent, ſexcentaq; machinamenta moliuntur. Ea Lybiæ pars, quæ ad Auſtrum vergit, arenis repleta, duplex genus Scorpionum habet, inquit Lucianus, [i] vnum terreſtre & pedibus ingrediens permagnum, multis corporum vertebris inſigne: alterum aëreum, & volatile alis tenuibus, cuiuſmodi ferè ſunt Cicadis (τέττιγας interpres perperam reddidit Locuſtæ) & veſpertiliones. Hìc quoq; Ibin auem eos venari ſcribit Philes, vt in Aegypto etiam Accipiter teſte Diodoro: [k] Aſcẽſus Scorpionis, Hebraicè Acrabbim, mons à Scorpionibus dictus, qui abundant eo in loco, vrbe deſuper ædificata, à quo Acrabatenam ciuitatẽ dictam putat Hieronymus, [l] atque eam eſſe, quam Arabatenam vocat liber Machabæorum, quam inuaſit Iudas Machabæus. In itinere ſecundi diei eorum, qui à Perſicis Suſis in Mediam proficiſcũtur, quòd per magna Scorpionum multitudo, dicit Aelianus [m] naſci dicitur, idcirco Perſarum rex, cùm eò ſuſcepit iter, triduò antè omnibus imperat, vt eos venentur, & ei qui plurimos confecerit, donat munera, niſi hoc fit, locus tranſiri non poteſt: nam ſubter omnem lapidem, H & ceſpitem abditus Scorpius manet. Albani mortiferos teſte Bonfinio alunt Scorpiones, & Caſpij ad flumen Alazonium. [n] In Argo copia quoq; Scorpionum eſt, ibiq; Locuſta naſcitur aduerſus Scorpium inſurgens. Alabanda vrbs duobus montibus ſubiecta eſt, ita diſpoſita, vt ciſtæ inuerſæ aſpectum exhibeat, Vnde Apollonius Malacus, ob hoc & multitudinem Scorpionum ciuitatem carpens dixit eam eſſe ciſtam inuerſam Scorpionibus plenam; nam ea & Mylaſia, ac tota intermedia montana regio, huiuſmodi beſtijs abundant. Narrat iſthoc Strabo. [o] Italia quoq; Scorpios habet, de quibus venenati ne ſint, an nõ, ſuprà dictũ eſt. Circa Neapolim Campaniæ rarò inueniuntur. Romæ plurimi ſunt, & peculiariter intra vrbis mœnia, in monte nimirum qui teſtaceus dicitur. Multæ aliæ Europæ regiones Scorpionibus carent. In Scotia portenti loco habentur. In Vaſconia, teſte Scaligero, [p] vniuerſa Scorpius quid ſit ignoratur. Pharmacarij tamen impudentes ante eiuſdem Scaligeri aduentum ex cordulo oleum pro Scorpionum oleo parabant.

- [a] *lib.5.c.7.*
- [b] *Lib.17.*
- [c] *Lib.16.*
- [d] *li.8.c.29.*
- [e] *lib.3.c.3.*
- [f] *li.17.c.40*
- [g] *li.10.c.29*
- [h] *li.10.c.23.*
- [i] *lib. de dipſadib.*
- [k] *lib.2.c.4.*
- [l] *In Cõmẽt. Abdiæ c.1.*
- [m] *li.15.c.26*
- [n] *li.1.dec.1.*
- [o] *Lib.14.*
- [p] *Exercit. 196.*

MORES.

A

MORES. INGENIVM.

PLINIVS[a] proprium eſſe Scorpionum ſcribit, quòd manus palmam non feriant, nec niſi pilos (nec ſi pilos, legitur in veteri codice) attigere. Cùm incedunt, inquit Scaliger,[b] tranſuerſos ſeſe inferunt, propter longitudinem pedum poſteriorum, quos, vt in vacuum ponant, neceſſe eſt ingreſſionis corrumpi quadraturam. Galenus[c] viperam, & Scorpionem nunquam māſueſcere eſt author. Mirum eſt, quod ſcribit Albertus, nimirum Scorpionem in oleo viginti duobus diebus vixiſſe, cùm cætera Inſecta omnia oleo, quàm primùm intereāt. Illud tamen is ſeſe expertum fuiſſe ſcribit: Ambulabat, inquit, in imo vaſis, & in olei ſuperficie ampullas emittebat, quaſi rationis particeps. A Scorpionibus quidam tradente Plinio[d] fœtum deuorari arbitrantur, vnum modò relinqui ſolertiſſimum, & qui ſe ipſius matris clunibus imponendo, tutus, & à cauda & à morſu loco fiat. Hunc eſſe reliquorum vltorem, qui poſtremò genitores ſupernè conficiat. Sic ille: Sed Ariſtoteles[e] è contrario parentes pelli
B interficique à prole ſua atteſtatur his verbis: Mox vt prolem perfecerunt, pelluntur ab ea ipſa, ſicut & Araneis accidit, & interimuntur à ſuis liberis magno numero. Et ipſemet Plinius in exordio eiuſdem citati capitis innuit, nam Phalangius, inquit, vt emerſerit, matrem conſumit, ſæpe & patrem: adiuuat enim incubare. Similiter his, & Scorpiones terreſtres, Vermiculos ouorum ſpecie pariunt, ſimiliterque pereunt. Aeſtum ſolis declinantes, vmbram petunt: niſi calcentur, innocui iacent, irritati prodeunt, & aculeos exerunt: quanquam Aelianus[f] contrarium ſenſiſſe videatur, demonſtrans quàm argutè ac ingenioſè facta ex ſe catena homines ſpontè in Lybia inuadentes in lecto feriant. Fraudulenti etiam natura Scorpij, & doloſi exiſtunt: etenim Lybici ab eorum multitudine metuentes, ad vitandos ipſos omnia machinamenta moliuntur: ſoccos ferunt in lectis cum longè à pariete remotis, tum in excelſum collocatis, tum fulcrorum pedibus in hydrias aqua plenas impoſitis, ſublimes ſomnum capiunt: qua machinationis molitione facta, ſeſe quieto, & tuto ſomno vſuros arbitrantur. Atqui Scorpius ſi quid, vnde ſemetipſum in tecto ſuſpendat, nanciſcantur, ibi fortiſſimè forcipibus inhæreſcit, ſimul & demittit aculeum: ſecundus igitur ex tecto deſcendens per primum ſerpit, atque ſuis itidem forcipibus ad illius aculeum adhæreſcit, & ſublimē ſinit ſuum
C aculeum: item à ſecundo tenetur tertius, à tertio quartus: quintus ſimilem ordinem conſeruat, itemque cæteri omnes deinceps per primos decurrunt. Poſtremus dormientem ferit, & per ſuperiores recurrit: ſimiliter ab illo ſecundus, tum verò ab vltimo tertius, reliquique ſeſe ſubducunt, quo ad velut ſanè catenam ſoluentes, inter ſe omnes ſubtraxerunt. Huc uſque Ælianus. Clemens Alexandrinus[g] verò etiam dici ait Scorpium in Lybia, ſi ei non ſuccedat, vt hominem feriat, abeuntem reuerti cum pluribus, alterum autem ab altero inſtar catenę dependentem, ita moliri inſidias, non obſcuro nutu beſtijs vtentibus, ſed nec figura ſibi ſignificantibus, ſed propria, vt putat, dialecto. Fallax itaque ac inſidioſum animal eſſe perhibetur Scorpio, eſtque apud Sophoclem[h] prouerbium in hanc ſententiam: ἐν παντὶ γάρ τι Σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ, quippe ſub omni lapide Scorpium inſidiari: Sic & Nicander canit:[i]

Σκορπίος ἀπροϊδὴς ὀλίγῳ ὑπολάθι λοχήσας,
Scorpius inſidias parua ſub caute tetendit.

Eleganter Athenæus[k] ex Carcino inquit:

Subit quoduis ſaxum, amicè, Scorpius,
D *Ne te feriat, caue: in ijs, quæ abdita ſunt fraus quæuis latet.*

Dicuntur item capite velut abblandiri prius, vt cauda poſtmodum citius, & commodius lædant. Certè Apuleius morum acerbitatem per Scorpium notat, dum ait: noſti quendam barbarum noſtræ ciuitatis decurionem, quem Scorpionem præ morum amaritudine vulgus appellat. De inſidijs verò, quæ poſt aliquam felicitatem ſubſecutæ fuerint, Sidonius de fortuna loquens ait: Quæ virum, vt Scorpius, vltima ſui parte percuſſit. Quin & mathematici vel D. Ambroſio teſte percuſſorem, & ad inuadendum ex inſidijs promptum eum futurum dicunt, quem Scorpius naſcentem exceperit.

Lybici vt ſe contra Scorpios defendant.

Morū acerbitas notata per Scorpium.

[a] lib. 29 c. 4
[b] Exercit. 245. 3.
[c] Lib. de cogn. & curand. animi morb. c. 1.
[d] li. 11. c. 25
[e] lib. 5. Hiſt. c. 26.
[f] lib. 6. c. 23
[g] lib. 1. Stromat.
[h] In Captiuis.
[i] In Theriacis.
[k] Lib. 15.

VICTVS.

*li.10.c.72.

SOLEM, vt dixi fugiunt, vel ſub lapidibus, vel in foraminibus latitantes. Inter teſtas libenter generantur, & viuunt, vt aiunt monachi Meſues commentatores: quo vero cibo vtantur, necdum obſeruaui. Lego tamen apud Plinium, [a] Scorpiones terra viuere. Et Nicander Scorpio, inquit, qui marino litterali cancro ſimilis eſt, albentes algas fluctumq; maris paſcendo decerpit. Ælianus in Æthiopia ſerpentibus, & aſpidibus, verticillis, omniq́ue ſerpentiũ genere expleri ait Muſcis quoq; veſcuntur, quibus menſtruo ſpatio phiala vitrea incluſum cùm aluiſſet quidam, vidit inde incrementum euidenter accepiſſe. Famem incluſi diu ferunt, vt ſerpentium genus, & omnia venenata. Plinius [b] nullum venenatum fame ac ſiti interire ait, quoniam neque calor his, neque ſanguis, neque ſudor, quæ auiditatem natu- F
rali ſale augent.

b lib.eodem c.73.

DE VENENO.

Veneni qualitas.

VENENI qualitatem Dioſcorides, & ipſum deinde ſecuti generatim narrant, ſed Nicander ſpeciatim de ſingulis agit: Albicans, inquit, omnino innocuus eſt, & minimè exitioſus. Ruffus contrà cùm virus ſuum effudit, ita humores corporis commouet, vt irritati continuum motum inficiantur, & maligna quadam putredine corripiantur, & accidentia ſimilia febri ardenti inducant, quæ hoc pernitioſiora, & vehementiora ſunt, quo cauſa horrenda magis eſt, & lęthalis. Nam hic facultas illa ſpecifica, & occulta malignitas plus virium profectò habet, quàm qualitas manifeſta, quæ cùm frigida ſit, frigida ſymptomata inducit: G
quæ ab ictu nigri, & viridis potiſſimùm euenire conſueuerunt, quorum poſterior reliquis omnibus exitioſior eſt ob candam quam longiorem habet. Pallidus aliquid peculiare præ cæteris habet: nam ictum inferendo mordet etiam, quòd natura ſit inexplebilis. Qui verò cancros, & paguros referunt, & ſplendeſcente ſunt colore, eadem quæ alij accidentia inducunt, aut ſaltem Nicander non diſtinxit, niſi quòd flauos maiorem in loco vitiato dolorem relinquere, & infantibus potiùs, quàm ætate prouectis inſidiari magis ſcribit. Hæc itaque Nicander de ſingulis ſpeciebus litteris mandauit. Galenus de Scorpionum veneno, aut ſpiritus id eſſe cuiuſdam, aut tenuis humiditatis immiſſæ dixit. Apud Plinium [a] de eodem, hæc legere eſt. Peſtis importuna veneni niſi quod grauiore ſupplicio lenta per triduum morte conficiunt, virginibus læthali ſemper ictu, & fœminis ferè in totum, viris au- „
tem matutino, excuntes cauernis, priuſquam aliquo fortuito ictu ieiunum egerant vene- „
num. Semper cauda in ictu eſt, nulloque momento meditari ceſſat, ne quando deſit occaſio- „
ni. Ferit & obliquo ictu & inflexo. Venenum ab ijs candidum fundi Appollodorus author „
eſt; item mares eſſe ſæuiſſimos. Quod poſtremum etiam ſcribit Aelianus [b] his verbis: Mares „
Scorpij infeſtiſſimi habentur, fœminæ multò remiſſiores: non enim tantum virus acerbitatis habent. Plinius venenum omnibus medio die eſſe tradit, cùm incanduere ſolis ardoribus; itemque cùm ſitiunt inexplebiles potu: conſtare & ſeptena candæ internodia ſæuiora eſſe: quod & Auicenna, & Aelianus tradunt. Idem Plinius [c] agens de venenatis animalibus, ac inter ea recens Scorpiones, ait in eo genere omnia magis exitialia eſſe, ſi ſuum genus edant, antequàm noceant. In totum etiam tradit non nocere Scorpiones quibus non ſit ſanguis. Leo quidem rex ferarum exiguo Scorpionis aculeo exagitatur, & veneno ſerpentis occiditur. Eximia Leonis pulchritudo, inquit Ambroſius comantes ceruice toros excutit, vel ſublato pectore attollit ora. Sed quis non miretur tam breui Scorpionis acu- „
leo, vt incorporeum putes ingentium corporum exire mortem? Nec hoc quiſquam repre- „
hendat, quòd creator ſerpentis creaturis ſuis, aliaq; vel animantium vel herbarũ genera ve- „
nenata miſcuerit. Nata ſunt enim hæc ad corruptionem noſtram, non ad deformationem. „
Sic ille. Scorpiones cùm præcipitantur in aquam, innoxij redduntur. D. Hieronymus re- „
gulos

Venenum Scorpionis quid.
a li.11.c.25.
b lib.6.c.20. H
c li.10.c.73.
Leo Scorpionis ictu moritur.

A gulos & Scorpiones arentia quæq; ſectari ait, & poſtquam ad aquas venerint, ὑδροφόβους & lymphaticos facere. Cùm pungit Scorpio, caudam ſuſtollere aiunt, in quo ſenſu Lucilius apud Nonium, inquit: Vt innoxij reddantur.

Muſcipula vt tenta, atq; vt Scorpius cauda ſublata.

Quod verò inflexo ictu ferire Scorpionem dicat Plinius, id præſertim faciunt, cùm retrocedunt, ac vt ait [d] Plautus: [d] In Caſina:

Receſſim cedam ad parietem, imitabor Nepam.

Cæterùm cùm venena quadrupliciter nocere ſoleant, vel à primis qualitatibus, vt aqua epota frigida homini labore & ſole æſtuanti: vel à ſecundis, vt crocum: aperit enim, & laxat viam ſpiritibus ita, vt abeant: vel à tertijs, quales ſunt Cantharides veſicæ: lepus marinus pulmoni: vel ab alia vi, quam quidam à tota ſubſtantia nominant: alij vocant virtutem ſpecificam. Talis eſt Scorpio: minimo enim ictu, atq; inſenſibili materiæ quantitate mortem affert. Etiam quoſdam ſerpentes necat, vt ait Plinius. [e] Cardanus eius venenum in homine icto ſerpere tradit, & vſq; ad cor, & vſq; ad cerebrum: quare ſæuiſſima etiam ſymptomata infert, vt mox patebit, multò grauiora ieiunus, quàm qui iam ſaturatus fuit, & in æſtate Venena quot modis noceant. [e] Lib. 1. de Venen. c. 23.

B & ſub cane, quam in hyeme, ac in homine degente in regionibus ſiccioribus, quam in paluſtribus. [f] Vidus Vidius plures ſe Piſis à Scorpionibus ictos obſeruaſſe teſtatur, qui nullam fermè percepêre in corpore agitationem, quòd regionis humiditas Scorpionum venenum maximè hebetaret, & ad homines contaminandos ineptum redderet. quemadmodum, inquit, ſiccitas regionum virus acuit, & ad interficiendos reddit aptius, ac magis efficax, ex quo tam immania, vt mox recenſebimus, ſymptomata, oriuntur, vt non incongruè facetiſſimus [g] Epigrammatarius Ligurinum, quòd nimis tædioſè verſus ſuos omnibus occineret, magis timeri ait, quàm vel dipſas ſerpens, vel Scorpio: [f] Lib. 2. de cur. generat. cap. 8. [g] Lib. 3. Epig 44.

Occurit tibi nemo quòd libenter,
Quòd quacunq; venis, fuga eſt, & ingens
Circa te Ligurine, ſolitudo:
Quid ſit ſcire cupis? nimis poëta es.
Hoc valde vitium periculoſum eſt.
Non tigris catulis citata raptis,
Non dipſas medio peruſta Sole,
C *Non ſic Scorpius improbus timetur, &c.*

PERCVSSI SYMPTOMATA EORVMQVE CVRATIO.

ICTV Scorpij authore [a] Dioſcoride inflammari ſtatim incipit locus, & indureſcit, ac intenſis rubet, viciſſimq; dolore premitur. Modò ſiquidem exæſtuat, modò frigore occupatur. Labor repentè fatigat, & aliquando meliuſculè habet, aliquandò verò recrudeſcit. Conſequitur ſudor, horroris ſenſus & tremor. Externæ corporis partes refrigeſcunt, inguina extolluntur, per ſedem flatus exeunt, capilli eriguntur, pallor membra decolorat, tanquam ex pungente acu, per vniuerſam cutem ſentitur. [b] Aetius quoq; hæc ſigna po- [a] Lib. 7. c. 7. [b] Lib. 13. cap. 19.

D nit. A Scorpio percuſſos vehementiſſimus plagæ dolor conſequitur, frigiditasq; ac tenſio, ac ſtupor, circaq; plagam & totum corpus frigidus ſudor: & his qui iuxta infernas partes percuſſi ſunt, inguina incitantur ac intumeſcunt, qui verò circa ſupernas, ſub alis. Et hæc quidem leuiter percuſſis adſunt. Validiùs autem ictis ardor circa plagam adeſt, quemadmodum in ambuſtis, & verrucarum inſtar Formicarum eruptio circa labra & totum corpus, vt grandine ſe impeti putent. Facies diſtorquetur, ſordes circa oculos adſunt glutinoſæ, & lachrymæ viſcoſæ, durities articulorum, anusq; procidit cum egerendi cupiditate: ſpuma circa os eſt, & vomitus largus, ſingultus, conuulſiones opiſthotonicis ſimiles. Eadem paſſim ſymptomata apud alios medicos legere eſt. [c] Rembertus Dodonæus famulum ſeſe habuiſſe teſtatur, qui à Scorpione ictus tanto ſubito, ac tam frigido ſudore toto corpore erat perfuſus, vt algentiſſima niue atq; glacie ſeſe opprimi quereretur. vt non immerito cũ [d] Galeno venenum Scorpionis frigidum ſtatuere queamus: apud quem etiam legimus idem illud, quòd ex [e] Dodonæo diximus. Etenim ſcribit, cùm ictus quidam eſſet à Scorpione, videri ſibi quod [c] Cap. 56. Obſeruat. [d] Lib. 4. Meth. c. 3. [e] Lib. 3. de loc. affect. cap. 7.

grandine percuſſus eſſet,eratq; inquit,omnino frigidus,ſudore etiam frigido accedẽte.Ictos E
equos à Scorpione ſequitur, vt Hierocles & Abſyrtus volunt, crurum contractio , claudica-
tus,faſtidia cibi,ſaniei viridis è naribus profuſio,ſpirandi difficultas & ægra ſuſcitatio.Quod
modò ad curationem attinet, ea equidem varijs , ac infinitis remedijs peragitur , alijs intus
ſumptis,alijs foris applicatis.Oportet primò dilatare plagam,deinde ſuperimponere medi-
camenta extrahentia , & tota ſubſtantia contra id virus pugnantia , poſtremò ſumere alexi-
pharmaca & communia & propria. Via expedita dilatandi plagam , ſectio eſt. Eiuſmodi au-
tem remedia,vel agunt occulta vi vel manifeſta,hæcq; vel ſunt ſimplicia vel compoſita.Sim
plicia accipiuntur , vel à plantis,de quibus dicemus primò,vel ab animalibus, ijſq; vel ſan-
guineis,vel exanguibus; vel à foſſilibus. Plantarum aliæ ſunt herbæ,aliæ frutices,aliæ arbo-
Abſyntium. res.Inter herbas primùm occurrit abſynthium,quod ex vino muris Aranei morſibus,draco-
[f] Lib.27. cap.7. ni marino,& Scorpionibus aduerſari [f] Plinius teſtatur.Abrotonum in vino potum iuuat, vt
Abrotonũ. Dioſcorides author eſt, lib.3.cap. 29. Aeizoum habentem maius à Scorpionibus feriri ne-
Aizoum. gant , Plinius lib.25.cap.17. Macer quoque ſemperuiuum aduerſus Scorpios celebrat his
verſibus:

Taliter & cunctis obſtat potata venenis, F
Affirmant iſtam, qui ſecum geſſerit herbam.
Hunc non affectat lethali Scorpius ictu.

Amomum. Amonum ex ocimo illitum laudat Dioſcorides lib.1.cap.14. Plinius lib.20. cap.15. ammi
Ammi. cum lini ſemine Scorpionum ictus in vino potum drachmis duabus mitigare ait: Et lib.20.
Aniſum. cap.17.aniſum aduerſus eoſdem bibi.Cornelius Celſus lib.5.ad Scorpionis & Aranei ictum
Allium. allium cum ruta rectè miſceri tradit , ex oleoq; contritum ſuperimponi: Et Macer de allio
canebat:

Curat quos ſerpens, vel Scorpius intulit ictus.

Et Strabo aſſerit ab Africanis,aduerſus Scorpios remedia excogitata', cùm dormitum eunt,
Ariſtolochia. pedes allio atq; etiam lectos ipſos illinere . Ariſtolochiæ præſertim corticis binas drachmas
cum vino præberi iubet Dioſcorides lib.8.cap.5.Idem aſphodeli ſemen & flores in vino po
Aſphodel'. tos commendat: Andræas Matthiolus radice decocta,& plagæ admota vtitur. Plinius Nican
drum,non Dioſcoridem citat lib.22.cap.22.Nicander,inquiens,& contra ſerpẽtes,ac Scor-
piones vel aſphodeli caulem,quem anthriſcum vocauimus, vel ſemen, vel bulbos dedit in
vino tribus drachmis,ſubſtrauitq; ſomno contra hos metus.Achaaſos medicus, vt legitur in G
Aſſa fœtida. libro de medicinis expertis Galeno aſcripto dabat drachmam vnam aſſę fœtidę contra mor
ſus Scorpionis. Arractiliden,quam perperam cum cnico confundit,Plinius lib.22.c.32.ma
Atractilis. gnum contra venenata animalia præbere auxilium credit,item aduerſus fungos; conſtatq;
à Scorpionibus percuſſos,quamdiu teneant eam herbam,non ſentire cruciatum.Et Dioſco-
rides lib.4.cap.107.atractilidis comam,ſemen & folia cum pipere & vino teri ſcribit vtiliſ-
ſimè contra Scorpionum ictus, percuſſoſq; tradi,quandiu ea teneatur herba , nullum expe-
riri dolorem ipſumq; depoſita ſtatim recrudeſcere.'Atriplicis ſuccus authore Matthiolo po
A triplex. Blitum. tus & ipſa herba illita prodeſt: item blitum ex vino potum.quod poſtremum ex Plinio tran-
ſcripſit, qui lib.20.cap.22.blitum dicitur , inquit , aduerſus Scorpiones potum è vino pro-
Caltha. deſſe. Cardamomum ex vino potum laudatur à Dioſcoride lib.1.cap.5. Caltha ſemen af-
fert,cuius vaginulæ Scorpionum caudas imitantur , neoterici eius veneno reſiſtere dicunt.
Calamintha. Calamintha cum poſca,in qua magnopere diſcoqui debet,datur. Dioſcorides lib.8.cap.5.&
Cæpa. trita illinitur.Succum cęparum inſtillant plagis beſtiarum omnium,priuatim Scorpionum.
Centaurea. Plinius lib.20.cap.5.Confert & centaurea,vt legitur in libello de virtutibus centaureæ,qui
Chamæpytis. Galeno aſcribitur. Chamæpityos tria genera teſte Plinio lib.24.c.6.proſunt aduerſus Scor- H
pionum ictus.Dioſcorides chamęſyces ſuccum illitum laudat.Colus ruſtica cum vino pipe-
Chamęſice. teq; bibita & manibus geſtata dolorem puncturæ omnino fugat,ſi eidem Dioſcoridi credi-
Colus ruſtica. mus. Auicenna radicem colocynthidis ſuper omnia valere ait: & Plinius cunilaginem pri-
uatim aduerſus Scorpiones ex poſca valere.Cucumis quoq; ſylueſtris efficaciſſimus ipſi lib.
Colocynthis. 20.cap.1.putatur contra Scorpionum ictus & ſemine & elaterio,& cap.15.eiuſdem libri cu
Cucumis ſylueſtris. minum ſylueſtre cum oleo ad ſerpentes,ad Scorpiones,ad Scolopendras commendat.Mat-
thiolus verò cuminum cum melanthij', & viticis ſemine drachmæ pondere potum ex vino
Cuminum ſylueſtre. valere tradit.Eſt autem quoddam cumini ſylueſtris genus,quod corniculata producit ſemi-
na,Scorpionis caudæ æmula,quod illud forte fuerit, quo de Plinius & Matthiolus loquun-
Crocus. tur; hoc ſaltem potum ſerpentum morſibus remedio eſt, quare ad Scorpionum ictus valere
etiam conijcio.Radix croci hortenſis,vel etiam frondes illius cum vino offeruntur.Quidam
[g] Li.7.c.11. medici,referente [g] Conſtantino Africano dixerunt,dum radicem hanc infirmus in manibus
tenuerit.

Digitized by Google

A tenuerit, nullum dolorem ſentire. Cyperum ictibus etiam imponit Dioſcorides lib. 1. cap. 4. **Cyperus:**
Aliter Plinius, Indicæ herbæ, inquit lib. 21. cap. 18, quæ cyperis appellatur, radix aduerſus
ſerpentium ictus, Scorpionum præſertim remedio eſt. Cyani vtriuſq; folia ſiue ſemen ex vi- **Cyanus.**
no decocta & pota laudat Matthiolus ex Plinio, ni fallor. Dioſcorides delphinium etiam ap
poſitum. Præter opinionem autem facit teſte [h] Aetio elaphoboſcus, tum viridis comeſta, tũ [h] li. 13. c. 19.
ſicca pota. Erucæ ſemen, Scorpionum venenis, & muris aranei medetur. Plinius lib. 20. c. 13. **Elaphoboſcus.**
Medicinæ in ſatiuo fœniculo ad Scorpionum ictus & ſerpentium ſemine in vino poto. Idem
lib. 20. c. 23. Dioſcorides lib. 8. cap. 5. galbanum ad ſplenij formam ductum auxiliari, item **Galbanum**
gentianam tuſam in potu dari author eſt, & Auicenna gentianam huic puncturæ vltimam
medicinam appellat. Heliotropium potum cum vino, & illitum prodeſt. Dioſcorides lib. 4. **Heliotropium.**
cap. 193. id verò duplex eſt, maius ſcilicet & minus. de magno ſic ait Plinius lib. 22. c. 21. He
liotropium maius, quam noſtri verrucariam appellant, ſerpentibus & Scorpionibus reſiſtit,
vt Apollophanes & Apollodorus tradunt. Et mox de minori: heliotropio tricocco ſiue Scor
piuro vis ad omnia venenata, & Phalangia & contra Scorpiones præcipuè illita. Farina hor **Hordeum.**
dei in vino parata, in decocto rutæ. Landatur à Dioſcoride lib. 8. c. 5. item hieracium maius
B & minus lib. 3. cap. 72. more cataplaſmatis appoſitum. Iris contra Scorpiones duarum dra- **Iris.**
chmarum pondere in pane vel aqua ſumitur, vt Plinius teſtatur lib. 21. c. 20. Intybus inſtar **Intybus.**
cataplaſmatis adhibitus confert. Dioſcorides lib. 2. c. 150. Lapatha ſylueſtria Scorpionum **Lapathum.**
ictibus medentur, & ferire prohibent habentes. Plinius lib. 20. 21. Folia lactucarum vulneri **Lactuca.**
illinuntur, maximè contra Scorpionum ictus. Idem lib. 19. c. 7. & pòſt ſemen ſatiuarum con-
tra Scorpiones dari ait. & Zoroaſtres quoq; ſemen lactucæ cum vino potũ percuſſos à Scor-
pio ſanare prodidit. Dioſcorides verò lib. 2. c. 166. lactucam ſylueſtrem bibitam commen-
dat. Et lib. 8. c. 5. Laſerpitium dari dixit. Sed Plinius, Laſer, inquit lib. 22. c. 23. Scorpionum **Laſerpitiũ.**
plagis ex oleo medetur. Laureolæ drachmæ quatuor quoq; exhibentur cum aceto, vt legi-
tur in libro de medicinis expertis. Lychnis ſylueſtris Scorpionibus adeo contraria, vt om- **Lychnis ſylueſtris.**
nino viſa eo torpeſcant. Plinius lib. 21. c. 26. Dioſcorides etiam Lychnidis ſemen cum vino
potandum proponit lib. 3. c. 14. Plinio lib. 20. c. 21. maluæ contra omnes aculeatos ictus di- **Malua.**
citur eſſe efficacior vis, præcipuè Scorpionum, ſimiliumq; & muris aranei: quin & trita cum
oleo qualibet earum peruncti antè, vel habentes eas, non feriuntur. Idem melanthium me- **Melanthiũ.**
deri ſerpentium plagis dicit lib. 20. c. 17. & Scorpionum illini ex aceto, ac melle reperiſſe: itẽ
C folia mentaſtri aduerſus Scorpionum ictus cum ſale, oleo & aceto vtilia prædicat lib. 20.
c. 14. Dioſcorides lib. 3. c. 99. folia meliſſophylli adhibita. Plinius lib. 24. cap. 19. nodiam her
bam efficaciſſimam aduerſus Scorpiones eſſe potam in vino, aut poſca reperit. Naſturtij quo **Nodia herba.**
que vires deſcribens lib. 20. c. 13. Sextium ait adijcere, vſtum ſerpentes fugare, Scorpioni- **Naſturtiũ.**
busq; reſiſtere. Et præcedente capite ocimum conferre putat ex vino, addito aceto exiguo.
Dioſcorides quoq; ocimum cum polenta imponi iubet, & lib. 8. c. 5. ocimi ſemen potum ef- **Ocimum.**
ficax eſſe ſcripſit, item oxylapathi & oxalidis ſemen vino, aut aqua potum. Oluſatrum, **Oluſatrum**
quod hippoſelinum vocant, aduerſatur Scorpionibus. Plinius lib. 20. cap. 11. Opium **Opium.**
ex vino meraculo, ſi protinus detur, Scorpionum ictibus reſiſtit. Aliqui hoc tantùm
nigro tribuunt, ſi capita eius vel folia terantur. Idem lib. 20. cap. 19. Origani onitis pri- **Origanum.**
uatim vſus contra Araneas Scorpionesq; in vino albo probatur eidem lib. 20. cap. 17. Mat-
thiolus ſemen paſtinacæ hauſtum auxiliari aſſerit, forſitan ex Plinio, qui lib. 20. cap. 5. **Paſtinaca.**
poſtquam dixiſſet paſtinacam efficaciorem eſſe ſylueſtrem, ſemen ſatiuæ quoque contra
Scorpionum ictus ex vino, aut poſca ſalutare eſſe inquit. Apud Macrum quoque de pa-
ſtinaca lego:

D *Ex vino paſtinacæ ſi ſperma bibatur*
Compeſcet diros quos Scorpius intulit ictus.

Peucedani ſucco vtendum voluit Dioſcorides lib. 8. c. 5. ſi non ſit Laſerpitium. Idem lib. 3.
cap. 122. Phalangium herbam potum celebrat. Recentiores polemoniam Scorpionibus **Phalangiũ.**
inimicam eſſe tradunt. Dioſcorides eiuſdem herbæ radicem alligatam prædicat lib. 4. c. 8. & **Polemonia**
lib. 8. c. 5. pulegium decoctum dari iubet. Hoc repetijt Plinius lib. 20. c. 14. Ad Scorpionum, **Pulegium.**
ictum, pulegium in vino tritum bibitur, maximè quod in ſiccis naſcitur: item pulegium ſyl-
ueſtre. Porri folia melle ſubacta & illita conferunt, Matthiolus. Plinius verò lib. 20. c. 6. ſuc-
cum porri ad ſerpentium Scorpionumq; ictus bibi cum mero ſcribit. Valent ruta ſylueſtris **Porrum.** **Ruta:**
& ſatiua contra Scorpionum ictus & Araneorum, Apum, Crabronum, Veſparum aculeos &
Cantharides & Salamandras, canisq; rabioſi morſus. Plinius lib. 20. c. 13. Scorpionibus ad-
uerſatur raphanus; vel ipſo vel ſemine infectis manibus impunè tractabis: impoſitoq; rapha- **Raphanus.**
no Scorpiones moriuntur. Idem lib. 20. c. 4. Tarentinus ait, eum qui teneat ſideritin herbã, **Sideritis.**

viuos

Sinapi. viuos Scorpios tenere poſſe, ita vt ab ipſis nulla iniuria afficiatur. Sinapi ad ſerpentiũ ictus E
Sonchus. & Scorpionum tritum cum aceto illinitur, Plinius lib.20.22. Succus ſonchi bibitur contra
ſerpentes Scorpionesq́;, radix verò illinitur. Idem lib.22.22. Dioſcorides nulla radicis fa-
cta mentione, inquit lib.2.c.159. Sonchi ſuccus comeſtus & cataplaſmatis more impoſitus
Sampſuchũ iuuat. Sampſuchum ex aceto & ſale impoſitum ab eodem laudatur lib.3.ca.47. Serpillum
Serpillum. voluntarium & candidioribus folijs ramisq́; aduerſus ſerpentes efficax, maximè cenchrim,
& Scolopendras tereſtres & marinas, & Scorpiones decoctis in vino ramis, folijsq́;, Plinius
Spina alba. lib.20.22. Spinæ albæ ſemen contra Scorpiones auxiliatur. Idem lib.24.c.12. Spongiæ cõ-
Spongiæ. tra Scorpiones ex aceto imponuntur, vt idem quoq; tradidit lib.31.c.11. Scorpius herba va-
Scorpius herba. let aduerſus animal ſui nominis. Idem lib.22.c.15. Item Scorpioides illita teſte Dioſcoride
lib.4.c.195. Florentinus ait, ſi quis percuſſus ſcyllam ederit, illæſum manſurum, inſuperq́;
Scylla. ſcyllam ſaporem dulcem eſſe confeſſurum. Farina triticea ex aceto, & vino impoſita prodeſ-
Triticum. ſe dicitur à Dioſcoride lib.2.c.107. Thelyphonum radicẽ habere videmus, quæ Scorpionis
Telyphonum. caudam æmulatur, & ad eius morſus valere traditum eſt. Thelyphonum herba, inquit Pli- »
nius, ab alijs Scorpius vocatur, propter ſimilitudinem radicis, cuius tactu moriuntur Scor- »
piones. Meminit quoq; Ælianus lib.9.c.27. his verbis. Thelyphonum herbam Theophra- F
ſtus narrat, ſi eam ad Scorpij dorſum admoueas, hunc ſtatim perire. Idemq́; affert eundem
ad integritatem valetudinis reſtituis, ſi cum candido elleboro cõſpergas. Atq; equidem the-
lyphonum probo, non item elleborum, quòd ſanè ita homines egregie diligam, vt acerbè &
Trifolium. penitus Scorpios oderim. Sic ille. Semen trifolij tritum & vulneri Scorpionis impoſitum
opitulatur. Dioſcorides lib.8.c.5. vbi quoq; poſitum laudat trifolij. Et Plinius lib.21.c.21.
trifolium ſcio, inquit, credi præualere contra Scorpionum ictus & ſerpentium, ex vino aut
poſca, ſeminis granis viginti potis, vel folijs vel tota herba decocta: ſerpentesq́; in trifolio
nunquam aſpici. præterea celebratis authoribus. contra omnia venena pro antidoto ſuffice-
re vigintiquinq; grana eius, quod mynianthes ex eo appellauimus, tradi. Semen violæ Scor
Viola. pionibus aduerſatur. Idem lib.21.c.19. Verbenaca recta tum pota, tum illita iuuat. Dioſco-
Verbenaca Verbaſcũ. rides. Aetius lib.13.c.19. idem ferè tradit, dum ait: Confert verbenaca recta, aut viridis ca-
taplaſmatis more impoſita, aut ſicca in puluerem pota. Dioſcoridi verbaſci aureum florem
ferentis folia impoſita laudantur lib.4.c.104. Sed Plinius lib.25.c.10. contra Scorpiones bi
bi radicem verbaſci cum ruta ex aqua ait, Et lib.26. Verbaſci, inquit, ſpecies, quæ à quibuſ-
dam ſaluia appellatur, ſimilis verbaſco, contra Scorpiones & dracones marinos efficax. Scor G
pionibus aduerſatur & Vettonicæ ſuccus, & plantaginis. Plinius lib.25.c.10. Apollodorus
Vrtica. referente eodem lib.22.c.13. affirmat vrticam aduerſari hyoſcyamo, & ſerpentibus, & Scor-
Zea. pionibus. Zeæ farina ex vino rubro ad Scorpionum ictus tepida illinitur. Atq; hę fuere her-
bæ, quas potiſſimùm Dioſcorides & Plinius contra Scorpiones celebrarunt, quas, ne de ea-
dem bis, terue, vt fieri potuiſſet, diceremus, ordine alphabetico recenſuimus. Sequuntur eo-
dem ordine frutices, ac arbores. Inter frutices primùm occurrit balſamum, cuius oleum cum
Balſamum. lacte bibitum commendatur a principe Auicenna, Myrti ſuccus ex mero hauſtus à Dioſco-
Myrtus. ride lib. 1.cap.156. quod remedium repetens Plinius, quod de ſucco Dioſcorides, ille de ſe-
Paliurus. mine dixit lib.23.c.9. Paliuri ſemen Afrizuram (zuiram legitur in manuſcripto codice, alij
aprizuram legant) vocant, contra Scorpiones efficaciſſimum. Idem lib.24.c.13. Sed Strabo
lib.17. Lybes ſcribit lectorum ſuorum pedes paliuris circumligare aduerſus Scorpiones. De
Roſa. mocritus tradit roſæ radicem adalligatam percuſſos à Scorpionibus ſanare. Rubi flos &
Rubus. mora proſunt. Dioſcorides lib.4.c.37. Et Plinius lib.24.c.13. flore aut moris rubi Scorpio-
num vulnera ſine collectionum periculo inungi teſtatur. Vt Scorpius non accedat ad iacen-
Auellana nux. tes, auellanam lectulorum pedibus alligare iubet Plutarchus: hanc enim nucẽ negat à Scor- H
pio adiri. Aetius quoque lib.13.c.19. nuces ponticas non modò in cibum ſumptas, ſed & in
Cytinus. cingulo quoq; geſtatas, geſtantem ab omni Scorpionum ictu tutum reddere prodidit. Cyti-
nus aduerſatur Scorpionibus, teſtante Plinio lib.23.c.6. Et balanſtij quoq; flores (hos cum
Cerrus. cytino turpiter confundit) experti inuenerunt Scorpionibus aduerſari. Radix cerri aduer-
ſatur Scorpionibus. Idem lib.24.c.4. Citrij ſemen potum & appoſitum opitulatur. Matthio
Caprificus. lus. Cupreſſus cum vino & ruta datur. Dioſcorides lib.8.c.5. Cauliculi aut groſſi caprifici,
Ficus. quàm minutiſſimæ ad Scorpionum ictus è vino bibuntur. Plinius lib.23.c.7. Ficus Scorpio
num ictibus cum ſale tritę illinuntur. Idem lib.23.7. Lactis quoq; ficulnei natura, vt ibidem
dicit, aduerſatur Crabronum, Veſparumq́; & ſimilium venenis, priuatim Scorpionum. Dio-
ſcorides quoque binis in locis, nimirum lib.1.c.183. & lib.8.c.5. percuſſis à Scorpione præ-
ſenti eſſe auxilio ficulneum lac in vulnus inſtillatum affirmauit: & poſtremo loco ficulneum
lac dari quoque dixit. Florentinus prodit, ſi quis in plagam recens percuſſi fici ſuccum in-
ſtillet.

Digitized by Google

A ſtillet, venenum non vltra progreſſum eſſe. Lauri baccæ pauco numero tritæ dantur. Dio- Laurus.
ſcorides lib.8.cap.5, Et Plinius lib.23.cap.8. aduerſus Scorpiones quaternas lauri baccas ex
vino bibi ſcripſit: maximè verò id præſtare baccas eius lauri, quæ tenuiora habet folia, vt
pòſt addit: & rurſus ibidem dicit quoſdam aduerſus Scorpionum ictus decem baccas dari
iubere potui. Scorpionibus aduerſatur è radice corticis mori ſuccus, ex vino aut poſca po- Morus.
tus. Idem lib.23.cap.7. Platani cortex ex vino Scorpionum ictus reſtinguit. Idem lib.24.8.
Et rurſus ibidem pilulas platani in vino potas ſerpentium, & Scorpionum venenis mederi
ait. Scorpionum ictibus cum ſale trita illinuntur pyra cocta. Idem lib.37.cap.7. Refert Ale- Pyra.
xandrinus, Ioniano Pontano autore, ſe vidiſſe hominem grauiter à Scorpione percuſſum,
qui ſtatim liberatus fuit ebibito thure contrito, in quo cælatum fuerat Scorpij ſignum. De- Thus.
bet autem ſculpi in lapide annulari, aſcendente Scorpio, dum luna ibidem agit cardinaliter
conſtituta: eodemq; ſigillo aromatica imprimis, hora qua luna in Scorpio cardinalis inue-
nietur; & quo dictum eſt modo exhiberi, ex aqua, vino albo, aut alio idoneo liquore. Ex Mi
zaldi centuria ſexta num.87. Cinis vitium Scorpionum & canum plagas cum oleo proficit. Vitis.
Plinius in prooemio libri vigeſimi tertij. Acetum quoq; referente eodem, lib. eodem cap.1. Acetum.

B plurimùm fotu medetur canis morſibus, Scorpionum ictibus, Scolopendrarum, muris Ara-
nei, contraq; omnia aculeatorum venena & pruritus. Atq; hæc de remedijs, quæ petuntur
à plantis, ſequuntur, quæ ab animalibus, inter quæ primùm homo, cuius vrinam potam ce- Vrina hu-
lebrat Dioſcorides lib.5.c.3. Plinius Scorpionum ictibus ſingularis remedij eſſe exiſtimat mana.
lib.28.c.4. ſordes virilitatis, & in 27.c.4. dicit ſordes ex auribus mederi Scorpionum ictibus
ſerpentiumq; ſi ſtatim imponantur. Aiunt, inquit Aelianus lib.9.c.4. vim aculei Scorpio-
nis retundi hominis ſputo, ita vt obtorpeſcat, & ad infligendum ictum reddatur impotens. Sputum.
Saliuam admodum laudat Galenus, dum ait lib.10. de ſimplicium medicamentorum facul-
tatibus. Porro tota ſubſtantia, inquit, vel maximè aduerſa eſt ſaliua beſtijs hominem interfi-
» cientibus, ceu alicubi Nicander poëta etiam refert. Pollicitus autem mihi quidam incanta-
» tionem ſeſe oſtenſurum, quæ Scorpios interficeret, vbi illam ſemel dixiſſet, in Scorpionem
» expuit, inde rurſum eam obmurmurans, iterum Scorpium conſpuit, & vbi tertiò dixiſſet,
» atq; expuiſſet, mortuus eſt Scorpius. At poſtea ego abſq; incantatione à ſola ſaliua occiſum
» vidi Scorpium, idq; celeriter à ſaliua eſurientium, aut ſitientium: tardè autem ab illis, qui
» cibo potuq; fuerunt impleti, in alijs autem proportione. Hactenus Galenus. Mumiam ex Mumia.

C mero hauſtam, quin & illitam cum recenti butyro Matthiolus ad ictum Scorpij laudat. Sunt
qui cerebrum Gallinæ cum vino potum conferre plurimùm volunt. Dioſcorides probat fi- Cerebrum
mum aſini, & equi, ſi herbas depaſti fuerint, vino dilutum ac hauſtum. Vtuntur, inquit Pli- gallinæ.
nius lib.28.c.10. & pelle hircorum recente ad plagas, carne & fimo equi in agro paſti, coagu
lo leporis non morderi à Scorpionibus velint. Dioſcorides lib.2.c.74. & Galenus lib.11. de Hircus.
ſimpl. med. facultatibus mures domeſticos diſſectos, & impoſitos prodeſſe affirmant. Fibri ſi- Capra.
ue caſtoris teſtes aduerſus Scorpiones ex vino bibuntur. Plinius lib.32.3. Ranæ fluuiatiles Mures.
contra Scorpiones ex vino proſunt. Idem lib.32.cap.5. Teſtudinum felle cum Attico melle Fiber.
Scorpionum plagæ inſtillari prodeſt. Idem lib.32.cap.4. Lacerta diſſecta & appoſita plagæ Rana.
Scorpionis, dolorem ſedat. Dioſcorides. Stellionem quoque teſte Plinio lib.29. c.4. in oleo Lacerta.
putreſaciunt, & ita ea vulnera (Scorpionum) perungunt; quidam oleo illo ſpumam argen- Stellio.
team decoquunt ad emplaſtri genus, atq; ita illinunt. Et Conſtantinus Cæſar ex Democri-
to lib.13.cap.9. naturalem contrarietatem (de qua poſtea quoq; mentio fiet) habet ſtellio
aduerſus Scorpios. Si igitur quis ſtellione in oleo liqueſacto ex ipſo oleo percuſſum iniun-
gat, à dolore ipſum liberabit. Mullus piſcis diſſectus & impoſitus iuuat authore Dioſcori- Mullus.

D de lib.2.cap.24. Sed Plinius lib.32.cap.5. mullum illitum, ſumptumq; in cibo auxiliari ait
contra paſtinacam, & Scorpiones terreſtres marinoſq; & dracones & Phalangia. Smaridis Smaris.
piſcis ſalita caro appoſita ſanat. Dioſcorides lib.2.cap.30. Coracini piſces Nilo peculiares Coracinus.
ſunt. Carnes eorum aduerſus Scorpiones valent impoſitæ. Plinius lib.32.c.5. Cochlea hor- Cochlea.
tulana contuſa & illita pro eodem remedio recenſetur à Matthiolo. Ex Aetio, qui lib.13.
cap.19. ait: Cochleam item hortulanam maximè accipito, eamq; vnà cum operimento tri-
tam plagæ imponito, & confeſtim ſedabis dolorem. Vrinæ veteri miſcetur cinis oſtreo-
rum, & Scorpionum ictibus illinitur. Plinius lib.28.cap.6. Cancri fluuiatiles mirum in mo Cancer flu-
dum laudantur in hoc caſu. Cancri fluuiatiles crudi, tritiq; cum aſinino lacte proſunt. Dio- uiatilis.
ſcorides lib.2.cap.12. Cancer fluuiatilis tritus & potus ex vino iuuat. Matthiolus. Cancros
cum ocimo, cineremq; eorum à Scorpione percuſſis imponunt magi. Plinius lib.32.c.5.
Et rurſus ibidem: Cancri fluuiatiles triti, potiq; ex aqua recentes, ſeu cinere adſeruato con-
tra venena omnia proſunt, priuatim contra Scorpionum ictus cum lacte aſinino, vel ſi non

fit

ſit,caprino,vel quocunq;. Prodeſt præterea fluuiatilis cancer tritus addito laſere,in vino po E
Stellæ marinæ. tus.Aetius lib.13.cap.19.Draconis marini Scorpionumq; ictus carnibus Stellarum marinarum impoſitis, item Araneorum morſus ſanantur. Plinius lib.32. cap.5. Vermes terreſtres
Locuſta. plagæ impoſitas commendat Aetius citato loco. Locuſtæ quæ alis carent,aſſæ comeduntur
à percuſſis. Auicenna. Referuntq; in Ægypti regionibus areſactum Aſiracum,quem vocat
(Locuſtam ſine pedibus Dioſcoridi eſſe ſuo loco docuimus) exhiberi ijs, qui à Scorpio percuſſi ſunt. Galenus citato loco. Ipſe quoque Scorpio qui ictum vibrauit, trito & percuſſo
Scorpio vt ſuo ictui proſit. loco impoſitus,ſuæ plagæ remedium eſt ob cæcam quandam naturarum(vt conſtat) diſcordiam,quæ antipathia appellatur.Præterea tritus,& impoſitus cum ſale,lini ſemine,& althęa
Scorpius conuenit. Dioſcorides lib.8. cap.5. Idem antea lib.2.cap.13. dixerat, Terreſtris
Scorpius tritus & impoſitus, ſuæ plagæ remedium eſt: quin eſtur aſſatus, ad eadem. Galenus quoque Scorpium ſuo ictui impoſitum laudat in vndecimo de ſimplicib. Plinius lib.11.
cap.25.Scorpionum cinerem homini icto potum in vino, remedio eſſe tradit. Atq; hæc de
diuerſis animalium remedijs: Quæ modò à foſſilibus petuntur, pauca etiam non ſunt. Ga-
Galata terra. latæ inſulæ terra Scorpionem dirum animal Africæ, necat. Plinius lib.5.cap.7. & lib.35.
Sulphur. cap.19. Et Galata, inquit, inſula & circa Clupeam Africæ, terra Scorpiones necat. Sulpur F
ignem non expertum, reſina terebinthina exceptum & emplaſtri modo adiectum auxiliatur. Dioſcorides lib.8.c.5. Sulphur linctum contra Scorpionum ictum prodeſt. Plinius lib.
35.cap.15. Sal Scorpionum ictus cum quarta parte lini ſeminis ex oleo vel aceto illitus ſa-
Sal. Saphirus. nat. Plinius lib.31.cap.9.Dioſcorides lib.5. c.157.ſaphirum lapidem illitum laudat.Galenus verò lib.9. de ſimplicium medicament.facultatibus ſaphirum bibitum credi ſcribit con
Achates. ferre à Scorpione morſis. Achates lapis geſtatus, vt carnem tangat, prodeſt. Matthiolus:
plura de hac gemma Plinius lib.37.cap.10. Achatem, inquit, putant contra Araneorum, "
& Scorpionum ictus prodeſſe: quod in Siculis vtiq; crediderim, quoniam primum eius "
prouinciæ afflata Scorpionum peſtis extinguitur. Et in India inuentæ contra eadem pollent "
& alijs magnis miraculis. Thebis Ægyptijs repertæ carent rubentibus venis & albis. Et hæ "
quoque contra Scorpiones validæ. Eadem authoritas & Cyprijs eſt. Leonicæ pelli ſimiles "
potentiam habere contra Scorpiones dicuntur. Hæc ille. Si Scorpionis aculeus tetigerit la- "
Bezaar. pidem Bezaar, virus amittit. Gaudentius Merula de venenis cap.4. Si Scorpionem incluſeris in Lapide Bezaar luna Scorpionem tenente affectu trino aut ſextili, contra Scorpios
vim obtinebit. Idem lib.4.de memorabilibus cap.1. Mirum quod tradit Galenus libro de G
medicinis facilè parandis, nempe ſi ictus humum reſpiciens,quem lapidem premebat,cum
imponens ſanet. Exhalationes in Galata & Culpea noxias eſſe Scorpionibus Andreas Ceſalpinus ſcribit lib.1.de metallis cap.4. Sed hoc de terra nos ſuprà ex Plinio diximus. Scorpij plagam ſanabis argentei annuli ſigillo ad locum appenſi. Conſtantinus Cæſar ex Dio-
Aqua marís. phane. Aqua maris fotu impoſita morſui Scorpionis confert. Dioſcorides lib.5.c.19. Balneum aquarum temperatarum ad Scorpionum ictus, ad hæmorrhoi ſerpentis morſum, &
ad ranæ rubetæ virus excutiendum facta in cunctis exudatione in ipſo balneo plurima. Andreas Baccius lib.7.de balneis cap.22. Atq; hęc de ſimplicibus medicamentis,quæ manife-
Remedia occulta. ſta quodammodo qualitate Serpentium virus oppugnant. Occulta vi id præſtant paucula
hæc quæ ſequuntur. [1] Plinius. Quin & à ſerpente & Scorpione percuſſos, coitu leuari pro-
[1] *Lib.27. cap.2.* dunt: verùm fœminas ea Venere lædi. Idem lib.eodem c.4. Si percuſſus à Scorpione ſuper
aſinum ſedeat ad caudam conuerſus, ſanabitur,& aſinus torquebitur. Apuleus lib.de re ruſtica. Addit & Democritus fabellam ſuam,qui ait percuſſum à Scorpio, ſi ſtatim ad aſinum
quempiam accedens in aurem eius dixerit, Scorpius me percuſſit, non doliturum amplius,
dolore ſcilicet in aſinum tranſeunte, qui mox pedendo moritur, vt Zoroaſtres addidit. Inter H
Medicamẽta compoſita. compoſita modo medicamenta, velut ſimpliciſſimum ſalſamenta piſcium ſunt, de quibus
ſic Plinius lib.32.c.5.Contra Scorpiones largius ſumi, ſed non euomi ſalſamenta (piſcium)
prodeſt, ita vt ſitis toleretur, & imponere eadem plagis conuenit. Matthiolus oleum ſuum
Oleum de Scorpionibus. de Scorpio nimirum in modum commendat. Eius poſtmodum deſcriptio dabitur. Vſus theriacæ apud Ægyptios frequentiſſimus eſt,præſertim, vti ſcribit Proſper Alpinus lib.4.de me
Theriaca. dicina Aegyptiaca ca.12.in venenatis atq; ab omnibus ſerpentibus demorſis, ictisq; à Scorpionibus,qui ibi,inquit, exitioſiſſimi ſunt. Tradit quoq; Dodonæus cùm algenti ex ictu
famulo ſuo ſolam theriacam ex vino potentiore exhibuiſſet, ilico curatum fuiſſe. Celebrant
eandem Andromachus ſenior, & Democrates. Andromachus hoc verſu:

Incaſſum cauda conſurget Scorpius vnca

Democrates alia adiungit Inſectorum venena:

Obſtat marinis omnibus belluis quoque,

Et

A *Et quas minutas beſtias vocant, Apes,*
Crabrones, Veſpas, & rigentes Scorpios
Mures araneos, rapax Phalangium.

Sunt & alia antidota ad ictum Scorpionum conferentia, qualis eſt Aelij Galli theriaca, qua Theriaca Ælij Galli.
Galenus lib.2.de antidotis capit.10.optima vſum ſcribit ad Scorpionum ictus, & alia quæ
venenum morſu relinquunt. Cuius theriacæ deſcriptionem ex allegato loco lector,ſi lubet,
poterit petere. Hac antidoto vtebatur Diophantus in Scorpionum ictibus,& in commorſis Antidotus Diophanti.
à Phalangijs, vt refert idem Galenus cap.12. Habet autem, Ariſtolochiæ drachmas qua-
tuor,piperis drachmas tres. Contuſa hæc & melle excepta in rotulas ad fabæ Aegyptiæ ma-
gnitudinem rediges, quarum duas deglutiendas trades ex vini puri cyathis duobus. Alia ad
Scorpionum ictus,noxioſq; aliorum animalium morſus. Accipit autem Ariſtolochiæ, zin-
ziberis,ſingulorum drachmas octo, nepetæ,ſeminis rutæ ſylueſtris,ſingulorum obolos tres,
piperis obolos duos.Hæc primum teſtudinis ſanguine ſubigito,tum rotulas inde trium obu-
lorum pondere confingito,atq; ex vino puro dato. Alia, quæ conſtat ex cymini Æthiopici,
ſulphuris viui, piperis albi,ſingulorum drachmis duabns, caſtorij,ſilphij,trifolij, ſingulo-
B rum drachma vna.Hæc inter ſe vino commiſce, & ex vino puro ſorbenda præbe.Antidotus
ad eos,qui in periculum deuenere ob ictum Scorpionis Phalangijúe, aut alterius cuiuſdam
reptilis. Aſſumit autem,Seminis rutæ ſylueſtris,ſeminis Erucæ,pyrethri,ſtyracis,ſulphuris
viui, ſingulorum drachmas ſex,caſtorij drachmas duas: Omnia hæc teſtudineo ſanguine
ſubacta ex meri,vel aceti dimidia cotyla,propinabis quatuor obulorumpondere.Antidotus
quæ dolorem ſedat ijs,qui à Scorpionibus,Phalangijs cæteriſq; reptilibus percuſſi fuerint: Antidotus dolorem ſedans.
quæq; cum difficultate parientibus auxiliatur. Huius nomen eſt Calliſta, hoc eſt, optima.
Cōtinet autem myrrhę,caſtorij,ſtyracis,ſingulorum drachmam vnam,opij drachmas duas,
ſeminis apij acetabulum vnum,aniſi tantundem, piperis grana triginta. Hæc inter ſe vino
coniuncta ex vna vini cotyla dabis pondere vnius drachmæ. Antidotus autem hæc eximiè
bona eſt. Antidotus,quæ à Scorpionibus Scorpiaca dicitur,quæq; medicantem minimè fal Scorpiaca antidotus.
lit, magna cum difficultate nobis, inquit Galenus accepta, qui in Africa degens hac vteba-
tur, & percuſſos à Scorpionibus tutos ab omni periculo reddebat. Optimè quoque præſer-
uat bibita à nondum percuſſis in ſecuritatem euentus. Habet autem: Sulphuris viui, ſul-
phuris foſſilis, ſingulorum libras duas, piperis albi drachmas tres, opopanacis, ſabinæ her-
C bæ, thuris maſculi, ſingulorum tres drachmas: ariſtolochiæ rotundæ,peucedani,myrrhæ,
centaurij,ſerpilli,chamædryos,chamæpytios, herbæ ſcorpiacæ,anagallidis, bituminis, ſin-
gulorum drachmas duas: betonicæ,medullæ ceruinę, ſcinci ſingulorum drachmam vnam.
Singula, quæ enumerauimus contuſa, ac per minutiſſimum cribrum primo traiecta, dein-
de ſimul omnia commixta ità ſeruanda ſunt, vt reſpirare non poſſint. Cùm verò percuſſis
opitulari volueris, cochlear vnum huiuſce pulueris,ex vini puri cyathis duobus exhibebis.
Oportet tamen eos, qui primùm hoc medicamentum præſeruationis gratia bibent, die il-
lo nec lauari, nec venere vti. Antidotus à Zoilo ſumpta, qua Epaphroditus Carthaginen-
ſis vtebatur. Statim autem hæc & ægros à dolore liberat, & per annum quàm pulcherri-
mè quoque præſeruat ſemel ebibita. Continet autem: Sulphuris viui libras quatuor,thu-
ris libram vnam,ſabinæ,ſtœchadis, ariſtolochiæ, ſingulorum drachmas ſex, myrrhæ dra-
chmas quinq; medullæ ceruinæ,opoponacis, ſingulorum drachmas quatuor;dictamni Cre
tici drachmas tres,bituminis,ſerpilli, ſcordij, rhei, trifolij, centaurei, chamædryos, piperis
albi, abrotoni,betonicæ,polij,coaguli hœdini,anagallidis, ſingulorum drachmas duas,cro
codili terreſtris drachmas decem. Confice, vt dictum eſt, & percuſſis à Scorpio cochlear
D vnum bibendum præbe ex vini puri cyatho. Præſeruat eadem ſingulo quoque anno ſemel
exhibita. Antidotus, quæ aduerſus viperæ morſus theriaca eſt. Facit tamen, & ad aliorum
Serpentium ictus. Hanc Gallus ex Arabia reuerſus Cæſari obtulit, qua multos ex com- Alia antidotus ad viperas & Scorpios.
militonibus ſuis à rabido cane demorſis, & à Scorpionibus, Phalangijs, cæteriſq; ſerpen-
tibns percuſſis, ſeruauerat. Accipit autem erui in farinam redacti drachmas viginti quin-
que, radicum vitis albæ drachmas ſedecim, ſeminis rutæ ſylueſtris drachmas duodecim,
iridis, opopanacis, ariſtolochiæ longæ, ſucci papaueris, zinziberis, ſingulorum drachmas
octo, cumyni Aethiopici, myrrhæ, eryngij, ſucci Cyrenaici, croci, ſerpilli, coſti, ſagape-
ni, ſingulorum drachmas ſex. Vinum aminæum inſperge, ſubige, rotulas confice: con-
fectas pro conditione virium ægrotantis da. Sunt autem tres oboli, pondus antidoti inte-
grum, ad percuſſos quidam ex vini diluti, ad reliquas verò affectiones ex mulſi hemina
vna. Catapotium reſiccatorium ad fluxiones thoracis, ad molæ dolorem, affectiones Catapotiū.
per circuitum repetentes, & percuſſos à Scorpio. Succi papaueris, ſeminis hyoſcya-

mi,vtriuſq; par pondus,cum paſſo aut melle ad fabæ Græcę magnitudinem formato. Dato E
ad noctem: ſomnum inducendo prodeſt.Hæc omnia ex Galeno.In libro de medicinis exper
tis,qui eidem aſcribitur,de medicinis Betarnem Siciliæ agens, Secundum, inquit, valet ad
morſum Scorpionis,& calfacit corpus, & auſert tremorem in febribus, Recipit caſtorij dra-
chmam vnam, ſcordij drachmas duas, coſti amari drachmam vnam & mediam, zinziberis
drachmam vnam,conficiantur cum melle, & detur drachma vna & ſemis cum vino. Aliud

Electuariū ad morſus Scorpionis.

electuarium,quod valet ad morſum Scorpionis ex eodem libro. Recipe rutæ.ſulphuris viui,
non poſiti ad ignem,ana aureos ſex,caſtorei,aureum vnum,aſſę fœtidæ aureum ſemis,pyre-
thri,ſtyracis liquidæ,ana aureum vnum; confice cum melle,& ad drachmam vnam & ſemis
cum vino puro. Aliud habitum à Zenone,quod dicitur electuarium aſſæ fœtidæ; valet con-
tra morſum Scorpionis, & contra febres chronicas,& liquefacit phlegma viſcoſum, & diſ-

Electuariū aſſæ fętidę.

ſoluit ventoſitates.Recipe aſſæ fœtidæ,coſti amari,& dulcis,ana aureos quinq;, ariſtolochię
rotundæ,zinziberis,aſari,ana aureos duos,caſtorei,cinnamomi,aloes,ana drachmas tres,ra-
dicis lilij cæleſtis, ſarcocollæ ana drachmam vnam & ſemis,ariſtolochiæ gentianæ ana dra-
chmas ſex,pulueriza & confice cum bono vino,& melle rubro,& dentur drachmæ tres.Con
fectio alia ad puncturam Scorpionum ex [k] Iano Damaſceno, Recipe caſtorei, corticum ra- F

[k] *Lib. 7. cap. 20.*

dicum capparis, pyrethri, ariſtolochiæ longæ ana partem vnam. Teratur & cribelletur, &
conficiatur cum melle deſpumato,& dentur drachmæ duæ cum vino antiquo. Alia confe-
ctio ex eodem loco. Recipe pyretri, ariſtolochiæ partem vnam: conficiatur & detur, vt præ-
cedens. Alia bona & experta: Recipe pyretri, ariſtolochiæ longæ ana drachmas quatuor,
piperis albi drachmas duas,aniuden, altith. ana drachmam vnam: Conficiatur cum melle,
detur ex ea pondus quantum eſt Lupinus,cum aqua rutæ. Hæc itaq; omnia antidota intus
ſumuntur.Quæ modò extrinſecus imponenda ſint percuſſis à Scorpionibus,hæc recitat [l] Ga

[l] *Lib. 2. de Antid. c. 12.*

lenus: Lauri folia in vino cocta, & contuſa impone, vel liliorum radices attritas ex aceto.
Aliud. Ariſtolochiæ in vino decoctæ, rutæ ſumitatum, & nitri, partes æquales atteres & ex
vino impones. Aliud. Cancrorum fluuiatilium,cachryos,herbæ pedicularis,rutæ,partes æ-
quales ex vino ſuperimpones. Aliud. Chamæmeli,nigellæ,nitri rubri,partes æquas contun-
de & ex aceto admoue. Arabæ Thebani medicamen ad ictus Scorpionum excogitatum.Ha
bet autem galbani,terebinthinæ ſingulorum drachmas duas,herbæ pedicularis,pyretri,ſul-
phuris viui ſingulorum drachmam vnam, myrrhæ, piperis, ſingulorum drachmam vnam
& ſemis,picis liquidæ, quod ſatis eſt. Atq; hæc de remedijs tum intus ſumendis, tum foris G
applicandis,contra Scorpionum venenoſos ictus dicta ſufficerint, qui plura velit, is Ardoi-
num adeat, qui ex Arabibus quoque plurima alia hauſit.

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

[a] *Lib. 11. cap. 25.*
[b] *Li. 5. c. 26. de hiſt. anim.*
[c] *Lib. 11. cap. 25.*

APOLLODORVS Scorpionibus, vt ſcribit [a] Plinius,coitum tribuit.Cre
dibile autē id mihi ſit omnino.Nam [b] Ariſtoteles Scorpiones terreſtres Ver
miculos ouorum ſpecie parere ſcripſit complures, & incubare. Sæpius autē
vndenos parere. Et [c] Plinius,cùm locutus eſſet de Araneis(hos quoq; ſimul
cum Scorpionibus nominat philoſophus)& eorum generatione; ſimiliter,
inquit, his & Scorpiones terreſtres Vermiculos ouorum ſpecie pariunt, ſi- H
militerq; pereunt. Et paucis interpoſitis loquens de Scorpionum fœtibus, vndenos parere
tradit. [d] Ælianus item non oua à Scorpijs, ſed fœtus animantes edi tradens,ab illis minime

[d] *Lib. 6. de Ani. c. 20.*
[e] *Lib. de fętus formatione.*

diſſentit. Fallitur verò, quin planè ſe ridiculum præbet [e] Galenus, exiſtimans à natura
Scorpiones, Phalangia, Muſcas, Culices, Viperas, Vermes, Lumbricos, non formari,
ac fingi. Addit præcitato loco Ælianus eſſe, qui Scorpios non coitu, ſed nimio cæli ca-
lore tantùm procreari aſſerant. Cæterùm vt à cæli calore generationem Scorpionum
promoueri facilè credo, ita contrà propterea nullo modo coire, iuerim inficias: quin
imo plurimos ex coitu, paucos alia ratione modoque generari exiſtimo. Nam & [f] Sca-

[f] *Exer. 189. 5.*

liger agens contra Cardanum, rationemq; reddens, cur ſub Noricarum alpium tractu tan-
ta Scorpionum ad miraculum vſque multitudo ſit, Scorpium ait fœcundiſſimum animal
eſſe. Varijs tamen modis Scorpiones pronaſci inuenio. Cancri in primis corpus mirabi-
liter in Scorpionem mutatur. Ait Plinius ſole cancri ſignum tranſeunte, cancrorum

cum

A cum exanimati ſunt, corpus transfigurari in Scorpiones. Quale quoque meminit, & cecinit Ouidius:

Concaua littoreo ſi demas brachia cancro,
Cætera ſupponas terræ, de parte ſepulta
Scorpius exibit, caudaq́ minabitur vnca.

Nicander verò id priuatim de ſeptimo Scorpionum genere dixit, quod Paguro ſimile eſt, nimirum ſi in marino littore pagurus moriatur hoc genus Scorpionis ex eo gigni. Crocodilus quoq; Scorpium gignere dicitur. Vt primum inquit [g] Aelianus, crocodili fuerint excluſi, Scorpium ex ijs naſci audio, cuius caudæ aculeo venenato ille ictus intereat. Archelaus quidam Aegyptius (vnum eorum, qui epigrammatis miraculoſa Ptolomæo enarrarunt) de Scorpijs è crocodilo genitis, eosq; occidentibus ita cecinit:

[g] *Lib. 2. cap. 33.*

In vos diſſoluit morte & redigit crocodilum
Natura extinctum Scorpion, omnipotens.

Meminit huiuſce ortus etiam Philes, ſed Scorpium ex ouis crocodili oriri tradit.

B

Ὠῶν δὲ σωρὸν ὁ κροκόδειλος μὲν κύει,
Μετὰ δὲ γε τελεῖ ἔκλεψιν εὐθὺς τῶν τόκων
Ἔγγαστρος ἐξέρπει τις αὐτῶν σκορπίος,
Τῷ δ' ἐπιλωτᾶ πρὸς φθορὰν πεπληγμένος.

Crocodilus ouorum parit aceruum, ſed his
Poſt fœtum perfecta quàm eſt excluſio,
Prorepit armatus ſagitta Scorpius:
A quo ictus ille concidit lethaliter.

Ariſtoteles referente Antigono in ſua congerie mirabilium narrationum, etiam è ſiſymbrijs putrefactis Scorpios enaſci ait. [h] Plinius inſuper agens de ocimo, ſcribit eſſe, qui id tritum, ſi operiatur lapide, Scorpium gignere velint. Afros verò ſi ea die feriatur quiſpiam, à Scorpione, quo ederit ocimum, ſeruari non poſſe, arbitrari; quinimo tradere aliquos manipulo ocimi cum cancris decem marinis, vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id Scorpiones a proximo omnes. Sed [i] Dioſcorides Afros ſcribit adijcere, ſi feriantur à Scorpione, qui ocimum ederint, nullo conflictari dolore. Et ſubinde ipſemet Plinius ſecutam ætatem Scorpionum terreſtrium ictibus, marinorumq; venenis mederi ex vino, addito aceto exiguo inueniſſe te-
C ſtatur. Et [k] alibi agens de cancris: decem verò cancris, ait, cum ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi ſunt Scorpiones ad eum locum coituros magi dicunt, & cum ocimo ipſos, cineremq; eorum percuſſis imponunt: Quod tamen etiam ipſum Dioſcoridi aduerſari videtur. nam de cancris ita ſcriptum reliquit: Cancri Scorpiones necant, ſi triticum ocimo admoueatur. Adeo vt non videatur diſſentio, dicere ex ocimo & generari, & fugari Scorpios: nã [l] Iacobus Hollerius Stempanus cuidam Italo ex frequenti odoratu baſilicæ herbæ, ſiue ocimi natum fuiſſe teſtatur Scorpionem in cerebro, & vehemẽtes dolores, & longos & mortem attuliſſe. Hunc ipſum Scorpium, quem Hollerius hîc nominauit, Ambroſius Pareus depinxit. Deniq; refert [m] Albertus Magnus [n] Auicennam ſcribere, quòd amicum habuerit, qui cùm vellet, Scorpiones ex putrefactis quibuſdam lignis generaret: Addens item ex eiuſmodi Scorpionibus alios procreari.

[h] *Lib. 20. cap. 12.*
[i] *Lib. 2. cap. 135.*
[k] *Lib. 32. cap. 5.*
[l] *Lib. 1. c. 1. de morb. internis.*
[m] *Lib. 19. anim. c. 18.*
[n] *Lib. 15. de*

VT FVGENTVR.

D GENICVLARIS herba teſte Iſidoro ſubſternitur ob vim Scorpionum repellendam. Raſis Scorpiones ait fugari ſi domus cum aſini vngula & ſulphure, galbanoq; ſuffumigetur. Si Scorpium vnum captum exuſſeris, etiam reliqui fugabantur. Sãdaracha cum galbano & butyro ſiue adipe caprino ſuffita, Scorpios & omnia reptilia fugat. Plutarchus, vt dixi, nucem auellanam lectulorum pedibus alligat, vt Scorpius ipſos non accedat: nucem enim auellanam negat à Scorpio adiri. Apollonius Tyanęus, referente Cedreno, Roma Byzantium profectus, rogatu ciuium ea vrbe multitudinem anguium ac Scorpionum expulit, ne cui porro homini noceret. Idem ab eo Antiocheæ, cùm eo veniſſet, efflagitatum eſt. Cùm enim Antiochenſes à Scorpijs & Culicibus diuexarentur, æreum ipſe Scorpium conflauit, ſupraq; eum in terra depoſitum parua erecta columna, populo iuſſit, vt calamos geſtarent, perq; vrbem circuirent, & calamos concutientes, inclamarent: Vacet Vrbs Culicibus. Eo modo & Scorpij & Culices ea ex vrbe profligati ſunt.

E

DENOMINATA.

Aconitum Scorpion vocatum. [a] Lib. 9. hiſt. cap. 19. [b] Lib. 25. cap. 10. [c] Lib. 27. cap. 2.

GORRÆVS tradit ἀκόνιτον παρδαλιαγχὲς, à quibuſdam σκορπίον vocari, quod radix eius Scorpij caudę ſimilis ſit.[a] Theophraſtus Theliphonum vocat plantam, quam alijs Scorpionem vocari ſcribit, quia radicem ſimilem habeat, admotamq; Scorpionem occidere, & [b] Plinius Thelyphonum herba, inquit, ab alijs Scorpion vocatur, propter ſimilitudinem radicis, cuius ictu moriuntur Scorpiones. Eſt autem hæc herba aconitum illud pardalianches, atq; ita quoq; alibi nominatur à [c] Plinio. hoc enim tales habet radices, & eo ipſo teſtante torpeſcunt Scorpiones aconiti tactu, ſtupentq; pallentes & vinci ſe confitentur. Et rurſus in ſubſequenti capite de eodem aconito ſic ſcribit. Fas ergò erit nobis, qui nulla diximus venena, monſtrare quale ſit aconitum, vel deprehendendi gratia. Folia habet cyclamini, aut cucumeris non plura quatuor, ab radice leuiter hirſuta: radicem modicam cammaro ſimilem marino; quare quidam cammaron appellauere, alij thelyphonum, ex qua diximus, causa. Radix incuruatur paulum Scorpionum modo; quare & Scorpion aliqui appellauere &c. Heliotropium magnum flore eſt effigie Scorpionis caudæ, vnde Scorpiuro ei nomen eſſe tradidit [d] Dioſcorides, & quoniam folia cum Sole circumagat, heliotropion vocari. Sed [e] Plinius de vtroq; heliotropio agens, id nominis triccoco ſiue minori heliotropio tribuit, dum ait: Heliotropij alterum genus, quod tricoccum appellauimus, & alio nomine Scorpiuron vocatur, folijs non multùm minoribus, ſed etiam in terram vergentibus. Semen ei eſt effigie Scorpionis caudæ: quare ei nomen. Vis ad omnia venenata & Phalangia & contra Scorpiones præcipuè illita. Idem præterea [f] Plinius binas alias herbas appellat Scorpios, deq; ijs in eodem capite ſic ſcribit. Ex argumento nomen accepit Scorpius (alij legunt, Scorpio) herba. Semen enim habet ad ſimilitudinem Scorpionis, folia pauca. Eſt & alia eiuſdem nominis effectusq; ſine folijs, aſparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen. Prior autem [g] Plinij Scorpius Dioſcoridi Scorpioides nominatur; herbula inquit, eſt folijs paucis, ſemine Scorpionis effigie, Illita Scorpionum ictibus præſentaneo eſt remedio. Alter [h] Dioſcoridi tragos appellatur, quem ait alijs Scorpion, aut tragonum appellari, quanquam aliàs eidem [i] Dioſcoridi tragos etiam eſt, quæ quandam halicæ figuram nutrit. Tragos apud Theophraſtum in aculeatarum cenſu eſt, de quo quoque alibi [k] Plinius. Eſt & alia herba tragos, quam aliqui Scorpion vocant, ſemipedem alta, fruticoſa ſine folijs &c. Et [l] alibi dixerat: in totum ſpinoſa eſt, aſparagus, & Scorpio: nullum enim folium habet: Quo loco ineptè putauit Hermolaus aſparagum, & Scorpionem vnicam eſſe plantam: quod liquet ex [m] Theophraſto, à quo id Plinius tranſcripſit, τῶν ἀκανθικῶν δὲ, τὰ μὲν ἁπλῶς εἰσι ἄκανθαι, καθάπερ ἀσπάραγος καὶ σκορπίος. Gaza pro aſparago corrudam reddidit, pro Scorpio nepam. Sed hæc rurſus longè alia quam tragos planta eſt, eſtq; duorum generum, poſterius, quibuſdam geniſta ſpinoſa vocatur. Quod verò Scorpionem ſeu nepam vocari tradat alibi idem [n] Theophraſtus, quoniam eius radius, Scorpionis ſpeciem repreſentat, & vtilis ſit ad eius ictum, id ad thelyphonum ſiue aconitum pertinet. Cęterùm quæ planta hæc ſit, aliquando explicabimus. De Scorpioide quoque inter herbarios non conuenit, aliam enim Dodonæus, aliam Matthiolus depingit. Dodonæi Scorpioides ſemine, vt voluit Dioſcorides, & eum ſecutus Plinius, Scorpionis caudam refert: Matthioli Scorpioides ſiliquis, eam herbam thelephij genus eſſe alij docti herbarij ſuſpicantur. Dodonæi Scorpioidem Lobelius vocat Scorpioidem bupleuri folio. Eſt & Alſines genus floribus caudam Scorpionis æmulans, vnde alſine Scorpioides vocatur. Eſt & Scorpioides montanum herbarijs quibuſdam dictum, teſte eodem Dalechampio, in altis & aſperis montibus naſcens, ſed cur Scorpioides vocetur, non explicat. Eſt poſtremo & Scorpioides leguminoſa vocata à Petro Pena, aduncis corniculis, fœnugræco rotundioribus, gracilioribusq;, quæ introrſum flexas Scorpionum caudas tranſuerſis articulis, ac pulchris aſpectu, lineis virgata, imitantur. Ocimaſtrum quoque, teſte [o] Porta, σκορπιοῦρος, id eſt Scorpij cauda à figura vocatur inter nothas Dioſcoridis nomenclaturas, quod nomen, inquit, aptius echio conuenit, quippe florum ſeries in cauliculo digeſta & inflexa, rectiùs Scorpionum caudam imitatur: quod etiam in anchuſis viſitur. Vis earum contra Serpentum virus, nec incredibile eſt etiam ad virulentos Scorpionum ictus valere. Semen cucumeris ſylueſtris ſcribit [p] Plinius eſſe ad ſpeciem Scorpionis cauda reflexa, ſed candida. Aliquos etiam ab eo Scorpionium cucumin vocare, efficaciſſimum contra Scorpionum ictus

ſemine

Margin notes: Camaron. — F — Scorpiuros. [d] Lib. 4. cap. 193. [e] Lib. 22. cap. 21. — [f] Lib. 25. cap. 25. Scorpij dictę herbæ. [g] Lib. 4. cap. 195. Scorpioides. [h] Lib. 4. cap. 50. [i] Lib. 2. cap. 115. [k] Lib. 28. cap. 13. [l] Lib. 21. cap. 15. [m] Li. 6. c. 1. hiſt. plant. [n] Li. 9. Hiſt. cap. 14. — G — Alſine Scorpioides. Scorpioides montanum. Scorpioides leguminoſa. — H — [o] Lib. 4. Phytogn. cap. 21 — [p] Lib. 20. cap. 1.

A ſemine & elaterio. De Locuſta Scorpiomacho, id eſt pugnante cum Scorpio diximus in capite de Locuſta. Scorpitis gemma [q] Plinio vocatur, vel a Scorpionis colore, aut effigie. Ex quo [r] Iſidorus, lapis Scorpitis Scorpionem & effigie, & colore refert. Orpheo in libro ſuo περὶ τῶν λίθων Scorpion vocatur. Liber quidam Q. Septimij Florentis Tertulliani aduerſus Gnoſticos hæreticos Scorpiacus inſcribitur, eò quòd in eo agat, abigat, vel potiùs eximat ſpiculum leuitatis & inconſtantiæ, quod Gnoſtici conabantur latenter immittere. Meminit huius libri D. Hieronymus aduerſus Vigilantium his verbis: Scribit aduerſum hæreſim tuam, quæ olim erupit contra Eccleſiam (ne & in hoc quaſi repertor noui ſceleris glorieris) Tertullianus, vir eruditiſſimus, inſigne volumen, quod Scorpiacum vocat, rectiſſimo nomine, quia arcuato vulnere in Eccleſiæ corpus diffudit, quæ olim appellabatur Caina hæreſis, & multo tempore dormiens, vel ſepulta, nunc à Dormitiano ſuſcitata eſt. De Scorpiaca antidoto aduerſus Scorpiones, ſuprà meminimus.

[q] Lib. 37. cap. 11. [r] Lib. 16. cap. 14. Scorpiacus liber.

B ANTIPATHIA.

SCORPIVS & Crocodilus genuino inter ſe odio, quodam flagrantes, ſimul atque alter alterum conſpexerit, in mutua funera ſponte rapiuntur, amboq; eadem dimicatione perimuntur, vt referunt Aegyptij. Scorpionibus contrarius maximè, inquit [a] Plinius, inuicem Stellio traditur, vt viſu quoq; pauorem ijs afferat, & torporem frigidi ſudoris. Itaque in oleo putrefaciunt eum, & ita ea vulnera perungunt. Et prius [b] alibi dixerat: magnam aduerſitatem oleo merſis, & Stellionibus putant eſſe, innocuis duntaxat ijs, qui & ipſi carent ſanguine, Lacertarum figura. Meminit pariter [c] Galenus his verbis: Atq; vt plus etiam virtutem in corporibus animalium mireris, illud inſuper tibi commemorabo. Multa ſunt, quæ ſolùm inſpecta vim ſuam oſtendunt, vt Stellio, quem ſi Scorpiones intueantur immobiles, & demum mortui redduntur. Meminit & Philes hoc verſu:

Cum crocodilo. [a] Lib. 29. cap. 4. Cum ſtellione. [b] Lib. 11. cap. 25. [c] Lib. de theriaca ad Piſon. cap. 9.

Καὶ ἀσκαλαβώτην φθορεὺς κλὼψ σκορπίος,
Et Stellionem perditor, fur Scorpius.

C ſubaudi, timet, vel odit. Hoc quoque mirum, quod cùm ſol in cancro eſt, ſerpentes torquentur ictibus Scorpionum, vt Plinius in duodecimo prodidit. Sed & Scorpium vice verſa à vipera deuorari certum eſſe tradidit [d] Ariſtoteles, oſtendens omnium venatorum morſus grauiores eſſe, ſi alterum ederit alterum. Theophraſtus ait Scorpionum ictu ſerpentes interire, homines non item: qua de re ſupra. Scorpionem cùm quidam cum vipera in eadem phiala concluſiſſent, inuenerunt mutuo ſeſe ictu interimiſſe. Qui à Scorpione aliquando percuſſi ſunt, [e] Plinius negat vnquam poſtea à Crabronibus, Veſpis, Apibusúe feriri. Eodem [f] teſtante Scorpionem mortuum ſi quis elleboro candido linat, reuiuiſcere aiunt. Hoc quoque [g] Theophraſtus ſcripſit, de thelyphono loquens, de quo ibidem Plinius egerat, vt hinc hauſiſſe ſit putandum. Occultum verò ſanè inter aconitum & Scorpionem odium intercedere videtur, ſi verum eſt, quod de vtroque prodidit idem [h] Plinius, tradens aconitum, cùm aliàs hominem interimere ſoleat, ſanare ſi à Scorpio ictus
» fuerit. Hoc quoque, inquit, in vſus humanæ ſalutis vertere, Scorpionum ictibus aduer-
» ſari experiendo datum in vino calido. Ea eſt natura, vt hominem occidat, niſi inuenerit,
» quod in homine perimat. Cum eo ſolo colluctatur, velut pari intus inuento. Sola hæc
D pugna eſt, cùm venenum in viſceribus reperit, mirumq; exitialia per ſe ambo cùm ſint,
» duo venena in homine commoriuntur, vt humo ſuperſit. Imo verò etiam ferarum antiqui prodiderunt, demonſtrando quomodo venenata quoque ipſa ſanarentur. Torpe-
» ſcunt Scorpiones aconiti tactu, ſtupentque pallentes, & vinci ſe confitentur. Auxilia-
» tur eis elleborum album, tactu reſoluente, ceditque aconitum duobus malis, ſuo & omnium.

[d] Lib. 8. hiſt. cap. 29. [e] Lib. 28. cap. 3. [f] Lib. 25. cap. 10. [g] Lib. 9. hiſt. cap. 19. [h] Lib. 27. cap. 2. Aconitum hominem ſanat à Scorpio ictum.

E

AVGVRIVM.

[a] *Enead.7. lib.3.*

Scorpiones duo pugnātes.

DE Mario, qui ſepties conſulatum geſſit, à duobus Scorpionibus viſis in Africa augurium captante ita [a] Sabellicus ſcripſit. Marius ſuis in Africa præter ſpem receptis, cùm in ipſo littore deliberare cœpiſſet, quo potiſſimùm ad afflictas opes ſubleuandas curſum intenderet, oblatum eſt ei inſuetum ſpectaculum. Duo Scorpiones chelis & cauda inuicem acriter inceſſantes, pugnam ciebant. Eſt malum hoc Africæ peculiare, nec vllibi terrarum magis noxium. Marius tale omen auerſatus, in Cercinam proximam continenti inſulam ſubitò tranſmiſit.

MORALIA.

F

Dæmones Scorpij notant.

DIVVS Ambroſius explicans ea Apocalypſios verba: *Et data eſt illis poteſtas: ſicut habent poteſtatem Scorpiones terra*. Per Scorpiones, inquit, poſſumus dæmones intelligere. quia ſicut Scorpiones dum non præuidentur, corpora hominum ſuo veneno inficiunt, & extinguunt: ita & dæmones incautis hominibus venena malarum perſuaſionum ingerunt, & dum ad perpetranda ſcelera pertrahunt, eorum animas veneno ſuæ malitiæ infectas occidunt. Poteſtas ergo Locuſtarum, id eſt hæreticorum, ſimilis eſt poteſtati Scorpionum, id eſt dæmonum: quia ſicut dæmones in hoc ſemper inſiſtunt, vt quoſcunque poſſunt, decipiant, ita & hæretici tota virtute laborant, vt quoſcunq; poſſunt, in foueam ſuæ perditionis demergant. Et nonnullis interiectis Scorpiones eidem D. Ambroſio quoq; ſunt ipſi hæretici, in explicatione nimirum ſubſequentis ſententiæ: *Et cruciatus eorum, vt cruciatus Scorpij, cum percutit hominem*. Diximus ſuperius, inquit, per Scorpios dæmones eſſe deſignatos. Nam ſicut Scorpio corpus aculeo vulnerat, vt per vulnus venenum intromittat, per quod hominem interficiat: ita & diabolus aut ira, aut ſuperbia, aut libidine, aut aliqua delectatione carnali mentem vulnerat, vt per hoc venenum ſuæ malitiæ infundat, animamq; interficiat: Cruciatus ergo Locuſtarum ſimilis eſſe cruciatui Scorpij dicitur, quia hæretici imitantes patrem ſuum diabolum per leuia verba atq; compoſita, mentes hominum imperitorum vulnerabant, venenūq; ſui erroris, infundentes, eorum animas necabant. Poſſumus quippe per cruciatum, animarum interſectionem intelligere. Explicat eodem ſenſu eadem Apocalypſeos verba [a] Cœlius Pannonius in diuinis litteris vir eruditiſſimus. Quo per incrementa temporum, incommodi hi proficiant homines, pulchris, inquit, admodum, conuenientibusq; indicat tropis: Vt primùm ſimpliciter Locuſtæ ſint, poſtea verò actis virtutibus, quaſi parum ſit eos Locuſtas appellaſſe, titulo dignatur & Scorpionum. *Et data eſt*, inquit, *illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem Scorpiones terra*. Nouimus Scorpiones Vermes potiùs, quàm animalia eſſe, cauda ſpiculato acumine, noxioq; recurua, qui ex eo à Græcis hoc vocabulo dicuntur, quòd cauda figant, & arcuato vulnere venena diffundant. In facie quidem blandi Scorpiones ſunt, & in cauda lethales: innocuos ſe ore ſimulant, vt incautos cauda occidant. Ita hæretici quoque blandi ſunt in facie, ſed in poſterioribus venena ſeruant: metuunt namq; ſuos auditores in exordio ſuæ locutionis offendere, ne ſi vigilanter attendantur, deceptionis laqueos deprehendant. Aſpectu ergo velut innocui ſunt, mortiferi caudæ punctione; vt bene Scorpiones ſint immo abſq; compoſito vniuerſis terræ Scorpionibus nocentiores. Quo nomine dignatur Deus & filios Iſrael [b] Ezechieli veluti amico loquens, *Et cum Scorpionibus*, inquit, *habitas*. Maligni enim erant, increduli, & ſubuerſores. Quibus nominibus ibidem notantur contumelioſi, ideo & domus exaſperans dicuntur. Sed qui magis verſores, exaſperantesq; quàm hæretici: ij adulantur, in tempus, vt incautam, nihilq; mali ſuſpicantem ſubuertant plebeculam. Nimis crudelis eſt eorum punctio; nam ſempiterna perditio, morbus inſanabilis, nunquam reuificanda mors. Talis poteſtas eis eſt conceſſa, & lædent animas ſine fine, & modo, caudarum aculeis ferientes, id eſt, per dulcia blandimenta venenum eroris ſui diffundentes, ac infra ſinus miſeræ conſcientiæ occultantes. Hæc Cœlius. Et gloſſa quoq; in eodem ferè ſenſu. *Ecce*, inquit *dominus, dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper Serpentes & Scorpiones*. Sunt enim Scorpiones, qui cauda inſidiantur occultè: ſerpentes qui dente lædunt apertè. Ipſorum venenatus aculeus eſt retrò timendus. Et rurſus Scorpio blandus facie

Hæretici.

[a] *In Collect. in Apoc.c.9. punct.5.*

G

Cōſuetudo hæreticorū in docēdo.

H

[b] *Ezec.2.*

Contumelioſi.

pungit

A pungit occultè, non ſentitur, quando pungit, ſed poſtea venenum diffundit. Quamobrem, &
hypocritarum typus ſtatui poteſt: quemadmodum feciſſe videtur Magnus Baſilius. Quid? Hypocritæ.
inquit, Hypocriſin [c] neges eſſe belluam? quiſquis ad concinnandam calumniam compoſi- [c] In Hexam.
to eſt, & peracri ingenio, is ne tibi meritò videri debet Scorpius? Et reuera vti Scorpiones homil. 11.
blandiuntur capite, cauda verò ſauciant, & funeſtum vulnus infligunt. Sic illi homines ne-
farij ex fraudibus compoſiti vtuntur blanditijs, & videntur innoxij, at poſt dorſum ferunt,
vnde venenum fundant: quales erant illi de quibus Deus dixit: [d] *Cum Scorpionibus habitas.*
Quemadmodum Scorpio non calcatus quietus iacet, aculeos non exerit, ſed tactus ſtatim [d] Ezech. 2.
exerit pugionem, & pungit: ita etiam homo vacuus virtute, punctus vrenti verbo, vel in- Homo virtute vacuus
iuria ei illata, ſtatim ſicut ſerpens ira, & odio, ac verbo contumelioſo, & impudentia ar-
matus crepat, & inſilit in illum, qui eum læſit, in quo probatur, & vas vacuum eſſe cogno-
ſcitur.

HIEROGLYPHICA.

B HOSTES duos, inquit Pierius Valerianus, pari conditione inter ſe dimi- Hoſtiũ mutua cædes.
cantes, viciſſimque in damna mutua concurrentes, oſtendere ſi vellent Æ-
gyptij Sacerdotes, Scorpium, & crocodilum pingebant: nã ij genuino quo-
dam odio inter ſe flagrantes, ſimul atque alter alterum inſpexerit, in mutua
funera ſpontè rapiuntur, amboque eadem dimicatione perimuntur. Quia
verò terreſtris, & marinus Scorpius inuenitur, de marino hîc proculdubio
intelligendum putat Pierius, falſus vt apparet, nam veterum nemo quod noui, de marino il-
lud tradidit, neque fortè etiam de terreſtri, ſed hic ex crocodili ouo natus, crocodilum inua-
dit, & occidit, vt ſuprà oſtendimus. Quod ſi verò ijdem Sacerdotes Ægyptij rem è veſtigio
peractam indicare voluiſſent, crocodilum Scorpio ſubiectum pingere mos erat: ictus enim Res ſtatim peracta.
Scorpij, quamprimùm interimit crocodilum: ſin diſtractam diutius pugnam, difficulterque Pugna diſtracta.
in necem diuentum oſtenderent, ſuperatum à crocodilo Scorpium faciebant. is enim motu
ſegnis longè diutiùs laborat, antequam hoſtem aſſequatur, & interficere poſſit. Idem Scor-
pius in aquam demerſus ſi figuretur, innocuam Pierio ſignificat prauitatem: quandoquidem Innocua prauitas.
C & ipſe & ſerpentes alij, qui præualent in ſicco, ſi præcipitentur in aquam, vt Cyprianus ait,
præualere non poſſunt, innocuique efficiuntur. Ad hæc libidinem, & nequitiam Scorpius
pictus oſtendit, eique ex humani corporis partibus pudenda ſunt dedicata. Vtrum verò doli Libido, & nequitia.
fallaciæue Pœnorum, quæ tot bellis vniuerſo terrarum orbi per tot annos innotuere, an cor-
porum color fuſcus, an quid aliud argumentum dederit, vt Scorpius Africę terrę ſymbolum
haberetur, diu multi quæſiuere. Id ſanè conſtat in Adriani quibuſdam nummis Scorpium Africæ ſymbolum.
non aliter Africam ſignificare, quàm cuniculus Hiſpaniam, equus Italiam oſtentet. In quam
ſententiam, vt adducar facit ingens atque adeo pernitioſa Scorpionum multitudo, quam
ea regio gignit.

EMBLEMA.

D ALCIATI emblema, inſcriptum IVSTA VLTIO.

Raptabat volucres captum pede coruus in auras
Scorpion audacia præmia digna gulæ.
Aſt ille infuſo ſenſim per membra veneno,
Raptorem in ſtygias compulit vltor aquas.
O riſu res digna; alijs qui fata parabas
Ipſe peris proprijs ſuccubuiſq́; dolis.

 E

EPIGRAMMATA.

EMBLEMA, quod recitauimus, ex hoc Græco Archiæ epigrammate deſumptum eſt:

Ἔν ποτε παμφαίνοντι μελάντερος αἰθέρι νωμῶν,
Σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε θορόντα κόραξ.
Οὐ μάρψας ἀρπαγ'. ὅδ' αἴξαντος ἐπ' ὀυδας,
Οὐ βραδὺς, ἐυκέντρῳ πλῆξεν ἔτυψε βέλει,
Καὶ ζωῆς μιν ἄμερσεν. ἴδ' ὅσον ἔτευχεν ἐπ' ἄλλῳ
Ἐκ κείνου, τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόρον.

Aliud Agathiæ.

Τὸν κρατερὸν πανοπῆα, τὸν ἀγρευτῆρα λεόντων,
Τὸν δασιῶν ἐρμῶν κέντορα παρδαλίων,
Τύμβος ἔχει. γλαφυρῆς γὰρ ἀπὸ χθονὸς ἔκτανε δεινὸς F
Σκορπίος, οὐτήσας ταρσὸν ὀρεσσιβάτην.
Αἰγανέη δὲ τάλαινα, σίγυνά τε παρ χθονὶ κεῖται,
Αἲ, αἲ, θαρσαλέων παίγνια δορκαλίδων.

Validum Panopea venatorem Leonum
Hirſutis pectoribus punctorem pantherarum
Buſtum habet. Concaua à terra interfecit terribilis
Scorpius, cùm vulneraſſet talum montiuagum.
Iaculum autem miſerum venabulaq́; in terra iacent
Heu, heu, audacium ludrica caprearum, ſcilicet cupida.

Aliud Ammiani in improbos.

Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος, ἢ γάλα κώνωψ,
Ἢ σὺ τί ποιήσεις Σκορπίος ὢν ἀγαθόν
Οὔτε γὰρ αὐτὸς ἑκὼν τι ποιεῖς, οὔτ' ἄλλον ἀφίης
Ὥς εἰς ὢν χρονικὸς πᾶσιν ἀπεχθόμενος. G

Opſopius ſic tranſtulit:

Lac dabit antè Culex, aut mel Scarabaus habebit,
Scorpio quàm dignum laude patrabis opus.
Nil facis ipſe boni, reliquis obſtacula prabes,
Deteſtabilior ſidere falcigeri.

LVSVS SIVE APOPHTHEGMA.

INVENVSTE' paraſitus Lyſimachi, qui cùm ei rex ligneum Scorpium veſti inieciſſet, perterritus proſiluit; cùm ludum ſenſiſſet: te quoque inquit, rex volo perterrefacere, da mihi talentum. Plutarchus lib. 2. Sympoſ. quæſt. 1.

NVMISMATA.

H

IN primo Furiæ gentis numo argenteo, quem Vrſinus depingit, ab vna parte biga eſt, cum duobus equis, ac ſupra eos Scorpio. Vrſinus picturæ rationem non reddit. Alius quoque numus circumfertur, in quo quadrigæ ſunt cum Victoria, & his litteris: Q. F. L. IVLI. BVRSIO, à cuius altera facie caput eſt cũ laurea & alis, ab occipitio cuius fuſcina eſt, & Scorpius, quod victoriam terra marique partam videtur ſignificare. Eſt itẽ Adriani numus Scorpione inſignis, cuius modo ex Pierio meminimus, qui eum Africæ ſymbolum eſſe putat: ſuper quo numi ſignificato hanc velut exercitationem conſcripſit Baldus Angelus Abbatius.[a] Ex omnibus ſanè, inquit, qui de Imperatorum numiſmatibus libros edidere, „ neminem magis excelluiſſe ingenio perſpexi, quam Sebaſtianum Eritium; vix dici poſſet quàm eleganter, quid velint illa, quidue ſignificent, exprimat. Verùm in Adriani numo videtur paullùm à ſua natura receſſiſſe, qui quidem Senatus conſulto cuſus fuit his litteris.

De numo Adriani.

[a] Lib. 2. diſcuſſ. concertat. c. 11.

A ris, AERICA, atque his inſignibus,copiæ cornu ſpicis,quas quidem deſpiceret Scorpio, quod quidem hac de cauſa factum affirmat Spartianus, quoniam cùm per quinquennium nunquam in Africa pluiſſet, ideoque in maxima rei frumentariæ penuria verſaretur, factum erat, vt aduentante Adriano magno ſubſecuta pluuia eſſet, atque poſtero anno maxima omnium rerum copia circumflueret: at Eritius multa ſanè rectè: verùm mihi nullo pacto id placet, quod ab eo dicitur, hac de cauſa Scorpionem eſſe incuſſum, vt demonſtrarent Africam ſerpentibus venenatis eſſe ferociſſimam: non hoc inficias eo, tritum eſt illud ſermone prouerbium, aliquid noui affert Africa, nam mihi videretur ſuperuacaneum, & fortaſſe iuſtas afferret cauſas, ni Africę nomen in eo excultum appareret: At ſi aliquid fortaſſe exemplũ afferret, ex quo cognoſci poſſet Africam hoc ſigno demonſtrari: illud potiùs crediderim, hac de cauſa eſſe factum, vt ipſam pluuiam in aduentu Adriani ſubſecutam exprimerent. Nam Scorpionis ſigno, vt plurimum pluuias fieri, nihil eſt quod probem, cùm omnibus ſit exploratum. Accedit prætęrea, quod è mea ſententia non diſcedo, quando cùm huius Imperatoris vitam perlego, diuinis honoribus dum viueret, decorari paſſum eſſe videam; idq; vt inſeruirent fortaſſis principi, quoque factum eſſe reor, vt eò magis in familiaritatem ſe inſinuaret, Pluuiæ ſignum Scorpio.

B ac eius gratiam aucuparetur. Non prætęribo illud etiam aſcribere, quòd ſanè non erit ab re, Scorpionem ita eſſe exſulptum, vt illas frumenti ſpicas videatur inſpicere. Illud certè negandum non eſt, dirum Aphricæ ac noxium animal Scorpionem, vt Plinius lib. 11. cap. 25. terra Africæ mirificè necari, vt idem lib. 5. c. 7. ſcriptum reliquit. Hactenus ille. Sed ſi ideo Scorpium in numo expreſſit Adrianus, quatenus pluuias illud ſydus indicat, quid inde ſibi gloriæ, ac honoris conciliauit? quare vel Eritij, vel Pierij opinionem magis probo.

APOLOGVS.

DE puero & Scorpio apud Gabriam talis legitur Apologus. Puer & Scorpio.

Ὡς ἀκρίδας θήρων παῖς τις, σκορπίῳ
Πρότεινε χεῖρας. Ὃς δὲ, μὴ ψαύσῃς, ἔφη.
Ὡς εἴγε μου ψαύσειας, ἐκ κόλπων στένων,
C Καὶ τὰς ἀληθεῖς ἐκκενώσεις ἀκρίδας, ideſt.

Cum Locuſtas cepiſſet puer quidam, Scorpio
Porrigebat manus: is autem, ne attigeris, ait,
Nam ſi tetigeris, ſuſpirando ex ſinu,
Veras quoque Locuſtas abycies.

Affabulatio ſignificat, cum malis hominibus conuerſari non oportere.

PROVERBIA.

Υ πὸ παντὶ λίθῳ Σκορπίος εὕδει, ideſt, ***Sub omni lapide Scorpius dormit***, aut vt metri quoque ratio ſeruetur; eſt enim anapæſticus dimeter: Sub omni lapide Scorpius dormit.

Eſt ſub lapide Scorpius omni.

Admonet adagium cauendum eſſe, ne quis apud captioſos, & calumnioſos temerè loquatur: quicquid enim attigerit, periculum eſſe, vt mordeatur. Conſtat autem Scorpios ſolere ſub ſaxis cubitare, quæ ſi quis tollat incautiùs, fit vt ictus vulnus ac-
D cipiat. Conueniet & in moroſos, qui quiduis cauſari ſolent: vel in pigros, qui friuola quædam prætexentes ſuffigiunt laborem. Vel ſignificat potius etiam, nihil tutum eſſe, at omnia cauenda Ὀκτώπουν ἀνεγείρεις, ideſt, *Octipedem excitas*, nimirum Scorpiũ, cui pedes ſunt octo, Octipedem excites. ac plerunque ſub ſaxis abditus cubat, vt dictum eſt, quem niſi tuo periculo ſuſcitas propter venenum quod in cauda geſtat. Eiuſdem ſignificationis eſſe videtur cum eo Crabrones irritas; quod poëta dixit in mulierum ingenium, quibus iratis ſi repugnas, magis prouoces, neque ſine tuo malo diſcedas. ***Cornix Scorpium***, ſubaudi, rapuit. Quadrat in eos, qui vnde tantundem mali accepturi ſunt lædunt, vt cornix arrepto Scorpio, ab eodem icta perijt, vt in Cornix ſcorpium. Archiæ epigrammate ſuprà recitauimus, in quo coruus nominatur. Atqui in rebus humanis frequenter vſu venire ſolet, vt qui cępiſſe videatur, ipſe captus ſit: Quemadmodũ & apud Horatium: *Gracia capta ferum victorem cepit.* Ita Cęlius ex Suida, & Heſychio, Cornix Scor-
„ pium: parœmia, inquit, eſt, in eos, qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimũm toto
„ petunt conatu. Illud quoque prouerbiali figura Lycophron dixit.

Ο᾽ ἄτι

 E

Οδ' ἀντὶ πιπῦς σκορπίον λαιμῷ σπάσας
At Scorpium ille glutiens pipûs vice.

Pipo auis. Pro perca Scorpium.

Eſt autem pipo auis genus. Simile videtur ei *Ἀντὶ πέρκης Σκορπίον, pro perca Scorpium*, vbi
quis optima captans peſſima capit. Nam perca piſcis eſt, vel maximè laudatus, cuius iden-
tidem meminit Athenæus gulonum delicias recenſens: Scorpius læthalis eſt: quanquam eſt
& piſcis huius nominis contempti ſaporis, de quo magis ſentire videtur adagium.

VSVS IN MEDICINA.

[a] *lib. de ther. ad Piſ. c. 9.* [b] *li. 30. c. 8.*

Viuantur.

SCORPIVS ſi aſſatus cum pane comedatur, Galenus [a] calculos in veſicæ
rumpere ſcribit. Et ante Galenum Plinius, [b] cinerem, inquit, Scorpionum
in pane ſumi ad calculos pellendos traditur. Modus comburendi Scorpios
ad frangendum lapidem ex Seruitore. Accipe decem Scorpiones viuos, & F
pone in olla noua, & luta eam cum paſta, aut cum terra, & pone in furno ac-
cende ignem in eo cum lignis vitis, quouſque caleſiat, & demitte ibi ollam
die ac nocte, & extrahe: & da cinerem horum in potu in hora doloris renum, quando fuerit
ex lapide grana ſex in pondere, cum ſyrupo de radicibus, quia frangit lapidem. quidam po-
nunt ollam in furno panis, & dimittunt decem horis, poſtea terunt Scorpiones, & ſeruant.

Aqua ad calculum.

Conſtat & aquam fieri poſſe, vt inquit Cardanus, quæ lapidem veſicæ per catherem immiſ-
ſa, illico confringet. Nam cùm duo, inquit, ſint neceſſaria, & quod lapidem atterat, & quod
veſicæ ſit innoxium: primum præſtabit modus, ac materia: nam extremos vapores è Scorpio-
num cinere, vel Macedonici petroſelini ſemine, vel tecolito, aut lapidibus cancrorum exci-
piemus. Sic enim aqua fiet, quæ etiam porphyritem comminuat. Sic Cardanus. Ob tam ce-
lebrem Scorpionum cineris facultatem ad vrinam ciendam, ijs præcipuè qui renum, & ve-

Oleũ Scorpionum.

ſicæ calculo obſtruuntur: Quo fit vt in hunc vſum commendauerit Meſues oleum ex ijs pa-
ratum, quod officinæ habent renibus, & pubi illitum. Oleum ex Scorpionibus, inquit Me-
ſues, lapidem renum, & veſicæ frangit, & expellit, lumbis, pubi & perinæo illitum, aut per
meatum vrinarium iniectũ. Fit ex Scorpionibus viginti, vel paulò pluribus, aut paucioribus G
in olei amygdalarum amararum libris duabis inſolatis menſe vno in vaſe vitreo probè ob-
ſtructo. Vel ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, corticum radicum capparis, ſingulorum
vncia in oleo amygdalarum amararũ ſextario diebus viginti inſolentur in vaſe vitreo oper-
culato; deinde Scorpiones à decem ad quindecim oleo inijce: obtura, inſola iterum menſe
vno. Egreſſus è balneo, aut inſeſſu calculoſus, illo vngatur in illis tribus partibus dictis, & in
meatum vrinarium inijciatur portio eius exigua horis ſingulis. Eſt mirabile. Quidam prio-
re: alij poſteriore ceu efficaciore vti malunt. Hæc Meſues. Syluius verò in Scholijs: Paratur

Oleũ contra venena.

etiam nunc, inquit, oleo antiquo additis ſimplicibus medicamentis contra venena laudatis:
fitq; oleum mirandarum virium contra venena omnia, & peſtilentiam. Scio hominem hoc
ſolo munitum quantumuis ſæuam peſtilẽtiam nihil facere, ſed etiam ſeruos ſuos vnà ſecum
viſentes peſtilentia affectos, incolumes ſeruari: & ſola vnctione quoſdam à ſæuiſſimis vene-
nis potis liberatos. Prius ob Scorpiones frigidum eſt: poſterius ob aromata calidum, & effi-
cacius, non ob horum calorem, & eſſentiæ tenuitatem (quibus aperit, incidit, tenuat, tergit,
perrumpit,) ſed etiam totius ſubſtantiæ Scorpionum proprietate, & (vt loquuntur) forma
ſpecifica, qua vtrumq; calculum renum, & veſicæ frangit illitum tantùm lumbis, ſi in reni- H
bus eſt: ſi verò in veſica, pubi, perinæo, & iniecta etiam tum pauca in meatum vrinariũ. Huc-
uſque Syluius. In ſecretis Varignanæ legimus oleo de Scorpionibus inunctos quoſdã à quo-
tidiana febri mox liberatos. Oleum de Scorpionibus, cuius mirabilis effectus eſt contra ve-
nena præcipuè ſerpentium & aliorum animalium, & peculiariter contra napellum, ſcriptum

Oleum de Scorpionibus mirabile Matthioli.

à Matthiolo, ſic fit. Initio Maij accipe oleum commune centum annorum, aut certè antiquiſ-
ſimi omnium, quod reperiri poteſt, libras tres: hyperici recentis (cum herba, & floribus) ma-
nipulos tres. Oleum pone in cucurbitam vitream duplo capaciorem, quàm pro eius menſu-
ra, & hypericum modicè contuſum ſuperijce. Deinde vas obſtructum, in ſubtiliſſimam are-
nam parte dimidia immittes, vbi toto die caleſiat à Sole per dies decem, aut duodecim. po-
ſtea pones in balneo Mariæ horis vigintiquatuor. Tum exprimes oleum ab herba, & addes
hyperici, chamædryos, calaminthæ, cardui ſancti, ſingulorum manipulum, modicè contu-
ſorum, ac rurſus pones in balneum per tres dies. Deinde excolabis, & exprimes, & adiectis
tribus

A tribus manipulis florum hyperici, qui à cauliculis benè purgati ſunt, & bene contuſi, iterum
per tres dies in balneo Mariæ pone, & exprime vt prius. Idem hoc repetes ter aut quater, do-
nec oleum colorem ſanguinis inſtar rubentem traxerit. Poſtea accipe cymarum hyperici ſe-
mina, ſiue vaſcula generis hordei ſimilia, in quibus ſemina latent, ea copia, quæ tres manipu-
los abundè æquet: hæc contunde, aſpergendo aliquantulum vini albi, & infunde in oleum
prædictum. Deinde in oleo ſepelies in arena per octo dies, & mox in balneum per tres dies.
Cola & exprime, vt prius. Et hoc ter aut quater nouas hyperici cymas infundendo repete,
donec omnino ſanguinis obſcuri color in eo relinquatur. Poſt hæc accipe ſcordium recens,
calaminthan, centaurium minus, carduum ſanctum, verbenam, dictamnum Creticum, ſin-
gulorum manipulum ſemis. Contuſa immitte in oleum, & pone in balneum per biduum.
Cola & exprime, vt prius. Deinde accipe zedoariæ, radicis dictamni albi, gentianæ, tor-
mentillæ, ariſtolochiæ rotundæ, ſingulorum drachmas tres, ſcordij recentis manipulum.
Contuſa infunde, & tribus diebus in balneo relinque, cola, exprime. Ac iterum inijce oleo,
ſtyracis calamitæ, belzoi, vel laſerpitij, vtriuſque drachmas ſex, baccarum iuniperi drach-
mas quatuor, nigellæ drachmas tres; caſiæ odoratæ drachmas nouem, ſantalorum alborum
B drachmas quatuor, ſchœnanthi, cyperi, vtriuſq; ſeſquidrachmam. Contuſa infunde, & po-
ne in balneum per tres dies, cola, exprime. Poſtea trecentos Scorpiones viuos, in diebus ca-
nicularibus collectos, in cucurbita vitrea ſuper cinere calido pone, & cum videris eos præ
calore ſudare, & humorem emittere, infunde ſuper eos totum oleum ſupradictum calidum
(non tamen ita feruidum vt vas ab eo rumpi poſſit,) & ſubitò obſtrue os vaſis, & pone in
balneo per triduum: deinde cola, exprime, & abijce Scorpiones iam coctos. Et in oleum inij-
ce rhabarbari electiſſimi, myrrhæ communis, aloes hepaticæ, ſingulorum drachmas tres,
ſpicæ nardi drachmas duas, croci drachmam, theriacæ electæ, mithridatij perfecti, vtriuſ-
que ſemunciam. Trita infunde, & pone in balneo per triduum, nec amplius deinde co-
labis, ſed repones, & balſami inſtar ſeruabis. Hoc oleum inunctum pulſatilibus venis,
vbi maximè apparent, vt temporum, manuum & pedum, & in loco cordis, ita vt tertia
quaque hora vnctio repetatur, ſecurè liberat ab omnibus venenis intra corpus ſumptis,
quibus corrodendi vis non ineſt: & ſimiliter à morſibus viperarum, aſpidum & cuiuſ-
uis alterius animalis venenoſi. Qua de re ij (abſit tamen verbis iactantia) teſtimonium
perhibere poſſunt, qui prius oleo ſancto à Sacerdotibus illiti, noſtro poſtmodum, inquit
C Matthiolus peruncti euaſere incolumes. Præſtat item maximè hoc oleum, cùm in ho- Olei de ſcor
mines peſtilentia ſæuit, quippè, quod non modò peſte infectos iuuet, ſed & ſanos præ- pionibus vi
ſeruet. Præſtat denique ad omnes interaneorum Vermes, omneſque dolores mulcet ex res.
flatu, vel ex frigore genitos, præſertim ventriculi. Confectio alia Iani Damaſceni ex Scor-
pionibus [c] frangens lapidem qui fit in veſica. Accipe Scorpionum combuſtorum drach- [c] *Lib. 6.*
mas tres, & ſemis, gentianæ drachmas quatuor & ſemis, zinziberis drachmam, pipe- Confectio
ris nigri, piperis longi, ana drachmas duas, & ſemis, radicum veſicariæ drachmas quin- frangens la
que & ſemis, caſtorei drachmas quatuor. Terantur, & cribellentur, & conficiantur cum pidem.
melle, & referuetur ſex menſibus, deinde adminiſtretur viris drachma vna, pueris drach-
ma ſemis, cum aqua radicum apij. Teſtatur Galenus [d] Scorpium conuenire quoque pu-
tari ijs, qui à vipera demorſi ſunt. Tritus denique Scorpio ſtellionum veneno aduerſa- [d] *Lib. 11. de*
tur teſte Plinio. Fit enim è ſtellionibus malum medicamentum. Quod ſi quis Scorpiones *ſimpl.*
attritos ex vino mulſo capiat, qui regio morbo eſt affectus, quàm primum teſte Galeno
liberabitur. Sæpenumero & cum aceto roſaceo podagricis impoſitos, eorum inflamma-
tiones leuare idem tradit. Scorpionis quatuor caudæ articulos cum aculeo panno nigro,
D ita vt nec Scorpionem dimiſſum, nec eum qui alligauit, videat æger triduo, poſt tertium
paroxiſmum id condat, valere contra quartanam Plinius prodidit. Karanides iubet Scor-
pionem communem in cotylam olei miſſum in Lunæ diminutione ſeruari; hocque oleo
ſi vngatur alicuius dorſum à partibus ſuperioribus ad inferiora, præterea extremitates
pedum & manuum, fronſque & caput, ante horam acceſſionis tertianæ, & quotidianæ,
ſanare.

DE ARANEIS. Cap. XII.

De Araneis libellus.

OCTO etiam pedibus incedunt Aranei, vt Scorpio, venenoſiq; ſunt vt hic, cæterùm non ictu, ſed morſu virus ſuum eiaculantur; adeo vt ideo Scorpioni ſaltem ſubnecti iure merito debeant. De his Cœlius ſecundus Curio vir humanarum diuinarumq; rerum ſcientia inſtructiſſimus libellum verè aureum conſcripſit, quē tamen nedum videre mihi contigit. Quantoperè verò Araneos laudare quiſpiam queat, cùm ob miram texendi telas artem, venandique ſtudium, tùm ob vſus, quos medico præbent, ex hiſtoria erit manifeſtum. Heliogabalus eo veſaniæ interdum prouectus eſt, vt decem millia pondo Aranearum (Telas ita Araneorum vocant) collegerit, qua ex re dicebat magnitudinem vrbis Romę comprehendi poſſe, quemadmodum refert Platina in vita S. Vrbani primi.

Heliogabali luxus.

AE QVIVOCA: F

PRÆTER Inſectum Araneus etiam piſcem denotat, eumque marinum: quem cùm Plinius nominet, ſubticeatque Ariſtoteles, draconem verò memorauerit, itaq; doctiſſimus Rondoletius draconem Ariſtotelis cum Araneo Plinij eundem eſſe autumat. Rurſus cùm alibi idem Ariſtoteles cancellum Araneis ſimilem eſſe alibi ſcribat, id de ſimili cruſtatorum genere intelligendum conſulit idem Rondoletius; ſed cùm nec Ariſtoteles, nec alius quiſquam, inquit corollarij in Rondoletium author, Arachnæ aquaticæ, (quod ſciam) meminerit; & cancellum non aquatili marinæuè, ſed ſimpliciter Arachnæ Ariſtoteles compararit, non eſt neceſſe genus illud malacoſtraci, quod Rondoletius exhibuit, Arachnem Ariſtotelis eſſe. nam ſi terreſtri etiam Araneæ conferre cancellū volueris, benè quadrabit: quoniam tamen à vulgo Gallorum, ita appellatur genus hoc malacoſtraci, quin ita Latinè etiam & Græcè nominetur, non prohibeo. Pedes octo longiſſimos habet pro corporis exigua magnitudine, à quibus Araneæ nomen datum putat Rondoletius. Araneus verò piſcis, omni mari teſtante Bellonio familiaris, Romæ ac Genuæ Tragina, Græcis noſtri temporis Dracena, Gallis Viue, quòd præter aliorum piſcium naturam captus diu extra aquam viuat, ab Anglis ſimiliter Viuer, à Maſſilienſibus Aregne, ac in plerisque alijs locis Peſce Ragno vocatur: Latinè verò non ſolùm draco marinus, & dracunculus (etſi quidam aliud velint eſſe dracunculum,) ſed marinus etiam Araneus appellatur: licet Plinius [a] ac Iſidorus [b] Araneū, & Draconem tanquam diuerſos piſces eodem capite recenſentes, ſecus ſentire videātur. Sed fuſiùs hac de re agam in hiſtoria aquatilium, vbi duo huius piſcis genera ponemus. Araneus, ſiue etiam Araneum vitium eſt oliuis, & vitibus peculiare, quemadmodum pòſt in denominatis oſtendemus. Aranea prę̨ter ipſum animal, etiam eius eſt tela, & veſtis Aranei Lucretio. Veſcas dici Aranearum telas, annotat Seruius, ab ariditate, & teneritudine, ἀράχνη, λεπτὰ ἀράχνης πέπλος Hipponactis quin etiam Erucarum lanugo, ſiue potiùs tela Aranea vocator, ſi Hermolao Barbaro credimus, qui vbi apud Plinium [c] de Erucis loquentem ſcribitur, Ad tactum mouetur Aranei, legendū arbitratur, Araneę, hoc eſt, inquit, panniculi Araneoſi, quo tecta Chryſalis obducitur. Reſtituit autem eum locum Plinij Hermolaus ex quinto Ariſtotelis, vbi Theodorus habet; ad tactum mobiles (Chryſalides) meatibus Araneoſis obductæ. Aranea eidem Plinio [d] eſt pappus, ſeu potius lanugo, quæ reperitur in ſalicibus. Inquit enim; Salicis fructus ante maturitatem in Araneam abit. Eſt præterea Aranea pars aſtrolabij, cuius etiam meminit Cœlius, agens de gnomone, & aſtrolabij partibus. Tertia pars, inquit, [e] dioptrice nominatur, Solis & Lunæ cæterorumque aſtrorum interualla huiuſmodi internoſcens inſtrumentis: inter quæ eſt aſtrolabij inuentio, quam Ptolomæo Syneſius attribuit; quod eſt Politiano item obſeruatum; cuius partes vagina ipſa continens tympana, in quibus æquinoctialis tropicique deſcribuntur circi, quique alternis orizonti ſunt anaphorici: tum ſupra tympana, quæ vocatur Aranea deſignatur, in qua Zodiacus, & clara quædam ſydera cernuntur, vt per noctem quota ſit hora, quotumque temporis momentum, reperiamus. De Arachne puella (quam lini, & retium inuentricē eſſe teſtatur Plinius) [f] in Araneam conuerſa dicemus in fabuloſis. φαλάγγια Araneos vocari, & φαλάγγας etiam infra oſtendemus ſunt quoque fulcimenta, quæ nauibus ſubſternuntur, de quo qui plura volet, adeat

Margin notes: Araneus piſcis. G — [a] li. 32. c. 11. — [b] li. 12. c. 6. — Araneū vinum & oliuarum. — Aranea pro tela eius. — [c] li. 11 c. 31. — Plinius correctus. H — [d] li. 24. c. 9. — Aranea pars aſtrolabij. — [e] lib. 12. c. 9. — Arachnes inuenta. — [f] lib. 7. c. 56.

Euſta-

A Euſtathium. φάλαγξ, Latinè etiam Phalanx (quo nomine poëtæ præſertim vtuntur, acies *Phalanx pro acie.*
quodammodo ordinata, cuius vſus erat apud Macedones, eratq; centum & viginti hominũ,
vt quidam ſcribunt: vt autem quidam tradunt ex Curtio, octo millia armatorũ continebat:
nullumq; genus aciei apud Macedones validius erat, vnde & peditũ ſtabile agmen appella-
bãt; ſed generaliter etiam pro quouis agmine, ſeu quauis acie vſurpatur. Eſt & φάλαγξ regu-
la lances libræ ſuſpendens Ariſtoteli in mechanicis teſte Budæo, quod etiam ζυγὸν, ideſt, iu- *Phalanx pro lancis parte.*
gum appellare videtur. Eſt enim linea perpendiculo incumbens. φάλαγγες item ſunt interno
dia digitorum: ſic dicuntur digitorum oſſa terna, mutuo colligata, & ordine ſibi ſuccedentia, *Internodia digitorum.*
& velut in acie diſpoſita. Ac quamuis Phalanx agmen ſiue aciem militum ſignificet, & non
ſingulos milites, digitorum tamen ſingula oſſa à medicis φάλαγγες appellantur, vt cùm Ga-
lenus primam pollicis phalangem nominat, ſcribitq; priorem ſemper phalangem ſubire in
cauitatem ſitam in principio ſequentis phalangis. Ratione eadem etiam σκυταλίδες vocãtur. *Scytalides.*
Sunt etiam qui Phalangis nomine metacarpij oſſa comprehendant, ordine etiam eodẽ, velut
in acie, conſtituta quo oſſa digitorum. In veteri lexico annotatur φαλάγγια eſſe internodium
in digitis, id eſt, digiti partem rigidam, & quæ non flectitur, quę inter duos eſt articulorũ no-
B dos. φαλάγγες ibidem dicuntur itidem eſſe ligna rotunda, ſuſteſq; teretes, quibus ſuppoſitis
naues in mare deducũtur, aut ad litus ſubducuntur. Vſi ſunt autem & Latini hac voce in iſta
quoq; ſignificatione. Budæus annotat φάλαγγες etiam ligna eſſe quibus naues in nauali ful-
ciuntur, & in quibus reſident: quæ per φαλάγγια nos antè ſignificari notauimus.

SYNONYMA.

עכביש Hebræis eſt Araneus ſiue Aranea, Iob. 8. 14. Et domus (ideſt, tela) עכביש Aranei, fi- *Acobish.*
ducia eius. Ieſah. 59. 5. & telas עכביש Aranei texent. עכביתא Acobita in Syrochaldaico di-
ctionario, exponitur quoque Aranea ſiue Aſpis, Pſal. 65. & 139. & Pſal. 59. שממית Simmith
ibidem idem eſt, quod עכביש Araneus, vel ſecundum alios, lacerta, Hieronymo Stellio, alijs
Simia, alijs Hirundo. Quidam etymum afferũt, quòd in locis deſertis verſetur, vel quòd fla-
tu ab eo abhorreant homines, quod vtrumq; etymum Araneo conuenit. Græcis Ἀράχνης, &
ἀράχνη, vt Latinis Araneus, & Aranea. Suidas tamẽ diſtinguit, ita vt ἀράχνης ſit animalculum
C ipſum, ἀράχνη autem tela: quæ tamen differentia nõ ſemper obſeruatur, ſicut videre eſt apud
Plutarchum: τὰ δ᾽ ἀράχνης ἔργα, inquit, κοινὸν ἴσων γυναιξὶ καὶ θήρας σαγηνευταῖς ἀρχέτυ-
πον: item apud Dioſcoridem; ἀράχνη τὸ ζῶον, &c. Ἀράχνιον quoq; non ſolùm eſt, vt Budæus *Ἀράχνιον.*
notat, tela Araneorũ, ſed & ipſum animal, quod liquet ex hoc loco Ariſtotelis τῶν δ᾽ ἀραχ-
νίων τῶν γλαφυρῶν, καὶ ὑφαινόντων ἀράχνιον πυκνὸν, δύο ἐστὶ γένη. Dictam autem volunt
ἀράχνην παρὰ τὸ ἀραιὰ ἴχνη ἔχειν, aut παρὰ τὸ εἰς τὸν ἀέρα αἴρειν τὰ ἴχνη, quòd tenuia ha- *Etymum.*
beat veſtigia, vel quòd in aërem veſtigia tollat. Ὁλκὸς nonnullis exponitur Araneus, ſiue *Ὁλκὸς.*
Aranea, ſed potiùs ſpecies quædam eſt Aranei, vti dicemus ex Dioſcoride. φάλαγξ, & φα-
λάγγιον non ſolùm pro ſpecie vſurpari video, ſed ſimpliciter etiam pro Araneo quouis. Pla-
to, ἐοίκασιν ἡμῖν οἱ νόμοι τούτοις τοῖς λεπτοῖς ἀραχνίοις ἃ τοῖσι τοίχοισιν ἡ φάλαγξ ὑφαίνει. id eſt,
Comparabant nobis leges hiſce tenuibus Aranearum telis, quas in muris net Phalanx, ideſt
Araneus. Ælianus quoque modò φάλαγγες, modò ἀράχνας nominat. Synonyma eſſe
autem, etymum etiam indicat: φαλάγγια enim à crurum longioribus internodijs, quæ Grę-
ci φάλαγγας vocant, appellata ſunt. Eiuſdem ſententiæ eſt Iacobus Greuinus, [a] dum ſcri- *[a] Lib. 1. de venenis ca. 23.*
bit: Phalangium genus quoddam eſt Aranei, cuius morſus periculoſus eſt: nam inter Ara-
D neos ijs tantùm, qui morſu noxam inferunt, Phalangij nomen retinuerunt, quemadmo-
dum Plinius ſcripſit, Ariſtoteles aliter diſtinxiſſe videatur. Nam ſub appellatione Aranei,
& Phalangij tanquam de ſpeciebus vnius generis diſſerit. Imò Nicander ipſe Agroſtem,
qui Muſcas, & Culices venatur inter Phalangia poſuit, cùm tamen morſum ipſius inno-
xium eſſe dicat. Aetius, & Paulus Aegineta de Araneo quodam venenato ſcribunt, quem
alium à Phalangio eſſe dicunt. Quo fit, vt exiſtimem ſalua tamen Plinij authoritate. (Ego
hîc Plinij authoritatem parui facio, cùm non vno in loco remedia contra venenatos Ara-
neorum morſus præſcribat, Araneoſque & Phalangia nonnunquam vnà nominet) ve-
teres quandoque indifferenter vtraque appellatione vſos fuiſſe. Nam, ſi ſignificationem
vocabuli Phalangij conſiderare voluerimus, inueniemus illud Araneo tam venenoſo,
quàm non venenoſo poſſe attribui. Nomen autem ſortita ſunt à vocabulo quodam Græ-
co, quòd digitorum internodia denotat. Et quia Phalangium terna habet internodia in
cruribus, quemadmodum nos in ſingulis digitis, nomen huiuſmodi illi eſt inditum. Non

iniuria itaque Aranei innoxij tam Phalangia dici poſſunt, quàm venenoſi. Hæc Greuinus. E
Sphalangi.
Phalangium hodie in Creta dicitur Sphalangi. Inueuitur pro Aranea,& Araneo Araneola,
[b] lib de nat. Deor.
& Araneolus, [b] qua voce vtitur Cicero. Vt in Araneolis, inquit, aliæ quaſi retexunt, aliæ ex improuiſo obſeruāt. Iſidorus Araneā vermē aëris vocat,& ab aëris nutrimento nomen habere tradit. Sed Aranea etiā pro tela eius, vt diximus accipitur: vnde Titinnius antiquus poëta:

Euerrite ædes, abſtergite Araneas.

Afranius in eodem ſignificato

Tamnè arcula tua plena eſt Araneorum?

Catullus ad Fabullam:

— Nam tui Catulli
Plenus ſacculus eſt Araneorum.

Plautus citante Nonio:

Ita inanijs ſunt oppleta atque Araneis.

Germani duabus appellationibus omnia Araneorum genera includunt, Ranexer & Spinne vocantes. Italis dicuntur Ragni, Hiſpanis Arana, Phalangium verò Arannamuij ponzonoſa, Gallis Araine, Belgis Spinnecop. Polonis Paiax, Paieczina. Vngaris Pox. Anglis à Spi- F
der, aut Cob Vuebbe.

GENVS. DIFFERENTIÆ.

LONGA eſt Plinio, Nicandro, Ariſtoteliq; Araneorum Phalangiorumvè hiſtoria, fecitq; id multiplex eorum genus, diuerſiq; in tam exiguo corpore ad vitam, & mortem hominum euentus, & quæ artificioſè modò exercent modò inſidioſè vbiq; animalia id agunt. Prima, & maxima omnium in no-
Diuiſio primaria.
xios, & innoxios diuiſio eſt: Hos Græci ἀράχνας, nos Araneos, illos Phalangia dicunt, quanquam ſæpè, vt diximus, confundant. Innoxiorum duplex
[a] lib.2.c.68.
arbitror eſſe genus, vtrumq; autem Dioſcoridi [a] notum, quorum primum etiā ὁλκὸν & λύκον vocari ſcribit (Ruellius vertit Holcon & Lycon, ideſt, inquit, Lupum) facta vt Marcellus iudicat, à venatione & inſidijs eius appellatione, & quoniā Muſcas, & capiat, & trahat, & enecet, ideo Lupum & holcum à trahendo dictum fuit. Ariſtoteles hoc quoq; genus Lupum ap- G
pellauit. Alterū genus Dioſcoridi eſt, quod candidam tenuem denſamq; telā orditur. Santes
[b] lib.8.c.6.
Ardouinus [b] differre ſcribit, venatione, opere, quantitate, & colore. Venatione quidem, quia quædam, inquit, venantur Muſcas, quædam reptilia, ſicut paruulas lacertas, & Erucas, quædam piſces, & quædam ſaltando venantur Vermes. Opere autem, quia quædam texit telam, & quædam non; & illa quæ texit, adhuc differt, quia quædam texit telam albam, quædam nigram, quædam ſubtilem, quædam craſſam, & quædam medio modo, eamq; alia ſuſpendit inter duos parietes, alia in angulis parietum, alia in aëre. Quantitate verò quia quædam eſt magna, quædam parua, quædam mediocris. Colore autem etiam differūt Araneæ, quia quędam ſunt cinereæ, quædam virides, quædam variæ per totum corpus, quædam nigræ, & alię
Genera ex Ariſtotele.
alterius coloris. Araneorum autem & Phalangiorum ſecundum Ariſtotelem plura ſunt genera. Mordax quod in duo diſtinguitur: alterum ſimile ijs, quę Lupos appellant, paruum, va-
Pulex.
rium, procax, ſalax, Pulex nuncupatum: alterum, maioris, coloris nigri, cruribus prioribus nigris, tardum & lentè ambulans, nec viribus valens, nec ſaliens. Cætera, quæ medicamentarij
Lupus.
proponunt, aut nullum aut certè exilem inferunt morſum. Genus ſecundum, quod Lupi nomen accepit, partim exiguum eſt, quod non texit; partim maius quod aſperam, paruamque H
telam apud ſepes, aut terram orditur: bucculis intexere ſolitum primordijs intus poſitis obſeruatur: Dum aliquid in tela offendens commouerit, mox accurrit, vt capiat: partim varium eſt, quod paucam vilemq; telam ſub arboribus facit. Tertium genus, quod ſapientiſſimum, lautiſſimumq; omnium eſt: texit enim, primùm filis quoquo verſus diſtēdens in orbem, tum ſtamina ducens, initio in medio accepto: nec inſcitè medium ipſum accipit, deinde ſubtegmina inferens atq; ſtipans, cubile & repoſitorium ſibi conſtituit, ſed venationem in medio ſui operis obſeruando exercet; hæc & plura de hoc genere Ariſtoteles, quæ cùm ſimpliciter
[c] lib.11.31.
alij de Araneo tradant, reſeruamus ad rubricam de moribus, & ingenio. Plinius [c] hinc quædam tranſcripſiſſe videri poteſt, quorum nonnulla quoque poſtmodum trademus. Plura, inquit, ſunt genera, nec dictu neceſſaria in tanta notitia: Phalangia ex his appellantur, quorum noxij morſus, corpus exiguum, varium, acuminatum, aſſultim ingredientium. Altera eorum ſpecies, nigri, prioribus cruribus longiſſimis. Luporum nomine minimi non texunt;

A maiores in terra cauernis exigua veſtibula prætendunt. Tertium eorundem genus erudita
operatione conſpicuum. Orditur telas,&c. Aliàs verò idem Plinius [d] Phalangiorum genera [d] *lib. 29. c. 4.*
exactiùs diſtinguit, neque tamen ab Araneis ſeparat. Phalangium eſt Italiæ ignotum,& plu- Phalangiorũ genera.
rium generum. Vnum ſimile Formicæ, ſed multò maius, rufo capite, reliqua parte corporis
nigra, albis incurſantibus reſperſum guttis. Acerbior huius quàm Veſpæ ictus. Viuit maxi-
mè circa furnos,& molas. In remedio eſt, ſi quis eiuſdem generis alterum percuſſo oſtendat.
Et ad hoc ſeruantur, cùm mortui inueniuntur. Et cortices eorum contriti,& poti medentur,
& muſtelæ catuli, vt ſuprà diximus. Aequè Phalangion Græci vocant inter genera Araneo-
rum, ſed diſtinguunt Lupi nomine. Tertium genus eſt eodem Phalangij nomine Araneus Lupus.
lanuginoſus, grandiſſimo capite. Quo diſſecto inueniri dicuntur intus vermiculi duo, ad al-
ligatiq; mulieribus ceruina pelle ante ſolis ortũ, præſtare ne concipiant, vt Cęcilius in com-
mentarijs reliquit. Vis ea annua eſt: quam ſolam ex omni atocio dixiſſe fas ſit, quoniam ali-
quarum fęcunditas plena liberis tali venia indiget. Vocatur & Rhagion acino nigro ſimilis, Rhagion.
ore minimo ſub aluo (alij legunt, ſubalbo) pedibus breuiſſimis, tanquam imperfectis. Do- Aſterion.
lor à morſu eius qualis à Scorpione. Vrina ſimilis Araneis textis. Idem erat Aſterion, niſi di
B ſtingueretur virgulis albis. Huius morſu genua labefactantur. Peior vtroque eſt cæruleus
lanugine nigra, caliginem cõcitans, & vomitus Araneoſos. Etiamnum deterior, à Crabrone
penna tantum differens. Hic & ad maciem conducit. Myrmecion Formicæ ſimilis capite, al-
uo nigra, guttis albis diſtinguentibus: Veſparum dolore torquet. (Hæc bis repetere videtur
ex duobus diuerſis authoribus, vel oblitus ſe hæc antea ſcripſiſſe.) Tetragnathij duo genera Tetragnathij genera.
habent: peior, medium caput diſtinguente linea alba, & tranſuerſa altera. Hic oris tumorem
facit. At cinereus poſteriori parte candicans, lentior. Minimè autem noxius eodem colore,
qui telas Muſcis in parietibus latiſſimè pandit. Hucuſque Plinius ex Nicandro, vt apparet, *In Theriacis*
qui non eadem ſolùm Phalangiorum genera ſuis comprehenſus eſt verſibus, ſed ſingulorum
etiam priuatim inditia deſcribit, qui ita periphraſticè in Latinum à Matthiolo Senenſi con-
uerſa ſunt. Primus ſplendidus Rhox appellatur, niger planè, accumulatis pedibus prorepẽs, Rhox.
medium ventrem ore,& dentibus ſeptum habẽs. Cui ab hoc inflictum fuerit vulnus, perinde
corpore apparet, atq; ſi nihil quicquã ſauciatus foret: oculi verò inferiori parte rubeſcunt, fri
gus iuxtà in corpore adhæret, infigitur, ſtatimq; color & membra hominis à ſupernis ad ima
vergere vidẽtur: neq; penis ſemine vuidus demittitur, ſed lumbos occupãs ita frigus genuũ
C nexus diſſoluit. Aſterion iam ſecundũ obſerua, in cuius dorſo pinguia quædã relucent, ac lu- Aſterion.
cidæ in corpore virgulæ. Percuſſum ab hoc inexpectatus horror cũ flamine quodã adoritur,
caput verò ſomnus grauat, genuum & mẽbrorum nexus,& imbecillitas fit. Cyaneum aliud Cyaneus.
ſublime, crinitum & aſperum æqualiter eſt. Difficilẽ corpori infert illud puncturam, quod-
cunq; labefactauerit, corq; graui languore ſuccumbit. Nox & caligo tempora circumſtant,
vomitumq; edit è collo lubricum, ab Araneis telis non multum diſtantẽ, adeoq; tandem in-
teritum ſubminiſtrat. Ab hoc aliud eſt Agroſtes, qui ſpecie ſua Lupo ſimilis eſt, Muſcarũ in- Agroſtes.
terẽptori, qui Apum obſeruator eſt, Culicum qui Pſenes dicuntur,& Oeſtrorũ,& omnium,
quæ ad telam ipſius peruenerint. Hic imbellẽ plagam & vanũ vulnus homini infligit. Quod
autẽ Dyſderi ſiue Sphecion appellatur, rutilũ ſatis, Veſpæ crudis veſcenti ſimile. Hic ſi quẽ- Dyſderi ſiue Sphecium.
piam vulnerauerit ingens è vulnere tumor erigitur: morbi etiã quidam ad genua, aliàs etiam
neruorum, cordis ac venarũ languentium trepidatio, aliàs viriũ deſtitutio, vt percuſſum ſæ-
pius domet, atq; interimat: Extremi maleficij animal, ſomnũ afferens, qui hominẽ quieſcere
ab huius ſæculi laboribus faciat. Eſt præterea Formicariũ dictũ, quòd Formicis planè ſimile Formicariũ
ſit, collo quidẽ rutilum, reliquum corpus nigredini ex putredine factæ, par eſt, vndiq; latũ,
D ſtellatum dorſum, punctiſq; diſtinctum gerens, cui ſubcineritium tempus ad modicã ceruí-
cẽ attollitur. Atq; ex hoc Phalangio dolores priorũ ſimiles venenatorũ veniunt. Sunt & alia
parua Phalangia Scarabæis ſimilia, quæ in agris inter legumina ſua carpunt paſcua. Horum Phalangia parua ſimilia Scarabæis.
circa cruciantem morſum tubercula,& puſtulæ exurgunt, cor oberrans furit, lingua incondi-
tè obmurmurat, oculi etiam ſubuertuntur. Educatur in Ægypto in Perſeę folijs, quẽ Crano-
colapten dicunt, Phalenæ ſimilis, quæ circum lucernas cum impetu volitat nocte. Eius hor- Cranocolaptes.
ribile ſemper caput inceſſanter nutat, vterus autem grauatur. Hic vbi cuipiam ſtimulum in-
fixerit, quẽ ceruice tenus gerit, facilè ſanè citra omnem laborem ad interitum ducit. Hęc Ni-
cander. Ab Aetio [e] ſex tãtùm etiam Phalangiorum genera enumerantur, his verbis: In Pha- [e] *lib. 13. c. 18.*
langiorũ genere primũ quidẽ Rhagiũ, alterum Lupum, tertium Formicarium, quartũ Cra-
nocolaptes, quintum Sclerocephalũ, ſextum Scolecium appellant. Ac primũ quidẽ Rhagiũ Rhagium
ideſt, acineum, figura rotundum eſt, colore verò nigrum, acini vuæ nigræ ſimilitudine, vnde
etiã appellationẽ accepit,& os quidẽ iuxta mediũ ventrẽ habet, pedes verò ex vtraq; parte,

quàm breuiſſimos. Alterum verò Lupus appellatum, Muſcas perdit, eiſque paſcitur: ac cor- E
Lupus. pus quidem habet latum, & volubile: partes verò circa collum ipſis inciſæ ſunt: amplius au-
Myrmeciũ. tem & os eius eminentias tres habet. Tertium autem Myrmecium, hoc eſt, Formicarium di-
ctum, Formicæ maximæ aſſimilatur, colore fuliginoſo: corpus verò eius velut aſtris quibuſ-
Cranocolaptes. dam inſignitum eſt, maximè circa dorſum. Quartum deinde Cranocolaptes, ſublongum eſt
& viride, ſtimulumque iuxta collum habet, atque ſi in quem irruat, locos circa caput petit.
Sclerocephalum. Quintum Sclerocephalum dictum, caput habet ſaxeum, & obduratnm, lineamenta verò per
omne corpus ſimilia animalibus illis, quæ circumuolitant noctu Lucernas. Sextum autem
Scolecium. Scolecium ſiue Vermicarium appellatum, ſublongum eſt, & ſubmaculoſum, maximè circa
caput. Hactenus Aetius, qui à Nicandro in hoc diſſentit, quòd Sclerocephalum ijs ſimile fe
cerit beſtiolis, quæ noctu lucernas circumuolitant. Nicander verò huic Cranocolapten com-
parauerit: præterea primum genus ipſe Rhagium vocet, cùm Nicandro Rhox dicatur. Aelia-
[f] lib. 3. c. 36. no [f] etiam hoc idem genus Rhax nominatur his verbis: Phalangij genus eſſe dicunt, quod
Rhax. Rhax appellatur, ſiue quòd Rhagi (ideſt, acino vuæ) nigro planè ſimilis ſit tum colore, tum
figura etiam rotunda, ſiue aliam ob cauſam mihi ignotam. Naſcitur in Lybia, pedibus bre-
Pithece. uiſſimis, ore in medio ventre: morſu autem celerrimè perimit. Eidem Aeliano [g] Pithece ap- F
[g] lib. 6. c. 26. pellatur Inſecti genus, quod à quibuſdam (inquit.) Oribates appellatur, ab alijs Hypodro-
Oribates. mus, aut Pſylla, ideſt, Pulex. Animal autem eſſe ait piloſum, & in arboribus naſci: ventrem ei
Hypodromus. leuiter inciſum eſſe, vt ſectio notata filo videri poſſit. Morſum ab eo periculoſiſſimum tremor
Pſylla. & cordis dolor ſequuntur. Obſtruitur etiam vrina & aluus. Remedium ex cancro fluuiatili
demonſtrant, quem in cibo ſumi iubent. Sic ille: quo loco Tigurinus interpres hoc addidit
Pulex. ſcholiolum: Genus eſt, inquit, Phalangij, quod & Ariſtoteles Pulicem appellat, vtpotè par-
uum, procax & ſalax. Pithece forſan à figura dictum: Oribates à loco, quòd in arboribus præ-
ſertim montanis reperiatur. Hypodromus, quòd ſub folijs. Nicander octauum genus Phalan
gij ſub folijs Perſeæ degere ſcribit. Idem genus quartum Agroſtem nominat Lupo ſimile,
Phalangia tetragnatha. Ariſtoteles Lupo Pulicem comparat. Phalangia quædam Tetragnatha dici alibi idem Ælia-
nus [h] ſcriptum reliquit, quorum etiam meminit Strabo [i] his verbis: Vltra Lybes, & Zephy-
[h] li. 17. c. 40 roſ eſt regio deſerta, quæ paſcua larga habet, ob Scorpionũ multitudinem derelicta, & Ara-
[i] li. 16. Geogr. nearum quæ τετραγνάθοι, ideſt, quadrimalæ appellantur. Hęc itaque de verbo ad verbum fe-
rè è bonis authoribus ſunt deſumpta. Reliquum eſt, vt iam certi aliquid ex hac opinio-
Rhagion. num diuerſitate colligamus. Primum igitur genus, de quo Nicander loquitur, eſt Rhagion, G
nigræ vuæ acino ſimile, multos habens pedes, & os ſub medio ventre. In cuius deſcriptio-
ne, & appellatione Aetius, & Plinius cum Nicandro ſentiunt, niſi quod Rhagium à Nican-
dro, vt dixi, Rhox, & ab Aeliano Rhax dicitur. Quem crediderim facilè eum eſſe, quem
Aſterion. Ariſtoteles mordacem, nigri coloris vocat. Secundum genus eſt Aſterion quaſi Stellatum
dicas. Maculis enim albis ad Stellę modum reſperſum habet corpus: quemadmodum iam
diximus, quibus ſolis cognoſcitur & à Rhagio diſtinguitur Plinio teſte, qui hoc in loco eum
Nicandro conſentit. Aetius nullam planè huius facit mentionem, quemadmodum etiam
difficillimum eſt hæc ad Ariſtotelis deſcriptiones accommodare. Tertium eſt cæruleum la-
nugine horrida, & nigra, Plinio authore, cruribus longiſſimis, hinc Nicander dixit, id vtrin-
que ſublime eſſe. Plinius duobus prioribus noxium eſſe magis aſſerit. Sed de hoc nec Ae-
tius, nec Ariſtoteles quicquam memoriæ prodiderũt. Quartum venator eſt, propterea quod
Muſcas, Culices, & id genus parua animalcula venatur, Lupo ſimilis eſt, qui ſpecies eſt
iuxta Nicandri interpretem Muſcæ. Hunc ego eum, quem Ariſtoteles Pulicem appella-
uit, eſſe exiſtimauerim. Similem enim Lupo eſſe ait. Aetius ſimpliciter Lupum vocat; in quo
certè decipere ſeipſum potuit. Ariſtoteles etenim diſtinxit. Plinius etiam eodem nomine vo H
cauit. Quintum Dyſderi à Nicandro dicitur, quo vocabulo nullus reliquorum authorũ vſus
eſt. Propıiè enim Sphecion, quaſi Veſpariũ appellatur. Nam Veſpæ ſimile eſt. Cuius deſcri-
ptionem ſeu nomenclaturam, nec apud Ariſtotelem, nec apud Pliniũ, nec Aetium inuenio.
Sextum eſt Myrmecion, hoc eſt Formicarium, ſic dictum quòd Formicam referat, collum
eius rubet, reliquum verò corpus fuliginoſum eſt. Aetius addit eſſe aſtris veluti quibuſdam
inſignitum, præſertim circa dorſum. Plinius idem ſentit, niſi quod & Latina, & Græca appel
latione videtur abuſus fuiſſe. Primum ſiquidem Phalangij genus Formicarium appellat, &
ita deſcribit: paullò deinde inſerius, quatuor aut quinque lineis interpoſitis, aliud Myr-
mecion introducit, quòd capite tantum Formicam repręſentet, non aliter diſtinguens à
priore, niſi quòd vnius ictus exitioſior ſit quàm Veſpæ, & quòd alterum eundem dolorem
excitet. Vocabulum autem Myrmecion nil aliud, quàm Formicarium ſignificat. Septimum
à Nicandro nullo proprio nomine vocatur. Scarabæos tãtùm repræſentare ait, & colore eſſe
pulchro,

Google

A pulchro, & flammarum æmulo. In campis inter ſegetes eſt, & à meſſoribus, & venatoribus
magna illorum copia reperitur. de quo Plinius loquens; naſcitur, inquit, & Phalangion in
Eruo, beſtiola Aranei generis, ſi hyems aquoſa ſit. Quam tamen non video an ad vnã è ſpe-
ciebus, vel Ariſtotelis, vel Aëtij referri poſſit. Albertus Magnus eſſe etiam ait Araneam — *Aranea aquatica.*
quandam aquaticam, non quòd in aquis (neque enim id, inquit, fieri poteſt) telas texat,
ſed quòd aquas ſicco pede permeet, & percurrat, cruribus ſemper emergentibus atque ere-
ctis, perinde ac ſi terram ipſam obambularet. Cardano etiam Hydorolcos [k] eſt riuulorum — [k] *In cõment. Aphor.*
„ Araneus [l] quidam in ſuperficie aquæ ſtans, aitque venari Muſcas; nec vnquam eandẽ viam — [l] *Hipp. 23. ſect. 6.*
„ tenere, ſed per vias diuerſas gradi, vt faciunt qui laborant, inquit Cardanus, morbo eiuſdem
„ nominis, qui melãcholiæ ſpecies eſt: nam ægri quoties alicui occurrunt, declinant ab eorum — *Hydorolcos.*
„ occurſu, atque ita per aliam viam incedunt, & allidunt pedes lapidibus, & ambulant tota
„ nocte, amantes ſolitudinem. Sed & Plutarchus ſpongias ab animali ſimili Araneo, regi ſcri-
bit. Spongotherem is vocat, quod monet ac indicat cibum, aut inſidias venantium adeſſe. — *Spõtogher.*
Arabes Phalangia Rutelas nominant; Raſis de morſibus Rutelæ, [m] & Siptu (Tarautulæ,)& — [m] *lib. 8. Almans.*
B Aranei agens, Rutelam primo genere deſcribit, aitque paruum animal eſſe paruo Araneo — *Rutela.*
ſimile, qui vocatur Piphir, Muſcas venari ſolitum: ſexque eius faciens ſpecies, quandam tra- — *Piphir.*
dit eſſe rubeam, quandam viridem, quandam pictam, ſiue verſicolorem, quandam albam, & — *Rutelarum genera.*
aliam quæ per dorſum lucentes habeat lineas, vocarique Stellatam, poſtremò aliam citri-
nam, villoſam. Auicenna verò auctoritate quorundam antiquorum medicorum aſſerens ſi-
militer ſex eſſe Rutelarum genera, ait primam eſſe, quæ Albaribon, aliàs Albarhaſion dica- — *Albaribon.*
tur, figura corporis rotunda, colore verò vuco, ideſt, ad nigredinem declinante. Altera ſpe-
cies, inquit, Aucos, ſiue Auricos, corpore latiore, figura pariter orbiculata, in collo velut — *Aucos, ſiue Auricos.*
ſquammis obducta, in ore verò tres ſunt eminentiæ raræ leneſque ad externa vergentes.
Tertia Murchion vocatur, Api maiori quam Agaruf dicunt, magnitudine compar, colore — *Murchion,*
ſubcitrino, cui corpus eminentijs tegitur paruis rubeis, maximè verò dorſum. Quartam ſpe-
ciem vocant Sagluuſcolon, aliàs Sagluciſcolon à totius corporis, & capitis duritie. Alas — *Sagluuſcolon.*
habet, Formicę maioris alis æquales. Quinta nominatur Suclion, aliàs Suchon, longo cor-
pore, ſubtili, punctiſque conſperſo, præcipuè prope caput, & collum. Sexta Surbultutis, — *Suclion.*
aliàs Suburclitis cui notabilis corporis eſt longitudo, color verò viridis, & velut aculeus — *Surbultutis*
quiſpiam ſub collo. Ex auctoritate verò Galeni, duodecim Rutelarũ genera recenſet, vnam
C rubeam rotundam, alteram albam, ventre rotundo, ore paruo, Stellatam, dorſo lucidis inſi-
gni, & acuto; tertiam citrinam, hirſutam, quartam vueam, ideſt, nigricantem: quintam bre-
uibus pedibus, quæ punctura aliquem, proijciat ſe in pedes, & bibituriens euomat nonnihil
humiditatis: Sextam Formicariam, ſimilitudine Formicæ, rubro collo, capite nigro, albo
dorſo, varijs notatam coloribus. Septimam Veſpalem, rubeam, Veſpæ perſimilem. Octa-
uam eſſe, quæ Alturſimati, aliàs Alheremati, aliàs AlKerſenati dicatur, ſimilitudine grani
orobi, rotundam, ſubalbido ventre, pedibus hirſutis, candidis. Strabo atque Ælianus Al-
banorum terram ſcribunt lęthifera quædam ſerpentia gignere, & Scorpios, & Araneas qua-
rum quædam ridendo mori cogunt, quædam flendo deſiderio ſuorum, quod çùm de Taran- — *Tarantulæ.*
tulis in Apulia, quæ & ipſæ ex Araneorum, ſiue Phalangiorum genere ſunt, vulgo notum
ſit, nonnulli de his apud Strabonem intelligendum eſſe exiſtimant. Phalangium, inquit
Cardanus, [n] Aranei genus exitiale, quod Arabes Rutelam, noſtri Tarantulam vocant. Pli- — [n] *li. 2. de venen. c. 5.*
nius [o] breuiter eum deſcribit, paruum, acutum, varium, aſſultim ingrediens hoc ſomnum — [o] *li. 11. c. 24.*
profundum excitat, & vocatur Rutela Veſpalis, ideſt, Veſpæ ſimilis, vt habetur in Prin-
cipe ſexta quarti. Sed Raſis diſtinxit Rutelam Veſpalem à Tarantula, cuius morſus inter- — *Siptu.*
D ficit breui. Hæc Cardanus. Raſis Siptu (ſic Tarantulam vocat) magno Araneo longos
pedes habenti aſſimilari ſcripſit; ex quibus verbis facilè liquet Tarantulam aliam eſſe à Ve-
ſpali Phalangio, ſicut Cardanus credebat. Rutelæ verò ſiue Phalangij ſpeciem eſſe Ta-
rantulam clariſſimum eſt. Phalangium, & Araneorum decuria, inquit Cœlius Rhodogi-
nus, [p] ſolens recentiorum perpenſio dici ab Arabibus Rutelam animaduertit, collatis, quæ — [p] *li. 7. A. L. cap. 16.*
cum Galeno prodit Auicenna; vulgo autem Tarantulam, cuius exitiale virus ſtuporem laſ-
ſis inducat, genuum labefactationem, demumque vniuerſi corporis palmum, ideſt, tremo-
rem, qui in prouerbium vſque profecerit. Sed de ſymptomatibus, quæ morſu ſuo inducit,
poſtea. Ardouinus [q] quoque Tarantulam Rutelæ, vel Araneæ ſpeciem eſſe ait, eſſeq; autem — [q] *lib. 5. c. 8. de venen.*
animal paruum, Araneo magno (Hoc habet ex Raſi) ſimile, ſenis pedibus (quod eſſet ob-
ſeruandum: nam cęteri Aranei octo habent) tribus è quouis latere, cauda extenſa, in cuius — *Tarantulæ genera.*
extremo exiguus ſit aculeus, quo pungit. Ait item bina eſſe Tarantulę genera, nigram vnam,
alterã ſubcroceã, quã poſtremã inuenio cenſeri deteriorẽ, maximè quę in Ægypto reperitur.

Ece 3 Taran-

Digitized by Google

Tarantulam Raſis,vt dixi,vocat Siptu,item Tarantulam,Albucaſis Alſari,Rab. Moſes Ay- E
on Sarpa, Auicenna Sebegi, Tarantam Gilbertus. Ex hoc genere videtur etiam eſſe Soli-
fuga,ſiue Solipuga,Solpuga,Solipunga,Solpunga,Salpunga,Salpynga, (tot enim nomini-
ſ lib.19.c.4. bus apud authores venit) quanquam Plinius [t] naturalium ſcientiſſimus è Formicarum ge-
nere eſſe diſertiſſimis hiſce verbis profiteatur. Eſt & Formicarum, inquit, genus venena- ,,
tum, non ferè in Italia, Solipugas Cicero appellat, Salpugas Bœtica. Cur verò Phalangijs
t lib.8.c.19. potiùs quàm Formicis congener hoc animal faciam, facit in primis idemmet Plinius, [t] qui
citra Cynamolgos Æthiopas latè deſertam eſſe ſcripſit regionem, à Scorpionibus, & Soli-
pugis gente ſublata: ſimile quid enim ſuprà dixi ex Strabone, idemque proditum memo-
riæ de Araneis reliquit Diodorus Siculus his verbis: Æthiopibus Acridophagis regio adia- ,,
cet perampla, varietate paſcuorum fertilis, ſed deſerta, & quæ penitus adiri nequeat. Non ta- ,,
men hominibus à principio caruit, ſed poſtmodum intempeſtiua ex pluuia deſerta eſt, mul- ,,
titudinem Aranearum & Scorpionum ferente. Tantam enim harum beſtiarum excreuiſſe co ,,
piam ferunt, vt morſibus peſtiferis incolæ vexati patriam deſerere, & ad alia loca confugere ,,
t li.22.c.vlt. compellerentur. Idem Plinius [t] leguminibus innaſci ſcribit beſtiolas venenatas, quæ ma-
nus pungunt, & periculum vitæ afferunt, Solifugarum generis: aduerſus quas omnia eadem F
teſtatur mederi, quæ contra Araneos, & Phalangia demonſtrantur. Et alibi: Naſcitur, inquit, ,,
u Cap.9.Polyhiſt. & Phalangion in Eruo, beſtiola Aranei generis, ſi hyems aquoſa ſit. Equidem Solinus, [u] ,,
qui aliàs omnia ſua ferè ex Plinio tranſcribere ſolet, adeo vt Simia Plinij vulgo dicatur, Sol-
fugas diſertiſſimè Araneas eſſe tradidit, dum inquit: Sardinia ſerpentibus caret, ſed quod ,,
alijs locis ſerpens, hoc Solfuga Sardis agris, animal perexiguum, ſimileque Araneis forma; ,,
Solfuga dicta quòd diem fugiat: in metallis argentarijs plurima eſt; occultim reptat, & per ,,
imprudentiam ſuperſedentibus peſtem facit. Ibi fontes contra huiuſmodi venenum ſunt. ,,
x lib.12.c.2. Hæc Solinus: quæ eadem habet Iſidorus Solinum potiùs quàm Plinium [x] ſequens. Solino
in agris naſcitur Solifuga, Plinio in leguminibus, nimirum cùm adhuc per agros naſcun-
tur, quod de ſeptimo Phalangiorum genere ex Nicandro quoque diximus, & hic repeti-
mus: Sunt & alia, inquit, parua Phalangia Scarabæis ſimilia, quæ in agris inter legumina,
y li.9.de bel. ciuil. ſua carpunt paſcua. Lucanus [y] Salpyngam vocat, atque admodum acutè Parcas infernales,
quę vitæ noſtræ tempus ſuis metiebantur ſtaminibus, ius ei in ſua fila dediſſe canit, innuens,
& Parcas, & Salpyngam nere, quod proprium eſt Aranearum. Canit autem:

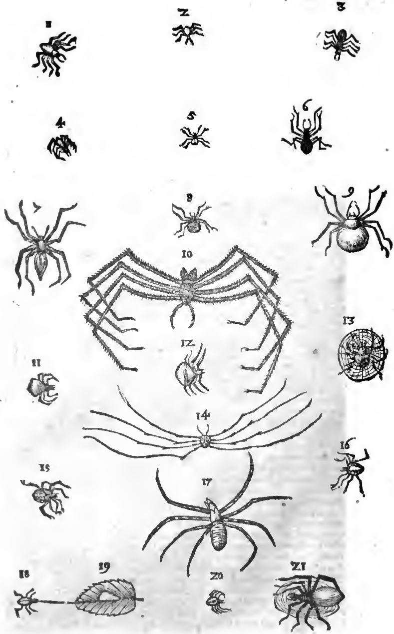
Quis calcare tuas metuat Salpyga latebras? G
Et tibi dant Stygiæ ius in ſua fila ſorores.

Vbi Mycillus, qui diligenter quo ad nomen hunc Lucani locum expendit: Varia, inquit,
huius loci lectio eſt. Volaterranus Salpynga legit, breuemque ſerpentem interpretatur: alij ,,
Salpyga malunt, idque genus Formicæ venenatæ tradunt, Plinij videlicet authoritate ad- ,,
ducti. Vtra igitur lectio melior ſit, difficilè eſt dijudicare, quando idem Plinius in octauo ,,
Salpugam vocat, vbi de Æthiopibus loquitur: & Feſtus Pompeius, Solipunga, inquit, ge- ,,
nus beſtiolæ veneficæ, quod ſit acrius contractiuſque feruore Solis, vnde & nomen traxit. ,,
Quod ſi autem vt in re obſcura, diuinare licet, credam ego apud Plinium quidem poſteriore
loco pro Solifuga, Solipungam, vt Feſtus, aut certè Solpungam, vt ipſe alibi habet, legen-
dum eſſe, Lucanum autem Salpugam, aut etiam Salpygã, quando facilis tranſitus eſt u & y,
gentis ſuæ more poſuiſſe. Sic ille. Perottus Solpugam à Lucano hoc loco appellari docet,
non Salpygam. Vt ut eſt, vel ipſo nomine animalculum vitioſum eſſe cognoſcere quis po-
teſt. Solfuga enim dicitur, quòd lucem, velut qui malè agunt, fugiat: vt enim ait dominus:
Qui malè agit, odit lucem. Et ne liceret ei liberè malè agere, addidit natura fontes in vene-
ni huiuſmodi medicinam, ne naturam pœniteret huiuſmodi animal ediidiſſe. Sed vt ad Ara- H
Aranei Indici. neas earumque diuerſitates ſermo, vnde digreſſus eſt, reuertatur. In orbe nouo, vt Ouetus [z]
tradit, Aranei præter aureum colorem, quem humor ipſe ex ſolis radijs in tela ſua oſtendit,
z li.15.c.3. viridem colorem habent æquandum viridi ſerico. In Cumana noui etiam mundi parte Ara-
nearum telæ adeo firmæ ſunt, & validæ, vt nec facilè diſrumpantur, perinde ac ſericum. In
inſula quam Hiſpaniolam dicunt, idemque teſtatur Ouetus præcitato loco, adeo ingentes
eſſe corpore, vt pilæ luſoriæ comparari queant, nuces verò plerumque adæquent ſoliditate
ſola corporis. In Breſilia quoque genus eſt Araneorum prægrande, quales ſunt cancri, cùm
nihilominus Crabro exiguus illi ſit infenſus hoſtis; inſidiatur enim huic Araneo, tametſi lon
gè maiori, captumque in ſua latibula trahit, & depaſcitur. Ita fit vt apud Indos Araneas Mu-
ſca venetur, in Europa Aranea Muſcas. India Occidentalis Araneos alit, qui ad Paſſeris ma-
a li.9.de ſubtil. gnitudinem excreſcunt, quod natura (inquit Cardanus) [a] hoc animal ſit frigidum, quod
etiam ex veneni auxilio docuimus. Sed ibi vt maior eſt, eò minus venenoſa. Aduerſus
quem

Digitized by Google

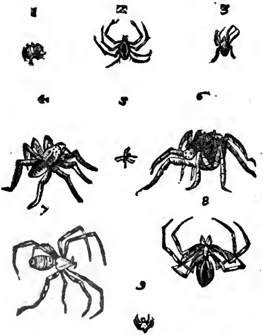
A quem [b] Scaliger. Alius, inquit, animaduertet, vt ſæpè, vitioſam dicendi licentiam. Quid [b] Exe. 187.
,, enim eſt auxilium veneni? At nos ad potiora. Miram verò propoſitionem. Araneus
,, creſcit ad paſſeris magnitudinem, quia totum genus frigidum eſt. Quod ipſe Paſſer, qui
,, non ſit frigidus, quomodo creſcat ad paſſeris magnitudinem? Tum in India & Africa Ser-
,, pentes creſcunt, quia frigidi? An frigida plus creſcunt in calidis: quia fiat temperatio? Fri-
,, gida igitur omnia creſcent apud Indos. Saltem omne genus Araneorum ad illam progreſ-
,, ſus faceret magnitudinem. At illa ſola ſpecies eſt. Non igitur ob illam generis tempera-
,, tionem. Quid? Si in calidis creſcunt frigida, in frigidis maiora fieri calidorum incremen-
,, ta, par eſt. At ſerpentes in frigidis minores facis. Hæc videtur Empedoclis ſententia: qui,
,, vt recitat Ariſtoteles aiebat, piſcium naturam igneam, atq; iccirco aquis inditam, vt ei mo-
,, dus ſtatueretur. Longè noſter excellentiùs. Animantium naturæ cum locis, aut regionibus
,, conuenire, vel propter ſimilitudinem, vt piſci cum aquis. Quæ cauſa eſt, vt malè habeatur
,, aſinus à frigore, in Scythia: equus à calore, in Æthiopia, vt alibi dicebamus. Vel propter
,, temperaturam. Frigida enim quædam melius ſe habent, in æſtibus, vt Bombyces, Ara-
,, neæ, Muſcę. Tertia conſideratio illorum eſt, quæ ob victum loca ſibi habitant idonea, vt Del
B phin. Cui namq; ſpiratio ſit neceſſaria, huic ob victum ſolum, manſio in aquis congruit. Ad- Delphinis locus.
,, deres tu, vir ſubtilis, quartum. Quippe munimenti quoque, non ſolius eſcæ gratia ſtabula-
,, tur in aqua Hippopotamus: vt eſt ad perſequendos piſcium lubricitates, celeritates, euaſio-
,, nes impensè tardus, atque ineptus, &c. Sed tempeſtiuum eſt, vt more noſtro Araneos, quos Aranei ab
longo tempore diuerſos obſeruauimus, breuiter deſcribamus atq; depingamus. Qui in authore obſeruati.
priori tabula prior depingitur, è paruorum genere eſt, corpore craſſiuſculo, ac oblongiuſcu-
lo, pedibus octo inſtructus, totus cinereus, paruam texit telam, Araneum lautum vocant.
Secundùm pictus minimorum generis, totus eſt viridis, Araneus pratenſis nuncupatus. Nu-
mero 3. Araneus eſt pedibus breuibus, totus ſubcaſtaneus, aſſultim ingreditur, arbitrorq;
eum eſſe, quem Pulicem Ariſtoteles nuncupauit. Eiuſdem generis eſt, eiuſdemq; coloris,
qui quarto numero datur. Ex minimis eſt ſextus, campeſtris, rotunda aluo, albaq;, pectore
verò caſtaneo, tribus albis notato punctis, cùm totidem nigris notetur aluus: pedibus te-
nerrimis, longiuſculis, telam texit oblongam, in medio, quo reſidet, rotundam. Septimus
totus viridis & ipſe pratenſis, protenſo corpore, & acuta aluo, lineis candidiſſimis quinque
inſignita. Octauus ex minoribus eſt, breuiſſimo corpore, aluo admodum orbiculata, craſſiſ-
C ſima pro portione corporis, pedibus mediocris longitudinis. totus nigricat. Nonus corpo-
re maximo, at breui & compacto, adeo vt vix pectus eius ſit conſpicuum, figura marſupium
æmulatur, totus ruberrimi coloris. Decimum lautum quoq; dicunt, aluum habet bifidam,
qualem in alijs non inuenias, pedes verò, qui hirſuti ſunt, illius, qua pictor expreſſit proce-
ritatis, ac craſſitiei. Color ei cinereus, maximè in pedibus, corpus enim nonnihil ad caſta-
neum inclinat, & punctulis candidiſſimis vndiq; maculoſum eſt. Vndecimus quaſi trian-
gulari aluo, totus flaueſcit, quemadmodum duodecimus huic poſtremo congener, totus can
dicat. Decimustertius albo, & cinereo fuſco varius telam texit paruam, rotundam, & ſubti-
lem, ex mediocrium genere. Decimusquartus admodum exiguus, rotundus, coloris flaui,
longiſſimos habet & ſubtiliſſimos pedes, agros colit. Decimusquintus corpus habet ro-
tundum, videturq; pectore carere. colore eſt ſubluteo & ſubuiridi, maculis tortuoſis, ſer-
pentium gyros æmulantibus varius. Decimus ſextus idem fortè eſt, licet paulò minor. De-
cimus ſeptimus pratenſis eſt, corpore procero, pectore candido, aluo flaua, pedibus craſſis,
quorum penultimi cæteris paulo ſunt breuiores. nulla in omnibus apparent internodia;
antennis caret. Decimusoctauus ſex tantummodo pedibus inſtructus, folliculum texit can-
D didum, ſicùti in expreſſo hîc mori folio videre licet, vnde Aranei generis eſſe vix credo. cor-
pore Araneis ſimile animalculum eſt, cinerei coloris. Numero 20. expreſſus, ex mi-
nimorum genere, colore ex caſtaneo, lineis duabus flauis per aluum notatus. Po-
ſtremus in hac ſerie, capite, pedibus & pectore aterrimis, aluo ex albo cinerea ad maio-
rum genus redigitur. E Phalangiorum genere videtur. In ſecunda tabula primus Ara-
neus terreſtris quoque dici poteſt, quia terram habitat è Pulicum genere, ſalit enim. Cor-
pus habet breue, & breues etiam pedes, ex cinereo fuſcus totus. Secundus huius ordinis
corpore eſt atro, albo variante, grandi capite, candicante, breuibus antennis, pedibus ci-
nereis. Tertius exiguus, ſubalbidus ad luteum vergens, maculis variegatus nigris. Quar-
tus Araneus fæmina prolem tergore ferens, ſed ea orbata: corpore procero, pedibus craſ-
ſis, craſſiſſimo item pectore. Quinto loco exprimitur eius fœtus. Sextus idem fortè qui quin-
tus, prole tam numeroſa onuſtus, vt quadam hirſutie villoſus eſſe videatur. Proliger dici
poteſt. color ex leucophęo ad atrum vergit. Septimo & octauo loco pictus Araneus prono

& ſu-

Digitized by Google

A & ſupino corpore, ὠχρομέλας dici poteſt, atro enim & luteo variat. Nonus eſt ex minimorum genere totus flauus aluo triangulari.

B

C

FORMA.

ARISTOTELES[a] Araneum Aſilo magnitudine ſimilem eſſe ſcribens, de vulgatiori Araneo, qui in parietibus texit, intelligendus eſſe videtur. Quod [b] verò Phalangiorum fæminas maribus dicat eſſe maiores, id vniuerſaliter de omni genere Araneorum verum eſſe puto. Omnibus quoq; teſte [c] Plinio terna ſunt in cruribus internodia; quibuſdam prælongi accedunt pedes bini. Caput omnibus minimum, excepto vno, quod ideo grandiſſimo
D capite [d] Plinius eſſe dicebat. Ouidius ſic breuiſſimè Araneam deſcripſit, Arachnen puellam in ſui nominis Inſectum conuerſam eſſe canens:

[a] *Lib.5. cap.30.*
[b] *Lib.4.hiſt. cap.11.*
[c] *Lib.11.47 & 24.*
[d] *Lib.6.Metam.*

Poſtea diſcedens ſuccis hecateidos herba
Sparſis & extemplo triſti medicamine tactæ
Defluxere comæ, cum qucis & naris & aures
Fitq; caput minimum, totoq; eſt corpore parua
In latere exiles digiti pro cruribus hærent,
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit,
Stamen & antiquas exercet Aranea telas.

Pedes. Pedes habent non omnes eiuſdem longitudinis, propter diuerſas quas exercent, operationes: Quibuſdam enim fila quæ neuerunt, attenuant, & in longum protrahunt, alijs eadem in telam deducunt, ac inuicem coniungunt, alijs deniq; per eadem prorepunt, & cùm volunt, ex ijs ceu immobiles ſeſe ſuſpendunt. Nicander in Theriacis Phalangium ait eſſe εἶδος

μικρῶν

Phalangij μικρῶν ὄφεων, hoc eſt, genus paruorum ſerpentium, quod non probo. Phalangij, quod Cre-
Cretici de- tæ familiare eſt Inſectum, deſcriptionem exactam hanc nobis reliquit [c] Petrus Bellonius in
ſcriptio. ſingularibus ſuis obſeruationibus, quas Carolus Clutius nobis Latinas fecit, his verbis. Cre-
[c] Lib. 1. tenſes Phalangia appellare norunt Sphalangi: Inſecta ſunt parua, admodum pernitioſa,
cap. 12. paulò maiora, octo pedibus prædita, vtrinq; quatuor: ſinguli pedes ſeu crura quatuor arti-
culis conſtant, binosq; vngues habent incuruos. bina vtrinq; crura anteriora illis data ſunt
ad progrediendum, bina poſteriora ad retrocedendum, obliqua in terra foramina inhabi-
tant, ſtramine muniunt, ne obturentur, ſed aperta maneant. Corpore ſunt ſuperiore parte
cinereo, binis rubentibus maculis anteriore dorſi parte inſignito: inuerſa autem nigris ma-
culis notata, conſpiciuntur ea parte qua ſinguli pedes corpori inhærent: venter flauet. Si quis
autem ſcire cupiat, qua parte nocere queunt, eorum os intueatur, & binos paruos nigros acu
leos deprehendet, ijs ſimiles, quos Scolopendra obtinet, quibus mordent, atq; cibum reti-
Victus. nent: telas Araneorum more texunt, Muſcisq; & Papilionibus veſcuntur. Circiter ſexagin-
Generatio. ta oua ponunt, & pectori adhærentia fouere ſolent, pullosq; excluſos ventri inhærentes ge-
ſtant, donec adoleſcant. Piloſo ſunt corpore: quoniam autem magnitudine differunt, fora-
mina pro corporum magnitudine excauant: variare autem inter ſe, pro Inſularum diuerſi- F
Antipathia tate obſeruauimus. Immortale eſt diſſidium inter exiguum hoc animal, & Veſpæ cuiuſdam
genus à Latinis Ichneumon vocitatum: quod libro ſecundo, vbi de Ichneumone Aegypti
agemus, ex noſtra obſeruatione deſcribemus. Hæc itaq; Bellonius.

LOCVS.

Araneę vbi non ſint. NVLLA non regio Araneas alit. Tamen prope vrbem Gratianopolim in
ea Galliç parte, quç Italiam proximè iacet, [a] Gaudentius Merula vetuſtam
[a] Lib. 4. memorab. c. 50. ſcribit eſſe turrim, quæ Araneas neſciat, neq; aliud venenoſum reptile: quin
potiùs ſi quid huiuſmodi in eam immiſſum fuerit, è veſtigio emori. Contrà
[b] Lib. 8. cap. 58. in Creta teſte [b] Plinio, cùm non ſint lupi, non vulpes, vrſiúe atq; omnino
nullum maleficum animal, Phalangium, Aranei genus reperitur, cuius vi-
delicet modò deſcriptionem dabamus ex Pet. Bellonio. In Aethiopia Phalangia, & multi-
[c] Lib. 17. tudine & magnitudine excellentia reperiri author eſt Strabo. Hoc ſuprà de Araneis ex [c] Dio- G
doro, de Solifugis ex Plinio diximus, vel quid ſimile, atq; hoc etiam eſt, quod de Phalangijs
[d] Lib. 17. his verbis ſcribit [d] Aelianus, cui (vt dixi) Phalangium & Aranea nihil differunt. Circa lacum »
cap. 40. Arrhatam, inquit, vbi locus deſertus eſt & appellatur. Eum accolæ, & finitimi circumqua- »
que negant ab initio & perpetuo habitatoribus caruiſſe, ſed Scorpionum copias infeſtas ſu- »
peruenisse, & nimium Phalangiorum extitiſſe prouentum, illorum quç tetragnatha nomi- »
nant. [e] Plinius Phalangium Italiæ ignotum eſſe ſcripſit: tamen And. Matthiolus, enumera-
[e] Lib. 29. cap. 4. tis primùm omnibus Phalangiorum generibus ex Aetio & Nicandro: Ego, inquit, aſſerere
non dubitauerim, omnia hæc Phalangiorum genera haberi in Italia, quippe quæ à me ſę-
pius ſint viſa, quanquam ſcribat Plinius, Phalangia in Italia non oriri. Quin potiùs præter
prędicta genera inibi & alterum reperitur, omnium pernitioſiſſimum, quod à Taranto Apu
liæ ciuitate, vbi innumera ęſtate tota vagantur in campis, Tarantulam appellant. Sic Mat-
[f] Lib. 1. de venen. c. 23. thiolus, quem temeritatis arguit [f] Iacobus Greuinus; nil dicam, inquit hic, quàm temerè
Matthiolus locutus fuerit, cùm affirmat ſingulas ſe Phalangiorum ſpecies in Italia vidiſſe,
[g] Lib. 3. de remed. c. 56 nec tamen primos authores, quos allegat, inter ſe conciliat. [g] Plinius ſecundus Phalangium
teſtatur pręcipuè in leguminibus & hortis obſeruari. qui locus Tarantulæ conuenit, & Pli- H
Araneus quę loca colat. nius in aruis quoq; Phalangij genus habitare ſcriptum reliquit, vt ſupra de Solifuga loquen
tes demonſtrauimus. Aranei loca habitant deſerta & ab hominibus inculta, vel ſaltem negle-
[h] Odiſſ. π. cta, in quibus caſſides ſuos contexunt, quod licet per ſe notiſſimum ſit, exemplis quibuſdam
corroborare lubet, ac in primis ex [h] Homero, apud quem Telemachus patris ſui thalamum,
quod diu peregrè fuiſſet, quod, inquam locus ille deſertus eſſet & incultus, Aranearum telis
infectum eſſe ait:

— Ὀδυσσῆος δ' πυ ἐυνὴ
Χήτει ἐνευναίων κάκ' ἀράχνια κεῖται ἔχουσα.
— *Vlyſſis certè quidem cubile*
Penuria incubantium malis Araneis obſitum.

[i] Lib. 3. In eodem ſenſu [i] Propertius:
Putris & in vacuo texetur Aranea lecto.

Hinc

A Hinc quod ſitu obſitum eſt, & quo non amplius vtimur, Araneis infeſtari dicimus. Lucianus in bis accuſato. Ecce, inquit, præ continuis occupationibus, quàm multas controuerſias intus repoſitas iam olim ſeruamus ſitu adeo & Araneis propè corruptas, præcipueq́; eas quas ſcientia atq; artes aduerſus homines quoſdam habent admodum antiquas illarum nonnullas &c. Item in Pſeudologiſta: Vbi huiuſmodi ſcripta reperis? In angulo fortaſſis alicubi alicuius ex poëtis iſtis defoſſa, ſitu & Araneis oppleta. Sed quanquam diuitum quoq; domos Araneis ſuis conſpurcent Aranei, copioſiores tamen eæ in caſis pauperculorum reperiuntur, quod pereleganter, ac luculenter facetus [k] Comicus oſtendit, apud quem Euclio ſenex & Staphila anus ſic colloquuntur.

Eu. Redi nunc iam intrò, atq; intus ſerua. Sta. Quippini
Ego intus ſeruem: anne quis ædes auferat?
Nam hîc apud nos nihil eſt aliud quæſti furibus.
Ita inanijs ſunt oppleta atq; Araneis.
Eu. Mirum quin tua me cauſa faciat Iuppiter,
Philippum regem, aut Darium, triueneſica:
B *Araneas mihi ego illas ſeruari volo.*
Pauper ſum, fateor, patior, quod Dij dant, fero.

Idem [l] Plautus alibi:

Effer huc ſcopas, ſimulq́; arundinem
Vt operam omnem Aranearum perdam & texturam improbam.

[k] *In Aulul.*
[l] *In Sticho.*

NATVRA. MORES. INGENIVM.

ARANEORVM genus omne infirmum eſt, leui admodum tactu deficiens, vnde ſcriptum eſt, *tabeſcere feciſti, ſicut Aranea*. Phiſiologus tradit dormientes dorſum ſuum ad terram, faciem verſus cælum conuertere, & cùm dormiunt, à filis quæ texuere, in aëre dependere. C Laborant impietatis infamia, parentes enim poſt incubatus officium à ſuis fœtibus interimuntur, magno numero teſte [a] Ariſtotele, quod repetens [b] Plinius: Phalangius, inquit, tantùm in ipſo ſpecu incubat, qui vt emerſerit, matrem cõſumit, ſæpe & patrem: adiuuat enim incubare. Statim vbi editi ſunt in lucem, mittunt, inquit idem [c] Ariſtoteles, non intrinſecus tanquam excrementum, vt Democritus ait, ſed extrinſecus de ſuo corpore, veluti corticem, aut more eorum, qui ſuos villos eiaculantur, vt Hyſtrices. Merito autem Democriti opinionem peſſundedit Ariſtoteles. Etenim Araneæ & alia iſtiuſmodi annuloſa parum ſumunt alimenti, parumq́; nutriuntur propter ſanguinis, & caloris defectum: quare cũ illæ non tantum capiant cibi, quin plus continuè in telarum textura conſumant, dicendum eſſet, maiorem ſuperfluitatum, excrementorumq́; fore emiſſionem, quàm alimenti aſſumptionem, quod abſurdum eſt ſtatuere. Quàm induſtriè autem texant, idem Ariſtoteles præ cæteris ſcriptum reliquit, de tertio Araneorum genere agens, Tertium genus, quod ſapientiſſimum, lautiſſimumq́; omniũ eſt, texit enim, primùm filis quoquo verſus diſtendens in orbem, tum ſtamina ducens, initio à medio accepto: nec inſcitè medium ipſum accipit: deinde ſubtegmina inſerens, atq; ſtipans, cubile & repoſitorium alibi ſibi conſtituit: ſed venationem D in medio ſui operis obſeruando exercet. Cùm enim beſtiola eò inciderit, motu medij excitus occurrit, deuincitq́; primum obuoluens Araneis, dum defatiget, infirmamq́; faciat; tum tollit ac deſerit, & ſi fortè fame tenetur, exugit: hæc enim fruitio eius eſt: ſin minus, recondito quod ceperit, in repoſitorio, repetit venandi negotium, ſed prius conſarcinato, quod per venatum laceſſitum eſt. Si quid inter media & extrema inciderit, primum ipſe in mediũ currit, inde ad id, quod inciderit, velut à ſtato initio properat. Si quis telam lacerarit, texere iterum incipit. Venatur oriente Sole, aut occidente, quoniam beſtiolæ temporibus his potiſſimùm offendant: Fæmina & texit & venatur. mas comes fruendi, non laborandi eſt. Eleganter quoq; [d] Plinius hanc artem texendi venandiq́; deſcripſit, & ipſe tertio generi Araneorum eum aſcribens. Tertium eorundem genus, inquit, erudita operatione conſpicuum. Orditur telas, tantiq́; operis materiæ vterus ipſis ſufficit, ſiue ita corrupta alui natura ſtato tempore, vt Democrito placet, ſiue eſt quædam intus lanigera fertilitas, tam moderato vngue, tam tereti filo, & tam æquali ducit ſtamina, ipſo ſe pondere vſus. Texere à medio incipit,

Vt dormiãt.
[a] *Li. 5. Hiſt. cap. 26.*
[b] *Lib. 11. cap. 31.*
[c] *Lib. 9. cap. 39.*
Texturæ artificium.
[d] *Lib. 11. cap. 24.*

cipit, circinato orbe ſubtegmina adnectens: maculasq; paribus ſemper interuallis, ſed ſub- B
inde creſcentibus, ex anguſto dilatans indiſſolubili modo implicat. Quanta arte celat pedi-
cas ſcutulato rete graſſantes? quàm non ad hoc videtur pertinere cribratæ pexitas telæ, &
quadam polituræ arte, ipſa per ſe tenax ratio tramæ? quàm laxus ad flatus, non ad reſpuen-
da, quæ veniant, ſinus: derelicta laſſo prætenti ſumma parte, vbi arbitrari licet illa, quæ dif-
ficilè cernuntur, atq; in plagis lineæ offenſæ præcipitant in ſinum? Specus ipſe, qua conca-
meratur architectura? & contra frigora quantò villoſior? quàm remotus à medio, aliudq;
agenti ſimilis? incluſus verò ſic, vt ſit, nec ne intus aliquis, cerni non poſſit? Age, firmitas
quanta irrumpentibus ventis? qua puluerum mole degrauante? Latitudo telæ ſæpe inter
duas arbores, cùm exercet artem, & diſcit texere: longitudo fili à culmine, ac rurſus à terra
per illud ipſum velox reciprocatio: ſubitq; pariter, & fila deducit. Cùm verò captura inci-
dit, quàm uigilans & paratus ad curſum? licet extrema hæreat plaga, ſemper in medium
currit: quia ſic maximè totum concutiendo implicat. Sciſſa protinus reficit, ad polituram
farciens. Hactenus Plinius. Miratur itaq; Gregorius Nazianzenus, vnde Apibus Araneisq;
Apum induſtria in fauis conficiendis. cùm induſtriæ, tum artis tantùm ſuppetat, vt illæ quidem in cellis fauos ſuos connectant, di-
ſtendantq; per ſexangulas fiſtulas, quas æqualibus in medio ſpacijs relictis ſic ædificant, & F
in eorum medio, quaſi muro quodam interiecto, angulorum rectorum commiſſura ipſæ ſi-
bi ſedes inſtituant; eaq; in alueis adeo caliginoſis inuiſibili fingendi artificio efficiunt. Hi
autem, cùm interim vnde texturam ſuam exordiantur, conſpicuum ſit, nihil tamen per ſta-
mina ſubtilia adeo, & propemodum aëria multiplici ſpecie deducta, ſinuoſas inexplicabi-
lesq; telas contexant; quæ ſimul habitaculum, neutiquam vile, ſimul in alimenti prædam
infirmorum animantium mirabile præbeant aucupium. Et quis, inquit, Euclides alioqui
lineis, quæ nuſquam ſunt, effingendis occupatus, ac in demonſtrationibus anxiè laborans,
ingenium hoc imitatione conſecutus eſt. Hoc vnum in hoc itaq; animalculo laudes, geome-
tricam quandam artem, in illo illucere: filum enim textrinæ ſuæ corpore velut integro, vt
[e] Epiſt. 102. tradit [e] S. Auguſtinus, ideoq; animi partus imitatur, perinde enim ac ingenij partus omnes
ingenium animumúe non minuunt, ſed integrum etiam manet, ne dicam augetur, ita quod
pariat fila, integrum corpus eius eſſe non deſinit. Textrinam & lanificia, inquit facundiſſi-
[f] Lib. 1. de Animal. cap. 21. mus [f] Ælianus, deam nomine Erganem inueniſſe fama hominum celebratum eſt. Araneus
verò ad textrinum opus ſua ſponte naturaq; natus eſt. non enim textili artificio ſtudet, neq;
aliunde filum aſſumit, ſed ex ſuo ventre ſtamina deducit & irretiendis leuiſſimis volucribus G
venabula contexit, atq; in retis ſpecie diffundit. Porrò eodem, quem ad texendum de ven-
tre ſuo detrahit, ſucco, ventrem ſuum ſtudioſiſſimè alit. Mulieres ſanè quæ maximè ad nen-
di artificium digitorum argutijs valent, filumq; elaboratiſſimum conficere præclarè ſciunt,
non cum ea ſubtilitate operis ſunt conferendæ: huius nimirum filum tenuitate pilum vin-
[g] Lib. 4. de rer. nat. cit. Rectè ergò [g] Lucretius, docens animum tenuiſſimis, & celerrimis imaginibus moueri,
tenuiſſima illa Araneorum filis, & auri bracteis aſſimilat, dum canit:

Principio hoc dico, rerum ſimulacra vagari
Multa modis multis in cunctas vndiq; partes
Tenuia, quæ facilè inter ſe iunguntur in auris
Obuia cùm veniunt, vt Aranea, bracteaq; auri
Quippe etenim multo magis hæc ſunt tenuia textu
Quàm quæ percipiunt oculos, viſumq; laceſſunt.

[h] Lib. 3. Et [h] antea tenuia fila vocauerat:

Nam neq; pulueris interdum ſentimus adhæſum
Corpore, nec membris incuſſam inſidere cretam H
Nec nebulam noctu, neq; Aranei tenuia fila
Obuia ſentimus, quando obretimur euntes.

[i] Lib. de ſolert. Anim. [i] Plutarchus quoq; Araneæ textum celebrans, commune exemplum telæ mulierum, & reti-
bus, non vna de cauſa admirationem ſui præbere prodidit: nam & filis, inquit, ſubtilitas &
textura non deiuncta aut ſtaminis in morem diuulſa, ſed continens tenuis in morem mem-
branæ, & quodam glutinoſo humore obſcurè admixto conſerta, tum color aëream, & cali-
ginoſam reddens ſuperficiem fallendi cauſa, atq; ipſa adeo maximè totius machinæ guber-
natio, quòd callidi inſtar venatoris, ſi quod reti ſuo implicuit, ilico ſentiens caſſes ſuos con-
trahit, prædamq; conſtringit. Sic ille: quibus adde, cùm venatur Araneus, ſedem ſuam col-
locat in medio retis, quod operoſiſſimè contexuit, velut in centro ſuperficiei circularis, vt
inde Muſcas vndiq; incidentes percipiat, cùm ad centrum illud omne opus perducatur: qua
re ſæpenumero tenuiſſima, ac vix ſub aſpectum cadentia fila, longè à caſſibus ſuis, quæ ta-
men

A men annectuntur hiſce orditur, quibus imprudentes Muſcas inhærentes adoritur & captat: vt non tantum reticulis fallat Muſcas Culicesúe, ſed aſtu etiam: vnde Lucianus in encomio Muſcæ non paruam Muſcæ intelligentiam ineſſe dicere audet, cùm inſidiatorem & hoſtem ſuum Araneum effugiat: Inſidiantem enim obſeruat, inquit, & contrà intuetur, declinans illius impetum, ne capiatur irretita, & in beſtiolæ incidens caſſes. Sunt ex Araneis teſte [k] Cardano, qui fructibus aſſiſtant, qui in pratis tela texant, qui in terræ foraminibus latitent, diuerſis animalculis inſidiantes, quæ repente adoriuntur, alij Culicibus & Muſcis aquaticis. Equidem qui locum Araneorum in caſſibus, qui ipſos etiam caſſes contempletur, ſicut quilibet omni tempore videre eos poteſt, etenim ſemper venantur Aranei, retia inde ſuam originem agnoſcere fatebitur, & ab Araneis venandi artem nos eſſe edoctos; quemadmodum etiam B. [l] Theodoretus in noſtros ſuperbos mores inuectus, admonet his verbis: Quin Araneam tenuia & inuiſibilia ferè fila ducere docuit idem rerum opifex, vt te quo pacto volucres capi poſſent, edoceret. Hæc enim non verbis aut ratione artem edocta, ſed natura magiſtra vtens retia contexit. Tu verò rationem tibi familiarem habens, cùm exemplar ob oculos poſitum cernis, infinitas B rerum ſpecies parauiſti: atqui faſtum tuum & inſolentiam minimum hoc animalculũ (quod cùm ratione deſtitutum ſit, paradigmatis tamen vſum tibi exhibuit) prohibet. Adhæc [m] Plutarchus, cùm multa animalia docilia eſſe dixiſſet: ſed ridiculi fortaſſe, inquit, ſumus qui eo nomine laudamus animalia, quòd diſcant, cùm Democritus affirmet nos eorum in maximis rebus fuiſſe diſcipulos: Araneæ in texendi arte atq; reficiendi, Hirundinis in ædificandi oloris, & luſciniæ in ſuauiter canendi & imitanti. Idem etiam ferè [n] Seneca teſtatur, inquiens: Non vides, quàm nulli mortalium imitabilis ſit illa Araneæ textura? quanti operis ſit, fila diſponere? alia in rectum immiſſa firmamenti loco, alia in orbem currentia ex dorſo rara, quæ minora animalia, in quorum pernitiem illa tenduntur, velut retibus implicata teneant. Naſcitur ars iſta, non diſcitur. Itaq; nullum eſt animal altero doctius. Idem legere eſt apud [o] Galenum. Quis Aranei, inquit, ſtructuras, ad capturam inſidias cernens, & telam ab eo fallentibus adeo tenuibusq; filis confectam, vt aliqui dixerint homines ab Araneis artem texendi primum accepiſſe, de natura dubitet? D. [p] Ambroſius Araneam quæ tã ſubtiliter (vtor interim eius verbis) ac doctè laxos caſſes ſuſpendit in foribus, ſapientiæ non immunem factam à Deo tradit. Et [q] Ariſtoteles agens de Inſectorum ingenio, cùm dixiſſet C officioſiſſimum præ cæteris ferè omnibus animalibus genus Formicarum & Apum eſſe, Araneos ingenioſiores in vitæ muneribus eſſe teſtatur; nimirum cùm propter telæ ſuæ artificium, tùm propter aſſiduitatem laborandi venandiq;, ſed quanquis nullo non die, nullaq; non hora, quin omnibus momentis in opere ſunt Aranei, Heſiodus tamen duodecima lunæ die magis operari ait, hortaturq; mulieres, vt tunc filis nendis magis animum applicent Araneorum exemplo:

> Ἡ δὲ δυοδεκάτη τῆς ἑνδεκάτης μεγ' ἀμείνων
> Τῇ γάρ τοι νεῖ νήματ' ἀερσιπότητος Ἀράχνης,
> Ἤματος ἐκ πλείου, ὅτε τ' ἴδρις σωρὸν ἀμᾶται.
> Τῇ δ' ἱστὸν στήσαιτο γυνὴ, προβάλοιτό τε ἔργον.
> *Duodecima tamen vndecimâ multo melior*
> *Hac enim nec fila in aëre ſuſpenſus Araneus*
> *Die expleta, cùm & prudens Formica aceruum colligit*
> *Hac telam ordiatur mulier, proponatq́ opus.*

D Cæterùm vt ad telarum artificium ac ſubtilitatem reuertamur, quarum nimirum gratia Araneorum hiſtoriam naturamq; Bombycibus ſubnectit Plinius, dignam vel præcipua admiratione: quarum, inquam gratia idem author maius eſſe inquit naturæ miraculum, quàm in elephanto, ſi quis propius contempletur. [r] Ouidius laudaturus quid operoſiſſimum ac ingenioſiſſimum, canebat:

> —— *Non illud opus tenuiſſima vincant*
> *Stamina, nec ſummo quæ pendet Aranea tigno.*

[s] Alibi etiam capillos mulierum laudãs, eos holoſerico vel telis hiſce Araneorum aſſimilat:

> *Quid? quod erant tenues & quos ornare timeres?*
> *Vela colorati qualia Seres habent.*
> *Vel pede quod gracili deducit Aranea filum,*
> *Cùm leue deſerta ſub trabe nectit opus.*

Et [t] Martialis Pauli auaritiam taxans qui phialam miſerat ipſi tam ſubtilis & exilis laminæ vt nullius fermè pretij eſſet: Canit autem.

[k] *Lib. 7. var. lect. cap. 28.*
[l] *Lib. 5. de Provident.*
[m] *Lib. de ſolert. Anim.*
[n] *Lib. 22. Epiſt. 122.*
[o] *Li. de ther. ad Piſon.*
[p] *Li. 5. Hex. cap. 9.*
[q] *Li. 9. Hiſt. cap. 38.*
[r] *Li. 4. Metam.*
[s] *Lib. 1. Amor.*
[t] *Lib. 8. Epig. 33.*

Nec vaga tam tenui diſcurſat Aranea tela E
Tam leue nec Bombyx pendulus vrget opus.

Antequam huic artificioſo filorum operi finem imponam, iterum quantoperè Araneos laudet [u] Ælianus, velim audiamus: Non modo, inquit, texendi ſolertiam Aranei præclarè tenent, ac ſimiliter vt Minerua lanificij illa præſes & ſolertiſſima dea tereti manuum miniſterio & tenui valent; ſed & natura etiam ſunt ad geometriam eruditi: nam & centrum ſeruant & quaſi circino circumducunt, & circumſcriptionem exactè ſciunt: neque interim Euclide egent, geometricis rationibus erudito. Ad medium autem centri ſedentes, inſidias prædæ ſuæ tendunt. Neque modo texendi rationem norunt, verùm etiam ſarciendi artificio excellunt. Nam ſi eorum quippiam ſolerti opere ruperis, ſtatim à ruptura reſarciunt, integrumq; præſtant. De venandi quoque arte hæc prodidit idem [x] Ælianus: Textoriam artem, atq; texere, & Erganæ deæ munera neq; norunt Phalanges, neq; noſſe volunt. Quomodo enim vteretur eiuſmodi veſtimentis talis beſtia? Sed tela hæc rete, & quaſi naſſa ponitur ijs quæ incidunt: ipſa magno ſilentio, & taciturnitate excubias agit, & immotæ ſimillima eſt. Quod ſi quid incidit, quicquid illud ſit, ex eo cœnam parat. Incidit autem tantum, quantum & tela capere poteſt, & illi ad explendam famem ſatis eſt. Hæc ille. Aranca itaque F telam ſuam miro texit artificio, ad vicina omnia adminicula ſurſum deorſumq; & vndiq; filo ducto, & decurſu facto eam ſubſtentans & fulciens: ac quamuis inceptum id pendensq; opus ancillarum famulorumq; diligentia excutiat percutiatq;, nihilominus ſedes & in cunabpla ſua non deſerit, nec ab incepto deſiſtit, aut deterretur opere: plura longè pauco tempore interrupto operi adtexens, quàm multo labore retextum fuerit, vt non aliundè textores, linteones & acupictores artes ſuas didiciſſe ſeu contextus perfectionem & fili ſubtilitatem ſpectes, ſeu telæ continuæ modos nexusq; indiſſolubiles attendas. Hæc enim nullis abrupta, aut interſecta filamenta membranæ tenuiſſimæ inſtar habet quodam velut perūcta glutine, quo Aranei irretita, vt diximus ſæpe, animalcula, rapido incurſu, contractisq; tanquam caſſibus, & retibus implicant, & captant venatorum ritu. Fabuloſa profectò hæc viderentur niſi eiuſmodi eſſent, vt quotidiè oculis cernerentur. Quæ omnia breuiter, vt ſolet Græcis ſuis verſibus complexus eſt Philes, qui Latinè redditi ſic ſonant:

[u] Lib.6. cap.57.

[x] Lib.2. var. cap.2.

Araneis natura perquam induſtria eſt,
Vincens puellarum manus argutias.
Nam ventris humores ſuperuacaneos G
Ceu fila nent, textoris abſq; pectine
Et implicantes orbium volumina,
Aduerſa ſublegunt ijs ſubtegmina:
Sed lucijs hinc denſioribus plagas
In aëre appendunt, nec vnde conſpicor
Seiuncta cùm ſit omnis à medio baſis
Qua fulciat mirabilem operis fabricam.
Et ſtaminum fallit ligamen lumina
Subtilitatis ſub dio diſcrimine.
Firmatur autem denſitas ſubtegminis,
Raras in ambientis oras aëris.
Muſcis, Culicibus, & id genus volantibus,
Intenſa nectens fraudulenter retia,
Quod incidit, ieiuna paſcit hoc famem, H
Vitamq; degit haud quietis indigam,
Suſpenſa centro, caſſibusq; prouidens,
Ne fila rumpat, orbiumq; diſſuat
Nexus retortos ſtaminis vis irruens.

COITVS.

A

COITVS. PARTVS. GENERATIO.

PLVRIMA de Araneorum, Phalangiorumq; ortu ſiue generatione ſcri-
pta nobis reliquit varijs in locis diuinus Ariſtoteles. Aranei & Phalangij,
inquit [a] alibi, procreanrur ex animalibus ſui generis: ex Phalangijs & Ara [a] Li.5.Hiſt. cap.19.
neis Attelabi, Locuſtæ, Cicadæ: quam ſententiam repetens in primo de ge-
neratione animalium cap. 16. coire quidem Phalangia dicit atq; ex anima-
libus ſui generis oriri modo eorum quibus eſt ſanguis, ſed quòd Locuſtæ,
Cicadæ & Attelabi ex ijs generentur, non addit. In tertiò verò de generatione cap. 8. docẽs
& Inſecta Vermem generare, quæ vim obtinent generandi, & quæ non per coitum, ſed ſpõ-
te naturæ oriuntur, ex tali origine conſiſtere, Araneos ex hoc genere eſſe velle videtur, Nam
B & Erucas, inquit, genus eſſe Vermis credendum eſt, & fœtus Araneorum, quanquam pro-
pter figuræ orbiculatam ſpeciem ſimilia ouo, tum eorum nonnulla, tum alia complura pri-
mordia eſſe videantur. Coitus autem ijs agitur hoc modo, ſi eidem [b] Philoſopho credimus, [b] Li.5.Hiſt. cap.8.
Cùm fœmina deductam Araneam traxerit, mas eandem mutuo trahit, quòd vbi ſæpiùs fe-
cerint, coeunt, & auerſis clunibus copulantur: nam propter aluum orbiculatam modus hîc Vt coeant.
coeundi ijs conuenit. Capite 17. eiuſdem libri de generibus Araneorum & eorum partu
loquens, hæc quæ ſequuntur, nobis prodita reliquit. Aranei verò coeunt modo quo dictum
eſt. Pariunt Vermiculos, qui non ex parte, ſed toti Aranei formam immutantur, nam & rotũ
di iam inde ab ortu proueniunt. Cùm pepererint, incubant & triduo peragunt. Pariunt om-
nes in tela, ſed alij in ſubtili & breui, alij in craſſiore, & alij omnino in ſinu orbiculato: alij
ita vt aliquatenus tela obducta proles muniatur. Proles autem ipſa non vniuerſa produci-
tur; vt tamen quiſq; exiuit, protinus ſalit, filumq; mittit. Humor ſimilis in Vermiculis infri-
ctu percipitur, atq; in Araneis ipſis recens natis, hoc eſt, craſſus & candidus. Pratenſes Ara- Pratenſum partus.
nei in tela pariunt, cuius dimidium applicatum ipſis matribus eſt, reliquum foris recipit par
tum; & incubant eadem in tela, atq; incubant. Cæteris lautioribus illis partus minoris nu-
C meri eſt: at verò Phalangijs admodum numeroſus. Cumq; ipſa proles increuerit, matrem
amplexa conſumit, & eijcit. Sæpè etiam patrem ſi ceperint: adiuuat enim fæminam incu-
bitu. Pariuntur interdum & trecenti vno vtero. Conſummantur Aranei & iuſta ſibi reci-
piunt incrementa diebus quater ſeptenis; à paruo ſui ortus initio ad finem. Capite 26. eiuſ-
demmet libri ſæpius vnde nos parere ſcripſit. Aliàs quoq; agens de tempore definito incu-
bationi, ac generationi Inſectorum: ouiparis author eſt quater ſeptenos magna ex parte attri
butos eſſe: ſeptem ex ijs ab initu concretionem, & conſummationem ſibi vindicare, reliquis
verò tribus diebus incubare, atq; excludere, ea ſcilicet, quæ ſuo procreant fœtu, quibus Ara-
neum quoq; annumerat. [c] Ait deniq; Araneum cauſam generationis Tinearum eſſe, quæ la- [c] Li.5.c.32.
nis puluerulentis præcipuo oriuntur, ſi is vnà includatur, ſi quid enim humoris ineſt, hic ab-
ſorbens ampliat ſiccitatem. Ex quibus nonnulla Plinius repetijt benè, nonnullaq; etiã per-
uertit: Aranei, inquit, conueniunt clunibus, Pariunt Vermiculos ouis ſimiles: nam nec horũ
differri poteſt genitura; quoniam Inſectorum vix vlla alia narratio eſt. Pariunt autem oua ea
in telas, ſed ſparſa quia ſaliunt, atq; ita emittunt. Phalangius tantum in ipſo ſpecu incubat
magno numero, qui vt emerſerit, matrem conſumit, ſæpe & patrem: adiuuat enim incubare.
D Pariunt autem & tricenos, cæterę pauciores, & incubant triduo. Conſummantur Aranei
quater ſeptenis diebus. [d] Scaliger Araneos è ſitu naſci ait. Oua Araneorum, cùm aliquando [d] Lib. 1. de cauſ. plant. cap. 5.
obſeruarem, inueni eſſe multa, modica, liuida, exiguis maculis aſperſa, diuiſa, inuicemq;
ſeparata, mollia, & viſcida, quæ ſi caſu aliquo fuerint perdita, Aranea diligenter inquirit, &
ſui additamentis interioribus & roſtro etiam ea reportat. Vidi item ex vnico ouo multos ac
innumerabiles fœtus procreari, ita exiguos, vt vix oculis percipi queant, attamen quàm
primùm ouo erant excluſi, fila deducebant adeo tenuia, vt nihil poſſet eſſe admirabilius.
Obſeruaui item ſub captæ Araneæ aluo magnam ouorum cumulum adeo exiguorum, vt
atomis comparare licuiſſet. Erant autem candida, & digito compreſſa, crepitum edebant. In-
uenio & apud Abſyrtum, Phalangiorum genus latitans in fœno ſubinde non aliter, quàm
Araneum parere.

VICTVS. E

ARANEA, inquit author de natura rerum, ſucco viuit, ideoq; nulla fame interit.[a] Ariſtoteles Araneos & Apes ſui generis cibo ali ſcribit; Apes enim melle & quibuſdam alijs dulcibus ali: Araneos Muſcarum venatu viuere. » Quas quàm induſtriè venetur, abundè diximus: Meminit iſtius etiam [b] Cicero, dum ait: At quibus beſtijs erat is cibus, vt alius generis beſtijs veſcerentur: ijs aut vires natura dedit, aut celeritatem. data eſt quibuſdam etiam machinatio quædam, atq; ſolertia, vt in Araneolis; aliȩ quaſi rete texunt, vt ſi quid inhęſerit, conficiant, aliæ autem vt ex inopinato obſeruant, & quid accipiunt, id conſumunt. Apibus quoq; maximè ſunt hoſtiles, & cùm præualuerint, vt intexant, alueos enecant: vnde omniſcius poëta cauendum monet, ne

Aut durum Tineæ genus aut inuiſa Minerua
In foribus laxos ſuſpendat Aranea caſſes.

Maiora etiam animalia inuadit, vt refert [c] Ariſtoteles, irretitq; ſuis filis; nam & lacertos paruos aggreſſus circundatos & filis obducit donec cohibeat, mox adhærens morſum defigit. Quicquid ceperit, foris ſugendo euaporare ei mos eſt, ſi eidem credimus, diuq; ſine cibo viuere poteſt. [d] Alibi deniq; Araneos nihil conficere [e] author eſt, neq; recondere, ſed cibum ſolum venatu ſibi acquirere. F

[a] Li.1. Hiſt. cap.1.
[b] Lib.2. de nat. deor.
[c] Li.9.c.39.
[d] Lib.8.c.4.
[e] Li.9.c.40.

AETAS. SENSVS.

[a] CARDANVS Araneos ſcribit parum viuere, vti etiam Scorpiones, & [b] Georgius Agricola nigros qui habitant in terræ rimis ante hyemem interire. Tactu plurimùm vigent: reſidentes enim in medio ſuæ telæ ſubinde ſentiũt Muſcam in aliquam etſi remotiſſimam illius partem impegiſſe. Cùm verò ſenſus externi ſint quinq;, ita quoq; quinque ſunt animalia, quæ nos ijs ſuperant, ſicut ex communibus hiſce verſibus quoq; liquet.

Nos Aper auditu præcellit, Aranea tactu, G
Vultur odoratu, Lynx viſu, ſimia guſtu.

[a] Lib.7. de var.re.c.28.
[b] Lib.de Animal. ſubterran.

NOCVMENTA. DAMNA.

THEOPHRASTVS Araneũ nominat inimicum oleis, & vitibus quoq; communem hoſtem facit. Quantoperè verò domos noſtras operibus ſuis conſpurcent, pręterquam quod nulli non notum ſit, nos ſuprà quoq; nonnihil ex [a] Plauto oſtendiſſimus, apud quem hoc quoq; lego:

Iuſſiu ſceleſte hac ianua hoc ſtercus hinc auferri,
Iuſſiu columnis deijci operas Aranearum?

Sic apud [b] Iuuenalem legimus.

Vere pauimentum, nitidas oſtende columnas
Arida cum tota deſcendat Aranea tela.

Aliud eſt, idq; peſſimum pręcipuè homini Araneorum Phalangiorumúe damnum, mirum H venenum eorum, quod tantæ quandoq; eſt malitiæ, vt peſtiferis ſuis morſibus alia ad loca confugere integram gentem compulerint, quemadmodum apud [c] Diodorum Siculum alioſq; legere eſt. Peſtiferum autem cùm ſit venenum, ingentia, malaq; ſymptomata generat. [d] Ferdinandus Ponzettus Cardinalis, qui de venenis monumentum reliquit poſteris, reddens rationem cur in demorſo ab Aranea domeſtica penis erigatur, exiſtimat venenum Aranei, licet facilè penetret, terreum eſſe tamen, ideoq; flatulentos mouere humores, qui depulſi ad inferiores corporis partes, penem diſtendunt. [e] Plinius quoque Phalangiorum morſu genitale excitari ſcripſit. Phalangia autem non ſolum ictu pernitioſa ſunt, ſed etiam in cibo aut potione ſumpta: inæqualiter vniuerſum corpus, calore, frigore, horrore, prurigine afficiunt, inflammant, tumefaciunt, torquent, ſed cerebrum maximè tentant, vnde ſequitur neruorum diſtentio, tremor, vrinę reddendę aſſidua libido, ex quibus ſymptomatibus deprehenduntur, præterquam quod vomitu eiecta ſub aſpectum cadant.

[a] In Aſinar.
[b] Satyr.14.
[c] Lib.4.c.3.
[d] Li.3.c.14.
[e] Lib.24. cap.9.

A Demorſis à Phalangijs, inquit [f] Dioſcorides, locus quidem ipſe quaſi ab impacto aculeo [f] *Lib.7.c.5.*
rubet, non intumeſcens, nec per ambitum calidus eſt, ſed mediocriter humeſcit. vbi verò
contrariorum occurſu refrixit, conſequitur corpore toto tremor, diſtentiones poplitum &
inguinum, conuulſionibus non diſſimiles. In lumbis collectio exoritur, & perpetua vrinæ
libido laceſſit, multaq; reddendis excrementis colluctatio. Vniuerſa cute frigidus ſudor
emanat, collachrymant oculi offuſis nebulis caligant. Multò plura ſigna commorſorum à
Phalangijs recenſet [g] Paulus, itemq; [h] Aetius. Et Paulus quidem omnia habet, quæ etiam [g] *Lib.5.c.6.*
Dioſcorides, ſed quæ plura habet, elapſa ex Dioſcoride ſuſpicandum eſt. Vnum tamen ſi- [h] *Lib.13.18*
gnum in Dioſcoride corruptè legitur, quòd Paulus non habet, nimirum περὶ τὴν ὀσφὺν
σύλλημα: quid igitur ſit σύλλημα, ego non intelligo, neq; quid alij legerint, conijcere poſ-
ſum, σύνυγμα tamen legendum eſſe puto, vt compunctio circa lumbos accipiatur: & hæc
vox interim tolerari poteſt, donec recta lectio ſe nobis offerat. Porrò quod Dioſcorides ha-
bet aſſidua ad mictionem irritatio, & ſubijcit, difficultas multa circa excrementi egeſtio-
nem, ambiguum eſt an ad excrementi, id eſt περιττώματος, alui egeſtionem referendum ſit,
aut ad vrinæ difficilem excretionem, cùm de aſſidua ad mictionem irritatione antea dixe-
B rit. Paulus certè poſt aſſiduam vrinarum irritationem ad excretionem, mox ſubijcit, qui-
buſdam vrinæ difficultas. De alui verò excremento nihil dicit, vt etiam excrementi vox,
vrinæ ſignificatione Dioſcoridi dicta videri poſſit. Sed iam proſequamur, quæ de Phalan-
giorum ictibus prodidit Aetius, qui loco ſuperius citato ſic habet. Quæ percuſſos à Phalan-
gijs concomitantur, communia ſunt iuxta magnitudinem & paruitatem diſcreta. Morſus
verò tenuis eſt, vt vix conſpici poſſit: tumor autem liuidus, quibuſdam etiam rubicundus:
frigiditas adeſt circa genua, lumbos & ſcapulas, nonnunquam verò totum corpus aggra-
uatur: amplius & dolor aſſiduus adeſt, tremor, pallor, vigiliæ. Quibuſdam verò pudendi
tentigo, & circa caput pruritus, aliquando etiam circa ſuras: oculi humecti, & lachryman-
tes ac caui, & venter inæqualiter eleuatur. Intumeſcit autem vniuerſum corpus, facieſq; ac
maximè circa linguam partes, adeo vt impedito ſermone balbutiant demorſi. Quibuſdam
verò vrinę emittendę difficultas adeſt, cum pudendi tentigine & dolore. Si verò mixerint,
aquoſę ipſorum ſunt vrinę, quędam Aranearum telis ſimilia in ſe habẽtes, & vomitus quo-
que ſimilis. Aliquando verò & per vomitum, & per ventrem talia excernuntur. Cæterùm
C in calidam aquam demiſſi, dolore leuati ſibi videntur: pòſt verò è balneo egredientibus in-
tentum dolet pudendum. Senioribus verò pudendum plurimùm laxatur, ac minimè inten-
ditur. Atq; hęc quidem communiter ad omnium ictus ſequuntur. Si verò Cranocolaptes ali
quem percuſſerit, caput magis dolet, & vertigines conſequuntur, frigus continens, delirium,
corporis iactatio & ventriculi cõpunctiones. Hęc de ſignis ſcripſit demorſorum à Phalangijs
Aetius. Arabes quoq; credunt in vrina, vomitu ac alui deiectione apparere quędam Araneis
ſimilia. Idem de vomitu Conſtantinus Africanus tradit. Nonnulli id fabuloſum exiſtimant
& neutiquam credendum. [i] Ælianus Phalangium vel ſolo contactu, & ſine magno dolore
ſcribit interimere. In Zacyntho eodem [k] authore Phalangiorum morſu percuſſis, bene pe- [i] *Li.9.c.11.* [k] *Lib.17.*
riti harum rerum homines dicunt non ea modò accidere, quę alibi ictis vſu euenire ſolent, *cap.11.*
ſed eadem ipſa etiam omnia acerbiora fieri. Primum enim, vt quis morſus ſit, totum eius
corpus obtorpeſcere, & debilitatum tremore affici & frigidiſſimum eſſe, & vomitũ cum con
uulſione ſubſequi, & mẽbrum genitale ijs intendi. Dolent & auribus vehementer, & ex vtri-
uſq; pedis vola. His autem partibus, quas dixi, ſe dolere oſtẽdunt, admotis ad eas manibus.
Iam porro, quod audiẽtibus terrorem inijcit, & videntibus admirationem mouet, exponam.
D Cùm ab eorum morſu quidam integri atq; intacti balneas, quarũ lauatione Phalangio vul-
nerati fuiſſent vſi, ſubijſſent, aut pedes abluiſſent (vt fit vel fortuito vel ex inſidijs) omnibus
doloribus, quibus torquentur, morſu preſſi, exarſerunt. In Creta etiam Phalangij ſumma vis
eſt, adeo vt ictum hominẽ, ſi [l] Solino credimus, veneno ſuo interficiat. Cęterùm accidentia, [l] *Cap.16.*
quę morſum Phalangiorum concomitari diximus, faciliùs explicari poſſunt, ſi primùm co- *Polyhiſt.*
gnouerimus naturam huius veneni non peculiari tantùm vi aduerſari nobis, ſed qualitate
etiam frigida & ſicca, ſicut tota medicorum Arabum ſchola ſcripſit. Rurſus cùm diuerſa ſym
ptomata diuerſa Phalangiorum genera inferant, priuatim de cuiuſq; veneno etiam aliquid
dicere lubuit. Si itaq; Rhagion lęſit, plaga vix viſu deprehẽditur: nã & ictus non ita magnus
eſſe poteſt, quòd Phalangia omnia exilia ſint. Oculi & genę rubeſcunt, quod ſignum eſt ma
lignitatis veneni cõiũctę cũ qualitatibus frigidis & ſiccis, quemadmodũ dixi, ob quas horror
vniuerſum corpus inuadit, cum frigore & conuulſione ſingularum ipſius partiũ, quod cõtin-
git non tantùm quia nerui frigiditatẽ veneni iã ſentiunt, ſed malitiã etiam, quò fit vt partes
generationi deſtinatę leſę & debilitatę, ſemen effluere ſinant. Ob hanc ipſam frigiditatem

Digitized by Google

qui ab Aſterio læſi ſunt, ſtatim fremunt & caput ſomno aggrauatum habent, & omnium ner E
Mala à cæruleo. uorum, & ligamentorum relaxationem patiuntur & debilitatem. Cæruleum etiam vtpote
omnium pernitioſiſſimum horrenda ſymptomata comites habet. Dolorem enim cordis in-
ducit (quod commune eſt omnibus venenis, quæ qualitate occulta ſunt exitioſa) & præter
grauem ſoporem, vomitus Araneorum textis ſimilis erumpit, idq; fit ob venenum, quod
Dyſderi. humores corporis iam in ſuam naturam conuertit. Dyſderi autem præter accidentia ſuprà
poſita ingentem in vulnere tumorem excitat, quia partem læſam grauis dolor moleſtat, qui
Myrmeciō. ſanguinem eò attrahendo eam in tumorem attollit. Myrmecion porrò eadem prorſus ha-
bet accidentia. Sed quod Scarabæos refert, linguæ impedimentum affert, ita vt exactè ſer-
monem non explicet. Venenum etenim non linguæ tantùm, ſed pulmonibus etiam & gut-
turi, quæ ſunt vocis & pronunciationis inſtrumenta, iam communicatum eſt: de Cranoco-
laptæ veneno ex Aetio diximus; eius autem cum poſterioribus ſymptomata eadem ferè eſ-
ſe ſolent: nam quemadmodum idem refert Aetius, non differunt Phalangia niſi ſecundum
Tarantulæ ictus mala. maius & minus. Iam verò à Tarantula, (quæ & ipſa Phalangij ſpecies eſt, vnde Phalangium
Italicum Scaliger doctiſſimus appellauit,) icti variè & diuersè torquentur: ſiquidem alij
perpetuo canunt, alij rident, alij plorant, alij clamitant, alij dormiunt, alij vigilijs afficiun- F
tur, pleriq; vomitionibus laborant, nonnulli ſaltant, ſunt qui ſudant, alij tremebundi fiunt,
quidam pauoribus infeſtantur, & alij alia patiuntur incommoda, fiuntq; phreniticis, lym-
phaticis & maniacis ſimiles. Quæ quidem ſymptomata tam varia, ac diuerſa non aliunde
prouenire dicendum eſt, quàm ex vario horum animalium veneno, aut ex demorſorum
hominum temperamentis. Nam atra bile tentatis, pro eorum temperaturis omnia hæc ac-
cidiſſe conſpeximus: tametſi non deſint, qui putent Tarantulæ venenum dietim vel horatim
immutari, fieriq; ob hoc, vt tam varijs ſymptomatibus vexentur, qui ab ea iciuntur. Taran-
tulam à Taranto oppido dictam Apuliæ diximus, quòd eo loci plurima degat. Matthiolus
haberi etiam Tarantulas teſtatur in maritimis Senenſibus Tyrrheno littori adiacentibus, &
Romano agro frequentes, veruntamen non perinde ac in Apulia numeroſas. Degunt in-
ter ſegetes in quibuſdam terræ cauernulis, è quibus interdiu exeuntes, ſæpe eos meſſores
iciunt, qui huius inſidiæ ignari crura ocreis non munierunt. Idem Matthiolus ictos ſe vidiſ-
ſe ait nonnunquam in plateis iacentes, & in xenodochijs, qui prædictis affectibus torque-
bantur: de cura eius, Phalangiorum & Araneorum pòſt dicam. Cæterùm quanquam tan-
ta venenoſitate famoſa ſint hæc animantia: ſunt tamen Indiæ populi Cumanæ inſulæ inco- G
læ, qui ex Araneorum eſu nullam percipiunt noxam, & Albertus Magnus tradit in Colonia
Agrippina puellam ſe vidiſſe, quæ in trimatu parietibus arreperet Araneas venatura, quas
[m] *Lib. 4. de cauſ. plant.* voraret, eoq; ſibi genere oblectarata, inſigniter aleretur. Simias etiam vidit [m] Scaliger nul-
li Araneo parcere. Sunt & auiculæ quæ Araneorum vſu pulchrè purgantur, quos ſanè ne-
mo ſanus homini offerat vel alimenti vel etiam purgationis cauſa. Anno 878. in Gallijs mul
ti fame, morſibus Aranearum, luporumq; rabie interierunt.

CVRA DEMORSORVM AB ARANEIS: PHALANGIIS ET TARANTVLA.

ALBVCASIS curationem omnium Phalangiorum licet diuerſa ſint, ean- H
dem eſſe atteſtatur, & Aetius omnes à Phalangijs percuſſos iuuari ait aſſi-
duis balneis: ictum etiam locum ex trifolij bituminoſi decocto, cùm oleo
proluitur, totum verò corpus ex cerato liquidiſſimo pinguefieri. Iuuari
item fomento ſpongiarum in calido aceto tinctarum, & plagæ continuo
adhibitarum: cataplaſmata etiam conuenire: bulbos, ſanguinariam, por-
rum, furfures aceto incoctos, hordeaceam farinam incoctis cum ea in vino, aut melle lauri
foliјs, rutam, groſſos, caprinum ſtercus cum vino, amaracum cum aceto, ſyluestrem rutam
[a] *Lib. 2. cap. 3.* cum aceto, & cyperum. [a] Dioſcorides verò Phalangiorum, inquit, ictibus ficulneum cine-
rem adiecto ſale trito & vino imponere oportet, aut radicem ſyluestris punicę, quàm tenuiſ-
ſimè tritam, aut ariſtolochiam cum hordei farina & aceto ſubactam. Vlcera aqua maris pro-
luenda aut apiaſtri decocto, foliaq; eiuſdem illinenda. Lauacris perpetim vtendum & pro-
pinandum abrotoni ſemen, aniſum, Ariſtolochiam, cicer ſyluestre, cuminum Aethiopicum,

A cedridas tritas, platani corticem, & trifoliæ herbæ ſemen, priuatim autem ſingulorum ex
ijs binas drachmas dare cum vini hemina conuenit. Item myricæ fructus & chamæpityos,
& viridium cupreſſi pilularum decoctum admiſto vino. Sunt qui fluuiatilis cancri expreſſi
ſuccum eum lacte aſſumpto apij ſemine, confeſtim moleſtijs liberare prodant. Totam quo-
que Phalangiorum morſus curationem ad verbum hinc tranſcriptam, etiam Paulus habet:
& eſt Dioſcoridis lectio paulo integrior, quàm Pauli, in quo leues quædam mendæ haben-
tur. Vnum ſaltem chamæpityos ſemen vſum, & per ſe & cum ruta ac pipere ex vino præſcri-
bit bibenda. Cæterùm Dioſcorides varijs in locis plura alia medicamenta intus in corpus
ſumenda aduerſus Phalangiorum morſus commemorauit præter ea, quæ hoc capite ſpecia-
tim retulit. Ea autem ſunt ſi ſummatim colligantur, myrti baccarum ſuccus ex vino potus,
ſuccus item foliorum mori cyathi menſura, lixiuium è fiei vel caprifici cinere paratum, aſpa-
ragi radicum decoctum, agreſtis lactuca, coris ſemen, hederæ ſuccus ex aceto potus, ruta ex
vino hauсta, hieracium, dauci ſemen, melanthium drachmæ pondere ex aqua potum, apari-
ne, melyſſophyllum, hyacinthi radix, & ſedum minus. Quæ verò ad idem exterius illinenda
commendauit, hæc ſunt, mullus piſcis diſſectus, maluæ decoctum, aqua marina, & marino-
B rum iuncorum tenella folia. Eadem penè omnia ac præterea alia remedia aduerſus hæc ea-
dem Phalangia legere eſt apud Plinium varijs quoq; in locis, nimirum ſemen tamaricis dra-
chmæ pondere, mora rubi bibiti cum melle, origanum ex vino albo tritum, & in potione
ſumptum, elioſelino vis priuata contra Araneos, baccæ lauri cum vino ſumptæ, vitex illi-
ta, ruta ſatiua & ſylueſtris, crocum ex poſca, iris ex eadem, polemoniæ radix, verbenaca cum
vino aut poſca, aizoum, folia anagyri in vino drachmę pondere, phalangij folium vel flos,
radix Smyrnij, caſtoreum ex mulſo, ita vt vomitatione reddatur, aut vt retineatur cum ruta,
mullus piſcis illitus, ſumptusq; in cibo; bulborum ſatiuorum ſemen potum in vino; vini fex
ſicca vel madida illita, cupreſſi radix cum folijs trita potaq;, hederæ radicis ſuccus in aceto
potus. melyſſophyllum præſentiſſimum eſt contra ictus Apum, Veſparum, & Araneorum,
& Scorpionum, de eadem herba Macer cecinit:

Auxilium præſens Apum fert ictibus illa
Ictus detrita tegitur ſi protinus herba
Hocq́ modo quos Veſpa nocet, vel Aranea, curat.

Lullius tradit, ſi quis caſu ederit Araneam, & ſtatim vinum meliſſæ ſuperbiberit veneno
C lædi non poſſe. [b] Plinius verò Secundus aduerſus omnia Phalangia vinum merum bibi iu- [b] *Li. 3. de re*
bet, acetum calidum in ſpongia quàm ampliſſima imponi, ita vt tres ſextarios habeat aceti, *med. cap. 56*
ſextantem ſulphuris. Radicis hederæ ſuccum bibi, item ſuccum mororum rubi, Gallinacei [c] *Lib. 5. de*
cerebrum cum piperis exiguo imponi, deniq; addi in poſcæ potione fimi pecudum cineres *re med.*
ex aceto. [c] Cornelius Celſus ad Scorpionis & Aranei ictum, allium cum ruta rectè miſceri
voluit, exq́; oleo contritum ſuperimponi. Et eodem libro ſi Phalangium, inquit, nocuit,
præter eam curationem, quæ manu redditur, ſæpe homo demittendus in ſolium eſt, dan-
dusq́; ei myrrhæ, & vuæ taminiæ par modus ex paſſi hemina, vel radiculæ ſemen, aut lolij
radix ex vino, & ſuper vulnus furfures ex aceto coctæ, imperandumq́;, vt is conquieſcat.
[d] Apuleius antiquus etiam medicus ad morſum Araneorum, quos eo teſte Græci Phalan- [d] *Lib. de vir*
gios vocant, herbæ verbenacæ ramulos ex vino decoctos & contritos, deinde quod acetaue- *tutib. herb.*
rit, plagæ, inquit, impones, & aperiet: poſtea crudam cum melle contritam in ulcus auda-
cĭter inſertam maturè ad ſanitatem perdueere, certus auctor affirmat. Sic ille. Oribaſius ad
Phalangij morſum laudat cataplaſma ex pultibus hordei, & ius in quo coxerit lupinus ad
locum ponit, donec eſchara leuetur: cùm ſe eleuauerit, medicamen ſuperponit, nimirum
D adipem anſerinum & coagulum caprinum, rutam agreſtem & oleum, terendo commiſcet in
ampulla vitrea ad ſolem vel ad focum calfacit & vngit; item vetonicæ drachmas tres terit
cum vini heminæ tertia: item ariſtolochiæ longæ drachmam vnam in vini hemina ſæpe bi-
bendam dat. Cùm nuper muliercula incauta deuoraſſet Araneam, & circa os ventriculi af-
fligeretur, reſina abietis ſumpta, mox dolore, & malo omni liberatam ſe retulit, vti refert
[e] Ioan: Moibanus. Hierobotane vires habet acres, facit teſte Dioſcoride ad ſerpentis mor- [e] *Lib. 2. Pa-*
ſum, & Aranearum vulnus recens ſuperpoſita curat. Tragoriganum maiorem, quàm origa- *rab. ca. 151.*
num, virtutem & efficaciam habet in ratione medicinæ. Hoc ex vino albo tritum, & in po-
tione ſumptum, Scorpionum & Aranearum venenis reſiſtit & ſerpentes fugat. Centaurea
quoq; Araneæ morſibus prodeſſe legitur in libro qui Galeno aſcribitur, de viribus centau-
reæ. Formicæ quinq; potæ contra omnium Phalangiorum morſus auxiliantur. Tumorem
ex Araneorum ictu prouenientem ſedat emplaſtrum de Muſcis factum, ac dolenti loco ap-
plicatum. Laudatur & adeps humanus loco affecto illitus. Teſtudinum ſanguis teſte

[f] Plinio

f Lib. 32. c. 4. Plinio [f] contra ſerpentium omnium,& Araneorum,& ſimilium,& ranarum venena auxilia- E
tur. Coagulum quoq; agni in vino bibitum, Aranearum morſum ſanat. Idem facit cinis vn-
gulæ arietinæ cum melle impoſitus loco puncto, vel commorſo. Stercus capræ diſſolutum,
& ſuperpoſitum perfectè ſanare voluit Kiranides: propriè verò contra morſum Aranearum
cerebrum Gallinæ potum teſte Raſi prodeſt. Idem facit cerebrum capi cum pipere in vino
dulci ſumptum: cerebrum item arietis cum melle. Bufonius lapis (crapaudina dictus) ſuo
contactu, & blando attritu inflationes à venenatis beſtijs illatas diſcutit, ac virus omne eli-
cit: vnde ſi Sorex, Aranea, Veſpa, Scarabæi, Glires, aut aliud animal venenoſum parti alicui
damnum intulerit, admoto lapide eo dolor miteſcit ac tumor omnis ſubſidit. Poſſunt modò
ex huiuſmodi ſimplicibus compoſita parari medicamenta, quale eſt in primis theriaca dia-
teſſaron iſthæc Auicennæ. Accipe gentianæ Romanæ, baccarum lauri, ariſtolochiæ longæ,
myrrhæ, ſingulorum par pondus, terantur & conficiantur cum melle, doſis eſt, drachma vna:
confert puncturæ Scorpionum, Aranearumque & morbis frigidis. Theriaca alia Raſis ad
morſus Rutelæ. Accipe nigellæ drachmas decem, cumini, dauci, ſingulorũ drachmas quin-
que, ſeminis harmel, ideſt, rutæ pratenſis, gallarum cupreſſi, ſingulorum drachmas tres, ſpicę
Indicæ, baccarum lauri, ariſtolochiæ rotundæ carpobalſami, cinnamomi, gentianæ, ſeminis F
andacochæ, ideſt, trifolij, ſeminis apij ſingulorum drachmas duas, conficiantur cum melle,
ſumitur ad nucis magnitudinem ex vino. Alia, Recipe fæcis vini drachmas ſex, ſulfuris ci-
trini drachmas octo, ſeminis rutæ drachmas tres, caſtorei, ſeminis erucæ ſingulorum drach-
mas duas, informentur cum ſanguine teſtudinis marinæ: doſis eſt duarum drachmarum cum
vncijs quinque vini. Antidotum quæ dolorem ſedat ijs, qui à Phalangijs, Scorpionibus cęte-
riſq; reptilibus percuſſi ſunt, recitaui ex Galeno in Scorpio. Nec deſunt alia compoſita me-
dicamenta ab alijs authoribus tradita, quæ ſi quis videre & habere cupit, Galenum conſulat
libro ſecundo de antidotis, vbi valentiſſima deſcribuntur antidota ad Phalangiorum ictus, è
pluribus veterum claſſicorum medicorum monumentis excerpta. In ſumma tamen legitima
Andromachi theriaca, & Mithridatiũ contra Phalangiorũ morſus præſtantiſſima cenſentur.
Sed hoc minimè prætereundum, remedium eſſe aliã Araneam, aut Phalangiũ percuſſo oſten
g li. 2. c. 57. dere, vel contritam vulneri imponere: quemadmodum de Scorpione etiam diximus. [g] Ælia-
nus ſcribit Pſyllos ſerpentium, & Phalangiorũ hoſtes haberi. Si Bupreſtim aut Phalangium
Equi morſi cura. eſitarit equus (vt de veterinis etiam aliquid dicamus; quæ ſępius ab hiſce Inſectis nocentur)
cum fœno venter incenditur, cibi faſtidium vrget, ac totus hoc pabulo diſtenditur, item cre- G
brius alui excrementa feruntur, paulatimque ſpiritum elidit. Cui ſic ſuccurritur, illigatum
caput reflectitur, venæ quæ ſupra nares tendunt, reſcinduntur, quo ſanguis extra per os pro-
fluat, braſſica cocta cum garo & oleo datur voranda. Si ſerpens aut Araneus mus, inquit Pe-
lagonius, morſum intulit, aut Phalangium ictų ſæuijt, terra è Formicarum latibulis petita
prodeſt, ſi cum vino infundatur, eaq; vulnera defricentur. Si in itinere contingat, equum vi-
rulentum vulnus accipere vbi accommodata remedia non licet oſtendere, piperis albi grana
triginta cum vini veteris ſextario per corniculam faucibus inſeres, vel thymum herbam tri-
ta ex vino præbebis. Fertur contra ictus omne genus animalium, quæ noxium virus eiacu-
lantur, auxilio eſſe radix haſtulæ regiæ cum vino vetere trita, & indita vulneri: idem pręſtant
diſſecti Hirundinum pulli, & plagæ admoti. Hirundinis nidum cum vino vetere tritum lo-
cis, quæ dentium iniuriam ſenſerunt, imponi prodeſt. Morſibus Phalangiorum, aut muris
Aranei tuſa malua tritaque imponitur. Abſyrtus & Hierocles etiam ſcribunt pecus ſi Pha-
langiorum progeniem improuidè deuorarit, in diſcrimen adferri, ſæpeque ſibi vorax mor-
tem hoc eſu conſciſcere. Remedio verò eſſe vinum infuſum cum pipere, vel thymũ, aut cerui
coagulum ex eodem. Si Phalangium nocuit, his notis aiunt deprehendi: Intabeſcit corpus, H
papulæ quædam proſiliunt furunculis non diſſimiles: vrina fertur Araneas quaſdam oſten-
dens: cibum faſtidit, aut exiguum admodum capit. Præſens verò volunt eſſe remedium læ-
ſum locum, qua punctionis ſenſus repręſentatur, inurere. Idem Hierocles, cùm Phalangium
morſus impreſſit, piperis, herbæ pedicularis, ſingulorum vnciam, pyręthri ſeſcunciam leuiſ-
ſimè teri iubet, & faucibus inſeri. Idem ſi iumentum Phalangium deuorarit, aut morſu vul-
nus intulit, genitalia, inquit, tument, vrinaque araneoſum quiddam videtur referre; quin-
etiam totum ſudore digeritur. Curandi ratio hæc eſt: ſi vulnus fecit, id circuncidendum, quò
virus ex eo deſtillet: dein adurendum. Sin deuorarit, ijs remedijs pugnandum, quę etiam
valebunt ſi Phalangium mordicus inuaſit. Ariſtolochia cum vino trita infunditur, itidem
ſylueſtris apij ſemen: ſi non extet, in eius locum ſatiui ſemen ſubſtituatur. Baccę lauri tritę
in duabus heminis vini affuſo roſaceo per os demittuntur. Calido diuerſetur equili, deinde
in balneum deſcẽdat, & calida perfundatur aqua. Cremor ptiſanę pro cibo cedat, aut tenerę
lauri

Digitized by Google

A lauri frondes pabulo ſint. Fœnum optimum miniſtretur, calida detur potanda, quo ad dolor ſe remiſerit; qui poſtquam conquieuit, tum ambulationibus committatur: vulnus, vti dictum eſt, adurendum, medicamen infundendum, donec ad ſanitatem peruenerit. Atque hæc de Araneorum Phalangiorum vè ictus cura. Eſſe præterea ex eorum genere diximus, quæ in Apulia, & Hetruria Tarantulæ vocantur, de quibus, cùm & ſymptomata, quæ ſuo morſu inferunt, retulerimus, vt curentur quædam dicenda reſtant. Earum hiſtoriam nobis deſcripſit Alexander [h] ab Alexandro his verbis: Theophraſtus philoſophus præſtabili vir ſapientia, academiæ poſt Ariſtotelem ſucceſſor, in rebus Phyſicis, & mathematicis magna doctrina, & æſtimatione fuit. Eum literis mandaſſe accepimus, quibuſdam viperarum morſibus cantus fidicinum, aut tibiarum, atque alia organa artis muſicæ modulatè adhibita, aptiſſimè mederi: quod & Aſclepiades medicus literis prodidit, qui phreneticos mente imminuta, & valetudine animi affectos nulla te magis, quàm ſymphonia, & vocum concentu, ac modulis reſipiſcere, & ſanitati reſtitui cenſuit. Fertur quoque Iſmenias Thebanus plures Bœotiorũ iſchiadicos, & coxendicum dolore laborantes intentione tibiæ bonæ valetudini reſtituiſſe. Tanta hominis naturæ cum harmonia cõſenſio eſt, quod cùm credi vix poſſet, nuper id nobis cùm

[h] lib. 2. dier. genial. c. 17.

B caſu ad id incideremus, pro explorato, & comperto fuit: ſiquidem à Tarantula, ideſt, Phalangio percuſſos, quos vulgo Tarantatos dicunt, haud aliter ex ancipiti morbo conualeſcere vidimus, quàm ſi tibicen vel cithariſta iuxta eos, diuerſos modulos incinat, vt pro veneni qualitate, ita harmonia & audiendi illecebra capti, venenum illud ex intimo corpore dilapſum effundant, aut ſenſim per venas diffuſum dilabatur. Tarãtula enim Aranei genus eſt, dirum animal tactu peſtilens, eam ſi caſu ſpectes, futilem & ſine noxa putabis, & ſanè aliquo anni tempore minimè pernitioſa, aut exitialis, vix aliquid neruorum, aut virium ad nocendum habet. Cùm verò æſtu anni flagrantiſſimo, aſſiduo ſole Apuliæ campos, vbi peculiare hoc malum exiſtit, torreri cœptum eſt, tum maximè ſeu afflatu noxio, ſeu æſtu accenſa, morſu virulento peſtiferam perniciem affert; cui tanta malo vis eſt, vt quemcunq; morſu percuſſerit, niſi celeri remedio ſuccurratur, aut ſtupor exitialis primo, deinde certa nex ſubſequatur neceſſe eſt: aut ſi qui fortè vitæ damnum euaſerit, veluti abalienati mente & ſemiuiui, cõtinuò ſtupore & hebeti ſenſu oculorum auriumque affecti, vitam miſerabilem ęgerrimè ducant. Huic peſti & tam pręſenti malo quantum prouideri humana diligentia valuit, vnum hoc ſalubri remedio eſſe compertum eſt, ſi protinus tibicen aut cithariſta varios concinat modos:

Tarantulæ morſus mira cura.

C tunc enim morbo eiuſmodi percuſſus, qui moribundus, & ſermonis, & oculorum ſenſus amiſerat, quique nec ingredi, nec fari, neque aliquo ſenſu frui valuerat, mox vbi tibiam, aut citharam admotam propius audit, illo miti ſono & concentu captus, & demulſus, uelut è graui ſomno excitus oculos attollit parumper, mox ſe in pedes erigit, ac ſeſe recipiens, paulatim pro modulo & pulſu ſonorum, ſeruata pſallendi lege ingreditur. tunc enim inaugeſcente ſono & quaſi permulſis animis, & confirmatis, exultabundus maximo niſu atque impetu in ſaltus geſtuſque, nec indecoros, neque à pulſu citharę diſſonos erumpit: ita ut etiam rudes, & ignaui, pſallendi modos docti in ludo videantur. Memoria repeto, dum per loca illa diutino ſitu ſquallida, & ardore ſolis feruentia, cum aliquot comitibus iter intenderem, vndique oppida & vicos, alia tympanis, nonnulla fiſtulis, pleraq; tibicinæ circunſonantia audiſſe: cuius rei cauſam quærentibus nobis relatum eſt, Tarantulæ morbo affectos vndique per oppida curari. Cùmq; eius rei gratia in pagum quendam diuerteremus, inuenimus adoleſcentem morbo eiuſmodi affectum qui velut repentino furore ictus, & mente abalienatus corporis motu non indecoro, & manuum pedumq; geſtibus ad tympanum pſallebat non inconuenienter, neque vehementius modos acciperet, quaſi illo pulſu demulceri animus, & leniri

D dolor videretur, ſenſim & placidè aures tympano admouere, mox caput, manus & pedes crebro motu concutere, & demum in ſaltum ſe attollere videbamus. Quæ res cùm ludo, & riſu digna viſa foret, interim is qui tympanum pulſabat, ſonitu parumper intermiſſo, pauſam fecit. Atque illum morbo affectum vbi præcentio illa quieuit, veluti attonitum ſtupentiq; ſimilem repentè animo linqui & omni ſenſu deſtitui cernimus. Rurſus reſumpto tympano, vbi primùm modulos audiuit, priſtinas illum vires reſumere, & acrius in choreas inſurgere ſpectabamus. Creditum eſt, quòd à verò non abhorret, vim illam veneni virulento morſu, & ſanie conceptam, harmonia & vocum concentu per totum corpus diffundi, atque inde ſato neſcio quo dilabi, & exinaniri. Ideo illos qui morbo huiuſmodi laborarunt, ſi quid reliquiarum reſiduum fuit, quòd penitus curatum non ſit, ſi quando ſono extrinſecus, vel concentu illorum aures affici contigerit, veluti mente conſternatos, toto corpore & animo concuti ac manibus pedibuſque geſtire compertum eſt, donec vis illa tabifica penitus extincta fuerit. Hæc itaque Alexander ab Alexandro. And. Matthiolus quoque oculatus teſtis ſcribit

auditis

auditis lyricis inſtrumentis, vel tibiarum ſono, primò ſtatim occurſu ictos à Tarantula à languoribus ceſſare, & in medium tripudiare & ſaltare incipere, tamque diu rem proſequi, ac ſi ſani eſſent, & nullo vnquam tenerentur dolore: præterea quod ſi eueniat, vt tibicines tantillum conquieſcant, ac interponant, non multo poſt tempore in terram concidere, & ad priſtinos redire languores; niſi tam diu indeficiente ſonitu ſaliant atque tripudient, donec veneni virus, partim inſenſibiliter per cutis meatus, partim per ſudorem exeat & diſcutiatur. Ob id igitur tibicines teſtatur ſtipendio conduci, alternatimque mutari, vt abſque vlla ſonitus intermiſſione, tamdiu tripudient demorſi, quouſque penitus curati quieſcant: eùm tamen, dum hæc aguntur, ſint, qui antidotis eos corroborent, nimirum theriaca, mithridatio, & alijs, quæ venenoſorum morſibus aduerſantur. Cardanus [i] rationem inueſtigaturus cur tam peſtilens morſus ſaltatione ſanetur, nihil mirabilius, inquit, eo Aranei genere, quòd vocant Tarantulam qui demorſos morte per lethargum occupat. Remedium palam eſt ex muſica, ſeu quòd illa dormire prohibeantur, vt tubarum ſtrepitu, ſeu quod optimum eſt, ad ſaltandum incitentur: nam ſaltando veternus diſcutitur, & cum eo ſimul venenum, quod natura frigidiſſimum eſt. Nam & apud Platonem in Phœdone inducitur quies Socrati à carnifice imperata, vt cicuta illum occidere valeat. Non igitur muſica, ſed labore venenum diſcutitur: at ad laborem incitantur vario muſicæ genere, velut & pueri, & amentes. Sic Cardanus, aduerſus quem ſic Scaliger: [k] Phalangij ſpeciem eſſe Italiæ peculiarem tibi ſcribendum fuerat. Quod veritate ſua prætexet ſubtilitatem. Plinius enim Phalangium Italiæ ignotum eſſe dicit. Ea in ore tractu meridionalis penè toto inuenitur, ſed innoxia. In terra Apulia, cùm frequens, tum venefica. Quare à Tarento vrbe, Tarantula nominata eſt. In ſulcorum ſquallore latitans imprudentes, vel meſſores, vel venatores pungit. Eam ob cauſam interfuit indigenarum, munimenta pedum excogitare. Itaque ocreolis calceati metunt. Cęterùm quem lethargum afferat eorum morſus, non intelligo. Nam qui lethargum patiuntur, inertes, languidi, ſoluti, denique νωθροὶ ſunt. Eorum modus vnus omnium. At qui læſi ſunt à Tarantula, non vnum eſſe eorum modum, ex Apulorum opinione palam eſt. Arbitrantur enim quot in hebdomadæ ſunt dies, tot eſſe noxarum ſpecies à beſtiola illatarum. Præterea non omnes obliuione, vel putri ſomno premi, noſtrati quoque prouerbio manifeſtum eſt. Quippe alacriorem quempiam animoue inſolentiore ac diſſolutiore cùm videmus; eum Tarantulæ morſu appetitum dicere conſueuimus. Aliqui ſopore occupantur, ſed non pauciores perpetuis vigilijs diſtrahuntur. Alij flent: alij riſu diffunduntur. Quidam currunt, nonnulli inertes ſedent. Sunt qui ſudent, qui vomant, qui inſaniant. Quare non defuere philoſophi, qui putarent, Tarantularum tot eſſe ſpecies, quot hæc agnoſcerentur accidentia. Mihi aliter videtur. Quemadmodum ebrietas non vnius eſt modi, ſed ſua cuique pro natura, & inſtituto, flent, rident, ſilent, blaterant, dormiunt, diſcurrunt, verberant: ita ex hoc morſu euenire. Rectè tu muſica curari, negas. Labore namque & ſudore, tum vincitur, tum expellitur venenum. Cęterùm tibi illud procurandum fuit. Quamobrem ſomnolenti illi muſica excitantur. Viſi ſunt à nobis languidi, ſolutiq; in tantum accendi calorem ex Aſcauli ſono, vt ſaltando laſſarent oculos ſpectatorum. Sedatur interea dolor & veneno à corde reuulſo, & aliorſum diffuſo, & amota mente à ſenſu mali. Sublata muſica non continuò, ſed pedetentim morbus redintegraſcit. Repetita aboletur. Interea curantur antidotis. Quorum vnum præter cætera tibi narrare conſtitui. Ariſtolochiæ rotundæ, mithridati, ſingulorum vncias duas: terræ ſigillatæ vnciam ſemiſſem, Muſcas, quæ de napelli frondibus victum capiunt, duodeuiginti: ſucci citri quantum ſatis. Namque vel aduerſus hoc maleficium, vel contra quemuis alium morſum nulla cum hoc eſt comparanda theriaca. Alia eſt ab hac diuerſa, quippe lacerti facie, quam quod ſub terra lateat, à Romanis putant Terrentulam nominari. Eam non vidi. Si eſt, vt aiunt, nigra, luteis maculoſa notis, Stellionem puto. Vnde Latina vox. Græci Aſcalaboten, Vaſcones Blandam, fortaſſe quaſi βλάπται. Horreorum enim peſtem autumant. Græcis etiam γαλεώτην eſſe, ſcripſit Plinius, & Coloton. Hucuſque Scaliger.

[i] Lib. 9. de ſubtilit.

[k] Exercit. 185.

Antidotus ad morſum Tarãtulæ.

Tarantula alia.

B E G H

EPI.

EPITHETA.

PAVCA admodum Araneæ, ſiue Phalangis inuenio epitheta. φάλαγγες αἱ λεγόμεναι καματηραί, (id eſt Phalanges dictæ laborioſæ) Scholiaſtes Ariſtophanis. Araneam verò Lydiam vocauit Iuuenalis propter Arachnem puellam, quæ in hoc Inſectum à Pallade immutata eſt iuxta poëtarum fabulas. Ea enim erat Lydia. Propterque eandem audax nominatur à Claudiano, quòd auſa eſſet certare cum Pallade, & Virgilio inuiſa Mineruæ: Martiali vaga, fortè quod vbique vagetur, Propertio putris, ſublimis Tibullo: arida propter telam aridam quam texit, Iuuenali.

DENOMINATA.

B

Ἀραχνοειδὴς, Aranei formam habens, vel telæ Araneæ ſimilis, vnde ἀραχνοειδὴς χιτών, oculi tunica quædam à medicis dicta propter tenuitatem, quæ tunica & ὑαλοειδὴς, & ἀμφιβληστροειδὴς vocatur teſte Ruffo Epheſio. Eſt autem tunica humoris cryſtallini, ſemicircularis tantùm, ipſum dimidium ab anteriori duntaxat parte ambiens. Nulla enim parte poſteriorem cryſtallini humoris ſedem contigit, ſed ab anteriore humori ipſi cryſtallino proxima eſt tenuis, & admodum pellucida, & venulis intertexta, Aranearum telæ non diſſimilis, vnde nomen accepit. Ἀραχνιώεις, ab Aranea contextus. Ἀραχναῖος ad Araneam pertinens, aut ab Aranea factus: vt ἀραχναῖος μίτος in Epigrammatibus, & ἀραχναῖα νήματα, & ἀράχνειος pro eodem, vt teſtatur Suidas. Ἀραχνεός quoque idem Suidas ex Callia citat, quod quidem non exponit, eandem tamen cum præcedentibus ſignificationem habere videtur. Ἀραχνώδης Araneoſus: citatur in Lexico veteri ex Ariſtotele, [a] exponiturque Araneæ ſpeciem imitans. Latina voce vtitur Plinius: [b] Huic ſimilis eſt ſpina illa quam Græci acanthron vocant, minoribus multo folijs, aculeatis per extremitates, & araneoſa lanugine obductis. Araneoſæ

Arachnoidis tunica.

[a] li.5.c.23.
[b] li.21.c.15

C vrinæ dicuntur in libro de ſignificatione vrinæ ex Hippocrate, cum pingnedines ſupernæ innatantes Aranearum telis ſimiles ſunt, eæ colliquefactionis ſignum ſunt. Tales vrinas in demorſis ab Araneis Phalangijſque apparere Arabes volunt. Ἀραχνιόω, & paſſiuum ἀραχνιοῦμαι Araneis ſqualleo, Araneis vitior, vt annotat Budæus citans hoc ex Ariſtotele exēplum de Apibus: Ὅταν γὰρ μὴ ἔχωσιν ὅ,τι ἐ προσπορεύονται ἢ προσκαθίζωσιν, ὅτ' ἀραχνιοῦνται τὰ κηρία. Araneari Gaza interpretatus eſt. Sed ἀραχνιόω in veteri lexico eſt Aranei ſpeciem refero. Ἀράχνιον & tela ea eſt, quam texit Aranea, & ipſamet etiam Aranea, quemadmodum in ſynonymis diximus. Eſt ἀράχνιον etiam, vt apud Latinos Araneum, vitium oliuis, & vitibus peculiare. Theophraſtus: [c] Oritur, inquit, & alius morbus oleis, qui ἀράχνιον (Gaza Arachinium vertit, vt non ἀράχνιον, ſed ἀραχίνιον legiſſe videatur) appellatur. Naſcitur enim hoc & fructum abſumit. Plinius: [d] Araneum vocant, cùm veluti telæ inuoluunt fructuum & abſumunt. Hinc Ambroſius Calepinus Araneum eſſe ait, quod textum eſt ab Araneis, telam ſiue rete Araneorum: neque enim in hac ſignificatione Aranea dicendum eſſe vult, quod inquit, vſque adhuc falsò hic notatum fuit. Repudiat enim hoc primùm Latinè loquentium vſus, deinde etiam authoritas Corn. Frontonis qui apertè ſcribit, Araneam eſſe

Vrinę Araneoſæ.

[c] li.4. Hiſt. plant. c.17.
[d] li.17.c.24

D quæ texit, Araneum quod textum eſt. Cęterùm nos aliter ſentimus, vt nonnullis exemplis in ſynonymis oſtendimus. Muris genus quoddam eſt, quod μυγαλῆν Græci, Araneum Latini appellant. Hunc è muſtelarum genere eſſe multi inquiunt, quod non probo. Etenim mus Araneus, vt Aëtius, inquit, colore quidem muſtelæ ſimilis eſt, magnitudine autem muri. Os verò oblongum habet & exiguam caudam: dentes ei tenues, duplici ordine nati in vtraque maxilla, quò fit, vt quatuor dentium ordines habeat. Aiunt ſi orbitam tranſierit, ſtatim mori. Sipontinus velut etymum nominis explicaturus, mus Araneus, inquit, exiguum animal eſt atque leuiſſimum, Aranei modo per tenuiſſimum filum, gladijuè aciem impunè ambulans. Ego potiùs Araneum à vi veneni dictum coniecerim, ut uulgo etiam Araneum piſcem, cuius uenenoſæ ſunt ſpinæ, ſi pungant, Venetijs nominant: & tale quid innuere uidetur Syluaticus, cùm ſcribit: Mugali, id eſt, draco marinus, eſt animal venenoſum, puſillum, muri ſimile. Plura de hoc animali dicemus in hiſtoria quadrupedum. Orchis Ἀραχνίτης (perperam andrachnitis in excuſſis exemplaribus legitur) Lobelio nominatur, quod flores ferat

Mus Araneus.

Orchis Arachnites.

figura

figura Aranearum, unde Belgæ Spinnecoppen, hoc eſt Araneas uocari ait. φαλαγγῶσα Heſychius exponit τεθηριωμένα, ἠρεθισμένα, irritata, efferata: ſecundum quam ſignificationem à nomine φαλάγγιον ſignificante Araneum, deductum uideri poſſit, niſi tamen φαλαγγιῶσα potius ſcribendum eſſet, hanc deriuationem ſequendo. φαλάγγιον herbæ genus eſt, quæ & φαλαγγίτιον à Dioſcoride dicitur, item φαλαγγίτης à Paulo Ægineta. Galenus [c] Phalangitim ſic dictam ſcribit, quod morſis à Phalangijs auxilietur: eſſe autem facultatis tenuium partium deſiccantis, quamobrem, inquit, & tormina patientibus ſuccurrit. E

[c] Lib. 8. de ſimplic.

ANTIPATHIA.

ARANEAS non niſi ſingulares ubiq; agnoſcimus, nulli animantium concordes, nec inter ſe quidem, quin & aliquod Araneorũ genus eſt, quod adeo uel ipſos parentes oderit, ut etiam ipſos edat. Inter Araneum, & Stellionem Ariſtoteles bellum eſſe ſcribit, deuorari enim Araneos [a] à Stellione. Idem etiam reperio apud Plinium, [b] qui chamæleonum Stelliones quodammodo naturam habere aſſerit, rore tantùm uiuẽtes præterquam Araneis. Quomodo Aranei lacertorum catulis inſidientur, antè ex Ariſtotele diximus, idq; ſic idem Plinius [c] repetit: Lacertorum catulos uenantur, hos primùm tela inuoluentes, & tunc demum labra utraq; morſu apprehendentes, amphitheatrali ſpectaculo, cùm contigit. Eodem authore, librat Araneus [d] ſe filo in caput ſerpentis porrectæ ſub umbra arboris ſuæ: tantaq; ui morſus cerebrum apprehendit, ut ſtridens ſubinde ac uertigine rotata, ne filum quidem deſuper pendentis rumpere, adeo non fugere queat: nec finis ante mortem eſt. Phalangium ceruos, ut Ælianus [e] narrat, tanto malo afficit, quanto etiam homines, ita ut ſæpe in repentinæ mortis periculum ueniant. At ſi guſtant hederam, morſus nihil adfert detrimenti: hederam uerò ſylueſtrem eſſe oportet. Sic ille, cęterùm Ariſtoteles ceruos morſos, uel à Phalangio, [f] uel a quouis generis eiuſdem, cancros tradidit edere, idemq; hominibus prodeſſe putari, ſed non carere faſtidio: atq; hoc affirmat aſtruitq; Plinius [g] dum ait: cerui percuſſi à Phalangio, quod eſt Aranei genus, aut aliquo ſimili, cancros edendo ſibi medẽtur. Diſſidet item cum Ichneumone [h] ſi Ariſtoteli credimus. Venatur enim, inquit, Phalãgia Ichneumo. Quod Plinius ita tranſtulit: Veſpæ, quæ Ichneumones [i] appellantur (ſunt aut minores, quàm aliæ) vnum genus ex Araneis perimunt, Phalangium appellatum, & in nidos ſuos ferunt, deinde illinunt, & ex ijs incubando ſuum genus procreãt. Bellonius [k] bellum hoc his verbis deſcripſit: Sed & aliud animalculum eſt, è Veſparum genere, quod Ichneumon Veſpa appellatur, & bellum internecinum habet cum Phalangio: quoniam verò eorum pugnam vidimus, ipſam hoc loco cõmemorare libuit. Inſecti genus eſt ſanguinis expers, forma Api ſiue Veſpæ, vel magnæ Formicę alatę perquàm ſimili, Veſpa tamẽ minus in terra etiam ſuum latibulum quemadmodum Phalangium faciens. Superat Phalangium, quandocunq; id extra ſuum latibulum inuenire poteſt: at ſi in latibulo id adoriatur, ſæpenumero re infecta redit. Accidit, ut Ichneumon Veſpa Phalangium è ſuo latibulo egreſſum corriperet, atq; poſt ſe traheret, quemadmodum Formica tritici granum, idq; quo uolebat impelleret, tametſi non ſine magna difficultate: nam Phalangium pedum uncis obuia quæq; apprehendens, quantum poterat, renitebatur. Ichneumon uerò ſuo aculeo, quòd inſtar Apis exerit, varijs in locis ipſum pungebat. Defeſſus autem iſta pertractione, auolauit hac illac aberrans, ad baliſtæ ferè iactũ; deinde ſuum Phalangium requirens, nec quo reliquerat loco inueniens, eius ueſtigia ſequebatur, quaſi illa odoraretur, non minus quàm canes leporum ueſtigia. Deinde inuentum plus quàm quinquagies aculeo pupugit, rurſumq; pertrahens, quò uoluit, produxit, iſticq; planè confecit. Hæc ille. Apibus quoq; maximè hoſtiles ſunt Aranei, ut antè quoque diximus, quia cùm præualuére, vt inquit Plinius, frequenti textura telarum enecant alueos. Meminit & Philes, canens:

[a] Lib. 9. c. 1.
[b] li. 11. c. 26 F
[c] li. 11. c. 24
[d] li. 10. c. 74
[e] lib. 1. var. hiſt. c. 8.
[f] li. 9. Hiſt. c. 5.
[g] li. 8. c. 27.
[h] li. 9. Hiſt. c. 1. G
[i] li. 11. c. 21
[k] lib. 2. obſeruat. c. 22.
Ichneumonis Veſpæ cũ Phalangio pugna. H

Ὄφις δὲ καὶ σφὴξ, καὶ χελιδὼν, καὶ φρῦνος
Μύρμηξ τε καὶ σὴς, αἰγιθαλλὸς, καὶ φάλαγξ
Καὶ σαῦρος ὠχρὸς καὶ φαγὼν δεινὸς μέροψ,
Ἐμβλαια μελισσῶν δυσμενῆς ὁδοςυ'ται.

Serpenſq; cum Veſpaq; hirundo, rubetaq;
Formicaq;, Tinea, parus, & Phalangium,
Viridiſq; ſtellio, & apiaſter prodigus,
Infeſti Apum ſunt per vias examini.

AVGV-

A

AVGVRIA. PRAESAGIA.

ARANEARVM veluti penſa, aut his ſimile quidpiam, inquit, Ant. Mizaldus,[a] per Auſtralem aërem volitare, exſpatiariq; ſi animaduertes, pręterea fuliginem ſine manifeſto impellentis ſenſu decidere, & tenuia lanę vellera per cœlum ferri, ad futuram tempeſtatem, aut hyemales dies pluuios hinc pręnunciare nihil dubitabis: Et rurſus. Aranearum,[b] filamenta per aërem motu vago multipliciter delata, ventorum & pluuiarum certiſſima pręſagia veteribus dederunt. Theophraſtum,[c] & Ariſtotelem intelligit: quorum ille: ſi per aërem, inquit, multę ferantur Araneę futuri flatus inditium datur, vel temporis hyemalis. Hic verò non eadem tantùm habet, ſed rationem quoq; addidit his verbis: Cur flatus futuri inditium datur, cùm per aërem multę feruntur Araneę? Vtrum quòd Aranea ſuo fungitur opere, cùm cęlum ſerenum eſt: feruntur autem fila, quoniam refrigeratus aër in terram corruit: refrigera-
B tio verò hyemis primordium eſt: itaque indicium fit illa Aranearum perlatio. An quòd poſt imbres atque Araneę viuę uniuerſim feruntur: opus enim ſuum Araneus tũc exequitur, cùm cœlum ſerenum eſt, & occulit ſe impatiens frigoris, cùm hyems vrget, tractuſq; a flatu nimium eruit filum: poſt imbrem autem flatus magna parte oriri ſolitum eſt. Hęc Ariſtoteles. Sed & ipſi Aranei ſi ſponte decidant, & à nemine moleſtati, imminentem pluuiam pręſagiunt. Telarum eorum multitudo peſtis ſignum, veluti colligere licet ex hocce Plutarchi:[e] Pręterea quis medicos peſtilentem ęſtatem prædicere ex telarum Aranearum multitudine, aut vernis ficis cornicis pedem referentibus patietur, qui contendat parua magnorum non poſſe eſſe indiria. Si quid ruinam caſumuè minetur, ipſi primum Aranei cum ſuis decidunt telis, quod Plinius[f] tetigit, inquiens: Ruinis imminentibus, Aranei cum telis primi cadunt. Eodem Plinio[g] authore: incremento omnium futuro telas ſuas altius tollunt, & quia ſereno cœlo non texunt, nubilo texunt, multę Araneę imbrium ſigna ſunt. Thebanis teſte Pauſania,[h] cùm poſt Philippi mortem, regnante iam Alexandro coacti eſſent pręſidium intra vrbis mœnia recipere, futura eis pernicies eſt diuinitùs ſignificata. Nam eùm legiferę Cereris, ſub Leuctricę pugnę tempus Araneæ albas circa templi ualuas texuiſſent telas adorientibus
C iam fines Macedonibus longè diuerſa portendentes, nigro omnia opere compleuerunt.

[a] *Sect. 1. Ephem.*
[b] *Sect. 2.*
[c] *Lib. de ſig. ventor. Probl. ſect. 26. 63.*
Peſtis inditium.
[e] *Lib. de ora cul. defect.*
[f] *lib. 8. c. 28.*
[g] *li. 11. c. 24*
[h] *In Bœoticis.*

PROBLEMATA.

ANTONIVS Ludouicus[a] medicus Olyſſiponenſis quærens cur Aranea in medijs caſſibus excubare conſueuit? An quia, inquit, cùm æquales ſint quæ à centro feruntur, in medio conſiſtens, pedibus uincta tenens filorum, quæ neuit exordia, facilè vndique perſentire poteſt, ſi quæ in plagas temere beſtiola conuolarit. Quo argumento nonnulli philoſophiam colentes principium ſentiendi in corde haberi volunt, atq; illuc omnes ſenſus tanquam ad caput fontis, corriuari & tendere contendunt, quod eam ſedem aptam eſſe affirmant ad nuncia, & legationes ſenſuum omni ex parte venientes capiendas. Hæc ille, quare animum noſtrum eiuſque potentiam, ſeu potius ſedem Philaltæus[b] Araneæ in medio caſſidum ſuorum ſedenti aſſimilat, dum ait: Aranea ſe in medio conſtituens circundatis telis in orbem ferè vndique vim ſpargit, & ſtudioſè omne filum obſeruat, ne externo incidente rumpatur, &
D vbi rupta ſit, illico reficit, vt venari Muſcas, & paſtum queat. Vt igitur Araneus in medio ſtaminis circumtenſa vndique tela quocunque adit, ſingulis prouidet, conſulit: ita animus vniuerſi in medio cœli ſingula perficit, ſinguliſque ſuam vim animalem impartit, & alijs illuſtriùs, alijs verò obſcuriùs. Idem Antonius[c] Ludouicus quærit cur Araneæ fila & telas ſubtiliſſimas mittunt, intexuntque quibus Culices, & imbecilla irretiuntur? ait; An propter ſuum id quod foris habent ceu corticeum vellus, quo paulatim depexo, deductoq; in ſtaminis morem & minui illas, & filamenta edi contingit. Nam ita in Vermiculis illis paſſim euenire conſpicimus, qui mori arboris folijs depaſtis fila ſerica ambitioſa ex proprijs excrementis producunt, qui & vitam pro Bombyce, propria ſubſtantia, paulatim in ſericum illud vellus nimirum abſumpta, permutant. An verò quia ineſt illis naturæ ſpontè lanigera quædam fœcunditas, vt eſt apud poëtam:

Cætera ſunt venter, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet Aranea telas.

[a] *li. 1. Probl. ſect. 5. probl. 13.*
[b] *Lib. 2. de cœlo in Ariſtot.*
[c] *li. 1. ſect. 5. probl. 12.*

Digitized by Google

An verò quoniam ſtatuto quodam tempore alui intus natura corrumpitur, vnde excrementi cuiuſdam modo tanquam ſubtegmen quoddam ad intra intelligatur, ex quo tenuiſſimi illi complexus fiant, quibus Apiculas, & Muſcas inuolantes conuenantur. B

MORALIA.

Vanitates per Araneę telam indicantur.

SCITA admodum allegoria eſt, quã Spiritus ſanctus in Araneę tela (opere nimirum laborioſo parumq; frugifero) ſpectandam in multis ſcripturę locis proponit. Atq; adeo ſi quis impiorum ſudores, quos in congerendis opibus & infinita vanitate alia profundunt, rectè ſecum cõtempletur; inueniet impium veluti Araneum labore inani diffluere, & in ipſo ſuo conatu totum perire. Sic legis in Eſaia, c. 59. Pſal. 38. 89. Iob. 8. Aranearum tela fiducia eius. Per Araneas item Ariſton Chius dialecticorum ſermones intelligebat, quæ nimirum artificioſè admodum elaboratæ ſunt, nulli verò inſeruiunt vſui. Aſtrologorum nugæ, & ambages (aiunt grauiſſimi, & celeberrimi doctores Baſilius, & Auguſtinus) videntur omnino perſimiles Aranearũ telis, in quas ſi Culex, ſi Muſca, ſi quid aliud inciderit, inualidis iſtis beſtiolis E ſimile, irretitum retinetur, nec euadere poteſt, ſin validum irruperit animal, facilè elabitur & exiguas illas diſcindit telas atq; demolitur. Beſtiolæ certè Muſcæq; ſunt hebetis exiguiq; ingenij, vel exilis flaccidique ſpiritus homines, puero illi centum annorum à ſcripturis memorato non iniuria comparandi, cùm puerilibus iſtis oblectentur: hos quidem aſtrologicis mendacijs, ac vanitatibus irretiri cõſpicimus. Et Plutarchus fabularum ſcriptores Araneis [a] comparat, quoniam quæ aiunt, ex ſe produnt nullo fundamento nitentia, non tamen, inquit, ignoras iſta non omnino germana eſſe fabularum, & inanium figmentorum, qualia commiſcuntur poëtæ, & fabularum ſcriptores, Aranearum inſtar ex ſeipſis gignentes initia nullo fundamento innixa, eaq; pertexentes, ſed habere diſputationes quaſdam in ſe, & certorum narrationes euentorum. Quàm ſubtiliter etiam Anacharſis leges Aranearum telis, inquit, Valerius [b] Maximus, comparabat. nam vt illis inferiora animalia retineri, valentiora tranſmitti, ita his humiles, & pauperes conſtringi, diuites, & præpotentes non alligari: Prout modò leges omnes ferè fieri, ac eſſe videmus: Sed vt aues aucupis retia perrumpere nõ poſſunt, ſic quoq; neque potentes peccatores, qui vt aues Aranearum telas, leges perrumpunt, iudicium Dei teſte Paulo effugere nequeunt. Comparationem verò eam telarum Araneæ cum G legibus Soloni tribuit Diogenes Laërtius [c] in eius vita. Rurſus Tzetzes Taletis dictum fuit ad Solonem.

[a] Li. de Iſid. & Oſir.

[b] Lib. 7. de dict. & fact. ſapient.

[c] Li. 1. de uit. Philoſ.

— γράφοντι δὲ τοὺς νόμους,
Ἀκαίρως, εἶπε, πράγμασι ματίω πονεῖς, ὦ Σόλων.
Τοῖς ἀραχνίοις ὑπάρχουσιν ὅμοιοι γὰρ οἱ νόμοι.
Τὰ μὲν μικρὰ καὶ ἀσθενῆ δυνάμενοι κατέχειν
Ἐκ τῶν δυνατωτέρων δὲ ῥηγνύμενοι ῥαδίως.
— Scribenti autem leges
Importunis, inquit, rebus, fruſtrà laboras, Solon,
Aranearum namq; filis ſimiles ſunt leges
Parua quidem & debilia valentes cohibere
A potentioribus autem rumpuntur facilè.

Improbi typus.

Improbus hac eadem ſimilitudine depingitur. ei enim virtus curæ non eſt, neque iuſtitiæ domum exædificat, neque in ea commoratur. Tela verò ipſa Araneæ varietatem oſtendit, quæ cùm ſit à natura contexta, facillimè quoq; vt dictum eſt, diſrumpitur, eam quopiam contingente. Improborum itaq; actio ac vita, Aranearum telam, quę nihil firmitudinis, nihilq; cõſtantiæ retinet, imitatur. Nam nequã hominũ cogitatio, velut tabernaculum eſt ita caducum ac lubricũ, vt nunquã fuiſſe videatur. Vnde Iob. Spes enim impij peribit: domus enim eius erit inhabitabilis: Araneę autẽ tela euadet tabernaculũ eius. Quandoq; & Hypocritarũ fallacia Araneis cõparatur; vt à D. Gregorio explicante illud Iob. Sicut Aranearum tela fiducia eius. Bene hypocritarum, inquit, fiducia Aranearũ telis ſimilis dicitur: quia omne, quod ad obtinendam gloriam exſudant, ventus diſſipat vitę mortalis. Nam, quoniã æterna non quærunt, bona tẽporalia cum tẽpore amittunt. Penſandũ quoq; eſt, quòd Araneę fila per ordinẽ ducũt, quia ſua hypocritę quaſi ſub diſcretione opera diſponunt. Aranearũ tela ſtudioſè texitur; ſed ſubito flatu diſcipatur: quia quicquid hypocrita cũ labore peragit, aura humani fauoris tollit. Et, dũ in appetitu laudis opus deficit quaſi inuentũ labor euaneſcit. Sępe namq; & vſq; ad pręſentis uitæ terminũ hypocritarum facta perdurant; ſed quia per hęc authores

Hyppocritarum fallacia.

laudem

A laudem non quęrunt; bona ante Dei oculos nunquam ferunt. Plerumque enim ſacrę legis
eruditione fulciuntur, doctrinę verba proferunt, omne quod ſentiũt, teſtimonijs accingunt:
nec tamen per hęc vitam audientium, ſed proprios fauores, quęrunt. Quia nec proferre alia
nouerunt, niſi quę auditorum corda ad impendendas laudes excutiant, non vt ad lachrymas
accendant. Mens quippe exterioribus concupiſcentijs occupata, igne diuini amoris non ca-
let, &c. & infrà. Benè ergo dicitur, ſicut tela Aranearum fiducia eius; quia apparente cordis
teſte, pręterit omne, quod exterius de humano fauore confidit. Quare verò iuſtus Araneę ſit
ſimilis incognitus in Pſalmos explicat, ad hęc diuini Pſalmographi verba commentans: Et
tabeſcere feciſti animam eius. Aranea igitur, dicitur, inquit, tabeſcere, quia habet corpus te-
nue, videlicet ad tactum alterius. Sic & iuſtus ad tactũ Dei, quando per flagella tangitur, ci-
tò deficit à peccatis, & liqueſit ęternorũ amore. Et notat hic Gloſſa conditiones Araneę pro-
pter quas eidẽ iuſtus cõparatur: Aranea enim corpus tenue habet, nec in terra, ſed in alto ſtat,
telas egeſtione viſcerum texit. Conſimiliter anima cõuerſi ad Deum & afflicti, terrena deſe-
rit, ſtans in alto cęleſtis conuerſationis, & ſubtiles operationes perficit timore Dei tabefacta,
id eſt, humiliata. Vel comparatur homo iuſtus Araneę, quia ſicut Aranea quoddam tabidum
B eſt & infirmum, ſic anima hominis infirmitate & humilitate eruditur, vt non de ſe pręſumat,
qui diſplicuit fortitudine, & ſuperbia. Eſt ergo ſententia. Ita hominem erudiſti, quia tabe-
ſcere feciſti, ſicut Araneam animã eius: id eſt, feciſti, vt anima tabeſceret, id eſt, infirma fieret
per humilitatem, depoſita ſuperbia quaſi Aranea, qua nihil eſt tabidius, quę leniter tacta di-
gito, deficit. Hęc enim infirmitas bona eſt, ſicut ante fortitudo ſuperba erat mala. Sic enim
dicitur: Anima eorum tabeſcebat in malis; ſcilicet pœnę. Ex quibus apparebat, quod de fla-
gellis, & increpationibus Dei nullus debet conturbari, quia ſunt ad correctionem, non ad
perditionem.

HISTORICA.

EO tempore atque hora qua Gregorius Patriarcha Conſtantinopolitanus, &
Macarius, & Pyrrhus ſocij qui vnam in Domino noſtro Ieſu Chriſto natu-
ram & voluntatem aſſerebant, centum & quinquaginta præſulum ſententia Aranea cęlitus caden-
damnati ſunt, plurimæ Araneorum telæ maxima omnium admiratione in tia.
medium populum cecidere, ex quo ſignificatum eſt eas hęreticorum ſordes,
C Aranearum inſtar inanes fuiſſe, eoq; conuentu, ſolennique iudicio diſiectas
eſſe. Fęlix Nolanus cùm à tyranno quæreretur ad necem, fugiens in anguſto duorum parie-
tum interuallo ſe occultauit, qui aditus cùm repentè Aranearum telis prætextus viſus eſſet, Fęlix Nola-
nemini recentis latebræ ſuſpitionem reliquit, atq; ita ereptus è periculo eſt, vt tradit Pauli- nus, vt ſer-
nus Nolanus, & Ado Treuirenſis, & Beda in vita dicti ſancti Felicis. Felices, inquit, fęliciſſi- uatus.
mæq; Aranearum tela Felici fuere, ſerarumque ferrearum vim habuere, & cuſtodium, & ſo-
lertiam tenuere. At vbi diuinum abſit auxilium, nec ferreæ ſerræ nec muri ferrei hominem
includunt, ſed produnt, vti contigit Cn. Plotio ciui Romano latenti in regione Salernita-
na, cùm nec ſeruis tortis aperiri poſſet, vbi lateret, ſolo tamen odore ipſe deprehenſus eſt.

EPIGRAMMATA.

Elegantiſſimum Ἀδήλου epigramma de Cicada, tela Araneæ capta & liberata.

Λεπτὸν ὑφηναμένα ῥαδινοῖς ὑπὸ ποσσὶν ἀράχνης,
Τέττιγα σκολιαῖς ἔνδον ἐχεῦσα πάγαις
D Ἀλλ' ὁ μὲν λεπταῖσιν ὑπαιάζοντα ποδάγραις,
Τὸν φιλαοίδον ἰδὼν παῖδα, παρετρόχασα.
Λύσας δ' ἐκ βροχίδων, ἀπεκούφισα, καὶ τὸ δ' ἔλεξα,
Σῴζου μουσείῳ φθεγγόμενος κελάδῳ.

ὑπαιάζοντα, lamentantem. ποδάγραις, pedicis ſeu laqueis, quibus pedes implicantur. φιλαοί-
δον, amicum cantilenæ. Aliud Lucillij de Cheremone in aërem ſublato, ſed Aranearum te-
lis affixè adherente.

Ἀρθεὶς ἐκ αὔρης λεπτῆς, ἐποτᾶτο δι' αἴθρης,
χαιραίμων ἀχύρου πολλὸν ἐλαφρότερος.
Καὶ τάχ' ἂν ἐρροίζοιτο δι' αἰθέρος, εἰ μὴ ἀράχνῃ
Τοὺς πόδας ἐμβλεχθεὶς, ὕπτιος ἐκρέματο.
Αὐτοῦ δὴ νύκτας τε, καὶ ἤματα πέντε κρεμασθεὶς
Ἑπταῖος κατέβη νήματι τῆς ἀράχνης.

Hoc Latinũ fecit ille, qui in Græca epigrammata annotationes conſcripſit, in hunc modum: E

Cheremon tenui ſublatus in aëra vento,
Vincebat paleas tunc leuitate volans.
Et penetrauiſſet nubes, ſed ſtamine Arachnes
Captus, de ſummo triſte pependit onus.
Quinq; miſer, durans ſic penſilis ille diebus
Cum tela ſexto decidit ille die.

Sequitur ibidem ſubinde aliud Nicarchi, quod idem ille propter venuſtatem tranſtulit, ſed adiectis nonnullis, quæ in Græco non ſunt: quòd etiam ſummos poëtas ſæpenumero factitare video.

Tres graciles ineunt tenui de corpore pugnam,
Quis magis ipſorum ſit leuiore leuis.
Hermon ergo artem cupiens oſtendere magnam,
Traxit per plenum membra foramen acus.
At Demas modica progreſſus, & ipſa caverna
Aſtitit ad telam nentis Araneolæ. F
Quem propere implicitum ſuſpendit Aranea, tanquam
Demas non homo, ſed paruula Muſca foret.
Mox hic Soſipater, ſertis me cingite, clamat:
Si videor, vincor, ſum niſi ventus ego.

Aliud Lucillij:

Βουλόμενός ποθ' ὁ λεπτὸς ἀπάγξασθαι Διόφαντος,
Νῆμα λαβὼν ἀράχνης, αὐτὸν ἀπηγχόνισεν.

Inuiſam Diophon quærens abrumpere vitam
Implicuit collo ſtamen Araneoli.

VSVS IN MEDICINA.

[a] lib.2.c.68. ARANEVS quẽ Holcum, & Lycon vocant, inquit Dioſcorides,[a] ſubactus cum ſplenio & linteo illitus, prolatuſq; vtriſq; temporibus, aut fronti, tertianos circuitus perſanat. Quo loco Marcellus poſteriores id probaſſe negat: ſiquidem Paulus Ægineta de Araneis his agens, omnẽ huius remedij veritatem & fidem in hunc ſcriptorem reiecit, dicens Araneum in emplaſtrum emollitum frontiq́, & temporibus impoſitum tertianarum febriũ circuitus finire teſtatum eſſe Dioſcoridem. Sequitur deinde Dioſcorides inquiens: Araneũ qui candidam, tenuem, denſamq́; telam orditur, in aluta ligatum & lacerto appenſum, quartanis circuitibus mederi narrãt: decoctus ex roſaceo & infuſus, aurium doloribus auxiliatur. Quæ G

[b] lib.30.11. & li.29.6. remedia etiam habet Plinius. [b] Et in tertianis, inquit, fiat poteſtas experiendi, quoniã miſeria ſpei delectat, anne Aranei, quem Lycon vocant, tela cum ipſo ſpecu toto reſina certaque impoſita vtriſq; temporibus, & fronti proſit: aut ipſe calamo adalligatus qualiter & alijs febribus prodeſſe traditur. Alius locus eſt: Eſt item quædam Aranea longa & candida, tenues habens pedes, quę ſi contrita fuerit, in veteri oliuarum oleo, albuginem ſoluit oculorũ. Item: Aranei ſanies cum roſaceo, aut per ſe in lana, vel cũ croco, auribus prodeſt. Qui Lycos appel-

[c] lib.30.c.6. latur, laudatur ab eodẽ Plinio [c] ad reijcientes ſanguinẽ. Scribit item ex Araneis qui Phalãgia dicũtur tricenos vermiculos parere, vnde exiſtimatur, geſtare Araneã incluſam pyxide quaſi

[d] Saty.2. fœcunditatis exemplo prodeſſe ſterilibus, & fieri fœcundas: vnde ſunt qui illud Iuuenalis:[d] H

Natura indulget, ſteriles moriuntur, & illis
Turgida non prodeſt in pyxide condita Lyda,

intelligi velint de Aranea. Arachne enim puella in Araneam conuerſa, Lydia fuit, vt pòſt

[e] Lib.29. dicemus. Sed cùm contrà videatur ſentire idem Plinius [e] ex authoritate Cœcilij, vbi ſic ſcribit: Tertium genus eſt, eodem Phalangij nomine Araneus, lanuginoſus, grandiſſimo capite quo diſſecto inueniri dicuntur intus Vermiculi duo, alligatique mulieribus ceruina pelle ante ſolis ortum præſtare ne concipiant, Ioannes Britannicus quærendum ad-

[f] Lib.5. ſecundum locos. huc cenſet, num de Araneis is locus ſit intelligendus. Archigenes [f] apud Galenum valdè probat Vermiculos illos quos pariunt ouo ſimiles, vnguento nardino dilutos, ad den-

[g] li.29.c.6. tium dolorem. De Araneis Muſcarijs hoc lego apud Plinium: [g] Aranei Muſcarij telæ, & præcipuè ſpelunca ipſa impoſita per frontem ad duo tempora, ita vt à puero impube, & capiatur, & imponatur, nec is triduo ſe oſtendat ei cui medeatur, neue alteru-

ter pe-

A ter pedibus terram attingat his diebus, mirabiliter epiphoris mederi dicuntur. Albugines quoque dicitur tollere inunctione Araneus cãdidus, longiſſimis ac tenuiſſimis pedibus, contritus in oleo vetere. Sed is etiam cui craſſiſſimum textum eſt, in contignationibus ferè, ad alligatus panno epiphoras ſanare traditur, vt ibidem tradit Plinius. Galenus verò medicinas ex Araneis omiſit, velut friuolas, ac quaſi ſuperſtitioſas: telæ earum tamen meminit ad ſummæ cutis vulnera ſiue vlcera imponendæ: quod remedium etiam vulgò notiſſimi vſus eſt, vbi quis ſe cultro vel leuiſſimè ſauciauerit. Tela autem Aranei præſertim candida, & pura conſtipandi vim habet, item refrigerandi. Recentibus vulneribus impoſita, à ſanie ea pręſeruat: maculas adhuc recentes abſtergit: Plagam recentem ſanat, ibique inflammationem, vt ſcribunt Dioſcorides, & Plinius, fieri prohibet, quæ vulnus ad ſanitatem peruenire non permittit. Admixta quibuſdam vnguentis, & temporibus impoſita febres curat. Cum oleo inſtillata in aurem, dolorem eius ſedat, teſte Auicenna. Telæ inuoluta, & è cordis ac ſtomachi regione applicata, tertianas, & tremorem cordis ſanat. Fracto capite ex oleo, & aceto impoſita non niſi ſanato vulnere abſcedit: quod remedium laudauit quoq; Serenus:

Sin verò caput infeſtus colliſerit ictus
B *Ex oleo necti veſtis debebit Arachnes*
Neſciet hac illinc, niſi cum ſanarit, abire.

Ægyptij medicamẽtum parant referente Proſpero Alpino[h] ex multis Araneis vnà cum ſuis telis contuſis ad modum linimenti cum oleo roſaceo miſtis, vel Araneas ipſas in oleo prædicto incoqnunt, quo calido carpum ambarum manuum inungunt. Cantharides telę Aranearum inuolutę, & quartanario ſuſpenſę eum perfectè liberare traduntur. Aëtius[i] ceratum habet ex Araneis, quem qui uolet, adire poterit. Nonnulli Indiæ populi Araneas vorant: maximè Chiribichenſes, qui aliàs valdè ſunt nauſeabundi, vt ſi quid videãt, quod eis non multum arridet, ad nauſeam & vomitum moueantur.

[h] *Lib. 4. de medic. Aegypt.*
[i] *li. 16. c. 68.*

PROVERBIA.

HABET illud Heſiodi prouerbij ſpeciem.

Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια: ideſt.
Vaſis eijcias quas nectit Aranea telas.

C Sic enim ſignificant inanitatem, & inopiam etiam hodie. Ad eundem modum Catullus.

—— Nam tui Catulli
Plenus ſacculus eſt Aranearum

Quo dicto nunc nihil eſt vulgo vulgatius, *Et ſe fingit, velut Araneus.* Prouerbialis videtur & illa collatio, Aranei ex ſeſe texentis telas, & hominis ex ſeipſo comminiſcentis mendacia. Qui ſequuntur prouerbiales Senarij in eos ſunt, qui malum ſibi ipſis cudũt, molientes quod in ſuum poſtea vertatur incommodum aut exitium:

Ἀγνοεῖ δ' ἀράχνη παῖδας ὡς παιδεύεται,
Θρέψασα γὰρ τέθνηκε πρὸς τῶν φιλτάτων,
Aranea prolem neſcit, vt ſuam educet,
Quas namq; eduxit, mortis illi cauſa ſunt.

Aranea enim fœtus ſuos in ſuam ipſius pernitiem parit, & educat. Ἱστὸς ἀράχνης, ideſt, Araneæ tela, pro re friuola, & parui momenti, prouerbialiter accipitur apud Theodoretum Cy-
D ri epiſcopum[a] τὴν ὑπ' αὐτῶν πλεκομένην κατηγορίαν, ἱστὸν ἀράχνης ἀποδείξομεν. ideſt: accuſationem ab illis contextam, Araneæ telam eſſe oſtendamus, hoc eſt, nihilo fortiorem quàm ſit caſſis Araneæ, inualidam nimirum, & inanibus argumentis conſutam. Futiles ergo rationes, & infirmas ἱστοὺς ἀράχνης, ideſt, Araneę caſſes vocabimus appoſitè, quòd eos quidquid illabitur, facilè diſcindat. Proclus Conſtantinopolitanus epiſcopus πλέκοντες συλλογισμοὺς ἀράχνης ἀσθενεστέρους: ideſt, Texentes ſyllogiſmos Aranearum telis fragiliores: & iterum: ὄντως ἱστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ ταῦτα λέγοντες, ideſt, Qui iſta dictitant, reuera telam Araneæ texunt. Nazianzenus in carminibus:

[a] *Lib. 6. de Prouid.*

Ἱστὸν ἀραχνάοις νήμασιν ἶσον ἔχειν: ideſt,
Ducere Arachnæis ſtaminibus ſimilem.

Thales quoq; Soloni legum latori dixiſſe memoratur, vt retulimus antea, vanam operam ab illo inſumi, ὅτι τοῖς ἀραχνίοις νήμασιν εἰσὶν ὅμοιοι οἱ νόμοι, &c. quoniam Araneę caſſibus ſimiles eſſent leges, quòd à potẽtioribus ſoluantur. Huc reſpexiſſe quoq; videtur Ouidius dũ canit

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo, E
Et ſubita caſu quæ valuere, ruunt.

[b] *In Charonte.* Diſertiùs Mercurius apud Lucianum [b] ad Charontem: Quod ſi aciē, inquit, intenderis, conſpicies in alto, & Parcas ipſas expenſo ſingulis adnere tenuia quædam fila, quibus vniuerſum mortalium genus ſubnixum dependet. Videre quaſi quoſdam Araneorum nexus ab ipſis fuſis in ſingulis demiſſis? Reſpondet Charon. Equidem filūm vt plurimūm admodum tenue ac fragile cuique è ſublimi innexum video, hoc quidem illi, illud verò alij. In Pſalmo 89. quoq; habemus: Anni noſtri ſicut Aranea meditabuntur. Equidem adeo ſubito dies noſtri conſummuntur, vt anni noſtri quibus hîc viuimus, reputari poſſint quaſi quædam tela Aranei, res maximè fragilis, quæ leui tactu mox diſrumpitur. Hinc præterea Aranearum filis, quid ligare dicimus, quod omni ſubitaneæ ruinæ obnoxium eſt: Vtitur eo tanquam adagio D. Baſilius in epiſtola ad Amphilochum: Antiſtitem autem ad aliquantum temporis ab officij ac miniſterij ſuſpenſione puniuit, dicens quod antiſtibus quidem licet pęnas canonicas augere & diminuere: Aranearum autem filis ligare, quæ debent tribus rudentibus alligari, non conceſſum eſt. Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν Aranearū telas texere. Eſt in re friuola nulliuſque frugis infinitum atq; anxium capere laborem, Refertur prouerbij vice à Diuo Baſilio F in initio enarrationis Hexameron, & in commēto in quintum Eſaiæ, vbi eos qui per immodicam mollitiem totos ſe dederunt delicijs pręter ientaculum, prādium & cœnam ſiue continuè, aut certè in eos qui diebus hilaritatis, & lætitiæ, puta nuptiarum aut conuiuiorum accuratius conquirunt, & adhibent tibias, citharas, & tripudia ſaltationeſq;, dixit telam ordiri Arachnæam, quaſi ad ſtamen quoddam, inquit ſedeant, ſi manus ſuas fidibus citharæ in ordinem redactis admouent: & centrum citharæ quaſi radium textoris huc illuc crebrius transferendo, ne lineam quidem demum oſtēdunt rectæ actionis. Vtitur eodem prouerbio Diuus Ambroſius [c] his verbis: Vana & inania non ſequamur, ne telam Araneæ texere iudicemur, eò quòd peccata nullam perpetuitatis poſſunt habere ſubſtantiam. Vnde cùm videris ſtudere facultatibus amplificandis cumulandis poteſtatibus, aſſectando decori, dices illud Eſaiæ 59. Telam Araneæ texunt iſti quæ diuturna eſſe non poteſt, ſed cito ſcinditur atq; opus eius omne diſſoluitur. Non enim ſupra ſolidum aliquod firmamentum locatur, ſed in vacuo ſuſpenditur. Nihil laxum, nihil molle verum Chriſti militem decet. Ecce enim qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Arguti ſibi & induſtrij omnes auari videntur. Quid argutius, quid ſolicitius Aranea? quæ operi ſuo diebus atque noctibus intendit, nec vllo ſumptu, vllaq; impenſa conficit veſtimentum, ſed vanum eſt omne, quod fecerit. Sic homo omnis eſt qui opus ſuum ſupra Chriſti non conſtituit fundamentum. Vanè diebus, & noctibus, & ipſe turbatur: cùm eum plerumq; Araneæ modò etiam in ipſo ſuę improbitatis molimine operis ſui ruina conuoluat. Hæc D. Ambroſius. Telas itaque Aranearum texere dicitur, qui ſine modo laborat, & parum proficit, vt rei minimi momenti vacans ritu Araneolæ, quæ vt Muſcas capiat, telas anxiè texit, ita tamen tenues, vti etiam leuiſſimo venti flatu frangantur. Vſurpatur loco prouerbij ab Eſaia, vt dixi, dicente: Cōceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem & oua aſpidum ruperunt, & telas Aranearum texuerunt. Notum itaque fuit hoc adagium etiam Hebræis, cùm ſcilicet magnifici iſti ſibi blandiuntur, quaſi rem arduam inuenerint ac perfecturi ſint; deinde in ſpongiam exeunt omnia; ſiue dum friuola ſtrenuè ſectantur, in quo ferè ſenſu hoc quoq; legimus apud [d] Ludouicum Arioſtum.

Marginal notes: *Temporis noſtri fragilitas.* — Araneari telas texere. — [c] *In tract. ſuper Pſ. 38.* — [d] *Cant. 18. 43.*

I nimici faranno opra di ragni
Se non manchiamo noi del douer' noſtro.

APOLOGVS. H

Podagræ, & Araneæ. PODAGRÆ, & Araneæ apologum à Cęl. Secundo Curione in ſuo Araneo confictum hîc libuit aſcribere. Araneæ olim peregrè proficiſcenti ſe podagra comes adiunxit, tametſi paſſibus ambiguis admodum ægrè illam ſequeretur, iam diei vnius itinere confecto, conſtitutum inter eos eſt, vt diuerſum hoſpitem vtraq; experiretur: ac Aranea oppidum ingreſſa, veteris adhuc memor hoſpitij, in opulenti cuiuſdam ſpacioſas ędes diuertit, vbi ſtatim incipit ſua tapeta, aulæaq; præpandere: adfuere protinus furiæ quædam conuertentes, & quicquid erudita operatione texebat, diſſipantes, adeo vt vix oculatas trygodæmonum ſcopas poſſet euadere: miſera planè quæ in tanta rerum omnium affluentia ſola egebat, atq; in tam amplis atrijs ne angulum quidem tutum inueniebat. Podagra verò pedibus capta, cùm

vltra

A vltra progredi nequiret,in primas ſe eius oppidi caſas dedit; vbi nil non miſeriarum expe-
riri, apponi cænaturienti panis ater cùm oluſculo vix ſale condito: in potum vappa propi-
nari, niſi è proximo riuo petere mallet, vnde ſitim reſtingueret. Sic igitur accepta, lectum
ſibi poſcit exhiberi. Torus ille pro plumea culcitra, ſtramine plenus oſtenditur. In eo ſuſpi-
rans & gemebunda, ſe vtcumq; componit. Sed ô quàm malè membris mollibus,& delica-
tis,cùm tam horridis ſtragulis,tam duris & barbaris villis conuenit. Orto igitur auguſto il-
lo ſidere, quod omnia patefacit, Aranea & podagra,rurſus conuenerunt: & prior Aranea
magnoperè de diuitis illius barbarie conqueſta eſt: Podagra contra de hoſpitis ſui egeſta-
te, duroq; victu multa commemorat, Irum eum appellans. Aranea commonſtrat liuidas
vibices,quas ſenticoſa fulcra tenellæ cuticulæ impreſſerant. Qua de re poſteaquam maturè
deliberatum inter ipſas fuit, in hanc pedibus ſententiam iuerunt, vt Aranea deinceps pau-
perum tabernas & tuguria; Podagra verò diuitum aulas regumq; turres incoleret. Itaq; Po
dagra inſtituti nequaquam immemor, pedetentim numoſi cuiuſpiam domum ingreſſa, ad
obeſuli pedes procubuit,quam vbi conſpexit hoſpes humaniſſimus, Dij boni,qua lenitate,
quibus nominibus excepit? Subſternuntur olorinæ culcitræ, puluinis,toralibusq; Mileſijs
B cubilium fulcra replentur, feruet culina, omnes ſunt in officio miniſtri, qui dapibus men-
ſas onerent (vt poëtæ verbis vtar)& pocula ponant. Huc capi pingues,atq; altiles phaſiani,
pauones,coturnices, turtures,ficedulæ,& aues illæ quæ binis ſuperbiunt cordibus, conuo-
lant: rhombos,ſcaros,ſiluroſq; prætereo. Lucrina item conchilia,Abidena oſtrea, & quic-
quid mare lautum & delicatum mittit. Huc vina candida,nigra, purpurea,rubella, dulcia,
tenera,auſtera, Cecuba, Falerna,Chia,Cretica plenis crateris infunduntur. Taceo menſas
ſecundas à Tarentinis allatas. In ſumma nihil deliciarum,nihil cupediarum ac voluptatum
non exhauritur,vt tam potens dea (eſt enim Podagra Bacchi Venerisq; filia)cum ſororibus
ſuis Chiragra atq; Gonagra,molliter quieſcat. At Aranea pauperis domum læta petit, te-
las orditur, textrinæ manibus & pedibus incumbit,venatur,nullas inſidias, nullius iam for-
midat inſultus, (vt dicam breuiter) vacua in aula dominatur: ac ne ergo hoſpitem ingrata
videatur,eum à Podagræ inſidijs (eſt enim bellua illa admodum inſidioſa, vt quæ nomen
non raro mentiatur, humiq; ſerpat) ſecurum tutumq; reddit. Si quando tamen Aranea ni-
hil agente,ſeu calida ſeu frigida in ædes irrepſerit,haud diu poteſt cum Aranea conſiſtere:
non igitur mirentur diuites ocioſi, ſi varijs ac hoc vno morbo affecti ſæpe decumbunt,cùm
C nec medicum, nec vera medicamenta admittere velint, laborem, induſtriam, frugalita-
tem. Eundem apologum eſt legere apud Petrarcham in epiſtolis epiſt. 39.

FABVLA.

ARACHNE puella Lydia,Idmonis filia,lanificij peritiſſima,adeo vt [a] Pli- [a] *Lib. 7.*
nius linum & retia primam omnium inueniſſe tradat,quanquam eius vſum Lini inuen
apud Hebræorum antiquiſſimos multò antè fuiſſe comperimus. Alij à Mi- tio.
nerua nendi omne, ſuendi,texendiq; artificium edoctam eam fingunt,iiſq;
dotibus cùm ſuperbiret, negaſſe ſe aliquid à Minerua didiciſſe, & quod
intolerabile erat,eò proceſſiſſe arrogantiæ, vt deæ illi ſe non vereretur æqua
re,eamq; in certamē vocare,quare indignata Minerua,virgine acriter obiurgata opus miris
imaginibus intertextum ac varium radio diſcidit; quod cùm virgo ægerrimè ferret,laqueo
vitam finire cupientem, miſerata Pallas non quidem ſtatim eam mori voluit, ſed ita te-
D nuiſſimo funiculo pendentem in Araneam transformari,

Atq; ita viue quidem, pende tamen improba, dixit
Lexq; eadem pœna, ne ſis ſecura futuri
Dicta tuo generi ſeriſq; nepotibus eſto.

Quam fabulam qui exactiùs volet, adibit [b] Ouidium, qui diligentiſſimè eam conſcripſit, [b] *Lib. 6.*
licet paulò aliter. Scribunt præterea Græci [c] Cælio Rhodogino referente fuiſſe in Attica *Metam.*
Phalanga quendam,cui foret Arachne ſoror. Cùm verò ab Minerua hoplomachiam perdi- [c] *Lib. 7 lect.*
didiciſſet Phalanx,& telæ artificium Arachne,matrimonio ſe inuicem obſtrinxere,indigna- *Ant. ca. 16.*
ta dea in reptile genus vtrumq; deformauit,quo ab ſuo fœtu deuoratur. Cæterùm Zeno-
dotus de ortu ſerpentum agens fabulam aliter tradidit. Inquit enim fuiſſe hominem in At-
tica regione nomine Phalangem,qui ſororem habuit nuncupatam Arachnen: ſed Phalanx,
vbi adoleuiſſet,artem militarem à Pallade doctus fuiſſe dicitur, cùm Arachne ſoror omnia
illa diligenter didiciſſet,quæ ſpectant ad telę conficiendæ,& ad ſuendi artificium. At enim
cùm

Digitized by Google

cùm Phalăx cum ſorore rem habuiſſet, fama eſt ita ſacti turpitudine commotam eſſe deam, F
tamq; grauiter facinus tuliſse, vt ambos in ſerpentes verterit. Arachne eùm eſſet grauida ex fratre, iuſsa eſt ex Pallade nõ ſine maximo vitæ diſcrimine parere, quare à filijs corroſa fuit, quod etiam cæteris eiuſdem generis dicitur poſtmodum accidiſse.

DE MVLTIPEDIS. ET PRIMVM DE ONISCO SIVE ASELLO. Cap. XIII.

NEMO hactenus, quantum videre mihi licuit, tria diuerſiſſima terreſtria Inſecta multipeda, Oniſcum ſcilicet, Iulum & Scolopendram, rectè diſtinxit: ſed è contrario omnes ferè recentiores, quin ipſe quoq; Plinius inuicem turpiter confuderunt. Millepedæ (ὄνοι: ſed inſcribitur caput περὶ κυβαρίδων) F
[a] Li.2.c.37. inquit [a] Dioſcorides interprete Ruellio, quæ ſub aquario vaſe ſtabulantur, ,, animalia ſunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu contrahuntur in ,, orbem. Sed Plinius videns hæc omnia Iulo etiam conuenire, (hunc enim intelligit, quamuis non nominet) Millepeda, inquit, ab alijs Centipeda, aut Multipeda dicta, animal eſt è vermibus terræ piloſum, multis pedibus arcuatim repens, tactuq; contrahens ſe, Oniſcon Græci vocant, alij Tylon &c. Quod verò Iulum intelligat, conſtat ex ſubſequentibus: Illam quę non areuatur, ſepa (hoc quoq; falſum eſt) alij Scolopendram minorem pernitioſamq; &c. ,,
[b] Lib. 20. cap. 3. Item clariùs [b] antè dixerat folia peponum ſanare morſus Millepedæ Spea (lego Sepa) Græci vocant, oblongam, piloſis pedibus, pecori pręcipuè nociuam. Marcellus Virgilius in ſuo ad Dioſcoridis locum, commento, Millepedas in aquoſis & humidis potiùs, quàm ſub ſitulis vertit, Paulum Æginetam & rem ipſam ſecutus: Frequentiores enim in humidis, quàm ſub aquarijs vaſculis inueniuntur, & Dioſcorides non ὑπὸ τὰς ὑδρίας, quod eſt ſub hydrijs, ſed ὑπὸ τὰς ὑδρείας, quod eſt, vbi hauritur & tractatur aqua, inueniri & agere Multipedas
[c] Lib. 4. de hiſt. plā. c. 4. has dixit. Quod & [c] Theophraſtus ſcripſit his verbis: Serpentes, Lacertæ & ſimilia, quod ,, ſine potu viuere poſſunt, nulli dubiũ eſt. Afros hæc Onum (ſic Latinè vertit Gaza) mandere G
affirmare aiunt, qui apud nos Vermis quidam multipes (aterq; de ſuo addidit Gaza, ſed ,, Onus ater non eſt) gignitur, ſeſe in orbes conuoluens: hunc autem locis illis multum admodum naſci, naturaq; eſse humidum narrant, rote verò partem carentem pluuia, ſemper ,, abundare. Meminit iſtius præterea, animalis [d] Ariſtoteles, quo loco de Pediculis animalium
[d] Li. 5. Hiſt. cap. 31. agit, quos in piſcibus ſimiles Multipedis his eſſe dixit præterquam in cauda, quam illi latiorem habent; vocauitq; ὄνους πολύποδας, id eſt, multipedes Aſellos, quoniam ὄνος, id eſt, Aſelli nomen hoc commune vagumq; per multa animalium in Græcis ſit; nam & in quadrupedum genere, piſcium & Locuſtarum Aſelli nomine aliquid indicatur; quam ob cauſam multipedes ille adiecit, idq; animaduertentes Latini veteres à pedum numero Multipedas eos vocauerunt. Galenus ὀνίσκους vocat, & apud ſuos κυάμους vocari tradit, & ipſos omnino euidenter depingit his verbis: Aſelli animalia ſunt, quæ in globum ſe ipſa contrahunt. ,, Eos appellãt quidam apud nos fabas, quoniam eſculentis fabis ſimiles plurimos videre datur naſcentes ſub hydrijs, quibus rurales aquam de fontibus portant, ipſaſq; prope focum ,, collocant: Idem Galenus pluries Aſellorum horum meminit, ac ſemper ſub hydrijs naſci addit, vt Dioſcoridem ſecutus videatur, ſed notandum Galeni interpretem, quotieſcunq; H
Galenus Oniſcos nominat, Latinis Millepedas dici, de ſuo adiungere; hoc enim nullibi in Græco contextu eſt. A quo interprete deceptus And. Matthiolus miratur, cur Plinius Millepedam animal è Vermibus piloſum multis pedibus arcuatim repens vocet, nimirum Iu-
Etymum. lum, cum quo Oniſcum, vt dixi, turpiter confudit. Marcellus Virgilius ait ὄνους Græcis à Liuido corporis colore quaſi aſinos vocari: ſed quid ſi addamus inceſſum, nã cùm pluribus inſtructi ſint pedibus, tardo tamen procedunt gradu. Dioſcoridi, vt dixi etiam Κυβαρίδες vocantur, Scribonio Largo κατοικίδιοι ὄνοι, Marcello Empyrico Cutiones, Italis Porcelletti quaſi Porcelli à totius corporis ſpecie (vnde recentiores Latini etiam Porcelliones vocarunt:) Germanis Kellereſel, quaſi Aſelli cellariorum, (quòd vbiq; in locis humectis, maximè cellariorum parietibus & feneſtris pluuia tempeſtate madefactis proueniant.) item Holtzuuentle: Belgis Piſſebedde; Gallis Cloporte, Cloſeporte, Porcelet, Anglice Cheſelippe.

A

VSVS IN MEDICINA.

ONοι, inquit [a] Dioſcorides, ex vino poti difficili vrinæ & regio morbo auxiliantur. Eoſdem illini anginis vtiliſſimum eſt cum melle. Triti & in cortice mali Punici calfacti, doloribus aurium, addito roſaceo conuenienter inſtillatur. Sic Dioſcorides. [b] Plinius quoq; Oniſcum bibiſſe prodeſſe ſcribit vrinæ, & pòſt: in vini hemina morbo regio reſiſtere. Galeno etiam Oniſci non vno in loco, & non vnum ad morbum celebrantur: tertio de compoſitione medicamentorum ad cephalalgiam, ſiue diuturnos capitis dolores, ibidemq; à Seuero ſcribit trito cum vnguentis vlceratis auribus infundi. Et in ſexto: quidam, inquit, agens de ijs remedijs quæ Archigenes ad gurguliones inflammatos ſcripſit, eos in potu exhibent, aut delingendos dant, aut dolentibus aut affectis partibus illinunt, & valdè ſe iuuari teſtantur. In octauo verò ait Aſclepiadem eorum meminiſſe inter ea, quæ ad dyſpnoicos
B conſcripſit, vt qui attenuatoriam vim habeant, verùm quo conſilio ad vſum ipſorum peruenerit, haberi ſe negat. Poſtremò libro de medicinis facilè parabilibus Oniſcos inquit tritos, ex mulſo potos regio morbo liberare. [c] Plinius Multipedam ad inflammatos gurguliones etiam commendat, quod pertinet ad Oniſcum, vt ex Galeno patuit, & quamuis paulò infrà Millepedam anginis illini efficaciſſimum putari dicat, tamen vetus codex legit Multipeda, vel ſaltem ad Onum id quoq; referendum; nam Millepeda exitialis ac pernicioſa eſt.

[a] Lib. 2. cap. 37.
[b] Lib. 30. cap. 8. 11.
[c] Lib. 30. cap. 4.

DE IVLO. Cap. XIV.

AEQVIVOCA: SYNONYMA:

Ἴουλος Græcis, & Latinis Iulus multa ſignificat. Ἴουλος in primis eſt manipulorum collectorum faſcis: Scholiaſtes [a] Apollonij, οὖλος καὶ ἴουλος, ἡ ἐκ τῶν
C δραγμάτων συναγομένη δέσμη. καὶ οὐλὼ ἡ Δημήτηρ. Itidem [b] Athenæus ex Semo Delio Περὶ παιάνων, τὰ δράγματα τῶν κριθῶν αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ προσηγόρευον ἀμάλας. συναθροισθέντα δὲ, καὶ ἐκ πολλῶν μίαν γενόμενα δέσμην, οὔλους καὶ ἰούλους. καὶ τὴν Δήμητρα, ὁτὲ μὲν χλόην, ὁτὲ δὲ ἰουλώ. Et ibidem ὑπὸ τῶν οὖν τῆς Δήμητρος τοὺς τε καρποὺς καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς εἰς τὴν θεὸν, οὔλους καλοῦσι καὶ ἰούλους. Δημήτρουλοι καὶ καλλίουλοι. πλεῖστον οὖλον, οὖλον ἵει, ἴουλον ἵει. Quibus poſtremis verbis Cereri acclamabatur in hymnis in eam compoſitis, vt teſtatur Euſtathius, dum ait: Δημήτρος ἴουλοι καὶ συνθέτως Δημητρίουλοι, ὕμνοι εἰς Δήμητραν, οἳ καὶ καλλίουλοι. καὶ ἐπιφώνημα ἐμμελὲς τὸ, πλεῖστον οὖλον οὖλον ἵει, ἴουλον ἵει. id eſt, plurimos manipulorum collectorum faſces. Ibi tamen Euſtathius οὖλον exponit συνειλημμένον, ſiue συνεστραμμένον. Significat igitur οὖλος ſiue ἴουλος non ſolùm faſciculorum hordei congeſtorum faſciculum, ſed etiam hymnum, qui in Cererem concinebatur, (teſte etiam [c] Polluce) qui alio nomine compoſito dicebatur Δημήτρουλος ſiue Δημητρίουλος & καλλίουλος. Ipſa autem Ceres vocabatur Οὐλὼ, ſiue ἰουλὼ, quòd huiuſmodi faſciculos ruſticis largiretur. Sed notat ibidem Athenæus ἰούλους dici τὰς τῶν ταλασιουργῶν ᾠδὰς, cantilenam earum quæ lanam tractabant: qua ſignificatione citatur ex
D hymno Eratoſth. in Mercurium. Rurſum idem Athenæus idem paulò poſt verba citata, αἱ δὲ ἴουλοι καλούμεναι ᾠδαὶ Δήμητρι καὶ Περσεφόνῃ πρέπουσι. Ἴουλος aliàs item eſt prima illa lanugo quæ ex puberum genis effloreſcit. [d] Homerus.

— πρὶν σφῶϊν ὑπὸ κροτάφοισιν ἰούλους
Ἀνθῆσαι, πυκάσαι τε γένυς εὐανθέϊ λάχνῃ.

Habent & Auellanæ, multæq; aliæ arbores ſuos Iulos, ἰούλους, id eſt, villos callo compactili, vt [e] Gaza interpretatur apud Theophraſtum, imitatus [f] Plinium, qui ita ſcribit. Ferunt & Auellanæ iulos compactili callo, ad nihil vtiles. Suidæ ἴουλος eſt τὸ ἐπὶ τοῖς καρύαις ἄνθος. Numenius apud Athenæum ἰούλους vocat Inteſtina terræ, teſtante eodem Athenæo:

— Τοὶ μὲν ἴουλοι
Κέκληνται μέλανες γαιηφάγοι ἔντερα γαίης.

Quem tamen locum annotans Euſtathius non omnia terræ inteſtina author eſt dici ἰούλους: ſed eos tantùm, qui numero pedum ſunt inſignes. Adhæc Inteſtina terræ nigra non ſunt. Et

Ioli varia ſignificata.
[a] Lib. 1.
[b] Lib. 14.
[c] Lib. 1.
[d] Odyſſ. Λ.
[e] Li. 3. Hiſt. plant. ca. 7.
[f] Lib. 16. cap. 27.
Qui Lumbrici Iuli dicantur.

Theon

Theon antiquiſſimus Inteſtina terræ ſic nominari ſcribit, quoniam longitudinis ratione inteſtinorum imaginem præferant, & quia in terræ viſuntur profunditate, nimirum cum Lumbricis. Hinc de eis ait in prognoſticis: E

— καὶ πλαζόμενοι σκώληκες
Κῆνοι, τοὺς καλέουσι μελάμπης ἔντερα γαίης.

Eſt autem eidem Theoni ὁ Ἴουλος σκώληξ πολύπους, μυρίοις γὰρ ποσὶ χρώμενος, ὅμοιος ταῖς Σκολοπένδραις, hoc eſt, Iulus Vermis eſt multipes: millepedibus vtens: ſimilis Scolopendris: nimirum numero & hirſutie pedum: alioqui diſſimilis: nam Iulus niger eſt, & rotundus, cùm Scolopendra corpore ſit plano, & flaui coloris. Nonnulli teſtante eodem Theone Scolopendras Iulos vocant. At non ſolummodo cum Scolopendra perperam & terræ Inteſtinis confunditur Iulus, ſed cum Oniſco etiam, quemadmodum præcedenti capite Plinium feciſſe diximus. Oniſcum Phocion quoq; Iulum dici credidit. Ἴουλος, inquit Heſychius, ἐστὶ ζῶον πολύπουν, ὅπερ ἡμεῖς λέγομεν ὄνον. Τινὲς δὲ καὶ τὸ ἐπὶ ταῖς ὑδρίαις γινόμενον πολύποδα καὶ συστρεφόμενον, ἴουλον καλοῦσι: quaſi verò Multipeda quæ ſub hydrijs ſtabulatur, diuerſa eſſet ab Ono ſiue Aſello. Eadem tamen apud Suidam leguntur: cui inter rectiùs ἴουλος ὁ ἐν ταῖς ἀμπέλοις σκώληξ πολύπους, id eſt, Vermis in vitibus multipes: vnde fortè Iacobus Dalechãpius in ſuis in Plinium annotatis Iulum putat Columellæ Erucam hirſutã dici, quæ olera, & vites rodit, ſed meo iudicio fallitur, glaber enim Iulus eſt, cùm multæ dentur Erucæ hirſutæ, quæ longè maiorem, quàm Iuli viribus afferunt detrimentum.[g] Nicander, qui morſum eius venenoſum eſſe teſtatur, Iulum cum Veſpa eodem carmine nominat: vbi Scholiaſtes Iulum ait eſſe Veſpæ ſpeciem, aut Vermem, qui Μυριόπους, hoc eſt Millepeda vocatur, atq; ita vocaſſe videtur Plinius: Millepeda, inquit, ab alijs Centipeda (Ruſtici quoque hodie Centopie quaſi Centipedam dicunt) aut multipeda dicta, animal eſt è Vermibus terræ piloſum, multis pedibus arcuatim repens tactuq; contrahens ſe, Oniſcum Græci &c. Quod verò Iulum Multipedam vocet, ego facilè colligo, quod [h] alibi acetum contra venenoſum Millepedæ morſum celebret: Oniſcus enim venenoſus neutiquam eſt, vti ex ſuperioribus quilibet optimè iudicare poteſt: nec rectè Iacobus Dalechampius eum Plinij locum de Scolopendra intelligendum eſſe contendit: nam Plinius præcedenti regula idem acetum contra ictus Scolopendrarum, nimirum terreſtrium & marinarum, prædicauerat. Cardanus Iulidem vocat, ſed id piſcis nomen eſt, de quo ſuo loco. A Iulo Ἰουλόπεζος à Lycophrone dicitur nauis, quæ multis remis agitur, vt Iulus multis pedibus graditur. Euſtathius verò exponit μακρὰ τοῖς ἰούλοις ἔοικυῖα, id eſt, σκώληξι ποδωτοῖς. & Ἰουλώδης, Iulos polypodas referens, qui eſt ex genere Iulorum polypodum. dicitur eſſe Inſecti genus apud Ariſtotelem. F G

Iuli & Scolopendræ differentiæ.

Dalechampij error.

[g] In theriacis.

[h] Li. 23. c. 1.

Iulis.

Iuli forma.

[i] Lib. 7. de Var. re. c. 28

Eſt verò Iulus Inſectum, terræ inteſtino, niſi polypes eſſet ſimillimum, totum vnicolor, atrum, aureis vndiq; zonis ſiue annulis refertum, innumerabiles penè obtinens pedes.[i] Cardanus quadraginta quatuor pedes habere ſcribit, cùm nulla, (inquit) animalia terreſtria alium magnum numerum pedum ſortita ſint, neq; viginti aut triginta; ſed Araneo aut Scorpioni maximus pedum numerus aſcribitur à Iulide, qui tamen decem pedes non excedunt. Cauſa huius eſt, quod pedes ad perfectionem animalis attinent: ideo quanto pauciores, eò abſolutiores & firmiores: ob id homini duo tantum, quadrupedibus quatuor ob notas totidem. Sed vt pedeſtria perfectiſſima, vt animalia quæ ſunt bipeda, vltra hunc numerum, quo plures ſunt pedes, eo imperfectiora vt Aranei & Scorpiones inter terreſtria, polypi & cancri inter aquatica, & huiuſmodi generis. Ob id neq; molle neq; cruſtatum vllum ſonum edit; quoniam à perfectione multum abſunt. Iulis autem tot pedes habet, quia proxima eſt naturæ Vermium, atq; media inter pedeſtria & Vermes. Proxima enim ſunt pedibus carere, & numeroſos habere; quod ſint imperfectiſſimi. Vnde videmus nonnullis Vermium generibus, quaſi toto ventre veſtigia pedum ſubeſſe. Hæc itaq; Cardanus: qui antea quoque cur diuiſum hoc animal, viuat, ſcripſerat: vbi oſtenderat, principium & terminum, in quo partes quæ mouentur, copulantur, indiuiduum eſſe, & ſolùm in his quæ quatuor ſignis mouentur: Quæ ergo, inquit, motus ſuos in vnum principium non referunt, diuiſa viuunt, velut Iulis, qui quadraginta quatuor pedes habet, nam ex terreſtribus nullum plures habet. Hoc ergo ſi diuidatur, ambæ partes ad anteriora tendunt: quia hoc animal quaſi ex pluribus eſt compoſitum. Dion Chryſoſtomus Iulis negocia comparauit, etenim & illi, inquit, quamplurimos pedes habentes, tardiſſimi ſunt inter reptilia. Iuli icon pòſt dabitur inter Scolopendras. H

Iulus cur tot pedes habeat.

A

DE SCOLOPENDRA TERRRESTRI. Cap. XV.

SYNONYMA.

SCOLOPENDRAM terreſtrem, quòd non aliter ac Iulus millepeda ſit, à nonnullis cum Iulo, quem Millepedam Plinij eſſe diximus, confunditur, ab alijs cùm hirſutis Erucis, quæ & ipſæ plurimis pedibus præditæ ſunt, à Plinio etiam cum Sepe, quę è genere eſt Lacertarum quatuor pedibus adeo exiguis, vt ijs prope carere videatur. Illam autem, inquit [a] Plinius (cùm de Millepeda dixiſſet) quæ non arcuatur, Sepa Græci vocant, alij Scolopendram minorem, pernitioſamq;. [b] Alibi quoq; loquens de folijs peponum, ait ea morſibus mederi Millepedæ, quam addit Græcis vocari Spea (lego Sepa: videntur enim tranſpoſitæ litteræ, imprimentis vel ſcribentis culpa) oblongam, piloſis pedibus, pecori præcipuè nociuam. Quæ ſanè deſcriptio cùm Iulo æquè ac Scolopendræ conueniat, Plinius dupliciter culpandus: vel enim Sepam modò cum Millepeda vel Centipeda, modò cum Scolopendra confudit; vel poſtremo allato loco Scolopendram cum Millepeda, quas tamen priori loco inuicem diſtinxerat. Scolopendram [c] Theophraſtus Σκολοπίας vocat. & Σκολόπενδραν dictam volunt Grammatici, quaſi ἔχουσαν σκόλοπας τῇ ἕδρᾳ. Hetruſci teſte Matthiolo Centipedas dicunt, Germani Langer Orenmittel, & Belgæ Langen Oorvvormen, quaſi Longos Vermes auriũ, cùm Forbicinas vulgò dictas ſimpliciter, vt ſuo loco dictum fuit, Oorvvormen, Vermes aurium vocent: Sed Scolopendra ex Forbicinarum tamen genere nequaquam dici poteſt.

Seps quale animal.
[a] Lib. 29. cap. 6.
B
[b] Lib. 20. cap. 3.
Plinij error.
[c] Lib. 7. cap. 11.
Etymum.

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

DVPLEX Scolopendrarum genus eſt, terreſtre vnum, de quo ſermo eſt, marinum alterum, vtrumq; longum Vermem repræſentat, & pedes multos habet & piloſos, vnde cum Millepedis confunduntur, quin & Millepedæ dici queunt. Terreſtris modo Scolopendra, diuerſo quoq; genere conſtare videtur. Etenim [a] Dioſcorides Scolopendram nominat ſimpliciter, item aliam Ophioctonem, nimirum quod ſerpentes occidat. Sed quę ea ſit, apud neminem inuenio. Ego præter bina illa genera, nonnulla alia obſeruaui, quæ ſubinde, vbi prius de communi omnibus figura aliquid dixero, depingam. [b] Georgius Agricola, Scolopendra terreſtris, inquit, in truncis arborum, aut in lignis ſupra terram locatis, aut in palis terræ infixis, vnde nomen inuenit, & gignitur & viuit; quibus amotis aut commotis egreditur, aliàs plerumq; ſolet latere. Pennis caret, ſed plurimos habet pedes, quocirca eam ex Latinis alij Multipedam, alij Centipedam, alij Millepedam vocarunt: ſi quando repit, partem corporis mediam tanquam arcum intendit: ſi bacillo, aliaúe re tangitur, ſe contrahit. Color ei æneus, corpus tenue, & latum, longum verò tres digitos, aut ſummum quatuor. Sic ille. Santes [c] Ardouinus verò haud rectè Scolopendram terreſtrem, ait eſſe ſerpentem diuerſorum colorum, videlicet viridis, crocei, rubei, & aliorum: additq; quod ferendum minimè eſt, de genere eſſe viperarum, cùm alioqui dicat folio Scolopendriæ, vnde, inquit, nomen accepit. Eſt certè folio aſplenij ſiue Scolopendriæ non abſimilis Scolopendra, vt non poſſit eum latere qui plantam nouerit, vnde hinc alij herbam nomen accepiſſe voluerunt. Matthiolus in Hetruria Centipedas vocari aſſerit; eſſeq; in Hetruriæ omnibus vulgaris notitiæ, Vermes innumeris pedibus, referti, ſubrufo colore. Antiquiſſimus poëta [d] Nicander Scolopendram vocauit bicipitem, & pedum multitudine, velociq; motu triremem repræſentare: Canit itaque.

C
[a] Lib. 7. c. 6. Ophioctone.
[b] Lib. de animal. ſubter.
[c] Lib. 6. de Venen. c. 22.
D
[d] In theriac.

Οἶδα γε μὴν καὶ ἴουλος ἃ μήδεται, ἠδ' ὀλοὸς σφήξ,
Πεμφρηδών ὀλίγη τε, καὶ ἀμφικάρης σκολόπενδρα,
Ἥ τε καὶ ἀμφοτέρωθεν ὀπάζεται ἀνδράσι κῆρα.
Νήια θ' ὡς σπέρχονται ὑπὸ πτερὰ θηρὶ καὶ ὄνη. id eſt:
Nouimus haud aliter quæ patrat Iulus; & atrox
Veſpa & Pemphredon tenuis, Scolopendraq; bifrons,
Quæ vomit exitium miſeranda mortis vtriq;
Cuiq; ala, vt remi feſtinant nauis euntis.

Bicipitem verò eſſe Scolopendram verum nõ eſt, ſed bicipitẽ poëta dixit, quòd talis videatur: nam vt Ariſtoteles teſtatur & experimento quotidie deprehendi poteſt, Scolopendra ex vtraq; parte graditur, tanquã vtrimq; caput habeat vnũm, etiam ſi in duas partes diſſecta ſit, tunc enim altera pars in caudam, altera mouetur in caput. Sed dum graditur, remorum inſtar, latos mouet pedes, quos alarum in modũ geſtat, ſicuti poëta dixit. [c] Theophraſtus Scolopendras ſcribit reperiri circa radices gladioli, quia, inquit, congregantur facillimè in eam. Quibuſdam in regionibus tanta copia increuere, vt fugati ab eis populi proprios deſeruerint lares, quod Trerienſibus contigiſſe ſcribit Theophraſtus teſte [f] Plinio: idem de Rhytienſibus prodidit [g] Ælianus. Quæ in hac tabula num. 1. depingitur Scolopendra eſt marina, lato corpore, ſubcaſtaneo, velut pedibus innumeris, longiuſculis, aurei coloris. Num. 2. co- E

[c] Lib. 7 hiſt. plant. c. 11.

[f] Li. 8. c. 29.

F

G

H

fore

A lore eſt amethestino, albis, ruberrimisq; punctis maculoſa, terreſtris. Terreſtris alia numer. 3. lutea, maculis obſcuris inſignita. Num. 4. Scolopendra terreſtris minor, colore rubicundo, per tergus atro. Ex Scolopendrarum quoq; genere eſt Inſectum quinto loco depictum, ſed breue admodum, longiſſimis antennis, procerisq; pedibus, totum cinerei coloris. Num. 6. inſolentis admodum figuræ, colore ferè cinnabarino, cauda biſurcata, pedibus Scolopendræ more plurimis, exilibusq;. Num. 7. Iulus eſt ſiue Millepeda, nigerrimo corpore & aureis zonis diſtincto, pedibus exilibus, innumeris, hirſutis. Num. 8. Scolopendra vulgaris ac vera, aurei coloris ad caſtaneum tamen nonnihil vergentis, vulgus ſepam perperam vocat. Poſtrema ſeparatim poſita Scolopendra, viginti inſtructa pedibus, proceriuſculis, & longiſſimis antennis, colore eſt ſubferrugineo.

B

VENENVM. ET CONTRA ID REMEDIVM.

SCOLOPENDRA, potiſſimùm verò ea quæ Ophioctone dicitur, tanta veneni pernitie pollet, vt à morſu partes vicinæ etiam putredine in-
C ficiantur. Ictum teſte[a] Dioſcoride hæc ſequuntur ſymptomata; locus per ambitum liuore ſugillatur, & computreſcit: interdumq;, licet raro fæculentus atq; ruber cernitur. A morſu ipſo exulcerari locus incipit, vlcusq; id negocium exhibet, ferè remedijs inuictum, prætera toto corpore prurigo ſentitur. Eodem[b] authore ſi Scolopendra morſum infixit, ſal quàm leuiſſimè tritus ex aceto vulneri inſpargendus, aut ruta ſylueſtris ſuperponenda. Locus acida muria fouendus[c] & danda in potu ariſtolochia cum vino, aut ſerpillum, aut calamintha, aut ruta ſylueſtris.[c] Alibi quoque ſemen & flores aſphodeli in vino potos Scolopendræ & Scorpionum venenis mirum in modum reſiſtere ſcribit. Aetius ea omnia Scolopendræ ictibus mederi credit, quæ priuatim muris Aranei morſibus conueniunt. Plinius plura habet varijs in locis remedia: vt folia mentaſtri illita, & bibita drachmis duabus in vini cyathis duobus, mentam, ſerpillum, decoctum polytrici & trichomanes frequenter illitum, pulegium ſylueſtre cum ſale, cyminum ſylueſtre, acetum vini potum, vrina pueri, ſanguis teſtudinis illitus, ſal ex aceto potus, cancri marini cinis, farina hordei. Præferunt antiquorum nonnulli cinerem aceto ſubactum, & vulneri illitum, praeterea pulegium, rutam & mentam ex
D vino potam.

[a] Lib. 7. c. 6.
[b] Lib. 8. c. 2.
[c] Lib. 43. cap. 19.

E

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS, HISTORIÆ DE INSECTIS LIBER SEXTVS QVI EST F

DE VERMIBVS.

& primùm

DE IIS IN GENERE: Cap. I.

ORDINIS RATIO. G

Vermes quid hoc libro ſignificent.

NOMINE Vermium duo complector Inſectorum genera. primùm ea, quæ parcè admodum ab antiquis & recentioribus celebrata ſunt, ac nomine tenus potius cognita; aut non tam exactè deſcripta per partes, vt eorũ nobilitas ac pręſtantia, à partium varietate deſumi queat: deinde etiam ea quæ pedibus carent, vt ſunt Vermes terreni dicti Lũbrici atq; id generis plurima. de hiſce omnibus hoc libro agere inſtitui. Porrò quæ pedata non ſunt, cæteris, de quibus tractauimus, Inſectis, poſtponẽda eſſe, nulli fore dubium exiſtimo, vtpote quæ plantis proximam quandam naturam habeant. vbi enim in hiſce tot ſenſus quot in Ape, Formica, Scorpioneúe? His enim viſus, auditus, & quorundam ſententia odoratus. Iam ſi Vermibus guſtum, motum tactumq; adimas, quid erit reliquum? Natura quoq; minus nobilem horũ conditionem nobis oſtendit in volatilium Inſectorum generatione. Eorum enim ſi quippiã naſci oportet, id primum ex Verme oriatur neceſſe eſt, tanquam ex imperfectiori ſua ducens H primordia. Semper enim natura à rudiori generationẽ animalium inchoari cupit, vt etiam in alijs quibuſdam Vermibus, qui poſtmodum alati euadunt, conſpicere licet. primùm enim ex ſemine quodam naſcuntur foris duro obducto cortice, intus fluido, forma ferè, ac magnitudine Carthami ſemini ſimili, ex quo poſtmodum prodeunt. Accedit & hiſce alia ratio quæ hæc animalcula pedibus deſtitura prædictis ignobiliora declaret, ortus inquam, ac generis obſcuritas. Quid enim? nõne ignobilius ex putredine limi, aut ligni, aut carnis naſci, quàm propagari per coitum, vt ea Inſectorum genera de quibus tractauimus antea? At ne in huius libri veſtibulo lectorem deterream, nimium Vermes noſtros extenuando, laudes eorũ non ſupprimam, quibus haud cæteris Inſectis iudicandi erunt inferiores. Illorum enim ſi quis vſum deſideret, habebit eum in cibis, ad augendas corporis vires: in medicina, ad ſanitatem recuperandam, qua nihil vnquam præſtantius humano generi datum fuit. Si verò naturã contempletur, nõ minus Deum horum conditorẽ intelliget fatebiturq;, quàm Apis aut

Laudes vermium.

A veſpæ: quamuis ne ſic quidem Galenus ſenſerit. Enimuero quòd ſe tam flexibiliter moueat vermis, varijsq; gyris ſe torqueat ac vertat, id totum diuinæ præſtantioriq; naturæ debet acceptũ referre, à quo ea proficiſcitur. Quamobrẽ meritò accuſandi autorum plurimi, qui negligenter admodũ horum Vermium naturam perluſtrarũt, ac memoriæ mandarunt poſteris indignum putantes ea pluribus laudibus celebrare, ac intueri, quorum putidus ortus, lubricum & ęquale corpus, oculos aſpicientium, ac mentem ſcribentium auertant ac deterreant.

AEQVIVOCA:

VERMIS nomen vſq; adeo latè patet apud ſcriptores, vt non ſolùm ad omnia Inſectorum genera ſe extendat, paucis admodum exceptis; ſed etiam ad animalia quædam oblongiora ſanguine prædita, vt ſunt Lacertæ.[a] Agricola Vermem commemorat quadrupedẽ qui in Maio menſe natus in agris excurrit craſſum, longum digitum minimum, ſupra terram viuentem, corpore molli, nigro, ſplendido, gracili iſthmo poſteriori corporis parte pectori adhærente. in manu ſumptum pingui eas liquore inficere, pellere vrinam, ſed vnà ſanguinem. [b] Albertus Magnus Vermis nomen omnibus animalculis commune eſſe ait; ſed ſpecialiter Lumbricos terræ id nominis ſibi vindicare, quia de ſola terræ exhalatione naſcantur. Apud quoſdam animalia parua anonyma Vermium appellatione continentur. Eſt via quædam quæ à medio ventriculo cerebri humani ad puppim tendens non aperta ſed quæ portam habet, in qua quoddam obſtaculum: eius forma ſicut pinea eſt, quam anatomici Vermem vocant, vt docet [c] Galenus. In equorum cute Vermem quidam veterinarij appellant morbum, quem in humano exiſtentem corpore herpetem nuncupamus. alij hunc tumorem exulceratum exponunt; cuius cauſa creditur eſſe putredo contagioſa omnium humorum. Itali nunc temporis appellant il mal del Verme. Putat [d] Carolus Ruinus ita dici ob ſimilitudinem quam habet cum illis Vermibus, qui in arboribus naſcuntur; vt enim hi intra corticem, & lignum exiſtentes, arboris ſubſtantiam corrodunt cauernasq; in ea conficiunt; ita materies huius mali intra pellem, & carnem conſiſtens, erodensq; carnem, diuerſa orificia efficit. huius variæ ſumuntur differentiæ à materia peccante, & parte quam affligit. nam C qui nullam certam partem afficit, ſed modò in hanc, modò in illam incurrit, volatilis dicitur: qui pectus in parte antica occupauit pectoralis, anticore Italis; qui in coxis naſcitur, ſed ad crura dilabitur Canino Verme; quemadmodum Verme mentagra appellant noſtri veterinarij, quum malum eum ſibi locum elegit, qui intra caput, collum, & maxillas ſitus glandulas continet.

Vermis nomen latè patet.

[a] Lib. de ſubter. animal. vermis quadrupes Agricolæ.

[b] Lib. de Animal. 26 Lumbrici terræ propriè Vermes Alberto.

Vermis in cerebro qui ſit anatomicis.

[c] Lib. de Oculis.

[d] Li. 1. c. 26. de morb. equor.

Volatilis Vermis.

SYNONYMA.

תולע inde תולעה Vermis quidam putant eſſe Vermiculum minorem quàm רמה. Nam Elias aliud exiſtimat. Pagninus confundi ait. Quidam reducunt ad radicem לוע, quod deglutire ſignificat, quòd facilè teratur & conculcetur animalculum longè viliſſimum: vel actiuè, quòd arrodendo deglutiat. Plurale maſculi tantùm per cametes ſub ſecunda inuenitur. Figuratè pro abiecto Pſalm. 22. & Ieſah 41. vbi Midràs inquit Limchi Iſraelitas Vermi comparari ait, quòd vt illius robur non niſi in ore ſitum eſt, ſic omne Iſraëlitarum robur in oratione ſit poſitum. Charda in lingua Arabica Vermis eſt, item ydrocomi in Pandectario. D ὑάλη in Lexico vulgari exponitur, vitrum, Bombyx, Vermiculus item: ἕλυτος, Vermiculus quidam. Δερμηστὴς verò Vermis, Serpens. Nam apud Lyſiam Vermis ſic vocatur: apud Ariſtarchum ſerpens. eſt potius animalculum à conſumendis pellibus ita dictum, vt denotat Etymologicon. Θρὶψ communiter quoq; Vermis dicitur, quamuis peculiariter is qui ligna erodit. A Θρὶψ Vermiculus, vt Coſſus, Tinea, Teredo (ita vulgare Lexicon, ſed perperam) habet pro Θρὶψ, vt annotauit author Theſauri linguæ Græcæ. Κνώδαλον beſtia eſt & animans. Heſychius & Scholiaſtes Ariſtophanis volunt propriè dici ἐπὶ τοῦ θαλαττίου θηρίου, de beſtia marina, veluti κνώδαλον, hoc eſt ἐν ἁλὶ κινούμενον: Homerum verò ac cæteros poëtas κνώδαλον vſurpaſſe ἐπὶ τοῦ χερσαίου θηρίου, pro beſtia terreſtri. Verùm & reptilium genus hoc nomina intelligitur, καὶ τὰ μικρὰ ζῶα. Quomodo [e] Nicander in deſcriptione antipharmaci cuiuſdam iubet.

— ἐν τριόδοις μεμαργμένα κνώδαλα χύτρῃ.
Ζωὰ νέον δορπεῦντα καὶ ἔνδορα

[e] In Theriaca.

inijcere: paulò poſt ὄφας appellans vocabulo ſpecialiori, quæ hîc generaliori appellarat E
κνώδαλα, quod & Scholiaſtes annotauit. Rurſum Nicander appellat Inſecta quoq; noxia,
in eodem Theriacῶn opere:

Φράζεο δ' Αἰγύπτοιο τά τε τρέφει οὖλος αἶα
Κνώδαλα φαλαίνῃ ἐναλίγκια:

Vbi & Scholiaſtes annotat Inſectum volucre intelligi ſimile Cranocolaptæ. Sed à Platone ſic vocantur Vermes in Axiocho. Αἰδὴς δὲ, inquit, καὶ ἄπυρος ὅποι πό τε κείσομαι, σηπεδόνας ἐς εὐλὰς καὶ κνώδαλα μεταβάλλων. Non vſque quaque igitur veræ ſunt etymologiæ quæ adferuntur, vt vult author Theſauri linguæ Græcæ, nec ſanè ea quæ κνώδαλον vult ἐπὶ τοῦ χερσαίου θηρίου dici παρὰ τὸ κνυζὸν ἀλίσκεσθαι. Nec enim Inſecta volucria, nec reptilia, vt angues & Vermes, canibus venaticis capi queunt. Dicuntur quoque εὐλαὶ Vermes, vt in citatis Platonis verbis videre licet; ſed peculiariter qui in corpore vulnereúe, aut vlcere naſcuntur, qui etiam σηπεδόνες dicuntur & σκώληκες. Sed Σκώληξ commune Græcis eſt vocabulum, quo id exprimunt, quod Latini nomine Vermis. Dicitur autem

Vermis etymon.

Vermis à vertendo aut verrendo teſte Iſidoro, quaſi vertens & verrens. quia in multas partes ſe vertit, ac torquet dum repit. vel quia verrit, id eſt vt idem exponit, ad partes oppoſitas ſe trahit. Non enim ſicut ſerpentes ſquamarum niſibus Vermis repit, ſed in diuerſas partes corpuſculum ſuum trahit. & quoniam vêre Vermes è latebris prodeunt ideo à verno exitu nomen quoq; ſumere poſſunt. Italicè Verme dicitur. Gallicè vn Ver. Hiſpanicè el Guſano. Polonicè robacz. Germanicè ein Vvurm. Belgicè een Vvorm. Hungaricè ſereg, nijuue. Anglicè à Vvorme. F

GENVS. DIFFERENTIAE.

Differentię à magnitudine.
A partibus.
Caudati.

MAGNITVDINE plurimùm inter ſe Vermes differunt, ſunt enim alij parui, quos diminutiua voce Latini Vermiculos, Gręci σκωλήκια appellant; alij manitudine medij ſunt, & maximi aliquot cubitos longi. Partibus quoq; plurimum variant, ſunt enim caudati, alij ſine cauda; de quibuſdam caudatis meminit Hippocrates, & Ariſtoteles ſeu author eius libri qui de rerum natura inſcribitur. Quoſdam enim eſſe ait aurei coloris, qui ſtatim vt nati ſunt, à parentibus aluntur, deinde abſq; cibo vitam tranſigunt, atque ita iacent immobiles veluti mortui: at quodam à natura conſtituto tempore reuiuiſcunt, ſibiq; prouiſuri ad paſtum ſurgunt. Peruſiam nouo Vermium genere per æſtatem infeſtam fuiſſe anno milleſimo ducenteſimo octuageſimo quinto [a] narrant, qui caudis cancrorum præditi, quoſcunque aculeo pupugiſſent, intra tertium diem extinguebant. fuêre hi fortè Scorpionum ſpecies. Refertur à Mondauilla Vermis quidam capite apri, ſex pedibus, vnguibus latis, cauda Leonis. ἀσάλη Heſychius tradit ſecundum quoſdam eſſe Vermem caudatum, alioquin ſignificare πολύπουν ἐν μυκτῆρι polypum narium. Sunt & denſis veſtiti pilis, item raris, aut etiam nullis. ruffos piloſos celebrat Palladius. nam & coloribus multùm inter ſe variant, aut in toto corpore exiſtentibus, aut in aliqua eius parte, vt qui rubicundo circulo prope caput inſigniuntur. nigros quoque toto corpore reperire eſt, & albos plurimos, rubros aliquot. quidam igneo quoque ſplendore micant. à virtute quam habent, aut ſanandi, aut lædendi interficiendiq;, aut nocendi, alij dicuntur canibus moleſti, eoſque latenter mordentes λαθαργοὶ dicti. In Perù exiſtunt Vermes ex quibus lethifera parant venena Indi Occidentales. & olim apud Iudæos Thamur Vermis qui vitrum confringebat. Iſidorus verò atque alij quidam, Vermes differentes ſecundum materiæ diuerſitatem ſcribunt. naſcuntur enim alij in animalibus, tum viuis, tum etiam mortuis, alij in ſtirpibus, foſſilibus, & meteoris, de quibus omnibus particulatim in ſuis capitibus agemus.

G

[a] Lib. 10.

Piloſi Vermes.
A Colore.

Venenoſi quidã Vermes in Perù

H

VICTVS.

A

VICTVS, SENSVS. VIVACITAS.

VERMICVLI non niſi ijs aluntur, è quibus enati ſunt, vt animalium animalibus, ſtirpium ſtirpibus, meteorum meteroris corporibus & ſimilibus. Piſces & Vermes dicuntur κόπτειν: piſces autem cùm aſſilientes quaſi tundunt ſuo roſtro rem aliquam. at Vermes cùm rodentes aliquid, & ipſi veluti tundunt. Nullum Vermibus ingenium, nulla memoria. nam Apibus Veſpis Crabronibusq́; hæ dotes ſunt. Quamobrem apud [a] Lucianum mercatori, dum philoſophum Scepticum Pyrrhiam interrogat an ſurdus ſimul, & cęcus eſſet, reſpondet Pyrrhias, ſenſu ſe etiam & iudicio carere, breuiterq́; nihil à Verme differre. vnde eſt quòd quidam Vermes obliuioſos eſſe dixerint. Nulli Vermium generi oculos eſſe [b] Pli-
B nius aſſeruit. quamuis [c] Galenus tradiderit quibuſdam ipſorum obſcurum veſtigium ineſſe. Senſus tactus, guſtusq́; omnibus eſt, vt idē dicit [d] Plinius. nam percepto ſonitu lateſcunt: & ſapores optimè diſcernunt: amara enim ac ſalſa refugiunt, dulcia verò appetunt & ſugũt. Repunt quoq; non veluti ſerpentes ſquamarum niſibus, non enim & colubri his ſpinæ rigor eſt, ſed in arctum corpuſculi ſui partes colligentes, & poſteriora attrahentes progrediuntur quod εἰλυσπᾶσθαι propriè Græci dicunt. atq; hic motus à [e] Galeno videtur animaduerſus, in eo loco quo inquit, Vermes motu vndarum moueri. Vermium quoq; imbecillitati optimè prouidit natura: quum illis vitam longè fortiorem indiderit, quàm cæteris animantibus & Inſectis, ſunt enim animantium quædam quæ abſciſſo capite ne tantillum quidem viuere poſſunt. quædam Inſectorum diutius: at hi Vermes per medium diſſecto corpore vtraq; parte viuere queunt. tam altis itaq; fixa radicibus vita inhæret.

Quibus alantur.

Nullũ Vermibus iudicium.

[a] In vitarũ auctione.

Vermes obliuioſi.

[b] Lib. 11. cap. 37.

[c] Lib. 2. c. 5. de ſem.

[d] Lib. 11. cap. 71.

Motus vndarum Vermibus.

[e] Lib. 1. de diſſec. pul.

GENERATIO.

C MATER omnium Vermium putredo eſt plurimorum ſententia, atq; ea oritur ob humoris nimiam vbertatem intemperiemq́; quæ calorē cuiuſq; materiæ puta animalium, plantarum, aquæ, aut terræ opprimit. In Guinæa quæ regio eſt Africæ proxima æquinoctiali lineæ, putredines magnæ exiſtunt ob continuas aëris intemperies. Calida autem & humida intemperies maximè generandis Vermibus idonea eſt; quo fit vt æſtiuis menſibus auraq; ſubtepida horti plerunq; Limacibus, carnes Vermibus abundent. Commune enim, teſte Ariſtotele, Vermium omnium, & eorum quæ ex Vermibus oriuntur, vt primordium generationis, aut à ſole, aut à ſpiritu præſtetur. Idem etiam in rebus imputreſcibilibus naſci Vermes ſcribit: qui quales ſunt, item quomodo in quaq; materia generentur poſteriotibus capitibus dicetur planiùs.' illud autem nunc imprimis ſcire licet nullos aut paucos admodũ per coitum generari, eos excipio qui Inſecta volatilia euadũt, veluti Veſparum, Crabronũq́; & ſimilium, de quibus hactenus ſermo fuit. Non equidem exiſtimo à quoquam inficiatum iri animalcula exiſtere, quæ cùm ex putrida materia tanquam matrice prodeant, nullam ex ſe generandi virtutem habeant, qui legerit apud [a] Ariſtotelem nec Empides, quæ volati-
D lium ſunt generum, ex animalibus naſci neq; coire, eſſequé alia plurima ſimilia, vt Vermiculos. Ad hoc accedit, quòd ſi vera ſunt quæ prodidit [b] Ariſtoteles, quòd omnia, quæ ex putri materia ortum trahunt, non generent, & ſi quando generent, non ſibi ſimile animal generent, & id quod prodijt, nec mas nec fœmina exiſtat, ea omnia in Vermibus erunt veriſſima. Quapropter nulla ratione per coitum propagari dicimus. Nati autem Vermes per ſe augentur: principio enim parui, mox grandiores euadunt, quemadmodum etiam ij qui ex animali procreantur per coitum, primò quidem exigui ſunt, deinde augentur ſine vllo annexu cauſa ſimilis vt in farina (quemadmodum ſcripſit [c] Ariſtoteles) quæ eſt humore ſubacta. Fit enim ex maſſa parua magna, parte ſolidiore humeſcente, humida ſpiraſcente, quod in animalibus natura caloris animalis facit, id in maſſa calor permiſti humoris. Sed qui ex putredine ortum trahunt, ſenſim per omnes partes æqualiter augentur; qui verò animalium coitu exiſtunt, vt alati euadant inferiore parte magis quàm ſuperiore creſcunt. idq́; hiſce verbis declarauit [d] Ariſtoteles de teſtatis loquens; Incrementum etiam, inquit, ſimiliter vt

Putredo Vermium mater.

Non coire.

[a] Lib. 1. de gen. animal.

[b] Lib. 1. de gen. c. 1. 2. 4.

Vt augeantur.

[c] Lib. 3. de gener. c. 4.

[d] Lib. de generat. animal. 3. cap. 9.

Vermes capeſſunt. Vermes enim augentur in partem ſuperiorem, & qua principium continetur. Alimentum enim ſuperius ab inferioribus miniſtratur. Atq; id quidem commune cum ijs, quæ ex ouo proueniunt, habetur: ſed illa totam materiam abſumunt. In ijs verò, quæ ex Verme gignuntur, cum ex conſtitutione in parte inferiore contenta pars ſuperior creuerit, mox ex reliquo alimento inferior articulatur. Cui rei cauſa eſt quod cibus poſtea quoq; in parte ſepto ſubiecta conficitur omnibus. Incrementum autem hoc modo fieri Vermium apertum eſt in Apibus cæteriſq; ſimilibus. principio enim partem inferiorem magnam, ſuperiorem habent minorem. Idem augeſcendi modus in teſtatis etiam eſt. Hactenus Ariſtoteles, qui ibidem antea dixerat; Vermes aut intra ſe cibum habere ad incrementum neceſſarium, aut aliunde accipere idq; vel ex parente vel ex parte conceptus. Cæterùm ij omnes, qui è putredine proueniunt, ſi non in aliud animal tranſmutentur, è parente hoc eſt putredine incrementum capiunt, qui vero è coitu è parte conceptus. E F

DENOMINATA.

Ἄσηπος dicitur Suidæ qui immunis eſt à Vermibus ὁ μὴ ἔχων σκώληκας. quæ expoſitio ſi vera eſt, ſcribendum vt exiſtimat author Theſauri linguæ Græcæ ἄσητος à σὴς quod Vermem ſignificat, ſed is propriè qui in veſtibus reperitur. eandem tamen ſcripturam habet vetus Suidæ codex, & manuſcriptus. à Σκώληξ quod vocabulum frequentiſſimum eſt apud Græcos authores, deducitur diminutiuum Σκωλήκιον. Σκωληκιάω Vermibus ſcateo, ſeu Vermes genero. apud [a] Dioſcoridem reddunt Vermiculantes aures Σκωληκιῶντα ὦτα, Plinius Verminoſas aures vocat. Σκωληκίζω eſt Vermem reſero. apud medicos Σκωληκίζων Σφυγμὸς Vermiculans pulſus, id eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis arteriæ partibus, in quo non tota ſimul arteria diſtenditur, ſed primùm quidem pars eius ſuperior cordiq; vicinior, deinde verò alia atq; alia, in modum Vermis progredientis. Namq; ab huiuſmodi greſſus ſimilitudine, huic pulſui inditum nomen eſt. Eiuſdem generis eſt cum vndoſo atq; etiam Formicante, differtq; ab his ſola quantitate ſeu magnitudine: eſtq; amborum medius, tanto maior Fomicante, quanto vndoſo minor. Hæc inter alia Gorrhæus. G Affertur & Σκωληκίζεσθαι pro inſtar Vermium moueri. Σκωλήκησις vitium in rebus, quæ corruptione Vermes producunt. Theophraſtus ait ſemina aſſeruata diutius, ἀσθενέστερα ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὴν Σκωλήκησιν, ſic enim reponunt quidam pro κώλυσιν, præſertim cùm ſubijciat φθορὰ δὲ μάλιστα μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων. ſed videndum ne pro Σκωλήκησις dicendum potius ſit Σκωλήκωσις. Σκωληκιόω Vermibus infeſtor & paſſiuum Σκωληκιόομαι Vermibus infeſtor, Vermiculationem ſentio. Theophraſtus ἥκιστα σκωληκοῦται τὰ δριμέα καὶ ὀσμώδη, Vermiculationem minimè omnium ſentiunt. idem οἱ δὲ καρποὶ σκωληκοῦνται τινῶν, οἷον ἀπίων, μηλέας, μεσπίλης. Pro quibus Plinius. Vermiculationem & poma ipſa per ſe quibuſdam annis ſentiunt, mala, pyra, meſpila, punica. σκωληκώδης Vermem imitans, idem cum Σκωληκοειδὴς, quod tamen contrahens ſe Vermiculorum ſpecie etiam exponitur. Ariſtoteles de Scorpionibus τίκτουσι σκωληκώδη πολλὰ καὶ ἐπῳάζουσι: Vermiculos ouorum ſpecie pariunt Plinio interprete. Exponitur & Verminoſus. Σκωληκόβρωτος à Vermibus exeſus ſeu corroſus, vt in [b] Actis Apoſtolorum de Herode. γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξε arroſus à Vermibus animam exhalauit. & apud Theophraſtum γίνεται H Σκωληκόβρωτον de arbore, Plinius vertit Vermiculis infeſtatur. σκωληκοποιέω Vermē gigno, vel in Vermem conuerto. Σκωληκοτόκος Vermes procreans ſeu generans. vtitur hoc Ariſtoteles & Theophraſtus, vnde Σκωληκοτοκέω Vermes pario. [c] Ariſtoteles loquens de Inſectis σχεδὸν γὰρ ἔοικε πάντα τρόπον τινὰ σκωληκοτοκεῖν πρῶτον. & [d] alibi rurſus ὅσα σκωληκοτοκεῖ ἢ ᾠοτοκεῖ. Affertur & paſſiuè σκωληκοτοκούμενοι. & à Gaza exponitur Vermicularia proles. & σκωληκοτοκία Vermium generatio ſeu procreatio apud Ariſtotelē. A Verme Vermiculus diminutiuum dimanauit, quod præter paruum Vermem multa quoq; alia ſignificat. Nam Vermiculum vinum pro acerbo dici tradit Alciatus, quòd nondum maturuit, Gallis vin Vermeil. Vinum inter album & nigrū, inquit, [e] Cælius Rhodiginus, quod medium eſt Cirrū vocant Græci: ex noſtris rubrū nonnulli: quidā etiam giluum vulgus Vermiculū: quando & far rutilū Columella Vermiculū dicit. In Sacra ſcriptura Vermiculū coccū bis tinctū exponunt quidam: qui color non eſt ita lucidus, ſed ſubniger. in [f] Exodo enim ita habetur: ſi fuerint, peccata

[a] Lib. 5.
Pulſus Vermiculans.
[b] Cap. 12.
[c] Lib. 3. de gener.
[d] 2. Politic.
Vermiculū vinum.
[e] Lib. 28. cap. 30 lect. antiq.
Far rutilū.
Vermiculus color.
[f] Cap. 36.

A peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi Vermiculus, ,, veluti lana alba erunt, & paulò pôſt vbi de exſtruendo tabernaculo agitur, Fecit, inquit, & ,, tentorium tabernaculi, ex hyacintho, purpura, Vermiculo byſſoque retorta. Quidam rurſus Vermiculum colorem carmeſinum appellari aiunt apud vulgus, qui Gallicè cramoyſi dicitur. Sunt qui notent eſſe Vermiculum, vt annotauit Santes Pagninus, ſingularem Vermiculi ſpeciem naſcentis ex grano fruticis, figura lentis aut piſi κόκκος Græcis, vnde noſtris coccinus, & coccineus color. Scarlacum vulgo dictum (etſi Galli eſcarlatte proferant) putant ad vocem Græcam Σκωλήκιον alludere, quæ Vermiculum ſonat. Tradunt, & apud Galatas frequentem eſſe. Item in Polonia vbi grana collecta poſtea in areis collocantur, & aliquandiu rigantur cereuiſia, poſt quam rigationem vertuntur in Vermiculos. Cuius apparatus tam longi hodie cœpit tædere Polonos. Audio etiam animal eſſe exiguum in Germania quod D. Iohannis Vermiculum appellant, alis nigris, albicante in media parte puncto; eius partem inferiorem ventris ſiccatam ſub cineribus ad tingenda ſerica loco chermis, aut cocci infectorij vſurpari. Hunc aut eum qui chermes tingit [g] Scaliger in Tarreram agazonem Vermicillum appellat his verſiculis:

Carmeſin. color.
Scarlacum vnde dictũ.
D. Iohãnis Vermicul. quis.
[g] In Archilocho.

B *Quid coccinatus, ſericatus ambulat*
Tarrera agazo, turget & buccis crepat,
Audi Tarrera quid mihi in mentem venit.
Hæc eſt ſatu erodentis Erucæ; pater
Coccus puſilli Vermicilli tinxit hanc ſubintellige veſtẽ. [h] Sauonarola medicus egregius ſui tẽporis à quibuſdam in Italia Vermicellos appellari ſcribit corrigias rotundas factas ex azymo, quæ coquuntur ex carnibus; vocantur in Marchia tria & tri. Simile quid in culinã ſuam ex farina ſubacta factum inuexit [i] Platina Cremonenſis, quod Vermiculos vocat. Farinam autem albam, & benè excretam, cũ oui albo, aqua roſacea aut communi benè ſubigit, ſubactam in fruſta digitis reſcindit, Vermiculos tunc dicit. hos ad ſolem deinde ponit, vt benè ſint ſicci, tuncq; biennio aut eo amplius durant. coctos per horam in pingui iure, patinæque inditos, caſeo trito, & aromatibus condit. ac ſi dies ieiunij fuerit, cum ſucco amigdalino, & lacte caprino coquit: verum quia lac non tantùm cocturæ requirit, prius aliquantulum in aqua ebullit, deinde lac ipſum addit: coctos ſaccharo inſpergit. Vermiculatum eſt minutis ſegmentis elaboratum, veluti Vermiculis exilibus cõcinnum. Emblema Vermiculatum, in-
C quit [k] Budæus, ſignificat opus ex teſſellis inſititijs aptum atq; conſertum. Inde illud Cice- ,, ronis in Bruto de Marci Callidij oratione: Nullum niſi in loco poſitum, & tanquam in Ver- ,, miculato emblemate (vt ait Lucilius) ſtructum verbum videres. & in [l] Oratore perfecto de collocatione verborum loquens ex Lucilio,

[h] Prac. trac. 2. c. 3.
Vermicelli quid Sauonarolæ.
[i] lib. 7. de popina ſciẽtia.
Vermiculi Platinæ quomodo fiant.
Vermiculatum.
[k] In Pandectas.
Emblema Vermiculatum quid Lucilio, & Ciceroni.
[l] Lib. 3.

Quàm lepidè lexeis compoſta, vt teſſerula omnes
Arte pauimento atq; emblemate Vermiculato.

Veſtem Vermiculatam ſunt qui apud D. Hieronymum interpretentur dici ex aquiſoliæ grano, quod locis quibuſdam Plinio tradente Vermiculi ſpecie viſitur. nã & coccineam veſtem ſcolecidatam vocari tradunt, velut Vermiculatam: etiamſi quiſquilium eſt cocci granum vnde cortiuari quiſquiliata videri poteſt; quod ipſum Hermolaus Barbarus antiquarũ lectionum peritiſſimus in ſuis ad Dioſcoridem corollarijs animaduertit. Doctiſſimus Chriſtianæ veritatis cultor Beda citante ipſum Cœlio [m] Rhodigino; digiti verò virginis, inquit, recurſantes incomprehenſa mobilitatis ſcaturigine Vermiculati. Nam Rhodiginus probans digitorum geſtu veteres ſupputaſſe, ait decentes arithmetices numeros commotos Vermiculatos dici a Martiano. Vermiculari dicuntur arbores in quibus Vermes in cortice generantur,
D eſt igitur Vermiculari Vermiculis infeſtari. [n] Plinius: Vermiculantur magis minutæ quædam arbores; omnes tamen ferè, idq; aues caui corticis ſono experiũtur. Vermiculari etiam interpretantur minuta opera facere, indeque vermiculata opera, quæ paruis ſegmentis coaptata ſunt, veluti dictum eſt. Vermiculatio verbale eſt cum enatis beſtiolis, aut Vermiculis ſegetes infeſtantur, aut etiam arbores. ζωογονίαν exponit Budæus ex Theophraſto. [o] Leuinus Lemnius tradit Vermiculationem morbum eſſe, qua homines infeſtari torqueriq; ſolent, ac veluti Vermiculis dilaniari: quemadmodum Formicationem Græcis μυρμηκίαν dictam, quę foris corpus fœdis tuberculis, ac puſtulis deformat, intus verò mordentis Formicæ ſenſum affert, & cruciatum, ita vt ſubinde ſcalpturire cogantur ægri, atque attritione leuamen conquirere. Vermicularis herbæ quoque nomen eſt in officinis à ſimilitudine foliorum Vermiculos referẽtium, ſemperuiui ſpecies, quod ἀΐζωον Gręci vocãt, eius plura ſunt genera quoddam enim in locis aſperis naſcitur, quoddam in maritimis, quapropter Vermicularis marina dicitur: hanc ſcripſit [p] Leuinus Lemnius in toto Zelandiæ tractu copioſiſſimã eſſe; caule palmari,

Veſtis Vermiculata.
Scolecidata veſtis.
[m] Lib. 23. c. 11. & 12. lection. antiquarum.
Vermiculati digiti qui ſint.
Vermiculor.
[n] li. 17. c. 24.
Vermiculatio.
[o] lib. 2. de occul. naturæ mirac.
Formicatio morbus.
Vermicularis herbæ genera.
Vermicularis marinæ deſcriptio.
[p] lib. 3. de occul. nat. c. 9.

Digitized by Google

mari, erecto, firmo, tereti, geniculato, atque internodijs diſtincto, vtrinq; multis agnatis cauliculis rotundis, læuore perpolitis, atq; in ſe compactis, qui exemptiles videntur, vt equiſeto ſeu caudæ equinæ, folijs qui ex caule ſingulari emergunt, eoque ſtipati ſunt, carnoſis, craſſis ſucco turgidis, craſſitudine arundinis, quæ obambulantium pedibus morã inijciunt, ac greſſum remorantur, ſonitumque ac fragrorem in promouendis pedibus excitant, radice exigua, gracili, & tenuiter capillata, tota herba ab ima ſui parte ad cacumen vſque eleganti, & pellucido virore perpolita eſt, quæ nec hybernis menſibus moritur, & exoleſcit. Eſt & proceſſus Vermicularis, ſeu Vermiformis Græcis dictus Σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις corpus ex particulis quamplurimis, vt notat Gorrhæus, in cerebro humano per membranas tenues connexis variè denſeque compoſitum, & ſecundum meatus longitudinem extenſum, qui à medio cerebri ventriculo ad poſtremum fertur. ſpeciem gerit Vermium vetulas quercus dépaſcẽtium. Inuehitur autem dorſo τῶν γλουτίων, ab illis vndique adſtringitur, & affirmatur per ligamenta, quæ τένοντας appellat, id eſt tendines. Superiacet meatui, qui eſt à medio ventriculo ad poſtremum, & ſpiritus animalis per eundem tranſitui præeſt. hunc proceſſum alibi Galenus Vermem appellauit, vt ſuprà admonui in æquiuocis. Vermina dolores corporis, qui quodam minuto motu inteſtina quaſi Vermes ſcindere videntur. Hic dolor Græcè στρόφος dicitur. Hæc Feſtus. Plinius, magi eo Vermina, & dyſenteriam curari tradunt. & [q] Lucretius.

E

F

Proceſſus Vermicularis cerebri.

Vermina.

[q] Lib. 5.

Donicum eos vita priuarant Vermina ſæua,

ideſt ſæui dolores, vt exponit autor Theſauri linguæ Latinæ. tamen Dionyſius Lambinus hunc locum Lucretij commentans, Vermina dolores ex Vermibus membra corrodentibus, ac depaſcentibus exponit. Vermino ſignificat Vermes habeo, aut gigno. Cornelius Celſus: Nihil eſt pernitioſius pueris dum Verminant. & [r] Seneca: Malorum ſerpentum, & aliorum animalium, quibus mortifera vis ineſt, quum fulmine icta ſunt, venenum omne conſumitur. Vnde, inquit, ſcis? in venenatis corporibus Vermis non naſcitur. Fulmine icta intra paucos dies verminant. Verminare quoque exponitur cum quodam pruritu ſcabendi moleſtare, Martialis de Auriſcalpio.

Vermino.

[r] Lib. 2. Epiſt. 30.

Si tibi moroſa prurigine Verminat auris,
Arma damus tortis apta libidinibus.

Poſſet hîc quoque aliquis exponere id verbum pro Vermibus moleſtari; his enim & aures humanæ maximè obnoxiæ, vt poſtea videbimus planiùs. Sumitur quoque Verminari pro torqueri, à Vermibus deductum verbum quòd facilè ſe torqueant, inquit Nonius Marcellus. Varro, ſeptimo, inquit, menſe Verminari cœpit, partum putauit propinquum. Verminatio verbale, morbus eſt præſertim iumentorum, in qua ſignificatione vſus eſt [s] Plinius: ijſdẽ, inquit, ſanari dimiſſis in fauces iumentorum verminationes notum eſt. ſignificat item capitis dolorem vbi intus videtur arrodi cerebrum. [t] Seneca: Quod oculorum auriumque tormenta, & cerebri æſtuantis Vermiculationes? Sumitur & pro acriori punctione doloris, in qualibet corporis parte apud [u] eundem: Omnium, inquit, iſtorum prima Verminatio vexat, impetus mora extinguitur, loquitur de podagra, chiragra, morbiſque articularibus. Autor Nomenclaturæ Verminationem Plinio dici ait morbum, qui Celſo tormina alui nuucupatur Græcis στρόφος inteſtinorum circa vmblicum tortionem. confundit itaque Verminationem, & Vermina. Verminatio auricularis Calepino putatur morbus, cùm putridæ aures Vermibus ſcatent.

G

Verminatio.

[s] Li. 28. c. 1.

[t] Epiſt. 96.

[u] Epiſt. 79.

MYSTICA. MORALIA.

H

Chriſt. cur Vermis.

APVD Pſalmographum Chriſtus de ſe ſic loquitur: ego ſum vermis, & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis: quo in loco fuere nonnulli qui pro Vermis, ſum Scarabæus traduxere: quaſi diceret contemptiſſima res ego ſum. Euthymius, ita ex Chriſti perſona humiliare ſe Dauidem ait, qui alioqui & propheta erat & rex, alibique ſe canem mortuum appellare, vt libro Regum legitur. Exiſtimant tamen plurimi id dictum eſſe propter humanam Chriſti generationem. Vnde Origenes Adamantius videbat (inquit Saluator) in „ matris vtero immunditiam corporum, viſceribus eius hinc inde vallatus, terrenæ fecis pa- „ tiebatur anguſtias: vnde aſſimilat ſe Vermi, & dicit: *Ego ſum vermis, & non homo*. Ex mare „ quippe ac fœmina homo naſci ſolet: ego verò non ex maſculo, & fœmina ſecundum ritum „ humanum atq; naturam, ſed in exemplum Vermis natus ſum, cuius non eſt aliunde ſemen, „

ſed.

A ſed in ipſis, & ex ipſis, in quibus coaleſcit corporibus, origo eſt. Propter quod, quia omne maſculinum quod aperit vuluam ſanctum Domino vocabitur. Et D. Auguſtinus eiuſdem [a] Pſalmographi verba prædicta commentans, Vermis, inquit, & non homo. Nam eſt, & homo vermis, ſed ille vermis, & non homo. Vnde non homo? Quia Deus. Quare ergo ſic ſe abiecit, vt diceret vermis? An quia vermis de carne ſine concubitu naſcitur, ſicut Chriſtus de Maria Virgine? Et vermis, & tamen non homo? Quare vermis? Quia mortalis, quia de carne natus, quia ſine concubitu natus. Quare non homo? quia in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Huc vſque D. Auguſtinus. Sed [b] Santes Pagninus Chriſtum vermem tribus modis dici ſcribit. Pro vera humanitate. Vnde in figura Chriſti de Dauid dicitur. Tenerrimus ligni vermiculus, & illud Eſaiæ: Noli timere Vermis Iacob. Item pro mordaci ſeueritate, ſicut dicitur Tinea: Hinc apud Oſeam: ego quaſi Tinea Ephraim, & quaſi putredo domui Iacob. Tertio pro vili abiectione, ſicut apud Pſalmographum, loco citato. Scriptum autem in [c] ſacra ſcriptura eſt, quòd infideles ſeruarunt manna, quod Dominus Iſeralitis dederat, dum eſſent in ſolitudine inter Elemum & Sinau, & ex ea computrefacta, (quandoquidem in craſtinum diem ſeruarant, quod haud erat licitum, B niſi pro die Sabbati) vermes prodierant. Nam illud quod pro die Sabbati reponebatur, non erat corruptum, neque vermes ebullierant ex eo. Quem locum commentans D. [d] Auguſtinus per Vermes peccatum intelligit, per manna verbum Dei. ita enim inquit. Et tu ergò ſi propter prę́ſentem vitam tantummodo, & propter amorem ſęculi theſaurizes, continuò vermes ebulliunt. Denique audi de peccatoribus, & his qui præſens ſęculum diligunt, quid propheta dicat, vermes, inquit, eorum non morientur. Iſti ſunt Vermes quos generat auaritia: iſti ſunt Vermes quos generat diuitiarum cæca cupiditas, his qui habent pecunias; & videntes in neceſſitate fratres ſuos, claudunt ab eis viſcera ſua. Propterea & Apoſtolus dicit; Diuitibus autem ſęculi huius præcipe non ſuperbè ſapere, neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed diuites ſint in operibus bonis, facilè tribuant, communicent & theſaurizent ſibi veram vitam. Sed dicit aliquis. Si manna verbum Dei eſſe dicis, quomodo Vermes facit? Verum eſt fratres: Non aliunde fiunt Vermes in nobis, niſi ex verbo Dei. Sic enim ait, niſi veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent. Poſt ſuſceptum autem verbum Dei qui peccat, efficitur ei ipſum verbum Vermis, qui eius ſemper conſcientiam fodiat, & arcana pectoris rodat. Nunc ergo feſtinemus cœleſte manna ſuſcipere. Iſtud enim C manna pro vt vult quiſque talem ſaporem ſapit. Audi enim Dominum dicentem his, qui accedunt ad ſe: Fiat tibi ſecundum fidem tuam. Et tu ergo ſi verbum Dei quod in eccleſia prædicatur tota fide, & tota deuotione ſuſcipias, fiet tibi ipſum verbum quodcunque deſideras. Verbi gratia, ſi tribularis, conſolatur te, dicens, Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpiciet. Si lętaris, proſperè cumulat tibi gaudia dicens, Lætamini in Domino & exultate iuſti. Si iracundus es mitigat te dicens, Dominus ſanat omnes languores tuos. Si paupertate conſumeris, conſolatur te dicens, Dominus erigit de terra inopem, & de ſtercore pauperem. Sic ergo manna verbi Dei reddit in ore tuo ſaporem quemcunque volueris. Hoc tamen ſiquis infideliter ſuſcipiat, & non commedat, ſed abſcondat, putaſne eo vſque deducendum eſt verbum Dei, vt etiam Vermis fieri putetur: Non te turbet auditus; audi prophetam ex perſona Domini dicentem, Ego autem ſum Vermis, & non homo. Sicut enim ipſe eſt, qui fit alijs in ruinam, alijs in reſurrectionem: ita & ipſe eſt, qui nunc in manna fidelibus quidem dulcedo mellis, infidelibus autem Vermis efficitur. Et ideo fratres cariſſimi quantum poſſimus cum Dei adiutorio lectioni diuinæ ſtudeamus inſiſtere, vt legem Dei ſpiritaliter mereamur agnoſcere, vt nobis verbum Dei non efficiatur Vermis, qui D noſtras conſcientias iugiter arguat, & affligat: ſed impleatur in nobis illud, quod ſcriptum eſt: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, ſuper mel & fauum ori meo. De reliquis autem moralibus, cùm peculiaribus ſuis ſubſequentibus capitibus rectiùs accommodari poſſunt, quàm huic, agemus poſtea.

[a] *Pſal.* 21.

[b] *In Iſagoge lib* 10. *c.* 31.

Chriſtus Vermis tribus modis dicitur.

[c] *Exod.* 16.

Vermis peccatum.

[d] *Feria.* 6. *poſt* 3. *dom.*

Verbũ Dei quin efficiatur Vermis.

PRODIGIA.

a Saxoniæ lib. 5. c. 13.

Vermes Muſcis deductiores quid portẽderint.

Ignei Vermiculi quid portenderint.

HENRICVS Imperator Henrici tertij filius, (vt narrat [a] Cranzius) cum Italiam peteret à Matlulda exercitum illi obijciente remoratur, ne ex Longobardia in reliquam Italiam proficiſceretur: Mutinam tamen cepit Henricus. prodigium tum viſum in aëre interpretantur, Vermes Muſcis deductiores tanta multitudine volabant in aëre, eaque craſſitudine ſpatium occupabant, vt manu & virga tangerentur, vt etiam nulli paſſus in latitudine, vel duo, vel tria in longitudine implerent. Portendi putabant expeditionem in terram ſanctam. Ignei etiam Vermiculi incerta ſpecie per aërem vecti, ſeu denſæ nubis obiectu, ſolis etiam lumen humanis oculis auferebant anno Chriſti milleſimo centeſimo quarto; & tunc alia nefanda prodigia terris ſpectata: quantus bellorum turbo mortalibus immineret, demonſtrauit poſtea euentus.

VSVS IN VARIIS.

Aues Vermiuori.

a Hiſt. 8. c. 3.

Thamur Vermis miranda vis.

VESCVNTVR & Vermibus homines atque etiam animalium cæterorũ, plura genera. Omnigenos enim ab Indis eſitari ſcribitur. Quin & crudos vorare eos, qui Indiæ partem occidentalem inhabitant, Franciſcus Lopez teſtatur. Iam & aues plurimæ ſunt, quæ Vermiculis victitant quas omnes his verbis recitat [a] Ariſtoteles: Aliqua, inquit auium, Vermiculos petunt, vt fringilla, paſſer, rubetra, luteola, parus, cuius genera tria ſunt: Fringillago, quæ maior eſt, quippe quæ Fringillam æquet. alter monticolla cognomine eſt, quoniam in montibus degit, cui cauda longior. Tertius magnitudine ſui exigui corporis diſcrepat, quanquam cætera ſimilis eſt. Item ficedula, atricapella, rubicilla, rubecula, ſiluia, curuca, aſilus, tyrannus, cui corpus non multò amplius, quam Locuſtæ, criſta rutila ex pluma elatiuſcula, & cætera eligans, cantuq; ſuauis hæc auicula eſt. Ad hæc florus cui magnitudo quanta fringillę: & montifringilla, quæ fringillæ ſimilis, & magnitudine proxima, ſed collo cœruleo, & in montibus degit, vnde nomen accepit: tum etiam regulus, & frugilega. Hæc & reliqua id genus, Vermiculis partim ex toto, partim magna ex parte aluntur. Hæc itaq; Ariſtoteles. Verme Thamur dicto ſi vera ſunt, quæ narrantur admirabilius haud quidquam in rerum natura exiſtere poteſt: nam cùm molliſſima conſtet veluti carne, nihilominus dura quæque abſumit; veluti autor de natura rerũ his verbis de eo memoria prodidit. Thamur dicitur Vermis Salomonis: Salomon enim cùm marmor parium ad ædificationem templi è remotis partibus conuehi præcepiſſet, conſcius prohibitionis legis, quæ vetuit altaris ædificandi lapides ferro incidi, quæſiuit experimentum in Vermibus, quod ars humana neſciuit: nam pullum ſtruthionis in vitreo vaſe recluſcit, quem cum videret ſtruthio, & habere nequiret, naturaliter agnitam artem attentans in deſertum cucurrit, rediensq; Vermiculum tulit, cuius ſanguine vitrum liniuit, & confractum eſt, ſicque fœtum eripuit: quod videns Salomon hoc experimento eodem genere Vermis in inciſione duriſſimi marmoris vſus eſt.

VT FVGENTVR, ET OCCIDANTVR.

Oleum deſtillatũ, vt Vermes occidat.

QVÆCVNQVE putredinem prohibent Vermium cuiuſque ferè generis generationi obſiſtunt. Plurimum præſtat amaritudo. Meliſſæ, quæ citrago, citria, & meliſſophyllum appellatur, odore omnes Vermes necare Lullus apud Euonymum Philiatrum in ſuo remediorum ſecretorum Theſauro ſcriptum reliquit. Olea repetita diſtillatione cum tenuiora, & minus humida reddantur, ſimilia faciunt antiquis oleis; hæc autem Vermes cuiuſq; generis occidunt non ſolùm ratione lentoris, & viſciditatis, qua etiam cuiuis Inſecto mortifera ſunt; ſed etiam ratione caloris, ſiccitatis, & amaritudinis, quæ putredini mirum in modum aduerſatur. Sed ſi fiant ex odoratis prẽſtantiora erunt olea, vt ſi fiant ex lachrymis arborum,

thure,

A thure, maſtiche, laricis, terebinthi, piceæ, ſarcocollæ, ligno aloes, nuce myriſtica, ambra, elemi lachryma quam quidam gummi vocant. Quod ſi galbanum, & hederę gummi addantur, efficacius id efficient. Oleum quoq; laterum idem præſtat.

DE VERMIBVS IN HOMINE NASCENTIBVS. Cap. II.

ORDINIS RATIO.

B TAM confuſa eſt Vermium cognitio, tam multiplices, & variæ circa eorum naturas, & generationes, ſententiæ, tantaque corporis atque ſtructurę ſimplicitas, vt me à materię varietate, in qua naſcuntur, huius ſubſequentis tractatus particularis ordinem auſpicari coegerint. Nec tamen ſic prætermittimus ordinem à præſtantia deſumptum (cuius laudes atq; pręconia vbiq; in naturalium rerum hiſtorijs præfigere ſolemus) cùm cuiuſque rei naturalis dignitas atque præſtantia, non tantùm à partium varietate & numero, ac multiplici earum facultate functioneue, ſed etiam à generationis modo atque materia, ritè deſumantur. Neque enim homo cæteris animantibus nobilior ſolummodo, quòd rationem habeat præter cæteras animi facultates, & actiones, quę cum reliquis communes ſunt ipſi, verùm etiam quod origine ſit cæteris quodammodo diuinior. Aliunde plura ne quæramus exępla, quàm à nobiſmet ipſis, qui eos arbitramur nobiles, qui clarioribus orti parentibus, & illuſtri familia, non eos ſolùm, qui geſtis ac factis egregijs clari nobileſque euaſêre. Quamobrem cùm ſimili modo ſit origo Vermium contemplanda, quoad materiam, è qua producūtur (aliorum enim generatio aut ortus ex animalibus eſt, aliorum ex plantis, & rurſus aliorum ex inanimatis, quæ aut foſſilia ſunt, aut terra, aut aqua, aut meteora dicta vt nix) nullus dubitare debet
C quin eos eſſe præſtantiores cæteris dicat, qui ex animatis ortum ducunt, deinceps qui è plantis, omnium maximè ignobiles, qui in foſſilibus, terra, aqua, niue naſcuntur. At quoniam animalia præſtantiora ſunt, quæ ratiocinandi facultate pollent, veluti dictum eſt ſuperius, ipſis brutis, de ijs in primis hoc capite ſermo fiet, qui ex humano corpore, aut eius cadauere produci ſolent.

SYNONYMA.

NON omnes, qui in homine naſcuntur, vno eodemque appellantur nomine, nec quiſque proprio, ſed qui in varijs naſcuntur partibus, varia ſibi ſynonyma acquiſiuerunt. in ventre naſcuntur Lumbrici dicti à [a] Cornelio Celſo, quamuis hoc nomine Vermes terreni vocari à multis ſoleant. Plinius interaneorum animalia quandoq; nuncupauit, Græci ἕλμινθας, atque hoc nomen commune quoque eſt omnibus ſpeciebus: quandoq; etiam, vt annota-
D uit doctiſſimus [b] Hieronymus Mercurialis, aliquas ſpecies particulares complectitur. Apud Hippocratem quoque inuenio ἕλμιγγες, cum duplici γ, quaſi à nominatiuo ſingulari ἕλμιγξ, vt in [c] Epidem. ἀπὸ δὲ, inquit, κοιλίης ἐρυθισμοῦ ὑγρὰ ταραχώδεα διῆλθε μετ' ἑλμίγγων, vbi nota etiam attenuari: & alio rurſus in libro, ἐλθούσης ἕλμιγγος ὑποταχέως. Qui hiſce vermibus infeſtantur, γαστρίδες ab Heſychio nominantur: apud Suidam tamen legitur nomen ſingulare γάστρις, in hac ſignificatione alioqui guloſum, & lurconem ſignificat. Θηρία apud Hippocratem multa ſignificat, vt vlcera maligna, & ferina, quæ tetra vlcera dicit Lucretius, κακοήθεα quæque in feritatem tranſeunt, vt in Coacis prænotionibus ἐν λειεντερικοῖσι μετὰ θηρίων, id eſt, inteſtinorum leuitate laborantibus cum ſęuiſſimis vlceribus, &, οἱ ἐν λειεντερίῃσι μακρῇσι ἅμα θηρίοισι. Id eſt, inteſtinorum lęuitate laborantes cum malignis vlceribus, ſed & crebro idem nomen pro interaneorum Vermibus, & animalibus, ſeu Lumbricis aluū infeſtantibus ſumitur, vt eius non pauci interpretes annotarunt, vt vbi [d] ſcribit καρδιαλγικὰ καὶ μετὰ στρόφου κοιλίης θηρία καταῤῥήγνυται. Oris ventriculi dolores, etiam

[a] Lib. 4: Lumbricus quid. ἕλμινς.
[b] Lib. 3. de mor. puer. c. 1.
[c] Lib. 1. Θηρία qd apud Hippoc.
[d] Lib de coact. prænot.

cum

e lib.6.ſect.7. aph.6.

Εὐλαὶ.

Sæua Vermina.

cum inteſtinorum cruciatu interaneorum animalia deijciunt,& in e Epidemijs τὰ θηρία ὅσα ἐμποιεῖν. Quin etiam videnda ſunt quænam interaneorum animalia inducant. Quem locum etiam cõmentarij qui ſub Galeni nomine non ita pridẽ prodierunt, de Lumbricis aluum infeſtantibus exponunt, & θηρία morbos ferinos, & ſæuos ſignificare ſcribunt. Qui autem Vermes in corpore vulnereuè, aut vlcere naſcuntur ex putredine εὐλαὶ peculiariter appellantur παρὰ τὸ εἰλεῖσθαι, quòd voluere ſignificat. Herodotus de Pheretima Cyrenes regina ζῶσα γὰρ ἐξέζεσεν εὐλέων. Plutarchus εὐλαὶ καὶ σκώληκες ὑπὸ φθορᾶς καὶ σηπεδόνος ἐκ τοῦ περιττώματος ἀναζέουσι. Huiuſmodi ſiue Σκώληκας, ſiue εὐλὰς Lucretius appellat ſæua Vermina, de primo ſeculo rudi adhuc & medicinæ ignaro,

Donec eos vita priuarant Vermina ſæua
Expertes opis, ignaros; quod vulnera vellent.

f Lib.4. de morbis pue. c.6.

Quapropter animaduertendum eſt eam differentiam, quam quidam ponunt inter Vermes, Vermina & Verminationem, non eſſe perpetuam; nimirum quod Vermes ſint animalia, quę inter ipſa viſcera viuentium generantur, & etiam intra terræ viſcera, Vermina autem eſſe tormina inteſtinorum, non Vermes ipſos. Admonet autem f Hieronymus Mercurialis, quod ſi quando apud ſcriptores rei Latinæ, & apud medicos iumentorum legere contigerit Vermina, & Verminationem, ſecundum rem diſtinctam eſſe à Lumbricis. Suidas quoque κακὰ θηρία nominat, quæ Latini ſæua animantia, ventris animalia. De cæterorum autem humani corporis Vermium ſynonymis agetur, cùm de ijs ſermo inciderit. F

GENVS, DIFFERENTIA, DESCRIPTIO.

Magnitudine differũt. Loco. Conſueti Vermes.

DIFFERVNT magnitudine, quòd alij magni, & longiſſimi ſint, alij minores, alij parui: loco in quo generãtur, ſeu partibus, de quo pòſt agemus. Diſtinguentur eorum differentiæ melius hoc pacto, vt alij dicantur conſueti, alij inſolentes. Conſuetos appello, qui in plurimorum corporum partibus diuerſis generati communem formam habent, nec multum differunt, ſi diſcrimen aliquod ſortiantur, niſi ratione magnitudinis. G

Ventris Lũbricorũ differentiæ.

a Lib.3. aphor.26.

Inter hos frequentiſſimi ſunt, qui in ventre naſcuntur, quorum quidam duas, quidam tres, alij quatuor ſpecies faciunt. Duas autem Hippocrates Celſuſq; memoriæ prodiderunt, vt ſcripſit Iohannes Manardus, ille verò latos, hic Aſcarides ſilentio tranſiuit. In hac quoque ſententia fuit Hieronymus Gabucinus, qui ſubinde ex Galeno oſtendit, cur Hippocrates nullã mentionem latorũ fecerit. hic enim exponens aphoriſmum, quo inquit a Hippocrates: ipſis vero grandiuſculis „ tonſillarum inflammationes, vertebræ in occipitio introrſum luxationes, aſthmata, calculi, „ lumbrici rotundi, Aſcarides, &c. inquit Hippocratem latos ſubticuiſſe, quòd non eius erat „ propoſitum de omnibus agere paſſionibus, quæ mortalibus obueniunt, ſed de illis tantùm, quæ ſingulis ætatibus obueniunt.

Lũbricus latus cur ab Hippocrate omiſſus.

b Lib. de Lumb. c.2.

Quo in loco addubitare licet ac quærere, cur cùm conſtet latum Lumbricum hominibus nõnunquam infeſtum eſſe, ipſum aliqua ætate offendere non ſcripſerit; cùm id ſequi neceſſe ſit, vt vel in infantia pueritiaue, aut adoleſcentia, aut aliqua ſequentium ętatum latus Lumbricus naſcatur: ſed in qua fieret, Hippocrates omiſit. Vel ergò hominis breuitas velut obſcura, & diminuta damnanda; vel Galeni in eum defenſio veluti nullius momenti reijcienda. Ad hanc propoſitam quęſtionem reſpondet b Hieronymus H Gabucinus, quòd latus Lumbricus ad nullam ętatem determinari queat. Quum enim in omnibus ætatibus fiat, nullius proprius affectus eſſe poteſt. Quandoque enim infantiam, pueritiam quandoque, nonnunquam adoleſcentiam, primam interdum ſenectutem, aliaſque ętates occupare liquidò conſtat. Non mirum itaque ſi in Aphoriſmorum libris horum Lumbricorum non meminerit Hippocrates. Hæc eſt Gabucini ad hoc quęſitum reſponſio. poteſt & addi noſtra, venerandum hunc noſtrum ſenem in Aphoriſmis tantùm eorum morborum meminiſſe, qui accidunt in varijs hominum ętatibus, cùm iam egreſſus ex vtero eſt infans, nõ tamen voluiſſe duo tantùm Vermium in ventre naſcentium genera reperiri, cùm in c libris de affectibus ſcripſerit latos in puerulo adhuc in matris vtero exiſtente fieri.

c De affec. 4

Tres Lũbricorum ſpecies qui dixerint.

Etſi autem certum ſit hoſce libros non eſſe genuinos Hippocratis, tamen varia eius doctrina refertos, & ex eius placitis ſchedíſq;, quas poſteris reliquerat, ab aliquo diſcipulorum conſarcinatos fuiſſe atq; compoſitos, nulli dubium eſſe exiſtimo. Tres autem eſſe ſpecies, Ariſtoteles ac reliqui

poſt

A poſt eum Græci Medicinæ autores memorię prodiderunt. Quin & Alexander Trallianus in epiſtola (quam de Lumbricis iampridem doctiſſimus Hieronymus Mercurialis publicauit) ſcribit, in hoc conueniſſe omnes ſcriptores medicinæ, tria eſſe Lumbricorum genera. Vnum quod appellatur rotundum, alterum latum, tertium Aſcaris. atq; vt à poſtremo incipiã, nullibi apud antiquos autores inuenio, vnde hoc nomen etymologiam habeat. Iohannes Manardes deduci eam vocem putat à verbo ἀσκέω, quod Latinè ſonat exerceo, vel potiùs à verbo ἀσκαρίζω, quod idem eſt, quod moueo: ſedi enim circa quam conſiſtunt, vehementem pruritum inferentes, vt Paulus, & Aëtius teſtantur, aſſiduęq; commoti animal continuo extimulant, nec perpetuis ſuis punctionibus quieſcere permittunt. Galenus in exegeſi Hippocraticarum vocum Ἀσκαρίδες, exponit, ἕλμινθες λεπταὶ, & μικραὶ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ ἐντέρῳ γινόμεναι. tenues, & minuti Lumbrici in recto inteſtino orti. Erotiano quoq; dicuntur Ἀσκαρίδες λεπτὰ ἑλμίνθια, hoc eſt, tenues Lumbrici. Ab Heſychio expotiũtur Σκωληκίων εἶδος Vermiculorũ genus. Et Erotianus quoq; ſcribit in Onomaſtico probatiſſimos quoſq; ſcriptores dicere, eos eſſe ex eorũ Vermiũ genere, qui in putridis aquis inueniũtur. quo in loco inter clariſſimos ſcriptores intellexiſſe viſus eſt Erotianus Ariſtotelẽ, qui alibi Culicũ quoddã genus

Ἀσκαρὶς vnde dicta. quid ſit.

B ex Aſcaridibus naſci ſcribit. Tipulas eo loco Gaza vertit, quẽadmodũ libro tertio à nobis eſt animaduerſum. Verùm vt ad eos Vermes, de quibus nunc nobis ſermo eſt, reuertamur, per Aſcarides apud antiquos [d] Manardes paruos Vermes intelligit, quidquid ceteri recentiores ſentiant. A [e] Galeno enim dum ait Aſcarides eſſe paruos Vermes in recto inteſtino genitos, non diſſentit Auicennas, ſi modo rectè & legatur, & intelligatur. Sic enim principium ſecũdi capitis legendum putat Manardes: Longi & lati, & rotundi, & Aſcarides, & parui, & verbum lati ſecundo loco in quibuſdam codicibus etiam Hebræis ſcriptum, omnino ſuppoſititiũ putat. Ita autem intelligendum, vt per Aſcarides paruos, vnam tantũ ſpeciem intelligamus, eos videlicet quos Galenus Aſcarides, ipſemet Auicenna in primo libro minutos: in tertio modò ſimul Aſcarides, & paruos, modò Aſcarides tantùm, modò paruos tantùm vocat. Nam quæ de loco generationis paruorum ab eo dicuntur, de Aſcaridibus à Galeno, ſed ab Aëtio, & Paulo aptius dicta ſunt: Quæ verò de ætate Aſcarides gignente ex Hippocrate, & Galeno in Commentarijs ſupra Aphoriſmorum libros ſunt accepta, nullo pacto de latis intelligenda: quando nec eos quidem nominaſſe eo in loco Hippocratẽ Galenus teſtatur: tũ capite quoq; tertio, in quo de ſignis agitur, quæ de ſedis pruritu, & aſſiduo paruorum motu dicuntur, ſimi-

[d] li.4.epi.1. Aſcarides eſſe paruos Vermes ſecundũ Gal. & Auicennam. [e] lib.3.Ap. 26. in com. Locus Auicennæ reſtitutus à Manardo.

C lia ſunt his, quæ de Aſcaridibus Paulus Aëtiuſque conſcripſerunt. Liquere itaque ex dictis putat Manardes non aliud eſſe Aſcarides Auicennæ, quàm Galeni: nec paruos Aſcarideſque præterquam nomine apud Auicennam diſtare. Nec nos commoueant ſexti ſeptimique capitis inſcriptiones, quæ ſolent in alijs, tum & in hoc libro plerunq; mentiri, vtpote non ſemper ab autoribus ipſis, ſed ab alio quouis potiùs autore conſcriptæ pro arbitrio. Mendam verò eidem capiti ſubeſſe idem autor monet, nimirum eius titulo, quia ſtatim poſt primum remedium, latorum auxilia ſubſcribuntur, deinde toto ferè capite ea, quæ ſunt omnibus ſpeciebus communia. Sed & Kitran, id eſt cedria, quæ hîc conferre ſcribitur ad Aſcarides, ſequenti capite in paruis bis repetitur, quam peculiariter Aſcaridibus proprio capite Galenus commendauit. Et hæc quidem de Aſcaridibus ſatis amplè dicta ſint, ſequitur vt reliquorum generum ſynonyma, & etymologias examinemus. Lati autem Lumbrici appellantur à Gręcis ſcriptoribus ἕλμινθες πλατεῖαι, κηρίαι, vt docet Erotianus in Onomaſtico Hippocratis. ſic enim in aliquibus exemplaribus legitur, κηρίαι κυρίως λέγονται αἱ πλατεῖαι ἕλμινθες. nam vulgata atque edita exemplaria habent κηρίον. An verò κηρία pro κηρίαι legerit apud Hippocratẽ Erotianus, valde eſt arbitrarium, inquit Anutius Feſius in ſua Oeconomia Hip-

Lati Lũbrici ſynonyma. κηρίον. q.d.

D pocratica. Verbum enim κηρία, & in ſingulari κηρίον valde vſitatum eſt apud Hippocratem pro fauo, cuius decoctum in aqua macerati ſæpe propinat Hippocrates in febre. Et à fauorum ſimilitudine vlceris genus corporis cutem multis foraminibus perrodens, ex quibus humor melli ſimilis effunditur nomen ſumpſit, & κηρίον eidem dicitur, Latinis fauus, Plinio Cerium. Tinearum etiam nomine ijdem lati vocantur. Dioſcorides de malicorio loquẽs ἕλμινθας πλατείας ἐκτινάσσει, Plinius tranſtulit Tineas pellit: latiùs tamen ſumpto vocabulo omnes Lumbricorum differentias ſignificat, veluti apud Plinium legitur, qui ſæpiſſimè Lumbricos ventris Tineas vocat. Vbi illud notandum, quod Marcellus Virgilius animaduertit, qui ſi quando Tineæ pro Lumbricis, aut Lumbricorum genere lato legũtur apud Plinium, Tæneę legi poſſe teſtatur: idque ex errore fortaſſe ſcriptorum, aut caſtigatorũ Gręcorũ, medicinę parum peritorum euenire contendit. Ταινία verò id Gręcè ſonat, quod faſcia vel corona à nobis ſignificatur, ab extentione nuncupata, quòd inſtar faſciarũ ſit lata & lõga. Siquidẽ per tota extendũtur quãdoq; inteſtina, vt ait Celſus, ac veluti corolla in ſeipſam du-

Cerium Plinio quid. Fauus gen. vlceris. Tinea.

[f] *Cap. de Coſto in Dioſc.* — Marcelli Virgilij error. — *θηρία.* — [g] *Diſcuſſ. li. 2. c. 15.* — [h] *li. 9. Hiſt. anim. c. 33.*

citur. Ex qua re eiuſdẽ[f] Marcelli incuriam deprehendit Gabucinus, qui Tęnearũ appellatio- E nem Aſcaridum generi competere ob ſimilitudinem, quòd hæreant motuq; careant, Gręcos ſic appellaſſe teſtetur. Quod quam verum ſit, quiuis nouit: non enim hi extenduntur, nec longi ſunt, ſed parui ac breues, nec motu carent, ſed inceſſanter recto inteſtino cohærentes mouentur, veluti notatum quoq; ſuperius eſt ex nominis etymo. tam enim vehemens eſt eorũ motus, vt hominem, aut animal maximè ſtimulẽt, nec ſinant quieſcere. Grandiores alui Vermes cõtra Marcelli Virgilij ſententiam Hippocratem multis in locis nuncupaſſe θηρία, id eſt, feras (quippe qui corpori noſtro multo ſunt nocumẽto ob eorum ſęuitiam) [g] Baldangelus autoritate [h] Æliani contendit. Is enim ſic de Abrotani viribus loquitur. ζώῳ δ' ἐκ πονηρῷ πολέμιόν ἐστι καὶ ἀναιρεῖ τὴν ἕλμινθα, ἐπιπονοῦν τε τοῖς πλείω οὖσαν, καὶ αὐξανομένην, θηρίον γίνεται σπλάγχνοις μὲν ἐντικτόμενον, ἀνθρωπείοις δὲ νόσοις ἐναριθμούμενον, καὶ ταῦτα ταῖς ἄγαν ἀνιάτοις καὶ ὑπὸ χειρὸς θνητῆς εἰς ἄκεσιν ἥκειν ἀδυνάτοις. Quæ ſic vertit Gellius; idem infeſtum eſt Lumbricis eoſque interimit, quæ animalia amplius aucta etiam feræ nominantur, naſcuntur illi in interaneis, & inter hominis morbos numerantur, eoſque grauiſſimos, & incurabiles, &c. Erotianus in Onomaſtico Hippocratico in voce θηριώδεις nonnullos hanc ad vlcera F mali moris accommodaſſe ſcribit, quæ etiam θηριώματα appellantur, quæ quidem vt plurimùm in autumno augentur propter aëris inęqualitatem: nonnullos verò ad paruos Lumbricos Aſcarides dictos referendum exiſtimaſſe, qui tunc generãtur. nonnullos verò ad φθίσιν.

[i] *Com. 1. lib. 6. Epid. tex. 14.*

[i] Galenus exponens illa Hippocratis τὸ θηριῶδες φθινοπώρου ferinum autumno, & oris ventriculi dolores, & horrores, & atrabilis, hæc annotat. Vtrum Vermes, qui Aſcarides dicuntur an Lumbricos, an elephantem, & cancrum, an tabem, vt quibuſdam placet, an quidquid malignum eſt θηριῶδες appellarit. hæc omnia autumno gignuntur, & propter praui ſucci redundantiam, quæ eo tempore vrget, & propter inæqualem cœli temperaturam. Et rurſus alibi vbi loquitur Hippocrates, tuſſis ſicca non θηριώδης; Galenus in commento, inquit. Quum obſcuram quandam conditionem tuſſientibus adiunxerit, aliam quæſtionem attulit, quænam ferinæ tuſſes ſint. quidam Lumbricos ad os ventriculi perlatos, oſque mordentes cauſſam tuſſium aridarum eſſe volunt. nonnulli pro ferino tabidos intellexerunt, quòd eis vngues non ſecus, quàm feris incurueſcant, nonnulli ad malignum morbum traducunt. Atque hæc eadem in alijs quoque commentis repetit. Quare ex his, quæ dicta ſunt ab Erotiano G & Galeno quorundam ſententiam falſam eſſe concludit Baldangelus, quòd θηριώδες ad Vermes Aſcarides, ſiue longos, & teretes reducebant, cùm ad craſſiores ſit referendum, & grandiores, vt ex Aeliani ſuprà ſcripto loco patuit.

Rotundi generis ſynonyma.

Rotundum Lumbricorum genus ςρόγγυλον appellauit Hippocrates, Celſus teres. Vtrumque nomen à forma, quam habet, traxit. Ex Auicennæ hiſce verbis: rotundos Vermes ſufficit interficere abſinthium: latus fortioribus æget pharmacis, qualis eſt filix; adhuc autem & vocata Aſcaris: Manardus neminem ambigere putat, hîc ab Auicenna dici longos, quos Galenus vocauit rotundos; & quos Galenus latos, Auicennam vocaſſe rotundos.

Cucurbitini Vermes.

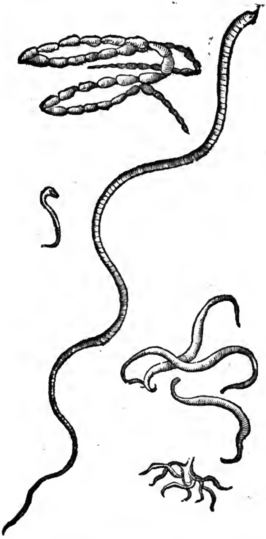
His quidam quartum genus annumerat Cucurbitinum dictum, cum ad nullam trium dictarum ſpecierum referri videatur. Ex recentioribus nonnulli latos in duas ſpecies diſtinxerunt, longos videlicet, & breues: illos Aſcarides hos Cucurbitinos nominarunt. Nec deſunt qui Cucurbitinos pro genere capiant, quod indiſiunctos, ac coniunctos veluti in ſpeciem diuidunt. Dodonæus Vermes Cucurbitinos latos eſſe apud veteres aſſerit, dictoſque ſic eſſe quòd quædam ab hoc abrupta, cũ excrementis alui quandoq; excernantur, cucurbitæ feminũ ſimilitudinem referentia. hi quidẽ quandoq; (dum ſe alter alteri mordicus inhæret iunguntur tam longa ſerie, vt quatuor cubitorũ H longitudinem aliquando exceſſerint, vt vnum corpus vnũ Vermẽ putares, talemq; ſe vidiſſe clariſſimus ſua ætate medicus Antonius Beniuenius Florentinus in medicinalibus obſeruationibus ſcriptum reliquit. At certè negari non poteſt, quòd diligentiſſime obſeruauit [k] Manardes, in quibuſdam libris ex Arabica lingua translatis, Cucurbitinos abſolutè pro latis poni, ſicut in commento Arabico aphoriſmi Hippocratis ſuperius allati, vbi etiam peruerſo ordine, Aſcarides pro rotundis, atque è contrario rotundi pro Aſcaridibus leguntur. In libro quoque Serapionis, capite de filice, vbi Dioſcorides, & Galenus habent latos, leguntur Cucurbitini ex horum verbis. Sic apud Moyſem nona ſuorum aphoriſmorum particula, ex Galeni autoritate pro latis leguntur Cucurbitini. Verùm hæc diſputatio ad nomen ſpectat; illud verò potiùs ad rem: an præter Beniuenium plures eiuſmodi Vermes conſpexerit quiſpiam. Manardes nunquam viuum ſeſe, quod meminerit, conſpexiſſe ait, qui Cucurbitæ ſemina referret. Paulus, & Aëtius, & ante hoſce Ariſtoteles, corpuſcula illa Cucurbitæ ſeminibus ſimilia, non in numero Vermium, ſed inter Vermis lati indicia connumerant. Arnoldus quoſdam refert dicentes, Cucurbitinos hoſce in ventre cuiuſdam alterius

[k] *Lib. 4. Epiſt. med. 1.*

magni

A magni Vermis generari, quem Cingulum vocant, quæ ſententia à Paulo, vt inquit Manar- Cingul[o]
dus & Actio non abhorret. Ex ſenioribus medicis, qui tempore Manardi fuerunt, nõnulli vi-
diſſe eos multoties viuos referunt, alij non viuos, ſed mortuos. Quin proba & fide digna ma
trona nuper in magno quopiam Verme, quem eius auia ægrotans deiecerat, ſe vidiſſe mul
tos Vermiculos Cucurbitę ſeminibus ſimiles adſeuerauit. Quidquid autem ſit, dicendum eſ-
ſe ſuadet Manardes, antiquos hoſce in numero Vermium nõ habuiſſe: quoniam decidi à la
to veluti ſegmẽtum quoddam, & eius portio viderentur. Quapropter cùm tam diuerſæ ſin
de cucurbitinis Vermibus ſententiæ, non etiam mirum eſt plurimos inter recentiores medi-
cos Tæniam antiquorum cum Cucurbitino confudiſſe: multùm tamen inter ſe differunt, vt Tænia anti
noſtra fert opinio; quamuis certum ſit Cucurbitinum ab antiquis nulla ratione cognitũ fuiſ- quorum cũ
ſe, latum ſeu Tæniam ferè ab vnoquoq;. differunt autem, quia ille ex multis, ſi longus fuerit, Cucurbiti-
Vermibus ſemini cucurbitæ ſimilibus, ſibiq; inuicem arctè coadunatis, conſtitui, ac in tã lon no quid dif-
gam quandoque ſeriem, qualis viſa eſt, protendi videtur. latus æquali corpore, & vnico con- ferat.
ſtat, quod in miram quandoq; latitudinem extenditur. Cucurbitini effigiem quam Gemma
Friſius obſeruauit, in hac tabula, quam exhibeo, primo loco depingendam curaui, duodecim Cucurbiti-
B aut tredecim pedum lõgitudine erat. Refert [k] Amatus Luſitanus Mulierem Illyricam cùm ni longitu-
rectè valeret, Vermem latum longitudinis quatuor cubitorum, per os procedente tuſſicula do.
viuum eieciſſe, quem Vermem ad ſe videndum chirurgi attulerant, ſed mortuum iam; erat [k] *Curat. me*
autem Vermis is admirandus, nunquam antea ſimilis à ſe viſus, lõgitudinis, vt dixi quatuor *dicin. cẽt 6.*
cubitorum, latitudinis paruæ, & forte ſemiunguis exigui, coloris albiſſimi, ſubſtantię inteſti- *curat. 74.*
norum neſcio quid ſpolij colubrini præ ſe ferentis. Nam huius caput verrucoſum erat, &
album, ex quo corpus latum procedebat, & quò magis ad caudã accedebat, eò ſtrictius eua-
debat: erat autem Vermis hic vnum tantùm corpus diuiſiones plures habens. Huius namq;
lati Lumbrici portiunculæ femina cucurbitæ præ ſe ferebant, qui intra ſe nihil continebant
ob corporis ſui lati compreſſionem. Eſt quoq; Faſciarum, quarum antiqui meminerunt, lon- Longitudo
gitudo incredibilis. Interdum ad tantam perueniſſe refert [l] Alexander Trallianus, vt vniuer Faſciarum in-
ſo inteſtino coextenderentur. Conſtare quandoque excretas fuiſſe inquit, quæ ſedecim pe- credibilis.
dum longitudinem prope æquarent. Et quod fidem humanam excedit, relatum eſt teſte Pli- [l] *Epiſt de Lũ-*
nio, tricenum quandoque pedum, aut etiam plurium, viſas fuiſſe. Sed rariſſime hæc Lumbri- *bricis.*
corum longorum ſpecies apparet. Quæ verò ϛρογγύλαι appellantur, frequentiores omni-
C bus alijs: ita nuncupatæ à figura corporis, quæ teres eſt atque rotunda: harum longitudo pal-
maris, & aliquando longior. Vt in tabula ſecundo tertioque loco videre licet, non abſimilis
ijs Vermibus qui in fœtunticetis naſcũtur, quos Græci γῆς ἔντερα, Latini Inteſtina terræ ap-
pellant. Rotundos hoſce Lumbricos, ait Cardanus plerumque eſſe colore rubro: latos verò
candidos, nec facilè moueri, vt rotũdos, quòd forma eorum reluctetur. [m] Mercurialis latum [m] *Lib. 3. de*
Lumbricum non animal eſſe dicit, ſed quippiam animal referens, & quemadmodũ ſcripſit [n] *mor. puer. c.*
Hippocrates, ſubſtantiam quandam adnatam ipſis inteſtinis, quę animalis formam repręſen [n] *4 de morb.*
tat quodammodo. Nihilominus alij hoſce quandoq; viuos à ſe viſos fuiſſe teſtantur. Aſcari-
des albo colore, exigua magnitudine, acutis vtriſq; extremitatibus ſunt; quãuis [o] Gẽma Fri- [o] *Coſmogr.*
ſius Aſcaridem eſſe putat, quam nos ſecundo loco in tabula depingendam curauimus, capi- *lib. 1. c. 6.*
te craſſo, oculis conſpicuis, ſerpentis ferè figura, cauda tenuiſſima in fine. Quas autem idem Aſcaridum
Gemma Friſius Vermes polymorphos vocat, nos Aſcarides eſſe putamus: maximè natura forma.
ſua mobiles, haſce vltimo loco in tabula conſpicere licet. Generantur & in humano corpore
Vermes formæ inſolitæ, ac monſtroſæ, taleſq; ſcriptores ſe vidiſſe non pauci teſtantur. Ver- Vermium
mis longitudinis digitorum quatuor ſatis plenus, capite rubro, leui rotundoq;, quod piſi ma monſtroſo-
D gnitudinẽ non excederet: cætero corpore lanugine quadã obtecto, cauda furcata ad ſimilitu rum deſcri
dinẽ nouæ lunæ, pedibus nixus quatuor, duobus in dexteriorẽ, totidem in ſiniſteriorẽ partẽ ptio.
coarctatis, obſeruatus eſt ab Antonio Beniuenio medico Florentino, qui admiratus Vermis
formã medicis eruditioribus oſtẽdit. Nullum inuenit, qui monſtrum ſimile ſe vidiſſe fatere-
tur. Adderat tamẽ ſenior quidam, ſed medicæ artis imperitus, qui teſtatus eſt ſimilem ſe vi-
diſſe Vermem vomitu quoque propulſum ab Alexandro quodam cœnobita, qui ſtatim vt
ille aiebat, proiecto eo mortuus eſt. Vocitabat hoc monſtrum cordis Vermem. At contra æ- Cordis Ver
ger ille faber lignarius, qui ſupra ſcriptum monſtrum vomitu reiecerat, non niſi poſt bien- mis mõſtrũ
nium priſtinam ſanitatẽ recuperauit. [p] Gabucinus ſcribit perſimilem Vermẽ anno quadra- quale.
geſimo tertio quendam ætate iam ingraueſcente, cùm multis diebus maximis torminibus di [p] *li. de Lũb.*
ſcrutiaretur, aluo depoſuiſſe, nigrum, piliſq; refertũ, lõgitudine pedum quinq;, magnitudine *13.*
qualis eſt harundo. Subiungitq; ſe vidiſſe Lũbricũ, qui palmi magnitudinẽ nõ excederet ro-
tundũ, in omnibus perſimilẽ, pręterquã quòd dorſum haberet lanuginoſum, ita vt pilos ru-

E

F

G

H

bros imitaretur. is iuuenẽ quendã ad mortẽ vſq; perduxerat, tandẽ pharmaco ad febrem tertianã notham exhibito, qua laborabat, vnà cũ medicamẽto hũc ipſum euomuit, & ſic incolumis euaſit. Teſtatus eſt pluries Antonius Capriana Laurentium Zaphardum Patritium Mantuanum febre bilioſa valde moleſta nauſea, & ex oris ventriculi conſenſu cardiaca clamoſa

* *De dignoſ. morb. c.7.* Scolopẽdræ ſimilis Vermis.

laborantem, euomuiſſe Vermem, qui per ſeptem horas ſuperuixit, longitudine vnius palmi, bina cornua flexibilia habentem & centum pedes vtrinq;, quibus miro ordine progrediebatur; erat autẽ coloris ſubrubri, nõ corporis teretis, ſed inferius depreſſi. Scribit * Rõdeletius, cũ eſſet in caſtris Perpenianis, vxorem cuiuſdã militis poſt vſum alliorũ, reieciſſe Vermem

duorum

Digitized by Google

A duorum cubitorum,Scolopendram in corporis ſciſſuris referẽtem,ſine oculis,nec aliquibus
in partibus diſtinctam,quem propter raritatem exiccatum aſſeruauit. Meminit [p] Beniuenius
Iuliani medici,qui cùm dolore miſerabili circa ventriculum vexaretur, locumque medico
dolentem oſtenderet,atque illum medicus,vt moris eſt manibus pertractaret, patiens in vo-
mitum erupit, quo fruſtum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem,in quo Vermis, non ſecus,
ac Bruchus in ſiliqua, includebatur eiectans,ad priſtinam ſtatim reuerſus eſt valetudinem.
Conſimilem fere hiſtoriam tradit Gabucinus,cuiuſdam mulieris Fanenſis, quæ cùm ſtoma-
cho grauiſſimè laboraret, plurimũq; pituitæ vitreæ euomiſſet, ac veluti animo linqueretur
paulatim quaſi grauiori ſomno excitata,in moleſtiſſimum vomitum incidit,quo tandem du
rioris pituitæ globum eiecit,quam cùm aſſidentes mulieres veneficio affectam dicerent, ad-
ueniente medico fruſtum illud velut carneum apertum in illoq; Vermiculum Bruchо quam
ſimillimum, adinuentum,quo eiecto mulier conualuit. Iohãnes Conrardus Schenxij filius,
tertium annum ingreſſus Maio Menſe languere cœpit; cumq; ex febricula, ventris tumore,
& oris graueolentia,nocturnis item dentium ſtridoribus,alijſque ſimilibus ſignis Vermina-
tioni obnoxium pater conijceret, dato medicamento ex corallina cõfecto, fœdiſſimã eluuiẽ,
B paucis horis ſubſequentibus, expurgauit. Circa meridiẽ eum à matre grauida in vlnis geſta-
retur,ex improuiſo difficillimo ſpaſmo corrumpitur, conuulſis primũ labellis,mox etiã ocu-
lis cõuerſis,cum dentium fragore & manuũ diſtortione. Territus itaq; parens paulatim The
riacam, cum pauxillo aceti diſſolutã, narium regioni adhibuit, vnde breui graui paroxiſmo
leuatus eſt. Hunc placidus ſomnus in lecto reclinatũ ſtatim excepit, quo ſoluto Lumbricum
vnum viuũ,à vulgaribus rotundis nõnihil variantem, roſtello acuto, & ſanguineo notatum,
cętera ſubſpicea lanugine veſtitum,in lectulo obrepentem,parentes deprehenderunt. Anno
Mileſimo quingenteſimo quadrageſimo nono commemorantur in Hungaria circa Thayſæ
flumen inuenti homines, in quorum corporibus abſoluta lutræ, & Lacertæ eſſent inuentæ.
Num veriſimile videatur, inquit [q] Vuierus,aliorum eſto iudicium. Idem Vuierus viſum ſibi
ruſticum ſcribit,qui Vermes excluſerit octo pedes,& digitum vnum longum,rinctu oris ca-
piteq; anati ſimillimũ. Cornelius Gemma Louanienſis medicus,ab aluo puellæ Louaniẽſis
quindecim annos natæ,multa ſurſum deorſumq; plane monſtroſa prodijſſe ſcribit. Inter cę-
tera per anum cum fœcibus excretum animal viuũ ſeſquipedem longũ, pollice craſſiorem,
Anguillæ planè ſimilem,niſi quod cauda eſſet valde piloſa. Meminit puellæ, Dodonæus,no-
C uem annorum quæ ab aſſumpto Vermes pellente medicamento,non Lumbricis, ſed Erucis
ſimiles Vermes reiecit,alquanto tamen breuiores,multipedes,& quidẽ adhuc viuẽtes. Atq;
hæc quidẽ omnia monſtra,ex inteſtinis orta eſſe dicuntur. Alijs quoq; corporis humani par-
tibus non ſua defuere monſtra,eaq; horrendiſſima, & vt à capite incipiam, narrat Hollerius
cuidam illato ex frequenti odoratu baſilicæ herbæ, natum Scorpiũ in cerebro, vehementes
dolores & longos,mortem deniq; attuliſſe. Scripſit [r] Fernelius in quodam milite qui reſimis
erat naribus, ex fędiore quadã eluuie diutius cohibita, Vermes duos villoſos inſtar digiti il-
lic genitos,inuentoſq; eſſe,qui tandẽ in furorẽ illum adigerunt, febreq; non admodũ mani-
feſta,de medio ſuſtulerunt die circiter vigeſimo. Vidit Venetijs nobiliſſimum Venetũ [s] Trin
cauellius, qui dum febre laboraret,& quotidiano præſertim noctu dolore tentaretur,tãdem
per naſum Vermẽ eiecit obſcurioris coloris, longitudinis ferè quattuor digitorũ,qui vtrinq;
ſecundum longitudinẽ quoſdam tenues, & breues pedes habebat, & exceptus vitreo cyato
velociter ferebatur,eiectus autẽ fuit inuolutus mucis,craſſo & nigro ſanguine ex qua etiã pu
treſcente materia ortum habuerat. Quandã quoq; matronã fuiſſe narrat [t] Cornelius Gemma
in ciuitate prope Moſam habitantẽ, in cuius capite, poſt eius diuturnos, & grauiſſimos cru-
D ciatus, diſſecta apertaq; caluaria, magna putredinis vis fuit,circa cerebri ſubſtantiã,& inter
menignes,tum Vermiculorum tum Cimicũ copia incredibilis. Sed etiam cũ lotio monſtroſa
excernuntur: Narrauit [u] Paræo,vt ipſe inquit,Ludouicus Duretus,vir doctrinę,& fidei ple-
niſſimus,excretum ſibi per vrethram cum vrina,poſt longum,& difficilem morbum,animal
viuum,colore rubrum,cętera Millepedi ſimile. Teſtatur idem autor Carolum Comitem de
Manſueldt,graui & continua febre vexatum in baſilica Guiſiana illuuiem excreuiſſe per vri-
narium ductum, animalis effigie adumbratam. Argenterius teſte [x] Rondeletio aſſeruit ſcui-
diſſe cum vrina reiectum Dracunculum. Credi haud facilè poteſt,quod in ſcholijs ad [y] Hol-
lerium à viro clariſſimo Deſiderio Iacotio traditum eſt, nimirum quod quidam ad Hiſpa-
num ſcriptas litteras oſtendit, quibus conſilium petebatur pro calculoſo,cui eiectis calculis
aliquot,& arenulis prodierant duo Vermiculi acuto capite, corniculato,ventre & dorſo te-
ſtula inducti inſtar teſtudinis nigri, niſi quod rubebant in ventre. In mulierum quoque
vtero variæ monſtroſorum animantium inueniuntur formæ, aliàs ſolæ, aliàs cum mola,

[p] *In expl. medic. obſer. cap.* 83.

In carnis fruſtulo cõtentus Vermis.

Bruchо ſimilis Vermiculus.

[q] *li. 3. c. 15. de praſt. dæmo.*

Anguillę ſimilis Vermis.

Erucis ſimiles Vermes eiecti.

[r] *Lib. 5. de part. morb. c. 7.*

[s] *lib. 9. c. 31. de ratione curãdi hum. corp. aff.*

[t] *lib 2. Coſmocr. cap.*

Cimices in cerebro cũ vrina monſtroſi Vermes excreti.

[u] *lib. 19. c. 3.*

[x] *De dignoſ. mor. c. 17.*

Dracũculis vrina eiectus:

[y] *li. de mor. ſchol. 47.*

Vermes inſtar teſtudinis calculo ſuo eminxit.

In vtero mõſtra reperta.

ª li.19.c.3.
Longobardorum fratres.
ª Lib.errorum popul.

aliàs cum fœtu naturaliter, & benè conformato, vt ranarum, bufonum, ſerpentum, lacer- E
torum & harpyarum, quas ob id (teſte ª Paræo) Longobardorum fratres dictas veteri-
bus eſſe conſtat, quia his mulieribus frequens id eſſet, vt vnà cum naturali, & perfecto fœ-
tu ſerpentes, & monſtroſa id genus animalia, in vtero ſuo genita excluderent. Narrat ª Iou-
bertus duas mulieres Italas eodem menſe ſingulas monſtroſum partum excluſiſſe: quæ ve-
ſtium interpolatori nupſerat, adeo exiguum edidit, vt murem craſſiorem cauda carẽtem re-
ferret. At quæ nobilis erat, maiorem, felis craſſitie: ambo inſuper colore atros, vt primùm ab
vtero prodierunt, in altum ſecundum parietem vnguium nixu erupiſſe, & tenacius ad-
hæſiſſe. Scripſit Lycoſthenes anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarto mu-
lierem Cracouiæ, in platea cui ſancto ſpiritu nomen eſt, mortuum fœtum enixam, qui affi-

ᵇ Lib. de occul. naturæ. cap. 8.

xum dorſo ſerpentem vnum geſtabat, mortuumque illum fœtum arrodebat. Mira ſanè & ea
eſt hiſtoria, quam in hanc rem narrat ᵇ Leuinus Lemnius. Superioribus, inquit, annis me
vſa eſt medico mulier quædam inſularis, quæ ex congreſſu cum nauta, cùm concepiſſet, ce-
leriter illi adeo aluus intumuit, vt ad præſcriptum à natura vſque terminum, geſtando oneri
non videretur ſuffectura: nono menſe exacto obſtetricem accerſit, moxque pòſt validos co-
natus, & enixus, excluſit primo informem carnis concretionem, duabus vtrinq; anſis in bra- F
chiorum longitudinem, & modum exporrectis præditam, & à vitali quodam principio ſe
ſpongiarũ, & vrticarũ modo motilantem ac palpitantem, poſtmodũ delapſum ab vtero mon
ſtrum eſt roſtro adunco longo teretiq; collo, oculis vibrantibus cauda acuminata, eximiaq;
pedum agilitate. Vt primum id prodijt in lucem fremitu ſibiliſque totum cubiculum imple-
uit, in omnem ſe partem proripiens, vt latebram nanciſceretur: ſed ipſum mox vnanimi im-
petu facto, quæ aderant mulieres puluinis coniectis ſuffocarunt. Tandem miſella multo
labore fracta, fœtum maſculum peperit, adeò malè mulctatum, & excarnificatũ ab iſto mon
ſtro, vt ſtatim à baptiſmo mortuus ſit. Sed hoc monſtrum, & alia quędam ſuperiùs comme-
morata quamuis Vermem figura corporis minimè referant, tamen cùm monſtroſorum Ver-

ᶜ li.15.c.7.
ᵈ Lib. de tumor. prat. nat.
ᵉ Cap. 26. de med. hiſt. mirab.

mium generationem in humano corpore quodammodo confirment, ſimiliq; ferè modo ge-
nerentur, placuit eorum hiſtoriã hiſce paginis inſerere. Teſtatur Philoxenus apud ᶜ Aëtium
aliquando ſe reperiſſe animalia in tumore, Culicibus & paruis Muſcis ſimilia, Vermes &
animalcula in vlceribus, & abſceſſibus fieri teſtis eſt ᵈ Galenus. Inter neotericos Leuinus
Lemnius ſcriptum reliquit, ex ſordidis vlceribus, & vomicis, vnguium, teſtarum, oſſiculorũ,
lapidum fragmenta exempta, & Vermiculos caudatos. ᵉ Marcellus Donatus hoc nobis à ſe G
viſum reliquit exemplum. Recordor, inquit, me dum medicinam facerem, inueniſſe Franci-
ſci Buſarti ſeruum cui nomen erat Fredericus, hic cùm laboraret apoſtemate in capite me-
dij manus digiti aſſociante dolore intenti, tandem pure confecto, aperto apoſtemate exiuit
Vermiculus albus, & piloſus dempto capite, quod nigerrimum erat, magnitudine perſimilis
illis, qui in caſeo reperiri ſolent, quo excreto omnis dolor penitus ademptus.

LOCVS.

In omnibus partibus nõ naſci.

DVO hîc erunt tradenda, an in omnibus humani corporis partibus exiſtere
poſſint: deinde num omnibus hominibus, & quinam Vermes cuiq; ſint pe-
culiares. Ex ſupra adductis patet hiſtorijs in multis corporis humani locis
exiſtere, ſiue aliunde in ea irruant, ſiue inibi generentur. Falsò enim qui-
dam aſſerunt in omnibus partibus generari poſſe. Specierum quoque dile-
ctus habendus eſt, vt cognoſcamus quaſdam peculiaribus deſtinatas eſſe H
partibus. Lumbricus latus dictus inteſtinis tantùm dicatus eſſe poteſt, ibique ſolummodo
generari, vtpote cùm hic locus capaciſſimus ſit. Lumbricos in inteſtinis ſolummodo fieri

ª De locis aff. c. 5.

ſcripſit ª Galenus: tradens enim indicia, quibus cognoſcuntur affecti loci, inquit eſſe mor-
bos aliquos ita proprios vni parti, vt ſtatim ex ipſis cognoſcantur affectæ partes, & eiuſmodi
aſſerit eſſe lapidem in renibus, in veſica, nec non Lumbricos in inteſtinis. Aduerſus hanc
Galeni ſententiam Petrus Aponenſis Conciliator differentia tertia longa diſputatione con-
tendit demonſtrare, vbique in noſtro corpore generari Lumbricos, exceptis vitalibus parti-
bus. Ego verò Galenum hoc modo intelligendum iudico, vt ſi de latis Lumbricis ſuam ſen-
tentiam protulerit, veriſſimum ſit, quod dixerit. hi enim ſolùm in inteſtinis generari poſſunt,

ᵇ Lib. 3. de morb. puer. cap. 6.

cùm hic locus omnium ſit capaciſſimus. ſin verò de rotundis, aut tenuibus Aſcarides dictis
falſiſſimum, niſi rurſus addatur, aut ſubintelligatur per Lumbricos per aluum, aut vomitum
eiectos. Doctius me certè ᵇ Hieronymus Mercurialis, vt tã graue autorem cũ cęteris cõciliet

ſtatuit

A ſtatuit Lumbricos aut verè tales eſſe, aut veris ſimiles: Lumbricos veros in inteſtinis dun-
taxat generari: non veros generari in varijs corporis noſtri locis; quandoquidem, inquit,
potiùs Vermes quàm veri Lumbrici ſunt appellandi. Itaq; quotieſcunq; aut Hippocrates,
aut Ariſtoteles, aut alius quiſpiam author tradiderunt Vermes fieri in alijs corporis parti-
bus (Hippocrates enim in hiſtoria Dini demonſtrat alibi quoq; quam in inteſtinis gene-
rari Lumbricos) ipſorum ſententia intelligenda eſt non de Lumbricis veris, ſed de genere
vermium, quod Lumbricos æmulatur. Quod ſi ex inguinibus, vel ex vmbilico, vel ex na-
ribus Lumbricos exijſſe ſcriptum eſt, æſtimandum eſt non eos in illis partibus eſſe genitos,
ſed ex inteſtinis in eas partes fuiſſe expulſos. Nam [c] Hippocrates ſcribit interdum hæc ani- [c] 4. de mor-
malia præ fame in iecur adſcendere, atq; ibi incredibiles cruciatus excitare. Scribit etiam bis.
[d] Alexander interdum hæc animalia præ inedia perforaſſe inteſtina, & per vmblicum exijſ- [d] In Epiſt.
ſe. Cur autem in inteſtinis generentur longi dicti ſiue Tæneæ, præter loci capacitatem, duas de Lumbri-
alias cauſas refert Mercurialis. Prima eſt, quia materia ex qua fiunt ita copioſa ſolùm in hoc cis.
loco reperitur, vt poſſit ſufficere generationi, & nutritioni horum animalium. Altera ratio
eſt, quia natura ſollicita vitæ animalium, voluit hæc, quæ ſæpe vitam tollunt, in ijs potiſſi-
B mum procreare locis, vbi & minimè omnium lædere poſſint, & facilè à corpore reijci. Aſca
rides quidem in recto inteſtino; rotundis autem in tenuibus fieri inteſtinis conſtat inter om
nes; num autem in ventriculo plenum controuerſijs. Quare de hac re vbi de generatione
agemus, diſceptabitur. Cæterùm cùm certum ſit, non in alijs partibus tam frequentes gigni
quàm in inteſtinis: ideo in quanam generari poſſint ex hiſce exemplis obſeruatis à fide di-
gniſſimis autoribus partim veteribus, partim recentioribus, fiet manifeſtum, quæ propte-
rea huic loco ſubiungemus. [e] Auicenna ex relatu medicorum Indorum Vermes in capite In capite
genitos ſuo motu lædentes recenſet, quod rarum quidem eſſe fatetur, non tamen impoſſibi- Vermes na
le, cùm multoties naſcantur in anteriore capite ſuper locum ſtricturæ narium; vbi oues, & ſci.
capræ dicuntur perpetuo Vermes habere, vt cerui in gutture. Itaq; poſſibile eſt, inquit, vt [e] Fen. 1. lib.
naſcantur apud velamina, id eſt cerebri tunicas. [f] Hollerius quoq; ſe Vermem in cerebro na 3. tr. 2. c. 5.
tum vidiſſe aſſerit. Amicum habuit [g] Beniuenius Philippum nomine, qui cùm dolore capi- [f] Lib. 1. cap.
tis acuto, mentis abalienatione, caligine oculorum & alijs prauis ſymptomatibus afflige- de mor. inſer.
retur, & aduentante die ſeptimo mors ipſa, nullis conferentibus auxilijs, iam iam adeſſe [g] cap. 100.
videretur, vi tandem robuſtioris naturę Vermem è dextra nare palmo longiorem eiecit: quo Exp. med.
C propulſo omnis ſtatim cum eo amotus eſt languor. Ex corporibus eorum, qui febre Hun-
garica theriode, mortui ſunt, Vermes nonnunquam animaduerſi ſunt. Id quod experimen-
to didicit [h] Balthaſar Conrardinus, cùm nemo ſubeſſe ſuſpicaretur. Nonnulli craſſi qui- [h] Cap. 10.
dem, ſed non ita longi per aurem prodijſſe viſi ſunt, quales etiamnum in peſte obſeruauit. feb. miſcel.
Vnde euincitur eoſdem facilè in ſæuiſſimis capitis doloribus, ex praua venenataq; cluuie, Hung. iber.
quæ in cerebri ventriculis aliquibus coaceruatur, naſci poſſe. Fidem etiam faciunt anato-
mici nonnulli, qui inibi conſpectos deprehenſosq; teſtantur. Quæ cauſa etiam fuit, cur vul-
gus circa initia huius luis febrem hanc, cerebri Vermem multis in locis nominarit. Medici Cerebri
tum præclariſſimi tum fide digni Volchero Coitero ſignificarunt, non vnum Vermem, ſed Vermes.
aliquot in hominis lenticulis extinctis, vel oppreſſi cerebro inuentos, qui num in cerebri ſub
ſtantia, num in duræ matris ſinibus latuerint ignorat. In ſcholijs quæ Lodouicus Duretus
in Hollerij libros de morbis internis compoſuit, ſcriptum reperitur, quòd puella quædam
ad portam D. Iacobi album Vermem latum, palmo maiorem, ſatis craſſum reiecit per ma-
res, nulla tuſſi, nullo vomitu antecedente, præceſſerat acerbiſſimus capitis dolor per duos
dies. Hunc autem Vermem non eſt dicendum ab alijs corporis inferioribus partibus ſur-
D ſum prorupiſſe, alioqui ſæua præceſſiſſent ſymptomata, quæ id indicaſſent, ſed in capite ge-
neratos fuiſſe. Vermiculoſas & Verminoſas aures vocat Dioſcorides ὦτα σκωληκιῶντα, quan In auribus.
do exeunt ex auribus Vermiculi; nam & inibi frequenter fiunt. Vidit [i] Veliſcus Tarantanus [i] Li. 4. c. 28.
medicus ſua ætate celeberrimus iuuenem acutè febricitãtem, ex cuius aure erupere Vermes
duo vel tres ad formam granorum pini, craſſiores tamen, ſanatumq; fuiſſe. Sub lingua quoq; Sub lingua.
naſci ex Valeſco allegat [k] Hieronymus Montuus. Nec dentes ab hoc malo liberi ſunt, vt ij [k] tom. 4. c. 19
qui huius curationem nobis tradunt, teſtantur. Battæus Monachus Syriæ, vt ad perfectiſ- anaſ. morb.
ſimam continentiam ſe perueniſſe monſtraret, tanta vſus eſt inedia, vt tradit [l] Sozomenes, Dentes Ver
vt Vermes ex eius dentibus ſerperent. Hi Vermes in dentibus nati in Pandectario Seriones mibus quã-
vocantur. Ab [m] Amato Luſitano hæc ſcripta eſt hiſtoria: Puella trima, inquit, quæ in circu- doq; obno-
lo almoſſinorum agebat, cùm omnium conſenſu rectè valeret, & nihil mali ſentiret, ecce il- xios.
li per oculi interiorem partem, quam angulum magnum appellamus, Lumbrici cuiuſdam [l] Hiſt. eccl.
caput apparere cœpit, oculum ipſum non raro occupans turbansq́e, ex qua re anxiæ mulie- lib. cap. 34.
[m] Cen. ... ra. ...

res

Digitized by Google

res fortè aſſiſtentes oculum aduertentes Vermem viderunt, quem ilico manu admiratione E
ingenti, longitudinis ſemipalmaris, coloris albi, craſſitudinis lineæ, præuiuum nulla noxia à
E mammis oriri. puella percepta, aut foramine vllo euidente relicto, extraxerunt. Enatos & è mammis Ver-
In Pulmone & aſpera arteria. mes noſtra memoria viſum eſt. In aſpera arteria genitos ſuo motu tuſſim excitare [n] Abinzoar
eſt autor, itemq; [o] Alſaharauius. [p] Muſa quędam tuſſi expuiſſe Vermẽ, ſcriptum reliquit. Ita
& Vermes in pulmone genitos tuſſis cauſam eſſe teſtis quoq; eſt Aloyſius Mondella non cō-
[n] Tract. 11. cap. 3. temnendæ autoritatis medicus. Obſeruauit [q] Beniuenius Antoniū Siculum qui moleſta qua-
dam tuſſi laborabat, multosq; medicos conſuluerat, tandem marrubij ſucco cum melle de-
[o] ca. de tuſſi. uorato, interiectisq; tẽporibus ſcyllam lambendo, Vermẽ ex eius pectore vnà cum tuſſi pro-
[p] aff 19. l. 4. pulſum, ac ſanitati reſtitutum fuiſſe. Vermium quoq; ex pulmoninibus excretorum memi-
[q] Cap. 77. Exp. medi. nit Fernelius: quod fieri poſſe non negat [r] Galenus. Euenit tamen id rariſſime, proptereaq;
[r] Lib. 4. de locis aff. inter admiranda connumerandū, atq; eo magis, quod pulmo aſſidue moueatur, locum quo
hærere atq; quieſcere poſſet nullum Vermi relinquens. Nec tamen in veſica naſci Vermem
In veſica & renibus. minus mirādum, cùm id quàm pluries fit obſeruatum. cuidam viro in veſica Vermẽ exiſten-
tem, multis modis moleſtum fuiſſe, quandoq; etiam ſanguinis mictu prouocato, tandem per F
[s] In ſchol. ad Beniu. c. 78. penis meatum ſpontè egreſſum finem doloribus impoſuiſſe, narrat [s] Dodonæus. Gentilis in
Guidarello de Baglionibus ciue Peruſino, qui paſſus fuit febrem quotidianā cum dolore re-
nū per octo menſes, obſeruauit eo tẽpore, quo cōualeſcere inciperet, Vermes paruos latosq;
eminxiſſe, ceſſaſſeq; dolorem, ex quo in renibus genitos fuiſſe contendit. [t] Rondeletius com-
[t] De dignoſ. mor. c. 17. memorat D. Griſeum ſibi monſtraſſe Vermes per vrinam excretos, & in illa natantes. Me-
minit ægrotantis cuiuſdam Aloyſius Mondella, quæ interdum maximam vrinæ difficulta-
tem patiebatur, & dolorem, pluriesq; Vermes cum Vrina ad digiti longitudinem proten-
ſos Elydinij craſſitudine viuos & rubentes minxiſſe, & illis, qui perſæpe in excrementis cer-
[u] Lib. 6. de part. mor. cap. 10. nuntur perſimiles, concluditq; huiuſmodi Vermes in veſica genitos fuiſſe. [u] Fernelius exi-
guos Vermes in veſica genitos teſtatur ſe vidiſſe profuſos. Iacotius in ſcholijs ad [x] Holle-
rium commemorat duos Hollerium vidiſſe, quibus pituita in Vermes vertebatur, quos emin-
[x] Cap. 47. de mor. inte. gebat. Beauder aduocatus pòſt dolores renum magnum Vermem eminxit. Lumbricos ex-
In vtero generari. cretos ſe vidiſſe teſtatus eſt Antonius Beniuenius. Sed quia experientiæ credendum eſt, du-
bitatum eſt, an Lumbrici qui in ipſo vtero inueniuntur, in ipſo fiant, an aliunde mittantur.
Priſcianus & Cleopatra videntur voluiſſe, quod eiuſmodi Lumbrici ab inteſtinis mittantur G
[y] de morb. mulieb. 4. cap. 12. in vterum: ſed non poſſum videre, inquit [y] Mercurialis, qua via & ratione ab inteſtinis
egredientes, ingrediantur in vterum, quia etſi hoc fieret, perforatis inteſtinis & vtero, ſa-
nè ſub dolore & ſub his vulneribus interirent mulieres. Quapropter, videtur magis Mer-
curiali conſentaneum gigni in vtero, & eo magis, quòd meminerit ſe alias docuiſſe, vt dicit
Ariſt. Albertus & alij, Vermes fieri in cerebro & vaſis ſpermaticis, vt non ſit adeo durum,
[z] 2. de mor. quod etiam fiant in vtero. In vtero quoq; Lumbricos generari apertiſſimè ſcripſit [z] Hippo-
[a] De morb. mulieb. crates: atq; in fœminarum pudendis Aſcarides naſci idem eſt [a] author. [b] Garzias Lopius
Medicus Luſitanus, nos, inquit, qui plurimùm fidei in noſtra arte, experimentis, rationi ac-
[b] Com. de var. rei med. lect. cap. 13. commodis, tribuere ſolemus, per vteri collum quandam multitudinem horum Vermium
magnam expulſiſſe, quæ poſtea dolore, quo vehementer cruciebatur, liberata eſt. Vermes
Manum & pedum Vermes. qui in manibus & pedibus generantur, easq; partes infeſtant, celebrantur ab authoribus:
fortè hi erunt dicti Pedicelli. Sunt & Vermiculi inter cutem naſcentes teſte Albucaſi, & pro-
pterea intercutanei dicti, pruritum impetiginemq; excitantes. Poſſunt & in alia quauis cor-
poris parte generari, dummodo adſit tumor aut vlcus. Nam in inſula Iucatan multos Ver-
mibus periſſe, quos tumores produxerant Franciſcus Lopez commemorat. Naſcuntur & H
ex apoſtemate renum. Renum etiam (inquit author libri Galeno adſcripti de ſpermate) ſic-
catio inde (nimirum ex cholera) prouenit. vnde ſi cum muliere iacuerit, pòſt patitur ſolutio-
nem ſimilem debili ſpermati ſuper renes, & generatur apoſtema: ex quo aliquãdo procrean-
[c] De ſimpl. medic. tur Vermes & ſimilia. Vexantur & nares Vermibus, ſi adſit polypus. [c] Nicolaus Monardus
quendam nouit narium vlcere laborantem è quo ſanies manabat, non ſine contagij ſuſpicio-
Homines omnes non laborare Lumbricis. ne. illius conſilio inſtillatum eſt foliorum tabaci ſuccus, à ſecunda inſtillatione multi Ver-
mes exciderunt, deinde pauciores, & poſt aliquot dies ſanatum eſt vlcus; ſed quæ eroſa erãt,
non reſtituta. Non omnibus hominibus Lumbrici innaſcuntur. confert enim quoq; locus
[d] Lib. 27. cap. vlt. externus ſeu regio. Sunt & gentium differentiæ, inquit [d] Plinius: ſicuti accepimus de Tæneis
Lumbricisq;, ineſſe Ægypti, Arabiæ, Syriæ, Ciliciæ populis: è diuerſo Græciæ, Phrygiæ
omnino non innaſci. Minus id mirum, quam quòd in confinio Atticæ Bœotiæq; Thebanis
innaſcuntur, cùm abſint Athenienſibus. Sed Theophraſtus ex quo hæc Plinius tranſtulit ad-
dit Armenios ab eiſdem infeſtari, cauſamq; tradit, cur Thebanis non innaſcantur, nimirum
quod

A quod ſe exerceant ſæpius in Gymnaſijs, vnde excrementum & pituita, quę generãt hæc animalcula, à frequẽti excitato calore exſiccantur, concoquuntur & expelluntur: verba [e] Theophraſti ſunt hæc. „ Lumbricum, inquit, gentium nonnullis natura ineſſe percipitur. Habent „ enim omni quaſi ex parte Ægyptij, Arabes, Armenij, Syri, Cilices. è diuerſo Thracibus & „ Phrygibus nullo pacto innaſci narrant, inter Græcos Thebanis, ſcilicet verſari in Gymnaſijs ſolitis. Et ad ſummam Bœotijs innaſci Lumbricum nouimus: Athenienſibus nullo pacto. Nonnulla quoq; Vermium genera regionibus peculiaria: Nam in India & ſuperioribus Ægypto locis Dracunculi generantur, ceu animalia quædam Lumbricos imitantia, vt [f] Paulus Æginéta prodidit, in partibus muſculoſis, puta brachio, femore, tibia: in pueris etiam latera ſub cute perreptant, & palam mouentur: deinde cùm diu extremum aliquod Dracunculi remanſerit, locus ſuppurat. Non hic præteribo morbum ſimilem in Americæ Indiæ occidentalis parte quibuſdam populis ſubuenientem. Aegrotantum enim Vermes exigui, vt [g] Theuetus narrat, pedes affligũt, qui Tom ab illis populis appellantur, haud maiores Cimicibus. Putat Theuetus eoſdem innaſci hiſce partibus, quas moleſtant. quippe tanta quandoq; horum exiſtit vbertas, vt tumores efficiãt faba maiores, doloroſos in illis partibus. Iidem & Hiſpanis, dum ibi eſſent, acciderunt tam frequentes, vt pedes pleni paruis tu-
B moribus viderentur. Hos vt aperuerunt Vermem ſolummodo viuum conſpexerunt, album, parua macula ornatum. Itaq; quod non omnia omnibus in locis innaſcantur, in hiſce hominum Vermibus cernere licet. Ex homine mortuo frequentes ſuſcitantur Vermes qui cadauer conſumunt. vnde Andromache vxor Hectoris, mariti deflens mortem, ſic mortuum alloquitur apud Poëtam.

[e] *Hiſt plan. lib. 9. c. vlt.*

Dracunculi vbi generentur.

[f] *Lib. 4. c. 58*

Tom Vermis i India qualis.

[g] *Li. 2. Hiſt. Amer.*

Cadauerũ Vermes.

Νῦν δέ σε μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι νόσφι τοκήων
Αἰόλαι εὐλαὶ ἔδονται, ἐπεί κε κύνες κορέσωνται, id eſt.
Nunc te quidem apud naues roſtratas procul à parentibus
Mobiles Vermes edent, poſtquam canes ſaturati fuerint.

GENERATIO:

De eorum generatione primùm tractabimus, qui in interioribus partibus ſeu
C inteſtinis naſcuntur, cùm cæteris frequentiores multò ſint. deinceps de ijs qui in alijs partibus & cadauere. Sed antę omnia quædam dicenda ſunt in vniuerſum, de cauſa finali, formali, efficienti, & materiali. Cauſam finalem babere Lumbricos aut Vermes, non defuere qui opinati ſint, ſed potior ſemper clariſſimo medico Hieronymo [a] Mercuriali viſa eſt [b] Auicennæ ſententia, qui duos fines conſtituiſſe videtur. Vnum vt materia huius mundi, & præſertim animalium, per generationem Lumbricorum deputaretur: ſiquidem ſi materia putrida ita remaneret, & ipſa nullum animal fieret, adeò creſceret putredo, vt maxima detrimenta inferret. Alterum finem poſuit horum animalium, vt ſcilicet tum ipſorum generatione, tum etiã nutritione, excrementa corporum copioſa conſumantur. Et quanquam ſententia Auicennę de Lumbricis videatur intelligenda, qui vbicunq; naſcuntur, peculiariter tamen, inquit Mercurialis, intelligenda eſt de animalibus genitis in corpore humano, quæ etſi interdum bonam corporis materiam conſumant, id tamen eſt per accidens, ſcilicet propter multitudinem, & copiam immoderatam; eò quòd vbi immodicè excreſcunt, & excrementa conſumunt, & etiam vtilia alimenta, ſed ſi non admodum creſcant, aut magnitudine aut multitu-
D dine, ſuperflua tantùm conſumere videntur. Formalis cauſa eſt ea animæ vis, qua mouentur & viuunt: quanquam [c] Albertus Magnus videatur aſſeruiſſe Lumbricos nullum alium ſenſum habere præter guſtum & tactum, medio quorum radices plantarum rodunt, atque nutriuntur per quandam fiſſuram, quæ in ipſorum ventribus reperitur. Quæ Alberti ſententia, ſi vera eſt de animalibus extra hominem naſcentibus, erit quoq; vera de animalibus extra hominem ortis, niſi, vt ait Hieronymus Mercurialis, quòd hæc ore licet obſcuro nutriãtur. Nunc de cauſa efficiente agamus: ea eſt duplex, externa & interna. Externa autem nihil eſt aliud, quàm vis quædam cælitus procedens, quæ mediantibus cauſis immediatis animalia fingit & format: quamuis Galenus, libello de fœtus formatione, caſu potius in corporibus humanis fieri Lumbricos exiſtimet, quàm à virtute formatrice, à qua producuntur reliqua animalia. vt vt ſit ſiue formatrix facultas Galeni, ſiue potens ille factor Caleodea Auicennæ, ſiue anima mundi Platonicorum, nihil intereſt, cùm certum ſit [d] Ariſtotelem hanc cauſam intellexiſſe, quando mentionem facit caloris cuiuſdam in vniuerſo exiſtentis, qui

Cauſa finalis Lumbricorum.

[a] *Lib. 3. de morb. puer. cap. 3.*

[b] *16. tertij. tract. 5. c. 1.*

Cauſa formalis.

[c] *Lib. 12. de Animal.*

[d] *3. de gene. animal. c. 11*

prout

prout à corporibus plus minuſúe recipitur, ſic nobiliora aut ignobiliora animantia produ- E
cit. Eſt ergo externa Lumbricorum cauſa cœleſtis ille calor, proxima verò & perſe, vt ait Hie
ronymus Mercurialis, calor corporis internus, Dicit autem per ſe: quia tametſi ad genera-
tionem concurrat etiam frigus attemperans calorem, concurrit tamen per accidens. Sed
quia calor noſter duplex eſt, alter viuificus, alter verò igneus & putreſcens, ſciendum eſt ad
generationem animalium ferè concurrere hunc vtrumq; calorem, ſed diuerſo planè modo.
Nam calor putredinalis & igneus diſponit materiam, non quidem immediatè ad recipien-
dam formam, verùm etiam informat & efficit animalia ipſa: nam clarum eſt eundem facto-
rem & efficere & præparare ſibi materiam: adeo vt calor putredinalis nihil aliud habeat, ni-
ſi quòd putrefaciens materiam ipſam facit, vt faciliùs diſponatur & tractetur à calore ipſo
viuifico. Quòd enim calor igneus, & putredinalis neq; generare animal, neq; diſponere ad
formam ſuſcipiendam poſſit, luculentiſſimum teſtimonium præbet [e] Ariſtoteles, qui ſcribit
ignem nullum animal generare poſſe. Itaq; calor hîc viuificus debet eſſe mitis & blandus, nō
vehemens mordax aut vorax. Quapropter Montanum vehementer accuſat [f] Mercurialis,
qui dixit in pueris lactantibus non fieri Lumbricos, quia in ipſis non eſt adeo calor viuificus
vehemens, quemadmodū requiritur in generatione horum animalium: nam calorem blan- F
dum eſſe debere inquit Mercurialis, non vehementem. Haud diſpar à prædicta controuer-
ſia & ea eſt, quam mouet [g] Piccolominæus, nimirum an in vlcere coctio puris, & putredo
carnis fiant ab eodem calore. Auerroes id videtur affirmaſſe, inquit enim: & cùm hoc ita ſit
forma permutans materiam pro ea recipienda, & ſeparari faciens primam, calor eſt qui re-
latus ad corpus corruptum, eſt externus & putrefaciens, relatus ad Vermem genitum, eſt na-
turalis. At Auerroes, inquit, dum hæc profert, ſolùm conſiderat duas alterationes, putredi-
nem carnis & ortum Vermis, non coctionem puris per imperium caloris. Inſuper, inquit,
eius ſententia eſt dubia, quia Ariſtoteles loquens de ortu Vermium dixit, quòd calor ſecre-
tus conſtare facit, & generat Vermes adeò, vt id tribuat calori interno per coctionem ſecre-
to non externo, Medici nonnulli hos calores ponunt diſtinctos, cùm eorum opera diſtincta
ſint. At nec ab Auerroë, nec à Medicis recedentes, dicamus calorem eſſe qualitatem, quæ
in ſpiritu, & ſubiecto aliquo reperitur. qui aliquando omnino eſt præter naturam, aliquan-
do omnino ſecundum naturam, & aliquando medius, qui à Galeno ſecundo Aphoriſmo-
rum quadrageſimo ſeptimo dicitur mixtus, omnino ſecundum naturam eſt in membro, &
ſpiritu ſano, omnino præter naturam in ſpiritu, & vapore externo efficiente putredinem, ca- G
lor medius reperitur in vlcere & membro laborante, partim ſecundum naturam, partim pręter,
& eſt vnus numero calor exiſtens in ſpiritibus alteratis, recedens à diſpoſitione eorum
ſecundum naturam, qui receſſus poteſt eſſe talis, vt aliquando præualeat conſtitutio ſecun-
dum naturam, & tunc pus coquitur, aliquando conſtitutio pręter naturam & fit oppoſitum:
calor omnino præter naturam, & omnino ſecundum naturam ſubiecto diſtinguuntur, me-
dij verò nequaquam; ſed ſolùm diſtinguuntur origines cauſæ, & prima ſondamenta eorū,
ac ita diſpoſitiones ſemper dicuntur ſua natura & conditione variæ. Inſuper accidere poteſt
vt idem calor relatus ad varia, ſit ſecundum naturam vnius, & præter naturam alterius, vt
dixit Auerroës. In vlcere carnis fit à calore omnino præter naturam: coctio ſanguinis pro nu-
tritione rectè affectæ carnis, à calore omnino ſecundum naturam, coctio puris fit à calore
medio: nam fit à calore exiſtente in ſpiritibus alteratis, quorum diſpoſitio ſecundum natu-
ram præualet: at ſi præualeat diſpoſitio præter naturam pus non coquitur, & dum maximè
præualet, & conſtitutio ſecundum naturam omnino ſuccumbit, tunc calor ille præter natu-
ram animalis poteſt coquere pro ortu Vermis. Nam calor ille, vt rectè dixit Auerroës, erit
ſecundum naturam Vermium & præter naturam carnis, & eſt ſignum lethale. At inſtaba- H
tur, quia Ariſtoteles inquit Vermes non fieri à calore efficiente putredinem, ſed ab eo qui
ſecernitur. Reſpondeo calorem in ſecretionem necti cum externo, & reddi vnum cum illo,
non autem ſeruari diſtinctos, & Ariſtoteles ita locutus eſt, quia in putredine ſemper genera-
tio alterius, præſupponit ſecretionem caloris rei præcedentis. Ita verum eſt, quod coctio fa-
cit, vt putredo deſinat, quatenus ineſt imperium diſpoſitionum caloris ſecundum naturam,
remouentium putredinem & cauſam eius. Similiter dum pus conficitur dolores & febres
fiunt magis quàm iam confecto, vt legitur ſecundo aphoriſmorum quadrageſimo ſeptimo.
Nam in puris coctione repetitur alteratio humorum ab aucto calore, incenſio, extenſio, &
pugna diſpoſitionum ſecundum naturam, cum diſpoſitionibus aduerſis: at facto pure par-
tes inuicem per imperium caloris naturalis ſunt ſecretæ, contemperata eſt diſpoſitio præter
naturam, & diminuta pugna, propterea ignea caliditas extinguitur & dolor lenitur. Hacte-
nus Piccolominæus. Nunc de materia agendum, ea autem quænam ſit, non inter authores
conuenit.

[e] 5. Hiſt. c. 19
Ignis nullum creat animal.
[f] Lib. 3. de mor. pue. c. 2
[g] Lib. de coct.
An pus & Vermes in vlcere ab eodem calore fiant.
Materia Lūbricorum.

A conuenit. [h] Auicennas in primis hac in re diſſentit. Quippe capite primo pituitam inquit — [h] 16. tertij tract. 5.
eſſe materiam generationis Lumbricorum, quando ea ſcilicet incaleſcit in inteſtinis, ac pu-
treſcit & conſiſtit ibidem. Secundo verò capite eoſdem inquit fieri ex humiditate excremē- — Ex ſtercore generari.
titia à iecinoris tractrice facultate imbecilli in excrementis relicta: ex cuius corruptione Lū-
brici oriuntur. Generari ex ſtercore Hippocrates ſiue alius quiſpiam [i] author librorum de — [i] Lib. 4.
morbis ſcripſit. Hanc eiuſdem ſententiam habuiſſe quoq; videtur [k] Ariſtoteles: cùm enim — [k] Hiſt. animal. c. 19.
enumeraſſet varia animalia, quæ gignuntur ex putri materia, dixit aliqua gigni ex excre-
mentis animalium atq; hæc ipſa ἕλμινθας eſſe ſiue Lumbricos, verba eius hic adſcribam.
„ Procreantur porro Inſecta, inquit, aut ex animalibus generis eiuſdem, vt Phalangia & Ara-
„ nei, & paulo pòſt. Item alia ea cœno, aut fimo putreſcente oriuntur: alia in lignis aut ſtir-
„ pium, aut cæſis, alia in animalium pilis: alia in excrementis, aut iam excretis aut adhuc iam
„ intra animantem contentis, vt quæ Tæneæ ſiue Lumbrici appellantur, quorum genera tria
„ ſunt, latum, teres & quod Aſcarida appellatum eſt. Sed quod ad Hippocratis opinionem
ſpectat, ſanè vera nequaquam videtur, vt ait [l] Hieronymus Mercurialis. Quandoquidem ſi — [l] Lib. 3. de morb. puer. cap. 4.
Vermes gignuntur in varijs noſtri corporis partibus, ſequeretur ibi etiam reperiri ſtercora,
B quod abſurdiſſimum & à ratione alienum eſt. Præterea ſtercora in corpore noſtro par-
uo tempore manent, vt dixit Hippocrates: interdum altera die abſumpto cibo exire, quo
fit vt non ſit tempus idoneum ad huiuſcemodi generationem, ſed quod magis refert, ſterco-
ra ſunt partes ſiccæ, & omni vitali humiditate exhauſtæ, propter quod idonea materia hu-
ius generationis nequaquam eſſe poſſunt. Sic etiam Ariſtoteles ſententia nequaquam firma
eſſe videtur. Quia cùm nulla ſint in corpore noſtro excrementa, planum eſt ex determina-
to aliquo genere gigni, quod genus cùm non determinauerit ipſe, nequaquam eius ſenten-
tiam ſequi poſſimus. His itaq; rationibusq; Ariſtotelis & Hippocratis opinio ab Hieronymo
Mercuriali impugnatur. [m] Oribaſius omnes ex omnibus naſci putat humoribus. Aſcarides — Ex omnibus humoribus non gigni.
ex nigro, & bilioſo teretes, latos ex pituitoſo fieri ſucco contendit: ratus id fortaſſe, quòd
Aſcarides quum in recto craſſoq; inteſtino oriantur ex melancholico, qui illic maximè re- — [m] Lib. 3. Aphor. 30.
dundat, ſucco progignuntur: venæ ſiquidem hæmorrhoides nuncupatæ illic terminantur,
ibiq; craſſus maximè ac fœculentus ſanguis continetur. teretes verò ex flaua bile ideo di- — Aſcarides ex qua materia gignātur.
xiſſe poſſimus ſuſpicari, quia in gracilibus potiſſimum inteſtinis ſedem hi habent, ac ortum,
ad quæ præcipueq; ad ieiunum vocatum multa bilis copia à poro ſelleo nuncupato tran-
C sfertur. Latos verò quos ipſe longos nuncupat, à pituita fieri contendit. Sed & aliam ratio- — Lati ex pituita.
nem Montanus addit, cur ex omnibus humoribus Lumbrici fiant, nimirum colorum varie-
tatem horum animalium; quia cùm conſpiciantur Lumbrici colore modò fuluo, modò al-
bo, modò ſubnigricante infecti, modò rubei, ſtatim arbitratus eſt horum colorum varieta-
tem non aliunde proficiſci, quàm ex varietate humorum, ex quibus fiunt. Hac itaq; ratio-
ne acriter Oribaſij opinionem defendit Montanus, qui quòd peius eſt, exiſtimauit hanc eſſe
Ariſtotelis atq; Galeni, vnà cum Oribaſio. Verùm vtrumq; fuiſſe mirum in modum hallu-
cinatum hiſce rationibus probat Mercurialis. Primùm quidem quia adſcripſerunt eam ſen-
tentiam & Ariſtoteli & Galeno, quam nunquam ſomniarunt. Si enim verba Ariſtotelis vi-
deamus proximè citata, nihil aliud ſonant niſi fieri Lumbricos ex excrementis, tam intra
animalia, quam extra repertis. Similiter ſi videatur [n] Galenus, vbi tractat de his animalibus — [n] Lib. 3. Aph. 26.
multùm abeſt, vt eo loco aſſerat fieri ex omni humore. At quod peius eſt præter rationem,
& abſurdum omnino eſt exiſtimare, ex omnibus humoribus fieri hæc animalia. Quod enim
non fiant ex ſanguine ſatis compertum eſſe poteſt, quia ſanguis nunquam ad tantam putre- — Ex ſanguine non fieri Vermes.
factionem peruenit, vt ex eo gignantur animalia. imo [o] Alexander Trallianus, cùm referat
D quorundam ſententiam, qui putarunt nullam fieri putredinem in venis, ex eo illud com- — [o] Lib. 12.
probabant, quia in venis, vbi eſt ſanguis, nulla animalia oriuntur. Non etiam poſſunt fieri — Ex melancholico ſucco nō fieri.
hæc animalia ex humore melancholico, eo quia humor frigidus, & ſiccus eſt: vita autem
animalium viuentium, vt vbiq; teſtatur Ariſtoteles & Hippocrates, in calido & humido po
ſita eſt, vt ſatis manifeſtum eſſe queat, idoneam non eſſe materiam melancholicam, quia fri-
gidus & ſiccus ſuccus eſt, qualitatis nimirum contrariæ. Neq; etiam fieri poſſunt ex flaua bi-
le, quia eſt ſententia Ariſtotelis animalia ab eiſdem conſeruari, & nutriri, ex quibus fiunt: — Ex bile flaua non fieri.
ſed hæc animalia interimuntur amaris rebus, igitur non poſſunt ex amaris gigni, quia ſic
conſeruarentur potius ab illis. Accedit his quod [p] Galenus ſcribit in mari mortuo, nullum — [p] Lib. 4. de ſimp. med. facul.
animal generari, neq; conſeruari, eò quia aqua illa propter bitumen eſt amarior. igitur fie-
ri nequaquam poteſt hoc exemplo Galeni vt ex ſimili humore amaro viuant, aut producan
tur illa animalia. Quam rationem cùm Paulus Aegineta examinaſſet, addidit non poſſe hæc
animalia gigni ex humoribus calidis: propterea quòd cùm non poſſint ipſi hæc animalia
alere,

Digitized by Google

alere, non poſſunt etiam generare. remanet igitur vt duntaxat generari poſſint ex pituita. Ad E
Ex pituita generari Lumbricos
q 3. de gene. anim. c. 11.
argumenta autem ex coloribus facta à Montano reſpondet Mercurialis, animalia hæc non fieri ſimpliciter ex ipſa putrefactione, ſed vt colligitur ex [q] Ariſtotele, ex coctione quæ coniungitur ipſi putrefactioni, putrefactio enim ex ſui natura deſtruit, non generat. Sunt diuerſiſſimæ, & contrariæ actiones generatio, & putrefactio: verùm materia ipſa putrefacta coquitur à calore ſolari, vel à calore natiuo, ex qua deinde coctione fiunt animalia. Et quia poteſt huiuſcemodi coctio modò maior, modò minor eſſe, ſic poſſunt ex varietate coctionis varij fieri colores in animalibus. Experientia etiam comprobatum eſt, vel tantillo maiorem coctionem variare inſigniter colores rerum coctarum. Reſpondet & alio modo. tametſi hęc animalia gignantur ex crudis humoribus, nihilominus ratione alimenti variari poſſunt colores ipſorum; ita vt ſi alimento nigro, vel flauo vtantur, ita & ipſi etiam inficiantur, ſi alimento rubro, ruborem contrahunt, & ſic de alijs. Neq; hoc mirum videatur, quandoquidem Ariſtoteles exemplis & rationibus docuit, & propter alios cibos colores pilorum animalium vehementer mutari. Sed cùm ſuperiùs dictum à nobis ſit materiam Lumbricorum eſſe pituitam, hæcq; ſit duplex, vna naturalis, quæ cum alijs humoribus conficitur, aut perficitur
in iecore, & ſanguini miſcetur, altera verò humor crudus, ex illa quæ in venis eſt, nequa- F
quam fieri hęc animalia facilè cuiuis patet, ſequitur ergo vt ex crudo vocato humore ortum ducant. Hac exacta diſtinctione ſibi aditum parauit doctiſſimus Hieronymus Mercurialis ad
r Lib. 3. Aph. 26.
s 16. tertij tract.
conciliandum Galenum & Auicennam cæteroſq; poſteriores: quandoquidem cùm [r] Galenus dicat ex humoribus crudis fieri Lumbricos; [s] Auicenna verò ex pituita ſtercoribus inuoluta, idem omnino vterq; intelligit. quia ea pituita quæ ſtercori immiſcetur, nihil aliud eſt quàm humor crudus, in ventriculo genitus. Hanc ſententiam tenuerunt Alexander Trallianus in ea epiſtola, quam de Lumbricis conſcripſit, quæq; iam pridem in lucem prodijt,
t lib. 6. c. 28.
Paulluſq; Aegineta. [t] Columella quoq; inter Latinos Lumbricos generari ex materia cruda ſcribit. Sed dubitet quiſpiam, quomodo igitur Aegineta & Trallianus interdum dixerũt generari ex cibis crudis? huic ſic reſpondet Mercurialis, nimirum verum id etiam eſſe, cùm duplex ſit materia, alia mediata, alia immediata. Immediatam materiam, ex qua fiunt hæc animalia, eſſe crudum humorem ſeu pituitam. mediatam verò cibos corruptos. Quia vbi cibi benè decenterq; concoquuntur, non ἀπεψία, & ideo neq; materia Vermium. Quapro-
pter non in omnibus hominibus procreantur Lumbrici, vt falsò quidam crediderunt, nec G
u 16. tertij tract. 1. c. 1.
ſemper in homine reperiuntur, vt [u] Auicenna exiſtimauit, (quandoquidem ex corporum quotidianis diſſectionibus animaduertimus rarò in inteſtinis reperiri.) ſed in ijs tantùm, qui crudi humoris vbertatem in corporibus coaceruarunt. Tales autem ſunt, qui temperamentum habent frigidum & humidum: minimè omnium qui ſunt ſanguineo, vtpote qui nullos aut paucos admodum crudos humores producunt. Biliosa & melancholica conſtitutio ratione ſuæ naturæ haud aptæ ſunt hiſce producendis animalibus: ratione verò externorum errorum apta eſſe poteſt. Experientia enim quotidiana commonſtrauit bilioſos, & melancholicos tunc Lumbricorum copiam gignere, & coaceruare, cùm ingluuies & crapula præceſſerunt, quæ materiam copioſam hiſce animalculis producendis ſuppeditarunt. Mulieres quoq; quòd frigidæ ſint ac humidæ reſpectu virorum, magis huic malo quàm viri obnoxij. Poſsunt omnis ætatis viri & mulieres Lumbricis infeſtari, ſi vitiata præceſſerit concoctio, crudiq; humores generati ſint: ea tamen omnium ætatum maximè, quæ ab lactatione vſq; ad decimum quartum annum protenditur. Senes etiam poſt pueros hiſce animalculis infeſtari docet Mercurialis. Meminit enim dum anatome in gymnaſio Patauino admi-
x 4. de morb.
niſtraretur, viſum eſſe ſenis cadauer, cuius inteſtina Lũbricis erant referta. Sed cùm [x] Hip-
pocrates ſcribat, in pueris, dum adhuc in vtero matris exiſtunt, Lumbricos generari, & pro- H
pterea in vſu eſſe, vt mulieres aliqua offerant iam in lucem editis medicamenta, vt per ipſa educantur excrementa & eiuſmodi animalcula, itemq; frequenter videamus in lactantibus pueris fieri Lumbricos, quomodo verum id eſſe poteſt, quod ſcripſit [y] Galenus pueros la-
y 3. aph. 26.
z Lib. 3. de morb. puer. cap. 3.
ctantes minimè Lumbricis infeſtari, eò quòd tametſi in hac ætate materia ſit copioſa, tamen ita calor ab humiditate ſuperatur, vt nequeat hæc animalcula producere. Pro huius quæſtionis ſolutione ſtatuendum, inquit [z] Hieronymus Mercurialis, veram eſſe Galeni ſententiam, vt in pluribus, & in illis ſolùm qui lacte ſolo victitant. nam ſi qui pueri reperiuntur qui inter lactandum etiam Lumbricis infeſtantur, eſt idcirco quòd præter lac etiam alia edulia aſſumunt, quo fit vt morem noſtrarum fœminarum damnare ſoleam, inquit, quæ lactantibus pueris ſtatim etiam panem coctum offerre conantur. docuit enim nos natura tam diu eſſe procreatos lacte ſolo nutriendos, quouſq; in vberibus pabulum ſufficit. Sed quid dicemus ad Hippocratem, fateamur, inquit, etiam quod ipſe dixit, verum eſſe, nõ propter hoc ta-

men

A mē eius ſentētia cōtraria eſt Galeno. Quandoquidē aliud eſt, nō fieri Lūbricos in pueris la-
ctentibus, aliud eſt eos fieri intra vterū maternū: quia vbi pueri lactant, vt ait Galenus, eorū
calor nequaquā vincere & informare poteſt humorē excrementitiū. In vtero autē materno
præter calorē fœtus, cùm adſit etiā maternus, ille quidē efficax eſt, & potens ad ſuperādū, &
informandū excrementū: quò fit vt ſit ſtatuendū pueros ſolo lacte victitantes minimè oīum
infeſtari Lumbricis. Cibi autē qui crudos humores, ſeu pituitoſos producunt, ſunt vel cū co- Cibi Ver-
pioſi exiſtunt, (vnde pueri voraces, & gulæ ventriq; dediti hiſce humoribus abundāt, & per mes produ
conſequens ēt Vermiū copia,) vel cū ſua qualitate facilè corrumpantur, vt ſunt craſſi & qui cētes qua-
malos gignunt ſuccos. Vermibus obnoxios ſcribit Acoſta in India, qui palmæ Indicæ fructu les ſint.
veſcuntur. Baptiſta Porta Neapolitanus in Phytognomicis, arbores, & fructus, qui Vermicu
lantur in corporibus noſtris, Vermes generare ſatis probabiliter diſſerit. Paulus Aegineta ge
nerari Lūbricos ait, ex multis ciborū differentijs, præcipuè autē circa autumnū, & in autūno, Autūno cur
idq; non rōne temporis, qđ atram bilem & melancholiā corporibus noſtris ingenerat, ſed ra Vermes ge
tione fructuū quos Plinius fugaces, Græci ὡραίους vocant. hi.n. tunc tēporis vix maturi facti, nerantur.
à nobis ſummoperè appetuntur, præſertim pueris. Verùm, quæ ante exactā maturitatē eſitā-
B tur flatulenta ſunt, & praui ſucci, qui augetur à debili cōcoctrice facultate. calor aūt tunc tē-
poris innatus, aut imbecillus factus, aut ferè extinctus ob æſtatē, quæ præceſſit. Alioqui rōne
tēporis plurimi hyeme naſcentur: tunc.n. (quāuis calor innatus plurimus inſit,) frigida & hu
mida aëris conſtitutio, ob noctes diuturnas, & dierū breuitatem pituitæ copia in noſtris cor-
poribus plurima generatur. Aeſtas aūt reliquarum oīum anni partium minimè his animal-
culis producendis apta, quot tum bilis in corpore abundat. Nunc dulcia num eadē generēt, Dulcia an
in quæſtionē veniat. Fuerunt inter recentiores, qui id negare auſi fuerint, ꝙ dulcis ſapor ſit Vermes ge
temperatus, cui non poteſt, vt arbitrantur, adeſſe putrefactio. Infantes aūt ac pueri maximè nerent.
laborant hoc malo, non qđ dulcibus veſcātur & apprimè delectentur, vt lacte & ſaccharatis,
ſed quia præ ingluuie, & præpoſtero aſſumendorū ordine, intēpeſtiuiſq; exercitijs, in vētricu
lo ex inteſtinis nō conficiuntur dulcia, ſed corrūpuntur: in probum aūt ſanguinē degenerare
aiunt quibus tepidior eſt calor, vt pueris: & ſic ex tēperato dulcium vſu Vermiū generationē
præoccupari poſſe, cùm detergendi vi, qua ſunt prædita, hærentē inteſtinis pituitā proximā
Vermium materiam, abradere & deijcere valeant. Quod autem ob frequentē dulcium vſum
magnoperè infeſtentur ab his animalibus pueri, id aiunt fieri, nō quatenus dulcia hæc aīalia
C producant, ſed quia dulcedine tracta huc illuc per corpus percurrunt, inteſtina vellicant, &
pertundunt, & qnq; aſcendentia ventriculū ipſum mirè cruciāt, & laceſſunt. Accedit & huic
rōni alia qua eandē opinionē confirmant. dulcia inquiunt in bilem mutantur, ſed bilis pro-
creādis Vermibus inimica. Vnde [a] Paulus Aegineta rectè monet, bilioſa excrementa nō poſ- [a] li. 4. c. 56.
ſe eadem cum Lumbricis in parte conſiſtere. Ad priorem rōnem reſpondet Mercurialis: ſen-
tentiam aliqua ex parte verā, aliqua ex parte falſam. Veram eſſe, qđ Lumbrici dulcedinem
perſequentes infeſtant pueros, & hoīes: ſed eſſe falſam, qđ dulcia non ſint apta ad generatio-
nem Vermium. Quia inquit, & ſi ſint optimè temperata, dulcia tñ temperata, quādo corrum
puntur eò maiorem contrahunt putrefactionem, quo ſunt temperatoria. Habemus exēplum
in hoīe. Nam quod eſt inter animalia, quod temperatioribus rebus vtatur ipſo homine? nul-
lum planè; erat enim æquum, & conueniens eius temperaturæ, attamen nō inueniemus ani-
mal vllū cuius ſtercora magis fœteant ſtercoribus humanis, eò quod temperata quando cor
rumpuntur, inſigni putrefactione afficiūtur. Dulcia autē facilè corrumpi propter duo aſſerit. Dulcia faci
Primum, quia cum ſint tēperata, ſunt poſita in medio extremorum; quæ verò ſunt in medio lè corrūpi.
facilè inclinant, & facilè deflectuntur ad alterum extremorū, quod quidem non contingit in
D corporibus intemperatis. Accedit ēt aliud, ꝙ dulcia omnia ſupernatant facilè oībus alijs ci-
bis, & cū propter ſuauitatē copioſè ſumi conſueuerint, hac ratione etiā facilè corrumpuntur.
Eſt & altera ratio, quia dulcia priuſquam benè coquātur in ventriculo, attrahuntur à vicinis
membris: & propterea permanētia cruda, fiunt materia idonea generationi Vermium. Neq;
eſt, qđ exiſtimemus per accidens id eſſe, ſcilicet ratione mali vſus, quia experientia quotidia
na comprobatur, etiā illos, qui moderatè commedunt res dulces, & in alijs non delinquunt,
abundare Lūbricis. Imò verò [b] Hippocrates manifeſtè dicit ex vſu lactis propter dulcedinē [b] De morb.
hæc aīalia fieri. Hoc itaq; modo Hieronymus Mercurialis ad primam eorum rōnem reſpon
det. ad ſecundam verò, nimirum, ꝙ dulcia in bilem vertantur, reſpondeo, habendam eſſe na-
turæ ac corporis totius temperamenti rationem. Nō enim dulcia in quouis corpore in bilem
mutantur, ſed tantùm in ijs, quæ calida ſunt, & ſicca, bileq; abundāt, quemadmodum elegan
ter teſtatus eſt Galenus, in cuiuſdam aphoriſmi partis primæ commento, qua inquit Hippo-
crates: lac dare caput dolentibus malum, malum verò & febricitātibus. Nunc verò particu-

larem Vermium cuiuſq; generis generationem aggrediar, ac primum quidem eorum, qui in E
ventre oriuntur, quorum diximus eſſe tria genera, longum dictum Tænea, rotundũ, & Aſcarida. [c] Paulus Ægineta & Aetius latum Lumbricum aiunt eſſe quandam quaſi mutationem adnatę in inteſtino interiori membranæ in materiã animalis modo mobilem. Quibus verbis ſi intelligant membranã interiorem ſeu pelliculã, qua inteſtina obducuntur, à veritate procul abſunt. Arida enim materia, qualis eſt membranarum, inepta prorſus generationi animalium. deinde ſi pellicula ita abraderetur, intolerabili dolore ægrotantes conciderent, ob abraſionem tam ſenſilis pelliculæ. Sin autem his verbis non pelliculam, ſed pituitoſam intelligant materiã, qua obducuntur inteſtina interiùs, verum mihi dicere videbuntur: ſed tamen hęc nequaquã membrana appellanda erit, ſed crudus & pituitoſus ſuccus, quo inteſtina obliniuntur, ne ab aſperitate ſtercoris damnũ patiantur. Puta tamen vna cũ Mercuriali deceptos fuiſſe Paulũ & Aetiũ duabus de cauſis: tum quia fieri poteſt, vt dũ excernuntur lati Lumbrici, ſimul etiam aliquid corrodatur ipſius tunicæ inteſtinorũ; tum quia [d] Hippocrates de lato Lumbrico verba faciens, eſſe ὁκοῖον περὶ ἐντέρου ξύσμα λευκὸν, id eſt velut abraſionem albam inteſtinorũ, tradit. In quibus verbis nequaquã voluit Hippocrates ſignificare eſſe ipſam tunicã, ſed aſſimilari abraſioni albæ inteſtinorũ. Quare latus Lũbricus fit ex eadem materia ex F
qua fiunt cæteri, vt vult Mercurialis. Sed [e] Dominicus Leonus hũc fieri tradit ex pituita dulci: quoniã ex parte caliditatis fiat attractus, ex parte humiditatis dilatatio. ex naturali autem Cucurbitinos dictos, quod cucurbitæ ſeminum formam habent, frigiditas enim, inquit, ad centrũ mouet, ſicq; decurtantur, & ob humiditatẽ facilè dilatantur. Sed cùm medici dicant Lumbricos ex ſucco dulci & pituita produci, non de Tænea tantùm, quæ Lumbricorum eſt ſpecies, ſed de omnibus Lumbricorũ ſpeciebus, id intellexerunt. ex pituita naturali Vermes nõ generari dixi ſuperiùs. Cęterùm, quod tam longi quandoq; euadant, vt vniuerſa inteſtina impleant, id fit ob materiæ ingentẽ copiam & loci capacitatem eximiam, quæ duo cùm rarò adſint, fit vt rariſſimè hæ Tęneæ generentur. Sunt autem æquè omni ætati fere familiares, vt arbitror. Quod ſi verò in puerili ætate generentur ob pituitę copiam, quæ in hac generari ſolet, mirum eſt tam diu quãdoq; in corpore deliteſcere, vt in ætate grãdioribus, per ſua ſigna primũ ſe prodant, & tum tẽporis demum excludantur. Nã mulier quædam olim, vt inquit Gabucinus, longã ſanè egeſſit atq; integrã ætatis ſuę annũ tertium agẽs ſupra viceſimũ, quã adoleſcentię ętatẽ eſſe cõſtat, talẽ & ſenex quidã anno octauo ſupra quinquageſimũ Gabucino oſtẽdit. [f] Hippocrates autem in vtero matris Lũbricos hoſce naſci cõtendit hiſce verbis. G
Nunc autẽ, inquit, de Lumbricis latis dicã. Aſſero autem ipſos in puero dum adhuc in vtero »
eſt, naſci. Poſtquam enim ſemel ex vtero egreſſus eſt, nõ tanto tẽpore ſtercus in aluo manet »
vt ex eius diuturnitate & putrefactione, tantę magnitudinis animal generari poſſit. Excernit »
enim ſemper heſternum ſtercus per omnes dies, ſi ſanus homo eſſe debet. Tale verò animal »
naſci nõ poſſit, etiamſi multis diebus homo ſtercus nõ egereret. Multa enim naſcuntur dum »
puer in vtero eſt hoc modo. Vbi ex lacte & ſanguine cõputreſcẽte, ac redũdãte, vtpote quod »
dulce eſt, pus factũ fuerit feruidum, animal iſtic generatur. Illud porro nunc inquiſitione di- »
gnũ videtur num Faſciæ pariant, nam quædã Lumbricorũ genera parere poſtea probabitur. ſanè inter veteres medicos plurimi exiſtimarunt Faſciã parere alia animalia, quòd eos, qui laborãt hoc mali genere viderent emittere quædã cucurbitæ ſeminibus ſimilia, quæ animalia videntur. Atq; huius opinionis volunt aliqui fuiſſe [g] Ariſt. quando inquit, ἡ δὲ πλατεῖα προσαπέφυκε μόνον τῷ ἐντέρῳ, καὶ ἀποτίκτει τὸ ὅμοιον σικύου σπέρματι, ὃ γνωρίζουσι σημεῖον οἱ ἰατροὶ τοὺς ἔχοντας αὐτήν. Ideſt vt Gaza vertit: Latũ autẽ illud ſolum inteſtino adhærens, parit ſimile cucumeris ſemini, quo indicio medici, id genus Lumbrici ineſſe intelligunt. Sed cum ſcribat Ariſt. nullũ genus lumbricorũ aliud animal aliquod efficere, cõſideratis diligenter hiſce verbis, cõtrariũ cenſuiſſe viſus eſt Ariſt. quòd ſi ſcribat latos Lumbricos aliquid parere, nõ intelligit quod animal pariat, ſed aliquod aliud. Manardus clariſſimus ſanè medicus refert ſe audiuiſſe à quadã muliere fide digna, quæ dicebat ſe Lũbricum latũ eijciſſe, in quo alij Vermes inerãt; quaſi hoc excẽplo demõſtraret illud Lumbricorũ genus parere. Verùm hęc mulier decepit Manardum, quæ rotundũ Lumbricũ pro lato accepit. ille enim plurimis alijs abundat Vermibus, vt poſtea probabimus. Porro ad predictã veterũ rationẽ, qua probabãt Faſcias intra inteſtina contentas parere, diuinitus reſpõdet [h] Hippoc. parua illa animalcula cucurbitæ ſemen præ ſe ferentia, non lati lumbrici ſemen eſſe, aut fœtum, ſed potius portiunculas eius abruptas, quæ figuram ſeminis cucurbitæ præ ſe ferunt, vt patet in hiſce eius verbis. Rotun- »
di quidem, inquit pariunt, lati verò non amplius, etiamſi quidam ipſos parere dicant. Nam »
homo qui latum lumbricum habet, velut cucumeris ſemen excernit aliàs atq; aliàs, vnà »
cum ſtercore ipſo, & ſunt homines, qui hoc Lumbrici partus eſſe dicunt. Mihi verò non re- »

[Margin notes: [c] Li. 4. c. 57. — Tæneę generatio. — [d] 4. de morb. — [e] Li. 4. c. 9. Sect. 3. — Tenea cur generetur. — [f] 4. de morb. — Lumbricus latus num pariat. — [g] Li. 5. Hiſt. cap. 19. — [h] 4. de mor.]

A ctè dicere videntur, qui talia dicunt. Neq; enim ab vno animali tot pulli generari poſſunt: „ neq; ea eſt loci in inteſtino capacitas, vt partus educare queant. Augeſcente autem puero „ augeſcit etiam Lumbricus in inteſtino, quibuſdam in pubertate, quibuſdam poſteriùs, qui- „ quibuſdā paulò prius. Et poſtquam inteſtino adæquatus eſt, ſimiliter augeſcit, & quanto ma „ ior factus fuerit, vnà cum ſtercore excernitur de inteſtino recto, & excidit velut cucumeris „ ſemen, ſæpe verò etiam maior. Quibuſdam verò iter facientibus, aut Laborantibus, & ven- „ triculo caleſcente deorſum deſcendit, ipſiſq; prominet ex podice inflatus, hocq; facit, & de „ podice reſecatur, aut retrocedit. Signa verò quòd non pariat, ſed ita habeat velut ego dico, „ hæc ſunt. Si quis curet hominem latum Lumbricum habentem, & medicamentum dederit „ aut potionem, ſiquidem fuerit homo benè præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figu- „ ram exit, & homo ſanus euadit. Si verò ad medicinam hæreat, recta pars de Lumbrico ab- „ rumpitur longitudine duorum aut trium cubitorum, aut etiam longè amplior, & vbi abru- „ ptus fuerit, per multum tempus ſigna cum ſtercore non prodeunt. Poſtea verò augeſcunt. „ Atq; hæc argumenta ſunt, quòd Lumbricus latus non parit, ſed abrumpitur. Hactenùs „ Hippocrates, cuius illa verba quibus probat impoſſibile eſſe, vt pariant, propterea, quòd

Hippocratis locus explicatus.

B non ſit loci in inteſtino capacitas, vt partus educare queant, ſic [h] quidā exponit. Vermes lati ij cùm compreſſi, & ſtricti admodum ſint, nec habeant intra ſe locum capacem, in quo fœtare poſſent, aut genituram continere, aut partus educare, conſequens eſt quòd impoſſibile ſit vt intra fœtificent, aut genituram habeant. Sed quòd ita, inquit, Hippocrates intelligendus ſit, Vermis huius corpuſculum ſatis compreſſum & capacitatis priuum ſatis clamat. item quia abſurdum eſſet aſſerere in hominis inteſtino non eſſe locum capacem in quo lati ij Lūbrici, etiamſi tricenum pedum eſſent, vt aliquando viſi ſunt & [i] Plinius refert, ſuos educare queant partus; ſed Hippocrates, vt qui veriſſimis & indubitatis vtitur rationibus, de ventre, & loco Vermis generationi inepto loquitur, vt qui codicem Græcum percurrit, nobiſcum alacrius ſentiet. Lumbrici rotundi dicti primùm ex putri oriuntur, deinde alios pariunt more plurium aliorum Inſectorum. Hos malè exiſtimauit [k] Dominicus Leonus ex pituita ſalſa fieri, cùm ex dulci oriri omnes dixerimus. Cæterùm an hi alios pariant, age videamus. Qui id affirmarunt autoritate Hippocratis, & rationibus egregijs ſanè innituntur. Aiunt enim quandoq; obſeruatum eoſdem alios parere. Nam per medicamenta expulſi reperti aliquando nonnulli ſunt alios in ventre habentes, vt in præmagno illo Verme, quem puella,

[h] *Cur. med. cent. 6. curat. 74.*

[i] *Lib. 11*

Lumbri rotūdi origo.

[k] *Sect. 3. lib. 4. cap. 9.*

An pariant.

C quædā excluſerat. huius enim caput, cùm eius pater calcaſſet, ex eo alios prodire Vermes viſum eſt. Atq; hinc fit vt poſt expurgatos, alij ſubinde iterum in inteſtinis naſcantur: veluti mulieri contigit, de qua ſcripſit [l] Dodonæus, quæ ſingulis menſibus præſeruationis cauſa hieram picram aſſumens, tamen aliquot ſemper Vermes, aut Vermiculos excreuit. Hiſce argumentis inter recentiores Gabucinus reclamauit hiſce verbis. Neminem, inquit, latere debet teretum Lumbricorum plures tenui filo perſimiles aluo quandoq; fuiſſe depoſitos: nonnunquā & cùm eis aliquos, puta quinq; vel ſex, decemúe, ac plures pleniores, atq; velut vtero gerentes: quos eorum tenuium matres vulgus appellat. difficilè tamen dictu videtur eos tenues illorum plenior ū partus exiſtere; cùm præſertim nullus vnquā viderit hos peperiſſe. deinde quia quinq; ſexue pleniores, aut decem tot nō generent, quot excerni à pueris quotidiè videmus, nullo igitur pacto teretes mea quidem ſententia pariunt. Quòd verò quidam nonnunquā pleniores multiq; tenui filo perſimiles egerantur, nō ob id dici poſſe contendo, vt pleniores tenuiorū matres exiſtant: verùm quòd multo antè tempore, quàm tenues illi in inteſtinis producti adauctiq; fuerint, qui tenuibus cōmixti medicamento aliquo ijs educendis idoneo aſſumpto) vnà deijciuntur. Sexus præterea diſtinctio in hiſce percipi non poteſt,

[l] *In Schol. ad Beniuen. exem. med. cap. 85.*

D quo minus pleniores illi vtero geſtare dicantur. qui enim mares, quæúe fęminę dicentur. Autorem igitur de morbis libri hac in re omittentes vnà cùm Ariſt. dicimus Lumbricorum genus nullum præter latum, idq; nullo alio quàm eo, quo dictum eſt modo, parere. Hactenùs Gabucinus, cuius profecto refutatio nullius prope momenti exiſtit. quòd enim dicat nullū vnquam vidiſſe, quòd peperint, abſurdum eſt. Quis enim videre poteſt in corporibus noſtris horū partum ſi pariant. ex ſignis, id eſt, Vermiculis, qui vnà cum hiſce rotundis ſtercori immiſcentur, ſolus eorū partus innoteſcit. Atq; hi Vermiculi plurimi quandoq; in matribus viui cōtinentur, cū vicinæ ſunt partui, qui nō Aſcaridibus aſſimilantur, cū hiſce lōgiores ſint, ſed Lūbricis potius rotūdis. Quapropter neceſſe eſt, aut diuerſam Lūbricorum hoſce lōgos & tenues ſpeciem cōſtituere, quòd omnibus & antiquis & recentioribus nouum erit atq; inauditū, aut eoſdem rotundorū Vermium fętus cōfiteri. Sexum autem, quod in hiſce requirat miramur. quaſi verò nullū animal ſine ſexu produci poſſit. Vt enim hæc animalcula ex pituita putrida, in qua ſemen horum exiſtit, gignuntur; ita & in ipſo viſcida materia quam rotundi

Lumbrici continent in ſe ſemina eadem contineretur ex quibus producuntur. Ariſtotelis E
autoritatem, quę apud me in plurima eſt æſtimatione, age videamus, & num idē ſentit, quod
[m] Hi.5.c.19 dicit Gabucinus, Philoſophus, quando [m] ſic ſcribit. Ἔςι δὲ αὐτῶν (ἑλμίνθων) γένη τρία·
αἵ τε ὀνομαζόμεναι πλατεῖαι καὶ ςρογγύλαι, καὶ αἱ τρίται καλούμεναι ἀσκαρίδες. ἐκ μὲν δὴ
τούτων ἕτερον οὐδὲν γίνεται. Certè hic Philoſophus tantùm negat parere Aſcarides, rotundos
Gazæ verſio in Ariſt. laudata. verò Vermes, nec ait, nec affirmat parere: vnde Gaza cautè admodum, & prudenter hæc ſic
tranſtulit. Quorum (ſupple Lumbricorum) tria genera, latum, teres, & quod Aſcarida appellatum eſt, ex quo nil procreari aliud poteſt. Porrò, vt latum in inteſtinis craſſioribus nimirum cœco, & colo aiunt generari, ita in tenuioribus teres. Quæſtio tamen eligans, & per difficilis oritur, num in ventriculo quoq; oriantur, & num aliqui Vermes ibidem generari poſ-
An in vētriculo generentur Vermes. ſint. Inter clariſſimos autores inficiatur [n] Ariſtoteles, quando inquit: & animal non fit in ipſa
concoctione, vt quidam, inquiunt, ſed in ſecretione putrida in ventre inferiorę mox aſcendit
ſurſum. digeſtum eſt enim in ſuperiori ventre, putreſcit autem in inferiori ſecretū: ob quam
[n] 4. Meteor. [o] Aph.26. lib.3. autem cauſſam dictum eſt in alijs. [o] Galenus quoq; idipſum æſtimaſſe viſus eſt. nam ait aliud
genus Lumbricorum eſſe rotundum, quod in ſuperioribus magis inteſtinis generatur adeo,
quod ad ipſum ventriculum quandoque adſcendit. Vnde Q. Serenus exclamat: F

Quid non aduerſum miſeris mortalibus addit
Natura? interno cùm viſcere Tanea ſerpens
Et Lumbricus edax viuant inimica creentq;
Quod genus aſſiduo laniat præcordia morſu:
Sapè etiam ſcandent oppletis faucibus hæret:
Obſeſſaſq; vias vitæ præcludit anhela.

Præterea idem Galenus, in quodam loco referens Lumbricorum ſpecies, nullam in ventriculo naſci tradit: ſed Aſcarides tantùm in inteſtino recto, teretes in tenuibus. Latos autē quomodo dixerit quis in ventriculo naſci? quando omnes, præſertim Hippocrates, per tota ex-
[p] De locis aff. 1. c.4. tendi inteſtina teſtentur. [p] Alibi quoque expreſſis verbis, vnà cum Ariſtotele aſſeruit, omnes in inteſtinis gigni. Auicennas cùm dicat Lumbricos ex humiditate fieri ſtercori commixta malè attractrice iecinoris facultate attracta, hoc idem confirmat, quod Ariſtoteles. Si enim ex humiditate ſtercori commixta naſcuntur; cùm ſtercus in tenuibus potiſſimum creetur inteſtinis, non in ventriculo, verùm in ventre inferiore ſedem generationis habebunt. Quòd
verò Ariſtoteles per excrementa intra animantem contenta, eadem in inteſtinis, non in ven- G
triculo contenta intelligat, facilè ex ijs colligitur, quæ ſtatim ab ipſo ſubnectuntur: quædam ex excrementis extra animantem contentis fiunt. Hæ itaq; ſunt autoritates, & argumenta quibus confirmatur Vermes, non naſci in ventriculo. Ex aduerſo alij hiſce rationibus contra
[q] Hi.5.c.19 ſentiunt. Inquit enim [q] Ariſtoteles in his quoq; gigni Vermes, quæ putredinis videntur ex-
[r] lib.3. aph. 26. pertia, vt in fornacibus ex niue, quare longè magis gigni poterunt in vētriculo, in quo excrementa, & putredines variæ inueniuntur, vt ait [r] Galenus. Confirmatur, quia Vermes præſertim gignuntur ex pituita, cuius præcipua ſedes eſt ventriculus. Præterea animalia eo loci gigni poſſunt, quo & nutriri, & ſeruari poſſunt, at Vermes in ventriculo ſeruantur, & nutriūtur. Inſuper gignuntur quandoque in hepate ouium, capite, cerebro, renibus, auribus, intra cutē,
[s] Centu. 1. cur. 6. quare etiam in ventriculo, qui videtur locus lōgè aptior. [s] Quidam quoq; in ſuis medicinalibus curationibus inſeruit Inigum Lupum Coroneliū, cum optima fungeretur ſanitate, per os Lumbricos eieciſſe, à quibus nullā noxam, aut dolorē, præter Vermium tantum tędium,
percipiebat; quare eos in ventriculo natos fuiſſe cēſet. Poſtremò vbicunq; abſceſſus, & vlce- H
ra putrida fiunt, ibi quoq; generantur Vermes: ſed vlcera fiunt in vētriculo. Hæc argumenta
cū quidam diligenter perpendiſſent, mediam quandā opinionē tenuere, qua Ariſtotelē cum I
eius aduerſarijs conciliarent: In ventriculo enim rectè affecto Vermes nō gigni dicunt, idq; indicaſſe ſupra relatis verbis Ariſtotelē: in ventriculo autē perperam affecto poſſe gigni, idq; alios exiſtimaſſe. In vētriculo enim ſano gigni nō valēt, primo ob caloris proprij imperiū & vires, ſecundo quia vis excrementorū expultrix eſt efficax: tertio quia ille eſt locus primæ coctionis alimenti, locus coctionis pugnat cū loco generationis Vermiū. Quarto quia eſt prędi tus ſenſu tactus exacto, ob quē cito repellit, & reijcit aduerſa. Sic itaque res eſt dubia, & pro omni parte probabilis. Illi tamē parti adhærendū exiſtimo, quæ nullos Vermes in ſtomacho fieri cēſuit. atq;, vt aduerſariorū relictis infirmioribus argumentis potiora diluā, nō ſequitur ſi in vētriculo copia pituitæ adſit in eo generari Vermes, adſit enim calor eorū viuificus neceſſe eſt, qui eos procreat, talis autē vētriculo denegatus. Abſceſſus quoq; & vlcera in vētriculo antequā an tātā putredinē perueniāt, vt Vermiū ſemina fouere incipiāt, hoīem è medio tollūt. Qđ declarāt vlcera verminoſa in alijs externis genita partibus. hæc.n. putridū odorē,

ac graue

A ac graue virus, ſi procul de ſe fundant, vt appropinquantes è longinquo nauſeabundos efficiant, multò magis eadem vlcera ſi in ſtomacho facta ſint, cor, quod huic vicinum eſt, & totius vitæ ſuſtentaculum, fatigabunt & proſternent. Aſcarides à pituita acida non fiunt, vt exiſtimauit [a] Dominicus Leonus, ſed quòd minores ſint cæteris, id fit ob paucitatem materiæ, quæ eſt in inteſtino recto. Atqui hæc de generatione eorum Vermium dicta ſunto, qui in ventre naſcuntur: qui verò in alijs partibus, eandem cauſſam efficientem formalemq; habent, materia tamen differunt. vt enim in illis pituita erat, eaq; dulcis, ita in hiſce humor craſſus, lentusq;, qui in varijs corporis humani partibus conſedit; &, vt opinor, pro huius humoris diuerſitate, quę infinita eſſe poteſt, tum ratione qualitatis, tum ratione quantitatis, & ſitus, & figuræ, varia animalia producuntur, quandoq; monſtroſa & inſolita. Quod autē ranę, bufones, Lacerti & reliqua id generis animalia Longobardis fœminis in vtero concreſcant, ad victus rationem referre oportet, quę tam prauos ſuccos generat, vnde hæc animalcula ortum trahunt. Carior enim Longobardis fœminis corporis ornatus in veſtitu, quàm cultus in victu. Diuturna quoq; ſaniei ac puris ſuppreſſio Vermes gignit, item impurum ſordidumq; vlcus, ſi in carnoſa parte conſiſtat, quæ ob inſignem humiditatem maiorem reliquis

Aſcaridum generatio. *[a] Sect. 3. lib. 4. cap. 9.*

Monſtroſorum Vermium generatio.

B partibus putredinem concipere nata eſt. Quæ autem animalia in noſtro exanimato corpore naſcuntur, partim ex ſpontanea putredine proueniunt, quę ſemen horum animalium defert, partim ab externis Inſectis, vt Muſcis; quod & Homerus indicauit illis verſibus, quibus Achilles, acceptis à Thetide matre armis Vulcanijs, antequam eis accinctus, ac inſtructus in certamen prodeat, orat Thetidem, det operam, ne corpus Patrocli mortui à Vermibus deformetur, atq; inquinetur, quos Muſcæ vulnera ſubeuntes generarint. Sic enim Homerus:

In cadauere vt naſcatur animalia.

Μῆτερ ἐμή, τὰ μὲν ὅπλα θεὸς πόρεν οἷ' ἐπιεικὲς
Εργ' ἔμεν ἀθανάτων, μηδὲ βροτὸν ἄνδρα τελέσσαι.
Νῦν δ' ἤτοι μὲν ἐγὼ θωρήξομαι. ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς
Δείδω μὴ μοὶ τόφρα Μενοιτίου ἄλκιμον υἱὸν
Μυῖαι καδδῦσαι κατὰ χαλκοτύπους ὠτειλὰς
Εὐλὰς ἐγγείνωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρὸν
Ἐκ δ' αἰὼν πέφαται, κατὰ δὲ χρόα πάντα σαπήῃ. id eſt:
Mater mea hæc quidem arma Deus dedit, qualia par eſt
Opera eſſe mortalium, neq; mortalem virum perfeciſſe.
C *Nunc certe quidem ego armabor: ſed valde grauiter*
Timeo ne mihi interea Menœtij forte filium
Muſca ingreſſa in impreſſa ære vulnera
Vermes generent, deturpentq; cadauer
(Vita autem interfecta eſt) inq; corpore toto putreſcat.

[b] Alibi quoq; idem poëta nullam Muſcarum mentionem faciens Priamum introducit interrogantem Mercurium, vbi ſit filius, num apud naues Achillis, an à canibus dilaniatus, & Vermibus abſumptus, cui ſic reſpondet Mercurius: *[b] Iliad. ω.*

—— δυωδεκάτη δέ οἱ ἠὼς
Κειμένῳ, οὐδέ τι οἱ χρὼς σήπεται, οὐδέ μιν εὐλαὶ
Ἔσθουσ' αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν. id eſt.
—— Duodecimus autem ei dies
Iacenti, neq; in aliquo ei corpus putreſcit, neq; ipſum Vermes
Edunt, qui viros in bello interfectos conſumunt.

D
DENOMINATA.

AB ἕλμινς dimanat illud diminutiuum ἑλμίνθιον Lumbriculus, Tineola. [a] Hippocrates βραχέα καὶ σημαίνουσα καί τι ἑλμίνθιον. Ἑλμινθιάω Lumbricis infeſtor, Verminor, Lumbricos patior. Ἑλμινθώδης, Lumbrico ſimilis. Ἀσκαριδώδεις ſiue vt aliqui legunt Ἀσκαρίδωδεις dicuntur, qui Lumbricos Aſcarides colligunt: quo vocabulo vtitur Hippocrates in Coacis prænotionibus.

[a] Lib. 4. de morb. Epid.

HISTORICA:

Pheretima à Vermibus viua corroſa.
[a] In Melpomine.
C. Galerius Maximianus à Vermibus perijt.
Antiochus rex.
[b] Mach. 2. cap. 9.
[c] Stemmat. tom. 3.

PHERETIMA ne ipſa quidem mitem vitæ exitum habuit. Quamprimũ enim è Lybia Barcęos vlta, in Ægyptum redijt, miſerabilem mortem obijt. Viua enim Vermibus ſcatere cœpit, à quibus corroſa fuit. Talis ac tanta Pheretimæ Batti filiæ vindicta fuit, vt tradit [a] Herodotus. Vermibus vbiq; erumpẽtibus fœdiſſimo ſed digno ſanè exitu perijt C. Galerius Maximus: eo enim conſumptis genitalibus defecit homo ſanguinarius, & crudeliſſimus ſimulachrorum cultor, dilicijs & luxu ad inſaniam diffluens, nullam vrbem ſine adulterijs & virginum ſtupris incontaminatam relinquens. Antiochus rex, vt [b] Sacra teſtatur pagina, tam graui plaga percuſſus fuit, vt de corpore impij Vermes ſcaturirent, odore etiam illius ac fœtore exercitus grauaretur. In Actis Apoſtolorum dicitur Herodes à Vermibus corroſus; vbi nonnulli putant intelligi Vermes qui in humano corpore naſcuntur, non autem Pediculos. Dodo frater Alpiadis pellicis Pipini, quòd Sanctum Lambertum addixiſſet, vt E narrat [c] Franciſcus Roſerius, martyrio; Vermibus toto corpore ſcaturientibus, conſumitur; ob quam fœtoris intolerantiam Moſa demergitur. Culpæ verò conſcij omnes infra annum diſpereunt. Quinimo Sancti Martyris percuſſor cum proprio fratre congrediens perimitur, alterq; ab altero iugulatur.

MORALIA.

Vermis qd apud Theologos.
[a] Cap. 14.
[b] Cap. 16.
[c] Cap. 7.
[d] Hom. 15.
[e] Iob. 24.
Caro Vermem.
[f] Lib. de ſuperſt.
[g] de fort. Alexand.

VERMIS appellatione Chriſtiani Theologi putant conſcientiæ remorſum & vellicationem quandam perpetim nos infeſtantem, ac perpetrati facinoris commonentem, quam ideo ſic nuncupandam cenſuerunt, quòd ex peccati putrilagine conſurgat. Vtitur hoc nomine frequenter Sacra ſcriptura in hac ſignificatione; vt in [a] Iſaia. Prophetatur Nabuchodonoſor, quòd cõcidet cadauer ſuum detracta ad inferos ſuperbia, & ſubter illum ſeruetur Tinea, & operimentum eius erunt Vermes. [b] Iudith aduerſarij deiectione, & fidelis populi libera- G tione excitata, ad laudandum dominum exclamat. væ genti inſurgenti ſuper genus meum. „ Dominus enim omnipotens vindicabit eis, in die iudicij vindicabit illos. Dabit enim ignẽ „ & Vermes in carne eorum, vt vrantur & ſitiant vſq; in ſempiternum: quo in loco per carnes intelligunt carnalem delectationem. In carnes inquit Lyranus, quas amauerunt, de quibus naleitur fœtor Vermium. Caro & ſanguis Vermes creat. quia delectatio carnalis, cui ſal continentiæ non reſiſtit, pœnam æternam generat luxurioſis: vnde Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Et rurſus [c] Eccleſiaſtes, vbi inquit, Humilia valde ſpiritum tuum, quoniam vindicta carnis impij ignis & Vermis, Lyranus ait; quia caro peccatorum, quæ luxuria diffluit, igne inferni & Vermibus cruciabitur, vbi Vermis non moritur & ignis non extinguitur. In Verme putredo gehennæ, in igne ardor deſignatur. Vel Vermis eſt ſera ſcelerum penitentia, quæ in tormentis conſcientiam peccatorum mordere non ceſſat; vt ignis ſit pœna extrinſecus ſæuiens, Vermis autem dolor intrinſecus accuſans. vñ ſic D. [d] Chryſoſtomus: Quod ſi intenta mentis acie animum eius (peccatoris) inſpexeris, non modo illum „ ligatum, verumetiam ſquallentem, atq; ſordentẽ, & Vermibus plenum videbis. Neq; enim „ illi meliores diliciarum iudicandæ ſunt voluptates, imo etiam horribiliores: ac magis corpus H animamq; corrumpunt: & vtriq; infinitas inducunt morborum plagas. Vermis quoq; appel „ latur conſcientia, non ea ratione quatenus mordeat aut rodat, ſed etiã quatenus cogitationũ inquietudinem inducit: [e] ſcriptum enim eſt: dulcedo eius Vermes. Natura enim Vermiũ eſt momẽtis ſingulis moueri. per ſępe itaq; mẽtis dulcedo Vermis eſt; quia inde delectatur, vnde per inquietudinẽ ſecularis curæ inceſſanter agitatur. Poteſt etiam Vermis nomine caro ſignari, quæ luxurioſo & cuilibet carni dedito, dulcedo eſt. Ecce quàm cæcus qui Vermem amat. Per Vermes corruptio carnis exprimitur. Nihil adeo valet ad domanda carnis deſideria, quã penſare qualis ſit ipſa mortua: ibi enim videtur, quòd ſi ipſa amatur, tabes & fętor putredinis amatur. Leues animi ſuperſtitionibus flectuntur & abũdant, vt duri ac refractarij impietate. Sed opiniones plurimę, quales [f] Plutarchus cõmemorat, vbi in animo ſuperſtitioſorũ inſunt, multos ibi morbos, multasq; perturbationes, Vermiũ inſtar ac Lũbricorũ ingenerãt. Elegãter quoq; idẽ [g] Plutar. exercitũ Alexãdri poſt eius mortẽ vacillantẽ at principes effæminatos

& im-

A debilitatem imbecilles producentem, cadaueri ſimilem eſſe dicit, ex quo cùm virtus, & calor vitalis exceſſit, fœtores, & Vermes erumpunt. Sicut, inquit, anima deſerente cadauera non conſiſtunt, non cohærent, ſed diſſipantur, & diſſoluuntur: ita exercitus Alexandro amoto palpitabat, concutiebatur, atque æſtuabar, Perdiccis, Meleagris, Seleucis, & Antigonis tanquam ſpiritibus etiamnum calidis, & pulſibus in corpore diſcurrentibus: tandem planè flaceſcens, & putreſcens, Vermium inſtar ex ſeſe pullulauit degeneres reges, & principes ſemianimes.

INSOMNIA.

LVMBRICOS excernere per ſedem, inquit [a] Artemidorus, aut per os à domeſticis hominibus, & cohabitantibus, & vt plurimum eadem menſa vtentibus iniuria affectum, ſuos hoſtes, & iniuriatores cogniturum eſſe, & expulſurum ſignificat, aut iuxta alium modum ipſis priuatum iri. Inhabitant enim corpori Lumbrici, ſed nihilominus ipſum corpus lædunt. Poſtquam autem excreti fuerint, excretionem, & expulſionem huiuſmodi hominibus ſignificant.

[a] Lib. 5. c. 7. de Inſom.

B

SIGNA LABORANTIVM LVMBRICIS.

MIRI quandoque affectus conſpiciuntur quos Lumbrici ædunt: Vomitiones crebræ, & cordis morſus, appetentiæ corruptio, ſingultus ingens, inteſtinorum tormina, ileus, colici affectus effatu digni, & animi ſæpe deliquia. maximi adhæc capitis dolores, ſopores, diſtentiones, comitiales, attoniti morbi, anginæ, vrentes febres, & tandem interitus: Miros modorum cruciatus patiuntur ægri; nonnunquam ſtare loco neſciunt: verùm ſemper huc illuc temerario quodam impetu, ac inordinato motu ducuntur, vt ſtare etiam volentes, titubantes concidant. Hæc omnia Antonius Beniuenius, cuius apud me plurimùm valet autoritas, in puero quodam ſe obſeruaſſe ſcribit. Puellam etiam curauit [a] Gabucinus, in qua cun- C cta ſpectabantur ſymptomata, quæ pleuritide laborantibus ſolent euenire. dolor in primis aderat punctorius in thoracis dextra parte, tuſſicula quædam ſicca, vel leui quaque occaſione commota, pulſus arteriarum durus, ſerræ haud omnino diſſimilis, ac recurrens: ſpiritus offendens, continens febris. huius cum interdum videret totum corpus frigidum, nonnunquam calidum cum malarum alterius rubedine fieri, ſumpto ad Lumbricos necandos medicamento, ſtatim plures eduxit, & incolumis euaſit. Nunc ad ſigna deueniam, & primùm quidem communia, deinde propriæ cuiuſq; ſpeciei, ac poſtea ad alia, quæ diſtinguunt hunc affectum ab alijs ſimilibus. Communes Vermium in ventre exiſtentium notæ ſunt, vigiliæ, & cruditatum copia, quam plurimorum, atque craſſorum eduliorum, eſus, nec non aſſidua eaque poſt cibum balnea. intro oculi tranſlucent ſtatim; genæ liueſcunt, noctu frigido ſudore profluunt, ora ſaliuant in ſomno: die ſitis magis accenditur, lingua labiaque areſiunt: oris fœtor plurimùm adeſt, facies pallet. nauſeæ crebrique vomitus adiunt. cibos auerſantur, dentibus ſtrident, nocte præſertim, linguam exerunt: nam comman ducare videntur. Contingit quoq; interdum appetitus caninus, non ob aliud, niſi quia hæc animalia interdum vſque adeo voracia ſunt, vt ſtatim rapiant alimentum è ventriculo, quo D tempore, vt dicebat [b] Galenus, corpora vehementiſſimè emaciantur. Vitales quoq; functiones non parum offenduntur, ægri enim iracundi ſunt, & inconſtantes. Voce quandoque deſtituuntur. Nam Alexander [c] Benedictus Veronenſis medicus, & philoſophus egregius de mutis, & imperfecta loquentibus agens, inter alias cauſſas quas ibidem enumerat, ex inteſtinis, & ventris animalibus plurimos obmutuiſſe teſtatur, exemplo cuiuſdam puellæ in Cornelia familia in Creta, quæ octo diebus muta fuit, rigẽtibus oculis emiſſis quadraginta Vermibus in ſordibus vna conuolutis, libera euaſit. Addunt Alexander, & Auicẽna pulſus paruos obſcuros atq; difficiles. [d] Themiſon inæquales eſſe pulſus, vt plurimùm tradit, eo quòd cor ipſorum magnoperè eſt occupatum. Functiones animales penè omnes læſę conſpiciuntur, vbi morbus ingraueſcat: nam delirant quandoq;, & malè diſcurrunt, peſſimè imaginantur, & interdum offenſam vehementer memoriam habent. Motiuæ quoque offenſæ ſunt facultates, quia videmus non rarò motibus quibuſdam conuulſorijs ægros aliquando contorqueri: ſenſus exteriores valde turbati ſunt, & in primis viſus, & auditus. Gemunt etiã quandoque

Miri affectus Vermium.

[a] li. de Lũb. c. 15.

Pleuritidis ſigna in Lũbrico laborante.

Signa communia Lũbricorum.

[b] li. de Ther. ad Piſon.

[c] lib. 5. c. 15.

Vocis priuatio à Vermibus.

[d] lib. 9. epiſt.

doque & ſine vlla occaſione magnoperè clamant. Excrementa porro ſi inſpexeris, videbis E
dura, & ſicca, vt dicebat Auicenna: qui & rationem adfert, quia Vermes cùm humores om-
nes exſugant, reddunt fęces aridas, & duras. Sed hæc ſententia Auicennæ ex toto vera non
(c Lib. 3. de morb. puer. cap. 8.) eſt, vt putat [c] Mercurialis, eò quòd experientia compertum eſt, rariſſimè contingere, vt qui
tentantur Lumbricis, nõ habeant aluum ſolutam: niſi dicamus non ſolui aluum ratione Ver-
mium, ſed potiùs ratione cruditatum, quæ eo tempore plurimæ gignuntur in ægris: Vrinæ
ſpumoſæ ſunt, albæ, interdum obſcuræ, ferè ſemper perturbatæ. Sudores fœtidi, & frigidi, vt
dicebat Auicenna. Saliua etiam plurima fluit ex ore: labia nocte humeſcunt, & die ſiccantur:
eò quòd de die Vermes magis infeſtant ventriculum, quàm de nocte. Tempus quoque anni
nobis ſignificare poterit Vermes. iam enim dictum eſt ſententiam eſſe Hippocratis, cõfirma-
tam ab Auicenna, autumno maximè illos procreari. Regio quoque vtiliter conſiderabitur.
(Regiones cõſiderãdę.) Dictũ enim eſt ex Theophraſto, & Plinio, Arabiam, Armeniã, Syriam, Siliciam, Bœotiam,
Thebanam regionem maximè huic malo eſſe obnoxias. Addes his ſi velis Italiam noſtram,
Germaniam, Galliam, Hiſpaniam, & plures alias Europæ conterminas regiones. Nunc pro-
(Tænearum propria ſigna.) pria cuiuſque ſpeciei ſigna proſequamur. Latorum Lumbricorum notas haſce Paulus Aegi-
neta tradidit. Comitantur corporis gracilitas, & pulſus inæqualitas cum inæqualitate (πα- F
(f Lib. 9, c. 40.) ρέπονται δὲ αὐτοῖς καὶ ἰσχνότης τοῦ σώματος, καὶ ἀδυναμία μετ᾽ ἀνωμαλίας: & habet [f] Aë-
tius eadem verba: niſi quòd pro μετ᾽ ἀνωμαλίας legit μετὰ βραδύτητος, id eſt, cum tardita-
te, quæ de pulſu dicta non accipias quaſi legendum eſſet, καὶ σφυγμοῦ ἀδυναμία μετ᾽ ἀνωμα-
λίας: non enim de pulſu, ſed de totius corporis imbecillitate loquuntur.) At quod certiſſi-
mum eſt indicium, cum recrementis nonnulla ſemini Cucurbitę ſimilia redduntur. Nunc in
ijs, qui febricitant abundant: nunc febricitantibus accidunt, ex longo morbo continuas ſto-
(g Loco cita-to.) machi roſiones inferentes, ac impotentem ciborum appetentiam. Eadem habet [g] Aëtius, ni-
ſi quòd addat cibos aſſumptos celeriter in excrementa commutari. aſſidui quoque famis ſen
ſus, & morſus ſtomachi cauſſam tradit. quod enim, inquit, viuificarũ eſt in inteſtinis, vbi recẽs
(h 4. De morbis.) exhibitum cibum conſumpſit, poſtea ipſa ſolida corpora arrodit. Quæ verò ſigna [h] Hippo-
crates tradit, hæc ſunt. Species autem, inquit, alia huius eſt; quæ veluti ramenta alba inteſti- „
norum exit: quæ has notas habet. Nam veluti cucumeris ſemen deijcit: quumque ieiunus eſt „
iecur petit, vexatque, ſpuitque multum; quandoque non, quandoque cum vehementer iecur „
vexat, vocem intercipit multumq; ſpuit, poſtea ſiſtitur: & inteſtinorum maximus interdum „
dolor innaſcitur, quandoque ſcapulæ dolitant, illicque ſiſtitur. Quandoque hæc latæ Tænię G
ſigna dantur. Quis hanc beſtiolam habet, ſemper fermè validus eſt: cùm verò debilitatur vix „
ſuſtinet reficiturque. Tænia enim earum rerum, quæ ventriculum intrant, partem aliquam „
ſumit, qui ſi curatur, ſaneſcit: ſin minus Tænia quidem ſpontè non exit, nec perimit, ſed con- „
ſeneſcit, &c. Pueris etiam dormientibus ſi latos Lumbricos habeant, os figuratur ad ſimilitu
(i L. 3. de mor. puer. c. 8.) dinem lactantis, vt tradit [i] Hieronymus Mercurialis, aliena loquuntur ac etiam ſtare loco
nequeunt. Sequitur autem eos, qui Lumbricos rotundos continent, vt docet [k] Paulus Aegi
(Lũbricorũ rotũdorum ſigna.) neta, roſio inteſtinorum, & ventris, tuſſes exiguæ cum ſiccitate irritantes: nonnullos comita-
(k Loco citato.) tur ſingultus quoque, & ſomnus cum palpitatione, ijque ſine ratione expergiſcuntur. non-
nulli, & cum clamore expergefiunt, & iterum ſopiuntur, pulſus inęquales, & febres augeſcũt
inordinatæ, quæ cum extremorum perfrictione tertiam, interim quartam, die vel nocte, ac-
ceſſionem ſine ratione habent. Infantes autem etiam madent lingua inaniter exerta, & den-
tibus ſtrident, oculis conniuent, voluntque quieſcere, excitantibus ipſos indignantur, oculi
apparent (ὀφθαλμοὶ κοῖλοι φαίνονται, id eſt, oculi caui apparent legit quidam. alius ὀφθαλ-
μοὶ ὕφαιμοι φαίνονται, id eſt, oculi apparent ſubcruenti) genæque rubeſcunt, & rurſus liuẽt:
atque hæc paulatim, & ex interuallo. Quibuſdam nauſeæ, & roſionis cauſſæ ſtomacho pecu- H
liares creantur, atque ægri cibum reſpuunt: compulſi autem ad cibum nauſeabũdi, vix, quod
aſſumitur, deglutiunt, vel etiam aſſumptum reuomunt: pleriſque verò aluus deſcendit corru-
ptos humores egerens, & tympani modo inflatur. Reliquum corpus ſine ratione cõtabeſcit,
neque eſurie neque euacuatione modica ſuborta. Atque non in omnibus omnia, quæ iam
commemorauimus ſigna, inquirere oportet, ſed nonnulla ex eo, quod præpollet, interim, &
(l Lib. 3. c. 39.) plurima. Hæc autem eueniunt dum animalia per inteſtina ſerpunt roduntque: febris autem
calor vapores ſurſum cerebro tranſmittit prauos, ex putrida in ventriculo collecta humidi-
tate exhalantes. Hæc [l] Paulus. Aëtius verò hunc in modum ex Herodoto. Cæterùm, inquit,
hoc modo affectos incredibilis morſus ſtomachi, ac ventris comitatur: tuſſiculæq; tenuiſsi-
mæ, ac frequenter irritantes: quum tamen nihil reijciatur, in ſomno tremunt, & præter natu-
ram exurgunt. Quidam verò, & linguam foras exerunt, oculoſq; claudunt, & taciturni ſunt,
excitanteſq; moleſtè ferunt, ob imbecillitatem vigilare nequeuntes. Quidam autem oculos

ſanguine

A ſanguine ſuffuſos habens,& pulſum inęqualem obſcurum,deficientem,ac recurrentem:qui-
buſdam etiam appetitus deiectio accidit. Pueris etiam dum dormiunt, manducatio linguæ,
cui accidit conformatio oris in modum lactentium, aut cibum accipientium. Verùm hæc
pauco tempore,& per interualla fiunt.aliqui verò infantes præter rationem,& cum clamore
exurgunt,citoque rurſus collabuntur. aliqui etiam dentibus ſtrident:quod contingere veri-
ſimile eſt animantibus cibum attrahentibus,mordentibuſque ventrem,& inteſtina. Iam ve-
rò & ad ſtomachum quoſdam proceſſiſſe conſtat, nauſearumque ac morſuum cauſſas fuiſſe;
ſæpè etiam per ſeſe ſurſum reiectantur,aliquando verò cum pituitoſo quopiã humore. Qui-
dam etiam infantes neglecti motu deſtituuntur,ac refrigerantur: atq; inſtar eorum,quæ ani-
mo linquuntur, tenuem quendam,& frigidum humorem exudant,& vt plurimùm liueſcũt.
contingit autem aliquando,faciem fieri rubicundam, maximè circa malas, verùm color hic
rurſus in pallorem ſolito maiorem tranſit.alij autem, inſtar delirãtium, peregrina verba lo-
quuntur in ſomnis.alij decubitum tranſmutant continuè dormientes, angoreque vexantur,
atque ex loco ad locum ſeſe viciſſim proiectant. Verùm paucos omnino ex his plorare con-
ſtat; plerique enim in mentis inopia, & taciturnitate degunt. Porrò qui à Lumbricis rotun-
B dis infeſtantur,etiam cibum auerſantur,& ſi quid acceperint,reuomunt:aut nauſeabundi vix
deglutire poſſunt: febres enim eos, cum vehementi extremarum partium refrigeratione ir-
ruunt,quibuſdam autem venter ad tympani modum inflatur.Hæc Aëtius.Ex Hippocrate [m]
Gabucinus hæc ſigna recenſet. Lumbrici, inquit, circa aluum his ſignis depręhenduntur: ſi
ſomnolenti ſint non permittente morbo,& extremæ partes frigidæ, & cordis morſus, vrinæ
conturbatæ, & lingua humectatur. Item qui animantibus in ventriculo abundant,ſputo re-
plentur,& ſi tenuis quiſpiam prodierit Lumbriculus, amplius nõ ſpuunt. Quicunque igitur
in ore ventriculi Lumbricos habent,ferè in totum ipſos vomitu reiectant:quibus verò in in-
teſtinis exiſtunt, ipſos infernè excernunt. omnes autem nauſeabundi ſunt vomuntque quæ-
cunque acceperunt.his qui punguntur ſimiles ſunt, totoq; corpore contrahuntur, ac repen-
te arcuatimq; mouentur:& tormina accidunt interaneorumq; dolores.Euaporationes quo-
que ad caput delatæ vertigines inducunt. Quin & victus ratio, quæ præceſſit, oſtendet tibi
Lumbricorum generationem. Hæc itaque ſunt teretum indicia,quæ ſi cũ ijs compares,quæ
ſcribit Auicenna de longis, non erit dubium, quin ijdem ſint, qui à Paulo, & Aëtio cęte-
riſque medicis vetuſtioribus rotundi, & teretes appellantur. Porrò hæc ſigna non om-
C nia, ſed potiora quædam animaduertenda erunt, vt in ſupraſcriptis verbis nos Paulus
Aegineta admonuit. Aſcaridum autem (quorum ſedes eſt in recto inteſtino, & extre-
mo ſphinctere) propria ſigna ſunt, vehemens infernarum partium, ſeu ſedis pruritus, qui
quandoque ægrum in animæ deliquium inducit;pruritus autem potiùs excitatur, quàm cru
ciatus,quoniam vt vult Mercurialis, inteſtina craſſa ſunt,& minimè omnium ſenſus partici-
pantia. Sed mea quidem ſententia hæc non eſt ratio. falſum enim eſt craſſa inteſtina exqui-
ſitiſſimi ſenſus non eſſe,cũ colicus cruciatus,& quandoque in ano à flatibus ingens obortus
dolor,id oſtendat:imò verò pruritus non fit, niſi in parte maximè ſenſili, vt ſub planta pedũ,
in vola manus,& alijs partibus;ſed quòd fiat pruritus,fit ob aſſiduum motum, & leuem ho-
rum animalculorum affrixionem: in plantis enim pedum,& alijs partibus, in quibus pruritũ
excitare volimus,leuiter admouemus manum. Sunt porrò,& alij morbi complures,quorum
ſymptomata ſimilia ſunt Lumbricorum, quæ [n] Cœlius Aurelianus quamuis methodicus;
diligentiſſimè perſecutus eſt. Signum itaque quo laborantes epilepſia, & apoplexia diſcer-
nuntur à laborantibus Lumbricis,eſt ſpuma quę non apparet in pueris,dum vexantur Lum
bricis,ſed ſolum dum laborant,vel apoplexia, vel epilepſia. In præfocatione matricis etiam
D accidentia contingunt ſimilia Lumbricis;ſed diſtinguuntur pręfocatæ à laborantibus Lum-
bricis,quòd in illis vox ex toto amputatur,& neceſſario præcedunt querelę vteri,hiſce verò
neq; vox ex toto perit,neque vteri præcedit mala diſpoſitio,ſed ventris. In laborantibus ca-
talepſi,febres ſunt maiores,pulſus quoque maiores,quos pulſus in laborantibus Lumbricis
paruos eſſe, & obſcuros, dictum à nobis eſt ſuperiùs. Qui laborant ileo, ventrem adſtrictam
habent.qui verò Lumbricis non vſq; adeo adſtrictam,ſed fluidiam potiùs. Ad hæc pallent
Lumbricis tentati, dormitant, & inter dormiendum gemunt, atque clamant;quorum nihil
ſuſtinent, qui ileo tentantur. Stomachici, humores habent in ventriculo, Lumbricis tentati
etſi nauſeant, vomunt; vix tamen vnquam conſpiciuntur euomere humores pituitoſos, aut
bilioſos;ſed plerunque, aut cibos corruptos, aut quidquid potant, & edunt. Cęterùm repe-
rire eſt nonnullos, qui proprietate quadam naturæ id habent, vt in ſomno, deducant labia,
corrodant,clament,non aliter ac illi,qui Lumbricis tentantur,ſignum autẽ quo diſtinguun-
tur illi,vnum adſertur à Cœlio Aureliano, & eſt,quòd iſti vtilitatem percipiunt ex cibi par-
citate:

[m] lib. de Lũbric. c. 15.

Aſcaridum notæ.

Mercurialis reprehẽſus.

[n] Lib. 4. de morb. diut. cap. 8.

Apoplexiæ ſigna.

Epilepſiæ ſigna.

Hyſtericæ, vt à laborantibus Lumbricis diſtinguantur.

Ileus, vt diſtinguatur à Lũbricorũ inventre morbis.

Stomachici.

E

citate: contrà faciunt, qui excruciantur Lũbricis: nempè qui eſuriant, ſi ieiunent, multò vehementiùs, & atrociùs turbantur. Ex Cleopatra, & Priſciano conſtare ſcimus in vtero mulierũ Vermes naſci; nec hoſce eſt admodum difficilè cognoſcere; quippe dum adſunt, prurit vterus, ac venter, vti inquit Cleopatra, totumq́ue corpus inquietudine moleſtatur, inundat vteri oſculum, & pudendum, vt ſcribit [a] Ludouicus Mercatus, nimia pituita, non quòd ibidem ſua ſpontè ſit, ſed quòd ex Lumbricorum pruritu, & dolore, aliunde in vterum confluat. Sudant plerumq́ue eiuſmodi fœminæ forſitan ex moleſtia: gracileſcunt, etiam impotentes, & imbecilles fiunt. A ſomno quoque frequenter excitantur, & tumultuosè dormiunt, ac non raro contremiſcunt. Item aliquando inter menſtruas purgationes ipſos Lumbricos excerni conſpicimus, & aliquando pudendo adaperto videntur conſpicui. Præterea ſic affectæ febribus inordinatis maxima ex parte corripiuntur, & multa alia ſigna accidunt, quæ Lumbrici inteſtinorum accerſere ſolent. Quare ea ſilebo.

Signa Vermiũ in vtero exiſtentium.
[a] *Lib. 4. 2. de Virg. et vid. affect.*

PRÆSAGIA. PROGNOSTICA:

F

LATO Lumbrico laborantes nequaquam debiles fieri ſcripſit [a] Hippocrates, & ſi fortè debiles fiant, minimè conualeſcere. addit etiam hoc genus animalium minimè è corpore ſpontè exire, ſed ſolùm vi medicamentorum, atque minimè lęthalem hanc ægritudinem eſſe, ſed conſeneſcere. Quo Hippocratis indicio intellecto non arduũ eſt intelligere, inquit [b] Mercurialis, quid voluerit [c] Cornelius Celſus Hippocratis ſectator, quando inquit, latos Lumbricos cæteris eſſe deteriores: ſiquidem non ſunt deteriores lati Lumbrici eò, quòd inferant mortem, ſed potiùs, quòd genus morbi ſit in homine ſempiternum. Lumbricorum teretum indicia prognoſtica, ſumuntur ex quantitate, qualitate, tempore & excernendi modo. A quãtitate; nam ſi graciles, & parui, & extenuati exeant, argumentũ eſt in corpore non benè fuiſſe nutritos ob materiæ paucitatem, multoque ſic eſt melius, quàm ſi exeant, magni, pingues, craſſi, & præſertim ſanguine repleti: indicant enim abundantiam materiæ in corpore, vnde ita hæc animalia creuerunt, & adoleuerunt. Similiter ſanguine pleni ſi excernantur, ſignificant corroſas venas, atque ex ipſis ſanguinem illos exſuxiſſe. Pernitioſum quoque eſt plurimos exire, paucos verò melius. A qualitate hæc indicia ſumuntur: ſi albi prodeant, minus periculoſum eſt, quàm ſi flaui, aut rubri, aut liuidi: deterrimi verò ſunt, ſi ſanguineo colore ſaturati fuerint. A tempore excernendi hæc ſumuntur indicia, quæ ſcripſit [d] Paulus maximus Galeni æmulator ad hunc modũ. Circa febrium initia geniti ſubſiſtentiam habent, ex ſubiecta corruptione: circa conſiſtendi vigorem ex morbi malignitate. circa declinationem ad melius proficiunt. Hippocratis enim ſententia eſt. Bonum & Lumbricos teretes exire ad criſim tendente morbo. Huius quoque ſectator Apollonius dicebat bonum eſſe, ſi dum morbus iudicatur, Lumbrici reijciantur, malum verò ſi initio morbi; quod indigeſtionum frequentiam ſignificent. Porrò Herodotus medicus apud Aëtium ſcriptum reliquit. ſi Lumbrici in declinationibus febrium exeant, nihil mali indicari: ex aduerſo malum eſſe ſi exeant in ſtatu, & augmento, eò quia ſignum eſt fieri in corpore turbationem. Quanquam Cœlius Aurelianus dixerit rarò in initijs morborum apparere Lumbricos. Idem etiam ait in augmento febrium cum apparent malum eſſe, in declinatione verò laxamentum afferre: His neoterici addunt incipientibus morbis, ſi Lumbrici teretes atque viui deijciuntur, peſtilentes morbos indicant: inclinantibus autem mortui, malum quoque augurium faciunt, inter vtrumq; tempus quoquo modo appareant malum eſt. ob id fortaſſe, inquit Gabucinus, quòd febris inſequens Lumbricos ſemper malum ſit, quia Lumbricorum materiam abſumat. accedit etiam, quòd Lumbrici ex febre inflammantur, & incaleſcunt contorquenturq;, ac mouentur: vt eo magis Lumbricis affectos moleſtent, & afficiant. A modo exitus hæc poſtremò ſumuntur indicia. Antiphanes, inquit, apud Cœlium Aurelianum, [e] itemq; Auicenna, multò eſſe melius, ſi Lumbrici exeant ſoli, quàm cõmiſti cum ſtercoribus: & per vomitũ excludi deterius eſſe, quam per ſeceſſum. Addam hiſce, quæ à iunioribus traduntur, aiunt autem experimento conſtare Lumbricos eſſe in ventre, ſi mane ieiunis pueris ſupra ventriculi oſculo frigida ſpargitur; nam in vnum congregabuntur locum. Frequens puellorum anhelitus, & frigidus tumeſcente adhuc corpore læthale: ſequenti enim die mortem prænunciat. Si ægrotantium oculi aliquamiſper compreſſi aſſidentium digitis, non clauduntur, mors proxima eſt. Finem hiſce Lumbricorum teretum prognoſticis imponerem, niſi ingens occurreret diſputatio diluenda. Dubitatum enim inuenio apud veteres, vtrum melius ſit Lumbricos viuos excer-

G

H

Latorũ Lũbricorũ prognoſtica.
[a] *Lib. 4. de morb.*
[b] *Lib. 3. de morb. puer.*
[c] *lib. 4. c. 17.*
Lũbricorũ teretũ prognoſtica ſũpta à quantitate.
A qualitate.
A tempore excernẽdi.
[d] *li. 4. c. 58.*
A modo excernendi.
[e] *lib. 4. tard. paſſi. c. 8.*

nere,

A nere, quàm mortuos. Cœlius Aurelianus in hacce veterum quęſtione recenſenda diligentiſ- — An viui Lũbrici, an mortui ſint melioreſcũ excernuntur.
ſimus fuit. Nam Hippocrates, ait, libro prognoſtico ſignificare inquit Lumbricos inter-
„ ſectionem ægrotantis, quoties mortui fuerint excluſi omnibus in morbis. Item quidam com
„ muniter mortuos Lumbricos aiunt grauia denuntiare: ſiquidem oſtendant, ineſſe corpori ru
„ ptionem. Diocles libro prognoſtico, euomitos inquit Lumbricos, nihil alienum ſignificare,
„ nec eſſe abſurdum: per inferiora verò excludi quoque Lumbricos, nõ admirandum; ſed mor
„ tuos, & inanes eſſe melius, ac ſalutare, viuos verò atque plenos, & ſanguinolentos, pernitio-
„ ſum. Idem libro de egeſtionibus ſcripto, viuos, vel plenos, ac ſanguinolentos febriles di-
„ xit. Herophilus verò in libro quem ad Hippocratis Prognoſticum ſcripſit, ſiue viuos, ſiue
„ mortuos, excludi negat incongruum. Apollonius Glaucus libris quos de interioribus ſcri-
„ pſit: reiectos rotundos Lumbricos initio ſignificare ait, indigeſtionum frequentiam, vltimo
„ verò ægritudinis properare iudicium, quod criſim appellant: item viuos, ac plenos, & ſan-
„ guinolentos, non rectà protendere. Apollonius Memphitis percũctatiuo, ſiue vniuerſali mo
„ do, quem Græci catholicon vocãt, omnia inquit in inteſtinis animalia nata in morbis grauia
„ ſignificare, & magis mortua, quàm ſi viua excludantur. & paulò pòſt Chryſippus Aſclepia-
B dis ſectator libro tertio de Lumbricis, ſolis in celeribus cauſis, ſiue periculoſis, mortuos in-
„ quit Lumbricos egeſtos interfectionem ægro portendere. Oſtendunt enim mortui aciem
„ (alij legunt maciem, alij pernitiem) vehementem ineſſe, quando magis ægri periclitantur.
„ Sic inquit deniq; Hippocratem ferri (alij legunt fari) dicentem ſuo libro, eos qui in ægritu-
„ dinis declinatione, cum ſtercoribus egeruntur, nihil graue ſignificare. Sed neq; inquit Dio-
„ clem Hippocrati contrariam protuliſſe ſententiam, dicendo mortuos, vel inanes eſſe melio-
„ res: ſiquidem hic in febribus ſolutionum hoc dixiſſe videtur, Hippocrates autem mortem ſi-
„ gnificare in febribus ſtricturæ. Huc vſque Cœlius Aurelianus, veterum opiniones contra-
rias recenſuit, Chryſippum quoque conciliaſſe Hippocratẽ cæteris oſtendit. Sed quia Chry-
ſippus Methodicę ſectę addictus fuit, quæ nimirum ſecta omnes morbos ad duo tantum ge-
nera reducebat, ſcilicet ad ſtrictum, & laxum, ideo dogmatici aliud ad hanc difficultatem cõ-
menti ſunt. Quidam ad præcitatum Cœlij Aureliani locum annotauit, pernitioſum quidem
eſſe mortuos Lumbricos reijci, cùm putrium vaporum materia afflatu, non alentis materiæ
penuria intereunt: ſalutare cùm materiæ defectu, quæ illos gignit & nutrit, mortui ſunt. Eo-
dem quoq; modo Lumbricos plenos excludi aliàs fauſtum eſſe, cùm non multa coaceruata
C materia, qua procreantur, pauci geniti, non à tetris, & venenatis vaporibus interfecti extru-
duntur, ſed cum expultrice robuſta: aliàs infauſtum eſſe, cùm collectum materię plurimum
indicant, qua ſic craſceſcunt, & diſtenduntur. Doctiſſimus Hieronymus Mercurialis idẽ ſen-
tit, quod viſus eſt dicere Auicennas, Lumbricos nimirum exeuntes, aut ſine febribus exire,
aut cum febribus. Rurſum ſi cum febribus exeant, aut cum febribus malignis, & peſtiferis;
aut cum benignioribus, atq; tunc vel in augmento, vel in ſtatu, vel in declinatione. Si exeãt
ſine febre, nullum ferè malum portendi: Veruntamen multo optatius eſt, vt exeant mor-
tui, quàm viui, & ratio eſt, quia ſi mortui exeant, ſignum eſt nõ alia ratione fuiſſe interẽptos,
niſi propter alimenti inopiam. Si cum febre exeant peſtifera, & maligna, exitiale eſt eos mor
tuos exire; quemadmodum magis ſalutare eſt, ſi exeant viui, atque hæc potiſſimum verifi-
cantur in augmento, & in ſtatu, quia ſignum eſt tantam eſſe materiæ prauitatem, tantumque
venenum, vt ipſi Lumbrici intermantur priuſquam fugiant. Ex aduerſo ſi viui egrediantur,
ſignum eſt quidem prauitatem materiæ eos expellere; ſed inditium eſt etiam expultricem
vim fortem eſſe, & materiam non vſque adeo prauam, vt ipſos interimat. Dicit autem Mer-
curialis potiſſimùm vera eſſe in augmento, & ſtatu: quandoquidem in declinatione non ita
D eſt. Nam etſi mortui exeant declinante morbo, argumentum eſt eos potiùs fuiſſe mortuos
propter inopiam nutrimenti, quàm vlla vi morbi, quæ iam tranſijt. Si cum febre benigna
exeant Lumbrici, etiam in hac multo meliùs eſt, vt exeant mortui, quàm viui: quia inde quo-
que iudicari poteſt eos Lumbricos eſſe potiùs interemptos inopia materiæ, quàm vllo vene — [f] Lib. 2. aph.
no. Ex hac itaq; reſolutione Mercurialis facilè putat conciliari antiquos, qui hac in re diuerſi — 18.
fuiſſe videntur. Quod autem [f] Hippocrates ſalutare ſtatuat, cum deſinente violentia mor- — [g] Lib. 1. de
bi, infernè cum reliquis excrementis Lumbricos pellui: ſponte verò nulloque natura- — occult. nat.
lis facultatis impulſu egredi, quòd in moribundis perſpicimus decumbenti noxium, hanc — mirac. c. 2.
cauſſam [g] Leuinus Lemnius excogitauit. Subodorantur enim, inquit, naturæ quadam ſaga- — [h] Lib. 3. de
citate corpus defecturum, ſeſeque deſtitutum iri alimento, eoq; ſtationem ſuam deſerũt. Sic — morb. puer.
obſeruatum eſt ſorices, ac glires ædes ruinoſas deſerere trimeſtri etiam ſpacio. &c. Aſcarides — c. 9.
omnium prædictorum minimè praui exiſtunt, propter tres cauſſas, vt cenſet [h] Mercurialis. — Aſcaridum prognoſtica.
Vna eſt, quia ſunt animalia exigua, & tenuia, quarum conditionum merito fit, vt vel nullum,

vel

vel perexiguum detrimentum adferre poſſint. Altera cauſſa eſt, quia oriuntur in inteſtinis craſſis, quæ cùm ſint ignobilia, atque etiam à locis nobilibus maximè remota, vix fieri poteſt, vt vllum inſigne periculum ſecum ferant. Tertia cauſſa eſt, quia cùm fiat in extrema inteſtinorum ſede, per quam excurrũt dura, & grauia ſtercora, facilè fit, vt à ſtercoribus rapiantur, atque proinde facilè excant, ſicut & medicamentorum operationibus facilè cedunt. Qui Aſcarides gignunt, inquit [i] Hippocrates in capitis dolore ſurdis ſoporeque preſſis, tumores ad aures excitantur. Ad quæ verba Iacobus Hollerius rarum, inquit, quod ſcribit in Aſcaridibus ſurditatem factam, & κῶμα, quod profundum intelligere par eſt. Nihil enim eiuſmodi videre licuit, nec rationi conſentaneum eſt. Qui fiat enim, vt collecta pituita putri in poſtremo inteſtino tanta vis ſit vaporis, vt & ſurditatem, & κῶμα inuehat? Ac veriſimile quidẽ eſt in eodem ægro affectum caput hæc intuliſſe, qui & Aſcarides ex inteſtino excluſerit. At parotidas ægro contigiſſe par eſt, non ab Aſcaridibus, ſed pleno, & laborante capite. Hæc ferè Hollerius. Sed in Porrhetico legitur eadem ferè ſententia hoc modo: in capitis dolore coma, & ſurditas abſceſſum aliquem poſt aures eructant. Vbi meritò nulla fit mentio Aſcaridum. E F

[i] *Coac. prænot.*

F A B V L Æ.

INTER hominis morbos eorũq; grauiſſimos grauiorem nullum, ac magis incurabilem exiſtere, perſuaſit apud [a] Aelianum Hippias Rheginus ſcriptor ſanè egregius hac fabula. Mulier quędam, inquit ille, ex Lumbrico laborans (intelligit autem latum) cum de eius curatione periti ſſimi etiã medici deſperaſſent, Epidaurum profecta, dijs ab hoc malo, vt liberaretur, ſupplicabat. Et cum Deus Aeſculapius abeſſet, miniſtri eã eo in loco, vbi Deus mederi ſupplicibus ſolebat, quieſcere primùm iuſſerunt; deinde capite eius reſecto, vnus eorum manu immiſſa in ventrem, Lumbricum, feram ſanè ingentem exemit. Caput verò in ſuum locum, & priſtinam harmoniam conantur reſtituere, idque præſtare non poſſunt: interim Deus reuertitur, illiſque increpatis, quòd rem ſupra artem, & vim humanam aggreſſi fuiſſent, ipſe diuino, & ineffabili modo, & caput ſuo corpori, & mulierem reſtituit. G

[a] *Lib. de animal. 9. c. 73.*

VT FVGENTVR, ET OCCIDANTVR.

LVMBRICVS, an ſit morbus, an ſymptoma inueſtigarunt alij, qui diligentiſſimè ſuper hoc quæſito ſcripſerunt, quum viderent plurimos circa id dubitaſſe. [a] Galenus toto genere præter naturam eſſe dicit his verbis. Sunt porrò ex genere eorum, quæ tota ſubſtantia præter naturam ſunt, & Aſcarides, & helminthes, ſiue teretes ſint, ſiue etiam latæ: quocirca & prorſus eas expelli è corpore conueniet. Expelles autem ſi prius enecaueris. Necabis autem amaris medicamẽtis. Viuentes namq; obſiſtunt inteſtinis adhærentes, at mortuæ expelluntur vnà cum ſtercore. Expelluntur cum hoc etiam viuæ; ſed ſtupefactæ, & vt ita quis dixerit, ſemimortuæ factæ. At teretes quidem abſinthium perimere poteſt, latæ vehemẽtiora medicamenta deſiderant, cuiuſmodi eſt filix. pari modo quæ ἀσπαρὶς Gręcę dicitur. Quapropter, vt ad plenam horum animalculorum curationem perueniam, ea primùm tradam auxilia, quæ ad Lumbricos enecandos omnes, & educendos ex varijs autoribus collegimus, deinde quæ cuique eorum generi propria ſint, quoque ordine ſeu methodo curanda ſint ſingula. Sunt ſtirpes, quæ radicibus, & fibrillis Vermes æmulare videntur; vnde eas ad Vermes valere iudicauit [b] Baptiſta Porta Neapolitanus. Gentiana minor radicibus conſtat numeroſis, albicantibus, rotundis, vti Vermibus: tuſæ & emplaſtri modo impoſitæ ventri, Vermes ſi qui inteſtino fuerint proculdubio necant: ſic & vulgare dictamnum, quòd alij album, alij pſeudo dictamnum vocant. Rapæ domeſticæ ſemen Vermes enecare audio. Marrubij foliorum puluere necari animalia teſtatur [c] Matthiolus. Valet ad Lumbricos lapathi, & oxylapathi ſuccus datus cum melle, vt [d] Petrus Creſcentienſis tradidit. Nihil efficacius ad exigenda ventris interanea, ac Lumbricos eijciendos exſiccatis in tegula ignita Vermibus, exhibitoq; eorum puluiſculo Verminantibus pueris. Nam confeſtim reliquos corpori inhærentes excludit, H

[a] *14.* Lumbrici toto genere præter naturam.

Vermes inteſtinorum enecantia ſimplicia.

[b] *Phytog. li. 4. c. 2.*

Gentiana.

Pſeudo dictamnum.

Marrubiũ.

[c] *Cap. 102. li. 3. in Dioſcor.*

[d] *De agric. 6. c. 67.*

A cludit, Mizaldus. Sed abominanda hæc medicina eſſe uidetur, quæ eos quos per aluum excluſimus, rurſus in puluerem redactos præcipit; quapropter eorũ loco Vermes terreſtres accipiantur. his quidam circumforaneus miracula ędidit coctis in aqua communi, & per linteum colatis. Idem ſe rutam caprariam, quæ galega plurimis dicitur, aut eius ſuccum fęlicisſimè vſurpaſſe mihi retulit. Menthæ aridæ farinam aſperſam in potionem, ventris animalia pellere teſtantur veteres, ac inter cæteros [e] Plinius. Macer de herba Coriandro

Vermes terreſtres.
Ruta capraria.
Mentha.
[e] li.20 c.14
Coriãdrũ.

Frigida vis herba coriandri dicitur eſſe,
Auſteraq; ſimul quiddam virtutis habere,
Hancq; Galenus ait, per quam depellere ventre
Lumbricos Tineaſq; ſolet, ſi trita bibatur
Cum vino, vel ſi puncta ſumatur aceto.

Alij id coriandri ſemen cum mali punici ſucco, aut oleo, aut paſſo in potu præbent. Idem origanum hauſtum Lumbricos pellere ait. & de oleo violarum,

Lumbricos, inquit, *necat infuſum bibitum, vel inunctum.*

Similiter & hyſſopi —— *Decoctio facta*

Hyſſopus.

B *Sic vt cocta ſimul ſint mel huius quoque ſicca*
Lumbricos ventris eadem potata repellit.

Zedoar quoque apud eundem

Zedoar.

Lumbricos ventris depellere dicitur hauſtum.

Coſti vtraq; ſpecies, tum Indica, tum Arabica eodem Macro autore

Coſtus.

Lumbricos pellunt, purgant lentigine vultum
Si tritas cum melle linas.

Coſtus autẽ id facit ob amaritudinem, quæ illi ineſt. Meliſſa, quæ citraria, aut citrago à quibuſdã appellatur, ab alijs Meliſſophyllum & apiaſtrum commodè Lũbricos pellit. Oleũ lini infantibus ſaluberrimum eſſe iuniores quidam tradunt ad Lumbricos enecandos, ſiue id fiat ob peculiarẽ lini naturã qua Lumbricis aduerſatur, ſiue ob oleũ, quod omnibus Inſectis inimicũ eſſe diximus. Scobes eboris, ſiue vt in officinis dicunt, raſurę ſingulariter ad Vermes in febribus laudat Andernacus, quia nõ eas vt reliqua calefacientia augẽt. Milton iuuare hepaticos, & Lumbricos enecare [f] Manardus ait: Vnde putat milton non eſſe minium: quia tantum à veneni natura abeſt, vt intra corpus aſſumptum ad hæc, & alia multa ſit vtile; ſed mi-
C nium vocare Pliniũ, quod Græci ammion vocant, vel cinnabarim: quod Plinius ſinopidem, vel rubricã, id illi milton. Ocimum ſylueſtre beſtiolas omnes humano corpori innaſcentes necat teſte [g] Plinio. ſic autẽ appellare videtur ocimoides Dioſcoridis, quanquã facultates à Plinio commemoratas Dioſcorides multas taceat. Cedria cũ exſiccet, & ſimul à corruptione corpora tueatur in corporibus natos Vermes occidere valet. [h] Galenus. Naſturcij ſemen à veteribus celebratur contritũ ex aceto, vel vino potũ: efficacius eſſe addito mentaſtro, aluum tamẽ turbare. Lupini farina cũ melle delinctu, aut in poſca potu eoſdem abigit. Abſinthium marinum per ſeſe, aut cũ oriza coctum interaneorũ animalia addito melle pernecat. magiſq; abſinthiũ idem facit. Santonicũ in Pandectario herba Lumbricorũ dicitur, quòd eoſdẽ egregiè deijciat. Abrotonum id ipſum quoq; præſtare affirmare auſim, cùm ſit inſigni amaritudine. Item cardamomum eoſdem interficit. Thymi præterea decoctum veluti ruta ferueſacta ex oleo, & pota eoſdem exigit. Omphacinum oleum largius præſertim potum: nã & pro infantibus, ita ad hos vſus immaturum exprimitur. Oenanthino idẽ effectus, qui omphacino: contra enim ventris animalia laudatiſſimũ eſt. Melimelæ præterquã quòd ventrẽ molliunt, animalia expellunt. ſed qua id facultate efficiẽt, cũ dulcia ſint melliſq; ſapore, à quo nomen
D ſuum traxerunt? certè dulcedine ſua potiùs eadẽ animalcula nutrirẽt? Quapropter dicẽdum eſt eadẽ quæ alioquin hæſiſſent, impetu excrementorum, quaſi in torrente piſces, qui largiore per æſtatẽ imbre abundauerit, rapi ac deorſum ferri. Ventrẽ enim ea mala mollire inquit Dioſcorides. Aut cenſendũ eſt eadẽ mori, ob largioris alimenti affluxũ, quo ſuffocantur, tanquã nimia repletione. Certè nota mihi hiſtoria eſt cuiuſdã puellæ, vix vndecimum annum egreſſæ, quæ pluſculos Lũbricos teretes ex fruſtulo ſaccari aſſumpto per anum eiecerat. Ex-
„ perimento probatum habemus, inquit Lemnius, puerorũ Lumbricos vuarum paſſarum eſu
„ expurgari, ſi ieiunis abſq; vllo alio edulio illis exhibeas. Nã vt amarulenta illa, ita dulcia af-
„ fluẽter hauſta, Vermibus ſunt inimica: diſtendi enim ac rumpi illos cõtingit ſuauioris edulij
„ copia. Verũ, vt ad alia redeam, braſſicę ſemẽ, eius præſertim, quę in Ægypto naſcitur, potum Lũbricos pellit: tantoq; magis id præſtat, quãtò tẽperatura eſt ſiccior. Idẽ facit cicinũ oleum epotũ. Myrrha etiã ſua amaritudine, tũ necat, tũ eijcit. Helenij, ſiue enulę cãpanæ decoctum. Scylla ex aceto, & melle ſumpta: prius tñ aſſata ſit oportet: alioquin interaneis maximè noxia

Meliſſa.
Oleũ lini.
Ebur.
Milton.
[f] Epi. 1. medic. lib. 4.
Ocimũ ſylueſtre.
[g] li. 20. c. 13.
Cedria.
[h] li. 7. ſimp.
Naſturciũ.
Lupini.
Abſinthiũ marinum.
Santonicũ.
Thymus.
Ruta.
Omphacinũ oleum.
Oenanthinũ oleum.
Melimela cur Lubricos pellant.
Dulcia Lũbricos interimere.
Saccharũ.
Vua paſſa.
Braſſicę ſemen.
Cicinum oleum.
Myrrha.
Helenium.
Scylla.

 cenſetur.

Erucæ ſemen. Amigdalæ amaræ. Agaricum. Styrax. Aloe. Tythymali ſemen. Vitex. Polypodiū. Chamæpythis. Plantago. Nepeta:

cenſetur. Dant & ad omnes in aceto mulſo corticem radicis capparis. Erucæ ſemen ex vino potum, corpori innaſcentes beſtiolas omnes arcet. Amygdalæ amaræ oleumq; prodeſt. Agaricum cum melle, ſed moleſtè purgat. Styrax cum therebinthina reſina deuoratus. Aloe ex frigida, aut lacte pota. eadē ſi decocto melli admiſta bibatur, ſine moleſtia educit. Tithymali ſemen eiuſq; ſuccus circa guttulas quinq; cum caricis, aut palmulis pinguibus mixtus. Viticis folia, polypodium, chamæpytis, centaurium minus ex aceto tritum & potum. Item eiuſdem radicis pondus denarij vnius, cum cyathis tribus vini potum, iuuat. Cantharis in puluerem redacta, & cum bryoniæ radice pota, Lumbricos educit, teſte Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem. Lucius Apuleus libro de virtutibus herbarum cap. de Lumbricis purgandis, herbam plantaginis contundes, inquit, & ſuccum eius de cochleario, vel de ligula dabis bibere quantum potuerit, Lumbricos & Tineas purgat; & Macer de eadem herba loquens. E

Lumbricos ſuccus depellere dicitur eius,
Si porcina vetus axungia iungitur illi.

Idem quoque de nepeta:

Potus, & iniectus Lumbricos enecat eius
Succus, & membris Vermes, necat omnibus ipſe, F
Si mel iungatur huic cum ſale plus operatur.

Acidula. Beta. Punicū malum. Rhus Syriacus. Acetum. Corallina.

Acidulam quoq; quam Græci Aizoum vocant, ſecus amnes naſcentem, acido ſapore præditam, ex vino potatam ait Lumbricos pellere. Ad eoſdē facit ſuccus auriculæ muris, cū zytho ſingulorum cyathus vnus. Calida item beta cocta, atq; cum allio crudo ſumpta, nitroſa, qua prædita eſt, facultate eoſdem educit. Punicum malum contuſum, ex tribus vini heminis decoctum ad heminam, Lumbricos pellit, ac tormina. eius etiam radicis ſuccus victoriati pōdere eoſdem necat. Idem rhus facit Syriacus, atq; atriplicis ſemen. Addunt neoterici experimēto conſtare, dormituris acetum acerrimum epotum Lūbricos educere. Inter ea verò, quæ plurimum aduerſus hæc animalia poſſunt, eſt corallina nūcupata, quæ trita aut melli oxymelitiue commiſta, mulſaue pota, mirandum in modum ea necat, vel ſemimortuos educit. Hęc verò à corallij ſimilitudine, dum vtrumq; in aqua eſt, nomen accipiens, & quæ à centum ferè annis hactenus ad eijciendos è ventre Lūbricos, magni vſus eſſe cępit. A [i] Dioſcoride, & [k] Galeno putat Gabucinus βρύον θαλάττιον dici, quamuis huic peculiarem ad Lumbricos enecandos vim ipſi non attribuerint, quam in corallina conſpicimus. Eiuſdē ſententiæ [l] Leuinus Lemnius eſt. Sed corallinam circumforancos vocare ait, quoniam corallio, qui in mari liguſtico, alijſq; littoribus retibus ſubducitur, adhęreſcat & implicata ſit. Nec illud βρύον vbicunq; natum æqualē habet in hoc facultatem: ſed certis quibuſdam Italiæ locis hoc expiſcantur pharmacopolæ, quod ſub corallinæ nomine venditant. Eſt & apud zelādos Belgarum extremos, quos Matriacos Tacitus vocat à ſociali concordia, corallina frutīculus teſte Lemnio. [m] Andreas Cęſalpinus aquas acidulas, quæ tenuiſſimam bituminis ſubſtantiam participant, Vermes interficere, teſtatum reliquit. Omnes demum quos Lumbrici malē habent, ichneumonis pili (murem Indicum vocant) autore [n] Paulo ſuffiti iuuant. Cereſoliū ex aceto Lumbricos, & Tineas pellere, ſcripſit L. Apuleus libro de herbarum virtutibus. Ad Tineam ſerpentem, & Lumbricum rotundum Q. Serenus hæc poſuit remedia. G

[i] Lib. 4. [k] Lib. 6. de ſimp. [l] li. 3. de occul nat. mir. cap. 9. [m] De metal. lib. 1. Aquæ acidulæ. [n] li. 4. c. 59. Contra Lūbricos, & Tineas.

Ergo cinis cornu ceruini proderit hauſtus:
Vel nepeta tritum ex vino, vel lacte capellæ
Nec non & ſuccus medicis potatus aceti
Prodeſt, præterea cum Baccho perſica frondis.
Democritus memorat mentha conducere potum.
Sumitur abrotanum, nec non, & vile melanthum. H
Allia per ſeſe ſanant, aut vis coriandri.
Quin & marrubium decoctum, hauſtumq; iuuabit,
Pulegiumne potens, & agreſte vngatur acetum.
Syntheſis hæc prodeſt vnda mollita calenti.

Cęterū cornu ceruini cinis eius pręualet, quòd vt ait Solinus, dextra ceruini capitis parte enatū eſt. Portulaca percocta, ſereos ſuccus, aut myxorū decoctū myxaue ipſa decocta atq; eſitata idonea ſunt. Bouis talus vſtus cū lacte potus teretes eijcit: Filicē fęminā humilē ſcripſit [o] Theophraſtus vtilē contra interaneorū animalia lata melle ſubactā, & contra tenuia in vino dulci cū farina hordeacea datā. & rurſus eodē libro filicis radicē colliquatā tātū in vſu venire ait, guſtū adſtringere nō ſine aliqua dulcedine, Lūbricū latū expellere. Ruellius tamē Marcelluſq; Dioſcoridē interpretati vnà cōtendūt, filicis fęminę radicē cū vino drachmis tribus potā teretes lataſq; vētris Tænias expellere. [p] Galenus ſimilē huic fęminæ vim tribuit qualem

[o] Hi. 9. c. 20. Filix. [p] Lib. 8. de ſimp.

A ſę maſcula ſortita eſt. illam verò latas tantũmodo Tineas interficere, & nõ teretes ſcribit. Plinius vtramq; tam ſcilicet marem quàm fœminam inteſtinorum animalia pellere, ex ijs Tineas (legunt alij Tænias) cum melle: cætera in vino dulci triduo pota: nec teretes, nec Aſcarides excludens. Plurimorum tamen eſt ſentẽtia propriè latos eijcere Vermes. Gith, ſeu Melanthium non ſolum commeſtum, ſed & cataplaſmatis modo ventri impoſitum, vel peruncto ex eius aqua vmbilico, Lumbricos teretes pellere autor eſt [p] Dioſcor. Marcellus in ſuo commento latos Lumbricos, non teretes pellere ait, contra quàm Ruellius eſt interpretatus.

[p] lib. 3. c. 95.

Galenus tantùm Lumbricos interimere ſcriptum reliquit: conſtat autem Lumbricos, vt plurimùm teretes intelligi: quapropter Ruellio Galenus ſuffragabitur. Radicis mori cortex decoctus in aqua & potus præterquã, quòd aluum ſoluit, latas etiam Tineas excutit. Radicum præterea punicæ decoctum eaſdem pellit, & necat. idem poteſt, & malicorij decoctum epotum Anchuſæ radix acetabuli menſura cum hyſſopo, & cardamomo epota eaſdem pellit. Chamęleonis albæ radices latas Tineas pellunt.

Chamęleõ.

Sunt & quædam oblonga pannicularũ modo nucamenta, quæ ſquamatim compacta è ramis propendent, quibus grauidæ arbores intumeſcunt, germina parere geſtiẽtes, veluti prælõgus Vermis, vt indicet, inquit [q] Baptiſta Por-

[q] Phytog. 4. c. 2.

B ta Neapolitanus, Natura ad Vermes, Tineas, & ſerpentes valere. Exempla: corylum florere negant, ſed floris vice quoſdam in eo peculiares iulos erumpere, ſiquidem fructu iam caduco, callus vuæ modo magnitudine grandiuſculi Vermis pinguis emergit, ſingulari pediculo, quem vocant iulum: dehiſcit ineunte vere, ac defluit, cùm folia proſiliunt. Simplex obſeruauit ruſticitas ſerpentes obtorpeſcere, quæ coryli caudice, vel ſurculo fuerint icta, & tandem emori.

Corylus.

Nux iuglans Verni temporis initio, veluti quodam geſtiente foliorũ conceptu, panicula prælonga protuberat, dehiſcitq; flauens, ſtatim quàm frondẽ facere cęperit, nutans caducaq; prolabitur: præſumptæ nuces venena hebetant, quas quò quis plures ederit, eò facilius latas ventris Tineas pellit. Seſelis radicem tenuiſſime tritã, aqua affuſa, ad dies quatuor macerato, eamq; aquã trium cyathorum menſura, melle ammiſto æger bibat ieiunus.

Ad Aſcarides ſeſeli.

Hoc remedio apud [r] Hippocratem Aſcarides curantur. Nam quicunq; relicti fuerint, nõ curati moriuntur.

[r] li. de fiſtul.

Scribit [s] Manardes ex Galeno medicinas interficiẽtes Aſcarides, & rotundos, interficere etiã longos, in fine artis curatiuæ, ordinemq; ex Auicenna eſſe perturbatũ, vt ſuperiùs admonui: [t] Galenus autẽ Aſcarides maioribus medicamentis egere ait, quàm vllũ aliud Lũbricorum genus. cuius ſententiæ fuiſſe quoq; [u] Auicennam ex his verbis fit conſpicuum: Et

[s] li. 1. epi. 4.

[t] 14. Meth.

[u] 16. tertij. tr. 5. c. 4.

C medicinę, quę interficiunt Aſcarides, validiores ſunt eis, quę interficiunt lõgos, & quę Aſcarides, & rotundos, longos etiam interficiunt. Atqui huius rei quinq; afferuntur rationes ab Auicenna; quarũ vna eſt, quòd hæc animalia remotiſſima ſint à vẽtriculo & ab ore: quapropter ſi eò medicamenta ſuis viribus penetrare debent, neceſſe eſt, vt ſint valida. Altera eſt, quòd Aſcarides ſemper conuolutos humoribus lentis, & viſcidis eſſe contingat: vnde fit vt medicamenta etiamſi eò penetrent, tamen niſi valida ſint, eorum vis penitus infirma ſit. Tertia cauſſa eſt, quòd ſępe ad monoculum inteſtinũ vſq; adſcendãt Aſcarides, ibiq; firmati magno labore inde auellãtur. Quarta eſt, ꝙ Aſcarides, qui ex materia craſſa & viſcidà gignũtur, ſimiliter medicamentis vehementioribus indigeant, quæ cõterere eiuſmodi materiã valeãt. Poſtrema eſt, qđ materia, ex qua fiunt Aſcarides, venenoſa ferè ſit, atq; ſimile à ſimili nõ admodũ patiatur, ideò fit, vt à medicamẽtis, niſi ſint vehemẽtia, parũ aut nihil ferè offendãtur.

Remedia, quæ Aſcarides eadem & lõgos, & teretes interficere.

Cęterũ antequã pręſcripta omnia remedia, tũ intrinſecus, tũ extrinſecus adhibeãtur instituenda erit bona victus ratio. Prohibenda ęgro, vt in vniuerſum dixerim, omnia edulia quæ crudos pituitoſoſq; humores generare queant; talia ſunt varia prauiq; ſucci malo ordine ingeſta. ſi adſit ventris profluuium, indicium eſt multos gigni cibo non diſtributo, miſcendaq; in

Victus ratio.

D eo caſu ſorbitionibus, vel pyra, vel cotonea. Iuuat mirũ in modũ deuterius panis addito, aniſo, fęniculo & ſale ſubactus. item qui συγκόμιστος nuncupatur, ſiue αὐτόπυρος. Vinũ aquoſum ſit leuiterq; adſtringat. Auiculę Montanę eſui dantur, & ſylueſtris pullus columbaceus. ſenecio viridis, hirci barbula, vis ciceris atri, & braſſicę: capparis columbades commanducatę: & cũ ſinapi modo febris non adſit, cętera ſumant obſonia. acetoſa item atq; oleoſa laudantur. Panicum quoq;, ꝙ mel frugum Diocles appellauit. halica inſuper in myxorum decocto, & ptiſſana cum multo oleo omphacino. Lupini pręterea, naſturtium, beta, mentha, apium; rhaphanus: muria quoq; commanducata iuuat. Plura autem ad auertendum Lumbricorum peſtem omittimus, quę lector ab illis petere poterit, qui hac de re peculiares libros ediderunt. Obſeruandũ eſt ęgros, qui afflictãtur hoc morbo, plerũq; pueros eſſe atq; omne genus medicamentorũ auertere: ea propter ſicuti auerſantur medicamenta, ita etiã cogẽdi ſunt omni ingenio, vt ea ſumant, loquor de medicamentis, quę per os aſſumuntur, quoniã extrinſeca facilè admittunt. Modus autẽ cogendi pueros indicatus eſt à [x] Paulo Aegineta, qui quorundam.

[x] li. 4. c. 58.

inſtrumentorum mentionem facit, quibus coguntur pueri aſſumere, vt cochleare, quod primùm intra dentes ponitur vi, quo ſcilicet dentes à ſe inuicem abſcedant, deinde fiſtula quidem anguſta ex vna parte, latiſſima verò ex altera, & longa: hæc qua parte anguſta eſt mittitur in os vſque ad fauces, & qua parte latiſſima eſt, infunduntur medicamenta: ſic enim fit, vt velint, nolint, ſorbeant tamen pueri medicamenta. Huic addatur ægros, interdum tentari Lumbricis, interdum verò eſſe ſine febre. Vbi febricitant quantùm fieri poteſt eligenda erũt ex ijs, quæ ſuperiùs prȩſcripſimus. Vbi verò ſine febre ſint, licebit etiam calidioribus vti. Latorum autem, & teretum Lumbricorum curatio eodem fere fit modo. Eclegmatibus, emplaſtris, clyſteribus, cæratis, & alijs medicamentis, tum intrinſecus aſſumptis, tum forinſecus applicatis: Verùm Aſcarides glandibus, & clyſteribus magis tolluntur. Animaduertendum autem eſt medicamenta, quæ per os ſumuntur, magis debere eſſe acria, & amara, quàm dulcia, ne hæc animalia faciliùs trahantur in ſtomachum dulcibus, vbi difficulter interimuntur. contrà verò in ijs medicamentis, quæ per aluum infunduntur, ſemper dulcia, aut ſola eſſe debere, aut præualere amaris, & acribus, ne hæc fugientes ſtomachum petant. atque hæc in curandis rotundis Lumbricis magis, quàm in alijs curandis, obſeruanda erunt. Aſcarides autem per vomitum nunquam excluſos eſſe legi. Quapropter glandes, & clyſteres, quæ pro Aſcaridibus adhibentur acres eſſe poterunt. Pueri itaque ex melle glandibus cum ſalis momento, vel nitri, vel acri muria erunt euacuandi; aut abſynthij decocto oleo admixto. Validiorem quoque ſolutionem eſſe conuenit, à qua vbi prodierint excrementa, longanon ſiue affectus locus illinendus erit ſimplicibus, acacia, hypocyſthidis rhoiſque ſucco cum alumine liquido, & nitro: vel compoſitis, vt Andronis paſtillo, & ſphragide Polyidæ inſcripta, & lanæ ſuccidæ paſtillo, &c. coacta enim ab aſtringentibus caro validior fit, & inepta ad hæc animalcula generanda. Cedrinum liquorem iniectum per clyſterem, multis peruium foraminibus, quales ab vtero metenchytæ appellantur, aut carnem ſalſam commodè impoſitam & deligatam, quamdiu ſuſtineri poſſit, eamque frequenter mutatam laudat Aegineta. Porrò clyſteres acriores, & calidiores prȩſcribendi prouectioribus ȩtate; quos, ex ijs medicamentis cùm fiant, quȩ ſuperiùs commemorauimus, lubens prætereo, vt alia plurima ex hiſce compoſita auxilia.

Instrumẽtũ ad infundẽda pueris medicamẽta.

Febricitantes, & Lumbricis laborantes, vt curandi.

E F

Auriũ Vermes vt occidantur, & educantur.

Vermes aurium necat ſuccus calamenthæ, vt ſcribit [y] Galenus. [a] Idem ad Vermes aurium veratrum album, cum melle auribus immittit, vel aridum inſufflat, aut rubi ſuccum infundit. Cȩdrea quoq; tanta vi prȩdita eſt, vt dicat [a] Galenus in corporibus (alij legũt in auribus) natos Vermes enecare. Idem in eodem libro capparis ſuccum aurium Vermes amaritudine ſua occidere ait. Ad aurium Vermiculos, & ad ea, quæ in aurem ſubierunt, cæpas, & hyſſopum in lotio vetere conterens inſtillato. Aliud. Partis interioris cucurbitæ ſyluaticæ ſeminum, aluminis Ægyptij pares portiones in cedrino oleo macerans infundito. Galenus de facilè parabilibus. Idem rurſus eodem libro auribus Verminoſis infundit ex bubulis carnibus inter aſſandum defluentem liquorem, aut ariſtolochiam tritam, & emplaſtri modo apponit: aut auribus immittunt, tam ſuccum nepetæ quàm rubi, eodemq; modo & ſucci abſinthij inſtillat. Plinius [b] prodidit mentaſtri ſuccum Verminoſis auribus inſtillari. Macer de marathro loquens ſeu fœniculo prȩcipuè eius ſucco inquit: G

[y] Simp. 6.
[a] 3 ſecundũ loca.
[a] 7. Simpl.
[b] li. 20. c. 14

Auribus infuſus Vermes ſuccus necat eius.

Succus autem corticis radicis mori inſtillatus vnicè iuuat, & Vermes interficit. Idem præſtabit aqua ſtillatitia, ſiue decoctum foliorum perſici, & hellebotus albus aceto, & vino leuigatus, & auribus infuſus. Magnificè prodeſſe ait [c] Ianus Damaſcenus non poſtremȩ autoritatis inter Arabes medicus, ſcammoneam in aceto leuigatam, in aurem Verminoſam inſtillatam: item ſuccum calamenthæ fluuiatilis: item ariſtolochiam tritam, & in aures inſpiratam. Eligans remedium deſcribit Fallopius, quo extrahit ipſos Vermes viuos; recipit autẽ ſucci chelidoniȩ quantum velis, miſcet cum modico pulueris prȩcipitati, & parti affectæ imponit. Cȩterùm quȩcunq; medicamenta auribus inflata, aut alio quouis modo impoſita proſunt, cȩtera quȩcunq; in alijs partibus exiſtunt, animalcula perimunt, & eliciunt. Quod ſi verò auriculæ os corroſum ſit, vel pingui humore imbutum, fiſſura retro aurẽ impacta, ipſum ſcalpito, & citra moleſtiam cicatricem inducito. Si vero Vermes in auribus pruriant, & torqueantur ȩgri, voluptas dolori immiſcenda, & auriſcalpio ſcalpenda erit pars affecta; hinc [d] Martialis in Auriſcalpium: H

[c] Lib. 4.
[d] li. 14. epig.

Si tibi moroſa prurigine Verminat auris
Arma damus tantis apta libidinibus.

Dentũ Vermes, vt ſanentur.

Vermium terrenorum cineres, aut ſtercoris murium, aut dentis ceruini, dentium exeſorum cauernis immiſſi Vermes, non modò, ſed & ipſos dentes, vt teſtatur Mizaldus, eradicant. Vermes in vlceribus capitis, vel quibuſcunq; partibus innati, ranarũ felle tollũtur teſte [e] Plinio.

[e] li. 32. c. ...

Ad

A Ad fiſtulas tollendas, & Vermes occidendos potentillam propinat per dies triginta autor
libri de Dynamidijs Galeno adſcripti; ſuccumque plantaginis immittit ſæpius loco affecto.
Plantaginem arefactam Vermes in vlceribus contractos interficere ſcribit Aëtius. ceruſſam,
& polium ęquali pondere cum pice liquida inungit [f] Galenus. Vbi homo ipſe ob acceptum [f] De comp. med. ſec. gene. 4.
vulnus, & aliter Vermibus ſcatebit; ſi ex pilis eius quippiam ante ſolis ortum occultaueris
ſub cortice eius arboris, quam vulgo tremblam vocant, populi nigræ ſpecies eſt, & aliquot
dies id facere perſeueraueris, videbis miraculo quodam Vermes decidere, vel emori, aut ſta-
tionem deſerere. Mammæ cùm vlceratę Vermes patiuntur, ſymphoniacæ folia cum axungia Mammarũ Vermes.
tere & imponę, aut quinq; folia. Harmonia Gynecæorũ. cerotum ad idem. Recipe ceruſſæ
obol. 1. adipis anſerini obol. ij miſce, & cum linteolo impone. Si in pudendo mulieris Aſca- In vtero, & pudendo Aſcarides, vt curẽtur.
rides naſcantur, viticis ſemen aut folia, cum fellis bubuli obolo permiſcentur, & oleo cedri-
no ſubiguntur, & lana ſuccida molliſſima excipiuntur. Induntur autem tertio quoque die
per diem, & noctem. Poſtridie verò vbi amouit, calida lauetur, & allium coctum, & crudum
edat, & Aſcarides exeunt, & moriuntur. Muria verò etiam colluere oportet: Hæc [g] Hippocra [g] De morb. mulieb. 2.
tes. Clyſteres etiam in vterum infundere conducet, quæ pituitã abſtergeant pariter & Lum-
B bricos ibidem adhæreſcentes. Fiunt autem tales, ſecundum [h] Ludouicum Mercatũ, ex aqua [h] Lib. 2. de virg. & vid. affe. c. 28.
& alumine cum abſinthij ſucco, aut abrotani, vel eorum decocto, & menthę, calaminthæ, di-
ctamni, & pulegij cum melle: item ex aqua lupinorum cum hyſſopo, & melle, vel ex decocto
Mercurialis cum melle, abſinthio, & aliquo ex ſuprà dictis: quibus ſi addideris aloes aliquid,
vel aliud amarum, & abſtergens, proderis maximè. Exterius autem vteri regioni adhibebis
cataplaſma confectum ex lupinorum farina in hydromelite decocto: item aliud facito ex me-
lanthio, & lacte muliebri. Habet hoc vnũ Lumbricorum in vtero curatio, quòd ore ſumpta
medicamenta, quæ Lumbricos interimunt, nequaquã admittunt, quòd iecur prætergredien
tia malum aliquod grauius moliri poſſint. Potus autem hiſce mulieribus ſit decoctum radi-
cis chinæ, & ſmilacis aſperæ, aniſi, vel cinamomi. Americanus ille Vermis ab incolis Ameri-
cæ partis occidentalis Indiæ Tom dictus, ægrotãtium pedes affligens, hoc modo curatur, vti Tom Vermis Americanus vt curetur.
ſcripſit Theuetus. Oleum Americani ex fructu quodam conficiunt eſui inutili, qui Hibon ab
illis appellatur. hocq; paruis vaſis conſeruant factis ex fructibus, qui ibidem appellantur ca-
rameno. Hoc itaq; oleo vbi opus fuerit, inungunt locum affectum, tanquam præſtantiſſimo
remedio. Dracunculi veluti dictum eſt ſuperiùs, in partibus muſculoſis naſcuntur in India, Dracũculi, vt curandi.
C & locis ſuperioribus Ægypto. Affectus autem locus cum ſuppurat, cutis aperitur, & Dracun
culi initium egręditur, quòd cum trahitur, dolores mouet, & præcipuè cum abrũpitur. Qua-
» propter nonnulli dicunt plumbeam molam, vt ſcribit [i] Paulus Ægineta, ex Dracunculo ſu- [i] lib. 4. c. 58.
» ſpendendam, ne vniuerſim, ſed particulatim molis pondere decidat. Alij verò hos damnant,
» quòd nihilo magis pondere molis plumbeæ Dracunculus abrũpatur, & dolores varios con-
» citet. iubent partem in aquam dimitti calidam, quo Dracunculus tepefactus foràs prorepat,
» deinde digitis ipſum membratim extrahere. At Soranus neque animal prorſus, ſed neruoſi
» cuiuſdam ſubſtantiam eſſe putat, quòd opinionem motus ſolum præbeat, ſiue autem hoc ſit,
» ſiue quod prius dictum eſt, Sorano & Leonidæ, alijſque vſum eſt, calida ſuperfuſione, & ca-
» taplaſmatis concoquentibus in his vti ex mulſa, farina triticea, aut hordeacea. Eſt cùm em-
» plaſtri vſum eiuſdem potentiæ probant. Conuenit autem, & quod ex baccis lauri, & quod ex
» melle conſtat: emortui ſiquidem horum vſu Dracunculi, nimirum quod cõtinetur corpuſcu
» lum excidit. Suppuratione autem facta, niſi exciderit cutis diuidenda eſt: vbi denudaueris,
» quod continetur auferes, & cutem linamento penetrabis, ac deinceps eam curandi rationem Cadauera, vt à Vermibus conſeruanda.
» adhibebis, quæ puri ſit maturando. Hactenus Aegineta. Cadauera autem ne Vermes emit-
D tant à putredine, & Muſcis tuenda. Quapropter Thetis dea apud [k] Homerum Patroclo, vt
cadauer eius tutaretur à Muſcis integrumq; duraret corpus per multum temporis, ambro-
ſium nectar inſtillauit: alloquitur enim ſic Achillem: [k] Iliad. T.

Τέκνον, μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῇσι μελόντων.
Τῷ μὲν ἐγὼ πειρήσω ἀλαλκῆν ἄγρια φῦλα
Μυίας, αἵ ῥά τε φῶτας ἀρηϊφάτους κατέδουσιν.
Ἤνπερ γὰρ κεῖταί γε τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτὸν,
Αἰεὶ τῷ δ' ἔσται χρὼς, ἔμπεδος, ἢ καὶ ἀρείων. idest.

Fili, non tibi hæc mentibus tuis ſint curæ:
Ab hoc quidem ego conabor arcere improba examina
Muſcas, quæ viros bello necatos comedunt.
Etſi enim iaceret ſolidum per annum,
Semper huic erit corpus integrum, vel etiam melius.

 B

Hæc itaq; Achilli præfatus

Πατρόκλῳ δ' αὖτ' ἀμβροσίην, καὶ νέκταρ ἐρυθρὸν
Στάξε κατὰ ῥινῶν, ἵνα οἱ χρὼς ἔμπεδος εἴη.
Patroclo autem rurſus ambroſiam, & nectar rubrum
Inſtillauit in nares, vt ei corpus integrum eſſet.

Scythę, & Aegyptij, ut cōdiant cadauera, ut tuta ſint à Vermib⁹, & putredine.

[1] *Lib.* 4.

Porrò Scythæ teſte Herodoto regis ſui cadauer, antequam condunt, exenterant & cupreſſo tuſo, thure, petroſelini, & aniſi ſeminibus infarctum cera oblinunt. Aethyopes quoque amicorum ſuorum cadauera, vbi interaneis, & carne expediuerant, gypſo obducebāt, ut narrat[1] Herodotus, ipſiſque ſic incruſtatis, mox opere tanquam tectorio, colores appingebant, qui defunctos ad viuum exprimerent. hac arte ornatos columna vitrea, & caua includebant, vt pixidati per medium vitrum apparerent, neq; interim odore tetro ſpectatores à ſe auerterent. ſic à putredine cadauera conſeruabant, & Muſcarum, ac aliorum animalium agmine, quæ in mortuos impetere ſolent. Aegyptij quoque aromaticis vnguentis, & balſamis cadauera ſua condire ſoliti erant, vrniſq; pellucidis primum ſeu cellis vitreis collocare, in eminentiore honeſtioreque ædium ſuarum parte: deinde cùm alius ſepeliendi mos ipſis inuaſerat, in marmoreis ſepulchris magnificè cælatis, ipſa cadauera antequam ſepulchris manderent, ſolemni apparatu ad ſalinarios, & aromararios, qui in id munus ſtipendia publica accipiebant, deferebant. Illi ipſa aromaticis, & balſaminis vnguentis oblinebāt, & quas feciſſent exciſiones conſuebant, mox ſale aſpergebant, & ſalino carnario ad ſeptuaginta dies operiebant: quibus exactis inde exempta abluebant, & ſorde omni elota, faſcijs bombicinis gummi quodam cōglutinatis inuoluebant. Hic itaque modus fuit apud Scythas, & Ægyptios cōdendi cadauera, vt à Vermibus omniq; putredine tuta eſſent. Horum exemplo, & reges noſtri Europæi, magnateſque ſua cadauera condiri curant medicis, & chirurgis; qui primùm exenterant corpus, corde ſeorſum habito, vt per ſe conſanguineorum arbitrio condiri poſſit. Cerebrum deinde, ſerra diuiſo cranio, auellunt: Hinc profundis plagis ſecundum brachiorũ, femorum, crurum & dorſi, lumborum ac natium longitudinem diducũt, præſertim qua parte venæ maiores, & arteriæ excurrunt, primùm quidem vt ſic exprimatur ſanguis, qui alioqui corrumperetur, & putredinis initium reliquo corpori præberet, deinde ad aromaticos pulueres inſpergendos lauant ſpongia madefacta in aqua vitæ, aut acri aceto, in quo incoxerint abſinthium, aloe, colocinthis, ſal commune, & alumen. Deinceps ventres tres, plagas, ductuſque corporis infarciunt aromatibus ſequentibus craſſiuſculè tritis. Recipe pulueris roſarum, chamæmeli, meliloti, balſami, menthæ, anethi, ſaluiæ, lauendulæ, roſmarini, maioranæ, thymi, abſinthij, cyperi, calami aromatici, gentianę, ireos, florum aſſę fœtidæ, cariophyllorum, nucis moſcatæ, cinnamomi, ſtyracis, calaminthæ, benioini, myrrhæ, aloes, ſantalorum omnium, quantum ſufficit, conſuunt plagas, & hiatus, ne quid decidat. Mox totum corpus inungunt terebinthina liquefacta cum oleo chamæmelino, & roſaceo, additis oleis aromaticis per quintam eſſentiam extractis, iterumque conſpergunt puluere commemorato, deinde tenuiſſimo inuoluunt linteo, mox tela cerata. Denique in capſa plumbea fideliter ferruminata imponunt. Vbi autem hæc aromatum non adeſt copia, calce extincta, ac querno cinere vtuntur, fortique aceto, & lixiuio cadauer lauant, ac loco frigidiori reponunt, ſi æſtas ferueat.

Cadauera condendi modus apud Europęos.

DE VERMIBVS IN CAETERIS ANIMALIBVS NASCENTIBVS. Cap. III.

L O C V S.

NON ſolùm in homine, ſed etiam cæteris animalibus hæc animalcula producuntur. In quadrupedibus, vt equo, aſino, porco, ceruo, capra, oue, cane, lupo. in auibus, vt accipetre, & quibuſdam domeſticis, piſcibus, vt mullo, Inſectis, vt Araneis, Locuſtis. Quadrupedum autem Vermes, aut prodeunt ex ipſo corpore, ex ijs, quæ è corpore prodeunt, vt excrementis, canente Lucretio:

Ex excremẽtis oriri.

Quippe videre licet viuos, exiſtere Vermes

Stercore

A *Steroore de tetro, putrorem cum ſibi nacta eſt*
Intempeſtiuis ex imbribus humida tellus.

Docet idem Ariſtoteles, quo loco recitat origines Inſectorum, etiam è cœno, ſterquilinio, &
fimo naſci Inſecta, & Vermes. Quin etiam nos aliquoties obſeruauimus in ſtercore colum-
bino, quod alioquin ſummoperè putredini aduerſari credimus, natos Vermes mediocris ma
gnitudinis, colore albos, quos ſolis tepor vernus produxerat. In caſeo quoque oriuntur Ver-
miculi, item in lacte, & Apum cera. Quadrupedum autem, tum viuentium, tum mortuorum
Vermes, itemque piſcium, & Inſectorum non omni è corporis parte prodeunt. Equis, autem
viuentibus in auribus eſſe poſſunt, in vētribus, gutture, intra coſtas, item in vlceribus in qua-
uis ferè corporis parte obortis; quæ ſi in alijs quadrupedibus exiſtant Verminoſa quoq; eua
dunt: ſed in nullo frequentius ac celerius, quàm in lupi vulnere, & vlcere. Vnde Orus Apol- Lupus cur
lo tradit Lupum magnoperè lapides pertimeſcere: & idcirco dum per lapidoſa ire cogitur lapides per
ſuſpenſo pede ſemper incedere, inſultantemque cum lapidibus viatorem auſugere. Cerui timeſcat.
omnes in ſuo capite viuos continent, qui naſci ſolent ſub lingua in concauo circiter verte- Cerui in ca
bram, qua ceruici connectitur caput. teſtatur [a] Ariſtoteles hos gigni vniuerſos atque conti- pite Ver-
B guos ſolere numero circiter viginti. Naſcuntur & in cerebro ceruino, itemq; inteſtinis, quod mes viui.
mirum cuipiam videri poteſt. Quippe quamuis ceruus felle careat; tamen eius inteſtinum [a] Hi.2.c.14
vſque adeo amarum eſt, teſte philoſopho, vt ne à canibus quidem attingatur, niſi ceruus prę-
pinguis ſit. Refertur quoque ab [b] Auicenna oues, & capras in parte anteriore capitis perpe- [b] Lib. 3. tra.
tuo Vermes habere, vt ceruos in gutture. Caput gregariarum caprarum multis Vermibus 2. c. 3.
iuxta cerebri baſim naturaliter plenum effici ſcripſit Trallianus. In ouium hepatis venis, &
caprarum eadem animantia Gabucinus ſe vidiſſe aſſerit. [c] Cornelius Gemma ſcribit anno [c] li. 2. Coſm.
1562. in Hollandia nefandam pecoris luem fuiſſe, natis Vermibus paſſim circa hepatis re-
gionem. Si quis incautè ouillos pedes, aut arietinos ederit non exempto Vermiculo, qui bi-
ſulcis eorum vngulis adhæret, confeſtim, vt ait Leuinus Lemnius, nauſea, & ſtomachi dolore
afficietur, omnique momento ad ructus, & vomitiones proritabitur. Nam coctioni officit, &
ventriculo negotium exhibet, ſed qualis is ſit Vermis, nondum obſeruaui. Vermes ſub lin-
gua boum exiſtere quandoque, Conſtantinus Cæſar commemorat. clarum eſt intra cutem,
& carnem hominibus generari, ſed bobus frequentiſſimè, vnde ægritudo bouina dicta eſt. In
lingua canum Vermiculus naſcitur: alij non Vermem animal, ſed neruorum quandam con-
C geriem eſſe putant. In ventre piſcium Vermiculi fiunt, qui partum accelerant, de quibus ſic [d] [d] Hiſt. 6. c.
Ariſtoteles. Exitus pariendi piſcium compluribus eſt, vbi Vermiculi nati in ventre fuerint; 16.
innaſcuntur enim minuta quædam animalia Vermiculi ſpecie, quæ partum expellunt. Mul-
lus, inquit Athenæus ter in vita parit, reliquo tempore ſterilis eſt, quòd in eius vtero Ver-
miculi naſcantur, qui ſemen deuorant. Ait autor de natura rerum, quod ſemini carperę (car- Locuſtarũ
pis ſeu cyprinis paruulis) nonunquam in anno primo natiuitatis niger Vermiculus, quidam Vermicul'.
poſt aurem (aures vulgus pro branchijs dicit) ſuam tabificus innaſcitur, & hoc ſæpius poſt Phalandij
auguſtum, eaq; tabe moritur. Meminit idem autor audire affirmantem de muliercula, quòd duo Ver-
cum de cyprino ingeſſiſſet partem circa branchias, & ſimul album quippiam piſi magnitudi- mes.
ne (Vermẽ aut ouum animalis venenati fuiſſe ſuſpicantur quidam) mox animi deliquio cor-
reptum, corpore toto intumuiſſe, diuq; poſtea male affectam, tandem ſanitati reſtitutam fuiſ-
ſe. Non tamen niſi annis octo euolutis peperiſſe, cum priùs fœcunda eſſet. Ariſtoteles balle-
ro, & tilloni ex fluuiatilibus, ac lacuſtribus Vermem (Helminta, Lumbricum) innaſci ait ſub
cane: quo illi infirmitate ad ſummum aquę efferantur, vbi æſtu intereant. Duodecim veluti
vniones, inquit Bellonius, erui magnitudine carnoſos tamen, candidos, & calli duritiem ha-
D bentes, in quibuſdam cernuis (ſic vocat, vt ſcribit Zoographus, parcas fluuiatiles minores il-
las, quas à rotunditate Saxones Kluparſſen alij Cutten nominant) conſpexi: quorum vnuſ-
quiſq; Vermem incluſum, gracilem, oblongum ac teretem contineret: qui ex venis mezarai-
cis dependerent inter colon, & ileon, ad eos anfractus, in quibus lactes eſſe ſolent. Nam etiã
Lumbricos Aſcarides in ſeſqui vlnam longos aliquando comperimus. Gobionem quoq;
paruum fluuiatilem piſcem dicunt teſte Alberto Vermiculis vitiari, quos in ventre geſtat.
Lumbricos autem aiunt innaſci omni piſcium generi dulcium aquarum prope Baſileam exi
ſtentium (& in primis quidem Leuciſcis illis, quos Schvvalen, & Laugelen ibidem vocant;
& Balleris, quos Bincken; & Rutilis quos Vengerones Sabandi nominant:) exceptis Lucijs,
cyprinis latis, & albulis lacuſtribus. Sic affectos piſces, tanquam noxios vendere lex vetat.
Deprehendi hoc etiam vitium foris tradit Zoographus, cùm venter maior, durior & albior
apparet. idq; ęſtate tantum accidere, putreſcente nimirum aliqua materia. Vermes tales
aliquoties reperit Zoographus modò viuentes, modò extinctos. albi, inquit ſunt, longi &
conuo-

Digitized by Google

conuoluti. In Leucifci ſecunda ſpecie Rondeletij, Lumbricos quatuor inuenit decimo Au- E
guſti, viuos, candidos, latos, exigua craſſitudine, circumuoluentes ſe viſceribus, & inteſti-
nis forinſecus. maior ex illis quatuor, digitos ferè decem longus erat, latus dimidium. Aliàs
in cyprino lato fœmina ſub finem Mai, teſtatur idem Zoographus ſe vidiſſe Lumbricos ali-
quot, ad digiti longitudinem, vnum albicantem. Inſecta hos etiam in vita patiuntur. Gi-
gnitur Vermiculus circa fauces Locuſtarum poſteaquam pepererint, qui eas ſtrangulat. Eſt
& Araneus inter Phalangij genera connumeratus, lanuginoſus, capite grandiſſimo: quo diſ-
ſecto inueniri ſcribit Vincentius Vermiculos duos. Naſcitur & ex pinguedine Blattæ Ver-
[c] *lib. 29. 6.* miculus teſte [c] Plinio.

SYNONYMA. GENVS. DIFFERENTIAE. DESCRIPTIO.

F

IVMENTORVM Vermina apud Hippiatros Latinos non Lumbricos,
ſed tormina inteſtinorũ, vt vult Mercurialis, ſignificant. Τερηδόνες ſunt Lum
brici equorum in Hippiatria Abſyrto, ait enim, τὸ τῶν τερηδόνων γένος ἐστὶν
οἱ σκώληκες ἐν τοῖς ἐντέροις ἐν τῇ κοιλίᾳ, οἱ τινες ἐν τοῖς κοπρίοις ἀφοδευόμενοι
Equorum Vermes in vẽtre & inteſtinis naſcẽtes quot ſint generum. Filandre. ἐμπλέκονται τῇ ἐκτροφῇ τοῦ σφιγκτῆρος. Paſchalius in libro de gloria equi,
Vermium tres ſpecies recenſens, eos qui in ventre naſcuntur ait, eſſe craſſos,
& albos, qui in gutture breues rotundos, & craſſos, qui aliquando in inteſtinum rectum de-
ſcendunt: tertiam verò ſpeciem intra coſtas natam, longam eſſe, tenuem inſtar capillorum: &
a Veterinarijs Italis quibuſdam appellari Scorzeri, aut Filandre. Ruinus diſtincte ſanè qua-
tuor Lumbricorum genera enumerat, quæ in equi inteſtinis naſcuntur: quædam enim craſſa
ſunt lata, & breuia in modum fructus piſtachij ſanguinei coloris, quæ quandoque offendũt,
ac mordent inteſtina ſuperiora, & ventriculum quem quandoq; rodendo perfodiunt, vnde
ſit vt in gutture hæcce naſci exiſtimauerit Paſchalius: alij Lumbrici ſunt longi, rotundi &
albi, qui teretibus in humano corpore naſcentibus reſpondent. alij verò ſunt parui, ac te- G
nues Tarme Italis veterinarijs dicti, qui vt inquit, quandoq; cum ſtercore per inteſtina trã-
ſeunt, magnaq; copia ſe inſinuant foramini inteſtini recti. hos credo eſſe Aſcarides, qui etiã
& alia iumenta, mirum in modum laceſſere ſolent, ſed exiſtimandum eſt hos Aſcarides non
in alijs inteſtinis generari, quàm in inteſtino recto, quemadmodum in homine fieri ſolet.
Quarta Lumbricorum ſpecies eſt breuis, craſſa inſtar fabæ, piloſa, quæ ſe parti inteſtini re-
cti interiori applicat, quandoq; extra prope ani foramen foris conſpicitur. His addantur,
quæ Braſſauola ſcripſit de Lumbrico cucurbitario. Narrat enim de pullis equinis Herculis
Illuſtriſſimi Ferrariæ Ducis, cũm decem ex illis aperti fuiſſent, in omnibus ingẽtem Vermiũ
copiam inuentam fuiſſe, qui totum ventriculum integrè occupabant, fuiſſe autem omnes
colore rubro, & ſeminigro, forma ſeminis cucurbitæ: hos ego arbitror eſſe eius ſpe-
ciei, quam primam inquit Ruinus, quamuis nonnihil ex deſcriptione differre videantur.
Scribit enim alibi [a] Ruinus ſe aliquoties vidiſſe in equis mortuis, cum ſcalpello aperirentur,
[a] *De morbis Equi lib. 4. cap. 1.* prope orificium ſtomachi plusquam centum Vermes, colore ſanguineos, magnitudine pi-
ſtachij fructus, qui primam ſtomachi membranam eroſerant, ita vt ad ſecundam perueniſ-
ſent. In ceruis prope vertebram ceruicis nati, magnitudine haud minores ſunt ijs Vermibus, H
quos maximos carnes putres edunt teſte [b] Ariſtotele. Qui in cerebro ceruino fiunt inſtar ſe-
[b] *Hiſtor. 2. cap. 14.* minum cucurbitæ latorum exiſtunt, in aqua mortui videntur, in vino reuiuiſcunt. Tales af-
firmarunt medici præclariſſimi ſe vidiſſe: & in primis [c] Volcherus Coiterus ſimiles ſe depre-
[c] *In append. obſer. anat. & Chirur.* hendiſſe ſcribit, Monſpeſſuli, in caua ouis vena, cum in diebus canicularibus, cum eruditiſſi-
mo clariſſimoq; medico Laurentio Iouberto, ad prędium ſuburbanum D. Rondeletij, ſpacia
tum iret. Prodidit Iſidorus Vſciam Vermem porci ſic appellatam, quòd vrat. Vbi enim mo-
Vſcia Vermis porci. morderit, adeo locus ardet, & intumeſcit, vt ſtatim veſicæ fiant. nec aliam huius animalcu-
li deſcriptionem tradit. Vermiculus ſub lingua canum λύσσα & λύττα Græcis vocatur, quòd
Lyſſa Vermis ſub canũ lingua. alioqui propriè caninam rabiem ſignificat: Nam hoc Vermiculo exempto infantibus catu-
lis docet Plinius canes nec rabidos fieri, nec faſtidium ſentire. Alij verò hunc Vermiculum
animal eſſe negant apertiſſimè, ſed neruoſam, quandam congeriem ſub lingua deliteſcen-
tem, à Vermis ſpecie, atq; affectu rabiem inferentem: inflammari autem, atq; accendi huic

animan-

A animanti ſanguinem melancholicum alioſq; circumfuſos humores, caniculæ potiſſimum ardoribus, ac concepto ex putredine contagio, rabiem furoremq; concitari adeò, vt extumeſcente lingua, ac neruo qui illi ſubeſt, os ſpuma exitiali, & contagioſa ſaliua rudundet. Μουλαι ſunt Heſychio Vermes, qui in carnibus naſcuntur, fortaſſis ita dicti ſunt ἀπὸ τῆς μυίας, id eſt Muſca, quòd hæc eiuſmodi animalcula in carnibus pariat. Hippocrates autem non vnico in loco celebrat carnium Vermes caudatos: quales autem ij ſint, nondum mihi videre contigit. [d] Iſidorus Tarmum Vermem lardi appellat. Vermes ſtercorarios apud Hippocratem interpretantur σκώληκας κοπρίους. At ne quis putet Hippocratem Vermes quoſuis in ſtercore animantium naſcentes intelligere, vt feciſſe videntur, qui Hippocratem traduxerunt, notandum eſt Hippocratem Vermes Scarabęi, quem κοπρίωνα vocat, intelligere, qui in iumentorum ſtercore naſcuntur. Qui in caſeo putrefacto oriuntur, Melders à Germanis nominantur. Qui in fauis Apum quibuſdam naſcitur apud [e] Plinium Clerus vocatur. [f] Ariſtoteles naſci Vermiculum ait fauos Apum infeſtantem, quem alij Pyrauſtam vocant. Heſychius quoq; id vocabulum agnoſcit.

Carnium Vermes.

[d] Orig. 12. cap. 5.

[e] Lib. 11. cap. 16.

[f] Hi. 8. c. 27.

B

GENERATIO.

VERMES Iumentorum, præcipue equorum, in inteſtinis nati, non aliunde proueniunt, quàm vnde hominum, nimirum ex cibis crudis, & non digeſtis, ſed potius corruptis, qui à magna pabuli copia, & prauis herbis generari ſolent. Diſcimus ex [a] Galeno Aſcarides plurimos in iumentis gigni, cibum malè concoquentibus, quorum malam concoctionem fœtor indicat excrementorum. Montanus cauſam, cur in iumentis magis, quàm in homine Aſcarides generentur, adferre conatus eſt, vbi ſcribit id fieri, eò quòd calidiora bruta ſint homine; eſſe autem calidiora probat quoniam conficiunt paleas, & ſtramina, quæ minimè homo poteſt conficere; Igitur, inquit Montanus Aſcarides cùm gignantur à maiori calore, iure merito in brutis calidioribus potius fiunt, quàm in homine. Huius Montani tres hîc errores grauiſſimos demonſtrat [b] Hieronymus Mercurialis. Falſiſſimum enim eſſe

[a] Sect. 3. aph. 25.

Aſcarides cur plurimi in iumentis generetur.

Montani errores.

C ſcribit primum Aſcarides à maiori calore generari. Nam animalia, inquit, maiora neceſſario requirunt maiorem calorem, qui extendat in omnem dimenſionem, iam verò Lumbrici teretes, & lati ſunt multò maiores Aſcaridibus, quare neceſſario requirunt maiorem calorem. Præterea, quæ pluri indigent calore animalia in ſui generatione, ea iure debuerunt procreari in calidiori loco. Sed alij Lumbrici ab Aſcaridibus gignuntur in locis calidioribus, nimirum in inteſtinis ſuperioribus; quare iure in ſui generatione requirunt maiorem calorem. Ad hæc fiunt alij Lumbrici in ætate calidiore. Aſcarides verò in ætate minus calida; Itaq; hac etiam ratione, videntur Aſcarides egere pauciori calore in ſui generatione. His rationibus primum errorem Montani explicauit Mercurialis, quando inquit, Aſcarides fieri a maiori calore. Secundum in eo commiſſum oſtendit, vbi inquit Montanus, bruta eſſe calidiora homine: tertium verò, quod probet leuiſſimo argumento bruta eſſe homine calidiora, quia paleas conficiant, quas neutiquam homo conficere poteſt. horum autem poſteriorum errorum refutationem pluribus argumentis ab Hieronymo Mercuriali conſcriptā lubens prætereo, vtpote huc parum pertinentem. Cur autem Aſcarides in iumentis potiùs, quàm in homine fiant, aliam dat rationem Mercurialis, nimirum quia bruta magis vitioſo

[b] Lib. 3. de mor. puer. cap. 7.

D vtantur alimento, quàm homo: præterea quòd frigidiora ſint, & ratione frigiditatis fiant in ipſis ciborum corruptiones idoneæ ad generationem Aſcaridum. Nam Aetius & Paulus dixerunt hoſce generari propter vitioſum alimentum, propter frigiditatem, & propter corruptionem. Vermium in capite cerui naſcentium cauſam aſſignat [c] Cardanus cornuum magnitudinem. Quod enim, inquit, ſuperfluum eſt in radicibus, exeditur ab his, non ob cornua iam facta, ſed cerebri temperiem: multum enim humidum terreum abundare in eo neceſſe eſt. Quod ſi vel cornua minora eſſent, vel caput majus, aut incrementum tardius, hæc neceſſaria non adeo fuerant. Caprarum & ouium Vermes in capite conſiſtentes, in cribriformi oſſe non aliunde prouenire, quàm ex narium mucco exiſtimat [d] Ioubertus. Quod caſeus Vermes producat non vſq; adeo mirum videtur. nil enim lacte faciliùs, ac celeriùs corrumpitur. Cardanus diceret in caſeo fieri Vermes, non quòd pinguis ſolùm ſit, ſed quòd terreni, quid vnà in ſe habeat. Siquidem animal miſtum eſt ex terra, & aqua, & ſicco, & humido, vt ait, vnde in pinguibus valde, vt oleo, & adipe non generatur animal, quia terrea pars deeſt.

In cerui capite cur Vermes.

[c] de Variet. rer. 7. c. 35.

[d] Parad. 7. decat. 2.

Caſeus cur Vermiculo tur.

Cleri generatio. deeſt. Clerus ſiue Pyrauſta fit in fauis amaræ duritia ceræ, vt loquitur [a] Plinius, cùm fœtum E
[a] Lib. 11. cap. 16. eduxere Apes, morbo, aut ignauia, aut infœcunditate naturali.

SIGNA, PROGNOSTICA.

QVI in equorum inteſtinis delitescût hiſce ſignis ſe produnt, vti tradit [a] Hip-
[a] Veterin. med. lib. 2. cap. 85. pocrates. ſe in ſolum equus abijcit, crebtoq; volutatur, & admouet caput
vtero; caudam ſæpius iactat, atq; ſolito frequentiùs hinnit. His addidit
Ruinus iumentum mœſtum eſſe veluti melancholicum, demiſſo capite, ma
crum eſſe, & pigrum tardumq; ad motum, ſine ventris tumore, ac vbi ſe vol-
uit, inſpicete ventrem, lumbos, pectus, quandoq; caudam. vbi autem
Mortis ſigna in eqs Verminantibus. malum maius euaſit, & mors appropinquat (ſæpe enim, vt ait Hippocrates, vitium hoc inui-
ctum remedijs non cedit) frequenter lamentantur, ac ſuſpiria edunt, lacerantq; dentibus
lumbos, ac pectus. Aſt ij Vermes, qui piſtachij fructum magnitudine æmulantur, ad ſtoma-
chum ſæpe cùm adſcendant, & partem eius maximè ſenſilem rodant, ac mordeant, ſæpeq; F
mortem repentinam adferant, cognoſcendi erunt. cognoſcentur autem ex cibi faſtidio, tri-
ſtitia qua affliguntur, ſtomachiq; dolore cuius alià erunt indicia, præſertim ſi Vermes cum
humoribus acribus miſti fuerint. Deinde patientes equi, vbi membranę erodũtur, ſtomachi
virium imbecillitatem patiuntur. Stercus pinguedine quadam commiſtum excernunt; vbi
febris ſuperuenerit, nunc calor, nunc frigus accedit, ſudores diaphoreticos appellatos, fri-
gidos, mortaleſq; emittunt, qui aliquando in tanta erumpunt copia, vt guttatim in terram
diſtillent: incipiunt autem, vt plurimum à partibus infra ventrem ſitis, deinceps à capite per
totum corpus exceptis ijs partibus, quæ exteriores ſunt: oculi nareſq; abundant excremen-
tis, os languidum; emortui quoq; apparent oculi fixiq; in terra, verſus cerebrum retracti,
cauiq; & nube quadam circundati. Vbi mors in propinquo fuerit, ægre reſpirant, concutien
tes latera, validè aperiunt nares, ob compreſſionem diaphragmatis: venter inflatur, aures
& teſtes frigidi, in inteſtino recto calor ingens, qui ſentitur facilè ſi manus, aut digiti ano in
mittantur: difficulter quoq; excrementa excernunt tum alui, tum veſicæ, torquentq; caput
& quatiunt. Difficulter admodum hoc mali genus in iumentis ſanatur, vt plurimùm autem G
Piloſorum Vermium. ſigna. mortem adfert. Vermes autem piloſi in ano conſiſtentes præterquam, quòd in foramine ani
apparent vbi inteſtinum inuoluunt, etiam anum cauda quatiunt, ac fricant, quandoq; ad
murum ſtabuli anum atterunt.

VSVS IN MEDICINA:

VERMES qui ſub lingua rabidi canis inueniuntur exciſi, & circum arbo-
rem ſterilem ter lati & dati, qui ab eo morſus fuerit, ſanabunt, vt prodidit
Sextus Philoſophus in medicina animalium; idem teſte [a] Plinio, ter igni
[f] Vermium canis vſus. Lyttæ vis. [a] Lib. 29. cap. 5. circumlati dantur morſis à rabioſo, ne rabidi fiant. Aliqui Vermem, vt idẽ
tradit, è cadauere canino exemptum alligant contra pauorem aquæ. Vermi
culus canis mortui, vt ait Sextus Philoſophus, collo ſuſpenſus ſanat mor-
ſum canis rabidi. Ad conceptum mulierum hocce remedium celebrat [b] Hippocrates: Ver-
mem, inquit, carnium qui caudam habet accipito, & de ipſo tres, aut quatuor partes ſumi-
[b] 1. de mor. mulier. to, & origanum tenue ſimul cum roſaceo vnguento terito: & hoc ad vteri os apponat. Alibi H
quoq; vt mulier concipiat ſecundam mulieris, & Vermium carnium capita, & alumen Ægy
ptium cùm adipe anſerino diluit, & in lana ad os vteri apponit. Lanuginoſi eius Phalangij
duo Vermiculi, qui in eius diſſecto corpore inueniuntur alligati pelle ceruina mulieribus an
Caſei Vermes. [c] Lib. 20. cap. 167. te ſolis ortum præſtant eis ne concipiant. [c] Vincentius.

VT

A

VT FVGENTVR, ET OCCIDANTVR.

CVRANTVR inteſtinorũ animalia in equis, cęteriſq; iumentis, hoc modò. Victus rationis cura habenda; niſiq; dandum antequam, quòd priùs ingeſtum erat concoctum ſit, nec tardiùs ſolito, ne doloribus & cruciatibus acerbis crucientur afflicta iumenta, neue ſtomachus corrodatur, parteſq; vitales afficiantur, quod in ieiunio fieri ſolet, cùm deeſt alimentum, Vermibus ſemper alioqui nutriri conſuetis. Dabitur pabuli loco ſtramen hordei, ſale nitri conſperſum: aut hordeum, furfureſue cocta, & refrigerata: aut folia perſici, ſalicis, arundinis, lupini viridis, ſummitates etiam lauri; vel panes ex furfure facti cum puluere agarici, dictamni, ſeminis naſturcij, aut cum radicibus cucumeris ſyluestris; raphani, centau- B reæ, ireos, conciſis minutiſſimè. Furfures cum ſulphure aſſerunt eſſe præſtantiſſimum remedium, ſi tribus, aut quatuor diebus, mane ieiunoue ſtomacho dentur, vncię vnius pondere, & mediæ. Potus ſit aqua cum ſale nitri, aut aqua hordei, aut decoctum pœoniæ, ſeminiſue ſancti: aqua mellita potiones factæ cum farina lupini, aut frumenti ſeu tritici. Scire autem oportet, ſi ingentes cruciatus affligant iumenta: ij vbi adfuerit confeſtim occidendi, ne tractu temporis mitioribus medicamentis non cedentes, partes membranoſas inteſtinorum corrodant. Itaq; quòd ſi in ſuperioribus inteſtinis Vermes conſederint, aut in ſtomacho, occidendi & è corpore propellendi cùm pilulis, & potionibus reliquiſq; medicamentorum formis, quæ per os aſſumi ſolent, vbi verò in craſſioribus inteſtinis fuerint, clyſteres & ſuppoſitoria præſcribenda, ſi verò medio ſint loco, & clyſteres, & potus proderunt. Dandi erunt potus maximè ieiunio ſtomacho: quapropter nihil præbendum pabuli ea nocte, quæ potionem præcedit, ſit hæc tepida oportet. Infundendum itaq; per os mane, ſi neceſſe ſit, per tres dies continuos, quatuor cyathos lactis ſingulis vicibus, ſequente quarto die aloë tribus lactis cyatis miſcenda, ac propinanda, aut aqua mellita. Aut dabitur potui puluis radicis dictamni cum vino albo, aut puluis ſeminis centaureæ cum lacte, aut ſemen C Zedouariæ cum vino tuſum, quod Vermes in quauis corporis parte conſiſtentes ſubitò necat. Succus perſicariæ potus idem facit, aut puluis. efficax etiam eſt ſuccus abſynthij, & menthæ, ſi partes ſumantur æquales, cum modico aceti: aut ſulphur tritum cum oleo omphacino mixtum: aut decoctum lupini cum ſcamoneæ modico: aut ſemen naſturtij cum vino: aut radix filicis ſiccata in ſole, ac trita tenuiſſimè cum aqua mellita, aut vino: aut oleum omphacinum ſolum in magna ſumptum copia. Succum braſſicæ cum oleo nitroq; per oleũ & nares infundit Hippocrates. Paratur & ab eodem hoc medicamentũ, quod recipit ſquamæ æris, caricarum, & atramenti ſutorij ſingulos trientes leuiſſimè tritos, & in collyria formantur magnitudine, qua nares ſunt capaces, per quas inijciantur. Coſſos, Vermes, vel Tineas, inquit [a] Vegetius, & cætera animalia ventris extinguit, ſi heminam cineris ex oliuæ ligno arido collecti, cum hemina olei viridis per triduum dabis ad cornu. Alia quoq; apud eundem confectio, quæ eandem ſæpè mortiferam librat paſſionem: pulueris ſantonici itẽq; abſynthij pontici, nec non lupini crudi, & herbæ cẽtaureæ, & erui pollinis, & ſeminis raphani vncias binas mittis, addiſq; cornu ceruini vnciam (addunt alij apij ſeminis vnciam vnã) ſynopidis Pontici paſtillos tres, opopanacis ſemiunciam, vini tenetani, vel alterius auſteri D ſextarios duos, olei viridis ſextarium, quæ tepefacta ita animali diffundis, vt per os cornu accipiat in decliui conſtitutum, quatenus ſuccus faciliùs ad interiora perueniat. Poſtero die idem animal conſtituatur in cliuo, & per clyſterem inteſtino illius tepidæ potionis ſextarius ingeratur, quatenus alternis diebus ex vtraq; parte iniecta potio coagulare, quod appellatur, poſſit infundere, in quo innoxiæ illa beſtiolæ coguntur, & pertuſo ventriculo excruciata doloribus animalia pereunt. Eſt & tertia apud eũdem Vegetium confectio non minus valida: radices capparis Siculi, vel baccas cum folijs ad vnam libram deteris, pariterq; commiſces, addiſq; (ſextarium vini, capparis heminam, & ſeminis erucæ, tere ſimul & miſce addens aceti H. S.) aceti ſextarios duos. Quod medicamentum interdum per os (vt ſuperiùs dictum eſt) interdum per inteſtinum inijcis animali, vt internos hoſtes potionis auſteritate conſumas. Loco etiam potionum pilulæ in os intrudendæ magnitudine nuç factæ ex melle communi, & vncia vna aloes hepaticæ, aut pinguedine porcina, & pulueris aloes vncia vna. huius loco, & ſumi poteſt pulueris centaureæ, aut farinæ lupini quantum ſatis eſt ſi

miſceantur

Vict. ratio.

Potus.

[a] Artis vet. lib. 4. c. 10.

Pilulæ.

miſceantur in maſſam. Clyſteres ex prædictis decoctionibus fieri poterunt. aut ex oleo omphacino, in quo incoquantur, ruta, aut matricaria, aut artemiſia, perſicaria, folia perſici, aut centaurea, cum aqua mellis, & hiera picra. Suppoſitoria ſeu glandes quoq; parari poterunt ex melle communi, & ſale gemmæ; aut ex lardo porci, ſale conditi inuncti cum oleo laurino. Sed antequam ano immittantur excrementa alui manu vncta, cùm oleo laurino, aut communi eximenda, itemq; Vermes, qui inteſtinis adhæſerint deradendi digitis, & extrahendi. Dum præſcriptis remedijs vtimur, non erit incongruum inungere ſæpius nares, cũ vino, & meliſſa ſimul mixtis; & cordis regionem cùm aloe & oleo, aut theriaca, vmblicum cùm felle tauri ad necandos Vermes, & defendendum cor, ne ab ijs offendatur. Vitulorum quoq; Lumbrici hoc ferè modò extirpari poterunt, & aliorum iumentorum. Sed vitulis maximè omnium nocere Lumbrici ſolent, qui ferè naſcuntur à cruditatibus. Itaq; moderandum eſt, vti ſuadet [b] Columella, vt bene concoquant: aut ſi iam tali vitio laborant, lupini ſemicrudi conteruntur, & offæ ſaluiati more faucibus ingeruntur: poteſt etiam cum arida fico, & eruo conteri herba ſantonica, & formata in offam, ſicuti ſaluiatum demitti: facit idem axũgiæ pars vna tribus partibus hiſſopi permiſta. Marrubij quoq; ſuccus, & porri valet eiuſmodi necare animalia. Hæc Columella. Canes cùm Lumbricis infeſtantur, ſcribit [c] Ariſtoteles herbam tritici commedere. Tradunt ſeduli rerum naturalium inueſtigatores coaceruari Vermes in inuolucris inteſtinorum cerui, & ſerpentium eſu enecari, quos ſpiritu narium ex cauernis elicit, & ne illorum virus ei obſiſtat ad fontes aquarũ properare. Mirum dictu, quod narrat [d] Plinius, ter circumlato verendis palumbo, vbi iumẽtum Vermina patitur, palũbum emiſſum mori, iumentum liberari confeſtim à Vermibus. Quicunq; Vermiculi in auribus, equorũ, vel ab vlcere, vel ab alia quauis putredine, vel ab animalibus, vt Muſcis immiſſi fuerint, pelli aut extingui puluere centaureæ minoris, ſi aures impleantur, & obturentur linteo per aliquod temporis ſpacium. frondium perſici mali ſuccus, aut cucumeris ſilueſtris ad eũdem caſum valere poterit auribus inditus. Vbi animal quodpiam piloſum, aut lanigerum, vel etiam homo ipſe ob acceptum vulnus, vel aliter Vermibus ſcatebit, ſi ex pilis eius, vel lana quidpiam ante ſolis exortum occultaueris ſub cortice eius arboris, quàm vulgò Tremblam vocant (populi nigræ ſpeciem eſſe cenſet [e] Mizaldus) & aliquot dies id facere perſeuerauerís, videbis miraculo quodam Vermes decidere, vel emori, vel ſtationem deſerere. Sunt qui betulæ id etiam adſcribant, nec non radici ſylueſtris cichorei, in modum crucis, collo appenſæ. Quod Mizaldus in cane obſeruatum vidit, cui à Vermibus exeſa propemodum erat altera auricularum. [f] Vegetius ad equi Verminoſa vulnera, aut vlcera hæc ſcribit: Si, inquit, in dorſo aut quacunq; corporis parte cœperit habere Vermes, & timetur ne putredo vulneris tranſeat in cancrum, nepitam, & cedrinam ſiue ciminum, vel cicutam conteres ex aceto, & impones. Calcem quoq; viuam ex aceto acerrimo temperatam necare Vermes experimenta docuerunt. Si Vermiculus dorſo putredinem fecerit, vtiliſſimum eſt cauterizare ſubtiliter, poſtea viſcum cum melle, & vino conterere, & imponere. Pannos quoq; minutos cum oleo, & aceto vulnera purgare manifeſtum eſt. Quo facto ſi neceſſitas fuerit, vſtio rurſus adhibetur. Ad vltimum cornu caprinum combuſtum, & contritum valet, vlceribus ſuper inſpergitur, vt recuperetur, & ſanitas ei detur. Hactenus Vegetius. Quidam etiam aqua frigida irrorant vlcera iumentorum, ſicq; Vermes enecant.

[b] Li. 6. c. 25. de re ruſt.

[c] Hiſtor. 9. cap. 16.

[d] Lib. 31. cap. vlt.

[e] Memorab. cent. 8.

[f] Lib. 3. art. veter. c. 2.

DE PLANTARVM VERMIBVS.
Cap: IIII:

PLANTIS omnibus, vt herbis, fruticibus, arboribus, ſui ſunt Vermes, quos generarunt, veluti ex ijs, quæ dicentur, fiet perſpicuum. Nec certam deſtinatamq; partem habent plantæ, ex qua ſua animalia producuntur; ſed quandoq; ex varijs earum partibus ea oriuntur, quæ multum inter ſe differunt, veluti ex ſemine, fructu, radice, folijs, fructibus, floribus alia oriuntur, quàm ex caule truncoue. Atq; hæ omnes plantarum partes Vermes producunt. Vermiculus, qui naſcitur in pimpinellæ radicis granulis rubris exiſtit. In radicibus arborum natus Vermis maximè ipſis exitioſus exiſtit. Arbor enim quantacunq; ſit, & hæc floreat, fructuſq; proferat vberes, non poteſt non exareſcere, ſi Vermis in radice lateat. aut ſi non exareſcat, amarorem quendam per omnes fructus, ac ramos diffundit, perq; ipſa fructuum ſemina. Ruri in meo agello Vermem, dum in radice mali armeniacæ maioris exi-

ſteret

A ſteret ipſam arborem penitus exſiccaſſe deprehendi. Suntquè fidi teſtes, qui in radicibus
quercuum Vermem adeo veneficum innaſci credant, vt calcatus ſolùm plantas pedum ex-
coriet. In frugum vt hordei, & auenæ radicibus Vermes quoq; generantur teſte [a] Plinio: [a] Lib. 18.
idem in cæpa accidit. Sentiunt & ſemina Vermiculos, vt fabæ, & milij. Inter frumenta Ver- cap. 17.
mes maximè ſentiunt triticum atq; cicer, ſed non eadem in parte vtrumq; vt ſcribit [b] Theo- [b] Lib. 4. de
phraſtus: Verùm alterum in fructu, vt cicer; alterum in radice ſcilicet triticum.[c] Alibi idem cauſ. plant.
autor hordeum ſolùm, & triticum Vermibus obnoxium eſſe ſcribit. At reclamat veritas, & cap. 15.
repugnat ſuperioribus, vbi ſic ſcribit: Σκώληκες ἐγγίνονται τοῖς ὤχροις, καὶ τοῖς λαθύροις καὶ [c] Lib. 3.
τοῖς πίσοις: id eſt Vermes ciceri, cicerculæ, piſoq; innaſcuntur. Sed tollit, id dubium (vt ait cap. 27. de
Iulius Scaliger in ſuis ad hoſce Theophraſti libros doctiſſimis commentarijs) aduerbium cauſ plant.
μάλιστα: quanquam putet fabam, & cicerculam plus pati à Verniculis, quàm triticum.
Idem Theophraſtus, quòd obſeruauit Athenæus, Lupinum, eruum, cicer, ſola ex legumini-
bus animal non parere, ob amarorem, & acrimonium, cicerq; nigreſcere (μέλας γίνεται,
legit Dalechampius μέγας, vt in vulgato codice). idem eiuſdem operis de plantarum cau-
ſis quarto Erucas ciceri innaſci tradit. Quapropter quomodo verum erit cicer non ζωοῦται
B (quo verbo vtitur Theophraſtus) cùm ſtatim ſequatur generari in cicere κάμπας? ζωοῦται
enim granū dicitur, quòd ζῶον ἐμφύει, in quo animal innaſcitur, id alibi θηριοῦται dixit Theo-
phraſtus; ſed vt hoc dubium tolleret Dalechampius ζωοῦται exponit Curculiones parere.
Vermiculum triticum comedentem κίον appellauit Galenus in expoſitione vocum Hip-
pocraticarum. Idem quoq; Theophraſtus autor eſt in omnibus ſeminibus acribus, & acer-
bis naſci beſtiolas ſeu Vermes, vt naſturcij, porri, ſinapi, & ſimilibus, quæ infirmiora cum
ſint, diu non durant, ad cibum, aut ſeminandum idonea. Fructuum quoq; varia genera hu-
iuſmodi vitio infeſtantur. poma verò ipſa per ſe quibuſdam annis: mala etiam, pyra, meſpi-
la, punica. in oliua ancipiti euentu, quando Vermes nati ſubeunt fructum, eum adimunt: au-
gent ſi in ipſo nucleo fuere, erodentes eum. id ſane mirum, cùm fructus oliuæ amariſſimus
exiſtat. Vermis inquit [d] Theophraſtus oleæ natus ſub cute fructum adimit, at in ipſo nucleo [d] Hiſt. 4.
genitus prodeſt. Et in drupis quoq; oleis Vermes naſcuntur, qui ad iacturam peiores certè cap. 17.
deprehenduntur, & marcidi putreſq; omnino videntur. Κάρπαι vocantur apud Theophra-
ſtum Vermes, qui in oleis naſcuntur, apud quem ſic legimus τοῖς νότοις· ἐν τῷ τῶν ἐλαιῶν τοὺς
καρποὺς γίνεσθαι, vt ἐν τῇ ἀμπέλῳ γίνονται οἱ ἶπες. Sed putat autor Theſauri linguæ Græcæ
C reponendum κάμπας Erucas, ſequendo ea, quæ idem philoſophus tradit eodem opere,
& Plinius. Sunt ex eadem cauſa (ideſt cùm de floreſcentem oleam percuſſit imber) naſcen-
tes, & Erucæ dirum animal, eroduntq; frondem, aliæ florem. Sed a Vermibus corroditur
fructus ſorbi ſuper arborem crudus adhuc magis, quàm meſpila pyraq;, quamuis maximè
omnium ſit acerbus. Fructibus quoq;, vt vuarum, animal innaſcitur ærugini ſimile, Crambus Crambus:
vocatur apud [e] Theophraſtum. Auellanæ quoq; fructus Vermem patitur, qui ipſum fru- [e] Li de cauſ.
ctus nucleum conſumit, & corticem pertundit. In conis cedri maioris naſci vidimus Ver- plan. 5. c. 23
mes teretes digiti craſſitudine ſine pedibus. Cardanus in eiſdem Vermem oriri aſſerit fabæ
longitudine capite Formicæ, ſed depreſſo, corpore rotundo, duobus in anteriore parte cir-
culis, loricis duodecim, ternis vtrinq; ſed iuxta caput pedibus, vt partim repat, partim gra-
diatur, ſitq; medius inter Vermem, & Formicam. In ſpinoſis quoq; herbarum fructibus
cernuntur vt Vermes aſperi lanuginoſiq; in dipſaci fructu, qui admodum echinatus eſt.
Reppert paruos, atq; candidos in ſpongiola cynosbati, quæ quidem foris piloſa, & mol-
lis, in medio autem tam duræ, ac ſolidæ ſubſtantiæ, vt vix acuto inſtrumēto pertundi queat.
Tantum induſtrię natura poſuit his animalculis conſeruandis, quæ niſi in tam dura materia
D atq; exterius piloſa conſtituerentur per totam hyemem, cùm ſint frigoris impatientiſſima,
perdurare non poſſent. Verùm ex hiſce animalculis fieri Cantharides, docet Ariſtoteles, &
Plinius, id tamen à me nondum obſeruatum fuit. In folijs quoq; atq; caule plantarum qua
rundam Vermes inueniuntur, item trunco, & arborum lignis. In apio nigro Dionyſij apud
[f] Plinium, & in caule apij fœminæ naſcuntur. Propterea eos ſterileſcere [g] Baptiſta Porta [f] Lib. 20.
Neapolitanus ſcribit in vtroq; ſexu, qui hanc ederit. Inueniuntur & in rutæ folijs, vt perhi- cap. 11.
bet [h] Cardanus. Cephalocruſtes Vermis dicitur, qui ſe folijs perſici inuoluit. Sed qui vitis, [g] Phyſ li 6.
Inuoluulus Feſto dicitur. in gramine item inueniuntur Vermiculi. In albuco gignuntur, qui cap. 3.
in aliud animal volatile floridumq; transfigurantur. quod cùm herba florere incipit, eroſo [h] Lib. 7.
ſtatim operculo euolat. Intra arundinum nodos Vermes naſcuntur albi, quorum alij abſciſ- cap. 28.
ſis arundinum internodijs, transformantur in Papiliones, alij in mures, vt ex Ercſilia ſcripſit
Ioſephus Ieſuita anno 1560. traditq; hunc vermē apud Peruacū nuncupari Rhau, eſſeq; hu-
mani digiti modo grandē. Saccharum, quod etiam ex arundinū cauitatibus eximitur rubicū

dum vermẽ producit. Herbicidæ olerũ vermes vocantur apud Palladium, Τρωξαλλίδες: Vermiũ genus videtur apud [l] Athenæũ, vbi, inquit κατεδηδόκασι τὰ λάχανα τρωξαλλίδες, vt ſunt Erucæ & aliæ beſtiolæ, à quibus olera arroduntur, & depaſcuntur. Eſt inquit [k] Ælianus ſuus & braſſicæ Vermis, quem ab eodem olere Græci κραμβίδα nominant. Exiſtimant immunes à Vermibus eſſe ſaluiam, bugloſſum, borraginem, & alias quaſdam herbas. Cucurbita vndiq; quamuis turgeat, nec rimis hiat, nec Vermibus obnoxia eſt, vnde prouerbium κολοκύνθης ὑγιέστερος cucurbita ſanior, quod Suidas, & Xenodotus retulerunt, mirum eſt, & in abſinthio Muſcas innaſci, quæ Vermes ſunt, quorundam ſententia, cùm id ſit amariſſimum, oportunumq; remedium arcendę putredini. Lactucæ quoq; Vermiculi innaſcuntur, vt Erucæ. Vermiculantur magis minusúe quædam arbores, teſte [l] Plinio, omnes tamen ferè, idq; aues caui corticis ſono experiuntur. Coſſos vocant Vermes prægrandes in iiſdem genitos. Maximè autem hoc vitium ſentiunt arbores Pyri, mali, fici; minus quæ amaræ ſunt, & odoratæ. Eorum qui in ficis exiſtunt, alij naſcuntur ex ipſis, aliosq; pariunt, qui vocatur Ceraſtes. Omnes tamen in Ceraſtem figurantur, ſonumq; ædunt paruuli ſtridoris. Et ſorbus arbor infeſtatur Vermiculis, ruffis, piloſis, atq; ita emoritur. Meſpilus quoq; in ſenecta, obnoxia ei morbo eſt. [m] Theophraſtus quoq; teſtatur Meſpilorum omnium genera à Vermibus corrodi; vermesq; iſtos prægrandes eſſe, & alios eſſe, quàm qui in reliquis cernuntur arboribus. Idem etiam [n] Theophraſtus autor eſt ſub cortice roboris vermiculos naſci, caudicem per ſumma inſcribentes, quibus ſignis pro ſigillis antiquitus vſi ſunt, antequam ſigilla eſſent inuenta. Lycophron in Caſſandra.

[k] Lib. 5. [k] De Anim. 9. cap. 39.
[l] Lib. 17. cap. 24.
[m] Hiſt. lib. 3. cap. 12. [n] Hiſt. c. 1.

E F

> Τὰδ' ἄλλα θρεπτόβρωτος ἄψαυστος δόμων
> Σφραγὶς σώσει θάμβος ἐν χώροις μέγα.
> *Reliqua porro Vermiculatum non tangens ædes*
> *Sigillum ſeruabit, magnum incolis miraculum.*

Atq; huius rei inuentorem Herculem ſtatuunt. Ligna quoq; Teredinem ſentiunt, & alios Vermes, de quibus poſtea. E ſingulis plantarum ferè generibus, dum ſub fimo equino ſepeliuntur, Vermium ac ſerpentium proprias ſpecies generari teſtatur [o] Cardanus. Prodidit [p] Plinius quoſdam putare, quod ocimum commanducatum, & in ſole poſitum vermes adferat. Si nucum iuglandium cortices virides contuſeris, & in aquam immiſeris, deinde terra ea madefeceris, aut conſperſeris vt ſcribit [q] Carolus Stephanus, naſcetur vermium copia vtilis admodum piſcatoribus. G

[o] Lib. 8. de ſubter. [p] Lib. 20. cap. 6. [q] Agricul. lib. 3. c. 34.

VICTVS.

QVEMQ; Vermem in ſua natum arbore, in aliam translatum non viuere ſcribit [a] Theophraſtus. Nec abs re. alimur enim iis ex quibus conſtamus. Ergo ex hac, aut illa ſi conſtat Vermis (ex eius enim ſubſtantia concreatus eſt) ex ea tantùm victum ad vitam comparare poteſt. Vermis peculiari, quodam nomine dicitur Ceraſtes; is eam habet naturam propriam, vt quando magna Vermium pars ſpecie formaq; inter ſe differant: diſcrimen tamẽ præcipuum in his eſt, quod in alia arbore fructuúe nati, translati in aliud genus ſeruari nequeunt. Ceraſtem autem, & in olea naſci, & in fico parere aſſeuerant. Meminit [b] Albertus Magnus Vermis ſerpentini, qui iacet inter herbas, hunc comedere alios Vermes ſui generis aſſerit. Narrat Ioachimus Fortius ſe vidiſſe, qui ex auellana, quæ Vermem continebat, affirmabant ſerpentem magnitudine & forma educaſſe; nam nuce vſq; ad Vermem diuiſa, eoq; illæſo, nucem in lacte condebant, & vas ſoli exponebant, ſed ita vt Vermis à ſole haud tangeretur. Ob id ea parte, qua ſol radiabat, vas contegebant, ita multis diebus alebant. Pòſt lacte addito rurſus exponebant ſoli: lac autem ouillum eſſe oportet. referunt etiam Vermem, qui in rutæ folijs inuenitur, iiſdem educatum viginti diebus ſuperuiuere. H

[a] 1. de cauſ. plant.
[b] Lib. 26. de Animal.

A

ORTVS. ET GENERATIO.

LACTANTIVS[a] in plantis, ex rorida quadam materia animalcula naſci ait, ſine aliqua permiſtione ſexus. In frugibus naſcuntur Vermiculi, vt, auenæ radice, cùm ſementem, vt loquitur [b] Plinius, imbribus ſecutisincluſerit repentinus calor humorem. Gignuntur & in grano, cùm ſpicæ pluuius calor inferueſcit. Vt autem in homine Lumbrici generantur ex dulci pituita, ita in frugibus Vermes ex dulci ſucco. Quapropter [c] Theophraſtus cauſam aſſignat, cur in tritici radice, & ciceris fructu fiant Vermes, nimirum dulcedinem: ſic enim ſcribit: Euenit verò vt triticum beſtiolas ita gignat, quia dulcius quàm hordeum eſt: qua de cauſa palea quoq; ſuauior. Omnibus autem quæ dulci abundant ſucco frequenter accidit Vermiculatio; tum ex propria natura (ferè enim calida, & humida ſunt) tum, quòd gratum Vermibus alimentum præbent: quò fit, vt acida, acria & amara, vix Ver- B mes ferant. non hoc tamen perpetuum eſt, quum in oliuis alioqui amaris naſcantur, & alantur Vermes. Licet enim amara Vermibus ſint inimica, ſunt tamen in oliua, vti cenſet [d] Coſtæus, ſucci partes aliquæ non amaræ, ex quibus & gigni, & nutriri poſſe Vermes conſentaneum eſt rationi. [e] Plinius Vermiculos ait generari, cùm auſtrinæ fiunt pluuiæ. tempore quoq; humido in ijs fructibus generantur, qui producunt acinos. Duæ itaque erunt Vermium in plantis cauſæ, procatharctica nimirum, & materialis. Procatharctica erit aër humidus ſeu ventus Auſtrinus, vel etiam aër ſiccior, materialis verò cauſa humor dulcis aut inſipidus, ſic enim rurſus alibi planius ſcribit Theophraſtus de vitijs ſegetum agens. Morbi autem (vt in ſumma dixerim) omnibus ſeminibus, ob alimenti cœliq; temperiem eueniunt: videlicet cùm plus minuſue alimentum præbetur, aut aër immodice humidus ſiccuſue eſt, vel etiam cùm non tempeſtiuè humeſcit. Sic enim & Vermes ciceri, cicerculæ, piſoq;, innaſcuntur, & Erucæ. Cicerculis cùm priuſquam fuerint reſiccatæ, dies interim feruidi acceſſerint: ciceri verò cùm ſalſugine ablata dulcedinem ceperit: quippe natura, vbiq; animal gignit, modò calor cum humiditate ratione debita coeat. Humiditas enim ſeu materia ſubiacet calori ad excoctionem conficiendam, quod vel in tritico euenire videmus. Ver- C mes enim eius radice creantur, cùm poſt ſementem flatus Auſtrini crebrò inceſſerint. Tunc enim radice humeſcente, & aëre calido, radicem caliditas putrefaciens animalia procreat. Vermis inde enatus continuò radicem erodit. Singulis enim ex eiſdem rebus generationem, alimentumq; natura præſcripſerat. Alterum genus Vermis ingignitur, cùm humor effundi nequit concluſus ſiccitate aëris circumfuſi. tunc enim calor confecta putredine animal contrahit. Tunc pabulum idem ei quoq; ſubminiſtratur. Hoc idem & malis, & omnino arboribus euenire videtur, quæ ex ſiti Vermiculantur. Quod enim parum humoris ſit, idq; in arbore maneat, putredinem conficit, ex qua Vermis: contrà enim alimenti copia ſuppetit, tunc enim ſuccus ad ſuperiora tranſmittitur; & quia largior vincit, nec poteſt putreſcere. Huic proximum, quod etiam vitibus euenit. In his enim auſtro potiſſimum Vermes Ipes vocitati gignuntur, vtpote cùm iſtæ humeſcant, atq; aër fœtificet, tum ij quoque materiem ſibi congenerem ſtatim erodunt. Item Carpæ in oleis pari ratione creantur, & quę in reliquis ſolent conſiſtere, & cum germinant, & cùm florent vel etiam poſt florem. Enim verò omnia ex ſimili cauſa proueniunt. Sed vitibus hoc potiſſimum euenit, quia naturæ prę humidæ ſunt, & humor earum inſipidus ſit, atq; aquoſus. Humor enim, qui talis eſt facil- D lime affici poteſt. Nonnunquam Ipes omnino nequeunt generari, ſcilicet loco placidi ſpiritus, neq; humido neq; ſuccoſo. Hucuſq; Theophraſtus. Intra arundinum nodos naſci Vermem mirum eſt, quia nulla ibi putredo, nulla aëris admiſtio. Quod verò plantæ herbæue, item carnes, oua, lac in vitreo vaſe poſita, & fimo equino ſepelita, Vermium ac ſerpentum varia genera producant, id fit, vt ait Cardanus, quia humidum excernitur pingue, quo ſeperato viuens animal generatur. Nec poteſt prohiberi hæc generatio, niſi ab excremento exuſto, dum relinquitur miſtum humido pingui.

[a] De falſa relig. cap. 8.
[b] Lib. 18. cap. 17.
[c] De cauſ. plant. c. 15.
[d] De Vniu. ſtirp. natura.
[e] Lib. 17. cap. 24.

VSVS IN MEDICINA: ET ALIIS.

AD aures exulceratas & purulentas exſiccandas, laudat [a] Galenus animalcula ex arboribus, veluti rubros Vermes, trita, & ex oleo diluta & inſtillata. Eadem ad aurium dolorem commendauit Q. Serenus his verſibus.

Annoſa rubros ſi legeris arbore Vermes
Ex oleo tere, ſic tepidos impone dolenti.

Qui in gramine inueniuntur Vermiculi, ſi alligentur collo, continent partũ apud [b] Plinium: detrahuntur autem ſub partu: alias eniti non patiuntur, cauendum etiam ne in terra ponantur. Conceptus quoq; cauſa dantur in potu, quini aut ſepteni. Qui in ligno naſcuntur, vulnera ſanant omnia. [c] Cardanus deſumi etiam in potu venenum, & ad vulnera inficienda, ex Vermibus rutæ innatis, affirmat. Herpeti equorum, quem Vermem appellant veterinarij, Vermiculum, qui in cardui fullonum vertice naſcitur, pennæ anſeris incluſum abſq; offenſa, deſciſſa cute frontis inſerito conſuitoq; vulnus, ſolet viginti poſt dies emori, totidemq; diebus equus liberatur. Sed hæc [d] Cardanus. Hunc eundem Vermiculum laudauit [e] Plinius ad dentium dolorem. De eodem etiam hæc, quæ ſcribit [f] Plinius intellexiſſe videtur: Sunt, inquit, Vermiculi in ſpinoſis herbis aſperi lanuginoſi: hos alligatos protinus mederi aiunt infantibus, ſi quid ex cibo hæreat. legunt alij exeat. Nam pueri dormientes, aut vigiles quandoq; lac euomunt, id vocant Gallicæ nutrices, teſte Dalechampio, Cailloter. Non falſum, ait Scaliger, de dipſaci Verme, ad quartanam tradit Dioſcorides remedium. debet autem collo alligari, aut brachio ſiniſtro quartana febre affectis. Teredini ſimilis naſcitur Vermiculus in farre, quo cauis dẽtium cera incluſo cadere vitiati dicuntur apud [g] Plinium, etiamſi fricẽtur. In malo Vermiculi nati ſæpius huius arboris fructum perdunt, vbi effeta eſt, vbi verò adhuc ad generationem valida eſt, ijdem Vermes ad fructificandum contulerint autore [h] Æliano. Ex pimpinellæ radicibus rubentibus, oritur in Polonia maximè Vermiculus, qui cu[●]tus ſericis tingendis, præcipue purpuram facit incomparabilem, cæteros colores ſplendore quodam, & hilaritate ſuperantem. Sed audio in Hiſpania coccum eiuſmodi Vermiculum gignere: quòd magis videtur rationi conſentaneum, quemadmodum cenſet [i] Cæſalpinus. Nam cocci folia non abſimilia ſunt pimpinellæ. Ad humanam eſcam ſuaues ſunt ij Vermes, qui humani digiti craſſitudine in arundinibus Indiæ occidentalis naſcuntur.

[a] 3. Secund. loc.
[b] Lib. 30. cap. 14.
[c] Lib. 2. de Ven. cap. 11.
[d] de Variet. lib. 7 c. 32.
[e] Li. 30. c. 3.
[f] Lib. 3. c. 15
[g] Lib. 2. cap. 25[?]
[h] De Ani. 9. cap. 39.
[i] De Plant. lib. 8. cap. 5.

E F G

VT FVGENTVR.

HORTORVM Vermiculos aiunt concidere, ſi mulier menſibus laborans ſegetem ambiat. Vermes generantur tempore humido in fructibus, qui produnt acinos, quapropter eo tempore terebra perforandæ erunt arbores, prope radicẽ, ſi fieri poteſt, aut locũ huic proximũ, vt humoris, quibus Vermes producere ſolent, per hoc foramen ſit exitus. Occiduntur autẽ generati axungia porcina, aut hominis vrina foramini infuſa, cui inſunt Vermes, aut calce viua. Sed ſi cortex damnum aliquod patiatur, pluribus in locis findenda, vt humor effluat. In oliua ne naſcantur, prohibẽt pluuiæ, quæ fiunt poſt arcturum, vti docet [a] Theophraſtus. Leonicerus contra Vermiculos arborum hæc laudat: deorſum ad medullam, inquit, arborem perforabis, foraminiq; piper, baccas lauri & rutam cum aceto mixto infundes, atq; cuneolo cynosbati foramen obturabis, Februario autem Menſe inſitas arbores, earumq; fructus nulli Vermiculi rodunt. [b] Gaudentius Merula non fore Vermibus ficum obnoxiã ſcribit, ſi ramum ante plantationẽ in ſcyllam miſeris. Qui verò iam adſunt, perdes calce in exeſas trunci partes, & radicibus infuſa. [c] Theophraſtus ait omnia, quæ lentiſco inſerta terræ mandantur, minus ſentire Vermiculationem. Suadet Carolus Stephanus ne Vermes plantas infeſtent, eas primùm rigare oportere aqua, cui immixtus ſit cinis ſarmenti vitium, aut herbas, & arbores ſuffitu ſulphuris viui, defendere. Quidam ſemina macerant in lixiuio cineneris ficulnei, aut injiciunt eundem cinerẽ Vermibus, herbaſq; conſpergunt. Alij magis laudant ſcyllam, aut fungos nucis comburunt, aut magnam copiam aliorũ ſine capitibus, vt propter acrorẽ, qui inde emanat, emoriantur omnes. Plantas Vermibus laborantes monet Cardanus

[a] Hiſt. 4. cap. 17.
[b] Memoru. 4 cap. 3.
[c] Lib. 5. de cauſ. plant. cap. 11.

H

danus

Digitized by Google

A danus æneo clauo purgandas: æsq; amarorem firmum in planta relinquere, ſimiliter fel bubulum ſuper radices ſparſum Vermes enim dulci aluntur, fel autem amariſſimum eſt. Semina frugum, vt fabæ, & milij, cupreſſi folijs mixta, non eſſe Vermiculis obnoxia, affirmat [d] Plinius, nec ſi interlunio ſerantur: Multi ad milij remedia rubetam noctu aruo circumferri iubent, priuſquam farriatur, defodiq; in medio incluſam vaſe fictili: ita nec paſſerem, nec Vermem nocere: ſed eruendam priuſquam metatur, alioqui amarum fieri. Pro vermibus frugum vt auenæ, & hordei radicibus inhærentibus, vulgò remedium prodidit eſſe Plinius, amurca pura, & ſine ſale ſpargere deinde ſarrire. Aquam niuis non modò ſitim extinguere, ſed & illam vehementius augere phyſici tradunt: Illud tamen peculiare habere commodi, vt Vermes in ſegetibus naſcentes perimat. Varro apud [e] Plinium cæpam, quæ ſale & aceto piſta eſt arefactaq; Vermiculis non infeſtari autor eſt. Danda ſeplaſiarijs diligenter opera eſt ne emant coccum infectorium, aut granula radicis pimpinellæ, è quibus Vermes egreſſi ſunt, qui tantum corticem relinquunt. Vbi autem integra hæc ſibi comparauerint, pingui ſucco, aut butyro inungenda erunt. ita enim ne ex hiſce animalia naſcantur, prohibetur.

[d] Lib. 18. cap. 17.

[e] Lib. 20. cap. 5.

B DE TEREDINE. Cap. V.

AEQVIVOCA. SYNONYMA, ETYMON.

DE ijs, qui in lignis oriuntur Vermibus, conſequens eſt vt dicamus, hoc eſt de Teredine. Hæc vox pro vrbe Babyloniæ, in qua mures, qui ferrum diſſecare dentibus poſſunt, apud [a] Ælianum ſumitur, pro Verme autem apud [b] Plinium veſtes terente & erodente: ſic enim de prætextis Seruij Tullij loquitur: Mirumq; fuit nec defluxiſſe eas, nec Teredinum iniurias ſentiſſe annis quingentis ſexaginta. Abſyrto verò in Hippiatria Τερηδόνες ſunt etiam Lumbrici equorum. Nec non oſſium τερηδὼν eſt, de qua Gorrhæus, τερηδὼν caries, eſt reſo-
C lutio continuitatis in oſſe, ab eroſione facta, cuius cauſa eſt humor acutus, & acris, in oſſe putreſcens, ipſumq; exulcerans. Sed initio quidem hoc malum reducitur, ad aliud ægritudinis genus, & oſſis aſperitas potiùs, quàm caries nominatur. Maiore autem facto foramine, & quodam veluti ſinu vno, vel vario apparente, τερηδὼν dicitur. Idem vitium σφάκελος dicitur: Latinè autem caries appellari poteſt. Sed peculiariter Teredo de ijs Vermibus dicitur, qui in mari ligna terunt, & terebrant, vt docet Theophraſtus: συγγίνεται τερηδὼν ἀλλ' ἢ ἐν τῇ θαλάττῃ. ἔστι δ' ἡ τερηδὼν τῷ μὲν μεγέθει μικρὸν, κεφαλὴν δὲ ἔχει μεγάλην καὶ ὀδόντας. Alioquin Teredines generalius, quorumuis lignorum ſunt: ſic enim [c] Plutarchus: Σκώληκες ἐν δένδρεσι καὶ τερηδόνες ἐμφύονται ξύλοις κατὰ σῆψιν ὑγρότητος ἢ πέψιν. Et Vitruuius Meridianæ regiones in naualibus propter æſtus, cariem, Tineam, Teredines, reliquaq; beſtiarum nocentium genera, procreant, alendoq; conſeruant. Heſychio quoq; τερηδὼν σκώληξ ὁ ὢν ἐν ξύλῳ, Suidæ σκώληξ ξυλοτρώκτης ὁ ὢν ἐν ξύλῳ, Vermis qui in ligno habitat, & ipſum rodit. Ex quo etiam probare quis facilè poſſet, vocem Latinam hanc, ipſos Latinos à Græcis mutuaſſe: quamuis Teredo apud Latinos dici à terendo putetur. ἄθριψ in vulgari lexico exponitur Vermiculus, vt Coſſus, Tinea, Teredo, ſed perperam pro θρὶψ, quod præ-
D terquam, quòd apud Heſychium ſignificat γλίσχος φειδωλὸς, tenax, parcus, etiam Vermem ſignificat, & peculiariter eum, qui ligna erodit, in terra præſertim. Ρόμοξ in Lexico vulgari exponitur Vermis ligna erodens. Ἴψ Vermis lignum corrodens, εἶδος σκώληκος ἐγγινομένου ἔνδον ξύλου, vt Heſiodi tradit Scholiaſtes. Hebræis Teredo dicitur עש haſch. Italis Tigne Verme generato nel legno che lo rode, item Tarme. Gallis Teigne, Vere qui s'engendre dans le bois. Hiſpanis el Guſano cheroe la madera. Germanis ein holtzvuorm. Belgis een houdtvvorm. Polonis Roback drzevvo voierczaci. Hungaris Zu. Anglis à vuorme that cateth vvoode.

[a] De Anim. 17. cap. 17.

[b] Lib. 8. cap. 48.

Caries q. d.

[c] Sympoſ. 2. prob. 2.

 E

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

QVATVOR ſunt genera apud Plinium materiem cæſam infeſtantium Vermium. Teredines, capite ad potionem grauiſſimo, rodunt dentibus perforantq; robora vel ſono teſte. Hæ tantùm in mari ſentiuntur, nec aliam putant Teredinem propriè dici. Terreſtres, Tineas vocant: Culicibus verò ſimiles Thripas. Quartum eſt & è Vermiculorum genere. Tria tantùm genera poſuit Theophraſtus, quando inquit. Quæ mari putreſcere aptæ ſunt, erodi à Teredine ſolent (Teredo enim non niſi in mari enaſci poteſt) quæ autem Terra Vermiculis, quos Σκώληκας vocant, & ijs quos Thripas: eſt autem ipſa Teredo corpore parua, capite magno, & dentibus. Qui verò Thripes dicuntur, Vermiculis ſimiles conſtant, quibus paulatim materies perforatur. Quos Theophraſtus σκώληκας, καὶ θρῖπας dixit, Theodorus Gaza Vermiculos & Tineas vertit. Plinius Tineas & Thripas vocauit, ſed Culicibus ſimiles. Θρῖπες etiam Vermiculos ſignificare videntur, qui radices ſiccas erodunt: vnde & radices θριπώδεις dicuntur apud Theophraſtum. Autor de natura rerum Teredinem deſcribit Vermem ligni, caput habentem rubeum; & corpus album, ſucceſſione lignum perforantem, & illud in puluerem redigendo domum ſibi exædificantem, lignumq; conſumendo ſe purificantem, & in puluerem illud eijcientem. [a] Bartholomæus Anglicus his verbis Teredinē deſcribere videtur: Vilis, inquit, & mollis eſt Vermiculus, & rotundus: ſubtilia & gracilia ſunt eius extrema, & media groſſiora, occultè mordet arborem, & conſumit, plus ore, quàm pedibus ſe trahit; vilis eſt & flexibilis, & exanguis. Serpere Teredinem ſcripſit [b] Agricola, carere enim non modo pennis, ſed etiam pedibus; Verùm eā cui color æneus ſub lignis putridis, & naſci & latere, ac plerunq; iuxta Scolopendram inueniri: craſſitudinem ipſi eſſe minimæ pennæ anſerinæ, qua vtimur, cùm ſcribimus, longitudinem eſſe Scolopendræ, ſed teretem. Sed hanc Teredinem, quamuis ſub lignis putridis naſcatur, arbitror diuerſam eſſe ab ea, quam Theophraſtus, & Plinius deſcripſerunt, cùm hi ſuam in mari, & lignis produci ſcribant, ille verò, in ligno prope terram putrefacto, latereq; ſub terra aliquo tempore. [c] Plinius quoq; binis in locis ſuæ Teredini dentes tribuit, ad perforanda robora, hîc verò Agricola de dentibus nullam mentionem facit. Itaq; Teredinum quatuor genera conſtituo, vnum Plinio, & Theophraſto ſuperiùs propriè dictum Teredo, alterum verò Vermiculus dictum, tertium Thips, quartum Coſſus, quem quidam aiunt eſſe Vermem multipedem in lignis. Obſeruaui Vermem palmi longitudine in ligno naſcentem, colore album, figura ferè Erucæ vitis ſylueſtris ſimilem, linea in dorſo à capite ad caudam vſq; conſpicua, more Erucarum repentem ferè, vndecim inciſuris conſtantem, in ſingulis lateribus punctulis quibuſdam colore caſtaneis, ore nigro ex duobus veluti introrſum ſe curuantibus dentibus confecto, qui admodum conſtringebantur: pluſculis propè os pedibus; ex ore ſuccus quidam viſcidus lentusq; emanabat. Hunc igitur Vermem Coſſum album exiſtimo; nam & alius mihi innotuit colore à prædicto differens, nimirum niger, cuius iconem ſuperiùs inter Erucas inuiti dedimus.

Margin notes: Teredo propriè quid. — [a] Lib. 18. cap. 114. — [b] Lib. de ſubter. anim. — [c] Lib. 11. cap. 2. — Coſſi deſcriptio. — F — G

VICTVS. LOCVS. GENERATIO. H

Coſſorum victus.

COSSI è robore maximè naſcuntur, farinaq; ſaginantur, ſicq; altiles fiunt. Natura Teredini potiſſimùm è ligno cibatum fecit. In orientalibus partibus pauca ligna Vermes generare, autor de natura rerum teſtatur. In partibus autem Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Hiſpanię ferè omnes excepta quercu & tilia. Vincentius ex eo autore pro miraculo ponit, buxum, & albam ſpinam, quæ ferè arborum duriſſimæ ſunt, Vermes generare, Tiliam verò arborum tenerrimam, quamuis eius ligna in ſicco ſeruantur, à Vermibus eſſe innoxiam perpetuò. Et Plinius affirmat tiliarum vtriuſq; tam maris, quàm fœminæ materiem Teredinem non ſentire, quamuis foliorum corticiſq; ſuccus dulcis exiſtat. fugiunt autem tiliam

Vermes

A Vermes ob odorem,odoratum enim eius eſt lignum,magiſq; maris, quàm fęminæ, quamuis vtriuſq; ſit nodoſum. In buxo autem durities naſci Teredinem prohibet, in alijs amaritudo, vt in cupreſſo. Tradit Theophraſtus,[a] Pliniuſque etiam abietem,circa germinationes [a] *li.16.c.41.*
decorticatam aquis inoffenſam durare. Patuit,inquit [b] Theophraſtus id apud Pheneum Ar- [b] *Hi.5.c.5.*
cadiæ, cum obſtruſis faucibus campus in lacum redundauit, tum enim ductis pontibus ex abiete, cum amplius extumeſceret aqua, alijs ſuper alijs fabricatis,poſtea extruſis obturamentis,vnda erupit,diſceſſitq; vniuerſa materies incorrupta comperta, ſed fortè, caſuq; innotuit. In Tylo autem Arabiæ inſula materiam eſſe affirmant, ex qua naues ædificant, quæ mari incorrupta penè perduret:quippe cùm annos pluſquam ducẽtos demerſa immunis ab omni offenſa ſeruetur. Extra aquam diuturna quidem eadem eſt,ſed non tantundem:ocyus enim putrere incipit. hæc Theophraſtus. Sunt arbores in inſula Hiſpaniola dicta proceræ magnitudinis, præſertim citreæ, ex quarum tabulis Indi naues conficiunt,vt ſua amaritudine Colubrularũ peſtem arceãt. Haſce Colubrulas Petrus Martyr Bromas appellat, Vermes in lignis nauium naſcentes eaq; perforantes, vt vndequaq; veluti ſpongiæ foraminibus naues ſcatere videantur. Infeſtiſſimum animal Indicis nauibus, præſertim vbi mare eſt cœno-
B ſum.[c] Plinius de adipe arborum loquens,mollis inquit,ac peſſima pars ligni etiam in robo [c] *li.16.c.38*
re facilè putreſcens Teredini obnoxia.[d] Idem etiam mora celerrimè Teredinem ſentire ſcri [d] *li.23. c.7.*
pſit. Concedo robur Teredini obnoxiũ, cùm ſcribat Theophraſtus in mari huius materiem putreſcere, quamuis defoſſam in aquis, & fluuijs dulcibus immunẽ à putredine dicat,& ob id naues ex hac materie fluuijs lacubuſq; condi. Nego tamen, quod de moro tradit Plinius:
eam enim [e] Theophraſtus ſcripſit, ex reliquis arboribus æternam potiſſimum validamque [e] *lib.5.Hiſ.*
poſt cupreſſum,ac thuyiam exiſtere.Nux quoque Euboica nequaquam putreſcit.Dicunt,& *cap.5.*
pinum pluſquam abietem corrodi à Teredine poſſe:hãc enim eſſe amaram,pinum verò dulcedinis nonnihil habere, eoq; magis, quo fuerit tæda refertior. Tradunt item & laricem in maritimis nauibus obnoxiam Teredini; & omnem materiam Teredinem ſentire affirmant præterquam oleaſtrum atque oleam, quas amaritudinis cauſſa neque Teredo neque Tinea rodit.Vermium autem autore Theophraſto,qui naſci in materie ſolent,alij putreſcente ipſa
materia generantur,alij parientibus alijs Vermibus.Pariunt enim,vel in cæſa materie Ver- Generatio.
mes, quemadmodum in arboribus, qui Ceraſtæ vocantur: cùm ſcilicet tam eroſerint,quàm excauerint, vt ſe circum agere poſſint. Plutarchus in ſympoſiacis probans natura priorem
C eſſe vim generandi, in arboribus, & lignis Teredines naſci tradit humoris putrefactione, & concoctione. Hic autem humor inutilis eſt atque redundans, qui generari ſolet cæſa materie, cùm arboris innatus calor pinguèque humidum abſumptum eſt. Vnde non mirum eſt
Vermium in arboribus naſcentium duplicem cauſam Theophraſtum aſſignaſſe, vulnus, & Vulnus, &
ſitim; vulnus ſcilicet,quod πληγω appellat,& ſitim.nam ex vulnere fit apertio,& exemptio ſitis arbo-
ſucci pinguis,& primigenij,ſiue naturalis,admiſſiò verò peregrini,ſcilicet ſubeunte aëris hu rib.Vermes
mido,ſeu & ſitim in cauſſa eſſe,cur arbores putreſiãt, declarat exemplo lignorum ſiccorum ingenerãt.
qui omnem humorem naturalem amiſere, peregrinũq; admiſere: quia rara ſunt ſicca ligna. Itaq; ſeſe aër facilius induit in laxa ſpacia.ſub Luna magis,quia tunc aër humidior: ſub Sole citius,quia extraneus calor validior.

MORALIA.

D DAVID tenerrimo ligni Vermiculo comparatur: quòd Vermiculus ligni tener quidem, & fragilis, ac modicus appareat, fortiſſimus tamen lignum terebrat, & conſumit. Sollicitudines ſuaſque curas atque remorſus animi
Teredini comparat [a] Ouidius. [a] *Lib.1. de Ponto.*

Eſtur vt occulta vitiata Teredine nauis
Aequoreos ſcopulos,vt cauat vnda ſales
Sic (inquit paulò poſt) *mea perpetuos curarum pectora morſus*
Fine quibus nullo conficiantur habent.

DENO-

E

DENOMINATA.

Τερηδονίζομαι à Teredine infeſtor, Teredinis iniuriam ſentio, vt loquitur Plinius. Dioſcorides de Sycomoro, ταχέως δὲ τερηδονίζεται ὁ ὀπὸς, celerrimè Teredinem ſentit ſuccus iſte. Θριπόβρωτος, & θριπηδέστος corroſus, & exeſus à Vermibus θρίπες nominatis; vtrumque apud Heſychium exponitur ὑπὸ θριπῶν βεβρωμένος; quos θρίπας, & ipſe dicit eſſe τοὺς ἐν τοῖς ξύλοις ὄντας. ſed vtroq; Theophraſtus vtitur, licet poſteriore frequentius. Notandū verò & Syneſium dicere θριπηδέστατον, & θριπηδέστατα pro θριπηδέστον, & θριπήδεστα: itemq́, Lucianum θριπηδεστάτοις pro θριπηδέστοις. Si enim ſuperlatiuus eſſet gradus, Syneſius in priori loco dicere debuiſſet θριπηδεστάτην, vel potius θριπηδεστοτάτην, vt annotat autor Theſauri linguæ Græcę. Affertur verò & θριπαιδής ex Theophraſto, pro putreſcens Vermibus obnoxius locus eius libri, vbi de platyphyllo quercus genere agit, hoc ſe habet modo, φαῦλον δὲ καὶ εἰς τὸ κάειν καὶ ἀνθρακεύειν, καὶ θριποδέστατον μετὰ τὴν ἀλίφλοιον. Sed hîc aliquis meritò ſuſpicetur mendum ſubeſſe, legendumque θριπηδέστατον. F Θροπόφαγος, Vermibus lignorum veſcens. Coſſutia familia olim Romę, vt ditiſſima, ita etiam nobiliſſima, & ordinis equeſtris, vt quidam volunt, nomen à Coſſis Vermibus ob rugoſitatem corporis deſumpſit. Coſſi enim ab antiquis dicebantur natura rugoſi corporis homines, à ſimilitudine Vermium ligno editorum, qui Coſſi appellantur; ſic Feſtus Pompeus.

Coſſutia familia vnde dicta.

PROVERBIA.

Aquila Thripas aſpiciens.

Αἰετὸς θρίπας ὁρῶν Aquila Thripas aſpiciens. De magnis dicitur hoc prouerbium, qui puſilla negligunt. Eſt θρίψ, vt inuenitur in commentarijs Græcorum, auiculæ ſpecies quæpiam minutiſſima, quam Aquila cum videat, vt eſt oculatiſſima, haud tamen dignatur perſequi, vtpotè prædam vnguibus ſuis parum dignam. Verùm dubitabat adagiorum autor hîc legi mendosè; cùm Thripes Vermiculi ſint genus lignum erodētis. de quo, & hocce extat adagium apud Diogenianum, Κακὰ μὲν θρίπες, κακὰ δὲ ἶπες. id eſt, Mala quidem Thripes, mala rurſum Ipes, de duplici malo dici ſolitum, vt non magni referat vtrum elegeris. G

VSVS IN MEDICINA, ET ALIIS.

COSSES (nam & ſic quoq; nominātur pręgrandes roborum Vermes, aliarumq́; arborum) ſanant vlcera omnia: nomas verò combuſti, cum pari pondere aniſi, & ex oleo illiti. Marcellus Empiricus vlcera, inquit, in capite ſanant Vermes, qui in arbore caua, vel putrida naſcuntur triti, & in panno impoſiti. Ijdem Vermes combuſti, & cum anezo pari pondere triti, & impoſiti ſanant etiam carcinomata. Vermes ex arboribus rubri, exulceratis, & ruptis auribus præclarè medentur. Coſſes quoq; in menſis fuiſſe appoſitos antiquitus ex hiſce [a] Plinij verbis liquet: H „ Iam quidem & in hoc luxuria eſſe cœpit; prægrandeſq; roborum delicatiore ſunt in cibo, Coſſos vocant: atque etiam farina ſaginati hi quoq; altiles fiunt. „ Cœlius Rhodiginus prodidit Phryges, ac Ponticos, Vermes albidos obſeſoſq́, capite nigricāte, qui è carioſis promuntur materijs, inter delicias habuiſſe, & luxuriam fuiſſe, qui xylophagia commederit. Idem fortè de Indorum rege prodidit Aelianus, quando inquit: „ Indorum rex ſecundis menſis, & bellarijs non iiſdem delectatur, quibus Græci, qui palmarum pumillarum fru- „ ctus expetunt. At ille Vermem quendam in planta (quadam) naſcentem, ſecundis menſis „ igne toſtum adhibet, ſuauiſſimum quidem illum, vt Indi aiunt, & eorum qui guſtauerunt „ nonnulli aſſerunt. Hæc Aelianus. „ Narrat Iohannes de Mondauilla eſſe in quadam inſula Talache dicta Vermes ſimiles ijs, qui in lignis putridis exiſtunt, hoſque principibus in menſis apponi.

[a] lib.17.c.24

DE

A

DE LVMBRICIS TERRESTRIBVS. Cap. VI.

SYNONYMA.

LVMBRICOS terreſtres voco, quos Græci γῆς ἔντερα, & hos imitati Latini Inteſtina terræ vocant. Manardes vulgò apud ſuos Oniſculos, & Niſculos dici ſcribit. Auicennæ Charatan. In Epigrammatibus Græcis Δρῖλος dicitur Lumbricus; alij βδέλλας hoc eſt, Hirudinem ſignificari volunt Eleorum lingua; nonnulli cœcum. Ἀλλάνται quoque Heſychio ſunt γῆς ἔντερα Inteſtina terræ: ſed addit quoſdam interpretari Σφῆκας, id eſt Veſpas. Bran-
B ſelſius in ſuo lexico medico Vermes terrenos Gaphagas appellari Siculorum lingua ſcribit, deducto nomine παρὰ τὸ γαῖαν φαγεῖν, nam terram comedit. Lumbricus quoque apud Larinos ſcriptores pręſertim agriculturæ Inteſtina terræ nuncupantur: & apud medicos per oleum Lumbricorum id intelligitur, quod ex hiſce conſtat Vermibus confectum eſſe. Italicè dicuntur Lumbrici: Hiſpanicè Lumbrizes. Gallicè Vers de terra. Germanicè Eert Vvurm, Melet, ode Regenvuurm, Belgicè Piervuuorm, aut, Regenvvuorm. Polonicè Gliſti. Hungaricè Galisza. Anglicè Vuormes offe eth or in mants bodij.

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

LVMBRICORVM terrenorum duo potiſſimùm inuenio genera, vnum dictum ſimpliciter Lũbricus, alterũ Aſcaris; Lumbricus tereſtris in corpore
C humano naſcẽti ſimilis, magnitudine, colore interdũ ſubalbido, interdũ ſanguineo: Hic pluuijs cadentibus ſubitò è terra prodire ſolet. Vnde cõcinnè Euclio apud [a] Plautũ ſolicitus de aula auro referta Strobilũ ſeruũ, ſic alloquitur: [a] *In Aulularia.*

Foras, foras Lumbrice qui ſub terra erepſiſti modo
Qui modo nuſquam comparebas, nunc autem cum compares, peris.

Strobilum autem ſeruum Lumbricum appellat Euclio, quòd ille non antea in illo loco ab eo viſus, ex ara ſubitò emerſerit, in qua aſſidebat, quemadmodum Lumbricus repentè humido cœlo exiſtere ſolet. Aſcarides prodidit Agricola Vermes paruos nõ vnius, & eiuſdem coloris: nam alios candidos eſſe dicit, alios luteos, alios nigros; ſæpiuſque aratro excitari: reperiri etiam plures, in vnum aliquem locum congregatos. Hi vaſtant ſata: etenim validas ſegetes radicibus ſubſectis enecant. Aiunt quidam Vermium omnium illos maximè ſegetibus nocere, quos in quibuſdam Italię locis Zaccarolas appellant, craſſos, longos paulòminus digitum, hos, quum maximè ſint natura frigidi, nũquam è terra prodire, ſed quantò aër eſt calidior, tantò magis ad terræ ſuperficiem aſcendere. Aſcarides terreſtres.

D

LOCVS, VICTVS, GENERATIO.

OLYMPIO apud Plautum fortè rudiori cuipiam perſuaſerit; Lumbricos terram edere, quòd Chalino dixerit.

Poſt autem niſi ruri tu eruum comederis (ita legit Lambinus.)
Aut quaſi Lumbricus terram.

Sed per terram non intelligit puram, ſed ſuccum terræ pinguem. Quæ ratio eſt, quòd non omnẽ terrã, hoc eſt, tenuem, ſterilẽ, arenoſam, & lapidoſam, ſed tãtùm glareoſam, pinguem, & argilloſam, ac humidam amet. Vnde Anglia plurimos alit Lumbricos, quod ſit regio humidiſſima. Radices plantarum, quibus dulcis eſt ſuccus, depaſcuntur;

ſcuntur; quapropter intra graminis vulgaris radices frequentiſſimas offendi. Tota hyeme E ſub terra latent; temporeque verno è terræ viſceribus primùm prodeunt. Sed quomodo generantur? Naſci è ſucco terræ ſcripſit [a] Gaudentius Merula; ergo per putredinem terræ humidæ, quæ horum animalculorum in ſe principia continent: hic autem humor non ſalſus, aut acer, aut amarus eſſe debet, ſed dulcis, vnde per pluuias, & imbres generantur, quòd binis in locis teſtatur [b] Lucretius, vno in loco diſputans, ex inſenſilibus gigni ſenſibus prædita, ſic canit:

[a] lib. 3. memor. c. 19.

[b] Lib. 2.

Illud in his igitur fœdus meminiſſe decebit,
Non ex omnibus omnino quacunq; creari res,
Senſilia extemplo, & ſenſus me dicere gigni:
Sed magni referre ea primum quantula conſtent,
Senſile quæ faciunt, & quæ ſint prædita forma:
Motibus, ordinibus, poſituris, deniq; quæ ſint:
Quarum nil rerum in lignis, glebiſq; videmus.
Et tamen hæc cum ſint quaſi putrefacta per imbres F
Vermiculos pariunt, quia corpora materiai
Antiquis ex ordinibus permota noua re,
Conciliantur ita, vt debent animalia gigni.

Et rurſus alibi hos poſuit verſus.

Quatinus in pullos animaleis vertier oua
Cernimus aliituum, Vermeſq; effervere, terram
Intempeſtiuos cùm putror cœpit ob imbres.

Nec ab hac ſententia abfuiſſe viſus eſt [c] Nicander, dum ait, Lumbricos hoſce terra ali imbre humectata: Nam ſcytalem ſerpentem ab Amphisbæna diſtinguens, ſic canit:

[c] In Theriaca.

Στελεῆς πάχετος, τῆς ἕλμινθος πέλει ὄγκος,
Ἢ χαὶ ἔντερα γῆς, ὅια τρέφει ὄμβριμος αἶα. id eſt.
Manubrij ligonis latitudo; longitudo verò ei quæ Lumbrico;
Aut terræ Inteſtinis, quæ imbribus irrigata terra alit.

Coitus eorum.

Nos quandoq; ipſos è terra prodeuntes coire offendimus. Coeunt autem non veluti ſerpentes complexu mutuo, ſed tangunt ſe tantummodo, plus quàm dimidia ferè corporis parte, G atque ita arctè ſibi inuicem adhærent, vt non niſi pedum duriuſculo calcatu, & trictione abſiſtant; videtur autem vterq;, cùm coeunt, vnus Lumbricus, in medio corporis paulò craſſior cęteris. Hoc itaque modo fit horum coitus. Franciſcus Maſſarius diſputans de anguillis an generent coeantúe, an verò omnes è putredine limi ortum ducant, videtur accinere ex
Lumbricis eas oriri: videntur inquit (anguillę) nonnullę habere facultatem gignendi, quòd ,,
in aliquibus Lumbriculi fiant: his generari anguillas creditur, quod error eſt: ſed certè ex his ,,
prodeunt, quæ terrę Inteſtina vocantur, quæ ſponte in luto humeſcenteq; humo prouenîût. ,,
Iam aliæ abſolui ex his viſæ ſunt; aliæ ſcalptis diſcerptiſque intus apparuerunt, quòd alibi ,,
etiam dixit (Plinius.) Non igitur anguillæ ex ſordibus corporum earum, ſed Inteſtinis terrę ,,
generantur. Huc vſque Maſſarius, qui eam opinionem ex Ariſtotele hauſiſſe videtur; quan- ,,
do inquit; Quæ autem Inteſtina terræ vocantur Vermis habent naturam, in quibus corpus ,,
anguillarum conſiſtit. ,,

MORALIA.

H

VERMES terreni in latebris terrę deliteſcunt, animantibus alijs, quę cęlo, terra, marique continentur, viribus longè inferiores. Præterea à prætereuntibus facilè conculcantur, ſi prodeant in lucem: omnino tam vile animal eſt Vermis: vt vix liceat ignobilius aliud excogitare. Quo magis gratos nos eſſe conuenit Chriſti morte ſeruatos, in qua ille tam miſerè à Iudæis eſt deiectus, & omnium ludibrio expoſitus, vt non potuerit preſſiùs deprimi. Itaq; in hanc ſentẽtiam rectè per prophetam hũc ſtatum rerum, verbis huiuſcemodi explicat Dominus. Ego autem ſum Vermis, & non homo, opprobrium hominum, & reiectamẽtum plebis. Omnes videntes me, deriſerunt me. Homerus Harpalionem cadentem Vermi aſſimulat, cùm aufugiens inter ſocios à Merione ærea ſagitta in coxa vulneratus eſſet: canit enim.

Μηριόνης δ' ἀπιόντος ἵει χαλκήρε' ὀϊστόν
Καί ῥ' ἔβαλε γλουτὸν κατὰ δεξιόν, αὐτὰρ ὀϊστὸς

Αντικρὺ

A *Ἀντικρὺ κατὰ κύςιν ὑπ' ὀςέον ἐξεπέρησεν.*
Ἑζόμενος δ' ἐν κατ' αὖθι φίλων ἐν χερσὶν ἑταίρων
Θυμὸν ἀποπνείων, ὥς τε Σκώληξ ἐπὶ γαίῃ
Κεῖτο ταθείς, ἐκ δ' αἷμα μέλαν ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν. id est.
Meriones autem in abeuntem miſit aream ſagittam,
Et vulnerauit coxam ad dextram, ac ſagitta
E regione per veſicam ſub os penetrauit:
Reſidens autem illic charorum inter manus ſociorum
Animam efflans, tanquam Vermis ſuper terram.
Iacebat extenſus: ſanguiſq; niger effluebat, tingebat autem terram.

Ecce comparationis humilitatem, qua videtur etiam cadentis ignobilitas ſignificari. Aliàs enim de Heroibus magnanimis morientibus dicit *σφαδάζειν*, *βρύχειν*, &c. hoc eſt, ſyderari fremere, ſeu ſtridere. Hic verò Vermi aſſimilatur Harpalion, homo fortaſſis non tanti, vt rei grandiori cadens conferretur. Eius ſanè imbecillitas in eo fuit manifeſta, quòd læſo Atridæ ſcuto haſta cominus, transfigere tamen illud non potuerit.

B

PRÆSAGIA:

LVMBRICOS terræ ſi humum quaſi terebello pertundant, affatimque foras erumpant, pluuias præſagire antiqui deprehenderunt. Nam terra ab auſtro, & aëre vaporoſo impercept ibili motu affecta, imbuta & madefacta, perfacilem Lumbricis, teretibus exiſtentibus, viam facit, & vliginoſum, ac humidum alimentum illis larga manu ſurſum exhibet; quod vt capiant, è terræ penetralibus prodeunt. Anno 970. quo Romualdus Sergij filius ex Rauennati nobilitate iuuenis monachus eſt allectus ad archiepiſcopatum Rauennæ maxima Vermium ſub terra latentium peſtilentia, mox frugum omnium inopia laboratum eſt, vt refert Carolus Sigonius, in ſuo opere de Regno Italiæ.

Pluuiæ ſignum.

Sterilit. anni.

C

APOLOGVS.

DE Vulpe, & Verme eiuſmodi fabellam texuit Aeſopus, perſuadens omne verbum inane eſſe, niſi præſto experientia adfuerit. Qui ſub cœno (inquit) cælabatur Vermis ſuper terram egreſſus, dicebat omnibus animalibus, medicus ſum medicaminum doctus, qualis eſt Pœon deorum medicus. Et quomodo, ait Vulpes, alios curans, te ipſum claudum non curas.

VSVS IN MEDICINA.

SCRIBIT [a] Plinius terrenorum Vermium cinere præſtari, ne caneſcant capilli, ſi oleum admiſceatur. Idem laudauit hiſce verſiculis Q. Serenus:

Lumbrici quoque terreſtres miſcentur oliuo.
Et iuuenem præſtant rediuiuo flore capillum.

D Quos verſus commentans Gabriel Humelbergius Rauenſpurgenſis: Lumbrici inquit multis, ac varijs morbis commodi temperatæ inter frigus, & calorem adurentem qualitatis, & qui humores vnde pili gignuntur, tum ſuccreſcendo augentur vitiatos, & locum iam occupantes citra vtilis circumfluentis abſumptionem, digerendo diſcutiunt, & influentes inhibent atque pilorum originem corroborant. Vnde capillo tum gignendo tum augendo, tum flauo & pulchro colore tingendo ſunt idonei. Morbo quoque regio reſiſtunt Vermes terreni, in aceto mulſo, cum myrrha poti, teſte [b] Plinio. Citat ex Auicenna Roſa Anglica Lumbricos terreſtres exſiccatos ad pondus drachmæ vnius ſumptos cũ ſero clarificato, vel aqua endiuiæ ſtatim clarificare icteritiam. Ad ſanguinis fluxiones in vulnere ſtomachi quoque propinantur, cum oleo triti clauos pedum tollunt: cum aceto ſacro igni perbellè medentur, vt tradit Mizaldus. Ex oleo coctos aurium dolores mitigare ſcripſit [c] Apollonius apud Galenum: Q. Serenus loco olei adipem anſerinum admiſcet, ad obtuſum auditum:

[a] li. 30. c. 15

[b] li. 30. c. 11

Ad icterũ.

[c] Lib. 11 de ſimpl.

Si vero

Si vero obſtruſa ſenſus morietur in aure E
Lumbricos terræ, ſeuumq́; ex anſere rauco
Excoque: ſic veterem poteris depellere morbum.

Perniones, ſi adſint vlcera putrida, Vermium terrenorum cum oleo vetere fauilla ad cicatricem perducunt cera addita. Omnibus vulneribus, præſertim neruorum, conducunt Vermes terreni triti, & impoſiti. Ex Vermibus neruoſis partibus glutinandis eiuſmodi compoſitionem ſcribit Hollerius; vtriuſq; ſymphyti, cynogloſſi, piloſellæ, vtriuſq; plantaginis ana manipulum vnum, Vermium terreſtrium libram dimidiam, trita omnia macerentur ſeptem dies in olei ſeſquilibra. Deinde cocta leuiter excolentur: expreſſo ſucco miſce ſeui arietini purgati libram vnam, picis naualis ſelib. picis Græcæ quart. 1. ammoniaci, galbani, opopanacis, therebinth. ana vnciam vnam, Thuris, maſtiches ana vnciam ſemis, macerata pingula in aceto, & ſoluta cæteris vniantur. Vermium terrenorum cinis oſſa fracta ſolidat, etiam oſſa
[d] li.30.c.13. extrahit autore [d] Plinio. Q. Serenus canit:

Exeſos autem dentes ſi fortè quereris,
Prodeſt, & puluis Lumbrici corpore toſto.

Dioſcorides cum anſerino adipe infundit affectis auribus, decoctos autem cum oleo, in con- F
trariam cum melle aurem inſtillat ad dentium dolores. Valent & aduerſus morſus ſerpen-
[e] Lib.30.c.8. tum, & Scorpionum. Terreni Vermes inquit [e] Plinius, bibuntur ex vino paſſo, ad cõminuen-
[f] lib.30.c.9. dos calculos. [f] cinis eorundem ita, vt tertio die ſoluatur ſummas ad podagram vires habet; alij ex cerato & roſaceo oleo illinunt podagræ, alij ipſos aceto melliſq; cyathis tribus immiſcent, & imponunt, pedibus antè roſaceo perunctis. Id remedij aliquoties à quibuſdam expertum, & comprobatum, nec mirum cum inflammationes doloreſq; mitigant, quæ duo ac-
[g] li.30.c.14. cidentia præſertim poſterius perpetuo podagræ articulorumque doloribus adeſſe ſolent, [g] Plinius inquit Vermes terreni illiti in ceruices, & ſcapulas, ne nerui doleant, præſtant. Grauidis ſecundas pellunt in paſſo poti. Iidem per ſe impoſiti mammarum ſuppurationes concoquunt, & aperiunt extrahuntq́;, & ad cicatricem perducunt. Lac deuocant (ſic vertit Plinius, quòd Græci καταπτῶαι) pori cum mulſo. Quæ omnia Dalechampius Iulis adſcribit Vermibus, quos ſic vocat Numenius apud Athenæum. ait enim Iulos Vermes terrenos eſſe Numenij, annotatq́; non modo grauidis, ſed & fœtis, & puerperis ſecundas pellere in paſſo potas. Cęterùm Lumbricos noſtros, vbi poſt partum clauſæ fuerint mammę, doloreq; acer-
bo torquentur, turgentibus mammarum corymbis inungit Q. Serenus. Mirabilis enim eo- G
rum vis prædicatur à Græcis, & Arabibus ad generandum lac in mammis, eò quòd ſit medicamentum experientia cognitum. Hieronymus Mercurialis, vbi lacte nutrices egent, poſt ſublatam febrem vtitur hac confectione, quæ recipit, nucleorum pini, amigdalarum dulcium ana vnciam vnam, ſeminis petroſelini, fœniculi, raparum ana drachmam vnam, pulueris Vermium terræ vino ablutis drachmas duas, ſaccbari quantum ſufficit. Exhibendum ſummo mane ad quantitatem vnius, aut alterius drachmæ, & poſt potetur vinum mediocre, vel brodium caponum coctum cum ſemine raparum, & porri. Vermium capita trita prębet
[h] li. de mor. mul. [h] Hippocrates ad mulierum vterum fœcundandum: quid autem apud eum per Vermes intelligendum ſit, multum dubitatur apud interpretes. Vtitur autem Hippocrates eo in loco vocabulo Græco ἴλλοι. Caluus indefinitè nimis Vermes Eulæos reddidit, alij Vermes in corpore ex putredine naſcentes. Alij ex arboribus collectos. Alij Vermes terrenos Inteſtina terræ dictos, malunt exponere. Poſtrema ſentẽtia mihi magis arridet. nam Vermibus terrenis diureticam etiam vim tribuit Dioſcorides, ſi triti in potu ex paſſo ſumantur. Ad articulorum

Hippocrates explicatus.

Olei Lumbricorum conficiendi ratio.

neruorumque cruciatus, cõficiunt ex eis oleum myropolæ, hac ratione. Imponunt Vermicu-
los in æneum cacabum, & affuſo inde oleo igni ferueſaciunt: quo fit vt paruo momento ij, H
non modo inaſſentur, ſed penitus comburantur, nullo in oleo humore relicto. propterea Andernacus ſic conficit, Lumbricorũ terreſtrium ſelibra in vino albo diligenter eluatur, incoquaturque in olei roſacei omphacini libris duabus, & vini vncijs duabus in vaſe duplici dũ vinum conſumatur, deinde omnia colantur, exprimiturque oleum leuiter, & in vſum reponitur. Mathiolus rectius fieri exiſtimat, cùm vaſe vitreo excipiuntur, & diutiùs calore balnei macerantur, oleo innatantes: nam hoc modo eorum ſuccus elicitur, comburique nequeunt. Præſtat hoc oleum ita paratum, præſertim ſi Vermes roſaceo macerentur, ad podagricorum dolores à calidis defluxionibus prouenientes, inunctis prius locis dolentibus oleo, mox ſuper impoſitis Vermibus in eo elixis, tuſis, admixtiſque cum æquali cerati pondere, quod tetrapharmacum vocant. Ad hæc terreſtres Vermes prius vino albo eloti, ac per ſe abſq; oleo vitreo vaſe excepti, operculato vaſis ore, ne quid expirare poſſit in balneum calentis aquæ immerguntur, tamque diu efferueſcere permittuntur, donec in liquorem oleo ſimilem vertantur.

A tantur. Præferunt quidam hoc, quod maximè præſtat neruorum, & inteſtinorum vulneribus glutinãdis. Quod longè efficacius efficit ſi factitio balſamo aliquo, aut vero ſi reperiri poteſt fuerit admiſtum, aut oleo quod vitreis organis lariſſæ reſina, ſiue abietina lachrima conficitur. Indi è terræ viſceribus Vermes quos eliciunt, Maizi folijs nutriunt, maiores vbi euaſerint, & craſſiores excoquunt illos in ſartagine, & deſpumant, deinde colant, poſtea rurſus coquunt, donec in vnguenti redeant conſiſtentiam. hoc remedio tanquam præſtantiſſimo vtuntur ad ambuſta.

VSVS IN CIBO, ET ALIIS.

EX prædictis quoque Vermibus Indi placentas conficiunt teſte Manarde. Lumbrici noſtri terreſtres apud nos, quòd ſciam, Europæos nullibi, in menſis ponuntur, ſed medicinæ tantùm gratia à quibuſdam expetuntur. Veſcuntur eis plurima animalium. Vt aues nonnullæ, item quadrupedes
B beſtiæ nonnullæ atque piſces. Inter aues præcipuè cornices, & turdi Gallinæque depaſcunt, vnde cum in Anglia magna ſit Lumbricorum copia accidit, vt & cornicum ibidem vbertas reperiatur, vt tradit [a] Polydorus Virgilius. Apud Plautum prouerbij loco hocce habetur. [a] Angl. hiſtor. lib. 1. In Bacchide.

Nunc ab tranſenna hic turdus Lumbricum petit.

Allegoria eſt tracta à tendicula, qua turdi capiuntur: per quam ſignificat Chryſalus ſeruus adferens Nicobolo ſeni litteras, ſenem litterarum lectione captum iri. Eſt autem tranſenna funiculus extentus, qui adhibetur turdis capiendis: Lumbricus verò eſca turdorum, quam dum captant, ipſi capiuntur. Idem quoq; & porcis eſt quandoq; cibus, veluti prodidit [b] Columella de eorum victu loquens. At vbi inquit penuria arborum, & terrenum pabulum conſectabimur, & ſicco limoſum proferemus, vt paludem rimentur effodiantq; Lumbricos atque in luto volutentur, quod eſt huic pecori gratiſſimum. Agricola de ſubterraneis agens talpas quoque eoſdem depaſcere, ac ſub terra quærere ait. Cæterùm quod etiam piſces ijs auidè veſcantur, exemplo nobis eſſe poſcunt piſcatores, qui eiſdem piſces venantur. Hinc Auſonius ad Theonem ſuum [b] lib. 7. c. 9.

C

Piſcandi traheris ſtudio? Domus omnis abundat
Donnotini, tales ſolita eſt oſtendere Gazas,
Nodoſas veſtes animantum Nerinorum,
Et iacula, & fundas, & nomina villica lini,
Colaq; & inſutos terrenis Vermibus hamos.

VT FVGENTVR.

VBI arbores plantare cupias, Vermeſque in terra ſint copioſi, lixiuio quo vtimur ad veſtes lineas purgandas, miſcenda terra eſt, vt occidãtur. Salſa item & aromatica cauent, nec vnquam tangunt ſpontè, ſed coacti contrahuntur, & moriuntur. Aqua in qua canabis ſemina, & folia ſunt incocta, ſi ſuper terram effundatur, Vermes ad terræ ſuperficiem trahit, ſeu odore alliciat illos ſeu expellat; vnde piſcatores ea vti ſolent referente [a] Cardano. Ij qui habi-
D tant in regno Mogor, maximè timent Vermes, ne interficiãtur ab eis quando eunt, ideo ſcopas ſemper ſecum portant, vt planiciem verriant, dum eunt. Sed fortè hi non erunt Vermes terreni, ſed potiùs ſerpentes, quos quandoque ſcriptores Vermes nominare conſueuerunt, aut potiùs Inſecta venenata per terram repentia. Si Vermes ouis cum herbà comederit, ſuadet [b] Vvecxerus, ſanguinis detractionem lancinatis, & apertis ſupra labra venis, & his, quæ ſub cauda ſunt, iuxta ſedem: ſed & hominis vrinam ſeſquiheminæ menſura infundere oportet. [a] 8. De ſubtil. [b] 6. De ſecret.

DE TINEA. Cap. VII. E

ORDINIS RATIO.

EXACTA hiſtoria de ijs Vermibus, qui in plantis, & animalibus oriuntur, conſequens eſt, vt de ijs verba faciam, qui compoſitis ex eis rebus artificio humano naſci ſolent, inter quos principem locum habet Tinea, malum ſanè, quod nec pauperum veſtibus parcat (nam diuitum plerunq; ad horum iniurias armantur,) nec eruditorum laboribus, nam libros erodit. ſola hæc fuit cauſa, cur de Ariſtotelis atque Theophraſti libris, tam varie diſceptetur hoc tempore. Nam Ariſtoteles bibliothecam ſuam reliquit poſt obitum Theophraſto, hic eam tradidit Neleo, Neleus eam Scepſi detulit, ac poſteris dedit hominibus ſanè imperitis, qui libros incluſos, negligenterq; poſitos, in arcula continebant: ac tandē, cum F Attalicorum regum ſtudium ſentirent conquirendorum librorum, eos ſub foſſa quadam occuluerunt, pòſt ſitu, ſquallore ac Tineis labefactatos, & eroſos Appelliconi Tico vendiderunt, vt autor eſt [a] Strabo.

[a] Geogr. 13.

ÆQVIVOCA:

DE Tineis ventris Lumbricis longiſſimis ſuperiùs diximus. Sunt etiam Vermes in Apum aluearibus Apibus noxij. Columella. præterea, vt Tineæ ſi apparuerint, euertantur Papilioneſque enecentur, qui plerunque inter alueos morantes Apibus exitio ſunt. Nam & ceras erodunt, & ſtercore ſuo Vermes progenerant, quos aluearum Tineas appellamus. Tænea verò per diphthongum vittarum extremitates, vt quæ ab infulis pendet. Sumitur quandoq; pro tota vitta. Feſtus propriè dici faſciam ait. Græca enim dictio eſt Ταινία, quam ſic interpretatur Verrius Flaccus, vt dicat eſſe laneum ornamentum capitis honorati. Di- G cuntur etiam Tæneæ lapides apud Plinium, ſub aquis candicantes, in longum porrectos, à faſciarum ſimilitudine. Eſt & Tænea piſciculi genus apud Ariſtotelem, à corporis gracilitate ſic dictum.

SYNONYMA.

TINEA Vermiculus veſtimenta, & cartas libroſuè erodens, à tenendo dicitur, vt vult Iſidorus, quòd in veſtibus, & cartis firmiter hæreat eaque vaſtet. Σὴς Græcis. Italis Tigna, Tignolo. Gallis Teigne. Germanis ein Schabe, Belgis een Motte. Hiſpanis la Tinna de las colmenas polilla. Polonis Mol. Hungaris Molij. Anglis à Mothe, à V vorme y at è atetæ clothes or boocKes.

GENERATIO. H

PLINIVS puluerem autorem Tinearum putat, & ſiccitatem, inquiēs. Idem puluis in lanis, & veſte Tineas creat, præcipuè ſi Araneus vnà includatur. ſitit enim & omnem humorem abſorbens ariditatem ampliat. Hoc & in chartis naſcitur. Petijt hæc Plinius ab Ariſtotile, qui eadem paulò prolixius hunc in modum ſcribit. Quin etiam aliæ generantur beſtiolæ, vt dictum eſt, tum in lanis, & quibuſuis lanificio confectis, vt Tineæ, quæ lanis puluerulentis præcipuè oriuntur: atque etiam magis ſi Araneus vnà includatur. Si quid enim humoris ineſt, hic abſorbens ampliat ſiccitatem. Naſcitur & in tunicis hoc idem Vermiculi genus. Hactenus Ariſtoteles. Non tamen arbitror in quibuſuis veſtibus philoſophum dicere hoc innaſci, ſed tantum in laneis, & ijs præcipuè, quæ ex lanis ouium

conſtant

A conſtant quibus necem lupini dentes intulerunt. Citat enim Bartholomæus Anglicus ex Ariſtotele, & Plinio, lanam ouis deuoratæ à lupo, non modò Pediculis, ſed etiam Tineis obnoxiam eſſe. Cæterùm in lineis (quamuis in charta, quæ ex lino conſtat) nullo modo generantur. Nam linum non corrodit Tinea. Etenim cùm [a] Petrus Apoſtolus in cœnaculo per exceſſum mentis viſione vidiſſet linteum magnum de cœlo ſubmitti, vbi erant omnia quadrupedum, ac ſerpentum genera, deque cœlo vox inſonuiſſet, Petre macta, & manduca: apud patres myſterio id magno habitum eſt, vt linteo ea fuerint viſa. Propterea [b] Diuus Auguſtinus fortaſſe, inquit, quæratur quare linteum erat, in quo erant illa animalia: non vtique ſine cauſſa: nouimus enim quod linteum Tinea non conſumit, quæ veſtes alias corrumpit: & ideo qui vult ad myſterium eccleſiæ Catholicæ pertinere, excludat de corde ſuo corruptionem malarum concupiſcentiarum, & ita incorruptibiliter firmetur in fide, vt prauis cogitationibus, tanquam Tineis non penetretur: ſi vult ad ſacramentum illius lintei pertinere, quo ſignificatur, & figuratur Eccleſia. Hæc ille doctiſſimè atque ſanctiſſimè. Cæterùm cùm veſtis lanea diu in craſſo, & clauſo aëre continetur, potiſſimùm Tinea gignitur.

[a] *Act. apoſt. 10.*
[b] *Hom. 45. ex. 50. Tom. 10.*

B

DENOMINATA.

Σητόκοπος à Tineis pertuſus, ſeu deroſus, vt βυβλάρια σητόκοπα à Tineis pertuſa. At vulgare Lexicon in βυβλάριον tradit Laſcarin voluiſſe intelligi papyrum pertuſam inſtar trabeæ, quæ tundit glebas ſegetis, & frumentorum. Sed cùm ſumma Laſcaris doctrina notiſſima ſit, non bona fide eius interpretationem referri credendum eſt. Ἄσηος Vermibus immunis, vt exponunt quidam. potiùs Tineis carens. Tineoſus dicitur Tineis plenus; vtitur hoc Columella.

MORALIA.

C COMPARATVR inuidia Tineæ, quæ latenter veſtes rodit, quę ſtudium & fructum bonum lacerat, & compactionem vnitatis diſſipat. Tinea quoq; dicitur peccatum originale, veſtis verò caro, qua anima eſt veſtita. Vnde [a] Eccleſiaſtes à veſtimento procedit Tinea, à muliere iniquitas. Vt enim Tinea ex corruptione veſtis gignitur, quæ inſenſibiliter panni ſuperficiem corrodit, iiſque ſpoliat: ita caro noſtra cùm fugit ab Adam corruptibilis facta, & mortalis per eſum pomi vetiti, fuit Tinea peccati originalis generata, quæ veſtem carnis inſenſibiliter, & inuiſibiliter per carnalem concupiſcentiam corrodit pilis, id eſt moribus, & virtutibus eam priuat. Et veluti veſtis in aëre contenta craſſo, nec aëri ventoſo expoſita Tineam generat, animal occultim rodens, nec ſe videri ſinens, cùm ſit ſenſibile. Ita quoque de anima ſtatuendum eſt, quæ quando diu in corrupto aëre, id eſt mundi delicijs dimittitur, & per laborem, & pœnitentiam non explicatur, nec vento tribulationum exponitur, nec puro aëre, id eſt diuina ſcientia exſufflatur, tũc verè in ipſa Tinea, id eſt peccatum, ſeu malum propoſitum generatur à quo ipſa anima per remorſum corroditur, & vexatur piliſque hoc eſt virtutibus ſpoliatur. Et tamen peccatum licet ſenſibiliter noceat, & affligat, tamen haud ſe videre permittit, ab oculis peccatorum. Et ideo ſicut veſtis à Tineis corroſa nihil valet, nulloq; amplius eſt vſui. ſic verè, nec anima perforata à Tineis peccatorum.

Inuidia Tineæ ſimilatur.
[a] *Cap. 42.*

D

PROVERBIA.

Τοὺς σῆτας τρέφειν, id eſt, Tineas alere ij dicuntur, qui neglecta ſitu perire ſinunt. Ductum à veſtibus, aut libris diu reconditis, aut intactis. Vtitur hoc Iſidorus [a] Peluſiota ad Simplicium ſcribens, qui plurimos libros coemerat, nec tamen legerat, aut legebat: eius verba Græca ſe habẽt hunc in modum. Βίβλους ἐπρίω πλείστας, ὡς ἔμαθον. καὶ οἴησαι πλουτεῖν, ἀγνοῶν τὴν ἀνάγνωσιν, ταυτὸν ποιῶν τοῖς τὸν σῖτον κατέχουσι, καὶ τοὺς σῆτας τρέφουσι. καὶ αὐτοὶ μὲν γὰρ, σητῶν μητέρες καὶ τροφοὶ, ὅταν δέδενται, γίνονται. ἢ κέχρησο τοίνυν τῷ χρήματι, ἢ μὴ βλάπτε τὴν παίδευσιν πολλὴν πάντα ταῦτα κωμῳδίαν συνάγων, βιβλιοφόρος ἢ βιβλιοτάφος, καὶ σητοτρόφος καλούμενος, quæ optime hunc in modum à Iacobo Billio tranſlata ſunt.

[a] *Epi. 127*

ta ſunt. Plurimos libros, vt audio emiſti: atq; opinione locuples es, eorum lectionem ignorans, atque idem faciens, quod ij qui frumentum comprimunt, ac Tineas alunt. Nam libri quoque Tinearum patres,& nutricij fiunt cùm vinciuntur. Quare aut opibus tuis vtere, aut ingentem eruditionem ne læde, nimirum hic quoque comicos ſales colligens: dum librorum corruptor, aut librorum ſepulchrum, aut Tinearum altor appellaris: Eodem prouerbio vſus Horatius E

Contrectatus vbi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis, aut Tineas paſces taciturnus inertes.
Aut fugies Vticam.

VT FVGENTVR.

[a] *De re ruſt.* VESTIMENTA ne Tineæ tangant, inquit [a] Marcus Cato, amurca olei decoquenda ad dimidium, ea inungendus fundus arcæ, & extrinſecus, & pedes,& anguli. Vbi ea adaruerit, veſtimenta condito. ſi ita feceris Tineæ F non nocebunt.eaſdem etiam arcet abſinthium veſtibus impoſitum,vt [b] Plinius autor eſt. [b] *li.27.c.7.* pręſtat idem iris ſolo odore, propterea ijs qui pannos vẽdunt frequentiſſimus eius eſt vſus. Ad idem efficiendum aniſi quoque ſemen adfertur à [c] Plinio, [c] *20.c.17.* præſertim ſi contundatur. itemque heliochryſon, quod alij chryſanthemon vocant, odore non ineliganti. Addunt etiam his veteres malum citri, quod medicum vocant intra veſtes repoſitum. eſt enim odoratiſſimum: item puluerem cupreſſi per laneas veſtes reſperſum. Aſari folia decocta expellunt Pulices, & Tineas è veſtibus. Laudant recentiores roſmarini puluerem. Et ſi aliquam partem veſtium iam eroſerint, ſuadet [d] Fallopius eam lauandam eſſe cum aqua, in qua purgata ſunt vaſa, quæ menſis apponi ſolent. [d] *Secret.311* Veſtem à Tineis non attingi, quæ fuerit in funere, [e] Plinius tradit. [e] *lib.28.c.3*

DE VERMIBVS IN LAPIDIBVS ET METALLIS NASCENTIBVS. Cap. VIII. G

SVNT qui affirment in medio lapidum quorundam, ex quibus calx vritur naſci animalia diuerſarum ſpecierum, itemq; Vermes dorſo piloſo, multiſq; pedibus, qui plerunq; fornacibus, in quibus calx coqui ſolet, multùm damni adferre ſoliti ſunt. Contra verò [a] Cæſalpinus [a] *Lib. 1. de metal. c.2.* in fodinis metallorum, ſiue marmorum aliorumque ſaxorum, nunquam viuum corpus reperiri teſtatur his verbis: Nunquam tamen repertum eſt, aut lapides, aut metalla, aut ſulphur corrodi ab animalibus, vt ſolent ligna à Teredine. Reperiuntur autem Vermiculi in terra cœnoſa: quia putredo aquæ materia eſt opportuniſſima ad eorum generationem: & in ſcopulis maris intra lapidum cauernulas reperiuntur animalia quædam, quæ dactilos vocant, oſtrearum medullis ſimilia,& guſtui grata, ex aqua marina nitro labente genita. Hactenus Cæſalpinus. Ego verò quod ad hanc rem attinet nil habeo noui. cenſeo tamen animalia in ſaxis,& metallis reperiri poſſe, quamuis id rariſſimè accedat. H

DE ORIPE. Cap. IX.

ORIPAS vocat Theophanes apud [a] Strabonem [a] *11.Geogr.* Vermes in niue naſcentes. At quia mirum videatur,& vltra humanam fidem credere, animalia in niue,& generari,& viuere; Strabonis verba in medium lubet proferre, aliorumque veterum, qui de his animalibus, quippiam memoriæ prodiderunt. Strabo itaq; ſic inquit. In niue autem glebas congelaſcere aiunt concauas optimã continentes aquã tanquã in tunica: & animalia in ipſa niue generari (vocat autẽ Apollonides Vermes, Theophanes verò Oripas,)& his optimã cõtineri aquam

ruptis

A ruptis autē tunicis ebibi. Eiuſmodi animaliū generationem aſſimilare Culicum ortui, qui ex
metallorū flamma bracteaq; naſcūtur. Ariſtoteles etiam cùm ortus Inſectorū varios diligen-
tiſſimè recenſeret, traderetq; alia ex cognatis animalibus produci, alia ſponte naſci, & ex hi-
ſce alia ex rore ſupra plantarum folia cadente, alia ex luto, & ſtercore putrefacto, alia in li-
gnis, alia in animalium ſuperfluitatibus, alia in alijs, demum dicebat aliqua etiam naſci ex
fæce aceti: quod quia mirum videri poterat, cùm acetum putrefieri non videatur, obiectio-
ni occurrit dicendo, in his etiam quæ minimè ſunt obnoxia putrefactioni animalia naſci, vt
„ in niue, & igne. Etenim, inquit, in his quæ videntur maximè poſſe non putrefieri, animalia
„ naſcuntur. quemadmodum niue in vetuſta Vermes. fit autem vetuſta rubens, propterea, &
„ Vermes huiuſcemodi, atq; hirſuti. Qui verò fiunt ex niue, quæ in tepore inuenitur, magni
„ ſunt & albi. cuncti verò difficulter mouentur. Hæc quoq; [b] Plinius breuiter repetijt, Rur- [b] Lib. 11.
„ ſus, inquit, alia genera Culicum aceſcens natura gignit: quippe cùm & in niue candidi repe- cap. 35.
„ riantur, & vetuſtiore Vermiculi, in media quidem altitudine rutili (nam & ipſa nix vetuſta-
te rubeſcit) hirti pilis, grandiores, torpenteſq;. Huc accedit autoritas ſcriptoris eius libri,
qui de Plantis inſcribitur, Ariſtoteles falsò putatus: hic enim probans plantas in niue non
B reperiri, & qui in ea ſunt amaras eſſe omnes, animaleulorum quoq; naſcentium in niue me-
minit. Ita, inquit, ferè non inuenitur planta in niue. licet in ea viſa ſit nonnunquam proue-
niſſe, vt & animalia quædam præcipuè Lumbrici: hi enim in niue gignuntur: & phlomus,
& herbæ amaræ omnes. Has itaq; autoritates, quidam parui facientes, varijs rationibus con-
tendunt, animalia in niue fieri non poſſe. quorum ea potiſſima eſt, quòd maximè à calo-
re nix abſit: ſine quo animal generari non poteſt. cùm etiam haud alia ſit cauſa, cur nihil
ex glacie producatur, quàm quòd frigidiſſima eſt, vt Ariſtoteles ſcribit, tantum abeſt, vt
animalia in niue naſci credibile ſit, vt eam illorum interitus cauſam eſſe argumēto ſit, quòd
hyeme agricolæ niues optant, quibus pernitioſæ frugibus beſtiolæ perdantur. Si qui verò
Vermiculi in niue conſpiciuntur, illos non ex niue natos, ſed è terra emerſos, ac niuibus ſe
inuolutos fuiſſe credunt. Quibus rationibus acutiſſimè reſpondet [c] Cagnatus his verbis: [c] Var. obſ.
Quòd, inquit, negauere in niue aliquid naſci, quoniam nix à calore maximè abeſt, falſa ra- Lib. 1. c. 23.
tione inducti ſunt. Si enim credamus Auerroi quarto libro Meteorum, nulla res, quæ ex ele-
mentis concreta ſit, calore caret. & Ariſtoteles quinto libro de generatione animalium, do-
cuit nullum eſſe abſq; calore humidum. οὐδὲν ὑγρὸν ἄνευ θερμοῦ. nix autem concreta eſt, &
C eſt humidum quiddam, quanquam enim congelatione fit, quæ exſiccatio, quædam eſt, ſub-
ſtantia tamen eius eſt vapor, cuius natura eſt humida, minimoq; negotio in aquam vertitur.
congelatio verò eſt, quædam exſiccatio, ſed non ſimpliciter; nam exſiccatio fit humido exe
unte, at in niue humidum non exit, ſed concluditur potiùs, ac veluti vincitur. Inſuper Ari-
ſtoteles primo lib. Meteorum, ait niuem eſſe nubem congelatam, & in niue multum calidum
ineſſe. Et lib. de generatione animalium quinto, albedinem ab aëre dicebat eſſe, aër verò eſt
calidi & humidi, & nix eſt alba. Quibus omnibus concluditur, non maximè à calore niuem
abeſſe. ex glacie, quidem nihil fieri concedi Ariſtoteli poteſt, ſed nix minus, quia glacies
frigida eſt: hęc dicta eſſe ὑπερβολῇ ψυχρότητος, at nix minimè. & licet dixeris congelationem,
πῆξιν, eſſe ὑπερβολήν; niuēq; congelatione conſtare, tamen haud dubiè in maiori congela-
tione exuperantia maior eſt, niuēq; minus eſſe congelatam glacie negari non debet, quod ſi
fortè glaciata nix etiā fuerit, tunc nihil ex ea naſci rationi conſentaneū eſt. neq; dixerim gla-
ciei denſitatē potiùs, quàm frigus ortum animalium prohibere, quoniā in re denſiori, quàm
glacie, vt ſunt multa ligna, Vermiculos naſci certiſſimū eſt. Impedimentū igitur eſt à frigore,
quòd nunquā in niue tā efficax, vt in glacie eſt, & multò minus, cùm nix ipſa putreſcit. Quòd
D autē nix pernitioſa ſit beſtiolis, quæ frugibus ſunt inimicæ, non eſt efficax argumentum con-
tra Ariſtot. ſententiam. quoniā ſicuti quæ in aëre degunt, magna ex parte in aqua ſuffocan-
tur, & quæ in aquis viuunt, aërem non ferunt; nec tamen ſequitur ſi illa ſuffocantur, in aqua,
quòd nulla naſcantur in aqua: ſimiliter de aëre. Ita quæ ex terra, & in terra Vermes naſcun-
tur, ſiue quæ alia Inſectorū generis ſunt frugibus noxia, perimi à niue minimè mirum eſt; ſed
non ſequitur ex niue, aut in niue nullū oriri animal poſſe. ſi autem poteſt, vt Ariſtoteles te-
ſtatur, tantum abeſt, vt ab ea perimi debeat, vt ab ea ſeiunctum vitam agere non poſſit. non
ſecus, ac piſcibus extra aquam contingit. nam vt idem eſt autor libro de reſpiratione ἡ φύσις
ὁμοίοις μάλιστα σώζεται τόποις. Natura in locis cognatis ac familiaribus maximè ſeruatur. &
Theophraſtus primo lib. de cauſis plātarum, ἅπαντα γὰρ φαίνεται τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ καὶ δια-
μένοντα καὶ γεννώμενα ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις: cuncta enim vidētur animalia, & plātæ manere,
ac generari in proprijs locis, ſubditq; ἀπαθῆ μὲν ὑπὸ τούτων. à proprijs locis nihil pati, nō cor
rūpi. & 5. de cauſ. plantarū tradit, Vermes ad alias trāſlatos arbores, quā in quibus nati ſunt,

non viuere, quapropter conſentaneum rationi magis eſt Vermes niue inuolutos, in ipſa niue natos, quàm terra emerſos. nec de alimento illorum eſt dubitandum. etenim ex qua naſcuntur re, ex eadem ſine dubio ali poſſunt. & niuem non eſſe rem ſimplicem, ſed ex pluribus concretam (cuiuſmodi oportet eſſe alimentum præbitura) antè ſtatuimus. & cuicunque viuenti, interea dum generatur, tantum materiæ ſufficitur, vt etiam genito ſatis ſit ad vitam certo ſpacio ſuſtinendam, nullo extrinſecus alimento accedente: donec videlicet aut proprio ingenio, aut ope aliena externum, & aduentitium (nam illud ingenitum dici poteſt) nutrimentum, vt naturam decet, comparetur. quod ſi nunquam ſuppetat, pauciſſimos ea dies, vel horas vitam agere, neceſſum eſt. Hiſce doctiſſime Marſilius Cagnatus Ariſtotelis aduerſarios compeſcit. Cęterùm [d] Iulius Cæſar Scaliger putat in ipſa niue Vermes gigni, quòd in ea multum ſit aëris, & ſpiritus, qui poſtea cõcalefactus hos generet. Eſt enim, inquit, ea niuis natura, vt ſolum impinguet etiam & lutum ex ea fiat. E

[d] *De cauſ. plan. 28.*

DE LIMACE. Cap. X.

F

Domiporta

LIMACEM Albertus, eumq; ſecuti vulgares, & obſcuri authores turpiſſimè cum teſtudine terreſtri confuderunt, Limacem inquam, quæ concham ſuam tergore portet, domiportam Cicero appellauit, quæ tamen & ipſa impropriè Limax dicitur, quamquam Theodorus Gaza apud Ariſtotelem Cochleam (κοχλίαν) Limacem vertat; à quo poſtmodum decepti alij Cochleas, Limaces quoque nominarunt: Sed Plinius diſtinxit, vt cùm ait: Beſtiolarum » genera quædam herbis innaſcuntur, raphano Erucæ, & Vermiculi, item Lactucis, & oleri; » vtriſq; hòc amplius Limaces, & Cochleæ. Et rurſus: Limaces naſcuntur in vitia, & aliquando è terra Cochleæ minutæ mirum in modum erodentes eam. Quotieſcunq; verò Limacem Cochleam vocat idem Plinius, ſemper nudam Cochleam nominat, vt è contrario Columella Cochleam vocat Limacem conchæ implicitum, dum canit:

Implicitus concha Limax, hirſutaq; Campe.

Adeo vt Limax non Cochlea ſit ſimpliciter, ſed Cochlea nuda, ſiue teſta, ſeu domuncula carens: cùm Cochlea ſimpliciter dicta ſit, vt dixi, Domiporta Ciceronis. Limax, inquit Iſidorus eſt Vermis Limi, dictus eò quòd in Limo naſcatur, vnde & ſordidus ſemper & immundus habetur. Et antiquiſſimus Varro Limacem dici ſcripſit à Limo, quòd ibi viuit. Alberto G [a] magno Laha vocatur. Ait enim: Laha, vt putatur, eſt teſtudo (teſtudinẽ cum Cochlea confundit, vt dixi) nigra, ſine domo vadens in ſyluis. Apud Græcos peculiare, quòd ſciã, nomen non habet: reperio tamen apud Aelianum [b] κοχλίαν τὸν γυμνὸν vocari, hoc eſt Cochleam nudam: quare cùm & Plinius Cochleam nudam vocet, ita apud Græcos veniſſe ſuſpicari licet. Italis Lumagotto dicitur, nam Lumaca Cochlea eſt: Gallis Limace, aut Limacon, Germanis Schneck, Vvechſchneck, Belgis Huyſleckc: Hiſpanis Caracol, Polonis Szlimax, Vngaris Sárba teleld tſiga, Anglis à Snaile.

[a] *Lib. 4. de Anim. tract. 1. c. 3.* Laha.
[b] *Lib. 2. de Anim. c. 45.*

GENVS. DIFFERENTIAE. FORMA.

LIMACVM, ſiue nudarum Cochlearum, aliæ magnæ ſunt, aliæ paruæ: H Magnæ Germanis à colore ruſſæ dicuntur (quanquam in hoc genere etiam nigræ ſunt) de quibus ſentire ſcriptores quidam docti putãt, cùm ad medendum Cochleas nudas poſtulant: Paruæ gregatim ſolia ſectantur, & hortos infeſtãt, cinerei aut fuſci coloris, & hę quidem ſemper nudæ ſunt, quòd ſciã. Plinius [a] Limaci magnę ſimilem eſſe ſcribit echineim. Sunt verò partiũ diſtinctiones, vti & Scaliger [b] annotauit, in hiſce animalculis admodũ obſcuræ. Quæ hìc exprimuntur primo loco, ex cinereo nigricant, albis per tergus maculis, cornicula exerunt quatuor è capite, quibus iter prætendunt. Tertia tota nigra: poſtrema cinerea albis maculis per dorſum, iiſq; longis varia. Albertus in eorum extremo ſitos habere oculos aſſerit. Plinius Cochleas haſce nudas, ſiue Limaces, non tamen omnes in capite lapidem gerere memoriæ prodidit, idq; verum eſſe docuit quotidiana experientia: nonnunquam oſſiculum, vt pòſt patebit, idem Plinius nominat. Cardanus Limacium lapidem uocat his verbis: Limacius lapis in capite

[a] *lib. 32. c. 1.*
[b] *Lib. 1. de plant.*

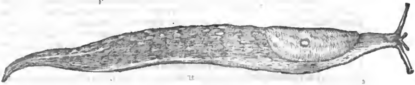
Limacius lapis.

in capite Limacis, quæ cortice non integitur, ſolet generari. Hunc vt oſtendere poſſum, candido colore, & aſpera ſuperficie eſſe oportet, quòd ex aquæ ſubſtantia coactus ſit, & ob id etiam paruus, quòd in paruo animali inuentus. Lapillus quem ego proprijs manibus exemi e capite nudæ cochleæ, poſtquam in multis fruſtra quæſiuiſſem, albidus erat fabæ ferè magnitudine, multo tamen humilior, compreſſusq; magis, modicè tranſparens, inæqualis, admodum glaber, parte altera planior, altera veluti in oculum protuberans, durus, ſed dentibus friabilis, ita vt in arenulas atterratur. Venduntur & alij lapilli multò maiores, magis protuberantes, minus candidi, obſcuri, intus foueam habentes, ſed eiuſmodi è nudis cochleis eximi nō puto. Noctu potiùs, quàm interdiu animalia iſthæc ad paſcua exeunt, degunt autem non modò in campis, & hortis, ſed in cellis vinarijs, latrinis, cloacis, & alijs ſubterraneis vliginoſiſq; ædium locis.

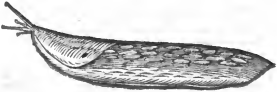
r

z

E

V S V S.

Limaces qui edant.

A LIMACVM ſiue nudarum cochlearum eſu, omnes abſtinent. Braſauolus tamen in Africa, genus quoddam Cochlearum nudum eſſe ſcribit, quo veſcantur, idq; ab authoribus proditum eſſe tradit, item ſuos Ferrarienſes retuliſſe, qui anno ſalutis M.D.XXXV. cum Imperatore Carolo V. in Africam commigrarunt, vt Tuneti regem in ſuam ditionem reciperent. Sed Africanas ſimpliciter in vſu cibi fuiſſe, ex Plinio, & Varrone conſtat: quod de teſtatis ego accipiendum puto. Nudas verò Africanas Plinius ſolus (quod ſciam) nominat, ad remedia quædam foris imponens, aut cinerem propinans. Quare ſi quæ nudæ hodiè in Africa eſitantur, eſto: authores tamen hoc non prodiderunt. Expetuntur contrà à mulieribus plurimùm ad expoliendã faciem: namq; ex ijs in ſtillatorium vas coniectis, additis quibuſdam alijs, aquam eliciunt, qua inde earum elota facies læuorem mentitur. Medicamen pro mulieribus coſmeticum ex Bertapallia, & Gordonio. Limaces nouas ſine teſta in vaſe vitreo pones, & aſperges ſale gemmeo contrito: tum aquam Limonum ſuper infundes, vt emineat, & vas obſtructum inſolabis, donec fiat quaſi vnguentum: eo facies illita mirificè abſtergitur. Debet autem ablui aqua de floribus fabarum, aut aqua ſurfuris frumenti. F

Coſmeticũ remedium.

Cedunt prætetea nudæ iſtæ Cochleæ in vſum medicum. Capitis doloribus inquit Plinius, remedio ſunt Cochlearum, quæ nudæ inueniuntur, nondum peractæ (perfectæ, legunt alij) ablata capita. Ita quoq; Serenus agens de dolore capitis, canit:

Profuit & Cochleis frontem tractare refectis.

Eodem Plinio & Marcello Empyrico authoribus, earum cinis, ſi viuæ combuſtæ ſint, vlcera omnia pedum ſanat. Marcellus eiſdem adijci ait aliquid triti thuris, & albi ouorum, atq; inde vlcera teſticulorum tumentia, & hydrocelas puerorum ſiue ramices ſuper lini, vt modo glutinis adhæreſcat: pueros verò contineri in lecto donec omnis turpitudo reprimatur. Sunt qui Limaces ruffas miſceant emplaſtris quibus hernia curatur: Sunt item qui ad ſuppurandum vtantur. Vt verrucæ, ganglia & claui in hominibus, & iumentis aboleantur: Limacem ruffam bene ſalito, vel ſali imponito, inde liquato humore verrucas, & ganglia perungito, & partem Limacis ſuperilligato: Clauis verò linum eodem liquore madidum imponito. Ex- G
perimentis hæc conſtant. Similiter fici, & mariſcæ emendantur. Illitio ad anginam ex Limacibus, ex Nicolao Myrepſo. Limaces nudas ſine teſtis in hortis repertas in ollula vrito, & in cinerem redactas excipe melle Attico, quod ſatis eſt, & illinito. Alij piperis grana decem inijciunt. Ad quartanam magi adalligant eas in pellicula, vel quatuor earum capita præciſa arundine, vt Plinius author eſt. Kiranides Limacem nudum cum manna (polline) thuris ſolutum, & nari immiſſum, ex ea ſanguinis eruptionem ſiſtere, & matricis ſinum clauſum aperire affirmauit. Vt pili in iumentis proueniant: Limaces ruffas aperies, exenterabis, multo ſale aſperges, & facto inde vnguento inunges: pilos copioſè euocat. Si quæ partes macie, aut atrophia laborent, ſic curabis: Cochleas ruffas (numerus non exprimitur.) in vaſe bene operculato, ſale conſperges & ſines per dies nouem, deinde menſuram, (vncias menſurales circiter quadraginta) olei laurini, vini ſtillatitij (quod aquam vitæ nominant) vncias quinque; diu permixtis vtere. partem vel atrophia, vel arthritide etiam ſola cochlearum aqua nimirum quæ ex eis ſalſis manarit) vtilis eſt. Si boues ſanguinem è veſica, aut ano excreuerint, Limaces ruffas in ſero acido (quo lac funditur) imponunt, & tepidum præbent bibendum. Iam verò Lapillus, quem & oſſiculum Plinius vocitauit, in Limacis capite inuentus, H
cùm à Plinio celebratur, tum etiam à recentioribus plurimùm. Cochleæ nudæ, inquit ille, gerunt in capite lapidem, non tamen omnes[b], quem febribus tertianis adalligatum vulgus prodeſſe exiſtimat. Et[c] rurſus de eodem. Magi ad dentitionem Limacis lapillum ſiue oſſiculum, quod in dorſo inuenitur, adalligari iubent. Et[d] antè dixerat: Limacis inter duas orbitas inuentæ oſſiculum per aurem, cum ebore traiectum, vel in pellicula canina adalligatum, doloribus capitis prodeſt, quod remedium pluribus ſemperq; prodeſt. Et alibi deniq; ſic habet: Capitis doloribus remedia ſunt cochlearum, quæ nudæ inueniuntur, nondum peractæ ablata capita; ex his lapidea duritia exempta (eſt autem calculi latitudine) quę alligantur. Antonius Mizaldus neſcio ex quo Lapillos è capite Limacum, & grandiorum cochlearum erutos, ſtranguurioſis vrinam tradit moliri, illius meatus lubricare, ſi comminuti ex vino exhibeantur. Auxiliari etiam parturientibus laxando, & dilatando muliebres locos.

Lapidis Limacis vſus.

[c] *Lib. 30. cap. 15.*
[d] *Lib. 29. 6.*

A cos. Si ad læuorem teratur, & oculo inſletur, omnes eius maculas credit detergere, obliterareq́;, ſiue vngues fuerint illæ, ſiue leucoma, nebula aut quid aliud. Inuenio, & hoc poſtremum apud authorem additionum in breuiarium Arnoldi Villanouani, ſed hic addit, ſi fel hircinũ miſceatur, fortius fore. Et Kiranides, Nudæ cochleæ, inquit, poſtquàm Sol aſcendit, medio inter cornua abſciſſo, calamo acutiſſimo, exime os quòd habet, & inuolutum albiſſimo panno habe ad omnimodam ophthalmiam, pro cuſtodia omnis ophthalmiæ, & faucium, gulæ, tuſſis, & cephalalgiæ, & quotquot circa caput, ceruicemq́; paſſiones contingunt, non ſinit fieri. & ſi iam fuerint, circumligatum curat.

B

C

D

 E

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS,

HISTORIÆ DE INSECTIS LIBER SEPTIMVS QVI EST DE AQVATICIS.

& primùm

DE IIS, QVÆ SEX HABENT PEDES. Cap. I.

F

G

Muſca aquatica.

DE Muſca fluuiatili Rondoletius (apud quem ſolùm de hoc Inſecto, ſcriptum reperio) ſic ſcriptum reliquit. Muſcas volantes in aquæ extremitate ſæpè vidimus æſtate. Oculis ſunt magnis pro corporis magnitudine. dorſo rotundo, ventre plano, ſenos habent pedes, poſteriores maiores, ad corpus in aqua impellendum. Inter natandum geminas alas extendunt. Quare in aëre volare, & in aqua natare poſſunt. Natant ventre in cælum conuerſo, contrario ſitu volant. Vtrũq; per vices faciunt. Venter lineis nigris, & viridibus diſtinguitur. His piſcibus inſidiantur.

Canthari-des aquaticæ.

Sunt & Cantharides aquaticæ in paludibus circa lacum apud nos, quæ per ſuperficiem aquæ motu irrequieto huc illuc circa eundem ferè ſemper locum mira celeritate ſe traijciũt: H nec in ſummo tantùm, ſed etiam profundiùs feruntur. Magnitudine, & forma Cimices referunt. Cruſcula ſena habent ſubruffa. Vaginæ è nigro virides, præſertim ad ſolem, & ſplendentes, alas tegunt: ſed non penitus: ad caudam enim alarum extremitas prominet, quæ cùm in aqua celeriter feruntur vt ſolent, mirabili candore, ſplendoreq; conſpicua argentum viuum quodammodo refert: vnde & Pygolampides ſi quis appellet, nomen ipſorum naturæ conueniens poſuerit. In aërem ſi prorepſerint, volare etiam poſſunt. Icon earum hæc eſt.

Pygolampi-des aquaticæ.

Cùm de Scarabæis ageremus, diximus etiam aquaticos dari. Eos audio eſſe maiuſculos corpore lato compreſſoq; & à Germanis Vvaſſergugen appellari, & in quarumuis aquarum fundis reptare. Sed videre eos mihi necdum licuit. Obſeruaui verò Inſectulũ quodpiam,

Viola aquatica.

vel

A vel ex Scarabeorum, vel ex Cantharidum genere: Ruſtici Violam aquaticam dicunt. Can-
tharide minor eſt, forma oblongiori, anguſtioriq́;, vtrimq; in acutum deſinens, aterrimo
ſplendens colore, duas iuxta rinctum appendices breues habens, ceu cornicula, ſenos pedes
colore ferrugineo. Obſeruaui & aliud Scarabæi aquatici genus, Scarabęo ſtercorario minori
per omnia ſimile, nigerrimum, coleopteron, greſſu curſuue celerrimum, ſaliens etiam dorſo Scarabæus alius.
impoſitum, maximo niſu in aëra ſe vibrans, ſubſultim in ventrem ſe conuertit: pedes habet
inæqualis magnitudinis: priores breuiculi ad gradiendum tantùm apti ſunt, duo poſtremi,
cùm ad natandum ſeruire debeant remigum loco, multò ſunt longiores: alijs verò illis com
munibus, æqualis pedum omnium eſt magnitudo. Huius icon poſtea dabitur vnà cum Ti-
pulis. Inueni et aliud in horti publici vaſis aqueis, in quibus plantæ aquaticæ conſeruantur, Alius.
Inſectum ę Scarabæorum genere, ſuperiori in eo plurimùm differens, quòd anteriores pedes
haberet duplicis vſus, nimirum ad natandum, & gradiendum. Sagaciſſima enim natura la-
tiſſimos eos fecit in medio, haud aliter, ac auium aquaticarum pedes ſunt, & ne latitudo (ro-
tunda ac caua) ad ingreſſum non eſſet inutilis, eoſdem in extremo rurſus fecit exiles, robuſtos
tamen & hamatos, & eis vnà cum duobus ſubſequentibus, qui contigui ſunt ac æquè longi,
B ea carentes latitudine, ad progrediendum vti poſſet. Poſtremi pedes duplo ſunt longiores,
in extremo velut in pinnam molliuſculam deſinunt, in medio ventris ſiti, longè à primis, qui
ſunt in pectore. Horum quoq; duplex vſus eſt, ad natandum ſeu potiùs ad natatum regen-
dum tanquam pinna aliqua, aut cauda, & cùm cubat in dorſum (apricatur enim libenter, &
apricantem ego cepi) ad inſiliendum. Salit enim cùm in dorſum cubat, ijs ſeſe ad ſaltum à
terra eleuans. Cùm cubat in ventrem, vel omnibus pedibus inſiſtit, hoſce poſteriores tan-
quam ad ingreſſum inutiles per terram trahit. Coleopteron eſt hoc Inſectum vagina tectum
duriſſima, ventre quoq; duriſſimo, ac prope oſſeo, color eius ex atro ad caſtaneum nonnihil
vergit. Antennas à lateribus capitis erigit adeo exiles, vt viſum penè fugiant, caſtanei colo-
ris. In ſumma elegans animal eſt.

Reperitur paſſim aliud animalculum nigrum, Pulice paulò maius, quod ſupra aquas, po-
tiſſimùm ſtantes, velociſſimo motu cietur, raròquietum, rotundum eſt & ſepes. Nomencla- Tipulæ hiſtoria.
tor Hollandos; cæteroſq́; fortè Belgas ſecutus, quibus Vvatervlo dicitur, Pulicem aqua-
ticum vocat, hoc enim Belgicum id nomen ſonat. Degunt gregatim iſtiuſmodi beſtiolæ, in-
uicem continuè colludentes, ac proſequentes. De marino Pulice pòſt dicam ex Rondoletio.

C Tipula (vel vt alij ſcribunt Tipulla, vel vt alij Tippula) teſte Feſto beſtiolæ genus eſt ſex
pedes habentis, ſed tantæ velocitatis, vt ſuper aquam currens, non deſidat. Meminit [a] Plau- [a] In Pœnulo.
tus iſtius animalculi, dum ait:

Neq; Tipula leuius pondus eſt, quàm fides Lenonia.

Quorum verborum ſenſus eſt, non tam leuiter per aquas Tipula diſcurrit, pondere corporis
leuiſſimo, & prope nullo, vt leuis, & prope zephitiæ, ſubuētaneęq; fidei ſunt ipſæ lenę. Theo
dorus Gaza ἀσκαρίδας perperam, & intolerabili errore Tipulas vertit: ſiquidem Tipulæ nō
ſunt Vermes, ſed ea quæ diximus, & hîc depingemus, aquæ ſupernatantia animalia. At quā-
quam leuitate ſua ſuper aqua ingredientes non mergantur, aquatiles tamē animantes mul-
ti eſſe negant. Vulgus Aquitanum teſte [b] Ioſepho Scaligero, & accolæ Gatumnæ Capras [b] In Coniect.
vocant. Dictæ ſunt Tipulæ παρὰ τα τίφη, τίφα enim τα̃ ὕλη, vbi eæ verſari ſolent. ad Varr.
Varro.

——— Leuis

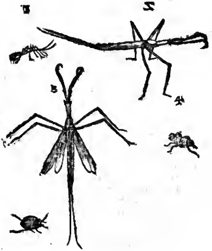
Tipulla Lymfiūn frigidos tranſit lacus.

Ita enim legendum cenſet Ioſephus. Bina ego Tipularum genera obſeruaui, maius vnum,
D idq́; alatum & tantum quadrupes; minus alterum, apterum, ſepes. Prius in aqua ſtagnante
ſcrobis foueæúe, cui cannabim macerandam immergunt ruſtici Bononienſes, qua ab eo vſu
Maceratoio vocatur, inuentum, longum erat integrum palmum, colore fuſco, Attelabo ſiue
Locuſtæ apteræ non abſimile, niſi quadrupes fuiſſet. Antennas binas ſed articulatas, prope
medium, extremo nonnihil deorſum reflexas, ac hamatas vnco auicularum vnguiculis ſimi-
li, quibus obuia apprehendit, altera nempe articulo reliquæ antennarum longitudini anne-
xas. Capitulum exiguum antè exigua appendice, velut corniculo acuto armatum, figura
ferè trigona, ocellis vtrimq; eminentibus atris, ac ſplendidis immobilibus inſtructum. Ala-
tum eſt pennis quaternis longis & anguſtis, ſubtiliſſimis. Caudæ loco appendices binas lon-
giſſimas filamentorum inſtar ſtatim ab ano diſpartitas geſtabat. Pedes quaternos, ſingulos
tribus articulationibus diſtinctos, nempe ob longitudinem, ſed imbecillimos, quales ferè
Araneis ſunt, anteriore corporis parte, pectore locatos. Vnde cùm in aquis degant, Belgæ &
Germani, vt audio, ſuo idiomate Vvaterſpinnen vocant, id eſt, Araneas aquaticas. Collum

à ca-

Digitized by Google

E

F

à capite ſubeſt oblongiuſculum, quod à ventre paulum latiore excipitur, & ipſo tandem in
acumen paulatim extenuato. Dorſum ei erat planum, quod alis tegitur, ac ferruginei colo-
ris. Venter ſupinè vtrimq; in ſulcum conſpicitur exſculptus, prominente medio tereti ſeu
cauliculo herbæ cuiuſdam, vt polygoni fœminæ internodijs, ac geniculis quinq;, quos an-
nulos vocant, ſecto. Horum ſingulorum interſtitijs macula ſeu punctum nigrum cōſpicitur. G
Cùm itaq; quadrupes ſit hæc Tipula, ab ea quàm ſepedem Feſtus eſſe dicebat, plurimùm
differt. Sed & hanc obſeruaui. Mira corporis leuitate, & pedum agilitate aquis quoq; inam-
bulat, oblongiuſculum & anguſtũ, ſed priore multò minus, & multis ab illa partibus diſcre-
pans. Sepes eſt, nec alatum, nigrum toto corpore, ſine cauda, ſed antennas exiguas, veluti
filamenta ſubtiliſſima antè gerens, quibus etiam ingreditur nonnunquam. Eſt & aliud ge-
nus inter hanc, & maiorem medium Vere, vt Aprili aquis ſupernatans, ac repens, corporis
figura maiori planè ſimili, ſed multò minus, oblonga caudæ appendice carens, & maculis in
ventre, quarum loco in medijs alis nigris albidam teretē gerit. Habes hac tabula expreſſam
prius Tipulam minimam coloris totam cinerei, dein maiorem alis primùm coopertis, dein-
de detectis, deinde Attelabum Arachnoidem aquaticum, quem ſubinde deſcribam, nouiſſi-
mè aliud, quòd ſecundo loco è Scarabæis eſſe iudicauimus.

Attelabus Arachnoides aquaticus.

Attelabum Arachnoidem aquaticum nomino Inſectum quoddam Aranei ſpeciem gerēs
ſed ſex tantùm pedibus dotatum, colore cinereo, ac vluæ ſeu fundi lutoſi (in quo ſeſe occu-
lit, aut ſumma eius ſuperficie ſedet, aliquando reptans, nonnunquam natans) adeo ſimili, vt
niſi lynceis oculis data opera diligentiſſimè intuenti eum deprehendere, aut obſeruare non H
liceat. Rinctu ferè eſt Locuſtæ, ocellis vtrimq; altè ſatis extantibus, cætero corporis habitu
non malè Araneum referens, aluo tota annulis pluribus ſecta, parte prona compreſſa, ſupina
nonnihil rotunda, ita vt mediam quandam formam inter Araneum, & Attelabum ſeu Lo-
cuſtam apteram breuem habeat.

Phryganiũ.

Ligniperdam aquaticam Ariſtoteles non videtur agnouiſſe, etenim feſtucas lignaſue col-
ligere eam ſcribit, quibus ſeſe induat, atq; cùm pòſt ijs ſpoliatur, emori: cùm eiuſcemodi ani
mal, quod Ligniperdam aquaticam nominaui, ſpoliatum ſuis feſtucis, quę varijs ex par
tibus herbarum conſtant, minimè moriatur, ſed ſubinde nouas feſtucas recolligat, in
quarum vertice exiguam ligni, at non cuiuslibet, ſed quod leuitate ſua aquis ſupernatare
cognoſcit, portiunculam ſupra ceruicem ſuam ne mergatur, immiſcere nouit: alioqui à ter-
reſtri nihil vel parum admodum differt. Bellonius Phryganium vocare videtur, & ſic de eo
ſcribit: Phryganium fluuiatile æquè, ac marinum deiectamētum. Galli Charree appellant,
quòd

A quòd cinerum excrementis fit perſimile. Piſciculus eſt, aut potius Vermiculus, quo piſcato-
res vtuntur pro eſca: ſic appellatus, quòd phrygana, id eſt, fremia ſiue feſtucas ſiuę thecæ, aut
tegumenti lateribus, filo tanquam Araneę ab eius ore dependente (nouit enim nere, vt Ara-
nea) agglutinans atq; alligans, circumponat, ex quibus augeſcēs, caſam ampliorem ſibi con-
ſtruit. In quo pinnoterem imitaretur: niſi pinnoteres ſibi ipſi domum facere neſcirent. Senos
vtrinq; pedes habet, quibus in aquę etiam rapidiſſimę riuulis incedit: nare enim neſcit. Eſtq;
animal tenue, oblongum paruæ Erucæ ſimile, quem auidiſſimè appetunt Truttæ. Eſt enim
profluentibus aquis ac torrētibus frequens. Eo etiam piſciculi, ſi ſua theca ſeu inuolucro nu-
detur, affatim capiuntur. Chryſippus philoſophus, inquit Plinius, tradit, Phryganium alliga-
tum remedio eſſe quartanis: quod autem eſſet id animal nec ipſe deſcripſit, nec nos inueni-
mus, qui nouiſſet. Hæc Bellonius, ad quem hoc ſcribit corollarium G. Phryganij nomen ve
tus Plinio vſitatum, ſed quod eſſet, ignoratum, an rectè aquatico Vermiculo, quē Galli Char
ree vocant, attribuerit Bellonius, ne de nominibus magis, quàm rebus videar eſſe ſolicitus,
non diſceptabo. Hoc tantùm dixero, à ſola etymologia argumentum minimè firmum ſumi:
nec quoduis animal quod phryganis hæreat, Phryganium dici poſſe. Sed ita appellemus, li-
B ceat potiùs, quàm contendamus: quoniam nullum incommodum inde ſequetur opinor. Gal-
licum nomen Cherree, ad Germanicum Kerder, vel Karder accedit, quod Vermiculis aqua-
ticis pleriſq; puto commune eſt: vſus omnium ad ineſcandos piſces, à quibus appetuntur. Ex
omnibus æſtate Muſcarum quædam genera gignuntur, ex alijs alia. Neq; hæc animalcula
tantum noſtri, ſed eſcam omnem ad piſces capiendos comparatam & infigēdam hamis, Ker- Ke…
der appellant: à qua voce non aliena eſt deleâr Græca. Priuatim verò Steinbyſſen appellant:
quaſi dacolithos Gręcè à morſu lapidum dicas, Vermiculos thecis quibuſdā Araneaceis in-
cluſos, qui in aquis fluentibus, & lacu etiam adhærent lapidibus infernè, & à piſcatoribus le-
guntur ad ineſcandos piſces. Mouentur vnà cum thecis ſuis, quibus forma cylindri; caput &
ſenos pedes exerunt. Audio & in quibuſdam frigidis fontibus Vermiculos thecis duris inclu
ſos inueniri. Noſtrates (Heluetij) pleriq; hoc genus Kerder, vt dixi, vel Kerderle nominant:
Ruckle genus diuerſum appellant in lacu noſtro, in fundo aquæ, quod nec lapidibus hæret, Rukle.
nec thecis includitur, fortè quaſi Eruculas. Videri enim poſſunt Erucæ quędam aquaticę: alij
Querclem & Vvaſſerluſz, id eſt, Pediculos aquaticos. Eadem enim hæc nomina puto, id eſt
eorundem animalium, vel omnino, vel ſaltem genere proximo. Vermium quædam genera,
C & multipedum ex aqua cum retibus piſcatorum frequenter extrahūtur. Albertus. Ego hye-
me aliquando, circa Ianuarij Calendas Inſecta huiuſmodi Erucis ſimilia inſpexi: digiti aut
pollicis tranſuerſi longitudine, ſenis pedibus, ore forcipato, cauda bicuſpide: anteriùs, vbi ca
put & pedes ſunt, nigricant: poſterius è viridi colore fuſca ſunt. Quædam ex eis maiuſcula,
alia parua erant. Reperiuntur maximè locis aquarum limoſis, & vbi algæ naſcuntur, præſer-
tim illæ, quarum vnà fœniculum altera abietem, vel hippurim folijs refert. Hæc ille, & in pa
ralippomenis rurſus, exhibita etiam icone: Icones hîc adiecimus, alteram Phryganij nudi,
alteram ſua theca intecti, è lacu noſtro: Karderle noſtri nominant. Theca eſt quaſi bombyci-
na, lōgitudine articuli humani in digito, parte vna aperta. Et includitur Vermis pedibus ſe-
nis, & capite eminens, reliqua pars, nempe alueus oblongus, intus conditur: ſuprà infraque
cirris albicantibus hirſutus, quibus opinor thecæ ſuæ adhæret, adeo tenaciter, vt vi euelli vix
queat. pars extrema, vtrimq; eminens paucis, & breuibus pilis inſignitur. Cùm in ſicco ſer-
uaſſem duos aut tres dies, & caput prominens emortuum videretur, euulſi & poſteriora etiā-
num vegeta uiuaq; inueni: ſed & caput rurſus leuiter mouebatur. Thecæ illi foris adhæret,
quicquid leuius appropinquarit, cortices lignorum, fremia ſeu Phrygana (vnde Phryganiū
D Bellonius nominauit) quibuſdā & conchulæ patellarum inſtar, magnitudine & figura lentis,
& aliæ quiſquiliæ). Nos ſupra Ligniperdā aquaticam appellauimus & depinximus fol. 306.

De Squilla fluuiatili (Gryllum fluuiatilem fortè commodiùs nominabimus,) pauca iſt-
hæc Rondeletius ſcripta reliquit. In fluuijs Inſecta quædam viuere deprehendi, quæ varia
ſunt. Quædam enim Vermium, quædam Muſcarum, quædam Scarabæorum forma ſunt.
De his cùm nihil apud ſcriptores veteres legerim, non ineptè facturus videor, ſi aliarum Squilla
beſtiolarum, quarum imaginem ſimilitudinemq; habent, nomina eis imponam. Ab his inci- fluuiatilis.
piam, quæ tenui cruſta integuntur, qualis eſt Squilla fluuiatilis, quam hîc exhibemus. Ea
pedes ternos vtrimque habet. Cauda in duo longa, & tenuia veluti fila deſinit: digitali eſt
longitudine. Capite eſt rotundo, & compreſſo inſtar lentis leguminis. Cornicula quatuor
habet. Cum Squillis marinis magna eſt figuræ affinitas. Quare non video quo aptiore no-
mine donetur, quàm Squillæ fluuiatilis. Huius icon dabitur pòſt.

DE INSECTIS AQVATICIS MVLTIPEDIS ET PRIMVM DE TINEIS VEL SCROPHVLIS. Cap. II.

LIMVS aquarum vitium eſt,inquit Plinius, ſi tamen idem amnis anguillis
ſcateat, ſalubritatis inditium habetur: ſicuti frigoris, Tineas in fonte gigni.
Has eſſe G.putat,quas Heluetij Gytzen appellant,alibi Gypſen,Stabyſen,
vel Maſchen, & Vvaſſerſchaben: ex quibus poſtremum Tineas aquaticas
ſignificat. Reperiuntur in fontibus, non quibuſuis, ſed bonis, & frigidis
duntaxat, præſertim Martio menſe. Sunt aut Vermiculi perparui; & quo-
niam conglobari conuoluiq; tanquam in arcum ſolent, minores etiam apparent, vt fallant
Deſcriptio. aliquando bibentes. Colore albicant: pedibus nituntur plurimis, contiguis ferè per totius F
corporis alueum,ſi bene memini: ab ore etiam veluti pedes prominent: vt multipedes, vel
Aſelli aquatici nominari mereantur. Pedes molliores ſunt, quàm vt extra aquam ingredi
queant;niſi fortè non mollities in cauſa eſt,ſed pedum contiguorum multitudo,quos niſi in
aqua non facilè diducunt. In aqua mouentur & currunt,corpore non recto, aut æquali, ſed
in alterum latus inclinato. Retrorſum quoq; incedunt,ſi bene memini. Cauda oblonga in
alueum deſinit. Oculi ſunt per exilia puncta alba,eum centro nigro longè minutiſſimo. Cũ
potu hauſti periculũ creant, vt aliqui putant,etiã vitæ. Ventrẽ ijs qui biberint, inflari audio.
Ruſticũ noui qui cum huius generis Vermem in potu hauſiſſet, mox in ſtomacho dolorem
percepit,qui ſumpta theriaca deſcendit ad vmbilicum. Medicamento purgatus eſt fruſtra,
quãuis copioſè ſoluta aluo. Demum cùm vinum abundè bibiſſet, Vermem viuum aluo red-
didit,cùm iã tres dies retinuiſſet. Et veriſimile eſt, niſi cum potu multo promoueatur,& pro-
luatur hoc animal,expelli non poſſe: quoniam in ſicco, vt diximus moueri nequit:humorem
autẽ ſiue ſponte ſequatur,ſiue ablutionis vi,exibit faciliùs. Prodeſſet fortè, & terebenthina,
aut larigna reſina, aut oleũ, butyrumúe copioſiùs ſumpta: Hæc vt inteſtina lubrica fierent:
illæ vt animal ſecum inuoluerent deſcendendo. Quòd ſi quis aut aquæ, aut vini potum co- G
pioſiorem vitare velit,minore periculo forſan lac,aut lactis ſerum,polypodio præſertim,aut
alio molliente aluum incocto medicamento, affatim hauriet. Quod ſi non ceſſerit malum,
idem remedium clyſtere infundi poterit. Ab initio autem ſtatim, antequam ad inteſtina
deſcendat Vermis, à multo tepidæ oleiq; potu vomitum concitandũ ſuaſerim. Idẽ ſunt Ver
mes Gallicè dicti Scrophulæ aquaticæ, vulgò Agroueles, vel Eſcroëlles. Aiunt enim mul-
Scrophulæ aquaticæ. tipedes eſſe, corpuſculo breui, cauda reflexa: inueniri in fluuijs, puteis, fontibus: & bibi
aliquando ab imprudentibus: vnde vulgò Scrophulas illas (Strumas ſeu Chærades) vlce-
ratas, & excedentes, ſine tumore, in gutture, procedente etiam aures verſus interdum
malo, & facies aliquando penetrante, oriri putant. Hinc & Vermibus ipſis nomen impoſi-
tum. Hoc Scrophularum genus à regibus Gallorum ſolo contactu curari aiunt. Tu prin-
ceps generoſiſſime (inquit Dionyſius Corronius in epiſtola, qua Actuarij librum de com-
poſitione medicamentorum à Ruellio tranſlatum Franciſco Valleſio Gallorum regni nun-
cupat) pleriſq; veteris memoriæ regibus, & inuentis tuendis ſolertior, & ſanando fortu-
nacior diuiniorq; extitiſti: qui non carmine, non ſuperſtitione vlla, vt veteres feciſſe pro-
duntur, ſed ſincera in Chriſtum fide ductus, eiuſq; vt videre eſt, ſpiritu afflatus duce, tuo H
cœleſtisque dei digito, tot milia ſtrumoſorum, hoc eſt, morbo perditorum, nulli morta-
lium, quàm tibi curabili, etiam leuiter contacta ſanas & ſeruas, deorum (quos imitaris)
inſtituto, qui ſoli quoſdam in nobis affectus amoliri creduntur. Hæc ille. Ferunt autem
omnes Galliarum reges hac eadem ſanandi vi ceu miraculo pollere: eandemq; communi-
care poſſe filio cuiuſcunq; hominis ſeptimo nato, ita vt nulla filia interim nata ſit: id quod,
aut verum non eſſe, aut ſuperſtitione non vacare puto. Audio & Anglorum reges hoc
malum ſanare ſolitos, & qui id ſanent legitimos reges exiſtimari. Vocant autem mor-
bum regis, vel malum regium. Per annum ſemel, aut bis aiunt admitti ad regem hoc
morbo laborantes: inſpectos prius à Chirurgis, qui & morbum hunc eſſe, & remedijs in-
curabilem iudicarint. Genus eſſe Serpiginis, vel impetiginis audio in lateribus colli,
profundioris, leuiter exulceratæ, & fluentis. Rege igitur admittente, æger accedit in ge-
nua procidens. Rex precibus quibuſdam dictis (fortè & ceremonijs, peractis,) num-

mum

A mũ aureum, cui ab angelo, quo inſignitur, nomen, manu flectit: eoq; malum (auulſo, ſi quod
impoſitum eſt, medicamento, prohibens deinceps quicquam imponi) contingit, & nummũ
ægro donat. Tum malum paulatim areſcit, & curatur. Interdicitur autem ſingulis ita con-
tactis, vt per ſeptẽnium intra ſeptem miliaria nõ accedant ad locum, vbicunq; rex moratur:
ſin minus, malum repetiturum. Sed hoc etiam ſuperſtitioſum eſſe quis non credat?

DE PVLICE MARINO. Cap. III.

CVM maris purgamentis, inquit Rondeletius, aliquoties reperi beſtiolam
tenui cruſta intectam, quàm hic depinximus, quæ facie homunciones ridi-
culè pictos, vel ſimiam repræſentat: alijs partibus Locuſtæ ſimilis eſt, in cau
da appendiculas habet Locuſtæ, ac Squillæ modo. tam exigua eſt, vt particu
la corporis, niſi ab oculato, diſcerni (non) poſſit, ob paruitatem negligitur.
Hanc puto eſſe ψύλλοι θαλάττιοι, id eſt Pulicem marinum, de quo [a] Ariſto- [a] Li. 4. Hiſt. cap. 10.
B teles, cùm de piſcium ſomno agit. Piſces vel manu facilè caperẽtur dum dormiunt, niſi à Pe-
diculis & Pulicibus vexarentur. Nunc verò ſi ſomnum diutius capiant, noctu ab innumera
multitudine illarum beſtiolarum occupati abſumuntur. Gignuntur eæ in profundo mari tã
ta fœcunditate, vt eſcam ex piſce confectã, ſi diu in imo manſerit, totam corrodant, atq; piſca
tores ſæpe eſcam demiſſam glomeratis vndiq; his beſtiolis perinde vt globum recipiunt. Gi
gnuntur & in ſtagnis marinis ſimiles. Hæc ille. cæterùm cùm animalculum, quod depingit,
cruſta tegatur, è ſquillarum potiùs minimarũ genere fuerit, quàm verè Pulex aquaticus Ari
ſtotelis. Veriſimile enim eſt Inſecti genus eſſe, quod ita vocat philoſophus: nam & Pedicu-
lus aquaticus, vt ipſe quoq; teſtatur Rondeletius, Inſectum eſt. Nos illud inter cruſtata dabi
mus. Non ferendus lapſus eſt Auguſtini Niphi, ſcribentis Scolopendras marinas vulgo Pu- Niphi error.
lices marinos vocari, quoniã infeſtãt, vt putat, piſces eodem modo, quo nos Pulices terreni.
Nos longè alias Scolopẽdras marinas poſt exhibebimus. [b] Kiranides Pſyllum ſeu Pulicẽ ma [b] Lib. 1.
rinum, minimum animal eſſe dicit, quo vtantur piſcatores. Salit, inquit, per littus. Hunc pſyl
lij herbæ ſeminibus octo in pelle vel panno ligatum, & ad collum ſuſpenſum, rigorem tertia
num fugare tradit. Quòd ſi pſyllos marinos multos cum aqua marina coxeris, & aſperſeris,
C vbi multi ſunt Pulices, euaneſcere. Additq; & alias facultates, dum ait: In lapide pſorite, qui
& porus dicitur, ſculpe Pſyllos marinos tres ſub calamo viridi manentes; & reclude radicem
herbæ Pſyllij. hoc amuletum da puero cadenti, & qui dentes teret. Si piſcator pſyllum ge-
ſtarit, vigilãdo in die per flumen aut lacum, magnam vim piſcium capiet. Et [c] rurſus. Pſyllus [c] Lib. 2.
qui in littoribus inuenitur, cum roſeo (oleo roſaceo) coctus vel albo vino, dolorem aurium
ſanat. Pſyllos id eſt, Pulices, marinos multos in aqua marina coque cum Pſyllio herba. hac
decoctione conſperſa domo Pulices pellentur. Si piſcator vtatur Pſyllo pro eſca, multis pi-
ſcibus potietur: debet autem ligari in pelle delphini. Item circa finem quarti: Pſyllos mari-
nos, inquit, cum aqua marina, & zolica (conyza fortè, vel pſyllio, vt ſuprà) herba coque. hoc
decocto domum aſperge, abigentur Pulices. Quod ſi Pſyllum marinum piſcator ferat, multã
obtinebit piſcationem. Meminiſſe Pulicum marinorum videtur Plinius, dum ait: Adeo ni-
hil non gignitur in mari, vt cauponarum etiam æſtiua animalia, pernici moleſta ſaltu, aut
quæ capillus maximè celat, exiſtant: & circum globata eſcæ ſæpe extrahuntur: quæ cauſa
ſomnum piſcium in mari noctibus infeſtare exiſtimatur.

D

DE PEDICVLO MARINO. Cap. IV.

EST inter Inſecta Pediculus marinus, inquit idem Rondeletius, qui cum
Pulice conſpirat ad infeſtandos piſces, & tenui cruſta integitur. A Græcis
vocatur φθεὶρ θαλάσσιος, qui duplex eſt apud Ariſtotelem: vnus qui in
mari, quod eſt à Cyrena ad Ægyptum circa Delphinum eſt: qui omnium
pinguiſſimus fit pabuli copia, quæ Delphini opera ſuppeditatur. Alter
Pediculus eſt, quem hîc depinximus, maioris fabæ magnitudine, &
latitudine, (depingit autem hâc magnitudine, ad quam ſane ne maxima faba acce-
dat, quare quem ego obſeruaui & appinxi, rectiùs exprimitur.) Scarabæo terreſtri ſimi-

lis. Corpus ex aliquot tabellis, veluti Locuſtæ vel ſquillæ cauda cõſtat. Ante os, duo cornua breuia habet, vtrimq; pedes multos, incuruos, in acutum deſinentes. Piſcibus ita hæret, vt eripi non poſſit. Sugit, vt Hirudo, nec priùs abſcedit, quàm tabidum, & exuccum piſcem reddiderit. Reperitur ceruici mugilum, luporum, & ſaxatilium piſcium affixus. Hunc Pediculũ marinum eſſe ᵃ Ariſtotelica deſcriptio apertè indicat: ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ γίνονται μὲν ἐν τοῖς ἰχθύσι φθεῖρες, εἰσὶ δ' οὐκ ἐξ αὐτῶν τῶν ἰχθύων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἰλύος. εἰσὶ δὲ τὰς ὄψεις ὅμοιοι τοῖς πολύποσι, πλὴν τὴν οὐρὰν ἔχουσι πλατεῖαν. In mari ſunt (naſcuntur) piſcium Pediculi, non ex piſcibus ipſis, (vt in tereſtribus animalibus, quorum Pediculi ex ipſis enaſcuntur,) ſed ex limo generati ſunt autẽ aſpectu Aſellis multipedibus ſimiles, niſi quòd caudam latam habeant. Qui igitur ὄνος, qui Latinè Multipeda dicuntur, quæ ſub aquario vaſe ſtabulantur, cognouerit, facilè ex earũ ſpecie Pediculum marinum agnoſcet. E

ᵃ Lib. 5. de Hiſt. c. 31.

Vnde perſpicuum fit turpiter hallucinatum fuiſſe authorem libri de aquatilibus, qui Pediculũ marinum, Aſilum ſiue Oeſtrum Ariſt. appellauerit; quem Aſilum Ariſt. ſtatim poſt Pediculum longè diuerſum deſcribit: Τινὶ δὲ τῶν θύννων οἶστρος γίνεται περὶ τὰ πτερύγια: ἔστι δὲ ὅμοιος τοῖς σκορπίοις, καὶ τὸ μέγεθος ἡλίκον ἀράχνης. Aſilus ſub quorundam thynnorum pinna oritur, ſpecie Scorpionis Aranei magnitudine. Si Aſilus Scorpioni ſimilis eſt figura, vbinam quæſo in Aſilo tuo repræſentatur? vbi cauda longa & ſtricta? vbi in eodẽ Aranei magnitudo? Hæc apertè conuincunt, te neq; Aſilum vnquam vidiſſe, neq; traditam ab Ariſtotele eius deſcriptionem diligenter legiſſe. Sed de Aſilo aliàs: cuius verã effigiem in orcyno depinximus ſupra branchiarum pinnam, quia ſub pinna videri non potuiſſet. Vocãt in mari Pediculos, inquit ᵇ Plinius, eosq; tritos inſtillari ex aceto auribus iubent. Et paulò pòſt: Rigor ceruicis mollitur cũ marinis qui Pediculi vocantur, drachma pota. Ego eorum cinerẽ ad vlcera capitis manantia valere ſum expertus. In ſtagnis etiam marinis naſcuntur Pediculi, ita conglomerati, vt piſces etiam hamo iam captos abſumant. A marinis neq; figura, neq; victus ratione, neq; viribus differunt. De eodem Pediculo marino Bellonius, qui tamen Aſilum hanc beſtiolam nominauit perperã, ſic ſcribit Aſilus marinus, Oppiano Oeſtrum terreſtri Millepeda lõgè maior, vtrimq; octo pedes habet, in ambobus lateribus ſedecim. Octonis quoq; in tergore tabellis loricatur: quæ totidem vtrimq; pedibus reſpondent. Priorũ pedum vngues ad caput, poſteriorum autem verſus caudam reflectuntur: (Hoc in Rondeletij pictura non ita apparet,) ex quo eum & antrorſum & retrorſum ingredi poſſe credibile eſt. Vnguibus piſces, quos apprehendit, ſtrictè continet, ſubitq; eorum ſquamas, nec inde vnquam abſcedit, donec eos eroſerit. Erythrinos, Dentales ac Sargos edit, vt in Corcyra Mullum à duobus Aſilis vtrimq; penè deſquamatum aliquando viderim, tametſi Mulli plerunq; Oeſtros abſumat. Oculos habet paruos, nigros, aliquantum eminentes: atq; in orbem, vt terreſtris Millepeda ſe contrahit. Prægnans plerunq; reperitur. Verſatur in Limoſis portubus & ſpurcitia refertis. F G

ᵇ Lib. 31. ca. 7. & c. 8.

Eſt & aliud animal marinum, cuius iconẽ ex corollario G. ad Rondeletium appoſui, quod ſi Pediculi marini ſpecies non eſt, quò referendũ ſit dubito. Rondeletiũ quidem Pediculum marinum verum exhibuiſſe, dubium mihi non eſt, nã & antè multos annos idẽ animal Pediculi marini accepi, cùm vulgari Italis nomine Pedocchio marino. Huius fortè generis & Ἕρπυλαι ſunt à recto ſingulari ἑρπύλη, ſi rectè legitur apud Athenæum Numenij verſus recitantem de piſcium eſcis: H

Ἠὲ καὶ ἑρπύλας δολιχόποδας, ὁππότε πέτραις
Ἀμμώδεις κλύζονται ἐπ' ἄκρον κύματος ἄγη
Ἔνθεν ὀρύξασθαι, θέμεναί τ' εἰς ἄγγος ἀολλεῖς.

Sũt & Herpelæ (Dalechãpius vertit Cicadæ) pedibus lõgis, cũ arenoſa

Saxa fluctuum aſpergine ſpumaſq; ad ſummum
Vſq; conſperguntur: inde petenda
Trahendaq; ſunt, & in vas confeſtim iacienda.

Proximè autẽ dixerat Iulos in littore fodendos. Ἕρπυλα dicitur, vel Ἕρπυλλα littoralis quidã & foſſilis Vermis fuerit, multis longiſq; pedibus repens, ineſcandis piſcibus idoneus. Nõ eſt autẽ Scolopendra. Eã enim aliubi priuatim nominat Numenius. Ariſto. genus Pediculi marinum.

A nũ,ſimplex vnũq; eſſe author eſt:quod vbiq; proueniat,ſed maximè in foraminibus & cauernis. Adeo nihil non gignitur in mari,inquit Plinius,vt cauponarum æſtiua etiam animalia, pernici moleſta ſaltu,aut quæ capillus maximè cælat,exiſtant,& circũglobata eſcæ ſæpe extrahũtur:quæ cauſa ſomnũ piſcium in mari noctibus infeſtare exiſtimatur. Hæc ille,ex Ariſt. cuius hæc ſunt verba: Piſces enim vel manu facilè caperentur, dum dormiunt, niſi Pediculis & Pulicibus appellatis ſolicitarentur. Nunc verò ſi ſomno dati immorentur,noctu ab innumera multitudine illarũ beſtiolarum occupati abſumuntur. Gignuntur hęc in profundo maris tanta fęcunditate,vt etiã eſcam de piſce emollitam,ſi diu in vno manſerit, totam corrodant atq; abſumant:& quidẽ ſępenumero piſcator eſcam demiſſam glomeratis vndiq; his beſtiolis perinde,vt pilã recipit,(attollit.) Vbi Ariſtoteles diro vitio infeſtari ſcribit,vt Pediculi ſub branchijs innati multi interimant; quod nulli ex cæteris accidere ait: Rondeletius beſtiolas quaſuis infeſtas Pediculorũ nomine hoc loco intelligit. Sed infeſtãtur,& alij quoq; piſces Pediculis,ſed non innatis. non igitur ſimpliciter Pediculi,ſed Pediculi innati,peculiare chalcidi malũ eſt; quod & Plinius dicere videtur his verbis: Piſcium quibuſdã ipſis innaſcuntur,quo in numero chalcis accipitur. Meminit Pediculi marini etiã Ælianus; Sunt & in
B piſcium genere (inquit) paraſiti, vt Pedunculus (φθεὶρ) appellatus; qui ex ijs quæ delphinus ceperit,(ſuperfluis nimirũ, & intercedentibus,) victitat. Itaq; ex eis præda, tanquã ex locupleti menſa refertus pingueſcit. Eo nimirum delphinus tantopere delectatur, vt cum ipſe libenter,quæ comprenderit,cõmunicet. Videtur autẽ huic piſci nomen è diſtenti corporis plenitudine factum: nã & in animalibus Pediculi nutrimento repleti diſtenduntur immodicè. Sed eiuſcemodi Pediculus piſcium, non Inſectorum generis eſt,idem nimirum cum eo quẽ ex Ariſtotele Rondeletius primo loco recenſuit. Fallitur enim hic,Inſectum eſſe arbitratus. Exprimit enim Ariſtoteles piſcem eſſe vocari verò Pediculum.

DE OESTRO SIVE ASILO AQVATICO. Cap. V.

C DE hoc quoq; animalculo diligẽtiſſimè ſcripſit Rondeletius. Oeſtrũ,inquit, ſiue Aſilum marinũ vocarunt veteres,neq; à voce,neq; è figura,ſed à naturæ ſimilitudine,quæ illi eſt cũ terreſtri. Oeſtrus enim terreſtris eſt Inſecti genus horriſono ſtrepitu,vulgus Tahon,Latini Aſilum vocant teſte Vergilio. Græcorũ authores οἴςρυς appellant,ab eo quòd exagitent,nec patiantur examina conquieſcere. Inde Oeſtro percitii dicuntur furore correpti. Et οἰςρᾶν & οἰςρηλατῶν ſtimulari & concitari ſignificat. Ab huiuſmodi natura, beſtiola in mari dicitur

οἶςρος, id eſt,Aſilus; qui Thynnos & Xiphias ita diuexat & concitat,vt in naues aliquando exiliãt, atq; etiam nonnunquam in littus. Adeo nihil eſt,quod hoſte careat. Qualis verò ſit Aſilus marinus, pauci nouerunt; quia exiguus eſt admodum,& rarò,vigente tantùm canicula, nec in multis piſcibus,ſed in thynnis & xiphijs,nonnunquam in delphinis, nec tamen omnibus conſpicitur. Eum ſic deſcripſit [a] Ariſtoteles. Aſilus circa Thynnorum quorundam pinnas oritur, ſpecie Scorpionis,Aranei magnitudine. Quæ breuis eſt,& non ſatis explicata Aſili notio:ex qua Aſilum nunquã penitus noſ- [a] Li. 5. Hiſt. cap. 31. Deſcriptio.
D ſem,niſi ſub thynni pinna,quæ ad branchiarum eſt ſciſſurã, affixum conſpexiſſem æſtuante canicula. Ergo ex ipſa αὐτοψία ſic fuſiùs depingi poteſt. Pro ore tubulum ſiue fiſtulam habet,pro corporis ratione longam. Vtrimq; ſitæ ſunt veluti manus duæ,quæ ad os flectuntur. Sequitur aluus cũ inciſuris,cui affixi ſunt ſex pedes:duo,qui in extremo aluo ſiunt, craſſiores ſunt & lõgiores,qui ſequuntur vtrimq; locati,paulò minores:reliqui duo qui magis in lateribus ſunt,omniũ minimi. Ore ſiue fiſtula,Scorpionis terreſtris caudę,pedibus,eiuſdẽ brãchijs ſimilis eſt:aluo & magnitudine,Araneo:Vt polypi acetabulis, ita hic ore adhæret parti molliuſculę & pingui ſub pinna ita tenaciter,vt auelli integer nõ poſſit. Sanguinẽ exugit Hirudinũ ritu,vſq; dũ præ plenitudine decidat,& moriatur. Cur in ſummo tãtum ęſtu, & caniculæ tẽpore piſces dictos infeſtet,id in cauſa eſſe puto,quòd æſtate tantũ naſcatur,autũno pereat. Cur ſub pinna hęreat,in cauſa eſt partis mollitudo,pinguitudo,& ſanguinis copia. Reliquo corpore thynni cute quidẽ lęui integũtur,ſed illi ſubſunt ſquamæ duriores. Ex gis intelligendus eſt [b] Plinij loc⁹: Animal eſt paruũ,Scorpionis effigie,Aranei magnitudine. Hoc ſe & thyn- [b] Li. 9. c. 15.

z. . .

no,&ei qui Gladius vocatur,crebrò delphini magnitudinē excedē ti,ſub pīna affigit aculeo: tantoq; infeſtat dolore, vt in naues ſæpenumero exiliant. Dubiū non eſt hæc de Oeſtro ſiue Aſilo marino dici.Sūpta ſunt ex maiori parte ex Ariſt.Thynni & Gladij exagitãtur Aſilo,canis exortu.Habent enim vtriq; per id tēpus ſub pinna ceu Vermiculū,quem Aſilum vocant, effigie Scorpionis,magnitudine Aranei.Infeſtat hoc tāto dolore,vt nō minus interdum Gladius, quàm delphinus exiliat.Hæc animaduertere licet,quā procul à veritate abſit author libri de Aquatillibus; (Bellonīū intelligit)qui Pediculū marinū pro Oeſtro exhibuit,cùm in eodem contextu Ariſtot.hunc ab illo ita diſtinxerit, vt imprudentis ſit hominis ſine ratione à vetere & probatiſſimo ſcriptore diſſenſiſſe,vel parū oculati,qui Ariſt. locum non viderit, qui eſt huiuſmodi.In mari gignuntur in piſcibus Pediculi,non ex ipſis piſcibus,ſed ex limo aſpectu ſimiles Aſellis multipedibus,niſi quòd caudam ampliuſculam habeant. Et mox:Aſilus circa thynnorum pinnas oritur,ſpecie Scorpionis:& cætera quæ antè citauimus. Vides perſpicuè ab Ariſtotele Pediculum Aſello multipedi conferri,cui ille Aſilum comparat. Deinde cum Ariſtoteles tam apertè Pediculum ab Aſilo diſcernat: ille ſine cauſa dubitat, an Ariſtoteles Aſilum a Pediculo,& Pulice diuerſum conſtituerit.Idem author,inquit de Ariſtotele,videtur Oeſtrum ſeu Aſilum diuerſum à Pediculo conſtituere.Nos verum Pediculū marinum libro de cruſtatis expreſſimus.in ijs enim numerari debet,quòd cruſta tenui cōtegatur.Hæc itaq; omnia Rondeletius: Aſilus, inquit Gyllius,vexator piſcium Scorpij ſpeciē ſimilitudinemq; gerit.Is quem vidi,albus erat,& ad piſcem Pagrū adhæreſcebat. Piſcatores affirmant maximos piſces conficere poſſe, Ligures vocant Pruſam. Ariſtoteles alibi etiam ſic habet:Aſilus aquaticus thunnū æſtate infeſtat,& vt eo tempore deterior ſit,efficit. Et rurſus: Aſilus primades infeſtat iam adultiores,quo tempore larga eſt ipſarum captura. Itē alibi:Thunnus poſt arcturum melior eſt, iam enim eo tempore ab infeſtantis Aſili agitatione requieſcit,quæ facit,vt ſit in æſtate deterior,& largiùs capiatur.Et apud Athenæū Thunnus dum fœtus adhuc paruos habet,vix capitur: cùm verò grandior fuerit,capitur propter Aſilū.

Delphinos vt infeſtēt.

Pruſa.

E

F

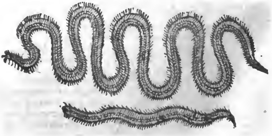
DE SCOLOPENDRA MARINA. Cap. VI.

SCOLOPENDRÆ marinæ duo ſunt genera: vna ex Inſectorum genere, altera cetacea eſt, de qua hîc agendum non eſt. Nunc de illa dicemus, quæ ex Inſectis eſt, terreſtri Scolopendræ ſimilis, de qua hæc Ariſtoteles prodit. Scolopendræ marinæ aſpectu terrenis ſimiles ſunt, magnitudine paulò inferiores, gignuntur in ſaxoſis locis, colore magis rubræ ſunt: pedum numero terreſtres ſuperant, ſed cruribus ſunt graciliori-bus: Serpentum more non in altis gurgitibus (ἐν τοῖς βαθέσι σφόδρα.) naſcuntur. Ron-

G

H

deletius.

A

deletius duas Scolopendræ marinæ ſpecies proponere ſeſe ait, ſed tamen tres has depingit, quarum prior minor eſt, colore planè rubro (ea hic priori loco depingitur,) dodrantali magnitudine, in ſaxoſis locis degit. A capite ad caudam vtrinque pedes habet plurimos, in flexus & volumina ſeſe contorquet, nunc longior, nunc breuior, nunc gracilior, nunc craſſior efficitur. *Deſcriptio.* Altera eſt ſuperiore multò longior, vtpotè quæ ad cubiti longitudinem accedat, tenuior, colore ad candidum vergente. A capite ad caudam vtrinque pedes habet plurimos,
B veluti ſuperior. Hanc quoque hic depinximus. Huius generis Scolopendras in ventriculo Lacertorum marinorum, & Acuum ſæpe reperi, & ſæpe ex ore extraxi: quod maximo eſt argumento huiuſmodi piſces ijs veſci ſine pernicie. Præterea eas non in littoribus, aut in littorum ſaxis, ſed in alto mari, vt Lacertos, & Acus, viuere. Paucula hæc de Scolopendris habet Rondeletius; Addidi ego aliam iconem Scolopendræ alterius, quæ colore prædita erat miniaceo. plura verò G. in corollario, quæ omnia, ne quid in hoc opere deſideretur, quòd ad Inſectorum hiſtoriam pertinet, nobis minimè prætereunda ſuut; licet diuerſo ordine conſcripta: Scolopendræ terreſtribus ſimiles, quas Centipedas vocant, Plinius: vnde apparet terreſtres tantùm Scolopendras Latinè Centipedas appellatas, quod nomen etiam hodie vulgus Italorum ſeruat: de marinis quidem cùm loquitur Plinius, ſemper Scolopendras appellare ſolet: ſed etiam terreſtre Inſectum, quod aliter Aſellus dicitur, Centipedam, Millepedamuè aliqui vocant. *Scolopēdræ quæ Centipedæ dictæ.* Apud Plinium alia lectio habet Centipedes, tanquam à recto Centipes: meliores verò codices, Centipedas, à recto, Centipeda. Cæterùm cùm Ariſtoteles ſcribat marinas ſimiles eſſe terreſtribus, τὸ δὲ μέγεθος μικρῷ ἐλάττω, hoc eſt, magnitudine autem paulò minores, quærendum eſt quænam ſit terreſtrium magnitudo. Braſauolus Scolopendræ
C olim picturam ad me miſit, duos pollices longam: apud nos ſpecies duæ reperiũtur, quarum maior vix duos digitos æquat, altera vnum: At Rondeletij minor Scolopendra ad palmum accedit, maior ad cubitum. (Addidi & ego Scolopendræ alterius magnæ, ac latæ ad cubitum penè accedentis iconem, quæ colore eſt tota ametheſtino.) Scolopendræ marinæ terreſtribus magnitudine æquales ſunt, aut paulò minores, Vvottonus, qui ſuſpectum ſibi hunc Ariſtotelis locum eſſe ait. Albertus tamen, Auicennæ interpretem ſecutus, ſimiliter legit minores, cuius verba hæc ſunt: [a] Serpentes, & piſces verè dicti, non habent pedes. In mari tamen eſt animal, quod quadraginta quatuor vocatur, propterea quod tot pedes habere videtur: & ſimile huic animali eſt aliud, quòd moratur in terra, & eodem nomine vocatur: ſed quod eſt in mari, eſt minus quam agreſte (quàm terreſtre) & reliqua, vt Ariſtoteles. *[a] Lib. 1. de Anim. trac. 1. c. vlt.* Scolopendra marina, quam vidi, ad digiti longitudinem, & craſſitudinem accedebat, Græci Scolipetras corruptè nominant, Gillius. qui cùm marinum tantùm faciat, paulò antè tamen ſcripſerat eam terreſtri minorem eſſe. Marcellus Virgilius Dioſcoridis interpres, marinas terreſtribus longiores facit. Quales terrenæ, inquit, Scolopendræ ſunt, tales & marinæ, longiores, tereti corpore, & infinitis penè pedibus ingredientes. Hæc de magnitudine. Eſt autem quod circa for-
D mam quoque addubitem. *Forma.* Marinæ Ariſtoteli ſpecie formaque conſimiles ſunt terreſtribus, παραπλήσιαι τῷ εἴδει. Ego in terreſtribus capitis caudæq; formam longè aliã video: quàm in marinis Rondeletij, quarum caput & cauda nihil ab ijſdem in Lumbricis partibus diſſerunt. Marinæ Rondeletij, Lumbricorum modo ſe contrahunt explicantq;, quod etiam terreſtres facere audio, vt modò longiores, modò breuiores appareant: ſed ipſe nondum ſatis obſeruaui. Hæc equidem notanda cenſui, non ad conuellendam Rondeletij opinionem: ſed vt inquiratur, ſitne alia Scolopendræ marinæ ſpecies, quæ cum Ariſtotelis deſcriptione meliùs congruat. Hoc addendum, ſi marina minor ſit terreſtri, quomodo glutiet hamum vtcũq; exiguum? quorum vtrunq; de marinis Ariſtoteles ſcribit: quodq; contactu vrant, quòd an ſuæ etiam faciant, non omittere debuerat Rondeletius: qui præterea putat Scolopẽdras, non in littoribus, aut littorum ſaxis, ſed in alto mari degere: *Quibus in locis in mari degant.* Ariſtoteles [b] verò, περὶ τοὺς πετρώδεις τόπους, καὶ οὐ σφόδρα βαθεῖς, hoc eſt locis petroſis, & non admodum profundis: in petris quidem commodius reperent, ac in ijſdem deliteſcerent. Idem Ariſtoteles [c] interprete *[b] lib. 2. Hiſt. c. 14.* *[c] lib. 9. Hiſt. c. 37.*

Gaza:

Gaza: Piſces, inquit, qui vulpes nuncupantur, cùm ſe deglutiſſe hamum ſenſerint, ſibi opitulantur, vt Centipeda. Longius namq; ſeſe offerentes, lineam abrodunt. Capiuntur enim locis nonnullis hamo multiplici, gurgite prealto, & fluctuoſo. Græca ſic habent. Τῶν δ' ἰχθύων αἱ ὀνομαζόμεναι ἀλώπεκες, ὅταν αἴσθωνται, ὅτι τὸ ἄγκιστρον καταπεπώκασι, βοηθοῦσι πρὸς τοῦτο, ὥσπερ καὶ ἡ σκολόπενδρα, ἀναδραμοῦσαι γὰρ ἐπὶ πολὺ πρὸς τὴν ὁρμιάν, ἀποτρώγουσιν αὐτῆς. ἁλίσκονται δὲ περὶ ἐνίους τόπους πολλοῖς ἀγκίστροις, ἐν ῥώδεσι καὶ βαθέσι τόποις. Vbi hæc verba: capiuntur enim locis nonnullis hamo multiplici, ad vulpeſnè an Scolopendras referenda ſint, dubitari poteſt: Si ad Scolopendras referas, obſtare videtur, quòd in Græco contextu, ἡ σκολόπενδρα, numero ſingulari ſcribitur: quanquam eiuſmodi enallagæ Ariſtoteli non raræ ſunt. Secundo quidem libro hiſtoriæ cap. 14. vt paulò antè recitaui, in talibus locis Scolopendras capi dixit. neque pugnat, quòd illic in non valdè profundis, hic in profundis capi legimus, vt mediocrem profunditatem intelligamus. hîc etiam pro ῥώδεσι, legerim πετρώδεσι. nam ῥώδεσι vox nullam ſignificationem habet. Gazam, qui vertit fluctuoſis, apparet legiſſe ῥοώδεσι. Sed alibi nuſquam hoc ſenſu apud Ariſtotelem reperiri puto: & nimirum profundiora loca minus ſunt fluctuoſa. In Arriani tamen Periplo legimus θάλασσαν δίνας ἔχουσαν καὶ ῥοώδεις ἰλίγγους. quamobrem nihil definio. Video Niphum Sueſſanum de vulpibus hæc verba accipere, capiuntur enim locis nonnullis hamo multiplici: ego de Scolopendris potiùs, tùm propter antedictam cauſam: tùm quia vulpes, ſeu vulpeculæ piſces, Oppiano teſte, non in talibus locis, ſed in cœno profundo degant, πηλοῖς ἐν βαθείαις; ſicuti E F

[d] lib. 9. c. 4. p. & cæteri galei, præter canem carchariam pelagium. Plinius [d] partem loci à nobis recitati conuertit, partem verò illam, de qua controuerſia eſt, non attigit. Cæterùm hæc verba, Ἀναδραμοῦσαι γὰρ ἐπὶ πολὺ πρὸς τὴν ὁρμιάν, &c. ad vulpes retulerim, quæ lineam præmordeãt: nam Scolopendræ alio ingenio ſe liberant, ſeipſas inuertendo: licet Pierius Valerianus ea quoque ad Scolopendras referat. Quæ autem de vulpibus dicuntur, ceu per parentheſim accipienda fuerint. Oppiano Scolopendra & polypi ἁλὸς ναίουσιν ἐναύλους: hoc eſt, in cauernis maris habitant. Accipitur enim ἔναυλος pro latebra, & loco cauo: tales autem circa petras ſunt. Sophocli ἔναυλος, & θυραῖος opponuntur: hic foris eſt, ille in domo. Videtur & amphibijs eam adnumerare Oppianus. Locus integer ſic eſt:

> Ἄλλοι δ' ἑρπυστῆρες ἁλὸς ναίουσιν ἐναύλους,
> Πουλύποδες σκολιοὶ, καὶ σκορδύλος, ἠδ' ἀλκνῦσα
> Ἐχθομένη σκολόπενδρα, καὶ ὀσμύλος: οἱ δ' εἶναι αὐτοὶ, G
> Ἀμφίβιοι.

Marcion Smyrnæus, qui de ſimplicibus effectibus ſcripſit, rumpi Scolopendras marinas ſputo tradit teſte Plinio. Idem Aelianus prodidit 4. 22. & 7. 26. vtrobiq; id à Gillio etiam rectè tranſlatum eſt, at libri 7. c. 35. hæc eius verba, Scolopendram terreſtrem ſaliua diſrumpi ferunt, in noſtris codicibus Græcis non extant. Appetunt marinæ etiam nidorulenta, vt terreſtres, quòd ſcribit Ariſtoteles; item vbi hamum deuorârit, euomit foris ſua interiora, donec hamum eijciat, tum recipit intrò, ac valet eadem, qua antè ſalubritate. Quod & Plinius repetit, & meminit Plutarchus in libello de his, qui ſerò puniuntur à Deo. Ὥσπερ αἱ θαλάττιαι σκολόπενδραι, καταπιοῦσαι τὸ ἄγκιστρον, ἐκτρέπουσιν ἑαυτάς. id eſt: quemadmodum marinæ Scolopendræ abſorpto hamo ſeipſas inuertunt: nihil autem intereſt, interanea eas vomere dicas, an ſeipſas inuertere. Quomodo verò Scolopendræ hamo captæ, ſeipſas liberent, proximè dictum eſt. Eſca ad anguillas à Tarentino deſcripta, recipit Scolopẽdræ marinæ drachmas octo, caridum fluuiatilium tantundem, ſeſami drachmam, ſimul autem exceptis vtendũ.

[e] Lib. 2. Halieut. Piſcatoribus infeſtiſſimam eſſe Gillius [e] ex Oppiano, vt videtur, ait, poſtea enim quàm hamum contigerit, nullus piſcis ad hamatam eſcam accedit, quòd huius tetro odore procul H pellatur. Oppiani verſus ſic legimus Græcè:

> Ἐχθρὴ καὶ σκολόπενδρα πανέξοχον ἀσπαλιεῦσιν
> Ἐμπελάει. εἰ γάρ που ἐπιψαύσειεν ἐλύτρου,
> Οὐκ ἄν τις νεπόδων κείνου πέλας ἀγκίστροιο
> Ἔλθοι. τοῖον γὰρ οἱ ἐπαχθέα μίσγεται ἰόν.

pro ἐπαχθέα, legerim ἀπεχθέα. Eſt & alibi Oppiano ἀλκνῦσα ἐχθομένη σκολόπενδρα. pro ἐλύτρου, ἐδέτρου. nam tertio quoque libro ἔδετρον vocat eſcam hamo inſertam, de melanuris capiendis canens. Brodæus nihil mutans interpretatur: Si quando pellem Scolopendræ hamus attingat. vter meliùs, iudicent eruditi. Nos interea de veneno eius dicemus. Oppianus, & partim Aelianus Scolopendram marinam ſimilem eſſe ſcribunt terreſtri, quo ad corporis ſpeciem, ſed tactu nocentiorem. Venenatum enim eius morſum vrere, & rubicundum in cute colorẽ excitare, ſicut papulam vrtica herba inurit. Et ante eos Ariſtoteles, mordet, inquit,

Scolopẽdræ marinæ, & terreſtris venenum.

non

A non ore, ſed tactu totius corporis, ſimiliter vt quæ vrticæ vocantur. Symptomata, quæ inducit, eadem ferè, qualia ab ictu terreſtris Scolopendræ inferri diximus, quod ex Paulo Aegineta liquet, qui repetitis iiſdem quæ nos in terreſtri Scolopendra recitauimus, addit: Priuatim verò à marina Scolopendra morſis, aquoſus, & pellucidus humor interdum accidir; vt à terreſtri, rubicundus. Curatio quoque morſus eadem, quare lectorem eò ablegamus. Ipſa verò ſuos in medicina vſus habet. Etenim in oleo decocta ſi illinatur, Dioſcoride ſcribente, auellit capillos; ſed contactu pruritus facit. Pharmaca quæ pilos diſperdant, componuntur cum ex alijs rebus, (inquit Galenus ex comptorijs libris Critonis) tum ex marinis Scolopendris, vrticaque marina, & Stellis marinis, nitro ac amurca ad hæc ammixtis. Plinius quoque Scolopendræ marinæ cinerem cum oleo pſilotrum eſſe tradidit, item cum melle illitas ſtrumas curare. Hieroglyphicum hominis, qui animum ſuum à vitijs affectibuſuè crucialibus depurget, quęque ſe lædant eximat & expellat, per Scolopendram (marinam) teſte Pierio effigiabant Aegyptij. Ea enim vbi hamo deprehenſa fuerit, interiora euomit, donec hamum eijciat.

Ex ea remedia.

B

DE VERMIBVS IN TVBVLIS DELITESCENTIBVS.

Cap. VII.

NASCVNTVR, teſte Rondeletio, in ſaxis marinis, & ſuper concharum vetuſtarum teſtas, tubuli vel ſiphunculi teſtacei, rotundi, aſperi, candidi intus lęuiſſimi, quorum alij recti ſunt, alij cõtorti, & replicati. In his procreantur, & viuunt Vermes, qui foras ſe exerunt hauriendæ aqnę gratia. Hi colore, ſubſtantia, Scolopendræ rubrę ſimiles ſunr, figura & magnitndine nonnihil differunt: longiſſimi enim digiti magnitudinem non excedunt. Pars poſterior folij mirtei modo in acutum deſinit. Priore parte vtrinque pedes habent, veluti Scolopendrę, vnde fiſtula prominet in extremo obtuſa tubę modo, & perforata qualem in
C Aſilo marino depinxit Rondeletius: ea aquam trahit. Horum Vermiculorum teſta pharmacopœi noſtri, inquit Rondeletius, vtuntur, in compoſitione vnguenti citrini, pro dentali. Huic ſimilem teſtam etiam dentale vocant, quo in eodem vnguento vtuntur. icon pòſt dabitur.

Vſus.

DE APODIBVS, ET PRIMVM DE VERME INDICO.

Cap. VIII.

ETIAM ſi certò mihi perſuadeam Vermem hunc Indicum, de quo ſubinde nobis ſermo eſt futurus, ex Inſectis non eſſe, attamen cùm eum nũquam viderim, nec alios vidiſſe ſciam, qui vel piſcium, vel cęterorum, vel etiam
D mõſtrorum genus referre potuiſſent, itaq; qnæ apud alios de eo ſcripta inueni, hùc inſeram. Scio interim ætatis noſtrę Latinos ſcriptores muſtelas, ſiue Lampetras vulgò dictas Lumbricos fluuiatiles nominare, (Lampetrę nomen à Lumbrico detortum ſuſpicantes.) quod ſanè mihi nòn placet, & eandem opinionem à Rondeletio reprehenſam inuenies in muſtela fluuiatili Auſonij, vbi Caſtellani etiam epiſcopi Matiſcon. ſententiam explicat, qui Vermem aquatilẽ, qualem in Gange Plinius deſcribit, Lampetrã eſſe putauit. Plinij verba hęc ſunt: In Gange Statius Seboſus haud modico miraculo affert Vermes binis branchijs, 60. cubitorum, cęruleos, qui nomen à facie traxerunt: his tantas eſſe vires, vt elephantos ad potum venientes, mordicus comprehenſa manu eorum abſtrahant. Quo loco Franciſcus Maſſarius: Longitudo illa, inquit, ſexaginta cubitorum, non ad branchias, ſed ad Vermes referenda eſt. Nam branchias ſexaginta cubitorum longitndine conſtare pręter veritatẽ, & dictu incredibile eſſet, cùm neq; longas, neq; breuęs branchias ab aliquo dictas reperias. Verùm & ſimplices, & binas quaternaſuè bran-

Lampetræ Lumbrici fluuiatiles dicti.

Vermis cæruleus in Gange.

chias

chias piſcibus Ariſtoteles contribuit: quod item Plinius meminit hoc libro. Solinus verò in E
Polyhiſtore, nō branchijs, ſed brachijs, nec ſexaginta cubitorum, ſed ſenûm cubitorum ſcri-
bit, longitudinem illam cubitorum ad brachia, non ad Vermes referens, hoc modo: Aquæ
etiam gignunt miracula non minora. Anguillas ad tricenos pedes longas educat Ganges,
quem Statius Seboſus inter præcipua miracula ait Vermibus abundare cæruleis nomine, &
colore. Si bina habent brachia longitudinis cubitorum non minus ſenûm, adeo robuſtis vi-
ribus, vt elephantes ad potum ventitantes, mordicus comprehenſos ipſorum manu rapiant
in profundum. Neſcio an à Statio Seboſo, an potiùs à Plinio hæc Solinus excerpſerit: Sed ſi
à Plinio, illud ſanè non omiſerim, quo minus dixerim eum ipſum verba Plinij perperam in-
terpretatum fuiſſe, ac Vermes nomine meliùs & veriùs, quàm cęruleos nomine prodidiſſe:
cùm Plinius à facie, hoc eſt, forma corporis, nō colore Vermes huiuſmodi nomen attraxiſſe
ſcribat, licet ſint colore cærulei. nam Vermibus corpore ſimiles ſunt: quos cùm talē figuram
habeant, veriſimilius eſt brachijs carere, quàm eadem poſſidere: nam ſi brachia obtinerent,
non Vermes, ſed monſtra appellaſſet, vt neq; credendum ſit, huiuſmodi animalia brachijs
prædita eſſe. Ex eo quod inter præcipua miracula hæc prodiderit, cùm & anguillas ad trice-
nos pedes longas, inter non minora miracula in Gange repèriri, Solinus ipſe tradiderit, qui- F
bus neq; brachia, neq; crura tribuerit. Non igitur ob hanc cauſam, ſed ob longitudinem eo-
rum, ac fortitudinem admirandam, quòd elephantes in profundum per proboſcidem abſtra
hant, hæc inter miracula commeminerint, vt Plinij lectionem magis quàm Solini proban-
dam exiſtimauerim. Qui error (ſi error eſt) hinc proficiſci potuit, vt reor, quòd Solinus lon-
gitudinem illam ad branchias, non ad Vermes referens, in Plinio branchijs ſexaginta cubi-
torum longitudinis, nō modò mendoſè legi, verùm & ridiculum eſſe putauerit: quippè cùm
brachia quoq; hæc cubitorum ſexaginta longitudinis eſſe, incredibile admodum exiſtima-
ret, longitudinis cubitorum non minus ſenum ſtatuit deſcribendum. Hucuſq; Maſſarins. Idē
Vermis Indi fluuij. forte eſt Indicus ille Vermis, de quo Aelianus ex Cteſiæ libris, ſic ſcribit. Indus fluuius be-
ſtiarum ferarum expers eſt, ſolum in eo naſci Vermem aiunt, ſpeciemq; eorum, qui ex ligno
(qui in ficubus) gignuntur & aluntur, gerere: ad ſeptem cubitorum longitudinem, & eò am-
pliùs procedere: eius craſſitudinem decem annos natus puer, manibus vix complecti queat.
Ijs in ſuperiori oris ſede vnus dens ineſt, in inferiori alter, ambo quadranguli cubiti ferè lon
gitudinem habent: tam validi, vt quodcunq; animal, ſiue cicur, ſiue ferum, ijs comprehende
rint, facillimè conterant, (συντρίβουσι, Aelianus; κατεσθίουσι, Cteſias.) Interdiu ima in ſede flu- G
minis verſatur, cœno gaudens, & latitans: noctu verò ad terram procedit, & in quodcunque
inciderit, vel equum, vel bouem, vel aſinum conficit, atque in ſuas ſedes trahit, & in flumen
abſtruſus, membra omnia, excepto ventre, exedit. de die etiam ſi fame premitur, & ſiue came
lus, ſiue bos in ripa bibit, violentiſſimo impetu ſumma labra mordicus comprehendit, & ro-
buſto tractu in aquam abreptum edit. Eius pellis duorum digitorum craſſitudine eſt, eiuſ-
modi autem machinatione capitur: Hamum robuſtum ad ferream catenam alligant, adiun-
cto etiam fune ex albo latoq; lino. Lanis autem & hamum, & funem inuoluunt, ne à Verme
præmordeatur. Tùm agnum, aut hœdum ad illecebram in hamum implicant: deinde in flu-
uium demittunt. Triginta viri ſinguli cum iaculo loro inſerto, & enſe accincti, & è corno fu-
dibus inſtructi bene robuſtis, ſi percutere ſit neceſſe, adſunt, deinde hamo captum trahunt, &
abſtractum interficiunt. Triginta dies appenſum ad Solem ſinunt: atq; ex eo in fictilia vaſa
craſſum oleum ſtillat: ſinguli Vermes quinq; olei ſextarios (cotylas decem Atticas) reddūt,
quòd quidem ipſum Regi Indorum apportant; vaſis obſignatis: neq; enim alij cuiquam vel
guttam illius poſſidere licet. Corpus reliquum inutile: huius ea eſt vis olei, vt ſine vllo igne
eius infuſa hemina, quemcunq; lignorum aceruum comburat. Ac ſi vel hominem velis, vel H
aliud animal exuere, primùm vt hoc infuderis, funditus ſtatim deflagrauerit. Eodem ipſo
Perſarum regem aiunt capere hoſtium vrbes: neq; arietes, teſtudines, aliaque bellica tormen
ta ad eas capiendas opus eſſe: nam cùm fictilia vaſa vnius heminæ capacia, co impleta & ob-
ſtructa in portas iaculatur, vaſa quidem ad portas alliſa rūpuntur: at oleum delapſum ignem
circumfundit, vt reſtingui non poſſit: & flamma inſaturabilis comburit homines pugnantes
lib. 5. Hiſt. anim. c. 3. pariter cum armis. Reſtinguitur autem multa inutili congerie, qualis per terrā & vicos con-
geritur, (πολλῷ φορυτῷ καταχυθέντι, Aelianus. Οὐ σβέννυται εἰ μὴ πηλῷ πολλῷ καὶ παχεῖ:
Vermē Gangis Plinij eundē eſſe, cū Verme Indo Cteſiæ. id eſt: non extinguitur niſi luto copioſo, & craſſo, Cteſias.) in eum iniecta. Hæc [a] Aelianus,
authorem citans Cteſiam. & eadem leguntur in Eglogis Indicorum Cteſiæ nuper publica-
tis, ſed multò breuiùs. Videri autem poteſt, vt dixi. idem hic Indi fluminis Vermis, cum illo
quem Plinius in Gange fluuio deſcribit. Primùm enim vterq; Indicus eſt; & cōuenit forma,
à qua vterq; Vermis (σκώληξ) appellatur: deinde Gangeticus elephantos ad potum venien-

tes ap-

A tes apprehenſos promuſcide in fluuium abſtrahit: Indicus, camelum vel bouem in ripa bibentem, ſumma labra mordicus apprehendens, in aquam abripit. Sed magnitudo Indici, cubiti circiter ſeptem ſunt: Gangetici ſexaginta: huic branchiæ binæ, vel brachia bina: illi dentes bini tribuuntur, obijciat aliquis, reſpōdeo, locum Plinij mihi corruptum videri, primùm circa numerum, nimia enim ad Vermem hæc magnitudo eſt: & Solinus, (qui ſua ex Plinio tranſcribit) non ſexaginta, ſed ſex (ſenûm) cubitorum eſſe memorat; quod conuenit etiam Indico ſeptem cubitos plus minus longo: qui ſi ſexaginta cubitorum eſſet, olei verò ſextarios tantùm quinos redderet, nimis hoc parum ad tantam molem eſſet: deinde neq; brachia neque branchiæ conueniunt Vermi: & ea quoque ratione, quòd noctu in terram exeat. Solus enim aquatilium cordylus, authore Ariſtotele, cùm branchias habeat, cibi tamen gratia in terram exit, & quadrupes idem eſt, vt ad ambulandum idoneus. Et ſi branchias ei demus, piſcis, non Vermis erit, & binæ ſolùm tanto animali refrigerando (qui vſus branchiarū eſt) non ſufficient, cum pleriſq; piſcibus etiam minimis, plures inſint: qui tamen frigidioris ſint temperamenti, quàm probabile ſit Vermem hunc eſſe, cuius adipi ignea non ſimpliciter ignis, ſed fulminea quædam vis eſt, incendio eius ſimiliter, ferè inextinguibili. Bra-
B chia verò propriè dicta nullum animal habet, quod non oſſa, quæ omnia Vermibus negantur, poſſunt tamen per metaphoram, aut catachreſin brachia appellari binæ illæ veluti forcipes ab ore Vermium (præſertim Coſſorum, quibus Indicus Vermis cōparatur, & Cantharorum,) vtrinq; enaſcentes: nam & mutuo occurſu inflexa brachia referunt, & ijs tanquam brachijs, & forcipibus quælibet apprehendunt, & accedente magnitudine, ſicut in Indicis cubitali ferè, (quæ proportio ad longitudinem totius Vermis moderata eſt) brachia non ineptè vocari poſſunt, propter figuram, magnitudinem, vſum. Eadem dentes ſi quis appellet, quoniam ab ore prominent, & figura ferè denticulata eſt, & ijs, ſicut reliqua animalia dentibus, aliquid corripiunt, reprehendi non poterit. Sed bina hæc brachia, ſeu dentes bini, in Vermibus Cantharíſque noſtris à lateribus oris procedunt, inde in circulum inflexa, mucronibus concurrunt: in Indicis autem Vermibus non idem ſitus eſt, cùm dens alter ſuperior, alter inferior ſit, vt ſolo duntaxat ſitu differre videantur. Has equidem partes ego forcipes, aut chelas potiùs vocarim, ſicuti in brachijs cancrorum, à ſimili motu, & apprehenſione quàm dētes, vel cornua. nam Ceraſtes Vermis ab his partibus, ſeu cornibus appellatus mihi videtur à vulgo Græcorum olim: de quo Theophraſtus: Ceraſtam [b] Vermem, inquit, & in [b] *Lib. 5. de cauſ. plant. c. 14.*
C olea creari, & in fico parere aſſeuerant. Habet ficus, & ſuos Vermiculos, & illos quoque enutrit, quos alienos receperit: omnes tamen in Ceraſtem figurantur, & ſonum edunt paruuli ſtridoris. Videtur autem Cteſias magnum illum Indicum Vermem comparans Vermi in fico naſcenti, de hoc Ceraſte ſentire. Meminit eiuſdem Philoſtratus: [c] In Hyphaſide, inquit, [c] *Lib. 3. de vita Apoll.* Indiæ flumine bellua gignitur albo Vermi ſimilis (σκώληκι λευκῷ ὅμοιον θηρίον) ex qua capta oleum fit ad vſum ignis accommodatum, quod niſi vitro contineri poſſit. Capitur autem regi tantum: modo eiuſcemodi bellua, qua ille diruendorum mœnium cauſa vtitur. nam vbi muros huiuſmodi pinguedo tetigerit, ignis accēditur inextinguibilis, omnium maximè quæ pro excitandis incendijs ab hominibus inuenta ſunt: Sic ille, Alemano Rhinuccino interprete. Sed vltima verba Græcè ſic ſonant; πῦρ ἐκκαλεῖται κρεῖττον σβεστηρίων ὁπόσα ἄνθρωποι πρὸς τὰ πυρφόρα εὕρηνται, hoc eſt; ignis excitatur, validior quàm qui vllis hactenus ad reſtinguenda incendia inuentis inſtrumentis extingui poſſit: vt πυρφόρα ſint vaſa, vel inſtrumenta ad inferendum incendium comparata, σβεστήρια verò ad extinguendum: hæc extinctoria, illa incendiaria dixeris: Σβεστήρια κωλύματα, machinamenta ad reſtinguendum ignem, quidam interpretantur. Hoc animaduertendum, non idcirco diuerſum genere ſtatuendum hunc Ver-
D mem eſſe, quod à Philoſtrato Vermi albo comparetur: à Plinio color cæruleus ei tribuatur: ſed potiùs in ſolo colore diſcrimen ponendum, ſicuti & alia pleraque animalia coloribus diuerſis reperiuntur: vel generis eiuſdem proximi ſpecies diuerſas, vtpotè in fluuijs etiam diuerſis genitas, exiſtimandum. Cęterùm verum ne ſit iſtiuſmodi Vermes inueniri, ego fidem penes autores eos eſſe volo. Scaliger [d] ſpecioſum mendacium eſſe iudicauit. Inuenio tamen apud Olaum magnum, eſſe in littoribus Noruagicis [e] Vermem glauci coloris, longitudine quadraginta cubitorum, & amplius (adeo vt ſeptem cubitorum in Indico flumine dari non abhorreat à vero, ſed Scaliger olei eius naturam talem eſſe, qualem nos diximus, inficiatur.) cùm vix ſpiſſitudinem infantis brachij habeat, lineæ modo, ita vt eius progreſſus difficulter percipi queat: per mare, inquit, ſe tranſmittit, nemini noxius niſi humanis manibus preſſus: vnde contactu tenerrimæ cutis eius tangentes digiti intumeſcunt. Vexatus, & detentus à cancris, tortuoſum curſum euadendi gratia attentat; ſed fruſtra. Cancer enim brachijs ſuis quaſi denticulatis forcipibus, tum etiam pedibus, ita eum ſtringit, vt non ſecus, ac nauis an-

[d] *Exerc. 13. 3.*
[e] *li. 21. c. 24.* Vermis alius 40. cubitorum.

chora

chora demiſſa, firmetur. Hunc Vermem ſæpius vidi, ab eius tactu nautarum informatione abſtinens. E

DE VERME MARTII MENSIS. Cap. IX.

* Lib. 7. de varietat. c. 37.

APVD nos in aquis variæ quoque Vermium ſpecies ſunt, tum marinis, tum dulcibus. Cardanus * quaſi inteſtinis ſimiles eſſe dicit, & ſola arena veſci, item eodem, quo illi modo, dolores ſedare, ac denique alijs animalibus in cibum cedere. Sed vt ab alijs in cibum ſumi facilè credo, ita contrà non omnes inteſtinis ſimiles ſunt, vt mox patebit. Dulcium aquarum aliæ fluunt, aliæ ſtant, ſtagnantes dictæ, in vtriſque eiuſmodi Vermes dantur, item in aqua pluuiatili, ciſternis, & vaſis, at non omnes æquę magni, nec fortè eiuſdem figuræ.

Mira videtur Martij ratio menſis in Germania, quod fœtum tantum in fœtentibus putidiſque aquis gignat, & aliquando etiam ſatis limpidis: quem Germanorum vulgus ſuo quãdoque damno cognouit: quia ſi nudis pedibus aquam illam ingrediantur, vbi genus hoc animalculi in ſummo aquæ detinetur, circulum ſibi fieri narrant in cruribus ad eum vſque locum, quo aqua peruenerat, eumque circulum ita punctum, vt ſanguis confluat, & phlegmonem aliquam, aut ſcabiem crura præ ſe ferant: verùm hoc nõ ſine noxa. Hæc animalcula quoniam tantùm Martio, non autem alio quolibet menſe generantur, appoſito nomine Germanis Mertz, id eſt, fœtus Martius dicitur. F

Mertz.

DE SETA VEL VITVLO AQVATICO. Cap. X.

Seta vnde dicta.
Vitulus aquaticus.

RECENTIORES (antiquis enim incognitum fuiſſe videtur) Inſectum, quale hîc depingimus, aptè admodum Setam nominârunt, ſiue à ſimplici, & tenuiſſima corporis figura, ſiue quod è Seta equina in aquis putrefacta naſci exiſtimetur. Germanis neſcio qua ratione appellatur, ein Vvaſſer kalb, id eſt Vitulus aquaticus, niſi quòd à vitulis per ætatem incantioribus nonnunquam in aqua bibatur, magno etiam vitæ periculo. Seta eſt Vermis, inquit author de natura rerum, vt quidam dicunt, ſerpens à re nomen habens. Eſt enim tenuiſſimus inſtar Setæ, (vt Seta vel pilus, de iuba caudauè equi putetur, Albertus) ferè cubitalis longitudine durus, & albus: nihil differens vtraq; extremitate, quippè cui caput non eſt, ſed ſerpit in vtramque partem, (inde Amphisbænam aquaticam fortè dixeris:) In aquis corruptis, (in aquis ſtagnantibus non multum corruptis, Albertus.) nec tamen fœtidis naſcitur. dutus eſt adeo, vt vix pede contueri poſſit. Albertus quoq; nullum ei caput videri ait, & ad vtramque partem natare: fortè autem de pilis naſci equorum, quoniam hi in aqua ſtante poſiti, vitam & ſpiritum accipiunt, & mouentur, ſicut multoties ſeſe expertum eſſe ait: Huius Vermis è pilo equino in paludes, vel ſtagna coniecto naſcentis, (vt vulgò creditur) caput, & caudam prius creſcere aiunt. Inſectorumnè generis ſit dubitari poteſt, quoniam pellis vna cõtinua ei eſt, nec ita vt Lumbrici mouetur. Eadem per totum craſſitudine eſt, dodrante longior, albicans. Ego & nigricantem vidi & depinxi, & albicante paulò craſſiorem. Eſt qui in fonte bono, & frigido olim repererit, & aliàs, quod mirum eſt, in horto ſuper folio quodam. Hic longus erat quinq: aut ſex digitos, craſſitudine Setæ; dorſo fuſco, ventre albicante. Cauda vndiquaq; albebat. Intricare ſe ſolet inſtar Gordij nodi, vt duobus aut tribus in locis nodi huiuſmodi elegantiſſimè ducti, in eius corpore appareant. Huius veneni tanta vis eſt, ſi authori de rerum natura credimus, vt ab homine potu hauſtus, elanguere & tabeſcere faciat, donec cum diro cruciatu vitam exuat. Idem affirmat Albertus, ſed aliter tactum, non nocere. Author hiſtoriæ aquatilium Heluetius etiam vitulis aquaticis potis quoſdam mortuos accepit. Vir quidam, inquit, hoc Verme epoto mox malè habuit circa præcordia, tum mulier quædam centaurij minoris in vino decoctum ei propinauit. Vomuit ille, ac ſimul Vermem reiecit. Si cui vitulus aquaticus in ventre naſcitur, perungendus eſt ventre ac ventriculo, liquefactis pariter, butyro, cera & oleo. Vitulus aquaticus, inquit Bertrutius in methodo de di-

G

H

A de dignoſcendis morbis, Vermis paruus eſt, veluti duos cubitos longus ſubalbo colore, habitans in paludibus, & aquis corruptis; quem qui videt, putat eſſe caudæ equinę pilum: huic namq; ſimilis eſt: potus hic bufonis mala comparat. Quidam rationem curandi eandem profuturam putat, quę aduerſus Tineas aquaticas à nobis pręſcripta eſt. Vituli, pręſertim per ætatem incautiores, hos Vermes aliquando deglutiunt, autumno maximè cum herbis: in potu verò rariùs. Sunt qui ex Bruchis oriri eos exiſtiment, quòd mihi veriſimile non fit: alij ex herbis in aquarum alueis, vnde pecus potat, dependentibus. Deglutiti illi circa guttur & arteriam hęrent: vnde Vituli paulatim contabeſcunt: ſuccurri autē aiunt quidam vino per nares cornu infuſo, in quo decocta ſint allia: Alij remedium contra hoc malum exploratū eſſe negant. Ololygon Theoni animal eſt paluſtre, ſimplex, gracile. Et paulò antè: Ololygon, inquit, auis eſt ſolitudine gaudens: vel ἱμερίον (vox videtur corrupta,) ζῶον, paluſtre, frigiditate gaudens, oblongum, indiſtinctum, (ἀδιάρθρωτον) terrę Inteſtino ſimile, ſed multò gracilius: (quęrendum an idem qui Vitulus aquaticus dicitur.) ignoratum Ariſtoteli, qui Ololygóna vocat tantùm maris ranę vocem, allicientis ad coitum fœminam. Ololygon quid.

B DE HIRVDINE. Cap. XI.

HIRVDINEM cùm ſimpliciter nominant authores, eam intelligunt, quæ in aquis dulcibus reperitur: quę & Inſectorum generis eſt, & Vermis quidam; quia tamen in aquis viuit, aquatilium Inſectorum hiſtorię accedit.

SYNONYMA.

עליקה, Aluxa, Dauid Kimhi ex magiſtrorum ſententia multis verbis deſcribit Hirudinem, vel Sanguiſugam, quanquam R. Saadias priuationem intellexit tantum Prouerb. 30. R. Leui Ben Gerſon & interpres Cabuenaxi Sanguiſugā intelligunt: Septuaginta interpretes βδέλλα: Hieronymus Sanguiſuga. Chaldęus vocē Hebręam retinet. Quidam crocodilum etiam cōuertunt: ego Hirudinem potiùs dixerim: quoniam Arabicę voces huic finitimę ſunt, quas Aluka.
C apud Syluaticum legimus pro Sanguiſuga, nempe Alexa, Alelika, & Alethaiitē Alag apud veterem gloſſographum Auicenna. אנקה, Anaka alij aliter interpretantur, ericium, viuerram (vel fibrum potiùs,) mygalem, Hirudinem. Grecè βδέλλα ſcribitur per alpha, dictione trochaica, vt & reliqua quę λ duplex habent, σκίλλα, κόλλα, &c. vt docet Herodianus, & alij Grammatici. Deriuatur autem à verbo βδάλλειν, mutato α in ε, vt Etymologus vult, quod ἐκμυζᾶν, id eſt, exſugere ſignificat; quod & Nicander inſinuat hoc verſu: Anaka.

Ἀθρόα προσφύονται ἀμελγόμεναι χροὸς αἷμα.

At Scholiaſtes Theocriti à βδέλλω eſſe dicit, ſignificans ἀμέλγω, & ἐκπιέζω: vnde βδέλλα dicta ſit ἡ ἐκμυζῶσα καὶ πίνουσα τὸ αἷμα: Atticè autem βδάλλω pro βδέλλω dici. Idem tamen Scholiaſtes alibi τοῦ βδάλλω duntaxat mentionem facit. βδέλλα eſt etiam Bdellium Heſychio teſte: ſic & apud Arrianum, Dioſcoridem, Galenum. Sed βδέλλιον diminutiuum apud Etymologum eſt Hirudo. Βάστυξ, (prima videtur circumflectenda, vt in κῆρυξ.) Heſychio, & Varino βδέλλα eſt, id eſt, Hirudo. Apud eoſdem βλίχυγες, βλέτυες, θιμβλαῖς, & δρίλακες, ſecundum Elienſes pro Hirudinibus exponuntur. Scoppa Italus Hirudinem interpre-
D tatur la Sanguiſuga; ſed quo Italię loco ita vocetur, ignoro, apud nos dicitur Sanguettola, Romæ & in Hetruria Mignatta. Hiſpanicè Sanguiſſuela, Gallicè Sangue, Germanicè Agle, nomine forſan facto ab aculeo, Os enim aculei inſtar, & quidem triſulci infligit. Sic & perca fluuiatilis Egle à pinnis dorſi aculeatis: Belgicè Eegel, Lake vel Lyckelake Brabantis, Hollandis, vel ſaltē Delphenſibus een ijl: Anglicè Bludſucker, Horſeleche, vel Horſelich, quòd medeatur equorum cruribus: nam Horſe eiſdem equus eſt: alij Louuch Leache. Elrota Anglus ſcribit Horſeleache, vel Blud ſucker: Polonicè Pyauuxa. Hirudinem priſci ſemper dixerunt: Plautus, Horatius, Cicero: poſteriores Sanguiſugam quoque: quod meminit Plinius
[a] his verbis: Cruciatum in potu maximum ſentiunt (elephanti) hauſta Hirudine, quā Sanguiſugam vulgo cœpiſſe appellari aduerto. Sunt qui Hirudinem ſine aſpiratione ſcribant, quòd non probârim. Hirudo, inquit Ionianus Pontanus, ſi dicatur ex eo, quòd hęrendo ſanguinem ſugat, aſpirationem habebit, ſed non conuenit in quantitate Syllabæ. [a] li. 8. c. 10.

E

GENVS. DIFFERENTIÆ. FORMA.

Marinæ, & aquarum dulciũ Hirudinis differentia.

HIRVDO duorum eſt generum, vna marina eſt, & in ſtagnis marinis viuit, de qua poſt agam ſeperatim: altera, nimirum de qua nũc eſt ſermo, in aquis dulcibus degit. Marina huic quidem ſimilis eſt, ſed grandior & duriore cute, quòd in cauſa eſt, cur non ita facilè ſicut altera in globum ſe contrahat, nec ita ſe colligat: Caudam enim tantùm & caput retrahit. Hirudines verò aquarum dulcium extenſæ Vermem, ſeu muris caudam mirificè repræſentant: perpetuò enim ſeſe contrahunt à cauda caput verſus, ſed non omnes ſunt ſimiles. Quædam enim ceruice cæteris ſunt latiore, ruffæ deinde magis, & paruis maculis inſignitæ: quæ certè longè pernitioſiores ſunt (teſte Plinio) [a] ijs, quæ nigræ tantùm ſunt. Singulæ tamen corpus habent, quod velut è circulis ordine inter ſe colligatis conſtat, quorum opera quandoque in globum contrahuntur. F Inuenio & capite differre, eſſe enim vnum genus, magnum, coloris ruffi, varijs diſtinctum filamentis, & quodammodo lanuginoſum, cui multùm virus ineſſe volunt, quòd alicui affixum alicui parti inuehit: alterum tenuius, & à cauda muris non multùm diuerſum, cui quoque breue caput eſt, & venter rubet, atque in aquis puris habitat. Eſt & hoc genus venenoſum. Albertus Hirudines apud ſuos nigros eſſe ſcribit penitus, & planas: eſſeque item quæ virgulas rubeas in dorſo habeant, & aliquantulum rugatas; item quaſdam inuiſibiles, & filares, hoc eſt, vt conijcio tantæ tenuitatis, ac exilitatis, vt viſum fugiant. Nigræ vel fuſcæ apud Heluetios minores ſunt, & frequentiores, eædem ignauiores: aliæ maiores, ſubuirides (ex nigro ferè) Lineis ſeu ſtrijs per longitudinem ſubflauis, aut ruffis, in quibus puncta aliquot nigricant, diſtinctæ: hæ commodę ſunt medicis. Venetijs virides videre memini ceu paruas Lacertas, maculis hinc inde nigris. Germani maximas Hirudines ab equis denominant Roſſaglen; quarum nouem aiunt ſugentes equum occidere poſſe. Sanguinem illas aiunt quidam inter ſugendum ſtatim ano reddere, & inſatiabiles hærere. Mihi hoc probabile non eſt. In aquis ſtagnantibus, & Paludibus, Hirudines, quales dixi, reperiuntur, nigrę ſcilicet, ſubuirides, variæ. G In purioribus, & fluentibus etiam albę perexiguæ, quales vel piſcibus nonnunquam adhęrent: ore vtrimque lato in circulum, ſed altero duplò latiore. In iecinoribus etiam boum, & ouium aliquãdo genus quoddam Hirudinum adnatum reperitur, putrefacto corruptoque hoc viſcere. Vermes quidam ſunt albicantes, tertiam digiri partèm longi, dimidium digitum tranſuerſum lati, folliculis quibuſdam incluſi, pertenues, neque in ventriculo illi, neque alibi quàm in iecinore inueniuntur, viui quidem & mobiles: quòd non vbique, non circa montanas, & recentes aquas, ſed putridas tantũ contingit; Sic affectum iecur lanij abijcere iubentur. In Mauritanię quodam flumine aiunt referente Strabone Hirudines gigni ſeptenum cubitorum, quæ gulam perforatam habeant, per quam reſpirent.

Forma.

Sanguiſugę oſſibus carent, & pedibus, & pinnis, vt author de natura rerum & Albertus annotant, nec vllum membrum habent, ſed toto corpore ſimiles ſunt, vt columna; Os habent inſtar trianguli, quod ex inflicto ab eis vulnere apparet. Arnoldus de Villanoua Sanguiſugę tribuit fiſtulam in ore qua cutim terebret more Culicis: & Adagiorũ author linguam biſulcam, & fiſtulatam habere dicit, quam penitus infigat cuti. Obſeruaui in genere maiore, quòd aptius medicis eſt, os non ita rotundum, vt in minoribus, ſed acutius, quòd facillimè cutim penetrat, & per lintea etiam tenuiora euadit. H In minore os planius, & rotundius, inſtar Sphincteris, aut muſculi rotundi. In omnibus foramen in medio exile eſt; ab ore ad aluum vnus continuus meatus. Corpus totum circulis quibuſdam, vt in Lumbricis, ambitur: quibus extenſis contractiſuè mouetur, & εἱλυσπᾶται Lumbricorum inſtar. In mortuis pleriſq; longitudo circiter digiti: Lineis & punctis nigris notantur omnes, reliquo colore variant, vt dictum eſt.

[a] Lib. 32. cap. 10.

LOCVS.

A

LOCVS.

HIRVDINES plerunque in aquis, pręcipuè cœnoſis & lutoſis, & ſtagnis, viuarijs, & riuulis per loca paludoſa fluentibus reperiuntur, rarò in ſaxoſis, arenoſis, & claris fontibus, & fluuijs decurrentibus. Talis enim eſt earum natura, vt potius aqua ſubturbida, & ſtagnante quàm limpida, & continuè labente delectentur: nam in illa motu proprio pabulum quęritant: in hac autem motu alieno violentoque mouentur: quare tantum abeſt, vt in ea nutriri poſſint, quin potiùs impetu, & curſu fontis, vel fluuij agitatę nullibi conſiſtant, & modo ad vnum, modo ad alium lapidem illiſæ moriuntur; nigrę nimirum; nam albæ paruæ, vt diximus, etiam in riuis, & fluuijs.

B

NATVRA. MORES. VICTVS.

TEPOREM amant, nec prius in aqua comperiuntur, quàm Sol tepefecerit; nam circa Calendas Maij, aut paulo antè apparere incipiũt, & circa meridiem potiſſimùm; autumno rurſus conduntur, & latent. Per hyemem nunquam inueniri puto: aliqui ſeruant eas ad vſum in aquę pleno vaſe. Author de natura rerum ſcribit homines, & beſtias impediri ab Hirudinibus, vt ſanguinem eorum ſugant, cuius ſatietate nimia mortem ſibi ſæpe acceſſant. Æquè eſt mira, inquit Plinius, [a] vt Ricini, ſanguinis & Hirudinum generi in paluſtri aqua ſitis; namque & hæ toto capite conduntur. Albertus aſſerit auiditate ſugendi dulcem ſanguinem hominis, ſuccum emittere, & alium continuè recentiorem ſugere. Cùm carni adhæreſcunt, quantò magis trahuntur, tantò fortiùs inſident, donec rumpantur; itaq; inquit autor de natura rerum, ſanguinem putridum extrahunt, & alios ſanando ſeipſos occidunt. Sugendo trifidum vulnuſculum imprimunt, ita vt radij ab vno centro terni æquè diſtantes procedant. Lutum capitis boni odoris, & ſaporis eſt, quod in regionibus ad Orien- [a] li.11.c.34.
C tem ſeplaſiarij vulgò vendunt. Id edi ſolet, & à mulieribus prægnantibus, & alijs, quorum corruptus eſt appetitus, expetitur. mulieres maximè vtuntur eo in balneis, illinendis capillis (vnde nomen ei à capite factum) vt in longitudinem excreſcant. Dicunt etiam Arabes gratiſſimum id eſſe Sanguiſugis: & ſi locus aliquis eo illinatur, Sanguiſugas ſpontè illi adhæſuras. Vocatur, & alijs nominibus Arabicè, lutum Coraſcenum, lutum almilaburi, & aromaticum, & alcubrugi & cyprium, & alnahagi. Sed vt de ſanguinis appetitu rurſus quid dicamus nemo neſcit Hirudinem, vbi ſemel hęſerit corpori, nulla ratione poſſe reuelli, donec ſuctu ſanguinis expleta decidat. Quantoperè verò ſanguinem exugat, innuit luculenter Theocritus [b] amorem accuſans, quòd Hirudinis inſtar ſanguinem exugeret; canit autem: [b] Eidyll.

Αἰ αἴ Ἔρος ἀνιηρὲ, τί μευ μέλαν ἐκ χροὸς αἷμα
Ἐμφὺς, ὡς λιμνᾶτις ἅπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας
Hei mihi triſtis amor quàm mihi atrum è corpore ſanguinem
Veluti paluſtris Hirudo inhærens, omnem exuxiſti.

D

GENERATIO.

GENERANTVRNE' ex putredine tantùm, an etiam ex ouis, nondum obſeruaui. Ex putredine verò generari certiſſimum eſt. Plinius vêre pectines, Limaces, Hirudines oriri ſcribit, & eodem etiam tempore euaneſcere. Scholiaſtes Nicandri Oeſtrum, ſiue Aſilum ex Hirudine procreari voluit; quòd mihi veriſimile non ſit.

E

MOTVS. INGRESSVS.

QVÆDAM, inquit Ariſtoteles, gradiendo volutationibus vtuntur, vt quę terræ Inteſtina vocantur, & Hirudines. Siquidē hæc præcedente parte progrediuntur, & reliquum corporis ad eandem ipſam conducunt, atq; ita certis adiuncta ſedibus vagantur. Mouetur ſanè Hirudo extenſione, & contractione corporis ſui ceu annulis conſtituti, ſicut Lumbrici: non tamèn cuiuis corporis parti, vt illi, innititur, ſed caudæ tantum & ori: nam caudæ innitens corpus reliquum quantum poteſt, aut vult, extēdit, ſiue recta ante ſe ſiue retrò & reflexum; tum ore fixo caudam & reliquum corpus arcuatum attrahit, vel ad os vſq; cōtiguè, vel quouſque libuerit os verſus, vt ad medium ſpacium, non tamen vltra os. Poteſt & retrò moueri, quod vidi cùm vnam incluſiſſem cannę. retrorſum enim exibat. Eluctatur corpore ſuo etiam per anguſtiſſima loca, ſi vas non obturatum optimè fuerit, vbi nemo putaret, adeo enim in tenuitatem ſe extendere, & os acuere poteſt, maior præſertim, vt per linteum etiam rariùs F contextum euadat.

VT FVGENTVR,

SANGVISVGÆ, quæ damna hominibus, & beſtijs inferant, infra dicemus. Quibus ſi quis obuiam ire velit, cancri fluuiatiles aquis commoti fuerint; nam & venas aperiunt, & Sanguiſugas teſte Paxamo, perdunt. Sanctus Gulielmus Lauſannenſis epiſcopus noſtro tempore (inquit Felix Malleolus in tractatu de Exorciſmis; qui vixit circa annum Domini 1554.) contra Sanguiſugas diebus noſtris piſces maiores, pręſertim ſalmones, mirabiliter inficientes, lęthaliter quoque pungentes, & ad ripas aquarum propellentes, exorciſmi dictamina de ſacris ſcripturis collecta dictari fecit, & per certa dierum interſtitia publicari. itaque ad effugandum, & repellendum huiuſmodi beſtiolas multipliciter profecit.

G

MORALIA.

[a] Lib. 3. c. 29.

Diaboli typus.

VENERABILIS [a] Beda in explicatione prouerbiorum Salamonis ad ea verba: Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes: Affer, affer: Sanguiſuga, inquit, eſt diabolus, qui ſiti peccandi, ac peccata ſuadendi inceſſanter accēditur. Huic duæ ſunt filiæ, quia duæ ſpecialiter humani generis illecebræ: hūc antiqui hoſtis imitantur ardorem, luxuria videlicet & phylargyria. Nam & luxuriæ, & quo liberius fręna laxantur, eò noxius delectatur: Et ſicut quidam ait poëtarum:

Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit.

Diues hirudini cur ſimilis.

Sic ille. Diues certè & prępotens D. Ambroſio quoq; Hirudo, quæ nunquam ſanguine ſaturatur, dumque venas cunctas ſuctu exangues reddere conatur, ſuſpenſa crepit atq; difrumpitur: ita diues pauperis ſubſtantiarum, quę illi alterius ſanguinis loco ſunt, nunquam ſatur, dum nimis locuples, & diues efficitur, vitę luxu & delicijs mortem ſibi aſſolet conſciſcere, H infœlixq; anima ipſius ad gehennam à tartareis furijs immaniter raptatur, vt idem D. Ambroſius ait. Crudeliſſimum ſiquidem hominem, & humani cruoris auidiſſimum per eandem Sanguiſugam ſignificari notius eſt, quàm adnotari oporteat. Luculentiſſimè verò Epidicus ſeruus apud Plautum emuncturus ſenem Periphanem argento, ſe in Hirudinem conuerſurum ait,

Tacete, habete animum bonum, liquidò ex eo foras.
Auſpicio, aui ſiniſtra, acutum cultrum habeo ſenis qui exemterem
Marſupium. Sed eccum ipſum ante ædes ſuſpicor Apæcida
Quales volo veteres duos: iam ego me conuertam in Hirudinem
Atq; eorum exugebo ſanguinem: Senati qui columen cluent.

Digitized by Google

A

VSVS IN MEDICINA.

DICAM primò quædam ex Galeno, vel potiùs, vt Auguſtinus Gadaldinus Mutinenſis tranſtulit, ex ſermonibus Antylli de euacuantibus remedijs. Gadaldinus in ſua translatione vtiliter quædam adiecit, quæ in vulgatis Galeni codicibus Græcis non leguntur, perfectiorem fortè aliquem codicem nactus. Quidam captas Hirudines diu includunt, eiſque ad multa vtuntur. Ipſæ enim ſi miteſcunt (ἐκμαλάξωσι. malim λιμώττουσαι, id eſt, famelicæ,) carnem facilè apprehendunt: cùm aliæ nonnunquam peregrè ſeſe gerant. Oportet autem has quidem, cùm primùm eas experti fuerimus, applicare: quæ verò nuper captæ ſunt, per dies (diem) ſeruare, exiguum ſanguinis pro nutrimento inijcientes. Ita enim earum virulentia tranſpirabit (διαπνευσθήσονται, quidam vertit exprimetur. Gadaldinus videtur legiſſe διαπνευθήσονται.) Sanè cùm eis vti volumus, locus cui Hirudines applicandę ſunt,
B (τὸ βδελλισσόμενον μέρος,) nitro prius fricandus, ac ſanguine alicuius animalis, vel argilla humida inungendus, vel ſouendus, vel vnguibus ſcalpendus: (pars cui applicandæ ſunt, nitro fricari debet, dulciſſimaque lauari aqua, deinde ſanguine illini, Aetius.) promptius enim apprehendent. Oportet autem ipſas in aquam tepidam, & puram, in vaſe lato, magnoq; contẽtam, inijcere, vt commotæ virus abijciant: mox, vbi eas ſpongia comprehenderimus, ac mucorem lentoremque purgauerimus, manu admouebimus: atque vbi inhæſerint, oleum tepidum particulæ, ne refrigeſcat, infundemus. At ſi manibus pedibuſué affigendæ ſunt, pars ipſa in aquam, vbi Hirudines ſunt, immittenda eſt. Quòd ſi autem eis, vbi repletæ fuerint, vti oportuerit, vel quia paucæ Hirudines pręſtò adfuerint, vel quia paucæ apprehenderint, earum caudas forcipe incidere oportet. Nam effluente ſanguine trahere nunquam deſiuunt, quouſq; nos ſalem, vel nitrum, vel cinerem, earum oſciculis inſpergamus. Vbi verò exciderint, ſi locus Cucurbitulam capere poteſt, per eius appoſitionem, virus extrahere debemus: validè nimirum ipſam apponentes, celeriterq; auellentes. Si verò Cucurbitulę capax nõ fuerit, ſpongijs fouendus is eſt. Cęterùm ſi corpora, vel oſcula ſublachryment, mannam vel cuminum, vel farinam inſpergito, ac poſtea lanam pauco madentem oleo conuoluito: ſin ſan-
C guis etiam inde erumpat, linteola, vel Aranearum telas ex aceto inijcito; aut gallã vſtam, aut ſpongiam nouam pice liquida intinctam, aut vſtam imponito: deinde chartula aceto irrigata, imponenda ac illiganda eſt. Hæc autem in partibus, quę in medio corpore habentur, ſunt peragenda. Nam in brachijs, & cruribus, quæ Græcè vno nomine κῶλα, id eſt, membra longa appellantur, ſolum etiam vinculum pro cohibendo ſanguine ſatis eſt, quod poſtero die ſoluendum eſt. Siq; ſanguis conſtiterit, abijciendum: ſi verò non conſtiterit eiſdem vtẽdum eſt. Scire autem oportet Hirudines non ex profundo ſanguinẽ trahere, ſed eum qui carnibus adiacet, exugere. Eas autẽ in illis vſurpamus hominibus, qui ſcarificationum inciſiones pertimeſcunt: vel in illis partibus, in quibus Cucurbitula ob earum paruitatẽ, vel gibboſitatẽ, & inæqualitatẽ aptari non poteſt. Hirudines auellimus, quando eius ſanguinis quẽ arbitramur exhauriri oportere, dimidiam partẽ attractam fuiſſe cõieceri mus. Et poſtea vſq; adeo effluere permittimus, quoad qui ſatis ſit, excretus fuerit. Quoniam verò particula tum ab Hirudinibus, quæ natura frigidæ ſunt, tum ab aëre refrigeratur, fouẽda ipſa eſt, ac recalfaciẽda: ſanguiniſq; fluxus non per refrigerantia, ſed per aſtringẽtia & emplaſtica, vt diximus, eſt cohi-
D bendus. Hucuſq; Galenus Gadaldino vertẽte: addamus modo obiter quædam ex Menemacho, eodẽ interprete, quæ in multis codicibus Græcis, impreſſis non leguntur. Hirudines locis affectis applicantur, vel eis qui proximi nõ pinguibus ſunt. Nam oleum earũ appetẽtiam ſubuertit. Porrò in anguſtiam ſtricti calami ab vtraq; parte haud (negatio hæc abundat,) perforati, vel per quidpiam ſimile, cùm aptandæ ſunt, demitti debẽt. Earum numerus à duabus magnitudinibus, loci nimirum & affectionis, ſumendus eſt. Auferantur, oleo calido earum labijs infuſo. Quod poſt earum ablutionem effluit, digitus impoſitus cohibet. Excretionis quantitas ab Hirudinis erectione conſpicitur: ſed euidẽtiùs ea etiam apparet, ſi congregata fuerit, quando Hirudines à corporibus diuulſæ, ſanguinẽ euomuerint. Sanè loci, quibus aptari Hirudines debent, ſuperficietenus ſcarificandi ſunt: vbi enim illæ ſanguinem guſtauerint, auidiùs eum appetunt. Aëtius [a] Galeni verba, vt in impreſſis noſtris codicibus habentur repetijt, ſicut etiã Oribaſius. [b] Inuenio alia etiam in genere dicta ab alijs authoribus de Hirudinum applicatione. Hirudinum, inquit Plinius, ad extrahẽdum ſanguinẽ vſus eſt, quippẽ eadẽ ratio earum, quę Cucurbitarum medicinalium ad corpora leuanda ſanguine, ſpira-

[a] li. 3. c. 22.
[b] Lib. 1. Synopſ. c. 15.

Digitized by Google

menta laxanda, iudicatur. Campegius ſcribit, & veriſſimum id eſt, ab Hirudine non eum B
qui in profundo eſt, ſanguinem, ſed eum modò qui adiacet carni, emulgeri. Nō probè igitur
forſan Auicennæ interpres, profundiùs Hirudines trahere conuertit, quàm ventoſas. Huic
etiam pugnare videtur, quod paulò pòſt ſcribit: Hirudinum vſum aduerſus morbos ſubcuta
Vſus p Cucurbitulis. neos prodeſſe, vt impetiginem & ſimiles. Galeno aſſerente Hirudinū vſus pro Cucurbitulis
eſſe poteſt, cùm tamen Hirudines dicat eum, qui circa cutim eſt, ſanguinem tantùm attrahere, Cucurbitulas verò etiam profundiùs, & exuberantem materiã in corpore minuere: in capite ſcilicet de ſcarificatione. Sed ſcarificatio alia in ſuperficie cutis tantùm fit, pro qua nimirū Hirudines vſurpari licet: alia profundiùs adigitur; quod & ante nos doctiſſimus Mundella ſcripſit, qui dialogo Medicinalium ſuorum tertio, plura de Hirudinibus admouendis ſcribit, & quomodo earum vſus pro Cucurbitulis eſſe poſſit. Sed vitiū, quòd admiſſæ ſemel, deſiderium faciunt, vt Plinius voluit, circa eadem tempora anni ſemper eiuſdem medicinę: quod tamen ita euenire neceſſarium mihi nō videtur: ſi vel ſublata fuerit cauſa, propter quã adhibebantur: vel non ſublata quidem illa, conueniēs. tamen victus & auxilia alia adhibita. Hirudinum vſum noſtro ſeculo frequentiorem eſſe, quàm Galeni tempore fuerit, Mundella teſtatur, docetq; idē nō ante quàm tempus inanitioni opportunum in morbo aduenerit, ad- F
moueri debere: ac ne in hęmorrhoidibus quidē cùm dolor viget: ſed in remiſſione morbi, vel ſymptomatum, doloris, tumoris, calorisq;, ne materia magis attrahatur. Applicatur aliquando illis partibus, quæ venæ ſectionem non ſuſtinent. Eiuſmodi ſanguinis miſſionē per Hiru-
[c] Lib. 1. de med. Aegy. cap. 9. dines Ægyptij [c] teſtante Proſpero Alpino, prorſus negligunt, quòd ibi hę fortaſſis, inquit, nō naſcantur, neq; reperiantur. Cùm quis ijs vti voluerit, eas diligenter circa ceruicem obſeruare & iuxta artis præcepta præparare oportet: alioqui enim vlcera maligna in carne, & cu-
Electio. ratu difficilia relinquunt. Capi itaque voluit Albucaſis in aquis dulcibus non putridis Ruffę
[d] lib 1. Fen. 4. c. 22. maximè formidandæ, vt interius recitabo ex Plinio. [d] Indi quidam (inquit Auicenna) Hirudines aliquas, non ſine veneno eſſe tradunt. Cauendæ quarum magna ſunt capita, & quæ colore nigro, vel antimonium referente, vel virides ſunt, & excitantur ab eis apoſtemata, ſyncope, ſanguinis fluxus, febris, laxitas, & vlcera mala. Vitandæ etiam quæ degunt in aquis prauis: quarum limus aluei eſt niger & cœnoſus, & quæ commotione ſtatim turbantur, & fœtent. Eligendæ autem ſunt ex aquis, in quibus morantur ranæ: neq; auſcultandum illis, qui Hirudines ex aquis, vbi verſantur ranæ vituperant. Color earum ſit ſimilis almes, in quibus
eſt viriditas: & tendantur ſuper eas fila duo colore arſenici. Probantur etiam Ruffæ, rotun- G
dæ, colore iecinoris: & ſimiles paruæ Locuſtæ, vel caudæ muris ſimiles: item minutæ parua habentes capita. Præſtantiſſimæ, in quibus venter rubet, dorſum viret, præſertim ſi ex aquis fluentibus fuerint. Author verò de natura rerum, & Albertus meliores, & minus noxias putari inquiunt, quæ virgulas rubeas in dorſo habent, aliquantulum rugatas. Trotula eligit varias. Præferuntur in Germania maiores, ſubuirides ex nigro, ſtrijs per longi-
Præparatio tudinem ruffis, in quibus maculæ nigræ ſunt, faciliùs enim & amplius ſugunt, minores, & nigræ ne incipiunt quidem, aut minimum ſugunt. Quod modo ad præparationem Hirudinum ſpectat, idem Auicenna, Sanguiſugæ, inquit, priuſquam applicentur, per vnum ferè diē colligendæ ſunt, & conſtrictione (conuerſione capitis earum ad inferiora. Bellunenſis, vide ne potiùs dicendum, compreſſione corporis earum, qua veluti emulgeatur contentus in eis ſuccus) faciendum eſt, vt euomant, donec quod in earum ventribus ineſt, effluxerit, ſi fieri poteſt. deinde parum ſanguinis agni, vel alterius rei (animalis alterius, aut lactis) ipſis obijciatur, vt inde nutriantur antequam adhibeantur. Tum comprehendantur ſpongia, aut aliquo ſimili, vt viſcoſitas, & ſordes earum abſtergantur. Locus præterea cui apponentur, cum
baurach lauetur, & fricatione rubificetur. Demum cùm admouere libuerit, in aquam dul- H
cem proijciantur, mundentur & apponantur. Sunt qui captas dimitti velint die & nocte in aqua dulci, donec famelicæ ſint, & nihil in ventribus earum relinquatur. Albucaſis euacuandum eſſe monet corpus in primis phlebotomia, & ventoſis; deinde fricandum membrū infirmi, donec rubeat, & Sanguiſugę iterum apponendas. Adhibentur, inquit Albertus, corporibus, vt ſuperfluum ſanguinem exugant. Sed quia etiam venenoſa aliquando ſugunt, & timēdum eſt, ne veneno infectæ ſint, prius in olla noua pauco ſale aſperſæ ſunt maturandæ, vt venenum euomant, & poſtea calido ſanguine agni parum cibandę, ita quòd eo aſpergantur, & poſt duas horas, vel tres poſt hoc corpori apponendæ. Pungitur Sanguiſuga, & vrticis, & tribulis, vt venenū euomat: ſcilicet quod è beſtijs, vt buſonibus aut ſerpentibus aquaticis hau-
Vt libetius hæreant. ſerit. In canna tum hæmorrhoidibus, tum alijs venis locisq; cōmodè apponūtur. Vt libetius adhęreant, Auicēna locū luto capitis (de quo ſuprà diximus) lini iubet aut ſanguine: & Albucaſis ſi detrectent, inquit, mordere & ſugere, aſpergatur locus ſanguine recēti: aut fige acum

in locis

A in locis donec emanet aliquid ſanguinis,quę vbi ſenſerint admotæ,ſtatim adhærebunt. Alij
ſanguine vel lacte locum madefaciunt. Sunt & qui aſſerunt,in aqua tepida, & tempore cali-
do,citiùs ad ſugendum ſe applicare. Dum mordent & ſugunt,dolor quidam,ſed exiguus ſen
titur, tanquam pungant ſimul & attrahant. Cùm eas cadere volueris,inſperge eis parum ſa- Vt cadant.
lis aut cineris,aut lini,vel ſerici combuſti,vel ſpongiæ,vel lanæ combuſtæ,aut aloes tritæ,vt
Albucaſis voluit, & cadent. Violenter autem reuellendæ non ſunt, ne capita, aut dentes in
vulnere relinquant: ego ſale aſperſo,vel irrorato aceto decidere vidi,cùm cinis fruſtra aſper
geretur. Audio poſſe etiam remoueri pilo equino, inter os ſanguiſugæ, & cutim diſtricto.
Sed modus hic minus placet. Cùm iam repleri ſugentes incipiunt, emittunt primò humo-
rem quendam phlegmaticum, albicantem, quo ſcilicet ipſæ nutriuntur; poſtea repletæ ca-
dunt. Decidunt,inquit Plinius,ſatietate & pondere ipſo ſanguinis detractæ,aut ſale aſperſę.
Aliquando tamen affixa capita,quæ cauſa vulnera inſanabilia facit,& multos interimit,ſicut
Meſſalinum à conſularibus patricijs,cùm ad genua admiſiſſet. Inuehunt virus remedio ver-
ſo,maximeq; ruſſæ ita formidantur. Ergo ſugentia ora (ſic habent editiones Plinij vulgatæ,
malim ſugentium caudas) forficibus præcidunt,ac veluti ſiphonibus defluit ſanguis, paula-
B timq; morientium capita ſe contrahunt,nec relinquuntur. Hæc Plinius. Si velimus Hirudi-
nes appoſitas eaſdem ſubinde ſugere,vt non decidant,donec nobis iam ſatis ſuxiſſe videan- Vt præcidendę.
tur,caudas forcipe amputare oportet,vt Galenus & Antyllus monet. Debet autem abſcindi
cauda,cùm iam ſugere cœperunt,(quanquam memini caudas iam ſugentibus ſectas videre,
ipſaſq; mox cecidiſſe,fortè quòd iam ferè plenæ eſſent: quare diligẽtiùs hoc conſiderandũ,)
non antea,ne apprehendere recuſent. Eâ reſectâ dum ſugere pergunt,ſæpiuſculè digitis per-
tractandæ ſunt,vt non repleantur, & ſanguis tranſeat. Si neceſſaria eſt iteratio Sanguiſuga-
rum,mutare eas oportet iuxta Albucaſim,ſi plures ſunt. Aceto perfuſæ,aut ſale aſperſę,poſt-
quam remoueris,aut ceciderint,ſanguinem reuomunt. Auicenna conſultum eſſe dicit,poſt-
quam cecidere, cucurbitulam loco applicari, & de ſanguine loci parum detrahi, vt morſus
earum malignitas (ſi quæ eſt) remoueatur. Albucaſis cùm ita impletæ ceciderint, optimum
quidem fore ait,cucurbitulã adhiberi,ſi fieri poteſt, ſi minus,vt ſi locus anguſtior eſt,ablua-
tur aceto,deinde aqua multa, & fricetur, & exprimatur. Iubebat & Galenus cucurbitulam
Hirudinibus remotis apponere,& locum per ſpongiam fouere,vt ſi quid ab illis venenoſum
relictum eſſet,tolleretur. At noſtræ Hirudines,modo quas diximus,eligantur,nihil veneno-
C ſi habere videtur,quamobrem iſta negliguntur. Cùm ceciderunt iam plena,permittunt eas Modus detrahẽdi ſanguinis.
aliqui in vaſe quopiam ſanguinem remouere,vt appareat,quantum ſuxerint:& niſi ſufficere
videatur,admoueat denuò,locum interim aqua mediocriter calida fouentes,ne ſanguis den
ſetur,vt rurſus ſurgere poſſint. Sed quoniam vulnuſcula multò pòſt etiam fluunt, plus mi-
nus pro diuerſis corporum conſtitutionibus,non ſatis certò ex ea,quam reuomuerint Hiru-
dines copia,modus conijci poteſt. Sanguis etiam poſtea aliquandiu fluit, præſertim ſi parũ Vt ſanguis cohibeatur.
ipſæ ſuxerint. Quod ſi autem ſanguis non conſtringatur,Auicenna gallas combuſtas,aut cal
cem,aut cinerem,aut tegulam læuiſſimè tritam ſuperponit,aut alia ex eis,quæ ſanguinẽ con
ſtringunt. Albucaſis etiam laudat medietates fabarum excorticarum, ſi dimittantur donec
adhæreant fabæ in loco,nam ſanguis,inquit,ſiſtitur hoc modo. Poteſt & bolo Armenia ſiſti,
vel aloe cum aqua roſacea applicata. Quidam cùm vnam aliquando appoſuiſſet manibus
experiũdi gratia,& mox ſale inſperſo remouiſſem, per horam vnam poſtea ſanguis effluxit,
ſed parùm & guttatim. Idẽ cum ægroto ex crure tumido & vlceroſo Hirudines aliquot ad-
hibuiſſet,craſſo & corpulento,& multi ſanguinis homini, fluxit per biduum ferè poſtea ſan-
guis è vulnuſculis,& bene tulit. Item mulier quædam, cùm nimis multas (circiter viginti)
D Hirudines admouiſſet cruri,donec iam plenæ caderent (neſciebat enim modum aſperſo ſale
eas pellendi,)& ſanguis iam poſtea aliquandiu copioſus fluxiſſet, in maximam debilitatem,
& periculum incidit,crure tamen poſtea melius habuit. Quauis parte corporis adhibentur, Vbi adhibeantur.
venis etiam magnis pro venæ ſectione,in manibus,pedibus,malleolis,poſt aures, fronti, ca-
piti,dorſo &c. Sunt qui venis ipſis ſemper admouendas putent,alij nihil referre,vbĩ ſugant,
tantundem prodeſſe: Sed hoc dignoſcere prudentis medici eſt:refert enim,qua parte ſit mor
bus,& in ſuperficiẽne an altiùs. Medicum qui Hirudinem venæ nigræ brachij dextri adhi-
buerat puero octo annorum,in febri cõtinua, ob ſuccos billioſos vnà cum pituita corruptos,
reprehendit [e] Aloyſius Mundella. Et [f] Amatus Luſitanus,vbi de febris ſanguineæ curatione [e] Lib. 3. dialog med. c. 2.
agit in puella ſeptem annorum: Alui beneficio præcedente,inquit,venam internam brachij [f] Lib. 1. Curat. 10.
ſecare iuſſi,& ſi non ſponte caderet. Quod ſi caſus,ait,maiorem poſtulat euacuationẽ,aliam
ſubiungimus. Idem alio in loco ſcribit de Hirudine venę ſectæ appoſita in puero quatuor an
norum. Porro dicamus modò per quæ corporis loca vtiliter apponantur Hirudines, parti-
culatim

Digitized by Google

Ad quāuis partem. cultatim, à capite ad pedes. Si vulnus ab animali venenato inflictum anguſtum ſit Arnoldus E.
de Villanoua phlebotomo, loco prius ligato arctè poſt vulnusꝭ) ampliari iubet, deinde cucur
bitulam imponi, aut ſanguiſugas circa vulnus. Nicander etiam ictibus, vel morſibus venena
tis Hirudines vtiliter admoueri monet. Ioan: de Vigo in curatione gangrenæ: cùm videris,
inquit, locum ad nigredinem tendere, tum ſtatim nulla melior curatio eſt, quam ipſam nigre
dinem diuerſis ſcarificationibus ſcarificare & profundè, cum applicatione etiam ſanguiſuga
rum in circuitu corruptionis gangrenoſæ &c. Auicenna Hirudines ad impetiginem, & alia
Ad capitis partes. cutis vitia applicatas prodeſſe teſtatur. In Lethargo Hirudines occipitio vel ſincipiti ad-
hibendas Gariopontus docet. Cum epilepſia fit ex melancholia, Sanguiſugæ apponen-
dæ ſunt ſpleni, vt infrà dicemus. In capitis fluxione, vel dolore, alijsq; morbis, quidam eas
admouent venis retro aures. item ad venas quaſdam in oſſe coronali, quæ loco raſo ad cutē
& confricato apparent. Hippocrates cucurbitulas oſſi coronali apponi iubet. Aliqui, inquit,
Alexander Benedictus, Sanguiſugas poſt aures ad exhauriendum ſanguinem collocari do-
cuêre, quæ omnem ferè vertiginis cauſam leuant. Inſano cuidam poſt aures feliciter admo-
tas audio. Oculis fluentibus fronti appoſitæ conferunt. Alexander Benedictus in doloribus,
& rheumatiſmis dentium eſſe tradit, qui Sanguiſugas gingiuis collocent. Idem ſub mento F.
eas apponi ſcribit, certas nimirum ob cauſas, vel dentium, vel alias. Ad tollendos rubores
faciei, Sanguiſugas quæ varię ſunt, apponit Trotula in calamo, loco prius loto cum vino, cui
debent adhærere, ſcilicet circa nares, & aures ex vtraq; parte; aut ventoſas ponit ſuper ſca-
pulas. Et Ioan: Bauerius in conſilio ad ruborem faciei puſtuloſum poſt alia remedia: poſt tres
dies, inquit, ponantur Sanguiſugæ duę, primo iuxta aures, vna in quolibet latere: demū po-
nantur aliæ duæ, vna ab vtroq; latere naſi, vbi ſanguinem exugant. Si ſynanche perſeuerarit,
& æger ad perferendam curationē fuerit mollis, vt ferri cuſpide metu ſe contingi prohibeat,
[g] Lib. 3. c. 3. [g] Cælius Aurelianus Sanguiſugas apponi iubet collo, & gutturi, & poſt earum caſum, ſi mi-
Ad colum. nimè factam ſanguinis detractionem viderimus, cucurbitas apponi, vt præfecta Sanguiſuga
rum vulneratione, raptu cucurbitæ detractio compleatur, & olei fomento vtitur, & catapla-
Ad iecur. ſmatibus &c. Archigenes apud Aetium in curatione iecoris indurati circa initium: ſi catapla
ſmatis (inquit) & malagmatis idoneis nihil proficias, Hirudines admouendæ. plurimū enim
momēti habet ad curationem ſanguis earum ſuctu extractus. Kiranides Sanguiſugas admo-
tas hydropicis conuenire ſcribit: coniecerit autem aliquis, quoniam iecur ferè primum in hy
drope adfectum eſt, iecori applicandas eſſe: quanquam, & alijs partibus nimio humore tur- G
Ad splenē. gidis eas adhiberi alienum non fuerit. Spleneticis, qui ex liene malè affecto laborant, Hiru-
dines ad ipſum viſcus vtiliter imponi tradunt Serenus, Gariopontus, & Kiranides. Cùm epi
lepſia fit ex atra bile, ſtercus columbinum tritum Arnoldus cum ouis coruorum miſceri præ
cipit, & ceu cataplaſma ſpleni in poni, appoſitis prius Sanguiſugis. Hoc enim cataplaſma ma
teriam trahit à capite ad ſplenem, & generat febrem, & ſic epilepticum liberat, & maximè ſi
Ad ſatyria-ſin. fiat in autumno. Ad depulſionem ſatyriaci mali, defigantur in coxa cucurbitulæ ſecundum
Aretæum, ſed & Hirudines ad ſanguinem deorſum trahendum optimas eſſe dicit; & ſuper
vulnera vult imponi cataplaſma micæ panis cum althæa. Alexander Benedictus quoq; de
ſatyriaca intemperantia & fœminis incontinentia ſcribens: Si ſuperabundans, inquit, mate-
Ad hæmor rhoides. ria fuerit, etiam ſanguiſugæ impactæ (nimirum circa renes, & lūbos, vel in coxis, vt Aratæus
voluit) iuuant. Vt hæmorrhoides diuerſas ob cauſas aperiantur, & ſanguinem atrabiliarium
remittant, Hirudines vel manu, vel potiùs per cannulam applicandæ ſunt: quod vtiliter fie
ri idem Alexander Benedictus, & Amatus Luſitanus monuerunt: & alij etiam obſeruarunt
In Febrib⁹. in homine melancholico feliceter hoc genus auxilij ſucceſſiſſe. In febribus putridis Hirudi-
nes maximum vſum habent, nam cùm ani venis admouentur, detractis prius pilis, & admo- H
ta cucurbitula, quæ totam anum comprehendat, vt venarum orificia, quæ intus latent, emi-
neant, mirum eſt, quantum conferant ad capitis affectus mitigandos, ad concoctionē iuuan-
dam, ad naturam ſubleuandam, & tranſpirationē corporis, ſi poſt venę ſectionem, & alia prę
ſidia videamus naturam vel opprimi, vel certè tardiùs vincere, & concoquere noxios humo
res. Ac tanto quidem maior agnoſcitur eſſe huius remedij vſus, quod tutiſſimus ſit, quod nō
ſolùm in validis corporibus, ſed etiam in debilioribus, & propemodum exſolutis febribus
etiam tutiſſimus ſit. In febri continua cum melancholia hipochondriaca Hirudines etiam
ano apponi, & ſanguinis vncias ſex detrahi, Aloyſius Mundella conſuluit, vt ipſe ſcribit in
ſuis dialogis. 4. 3. Idē dialogo tertio refert, ad hæmorrhoides cuiuſdam Hirudines ſuo iuſſu
appoſitas: quem poſt illas admotas, cùm iam ſaturæ cecidiſſent, miniſtri in balneo aquæ te-
pidæ poſuerunt, vt amplius exiret: exiuit autem tantum, vt is ferè exanimatus ſit, neſciente
medico: pulſus omnino paruus, & viſus ferè amiſſus. Addit quod alij etiā in ſimili caſu (mul-

A to ſanguinis profluuio, aut viſus, aut alterius ſenſus, aut mēbri alicuius, vt brachij, crurum) maximam debilitatem inciderint. Leniri dolores hæmorrhoidum, vapore aquæ calidæ: ſed eo ſolo interdum vlcuſcula à Sāguiſugis inflicta ita aperiri, vt ſanguis ſiſti vix poſſit: quodq; ipſe aliquando non aliter ſiſtere potuerit, quàm medicamēto Galeni, ex aloe, thuris manna, & oui albumine, & pilis leporinis. Sunt qui menſium prouocandorum gratia mulieribus ad venas malleolorum applicant. Mundella cruri inflammato appoſuit. Multi podagræ quoq; admittendas cenſuere teſte Plinio, & Serenus ad podagræ malum iam fixum, inquit: Ad malleolos, crura, & pedes.

Sunt quibus appoſitâ ſiccatur Hirudine ſanguis.

Equorum cruribus admotæ, ſalutares exiſtimantur, vnde etiam ab equis Hirudines ab Angelis denominari putant, & Germani non quaſuis, ſed maiores tantùm ab equis denominãt. Atq; hæc de Hirudinis applicatione ad ſugendum ſanguinem. Habet & alios in medicina vſus Hirudo. Ex his enim crematis pſilotra in primis fiunt. Marcellus Empiricus, & Aetius, Sanguiſugarum in olla combuſtarum tritum delicatiſſimè cinerem, ſi vulſis pilis palpebrarum imponatur, vel inſpergatur, non pati eos renaſci ſcribunt; & Plinius duobus in locis, Sanguiſugæ, inquit, toſtę in vaſe fictili (nouo) & ex aceto illitæ, pſilothri contra pilos (palpebrarum euulſos) habent effectum. Idem Kiranides tradit, additq; non amplius renaſci. Et Samonicus his verſibus ſub lemmate, Si oculi infeſtentur pilis palpebrarum. Pſilotra.

B

Nec non & ſtagnis ceſſantibus exul Hirudo
Sumitur, & viuens Samia torretur in aula,
Hac acidis vngit permiſta liquoribus artus.

Probabile autem eſt, non in palpebris ſolùm, ſed in alijs etiam corporis partibus eandem vim valere ſimiliter. Capillum denigrant teſte Plinio, quæ in vino nigro diebus ſexaginta (aliàs quadraginta, vt Marcellus quoq; habet) computruere. Alij in aceti ſextarijs duobus Sanguiſugarum ſextarium in vaſe plumbeo iubent putreſcere totidem diebus; mox illini in ſole. Soranus tantam vim habere tradit, vt niſi oleum ore cōtineant, qui tingunt, dētes quoq; eorum denigrare dicat. Idem remedium Marcellus Empiricus his verbis tranſcripſit: Sanguiſugarum ſextarius duobus ſextarijs nigri vini miſcetur, & quadraginta diebus in vaſculo plumbeo diligenter clauſo maceratur, poſtmodum cum ipſo vino cōteruntur Hirudines, & in ſole calido capiti deraſo, ad permutandos capillos, earum ſuccus imponitur, oleo, ne dentes inficiantur, donec ſiccetur medicamen, in ore detento. Sanguiſugas quomodo naturalibus adhibeant ſponſę virginitatem mentientes, deſcribit Arnoldus Villanouanus, in ſuo Breuiario. 3. 6. Sanguiſugas nonnulli vrunt ſuper tegulas, & miſcent cum alijs quibuſdam aduerſus Tineas accipitrum, vt locos affectos illinant. Albertus eaſdem in cibo datas per ſe, vel cum carnibus, vel puluerem ex eis, mutationem pennarum accelerare teſtatur. Ad denigrādos capillos. Aduerſus Tineas.

C

EPITHETA.

FLVVIATILEM vocat Q. Serenus, ſed paluſtrem potius cognominare debebat, vt Theocritus à quo λιμνᾶτις nominatur. Limoſa à Pierio Valeriano. à Phile βδέλλα αἱμοχαρής, à Nicandro φιλαίματος. Oppianus de medico Hirudines apponente.

—— δίψας δ' ἰοῦς κυανόχροα λίμνης
Ερπετὰ πεφορβημένοιο κατὰ χροὸς ἐστήριξε.

D

DENOMINATA.

HIRVDINARIA herba quædam paluſtris, vt putat Zoographus, alicubi à Germanis quibuſdam appellatur: qua deuorata oues Hirudinibus plenas emori aiunt. Galli herbam Duue nuncupant: & ſimiliter ipſas Hirudines paruas, quæ in corrupto ouium iecore ſępius reperiuntur. Βδελλίζειν verbum pro eo, quòd eſt Hirudines exugendi ſanguinis cauſa apponere, Anthyllus vſurpat. Βδελλολάρυγγες, homines guloſi, tanquam Hirudines epularum lautiorum. Τῶν βδελλολαρύγγων ἀνεπαγγέλτων (ἀκλήτων interpretatur Suidas) αὐτῷ φοιτώσας ἐπὶ δεῖπνον, Cratinus ad Dionyſ. Alexandrum. Hirudinaria herba.

PRO-

PROVERBIA.

PROVERBII ſpeciem habet illud Horatij in arte Poëtica:

Non miſſura cutem niſi plena cruoris Hirudo.

Quadrabit in homines nimium ſedulos, & quibuſuis in rebus immodicos. Cuiuſmodi nonnullos videas, qui cùm ſemel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati deſiſtant, nec rationem vllam habent alieni faſtidij, ſed ſuo tantum animo negotij modum metiuntur, haudquaquam memores vetuſtiſſimi ſermonis, admonentis, vt tum à luſu deſiſtamus, cum adhuc iucundus, ne voluptatem odij moleſtia conſecuta contaminet. Nemo enim neſcit Hirudinem vbi ſemel hæſerit corpori, nulla ratione poſſe reuelli, donec ſuctu ſanguinis expleta decidat. Refertur & ab autore prouerbiorum *Hirudine bibacior*. Sanguiſuga duas habet filias clamantes Afer Afer, prouerbiorum Salomonis 30. E

Hirudine bibacior.

DAMNA ET ADVERSVS EA REMEDIA.

Hirudines potæ.

ACCIDIT autem aliquoties, vt viatores ruſticiq; itinere æſtatis arboribus, & laboribus defatigati, & quamlibet aquam, quæ obuiam fit, bibentes, & os tauri inſtar inclinantes, vt Nicander aſſerit, non obſeruantes quid hauriant, Hirudinem vnà, cum aqua ingredi ſinant, quod & in bobus ſępenumero vſu venire Columella ſcripſit, & cæteris omnibus quadrupedibus alij idem aliquoties accidere commemorant: & Crocodilo Philes. Elephanti cruciatum, inquit [a] Plinius, in potu maximum ſentiunt hauſta Hirudine, quam Sanguiſugam vulgo cœpiſſe appellari aduerti. Sed ſunt Hirudines magnæ, & viſui expoſitæ à quibus cauere ſe poteſt omne animalium genus, maxime autem homo; ſunt etiam paruæ vix perceptibiles, quæ eum ſenſum ſuperfugiunt, ſimul cùm aqua bibuntur: hæ plurimùm fatigant ægrum, & difficulter cognoſci queunt. G Quapropter quòd ſi aliquis plurimis diebus cruorem & ſcreauerit, & emunxerit, idq; citra capitis, vel dolorem, vel grauitatem, ſiue præſentem, ſiue præteritam: neq; is exictu procedat: huius totum per nares meatum, atq; eam oris partē, quæ ad naris foramen tendit, accuratè conſiderare ſuadet Galenus. Nam fieri poteſt, inquit, huiuſmodi accidens Hirudine huic loco adhærente, quæ quidem in dies, vtpote exigua, ſenſum effugiat; tertio tamen, quartoúe die haud obſcure videri poteſt. Eadem ratione ex vētriculo quoq;, cruor epota Sanguiſuga euomitur: ſed eſt, eiuſmodi cruor tenuis, & ſeroſus, ſiue is ex ventriculo, ſiue naribus, ſiue ex ore feratur. Igitur cùm talem videris, ac hominis conſiderato habitu, ſuper præteritis ipſum interrogaueris, ex omnibus rei ipſius veritatem facilè conijcies. Equidem, inquit Galenus, cum viderem hominem integra veletudine eiuſmodi cruorem euomentem, interrogaui qua victus ratione antea fuiſſet vſus: ille verò inter alia, quæ narrauit hoc quoq; addidit: quòd cum nocte quadam ſitiret, miſſo puero, qui aquam afferret, ex immundo fonte bibiſſet. Quibus auditis ſciſſitatus ſum, apparuiſſentne aliquando ſanguiſugæ in ipſo fonte. Qui eùm id quoq; fateretur, & poto ſubinde idoneo pharmaco Hirudinem vomitione reiecit. H Porro eum alius quiſpiam eiuſmodi cruorem emungeret, & expueret ipſo narrante audiui, eum ruri æſtatis tempore, in ſtagno quodam cum cæteris iuuenibus, iuuenili ludo, qualem adoleſcentes in aqua ludere ſolent, exercitatum. tum ego ſcicus in eo ſtagno Sanguiſugas eſſe, duxi laborantem ad ſplendorem, conuerſoq; directe ad ſolis radios narium foramine, in eo meatu vbi naſus ad oris regionem perforatur, Hirudinis in meatu latentis caudam conſpexi. Ex quibus Galeni hiſtorijs diſcat medicus, qui ſe gerere debeat, cum ad ſimilem caſum accerſitus fuerit, quidúe primùm interrogare, atq; quæ ſigna perpendere. Dioſcorides deuoratas cum aqua Hirudines, ſi ori ventriculi adhærēt, nonnullam ſuctionis imaginem præbere affirmant. eoq; argumento hauſtam Hirudinem deprehendi. Sed cum Aëtius cæteris pleriſq; ſcriptoribus, de ſignis epotarum Sanguiſugarum, tradiderit melius, eius verba corollarij loco placuit ſubnectere, deinde ad curationem me conferre. Hirudines, inquit, cum aqua deuorata faucibus adhærent, & iuxta quempiam ſtomachi locum, aut ipſi ori ventris. Et primùm quidem ſenſim exugunt ſanguinem: expletæ autē

[a] Li. 8. c. 10.

Signa potę Hirudinis.

his

A his quæ deglutiuimus viam obſtruunt. ſuper expletæ verò etiam ſanguinem, quem exuxerunt foras profundunt, vt imaginationem inducant tanquam ſanguis ex internis locis reiectetur. Cæterùm qui affectis contingit exuctionis ſenſus, is ſignum tibi ſit Hirudinem deglutitam eſſe. Nunc ad remedia me conuerto. Si ori ventriculi adhærent Sanguiſugæ, excutientur teſte Dioſcoride muriæ ſorbitione, ſucco Cyrenaico, Laſerpitij folijs, aut beta, cum aceto aut pota niuis glebula cum oxycrato, nitrum ex aqua gargarizatur, aut atramentum ſutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, iniecta lupinorum farina, aqua frigida ore contineatur: & ad eam Hirudines exilient, vti tradit [b] Dioſcorides Ruellio interprete. Verùm hoc loco magni momenti eſt, quòd circa finem tranſtulit Ruellius iniecta lupinorum farina vbi Græca verba ſunt, ἐμβιβάσας εἰς ἔμβασιν θερμὴν: Marcellus Virgilius meliori fide, ſitito (tranſfert) in calidam aquam deſcendat. Eadem ex Dioſcoride verba Paulus Ægineta reperijt, qui cauſam quoq; huius cõſilij addit. Si in embaſin (id eſt ſolium vel labrum) aqua calida plenum deſcenderit, cui faucibus Hirudines adhærent, ſimulq; frigidam ore continuerit, exibunt illæ frigidioris aquæ deſiderio. Vnde conijcit Zoographus ſic affectum non ſimpliciter aquæ calidæ inſidere oportere, ſed profundiùs, vt collum etiam mergatur: ita B vt locum calentem refugiant Hirudines, neq; in gulam deſcendant, ſed frigidam quæ in ore eſt ſequantur, quam ſententiam, præter alios veteres, Aëtius quoq; approbauit his verbis: Quæ poſtremo, inquit, gutturi affixæ ſunt, hoc modo excutere oportet: Ægrum in ſolium calida aqua expletum, vſq; ad collum immitito, & frigidiſſimam aquam ore tenendam exhibeto, eamq; frequenter permutato; egredietur enim inde Hirudo, frigidæ appetentia prolecta. Aſclepiades autem lauare præcipiebat, ac ſpongiam teneram frigida imbutam faucibus demittere, vt Hirudo ſpongiæ infixa extraheretur, ac deinde lenticulæ ſuccum porrigebat. Externam colli regionem refrigerantibus obducere hortabatur. At Mys Apollonius acetũ, quàm acerrimum propinanat item cum muria, ille niuis gleba calefacta ſolutaq; vtebatur: & eſculentis potulentisq; aluum tempeſtiue purgantibus Hirudinum excernendarum gratia. Nam has vna cum ijs, quæ per aluum deijciuntur, deferri ſæpe affirmat. Remedium ex niue cum oxycrato pota in quibuſdam Dioſcoridis editionibus non legitur: Marcellus Vergilius quoq; notat, tanquam in quibuſdam exemplaribus Græcis non reperiantur. apud Æginetam tamen, & Aetium legitur. Nicander quoq; oxycratum per ſe dari iubet cum niue:

Καὶ σύ ποτ' ἐν δεπάεσσι κερασσάμενος ποτὸν ὄξευς
C Νίψαις ποτὶ δ' αὖτε συνήρεα χιονόεσσαν,
Πολλάκι κρυστάλλοιο νέον βορέησι παγέντος.

Iacobus Greuinus hæc ſic tranſtulit:

Tum fuſum patera confeſtim potet acetum
Siue niualis aqua gelido ſeſe irrigat hauſtu,
Sæpè & Hiperboreo concretam flamine cruſtam
Porrige.

Niuem itaq; ſi haberi queat, vt cum nuper boreas aquam gelauit, miſceri iubet: ſin minus oxycratum per ſe dari. Sed Hirudines eo tempore quo niues cadunt, vix reperiuntur, itaq; vanum id videtur medicamentum, niſi propter æſtatem hyemis tempore reponatur nix, & ſeruetur, quod in plurimis Italiæ locis fieri nunc conſueuit ad vini teporem æſtatis tempore frangendum. Salſa omnia Sanguiſugis aduerſantur, præſertim ſi cum aqua calida ſumantur, vt ſal ipſe, & ſalis flos, & aqua marina. Hæc enim [c] Nicander commendat his verſibus: [c] In Alexipharmacis.

Ἢ σύ γε ῥωγάσσοιο καθαλμέα βώλακα γαίης
Ναιομένην, θαλερὴν δὲ πόσιν μυοσκέα τεύξαις·
D Ἠὲ σύ τὴν ἅλα βάπτε, τότ' ἠελίοισιν ἀμάζων
Εἰ θερόπωρῃσι, τότ' ἠὲ κῆς ἐν πυρὶ θάλψας
Πολλάκι θ' ἢ ἅλα πηκτὸν ὁμιλαδὸν, ἢ ἀλὸς ἄχνην
Εὐπίσαις, τὴν ἄν τ' ἀνὴρ ἀλοπηγὸς ἀγείρει
Νεοθ' ὑποστύμενον, ὁπόθ' ὕδασιν ὕδατα μίξῃ.

Quæ in hoſce Latinos exametros verſus tranſtulit Iacobus Greuinus:

—— vel ſumptam ſalſuginis intere glebam:
Hincq; ſalutarem conturba, & confice potum:
Ipſum ſæpe ſalum feruenti ſole vel igni
Coge, vel effoſſum pariter ſal ſume, vel albam
Eiuſdem ſpumam: quam ſi ſal ſuffodit imo
Colligit in fundo, quando vnde infuderit vndam.

Ad quos Nicandri verſus à Zographo annotatur, quod vbi ſcribit Nicander πολλάκι δ' ἢ ἅλα

Margin notes: Curatio. — [b] Li. 6. c. 32. Dioſcoridis locus illuſtratus.

ἀλαπωτῶν, de vtroq; ſale marino, tum ſolis, tum ignis vi condenſato intelligi poſſe, ſed potiſſimum de marino ſentit poëta, cùm de altero iam ſatis antea dixerit, quem bibi ſimiliter iubet. Galenus allij eſum maximè commendat. quod ſi ad manum non ſit allium, cæpe aut porrum, aut nepeta viridis, aut lepidium proderunt. Idem [d] Galenus eos qui Hirudines deuorarunt, aduerſus ſolem conſtituit, locum vbi inhæreant, animaduertit, & garum ipſis inſtillat; ſtatim enim locum relinquunt, & expuuntur, aut acetum cum butyro mixtũ, in quo ferrum candens extinctum ſit, potui dat: quod à Plinio, & Marcello ſummopere comprobatum video. Alibi quoq; ad Hirudines ariſtolochiam terit, & ſale conſpergit. Laudat etiam ſuccũ ſyrincum potum, & ſuffitos Cimices. Florentinus ait Cimices ſuffitu adhibitos Hirudines pernecare: ab illiſq; & pari viciſſitudine, illas è medio tolli, ſi tentorijs vndiq; circumcludatur grabbatulus, vt graueolentia expirare non poſſit. Nec id fugit Plinium: ſuffitu, inquit, Cimicum abigere Sanguiſugas adhærentes (docent aliqui:) hauſtasq; ab animalibus reſtringere in potu datos. Nam Dioſcorides Cimices potos cum vino, aut aceto, adhærentes Sanguiſugas abigere ſcribit. Kiranides cauſam reddidiſſe videtur nimirum, quod mutuum ſit naturæ diſſidium inter hæc vtraq; animalcula. Alioqui merito quis poſſet dubitare an fumus omnis per ſe, nihil conferente odoris fœditate, Sanguiſugis aduerſari poſſit, vtpote mordens, & penetrans & calefaciens. ſuffitus autem (inquit Albucaſis) commode fiet per ollam, in qua ſint prunæ ignitæ, & olla ſit clauſa operculo ſuo per medium perforato. foramini inſeratur extremitas inſtrumenti (cuius mentionem auctor fecit cum ageret de vuæ ſuffitu) alteram extremitatem recipiat ore affectus, & os claudat ne fumus egrediatur, donec ad Sanguiſugam peruenerit. Impatiens enim illa fumi, cadet. Quod ſi non citò cadat perſeuerandũ in ſuffitu, quamdiu infirmus ferre poteſt. Conſtantinus Afer præter alia, quæ cũ alijs ſcriptoribus communia habet; Hirudo inquit, ſi in palato, aut vicinis partibus ore ad ſolẽ aperto videatur, forficibus extrahi debet. Si verò non apparet, gargariſmi & alia remedia idonea adhibeantur. Affectus aquam ne bibat. Mittamus vaſa vitrea in ſole aqua plena, quæ moueamus antè os infirmi. Tragacanthæ pollinem inſlemus ori, (item) carbonum (cineris) nigellæ vel abſynthij. Gargariſmus fiat è ſapa, vel aceto: vel lotio caprino cũ ſale. Quod ſi reſectis illis ſanguis adhuc nimium fluat, aſtringatur remedijs in capite de ſanguinis ſcreatu traditis. Albucaſis quoq; chirurgicis adminiſtrationibus curat Sanguiſugas, ſi in gutture ſint conſpicuæ hoc pacto. ore ad ſolem aperto linguam inſtrumento deprimit, extrahitq; eas vncino paruo, aut giffi (inſtrumentis) ſubtilibus, & idoneis. Hoc ſi fieri nequit, cannulam concauam in guttur immittit, idq; facit multoties, prohibetq; ægro ne aquam guſtet. ſed hos deinde iubet colluere aqua frigida, vt cũ aquam ſentiunt, ilico cadant. Rrcenſet etiam idem Albucaſis inſtrumentũ aliud, quo commodè ſanguiſuga educi poteſt, nimirũ forcipem, cuius finis incuruatus eſt, vt in guttur facilè immitti poſſit, ac ſimilis roſtro ciconiæ limæ inſtar exaſperatus intus, vt quod apprehenderit, nullo modo remittat. Si verò in nares Sanguiſuga irrepſerit caput purgantibus & errhinis medicamentis ſubueniendum erit. Eadem quæ homini qui Hirudines hauſerit remedia, & obſeruationes quadrupedibus etiam conueniunt, quæ tamen in quibuſdam præſertim iumentis, efficatiora maioriq; copia dari poſſunt. Ruta quadrupedum quoq; morbis in maximo vſu eſt, præſertim ſi Sanguiſugam hauſerint, ex aceto propinabitur, vt monet Plinius. Abſyrtus equo reſupinato, oleum calidum vino mixtum, per cornu infundit. aut Cimices prope nares eius vrit, aut in ipſis naribus eius occidit. Sic enim, inquit, ſtatim vel excident, vel morientur. idemq; auxilium bobus quoque & alijs animalibus vtile eſt. [e] Anatolius Cimices contundit, eoſq; animali olfaciendos apponit. Crocodilus, vbi incautè Sanguiſugas hauſit, Trochilo vtitur, tanquam medico, qui eas è faucibus, aut ore roſtro ſuo extrahat, de quo eligans hocce carmen extat apud Philen.

[d] de fac. par.

Cimicũ & Sanguiſugarum mutui naturæ diſſidium.

Quadrupedibus vt medendum ſi Sãguiſugas hauſerint.

[e] In Geopo. 13. 17.

Crocodilus à Trochilo vt ſanetur.

Ὁ δὲ κροκόδειλος νηχετευμένος ἐν τόνῳ,
Ανεὶς δὲ χανδὸν εἰς τὸ κῦμα τὸ στόμα,
Βδελλῶν φορητὸν ἐξ ἐκείνου συλλέγει.
Εἶτα διαβὰς εἰς τὸν ὄχθον ἐκ πόρου
Πίπτει κατὰ γῆς καὶ βλέπει τὸν ἥλιον,
Ἠδὲ σπαραγμοῖς πρὸς τὸ φῶς, καὶ τὴν ζέσιν
Τοὺς τῶν γναθῶν, κράτιστε, κολπώδεις τόπους.
Ὄρνις δέ τις τροχίλος ὠνομασμένος,
Τὸ ῥάμφος αὐτῆς ἀφυῶς ἐπεισφέρων,
Τὰς αἱμοποτίδας καὶ θλιβούσας ἐξάγει,
Τούτου πράως ἔχοντος εἰς τὸ συμφέρον....

Καὶ

A *Καὶ τὴν γε κεφαλὴν ἀντὶ μίσθου λαμβάνει*
Μηδὲν κακὸν παθοῦσαν ἐκ τοῦ θηρίου.

Eodem verſum metro in Latinum ſic tranſtulit Gregorius Berſmannus Annæbergenſis:

Crocodilus vndas dum ſecat, ſcitè natans,
Hians e vaſta gutturis voragine,
Turbam cruentam colligit Hirudinum.
Ad littus ergo prodiens è flumine,
Proiectis illic ſolis aſpicit iubar,
Hiansq́ contra pandit ignes luminis
Sinus genarum, o Imperator concauos:
Cum parua quadam auis, Trochilus nomine,
Roſtrum inſerens illius in fauces probe,
Hinc Sanguiſugas ſtrangulantes extrahit.
Feraq́ gratum ſentiente hinc commodum,
Indemne premij caput loco refert,
B *A bellua nil regulus paſſus mali.*

DE HIRVDINE MARINA.
Cap. XII.

BDELLAM ſiue Hirudinem marinam, licet Lampetram vocemus, Strabonis exemplo, qui ſcripſit in quodam Libyæ fluuio naſci βδέλλας ſeptenum cubitorum, quæ branchias habent perforatas, ita vt per eas reſpirare poſſent; tamen Hirudo marina propriè dicitur ea, cuius nos figuram ad viuum delineatam exhibemus ex Rondeletio, viuit autem ea in ſtagnis marinis, ei quæ in aquis dulcibus naſcitur, perſimilis. Digiti eſt magnitudine, ceruice eſt graciliore, cauda paullò craſſiore. Os & caudæ extremum polyporum acetabulis ſimilia ſunt, vt eorum adhæſione ſeſe trahant. Corpus Inſectorum modo ex multis annulis

Lampetra dicitur Hirudo marina apud Straboné.

C

circulisúe conſtat, ſed duriore cute, quàm paluſtres: quod in cauſa eſt, cur non ita in globum ſe contrahere, nec ita ſe colligere poſſit, ſed caudam tantùm, & caput profert, ac retrahit. Interna omnia continuo ductu producta, & indiſtincta. Sed cùm Rondeletius dicat Hirudinem hanc ſimilem ei, quæ in paluſtribus degit, arbitror eam colore eſſe nigro, nos autem & aliam colore rubicundam prædictæ perſimilem in cæteris deprehendimus, cuius

D

iconem ſecundo loco damus. Hirudinem marinam ſcribit Rondeletius cibo eſſe haud idoneam, viruſq; olere; piſces tamen littorales, ac lutoſos ea veſci. Item in oleo antiquiſſimo decoctam aurium dolorem ſedare: in oleo amigdalino, vel chamæmelino dolorem hæmorrhoidum. In vino vulneribus neruorum, & conuulſionibus vtilem eſſe. vſtam alopecias cum aceto curare.

Vſus in medicina.

 B

DE LVMBRICIS MARINIS.
Cap. XIII.

VERMIVM eadem genera in ſtagnis prouenire, quæ in mari, à marinis non diuerſa ſcribit Rondeletius. Sed inſter ſtagni Vermem frequentiorem eſſe Lumbricum longum, ijs qui in corpore humano procreantur ſimilem, ſed breuiorem, ſi modo verum ſit, quoſdam Lumbricos ad ternum cubitorum longitudinem peruenire. Lumbricos autem ſtagni, quorum hic icon ponitur, binum cubitorum magnitudinem non ſuperare ait: pollicis eſſe craſſitudine, nullas partes diſcretas habere. veluti inteſtinum tenue arena plenum apparere. De eodem F hæc Bellonius: Lumbricus marinus terreſtri maior, ſtabulatur in littore inter arenam, atq; in eo potiſſimum tractu, quem æſtus alti maris contegit: vnde interdum

diſcedens ſiccum relinquit. Piſcatoribus ad eſcam plurimum confert: quem dum conſectantur à tecrementis, quæ more terreſtris ſuper arena relinquit, agnoſcunt: quæ quo loco perceperint, eo pala ferrea impacta Lumbricos è profundo extrahere ſolent, quos caniſtris in vſum diligenter aſſeruant. His natura ad excauandum humum mucorem (mucronem fortè) in anteriore parte dedit, quem humi applicant: ex quo cum impetu ſpongioſum quippiam egerit, quo euomuiſſe videtur: paulatimq; in arenam ſubingreſſus, iterum in corpus regerit, quod ad ſe totum arena contexerit, quod idem terreſtri Lumbrico accidere ſolet. Vtriſque tranſuerſi branchi per ambitum inſunt, quibus totam corporis molem contrahunt, atq; extendunt, vt ex pedali longitudine breuiſſimi, & ferè orbiculares euadant. Ve- G

Deſcriptio. rum marinus Lumbricus teres eſt, pedem longus, digitum craſſus, viſcoſus admodum, croceum colorem fundens, quo naues inficiuntur, qui etiam triduum perdurat. Villos in articulationibus pro pinnis habet: arena & limo veſcitur. Hæc Bellonius.

Vſus in medicina. In ſedandis doloribus terreſtribus non cedere, ſi prius arena expurgatus, oleoq; amigdalino coctus, artuum doloribus adhibeatur, vel tepidè in aurem dolentem immittatur, ſcripſit Rondeletius. A menſis omnino reijci debet.

DE CÆTERIS VERMIBVS MARINIS.
Cap. XIV.

MARINORVM Vermium plura ſunt genera præter prædictos Lumbricos: alij enim teſte Rondeletio ſunt eiuſmodi, vt nulla pictura, præterquam linea vnica continua, exprimere poſſint. Nam adeo indiſcretas partes internas, & externas habent, vt pili tantùm craſſiores ſiue carnoſi eſſe videantur, quos animalia eſſe neges, niſi motu cieri agitariq; conſpexeris. Alij verò à forma corporis, & roſtri μικρορυγχότεροι & μακρορυγχότεροι dicti. H

Microrynchoteri deſcriptio. Microrynchoterus autem, quem primùm depictum exhibet, cute molli contegitur, tota inciſuris conſtante: os vel roſtrum obtuſum eſt, parumq; prominet, vnde ſuum hoc nomen à Rondeletio accepit. Alijs huius generis roſtrum deeſt, ſed foramen tantum habent, capeſcendi cibi gratia. Totus Vermis digitali eſt magnitudine, minimi digiti craſſitudine. Alter verò ſecundo depictus loco ab eodem Rondeletio in luto maris & marinorum ſtagnorum viuere comperitur ſuperiore multò longior. Nam aliquando duorum cubitorum longitudinem æquat polliciſq; craſſitudinem. Farciminis longi figuram refert. Roſtro

A ſtro eſt multo longiore, quàm ſuperior, ſimili Hippocampi roſtro, vnde μακρορυγχότερον nuncupat Rondeletius. Intus longum duntaxat ventriculi, vel inteſtini ductum habet, aqua & luto pleni. vnde perſpicuum eſt his tantum veſci. Icones quas hic exhibemus ſemper credidi antedictis Vermibus Rondeletij reſpondere. Cæterùm cùm exactiùs poſtea conferrem haſce cum alijs, deprehendi prorſus differre, etenim priori loco poſitus Vermis, colore plurimum differt: ea autem toto viridi, lineis quatuor, aut quinque per totam corporis

Macrorynchoteri deſcriptio.

B

C

longitudinem ductis ruffis, eiuſdem coloris alijs tranſuerſalibus plurimis. caput habet magnum, magnos item oculos, magnumq; roſtrum. extremitas corporis in caudam exit. Alter exiliori corpore, roſtro longiori, & planè diuerſo. ſine cauda, vndiq; ſibi concolor rubeſcens supernè, infernè albicans. quamobrem Rondeletij icones quas cum his confuderam in appendice adiungam.

DE VERMIBVS IN AQVIS CALIDIS NASCENTIBVS.
Cap. XV.

D

CVM præter multorum atq; etiam doctiſſimorum virorum opinionem ſit, Vermes in aquis adeo feruentibus, vt tactæ manum vrant, & generari, & viuere, non à ratione alienum fore arbitror quorundam fide digniſſimorum auctorum teſtimonia adducere, qui id aſſeuerarunt, & in primis Diui Auguſtini, cuius ſuper tam inſigni miraculo hæc verba ſcripta reperiuntur, vt oſtenderet in vſtione ignis corpora poſſe eſſe perpetua. Quid igitur,
„ inquit, oſtendam vnde conuincantur increduli, poſſe humana corpora animata, atq; viuen-
„ tia, non ſolùm nunquam morte diſſolui, ſed in æternorum quoq; ignium durare tormentis?
„ Nolunt enim hoc ad omnipotentis nos referre potentiam, ſed aliquo exēplo perſuaderi ſibi
„ flagitant. Quibus ſi reſpondebimus eſſe animalia profecto corruptibilia, quia mortalia, quæ
„ tamē in medijs ignibus viuant, nullū etiā genus Vermium in aquarū calidarū ſcaturigine re-
„ periri, quarum feruorē nemo impunè contractat: illos autem non ſolùm ſine vlla ſui læſione
„ ibi eſſe, ſed extra eſſe non poſſe, aut nolunt credere, ſi oſtendere non valemus: aut ſi value-

rimus ſine oculis demonſtrare res ipſas, ſiue per teſtes idoneos edocere, non ſatis hoc eſſe ad E
exemplum rei, de qua quæſtio eſt, eadem infidelitate contendunt: quia hæc animalia, nec ſemperuiuunt, & in illis feruoribus ſine doloribus viuunt, ſuæ quippe naturæ conuenientibus vegetantur, illis non cruciantur elementis: quaſi non incredibilius ſit vegetari, quam non cruciari talibus rebus. Mirabile eſt enim dolere in ignibus, & tamen viuere, ſed mirabilius viuere in ignibus, nec dolere. Si autem hoc creditur, cur non, & illud? Hactenus D. Auguſtinus, qui tamen non exprimit regionem, vbi Vermes in feruentibus ſcaturiginibus degant. Author de natura rerum Cælidoniam nominat. In ea enim, inquit, quibuſdam aquis naturaliter feruentibus Vermes non aliter viuunt, quàm in frigida piſces, at extra eas aquas in frigidam migrantes moriuntur. Idem habet [a] Albertus Magnus, & [b] Vincentius. [c] Bernardinus Seardonius in Patauino territorio fontem Apponi tertium refert inter alios duos eminentem, in media planitie, humiliq; cliuo ſitum eſſe, ibidem craterem ex viuo ſaxo extare, in quo veluti in cacabo aqua, feruentiſſima ebullit, in eius crepidine gramen circumquaq; vireſcere, & quod dictu mirabile, Vermiculos in medijs aquis viuos ſine læſione vndique innatare. Huc accedit, quod in Pannonia in aquis calidis, quæ à mœnibus Budæ vrbis diſtant ferè duodecim ſtadijs ranæ ingentiæ frequẽtes innatare conſpiciantur, nulla noxa per- F
cepta, cùm tamen ſcaturientis aquæ tantus ſit feruor, vt pede vix tentari poſſit; & in eum à lanijs proiecti porci depilentur facilè. Hocq; tradidit [d] Paulus Iouius, ex quo etiam Vermes in calidis aquis conſiſtere poſſe, facilius probatur.

[a] *de Ani. 15.*
[b] *Hiſt. li. 20. 168.*
[c] *Li. 1. claſſ. 1. de antiq. vrb. Pat.*
[d] *Li. 32 hiſt. ſui temp.*

DE HIPPOCAMPO. Cap. XVI.
ÆQVIVOCA.

HIPPOCAMPVS autem & Latinum, & Græcum eſt vocabulum, triaq; quantum ex auctoribus colligere poſſum, diuerſa ſignificat. Nam apud Pauſaniam aurigarum ſcutica eſt, ſcribentem apud Helicem vrbem Neptunum æneum ſtetiſſe, in cuius manu ἱππόκαμπος, id eſt ſcutica flectendis equis accommoda. Significat etiam Hippopotamum, qui etiam Hippocampe dicebatur, item animaleulum Inſectum apud Dioſcoridem, de quo nunc nobis G
eſt ſermo. Doctiſſimus enim Ioſephus Scaliger in ſuis ad Varronis libros de lingua latina eruditiſſimis commentarijs; hæc ad Varronis verbum Hippopotamus annotauit. Dicebatur, inquit, & Hippocampa aliud ſanè ab Hippocampo: quippe ἱππόκαμπος animalculum apud Dioſcoridem: At Hippocampa, quod Campas equos marinos dicerent autore Feſto; vel potiùs, quod κάμπας omnia cetacea: vnde finxit vocem καμπίκαμπ: Epicharmus. Menander tamen Hippocampum non Hippocampam dixit pro Hippopotamo, aut potius equo marino. Nonius, Hippocampi, equi marini, à flexu caudarum, quæ piſcoſæ ſunt: & eſt Græcum. Menander, vehutos Hippocampos in æternæ vſus, ſcire nocitur delphino cinctis vehiculis, Hippocampiſq; aſperis. Quæ verba ſi priſtinæ integritati ſuæ reſtituero, putabo me ſtudioſorum gratiam eo nomine non parum demereri poſſe. Videamus igitur num ita ſcripſerit ille grammaticus. Menander.

Campe eq. marini dicti.

Οὐχ οὗτος ἱππόκαμπος ἐν αἰθέρι;

Nam & centauri, & Hippocampi, & multa eiuſmodi apparent in aëre, vt eſt in Nebulis Ariſtophanis. Deinde Næuius,

Sirenes citis H
Delphino iunctis vehiculis, Hippocampiſq; aſperis.

Videntur eſſe ex Aegiſto Næuij: ex qua hos verſus quos mox adducturi ſumus, citat idem Nonius: & cum ſuperioribus coniungendi ſunt ad hunc modum:

Tum autem laſciuum Nerei ſimum pecus
Ludens ad cantum claſſium luſtratur: ſirenes citis,
Delphino iunctis vehiculis, Hippocampiſq; aſperis.

Ridiculum eſt, iunctos dicere currus immanes Nereidum ijs piſciculis, qui dicuntur Hippocampi. Sed nimirum hic hippopotami, vel alia quædam immania monſtra ex genere cetaceo. Nam κάμπας Cete vocabant, vt ſuprà admonuimus. Sanè hippopotamis vehi Neptunum indicat Statius in Thebaide.

Illic Aegæo Neptunus Gurgite feſſos
In portum deducit equos: prior haurit habenas

Vngula,

Digitized by Google

A *Vngula, poſtremi ſoluuntur in æquora piſces.*
„ Ex quibus apparet non intelligi Hippocampum Dioſcoridis, ſed longè maius animal ex ce-
„ taceis, quod tamen commentitium putê ſicut pleraq; alia veterum. Plinius quoq; 32. cap. 5.
„ cum ait, In maxima dignatione Cn. Domitij delubro in Circo Flaminio Neptunus ipſe,
„ Thetis atq; Achilles, Nereides, ſupra delphinos, & cete & Hippocampos ſedentes: apertè
„ recenſet eos inter cete, aut monſtra potius marina: ne quis putet eſſe ἱπποκάμπου Dioſcori-
„ dis & Galeni. Quod tamen quidam putarunt. At nos vidimus apud patrem noſtrum ſcele-
„ ton Hippocampi admodum elegantem: neq; is excedebat trientalem magnitudinem, cùm
„ ad dodrantalem peruenire velint quidam. Hæc Ioſephus Scaliger.

SYNONYMA.
ETYMON.

B Ἱππόκαμπος à Græcis compoſitum eſt nomen ex dictione ἵππος & κάμπη. ἵππος autem hîc equum ſignificare ſcripſit Rondeletius: κάμπη verò flexuram, quod Hippocampus cauda Erucam maximè referat, reliquo verò corpore equum. Marcellus Vergilius Dioſcoridis interpres voce ἵππο magnitudinem nominari ſcripſit, vt in hippoſelino, hippomarathro. eius verba ſunt, Credimus olerum, & plantarum Erucas, quas Græci κάμπας vocant, — Marcelli Vergilij error.
„ marino piſci, à ſimilitudine nomen dediſſe. In Locuſtarum enim genere Hippocampus à ve-
„ teribus numeratur. Breuem paruumq; piſcem ſcriptor hic eſſe ait, & nihilominus magnitu-
„ dinis nota ei coniuncta eſt. Quòd enim Græci multis in natura ἵππο adijciunt, grande ſigni-
„ ficat, vt in hippoſelino, hippomarathro, & hippolapatho indicauimus. Sed id ſic intelligen-
„ dum eſt, vt hoc animal comparatum olerum, & plantarum Erucis grande ſit: marinis verò
„ belluis, aut piſcibus, breue & paruum. Nec aliud hic intelligi voluit dicens paruum eſſe ani- — Marcelli
„ mal. Hæc Marcellus: contra quæ ſic diſputat [a] Rondeletius: Primum, inquit, à nullo vete- — Vergilij er-
„ rum Hippocampus in Locuſtarum genere recenſetur: nullus enim eſt apud veteres recen- — ror.
„ tioreſúe Græcos, aut Latinos ſcriptores locus, in quo non ſolum diſertè id ſcriptum ſit, ſed — [a] Li. de Inſe.
C ex quo vel leuiſſima coniectura, vel ſuſpitio huius rei colligi poſſit. Deinde voculæ vnius ſi- — & Zooph.
„ gnificatione, & rei ipſius ignoratione coactus eſt, à Dioſcoride diſſentire, friuola quadam
„ excuſatione adhibita. Cùm enim ſcribat Dioſcorides Hippocampum θαλάσσιον εἶναι ζῶον
„ μικρὸν, id eſt marinum animal exiguum, tamen ob magnitudinis notam adiectam, ait breue
„ eſſe animal cum belluis marinis collatum, cum olerum, aut plantarum Erucis grande. Quid
„ obſtat quæſo, quominus ἵππος in compoſitionem nominum admittatur pro equo? an opor-
„ tet verba rebus, & res verbis accommodari? cùm igitur Hippocampus corpore maximè e-
„ quum referat, cauda Erucam, cur non dicemus dictionem ex vtraq; compoſitam, eaq; ſigni-
„ ficari paruum animal, cùm id diſertè ſcribat Dioſcorides, & qui viderat & penitus nouerat?
Bellonius Hippocampum nomen ab equo & Eruca contraxiſſe ſcribit: equinum enim caput & collum gerere, corpus autem Erucæ. [b] Zoographus καμπὴ oxytonum Græcis flexuram ſignificare ait. κάμπη verò paroxytonum Erucam, genus Vermis παρὰ τὸ κάμπτεσθαι, id eſt, flecti, & incuruari ſic dictum. Imitari autem Hippocampum Erucam, non modo corporis flexura in arcum ſe incuruante, ſed etiam circulis, quibus, vt Inſecta, diſtinguitur, & inſuper villis. ſiue igitur ab Eruca, ſiue ab oxytono nomine flexionem ſignificante, Hippocampum — [b] De Aquatil li. 4. cap. de Hippoc.
D aliquis alteram ſui nominis partem habere dicat, nihil intereſſe modo orthographiæ, & accentuum ratio habeatur. Varronem, vbi ſcribit, Campas marinos equos Græci à flexu poſteriorum partium appellant, corrigi vult Zoographus, legereq; Hippocampos. itemque Marcellum Empiricum nominantem piſciculum, qui equum marinum ſimilet, Hippocampum intelligere. Hic alioqui à [c] Vegetio in veterinaria cabalio marinus vocatur. A Plinio, & Oppiano Hippus, ab Athenæo Hippidium, vt teſtatur Bellonius; qui leui quadam coniectura hæc ſcripſiſſe videtur, cùm nullum authorem citet. Quapropter videtur Zoographo potius ſui generis eſſe piſcem Hippum, & Hippidium. Piſcatores Veneti, vt eſt apud Bellonium, Falloppa, vt verò apud Rondeletium, Draconem nominant. Sanè etiam Mathiolus eſſe quoſdam ait, qui certo velint Hippocampum eſſe illum piſciculum, qui quibuſdam Dracunculus, alijs equiculus marinus nominatur, cuius nullus eſt in cibis vſus. Robertus Conſtantinus in Supplemēto linguę Latinæ Venetijs Cauallo mariano, Caualleto, & peſce Cauallo vocari ſcribit. Romani, Illyrici, Genuenſes Chaual. Marſilienſes Cheual, — [c] 4. cap. 128. Hippus. Hippidiū.

Digitized by Google

Cheualot de mer. Nonnulli Gallum marinum. Germanicè nominare licebit, inquit, E
Zoographus, ein Meerroſs, ein Seerœſsle. Nam & Hiſpanicè, vt Amatus Luſitanus
ſcribit, vocatur Caualinho marino. Italicè Caualin marino, Caualin ritorto, Dragonet-
to; Gallicè Draconetto. Qui nunc Græciam incolunt ἀσπίδα, quidam Salamandram
marinam vocant.

DESCRIPTIO.

* Lib. de In-ſect. et Zoop.

E VM * Rondeletius ſic deſcripſit. Hippocampus toto corpore inciſuras
habet. dodrantalem magnitudinem non ſuperat, ſæpe minor reperitur.
(nam Ioſephus Scaliger ſe apud patrem ſuum vidiſſe tradit ſceleton huius
quod non excederet trientalem magnitudinem.) Pollicis eſt craſſitudine:
roſtro oblongo, tubuli modo cauo ſine ſciſſura, ab inferio. i eius parte oper
culum foramini opponitur, ad claudendũ, vel demittitur ad aperiendum.
Oculos habet rotũdos, ſatis prominentes. In capitis vertice pili erecti ſunt, qui, adeò tenues F
ſunt, vt non in mortuis, & exſiccatis, ſed in viuentibus tantum Hippocampis, & natantibus
appareant, quemadmodum & qui in reliquo ſunt corpore. Toto capite, collo graciliore, vẽ-
tre protuberante, equo valde ſimilis eſt. Poſt oculos quo in loco in cæteris piſcibus branchię
eſſe ſolent, pinnulæ duæ auriculis ſimiles ſunt, maximè ob ſitum, vtrinq; vnica. Branchiæ ve-
rò nullæ ſunt, neq; tectæ, neq; detectæ, ſed ſupra dictas pinnulas duo ſunt foramina ſurſum
ſpectantia. Sub ventre rimulas duas habet. Ex vna alui excrementa, ex altera oua foras emit-
tuntur. Cauda reliquo corpore tenuior eſt, quadrata, cũ exochis aculeatis. toto eſt etiam cor
pore ſimiliter aculeato, veluti ex cartilagineis circulis compacto, ex quibus aculei extant,
membranis intermedijs, vt nulla caro appareat. Colore eſt fuſco, punctis, albis notato, ven-
tre albicante. Ventriculũ pro corporis ratione ſatis magnum habet, hepar rubrum, ſimiliter
oua rubra, cor exiguum. Caudam quouis modo inflectas, & qualem viuo figuram tribueris,
talem mortuus, & exſiccatus ſeruat. Eſt profecto, & cognitu, & aſpectu pulcherrimus iucun-
diſſimusq; hic piſciculus, deniq; huiuſmodi, vt in eo naturæ ſolertiam, & Dei optimi Max.
ſummũ artificium admireris. Non ab his valde diſſimilia ſunt, quæ ſcripſerunt alij. Digito

Bellonij deſcriptio.

craſſior, inquit Bellonius, non euadit, eſtq; ferè cornea cute contectus: nemini, imo neq; ipſis G
quidem piſcibus, edulis: quibuſdam locis nigrior, alijs autem candidior. Branchias ad late-
ra habet, eſtq; collo, vt equus, contorto. Pinnam in tergore elatiuſculam, alteram in latere
vtrinq; ad branchias exerit, aliam quoq; modicam ſupra ceruicem: tubulum oblongum, in
quo os ſitum eſt. Viuus, in mari non eſt ita contractus, vt nobis iam ſiccus extra aquam ap-
paret. Contrahit enim caudam in orbem cum moritur. Caudam habet quadrangularem.
Eius longitudo non excedit ſenos digitos. iubam habet obtuſis ſpiculis, vt equus crinibus,
exornatam, atq; auriũ loco elata etiam ſpicula oſtendit. Strias quoq; in tranſuerſum actas,
quæ ab obtuſis eius ſpiculis procedunt. Natura enim ad equum terreſtrem alludens, caput,
ceruicem, collum thoracem ita affabrè in hoc piſce ementita eſt, vt hæc omnia ſibi inuicem

Roberti Cõſtantini deſcriptio.

reſpondeant. Eundem hoc modo deſcribit Robertus Conſtantinus; Piſcis eſt inquit, mini-
mè edulis, ac ſingularis formæ: cui caput equinum cũ proboſcide ſiue roſtro tubulato iuba-
tum eſt: corpus reliquum eminentijs crenisq; cartilagineis exaſperatum: in dorſo pinnula:
cauda quadrata & plexilis. Totius longitudo dodrantalis. Captus breui expirat: & dum re-
cens noctu lucet: quæ ex oculari obſeruatione ſcribo, καὶ ἐκ τῆς αὐτοψίας, non ex hiſtoria.
Gillius capite item, & collo equino, & roſtro oblongo eſſe ſcribit, & ſic ab eorum fronte tan- H
quam equorum comam propendere, & eo loco, quo equi iubam habent, pilis defluere, cau-
damq; eius draconis ſpeciem ſimilitudinemq; gerere. Hæc autem quæ de coma, & pilis ſcri-
bit Gillius, quidam viuos aliquot Venetijs apud piſcatores inſpiciens vidiſſe ſe negat. fortè

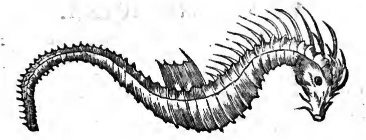
Fel Hippocampo attribuitur.

quod hæc in viuis tantum, & natantibus, Rondeletio teſte, appareant. Marcellus Empiricus
fel ei etiam attribuit. Quapropter cùm ex tot autoribus optimam, & perfectam deſcriptionẽ
facilè colligere poſſimus, aliam non dabimus, ſed tãtum imaginem eius quam nos Venetijs
conſpeximus, & in muſæo exſiccatum aliquot annos aſſeruamus. Ridiculè Hippocampum

Bellonij icõ reprobatur.

depinxit Bellonius, vt obſeruauit Rondeletius. cum enim equinum caput, & collum, ei tri-
buiſſet, os ei equi modo reſciſſum, nariumq; foramina addidit: collum verò, caudam, & cor-
pus reliquum tam abſurdè pinxit, vt monſtruum potius, aut commentitium quoddam ani-
mal exhibuerit, quam Hippocampum.

DE VENE-

A DE VENENO EIVSQ; REMEDIO.

DE Hippocampi ventre venenato ſolus hæc ſcripſit [a] Ælianus: Rei piſcatoriæ
» benè periti homines dicũt Hippocampi ventrem in vino decoctum, ſi quis
» dederit cuipiam bibere, eum primo ex ea potione acerrimo ſingultu affici,
» deinde tuſſire, & ſicca quidem tuſſi vehementer torqueri: etenim nihil ex-
» cteare, ſed & ſuperiorem ei ventrem intumeſcere, & calidas fluxiones in
B ſummum caput efferri, & verò per nares rurſus tenues, & aquoſas defluere,
» ac piſculentum odorem reddere. ſimul & oculos eius ſanguine ſuffuſós igneo colore flagrã-
» tes videri, & eorundem oculorum genas inflari: & vomendi quidem cupiditate ardere ſe-
» runt, verùm nihil emittere, quod ſi natura etiam euicerit (vomitum promouerit) id tamen
» mortui eſſe ſignum, & hominem mox in obliuionem, & dementiam incurrere. Sin in ven-
» trem inferiorem delapſum fuerit, nihil horum iam fieri, omnino tamen hominem è vita ex-
» cedere. Ex morte porrò qui euadunt mente capti aquam ſummo ſtudio perſequuntur. Hanc
» enim ipſam idcirco expetunt aſpicere, tum ſtillantem audire, quod ſanè eis ægritudinis le-
» uationem afferat, & ſomnum conciliet. Itaq; ad perẽnes fluuios, aut ad littora, aut iuges fon-
C tes, aut lacus commorationes eis gratæ ſunt, eùm tamen non magnoperè deſiderent bibere,
» ſed & ipſum natare, & pedes aqua abluere eis plurimum iucunditatis affert. Sunt qui non
» hæc mala dicant huius beſtiæ ventrem procreare, ſed Hippocampum algam acerbiſſimam,
» ex qua ita afficiatur depaſci. Hæc Aelianus de Hippocampi veneno, quo etiamſi hodie nul-
» li veſcantur, tamen ſolo ventre non alijs partibus venenatum credit Rondeletius, quæ in
alijs piſcibus idem eueniat. Draco enim ſiue Araneus ſpinis ſolis, paſtinaca ſolo radio, inli-
des ſolo morſu venenum infundunt, aliæ partes ſine pernicie ſunt edules. Quod hanc vene-
nati ventris cauſam ad algam referunt, inquit Rondeletius, id verè non dicitur: neq; enim
alga veſcitur Hippocampus, vt oris ſtructura demonſtrat, ſed aqua tantum ac luto. Neque
D alij multi piſces alga victitantes pernitioſi ſunt, ſed quidam ex his optimi, vt ſcarus, atq; ſa-
xatilium maior pars, quorum inteſtina non reijciuntur. Huius veneni remedium ſcribit
[b] Aetius, ſepiam nimirum aceto ſuffocatam, idq; acetum cum oleo mixtum ebibitum. Ex
quodam fide digniſſimo viro percepi magnum eſſe Hippocampi huius vſum ad faſcinatio-
nes, & amatoria apud veneficas, dignas ſanè quę à magiſtratu grauiter puniantur.

[a] Lib. 14. Anim. c. 10.

Ad Algam non referri venenum Hippocampi.

[b] Lib. 2. cap. 188.

Remediũ veneni.

VSVS

E

VSVS IN MEDICINA.

Ad canis rabidi morſus.

VT ex Hippocāpo venenū, ita ex eodem contra canis rabidi morſus, remediū docet Aelianus. Solertia, inquit, veterani piſcatoris, & ad res maritimas bene prudentis, ſalutaris etiā repertus eſt Hippocampus. Is & Cretenſis erat, & filios adoleſcentes admodum, piſcatores habebat. Accidit, vt hic piſcator Hippocampos, cum alijs piſciculis caperet, & per adoleſcentes à rabida canicula morderentur. Cùm eorum in Methymna Cretenſi ad littus iacentium vicem dolentes ſpectatores interficiendam caniculam cenſerent, & illius iecur medicamentum ad rabiem edendum iuuenibus dandum eſſe: alij conſiluerent à Diana ſalutem petendam eſſe, ſemel piſcator eos de conſilijs, quæ adferrent, laudatos dimiſit, & Hippocamporum exenteratorum alios aſſos eis commedendos dedit, alios in acetum & mel contriuit, iiſque morſus vlcera obligauit, atque, hominum adoleſcentium rabiem vicit, eoſque ad incolumitatem tantam reſtituit. Hæc Aelianus de remedio aduerſus canis rabidi morſus ex Hippocampo petito. Quod Rondeletio cum ratione coniunctum eſſe videtur. Venenum enim, inquit, veneno alio expugnatur, & ſæpe, vt ait Auſonius, *bina venena iuuant*. Quare cùm ob canis rabidi morſum ὑδροφοβίᾳ, ægri laborent, rectè malum hoc curatur Hippocamporum cibo, qui ὑδροφιλίαν inducit. Veruntamen non ſolum Aelianus, ſed etiam Philes eadem de veneno, & remedio ex Hippocampis ſcribit: ſed in hoc aberrare hunc dicit Zographus, quod non Hippocampos ipſos exenteratos, ac toſtos vt Aelianus, ſed ventriculum eorum toſtum (qui tamen venenum eſt) in cibo aduerſus canis rabidi morſum ſumi iubet. Hippocampus marinus, inquit Aetius, toſtus vtiliter commedi proditur à cane rabido morſis. Illius enim ſanguinem aquæ amorem inducere, & proprietate opponi terrori aquæ. propterea bis ac ter Hippocampum comedi cogunt: eundemq; ex acerrimo aceto tritum vulneri applicant, rabiemque hoc medicamento frequenter perniecerunt. Leporis marini veneficium reſtinguere potos Hippocampos teſtis eſt [a] Plinius. Et [b] alio in loco inter ea, quæ lichenas, & lepras tollunt, ponit Hippocampi & delphini cinerem ex aqua illitum. Hippocampus, vt ait Kiranides, cum ſylueſtris ficus nigræ folijs, vel ruſteciņ (ruſticanæ) cum aceto ſolutus, alboſitatem (leucem vel alphos,) & lepram curat. Alligatum Venerem concitare ſcripſit [c] Plinius, item frigidas febres pellere, & alligatum, & in oleo roſaceo necatum, quo perungendi ſunt ægri. [d] Idem toſtum ac ſumptum lenire capitis dolorem autor eſt: & cinerem alopecias replere nitro, & adipe ſuillo mixtum, aut ſyncerum ex aceto. Hippocampi cremati cinis exceptus cum liquida pice, aut axungia, aut amaricino vnguento illitus, alopecias replet, ait Dioſcorides. Ex quo hæc deſcripſit [e] Galenus his verbis: Hippocampum animal marinum, ſi totum vſſeris, alopecijs prodeſſe à quibuſdam proditum eſt, ipſumque videlicet deſiccantis eſſe facultatis, & tenuium partium, aut certè eius cinerem, quem quidam vnguento amaricino commiſcent, quidam pici liquidæ, alij veteri adipi ſuillo. Amatus Luſitanus experimento ſe compertum habere ſcribit, ad ea, ad quæ Dioſcorides commendat (ſcilicet ad alopeciam, & defluuium capillorum) potentem eſſe Hippocampum. Laudat & toſti vſum in cibo ſæpius ad vrinæ incontinentiam [f] Plinius. Circumligatus quoque teſte Kiranide iſchiadem quietat. Caballiones marini nominantur à [g] Vegetio in ſuffitu contra languorem morbi peſtilentis, cum alijs quibuſdam medicamentis. Piſciculi, qui equum marinum ſimilat, fel, ouorum albumini mixtum, & cum lana ſuccida oculis appoſitum, melius remedium ſupraſcriptis oculorum cauſſis (proximè autem nominauerat, caligines, albugines, cicatrices, &c.) quam vllum alind medicamen præſtare manifeſtum eſt. Marcellus Empiricus. Ad pellendos Vermes plurimum valere Rondeletio indicauit Græcus quidam, ſi toſti ſumendi dentur, cum aqua abſinthij, vel portulacæ, vel vino.

Marginal notes: Veneni veneno expugnatur. — Philis error. — [a] lib. 32. c. 5. — [b] Cap. 7. — Ad lepram. — [c] 32. c. 10. — Venerē concitat. — Ad frigidas febres. — [d] Cap. 9. — Ad alopecias. — [e] li. 11. ſimpl. 42. — [f] li. 32. c. 9. — [g] De veter. 4. c. 12. — Vermes pellit.

F G H

A

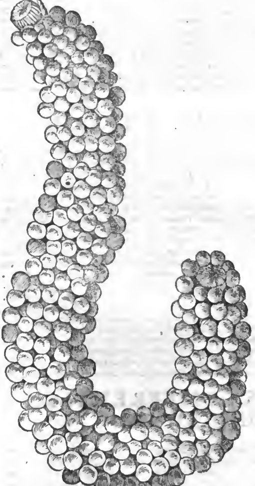
DE VVA MARINA. Cap. XVII.

PISCATORES noſtri, inquit Rondeletius oua ſepiarum racematim compacta, à pediculo vno dependentia, earundem atramento aſperſo Vuam marinam nominant. Eſt etiam Vua marina Zoophyton, diuerſum ſanè ab eo quod nobis depinxit Rondeletius, cuius imaginem, cum de Zoophytis agimus, tradituri ſumus: de hoc loquitur [a] Plinius cum ſcribit: Rerum quidem non ſolum animalium ſimulachra (mari) ineſſe, licet intelligere intuentibus Vuam, gladium, ſerras. Nos verò & hocce egregium aſpectu animal Inſectum potius, quàm alterius cuiuſpiam generis Vuatum racemum verè referẽs in Oceano deprehenſum damus depictum, & adviuum delineatũ, ea magnitudine, qua depictũ videtur in hac tabula: acinis ſanè vndequaq; refertiſſimũ, quorum alij cœrulei: alij amethiſtini: alij rubentes. capite duobus corniculis Limacis inſtar pręmunito. mouetur motu progreſſiuo,

Vua marina Zoophyton.

[a] Li. 9. c. 10.

B

C

D

DE

DE STELLIS MARINIS. Cap. XVIII. E

ORDINIS RATIO. AEQVIVOCA.

[a] *Hiſt. 5. cap. 15.*
[b] *4. de part. anim. cap. 5.*
Stellæ ad quod animalium genus referantur.
[c] *Lib. 9. c. 47.*

NE vocum affinitate decipiamur, ſciendum eſt piſcem nomine Stellæ vulgò à Romanis vocatum, lopidi ſimilem de genere anthiarum, nullo pacto ad haſce Stellas exangues, de quibus nunc erit ſermo, accedere. De hiſce multum dubitatur, ad quod animalium genus pertineant. [a] Ariſtoteles modò Oſtracodermis, id eſt teſtatis, annumerat; [b] modò mediam inter plantas, & animalia naturam eis attribuit, ſicut & vrticis. [c] Plinius modò frutici ſimiliora facit: multis, inquit, eadem quæ frutici, vt holothurijs, pulmonibus, Stellis: modò carnem Stellis admodum paruam ineſſe ſcribit: extra verò callum duriorem. Aelianus Oſtracodermis, id eſt teſtatis annumerat. Quum durum callum cum gladij mucrone pertundere Gillius conaretur, vix tandem multa vi molliorem mediam ſuperficiē potuit perfringere. Nam, F inquit, radiorum anguli ad ſilicum duritiē accedunt, & non minus ab ictibus inuictos, quàm ferrum ipſum præſtat. Hac forte ratione ductus Ariſtoteles Oſtracodermis Stellas annumerauit. Rondeletius plurimique alij inter Inſecta, & Zoophyta repoſuerunt, quòd inciſuras multas in radijs habeant, vixque perfecta animalia dici poſſint: quorum nos rationem ſecuti hoc loco de ijs agemus.

SYNONYMA. ETYMON.

[a] *Aduer. 18. cap. 18.*

Aστὴρ Græcis, vt Hippocrati, & Ariſtoteli, Plinio Stella, dicitur à ſimilitudine Stellarum depictarum marinum hoc animal. Nicolao verò Myrepſo ἀστέριον voce diminutiua, vt vult [a] Adrianus Turnebus. Hodierni Græci Σταῦρον vocant, vt Gillius annotauit. Rōdeletius putat, quod σταυρὸν dicere veliut, quòd pali lignei fixi, & erecti modo (id enim vox Græca ſignificat) radios habeat. A Syluatico ſydus marinum nominatur, ſicut & in Cremonenſis interpretatione è Kiranidis magia aſtrum marinum. Vtrumque Zoographus improbat. Maſſilienſes G etiam nunc Stellam nominant. Albertus Sturitum cum Aſtere marino ineptiſſimè confundit. Germanicè nominatur ein Meerſtern. Belgicè Vyfuoet à quinq; pedum numero. Eliota Anglus interpretatur à Sterreſyshe. Zoographus ab erudito quodam Anglo audiuit nominari à Seepadde: hoc eſt rubetam marinam: neſcit quàm rectè. Saxones eadem ſignificatione dicerent ein Seequapp.

Deſcriptio vniuerſalis.

Radios habet quinos ſecundum Cardanum: alij octonos: alij duodenos, aut pauciores, ſed ſunt qui negant has veras eſſe Stellas. Vt vt ſit (inquit Cardanus) conſtat naturam hoc numero contentam non fuiſſe; ſed tamen quæ radijs quinis præditæ ſunt, hæ Stellarum nomine ſunt digniores. Idem tradit in ſupina parte eſſe radiorum ſeptenos ſpiculorum ordines, in longitudine verò viginti duos, quaſi rationem peripheriæ, ad dimetientem obtineat. Cumq; animal ſit exiguum, ſupra tamen quinq; milia promuſcidum cum ſuis acetabulis non exerere. Rondeletius hæc Stellis cōmunia eſſe dicit, quòd radijs quinq; conſtent, qui ex multis particulis tāquam ex multis vertebris cōponuntur, vt in aqua mobiles eſſent. in quorum medio oris ſitus eſt, & quinque dentium, vt in echino. Excrementorum nullus exitus apparet, ore igitur, quæ ſuperuacua ſunt excerni, vrticarum more, Rondeletius exiſtimat. H

GENVS. DIFFERENTIA. DESCRIPTIO.

Differentia à magnitudine colore.
A numero radiorum.

SVNT earum multæ differentiæ: quædam enim magnæ ſunt; quædam paruæ, quæ nunquam magis accreſcunt, aliæ flaueſcunt, aliæ cinereæ ſunt, aliæ nigricant, rurſus aliæ aculeatæ ſunt, aliæ læues, aliæ ab alijs breuitate, longitudineq; radiorum diſtant. Poſtremo aliæ quinq; tantùm radios habent, aliæ plures: earum autem quæ quinq;, aut radiorum appendices, & quaſi multos ramos habent, aliæ ijs carent. quæ verò plures, aut habent ſeptem, aut decem, aut duodecim:

tot

A tot enim obſeruatæ à nobis ſunt harum differentiæ; quas omnes eiconibus, tam ad viuium, quàm fieri potuit expreſſas, partim hic exhibemus partim pòſt in paralipomenis adiungemus. Quæ itaq; primo loco ponitur à Rondeletio eam poſtea depingemus. Eſt autem brachijs ſiue radijs pedis longitudinem æquantibus, Duro quidem corio integitur, vt Holuthuria ſed aſpero. radij enim vndiq; aculeis muniũtur mobilibus, qualis in echinometra videre licet. Iidem radij excauati ſunt, ex quibus carnoſæ appendiculę dependent, quales in vrticis quibuſdam cernuntur. In radiorum medio os ſiue gula eſt. Inde alimentum in quinq; partes diſtribuitur, vt in echinis. Internæ partes omnes indiſcretæ ſunt, vt in vrticis. radiorum particulæ vinclis tenuibus connexæ facilè diſrumpuntur. Hęc Stella, vt etiam echinata aſpectu, pulcherrima eſt, potiſſimũ corio ſuo ſpoliata, ob exquiſitam & mirã partiũ compagẽ. Virus olet. Pro hac Rondeletij icone duas alias Zoograpus exhibuit: ſed parum differentes.

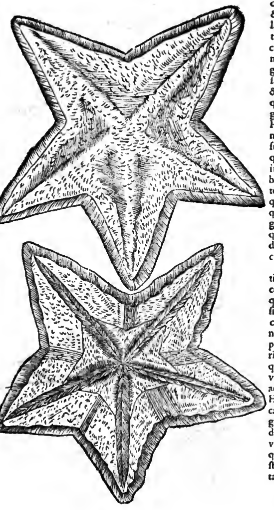
Prima ſpecies Rondeletij.

Stella cartilaginea pronè & ſupinè.

B

C

D

Non admod ab hiſce diſcrepat ea, quam hacce icone oſtendimus pronè, & ſupinè. tota cartilaginea: ſupinè partis marginibus puniceis, reliqua par intima, & quę hiſce marginibus continetur, ſanguineis maculis, & albis, veluti in quodam marmoris genere, conſperſa. Pronæ verò partis margines admodũ ſunt ſanguineę: quinque in medio rimæ, in ſingulas partes abeuntes, maculis autẽ cæruleis, ea pars, quæ margines vndique contingit, inſignitur: haſce aliæ ſequuntur propè medium maculæ rubicundæ.

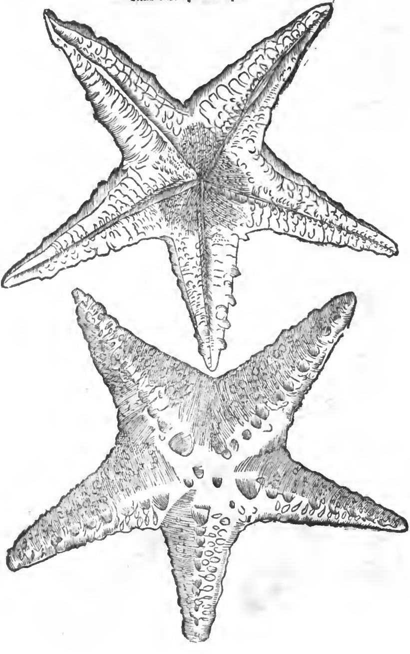
Tertia.

Sequẽs figura cõtinet Stellam teſtaceam dictam, non quod verè teſtacea ſit (nam exſiccata, cum cortice teri manibus, quãuis ęgrè, poteſt) ſed quod duritie corticis, magis qua aliæ Stellę, quas vnquam obſeruaui, ad teſtacea accedat. Hæc cortice candicat, ſpithamam longa quoquouerſum dimenſa, nempe ab vno radio ad alterũ, qui è regione eſt. diſtant autem extremitates cuiuſq; radij à

Stellæ teſtaceæ deſcriptio.

proximis

Stella teſtacea pronè & ſupinè.

Digitized by Google

A proximis mediam ſpitamam, aut paulò amplius. Poſſet etiam non immeritò tuberoſa, & verrucaria nuncupari, nam ſuperiori parte in ſingulis radijs tubera, & verrucas habet.

Quinto loco ponenda erat ea, quam Rondeletius læuem appellauit: aculeis enim omni ex parte, atq; aſperitate caret. Radij longi ſunt, rotundi, flexibiles, murium caudis perſimiles: eorum integumentum cortici ſerpentum ſimile eſt: & ob nigrarum albarumq; macularum varietatem, ſpectatu iucundum. In medio corporis trunco circulus cernitur, intra circumferentiam quinque maculis rotundis: & inter has ſtellulæ pictura diſtinctus, à cuius circumferentia quinque radij exoriuntur. Oris compoſitione à cæteris non differt, nec victus ratione. Brachiorum longitudine, & vario flexu celerrimè natat. Hanc quoque in appendice dabimus.

Eiuſdem ferè generis, & eæ duæ ſunt, quas duabus ſequentibus tabulis exhibemus: nulla parte aſperæ. prima eſt prona parte & ſupina colore lapidis lazuli: in medio punctulis nigris, & circulis aureis nouem. radiorum ac totius corporis ea magnitudo eſt, qua cernitur. prona pars varijs coloribus delineata, cuius medium, & colorem, & figuram pentaphylli æmulatur. huius iconem habes fol. 746.

B Secunda multò præſcripta minor, vndiq; colore ferruginea, ſed nigris aſperſa maculis. mediam ſpithamam, aut amplius longa. iconem vide fol. 747.

Sequuntur has Stellæ pectinatæ quatuor aut quinque, quarum prior Rondeletij eſt pòſt depingenda, inter Stellas maiores connumeranda, vtpote cuius radij ad pedis longitudinem attingant. primæ à Rondeletio depictæ ſimilis eſt ijs demptis quæ ſequuntur. Radij circa rotundum corpus diſpoſiti, in exortu ſuo angulum acutum non conſtituunt, ſed obtuſum. Aculei quibus latera muniuntur rari, recti, pectinatim diſpoſiti, vnde pectinatam Stellam appellauit Rondeletius. In totius corporis centro ſtellula, quædam expreſſa eſt, à cuius ambitu lineæ quinque per medium radiorum ad extremum vſque protenſæ ſunt, radij initio ſatis lati ſunt. Rara eſt hæc ſpecies, ore, dentibus, moribus, facultatibus alijs ſimilis eſt. Pectinatarum ſtellarum deſcriptio. prima.

Secunda cuius figura exprimitur (fol. 748.) marginibus albis pectinatim non rectè, ſed obliquè diſpoſitis: interius ſanguineis vndique conſperſa maculis. in centro ſtellulam habet admodum rubram, ſex radijs conſtantem. tota pedem longa eſt. Secunda.

Tertiâ nulla eligantior, eiuſdem cum prædicta magnitudinis, colore ac tuberculis ſpinoſis admodum varia. Nam in medio eſt os, inſtar echini, quinque denticulis vix conſpicuis C conſtitutum. hoc continet ſtellula ſeptem radiorum, quæ interiori parte nigra ferè eſt, exteriori verò cœrulea. hanc circulus ambit albus ſeu area alba, quam alia ruffa, ſeu carnea. hunc deinceps circulus circundat ex vndecim tuberculis conſtans in ſuprema parte acutis. Singuli autem radij tres habent tuberculorum ordines ſingulos ex vigintiquinque, aut triginta tuberculis conſtantes. Figuram habes. fol. 749. Tertia pectinata.

Quarta eſt haud diſpari cũ præcedenti longitudine, radijs albo cæruleis, marginibus pectinatis ferrugineis: in medio ſtellula eſt, ex ſex punctatis radijs cõſtituta. depictã vides fol. 750.

His adijciam eam, quę quinq; radijs inequalibus conſtant, & hirſutis. fol. 751.

Echinatam Stellam inter ſaxa viuentem nobis depinxit idẽ Rondeletius, corpore exquiſitè rotundo paruoq; conſtat, & radijs quinque, ſed breuioribus, vnde fit, vt minor ſit cæteris. Illi è paruo circulo, in quo crucis figura delineata eſt, veluti è centro, exoriuntur tenues, frequentiſſimis aculeis horrentes, qua de cauſa echinatam Rondeletius nominauit, in lateribus diſpoſitis. Radiorum flexuoſo motu, ſerpentum ritu, repit hæc Stella, & in ſicco poſita eos mouere nequaquam deſinit, quouſque in partes diſiecerit, quæ ſeparatæ etiam D mouentur per flexus: vt Vermium partes, & Lacertorum caudæ abſciſſæ. Os habet cæterarum modo. eius fig. vide fol. 752.

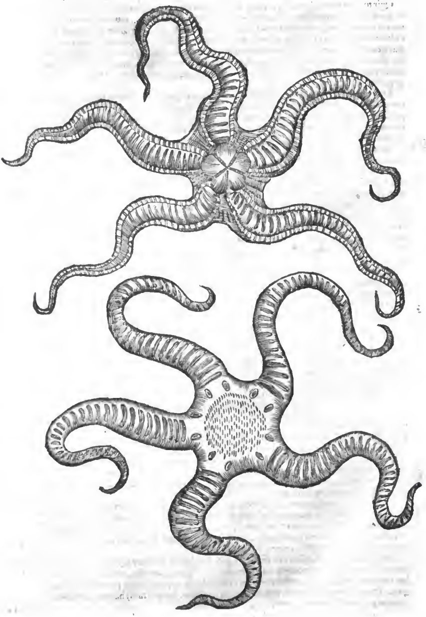
Stellam aliam quæ ſequitur à cancellorum figura, aut retis reticulatam, & cancellatam vocauit Rondeletius: & quia inter diſtinctiones retibus, vel cancellis ſimiles exiſtant, tubercula rotunda, tuberoſa etiam vocari poteſt. Inter maiores Sellas reponenda: brachia enim ad pedalem longitudinem perueniunt, craſſiora ſunt aliarum Stellarum radijs. Os habet cæterarum modo. depictam cernes. fol. 752. Reticulata Rondeletij.

Eiuſdẽ generis ea eſt, quam nos depictam pronè & ſupinè ſubdimus, (fol. 753.) minus ta cancellatam: tuberculis rotundis cæruleis gemmæ Turcoiæ æmulis, radiorum marginibus hirſutis, & pectinatis: quilibet radius, ſupina parte apparet conus pinus ideæ oblongior. Prona autem parte ferris, tum luteis tum cœruleis. Singuli radij habent cauliculum tenuem per medium tranſeuntem. Reticulata noſtra.

Habes deinceps Stellam à Rondeletio dictam arboreſcentem admodum mirabilem, Stella arboreſcens.

Rrr ficq;

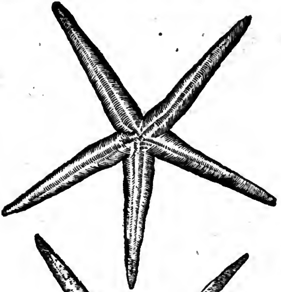
Stella quinq; radiorum colore lazuli.

Digitized by Google

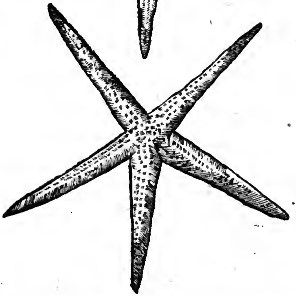
A

Stella rubra, infernè depicta, vti & supernè maculis nigris diſtincta.

B

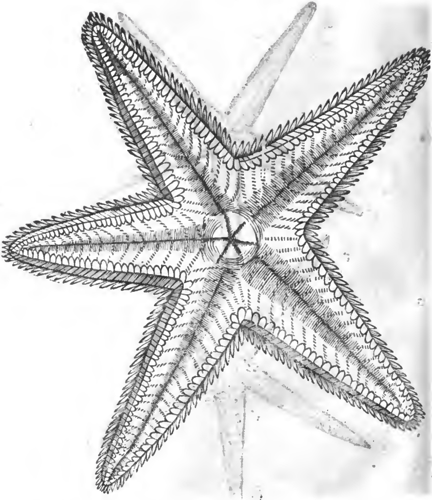
C

D

ſicq; dictam à frondium, & ramorum multitudine. Huiuſmodi duas vidit Rondeletius. Vnam permagnam apud Guilhelmum Pelicerum Monſpelienſem Epiſcopum, ad Lerinum inſulam captam. alteram ex Italia ad ipſum delatam. Ab alijs omnibus Stellis plurimum differt. Radios quinque ſiue truncos habet, in medio os cum quinque appendicibus, quæ multis paruis dentibus horrent, pars ea depreſſa eſt, & ſummiſſa, ambitus tumet, in

Stella pectinata ſecunda.

quolibet radiorum interuallo foramen ſeu rima conſpicitur. Quilibet radius ſtatim in binos finditur, hi rurſus in binos ramos diuiduntur, atq; ita deinceps, quouſque ad tenuiſſimos, & capillorum tenuitatem referentes deuentum ſit. A quolibet oris angulo linea albicans prodit, & per omnium ramorum medium producta eſt, alioqui tota Stella nigricat, & tenui, atque admodum dura, ſed aſpera cute contegitur. ramuli omnes intro flectuntur; quod argumento eſt hos tanquam cirros ad cibum captandum conditos eſſe, quibus vndiq; diſpoſitis in orbem præda elabi non poteſt. Id ſpectaculum aliquando Rondeletius in mari ſtudio è contemplatus eſt, Stellam paruo filo alligatam in mare demittebat, in quo

expanſis

A

Stella pectinata tertia ſpinoſis tuberculis plurimis.

B

C

D

expanſis ramis natabat, ſed prædam aliquam appropinquare ſentiens, brachijs omnibus contractis amplexabatur vrticæ ritu. Rara eſt hæc Stellæ ſpecies, & propterea inter anathemata ſuſpenditur. iconem vide fol. 754.

A prædictis omnibus Stellis differt ea quę à Rondeletio Sol marinus dicitur, quòd Solis picturā quodammodo referat. Nam in Stellis è medio corporis trunco, veluti è centro, radij quinq; enaſcebantur, in hoc verò ex corporis rotundi circumferentia breues, minimè aſperi ſuperiore in parte, ſed veluti ex ſquamis compoſiti: in lateribus verò veluti prauis aculeis rigentes, alibi ad extremum vſq; gracilescentes. corpus illud rotundum in medio roſæ pictæ figuram expreſſam habet. ore victu, & facultate à Stellis non differt. delineatā vide fol. 754. Sol Rondeletij.

Stella pectinata albocærulea quarta.

A

Stella quinque radijs inæqualibus:

B

C

D

Subiungendæ nunc ſunt, quæ plures, quàm quinque radios habent. Bellonius autem ſe vidiſſe ſcribit, quæ tres & quatuor tantùm haberent: item quæ ſenos, octonos, duodenos, picturam tamen eorum non addit. nos ſeptenos quandoq;, denos & duodenos in ſtellis radios obſeruauimus, quarum figuras hoc loco ſubiungemus. Et primùm quidem eius,

quæ

B

Stella echinata Rondeletij.

F

Stella reticulata Rondeletij.

G

quæ ſeptenos habet. parte gibba colore ferrugineo obſcuriore, ſpinoſis & paruis quibuſ- H
Stella ſeptenis radijs. dam tuberculis ſcabra, ac inæqualis. radijs in extremo læui diſtortione inflexis. parte concaua ochræ ferè dilutum colorem exhibet ad ferrugineum minimum quid tendentem. Extremi laterum, quibus cum medio corpore, tum brachijs iuxta eorundem longitudinem ſectis committitur, margines crenis ſeu denticulis quibuſdam albicantibus ſunt aſperi. Longitudo totius, ac latitudo in peripheriam æqualis eſt, palmi vnius cum dimidio. Singuli verò radij tres propemodum digitos ſunt longi, qui longiſſimè à ſe mutuo palmi vnius interuallo diſſiti ſunt. Figuram vide fol. 755.

Sed qui ſecundo loco cõſpicitur depicta, decem brachia habet, vnde *δεκαδακτυλοειδὴς*
Decem radiorũ Stella. à Fabio Columna nominatur: de qua hæc apud eum extant ſcripta. Noua, inquit, & perelegans huius Stellæ forma, ab alijs omnibus differens, nec adhuc deſcripta: noſtro littori frequens, ita vt nec vlla retrahantur retia, quin ipſis implicata, & ſimul cum piſcibus in foro etiamnum inuehatur. Hæc admodum fragilis eſt, vt viua ne ab rete excipiatur potius fran-

gi

A

Reticulata noſtra pronè & ſupinè.

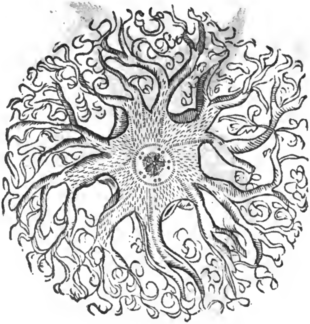
B

C

D

gi patitur, ita illi ſe implexa cirris continet. Non vis vlla in extrahenda Stella eſt adhibenda, cum radij ſint geniculati, atq; genicula coniungens cartilago ſit admodum tenuis, qua de re facillimè genicula diſſoluuntur; nec quamuis radij omnes ſint diſrupti, emoritur, niſi longo poſt interuallo. Huius color ſubrubens eſt, forma verò ab alijs Stellis diſſidere videtur. Hæc enim paruum admodum corpus habet: radios quinq; ſed ſinguli in binos diuiduntur, ita vt decem prima facie videantur: ſemipedem longos, nec maiores huc vſque vidi:

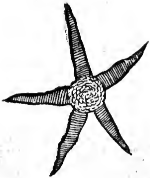
Stella arboreſcens Rondeletij. E

F

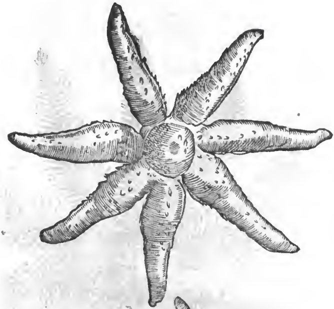
G

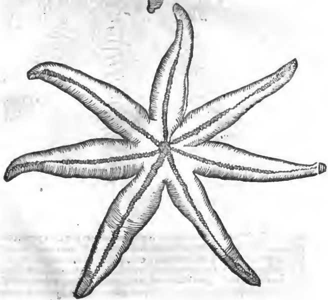
Sol Rondeletij.

H

Stella ſeptenis radijs pronè & ſupinè.

Digitized by Google

Stella δωδεκακνημοειδὴς Fabij Columnæ.

E

F

G

H

vidi: Stellæ diameter pedem æquat. Radij verò omnes geniculis paruis conſtant, atq; ſingula genicula formam trianguli habent, lineæ quidem ſecantes nunc in dextram, nunc in ſiniſtram partē coniunguntur, ſpirarum modo, quæ alternatim angulos oppoſitos conficiunt. E ſingulorum verò triangulorum baſi, cirri etiam, vt baſes quoq;, vtrinq; alternatim producuntur, ſimili modo geniculati, minimi digiti longitudine, & cannabini fili craſſitie, quibus maximè implicatur, graditur & apprehendit: Horum ſuperiores paruum longitudine ſicuti & craſſitiè alios inferiores ad extremum vſq; ſuperant. E centro verò ipſius alij tenues

Digitized by Google

nues cirri fili etiam craſſitie, & eodem modo geniculati, maioris digiti longitudine exeunt, quorum ſuperiores inferioribus minores ſunt, atq; contrario modo, quo radij maiores, curuantur, quibus eſcam apprehendere, atq; in os adducere cenſeo, in quorum vmbilico viſitur ineſſe, ex aduerſa parte corpus conſpicitur rotundum læue molle, cuius interiora propter tenuitatem conſiderare nequiui: ipſum verò facillimè disiungitur à Stellæ: læuis eſt tota, ſed aſpera tactu videtur propter geniculorum, & cirrorum multitudinem: eruta integitur duriuſcula, ita vt oſſeis geniculis, ſed non admodum duris, compoſita videatur. An ſplendeat, vt alia noctu, cum viuam domi habere non potuiſſem, experiri non potui. Hæc Fabius Columna.

Stella duodecim radiorum.

Poſtrema duodecim habet radios, qui quidem ſinguli ſingulos habent caules cœruleos per medium tranſeuntes, à quorum vtroq; latere ſunt ſtriæ ſeu lineæ tranſuerſæ ſanguineæ frequentes: in medio quoq; circulus eiuſdem coloris, vndiquaq; radiorum margines denticulati coloreq; albicante. Tam variæ, & multiplices Stellarum formæ conſpiciuntur, vt quærendi & contemplandi nullus ſit futurus finis.

 LOCVS.

E

LOCVS.

CARDANVS * in littore Aquitanico teſtatur ſe vidiſſe radijs quinis, octonis, duodenis aut paucioribus, ſed vbiq; in littore tales conſpiciuntur, etiã in Oceani Germanici oris; frequentiores tamen ſunt quinq; radijs prædite cæteris. Stella cartilaginea, & cancellata ſeu reticulata ſecundo depicta loco, ex Sicilia ad me delatæ ſunt, cæteræ ex varijs Italiæ, & Germaniæ Angliæq; locis. Echinata Rondeletio dicta in ſcopulis Agathenſis ſinus reperitur. In Oceano Stellas reperiri non dubitat Zoographus, Meminit enim ab amico miſſam aliquando ad ſe Antuerpia, colore cinerio, radijs quinis paulatim in mucronem deſinentibus, & flexis modice, vt in arida apparebat multis, breuibus, aſpris & pectinatim compoſitis villis radij conſtabant, à ſupina præſertim parte conſpicuis. Cultro facilè diſcindebatur, fortè quòd parua adhuc eſſet.

* Lib. 37. cap. 37. de var. rer.

F

VICTVS. NATVRA.

STELLAS marinas Oſtreis tam crudeliter inimicæ ſunt, vt hæc ipſa exedant, & conficiant. Stellæ inquit [a] Ariſtoteles concharum complures aggrediuntur, & exugunt. Ratio autem inſidiarum, quas eis moliuntur eiuſmodi traditur ab [b] Æliano: Cum, inquit, teſtacea ſuas patefaciant conchas, vel cum refrigeratione ægent, vel vt aliquid pertinens ad victum incidat: ex vno de ſuis cruribus ſiue radijs intra teſtas oſtrei hiantes inſito, eas claudi prohibentes, carne explentur. Hunc inſidiandi modum [c] Oppianus his verſibus Stellis adſcripſit.

[a] Lib. 4. de par. cap. 5.

[b] 9 de Animal. 22.

Conchis inſidiantur.

[c] 2. Halieut.

Τῷδ' ἄρα τεχνάζουσι καὶ ἀστέρες ἑρπυστῆρες
Ἐινάλιοι, καὶ τοῖς γὰρ ἐπ' ὄστρεα μῆτις ἐπήλθε.
Ἀλλ' οὐ λᾶαν ἄγουσι συνέμπορον οὐδ' ἐπίκουρον
Κνήμῃ τρηχὺ δὲ κῶλον ἐνηρείσαντο μέσοισι
Πεπταμένοις τὰ δὲ μῦ' ὧδε πιέζεται, οἱ δ' ἐνέμονται. id eſt. G

Sic ſtruit inſidias teſtis, ſic ſubdola fraudes
Stella marina parat, ſed nullo adiuta lapillo
Nititur & pedibus ſcabris diſiungit hiantes
Teſtas, & molles carnes, vt viſcera paſcit.

Bellonius os ſtellarum eſſe verſus caudam, vt Echinis, in medio radiorum ſitum ſcribit. & quanquam in gyrum quinq; dentes oſtendant, tamen conchiliorum cum ſuis teſtis genera, tillenas, chamas, conchulas, mytulos integros deuorare. Stellam ſe diſſecuiſſe Rondeletius refert, apud Megalonam pede non maiorem, in cuius ventre quinq; cochleas inuenerit, tres integras, duas cum teſtis ſuis confectas. Ariſtoteles de Stellis hæc [d] alibi ſcribit: φασὶ δὲ καὶ σῖνος (vulgatus codex habet, Rondeletius legit σῖνος τοιοῦτο) τῷ Ευρίπῳ καὶ Πυῤῥαίων μέγιστον εἶναι. Plinius præterit. Gaza tranſtulit. Detrimento etiam ſummo Echinis Euripi Pyrrheni (melius Pirrhæi: eum in Leſbo eſſe Niphus ſcribit) eandem eſſe confirmant, atqui in Græcis verbis nulla Echinorum mentio. alio quidem loco Echinorum Euripi Pyrrhęi meminit, nulla illic Stellarum mentione facta. ex quo Gaza fortaſſis hunc locum emendare conatus eſt. Zoographus autem omnino ſic legit: φασὶ δὲ γένος τε τούτων (τῶν ἀστέρων) ἐν' ἐυρίπῳ τῶι Πυῤῥαίων μέγιστον εἶναι. Procliue autem fuit pro γένος ſcribere σῖνος, quod nomen alioqui detrimentum ſignificat & noxam: vt σίνεσθαι verbum nocere. Emendationi huic accedit Albertus: qui ſuper hoc loco ſic habet: Opinantur quidam, quod in mari, quod vocatur Orioz (corruptum hoc eſt ab Euripo) quod rubrum (è Pyrrhæo male conuerſum, ac ſi non eſſet gentile nomen, ſed idem quod pyrrhon, id eſt ruffum ſignificaret) mare, vel potius orientale vocamus: eſt modus huius animalis magnus. Deniq; re ipſa, genera quædam Stellarum magna repetiri conſtat: Echini autem maiores ſunt, quam vt à Stellis deuorari poſſint. quorum natura admodum calida eſt & nigra. Vnde [e] Ariſtoteles: ὁ καλούμενος ἀστὴρ οὕτω θερμὸς ἐστὶ τὴν φύσιν, ὥσθ' ὅτι ἂν λάβῃ, παραχρῆμα ἐξαιρόμενον, διεφθὸν εἶναι: Plinius conuertit: Stellæ tam igneum feruorem tradunt, vt omnia in mari contacta adurat, omnem cibum ſtatim peragat. Gaza verò, adeò natura calida eſt, vt omnia contacta protinus decoquat.

[d] 5 Hiſt. 15.

Ariſtoteles emẽdatus. H

[e] Hiſt. 15.

A quat. Zoographus ſic vertit: Adeo feruida eius, quæ (in mari) Stella vocatur, natura eſt, vt quidquid ſumpſerit, id licet ilico ab ea extrahatur, diſcoctum appareat. Non enim ſimpliciter contactu ab ea hoc fieri ſcribit: ſed ea tantùm, quæ ſumpſerit, hoc eſt, deuorarit, ita mox affici, ac ſi δίεφθα forent. Sed δίεφθα alibi legere non meminit Zoographus. Vetus interpres ex Alberti, & aliorum citatione, legit δίεφθος, vt qui verterit biſcoctus; ſic enim habet Albertus: Et quando tranſglutit aliquod animalium paruorum, minorum ſe quantuncunq; id cito extrahatur de ventre eius, inuenietur quaſi bis ſit coctum: hoc eſt quaſi duas bullitiones ſuſtinuerit. Et author de natura rerum Alberto antiquior: cùm ſtella, inquit, aliquod animal comederit, mox inuenitur in eius ventre durum, quaſi biſcoctus panis. Nihilominus Plutarchus ſimiliter, vt Plinius ſolo tactu conſumere animalia ingenito ſuo feruore tradit, his verbis: Ὁ μὲν γὰρ ἀςὴρ ὅταν ἅψηται, πάντα διαλυόμενα καὶ διατηκόμενα γινώσκων, ἐνδίδωσι τὸ σῶμα καὶ περιφερῆ ψαυόμενος ὑπὸ τῶν παριόντων καὶ προσπελαζόντων: hoc eſt: Stella enim quæcunq; tetigit, ſolui liquefieriq; omnia ſibi conſcia, accedentibus appropinquantibusq; vltro ſe contrectandam præbet. Hoc autem an verum ſit (quod Zoographus non putat) ex piſcatoribus maritimis facilè erit cognoſcere. Referunt teſte Cardano Stellas B torpeſcere extra aquam, & ſub æſtus tempore reuiuiſcere. Quod etiam à Bellonio obſeruatum video. Quod ſi, inquit, à quoquam extra aquam obſeruentur, omnino immobiles apparebunt. Sed ſi eas quiſpiam in aquam immergat, & ſupinas inſtrauerit, tunc promulcides (acetabula) in extrema pluſquã quinq; millia exerere cernet, atq; in pronam partem moueri. Vagantur in mari, vt polypi, brachia deducendo, nunc antè gradiendo, nunc in orbem conuoluendo: & ſuctu acetabulorum, Echini modo, lapidibus adhærent. Senſu tactus eas non vacare comperiet, qui manum ferream conto infixam ad eas attollendas immerſerit. Ab hac enim contactas plenius moueri, & fugam tentare experietur.

VSVS IN CIBO.

APVD Bellonium duo Stellarum genera recenſentur. aliæ edules, aliæ non edules, inter quas recenſet, quæ tria tantùm, quatuor, ſex, octo, duodecim brachia habent: vtpote, quòd ſint deiectamenta marina. Sunt C & non edules, quibus eiri teretes, & oblongi, & quæ formam ſolis magis, quàm Stellæ imitantur. item quibus brachia quadrangula, aut plana, quarum octo ſpecies obſeruauit. Edules autem ſunt teſte Bellonio, quarum caro brachijs incluſa rubra, vel lutea eſt. Earum permultas in littore Epiri tantæ magnitudinis cepit Bellonius, vt ſeſquipedem latæ eſſent; & ad trium digitorum latitudinem earum brachia extenderentur, neq; galero integi poſſent. Hiſce Stellis cùm crudæ ſunt non omnibus idem color: aliæ enim cæſio colore præditæ ſunt, aliæ cinereo, aliæ autem alterius ſunt coloris: quæ quidem ſupra modum leui contactu confringuntur. Sed ſi coquantur abeunt in calli duriciem, & rubræ euadunt. Cæterùm quæ quinq; habent radios non omnes in cibo expetuntur: nam quæ primo loco à nobis ex Rondeletio poſita eſt, nulla ratione comeditur, vti nec ea quam Rondeletius læuem appellauit, itemq; echinatam.

Nõ edules Stellæ.

Edules.

VSVS IN MEDICINA. ET ALIIS.

D

HIPPOCRATES[a] binis in locis Stellas marinas nigras, & braſſicam vino odorato bibi, ac miſceri iubet, aduerſus vteri ſtrangulationem. Rondeletius primi generis Stellas virus olere ſcribit: fortè viroſo illo odore vterus repellitur. Sed quænam ſit Stella marina nigra nondum mihi innotuit. Kiranides Aſterem omnem malum ſuffitum auertere ſcribit, & Iſacius Tzetzes,

[a] Li. de morb. mul. & nat. mulieb.

Ad vteri ſtrangulationem.

Ἀντιπαθοῦσι μαγικαῖς πάσαις τέχναις
Μῶλυ, δάφνη, ἀςὴρ θαλάσσιος &c. id eſt.
Contraria magicis omnibus artibus
Moly, laurus, ſtella marina.

Contra magicas artes

Et[b] Plinius inquit: Mala medicamenta inferri negant poſſe, aut certè nocere, Stella marina

[b] Lib. 32. cap. 5.

Sla a vulpino

vulpino ſanguine illita, & affixa limini ſuperiori, aut clauo æreo ianuæ. Draconis marini, E
Scorpionumq; ictus, carnibus earum impoſitis: item Araneorum morſus ſanantur. In ſumma contra omnia venena, vel potu, vel ictu, vel morſu noxia, ſuccos earum ex iure decoctarum efficaciſſimus habetur. Quo in Plinij loco obiter animaduertenda, quæ dicit Zoographus, nimirum, quod Vvottonus hæc omnia poſtrema Plinij verba ad ſtellas referat: cum alioqui propter enallegen numeri, & his poſitum pronomen earum, quo referret, non videret. Verùm eo pronomine bis commiſſum errorem dicit. ac primùm non earum, ſed eorum id eſt proprijs impoſitis, contra ictus ipſorum remedium fieri intelligamus. Nam & Dioſcorides Draconem marinum, contra ſpinæ ſuæ ictum, diſſectum impoſitumq; vtilem facit: &

Plinius correctus.

Plinius ipſe alibi: vt alia quoq; permulta venenata, ipſa venenum ſuum foris poſita extrahunt. Sic inter ſe conſentient autores, neq; numeri enallege (Plinio ferè inuſitata) committetur. Deinde pro altero pronomine earum, legit ranarum: quam lectionem omnino genuinam eſſe, ex libro Zoographi de quadrupedibus ouiparis inter ranarum remedia deprehendo. Albertus Stellæ vim immodicam tribuit ijs ferè verbis, quæ veteres de Scinco ſcripſerunt. vnde locum eſſe deprauatum apparet. Intra corpus autem ſtellam marinam medici ſumere nolunt, ſed externis partibus applicari tantùm ac ſuffiri, vnde Hippocrates eius ſuffitu ad vterum ſtrangulatum vtitur. Et [b] Vegetius in medicina veterinaria, ſuffitui contra languorem morbi peſtilentis præter alia ſtellam admiſcet. Suffimentum ad epilepticos expertum apud Nicolaum Myrepſum, habet; hirci & vrſi & lupi teſtium, ſanguinis hirundinis, & lapidis in eius ventriculo reperti, aſterij in mari inuenti, anethi ana drachmas duas. alliorum purgatorum, cornu ceruini, & caprini &c. vbi alij diuinare nequeunt, quid ſit Aſterium. Adriano Turnebo ſtella marina eſt de qua hic agimus. Ad pilos diſperdendos medicamentum fit ex Scolopendris, vrticaq; & Stellis omnibus marinis, nitro amurca, ad hæc ammixtis, vt legimus apud Galenum inter pharmaca ex Critonis Coſmetico tranſcripta. Zoographus ſcit in ſtellis quibuſdam edulam eſſe carunculam: reliquam verò ſubſtantiam, cum ex illorum ſit materia, quæ pilos diſperdunt, quam tuto intra corpus dari poſſet, conſiderandum putat. [c] Kiranides ſcribit ſi capiti omydis (id eſt teſtudinis) permiſcueris parum de Aſterio magſtachium, id eſt dæmonem fortunæ (videbis) factum & ſtantem ad pedes tuos, & loquetur tibi in omnibus quæſtionibus &c. Stellam læuem putat Rondeletius ad peritonæi rupturam cum ononide, felici cum ſucceſſu, applicari poſſe.

[b] Lib. 4. cap. 12.

Ad epilepſiam.

Pſilothrum eſſe.

[c] Lib. 4.

Margin letters: F (at "extrahunt"), I (at "Hippocrates"), G (at "hirundinis"), H (at "pedes").

F I N I S.

PARA-

De nido Βομβυκιῶν.

DIE. Septembris quinto clibano teſtoúe, ſub quo candente, placentam coquere ancilla parabat, ad internum merginem adhærere ab eadem reperta eſt luti quædam indurati maſſa, in qua nidi erant quini, inſtar tubulorum, excauati, oblongi, anguſti ac teretes, & in ijs Vermes quidam, quos poſtea in volatilia Inſecta tranſire aiebat meus agricola, nempe primo vère, ea autem ſyluestres Apes nigras eſſe, aliàs eadem maſſa, ſimul cum ipſo animali à Fr. Gregorio Regienſi Capucino allata, docuit. Vermiculus ipſe duos digitos longus, ſpolio ſeu folliculo inuolutus, caſtanei coloris nigreſcentis præſertim extremis, lucido ac tranſparente; obtectuſq; erat Chryſalidis inſtar. Inuolucro exutus Vermiculus, duos propemodum digitos longus erat, molliculus, croceo colore, aut ſubaureo, rotundo, & nonnihil compreſſo corpore, poſtica parte ſeu ventre latiore, quàm antica. caput nota nigra erat aſperſum, (Apis ſylueſtris nigræ nidus.)
B aluus verò auri inſtar refulgebat, corpus totum tanquam in multas ſpiras, & ſegmenta diſpartitum: ad tactum mouebatur. Vermiculus iſte, quantum coniectura aſſequi poſſum, ille eſt, de cuius parente Bombycio [a] Ariſtoteles loquens, nonnulla, inquit, ex Bombycum (βομβυκιῶν) genere nidos in acutum exeuntes è luto fingunt, ſalis ſpecie, applicatos lapidi, aut alicui tali tam craſſos, duroſq;, vt ſpiculis perforari vix queant. Pariũt in his, & Vermiculos producunt candidos, membrana obuolutos nigra, ſeorſumq; à mẽbrana ceram in luto faciunt, quę multò pallidior eſt, quã cera Apũ. his ferè verbis [b] Plinius Ariſtot. vertit. verũ in eo, quod dixit ſalis ſpecie, minus exactè philoſophi mentẽ expreſſiſſe videtur, cuius verba ſunt ὥσπερ ὕαλος. quę melius Gaza, quaſi vitro illitos reddidit; quod αὐτοψία nobis etiam palam fecit. erant enim hi nidi, quibus contigua adhęſerat membrana, intus tanquã ſi vitro incruſtati fuiſſent aut obliti, nitentes ea prorſus ratione, qua teſtæ, aut figulina opera intus vitrari, ne liquorem imbibant, à figulis ſolẽt. falſus videtur Plinius ſimilitudine vocis ἁλὸς quæ ſalem, & ὕαλος, quæ vitrum deſignat.

[a] 5. Hiſt. cap. 24.

[b] Lib. 11. cap. 22.

C

Papilio iſte omnium penè maximus, quem à ventris craſſitie ventricoſum cognominaui, ijs accenſendus eſt, qui fol. 237. nu. 2. vel 3. depinguntur. cùm volat auis potius, quam Papilio videtur ob magnitudinem: multa denſaq; lanugine veſtitur: caput ei nigrum: oculi, quam cancro, maiores: antennæ medium digitum tranſuerſum longæ, quadrangulares, ab vno latere, in cuius extremo alba erat macula, nigrę, cæteris fuſcæ. pectus craſſum, pronè ſupineq; pallidum, ſed ad croceum nonnihil tendens, ad latera candicat: aluus circulis notatur nigris, reliqua ſuperna parte exiſtente cærulea, inferna flaueſcẽte, latera ad croceum vergunt, eæ inquam laterum partes, quæ lineis nigris in-

D

terſtinguuntur. pedes variegati ſunt colore ex croceo pallido, & nigro lanuginoſi, in quorũ E
extremo aſperitas eſt, & vncus bifurcatus, quo firmius rei inhæreat: alæ pro corporis magni-
tudine exiguæ, extra nigricant, intus ad croceum vergunt. cùm volat vehementer obſtrepit.

Exiguum hoc Papilionis genus, è Chryſalide natum triplo minori, cinerea, ſubhiſpida, quæ vnà appingitur, rarius apparet, quippe quod ſemel tantùm mihi videre contigit, allatum

a Fr. Gregorio Regienſi Capucino, cui plurima Inſecta debeo. Alarũ eius forma valde inſolens eſt, longæ quidem, ſed admodum anguſtæ, & inæquales, colore aureo ferrugineo, argenteo hinc inde notatæ: pedes maiori ſui parte candicant, ſed internodia habet ferruginea: pectus eiuſdem cum alis coloris, itemq; aluus, ſed craſſa admodũ, & ſurſum verſus extrema ſui parte incuruata. velociter, & currit, & volat. Quæ huic adiungitur Muſca ex ſtratiotidum genere, alis admodum proceris & anguſtis; tota aterrima eſt, excepto alui extremo, quod eſt croceum.

Hæc icon eſt Folliculi Indici, quem à Sereniſſimo Ferdinãdo Magno Hetruriæ Duce mi- F

G

H

hi

A hi miſſum dixi fol.179.c.totus eſt candidus,

Xylophthori Papilio ſiue Ligniperdę ponendus fol.306.tabula prima. Huic etiam adiungendus erat Xylophthorus minor, cętera ſimilis, licet paulo candidior, vnde & eius Papilio, qui huic appingitur, & minor eſt & candidior. Habes hic etiam alterius Xylophthori aquatici (quem ibidem diximus Malalbergi inuentum) iconem, ſuis inuolucris & feſtucis ſpoliati, cauda biſurcata num.2.& 3. item alterius mihimi cum ſuis feſtucis, & ſine feſtucis nimirum nu.6. & 7.Num.5.verò iconem Ligniperdæ, aut potius Phryganij illius, qui ſupradicto fol.306.exprimitur nu.4.cum ſuis feſtucis. Ligniperdę Papilio.

B

Chryſalis Teredinis illius Erucæ, quam Apibus noxiam eſſe ſcripſimus fol. 259. b. pronè & ſupinè exhibita, colore eſt flaueſcente, ea, qua cernitur, magnitudine. num.3. depictus eſt eius folliculus cinereus, quem in aluis texit. Verùm nu. 4.& 5. alia eſt Chryſalis aterrima, è qua Papilio mihi natus eſt coloris paulò remiſſioris, aluo procera, pedibus exiguis.

C

Ex Peſlarũ fortè genere fuerit, quod hic depingitur Inſectum, licet antēnis admodum proceris, & capite exiguo. corpus totum eſt ferrugineum, præter oculos, qui ſunt nigri. De natura eius nedum exploratum quidquam habeo.

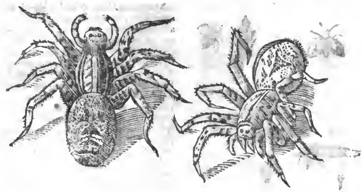
Aranea aluo rotunda, tota nigra, præterquam in principio alui, vbi macula eſt crocea. Oua, quæ appinguntur, erant alba.

Phalangij ſiue Tarãtulæ vtriuſq;, & maioris, & minoris à Ferrante Imperato Neapolitano depicti, hæc eſt icon, & hiſtoria. Quæ, inquit, apud nos dicuntur Tarantulæ, à Taranto & circumuicinis locis nomen inuenerunt, quòd videlicet, ibi & frequentiores, & notiores ſint. Ex Araneorum ſunt genere, ſed cæteris maiora. ſub terra degunt, & in exordio cauernularum telas texunt albas, denſaſq;, quas tamen ita diſponunt, vt ingreſſum tranſitumq; non impediant. Prima ſpecies quamuis mòrdeat, dolorem tamen, aut graue aliquod ſymptoma non infert. altera Solofizai (hæc vox ad Solifugam, quam nos cum Tarantula eandem eſſe iudicauimus, proximè accedit) Tarantulæ hiſtoria. Solifizai.

D

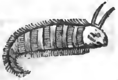

E

F

cedit) noſtratibus dicta, quàm prædicta venenoſior eſt, grandiorq; & nigra, morſu ſuo partem in tumorem attollit: hæc telas non texit, ſed tantùm in cauernis ſub terra habitat. Qui ſemel ab ijs morſi ſunt, ijs quotannis æſtiuo tempore ſymptomata redeunt. Sanantur laſſitudine, ſudoreq; per ſaltationes & tripudia, quæ fiunt ad cytharam, excitatis: percepta nimirum eius harmonia, quæ huic malo ſanando conuenit.

Hæc figura ex Ambroſij Paræi monumentis excerpta illius Vermis eſt, à quo militem quendam ex Fernelio ſcripſimus fol. 653. b. in furorem adactum.

Vermem alium, ab aluo puellæ Louanienſis 15. annos natæ, excretum, ponendumq; eodem loco ex Cornelio Gemma, qui prius de eo ſcripſit, hîc appinximus. G

H

Squilla fluuiatilis ponenda fol. 709. d.

Scrofula aquatica, de qua agitur. fol. 710. f.

Sco-

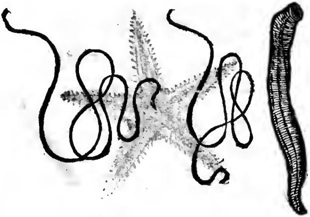
Scolopendræ marina magna, amethẽſtini coloris, cuius fit mentio fol. 715. c.

Vermes in tubulis deliteſcentes Rondeletij, de quibus vide fol. 717. b.

Setæ aquaticæ ſeu Vituli aquatici duo genera, quorum prior craſſior eſt altero. Hiſtoriam vide fol. 720. & 721. Item Hirudo veria Zoographi ponenda fol. 722.

Vermes Macrorynchoterus & Microrynchoterus Rondel. ponendi fol. 734.b.

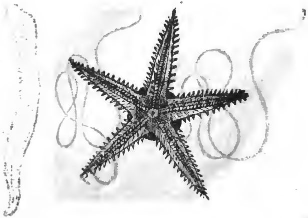

Stellæ prima ſpecies Rondeletij pingenda fol. 743.a.

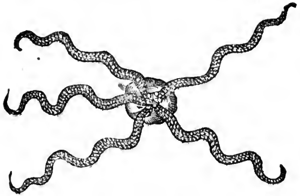
Stella pectinata eiuſdem deſcripta fol. 745.b.

Stella

Digitized by Google

A Stella læuis Rondeletij, cuius mentio fit fol.745.b.

B

DE INTESTINO AQVATICO.

C INSECTVM aquaticum hîc pronè & ſupinè depictum, ſimile quodammodo Inteſtino terræ, anteriore parte duo veluti cornicula exerens, colore eſt leucophæo, ἄπουν, antica parte latius, & corpulentius, in anguſtam paulatim gracileſcit caudam: non prorſus rotundum eſt, ſed vtrinq; nonnihil compreſſum, modico in medio corpore tubere tereti eleuatur. annulis multis ſectum eſt, paucioribus tamen in cauda, cuius annuli ſeu ſegmenta adeo oblonga ſunt, vt ęgrè ſe ea parte in orbem contrahere, aut curuare poſſit. corporis forma nonnihil exprimit illum Vermem Raguſæum, quem ad ſtrumas mire prodeſſe diximus fol.273.d. ſed ille pedatus, hic ἄπους eſt. natat, & adnatandum non modico ipſi adminiculo eſt, ea corporis complanata latitudo. In prona parte annulo vltimo ſeu cauda, anum habet manifeſtam.

Ex eodem planè genere eſt, quod deinceps depictum da-
D mus, licet non parum differat, nam tametſi magnitudine illi adæquaret, non plures tamen, quam ſeptem habebat inciſuras, cùm decem conſtet illud, & multò ſit nigrius. magnitudine autem tres ferè digitos tranſuerſales explet. ſupina & prona parte depreſſum, corpore oblongo, ante & retro in acutum deſinens ferè, vt in priori: ſed cauda huic craſſior & obtuſior. Bina è capite erexit cornicula, quibus forſitan Limacum more iter prætendit, cum pedibus careat, ſerpendo corpus per terram trahit, Erucarum modo incedens annulorum beneficio, cùm manibus contractatur, non ſolùm totum corpus contrahit, ſed & caput & antennas, vt vix videri queant. degit in fundis aquarum, & præſertim, vbi cannabis maceratur.

INDEX
SIVE ENVMERATIO
INSECTORVM
QVORVM HISTORIA PERTRACTATVR IN HOC VOLVMINE
EO ORDINE QVO DESCRIBVNTVR.

Capita Libri primi, qui eſt de Fauificis.

DE Ape.Cap.1 — *fol.20*
De Melle.Cap.2 — *114*
De Cera.Cap.3 — *155*
Apum ab Autore obſeruatarum deſcriptio, & icones.C.4. — *190*
De Fucis.Cap.5 — *192*
De Veſpis.Cap.6 — *198*
De Crabronibus.Cap.7 — *225*

Capita Libri ſecundi, qui eſt de Cæteris Anelytris quadripennibus.

DE Papilionibus.Cap.1 — *235*
De Papilione ad lumina accenſa aduolante.Cap.2 — *258*
De Bombylio ſiue Papilione Bombycum.C.3. — *261*
De Erucis vulgaribus.Cap.4 — *264*
De Chryſalide ſiue Aurelia.Cap.5 — *277*
De Bombyce.Cap.6 — *278*
De Serico.Cap.7 — *295*
De Pytyocampe.Cap.8 — *298*
De Curculione.Cap.9 — *299*
De Perlis vulgo dictis.Cap.10 — *302*
De Xylophthoro.Cap.11 — *306*
De Orſodacna.Cap.12 — *307*
De Cicada.Cap.13 — *ibidem*

Capita Libri tertij, qui eſt de Anelytris bipennibus.

DE Muſca.Cap.1 — *342*
De Muſca Vinaceorum.Cap.2 — *372*
De Ephemero.Cap.3 — *ibidem*
De Oiſtro, & Tabano.Cap.4 — *373*
De Culicibus.Cap.5 — *382*

Capita Libri quarti, qui eſt de Coleopteris ſiue vaginipennibus.

DE Locuſtis.Cap.1 — *403*
De Gryllo.Cap.2 — *443*
De Scarabæis.Cap.3 — *444*
De Cantharide.Cap.4 — *469*
De Ipe.Cap.5 — *486*
De Bupreſte.Cap.6 — *487*
De Coccoio.Cap.7 — *491*
De Cicindela.Cap.8 — *492*
De Blattis.Cap.9 — *499*

Capita Libri quinti, qui eſt de Inſectis apteris pedatis.

DE Formica.Cap.1 — *505*
De Cimice.cap.2 — *534*
De Cimicibus ſylueſtribus Plinij.cap.3 — *541*
De Pediculo.cap.4 — *542*
De Ricino.cap.5 — *559*
De Pulice.cap.6 — *563*
De Lendibus.cap.7 — *569*
De Forbicinis.cap.8 — *570*
De Talpa Ferrantis Imperati.cap.9 — *571*
De Spondyli cap.10 — *ibidem*
De Scorpione.cap.11 — *572*
De Araneis.cap.12 — *600*
De Multipedis, & primum de Oniſco.c.13 — *632*
De Iulo.cap.14 — *633*
De Scolopendra terreſtri.cap.15 — *635*

Capita Libri ſexti, qui eſt de Vermibus.

DE ijs in genere.Cap.1 — *638*
De Vermibus in homine naſcentibus. cap.2 — *647*
De Vermibus in cæteris Animalibus naſcentibus. cap.3 — *678*
De plantarum Vermibus. cap.4 — *684*
De Teredine.cap.5 — *689*
De Lumbricis terreſtribus.cap.6 — *693*
De Tinea.cap.7 — *698*
De Vermibus in lapidibus & metallis naſcentibus.cap.8 — *700*
De Oripe.cap.9 — *ibidem*
De Limace.cap.10 — *702*

INDEX

Capita Libri ſeptimi, qui eſt de Inſectis Aquaticis.

DE iis quæ ſex habent pedes. Cap. 1 706
DE Inſectis aquaticis multipedis, & primum de Tineis, ſeu Scrophulis. cap. 2 710
De Pulice marino. cap. 3 711
De Pediculo marino. cap. 4 711
De Oeſtro ſiue Aſilo aquatico. cap. 5 713
De Scolopendra marina. cap. 6 714
De Vermibus in tubulis deliteſcentibus. cap. 7 717
De Apodibus, & primum de Verme Indico. cap. 8 ibidem
De Verme Martij menſis. cap. 9 720
De Seta vel Vitulo aquatico. cap. 10 ibidem
De Hirudine. cap. 11 728
De Hirudine marina. cap. 12 733
De Lumbricis marinis. cap. 13 734
De Cæteris Vermibus marinis. cap. 14 ibidem
De Vermibus in aquis calidis naſcentib. c. 15 735
De Hippocampo. cap. 16 736
De Vua marina. cap. 17 741
De Stellis marinis. cap. 18 742

Digitized by Google

INDEX IN SVPERIORES LIBROS DE INSECTIS

Latinus, Græcus, Hæbraicus, Arabicus, Indicus, Italicus, Gallicus, Hiſpanicus, Germanicus, Belgicus, Polonicus, Anglicus, Hungaricus, Boemicus.

A

Abies vt Vermibus non infeſtetur fol. 691. a.
Abrotoni vis contra Scorpiones. 584. c.
Abſynthium quando amarius 139. b. eius vis cõtra Scorpiones 584. c.
Acanthia cicada prouerbiũ 335. c.
Acanthidem ſpnem quid vocet Propertius. 327. c.
Acanthus 314. b.
Acari animalculum minimũ. 544. b
Acaron Deus. 359. c.
ad Accipetram Tineas remedium. 719. c.
Acetũ cur contra putredinẽ. 154. b. melle temperatur. 151. a ex ea Vermes generari. 701. a putredini reſiſtit. 391. b.
Acharis quid Athenæo 469. h.
Acheras ſpecies pyri ſyluestris. 490. g.
Acheta quid. 310. f & g. Cicadam marem non eſſe ibidem.
Acis vnde naſcantur 273 c.
Aconitum hominem ſanat à ſcorpio ictum. 593. d eius vſus. 140. g. Scorpion vocatur. 592 e.
Acor Deus qualis 359. c quid hieroglyfice ſignificet. 394. b.
Achorus cur piper Apium vocetur. 72. f.
Acridophagi populi qui. 439. b.
Aculeo carent Scarabæi. 444. g cur Inſectis datus. 9. a. quid denotet. 99. a. eius differentiæ. 9. b.
Adriani nummus Scorpione inſignis. 596 b.
Adriani Quarti Pontificis mors. 369. b.
Adulatores Aſilo comparati. 380. f. & g. Ricino & Aſilo ſimiles: 562 f.
Adulatio per Locuſtas ſignificatur. 429. b. eiat typus 94. g.
Aduocati latrantes ſunt Muſcæ canina 363. c.
Aegirina quid. 84. c.
Aegolethron herba quæ. 122. f
Aegyptus cur percuſſa à Deo 362. f. & g. eius plaga ex Pediculis. 553. c. & d.
Aegyptijs quot Scarabæorum genera. 449 a. eorum ſacerdotes cur lineis veſtibus vterentur. 554. e. apud eos quale nobilitatis ſignũ 328 f. per Muſcas puniti à Deo 368. f. Scarabæi cur eis ſacri. 461 b. à morſibus Culicum, vt ſe librent. 401. c. eorum plaga tertia per Culices 395. c. & d
Aeliani error 574 g
Aequinoca prius diſtinguẽda. 41. b
Aereæ & lapideæ imagines cur facta 179 e
Aeromeli quid 117. a
Aeſculapius cur Oſiris dictus. 42. e
Aeſopus Cicadæ ſe cõparat 340 f
Aeſtatem præſagiunt Cicadæ. 321. d & 322. d
Aetnæi ſocij qui. 467. b.
Aethyopibus genitura atra. 513. c vt capiant Locuſtas. 426 f
Africa cur paucas alat Apes. 51. a eius ſymbolum 595. e incolæ vt aduerſus Scorpios ſe defendant. 584. f
Agallochum quale Pediculos non generet 550 f
Ageſilaus cera conditus 183. a eius apophtegma de Pediculo 558 b
Agnus dei vnde fiat & eius miraculum. 166. g.
Agricolas vt denotent Apes 103: b & c
Agroſtis Phalangium quale. 603. c
Aiax cur Muſcæ aſſimilatus 355 d
Aizoi vis contra Scorpionum ictus. 584. c
Albaribon Rutela quæ Auicennæ. 605. b.
in Albumo quales naſcantur Vermiculi. 585. d.
Alcman poëta pediculis perijt. 552. f
Alcyonis ingenium. 23 e
Alexandrini vt ſe à Culicibus defendant. 401. e
Alexandri Magni cum Diogene colloquium 29 d
ad Algam non referri venenum Hippocampi. 739. c.
Aloë quæ planta. 140. f. plus eius quam mellis habere, quid. ibidem.
ad Alopecias remedium. 370. b. 480. c. 733 d. 740. g
Alſine Scorpioides herba qualis. 592. f
Alueare ſiue Aluus quid. 61 c de eo ænigma 106. g quale eſſe debeat, & eius differentia 62. e. quod melius ibidem. fictile cur reijciatur. 62 f. ex lapide ſpeculari 63 a ex ſtramine. ibidem. cur vacuo opus ſit 72 e. cur neceſſariam 61. d. cur ex lateribus & fimo improbeatur 62 b cur non eiuſdem debeant eſſe magnitudinis 63 b. duo aut tria quomodo in vnum conferantur. 74. a. Hollandorum & Hetruſcorum qualia 63 a & c. ne furto ſint obnoxia 62. b plenorum ſigna. 80 e. circa ea plantarum poſitio qualis eſſe debeat 77. a vt collocanda 63 a. & b. 66 g quæ transferenda. 68. b eorum ſecunda meſſis quando 78. b. vt Germani ea caſtrent. 81 b
Aluus quid. 71. e
Amalthea puella quæ. 41. c.
Amantes cum Culicibus comparantur. 397. c. cum Pyrauſta. 261. d. ijs feliciores eſſe Cicadas 331. c.
Amaraco vt gaudeant Apes. 76. f.
Amaritudo non fit à cruditate 139. b
Ambaruale ſacrum 130 g
Ambitioſi Fucis ſimiles 102. g
Ambarum cur cerco immiſcebat Sultanus. 182. b.
Ambroſius ab Apibus enutritus. 88. f. eius cum Platone comparatio. ibid.
ad Ambuſta remedium. 697. a
Amethyſti mira vis. 426 f
Amica Locuſtæ comparata 408 h
Amici libertas melli ſimilis 136. a ollaris hieroglyphicum. 365 b.
Ammij vis contra Scorpionis ictũ. 584. f
Amomi vis contra Scorpionum ictum. 584. f
ad Amorem conciliandum Apis valet. 107. b eius miſeria 503. a vt melli ſimilis 637. a

I N D E X.

Ampelitis terra vnde dicta, 486.b
Amphisbæna aquatica, 710.g
Amphisbæna pellis quo tẽpore ſiccã da ruſticis & ad quid, 317.a
Amurca vſus contra Curculiones, 301.c
Anas Muſcaria, 360.f
Angelorum ſedulitas Api comparatur, 26.b. *mali per Crabrones ſignificantur*, 232.b
ad Anginas remedium, 633.a
Anguillarum generatio, 313.a 694 g. *ſexus*, 56.g. *ei ſimilis Vermis in homine natus*, 653.b. *tricenum pedum vbi*, 718.c
Anguis in homine vt generetur, 60. e. *eo veſcuntur Formicæ*, 518.b.
Angues volantes, 8.b
Animæ exaltationem ſignificat cera, 170.c. *vaga per Locuſtas deſignatur*, 431.d
Animalia quæ calida ſint, 15.a *duo ſunt indocilia*, 356.c. *parua cur induſtria magis quã magna*, 512 e. & f. *pungentia cur creata*, 361. d. *quæ abſciſſo capite viuant*, 17.a *quatuor genera eorum in plantis*. 486.g. *quãdo perfecta dicẽda*. 4.g *vnico ictu occiſa ſapidiora eſſe*. 551.a. *ſanguineorũ motus*, 13.a
Animi remorſus Teredini comparatur, 691.d
Aniſi vis contra Scorpij ictũ, 584 f
Anni dulcis votum, 131.a. *morbiferi ſignum*, 322.e. *ſterilis ſignum* 625 b
Annulus obſignatorius qualis, 174 f
Annuloſa quæ Alberto, & vnde dicta, 3.c. *eorum nouem differentiæ*. 4.b. *vide Inſecta*.
Anſerum aſtus contra aquilas, 23.d
Antenna quid in Inſectis, 7 b
Antidotus contra Scorpij ictũ, 589 a. *dolorem ſedans ibidem* b
Antidota melle conſeruata diutius durant, 154 f
Antiochi regis mors, 666 c
Antiochi Epiphanis mors, 552.e
S. Aphrates Locuſtas precibus fugat, 427.b
Apum abortus qualis, 58.e. *abſente rege non operantur*, 31.d *aculeo carẽtes quæ* 47.c. *aculeus earum qualis*, 48.f. *ab aculeo morale*, 100.h. *ægris quid exhibendum*, 68.g. *earum æquiuocatio*, 41.b. *ætas*, 53.b. *æt.is vt noſcatur*, 46. b. *alatæ ſunt* 4.b *alas detectas habent*, 7.b. *alas habent quatuor*, ibid. *albæ vbi, & cur, & earum opera*, 48.e *aluearia plena vt cognoſcamus*, 67.a. *amiſſo aculeo quid denotent*, 102.b. *amphibiæ deſcriptio & icon*, 192.f. *agreſtis in quos dicatur*, 109.e *an fera dicẽda*, 44.g. *animal munificum dicitur*, 38 g. *apologus*, 111.a *aquæ moriuntur & cinere reuiniſcunt*, 15.b. *aqua earum qualis eſſe debeat, & quid in ea obſeruandum*, 77.c. *in ara ſedẽtes quid portenderent*, 86.f. *in arborũ cauis habitant*, 61.d *apici arboris inſidere malũ*, 87.a *auditu carere*, 52 f *ab eis auguria*, 86.e. *bonæ operaria dicuntur*, 26.g *bonitatis earũ ſignũ ab ætate*, 46.g. *ex boue putrefacto naſci*, 58 f. *bobus præcedẽdæ*, 1.d. *boue occiderunt*, 34.f. *calidæ ſunt*, 13. d. *carnẽ non tangunt*, 36 f. *Carthaginenſes cur ijs cõparati*, 25 d *caſtra propter eas mutata*, 86.g. *caſtra æmulantur*, 34.f. *cellularum earum triplex diuiſio*, 22.b. *cella earum cur ſexangulæ* 23.b *Cereri ſacræ ſunt*, 90. g. *eas Cicadæ cõparare quid*, 108. c. 335. c. *circa aluearе volantes quid denotent*, 104.e. *coitus earũ incubatus, & generatio*, 54.c *ſine coitu generare*, 54 b. *crura earum cur ſcabra*, 48.e. *curator earum qualis eſſe debeat*, 78.f. *cur ſapientes*, 21.d. *cur nigræ ſint*, 47. d *cur Fucos odere* 195.c. *cur Muſarum volucres dictæ*, 35. a. *cur non ſeparatim, veſcantur*, 24.b. *cur plures duces occidant*, 31.c. *cur alas habeant detectas*, 47.d. *cur ſedulæ dictæ*, 24.e. *cur falſa petant*, 23.d. *cur vnicolores ſint*, 47.d. *cur homini vtiliſſima* 20.h & inde. *cur gentẽ vocet Homerus*, 19.a. *cur incorruptæ ſeruandæ, & quomodo ita ſeruetur*, 28. e. *cur ſimæ dictæ*, 44.f. *cur aluei oſtia obturent*, 23.c. *cur anguſtos faciant fauos*, 23.a. *ab ea cur hiſtoriam inchoet autor*, 20 g. *cur coeuntes inſequantur*, 35.b. *cur paucæ in Africa*, 51.a. *cur pinum ament*, 50.b. *cur non recta via volẽt*, 52.b. *cur in vicinis locis emẽda*, 67. b. *cur acceſſus hominum prohibeatur*, 73.d. *cur vernent, & cur tunc maximè à mellario obſeruanda*, 70.e. *cur vnus ijs tãtum rex relinquendus*, 73.b. *cur fumo coerceri debeant*, 82. e. *cur anteriores pedes habeant longiores*, 10.f. *cur lapillis ſe librẽt*, 23. c. *cur quatuor pennas gerant*, 9 e *cur oua non gignant, opinio Cardani*, 56.f. *cur monſtra non generent*, 57.d. *cur Fucis & regibus minores*, 55.c. *cur diutiſſimè viuere dicantur*, 53.c. *cur longæuiores cæteris Inſectis*, 53.d. *cur murmurent*, 58.e *degeneres cur non admiſcendæ bonis*, 67.c. *ab ijs denominata*, 89 a. *dentes habere*, 7.d. & 9.c. & 48.e. *ventriculum habere ibidem, differentiæ earum ab operatione*, 48.b. *à colore*, 47 b. *à moribus* c. *ab aculeo ibidem, diligentia*, 24.e. & inde. *ex diuerſis diuerſa colligunt*, 74. b. *ad diuerſos flores & hortos volantibus qui ſimiles*, 25.a & inde, 96. & inde. *domeſticæ quæ*, 190.f. *earũ ſani icon*, 214 & *cur inter Veſpas poſiti*, 111. *dormiẽtes excitant quid ſignificet*, 102.e. *earũ duces vt gignãtur*, 55 b. *ducũ forma*, 48 b. *emptæ quando aperiri debeant*, 67.b. *emblemata*, 104 f. *epithеta*, 106.b. *in ijs emẽdis quid obſeruandũ*, 67. a. *epitheta ab ingenio*, 23.b. *epigrãmata*, 106 e. *etymum*, 44.e. *euchariſtiæ ſacellum ſignificant*, 110 f. *examinum cura quando magis habẽda, & vt exitura cognoſcantur*, 69.c. *examina vt colligantur*, 70.f. *examina ſylueſtria vt inueſtigẽtur*, 70.g. *examina quãdo incipiunt augeri*, 78.f. *eadẽ ne fugiant*, 69 d *cur fugiant*, 71.b *quo tẽpore eximenda*, 71.a. *examen in ore leonis mortui*, 36.g. *idẽ in ſepulchro Hippocratis*, 36.h. *in capite viri ſuſpenſi*, 36 g. *exẽplum eius quos homines ſequi velit ſapiens*, 26 g. *extracto aculeo moriuntur*, 48 g *de ea fabulæ*, 111.a.b. & inde. *faſtigio capitolij inſidentes quid portenderint*, 86 b. *fanos amant*, 109.c. *femina earum cur ſcabra*, 157.c. *feræ & cicures quæ meliores*, 44.g. *feræ vbi*, ibidem. *figuræ Dei ſunt* 42.f. *flores odoratos proſequuntur*, 36.f. *fætus earum qualis* 57.b. *quando ſine pedibus prodeant*, ibid. *forma interna, & externa*, 47.c. & d. *Formicis inimicæ ſunt*, 524 f. *Formicis præferuntur*, 41.a. *Fucos generant*, 55.b. *fugæ ſignum*, 67.e. 70. e. 71.b. *fumo coercentur* 81.e. *generatio earum diuerſa à cæteris Fauificis*, 55.d. *generationi leonis cur ſimilis earum generatio*, 55.c *de generatione quatuo. opiniones*, 56.e. & 54.f. *genera & differentia*, 44.f. *geometriæ nouerunt*, 23.b. *gregales ſunt*, 4.b. *gregales quæ, & quæ non* 44.b. & 45.a. *earum habitatio*, 33.b. *Heliconia colunt*, 90. e. *herbæ eis nocentes quæ*, 65.b. & c. *hieroglyphica*, 90.g. *hominum, & earum regibus quid cõmune*, 31.b *hyems eis inimica eſt*, 79.d. *ictus earum vt lethalis dicendus*. 111. d. *incubatus ipſarum vt neceſſarius*. 57.d. *induſtria in fauis cõficiendis*, 612.e. & f. *induſtria homini imitanda*. 40.g. *Inſecta eſſe*, 44.g.

Digitized by Google

44.g.earum iuſtitia, 38.e.labor earum quando maximè conſpicuus.26.e.in lapidibus habitant. 61.d.latent, 6.b.laus earum vnde,21.b.ex Plinio laus & Ariſtotele,21.a.de ijs leges,84.b.lingua earum qualis,48.e.lupi dicta omnia vorant, 10.g.marina loca amant, 64.g.ijs maritis comparati, 27.a.ex melle generari, 56.f.& g.mella facientes quos denotent, 30.a.mel procul ſentiunt,16.e.earum memoria, 52.f.earum mira caſtitas,35.a.mira concordia,34.f.mira corporis mundities, 36.e.mira vindicta,38.g.moralia,95.a.morbi varij.67.d. mortuos eſſerunt,& quid ſignificet. ibidem. earum multitudo,& paucitas vnde æſtimanda,67 b.de munditia earum morale, 100.b. muſis ſacra ſunt & cur, 90.e. de eis myſtica,90.e.naſcuntur ſine pedibus 58.f. naturam earum qui multis annis inueſtigarit,22.e.in nauib' ſedentes quid noteat, 86.f & g. ne frigus eis noceat, quid faciendum, 67.a.ne animalia noceant, 66.b.ne fugeant, 72.e.ex nimio opere mori, 69.a.nobis vt ad imitandum propoſitæ,21.e.nocentia animalia eis vt accidantur, 64.g.& b.vt noceant eis Pyrauſtæ, 260.b.nõ eſſe feminas, & Fucos mares,54.g. non gigni per coitũ, 54.g nõ eſſe partim feminas partim mares,54.b.non canunt, 53.b.non eſſe in continuo opere,57.a non reſpirant, 24.c.non generari à regibus, 54.b. non degenerãtur in Fucos, 28.f.non oriri ex allato femine,54.f nouem genera,44.b ijs noxij ſunt Crabrones. 228.e. nullos fauos facienſes vbi, 47.a. earum annoiſmata, 112.g. ab ijs nutriti qui,109.d.occupantis ſint, 84.b.odoratu valere,32.e.omnib' quid commune,45.b.ab opere nũquam ceſſant, 26.g. operantium differentiæ,46.f. & 44.b.earum operationes, 22.e. & f.24.b. & 25. a.ab operationibus morale, 101.d.earum ortus,11.e.55.a in ore leonis quid ſignificarint.88.f. in ora Platonis,87.d.88.e. panoni præferuntur,39.a.perpetuo virgines ſunt, 35.e. peſte laborant, 36.b.peſtis vt cureatur, 69 b.earum pietas,36 b.& 37.a.Pindarum alunt, 88.e. plantas diſtinguere norunt,22.e.plures habent duces & cur,45 d.46.e.pluuiam præſagiunt,23.e.earũ cum poëtis cõparatio,26.f.26.f.earum poëſia,28.e. præſagia, 85.b. earum promuſcis qualis, 7.d.de ijs pro-

nerbia,108.e.earum prudentia, 22.e.pugnæ cauſa, 72.f.vt coerceatur pugna,ibid. de earum punctuiris,ſymptomatibus,& curatione,111.d.putamen earum cur indureſcat, 57.c. putrida auerſantur, 10.g.qua arte mellificent, 22.c.in qua regione habendæ,75.d ad quæ aduolent,16.e.quæ bonæ, & quæ non,46.f. ab ijs quæ vtilitas,38.g. quæ loca ijs magis abundent, 49.b. prope eas quæ plantæ ſerenda,65.d. quale artificium in fauis fingendis, 22.g. qualem aquam potcat,36.e.quales emendæ, 67.b. quales plures Fucos generent,125.a.quàm auidè ad flores volent, 75.a. quàm acriter inuicem pugnent, 73.c. quàm diu ſtercus emittant. 57.b. quando dormiant, 25.c. quando & cur ſupinè quieſcant, 24.c. quando magis cuſtodiendæ.78.f. quando magis ægrotent, 69.b. quando ad opera exeant, 24.f. quando transferendæ & vbi.77.a.quando oſtenta faciant, 86.e. quando minus fœtificent, 57.a. quando quieſcant,51.d.quandoq; felicem euentum portenderunt, 87.a.quanta eis cura natura,60.f quatuor pennas habent, 9.a.de Apibus qui ſcripſerint, 21.a.qui reges dicti,43.b eas qui primo curarint,60 g.quibus munditia curæ, 47.a. quibus ſtirpibus gaudeant, 74.g.ijs quid vitio dandũ, 40.b. in ijs quid obſeruarit Homerus, 2.f.ijs quid dandum cum auolare non poſſunt,80.e.quo tẽpore generentur è bobus & quomodo,78.g.quot diebus incubẽt, 56.d. regiones frigida ijs abundant,50.f. vt relicta aculeo diſcedere dicantur, 108.b. earum reſpub.hominibus exemplo eſt, 28.g.ex rege eas non generari, 54.a. reges vt vnum vel plures eſſe cognoſcantur,72.f.regis fuga,vt cohibeatur,73.a.rex vt inueniatur. 72.g. rex aculeum habet, 55.a. regis generatio, 58.a. regũ ortus ex cerebro,& medulla ſpinali bouis,58.b.regis ſedes.73.a.clemẽtia.29.c.pictura.291.n.2.duo genera,45.d.regi cur natura aculeũ negarit, 30.f. an aculeũ habeat, 48.f.varium eſſe meliorẽ,46.e.regis primordiũ,57.b. cur ſub rege earum militare voluerit Xantippus,29.a.rex qualis & qui melior, 30.f.45.d. de eo opinio duplex,29.c.an aculeatus.ibi. ĩ qua ſit dignitate, 28.b.regum cella vbi.22.b.officium quale, 33.a.fugitiuũ in regnũ reducit,ibi.regis

honor,& vt ametur,31.b.ei vxor frugi ſimilis,33.d.noſtris regibus melius imperat, 31.b quando necandus,74.c.vbi generetur.74.f quando in aliũ aluum transferendus.74.g.eius deſcriptio, 190.f. ruſticis Apis vtiliſſima & cur, 38.b ſanitatis ſignũ 67.c.ſedes earum quæ eligẽda,63.d.ſegnes & fures oderũt,64.e.& inertes. 24.e.de ſenſibus earum,52.e.in ſepulchro virginũ mellificãt.110.b.ſexu carẽt,35.c.49.a. ſi pluuia interierint quid faciendũ.69 a ſibi ipſis medẽtur,23.d.ſilẽtium earũ pro miraculo,53.a.ſimblides dicũ 44.c.ſimilitudine Veſpæ ſunt.199 d.& quomodo inter ſe differant, ibid.& 200.c.earũ ſonus.53.a ſonus vnde.45.c.earũ ſymbola.104.c.ſynonyma,43.d.ſub terra fauos ponũt.71.d.in terra vel in alueis agentes,47.b. tinnitu terrentur. 71 b. & c.in translatione earum quid obſeruandũ, 77.b.tria earũ opera quæ Varro vocarit, 23.b. vtiles homini ſunt & cur, 39.a. vbi laborẽt.47.a.vbi non ſint 50. g.& 51.c.vbi robuſtiores.21.b. & c ijs vẽtus nocet,64.g.Vermes earum quales. 11.d.earum cũ Veſpis antipathia,228.g.videre eas in ſomnijs quid denotet.104.f.viſus earũ.52.f.vnde mel colligant. 21.d.vnde futuram portare dicãtur.55.d. vnguenta & oleoſa cur fugiant,36.f.volant mẽbranis ſiccis.8.b.volatus earũ qualis,52.g. propter eas quæ vrbs luſtrata.86. f. vrbanarum duo genera, 44.g. vſus in cibis & medicina 107.b. in bello.261 c.vt mortuæ reuiuiſcãt.58.f.vt ex tauro generẽtur. 58.g.vt in aluos condendæ ne fugiant.269.b.& c. vt cognoſcãtur lõgius euolare, 70.g vt eximãtur è ſpecu & cauo arboris, 70.b.vt fluxu laborantes ſanẽtur.68 f. vt nõ rediture cognoſcantur, 85.a. vt reuiuiſcant, 68.g. & 29.d.vt ſonum adant.16.f.vt nõ fugiant, 67.a.vt à Blattis tuẽda.504.f.vt pluuiã fugiant.85.d. vt hyeme cibanda.79.b.vt calore plumarum foueantur.79.a.vt fures oderint. 38.e.vt ſanentur.68.c.vt regi pareant,29.a.vt conueniant inter ſe,45.c.vt reges amẽt.90.b.vt inuicẽ ſimiles. 55.a. vt incubẽt.57. b.vt regi obediãt.31.e.Apibus ne Græci cõparati.29.b.eas vt ab opere ceſſare poëta dixerit.27.a b.vt Fucos puniãt.38.e. vt morbos curarũt,41.e.vt cõuerſationes amẽt, 34.b. vt & quando & quoties aluum deponant.36.e. vt mel ex

ceptum doleāt 37.b. vt murmur edant.15 b. vt regem conſtituāt. 30.e. earum ab autore obſeruatarum deſcriptio. 190.f. icones. 191.vulgaris icon. 191 nu 2 deſcriptio eius. 190.f.ſyluestrium deſcriptio. 190 g. & 191. d. & 192.e f earum icones.191. nu.4 & 5. & 192. e.f
Apicula libri titulus. 42.e
Apiana vua quæ. 360.f
Apiarium quid 63.e. quid Plutarcho 20 b. vbi ponendum & quale eſſe debeat.63.c.d. eius locus aptus. 66.e.f
Apiarius qui dicatur. 61.a optimi officium. 61. a. & inde ei quid quouis anni tempore ſit faciendum 78 e.
Apiaſtrum & eius vſus. 89.a
Apiata & Apiculata menſa. 89.d
Apis Aegyptiorum Deus & eius hiſtoria.41.d. vt daret oracula. 42.g.eius ſepultura.42.h. quomodo caloretur idem Deus.42.f in eum ſcomma Cambyſis. 42.b
Apis vicus & oppidum. 43.c. Arginorum Rex. 42.e
Apollo Athenarum defenſor.328. e Culicarius cur dictus. 393.a. Parnopius 428. b
Apollini cur ſacri Cyniphes, & Formicæ.525.a
Apomeli quid. 150.b vt fiat, & eius facultas. ibidem. & 151.a
Apophradis nomen quid. 330.b
Apoplexia ſigna,& quantum à laboratium lumbricis differant. 669.c
in Aqua cur non extinguatur lumen Cicindelarum. 496.b. eam nutrire.319.e. ea principium generationis quibuſdam. 463.b.ſalſa cereis vaſis hauſta dulceſcit. 184.g.vſus eius in nuptijs. 182. g.prope mellariū neceſſitas. 64. f. in qua virgulta ſaxificentur. 377.c
Aquilas vt vitent anſeres. 23.d. Apibus plena. 86.g.eis cur Pindarus ſe compararit 96 f.duæ pugnantes. 86 g. pediculus earum qualis.545.c. de ea & Scarabæo fabula. 465.b. Tripas aſpiciens prouerbium. 692.f
Arachnes puellæ fabula. 631.e.inuenta.600.b
Arachnoides tunica oculi. 623 b
Aranea aquinoca. 600.f. atas ſinſus.616.f. ex animalibus ſui generis procreatur.12.f. Apum hoſtis & cur. 65.b. Aſilo comparata quæ Ariſtoteli. 609. c. eius auguria & præſagia. 621.a. caſſes futiles orationes ſignificant. 629. d. cibo ſui generis vtitur. 78.b. coitus, partus, generatio. 615.a. cur poſt Scorpiones de ea agatautor 602.e. cur in medijs caſſibus excubare cōſueuit 625. e.cur Lydia dicta Iuuenali. 623 a. cur tenuiſſima fila neat. 625. d.ab ea denominata 623.b cum ea diſſentiunt Muſcæ. 358. b. de ea epigrammata. 627.e. epitheta.623 a ex eſu eius qui nullam noxam percipiant. 618 g de ea fabula 631.e. firmas telas texens vbi. 606.b. fœtus eius Vermis eſt.609 c. generatio 255.d. genera & differentia. 602.f g. ab autore obſeruatarum deſcriptio.607.b. icones. 608. 609. vna inter Cantharidee depicta. 471,nu 7.Hiſtorica. 627.b de ea libellus.600.e. impietas erga parentes.611.c. maxima & duriſſima vbi.602. b. de ea moralia.626. e. morſus ſymptomata. 615.g.mulieres nendi artificio ſuperat.612 g. natura, mares, & eius ingenium 611.b nocumenta,damna 616.g. viuit Culicibus & muſcis.401.b. contra eam remedia.618.b. & inde cum Phalangio idem eſſe 601. c. de ea & podagra dialogus. 630. b. de ea problemata,625.c. prouerbia. 629. b. & inde. qua menſis die magis operetur. 613.e. quæ loca colat.610 f. quando cœlitus eciderit.627 b.quot diebus fœtum excludat.12.b. eius more ſe fingere quid 629.e. inter ſerpentes numeratur.13.a.ſynonyma 601. b.& inde.tela eius vnde conſtet. 611.c. de tela eius prouerbium. 629.c.pro tela eius ſumitur 600. g telas eius texere quid. 630 c. & f.textura artificium. 110.c. ad Tinearum generationem conducit 698.b.vbi non ſit. 610.f. vbi edatur.629 a. de eius veneno.615.g. victus qualis. 616. e. vitium & oliuarum marbus eſt. 600 g vſus in medicina. 628.f. & inde. vt dormiant. 621 b. & c.vt pellantur. 29. b. vt coeant. 615.b. vt Dauidi vtilis fuerit. 365.a
Aranea cancelli genus. 600.f
Araneus cerulens quæ excitet ſymptomata.618.d
Aranei lauti pictura. 608.nu.1.
Araneus mordax. 602. g.
Aranei Indici quales. 606. b
Araneus Muſcarum quis. 360.b
Aranea nigræ rotunda aluo icon & deſcriptio. 763.d
Aranei pratenſis partus. 625 b.e. pictura.608. nu.2.
Araneum quid. 254.b.623.e
Aranea pars aſtrolabij. 600.b
Araneus piſcis.600.g
Araneoſus quid. 623.b
Arbalon quid. 87.b.
Arbor Cimicum quæ.537.d
Arborum Vermes ex vulnere & ſiti generantur.691.c.
Archilochi maledicentia. 221.c
Archalabus quid Alberto. 407.c
Ardeolarum excrementa calida. 298 f
Argentum viuum calidum eſſe. 516.e
Argutari quid 334.f
Ariſtæi fabula. 111.b. eius inuentum Apes ex bobus generari.59. d.mellis inuentor eſt.61.a
Ariſtippi dictum.558.b
Ariſto. ratia quæ gubernatio. 508.g
Ariſtodemus Apum naturam quādiu inueſtigarit.
Ariſtomachus vt Apibus medetur. 68 b
Ariſtophanis comœdia pax inſcripta argumentum.465.d
Ariſtoteles correctus. 116.g.262. e.264.b.306. e. 312. g. 354.g. 459.a 385.c.758.b.eius doctrina ſimilis Culicibus.394.b
Armenium lutum ad Cantharides. 485.c
Armoratia. 155.c
Armorum geſtatio timiditatem arguit. 30.e
Armorum ſiue inſignium ortus. 179.d
Arnulphi Imperatoris mors.553.b
ad Arthritidem remedium. 704.g
Artifi-y hieroglyphicum. 94.g
intra Arundinum nodos naſci Vermes 685.d.in India ad cibum expetuntur.688.g
Arundo bombycia. 294.f qualis.g
Arundinacea tabulata improbantur ad Bōbyces nutriendas.292.f
Aſcalaboten quid vocent Græci. 622.b
Aſcarides cur in iumentis copioſiores quam in hominibus, & frequentiores.681.b. & e. differentia & noxa. 6.b.7.a. forma.651. c.generatio.675.a icon. 652.nu. 5.nota 669. c. paruos eſſe vermes ſecundum Gal. & Auicennam.649 b. prognoſtica. 671.d. ex qua materia generentur. 390. g.& 659.b & c.eas qua pellat, eadem & Lumbricos longos pellere.675.c. in vtero & fœminarum pudendis naſci.656.g.in vtero,& pudendo nata vt curentur. 677.a
Aſcarides iumentorum quales. 680.g.
Aſcaris ſpecies Lumbrici terreſtris. 693.c

Aſelli

INDEX.

Aſelli hiſtoria. 632.e. vnde dictus. 407 b
Aſelli aquatici qui. 710.f
Aſilus Ariſtotelis. 712.f. aculeum habet in ore.9.b. cum eo compa-rati adulatores.380 f. 562. f apud Auicennam cum Aſpide Græcorum confunditur. 37: e. cum Tabano quid commune habeat. 375.d. de eo fabula.381.a. lingua eius qualis.7. d de eo moralia.380.f. ortus & generatio. 377.a. eo percuti vaccam quid ſignificet.380 g quid ſit Iſidoro. 374.f. ex Sanguiſuga non generari.d. ſymbola eius & hieroglyphica.380.g. Synonyma. 374.f. idem cum Tabano apud Pliniũ. 374 g. victus eius, damna & remedia.378.e. vbi aculeum habeat & qualem 375.d. & 376. e. vbi abundent. 377.c. vnde dictus. 375.b
Aſili aquatici hiſtoria & icon.713. e. & inde.
Aſilus marinus quid.374.e
Aſilus auis quæ Ariſtoteli. 373.d
Aſinus inter Apes prouerbium. 108.e. ex eo equum facere quid. 366.b. Pediculis caret.545.d. vt pedendo moriatur. 588 b
Aſinus Buſiritis inter abominanda habitus.462 f
in Aſphodelo vermes generãtur 6.e
Aſpis Græcorum & Aſilus Auicennæ idem.374.e
ad Aſpidum morſus remedium. 539 a
Aſſiduitatis exemplum à Formica. 506 f
Aſſitacos quid.407.b
Aſſultus per Locuſtam ſignificatur. 434 f
Aſſyrij Apes dicti. 101. b
Aſterium Phalangij genus. 603.a & b. quale.603. c. 604.g. ictus eius ſymptomata.618.e
Aſtrorum ortus quid Ariſtoteli. 116.g
Aſtrologiæ peritæ ſunt Formicæ. 511.a
Athenæus correctus.572 f. eius error.121.b
Athenarum defenſor Apollo 328 e
Athenienſes Apibus comparati 95. d cur Attelabis nihilominus inferiores ſint.433 g. eorum Cicada aurea.327.c. & d. quando maxime floruerint. 328 f
Attelaborum icones.414. & 415: ortus.418 h. eorum oua abſumit galerita.426.g. ex ſanguine putrefacto naſcuntur. 419. b. vnde dicti 407.a
Attelabi arachnoidis aquatici hiſtoria.708.g. & h
ad Atrophiam remedium. 704 g
Atticus Tettix Varronis quæ ſatyra 328 g
in Auaros prouerbia Italica. 559.b Cantaridibus camparãtur 475.c
Aucai Aranei genus quale. 605 b
Auellanæ fructus Vermem pariunt. 685.e
ex Auellana vt educatus ſit ſerpẽs. 686 g
in Auenæ radice Vermes naſcuntur. 685.a. quomodo & quando 687.a
Auguſtini Niphi error.711. b
Auguſti Cæſaris ſymbolum 258.e.
Auicenna correctus 541.b.649.b
Aues aluntur bombycibus ægris. 295.a. pediculi earum quales. 545 c ad eos remedium. 557.c. quæ Culicibus gaudeant. 400.b
Auis ſtridula quæ. 200.b
Aureliæ hiſtoria. 277 a. etymon. 277.b. quid.11.c.57.c.
ad Auriũ dolores.468.g.503.d.629 a.633.a 695 b.711.c.733 d
ad Aures exulceratas & ruptas. 692.b. earum Vermes, vt occidantur & educantur. 674.f. ad vlceratas exſiccandas remediũ. 688.e
Aurum vt furentur Indi 514.e. vt id cuſtodiant Formicæ.513.d

B

BAbylonij vt corpora ſepelirent.130.b. eos & Caldæos vt imitentur Formicæ. 510.b
Baeshus cur Bryſeus dictus,128 g. ei mel ſacrificatum, ibidem poculum eius dictus Cantharus. 445.d
Baldangeli opinio de Cicadarum ortu.312.b
Balero piſci Vermes & Lumbrici innaſcuntur. 679. d
Balſamum quì adulteretur. 160.e. & 353.b
Bancani populi Pedidulos non occidunt. 557.e
Baptizandi ritus antiquus. 132.f
Barba vt cito naſcatur. 107.b. eam procreat aqua mellita 148.d
Barbegia vbi generentur. 6.f
Bdellium. 721. e
Beatitudo futuri ſeculi per Apes notatur,92. e
Beelzebub quid.359.e. per Muſcã notatur.365.a
Bellator ſtrenuus per Scarabæum. notatur.462.f
Bellerophontis fabula. 381.b
Bellis maior Formicaria dicta. 523.d
Bellonius in depingendo Hippocampo reprobatur. 738.b
Belli præſagium.397 a.b. ex eo pax denotata per apes.105.c
Beneficij ſis memor. 530.e
Bezaar lapidi ſi Scorpionem incluſerit aliquis, venenum amittit. 588 f
ex Bile non fieri Vermes 659 d
Blatta æquinocta. 499 c. Bupreſtis loco ſumenda in medicina.501 e. dicitur Bombyx.499 c. eius Etymon 500 h. Hiſtoria.499 b. & inde. icones.502 f. in libris generantur.6 h moralia, prouerbia & epithecta 503 .a. ortus & generatio.502.g. ex eius pinguedine vermiculus.680.e. inter pudenda generatur.6 f. è Scarabæorum eſt genere 448 b. Synonyma.500 f. cum ea, & Tineis rixari quid. 503.a. vſus in medicina. 303 e. ab eis vt libri cuſtodiantur.503. b.c. vt fugentur.504. e vt ſimul conueniant.504.e Bizantia quæ. 499.d. frumentacea quæ 501.c. Gaza quæ.264. b lucernaria. 501.a lucifuga dicta 6 f qualis lucifuga dicta apud Virgilium. 501.b. piſtrinaria quæ ibid & d
Blattarum tertium genus Plinij. ibidem.
Blattaria vnde dicta. 504.e
Blattaria balnea quæ 502.b
Blatteum.295 d pro ſerico. 499.c
Blatteus color qualis.499.d
Blattoſericum pallium quid.500.e
Boaria Muſca quæ.344 f
Bombilare, & bõbiſſare quid. 53.a
Bombylius Apis inutilis. 46 b Apis ſylueſtris. 261.b
Bombylius Papilio Bombycis. ibidem cum eius hiſtoria. icones varia. 246 nu.1. & 2. oua vt reponenda. 261.g.
Bombilius boma prouerbium quid denotet.200 b. vaſis genus.261.e
de Bombyce hiſtoria. 278. & inde Eius admiranda.293.c æquinoca 278 g. ægra, vt cognoſcantur. 292 f ægris vt alãtur aues 295. a. earum ætas.262 g. in quibus tabulatis alenda 288.f earum alteri quæ cognoſcenda 287.c. Blattæ etiam dicuntur 499 c in cibo quid obſeruandum 288.f cur dicantur Inſecta. 278. b. cur penduli vocati. 284 f. cur diſparis magnitudinis.290. g. cur non edant.263.e. cur breuis vita. ibidem. ab eis denominata. 294.e. diligentia in texendo.292 h folliculi cur excrementis careant. 290 b. folliculi optimi qui.293.c folliculi vt cognoſcantur eſſe perfecti.293.a. generatio Bombycũ. 261.d

Digitized by Google

261.d.286.f.educatio, & quædam rurſus de generatione. 287.c.genus; differentia, forma.279.b.icones earum folliculorũ. 280.281.282.e.iuuenci cadauere reparantur,293.d.laus earũ.235.c locus aptus. 287.c. magnitudo, 284.c.moralia.294.b.morbi cauſa.292.f. natura frigida. 287.b. oua earũ quæ optima. 286.g. cur oua vino infundantur, 286.f. vt ea incubentur & quibus,& quãdo,& quomodo.286.g.quamdiu incubentur.287.b. oua vt ſeruanda,393.d.in ouis quid obſeruandũ 286.f. pabulum Bombycũ peculiare morus. 286.b.in proprio ſolo maiores ſunt.284.e.quam diligenter texant.291.b. quando ſenectam exuant. 290.f quãdo in Europam illati.285.d.reſurrectionis mortuorum ſunt typus.294.b eorum ſomni deſcriptio.289.d.ſynonyma.279.a in texturis eorum quid obſeruandũ,291.a vbi ſpontè nent in arboribus,284.e.venti ipſis inimici.287.c.veteribus Romanis & Græcis fuiſſe ignotas. 282.b.vigilantes à dormientibus ſeparãda ſunt.290 f.earum vſus. 295. vt à fœcibus expurgentur, 291.f.quando, 292. vt cibandæ cum magnæ ſunt,288.f

Bombycia quæ dicantur.16.b

Bombycinum,295.e

Bombycina veſtis,262.f

Bõbyx Arabius quid Perſio. 278.b

Bombyx Aſſyrius,285.c

Bombyces Indici,279.c. eorum folliculus magnitudine capitis humani,279.c.eius icon.762.

Bombyx Plinio quoq; lana xyli aut goſſipij dicitur, 278.g

Bombyces Veſpæ,200.g.mel & ceram conficiunt,214.e. vbi proueniant.203.d.& vnde. 206.b. ex quo nidum faciant,207.c.earum nidi deſcriptio & icon.761.a.b.

Bonorum myrmecia prouerbium: 531.d

Boraginem immunem eſſe à Vermibus.686.e

Boſtrychus quid,496.e

Bouis caput in Fuco. 60.f. cor eius exemptum viuit.17.a,pedes vt à doloribus liberẽtur, 186.g, ex eo putrefacto Apes naſci, 58.f quibus pediculis infeſtetur, 546.e. quo tempore maximè ab Oeſtro exagitantur, 378.g. ad ſanguinẽ eius per veſicam & anum excretum remedium, 704.b

Bouina ægritudo quæ, 679.e

Bos ligninorus quid,466.f

Braſauolæ error, 127.e

Braſſicam quæ animalia infeſtent. 254.g.eius genera, 89.e.ſylueſtris quæ,155.e

Brigantem quem Pediculum vocẽt Vaſcones,545.a

Britanici mors, 404.g

Broma Petri Martyris quid,691.a

Brucha,408.e

Bruchus,308.e.309.b.c.d.quid, & vt à Locuſta differat, 407.b.e. icones,414.415.ei ſimilis Vermis in homine natus, 653.a.b. vnde oriãtur Bruchi, 12.f.peſtem denotant & quando,425.b

Bruchi bibliorum qui,407.b.eorum feſta quando celebrentur, 421.e

Bruch⁹ vt à mixtitico differat 431.a

Bubulus fimus cur ad Apes laudetur, 78.e

Buſonij lapidis vis.469.c.& 620.e

Bugonia quid,142.e

Bugloſſũ immune à Vermibus.686.e

Buphonia feſtum, 336.f

Bupreſtis æquiuoca & ſynonyma, 487.a.eius hiſtoria ibid & inde. genus,differentia,deſcriptio,487 d icones,488.f.loco Blattę ſumẽda in medicina,503.e.natura calida. 490.b.poeſ ſigna,489 b rara eſt in Italia, 487.d. venenum eiusq; cura,489.b. ſi equus eſtaverit quid remedij, 491.a. vſus in medicina & alijs, 488.g

Bupreſtis Bellonij deſcriptio,488.c. Leoniceri ibidem.

Bupreſtis olus quale,487.b

Butyrus quale animal. 5.e

Buxum Vermibus obnoxium eſſe. 690.b.in eo cur teredo non naſcatur,691.a

Byſſus quid Heſychio, 265.e

C

Cabalio marinus,737.d

Cacodemonem Muſca ſignat,365.a

Cadauera vt condiant Perſæ,& cur non crement,183. a.itẽ Eupopæi Scythæ,678.e.f.g.

ex Cadaueribus maximè naſcuntur Muſcæ,355.a. ex putridis naſcũ Culices, 390.f. eorum Vermes. 657.b.in ijs vt naſcantur animalia,675.b. vt à Vermibus conſeruentur, 677.d

ad Calculum remediũ, 441.e.696. f.598.f

Calepinus correctus,201.e

Callicrates Formicam admodũ exiguam finxit,652.g

Calor putredinalis duplex, 548.g. qualis pediculos gignat, ibid.

Cambyſis in Apidem ſcomma,42.b cur gladius vocatus, 43.a. cur Ægyptios occidit ibid.

de Camelo quędam,513.d.per eum & Formicã quid indicetur apud veteres,527.d.gibbus,115.c. de eo prouerbiũ, 399.b. ne ab æſtris pungatur,375.a.b.quid in euangelio ſignificet, 399.b.e

Cammaron cur dictum Aconitum Pardalianches,592.e.& f

Campa quid, 264.g

Campas abigito prouerbium, 276.

Campæ equi marini dicti, 736.g

Campe,164.g

Campalio quid Ardoino, 259.b

Campaniæ amœnitas, 214.e

Cancer quid,572.g

Cancri fluuiatiles ſanguiſugas edũt. 724.f

Cancri in Scorpionẽ mutãtur.590.b

Cancri marini chelis præhenſis Papilio quid denotet, 258.f

Candelæ vnde fiant, 40.e

Candela cerea quid ſignificet,167.e

Canis animal impudens,355.b

Canes cimicibus non infeſtantur frigoris impatientiſſimi ſunt, 13.d. in eorum lingua Vermis qui naſcatur,6 f huic Vermis Lytta dicitur,680 b.à Lumbricis infeſtati vt liberentur, 684.c mordentur vehementer à Pulicibus,566 f. non intrant forum boarium.351.e nõ ingreditur in templum Iouis Romæ,314.g. ijs proprius Ricinus, 546.e.quibuſdam grata Cicada eſt,340.b.rabioſi remediũ 148.b 682.g.749.e eius Vermium vſus in medicina,682.g non agnoſcere parentes.363.a.e

Canina rabies propriè λύσσα dicitur Græcis,680.b

Canina Muſca, 344.f.

Cantaria, 446.e

Canterij equi, 460.b.467.d

Cantarena quæ,446.e

Cantharides alas habẽt tectas. 7.b. de ijs apophthegma, 478.e calidæ ſunt, 13.d. eas Cato vẽdidit, 478 b.eas coire,475.b.diuerſarũ icones, 471.472.473.474. electio & reponẽdi ratio,481.c.epotarum ſigna,482 f. genera differẽtia deſcriptiones, 470.f.& inde.earũ hiſtoria,469.d.locus natura,victus,tẽperamentum,472. e.moralia, 475.c. ab ijs q mortuũ 476.e.nocumẽta earum, ibid.ortus & generatio,475.a. peculiariter veſicam lædunt, 478.g. ab earum potu ſanati, 477.a.& b. ab ijs prouerbia. 477.c. quibus danda,479.b.cũ quibus commiſcenda.479.a. ex quibus Vermibus naſcãtur,685.d.ad quos morbos vtiles,479.d tres earũ ſpecies 453. pro quouis veneno ſumuntur, 469.d. venenum earum in qua parte lateat,479.b.ad vene-

num

num & potum remedia, 482.f. vine carè aſſequi quid ſignificet, 478.f.vſus in varijs, 482.e. ad acuendum viſum ibid. vſus carñ in medicina tutus, 478.g.h 479. a.ex ijs vt fiant, phanigmi, 480. g.vt fugentur, 488.f
Cantharidis aquatica hiſtoria, 706. h.icon, ibid.
Cantharidum rotundarum icones. 473.474.
Cantharides roſarum quæ, 470.g
Cantharis rubea, ibid.
Cantharis herba quæ, 469.d
Cantharidinus, 477.d
Cantharus, 448.f.eo aſtutior prouerbium, 466.b
Cantharorum motus, 13.b
Cantharus quid in Api, 446.f
de Canthare prouerbium, 467.h. 468.e
Cantharus campo dictus Athenis, 466.h. Comicus, 446.f. nauigij genus. 445.d piſcis nomen. 446.e
Cantharum pilulam quid, 467.c
Cantharus poculum Bacchi, 445.d nomen portus Athenienſis, 446.e
Cantharolethrus locus in Thracia, 456.b
Cantherius in foſſa quid, 464.f
ad Capillos denigrandos, 729.b
Capitis mulierum Aranearum telis ſimiles, 613.d ne caneſcant, 695 e.pediculorum ſylua ſunt, 547.d ad eorum raritatem, 371.a
Capra quid Aquitanis, 707.e
Capra habent Vermes in anteriore capite, 655.b.& 679.a. & cur, 681.d. Redinos habent, & non Pediculos, 546.e
in Caprifico vt fiat putredo, 300.g
Capitis dolores ſedantia, 704.f
Capyridia quæ, 159.a
Cara radix quæ, 155.d.156.e
Carabos per coitum propagari 459. a.inueniri in ligno arido, 457.a. 458.h. icon, 450.nu.1. plures ſpecies deſcriptæ, 452.icones ibidem.c
Carabi dubij deſcriptio, 453.a.b. icon, 452.nu.7
Carabus Imperati, 456.b
Carabi veri Ariſtotelis deſcriptio, 452.c.icon, ibid.nu.3.
Carinarij qui Plauto, 162.e
Cardani lapſus, 161.d
Cardui fullonum vermiculi vſus in medicina, 688.c
Car[illegible] quid Athenæo, 468.b
Carmeſinus color, 643.a
Caro cur à ſole nigreſcat, 163.a. ſub fimo equino ſepulta cur Vermes producat, 687.c. à lupo lacerata cur dulcior, 550.h.ei ne inſideãt Muſcæ, 357.d.ex ea nõ naſci pediculos, 547.a.eius Vermes, 681. a.ea veſcuntur Veſpæ, 215.a.per Vermem notatur, 666.h
Carpę in oleis, vt generentur, 61 f.686.e
Cartilago quid, 8.g.
Carthuſiani monachi an Cimicibus infeſtentur, 537.a
Caſeus cur Vermiculetur, 681.d
Caſſandri Antipatri mors. 552.g
Caſtanea Pediculos generant, 550.e
Caſtitas denotata, 94.g.169.d.170.e
Cataputia maior quæ, 560.e
Cato vendidit Cantharides, 468.b
Catulus leonem adlatrans, 223.b
Cauſidici Apibus comparati, 103.d
Ceca quid Italis, 545.b
Cecropius mons qui, 49.e
in Cedriſconis Vermes naſci & quales, 685.c
Cedria quid, 117.b.eius odorem ſpirant qui Cantharides ſumpſere, 483.a
Cęlipedas quæ Plinius vocet, 715.b. ea quid antiquis, 632.e.carñ vitæ tenacitas, 17.b. vnde dicta. 7.b
Centrina quid veteribus, 392.f
ad Cephalalgiam remedium, 633.a
Cephalocruſtes Cardano Vermis qualis, 685.d
Cephalonia miraculum, 314.f
Cera adipi ſimilis, 158.e eius adulteratio, 560 e.agnus dei dicta, & eius vis, 40.f.alba vt fiat, 158. f.& g.alba vt adulteretur, 159. b.cera amica quid Varroni, 159. a. an ſit odorata, 159.c. an Veſpæ eam conficiant, 211.d. eam ex arborum lachrimis conficiunt Apes, 157.a.eam auribus oblinere quid, 188.g.pro cerato ponitur, 186.g.eius coloratio, 160.e. conficiendi eam ratio, 87.g.copia vbi, 160.g. cur Apellea vocata, 175.c.cur facile oleo non aqua, aut vino fundatur, 163.e.cur liqueſacta pellucida, coacta verò opaca, 663.cur melli preferenda. 155.b.cur Venetijs candidiſſima fiat, 159.a. cur ſolis vi albeſcat, 158.h.163.a.cur à ſole liqueſiat. 163 c.164.g ab ea denominata, 161.b.differentia, electio, 158.e. diuerſa diuerſis adhibentur, 186. f.eius doſis, 185.d.duriſſima quę. 258.e.facilè imprimitur in ea ſigillum & cur, 273.d.hiſtorica, 189.c. ea incendium extinctum, 189.d.eam intus dari, 185 b.infamis & legittima quid, 173.a. 274.g. ad medicinam quæ eligẽda, 185.e. minio infecta quę notarit Democritus, 274.b. mollis Heſychio quid, 274.g. ab ea moralia, 269.d.noua laus, 159.c. vſus. 185.d.quibus cõueniat. 186. f.obturatoria quæ. 184.f. oleum
Cera vt fiat, & eius facultas, 186.g h.187.a optimę notę, 158 f.ea pingere quis inuenerit, 176. e.pinguẽ eam eſſe, 164.f.pondus eius vt augeatur, 160.e. problemata, 163.a.prouerbia, 187.c.ea quæ depingerentur, 175.c.& d. quale in ea animal generetur, 544.b. ex quibus herbis colligitur, 76.e.quid ſit, 157.c quid in ea diuinum, 40.f quid ſit & vnde fiat, 157.a.quomodo fiat, 157. c.pro re fragili accipitur, 189.b. rubra & viridis pro ſigillis, 160. f.rubra notare quid, 188.f.ſacra furata in lapidẽ cõuerſa, 40.f.ea ſedatur aquę tẽpeſtas, 190.e.in ea ſcribere an fuerit facilè, 173.a.in ea ſcribere qui inuenerint, 171.a ſignificat carnẽ Chriſti, 167.d eã ſola an aues cerarẽtur, 184.g eius ſynonyma, 156 b.pro tabulis accipitur, 171 a pro cerea imagine 177.b.eius tẽperies, 185.b tenax cur dicta, 183.b.ea tractabilior qui dicatur, 189.a.tres virtutes denotat, 169.d. pro tributo data. 160 g.inuetuſta Tinea naſcũtur, 6.b.vnde Apes eã colligant, 157 a uirginea, quę dicatur. 84.e.eius vſus, 40.e. vſum qui ignorarint, ibid.vſus ad fucandũ, 176.e.uſus in ſaturnalibus, 169.a ad conglutinationẽ, 183.f.in medicina, 40. g.185.b.ad pingẽdũ, 175.b uſum qui populi ignorarint, 161.a.vſus in ſtatuis, 181.b ad lucẽ prebendã, 181.b.ad cõglutinationẽ, 183 b.vſus cur ĩ eccleſia, 35.d in imaginibus, 176.f.in ſcribẽdo, 170.b in ludicris, 181.d.ad cõdẽda cadauera, 183.a.in ſacris corũq; origo 164.g.vſus ad ſigillandũ, 173.d. vtilitas, 155.b.vt nigreſcat, 160. f.vt Apes portẽt, 157.b. vt ſine Apum opera colligatur, 160.f
Cera prima quid, 171.b
Cera tracta quæ, 176.e
Cera Virginea quæ, 159.b
Cera uiridis purgat uulnera. 186.g.
Cera ultima quid, 171.b
Cera Cypria odor, 160.e
Cera Pontica quomodo fiat, 158.g. cur amara, 158.f
Cera rauca quid Martiali, 171.c
Cera Tyrrhenica quæ, 158. f. 186.e
Cera herba quæ, 155.e
Cerachates, 163.a
Cerago quid, 78.b.83.b.
Ceranthemos. 84.f
Cerarium quid Ciceroni, 174.e
Cerarij qui. 162.e
Cerata medicamenta. 186.f
in Ceratis tabulis quando ſcriberẽt veteres, 170.b

Cerata

Digitized by Google

I N D E X.

Cerata tunica Popponis arſit ipſo illeſo, 189.d

Ceratura quid. 162 h

Cerei æquiuoca. 155.e. *accenſus ad ſtatuas eorum quid pręclare geſſerant*, 168 f. *accenſum ad ſepulchrum ferre quam ſit antiquum*, 168 e. *cur in eccleſiis accendatur*, 164.g. *cur accendantur*, & *vnde is ritus ortus*, 165 a. *eorum honor*. 40.e. *mittebantur tantum ditioribus*, 169 a. *eo more gentilium vti in eccleſia non eſt calumniandum*. 168 f. *eius oblationis antiquitas*, 165. b. *quando in ſaturnalibus mitti cœpit*, 169 a. & b *eius ſignificata*, 161.b *ad eum vincere quid ſignificet*, 188.f *vſus eius in aqua baptiſmatis quid notet*, 167.d. *in feſto purgationis D. Virginis*, 167 a. *in templis & eius antiquitas*, 164 g & b. *ligneo qui vtantur*, 182.h. *Paſchalis quid ſignificet*, 166.f. *viridis laus*. 182.e

Cereus color, 161.d

Cereus homo quid apud Horatium, 161.c

Cereus in vitia quid Horatio, 181 c

Cerei fructus in menſis poſiti, 181.d

Ceræ imagines humerorum tenus, 177.a *cur tegerentur*, 179.c

Ceræ mulierculæ, quæ dicantur, 176.e

Cerea brachia quæ. 161.b

Cerea pruna quæ, 161.d

Cerea ſimulacra cur offeramus, 165.c

Cerula miniatula quid, 180.f

Ceremoniæ in die Purificationis circa Cereos, 167.b

Cerificare quid, 83.b

Ceroferariorum munus, 164.h

Ceroplaſtæ qui, 162.e

Cerophorarium quid, 162.f

Cerambix quæ auis, 466.f

Ceraſtis Vermis natura, & *vbi generetur*, 686 g. *ortus*, 5.e

Ceraſus vt arceatur à Formicis, 120.e

Cerbero cur mortui placentam offerrent, 129.a

Cercops Cicada, 310 e

Cerdones vnguentis abhorrent, 469.b

Ceres cur dicta ἰουλὼ, ἰουλὼ, 633 c *porca ei ſacrificabatur*, 120.g. *potio eius ad triſtitiam*, 484.g

Cereuiſia Hiſpanis cerea dicitur, 162.f

Cerinthe Virgilio quid, 84.g. & h

Cerinthum qui Theophraſto, 84.g

Cerinthus quid, 83.e

Cerinum quid, 162.e

Ceriſe vrbs vnde dicta. 188.e

Cerite cera dignus qui, 187.d

Cerium tabellæ. 188.e

Cerites gemma. 163.a

Cereum quid Plinio. 649.d

Ceroma quid, 171.a

Ceromaticus, 162.b

Ceroſtrata quæ, 162.f

Cerus fluuius, 155.c

Ceruſſa pro cera, 176 f

in Cerui capite Vermes viui exiſtũt, 679.a & *cur*, 681.d. *in eius capite Veſpæ naſcuntur*, 205.c.d. *cornua eius, quid notent*, 112.h. *eius icon in numiſmate*, 112.g. *quales Vermes naſcantur in eius vertebris*, 680. h. *vt aduerſus phalangia ſe tueatur*, 624.f

Ceruus volans quis, 7.c. *Leonicero quid*. 450.b

Chamæleones viuũt Araneis, 624.f

Chamæleon ἰξία *appellatur non tamen omnis*, 500 g

Chamæpytis non eſt coris, 535.e

Charitatem cera denotat, 169.d. & *cur* 170 e

in Charta cur naſcantur Cimices. 536 b

Chela quale ſignum, 512 h

Chelonites gemma, 468.h

Chelydrus ſerpens circa Helleſpontum à Tabano laceſcitur. 379.b

e *Chermes Blatta*. 499.d

Chœnix Ennij, 334.f

Chriſtus Api ſimilis, 97. d. 100.f. *cur dictus Vermis*, 644.h. & 645 a. *cur mel & piſſem aſſatum comederit*, 134.e. *eius diuinitas in humanitate*, 135.a *eius doctrinã denotat cur*, 170.f *eius humana generatio*, 464.e. *per lucem ſignificatur*, 167.c. *vt per Paſqualem cereum ſignificetur*, 176.g. *rex Apum dicitur*, 134 g. *eius typus Scarabæus eſt*, 461 d

Chryſalidum icones. 278.

de Chryſalide ſiue Aurelia hiſtoria tota, 277. & *inde*. *vnde dicta*, 277.b. *quantum à Tettigometra differat*, 313.c

Chriſelis, 264.h

ad Chrymoſim remedium, 371 b

Cica quid, 545. b. *quid hodiernis Græcis*, 560.b

Cicadas per aculeum canere falſum 317.c. *ænigmata & apophthegmata*, 329 a. *in Aegypto è terra naſci*, 312.g. *æquiuoca*, 207 d. *ijs Aeſopus ſe comparat*, 340.f. *eas ala corripere quid*, 334.f *alimentum earum proprium*, 319.d. *alnum habere*, 320.f. *amantibus eſſe feliciores*, 333.e *antipathia*, 321. a. *eas Api comparare quid*, 108.e. 333.c. *de eis Aranea tela captis epigramma*, 627.e. *in arundinibus parere*. 313. a. *auguria*, 322.g. *aureæ Athenienſium quid ſignificent*, 327.d. *ſub aurora non canere*, 316.g. *ſub auſtro volantes quid ſignificent*, 322.e. *canendi modus* 317.c. *cantus eiuſq; ratio*, 315.a *cantus commendatus*, 315. b. 307. e. *abſq; capite canere*, 317.d. *per coitum generari*, 312 g. *vento in Poloniam tranſlata*, 322.f. *certa ſunt veris nuntia*, 257.b. *cur Athenienſes ijs veſcantur*, 341.a. *cur non ſunt Neapoli*, 314.g. *cur cum eis Homerus ſenes comparauerit*, 326.e. & f. *cur breuis vita*, 320.g. *cur alibi mutæ*, 318.g. *cur ſub alis canere dicantur*, 318 f. *cur æſtate canere incipiant*, 316.f. & g. 329. d. *cur ſtantes*, & *volantes canãt*, 329 d. *cur Rheginis ſint mutæ fabuloſa ratio*, 339.c. *ab eis denominata*, 321 b. *deſcriptio*, 308.b *deſunt Germanis*, 341.b. *de ijs dictum Demetrij philoſ*. 327.b. *earũ duo genera minores & maiores*, 310 g *emblemata*, 330 f. *epigrammata*, 331.c *epitheta*, 337.b. *eſſe nigras*, 308.b *antennæ & oculi*. 309.a *exuuium*, 313.d. *fabula & apologi*. 337.d. 339.d. *feminæ ſilent*, 318. b. *de ijs & Formicis apologus*, 330.e. *in frigidis locis non ſunt*, 314.e. *earum genitale*. 312.b. *genus differentiæ*, 309.d. *hieroglyphica*, 327.a. *hiſtoria*, 307 b. *hyeme pereunt*, 320.g. *icones*, 311. *immoderatæ cur dictæ*, 337 b *interiora earum qualia*, 312 e *inteſtini natura*, 8.e *lingua quid apud Plinium*, 309.b *locus*, 314 e. *de earum & Locuſtæ cõmune ſepulchrum epigramma*, 435 d. *membranis volant*, 9.a. *monumenta earum*, 323 b. *moralia*, 323.e. *mutæ quæ*, 310.g. *ijs nigrior qui*, 336.f. *d cuculorum ſputo non naſcuntur*, 321. a *de ijs numiſma*, 214.e. 328.h. *obturbarunt Herculis ſomnum*, 339.d. *oleas amant*, 314.e. *ore canunt*, 309.a. *ortus generatio*. 312 f. *præſagia*, 321 e.d. *problemata*. 329. d. *prouerbia*, 334.e. *quamdiu canant*, 317.c. *quando exuuium relinquant*, 313 d. *quando guſtu ſuauiſſima*, 340.b. *per quas partes hauriant rorem*, 313 h. *quo tẽpore canant*, 316.e. *ijs comparati heretici*, 324.g. *rauciſonæ cur dictæ*, 337.c. *rore veſci*, 319.c. *ſemen eorum vt fecundetur*, 313.a *ſponte*, & *ex ſemine oriri*, 312.b. *in ſquilla parere*, 313.a. *earum temperamentum ætas & capiendi ratio*, 320 f.h. *è terra oriri*, 312.f. *in terra parere* 313.a. *vbi mutæ*. 314.h. *vbi non ſint*, & *vbi*

I N D E X.

ſint 314 f. victus, 319.c. vnde dicta. 308.g unde naſcantur, 12 f. uſus in cibis. 340.g. in medicina 341 a. in varijs. 342.e. ut canant 25.a. 16.f. 353.d ut capiantur, 320 b ut coeant. 10.b. ut ex tettigometra exeant. 323 e
Cicadæ auenaria, frumentaria, ſurcularia, 310.b
Cicada marina quæ. 307.d
Cicadaſtra. 310.f
Cicadiferi qui, 321 e
Ciser animal non parit, 385.a. ab Inſectis non infeſtatur. 6.e. eius fructus maximè inter frumenta Vermiculos ſentiunt, 685.a. in eius fructu vnde fiant Vermes. 687.a
Cicercul is quando innaſcantur Vermes, 687.b. 685.a
Cicero explicatus, 159.c. & d
Cici quid, 560.e
Cicindelæ hiſtoria, 492.g. ænigma, 498.e. coitus, & generatio ſubitanea, 56.b. diu in coitu immoratur, 12.e. per coitum propagatur, 495.c. de ea epigrammata, 498. f. genus, differentia, deſcriptio, 494.f. hiſtoria mira, 495.d. locus, ortus, generatio, 495.e. luminis natura, 496.g. natura, mores, 496.f præſagia, 497.c. prælucerna accipitur quæ noctu lucet, 493.a. quo tempore volent, 495. e. ex rore non naſci, ibid. ſexus, 496.f. vſus in varijs, 498 g
Cicindela meretrix, 493 a
Cimicum æquiuoca, 535.c. an infeſtentur ijs Carthuſiani monachi, 537.a. in cerebro nati, 353.c. ex contritis nō fieri alios, 537.c. cur fecit Deus, 362.e. cur in chartis naſcantur, 536.b. denominata 537.d. de ijs epigrammata, 540. g. etymon, 535.d. genus & forma, 536.e. cum hirundine contrarietas, 538 f. hiſtoria, 534.b. in malua naſcuntur, 6.e. inter meninges nati, 537.c. prolectio ſumpti, 536 f. locus generatio, 536.e & inde, noxa, 535.a. prouerbia, 540.c. qui dicantur Italis ibid. eorum & ſanguiſugarum diſſidium, 732.e. f. Synonyma, 535.c. vbi non reperiantur, 537.c. vnde oriantur, 6.f. earum vſus in medicina, 539.a. & inde, vtiles eſſe hominibus, 535.b. 539.a. vt interimantur, 302.f. vt dormientem non attingant, 538.f. vt fugentur, 538.e
Cimicum ſylueſtrium hiſtoria, 541. a. ſilueſtres cur dicti, ibid. vbi generentur, 542.b. icones, 542. deſcriptio generum, 541.c.d. vſus, 539.b. ſenectam exuunt, 541. b
Cimicum arbor quid Arabibus, 392.c
Cimicia quæ, 537.d
Cingulum Lumbricus dictus latus. 651.a
Cinis vt albus fiat, 158.b
Circinus quid Plinio, 522.g
Cirrus Gaza quid, 494.g
Cis Vermis quis, 560.b
Cis hordearius, 6.e. triticearius, ibid.
ex Citreis arboribus in Hiſpaniola inſula conficiuntur naues, 691.a
Cittacus quid, 61.e
ex Cityſo plurimum mellis, 120.b. eo vt Apes gaudeant, 76.b
ad Clauos remedium, 704.f
Claui Muſcarij qui, 360.b
Clemens Alexandrinus emendatus. 464.e
Clementiæ inclementiam vincentis typus,
de Cleomene quid mirandum, 60.c
Clerus quid, 57.d 259. a. 681. a. Apium hoſtis, 65.a. vbi naſcatur 6.g. quomodo naſcatur, 682.e
Cnipes vbi generentur, 392.f
Coccoinm capiēdi ratio, 491.b.c. hiſtoria, 491.b. vſus loco Lucernæ, 492.e f. vſus in cibis, 492.e
Coccygria Theophraſti, 417.a
Cochleis cur nihilominus inferiores ſint Athenienſes, 423 g
Cochlea & Limax quid differant, 702.f
Cœlij error, 555.e
Cogitationis prauæ infructuda per vermem notatur, 469.f
Coleoptera cur benè, & altè volent, 251.a. nullis nomen commune, 445. a. quæ Inſecta ſint, 7.b 403.d
ad Colicum dolorem remedium. 341.b
Colubrula nauium, 691.a
Columba candida extra qui dicatur, 102 a. de ea & Formica apologus, 530.e. humanitas, 23.e. in eius ſtercore Vermes naſcuntur, 679.a
Comatus arbori incluſus ab Apibus alitur, 109.d
Commoſis quid, 83.c
ad Conceptum faciliorem remediū, 682.b. ad impediendum ibidem.
Conchis vt ſtellæ inſideantur, 758.f
Concordiæ hieroglyphicum, 94.f
Coneſis quid, 83.c
Congrus Gryllus vocatur, 442.f
Conopes non naſcuntur ex igne: 391.a
Coniaſis quid, 83.e
Conopæa cur dicatur Aegyptus, 389.a
Conopæum quid, 393. b
Conſcientiæ ſtimulus vt denotetur, 302.b
Conſtantini funus, 168.e
Contumelia ne fiat erga vicinos, 329 e
Contumelioſi cum Scorpionibus cōparati, 594 b
Conuoluulus, 5.c. eius hiſtoria, 486. g deſcriptio, 472.c. icon, 473. nu.9. & 10.
ad Conuoluulum remedium, 149.a
Cordis & iecoris neceſſitas, 8.f. doctrinam Chriſti denotat, 170.f. ad eius tremorem remedium. 629.a. Vermis eius quale monſtrum. 651.d
Coracinus piſcis non fugat Formicas, 519.e
Cordylus ſolus aquatilium quadrupedum Branchias habet, 719.a
Coris herba qualis, 535.e
Cornari duplex error, 117.c
Cornely verecundia, 182.f
Cornicis ad Blattas arcendas aſtutia, 504. f. cur magna copia in Anglia, 697.b. de ea & Scorpio prouerbium, 527.d
Cornopes Oetai vocant Locuſtas, 428 d
Cornopius Hercules cur dictus, 428.g
Cornus Apibus noxia. 65.e
Cornua boum vt flectantur, 186.g
Cornicula ignaua quæ Plinio, 136.e
Corona ex meliloto, 127.a
Corſica quale mel ferat, 51.b
Coruo aquilæ reliquias ſectanti qui ſimilis. 526 f. ei qui ſimilis, 96 f. a Scorpione rapto occiſus quid denotet, 595.d
Coſmeticum remedium ex Limace, 704 f
Coſſiny obitus, 476.f
Coſſus, 689.d. deſcriptio, 690.g. icō 274.nu.5. ex eo non generari Culicem, 390.f. rugoſus homo ſic dictus, 692.f. vt generetur, 5.c. qualis Vermis, 686.e. per eum quid ſignificarent Aegyptij, 395.a. victus, 690.h. vſus in cibo, 692.b
Coſſutia familia vnde dicta, 692.f
Cotinus arbor vbi naſcatur, 417.a
Crabronum aculeus maximè venenoſus, 234. e. an habeant reges, 216.g. an ſubterranea ſint animalia, 227.a. & b. angelos exitiales ſignificant, 232.b. eorum aquæ vis & vſus, 233.d. antipathia, 232.f. Apibus noxij ſunt, 228.e. in eorum cellis mel eſt, 229.a. coeunt, 228.b. cur eos Deus Chananæis immiſerit, 232.b cur aſperi dicti à Vergilio, 233.c. denominata, 233.a. Crabronis deſcriptio 226.f. differentia, 226 f. epitheta, 233.c. inter hos eſſe duces, 232.e. fauus eorum latior eſt quā

Viſpa-

Digitized by Google

Veſparum, 207.b. fœtus eorum qualis & quomodo fiat, 228.b. fructus dulces appetunt, 227.d. grandiores Muſcas venantur, 215.b. ictus & remedia, 234.c. icon, 226.b. Indici quam magni, 226.f. eas irritare prouerbium, 223.a. 233.b. eorum multitudo in India, 227.e. eorum inſomnia, prouerbia, 233.b. locus & ſedes, 227.a. mel, 223.d moralia ſymbolica, 232.g. mores, 232.e. nidi deſcriptio, 229.a.b. icon. 230. & 231 noctuæ iis contrariæ, 218.g. omnes aculeati ſunt, 226.g. ortus, generatio, 228 f. Muſcas venantur, 359.a. ſunt magis gregales quam Apes, 232.f. ſynonyma, 225.d. vbi nidificent, 227.a. in vlmo inueniri, 227.b. victus, dāna, 227.c. iuuencis infeſti ſunt, 228.e. & f. vnicum eorum genus, 226.g. vnde dicti, 226.a. quando in ſublimi, & quando ſub terra nidificant, 207.d. eis vbi pecus non vexetur, 351.e. vſus, 333.b. eorum & Veſpæ differentia. 326.g.
Crambe quid Plinio, 155.d
Crambis, 686.c
Crambides quid Æliano, 6.c
Crambus Theophraſti, 685.c
Cranocolaptes Phalangij genus, 603.d. 604.e. eius ſigna & ſymptomata. 617.c
Crapaudine lapidis vis, 479.c
Crocodili corpus corruptum per Veſpam ſignificatur, 220.b. ex eo Scorpius, 205.b. 591.a. cum Scorpio antipathia, 593.b. per eum & Scorpium, quid indicarent Ægyptij, 595.b
Crocodilis parui victitant Culicibus, 401.a
Crocodilus à trochilo vt ſanetur cum Sanguiſugam hauſit, 732.b.
Croco Apes mella ſua tingunt 103.b
Croton quid, 545.a. in gramine naſci, 5.d
Cruſtata carent palpebris, 7.c. vocc, 16.f
Cuculus cur nō amplius cuculet ſub ortum caniculæ, 321.a. de eo miraculum, 567.a. quando cuculet, 317.b. ex eius ſputo non naſci Cicadas, 312.f. vt ſibi à Cicada timeat, 321.a
Cucumis ſylueſtris Apibus noxius, 65.e
Cucurbita non eſt Vermibus obnoxia, 686.e
Cucurbitini Vermis lōgitudo, 691.b
Cucuphus Auis Hippotamo ſuper impoſita quid denotet, 30.f
Cuccuios, 20.b
Culex aculeum habet in ore, 6.b. adamante operoſior, 382.f. prope adriam ſonorus, 389.b. Ægyptiorum plaga tertia fuit, 395.c.d. æquiuoca eius, 382.f.g. an vnquā ad dulcia volet, 389.d. eo Aranea victitant, 401.b. de eo Apologi, 398.e. & f. inter Cantharides vnus depingitur, 471.nu. 12. cubilibus, vt eyciatur, 402.e. Culex cuius generis, 384.f. cur à Deo factus, 362 e. cur volet quieto, 388.e. cur nō omnes mordeat. 397.b cur in ſolo volatu perſtrepat, 329 d. ab eo denominata, cognominata, 393.a. diligit lumen, 388.f. elephantum conferre ei quid, 398.g. de eo epitaphium, 398.e. epigrammata, 397.b c. genera, differentia, deſcriptio. 385.a. genera quæ ament paluſtria loca, 389.a. genera ab autore obſeruata, 385.d. generatio quot diebus abſoluatur, 12.b. generatione vt differat, 385.b. hieroglyphica, 394.g. hiſtorica, damna, 395.b. hominem acidis illectum denotant, 394.b. icones, 386.e. & f. 387.b. c. d. eo infeſtæ cur ſint metallorum fodinæ, 351.c. ab eo Leones vbi expulſi, 396.g. ob eum locus deſertus, 396.f. mel procul ſentit, 16.e. in eo miranda naturæ opera 2.c. ab eo moralia, 393.d. eius mors, 395.b. ab eius morſu cur fiant puſtulæ, 389 d. ab eius morſibus vt ſe defendant. Ægyptij, 401.e. eū non curat elephantus Indicus, 399.a. in numo depictus. 114 f. eius ortus. 10.b. 372.e. 390.f. pati rotundos quid 399.c.d. præſagia, 397.a. problemata, 397.a b. prouerbia, 398.g. è putridis cadaueribus naſci, 390.f. ad quæ aduolet, 16.e. quæ aues iis gaudeant, 400.b. iis quām Muſcis, cur durior aculeus, 385.b. in quibus plātis generentur, 391.d. quomodo ſonent, 388.g. quos fructus non attingant, 397.b. res viles ſignificant, 395.d. Seditioſus homo per eos deſignatur, 399.c. ſenſus volatus, natura, 388.e. Senectam exuunt, 9.d ſonus, 388.f ſynonyma, 382.h. ab iis vaſtata vrbs. 396.c. vbi magis abundent, 389.a. vbi oriantur, 5.d. victus, 389.d. victo leone ab aranea deuoratur, 398.e.f. eos uenatur Coccoius 492.e. vnde dictus, 384.g. vſus eius in varijs, 400.e. vt pugnent. 7.d. vt reuiuiſcant, 392 h. vt fugentur, & occidantur, 401.e. eos vt fugaret Apollonius Tyaneus, 591.d. eos vt arceant Septentrionales, 401.d. iis vt capiatur tymallus piſcis, 401.a
Culicis communis deſcriptio, 386.e. icon ibidem, nu 1
Culicis alterius, & maximi deſcriptio & icon, 387 c.d
Culicis cauda bifurcata deſcriptio, 386.c. icon, 386.nu.2
Culices centrini qui, 385.d
Culices ficarij, 383.b. antennas habent, 7.b. vt maturent ficus, 400.e. vnde generentur, 391.c. duo eorum genera, 385.d
Culicis maximi deſcriptio, 386.c. icon ibidem, nu.3
Culices muliones, 383.b. ad dulcia aduolant, 388.e
Culicum quadripennium deſcriptio. 387.a. icones, ibid. nu. 6.7.8.9. & 386. & 389 nu. 5.6
Culex vinarius Gazæ quid, 383.a
Culex poëmation Virgilij quando conſcriptum, 382 g
Culix bcrūa, 382.b
Culicilega quę auis Gazæ, 393.c
Cuniculus Hiſpaniæ ſymbolū. 595.e
Cupido api ſimilis 104.f.g.h. mellilegus dictus, ibid.
in Cupreſſo non naſcitur Teredo, 691.a.
Contra Curculiōnes amurca vſus, 301.d. etymum, 300.c. forma, generatio, 300. ſ. hiſtoria, æquiuoca, 299.b Synonyma ibidem, d. eos inſerimunt napi ſemina. 302. f. ne fabam exedāt, quid faciendū, 301.b. prouerbia. 302.g. in ſalis quoq; generatur. 299.d in tritico. 6 e. vt fugentur, 301.a.
Curculiunculus, 300.c, minutos fabulari quid. 301.g
Curoculus 372.a
Currus minimus ſub Muſcæ alis; 371.d
Cutiones Marcelli Empirici. 632.b
Cyaneus Phalangium quale, 603.c
Cydonomeli quid, 147.c
Cynicorum ſecta Cynomyæ comparata, 363 a.b
Cyniphes 344.e
Cynomya quid, 6 g. 560.b. cur illam dotur, 355.b
Cynorhaiſtes quid, 545.a. 546.c
in Cynosbati ſpongiola vermes naſcuntur, 685 e
in Cyprino vermiculus niger, 6.g. prope branchias eius qualis vermis. 679.c
in Cyprino lato fœmina vermes nati, 680.e
Cyrnij longæui cur dicti, 92.b. 122.b. 123.a
Cyrrones qui pediculi, 544.b. vnde generentur, 547.d
Cyri de Apibus dictum, 29.a
Cytiſus cur Apibus conueniat, & quando floreat, 66.c

I N D E X.

D

DÆmon Muſcæ ſigna apparet, 369.b. eius nota Scorpius, 594.f
Dalecbāpij error, 262.f 634.f
Dapes ceræ, 181.d
Delphini celeritas, 258.f. locus, 607 b. eum vt infeſtet Aſilus, 714.e
Dimenſum quid Latinis, 511.a
Demetrij philoſophi de Cicadis dictum, 327.b
Democritus mellis odore vixit, 143. b. eius mos in ſigillando, 174 b
ad Dentes exeſos remedium, 696 e. eorum dolorem, 688.f. 696 f vitioſi vt cadant, 688 f. eorum Vermes vt fugentur, 676 b
pro Dentali quid vtantur pharmacopæi Galli, 71.
ad Dentitionem remedium, 704.b
Detractatores Culices dicti, 393.d. in eos emblema, 365.e eos ſignificat Muſca canina, 363.e
Deus cur Vermis dictus, 464.e. omnia in menſura fecit, 762.c. in humano corpore per Scarabæum notatus, 363.d. eum in pulicis morſu inuocare quid, 565 b
Deorum ceræ imagines, 180.f
Diaboli typus, 724.g
Dialectica Cynomyæ comparata, 363.a.b
Dianæ vt Elei ſacrificarent, 128.b
Dies luminaris vnde dictus, 167.b
Diligentiæ hieroglyphicum, 91.e. ea per Formicas notata, 527.c
Diogenis de Veſpis dictum, 221.a. imundemia, 363.b
Dionyſij ab Apibus augurium, 87.b
Dioſcorides correctus, 617.a. illuſtratus, 731.a
in Dipſaci fructu Vermis naſcitur, 5.d. 685.e ex Erucarum genere. 272.h. quas habeat vires, 688.e
Diſciplinæ exoticæ hieroglyphicum. 93.e
Diues Hirundini cur ſimilis, 724.g
Docti qui Apibus comparentur, 95. a & inde.
Doctores Eccleſiæ per fauum notantur, 135.d
Doctores vt vittæ dicantur, 136 f
Doctrinam alienam fermentum cur denotet, 131.c. allegorica fauus dicitur, 132.g
Dolia cerabātur apud veteres, 184. e cur humi defodiantur, 138.e
ad Dolores ſedandos, 468.f
ad Dolores capitis, 704.b
Domitiani mos Muſcas captare, 367.c
e Domo vt expellātur Blattæ, 504.e
Domiporta Ciceronis, 702.d. vide Cochlea.
Doppiones folliculi, 281.c. icō, 281.a
Draco cur heroibus conſecratus, 60. e cur Formicas comedat, 519.a
Draco herba quæ, 140.f
Draco piſcis qualis, 600.f
Dracunculi in cruribus naſcuntur, 6.f. vbi, 657.a. cur, 441.a. vt curentur, 677 e
Dracunculus cum vrina excretus, 653.d
Druinus ſerpens Locuſtas venatur. 426.b
Droſomeli quid, 117 a
Druſi ab Apibus augurium, 87 b
Dulcia an Vermes generent, 661.b. facile corrumpi, 661.c. quandoque amara fiunt, 104.f
de Dulcedine vitæ amaritudo vt ſignificetur, 93.c.d
Dyſderi Phalāgium, 603.c. quæ mala excitet, 618.e
Dyſentericis vt cera exhibeatur, 185 c
ad Dyſpnœam remedium, 633.b

E

EBrietas vt reprimatur, 146.e
Eburnei pugillares cur dabātur ſcribus, 172 h
Eccleſiæ fundamenta quæ, 103.b.
Echionæ Muſca, 344 g
Echinus Limaci ſimilis, 702 b
Electuarium aſſæ fœtidæ ad Scorpionum ictus, 590 e
Elephantem aliqui putant apud antiquos Lucam dici, 437.b. eius cauda pro muſcario, 360.g. eum e Culice facere prouerbium, 398 g. cum Culici conferre quid, ibid. ei cur inimica Formica, 524. f. eum è Muſca facere prouerbiū, 366.b. Indus non curat Culicem. 399.a. vt ſuem oderit. 398 b. vt Muſcas occidat, 355 d. cū ſexagita cubitorū Vermes in Gāge mordicus comprehendūt, & abſtrahunt, 717.d
Eloquentes cum Cicadis comparati, 324.e
Eloquētiæ hieroglyphicum, 91.a. ea melli ſimilis, 137.e. vana hæreticorum Muſcæ comparata, 364.e
Emblema Vermiculatum quid Lucilio, 643.b
Empides Gaza Culices muliones vertit, 390.b. de is quæſtio, 392. g. vt generentur, 390.g
Empis Tricornſia prouerbiū quid, 399 a
in Emplaſtris quantum olei & ceræ adhibendum, 186.e
Enſes ſine acumine cur tribuni militum ferrent, 30.g
Engula quid, 561 b
Entoma vnde dicta, 16 f
Ephemeri hiſtoria, 372.f. & inde. deſcriptio ex Scaligero, 372.b. 373.a. vita de quo dicatur, 373. a. de pedibus diſputatio, 372.g.b. vnde dicatur, 372.g
ad Epilepſiam remedium, 371 b. 728 g. 760. eius ſigna diuerſa ab iis qui Lumbrico laborantibus eueniunt, 669 d
ad Epiſoras remediū, 628.b. 629.a
Equi ab Araneis morſi cura, 620.f
Equino cadauere quid ſignificent Aegyptij, 220 b
Equorum ac cæterorū animaliū in inteſtinis nati Lumbrici vt fugentur, 683.a & inde herpes vt curetur, 688 e Lumbricus cucurbitarius qualis, 680 g. Italiam denotant, 595 e. a Cimicibus ne appetantur, 537 b. Muſca macilentos impetunt, 367.c. ex iis naſci Crabrones, 228.e ex iis naſci Veſpas credunt antiqui, 205 a morituri à Vermibus quæ habeant ſigna, 682.e quibus in partibus Vermes generent, 679 a. à Scorpione icti ſymptomata, quæ habeant, 584.e ſi Bupreſtim hauſerint vt curētur, 491.a iis ſimiles prædicatores ſancti, 430.e. eorum Vermium in inteſtinis naſcentiū quot ſint genera, 680.f. Vermium piloſorum in iis naſcentium ſigna. 682 g in eos ad vrinam vrinam retentam remedium, 539.e.
Equi λουσταδες qui, 205
Equi muſi ati qui, 360.b
Equuli marini hiſtoria, 737.d. vide Hippocampus,
Erganes deæ inuentum, 612.f.g
ex Erica quale mel, 77.a ea quando abundet, 120.e
Erithace quid 83.c. 84.e. eam vnde colligant Apes, 74.b. vnde fiat, 120.e
Erucæ alia alias plantas infeſtant, 254.b in alueis repertæ quales, 259 b. animalia ſunt perfecta, 4. g. Aſſyrios & Babylonios notāt, 432.e. eas ciceri inoaſci, 685 a cur dira animalia Plinio, 175 a de iis cur inter Anelytra agat autor, 235.c. earum differētiæ à magnitudine, moribus, corporis partibus, 265.c. diuerſarū icones, & deſcriptiones à 266 vſq; ad 274. eas ſpōte naſci, 255.c. vnde dictæ 265.a.b. earū genus quotānis euonymum infeſtans, 5 d. eas non lucere nocte, 265.e. earū nouæ, 275 a.b. ortus, 12.b. ex eis naſci Cantharides, 475.a. non omnes abeunt in Papiliones, 254.b. vt ſi-

mul congregētur,276 g.quot pe-
des habeant,7.b.ſunt Vermis ſpe
cies.11.b.Vermes vocat Ariſto-
teles,254.e.f. ijs ſimiles Vermes
in homine nati, 653.
Eruca quæ vtiliſſima, 20.b.hirſuta
perperam dicta Iulus,634 f.ma-
ligna in fœniculo inuenta,298.h.
Bombycinora quæ,278.a.picca-
rum,198.g
Eruca echinata Hippocratis icon,
269.nu.1.deſcriptio h.
Erucæ vulgares quę noxiores hortis
& agris,274.h.hiſtoria, 264.e.
ęquiuoca,ſynonyma ibid.genera
tio, mores victus, 274.h.genus,
differētię.forma,265.b.vt fugen
tur,275.c.prouerbiū de ijs, 276.
b.vſus earum in medicina,276.g
Erucaranci deſcriptio, 267.d
Eruum non parit animal. 685.a
Erythrinorum ſexus, 56.g
Eſculus quæ animalia gignat,5.c
Etymologus correctus, 147.b
Eucauſtica pingendi ratio, 175.c
Euchariſtiæ ſacellum ædificant A-
pes, 110.f
de Eunomo & Ariſtone fabula,
339.a
Eius ſtatua cum Cicada cythara
inſidente, 328.b
Euni fugitiui mors, 553.a
Euonymus quę Inſecta generet,5.c.
Exercitum ſignificant Locuſta, &
cur, 425.d
Excrementorum vtilitates,445.b

F

FAba Midā generat. 6.
e 299.d.cā ne ex edat
Curculio,301.b.eius fe
mina Vermiculos ſen-
tiunt, 685.a
Fęminę ſumptuoſæ damna, 197.b
Fax aluearis quid,84.e
Falſarius Locuſtis cōparatus,429.c
Fames per Locuſtam notatur,434.f
in Farre qualis Vermiculus,6.e.eius
vſus in medicina,688 f
Faſciarum Vermium ſic dictorum
incredibilis in homine naſcentiū
longitudo,631.b
Faucium aſperitates lenit Gryllus,
444.f
Faui artificium,22 g.etymum, 115.
d.pro cera & melle ſumitur,156.
b.ei⁹ figura,23.a.d cella quid dif
ferat,83.b.qd & vnde dictus.82
b.& 115.d.eius duo genera,23.a
ſynonyma,115. caſtrorū ſpecies,
34.f.ſub terra triplicis ordinis,
47.b. vbi longiſſimus, 23.a. vt
eximatur, 82.c.f
Fauus vlceris genus.649.d
Fauago quid,127.c
Fauificari quid, 83.b
Faces nuptiales,182.f.cur nonis nu
ptis præferri ſoliti, ibidem.
ad Facēs viuere quid, 188.f
Fax prima quid,182.e
Febris vt accendatur, 468.g ad eā
remedium, 381.d.628.g
ad Febres frigidas remedium,740.
g.ad putridas,728 g.& b.
Febris in cantharidum potu vnde.
483.b
Febricitantes & Lumbricis labo-
rantes vt curandi, 674.e
Februalia Romanorum quæ,167.a.b
Februare quid,167.b
Fel vitæ ſymbolum, 130.b
Felium oculi quando optime cernūt,
463.a
Felix Nolanus vt ſeruatus, 627.c
Felpa quid, 297.c
Fe.ſtina lente,prouerbium,228.e
Fiber quid, 201.b.e
Ficedula cur cerea dicta, 161.e
Ficus cur Pediculos gignēt,550.e.ijs
cur primo anni die veſcerētur ve
teres,131.a. vt Culicibus ficarijs
amicę ſint,390.e f.d Locuſtis de
uoratæ deuoratę iterū germinant
426.e quando eas edebant Aegy
ptij 128.b.Cerastes generant, 5.c.
cas vt maturent Culices, 400.e
de Ficu quid prodigioſum,426.e
Ficariorū Culicū duo genera,385.d
ad Fiſtulas melliſ aquę vis, 148.d
Fiſtulas cera conglutinare quis in-
uenerit,183.d
Flammis Apulei, 493.d
Floces quę antiquis, 138.e
Flores quid denotent,98 g
Floridum eſt ſuaue,326.g
Fōs apud Siculos æſtrus dict⁹ 373.d
Forbicinarū hiſtoria,deſcriptiones,
iconesq́; 570.e.f.& inde. vnde
dicta, 570.a
Formica inter animalia rationalia
recēſentur,512.e. alię venenatę,
alię non,512.b.alatæ quales,ibi.
alatę ſunt & non, 5.a. alba vbi,
513.b earum antipathia, 524 f.
Apibus inimicę ſunt,524 f.apo-
logi,530.e. & inde. appellantur
Iſſedones,514 f.arcę peſtis,519.b
earū artificia in fabricandis late-
bris, 509.a. cur aſinis præferen-
dæ.1.d.aurum cuſtodientes vbi,
513.& inde.ijs bilē ineſſe quid,
367 b.ipſæ ſua cadauera pro lum
brico redimūt aut cōmutāt,254.
f.cęleſtiū notionem habent,510.b
cauernarum ingreſſus,511.d.cibū
in hyeme recludunt, 507 a ab eis
cognominata et denominata,521
e.& inde.earū coitus,partus,ge-
neratio,518.e.color.7 a. cur mor
tē adſerant ſuo ſigno,521.b. cur
grana ad ſolem exſiccent,508.e.
cur oua gignant,518.e.cur frugi
lega dictę,518.g. de ijs cur inter
Inſecta ἄπτερα agat autor, 505.
e.eas cur ciuiles appellet Ariſt.
508.g.cur Apollini ſacræ ſint,
525.a.cur cauernas ſuas in tres
partes diſtribuant,508.b.dentes
habēt,9 c.dicuntur ſtrenui opera
rij,525.c.de ijs emblema,521.e.
earū encomiū,505.512. de ijs epi
grāmata,521.a.de ijs exēplū prę
donū,27.d.fabuloſa,532.g.forfi-
ces in ore habēt,515.d.ē frōdibus
nidū cōficiūt in abiete,515.d.fru
menta ſequūtur quid,140.b.earū
genus,differētię,512.b.habitacu
lorū deſcriptio, 509.b. hierogly-
phica,527.c.& inde.de ijs hiſto
rica,524.f. in homines mutata,
532.b.homine ſapiētiores & cur
508.f.in India quantū noceant,
520.f.de earū ingenio altercatio,
521.e.earū iuſtitia laudāda,508.
f.latēt,6.b.earū locus,517.d.iter
maiores et minores certamē quid
portēderit, 521.b. maximę vbi,
513.e.Mide,87.d minimę domū
ſibi condentes magnā,513.a.im-
minēte annonę caritate magis la
borāt,520.g.moralia, 525.b mo
re Hirudinū nidū faciūt & vbi,
516.g.myſtica, 525.a. nidi odor,
517.d.nidi icones,510. nidi in pu
trida quercu inuenti, & minorū
Formicarū icō,534.nidos inſpira
re quid.519.a.et 532.e.nono mē
ſis die non exeūt,510.b.oculi ea-
rū vbi,517.b.c.œconomia,606.b
ijs omnia cōmunia, 508 g.onorū
facultas.519.b. partes & viſus,
517.b.pēnatæ vbi nō ſunt,517.d
ſunt peſtis Bombycū,289.c. earū
pietas erga ſuos,508.b. preſagia,
auguria,prodigia,520.e.& inde.
de ijs problemata,529.d promu-
ſcis earū qualis,7.d. de ijs prouer
bia,531 b. earū prudentia, 507.
a.quæ nam ſint eſui ſuaues.516.
e.qualia grana reponant, 508.e.
qui nos ad laborem exhortentur,
525 b.c. quibus ſacra, 525.a.d
quibus corporibus abſtineāt,518.
b.per eas quid indicarint Aegy-
ptij,527.c ſub earū rege cur mili
tare voluerit Xātippus, 29 a.de
ijs ſacri draconis cubile expugnā
tibus hiſtoria,524.g.h.earū ſemi
tam canere quid, 532.f.in ſene-
ctute alas acquirūt, 517 c ijs ſen
ſus ē ſacra ſcriptura hauſti com-
parantur,527 a pro ſolicitudinis
exemplo perperam ponuntur,27
d.ſomnium earū quid Neroni ſi-
gnificet,521.a ſuis laborib⁹ fruū
tur,10.d ſulphuris ſuffitu moriun
tur,16.e earū ſynonyma, 512.e.

Digitized by Google

tē periec, 517.c. vbi laborec ſuos cōdant, 41.a. vbi conficiant laccā, 515.b. vbi alias mortua generēt. 6.g. vbi rubru, 513.c. vbi catuli ſint magnitudine, 515.b. veneno-ſas eſſe, 519.a. venenata vbi re-periantur, 516.f. Vermem gignūt. 518.e. earū cum veſpertilione diſ ſidium, 528.g. earū victus, 518. g. vires, 506.b. vnde dicta, 512. g. ac vrbes ſimiles, 509.d. vſus, 522.f. vſus in cibis, 531.a in me-dicina, 530.g. in iconibus, 532.f. vt ę reliquas fugāt. 520.e vt co eant, 10.b. vt in orbe nouo gene-rentur, 518.f. vt mortuos ſuoc re-dimant, 511.d
Formica Callicratis, 532.f
Formica Camelus prouerbium quid 531.b
Formicæ equites qua, 512.b
Formica Formicę ſ barū quid, 335 b
Formicæ Herculeanæ quę, 512.b
Formicu vulgaris alata, & non ala-ta icon, 517.a
Formicarum Judicarum hiſtoria, 154 e. an vera ſit, 515.a
Formica luteas domos facientes vbi 523.e
Formicarum maiorum, & formici-formium Inſectorū icones, 517 b
Formica monſtroſæ, 515.d
Formicu qd Arabib⁹ medicis, 522.f.
Formicaus ſapor qualis, 522.e
Formicariu herba, 513 d
Formicariu bona qua, 528.e
Formicarium caſtrum vbi, 524.e
Formicariū Phalangiū quale, 603.e
Formicaria rutela qua, 605.e
Formicatio morbus qualis, 643.d. quid Plinio, 522.f
Formiculu quis morbus, ibidem.
Formicinus quid, 521.e
Formicaleo quale Inſectum Alber-to, 523.a
Francīſci Muſſarij error, 391.a
Fringillago quid, 646.f
Fritinnire quid, 315.a
Frugalitatis typus, 98.g
in Frugibus quando Vermes naſcā-tur, 687.a
Frugilega cur dictę Formicę, 518.g
Frumenta cur nō debeant ventillari in granarijs, 301.d. 302.e. ab ijs, vt Scarabęi arceantur, 469.b
Frumentarij Scarabæi qui, 457.a
Fuci æquiuoca, 192.b. an proprium ijs genus, 194 f. antipathia, 196. b. Apibus aquā portant, 195.c. Apum ſeminariū eſſe, 60.f. in eo bonis caput exprimitur, ibi. copia quando, 55.e. cur & quando eij-ciantur, 34.g. cur annis proſperis gignantur, 194.b. cur imperfectę Apes dicantur, ibid. cur ſine acu-leo ibid. cur otioſi, 195.b. an otio-ſos eſſe bonū ſit, 55.a. cur ſine acu-leo naſcantur, 194.g. cur ab Api bus odio habeantur, 195.e. cur re gibus & Apibus ſimiles, 194.e. eorū damna, 196 b. deſcriptio, ge nus differentia, 193.d. dēptis alis quid faciant, 196.b. diſſidia inter Apes excitant & cur, 73.d. epi-theta eorum, 197.d. etymon, 193 e. d fauos ſuos pingunt, 196.g fa tus eorum qualis, 57.b generatio diuerſa, 57 d 194.f. gregales sūt, 195.b. eorū hiſtoria, 192.b. & in de hieroglyphica, 197.a. icō, 102. nu. 3. deſcriptio, 190. inermes sūt. 54.g natura, & mores, 595.b. nō naſcuntur ex equis, 194.f. nō ſunt mares Apum, 49.a. nec etiā femi næ, 54.g. non generant, 55.b. non ſunt Veſpę, 195.d eos odit Apis & cur, 14.f. quando in Apū cel-lulis pariant, 33.b. quando eos a-bigunt Apes, 31.e. quādo & quid Apes adiuuent, 58.f. ijs qui ſimi-les, 102.g. 33.b.c. à quibus Api-bus naſcūtur plures, 195.a quid ſint & vnde dicti, 46.e. de ijs qd memorabile, 60 f. ſynonyma, 193. c. vnde naſcūtur, 194 g. vt aluos plenas eſſe indicent, 80.f. vt eos Apes puniāt, 38.e. vt ducibus ſi-miles, 55.a. vt mel furantur, 38.e vt occidantur, 73.d
Fucus pro fraude, 193.c. pro herba, 193.a propigmento, 192.b. pro radicula, 193.b
Fucus ceruleus, 192.b
Fucus muliebris picturę gen⁹, 176.e
Fuci marini tres ſpecies, 193.b
Fuga popularis per Apes ſignifica-ta, 93.d
Fullo qui Scarabæus, 448.b. anten-nas habet, 7.c
Fullo Gazæ, 458.h
Fumus vt Apes domet, 81.a.a
aduerſus Fungorum venena reme-dium, 148 b
Funerum Romanorum cerimoniæ. 178.f.g
Fur & fucus quid differunt, 194.c Apis ſpecies eſt, 46.e. otioſus eſt, 196.g
Fur Varronis quid, 193.c
Furioſus mitiori reſponſo mitigatur. 221.b

G

GAlactite vt differat melitites, 127.a
Galba ortus 5.c
Galenus emendatus, 383.d. 404 f. dilucidatus, 633.h. eius ridicula opinio de Culice, 382.e.f
Galeritas cur honorent Lemnij, 407.a. 426.g. & h.
Galerucu quid Gazę, 447.b cruſta obtectas pennas gerit, 9.a
Galgulus viuit Culicibus, 400.b
Gallinę quando non interficiantur ab aſpide, 339 b
Gallus marinus quid, 738.e
Gammarus quid, 572.g. eius more ambulare quid, 572.g
Guphaga, 693.b
Garrulitatis typus, 327 b
Gaucus poto melle reuixit, 140.e.
Gazæ error, 255.d. 261.c. 262.e. 264.b. 391.a. 447.c. 475 b. 569 g. 707.c. in vertendo Ariſtote-lem laudatus, 674.e
Gecalę montis fertilitas, 51.a
Gemmę cur ſaxis pręferantur, 1.d
Generationi quod tempus magis idoneum, 119.b.c
Gentiles per Locuſtam Iohannis Ba ptiſtæ notantur, 431.b
Gentilitus Apis dicta, 101.c. Muſcę comparata, 363.c
Geometrarū icones, 274.nu.7.8.9. deſcriptiones & natura, 273.c
Geometriū nouerunt Araneę, 612.f
Gladius melle litus in quem dicatur. 139.d
Gladios piſces vt infeſtēt Aſili, 714 e
Gloriæ inanis mala, 528.f eius vani tas per Locuſtā deſignatur, 430.f
Gobius piſcis Vermib⁹ infeſtatur. 6.g
Gordonij error, 551.b
Graeculi cur apud Lemnios hono-rētur, 407.a. 426.g. & b. ub an-ſtro volātes quid ſignificēt. 321.e
Graci Muſcis comparati, 352.b 353.b Veſpis, 218 e
in Gramine inueniuntur Vermiculi. 685.d. eius Vermis ad partum continendum valet, 688 e
Grammatici Cimices dicti, 450.g
Granū regium quid Meſue, 560.e
Granarium quale eſſe debeat, 301 e
Graniferum agmen dictę Formicæ. 518.g
Graphiarium quid, 172.g
Greges qua dici hora per æſtatem pa ſcendæ, 316 b
Grylli æquiuoca, 442.e. candidiores qui, 443.a. eos capiēdi ratio, 444 f. cur cū Locuſtis confundantur, 441.d. diu abſq; capite viuere, 444.e. excluſo aere non viuere, 444.e. genus, differentię, forma, 443.a icones, ibid. c. hiſtoria, 441 d. hyeme latēt, 6 b. ex Locuſtarū genere ſunt, 442.g. prouerbium, 444.g.d quibus comedātur, ibid. f ſonus, 310.e, 443.d. vnde dicti, 442.g. vſus, 444.f
Grylli fluuiatilis hiſtoria 709 d
Gryllus pictura genus, 442.f
Gryphes cur Apollini ſacri, 525.a
Gulam multorum malorum cauſam

eſſe. 370.e per Brucum deſignatur, 430 f. per Culicem, 394.g
Guloſi cum Cicadis cōparati, 325.c
Gummi vt albeſcat, 159.a
Gummitio quid, 83.d
ad Gurguliones remedium, 633.a
Gurgulio vide Curculio.
Gynacium in Formicarum nidis quid, 509.b
Gypſum lacte male miſcetur, 140.e

H

ad Hemorrhoides remedium, 728.g
Hæreticorū conſuetudo in docēdo 594.g. Fucis ſimiles.102.g Cicadis & ranis ſimiles, 324.g Locuſtis ſimiles, 429.d. per muſcam deſignantur, 364.e. per Scorpios, 594 f
Haltera quid, 186.g
Haſtaga quid Iſidoro, 410.e
Hebræi mellis inuentores, 60.b
Heliogabali luxus, 181, d 600.e
Heliotropium cur dictum Scorpiurus, 592.f
Hemerobium quid, 372.b
Herodis Antipathis & Aſcalonitæ mors, 652 e f
Herba canina quæ, 343.e
Herba Locuſta dicta, 438.g
Herbicida quid Palladio, 265.a. 686.e
Hercules conopius cur dict⁹, 393.a 428.g. in Muſcā format⁹, 369.d ei⁹ ſomnū Cicadæ turbarūt, 339.c
Hermolai Barbari error, 407.b
Hermonax cur ab Apibus occiſus, 38.f
ad Herpetem equorum remedium, 688.e
Heſychij error, 261.e
Hieron ab Apibus nutritus, 88.f
Hieronymus explicatus, 164.b
Hieroſolymæ quatuor vaſtationes, 432 e
Hippidium quid Athenæo, 337 d
Hippocampa quid ab Hippopotamo differat, 736.g
Hippocampi æquiuoca, 736 f. deſcriptio, 738.c. icon, 739.a. hiſtoria, 736 f ſynonyma, etymō, 727 b. venenū & eius remedium. 739 b. & inde. venenū eius non referri ad algam, 739.c. vſus in medicina, 740.e
Hippocētaurus melle ſeruatus, 153.e
Hippocratis locus explicatus, 663. b. 696 g
Hippopotamo ſuperimpoſita cucumis auis quid denotet, 30.f
Hippuri Muſca, 344 g
Hippus Oppiano quid, 747.d
Hirudine bibacior qui dicatur, 730. c. eius & Cimicum antipathia, 538.f. cur in fluuijs degere non poſſit, 723 a. eius damna, & remedia, 730.f ab ea denominata, 729.d. electio ad vſum in medicina, 726 f. vt eijciatur pota, 539 b & c. eius epitheto, 729.c. genus, differētia, forma, 722.e. vt libentius hæreant, 726. b. locus, 723.a. natura, mores, victus, generatio, ibid moralia, 724. g. motus, & ingreſſus, 724. pota ſigna & remedia. 730.g & inde. de ea prouerbia, 730.e. qua aqua delectetur, 723 a. à quadripedibus hauſto vt pellendo, 722.g. quæ pernitioſior, 722.e. quādo in morbis adhibenda, 726 f. quem ſanguinē exugat, 726.d. ſynonyma, 721.b. vbi adhibeatur & ad quos morbos, 726.d 728.c. vſus in medicina. 725.a. vt applicanda corpori, 725.a.b. vt euellatur, 725.e 727.a. vt fugetur, 724.f. vt ſanguinem amet, 723.b. vt præcidenda cum corporis partibus adhæret, 727.a. vt præparanda cum applicari debet, 726.f
Hirudinis aquarum dulcium & marinarum differentia, 722.c
Hirudinis, varia icon, 765.
Hirudinis marina hiſtoria, & icon, 733.b. & inde.
Hirudinaria herba quę, 729.d
de Hirundine Cicadam in nidum ſuum deportante, 332.b cur Dianæ tēplum non inuolet. 352 c. incertus veris nuncius eſt, 257.b. eius indocilitas. 356.e induſtria 23.c. ſine Muſcis viuere nō poteſt 359.a quomodo capi poteſt, 341. c. vt Blattas è nidis arceat, 504 f
Holoſericū & metaxo idē eſſe, 295. c. vſum eius cur negarit vxoriſque Aurelianus Imperator, 295 c
Homini ex alieno labore commodū quærentis typus, 197.a. ei arduū eſſe imperare & obtemperare, 30.g. dulcibus tantum gaudens per Apes notatur, 92.f febricitās & moriens per Scarabæum notatus, 464.g. ferox Scorpio appellatur, 573.b. eius ingeniū ceræ ſimile, 170.g. an omnis laboret Lūbricis, & qui nō. 656.b. virtute vacuus cū Scorpione comparatus, 595.a
in Homines mutatę Formicę, 532.b
Honorij mors. 553.b
Hordeum cur in puluere ferendum. 529.d. eius farina quando offertur, 134.g. quando maturū. 497. c. in eius radicibus Vermes generari, 685.e. eius ſpica neglecta ad triticū ſe conferūt Formicę, 511.c
Hordearia loca ꝙ Scaligero, 259.b
Hordeum canterium quale, 460.b
Hortos infeſtant Culices, 395.b. ex ijs vt pellenda Blatta, 504.e
Hoſtis Locuſtis ſimilis, 424.g. eius impetus cum Locuſtis comparatur, 430 g
Hoſtium mutua cædes per Scorpiones ſignificatur, 595.b
Humilitatem cera denotat, 169.d
ex Humoribus omnibus non naſcī Vermes, 659.b
Hybla mons vbi, 49.c
Hydrolcos qualis Aranea. 605.a
Hydromeli quid Plinio, & Dioſcoridi, 147.c. vt fiat, 150.e
ad Hydrocelen puerorum remediū, 704.f
ad Hydropem remedium, 441.c. 469.d. 728.g
Hyemis ſiue tempeſtatis ſignum, 322.e.
cam vt præſagiant Veſpæ, 219.d
Hyluſius Thaſius Apum naturam perſcrutatus, 22.e
Hymettius Attica mons cur Apibus abundet, 49.b
Hypocritæ Culicibus comparati, 397.e Fucis, 102 g. Aranearum telis, 626 b. melli & felli, 137.b. Scorpionibus, 595.a
Hypodromus Phalāgij genus, 604.f
Hyſterica fœminę vt à laborantibus Lumbricis diſtinguantur, 669.d

I

IBis auis Locuſtas ſerpētesque depaſcitur, 426.b
Ichneumones Veſpę quę 200.g. earum ortus, 206.g. cum Phalangijs antipathia, 218.g. & 610.f. & 624.g.
ad Icterum remedia, 481.b. 695.d. 559.c
Ideo Platonis, 327.b
Idolatria ſpurcities per Muſcam deſignatur, 364.e
Iecoris & cordis neceſſitas, 8.f
Iecur & liē melle intumeſcūt, 151.b
in Igne non naſcuntur Conopes, 391.a
Ignis nullum creat animal, 658.e Vermes in eo generari, 701.e
Ignei Vermiculi quid portenderint, 646 e
Ignis S. Antonij quid, 522.g
Igni ſacro quæ conferant, 444.f. & 695.d
Ignaria, 259.a
de Imaginibus cereis multa, 176.g. & inde. eas quis primus in venerit, 180.g. vbi collocarentur, 176.g. 179.a
Imagines cur ærea & lapidea factę 179.c. cur fiant ex cera, 180.g.

tur in ſua.ribus ducerentur,178.
f.vt colorentur, 178.b. ſubditæ
qua, 177.d
Imagines ex quo magiſtratu,178.e
Imaginos quorũ fragerẽtur, 179.b
Imaginum alius vſus, 179.d
Imbres vt praeſagiant Veſpæ, 219.d
Impar numerus nõ diuiditur, 182.g
Improbus cui ſimilis, 626.g
Impudentiæ, & importunitatis hieroglyphicum, 365.a
Incẽdiũ cera immiſſa extinctũ.189.d
Incerare deorum genera quid, 166.f
Inconſtantia hominum diſcordantium denotatur per Locuſtas in Aegyptia plaga, 418.e
Increpare quid, 315.b
Indocilitatis hieroglyphicum.363.b
Iudæi cerum idolo offerant, 168.g.cur à candelis noctu abſtineant, & alijs luminibus, 402.f. vt ſe a Culicibus defendant, 401.d
Inimicus quamuis humilis metuendus, 465.b
Inſectorum in aculeis differentia, 9.b.aculeorum vſus 3.a.9.b.aculeatu quo tempore magis noceant, 234.c.eorum alarum diuerſitas, 8.g.alatorum diuerſitas, 7.b.an reſpirent, 14.c.animalia eſſe perfecta, 3.d. apoda quæ, 7.b.aquatilium differentiæ, 5.a b. aquatilia cur minus diu in aere viuant, 18.g.h. bipennia cur aculeum in ore habent, 9.d. cuncta breui à coitu pereunt, 12.e.eorum calor, 18.g. caro, 8.f.carent palpebris, 7.c.cuitus diuerſitas, 10. h. Coleoptera ſeu vaginipennia quæ, 7.b.eorum creatio tanti facienda, quanti magnorum animalium, 2.f.cur genita à Deo 5.a.cur oleo pereãt, 18.f.& aceto reuiuiſcant, 14.f. cur non reſpirare dicantur, 14.c. cur ſpirandi vſus negatus ijs, 15.b.eutis eorum qualis, 8.g.cur alijs exã guibus praeferat autor, 1.c.cur multis pedibus prædita, 10.f.cur encelada dicta, 16.h.cur plantis ſimilia, 17.c. cur auerſa aluo coeant, 12.e.cur pulmone careant, 15.a cur partim comedãt, 10.h cur pauco indigeant cibo, 13.c. cur non reſpirent, 14.h. cur voce careant, 16.f.cur aeris beneficio viuant 18.g.cur alia binas, alia quaternas alas habent, 9.a. eorum damna, 19.a. dentes, 7.d. differentiæ à loco, 6.h.differentiæ à partibus corporis.7.a differentia à qualitate, & quantitate, ibi. differentiæ à victu, 10.f.diuiſio ſecundũ authorem, 5.a etymon, 3.c.eorum feminæ maribus maiores 11.a. femina in marem membrũ genitale immittit, 12.a.in foſſilibus raro generantur, 5.b. frigida eſſe, 13.c.generatio vt abſoluatur 12.h.genus, differentia, forma, 4.b.guſtus, 16.e.hominum peccantium cauſa immiſſa ſunt, 19.a.b. inceſſus varietas, 12.h.inteſtinũ quale & vbi, 8.e.laus.1.d.2.c lingua, 7.c.linguæ vſus, 9.c.membrũ genitale, 11.d. membrana ſicca volant, 44.g.eorũ mirabilis ſexus 11.a.multipeda quæ, 7 b.mutilata viuere poſſint, 13.b.ſine neruis & viſceribus perfecta eſſe.4.c.no poſſunt dici cartilaginea, 8.g.oculi quales, 7.c.oculi vt moueantur ibid.odoratus qualis, 14.e.16.a. odorandi ſenſorium diuerſum ab alijs, 15.b.oleo mortua vt reuiuiſcant 18.f.omnia excepto Scorpione cauda carent, 9 d.oua quã citò perficiantur, 495 d. eorũ ouum vt definiendum.16.b.c.partes ſenſoriæ, 7.c.pedes eorũ, vſus, 10.e, pennæ & aculeus abſciſſi non renaſcuntur, 9.d.pennata vt reſpirent, 14.e.in plantis quæ, 5.c.eorũ cũ plantis ſimilitudinis diſtinctio. 17.d.& inde præcinctum quid, 18.e.ea à principio mundi extitiſſe, 12.g.eorũ pulchritudo, 9.a. ex putri naſcentium varietas, 12.f quæ partes omnibus neceſſariæ, & communes, 7.a.quæ dentes habeant, 9.c. quæ ex rebus artificiatis, 6.g.quæ aculeo careant. 8.h. quæ binas & quatuor alas habẽt, 9 a, quæ ſenectã exuunt.9. d. quæ ſerpẽtia dici poſſint, 13.a.quæ ſex pedes habeant, 10.c.quæ in animalibus generentur, 6.f. quæ aculeum habeant, & eius diuerſitas. 8.c.quæ nobiliora, 20.g.& h.quæ lateant, 6.h. à quibus apertè occidantur, 19.b.quæ viuaciora, 17.a.quæ quatuor alas habeant. 8.h quæ omniuora & quæ non, 10.g quid ſint, 3.b.quid vice ſanguinis habeant, 14.h.eorum ſemen, 12.f ſenſus, 14.g.16.e.eorũ ſonus dupliciter fit ſecundũ Albertũ, 353.d. 554.e.ſpirare non poſſe ſine viſceribus, 15.b.ſubtilitas & præſtãtia, 6.e.ſulphuris odore intereũt, ibid ſynonyma, 3.b.tactus 16.e. tẽperies, 13.c.terreſtria quæ, 5.b. totipennia quæ, 9.b.Vaginipennia vt volent, 52.b.venter qualis, 8.e viſceribus carent, 8.c.vitæ tenacitas, 17.a.fragilitas, 18.e.vnde dicta, 14.f.vniuerſaliter non omnia frigida eſſe, 13.d. vocẽ non edere ſed ſonum, 16.f.vt animalia imperfecta dicantur, 3.d.vt fugentur, 19.a.& b. vt moriantur, 12.h.vtiliſſima quæ, 20.h.vulua eorum qualis, 9.d
Interaneorũ aualia quæ Plinio.6 f. e
Interlunij indices Scarabæi, 471.a.
Inteſtinorum aquaticorum deſcriptiones & icones, 67.
Inteſtina terræ, 693.a.vide Lumbrici terreſtres.
Inuidi Cantharidibus cõparãtur.475.c ſcarabæo, 462.c tineæ.692.c
Inuolunlus Virgili, 685.d
Inuolaulus quid Plauto, 5.c
Io Oeſtro agitata, 381.a
Ionatha ex ſolo melle reſtauratur, 144.f.guſtato melle vix abſolutus, 93.a
Ipoctonus, 486.h
Ips Vermis veſtiarius, 6.g
Ips cur vitiarius dicatur, 5.c
de Ipe adagiũ, 487.a.hiſtoria, 486.g.non eſt ſerpens, 486.g. quando generatur, 687.c
Ira paulatim apud animum collecta Veſpæ comparatur, 220.g per rubiginem innuitur, 430.g
Iridis cæleſtis epitheta, 119.c
Iris quid Aegyptus, 41.d
Iſidori error, 315.a
Iſis per Scarabeũ notata, 462.b
Itrium placenta quæ, 144.g
Iudæos Locuſta ſignificat, 430.b nõ vtuntur cera & cur, 168.h
Iuglandes melle toto anno ſeruantur incorruptæ, 154.g
Iulis piſcis, 634.f
Iuli æquiuoca & ſynonyma, 633.e. præciſus cur viuat, 18.c.cur plurimos habeat pedes, 634.g.& h.ei forma, 639.g.icon. 636.nu.7. à Scolopendra quid differat, 634.e vſus, 696.f
Iumẽtis ne noceãt Culices, 402.f.eorum Vermium generatio, 681.b
Iuppiter ab Apibus altus, 111.b. ἀπόμυιος cur dictus, 404.c. eius facies quãdo miniaretur, 175.a. ei ſpe 381.b. Apomuyus, 359.d
in Iouis Catebatis tutela Scarabæi, 461.b
Iuppiter Meliſſæus cur dictus.60.g
Iuſtus Apis dictus, 100.e eius os diſtillat ſapientiam, 133.c
Iuuenalis emendatus, 177.c
Iuuẽcis Crabrones infeſti ſũt, 228.f
Ix quid, 486.g.& h.
Ixia quid, 151.c
Iynx quæ auis, 521.c

L

LAbiorum rimas ſanat oleum ceræ, 187.a
ad Laborẽ adhortamur exẽplo Formicæ & Cicada, 526.c.eius magni exemplũ eſt Formica, 506.c.pater fruitionis dicitur, 105.d. quantũ faciat ad virtutem parandam exempla Formicarum, 507.c

ad Lac generandum in mammis mulierum remedium, 696.g
Lac in nutricibus coagulari non patitur Cera. 185.b. c. eo pluere quid 141.b. eius vſus quatenus vtilis, 490.h. rationabile & deſiderabile eſt, 134.e
Laccam congerentes Muſcæ, 345. a. vbi conficiant Formicæ, 515.b
Lacerta abſoluta in corporibus humanis nata. 653.b. reſciſſæ viuunt, 17.a. earum catulis Aranei inſidiantur, 624.f. ne Apibus noceant, 665.h vt occidantur, 65 a
Lacerta Chalcidica, 13.a
Lachetas Cicadæ quæ, 310.e
Lactuca Vermiculos innaſci, 686.e
Laerta quæ Formica, 516.g
Laha quid Alberto, 702.g
Lampetræ Lumbrici fluuiatiles dicti, 717.d Hirudines marinæ dicta apud Straboaem, 733.b
Lampas dicitur quoq; Cicindela, 423.a
ex Lampſana plurimum ceræ colligunt Apes, 156.c. eius deſcriptio, 155.e
Lampyris, 448.h. vide Cicindela ab ea denominata, 497.b. ei⁹ humor lucidus qualis, 494.g. nobilitas, 20.h. eius lucens humor venenoſus eſt, 424.g
Lampyris alata, & non alata, earumq; icones 495.a. & b
Laodemia ceream imaginem mariti habuit, 172.d
Lapothum cantherium, 460.b
Lapides cur pertimeſcat Lupus. 672.
ad Lapidem veſicæ efficax remedium, 539.c. 599.
Laſerpitiferus ager Cyrenis, 500 g
Larix vbi Teredini obnoxia, 691.b
Laudis humanæ fauor, mel, 135.b
Lectus dictus Catullo Cimex, & cur, 536 f
Legumina venerem cient, 257.b
Lendes qui. 6.f. eorum hiſtoria, 569.c. ex iis pediculos fieri, 551. e.d. vnde generentur, 546.g. vt generentur, 536.g
Leno Tipulæ comparatus. 707.e
Lentiſco inſerta non eſſe Vermibus obnoxia, 688.b
Leonis generationi cur Apum ſimilis 35.e. eum adiutrant Catulus quid, 223.b. infeſtatur à Culicibus, 396 f.g Muſcis comparatur, 357.c. non eſt moleſtus Papilionibus, 258.f Scorpionis ictu moritur, 582. b. comatus qui dicatur, 29. d. Formica dictus, 523.b
Leoformicarius & eius hiſtoria. 523.a
Leontica ſacra, 128.e
ad Lepras remedium, 441.b. 530.g 740.g
Lepus in nummiſmate Meſſanenſium & cur. 123.d
ad Lethargum remedium, 539.c
Leucacâtha Vermes generat, 590.b
in Lentiſco piſce quales Lumbrici, 6.g
in Leuciſci ſecunda ſpecie Rondeletij Vermes naſci, 680.e
Leges optimæ quæ, 30.g
Lex quibus Locuſtis ſimilis, 431.a
in Libris & charta quæ Inſecta naſcantur, 6.h. vt à Blattis cuſtodiantur, 503.b.c
Libido & nequitia per Scorpium notata, 595.c
Liba Priapo oblata, 130.e
ad Lichenem remedium, 480.e
Lien & iecur melle intumeſcunt. 153.b
Ligno arido fiunt Carabi, 458.h
ex Lignis putrefactis Scorpiones. 591.c
Ligniperdę hiſtoria, 306. genera & icon, g. vnde dicatur ibid. e
Ligniperda aquatica hiſtoria, 708. Papilionis eius icon, 763.a.b. itē alterius ſine feſtucis icon ibid.
Ligurire quid, 353.e
Lilium floris genus, 326 g. eius ſuccus mel dictus, 114.b
Limax & cochlea quid differant, 702.f. an edatur & vbi, 703.e. diuerſæ eius icones, ibid. genus, differentia, forma, 702.h. hiſtoria 702.f & inde. ex eo coſmeticum remedium, 704 f. ruffa quæ. 702. h. cum teſtudine confunditur, 702.f eius Synonyma, ibidem, vſus, 704.e. & inde. vbi viuat. 703.a
Limacius lapis qualis, 702.b. 703. a. eius vſus, 704.b
Lini inuentio Arachne tributa, 631. e. eo obligabant litteras ſuas veteres, 171.e
Lineis veſtibus cur Aegyptij ſacerdotes vterentur, 554 e
ad Lippitudinem remedium, 371.b
Liquores tres optimi & magis vtiles homini qui, 40.e
Litta quæ. 6.f
Litterarum ſtudioſis parce epulandum, 323.e
Liuonum ſimplicitas, 160.b
Locrenſes cur in numiſmatis Cicadas habuerint, 328.h
Locuſtæ æquinoca, 404.e
Locuſta Aegyptiæ vbi nata, 418.e. per eas plaga octaua Aegyptus fuit, 422.e
Locuſta an oculos habet, 41 1.a. antipathia & pugna, 428.e. & inde. de ea apophthegmata, 434.g. de bene canente carmen, 436.c. hiem prius pariet quid, 437.b. ea & Bruchus non ſimul exiſtunt, 422.f. eius & Cicadæ commune ſepulchrum, 435.d. de ea & Cicada fabula, 349.e. coitus, partus, educatio, 418.f. de ea cur inter Coleoptera primum agat autor, 403.d. eis comparati Troiani, 424.h. cur duros habeat oculos, 421.a. eam pro mundo animali habet ſacra Scriptura, 439. b. cur oua gignat, 518.c. cur παρνοψ vocatur, 425.d. cur maſtax dicatur, 422.b. cur locis montanis non fiat, 416.b. cur poſteriora crura longiora habeat, 410. b. cur exercitum ſignificet, 425.d. cur diuinatrix dicta, 434.f. cur in cibo concedatur, 432.b. denominata, 428 f. & inde. emblemata. 434.h. epigrammata, 435.a. epitaphia, 436.g.h exercitus deſcriptio, 417.d forma, deſcriptio, 420 g. & inde. genus differentia ibid. f. Hebræis conceſſa in cibū, 439.b. Hieroglyphica, 434 e. & inde. hiſtorica, 429.a.b. eam ex humido generari, 419.c. icones 412. 413. 414. 415. 416.f. Iohannis Baptiſtæ animal fuit, 438 f. quid moraliter hoc ſignet, 430. h. locus, 410.g. ea Locuſtam vt fugat, 426.f. mare tranſuolat, 417.c eius mentem habere quid, 437.b. eius militaris exercitus, 422.c. moralia, 429 b. & inde. mortua reuiuiſcant, 423.b. numiſma, 437.e. & inde oculi cur duri, 422.a. omnes feminæ, 419. c. eas orationibus fugari, 427 b. oua qualia, 419.a. pedes, 10.f. pedum hieroglyphicum, 434.f pedalis, 420.f. pollicis magnitudine, 422.b. per eam populus gentilis deſignatur, 431.b. eius poſteriores pedes prioribus ſunt longiores, 10 e. præſagia, & prodigia, 425 a. & inde. prouerbia. 437.b eas quæ aues depaſcant. 426.g. & h. ex qua putredine generentur, 429.c. quando maximum ſtridorem edant, 420.e. quando maiora damna inferant. 421.d. quibus ſeſe medeantur, 422.c. quibus in cibum cedant, 439.b. rege carent, 417.d. ſenectam exuit, 41 1.b. ſe inuicem deuorant, 428.f. ex ſiccitate generantur, 429.d iis ſimiles ſunt boſtes, 424.g iis ſimilis eſt Oeſtrus, 376.e. earum ſonus viſus, 420.f. ſonus non iniſuauis eſt, 420.g. nō ſunt ſemper ſigna belli, 425.b. tres pedes longa vbi, 410.g. vbi dentes habeant, 420.g. vbi eas occidere cogātur, 417.a. vbi ſcorpioni

Digitized by Google

pioni infeſta ſunt, 580.b. earum Vermiculi quales, 679.c. venter, 8.e. Veſcentes ijs populi cur breuiores viſe, 440.b.& 441.a. earum victus & damna, 421 4. vt de dicta, 410.e. vnde naſcantur, 22.f. in volatu earum quid diuinum eſt, 417.d inter volatilia & reptilia ambigunt, 417.c. vſus in cibis, 438.e.& inde in medicina. 441.b. eas vt capiant Acridophagi, 439.d.& 440.e. vt coeãt, 10.b. vt fugentur, 416.e. vt moriantur, 418.g. 420.e.& f. vt fouent, 16.f. vt volatum exerceant, 417.c

Locuſtula, 406.b

Locuſta piſcis qualis, 404.f. inſtrumentum quale ibid.

Locuſta Scorpiomachus, 593.a

Locuſta venefica, 404.f

Locutio quid, 16.f

Lodouici Imperatoris dictum de Pediculo, 542.b. 559.a

Longobardorum fratres qui dicti, 654.e

Lotus melligenus herba, 126.b

Lucanus cornua vel forfices gerit, 7.c

Lucani Nigidij deſcriptio, 448.b. 450.b. icon, ibid.

Lucanus vnicornis, 7.e

Lucani Papilioni ſimilis deſcriptio. 451.a icon ibid nu. 5.

Lucanus poeta ab Apibus altus, 88 f

Lucas antiqui appellant boues. 437.b

Lucerna cerea candela pralata, 182.e

Lucina Olympia, 129.d

Lucula vnde dicta, 493.d

Lumbrici alij veri, alij veris ſimiles, 655.a. eorum cauſa efficiens. 657.d quid, 647.693.b

Lumbrici hominis toto genere praeter naturam, 672.g. eorum cauſa finalis, 657.c. formalis, ibidem. d materialis 658.b. eorum differentia in ventre & inteſtinis naſcentium, 647 g. tres ſpecies eſſe qui dixerint, ibid b. eorum inſomnia quid ſibi velint, 667.a. ex quo humore generentur, 657.c. d. 660.e omnes aetates infeſtant, 670 g

Lumbrici qui Iuli dicantur, 633.d

Lumbrici repunt, 13.a ortus & genera, 12.f. pedibus carent, 7.b. qualis in Leucisco, 6.g. in quibus generentur, 6.f. 671.g

Lumbricorum ſigna communia in homine naſcentium, 654.h. ex ſtercore qui generari dicant, 659.a. in ventre naſcentium ſynonyma, 650.g. mortuos aut viuos excernere an bonum, 673.a. vt fugentur, 697.c.d

Lumbricus latus cur ab Hippocrate omiſſus, 647.g generatio, 662. g. num pariat, ibid. ex pituita naſci, 659.c. prognoſtica, 670.e. ſynonyma, 649.b. vide Taenia.

Lumbricorum marinorum hiſtoria, 333.c. icon, & vſus in medicina, ibidem.g

Lumbrici rotundi, & teretes qui, 650.g. origo & an pariant, 673. b. icones, 652. nu. 3. 4. prognoſtica ſumpta à quantitate, & qualitate, 670.f. à tempore excernendi ibidem, g. à modo excernendi, ibidem h. ſigna, 668.g

Lumbrici terrae antennis carent, 7.c coeunt & quomodo, 694.f.g. cur plurimos alat Anglia, 693.d. hiſtoria, ibidem, praſagia, 695.b. apologus, ibidem, 6. propriè dicuntur Vermes Alberto, 639.b. eorũ ſynonyma, 643.a.b. genus, differentia, deſcriptio, ibidem, locus, victus, generatio, ibidem.d. moralia, 694.b. 695.a. quando è terra exeant, 7.a. vt veſcentur piſces, 697.b.c. vſus in medicina, 695.c.& inde. in cibis, & alijs, 697.a

Lumbriculus, 675.d

Lumen diligunt Culices, 388.f procreationis ſignum eſt. 182.b. eius natura in Lampyride, 496.g

Luna qui Scarabeus dedicatus fuerit, 463.a

Lunati calcei apud Romanos quid ſignificent, 330.f

Lupinus non paris animal, 685.a cum Lupo antipathia Muſcae, 358. b. eius cadauera ſequi quid, 140. b. ab eo carnes & pelles laceratae cur Pediculos gignant, 550.g cur lapidis pertimeſcat, 679.a.ad Veſparum ortum conferi, 205.b. eum vt Muſcae fugiant, 357.d.

Lupus Araneus qualis, 602.g. 603. a. 604.e

Lupus ſalictarius, 302.f

Luſciniarum muſica, 23.c. Pediculis infeſtantur, 545.c. ſibi Formicarum auis medentur, 530. b. tardilingua dicta. 324.f

Lutra abſoluta in corporibus hominum nata, 653.b

Luxuria per Erucam notatur, 430. f. per Muſcam, 364.e

Lybici vt contra Scorpios defendant ſeſe, 581.b

Lychnis ſylueſtris vt Scorpionibus contraria, 585.b

Lyſiſtratus Sicyonius quid inuenerit, 180.g

Lyſſa vermis ſub canũ ligua, 680.b eius vis & vſus in medic. 682.g

M

MAdixa quid Hiſpanis, 285.b de Mago & Muſca ridiculum, 352.e

Mala ne ſiant hirſuta, 530.b

Maledicentia ſymbolum, 221.b

Maledici Cantharidibus comparati, 475.d Scarabais, 461.d

Malefici vt per Veſpas notati. 121.b

Maltha quid Latinis, 216.b. quid Polluci, 174.g

Mala muſtea, 126.b

Mala infeſtantur Vermibus, 685.b eorum vſus, 688.f

Malua ſatiua & ſylueſtris quando floreat, 246. f. Cimices generat, 6. e

ad Mammarum ſuppurationes remedium, 696.f. ad puerperarum. 503.d. earum Vermes vt ſanentur, 679.a

Manna quid Suidae, 124.e in quibus arboribus colligatur, 117.a

Manna ſicca, 117.b

Mantis te vidit, prouerbium, 437.b

Mantis agreſtis quid ſignificent, 437.b

Manubaliſta inſtrumentum bellicum, 577.c

Marcellus iuriſconſultus emendatus, 298.g

Marcellis Virgilij error, 127.c. 650. e. 737.b

Mare mortuum cur ſic dictum, 423.a

Maria virgo per candelam ceream ſignificata, 167.c

ad Mariſcas remedium, 704 f

Marij ſummus honor. 168.f

Martis matris feſta, vt celebrentur apud Romanos, 167.c

Martius menſis qualem Vermem gignat in Germania, 720.e

in Maſcula Veneris ſectatores, 461.a

Mathioli error, 260.b. 341.b

Maza quid, 467.a

contra Meconium hauſtum remedium, 148.b

Medici vt rectè vtantur Cantharidibus, 479.a

Medicinae primus inuentor, 41.d

Medo Germanorum, 150.g. potus ex melle, 147.a. eum qui plurimum bibant, 150.g

Megarenſes muſcis infeſtati, 368.g

Mel acre cur laudetur, 124.g. eius acrimonia vt auferatur, 144.b eius aquatuoca, 114.b. amarum vbi 122.f. an Veſpa conficiant. 211. d. eius in antidotis quantitas, 154.f. Apum cibus, 78.b.

Apum

Digitized by Google

Apum labor vocatur, 21.b. in arundinum foliis vbi, 22.f. Atticum cur laudandum, 120.b. Attică non guſtant Scarabei, 468. c. in aurum vt conuerſum, 155.g. Bacca ſacrificatum, 128.g. bonitatis ſigna vnde petenda, 124.b. in cellis Craboni exiſtit. 129.a. eius & cera ſubſtantia diuerſa. 157.c. acetoſum quale 225.b. clitius facies Scarabaus quid 466. g.h. coctum aluum adſtringit, & cur. 248.b.c. coctum cur amareſcat, 139 b. color, 118.f. copia eius quando, 55 c. in eo corpora ſepulta, 130 b. cur ſit vile, 143. c. id cur Deus ſacrificari noluerit, 131.b. cur antidotis admiſceatur, 154.f

Mel cur aqua miſceatur, 158.h. cur celeſte donum dictum, 142. d. cur Cera prætulerit autor, 155. b. cur bonum & calidum in locis frigidis, 121.f. cur bonum colorem efficiat, 144 g. cur dictum Hymettium, 49.b. cur inflationes pariat, 153.b. cur natura venenatum fecit, 223.b. cur naturæ meatus dicatur permeare, 148 g cur non diu coquendum. 145.ea cur primo anni die vi fcerentur veteres, 131.a. cur in Ponto venenoſum, 122.f. cur in ſacrificiis offerri prohibitum, 93.c. cur vlceribus acre, 137.d cur vini faces elenet, 138.h. ab eo denominata, 126.f. diligentiam notat, 91.c. dys & hominibus gratum cur dictum. 142.b. dulciſſimum vbi, 120.b. Inter dulcia calidiſſimum, 148.f. id edens nunquam ægrotat, 143.b. eius electio, 124. f. & inde de eo epigramma, 139 c. id extremis digitis guſtare quid. 241.c. ſolſtitiuum, 124.e. ex floribus ab hominibus collectum. 124.f. floridum quid, 118.f. eo fluere quid, 141.b. e flumine petere quid. 141.a. in frigidis morbis maxime idoneum. 148.a. genus, differentiæ, 118.e. hiſtorica, 152.g. homines longæuos facit. 39.b. inſanioſum vbi 93.a. eius inuentores qui 60.b.59.f. lacte mixtum in potu datum, 140.b. id è longinquo ſentiunt Muliones Culices, 386. c. eius maii nota, 125.d medulla de quo dicatur, 139 d. moralia, 132.g & inde. medicorum eſt ſymbolum, 128.e. à Muſcis inuolatum quale, 353. c. natiui differentiæ, 118.e. & inde niueum & durum vbi, 122. d. nocumenta, 153 a. 148.g. odor cur nutrire poſſit, 243.b. de eo & suo Democriti dictum, 39.c. in are Leonis mortui quid ſignificet, 93.d. eius ortus in folys plantarum, 117.d. ex eo oleum & eius facultas, 152.g. pane iniecto corrumpitur, 126 f. de petra ſugere quid, 243.b.c. plantarum naturā refert ex quibus colligitur, 120. f præſtantius in locis æſtiuioribus. 121.b. ex caprificatata, 137.d. prouerbia, 139.c.d. qua die melius eximatur, 81.b. conſeruare id qui nequeant, 155.a. quale ex buxo. 122 g. quale bonum, & quale non, 45 c. quale comederit d. Io. Baptiſta, 123. d. eius quando maior copia, 116.g. quando in conuiuijs adminiſtretur. 143.c quando id ederent Aegyptij, 118.g. quando conficiendum & quomodo, 82 g. quando nihil eius detrahendum, 78.b. quantum nutriat, 144 e. quantum eius in caſtratione eximendum, 80.g. eo qui Dei placati, 128.b. 129.a. d eo qui vixerint, 143.a. quibus proſit, 148.g. in quibus bilem generet, 153.a quibus mortuis ſymbolum, 130.b. ex quibus herbis præſtantius, & ex quibus illaudatum, 76.c f. quid Pindaro, 92. f. quid ſit, 116.c. quo tempore copioſius colligatur, 119.a.b.c. quod in imo eſt, cur optimum, 137.d. & inde, 238.f pro re iucunda & delectabili, 141.d. recens an melius vetere, 138 b. roſcidam eſſe materiam, 116.e. ſacietatem habet, quid, 92.g in Sardinia peſſimum, 122.b. ex eo ſeipſum obuoluere quid, 240.c. Siculū cur laudatum, 66.c ſimul cum Fucis in eadem cella eſſe poteſt, 194.b. ſolum per ſe nutrire, 144.f. ab eo ſimilitudines, 137.a, ſummis digitis delibare quid, 139.d. ſynonyma, 115.b. eius temperies. 148 f. tempore an areſcat, 126. g. Thymum planè olens reijcitur. 125.c. vbi laudatiſſimum, 120. f. & inde. venenoſum, 122.f. venenati ſigna. 123.b. c. remedia ibidem, venenatum ex plantis, 123.c. d. eius quot vindemiæ, 80.f. vnde dicatur, 115.c. vnde conſtet, 22.g. eius vſus, 39. b. vſus in cibis, 141.d. ad conſeruanda cadauera, 153.c. vſus ad dulcorandum, 129.b. vſus in medicina, 148.g in potu, 145 b. in ſacris, 128.e. & inde. vt adulteretur, 126 e. vt aluum moueat, & vrinam, 148.f. vt ament id Muſca, 353.b. ex eo vt aqua diſtilletur, & eius facultas, 151. 152. vt Deo offerri poſſit, 132.e. vt deſpumetur, 245.a. vt optimè conquatur, 145.a. ex eo vt vinum fiat apud Taulantinos, 147.b. acapnū quid, 121.c. amarum, 118.a

Mel acæton laudabile, 124.g. & quid 122 f. acraton quid, 122.f. anthinum, 80.g. ericeum, 119.a. quale, & vnde dilutum, 121.d. galbanarium, ibid c. heliconium, 90.e. mænomenon quid. 122.g. ſimblium, 44.e. ſyluestre quid, 123.d. & inde. quid denotet, 136. b. thymoſinum quale, 124.g. frugum quid; 114.b

Melculum, 142 e

Meliceria cur ſanies dicta, 127.b

Meliceridarum precium, 143.d

Meliceris vox æquiuoca, 127.b. herba ſic dicta, ibidem. & morbus quã a b. ibidem.

Melicratum cum Oenomeli confundit Pollux, 146 g. eius vſus ex Dioſcoride, 148 d

Melilotus herba quæ, 126.b

Melimelum quid, 126.g

Melinus color qui, 127.e

Melis animal quale, 147.a

Meliſſa herba, 89. a. puella quæ, 41.c.

Mellis inuentrix, 60.g. ciuitas quæ, 41 d.

Meliſſonius locus vnde dictus, 41.a

Melyſſophyllum vnde dictum, 89.a

Melites lapis, 127.a

Mellaria vrbs, 128.e

Mellarium quid, 63.c. vide Apiarium:

Mellarius qui vocetur, 61.a optimi officium, 61 a. & inde.

Mellationis terminus, 80.g

Melleus color, 127.e

Mellifera Muſca, 343.a

Melinum veſtimentum, 127.e

Meliſſa quæ dicantur, 143.d

Mellita aqua vis, 148.d

Mellitum laqueum quid vocitaret Diogenes, 91.a

Mellona Dea, 128 e

Melomeli quid, 147.e

Melampyrum herba quæ, 360.e

Melancephali Cantharidis deſcriptio, e nu.7

ex Melancholia non fieri Vermes, 659.d

Melolonthes Ariſtotelis deſcriptio, 449. d. icon 450. nu. 6. coleopteron eſt 444.b. vt ea ludant pueri 468 b

Membrax quid, 309.310.e

Memoria locus, 356.e. ea quæ animantia ualeant, 52.f

Menius vt Apes coluerit, 22.e

Menua ab Apibus nutritus, 109.d

Menſa apiata, 89.d

ad Menſes ciendos, 480.b. 488.b

Mercu-

I N D E X.

Mercatores vt Apibus denotentur. 103.b
Mercurio qui Scarabaus dedicatus fuerit, 463.a
Mercurij pracipitati vis, 478.b
Meretricis hieroglyphicum, 93.a
Merops vt capiatur, 341.c
Merula alba vbi, 513.b
Meſpila infeſtatur Vermibus, 685.b. *qualibus,* & *quando,* 686.e.f.
de Meſſis pradictione epigramma, 435.a
Metalla cur liquefacta, & coacta ſint opaca, 163.b. *eorum fodina Muſcas interimunt,* 351.c
Metapontinorum agri fertilitas, 314.f. *quibus deſignetur,* 437.d. *eorum numiſma cum Locuſta,* 437.d
Metaxa qua, 285.b.295.b
Metaxarij qui, 295.b
Meteora qua, 3.d
Merys quid, 83.d
Militum agmen per Culices ſignatum apud Aegyptios, 395.a. *qui Fucis comparati,* 197.a
Mica quid, 512.g
Mida in faba, 6.c
Mida fabula, 524.f *Formica,* 87 d
Militia auara vt notetur, 105.d
Militia typus Apes, 34.f
Milium quando ſerendum, 497.c. *eius ſemina Vermiculos ſentiunt,* 685.a
Millepeda, 407.c.632.b.634.f. *vnde dicta,* 7.b.
Miltum minium ſignificare, 174 b. *de eo opinio Manardi,* 673 c
Minerua dupla cur dicta. 404.e
à Minimis timendum, 465.a
Minium Sinopicum, 175.a
Miniata cerula, 174.b
Minotaurus in numis, 113.114.
Moabita Muſcas adorabant, 364 b
Modeſtia & temperantia typus, 434.e
Molle voce caret, 16.f. caro.8.f. caret oſſibus & ſpina, 8.f
Molothurus herba qua, 485.a
Monacha Apibus ſimiles, 99.d
Monachi Apibus ſimiles, 98.e. eorum vita communis, 98.e
Monemerum, 372 b
Monſtra non fieri ex Veſpis & Apibus & cur, 206.g
Montani errores, 681.c
Morbi Pediculorum cauſa, 551.b
ad Morbos varios mulierum, 480.b
Morbum Regis quem vocent Angli. 710.b
ad Morbum regium, 633.a
Mordella Gaza, 307.a
Mortis ſymbolum.
Mortuos deferunt Pediculi & cur, 549.b. *melle placantur,* 39.d. *mella ijs infuſa,* 130.b. *in mella ſepulti,* 153.e.
Mortui poſt rem bene geſtam typus, 363.e
Mortui à Pediculis qui, 531 d
Mori arboris electio ad Bombices alendas 289.b. *quando colligenda eius folia, ibidem. vbi ſeruanda,* 289 c. *per pluuiam collecta quando, & qua copia offerenda,* d. *peculiare Bombycum pabulum eſt,* 286.b. *vt cito germinet,* 287 b
Morum acerbitas per Scorpios notatur, 581.d. *ciuilium imperfectorum ſignificatio,* 221.a
Moſcardinus Scarabaus, 449 a.b.
Moſcouia vt Apibus abundet, 50.g
Motus ſyderum per Scarabaum notatus, 463.b
Mula in numiſmate, 113 d
Mulier ex Apicula nata ſur laudanda, 34.c *fallax qua in ſacris dicatur,* 133.a. *cerca qua dicatur* 176.e
Muliones Culices, 383.c. *mel ſentiunt è longinquo,* 388.e
Muliones Dalechampij 385.c
Mullus cur poſt tertium partum ſit ſterilis, 679 c
Mulſa aqua auſtera Arabum, & eius vis, 150.e
Mulſum cur magni fecerunt Romani, 146.e. *id cum Oenomeli id eſſe,* 146 f *eius inuentio,* 146.c. *potus ex mel e,* 396. *ex quibus antiquitus fiebat, & quod optimum,* 145 b *quid ab eo differt meletites vinum,* 146 g. *eius vis ad longaiuitatem,* 143.c. *vnde dicatur,* 146.e. *vt fiat ibid.* f. *lethale quid,* 140.e
Mulſam offerre quid, 142.e
Multipeda qua, 7.b.632 e. *eius hiſtoria ibidem, quid Plinio,* 715.b
Mundi hieroglyphicum, 463 b
Mulierum ingenium, 233.c
Mures in Aegypto è terra naſcuntur, 312.g *ne frumentum edant.* 301.e
Muris ſtrepitum metuere quid. 569.b. *cum vt infeſtent Pulices.*
Mus Araneus quis, 623.d
Muris napelli facultas, 370.f
Mus Pernopios, 428 b
Muſcarum abactores qui dicerentur, 367.a. *eas in abſinthio naſci,* 686.e. *aculeos habent in ore,* 9.b. *aculei vſus,* 9 c. *Aegyptiaca qua* 101.c.363.c. *earum aquiuoca,* 342.b. *atas,* 358.g *alas habent apertas, & binas,* 7.a. *ſub earum alis currus minimus,* 371.d. *an in exordio mundi creata,* 362.e f. *an vtiliter creata,* 361.c. *earum anima ſoli prafertur,* 342.c. *animalia impudentia,* 355.b. *de ijs apologus,* 370.e. *in Apulia aliquam mori quid ſignificet,* 352 f *de ijs apophthegmata,* 367.d. *aqua necata, vt reuiuiſcant,* 79.d. *aqua moriuntur & cinere reuiuiſcunt,* 15.b. *in earum aurora quid,* 367 c. *ex cadaueribus maxime naſcuntur,* 355.a. *eas captare, apud medicos quid ſignificet,* 361.b *earum cognominata,* 359.a. *coitus.* 11 d. *eis comparati leones,* 557.c. *in eam conuerſa mulieris fabula,* 369.c. *eius & Culicis diſcrimen,* 385.b. *cur anteriores pedes habeat longiores,* 10.e. *cur ſolo volatu perſtrepet,* 329 d. *ea cur apud Pyramides Aegypti multa,* 352. f *eas cur fecit Deus,* 362.e. *cur obliuioſa,* 356.e *cur eis aſſimilatus Aiax,* 355.d. *ab eis denominata,* 359.c. *dentes habēt,* 7.d. *à Deo creata ſunt,* 2.g. *pro dijs venerata,* 364.g. *eā pellere quid,* 367 b. *earum diuerſarum icones,* 346 f g.h.348.f g.h.150.e.f *dona,* 91.d. *de ea emblema,* 365 c. *epigramma,* 365.d *fabula,* 369.c. *earum forma, & deſcriptio,* 345.b. *generatio, coitus, partus,* 554 g. *genus, differentia,* 344.f. *eius cū Gracis comparatio* 352 b. & 353.b. *grādiores Veſpa non capiunt,* 215.b. *ex earum hauſtu dyſenteria,* 369.a. *earum Hieroglyphica,* 364.b. *hiſtorica. ſacrificia,* 364.f. *hiſtorica,* 368.e. *homini contubernales,* 353.c. *ea hyperbolum trahit,* 355.e. *earum icones in ſcuto,* 371.c. *ea apud Indos venatur Araneas,* 606.b *eius indocilitas.* 356.e *inducias cum hominibus facit,* 364.f. *eis infeſtus halitus metallorum,* 351.e. *infeſtiſſima vbi,* 345.a *earum ingenium, mores, ſenſus,* 355.b. *Inſula vbi,* 360 g *lucem amāt,* 109.c *earum laudes,* 356 e. *locus, victus,* 351.b. *de ea & mago ridiculum,* 352.e. *magis coit tempore pluuioſo,* 354 g *ea mel ſequuntur quid,* 140.b. *mellifica,* 345.a. *mirè audaces,* 355 b c *earum moleſtia, morſus, & aduerſus hac remedia,* 357 a. *moralia,* 362.f. *ne carni inſideāt,* 357.c. *non reſpirant,* 14.e. *non recta volant & cur,* 354.f *non ingrediuntur in templum Iouis,* 314.g. *earum noxa pracipua,* 357 c *eas vt occidant elephanti.* 355.d *oleo moriuntur,* 353.e *omnes naſcuntur è Vermibus,* 354.b. *earum ortus,* 10 b. *eis percuſſa Aegyptus quid ſignificet,* 362.f. g. *inter pralia deorum cur cenſeantur,* 355.c. *pratogatina carū,* 353.c.

353.c. Præſagia, 361.a. promuſcis qualis, 7.d. de ea prouerbia, 366.g.h. ex qua putredine oriatur, 355.a. earum quæ vinaciores, 358.g. quæ animalia infeſtant, 344.f. quæ putrida proſequũtur, 10.g. quædam ex terra prodeunt. 305.d. quale mel non attingant. 120.b. 121.a. quando magis mordeat, 357.b. iis qui homines comparentur, 362.f. & inde. per eas qui puniti ſint, 368.f. & inde. eã qui in clypeo geſtarit, 265.b. in iis quid obſeruarit Homerus, 2.e. pro quolibet paruo volu. ri, 343.a. quos nõ attingant, 224.g. quot pedes habeant, 345.c. in radice napelli exiſtunt, 370.f. in ſacris litteris quid ſignificẽt, 363.b. ſanguine viuunt, 10.g. earum ſexus diſtinctio, 345.d. ea ſignificat Luxuriam, 364.e. ſoli anteponitur, 2.g. ſolito acrius mordentes quid præſagiant, 361.a. ſonus, & earũ volatus, 353.d. ſphondilio delectantur, 353.c. ei ſplenem inesse quid, 36 b. ea & ſtultitia & Aranea, vt Dauidi vtiles fuerint, 361.e. ſubitaneus eius partus, 57.a. ſympathia & antipathia, 338.h. temeritas, 355.d. vbi non reperiatur, 351.c. vbiq; appareat, ibidem eis veſcitur Scorpius, 582.e. veſcuntur Phalangia Cretica, 610.e. ne veterinaria infeſtent, 358.e. Viperis ſimiles, 344.g. earum viſus, odoratus, guſtus, 357.a. eis vitæ terminus anguſtus, 358.g. volatus earum cum ſono, 354.f. vſus in medicina, 370.e. vt amẽt mel, 351.b. vt à cadaueribus arceantur, apud Scythas, Aegyptios, & alios, 678.c. vt colorem mutent, 3.b. vt cruorem moueant, 7. vt homines vexent, 355.e. vt lacament, 352.h. vt murmur edant. 15.a. vt olea moriantur, & reuiuiſcant, 366.e. vt ſonum edant, 16.f. vt in vnum locum coagregentur, 358.e. vt pellantur, 19.b. vt venentur & occidant Crabrones, 227.d
Muſca aculeata, 345.a
Muſca abenea quæ, 343.a
Muſca aquatica hiſtoria, 706.g. boariæ deſcriptiones, 347.a. & icones. 346 nu. 2. & 3.
Muſca caballina quæ, 374.b caca quæ, 343.a. canina, 346.c. caninæ contraria quarto precepto, 363.a. caninæ ſynonyma, 343.d
Muſca Hippuri, 344.g
Muſca laceam congerentes, 345.a
Muſca latifrontes quæ, 344.g
Muſca luſus qualis, 343.a
Muſca megalocephale, & eius deſcriptio, 347.a
Muſcæ militares quæ, 344.f. 446.e
ex Muſcis napelli antidotus, 370.f
Muſcæ qui olim dicti, 366.b
Muſcæ cuiuſdam ſtratiotidis icon, & deſcriptio, 762.h
Muſca venenoſa, 344.g
Muſcæ vinaceorum hiſtoria, 372.e
Muſcæ virides & pictæ, 345.b
Muſca vulgaris deſcriptio, 345.e
Muſca dicta mulier, 359.a
Muſciformis Inſecti deſcriptio, 150.h. icon nu. 11. & 12
Muſcini non naſcuntur ex putri aceto, nec ſunt ephemera, 372.e
Muſcaria quid, 360.f.g
Muſcarium quid, ibid.
Muſcaria bubula, ibidem.
Muſcarola quid Italis. 360.h
Muſcicapa quæ, 360.f
Muſcipeta, 360.f
Muſcipula quid, ibidem.
Muſcula & muſca, 343.d
Muſica, 327.c. ex ea remedia contra multa mala, 621.a
Myagros Deus, 359.c. ſtatuarius, 360.f
Myagrum herba, 360.f
Myodes Deus. 359.d
Mylabrides, 448.b.
Mylagrides Scarabæi, 448.b
Mylæcon ſiue piſtrinaria Blatta, 501.c. vbi ariatur, 502.g
Myocephalos quis morbus, 360.h
Myus vrbs vaſtata à Culicibus, 396.e
Myrmecedes artifex, 524.e
Myrmecites lapis, 523.d
Myrmecium Phalangium, 603.c. 604.e. quæ mala exitet, 618.e
Myrmidonum fabula, 532.g. & inde.
Myrmidones populi quales, 513.d
Myrſine pyri ſpecies, 490.g

N

NApellus cur muricida dictus, 370.g
Napellus vbi abundet, 370.f. ad eius venenũ remedium, 370.g
Naphthæ natura, 156.h
Napi ſemina Curculiones interimũt 302.f
Napus ſylueſtris, 155.a
Narbonenſis prouincia Cicadis plena & cur, 314.g
in Naſturcij ſeminibus naſci Vermes, 683.h
Naues an ſola cera cerarentur, 184.g
Naues Ceratæ vnde dictæ, 156.g
Nectar deorum vnde, 39.b. diuinũ, 141.d. quid apud antiquos. 146.g
Necydalus quid, 262.e
Negligentia per apologum damnata, 339.d
Nepa quid, 572.g
Nephalia dijs cur oblata, 130.g
Nepotes vnde dicti, 573.b
Neronis cœna, 143.d. mortis præſagium à Formicis, 521.a
ad Neruorum contractiones remedium, 468.f
ad Neruorum dolores, 696.f. ſtuporem, 468.f
Neſtoris eloquentia, 91.b
Nicander explicatus, 519.a
Nidus de Veſparum cellis dicitur, 207.a
Nigua quale animalculum, 563.d
Niſculus, 692.a
Nitedula, 493.d
in Niue cur Vermes generentur, 701.g.h. 702.e
Nix mulſa quid, 150.h
Niuis natura, 702.e. in ea Vermes generari, 700.h. & inde quales ſint ij Vermes. 701.a
Nobiles qui dicendi, 20.h. qui apud Romanos 20.g
Nobilitatis ſignum apud Aegyptios, & Athenienſes, 328.f
Nobilitas duplex, 177.b
Noctiluca, 494.e. cur noctu viſibilis, 496.g. vide Cicindela.
Noctua Apibus contraria, 118.g
Noui apud Romanos qui, 177.b
Nuptiarum ritus, 131.a
Nux auellana non attingitur à Scorpio, 586.h
ex Nucum inglandium cortice quã Vermes generari poſſunt, & eorum vſus, 686.f
Nympha quid, 11.c. Apum quid, 57.b.e
Nympha Formicæ quales, 512.h
Nympha vt à Sirene differat, 58.e

O

OBedientiæ populi erga regem hieroglyphicum, 90.g
Obliuioni quæ obnoxia. 52.f
Obtrectatores Cicadis ſimiles, 330.h. in eos emblema, ibid.
Ochus Perſarum rex Gladius dictus, 43.a
Ocymi cibus Pediculos gignit, 550.e. commandacatum Vermes adfert, 686.f. ex eo Scorpius, 591.h

Ocli

Digitized by Google

I N D E X.

Ocipedem excites prouerbium, 597.d.
ad Oculorum albuginem remedium. 628.g
Odorem quæ in aqua non ſentiant, & quare, 15.c
Odor quid ſit, 14.b. vnde fiat, 15.d.
Oenomeli ex muſto, & eius incommoda, 146.g cum mulſo idem eſſe, 146.f
Oeſtro agitata, 373.d. eius æquiuoca, 373.d. denominata, 379.d. epitheta, 381.e pro fonte apud Siculos ſumitur, 373.g. pro furore accipitur, 373.d. eius generatio ſimilis regum 78.f maxime æſtate infeſtat boues, 378.g. eo percitus quid, 382.c ab eo prouerbia ibidem, quid, 54.e. quid Iſidoro, 374.f. ex ſanguiſuga non generatur, 723.d. eius ſynonyma, 374.f. eius & Tabani hiſtoria, 372.b
Oeſtri aquatici hiſtoria, 713.c. & inde.
Oeſtrus auis Ariſtoteli, 373.d
Offa ſaporata, 129.c
Oleas amant Cicadæ, 314.e. cur, 319.c
Olea & Oleaſter cur Teredinem non ſentiant, 691.b
Oleum cur nõ cum aqua miſceatur. 138.h. cur putredini reſiſtat, 154.h cur à ſole candeſcat, 163.a. cur offeratur deo, 168.h. diſtillatum Vermes occidit, 646 b. de eo & melle dictũ Democriti, 39.e. eius imum cur deterrimum, 138.g eo occiduntur Inſecta, 292.g. qui guſtat id in quo ſuffocatus eſt ſtellio pediculis ſcatebit, 550.g quid ſignificet, 92.b. quod in alto fluitat cur optimum, 138.f. vbi optimum, 52.a
Oleum cedrinum, 117.c
Oleum ceræ vt fiat, 186.g b. eius vſus, 187.a
Olei Lumbricorum conficiendi ratio, 696.b
Oleum de ſaxo ſugere quid 141.c
Oleum è Scorpionibus vt fiat, & eius vis, 598.f.g. & inde. valet contra Scorpionum ictus, 588.b
Oliua an Apibus proſit, 157.b. florem eius non attingunt Apes, 65.c
Olfactu plurimum valere Culices, 388.e
Ololygon quid, 721.a
Olera ne Pulicibus infeſtentur, 567.c. eorum Vermes Herbicidæ Palladio, 686.e
Omphacomeli quid, 118.e
Oniſcus cum Iulo confunditur, 632.e
Oniſculus, 693.a
Onus, 632.e
Onyx quid Dioſcoridi, 499.c
Ophydran quid, 442.f
ab Ophiomaco hieroglyphicũ, 434.f. vt virtutem noſcit, 433.c
Ophioctone Dioſcoridi quid, 635.c
ad Ophthalmiam remedium, 705.a
Oraculorum diuinorum ſymbolum, 134.e
Oratio mellitus laqueus dictus. 91.a
Oratio quæ mellita prefocatio, 140.e
Oratores qui nihil orando proſunt quales, 323.d
Orchidum vis ad fœcunditatem, 60 g
Orchis Arachnites quæ, 623.d
Orchis Myodes, 360 f
Ordinem qualem in hoc opere ſeruat autor, 20.g
Oribates Phalangij genus, 604.f
per Origani faſciculum & Formicam quid ſignificetur, 528 g
Cripis Vermis hiſtoria, 700.b
Ormeſinum quid, 297.c.
Orſedacnæ hiſtoria, 307 a
ad Orthopnœam remedium, 409.b 504.c
Os quid Aegyptijs, 41.d
Oſchophoria, 130.g
Oſiris per Scarabæum notatus, 462.b. quid Aegyptijs, 41.d
Oſſa fracta ſoluitat & extrahit Lumbricus terreſtris, 696.e
in Ouium capite cur Vermes generentur, 681 d. cur Apibus noxia, 64 b. 55.a. habent Vermes ſuper locum ſtricturæ narium, 655.b. ne Ricinis infeſtentur, 562.e. earum lana à lupis denorata Teneis, & Pediculis obnoxia, 699.a eas quæ Inſecta infeſtant, 6.g in qua parte Vermes generent, 679. a. Redinos habent & nõ Pediculos, 546.e. Vermem ſi comederint vt curentur, 697.d
Oxymel quid, 152.b. in eo cur aqua miſceatur, 151.d

P

PAdus ſiue Eridanus Apes alit, 50.e
Paganorum doctrinam mel denotat, 131.c
ex Paguro Scorpius, 591.a
Palea intra telam coacta Cimices nõ generat, 537.b.
Palladius correctus, 519.c
Palma in numiſmate, 112 g. eius fructus quid notet, 112.b
de Palumbo miraculum, 684.f
Palpebris quæ animalia carent, 7.c
Pamphila inuentum, 2 i 2 a
Panci Muſcæ dicti & cur, 343.a
Panicum mel ſiugum dictum. 114.b
Panicum nigrum, 115.a
Pantherinæ menſæ, 89.d
Papaueris ſuccum vt & cur exhiberent veteres in cœna nuptiali, 131.a
Papillarum rimas ſanat oleum ceræ, 187.a
Papilio animal perfectum eſt, 4.g. eius alæ quales, 236. alas habent apertas. 7.b. eius in aluco noxa, & vt capiatur, 78.g antēnas habet. 7.e. cãcri marini chelis prębẽ ſus quid ſignificet, 258.f. coitus, partus, educatio, 253.b. cur Apibus noxius, 65.a. cur oua gignat, 518.e. cur Cicadę prælatus, 207.e. ab eo denominata, 246.g. differẽtia, deſcriptio, & icones à 236. vſque ad 253. de eius generatione non recte ſcripſit Ariſtoteles, 254.e. incertus veris eſt nuncius 257.b locus, volatus, cibus, ætas, 256.c. eo non moleſtantur Leones. 258 f. eius oua qualia, 253.b oua per hyemem conſeruantur, 253 d. prouerbia, 258.e. eius copia quando, 246.f quando ex putri naſcatur, 245.c. eius ſemẽ cur cnico ſimile, 264.e. ſynonyma, 235.c. eum venatur Phalãgium. Cretẽnum, 610.e. vnde fiat, 12 f. vt occidatur, 78.e. vt lateat, 253.c. pra maculis cutis in febre peſtilenti ſumitur, 256 b
Papiliones aculeati ſciſcioni dicti, 236.f
Papiliones in arborum cauis nati quales, 245 b
Papilionis argentei deſcriptio, 250.f icon, 249 nu 2
Papilionis Bombycum hiſtoria. 261 b
Papilionis Crucigeri deſcriptio, 244 g. icon, 243. nu 5
Papilionis ex Eruca non texente folliculum natæ deſcriptio, 236.g. icon, 237. nu. 3. ex Eruca quam olim Bononiæ pluit deſcriptio, 239 c. icon, 240 nu. 1.
Papiliones habentes promuſcides, 241.a
Papilio ignauus quid Plinio, 259.b
Papilionis Leucomelani deſcriptio, 239.b eius icon, 238.nu. 3. λευκομέλαινου deſcriptio, 244.c. ficõ, 243 nu. 3. Variegati deſcriptio, 244.f. icon, 243.nu. 4
Papilionis ad lucernam aduolantis deſcriptio, 248.b icon, 249.nu. 13. hiſtoria, 258.c. mores, ingenium, 259.c. & inde. nocumenta, 260.g.b. & inde. ſynonyma, 258.c

Papi-

I N D E X.

Papilionis Lutei deſcriptio, [illegible] icon, 240.nu.8. [illegible] ptio, 236.f. icon, [illegible] num. 4.
Papilionis [illegible] icon, [illegible] ptio, 761.[illegible]
Papilionis [illegible]
[illegible]
[illegible] memorabilis. [illegible]
[illegible]
[illegible] Apes [illegible]
ad P[illegible] remedium, 684.e
P[illegible] 239.g
Paſſer [illegible] quid ſignificet, [illegible]
Paſſer [illegible]
Paſtinaca ſylueſtris, 553.f
Pater [illegible] tur, 46.f
P[illegible] Apes [illegible]
S. Pauli [illegible] 16.h
ex Pauonis penna [illegible] 360.g
Pauperes cur multis Cimicibus infeſtentur, 536.f
Paupertatis & [illegible] ſymbolum, 534.h
Pauſaniæ error, 283.d
Pax ex bello denotata per Apes, 105.e
Peccatum originale dicitur Tinea, 699.e
Peccantes muti, 324.g
Pecus vbi Muſcis Crabronibus, & Veſpis non vexetur, 351.e

[illegible]
[illegible] 547.d.
[illegible] 562.a
Pediculi [illegible] 572.a
Pediculus [illegible] 68.g
Pediculus caſus, 552.d
Pedi [illegible] 544.3
Pedi [illegible] pediculis [illegible]
Pedi [illegible] bus 558.g
Pedi [illegible]
[illegible]
Pediculis [illegible]
Pediculi [illegible] 543.f [illegible]
[illegible]
Pediculis [illegible] dicitur, 540.a
Pediculi [illegible] 547.a
Pediculorum mors, ibidem.
Pediculus terræ, 543.b.468.g
Pedicularis herba quæ, 558.e
Pe [illegible] 543.d
Pelaſgi vt Siciliam obtinuerunt, 565.d
Pelliculi vnde dicti, 544.b

Penicellus quid, 172.f
Peniculus quid. 172.f
[illegible] Perca Scorpium prouerbium, [illegible]
Per[illegible] fluuiatilis quales Vermes generet, 63
de Perdi[illegible] & Veſpis apologus, 521.h
Per[illegible] dictarum hiſtoria, [illegible] 302.g earum [illegible] forma, 302.h. icones [illegible] coitus, 302.h [illegible] prouerbium. 3[illegible]
Per[illegible] Culici ſimilis icon, [illegible]
[illegible] congeneris Inſecti icon, [illegible]
[illegible] remedium, 696.e
[illegible] cadauera non cremant, [illegible] eorum in condendo cadauera [illegible] ibid. eorum mores in [illegible]
[illegible] ſe inuoluit Cephalo[illegible]
[illegible] 432.f
[illegible] 541.g
[illegible]
[illegible]
[illegible] 528.[illegible]
[illegible] aquationes ex Ichneumonis [illegible] 623.g
[illegible] 226.g
[illegible] proprio, victus, [illegible] antipathia inuicem
[illegible] quid Scali[illegible]
[illegible] 255.d
[illegible] 604.f
[illegible] pro acie, 601.a. pro lancis parte, ibid.
[illegible] & Arachnes fabula, 623.d
Phalaris herba genus, 115.a.b
Phalanthi Spartani augurium. 548.e
Phanoſtrates nobile ſcortum, 558.e
Phaſianæ aues pediculis intereunt. 545.e
Pherecidis mors, 544.f. 552.f.g
Pheretima à Vermibus viua corroſa, 666.e

Phænigmus

Phœniginæ vt fiat ex Cantharidibus, 480.g
Phrygany hiſtoria, 708.b
Phrygania quæ animalia dici poſſint, 709.a.b
Phryganium Bellonij, 708.b
Phrygia opera quæ, 297.d
Phtherophyle cur dicatur Phanoſtrates, nobile ſcortum, 558.e
Phthiriaſis quid Græcis, 552.d
Picearum tubercula φθεῖρες *dicuntur*, 543.a
Pici arborarij mira vis, 212.g
Picus Martius viuit Culicibus, 400.b. *eius roſtrum habentes à Crabronibus non feriuntur*, 232.g. *eius antipathia cum Veſpis, & Apibus*, 218.g
Pietas Formicarum erga ſuos, 508.b. *per Formicam indicatur*, 527.d
ad Pilos euellendos remedium, 717.a.729.a
vt Pili in iumentis renaſcantur, 704.g. *vt albi fiant*, 158.b
in Pimpinellæ radicibus Vermis ſericis tingendis aptus, 688.f. *qualis ſit Vermis*, 684.b
Pindarum alunt Apes, 88.e. *aquilæ ſimilis eſt*, 96.f. *cur melle, & lacte paſci voluit*, 137.e
Pinguedine quæ animalia careant, 8.e
Pinguia non putreſcunt, 154.g
Pium cur ament Apes, 50.b
Pipo a iis genus, 598.e
Piſces carent palpebris, 7.e. *ijs capiendis aqua apta*, 499.a. *cur in aquæ degant*, 18.g. *fœminæ quæ maribus ſint maiores*, 11.a. *diuerſi coloris*, 344.g.h. *de eorum natura ſententia Empedoclis*, 607.a. *noctu non interdiu dormiunt, & cur*, 712.a. *quidam ſine coitu generant*, 54.g. *ſquamæ eorum cur nocte luceant*, 496.g. *voce carent*, 16.f. *veſcuntur Lumbricis terreſtribus*, 697.e. *in eorum ventre Vermiculi ſunt*, 679.c
Piſa infeſtantur Vermes, 685.a.687.b
Piſſoceros quid, 83.e. *vnde fiat*, 84.e
Pithece quid, 563.b. *Phalangij ſpecies*, 604.e.f
ex Pituita generari Lumbricos, 660.e
Pityocampes hiſtoria, 228.f. *calida eſt*, 13.d. *eius aſſumptæ accidentia*, 298.g.h. *locus, vſus & ſeptica eius vis. ibid. tela & eius vſus*. 299.a
Picis & cedriæ odor cur ijs qui Cantharides aſſumpſerunt, 483.a
Placentæ melliteæ quæ, 143. *earum lis*, 39. *ex Hiſpania allatæ*, 154.g
Placentas ex Vermibus conficiunt Indi, 697.a
in Plantis Pediculi, 546.f.g. *quæ animalia gignant & non*, 300.f. *omnes ferè Inſecta ſua habent*, 5.c. *ex ijs ferè ſingulis quomodo Vermes naſcantur, & ſerpētes*, 686.f. *de earum Vermibus hiſtoria*, 674.b. *earum Vermium ortus & generatio*, 687.a. *& inde. Vermes vt fugētur*, 688.g. *in ijs quatuor animalia*, 486.g
Planta Scorpij dicta, 572.f
Plato eloquens, 326.b. *eius idea*, 327.b. *eius & Ambroſij comparatio*, 88.f. *eius Pediculi quid*, 559.b. *ei quid Apes portenderint*, 87.d. *quid ab Hieremia propheta didicerit*, 88.g
Platta quid, 544.g. *vnde generetur*. 547.d. *ea quæ vexentur*, 599.a
Plattula quid, 544.g
Plata quid Gallis, 545.a
Plautus correctus, 477.d
Plemminij mors, 553.a
Pleuritidis ſigna in Lumbrico laborante, 667.e
Pleuritidi ſecunda prabetur fauus in aqua maceratus, 149.a
Plinius animaduerſus, 719.a. *correctus*, 8.e.f. 159.e. 198.b. 262.e. 262.g. 263.b. 410.b. 420.g. 546.e. 600.g. 760.e. *eius lapſus*, 151.c. 254.f. 284.g. 309.b. 392.g. 487.b. 576.f. 635.b
Pluto melle placatur, 128.b
Pluuiæ ac tempeſtatis præſagium, 85.c. 361.a. 520.g.h. 568.e. 597.a. 625.a. 695.b
ad Podagram remedia, 187.a.b. 468.g. 531.a. 599.c. 696.f. 696.h
de Podagra & Aranea dialogus, 630.b
Podalia vt Apibus abundet, 50.g
Pœcillis auis quæ, 310.f
Pœnitentes cur Apibus comparantur, 100.f
Poemata corona cur dicta, 96.b
Poëtarum & Apum comparatio, 96.f.g.h. *eos cur Plato veteris ſibi facere inimicos*, 336.e. *eorū epitheta vt obſeruanda*, 475.d. *more Apum volant*, 97.e. *natura eorum*, 334.f. *qui æſtro perciti dicuntur*, 381.a
Poetica amœnitas per Apem ſignificata. 91.e
ex Polio vt naſcantur Culices, 392.g
Pollio Romulus cur centeſimum annum exceſſit, 143.b.c
Poma infeſtantur à Vermibus, 685.a
Polyidos herba quæ, 140.f
Polypus re ſciſſus viuit, 17.a
Polytechni fabula, 369.d
Popponis tunica cerata arſit ipſo illæſo, 189.d
Populus gentilis per Locuſtam deſignatur, 431.b
Populi nigræ veſiculæ Pſenes generant, 5.d
Porca quibus & quæ voueretur, 130.e. & g.
Pornopius mus, 428.b
in Porri ſeminibus naſci Vermes, 685.b
Porricida quid, 6.e. 264.e
de Potione dodrantali carmen, 148.e
Præcinctū quibus & eius vſus, 16.g
Prædicator vt Api ſimilis, 102.e. *eius perfectio per Locuſtam exprimitur*, 433.d
Praſocuris in porro naſcitur, e. quas plantas infeſtet, ibidem. Erucarū genus, 265.a
Prauitas innocua per Scorpios notata, 525.e
Prædicatores ſancti ſimiles equis, 430.e
Primades infeſtant Aſilus, 714.f
Primicerius quid, 162.f
ad Principes admonitia, 424.f. *Apibus ſimiles*, 97.d
Principis cuius ſit ſtabilis magnitudo imago, 32.f
Probi per Apes notati, 104.e
Procreatio rerum & principium per quid notetur, 463.b
Prophetæ Apes dicti, 94.e. 100.f. 134.f. *eorum oracula*, 94.e
Propolis quid, 83.c. *vnde*, 84.b. 84.e. *eius facultates*, 84.e
Prouidentia per Formicas notata, 527.c. *eius munus triplex in Formica, & quid ſignificet hoc morale*, 526.g
Proximo quid debeamus, 170.f
Prudentia vnde metienda, 21.d
Pruna cerea quæ, 161.d
Pruſa quid Liguribus, 714.f
Pſenes in quibus herbis generentur, 392.e
Pſeudoœſtri icon, & deſcriptio, 376.f
Pſeudoſphece quid Veſpa, 219.c. *eius vſus in medicina*, 223.c
ad Pſoram remedium, 530.g. 480.b
Pſylla Phalangij genus, 604.f
Pſyllorum vis contra ſerpentes, 563.b
ad Pueros lac euomentes remedium. 688.f
ad Puerorum terriculamenta, 468.f
Pugillar, 172.g
Pugillaris quid, & eius genera, ibid. eburnei cur dabantur ſenibus, 172.b. *membranei*, 173.a
Pugna diſtracta per Scorpios notata, 595.b
Pugnacitas per Veſpam innuitur, 220.b
Pulegium vnde dictum, 566.e

Pulicis æquinoct,563.aurea catena hæreus,563.d.ei cur ſe comparet Dauid,563.a.cur acrius in Lino quàm in lana infeſtet,568.f. cur poſteriores pedes habeat longiores,10.e.ab eo denominata,566.e.diu in coitu immoratur,12.e. pro Deo acceptus,563.a.eius epigrammata,568.g. forma,genus, ſexus,563.d generatio, 564.f.hiſtoria, 563.a. & inde. infeſtat mures,537.b.locus,564.e. in eius morſu Deū inuocare quid,569.b natura eius,victus,mores,565.a. nocumenta, 566.f.eius veſtigia noſcere quid,569.b.ortus, 10 b. quid præſagierit,568.e.de eo prouerbia,569.b.ſolito acerbius mordens quid præſagiat. 561.a. eius ſynonyma,563.b.c. vbi non inueniatur,564 f.vnde viuat, 6.f vt incedat, 565.c. vt interimatur, 301.f.vt fugetur,566 f. vt mortibus moleſtus,565.b.e.vt pellatur,711.e.ab eo vt ſe liberet vulpes, 567.d

Pulex aquaticus, 707.b

Pulex Araneus, 602 3.404.f

Pulex Phalangium dictum,255 d

Pulex horti,6.e

Pulex marinus,563.b eius hiſtoria, 711 a

Pulicaris herba cur dicatur Coniza, 566.c

Pulicellus, 564 e

Pulmo marinus in partes reſciſus ſuperuiuit, 17 a

Pulſus Formicans qualis, 521.d

Pulſus Vermiculans, 642 f

Punica mala infeſtantur à Vermibus, 685.b

Purpura melle coſeruari ſolita apud priſcos,154.e.ſexus eius, 56.g

Purpuris quid vice ſanguinis. 14.b

Purpuriſſus quid Flauio, 176.f

ad Puſtulas remedium,480 b

Puſtula a Culicum morſibus relictæ vnde fiant, 383.d

Putredo Vermium mater, 641.e

Pygolampides aquaticæ hiſtoria, & icon, 726.b

Pyramus quæ placenta apud antiquos, 144 e

Pyrauſta, 637.681 a ei comparatus amans, 261.d eius gaudium quid,259.d in igne nutritur,5 a. 2.g.ignis fulgore delectatur 259. c.eius interitus, 261.d. 26 ...bus noceat,260.b vt occidatur, 261.a. quod Infelicium vocetur, 259.a.

Pyrrhi Epirotarum regis mors, 476.f

Pyra infeſtantur à Vermibus,685 b

Pythagoras ſolo melle coætatus, 143.a

Q

QVadragiata quatuor, quodaā animal,715.e

Quadrupedibus vt medendum vbi Sanguiſugas hauſerunt, 732.g

ad Quartanam remedium, 223.e. 441.e.468 f.482.b.539.b.599. d.628.g.709 a 688.f

Quercus rami propter ſiccitatem laudantur ad ſericam colligendum, 191.a.non habere Vermē. 690.b.eius partes putrefactæ cur luceant, 497 a.in eius radicibus Vermis veneficus naſcitur,685.a

Quietis perturbator quis,380.g

R

RAbula & litigiatores cum Cicadis comparati, 315.b

Rabſta canis quid,560 b

Ranæ in Aegypto è terra naſcuntur, 312.g.cum eis comparati hæretici,324.g.vbi mutæ,314.b

de Ranis Cyrenaicis miraculū,319.a

Rana cum Gryllo prouerbium quid, 444.g.

Ranarum rubetarum altera fibra à Formicis non tangitur, 511.e

Rana Vermes dicti vnde oriūtur,5.e

Rau Vermis qualis, 685.d

Raphanus ſylueſtris, 155.e

Rauca Vermes qui & vbi generentur, 5.e

Redimis cauet aſinus, 546.e

Regiaorum vmbroſa regio, 319.a

Religioſi & religioſæ per Apes expreſſi,98.& 99.

Reſurrectio per Locuſtam deſignatur,433.c

Regis clemētiæ hieroglyphicā, 90.b

Retia vnde inuenta, 613.a

Rex bonus non inuenitur, 33.c.eam quid deceat,30.f.eius cum iacunditate imperantis typus, 30.e

Regium ſignum quid Diogeni,29. & 30.

ad Regiam morbum, 599.c

Ragion genus Phalangij,603.a.quale ibid,d.604.f

Rhax Phalangium,604.e

Regienſes Cicadæ mutæ, 318.b

de Rhopab.qui ſcripſerunt,324.f

Rhinoceros Ferrantis Imperati Scarabæi ſpecies, 451 a

Rhododaphnē amāt Muſcæ, 358.b

Rhox Phalangium quale, 603.b

Rhypoa quid,174 f

Ricinum quid Ciceroni, 560.f.

Ricini æquinoctia,560 e hiſtoria, 559.d.de eo moralia,562.f.cum infeſtentur oues, 561.e proprius canibus, 546 e in quibus naſcatur,6 f.eo ſimilior quid,562 f.ſynonyma etymo & forma,505.g.vbi homini innaſcatur, 515.a vſus in medicina, 562.g. vt fugetur & occidatur. 562.e

Ricinus Scaligeri, 544.g

Ricinus planta, 560 e

Ricinus piſcis, & veſtis, 560 f

Ricinus Gazæ,344.e

Redinus quid Gazæ, 560 g

Ricinati monti qui, 560.f

Rigoris cauſa, 137.d

in Roboris cortice Vermes gigni, 686 f. Teredini maxime obnoxium, 691.b

Romani per Muſcas puniti,336.g.

Ros vt mel fiat, 117.b.eo veſci Cicadas,319.e ex eo non naſci Lampyrides, 687.a

Ros Achaicus quid,324.f

ex Roſcida materia naſcuntur animalia in plantis, 687.a

Roſas fugiunt Scarabæi,469.a.470

Rubigo quid, 406 f

Rubrica, 175 a eius pretium apud antiquos ibidem.

Rugoſa quæ 3.e

Rutela ſtellatæ deſcriptio,605.e

Rutelarum duodecim genera ex Galeno,ibidem

Rutela Razis,605.b eius generatio, ibidem.

ad Rutelæ morſus Theriaca,620.e

in Ruta folijs Vermis innatus quibus alitur, & quamdiu viuat, 686.b pernitioſum eſſe, 6.e

S

SAbbatum obſeruare quid,362.b

Saccarum cur melle præſtantius, 143.e. qualem Vermē producat, 686.e

Sacer morbus quid, 522.g

Sacer Deus quis, 359.e

Sagittas ſuas vt conficiant Cumanenſes, 519.b

Sagitella quid, 373.a

Salamandra inter ſerpentes numerata,13.a.contra eam, 481 b

Salamandra marina quæ, 738.e

Saliua hominis quantum venenis reſiſtat,587.b

Salices Culices proferunt,5.d

Saliuam immunem eſſe à Vermibus. 686.e

Salpaga vnde dicta, & vbi, 316 f

Sampſonis ænigma, 36.g.mel in cranio leonis inuenit, 36.g

Sancti Apibus ſimiles, 101.c. per fauum mellis denotati, 135.c

Digitized by Google

I N D E X.

Sandaraca quid, 83.e. æquiuocatio eius, 84.g
Sandaracha quid, 84.f. duplex, 84.g
Sandyx quid, 84.g
ad Sanguinem reijcientes remedium, 628.g. ex eo non fieri Vermes, 659. d. ab Hirudine ſuctus, vt ſeruandus & inſpiciendus, 727. b c. quibus animalibus & quibus non, 14.g. ex eo non naſci Pediculos, 547.a. ad eum ſiſtendum remedium, 704.g
Sanguiſugarum & Cimicum diſſidium, 732.f. earum hiſtoria vide Hirudinis hiſtoria, 721.b. & inde.
Sanitatis longæ & vitæ proſperitatis ſymbolum, 92.g.
Sanua alba, 555.c
Sapa vt coquatur, 484.g
Sapientes mundi per quid notentur, 431.e
Sapientiora quæ animalia, 508.e
Sapientia in imperio requiſitur, 32. a. eius doctrina mel, 135.a. exterior & interior denotata, 136.b. diuinæ ſymbolum, 134. e. huius mundi qualis, 132.a. aperta doctrina mel, 132 b. Græcanicæ ſymbolum, 134.e
Sarmatæ cur Apibus abundent, 50.b
Satinum Brugenſe quid, 296.e
Sationis vltimæ inditium, 497.e
Saturnus melle conſopitus, 128 f. mellis inuentor, 60.g. vnde dictus, 169 a. eo quando oſcilla offerri cœpta, 166.c. ei lucem facere quid, 169.b.
Saturnalia, 166.e
Satyri vbi cibum recundant, 507.a.
ad Satyriaſim remedium, 728.g
ad Scabiem remedium, 480.b
Scabies Locuſtis comparata, 424.b
Scadones quid, 57.b
Scaligeri error, 544.g 561.e
Scalptoria inſtrumenta ad Pulices, 565.
Scapharum ſupplicium, 140.b
Scarabæus abominandus, 467. a. eius æquiuoca, 445.d. alas habet tectas, 7.b 9.a. eius animoſitas contra aquilam, 445.c. inimicitia contra aquilam, ibidem, aquilam quærit prouerbium, 466.g. aquilæ obſtetricatur, ibid. per eum Chriſtus notatus, & maledicus, 461.d. in eo coloris commendatio, 445.c. cur annulis inſculpi ſolitus, 462.g. cur in cibo prohibitus Hebræis, 468 f. cur aculeo careat, 447.c. eius deſcriptio, 449.d. icon, 450.nu 5. eius duo genera ſuprema, 445.b. eius emblemata, 464. b. fabulæ apologi, 465. b. fugit roſas, 464.b. genus, differentia, deſcriptio, 447.b. genera ex Plinio, 448 g. icones, 450.451.452.453.454. 456. ex eius genere Cicindela, 492.b eius hiſtoria, 444.g. Hieroglyphica, 462.f. laus, 445 b. locus, 455 b. myſtica, moralia, 461.b. natura, 458.e. non guſtat Atticum mel, 468.e nulla eorum fœmina, 458 g. eius ortus, 10.b. 458.e. præſagia, 461.a. prouerbia 466 g. qui lunæ, qui ne Mercurio dedicatus, 463.a. quæ mella non attingat, 126.f. qui lateat, 6. b. quis ſolis conſecratus, 462 b quo in Thracia loco moriatur, 456.b. quem vocet Plinius, 443.a. Scarabæam is cumulat quid, 464.a. eo ſimilia ſunt Phalangia parua, 603.d. ſenectam exuit, 10.e. 445. a. ſignum Romanorum militum, 462.g ei ſimilis inuidus, 462.e. ei dentes ſunt, 444.b. ſtercus bene olet, 445.b. eius ſynonyma, 446.b. in tutela Iouis Catebatis, 461.b. victus, 457.a. eius vmbræ prouerbium quid, 466 b vnde dictus, 447.a. volat membranis ſiccis, 8 b. eius vſus in medicina, 468 f. vt fugetur, 469.a
Scarabæi aquatici hiſtoria, 706.b. 707 a. deſcriptio, 444. c. icon, 450.nu. 3.
Scarabæi aquatici minoris deſcriptio, 455 b. icon, 454.nu 6
Scarabæus χρυσοκανθαρος. 277.b
Scarabæi fœtidi deſcriptio, 454.e. icon ibid f.nu 2
Scarabæi frumentarij vnde dicti, 457.a
Scarabæus longipes, 448 f. μηλόλονθη 449.a. eius deſcriptio, 450 b. icō, num. 3.
Scarabæus pilularius, 448.g. vnde oriatur, 458 f. eius nidi deſcriptio 459 b.c.d. icones, ibid. & 460.
Scarabæi rutili prægrandes, 448.f. vt generent, 459 b
Scarabæi ſerpentarij deſcriptio, 454. f. icon. g. ibid. nu. 3
Scarabæi Tricornis deſcriptio, 453. e. icon, 454.nu.4
Scarabæi Vermis facie deſcriptio, 452.d. icon, 454.e. nu.6
Scarabæi viridis deſcriptio, 449.d. icon, 450.nu.6. eius vis ad viſum acuendum, 468.b
Scarabæi viridis Plinij deſcriptio, 471.d. icon, ibid. nu.4. & 5.
Scarabæus viridis quid Dalechampio, 448.f
Scarabæus piſcis, 446.e
Scarabæolus, 469.d
Scarabelaphus quid Cardano, 449. a. eius deſcriptio, 450.b
Scarlacum vnde dictum, 643.a
Scholiaſtis Heſiodi error, 300.e
Scophula vt curentur à rege Gallorum, 710.g
Sclerocephalum Phalangium, 604.e
Scitamenta mellita quæ Apulæo, 144.e
Scirrones Pediculorū genus, 544.b
Scirus quid Taurinis, 545.a
Scolacidata veſtis quid, 643.c
Scoleſium Phalangium, 604.e
Scolichia quæ, 6.g
Scolix quid, 6 f
Scnipes vnde generentur, 255.
Scolopendram bicipitem cur vocauit Nicander, 635.d. inter ſerpentes numerata, 13.a. eius & Iuli differentia, 634.e. partes diſſectæ vt viuant, 14 f. ab eis qui eiecti, 224.f. ei ſimilis vermis in homine natus. 652 b. vnde dicta, 635.b
Scolopendra marina hiſtoria, 714.g. icones diuerſæ, ibid g. h. & 715. item 636.num 2. deſcriptio ibid. quibus in locis, in mari degat, 715.d eius vſus in medicina, 717. a. eius venenum, 716.
Scolopendra terreſtris hiſtoria, 635. a genus, differentiæ forma, 635.b. icon, 268.nu. 10. Venenum & contra id remedium. 637. vbi lateat hyeme, 6.b
Scolopendrarum variarum icones, 636.
Scolopendra marina magna ametesti nicoloris icon, 763.
Scolimus quo tempore floreat, 316.f
Scorpeno quid Maſſilienſibus, 572 f
Scorpius, & Scorpio, 574.f eius aculei vſus, 9 e. 577. d. æquiuoca, 572.e. alatus vbi, 575.d. antipathia, 593 b. de eo & puero apologus, 597.b. e. augurium, 594.c. eius chelæ quales, 177.c. cauda qualis, ibid d. aculeus an perforatus, 578. coitus, partus, generatio, 590.g & inde ex Crocodilo naſcitur, 205 b. cur ardens dicatur, 573.a cur ſerpentis genus dixerit Celſus, 574 f. ab eo denominata, 592. e. & inde. dirum animal Africa dictum, 580.e duo pugnantes quid Alario ominati fuerint, 594.e. de eo emblema, 595 d epigrammata, 596.e. & inde. fabula, 572.b. eius flagellum quale, 573. d. forma, deſcriptio, 577. e. ad eum fugandum remedia occulta. 588 g. genus, differentia, 574.f. & inde. hieroglyphica, 595.b. hiſtoria, 572.e icones variæ, 579. b. e.d. ictus, 696.f inceſſus, 591. b. eius inſidiæ, 581.d. inter ſerpentes numeratus, 13.a. Italus an venenatus, 577.f. locus, 580. e. & inde. de eo luſus

ſeu apophthegma, 596.g maximus vbi, 575.c. minimus vbi, 577.b.eius mores,ingenium,581. a per eum morum acerbitas notatus,581.d moralia,594 f ad eius morſus remedia,441.c.584.e.& inde.non vbiq; noxium eſſe,576. f.g.de eo numiſmata,596 b.is ſub omni lapide dormit,quid, 597.c. eum properca, prouerbium quid, 598.e.ab eo percuſſi non lęduntur à Veſpis, Crabronibus & Apibus,218.g ab eo percuſſi ſymptomata.& eius curatio, 583.e. de eo prouerbia, 597.c. quando venenoſior,582.b. ei quot ſint cauda inter nodia,575.d.ſolus Inſectorum caudam, & brachia habet,9.b.d.item ſexus, 577.d. vbi non eſt, 580. e. venenum quid & quale,582.f & inde. venenū frigidum eſſe, 583.d. victoriam in nummo denotat,596.b. victus 582.e à vipera deuoratus,593.c. voluntas eius feriendi, 582.b. vſtus Scorpios fugat,426.f.vſus in medicina, 598.e. & inde. vt congregetur,591.b.c vt manibus impunè tractetur,585.d. vt pellatur,aut fugetur,19.b.591 d.contra eum vt ſe defendant Lybici. 581.b.vt reuiuiſcat,593.vt innoxius reddatur,583.a. vt vtatur, 598.f
Scorpio librarius, 6.b.577.a
Scorpio Melichloros,574.g
Scorpij ſybritæ qui, 577.a
Scorpiones virides,575.e
Scorpij dictæ herbæ,592.f
Scorpij inſtrumentum bellicum, 573 b
Scorpiones monticelli dicti, 573.d
Scorpio piſcis qualis, 572.e.vnde dicatur, 572.f
Scorpiaca antidotus, 589.b
Scorpiacus liber, 593.a
Scorpius ſignum cæleſte, 572.f
Scorpionius cucumis,592.b
Scorpioides herba quæ, 592.f
Scorpioides leguminoſa, 592.b
Scorpiomachus Locuſta quę,& eius pugna cum Scorpionibus, 428.f.
Scorpitis gemma,593.a
Scorpiurus cur dictum heliotropium. 592.f
Scoſta quę lethale muliſū dicta,140.e
Scriptio celer cur ſcribenti neceſſaria, 171.b
Scriptura fauus eſt, 134.f
Scrofularum aquaticarum hiſtoria, 710.e.icon,764.b
Scythia Apes multas alit,50.b
ad Secūdas pellēdas remediū, 696.f
Secundicerius quid, 162.g
Seleucides aues Locuſtas deuorantes,417.a. 426.b
Semen non defluere ab omnibus corporis partibus,12.f.g
Seneca correctus, 175.d
Senibus mel conuenire, 144.g
Senectam quæ Inſecta exuat, 445.a
Senſus exteriores,357.a
Sepelire cur debeamus Locuſtas mortuas,427.a
Sepia quid vice ſanguinis obtineat, 14.g
Seps quid,13.a.635.a.inter ſerpentes numeratus ibidem.
Sepa quid Græci vocent,635.a
Septentrionalium modus arcendi Culices,405.d
Ser, 279.b
Serapius quis,42.e.vnde dictus,ibidem.f.
Seres, 278.a
Seres populi lanificio nobiles,283.c. vbi 285.a
Seriones Vermes dicti, 655.d
Seriphus mutas Cicadas habet, 314 b
Seris Vermis deſcriptio ex Pauſania, 283.d.284.e
Sericum & Sericobapta, 429.d
Sericum quid,284.b.ad id colligendum qui rami laudentur, 291.a. differre ab holoſerico, 295.d.eius etymum, 295.c. eius hiſtoria, 295.b.ſynonyma ibidem, laus, 297.c. optimum vbi, 285.b. 297.a non eſt diuerſum à Bombycino, 282.b. in Perſia colligi, 285.b.id texere vbi prius inuentum,282.b.eius tēperamentum, 285.b. vnde deferatur, 285.a. eius vſus,297.c.vſus in medicina 298.c.pro eo Blatteum,499 e
Sericum Plinij differre ab Holoſerico,286.f
Serica tela,295.b
Serica cortina, 296.b
Serica veſte quis primus fuerit vſus, 286.e. 295. d. contra eam lex, 296.f
Serpentes in Aegypto è terra naſcuntur,312.g. in eos Aranei antipathia, 624.f. ex auellana educati, 686.g.h calidi ſunt, 13.d. Ibis auis eos depaſcitur, 426.b Cleomenis caput circumplicātes, 60.e.eum corrodentes Formicæ, quid ſignificent, 521.b. eos cur alis carere dicat Cardanus,424. f.ad eorum morſus,539.a. 696 f. reſciſſi viuunt,17.a. vt ex plantis generentur, 686.f. vt fugentur, 19.b. dicuntur Pediculi, 544.f
Serpens quid Latinis, 13.a. dorſo affixus infantis in vtero matris exiſtentis, 954.e.eius genus cur dictum à Celſo Scorpius, 574.f
Serpentes Corinthij Cimices dicti, 540.e
Serpens Druinus vocatus Locuſtas venatur, 426.b
Serus primus ſericum portauit in Italiam,285.d
Serphus quale animal, 532.f
Seitula Campana, 127.a
Serui error,521 g
Seta aquaticæ hiſtoria & deſcriptio, 710. g. cur ſic dicta, 5.b. icon, 765.
Seta cruda quid Italis, 295.e
S Seuerinus Locuſtas precibus fugat, 427.c.
Seuum cur nō cum aqua miſceatur, 138.b. cur liquefactum pellucidum, coactum vero opacum, 163.a
Sex cupes, 544.f
Siccitas putredini aduerſa,300.g
Sigillare quid,173.d
Silari fluuij natura,377.c
Sileni mella quærentis fabula, 227.b
Silices attriti à Formicis,506.f
Silicis icon in quo humana pictura, 542.c
Silius Italicus correctus, 86.b
Silpha ſenectam exuit, 9.d
Simbla quid,44.e
Symblides Apes,44.e
Symblum quid,ibid.
Simiæ Araneas deuorant, 618.g
Simoniaci Fucis ſimiles,102.g
Simonidis ænigma,329.a
in Sinapi ſeminibus naſci Vermes, 685.b
Siren amicum nunciat, quid, 108.g ab ea vt nympha differat,58.e
Sireuis maior & minor, 44.b
Sirenes vnde dictæ, 58.e.195.a
Siſara quid, 120.e
e Siſymbrijs putrefactis Scorpio, 591.b
Situolla quid, 373.a
Socrates per quas partes Culices ſonare putet apud Ariſtophanem,388 g.h
Solis hieroglyphicum, 462. h. ei præfertur Muſcæ anima, 342.h. eius vi cera albeſcit & cur, 158. h.candidus eſt, ibid.
Solis marini Rondeletij deſcriptio, 749.d. icon 754.
Solſtitij æſtiui hieroglyphicum. 94.b
in Solano qualis Vermis, 5.d
Solfuga vnde dicatur,606.g
Solipoli deo mellita placenta oblata,329.d
Soli pungam cur ex Aranearum genere ſtatuat autor, 606.e.eius deſcriptio,606.d
Solipuga, Salpunga, Solipunga, Solifuga, Solpunga, Salpunga,606.e
Solipuga vnde dicta, 516.f

Som-

Digitized by Google

Somnum conciliant Grylli ſuo ſono, 444.e
Sonus vt fiat, 16.f
Sophiſtæ Crabronibus comparantur & cur, 232.g. & ac rhetores quales, 324.f
Sophocles μελίσσομενος dictus, 91 b.
Sorbi fructus Vermes patiuntur, 5.c. 685. e. quales ſint hi Vermes, 686.c
Spes quid 135.a
Sofſter quid, 135.g
Sportum quid Plinio, 157.b
Speuſippi mors, 553.a
Sphalangi Cretenſibus quid, 602.e. 610.e
Spheces dicti Cyprij, 198.g
Sphecia inſula, ibidem.
Sphecifcus quid, 219.e
Sphecaum Phalangium quale, 603.c
Spondilo delectantur Muſcæ, 353.e
ad Splenecticos remedium, 728 g
Sphyngi vbi cibum recondant, 507.a
Spondilis hiſtoria, 571.d. eius Vermis deſcriptio, 571.d
Spongother quale Inſectum Plutarcho, 605.a
in Squilla parere Cicadas, 313.a
Squilla fluuiatilis qualis, 709.d. eius icon, 764 b
Stagni Locuſtas arcent, 426 f
Staphilinum Inſecti genus, 502.e
Staphisagria qua planta, 558.e. quantopere ad pediculos valeat, 555.a
Stellarum marinarũ hiſtoria, 742.e
Synonyma etymon, 742.f g. ad quod animalium genus referantur, ibi. e. earum deſcriptio, 741. genera differentia, ibid. icones, 743 & in de. pilos euellere, 760.g. quo loco degãt, 758.e victus natura, 758. f. vſus in cibo, 759.b. vſus in medicina, 759.d. vt conchis inſideãtur, 758.f. aliæ edules, aliæ non edules, 759.b
Stella arboreſcentis Rondeletij deſcriptio, 745. icon, 754.
Stella cartilaginea deſcriptio, & & icon, 743.
Stella echinata intra ſaxa viuentis deſcriptio, 745.e. Icon, 752.
Stella lenis Rondeletij icon, 767. deſcriptio, 745.a
Stellarum leuium autoris deſcriptio, 745. a. b. icones, 746. & 747.
Stella pectinata Rondeletij icon. 766.
Stellarum pectinatarum autoris deſcriptio, 745.b. icones, 748. 749. 750. 751.
Stella primæ ſpeciei Rondeletij icon 768.
Stellæ radiorum ſeptem deſcriptio, 752.h. icon, 755. radiorum decẽ deſcriptio, 752. h. icon, 756. duodecim radiorum icon, & deſcriptio, 757. quinque radiorum colore lazuli deſcriptio, 745. a. 746.
Stellæ reticulatæ Rondeletij deſcriptio, 445. icon, 752. nu. 2. autoris deſcriptio, 745. d. icon, 753.
Stella rubra maculis nigris pronè & ſupinè diſtincta icon, 747.
Stellæ teſtaceæ deſcriptio, 743. c. d. Icon, 744.
Stella tuberoſa, & verrucaria, 745.a
cum Stellione antipathia Scorpij. 593.b. inter eum, & Araneum bellum, 624.e. quid ſit Scaligero, 622.b
Sterilis anni ſignum, 695.b
ad Sterilitatem feminarum remedium, 482.a. 628.b
Steſichorus poëta, 329.b
Stibij bonitas, 497.b
Stoicorum amores Culicibus ſimiles. 394.e
Stomachi doloribus confert oleum cera, 187.b
Strabo correctus. 352.f. 428.g
ad Stranguriam remedium, 704.b
Stromba quid, 278.h
Stultus vnus multa bona ſubuertit, 362.h
Stultitia Muſca & Aranea, vt Danidi viles fuerint, 361.c
ad Strumas remedium, 531.a
Sturitus Alberti, 742.g
Stylus quid, 172.c. eum infigere, & affigere quid, 172.c. eum vertere quid, ibidem.
Suada medulla de quo dicatur, 139.d
Subſericum quid, 296.c
Sudor Anglicus quando, 322.f
Suida error, 261.b. 310.f
Sulphur cur liquefactum pellucidũ, coactum verò opacum, 263.a
Sulpitiorum gens vnde Galba dicta. 5.c
Supera vnde naſcantur, 273.e
Surculi in melle ſepulti cur longinque portentur recentes, 139. a. 154.g
Sus elephanto ſimilior, quam Culex, 298.b. quibus Pediculis infeſtentur, 546. e. d Scorpionibus icta. interit, 576.g. vbi muta, 315.a
Sophiſta Crabronibus non comparantur, & cur, 232.g
Sydus marinum quid ſyluatico, 742.g
Sylphe quid, 6.f

T

TAbani æquiuoca, 373.d ei cum Aſilo quid ſit commune, 375 d. cũ Aſilo idem Plinio, 374.g. eius antipathia, & morbus, 379. b. cur aculeum habeat duriorem cæteris, 376.e. ab eo denominata, 379.d eius duo genera deſcripta, & eorum icon, 376.g. eius lingua qualis, 7.d locus, 377 e. ne vaccas infeſtet, 379.e. ortus, & generatio, 377 b. de eo propria autoris ſententia, 375. b. quid Iſidoro, 374 f. ſanguine viuit, 10.g. ſynonyma, 374.f. vbi aculeum habeat, 375. d. victus damna, remedia, 378. c. vſus in medicina, 381.d. vt moriatur, 12.h
Tænia quid, 698. f. antiquorum à cucurbitino Verme quid differat, 651.a. cur in inteſtinis generetur. 655 a. eius generatio, 662.e. num pariat, 662.g propria eius ſigna, 668.e.f. Vermis ventris, 649.d
Tæneæ lapides, 698.g
Tænea piſciculi genus, 698.g
Taffetatum quid, 297.c
Talpa Ferrantis Imperati hiſtoria, 571.a. icon ibidem, deſcriptio, 571 b.c
Tamandrua quid in Breſilia animalis, 523.e
Tamur Vermis qualis, 640.b
Taranta Gilberto quid, 606.e
Tarantula, 605.b. eius genera, ibid. d. morſus, 481.b. morſus mala, 618.e. morſus mira cura, 620. b. ad eius morſum antidotus, 370.g 622.g. ab ea morſus qui dicatur, 622.g. qua Aranea, 605.e. quando venenoſa & non venenoſa. 621.b
Tarantula vtriuſque Imperati icon. 464. hiſtoria, 763.d
Tarmus Iſidoro qui Vermis. 681.a
ex Tauro vt Apes fiant, 58.g
Taurus Gaza, 458.h. 448.
Tectorium imum quid, 22.g
Taxus Apibus noxia, 65.c
Tela veneno inficere quis inuenerit, 573.c.d. ad ea, & aliena corpora extrahenda remedium, 480.f.
Temperantia, & modeſtia typus, 434.c.f
Terithedon quid. 226.g
Theredinis æquiuoca, ſynonyma, etymum, 689. b. & inde. denominata, 692. e differentiæ deſcriptio, 690. e. victus, locus, generatio, ibidem, & inde. moralia, 691.d. in ea natura miranda, 2.e. quid Plinio, 689.e. quis Vermis ſit propriè dictus, 690.e.

Digitized by Google

vbi generetur, 5.c. in veſtibus quoq; naſci, 6.g. eius vſus in medicina, 692.g.h. vt generetur, 245.a
Termino Deo vt ſacrificabatur, 130.c
Terminalia feſta ibid.
Terræ bona prouerbium, 532.c
Terræ filij qui, 178.f
Terra Samia ad Cantharidum venenum valet, 485.b
ad Tertianam remedium, 531.a. 599.d. 628.f.g. 704.b
Tempeſtates vt auerlantur. 468.b. eas vt præſagiant Veſpæ, 219.d
Teſtes falſi ſimiles Locuſtis, 427.
Teſtamentum nouum & vetus per mel & fauum notantur, 132.g
Teſtamenta Romanorum vt notarentur, 171.b
Teſtudo Muſcas non curat, quid, 366.h
Tetralix quid, 120 e
cum Teſtudine terreſtri turpiſſime Limax confunditur, 702.f
Tetragnathij Phalangij genera, 603.b
Tetragonia Theophraſti quæ, 5 d.
Tettigometræ deſcriptio, 313.b quid à Chryſalide differat, ibid. c. ex ea vt exeant Cicadæ ibidem.
Tettigonia quæ, 310.g
Tettigonias non eſſe feminas, ibid. h
Thalaſſomeli & eius facultas, 151.a
Thapſia Apibus noxia, 65.c
Thelyphonum cur dictum Scorpion, 586.b
Themyſcirenſes obſeſſi vt ſe defenderent, 107.c
Theodori philoſophi dictum, 478.e
Theodorus ſuorus precibus Locuſtas fugat, 427.c
Theophraſtus emendatus, 156.c. 233.a. 685 c. explicatus, 384.c
Therambus in Carabum mutatus, 466.e
Theriacæ cur admiſceatur mel, 154 f. vſus ad ictus Crabronum. 224.f.
Theriaca Aelij Galli contra Scorpionum ictus, 589 a
Thripes mala, mala rurſum Ipes, 692 f g
Thripes qui Vermes, 690.e
Thunnos infeſtant Aſili, 714.f
Thymo vt Apes gaudeant, 76.f.g
Tibiam tubæ comparare quid, 108.e
Tilia Apibus improbatur, 76. e. vtranq; non ſentire Teredinem, 690.h
Tilloni piſci Lumbrici innaſcuntur, 679.d
Tinea, 689.d Apes infeſtat, 6.g. cũ ea & Blatta rixari qd, 503.a. ab ea denominata, 699.b. eius hiſtoria, 698.e. damna ibid. æquiuoca, ibid. f. ſynonyma, g. generatio. h. & inde. eas alere qui dicantur, 699.c. ab eis moralia, prouerbia, 699.c.d. ortus, 6.g. & h. 12. f. quid 690.e. 500.b. vnde dicta, 698 g. vt occidatur, & fugetur, 78.c. 700.e
ad Tineas accipitrum remedium, 729.c
Tinea agreſtis quid Ouidio, 265.b
Tinea alueorum, 78.g. 253.b
Tinea Apum quæ, 698.f
Tinea ſpiniferæ dicti grammatici, 540.g
Tinea tunicas trahens cochlearum modo quæ, 306.f
Tinea ventris quæ, 649.d
Tineæ Apibus noxiæ Chryſalidis, & folliculi icon, 763.c
Tinearum aquaticarum hiſtoria, 710.e. ad eas ſumptas remediũ, 710.f
Tineola, 675.d
Tipulas Gaza vertit Aſcarides, 390.b
Tipularum hiſtoria, 707.b. genera, 707.d. vnde dictæ, ibid. c.
Tithonis, 308 f
Tithoni ſenecta, prouerbium quid, 338.e. in Cicadam conuerſus, 337.d. eius fabulæ allegoria, ibidem, & 338.b. 339 a
Tythimalus Apibus noxius, 65.c
Ton Vermis Americanus vt curetur, 677.b. qualis Vermis, 657.a
Torquilla quæ Auis, 521.c
Tracta cera quæ, 559.a
Traianum cur ad Virgilium deſtinet Plutarchus, 28.f
Tramoſericum quid, 296.e
Tranſenna quid, 697 b
Trifolium odoratum. 114.h
Trigina menſæ, 89.d
Triticum cur beſtiolas gignat, 687. a. inter frumenta maxime in radice vermiculatur, 685.a. in eo Curculiones, 6.e. in cano cur ſerendum, 529.d
à Trochilo vt curetur Crocodilus, vbi Sanguiſugas hauſerit, 732.b
Troiani Apibus comparati, 37.d. cũ Formica comparati, 507.d. cum Muſcis cõparati vna cum Græcis, 353.b. cũ locuſtis cõparati, 424.h
Trophonij oraculi inuentio, 87.e
Trutta auidiſſime appetit Phryganium, 709.a
Trygon vnde, 308.g
Tryxallis, 409. 442.g.
Turcarum aduentum Locuſtæ denotarunt, 425.b
Turdi vt Lumbricis capiantur, 697.b
Tuſſi confert oleum ceræ, 187.b. itẽ mel, 148.e
Tutulus quid, 327.d
Tymallus piſcis qualis, 401.a
Typhi ſignum, 361.b
Typhoi quid, 174.b
Tytis quid, 308 g

V

VAccam Aſilo percuti quid ſignificet, 380.g. eam ne Tabani infeſtent, 379. c. in eam verſa Io œſtro agitata, 381.a
Vaginipennia quæ Inſecta dicantur, 403.d
Vanitates per Araneæ telam Indicantur, 626.e
Varronis ſatyra dicta Modius, 334. f. alia dicta Atticus Tettix, 328.g
Vaſa cera obturata, 184.e
Vas aconitum quid, 481.d
Velutum quid, 297.e
Venæ ſectionis inuentio, 563.e
Venas aperiunt Cicadæ, 341.a
Venandi ars ab Araneis edocta, 613.a
ad Venenatos morſus, 441.c
ad Venena cuncta remedium, 539.b
Venenum per mel ſumere quid, 141.a
Venena melle temperata. 129.c
Venenum mellitum quid, 140.e. peſſimum ex capitibus Formicarum. 529.b. quando peius, 234.f. ad id quod corrodendi vim non habet remedium, 599.c. quot modis noceat, 583 a. eo ſagittas inficere vnde natum, 218.g. 573.c.d veneno vt expugnetur venenum, 740.f
Venetorum Dux cur cornu geſtet, 112.b
Ventorum ſigna, 625 a
Venus dicta noctiuigila, 424.e
ad Venerem cõcitandam remedium, 248.d. 530.g. 740.g
in Veneris maſculæ ſectatores, 461.c
Venerei cum Cicadis comparati, 325.b
Veris ſignum, 257.b
Veratrum Apibus noxium, 65.c
Verbum Dei qui efficiatur Vermis, 645.b
Vermina quid, 644. ſæua quid Lucretio, 648.e
de Vermibus in genere, 638. g. & inde. æquiuoca, 639.a. dicuntur etiam Pediculi, 544.f in ventriculo generantur, 674.e. & inde. in cerebro quid anatomicis, 639.b. in capite humano naſci, in auribus, ſub lingua, ſub dentibus, 655.b.c.d in mammis, in pulmone, & aſpera arteria, 656.e. cur ijs comparatus Chriſtus, 464.c. 644.b. ab ijs denominata, 642.f.

cc

INDEX.

ex excrementis oriri, 678.b. eorum generatio, 641.e. & inde. ijs in generando quid commune, 390.b. eorum genera, differentiæ, 640 f. & inde. eos inſtar teſtudinis calculoſus eminxit, 653.d. eorum laudes, 638.g. lethiferi in India, 640.b. eorum miri affectus, 667.b. eorum moralia, myſtica, 644.b. ijs motus inſtar vndarum, 641.b. Muſcis productiores, quid portenderint, 646.e. eorum natura quantum differat à natura reliquorum Inſectorum, 638.e. eorum nomen latè patet, 639.a. eos non coire, 641.e. non naſcuntur ex ſolani putrefactione, 56.g. obliuioſi, 641.b. per eos notata cara, 666.b. ex ſe perfectu animalia 4.g. per eos notantur peccata, 645. ad eos pellendos remedia, 740.b. eorum prodigia, 645.b. quales in perca, 6.g. ab ijs qui corroſi, 666. e qui pariant, 691.b. eos qui cibi generent, & cur autumno magis generentur, 661 a. an eos dulcia producant, ibid b. quos fruges infiſtant, 687.a. ex quibus humoribus in homine generentur, 657.c. d. 660.e. falſa non tangunt, 697.e in ſolano quales naſcantur, 5.d. ijs in ventre infeſtatur gobius piſcis. 6.g. in veſica & renibus hominis naſci, 656.c. item in vtero mulieribus, & pedibus, ibid. f.g. eorum, victus, ſenſus, viuacitas, 641 a. & inde, ijs vita tenaciſſima, 17 a. an fiant in vere ab eodem calore à quo pus, 652 f. eorum vſus in varijs, 646.f. vt ungeantur, 641.d. vt fugentur, & occidantur, 646.b. ab ijs vt conſeruentur cadauera, 677.d. in vtero exiſtentium ſigna, 670.e

Vermium in omnibus animalibus, excepto homine, naſcentium hiſtoria, 678 b. & inde. eorum ſynonyma, genus, differentiæ, deſcriptio, 680 f. & inde generatio, 181. b. & inde. ſigna prognoſtica, 682. e. & inde vſus in medicina, ibid. g.b. vt fugentur, & occidantur, 683.a. & inde.

Vermium in aquis calidis naſcentiũ hiſtoria, 735.d. & inde.

Vermes aurium, vt occidantur, & educantur, 674.f

Vermis Brucho ſimilis in homine natus, 653.b

Vermis quid, 11.e. quid autori, 638. g. quid apud Theologos, 666.f

Vermis aëris quid Iſidoro, 602.e

Vermium canis vſus, 682.g

Vermes carnium, 681.a.

Vermes caudati, 640.f.g. in vlceribus reperti, 654.g.

Vermis cærulei Gangetici hiſtoria, 717.d. idem cum Verme Indico, Cteſiæ, 718.b

Vermis cordis dictus quale monſtrum, 651.d

Vermis cornutus quid Ariſtoteli, 264.e

Vermis Cucurbitarius autoris, 571.b

Vermium cucurbitinorum icon, 652 nu. 1. longitudo, 651.b. qui, 650.g

Vermes Dentium vt ſanentur & fugentur, 676 b

Vermium equorum in ventre & inteſtinis naſcentium quot ſint genera, 680.f

Vermes Erucis ſimiles in homine nati, 653.b

Vermium in homine naſcentium locus, 654.g. & inde. hiſtoria, 674.a. & inde. genus, differentiæ, deſcriptio, 648 f. generatio, 657. c. & inde. denominata, 665.d. hiſtorica, 666 e f. moralia, ibid & inde, inſomnia, 667.a præſagia, prognoſtica, 670 fabulæ, 672 f. vt fugentur, & occidantur, 672.g

Vermes in homine naſcentes conſueti & non conſueti, 648 f.g. in inteſtinis hominis naſcentium icones, 652. eos enecantia remedia, 672. b. & inde.

Vermis Indici hiſtoria, 717.d. vt capiatur, 718.g. quid D. Ambroſio, 272.a

Vermis lanificus, 279.b

Vermium in Lapidibus, & metallis naſcentium hiſtoria, 700.g

Vermis Mucrorynchoteri, & Microrynchoteri hiſtoria, 735.b. icõ, 735. & 766.

Vermium marinorum icones, 735 a & inde, 734.b. & inde.

Vermis in mari, 40. cubitorum apud Noruegos, 719.d

Vermis Murtij mẽſis hiſtoria, 720.e

Vermis Microrynchoteri hiſtoria, 734.b. icon, 735.b. & alterius Rondeletij, 766.

Vermium monſtroſorum generatio, 675.a. eum vrina excreti, 653.c. deſcriptio eorum, qui in corpore humano naſcuntur, 651.d

Vermis monſtroſi in capite militis inuenti, icon, 764.f. item alterius anguillæ forma, ibid. g

Vermium piloſorum ſigna in equis, 682.g

de Vermibus plantarum hiſtoria, 674.b. 684.b. eorum cauſa procathartica, & materialis. 687.b. c. victus, 686.g. vt fugentur, 686 g.h. & inde, vt gignantur in plantis, 60.e

Vermis polymorphi icon, 652.nu.2.

Vermis quadrupes Agricolæ, & eius deſcriptio, 639.a.b

Vermis ſerpentinus Alberto dictus quid edat, 686.g

Vermium in tabulis deliteſcentium hiſtoria, 717.b. icon, 765

Vermis veſtiarius, 6.g. volatilis, 639.e

Vermicelli quid Sauonarolæ, 643.b.

Vermiculorum ortus, 10.b

Vermiculus dipſacis ex Erucarum genere, 272.b

Vermiculus qualis in farre, 6.c. in gramine naſcentium vis, 5.d

Vermiculi Inſectorum omnes quaſi argentum ſiunt, 57.e

Vermiculi intercutanei dicti, 656.g.

Vermiculus D. Iohannis quid, 643.a

Vermiculus niger in cyprino, 6.g

Vermiculi oblongi in carnibus ſalſis innetcratis, 501.c. pernicioſos generat vita, 6.e

Vermiculi Plattinæ qui ſiant, 643.b

Vermiculum quæ Inſecta pariant, 11.a

Vermicularis cerebri proceſſus quis, 644 e

Vermicularis herbæ genera, 643.d

Vermicularum quid. 643.b

Vermiculatio quid, 5.c. 643.c. ea quæ arbores ſentiant, 5.c

Vermiculor quid, 643.e

Vermiculus color quid, 642.d

Vernigo quid, 84.f.g

Veronæ fertilitas, 50.e

ad Verrucas remedium, 441.b. 704. f. 480. f

Verticillus quid Gazæ, 502.b

Vervex abſciſſo capite viuit, 17.a

Veſicam peculiariter lædunt Cantharides, 478 g. ad eius vitia valent Cicadæ, 341.b

Veſpæ æquinocæ, 198 fœtus, 204.g. aculeatæ & non aculeatæ, 200 f. ijs amici Crabrones, 232.g. eorũ amor erga prolem, 216.g.h. an ceram, & mel conficiant, 211.d ijs an ſint reges, 206.g. 216.g. an ſeneƈtutem exuant, 206 g. animoſitas, & vindicandi ratio, 217 a.b c. per Apes eas intelligi, 221.d. an Apibus inimicæ, 218 g earum & Apum idem ortus, 206.c. apologi, 222.b. earum aquæ vis, 223. d. audacia, 218.e. & cur, f. ibid. ab autore obſeruatarum deſcriptiones, 202.e.f.g. icones, 203.a.b.c. eas capiendi ratio, 215.c. ijs Chananæi puniti, 220.f. earum cibus, 215.a.b. eu Cicadæ obſtrepens prouerbium, 223.b. 345.b. eam ciuilis eſſe generis dicit Ariſtoteles, & cur, 216.f.g. earum coitus, g. & b. 204. per coitum propagari, 205.d. eius, & Crabronis ſimilitudo, 225.d. 226.g. ab ea vbi non vexetur pecus, 352.c. cum

non

non recta volunt, 225.a.cur inter Apes ſylueſtres numerata, 222.b de eis epigrammata, 222.e.epitheta, 26.f.etymon, 215.b earũ examẽ malum augurium facit, 220 f examen earum ſibi irritare quid, 223.a.examẽ metuis Phrynichus 223.b. examen in arce monetæ, 223.c faui vnde fiant, 207.b.faui non conſtant ex cera. ibidem, faui vt ab Apum differant fauis, 210.g. genus differentia deſcriptio, 199.d.& 200.e.gregalis eſt, 4.b.eius habitatio, 45.c hieroglyphica, 220.h. hiſtorica, 220.f. ictus ſymptomata, 224.b.& 225 a.ictus curatio ibid. in India cibaria liquida appetit 217.d.eius ingenium, 226.f.locus, 203 d. pro magno timore ponitur, 198 g.eius mel, 123.d.moralia, 220.g.mortiferæ vbi, 203.d.multæ in autumno quid præſagiant, 219.d.earum nidus, 207.a nidi artificium, 216. f. nidi cortex qualis, 209.b. non mellificant, 123 d.non reſpirant, 14.e.nõ relinquunt aculeum poſt morſum, vt Apes, 224.b.non capiunt grandiores Muſcas, 215.b operariæ, & mares quomodo veſpeta conficiant, 207.earum ortus 11.c.205.a.& generatio ibidem. pietas erga ſuas, 37.a. placidæ, operariæ, matrices, 200.f.earum præſagia & auguria, 219 d.promptitudo animi, 217.d proacerbia, 223.a. quæ venenoſiores, 224. quaſdam eſſe ex terra, 205.d.quãdo ſub terra, & quando in ſublimi nidificent, 207 d.& cur, 208. f ab eis qui erecti, 224 f. in ijs quid obſeruarit Homerus, 2 f. quos nõ attingant, 224 g.rariores quæ, 200 f.remedia contra ictus, 224.e. earum reſpiratio, 216.e. Serpentibus veſcuntur, 225.b.earum ſexus, 204 e ſonus, 216.e. ſynonyma, 198 g. tritæ ſuis morſibus proſunt, 225.b.c.vbi nidificent, 208.f.earum veneni temperamentum, 224.b.Vermes quales 11.d.vita tenacitas, 27.b. viuacitas, 216.e.vnde dicta, 199.e.vſus in medicina, 223.c.d. vt capiantur, 64.b.65.a.vt coeant, 50 b fera & ſicares quæ Varroni, 200 f

Veſpa Ichneumonis dicta cum Phalangio Cretico diſſidium, 610 f. 224.g.ortus, 606.g

Veſpa Indica, 201.d.earum Veſpeta, 208.e.213.d

Veſpa Laerta dicta quæ, 516.g

Veſpa λευκοπάδες cur, 218.f

Veſpa nigra vbi fauificent, 210.b

Veſpa ſemiformis deſcriptio, 202.g.

Veſpa ſpuria, 201.e

Veſpa pro veſpilloне, 198 f

Veſpalis Rutela quæ, 605.e

Veſparia ſeu veſpeta, & eorum deſcriptio, 207. a. 208 g 210.e.f. 211.a icones, 209.

Veſpeti Phialiformis deſcriptio, 210. c icon, 713. nigrarum Veſparum quale, 210.g. planum qua forma fiet, 208.f ſubterranei deſcriptio, 210.g icon, 211.

Veſpertilio cute volat, 8.b.cur nullus in ſeptentrionalibus plagis, 402. b.eius vox, 308.g. per eius alam quid ſignificetur, 528.g

Veſpillones qui. 198 f

Veſtes quæ à Tineis non corroduntur, 700.f. vt ab eiſdem liberentur, ibid ijs ac nocent Blattæ, 504 f.Coc quæ, 284.f.Vermiculata quæ, 643.e

Veſtalis ignis, & eius origo, 166 g

Veſuuius mons Cicadas neſcis, 314.f

Vinum an ſit purum quomodo cognoſcatur, 248.e.341. c. 441. cur optimum homini eſſe indicetur, 144.f.ei cur infundantur oua Bombycum, 286.f. mel miſcere antiquiſſimum eſt, 145.d.eius natura contraria omnibus venenis, 484.b.quæ animalia generet, 5.c quod in medio eſt cur optimum, 137.d. vt ex melle fiat, 147.d. Græcum, 89.c.Maſſicum quale, 145.b.melitites, & eius facultas. 156.g Riſatticum dulce eſt, 145. d.rubrum ex albo, 148.e.Vermiculum quid, 642.d

Vinula quid, 373.f.577.a

B.Vinzentius Locuſtas fugat, 427.d

Violarum icones, 473.

Viola aquatica, & eius hiſtoria, 707.a

Vipera Cãtharidibus aluntur, 482. e.ab eis deuorantur Scorpiones, 593.e.earum eſu an pediculi generentur, 550 f.in eas malignæ ſunt veſpæ, 218.g nutriuntur Bupreſtæ, 489 a.eis ſimiles Muſcæ. 344.g.ad eas antidotus, 589.d. vbi non infeſta, 537.b

Viperini fætus, 236.b

Virgilium Apes aluere, 88.e.emendatus, 129.a

Virgo beatiſſima cur ſe Apem vocarit, 35.c

Virtus eneruata delitijs Scarabæo notata, 464.g

Veſicaria herba quæ, 360.f

ad Viſum acuendum remediũ, 468.h

Vita actiua per piſcem aſſum expreſſa. 135.b. eius ſymbolum, 130.terminus anguſtus Muſcis, 358.g

ad Vitam ciuilem quĩ duces requirantur, 28 g

Vitis cur Vermes generat magis quã alia arbores, 687.c.d. ijs inimica Aranea, 615.g eam ne aſcendat Formica, 519 c.vt a Cantharidibus ſeruetur, 486 f

Vitrum cur & liquefactum & coctũ ſemper pellucidum, 163.a.b. vt placabile reddatur, 181.b

Vituli aquatici hiſtoria, & deſcriptio, 720.g.h.hauſti eius curatio, 720.h.eius venenum ibid. icon, 765.

Vitulorum Lumbrici vt exſtirpentur, 684.e

ad Vlcera remedium, 629 a. 692 g. ad capitis manantia, 712.f ad inſanabilia curanda, 503.d.ad omnia pedum, 704.ad putrida, 444. f.ad teſticulorum tumētia, 704.f

Vlmus vt Apes purgat, 65.e.arbor Cimicum dictus, 537.d. 391.c. eius vrſica Pſenes generant, 5.d

Vlpiani error, 146.f

Vltionis hieroglyphicum, 94 g

Vnigenitus per Scarabæum notatus, 463.e

Vnguenta quæ gratiora, 159.e

Vnguis odoratus, 499.e

Volant per diem tantum Cantharides, 474.g

Volucella quid Scaligero, 577.a.ortus, 5.e

Volucra Columellæ, 5.e

Volaox quid, ibidem.

Voluptatis initium mel, 132.e ei Comes eſt mæror, 140.f.ei dediti Cantharis aſſimilantur, 461.e

Vomitus in Cantharidum potu vnde, 483.b

Voupreſtis quid Græcis hodie, 488.e 588 e.

Vocem cur non habeant Cicadæ, 317.c. eius priuatio in homine à Vermibus oritur, 667.d.eam quæ animalia edant, 26.f. à ſono differt, 26.f

Vpupa vt Blattas è nidis depellat, 504.f

Vrina araneoſa quæ, 623.e

ad Vrinæ ardores à Cantharidum potu ortos antidota, 485.d. ad eius difficultatem, 442.b.633.a.480. e. eam cur difficulter excernant ægri qui Cantharides potarunt, 483.a

ad Vrinam in equo retentam remedium, 539.e

Vrinantes cur ſub aqua odorare nequeant, 15.d

Vranoſcopus piſcis reſciſſus viuit, 17.a

Vrſa linguam in Formicas exporrecta quid ſignificet, 528.g. vt ſeſe ſanet, ibidem.

Vrſus Formicarius vbi, 513.a quis, 516.b. noſter Formicarius dici poteſt, 523.d. cur Formicis veſcatur

ſcatur, 523. d. quando Formicas edit, 530.
Vrſi ne mella deripiant, 65.b
Vruca & eius etymum, 265.a
Vſcia vermis porci, 680.b.
ad Vterum fœcundandum, 696.g. *ad obduratum remedium*, 489.a. *ad eius ſtrangulationes*, 481.a. 489.a. 545.c. & 759 d. *in eo vermes monſtroſi geniti*, 653.d
Vua Apiana quæ, 89.b. 360.f
Vuis veſcuntur Veſpæ, 215.b. *eis quodnā animal innaſcatur*, 685.c. *vt à veſpis ſint immunes*, 215.d
Vua Apica, 89.c
Vua marina animalis hiſtoria, 741.a. *icon ibid. & deſcriptio.*
Vua Stica, 89.b
ad Vulnera remedium, 629.a. 696.e. 688.c. *ad cruenta valet oleum ceræ*, 187.b *ad inteſtinorum*, 697.a
de Vulpe & verme Apologus, 695.c. *vt ſe à Pulicibus liberet*, 567.d
Vulpecula cute volat, 8.b
Vulturis pediculus qualis, 545.e
Vxor frugi Apum regi ſimilis, 33.d. *optimę officia, ibid. &* 34.e

X

Xantippi de Apibus dictū, 29.a
Xenophon Attica Apis dictus, 91.b
Xylophthori hiſtoria, 306.e *etymon ibid. icon*, g.b.

Z

Zenxidis dictum, 95.a
Zinziberis radices vt condiantur, 124.e
Zizyphum vocat Galenus ſericum, 295.b
Zoophytum animal perfectum, 3.d.
Zoſiſſa quid Plinio, 184.b

Græca.

Ἀββαδὼν. 409.d
Ἀβρότον. ibid.c
Ἀθρὶψ, 539.d. 689.c
Αἰθαλιὼν, 308.f
Αἰλουρομορφος Scarabæus, 449.a
Ακάνθιας quid, 310.e
Ακανθὶς Cicada quæ ibid.
Ακόνιτον vas quid, 481.d
Ἄκοπα medicamenta quæ, 186.e.
Ακορίζειν quid, 537.d
Ακρὶς quid, 404.e. vnde deriuatur 406.h
Ακρίδιον, 406.h
Ακριδοθήρα quid, 428.f
Αλάζων, 308.f
Ἄμμιον quid Theophraſto. 175.a
Ανεφίνατος οἱ quid, 399.a
Ανθηδὼν quid, 44.c. 201.b
Ανθηρὸν, 84.g
Ανθρήνη, 199.b. 226.a
Ανθρήνιον, 115. d. quid Suidæ, 229.a
Ανθρηνώδης quid, 233.a
Ανοιστρέω & ἀνοιστροῦμαι quid, 380.c
Απρόταν, 409.c
Άπους quid, 44.c. 51.d
Αραχναῖος quid, 623.h
Αράχνη & Αράχνιον, 601.c. 623.c
Αραχνικὸς quid, 623.b
Αραχνιόω & Αραχνιοῦμαι, 623.c
Αραχνοκάμπη & eius deſcriptio, 267.d
Αραχνοῦφος quid, 623.b
Αραχνώδης quid, 623.b
Αρτέδαπες quid veteri Lexico, 543.d
Ἄσπρος quid, 642.f
Ασπτος quid, ibid.
Ασίβακος quid Dioſcoridi, 407.b
Ασκαρὶς, 649.a
Ασκαρίδες male Tipulas vertit Gaza, 707.c
Ασκαριδώδεες & Ασκαρώδεες, 675.d
Ασκαρίζω quid, 645.a
Ασκία quid, 649.a
Ασκὸς quid, 699.b
Ασπίδα quid hodiernis Græcis, 738.e
Ασάλη quid Heſychio, 640.g
Αστὴρ & Αστήριον, 742.f
Αττακος, 408.f
Αττέλαβος, ibid. & 406.h. vnde dicatur, 407.a
Ἄφις, 535.d
Αχέτα τέττιξ qualis, 310.f
Αχέτη quid Adriano Iunio, 402.g
Ἄχηρας, 409.c
Ἄχηρον, ibidem.
Αχράδες quid, 438.g

B.

Βαδίζοντα quæ, 13.a
Βαίτυζ, 721.c
Βάμβαξ & βαμβάκιος quid, 278.h
Βάτραχος, 308.f
Βδέλλα, 693.a. 721.b.c. vnde dicta ibid.
Βδελλίζειν, 729.d
Βδέλλιον, 721.c
Βδελλολάρυγγες qui dicti. 729.d
Βέμβιξ ſeu βέμβηξ, 199.c. 210.a
Βεμβὶς, 201.b
Βίβακος, 308.f
Βλάττιον Βυζάντιον, 499.e
Βλαψιγονία quid, 67.d
Βλέννυγες quid, 721.c
Βλέπυες ibid.
Βλατας ſcorpio terreſtris Heſychio, 574.c
Βομβάκιον quid, 278.g
Βομβεῖν quid, 53.a
Βομβύκιον quid, 295.c
Βομβύλιος Suidæ quæ Veſpæ, 300.g
Βομβύλιος quid alijs, 384.f
Βόστρυξ, 494.h
Βόστρυχος ibid.
Βουδάκη, 487.c
Βουπρῆστις vnde dicatur, 487.b.c.
Βοῦς quid antiquis, 487.c
Βότρυς, 494.h
Βραδὺς quid, 408.e
Βρύκος, 408.e
Βρῦνα quid, 543.d
Βρέττανα, 409.
Βρῶν dicuntur Cicadæ, 317.a

Γ.

Γαργίδες, 647.d
Γέρας quid, 313.d
Γλήχων, 566.e
Γραφεῖον quid, 771.f
Γρύλλος, 442.e

Δ.

Δίλλιδες, 199.b
Δερμηστὴς, 619.d
Δημητρίουλος quid, 633.c
Δὶξ, 299.d. 689.d
Διάζωμα quid, 317.d
Δράσις, 295.c
Δρίλακος, 721.c
Δρῖλος, 693.a
Δρῦς quid Græcis, 337.h
Δύσδερμ quid, 219.b

E.

Ἔγκαρ, 543.c
Εγκρίδες quid, 438.h
Ελαιοθεσία, 163.a
Ελμινθες πλατεῖαι, 649.c
Ελμινθες στρογγύλαι, 650.g
Ελμινθιάω quid, 675.d
Ελμίνθιον quid, ibid.
Ελμινθιώδης quid, ibidem.
Ἔμις, 647.c
Ελεπᾶσθαι quid, 441.b
Ἔλυθρον quid, 8.h
Εμπὶς, 383.a
Ἔντομα quæ, 3.c
Ἔντερα γῆς, 693.a
Εξοιστράω & ἐξοιστέω quid, 380.c
Εριναζειν quid, 399.c
Εριθάκη quid, 13.e
Ερπύλαι, 712.h
Ερπετὰ quid, 544.f
Ερπυστικὰ & ἰπτὰ quæ, 13.a
Ερποντα quæ, 13.a
Ερπύλλα, 712.h

Ερπυλ

I N D E X.

Ἐρπυλλὶς, 308.f
Ἐρωείδια quid, 406.f
Ἐσπίου, 235.d
Ἔστιν, 44.e
Εὐλαὶ, 640.e.648.e
Ἔφορος quid, 223.c

Z.

Ζῶον μελανόπτερον, 201.a
Ζωοῦθαι quid apud Theophra-
ſtum, 685.b

H.

Ἠλέδιον quid, 408.e
Ἠλιοκάνθαρος, 448.g.460.h
Ἠλιμαρὸς, 308.f
Ἠπίαλος quid & eius hiſtoria,
258.g.h
Ἠπίαλος quæ febris, 285.h
Ἠχέτας, 308.f

Θ.

Θυμβλαῖς, 712.c
Θηρία quid Hippocrati.647.d
Θηρία κακὰ quæ Heſychio, 647.g
Θηριώδεις, 650.e
Θηριώματα, ibidem.
Θρῖπες, qui Vermiculi, 690.f
Θριπώδεσος, 692.c
Θριπόβρωτος quid, 692.0
Θριποφάγος, 692.f
Θρὶψ, 659.d

I.

Ἰδιόμορφος Scarabæus, 449.a
Ἴδρις cur Formica ab Heſiodo di
cta, 508.e
Ἰθμία quid, 48.e
Ἴξ, 300.e
Ἰξία quid, 495.b
Ἰουλοπέζος quid, 634.f
Ἰουλὼ cur dicta Ceres, 633.e
Ἰουλώδης quid, 634.g
Ἱππίδιον, 737.d
Ἱππόκαμπος, 737.d
Ἱππομύρμηκες, 512.h
Ἱπποψύχη, 236.f
Ἴψ, 299.d

K.

Καλαμίδια, 408.h
Καλλίουλος quid, 633.e
Καλοίφρος 501.b
Κάμπαι cetacea omnia dicuntur,
736.g.h
Κάμπη, 264.g.405.e
Καμπύλατος vnde deriuetur,
736.g
Κανδήλα, 493.e
Κανθαρος vitis quæ, 460.h
Κανθάριας gemma, 460.h
Κανθάριον, 460.h
Κανθαρὶς, 469.d.470.e
Κανθαρὶς piſcis, 469.d
Κανθαρίζειν, 460.h
Κανθαρίτης οἶνος, ibidem.
Κανθαρόλεθρος locus in Thracia,
ibidem.
Κάνθαρος, 446.h. vnde dictus,
447.a
Κάνθων quid, 447.a
Καρα, 543.d
Καραβοειδῆ, 404.f
Κάραβος, ibid.
Καρνος, 543.d
Καρνοτάσιον quid, 543.d
Καρος, 156.g
Κάρπα Theophraſti, 264.g.685.b
Κείρος, 115.d
Κέρα quid, 155.c
Κεράμβολον, 448.f
Κεράμβυξ, ibidem, & 450.h
Κερκώπη quid, 320.h
Κερομαντεὺς quid, 162.h
Κιτωνίας, 470.e
Κέραμβλον, 448.f
Κηρία & Κηρίας quid, 649.d
Κηριάζειν, 83.b
Κηριοντλάσμα, 161.d
Κηρίον, 82.h.83.a. 115.d
Κηρίον morbus, 127.b
Κηρίον κηριῶδες, 134.e
Κηρογραφία, 175.e
Κηρὸν pro cera pici permiſta,
184.h
Κηρὸς, 156.g. & eius etymon,
ibidem.
Κηρὸς πρακτος, 159.a
Κηρώματα quid, 162.g
Κήρωσις, 83.a
Κηφῆνι, 193.c
Κηφῆνας Apes, 46.h
Κηφήνιον quid, 195.a
Κίμβικα, 199.b
Κνώπειον, 383.a
Κίσσα quem Vermiculum Gale-
nus appellat, 685.b
Κιξάλης, 308.f
Κίξιον, ibidem.
Κὶς Theophraſti, 299.d
Κλωρὸς quid, 57.d
Κνῖπες Formicæ dictæ, 116.h
Κνιπόλοχος quid, 393.c
Κνὶψ, 383.b
Κνίδαλα, 19.a.639.d
Κομμώσεις quid, 83.d
Κονις, 569.d
Κόνυσις quid, 83.d
Κοπριὸν quid Hippocrati, 448.g
Κοπίον quid, 641.a
Κορδύλη quid, 327.d
Κορέξα recentioribus Græcis quid
535.d
Κορὶς quid Heſychio, 536.
Κόρις & Κορις, 535.d
Κορνοψ, 409.a
Κορυμβος & κορύμβη quid, 327.d
Κουβαρίδες, 632.h
Κοχλίας γυμνος, 702.g
Κύαμος, 632.g
Κυβῆτρα, 83.a
Κυὶξ, 383.a
Κυνόμυια herba quæ, 544.c
Κυνοσφῆνος, 561.b
Κυνοραῖσα, 546.e.560.g
Κυνοραίστης, 344.c
Κυσελαμπὶς quid Heſychio, 493.
Κυτος quid Ariſtoteli, 8.f
Κύτταρος, 83.a
Κυψέλη, 61.c
Κραμβίς, 686.e
Κρασοπολάπτης, 259.a
Κρόκος, 408.e
Κρότων herba, 560.e
Κρότων Inſectum, ibidem, g.
Κροτωνιάται populi, 560.f
Κρωβυλος quid, 327.d
Κωβαξ, 310.h
Κωνωπεῖον quid, 393.b
Κωνωπεῖον quid, 393.b
Κωνωποειδὴς, ibidem.c
Κωνωποθήρας quid ibidem.
Κώνωψ, 383.a
Κωρυκος quid Græcis, 392.g

Λ.

Λάμπας κεραχίτων, 169.b
Λαμπῆρες, 493.a
Λαμπουρὰ, 493.b
Λαμπουρὶς, ibidem.
Λαμπουρίζω, 497.b
Λαμπυρὶς quid, ibidem.
Λάμπουρος canis nomen, 493.e
Λιβυρὶς quid, 313.c.d

M.

Μαίσων cocus quis, 307.d
Μάλθη, 156.g
Μάντις ἀρουραία, 408.e
Μάσαξ, 448.e.g
Μελανθη, 277.b
Μελάνθη, ibidem.
Μέλι, 115.e
Μελιέδριον, 117.e
Μελίκηρα, 127.c
Μελίδιον, 115.d
Μελίας οἶνος, ibidem. a
Μελίβρομος, 126.f
Μελιγαθὴς, ibidem.
Μελίγηρυς, ibidem.
Μελιγλῶσσος, ibidem.
Μελίδιον quid Suidæ, 147.b
Μελιεδὴς, 126.f
Μελίκηρις, 115.d. 127.a.b
Μελίλωτος, 126.h
Μελιλώτινοι σέφανοι, 127.a
Μελίμηλον, 126.g
Μελίνη quid, 115.a
Μελινος, 89.b.115.h
Μελίπηκτον, 129.g
Μέλισσα quid, 24.e.43.d. & vnde.
Μελισσῶν,

Μελισσῶν, 61.a
Μελίσσιον quid, ibidem, c.
Μελισσοκόμος, ibidem.a
Μελίσσεος πάϊς, ibidem.
Μελισσοτρόφος, ibidem.
Μελισσοφύλλον, 89.a
Μελίταινα, 89.b
Μελιτώδης quid, 147 a
Μελιτίτης λίθος, 127.a
Μελιτιτῶν, ibidem. d.
Μελιτοπώλης, 126.f
Μελίτωσις, ibidem.
Μελιτρόφος, ibidem.
Μελιτουργία & Μελιτουργεῖον, ibi.
Μελίτουργος, 61.a
Μελιτουργός, 126.f
Μελιτροφεῖον, 63.a.
Μελιττοφόρος, 126.f
Μέλιττα quid 43.d
Μέλιττις, 89.b
Μέλιττωδης, 61.a
Μελίτωμα, 126.g
Μελιτοῦνα, 63.c
Μελίφυλλον, 89.a
Μελίφυτον, 127.d
Μελίφρων, ibidem.
Μελίχλωρος, ibidem.
Μελίχρυσος λίθος, 127.a
Μιλολόνθη, 447.b. vnde dicta.
Μελιγηνής, 147 a
Μελιγηνον, ibidem.b
Μίταξα, 295.b
Μυλακρίς, 447.d
Μυλωρικός, 410 e
Μιδα faba Vermiculus, 299.d
Μιλτοπάρῃοι naues quæ Homero. 175.a
Μίτυς quid Aristoteli, 83 a
Μύκης, 681.a
Μολουρίς, 409 d
Μόλουρος, ibidem.
Μυγαλῆ quid, 653.d
Μυῖα. & vnde dicatur, 343.d
Μυῖα piscis nomen. 343.e
Μυιοθήρα quid, 360 f
Μυιοσοβήτης, 380.f
Μυιοσόβαι Musarum ab actores, 460.f
Μυιοπίζειν, 380.f
Μυίωψ vnde dictus 375.c. sumitur pro calcari etiam, 374.f
Μύκης quid, 259.a
Μυλακρίς, 501.d
Μυοκτόνος napellus dictus & cur 370.g
Μυριόπους Vermis, 634.e
Μυρμαξ, 512 g
Μυρμηδών, 522.h.521.d
Μυρμηκάνθρωποι fabula, 524.e
Μυρμηκες γείτονες, ibidem.
Μυρμηκιά quæ, 522.e
Μυρμηκία quis morbus, 529.f
Μυρμηκιᾶν quid, ibidem.a
Μυρμηκιασις quid, 522.h
Μυρμηκίζειν quid, ibidem.
Μυρμηκειον Phalangij genus, 519. b. 522. c.
Μυρμηκίτης lapis, 523.d
Μυρμηκολέων quid, 516.a
Μυρμηξ, 511.g
Μύρμος, ibidem.
Μύωπες qui, 374.e
Μωρὸς quid, 408.e

N.

Νεκύδαλος, 277.c
Νίρεος, 545 d
Νυκτιλαμπὶς, 494. c

Ξ.

Ξυλοφάγος βοῦς, 450.h

O.

Οἴστρησις, 379.d.38.e
Οἰστρᾶν, 379.d
Οἰστρεῖν, & Οἴστρημα, ibidem.
Οἰστροδίνητος quid, 380.e
Οἰστροβολία quid, ibid.
Οἰστρολατέω 380.f.379.d
Οἰστρομανὴς, 308.f
Οἰστροπλὴξ, ibidem.
Οἶστρος, 379.g
Οἶστρος θαλάσσιος, 713.c.374.c
Οἰστρώδης quid, 379.d
Οκταπους cur Scorpio dictus, 574.c
Ὄλκος Araneæ genus, 601.c
Ὄνισκος, 631.g.707.h
Ὄνοι κατοικίδιοι quid Scribonio Largo, 631.g
Ὀξυγλυκὺς quid, 150.e
Ὀπώρα καρπεά, 116.h. γλυκεῖα quid, 217.d
Ὀχευθρία, 130.g
Ὄυλος quid, 633.e
Οὐλὼ cur dicta Ceres, 633.e
Ὀφιοκτόνος Dioscor. 635.c
Ὀφιομάχος, 408.f
Ὀφιόμαλος quid, 146.f
Ὀχ... quid apud Nicandrum, 379.d

Π.

Πανικίον quid, 256.g
Παροιστρέω & παροιστρᾶν, 380.e
Πάρνοψ, 200.g.409.a
Πεμφρηδὼν quid, 200.h
Πενταδάκτυλον herba, 560.e
Πεταλίδες, 308.f
Πέσια, 173.c
Πηνίον, 115.d
Πήδημα περίδετον quid Theocrito, 183.d
Πολύποδες, 544.g
Πόντου ὕδωρ, 127.a
Πόρνοψ, 409.b
Πρασοκουρὶς, 264.h. male Blattam interpretatur Gaza, 500.f
Προσωπίτιδα quid, 218.c
Πρωτόχειρος, 162.g
Πτερὸν quid, 8.g
Πτίλα, ibidem.
Πυγολαμπὶς & Πυρολαμπὶς, 493.c
Πυραλλίς, 259.a
Πυραμοῦς quid, 44.c
Πυραύστης, 259.a
Πυριγενεῖς, 258.h.259.a
Πυρρίαι, ibidem.
Πυρραλὶς, ibidem.a

P.

Ῥαφανὶς & Ῥαφανὸς quid differãt, 254.g
Ῥιζοτόμος, 409.d
Ῥιζοτομία, ibidem.
Ῥύπος ξηρὸς quid, 156.g

Σ.

Σάβουτος, 384.f
Σαθρακξ, 543.d
Σαρῖαι quæ, 46.h
Σείρηνες, 383.a.516.h
Σηπεδονὶς, 640.e
Σῆρες, 295.b
Σηρικὸν, ibidem.
Σὴς, 599.d
Σητοδόκοι, 235.d
Σητόκοπος quid, 699.b
Σίλφη, 446.h. 500.g
Σίλφη ἀρτοκοπικὴ, 501.b
Σίλφιον, 500.g
Σίχους, 383 a
Σκαῦρος, 742.f
Σκνὶψ, 44.c
Σίμβλος quid, 61.c
Σὶς, 500.h
Σκνὶψ, 383.b.543.b
Σκνῖπες Formicæ dictæ, 516.h
Σκολοπένδρα, 635.a.b.
Σκορπίδια quæ tormenta, 573.b
Σκορπίος, 574. c. vnde dicatur, ibidem.
Σκορπιος quid in pueris, 327.d. 573.b
Σκοτις & Σκόρπαινα piscis, 572.f
Σκυταλίδες quid, 601.a
Σκωληκώδης & Σκωληκιῶν, 642.g
Σκωλήκια, 640.f
Σκωληκίζειν, Σκωληκιάω, & Σκωληκίζω quid, 642.
Σκωληκόβρωτος 552.d. 642.d
Σκωληκοειδὴς quid, 642 h
Σκωληκοτόκος & Σκωληκοτοκία, ibidem.
Σκώληξ, 640.e
Σκωληκώδης, & Σκωληκιώδης.
Σμήνιον quid, 61.c
Σμῆνος quid, ibidem.
Σμηνοκόμος, 61.a
Σμηνοδόχος. ibidem.
Σπονδύλη. 571.d
Στήτης quæ. 6.g

Στριδῶσι 308.g
Στριδίζειν, ibidem. f
Σφοφος quid, 644.f
Σύριγξ quid, 61.c
Συσσος, 383.a.384.f
Σύφαρ quid, 313.c
Σφηκίον quid, 219.a
Σφηκία quid, ibidem.
Σφήκωσις quid, 219.a
Σφηκισμὸς quid, 219.c
Σφηκοειδὲς quid, 199.h
Σφηκωτὸς, 206.e
Σφηκώδεις homines qui, 219.c. 226.a
Σφηκῶν quid, 219.a
Σφὴξ, 198.h.226.a. crabro interpretatus, 198.h. vnde dicatur, 199.e
Σφονδύλη Blattæ genus, 501.d
Σχαδων, 44.c

Τ.

Ταινία, 649.d. 698.f
Τενθρηδὼν quid, 201.689.c
Τερηδόνες, 680.f
Τερηδονίζομαι, quid, 692.a
Τετραπτέρωμα, 307.a 308.f.409.c
Τεττιγομήτρα quid, 321.b
Τεττιγονία, 308.g. 310.h. 321.c
Τεττιγοφόροι Athenienses, 321.b
Τεττίζω quid, 321.c
Τέττιξ, 308.
Τέττιξ cocus quis, 307.d
Τέττιξ ἐνάλιος quid Æliano, 308.h. θαλάσσιος quid, 307.d.
Τίλος, 632.f
Τίλφα, 446.h.501.d
Τιττίζειν quid, 308.f.g.
Τίφη, 501.d
Τρακταίζειν, 159.b
Τρανις quid Heſychio, 313.e
Τρίζειν quid, 308.g
Τρίσμος quid, 275.b
Τρύζειν quid, 308.g
Τρώξ, 299.d
Τρωξαλλίς, 264.h.686.e
Τύλφη, 500.h

Υ.

Ὕαλος quid, 639.d
Υλομήτρα, & ὑλομήτωρ, 278.a
Υμενόπτερα Cicadæ cur dictæ, 209.c
Ὑστέρα, 273.c
Ὕφιον, 115.d

Φ.

Φαγέδαινα Apum morbus, 69.a
Φακινος, 343.c
Φάλαγγες, 601.a.h.c.
Φαλαγγία, 602.c.d
Φαλαγγίτης herba, 624.c
Φαλάγγιον herba, ibidem.
Φαλαγγιοῦσα & φαλαγγιῶσα, 624.c
Φάλαι, 258.h.501.a
Φάλαινα, 258.h
Φθεῖρες, 542.a.c
Φθεὶρ piſcis, 543.b
Φθεὶρ σίτου, 300.c
Φθεὶρ θαλάσσιος, 711.d
Φθειρίζω, 558.c
Φθειροφάγοι, ibidem.
Φιλοστοργότατος, 380.f
Φοίνικον φῦκος, 193.b
Φυκὶς piſcis, 193.c
Φῦκος θαλάσσιον, 193.b
Φὼρ quid, 194.e
Φωρεὺς quid, ibidem.

Χ.

Χαμαιπίτυς herba, 535.e
Χειροτέχνης quid, 174.f
Χελώνιον quid, 470.e
Χιονομελι quid, 150.h
Χοιρίσκιον, 163.a
Χρυσοκάνθαρος, 277.c.447.c
Χρυσαλλίδες, 127.d
Χρυσομηλολόνθιον, 448.e
Χρυσοφάνος, 127.d

Ψ.

Ψευδοσφήξ, 200.g
Ψὼ, 299.d, 383.b
Ψωίζω quid, 393.c
Ψύλλα quid, 563.c
Ψύλλιον herba, 566.e
Ψύλλος θαλάττιος, 711.a
Ψυλλοτοξόται, 566.e
Ψύλλος, 563.e
Ψώρα, 543.c
Ψυχὴ cuiuſq; etymon, 235.c
Ψαρα, 258.h

Ω.

Ὡραῖα quæ, 128.f

Hebraica.

Aſcobishi, 601.b
Aluka, 721.b
Areb. 404.h
Arob quid, 3.e
Arura, 343.d
Belzebub, 343.d
Chagab, 405.b
Chargeba, ibidem.
Chargol, ibidem.
Chaſil, 406.e
Chephuſith. 446.h
Cnim, 543.b
Debaſch. 115.b
Debiba, 543.d
Deborah. 43.d
Deboretha, ibidem.
Dibba, 343.d
Dibraia, ibidem.
Gazam, 405.c
Gezam, 264.f
Gob. 446.h
Goba, 405.a
Hachenomel, 406.g
Haſch, 689.d
Ielak, 405.c
Ielek non eſſe Bruchum, 406.a
Kameza, 405.d
Kampſa, 459.b
Karzith, 343.d
Maduph, 43.d
Hemalah, 512.g
Pirha, 405.d
Raſchon, 405.b
Sala, ibidem.
Salaam, ibidem.
Schumiſchemana, 512.g
Shemora, 406.f
Simmith. 606.b
Sochala, 405.d
Telarſal, 406.f
Zachala, 405.a
Zebub, 243.b

Arabica.

Aboſeſas, 446.e
Abogearan, ibidem.
Acrab. 574.e
Agaruſ. 605.b
Axrol, 574.e
Albaraſion, 605.b
Albarabon, ibidem.
Alcaradol, 535.d
Alcard, 535.d
Alcarid, ibidem.
Aleluka, 721.c
Aleka, ibidem.
Aletha, ibidem.
Alſeſim, 535.d
Alſeſeſim, ibidem.
Algiſtros, 84.e
Alhalem, 535.d
Alhatrakay, 575.d
Alheremati, 605.c
Alkerſenati, ibidem.
Alſari, 606.e
Altraham, 575.d
Alturſimati, 605.c
Arazaſi, 512.h
Aſmaakſanti, 279.b
Aucos Rutela, 605.b
Auricos, ibidem.
Ayon, 606.e
Bariol, 406.g
Caneſis, 448.h
Caneſibu, ibidem.
Carariba, 470.e
Cerad, 442.g
Charatan, 693.a

Charda.

I N D E X.

Charda, 639.e
Conches, 574.e
Corab,535 d
Coreth, 405.d
Coroda, 535.d
Deboliar, ibid.
Deibrane, 198 h
Dereihricht, 308.f
Dgarſaines, 535.d
Dherarie, 470.e
Faſafos, 535.d
Feſeſiſi. ibid.
Flaſis, ibidem.
Gardan, 544 g
Gicuale, 308.f
Gierar, 406.g
Hacharab, 574.e
Hamaha,156.g
Harrab, 574.o
Hatarab,574 e
Heagi,383.a
Ieſafes, 535.d
Igil, ibidem.
Kercules, 406.g
Mum quid, 84 e
Mutchion, 605.b
Pipher, 605.b
Rab, 606.e
Riapia, 265.b
Rutela, 605.a
Sagluuiſcolon, 605.b
Sarpa, 606.e
Sarſit, 442.g
Satoca kioo, 574.e
Sebegi, 606.e
Semha.156 g
Siptu, 605.b.d
Suburchiis, 605.b
Suchou, ibidem.
Suchon, ibid.
Xofoſtis, 487 c
Zambor, 198.h.226.a
Ziſza, 406.g.
Ydrocomi, 639.c

Indica.

Iaa, 515.d
Sciſceni, 389.b. Occidentalibus,
Sciſcioni, 236.f
Tom, 657.a
Hippeqqen Orientalibus, 279.b

Italica.

44.f
A[illegible] non fa mele, 193.d
Au[illegible], 191.d
Be[illegible] di ſeta Hetruſcis, 279.b
Barbegie, [illegible]1.c
Bardelle, 261.e
Bargelli, 279.b
Bigatto di ſeta Bononienſibus, 279.b
Bigatello da frumento, 300.e
Bombici, 279.b
Brecole, 407.d
Brendole, 261.e
Breſcia di miele, 116.e
Brocati d'oro, 297.d
Pt[illegible], 407.d
Brucho, 265.b.279.b
Bucaroni, 501.b
Bupretti, 487.c
Burdigone, 448.f
Calandra, 300.
Calauron, 226.e.f
Cantarella, 470.e
Carpe, 501.c
Caualetta, 410.e
Caualetto, 737.d
Cauagliere, 279.b
Caualin marino, 738.e
Cauallo mariano Venetis, 737.d
Caualio ritorto, 738.e
Cecca, 544.g
Cemice, 535.d
Cemici botare, 541.a
Centipeda, 635.b
Ceutopie, 634.f
Ceruettin, 452.e
Ceruo volante, 450.h
Cernetone, 302.g
Chaual Genuenſibus, & Romanis, 737.
Cigala, 308.g
Crabrone, 226.e.f
Cuculi, 279.b
Dracone & Draconetto, 737.d
Folloppa Venetis, 717.d
Farfalla, 235.d.259.c.261.c
Filandre, 680.f
Formica, 512.g
Fuiano quid, 5.d
Galauron, 226.f
Gargatone, 300.e
Gryllo, 442.h
Guardaſole, 192.g
Guffolo, 571.b
Inſetti, 3.c
Luciola, 494.e
Lucio, ibidem.
Lumbrici, 693.b
Miguatti, 279.b
Mignani, 279.b
Mignatra Romanis, & Hetruſcis, 271.d
Monietta, 373.a
Mordella, 542.
Moſca, 343.d
Moſca caoina, 344.e
Moſca di petro, ibidem.
Moſcini, 344.f
Moſconi, 346.e
Muſcilioni, 361.b
Muſcone, 199.c
Paramoſche quid, 360.g
Parpaglia, & Parpaglione, 235.d.261.c
Pauighone, 259.c
Pecchia, 44.f
Pedicello, 544.h
Pedocchio, 544.f
Pedocchio marino, 72.h
Pedocchieti, 546 g
Peſce cauallo Venetis, 737.d
Piatola, 544 a.501.b
Piatone, 544 g
Piglia moſche quid, 360.f
Porcelletti, 632.h
Portapeſo, 452.h
Porta terra, 452.e
Poueia, 259.c
Pruſa, 714.f
Pulce, 563.c
Pulini, 545.e
Ragni, 602.c
Ruga, 265.b
Saltello, 410.e
Sanguettola Bononienſ. 721.d
Sanguiſuga, 721.d
Scarafaggio, 447.a
Scarafazzo, ibidem.
Scaraffon, 226.f
Schafferoni, 201.c
Schiani, 501 b
Scianſcioni, 346.e
Scorpione, 574.f
Scorzeri, 680.f
Seta, 295.
Tafano, 375.c
Tagliadizzo, 472.
Tarma, 500.h.680.g.689.d
Tauanelli, 346.e
Tanaoo, 375.c
Tigna, 698.g
Tignuolo, 6 g.300.c.698.g
Verme, 640.f
Verme che rode il frumento, 300.e
Veſpa, 199.c
Vreſpa Bononienſ. ibid.
Viola, 470.g
Vua moſcatella, 89.b
Zanzara, 384.h
Zuccara, 571.b

Gallica.

Agroueles, 710.g
Ataine, 602.f
Bourdon, 193.d.199.c
Bourmal, 116.e
Brana, 407.d
Brigans, 545.a
Bughiera, 407.d
Calande, 300.e
Caphards, 501.b
Carenſou, 300.e
Cerſs volans, 450.h
Charbot, 447.a

Charree, 708.h
Chattepeleuſe, 300.e
Chenille,264 h
Cheual Marin Maſſilienſibus. 737.d
Cheualor de mer.738.e
Ciere, 116.h
Cigale, 308.g
Cloporte,632.h
Cloſeporte, ibidem.
Crignondes campis, 445.b
Draconetto, 718.e
Eſcarbol, 447.a
Eſcroelles, 710.g
Fodimerda, 448.f
Frelons, 226.f
Froiſons, ibidem.
Froulons, ibidem.
Fullon, 193.d
Fourmi aut Furmis, 512.g
Grillondes, camps, 442.
Gueſpe, 199.c
Haneton, 448.e
Lucramba, 495.b
Moipions, 544 g
Manne, 372.h
Mouche,199 c.343.d
Mouche de chien, 344.e
Mouche fort picant qui moleſte fort los buefs & les vaches, 375.c
Mouche Gueſpe, 193.d
Mouche ſansaguillon,ibid.
Mouche claire, 494.
Mouſche luiſant de nuict. 494.e
Papilon, 235.d
Porcelet, 632.h
Pou, 544.f
Poulce, 563.c
Puneſes, 535.d
Rayon, de miel,116.g
Sangue, 721.d
Sautarelle, 410.e
Scorpion, 574.f
Soye, 295.c
Tahon, 375.c
Teigne, 698.g. b.689.d
Thiques, 561.b
Turo, 450.h
Ver.640.f
Ver luiſant, 494.e
Vers de terra, 693.b

Hiſpanica.

Abeia, 44.f
Abiſpa, 199.c
Achentabuei, 487.c
Alacran, 574.f
Alceda, 84.c
Animales Cenidos, 3.e
Arana, 602.e
Aranamuy ponzonoia, 602.e
Brugo, 407.d
Caualinho marino, 738.e
Chimeſa, 535.d
Chiſmes, 535.d
Ciera, 156.h
Cigarra, 308.g
Cigaro, ibidem.
Cubillo. abadeio, 470.e
Eſcaranaio, 447.a
Eſcorpion, 574.f
Gaſantholes grandes, 410.e
Garapata, 561.b
Gorgoio, 300.e
Gryllo, 442.b
Guſano, 640.f
Guſanos de ſeta, 279.b
Guſanocbe roe la madera, 689.d
Guſano con cuernos, 450.h
Hiez ile Colmena, 84.e
Hormiga, 512.h
Logoſta di tiera, 410.e
Luciernega, 494.f
Lumbrizes, 693.d
Madixa, 285.b
Mariposa, 235.d
Moſca, 343.d
Moſcarda que ahurexta las vacas oiaſes, 375.
Moſquito de higos, 385.c
Moſquito de lagunas, ibidem.
Moſquito de loſque pican, 344.e
Moſquito de vini, 385.c
Moſca muychica, 344.c
Moſquilo, 384.b
Nyuue, 640.f
Oruga, 265.b
Panal de la miel, 116.e
Parauellhos, 535.d
Pioio, 544.f
Pulga, 563.c
Pulgon, 407.d
Rapacoua, 6.f.501.c
Rezuo, 561.b
Sanguiſuila, 721.d
Seda, 295.c
Tanano, 375.c
Tauarro, 226.f
Tinna de las Colmenas polilla, 698.g
Veſpa, 199.c
Zangano de la Colmena, 193.d

Germanica.

Agle, 721.d
Amensz, 512.g
Braem, 375.c.384.b.
Braem hummel, 193.d
Canthandes, 470.e
Eertuuorm, 693
Fligen. 334.d
Floch, 563.c
Gauchkafer, 487.c.470.e
Goldtuuolin, 470.e

Gra-

Graſuuorm, 265.b.
Gryllen, 501.c
Gypſen, 710.e
Gyſen, ibidem.
Hauſeim, 442.h
Heimenmug, 442.h
Hermus, 226.f
Heuſchreck, 308.g.410.e
Heymichen, 501.c
Holtsbock, 561.b
Holtzuuentle, 632.h
Holtzuuorm, 689.d
Horliſs.226.f
Humel, 375.e
Hundis laus, 561.b
Huudtſmuck, 344.e
Hurnanis, 226.f
S. Iohans kafer, 494.f
S.Iohans fliegen, ibidem.
Kaaskafer, 447.a
keller eſel, 632.h
Keider, 709.b
Knoeſter, 487.c
Krautuuorm, 265.b
Lauſs.544.f
Langerorenmitel, 635.b
Maſchen, 710.e
Meerroſs, 738.e
Meerſtern, 742.g
Meilandiſcher Kaefer, 470.e
Melders, 682.b
Melei, 693.b
Meria, 720.f
Muck, 384.h.
Muggen, 343.d
Muggfligen, 343.d
Mucheim, 442.h
Nachtmugx, 494.f
Onſerfrauen kule, 470.g
Pfeiffholter, 235.d
Pfertſuuubel, 226.e
Qualſter, 487.c
Querclem, 709.b
Rancker, 602 e
Regenuurm, 693.b
Rohaglen, 722.f
Roſsbraem, 775.c
RoſsKaefer, 447.a
RoſsmucK, 375.c
Ruxle, 709.b
Rup.265.
Schabbe, 698.g
Schrotter, 450.h
Scorpion, 574.f
Seeroeſsle, 738.e
Seyden, 295.c
Sommeruoglin, 235.d
Spinne, 602.e
Stabylen, 710.e
Steinbyſſen, 709.b
Teldheim, 442.h
Tran. 193.d
Vivualter, 410.e
Vmb.44.f
Vngeziffer, 3.c
Vvantzen, 535.d

Vuaſchg

Vuaſchs, 156.h
VVaſſer gugen, 706.h
VVaſſer kalb, 720.g
Vaſſerlusz, 709.b
VVaſſerſchaben, 710.e
VVaſſer ſpin 707.d
VVeſpe, 199.c.
Vurm. 640.f
Zack, 561.b
Zeiduuorm, 279.b

Belgica.

Bie, 44.f
Bommel, 193.d
Boterſcbeite Flandris, 235.d
Boteruliege, 235.d
Brem, 375.c
Calander, 300.e
Coevlige, 375.c
Capellcken, 235.d
Egeb. 721.d
Groenevliegen, 470.e
Holm. 193.d.
Hundtsluijs, 561.b
Hondvliege, 344.e
Honichraet, 116.e
Horſele, 226.f
Honig. 115.d
Hondtvvorm, 689.d
Iil Hollandis, 721.d
Keifers, 191.d
Krekel, 308.g. 442.
Lake, 721.d
Langenooruuorm, 635.b
Luys, 544.f
Lyckelake, 721.d
Miere, 512.g
Motte, 698.g.
Mveſie, 384.h
Mugge, 334.d. 384.h
Nacht krekel, 442.h
Nachtmugge, 494.f
Onſer Vvrouuen haenen, 470.g
Ooruuorm, 570.e
Peerdevliege, 375.c. 447.a
Pellarin, 235.d
Pieruuorm, 693.b
Piſſebedde, 632.h
Platluyſen, 501.b
Puyſtbyter, 307.a
Riſpe, 265.b
Rype, 265.b
Rombout, 302.g
Schalbotte, 447.a
Schalbyter, 447.a
Scorpioen, 574.f
Spaenſche vliegen, 470.e
Spinnekop, 602.f
Sprinckhaen, 410.e
Syde, 295.c
Syvuorm, 279.b.

Vliege, 334.d
Vligende hert. 450.h
Vlo, & Vloye, 563.c
VVaeſchluys, 535.d
VVandtluys, 535.d
VVas, 156.h
Vuaterſpinne, 707.d
Vvaterulo, 707.b
Vueſp. 199.c
Vyfuoet, 742.g
Vuorm. 640.f

Anglica.

Bee, 44.f
Betell, 447.b
Blutſucker, 721.d
Botterflie, 235.d
Cheſelippe, 632.h
Doggeflee, 344.e
Cobuuebbe, 602.f
Dorre bee, 193.d
Dronne bee. 193.d
Emole, 512.h
Flee, 563.c
Fineflezee, 295.c
Flie, 343.d
Globert, 494.f
Gloeuuorme that shynich' bynich, 494.f
Grat oorflye, 384.h
Graet fliebyting baeſtes, 375.c
Grat Vuaſpes, 226.f
Grasbopper, 308.g
Greneuuorme venimouſe and shyninglik gold, 470.e
Hornettes, 226.f
Horſeflee, 344.e
Horſeleche, vel Horſelich, 721.d
Kind, 442.h
Locuſt, ibidem.
Louſe, 544.f
Mothe, 698.g
Nant, 512.h
Piſmire, ibidem.
Scorpion, 574.f
Seepadde, 732.g
Silke, 295.c
Spinder, 602.f
Sterrefyſcho, 742.g
Vuaſpe, 199.c
Vuaxe, 156.h
Vuorme, 640.f
Vuormes offe, ethor in mantsbodij, 693.b
Vuorma that eatethuuode, 689.d

Hungarica.

Baroni, 375.e
Hergeroe, 375.e
Daras, 199.c. 226.f
Ellegy, 344.f
Eyel tuundoeck bogaratka vilantſo, 494.f
Fāternne fonijes es merges pocK. 470.e
Fenegobar, 375.e
Fereg, 640.f
Galisza, 693.b
Hangya, 512.h
Here, 193.d
Louoldeck, 235.d
Meb, 44.f
Mez, 115.d
Molzlij, 698.g
Orzifereg, 442.h
PnlozK ferog, 535.d
Poc, 602.f
PruutſocK, 308.
Saska, 410.e
Scorpio, 574.f
Seliem, 295.c
Tetuue, 544.f
TzimaK, 535.d
Vargu legy, 375.c
Viasz, 156.h
Zachattobogor, 447.b
Zaruas, 447.b
Zu. 689.d

Bohemica.

CzeruuycKrouue, 3.c
Mrauuency, ibidem.
Romari, ibidem.
Vviela, 44.f
Zuzaly, 3.c

Illirica.

Guſinaici, 279.b

Vuandalica.

VuasKis, 156.h

Polonica.

ChrzaszcziK, Zelonyna, ies iente albo oldrzeuuie, 470.e
Czeruu, 193.d
Gliſti, 693.b
Guuogioim, 470.e
Ieduuab, 295.c
Kome szczipiaci, 375.c
Konck. 410.e

Digitized by Google

I N D E X.

KruuuK vuk oblilieneach gra'
ebaca, 447.b
Miod, 115.d
Motil, 235.d
MrouuKa, 512.h
Medzuuiadek, 574.f
Oſſa, 199.c
Paiecaina, 602.f
PacK. ibidem.
Pl'usruua, 535.d
Pſciola, 44.f
Pſgia mucha, 344.e
PuauuKa, 721.d
RobacK, 640.f
RobacK drzeuuo uoiercżáci,
689.d
SKorpion, 574.f
Suuierc, 442.h
Saarancza. 410.e
Szerszenie, 226.f
SzuuierezecK, 308.g
VVeſe. 544.f
Vuosk, 156.h

Hæc omnia, & ſingula à me dicta, & ſcripta, dicendaq; , & ſcribenda Correctioni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ libenter ſubmitto.

Errata

Digitized by Google

Errata in Latinis ſic corrigito.

Fol.6.c.Blattis, lege Blatta,ibid.g.Pyrautam.l.Pyrauſtem, 26.c.æhtere,l.æthere,37.d.ore, l.ora,41.a.cunſtis,l.cunctis,44.h.lex,l.ſex,ibid.Fucis,l.Fuci,47.b.tractatu,l.tractu,65.b.ſepiolo, l Hepiolo, 66.g. curant, l.curant, 75.c.oſtrepit,l.obſtrepit,88.h.fæcundia,l.facundia,91.a.aliquo,l.aliqua,123.a.viſus,l.viuum.135.b.ad,l.ab.137.e.libratam,l.libratum, 160.f.fruſta,l.fruſtra,175.pectoris, l.pictoris,245.b.deorſum, l.dorſum,272.indulamenti,l.anduramenti,290.f.nimis,l.nimis,292.g.alij, l.allij.308.h.nigro, l.nigra, ibid.cinereo, l.cinerea,317.d.Celianus, l.Aelianus,324.g.deſtrumuntur, l.deſtruuntur,323.c.qui, l.quæ, 33.b.adlaterans, l.adlatrans, 350.notandum inter figuras vnam deſcribi penultimo loco quam pictor non expreſſit. item quæ poſtremo loco exprimitur non eſſe cuius datur deſcriptio. 352.h.appenſtiſſimas, l.appetentiſſimas,375.a.acerda, l.acerba,387.&, l.vt 390.imagis, l.magis,400.h qui,l.quæ, 404.c maximas, l.matinas, 422.h.contracto,l.contactu, 424.g.difertus,l. deſertus,430.c.dominis, l.dominus, 474.g.diem, l locum,475.c.iniuxit,l.inunxit,478.c.hæ,l.hæc.488.h.ſubditium,l.ſuſiditiuum,508.f.intellecta,l.intellectu,509.d.ſimilitur,l.ſimilatur,516.h.hus,l.has,521.d.melis,l.melius,539.b.ſictulæ,l.fiſtulæ,558.veretrũ, l.veratrum,583.c.interſis,l.intenſius,588.g.Serpentium,l.Scorpionum,605.a.ſolens,l.ſolers,615.d.atq; incubant,l.atq; pariunt, 628.g.oblectatata, l.oblectata, 631.b.ergo, l.erga, 634.f.inter, l.interim, 646.e.Matilulda, l.Mathilda,646.g.recluſſit, l.recluſit,650.g.ucurbitæ, l.cucurbitæ,675.d.vis,l.ius,684.h.rubris l.ruber,692.h.obſeſosq;, l.obeſosq;, 721.d.Elhora, l.Eliota, 722.g.digeri, l.digiti, 724.c.fui, l.tui, 731.b.propinanat, l.propinabat, ibid.c.exycratum, l.oxycratum, 734.f. hæ, l.hæc.740.f. veneni, l.venenum.

Errata in Margine.

109.d.mel vſui,l.incluſus,135.b.fauus,l.fauor, 141.b.pluit, l.fluit, 189.b.ceres, l.cereas, 285.potauit, l.portauit, 319.iores,l.iore,595.muta, l.mutua, 663.b.lumbi, l.Lumbrici, 679.Phalandij, l.Phalangij.

Errata in Græcis.

4.h.ἀντομάτας, l.αὐτομάτως,6.g.ςῶτες, l.ζῶντες, 96.f.ὧς, l.ὡς, 104.g.Κεῦρον πορλανίζω, l.Κεῦρον ἀποπλανίζω,108.e.συγιρίνας,bis,l.συγκρίνας,120.h.Μῦα, l. Μυῖα, 181.c.μὴν διώλεσε, l.μῖνος διωλεσε,195.a.ἐν οὖς, l.ἐν οἷς, ibid.d. γδὶ bis, l. γὰρ, 197.b.ξαυνόνας, l. ξωννύνας, ibid. ξωννυας, l.ξωννύνας,201.a.ἐπιρραγεῖσαν, l.ἐπιῤῥαγέσαν, 217.d.δυσκυλωτερον, l.δυσκολωτερον, 222.g. ἀμυδεται, l.ά μυδεται, 259.a.ψυχῶ, l.ψυχῆ. 316.g.ἄτρη, l.ἄζη, 317.a.πολυςίφεος, l.πολυςίφεος, 318.f. ερετρομενος, l.ἰφεζόμενος, 321.c.γδὶ, l γὰρ.323.b. Ωρᾶν, l.Ωρᾶν, ibid.νονωτὶ, l.νῦν ἐπὶ, 328.f.τορχίας, l.τοργίας, 331.b.λαχαγεῦσαι, l.λαλαγεῦσαι, 351.g. φατας αρπιφωτους, l. φῶτας ἀρπιφάτους, 360.f.Μυνδίρας, l. Μυοθήρας, 361.b.δεδίεμεν, l.δειδιόμεν. ibid.c. σωῦ δὲ περικλῦ μενὸς ουλησεςωρτο νεεθαι, l. Νωῦ δὲ περικυμενος νηλειος ὦρτο νέεσθαι, 379.c.ασίλας, l.ασίλας, 383.b.σοίτας, l.κοιτας, 393.b.κανωπιὼ, l.κανωπιὼ, ibid. ἐποδονιδῦ, l.ωοδονιδῦ, 426.g. ἰξαίφης, l. ἐξαίφνης, 460.h.ἀἴπελος, l.ἄμπελος, 485.b.ἰα, l.ἰα, ibid. πάαγεμίω, l.πεαγέμεν, 507.b.τρολελοιποτες, l.τρολελοιπότος οἴκους, ibid. Ατρυτον, l. Ἄτρυτον, 597.b.ἀρπίδας, l.ἀκρίδας, 640.g. μυχτῆρι, l. μυκτῆρι, 644.c. Σκαλακοσιδὰς, l. Σκολπαισιδὰς, 649.ἰλμινθες, l.ἔλμινθες, 650.c. ἀδωατος, l. ἀδωάτους, 692.f. Θροπτοφαγος, l. Θριπτοφαγος.

Summa

Digitized by Google

Summa Priuilegij S.Cæſareæ Maieſtatis:

PRiuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis cautum eſt, ne quis aliquam hiſtoriarum Vlyſſis Aldrouandi Bonon. quæ agunt de animalibus, & per cõſequens, etiam de Inſectis (quæ ſunt animalia exanguia) in toto vel in parte abſq; voluntate & proprio authoris, aut eius hæredum conſenſu, intra decennium recudat, aut alibi recuſam vendat, ſub pœna, quotieſcunq; deprehenſus fuerit, priuationis omnium librorum, & decem marcharum auri puri, prout latiùs patet in dyplomate Cæſareo dato in arce regia Pragæ, die prima Aprilis, anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono.

Rodulphus Imperator.

Rodulphus Coradutius.

Ad mandatum Sacræ Cæſareæ Maieſtatis proprium.
Io: Barnitius.

Adl 1456706

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy.

Omnes ſunt Terniones, præter Yyy. quæ eſt Duernio.

BONONIÆ,

Apud Io. Baptiſtam Bellagambam. 1602.

CVM CONSENSV SVPERIORVM.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google